

6/750/c

15778/c

6 volumes
1

(N.B. Vols 4 & 5 are numbered
on top 4I & 4II)

Vol 1

Conrad M. Cooke

G. M. de Vol IV part 2.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30415676_0001

IACOBUS BRUCKERUS

AUGUSTA VINDELICUS

V. D. M. CONSIST. ASSESSOR ET SCHOLARCHA

IN S. R. I. LIBERA CIVITATE KAUFBYRANA

REG. BORUSS. SOCIET. SCIENT.

ET TEUTON. LIPSIENS. MEMBRUM.

Natus A. S. R. MDCCXCVI.

1749

IACOBI BRVCKERI
REGIAE SCIENT. SOCIETATIS, QVAE BEROLINI
FLORET, MEMBRI
HISTORIA CRITICA
PHILOSOPHIAE
A MVNDI INCVNABVLIS
AD
NOSTRAM VSQVE AETATEM
DEDVCTA.

TOMVS PRIMVS.

LIPSIAE, MDCCXLII.
LITERIS ET IMPENSIS BERN. CHRISTOPH.
BREITKOPF.

JACOBUS WELLCOME
FUND
HISTORICAL MEDICAL
LIBRARY
A NEW YORK
PUBLISHED
BY THE
WELLCOME FUND
1907

SERENISSIMO
AC POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
GEORGIO II.

MAGNAE BRITANNIAE
FRANCIAE ET HIBERNIAE REGI
DEFENSORI FIDEI
BRVNSVICENSIVM ET LVNEBVRGENSIVM
DVCI

SAC. ROM. IMPERII ELECTORI
AC ARCHITHESAVRARIO
ETR. ETR.

REGI AC DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO

S.

AC POTENTISSIMO
SERENISSIMO

PRINCIPALIS DOMINUS

DOMINO

GEORGIO II

MAGNAE BRITANNIAE

FRANCIAE ET HOLLANDIAE REGI

DETERMINATI FIDELI

EXAMINANDI ET TRANSFERENDI

DECI

SACROSANCTI ELECTORI

AC ARCHIEPISCOPO

REGI AC DOMINO MELO

CLEMENTISSIMO

REX POTENTISSIME

 *um ad sacratissimum REGIAE MA-
IESTATIS TVAE thronum humil-
lima devotione provolvitur, quicquid
felicissimo sceptro TVO parens & virtutem colit,
& literas amat, & obsequii fidelitate ac præclaris
de communi patriæ orbisque etiam literati emolu-
mento meritis\TVA, REX POTENTISSIME
clementia dignum se præstare satagit: mea quoque
Musa*

*Musa venerabunda purpuram TVAE MAIE-
STATIS, tot regiarum virtutum splendore co-
ruscantem adorare devotissime audet. Tanta
enim imperandi felicitate, tanta rerum gerenda-
rum prudentia, tantis & belli & pacis artibus
& Britanniae sceptrum moderaris REX AVGV-
STISSIME, & Brunsvicenses ditiones regis,
& Romano imperio in tanto, quo viduatum de-
primitur luctu solatio, consilio & auxilio ades, fu-
turæque felicitatis præsidia disponis, ut terrarum
orbi, & imprimis magnæ Britanniae atque Ger-
maniae nostræ auspiciatissimum in TE omnis in-
columitatis & salutis sidus illuxisse pie vereque
judicandum sit. Quod cum præter regna ditio-
nesque TVAS, toti quoque, cui fulciendæ fir-
mandæque fortissimos cum reliquis PATRIAE
PATRIBVS humeros supponis, Germaniæ me-
rito gratulemur, patieris REX POTENTIS-
SIME, ut MAIESTATEM TVAM inter
salutis publicæ Palladia mea quoque admirabun-
da*

da colat veneratio. Cujus audaciæ veniam pro-
mittit, quæ per totum terrarum orbem celebra-
tur clementia TVA eo majoris mihi fiduciæ fons
extitura, quo magis omnis eruditionis, divinæ
& humanæ statore vindiceque TE lætatur Bri-
tannia, tot celeberrimorum virorum in omni di-
sciplinarum genere ferox, suspiciunt Brunsvicen-
ses Musæ, quibus vere Augustum Museum, vete-
rum magnificentia dignum excitavisti, admira-
tur, quicquid literis pretium statuere novit, &
quid regum principumque favor ad juvandas pro-
movendasque scientias valeat, intelligit. Cujus
clementiæ in literarum cultores testes tot nobis
sunt, quot viri doctissimi tanto principe favente
surrexerunt, quibus plurimum debent literæ:
concertante inter se de eruditionis gloria meritis
pulcherrimis parta Britannia & Brunsvicensi
electoratu, & qua sapientia arteque rem publi-
cam eruditionis quoque fulcris sustentes, publicis
testimoniis edifferente. Itaque si quidem audax

videbitur, venia tamen digna erit, & pietatis devotione excusabitur peregrinae Musæ fiducia, suis conatibus a tanti Regis clementia præsidium humillima veneratione quæsitura. In eo enim versata eruditionis argumento, quod inter primos fere adjuverunt, & depressum hætenus neglectumque erexerunt suoque nitori restituerunt Britannorum ingenia, justa spes subnascitur, fore, ut clementer intuiturus sis, **REX POTENTISSIME**, opus hoc, quod omnis ætatis sapientiam, qua potissimum res hominum, & summorum etiam imperantium juvari possunt & debent, complectitur. Quam cum enarrare justa integraque tractatione primus suscepit Thomas Stanlejus, eques Britannus, immortalem ea de re famam consecutus, ego celeberrimi viri vestigiis insistens, & impari licet gradu & successu totam longissimi itineris, a mundi initiis ad nostra tempora viam, quam ille vix mediam aperuit, absolvit autem hætenus nemo, percurrrens, hoc quicquid est Musulæ

*fulæ meæ opus laboremque SACRATISSI-
MAE MAIESTATI TVAE, ea, quæ cogi-
tari potest animi devotione & veneratione humil-
lime consecrare audeo. Faciunt tot illustrissima
clementiae TVAE, REX MAGNE, specimi-
na, gratissimis ubique terrarum præconiis decan-
tata spem exoptatissimam, MAIESTATEM
TVAM, quæ a regio throno tristem dimittere
solet neminem, qui virtutem colit, hos quoque co-
natus regia clementia esse complexuram beatu-
ramque. Quod vero, qui TIBI, REX AVGV-
STISSIME, parent tantis suspiriis a supremo
verum omnium arbitro efflagitant, id votis meis
summa, qua pietas potest contentione devotissima
mente precor, salutem scilicet & incolumitatem
in bello & pace supra expectationem florentem &
TIBI, REX POTENTISSIME, REGI-
AEQVE SOBOLI perennantem, exercitus
classésque fortes & victrices, imperium inviden-
da felicitate magnum, & immortalem non modo
inter*

*inter Britannos & Germanos, verum inter omnes
quoque gentes nominis Tui gloriam. Ita ad su-
premium felicitatis humanæ apicem evecto, dum
obsequii & fidei homagium cives certatim præ-
stant, de sua quoque salute in TE lætantes, licebit
etiam humillimæ ac venerabundæ pietati immori*

**REGIAE MAIESTATI
TVAE**

Scrib. Kaufbyræ Cal. Septembr.

A. S. R. CIOCCCXLI.

omnium devotissimo

IACOBO BRVCKERO.

PRAE-

P R A E F A T I O.

Non detinebimus TE diu, LECTOR BENE-
VOLE, in limine operis satis prolixi de ejus ra-
tionibus paucis edocendum. Decennium excur-
rit ex quo historiae philosophicae institutiones
vernaculo sermone scribere exorsi, gnaviter in-
stitutum ursumus, tandemque favente Numinis gratia septem
voluminibus ad nostram usque ætatem deduximus. Ex illo
tempore multorum virorum, magnæ in republica literaria
auctoritatis* & haud vulgaris in hoc argumenti genere ju-
dicii voluntas atque vota, quæ fere legis instar nobis esse so-
lent, fuere, ut Latino idiomate iteratoque labore opus ede-
retur, cum ut exterorum quoque, qui Germanicam plerum-
que linguam ignorant, studiis ejusmodi labore, qui hætenus
inter eruditos desideratus fuit, consuleretur, tum ut mutato
ejus habitu, qui in juvenum studiis deditorum gratiam plu-
scula habet, viris eruditis satis jam nota, multa omisit, quæ
isti ætati nimis prolixa & difficiliora captui videbantur, accu-
rato justæ scientiæ ordine modoque elaborati operis speciem
formamque acciperet. Etsi vero iteratum fastidium tanti
tamque difficilis laboris, tempore tantum multo longoque
perficiendi merito perhorrescebamus, dedimus tamen id fre-
quentibus virorum doctorum etiam exterorum, qui hunc la-
borem exoptabant, instigationibus, ut ad eum nos accingere-
mus. Quem dum moliebamur, non tam Latinam operis
Germanici versionem, quam novum prorsus opus exhiben-
dum esse, pulchre pervidebamus, in quo supplenda plurima,
& systematum imprimis veterum philosophorum nexus &
ratio accurate exponenda, abjectaque, quam juventutis causa
elegeramus, erotematica methodo, cuncta una historiae serie
essent enarranda & naturali atque systematico ordine objici-
enda

* *

* Ita etiam Viri eruditissimi, qui Acta eruditorum Lipsiæ colligunt Act. nov. er. Suppl.
Sect. 9. T. II. p. 429.

P R A E F A T I O.

enda lectoris oculis. Aggressi itaque hoc, quicquid est, laboris, novam historiam philosophiæ criticam ab ipsis nascentis mundi initiis ad nostra usque tempora condere cœpimus, nihil eorum prætermittentes sine examine, quod ad noscendas veterum imprimis & recentiorum quoque philosophorum decreta, opiniones & fata pertinere videbatur. Etsi enim multa sunt, quæ in universalis hujusmodi historiæ libro prolixè satis & ex instituto enarrari nequeunt, quod ingentis molis opus peperisset; potiora tamen, quantum judicabamus, omnia ita tetigimus, ut integram philosophiæ omnis ætatis & locorum faciem nos depinxisse sperare possimus; reliquorum fontes ubique indicavimus, ut, qui plura nosse cupit, lector, ipse haurire queat. Unde etiam veras historiæ cujuscunque sectæ scaturigines initio cujusvis capituli exposuimus, ut simul constaret, quibus potissimum testibus utendum atque standum sit. Quibus deinde & ipsorum philosophorum vitas, tempora, circumstantias atque fata, præcipue ea, quæ in ipsorum systemata influxum habent, critico examini subiecta, adjecimus, & imprimis de decretis ipsorum cum generalem tractationem instituimus, & quid ad ea constituenda & in peculiare doctrinæ ædificium compingenda influxum quasi præbuerit, accurate exposuimus, tum ipsa systemata vel ex propriis philosophorum libris, qui supersunt, vel ex monumentis, quæ haberi possunt, ætate fideque proximis delineavimus, controversias recentiorum circa ea excussimus, testes paginæ ubique subjecimus, & ommissa, quam in Germanico opere methodus poscebat, prolixarum annotationum firmate, brevibus notis, quæ in textu enarrari non poterant, adjecimus, nisi ubi prolixiora paulo rei postulabat necessitas, ubi uberiores annotationes sibi fini addidimus, quæ tamen numero oppido paucæ sunt. Et verba quidem testium ubique adducere ipsa instituti prohibebat prolixitas. Factum tamen id est, quoties singulare illa testimonia momentum habere

habere videbantur, ubi Græca etiam haud raro adjecimus, versionibus vero usi sumus inter eruditos receptis, & quantumpote emendatis. Immo pleraque veterum placita non tam nostris, quam scriptorum vetustissimorum verbis enarravimus, ubi tamen haud raro interpretationes vulgares reliquimus, ea adoptata, quam desideratissimum & in his literis vere regnans olim Lipsiæ lumen b. GOTTFRIDVS OLEARIVS in Latina THOMAE STANLEII versione dedit, quam instituta cum Græcis comparatione haud raro & elegantiore & meliorem invenimus atque fideliores. Ex hoc vero proposito ipsa veterum retinendi, ubicunque licebat, verba, quod maxime fidem nostram probaturum speramus, non potuit non accidere, ut ipsa dictio & descriptionis ratio sibi fieret dissimilis, licet omnem in eo industriam poneremus, ut caste emendateque, sine fūco tamen, ut in hoc argumenti genere decet, scriberemus. Quam stili aliqualem inæqualitatem ut materiæ potius, & scopo tractationis, quam nostræ negligentiae imputet benevolus lector, vehementer oramus. Ceterum in laudandis veterum auctorum locis satis copiosi fuimus, ut fidei gradus inde eluceant, parciores in adducendis recentiorum scriptis. In quibus tamen laudandis si, qui nonnullorum opinio erit, nimii videbimur, cogitandum, nos non tantum ita latius de rebus strictim tantum, & ὡς ἐν παρόδῳ tactis, pervestigandi occasionem exhibere, sed & nostris hominibus, suo modo velificare voluisse; quæ si quis aspernabitur, tuto iis in notis prætermisissis textu una serie decurrente erit contentus. Qui vero copiam literarii apparatus majorem desiderabunt, eos Germanicum opus adire oportet, ubi eum large cumulavimus, juventuti potissimum ita inserviendi studio detenti. Quos vero fontes consuluerimus, quæ a veteribus & recentioribus auxilia acceperimus, quas nobis regulas criticas sequendas præscripserimus, sine partium studio, summoque candore, quem ubique adhibui-

P R A E F A T I O.

mus, observatas, prolixè hic enarrandum non est, cum copiosa id dissertatione in prolegomenis præstiterimus. Id unum monere e re nostra esse putamus, plerumque nos in limine cujusvis tractationis insuperabiles difficultates, obscuritatem & incertitudinem occurrentem diligenter demonstravisse, quod non eo fecimus fine, ut Pyrrhonismum introduceremus, sed ut constaret, quousque notitia nostra progredi queat, quove fidei historicæ nitatur gradu. Ut enim in geographia etiam terrarum incognitarum datur delineatio, ostenduntque terræ nostræ enarratores, quæ regiones ignotæ lateant, ut vel queant detegi, vel ab inutili eas quærendi labore nautæ deterreantur; ita in artium quoque historia, ea quæ vel sciri nequeunt, vel adhuc obscura & incerta latent, indicentur, necessarium est. Hac itaque ratione sistimus B. Lectori primam historiæ criticæ philosophiæ partem, omnia philosophiæ fata a mundi incunabulis ad Romanorum usque imperium sensim emergens complexam; sequentur hanc, si Deus vitam viresque concesserit, reliquæ tres, quarum ordinem in prolegomenis exposuimus. In quibus si quid rectè præstitum, & semita, hætenus non satis calcata, aperta, prolixior & planior, ut divinæ illud omne gratiæ adscribat Lector humanissimus, errores lapsusque humanæ imbecillitati in tam difficili & copioso argumento ignoscat: æquo etiam ferat animo, si, nobis longa intercapedine ab impressionis loco remotis, aliena fides & diligentia in emendandis operarum erroribus hallucinata interdum fuerit: Voluntatem vero, eam eruditionis partem, quæ satis justa nondum integraque tractatione illustrata est, in plena luce collocandi æqui bonique consulat, nostrisque porro Musis faveat, enixe rogamus. Scrib. Kaufbyræ Id. Sept. A. R. S.

c l o I o c c x l i.

JACOBI BRUCKERI
HISTORIA CRITICA
PHILOSOPHIAE.

TOMUS I.

THE NEW YORK

HISTORICAL SOCIETY

RECORDS

1807

DISSERTATIO PRAELIMINARIS

D E

NATURA, CONSTITUTIONE, USU MEDIISQVE HISTORIAE PHILOSOPHICAE.

§. I.

Amplissimum historiae philosophicae campum per omnem intellectus humani aetatem se diffundentem emensuro ante omnia de limitibus ejus dispiciendum est, ne in aliena excurrans, & in universalis eruditionis regiones dilapsus, ubi pedem figat, non habeat. Scilicet non eruditionis, & quas illa comprehendit omnium artium & disciplinarum historiam exponere animus est, sed philosophiae; unde quid philosophiae nomine intelligatur, probe ante omnia tenendum est, ne, dum ejus historiam pandere satagimus, in alienam messem falcem immittamus, & sine meta incerti discurremus atque vagabundi; quae incuria non unum historiae philosophicae scriptorem in devia deduxit. Philosophiam vero, quam nominamus, dicta olim est σοφία, id est, sapientia; quosque philosophos salutamus, sapientes salutos esse, constat, nomine postea quidem mutato, sed retenta pristina significatione. Et ipsum tamen sapientiae nomen apud veteres ambiguum est, quae vocis ambiguitas effecit, ut multi in historia philosophica sapientes effingerentur, qui accurata vocis significatione nomine hoc indigni sunt. Scilicet prima illa humani ingenii aetate, qua ejus quasi infantia absolvitur, sapientiae nomen omnibus artibus tributum est, quae ullo modo ingenio excolebantur, & ad humani generis utilitatem aliquo modo faciebant, unde ARISTOTELE^a sapientia, *artium virtus* sive *perfectio*, & PLATONI^b *quaevis artis experientia* dicta est. Quia vero eruditio quam maxime ingenium humanum excolit, & bonarum disciplinarum studio atque praxi

*Philosophia
quid sit?*

*Sapientes qui
veteribus vo-
cati?*

A 2

fo-

^a) *Ethic. ad Nicom. L. VI. c. 7. T. II.*
p. 58. ed. Casaub.

^b) v. *Theaetetus* & *Theages* & ex his LAERT. l.
III. f. 63. ubi consulendus est I S. CASAUB. *ad h. l.*

societatis humanæ commoda promoventur, sapientiæ nomen jure suo ad eruditos transiit, omnemque sui temporis encyclopædiam designavit, quo sensu Mosen, virum divinum in omni sapientia Aegyptiorum eruditum fuisse, s. LUCAS ^c innuit. Et quoniam inter disciplinas omnes diviniore scientia, quæ cultum Dei dirigit, de Numine præcipit, animumque ad illud sancte suspiciendum format, ob objecti sui præstantiam tantum eminet, quantum lenta solent inter viburna cupressi, inde sapientiæ nomen ad theologos & sacerdotes eminentiori quodam sensu delatum est, idque imprimis apud barbaras gentes factum, apud quas sapientum nomine sacerdotes divini cultus interpretes celebrari, ^d barbaricæ philosophiæ nobis probabit historia, ipsæque sacrae paginae testes sunt, sacerdotes Chaldæorum sapientum titulo afficientes. ^e Erant tamen inter hos homines multi sapientum nomine indigni, quia veritatem diviniorem non ex solidis principiis petebant, sed vel ex corruptissimæ traditionis laticibus hauriebant, vel ad fallendam plebem toti compositi sapientiæ loco, ingenii sui somnia, honorem ipsis auctoritatem atque opes conciliatura, propinabant, unde sacerdotum turba mature viris gravibus, quique nasum habebant, suspecta fuit & odio digna. Et hinc animi ingeniis sublimibus additi sunt, ut profundiori meditatione in veritatem inquirerent, & desertis impuris traditionis patriæ lacunis, rationis fontes consularent, omnia ad certa scientiæ principia revocantes, & ita sapientiæ systema condentes suis fundamentis superstructum. Quæ veritatem omnem, eam præcipue, quæ ad Deum hominesque refertur, excolendi ratio cum nobilissima sit, sapientiæ nomen in propria tandem sibi significatione vindicavit, & cultores suos sapientum nomine decoravit. Quod ut vetustissimis temporibus ita factum est, ut qui veritatem hanc accurata meditatione didicisset, eam ad emendandos hominum mores & formandum animum applicaret; ita sapientiæ nomen practicam tandem scientiam veritatis tum divinæ tum humanæ significavit, ^f & ad eam relatum est, quicquid vel Deum & quæ divina sunt intellectui humano cognoscenda sistit, vel ad humanæ mentis felicitatem comparandam & augendam aliquid conferre aptum est. ^g Hanc vero sapientiam, ut scopo suo potiatur, alios quoque doceri e re humani generis erat, ad quod docendi munus dum se applicabant sapientes, nomen hoc ad scientiarum doctores translatum est. ^h Inde vero nova iterum vocis significatio: quan-

c) *Actor. VII. 21.* conf. SUIDAS *T. II. v. ιδιώτης* p. 97. ubi *ιδιώτης* & *φιλόσοφος* sibi opponuntur, ita etiam apud ISOCRATEM *in Panegy. p. 115.* ed. H. Wolf.

d) Conf. STRABO *L. XV. p. 501.* CURTIUS *L. V. c. 1. v. 22.* & qui de sapientibus inter barbaros luculenter differit DIOG. LAERT. *L. I. §. 1. 2.*

e) DANIEL. *II. 2.* conf. STANLEY *Jus Hist. Phil. P. XIV. c. 7. 10. p. 1119. 1121.*

f) Eleganter de hac re differit PLATO *in Theateto, p. m. iii. seq.* add. EPICTE-TUS, *diff. L. II. c. 14. p. m. 194.* ed. H. Wolf. *L. III. c. 26.* SENECA *ep. 20. 108.* ANTONIN. *L. X. §. 16.* & GATAKER *ad h. l.*

g) *Sapientia est, ut a veteribus philosophis definitum est, rerum divinarum & humanarum causarumque, quibus hæc continentur, scientia.* CICERO *de offic. L. II. c. 2.*

h) Vid. ISOCRATES *de permut. p. 818.* qui

quandoquidem enim qui sapientiae praecepta tradebant, diserto & luculento differendi genere uti satagebant, sapientis atque sapientiae nomen eloquentiae quoque studium datum est, & tantopere haec significatio graecis, quibus eloquentiae studio, magna, quae inde in rempublicam redundabant, emolumenta commendabant, placuit, ut sophistarum, id est, sapientum nomine usu quasi proprio eloquentiae magistri dicerentur.ⁱ Etsi & poetis quoque hic honor habitus est, ut sapientes dicerentur, quoniam antiquissimi sapientes, & imprimis, qui divina docebant, ligata oratione utebantur, & ars ipsa fingendi ad tradenda peculiari eloquentiae genere sapientiae praecepta adhibebatur.^k Cum vero dignitatem & auctoritatem sapientia cultoribus atque doctoribus suis conciliaret maximam, iique multis honorum titulis & reverentia commendarentur, qui sapientum nomen adepti essent,^l coepit optimum institutum degenerare in fastum, & efferre se magis, quam patiebatur sapientiae nomen, qui eam praeter reliquis excoluisse videri cupiebant.^m Unde sapientis nomen ad Deum solum, inexhaustum omnis sapientiae mare restringens P Y T H A G O R A S, primus hanc appellationem arrogantiorum sibi visam, quam quae deceret veritatis & sapientiae studiosum, refugit, & philosophi nomen invenit. *Is cum Phliuntem venisset, & cum Phliasiorum principe Leonte docte & copiose disseruisset quaedam, ita ejus ingenium atque eloquentiam admiratus est Leon, ut quaereret ex eo, qua maxime arte confideret; at ille artem se scire nullam, sed esse philosophum respondit*, referente, & nominis originem eleganter exponente C I C E R O N E. Etsi vero & modestiae causa, sapientis nomen in studiosum sapientiae mutavit Pythagoras, & systematis sui fine commotus sapientiam tum demum adipiscendam esse statuit, quando quis philosophiae fine potitus fuerit,ⁿ mox tamen totum illud discrimen prudenter positum evanuit, & philosophiae nomen idem dixit, quod sapientiae,^o philosophi appellatio non minus ambitiosa facta est, quam sapientis, adeo, ut non deessent, qui *intolerabilem philosophorum ambitionem esse dicerent, sibi solis sapientiae studium vindicantium, & reliquarum disciplinarum cultoribus tacito quasi argumento denegantium.*^p Neque tamen id diu va-

*Philosophiae
nomen inven-
tum.*

A 3

luit,

qui Solonem primum nomen sophistae accepisse refert. Imprimis vero P H I L O - S T R A T U S *praef. ad vitas sophistarum* Opp. p. 479. ed. Olear.

i) Ita tamen, ut antiqui sophistae argumenta tractarent philosophica, recentiores in solo dicendi artificio se exercerent, monente P H I L O S T R A T O *l. c. p. 481.* unde mature invisi facti sunt, conf. C L E R I C U S *Art. Crit. P. II. Sect. I. c. 17. p. 337. seqq.*

k) A N A C R E O N *od. in Rosam.* P I N - D A R U S *Isthmior. od. 5.* conf. M E N A - G I U S *ad LAERT. L. I. f. 12.*

l) Proluxe id demonstratum est, in mele-

tem. *de honoribus sapientiae auctoribus & doctoribus apud Barbaros & Graecos exhibitis,* in *Otio Vindelico* p. 203. seqq. extante.

m) Vid. A R I S T O P H A N E S *in nubibus,* A R I S T O T. *de Sophist. L. I. c. 2.* de qua re infra in Socrate.

n) Vid. I O A N N. S C H E F F E R U S *de natura & const. Philos. Ital. c. VII. p. 43. sqq.*

o) D I O G. L A E R T I U S *L. I. f. 12.*

p) *Inde quidam contempto bene dicendi labore, ad formandos animos, statuendasque vitae leges regressi, partem quidem potiore (philosophiae) si dividi posset, retinuerunt,*

nomen

*Philosophia
significatio
varia.*

luit, sed philosophiæ perinde ac sopheriæ nomen latius sumtum, non disciplinas tantum eas, quæ divinarum humanarumque rerum scientiam exhibent, comprehendit, sed & ad legum humanarum peritiam,^r ad artem salutarem^s aliasque eruditionis partes extensum est, ita ut grammatica, rhetorica, & critica ars, quin immo historia & poësis non excluderetur,^s quæ significatio latissimo suo ambitu imprimis obtinuit, postquam totus eruditionis humanæ campus in quatuor facultates divisus est. Immo nec a sanctioribus disciplinis remotum, & philosophiæ atque philosophi nomen in ecclesiam traductum est, in qua christiana religio sanctioris philosophiæ nomen tulit, doctores ecclesiastici, & ascetæ quoque philosophorum nomine insigniti sunt.^r Ex quibus variis acceptionibus vocis, philosophia & philosophus, quibus aliæ quoque, si opus esset, addi possent,^r facile convincimur, quam necessarium sit, propriam philosophiæ significationem definire, ne aliena tractationi in se prolixæ, prolixioraque & ad rem nihil facientia misceamus, & confusis inter se disciplinarum limitibus, sine certa meta oberremus.

Sæpius hac in re a philosophicæ historiæ scriptoribus peccatum est, qui ambiguo sapientiæ nomine decepti ad philosophiam vel eruditionis universalis historiam, vel religionis acta & fata inter gentes retulerunt, & innumerum philosophorum agmen effinxerunt. Inter hos OTTO imprimis HEURNIUS & GEORGIUS HORNIUS manifeste limites philosophicæ historiæ migraverunt, quorum ille omnem gentilium sacerdotum stultitiam ad sapientiam sive philosophiam barbarorum retulit; hic juvenili præcipientia lapsus in cælo & inferno, in paradiso, & ubi non? philosophos invenit. Recentissima vero ætate ANONYMUS auctor, qui *philosophicam historiam* gallico sermone condidit, data opera sibi a definiendis philosophiæ limitibus & determinando genuino sensu abstinendum ratus est, immo eum laborem impossibilem esse statuit, quod ad universalem eruditionis notionem cuncta reducenda sint, & sub ea veterum theologia, jurisprudentia, omniumque scientiarum fontes, immo ipsæ gentium origines comprehendantur. Qua in re eum vehementer falli ex dictis manifestum est, cum singulæ eruditionis partes propriis & domesticis finibus definitæ, inter se differant, adeoque & philosophia a reliquis eruditionis humanæ disciplinis distinguenda sit. Quæ res miro consilio neglecta auctori suo maximæ fraudi fuit. Definitione enim philosophiæ insuper habita, non veros tan-

tum

nomen tamen sibi insolentissimum arrogaverunt, ut soli sapientiæ studiosi vocarentur, quod neque summi imperatores, neque in consiliis rerum maximarum ac totius administratione reipublica præclarissime versati, sibi unquam vindicare sunt ausi. Ita QUINTILIANUS proëm. Inst. Or. p. 4. ed. Obr.

q) CICERO in *Lelio* & quos laudat PHIL. CAROLI in *animadv. criticis* in Gellium. L. IV. c. 1. p. 243.

r) Hinc nomen lapidis philosophorum. conf. *Obs. Hal. T. VI. art. 22. §. 2.* Et DI-
OCL I Medicina φιλοσοφία ἡ περὶ τῶν ὑγιανῶν.

s) APHTHONIUS p. 25. ISO-
CRATES passim, vid. p. 234. 248.

t) De quo, suo loco dicetur prolixius.
vid. IONS. de *Scr. H. P. L. III. c. 4. p. 226. sq.*

u) Consulendus omnino celeb. HEU-
MANNUS *Act. Philos. Vol. I. p. 65. seqq.*
de homonymia vocum σοφία & σοφός.

tum & proprie dictos philosophos ab improprie, immo haud raro falso dictis non separat, sed & per omnem eruditionis a philosophia longe diversæ ambitum late & sine ordine vagatur, & quadrata miscet rotundis, allatis vero, quæ huc non pertinebant, maxime necessaria, quæque omne velut punctum in philosophiæ historia faciunt, omittit, etsi mira verborum pompa accuratissimam in fronte tractationem promittit, corvos ita, quod ajunt, deludens hiantes.

§. II. Est vero philosophia amor sive studium potius sapientiæ: sapientia vero est solida cognitio veritatis, circa eas res sive divinæ sint, sive humanæ, quæ ad veram hominis felicitatem faciunt, & ad usum & praxin applicari suo modo possunt, quæ applicatio si recte instituatur, & ita felicitas hominis vera promoveatur, tum demum sapientiam genuina significatione sumtam exhibet, & hoc ipso sapientiam a philosophia distingvit, quæ veritatis divinæ & humanæ principia & regulas exponit, & qua ratione felicitas humani generis inde vel acquiri vel conservari & augeri queat, tradit, adeoque suis fundamentis nixa scientiam gignit, nisi tamen in usum convertatur, sapientiæ nomine indigna est. Nam

Sapientiæ & philosophiæ definitio.

Qui ipse sibi sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit, recte monuit ENNIUS.^v Nec aliud dicunt variæ veterum definitiones philosophiæ,^w imprimis ex schola Pythagoræ & Platonis, nisi quod peculiarem finem expriment, quo veram felicitatem assequi homini liceat, qui nisi omni studio intendatur, omnis scientia vana esse recte concluditur. Unde non immerito Socratem ab Apolline omnium sapientissimum dictum esse Varro apud CICERONEM^x monuit, *quod hæc una esset omnis sapientia, non arbitrari sese scire, quod nesciat, & inde omnis ejus oratio tum in virtute laudanda & in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumeretur.*^y Duplex vero veritatis ad veri boni possessionem, & exoriundam inde felicitatem ducentis cognitionis fons est, unus congenitæ lucis sive rationis humanæ regulæ, alter divina revelatio. Cum enim adeo angustis limitibus humanus intellectus circumscriptus sit, ut patentissimos veritatis universæ campos emetiri, immo nec ea omnia cognoscere valeat, quæ tamen felicitatis humanæ ratio cognosci & sciri postulat, necesse erat, ut divina revelatio suppetias homini ferret, & de iis eum instrueret, quæ felicitatem ejus summo loco ponere apta sunt. Quod ut theologiam potissimum occupat, cujus munus est, hominem de iis instruere, quæ per revelationem Deus ei patefecit, ita a philosophia quoque separandum est, nec confundendæ inter se scientiæ cognoscendi, quod ajunt, principio

Fontes sapientiæ.

v) Apud C I C E R O N. *Epist. Famil. L. VII. ep. 6.*

x) *Academ. Quæst. L. I. T. IV. Opp. ed. D. Godofr. p. 7.*

w) Eas suo loco notabimus. Interea consulendus est G. J. V O S S I U S *de Philosophia c. II. §. 5. p. 4. seqq.* S E N E C A *ep. 89.*

y) Paria passim apud veteres, videnda apud A N T O N I U M & S T O B A E U M *in florileg. Sermon. CXX. CXXI. CXXII. p. 702. seqq. edit. Wechel.* Alia dabit G A T A K E R U S *ad Antonin. L. X. §. 16. p. m. 365.*

cipio inter se diversissimæ. Est itaque philosophia scientia veri atque boni, five, ut veterum dicta exprimamus, divinarum humanarumque rerum ad possessionem veri boni & exsurgentis inde felicitatis comparata, quatenus ex rationis humanæ principiis cognosci atque demonstrari potest. Historiam itaque philosophicam consulturis, ad revelationis arva accedendum non est, nec miscenda inter se, theologia cum philosophia, nisi quatenus illa hujus pars est, & ex rationis principiis de Deo & rebus divinis præcipit, quam philosophiæ partem theologiam naturalem dicere solenne est.

Est tamen, ubi interdum oculus intendendus est in historia philosophica ad revelationem. Ex primis enim revelationis doctrinis & initiis patefactæ hominibus veritatis divinæ variæ particulæ per traditionem ad gentes dilapsæ sunt, quæ ex rationis lumine cognitæ doctrinis permixtæ sunt, & nisi accurate investigentur, ad certas doctrinarum origines nos pervenire non sinunt. Exemplo sit doctrina de immortalitate animæ, ejusque post mortem *vita apud dominos valde bonos*, quæ Socratis vox fuit: eam enim non argumentationibus tantum probabilibus se admittere, sed longa quoque traditione credere fatetur Græcorum philosophorum maximus: unde ad exquirendas nobilissimi dogmatis origines, etsi ex historia philosophica petendas etiam ad revelationem & traditionem respicitur rectissime, eleganter hanc viam ingrediente Ven. JOACHIMO OPORINO in erudita historia *doctrinæ de immortalitate animæ*. Sed in his & similibus illustrari tantum ex revelatæ doctrinæ historia, philosophicam historiam, quilibet videt.

Partes philosophiæ.

§. III. Quæ vero philosophiæ partes sint, quarum historia discenda est, ex fine atque objecto philosophiæ facile discitur. Si enim in eo felicitas humana, per philosophiam acquirenda consistit, ut homo verum bonum possideat, eoque perpetua possessione fruatur, necessario tum de natura boni, in quo consistat, & in quibus rebus quærendum sit, intellectus humanus instruendus, & totus homo ita formandus & emendandus est, ut ad ejus possessionem pervenire queat. Et hinc latissimus ille philosophicarum disciplinarum campus se aperit, quarum aliæ intellectum humanum formant, viamque parant, qua & ipse ratiocinando felicitatem indagare, & aliis eam monstrare valeat; aliæ voluntatem humanam, propriam felicitatis sedem, emendant & erudiunt, & quid verum graduque optimum bonum sit, docent, qua ratione ad illud perveniatur instruunt, quibus mediis felicitas inde derivetur, ostendunt, & quibus vitæ morumque rationibus & officiis conservetur exponunt: aliæ summum bonum, quod in solo Deo residere ipsa ratio dicitur, ita describunt, ut divinam essentiam & attributa, quæque alia ex Deo in humanam felicitatem influxum habent, considerent: aliæ ad corporis humani conservationem respiciunt, & in hunc finem universæ naturæ quoque considerationem exhibent, ut discat homo, qua ratione ex sapientissimi conditoris voluntate & dispositione ea ad felicitatem suam adhibenda & in usus convertenda sit suos: aliæ societatem

tatem humanam dirigunt, & quæ legis necessitas, quæ societatis utilitas, quæ vivendi prudentia postulent, exponunt. Quibus omnibus accurate cognoscendis genuina omnis scientiæ principia, quibus, tanquam fundamentis, totum philosophiæ ædificium superstruendum est, præmittenda esse, facile ex ipso ratiocinandi de felicitate hominis fine colligitur. Quæ philosophiæ partium distributio, ut rem mediocri attentione consideranti evidens admodum est atque luculenta, finemque philosophiæ, immo sapientiæ, ad verum usum & felicitatem omnia referentis recte exprimit; ita ex ea, quæ veteres varie de philosophiæ partibus dixerunt, dijudicari possunt, quæ & ipsa non negligenda sunt, ne in ipso historiæ philosophicæ limine offendamus. Illi enim antiquissimis temporibus & in ipsa philosophiæ pueritia eam tum ad Deum, tum ad hominem referebant, & in duplici hoc objecto considerando sapientiæ munus ponebant. Unde HOMERUS, a quo omnem sapientiam dimanasse ad posteros magna veterum caterva sibi persuasit:²

*Philosophiæ
divisio apud
veteres.*

Ἀχλὴν δ' αὐτοὶ ἀπ' ὀφθαλμῶν ἔλον, ἥ πρὶν ἐπῆεν

Ὅφρ' εὖ γινώσκεις ἥ μὲν Θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.

Caliginem vero tibi ab oculis abstuli, quæ prius inerat,

Ut bene dignoscas tum Deum tum etiam hominem.

Et huc tota quoque Pythagoreorum & Platonis schola collineavit, quæ omnem philosophiam in considerationem divinorum, id est ἀληθῶς ὄντων quæ scientiam certam gignunt, & humanorum, quæ ad vitam hominis pertinent, & sensibus subjacent, quatenus scilicet referuntur, & præparant ad divina, dividunt.^a Paulo tamen aliter ARISTOTELES, qui dum a tota antiquitate abit, & in contemplatione atque intellectus perfectione summum bonum collocat, ita theoreticarum disciplinarum potissimam rationem habet, ut tria theoreticarum disciplinarum genera constituat, physicam, mathematicam & theologiam,^b & his demum activam & effectivam subjungat;^c quarum illa ethicam, politicam & œconomicam, hæc medicinam, poëticam, grammaticam, statuariam, pictoriam comprehendit, quatenus scilicet rationes causasque suæ constitutionis, naturæ & operationum exponere & ratiocinando demonstrare possunt:^d Unde & dialectica, tanquam philosophiæ instrumentum, a philosopho non omissa est. Stoici vero,^e philosophiæ tres partes esse dixerunt, moralem, naturalem & rationalem; prima componit animum, secunda rerum naturam scrutatur, tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes ne

pro

2) *Iliad.* ε. v. 127. 128.

a) PSELLUS *Comm. ad quinque voces* conf. JO. SCHEFFER *de nat. & constit. philosophiæ Italicæ* c. VIII. p. 65. 66. ex veteribus SENECA *ep.* 89.

b) *l. VI. Metaphys.* c. 1. l. II. c. 7.

Hist. phil. Tom. I.

c) *de anima* l. I. c. 3.

d) conf. JONSIUS *de script. hist. philos.* l. I. c. 1. §. 3. p. 4. 5.

e) Ita SENECA, *ep.* 89. qui de definitione & divisione philosophiæ omnino legendus est.

pro vero falsa surrepant. Epicurei vero^f duas partes philosophiæ constituerunt, naturalem atque moralem, rationalem removerunt: deinde cum ipsis rebus cogherentur ambigua secernere, falsa sub specie veri latentia coarguere, ipsi quoque locum, quem de judicio ac regula appellant (canonicam) alio nomine rationalem induxerunt, sed eam accessionem esse naturalis partis existimant.^g Cyrenaici^h naturalia cum rationalibus sustulerunt, & contenti fuerunt moralibus, ita tamen ut his illa revera inserviant. Sed de his suis locis accuratius dispiciendum erit; nobis hæc summatim ostendisse sufficiat, ut pateat, quicquid fani in partitione philosophiæ apud veteres fuit, id ad eam, quam supra dedimus philosophiæ definitionem, partiumque ejus distributionem collineare. Inde vero, quid in historia philosophiæ quærendum sit, per se patet.

Historia philosophica quid sit?

§. IV. Quid philosophiæ, cujus historiam perlustrare animus est, voce intelligendum sit, definivimus, historiam, qualem jam intelligamus, exponendum est. Scilicet vel doctrinarum ea est, vel personarum.ⁱ Doctrinarum historia scientiarum fata exhibet, & intellectus humani quasi historiam ita pandit, ut in doctrinarum origines, variasque sententias & mutationes atque opinionum divortia inquirat, & quæ de humanis divinisque rebus dogmata philosophis placuerint, in quibus conspiraverint, vel in diversa abierint, exponat: idque duplici modo fieri potest. Nam vel doctrinæ alicujus historia per omnem ætatem & nationem panditur, & qua ratione per diversas sententiarum semitas ad nos pervenerit, ostenditur: vel omnium gentium, & sectarum systemata ita oculis subjiciuntur, ut & adhibita fundamento principia, & conclusiones inde formatæ, totumque systema pateat. Illam *historiam doctrinarum philosophicarum*, hanc *historiam philosophiæ* distinctionis gratia non inepte vocaveris, quæ vel per totum philosophiæ ambitum, vel per singulas disciplinarum philosophicarum e. g. logices, physices, ethices &c. partes deduci potest. Personarum, id est, hominum philosophantium historia ad primaria quidem philosophicæ historiæ capita necessario vinculo non pertinet, omitti tamen ab eo nequit, qui philosophiæ historiam intime pernoscere cupit. Ut enim taceamus, plurima ad formandum & emendandum animum ex historia vitæ & actionum a philosophis susceptarum defumi posse, & egregie disci, quibus mediis ad sapientiam pervenerint, quæ impedimenta superaverint, quibus adversariis restiterint, ubi pro Junone nebulam amplexi fuerint, qui sapientiæ possessionem honores, quæ emolumenta, quæ animi felicitas secuta sint, & quæ alia hujusmodi sunt, quæ recte considerata ad vitandos erroris labyrinthos, & sequendas veritatis semitas, ad excitandam & fovendam virtutem, & deprimenda vitia plurimum conferunt: eo potissimum nomine historia philosophorum, præsertim eorum, qui systemata condiderunt, negligenda non est, quoniam circumstantiæ philosophorum in constitutionem & naturam

^f) *Ibid.* LAERT. l. X. §. 30.

^g) *Ibid.*

^h) SENECA l. c.

ⁱ) Conf. JONSIUS de script. histor. philos.

c. l. §. 1. 2. p. 2. 3. 4.

turam systematum, quæ formarunt, valde influunt, & ex iis ratio defumi debet; quæ si incautius negligitur, mirum non est, in interpretatione systematum interdum hallucinari viros doctissimos, ceteraque perspicacissimos. Poteramus hæc longo exemplorum firmate confirmare, nisi animus esset, plerorumque systematum a philosophis conditorum explicationi præmittere considerationes aliquas generales, ubi talia quam maxime in censum venient. Qui vero interim exempla cupiet, is vel ad Platonis philosophiam respiciat, cujus doctrinas sæpe male cohærentes, certe ex diversissimis sententiis conflatas & inter se coaptatas nemo recte intelliget, nisi didicerit, Platonem non a Socrate modo, sed & a Pythagora, a Cratyllo Heracliteo, a Parmenide, ab Euclide Megarensi philosophiam didicisse, & eorum placita suis horreis intulisse: vel Aristotelis philosophiam expendat, eam non intellecturus, nisi prius edoctus, quibus potissimum ex veteribus philosophis suam philosophandi rationem vir acutissimus opponere voluerit: vel oculum diverti patiatur ad Zenonis, Stoicorum parentis porticum & Epicuri hortum; utriusque enim placita, animadvertet, ex varianiano potissimum, quo utraque secta alteram persequabatur, odio non raro profecta esse, & mutuis dissidiis sibimet invicem opposita, quæ lucem non capient, nisi exposito dogmate fax præferatur. Plura addere, supervacaneum est, nam dicta rem satis loquuntur, & confirmabit eam factis systematum philosophicorum, quam dabimus, historia. Nobis itaque quibus historiam philosophicam universo suo complexu considerare constitutum est, ita ad eam attendere animus est, ut & vitas philosophorum, eorumque res gestas, & fata, tum discipulos & adversarios, & quæ alia de iis notatu digna annales referunt, expendamus, & in sectarum origines, successiones & decrementa inquiramus, tum vero accurately potissimum oculo ad systemata philosophorum attendamus, & consultis fontibus fide dignis & quantum licet, purissimis, principia, quibus reliqua nituntur, excutiamus, & his demum conclusiones superstruamus, adhibitis, ubi licet, ipsis philosophorum verbis. Qua ratione ab ipsis nascentis mundi initiis ad hæc nostra tempora, quibus philosophia per Dei beneficium ad summa culmina surrexit, historiam quandam philosophiæ condere licebit.

§. V. Requirit vero historia philosophica hominem iis ingenii viribus, iisque literis instructum, sine quibus tantum iter nemo feliciter emetiri poterit. Quisquis enim inoffenso pede in hac semita progredi optat, & intellectu rite disposito & voluntate recte affecta gaudeat, necesse est. Et quod intellectum quidem concernit, non naturalis tantum tam judicii, quam ingenii vis requiritur, sine qua nihil in omni literarum studio vale-

*Requisita &
subsidia ad
H. P.*

*quoad intel-
lectum,*

quoad voluntatem,

que redeant, id imprimis discendum prius est ei, qui ad historiam philosophicam excolendam se accingit, qua ratione & mensura fides historica ponderanda sit, quibus verisimilitudinis gradibus narrata veterum nitantur, quæ a vero aliena, quæ propinqua, quæve medio ita loco posita sint, ut in utramque partem de iis disputari queat. Nisi enim hoc logices filum quis arripuerit, nunquam ex hoc labyrintho se expediet. Jungenda cum arte rationali, ars critica, ut iudicium fieri queat, de genuinis & supposititiis philosophorum scriptis, de fontibus unde interpretatio hauriri debet, deque causis omnibus in systemata veterum philosophorum influentibus. Nec linguæ negligendæ sunt, sed legendi philosophorum, qui extant, libri in eo sermonis genere, quo exarati sunt, attendendum præterea ad temporum rationes, quibus singula contigerunt, sine qua chronologiæ face nunquam historiæ philosophicæ tenebræ dispellentur. Excutiendæ sunt veterum ritus, mores & consuetudines, quibus se & dogmata sua philosophi haud raro attemperarunt; immo ex omni antiquæ & novæ eruditionis penu advocanda ea & in promptu habenda sunt, quæ historiæ philosophorum omnis ætatis & gentis lucem aliquam fœnerari possunt. Imprimis vero purgatum a præjudiciis, veritatem jugulantibus, intellectum habere oportet eum, qui feliciter in historia philosophica versari cupit. Abjicienda nimia antiquitatis veneratio, omnia majori extollens gradu, quæ antiquitatis situ obducta squalent; extirpandum præjudicium auctoritatis, certis viris magnis veritatem ob solam nominis famam vel dignitatem adscribens. Abjicienda omnis præcipitantia, vel novitatis quoque sine ratione amor; & non subterfugiendus improbus & iteratus labor, toties philosophorum dogmata expendendi, quoties deficiens nobis eorum lux postulat. Imprimis vero hypotheseos, quod vocant præjudicium exuendum est, ne philosophos ea dixisse putemus, quæ cum nostro systemate & hypothesei conveniunt: quæ philosophos perversa interpretandi ratio, quantopere historiæ philosophicæ nocuerit, dici vix potest. Unde patet voluntatem quoque ejus, qui in historia philosophica excutienda recte versari vult, bene affectum esse debere. Ejicienda scilicet & odium & favor, omneque partis studium, nulloque & nullo affectu impedito oculo omnia philosophorum, sive laudem hætenus meruerint, sive culpam, lustranda sunt. Hinc sinceritatem animi & magnum hoc studium candorem postulat, ne fraudibus eorum, quorum interest, omnia vetera & nova miscere historia philosophica pateat. Quæ mentis integritas vix desiderabitur, ubi illa sincera cupiditate flagrat veritatem inquirendi, eamque a falso segregandi, unde magnus ad rejiciendas fabulas, etiam publico assensu conservatas, non oriri non potest animus. Addimus non sine causa modestiam animi, quæ suæ suppellectilis gnara, & prolixissimi laboris in historia philosophica exantlandi conscia, non omnia se scire, mentisque acie attingere posse, novit, immo multa esse philosophorum fatetur, quæ ita se habent, ut adhibita omni industria clare distincte-

que

que certoque scientiæ gradu cognosci nequeant. ^k Unde & in assensu prudenter cohibendo, & agnoscenda quoque ignorantia, prudentem & modestum historiæ philosophicæ cultorem assiduum esse, quilibet intelligit. Non vero cautum tantum doctumque historicum desiderat historia philosophica, sed & philosophiæ mysteriis innutritum; quisquis enim in ipsa philosophia hospes est, nunquam vel veteres intelliget, vel recentiores mente assequetur, vel iudicium quoque suum interponet feliciter. Quæ omnia sicut recte ad historiæ philosophicæ studium rite excolendum requiri, ipsa res clamat, ita quam difficilis is labor sit, quamque arduum ad aliquam in ea perfectionem adspirare, nemo non intelligit. Quod tamen detertere debet neminem, in hoc utilissimo eruditionis genere profectum quærentem: nam & multa diligentia, attentione, & adhibitis mediis dictis difficultates felicissime superari possunt, & in magnis voluisse, modesto animo factis est. Qua de re eleganter PLINIUS, ^l cum difficilem philosophicæ historiæ partem, quæ naturam rerum enarrat, explicare constituisset: *Magna pars studiorum amœnitates quærimus, quæ vero ab aliis tractata dicuntur immensæ subtilitatis, obscuris rerum tenebris premuntur. Jam omnia attingenda, quæ Græci τὰς ἐγκυκλοπαιδείας vocant. & tamen ignota aut incerta ingeniis facta: alia vero ita multis prodita, ut in fastidium sint adducta. Res ardua, vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, & naturæ suæ omnia. Itaque etiam non assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.*

quoad ipsam
philosophiam.

§. VI. Hæ vero difficultates ut facilius superari, & quæ ad historiam philosophicam felici effectu excolendam necessaria esse demonstravimus, eo certius acquiri queant, dabimus monita quædam & cautelas, ad quas præcipue attendendum esse historiæ philosophicæ studio, si & scyllam & charybden evitare cupiat, longa experientia viros doctissimos & in his literis summos edocuit. ^m Scilicet:

Cautela obser-
vanda:

I. *Quærendi sunt fontes ubi haberi possunt, proximi, & examinandi ad fontes rivuli.* Fontes vero innuimus, ipsa philosophorum scripta, quæ hodie supersunt. Etsi enim magnam scriptorum philosophorum præcipue veterum (nam recentiorum alia conditio est) partem temporis injuria nobis eripuit, & imprimis fatalis ignis plurimam scriptorum philosophorum partem perdidit, conservata tamen scripta Pythagoreorum quorundam, tum Platonis, Aristotelis, Theophrasti, Epicuri, & post Christum na-

Fontes quæ-
rendi.

B 3

tum

^k) Eleganter ORIGENES contra Celsum l. I. p. II. Nemo nostrum dicet, novi Epicuri omnia; nec audebit profiteri, se nosse Platonis omnia, cum tantopere inter se discrepent etiam scriptorum ejus interpretes. Quis enim est tam audax, ut dicat, se nosse Stoicorum omnia vel Peripateticorum. Nisi forte hoc verbum, novi tum omnia, ab idio-

tis aliquibus imperitiam suam non agnoscen-
tibus audit.

^l) In præfat. Historiæ naturalis.

^m) Dicta hac de re nonnulla in diss. de comparatione philosophiæ gentilis, cum Scr. S. & religionis christianæ dogmatibus caute instituenda, quæ prima est in Otio vindelico.

tum principum sectæ eclecticæ, Plotini, Porphyrii, Jamblichi, Hieroclis, Procli, & similibus; Stoicorum quoque post reparatam salutem principum, Senecæ, Epicteti, Antonini, &c. Quæ ut totius systematis sui rationem plerumque exponunt, ita in normam eligenda sunt, ad quam reliqua, quæ ab aliis de horum philosophorum doctrina referuntur, exigere debent. Ex ipsis enim philosophorum, præcipue sectarum conditorum, verbis certissima de mente dogmatum ab iis admissorum indicia desumi posse, quilibet per se intelligit, & res ipsa loquitur, experientia tamen in his literis exercitatum magis confirmat. Sæpius enim deprehendimus, eos, qui philosophis, præcipue veteribus posteriores eorum dogmata retulerunt, vel incertitia, vel detrahendi & odium conflandi studio sinistre ea exposuisse. Quam in culpa præcipue versatur Aristoteles, qui magno studio cœmentis & expilatis veterum libris, ita haud raro eorum mentem expressit, ut nocentior quidem & a vero alienior videretur, longe tamen a vera eorum sententia recederet; qua in re Speusippum, Aristoxenum & Xenocratem comites habuisse olim jam conquestus est PORPHYRIUS, ² ipse sæpe non melior. Idem & epicuræ philosophiæ historia comprobatur, quæ si ex adversariorum, præcipue Stoicorum, immo & Ciceronis atque Plutarchi relatione iudicanda est, absurditate vix ab alia vincitur, ex ipsis vero Epicuri epistolis, quas nobis conservavit LAERTIUS ⁶ desumpta meliori habitu conspiciendam se præbet. Semper enim, ut in omni sententiarum divortio, ita præcipue in philosophorum sententiis adversarii partes argumento ab invidia & odio ducto pressas esse, fidem nobis, quæ sequetur faciet historia philosophica, tum veterum, tum nostrorum temporum.

Dispiciendum, de sua
an de aliorum
sententia lo-
quantur phi-
losophi.

II. *Attendendum vero in ipsis, quæ supersunt scriptis philosophorum, an de suis hypothesebus agant, suamque mentem expromant, an aliorum sententias referant.* Multum incertitudinis & erroris neglecta hæc cautio in historiam philosophicam intulit. Solent enim haud raro veteres imprimis philosophiæ doctores aliorum philosophorum sententias referre, idque haud raro ita, ut summa attentione opus sit, si recte assequi quis cupiat, de cuius doctrina vel opinione sermo sit. ^p Id in Platonis potissimum & Aristotelis scriptis usu venit; ille enim mox Parmenidem, mox Cratylum, mox Socratem, mox Timæum, loquentes inducit, horumque philosophorum sententias suis dialogis ita miscet, ut magna difficultas & obscuritas in exquirenda vera Platonis mente inde oriatur. ^q Hic vero, dum, iudice GASSENDO, compilatorem alienorum operum maximum se præstat, simili cum præceptore labore aliena suis sine evidenti sæpe indicio miscet. Et his similia in reliquis quoque occurrunt.

Sectæ expendenda.

III. *In consulendis porro veterum philosophorum scriptis & hauriendis inde eorum sententiis ad sectæ, cui vel addicti fuerunt, vel quam ipsi exci-*

²) In vita Pythagoræ p. 36. ed. Rom. conf.
FR. PATRICIUS *discuss. Peripat. T. II. l. I.*
^c) *l. X. de vit. philos.*

^p) Conf. *Otium vindel. mel. I. p. 157.*
^q) Vid. *Historia philos. doctrinæ de ideis* §. 2.
p. 13. ubi prolixius hoc ipsum probavimus.

excitaverunt, linguam loquendique modum, quam maxime attendendum est. Dum enim philosophi vocibus utuntur pluribus sectis communibus, propriam tamen suoque systemati accommodatam verbis significationem ab aliis sectis longe abeuntem subjiciunt; quam qui non probe notat, & eadem dicere philosophos putat, ubi iisdem verbis & loquendi modo utuntur, misere fallitur. Exemplis hujus rei historia philosophica scatet, & vel una fati vox satis comprobatur, quæ longe aliud apud Pythagoram & Platonem, aliud apud Stoicos, aliud apud Epicurum significat, sensu non tantum diversissimo, verum etiam sæpissime contradicente.

IV. *Ut itaque de sententia philosophorum sanum rectumque judicium ferri queat, totum ex eorum scriptis systema ita eruendum est, ut ante omnia principia generalia, quæ fundamenti loco toti doctrinarum ædificio subjiciuntur, eruantur, & his demum illæ superstruantur conclusiones, quæ ex istis fontibus sponte sua fluunt.* Quemadmodum enim hoc præcipue philosophi officium est, ut ex positis quibusdam principiis generalibus, specialia dogmata justo nexu derivet, ita eam interpretationem merito alteri prætuleris, quæ cum toto systematis habitu & connexionem convenit apteque inter se cohæret, etsi prima facie aliud dicere videatur. Quod ubi neglexeris, mira sententiarum confusione deceptus, nunquam ad veram philosophorum mentem rite cognoscendam pervenies. Id quod plurimis viris doctis in Stoicorum præcipue systemate explicando accidit. Cum enim Stoici post natum Christum, christianæ potissimum doctrinæ laude illecti, verbis & externa specie philosophiam suam, imprimis moralem speciosius ornarent, factum inde est, ut viri multi magna eruditionis laude florentes, sed incautius ad systematis stoici nexum habitumque non attendentes, plurima sana & egregia somniarent, quæ propius & ex intima principiorum stoicorum connexionem considerata, non unum errorum cumulum exhibent.

Totum systema philosophi eruendum.

V. Non vero ad systemata tantum ipsa, in scriptis philosophorum obvia, sed *ad circumstantias quoque auctorum*, temperamenti & educationis rationem, præceptores, quos ex parte imitati sunt, adversarios, quibus sua dogmata opposuerunt, fautores, vitæ genus, quod sectati sunt, gentem unde vel oriundi, vel apud quam vixerunt, & quæ alia his similia *attendendum est.* Supra enim jam monuimus, ejusmodi circumstantias plurimum habere in ipsa systemata philosophorum influxum, quæ ubi negliguntur, ineluctabilem obscuritatem pariunt. Id quod in plerisque tum veterum, tum recentiorum philosophematis recte observatum magnam lucem historiæ philosophicæ accendit: uti præter ea quæ jam diximus, ex iis, quæ de philosophia pythagorica in veteris, & de theosophico-paracelsica in recentioris philosophiæ historia dicentur, suo loco erit manifestissimum.

Ad circumstantias philosophorum attendendum.

VI. Quod

r) Conf. PLUTARCH. *de placit. philos. l. l. c. 25. seqq.* Otium vind. mel. I. §. 7. p. 85. ubi plura hanc in rem dicta sunt.

s) Prolixius id ostendimus in diss. *de subdola Christianorum imitatione a Stoicis post C. N. suscepta, quæ inserta est Tempe helvet. T. III. sect. 2. art. 4.*

Testimonia si-
de digna quæ-
renda,

VI. *Quod si ipsa philosophorum scripta nobis non suppetunt*, vel quæ pro talibus venditantur, examen criticum non sustinent, *ad eorum quam maxime testimonia confugiendum est, qui philosophis ætate fuere proximi*, & vel eos ipsos docentes audiverunt, vel eorum genuina scripta legerunt, & dogmata philosophorum intelligere potuerunt; præjudiciis vero non occæcati impedimenta non habuerunt, in cognoscenda sententia veterum. Quorum ita examen instituendum est, ut quo major testium nubes se nobis offerat, qui & veritatem dicere potuerunt, & causam, cur eam vitarent, non habuerunt, eo majorem quoque fidem mereantur. Et hæc communis admodum, ut omnis historiæ, ita maxime philosophicæ regula est; ex qua sua sponte fluit, in testimoniis adducendis quo major est testium auctoritas, & fides, eo majorem habere ea quoque verisimilitudinem. Id quod imprimis apud eos observandum est, qui certæ cuidam sectæ addicti, historiam philosophicam vel totam, vel ex parte aggrediuntur. Illis enim ad sectæ suæ emolumenta plurimum attentis non facile habenda fides, nisi aliorum quoque testimoniorum auctoritate suffulti veri magnam præ se ferant speciem. Nam plerumque ejusmodi homines philosophorum vitam, fata & dogmata ita referunt, ut ad sua potissimum placita commodum atque commendatio redundet. Quæ cautela imprimis apud Eclecticis, sive Alexandrinos philosophos, qui Platoniorum quoque recentiorum nomine inclaruerunt, tenenda est; hi enim vaferrimi homines, ad incrustandum novum philosophiæ suæ satis miseræ genus, veterum imprimis Pythagoræ vitam, fata & philosophiam ita depinxerunt, ut ingenii sui somnia a magnis istis viris profecta viderentur; quæ tamen accuratiori examine excussa, non suspecta tantum videntur, sed & falsa & frustra asserta.

præsertim in
philosophis
post C. N.

VII. *Necessariam hanc cautionem esse*, quilibet videt, qui artem criticam vel a limine salutavit: majorem tamen ejus necessitatem *deprehendimus in dijudicandis relationibus & fide philosophorum post Christum natum florentibus*, præsertim iis, qui Potamone primum, mox Ammonio Sacca auctore pessimum institutum excoluerunt, plures sectas inter se conciliandi, immo ipsa quoque sanctissimæ religionis nostræ decreta cum suis systematibus jungendi, iisque veterum philosophorum nomine & auctoritate præfixa dignitatem nomenque acquirendi. Nihil enim his philosophis solennius, quam ut ex abundantissimo historiæ philosophicæ gremio, cui se profunde satis insinuant, depromant infinitam sententiarum mirabilium materiem, quam mira audacia inter se coaptantes, deforme philosophiæ ædificium extruunt, & dum veterum nomina crepant, incauto lectori ea pro genuinis veterum doctrinis dogmata propinant, quæ a vero eorum sensu maxime abeunt. Unde omnes omnino Syncretistæ, id est, variarum sententiarum & diversarum sectarum inter se conciliatores caute audiendi & multo cautius admittendi sunt, quippe qui mentem philo-

t) Vid. cel. MOSHEMII dissert. ecclesia, volum. diff. ad H. E. pertin. p. 85.
de corrupta per recentiores Platonicos seqq.

lophorum plerumque adulterant, cujus testes fere infinitos historia philosophica, tum veteris, tum mediæ, tum recentioris ætatis nobis exhibebit.

VIII. Quia vero magna semper fingendi & supponendi fuit licentia, imprimis ex quo in Ægypto atque Asia minore certum hominum genus extitit, quod singulari philosophiæ genere superbiens, licitum sibi putavit pia fraude, & libris veteribus sapientiæ doctoribus magnisque viris suppositis, sua dogmata propagare; quam pestem in sua arva quoque derivare recentiores Platonici, immo nec Christiani omnes ab ea abstinuere, ut de hæreticis, magnis hujus fraudis artificibus, nihil jam dicamus: hinc *summe cautum oportet esse providum historiæ philosophicæ cultorem, ne facile in ejusmodi retia incidat, fidemque libris habeat magnam antiquitatis speciem mentientibus, sed fraudis atque imposturæ vestigia attento facile prodentibus*. Evolvant, qui hujus rei exempla cupiunt, qui sub Zoroastris, Sibyllarum, Mercurii Trismegisti, Orphei, aliorumque priscæ philosophiæ antistitum nomine libri venduntur, magnamque ibi fingendi & supponendi licentiam deprehendent. Et horum similibus historia philosophica scatet, quæ qua ratione vitanda & detegenda sint, criticæ artis magistri* docere solent.

IX. Quod si scripta, ex quibus testimonia de factis, dictis, fatis & dogmatibus philosophorum, quorum ingenii fœtus ætatem non tulerunt, haurienda sunt, genuina suisque auctoribus digna deprehendimus, *collatis tamen testimoniorum narrationibus ad fidei historicæ gradus oculus intendendus est*, nec examinandum tantum, an scriptor, qui testis est, veritatem dicere potuerit & voluerit, sed & quæ testimonia fidei gradu & auctoritate reliquis præferri mereantur. Etsi enim ad verisimilitudinis lancem in historia omni, præcipue vero in philosophica, pleraque ponderanda sunt; potest tamen interdum probabilitatis ratio eo usque urgeri, rei que veritas ita poni in aprico, ut parum a demonstratione absit, certe ab insigni errore tuti esse queamus. Cujus regulam concinne exhibuit celebris artis rationalis doctor,^z ita præcipiendo: *Res gestæ, de quibus sensus facile possunt judicare* (eadem intellectus ejusque ratiociniorum conditio est) *si confirmentur testimoniis multorum hominum diversarum ætatum, diversarum nationum, diversa consilia sequentium, si de illis loquantur tanquam de se visis, neque suspicio sit eos conspiravisse ad mendacium stabiliendum, non minus constanter credi debent, quam si visæ fuissent a nobis propriis oculis*. Quo magis itaque ad hunc apicem in expendenda philo-

u) conf. I D E M diss. de causis suppositorum librorum inter Christianos s. I. & II vol. cit. p. 217. seqq.

x) Enumerat eos B. FABRICIUS bibl. græc. vol. XIV. p. 131. & causas simul suppo-

sitionum in compendio una cum criteriis affert.

z) Auctor artis cogitandi P. IV. c. 7. p. m. 491. conf. quæ erudite & copiose de fide historiæ philosophicæ differit cel. C. A. HEUMANNUS act. phil. vol. I. p. 381. seqq.

philosophiæ historia pertingere nobis licet, eo certiore illa nobis cognitionem impertietur. Quod si, ut plerumque fieri solet, ad tantum probabilitatis gradum pervenire nobis non licet, opera tamen danda est, ut, quantum licet, verisimilitudinis gradus augeantur; ubi imprimis cavendum est, ne solo testium numero, præsertim eorum, qui nimis remoti ab iis temporibus fuerunt, de quorum factis & dictis testimonium perhibent, moveamur, ad dandam illis fidem, cum haud raro sine examine sequiorum temporum scriptores prioris ætatis commentaria exscribant, novorum ideo testium in numero non habendi. Verum de his prolixius consulendi sunt, qui de ratiocinandi arte præcipiunt.^a

*Nihil aliter
affirmandum,
quam fides hi-
storica pati-
tur.*

X. Cautè in historia philosophica incedendum esse, ex dictis sponte sua sequitur: inde vero fluit, *nihil affirmandum vel negandum in ea esse, aliter, quam fidei historicæ leges patiuntur.* Unde quæ sola possibilitate speciem ementiuntur, qui infimus fidei historicæ gradus est, cautissime consideranda & admittenda sunt, & ubi licet probabilitatis ratio atque causa, quousque fidem narratio mereatur, adjicienda est, ut scilicet veritatis indagator uno intuitu videat, quid statuendum, admittendumve, quidque rejiciendum sit.

*In dubiis su-
spendendus
assensus.*

XI. Hac via sollicitè incedenti accidet sæpius, ut adductis & ponderatis rationibus & testimoniis incertus sit, quid sequi debeat, quid admittere tanquam verum, quid tanquam falsum repudiare. Et hic omnino *suspendendus intellectus assensus est, & fatenda candide incertitudo.* Qui pyrrhonismus historicus uti maxime sobrium in historia medicamen est, ita quoque in philosophica historia non tantum adhibendus est, ubi certum probabilitatis gradum attingere non licet, dubiusque intellectus hæret: sed muniendus eo etiam est animus, ut nihil, præcipue primas verisimilitudines rationes non præ se ferens, temere pro vero admittatur, sed eo usque suspendatur intellectus judicium, donec adhibitis ratiocinandi regulis & accurato examine fundamenta fidei historicæ rei debitæ patefiant.^b

*Res ipsæ consi-
derandæ.*

XII. *Neque res ipsæ, quæ in historia philosophica occurrunt, five facta sint, five doctrinæ, negligendæ, sed ita expendendæ sunt, ut locum ibi, ubi de iis sermo fit, invenire queant.* Ubi tamen & scylla & charybdis vitanda, mediaque via incedendum est, ne in extrema currendo, a veritatis tramite aberretur. Scilicet ubi philosophis talia vel dogmata, vel facta tribuuntur, quæ communes rationis sensusque regulas lædunt, & ab homine sobrio atque vel mediocriter docto expectari vix possunt, non temere ea admittenda, sed accuratissimo omnia examine excutienda sunt; qua cautione adhibita multa fabularum plaustra ex historia philosophica ejici possunt, quas mendax potissimum Græcia^c excogitavit, & imprimis sophistarum

^a) Eleganter multa hac de re præcipit celeb. CROUSAZIUS *Logic. P. III. c. 4. p. m. 1186.* qui legendus est.

^b) Vid. BIERLINGII *Commentatio de pyrrhonismo historico.*

^c) *Testimoniorum religionem & fidem nunquam*

rum nugacia & ad fingendum & mentiendum parata ingenia pepererunt, ab omni veritatis non specie tantum, sed & sensu aliena, qualia v. g. in Cynicorum historia deprehendere licet. Non tamen eo usque id extendendum est, ut pro falso & efficto habeamus, quicquid a ratione alienum philosophis tribuetur. Uti enim non omnes philosophi fuere, qui pallium & baculum gestarunt, barbarumque nutraverunt; ita ad insana multa, & imprimis ad absurdissima sententiarum monstra multos fuisse delapsos, ex certissimis historiae monumentis constat, nihilque tam absurdum est, quod non dictum sit ab aliquo philosophorum.

XIII. Haecenus intellectum ab iis impedimentis praemunivimus, quae in decurrendo historiae philosophicae campo ex re tractanda enata haud parum obsunt. Jam & ipse historiae philosophicae studiosus muniendus est, ne sibi ipse officiat. *Caveat itaque, ne suas opiniones, ideas, sententiam, philosophis supponat, & ea se apud illos videre putet, quae vel ipse sentit, vel, ut sentiant philosophi, in votis habet.* Id quod ex eo tempore, quo literarum reformatio faustis avibus obtigit, saepissime accidit. Certis enim opinionibus innutriti vel occupati viri docti, ut suae hypothese, quam semel deamaverunt, auctoritatem concilient, philosophorum veterum sententias ad sua dogmata ita applicant, ut cum iis conspirare videantur. Cujus nobile exemplum historia philosophiae Sinensium suppeditat, quam viri docti, qui ex societate Jesu ad hanc gentem missi sunt, ita nobis exhibent, ut praesidio non occaecati facile odorentur, ad philosophiae scholasticae, ab his viris Sinarum regno illatae, ideam gentis longe alia sibi persuadentis cogitata fuisse efformata, ^d quae res quantas nostra aetate lites & dissidia pepererit, inter omnes constat.

Suae opiniones philosophis non supponenda.

XIV. Non vero tantum a suae sententiae & hypotheseos veterum dogmatibus inferendae studio abstinendum est, sed *nec major lux inferenda iis, quam penes auctores suos habuerunt.* Quisquis enim cauta sobriaque ratione philosophicam historiam expendet, deprehendet, saepissime philosophos non claras satis & distinctas doctrinarum suarum habuisse ideas, sed vocibus vagis & indeterminatis usos incertum lectorem dimisisse, quod imprimis in Aristotele recentiores reprehenderunt philosophi. His qui certiora substituit, & clariore luce donat, non tam veterum philosophorum mentem pandit, quam sua cogitata iis affingit, quemadmodum ab iis factum est, qui Aristotelis philosophiam recentiori reconciliabilem asseruerunt. ^f

Major lux non inferenda, quam in se historia habet.

XV. Tandem *nec ad nostrorum temporum habitum & sapientiae inter nos cultae ideam philosophia vetus exigenda est.* Aliam enim aetatem alia philosophandi ratio semper decuit. Cujus regulae neglectae incuria

Veteris philosophiae idea ad nostram non exigenda.

C 2

nobis

quam ista natio Graecorum coluit. CICERO Orat. pro L. Flacco.

collocuti fuissent, refert cel. RENAUDOTIUS in diss. de eruditione Sinensium.

^d) Ita Laurentium Magaloti & Carolum Dati, doctissimos Florentiae viros judicasse, postquam cum Jesuitis Grubero & Orvillio ex Sina reducibus de Sinarum philosophia

^e) *Ars cogitandi, Mallebranche, aliique.*

^f) Vid. illustr. LEIBNIZIUS pec. diss. T. II. epist. Leibniz. p. 121. seqq.

nobis tot monstra philosophorum, præcipue in historia philosophiæ barbaricæ progenuit, & prophetas Hebræorum vetustissimorum immo reges Orientis mutavit in professores philosophiæ, encyclopædiæ hodiernæ studio innutritos. Quod puerile præjudicium mature in historia philosophica abjiciendum est.

*Temporum
rationes con-
siderandæ.*

His cautelis si longinquum iter muniatur, & philosophicæ historiæ studium caute sobrieque suscipiatur, facile difficultates superari possunt, quæ in amplissimo hoc campo exsurgunt, innumeræ, facileque ex hoc labyrintho evadimus salvi atque incolumes. *Non negligenda tamen & reliqua eruditionis præsidia, & imprimis temporum rationes probe considerandæ sunt*, quæ accurate adhibitæ fabulas produnt, a paucissimis sæpe animadvertas. Exemplum esto Isidorus, celebris eclecticæ scholæ philosophus, quem Hypatiæ doctissimæ fœminæ maritum faciunt, & abstinentiam cum ea servavisse asserunt recentiores, post Suidam, viri doctissimi tantum non omnes; manifestum tamen errorem prodente temporum serie, Hypatia violenta nece seculi post C. N. quinti anno decimo quinto extincta, Isidoro seculi sexti anno trigesimo tertio cum aliis philosophis ad Persarum regem transeunte. Et talia quidem innumera in historia philosophiæ occurrunt. Sed & totius eruditionis historia in subsidium vocanda est, sine qua philosophorum acta sæpissime intelligi nequeunt; quod & de sacra ecclesiæ historia tenendum, eo potissimum tempore, quo apud homines ecclesiasticos philosophia, vel, si mavis, philosophiæ umbra sedem fixit. Unde & in sequenti tractatione ubique lux ex sacra & literaria historia philosophicæ lucranda erit.

Ignem supra num. I. innuimus præcipuam causam esse, cur tot veterum, præsertim philosophorum libris careamus, id quod nemo negaverit, qui librorum veterum fata cognovit. Ut enim silentio prætereamus eos philosophorum libros, quos ipsi Vulcani flammis deleverunt, magna incendia, quæ celeberrimas bibliothecas devoraverunt, in causa fuerunt, ut tot libri veterum philosophorum nobis eriperentur. Celeberrimam enim Ptolomæorum bibliothecam incuria militum Cæsaris flammis absumtam nemo ignorat. Illi vero præstantissimos omnis generis, præcipue vero philosophorum libros illatos esse, constat. Idem fatum Romæ postea bibliothecam in Palatio Cæsareo ad templum Apollinis a Cæsaribus extructam delevit, igne cœlitus delapso consumtam: quam cum cura Imperatorum ex cineribus excitaret, novo consilio & inconsulto fervore pontifex romanus Gregorius magnus, omnes gentilium libros Romæ superstites igne extirpavit, vid. SARISBERIENSIS *Policrat. l. II. p. m. 123*. Cum vero post primam bibliothecæ Alexandrinæ conflagrationem insignis librorum optimorum præsertim ad philosophiam in hac urbe præter alias excultam pertinentium, thesaurus collectus iterum esset, effecit Saracenorum principis Omari rabies, & infanus legis suæ amor, ut occupata Alexandria omnes veteres libri igne multos

multos menses durante delerentur, frustra precibus intercedente Joanne Philopono, vid. ABULPHARAJUS *Hist. Dynast.* p. 114. Immo, quod mireris, ipse Almamon Saracenorum principum longe doctissimus & eruditionis maximus promotor ad commendandas, quas fieri curavit translationes veterum scriptorum, præcipue philosophicorum eo artificio usus est, ut archetypa græca igne destrui juberet, referente LEONE AFRICANO *de viris illustribus Arab.* c. I. apud FABRIC. *Bibl. Gr.* Vol. XIII. p. 260. Quare mirum non est, tot veterum philosophorum libros hodie desiderari. Alia dabit cel. SCHELHORNIIUS *Amænit.* T. VII. p. 75. sqq.

§. VII. Provide dictum in modum cauteque susceptum studium in originibus, incrementa & fata philosophiæ inquirendi utilitate gaudere maxima, & per omnem disciplinarum optimarum circulum haud contemnendis se emolumentis, quæ præstat, commendare, adeoque improbo labore & pertinaci, quam postulat patientia, dignum esse, perspiciet haud difficulter, quisquis tum ad dogmatum, tum ad hominum historiam in philosophia paulo plenius attenderit. Nulla enim fere disciplina est, quæ ex historia philosophica recte exculta incrementa capere nequeat. Est enim hæc factorum sapientiæ humanæ enarratio revera historia intellectus humani, quæ, quid ille valeat, qua ratione tenebris ereptus, & veritatis luce collustratus per varios casus, per tot discrimina rerum ad cognoscendam veritatem & felicitatem pervenerit, per quos anfractus aberraverit, qua ratione revocatus in regiam viam ad metam contenderit, quibusque mediis ita felicitati animi ministraverit, luculenter edisserit, & ita expositis ingenii humani fati, quæ via superfit, quæ fyrtes vitandæ, quis portus anhelandus, verbo, quid ab intellectu humano adhuc expectandum sit, exponit: quod cum ad reliquas quoque scientias pertineat, eximius historiæ philosophicæ usus inde patet. Sed non veritatis tantum origines & incrementa aperit historia philosophica, sed erroris quoque fontes indicat, & qua ratione sententiæ non falsæ tantum, & erroneæ, sed perniciosæ quoque & corrumpendis animis aptæ ortæ, quibus mediis propagatæ sint, quæ damna tam rei publicæ literariæ, quam christianæ attulerint, vivis depingit coloribus. Cujus rei plurima emolumenta sunt. Quod si enim discimus, magna ingenia & ad divinitatem relata in errorum absurdissimorum pariter atque nocentissimorum devia delapsos a veritatis tramite longe recessisse, cadet pestilentissimum auctoritatis præjudicium, & sana atque ad philosophandum maxime proficua alitur erga quoscunque, etiam magni nominis, homines diffidentia, ut propter nominis celebritatem opinionibus eorum non adstuplemur, nihilque ex iis pro vero admittamus, nisi accurato prius examine probatum, & verum deprehensum fuerit. Quæ prudentia si ex historiæ philosophicæ cultu mature adhibita fuisset, citius a jugo Aristotelico, quod intolerabili servitute per tot secula orbem philosophicum pressit, humani

Utilitas historiæ philosophicæ.

Est historia intellectus humani.

Errorum index.

C 3

g) Laërtii historiam ideo ingenii humani historiam appellat MENAGIUS in *Comm.*

gene-
ad Laërt. proleg. p. 2. conf. DESLANDES
Histoire critique de la philosophie T. I. pref.

generis ingenia liberaffet, quinimmo omni sectæ studio, philosophandi libertati sanæque veritatem inquirendi methodo tam adverso, & veritati per omnem ætatem inimico obicem validissime posuisset. Nec id tamen, quod quis objiciat, ad deprimendos alios, magnosque viros contemnendos, seque ambitiosius efferendum, viam sternit; discunt enim exemplis viro- rum summorum, in veritate inquirenda turpiter sæpe lapsorum philoso- phantium ingenia, quam sobrie & modeste agendum sit in hoc negotio, & quam caute incedendum, ne, quod maximis ingeniis accidit, nobis, qui ad tantam mentis aciem non assurgimus, eo magis eveniat; immo his exem- plis de se modeste statuere, & a se errare non alienum esse, prudens discit, quæ infirmitatis suæ agnitio & ad tolerandos amice dissentientes, & ad fe- rendam æquo animo contradictionem aliorum, & ad libere ac sine partis ullius studio & respectu venandam veritatem calcar addit strenue. Ape- riunt vero detecti errores, eorumque fontes etiam liberum vel ideo cogi- tandi campum, quia luculentis exemplis ostendunt, opiniones a plerisque interdum pro veris admissas, levissimis præjudiciis, & cæco auctoritatis, antiquitatis vel commodi quoque studio niti, veritates vero, a plerisque rejectas, & pro paradoxis, erroneis & perniciosis habitas, post multorum seculorum, quibus depressæ jacuerunt, injuriam tandem caput extulisse, & de errore triumphasse. Quæ hæcenus dicta ut exemplis declaremus, ma- gnus semper error invaluit in superstitioso spirituum corpore humano non vestitorum cultu & invocatione, cujus detestabiles fontes nobis aperit philosophia platonica, quæ ex pythagorica & orientis quoque traditione, cum de mediatore inter Deum & homines subobscurè quædam percepisset, per quem reconciliandum sit Numen cum hominibus, offerendæ pre- ces, commendanda sacrificia, revelanda vero hominibus voluntas divina, & impertienda beneficia divinæ benevolentiae; nescio quem dæmonem magnum, amoris nomine insignitum, per quem ista fierent, excogitavit,^b & de dæmonum ex ha re exsurgenti officio multa obscurissime, ut in ejusmo- di argumenti genere fieri solet, disputavit. Cum vero pestilentissimus er- ror accederet, emanasse ex Deo omnia entia intellectualia, per diversos or- dines peculiarem existentiam nacta, excogitavere sequentia tempora in scholis Platoniorum certum quoddam dæmonum genus, quod mediam inter Deum & hominem naturam teneat, quique dæmones catenam unam ab hominibus ad Deum pertingentem conficiant, quæ universum repleat. Hos mediatores inter Deum & homines constituebant, per hos preces ho- minum ad Deum perferri, sacrificia referri, Deique voluntatem patefieri, beneficia exhiberi somniabant, hos itaque religioso cultu invocandos, hos, posito licet inter Deum atque genios cœlestes discrimine, colendos con- tendebant.ⁱ Qui putidus error, cum ad Christianos philosophiæ platoniciæ

nimis

^b) Memorabilis hoc de argumento locus extat apud PLATONEM *T. III: Opp. p. 201.* ed. Serr. qui apud ipsum philosophum legi meretur.

ⁱ) Consulendus luculentus locus J A M- BLICHII *de myst. Aegyptior. l. I. sect. 5. p. 8.* ed. Gal.

nimis deditos pervenisset, sinceram de cultu soli Deo debito doctrinam corrupit, & erroneam de cultu angelorum bonorum doctrinam in ecclesiam introduxit; in qua non hæretici tantum nescio quas Æonas divinitatis quadam ratione participes inde exsculperunt, sed & doctores alii, illique cetera doctrina sani, ad varia, quæ angelis exhibebantur, cultus religiosi genera dilapsi sunt, cautius in ea re versaturi, si erroris fontes & propagationem inspexissent. Quemadmodum vero ita errores receptos publice & inter summas veritates relatos esse historia philosophica docet, ita reje-ctas tanquam absurdos errores veritates eximias, tandem nostris temporibus triumphantes & veritatibus philosophicis restitutas memorabili exemplo ex schola Pythagoræ petito confirmat. Placuit enim huic philosopho, & qui ex sectatoribus doctrinam hanc maxime ornavit Philolao, consistere in centro suo solem, terram circum eum in orbem moveri; quod dogma ita paradoxum visum est plerisque philosophis, ^k ut præter Nicetam Syracusium, ^l & Platonem, qui tamen in senectute demum calculum ei adje-cit, ^m & alios Pythagoræ discipulos, imprimis Aristarchum Samium, ⁿ pau-ci reperiantur, qui illud inter sua dogmata retulerint: immo sacris oracu-lis contrarium esse, & fulmine ideo dignum, recentioribus adhuc tempo-ribus visum est, donec præstantissimorum astronomorum, quibus Nico-laus Copernicus viam munivit, industria, & imprimis Galilæi, Kepleri, Ro-bervalii, Gassendi, Bullialdi ^o demonstrationibus effectum, ut pauci hodie sint, qui systematis orbis nostri accurate cognoscendi studio dediti elegan-tissimum & ad explicanda orbis nostri phænomena aptissimum dogma, nec sacris paginis, si recte considerentur, adversum, non recipiant, illudque ha-beant pro sententia magna probabilitatis specie se commendante.

§. VIII. Non vero hoc tantum nomine universam eruditionem juvat *Inventorum* historia philosophica, sed & fidissimus index est, quæ veritates inventæ *& invenien-* sint, quæ regiones, in orbe scientiarum detectæ, quæ adhuc incognitæ, & *dorum syllab-* in quibus detegendis industria philosophorum versari debeat. Nam & in *bus.* hac re omnis eruditionis plurimum interest, ne scilicet tempus ad excolen-das scientias in se nimis breve, teratur inutiliter, & ea potissimum investi-gentur, ad quæ hætenus pertingere non potuit intellectus humanus, sine qua industria parum promovebuntur humanæ cognitionis limites. Ve-rum non exponit tantum historia philosophica, quæ inventa nondum sint, sed quæ male quoque tractata, quæ minus accurate exposita, quæ ex parte tantum detecta: quo indicio non parum philosophantium adjuvatur indu-stria, qui discunt inde, quid restet, quæ viæ a veritatis detectione seducen-tes

k) PLUT. *de Placit. philos. l. III. c. 13.* & in *Numa T. II. Opp. p. m. 120.* LAERT. *l. VIII. f. 85.*

l) LAERT. *l. c.* CICERO *Tusc. Qq. l. IV.*

m) PLUT. *l. c.* & in *Qq. Platonis.*

n) SEXT. EMPIRICUS *l. X. adv. Math. f. 174. p. 663.* ed. Fabric.

o) Qui libro, *de motu terræ*, Philolai no-men ideo præfixit.

tes vitandæ, quid inventis addendum, ut tandem ad perfectionem suam affurgat cognitio. Quod historiæ philosophicæ ministerium nostro potissimum tempore a magnis philosophiæ reformatoribus utilissime adhibitum est, ut discerent, quid restituendum, quid emendandum, quid addendum, & novo conamine detegendum sit. Quorum unus & alter hoc philosophicæ historiæ usu adhibito, si modeste quæ aliis debeat indicavisset, nec omnia suo se proprio Marte invenisse, & primum detexisse jactantius asseruisset, plagii amare ab adversariis objecti turpem notam feliciter evitavisset. Id quod vel unum Cartesii exemplum luculenter probat. ^p

*Adminiculum
omnium scien-
tiarum.*

§. IX. Tandem & universam eruditionem philosophica historia ita quoque juvat, ut scientiarum fontes indicet, unde hauriri queant, ut optimos auctores enumeret, ex quorum scriptis veritas addisci queat, ut librorum optimorum argumenta exhibeat, & quid in iis ad eruendam & confirmandam veritatem, & ad refutandos errores aptum contineatur, edoceat. Hoc enim nomine magna & pretiosissima pars historiæ literariæ, id est, eruditionis universæ, est historia philosophica, quæ hermathenes instar est, ad quærendos & eligendos præceptores mutos, ex quorum doctrina intellectus divitiæ augeri plurimum possint. Unde ignorantia lapsusque graves in philosophica historia non injuria apud eos, qui inter doctorum numerum referri cupiunt, dedecori sunt. Qui tamen in tam amplissimo campo, quem hæc eruditionis pars aperit, difficulter evitari possunt, nisi diligentem quis in ea excolenda operam navaverit. Alias risum non minus excitabit, quam hæreticæ ille pravitatis inquisitor, qui eo tempore, quo eruditorum sui temporis phœnix Joannes Picus, & Germaniæ literatæ reformator Joannes Reuchlinus, philosophiam cabbalisticam resuscitabant, insano contra eam zelo accensus, & de periculo, quod jactabat interrogatus, ridicule respondit: furrexisse impium hominem, Cabbalam vocatum, qui multa contra christianam religionem moliendo affeclas multos nactus sit. ^q Dum vero, viri in literaria historia summi interdum vehementer lapsi sint, quanta inde historiæ philosophicæ accurato studio excolendæ necessitas sit illi, qui ad tantam lectionis copiam & cognitionem nondum pervenit, facile evincitur.

Magnam copiam exemplorum hic congerere liceret, qua ratione viri, qui *πολυιστορίας* laude florent, in historia philosophica lapsi sint, nisi veniam potius eorum de literis merita & oblivionem, quam opprobrium postularent, & humanum omnino, immo nulli fere, quantumvis in historia literaria ad miraculum exercitato, non facile eventurum id esset. Ut vero calcar habeant, qui has literas excolendas aggrediuntur, ut a magnis vi-
ris

p) Vid. H U E T I U S *Cens. philos. Cartes.* c. VIII. p. 115. & qui sine partium studio in ea re versatus est illustris L E I B N I Z I U S apud T H O M A S. *Hist. sap. & stult.* T. II. p. 117. B A Y L E *Dict.* T. I. p. 681. nec excusant eum

fatis, quæ affert B A I L L E T U S *vie de De Car-* tes l. VIII. c. 10.

q) J O. P I C U S M I R A N D U L A N U S *Opp.* p. 175. ed. Bas. J O A N. R E U C H L I N. *de arte Cabbal.* p. 7.

ris ad suam imbecillitatem argumentati, omnique industria a lapsibus sibi cavendi adhibita, sedulo literariam quoque historiæ philosophicæ partem persequantur, duo tantum exempla quæ ob oculos scribenti versantur exponemus. Ex his unum est magni viri, GERARDI JOANNIS VOSSII, cujus eruditioni & amplissimæ historiæ, etiam literariæ, præsertim antiquioris cognitioni quis non meritas laudis suspendit tabulas? Is de *Philosophia* c. XVII. §. 6. p. 143. sermone de Proclo, celeberrimo Platonico, facto, inter alia ita: *Traiani temporibus claruisse ait Erasmus Oswaldus Schreckenfuchsius, in vita Procli, proque eo est, quod Suidas dicat, fuisse discipulum Plutarchi Chæronensis, qui Traiani fuit præceptor. Sed quomodo is meminerit, Porphyrii immo Iamblichi qui temporibus claruit Juliani imperatoris, annis post Trajanum multo amplius ducentis? Jam ipse fatetur Suidas, primum fuisse, qui post Porphyrium calamum amarois plenum strinxerit adversus Christianos? Ac Porphyrius claruit annis post Trajanum centum quadraginta ac deinceps.* Mirum hic videri queat eruditissimum virum solœcismum literarium a Schreckenfuchσιο admissum non advertisse, cum tamen ipse dubia omni exceptione majora contra ejus assertionem neceret, nec ingentem ejus lectionem suffecisse, ut se eidem errori eriperet, Plutarchum eum, quem Marinus Procli præceptorem facit, & quem Schreckenfuchsius sine dubio ignoravit, esse Chæronensem, ita ut potius nodum quendam gordium hic neceret, quem non solvit, solvere tamen, & errorem ex homonymia ortum evitare facile potuisset, si ex eclecticæ scholæ historia, vel eodem, quem se sequi proficitur SUIDA in *Plutarcho Nestorii* f. p. 133. meminisset, fuisse hunc Plutarchum, (de quo suo tempore & loco plura dabimus,) Nestorii filium, & atheniensem, cujus opera alexandrinæ philosophiæ schola Athenis seculo IV. erecta est, & quem audivit Proclus, inter ultimos hujus scholæ doctores numerandus. Alterum exemplum hallucinationis in ejusdem scholæ eclecticæ historia exhibet eloquentissimus nuperus *historiæ philosophicæ criticæ* auctor Gallus, qui *T. III. c. 39. §. 3.* ubi potissimam historiæ philosophicæ sec. IV. V. & VI. historiam, quam eclectica schola absolvit, quasi transeundo attingit, plura affert oppido falsa & erronea. Nam neque Syrianus atheniensem scholam erexit, sed Plutarchus atheniensis; neque unquam edita sunt Procli opera Hamburgi 1700. sed vita tantum Procli a Marino scripta, ad quam tamen provocat; neque Marinus Judæus unquam fuit, sed Samaritanus, Flavia Neapoli oriundus, & ad gentilismum degressus: neque eo tempore quo Simplicius in Aristotelem commentatus est, Aristotelis philosophia vix nota fuit in oriente, sed ipsorum potius Eclecticorum studio maxime commendata, & inter Christianos etiam admissa, quod vel ex uno Joannis Philoponi exemplo, quem tamen cum Simplicio congressum disputatione ipse monet, discere potuisset. Falsum denique Eclecticos ultimos Isidorum, Damascium, Priscianum, Eulamium, Simpliciumque sola videndi regis Chosroës cupiditate inductos ad Persas com-

migravisse. Fecisse enim id, quod in sua religione sub imperatore christiano sibi satis tuti non viderentur, vel ex *SUIDA* *v. πρεσβύς* notum est. Sed ejusmodi supinam incuriam in hac critica philosophiæ historia rerum peritus sæpe animadvertet.

*Usus in V. R.
C. probanda.*

§. X. Uti vero universæ eruditioni utilissimam operam præstat historia philosophica; ita ad speciales disciplinas respicientibus non minorem utilitatem conferre palam fit. Ponimus vero non inepte in fronte insignem usum, quem in asserenda & vindicanda religionis christianæ veritate præstat. Multiplici enim in ea re historia philosophica labore defungitur. Ostendit enim religionis naturalis origines, & dispersam puriorem veritatem inter tot gentilium placitorum errores, & historiæ sacræ fidem testimoniis exoticis egregie confirmat; aperit quoque, qua ratione veritatem in injustitia detinuerint stulti, & quantis absurdissimorum commentorum monstris impietas se prodiderit: atheismi historiam explicat, & quam turpis ille & a ratione omni per omnem hominum ætatem deprehensus sit, luculenter demonstrat. Et hac ratione impiorum objectionibus refutandis arma egregia subministrat, veritatisque successionem inter Hebræos conservatam & ad Christianos transmissam elegantissime & fortissime roborat. Quem in modum ad confirmandam veritatem religionis christianæ & primi sanctioris disciplinæ doctores in apologiis suis historia philosophica usi sunt, & recentioribus temporibus certatim in id contenderunt viri doctissimi^r impari quidem successu: inter quos tamen, etiam quæ ad hanc rem pertinent, magno *GROTI*O pauci præferendi sunt.^s

Limites revelationis & rationis detecti.

Sacris literis lux illata.

§. XI. Non vero solus hic usus est, quem ex philosophica historia disciplinæ sanctiores referunt, sed & alios præstat, istis, quos diximus non minores. Nam & limites revelationis & rationis accurate ponere docet, quæque utrique humanæ cognitionis fonti debeantur, longa instituta doctrinarum inductione, manifestat; & quas partes in cognoscendo salutis mysterio ratio, quas traditio, quas revelatio habuerit, egregie exponit, ut ita divinis literis honos suus maneat illibatus. Quin nec sacræ paginae nullam ex historia philosophica lucem capiunt, sed hinc inde plurimum luminis fœnerantur. Cum enim scriptores sacri utriusque fœderis ad consuetas sui temporis opiniones Judæorum & gentilium respexerint, non possunt ista loca, ubi obscurius talia tanguntur, intelligi, nisi ex philosophiæ veteris historia illæ, ad quas alludunt, opiniones detegantur. Cujus specimina plura in sacris oraculis occurrunt, ipse vero contextus sacer quasi ad hos fontes provocat, quando *D. Paulus* & cum Stoicis atque Epicureis congressus de resurrectione differit,^t & vitandam sui temporis philosopho-

^r) Vid. cel. *FABRICIUS Syll. Script. de V. R. C.* & quæ in *diff. de comparatione philosophiæ gentilis cum Scr. S.* quæ in *Otio vindelico* primo loco apparet, hac de re dicta sunt.

^s) in opusculo nunquam satis laudando *de V. R. C.*

^t) Vid. quæ prolixius dicta sunt in *Otio vindelico* p. 16. seqq.

^u) *Act. XVII. 18.* seqq. vid. *ib. p. 33.* seqq.

lofophiam monet,* vel alibi quoque in depingenda gentilium miseria ad eas phrafes & fententias refpicit, quæ in fcholis philofophorum gentilium receptæ & inter illos homines, ad quos fcribebat, in ufu fuerunt, y quæ vero proluxius explicata alibi quærenda funt.

§. XII. In nulla alia vero fanctiorum difciplinæ parte majori *Eccl. hiftoria*
evidentia hunc ufum probat hiftoria philofophica, quam in ecclefiaftica *illuftrata,*
hiftoria. Etfi enim fupremus fapientiae magifter, quique ex ejus fcho-
la prodierunt, divinæ veritatis præcones, ab omni humana eruditio-
ne, quam fanctiffima, quam profitebantur, doctrina refugiebat, fponte
abftinuerunt, & in ftulta Evangelii profefione, qualis philofophis tum
temporis hujus feculi prudentia fuperbientibus videbatur, fummam re-
velatæ fapientiae perfectionem pofuerunt: mature tamen factum eft,
ut percutientibus oculos divinæ veritatis fua majeftate & divina origine
corufcantis radiis viri in philofophorum fcholis enutriti & educati manus
Evangelio darent, quin & publicis fcriptis illud contra latratus gentilis im-
pietatis defenderent: ubi facris quidem fe literis quam maxime commu-
niebant, haud raro tamen acquifitam in fcholis philofophorum eruditio-
nem ad hunc ipfum finem adhibebant, & cum fanctiori difciplina conjun-
gebant; recte fæpe & laudabiliter, interdum tamen cum veritatis cœleftis
difpendio. Id quod parcius quidem primis nascentis ecclefiae temporibus
factum eft, frequentius vero & majori cum veritatis chriftianæ damno, ex
quo magnus philofophiae ægyptiacæ, quæ platoniam mira aliarum fenten-
tiarum confufione reformaverat, amor ecclefiae doctores inceffit. Ex eo
enim tempore doctrinarum cœleftium puritas & integritas non una ratio-
ne vehementer corrumpi cœpit. Quod ut ignotum illis efle, vel negari
nequit, qui ecclefiae hiftoriam fine fectæ præjudicio excufferunt, z & fuo
loco a nobis prolixè quoque & ex instituto probabitur, ita prona confe-
quentia inde fluit, fine philofophiae cognitione ad quam viri magni fe sub-
inde compofuerunt, non fcripta tantum eorum, præfertim illa, quibus fu-
perftitionem gentilium jugularunt, non poffe intelligi, fed nec doctrina-
rum ratio rectè expendi, quæque in ecclefiam fenfim irrepere dogmata fe-
quiora fatis deprehendi & origo eorum detegi, cujus tamen rei multum in
hiftoria facra intereft. Eadem vero & de hæreticorum veterum placitis *Eccl. hiftoria*
rite cognofcendis tenenda funt. Illorum enim infania cum ex illa potiffi-
mum philofophia, quæ inter Afiae incolas aliosque orientis populos vige-
bat, & fplendidis antiquiffimorum philofophorum nominibus falfa jactan-
tia fuperbiebat, repullulaverit, poftquam illa cum corrupta ægyptia philo-
fophia, pythagorico-platoniam philofophandi rationem imitante, conjun-
cta fuit, & ad Judæos quoque pedetentim tranfit, ut doctiffimis viris, qui
accuratius ad horum hominum placita eorumque origines attenderunt, ob-
D 2 ferva-

x) ad Coloff. II. 18. cui loco lux ex H. P. al- *vet. T. II. S. I. p. 58. feqq.*
lata eft l. c. p. 41. feqq.

z) Vid. doctiffimi HUETII Orige-

y) Vid. *difsert. ad Eph. II, 1. 2. Tempe Hel-* *niana.*

servatum est:^a facile hinc intelligitur, ex philosophiæ historia obscurissimorum dogmatum, & somniorum malefani ingenii pessime sæpe cohærentium explicationem potissimum hauriendam esse, quod quia a multis neglectum est, mirandum minime est, in explicandis hæreticorum placitis viros sæpe magnos fuisse lapsos.

Usus in Juris-
prudentia.

§. XIII. Poterant hæc explicari prolixius, & ostendi qua ratione lux illa, quam ecclesiasticæ historiæ philosophicorum fatorum enarratio infert, in refellendis quoque dogmatibus erroneis, & ostendendis impuris, unde illa hausta sunt, lacunis usum non contemnendum præstet; sed quia brevitati litandum est, & hæc quilibet facile capit, qui prudenti meditatione de ea re cogitare potest, sicco illa pede præteribimus. Non vero sanctioribus tantum disciplinis insignem usum exhibet, sed & juris tum universalis sive naturalis, tum romani studiosis utilissimam se præstat historia philosophica. Quemadmodum enim juris naturalis leges ab ipsa philosophia erui debent, & per omnes ejus periodos vestigia illa humanis mentibus cum ratione impressa, & per varias gentes propagata deprehendi possunt, ita magnum ea res juris naturalis studio augmentum commodat, id quod recte intellexit parens juris naturalis suæ puritati & nitore restituti HUGO GROTIUS, qui in immortalis *de jure belli & pacis* opere felicissime magna, quam possidebat, historiæ philosophicæ cognitione ad illustranda juris naturalis cum principia tum præcepta usus est, gnaviter vestigia antecessoris premente in *jure naturæ & gentium* SAMUELE PUFENDORFIO. Juris vero romani culturam historia philosophica carere non posse, is non negabit, qui ex romani juris historia tenuit, placuisse romani juris conditoribus græcam philosophiam, maxime vero stoicam, quæ cum *πολιώτερος* Romanis, qui ad reipublicæ gubernacula sedebant, principibus viris videretur, & negotiorum appetentes sibi deditos faciebat, & in docendi tradendique methodo, & in ipsis adhibendis doctrinis aliis palmam præripiebat. Unde multa in jure esse tum dicendi genera, tum regulas atque principia juris e Stoicorum ducta principiis, recte disertissimus jureconsultus JANUS VINCENTIUS GRAVINA monuit, aliis non dissentientibus, sed multis ea exemplis probantibus. Quod si vero ad sanam interpretationem recte requiritur, ut ad sententias illas attendatur, quibus auctor deditus fuit, & ad quas respexisse in scripto legeve apparet, neminem patet, hac philosophiæ romanis juris antistitibus acceptæ cognitione carere posse, qui feliciter in interpretando genuino juris romani sensu versari cupit. Sed de his etiam suo loco dicetur amplius. Tandem & ars

Usus in Medi-
cina.

a) Consulendus, qui inter omnes plurimam huic rei lucem affudit cel. MOSHEMIUS *Instit. Hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 4. seqq. p. 71. seqq.*

b) *De ortu & progressu Juris civilis l. I. §. 44. p. m. 97. seq. ed. Neap. qui rem luculen-*

tis exemplis confecit.

c) Conferendi præter alios magni nominis Jcti JO. SCHILTERUS in *Manuduct. philos. mor. ad Jurisprud. c. I. §. 5. sqq. p. 6. sqq.* & illustris EVER. OTTO in *orat. de stoica veterum Jurisconsultorum philosophia.*

ars salutaris hac eruditionis parte quam maxime opus habet, illa enim in applicandis dextre remediis versata, ars quidem non inepte veteribus dicitur, " quando vero & naturam rerum, & humani potissimum corporis fabricam considerat, elegantissima & utilissima philosophiæ pars est, vixque felix erit medicus, qui non prudens fuerit philosophus. Unde medicinam ab antiquissimis & celeberrimis philosophis cultam satis constat, & exemplis Melampodis, Thaletis, Pherecydis, Epimenidis, Toxaris, Zamolxis, Pythagoræ, Empedoclis, Alcmaeonis, Epicharmi, Timæi, Heracliti, Democriti & ipsius medicorum parentis Hippocratis posset confirmari, nisi in ipsa historia quam suscipimus philosophica, ea sedulo suis locis observare animus esset. Immo inventores, qui celebrantur artis salutaris philosophos fuisse, neminem fugit nisi historiæ medicæ imperitum. Ad Zoroastrum enim, Thot sive Hermem Horum, & inter Sinenses ad Choamti origines artis mendi referri videas. " Illi vero non corporibus tantum curandis, sed & ferocibus animis per præcepta philosophiæ religionis atque legum domandis, operam navarunt felicissimam, unde quam arcte philosophiæ & medicinæ historia cohæreat, satis conjici potest.

§. XIV. Attulimus hætenus illa commoda, quæ ex ea historiæ philosophicæ parte, quæ intellectus humani historiam pandit, & doctrinarum omnis temporis atque gentis nobis seriem enumerat, atque præstantior nobiliorque merito censetur esse, fluunt, quæque inde speranda sit utilitas, exposuimus. Non otiosa tamen & altera pars est, quæ in enarrandis philosophorum atque sectarum ab iis conditarum fatis occupatur, ex qua scilicet varia quoque utilitas oritur. Ut enim taceamus, quod supra jam paulisper tetigimus, magnum hæc influxum habere in systemata philosophorum, quæ inde plurimum illustrantur: illud ex descriptis accurate magnorum virorum vitis factisque circa philosophiam potissimum in usum nostrum transferre possumus, ut qua via ad eruditionem, præcipue philosophicam viri immortalem nominis gloriam nacti grassati fuerint, quæ impedimenta se eis objecerint, quibus mediis ea superaverint, in quas errorum syrtes incautius inciderint, vel periculis antecessorum cautiores facti eas vitaverint, inde discamus. Ita enim sapientissima nobis in omni eruditionis, præcipue vero in philosophiæ studio suggeruntur consilia ad sequenda ea quæ tantis viris videmus fuisse proficua, & ad illa vitanda, quibus in veritate inquirenda detrimentum passi sunt. Cujus ut & hic exemplum adjungamus, docet nos veterum philosophorum historia, non domi otiosa sedisse, quæ ad philosophiæ culmen adspirabant ingenia, sed itinera suscepisse ad gentes sapientiæ laude inclytas Pythagoram, Democritum, Thaletem, Platonem ^f pluresque alios, ita tamen ut superstitione quin & impostura sacerdotum, qui apud barbaras gentes custodes erant sapientiæ, de-

*Ufus historiæ
philosopho-
rum.*

D 3

pti

d) Vid. JONS. *de Scr. H. P. l. I. c. 1. p. 5.*

f) Vid. DIOG. LAERTIUS in vitis

e) Conf. DAN. LE CLERC *Histoire de* horum philosophorum.
Medicine l. I. ch. 5. 6. 7. p. 8. seqq.

pti carbones interdum pro thesauris reportarent, quod de Pythagora & Platone verum esse historia horum philosophorum testatur. Inde vero prudentissimum philosophiæ studiosis consilium exurgit, non tantum domi quærendos sapientiæ doctores, sed & itinerum prudenter susceptorum fructum esse incrementa sapientiæ, cavendum vero sibi esse ab auctoritatis præjudicio, & ubique rationem adjungendam esse comitem, ad cujus trutinam tradita a viris doctis exigì queant. Nec prudentiam tantum in sectanda eruditionis philosophicæ semita ita discimus, sed virtutis quoque & vitiorum theatrum nobis hæc philosophorum historia pandit, in quo virtutis præmia, vitiorumque tragici sæpe exitus vividis coloribus exprimuntur, habentque, qui ad veram, quam sapientia promittit, felicitatem adspirant, quid sectentur, quidve fugiant. Quid enim ad formandum virtutis habitum exempla valeant, & experientia docet, & ipsa philosophorum historia. Eleganter SENECA: *Longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodo audisset, vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, an ex formula sua viveret. Plato & Aristoteles & omnis in diversum itura sapientium turba, plus ex moribus, quam ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum magnos viros non schola Epicuri, sed contubernium fecit. Scilicet ubi exempla monitis saluberrimis, quæ nobis historia philosophorum ex ore eorum exhibet, junguntur, læta virtutis seges facile efflorescit. Non vero voluntatem solam perficiunt hæc virtutum atque vitiorum, quæ in philosophis deprehenduntur, exempla, sed & intellectum. Observata enim humanæ conditionis fragilitate, & in quot viri cetera magni errores sæpe delapsi sint, probe edoctis nobis jugulantur noxia auctoritatis præjudicia, & ad audendum aliquid in calcanda sapientiæ semita animus excitatur, & per se contententi calcar additur, ad adhibenda propria lumina: id quod de aliis quoque præjudiciis hunc in modum extirpandis intelligendum est.*

*Characteres
veræ & falsæ
philosophiæ
definiti.*

§. XV. Sed ut omnem tandem quam de utilitate historiæ philosophicæ instituimus, causam peroremus, adjiciendum hoc etiam dictis est, sobria cautaque historiæ philosophicæ tractatione characteres veram philosophiam a falsa discernentes feliciter posse disci. Cum enim veritas una sit, error vero multiplex, in tot sectas discissa philosophia & tot enatis inter philosophos sententiarum divortiis infinita falsæ philosophiæ exempla extare necesse est. Etsi vero de characteribus falsæ philosophiæ dicendi locus hic non est; ^b patebit tamen sine præjudiciis acta philosophorum & veterum & recentiorum legenti, sectæ studium, & quod secum trahit auctoritatis præjudicium, superstitionem religioni naturali & revelatæ adversum,

g) Epist. 6. h) Legi vero omnino me- doctissime & eleganter disputat act. philos.
tentur, quæ vir πολυμαθὲς αὐτός C. A. HEU- vol. I. p. 181. seqq. Ea enim in H. P. studio
MANNUS de criteriis falsæ philosophiæ multam lucem commodabunt.

sum, occultandi veritatem studium, amorem speculationum inutilium, nihilque ad felicitatem hominis facientium, superbiam & contemptum aliorum, ex ipsis philosophorum principiis fluentem, erepta libere cogitandi & subtracta media, quæque his similia sunt, philosophiam plerumque prodere falsam, & in eodem systemate, cui hi characteres applicari possunt, magnos & perniciosos errores deprehendi. Quod vel unius stoicæ philosophiæ exemplo, si prolixis nobis esse liceret, luculenter posset ostendi, in qua cæca conditoris veneratio, turpi auctoritatis magistri præjudicio nixa, superstitio eo usque pertingens, ut omnia in Deum mutet, & omni gentilium theologorum infantiæ philosophicos colores inducat; impietas veram de Deo sententiam ejusque sanum cultum jugulans, cavillationes verborum philosophis indignæ & bonis omnibus invisæ, superbia intolerabilis omnibus se præferens, hominemque non deorum tantum consortio, sed ipsæ divinæ essentiae jungens, & hypocrisis inde toties Stoicis objecta ubique regnant: quæ tamen suo loco notare accuratius e re nostra erit. Tot atque tantis itaque emolumentis cum auctum illum dimittat philosophiæ historia, qui ad eam rite tractandam cauteque pernoscendam animum adplicat, industriamque ponit suam, neminem fore confidimus, qui ejus studium accuratius, quam plerumque fieri solet, suscipiendum improbaverit, vel inter scientias inutiles illud rejecerit. Unde excitandi sunt discentium & philosophari cum ratione cupientium animi, ut hanc non utilissimam tantum, sed & necessariam eruditionis partem gnaviter excolant, magnorumque virorum exemplis, qui non sine summa laude in eam incubuerunt, & utilissimam erudito orbi præstiterunt operam excitati, huic eruditionis generi, a plerisque satis hætenus neglecto, operam commodent suam, certi præter dulcem animi jucunditatem ad majores scientias progressuris utilitates exorsuras inde esse plurimas, modo laboris improbi, quem postulat molestia patienti verique cupido animo feratur, supereturque.

§. XVI. Ita vero præparato animo quando ad hanc eruditionis partem acceditur, non deerunt subsidia, laboris difficultatem levatura. Etsi enim ipsi ubique fontes, qui haberi possunt libandi sunt, & per omnis generis atque temporis scriptores discurrendum, ut, quæ asserta confirment, & in mediam lucem collocent, congerantur in unum; utiliter tamen historiæ philosophicæ studiosus eorum doctorum virorum labores consulat, qui historiam philosophicam scribere aggressi sunt. Et sunt quidem pauciores, qui universæ philosophiæ fata ab originibus ejus ad nostra tempora describere conati sunt, quam pro rei dignitate & præstantia par erat: non tamen neglecta prorsus jacuit pars historiæ eruditionis humanæ nobilissima, sed præter innumeros scriptores, qui singularia argumenta in philosophiæ historia occurrentia excusserunt, & quos suis ubique locis adducere, & ita bibliothecam quandam scriptorum historiæ philosophicæ condere in sequentibus animus est, universam quoque philosophiæ historiam, vel magnam saltem partem ejus enarraverunt varii viri docti. Qua in re con-

Subsidia potiora auctoresque de historia philosophica.

Jonsius

fuli velimus doctissimi JOANNIS JONSIJ diligentiam, qui in erudito *de scriptoribus historiae philosophicae* opere,ⁱ a cl. JO. CHRISTOPHORO DORNIO ad praesentem usque aetatem perducto^k omnis generis & aetatis scriptores, qui aliqua ratione historiam philosophicam illustrarunt, adduxit. Ubi tamen merito desideres non habitam tantum veterum scriptorum, qui deperditi sunt, majorem fere, quam quae supersunt, rationem; sed & significationem vocis, philosophia, ad omnes ita artes a diligentissimo auctore extensam fuisse, ut historiae magis literariae veteris, quam philosophicae scriptorum index videri queat. Multa quoque post Jonsii aetatem detecta accuratius, producta, quae antea ignorabantur, etiam in hoc argumento, plurima: unde diligens historiae literariae, philosophicae inserviturae, cultor omnino confulet, quae in immortalibus *Bibliotheca graeca, latinae, & Latinitatis mediae* operibus infinito harum literarum emolumento copiose at-

Fabricius

tulit, nunquam sine laude nominandus JOANNES ALBERTUS FABRICIUS, quibus scriptis nemo carere poterit, qui in perscrutandis monumentis veteris historiae ingeniorum humanorum feliciter versari cupit. Nos hos duumviros hic non exscribemus, cum utriusque scripta in omnium manibus versentur; juventutis tamen gratia quae ad utilissimum eruditionis genus animum adplicare vult, (nam haec viris doctis satis esse nota agnoscimus) potiores scriptores, qui in hoc stadio cucurrerunt, enumerabimus. Et ex veteribus quidem pauci nobis restant, qui magnum in hoc laboris genere usum praestare queant, qui tamen supersunt, eo diligentius audiendi sunt, quo facilior illis occasio fuit consulendi fontes historiae nobis hodie ereptos. Inter quos DIOGENI LAERTIO, palmam deberi, nemo facile negabit, qui elegantissimos *de vitis, dogmatibus & apophthegmatibus clarorum philosophorum* libros semel inspexit. Licet enim supinam in eo negligentiam & aliquam quoque in attendendo ad mentem veterum philosophorum incuriam, judicii item in tanto argumento proditam paupertatem, nimiamque credulitatem culpaverint, viri docti; conservavit tamen nobis tot monumenta veterum philosophorum, & factorum eorum memoriam, quae alias intercidisset, ut merito ad hunc librum, verum non sine adhibita artis criticae opera, advolent, quicunque veterum philosophorum res & dogmata cognoscere cupiunt. Sed de ipso auctore ejusque conatibus alibi prolixius dicendi locus erit.^l Post Diogenem Laertium libellus brevis, sed multa eruditione veteris philosophiae refertus *de placitis philosophorum* adeundus est, quem PLUTARCHO non sine ratione adscribi, & eundem, quoad summam rerum, esse cum *philosophica historia*, quae GALENO tribuitur, suo quoque loco monebimus. Scripsit quoque paulo ferius SEXTUS EMPIRICUS, philosophus scepticus libros decem eruditissimos *contra*

Diogenes
Laërtius

Plutarchus

Sextus Empi-
ricus

i) Editum id *Frankofurti* 1659. 4. qua editione, quia ubique fere adducitur, commodum lectoris inservituri, utemur, quoties ad eam provocandum est.

k) *Jenae* 1716. *Conf. Act. phil. vol. II. p. 320.*

l) Conferendus interea, qui prolixè de hoc libro egit S. Rev. HEUMANNUS *Act. phil. vol. III. p. 1302.* & MENAGIUS in *proleg. ad Comm. in hunc librum.*

tra mathematicos, dogmaticosque philosophos; qui etsi eo potissimum respexit, ut omnem dogmaticam philosophiam oppugnando, & scientiarum incertitudinem demonstrando, necessitatem dubitandi & suspendendi iudicium, scepticæque philosophiæ pretium evinceret, tot tamen modis omnem dogmaticorum philosophiam exposuit, tot nobis de veterum dogmatibus relationes conservavit, ut recte adhibentibus & sobrie legentibus plurima inde in historia omni philosophica lux oriatur. Inter ecclesiæ doctores veteres, quorum scripta pleraque veteri philosophiæ cognoscendæ inseruiunt, de hoc eruditionis genere meruit S. EPIPHANIUS, qui in *epitome operis adversus hæreses*, breviter quidem sed succincte de sectis philosophorum differuit. ^m Plura tamen nobis conservavit auctor qui sub ORIGENIS nomine *philosophumena veterum* nobis exhibuit; in eleganti enim hoc veteris philosophicæ historiæ compendio multa deprehenduntur, quæ alibi frustra quæras, unde meritæ debentur gratiæ viris celeberrimis JACOBO GRONOVIO & JOANNI CHRISTOPHORO WOLFIO, qui libellum e tenebris erutum ediderunt, & doctissimis annotationibus illustrarunt. ⁿ Nemo vero plura nobis post Plutarchum & Diogenem Laërtium veterum philosophorum monumenta ex græcis scriptoribus conservavit, meliusque ita de philosophica historia meruit, JOANNE STOBÆO, qui utilissimum nobis *florilegium* ex omnis generis scriptoribus veteribus concinnavit, & in quatuor libros distribuit, quorum primus physicas potissimum veterum doctrinas, posteriores, morales referunt. Qui etsi manci atque mutili, præsertim quod ad priores duos libros attinet, ad nos pervenerunt, ^o dici tamen non potest, quot nobis veteris philosophiæ reliquias viri hujus diligentia conservaverit; ^p unde bonis avibus factum est, ut doctissimorum virorum & in arte critica exercitatorum opera tandem ederentur, GVILIELMO CANTERO evulgante: *Eclogarum JO. STOBÆI libros duos*, quorum prior *physicas*, posterior *ethicas* complectitur ^q & CONRADO GESNERO post TRINCAVELLUM edente *locos communes Stobæi*, ^r qui libros duos posteriores, magis integros exhibent, & carcere detento GROTIO tempus utiliter fallendi, & loca

Epiphanius

Pseudo Origenes

Stobæus

^m) T. II. Opp. p. 125. ed. Petav. Conf. FABRICIUS *Bibl. græc. vol. VII. p. 423.*

ⁿ) T. X. *Antiqq. græc. & separatim Hamb. 1706. cum annot. WOLFII.* Plura de eo dicuntur suo loco.

^o) Unde merito novam eamque ad msc. codices passim in bibliothecis latentes emendatam editionem diu exoptant viri docti. Certe ex codice msc. quem servat bibliotheca publica augustana, admodum edita, præsertim librum secundum, cujus pars magna in editis desideratur, posse emendari & suppleri collatio nos docuit.

Hist. phil. Tom. I.

^p) Unde passim a viris eruditis fragmenta veterum philosophorum ex hoc florilegio collecta & excerpta sunt, conf. FABRIC. *Bibl. græc. vol. VIII p. 690.*

^q) *Antwerp. 1575. fol.* apud C. Plantinum, qua editione utimur, recusa *Genev. 1609. fol.*

^r) *Tig. 1548.* & quæ emendatior est editio 1550. 1559. quam *Andr. Wechelius* ita 1581. f. expressit, ut Antonii & Maximi sententiæ jungerentur. Hæc a nobis editio consulti-
tur.

Suidas loca poetarum emendandi & eleganti metro exprimendi, occasionem præbuerunt ^s &c. Nec negligendum quoque *SUIDAE lexicon*, imprimis laudabili JOANNIS KUSTERI cura expolitum, nam & in illo multa veteris historiæ philosophorum studiosus deprehendet sua curiositate digna, verum magna attentione & judicio opus est, ne decipiatur, cum non iniquas tantum & corruptrices manus passus sit, sed & ipse nullo judicio adhibito multa inter se miscuerit, homonymos scriptores confuderit, male coherentia retulerit, sicque multis erroribus in historia philosophica portam aperuerit, quos haud uno loco in sequenti tractatione notabimus. Seculo post C. N. decimo quarto fere medio, inter tenebras & barbariem, quæ bonas literas tantum non penitus oppresferunt, GVALTERUS BURLAEUS ^t *vitae philosophorum* collegit, sub incunabula artis typographicae typis expressas, in quibus voluntatem quidem laudes, magnam vero in historia philosophica ignorantiam mirari satis non poteris, insigni argumento, quanto squalore depressæ tum temporis jacuerint elegantiores literæ. " Postquam vero nova eruditioni atque scientiis lux affulsit, manum quoque etsi parcius, quam res merebatur, & necessitas quoque postulabat, admoverunt historiæ philosophicæ diligentius excolendæ viri docti. Inter quos omnium calculo LUDOVICO VIVI primas merito deferimus; certe is inter primos fuit, qui absterfurus horrendum, quo disciplinæ hætenus pressæ fuerant, squalorem philosophica historia ad restituendum scientiis nitorem in doctissimis *de corruptis artibus & tradendis disciplinis* libris egregie usus est, libellumque scripsit *de initiis, sectis & laudibus philosophorum*, ^w utilem etsi pro temporum illorum ratione mancum adhuc & imperfectum & justo brevior. Id quod etiam de GVILIELMI MORELLII Tiliæni *tabula compendiosa de origine, successione, ætate & doctrina veterum philosophorum*, cui DAVIDIS CHYTRAEI *series philosophorum & sectæ eorum præcipuæ a Thalete usque ad Ciceronem* insertæ & HIERONYMI WOLFII *notæ* adjectæ sunt, dicendum, in gratiam scilicet discipulorum levi opera confecta. ^x Nec JO. JAC. FRISII *bibliotheca philosophorum classicorum chronologica* ^y meliori loco ponenda est, qui philosophos cum eruditis omnis generis non tantum miscuit, sed & parcissime nec diligenter in ea re versatus est. In Italia ALOYSIUS PISAURUS, patricius venetus circa ea tempora in publico patavinæ academici conflictu *theoremata varia ac sententias de priscorum sapientum placitis ac optimo philosophandi genere* proposuit, in quibus de priscorum philosophorum apud Græcos opinionibus & doctrina

fen-

^s) Quæ separatim edidit Paris. 1623. 4.

^t) Et de hoc viro inter scholasticos DD. non ignobili suo loco differendum est.

^u) Descripsit libri circumstantias celeb. HEUMANNUS *act. phil. vol. III. p. 182.* conf. de rarissimo libro cl. AUG. BAYERI *memoriae libror. rar. p. 68.*

^w) T. II. Opp. p. 5. conf. JONSIUS l. III. c. XXII. §. 6.

^x) Edita Basileæ 1580. 8. vid. *Act. philos. vol. III. p. 439.*

^y) Tigur. 1592. 4.

^z) STRUVIUS *Intr. in not. rei lit. c. VII. §. 36. Act. phil. vol. I. p. 721.*

sententiam suam breviter, non tamen ineleganter, proposuit. ^a Felicius tamen in excolenda historia philosophica versatum est seculum XVII. in quo variis scriptis diligentia eruditorum in explanandis factis dictisque philosophorum veterum enituit. Eo enim medio GEORGIUS HORN- Hornius
NIUS, historiae philosophicae libros septem cum adhuc in rudimentis versaretur a viginti annorum juvene conscriptos edidit: ^b in quibus lectionem pro scriptoris aetate multam, & conatum in via non satis trita cum laude versandi nemo vituperabit, desiderant vero justi rei censores iudicium & diligentiam. Nam satis praecipitanter eum in difficili argumento versatum esse, tot lapsus ubivis obvii, tot omissa vel perperam posita satis produnt, & admixta tot numero aliena, insulsarumque etymologiarum studium, quod omnibus fere paginis sectatur, non paratum satis eum a maturis intellectus viribus ad scribendum hoc opus accessisse docent: etsi laudandus vel propterea sit, quod primus fere ausus sit nobilissimam historiae partem concinno exhibere compendio. Eodem fere tempore magni viri GERARDI JOANNIS VOSSII libri duo de philosophia & phi- Vossius
losophorum sectis a filio ISAACO VOSSIO editi sunt, ^c in quibus non philosophiae tantum notiones, quales apud veteres deprehenduntur, descripsit, partesque atque disciplinas ex mente eorum exposuit, & medicorum imprimis aliquam historiam condidit; sed & philosophiae barbaricae pariter atque graecae ad sectam potamoniam sive eclecticam usque historiam methodo ipsi peculiari adpersis ubique observationibus ex multa ejus lectione in scriptis veterum petitis delineavit. Quod si fata superstiti permisissent, argumentum hoc eatenus perpolire, ut opus non fuisset, ex aliena culpa exemplum petere, dubium non est, quin prout magna eruditione in literis erat versatus, perfectum quid nobis reliquisset: jam cum, fatente filio, liber hic non ita sit elaboratus, atque illa scripta, quorum ipse praefuit editioni, facile judicari potest, multa in eo occurrere, quae limam desiderant, multa deficere, in multis virum magnum esse lapsum. Quibus mendendis *supplementa* quidem & *continuationem* novae editioni addidit JOANNES JACOBUS A RYSEL, ^d ita tamen, ut & illa novis supplementis & emendationibus opus habeant, ^e quae forte non desideraremus, si voluisset JACOBUS THOMASIUS, qui parem suo tempore in philosophica historia vix habuit, & ex cujus schedis illa supplementa & continuationes depromptae dicuntur, ^f ipse manum admove-re operi & filium Vossianum sequendo ita veteris philosophiae historiam exponere, quemadmodum stoicis

E 2

placi-

a) Patav. 1665. 4. vid. *Act. phil.* vol. II. p. 635. seq.

b) Lugd. Bat. 1655. 4. vid. *Act. phil.* vol. I. p. 1039. MOLLER ad MORHOFIUM T. II. p. 4. LAUNOJUS *de fort. Arist.* p. n. 339. 343. 345.

c) Hagae Comit. 1658. 4.

d) Lips. 1705. 4.

e) Conf. BUDDEUS *Isagog. in hist. lit. theol.* l. II. c. 4. p. 219.

f) Illustr. J. P. DE LUDEWIG. *diff. de prima academia* §. 4.

Cozzandus

placitis lucem intulit.^g Hornium ut juvenili impetu, sic pari infelicitate, cæcus scilicet cæcum, secutus est LEONARDUS COZZANDUS Brixianus, in libris sex *de magisterio antiquorum philosophorum*,^h ita tamen, ut nec eam, quam Hornius, lectionis copiam & varietatem afferret,ⁱ & eum alios exscribentem, ipse quoque describeret^k ejusque vitulo araret, & parum afferret, quod ad majorem argumento, quod tractat, lucem parandam aptum esset.

Gravius

Nec tacendus hic est ABRAHAMUS GRAVIUS, qui *historiam philosophicam, continentem veterum philosophorum, qui quidem præcipui fuerunt, studia & dogmata, modernorum questionibus imprimis agitata* edidit: nam & ille multa affert historiam philosophicam veterum admodum illustrantia: quia tamen scopus ejus magis est apologiam veterum, contra recentiorum, præcipue Cartesianorum insultus, scribere, & quæ ejus verba sunt, *antiquorum philosophiam a modernis sciolis laceratam restituere*, quam sine partis studio eorum placita expendere, quid de eo sibi promittendum sit, judicari facile potest. Eundem fere scopum inter

Galeus pater

Britannos sibi proposuit THEOPHILUS GALE in *philosophia generali*, in qua scilicet tum de ortu & progressu philosophiæ ejusque traductione e sacris fontibus, deque philosophia platonica; tum de minorum gentium philosophis agitur.^l Etsi enim auctor in veterum scriptis versatissimus^m magnam lectionis copiam & eruditionem attulit, auctoritatis præjudicio tamen, quod tum temporis angli theologi de philosophia platonica fovebant,ⁿ impeditus, hanc omnibus præfert, omnemque sapientiam Græcorum ab Hebræorum patriarchis fatis infelicitè derivat, Mosenque in Platone nimis oculatus invenit. Aliam, eamque sine dubio meliorem & tutiorem viam in hac gente ingressus est THOMAS STANLEJUS, qui

Stanlejus

Marshami avunculi consilio *historiam philosophiæ orientalis & græcæ* scribere aggressus, Diogenem Laërtium ita sibi ducem elegit, ut quæ apud alios auctores sparsa inveniret, in hoc volumine digereret. Unde & cum Laërtio in Epicuro desiit. Et laudanda omnino est ejus diligentia, quam latina celeberrimi quondam GODOFRIDI OLEARII versio ornatior & emendatior nobis effecit,^o qua quicquid apud veteres de philosophis græcis investigare potuit, lectori examinandum propinavit: unde post Laërtium, eruditissimo MENAGII commentario (quem veteris historiæ philosophicæ pandectas non inepte dixeris) illustratum vix habebunt horum sacrorum cultores, qui majorem illis usum præstiterit. Sed ὡς πᾶς
tius

g) In doctissimis dissertationibus *de exustione mundi stoica*.

h) Genev. 1684. 12. rarius libellus occurrit.

i) Conf. *Act. phil.* vol. II. p. 319.

k) ELSWICH. in not. ad LAUNOJUM *de fort. Arist.* p. 339.

l) Vid. *Act. philos.* vol. III. p. 793. sqq.

m) Conf. BASNAGE *Hist. des Juifs* T. III. ch. 17. §. 4. p. 421. ed. ult.

n) Conf. BURNET. *Hist. sui temp.* ad a. 1661. T. I. p. 210. sq. vers. germ.

o) Hoc titulo: *Historia philosophiæ, vitas, opiniones, resque gestas & dicta philosophorum sectæ cujusvis complexa, auctore Thoma Stanlejo ex anglico sermone in latinum translata, emendata, variisque dissertationibus atque observationibus passim aucta.* Lips. 1711. 4.

tius materiarum historicarum exhibet, quam historiam, nec iudicium recte adhibet vel historicum vel philosophicum, sed nuda veterum verba ad veritatis lapidem lydium non examinata sistit: quare multo iudicio & diligenti accuratoque examine opus est, si ad solidam historiae philosophicae cognitionem sibi acquirendam hoc libro utendum sit.^p Inter Gallos praeter MENAGIUM, de Diogene Laërtio & historia philosophica immortaliter meritum, erant quidem circa haec tempora, qui, si voluissent, magnum huic eruditionis parti praestare operam potuissent, inter quos eminet illustris Abrincensium episcopus PETRUS DANIEL HUETIUS, cujus & *Demonstratio evangelica*, & *Quaestiones alnetanae*, & tractatio de *imbecillitate intellectus humani*, magnam veteris historiae philosophicae, ut erat πολυμαθέςατος, cognitionem, multis tamen sectae & hypotheseos praedictis depravatam produnt,^q nemo tamen fuit, qui historiae philosophicae filum ab origine mundi ad nos deduceret. Unus PETRUS SILVANUS REGIS in Cartesianorum schola vir non incelebris^r in discursu philosophico, systemati philosophiae suo praefixo,^s in quo historiam philosophiae antiquae & recentioris strictim, sed eleganter magnoque iudicio recenset, quique latina veste donatus separatim prodiit,^t specimen magis historiae philosophicae accuratioris condendae, quam historiam exhibuit, dignus qui legatur. Et nostra quidem aetate ex Gallis duo viri, muneribus inter suos clari, novam historiae philosophicae faciem praeferre conati sunt; nempe H. GAUTIER qui *Bibliothecam philosophorum* edidit,^u & Anonymus, quem DESLANDES, aliis scriptis notum,^x esse accepimus,^y qui nuper *historiam criticam philosophiae* tribus tomis nobis exhibuit. Verum ille non consultis fontibus sua tantum, literarum ordine in eorum gratiam congeffit, qui solidam scientiarum notitiam subterfugientes, superficialia tantum eruditione superbire cupiunt: hic autem si iis praesidiis, quae ad tantum opus perficiendum requiruntur, fuisset instructus, si ab alienis, quae numero apud eum illa superant quae historiae philosophicae propria sunt & domestica, abstinuisset, si eruditionem in genere cum philosophia non confudisset, iudiciumque adhibuisset in detegenda veterum philosophorum mente cum eloquentiae veneribus, quibus liber se commendat, certans, promissis fecisse satis & explevisse expectationem merito crederetur. Inter Germaniae tandem eruditos cum seculi huius initio non philosophiae

Menagius

Huetius

Regis

Gautier

Deslandes

E 3

tan-

p) *Acta phil. l. c.* BUDDEUS *Isag. in hist. lit. theol. l. II. c. 4. p. 219.* priori loco, quid praestiterit B. Olearius, exponitur, cuius magnas in hac quoque eruditionis parte ingenii divitias insertae dissertationes loquuntur.

q) Dicetur de illustri hoc scriptore suo loco, ubi de scepticis recentioribus agetur, ex instituto.

r) Et hunc virum in hist. phil. cartesianae propius considerabimus.

s) *Lugd. 1691. Amstel. 1692.*

t) 1705. 12. sine mentione loci.

u) *Bibliothèque des Philosophes & des Savans, Paris 1723. 8.*

x) Est enim auctor libelli satis noti: *Reflexions sur les grands hommes, qui sont morts en plaisantant. Hag. C. 1714. 12.* vid. *Hist. de Mr. Bayle par Mr. DE LA MONNOYE.*

y) *Biblioth. Francoise. T. XXV.*

z) *Act. philos. vol. III. p. 450.*

Thomasius fi-
lius

alii

Heumannus

Ordo & divi-
sio H. P.

tantum facies reformata & emendata est, sed & historia philosophica, quæ apud plerosque hactenus neglectior jacuit, vehementer commendata, magno viro & de pellenda barbarie philosophica immortaliter merito CHRISTIANO THOMASIO, ex penu parentis his divitiis affatim instructo viam monstrante, quippe qui non inelegans historiæ philosophicæ compendium, etsi suis nævis non carens, ^a introductioni in philosophiam aulicam inferuit. Hunc certatim secuti sunt viri eruditi & communi sensum gustumque eruditionis emendandi studio inter se juncti, NICOLAUS HIERONYMUS GUNDLINGIUS, ^b JOACHIMUS LANGIUS, ^c JO. GVILIELMUS ZIEROLDUS, ^d & qui imprimis de hoc quoque literarum genere præclare meruit magnus olim Jenensis academix theologus, JOANNES FRANCISCUS BUDDEUS, ^e quibus BARTHOLDUM FEIND, ^f & clarissimum FRIDERICUM GENTZKENIUM ^g merito adjicimus, ut alios viros doctos variis scriptionibus hac nostra ætate de historia philosophica, etsi ex instituto non tractanda, plurimum meritos ^h taceamus. Quia vero horum diligentia, etsi ad leges artis criticæ & historiæ exacta, & cum judicio philosophico suscepta intra angustos compendiorum cancellos substitit, rem altius aggredi, & accuratam historiam philosophicam condere suscepit vir celeberrimi nominis magnæque eruditionis CHRISTOPHORUS AUGUSTUS HEUMANNUS. Cujus initia in *actis philosophorum* lingua patria exaratis ⁱ ita fecit, ut facile sperari posset & lectionis copia, & judicii dexteritate, & acuto artis criticæ sensu, & magno ad ejicienda præjudicia animo palmam illum omnibus surrepturum. Verum & hæc inviderunt orbi erudito fata, quoniam majoribus occupatus vir eruditissimus, cum tertio volumine totum laborem curamque abjecit.

§. XVII. Et hos quidem comites iis commendamus, qui spatiosas philosophicæ historiæ regiones curioso perlustrare oculo cupiunt: quæ cum numero plurimæ sint, & amplissime diffundantur, ordo quærendus est, secundum quem per omnis temporis atque gentis historiam peragrarè, &

a) Ostendetur id suo loco.

b) In eleganti magnoque judicii acumine conscripta *Historia philosophicæ moralis*.

c) *P. I. Medicinæ mentis*.

d) In introductione ad historiam ecclesiasticam cum historia philosophica conjunctam.

e) Qui *Elementis philosophiæ rationalis* sæpius impressis compendium elegans historiæ philosophicæ præmisit, illudque circa extremos vitæ annos observationibus eruditissimis illustravit, quas publicatas debemus curæ generi S. Rev. JO. GEORGII WALCHII *Hal. Sax.* 1731. 8.

f) Complexus is est carmine germanico hi-

storiæ philosophicæ summa capita, quæ postea discursu soluto explicuit; qui vero magnam partem ex Vossio desumptus est. *Hamb.* 1702. 8.

g) Cujus *historia philosophiæ in usum lectionum academicarum auctior* prodiit *Hamburg.* 1724. 8.

h) Inter hos summo jure referimus magnum theologum ac polyhistorum S. Rev. JO. LAURENTIUM MOSHEMIUM qui in præstantissimis ad CUDWORTHII *Systema intellectuale annotationibus* de philosophia veterum in luce collocanda, ut de omni eruditione, immortaliter meritus est.

i) *Hal. Sax.* 1715 — 1723. 8.

& quæ ad hanc rem faciunt, perquirere liceat. Ita enim & confutioni medebimur, & memoriam egregie juvabimus, & cujusque philosophiæ generis indolem propius & ex vero perspiciemus. Non vero melior ordo est, quam qui notionibus, quibus intellectus noster assuefactus est, & quæ omnia suo loco & tempori assignant, nititur. Quas communi temporis & locorum distributione ita partiemur, ut ad tres omnino temporis circuitus omnem referamus philosophiæ historiam. Prima itaque periodus & origines historiæ philosophicæ, & nascentis atque adolescentis fata, & virilem quasi ætatem complectetur, omnemque tum gentium barbararum tum Græciæ philosophiam usque ad nascentis sensim romanæ monarchiæ initia exhibebit. Altera gentilis philosophiæ sub imperatoribus florentis, quæ ad seculum usque VI. excurrit, Judaicæ, Saracenicæ & Christianæ a nascentis ecclesiæ initiis usque ad felicia restauratarum scientiarum tempora faciem exhibebit. Tertia vero & reformantium deformatam philosophiæ faciem, conamina, & novum restituti decoris vultum & varia philosophantium genera sectasque nostrorum seculorum enumerabit & sobrie tandem philosophandi, inque veritatem libere ac sine sectæ servitio inquirendi studium & progressus quos per id fecit philosophia exoptatissimos, enarrabit. Ita enim omnem philosophiæ historiam in veterem, mediam & novam commodè dispescere, & cuilibet temporis gentiumque atque locorum momento magno memoriæ auxilio, quæ propria cuilibet sunt, tribuere licebit. Prima porro periodus aptissime in philosophiæ barbaricæ & græcæ partes duas dividitur; per barbaras enim gentes græco more omnes illæ intelligendæ sunt, quæ græca lingua non usæ lingua asperiore, quam ferre poterant aures Græcorum delicatulæ, moribusque a græcanicis valde abhorrentibus contemptum sibi apud hanc nationem pepererunt: etsi sub græcæ philosophiæ ad Romanos transeuntis tempora & paulo ante ad has barbaras quoque gentes, præcipue in Ægypto ea transiit, & peculiari quoque de divinis philosophandi generi, quod isto tempore in oriente invalescebat, mixta novam philosophandi viam exorsa est. Quod si propius ad barbaricam philosophiam respicimus, ut sunt nascentia pleraque, quæ in primis tantum rudimentis versari solent, philosophia simplex admodum, & ad primas tantum sapientiæ regulas adstricta, & sine artificio ad posteritatem traditione magis, quam demonstratione propagata fuit. Unde mire decipiuntur, qui primos homines magnos philosophos & philosophiæ doctores somniant. Incrementa vero ubi semel cœpit, & parumper adoluit, virilior magis, & scientiæ habitu conformior facta est, donec tandem ad Græcos pervenit, qui liberiori vivendi modo, & a regiminis monarchici servitute remoti viventes philosophiam hætenus inter mysteria numeratam pervulgarunt, & propriis ingenii viribus usi, philosophiæ propria condiderunt systemata. Ex quo demum tempore maturam virilemque ætatem justumque habitum philosophia nacta est. Barbararum vero gentium consideratio eo usque extendenda est, ut quæ ante diluvium, quod universale terrarum orbi acci-

Prima periodus

disse

disse nemo rerum intelligens temere negabit, philosophandi fuerit ratio, vel ut accuratius loquamur, quæ sapientiæ antediluvianæ conditio fuerit, expendatur. Post diluvium cum mature gentium omnium in omnes terrarum partes distributio, vel dispersio potius facta sit, ad terrarum plagas & regionum situs ordinem historiæ nostræ non incommode alligabimus, & inter orientis, meridiei, occidentis atque septentrionis populos quæremus, quæ ad nostram rem pertinere videbuntur. Nec id sine calculo veterum, qui *omne hoc, quicquid est, cui mundi cælique nomen indidimus, in has quatuor partes diviserunt*,^k & harum mundi partium incolas communi nomine insigniverunt, orientis Indorum, meridiei Æthiopum, occidentis Celtarum, septentrionis Scytharum nomine appellatis: quos sequendo notiora nobis Asiæ, Africæ atque Europæ nomina, substituere licebit. Quia vero & hæ habitabilis mundi partes, (de America enim parentum memoria demum detecta, melius in totius tractationis peroratione quædam adjici poterunt) ampliores sunt, quam ut simul perlustrari possint, de singulis harum mundi partium nationibus ita dicendum erit, ut de Hebræorum, Chaldæorum, Persarum, Arabum sive Sabæorum, Phœnicum, Indorum philosophia circa orientem, de Ægypti atque Libyæ populorum philosophia circa meridiem, de Celtarum, sive, Gallorum, Germanorum, Britannorum & Romanorum veterum philosophia circa occidentem, de Scytharum, Thracum reliquarumque gentium philosophia circa septentrionem habitantium tractatio instituatur. Philosophiæ græcæ facies duplex est. In ipsa enim ejus infantia & adolescentia, barbaricæ valde similis empirica magis fuit & simplex, quam artificialis; & continebatur vel sub fabulis, vel in politicis prudentiæ regulis, unde illam mythologicam, vel poëticam quoque, hanc politicam^m & historicam dicere licebit. Ex quo vero virilem quasi togam induit, & magnorum virorum ingenio ad justum scientiæ habitum emerfit, mature in partes & sectas itum est, quod sectarum studium ita apud Græcos invaluit, ut non solum magna ingenia, multa philosophandi libertate in condendis systematibus suis usa sectatores potius opinionum & dogmatum, quam libertatis & electionis philosophicæ invenirent; sed & illi, qui multos in dogmaticorum philosophematis errores notabant, dubitationem potius & incertitudinem, quam sobriam philosophandi rationem sequerentur, atque ipsi sectam conderent, a fine modoque philosophandi scepticam denominatam. Erit itaque hæc primæ historiæ philosophicæ periodi in tractatione nostra series, ut consideretur:

HISTO-

k) POMPONIUS MELA *de situ orbis*
l. l. c. i. p. 2. ed. Gronov.

l) STRABO l. l. *Geographiæ*.

m) Scribebant tamen & hi sapientes sua istis temporibus plerumque ligato orationis genere, cujus exemplum habemus in historia septem sapientum Græciæ.

H I S T O R I A P H I L O S O P H I Æ

A N T E D I L U V I A N Æ

P O S T D I L U V I A N Æ, & quidem

B A R B A R I C Æ, inter gentes

Orientis, Hebræorum

Chaldæorum

Persarum

Indorum

Arabum

Phœnicum.

Meridiei, Ægyptiorum

Æthiopum.

Occidentis, Celtarum f. Gallorum

Britannorum

Germanorum & Septentrionalium versus occidentem habitantium

Romanorum veterum.

Septentrionis, five Hyperboreorum

Scytharum

Thracum, Getarum, &c.

G R Æ C Æ, quæ fuit vel

Mythologica

Politica

Artificialis; quæ per duos quasi ramos propagata, est
sectarum ortarum vel*a Thalete*, Jonicorum

Socraticorum genuinorum

Cyrenaicorum

Eliacorum

Megaricorum, f. Eristicorum

Academicorum, & quidem

Academiæ primæ

mediæ

novæ f.

quartæ

quintæ

Aristotelicorum

Cynicorum

Stoicorum,

a Pythagora, Pythagoricorum, f. Italicorum

Eleaticorum

Heracliteorum

Epicureorum

Pyrrhoniorum, f. Scepticorum.

Ut vero integra simul totius hujus periodi facies philosophica appareat, appendicis loco, de philosophiæ græcæ fati in Ægypto sub Græcorum imperio & coloniis, & in Asia sive orientis regionibus magis ad occidentem vergentibus dicendum quoque est.

*Alteram perio-
dus.*

§. XVIII. Alteram periodum a nascentis sensimque emergentis monarchiæ romanæ primordiis, ad felicissimam scientiarum omnium & philosophiæ quoque restitutionem & revocationem ex squalore barbariei constitutum. Is non minus prolixissimum nobis materiarum campum aperit. Consideranda vero, hic philosophia, apud Romanos, Asiaticos sive Orientales Judæos, Saracenos & Christianos. Quod vero ad Romanos attinet, philosophia apud eos ex Græcia non sine contradictione caput tandem efferens, non prius vestigia certa posuit, quam libertas esset sub jugum missa: tum enim invalescente potentiorum tyrannide philosophari cœperunt Romanorum ingenia. Cæsaribus vero tandem terrarum orbi dominantibus, relictis Athenis sub Romanorum imperium cessit philosophia, & per omnes fere Græcorum sectas floruit, una tandem eaque fere nova, quæ Eclecticam se dici gavisa est, sensim reliquas supprimente. Inter Asiæ vero incolæ novum illud philosophiæ genus, quod ex Zoroastrianis & Græcis mythologiis novam de divinis doctrinam introducere sategit, passim, maxime tamen inter hæreticos caput efferre sub initia monarchiæ romanæ cœpit. Judæorum natio, etsi post babylonicæ captivitatis finem & reditum in patriam propriam eruditionis faciem & legis potius patriæ, quam philosophiæ alienigenæ sapientiam excoluit, tandem tamen manus quoque ei dedit, in Ægypto vero apertius in gentilis philosophiæ castra transiit, donec, caput tandem extollente philosophia aristotelica, judaica quoque natio peripateticam philosophiam excoleret. Arabum vero, qui sub Saracenorum nomine seculo post C. N. VII. orientis imperium laceffiverunt, ingenia etsi initio vehementer a philosophiæ studiis abhorrebant, Muhamede ipso lege cavente, ne ingenia servituti destinata excolerent, tandem ita tamen hæc sacra adamaverunt, ut ab ingruente barbarie philosophia, licet illa tantum esset sectaria, nempe Aristotelis, ad hanc unam gentem confugisse videretur. Inter Christianos a sanctis quidem viris, qui post sanctissimum servatorem JESUM CHRISTUM, sacram doctrinam disseminabant, nihil, quod humanam sapientiam sapiebat, admissum, & cum esset philosophia illo tempore sectaria, multisque errorum tenebris obsepta, rejectum omne illud spurium philosophandi genus est; mature tamen per adductos viros eruditos, & in gentilium philosophia institutos ad gremium ecclesiæ, ea quoque in illam irrepsit, &, quicquid etiam contra gentilium impietatem totamque philosophandi rationem declamabatur, tandem eius amor, præcipue, quæ platonica philosophumena sequebatur, se animis insinuavit. Ubi vero eclecticum philosophandi genus invaluit, patentes magis illi apertæ portæ, magnusque honor & pretium statutum est. Tandem infelix illa nox ingruit, in qua omnes literæ, tantum non extinctæ sunt, & quicquid genui-

genuinam eruditionem sapiebat, horrendis ignorantiae & barbariei tenebris sepultum est; inter Græcos paucis aristotelicæ philosophiæ cultoribus superstitis, & in monasteriis conservato Platoniorum recentiorum philosophandi genere. Etsi enim nec istis temporibus, quæ a sec. VII. crepusculum satis sentiebant, ingenia magna deerant, ita tamen temporum infelicitate & paupertate premebantur, ut ad pristinum philosophiæ nitorem exsurgere nequiverint. Tandem circa sec. XI novum philosophorum genus ortum est, quod scholasticum appellari solet, quod in Aristotelis quidem verba juravit, omnem tamen sanam & philosophiæ & theologiæ rationem corripit, & ab omni ingeniorum cultu vacua, infano philosophandi modo animos detinuit. Donec tandem meliores sensim revocarentur literæ, & per dispersos ex capta Constantinopoli Græcos semina eruditionis, & philosophiæ quoque in occidentem perferrentur, quæ tandem ad restituendum philosophiæ honorem cultumque suum felicem occasionem exhibuerunt. Hæc itaque secundi periodi historiæ philosophicæ facies est, qua exhibetur

HISTORIA PHILOSOPHIÆ A NASCENTE MONARCHIA ROMANA AD LITERARUM IN OCCIDENTE RESTAURATIONEM,

& quidem:

APUD ROMANOS,

ante constitutam monarchiam, ubi

difficulus initio græca philosophia admittebatur,
admissa tandem & exculta alumnos habuit

Pythagoricos

Academicos veteres
medios

Stoicos

Peripateticos

Epicureos

Pyrrhonicos

sub invalescente monarchia, ubi præter viros doctos multos phi-
losophi floruerunt

Pythagorici

Platonici

Eclectici five Platonici recentiores

Peripatetici

Cynici

Stoici

Epicurei

Sceptici.

APUD ORIENTALES, five Asiaticos.

APUD JUDÆOS post reditum ex captivitate, ubi peculiaris philosophiæ ratio excutienda apud

Judæos reduces

Samaritanos

Judæos Ægypti incolas

Palæstinam incolentes, & in varias sectas Phariseorum, Sadducæorum, Karaitarum, Essenorum, divisos.

Judæos post destructa Hierosolyma dispersos deditosque studium Talmudico, tum Cabbalistico, ad sec. X.

a sec. X. ad nostra tempora.

APUD SARACENOS, de quorum studio philosophico inquirendum

ante legem Islamiticam latam

sub Muhamedis auspiciis

sub familia Abbasidum.

APUD CHRISTIANOS, & quidem

a nato Servatore ad sec. VII.

ante erectam ab Ammonio Sacca scholam eclecticam, florente secta Eclectica.

a seculo VII. ad restaurationem literarum, ubi sec. XI. exorti sunt Scholastici, in tres ætates divisi.

Tertia periodus.

§. XIX. Tandem post graves tenebras, quibus omnis eruditio & philosophia sepulta jacuit nova lux exorta, & scientiis nitor suus restitutus est. Et hic tertia eaque ultima philosophicæ historiæ periodus exoritur. Quæ & debilia prima conamina, & restitutam cum religionis puritate philosophiam veterem per varias sectas iterum excultam, & nova philosophandi genera exhibet, tandemque meliorem & ad veritatem eruendam aptiorem philosophandi modum, qui in nullius magistri verba jurando ex omnibus eligit, quæ se maxime probant, veritatemque ex ipsa rei natura ratione duce per accuratam meditationem eruit, cultum exponit, qui a magnis viris adhibitus post Baconis Verulamii conatus tanta philosophiæ incrementa peperit uno seculo, quanta per tot annorum millia non habuit. Nam & Indorum philosophia aliquatenus emendata est, & meliori culta habitu: unde & appendicis loco de exotica philosophia, præsertim Sinensium, quæ tantum ab aliquo tempore strepitum excitavit, quædam hæc nostra tractatio referet. Ita vero se sistit tertia hæc periodus, qua depingitur

HISTORIA PHILOSOPHIÆ A RESTAURATIONE LITERARUM AD NOSTRA TEMPORA,

& quidem

Primi conatus restituendæ philosophiæ

Virorum de externo philosophiæ habitu restituendo, sollicitorum,

Platonicam philosophiam revocantium

Peripateticam sectam ornantium.

Novi

Novi labores veterem philosophiam revocantium,

Peripateticam, tum

Scholastico, tum

domestico & genuino habitu productam

Pythagorico-Platonico-Cabbalisticam

Parmenideam

Ionicam

Stoicam

Democritico-Epicuream.

Novam philosophandi viam tentantium,

Scepticorum recentiorum

Mosaicorum & Christianorum

Theosophicorum

Syncretistarum.

Omnem tandem philosophiam recipientium.

Restauratio philosophiæ eclecticæ, quæ

& magnos viros de ea immortaliter meritos exponit

& per omnes philosophiæ disciplinas philosophorum labores
enarrat,

Appendix vero *philosophiam exoticam,*

Asiæ & Americæ incolarum recitat. "

Et hac quidem via incedentes, quicquid ad philosophiæ origines, incrementa & mutationes pertinet diligenter exquisitum pro virium modulo referemus, ubique tamen ad cautiones supra positas attenti: adducturi etiam ex reliquarum scientiarum historia, quicquid lucem tractationi fœnerabitur, unde observationes passim adjicientur.

n) Tabulas historiam philosophicam de-
umbrantes passim videas, & consulendæ præ-
cipue quam cel. J. JAC. SYRBIUS *philo-*
sophiæ primæ præfixit, ven. C. A. HEU-
MANNUS *Act. phil. vol. I. p. 262.* inseruit,
& clar. J. J. FEURLINUS in *tabulis*

philosophicis Tab. I. II. III. IV. delineavit.
His ante sesquiseculum exemplum prævit
GVILIELMUS CANTERUS,
qui ejusmodi sciagraphiam Philosopho-
rum STOBÆI *Eclogis* a se editis præ-
fixit.

HISTORIÆ PHILOSOPHICÆ PERIODUS PRIMA

*A mundi nascentis origine ad initia monar-
chiæ Romanæ.*

PARS PRIMA DE PHILOSOPHIA BARBARICA. LIBER PRIMUS DE PHILOSOPHIA ANTIDILUVIANA.

CAPUT PRIMUM. DE PHILOSOPHIA BARBARICA IN GENERE.

§. I.

Vocis, barba-
rus, origo,

hilosophiam barbaricam enarraturi, ne in voce incerti hærea-
mus, quid per barbaros intelligendum sit, prius exponendum
est. Vocem vero ipsam ex aliena lingua Græcis receptam ef-
se, inter eruditos facile convenit, etsi difficile, dicere, unde ori-
ginem habeat. Certe si viris magnis, quique linguarum exoticarum no-
titia inclaruerunt, standum est, illa ab Arabibus desumpta est, apud quos bar,
desertum notat, unde Bar Broje, vel Bnai-baro filium deserti indicare,
hocque nomen, voci, barbarus, occasionem dedisse, ABRAHAM ECHEL-
LENSIS notavit, ^a & jam antea magnus SCALIGER monuit, ^b qui
tamen & hoc addit, solos Numidas legitima voce Arabica El barbar, quod
apud eos murmur significat, nominari, quippe hoc eis objectum esse ab Ara-
bibus propterea quod inculto utantur sono. Nec procul ab hac sententia
est DRUSIUS, qui observat, ^c בר Chaldæis esse locum incultum & syl-
vestrem, adeoque inconditum & agreste dicendi genus innuere. Alii cum
Scaligero ab Arabica radice ברבר, quæ murmur significat, inconditam
orationem hominis peregrini, qui e iudicio aurium nostrarum murmurat
potius,

^a) Apud cel. ISAAC. DE BEAUSOBRE
Hist. du Manicheisme P. II. l. I. ch. 2. p. 19. qui
& ipse in hanc sententiam concedit.

^b) Exercit. LI. contra Cardan. p. m. 185.
^c) L. II. q. 17. apud PFEIFFERUM
Quinq. Exot. N. T. p. 943. Dubior. vexat.

potius, quam loquitur, derivatam cupiunt: ^a nec alii in excogitanda vocis hujus origine ingeniosi, ut solet in etymologicis fieri, esse definunt. ^c Nos, cum incerta hæc omnia sint, frustra & otiose quoque ingenia istis torqueri putamus, adeoque eis non immoramur, illud notasse contenti, ad asperitatem soni & horridam quandam oris elocutionem vocem ab Ægyptiis, teste HERODOTO, ^f acceptam, Græcos retulisse, & dedecoris quasi causa barbaros appellavisse, qui difficulter, aspere, & duriter loquerentur, ^g cum Græcis ore rotundo musa loqui dederit. Quæ tamen vocis significatio tandem omnes illos denotavit, qui ignotam auribusque infuetam linguam loquebantur: sic ut barbarus esset, quisquis Græca lingua non uteretur. ^b

§. II. Nomen itaque vitii hæc vox, barbarus, fuit, a lingua tamen ad mores tandem traducta fuit, barbarusque dictus est, qui ab eruditionis cultu alienus erat: unde docte observatum est viris eruditis, barbaras gentes opponi doctis, barbarumque cum imperito idem dicere. Hoc sensu TACITUS Britannos veteres, monumentis gentis suæ historicis destitutos, barbaros vocat: ⁱ & CICERO ^k gentes doctas a barbaris distinguit. VELLEJUS vero studiis rudem & sermone barbarum conjungit, ^l quo sensu humanitatis studiis opponitur, quibus humani ingenii decor excolitur. Unde facile conjicere licet, dum omnes gentes, qui Græci non essent, barbaras illi dicerent, hoc ad literarum potissimum studia, quæ ab his gentibus modulo Græco non exculta erant, relatum esse. Id quod vel ex istis apologiis patet, quos primi ecclesiæ christianæ doctores, fastui philosophorum Græcorum opponebant. Cum enim hi domestica sua philosophia maxime turgerent, & christianam disciplinam tanquam barbaram contemnerent, in philosophiæ barbaricæ defensionem ita descenderunt viri optimi, ut inter barbaras gentes initia & origines disciplinarum a Græcis cultarum deprehendi ostenderent, adeoque frustra illis ingenii barbariem & incultum bonis literis animum obijci demonstrarent. Hoc vel una TATIANI oratio contra Græcos evincit, quæ vel sola inscriptione indice, eo tendit, ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων, οἷς Ἕλληνες καλλωπίζονται, Ἑλληνικόν, ἀλλὰ ἐκ βαρβάρων τὴν εὐρησιν ἐσχηκός, quod nihil eorum, quibus Græci gloriantur, apud ipsos natum, sed omnia a barbaris inventa sint: & in ipso limine odium Græcorum erga barbaras gentes testatur, verborum sive sermonis elegan-

A lingua ad mores traducta significatio.

d) PFEIFFER. l. c. p. 944.

e) Confer. BECMANNI Orig. L. L. p. 287. & lexicorum etymologicorum conditores, VOSSIUM, MARTINIUM aliosque, etiam FABRUM & CELLARIUM ad eum.

f) L. II. p. 67. Barbaros vocant Ægyptii omnes, qui non ipsorum lingua utuntur.

g) ITA STRABO l. XIV.

h) Vid. OVIDIUS Trist. l. V. el. 10.

v. 37. & luculentus locus 1 Cor. XIV, 11.

i) In vita Agricola c. IX.

k) pro Milone c. 11.

l) L. VII. c. 73. plura dabit cl. LAM. BOS in animadvers. ad scriptores quosdam latinos, c. II. p. 12. & qui per omnes vocis hujus significationes eleganter & copiose digreditur cl. HEUMANNUS Act. philos. vol. II. p. 204. sqq.

elegantiam contra eas superbe jactantium, nihil tamen præclari, quo barbaros superaverint, præstantium. ^m

Eruditionis
elegantia barbaris
denegata,

& philosophia

idem tamen
facientibus
barbaris erga
Græcos.

§. III. Non denegabant quidem Græci omnem eruditionis speciem barbaris, sed græcanicorum studiorum elegantia capti, a simplici & ab omni artis cultu remota eruditionem excolendi ratione, quæ ingeniis Græcis in libera republica viventibus invisa fuit, longius recedentes elegantiam Græcæ eruditionis barbaris opponebant. Unde CLEMENS ALEXANDRINUS omnem eruditionem in barbaram atque Græcam dividit, & ex his unam eligendam esse monet. ⁿ Et hoc ad ipsam quoque philosophiam, quæ animum ab ignorantia & barbarie maxime liberat, traductum est; Græci enim artificiosa philosophandi methodo usi, cum apud barbaras gentes simplici traditione sapientiæ præcepta propagari cernerent, hanc philosophiam non esse rati, immo modum quoque proponendi, ipsumque barbararum gentium sermonem ad philosophandum ineptum esse, sibi jactantius persuadentes, ^o qui eloquenter de rerum natura & moribus hominum differebant, cum contemptu de barbarica philosophia locuti sunt, & ipsam quoque philosophiam ipsis denegarunt. Id quod præter alios fecere Epicurei, ipso magistro contendente, solos Græcos posse philosophari: ^p quod quidem magnopere non miramur. Epicuro enim ad libertatem philosophicam respicienti & superstitioni populari suam philosophiam opponenti, qua & Deum & providentiam ex suo systemate ejiciebat, philosophia barbarica, a sacerdotibus tantum exulta, & ad divinitatis cultum potissimum relata placere non potuit. Aliter tamen Plato, qui cum apud Ægyptios arcanam disciplinam didicisset, & inter Italicos quoque philosophiæ scientiis esset excultus, non semel ad barbaricam philosophiam non modo provocavit, sed quoque monente CLEMENTE ALEXANDRINO, ^q non negat, ea, quæ sunt præstantissima, se mutuum accepisse & mercatum quasi a barbaris, ideoque in Ægyptum venisse: putatque etiam inter barbaros esse philosophos, & in convivio laudat barbaros, ut qui philosophiam insigniter exercuerint. Cujus testimonia plura attente dialogos Platonis legenti occurrent. ^r Nec ipsi barbari huic Græcorum superbiæ cedebant, sed quod in omnia alia iret, Græcæ philosophiæ ratio, quam barbarica, pueros eos in philosophia putabant. Unde Plato in Timæo sapientissimum Solonem introducit discentem a barbaro, cujus nota vox: Ἕλληνες ὑμῖν αἰεὶ παῖδες ἔσε· γέρον δὲ Ἕλληνα ἔδειξ, ὃ γὰρ ἔχετε μάθημα χρόνῳ πολίον. Vos Græci semper estis pueri, senex autem nullus est Græcus, disciplinam enim nullam habetis canam. ^s Qua in persuasionem maxime

^m) Paria apud ATHENAGORAM, THEOPHILUM, CLEMENTEM ALEXANDRINUM passim occurrunt.

ⁿ) Stromat. l. I. p. m. 299.

^o) Hanc superbiam Græcorum mox in limine castigat Tatianus.

^p) CLEM. ALEXANDRINUS Strom. l. I. p. 302.

^q) l. c. p. 303.

^r) Vid. in Phædone.

^s) Repetit hæc CLEMENS ALEX. l. c. erat tamen revera tunc philosophia inter Græcos in incunabulis.

xime confirmabantur, cum viderent, Græcorum doctissimos, & philosophorum antiquissimos vel genere barbaros, vel a barbaris eruditos. Quod ut probet CLEMENS, ' Tuscum fuisse Pythagoram, Phrygem Antisthenem, Orpheum Thraca, Homerum Ægyptium, Thaletem Phœnicem, & hunc atque Pythagoram, Platonem item atque Democritum cum Chaldæorum, Magorum & Ægyptiorum sacerdotum præstantissimis conversatos & ab iis eruditos fuisse. Et hinc illa vetus contentio: an philosophiæ origines a barbaris gentibus derivandæ sint? id quod plerique veterum ecclesiæ doctorum magno fervore asseruerunt. Cum enim ad priscam Hebræorum gentem oculum intenderent, & ex ejus & aliorum Orientis populorum traditione Christianam religionem egregie vindicari posse crederent, quin & Platoniciæ theologiæ existimatione abrepti, hanc ex barbarica philosophia ea hausisse sibi persuaderent, quæ proxime ad Christianam fidem accedunt; multa animi contentione & adhibita, quam afferre modo poterant, eruditione barbaricam philosophiam fontem esse omnis sapientiæ apud Græcos cultæ asseriebant. Qua in quæstione, ut plerumque fieri solet, ambigua a certis & definitis distincta non sunt, multaque dicta, quæ scopum non feriunt. Quod si enim philosophiæ propria significatio pro norma fuisset adhibita, si distinctum fuisset, inter eruditionem & cognitionem rerum a vulgo diversam, & inter philosophiam, si philosophandi initia ab incrementis & formali habitu fuissent separata, si modus tradendi sapientiam per auctoritatem parentis & magistri a philosophandi methodo accurata & meditatione cuncta per causas & principia sua inquirente fuisset segregatus, facile tota controversia in λογισμαχίαν abitura evanuisset. Gentes enim barbaras de nulla sapientiæ cognitione fuisse sollicitas, & de nulla vel divina vel humana re cogitavisse, quis asserere audeat? Quisquis vero barbaricæ philosophiæ indolem perdidicit, fatebitur, eos simplici potius cognitione, quam scientifica, quod ajunt, meditatione veritatem indagasse, & traditione potius, quam demonstratione ad posteros propagavisse, Græcis, ubi a ruditate morum primum emerferunt, in id contendentes, ut veri atque boni principia investigarent, in ejus causas inquirerent, & ex fontibus deductas veritates certa & ratiocinandi legibus adstricta methodo aliis proponerent. Quod ut demum verum philosophiæ nomen meretur, ita, quousque Græcis illud ante omnes gentes alias debeatur, facile intelligere finit, & quid barbaris gentibus adscribendum sit, ubi philosophiæ origines quærendæ, in apricum profert. Nec, nisi nos omnia fallunt, prudentiorum inter Græcos aliam mens fuit: id quod egregie colligi posse credimus ex insigni ORIGENIS loco, " qui *contra Celsum* Epicureum disputans, & barbaricam Christiani originem objici præter rem contendens, ait: *Merito non vituperat originem barbaricam, quandoquidem in ipso sermonis initio laudat barbaros*

*hinc quæstio :
an philosophia
a barbaris?*

1) l. c. p. 302. conf. TATIANUS l. c.

Hist. phil. Tom. I.

2) L. I. p. m. 5. edit. Hæschel.

baros, ut inventores dogmatum. Addit, his judicandis confirmandisque ac ad virtutem exercendis barbarorum inventis Græcos præcellere. Hoc igitur in defensionem Christianismi ex ipsius adversarii scriptis rapimus, quando verum est, hominem exercitatum disciplinis Græcanicis, si ad eum accedat, non solum approbare veritatem, sed ad meditationem applicare animum, & si quid deesse videatur, suppleturum Græcanicis ratiocinationibus, ad astruendam Christianæ religionis veritatem. Ex quo loco manifestum est, disciplinarum fere omnium & philosophiæ quoque origines inter barbaras gentes non immerito quæri, rectam tamen philosophandi rationem meditatione & ratiocinatione constantem ante Græcos vix inter gentes quærendam esse. Quæ ut ab Origene philosophiæ historiam probe intelligente conceduntur, ita veritatem nobis exhibere non nisi pertinaciter negandam, sequens philosophiæ barbaricæ loquetur historia.

* * * * *

CAPUT SECUNDUM. DE PHILOSOPHIA ANTEDILUVIANA.

§. I.

*Philosophiæ
origines*

*quasi apud
angelos,*

*& dæmonas
malos*

Philosophiæ origines scrutaturis, non homo tantum a sapientissimo creatore ad imaginem suam conditus sed & spiritus cœlestes, quos angelos, id est, legatos Dei sacrae paginae nominant, occurrunt, qui ut intellectu admodum illustri præditi sunt, ex voluntate rerum conditoris, ita inter philosophos primum locum apud eos occupant, qui ne in hac historiæ parte ullum iter intentatum relinquunt, ad astra surgunt, sedesque cœlestium spirituum sollicitant, philosophiam aliquam extramundanam nobis commendantes. Etsi enim de angelorum natura, conditione & sapientia pauca immo fere nihil ratio nobis dicitur, sed vetustissima tantum traditione & levi quadam conjectura nititur, quicquid sine revelatione de angelis dici potest: nihilominus, cum cogitationibus suis nec modum nec limites eruditi ponerent, supposita magna angelorum ex scriptura S. sapientia, nescio quam inde philosophiam angelorum exsculperunt. Accessit vero opinioni extra oleas per se jam vaganti error scholæ Pythagorico-Platonice, adhibitos in condenda rerum natura angelos ad formandas creaturas, unde ad peritiam physicam concluditur. Qui homines, si attendissent, totam dæmonologiam alienæ cognitionis esse, nec habere philosophiam quæ de iis dicat; si recte expendissent, per philosophiam non creaturæ diviniore perfectionem naturalem, sed acquisitum per rationis rectum usum sapientiæ habitum intelligi, ejusmodi nugis in ipso historiæ philosophicæ atrio curiosos non fuissent remorati. Eadem vero non tantum ratio est, illorum, qui malos dæmonas inter sapientiæ humanæ conditores referunt, sed & absurditate istam vincit. Hos si homines audias, δαίμων, quasi δαήμων a rerum scientia dictus est, cujus specimen jam inter veteres ecclesiæ doctores

LACTANTIUS * attulit, cui astrologia & aruspicina & auguratio inventum dæmonum sunt: y immo non tantum huic malo spirituum, e cœlesti, quæ horum hominum phrasis est, z academia ejectorum generi magnam naturæ scientiam vindicant, errore populari late pervagante; sed & callidissimum veteratorem totum humanum genus aggredi audentem & ex pristina sapientiæ possessione dejicientem, in nescio quem philosophum dialecticum mutant, artificiosa differendi calliditate protoplastos misere decipientem. a Quæ omnia ut vel primo intuitu tanquam calx sine arena mire concidunt, si, quid philosophia sit, cogitetur, quæ a naturalibus rationciniis multum differt; ita quam absurde ista asserantur, vel per transennam rem intuenti produnt. Nec majoris ponderis sunt, quæ PP. quidam, Platonicas de dæmonum natura nugas edocti, somniarunt, angelos damnatos *ad filias hominum de cœlo ruentes eas materias quasdam bene occultas, & artes plerasque non bene revelatas prodidisse, & metallorum operta nudavisse, & ingenia herbarum traduxisse, & incantationum vires promulgavisse, & omnem curiositatem usque ad stellarum interpretationem designavisse.* Ea enim omnia si simpliciter negantur, per se corruunt. Nam supponunt, non probant, eam philosophiæ naturalis peritiam in dæmonibus, de qua tamen quæritur. Nec dubium est, omnes has nugas desumptas ex scholis hæreticorum orientis, quos in pseudo-philosophia sua mira de geniorum artibus & scientiis somniatos esse, ipsorum systemata facile evincunt, suoque tempore apertius probabitur. Illi enim ut deliramentis suis auctoritatem adderent, vaticinium Enocho ab antiquitate tributum affinxerunt, unde omnia illa somnia prorepserunt, indigna, quæ multis refutentur. c Inde vero quid de philosophia beatorum sentiendum sit, liquet; eam enim hoc potissimum fundamento exstruxerunt aliqui, quia in cognitione philosophica, præsertim universæ naturæ *ισαγγελίων* beatis a Salvatore promissam quærent: d nam eodem fundamento stantque caduntque, & præter rationis & revelationis indicia affirmantur: quæ beatitatem in intuitionem Dei ponentia, aliam longe beatis occupationem assignant. Et hæc certe non ex istis limpidis fontibus, sed ex turbidis Stoicorum gentilium, immo hæreticorum quoque, lacunis hausta sunt. Illi enim e beatorum in eo potissimum sortem felicem prædicabant, quod *nova luce gau-*

*item apud
beatos.*

G 2

den-

x) Præivit PLATO in *Cratylō*, secutus est more suo LACTANTIUS l. III. c. 15. *Inst. div.*

y) *Ib.* l. II. c. 17. consentiente CLEM. ALEXANDR. in *eclog.* p. 808.

z) Ita HORNIUS *Hist. phil.* l. I. c. 2. p. 11.

a) In hoc argumento mire sibi placet, & inanes more suo argutias necit HORNIUS l. c.

b) TERTULLIANUS *de cultu fœmin.* l. I. c. 2. conf. FABRICIUS *Codic. Pseud.*

epigraph. V. T. T. I p. 168. sq. ubi aliorum PP. verba afferuntur.

c) Conf. GROTIUS ad *Ep. Jud. v. 14.* quique mentionem fecere libri Enochi laudati FABRICIO l. c. p. 199. *seqq.*

d) Vid. laudati *Act. philos. vol. I. p. 758. sqq.*

e) Vid. SENECA in *consolationibus* passim, præsertim ad Marciam c. 23. quod & Platonice assignat HORNIUS l. c. p. 23. 24. cujus tamen adducta loca id non evincunt.

dentes, vicinorum siderum meatus doceantur, nec ex conjecturis, sed ab omnium ex vero peritis in arcana naturæ libenter ducantur, & sciscitantes cælestium causas a domestico interprete erudiantur: Horum vero multi ad Demiurgi, id est rerum naturalium conditoris dæmonis locum animas elatum iri, *f* vel sidera contemplanda inhabitaturos somniabant. *g* Nobis, ut has nugas rejiciamus, sufficit, objectum philosophiæ esse felicitatem acquirendam, quam & boni spiritus, & beatæ animæ jam possident, qua vero mali spiritus penitus excluduntur: unde apud eos philosophia locum habere nequit.

*Rudimenta
prima philo-
sophiæ.*

*Adamus an
perfectus phi-
losophus?*

§. II. Inter homines itaque relictis cœlestibus & inferis sedibus philosophiæ origines quærendæ sunt. Quæ, si prima nascentis fœtus stamina & formam aliquam rudissimam consideres, cum intellectu humano ejusque usu nata esse censeris suo modo potest, ne tamen philosophiam talem, qualem hodierna nobis ingenii cultura exhibet cogitemus, sed philosophiæ prima rudimenta, & aliqualem rerum divinarum & humanarum ex rationis meditatione & experientia cognitionem, quam philosophiam empiricam vir quidam doctus *b* non inepte dixit, intelligamus. Hic iterum in omnia alia abeunt, qui primum humani generis parentem, Adamum non tantum in integritatis statu perfectissima philosophiæ cognitione imbutum fuisse, sed & post miserandum lapsum relictos pristinæ sapientiæ igniculos meditatione ac longa experientia ad magnam philosophiæ cognitionem excitavisse contendunt. Quorum ut longum agmen est, quod apud alios *i* nominatum consulere potest, cui ad hæc otium est, ita plerique iisdem argumentis utuntur, quæ jam inter veteres *SUIDAS* *k* exposuit. Nos unius verba afferimus, quia breviora sunt, & rem luculenter exprimunt, & libellus rarus est, indeque auctor inter ceteros plerisque non nominatus: *O T T O* scilicet *HEURNIUS*, *l* qui hac de re ita: *Adamum non ante lapsum tantum arbitramur sapientem, prudentem, omnisque doctrinæ genere ornatissimum fuisse; verum etiam a lapsu rudem, adumbratam, involutamque eorum cognitionem retinuisse; quam postea exili hoc divinitatis lumine, quod restibile sibi relictum erat, evolvere conatus est: omnesque ejus posterii nixi sunt, & nitentur, donec cælum fatalem motuum numerum evolverit. Etenim peccato in tenebricosum oblivionis ergastulum conjectus, inscitæque densa caligine obsessus, in summa versabatur rerum ignorantia. Veruntamen retinens semina quædam suæ divinitatis, rerumque maximarum dulci recordatione, quasi igniculis accensus perpetuo intelligendi sciendique desiderio flagrabat. Atque hinc ma-*
ximo

f) Ita Valentiniani, de quibus suo loco.

g) Vid. JAC. THOMASIUS *de Manentis dogmate, de loco animarum post mortem* Tom. I. *hist. sap. & stult. a filio edita* c. V. p. 56. *seqq.*

h) *Act. philos.* vol. I. p. 760.

i) GUNDLING. *hist. philos. mor.* c. VII. §. 1. p. 591. *seqq.* & imprimis FABRICIUM in *Cod. Pseudep. V. T.* vol. I. p. 8. *seqq.*

k) Voce Adam T. I.

l) In *antiquitatibus philosophiæ barbaricæ*, libello Lugd. Bat. 1600. 12. edito l. I. p. 7.

ximo cum labore & studio multa perscrutatus est, recuperavitque sensuum ope, in ea primum incumbens, quæ sensibus erant obvia, deinde occultiora sola mente cognoscibilia, ratione colligens. Nec in dubium cadit, quin filios suos plurima a se inventa docuerit, longa namque cum illis vixit societate. Hactenus Hornius, cui magistros in sententia hac præeuntes, Judæorum doctores adjungere possemus, nisi illi indigni essent, quorum fabulæ audiantur. Nos vel unico argumento usi, totam disputationem facile conficere possemus, omnium scilicet artium & disciplinarum systemata, multis seculis Adamo posteriora esse, & cum nascentis originis rudem præ se faciem ferant, impossibile esse, ut ex relictis in anima Adami amissæ sapientiæ igniculis, usu & meditatione excultis tanta scientiarum lux, quantum isti volunt, exorta sit. Frustra enim per omnem philosophiam barbaricam, philosophiam scientifica ratione excultam deprehendemus, quam tamen didicisse, suosque docuisse Adamum, isti viri docti clamitant. Sed ut omnia lectoris examini pateant, afferamus, quæ pro philosophia Adami, immo, si hos audis, *πανσοφία* plerumque afferuntur argumenta, & quid roboris illis insit, sine antiquitatis præjudicio expendemus.

§. III. Duplici scilicet nomine magnus, immo si dicendum, quod res est, maximus mortalium omnium, philosophus Adamus ex horum sententia dicendus est, tum supernaturali sapientiæ lumine, quo ex divina imagine ornatus erat, collustratus, tum post lapsum, residuis amissæ lucis igniculis longo usu & meditatione ad insignem cognitionis philosophicæ perfectionem perductis expolitus. Et in statu quidem perfectionis paradisiaco fulgentissimo sapientiæ & sanctitatis ornatu radiasse, ipsis sacris oraculis præeuntibus, negare potest nemo. Sapientiam vero hanc eo nomine indignam putant, nisi ille, qui Deo similis erat, omnium rerum naturam atque recessus perspexerit: nec habuisse locum errorem, ignorantiam, inadæquatas ideas, quæque aliæ cognitionem nostram sufflaminant difficultates, & intellectus morbi; non imperavisse intellectui seducendo pessima præjudicia, quæ ex sancta voluntate oriri non potuerint. Post lapsum amisisse quidem lucem sapientiæ congenitam, remansisse tamen pristinorum bonorum recordationem, & exortum ex sensu amissæ felicitatis, vehemens desiderium pristinam sapientiam recuperandi. Quare adhibita meditatione, & contemplatione per tot annorum decursum, accedente experientia novam lucem & eruditionis in genere, & philosophiæ in specie Adamo fuisse enatam. His pro universa Adami philosophia adductis adduntur alia, quibus singularum disciplinarum philosophicarum notitia non caruisse evinci debet. Phisicam enim ejus eruditionem inde probari ajunt, quod adductis ex voluntate creatoris ad Adamum omnibus animalibus, nomen cuilibet imposuerit, quod naturam ejus accuratissime exprimeret, & in eorum naturam ita inspexerit, ut sociam sibi inter ea convenientem reperiri negaret. ^{m)} Et hujus *ὀνομαστοθεσίας* vestigia, naturam animantium exprimen-

*Argumenta
pro philoso-
phia Adami,*

tis hodiernum deprehendi magni in veteribus linguis viri contendunt. ⁿ Eandem vero nomina imponendi notitiam magnam logicæ peritiam inferre, ex veteribus jam asseruit EUSEBIUS. ^o Addunt, quibus ista placent, ^p imaginem Dei cum perfecta cognitione habentem, artem quoque ratiocinandi habuisse; literas ipsumque sermonem humanum invenisse, docuisse suos quædam, methodique non fuisse ignarum; immo cum Eva & serpente dialectice satis differuisse. Matheseos peritiam in Adamo probare vestes pellesque ferinas mechanices specimen, casam tentoriumque extructum architecturæ opus, observatos siderum motus & divisa tempora astronomiam, & quæ his sunt similia. ^q Philosophiam moralem exercitia pietatis institutumque in familia divinum cultum demonstrare, de officiis hominum apud suos prudenter pieque differuisse. Gubernavisse porro familiam prudenter, & ad promovenda vitæ commoda prudentiam œconomicam, sine qua misere vixisset, adhibuisse. Tandem his omnibus adjiciunt, libros eum sine dubio scripsisse, quibus tanto labore diuturnoque usu partam sapientiam, ne oblivioni traderetur, posteris reliquerit. Etsi enim aperte falsi & suppositi sint, qui protoplastæ affinguntur libri, ejusque nomine circumferuntur, esse tamen hos subreptitios fœtus luculentum testimonium, extitisse suo tempore veros libros, quorum titulis traditionis fide receptis, & temporis injuria deperditis falsi isti & commentitii potuerint surrogari.

Refutantur.

§. IV. Speciem aliquam hæc prima fronte præ se ferunt, accuratius examen non sustinent. Quæ enim de sapientia Adami ante lapsum concreata dicuntur, recte quidem se habent, ad exsculpendam vero philosophiam nihil valent. Consistebat enim sapientia protoplastorum in cognitione Dei & sui ipsius & in efficaci atque practica notitia earum rerum, quæ ad suam felicitatem in concreata justitia sitam necessaria habebant: quæ hominem quidem sapientem, & ad consequendum veræ felicitatis finem aptis mediis intellectus & voluntatis instructum, non vero philosophum, eo sensu, quo in historia philosophica sumitur efficiunt: ut nihil dicamus, non definitum esse, an hanc lucem Adamus ex naturali scientia an ex divina revelatione habuerit? quod posterius familiare, quod cum Deo in integritatis statu primi homines habuere, commercium satis innuit. Præcipue vero expendi sedulo cupimus, artes & scientias, etiam in philosophia comprehensas, ignorantiam hominum, indeque ortam admirationem, causam præcipuam philosophiæ supponere, alias vero necessitatibus humani generis, quales mathematicæ sunt, inservire, omnes ad tollendam intellectus humani ignorantiam comparatas esse, & multorum annorum experientiam atque meditationem, immo si rem recte ponderemus,

ⁿ) Ita magnus BOCHARTUS *Hieroziici* l. I. c. 9. qui plurima congegit hebræa animalium nomina ut probaret, quod certa ratione nitantur ex natura rei petita.

^o) l. c.

^p) CORN. DIET. KOCH. in *Polyhist.* Log. c. 6.

^q) Conf. *Obs. Hal.* T. I. obs. 19.

remus, etiam opinionum diversitatem supponere. Quæ omnia, uti ipsam artium & scientiarum historiam testem habent omni exceptione majorem, ita assertam Adami in statu paradisiaco pansophiam funditus evertunt. Dimetienda itaque Adami sapientia est ex fine, & talis statuenda est, qualem divina benevolentia & sapientissimum consilium in condendo ad felicitatem homine postulat, qualemque restaurari restituta per gratiam divina imagine, revelatio docet: ad quam philosophiæ cognitionem requiri, nemo temere affirmaverit. Concidente vero philosophia Adami ante lapsum, concidit quoque ea, quæ post lapsum ei tribuitur, quamque in memoria pristinae sapientiæ, vel resuscitata recordatione fundari supra audivimus. Quod si protoplastum accurata meditatione & longævitatæ beneficio philosophicas veritates invenisse, post erosque docuisse asserere quis velit, illum prius probare oportet, Adamum post lapsum magna rerum omnium ignorantia obrutum, multisque necessitatibus & ærumnarum depellendarum curis pressum, amarissimoque pœnitendi & ad Deum redeundi exercitio quotidie occupatum, aptum fuisse ad inveniendas omnis generis scientias, præsertim philosophicas & animum etiam eo applicuisse, atque ab aliis occupationibus, quibus recens, qua obruebatur humanum genus, maledictio mitigari debebat, adeo fuisse vacuum, ut philosophiæ speculationibus indulgere posset. Quod si vero generalis philosophiæ cognitio Adamo neganda est, quid de specialibus disciplinis ei tribui solitis dicendum sit, facile existimari potest. Quæ enim pro physica ejus scientia affertur ὀνοματοθεσία, nondum rem conficit, cum non tantum ex quorundam nominum significatione, sæpe contorta longiusque in gratiam ὑποθέσεως quaesita, quæ cum natura bestiarum convenire dicitur, physica cognitio non queat inferri, sed & omnis illa, de primæva lingua disputatio incertissima sit, frustra hodie inde argumentum sumatur: & præterea nomina ex asse naturis animantium respondisse, assumatur potius in textum, quam ex eo eruatur; in quo divinus historicus nihil aliud narrat, quam adducta esse hoc fine ad Adamum animalia, ut intellecta eorum conditione nomine suo insignita repudiaret, in consortium vitæ non recipienda. Alias textus difficultates, alibi expendendas tacemus. Porro a naturali differendi facultate verumque a falso discernendi aptitudine, ad artificialem logicam, ab extruendi casulam miseram peritia, ad architecturam, a necessitate familiam regendi ad œconomiam & politicam philosophicam concludere, idem est, ac quadrata miscere rotundis, & sic rudem plebeculam & rusticam quoque gentem intrudere philosophantium choris. Virtutis vero præcepta & sapientia nec Adamo, nec patriarcharum cuidam deneganda sunt, cave vero artificialem intelligas, vel etiam naturalem. Prophetam enim Adamum fuisse, & habuisse cum Deo conversationem, qua divina voluntas ad restitu-

r) Conf. ven. J. FR. REIMMANNI LILIENTHAL. *Observ. sel.* IX. p. 258.
Hist. liter. antidiluv. p. 53. Cl. MICH. cel. FEURLINUS l. citando.

restituendam felicitatem, lapsu ejus amissam, ei manifestabatur, & peculiari revelatione tradebatur, aperta sacrarum literarum vestigia produnt, & recte viris doctissimis^{s)} observatum est. Unde in tradendis pietatis præceptis, & parænetica excitandæ & commendandæ virtutis methodo Adamum sedulum fuisse, omnino verisimillimum est. Quæ tamen omnia ad istam Adami philosophiam nihil faciunt. Miramur vero merito, viros graves & non obesæ naris ad libros Adami potuisse provocare, non ignaros, scribendi artificium primævis humani generis originibus longe esse recentius atque posterius, nec indiguisse eo ætatem hominum primam, annorumque longævitatē ad conservandam veritatem, inutilibus speculationibus nondum in infinitum numerum auctarum, sed ad solam tuendam æternam & temporalem felicitatem provide restrictarum traditionem oralem abunde suffecisse. Nec aliunde tota illa librorum adamiticorum cæterva orta est, quam ex ingeniis Judæorum, ad nugas has ineptam suæ genti gloriam conciliaturas proclivium. Quæ quo loco philosophia Adami habenda sit, luculenter docent. Plura cupienti alii viri docti,^{t)} qui id proluxius confecerunt, adeundi sunt.

Dijudicanda ex dictis sunt, quæ auctor *Historiæ criticæ philosophiæ*, de origine ejus *T. I. l. I. c. 1. p. 2.* dixit, illam cum ipsis mundi natalibus ortum suum accepisse, & virilem ejus virtutem inter ipsa adolescentis pueritiæ vestigia apparere. His splendida verborum pompa prolatis hæc potissimum ratio additur, homines omni tempore cogitavisse, meditadosque fuisse; magnificum orbis nostratis ædificium ita perstrinxisse oculos, ut elegantia & ordine rerum naturalium excitati, Dei conditoris magnificentiam & divinitatis vestigia ubique deprehenderent. Ita utilitate & jucunditate operum naturæ infinitorum illectos, admiratione matre, in causas inquisivisse eorum, quæ cum delectatione viderant: & hinc ortam esse philosophiam. Eleganter hæc & speciose dicuntur, misere tamen cohærent. Quod si enim admiratione matre philosophia genita est, hominibus in causas rerum, quas admirabantur, inquirentibus, non cum ipso ortu humani generis philosophia efflorescere potuit. Requirebat enim temporis sat amplum spatium, ut meditatione & experientia magistris tandem ad aliquam cognitionem pervenirent. Nec ea primorum seculorum conditio fuit, quæ nostratum, ubi philosophi, otiosis & curiosis plerumque naturæ speculationibus intenti, hunc omnis vitæ suæ scopum habent, ut excogitatis ingenii lusibus & effictis hypothesebus rationem eorum redderent, quæ ignorasse videri nolunt: unde & ad solam philosophiam naturalem auctor satis inaccurate philosophiæ origines restringit. Sed ea primorum homi-

^{s)} DAVID KNIBBE *Hist. prophet. l. II. c. 1. seqq.* *Acta philos. vol. I. p. 772. seqq.*

CHR. WOLFII *Bibl. hebræa T. I. p. 110. T. III. p. 69. T. IV. p. 771.*

^{t)} Consulantur doctissimorum virorum J. A. FABRICII *Codex Pseudepigraphus V. T. T. I. p. 2. seqq. & T. II. p. 1. sqq.* JO.

^{u)} Cel. FEURLINUS duabus diss. *de philosophia Adami. Acta phil. l. c.*

hominum actio fuit, ut præsentis vitæ miseriam levarent, æternæ reparandæ viam ingrederentur: quæ occupatio parum temporis ad philosophandum reliquit. Confundit itaque auctor temporum nostrorum rationem cum vetustissima humani generis conditione, & aliqualem atque empiricam operum naturæ cognitionem, cum scientia philosophica: id quod vix in viro demonstrationum physicarum perito ferri posset, satis docto, quam immensus plurimorum annorum labor sit, primis hominibus circa alia omnia occupatis, sine ulla probabilitate tribuendus, multorum hominum experientiam congerere, ut inde aliqualis operum naturæ & causarum ejus notitia emergat; nisi ipse auctor neglecta definitione philosophiæ seductus, ipse sibi hæc retia tetendisset, in quæ in ipso historiæ suæ philosophicæ vestibulo incautus cadit. Verum hoc viro docto, dum eloquentiæ laudem avidius sectatur, in hoc opere sæpius accidit.

§. V. Evieta, Adamum non fuisse philosophum, omnemque de protoplastæ philosophia cogitationem imaginariam tantum esse, sententia; iisdem prorsus argumentis idem de Adami filiis Caino atque Abele dici & evinci potest. Et hunc quidem, moribus placidum & ad meditationes aptiorem, inter philosophos referri vix videas, insanum tamen nugis ingenii veteratorii auctoritatem conciliandi studium librum nomini ejus supposuit. * Illum vero non philosophum tantum, sed & omnis philosophiæ sectariæ conditorem facit GEORGIUS HORNIUS. y Ait enim: philosophiam in duas sectas scissam filiorum Dei & hominum, sive Sethi & Caini, infensissimo propagatam fuisse in alterutram animo. Hanc Cainiticam sectam rationem corruptam principii loco habuisse, cum qua quod minus consentire videbatur, audacissime exploserit. Cætera *Φυσικῶς* cognoscentes, ad curam & voluptatem, velut bruta ventri obedientia retulisse, ut plane Epicuri philosophia jam tum in animis hominum radices egerit: inde gigantum, sive, atheorum & Epicureorum sectam ortam esse, corruptricem philosophiæ sobriæ, præsertim, quæ in vita civili consistit. Quam parum vero hæc, præter nihil recte sonantia verba, dicant, quilibet intelligit, qui divini historici narrationem considerat attente, quippe qui de Caino non alia refert, quam animi malitia Deo displicuisse, odii in fratrem concepti fructum fuisse fratricidium. Quæ si philosophum faciunt, si in Epicuri hortos relegandus est, quisquis cupiditatum habenis laxatis Dei timorem cultumque negligit, & in atheismo practico securitatis & impietatis

*Philosophia
Cainis & Abe-
lis.*

x) *De virtutibus planetarum & omnibus rerum mundanarum virtutibus.* Conf. V. T. T. I. p. 112. J. CHR. WOLF. *Bibl. hebr.* T. I. p. 346.

TH M. BANGII *Cælum Orient. Exerc. II.* Qq. 5. p. 123. FABRICIUS *Cod. Pseudepigr.*

y) *Hist. philos. l. I. c. 9. p. 50.*

tatis solatia quærit; non sufficiet hortus Epicuri, sed aperiendæ sunt ad recipiendam omnium gentium & ætatis sceleratorum copiam portæ mundi. Ita enim quo quis est sceleratior, eo erit philosophiæ impiæ aptior: qui ratiocinandi modus juvenili quidem Hornii ingenio condonandus, rejiciendus vero est, tanquam puerilis & ne ullam quidem verisimilitudinem generans. Nec felicius a condita a Caino urbe, & inventis ad colendam terram instrumentis ad Caini architecturæ & mechanices cognitionem concluditur: nam quæ necessitate & experientia magistra inveniuntur, artis præcepta & philosophiam non postulant, & incertum est, an non DEUS ipse qui ad colendum agrum hominem ex paradiso eiecit, instrumenta ad hunc laborem necessaria ei revelaverit? Verum in ejusmodi absurdas sententias necessario incidunt, qui neglecta accurata philosophiæ definitione sine hoc duce in amplissimis philosophicæ historiæ campis oberrant.

*Philosophia
Sethi.*

§. VI. Post Abelem Caini perfidia trucidatum vera DEI cognitio cultusque a fratricida neglectus per Sethum in familia Adami propagatus est. Hunc inter philosophos non solum referunt philosophiæ antediluvianæ patroni, sed & tanquam æthereum solem exortum una cum patre opera sapientiam excoluisse contendunt, maxime vero illam partem, quæ relictis terris, ipsa sidera, eorumque *πάνθη καὶ συμπλώματα* scrutatur, in qua sapientia plane insignem & admirandum doctorem evasisse volunt.² Quæ sententia non nudius tertius enata est, sed a Judæorum superbia & hæreticorum impostura originem cepit, & Græculorum mendaciis aucta & propagata est. Nativitatem enim debet JOSEPHO, qui de filiis Sethi, parentis doctrinæ innutritis refert: *a disciplinam rerum cœlestium, & ornatum earum primitus illos invenisse. Et ne dilaberentur ab hominibus, quæ ab eis inventa videbantur, aut, antequam venirent ad cognitionem, deperirent, cum prædixisset Adam exterminationem rerum omnium, unam ignis virtute, alteram vero aquarum vi ac multitudine venturam: duas facientes columnas aliam quidem ex lateribus, aliam vero ex lapidibus, ambabus, quæ invenerant, inscripsisse, ut etsi constructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens præberet hominibus conscripta cognoscere, simul & quia lateralem aliam posuissent; quæ tamen lapidea permanet hætenus in terra Siriada.* Hanc narratiunculam Judæorum in antiquitatibus gentis suæ ornandis mire strenuorum, non pro vera tantum & fide digna receperunt Græci, Eustathius, Malala, Glycas, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, Nicetas, & Græculorum mendacium fere quilibet, sed & fabulis auxerunt, Sethumque literarum & scripturæ inventorem, nominum astris impositorum, mensiumque & hebdomadum annique partium obser-

² Ita HORNIIUS l. c. l. l. c. ii. p. 58.
viam illi præeunte OT. HEURNIO

antiq. barbar. l. I. p. 8. 9.
a) Lib. I. Antiq. Judaic. c. 2.

observatarum, auctorem fecerunt, & astronomiam omnemque scientiam ab angelo in cœlis raptum edoctum fuisse, post infaustum Manichæorum doctorem Faustum ^b somniaverunt. ^c Qui si suæ fidei relinquerentur, prudenter factum esset, Græca enim fide illa & narrantur & creduntur; viros vero doctos manus ejusmodi fabulis dedisse, ferri vix potest. Non enim res ipsa in contrarium tantum clamat, cum observationes astronomicæ in illo temporis, quo Sethiani filii & nepotes vixerunt, spatio & ruditate non potuerint eo perducere, ut doctrinæ rationem obtinerent: sed & sequentium temporum observationes cœlestes sua ruditate infantiam multo juniorem produnt. Nec obstat Josephi fides, qui ut, Judæorum more, omnia rapit, quæ gentis suæ antiquitati inferre posse putat, ita vel incerto nugantium rumore deceptus, vel errore inductus est, ut Ægyptias stelas, quibus antiquissimi Ægyptii suæ gentis origines & opiniones hieroglyphica scriptione incidebant, cum hoc Sethiano monumento, Sethumque patriarcham cum Setho rege vel Soth sive Typhone confunderet. ^d Ad lapidem Sethia enim ESAIÆ respexisse vix probabile est. Quicquid vero illud est, quo Josephus in errorem inductus est, cadit omnis narratio vel hoc argumento, quod nullum ex antiquitate argumentum ad eam vel leviter corroborandam adduci queat. Nec in sacris gentis Hebrææ originibus quas divinus scriptor Moses pandit, vel levissimum ejus occurrit vestigium: quo duce, discimus, revelatione ductore a parentibus edoctos verum Dei cultum & cognitionem propagavisse Sethianos posteros.

§. VII. Et hinc conjectura quoque vero non absimilis fieri potest, de studiis inter utramque familiam, Sethi & Caini eorumque posteros florentibus. Hos enim Cainiticas vias impigre prementes in laxandis cupiditatum frenis, & abutendo ad malas artes ingenio fuisse strenuos, primi mundi historia apud historicum sacrum testatur. Qua ratione vero ingenium ad inserviendum voluptati, & crudelitati adhibuerint, dici haud facile potest. Narrant quidem sacræ paginæ, Jubalem patrem fuisse omnium

Scholæ Cainitarum & Sethianorum.

Jubal & Thubalcain.

H 2

^b) S. AUGUSTINUS l. IX. contra Faust. c. 3.

^c) Loca veterum excitavit diligentissimus FABRICIUS Tom. I. Cod. pseudepigr. V. T. p. 148.

^d) Verosimilis conjectura est Scaligeri & Dodwelli, respexisse Josephum locum Manethonis apud SYNCELLUM p. 40. ubi testatur, se profecisse ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων δ' ἁλῶν ἱερᾶ διαλέκτῳ καὶ ἱερογγραφικοῖς γράμμασιν κεχαρισμημένων ὑπὸ Θωᾶ τοῦ πρώτου Ἑρμού. Ex columnis in Seriadica

ca terra sitis sacraque lingua & hieroglyphicis literis inscriptis a Thot primo Mercurio. Seriadicam itaque terram in Ægypto quaerendam, & hinc Josepho labendi occasionem enatam, quod librum Σώδews ibi memoratum & ex his stelis excerptum a Manethone, pro Sethiano factu habuerit. Conf. Obs. Hal. T. I. obs. 19. p. 294. FABRICIUS l. c. p. 150. & quos laudat. Unde mirandum KORTHOLTUM in tr. de orig. & progressu phil. barb. p. 5. p. 9. dubium hæsisse, an hæc fabula rejicienda sit.

contrectantium citharam & organum, Thubalcainum vero Lamechi ex Zilla filium malleatorem fuisse & fabrum in cuncta opera æris & ferri: unde illum Musices, hunc armorum & instrumentorum ad gloriam bellicam acquirendam pertinentium inventorem fuisse non alienum prorsus a veritate videtur. Non tamen inde inferre licet, philosophicæ cognitionis & meditationis beneficio ad ejusmodi inventiones fuisse delapsos; sed vel casu vel experientia ducente, ut in omni artium origine factum est, ad ejusmodi inventiones vel producendas vel expoliendas pervenisse judicandum est; unde etiam ruditas in utroque inventionis genere colligi, & quam longe a philosophica inventionem remota sit, existimari potest. Inventorem tamen artis chemicæ hic nobis exsculpsit eruditissimus BORRICHIIUS,^e qui ut arti a se commendandæ & contra adversarii insultus vindicandæ auctoritatem adderet, ad Thubalcainum initia historiæ artis hujus refert, eo argumento inductus, quod ferri ærisque metalla, illa Thubalcaini magisteria inveniri, fingi, formarique nequeant, ni ratio prius cognoscatur, minerarum naturas investigandi, coquendi, purgandi, segregandi; quæ universa reperire, non nisi divini ingenii est, reperta autem prosequi fabri cujusvis proletarii: quanquam igitur hodie metallurgi etiam in chemicis parum exerciti metalla ex mineris permistis facile excoquant magistro viam præeunte, necesse tamen, primum inventorem magistrumque chemicum fuisse: Et id ipsum Vulcani fabulam velle, quem omnis in auro & argento & ære operationis, & quæcunque ignis actionem recipiunt auctorem veteres dixere, teste DIODORO SICULO.^f Sumit vero sibi vir doctissimus, quod probandum prius erat, illam quidem, quam Thubalcainus invenit, ferrum tractandi & æra poliendi artem talem fuisse, quæ multorum experimentorum repetitione sine meditatione philosophica investigari nequiverit, cujus rei contrarium multa, quæ hodie inter artifices quotidie fere occurrunt, exempla probant, eos casu sæpe ad inventionem quandam sine prolixa ingenii in eam prius sollicitate exque principiis physicis inquirentis meditatione delabi. Etsi omnia illa, quæ textus sacer de hac re scribit, ita in se comparata sunt, ut de aliqua inventionem philosophica vix aliquis cogitaverit, nisi præjudicio antiquitatis occæcatus artium origines investigari non posse sibi persuadeat, si ad magnum quendam canæ vetustatis heroem non referantur. Imo, cum שטל, qua voce scriptor sacer utitur, polire & ornare indicet, non male nonnulli colligunt, Thubalcainum non tam artes fabriles invenisse, quam polituram & elegantiam rebus fabrilibus addidisse. Usque ad hunc Lamechi filium enim omnibus instrumentis fabrilibus caruisse Adamum & filios in conden-

dis

e) In docto dialogo *de origine & progressu artis chemicæ*, quo CONRINGIUM in libro *de hermetica veterum Aegyptiorum medicina* sibi refutandum sumsit.

f) *Lib. V. Biblioth. conf. JO. HENR. HEIDEGGERUS in Hist. Patriarch. P. I. exerc. VI. §. 10. seqq. p. 213. seqq.*

dis vicis, ædificiisque & colendo agro sedulos vix credi potest. Ut taceamus, quod supra jam meminimus, dubium esse, annon rerum ad vitæ humanæ usum & comoda ipsis jam protoplastis ex deliciarum horto expulsi absolute necessariarum inventionem, alias non nisi longo temporis tractu, usu & tentaminibus deprehendendam, Deus ipse revelaverit? Verum de eo viderint alii, qui in humanarum artium origines inquirunt.

§. VIII. Sethi vero posteris, ^g qui parentem habuerunt divina revelatione gaudentem, propheticam magis quam philosophicam scholam habuisse, inque ea, quæ de vero Dei cultu & speranda amissæ felicitatis per semen mulieris restitutione pia parentum traditione & divina revelatione acceperant, docuisse, ex sacris literis constat. ^h Ad hoc unum necessarium omnia retulisse, huic fundamento pietatis præcepta inædificasse, Noachi, ex hac schola discipuli exemplo constat. Habuisse quoque inter se prophetas, peculiari cum Deo consuetudine & revelatione gaudentes, Enochi exemplum probat, quem ex ista revelationis luce fuisse vaticinatum D. JUDAS ⁱ asserit. Qui itaque & hunc divinum virum sanctissima quidem vita, non vero speculationibus philosophicis immortalitatem consecutum inter philosophos antediluvianos referunt, non alio fundamento nituntur, quam apocrypho illo Henochi fragmento, quod ab otioso Judæorum ingenio excogitatum & ab hæreticis auctum & in rem suam traductum est, in quibus nugis recensendis patientia lectoris non abutemur. ^k Non denegamus quidem sanctissimis viris præter revelationis lumina, naturalis quoque cognitionis lucem, sed restringenda ea est ad vitæ rationes & circumstantias, in quibus versabantur. Agriculturæ enim & rei pastoriæ deditos fuisse, Noachi, Abrahami, Isaaci & Jacobi exempla produnt, in quo vitæ genere experientia & usu ea didicerunt, quæ ad emolliendam vitæ miseriam, & parandas commoditates requirebantur: qua praxi rerum naturalium multiplicem experientiam habuisse recte concluditur, philosophiam vero ita naturalem excoluisse male inde inferitur. Nec ratiocinandi artem aliam habebant, quam quæ lux rationis congenita tradebat, unde & de Logica quadam patriarcharum artificiali frustra cogitatur. ^l Multos tamen paralogismos evitabant, animo a præjudiciorum insania per diviniorum sapientiam præmunito, & luce majori per revelationem collustrato. Quæ

Sethi posteri.

Enoch.

H 3

ut

g) Non tamen omnes Sethianos sapientes & pios, Caini posteros omnes stultos & impios fuisse recte monet Cl. HEUMANUS *act. Phil. Vol. I. p. 784.* sed hic a posteriori denominationem accipimus.

h) *Gen. IV. 26. & Comment. ad h. l. HEIDEGGER l. c.*

i) *v. 14.*

k) Collegit pleraque de hoc Henochiano fragmento B. FABRICIUS *Cod. Pseud-epigraph. V. T. T. I. p. 160 seqq.*

l) Adeoque & libri & bibliothecæ eorum rejiciendæ, quas extruxisse sibi visus est JOACHIMUS JUSTUS MADERUS in *diff. de scriptis & bibliothecis antediluvianis.*

ut veritates magis ad æternam felicitatem quam ad humanam facientes exponit, ita in quo sapientissimorum virorum studium sapientiæ versatum sit, docet. ^m Nec objici potest, verisimile non esse, viros prudentes, graves, longaque multorum annorum experientia tum rerum naturalium usu gaudentes, tum civilem societatem excolentes, de causis naturalibus nihil differuisse vel de principiis justī & honesti nullam ideam habuisse, nec de iis ad suos fuisse locutos: hæc enim nemo, facile asseruerit. Verum cadunt ea quoque in hominem, qui philosophiæ limina nunquam salutavit, nec ideo mox philosophi exsculpendi sunt, quia aliquas veritates philosophicas simplici cognitione assecuti sunt. Placent verba QUINTILIANI: *"Hæc quæ velut propria philosophiæ asserunt, passim tractamus omnes. Quis enim non de justo, æquo ac bono, modo non vir pessimus, loquetur? Quis non etiam rusticorum aliqua de causis naturalibus quærit? Nam verborum proprietas & differentia, omnibus, qui sermonem curæ habent, debet esse communis. Plura de patribus antediluvianis nec ipsæ sacræ origines narrant, unde & quo minus plura addamus, (verba sunt HOR-
NII ° solito prudentioris) facit ipsius historiæ obscuritas, quæ tam longe ab omnium historicorum ævo remota fuit, ut vel nihil, vel falsa vel incerta prodiderint.*

m) Conf. Acta philos. vol. I. pag. 771. seqq.

n) in præm. Instit. Orat.

o) l. c. c. XI. p. 59. De Henoch tamen astronomiæ auctore infra c. VII. dicetur, ubi de Atlante.

LIBER SECUNDUS

DE PHILOSOPHIA BARBARICA POST DILUVIUM.

CAPUT PRIMUM.

DE PHILOSOPHIA VETERUM HEBRAEORUM.

§. I.

Inquisivimus præcedente libro in origines philosophiæ, eamque tenuibus admodum principiis exortam & in rudi atque empirica veritatum ad humani generis felicitatem pertinentium cognitione constituisse deprehendimus. Unde & philosophos nostro dicendi modo, & accurata significatione nominis antediluvianos non reperiri evictum est. Jam lustranda sunt tempora post diluvium, & per omnes barbaras nationes scrutandum, qua ratione de philosophia meruerint, quibus sententiis innutriti fuerint, quamque apud eos systematum dogmaticorum rationem deprehendere liceat. Inter barbaras vero gentes Hebræis antiquitate nullam esse priorem origines eorum in sacris pandectis conservatæ produnt. Hebræorum vero nationem usque ad tempora Babylonicæ captivitatis jam consideramus, ubi eorum inter barbaras gentes mentio facienda est: nam quæ in hoc populo philosophia post captivitatem Babylonicam fata habuerit, suo ea loco narranda sunt, quando de Judæorum philosophia dicendum erit. Unam enim Judæ tribum ex captivitate reducem, reliquos, qui ex gente Hebræa remigraverunt, junctos sibi habuisse, & uno Judæorum nomine complexam esse, satis notum existimamus. Antequam vero de magnorum in Hebræa gente virorum philosophia, quæ iis plerumque tribui solet, differimus, pauca quædam præmonenda sunt, ne incauti offendamus atque in errores labamur. Scilicet cavendum maxime est a falso, quem plurimi viri docti, de patriarcharum inter Hebræos philosophia loquentes, sibi formarunt philosophiæ conceptu. Legentes enim in sacra gentis hujus historia, emicuisse inter eam viros sapientissimos, multaque prudentiæ & cognitionis laude inclytos, nostri temporis eruditionem & philosophiam sibi concipiunt, hancque ideam veterum Hebræorum sapientibus affingunt, & Græciæ, immo, nostri ævi, philosophiam ad canam istam antiquitatem referunt. Quod quam absurdum sit, quilibet videt, qui seculorum vetustissimorum longe aliam, quam recentiorum, rationem fuisse, cogitat, & hæc ad ista referri non posse, palpat,

*Philosophia
Hebræorum
quomodo spe-
ctanda.*

histo-

historia id per omnes gentium antiquissimarum circumstantias, testante. Porro & hoc accurate tenendum est, non certius meliusque iudicium de priscorum Hebræorum sapientia fieri posse, quam ex monumentis illis, quæ vel ipsi vel ipsorum posterius reliquerunt, quæque divinæ revelationis thesaurorum custodes nobis conservavit divina providentia. Domesticis enim testibus fides multo magis danda est, quam alienigenis. Illi enim & gentis suæ fata atque conditionem ex monumentis magna cura a maioribus conservatis scire potuerunt, hi & istis subsidiis destituti rumores incertos plerumque secuti sunt, & de gentis semper sibi soli relictæ parumque cum aliis gentibus conversantis circumstantiis ideas sibi sæpissime falsas & erroneas effinxerunt. His præmissis & oraculis sacris, uti decet, ducibus adhibitis, de Hebræorum sapientia iudicium fieri potest, satis certum. Novimus enim testibus sacris paginis, magna inter Hebræos veteres ingenia extitisse, summosque inclaruisse viros, qui insolita cognitionis veri atque boni luce non tantum gavisi sunt, sed & practicam ejus rationem ita tenuerunt, ut efficaci modo cuncta ad suam suorumque felicitatem referrent. Sapientes itaque inter Hebræos priscos fuisse, immo ceterarum gentium magnis viris sapientiores, omnino affirmamus, nec diffitebitur, qui conditionem sapientiæ illam, quæ in sacris literis patriarchis & doctoribus Hebræorum tribuitur, cum aliorum gentium barbararum sapientia sine personæ respectu & præjudicio contenderit: vel cum Græcanica quoque magnorum virorum philosophia comparaverit. Quæ etsi vera sunt atque certissima, non confundenda tamen est Hebræorum sapientia cum philosophia proprii nominis & significationis. Quod ut planum fiat, probe observandum est, duplici lumine sapientiam Hebræorum veterum fuisse gavissam, revelationis & rationis: Utriusque conditio recte expendenda est. Revelationem divinam in hac gente fuisse, & peculiari cum Deo conversatione atque lucis extraordinariæ communicatione sapientes gavisos esse, sacra oracula manifestant, & de Noacho, ^a Abrahamo, ^b Isaac, ^c Jacobo, ^d Josepho, ^e Jobo ^f aliisque ad Mosen usque, Hebræorum sapientium principem testantur. Unde & prophetarum nomen ab ipso divinitus inspirato vate illis tribuitur, & recte tributum esse inde evincitur, quia peculiari cum DEO consuetudine gavisi, lumen revelationis extraordinarium acceperunt, quo futurorum factorum nubes ita dispellebantur, ut ea coram viderent & prænuntiarent, quæ oculis humanis atra nocte occultabantur. Inde vero magna potissimum illa sapientia ortum suum habuit, quæ illustriori origine coruscans, radios suos ad posteritatem transmisit, æternum-

a) Genes. VI. 12. seqq.

b) Gen. XII. ad XXII. conf. WITSIIUS æconom. fæd. l. IV. c. 3. §. 2. seqq. p. 588. seqq. certe ab ipso numine propheta dicitur Gen. XX, 7.

c) Gen. XXVI, 2. seqq. Ebr. XI. 20.

d) Gen. XXVIII, 12 seqq. XLIX, 2. seqq.

e) Gen. XXXVII, 1. seqq. L, 23. Ebr. XI, 22. quod JUSTINUS quoque agnoscit l. XXXVI. c. 2.

f) Originem enim ab Hebræis accepisse, tota historię ejus ratio suadet. conf. SPANHEMII Historia Jobi. Revelationem ejus divinam discere ex cap. XXXVIII — XL.

numque nomen fecit Hebræorum sapientibus. Revelatio vero & prophetia quia fontes primarii Hebrææ sapientiæ fuerunt, eos alium in locum, quam inter philosophos reponendos esse, necessario consequitur. Multum tamen divina hæc lux, ad purganda, illustranda & evehenda rationis lumina, quibus, ut & reliqui homines, collustrabantur, contulit. Pietatis enim, atque timoris Dei pleni a magna præjudiciorum caterva immunes manebant, nec ad tot errores viam inveniebant, quam posteriorum temporum malitia, obstinatio, fallaciæ atque fraudes, & immensa sciendi ea, quæ sciri & cognosci vel plane non vel difficulter possunt, cupido aperuerunt. Accedebat multorum annorum, quibus vivebant, experientia, optima rerum magistra, qua temporis & conditionis suæ beneficio intellectum eorum, etiam, quod ad rationis lucem attinet, valde fuisse purgatum & emendatum, omnino concedendum est. Hoc itaque nomine inter prudentissimos antiquitatis homines referendi sunt. Qualis vero ista prudentia fuerit, & ad quem præcipue finem & objectum istam rationis perfectionem adhibuerint viri magni ex vitæ genere, quo utebantur, non vero ex nostris conjecturis definiendum est. Erant vero patriarchæ veteres ad Josephum usque pastores, qui œconomica vivendi ratione magnam inter populos, inter quos vivebant, auctoritatem acquisiverant: ad hunc itaque scopum prudentiam suam adhibuerunt, & de otiosis speculationibus minime solliciti agreste vitæ genus prudentia sua excoluerunt, & emendaverunt, familiamque suam provida ratione augere & felicitatem ejus tueri sategerunt. Cujus postea egregium in Jacobo patriarcha exemplumprehendimus, qui pastoralis prudentia ad augendum gregis numerum felicissime usus est. Jacobi filius Josephus,^g & post eum Moses, David, Salomo, Daniel reipublicæ moderandæ, & vel legibus instruendæ, vel sapienter ordinandæ, vel feliciter gubernandæ adhibiti sunt. Id quod magna illos prudentia effecisse, magnorumque inter imperantes, legislatores & consiliarios regios nomen adeptos esse, sacra refert historia. Quæ tamen extraordinario imprimis & revelato lumine eos in gerendis arduis rebus fuisse adjutos, narrat, unde magna illa facinora, quæ immortale eis in administranda republica nomen pepererunt, non omnia & sola prudentiæ naturali & experientiæ adscribenda sunt. Reliqui, qui proprio magis nomine vates dicuntur, in erudiendo populo, in tradenda divina voluntate, in ordinando cultu divino, in instituendis ad hunc ipsum scopum discipulis, sedulos fuisse, sapientiamque suam ad hunc finem adhibuisse, tota scholarum prophetiarum apud Hebræos historia testatur. In his itaque studiis excultis sapientia quoque naturalis horum hominum quærenda est. Ita vero patres familias quidem prudentissimos & experientissimos, legislatores, imperantes, & consiliarios prudentissimos, ecclesiæ doctores eruditissimos inter Hebræos invenimus, non vero philosophos, nisi hanc vocem ad omnem omnino erudi-

g) *Psalms. CV, 17.*

Hist. phil. Tom. I.

eruditionem, notitiam & experientiam extendere, & inter philosophos referre velimus omnes, quotquot ad vitæ, quod excolunt genus prudenter accedunt, & ingenium sine arte excolunt: quem vocis philosophiæ abusum, omnia miscentem & turbantem ex historia philosophica supra jam rejiciendum esse monuimus. Et hæc accurate prius tenenda sunt, quam ad ipsam patriarcharum inter Hebræos philosophiam contemplandam accesserimus. Quæ si probe ponderantur & pro norma in judicando de illa adhibentur, evitabimus facile errores, in quos plerique, minus accurato sapientiæ Hebrææ conceptu decepti, inciderunt, & de præstantissimorum & illustrium in hac gente virorum philosophia recte judicabimus. Inter eos vero cum sapientia & prudentia eminuerint vel inter philosophos certis ex causis relati sint Noachus, Chamus, Abrahamus, Isaacus, Jacobus, Josephus, Moses, Salomo, Daniel & Jobus, de his omnibus singulatim dicemus, ita tamen, ut scopi nostri memores, ea tantum attingantur, quæ ad philosophiam eorum dijudicandam pertinent. Reliqua enim historicis familiarum sacrarum enarranda relinquimus.

*Philosophia
Noachi affirmata,*

§. II. Emergente ex diluvii fluctibus humano genere, primus vitæ humanæ in pristinum ordinem redigendæ auctor fuit Noachus, gentilium quoque fabulis, si conjecturis credendum in tanta rerum canitie incertissimis, commendatus.^b Ille itaque inter philosophos Hebræos apud eos chorum ducit, qui sapientiam veterem nostro modulo metiuntur. Cujus asserti rationem si cupis, eos ad varia sapientiæ Noachitæ capita provocare audies. Vitæ enim morumque innocentiam in ea primum obtinuisse locum, fata filiorum prædixisse, simulque illustrem sapientiæ partem de regni divini œconomia prodidisse monent. Contendunt porro, demonstravisse, naturæ recessus sibi patere, pura animalia ab impuris separando, pabulumque, quo singula animantium genera in arca aleret, seligendo & convectando. Ex ipsa vero arcæ structura intelligi, mathematicarum rerum artisque architectonicæ eum non fuisse rudem. Ita B. JO. FRANC. BUDDEUS,ⁱ & Hebrææ philosophiæ patroni alii.^k Addunt,^l quibus ista placent, Noachum cum cerneret, tot animalia per semestre spatium in arca nutriri consueto pabulo, tot modis inter se differente non posse, nec locum ad illud recondendum haberet, liquore artis chemicæ beneficio parato, & ad vitam viresque omnium animalium efficacissime conservandas apto potissimum usum esse. Quod vero Noachum inter primos philosophos numerare hos viros doctos jubet, compendium illud est juris naturæ, quod

^b) HEURNIUS *antiq. phil. barb. l. I. p. 7. seqq.* HUETIUS *Demonstr. Ev. Pr. IV. c. 10. §. 6. p. m. 154. seqq.*

mentem declaravit, ita ut propius saniori sententiæ accederet in annotationibus secundæ editioni adjectis.

ⁱ) In *Historia philosophiæ Hebræorum c. I. §. 6.* quibus cum quædam opposuisset cel. HEUMANNUS *Act. philos. vol. II.*

^k) HEURNIUS *antiq. phil. barb. l. c.* HORNIIUS *Hist. philos. l. II. c. 1. p. 60 seqq.*

^l) EDM. DICKINSON. *Phys. vet. & ver. c. XX. §. 7. seqq.*

quod septem præceptorum Noachiticorum titulo dudum inter Judæos pervulgatum est, ^m & recentiori quoque ætate a doctissimo SELDENO erudito commentario illustratum. ⁿ Sunt autem præcepta illa septem, sequentia 1. עבודת זרה, de cultu extraneo, five alio, præter unum verum Deum non colendo. 2. על ברכת השם de benedictione nominis, five, extollendo & prædicando nomine divino 3. על שפיכות דמים de effusione sanguinis, five humano sanguine non effundendo, & occidendo homine. 4. על גילוי עריות de revelatione turpitudinum, five evitaanda omnis generis impuritate & scortatione. 5. על גורל de furto. 6. על הרנינים de judiciis, five regimine forensi ac obedientia civili. 7. על אבר מן החי de membro animalis viventis non comedendo. Ex his præceptis sex priora Adamo a Deo fuisse lata & revelata, septimum Noacho divina revelatione expositum, hisque alia postea per patriarchas accessisse, donec tandem in perfectam decalogi formam coaluerint. Quam Judæorum traditionem non omni destitui fundamento viri docti contendunt atque defendunt. ^o

§. III. Nihil tamen in his omnibus est, quod nos Noachum philosophorum choris intrudere cogit. Et recte quidem morum innocentia & practica sapientiæ ratio in viro maximo asseritur, eam vero non ex philosophiæ præceptis sed ex divina virtute revelationis ope habebat & demonstrabat. Sentiuntque id ipsi viri docti, qui vaticinia Noachi adstruunt, & de regno Messiae vaticinatum esse concedunt. Illa enim prophetam fuisse Noachum omnino evincunt, quem egisse & sacræ literæ testantur, & ipsi Judæorum magistri asserunt. ^p Ex revelationis itaque lumine sapientiam suam Noachus hausit, & divina collustratus luce ea effecit, ad quæ peculiari divino mandato destinabatur. ^q Inde vero ratio constat, quo modo impura animalia ab impuris separare potuerit. Qui enim futurum diluvium, qui conservandas animalium species, qui modum evadendi universalem cataclysmum Noachum edocuit, qui introducendorum certo numero & genere animalium purorum æque ac impurorum illi auctor fuit, cur non & idem Noachum quæ pura sint ex istis animalium generibus, quæ impura docuerit? Non urgebimus in præsentia, quæ post JO. SPENCERUM, ^r

negata.

I 2

JOAN-

^m) Vid. Gemar. Babylon. tr. Sanhedrin, c. VII. §. 5. f. 56. quam secuti sunt magistrorum Judaicorum alii, conf. quos laudat FABRICIUS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 268. seqq.

ⁿ) de I. N. & G. juxta disciplinam Ebræorum, vid. l. I. c. 10.

^o) Egit id B. BUDDEUS, contra peculiarem ipsi hac de re oppositam dissertationem, in Hist. Eccles. V. T. T. I. pag. 194 seqq.

^p) Seder Olam Rabba c. XXII. p. 58. ed. Jo. Mayeri, qui locus manifestum facit, antiquissimos Judæorum istam jam veritatem perspexisse, esse primos homines inter prophetas referendos.

^q) Id ex Gen. VI, 13. patet. Unde ad Judæorum nugas non descendendum est, qui eum ex Adami & Enochii libris profecisse contendunt. vid. CAPPELLUS Opp. posthum. p. 369.

^r) De legibus Hebræorum ritualibus l. I. c. VII. §. I. p. 119. ed. Cantabrig.

JOANNES CLERICUS^s contendit, Mosen per *περόληψιν* hujus discriminis, post octingentos fere annos in lege Judæorum introducti facere mentionem; sed id unum monemus, nondum definitum esse, an natura animalium, vel voluntate sapientissimi legislatoris illud discrimen nitatur.^t Quicquid autem horum est, certum est, quod CHRYSOSTOMUS^u jam prudenter monuit: *Deum, quæ præceperat, eundem & scire manifeste fecisse.* Architecturæ primum atque egregium specimen arcam a Noacho extructam fuisse viris doctis in ejus delineatione ingeniosis non negabimus,^v etsi artem seculi nostri justo plus ingenio in istis excogitandis & delineandis indulgere facile quis sibi persuaserit: sed inventio & delineatio arcæ ipsum Deum auctorem habet, adeoque ad ipsum Noachum suomet ipso ingenio talia effingentem referri nequit: qui etsi ideam a Deo depictam recte efformavit, ideo tamen non magis philosophus evadet, quam fabrorum lignariorum quilibet, qui magistri ideam sistere ipso opere novit. Quæ vero pro chemicæ artis peritia afferuntur, conjecturæ, somnia sunt atque nugæ, ad quas dilabi eo minus necesse est, quo magis aliæ rationes suppetunt, quæ manifeste nos docent, abunde fuisse omni animantium generi in arca satis ad hoc ampla pabuli copiam.^z Nec firmiora sunt, quæ pro juris naturalis conditore Noacho afferuntur. Nam & Judæorum recens nimis testimonium, in antiquitatibus traditionum suarum miris mendaciis incrustandis & ornandis ingeniosorum nihil apud providos rei judices probat, & si admittamus, revelationi divinæ, non principiis rationis excultis adscribit, nihilque ad effingendam Noachi philosophiam moralem adfert. Nec magnopere contendemus illa Noacho nota non fuisse; nam prima humanæ conscientiæ principia sunt, & natura nota, & ipsis protoplastis a Deo revelata; nihil tamen hoc in præsentī quæstione probat, quæ non de naturali principiorum juris naturæ notitia, per primam animi culturam facile haurienda, multo minus de parentum ex divina revelatione discentium traditione, & peculiari quodam (quale septimum præceptum est,) instituto, sed de cognitione philosophica, ex principiis rationis veritates justa consequentia deducente, instituitur: quam Noacho circumstantiæ omnes denegant. Relinquendus itaque inter sapientissimorum vatum choros, & eximendus est ex philosophorum caterva Noachus. Infiriori multo stant talo reliqua, quæ de Noachi eruditione putidorum mendaciorum architecti Arabes narrant, quibus vel recitandis tempore & otio abuteremur: legant illa & rideant, qui cupiunt apud cel. FABRICIUM.

s) Comm. ad Gen. VII, 2.

malium esu interdictorum rationes dari posse.

t) Vid. quæ objicit SPENCERUS. l. r. p. 116. seq. MARSHAM Can. Chron. Sec. IX. p. 213. & regerit ad Clerici objectiones cel. SCHEUCHZERUS in splendidissimo *Physicæ S. opere*, T. II. p. 276. seqq. ed. lat. qui tamen nec ipse negat non omnium ani-

u) Homil. XXIV. in Genes.

x) Vid. SCHEUCHZERUS l. c. T. I. p. 37. seqq.

z) Conf. IDEM. l. c. cl. ANDR. OTT. GOELICKE *Hist. med. univ. Per. I. §. 14. p. 46. seqq.*

C I U M. ^a Unum addimus, impudentem impostorem A N N I U M, ^b Pseudo-Berofo suo tribuisse mentionem magnæ sapientiæ philosophicæ Noachi, quam & libris complexus sit, & alios docuerit. Nam post egressum ex arca suos jam antea edoctos theologiam & sacros ritus cœpisse erudire humanam sapientiam. Et quidem multa naturalium rerum secreta mandavisse literis: docuisse item astrorum cursus, & distinxisse annum ad cursum solis, & duodecim menses ad cursum lunæ, qua scientia prædixerit illis ab initio, quid in anno & cardinibus ejus futurum contingeret: ob quæ illum existimaverint divinæ naturæ esse participem. Quæ utrum fabulosius sint excogitata, an impudentius asserta, haud facile quis dixerit: certe nugatoris ingenio, ad suæ ætatis ideam antiquissima tempora insolenti audacia effingentis talia relinquenda sunt. Quam enim is fidem mereatur, nemini ignotum est, in orbe literato vel primas notitias haurienti, ^c unde iis refutandis, non immoramur.

§. IV. Parente Noacho inter philosophos relato, filios in ejus schola edoctos ad eandem dignitatem evehi mirum non est. Semo enim artem temporum rationes edisserendi tribuunt, & arcanum intercalationis invenisse asserunt Judæi. ^d Immo si Græcos audis, omnem & cœlestem & terrestrem philosophiam homines docuit. Ingressum enim orientis transmarinam regionem, illic habitavisse, & accepisse a Deo gratiam sapientiæ, & invenisse artem astronomiæ M E T H O D I U S narrat, additque, politicis non minus scientiis excelluisse: primum enim optimam reipublicæ formam invenisse, & Nimrodum ex disciplina Semi regnare didicisse: ^e immo a Semo, quem cum Melchisedeco eundem faciunt, ^f leges datas humano generi. Quin immo medicus quoque Semus fuisse librumque observationibus medicis plenum reliquisse, si hos homines audis, ^g censendus est. Verum hæc prolatis auctorum suorum testimoniis mox corruunt, & mendacem Judæorum atque Græculorum nationem arguunt: qui ad sui temporis ideas vetustissimorum hominum rationes ridicule composuerunt, & in excogitandis libris supposititiis ad conciliandam genti suæ, apud imperitos auctoritatem ad insaniam usque fuere diligentissimi. Nihil enim horum, quod vel umbram habeat levissimam, in sacris gentis Hebrææ originibus deprehenditur. Non minorem fabularum catervam de Chamo deprehen-

*Philosophia
Semi.*

Chami.

I 3

fica-

a) Codic. pseudepigraph. V. T. T. I. p. 241. seqq.

b) I. III. p. m. 24.

c) Conf. FABRICIUS *Biblioth. Græc.* vol. XIV. p. 211. seqq.

d) R. ELIEZER in capitulis c. 8.

e) Vid. SCIPIO SGAMBATUS *archivor.* V. T. T. I. p. 165.

f) Vid. BOCHARTUS *Geogr. S. P. II. l. II. c. 1.* FABRICIUS *Cod. pseudepigr.* V. T. T. I. p. 284.

g) SGAMBATUS l. c. WOLFIUS *Bibl. Hebr. T. I. p. 1084.*

h) apud CLEM. ALEXANDR. l. VI. *Strom.* p. 642. de re ipsa dicetur suo loco.

ficarum, & naturæ universæ ab Adamo ad Noachum traditione perlatam ad res profanas & noxias instinctu dæmonum derivavisse, curiosasque ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituisse, docuisseque posteros suos, ut sacra illa cultura divini nominis derelicta vel elementa hæc, vel ignem, vel aëreos dæmones venerarentur & colerent, fuisse tradit JOANNES CASSIANUS.ⁱ Unde & magiæ auctorem fuisse, & ab angelis malis hanc artem edoctum, veteribus quibusdam creditum est: aliis hanc scientiam ad surreptum patri librum de magia naturali referentibus.^k Quæ quoque causa est, cur Chami academiam, malis artibus efflorescentem, in Perside, Chaldæa, Ægypto, & Græcia quoque disciplinam ejus extendisse, & inter plures Zoroastres primum & præcipuum fuisse doctis quoque viris placuit.^l Præcipuo vero nomine Chamum inter philosophos referendum esse contendunt, qui recentibus antiquitatis nomen & auctoritatem conciliare cupiunt, quod artis chemicæ potissima cultura, immo, si illos audis, nomen quoque ab illo derivandum sit.^m Nihil tamen in his omnibus invenimus, quod non somnia otantium sine veritatis specie ingeniorum præ se ferat. Ut enim omnes isti libri vetustissimis viris magnis tributi suppositionem manifeste sapiunt, & Judæorum atque hæreticorum ingeniis debentur; ita & Chami libros magicos & philosophicos nemo, vel levi veritatis specie commendare sese, deprehendet: unde illa omnia simpliciter negando refutari possunt, cum ne levi quidem argumento queant probari. Artis vero chemicæ origines ad Chamum referre, argumento a nomine ducto & leve nimis est, & linguæ quoque Arabicæ, unde nomen haustum est, adversum:ⁿ totaque assertio nititur præjudicio antiquitatis nimis absurdo, tam nobilem artem primis rerum inventoribus necessario notam fuisse. Multo vero absurdus ad Alchemiæ arcana illa omnia referuntur, Chamoque mysteria hætenus humanis ingeniis impervia mutandorum metallorum adscribuntur. Dudum enim viris doctis observatum est, ante Julium Firmicum,^o vel Æneam Gazæum^p quorum ille Constantini M. temporibus vixit, hic sec. V. inclaruit, nullam apud auctores veteres alchemiæ extare notitiam, fierique mentionem.^q Reliqua enim omnia, quæ pro ejus antiquitate afferuntur, fictitiis

i) L. VIII. Collat. c. 21. Sereni Abb. unde ea repetiit FABRICIUS l. c. p. 294.

k) Ibid. conf. BUDDEUS Hist. eccl. V. T. T. I. p. 208. BAYLE Dict. T. I. art. Cham. p. 131.

l) SGAMBATUS l. c. p. 156.

m) Conf. BORRICHIVS de orig. art. chemicæ p. 16. seqq. & ante eum HORNIUS Hist. Phil. l. III. c. 5. p. 150.

n) Arabes enim, unde nomen ad nos transit, vocem non per ח, sed per כ scribunt אלכמיר, derivatam a כמי occultare,

unde ars occulta dicitur, observante magno BOCHARTO Geogr. S. P. I. l. IV. c. 1. p. 234. qui de hoc argumento eleganter & docte commentatur.

o) Ita SCALIGER, BOCHARTUS l. c. HERM. CONRINGIUS de Hermet. Ægypt. veter. medicina c. III. p. 20.

p) FABRICIUS Bibl. Gr. vol. VI. p. 808.

q) Refert quidem SUIDAS, T. III. art. χημεία Diocletianum libros a veteribus de auri ac argenti chemia conquisitos cremavisse,

tiis nituntur libris, quibus speciem & colorem frustra inducunt, qui contendunt, deperditos veros libros horum fingendorum occasionem dedisse. Nam ita petunt id, de quo quæritur, & supponunt veram librorum ejusmodi existentiam, quam in dubium vocare tot rationes, & universæ eruditionis vetustissimæ conditio jubet. Relinquendus itaque Chamus artis hujus amatoribus, qui ut fumos venantur, ita & in quærendis thesauris, & expiscandis magnis artis suæ inventoribus carbones inveniunt.

§. V. Ex Noachi per Semum posteris magnus ille Hebrææ gentis heros Abrahamus ortus est, quem inter viros sanctissimos peculiari amicitiae & consuetudinis genere Deo junctos nemo non numerat, qui sacrae historiae non prorsus imperitus est. Quo major vero viri maximi tum vivi fuit inter gentes, quibuscum vivebat, dignitas & auctoritas, tum mortalitati erepti fama & existimatio, eo majori veri specie eum inter vetusti orbis philosophos referri debere contenderunt viri doctissimi. Qui ut opinioni suæ speciem concilient, ad testimonia potissimum veterum provocant, Abrahamo in Chaldaeorum disciplina erudito, magnam fideralis scientiæ & oneirocriticæ cognitionem tribuentium. Nam quod literas sacras invenisse dicitur, id ad nostrum institutum non pertinet. Testes vero scientiæ philosophicæ ab Abrahamo excultæ producuntur imprimis JOSEPHUS atque PHILO inter Judæos doctissimi. Horum ille ad BERO-SUM provocat, "Abrahami suppresso nomine mentionem facientis, his verbis: *Circa decimam post diluvium ætatem virum quendam apud Chaldaeos vixisse, summa cum integritate morum & dignitate, rerum quoque cælestium cognitione præditum. In Ægyptum postea descendentem cum Ægyptiis disputavisse, & quicquid de rebus ac placitis suis disputarent, id omne respuisse, ac ab omni veritate alienum demonstrasse; Quo factum, ut in quotidianis congressibus tanquam sapientissimum nec singulari tantum intelligendi vi præditum, sed etiam ad persuadendum aliis, quicquid probandum suscepisset, potentissimum admirarentur.* Ita arithmeticam eos atque astrologiam prolixè ac liberalliter docuisse, quibus in artibus ante ipsius adventum, Ægyptii hospites

*Philosophia
Abrahami.*

vixisse, ne Ægyptii ex tali arte amplius opes sibi compararent, neve pecuniarum copia freti Romanis in posterum resisterent. conf. LECLERC *Hist. med.* p. 768. Sed quam exiguum judicium & fides Suidæ sit, satis notum est.

r) Hi multi sunt, inter quos videndi ISAAC PEYRERUS *System. Præadam.* l. III. c. VIII. p. 161. LUDOV. CRESSOLIUS in *Mythagogo* l. I. c. 14. p. 284. VOSSIUS *de sectis* c. I. §. 7 & filius, *de LXX. Interpret.* p. 365. THEOPH. GALE *Philos. univers.* l. I. p. 22. & *court of the gen-*

tiles T. I. cujus summam exhibet BASNAGE *Hist. des Juifs* T. III. ch. 17. p. 421. seqq. ed. recentiss. alios nominat B. BUDDEUS *Hist. Eccl.* V. T. T. I. p. 401. seqq.

s) SUIDAS in 'Αβραάμ.

t) Conf. FABRICIUS *Cod. pseud-epigr.* V. T. T. I. p. 341. & quos laudat.

u) *Antiqq. Judaic.* l. I. c. 8. 9. eadem fere repetit EUSEBIUS *præp. Evang.* l. IX. c. 16. conf. MAIMONIDES *de idolatr.* c. 1. §. 5. & PETRUS LAMBE-CIUS in *prodromo histor. literar.* p. 48.

tes omnino ac peregrini fuerint. Alter vero PHIL^o * speciali magis ratione philosophiam Abrahami enarraturus, refert: *Innutritum Abrahamum delirio Chaldaeorum, qui siderali scientia exercitati omnia tribuentes stellarum potestatibus & motibus, a quibus credebant dispensari mundi potentias, quæ constant ex numeris eorumque proportionibus, venerati fuerint res visibiles, non percipientes invisibilia & intelligibilia, scrutantes illarum tantum ordinem: atque ita e solis, lunæ, stellarum erraticarum fixarumque circuitu consensuque rerum cœlestium atque terrestrium mundum ipsum existimaverint Deum: tandem vero post altum somnum aperto mentis oculo animadvertisse quod prius non viderat, præesse mundo gubernatorem &c.* Proinde vale dicto Chaldæis migravisse e magna mundi civitate in minorem aliam, ut facilius videret mundi præsidem. - Postquam itaque solum vertit, extra mundum & sensibilem essentiam aliam naturam intelligibilem percipientem, eum vix potuisse in serenitate pura cernere, qui prius latuerat: Deum itaque suam naturam ei ostendisse: sicque pro astrologico & meteorologico Chaldaeorum placitis innutrito, quod sonat Abram, factum esse sapientem. Hos secuti sunt alii, inter quos ALEXANDER POLYHISTOR^y astrologiam & Chaldaicam disciplinam non tenuisse tantum sed & invenisse & Phœnices prius docuisse tradidit; ut aliorum prolixas hac de re disputationes taceamus. His recentiores Judæi alia adjiciunt, & cabbalisticæ doctrinæ parentem atque doctorem Abrahamum constituunt: ut alias nugas his deteriores & magis insipidas taceamus.^z Etsi vero magna animi fiducia hæc a viris doctis asseruntur, ita tamen comparata sunt, ut ægre sibi fidem apud eos concilient, qui plus requirunt, quam testimonia aliquot veterum scriptorum, nec satis rem inspicere valentium, nec volentium. Cuncta enim ad Josephi & Philonis auctoritatem tandem redire, nemo non videt. Quæ enim ex Beroso affert Josephus, nec genuina esse satis certum est, nec de Abrahamo loqui, demonstrari potest: & quæ Alexander ex Eupolemo narrat, cum deperdita sint, & fragmenta tantum male cohærentia & servata ab Eusebio exhibeant, qui ad fidem rebus sacris ex profanis conciliandam non semper judicii satis & diligentiae attulit, veritatis cupido non faciunt satis. Josephi vero atque Philonis auctoritas in hac re exigui est ponderis. Uterque enim Judæus cum esset, & notissimo gentis suæ præjudicio cæcutiret, omnemque Græcorum sapientiam ab Hebræis ad gentes dimanasse, erroneo eruditionis, qualem apud Græcos suo tempore suspiciebant, conceptu deceptus crederet, sapientiam vero maximo viro singularem in sacris literis tribui cerneret, ad id delapsus est, ut ab eo Chaldææ scientiæ placita ad Ægyptios translata esse somniaret, tacentibus sacris

pagi-

x) Libr. de Abrahamo Opp. p. 360. edit. Paris. & Francof. Ierusalem provocat.

y) In libro de Judæis apud EUSEBIUM Præp. Ev. l. IX. c. 17. qui ad Eupolemo^z Collegit eas diligentissimus FABRI- CIUS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 347. seqq.

paginis, & quibus mandatum Dei ^a de numerandis stellis cœli ridicule ad probandam Abrahami scientiam fideralem adducitur. ^b Imprimis vero eis, qui nasum habent, fictitios hos philosophiæ Abrahami natales Philo pro-
dit, quando eam ad Pythagoricas ideas tam aperte effingit, & a sensibilibus ad intellectualia ita transfert, ac si in Pythagoræ schola fuisset educatus vir summus, ab istis ingenii otiosi nugis merita removendus. Quod quidem Philoni solenne est, cuncta gentis suæ ad ejusmodi explicationes ob-
torto collo trahere, & condonandum etiam, methodo gentis, inter quam vivebat, id probante; non debebat vero viros cautos atque doctos eo mo-
vere, ut temere fidem Judæo nugatori adjicerent. Cadente vero Josephi &
Philonis fide, qui in affingenda vetustis Hebræorum sapientibus, Græcani-
ca philosophia stultam gentis suæ superbiam produnt, ad doctores ecclesiæ,
incautius in hæc retia incidentes, & ea sine examine critico admittentes,
quæ barbaricam philosophiam super Græcam evehunt, dignitati scilicet
Christianæ religionis obstetricatura, frustra provocatur. Nec tamen alia
pro Abrahami philosophia afferuntur, cui ea quam maxime contradicunt,
quæ de Ægyptiorum philosophia suo loco observabimus, quæ ad alios lon-
ge auctores refertur. Quod si purissimos sacræ historiæ fontes consuli-
mus, longe alia erat patris fidelium sapientia, quam philosophica & astro-
nomica. Ille enim divini fœderis notitia donatus, inque explicandis in fa-
milia sua ejus beneficiis diligens, de spargenda promissi seminis cognitione
maxime occupabatur. ^c Nec Ægyptii cum alienigena, a moribus suis ab-
horrente, tantopere coaluisse ullo modo videntur, ut is professorem astro-
nomiæ, a primis regni initiis excoli cœptæ apud illos ageret. ^d Id quod ^e
quidem doctissime probat celeberrimus JOANNES LAMIUS in eruditis-
simo *de recta Christianorum, in eo quod mysterium divinæ Trinitatis at-*
tinet, sententia, opere, ^f mirum vero videri queat, viro judicii & erudi-
tionis copia florenti ea non suffecisse, quæ viri doctissimi contra fidem au-
ctorum pro philosophia Abrahami adductorum pridem monuerunt. Quam
cautum enim oporteat esse illum, qui libris veterum hodie non extantibus
apud alios Judæos præcipue adductis decipi non vult, & quam incerta omnis
ea fides sit, de qua judicare secundum regulas artis criticæ non licet, virum
doctissimum non latet. Nec probabiliter admodum a genere & patria
Abrahami, in qua fideralis scientia docta fuit, ad philosophiam Abrahami
con-

a) Gen. XV, 5.

b) AUG. PFEIFFER. *Pansoph. Mo-
saic. c. X. §. II. p. 368.* Rectius cel. SCHEUCH-
ZERUS *Phys. S. T. I. p. 68.* penetrasse hic
*illuminatis a Deo oculis Abrahamum, quo
naturalis oculus, tum paucas adhuc cœli stel-
las noscens penetrare non potuit.*

c) Conf. HERM. WITSIUS *Oeco-
nom. fœder. l. IV. c. III. p. 588. seqq.*

Hist. phil. Tom. I.

d) Consulendus omnino cel. BASNA-
GE qui *Hist. Jud. l. III. c. 19. §. II. p. 489.*
multa sobrie & egregie hac de re monet.

e) Male tamen inde absurdum Præadami-
tarum systema incrustat IS. PEYRE-
RIUS *Syst. theol. l. III. c. 8. p. 161.* quem vi-
de & ride.

f) *Florentia 1733. 4. edito l. I. c. II. p. 2.*
seq.

concluditur. Nam supponitur falso, communem fere omnibus, qui honeste educarentur, astrorum scientiam in ista regione fuisse: Suo enim loco probabitur, certo hominum generi istam scientiam potissimum curæ cordique fuisse, & certos ad illam excolendam viros reges aluisse, id quod ipse vir eruditissimus ex H. DODWELLO *f* recte observat. Ex horum vero hominum classe fuisse Tarachum, Nahorem vel Abrahamum, demonstrari nequit, immo sine ulla probabilitatis specie asseritur. *g* Quod vero pro cabbalistica Abrahami eruditione Judæi garriunt, libro Jezirah ei tributo, neminem movebit, nisi qui recutitorum more omnem veri speciem fidemque ejuraverit. Eos enim ad veritatis fundamenta atque historicæ fidei gradus in mendaciis impudenter effingendis minime respicere, suo loco probabitur.

*Philosophia
Isaaci.*

§. VI. Ex schola Abrahami philosophica Isaacus prodiisse creditur paternæ eruditionis hæres atque successor. Non enim dubium esse concludunt, philosophiæ inter patriarchas Hebræos architecti, *b* quin Abrahamus, quas artes peregrinis tradebat, earum filium suum ignarum esse noluerit. Cujus, ut præter solam conjecturam ratio quoque aliqualis afferatur, provocant ad sacrum historicum, qui narrat, *i* egressum eum in agrum circa vesperam *לשון*, quæ vox cum tacita mentis oratione, & murmure quodam aliquid meditari significet, colligunt inde, per spatiosi campi vireta & fruticeta ambulavisse, ut initio meditationis ab oratione facto (nam orare, vox frequenter significat) meditaretur in philosophia, sive ex operum naturæ contemplatione sapientiam sibi acquireret. Adduntur alia, futilia revera vixque referri digna: quæ pro cabbalistico Isaaci studio harum rerum patroni afferunt. *k* Quæ omnia tamen misera sunt, & ad ornandam tantum hypothesin efficta. Cum enim Abrahami philosophia incertissimo, immo nullo fundamento nitatur, frustra ab ea ad sapientiam Isaaci philosophicam concluditur. Cujus magnum & ad sapientiam compositum animum divinæ prophetiæ luce collustratum fuisse, & religionis patriarchalis præceptis imbutum sacrae literæ testantur, de ejusmodi eruditione vero tacent. Hinc colligi potest, qualis illa meditatio fuerit, quam rure instituit Isaacus: scilicet, ut ex textus circumstantiis recte inferitur, de instanti matrimonio sollicitus, rogavit numen, ut ita eveniret, quemadmodum data posteris Abrahami promissio de benedicto semine ex illis oriundo postula-

f) *Append. ad dissert. Cyprian. §. 24.*

g) Provocat quidem vir eruditissimus ad PHILONEM *de nobilitate*, sed quo loco ejus testimonium habendum sit, supra jam dictum est. Certe si Eupolemo & Alexandro Polyhistori non credendum, quod ipse concedit, cur Philo majorem fidem mereatur, adulteratæ historiæ Hebrææ toties reus, non apparet.

b) HORNIUS *Histor. philos. l. II. c. 10. p. 114.* BUDDÆUS *Histor. phil. Ebræor. §. XI.* DICKINSON. *Phys. vet. & vera c. 19. §. 5. p. 412.*

i) *Gen. XXIV, 63.*

k) REUCHLINUS *de arte cabbalistica l. I. conf.* SGAMBATUS *Archiv. V. T. p. 197. seqq. cel.* WOLFIUS *Bibl. Hebr. Vol. I. p. 622.*

stulabat. Plura qui addunt, sui ingenii cogitationes textui sacro intrudunt.

§. VII. Quod vero philosophiæ Hebræorum patrociniū in Isaaco non invenitur, in Jacobo certissime inveniri sibi persuadent viri doctissimi; non ad frivolas M E N O C H I I ratiunculas a cute molli ingenium docile & philosophiæ aptum argutantis, sed ad artificium potius pastorale, quo virgis variegatis conceptiones ovium variegatarum adjuvit provocant,^m inque eo nescio quam profundam physicorum arcanorum cognitionem invenisse sibi videntur. Nobis vero etiam hæc frustra pro physica Jacobi eruditione afferri non immerito videntur. Etsi enim non negamus, magnam imaginationis vim circa foetus esse, experientia multis exemplis eam comprobante, naturaque ipsa tot nævis, monstrisque productis confirmante: qua tamen ratione illa naturæ miracula producantur, & efficiantur, multa quidem hætenus disputata sunt inter philosophos acutissimos, parum tamen inde promota est cognitio physica: quæ non Aristotelicorum tantum argutiunculis, nihil, quod aliquid recti nos doceat, dicentibusⁿ non juvatur, sed nec magnorum nostræ ætatis virorum conjecturis ita aucta est, ut solide declaratum sit, quæ brutorum phantasia, parens tam mirabilium effectuum, sit, quomodo idea rei conceptæ ex cerebro ad uterum & hinc ad foetum transire queat per nervos, qui meri sunt fibrarum cerebri medullosi fasciculi? qua ratione artificioque illi colores & figuræ efformentur? qua ratione deformatur corpus in ipso oculo dudum immo forte in prima creatione formatum? & quæ aliæ difficultates in arduo argumento occurrunt. Quæ cum magnos viros & in naturæ arcanis detegendis summa perspicacia præditos cogantur fateri:^o *Se hæc cum ignorantissimis nescire; esseque hic incultum agrum, terram incognitam, ad quam quidem penetrarunt observationes, sed nulla pene ratiocinia solida, naufragium passis in ipso portu facultatibus formatricibus, archeis, viribus plasticis, quæ mera sunt vocabula, prætereaque nihil:* quis quæso vel per somnium cogitabit, ea in ipsa scientiarum physicarum infantia perspecta atque nota fuisse Jacobo pastoritiam vitam excolenti? cum in tanta naturalis scientiæ luce unam hic experientiam allegare liceat. Quod si itaque naturæ opus fuit, experientia aliquid horum addiscere debuisse Jacobum, merito statuendum est. Neque tamen ad naturæ opus & mirabilem sæpe efficaciam tota res restringi potest, alias a quovis pastore quoque effici

K 2

l) de republ. Hebræor. l. VII. c. 1. q. 2. quæ pro adstruenda Jacobi artium liberalium scientia repetit LAMBECIUS Prodr. hist. lit. l. 1. p. 53. explosa merito sunt B. BUDDEO l. c. §. 9.

m) SGAMBATUS l. c. p. 199. FR. VALLESIUS de phil. S. c. II. p. m. 138. seqq. HORNIUS l. c. p. 114. & alii multi, videndi apud HEIDEGGERUM Hist.

patriarch. P. II. ex. XV. §. 19. p. 434. seqq. FABRICIUM Cod. Pseudep. T. I. p. 436. Acta Phil. vol. II. p. 19.

n) Expendantur ea, quæ doctissimus VALLESIUS l. c. attulit plena vocibus nihili, & principiorum incertissimorum.

o) Conf. cel. SCHEUCHZERI Phys. S. T. I. p. 87. conf. HUARTI scrutin. anim. c. XXII. p. 698. Act. philos. vol. II. p. 20.

effici posset, quod tamen experientiam refragantem habet, tentaminibus sæpe frustrantibus. Unde nec ad experientiam solam, quæ tamen ipsa quoque Jacobum non mutaret in philosophum physicum, sed ad singularem potius divinam voluntatem & benedictionem totum miraculum referendum est. Pie itaque non minus, quam docte vir quidam celeberrimus, & in his literis summus: *p* *Digitus hic Dei est, in natura per vias nobis incognitas operantis, πολυδαίδαλος ars.* Accessisse fane hic imprimis benedictionem divinam patet ex adlocutione angeli Jacobo benedicentis, & confessione ipsius Jacobi, *r* qui non sibi, industriæ suæ, & artificio adhibito, sed Deo adscribit felicem eventum. Cetera, quæ de studio Jacobi cabbalistico a Judæis eorumque sequacibus afferri solent, non moramur: quo enim loco habenda sint, ex iis, quæ de aliis hujus commatis supra diximus satis liquet.

*Philosophia
Josephi.*

§. VIII. Inter Jacobi filios sapientiæ laude maxime emicuit Josephus, prorex Ægypti: cui variis argumentis philosophiæ tum theoreticæ tum practicæ cognitio asseritur. In quo præeuntem sibi habuerunt viri docti JUSTINUM, *t* qui scribit: *Josephi excellens ingenium veritos fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendidisse: ab iis deportatum in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset: brevi ipsi regi percharum fuisse; nam & prodigiorum sagacissimum fuisse, & somniorum primum intelligentiam condidisse, nihilque divini juris humanique ei incognitum visum fuisse.* Nec argumentis quoque destituuntur, qui prudentissimo principi philosophiæ cognitionem vindicant. Provocant enim ad ipsius divini vatis testimonium, *u* asserentis: *mandatum Josepho a Pharaone, ut doceret principes ejus pro beneplacito & senes ejus in sapientia institueret.* Addunt non improbabile videri, hanc ob causam jussu Pharaonis in matrimonium duxisse sacerdotis Heliopolitani filiam, ut arctior inter Josephum ac sacerdotes, qui erant philosophi Ægyptiorum, intercederet amicitia. *w* Inde factum esse, ut Mercurii nomine Josephus omnis eruditionis & philosophiæ auctor apud Ægyptios celebraretur, *x* doctrinamque ejus in scholis atque academiis traditam veræ philosophiæ placita ad posteros propagavisse. *y* Inde habuisse Ægyptios: mundum habere principium, animamque esse immortalem; inde factum, ut medicæ artis peritus parentis demortui corpus medicis condendum tradiderit: magnam vero prudentiam practicam in administrato felicissime tanto regno, inque remediis contra famem internecinam allatis enituisse: sicque inter civilis &

p) Doctissimus SCHEUCHZERUS
l. c. qui omnino consulendus est.

q) Gen. XXXI, 12. 13.

r) Ib. v. 7. 8. 9.

s) Vid. REUCHLINUS *de arte cabb. l. I.* FABRICIUS *Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 436.*

t) Lib. XXXVI. c. 2.

u) Psalm. CV, 21. 22. vid. HORNIIUS
l. c. c. X. p. 116.

w) BUDDEUS *Hist. phil. Ebr. c. I. §. 9.*

x) HORNIIUS *l. c.*

y) Conf. FABRICIUS *Cod. pseud-epigr. V. T. T. I. p. 760.* qui Lambeium, Galeum, Sgambatum hujus sententiæ patronos nominat.

& domesticæ philosophiæ doctores summo loco esse reponendum. Nihil tamen cuncta hæc ad rem faciunt frustra, si rem recte æstimemus, afferuntur. Justino enim, vel Pompejo Trogo potius, unde sua excerpfit, in historia Judæorum mire nuganti fidem nullam esse, & incerta traditione deceptum omnia miscuisse, vel primo intuitu patet: nec major ejus auctoritas in hac re, quam Rabbinorum, qui proregem Ægypti in professorem philosophiæ mutare non erubescunt.² Sancti vero vatis testimonium contra ipsam rei naturam & argumentum affertur. Nam negari quidem nequit, Josephum, divina revelatione artem interpretandorum somniorum edoctum, quæ ad philosophiam inepte traducitur, cum futuram immanem famem prædixisset, a Pharaone præfectum fuisse, totius regni administratorem, omnibus, qui terris regiis præerant, eosque ab ipsius nutibus & imperio pependisse. Verum id ad præsens, quod urgebat Josephus, institutum, fami levandæ potissimum oppositum referendum est, quod præfectos regiones edocere, & qua ratione prudenter instituenda sit annonæ cura & administratio, illis tradere Josephum omnino oportebat. Inde vero nulla consequentiarum arte evinci potest, artium & scientiarum etiam philosophicarum præcepta, quæ in parentis domo, vitæ pastoralis dedita non didicit, nec servitio in Ægyptio pressus discere ibi potuit, eum regiones præfectos principesque regni docuisse. Intelligi vero & adumbrari per Mercurium Trismegistum Josephum, facilius asseritur, quam probatur, & falso nititur præjudicio, omnes canæ vetustatis magnos viros, ad sacram historiam & nationis Hebrææ heroës referendos esse, quod eruditionem virorum illustrium cetera magnam mire contaminavit. Initia enim & origines historiæ Ægyptiæ intuenti manifestum erit, longe ante tempora Josephi Mercurium, si quis unquam fuit, reponendum esse, immo incertissima esse omnia, quæ de illo traduntur. Nec certiora sunt, quæ ab uxore Josephi, sacerdotum principis filia, argumenta petuntur. Nondum enim definitum est, fuisse Potipharem sacerdotum principem, cum vox ab historico sacro adhibita magis gubernatorem aliquem vel ex præfectis regiis unum indicet. Quod si etiam concedamus, Potipharem fuisse sacerdotem, non melius tamen inde concluditur philosophia Josephi, quam ex connubio mercatoris cum filia medici, notitia ejus artis salutaris. Quas vero academias instituisse Josephus & philosophiam a se traditam doceri in illis jussisse dicitur, nullibi existunt, nisi in ingeniis otiosis, quæ non vident, doctrinas istas, quas audacter Josepho adscribunt, diu jam ante Josephum per Ægyptum increbuisse. Id quod etiam de medicæ artis peritia judicandum esse, vel ipse locus textus sacri prodit, qui medicos hujus artis peritos tum extitisse memorat. Magnam vero in administrando regno prudentiam habitavisse in animo Josephi, negari non debet, & in conservanda regni annonæ ejus egregium specimen dedisse, omnino concedendum est. Inde vero

K 3

politi-

2) KIMCHI *Comm. ad Psalm. CV*, 22. qui consedisse illos circum eum discipulorum instar nugatur.

politicum theoreticum non felicius exsculpere licet, quam ex magnis re-
gnorum administratoribus summa prudentiæ laude conspicuis professorem
politices. Nec ad hanc prudentiam humana institutione, sed peculiari lu-
mine divino pervenit, quo nomine ex sapientium humanorum numero
merito excluditur. Esto itaque, Josephum virum fuisse sapientissimum, &
prudentiæ civilis egregium specimen, ^a esto, eximendum eum numero &
conditioni fratrum, vitam agrestem sine magna animi per eruditionem hu-
manam cultura colentium; ^b inde tamen Josephus nunquam in philoso-
phum mutabitur. ^c

*Philosophia
Mosis asserta.*

§. IX. Nemo tamen inter veteres Hebræos majori scriptorum vete-
rum atque recentiorum consensu inter philosophos relatus est, quam ma-
gnus populi Israëliti dux atque legislator Moses. Qui cum magnis ani-
mi dotibus eniteret, maximaque inter suos auctoritate polleret, inter divi-
na ingenia, quæ ad immortalem gloriam philosophia quoque evexit, nu-
meratus est. Nulla enim philosophiæ pars atque scientia est, quam non
Mosi tribui, & in qua non primas partes ei deferri videas. Nec nostræ
tantum ætatis viris doctis multæque eruditionis laude inclytis hæc opinio
placuit, ^d sed inter veteres etiam ecclesiæ doctores unanimis fere fuit hæc
sententia, in Mose resedisse omnis philosophiæ supremum & perfectissi-
mum apicem. Inter quos CLEMENS ALEXANDRINUS sine hæsitantia
narrat: ^e *Cum esset ætate grandior, arithmeticam & geometriam, rhyth-
micam & harmonicam, & præterea medicinam simul & musicam doctum
esse ab iis, qui erant insignes inter Ægyptios, & præterea eam, quæ tra-
ditur per symbola philosophiam, quam in literis ostendunt hieroglyphicis.
Aliam autem encyclopædiam docuisse, tanquam puerum regium Græcos in
Ægypto: didicisse autem literas Ægyptiorum, & rerum scientiam cœ-
lestium a Chaldæis & ab Ægyptiis. Eupolemm autem in libro de Judææ
regibus dicere, Mosén primum fuisse sapientem, & grammaticam pri-
mum tradidisse Judæis.* Eandem cantilenam canunt JUSTINUS MAR-
TYR, ^f ORIGENES ^g alique. Qui, ut fieri sæpius solitum, PHILONEM
Judæum habuere ducem. Is enim cum philosophiæ in Ægypto excultæ
origines inter gentem suam quæreret, ait: ^h *Confestim accessisse aliunde
præceptores, quosdam ultro venientes a præfecturis Ægypti proxi-
mis, alios magnis præmiis invitatos ex Græcia: absque eis nume-
ros,*

a) Huc ea referenda, quæ PHILO de
eo habet in βίῳ πολιτικοῦ. Sitarchum & ædi-
lem Ægypti ideo quis recte vocaverit.

b) SPENCER. de LL. Ebr. ritual. l. I.
c. 6. p. 61.

c) Inde dijudicanda EYBONIS HOP-
PE diff. de Philosophia Josephi Helmst. 1706.

d) Magnum eorum agmen est, quorum
multos excitavit B. FABRICIUS Codic.
pseudepigr. V. T. T. I. p. 826. quibus adden-

di D. G. MOLLERI diff. de Mose phi-
losopho. MAJI diff. de philosophia Mosis
Sel. Exerc. T. I. n. 10. & quos alios nomi-
nant Acta philos. vol. I. p. 24. seqq.

e) Stromat. l. I. p. 343.

f) q. 25. ad orthodoxos.

g) advers. Cels. l. I. p. m. 14. sq.

h) de vita Mosis p. m. 604. conf. CORN.
ADAMI in Exerc. exegetic. Gron. 1712. 4.
Ex. II. p. 95.

ros, & geometriam, universamque musicam, rhythmicam, harmonicam, sive contemplativam, sive per instrumenta vocesque prominentem se variis modis accepisse ab Ægyptiis doctoribus: & insuper occultam philosophiam descriptam literis hieroglyphicis: reliquas liberales artes Græcos docuisse, ex propinquis autem regionibus evocatos Assyrios suas literas, Chaldaeos sideralem scientiam. Unde & alibi: *Ἰ* Μωσῆι φιλοσοφίας ἐπ' αὐτὴν φθάσας ἀκρότητα, καὶ χησιμοῖς τὰ πολλὰ καὶ συνεκτικώτατα τῶν τῆς φύσεως ἀναδιδάχθεῖς, ἔγνω δὴ, ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν, τὸ μὲν εἶναι δραστήριον αἰτίον, τὸ δὲ παθητόν. *Moses summum philosophiæ fastigium affecutus & oraculo de præcipuis naturæ arcanis edoctus, animadvertit duo esse in rebus necessaria, alteram causam agentem alteram patientem.* Et ex horum schola postea magna illa philosophiæ Mosis existimatio ad sequentia tempora incautius fidem adhibentia dimanavit. Non est animus ea omnia proferre, quæ pro hac sententia incrustanda afferuntur; leviora pleraque sunt, quam ut prolixum examen mereantur: dabimus tamen argumentorum summam, ut qui caute in hoc cognoscendo argumento incedere cupiunt, rationes ipsi subducere, propriisque videre oculis queant. Ita vero rationes exponunt, qui Mosen sibi faciunt philosophorum maximum, ut
 1. ad disertum sacrarum paginarum testimonium provocent, quo Mosen edoctum esse in omni sapientia Ægyptiorum ait Stephanus protomartyr.^k
 2. Ad disciplinas speciales philosophiæ descendentes, Logicæ artis peritiam eo nomine extollunt, quod non tantum EUSEBIO^m dicatur σοφὸς νομοθέτης καὶ διαλεκτικός, sed etiam a vetustissima Hebræorum traditione tredecim regulæ hermeneuticæ Mofi tanquam auctori adscribantur; quæ ab auctore magnum inter eos nomen adepti sint. Quas regulas, ne lectori sapientiam hanc Mosaicam invidere voluisse videamur, hic apponemus.ⁿ Sunt vero:

I. Leve & grave, (a minori ad majus)

II. Comma æquale.

III. Constitutio principii ex unico scripturæ loco, & ex duobus scripturæ locis.

IV. Generale & speciale.

V. Speciale & generale &

VI. Generale & speciale, iterumque generale.

VII. Generale egens speciali, & speciale egens generali.

VIII.

i) De mundi opificio p. m. 2.

k) Act. VII, 22. conf. WITSIUS Miscell. S. T. I. l. I. c. 7. §. 13. seqq. p. 47. & quos laudat ven. WOLFIUS in Curis philolog. ad h. l. T. I. p. 109. seq.

l) MOLLER l. c. §. 9. p. 11.

m) Præpar. Evang. l. XI. c. 6.

n) Ex orali traditione primus consignavisse visus est Judæis R. Ischmaël, de quibus videndus ven. WOLFIUS Bibl. Hebr. T. II. p. 849. T. III. p. 624. add. LEIDECKER de Rep. Hebræor. l. XI. c. 1. JO. JULII STRUVII rudimenta Logicæ Ebræor. Jen. 1697. 4.

- VIII. *Cum aliquid sub generali contentum excipitur a generali ad docendum aliquod singulare de isto generali.*
- IX. *Cum aliquid sub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod convenit cum ipsius ratione.*
- X. *Quando aliquid sub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod cum ipsius ratione non convenit.*
- XI. *Quando aliquid sub generali contentum excipitur ad arguendum de re plane nova.*
- XII. *Res quæ discitur ex sua ipsius significatione, & res quæ discitur ex fine suo.*
- XIII. *Duo loca scripturæ sibi invicem repugnantia.*

Has regulas Mosen a Deo accepisse contendunt Judæorum magistri, ne quilibet legem pro ingenii sui lubitu explicaret, hancque interpretandæ legis rationem didicisse in monte Sinai. 3. Mathematicarum disciplinarum scientiam in Mose resedisse summam, ex conditione philosophiæ Ægyptiæ, a patriarchis scientiis mathematicis auctæ colligi posse, cum geometriæ, arithmetiæ, astronomiæ laude Ægyptia natio maxime inclaruerit, nec una harum disciplinarum sine altera esse queat. ° Inde vero 4. concludunt, Mosen propter arctissimam mathematicæ & metaphysicæ scientiæ connexionem, hujus quoque abstractionibus mentem habuisse refertissimam; Deum enim ex natura cognovisse & triplici cognitionis via ejus existentiam fuisse affecutum: immo ipsum Deum ad majorem metaphysicæ perceptionem fores ei quasi aperuisse, quando se יהוה vocavit Ex. III, 14. ° 5. Nullum vero majus præsidium philosophiæ Mosaicæ ab his viris doctis petitur, quam quod a peritia ejus chemica derivari solet. Hic enim non e trivio eruditi, sed magni viri, & artis medicæ atque chemicæ longe peritissimi ° non sine pertinacia contendunt, Mosen artis hujus arcanis in Ægypto innutritum magnum ejus specimen in vitulo aureo cremato per ignem & potabili facto edidisse. Ipse enim Moses narrat, se sustulisse vitulum aureum, quem Israëlita, curante Aarone fecerunt, & combussisse igne, & comminuisse eum in pulverem, & sparsum in aquam potum dedisse filiis Israël, quæ in legis repetitione eodem fere modo exponit. Hic, contendunt non suffecisse vituli fusionem, five auri transfusionem ex quadrupedis forma. Scopum enim Mosis fuisse totalem destructionem idoli, ne ex residua massa novum idolum fingendi cupido eos invaderet. Neque suffecisse

o) Addunt tabernaculi a Mose erecti structuram, specimen architecturæ Mosaicæ.

p) Ita MOLLERUS l.c. §. II. p. 27.

q) Præter Theologos DICKINSONUM in Phys. vet. & vera c. XX. 4. PFEIFFER. Dub. vex. Cent. II. l. 2. p. 248. Medicos nominamus inclyti nominis OLAAUM BORRICHIIUM de orig. &

progr. artis Chem. p. 47. sq. D. SENNER-TUM de Chymicorum cum Aristotelicis consensu p. 46. WOLF. WEDELIUM Exerc. Medico-philolog. Dec. IX. exc. I. ERN. STAHLIUM exper. p. 606. J. JAC. SCHEUCHZERUM Phys. S. T. I. p. 248. ut Commentatores ad h. l. plerosque taceamus.

cisse limaturam auri, qua in subtilissimos pulvisculos vertitur, facile in unam massam refundendos: hos enim pulvisculos, utut subtilissimos, protinus cadere ad aquæ fundum propter specificam suam gravitatem, qua se habet ut 19 ad 1. Nec scopum tangere diductionem in laminas & lævigationem, processum operosum nimis & longum pro integro vitulo grandioris molis. Restare itaque resolutionem chemicam & quidem per viam siccam, id est per ignem, & non per viam humidam, id est, per menstrua corrosiva salina, quæ instar veneni intestina corrodentis fuissent. 6. Universæ vero physicae scientiæ fontes apud Mosen hodiernum quærendos esse, omnes illi clamant, qui cosmogoniæ Mosaicæ historiam pro clave universæ naturalis scientiæ habent. 7. Philosophiam moralem in Mose locum habuisse summum, ut evincatur, provocant ad insignes virtutes in sanctissimo viro conspicuas, ad leges reipublicæ & ecclesiæ Israëliticæ prudentissime constitutas, ad regiminis rationem per quadraginta annos magno populi emolumento felicissime observatam, quam fontem omnis profanæ prudentiæ fuisse, indeque Mosen omnium magnorum inter gentiles hominum nominibus celebrari contendunt. Adjiciunt Judæi & qui horum sacris enutriti in ejusmodi nugis jucunditatem quærent, Mosen intra quadraginta dies, quo in monte residens cum Deo conversatus est, præter legem scriptam, oralem quoque, sive traditionem, quæ Cabbala illis dicitur, accepisse, hancque philosophiam arcanam selectos ex omni Israële viros docuisse, & ita mysteria hæc ad posteros propagavisse: quo de figmento suo loco amplior dicendi occasio enascetur. Quin nec hic nugarum satis est, sed provocant etiam pansophiæ Mosaicæ assertores ad libros a Mose præter eos, qui sacris pandectis inserti leguntur, conscriptos, & injuria temporis deperditos, ex quibus Plato & Pythagoras sua hauserunt. Cujus testem laudant EUSEBIUM mentionem facientem variorum Mosis theologorum & philosophorum dogmatum, & inter alia de immortalitate animæ, quæ Judæis tradiderit. Libros vero supposititios Mosis nomen præ se ferentes non moramur.

§. X. Demonstratam ita esse non Mosis tantum, sed omnium Hebræorum philosophiam facile his sibi persuadent, qui rationes omnes non accurate expendunt: nos & hic caute incedendum esse, rati, ad examen vocabimus rationes allatas. Ubi ante omnia probe observandum esse monemus, Philonem, quem omnium testium de philosophia Mosaica vidimus antiquissimum, & Philonis similes Judæos totius fabulæ architectos fuisse.

Prodit

Mosis philosophia negata.

r) Amos Comenius, Bayerus aliique suis infra locis recensendi.

s) Inter hos eminere illustrem P. D. HUETIUM in eruditissimo *Demonstrationis evangelicæ* opere notius est, quam ut multis exponatur.

t) Ubi historia Cabbalæ explicanda ejusque origines indicandæ.

u) *Demonstr. Ev. l. III. c. 2.*

x) Ita nugatur SANDIUS *Nucl. histor. eccles. l. I p. 131.* ut fidem somniis suis conciliet.

Prodit vero Philo incogitantiam suam, quando non solum ad ideam philosophiæ Pythagorico-Platoniciæ Mosen effingit, & encyclopædiæ suo tempore florentis cursum viro divino affingit, sed & ex Græcia advocatos esse viros doctos, in Græcanicis artibus excellentes nugatur eo tempore, quo maxima ruditas Græciam oppressit, Orpheum enim, etsi tempora ejus incertissima sunt, ad Mosis ætatem non attingere certum est: ab eo vero Græcarum scientiarum incunabula vetustissima derivari, suo loco dicetur. Philonem vero dum more suo exscribit Clemens Alexandrinus, quo loco horum testium fides habenda sit, liquet. Illum enim cum doctoribus ecclesiæ reliquis, qui tanto conatu pro Mosis philosophia ad gustum & ideam Græciæ efficta pugnarunt, sapientiæ conceptu falso deceptum superbiaque Judæorum suæ genti omnis sapientiæ profanæ origines vindicantium deceptum ea sine examine critico pro causa sua, quam tuebatur, arripuisse, quæ possessionem sapientiæ Judæis & Christianis vindicarent, luculentum hoc specimen est: ^y unde merito omne hoc argumenti genus, quod a PP. testimonio pro philosophia Mosaica afferri magno apparatu solet, rejiciendum omnino est. Nec sustinent causam, quæ pro sapientiæ cultu Mosis apud Ægyptios ab eruditis afferuntur. ^z Supra enim observatum est, vocem sapientiæ latissimæ significationis apud veteres esse, & non tantum philosophiæ studium, sed omnes omnino artes & scientias designasse, quæ apud veteres floruerunt. Et hoc quoque sensu a protomartyre vox usurpatur: illas enim artes atque scientias Moses in Ægypto edoctus est, non quas Græcia post multa demum secula excoluit, quod his hominibus videtur, sed quas tum temporis Ægyptii excolebant. Constabat vero scientiarum Ægyptiacarum circulus exiguis tum limitibus, ut suo demonstrabitur loco: & præter sacrum sermonem & literas, quæ parum sapientiæ involucris suis tegebant, astronomiæ primam tantum notitiam, arithmeticam & geometriam continebat, testante DIODORO SICULO, qui notanter addit: *Musica eos in totum respuisse ut noxiam, & quæ homines effeminaret.* Quod si admittimus, Philo merito mendacii arguendus est, qui in musices cognitione Mosen excelluisse putavit, quoniam ea in scholis Pythagoricis, quas Philo sequebatur, eximium locum occupabat. Nec est in tota eruditionis Mosaicæ, qualem se illa exhibet in libris a divino viro conscriptis, facie aliquid quod Ægyptiam originem referat. Quæ itaque illa sapientia fuerit, in qua in spem regni educatus fuit Moses, ex circumstantiis educationis ejus, judicandum est; scilicet ut strenuus ingenio & corpore, prudentia & fortitudine excelleret, unde recte Ezechielus poeta tragicus eum loquentem ita inducit: ^a

Teg-

^y) Philonis testimonii fidem jam elevavit B. BUDDEUS *Hist. Phil. Hebræor. l. c.*

^z) Legendus est, qui multa egregia monet J. HENR. URSINUS *de Zoroastre, Mercurio & Sanchun. l. II. Sect. 9. p. 193.*

^a) Apud CLEMENT. ALEX. *Stromat. l. 3. p. m. 345.* conf. URSINUS *l. c.* qui plura urget, falsam hanc sapientiæ ideam jugulantia.

Τροφῶσι βασιλικαῖσι καὶ παιδευμασιν

Ἀπανθ' ὑπισχνείθ', ὥς ἀποσπλάγχχνων ἑῶν

Viſum regium & disciplinam ſcientiarum

Accepi non aliter, quam ſi natus forem.

Regia enim illa diſciplina ad hunc ſcopum collineavit ut ſcientiis encyclicis innutritum ingenium adoleſceret, & in ſpem regni excoleretur. Unde non quidem ingenii acies, & aptitudo ad magnas res ei cum JOANNE CLERICO^b deneganda, non tamen ultra temporis ſui modulum eruditio ejus extollenda eſt. Logicam peritiam nec apta legum diſpoſitio, quam laudat Euſebius, probat, revelata enim eſt ab ipſo Deo tota legis ratio Moſi in monte Sinai, quæ ad ejus ingenium propterea referri nequit: nec regulæ illæ hermeneuticæ demonſtrant, quæ Moſis ætatem atque nomen fruſtra præ ſe ferunt, cum multo recentiores ſint, a Judæorum magiſtris eo potiffimum tempore exſculptæ, quo infinitæ inter eos de ſenſu atque interpretatione legis diſſenſiones exoriebantur, quas haud obſcure reſpiciunt, & ita originem ſuam produnt: nec aliud quoque, quatenus ſanæ ſunt, comprehendunt, quam quod quemlibet leviter ad textum aliquem attendentem oculum ferit: unde ipſi Judæi: *ab illis tredecim modis non dari ullum hominem, qui diſſentiat, eſſeque promptos & expeditos in ore omnium.* Artis itaque opus non eſſe, ſed naturalem intellectus lucem comprehendere, recte concluditur. Mathematicarum diſciplinarum principia, qualia illa apud Ægyptios docebantur, Moſi quidem deneganda non ſunt, cavendum tamen, ne noſtri ſæculi mathematicum intelligamus. In ipſa enim infantia illas diſciplinas tum fuiſſe verſatas, ſuo loco demonſtrabitur, & ruditas atque paupertas obſervationum mathematicarum, etiam ſequiorum temporum probat. Unde non plus ſciviſſe Ægyptios, nec plus docuiſſe diſcipulos, & inter eos Moſen, quam quæ ad vitæ neceſſitates atque commoditates requiruntur, recte inferitur. Ea vero nec mathematicum nec philoſophum conſtituunt. Tabernaculi vero ideam cum a Deo acceperit, ſine ratione inde pro ejus architectonica cognitione argumentum ducitur. Ridiculum vero eſt, quod pro metaphyſica ejus ſcientia affertur. Uti enim Moſen Deum tum ex rationis, tum ex revelationis lumine cognoviſſe nemo negat, ita omnis ea cognitio metaphyſicum non facit, ſed communis eſt omnibus utrumque lumen recte adhibentibus: unde etiam Moſes Dei unitatem, quam tantopere genti ſuæ inculcavit, non argumentis metaphyſicis, ſed demonſtratione virtutis divinæ in populo Iſraëlitico mirifice ſe manifeſtantis comprobavit. Quæ porro pro chemica ejus peritia afferuntur, talia ſunt, ut, ſi quoque viris doctis concederemus, intellexiſſe Moſen arcanam methodum auri potabilis, nondum tamen inde colligi poſſet peritia philoſophica. Experientia enim totum proces-

L 2

ſum

^b) In Judicio quorundam theologorum Bazarorum ſuper Hiſt. crit. R. Simonii, quem hoc nomine refutavit WITSIUS Miscellan. S. T. I. l. I. c. 7. p. 44. ſeqq.

sum discere potuit, quæ philosophiæ titulum nondum meretur. Neque tamen eam præ se fert certitudinem illa demonstratio, quam medici isti celeberrimi de chemico Mosis artificio exhibuisse videri volunt. Plus enim in textu vident, plusque ex eo eruunt, quam in eo præjudicio antiquitatis chemicæ non fascinati oculi videre possunt. Priori enim Exodi loco non aliud ipse Moses refert, nisi: *sumfisse vitulum, igneque combustum comminuisse in pulverem, & sparsisse in aquam, potumque dedisse filiis Israël.* Altero vero Deuteronomii ait: *Peccatum vestrum, nempe vitulum, tuli, & igne illum combussi, & contudi eum molendo, idque bene, donec pulvis fieret tenuis, abjecique pulverem ejus in torrentem, qui e monte defluit.* Plana hic & simplicia omnia, si verba Mosis sine commentario inspiciamus; sumfisse idolum, Mosen, liquefactumque inque massam unam coalitum contundendo redegisse in subtilissimum pulverem, eumque abjecisse in rivum illum, ex quo bibebant Israëlita. Nulla hic calcinatione philosophica opus erat ad redigendum in pulverem aureum idolum, sed naturali modo cuncta sine artificio peragi poterant. Nec evincunt quicquam, quæ viri doctissimi pro incrustanda sententia sua afferunt. Urgent scopum Mosis fuisse, totalem destructionem idoli; verum ea, redacto in pulverem facillime dispergendum vitulo, effici facillime potuit. Imprimis rem eo confici putant, quod aurum in subtilissimas particulas limatura resolutum, mox fundum petat, & ita potandum Israëlitis, a Mose exhiberi nequiverit; verum hoc *πρῶτον ψέυδος* est, quod totam chemiæ Mosaicæ fabulam nobis construxit: potu simul haustum esse ab Israëlitis aurum illud, quod tamen gratis supponitur. Nihil enim in textu dicit Moses amplius, quam in eam aquam, quam potus causa ex torrente hauserunt Israëlita se abjecisse, ut scilicet, quoties haurirent, peccati memoria per pulverem in fundo residens excitata pœnitentiæ necessitatem inculcaret. Nec magno adeo tempore opus erat; quo argumento tamen diductionem in laminas & lævigationem, qua facillime in pulverem fundum non petentem potuisset comminui, improbabilem reddere contendunt viri celeberrimi: non cogitantes, processum suum philosophicum longius adhuc tempus requirere, quam mora Israëlitarum patiebatur. Nec combustio quoque urgeri nimis potest, cum vox *שרף*, qua Moses utitur, non tantum redactionem in cineres, sed colliquefactionem pro ratione subjecti, cui additur, indicet. Eximendus itaque ex chemicorum quoque albo Moses, suæque genti in omnem aliam disciplinam a maximo viro formandæ & hujus artis ignaræ restituendus est. ^d Tandem legis quoque Mosaicæ perfectionem non negamus, civitatis formam atque regiminis ab eo introduci præstantiam ultro fate-

c) Unde de coctione metallorum adhiberi jam monuit A V E N A R I U S. *h. v.* exprimitur ea voce etiam calcis adustio, aquæ quoque calidæ, vid. *Lexicograph. passim.*

d) Ita etiam C O N R I N G. *ad Hermet. medicin. l. I. c. 3.* B A Y L E *Dict. T. I. art.*

Aaron not. B. G U N D L I N G. *Hist. phil. mor. c. VII. p. 63.* *Acta philos. vol. II. p. 29.* Absurdiora sunt, quæ pro chemica Mosis peritia ab unguento sacro argumentatur D I C K I N S O N U S *Phys. vet. l. c. §. 4. p. 475. seqq.*

fatemur, verum Mofi eam vati divinitus edocto, omnemque legem & constitutionem a summo legislatore accipienti adscribimus, qui nec dux proprie populi, nec legislator proprie dictus dici potest, sed minister potius Dei summi regis, qui peculiari regiminis forma, theocratiam recte appellant viri docti, populum divinum rexit, & salutaribus legibus a Deo ipsi revelatis instruxit. Hæc decebant vatem, qui typus esse debebat maximi prophetæ; hæc conveniebant magnificis, quas Deus gentem Israël ducebat, viis, hæc maximum virum Mosen faciunt, non vero inter philosophos ei locum assignant. Quæ denique pro adstruenda cabbalæ auctoritate a Mose repetenda nugatores recutiti garriunt, uno argumento retunduntur, recentiore multis seculis esse cabbalam Mose. Id quod suo loco cum accurate nobis probandum sit, hic prolixè exponere opus non est: nec multum quoque juvat philosophiæ Mosaicæ assertores, cum ipsi Judæi tradant, immediata Dei revelatione illum cuncta ista accepisse. Ficulneum vero est, quod Sandius urget, ex deperditis scriptis Mosis ad gentes delatas esse doctrinas quasdam: multa enim falsa supponuntur, & sine idoneo argumento asseritur, istas doctrinas naturali rationis luce non innotuisse gentilibus, nec extare in scriptis Mosis hodie extantibus, & pervenisse amissa ista scripta ad Pythagoræ Platonisque notitiam. Sed his somniis refutandis prolixus labor impendi non debet, sua enim mole corruunt.

§. XI. Post Mosis tempora magnos nobis viros, iudices & prophetas Israël memorant sacri commentarii; nec tamen aliud de iis narrant, nisi prudentiam regnandi, artesque quibus populum duræ cervicis refrenaverunt. Vatum vero divina luce collustratorum ratio qualis fuerit, ex ipsis sacris literis discendum quoque est, quas qui sequitur, philosophos exsculpere non potest. Instituerunt quidem scholas, & congregatis ibi discipulis præfederunt, cave tamen philosophorum collegia somnies, & ad nostri temporis ideam antiquissimam Hebraicarum scholarum faciem effingas, quod post delirantes Judæos facit ALTINGIUS, Prophetæ enimerant viri divinarum rerum ex Dei revelatione periti, & de iis ad populum verba facientes, haud raro tamen de futuris quoque vaticinantes: adhibitis vero hymnis & musica rerum divinarum notitiam, sanctosque pectoris motus augebant & excitabant: & ad hæc dona in scholis prophetarum discipuli pie præparabantur. Hæc in sacris oraculis edocemur, quæ collegia philosophica nobis non delineant. Falluntur itaque, qui Josuam artis bellicæ præcepta didicisse, conjiciunt; scholasque prophetarum in urbibus Ki-riath - Jearim & Ramata in Gilead in collegia academica & scholasphi-

Scholæ prophetarum non philosophicæ.

L 3

loso-

e) Conferendus SAM. PUFENDORFIUS de habitu religionis Christianæ ad vitam civilem §. 12. p. 34. seqq. Quæ vero in hanc rem SPENCERUS l. I. de legibus Hebræorum ritualibus affert, examinanda sunt.

f) In histor. academ. Ebræar. quæ in be-

ptade orat. academicarum primo loco extat. p. 281.

g) WITSIUS de prophetis & prophetia l. I. c. I. Miscellan. SS. T. I. p. 2. seqq.

h) BRAUNIUS Selectis S. l. V. ex. I. §. 7.

i) 1 Sam X, 5. XIX, 18. 2 Reg. II. 3. 5.

lofophicas convertunt, & quæ alia sunt Judæorum deliria, quibus sibi imponi passi sunt viri docti, quibus nihil in antiquis magnificum est, nisi ad seculorum nostrorum ideam effectum. Non denegamus quidem Israëlitarum genti eruditionem, cujus laude florentes viros inter eos vixisse Ethanis, Hemanis, Dardæ atque Chalcolis exemplis constat: * sed eruditionis eam conditionem tum fuisse, semper recordandum est, quæ a posteriorum seculorum, Græciæque genio, qui nobis quoque ideam philosophiæ formavit, multum distaret. † Versabatur scilicet eruditio Hebrææ gentis tum in revelationis divinæ explicatione, tum in doctrinæ moralis cultu, quæ ex liquidis divinorum oraculorum fontibus hausta, dicendi genere magnifico, sublimi, emblematico, sententiisque atque παροιμίαις pleno proponebatur: suisque legibus astricta, certum poëseos genus a nostro longe diversum produxit. Ex horum eruditorum numero David fuit, cujus odas sacras recte intuiturus egregium eruditionis Israëliticæ specimen inveniet, frustra tamen quæret philosophum. Recte accuratus harum rerum judex THOMAS BURNETIUS: ^m *Notum est in disciplinis mathematicis aut philosophicis nunquam præcelluisse hanc gentem, neque in cæterarum artium studiis, aut id genus ullo humani ingenii eximio fætu. Unde illud acerbe dictum ab Apollonio, Judæos ἀφυσάτους εἶναι τῶν βαρβάρων καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἰς τὸν λόγον εὐεργετὰ συμβεβηκέναι μοίους. Barbarorum esse ineptissimos, ideoque solos illos nullum inventum vitæ utile peperisse. Quæ autem apud ipsos erant scholæ atque academix pristinæ, non tam ad encyclopædiæ studia, ut solent hodie, formatæ & compositæ erant, quam ad religionis instituta & dona prophetica imbibenda. Nulla enim gens per terrarum orbem, nullus populus tantum abundabat prophetis ac viris cælesti spiritu tactis, quantum Judæi: ut ipsi solo & climati vis aliqua divina inherere videretur.*

Philosophia
Salomonis.

§. XII. Præmittenda hæc fuerunt atque præmonenda, ut de Salomonis regis sapientia tantopere in sacra historia deprædicata, & totius orientis sapientiæ prælata rectius judicium fieri, queat. Hunc enim inter sapientissimos orientis homines primum locum obtinuisse, sacer nobis narrat historicus his verbis: ⁿ *Concessit Deus Salomoni sapientiam, & prudentiam amplam & capacissimum animum, perinde ac arenam, quæ est in litore maris. Ita ut excelleret sapientia Salomonis omnium qui eum antecesserant, sapientiam, simulque omnem sapientiam Ægypti: quin cunctis hominibus sapientior fuit, etiam ipso Ethan Esraitæ, & ipso Heman, & Challol, atque Darda filiis Mahol: fuitque nomen ejus in omnibus gentibus circumquaque celebratum. Loquutus etiam est ter mille parabolas, & carminum ejus fuerunt quinque supra mille. Disservit etiam sapien-*

k) 1 Reg. IV, 31.

l) Conf. BUDDÆUS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 276. seqq. GUNDLINGIUS

Hist. phil. mor. c. VII. p. 78. seq.

m) Archæolog. philos. l. I. c. 7. p. 362.

n) 1 Reg. IV, 29. seqq.

pienter de lignis, a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ progerminat ex pariete; simulque differuit de animantibus, de volucris, de reptilibus atque piscibus. Ita ut venirent, ex cunctis populis auditum sapientiam Salomonis, ex omnibus etiam regibus orbis, ad quos fama sapientiæ ejus pervenerat. Hactenus scriptor facer, qui sapientiæ orientalis magnitudine omnes sui temporis sapientes Salomonem superasse tradit. Quæ sufficiunt ad tuendam populi divini gloriam. Ea vero non contenti Judæorum magistri adeo de Salomonis sapientia ineptiunt, ut Aristotelem sua ex scriniis Salomonis expilasse, affirmare non erubuerint. ^o Et ferri potuisset hoc in populo, apud quem superbia cum ignorantia certat; viros vero doctos recentiorum temporum pari modo in devia defecisse, & si verum fateri velimus, insanivisse, ferri vix potest. Inter Britanos enim, THEOPHILUS GALEUS, ^p vir doctissimus, & antiquæ eruditionis notitia singulari instructus sed infano antiquitatis præjudicio præpeditus ex Salomonis schola putat accepisse Pythagoram & Platonem philosophiam symbolicam, Stoicos Ethicam, Hippocratem medicinam, Aristotelem historiam animalium, Theophrastum plantarum. Omnes vero absurditate vincit, ex Jesuitarum sodalitis JOANNES PINEDA, ^q qui ut in describenda polyhistoria Salomonis est disertissimus, ita Salomonem facit eloquentia admirabilem, in poësi atque musica clarissimum, dialecticum subtilissimum, obscurissimorum ænigmatum propositorem & expositorem acutissimum, pulcherrimarum parabolarum compositorem sapientissimum, historiæ peritissimum, Astronomum summum, cosmographum, geographum, hydrographum & architectum absolutissimum, physiologum profundissimum, naturæ scriptorem & scrutatorem diligentissimum, medicinæ principem, magiæ naturalis scientissimum, civilis doctrinæ consultissimum, æconomiae atque ethicæ præceptorem dexterrimum, theologum naturalem & supernaturalem optimum maximum, professorem sapientiæ publicum. Quæ & alia de academiis & scholis Salomonis philosophicis, quæ auctor affert, ita comparata sunt, ut merito patientia & misericordia lectoris exoranda sit. Qui tamen sodalem invenit, qui vestigia ejus strenue calcaret. ^r Quorum insaniam etsi evitarunt, qui hæc ad tussim & gravedinem movendam quam ad assensum impetrandum aptiora judicaverunt, ipsi tamen ex adducto scripturæ loco magnam naturalis scientiæ cognitionem, & absolutam orientalis eruditionis ideam sibi in Salomone effinxerunt: ^s & astronomiæ, magiæ naturalis, & philosophiæ practicæ summam cognitionem ei tribuerunt: ducem nacti inter veteres Eusebium. ^t

Facile

^o) Dicetur de eo suo loco. Conferatur interim FABRICII Codex pseudepigr. V. T. T. I. p. 1019. seqq.

^p) Phil. gener. §. 8. p. 23. conf. Acta phil. vol. II. p. 33.

^q) De rebus Salomonis libris VIII. Mogunt. 1613. f.

^r) CAR. DE GROBENDONCO. de ortu & progressu spiritus politici vid. Act. philos. vol. II. p. 36.

^s) BUDDEUS Hist. phil. Hebr. §. 14. HORNIIUS Hist. phil. l. II. c. 13. p. 132.

^t) apud ANASTASIUM Quæst. XXXIX. in scriptur.

Facile tamen ex iis, quæ in antecedentibus de Hebræorum sapientia & eruditione diximus, de his omnibus iudicium fieri potest. Seducti scilicet boni viri idea nostri temporis, qua ad universalem eruditionis circulum omnium istarum disciplinarum notitia requiritur, cum legerent, sapientia Salomonem alios omnes suæ ætatis reges superavisse, ad id delapsi sunt, ut crederent, polyhistoris consummatissimi personam exhibuisse Salomonem, inque omnibus istis disciplinis humana forte maiorem eruditionem possedisse, quæ ad encyclopædiam hodie requiruntur. Quod quam absurdum sit, & subvertendæ omni cognitioni veteris historiæ aptum, in limine jam indicavimus, & a turpi hoc præiudicio lectorem præmunivimus. Ut itaque rectius de Salomonis sapientia tantis encomiis celebrata iudicium fieri queat, recte & attente ad verba scriptoris sacri respiciendum est, ne aliena a mente ejus concipientes nobis ipsis fraudi simus. Scilicet sapientia Salomonis comparatur, cum sapientia sui temporis, isque virorum inter principes orientis celeberrimorum antesignanus fuisse, eosque multis parasangis superasse recte asseritur. Quod si hoc ad eruditionis orientalis faciem, qualis ea inter viros principes exculta fuit, referendum est, sponte sua sequitur, decipi magnopere, qui nostræ ætatis scientias orientis populis ignotas Salomoni affingunt, vel encyclopædiam Græcam in Salomonea sapientia invenire sibi videntur. Non itaque metaphysicus, physicus, geographus & quid non? Salomo censendus est, nec inventio earum rerum illi tribuenda, quæ posteriorum temporum felicitati reservatæ longe alios natales acceperunt: quales sunt pyxis nautica^{u)} & circulatio sanguinis,^{*} reliqua etiam inventa anatomica. * Quibus Salomoni tribuendis non sufficit, quadam similitudine verborum nostrorum temporum inventiones in vetustissimo rege adumbratas videre, sed sine hypotheseos studio & præventionem oportet rem ipsam cernere, quod admodum verendum, ut fieri cum probabilitate queat. Longe alia quoque fuit sapientiæ conditio, quam a numine exoravit sibi Salomo, quaque cœlesti munere beatus inter omnes ætatis suæ reges magnosque heroes excelluit, si ipsa sacra oracula consulamus. Illis enim si habenda est, quæ ipsis debetur, fides, sapientia Salomonis in prudentia regnandi, & intellectu divinis radiis collustrato ad justitiam administrandam, populumque ita regendum, ut animo & facultatibus felix floreat & incrementa capiat, constitit, bonique a malo discrimina maximum regem edocuit. Hanc sapientiam a Deo ita exoravit, ut dari sibi peteret^{v)} *cor docile, ut populum judicare possit & discernere inter bonum & malum.* Hæc sapientiæ ratio uti maxime practica fuit, & splendidissimo hoc

u) NIC. FULLERUS *Miscell. S. l. IV. c. 19. p. m. 605.* qui tamen non aliam rationem affert, quam Salomonem omnia naturæ miracula, adeoque & vim & usum magnetis tenuisse, & cum Tyriis communicas-

se. conf. WITSIUS *Misc. S. T. II. ex. XIII. §. 24. ex. XIV. §. 42.*

x) CORN. BONTÉKOE *de vitæ hum. P. II. §. 10.* conf. PASCHIUS *de inventis nov-antiquis c. VI. §. 3. p. 311.*

y) 1 Reg. III, 9. 10. 11.

hoc nomine digna, ita quam maxime tantum regem decuit, qui, ut honos constaret populo Deo dilectissimo, sapientia reliquos reges debebat antecellere. Non itaque sapientia Salomonis omnibus omnino orientis sapientibus præferenda est, sed regio axiomate effulgentibus, vitæ scilicet, non scholæ natis: id quod diserte sacræ paginæ testantur, ^z asserentes, Salomonem sapientia inter reges parem non habuisse. Nec obstat, Salomonem a scriptore sacro diserte dici sapientia superiorem fuisse, omnibus Ægyptiis & Orientis populis. Supra enim jam observatum est, eruditionem Ægyptiorum longe alia facie enituisse, quam eam, quæ a Græcis exculta est & ad Romanos & ab his ad nos transiit, quamque viri docti inconsiderate Salomoni adscribunt. Illorum enim temporum, in rudimentis scientiarum & artium, quas hodie excolimus, versantium eruditione & a parente non indocto innutritum & divino habitu ad insignem ἀκμὴν perductum fuisse Salomonem, recte ex his verbis colligitur, male vero inferitur, excoluisse nostras literas, & philosophiam tenuisse. Quod si eruditionis Salomoneæ conditionem propius inspicere libet, adeundi sunt libri ipsius hodiernum superstites, in quibus & cogitationum ad mores animumque hominis vera sapientia emendandos facientium uberrima seges, & dicendi atque more orientalium figurata oratione fingendi egregium artificium, & eloquentiæ suis legibus adstrictæ exempla pulcherrima deprehenduntur. Adjicimus his ductu sacri codicis ^a felicitatem in struendis & solvendis ænigmatibus, ^b quæ sapientiæ species cum apud veteris orientis principes magno encomio prædicaretur, & non sine ingenii quoque vanitate excoleretur, Salomoni quoque, qui profunditatem & linguæ suæ, & animi humani divina luce edoctus erat, data fuit, & in illa ita excelluit, ut æmulationem vicinarum gentium atque regum excitaret. Dabimus itaque, mores hominum egregie depinxisse, deque vanitate pariter atque felicitate hominum sapienter differuisse; non negabimus, regias disciplinas ad miraculum edoctum omnes suæ ætatis reges antecelluisse: nihil tamen hoc omne ad seculorum posteriorum ideam eruditionis Salomoni affingendam facit, nec mutabitur Salomo in philosophum: præcipue cum non sola rationis luce, sed præcipue extraordinario divino lumine collustratus ad hoc sapientiæ culmen evaserit. Et tenendum id quoque de scientiis mathematicis, quæ Salomoni non alia ratione adscribi possunt, quam illorum temporum conditio permittit, quibus in infantia adhuc eas fuisse, scientiarum mathematicarum historiam non ignorantibus constat. Unde frustra esse lateremque lavare merito judicandi sunt, qui a templo Salomoneo omnis architecturæ civilis perfectionem & elegan-

^z) 2 Paralip. I, 11. 12. conf. GLASSIUS Philol. S. p. 1226. edit. recent.

^a) 2 Paralip. IX, 1. mira hic narrant Judæi, vid. LIGHTFOOT. Opp. T. II. p. 527. & quæ refert GLYCAS Annal. p. 183. apud FABRICIUM Cod. Pseudep. T. II. p. 1031.

Hist. phil. Tom. I.

^b) Hiramum Tyri regem ita quoque a Salomone tentatum ænigmatibus & mulctatum pecunia, cum solvere non posset, narrat JOSEPHUS Antiq. Jud. l. VIII. c. 2. p. 267. contra Appion. l. I. p. 1042. conf. HIERONYMUS ad Magnum oratorem.

elegantiam fluxisse sibi persuadent. ^c Qui dum inevitabiles nodos in explicandis sacri textus delineationibus obvios secant magis, quam solvunt, quam feliciter Augusti ævi ars architectonica ad Salomonis seculum referatur, fatis produnt. Maxime tamen ad ornandam de Salomone fabulam facere viris doctis, qui hæc tuentur, videntur, dissertationes Salomoni de omnibus rebus naturalibus adscriptæ. Nam ea, quæ scriptor sacer refert, differuisse eum de omnibus arboribus, plantis herbisque, Judæi Salomonis ævo recentiores, & Græcorum philosophandi methodo innutriti, ^d de dissertationibus physicis intellexerunt, unde non JOSEPHUS ^e tantum Salomonem de natura rerum omnium philosophatum fuisse scriptum reliquit, sed & auctor libri sapientiæ, ^f Græcæ quæ apud Ægyptios florebat, philosophiæ alumnus; multis verborum phaleris in hunc sensum depinxit: *Etenim veram τῶν ὄντων scientiam ipse mihi dedit, qua mundi constitutionem & vim elementorum, initium finem & medium temporum, solstitiorumque vicissitudines, tum permutationes tempestatum, atque annorum circulos & stellarum dispositiones, ac naturas animalium, bestiarum affectus, ventorum impetus, ratiocinationes hominum, plantarum differentias, radicum virtutes intelligerem.* Quibus verbis ut philosophiæ Græcæ Alexandriae excultæ gnarus facile perspiciet, Hebræum regem ad Græcanicæ philosophiæ effigiem adumbrari, ^g ita, quo potissimum ex fonte illa persuasio de Salomonis sapientia Græcæ philosophiæ adeo conformi orta sit, luculenter docet. Male tamen hæc omnia ad ejusmodi dissertationes phyficas referri, eruditionis Salomoneæ ratio facile evincit. Quæ cum figurato & emblematico dicendi genere quam maxime Orientis more enituerit, quid aliud de ea scriptor sacer dicere intendit, quam ab omni plantarum genere similitudinem duxisse, & metaphoris elegantissimis omnem rerum naturalium pulchritudinem argumentis moralibus applicantibus differuisse? Cujus ut nobile exemplum est Canticum canticorum, insigni specimine eruditionem Salomoneam adumbrans, ita recte intellexit SIRACIDES, qui eleganter & apposite de Salomone: *Quam sapiens* in

^c) VILLALPANDUS l. II. Isagog. in Ezech. c. 13. LEONH. CHR. STURMIUS *Sciagraphia templi Hierosolym.* Lips. 1694. 4. cel. J. JAC. SCHEUCHZERUS *Physic. S. T. II. p. 50. seqq.*

^d) Notabilem locum R. SCHEMTOBH BEN JOSEPH affert JO. BUXTORFIUS *ad librum Cosri P. I. p. 32.* qui legendus est. Patet enim inde factus Judaicus, qui fabulæ de philosophia Hebræorum parens fuit. Putat insulsus Judæus Apella, auditores Salomonis ejus dissertationes & libros in suas linguas convertisse, indeque omnem sapientiam ad gentes dimanavisse. Scripsisse vero libros phyficos inju-

ria temporum deperditos: conf. cel. WOLF. *Bibl. Hebr. T. I. p. 1050.* Et ex confectis his libris physicis supposititii illi foetus orti sunt, qui magiæ secreta Salomoni tribuunt; de quibus præter WOLFIIUM & SGAMBATUM videndus FABRICIUS *Cod. pseudepigr. V. T. p. 1050. seqq.*

^e) *Antiquit. Judaic. l. VIII. c. 2.*

^f) c. VII, 17. *seqq.*

^g) Demonstravimus id in diff. *de vestigiis philosophiæ Alexandrinæ in libro sapientiæ, quæ inserta est Miscell. Berolin. T. VI.*

^h) Cap. XLVII, 16. 17. 18. Recte & hoc observatum AUCTORI *Hist. crit. philosophiæ T. I. c. V. §. 6. p. 191. seqq.*

in juventute tua factus es, qui fluminis instar repletus fuisti intelligentia. Animus tuus terram omnem operuit, & allegoriis ænigmaticis implevit. Nomen tuum procul permanavit in insulas, paceque tua fuisti gratosus. Te miratæ sunt regiones propter carmina & proverbia simul & allegorias & interpretationes. Quæ descriptio omnino eruditionem Salomoneam exhaurit, philosophiæ vero Salomoneæ architectis aperte contradicit: nec dogmaticum fuisse philosophum maximum regem patitur. Alia vero via eaque prorsus contraria Salomonem non inter philosophos quidem dogmaticos, scepticos tamen retulit doctissimus JACOBUS FRIDERICUS REIMMANNUS, ⁱ aliis indignantibus, ^k & nescio quam labem sapientissimo regi aspergi querentibus, quæ tamen a se amoliri conatus est vir clarissimus. ^l Putat scilicet, Salomonem in depingenda gravissimo sermonis genere vanitate id potissimum voluisse, ut nihil in rebus humanis certum stabileque, & scientiæ veræ generandæ indeque solidæ felicitati parandæ inveniri aptum demonstraret, ut ita mens ad unam veram solidamque, quæ in Deo residet, felicitatem evehatur. Quæ ratiocinandi ratio in se quidem diversissima est a scepticismo Græciæ, nec adeo impia, qualem viri docti extimuerunt, vehementer tamen veremur, ut menti Salomonis scopoque dissertationis exasse respondeat. Si enim tota Ecclesiastis connexio & συνάφεια consideretur, patebit non de incertitudine cognitionis intellectus humani, sed de vanitate voluntatis humanæ sermonem sapientissimo regi esse, idque demonstrare, omnia, quæ in mundo sunt, etsi magnifica & decipiendis humanis desideriis apta, vana esse & inania, & ita cito peritura, ut infinitum voluntatis humanæ desiderium æterno bono sine fine fruendi explere, & animum tranquillum reddere nequeant. Semper enim tales adjici circumstantias quæ mentem excruciant. Inde ad summum bonum potiundum & diligendum adjiciendum animum, & ita hujus vitæ rebus fruendum, ne tranquillitas animi turbetur. Quæ ut totum libri Ecclesiastis argumentum exhauriunt, ita qua ratione scepticismi nomen proprie mereantur, non liquet, in verbo tamen pugnam esse facile largimur. ^m

* Vix elegantius exemplum allegoricæ methodi, qua per totum fere orientem eruditi usi sunt, quaque Salomonem excelluisse demonstravimus, occurrit, quam quod pulcherrimam senectutis descriptionem Eccles. XII, 2. exhibet, & illustre specimen est sapientiæ Salomoneæ qua omnes sui temporis sapientes superavit. Ait enim: *Memento creatoris tui, in diebus*
M 2 *juven-*

ⁱ) Obs. Halens. Tom. VIII. obs. 13. §. 7. p. 339.

^k) J. C. BOECKMANN. duabus dissert. Wit. 1710. R. H. ROLLIIUS diss. Salomo non Scepticus. FABRICIUS Cod. pseudepigr. V. T. T. II. p. 1059. & Syll. Scr. de V. R. C. c. XXXIII. p. 483. ARN.

W E S E N F E L D T. I. Ex. subsecif. T. I. sect. 1. 2. T. II. sect. 2. J. FR. BUDDIUS thes. de atheismo c. I. §. 5. p. 12.

^l) In Historia atheismi c. II. p. 33. & in Catalogo critico Bibl. Reimann. p. 620.

^m) vid. FABRICIUS l. c. Acta philos. vol. II. p. 50.

juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Antequam tenebrescant sol & lumen, & luna & stellæ, & revertantur nubes post pluviam. Commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero & tenebrescent videntes per foramina. Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris & obsurdescent omnes filiæ carminis: Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funiculus argenteus & recurrat vitta aurea, & centeratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam. Sunt vero in hac elegantissima fenestutis humanæ pictura multa, quæ mediocri attentione facile possunt intelligi, sol & lumen enim rationis lucem internam, lunam & stellæ sensus externos, nubes post pluviam catarrhales affectus subinde apud fenestras redeunt, custodes domus artus, brachia & crura, molentes in minuto numero dentes fenestris paucissimos, fores in platea clausas oris impotentiam, obsurdescentes filias carminis aures difficiliore, amygdali florem canitiem significare, aperta fere similitudinis ratio comprobatur. Sunt vero & alia in hac pictura, quæ interpretum, præcipue eorum, qui ex arte anatomica lucem conciliare conantes, medicam physicamque peritiam attulerunt ingenia exercent, cum dubii hæreant, quam ratione hoc ænigma feliciter solvant. In quo negotium sibi facessiverunt præter interpretes ad h. l. peculiaribus dissertationibus ex theologis eruditissimus WITSIUS *Misc. SS. T. II. exerc. 6. p. 164. seqq.* & SAL. HOTTINGERUS in *Biographia physico-sacra*, seu *diff. de vita, hujus natura, essentia, intervallis seu ætatibus, cum primis de incommodis senii* Tig. 1706. ex medicis vero celeberrimus WEDELIUS *dissert. med. phil. dec. III. exerc. III. de morbis senum Salomoneis*, & doctissimus vir, OTTO PHILIPPUS PRAUNIUS, Poliatæ Campidonensis, ex cujus dissertatione eleganti *msc. qua physico-anatomica analysis cap. XII. Ecclesiasticis sistitur, vivaque senii mortisque imago delineatur, & inventis novis anatomicis illustratur*, potiora excerptis & suis additis exposuit in *Physica S. T. II. p. 1046. seqq.* celeberrimus J. JAC. SCHEUCHZERUS. Quorum cogitata & diversas vias, quas ad accendendam obscuro ænigmati lucem, iniverunt referre, a scopo nostro nimis alienum est. Illud vero omnino monendum e re nostra est, viros doctissimos, qui non exiguam ingenii & eruditionis præstantiam in hoc argumento demonstrant, recentiora inventa anatomica, quæ canæ antiquitati ignota, nostris demum temporibus detecta esse, non negant, Salomoni solæ allegoriæ beneficio fretos tribuere, & ad nostræ ita ætatis ideam vetustissima illa tempora exigere, unico hoc præjudicio ductos: nota fuisse Salomoni omnia naturæ arcana, & inventa etiam recentiora, etsi difficultates ipsi sentiant sæpe insuperabiles. Inde per vittam auream, sive aureum liquorem, mox cere-

cerebrum, mox vesiculam biliariam, in ictero colore aureo per totum corpus bilem diffundentem; mox vitalem liquorem sanguineam massam, vinculis suis a corpore se sensim solventem: per hydriam ad fontem fractam mox hepatem, mox atrophiam ex lymphæ defectu oriundam, mox ventriculum suo tono destitutum, mox cor ex cisterna chyli sanguinem hauriens; per rotam puteo impositam circulationem sanguinis, vel renes quoque, ductus urinarios & vesicam; per funiculum argenteum, ductum thoracicum chyli ferum ab inventore Pecquetianum dictum, intelligunt. Erudite quidem & speciose, sed ut verum dicamus, sine ratione admodum probabili. Unde enim evincemus, Salomoni regi ista anatomica inventa ita fuisse nota, ut tam apposite ad recentissimarum observationum mentem alluderet? Sensit hanc difficultatem experientissimus PRAUNIUS, eamque tollere hunc in modum conatus est: Regem sapientissimum cœlitus omnem rerum naturam edoctum potuisse per sacrificia quotidie & magno numero mactari solita sibi comparare œconomiae animalis notitiam, & Levitas ipsos, dum celeri manu operationes suas, alter pontifici sanguinem altari aspergendum afferendo, alter exercitata manu abdomen secando absolvebant, dictarum partium usum & structuram detegere, certe deglubendo toties ab intestinis & reticulo adipem, motum illorum peristalticum cordis, immo & cursum chyli ad receptaculum, & per ductum ipsum thoracicum observare. Quæ adducta ratio, an nodum solvat, expendant, qui cogitare non recusant: physicam Salomonis cognitionem cœlitus natam, ex male intellecto loco chronici sacri ortam, nullum habere fundamentum; ad sacrificia a sacerdotibus & Levitis peragenda regem non admissum, tamque operosam & festinam in tot pecudibus mactandis, loco incommodo & alieno, sacerdotum manum fuisse, ut de curiosa partium internarum structura detegenda, quæ tot virorum oculatissimorum iterata tentamina toties frustrata est, donec eam successiva diligentia & patientia detegerent, curiosi esse nequiverint: Nec probabile esse, ejusmodi inventa tot seculorum usu a sacerdotibus corroborata ita potuisse excidere hominum memoriæ, ut nullum eorum vestigium hodie superfit. Sensit difficultates has acutissimus SCHEUCHZERUS, iisque victus prudentissime pronuntiavit: Nolle se contentioni ferram reciprocare cum illis, qui prætendunt, Salomonem non adeo peritum fuisse anatomicum, cui cognitæ fuerint partes maxime reconditæ seculo elapso in lucem protractæ: comparasse in genere corpus hominis vivens & agonizans cum puteo, qui tamdiu sit usui, quamdiu rota integra est & mobilis, hydria non rimosa, funes fortes, machinæ omnes ad hanc structuram pertinentes partes bene coordinatæ, suis functionibus peragendis aptæ, sed inutilis rota confracta, cado hiulco, fune disrupto. Quæ egregie & ex vero dicta esse, inde confirmamur, quia in allegoriis explicandis omnes circumstantiæ nimis premendæ non sunt, sed ad scopum tantum metaphoræ respiciendum est: qui cum esset Salomoni, senii incommoda & morbos describere, sufficiebat sapientissimo regi partium visibi-

lium, saltem notissimarum machinæ humanæ defectus allegorico sermonis genere denotare, respectu non habito ad internam & reconditam illam humani corporis dispositionem, quæ nudius tertius demum cultri anatomici beneficio detecta est. Id quod sine anatomicorum mysteriorum cognitione fieri potuit. Quæ ut prolixius explicare nobile exemplum philosophiæ Salomoni frustra assertæ afferendum postulavit; ita quam cautos nos esse oporteat, ne nostri temporis eruditionem vetustissimo ævo tribuamus, luculenter docent.

*Philosophia
Danielis.*

§. XIII. Post Salomonem inter sapientes Israëlitis, qui philosophis accenseri solent, numeratur Daniel, quem liber ejus nomine insignitus refert, ⁿ inter eos fuisse, quos rex Babylonis jussit magistrum palatii ex sanguine regio ortos sibi eligere pueros omni vitio carentes, & formosos, & intelligentes in omni sapientia, & peritos scientiarum & tenentes artium principia, quique facultatem haberent in palatio regio ministrandi, docti linguam Chaldæorum. Cum enim quatuor electi essent, inter quos Daniel principatum duxit, contulit eis Deus facultatem cognoscendi, & intelligentiam in omni literatura, & sapientiam: Danieli præterea vim exponendi visum & somnia: sic ut non invenirentur inter omnes eis pares, & reperiret eos rex decuplo excellentiores omnibus magis & sopheris, qui fuerunt in toto ejus regno. Ex hoc sacræ historiæ testimonio, magnam quatuor viris istis & imprimis Danieli fuisse eruditionem, & institutos non tantum fuisse, sed & profecisse egregie in omni disciplinarum Chaldaicarum studio recte conficitur. Quoniam vero Chaldæorum eruditionem, ad nostrorum temporum modulum exigunt, professorem philosophiæ, omnibus naturæ artisque mysteriis ad miraculum excultum ex Daniele exsculpunt viri docti ^o & vetus illud de sapientia Hebræorum præjudicium etiam in magni hujus viri historiam intrudunt. Ut vero & in hujus sapientis historia inoffenso pede incedamus, ea, quæ nobis sacer codex de eo narrat, probe tenenda, & ad ejus temporis rationes exigenda sunt. Hoc vero certissimo duce facem præferente, certum est, Danielelem inter illos sanctos viros fuisse, qui peculiari immediatæ revelationis beneficio magnum sapientiæ cœlestis habitum & futurorum quoque cognitionem acceperunt: quo nomine inter prophetas omnino referendus est, etsi liber ejus, historiæ magis quam vaticinii formam referens inter hagiographa à veteribus Judæis relatus sit; qui dum ideo Danielelem ex numero sacrorum vatum excludunt, more suo pueriliter nugantur. ^p Porro, prudentia politica

ⁿ) c. I. 4. 17. 18. 19.

^o) HORNIIUS *Hist. phil. l. V. c. 20. q. 264. s.* qui scholas ab eo institutas philosophiæ docendæ causa asserit.

^p) Vid. WITSIIUS *de prophetis l. I. c. 19. §. 18. sq. T. I. Misc. SS. p. 248.* HUETIUS *Demonstr. Ev. Prop. IV. p. m. 278. seqq.*

H. PRIDEAUX *Hist. V. T. & Jud. T. I. l. III. p. 164.* & quos nominat GERIUS *proleg. ad Com. in Daniel.* Ipse vero Salvator prophetam nominat *Matth. XXIV, 15.* & JOSEPHUS *Antiq. Jud. l. X. c. 12.* unde patet, eo tempore de hac re non esse dubitatum.

litica in magno Babylonii regis regno non habuisse parem, & ob hanc causam regio consilio præfectum fuisse, quod ita consiliis instruxit, & per longum temporis spatium rexit, ut maxima inde nominis ejus inter Chaldæos atque Medos esset existimatio, magnaque ille apud reges Darium atque Cyrum gratia effloresceret. Addendum & hoc, Daniele prudentia & intelligentia inanes Chaldæorum magorum & aruspicum artes superasse: Cum enim divina virtute interpretandi somnia & revelandi futura polleret, quam nugatores Chaldæi & astrologi affectabant quidem & jactabant, neque tamen possidebant, mirum non est, reges ipsos de infinitis parasangis superante doctrinam Chaldæorum eruditione Danielis fuisse convictos. Nec dubium est, cum ad disciplinam regni attemperaretur ingenium ejus a magistro palatii, legisse & intellexisse libros Chaldæorum & magorum, omnemque eruditionis Chaldaicæ literaturam tenuisse. Nihil enim horum est, quod non sacris paginis & circumstantiis Danielis ex asse conveniat.^q Nec magnopere repugnabimus, architectonices peritum fuisse Daniele, eo scilicet gradu, quo tum temporis effloruit; neque enim hoc ab ejus charactere & officio quod gessit, magnopere abhorret, etsi JOSEPHO,^r in his, quæ gentis suæ gloriam augent, nimis suspecto, non facile fides adhibenda, qui narrat, egregium atque nobile palatium Daniele in arce Susan (vel quod editi codices referunt, Ecbatanæ Medorum,) extruisse. Referendus itaque Daniel inter divinos vates, inter consiliarios prudentia ad miraculum instructos, inter eruditos orientis principes: nihil hoc omne ad philosophiam viri maximi exsculpendam facit, quæ ex his omnibus non potest probari, nisi frustra supponas, eruditionem illius temporis nostro ævo fuisse similem. Longe aliam enim sapientiæ Chaldaicæ tum fuisse faciem, suo loco videbimus. Nec si eam quoque vere philosophicam supponeremus, tribui ea posset Danieli, quoniam ad regias disciplinas, ministerio regis inservituras manifeste ejus institutio restringitur; & ob eam causam rex ipse Daniele & socios examinavisse traditur:^s cetera vero respiciunt ad supernaturalem vaticinandi & somniorum interpretandorum scientiam, qua longissime hariolos & astrologos Daniel superavit. Quæ si probe teneamus, facile judicabimus, quam incerto fundamento & inani nitantur, qui ita de Danielis eruditione differunt, ut nostri ævi encyclopædiam ei tribuant: id quod LIBANUS fecit, qui sapientiam c. I. v. 4. memoratam refert ad philosophiam naturalem, scientiam ad philosophiam rationalem, grammaticam, rhetoricam, logicam; disciplinam ad philosophiam moralem; quem HECTOR PINTUS & CORNELIUS ALAPIDE^t fecuti sunt, Aristotelicum disciplinarum philosophicarum circulum Danieli tribuentes. Provide magis ac probabiliter magnus GROTIUS,^u cui sapientia est lex Moïsis, scientia monita de moribus re familiari

q) Conf. BUDDEUS *Hist. phil. Ebr.*
 §. 15. H. E. V. T. T. II. Per. II. sect. 5. p.
 825. seqq.

r) l. c. PRIDEAUX l. c.

s) c. I, 17.

t) ad h. l. conf. GEIER. *Comm. ad*
 h. l.

u) ad h. l.

miliari & civili, disciplina artes metiendi, numerandi & historiæ cognitio. Hæ enim uti regiæ disciplinæ sunt, quæ ad magnum in civili prudentia virum requiruntur, ita inter Chaldæos tum temporis effloruerunt; etsi hoc quoque ex istis verbis probari nequeat, quæ, recte monentibus interpretibus,^w nil nisi eruditionis omnimodam copiam indicant.

*Philosophia
Hebræorum
expirans.*

§. XIV. Ita Hebrææ gentis sapientes ab ipsis ejus originibus ad illud usque tempus consideravimus, quo nomen cum captivitate Babylonica extinctum est. Duro enim servitutis jugo pressa Hebræa natio, cum a regibus Assyriæ per colonias varie dispergeretur, nunquam in pristinam formam coaluit. Una enim Judæ tribus, cum parte Ephraimitarum ex septuaginta annorum exilio redux, reliquos, qui Israëlítico sanguine creti ex terris peregrinis ad avitas sedes redierunt, ita junctos sibi habuit, ut uno Judæorum nomine tota postea natio, cujus pars olim hoc tantum nomine insignis erat, comprehenderetur. Et mutata quoque cum reditu populi ingenii morumque atque literarum facies: etsi enim non deerant viri sancti divinoque lumine collustrati, qui diviniore literas, genti huic concreditas propagarent, mature tamen prophetiæ lumen desiit, studiumque patriæ legis corruptum, & alia prorsus facies avitæ sapientiæ plane dissimilis introducta est. Quæ ut ab antiquissimis temporibus, quibus philosophia barbarica comprehendere solet, remotiora sunt, ita melius suo loco, ubi de philosophia Judæorum ex instituto agetur, dicentur. Est tamen vir sapiens, ad barbaros omnino referendus, qui cum plerorumque opinione sanguini Hebræo ortum debuerit, inter Hebræos philosophos plerumque referri solet.

*Philosophia
Jobi asserta.*

§. XV. Est is Jobus, cujus historia peculiari scripto consignata & in divinis pandectis nobis conservata est. Quemadmodum vero incertissimæ sunt viri sancti origines, & subobscura tota ejus historia,^x ita & libri ejus natales certiori historiæ luce non collustrantur. Alii enim^y Hebrææ gentis propaginem, & ex primis Abrahami nepotibus fuisse contendunt, alii inter Arabes locum ei faciunt; aliis ante diluvii ætatem vixisse placet, alii ad Babylonicæ captivitatis tempora rejiciunt: fuerunt etiam, qui Jobum unquam extitisse negarent,^z totumque libellum parabolam esse, ad exponenda patientiæ inter adversitates exercendæ, & tentationum superandarum præcepta sapienter a quodam revelatione divina gaudente viro pio conscriptam assererent. Quæ ut definire & lites has componere nostrum non est, ita hoc unum certum de Jobo existimamus, incerta & obscu-

^w) MALDONATUS, SANCTIUS
GEIERUS *ad Dan. I, 4.* BUDDÆUS
H. E. V. T. T. II. p. 866.

^x) Fatente ipso cel. FR. SPANHE-
MIO in *idea H. E. V. T. p. 41.* quo tamen
nemo diligentior fuit & felicius in accenden-
da Jobi historiæ luce, edita *historia Jobi ele-*

gantissima Lugd. Bat. 1672.

^y) Vid. quæ assert SPANHEMIUS
Hist. Jobi c. V. seqq.

^z) MANTUANUS *de patientia l. II.*
c. 14. p. m. 74. Opp. ed. Antw. cel. H. VON
DER HARD pec. programme hanc opi-
nionem asseruit.

obscura esse omnia. Et hæc quoque præcipue causa est, quæ cautos libri sapientissimi lectores inducere debuisset, ut, ignari rerum Jobi, in exponendis iis a conjecturis abstinere, & ea tantum traderent, quæ literis consignata tempus nobis non invidit. In alia vero omnia abeunt viri docti, & præcipue Jobum inter philosophos barbaros primi nominis reponunt. Varias vero hujus asserti rationes afferri videas. Qui enim generali ratione virum sanctum philosophorum choris immiscent, hoc potissimum argumento utuntur, quod is inter Arabes principem locum fuerit tuitus, magnumque nomen adeptus sit. ^a Supponunt enim viri docti, qui ea asserunt, inter vetustissimos Arabas viguisse eximiam philosophiæ culturam. Alii ad historiam de eo conscriptam provocant, in qua specimina non tantum philosophiæ deprehendunt plurima, sed & testimonia haud vulgaria: putant enim, ei non tantum sapientiam philosophicam tribui, sed scholas quoque philosophicas, quas primus aperuerit. ^b Inde encomia ei tributa, insignis philosophiæ doctoris, cui neque antiquior, neque doctior, neque sublimior ex tota antiquitate opponi potest: ^c philosophi profundi ac acuti, & quæ aliæ laudes sunt, quibus mactatus fuit. Inde dictum scriptumque de philosophia Jobi; inde commentariis ejus lux accensa philosophica. ^d Æquum itaque est, ut rationes quoque audiamus, quibus Jobum inter philosophos referendum esse statuunt viri eruditi. Hic vero dialectica primas tenet. Ejus enim ita peritum Jobum fuisse contendunt, ut non tantum artificiali disputandi methodo cognatos erudiverit; sed cum his postea quoque in arenam descendantibus felicissimis & doctissimis congressibus conflixerit; cumque perpetuis paralogismis luserint, eos egregie convicerit. Amicos fuisse oppositores, ipsum autem respondentem. Quod disputandi genus Jobum reperisse, AMBROSIO ^e jam placuit, immo, HIERONYMO ^f iudice, omnes leges dialecticæ Jobus propositione, assumptione, conclusione determinat, quin & rationem solvendi vitiosa argumenta ostendit. Quæ opinio tanta est, tamque certa apud CASSIODORUM, ut hanc potissimum dialecticæ artis originem magna fiducia profanis contemtoribus opponat. Ait enim: ^g *Ubi sunt, qui dicunt artem dialecticam a scripturis sanctissimis initium non cepisse? singula in Jobo plena sunt ænigmatibus, propositionibus, & questionibus sacris.* Hos ex recentioribus plurimi secuti sunt, inter quos RAPH. VOLATERRANUS ^h quatuor disputandi genera in Jobi libro detexisse sibi visus

a) SPANHEMIUS *l. c. c. IV. §. 16. p. 124.* Illustris LUDEWIGIUS *diff. de phil. rat. inter Arabes & Turcas §. V. p. 14.*

b) HORNIUS *Hist. philos. l. V. c. 9. p. 284. seq.*

c) Ibid. TH. GALEUS *Phil. gen. l. I. c. I. §. 9. p. 23.*

Hist. phil. Tom. I.

d) B. MAJUS *diff. de philos. Jobi disp. Sel. T. I. n. 9. conf. SERPILII personalia Jobi P. VII. Pers. Scr. biblic. p. 381. seqq.*

e) *de officiis l. I. c. 12.*

f) *ad Paulin.*

g) *Divin. Lect. c. VI. p. m. 452.*

h) *Anthropolog. l. X. p. 370.*

vifus est dialecticum, quod ex probabilibus procedit, sophisticum ex apparentibus; tentativum, multis quæstionibus & interrogationibus constans, & demonstrativum, quod veritatem, quæstionem definiendo, demonstrat. Alios, ne nimii simus, tacemus. Nec dialecticum solum, verum etiam physicum consummatum fuisse, libri Jobi, si viros eruditissimos audis, testatur argumentum. Quod magni VERULAMII verbis ^k potissimum enarrare placet, quia is non tantum omnia concinne breviterque complexus est, sed & magna merito viri de philosophia naturali immortaliter meriti est auctoritas. Ita vero: *Si quis eximium illum Jobi librum diligenter evoluerit, plenum eum & tanquam gravidum naturalis philosophiæ mysteriis deprehendet. Exempli gratia, circa cosmographiam & rotunditatem terræ, illo loco: qui extendit aquilonem supervacuum, & appendit terram super nihilum. Ubi pensilis terra, polus arcticus, & cæli convexitas in extimis, haud obscure insinuantur. Rursus circa astronomiam & asterismos, illis verbis: Spiritus ejus ornavit cælos, & obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus. Et alio loco: nunquid conjungere valebis micantes stellas plejadas, aut gyrum arcturi poteris dissipare? ubi immota configuratio stellarum fixarum paribus intervallis semper inter se distantium, elegantissime describitur. Idem alio loco, qui facit arcturum, & oriona, & hyadas, & interiora austri. Ubi iterum innuit depressionem antarctici poli, eamque designat nomine interiorum austri, quia australes stellæ nostro hemisphærio non cernuntur. Circa generationem animalium: Annon sicut lac mulsisti me, & sicut caseum coagulasti me. Circa rem metallicam, habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur, & lapis solutus calore in æs vertitur.* Haftenus Verulamius. Poteramus hæc insigniter augere, & loca plurima libri Jobiani indicare, in quibus luculenta physicarum rerum cognitionis vestigia sibi deprehendisse videntur naturæ scrutatores diligentes: sed instituti ratio obstat; dabit tamen qui hæc accuratius nosse, & elegantissima rerum naturalium eruditione illustrata legere cupit, diligentissimus naturæ interpres JO. JACOBUS SCHEUCHZERUS multa egregia. Ille enim peculiari libro vernacula edito, *Jobi physicam sacram* ita enarravit, & quæ ad hanc philosophiæ partem in isto libro respicere sibi videbantur, adductis recentissimis ἐνθήμασιν copiose atque docte exposuit, ut probaret Jobi librum recte nuncupari scholam physicam, immo theologiæ naturalis compendium. Quæ postea omnia fere splendidissimo *physicæ sacræ* operi ^m inseruit, & elegantissimis schematibus æri incisus illustravit. Physicæ scientiæ quoque aliqui chiromantiam adjiciunt, ejusque patronum Jobum fuisse contendunt. ⁿ Tandem scepticæ phi-

i) Vid. HORNIIUS l.c. p. 284. STANLEYVS Hist. phil. orient. l. III. c. 2. p. 1171. ed Olearii.

k) de augm. scient. l. I. p. m. 59. T. I. opp.

l) Hiobs Natur. Lehre Tigur. 1721.

m) T. II. p. 656. seqq.

n) Vid. HORNIIUS l.c. p. 285.

philosophandi rationis quoque Jobum esse affeclam omnium antiquissimum nonnullis visum est, ° quippe qui vexatissimum problema: an & quare Deus viris bonis aliquid mali evenire patiatur, disputatione publica discusserit: nec posse dici aliquid magis scepticum, quam cum ait: ° *Sapientiam & scientiam non reperiri in terra viventium, eamque occultam esse ab oculis viventium &c.*

§. XVI. Etsi vero omnia hæc satis speciose dicuntur, & ornantur quoque haud proletaria eruditionis specie, assensum quoque scriptorum nobilissimorum nacta sunt: attamen, si ad regulas illas criticas, quibus providum cautumque historiæ philosophicæ cultorem supra munivimus, attendatur, comparata sunt, ut assensum iis dare, Jobumque philosophorum vetustissimorum numero addere, immo principem facere, a nobis impetrare non queamus. Quæ ut veritatis historicæ studio, & antiquitatis præjudicium ejuranti probemus, præmonendum est: incertum esse, an Jobus ipse hunc librum conscripserit, nec ne? nolumus quidem hic referre argumenta, quibus viri acuti ° demonstrare satagunt, serius multo, quam ipse Jobus vixit, librum hunc exaratum esse, & conscriptum ab aliquo, qui commentarios aliquos a Jobi amicis editos ad manus habuit: quem tamen virum Θεόπνευστον fuisse nemo dubitat, qui sacrum canonem admittit; sive is Moses, sive Salomo sive alius fuit, quorum prius H U E T I U S, ° postea H A R D U I N U S ° defendit, incertum & improbabile utrumque est: illud tamen notari & expendi meretur, esse locutiones aliquas & circumstantias quoque, quæ recentius tempus sapiunt, quam quod viri docti Jobo constituunt: inter quas nomina quoque ista, quæ stellarum configurationibus imponuntur, non inepte retuleris. Hæc si jungantur incertitudini & obscuritati, quæ in tota historia Jobi explicanda se exhibet, mirandum est, viros nec obefæ naris, nec antiquissimorum temporum ignaros tam confiderenter potuisse de philosophia Jobi definire, & recentiorum temporum inventa, viro divino sine hæsitantia adscribere, levissimis quibusdam probabilitatis vestigiis ductos, & illis locis persuasos, in quibus libri scriptor, veteri historia, quam quidem negari non posse putamus, ad consignandum divino ductu librum optimum, usus, se ad temporis sui eruditionem attemperavit. Et hinc potissimam rationem desumendam esse censemus, cur ad astronomica quædam atque physica auctor digitum intendat, quæ ista ætate, qua Jobus vixisse his viris doctis, ex quorum ὑποθέσει jam disputamus, videtur, ista quidem ratione modoque incognita fuere. ° Deinde quam obscurus difficilisque liber sit, quasque tenebras Arabicæ linguæ vestigia, & dictio poëtica in hoc libro passim obvia interpretibus objiciant, sacrarum

Jobi philosophia negata.

N 2

lin-

o) Ven. J. FR. REIMMANNUS *Obs.* B U D D E U S *Hist. phil. Ebr. §. 10.*
Hal. Lat. T. VIII. obs. XIII. §. 3. p. 332. r) *Demonstr. Evang. Prop. IV. p. m. 226.*
p) c. XXVIII, 12. 13. s) *In Chronolog. V. T. p. 533. conf. S E R-*
q) W I T S I U S *Miscell. S. l. I. c. 16.* P I L I U S *l. c. c. 1. & c. 7.*
§. 28. p. 176. S P A N H E M I U S *l. c. c. 16.* t) *Conf. Acta philos. vol. II. p. 54.*

linguarum peritis abunde notum est; unde, quando viri docti recentioris philosophiæ placita in eo invenire contendunt, prius attendendum illis est, ea, quæ ibi se videre credunt, revera ita indicata esse, ut dubium nullum sit, non aliud intendisse & significavisse scriptorem sacrum. " Immo & hoc præmonendum, scopum viri Θεοπνεύστου, quisquis etiam librum conscripfit, minime fuisse, ut philosophiæ vel rationalis vel naturalis mysteria panderet, sed ut nobilissimo argumento, difficillimum problema, cur & quomodo bonis viris mala accidant, illustraret, & vias divinæ sapientiæ intentandis, purgandis & erigendis piorum animis exponeret. * Cui fini consequendo cum argumenta a natura petita adhibenda essent, quid quæso opus erat scriptori sacro ad arcana ista naturæ obscurissima respicere, vel philosophiæ quoque rationalis specimina dialogistica methodo tradere? His præmissis ad ea quæ pro philosophia Jobi afferenda viri eruditi afferunt, facile responderi potest. Quod enim a loco, ubi habitavit Jobus, defumitur argumentum, ficulneum prorsus est. Nam non incertissimum tantum est, an Uz illa, qua habitavit Jobus, Arabiæ regio sit? sed & ipsorum Arabum testimonio y constat, gentem hanc ante Islamismum, Muhamedisque tempora severioribus disciplinis caruisse, ut suo loco ex instituto demonstrabitur: committuntque circulum qui Arabiæ philosophiæ antiquitatem Jobi exemplo incrustant, & ex illa tamen Jobi philosophiam probant. Quando vero Eliphasi Themanitæ ad Jobum allocutio: erudivisti multos, z ita explicatur, ut philosophicas scholas Jobus habuisse dicatur, meram id sapit δουλείαν τῆς ὑποθέσεως; frustra enim id, de quo quæritur, supponitur, edoctum fuisse philosophiam Jobum, immo ipso textu refragante, qui longe aliam erudiendi methodum fuisse sanctissimo viro asserit; additur enim: *confirmasti manus remissas, labentem erexerunt tui sermones, & genua procumbentia roboravisti*: quibus verbis sollicita viri divini diligentia in consolandis erigendisque tentatis & afflictis exponitur. Nec certiora sunt aut firmiora, quæ pro dialectica Jobi afferuntur; quæ enim, quæso consequentiæ vis & demonstratio: dialogi afferuntur in libro Jobi, argumentantur collocutores, objiciunt, respondent, refutant, demonstrant, ergo artis dialecticæ non tantum regulas didicerunt, sed ejus antiquissimi quoque doctores fuerunt. Quæ concludendi ratio si admitenda est, omnes omnino scriptores inter philosophos rationales numerandi sunt, qui unquam de rebus quas tractandas susceperunt, in scriptis suis ratiocinati sunt: immo eo usque augendus logicorum philosophorum numerus, ut quicumque rationis naturalibus principiis & ingenii ἐφύιας sub-

fidiis

y) Hæc laudatissimi SCHEUCHZER I *physicam sacram* percurrenti multis exemplis plana fient, ille enim varias nominum interpretationes afferre non neglexit.

x) Unde & generale contra philosophiam Jobi argumentum neci potest, habuisse Jo-

bum quæ scivit ex divina revelatione, & ita numero philosophorum esse eximendum.

y) ABULPHARAJUS *Hist. Dyn.* IX. p. 101.

z) *Cap. IV, 3.*

fidiis instructus bene & consequenti modo ratiocinari potest, dialecticus dicendus sit, etsi regulas logicas nunquam didicerit. Scilicet confundunt viri docti rationis usum & exercitium naturale cum artificiali philosophiæ rationalis cultura, & ab ista ad hanc perperam concludunt. Id quod veteribus ecclesiæ doctoribus facile condonari potest, quos inadæquatos immo falsos de philosophia conceptus habuisse, & propter causam suam, quam tuebantur, omnes philosophiæ origines ad viros sanctos ecclesiæ patriarchalis rapuisse, suo loco demonstrabitur: in recentioribus vero, ab hoc præjudicio liberis ferri vix potest. Et eadem quoque de naturali scientia Jobi dici possunt. Non negamus vulgarem aliquam astronomiæ, immo etiam rerum naturæ cognitionem, in isto libro deprehendi: verum plus vident viri doctissimi, quam alii isto præjudicio, esse librum Jobi perfectissimam physicam sacram, non occupati videre possunt. Nam quæ ipsis auctoris verbis indicantur, ita comparata sunt, ut ab iis, qui leviter ad res cæli & terræ attendunt, sine speculatione physica vel astronomica, facile cognosci queant; qualia illa esse, quæ Verulamius affert, nemo non videt. Nec melius hujus rei atque apertius signum, quam dissensus interpretum in explicandis iis locis, quibus recentissima physices inventa comprehendendi somniant. Id quod ipse doctissimus SCHEUCHZERUS candide fatetur; *non esse mirum, hic ut alibi dissentire in interpretanda physica Jobi sacra commentatores, esse enim stilum pientissimi viri laconicum simul & meteoricum*: cujus ipse hoc loco luculentum exemplum exhibet. Unde miramur, virum acutum eo tamen prolapsum, ut quæcunque recentiorum placita verbis Jobi accommodari quocunque modo posse cerneret, ibi magnum philosophum inveniret: Quam incertam interpretandi rationem haud semel ipse prodidit, quando suam interpretationem ita orditur: *intelligi per hoc potest; videtur Jobus ostensurus; hæc ex communi interpretatione significant*, & quæ his sunt similia; & tamen in egregio hoc physici Jobi sacre commentario ita Jobum differentem de natura introduci videas, ac si in Galilæi, Cartesii, Newtoni, & maximorum aliorum nostræ ætatis naturæ interpretum scholis edoctus fuisset. Quæ interpretandi ratio, etsi ad meditandam DEI magnificentiam illustratis naturæ operibus ex detectis ejus recentissima ætate mysteriis, plurimum valet, ad mentem tamen scriptoris assequendam parum efficit, & manifeste laborat vitio illatæ textui sacro lucis, & adscriptæ sententiæ, quam interpretes habuit. Cujus qui luculentum exemplum cupit, & quam incerta sit ratio, nostræ ætatis lumina textui Jobiano inferendi, legat modo, lector præjudicio non præpeditus, quæ pro generationis humanæ modo c. X, 8 - 12. descripto exponendo ex recentissimorum anatomicorum observationibus, doctissime quidem & eleganter, sed, si quid judicamus, præter rem afferuntur. Quæ vero de chiromantia Jobi cognita

N 3

gnita

a) *Physica S. T. II. p. 673.*

rum interpretum conjecturis.

b) Fatetur ipse l. c. p. 811. *subsistendum esse vel in traditionibus vel eruditis erudito-*c) SCHEUCHZERUS *Physica S. T. II. p. 680. seq.*

gnita dicuntur, uti male intellectis verbis sacri scriptoris nituntur, ita levissima sunt, & levissimæ artis, philosophiæ nomine indignæ amatoribus relinquenda. Nec quæ pro scepticismo Jobi afferuntur, valida sunt, immo ex ipsa forte clarissimi auctoris mente, non de tali scepticismo, qui in philosophia considerari solet, intelligenda. Loquitur enim scriptor Θεόπνευστος de sapientiæ origine a solo Deo oriunda & in solo Deo habitante, adeoque de scientia divina, quam Jobus demonstrat in terris non posse detegi satis atque pervestigari: Unde capitis vigesimi octavi initio, sapientiæ humanæ in detegendis terrenis industriam exponit, ei vero versiculo duodecimo arcanam Dei in regenda & conservanda ecclesia sua & probanda ea sub afflictione sapientiam ad retundendam oblocutionem amicorum suorum opponit. ^d Quæ omnia ad scepticismum Jobi demonstrandum nihil faciunt. His prolixius immorari necesse fuit, quoniam non speciosum magis argumentum habent philosophiæ patriarchalis architecti, quam quod a Jobi philosophia desumunt, quam vero fundamento destitutam esse satis luculenter, nisi fallimur, demonstratum est.

d) Conf. J. G. PASCH de variis modis trad. moralia p. 704.

CAPUT SECUNDUM. DE PHILOSOPHIA CHALDÆORUM.

§. I.

*Philosophia
Chaldæorum
antiquissima.*

Post Hebræos, quorum philosophiam, sive sapientiam potius, attento ha-ctenus perlustravimus oculo, inter orientis nationes, Chaldæorum gens omnium occurrit antiquissima, apud quam eruditionis illud genus floruit, quod philosophiæ nomen, si significatio nimis non premitur, sibi arrogavit. Etsi enim Ægyptii cum Chaldæis de antiquitate certabant, ^a & Chaldæam coloniam esse Ægyptiacam contendebant, hincque se parentes quoque & magistros esse omnis eruditionis, cujus fama Chaldæi emicabant, jactabant, veterum tamen testimoniis ^b & originibus, quoque antiquissimarum gentium consentientibus, regnum Babylonium, cujus pars Chaldæa fuit, ante Ægypti monarchiam effloruit, & eruditionis aliquid a Chaldæis ad Ægyptios transiit, certe utraque gens in ea excolenda, propriis magistris usa

^a Stolida Ægyptiorum commenta & contentiones recitat POMPONIUS ME-
LA *de situ orbis* l. I. c. 9. p. m. 21. ed. Gro-
nov. PLINIUS *Hist. nat.* l. V. c. 9. Ex
recentioribus HEURNIUS *de philos.*
barb. l. II. c. 13. p. 196. URSINUS *de Zo-*
roastre, Mercurio, & Sanchuniatone Ex. II.
sect. 2. p. 80. seqq.

^b Contrarium evincere conatus est cel.
CAMP. VITRINGA *ad Jes.* XLVII,
12. T. II. p. 623. sed rationes meram ὑπόθεσιν
sapiunt, Babylonios fuisse coloniam Ægy-
ptiorum, certe Cuschitas sive Arabas Ægy-
pto vicinos, unde sua hauserint. conf. PE-
RIZON. *orig. Bab.* c. V. p. 5. 6.

usa est, ut ita Chaldæi Ægyptiis nihil debeant. ^c Antiquissimam itaque sapientiæ culturam apud Chaldæos fuisse, non est, quod dubitemus. Fabulosa quidem sunt, & non admittenda quæ Chaldaicæ sapientiæ doctores de antiquitate sua jactarunt. Cum enim Alexander M. victo Dario, Babylone esset potitus, rogavit Aristoteles, ^d expeditione Asiatica ad promovenda philosophiæ studia usus, Callisthenem, qui Alexandrum sequebatur, ut de antiquitate Chaldaicæ sapientiæ certiora ipsum edoceret. Tum vero Chaldæi contendebant, ab initiis observatorum siderum ad captam Babylona fluxisse annos 470000. ^e Callisthenes vero Alexandri favore usus, ad Aristotelem observationes misit Babylone repertas, per nongentorum atque trium annorum supra mille decursum factas. Quæ si ab anno Julianæ periodi 4383. quo capta ab Alexandro urbs Babylon est, retrogrediendo numerantur, in annum incidunt periodi Julianæ 2480. Neque tamen huic tempori, quod ad diluvii fere ætatem assurgit, ^f fides sua constat. Observatum enim viris doctis est, ^g nihil esse in Chaldaica astronomia antiquius æra Nabuchodonosoris, quæ incipit demum anno 3967. periodi Julianæ, & ab hac æra Chaldæos suas observationes computavisse, qua si antiquiores ullas habuissent, vix fieri potuisse, ut earum non meminisset Ptolomæus, ^h a quo prima memorata observatio incidit in annum primum Merdochai Babylonis regis, qui est æræ Nabonassareæ vigesimus septimus. Quam invictam difficultatem non tollunt, quæ ex Sothica periodo forte a Chaldæis adhibita afferuntur: nam nec ita tempus coincidit. ^b Unde vel observationum antiquitatem a Chaldæis prætenfam falsam vel Porphyrii, illa referentis fidem subleam esse oportet. ⁱ Nec tacendum, Epigenem ^k apud Babylonios annorum tantum 720. observationes siderum coctilibus laterculis fuisse inscriptas, docuisse, qui minimum vero, Berosum & Critodemum, 480. annorum. Quare merito Chaldæi ridendi sunt, qui tot annorum myriadas observationibus suis tribuunt. Recteque jam olim LACTANTIUS dixit, ^l *eos, asserentes quadraginta septu-*

c) Id quod Ægyptiorum & Chaldæorum historiam percurrenti luculenter patebit: conferendus vero DIODORUS SICULUS l. II.

d) Refert hæc PORPHYRIUS apud SIMPLICIUM *Comm. in l. II. Arist. de cælo* p. 123. ed. Par. 1544.

e) CICERO *de divinatione* l. I. LACTANTIUS *Inst. div.* l. VII. c. 14.

f) Diluvio in annum P. J. 2365 posito.

ff) MERSENNO *Qq. in Gen. V, 1.* p. 444. MARSHAM. *Canon. chron.* l. IV. sec. XVII. p. 504. STANLEJUS *Hist. phil. or.* P. I. c. I. p. iii. *Hist. phil.*

g) l. IV. c. 6. 7.

h) Conf. CLERICUS *Indic. philolog.* in *Hist. phil. orient.* Stanleji voce *Sothicus*.

i) Posterius placet DODWELLO *Append. ad Cyprian. dissert.* §. 23. & VITRINGÆ *ad Jesaiæ XLVII, 12.* T. II. p. 624.

k) Apud PLINIUM l. VII. c. 56. conf. cel. LAMIUS *de SS. Trinit.* l. I. c. 2. p. 5. Etsi vero magnopere contendere nolimus locum PLINII esse corruptum in numeris, quod asserit cl. JAC. PERIZONIUS *Orig. Babylon.* c. I. p. 9. cum & DIODORUS majorem numerum indicet; patet tamen, male cohærere Chaldæorum traditiones de antiquitate sua, & quod ipse jam vidit Diodorus, minime esse credibile. conf. JO. FRID. SCHROEERI *Imper. Babylon. & Nini Sect. I.* §. 3. p. 16. seqq.

l) *Inst. div.* l. VII. c. 13.

septuaginta millia annorum monumentis comprehensa se habere, delirare; & quia in eo se non posse argui putaverint, liberum sibi credidisse, mentiri. His itaque nugis etsi fidem dare non licet, ^m antiquitas tamen eruditionis Chaldaicæ negari nequit. Danielis enim tempore adulta jam ætate fuisse, ex historia viri in Chaldaica eruditione optime instituti discitur: & ARISTOTELE antiquorum monumentorum fide edocto teste, ⁿ Ægyptiis antiquiores sunt magi. Illi vero cum Mosis tempore admodum eruditionem suam excoluerint, Chaldæorum eruditio supra Mosis ætatem evehenda est. Et certiora etiam de antiquitate philosophiæ Chaldaicæ, qua voce universa gentis eruditio comprehendenda est, nisi omnem de eorum philosophia tractationem ex historia philosophica ejicere volumus, statui forte possent, si, quæ de Belo, & Zoroastre traduntur, dubiis non essent subjecta plurimis, ut post hæc videbimus: unde sufficit observasse, non esse gentem in hac nostra historia Chaldæis antiquiorem, etsi certas ei origines assignare nequeamus. Chaldaicæ vero philosophiæ historiam dum pandimus, specialiori significatione vocem, Chaldæa, sumimus, qua regio est Babylonici regni. Referente enim STRABONE, ^o *separatim attributa est in Babylonia habitatio philosophis indigenis, qui Chaldæi vocantur: Est autem & quædam tribus Chaldæorum, & regio Babyloniæ, ab illis culta vicina & Arabibus & mari, quod Persicum appellatur.* Et hæc ratio est, cur philosophia Chaldaica a Persica & Arabica distinguenda sit.

*Difficultates
in historia
phil. Chaldaicæ.*

§. II. Quemadmodum vero, quo antiquior est historia, eo obscurior atque incertior esse solet; ita etiam cum historia philosophiæ Chaldæorum comparatum est. Gens enim antiquissima adeo remota est a temporibus istis, quibus res humani generis in acta relata sunt, ut vel sola vetustas, monumentis, unde hauriri debet notitia de philosophia Chaldæorum, longæ major, causam incertitudinis excitare queat apud providum & cum cautione in ea re versantem animum. Nec quæ porro nobis supersunt monumenta, ex ipsius gentis actis hausta sunt, vel ab ipsis Chaldæis profecta, sed alienis nationibus maxime Græcis, debentur, quorum ingenium ad orientalem istam eruditionem non satis aptum fuit, & animus pessima consuetudine exterorum placita cum suis comparandi præoccupatus, & fides in referendis exterorum rebus sæpissime vacillans. Etsi enim ista natio a Berofo res Chaldaicas edocta dicitur, quod in sequentibus monebitur, nec ejus tamen scripta supersunt, nec fragmenta talia, ut ex iis veritati pro-

m) Ridendus itaque ISAACUS PEYRERUS, qui in *System. Præadamitico* insulso hoc commento, ad in crustandam Præadamitarum fabulam usus est, l. III. c. X. p. 173. insulsius in eo, quod Abrahamum perfectum astrologum fuisse putat. Nec audiendus HEURNIUS, qui *Orig. phil. barb.* l. I.

p. 22. putat, annos lunares intelligendos, qui retrograda computatione numerati in ipsum initium mundi punctum incident.

n) apud LAERT. l. I. §. 8.

o) *Lib. XV. p. 508.* conf. CLERICUS l. c. v. Chaldæa.

propiora de disciplina Chaldaica disci queant. Accedit arcana docendi ratio, qua usi eruditi Chaldæorum, intra familias suas placitorum suorum mysteria servabant, nec ad populum aliter, nisi symbolica methodo usi, ex more totius fere orientis loquebantur. Unde quæ ad nos dimanarunt, non tam certa docentium fide & traditione, quam meris iisque sæpe levissimis multisque præjudiciis fultis conjecturis nituntur. Inde tot contradictiones, tamque incerta de rebus & doctrina Chaldæorum traditio, tanta obscuritas, ut in his tenebris palpandum magis, quam recte incedendum sit. Accessit vero alia eaque perniciosior pestis. Efflorescente enim circa tempora nati Salvatoris certo quodam philosophorum orientalium genere, mira ingenii prurientis & lascivientis, ut sunt Asiæ incolæ, somnia protrudente, accidit, ut levissimi simul atque audacissimi homines, quo auctoritatem sibi suisque placitis circa res divinas maxime versantibus, conciliarent, ea pro vetustissimæ sapientiæ reliquiis venderent, & Chaldæorum atque Persarum philosophiam esse magna fiducia mentirentur. Cui rei a Zoroastris, quem auctorem orientalis philosophiæ apud Chaldæos & Persas excultæ, vel, si mavis, theologiæ ferri in sequentibus audiemus, fama auctoritatem conciliaturi, libros excogitabant, sub huius aliorumque etiam philosophorum Chaldaicorum nomine in vulgus sparsos, & pro genuinis fœtibus extrusos, quibus nugas suas incautis propinabant pro Zoroastris, Chaldaicis, Persicis antiquissimis doctrinis.^p Id e re sua esse ratum aliud philosophorum genus, quod Ægyptum patriam habuit, & Pythagoræ atque Platonis placita stultissimo consilio cum omnis generis dogmatibus conciliare studuit, dum antiquitatis canitiem, venerationem suis philosophumenis conciliaturam sectatur, istos quidem philosophos orientales spurios oppugnavit & rejecit, ^q illis tamen non melius suam philosophiam Chaldæis atque Persis supposuit; paremque in fingendo & supponendo audaciam exercuit. ^r Inde factum est, ut, cum illorum deliria, qui philosophiam orientalem jactabant, inter placita hæreticorum caput efferrent; horumque nugæ qui syncretisticam istam philosophiam excolebant, successione doctrinali in cathedris Alexandrinorum & Atheniensium propagarentur, maloque eventu etiam in ecclesiam introducerentur, plena ubique Chaldaicorum & orientalium placitorum essent omnia, licet paucissima genuina fuerint, & ab ipsis antiquorum Chaldæorum doctoribus profecta. Id quod mire turbat historiam philosophiæ Chaldaicæ, &, si fatendum, quod res est, eam ad liquidam certamque notitiam perducere non permittit. Nec recentiorum quoque diligentia plus lucis huic historiæ philosophicæ parti illatum est. Vel enim ad difficultates non attendunt, & veteribus sine examine critico fidem adhibent, vel suppositis libris & testi-

moniis

p) Id suo loco prolixius probabitur, conferatur interim P O R P H Y R. in *vita Plotini* c. 16. p. 118. ed. Fabricii.

q) vid. P L O T I N U S *contra Gnosticos*.

Hist. phil. Tom. I.

r) Et hoc quoque latissime probabitur, ubi horum hominum historiam, quæ maximam partem historiæ philosophiæ gentilis sub Monarchia Romana occupat, explicabimus.

moniis eorum, qui ex hæreticis, patribus & eclecticis philosophis Chaldaica & Zoroastrea crepuerunt, decepti nugas recentiores pro vetustissimis doctrinis recipiunt: vel Arabum tandem recentiorum fide usi, qui domesticos thesauros ex cana antiquitate sibi superstites esse gloriati sunt, ea proferunt, quæ fallacissimæ & nugacissimæ nationis imposturam perspicienti fidem extorquere nequeunt. Facile itaque, quid de OTTONE HEURNIO, CHRISTIANO KORTHOLTO aliisque viris doctis, qui in hoc stadio cucurrerunt, expectandum sit, judicari ex dictis potest. Nos itaque certam providamque historiam rationis philosophandi secuturi, certiora non promitemus, nec admittemus quoque, quam quæ testium fides permittit: nec conjecturas pro demonstrationibus, qui malus quorundam mos est, venditabimus.

*Chaldaeorum
philosophia
quæ fuerit?*

*Religio vel
potius super-
stitio.*

§. III. Fidem vero sacrorum oraculorum, quæ de Chaldaeorum rebus nobis certissima narrant, tum veterum quoque scriptorum secuti, de Chaldæis sequentia discimus:

I. Philosophos Chaldæos fuisse gentis quoque Babyloniae sacerdotes, qui populum de rebus divinis docebant, legesque ceremoniarum, fas sacrorum, jus religionum interpretabantur, ^w idemque fere præstabant, quod Magi apud Persas, unde Chaldæi & Magi plerumque conjunguntur, ^x & a multis quoque confunduntur. In quo imprimis peccarunt Græci historici, qui ad antiquissimorum Babyloniorum tempora non satis attendentes, statum theologiæ & philosophiæ gentis hujus secundum ea potissimum tempora nobis enarrarunt, quibus sub Persarum imperium natio concessit. ^y Tum enim Chaldæis Magi additi, utrique tamen hominum generi sua peculiariora munera credita sunt. Sed de Magis suo loco dicendum est: nos hic Chaldæos sectantes in variis potissimum cultus divini religionibus, voluntateque Deorum explicanda, eos sedulos fuisse colligimus, adeoque non tam ad philosophorum choros, quam sacerdotum catervam referendos esse judicamus. Inde magna eorum fama atque existimatio, adeo ut sapien-

s) Hanc potissimum viam ingrediendam sibi rati sunt, viri celeberrimi & in Arabum scriptis versatissimi, EDUARDUS PO-COCKIUS & THOMAS HYDE, quos alii ex nostratibus secuti sunt.

t) Cujus libellus rarus titulo: *Antiquitatum philosophiæ barbaricæ* prodiit Lugd. Bat. 1600. 12. multaque erudite cumulat, sed sine judicio, sine ordine, sine perspicuitate.

u) Cujus tr. *de origine, progressu & antiquitate philosophiæ barbaricæ* lucem vidit Jenæ 1660. 4. Heurnianis lucubrationibus non melior. conf. GUNDLING *Hist. phil. mor. c. I. §. 8. p. 15. Act. phil. vol. II. p. 175.*

w) Diserte hoc testatur DIODORUS SICULUS *I. II. p. 81. ἱερείας Βαβυλωνίων*

καλεῖσι Χaldaίους. additque, eum locum in Republica sua obtinuisse, quem in Ægypto sacerdotes.

x) SOTION apud LAERT. *I. V. §. 6.* APULEJUS in *Apolog. p. m. 204.* ed. Sriver. PLATO in *Alcibiad. I.*

y) Eleganter hoc observaverunt, eruditissimi viri ADAM TRIBBECHOVIUS *de philosoph. morali inter barbaros c. IV. p. 33.* & ISAAC DE BEAUSOBRE *Hist. de manicheisme I. I. ch. 4. T. I. p. 317.* Chaldæi enim imagines divinas colebant, Magi nullas habebant. Constituta tamen sub Persarum imperio Monarchia, juncti Chaldæi magis, unde veteres Chaldæi a junioribus distinguendi sunt.

pietissimi circa religionem cultumque Deorum inter omnes gentes haberentur. Id quod probat oraculum vetus a JUSTINO² & EUSEBIO^a relatum, his verbis:

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον ἢδ' ἀρ' ἐβραῖοι
 Αυτογένητον ἀνακλῆσθαι σεβασζόμενοι θεὸν ἀγνώσ.

*Soli Chaldæi sapientiam sortiti sunt, & Hebræi,
 Pure colentes Deum regem per se genitum.*

Quod si vero ipsa Chaldæorum religio consideretur, vanissimis superstitionibus corrupta, & abominanda idololatria plena apparebit. Id nos sacræ literæ docent, ^b qui Abrahamum ideo ex Chaldæa evocatum referunt, quem ante hanc vocationem superstitionibus patriis corruptum, & divina demum vocatione his fordibus ereptum nonnulli ^c contendunt. Illud certum est, Chaldæorum religionem, Arabum superstitionibus maxime affinem fuisse ^d siue Arabum colonia fuerint, quod quibusdam placet, ^e siue inde sua petierunt, hosque opinionum de rebus divinis auctores habuerint: Arabum vero vetustissimorum, de divinis sententias superstitione & idololatria omnes fere nationes superasse, suo loco probabitur. Ex his vero facile colligi potest, quæ eruditionis, vel si mavis, sapientiæ ratio apud hos homines fuerit. Antiquissima enim gentium vetustissimarum historia edocemur, sacerdotes, pontifices, cultusque divini ministros, apud Assyrios, Persas, Ægyptios, Arabes, Æthiopas, immo apud Gallos quoque, Britannos, Germanos atque Scythas, nec non apud Hetruscos fuisse homines callidissimos, qui religione ad nutum imperantis utebantur, ad ducendam plebem, quo ille vellet; eos itaque publicæ deceptionis & imposturarum sacrarum auctores merito nominaveris. ^f Nec putamus hæc adeo ignorata esse lectori, ut operose ex omnium gentium historia res notissima probari opus habeat. Nos instituti memores de Chaldæis hæc recte dici, inde probamus, quod DIODORO SICULO referente, ^g divinatione futura prædicere, ac auguriis sacris, & incantationibus mala avertere ab hominibus & bona afferre, auguria insuper somniaque & prodigia interpretari consueverint. Cujus exempla passim in historia sacra & profana occurrunt. Refert enim historia DANIELIS, ^b

O 2

rege

2) In *Par. ad gent. p. m. 12.* ed. Paris.

a) *Demonstr. Evang. l. III.*

b) *Jos. XXIV, 2.*

c) Ex veteribus PHILO & MAIMONIDES, ex recentioribus multi. vid. CHEMNIT. *Exam. Conc. Trid. P. I. p. 134.* aliter tamen JOSEPHUS *antiq. l. I. c. 7.* & Judæorum plerique quorum, ut & Græcorum hac de re, fabulas collegit FABRICIUS *Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 336. seqq.* & quos nominat.

d) Conferendus SPENCERUS *de*

LL. Hebr. ritual. l. II. c. I. p. 280. seqq. OWENUS *Theologum. l. III. c. 4. §. 8. p. 184.* DE BEAUSOBRE *l. c.*

e) Conf. PERIZONIUS in *Orig. Babyl. c. IV.* VITRINGA *ad Jes. XIII. XXIII.* JO. FR. SCHROEER. in *Imperio Babylonis & Nili. §. 13. seqq. p. 44 seqq.*

f) Conf. cl. WACHTERUS *Elucidar. Cabbalist. p. 6.*

g) *l. c.*

h) *c. II, 1. seqq.* conferendus locus JES. XLIV, 36. & quæ doctissimus VITRINGA *ad h. l.* erudite monuit.

rege somnio divinitus immisso turbatum convocavisse hariolos, & astrologos, & præstigiatores, & Chaldaeos, ad interpretandam somnii significationem; nihil tamen eos potuisse. Eos vero incantamentis non sidera tantum, sed & ipsos Deos in obsequium trahere posse, sibi & aliis persuasisse, memorabili exemplo Marci Antonini, in angustias cum exercitu redacti, & siti fere enecati, miraculoso vero imbri liberati probatur, quam liberationem gentiles carminibus Chaldaeorum adscripsere. Inde CLAUDIANUSⁱ

Chaldaea mago seu carmina ritu

Armavere Deos: seu, quod reor, omne tonantis

Obsequium Marci mores potuere mereri.

Et hinc, referente LAMPRIDIO,^k cum Marcomanis bellum inferre vellet, quos Antoninus pulcherrime profligaverat, dictum est a quibusdam per Chaldaeos ac Magos Antoninum Marcum id egisse, ut Marcomani populo Romano semper essent devoti atque amici, idque factum carminibus & consecratione.^l Plura in re satis nota non cumulamur, sufficiunt enim hæc, ut discamus, magnos impostores fuisse Chaldaeorum sapientes, suamque eos ad hunc unum scopum eruditionem traduxisse, ut populo imponerent, & religionis freno compescerent. Non mirandum itaque Chaldaeos favore regum suorum usos fuisse nomenque sortitos esse celeberrimum,^m quanta enim in existimatione sacerdotes & religionis antistites apud omnes gentes semper fuerint, historia vetus innumeris testatur exemplis.

*Divinatio ex
sideribus.*

§. IV. II. Nihil vero in hac arte Chaldaeorum, (sapientiæ nomen enim non meretur) antiquum magis atque prius, quam futura prædicere, & fatorum nexum curioso hominum explicare animo.ⁿ Ita enim cum humano animo comparatum est, ut in futurorum fatorum seriem inspicere, & quæ sibi eventura optat, præscire gaudeat: imprimis vero orientis populos hac curiositate in furias sæpe dolis sacerdotum atque vatum actos constat. Ut vero imposturæ inde nectendæ frenisque in servitium principis pro populo struendis auctoritas fidesque accederet, & reverentia quoque tribueretur, animusque superstitione in obsequium regis mitesceret, siderum observationes, & astrologia ab initio regni Assyrii exculta, in subsidium vocata sunt. Etsi enim exigua eorum notitia in rebus cœlestibus & sidereis sine dubio fuit, fidem ea de re facientibus observationibus sequen-

ⁱ⁾ In VI. Consul. Honor.

^{k)} In Heliogabalo c. 9.

^{l)} Etsi vero hanc superstitionem a se alienam esse ipse Marcus in *libros de se ipso l. I. §. 6.* asserit; certum tamen est, Arnuphim magum in exercitu imperatoris fuisse, unde facile colligi potest, ad militum animos capiendos illum inter exercitum servatum fuisse.

se. Certe quas illi homines artes jactaverint, inde discere licet.

^{m)} Existimationem Chaldaeorum & sapientiæ famam præcipue propter ceremoniarum & divini cultus scientiam percrebuisse observavit jam RHODIGINUS *Antiq. Lect. l. XVI. c. 4. p. 590.*

ⁿ⁾ DIODORUS *l. c.*

quentium temporum, quæ astronomiæ scientiam tum demum rudimentis suis eripuerunt: certum tamen est, & unanimi veterum testimonio constat, Chaldæos non proprio tantum Marte in siderum cursus inquisivisse,^o & inter gentes omnes, si non primos, certe inter primos fuisse, qui ad motus cursusque astrorum attenderunt; ^p sed & regio stipendio enutritos omnibusque muneribus solutos, ^q astrorum contemplationibus in patentissimis Babylonæ campis vacavisse. ^r Inde factum ut, quod primo nationis inter Assyrios peculiaris moxque sectæ nomen erat, ^s tandem artis fieret vocabulum, & Chaldæus, idem diceret, quod Astrologus. ^t Nec dubium quidem est, varias de siderum cursu, & configurationibus observationes collegisse, quas laterculis inscriptas Callisthenem Babylone invenisse & ad Aristotelem misisse supra memoravimus: adhibita tamen omnis illa fideralis eruditio ad astrologiæ apotelesmaticæ & judiciariæ auctoritatem stabiliendam. Quod qua ratione ab his hominibus factum sit, quasque rationes inierint, ut in erigendis thematibus genethliacis, prædicendis tempestatibus, referendis futurorum nexibus, fidem invenirent, luculenter edisserit SEXTUS EMPIRICUS, ^u & postea quoque dicitur. Hanc artem, is ait, σεμνοτέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι, Μαθηματικούς καὶ Αστρολόγους σφὰ αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν· ποικίλως μὲν ἐπηρεάζοντες τῷ βίῳ, μεγάλην δὲ ἡμῖν ἐπιτεχνίζοντες δεισιδαιμονίαν, μηδὲν δὲ ἐπιτρέποντες κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργεῖν, magnificis ornantes elogiis & nominibus, seipsos Mathematicos appellant atque Astrologos, vitæ humanæ multis modis non parvam afferentes injuriam & in nobis magnam struentes superstitionem, neque quicquam permittentes agere ex recta ratione. Eadem Favorinus apud GELLIUM ^x & STRABO quoque testantur. Et hinc factum est, ut arti levissimæ & vanissimæ nomen a primis ejus cultoribus hæreret,

O 3

&

o) PHILLO de somn. Opp. p. 573. CICE-RO de div. l. I. STRABO l. XV.

p) Vetus inde controversia, an astrologiam Assyrii & Chaldæi ab Ægyptiis didicerint vel Ægyptii ab his, edocti forte ab Abrahamo. Argumenta quæ pro Ægyptiis faciunt in compendio enarravit MATTH. RADERUS & JO. FREINSHEMIUS ad CURTIUM IV. 10. 4. quæ Assyriis inventionis gloriam vindicant. G. J. VOSSIIUS de scientiis mathemat. c. XXX. §. 5. p. 129. sq. quos vide.

q) ARRIAN. Exped. Alex. VII. 16.

r) Principio Assyrii, ut ab ultimis auctoribus repetam, propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum cælum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, trajectiones motusque stellarum observaverunt. CICERO de divinat. l. I. conf. STRABO l. VI.

s) Contradixisse enim ex Babyloniis alios vanissimæ Chaldæorum sectæ & STRABO l. c. auctor est, & LUCRETIVS l. V. canens. Ut Babylonica Chaldæam doctrina refutans astrologorum artem contra convincere tendit. conf. VOSSIIUS de theol. gent. l. II. c. 47. p. m. 563.

t) Conf. NIC. FULLERUS Misc. SS l. I. c. 16. p. m. 110. seqq. edit. Londin.

u) Lib. V. f. 2. p. 338. ed. Fabric.

x) Lib. XIV. c. 1. qui de origine hujus philosophiæ Chaldaicæ eleganter: id præstigiæ atque offuciarum genus commentos esse homines æruscatores, & cibum quæstumque ex mendaciis captantes, atque eos, quoniam viderent, terrena quædam inter homines sita, cælestium rerum sensu atque ductu moveri, inde credidisse, omnia rerum humanarum & parva & maxima, tanquam stellis atque sideribus evincta duci & regi.

& Chaldæi dicerentur astrologi, qui huic genti originem minime debebant, sed in Chaldaica tantum prædicendi ex astris scientia periti videri volebant.^y Quorum tamen impostura & deceptrices artes ita publicis speciminibus confusæ & in pudorem datæ eviluerunt, ut M. Popillio Lænate & Cnejo Calpurnio Coss. C. Cornelius Hispallus prætor edicto *Chaldæos intra decimum diem abire ex urbe atque Italia juberet, levibus atque ineptis ingeniis, fallaci siderum interpretatione, quæstuosam, mendaciis suis caliginem injicientes.*^z Nec id apud Romanos^a tantum factum, apud quos Pomponio & Rufo Coss. SC. Mathematicis, Chaldæis & ariolis aqua & igni interdictum est; ^b sed ipse Alexander M. referente DIODORO,^c primum quidem aliqua reverentia erga Chaldæos ductus postquam Anaxarchum philosophum audivisset, sic fuit immutatus animo, ὥστε καταφρονῆσαι μὲν πάσης μαντικῆς, μάλιστα δὲ τῆς παρὰ Χαλδαῖοις προτιμωμένης, *ut omne divinationis genus, maxime vero illud, quod apud Chaldæos in pretio est, contemserit.* Et ex his dictis iudicium fieri potest, num Chaldæi nomen sapientis vel philosophi meruerint, nec ne? Sane si cum veritatis ad felicitatem consequendam comparatæ studio impostura confundenda non est, Chaldæi quoque ex philosophorum veri nominis numero ejiciendi sunt, vel primis tantum philosophiam degustasse labris censendi.^d

Traditio parentum ad filios.

§. V. Possunt hæc sufficere, ad demonstrandam veteris philosophiæ Chaldaicæ indolem iis, quibus animus antiquitatis præjudicio fasciatus non est: ut tamen accuratius ejus malesanam conditionem inspiciamus, observandum est III. constituisse philosophiam Chaldæorum non in libero & cauto rerum divinarum & humanarum examine ad principia rationis adhibito, sed in nuda traditionum a parentibus acceptarum propagatione ad posteritatem, quæ majorum placita summa cum reverentia accipiebat. Non hic argumenta assertorum allata, non rationes expensæ, non dubia allata, non difficultates sublatae sunt, & ita per trutinata & ponderata rerum momenta ad veritatis cognitionem itum est; sed alia prorsus via electa, & admissum sine examine pro vero, quicquid præcepti instar injungebat majorum reverentia. Quod quidem ita asserit DIODORUS SICULUS,^e ut Chaldæos laudandos existimet, *qui quoniam parentibus utuntur magistris, plenius omnia discant & iis, quæ docentur, majorem fidem habeant:* quibus postponit Græcos, *qui non parentum doctrinam imitantur, sed ipsi sua sponte in disciplinarum studia pro libitu incumbunt, & de maximis scientiis inter se altercantes, dum novis semper opinionibus student, incertos discipulos reddunt, animumque eorum* per

y) Vid. VOSSIUS *de scient. math.* p. 129. FULLER. *l. c.* STANLEJUS *H. phil. P. XIII. f. I. c. 7. p. 119.*

z) VALER. MAXIMUS *l. I. c. 3.*

a) Vid. DIO *in hist. Aug.* SVETON. *in Tib. & Vitellio.* LIPSIUS *Excurs. ad*

Tacit. Annal. II. 32. p. 785.

b) Vid. PITHOEI *Collatio legum Mo-
saic. & Rom. tit. 15.*

c) *Lib. XVII. p. 622.*

d) RHODIGIN. *l. c.*

e) *l. c.*

per omnem vitam dubium, nulla certa sententia, errare compellunt: nihil tamen horum prudenti rerumque intelligenti lectori persuadebit, quippe quæ ita se habent, ut omnem prorsus sanæ philosophiæ rationem corrumpant. Non enim ad verum philosophum illud tantum requiritur, ut veritatis a se inventæ & detectæ summam exponat, sed oportet quoque rationes addere, quibus assertorum certitudo constet, sine quibus philosophi nomine nemo dignus est. Et quot, quæso, per hanc traditionis viam, rejecto examine, irrepent, errores? quanta subnascentur supponendarum falsarum opinionum pericula? quam cæcus efformandus est animus? quantumque augendæ & ad perfectiorem cognitionem perducendæ veritati ponitur impedimentum? Unde vel hoc solo nomine philosophia Chaldæa, & omnis fere barbarica, quod traditiva fuit, nomen atque dignitatem veræ philosophiæ tueri nequit. Neque tamen id mirandum est. Cum enim ad decipiendum ducendumque ex lubitu populum tota Chaldæorum sapientia, tantis encomiis celebrata collinearet, non potuit aliud ejus fundamentum exponi, darique ratio alia, præter emolumentum & voluntatem eorum, quorum intererat, ita vel aliter statui, vel in patriis erroribus & præjudiciis detineri. Verum hæc mysteria erant, paucis propalanda & non initiatis sedulo abscondenda, quod aliter fieri non potuit, nisi, ut pulsa omni examinandi licentia illud sacrosanctum reciperetur, & ad posteros propagaretur, quicquid ad rerum sacrarum & publicarum gubernacula sedentibus statuere populoque persuadere e re sua videbatur. Quod ut omni philosophiæ barbaricæ commune est, ita hic semel indicari necesse fuit, ut de ejus conditione accuratum judicium fieri, & falsæ sapientiæ larva detrahi possit.

§. VI. Accedit IV. magnum, quod a Chaldæis adhibitum fuit, studium, dogmata sua celandi, & non nisi initiatis, vel qui ex sua familia & domestici erant, revelandi, quod tantopere veræ philosophiæ contrarium est, & cum serio veritatem non tantum cognoscendi, verum etiam propagandi studio consistere nequit. Refert enim DIODORUS, non omnes promiscue docuisse, more Græcorum, sed intra certas familias se continuisse, quæ id nominis peculiari jure obtinebant, ita ut filius eam a patre scientiam acciperet, sicque arcana ratione placita Chaldaica propagarentur. Accessit præter illa methodus proponendi symbolica & ænigmatica, quæ placita gentis miris involucris tegebat, & arcanum ita tradendi modum reddebat difficillimum: id quod Chaldæi quidem cum omnibus vestustissimis populis commune habuerunt, quibus nihil solennius fuit, quam sacra dogmata impenetrabili allegoriarum & symbolorum velo obducere: parum tamen inde commendantur, cum supra evictum sit, istam rationem philosophandi veritati vehementer esse inimicam. Nemo tamen hoc mirabitur, qui cogitaverit, quod supra monuimus, ad arcana imperii ejusmodi philosophantium genera pertinuisse, & religionis custodes fuisse, quam

Studium celandi dogmata, & disciplinæ arcana.

quam ita effingerent, ut ratio status imperantis requirebat. Nam ad hunc scopum obtinendum omnia obscuranda tantisque nebulis obducenda erant, ut pro lubitu, & prout gentis, imperantis, vel etiam sacerdotum commoda efflagitarent, allegoriæ beneficio possent mutari, neque tamen subodorari fraudem populus ad obsequium prorsus cæcum assuefactus, qui simplici impostorum asserto, tanquam divinis eloquiis fidem habebat. Quod eleganter perstrinxit JUVENALIS his verbis ^g.

*Chaldæis sed major erit fiducia: quicquid
Dixerit astrologus, credent a fonte relatum
Ammonis, quoniam Delphis oracula cessant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.*

*Chaldæorum
eruditio phi-
losophiæ nomi-
ne indigna,*

§. VII. Patet ex his, quæ larga manu attulimus, tales fuisse Chaldæorum sapientes, quos ex philosophorum numero merito ejiciet, quisquis philosophiæ pretium statuere novit. Quicquid enim eruditionis, quam more temporis sui atque gentis ipsis non denegamus, apud eos floruit, superstitionem religione pessime abusam, vanamque & ad imposturam adhibitam artem sapit. Objicient quidem, qui antiquissimorum temporum veneratione ducuntur nimia, laudes atque famam, quam Chaldæi per omnes fere terras obtinuerunt, ita ut Chaldæis omnis eruditionis genus passim tribuatur, & HESYCHIO, interprete ^h, Chaldæi sint γένος Μάγων πάντα γινωσκόντων, genus Magorum omnium disciplinarum peritorum: Objicient PHILONEM ⁱ asserentem, mentem Chaldaica disciplina instructam differentem in mundo de rebus naturalibus, & iis, quæ in sublimi sunt, efficaces obequitare potentias, tanquam causas; & simul atque Chaldaico instituto, quasi transfuga migravit agnoscere se evehi & gubernari a vectore cujus visionem percepit. Nihil tamen omne illud ad stabiliendam Chaldæorum philosophiam facit. Non negari quidem potest, inter orientis populos magnam fuisse eruditionis Chaldaicæ laudem, verum illa ex eo potissimum fonte profluxit, quod viderent homines a veritatis propriis meditationibus inquirendæ labore alieniores, & ad admiranda παρρεπαρδοία a pueritia assuefacti, reges atque principes, quorum in hoc hominum genere conservando magnum versabatur commodum, illos magni facere, publicorumque onerum & vectigalium immunitatem, victum præterea & honorem concedere: obscuro itaque allegoriæ velo eorum dogmata audientes non tamen intelligentes, in cælum evehebant, quæ assequi non poterant, magnamque dictis obscurissimis sapientiam adscribebant:

*Omnia enim stolidi magis admirantur amantque
Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt.* ^k

Philo

^g) Satyr. VI. v. 552. seqq.

^h) V. Χαλδαῖος, LAERT. in proœm.

ⁱ) De nominum mutatione p. 1046.

^k) LUCRETIVS l. i. conf. cel. WERNFELSIUS de Logomach. erudit. c. VI. Opp. p. 520. 595. Recte & ex vero TACITUS

Philo vero, ineptiarum Pythagorico-Platonicarum egregius magister, suæ sectæ præjudicio, Chaldaica Zoroastrea, Hermetica, Orphica esse, quæcunque somniabat, manifeste suas nugas Chaldæis sine calculo adscripsit non magis audiendus, quam cum Abrahamum ejusdem Chaldaicæ, sive Pythagoricæ potius infantiæ doctorem putat, vel Mosen Platonica loquentem & præcipientem inducit. Abjiciendum itaque hoc præjudicium est, nec magnifice de hominibus sentiendum, qui præter antiquitatis nomen nihil habuere admiratione dignum, & in propaganda falsa religione & juvandis imperantium artibus omnes fere conatus & labores suos posuerunt. Quod cum viderit doctus historiæ philosophicæ criticæ auctor, ¹ miretur aliquis, viros ipsi esse hos homines ingenii excelsi animique minime mercenarii, eruditionis divinæ, natos inter media eruditionis lumina, qui a curis hujus vitæ vacui, omnem sapientiæ curam impenderunt. Qua ratione enim, veritatis studium secundum voluntatem imperantium, non secundum rei circumstantias institutum, philosophiæ nomen merebitur? qua ratione magnorum ingeniorum famam & celebritatem tuebuntur, apud quos post Deum memoria res erat omnium sanctissima, & maxime venerabilis, qua sine examine a parentibus tradita & admissa conservabantur? Tales enim hos philosophos fuisse, vir doctus concedit. Adeo multum differt, egregiis verborum lenociniis facta veterum studiorum descriptio, a critica eruditionis antiquæ historia, quæ non referre tantum obiter, sed expendere quoque debet, quæ a veteribus & qua ratione dicantur.

Nobis non licet esse tam disertis

Qui Musas colimus severiores.

Verum hæc obiter monuisse sufficiat, ne auctoritas elegantis libelli apud imperitos dictis obstet.

§. VIII. Quemadmodum vero inter Babylonios eruditi, sive σοφοί, *Sectæ Chaldaorum.* a populo distincti erant, Chaldæorumque nomine peculiari e regione petito insigniebantur, voce πολυσήµω cum aliis, quas habet, significationibus non confundenda: ita inter se sectis quoque & opinionibus differebant. Opponit quidem & præfert Græcis Chaldæos ideo DIODORUS, ^m quod barbari iisdem semper inherentes, quæ a parentibus acceperunt, firmiter singula percipiant, & missa novandi cupiditate in iisdem perseverent doctrinis; Græci vero ex arte lucrum captantes novas condant sectas, & de maximis theorematibus disceptantes, faciant, ut discipuli dubitent, animique eorum per totam vitam fluctuent, nec ulli rei assentiri queant. Non tamen id eo rapiendum est, quasi nullas habuerint inter se sectas Chaldæi,

CITUS in Agricola c. XXX. Omne ignotum pro magnifico est. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 102. seq.

l. I. ch. i. §. 2. p. 14. qui etiam, dum §. 4. p. 16. horum hominum methodum allegoricam laudat, manifeste prodit, se ad veræ philosophiæ characteres non attendisse.

1) Histoire critique de la philosophie T. I.

m) l. c.

Hist. phil. Tom. I.

dæi, opinionibus & dogmatibus differentes, sed de modo docendi propagandique doctrinas suas intelligendum est, qui ita instituebatur, ut quod cujuslibet sectæ conditori placuisset, a sectatoribus constanter teneretur, filiique traditionibus patrum firmiter adhærerent, nec ad alia sectæ alterius placita deficerent. ⁿ Sectas enim inter Chaldæos fuisse STRABO diserte testatur, ^o complures, scribens, *eorum iisdem de rebus, ut in sectarum fieri solet diversitate aliter atque aliter statuissē*: item, *fuisse inter eos, qui e natalibus hominum eventura iis vaticinari se profiterentur, a ceteris non probatos*. Ex quibus verbis colligere licet, genethliacorum peculiarem fuisse sectam hosque non probavisse, qui alia via vaticinandi artem suscipiendam esse statuerent. Narrant porro PLINIUS ^p & STRABO ^q in diversis Assyrii regni regionibus & præcipuis urbibus peculiare fuisse scholas, Hippareni, urbe Mesopotamiæ, unde Hipparenorum secta; Babylone, unde Babylonii; Orchoës Chaldæorum oppido, unde Orcheni; Borsippes, alia Babylonis urbe Apollini & Dianæ, quod ferunt sacra, unde Borsippeni dicti sunt. Neque has loco tantum & collegiis, in his urbibus a regibus erectis, distinctas sectas fuisse probabile est, PLINIUS enim diserte Orchenos *tertiam Chaldæorum doctrinam* vocat, innuens dogmatibus fuisse diversos: an vero duæ sectæ Orchenorum & Borsippenorum in erroris luto de principiis ἀντιπάλους bono & malo hæserint, inque hoc orientis dogmate a se dissenserint, quod vir quidam doctissimus ^r conjicit, non facile equidem quis dixerit. Falli enim SALMASIUM, ^s qui Orchenos dictos putat, quasi כהניא sacerdotes lucis five ignis, quod cultu divino, more Persico, ignem prosequerentur, inde constat, quod ex adductis veterum locis luculenter patet, ab urbibus, ubi sedem fixerant, has scholas Chaldæorum philosophorum nomen accepisse, Orchenosque dictos ab Orcha five Orchoë. Fabulæ enim Judæorum & Muhamedanorum de Abrahamo in Ur (quam cum Orchoë eandem faciunt viri quidam docti ^t) in ignem ob denegatum igni cultum coniecto & servato merito exploduntur; ^u & evincendum prius est, in regno Babylonico ante Persarum imperium ignis cultum viguisse. Aliam vero eruditorum Chaldæorum distinctionem exhibet vaticiniorum DANIELIS liber, ^w ubi variæ nobis sectæ narrantur, חרטמים, אשפים, מכשפים & כשרים, inter quos ultimi Chaldæi sunt, quo nomine, quid significetur supra jam expositum est. Quid vero per tria priora genera intelligatur, interpretibus non æque constat.

ⁿ) Conf. STANLEJUS *Hist. philos.* P. XV. p. 1120.

^o) l. XVI. p. 509.

^p) *Hist. nat.* l. VI. c. 26.

^q) *Lib.* XVI. p. 509.

^r) S. Rev. JO. CHRIST. WOLFIUS in *Manichæismo ante Manichæos* §. VII. p. 47.

^s) In præf. libri *de annis climactericis*.

^t) HYDE *de relig. vet. Pers.* c. II. p. 75. præeunte VOSSIO *de idololatria* l. II. c. 64. p. m. 648.

^u) HYDE l. c. p. 44. 71. VOSSIUS l. c. HEIDEGGER. *Hist. patr.* P. II. ex. I. p. 25. FABRICIUS *Cod. Pseudepigr.* V. T. T. I. p. 344.

^w) l. 20. II, 2 27. IV, 4.

stat. Si enim Judæos consulimus, Hhantumim sunt magi rerum naturalium periti, vel qui theoreticam scientiam colebant; Aschaphim, qui scientiam activam colebant, vel etiam sapientes ac pii; qui allegorico dicendi genere mysticam sapientiam docebant; licet & alii medicos hic vel astrologos intelligant; Mechaschephim, revelatores vel præstigitores, qui artibus illicitis futura prædicebant. Rationes hujus explicationis non addimus; leve enim eorum pondus est, a solis scilicet etymologiis desumptum: legi vero possunt, apud STANLEJUM, * GEIERUM, * BUDDEUM * aliosque. Nos ponderatis omnibus circumstantiis nihil hac de re certi dici posse putamus; et hæc pleraque præjudiciis interpretum niti existimamus; qui, prout Chaldaicam sapientiam animo conceperunt, ita voces ignotas in suas partes rapuerunt. Hoc ex supra dictis manifestum est, & ex ipso quoque sacro textu patet, fuisse omnes has sectas circa vanas & malas artes atque præstigias occupatas, & aperte falsum præjudicium prodere, qui philosophiam theoreticam, practicam & mysticam ab iis cultam contendunt: etsi præfracte negare nolumus, eos scientiæ speciem conciliata nugis suis auctoritate præ se tulisse, & eruditorum principes fuisse habitos. Nec multum certiora sunt, quæ ex alio scripturæ S. loco apud JESAIAM vatem ^a de excidio regni Babylonici vaticinantem de his Babyloniorum sectis dicuntur. Ait vir sanctus, DEI nomine: *Ego isum, qui irrita facit signa vatum, & divinos insanos reddit, qui sapientes retrorsum agit, & scientiam eorum infatuat.* Putat enim eruditissimus CAMPEGIUS VITRINGA, ^b כִּרְיָי significari homines vitam agentes solitariam, seque commercio publico subducentes, & vacantes contemplationi rerum divinarum: eosdemque esse, qui recentiore usu vocis Chaldaei dicuntur, quod nomen cum olim esset gentis, & hoc solo sensu occurrat apud scriptores sacros, qui ante exilium Babylonicum vixerunt, postmodum usurpari cœpit, de sophis illius gentis, qui rerum divinarum & scientiæ futurorum studium profitebantur, & publicis muneribus soluti huic soli contemplationi, præcipue vero astrologiæ judiciariæ vacabant, & ex ea fata gentium & hominum definiebant. קוֹסִי Divinos, sive divinatores speciem fecisse sectæ, quæ ex commercio cum dæmone aut spiritibus defunctorum eandem futurorum prænotionem jactabant, & DIODORO teste, expiationibus, sacrificiis, & aliis quibusdam incantamentis futura prænoscebant, & mala averruncabant. חֲכָמִי Sapientes esse vates politicos, homines in schola mundi dextre versatos, ingenii σοφιστικοῦ acuminе præditos, longo rerum usu & experientia exercitatos, consiliarios regis, qui absque subsidio τῆς μαντικῆς de futurorum eventibus ex his ipsis principiis solebant præsumere. Quæ sapientum Chaldaicorum explicatio ingeniosa quidem est, textuique satis apte respondet, unde tamen probetur, præter generalem eruditionis Chaldaicæ notitiam, quæ tamen apud Dio-

P 2

dorum

x) Hist. phil. P. XIII. c. 10. p. 1120.

p. 13. p. 867.

y) Com. ad l. c. Danielis p. 102. seqq.

a) Cap. XLIV, 26.

z) Hist. Eccl. V. T. T. II. Per. II. Sect. V.

b) Ad h. l. T. II. p. m. 573. seq.

dorum in sectas non dividitur, non habet: in eo tamen melior est, interpretamentis Judaicis, quod omnem Chaldæorum sapientiam in religionis cultu, astrologia & divinatione constituisse, & ex his vanissimis artibus omnem eruditionem gentis conflata fuisse recte statuit. Nec certiora nos dare audemus, conjecturasque nostras de his sectis orbi erudito obtrudere, quæ eadem facilitate negantur & destruuntur, qua affirmantur, & exstruuntur. Illud unum probabile judicamus, ea, quæ de physica Chaldæorum scientia traduntur, non ad rerum naturalium cognitionem, sed ad magicam herbarum & lapidum notitiam referenda esse. Tales enim libri physici, Zoroastri apud Chaldæos tribuebantur, quos sæpius citat PLINIUS: ^c & hanc naturalis scientiæ partem, quæ magiæ inservit, a Chaldæis Democritum edoctum esse illis placuit, qui tales libros philosopho in sanis naturæ contemplationibus versatissimo supponere ausi sunt. ^d Etsi enim hi libri suppositi sunt atque ficti, patet tamen inde, recteque inferitur, apud Chaldæos Persasque ejusmodi præposterum naturæ studium artibus malis inserviens viguisse: id quod tota eruditionis Chaldaicæ facies confirmat. Noster hic est cl. CLERICUS. ^e

Conditor philosophiæ Chaldaicæ Zoroaster,

cujus historia incertissima & obscurissima.

§. IX. Chaldaicæ philosophiæ auctor atque conditor Zoroaster magno veterum consensu dicitur. Quo major vero ejus fama, eo incertior & insuperabilibus difficultatibus subjecta historia: de quo, recte monente cel. FABRICIO, ^f *tam multa & pignantia inter se traduntur, ut illa dijudicare* (addimus, vel enarrare solum) *atque revocare ad examen, res majoris sit operæ, quam pretii.* Etsi vero multam viri docti, qui recentiori ætate in res Zoroastris inquisiverunt, & in his imprimis, qui peculiari tractatione hoc egerunt, FRANCISCUS PATRICIUS & JOANNES JESSENIUS, ^h HENRICUS URSINUS ⁱ & qui reliquos eruditione, & copia vicit, THOMAS HYDE, ^k lucem afferre obscurissimæ Zoroastris historiæ conati sunt, ^l fatebitur tamen, quisquis tempus in hoc argumento enodando consumere non subterfugiet, post difficillimum omnium circumstantiarum examen, nihil afferri posse, quod veritatis cupidum fatiare, & aliqua certitudinis, vel saltem probabilitatis specie historiam Zoroastris explicare queat: id quod ingenue fassi sunt viri docti; ^m & quidem recte. Nam & hoc momentum in historia philosophica

^c) PLINIUS l. XXXVII. c. 10.

^d) Videndus præ ceteris PLINIUS Hist. nat. l. XXX. c. 1. ubi magiæ historiam pandit. Plura de his Democrito suppositis libris suo loco afferentur.

^e) Indic. in H. Phil. Or. STANLEJI v. Physicus. conf. FABRICIUS Bibl. Gr. vol. I. p. 246. 247.

^f) l. c. p. 243.

^g) Qui peculiarem dissertationem de Zoroastre præmisit oraculis ejus a se editis.

^h) In Zoroastre, vid. Act. Erud. Lat. Suppl. T. II. p. 469. Act. Phil. vol. II. p. 183.

ⁱ) Qui doctum sed hodie rarius obvium librum de Zoroastre, Hermete Trismegisto & Sanchuniatone edidit Norimb. 1661. 8.

^k) In Historia religionis veterum Persarum Oxon. 1700. 4.

^l) Alios de Zoroastre scriptores laudant Acta Philos. vol. II. p. 183.

^m) BAYLE Dict. T. IV. tit. Zoroastre p. 555.

ca habet, nosse, quæ sciri nequeant, & quæ incerta sint atque dubia, a certis distinguere. Unde exorandus nobis lector est, ut patienter ferat si non nisi conjecturas & opiniones eruditorum afferimus in medium, & ipse incertus a nobis dimittitur: melius enim esse putamus, incertitudinis rationes exponere, quam leves conjecturas pro veritatibus certis obtrudere. Nec mirandæ quoque hæ tenebræ, tanta enim canitie gravis est Zoroastris historia, quam a primis humani generis generationibus post diluvium multi repetunt, tantusque monumentorum, unde hauriri notitia de Zoroastre debet, defectus & penuria, ut non possint non omnia, quæ de celeberrimo hoc philosophiæ orientalis conditore dicuntur, esse incertissima. Accedit, pleraque, quæ nobis narrantur, vel a Græcis profecta esse, qui insulso præjudicio, orientalem eruditionem suæ fuisse similem religionemque illorum populorum cum sua posse comparari, occupati, in referendis orientalium gentium rebus, quæ ad religionem & eruditionem spectant, misere cœcutiverunt: vel deberi Persarum quidem, sive Arabum potius testimoniis, qui domestica eaque antiquissima monumenta jactantius crepantes, mira de Zoroastre, fiducia huic populo solenni, referunt; longissime tamen ab antiquissimis istis temporibus non remoti tantum sunt, sed & illis placitis & religione dissimiles, & in effingendis vetustissimis monumentis fabulisque ad conciliandam suæ genti auctoritatem, fecundissimi; vixeruntque eo tempore, quo quidlibet audendi, fingendi nugandique libera & æqua potestas fuit: unde quam fidem mereantur, facile rationes iniri possunt. Nec aliud porro de Zoroastre evenit, quam quod de omnibus artium & scientiarum inventoribus evenisse indubitata veterum monumenta testantur. Scilicet fabulis pleraque involuta sunt, & ita obscurata, ut veræ circumstantiæ cognosci & ad liquidum deduci non queant. Cujus rei multiplex ratio atque causa est. Vivebant magni illi viri illis temporibus, quibus magna ignorantia premebantur gentium pleræque: has ex ruditate eripere, & ad usum rationis moresque humanos traducere satagebant, in hoc operam ponebant suam, ut introducta religione, & artibus atque scientiis ingenia ad humanitatem assuefacta miterent, societates felicius coirent, imperia obsequio firmarentur, gentium incrementa lætius exfurgerent. Ita vero magnis beneficiis populos sibi devinciebant, qui, ut erant superstitione correpti, viros hos, divinas ad faciendam sibi fidem & auctoritatem conciliandam præ se ferentes origines, ad astra extulerunt, resque eorum ita posteritati tradiderunt, ut majora humanis ingeniis fecisse, altiorique origine fuisse viderentur, hincque tota eorum historia fabulis incredilibus conspurcata est. Nec deerant homines astuti, qui commodis, quæ ex hac populorum mansuefactione in rem publicam, & in sua emolumenta redundabant, permoti paria audebant, & ut nomen sibi atque fidem conciliarent, vetustissimorum heroum nomina sibi arrogabant, scriptis suis eorum nomina præfigebant, sicque canis temporibus recentiorum temporum foetus callidissimo consilio supponebant,

Causæ incertæ historiae conditorum & inventorum artium & scientiarum.

nebant, id quod innumeros postea errores, & incertitudines in horum virorum historia peperit. Nec parum ad has tenebras augendas contulit populorum orientalium de magnis istis viris contentio, quorum quilibet sibi illos vidicans, quicquid ad causam suam tuendam & ornandam aptum visum fuit, tanquam ex tripode dictum tradidit, & ad posteros transmisit. Tandem & sacerdotum veterum populorum astutia incertitudines has ad summum apicem perduxit. Populi enim veneratione, qua erga viros sibi carissimos & utilissimos majoribus suis ducebatur, abusi, nugas suas & ingenii vaferrimi commenta omnia ad istos heroas referebant, sicque iis, quæ vel stulta curiositas excogitavit vel superstitio commendavit, vel commodi ratio suavit, sub tantorum hominum celebritate maximam auctoritatem conciliavere, ita vero effecerunt, ut quid genuinum sit, quid supposititium & fictum, dignosci nequeat, cum per horum impostorum manus ad nos, tanquam per canalem, veterum historia pervenerit. Ea his difficultatibus pressa cum ad recentiorum virorum doctorum manus pervenisset, illi medicinam afferre rati, ingenii potius conjecturas, quam regulas sanæ ratiocinationis secuti sunt, & hypothefibus sine fundamento, vel levi tantum specie excogitatis eas superstruentes, omnibusque eruditionis & ingenii viribus ornantes tantopere incautos a regia via seduxerunt, ut rectam semitam difficulter repeterent. Inde in tot varias & pugnantes inter se, de primis artium & scientiarum inventoribus & doctoribus sententias discessum est, inde tot absurdæ opiniones enatæ, quas viris doctis placere potuisse miraretur quis, nisi experientia doceret, nihil tam absurdum esse, quod non verisimilitudinis specie se illis commendet, quorum hypothefibus inservire aptum est. Quæ omnia non Zoroastris modo, sed & aliorum magnorum nominum in ultima antiquitate celebratissimorum, Mercurii imprimis illustrare possemus, nisi suo loco exempla afferenda essent, unde hanc faciem vel ideo historiæ philosophiæ barbaricæ præferre necessarium visum fuit, ut, qua via incedendum sit, cauto lectori pateat. Sed ad Zoroastrem revertimur, placita eruditorum veterum pariter atque recentiorum de eo breviter enarraturi.

Zoroastris nomen unde?

§. X. Zoroastris nomen, quod a Græcis ita expressum est, qui tamen ante Pythagoram illud ignoraverunt, ⁿ quid significet inter eruditos non convenit; etymologiæ enim plerumque incertæ sunt, præsertim ex linguis alienis deducendæ, quæque ad primam ætatem exsurgunt. Ex veteribus Dinoni & Hermodoro apud LAERTIUM *ἄστροδότην*, ^o astrorum sacerdotem, magno BOCHARTO *ἄστροθεάτην*, ^p siderum contemplatorem;

ⁿ) CLEMENS ALEXANDR. *Strom. l. I. p. 304.* male itaque URSINUS *l. c. p. 12.* Platoni primam inter Græcos Zoroastris mentionem adscribit. Post Platonem vero multi, Antisthenes apud SUIDAM Aristoteles, Hermippus, Hermodo-

rus & Eydoxus, quorum testimonia servavere PLINIUS *l. XXX. c. 1.* & LAERT. *l. I. f. 2.*

^o) *Lib. I. f. 8. conf. MENAGIUS ad h. l.*

^p) *Geogr. S. P. l. IV. c. 1. p. m. 233.*

rem; aliis ^q amicum ignis, fictorem occulti ignis, HYDEO ^r obryzum vel pravum aurum significat: nobis optimum videtur fateri ignorantiam in nomine nimis vetusto. Nec certiora sunt, quæ inter eruditos disputari solent unus Zoroaster fuerit, an plures? Quæ quæstio non heri demum enata est, sed PLINII tempore jam eruditos detinuit, qui non negat, *non constare, unus Zoroastres fuerit, an postea & alius.* Nec concordant inter se de numero eorum, qui hoc nomen sortiti sunt. Patet enim ex loco quodam ARNOBII, ^r etsi varie ab interpretibus accepto, ^u illo jam tempore plures numeratos fuisse Zoroastres; ita enim: *Age nunc veniat qui super igneam Zonam, magus interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo ut adsentiamur auctori. Bactrianus & ille conveniat, cujus Ctesias res gestas historiarum exponit in primo; Armenius Hosthanis nepos, & familiaris Pamphylus Cyri.* Ex his enim verbis, quatuor Zoroastres exsculpit NAUDÆUS, ^x tres SALMASIUS, ^y duos URSINUS, ^z sine causa forte dissentientes, cum plures Zoroastres veteres omnino enumerent. Nam narratur illis 1. Chaldæus sive Assyrius, qui fulmine percussus periit; ^a 2. Bactrianus, quem Bactrianæ regem Nino æqualem, ab eoque victum & interfectum JUSTINUS ^b memorat; 3. Persa, ^c Clementi Alexandrino Medus, Magorum & Chaldaicæ disciplinæ inter Persas auctor. 4. Pamphylius, vulgo dictus Er, sive Erus Armenius, cujus meminit PLATO ^d & quem dictum quoque fuisse Zoroastrem contendit CLEMENS, ^e quique revixisse dicitur VALERIO MAXIMO ^f & MACROBIO. ^{ff} 5. Proconnesius PLINIO memoratus, qui, *ante Hosthanem paulo diligentiores ponere Zoroastrem alium Proconnesium,* monet. ^g Hujus animam ex corpore, quoties vellet, discessisse, atque rediisse, SUIDAS memorat. ^h Adjiciunt his, sextum, qui Pythagoram Babylone Zoroastrem præceptorem habuisse asserunt. ⁱ Quemadmodum vero in hoc Zoroastrum numero sine dubio nimia fuit antiquitas, dum alii viri magia celebres hoc magi omnium antiquissimi nomine insigniti sunt, id quod vel de Bactriano, qui alibi ^k Oxyartes fuisse

Zoroaster
unus an plu-
res?

q) HOTTINGER. *Hist. orient.* p. 365.
KIRKCHER. *Obel. Pamph.* l. I. c. 2. §. 1.
r) l. c. p. 310.

s) l. c.

t) *Adv. gentes* l. I. n. 36. p. m. 36. ed. Guil. Canteri.

u) Variæ hujus loci interpunctiones varium quoque sensum viris doctis præbuere, quorum conjecturas lege apud STANLEYUM *Hist. phil.* P. XIII. Sect. I. c. 2. p. 112.

x) *Apologie pour les grands hommes accusés de Magie* c. VIII. p. m. 91.

y) *Exercit. Plinian.* p. 855.

z) l. c.

a) SUIDAS in *Zoroastres* T. II. p. 15.

b) l. I. *Hist.* c. 1. 9.

c) LAERT. l. c.

d) *de republica* l. X.

e) *Strom.* l. V. p. 598.

f) l. I. c. 8.

ff) In *Somn. Scipion.*

g) *Lib. XXX.* c. 1.

h) In *Aristeas* T. I. p. 323.

i) APULEJUS in *floridis.* De ipsa fabula hac dicetur in Pythagoræ historia: conf. BAYLE l. c.

k) Apud DIODORUM SIC. l. II. p. 66. conf. BOCHART. *Phaleg.* l. IV. c. 1. p. 232. & quæ ad negandum Zoroastrem Bactrianum affert STANLEYUS l. c. p. 112.

Zoroaster
quis fuerit?

fuisse dicitur, de Pamphylio, quem Erum fuisse indicavimus; & de Proconnesio, quem Aristeam fuisse constat, ^l recte dicitur; ita facile credi potest, gentes has Asiaticas, de patria celebratissimi inter orientales viri inter se æmulas, sibi Zoroastrem vindicasse, sicque plures ex uno fuisse enatos; nec a veritatis specie abludit abufos Zoroastris nomine alios, in his artibus valentes, ut sibi nomen atque famam conciliarent. Unde de reducendo hoc Zoroastrum numero solliciti fuere viri docti; inter quos multi quatuor, alii duos, post GOROPHIUM BECANUM vero THOMAS HYDE ⁿ unum tantum Zoroastrem, Persa - Medum fuisse statuunt, quem secuti sunt nostra ætate viri celeberrimi JO. FRANC. BUDDEUS ^o ISAACUS DE BEAUSOBRE ^p & HUMFR. PRIDEAUX. ^q Quemadmodum vero de numero dissentiant eruditi, ita incerti quoque feruntur, quis sub Zoroastris nomine lateat? Inveni enim sunt multi inter Christianos, qui Chamum, Noachi filium sub Zoroastris larva tegi putarent, ^r qui hoc potissimum argumento ducuntur, quod Chamus magiæ princeps & inventor veteribus habitus sit, & pessimam artem ad gentes post dispersionem propagasse dicatur. Quæ fabula etsi celeberrimis viris placuit, ^s recte tamen rejicitur, cum non tantum totum de magia Chami commentum nugis Judæorum & hæreticorum originem debeat, sine teste, sine calculo prolatis; sed circumstantiæ quoque, quas de Zoroastre Græci & Arabes narrant, nec tempori nec personæ Chami conveniant, sic, ut recitasse absurdam sententiam, sit refutasse. Et eodem argumento, doctorum ecclesiæ veterum opinio cadit, qui vel Nimrodum, vel Misraimum, vel Assurem, vel Abrahamum ex Zoroastre exsculpunt: ^t nihil enim habent, quo sententiam vel levi colore inducant, præter temporis antiquitatem & nominis celebritatem, ex qua misere ad eandem subjecti unius personam concluditur. Nec audiendus est HORNIIUS, ^u cui Zoroaster Bileam, Mosi memoratus, esse videtur; nam & hæc opinio nullam veri speciem habet, præter magiæ professionem, quæ utrique adscribitur, quæ fecit, ut plures celebres magi cum Zoroastre confunderentur. Immo nec illustris HUETII sententia ^w adjiciendum calculum meretur; qui non levi eruditionis specie contendit, supposititiam esse Zoroastris personam, cui etsi vera subsit Mosis persona, falsam tamen ipsam esse, & tot figmentis consut-

tam,

l) SUIDAS l.c. vixit temporibus Cræsi & Cyri.

m) URSINUS l.c. p. 33.

n) De rel. vet. Pers. c. XXIV. p. 308.

o) Hist. Eccl. V. T. T. I. p. 438.

p) Hist. du Manicheisme T. I. p. 318.

q) Hist. S. & prof. connexa T. I. p. 212. vers. Germ.

r) PSEUDO - CLEMENS recognit. l. IV. c. 25. conf. FABRICIUS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 299. in not.

s) ATH. KIRCHERO in arca Noë, SCIPIONI SGAMBATO, in archiv. V. T. CLERICO Hist. de la Medecine p. 9.

t) Vid. quos nominat FABRICIUS Bibl. Græc. vol. I. p. 243. conf. HUETIUS Dem. Evang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90.

u) Hist. philos. l. II. c. 6. p. 80. cujus rationes frivolæ sunt.

w) Demonstrat. Evang. l. c.

tam, de qua nihil certi cognitum aut literis proditum. Quam sententiam inde ornat, quod discrepantes de Zoroastre sententiæ conciliari non queant, nisi ista hypothesi, famam de Mose genuisse apud orientales Zoroastrem, quem Sinam, Persam, Medum jactaverint, ex ignorantia geographiæ, patriam Mosis, quam Æthiopiam putaverint, suo loco non reperientes. Nomen & fabulam de Zoroastre ex igne prodeunte genuisse historiam Mosis cum Deo ex rubo ardente colloquente conversati: magiæ inventionem adscriptam Zoroastri, quod Moses prodigiis suis totum Ægyptum implens & conturbans summus & omnium celeberrimus magus haberetur. Immo ipsam magiam non γοητικὴν, sed cultus divini scientiam a veteribus habitam, Mosen veras origines naturæ, & rationes cultus divini docentem prodere: Sicque & in ceteris, quæ de Zoroastre referuntur, a Græcis & Arabibus fabulis ad Mosis historiam applicandis versatur auctor ingeniosissimus, cujus eruditionem & fingendi ad ornandam hypothesin artem atque ingenium laudes, judicium desideres. Quod si enim hac ratione, ex levi longiusque quæsitæ circumstantiarum conciliatione inferre liceat, easdem fuisse personas, quibus eadem convenire videntur, eadem probabilitate largiendum est Arabibus Zoroastrem fuisse Eliam, vel alium virum celebrem, immo per omnem historiam pro lubitu mutabuntur ita res vetustæ, ut quo quis est ingenio sæcundior, eo incertiores reddat historiam. Id quod de Arabibus * quoque notandum, qui vel Eliæ servum, vel Jeremiæ discipulum, vel Esræ ministrum effingunt. Ut taceamus eos, qui eundem cum Mithra, Osiride, aliisque gentium numinibus sine ratione faciunt. ^ν Tandem ne quid fabulosæ incertitudinis desit, de tempore quoque quo Zoroaster vixisse fertur, in diversissimas sententias apud veteres & recentiores itum est. PLINIO enim referente ^z Eudoxus, qui magiam inter sapientiæ sectas clarissimam utilissimamque intelligi voluit, Zoroastrem sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit. Sic & Aristoteles. Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, tradidit, ipsum quinque millibus annorum ante Trojanum bellum fuisse. Quæ mentiendi & fingendi impudentia ipsi Plinio suspecta fuit, miranti, durasse memoriam artemque tam longo ævo commentariis non intercidentibus, præterea nec claris nec continuis successionibus custoditam; inque bello Trojano tantum de ea arte silentium fuisse, primumque commentatum de ea arte Osthane-
nem. Sed & reliqua legenda sunt, quibus supersedere potuisset, si veras temporum rationes scivisset, ad hanc annorum vetustatem mundi initiis non surgentibus. Sed videntur, qui talia nobis obtrudere, decepti fuisse com-

Quando vix-
it?

x) HERBELOT. *Biblioth. Orient. voc. Zoroastre.* FABRICIUS *l.c.* qui tamen cum HUETIO *l.c.* perperam dicit, POCCOCKIUM ad *Abulpharajum* p. 147. Zoroastrem eundem facere cum Hystaspe.

Hist. phil. Tom. I.

Non enim Zoroastrem, sed Gustasphum Hystaspem a Cyro tertium esse putat.

y) KIRCHER. *Ædip. Ægypt. p. 216.* nugarum ejusmodi egregius architectus.

z) *l. XXX. c. 1.*

commentitiis Chaldæorum observationibus fideralibus, quibus tantam ætatem adscripsisse Chaldæos supra observatum est. Nam non magiæ tantum sed & astrologiæ inventorem Zoroastrem fuisse unanimi ore consenserunt. Parcius tamen & moderatius ex veteribus alii. Xanthus enim Lydius apud L A E R T I U M ^a a Zoroastre usque ad Xerxis transitum sexcentos annos enumerat, nisi hic in numero erratum sit a librariis; ^b certe apud S U I D A M ^c annis tantum quingentis bello Trojano prior fuisse dicitur. Aliorum, qui vel Chamum, vel Nimrodum, vel Assurem fuisse contendunt, opiniones præterimus, colligi enim possunt, ex ætate illa, qua magni illi homines vixerunt. In tam vario itaque & immani de Zoroastre sensu difficile est solida sectanti, aliquid certi statuere, contentosque nos esse oportet, si aliquali conjecturarum probabilitate in tam cimmeriis tenebris palpare nobis liceat. Et Zoroastrem quidem aliquem fuisse, cum Chamo, aliisque priscae vetustatis heroibus non confundendum, qui observandorum rituum, cultusque deorum atque spirituum arcani, quem magiam veteres dixere, auctor fuerit, vix ambigendum videtur, nisi toti veterum scriptorum choro, & universali eorum consensui contradicendum est: in eo enim unanimi ore Græci pariter atque Arabes concordant. Utrum vero plures Zoroastres fuerint, an unus, in tanta vetustissimorum monumentorum confusione & contradictione difficulter conjecturis determinari potest. Quod si tamen in re adeo incerta aliquid dicendum est, hoc probabile nec rejiciendum temere, putamus, exstitisse Zoroastrem Perso-Medum, Darii Hytaspis temporibus inclarescentem, cui magiæ apud Persas introductio, Magorumque religionis reformatio, scripta quoque, quæ sub Zoroastris nomine ambulant, tribui solent. In hoc enim Græcorum pariter atque Arabum testimonia facile conciliari posse, capite sequente, ubi de hoc Persarum Zoroastre dicendum erit, de Persis philosophis acturis, demonstrabimus. Præter hunc vero Zoroastrem, alium fuisse hujus nominis Persa vetustiorum, & apud Babylonios introductæ vel saltem auctæ scientiæ fideralis & magicæ auctorem, evincere nobis videntur, tot veterum testimonia, quæ propter aliquas Arabum assertiones, rejicere omnesque falsi arguere temerarium est, adque evertendam omnem veteris historiæ verisimilitudinem aptissimum. Neque enim scriptores Arabes, etsi patria monumenta crepant, unice audiendi sunt, qui, judice, literarum harum peritissimo P O C O C K I O ^d de Zoroastre, sive Zaradustho *fabulas prolixas, inanes & quæ recenseantur, indignas*, enumerant. Immo ex ipsis Arabibus hæc confirmari possunt. E L M A C I N U S enim, ^e non institutam a Zoro-

^a) Lib. I. f. 2.

^b) Id quod contendit M E N A G I U S ad h. l. pro *ἐξακόσια* auctoritate duorum MSS. ponens *ἐξασιχίλια*. Paria habet P L U T A R C H U S de Iside & Osiride.

^c) In *Zoroaster*. conf. BOCHARTUS l.c.

^d) *Specim. Histor. Arab.* p. 147. de qua re dicetur quoque postea.

^e) Apud S T A N L E J U M l.c. P. XIII. p. 113. P. XIV. p. 116. idem monente P O C O C K I O in *specimine Hist. Arab.* p. 147.

Zoroastre Persa, sed reſtitutam Perſarum ac Magorum religionem aſſerit, in varias antea ſectas diviſam, EUTYCHIUS vero Alexandrinus in annalibus *f* Arabicis diſerte duos Zoroaſtres nominat, unum Nachori tempore, regnante rege Tachmurt, florentem, auctorem religionis Sabæorum, alterum Samardii Magi regno viventem, qui magorum religionem condidit, ædibus igni dicatis, qui idem eſt cum illo Zoroaſtre, quem Darii temporibus floruiſſe Arabes volunt. Quæ Arabum teſtimonia etſi parum auctoritatis nobis habere videntur, habebunt tamen pondus apud eos, qui huius gentis fide unum nobis Zoroaſtrem effingunt. Nec a veri ſpecie alienum, virum quendam magni ingenii apud veteres Babylonios rituum divinorum & ſideralis ſcientiæ initia poſuiſſe, & ita conſtituiſſe, ut ſuperſtitio inter Chufitarum progeniem late effloreſcens arcana myſteriorum majora humanis viribus & peculiare cum diis commercium mentientium notitia fulciretur: huius vero nomine uſum philoſophum Perſo-Medum ad reformandam patriam ſuperſtitionem animum applicuiſſe. Certe obſervationes Chaldæorum ſiderales huius ætatem longe ſuperant, quorum ſi primus auctor unanimi veterum conſenſu Zoroaſter, fuerit, is a Perſarum philoſopho neceſſario diſtinguendus eſt. Reliquos vero Zoroaſtres non moramur, quos vel inſtituti ſimilitudine, vel arcanæ doctrinæ ratione, vel comparatione cum celebratiſſimo antiquitatis viro ad augendam nationis, unde oriundi erant, gloriam, vel obſcuriſſimæ hiſtoriæ confuſione enatos eſſe, profundius rem expendenti erit probabiliffimum. Ætatem vero atque tempora vetuſtiſſimi illius Zoroaſtris certa figere, immo vel probabili ſaltem conjectura deſignare, impoſſibile putamus, adeo ubique monumenta fide digna vel deficiunt vel ſibi contradicunt. Illud unum certum eſt, ſi aſtologiæ inter Chaldæos cultæ Zoroaſter auctor eſt, valde antiquum eum eſſe, & ad adoleſcentiam imperii Babylonici referri debere, in qua ſidera jam obſervata fuiſſe veteres produnt.

§. XI. Non minori difficultate laborant, quæ de Zoroaſtre referuntur vitæ circumſtantiæ. Cum enim perſonæ inter ſe, quod vidimus, confunderentur, & antiquitatis res fabulis in maiorem ſpeciem augerentur, ad incredibilem adeoque humana conditione maiorem rationem exaltatæ, fieri non potuit, ut non incertiſſima evaderet tota Zoroaſtreæ vitæ hiſtoria. Nec alia via hic tutius incedi poteſt, quam ut ea, quæ ad Perſam referri debent, vel ſaltem probabilius poſſunt, a reliquis ſecernantur; verum in hoc non exiguus & tantum non fruſtraneus labor eſt. Dabimus tamen eorum, quæ de Medo-Perſa a Græcis & Arabibus referuntur, poſtea hiſtoriam, ubi de eo ſermonem inſtituemus. An ad hunc vel ad Chaldæum referendum ſit, quod PLATO ait, *g* fuiſſe Oromazis filium, incertum eſt; hoc vero certum, ſi Zoroaſter hac appellatione maſtatus fuit, non parentem ejus hoc nomine fuiſſe indicatum, ſed virum innuere quem humanis

Vita Zoroaſtris incerta.

Q 2

majo-

f) T. I. p. 63. 263. conſentit ABULPHARAJUS apud HERBELOTUM *Bibl. Orient. p. 931.*
g) In Alcibiade primo.

majora præstitisse credebant, ad divinitatem relatum, Deique ita filium vocatum esse. Videbimus enim in sequentibus, Oromasden boni Dei, five principii boni apud Persas nomen esse. Ita enim ingenios, five deorum filios magnos viros putabant veteres, id quod de Hermete, Pythagora, aliisque docet historia philosophica. Refert etiam PLINIUS, ^b risisse Zoroastrem eodem die, quo genitus esset, atque eidem cerebrum palpitasse, ut impositam repelleret manum, futuræ præfatio scientiæ. Hanc hausisse a præceptore Azonace, ⁱ meditatumque totis viginti annis in altissimis montibus caseo solo victitasse, ^k tandemque evasisse astrologiæ atque magiæ primum in hac gente auctorem. ^l Precatum quoque, ut igne cœlesti consumtus obiret, & monuisse Assyrios, suum cinerem conservarent, sic enim regnum illis perpetuum mansurum. ^m Addunt his, qui Zoroastrem Bactrianum cum Assyrio eundem faciunt, Zoroastrem Magiæ præsidio fultum, præsidium sibi regnumque Bactrianum fascinatibus barbarorum animis comparavisse, diuque tenuisse inconcussum. Denique cum Nino Nimrodi filio viribus imparem, artibus & inferorum subsidio superiorem congressum succubuisse; creditum quoque in pugna cecidisse, vivum tamen mox apparuisse, captumque atque ad triumphum reservatum cœlesti igni conflagravisse. Hactenus Zoroastreæ historiæ conditores, ⁿ de quibus ex vero atque accurate divus CHRYSOSTOMUS; ^o *Figmenta sunt, quæ de Zoroastre atque Zamolxe circumferuntur, omnia. Qui historiam de rebus eorum scripserunt, magni fuerunt artifices qua mendaciorum, qua elegantiae orationis.* Ex disputatis enim hactenus satis, quam incerta hæc omnia immo ἀόυσαρα & inter se pugnancia sint, constat. Nam quæ de nascentis Zoroastris prodigiis referuntur, risum certe puerorum excitant, quasi, si verum esset, id divinitatis signum esset, nec naturali vi factum. Quæ vero de Bactriano regno occupato narrantur, DIODORI SICULI bellum Nini Bactrianum cum cura exsequentis ^p auctoritate refutantur, qui Oxyartis meminit, non Zoroastris, cui melior fides habenda, quam Trogo, vel Theoni Sophistæ, qui etiam ejus meminit. ^q Certe ex putidis lacunis ex quibus Eudoxus & Hermippus millia illa sex annorum, quibus antiquitatem Zoroastris exstruxerunt, sua hauserunt, defumta sunt. Nec mortis genus, nisi conjectura nos fallit, aliunde excogitatum est, quam quod veteres gentiles fulmine tactos deos evadere crederent. ^r Quod satis prodit auctor *Recognitionum Cle-*

^b) Lib. VII. c. 16.

ⁱ) Lib. XXX. c. 1.

^k) Lib. XI. c. 42.

^l) JUSTINUS I. I. c. 2.

^m) SUIDAS I. c. id de Persa CEDRE-
NUS prodidit, notante STANLEY JO
I. c. p. 115.

ⁿ) Fulse & eleganti sermone Zoroastream

historiam enarrat JOANNES BISSE-
LIUS *illustrum ruinarum Dec. I.*

^o) De S. Babyla Martyre.

^p) Lib. II. c. 6.

^q) In Progymnasim. de compar. apud
URSINUM I. c. p. 18. adde ARNO-
BIUM I. I. p. 6.

^r) Vid. URSINUS *Analect. S. vol. I. l. II. c. 28.*

Clementis ^s quando narrat, *Misrajimum* a gentibus *Zoroastrem* nominatum, a parente *Chamo* magicæ artis disciplinam edoctum, volentem Deum haberi, scintillas quasdam ex stellis produxisse, & hominibus ostentare cœpisse, quo rudes & ignari in stuporem miraculi traherentur: cupientemque augere de se hujusmodi opinionem, sæpius ista molitum fuisse, usque quo ab ipso dæmone, quem importunius frequentabat, igni succensus concremaretur. Homines vero exstructo sepulchro ad honorem ejus tanquam amicum Dei ac fulminis ad cælum vehiculo elevatum adorare ausos esse, & quasi vivens astrum colere. Hinc enim & nomen ejus *Zoroaster*, hoc est, vivum sidus, appellatum esse, ab his qui post unam generationem Græcæ linguae loquela fuerant repleti. Hoc denique exemplo, etiam nunc multos eos, qui fulmine obierint sepulchris honoratos, tanquam amicos Dei colere. Qui locus etsi somnia Judæi Alexandrini, philosophiæ, quæ Ægyptum sec. II. & III. detinuit, placitis innutriti, ^r & Christianis sacris accedentis nobis exhibeat, opinionem tamen gentilium, præsertim orientalium, in quarum eruditione non leviter versatum fuisse recognitionum & Clementinorum opus satis produnt, eleganter enarrat, ex qua id non sine probabilitate conficitur, vel extinctum igni cœlesti *Zoroastrem* ad divinitates relatum fuisse, vel saltem id finxisse Assyrios Persasque, apud quos ignis cultus summus fuit. Et ex hoc figmento explicanda sunt obscura Arnobii verba supra allata, cui, super igneam zonam venire, interiore ab orbe *Zoroaster*, dicitur.

§. XII. Magiæ præcipuum auctorem atque præceptorem Chaldæis *Magia Zoroa-* Persisque fuisse *Zoroastrem*, ex dictis constat, satisque luculenter *PLI-* *stris.* *NIUS* veterum testimoniis nixus, asserit. " Cum vero duplex veteribus magia sit, alia *Θεσχυική* alia *γοητική*, ut prolixius docebimus, ubi Alexandrinæ philosophiæ placita exponemus, etiam hic in diversas sententias itum est. Alii enim, & inter hos imprimis Judæorum magistri, qui vel *Chamum* vel *Misrajimum* *Zoroastrem* esse putant, malorum dæmonum artes & commercium intelligi, & eorum ope mirabilia patrasse *Zoroastrem* statuunt, quibus recentiori ætate nonnulli accesserunt. * Alii vero ab hac infamia *Zoroastrem* liberant, ^y & cum *PLATONE*, ^z ejus magiam nihil aliud fuisse nisi *Θεὸν θεοσπεϊάν*, peculiarem Deos colendi modum, contendunt. Nec tamen adeo a se dissentiunt, ut non possint aliquo modo conciliari. Etsi enim illud certum est, magiam, quam *Zoroaster* invenisse atque excoluisse dicitur, divini cultus speciem singularem exhibuisse, unde etiam Persarum reges inter reliquas regiae disciplinæ partes hanc *Zoroastream* magiam edocti sunt, constitit tamen illa magia in invo-

Q 3

catione

s) *Lib. IV. c. 27.*x) *URSINUS l. c. & quos laudat.*t) *Conf. S. Rev. MOSHEMIUS Syn- tagm. dissert. ad H. E. pertinentium p. 174.*y) *BAYLE l. c. not. D. prolixissime vero NAUDÆUS Apologia magiæ accusatorum c. 8. p. m. 91. seqq.*u) *Loco sæpius citato.*z) *In Alcibiade I. p. m. 25.*

catione dæmonum bonorum, & provocatione operationis eorum, per peculiaria incantamenta, cultumque singularem, quibus rebus naturalibus supernaturalem vim addi dæmonumque bonorum potentias illis alligari credebant statuebantque, non inepte docente FICINO, ^a *statuis, lapidibus, herbis, certo ordine compositis dæmonas quodammodo includi, verbis autem ad cœlestem quandam similitudinem temperatis divinas quasdam dotes distribui, & id quidem providente Deo, ut quoties res ipsa postulat, rite possemus divinum auxilium invocare.* Unde & magia pharmaceutica ad hanc ipsam *ἑξαπείαν* relata fuit. Cultus itaque divinus, quem instituisse Zoroaster dicitur, nihil aliud fuit, quam rituum illorum divinorum & arcanorum, ad efficienda mirabilia, & evocanda deorum auxilia, adhibitorum mysterium. Certe magiæ ope exercituum vires frangi, copias hostium deleri, & panicum iis terrorem immitti posse, veteres crediderunt, ut vel ex iis patet, quæ de Bactriano Zoroastre contra Ninum viribus magicis dimicante supra observavimus; & qualem magiæ effectum imbrem illum miraculosum fuisse, qui Antonini exercitum internecioni eripuit, Romani a Christianis sacris alieni tradiderunt. Neque hic sacerdotium, quo fungebantur magi apud Persas, cum magia quæ peculiaris cultus divini eaque arcanior pars fuit, confundendum est, ^b cum inter se varie differant. Etsi vero bonis dæmonibus has artes adscribebant orientales populi, facile tamen, quos genios invocaverint, & provocaverint, inde liquet: quæ causa fuit, cur potissimum sancti ecclesiæ veteris doctores hanc theurgiam goëtiæ non haberent meliorem. Nec mirum, regem Persarum hæc instituta Zoroastrea edoctum fuisse, cum enim pleraque, si non omnia, ad imposturam populo faciendam collinearent, regia imprimis hac disciplina, quo titulo eam mactat PLATO, ^c opus erat, regem instrui, ut inde ei arcana dominationis paterent. Est enim *ad superstitionem natura pronissima barbarorum natio*, recte judicante PLUTARCHO, ^d *qua nihil melius multitudinem regit, quæ alioquin impotens, seva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius jam vatibus, quam ducibus suis paret.* ^e Quod ut omnibus fere temporibus evenisse, & apud plerasque gentes veteres usu venisse, facile probari posset ^f si id ageremus; ita magicam disciplinam apud Babylonios, quique hoc imperium postea occupaverunt, Persas instrumentum dominationis arcanae fuisse regique potissimum inservivisse, vel ex sacræ scripturæ locis supra adductis patet, & postea quoque monebitur, ubi de Persarum magis differendi locus erit. Certe varias & illicitas artes hanc disciplinam Zoroastream continuasse, licet bonis dæmonibus, sive, quod idem est, diis evocatis eas adscripserint, ex dictis liquet. Etsi vero Zoroaster & astrologiæ &

a) In argumento *Cratylæ* p. m. 209.

b) Recte hoc notatum cl. CLERICO *Indic. Philolog. ad Hist. philos. orient. Stanleji*, voce *Magus*.

c) l. c.

d) In *Sertorio*.

e) CURTIUS l. IV. c. 10.

f) Conf. URSINUS l. c. *Secl. VII. p. 56.*

& magiæ studium suis commendavit & instituit, & utrumque ita sororio vinculo junctum fuit, ut communem vaticinandi, & mirabilia vel prædicendi vel patrandi scopum habuerint, distincti tamen postea astrologi a magis, ut supra observatum est, unde ἐπαγγελίας διαφόρους οὐσας vocat ORIGENES. ^g Errant itaque, ^h qui ex magia Zoroastrea nobis cognitionem elementorum rerumque naturalium exsculpunt, & nescio quam physices cognitionem vetustissimis magis tribuunt. Ceterum cum magiæ peculiaris genus fuerit pyromantia, & huic operam posuisse Zoroastrem vir quidam doctus ⁱ conjicit, solitum ignes cœlestes elicere, & afflatu tandem eorum interiisse, quod & Tullo Hostilio accidit: potuisse enim hoc cacodæmonis opera, vel divino permisso fieri, vel certe fingi, ut Mosi, ut Eliæ, prophetarum principibus quoquo modo faceret parem Zoroastrem, aut etiam superiorem. Quæ tamen, cum solam illam traditionem, Zoroastrem ignes cœlitus evocantem fulmine periisse fundamentum agnoscant, quam a testibus fide parum dignis profectam esse, evicimus, frustra dicuntur, nec cacodæmonis operationes temere advocandæ, cum sola præstigatorum astutia artesque sufficiant, ut, qualis Zoroastris disciplina in hac re fuerit, explicari queat. Plura in tantis tenebris nonnisi extrema audacia conjicere licet.

§. XIII. Solent ad Zoroastrem scripta quoque quædam veluti auctorem referri, quæ antiquissimis temporibus jam tributa ei esse, PLINIUS ^k prodit, qui refert, *Hermippum Smyrnæum*, qui sub Ptolomæis claruit, ^l libro περὶ μάγων de tota arte magica diligentissime scripsisse, & vicies centum millia versuum a Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum ejus positis explanavisse. Intercidit vero istud Hermippi opus. Superfunt tamen tituli, unde patet, astrologica, physica, magica, chemica atque politica sive theologica ei tribui. Verum non tantum suppositionis omnia illa scripta suspecta sunt, sed si quid eorum vel aliquid eis simile unquam extitit, ad Persarum Zoroastrem antiquissimis Chaldæorum temporibus multo juniorem, ejusque asseclas referendum est. Quare de iis agere hic quidem superfedemus, amplius de iis tractaturi, ubi Persarum sapientia enarranda est. Interim consulendi sunt LAMBECIUS ^m & FABRICIUS. ⁿ

Scripta Zoroastri tributa.

§. XIV. Præter Zoroastrem apud Assyrios Belus imprimis prædicatur inventor cultorque fideralis scientiæ. De eo vero non minus obscurissima fabularumque plena sunt omnia, quæ referuntur. DIODORUM ^o si sequimur, Belus quidam Neptuni Libyæque filius coloniam ex Ægypto Babylonem deduxit, positaque apud Euphratem fede, sacerdotes pro more Ægy-

Belus.

g) Adversus CELSUM l. I. p. 25.

h) ARNOLDUS in spicilegio ad Urfinum p. 46. & quos fuisse laudat p. 50.

i) UPSINUS l. c. p. 35.

k) l. c.

l) Vid. JONSIUS de script. hist. philos. l. II. c. 9. p. 161.

m) In prodromo historiae liter. p. 79.

n) Bibl. Græc. vol. I. p. 245.

o) Lib. I. p. 24.

Ægyptiorum instituit, impensis ac oneribus publicis solutos, quos Babylo-
nii Chaldæos nominant; hi astra observaverunt, imitati sacerdotes Ægy-
ptios, qui physici sunt atque astrologi. Huic ^p Belo, addit, filiam Semira-
mim templum media Babylone exstruxisse, quod summæ erat altitudinis, in
quo Chaldæi fiderum contemplationi vacaverint, ortusque & occasus accu-
rate notaverint: quod templum adhuc durare Belumque fuisse inventorem
federalis scientiæ PLINIUS ^q scripsit. Quæ quidem, viro cuidam docto
si in se spectentur, atque præstruatur, Neptunum esse Chus Nimrodi pa-
trem, Ægyptumque olim latius patuisse, atque ultra Rhinocoluram porre-
ctam, quandam Arabiæ partem, in qua juxta Homerum Nyfa Bacchi patria,
comprehendisse, veritati constare videntur: aperte tamen veterem Ægy-
ptiorum jactantiam se solos omnibus terrarum orbis regionibus colonias
dedisse sapiunt, ^s quam supra veritati non affinem esse jam monuimus;
multaque præstruunt, nondum evicta, immo aperte confusas Græcorum
mythologias cum barbararum gentium originibus produnt. Accedit admo-
dum incertam redditam esse historiam Beli, eo, quod divinis honoribus
maectatus est. Unde cum Baalis cultus apud Orientales fuerit communis-
simus. Vocabulum hoc appellativum esse, perinde ut Jovis, ut Deum
denominaret, five solem, five aliud numen, multis viris eruditis pla-
cuit. ^t Jovis enim nomen Beli apud Græcos & Latinos plerumque addi
constat, & Sanchuniathon auctor est, ^u Saturno tres in Peræa liberos na-
tos Saturnum patri cognominem, Jovem Belum, & Apollinem. ^w Quibus
& hoc addendum, plures Belos veteribus commemorari, Assyrium, Ba-
bylonium, Ægyptium Tyrium, ita ut incertum sit, quid de Belo federalis
doctrinæ auctore statuendum sit. Quodsi conjecturis tamen locus dan-
dus est, non dubitandum putamus, fuisse aliquem inter Assyrios celeberrimum
virum, qui attendendi ad fiderum cursus primam occasionem exhibuerit, vel
hoc studium inter hos populos ad certam disciplinæ rationem promoverit,
quoniam eam firmando imperio, & flectendis populorum orientalium ad
cultum astrorum, & enatam ex eo superstitionem proclivium animis uti-
lissimam videret; hunc scientia & auctoritate gravem post mortem inter
numina relatum, divinoque cultu honoratum, vel tum demum Beli nomen,
soli vel aliis diis tribui solitum, accepisse, vel Beli nomen antea jam datum
inter divinos numinum titulos retulisse: alias tamen gentes vel æmulatione
ductas sibi hunc Deum vindicasse, vel alios viros bene meritos eodem
nomine, in oriente satis frequenti donasse. Et si vero hæc pro conjectu-
ris tantum venditamus, sua tamen iis constat verisimilitudo. Nam ita fa-
cile

p) IDEM l. II. p. 69.

q) Lib. VI. c. 26. conf. SOLIN. in Po-
lyhist. c. ult.

r) JO. FRID. SCHROEERO in
imperio Babylonis & Nini Sect. I. §. 23.
p. 69.

s) Unde & pro Ægyptiis hæc a Diodoro
referuntur.

t) Vid. quos laudat SCHROEER. l. c. p. 70. not. a.

u) Vide quæ diximus in Otio Vindelico
Mel. III. p. 226. seq.

w) Apud EUSEB. de præpar. Ev. l. I. c. 10.

cile conciliantur diversissimæ veterum narrationes, & quæ Græci de ortu Beli ex mythologiis suis nugantur, lucem capiunt, ex relata ad Belum divinitate. Nec objici potest, quod eruditissimo VITRINGÆ, Belum Babyloniorum Deum, ad Belum Nini patrem, monarchiæ Babylonicæ primum conditorem referri non posse asserenti, placuit, * idololatriam orientalium longe diversam fuisse a Græcanica, quæ illustres fato functos religiose venerandos proposuit. Scilicet orientalem idololatriam versatam esse circa naturas cœlestes aut infernas sive subterraneas. Nam ut negari quidem non potest, naturas divinas, quas in elementis residere putarunt orientales, ab iis cultas esse, sicque aëra, solemque veneratos eos esse y frustra tamen negatur, viros summos immortaliter de republica meritos ad astra non erectos & ad divinitatem relatos esse; z cuius contrariam sententiam per omnem fere veteris orientalis theologiæ ambitum cernere licet, & de Persarum quoque diis postea observabimus. Nec locum habere potest illa distinctio inter idololatriam orientalem atque Græcanicam, cum Græci hunc bene meritos divino cultu venerandi viros morem a barbaris acceperint, ut vetustissimorum Græcorum historia manifestum facit, & ex theogoniis Græcorum rei periti facile discent: unde & theogonia Beli apud Sanchuniatonem hanc sententiam magis confirmat quam destruit. Significationes enim deorum & circumstantiæ historicæ serius in physicas & philosophicas rationes mutatæ sunt, ubi philosophi popularem religionem emendarunt. Quis vero iste Belus fuerit, an Chamus, quod nonnemo contendit, an Ninus Nimrodi pater, an alius, id incertum esse, nec probabili ratione definiri posse putamus, adeoque incertissimas conjecturas aliis relinquimus.

§. XV. Recentior est, certiori vero notitia nobis notus Berofus, *Berofus.* five, ut Græcis dicitur Berossus. a De cuius ætate dissentiant quidem viri eruditi, quorum aliqui loco quodam TATIANI b adducti, Ptolomæi Philadelphii temporibus eum vixisse autumant. c Qui tamen si attendissent, ipsum Tatianum diserte dicere, eum κατ' Ἀλέξανδρον γεγονότα, *Alexandri ætate fuisse*, d & meminissent, Berosum, apud SYNCELLUM, ipsum referre,

x) *Ad Jesaiam XLVI, 1. T. II. p. 601. seq.*

y) Videndus MAIMONIDES de idololatria. VOSSIIUS in theol. gentili. CHERBURIUS de religione gentilium, alii. Unde recte monet HUETIUS, uni eidemque fabulari Deorum personæ diversas adjunctas fuisse significationes, unam physicam alteram historicam. *Dem. Ev. P. IV. c. X. §. 5. p. 153.*

z) Conf. SPENCER. de LL. Hebr. rit. l. I. c. 3. p. 237. & quos laudat.

Hist. phil. Tom. I.

a) Idem hoc sonare ad בֵּרֹשֶׁס בר contendit JOS. SCALIGER *Obs. ad Euseb. p. 248.*

b) *Adv. Græcos c. 58. p. m. 171. ed. Paris. & apud EUSEB. Præp. Ev. c. XI. p. 493.*

c) VOSSIIUS de *Hist. Græcis l. I. c. 13. p. 85. seqq.* quem exscribit STANLEJUS *Hist. phil. P. XIII. Sect. I. c. 6. p. 117.*

d) Quod tamen ita interpretantur, extremis Alexandri temporibus natum fuisse, & ad Antiochi Θεοῦ tempora vitam produxisse.

re, circa Alexandri Macedonis tempora se floruisse ^e Manethone, qui sub Ptolomæo Philadelpho vixit priorem, ^f dubio & vix sano Tatiani loco, qui sibi ipsi contradicit, excogitatis sine fundamento conciliationibus medelam frustra afferre ^g non tentassent: ^h nec creditum fuisset beato JUSTINO MARTYRI ⁱ Sibyllam Cumanam hujus Berosi fuisse filiam, in quo nominum & traditionis vetustæ confusione deceptum fuisse virum sanctum, quilibet videt: ^k Erat vero Berosus hic Babylonius, Beli sacerdos, qui progressus in Asiam tandem in insula & civitate Coö confedit, ibique, teste VITRUVIO, disciplinam aperuit, Chaldæorumque genethliologiam atque astrologiam tanto applausu docuit, ut ob divinas prædictiones Athenienses ei publice in Gymnasio statuam inaurata lingua posuerint. Non tantum vero disciplinas Chaldaicas Græcos primus docuit, sed & historiam Chaldæorum edidit, & multas veteris ævi notitias conservavit, editis *Chaldaicis* sive *Babylonicis*. Quæ cum temporis injuria deperdita essent, præter fragmenta aliqua, quæ apud veteres scriptores passim inveniuntur, ^l repertus est audax impostor Monachus ANNIVS Viterbiensis, qui efficta veterum & inter hos Berosi quoque monumenta pro genuinis orbi obtruderet, fraudem tamen ita manifeste prodens, ^m ut mirandum sit, fuisse viros eruditos, & in arte critica exercitatos, ⁿ qui impostoris mendaciis decipi se passi sunt.

Chaldæi philosophi alii.

§. XVI. Præter celeberrimos hos Chaldæorum sapientes alii quoque passim narrantur, magis tamen magia, quam astrologia celebres. Meminit enim PLINIUS ^o præter Azonacem, Zoroastris præceptorem, Marimaridium Babylonium, & Zarmocenidam Assyrium, qui tamen soli nominantur, & quorum nulla exstant monumenta. SUIDAS porro Zoro-masdren nominat, qui mathematica & physica scripserit, & Teucrum Babylonium, qui de Decanis egerat: cujus hodie, sub Zeuchi nomine quædam astrologica inter mssc. feruntur, ^p quique in libris suis, multa admiranda congeffisse PSELLO dicitur ^q sunt quoque apud STRABONEM ^r Cido-

^e) In *Chron.* p. 14. 28.

^f) Idem *l. c.* p. 40.

^g) Ita VOSSIUS *l. c.* satis operose, sed ingeniose magis quam verisimiliter

^h) Recte hoc notatum J. PERIZONIO in *Orig. Babylon.* c. I. p. 14. seq. & in *add.* p. 333. seqq. & SCHROEERO *l. c.* p. 10. p. 39.

ⁱ) *Cohortatione ad Græcos* p. m. 39. ed. Paris.

^k) Ex PAUSANIA enim in *Phocicis* c. 12. p. 828. discimus, Sabbam, Sibyllam Babyloniam, vel Chaldæam, Berosi & Erymanthes filiam habitam fuisse. Idem refert SUIDAS in *Sibylla*. Forte de alio Beroso hoc traditum est Syris & Chaldæis, quod de nostro intellexit Justinus.

^l) Collegit ea SCALIGER ad calcem libri *de emendatione temporum*, plenius tamen FABRICIUS *Bibl. Gr.* vol. XIV. p. 175. seqq.

^m) Consulendi quos nominat FABRICIUS *l. c.* p. 217.

ⁿ) Quos IDEM *l. c.* nominat, quibus adjiciendus DIONYSIUS GOTHOFREDUS præf. in *antiquæ hist. auctores*, quem hoc nomine castigat VOSSIUS *de hist. Græc.* l. I. c. 13. p. 87. seqq.

^o) *Lib. XXX.* c. 1.

^p) LABBEUS *Bibl. nov. msc.* p. 278.

^q) Vid. FABRICIUS *Bibl. Græc.* vol. II. p. 517.

^r) *Lib. XVI.* p. 509.

Cidonas, Naburianus, Sudinus, Seleucus Seleucienses, de quibus tamen, cum ignota & incerta nomina sint, nihil dici potest. Adderemus Zabratum, a quo Pythagoram purgatum fuisse omnibus vitæ pristinæ fordibus, & edoctum, quarum rerum probos expertes esse oporteret, uti & physicam quidam referunt; quem Zaratum alii, Nazaratam Assyrium quidam nominant; nisi suo loco ostendendum esset, fabulam esse totam illam Pythagoræ apud Babylonios institutionem. Ejusmodi enim nugarum vetus historia tota plena est.

§. XVII. Horum virorum iisque similibus studio effectum est, ut non exigua commendatione Chaldæorum philosophia efferretur, quæ non tantum ab Orientalibus & Græcis, verum etiam a Judæis & Christianis " maximopere commendata fuit. Ordo itaque & instituti ratio postulat, ut de Chaldaica philosophia pluribus agamus. Quemadmodum vero Chaldaicorum philosophorum historiam deprehendimus incertissimam, multisque tenebris obseptam, ita Chaldaicæ philosophiæ quoque historia non minus impedita est, caremusque iis monumentis, unde discere liceret, quæ Chaldæis philosophis placita arriserint. Scripsit quidem Berofus teste JOSEPHO " *de astronomia & de philosophumenis Chaldæorum*, qualia etiam Democrito " atque Juliano " tribuuntur: verum ea injuria temporis deperdita sunt, & pauca nobis Græcorum diligentia servavit. Non exigua quidem apud Arabes passim inveniuntur; ex quibus sua decerpserunt, POCKIUS, HOTTINGERUS, HYDEUS, TRIBBECHOVIUS, BEAUSOBRIUS alii; verum quam exigua ipsis fides habenda sit, vel ex ætate, qua vixerunt, ab antiquissimis istis temporibus longissime remota, & supposititiis, ad quos provocant, veterum ingenii foetibus, facile judicari potest. Extant quidem *Oracula Zoroastri* tribui solita, ex quibus aliquod philosophiæ Chaldaicæ compendium nobis exstruxerunt HEURNIUS, PATRICIUS, STANLEJUS. Verum ea, si genuina essent, ad Zoroastrem juniorem sive Perfo-Medam rectius referri, & quicquid de iis traditur, *voðeias* maxime suspectum esse, & aperta fraudis ex scholis Alexandrinæ philosophiæ profectæ vestigia præ se ferre, " capite sequenti, ubi commode de iis magis dicendi locus erit, demonstrabimus. Contentos itaque oportet nos esse si a recentioribus commentis decipi nolumus, iis, quæ veteres ætate propiores, & fide posterioribus superiores de Chaldæorum placitis nobis reliquerunt, etsi illa satis quidem sint pauca atque tenuia. Commode vero, pauca illa, quæ veteres de Chaldaicis placitis nobis tradiderunt, in tres

R 2

clas-

*) DIODORUS l. II. p. 69.

†) PHILONIS & JOSEPHI loca supra laudavimus.

u) Præsertim a CLEM. ALEXANDRINO, TATIANO aliisque.

α) Contra Appion. l. I. c. 12.

γ) Cujus λόγον Χαλδαϊκόν memorat LAERTIUS.

2) SUIDAS v. *Julianus*.

α) Idem de PSELLI *Chaldaicorum dogmatum expositione*, ut opus suum de demonibus vocat, aliisque Platoniorum libris de doctrinis Chaldaicis tenendum.

classēs dispescemus, quarum prima Chaldæorum doctrinam de Deo, & cultu ejus arcano sive magia; secunda, doctrinam de mundi generatione rebusque naturalibus; tertia doctrinam de astrologia & eventibus siderum exhibebit.

Chaldæorum
doctrina
I. de Deo.

§. XIX. De Deo ejusque cultu ita Chaldæos tradidisse referunt:

I. *Esse Deum omnium regem, parentemque, cujus providentia universorum ordo atque ornatus factus est.* Hanc doctrinam recte Chaldæis adscribi disertum non tantum DIODORI SICULI testimonium^b probat, sed & vetustis monumentis edoctus tradidit EUSEBIUS: ^c & a veteri oraculo supra §. III. laudato iis tribuitur. Nec ratio dari potest, quomodo arcanus deorum cultus, qualis apud Chaldæos vixit, immo publica quoque deos colendi ratio sine hac doctrina consistere potuerit. Etsi enim ad spiritus cœlestes utrumque cultus genus referendum est, necessario tamen supponendus est, fons omnium spirituum, Deus supremus, cujus essentiam per universum mundum tanquam animam diffusam esse sicque omnes mundi partes spiritus continere magnos, & quo nobiliores illæ partes sunt, spiritus quoque habere præfides nobiliores & majores, ex ista anima mundi divina decerptos, non Chaldæa tantum, & Ægyptus, sed universus fere gentilismus vetustissimus credidit. Et hic genuinus omnis idolatriæ fons est, postquam prima ejus rudimenta, quæ plebeja fuere, & a cultu divino virorum de republica maxime meritorum ortum traxerunt, rationibus philosophicis a sapientibus orientalibus emendata sunt. Quem si clavem theologiæ Chaldaicæ adhibemus, facile nobis, quæ de divino cultu iis spiritibus tribuuntur, intelligere licet. Male itaque hanc Chaldæorum doctrinam vel intellexit PHILO, ^d vel a LIPSIO ^e & BUDDÉO ^f impietatis notam ex ejus testimonio Chaldæis inurentibus intellectus est, quando inter alia: *Chaldæi præ ceteris nationibus elaborasse videntur artem astronomicam & genethliacam, terrena sublimibus, & cœlestia coaptando terrestribus, tanquam ratione musica ostendentes rerum concentum pulcherrimum, per istos universi partium affectus mutuos, disjunctarum quidem locis, sed cognatione non item. Hi suspicati sunt mundum, quem videmus, aut ipsum esse Deum solum, aut eam, quæ insit, universalem animam, ἐν αὐτῷ θεὸν περιέχοντα τὴν τῶν ὅλων ψυχὴν, quam ubi sub nomine fati & necessitatis consecrarunt, summa impietate repleverunt vitam humanam, persuasam, quod præter hæc, quæ videntur, nulla sit rerum causa alia, sed solis, lunæ, stellarumque cursus tam bona quam mala dispensent singulis.* In quibus verbis Philo vidit quidem aliquid, quod recte Chaldæis tribuitur, habitum Deum pro universi anima, per omnes mundi partes se diffundente, male tamen id ad ipsas mundi partes retulit,

mun-

^b) Loco sæpius citato.

^c) Præp. Ev. I. IV. c. 5.

^d) de migratione Abrahami p. m. 415. seqq.

^e) Physiol. Stoic. I. II. diff. 10. p. m. 182. qui

tamen Stoico sensu minus recte hæc Chaldæis tribuit.

^f) De Spinocismo ante Spinozam §. 20. conf. tamen thes. de Atheismo c. I. §. 8. p. 16.

mundum & astra imprimis Deum habita fuisse putat, cum potius spiritus illi cœlestes, quos his mundi partibus præfidere putabant, & ex quorum providentia & influxu sidera regi, & mirabilem illum superiorum & inferiorum concentum, necessitatemque fatalem oriri credebant, a Deo summo emanatione quadam vel, si mavis, modificatione animæ mundanæ (quo sensu enim acceperint, incertum,) derivandi sint, eumque supponant. Unde ab atheismi labe Chaldæos liberare nulli dubitamus, licet argumentum illud, quod pro eorum causa defendenda ex oraculis Chaldaicis, desumunt viri eruditi, ^a leve admodum sit, quoniam genuina ea non esse in confesso est. Non negamus tamen impietatem hanc doctrinam non ultimam tegere, & veritatem unius Dei in injustitia detentam ab iis esse, quod D. Paulus queritur. Non tamen inde mox Spinozismus exsculpi potest, cum erroneus hic de Deo conceptus idololatriam magis, quam atheismum genuerit. Ceterum ad hunc summum Deum Baalis cultum eos retulisse, nec alium intelligi posse per Jovem Belum a Chaldæis cultum, ex supra dictis constat. Etsi enim Belum regem prima Chaldæorum superstitione divino honore coluit, factum tamen est postea, ut sapientum emendatione, quæ de Belo rege tradebantur, ad Deum summum ab illis referrentur; qua ratione ea, quæ de Baale Deo in sacris literis referuntur, cum veterum traditionibus facile conciliari possunt ^b & ratio reddi, cur Deus nomen Baalis, quod sua significatione dominum notat, abhorruerit.

II. Post Deum, esse statuebant Chaldæi, secundum genus deorum, sequens dæmonum, quartum heroum. Hæc Chaldæis veterum monumentis usus tribuit EUSEBIUS. ⁱ Quod si oracula genuina essent, luculentius hos deos dæmonas & heroas describere possemus: distribuunt enim illa spiritus, in intelligibiles, intellectuales fontes, principia, deos certæ zonæ, alios nulli astrictos, angelos & dæmonas. Verum ipsa hæc distributio *voûtes* suspecta facit oracula. Nomina enim, immo res ipsa, qua nomina nituntur, ex Platoniorum recentiorum, sive Alexandrinorum schola desumpta sunt, apud quos, jam ante C. N. in Ægypto hæc de spiritibus doctrina invaluit teste libro Sapientiæ, ut alibi demonstravimus. ^k Nec ita ideis abstractis affuefacta fuit orientalis philosophia, sed notionibus potissimum corporeis alligata, quæ indoles ejus hanc distributionem plane respuit. Non improbabile tamen, in varias classes eos Chaldæos distribuuisse, id quod ratio theurgiæ quoque postulat. Summum enim universi regem in luce inaccessiblei habitare, nec adiri posse nisi mediantibus spiritibus mediatoribus universi fere orientis dogma fuit, non in Ægypto modo, ut

II. De dæmonibus.

R 3

JAM-

g) Ven. J. O. CHR. WOLFIIUS *de atheismi falso suspectis* S. II. §. 5. p. 23. conf. J. F. REIMMANNUS *Histor. Atheismi* c. VI. p. 71. seqq. qui recte testimonium ex oraculis petatum rejicit.

h) Conf. doctissimus SELDENUS *de*

Diis Syris Synt. II. c. 1. p. m. 194. VITRINGA *ad Es. XLVI, 1.* & alii multi.

i) *Præp. evang. l. IV. c. 5.*

k) In *diff. de vestigiis philosophiæ Alexandrinæ in libro Sapientiæ. Miscell. Berolin.*

T. V.

JAMBLICHUS ^l exposuit, sed & apud Chaldaeos, Persas, Indosque occurrens, ut ex iis patebit, quæ de harum gentium theologia in sequentibus dicentur. Difficile tamen definire, quas classes constituerint: quas licet nominent PORPHYRIUS, JAMBLICHUS, PSELLUS, quique ex hoc hominum genere alii pneumatologiam Chaldaicam se tenere jactaverunt: æque suspecti tamen sunt fraudis & imposturæ, ac hæretici Chaldaica mysteria crepantes, & nescio quas æonas, five spiritus ex ineffabili & inaccessibili profunditatis divino abyssu emanantes, jactabundi proferentes: utrique enim antiquissimis Chaldæis theologiam suam supposuisse, suo loco luculenter demonstrabitur. Cavendum itaque, ne recentiora placita vetustissimis temporibus supponamus, & incertæ conjecturæ suspectæque traditiones suo loco relinquendæ sunt.

III. De Dæmonibus malis.

III. Præter hos deos veros, qui bona vera conferunt, dari, asseruerunt Chaldæi, genus quoddam dæmonum natura deceptorium, multiforme, quodque species deorum & geniorum ac animarum mentitur, quique vere sunt *ἀντιθεοί*. Hanc doctrinam Chaldaicam esse non tantum JAMBLICHUS ^m contendit, sed & PORPHYRIUS ⁿ & PROCLUS passim, ^o & ex nostris ARNOBIUS, ^p qui jubet: *Chaldaeos cum barbaris reliquis interrogare, qui in interioribus viderunt, & cognoverunt hæc artibus, ut discant gentes, quisnam sit unus Deus, vel sub eo, qui plurimi qui deos se fingant, & humani generis imprudentiam ludant. Hos esse antitheos, qui sæpius obrepant pro accitis, esse autem hos quosdam ex materiis crassioribus spiritus, qui deos se fingant, nesciosque mendaciis & simulationibus ludant.* In hoc vero dogmate varia iterum in theologiam gentilem irrepsisse, ex quo miraculorum Christi, & discipulorum malos dæmonas catervatim ejicientium fama per universum terrarum orbem percrebuit, vel inde colligi potest, quod totam suam theurgiam miraculosæ huic divini Servatoris potentiae, ad sistenda reipublicæ Christianæ incrementa, & fulciendam, quæ ruinam minitabatur, religionem gentilem, hi homines opposuerint. Nec multum huic sententiae repugnat, Chaldaica hæc esse, & Chaldæis accepta ab his hominibus referri: eos enim fraudem nullam in ejusmodi argumento pertinuisse, suo loco manifestis exemplis probabitur. Neque tamen temere negandum est, præter spiritus bonos, vetustissimas gentes, & in his quoque Chaldaeos, Persas, Aegyptiosque malos spiritus materiæ crassioris vehiculo malos factos admisisse, & in iis depellendis theurgiae quoque rituumque divinorum efficaciam posuisse. Cujus exemplum nobis conservavit PLUTARCHUS ^q qui refert: *Pythiadi usu venisse, ut descenderet in opertum oraculi, velut invita, ut ajunt, & animo minime alacri. Statim autem in primis responsionibus apparuisse ex asperitate vocis*

l) de mysteriis Aegyptiorum Sect. VIII.

m) De myster. Sect. III. c. 31. p. 102. & GALE ad h. l.

n) Vid. de abstinentia. f. 45. 46.

o) In Alcibiade: addi potest PSELLUS de operatione Dæmonum.

p) Adv. gentes l. IV. p. m. 133.

q) De defectu oraculorum.

vocis eam, instar navis vento impulsæ, non sustinere vim spiritus, & repletam fuisse alio & malo spiritu. Ejusmodi quoque malos spiritus dari, vel ex traditione lapsi humani generis, per malum genium seducti cognosci potuit, vel ex ipso illo systemate quod in his terris regnabat, lucem & tenebras sibi opponi atque invicem pugnare, ad posteriorem enim cum materialia relata sint, necessario inde fluebat, spiritus materia crassiori indutos malos esse bonisque adversantes. Et hæc quoque in Chaldæa viguisse, ea quæ sacræ literæ passim de vitandis veneficis referunt, præsertim in historia Bileami, satis produnt. Qualia vero Chaldæorum de his malis dæmonibus & antitheis sententia fuerit, deficientibus monumentis fide dignis nos quidem ignoramus.

IV. Hæc ad interiorem sine dubio disciplinam apud Chaldæos pertinebant, quos mysteria sua non nisi initiatis propalasse, arcani disciplina per omnem orientem culta probat. Quod publicam de divinis doctrinam attinet, solem, lunamque & astra reliqua Deos venerabantur, & imprimis erratica sidera colebant Chaldæi. Id res veteres & imprimis cultum solis apud gentes has & vicinas inspicienti erit certissimum, & vel ex solo *JOB I,* Chaldææ, ut videtur, valde vicini loco luculenter colligi potest, & hos potissimum Chaldæorum deos esse *DIODORUS* & *HERODOTUS* referunt. Nec magnopere refragabimur viro docto, qui per Belum apud *JESAIAM*, solem, per Nebo, lunam, Deos Chaldæorum celeberrimos intelligit, modo id recte explicetur. Lunam enim alio quoque nomine Nergal dictam a Babyloniiis ac Mesopotamenis, & ab Assyriis sub Veneris cœlestis nomine cultam esse admodum probabile est: nec alia est regina Beeltis, de qua cum Belo Babylonæ gentis auctore loquentem inducit Nebucadnezarem fragmentum Abydeni apud *EUSEBIUM*. Verum hanc quidem divinitatis rationem fideribus his cœlestibus datam esse apud plebem, dubium nullum est; aliter tamen sapientes, qui maximam *DEI* emanationis partem, sive animæ mundanæ nobilissimum primumque spiritum hisce fideribus præfidere & in iis habitare statuebant, ut ex iis, quæ supra jam monuimus constat. Nec aliter in his Assyrii reliquique harum regionum populi, quam aliæ orientis gentes, apud quas usque ad extremos orientis ipsiusque Americæ terminos hic cultus solis & lunæ, ab antiquissimis primisque nationibus forte traductus penetravit. Et huc quoque referenda sunt, quæ de tribus idolis apud Assyrios tradit *MACROBIUS*,

IV. Doctrina publica de divinis.

r) Cap. XXXI, 27. ad quem locum consulendi interpretes & *JO. OWENUS theologum l. III. c. 4. p. m. 182. sqq.*

s) l. c.

t) Lib. I. c. 181.

u) *VITRINGÆ T. II. Comm. p. m. 601. seqq.*

x) Vid. *IDEM ad c. X, 10. p. 271.*

y) de præp. Ev. l. IX. p. 456. conf. *T. H. HYDE de rel. vet. Pers. c. 2. p. 67.*

z) Conferre juvabit, quæ hac de re eruditissime differit *JO. SELDENUS de Diis Syris Proleg. c. 3. p. 25. sqq.* qui etiam p. 35. formulam juramenti Assyrii per sidera affert.

a) Conf. *KIRCHER. Oedip. Egypt. P. I. p. 406. 421.*

BIUS, ^b soli dicatis, Adadi, Adonidis & Jovis Heliopolitæ. Cautè tamen in numinibus orientalium referendis audiendi sunt Græci: illi enim præpostero, peregrina numina cum suis comparandi studio seducti, veras rationes istorum numinum misere conturbaverunt, magnasque nobis excitaverunt tenebras. Unde etiam de reliquis diis, quæ apud AMOSUM ^c & LUCAM ^d occurrunt, Moloch, Chiun & Remphan, quibus sidera apud has nationes culta esse, eruditi statuunt, ^e nihil afferimus, cum pleraque ex hac ipsa confusione facta sint incertissima; nosque non historiam religionis Chaldaicæ, sed philosophiæ scribamus. Hoc certum est, reliquas quoque stellas, imprimis Zodiaci a Chaldæis cultas esse, cujus ratio philosophica ex semel posito principio desumi potest. Aërem tamen & terram utrum Deos coluerint, incertum dubiumque admodum, etiamsi id asserant JULIUS FIRMICUS ^f & MACROBIUS. ^g Uterque enim similitudine & comparatione cum diis Græcorum deceptus est. ^h

V. *Magia.*

§. XIX. Ex hac theologiæ Chaldaicæ conditione atque constitutione duplex illa disciplina exorta est, qua Chaldæi per universum fere orbem habitatum celebres fuere magia atque astrologia; de utraque itaque quædam dicenda sunt. Et quod ad magiam quidem attinet, eam cum goëtia atque commercio immundorum spirituum non confundendam esse, atque in cultu arcano Deorum, sive spirituum bonorum, post summum Deum positorum, constitisse, supra jam adductis veterum testimoniis monuimus. Semper vero magia ista in arcanis habita est, donec tandem mutato omni cultus hujus ratione ad alios Asiæ populos, & post Christum natum ad sacerdotes pariter atque philosophos per Asiam & Ægyptum dispersos transfret, apud quos magiæ disciplina famosissima fuit. Inde vero ratio patet, cur pauca de magiæ natura atque constitutione dici queant, quæ probabili fide possint ad Chaldæos referri. Quicquid enim novimus, vel Platoniorum vel Alexandrinorum potius philosophorum, vel Christianorum in eorum scholis educatorum, vel Judæorum quoque, & inter hos MOSIS MAIMONIDIS ⁱ imprimis relationibus debentur, qui cum immenso temporis spatio ab hoc Chaldæorum ævo distent, & præjudicio fascinati fuerint, sui temporis magiam esse eandem cum magia vetustissimorum Chaldæorum, facile inde perspici potest, quam incerta sint, quæ de ea traduntur omnia. Unde pauca tantum delibabimus. Et initio quidem atque

I.) Monemus, Magiæ vocem, Persiæ quidem proprie deberi, etsi a Medis ea ad Persas translata doctissimo CLERICO videatur, qui etiam putat, Medorum linguam Chaldaicæ affinem fuisse, dictumque Magum,

ὑπὸ

b) *Saturnal. I. c. 21. 23.*

c) *Cap. V, 26.*

d) *Cap. VII, 43.*

e) Videndi quos laudat cel. WOLFIIUS *Cur. exeg. & phil. in N. T. T. I. p. 113. seqq.*

f) *De errore profan. relig. p. 2.*

g) *l. c. c. 28.*

h) Conf. CLERIC. *Ind. philol. in STANLEJI Hist. philos. orient. voce, aër, & terra.*

i) *Moreh. Nebhochim l. III. c. 37.*

ὑπὸ τοῦ ΝΩ, unde ΝΩ dissolvens, vires frangens, quod magiæ ope vires exercituum frangi posse crederentur: ^k quæ cum incertissimis conjecturis nitantur, nostra non facimus, sed suo loco relinquimus: res tamen sive scientia magica ante devolutum ad Persas Babyloniorum imperium certe effloruit, nisi omnia veterum testimonia, a PLINIO ^l præsertim excitata, & supra quoque adducta simul rejicere velimus. Immo mature & ante conditam Persarum monarchiam ad alios quoque populos magica ars transmigravit. ^m Magia vero quod supra jam tetigimus, in cultu divino ita constitit, ut & deorum arcanus cultus, & commercium cum diis, & modus eos placandi simul comprehensus fuerit, unde HESYCHIO auctore Μάγον τὸν ἀπατεῶντα, Φαρμακευτὴν, τὸν Θεοσεβῆ, καὶ Θεόλογον, καὶ ἱερεῖα οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσι, quod ne ad solos Persas referamus, idem HESYCHIUS auctor est, qui Χαλδαίους, interpretatur γένος μάγων πάντα γινωσκόντων, *genus magorum omnium disciplinarum peritum*.

II.) Magia vero, si citatos auctores sequimur, duplex est, alia naturalis, alia theurgica. Naturalem magiam eam volunt, quæ contemplatur virtutes omnium rerum cœlestium & sublunarium, scrutaturque earum sympathias, & mutua earum applicatione inusitados effectus edit. Quod qua ratione perficiatur, fide doctissimi Judæi, MOSIS MAIMONIDIS ⁿ qui hæc ex Chaldaicis libris se hausisse profitetur, referemus. Tria secundum eum, magiæ genera sunt, quorum primum versatur circa plantas, animalia & metalla, alterum in designatione temporis, quo illa peragenda sunt, tertium in gestibus & actionibus humanis ad hunc finem suscipiendis. Ubi tamen quædam genera interdum conjunguntur, interdum solitarie fieri possunt, pleraque autem conjunguntur.

III.) Quia vero apud Chaldæos magiæ studium cum astrologia arctissime connectebatur, inde nullum opus magicum sine siderum operatione perfici posse auctumabant: indeque volunt Talismanes, sive imagines illas magicas & arcanas inventas esse, sub certis constellationibus in varios usus sive averruncandi sive prædicendi causa conflatas, ^o quæ tamen an tantam ætatem, ac vult GAFFARELLUS, qui ad Chaldæos refert, ferant, alibi dispiciendum est, & inquirendum, an Theraphim ejusmodi imagines fuerint, quod a nostro instituto alienum prætermittimus. Theurgicæ magiæ officium, si JAMBlichO ^p credimus, in averruncandis malis spiritibus, & com-

k) l. c. voce *Magus*, ubi tamen aliam quoque etymologiam vocis hujus affert.

l) *Lib. XXX. c. 1.*

m) Legendus luculentus locus LUCIANI in *Macrobiis T. II. p. m. 818.* qui magos vocat γένος μαντικόν καὶ Θεοῖς ἀνακείμενον, ridendi potius, quam laudandi causa, more suo.

n) l. c.

Hist. phil. Tom. I.

o) Legendi quos nominat V. C. PETRUS FRID. ARPE *de Talismanibus p. 8. seqq.* & FABRICIUS *Bibliograph. antiq. c. XII. p. 433. seqq.* Talismanes averruncandis malis, Theraphim vaticiniis adhibita sunt.

p) l. c. quocum PORPHYRIUS περὶ ἀποχῆς, PSELLUS etiam *de demonibus* conferendi.

commercio cum bonis eorumque provocatione constitit. Ubi tamen non negamus, talia proferre Jamblichum, quæ, dubia sunt, an ad tam canam vetustatem referri queant? multaque recentiora ingenia sapere, quæ in oraculis eorumque interpretibus ea de re dicuntur. Verum has nugas ignorari, parum philosophiæ interest. Nobis sufficit inde didicisse, frustra esse, qui sub hac Chaldæorum magia philosophiæ naturalis mysteria latitare sibi persuadent.

VI. Astrologia.

§. XX. Altera, in qua Chaldæorum eruditio inclaruit, scientia est astrologia, in qua siderum motus, ortus atque occasus observando, primos excelluisse, supra idoneis testibus probavimus. Quemadmodum vero duplex siderum observandorum ratio est, una, quæ motus, legesque siderum, quasi notat, justamque τῶν μετεώρων notitiam exhibet, inde Astronomia dicta; altera, quæ ἀποτελέσματα sive effectus siderum, eorumque causas in res inferiores influentes enarrat, astrologia apotelesmatica dicta; ita Chaldæi non tam primum, quam secundum genus excoluerunt, nisi quatenus astrologia astronomiæ scientiam, calculos & observationes supponit, quas sedulo conquissivisse supra indicavimus, & ad Aristotelem a Callisthene missas monuimus. ^q Enumeranda itaque & hæc doctrina paucis est, ut pateat, quibus fundamentis ea scientia, quæ tantum nomen Chaldæis peperit, nitatur. Quodsi ea summatim comprehendamus, quæ magnum olim inter mathematicos nomen PTOLOMÆUS ^r prolixè, SEXTUS EMPIRICUS ^s autem brevius, sed, ut solet, nervosè explicat, ad hæc potissimum capita tota Chaldæorum astrologia reduci potest:

I. Terrena consensionem habent cum cœlestibus, & ex eorum influxibus ea semper innovantur.

II. Septem stellæ, quas alii planetas, ipsi interpretes nominant, tenent rationem causarum agentium in unumquodque eorum, quæ in vita accidunt, adjuvant autem partes zodiaci.

III. Zodiaci circulus dividitur in duodecim animalia, unumquodque autem animal in triginta partes, pars in sexaginta minuta. ^t

IV. Animalium zodiaci alia sunt masculina, alia foeminina, ^u & alia qui-

q) Hoc magno SCALIGERO jam notatum præf. in Manilium.

r) Vid. VOSSIUS de scient. math. c. XXXVII. §. 9. 10. p. 205.

s) Adv. Math. l. V. p. 339. seqq. edit. Fabricii.

t) Paria habet DIODORUS l. II. p. 83. CENSORINUS c. 8. & alii. Hinc dictæ hæ stellæ מורח JOB. XXVIII, 32. quæ vox 2 Reg. XXIII, 5. occurrit מרח, id est stellæ præcipuæ, quare eos DIODORUS vocat Κυρίας τῶν Θεῶν. conf. CLE-

RICUS l. c. v. Mazzaloth.

u) Vult quidem SEXTUS, hæc a Chaldæis desumpsisse Pythagoreos, quibus unitas masculini dualitas foeminini generis & sic porro dicitur. vid. ARISTOT. Metaph. l. I. c. 5. MEURSIUS de Denario Pythagorico c. 3. verum cum hæc Chaldæorum simpliciiori studio contraria videantur, Sextusque recentiores tantum Chaldæos sive astrologos consuluerit, rectius hæc a Pythagoreis ad astrologos transiisse dicuntur. conf. FABRICIUS ad h. l. not. Q.

quidem bicorporea, alia vero non: alia tropica, alia fixa: habentque adjuvantem naturam ad generandos masculos & foemellas.

V. Signa, quæ in unaquaque genitura ad productionem apotelesmatum dominatum obtinent, sunt numero quatuor, & vocantur cardines. *

VI. Sunt vero cardines, horoscopus, medium cælum (μεσσηνίμα) occidens, (δύσις) subterraneum (ὑπογᾶιον) medio cælo oppositum.

VII. Horoscopus est signum, quod contingit oriri eo tempore, quo perfecta est nativitas; medium cæli quartum ab eo signum; subterraneum, quod medio cælo est ex diametro oppositum; occidens, signum, quod orienti oppositum.

VIII. Uniuscujusque horum cardinum signum præcedens vocatur declinatio, quod autem sequitur, successio.

IX. Quod antecedit signum, quod est in horoscopo conspicuum existens, est mali dæmonis; quod est autem postea, sequens id, quod est in medio cælo, boni dæmonis: quod autem præcedit id quod est in medio cælo, inferiorem partem, vocatur unica fors & Deus. Quod antecedit occasum, est otiosum signum & principium mortis; quod autem est post occasum nec est conspicuum, pœnam & malam fortunam: quod quidem e diametro oppositum est malo dæmoni. Quod antecedit signum subterraneum, bonam fortunam, quæ ex diametro sita est ex adverso boni dæmonis. Quod succedit signo, quod est ex adverso medii cæli versus orientem, vocatur Dea, ex diametro Deo adversum. Quod horoscopum sequitur, dicitur otiosum. Quod ut clarius intelligatur sequenti schematismo exponemus:

S 2

X. Stel-

a) Conf. SCALIGER ad Manilium p. 298. FABRICIUS l. c. not. F.

X. Stellæ non eandem vim habent, ad male vel fecus faciendum, si considerentur in cardinibus, & in successione & in declinationibus, sed alicubi efficacior, alicubi vero minus efficacem.

XI. Unicuique parti humani corporis attributum aliquod signum est, quocum habet consensum & afficitur. ^y

XII. Stellarum aliæ sunt beneficæ, aliæ maleficæ, aliæ denique communes: Beneficæ γ & ϕ , maleficæ σ & η , communis ξ quæ cum beneficiis benefica cum maleficis malefica.

XIII. Aliæ stellæ beneficæ vel maleficæ sunt, prout est alia atque alia habitudo aut aspectus.

XIV. Stellarum præcipuæ sunt sol & luna; minorem autem vim habent ad eventuros effectus quinque reliquæ.

XV. Eadem stellæ majorem vim habent, aut quod sint in propriis domibus, aut in altum elationibus, aut terminis, aut quod aliquæ ab aliquibus stipentur satellitibus; aut quod inter se aspiciant, & inter se certas suscipiant figuras, aut quod sint in cardinibus.

XVI. Solis domus est leo, Lunæ cancer, Saturni capricornus & aquarius, Jovis sagittarius & pisces, Martis aries & scorpius, Veneris taurus & libra, Mercurii gemini & virgo.

XVII. Stellæ delectantur in altum elationibus, exiguum autem vim habent in abjectionibus seu depressionibus.

XVIII. Stellæ inter se aspiciunt & inter se conveniunt, ut quæ apparent in figura triangula aut quadrata.

XIX. Apotelesmata vel sunt simpliciora vel accuratiora. Simpliciora, quæ fiunt ex simplici signo vel sola vi stellæ; accuratiora, quæ fiunt per concursum & multorum contemperationem.

XX. Decani vel facies planetarum ^z referuntur ad zodiacum, primus decanus est planeta cujus est signum, secundus alter planeta & sic porro.

His potissimum thesibus ars illa apotelesmatica Chaldæorum, quam Teu-

y) Eleganter hæc explicat MANILIUS l. II. v. 456. his versibus:

*Aries caput est ante omnia princeps,
Sortitus censusque sui pulcherrima colla
Taurus, & in geminis aequalia brachia sorte
Scribuntur connexa humeris, pectusque locatum*

*Sub cancro est, laterum regnum scapulaque
leonis*

*Virginis in propriam descendunt ilia sortem,
Libra regit clunes, & scorpius ingvine gaudet,*

*Centauro femora accedunt, capricornus
utrisque*

*Imperat in genibus, crurum fundentis aquarum
Arbitrium est, piscesque pedum sibi jura re-
poscunt.*

z) Multa de horoscopis & decanis Platonici recentiores garriunt, sine dubio veteribus, uti solent, ingenii sui *εὐφημὰτα* adjicientes. Vid. JAMBlichus de myst. Sect. VIII. c. 4. p. 160. & quos GALEUS ad h. l. nominat. Ex recentioribus conferendus SALMASIUS de anno Climaterico, & post eum alii.

Teucer Babylonius scriptis tradidit, ^a pluresque exposuerunt, ^b comprehensa est. Ex his sequitur, quod postea **SEXTUS** vehementer impugnat, omnia fato fieri, quod fatum ab hac ipsa Chaldæorum doctrina Chaldaicum & fidereum vocari solet, itemque astrologicum, & cum Platonis, Stoicorum aliorumque sententia de fato non confundi debet. Unde & **HORATIO** dictum Babylonii numeri. Nihil enim fieri in terrenis per se, sed omnia ab astris regi placebat; quæ opinio a Chaldæis ad alias quoque gentes digressa est, qua de re, ne nimii simus, consulendus est **VOSSIUS**. ^c

§. XXI. Præter hanc, per astrologiam vaticinandi rationem, alias quoque divinandi artes Chaldæis tribuit **DIODORUS SICULUS**, ^d nempe per aves, somniorum prodigiorumque interpretationes, & quæ pertinent ad haruspicinam. Unde facile credi potest **MOSI MAIMONIDI** ^e ea hariorum genera, quæ Deuteron. XVIII, 10. II. memorantur, inter Chaldæos quoque fuisse reperta. Somniorum quoque interpretandorum scientiam antiquissimam fuisse, ex sacris literis constat, etsi ridendus sit **PHILO**, ^f qui Abrahamo inventionem tribuit; & inter Babylonios fuisse, qui ei peculiarem operam ponerent, ex Danielis historia liquet: immo extispicia quoque apud Chaldæos celebrata esse, ex **EZECHIELIS** loco ^g constat. Multum tamen obscurarunt Græci notitiam horum vaticinandi generum, dum suis vocabulis a vaticiniorum Græcorum modis desumptis orientales vaticinandi consuetudines descripserunt. Eas vero tenebras dispellere, nec loci & instituti, nec otii nostri est.

VII. Divina-
tiones alia.

§. XXII. Ceterum, licet in siderum rationibus observandis multum temporis & industriæ Chaldæi posuerint, paucissima tamen constant, fereque nihil de observationibus eorum, vel etiam de opinionibus astronomicis superest. Ex Berofo nobis conservaverunt **PLUTARCHUS** ^h & **VITRUVIUS**, ⁱ lunæ defectum accidere, obversa nobis parte ignis ex parte, id quod hic latius explicat. Tradidit quoque Berosus, referente **SENECA**, ^k igni deletum iri terrena, quando omnia sidera in cancrum convenerint, inundationem vero passura, si sub capricorno id fiat. Tandem terram scaphæ similem esse & concavam dixisse Chaldæos, **DIODORUS** auctor est. ^l

VIII. Opiniones astronomicæ.

§. XXIII. Tandem & de mundi generatione & ortu Chaldæi audiendi sunt, cum archæologiæ philosophicæ, & historia cosmogoniæ nobilem historiæ philosophicæ partem absolvant. Et hic quidem **DAMASCIVM**

IX. Cosmogonia.

S 3

non

^a) Vid. **IDEM** ad Solin. p. 491. & præf. libri cit.

^b) Astrologos veteres editos, ineditos, desperditos recenset **FABRICIVS** Bibl. Græc. vol II. p. 494. seqq.

^c) De theologia gentili l. II. c. 47. p. m. 563. seqq.

^d) l. c.

^e) Lib. III. Moreh nebhochim c. 29.

^f) Apud **SUIDAM** v. Abraham.

^g) Cap. XXI, 12.

^h) De placit. philos. l. II. c. 29. & **EUSEBIUS** præp. l. XV. c. 51.

ⁱ) Lib. IX. c. 4.

^k) Quæst. natur. l. III. c. 29.

^l) l. c.

non audiendum esse, ^m mundi generationem ex mente Chaldæorum negantem, vel ex uno DIODORO disci potest, licet facile credendum sit, quod addit, mundi naturam eos facere æternam, nec initium generationis nec finem habere; nam hæc aliter placere non poterant genti revelatione destitutæ: mundi tamen formam, ordinem & ornatum a divina providentia constitutam esse non negabant. Quod qua ratione factum sit, ex BEROSI Babylonici nobis conservavit SYNCELLUS, ⁿ ubi cosmogoniam Chaldæorum more vetustissimo ἀλληγορικῶς φυσιολογεῖσθέντα ita exponit: Tempus fuisse, quo cuncta tenebræ & aqua erant: & in illis animantia portentosa, & sub variis naturæ speciebus & formis visu mirandis vitam ac lucem accepisse, quorum imagines in Beli templo appensæ sint: Istis omnibus mulierem, cui nomen, Omoroca, præsidere; his constitutis Belum redeuntem mediam divisisse mulierem, & ex ejus quidem parte terram ex alia cælum composuisse, ac inde necem animalibus illatam. Hæc allegorice de natura mundi dicta esse addit: universa quippe mundi mole ex humida materia compacta, & animantibus ex ea formatis, Deum istum caput suum abstulisse, tum corpus in terram delapsum alios deos terræ commiscuisse, ac inde formatos homines, ea de causa intellectu & divina mente præditos; Belum insuper, quem Jovem interpretantur, mediis tenebris dissecis terram & cælum ab invicem divisisse, & mundum ordine composuisse, animantibus lucis vim non ferentibus extinctis. Belum vero desertam quidem regionem at feracem conspicatam, deorum cuiusque proprium sibi caput amputare præcepisse, & stillanti ex se sanguini terram admiscere ac homines & animantia, quæ aërem sustinerent efformare. Ipsum tandem astra, solem, lunam, & alios quinque planetas perfecisse. Quæ cosmogonia propter allegoriam, ut sunt omnes veterum de ortu mundi doctrinæ obscurissimæ & densissimo allegoriæ velo obductæ, subobscura est, satis tamen vestigia primævæ traditionis de ortu mundi, ex chao a Deo producti, & semina rerum continentis prodit, & aperte animum humanum ex Deo emanasse innuit, & alium deum ad formandum mundum adhibitum docet; quæ opinio, usum summum Deum in condendo mundo alio Deo, creationis auctore sive Demiurgo per omnes fere gentes, orientales etiam Indos percrebuit. Et hæc quidem de philosophia Chaldæorum.

m) In fragm. msc. περὶ ἀρχῶν apud CUMBERLAND de Cosmog. Sanchuniath. p. 280.

n) In Chronico p. 28.

CAPVT TERTIVM DE PHILOSOPHIA PERSARVM.

§. I.

Post Chaldæos apud Persas philosophiæ historia perquirenda est, ad quos cum imperio disciplina quoque Chaldaica transiit. De qua tamen ita dicere, ut veritatis cupido satis fiat animo, admodum difficile est. Quæ enim de Persarum philosophis, religione & philosophia scimus, vel Græcis debemus, vel Arabibus: a neutris talis narratio expectanda, quæ non multa obscuritate & incertitudine laboret. Et Græci quidem Persarum imperio subinde pressi multam habuere occasionem res, religionem & placita hujus gentis cognoscendi; sæpius enim cum eruditis hujus nationis conversati, aulæque regis præsentibus coram in ea inquirere potuerunt, quæ a curioso rerum peregrinarum perquiri solent. Verum inveterato erga Persas odio ducti sinceritatem subinde in relationibus suis de rebus Persicis desiderari passi sunt: & stolido sua tantum & patria instituta adamandi studio seducti, levius & sinistrius, quam par est, de barbaræ gentis institutis locuti sunt. Quibus cum accederet inconsultus mos peregrinas res, mores, sacra atque disciplinam cum suis comparandi, & conciliandi, domesticisque vocibus exprimendi, facile ex his colligitur, quantis difficultatibus obnoxium sit, ex Græcorum relationibus de rebus Persarum judicare. Cujus exempla cum postea de doctrinis Persarum acturis occurrant, ea jam affere, remque peritis veterum actorum satis notam fusius illustrare superfedemus. Quod ad Arabas attinet, multam quidem iis fidem tribuunt viri in his literis magnæ eruditionis *POCOCKIUS*, *PRIDEAUX*, *BEAUSOBRE* & qui omnium diligentissime in religionem veterum Persarum inquisivit *THOMAS HYDE*, eo quod hi non tantum sectas Persarum, quorum regiones incolebant, inter se habuerint, sed & libros Persarum sacros atque classicios, quales sunt, liber Sad-der, Zendavesta, & his similes, inspexerint, & ita ex domesticis fontibus narrationes suas hauserint. Verum tempus, mores, consuetudinem & præjudicia Arabum, ad quos laudati viri provocant, sollicite expendenti non minores difficultates occurrunt, nec levior contra fidem eorum historicam suspicio oritur. Ut enim taceamus, homines ex nationis genio leves & superficialia eruditione gaudentes, adeoque ad tam arduum rerum obscurissimarum, & temporum canitie atque squalore fere extinctarum examen non satis aptos, tanto temporis intervallo a temporibus, quibus Persarum religio, doctrina & imperium invaluit, fuisse remotos, ut ad constituendum idoneum rerum harum testimonium vel hoc uno argumento videantur inepti: pessima illa, quæ post Muhammedis tempora ad Arabas quoque transiit consuetudo, res suas

Obscuritas & incertitudo H. P. Persarum.

suas magnifice augendi, & fraudibus atque mendaciis, librisque ad antiquitatis speciem & auctoritatem effictis & suppositis commendandi, sicque Judæorum pariter atque Christianorum favorem certe apud illos auctoritatem placitis suis conciliandi mire omnia conturbavit, & veritatis studio suspecta reddidit. Id quod nemo negaverit, qui Arabum, five Saracenorum historiam & libros sine præjudicio perlegit, & insulas fabulas canæ vetustatis situ obductas sibi pro antiquissimis historicis veritatibus propinari animadvertit. De qua re cum suo loco adhuc dicendi occasio se offerat, hic prolixiores non sumus. Ferendum itaque ægre non est, si tantis viris sola Arabum fide nobis de antiquissimis Persarum rebus luculentas historias narrantibus fides ægre detur, illique ad naturam gradusque fidei historicæ non satis attendisse credantur. Id enim a doctissimo HYDEO potissimum factum esse, illumque lectionis exoticæ amore occupatum apud Arabas certissimas veritates vidisse, quæ aliis conjecturæ levissimæ, & traditiones suspectæ videntur, indigestam quoque admirandæ lectionis molem accurato judicio non digessisse, & ipsa libri eruditissimi inspectio docet, & magnis viris, rem sine præjudicio & admiratione eruditionis insolitæ & peregrinæ æstimantibus recte judicatum est. ^a Nobis itaque, qui cauti incedimus, hancque nobis legem tulimus, ut, qua ratione, qua fide, quo probabilitatis gradu aliquid dicatur narretur, accurate prius expendamus, antequam ei calculum adjicimus, ignoscendum est, si magnis viris manus non dāmus, nisi ea, quæ Arabum fide proferunt, solidioribus quoque testimoniis probent, & vel Græcorum consensu, vel rei verisimilitudine aliunde petita roborent. Certe providus lector in cohibendo atque suspendendo assensu etiam in hac historiæ philosophicæ parte circa Arabas, exemplo virorum, ^b quibus magna judicii vis fuit, versabitur, nec latius fidem extendet, quam testium conditio patitur. Ita enim demum critica philosophiæ historia obtinebitur.

Conditor philosophiæ Persicæ Zardusht.

Ejus nomen.

§. II. Introductæ, vel restauratæ potius & emendatæ inter Persas philosophiæ pariter atque theologiæ auctor communi veterum consensu Zerdusht five Zardusht, ^c quem & alii Arabes Zaradusht nominant, ^d dicitur, unde Græcorum Zoroaster plerisque effictus videtur. Cujus nominis significatio, non negantibus viris in veteri Persarum lingua exercitatis, incerta quidem est, nec ipsi HYDEO in Persica lingua inventa, ^e probabile tamen putant, & ex reliquarum linguarum Orientalium consensu conjiciunt, amicum ignis hoc nomine indicari: certe recentiori ætate Indorum

^a) Magnifice passim hunc librum laudari videas. Vid. *act. erud.* 1701. p. 405. *Nouv. de la rep. des lettres* 1701. art. 3. Fevr. Mars. *Bibl. Thomaf.* P. III. p. 211. seq. Neque tamen sine censura dimittitur, vid. BAYLE *Dict.* T. IV. art. Zoroastre not. F. p. 558. LEIDEKKER *de vario reip. Hebr. statu* l. V. c. 1. Accurate vero de eo judicat cel. MOSHEMIVS *Hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 2. p. 70.*

^b) BAYLE l. c. MOSHEIM ad CUDWORTH. p. 248. n. 38. BVDDEVS *H. E. V. T. T. II.* p. 1052.

^c) HYDE *de relig. vet. Pers.* p. 340.

^d) РОССОК. *Specim. histor. Arab.* p. 148.

^e) l. c. c. XXIV. p. 310. conf. HERBELOT. *Bibl. Or.* p. 16.

dorum quidam Zoroastreis placitis adhærentes ita vocem interpretati sunt.^f Quæ significatio virum quendam doctissimum permovit, ^g ut crederet, non personæ propriæ, sed religionis nomen fuisse, quod scilicet iis datum sit, qui peculiari ratione ignis cultum instituerint atque celebraverint, sicque causam putat patere, cur tot Zoroastres veteribus memorentur, immo ipse Abrahamus patriarcha Zoroaster Arabibus dicatur, ^h quod ignis cultor peculiaris ipsis visus sit. Quam conjecturam suo loco relinquimus, quia præter solam eamque incertissimam significationem nominis, nulla re confirmatur, & nos supra alias easque magis probabiles rationes vidimus, cur plures Zoroastres fuisse, veteribus creditum sit. Nec minori sententiarum varietate de ætate Zoroastris Persarum philosophi certatur. Etsi enim satis certum atque evidens est, falli eos, qui ad prima Assyriæ monarchiæ tempora eum referunt, sive quod plane efficta sint, quæ de antiquo illo Zoroastre referuntur, quod viris eruditis placuit, qui unum tantum Zoroastrem fuisse contendunt, ⁱ sive quod alium longe virum vetustissimæ disciplinæ orientalis auctorem tangant, ab hoc Zardushto ætate, patria, doctrina, longe diversum, qua ratione Græcorum narrationes omnium facillime cum Arabum, Persarum & Indorum relationibus conciliari possunt: de hoc tamen Persarum doctore & religionis potius quam philosophiæ reformatore, ejusque ætate eorum testimonia differunt: Auctor enim est AGATHIAS, ^k Persas sui temporis eum æqualem fecisse Hytaspis. Sub Gustasfo floruisse ISMAEL ABULFEDA asserit, ^l hunc Gustasfum vero Cyri avum fuisse, Cyrum autem esse Hebræis, qui Persis Azdshir Bahan dicitur, id quod ПОКОЦКІО non placet, ^m qui Hytaspem potius a Cyro tertium, & per Adzshir Ahafverum pium denotari putat. Cambyxis atque Samardii sive Smerdis magi æqualem facit EUTYCHIVS, ⁿ quocum consentit G. ABULPHARAIVS, ^o ut aliorum sententias taceamus. Etsi vero hæc ad liquidum deduci non posse putamus, recte tamen inde infertur, ultra Darii Hytaspidis tempora non assurgere ejus ætatem, ^p etsi in tanto scriptorum dissensu non ita demonstrari queat, ut scrupulus nullus superfit. Nec minori dissensu de patria Zardushti scriptores loquuntur. Sinamenim recentiores Persæ apud Indos degentes faciunt; Franco vero patre natum id est, homine ad occasum genito, Caramaniæ incolæ, ^q id quod de Persidis regione ad occasum sita intelligi potest. Ex Græcis CLEMENS ALEXAN-

Ætas.

Patria.

f) Referente HENRICO LORDIO mercatorum Britannorum ecclesiaste in India, hist. de la religion de Benjens. conf. BEAUSOBRE Hist. Manich. T. I. p. 163. not. 4.

g) IDEM l. c.

h) Conf. FABRICIVS Cod. Pseudopigr. V. T. T. I. p. 349. seqq.

i) HYDE l. c. c. 24. PRIDEAUX Hist. Jud. V. T. T. I. l. IV. p. 212. DE BEAUSOBRE Hist. de Manicheisme T. I. l. II. c. 1. p. 162.

Hist. phil. Tom. I.

k) Lib. II. conf. HVETIVS demonstr. Evang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90. ed. rec. BAYLE l. c.

l) In Hist. c. de Pers. apud ПОКОЦКІО Specim. hist. Arab. p. 146. 147.

m) l. c. p. 147.

n) In Annal. Alexandrin. T. I. p. 263.

o) Dynast. V.

p) HYDE l. c. p. 298.

q) HVETIVS l. c.

Vita.

XANDRINVS ^r Medo-Perfam facit, quem sequitur SVIDAS.^s Quod si Arabum Persarum monumenta sequentium auctoritate standum est, tempore Cyri in provincia Aderbijan quæ Media est, natus est, & si celebri Persarum libro Sad-der, credendum, gente Persa fuit; in hoc enim libro majores ejus nominibus Persicis memorantur, pater vero Purshasp, mater, ex urbe Rey, Doghdu dicitur. ^t His parentibus ignobilibus, si Arabum fidem & narrationes sequimur, ortus miraculosam nativitatem & infantiam habuit, quæ tamen, cum nugacissima Orientalium ingenia manifeste prodant, & plerumque de impostoribus novam religionis faciem introducuntibus ad conciliandam auctoritatem atque fidem soleant prædicari, hic non referemus. ^u In juventute porro, non tantum orientalium doctrina eruditum, sed & inter Israëlitas a propheta quodam ministerio adhibitum, sicque & veri Dei notitia imbutum fuisse Arabes magno consensu tradunt.^x Quis tamen ille propheta fuerit, inter ipsos non convenit. ABVLPHARAI^y enim Elias, BVNDARI discipulus Jeremiæ, ^z ABV MVHAMED MVSTAPHÆ Ozeir id est Esdras fuisse dicitur: quorum ultimum suo calculo approbat HYDEV^s, ^a medium tanquam rationibus chronologicis magis aptum HVMPHR. PRIDEAVX eligit, ^b qui Daniele intelligi posse putat, etsi hæc sententia satis longum vitæ Danielis spatium requirat. Apud hunc prophetam didicisse, porro tradunt, præcepta purioris religionis, scelesto tamen aliquo facinore maledictionem meritum, lepram pœnam accepisse. Quæ tamen omnia non incertissima tantum esse, ex auctorum suorum atque testium conditione satis patet, sed & in cauto rei examine se non satis probare nobis videntur. Eo enim tempore, quo Arabes hi scriptores commentarios suos exaraverunt, in id maxime connisi sunt non tantum legis Islamiticæ assertores, sed & veteris religionis, quam a Zoroastre institutam crepabant, quæque magianismo absolvebatur, cultores, ut apud Iudæos & Christianos suis placitis, religioni, traditioni fidem facerent & auctoritatem quovis modo conciliarent. Quem in finem, non excogitati tantum & suppositi libri vetustissimis religionis suæ antistitibus, quod supra jam monuimus, ^c sed ex Iudæorum quoque historia multa in arva sua ab iis derivata sunt. Id quod imprimis in Zoroastris historia factum esse, non obscuris vestigiis deprehendere est, produntque male cohærentem fidem ipsi harum historiarum architecti, sic ut mirum videri queat, viros acutos fidem sine examine ejusmodi narratiunculis dare potuisse, nisi præjudicium venerationis exoticæ eruditionis, multo sudore acquisitæ judicium

^r) *Stromat. l. I. p. 304. 334.*

^s) *Lex. T. II. art. Zoroaster p. 15.*

^t) HYDE *l. c.*

^u) Quibus volupe est, tempus atque otium his nugis perdere, apud HYDEV^m *l. c.* assatim reperiunt harum quisquiliarum.

^x) *Ibid. c. 24. p. 213.*

^y) *l. c. p. 54.*

^z) HYDE *l. c.*

^a) *p. 314.*

^b) *l. c. p. 213.*

^c) Hæc per totum orientem, imo inter Christianos quoque usitata fuisse, multis in historia philosophica & Christiana exemplis constat, sæpiusque a nobis suis locis notabitur. Conferendus interim acutissimus MOSHEMIVS *de causis suppositorum libror. vol. diff. H. E. p. 217. seqq.*

dicium occœcavisset. Supra enim jam indicatum est, in libro Persarum sacro, eoque si vera nobis tradunt Arabes, publico & vetustissimo Sad-der, omnes Zardushti majores ad atavum usque Espintamanum recenseri Perfici nominis & originis, sic ut recte inde concluderit doctissimus, &, dum hæc scribimus, orbi literato nostræque amicitiae acerbo fato ereptus BEAVSOBRIVS, ^d falli eos, qui Iudæum fuisse Zerdushtum crediderint. Et tamen omnes fere, qui ex Arabibus de ejus origine & nativitate scribunt, in eo consentiunt, ex Palæstina fuisse ortum, ^e unde necessario sequitur, natione & religione, antequam ad sectam magorum deficeret, Iudæum fuisse. Nec, nisi hæc statuamus, ratio dari potest, unde tantam, quantam Arabes jactant, veteris testamenti, & imprimis psalmorum David cognitionem hauserit? satis enim notum est, & ex ipsa lege Israëlitum constat, & vetitum fuisse huic genti commercium cum aliis nationibus, & suo quoque ingenio vehementer ab eo abhorruisse, sic ut nullam veri habeat similitudinem, Zardushtum prophetæ alicujus Israëlitici fuisse servum & simul discipulum, nisi ejusdem originis & religionis fuerit. Quæ omnia cum luculenter evincant, male cohærere omnia, quæ ex Persarum libris Arabes referunt, & contradictione evidente inter se committi, ita suspicionem suppositionis justam quam maxime confirmant; certe, istis Arabum relationibus veritatis cupido animo fieri minime satis, evincunt. Neque tamen negamus fieri potuisse, ut impostor quædam ab Israëlitis dura circa ea tempora inter Babylonios captivitate pressis & ex ea superstiti- bus didicerit, vel aliquam doctrinas Magorum emendandi occasionem nactus fuerit, licet, quid potissimum expiscatus sit, dici non possit. Ex dictis vero porro dijudicandum est, quod adjicitur, *f a talis prophetæ miraculis stimulatum fuisse, ad similia patrandum, & proinde multis astutiis studuisse prompto ingenio, & forti imaginatione, & naturali audacia, & confidentia adjutum, nam si non fuisset audax & intrepidus, totius nationis religionem suo modo reformare non tentaturum fuisse.* Non recordantur enim viri docti, qui ita rationes instituunt, se ejus servitium & discipulatum ad Danielelem vel Efram retulisse, quorum neuter miraculis inclaruit. Interim nec ingenium versipelle dolisque aptum, nec præstigias a vaferrimo homine religionis mutationem & celebrem sectam meditante editas negamus, licet pro certo affirmare non audeamus, quod ex BVNDARI refert HYDEVS, ^g in arte præstigiatoria versatum, res quasdam miras populo ostendisse, quas miracula sua vocaverit: ex his fuisse quod supinus jacuerit, dum bipondium æris liquefacti super finum ejus fustum fuerit, æs vero super finum ejus granatim concretum nullum ei damnum intulerit; item aliud, quod ignem manu tenuerit, & manus ejus non fuerit combusta, & in cujuscunque manum dederit, non fuerit combusta. Immo multa si non pleraque mera commenta atque mendacia esse, quæ de stupendis ejus

T 2

mira-

d) l. c.

e) HYDE l. c. PRIDEAVX. l. c.

f) HYDE l. c. p. 312. PRIDEAVX l. c. p. 214.

g) lb. p. 311.

miraculis ex libro: *Schâbnâma-nesr* IDEM ^b recitat, facile, qui nasum habet, subodolfaciet. Ut vero auctoritatem sibi conciliaret, primum in desertis atque montanis secessum quæsisse, unde inexpectatus prodiret, & se quasi divinitus missum Persis ostenderet, porro referunt, additque ABV MVHAMED MVSTAPHA, ⁱ librum composuisse in duodecim tomos divisum, scriptos in coriis taurinis, quales singulos totidem vituli portare possent, scriptumque hunc librum literis aureis fuisse, regi Gustasfo offerendum. Ita præparatus, ut astute rem suam ageret, non tam novæ religionis auctor, quam veteris Magorum restaurator atque reformator videri voluit. Ea enim ante hæc tempora apud Medos atque Persas invaluerat, sed cum internecone magorum, qui post Cambyxis mortem imperium sibi vindicaverant, valde turbata & tandem non penitus deleta erat, astrorum cultu totam Persidem occupante, regeque Dario ei addicto. Ut itaque nationi ad avita placita pronæ se attemperaret, eorumque sibi animos conciliaret, ita magorum systema incrustavit, ut sibi proprium esset, & peculiari ratione id effingeret; novus ita reformator religionis futurus. De qua magorum sententiæ mutatione & Zoroastro systemate postea quidem prolixius dicemus, hic tamen ordinis gratia summatim tantum notamus, duobus capitibus, si relationibus Arabum, præcipue ABVLFEDÆ & SHAHRISTANII ^k standum est, ejus systema constituisse uno, quod duobus principiis bono & malo sibi invicem oppositis tertium idque superius præfixerit, a quo duo illa producta & creata fuerint, lux quidem effectus summi creatoris, & tenebræ, necessaria sequela lucis, quæ ex ejus privatione ortæ sint: altero, quod destructa idololatria, cultuque astrorum abolito, igni sacro, hætenus in collibus passim culto, templa erigi jusserit; quem in finem cælesti doctrina erudiendum in cælum raptum se impudenter mentitus esse dicitur, & cum Deo ex flamma colloquente sermones miscentem revelationes accepisse. Ita enim ignis cultui apud Persas dudum introducto se quam maxime attemperabat. Sic scena instructa, in Media, quæ nunc Aderbijan dicitur, in urbe Xiz, vel, quod alii volunt, Ecbatanæ primum prodiit, ^l in qua Smerdis magi patria magianismi asseclæ plures adhuc fuisse videntur, ibique cælestes revelationes novamque avitæ religionis faciem prodidit. Ibi vero rebus suis compositis in Bactriam commigravit, Persidis provinciam ad orientem maxime sitam, ibique in urbe Balch quæ est ad littora Oxi fluminis in finibus Persidis consedit. Ibi vero Hystaspes, Darii pater, rebus præerat, qui, etsi Darius filius extinctis magis ad astrorum cultum defecerat, pristinam tamen magorum religionem retinuerat: & apud eundem ita præstigiis suis aditum sibi paravit, ut nova ejus doctrina atque instituta publice reciperentur. ^m Addunt his, qui magna de hoc

^b) *Ib.* p. 319.

ⁱ) Apud EVNDEM l. c.

^k) Vid. POCCOCK. *specim. histor. Arab.* p. 147. HYDE l. c. c. 22. p. 294. seqq.

^l) Bundari, Abu Jaafar Tabarita apud HYDE l. c. c. 24. p. 313. seqq. GOLIVS not. ad *Alfragan.* p. 207. 227. PRIDEAUX l. c. p. 214. ^m) IDEM apud HYDE l. c. p. 316.

hoc impostore fomniant, in confinibus Indiæ versatum ad Brachmanas excurrisse, & ab eis mathematicas, astronomicas atque physicas doctrinas accepisse, sicque arcana disciplina innutritum, eas scientias ad magos reducem non sine stupore & admiratione omnium docuisse, sicque maximum mathematicum atque philosophum sui temporis evasisse, immo factum inde esse, quod magi ab eo eruditi arcana naturæ inspexerint, ut supernaturali lumine vique aliqua divina & arcaniori multa patrare posse crederentur, & ii qui malis artibus mira se effecturos promitterent, magorum nomen usurparent, cui postea infamis significatio inde adhæsit. ⁿ Verum & hæc non satis firmo stare talo vel inde conjici potest, quod tota illa de Brachmanum eruditione mathematica atque physica traditio a Græcis ex suæ eruditionis facie aliarum gentium doctrinam inepte metientibus excogitata videatur, ut in sequentibus latius exponetur; ubi de philosophia Indorum differemus, eamque longe aliam fuisse, audiemus, quam quæ speculationibus intellectus absolvitur. Nec, cujus fide ista narrantur, AMMIANVS MARCELLINVS, ^o hæc ad Zoroastrem, quem ex Chaldæorum, non Indorum, arcanis scientiæ magorum multa addidisse, asserit, refert, sed ad Hytaspem prudentissimum Darii patrem; qui *quum superioris Indiæ secreta fidentius penetraret, ad nemorosam quandam venerat solitudinem, cujus tranquillis silentiis præcelsa Brachmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitiones mundani motus & siderum, purosque sacrorum ritus, quantum colligere potuit, eruditus, ex his quæ didicit, aliqua sensibus magorum infudit.* Sed ut ad Zardushtum revertamur, is in Bactria novo religionis systemate formato & confirmato, tandem ad regiam aulam Susam, contendit, ibique tanta astutia novam theologiam regi Dario commendavit, ut is in partes ejus secederet, regemque ministri maximam partem sequerentur, id quod trigesimo Darii anno accidisse referunt ^p. Etsi vero pertinacissimos adversarios Sabæos id est astrorum cultores experiebatur, ita tamen novum systema impostoris invaluit, ut publice reciperetur, & religionem Persarum publicam absolveret. Unde *magicam religionem apud Persas & Parthos & Bactros, & Chorasmios & Sacas & Medos aliasque multas gentes barbaras vigere*, suo quoque tempore LVCIANVS ^q notavit: & exorto quoque Muhamede ea adhuc superfuit, cujus nova religio etsi hanc pepulit, hodiernum tamen inter Persas & Indos Zoroastreæ disciplinæ atque religionis affectu, testibus viris doctis, qui has regiones perlustrarunt, inveniuntur. * Postquam ita novis accessionibus in ipsa regia institutum suum Zardushtus auxit, rediit in urbem Balch, ubi se in Pyreo sive templo igni sacro dicato archimagum constituit, & regia potentia in rebus ad novam religionem & magorum ordinem pertinentibus regnavit, immo & finitimos reges in partes suas pertrahere annis

T 3

sus

ⁿ) PRIDEAUX l. c. p. 221.^q) Lib. XXIII. c. 8.^p) HYDE l. c. c. 24.^q) In Longævis T. II. p. m. 818.

sus est, verum magno suo malo. Cum enim Argaspem, regem Scytharum orientalium aſtrorum cultui vehementer addictum in partes ſuas pertracturus regia Darii auctoritate & potentia uteretur, violentiam perhorreſcens Scythia exercitu Bactriam invaſit, Darii exercitum fruſtra ſe ei opponentem fudit, & Zardushtum cum omnibus ſacerdotibus templi patriarchalis interfecit, reliquis quoque templis hujus inſtituti deletis. ^r Quem tamen Darius novo collecto exercitu repreſſit, acieque fregit, templa diruta reſuſcitavit, & palmarium templum igni dicatum magnifice ex cineribus iterum exſtruxit, quod inde Azur Guſtaſp, ignis templum Darii Hyſtaſpidis vocatum eſt. Immo archimagi munus ipſum poſtea geſſiſſe, ex eo colligi poteſt, quod referente PORPHYRIO, ^s in ſepulchri titulo magorum magiſtrum ſe vocari juſſit. Et hæc quidem potiora ſunt, quæ de Perſarum Zoroaſtre, Arabum potiſſimum fide, novimus; quæ enim Græci de eo narrant, ita inter ſe pugnant, & cum aliis viris antiquis celeberrimis confuſa male cohærent, ut nihil inde colligi queat, quod vel exigua veri ſpecie ſe commendat. ^t Quo loco vero Arabum teſtimonia habenda ſint, ſupra jam oſtendimus. Nec levem facit ſuſpicionem Græcorum de his Zoroaſtris Perſæ inſtitutis, fortunaque ſub Dario Hyſtaſpe ſilentium, cum tamen non eo tantum tempore Perſarum res Græcis notiſſimæ fuerint, ſed & poſtea Alexandro M. Perſidem occupante monumenta Perſarum in manus Græcorum pervenerint. Difficile itaque eſt, ex hiſtoria hac Zoroaſtreæ ea eligere, quæ vero videntur proxima, cum multa, ad faciendam magianismo fidem & auctoritatem contra Islamismo & Chriſtianismo valde circa ſcriptorum horum tempora invaleſcentem, ſine dubio efficta ſint. Nobis ſi in his tenebris conjecturis locus eſt atque lux aliqua, dubium quidem non videtur, in Perſide impoſtorem quendam fuiſſe, qui adhibito Zoroaſtreo nomine, vel in Perſia jam uſitato, vel ab alio antiquiſſimo inter Babylonios philoſopho ementito, novam religionis per aſtrolatriam mire tum mutatae faciem introduxit, ignisque cultum Perſis admodum ſacrum nova ratione inſtruxit, præſtigiisque ad ſtuporem & admirationem populi excitandam uſus magnam ſibi in hac gente auctoritatem conciliavit, magorumque ſectam & ſyſtema validiſſime evexit: nihil enim in his eſt, quod non probabilitate ſua ſe commendat: nec magno-pere refragabimur eis, qui artis medicæ, ^u cultusque deorum arcani, aliarumque partium eruditionis orientalis gnariſſimum fuiſſe perhibent, modo ea non ad normam encyclopædiæ Græcæ, ſed ad modum doctrinæ orientalis exigantur: nam his potiſſimum artibus & temporis ac patriæ ſuæ eruditione ſe eos plerumque commendafſe, qui novas ſectas & religiones condiderunt, hiſtoriæ veteris & recentioris monumenta loquuntur.

Reli-

^r) HYDE l. c.

^s) De abſtinent. l. IV. p. 156.

^t) Conf. omnino BAYLE *Diſt. T. IV. art. Zoroaſtre* p. 555. ſeqq.

^u) HYDE l. c. p. 300. hinc ſuppleri & emendari poteſt DAN. LE CLERC. *Hiſt. de la Médecine* l. I. ch. 5. p. 9.

Reliqua vero quæ tanta fiducia Arabes memorant, cur inter fabulas numeranda esse existimemus, rationes adductæ satis produnt. Et inde etiam iudicium fieri potest, quid de magnificis elogiis sentiendum sit, quæ ejus eruditioni, præsertim in philosophia tribuuntur. Uti enim nomen Hakim, id est, sapientis per totum orientem, tam inter Muhamedanos, quam Sabios, * recte ei tribui potest, qui in orientis eruditione magnum nomen adeptus est; ita nugantur, qui cum Græcis ^y omnem sui seculi & nationis eruditionem ei tribuunt, quam ei non convenire, illa quæ de magorum institutis postea dicentur, satis evincunt. Rectius APVLEIVS ^z *antistitem omnis divini arcani* nominavit. Facile tamen concedi potest, Zoroastrem hunc Persam astronomiæ gnarum fuisse, quo nomine eum magnopere laudat aliisque præfert doctissimus Tartarorum princeps VLVGH BEIGH. ^a Hanc enim philosophiæ partem in hac gente viguisse supra vidimus; unde patet, necessarium non fuisse Zardushto, ad Brachmanas digredi, fideralis scientiæ discendæ causa, cum domi habuerit, unde ea disceret, quæ instituto suo convenire judicabat. Multo minus ii audiendi sunt, qui revelationes divinas habuisse, & de Messia vaticinatum fuisse, nugivendulis Arabibus fidem habentes, contendunt. ^b

* Si recentioribus itinerariorum scriptoribus TEVENOTO, SANSONIO, TAVERNIERIO, LORDIO credendum, illi, qui hodie inter Persas antiquæ magorum religioni adhærent, Gavri vel Gafri, id est, infideles nominantur, & in suburbio Aspahami, ab ipsis Gaurabad dicti, degunt, & vilissimis servitiis destinantur. Plerique tamen in Carmaniæ provincia habitant, omnium Persidis provinciarum pessima, unde hunc tantum eis locum concessit Muhammedanorum zelus & invidia, ubi religionis suæ cultum exercent. Eorum enim placitis vehementer invisi sunt, unde multa miseræ genti perferenda. Quæ injuria quosdam permovit, ut in Indiam confugerent, ubi Suratæ, Bombajæque refugii locum invenere. Referuntque qui hæc nobis tradunt, & in his OVINGTONVS apud H. PRIDEAVX l. c. pag. 231. integris eos moribus vivere, Deum solum adorare, ad solem vero orare, ignemque colere, detestari idololatriam, statuere resurrectionem & iudicium extremum: Zoroastrem vero prophetam Mose non minorem habere & colere, per quem Deus ipsis legem atque voluntatem suam patefecerit. Aliter tamen, qui prius in eadem opinione fuit, cel. MOSHEMIVS, qui in humanissimis ad nos literis ita: *Scio nunc, certisque Orientalium testimoniis docere possum, inter ignicolas seu Guebros & veros Zoroastris discipulos multum interesse. Discipuli germani Zoroastris Fazidiani appellantur, a voce Fazed Persica, quæ Deum significat. Habitant illi, qui summo Muhammedanis odio sunt,*

x) HYDE l. c. c. 24. p. 312.

z) Florid. l. II.

y) SOLIN. in Polyhist. c. I. SVIDAS in Magi, Astronomia, Zoroaster. conf. auct. recogn. l. IV. c. 27.

a) Apud HYDE l. c.

b) IDEM in præf. conf. PRIDEAVX l. c. p. 230.

sunt, in remotissimis rupibus & montibus & duo illa numina Zoroastris adhuc colunt: verum principium bonum non quod veteres solebant, Oromasden hodie vocant, sed Fezdan i. e. absolute Deum, malum vero Abri-men in hunc usque diem nominant. Nihil horum inter Guebres reperitur, qui a Muhammedanis tolerantur. Lucem mihi prætulit historia Tamerlanis infensissimi tam ignicolarum, quam Zoroastrianorum hostis.

*Libri Zar-
dushto tributi*

Zendavesta,

§. III. Tribuuntur huic Zardushto varii libri, quos partim in solitudine versatus composuisse, & quod supra diximus, coriis taurinis inscripsisse dicitur, partim archimagus conscripsisse fertur. Inter illos non celebrior aut auctoritate præstantior est libro, ab impostore in solitudine composito, quo religionem novam exposuisse, eumque ita regi obtulisse ab orientalibus narratur. Hunc *Zendavesta*, & brevius *Zend* nominant, hacque voce, quam ab ipso Zardushto derivant, ignitabulum alias indicant, quem titulum ideo fecisse fertur, quod excitando amoris divini igni lectio & meditatio hujus libri destinaretur. Hunc in duas partes divisit, quarum prior liturgiam & sacrorum publicam formulam in templis igni dicatis hodiernum solennem comprehendit, altera præcepta religionis continet, vitæque atque officiorum rationem ita præscribit, ut ad hanc, tanquam divinam normam omnis actio componi, & juxta eam dijudicari debeat. Hunc librum, apud eos, qui instituta Zoroastris hodiernum sequuntur, sacrum, & divinum, tantæque auctoritatis, quantæ apud Christianos sacra oracula, vel apud Muhammedanos Alcoranus sunt, e cælo se accepisse Zardushtus contendisse fertur, & revelationes divinas in eo maxime jactasse. Ejus exemplum Persica lingua atque literis conscriptum hodiernum in templis omnibus huic sectæ addictorum custodiri fides itinerariorum refert, quæ addunt, sacerdotes ex eo particulam diebus festis populo prælegere. ^a Ejus exemplum nactus vir in his literis apprime versatus THOMAS HYDEVS, editionem promisit, modo esset, qui sumtus faceret; sed mortalitatis exuvias deposuit, desiderio & consilio editionis frustratus. Id quod magnopere dolendum est, ex eo enim non tantum præsentem horum hominum statum & religionem discendi copia enata fuisset, sed facilius quoque de integritate libri judicium potuisset fieri. Ejus quidem compendium aliquod liber itidem sacer, Persis *Sad-der* dictus, exhibet, cujus summam exponit HYDEVS, ^c in quo auctor ita in præmio hunc Zardushti librum commendat:

*Zerâtusht attulit religionem rectam
Nemo debet in hac religione esse remissus,
Quia Deus ei dedit Vesta-va-Zend,
Unde religio ejus in mundo celsa evasit.*

Verum

^c) HYDE *l. c. c. 25. 26. p. 331. sqq.* HENR. LORD. *l. c.*

^d) IDEM *l. c. c. I. p. 25.*

^e) Is ante ducentos annos a Persa quodam veteris linguæ rituumque peritissimo ex scriptis Zo-

roastris collectus & carmine expressus, ab HYDEO latina prosa Historiæ religionis veterum Persarum adjectus est. Eum suppositionis reum agit EVSEBIUS RENAUDOTIVS apud BEAVSOBRIVM *l. c. p. 162. not. 3.*

Verum cum æque incerta sit libri hujus auctoritas, ^f ex eo parum ponderis pro adstruenda hujus libri sinceritate & antiquitate accedit. Nec inde recte colligit H Y D E V S ^g libri antiquitatem, quod apud E U S E B I U M ^h liber titulo: τῆς ἱερᾶς συναγωγῆς τῶν Περσικῶν memoretur; ex libro Sad-der enim ejusque procemio patet, in hoc libro non tam dogmata divina, de Deo rebusque ad eum pertinentibus, quam leges & præcepta contineri. Ait enim:

*Omnis rei faciendæ & quoque non faciendæ
Explicatio est in hoc centi portali, o charissime.*

Recte itaque diversam fuisse eam collectionem, quam Eusebius citat, inde colligit eruditissimus FABRICIUS. ⁱ Difficulus itaque de hujus libri auctoritate definiri potest, quem viri eruditissimi pro genuino Zardushti foetu habent, ^k aliis dissentientibus, ^l vel judicium cohibentibus. ^m Nec nos certiora dare audemus, non tamen morose refragabimur illustri H V E T I O, ⁿ qui, etsi ex falsariorum incudibus profectum esse, statuatur, vetustissimum tamen esse putat. Neque tamen supra Eusebii ætatem referendum putamus, sed circa ea tempora, quibus Iudæi & Christiani inter Persas habitaverunt, illorumque libri sacri his lecti sunt, a sacrorum Zoroastreorum antistitibus ita caute & non sine ingenti astutia effectum, ut & lingua incognita veteri, & charactere quoque ignoto, quem Zundicum vocant, ^o exararetur, & non temere cuiquam ex vulgo proderetur, plerisque compendio libri Sad-der contentis; ut ita libro auctoritas accederet, & impostura atque suppositio detegi non posset. Quæ quidem pro conjecturis tantum vendimus, sed talibus, quæ ratione non destituuntur. Narrant enim non Arabes tantum, ^p sed &, qui librum ipsum viderunt, ^q deprehendi in eo multos psalmos Davidis regis, narrari historiam conditi mundi eodem modo, quemadmodum apud Mosen, & paria cum historico sacro referri de diluvio, Abrahamo, Iosepho, Salomone, vocarique novam religionem, religionem Abrahami, eo quod pristinam puritatem religionis, quæ Abrahami tempore floruerit, reformatione sua restituerit. ^r Et hæc quidem Iudaicam originem impostoris probare contendit cum Hydeo H V M P H R. P R I D E A V X, ^s nobis autem librum supposititium prodere videntur. Supra enim evicimus ex ipso libro Sad-der, frustra esse, qui Iudæum fuisse atque servitio prophetæ occasionem nactum libros sacros expilandi contendunt: quod si itaque

que

f) Supponit enim genuinam originem Zoroastrei libri, auctorque nimis a temporibus nostris remotus est.

g) Non dissentiente H V E T I O l. c. p. m. 90.

h) Præp. evang. l. I. p. 42. conf. FABRICIUS Bibl. Gr. vol. I. p. 65.

i) Ibid. p. 252.

k) H Y D E V S, P R I D E A V X, D E B E A V - S O B R E II. cc.

l) H V E T I U S l. c.

m) FABRICIUS l. c. B V D D E V S Hist.

Hist. phil. Tom. I.

eccles. V. T. T. II. p. 1057.

n) Ibid.

o) Conf. A T H. K I R C H E R V S Oedip. Egypt. T. II. P. II. p. 539.

p) Apud P O C O C K. Specim. hist. Arab. p. 148.

q) H Y D E V S l. c.

r) I D E M p. 338.

s) l. c. p. 255. ubi obiter notamus confundi Brahama, Deum Indorum, cum Abrahamo. Illum enim conditorem mundi denotare suo loco demonstrabitur.

que hoc inter figmenta referendum est, ratio dari non potest, unde tot furta in libros sacros a Zardushto commissa sint, cum satis constet, quanta cura servaverit, & ab oculis gentilium remotum custodiverit codicem sacrum Hebræa natio. Nec ostendi atque probari potest, Darii Hytaspidis tempore Persas religionem suam ad Abrahamum retulisse, sed id sequioribus & recentioribus demum temporibus factum est, ex quo Iudæi per totum Orientem usque ad Indos & Sinas dispersi sunt, & Muhamedismus per omnes orientis populos disseminatus fuit, quæ utraque religio Abrahamo gloriata est. Nihil itaque a vero admodum absimile statuit, qui contendit, ad fraudem Iudæis & Christianis, (forte etiam Muhammedanis) faciendam a sacerdotibus magianismi valide ejus collabescentis ruinis se opposentibus, librum, adscito antiquitatis fucō & externo charactere oppositum esse. Certe Zoroastri ipsi adscribere, audax nimis est, longeque incertissimum, nec ex eo fide dignum testimonium, cum dubiæ auctoritatis sit, desumi potest. Distinctus vero liber est in duodecim tomos, librosque viginti & unum, & in portas five capita sectionesve centum.

Scripta Zoroastri alia.

§. IV. Præter hunc librum, magnam scriptorum copiam Zoroastri Græci tribuunt, sive quod collectionis a Zardushto in solitudine factæ libri titulique multi fuerint, sive quod celebri nomini multa fuerint supposita. Præcedenti enim capite jam ex Plinio narravimus HERMIPPVM SMYRNAEVVM de tota arte magica diligentissime scripsisse, & vices centum millia versuum a Zoroastre condita indicibus quoque voluminibus ejus positis explanavisse, idque magis ad Zoroastrem Persam, quam Chaldæum pertinere monuimus. Etsi vero facile HYDEO^t credamus, Zoroastrem nihil carmine scripsisse, sed prosa mera, patet tamen inde, vetustissimis temporibus varia scripta Zoroastro nomini fuisse supposita. Certe astrologica, physica, magicaque atque chemica, politica & theologica scripta ei tribui, collectis veterum narrationibus prolixè exponunt literatissimi viri PETRVS LAMBEIVS^u & IOANNES ALBERTVS FABRICIVS,^x quorum uterque cum accurate de scriptis Zoroastreis egerit, lectorem merito ad hos fontes remittimus, ne justo fiamus prolixiores.^y Quemadmodum vero amissa sunt ea omnia, ita dubium non est, quin tam celebri nomini pleraque sint supposita. Ita enim non Zoroastri tantum, sed & Hermeti, Orpheo aliisque magnis viris canæ antiquitatis accidit, ut libris ad eorum mentem & doctrinam a sectarum suarum alumni compositis ipsorum nomina præfigerentur: idque etiam cum Zoroastre in magorum secta evenisse nulli dubitamus. Cum enim ex hac secta sacerdotes fuerint, qui & divinum cultum tum publicum tum arcanum conservabant, & natura majora efficere se posse, jactabant, & astrologia apotelesmatica sibi nomen, famam, opes & auctoritatem conciliabant, facile inde rationes subduci possunt, unde libri illi astrologici, physici,

^t) l. c. p. 340.

^u) Prodr. hist. liter. p. 79 sq.

^x) Bibl. Græc. vol. I. p. 246.

^y) Conferendus SVIDAS voce Zoroastres T. II. p. 9.

fici, theologici ortum suum habuerint. Neque tamen omnes ad hos auctores referendi sunt, sed abusi quoque varii impostores Zoroastro nomine ad conciliandam nugis suis auctoritatem. Inter hos Gnostici sunt, qui apocalypses Zoroastris se habere gloriati sunt, in quibus maxime Adelphius & Aquilinus talia jactarunt. Hos enim fraudis & suppositionis tota Platoniorum schola, & imprimis Plotinus, ^z Amelius, & præ ceteris PORPHYRIUS convicerunt, qui ipse refert, ^a evicisse se, quod confictæ illæ essent atque spuriae. Unde miramur, eruditissimum BEAVSOBRIVM ^b hanc sententiam admisisse, evidens esse, quod istæ revelationes librum Zend, textum scilicet sacrum placitorum Zoroastreorum continuerint. Si enim genuinum foetum Zoroastris Gnostici habuissent, ^c alia longe ratione Platonici, qui Zoroastrea maximi faciebant, eos refutassent, & sibi potius suæquæ scholæ illa vindicassent, quemadmodum in asserendis λογίοις five oraculis Zoroastris fecerunt.

§. V. Hæc λογία five oracula, quæ cum revelationibus istis quidam perperam confundunt, ^d magnum olim hodieque nomen consecuta sunt, cum fragmenta ex iis quædam ad nos pervenerint, lecta olim & eximie laudata a Platoniciis recentioribus five Alexandrinis philosophis, Zoroastrem tamen nominetenus non laudantibus. Ea enim tanquam pretiosissimum vetustissimæ sapientiæ thesaurum & divinas voces receperunt, suisque commendaverunt, commentariis quoque illustraverunt, id quod de Porphyrio, Iamblichio, Proclo constat, ut alios taceamus. ^e Neque tamen integra, qualia Platonici legerunt, ad nos pervenerunt, sed sexaginta tantum versus, neque illi integri cum scholiis GEMISTI PLETHONIS primum editi, ^f & a IACOBO MARTHANO latino sermone expressi sunt, quos nova versione & notis suis pariter atque MICHAELIS PSELLI auctos repetita editione ornavit IO. OPSOPOEVUS. ^g Longe tamen plenior collectionem instituit FRANCISCUS PATRICIVS, qui versus trecentos viginti tres oraculorum ex Platoniorum commentariis, Procli scilicet, Hermiæ Olympiodori, Synesii, Simplicii Damascii & Nicephori collegit, versus dimidios vel singulos apud hos auctores repertos pro argumenti affinitate conjunxit, latine vertit, & in undecim sectiones divisos præfixa de Zoroastre dissertatione græce & latine in *nova de universis philosophia* edidit, ^h repetitos postea ab HENRICO RANZOVIO, ⁱ PETRO LAMBECIO ^k atque THOMA STANLEIO ^l cui eruditas notas & utilissimum *indicem philologicum* adjecit IOANNES CLERICUS.

Oracula Zoroastris.

U 2

CVS.

^z) Enn. II. l. 9. ubi prolixè contra Gnosticos disputat.

^a) In vita Plotini c. 16.

^b) Hist. Manich. T. I. l. I. c. 6. p. 314.

^c) Libros Zoroastris apocryphos se habere jactabant quoque Procli Gnostici discipuli apud CLEM. ALEXANDRIN. Str. l. I. p. 304.

^d) Conf. FABRICIVS l. c. p. 247. not. BEAVSOBRE l. c. p. 314. f.

^e) Conf. FABRICIVS l. c.

^f) A LODOICO TOLETANO Paris. 1538. 4.

^g) Ad calcem Sibyllinorum Paris. 1589. & cura SERVATII GALLÆI Amstelod. 1689. 4.

^h) Ferrar. 1591. fol. Ven. 1593.

ⁱ) Hamburg. 1593. 8.

^k) In prodromo hist. liter. p. 97. sqq.

^l) Hist. philos. fine p. 1176. sqq.

c v s. Etsi vero egregie de philosophica historia, ut multis aliis nominibus, ita hac quoque collectione Patricius meruit, dolendum tamen, quod scriptores, unde istos versus depromsit, raro & negligenter citaverit, unaque serie descripserit, quæ diversis in locis scriptisque ab eo observata divellenda erant, nec jungi debebant, ut taceamus versus non satis emendatos, mutilosve, vel auctorum quoque verbis interpolatos; unde lector acutus facile judicabit, sensum ex argumenti indole in se subobscurum, haud raro non recte fluere, aquamque inde lectoribus sæpe hære. ^m Magna vero de auctoritate horum oraculorum Zoroastreorum sive Chaldaicorum controversia inter eruditos multusque dissensus est. Quidam enim Platoniorum jactantia inducti ea non tantum pro Chaldaicæ sapientiæ reliquiis, verum etiam pro Zoroastreæ philosophiæ thesauris receperunt, iisque ingens pretium statuerunt, inter quos imprimis FRANCISCUS PICUS fuit, qui se integra atque Chaldaica habuisse gloriatus est, ⁿ nimia credulitate fraudeque vendentis sine dubio deceptus. Eadem fere tuetur OTTO HEVRNIVS, ^o qui meliori ea stilo expolire, & puriore latinitate induere conatus, sensum perperam intellectum sæpe corrumpit & inquinavit, & quæ inter se non cohærent, una sermonis serie ex fragmentis hinc inde collectis misere & absurde interdum enarravit. ^p Aliter prudentiores atque cautiores & in his viri celeberrimi THOMAS STANLEIVS, ^q IO. CLERICVS, ^r IO. ALBERTVS FABRICIVS, ^s alique, qui non negant quidem ex Chaldaicis vel Persicis de verbo ad verbum descripta & translata non esse, multa enim aperte stilum Græcum redolent, verbaque adhibentur philosophiæ Græcæ præcipue Pythagorico-Platoniciæ propria: putant tamen Chaldaicam vel Zoroastream doctrinam in iis hinc inde latere, ac vestigia in iis deprehendi priscae philosophiæ orientalis, licet ab aliquo Græcanicæ philosophiæ gnaro libere translata sint græce, indeque multa Græcæ philosophiæ vocabula irrepsisse. In id studium enim philosophos quosdam orientalis philosophiæ peritissimos incubuisse, ut orientalia monumenta Græca redderent, ut de Beroso accepimus, ^t eum scripta Chaldaeorum philosophica in Græciam intulisse, & Iulianum, Chaldæum philosophum theurgica oracula aliaque ejusdem scientiæ arcana Græcis versibus edidisse. ^u Tandem & tertia criticorum sententia accessit, qui hæc oracula non tantum Zoroastri supposita, sed a Græcanicæ quoque philosophiæ cultore post C. N. efficta orbique philosophico obtrusa contendunt, argumentum sententiæ suæ ex stilo Græco in Platoniorum recentiorum scholis nato & adulto, rebusque in iis contentis manifeste tempora juniora pro-

den-

^m) Conf. STANLEIVS l. c. p. 1177. CLERICVS præf. not. FABRICIVS Bibl. Græc. vol. I. p. 249.

ⁿ) In epistola ad Ficinum scripta, quæ extat inter opera Joannis Pici p. 249.

^o) Antiq. barbar. philos. l. II. p. 124. inscripsit ea; Zoroastri Bactrianorum regis ac principis Ma-

gorum oracula magica sincera.

^p) Conf. STANLEIVS l. c.

^q) l. c.

^r) l. c.

^s) l. c.

^t) Diximus hac de re capite præcedente.

^u) SVIDA 3, in Iulianus T. II. p. 133.

dentibus, & in philosophia orientali ignotis accerfentes. Quæ sententia magnos viros eosque κριτικωτάτους auctores atque asseclas habet, ex quibus præcipue PETRVM LAMBECEIVM, ^x THEOPH. SPIZELIVM, ^y IO. HENR. VRSINVM, ^z THOMAM HYDEV M, ^a THOMAM BURNETIVM, ^b & nostræ ætatis viros celeberrimi nominis, IO. FR. BVDDEV M, ^c ISAACVM BEAVSOBRIVM, ^d IO. LAVRENTIVM MOSHEMIVM ^e nominamus. Etsi vero fœtum supposititium esse omnes agnoscant, auctorem tamen detegere nequeunt, nisi quod LAMBECEIVS ^f putet, Iulianum theurgum, de quo modo diximus, & cuius Θεουργικὰ τελεστικὰ λόγια δι' ἐπῶν SVIDAS ^g memorat, totam fabulam instituisse, ipsumque oracula hæc primum confinxisse: floruit vero sub M. Antonino. ^h Nos omnino fatemur, ancipitem esse, & obscuram totam, quæ de his oraculis instituitur, disceptationem, cum nec ii quidem fontes nobis satis noti sint, unde ea hausit Patricius, ut iis consultis rectum de singulis versibus eorumque sensu & auctoritate iudicium institui queat, sic ut fere impossibile sit, sensum eorum, sine accommodatione allegorica, planum atque non impeditum eruere. Omnia itaque ad conjecturas redeunt, quæ, si nostra quoque de his oraculis opinio explicanda est, eo tendunt, ut 1. certum putemus, fuisse seculo post C. N. primo vel secundo jam ejusmodi oracula inter homines, quæ Zoroastri tribuebantur, sive eum auctorem referre credita fuerint, sive ad ejus disciplinam ab orientalibus composita. In excerptis enim ex NICOLAI DAMASCENI vita λόγια Ζωροάστρου bis citantur ⁱ quo loco conjectura Lambecii satis refellitur. Nec 2. ad Gnosticos, post Adriani imperatoris tempora Zoroastrea dogmata & oracula jactantes, ea referri posse existimamus, quod VRSINO visum fuit, ^k supra enim jam ex Porphyrio audivimus, Platonicos Gnosticorum fœtus supposititios fortiter repressisse, qui tamen hæc oracula maximi fecerunt. 3. Observandum & hoc est, a Platoniciis non Zoroastris oracula dici, sed vel λόγια ἱερὰ vel Χαλδαϊκὰ, immo nec PLETHONEM collectorem primum dixisse Zoroastris oracula, sed Zoroastrea tantum, ^l id est doctrinam ad mentem Zoroastris comprehendentia, unde & Zoroastroorum & Platonicoorum dogmatum compendium conscripsit: ^m valdeque

U 3

nobis

x) In prodrom. histor. liter. p. 94.

y) De re literaria Sinens. Sect. VI. p. 86.

z) De Zoroastre, Hermete & Sanchun. ex. I. sect. 8. p. 56. seqq.

a) De relig. vet. pers. c. XXXII. p. 386. qui hæc quoque oracula se editurum promisit.

b) Archaeol. philosoph. c. IV. p. 349.

c) Hist. Eccles. V. T. Per. I. sect. 3. §. 22. p. 442.

d) Hist. de Manich. T. I. l. I. c. 6. p. 315.

e) In notis ad CUDWORTHI Systema intellectuale p. 340. n. 54.

f) l. c.

g) l. c.

h) Confer. quæ de eo habet FABRICIVS l. c. p. 251.

i) In excerptis Peirescianis a VALESIO editis p. 460. ubi historia Croesi a Cyro rogo destinati & miraculo liberati narratur, & adjicitur, Persas λόγια Ζωροάστρου in mentem revocasse, & exinde sanxisse juxta oracula Zoroastris, ne cadavera cremare, neve ignem contaminare liceret. Quæ cum fabulam prodant, incertum jam tum rumorem de oraculis Zoroastris circumlatum fuisse docent.

k) l. c.

l) In prima enim editione præfixus titulus: Μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ τῆς Ζωροάστρου Μάγων. vid. FABR. l. c. p. 248.

m) Exhibet id FABRICIVS Bibl. Græc. vol. XIV. p. 137. hoc titulo.

nobis videtur probabile, Picum primum fuisse, qui vendentis impostoris fraude deceptus Zoroastri ipsi tribuerit. Imprimis vero 4. notandum est, non vocabula tantum in his oraculis apparere, sed res quoque in orientalium scholis ignotas, & inter Græcorum præcipue Pythagoreo-Platoniorum subsellia enatas, qualia sunt principia illa divina, seriesque & ordines substantiarum spiritualium, intelligibilia, intellectualia, ideæ, & quæ his sunt similia: immo talia in his oraculis dogmata reperiri, quæ ante C. N. in Academia vel plane non vel alio modo audiebantur atque tradebantur. ⁿ In his maxime notabile dogma est de trinitate in divinis, quod hoc, quo in oraculis apparet, modo ornatum Platonica Alexandrinorum philosophorum schola eo tempore ita comfit, effinxitque, quo omnium religionum syncretismum meditabatur, & imprimis Christianorum sacris se, quantum pote, accommodabat, ut ruenti gentilismo suppetias ferret. Facileque esset, si id ageremus, plerorumque dogmatum in his oraculis contentorum parallelismum in systemate philosophiæ Alexandrinæ ostendere. Quibus omnibus si 5. jungimus effrenem impudentiam horum hominum, supposititiis fœtibus, piaque, quam putabant, fraude rebus suis subveniendi, & infano syncretismo suo auctoritatem adscitis vetustissimorum philosophorum nominibus conciliandi, non parum ponderis habere nobis videtur ea sententia, quæ philosophorum Alexandrinorum alicui, ante conditam Plotini scholam viventi, supposititium fœtum adscribit, & oracula hæc circa ea tempora enata esse conjicit, quibus Hermetica, Sibyllina & hujus furfuris alia mendaciorum pater ad sistendam religionis Christianæ fortunam & incrementa orbi obtrusit. Neque tamen improbable videtur, circumlatas esse in oriente sacras quasdam sententias Zoroastri tributas & sub ejus nomine venditas, quæ occasionem forte tum Gnosticis, tum Platoniciis obtulere, ejusmodi scripta, & λόγια, Zoroastream doctrinam & mysteria præ se ferentia excogitandi & incautis obtrudendi, suasque nugas quas Christianæ potissimum religioni opponebant, ita commendandi. Totum enim theurgiæ mysterium, quod Christianorum miraculis hi homines opponebant, nativo Platoniorum colore in his oraculis adumbratum est. Quæ omnia jure tandem evincunt, Zoroastri Persæ ea abjudicanda esse.

Hystaspes.

§. VI. Præter Zardushtum philosophiæ inter magos maxime cultæ auctorem & promotorem constituit AMMIANVS MARCELLINVS^o Hystaspen; quem supra jam memorantem audivimus, cum superioris Indiæ secreta penetraret, ad Brachmanum solitudines pervenisse, & ab iis astronomiam & arcanum Deorum cultum edoctum, scientiam hanc magos iterum docuisse. Variant vero veterum de Hystaspe narrationes. LACTANTIUS^p enim Medorum regem & vatem antiquissimum facit, & præfatum, ait, sublatum iri ex orbe nomen imperiumque Romanum, multo ante, quam illa Trojana gens conderetur. Quem tamen, ut haud raro solet,

ⁿ) Conf. omnino cel. MOSHEMIVS l. c.

^o) Lib. XXIII. c. 6.

^p) Lib. VII. c. 15.

solet, vel nominum confusione vel falsa traditione deceptum esse, dubium non est. Rectius & Arabes, qui nobis Zoroastris historiam descripserunt, ^q & ex Græcis A G A T H I A S, ^r Zoroastris æqualem faciunt, Persarum testimonio usi, qui eum Darii patrem tradunt. Nec dissentit H E R O D O T V S, ^s qui refert, eum ex Achæmenia Persidis regione oriundum, filiumque Arfacis fuisse, somniumque de Dario primogenito suo, quo ei regnum portendebatur, sermonesque de ea re Cyri & Hytaspis narrat. Is itaque Cyri tempore vixit, & junctis cum Aduzio copiis, totam eam Phrygiæ partem, quæ Euxino ponto adjacet, subegit, regemque ejus captivum ad Cyrum adduxit. ^t Nec caret verisimilitudine, Hytaspem, etsi ducem, Magis tamen præfuisse, supra enim ex P O R P H Y R I O notavimus, Hytaspis filium Darium sepulchro inscribi jussisse, ὅτι μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος, id quod non tam magorum præceptorem, quam archimagum, sive sacrum pontificem notare, supra quoque monuimus. Ita enim rationes horum temporum exigebant, & multa veteris historiæ exempla probant, summæ rerum præfectos, religionis quoque custodiam & sacrorum munerum præfecturam sibi servavisse, ut religionis capistro populum eo felicius refrenarent. Ceterum magi hujus vaticinia, vel incertam potius de iis traditionem apud primitivæ ecclesiæ doctores magnæ auctoritatis fuisse, ex iis, quæ viri docti a F A B R I C I O citati, de illis disputaverunt, notum est. Verum ea alterius loci sunt, ubi latius demonstrandum est, inter apocrypha incautis patribus sæpe præter rem deamata, ista vaticinia referenda esse.

§. VII. Nemo tamen inter magos post Zoroastrem nomen atque famam magis extulit, quam Hostanes, sive Ostanes, quem & quidam Otanem dicunt. Hunc Zoroastris præceptorem a nonnullis existimatum fuisse, capite præcedente monuimus, quam recte dispiciant alii. " Certe Ostanas vel plures fuisse, vel nomen celeberrimi magi toti sectæ cessisse, ut Ostanæ dicerentur, quod S V I D A E * placuit, vel ex uno D I O G E N E L A E R T I O patet, ^y qui post Zoroastrem certa successione magos fuisse Ostanas & Astrampsychos, & Gobryas ac Pazatas, donec ab Alexandro eversum est Persarum regnum refert. Duos enim Ostanas P L I N I V S ^z quoque memorat, quorum unus Xerxis tempore floruit, alter Alexandri M. ætate non levem auctoritatem addidit magicæ professioni. Antiquior tamen ille maximam in magica disciplina celebritatem consecutus est. Refert enim P L I N I V S: *Primum, (ut equidem inveniatur) de magia commentatum Osthanam, Xerxem regem Persarum bello, quod is Græciæ intulit, comitatum ac velut semina artis portentosæ sparsisse obiter* infe-

Hostanes.

q) Apud H Y D E V M & P O C O C K I V M II. supra citatis: Illius c. 23. de Hytaspem agit.

r) Lib. II. p. 58.

s) Lib. I. c. 209.

t) X E N O P H. Instit. Cyr. I. VII.

u) Paulo enim ante Zoroastrem poni refert P L I N I V S l. XXX. c. 1.

x) Voce Ostanæ, T. II. p. 723. nisi Suidas Laërtium, quem excerptit, male intellexit, & ex duobus Ostanis sectæ nomen fecit, quod ingeniose conjicit K V S T E R V S ad h. l.

y) Lib. I. f. 2.

z) l. c.

infecto quacunq̃ue commeaverat; mundo. Hunc maxime ad rabiem, non aviditatem modo scientiæ ejus Græcorum populos egisse. Inde etiam multa viri hujus fama magnumque nomen apud veteres, TATIANVM^a TERTULLIANVM,^b ARNOBIVM,^c MINVCIVM FELICEM,^d AUGUSTINVM^e aliosque. Et si vera refert SVIDAS,^f post Zoroastrem ab hoc Ostane inter Persas Astronomia primum exculta est. Immo librum quoque chemicum ei tribui HYDEVVS testatur, quem tamen inter supposititios fœtus referendum esse, ea, quæ de ætate artis chemicæ capite primo obiter monuimus, satis docent. Nec melioris commatis sunt, quæ in EVSEBII Chronico Græco^g referuntur. Democritum Abderitam physicum philosophum in Ægypto initiatum ab Ostane Medo, eo misso, ut Ægypti sacris præsideret in templo Memphitico cum aliis sacerdotibus & philosophis. In his etiam fuisse Mariam quandam Hebræam sapientem, & Pammenem, qui per ambages scripsit de auro & argento & lapidibus & purpura, quomodo etiam Maria: eosque proinde ab Ostane laudatos esse, quod per multa eaque docta ænigmata artem celassent. Ut enim taceamus, nullibi legi Ostanem in Ægyptum migravisse, & sacerdotibus Ægyptiis præfuisse, sola Democriti ætas, Ostane multum inferior fabulam detegit. Iure itaque suspecta hæc sunt SCALIGERO,^h ejus calculos probante doctissimo BOCHARTO,ⁱ tanquam a Panodoro Monacho in Eusebii textum intrusa: &, quod facile inde conjici potest, ad conciliandam arti alchemisticæ auctoritatem & antiquitatem excogitata. Alia scripta Ostani supposita nominat FABRICIVS.^k Ceterum & Astrampsycho inter magos nomen fuisse, ex adducto Laërtii loco constat,^l eique librum veterinarium de curatione asinorum tribuit SVIDAS^m & librum de interpretatione somniorum, quem hodiernum inter scriptores oneirocriticos legimus.ⁿ

Magi.

Ejus nominis significatio.

§. VIII. Ut vero philosophorum & philosophiæ apud Persas faciem plenius noscamus, totus Magorum ordo considerandus est, ex quo sapientes sive eruditos Persarum, quos philosophos barbaros nominare solent, ortos fuisse universæ antiquitatis consensu constat. De quorum nomine & origine, ut plerumque in rebus vetustissimis & peregrinis solet fieri, incertæ quoque & dissonæ inter se sunt eruditorum conjecturæ. Nec enim, quid vox ista antiqua Persarum lingua significet, definiri satis potest; alii enim ex Arabibus apud HERBELOTVM^o & POCOCKIVM^p ex voce Mikghoush

a) Adv. Græc. p. m. 155. ed. Paris.

b) De anima c. 57.

c) Adv. gentes l. I.

d) In Octavio.

e) Contra Donatist. l. VI. c. 44.

f) Voce Astronomia T. I. p. 360. ubi ait, eum cum Zoroastre ex genitura & motu cæli fata hominum nascentium observare cœpisse & ab his didicisse Græcos & Ægyptios.

g) Lib. I. p. 43.

h) Ad h. l.

i) Geograph. S. P. I. l. IV. c. I. p. 235.

k) Bibl. Græc. vol. I. p. 92. seq.

l) Conf. SVIDAS v. Magi T. II.

m) Voce Astrampsychus T. I. p. 360.

n) Vid. KVSTER. ad l. c. Suidæ. FABRICIVS Bibl. Gr. vol. III. p. 409. vol. X. p. 491. RIGALTIVS ad Astrampsychum Artemidoro subjectum.

o) Bibl. Orient. p. 932.

p) Specim. hist. Arab. p. 146.

Mikghoush vel Mijegoush, quod hominem brevibus auribus denotat, appellationem defunctam, sicque magorum nomen a facie conditoris sectæ *βραχυώτου* derivatum esse contendunt, quod ita accipit HVMPHR. PRI-DEAVX, ^q ut credat, ex eo demum tempore, quo Smerdis Magus a Cyro auribus truncatus regno occupato extinctus & Magorum secta tantum non penitus eradicata est, infamiæ causa sectæ Magorum nomen hæsisse. Quæ tamen conjectura non ex eo tantum refellitur, quod testantibus Græcis atque orientalibus, Magorum nomen & institutum multo antiquius fuit Cyri & Darii Hytaspis temporibus, & sub Assyrio imperio jam effloruit, ut capite præcedente ostendimus: sed & monente doctissimo & veteris Persarum linguæ callentissimo HYDEO ^r hæc vox Mikgoush hominem grandibus potius, quam brevibus auribus indicat. Unde aliis a murmure potius circa sacrificia adhibito Magos dictos esse supra docuimus. Quæ tamen omnia meræ conjecturæ sunt, levibus etymologiis nixæ, idque unum veritati consentaneum, Magum sive MOG esse vetustum nomen vel ex Media vel ex Perside oriundum, incertæ originis, quo ignis cultor & sacerdos innuitur, quam sententiam recte tenuerunt orientalium linguarum peritissimi viri ED. POCKIVS ^s & THOMAS HYDE. ^t Etsi vero vox *Origo Magorum.* apud Medos atque Persas domestica fuit, Magianismi tamen institutum & arcana cultus divini ratio, quæ eum potissimum absolvebat, inter Babylo-nios & Assyrios aliosque orientis populos ante Persarum imperium efflo-ruit, nisi omnia veterum testimonia infano ausu rejicere, eorumque uni-versalem fidem frangere velimus. Qua de re cum præcedenti capite actum sit, dicta otiose non repetemus. Nos autem hic de Persarum tantum Ma-gis solliciti, dum in eorum origines inquirimus, id ex iis, quæ de historia Zoroastris Persæ dicta sunt, notandum existimamus, impostorem hunc Magorum sectam non condidisse, sed eam diu jam conditam, & inter pu-blicas Persidis religiones receptam jam viguisse, astrolatria Magianismum postea obscurante. Idque etiam Græcorum, præter Arabes, testimonia evincunt, qui Magos apud hanc gentem antiquissimis temporibus effloruif-se testantur: ^u etsi non audiendi sunt IBN PATRICK sive EUTYCHIVS ALEXANDRINVS, ^v & GEORGIUS EBNOL AMDI, ^y qui ab ipso Nimro-do Magorum institutum derivant. Alii Persarum & Arabum origines Ma-gorum instituti ad quendam Keiomarathum referunt, ^z neque tamen dice-re possunt, quis ille fuerit, cum alii ipsum Adamum intelligant, alii Noa-chum, HERBELOTVS ^a vero fundatorem Persicæ, vel Assyriæ potius mo-narchiæ; æque incerta omnes fide & traditione. Id quod etiam de magno Zervan

q) *Hist. Ind. T. I. p. 128.*

r) *Hist. vel vet. Persar. p. 272.*

s) *l. c. p. 146.* qui hanc significationem ex No-menclatore Arabico-Persico probat.

t) *l. c. p. 273.*

u) Apud PLINIVM *l. XXX. c. 1.*

& LAERTIVM *l. I. f. 2.*

Hist. phil. Tom. I.

x) *Annal. Alex. T. I. p. 64.* qui tamen sibi ipsi contradicit, ut sæpius solet, quando *p. 263.* ait, Zo-radastum Samardii temporibus magorum religio-nem condidisse.

y) Apud РОСОСК. *l. c. p. 148.*

z) HYDE *l. c. p. 161.*

a) *Bibl. Orient. v. Cajumarath p. 243.*

Quod eorum
munus?

Societas.

Zervan altero Magorum principe statuendum, ^b sub cuius nomine aliqui Noachum, alii Abrahamum latere putant. Si enim ea, quæ ex THEODORI MOPSVESTENI libris de Persarum magia nobis servavit PHOTIVS, ^c genuinam Persarum sententiam referunt, Zarvam sive Zervam non magis hominem indicat, quam Oromasdes vel Arimanius, sed principium aliquod divinum. Verum hæc ingeniis orientalium nugatoriis fidemque ex ementita antiquitate quærentibus relinquenda sunt, quæ talibus otiosam arrogantiam pascere solent, quale etiam illud est, quod P. BAYLE, refert, ^d Persarum sophorum quosdam ad Eliam origines suas referre, quod, nisi Muhammedana fabula est, ad magicam religionem profitentes non trahenda, intelligi debet de Elia propheta, apud quem Zardushtum servivisse narrant. ^e Illud unum recte ex his omnibus confici potest, antiquissimam fuisse religionem & sectam Magorum, quæ & sacerdotium tenuit, & eruditionis inter suos custos fuit, unde ratio patet, cur Græci atque Latini ^f per Magum mox sacerdotem, mox philosophum intelligant, quoniam apud Magos & sacrorum ritus & arcana de diis eorumque cultu doctrina, & reliquarum quoque scientiarum cultura fuit. ^g Interdum tamen a Chaldæis, qui siderum eorumque vaticiniorum scientiam excolebant, distinguuntur, & illi potissimum intelliguntur, qui *Θεραπεία τῶν Θεῶν*, sacro deorum cultui & theurgiæ, in qua magicam potissimum constituisse superiori capite ostensum est, vacabant, & somnia quoque interpretabantur. Quanquam non omnes Magi, (tales enim omnes ii vocabantur, qui Magorum sanguine creti erant, disciplina parentis traditione ad filios transmissa) sed ii tantum qui ex Magorum familia & gente sacerdotiis adhibiti erant, in hoc eruditorum Persarum sive philosophorum numero censendi sunt. ⁱ De his porro narrant: ^k auctos paulatim in amplitudinem gentis solidæ concessisse & nomen, villasque inhabitantes nulla murorum firmitudine communitas, & legibus suis uti permisos religionis respectu esse honoratos. Quo cum consentit CLEMENS ALEXANDRINVS, ^l qui Magorum regionis, locis eminentioribus tribusque montibus in longissimo campo ordine sitis septæ meminit. Immo urbem Passagarda ad eos pertinuisse, SOLINVS ^m auctor est. Id quod tamen non de omnibus intelligi potest, cum per totam Persidem ad fungendum sacerdotio vacandumque ignis cultui dispersi fuerint. Etsi vero non cultui tantum divino sed & sapientiæ conservandæ & in populo propagandæ destinabantur, ⁿ peculiari tamen instituto ab omni naturali honestate abhorrente eam originem agnoscebant, ut ex incesto matris

^b) HYDE l. c. p. 34.

^c) Codic. LXXXI. p. 115. ed. Hæsch.

^d) *Nouvel. de la republ. des lettres* 1684. Mars p. 71. conf. FABRICIVS Codic. Pseudepigr. V. T. T. II. p. 1077.

^e) ABULPHAR. apud ПОСЛОК. l. c. p. 147.

^f) LAERT. l. c. CICERO de div. l. I. APVLEIVS Apolog. p. m. 204. Otium Vindel. p. 235.

^g) Luculenter HESYCHIVS: Μάγον τῶν

Θεοσεβῆ καὶ Θεόλογον καὶ ἱερεῖα οἱ Πέρσαι λέγουσι.

^h) HERODOTVS l. I. c. 107. conf. BECMANN. Or. L. Lat. p. 650.

ⁱ) Conf. PRIDEAUX Hist. Ind. T. I. p. 222.

^k) AMMIANVS MARCELLINVS l. XXIII. c. 6.

^l) Stromat. l. VIII. p. 632.

^m) Polyhist. c. 55.

ⁿ) LAERT. l. I. f. 6.

matris cum filio connubio generarentur. Quod etsi ipsa natura abhorrere videtur, & hinc non nemini^o dubium & incertum visum fuit, attamen non Græcorum tantum Xanthis Lydii apud CLEMENTEM ALEXANDRINUM,^p SEXTI EMPIRICI,^q DIOGENIS LAERTII^r aliorumque AMENAGIO^s adductorum testimoniis, sed & Arabum fide^t constat, qui in sacris Zardushti libris permitti matrem, sororem, filiam, in uxorem sumere referunt. Quas incestas nuptias non apud Persas, sed & alios orientis populos licitas fuisse, dudum viris doctis observatum est. "

Nativitas ex incestu.

§. IX. Erat vero potissimum Magorum munus sacris præesse, sacrumque ignis cultum, quem religio magica quam maxime commendabat, precesque & sacrificia peragere. Cum enim duo rerum omnium principia statuerent, bonum lucis, & malum tenebrarum, de quo magicæ religionis articulo fundamentalis postea latius differemus, ubi de theologia Persarum dicendum erit, proscripto idolorum cultu, quem astrolatrias affeclæ vehementer urgebant, sacrum potissimum ignem, symbolum fontis omnium bonorum, lucis æternæ & primigeniæ colebant. Quam *ἑρσπερίαν* ita Zardushtus emendavit, ut sacrum ignem a Magis in omnibus pyreis, five ignis sacrariis servari atque studiose custodiri juberet, & hac ipsa ex causa Keblam^x orientem constitueret. Nam coluerant prius quidem Persæ ignem, sed in collibus aris sub dio excitatis; ne itaque ignis sacer tempestatis injuria extingueretur, super aras has templa five pyrea excitari jussit, iisque Magos præfecit.^y Hincque in tres classes Magi divisi sunt^z quarum prima inferiores sacerdotes cultus divini primam & infimam curam gerentes continebat, altera hos regebat, eisque ephorum instar præerat, tertia archimagum constituerebat, qui toti Magorum familiæ atque ordini, tanquam summus pontifex, vel rex sacrorum præsidebat. Inde & tria templorum genera nobis enarrantur apud Persas obvia: erant enim ubivis locorum excitata oratoria, ubi liturgicæ preces populo prælegebantur, festisque diebus ex libris sacris particulæ quædam exponebantur. In his ignis sacer non in ara, sed in lampade conservabatur. Præter ea pyrea erant, five templa publica, in quibus sacer ignis in aris studiose conservabatur, & a sacerdotibus minoris ordinis, ne extingueretur, custodia per vices redeunte observabatur: Magis majoris ordinis ad has aras preces & sacrificia peragentibus.^a Et in his templis haud raro congregabantur, ut de vaticiniis,^b somniorumque interpretationibus, quibus credulo populo im-

*Cultus ignis
Magis com-
mendatus.*

*Classes Mago-
rum.*

X 2

pone-

^o) Vid. *Bibl. Germanique* T. XXIV. p. 57. dubius quoque hæret BEAVSOBRIVS l.c. p. 320.

^p) *Strom.* l. I. p. 3.

^q) *Pyrrhon. hypotyp.* l. I. f. 152. l. III. f. 205. ad quæ loca videndus FABRICIVS.

^r) l.c. vel Clitarchi potius.

^s) ad l.c. LAERTII.

^t) Apud POCOCK. l.c. p. 147.

^u) Vid. FREINSHEM. ad CVRT. VIII. 2. TIRAQVEL. *leg. connub.* l. VII. c. 30. ALEXANDER AB ALEX. *gen. dier.* l. I. c. 24. immo

jam EVRIPIDES *Androm.* v. 173.

^x) POCOCK. l.c. Kebla vero est facies cœli ad quam orantes se vertunt.

^y) HYDE l.c. c. 8. 29.

^z) ib. c. 28. 30.

^a) Componit hæc cum templis nostris cathedra- libus & metropolitanis PRIDEAVX. l.c. p. 223.

^b) CICERO *de div.* l. I. c. 41. conf. AELIANVS l. II. c. 17. VALER. MAX. l. I. c. 6. STRABO l. XVI. PLINIVS l. XXIV. c. 8. COEL. RHODIGIN. *antiq. lect.* l. XIII. c. 39. p. m. 513.

Officia Magorum.

ponebant, inter se colloquerentur, & de artificio hoc inter se convenirent. Tandem & summum pyreum templumque fuit, sedes archimagi, quod hæc natio ad hæc nostra tempora semper sacro-sanctum habuit, & itinere sacro invisere, haud aliter ut Muhammedani templum prophetæ sui Mec-æ, semel minimum in vita, inter necessaria officia retulit. Quod sanctum templum, uti supra diximus, Zardushtus in urbe Balch excitavit, & Darius ab Argaspe igne deletum refuscitavit, donec sec. VII. Muhammedismo in Perside invalescente archimagus in provinciam Carmaniam secedere cogeretur, ubi ejusmodi pyreum omnibus suæ sectæ sacrosanctum habendum exstruxit, quodque summa quoque hodiernum religione invisi a magianismi affeclis, recentiora itineraria testantur. Ut vero decenter pieque hoc sacerdotium Magi subirent, severis legibus conditor vel reformator sectæ, si fides est recentioribus eorum relationibus, qui cum his hominibus congressi sunt, eos in officio continuit. Postulavit enim a sacerdotibus, ut cultum precesque a se publica liturgia institutas mutare non audeant, in nullius bona & facultates involent, mendacia evitent, cogitationes impuras ab animo arceant, a pollutionibus se præmuniant, injurias obliviscantur, populum preces cultumque divinum & rationes sacrificiorum doceant, matrimonia dirigant iisque præsent, templa frequenter invisant, librum sacrum Zendavesta memoria teneant, nec aliam pro lege divina, quam hanc suam habeant, nec eum corrumpere audeant, sub pœna æternæ pœnæ. Archimagis vero summisque sacrorum pontificibus præscripsit, ut puri semper incedant, & polluti aliqua re se lavent; ut manuum suarum labore vivant; decimas tamen mercedem muneris a laicis accipiant; ut vanam gloriam & ambitionem fugiant, & facultates suas ad exercenda misericordiæ opera adhibeant; ut prope templa habitent, ingressuri ne videantur; ut frequenter se lavent, mensæ munditiem ament, & sacra facturi a conjuge abstineant; ut alios in cognitione astrologiæ rerumque naturalium superent; ut neminem timeant, præter Deum; ut forti & imperterrito animo peccatores reprehendant cujuscunque sint muneris atque dignitatis; ut accurate falsas revelationes a veris distinguere norint; ut semper admirentur misericordiam divinam, & se manifestationi gloriæ divinæ parent; ut ignem cœlestem sollicitè custodiant, donec terra igni erit consumpta. Hæ regulæ sunt, quas Magorum ordini Zoroaster præscripsisse dicitur; quæ etsi non omnes queant videri genuinæ, suppositione in his gentibus præcipue circa sacra frequentissime adhibita; nihil tamen habent, quod non indoli philosophiæ moralis orientalium satis respondeat, & si summam rei spectes, cum iis consentiat, quæ de Magis ex veterum relationibus tradit LAERTIUS. ^c Is enim ex Clitarcho & Sotione refert: *Chaldaeos circa astronomiæ rationes prædictionesque occupari: Magos deorum vacare cultui, sacrificiisque ac precibus, quasi soli ab iis exaudian-*

^c) Videantur, quos laudat AD. TRIBBE- ex eo BEAVSOBRIVS l.c. p. 317.
HOVIVS de philosoph. mor. apud barb. c. 20. & ^d) Lib. I. f. 6.

diantur; præterea de deorum substantia & ortu sententias proferre, quos & ignem terramque & aquam esse arbitrentur. Signa statuasque repudiare, & eorum imprimis, qui mares esse deos & fœminas dicunt, opinionem improbare. De justitia verba facere, impiumque arbitrare igni sepelire, fas putare matri ac filiæ misceri; divinationem præterea prædictionemque exercere, sibi Deos adparere adserentes; eosdem facierum ornamentis aurique usu in vestitu interdicare. His vestem candidam, lectum humum, escam olus, caseum, panemque cibarium esse, arundine pro baculo uti. ^e Et sic quidem uno conditoris vel reformatoris potius instituto invicem juncti sunt; narrant tamen orientales scriptores, in sectas divisos fuisse, quarum cum omnes in astruenda althanawiah convenierint, scilicet duo esse rerum principia lucem & tenebras, in partes abiisse videntur, quod alii principia ista coæva, alii alterum altero posterius statuerint. ^f Qua ratione tamen plures sectas emerfisse HYDEVVS docet, & qui septuaginta numerat. Forte id ad ceremonias magis & prædictionum atque incantamentorum modum, ^h quibus vacabant, quam ad ipsa sententiarum divortia trahendum, vel de temporibus Zardushto superioribus intelligendum est. Ab eo enim callidissimo consilio Magorum ordo atque secta ita constituta est, ut sententiarum unitate reverentiam atque auctoritatem, quam vaferrimus impostor eis efficaciter reparavit, tuerentur. Ea quoque ita gavisi sunt, ut ipsi Persarum reges institutis Magorum se instrui juberent, nec ad regium diadema accessus daretur, nisi arcana magicæ disciplinæ prius edocto. ⁱ Vnde & semper Magorum prudentissimi in aula regia servati, & consiliis arcanioribus adhibiti sunt, ^k cujus causam præcedente capite exposuimus. Certe nec Darium puduit, archimagi titulo superbire, nec regium omnem sanguinem, Magorum ordini ac sanguini adscribi, ratos, ita regiae dignitati ex superstitione populi majorem auctoritatem accessuram. Duravit quoque per omnia ea tempora horum hominum auctoritas, quibus Persarum imperium floruit. Eo vero per Alexandrum M. extincto multum eorum potentiae decessit, non tamen extinctus ipse ordo est, quem nec Heraclius, ^l valde ei infestus, ita extirpare potuit, ut non ad Muhammedis tempora superessent, a cujus tandem affleclis ad maris Indici ora & extremos Persidis fines ejectos esse supra monuimus.

Sectæ Magorum.

Auctoritas.

X 3

§. X.

e) Addendum & hoc, insectis, præcipue muribus infestos fuisse, eaque interfecisse PLVT. *de ira T. V. p. m. 532.* qui & inter Arabas & Æthiopas idem observari tradit, nostris quoque moribus non abhorrentibus. Forte mures in tenebris degentes ob internecinum in tenebras odium averfati sunt: licet sola quoque impuritas murium naturalis sufficiat.

f) ПОСОЕК. l. c.

g) l. c. p. 126.

h) Conf. BEAUSOBRE l. c. p. 321. qui inter sacras Magorum ceremonias baptismum ignis refert, de quo quædam memorat BENIAM. TVDILENS. *Itiner. p. 108.* Recte vero vir doctissimus dubitat, an de Persis & non magis de Indorum

quædam natione intelligendum sit? nam refert mortuos in ignem projicere, immo magnates interdum vivos se igni comburendos devovere. Hoc vero a moribus Persarum vehementer abhorret, apud quos lege vetitum igni sepeliri, apud NIC. DAMASCEN. in *Excerpt. Peires. p. 460.* moribus vero Indorum receptum est. In eandem classem quis retulerit, quod CICERO *Tusc. Qq. l. I. c. 45.* refert, neminem ex suis sepelivisse, nisi abjectum prius & a feris laceratum.

i) Dictum hac de re cap. præc. CIC. *de div. l. I. c. 41.*

k) Vid. quos laudat STANLEIVS *Hist. phil. p. 1162.*

l) AGATHIAS l. II. conf. quos laudat SELDENVS *de Diis Syr. Synt. II. c. 2. p. m. 321.*

*Philosophia
Persarum ob-
scurissima.*

§. X. Ex dictis constare, arbitramur, sapientiam, qualem in barba-rica philosophia perquirimus, apud Persas inter sacerdotes sive Magos, quærendam esse; qui cum religionis custodes fuerint, sacrasque doctrinas servaverint, ipsa Persarum religio atque theologia consideranda est, quidque de Deo, de origine, naturaque mundi præsentis, ejusque fine dixerint expendendum, annexis iis, quibus mores hominum dirigebant. In his enim omnem eorum sapientiam constituisse, ex iis quæ de magis attulimus, & veterum testimoniis roboravimus, manifestum est. Ita vero difficilis obscurissima, & innumeris ænigmatibus impedita est omnis de sacra Persarum veterum doctrina atque placitis tractatio, id quod plerumque in rebus vetustissimis, iisque maxime, quæ ad religionem antiquissimorum populorum pertinent, evenire solet, ut facilius sit hunc labyrinthum ingredi, quam justum consequi exitum. Cujus rationes, quæ ex testium potissimum conditione & defectu oriuntur, quia initio capitis hujus attulimus, providum lectorem, ad ea, quæ ibi dicta sunt, caute attendere jubemus. Tentabimus tamen, quantum in densis his tenebris palpari potest, ea exquirere, quæ veteres de Persarum circa Deum resque sacras placitis nobis referunt, neque solis Græcis mire sententias confundentibus fidem habebimus, neque solos orientales scriptores sublestæ fidei, fraudisque sæpius suspectos audiemus, sed utrumque testium genus, quantum licet, comparabimus inter se, & ipsam probabilitatis rationem ita consulemus, ut aliqua saltem verisimilitudo inde enascatur. Sacram vero Persarum philosophiam expendentibus tempora ante Zoroastrem sollicitè distinguenda sunt ab iis, quæ hunc impostorem religionis reformatorem nacta sunt. Ab eo enim novam Persarum religioni indutam fuisse faciem, ita ut Persicæ philosophiæ, vel religionis & theologiæ potius auctor haberetur, unanimi Græcorum pariter atque orientalium scriptorum consensu confirmatur. Quæ neglecta distinctio potissima causa fuit, cur tantus de Persarum dogmatibus dissensus inter veteres & recentiores scriptores offendatur: prima multis tempora eorumque doctrinam cum Zoroastreis confundentibus. Adeo vero remota sunt vetustissima illa tempora a nostris, tantumque ubique monumenta deficiunt, ut impossibile sit, vetustissimorum Persarum sententias sacras rectè enarrare: omnia enim, quæ passim traduntur incertissima sunt, solisque conjecturis nituntur. Quia tamen certiora non habemus, his contentos nos esse oportet. Et hoc quidem non levibus tantum conjecturis, sed universali fere veterum testimonio confici potest, Persas solem, cœlestemque illum ignem Deum veneratos fuisse, quo omnia animantur. Id quod omni quidem nisu a Persis amoliri satagit, qui in theologia eorum sanius exponenda omnem industriam adhibuit, THOMAS HYDEVS, ^m infeliciter tamen, si quid judicamus, & contra omnis antiquitatis fidem, quæ in testimonium contra eum produci potest. Quod cum erudite confecerit vir doctissimus PHILIPPVS A TURRE, ⁿ qui

Dii Persarum.

^m) De relig. vet. Persar. c. 4. p. 117. sq.

ⁿ) In monum. veteris Antii p. 194.

qui argumenta quoque Hydei examinavit iisque satisfacit, lectorem brevitat^{is} causa eo remittimus. Nec hæc ab universali orientis consuetudine *Solis cultus.* recedunt: in quo solem potissimum inter divinitates relatum esse magni viri GER. IOH. VOSSIVS, ^o IOH. SELDENVS ^p & EDVARD. HERBERTVS DE CHERBVRY ^q evidentibus rationibus & testimoniis demonstraverunt. Immo inter Chaldæos & Assyrios ignis hujus cœlestis, hincque omnis ignis cultum divinum fuisse, superiori capite luculentis, nisi nos omnia fallunt, testimoniis confecimus. A quibus cum non imperium modo sed & religio atque instituta ad Persas transierint, facile inde conjici potest, cur Persis vetustissimis solis, & qui eum repræsentare credebatur, ignis cultus recte tribuatur. Hunc vero Deum Mithræ potissimum nomine insigniebant, eique Deos duos Hormasden, quem Græci Oromasden vocant, & Arhimanium adjungunt, ^r de quibus paulo post plenius dicemus, hic loci notasse contenti, hunc Mithram primum, ut recte HESYCHIVS, ^s apud Persas Deum esse, conditorem atque parentem omnium rerum, quo nomine eum mactat apud PORPHYRIUM ^t Eubulus. Hinc in inscriptionibus passim: DEO SOLI INVICTO MITHRAE, & OMNIPOTENTI DEO MITHRAE. " Esse vero hunc Mithram Persis solem, inde recte conficitur, quod teste HERODOTO ^x & STRABONE, ^y solum e Diis solem Persæ colant, atque equos sacrificent. Ad quod alludit OVIDIVS. ^z

*Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.*

Plura, ubi alia nobis agenda sunt, non cumulam^{us}, sed rei noscendæ cupidum ad eos scriptores remittimus, qui arcana Mithræ sacra apud Persas solenni religione culti nobis enarrarunt. ^a Quæ cum ita sint, dubitandum vix est, antiquissimos Persas solem pro Deo coluisse: huncque Mithræ nomine indigitasse, cujus causas facile deprehendent, qui in origines idololatriæ veteris curiosius inquirent. Cum enim Deus pro mundi anima ab omni fere antiquitate, quæ ob traditionis primorum hominum propinquitatem Dei notitia carere non potuit, haberetur, solis vero, principis fideris splendor, forma, calor, effectus admirationem merito excitarent, facile in has cogitationes dilapsi sunt homines, ut putarent, magnam, eamque primam, omniumque præstantissimam animæ mundanæ, id est, Dei ipsius partem in sole residere. Quod quidem a plebis rudioris indole remotum aliquantum est, quæ fidera omnia, præcipue vero solem ipsum

o) De theol. gentili l. II. c. 2. p. 309.

p) De Diis Syris, passim, vid. p. 25. 36. 325.

q) De religione gentilium c. 4. p. 26. seqq.

r) PLUTARCH, de Isid. & Osirid.

s) Voce Mithra.

t) De antro nymphar. p. 118. ed. Rom.

u) Vid. EZ. SPANHEMIVS ad Jul. Cæs.

p. 144. ANT. VAN. DALE diff. IX. ad antiqua marmora p. 16. seqq.

x) Lib. I. c. 137.

y) Lib. XV.

z) Fastor. l. I. v. 383. Plura testimonia, Mithram solem Persis esse concessit TH. GATAKER in adv. miscell. c. 21.

a) Eos nominat FABRICIVS Bibliogr. antiq. c. VIII. §. 12. p. 250. c. X. §. 10. p. 322.

ipsum inter Deos simplici cultu retulit, prudentiorum tamen mentem ubi-
vis populorum fuisse, facile, si id ageremus, probari posset. Et ita apud
Persas evenisse omnino verisimile est, quorum illi, qui rudiori ingenio ul-
tra visibiles creaturas animum non extollebant, solem ipsum Deum crede-
bant & venerabantur, quam vulgi religionem fuisse, tot veterum testimo-
niis evincitur; prudentiores tamen solem visibilem imaginem, immo
thronum potius atque sedem potissimæ partis divinitatis, sive ipsius Dei
statuebant. Et sic conciliari posse putamus dissensum virorum eruditissimo-
rum, ambigua acie, & adductis utrinque veterum locis pugnantium, utrum
per solem supremus Deus apud Persas intelligatur, an ei superior sit? Cu-
jus prioris sententiæ testimonia supra audivimus; posterioris locum lucu-
lentum XENOPHONTIS ^b attulit vir summus IOH. LAVRENTIVS
MOSHEMIVS. ^c Illa enim de vulgi sententia, hæc de prudentiorum pla-
citis loquuntur, qui non solum divinitatem in sole, sed in toto quoque
mundo ejusque partibus habitantem, Iovem summum, Deumque maxi-
mum habuere. Et hinc quoque ratio dari potest, cur in laudato Xeno-
phontis loco fulgura σημεῖα τοῦ μεγίστου Θεῆ *maximi Dei signa* vocentur:
eo scilicet, quia teste HERODOTO, ^d quo cum STRABO ^e consentit, τὸν
κύκλον πάντα τῷ ἔρανθ' Δία καλέοντες. *Omnem ambitum cæli Iovem no-
minant*; nempe quia per totum hunc circulum Deus, ignis ille divi-
nus, ^f sive anima mundana, diffusus est, participantibus ex eo omnibus
fideribus, nullo tamen magis, quam sole. Et eadem quoque ratio valet,
cur apud vetustissimos Persas ignis cultus tam sacer fuerit atque tantis ce-
remoniis, ne pollueretur, custoditus. Refert enim, quod supra jam obi-
ter tetigimus, STRABO, ^g qui in his regionibus ipse versatus erat, *in Cappa-
docia esse magnam Magorum multitudinem, qui Pyrethi, i. e. ignis cul-
tores dicantur: multa item Persicorum Deorum ^h fana; haut cultro
sed stipite quodam mactare, velut pistillo verberantes. Esse etiam Py-
ratheia quædam memoratu digna. Horum in medio aram esse, in quo
cinis est multus: ignem autem inextinguibilem servare Magos, cotidie
ingressos, per horæ ferme spatium accinere, fasciculum virgarum ante
ignem tenentes tiaris laneis velari &c.* ⁱ Quæ etsi videntur ad Zoroa-
strea instituta, de quibus supra diximus, pertinere, certum tamen est ex
adductis, sacrum ignis cultum ante Zoroastrem inter Persas viguisse, il-
lumque adaptato religioni patriæ systemate, quod invenerat, philosophi-
co, solenniore tantum, excitatis Πυραθείαις templisque & institutis no-
vis ceremoniis, quas hic Strabo explicat, ignis cultum fuisse. Certe
ignem

^b) Lib. I. p. 65. 66.

^c) Annot. ad CVDWORTHII *systema intelle-
ctuale* p. 328.

^d) Lib. I. c. 121.

^e) Lib. XVI.

^f) Potest his ratio quoque addi alia. Nempe
Persæ veteres nulla templa habebant, quod parietii-
bus Deos includi nefas habebant, teste CICERO-

NE de legibus I. II. c. 10. hinc sub patente cælo ora-
bant ad Deos ubique præsentis.

^g) Lib. XV.

^h) Hoc ex more Græcorum dictum est, Persæ
enim Pyrea, non vera Deorum delubra habebant.

ⁱ) Frudite has ceremonias illustrat IO. SEL-
DENVS de Diis Syris, Synt. II. c. 8. p. 317. sqq.

ignem ubique etiam in quotidiano usu, ne polluerent, Persæ cavebant, indeque Euphrates Persa, apud DIOSCORIDEM ^k corpus suum cremari vetat, ne ignem inquinaret:

- - Πῦρ δὲ μὴ αἰ,
Ἡμῖν τοῦ χαλεποῦ πικρότερον θανάτου.
- - Ignem polluere
Nobis ipsa gravi morte amarius.

Vnde vero vel soli vel divinitati summæ, cujus sedes atque imago sol sit, Mithræ nomē datum fuerit, difficulter definiri potest. Quæ enim vocis hujus origines a viris doctis SCALIGERO, ^l HYDEO, ^m RELANDO ⁿ aliisque ^o afferuntur, incertæ omnes sunt. Quod si primæ vero popularis superstitionis & idololatriæ origines attenduntur, conjectura vero admodum similis fieri potest, unde Mithras inter Persarum deos nomen extulerit. Vetusissima enim monumenta scrutantibus satis notum esse existimamus, populorum antiquissimorum deos non alios fuisse, quam magnos viros, principesque, conditores & auctores eorum, qui incultam & inhabitabilem terram colendi rationem ostenderunt, a feris & latronibus quoque eam liberarunt, ad mansuetos & humanos mores homines deduxerunt, legibusque ac religione eos instruxerunt, sicque tantis beneficiis suos auxerunt, ut eorum memoria ducti eis locum inter deos assignarent. Nec ignotum quoque iis est, qui antiqua placita excusserunt, magnis animis in sole tanquam felicissimo loco Deoque proximo post mortem sedem esse datam. Cum itaque Mithras nomen viri sit, quo Persæ sæpius homines denotant, sua probabilitate constat, Mithram primorum in hac gente hominum virum quendam fuisse, ut robustissimum, ita magna inter eos auctoritate, forte regia, valentem, qui purgatam a feris & latronibus regionem habitabilem fecit, legibus & institutis egregiis suos adjuvit, tantisque gentem beneficiis sibi obstrinxit, ut post mortem ei divinos honores deferrent, animamque in solem tanquam cœlestem paradisum translata collocarent. Quæ simplicissima idololatriæ ratio, qualem etiam in Belo rege supra vidimus, cum displiceret prudentioribus, qui philosophari inceperunt, occasio inde enata est, institutum Mithræ cultum ad res naturales adplicandi, & principium summum Mithræ nomine insigniendo, vel solem quoque instar Dei cultum hoc nomine indicando, manifestam superstitionis rationem emendandi. Quæ sententia in se quidem multa verisimilitudine se commendat, maxime tamen iis argumentis roboratur, quæ pro ea ornanda insigni eruditione adjutus attulit vir in veterum arcanis perspiciendis longe acutissimus, celeberrimus I. L. MOSHEMIVS, ^p cujus rationes summam

Mithræ nomē cur soli datum, vel summo potius Deo?

^k) Anthol. III. c. 4. Hinc quoque ratio derivanda, cur Persæ cadavera non combusserint.

^l) De emend. t. temp. l. VI. p. 588. VOSSIVS l.c. p. 133. SELDENVS l.c. p. 179.

^m) De rel. vet. Pers. c. 4. p. 67.

ⁿ) Diff. miscell. P. II. p. 198.

^o) Conf. quos laudat S. Rev. MOSHEMIVS ad CVDWORTHII Syst. int. p. 326. not. 21.

^p) l.c. p. 327. seqq. not. 23.

tim tantum exhibebimus, ut lectori profundius rem meditandi inde occasio enascatur. Provocat is ante omnia ad imaginem Mithræ, ^q qualis apud Persas pingebatur, & in antiquis marmoribus occurrit, quæ nobis hominem validum, venatoremque exhibent. Pingebant enim Mithram, ut robustum virum, gladio cinctum, & intra Persica tectum, qui tergo tauri insidet, feramque bestiam hanc comprimit, coercet, ense conficit, additis canibus, qui taurum aggrediuntur: quæ omnia etsi ad rationes physicas veteres & recentiores referant, recte tamen ejusmodi explicationes tanquam serius excogitatae, & simplicitati primæ rudissimi hominum generis non convenientes rejiciuntur. Deinde ad victimas vir sagacissimus provocat, Mithræ oblatas; equi enim deo huic sacрати erant, ut vel ex uno OVIDII loco, supra adducto, constat, nosque alia veterum testimonia ibidem adduximus. Cum itaque vetustissimi homines crederent, earundem rerum delectatione heroas inter sidera relatos duci, quibus delectati sunt in terris, equi Mithræ in venationibus dilecti etiam post fata dicati sunt; cum alias ratio dari nequeat, cur soli equos Persæ sacrificent? Tandem & ad mysteria Mithræ provocat, cum mysteriorum omnium institutio, si, non ex quaesitis sacerdotum interpretamentis, vel philosophorum accommodationibus, sed ex ipsis circumstantiis, modoque æstimentur, typica repræsentatio inventorum, factorum, factorumque primorum regnorum conditorum sit, ideo introducta, ut beneficiorum memoria cultusque ideo his viris concessus divinus sacra reverentia conservaretur. Qualia etiam Mithræ instituta sunt, eaque octoginta poenarum & suppliciorum generibus quasi præmunita, ^r quæ sufferre oportebat eum, qui sacra hæc intueri cupiebat, eo fine, ne sacra hæc profundius inspecta, si inter homines quosvis innotescerent, evilescerent, nec ad arcana dominatus possent adhiberi amplius, sed ii tantum admitterentur, qui per tot molestias & vexationes tandem ad ἐποπτίαν admissi fidem & prudentiam antistitibus probavissent. In his vero mysterioris pugnae, certaminis & venationis genus quoddam, exhibitum est, & belli imago, strictis ensibus repræsentata, clypeo enim, lorica, gladio & hasta armati consecrati sunt, qui supplicia pertulerunt; ^s figuræ quoque ferarum antris illis, in quibus sacra Mithriaca peragebantur, adpictæ, ^t immo initiati quoque ferarum nomine insigniti, & eorum pellibus ac figura induti, quos ficta pugna, quam in veram mutavit Commodus, ^u venabulis ensibusque alii aggrediebantur. Quæ omnia ita vir doctissimus ornat & probat, ut omnino probabilissimum videatur, nihil aliud repræsentatum fuisse nisi Mithræ beneficia, ejusmodi bellis & venationibus populo Persarum præstita. Ceterum Mithram *τρεπλάσιον* triplicem nominatum fuisse, ex veterum relatione constat. ^x Quæ denominatio miras inter eruditos conjecturas

Mithras *τρεπλάσιος* *διδωσ.*

^q) Vid. VAN DALE in *antiq. marm. diff.* I. p. 18.

^r) MONTFAUCON. *Diar. Ital.* c. 14. p. 201. SELDENVS *l. c. c. 6.* p. 170.

^s) IULIUS FIRMICUS *de err. profan. relig.* p. 414.

^t) PORPHYRIUS ex *Eubulo l. c.* & *de abstinent. l. IV. c. 16.* p. 165.

^u) LAMPRIDIVS in *Commodo c. 9.*

^x) Loca veterum adduxit CUDWORTHVS *Syst. int. c. IV. §. 16.* p. 333.

jecturas protulit, videndas apud VOSSIVM ^y SELDENVM, ^z CUDWORTHVM, ^a cui cum HUVETIO ^b nescio quæ trinitatis vestigia in ea latere videntur. Et si vero hæc ad triplicem solis faciem, qualem nobis, æque ut lunæ, depingunt veteres, referri possunt, ^c ex dictis tamen vero non ab- simile videtur, triplex, quod genti suæ conditor exhibuit, beneficium, triplicemque, quo se conspiciendum Mithras dedit formam, initio indicasse, nempe liberatæ a feris regionis, conditarum legum, introductæ religionis. Sed hæc conjecturæ sunt, majora enim & certiora in tam cana vetustate expectari immo ne postulari quidem possunt.

§. XI. Præter Mithram Oromazdes & Arimanius summa numina celebrantur apud Persas, sibi invicem contraria, quorum illud omnis felicitatis bonorumque auctor, hoc malorum atque infelicitatis fons & origo dictum est. Et quod ad Oromasden attinet, quem Persæ Hormizdas nominant, nomen illud divinitati tributum (nam interdum quoque Iovem planetam indicat,) addito epitheto plerumque apud Persas exprimitur; ut ejus character quasi exprimatur, e.g. Hormizda Choda, Deus supremus. ^d Quam vero vox originem habeat, inutiliter disceptari putamus; videnda autem varia vocis etyma apud ven. IO. CHR. WOLFIVM, ^e IS. BEAVSOBRIVM, ^f THOM. HYDEVUM; ^g nos unum adjicimus, omnium probabilissimam videri eam derivationem, quam in his literis summus vir MAT. VEIS LA CROZE ^b protulit, qui luculenter demonstravit, *ἀγαθὸν δαίμονα*, vi vocum Persicarum indicari, quæ significatio cum re ipsa egregie convenit, bonum enim Deum ista voce indicasse & Græci & Orientales unanimi ore fatentur: Arhimanius vero HYDEO ⁱ vel impurum, vel seductorem significat, talem enim sub hac voce Persæ dæmonem sibi finxere, qui omnis mali & impuritatis auctor fuerit; utrumque, qua ratione philosophi sive theologi potius hujus gentis intellexerint, postea videbimus, & hic modo, ubi de avita Persarum religione loquimur, notamus, cum vero videatur simillimum, Mithram fuisse virum de gente meritissimum inter deos relatum; idem quoque de Oromasde & Arimanio conjiciendum esse, quorum ille princeps bonus, & insigniter de prima Persarum gente & ætate meritis, alter tyrannus bello, ac innumeris aliis malis homines vexans, perpetuisque cum bono principe pugnis & diffidiis implicitus fuerit. Qua de re juvat viri maximi GODOFREDI GVILIELMI LEIBNIZII ^k conjecturam audire, quæ, ut est ab ingenio maximo, & profundissime penetrante profecta, ita mire rem hanc illustrat. Ait vero: *Consideranti ma-*

Oromazdes & Arimanius.

Oromazdes quid significet?

Arhimanius quis sit?

Y 2

gnos

y) *De orig. idol. l. II. c. 9. p. 131.*

z) *l. c. proleg. p. 31.*

a) *l. c. p. 333.*

b) *Qq. Alnet. l. II. c. 3.*

c) MOSHEM. *ad l. c. Cudworth.*

d) HYDE *l. c. p. 161.*

e) *de manichæismo ante Manichæos p. 59.*

f) *l. c. p. 169.*

g) *l. c. alia vide apud WINDETVM de vita*

funct. statu p. 36. CLERICVM ad STANLEYVM Ind. philol. voce Oromazdes.

b) Cujus annotationem hac de re inseruit *l. c. BEAVSOBRIVS.*

i) *l. c.*

k) *Theodicée P. II. §. 138. p. m. 184. seq. in cujus sententiam concessit quoque ven. MOSHEMIVS ad CUDWORTHVM p. 328. & CASP. ABELIVS in antiqq. Tent. c. I. §. 6. p. 22.*

gnos Asiæ principes nomen Hormisdæ gessisse, Irmin vero sive Hermin fuisse nomen Dei vel herois Celto-Scytharum, id est Germanorum, visum fuit probabile, hunc Arimanium fuisse magnum aliquem conquestorem ab occidente Persidem invadentem, qualis sequioribus temporibus Chingis-Chan & Tamerlanes ab occidente venerunt: Sic ut Arimanius ab occidente boreali, id est ex Germania atque Sarmatia per Alanos & Massagethas in regiones Hormisdæ cujusdam, magnæ Asiæ regis irruerit, quemadmodum teste Herodoto Scythæ fecerunt, tempore Cyaxaris regis Medorum. Hic itaque rex, qui populos suos ad mores mites traductos clementer rexit, & contra invasiones latronis fortiter tuitus est, potuit apud eos pro bono Deo haberi, quemadmodum latro symbolum mali principii evasit. Certe hæc probabilissima sunt, patetque ex hac ipsa mythologia, duos hos principes diu inter se bella gessisse, ita tamen ut neuter vinceret, sed uterque partes suas tueretur, quemadmodum duo principia, inter se divisum habent imperium mundi, ex hypothese Zoroastri tributa. Quæ conjectura, si cum iis, quæ supra de Mithra diximus, jungatur, lucem vetustissimæ Persarum religioni accendit: qui Hormisdam sive Ormazden inter Deos quidem retulerunt, eumque causam fontemque felicitatis constituerunt, ad Arimanium vero omnis generis malum retulerunt, unde & hic a Persis nunquam Deus, sed malus potius dæmon vocatus est, tantoque habitus odio, ut nomen Ahriman nunquam erecto situ, sed semper inversis literis scribant, ^m id quod, quam vehementer is Persarum res afflixerit, luculenter prodit: & hinc fons omnis mali habitus, & ad eum origo mali ab illis relata est, qui rudem & plebejam superstitionem rationibus philosophicis emendarunt & exornarunt.

*Emendatio
philosophica
religionis po-
pularis apud
Persas.*

§. XII. Hæc, quæ hætenus de antiquissimorum Persarum religione disputavimus, ad nostrum quidem institutum proprie non pertinent, qui non historiam religionum popularium, sed philosophiæ scribimus, præmittenda tamen fuerunt, quoniam ad hanc popularem religionem ii attenderunt, de quorum placitis in præsentia solliciti sumus, quique ineptam idolatriam rationibus philosophicis emendare sunt aggressi. Illi enim cum viderent, divinitatis axiomata hominibus tributa sensim evilescere, hominibus semper acutius videntibus, cumque nihil, quod altius rem rimanti faciat satis, in istis deprehenderent, ad dandam religioni faciem magis rationalem & philosophicam se accinxerunt. Id quod tamen ita faciendum erat, ne populus patriæ religioni superstitiose addictus offenderetur. Hinc servata antiqua nomina, servatus antiquus numinum colendorum mos atque ritus, servata quoad speciem externam antiqua religio; mutatus vero sensus & significatio, & quæ ab hominibus bene meritis orta erant numina in rationes physicas & metaphysicas mutata sunt. Id quod non inter Persas modo factum esse, sed inter omnes fere populos, in quibus philosophica ingenia enituerunt, rebusque sacris admota sunt, evenisse, multis

l) Conf. BEAUSOBRE l. c. p. 169.

m) HYDE l. c.

multis per historiam philosophicam exemplis in posterum constabit. Certe id a Magorum secta factum esse, religionis placita apud Persas apte Zoroastrem scrutantibus apud veteres scriptores, planum fiet. Etsi enim, astrorum & idolorum cultus, de quo suo loco ex instituto dicetur, paulo ante Zoroastris tempora invaluisse dicitur, superfuere tamen non tantum antiqui ignis cultores, id est, magicæ religionis asseclæ, sed is quoque ignis cultus ante Magorum in imperio fraudes ubique invaluerat. De Magorum itaque systemate hic agendum est, quale id ante Zoroastrem effloruisse dicitur. Quorum mentem ita Græci Aristoteles, Hermippus, Eudoxus, Theopompus apud LAERTIUM ⁿ explicant: *duo esse secundum eos principia bonum dæmonem, & malum dæmonem: alterum ex his Iovem & Oromasden, alterum Plutonem & Arimanium dici.* Quæ cum luculentius exponat PLUTARCHVS, ^o eum audiendum quoque esse putamus, qui ita: *Non unicam esse rationem, quæ contineat universum & dirigat, tanquam clavum aut fræna moderans: sed cum permulta e bonis juxta malisque sint confusa, immo nihil hic natura sincerum proferat, non esse unum aliquem promum, qui e duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorem cauponis in morem distribuat atque misceat; ergo a duobus principiis contrariis adversisque duabus facultatibus, quarum altera ad dexteram & recta ducat, altera retrorsum avertatur atque reflectat, cum vitam esse mixtam, tum ipsum mundum si non universum, saltem eum, qui ad terram est, & lunæ subjacet, inæqualiter ferri, variisque & omnis generis motibus agitari.* Et mox: *Existimant alii duos esse Deos, quasi contrariis deditos artibus, ut bona alter, mala alter opera conficiat, alii, eum, qui est melior Deum, qui deterior dæmonem dicunt.* Addit etiam, Zoroastrem melioris nomen Oromazam, pejoris Areimanium perhibuisse; illumque enunciavisse maxime similem esse luci, hunc tenebris & ignorationi, medium horum esse Mithram, quæ causa sit quod Mithram Persæ mediatorem seu intermedium nuncupent. In quibus verbis Plutarchus, ut solent Græci & Romani in rebus peregrinis sæpius, Zoroastreum systema, cum doctrina Magorum antiquorum confudit. Et ita quidem Græci & in his quoque AGATHIAS; ^p qui cum Zoroastrea cum antiquioribus misceant, certos nos hac de re non faciunt. Audiendi itaque Arabes, qui passim quoque de ea re scripserunt. Inter eos ABULFEDA refert: *⁹ Persarum Magorum antiquiores Ciumerthios dictos, religionem superstruxisse fundamento, venerationis lucis & fugæ tenebrarum: lucem Deum primum kadi-man, antiquum seu æternum rerum omnium principium statuisse, ac Yazdan vocasse, tenebras autem Deum creatum, tenebris ortum, Abraman: ita duos esse illis rerum autores, Deum scilicet & diabolum, hanc eorum*

doctri-

Magorum systema.

Y 3

ⁿ) Lib. I. f. 8.

^o) De Isid. & Osir. T. II. p. m. 155. damus vero versionem Xylandri.

^p) Apud MENAGIVM ad l. c. Laërt.

^q) Apud POCOCK. specim. hist. Arab. p. 146.

doctrinam fuisse usque ad Zardushti tempora. Similia habet alius Arabum scriptor IBN SAHNA, ^r qui & ipse statuit, *Persis vetustissimis duo principia placuisse, Deum æternum, quem vocaverint Yezdan, & alium, quem vocaverint Abreman, & utrumque principium fuisse activum, & formativum sui.* Alia Arabum loca præcipue Abulfedæ præterimus. Horum effata si cum Græcis jungimus, in hoc potissimum eorum systema constitisse viris doctis ^s visum est: Duo esse rerum omnium principia, lucem boni, tenebras mali fontem, utrumque effectum suum in mundo sublunari producere, indeque in eo esse mixta bona malis. Bonum enim principium cum formare vellet mundum, necessario tenebras, quæ & ipsæ essentia activa & reali gaudebant, eum ingressas esse, ita ut bonum principium causa malorum sit. Ita tenebras in mundi conditi opere sequelam quasi lucis fuisse, quemadmodum corporis umbra lucem sequitur. Inter hæc duo principia perpetua bella esse, donec mundus destruat, ubi victo malo dæmone bonus Deus mundum perfectissimum cum bonis omnibus in eo sibi habiturus sit, malo dæmone mundum malum cum malo sibi fervante. Et ita quidem Arabes, qui tamen non negant, circa causam mixtionis lucis & tenebrarum & liberationem lucis a tenebris, seu quod vocant, initii & reditus, in partes vetustissimos Magos secessisse, quia alii malum principium æternum, alii creatum putaverint: id quod tamen ita intelligendum esse monent, ut non tenebræ, quæ æternæ fuerunt, si-ve materia, quæ semper extiterit, sed malus dæmon, quem cum diabolo Christianorum Abulfeda minus accurate comparat, ex tenebris si-ve materia conditus dicatur. Ad hanc doctrinæ rationem adjecisse postea Zoroastrem tertium principium, duobus istis superius. Et hæc quidem Arabes, quique ex recentioribus Arabes sequuntur. Qui tamen cum multa ex ingenio suppleant, ^r quemadmodum Arabes ex Muhammedismo veteribus Magis quædam manifeste affricant, dubios nos de vera Magorum sententia ante Zoroastrem sinunt. Nam in hoc systemate, in quod vulgares patriæ deos, Oromasden & Arimanium receperunt, Mithræ, (quem tamen apud vetustissimos Persas cultum & pro summo Deo habitum esse, supra evicimus) nulla datur ratio vel explicatio, nec tamen ullo modo videtur probabile, Magos vetustissimos princeps summumque patriæ numen neglexisse. Quam difficultatem non tollunt ea, quæ CVDWORTHIO ^u placuerunt, & prima fronte eam tollere videntur: Oromasden veteribus Magis fuisse summum Deum, sub binis hisce nominibus Mithræ & Oromasdis latentem. Nam hæc assumit vir doctus, non probat, nec locus ille, quem ex PORPHYRIO affert; Deum ex sententia Magorum,

ἐοικέν-

^r) Apud HYDE p. 163.

^s) HYDE ubi supra p. 295. ПОСЛОК. I. c. p. 146. seq. PRIDEAUX *Hist. Ind. T. I.* p. 185. BEAUSOBRE *Hist. Manich. T. I.* p. 170. sq.

^t) Quo imprimis ea pertinent, quæ de materiæ

natura activa & formatrice conjicit doctissimus BEAUSOBRE I. c. eam quidem sententiam Platoni adscripsit PLUTARCHVS *de Cosmogon. ex mente Timæi*, sed Magorum eam mentem fuisse prius probandum erat.

^u) *System. intell. c. IV. §. 16. p. 332.*

εοικέναι τὸ μὲν σῶμα φωτὶ τὴν δὲ ψυχὴν τῇ ἀληθείᾳ. * *similem esse quoad corpus luci, quoad animam vero veritati*, eum quicquam juvat. Nam nisi prorsus sensu vacuam hanc Porphyrii orationem esse velimus, ^z anima & corpus non ad Deum, sed ad hominem veritatis philosophicæ studiosum referenda sunt, adeoque lux non corporea & veritas spiritualis DEI essentia intelligenda est: ut taceamus inde necessario, si verba ita interpretamur, sequi, Deum Oromasden componi anima atque corpore, quod tamen ipse Cudworthus rejicit, & doctissimo quidem commentatori recte inde fluere videtur, nobis vero prius probandum aliunde esse censeatur, Magis istam opinionem arrisisse. Nisi itaque futilia & incertissima plane sunt omnia, quæ de primorum Magorum sententia Arabes referunt, ut sunt leves & in fingendo audaces; non aliter nobis hæc difficultas tolli posse videtur, quam ut statuamus, Magos de summo Deo, more gentium barbararum non differuisse, & cum Oromasden ejus emanationem putaverint, ea ad Oromasden retulisse, quæ patria religio Mithræ adscribebat; Zoroastrem vero hanc confusionem fustulisse, aperteque, qua ratione tum bonus, tum malus dæmon, ortus sit, ex summo omnium rerum parente, seu, quod refert LAERTIVS, ^a *quomodo Dii hi geniti fuerint*, explicuisse, sicque philosophicum principiorum divinorum systema condidisse. Subductis itaque omnibus rationibus, nobis tutissimum videtur, de veterum Magorum, Zoroastre vetustiorum, systemate modestam fateri ignorantiam.

§. XIII. Ad Zoroastris itaque theologiam propius respiciendum atque accurate disquirendum est, quas rationes ille ad explicandam rerum physicarum atque divinarum naturam attulerit. Verum & hic Ariadneo iterum filo opus est, ut salvum ex hoc labyrintho pedem efferre queamus, adeo inter se Græcorum atque Arabum narrationes dissident, virisque doctis ansam præbent in contrarias de systemate Zoroastro sententias discedendi. Multi enim statuunt, Zoroastrem duo summa omnium rerum principia posuisse; Oromasden lucis, Arimanium tenebrarum auctorem atque principem, quorum uterque per se & ab æterno extiterit, nec initium unquam habuerit: alii ab uno supremo Deo rerum omnium parente ortum suum trahere, & bonum illud & malum principium, deos sive potius dæmones duos; quod ita alii referunt, ut putent, Persas unum tantum numen veneratos fuisse, cui tamen adversarius, eundem in modum, quemadmodum fatanas in scriptura S. describitur, obluetetur. Tertiam hanc sententiam potissimum exornandam sibi sumsit

T H O M A S
HYDE-

*Theologiæ
Persicæ syste-
ma Zoroa-
streum.*

x) In *vita Pythag.*

z) Id quod contendit celeberrimus MOSHE-
MI V S *ad h. l.* Nobis verba Porphyrii rectum
sensum fundere videntur, modo ad scopum philo-
sophi attendatur. Statuebat: ex mente Pythagoræ
veritati studendum esse homini philosopho, hanc
ex sectæ suæ principiis in notionibus simplicissi-
mis & purissimis quærebat. Inde monet, cum

Deo similis evasurus sit philosophiæ studiosus,
quoad corporea lucem, tanquam omnium rerum
purissimam, quoad intellectualia, veritatem, sive
τὰ ὄντως ὄντα sectandam, sicque finem philoso-
phiæ, similitudinem DEI, quem lucem Magi di-
xerint, consequi posse. Hæc nisi fallimur, &
menti Porphyrii & systemati sectæ conformia sunt.

a) *l. c. f. 8.*

HYDEVs, ^b omni nisu satagens, ut, quantum possit, orthodoxis doctrinis hanc Persarum religionem propinquam esse doceret, quem HVMPHR. PRIDEAVX ^c secutus est, & suo modo quoque BEAVSOBRIVS. ^d Quia vero hæc Zoroastrei systematis explicatio auctores alios non habet, quam Arabes Muhammedanos, qui ex suo ingenio res antiquissimas dijudicant, & cacodæmonem Iudæis atque Christianis ereptum quasi & ab eis emendicatum Zoroastro systemati intruserunt, merito hæc sententia ab aliis exploditur. ^e Cum reliquis enim veterum testimoniis conciliari non potest, & quæ pro ea affert HVMPH. PRIDEAVX, ex lucis privatione satanam ortum esse, scholam recentiore sapiunt, a vetustissimarum atque barbararum nationum genio atque indole plane diversam. Primam vero sententiam quæ plerisque viris doctis placuit, imprimis exornandam & contra Hydeum defendendam sibi sumsit acutissimus vir PETRVS BAYLE. ^f Cujus rationes vel ea propter audiendas esse putamus, quoniam iis expensis, quæ sententia eligenda sit, facilius judicari potest. Putat vero vir profundæ eruditionis & insoliti acuminis, male ex sententia Arabum independentium duorum principiorum systema a Zoroastre removeri 1) quia in eo conveniant Græci auctores, oppositum Græcis philosophis, Aristotelicis imprimis & Stoicis systema Zoroastri placuisse; hos vero bonorum malorumque fontem ab uno Deo deduxisse, ^g adeoque ad duo necessaria principia derivandam esse Zoroastri sententiam, quemadmodum eam PLVTARCHVS, ^h supra quoque nobis adductus explicuit. 2) Patere hoc quoque ex ratione inventi systematis quod vocari ita solet, dualistici, quæ ea sola fuerit, ut ratio dari queat, quomodo malum exortum sit, quod a causa bona ortum esse sine maxima laborantis iudicii difficultate dici nequeat. Hanc vero rationem evanescere, prioremque difficultatem redire, si diis duobus bono & malo aliud principium præponatur, ex quo illa duo orta sint; quod semper ita primum illud principium fons mali statuatur. 3) Nec objici satis posse, Græcos Persarum non magis, quam aliorum barbarorum populorum doctrinas finistre cepisse; Arabes enim adhuc levioris conditionis esse, qui tanto temporis intervallo a Zoroastri ætate remoti sint. 4) Et justam quoque esse suspicionem, sectatores Zoroastri sub Muhammedanorum dominationis iugo gementes & ab iis absurditatis objectione pressos ita systematis horrorem emollivisse, & cum principium mali salva religione sua rejicere non possent, ad id delapsos esse, ut utrumque principium ab uno summo Deo ortum statuerent: hinc nec ipsum Hydeum negare, dari inter Persas & Indos Dualistas, qui diaboli coæternitatem statuunt, eumque a se ipso processisse credant. Hæc magna confidentia BAYLIVS quem sequitur, licet rationes ejus non omnes probet, eruditissimus

b) c. XX. p. 161.

c) l. c. p. 215.

d) l. c. p. 173. seqq.

e) Cel. MOSHEM. ad CVDWORTH, p. 249. not. 38.

f) *Dict. crit. T. IV. art. Zoroastre not. F.*

g) Hoc vero falsum esse, harum sectarum historia suo loco docebit.

h) *De Iside & Osiride.*

simus IO. CHRISTOPH. WOLFIVS. ⁱ Neque tamen hæ rationes, si recte expendantur, tales nobis videntur, ut in assensum rapere attentum satis queant. Quod enim ad Græcos attinet, nec ipse Bælius negat, in referendis barbararum gentium religionibus misere hallucinatos fuisse, unde, quid potissimum eorum solorum testimonio effici queat, ignoramus. Neque tamen ita obstare secundæ systematis Zoroastrei explicationi Græcorum testimonia putamus, ut hunc in modum nodus, qui solvi nequit, secandus sit. Vti enim Græci apud LAERTIVM ^k & PLVTARCHVM ^l recte asserunt, in Zoroastrea religione duo principia poni, unum Oromazden, lucis atque boni auctorem, alterum Arimanium, tenebrarum atque mali fontem, ita satis produnt, non coæterna & a nullo alio principio dependentia esse, sed, esse a summo Deo Mithra genita. Luculenter PLVTARCHVS: *Is Zoroastres melioris nomen Oromazam, peioris Arimanium perhibuit, addiditque hoc enunciatur, de rebus sub sensum cadentibus, illum maxime similem esse luci, hunc tenebris & ignorationi. Medium horum esse Mithram, quæ causa est, quod Mithram Persæ mesiten, id est mediatorem, seu intermedium nuncupant. Addit porro: Enim vero illi quoque multa de diis fabulosa narrant, cuius generis est, quod referam: Oromazem natum esse ajunt e luce purissima, Arimanium e caligine, eos bellum inter se gerere: sex deos fecisse Oromazen, primum benevolentiae, secundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos sapientiae, divitiarum, & voluptatis quæ honesta consequitur, opificem. Arimanium totidem numero his adversa efficientes. Deinde Oromazen se triplicasse, & a sole tanto se intervallo removisse, quanto a terra sol abest: ac cælum stellis decorasse, unamque ante alias tanquam custodem & speculatorem constituisse Sirium: alios porro viginti quatuor deos condidisse & in ovo posuisse; at totidem numero factos ab Arimanio ovum perforasse, hincque mala bonis esse permixta. Appetere porro fatale tempus, quo necesse sit, peste & fame ab his adducta Arimanium omnino perdi atque aboleri, terraque æquabili & plana facta, unam vitam unamque civitatem beatorum hominum universorum, unaque lingua utentium fore. Eadem postea ex Theopompo probat. Ex quo loco manifestum esse putamus, & omnino notandum esse jubemus: Natos esse Oromazden & Arimanium, mediante Mithra, illum ex luce, hunc e caligine, lucem, ut umbra corpus, sequente foreque tempus, ubi lux tenebras vicerit, cunctaque ad beatam lucis civitatem reditura sint. Hæc quomodo systemati dualistico, quod duo independentia, coæterna & coæqualia principia ponit, convenire queant, nos quidem pervidere non possumus, cum tota illa cosmogonias Persicæ ratio emanationem potius lucis & tenebrarum ex uno principio ad condendum mundum supponat. Quod & Hecataeus apud LAERTIVM ^m con-*

i) De manichæismo ante Manichæos §. 10. p. 51.

k) Lib. I. f. 8.

l) l. c.

m) l. c.

confirmat, statuere Magos, Deos esse genitos. Quod tantum abest, ut Arabibus scriptoribus contradicat, ut potius exacte satis, quoad summa referat ea, quæ illi tradunt. Cujus ut fidem faciamus, afferamus bona lectoris venia verba SHARISTANII apud HYDEVUM,ⁿ ut cum PLVTARCHO queant comparari: *Zerdusht affirmavit lucem & tenebras esse duo principia sibi invicem contraria, & sic esse Yezdan & Abreman, qui fuerunt initium eorum, quæ inveniuntur in mundo: ex eorum mistione extitisse compositiones; & ex variis compositionibus productas fuisse formas. Et quod Deus, qui creavit lucem & tenebras, utriusque auctor unicus sit, sine socio, sine pari aut simili: nec ad eum referenda sit existentia tenebrarum, sicut dicunt Zervanitæ, sed bonum & malum, integritas ac corruptio, puritas ac spurcicies exiverunt ex mistione lucis & tenebrarum, & nisi hæc duo commista fuissent, non extitisset mundus. Et hæc duo contra se invicem insurgebant, & de victoria contendebant, donec lux vinceret tenebras & bonum malum: tum postea salvum evasit bonum ad mundum suum, & divertebat malum ad mundum suum, & sic fuit causa liberationis: Cumque Deus excelsus hæc duo temperaverat & miscuerat ex suo arbitrio, eaque in sua compositione viderat, tum instituit lucem ut originale quiddam, & indixit existentiam ejus ut existeret, sed tenebræ secutæ sunt, sicut umbra personam. Nam cum videret eas quodammodo existere, sed non realiter existere, tum plane produxit lucem, & acquisitæ sunt tenebræ per consequentiam: nam ex necessitate extitit contrarium, quippe cujus existentia fuit necessaria, scilicet ut contingens in creatione, non autem ex prima intentione, secundum exemplum quod adduximus de persona & umbra. Eadem fere alios Arabes, imprimis ABVLFEDAM tradere, confirmat ПОСЛОЖИВЪ.^o Quæ nobis satis quoad rem ipsam cum Plutarchi narratione convenire videntur, etsi facile largiri quis queat Bælio, confuse & obscure sua hic narrare Sharestanium, ut plerumque Arabes solent. Erunt tamen omnia hæc nec adeo obscura nec adeo confusa & paradoxa, si ea systematis Zoroastrei explicatio admittatur, quam in sequentibus dabimus. Hactenus ea nobis sufficiunt, ut ostendamus, Græcos cum Arabibus in summo rei capite consentire. Addimus his magni ponderis testimonium THEODORI MOPSVESTENI, qui in libro *de Persarum Magia*^p testatur, *Zarvam sive principem omnium Deum, Hormisdam & Satanam genuisse. Theodorum autem res Persarum scire accurate potuisse illis notum est, qui Nestoriani episcopi vitam norunt. Cadente itaque palmario argumento acutissimi Bælii, reliqua simul concidunt: quicquid enim erit de fide Græcorum & Arabum, quicquid hi in gratiam partis emollivisse credantur, quæ omnia minime negamus, sufficit tamen ad stabiliendam fidem utrorumque, consentire illos in eo, quod Oromasdes & Arimanius a primo summoque Deo geniti fuerint. Nec rationes metaphysicæ, quas urget vir doctissimus, rem multum roborant. Vt enim taceamus, barbaras gentes earum-*
que*

ⁿ) l. c. p. 299.º) l. c. p. 147.^p) Apud PHOTIVM Cod. 81.

que philosophos abstractionibus & præcisionibus mentalibus tanta subtilitate non fuisse usos, ac scholasticos, & recentiores philosophos; illud dubium a Bælio motum satis tollit, quod tenebræ adeoque malum, quatenus tenebræ sunt, necessaria tantum sequela ortæ sint, etsi materia tenebrarum ex Deo genita sit. Id quod absurdum quidem primo intuitu videri queat, quomodo tamen Persæ intellexerint, postea luculenter patebit. Ceterum nec Hydeus, nec Pocockius, nec alius qui Persarum in ea re causam agit, negat, inter eos sectas fuisse, qui duplex illud principium varie explicuerint, immo fuisse, qui Dualistæ fuerint, H Y D E U S ipse fatetur; forte & alii, Muhammedanorum & Christianorum opinionibus propius accedentes, Arimanium in cacodæmonem mutaverunt; sed de his nobis sermo non est, sed de sententia Zoroastrea, quam huc potissimum tendere ex dictis liquet: Esse summum Deum, infinite bonum, qui ex se Oromasden pariter atque Arimanium condiderit, & illi quidem lucem eum ex se genito dedisse, huic vero necessaria sequela tenebras accidisse, & hac ratione in condendo mundo sublunari tenebras ita mistas esse luci, ut necessario bona & mala inter se juncta sint; redituram tamen ad fontem suum lucem, tenebris tandem consumptis, sicque purum tandem mundum restitutum iri. Hæc qua ratione intellexisse Zardushtus videatur, mox prolixius exponeamus, id unum prius monentes, ita instituisse callidissimum hominem rationes suas, ut summum patriæ Deum Mithram, & Deos Oromasden & Arimanium in suum systema transferret, rationibus philosophicis ornaret, & ad ignem divino cultu honoratum potissimum respiceret. Hæc enim ex iis, quæ supra dicta sunt, satis manifesta sunt, & quæ de spelunca Mithrea a Zoroastre instituta Eubulus apud PORPHYRIUM * narravit luculenter probant.

§. XIII. Sed, ut propius & plenius, quid de systemate Zoroastreo nobis videatur, exponamus, præmittenda quædam sunt, quibus nostra potissimum explicatio nititur, quæque haud invite nobis concessum iri, speramus. Scilicet monemus: 1. Mithram, five Deum summum, a Zoroastre præpositum fuisse Oromazdi & Arimanio, & utriusque factum esse parentem, ex quo geniti sint, adeoque audiendos non esse, qui eum dualistici systematis conditorem faciunt: hæc enim ex disputatis hactenus clara esse putamus. 2. Oromasden pariter atque Arimanium genitum a Deo summo, mundi potissimum condendi causa, id enim & Plutarchus & Sharestanius supra testati sunt. 3. Oromasden esse fontem spiritualium, Arimanium materialium substantiarum, illum lucis hunc tenebrarum symbolis adumbratum. Hanc enim nominibus hisce significationem Persas ante Zoroastrem ita dedisse, ut spiritum & materiam istis duobus numinibus adumbrarent, ex adductis quoque testimoniis conficitur. 4. Lucem vero five ignem potius ut a Persis in genere, sic a Zoroastre quoque ita pro divino fuisse habitum, ut ad divinam naturam accedere, solque imprimis

Zoroastrei systematis accuratior explicatio.

Z 2

eam

*) p. 164.

1) De antro nymphae.

eam proxime referre crederetur. Hoc enim evincit cultus Mithriacus, & pyrea, de quibus omnibus supra dictum est. 5. Zoroastrem itaque se dominantī religioni accomodavisse proscripta astrolatria & idolorum cultu, & ita quidem rationes provide iniisse, ut nec dualisticum systema prorsus repudiaret, quod & Magis hactenus placuisse videtur, nec tamen immani absurditate duo principia independentia & coæva admitteret, quibus salvis placita veterum Persarum de mundi mutatione futura, & abolitione mali consistere non posse, satis manifeste perspiciebat. 6. Zoroastrem principii per omnes fere gentes universalis: ex nihilo nihil fit asseclam fuisse. Etsi eum Hydeus & qui cum eo faciunt, ^s faniora eum ab Israelita vate edoctum, creationem & lucis & tenebrarum ex ESAIAE ^s vaticiniis didicisse credant, supra tamen, nisi fallimur, ex ipso libro *Sadder* evidenter demonstratum est, frustra hæc a recentioribus Arabibus, quorum fidem illi sequuntur, jactari. Cum vero ex nihilo nihil nullo modo nullo ratione fieri posse crederet, & absurdum systema duorum independentium principiorum suo modo evitare vellet, ad systema emanativum necessario delabi debuit, & statuere, & lucem sive, quæ lucis spiritualis natura constant, spiritualia, & tenebras sive materiam tenebricosam impenetrabilem, passivam ex Deo emanasse. 7. Vt vero & materiam ex substantia luce plena per emanationem derivare posset, & mali quoque originem, hactenus in Arimanio, id est, materia, quæsitam a Deo removeret, ita rationes instituere debuisset, ut illud quod materiæ qualitates luci bonoque adversas constituit, quodque tenebras proprie nominavit non Dei culpa existeret, sed suæmet naturæ consequentia ex luce, tanquam umbra ex corpore ortum videretur: id quod & Plutarchi locus suadet, & luculentum Sharistanii testimonium evincit. Tandem & 8. ita ad materiam respexisse, ut illa, quoniam ex infinito lucis sive DEI oceano orta est, absorptis quæ eam sepiebant, & penetrabant, tenebris, sive victo Arimanio, in pristinum fontem reduceretur. Illud enim & Græci & Arabes testantur, Oromasden tandem victurum Arimanium, cunctaque tunc lucis & felicitatis in terra plena fore. Nihil in his omnibus est, quod non vel evidentibus testimoniis probetur, vel necessariis consequentiis ex admissis a Zoroastre principiis fluat, & eandem doctrinam, quæ ut omni fere antiquitati, ita imprimis orientalem philosophiam sectantibus, (quales Cabbalistæ, Gnostici alique hujus furfuris homines fuerunt) placuit, supponat, Deum esse ignem longe purissimum intellectualem, cujus potissimum symbolum & imago ignis solis sit, hanc infinitam lucem, cum mundum condere vellet, ex se cuncta emanationis lege & ordine genuisse, sicque tanquam universalem mundi animam cuncta regere & animare. Hæc si admittamus, uti admittenda esse omnia, quæ hactenus allata sunt, suadent, Zoroastris systema figuratæ sive allegoricæ, quam sequebantur orientales,

dictio-

ditionis velo remoto & philosophico loquendi modo expressum his potissimum thesibus constat:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Ergo principium aliquod infinitum ab omni æternitate fuit, ex cuius sinu omnia, quæ fuerunt vel sunt, emanarunt atque genita sunt.

III. Emanatio hæc & purissima esse debet, & ex perfectissimo & purissimo fonte orta, & activa maxime, omnisque motus, vitæ, calorisque causa efficiens.

IV. Ergo principium illud, ex quo omnia emanarunt est ignis perfectissimus, intellectualis, purissimus, cuius imago atque symbolum est solis ignis.

V. Ex hoc igne naturæ, absolute & infinito, seque ipsum & omnia secum movente & animante, omnia entia necessario emanaverunt, tum immaterialia, tum materialia.

VI. Quoniam vero materia immaterialis & spiritalis entis naturæ e diametro contraria est, sequitur inde, rerum ex igne illo primævo & divino ortarum duo esse principia subordinata, sibi invicem natura adversa, spiritum & materiam, Oromazden & Arimanium.

VII. Spiritus, quo propior est fonti suo, quoque minus longe a sinu parentis effluxit, eo purior ignis est, sicque lux lucem, spiritus spiritum emanando gignit, & ita recte asseritur, Deos esse genitos. Hicque theogoniarum priscus sensus est.

VIII. Cum itaque spiritus ex infinito lucis intellectualis oceano emanaverint, merito lucidæ igneæve naturæ censentur.

IX. Quia vero lucidam igneamve naturam sortiti sunt, vim habent, movendi, fovendi, perficiendi, adeoque & boni sunt, & Oromasdes sive principium & fons illorum, causa omnis boni & perfectionis est.

X. Quia sol hujus principii lucidi proprietates quam maxime refert, ideo sedes & thronus primarius lucis illius divinæ merito habendus est.

XI. Quo magis emanativa ista principia a primo purissimo igne distant, eo magis sua puritate, luce, movendi virtute & calore privantur.

XII. Cum vero in materia & lux, & movendi facultas, & calor considerentur, sequitur inde, eam esse ultimum emanativum ex Deo, quod tanto intervallo a primo lucis fonte distat, ut tenebricosum, iners, solidum & sine motu sit.

XIII. His qualitatibus non ex principii emanantis sed ex emanationis natura oriundis debetur origo mali:

XIV. Inde constat, etsi Arimanius sive materia ex Deo genita sit, cur tamen nec malum, ab ea oriundum, nec tenebræ in ea existentes ex Deo emanasse dici queant.

XV. Quoniam vero æternus & perfectissimus motus est in igne illo divino & intellectuali, necessario omnia, quæ ex illo igne fluxerunt, tandem

dem vi motus periodici ad hunc igneum fontem & oceanum redire, & in eum, quasi absorpta, reduci debent.

XVI. Non potest tamen materia, quatenus tenebricosa, frigida, & sine motu est, in hunc lucis purissimum fontem redire; necesse itaque est, ut in perpetuo motu & agitatione passiva, quæ a bono & lucido atque activo principio oritur & instituitur, tenebræ malumque ipsum perpetuo oppugnentur, minuantur, sicque materia spiritali naturæ reddatur propior.

XVII. Post longissimum certamen tandem eveniet, ut sublatis ex materia tenebris, victisque istis qualitatibus malis, materia tandem lucida & principio suo similis reddita ad primum fontem redeat, & ea ab infinito lucis oceano absorpta lux tandem omnia repleat, & infinitam felicitatem undique spargat.

Hæc potiora sunt, quæ systema Zoroastris obscurissimum illustrare, & præsuppositis illis, quæ adduximus, satis facere posse, sumus certissimi. Nec objiciet quis voces nos adhibuisse ex Græcorum Pythagoreorum, Stoicorum & Platoniorum scholis haustas. Id enim ea tantum fini fecimus, ut notioribus vocibus luculentius & apertius sensum systematis in se obscuri exponeremus. Res vero ipsa non in Pythagoræ tantum, Platoniorumque recentiorum & Stoicorum scholis, sed apud Aegyptios & imprimis apud Cabbalistas longe celeberrima & κύριον δόγμα est. Vnde nova ratio pro ea desumi potest. Pythagoram enim ex Aegypto, Aegyptios ab Orientalibus, Cabbalistas ab utrisque sua accepisse, suis locis demonstrabitur. Videbitur quoque ipsa hæc systematis Zoroastrei delineatio illis longe verisimilior, qui Plutarchi locum cum ea comparantes, & generationem Deorum ibi enarratam cum placitis veterum hæreticorum, præcipue Gnosticorum conferentes, quæ ex hoc systemate lucem capiunt, non sine delectatione videbunt, qua ratione æones illorum hominum, demiurgus, & materiæ malique origo ex hoc systemate, quod Zoroastreum esse jactabant, orta & cum placitis Christianis mista fuerint. Immo ratio quoque patebit, cur Platonici recentiores qui systema emanativum tantopere deperierunt, Zoroastream sapientiam, dimisso Platonis dualistico systemate, crepuerint, eamque in syncretisticum suum systema receperint. Qui cum philosophice magis hanc doctrinam exornassent, & cum aliis quas passim collegerunt, & suffurati sunt, doctrinis conciliaissent, illa potissimum doctrinæ ratio tandem enata est, quæ in Oraculis, ab his hominibus profectis exponitur, in quibus semina Zoroastrei systematis inveniri & vestigia se manifestare non negamus, licet tantopere inventis syncretisticis obscurata, ut primam originem ægre referant. Et cum hæc quoque philosophia non tantum post sec. III. inter Christianos, Aegypti & Asiæ minoris incolas quam maxime invalesceret, sed & fuga Platoniorum sec. VI. ad Chosroem Persarum regem Persidi inferretur, " factum inde esse

*) Dicendum hæc de re suo loco. Videndus interim SVIDAS T. III. voce Περσίδες p. 171. AGATHIAS l. II. p. 65.

esse recte conjicitur, ut Zoroastrea doctrina Platonice placitis accommodata corrumpere, et si antea sub Artaxare in concilio Magorum, imprimis consiliis & revelationibus Erdaviraphi Magi, sanctitatis laude celebris, esset restituta, ^w & in aula Saporis miraculis quoque confirmata crederetur. * Muhammedani enim & Christiani, illos homines fanaticos, qui Platonico-
rum somnia sequebantur, in istis regionibus foverunt; & hinc causa derivanda est, cur in recentioribus Persarum & orientalium de systemate Zoroastreo relationibus, tot Platonismi recentioris vestigia inveniantur, qualia quoque in ipso libro *Sadder* reperimus. Qui tamen ita Zoroastream doctrinam profert & enarrat, ut in rei summa eam explicationem, quam dedimus, haud leviter roboret. Eo enim potiora redeunt: 1. Esse Deum dominum unicum, sanctissimumque, cui nullus par sit, dominus potentiae & gloriae. 2. Hunc Deum mundum spirituum purorum & felicitium prius condidisse: 3. post tria annorum millia Deum suam voluntatem misisse, sub specie lucis radiantis & fulgentis, quae humana in forma apparuerit: Illam comitatum angelis septuaginta primi ordinis & lucis condidisse solem, lunam, stellas humanosque animos. Tum post alia tria annorum millia Deum infra lunae orbitam condidisse inferiorem mundum, materia plenum, eique imperium in eo assignasse. Haecenus liber *Sadder*, qui recentiora quidem quaedam manifesta sapit, vestigia tamen vetustae traditionis quoque exhibet. Ceterum ex dictis haecenus conciliari quoque illi inter se possunt, qui disputant, an materia, sive tenebrae potius, sive Arimanius, per privationem lucis ortae sint nec ne? quorum prius PRI-
DEAVX, ^y posterius BEAVSOBRIVS ^z tuitus est. Nam si illa admittamus, materia quidem, sive subjectum, ut scholasticorum more loquamur, non nuda privatio est, sed ex sinu summæ & infinitæ lucis emanavit; quia vero tanto intervallo a lucis fonte distat, & lucis proprietates amisit, tenebrae necessario ex lucis privatione secutæ sunt: Sicque materia corporis, tenebrae umbræ naturam sequuntur, quo simili Sharistanium utentem supra audivimus: hinc enim colligitur recte, mali naturam non in sola privatione consistere, sed positivum quid esse, et si ex privatione lucis originem traxerit.

§. XIV. Iam ad reliqua Persarum theologiae capita enarranda inoffenso magis pede progredi licet, quæ paucis explicabimus. Statuebant I. omnes imagines earumque cultum, statuas & facella Deorum rejicienda esse, ^a inde Xerxes, Magis Persarum auctoribus templa Græciæ inflammasse, referente C I C E R O N E, dicitur, *quod parietibus excluderent Deos, quibus omnia deberent esse patentia ac libera.* ^b Id quod astrola-
tra-

Deorum imagines & templa rejecta.

^w) HYDE de relig. veter. Persar. c. XXI.

^x) Conf. DE BEAVSOBRE Hist. de manichéens T. I. p. 166.

^y) l. c. p. 216.

^z) l. c. p. 174.

^a) LAERTIUS l. I. f. 9. conferenda hic omni-

no sunt, quæ docte monet CLERICVS Ind. Philol. ad STANLEYUM v. Statua.

^b) Niritur hoc dogma alio, quod Magis apud LAERTIUM l. I. f. 7. tribuitur, Deos apparere, & plenum esse aërem simulacrorum (ἰδῶλων) quæ cum e corporibus effluant, cum vaporum elevatione oculis acute cernentium inferantur, quam sententiam

trarum idololatriæ potissimum oppositum est, quorum infania post Magorum suppressionem sub Smerdi Mago, quam maxime invaluisse orientalibus quoque scriptoribus traditur. Et hanc quoque mentem hodiernum servant Magorum religionis apud Indos affectæ, ut idola vehementer abhorreant. II. Neque tamen intermissus fuit Persis cultus non solis tantum, sed & lunæ atque aliorum fiderum: Refert porro HERODOTVS: *Vranæ quoque sacrificare, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edoctos. Vocare autem Assyrios Venerem Mylittam, Arabes Alittam, Persas Mithran.* In quibus verbis Herodoti Mithran cum Mithra, maris cum feminæ appellationem confundere eruditi, cum Dea Mithra a Deo Mithra distinguenda sit; quorum numinum hoc quidem ad solem illud ad lunam referendum esse, tanquam uxorem solis nuper post IACOBVM MARTINIVM ^d monuit celeberrimus MOSHEMIVS. ^e Vnde patet Mithran Persarum cum Venere Græcorum male confundi. Ratio quoque cultorum fiderum facile perspicui potest, si expendamus, divinum illum ignem per totum cælum diffusum, sive, Iovem, ut est apud HERODOTVM, ^f totum cælorum circulum occupantem in his fideribus a se animatis, quasi residere, unde non tam fideribus, quam cœlesti potius atque divino igni in iis habitanti cultum exhibuerunt. ^{ff} III. Animarum quoque immortalitas, & reditus ad vitam, Persis, teste Theopompo apud DIOGENEM LAERTIVM ^g placuit. Ea enim ex systemate Zoroastro necessario sequitur, cum divinæ lucis particula anima sit, suo tempore & certa rerum periodo in Deum reditura, materia quoque, ex qua corpus componitur, a tenebris, morbis & aliis infirmitatis generibus liberata tandem & ad hunc fontem reducta. Vnde etiam, quæ de Paradiso allegorice differunt, lucem capiunt. Ceterum an Magi migrationem aliquam animarum a corpore separatarum ex uno planetarum ad alterum per septem portas statuerint, quod non nemo asserit, ^b quia sine auctore dicitur, incertum putamus, licet nec a principiis Persarum nec ab aliarum orientalium gentium doctrinis magnopere abhorreat.

Summa oraculorum Zoroastris.

§. XV. Hæc Persarum doctrinæ sunt, quibus religio & theologia eorum potissimum absolvitur. Poteramus nunc tractationi huic finem imponere, cum quæ de Persis hic inde afferantur, incerta atque dubia si non plane fictitia & supposita sint. Ne tamen curioso lectori occasionem præcidamus, de corruptelis Zoroastreæ doctrinæ altius meditandi, brevem hic sistemus

tiam infra apud Thaletem & Democritum deprehendimus, quorum uterque apud orientales eam didicit. Fluit quoque prona consequentia ex illo dogmate, Iovem toto cœli circulo comprehendi. Effluvia tamen materiæ, quæ ista simulacra constituunt, cum Diis, qui istis vestiuntur, ut apparere hominibus queant, non confundenda sunt. Et hinc ratio petenda est, cur Magi angelos tanquam mediatores invocaverint. vid. HYDE l.c. p. 346. BEAVSOMBRE l.c. p. 61.

c) Lib. I. c. 131. p. 55. Huc pertinet quod THEO-

DORETVS Hist. Eccl. l. V. c. 39. refert, Magos a Persis vocari τὸς τὰ σοιχῆα θεοποιῦντας: illa elementa enim sidera esse, recte observavit ad h. l. VALESIVS.

d) Religion. des Gaulois l. II. p. 421.

e) Ad CVDWORTHVM p. 327.

f) l.c.

ff) Conf. BEAVSOMBRE l.c. p. 165.

g) Lib. I. f. 9.

b) Hist. critique de la philos. T. I. p. 106.

sistemus conspectum doctrinarum Zoroastrearum, quales a Platoniceis finguntur, & tum a PLETHONE luculenter enarratae sunt, tum in oraculis obscure & confuse, ob causas supra adductas adumbrantur. Plethonem vero faciem obscuris praeferentem primum audiemus, qui haec nobis Zoroastrea dogmata commendat.

I. Sunt Dii, & unus quidem eorum rex Iupiter, optimus, qui universis hisce praest, & divinitate praestat, ipse ingenitus, & existens semper, aliorum autem pater & opifex veterrimus.

II. Hujus filius antiquissimus sine matre, Deus alter Neptunus, cui secundae partes in gubernatione universi commissae sunt a patre, coeli etiam hujus generatio & creatio.

III. Hic diis ceteris ut subpraefectis utitur, fratribus supracaelestibus, genitis sine matre omnibus, olympiisque & tartareis quos ex Iunone Dea eductos e materia progeneravit. Tum intra coelos astrorum caelestium genus, & naturae nostrae vicinos terrestres daemones. Idem soli, filio seniori, praefecturam coeli hujus & mortalium sub eo generationem commisit, & hanc quidem una cum Saturno, praefide Tartareorum Titanumque.

IV. Rerum nostrarum curam gerunt Dii, vel ipsimet per se manus admoventes, vel per inferiorum ministerium universe autem secundum Iovis legem omnia dirigentes.

V. Hinc nullius mali neque nobis neque alii cuiquam, bonorum autem soli ii causa sunt unica.

VI. Praeterea fato inevitabili & indeclinabili dependente a Iove, secundum id, quod fieri potest optimum, omnia faciunt evenire.

VII. Universum aeternum est, cum secundis & tertiis diis ex Iove prognatis, nec initium habuit unquam, nec habebit finem, & ex multis omnibus in unum quoddam coaptatum est.

VIII. Opifex, quae potuere fieri optima, utpote optimus fecit, nullamque omnino intermisit praestantiam addere.

IX. Praeterea immotum & eadem forma constans semper illud conservabitur.

X. Animus noster cognatus diis tempus omne in caelo immortalis & aeternus manet.

XI. A Diis vero in corpus hoc mortale vario tempore demittitur, ut cum illo communicet, ad harmoniam tuendam universi, & mortalia cum divinis communicantia in nobis & in specie nostra universum atque ita ipsum sibimet connectant.

XII. Congruenter nostrae cum Diis cognitioni debitus vitae nostrae scopus ac finis est, honestum, sive virtus. Ante omnia autem felicitas nostra in immortalis parte hominis ponenda, quam etiam naturae humanae nobilissimam Dii auctores nostri esse jusserunt.

Hacte-

i) Ejus *Epitomen dogmatum Zoroastris & Platonis* edidit optimus FABRICIUS, *Bibl. Graec. vol. XIV. p. 137. seq.*

Hactenus PLETHO; qui manifeste scholæ suæ placita Zoroastri supponit; quædam tamen tangit Zoroastreo systemati non prorsus dissona, quale est, deorum generatio, mundi creatio, origo boni, animæ humanæ ortus. Et ita quoque in oraculis occurrit, in quibus has potissimum doctrinas notandas & expendendas esse putamus.

I. Vnitas, dualitatem genuit, dyas enim apud eam sedet & intellectuali luce fulgurat, Inde trinitas, & hæc trinitas in toto mundo lucet, & gubernat omnia. ^k Manifeste in hac thesi Zoroastrea de tribus principiis doctrina, Mithra, Oromazde & Arimanio ad trinitatem Alexandrinæ scholæ, Christianorum causa effectam detorquetur; id quod agnovit quidem doctissimus CUDWORTHVS, ^l qui hæc erudite confirmat, male tamen hanc Platoniorum recentiorum triadem cum Persarum trinitate eandem putat. Rectius acutissimus & in detegendis philosophorum sententiis felicissimus IACOBVS THOMASIVS, ^m Zervam, sive Mithram esse materiam primam, (melius dicimus ad evitandos conceptus Aristotelicos, ignem divinum, ex quo omnia emanarunt) eam utroque Deo bono & malo, Oromazde & Arimanio gravidam, a se ipsa videlicet, non Oromasden solum, sed & Deum malignum visceribus effudisse, adeoque superiorem utroque Deo Mithram. Vnde & rectissime eorum sententiam rejicit, qui trinitatem Persarum cum trinitate Christiana misere confundunt. ⁿ

II. Deus fons fontium omnium matrix continens omnia, unde generatio varie se manifestantis materiæ, unde tractus prester insiliens cavitatibus mundorum, incipit deorsum tendere radios admirandos. ^o Et hæc quoque Platonice vocibus exprimuntur, non tamen male Zoroastrea referunt, quæ Deum fontem omnium, etiam materiæ, constituere, & emanatione lucis demissæ in inferiora radios spargi statuere supra dictum est. Phrasin vero oraculorum suam quoque fecere Cabbalistæ, qui talia primogenito suo, Adamkadmon, tribuunt: Vtrique ex uno fonte.

III. Deus intellectualem in se ignem proprium comprehendens, cuncta perfecit & menti tradidit secundæ. Sic omnia sunt ab uno igne progenita, patre genita lux. ^p Zoroastream sententiam esse supra vidimus, quam vero Platonici mente seu hypostasi secunda intrusa iterum in suas partes detraxerunt & corruerunt. Et huc omnia pertinent, quæ de mente intelligibilia & intellectualia vertigine impigra fontium & principiorum motorum producente dicuntur. ^q Auctor enim, quisquis ille fuit, totus ideis Platonice captus Zoroastrea principia lucis per suos vortices motæ ad intelligibilia, νοητὰ καὶ νοερά applicat, sive potius detorquet.

IV. Mens patris striduit, intelligens indefesso consilio, omniformes ideas,

^k) V. I. seqq. STANLEY. p. 178.

^l) System. intellect. l. I. c. 4. p. 134.

^m) De Persarum & Platoniorum trinitate Hist. Sap. & Stultit. T. III. p. 68. seqq.

ⁿ) MORNÆVS de V. R. C. c. 6. RHODIGIN. Lect. l. VII. c. 14. p. 346.

^o) V. 20. seq.

^p) V. 25. seq.

^q) V. 50. seqq.

ideas, " (Iynges vocat, quæ quid sint alibi docuimus ^s) *fonte vero ab uno evolantes exsilierunt, & divisæ intellectualem ignem sunt nactæ.* Tota quoque thesis Platonica, sed orientali dicendi genere allegorico valde obscurata. Nec Zoroaster aliquid de ideis, quæ nimis artificiosum pro barbarorum genio systema sapiunt, aliamque originem agnoscunt. ^t Patet vero ex hac oraculorum sectione, recentioribus Platonice ideas fuisse emanationes ignis intellectualis peculiari hypostasi donatas, nam intellectæ a patre intelligere & ipsæ dicuntur. Verum hæc alieni loci sunt. Hecaten vero, Synochen & Teletarchas, sectione quinta descriptos tales spiritus igneos intelligi formatrices rerum sensibilibum, adeoque iyngum sive idearum species esse, per quas res sensibiles sive materia in formam componitur, patet ex v. 142. ubi dicitur

Οἱ δὲ τὰ ἄτομα καὶ αἰσθητὰ δημιουργῶσι
καὶ σωματοειδῆ καὶ κατατεταγμένα εἰς ὕλην.
*Hi vero individua & sensibilia efficiunt,
Et forma corporea vestita, & ordinata ad materiam.*

Forte hæc spiritus illos formatores rerum sensibilibum, qui cum voluntate Dei ex mente Persarum, ad producendum mundum sensibilem, descendunt, referunt, junctis ideis Platoniceis.

V. Anima exsistens ignis splendens vi patris immortalis manet & vitæ domina est, & tenet mundi multas plenitudines sinuum. Mentem enim (vēs) imitatur, sed habet congenitum quid corporis. " Vehiculum sive ὄχημα animæ Platoniceum oraculum luculenter prodit, quod an unquam Zoroastri placuerit, incertum? Statuebant tamen tale quid orientales philosophi seculi I. & II. ut videre est, ex systematibus Gnosticorum, & Cabbalistarum, immo Manetis quoque: unde conjici potest, tale quid orientalibus quoque Zoroastris affeclis, si non ipsi Zoroastri, placuisse.

VI. Opifex qui fabricatus est mundum, erat ignis moles, qui totum mundum ex igne, & aqua, & terra & aëre omnia alente composuit. ^w Non hæc quidem a Zoroastreis plane dissona, manifeste vero quæ sequuntur de canalibus materialibus per quos ignis distributus est, Alexandrinæ scholæ somnia produnt. Eadem de formatione cœli & siderum, qualem oracula exponunt, judicanda sunt.

*VII. Oportet te festinare ad lucem & patris radios,
Vnde missa est tibi anima multam induta lucem.
Mentem enim in anima reposuit & in corpore deposuit.**

Accommodavit se oraculorum auctor Zoroastro systemati, ita tamen, ut

Aa 2

Plato-

r) V. 100. seq.

s) In Amænit. litter. T. VIII.

t) Vid. diss. nostra de numeris Pythagoræ, Amæn. lit. T. VII. p. 181. seqq.

u) V. 145. seqq.

w) V. 164. seqq.

x) V. 215. seqq.

Platonicam partium hominis distributionem non oblivisceretur, quæ in schola Magorum incognita fuisse videtur.

*VIII. Non deorsum pronus sis in nigricantem mundum,
Cui profunditas semper infidæ substrata est & hades,
Circumquaque nubilis squalidus, idolis gaudens, amens,
Præceps, tortuosus, cæcum, profundum semper convolvens,
Semper tegens obscurum corpus iners, & spiritu carens,
Et osor lucis mundus & tortuosa fluentia.
Sub quæ multi trabuntur. y*

Describit his auctor Arimanium, sive materiam, ita tamen, ut dictionem & artem Græcæ scholæ redoleat.

*IX. Quære animi canalem unde aut quo ordine
Servus factus corporis, in ordinem a quo effluxisti
Iterum resurgas. z*

Hæc adeo luculenter Platonicam de descensu animarum in corporis ergastulum hypothesein produnt, ut ex qua schola oracula prodierint, vel ex hoc uno loco judicari queat.

*X. Cogitatio igne fota primum habet ordinem,
Mortalis enim ignis proximus factus a Deo lumen habebit. a*

Vt Zoroastreum videatur oraculum, ad cultum ignis Persis solitum manifeste alludit.

XI. Lunæ cursum & astrorum progressum ac strepitum dimitte, semper currit opere necessitatis, astrorum progressus tui gratia non est editus. b
Sequitur in his oraculum recentiores Platonicos, astrologiam rejicientes, quam tamen Zoroaster & Magi tanti fecisse dicuntur.

*XII. Natura suadet esse dæmonas puros,
Et malæ materiæ gemina utilia & bona, &c. c*

Tota hæc de dæmonibus tractatio, unde somnia de apparitionibus dæmonum originem habent, scholæ Alexandrinæ propria est, multumque a Magorum & Zoroastris placitis distat. Qualia & sunt, nomina in sacris vim arcanam habere, apparere ignem saltantem, vel dæmonem quoque terrestrem. Talia quidem Proclo, Oselloque visa fuerunt Chaldaica, sed ementita ab his hominibus, ut sacris suis, concidentibus & exspirantibus auctoritatem conciliarent.

Hæc

y) V. 240. seqq.
z) V. 248. seqq.

a) V. 263.
b) V. 283. seq.

c) V. 295. seq.

Hæc specimina oraculorum Zoroastream philosophiam promittentium satis docent, auctorem, quisquis fuerit, doctrinas quasdam inter orientales servatas suæ scholæ placitis ita applicuisse, ut Platoniorum scholam, præ orientali hæreticorum caterva, Zoroastris auctoritate gloriari posse, Platonemque cum eo convenire evincatur. Et hunc scopum horum oraculorum fuisse nulli dubitamus, indeque conjicimus, circa ea tempora congesta fuisse, quibus philosophia illa orientalis in Asia & Ægypto caput extulit, & ex parte quidem a Platoniciis rejecta, ex parte vero, more eorum syncretistico, intra suos limites recepta fuit, quod circa nascentis salvatoris tempora sensim factum esse probabile est.

§. XVI. Philosophiæ moralis apud Persas magianismi hodierni affectus capita hæc nobis narrantur: ^d colendam castitatem, honestatem, æquitatem, fugiendas voluptates, fastum, vindictæ cupiditatem, & latrocinia. Amandum timorem, consulendam in omnibus actionibus prudentiam, ut mala evitentur, bona eligantur. Diem cogitatione de Deo auspicandam, amoremque ejus perpetuo fovendum. Orandum ad Deum vultu ad solem interdiu, ad lunam noctu converso. Lucem enim eorum planetarum esse signum & testem lucis divinæ, malis dæmonibus tenebras depereuntibus. Nihil in his est, quod non vel naturalibus principiis rationis nitatur, vel institutum Zoroastris supponat, adeoque & antiquis place-
re potuit.

*Philosophia
moralis Per-
sarum.*

^d) TRIBBECHOV. de philos. mor. apud barbaros. l. c.

* * * * *

CAPVT QVARTVM DE PHILOSOPHIA INDORVM.

§. I.

*Fontes historiae
philosophiae
Indorum.*

A Persis ad Indos philosophiae barbaricae historiam perlustraturi pedem promovemus, gentem vicinam, & ad quam ex Chaldaea atque Perside philosophia si quosdam audimus, ^a penetravit, quam tamen alii, uti aliarum gentium, ita imprimis Persarum, magistram fuisse volunt. De cujus philosophis magna apud veteres fama atque existimatio fuit, adeo, ut, qui sapientiae, virtutis cultura ad justam indolem perductae, praecipua inter Graecos discendi cupidi erant, necessarium sibi ducerent, ad Indos excurrere, & sapientiam gentis tanto studio excultam atque custoditam discere, id quod magnos inter Graecos philosophos, Pythagoram, ^b Democritum, ^c Anaxarchum, ^d Pyrrhonem, ^e Apollonium ^f fecisse, & ipsum Alexandrum M. India occupata non neglexisse, relationes variae feruntur. Quo magis vero tota India & innumeri, qui in ea habitant, populi ab occidentis nostri regionibus diffusa est, eo rariora quoque monumenta sunt, ex quibus de harum gentium philosophia historia certa hauriri potest. Accesserunt quidem Europaei ab aliquot seculis ad hos populos, & imprimis maritimarum populorum religionem atque placita satis curiose excusserunt: parum tamen inde in historia philosophiae barbaricae juvamus, tum quod regiones interioris Indiae peregrinatoribus & missionariis, qui omnium maxime ad placita harum gentium attenderunt, non tam facilem accessum praebuerint, tum quod populi Indiae magnam partem a placitis majorum desciverint, & imprimis, quod vir quidam doctus eleganter monet, ^g ab eo tempore, quo Mogores rerum domini apud eos facti sunt, alii plane facti fuerint, atque fuerunt alias. Nam nec satis antiquum illud sermonis genus intelligunt, quo libri ipsorum sacri exarati sunt, nec dogmata antiqua satis assequuntur. In diversissimas quoque sententias sacerdotes eorum de divinis distracti, magnam sentiendi & statuendi licentiam sequuntur, id quod eo magis impune ab illis fit, quo magis apud eos arbitrium sacrorum omne atque de religione decernendi auctoritas est. Id quod maxima facilitate fieri potest, quia pleraque eorum, quae antiquas traditiones, historias atque dogmata comprehendunt, poetarum allegoriis, ex more orientis, audacissimis, & vere insanis depinguntur, quae cum varios sensus admittant, homines invita plerumque Minerva nati sacrisque & religioni ex sanguinis potius

^a) POSTELLVS ad librum Iezirah. OT. HEVRNIVS antiq. phil. barb. l. II. c. 2. p. 140. seqq.

^b) APVLEIVS florid. l. II.

^c) LAERT. l. IX. f. 3. & quos laudat MENAG.

^d) LAERT. l. IX. f. 61.

^e) Ibid.

^f) PHILOSTRATVS de vit. Apoll. l. II. c. 41.

^g) Cel. MOSHEMIVS diss. de creatione ex nihilo, quae est in CVDWORTHII System. intellectuali §. 25. p. 990. praesente THOM. BURNETIO Archaeolog. philos. c. III. p. 347.

potius jure, quam ingenii delectu præesse jussi ad suos, sensus pro lubitu detorquent, & ea sæpius de majorum placitis garriunt, quæ ipsi non intelligunt: immo a supponendi libros sacros & vetustos fraude immunes non sunt. Ex quibus omnibus manifestum est, ad recentiorum fidem & testimonia de philosophia Indorum acturos provocare non posse. Et hæc quoque ratio est, cur de Indorum recentiorum placitis in fine potius totius tractationis, ubi de historia philosophiæ exoticæ agendum est, plura dicere constituimus, quam hic recentiora veteribus sine ordine, & cum magna confusione miscere. Veteres itaque, qui Indiam adeundi occasionem habuerunt, indeque relationes aliquas reliquerunt, audiendi sunt: id quod ab eo potissimum tempore factum est, ex quo Alexander M. everso Persarum imperio arma victricia Indiæ intulit, suosque, qui exercitum sequebantur, de moribus & religione atque placitis Indorum curiosius sollicitos esse jussit. Ex eo enim tempore varia inter Græcos potissimum de Indorum moribus & placitis scriptis consignata sunt, inter quæ præcipue eminent ea, quæ diligentissimus STRABO,^b PLUTARCHVSⁱ atque ARRIANVS^k nobis scripta reliquere, quos secuti sunt PHILOSTRATVS,^l APVLEIVS^m PORPHYRIVSⁿ & his similes. Neque tamen eorum testimoniis ita standum esse putamus, ut nulla dubitandi causa relinquatur. Non enim ipsi has gentes adierunt, sed relationem eorum, qui apud Indos fuerunt, sequuntur; quorum auctoritas cum ignota nobis sit, facile quousque nobis fide laudatorum virorum eos sequentium, stare liceat, perspicitur. Patet enim ex relationibus hisce, hos homines ad interiora gentis adyta non admissos esse, unde etiam in externis magis recensendis, quam enarrandis internis, & exponendis horum hominum scitis occupati sunt, mireque omnia insulso Græco more, orientalia cum suis comparandi suisque ex institutis metiendi, corruperunt. Extant quidem inter veteres scriptores aliqui, qui ex instituto de Indiæ gentibus & philosophis, Brachmanibus scripserunt. In his potissimum est libellus *de gentibus Indiæ & Brachmanibus*, qui *historiæ Lausiæ* scriptori PALLADIO tribui solet,^o cui tamen, rationibus temporum adjutus hunc libellum contra CAVEI sententiam abjudicat CASIMIRVS OVDINVS.^p Eadem fere refert libellus facundissimo Mediolanensium episcopo S. AMBROSIO tributus *de moribus Brachmanorum*, qui vero cum eloquentissimi viri genium, linguam, judiciumque minime referat, inter libros supposititios recte relatus est a doctissimis familiæ Benedictinæ sodalibus, qui egregiam operum sancti doctoris editionem nobis dederunt, IACOBO DV FRICHE & NICOLAO NOVRY. Addendus his est tertius anonymus, *de Brachmanibus*, quam cum Palladio & Ambrosio tributis scriptis superiori seculo edidit EDOARDVS BISSAEVS^q Eques auratus,

b) Lib. XV. i) De vit. Alexandri.

k) De expedit. Alex. l. VII. & in Indicis.

l) In vita Apollonii.

m) Florid. l. II.

n) De abstinent. l. IV.

o) Vid. CAVE Hist. litt. scr. Eccl. p. 241. FABRICIVS Bibl. Græc. vol. IX. p. 10.

p) De Script. Eccl. T. I. p. 911.

q) Londin. 1665. 4. Addi his potest, qui de Indis quoque quædam refert PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. XXIV. p. 156. seq. SVIDAS vero in Brachmanes Palladium descripsit.

ratus, & titulo Clarencii Rex armorum. Neque tamen multum horum scriptorum, quicunque illi fuerint, fidei tribuendum est. Conscripti enim a Christianis libri, tam aperte ad commendandam Christianæ religionis præstantiam, sapientiam Brachmanum, eam imprimis, quæ de moribus agit, accommodarunt, ut cæcum esse oporteat, qui piam fraudem, istis seculis, quo illa conscripta sunt, frequentem & in laude positam non viderit. Cum Alexandro M. quoque (cujus colloquium cum Brachmanibus potissimum referunt) Indiæ sapientes ita sermones fecisse, nugantur, ut & Græciæ mores, & sectæ quoque Græcorum illis notæ fuisse dicantur, totaque disceptatio tantum a simplici & nativa orientalium methodo abeat, quantum sophistarum Græcorum concertationibus & dissertationibus est simillima. Iudicium itaque & hic adhibendum est, & ita fides temperanda, ut testium conditionem, nunquam obliviscamur. Recentiores enim, qui Indorum philosophiam nobis descripserunt, cum veteres secuti sint, hic non moramur, optamus vero, ut, quæ nobis recentissime spes facta est, Indorum liber facer isque antiquissimus, *Vedam* dictus, qui legis divinæ instar ab Indorum sacerdotibus servatur, & quam maxime occultatur, tandem publice edatur, ut meliori fide de Indorum religione atque placitis inde historia confici queat.

Philosophi
Indorum,
Brachmanes.

Nomen
Brachmanum
unde?

§. II. Est vero Indorum quidem gens natura rudis, & non adeo magna ingenii felicitate prædita, aluit tamen a vetustissimis temporibus viros sapientes, quos Græci ad suos mores & instituta componentes, philosophos dixere. Eorum nomen Brachmanes est, & a habitu quoque corporis Græcis interdum Gymnosophistæ dicuntur. Etsi enim nomen hoc non de omnibus semper Indiæ sapientibus veteres adhibent, sed de iis tantum, qui maximam corporis partem nudi inceserunt, invaluit tamen olim jam mos, ut omnes promiscue Indiæ sapientes Gymnosophistæ dicerentur. Brachmanum vero nomen unde ortum traxerit, ut in externis plerumque accidit, incertum est, neque definiri potest. Et ii quidem audiendi non sunt, qui cum nugatore GVIL. POSTELLO ab Abrahamo dictos esse, ejusque filios ex Ketura fuisse, in orientem dimissos somniant, indeque nomen & originem Brachmanum derivant. Nititur enim hæc opinio infulso, quod supra jam jugulavimus præjudicio, Abrahamum omnis eruditionis, & philosophiæ quoque apud Orientales fontem fuisse, quod cum lepide probare contendat HEVRNIVS ad cognoscendam argumenti, quod affert, levitatem & ridenda inania somnia ipse legendus est. Nec meliora sunt, quæ pro etymo vocis indagando attulit GEORGIVS

r) Inter eos videndi præ reliquis THOM. BURNETIVS *Archæol. philos. c. III. p. 344. seqq.* P. BAYLE *Dict. T. I. art. Brachmanes & Gymnosophistæ*, & qui omnium diligentissime de hac re egit B. FABRICIVS in *diff. de Brachmanibus*, quæ inserta est *Sylog. Opuscul. p. 333. seqq.*

s) Vid. *Lettres curieuses & edifiantes Rec. XXI. p. 455. seqq.*

t) PORPHYR. *de abst. l. IV. §. 17. p. 167.* LAERT. *l. I. §. 1.* PLINIVS *l. VII. c. 2.*

u) *Ad librum Iezirah. conf. ARNOLD. ad ROGER. p. 2.*

x) *Antiquit. phil. barbar. l. II. c. 2. p. 140.* cujus somnia legisse vel recitasse, est refutasse.

GIVS HORNIVS, ^y absurdum enim est, vocis Indicæ ex aliis linguis constituere originem. Nomen vero cum varie efferatur, nam & Brachmæ, hodie vero Bahramæ & Braminæ dicuntur, vix spes est detegendi veram originem. Quodsi verum esset, quod SVIDAS ^z asserit, Brachmanum regem fuisse, qui ei regioni nomen dederit, & leges Brachmanum scripserit, & de ejusdem gentis republica, lingua vernacula; facile conjectura fieri posset, ab ejusmodi sectæ conditore Brachmanas nomen accepisse, id quod etiam eruditissimo FABRICIO ^a placuit, fuisse Brachmanum vel Brahmum philosophum Indicæ gentis, sectæ conditorem. Verum cum alii veterum fileant, & Suidas, quo auctore id didicerit, non addat, vehementer veremur, ne antiquam Indorum doctrinam, vel Suidas, vel quemcunque is secutus est, corruperit & male intellexerit. Suo enim loco docebimus, Indos hodiernos primam DEI infiniti emanationem, rerum omnium conditorem vocare Bituma, unde, docentibus meritissimis evangelii præconibus ^b apud Malabares, Braminæ nomen se accepisse jactant, ex cujus familia se esse ortos gloriantur. Cum itaque nomen, munusque a Brachmanibus veteribus acceperint Brahminæ recentiores, facile inde colligi potest, quæ potissimum nomini origo adscribenda sit. Etsi enim quidam hunc Birumam rerum conditorem mundique opificem inter homines numeraverint, ^c mythologico tamen dicendi genere, quod cum reliquis orientis incolis Indi quoque adamant, decepti hominem ex prima Dei emanatione, numineque, a Deo summo secundo, effinxerunt. Vnde recte conjecit doctissimus ARNOLDVS, ^d hunc Demiurgum intelligendum esse, Dei filium, qualem Cabbalistæ, Platonici aliique philosophi statuerunt, & emanationis systema, quod Deum animam mundi facit, requirit. Quemadmodum vero Gymnosophistæ communi Græcorum loquendi modo omnes Indiæ sapientes denotant, ita, accurate si loquendum est, Brachmanes certum tantum genus philosophorum Indorum sunt. Varias enim classes, vel si mavis, sectas philosophorum Indorum nobis veteres recitant, Megasthenes enim apud STRABONEM ^e duo eorum genera facit, quorum unum Brachmanes, alterum Germanes dicatur. PORPHYRIUS ^f autem Gymnosophistarum duas factiones facit, alteram Brachmanorum, alteram Samanæorum. Quod si CLEMENS ALEXANDRINVS ^g audiendus est, peculiaris & a Gymnosophistis distincta secta est, Semnorum, id est venerandorum: quia vero nomen Græcum est, deceptus fuisse videtur, nomenque aliquod venerationis vel sanctitatis causa (ut & hodie apud Indos accidit) datum, in proprium nomen convertisse.

Sectæ philosophorum Indorum.

y) *Hist. philos. l. II. c. 9. p. 105.*

z) *Voc. Brachmanes T. I. p. 454.*

a) *l. c.*

b) *Relationes Missionis Danicæ ad Malabaras P. I. p. 353.*

c) *ABR. ROGER Ianua gentilisismi aperta P. II. c. 1. p. 226.*

Hist. phil. Tom. I.

d) *Ad h. l. p. 223.*

e) *Lib. XV. p. 822. conf. IO. SCHMIDII diss. de Gymnosophistis, KORTHOLT. de philos. barb. §. 27. sqq. p. 40. BAYLE l. c.*

f) *l. c.*

g) *l. I. Strom. p. 305. conf. POSTER. ad h. l. SPENCER. ad Orig. contra Cels. p. 19. 20.*

tisse. Sunt etiam qui Calanos nominant, ^b a Calano Gymnosophista, de quo postea dicendum erit.

*Brachmanes
qui fuerint?*

§. III. Brachmanes vero, si hos porro audimus, quorum fide hæc constare supra diximus, ⁱ per generis successionem, non secus ac sacerdotium, hujusmodi sapientiam admittunt, id quod hodie quoque apud Brahminos inter Indos observari constat. ^k Sunt itaque Brachmanes omnes unius generis ex unius patris uniusque matris origine omnes deducti, uti Bardefanis Babylonii fide, qui cum Indis conversatus est, & cujus tractatum *de philosophis Indiae* deperditum esse dolemus, ^l refert PORPHYRIUS. Hi, quod porro narrat Megasthenes, *quam primum concepti fuerunt, viros doctos curatores habuerunt, qui & matri & concepto accedentes, in speciem quidem incantando proli ac matri felicitatem conciliaverunt, sed revera quædam continentiae præcepta dederunt, matres existimantes, quæ libenter eos audiant, eo feliciores proles futuras.* Refert porro: *ubi nati fuerint, alios atque alios curatores sortitos esse, & quo magis ætas adoleverit, tanto elegantiores magistros successisse philosophos istos ante urbem in luce degere, inter mediocrem ambitum, quo cingantur, auditori autem non licere nec loqui, nec screare, aut exspuere, alioquin diem illam cœtu excludi, ut incontinentem; & cum triginta sex annos sic vixerint in sua secedere, & laxius licentiusque vivere, sindonem induere, aurum in manibus & auribus moderate gestare, & carnibus vesci animalium, quæ hominum opera non adjuvant, ab acribus & condimentis abstinere, quam plurimas ducere uxores multiplicandæ prolis gratia.* Hæc Megasthenes, qui tamen de certo tantum Brachmanum genere intelligendus esse videtur: Referunt enim alii: ^m *Brachmanes sub regno non degere, neque cum aliis munus ullum obire, sed ex ipsis eos, qui philosophi sunt, alios in monte, alios apud fluvium Gangem habitare: ac montanos quidem pomis & lacte bubulo, herbis coagulato vesci, fluviales ex pomis victum comparare, quæ multa apud fluvium nascuntur, pomis deficientibus oryza cibo uti, aliud vero quidpiam degustare aut alimentum ex animatis vel omnino tangere, immunditiei extremæ atque impietati non dissimile apud ipsos haberi.* Alii alia addunt, & diversum vitæ genus apud eos cultum nobis referunt: quorum narrationes uti uno fasce comprehendimus, ita nobis Brachmanes sistuntur, ut durissimo vitæ genere usi, exercitia philosophica durissima subiisse, frugalitati & pietati studuisse, Deum hymnis celebravisse, contemptumque rerum fluxarum, voluptatum, aliarumque vitæ commoditatum exercuisse nobis deprædicentur. ⁿ Quod ad alteram philosopho-
rum

^b) HORNIVS l. II. c. 9. p. 107. ex Clearcho apud EVSEBIUM præp. l. IX. c. 3. qui tamen ipse fluctuat.

ⁱ) Megasthenes apud STRABONEM l. c.

^k) ROGERIVS l. c. c. I.

^l) Vid. IONSIUS de Scr. H. P. l. III. c. 10. §. 5.

conf. FRID. STRUNZIVS in *Histor. Bardefanis* §. 3.

^m) PORPHYR. l. c. Hodienum vero inter Brahminas sectas esse, inter quas vetustarum harum vestigia deprehendantur, ex illis disci potest, quæ fuse affert ROGERIVS l. c. c. II.

ⁿ) Hæc fuse PALLADIUS & AMBROSIVS suppo-

rum Indorum classem attinet, quam SAMANAEOS dici supra ex POR-PHYRIO notavimus: & quam cum Germanibus apud STRABONEM, qui & Sarmanes quibusdam dicuntur, eandem philosophorum speciem referre cum viris doctis ^o putamus, illi ex omni Indorum genere collecti fuerunt, & ex quibusvis, qui divinæ sapientiæ se tradere voluerunt, constitere. In quorum collegium cum quispiam erat adsciscendus, ad principes civitatis aut vici, cujuscunque fuerit, accessit, atque ibi bonis suis & facultatibus omnibus repudiatis atque supervacua omni corporis parte detonsa stolam accepit: atque ita nulla neque uxoris neque liberorum, si forte adessent, ratione habita, quasi ad se nihil amplius pertineant, ad Samanæos recessit: Regi liberorum educandorum, cognatis uxoris cura relicta. Refert porro, qui hæc narrat, Bardefanes: eos extra urbem commoratos, totum diem in divinis colloquiis traduxisse, ubi domos & fana a rege extructa habuerint, in quibus œconomi constituti sint, qui certam quandam mercedem ad convenientium alimentum a rege acceperint: ^p victum eorum ex oryza & pane & pomis & oleribus apparatus esse; cum ingressi in domum fuerint, ad tintinnabuli signum preces effundere; quod ubi fecerint, signo iterum dato ministros, singulis lance oblata, (duos enim ex eodem vase non comedere,) oryza ipsos pascere, si quis varietatem aliquam requirat, olus aut pomorum quippiam apponi; quibus pastos celeriter ad eadem loca reverti. Tanta autem & ipsos & Brachmanas in veneratione apud alios esse, ut rex quoque interdum ad eos accedat, rogetque ut pro statu regionis Deum precantur, aut, quid agendum sit, consulant. Mira quoque de horum philosophorum morte refert: Sæpe, ubi bene se habere conspexerint, nullo malo urgente e vita decedere, re tamen aliis prænuntiata, nemineque prohibente; sed mandata a suis accipientes corpus in ignem comburendum conjicere, æquiori animo a suis desideratos. STRABO vero de Germanibus addit: eos honoratissimos esse, qui Hylobii ^q appellantur, ex eo, quod in sylvis degunt, e frondibus & silvestribus fructibus viventes, vestem ex arborum corticibus habentes, vini & veneris expertes. Hos cum regibus de causis rerum interrogantibus per nuncios colloqui, ^r & per illos a regibus coli & placari. Meminit etiam Pramnarum, qui Brachmanibus oppositi, disputando & altercando emineant, Brachmanum studium naturæ atque siderum ridentes. Hos vel montanos, vel gymnetas, vel civiles fuisse; ^s modo in his omnibus unius sectæ homines diversas vitæ consuetudines locaque sectantes inter se non confusi fuerint. Vnde, quicquid de his Indorum philosophorum sectis hætenus adduximus, caute accipiendum

Pramnae.

B b 2

esse

supposititii, qui tamen sophistico colore hæc omnia pingunt, fucumque inducunt simplicitati Indorum veterum adversum.

^o) RHODIGIN. *lect. antiq.* l. XIII. c. 25. p. 712.
VOSSIVS *de Hist. Græc.* l. IV. c. 17. IONSIVS
de Scr. H. Phil. l. III. c. 10. p. 260.

^p) Hæc hodiernum apud Brahminas obtinere te-

stis est ROGERIVS *l. c.* c. VI. p. 63. seq. de veteribus videndus DIOD. SICVLVS l. II.

^q) Tales in India ultra Gangem multi inveniuntur, qui Tallopoïn dicuntur, id est monachi sylvestres.

^r) Hujus exemplum est Dandamis, de quo postea.

^s) Conf. IO. SCHMID. *diff. de Gymnosophistis* §. 8.

esse putamus. Quam facile enim peregrinae disciplinae inter se confundantur, & a diversis diverso intelligentur modo, hodierni temporis in his rebus veteribus multo accuratioris exemplis constat, & vel una Sinensium historia locuples testis est.

Vita & philosophandi ratio apud Indos.

§. IV. Potest ex adductis haecenus facies horum philosophorum facile cognosci, indeque judicari, ad vitam austeram & ad supplantandas pravas animi cupiditates & corporeos affectus supprimendos, ducendamque vitam innocentem eos magis respexisse, quam ad Graecanicarum artium & scientiarum subtilitates. ^r Quod si enim ea, quae laudati supra auctores de iis referunt, summatim comprehendamus, haec de iis potissimum jactata sunt:

I. Eos ad sectandum virtutis exercitium & fugiendas voluptates societatem & consuetudinem hominum vitavisse, & vel in lucis, vel in campis, vel in speluncis habitavisse, Samanæis certo fano addictis, quorum hoc PORPHYRIUS illud STRABO testatur, PALLADIUS vero addit, "*Brachmanum genus non propria voluntate societati civili renuntiare, monachorum more, sed hanc desuper sortem divinitus accepisse. Flumina propter Φυσικὸς ἐν γυμναστικῇ natura nudos vitam agere, nec apud eos quadripes ullum, neque rustici operis instrumentum, ferrumve aut aedificium esse, non ignem, panem aut vinum, neque quidquam ad opus necessarium, aut ad voluptatem conducent.*" Eadem refert PSEUDO-AMBROSIVS, ^x & APVLEIVS quoque, ^z qui eos ait, *nec propagandae vitis, nec inoculandae arboris, nec proscindendi soli peritos esse, non nosse arvum colere, vel aurum colare, vel equum domare, vel taurum subigere, vel ovem capramve tondere vel pascere.* Non omnes tamen ita solitudinem sectatos fuisse, inde patet, quod consiliis regum adhibiti eos interdum secuti sint. Vnde hoc, quod supra diximus, confirmatur, varia horum hominum instituta fuisse, variosque mores, quemadmodum in hac gente hodiernum fit.

II. Nec tamen soli hominum societati & conversationi se subtraxisse dicuntur, sed & voluptatibus bellum indixisse, vixisse victu tenui & valde parabili, agresti & sylvestri, abstinuisse a vino, & ab omnibus animalibus. Ita enim naturae satisfieri putabant; lectum quoque non alium nisi humum pellesve admittebant. ^b Quae tolerantia uti maximum honorem eis, teste, qui ad eos ab Alexandro M. missus erat, Onesicrito apud STRABONEM ^c conciliavit, ita superbia animum eorum ita corripit, ut ad magnum regem vocati ire recusarent, sed juberent *ut ad se veniret, si quid assequi vellet, quod ab eis ageretur & diceretur.* ^d Quae animi elatio satis prodit arrogantiam & ambitionem, magnam continentiae laudem studiose sectantem, seque

^r) Omnium itaque optime cum Cynicis comparantur.

^u) p. 8.

^x) p. 62.

^z) Florid. c. 6. p. m. 348.

^a) Nearchus apud STRAB. l. c.

^b) STRABO l. c.

^c) Ibid.

^d) Haec fusc & more Sophistarum persequitur Palladius.

seque ita super alios, immo super ipsos reges efferentem ad hanc Gymnosophistarum vitam multum contulisse. Qua in re Cynicis similes sunt.

III. Ad hanc ipsam vero animi continentiam referendum est, quod habitum deposuerint, & nudi inceserint; unde toti philosophorum Indorum genti Gymnosophistarum nomen hæsit. Vbi tamen solent disceptare eruditi, utrum nudi toto corpore inceserint, an levi tantum amictu tecti, vel etiam solis genitalibus velatis. ^e Onesicritus enim refert, ^f qui eos convenit, se invenisse quindecim homines viginti stadiis ab urbe, alium in alio gestu, vel stantem, vel jacentem, vel sedentem nudum & usque ad vesperam immotum, postea in urbem discedentem. Paria a Palladio & Ambrosio memorari supra diximus. Megasthenes ^g vero vestem ex arborum corticibus habere, PHILOSTRATVS ^h lineam togam indutos esse testantur, & divus A V G V S T I N V S genitalia velasse asserit. In hoc ergo veterum dissensu vix sententiarum concordia sponderi potest. Quod si tamen dicendum, quod probabilitate sua se maxime commendat, statuendum omnino est, quosdam inter hos philosophos, qui ad maiorem tolerantiae & patientiae philosophicae gradum se pervenisse putabant, nudo corpore aëris injurias tolerasse: etsi fieri potuerit, ut verenda occultarint. Talem enim nuditatem & instituti ratio postulabat, & regio calida permittebat, & semota ab arbitris in lucis & speluncis commoratio admittebat; nec objici potest, honestatis eos meliorem rationem habuisse. Vti enim vita horum hominum austeram magnam illis venerationem & auctoritatem conciliavit, ita contemptui vel decoris læsioni locum non permisit. Id quod sæpius ita evenit, historia Cynicorum Græcorum testante. Veri simillimum tamen videtur, plerosque philosophorum Indorum levi & parabili amictu vestitos fuisse, & imprimis toga pura & candida se ornasse, vel etiam pedibus tantum nudos incesisse. ⁱ Forte & sectæ in hac nuditate servanda inter se diversæ fuerunt. Certe ab isto tempore philosophos nudos hodiernum inter Indos inveniri, recentiores, qui istas regiones inviserunt, referunt. ^k

IV. Maxime tamen, durissimam, quam agebant vitam, probant *ἀσκήσεις* philosophicae a Gymnosophistis susceptæ, quas plerique de iis scriptores testantur. Referunt enim, quosdam nudos per totum diem ad æstum solis tantum, ut nemo alius nudis pedibus in meridie terram calcare sustineret, perdurare; & CICERO: *nudos ætatem agere & Caucasii nives hyemalemque vim perferre sine dolore*, quod tamen in his calidis regionibus non tam facile credendum, quam toleratus solis æstus. Addit idem, *cum ad flammam se applicaverint, sine gemitu aduri*. Id quod sine calculo & fide dici facile quis crederet, nisi paria & vel graviora adhuc hodie quoque Indorum Braminas suscipere testis nos oculatus do-

Bb 3

cuiisset

e) Rationes ex utraque parte congeffit BAYLE Dict. T. II. art. Gymnosophiste not. G. p. m. 653.

f) Apud STRABONEM l. c.

g) Ibid.

h) In vit. Apollonii. l. III. c. 15. p. 106.

i) Ita Brachmanas describit PHILOSTRATVS l. c. qui tamen levis testis est, ut suo loco docebimus.

k) MAFFEIVS de rebus Indie. l. I. p. 24. PET. DE LA VALLÉ Itiner. P. III. p. 218.

cuiſſet ROGERIVS. ^l Et ad has aſceſes duriffimas illud quoque referendum eſt, quod PLINIVS ^m refert, *eos ab exortu ſolis ad occaſum perſtare contuentes ſolem immobilibus oculis; ferventibus arenis toto die alternis pedibus inſiſtere.* Miratur hic infaniam horum hominum & ſtultam opinionem Deo placendi auctor doctiſſimus *hiſtoriæ critica philoſophicæ*; ⁿ nec negamus, incredibile & impoſſibile, certe ab omni ratione alienum videri, intentis oculis ſolem per totum diem intueri; neque tamen ea præter rem atque veritatem dici putamus, cum conſtet, hodiernum inter Siamenſes, Sinenſes, alioſque Indiæ populos, eos, qui ad ſapientiæ gradum ſublimiorem adſpirant hoc exercitio, unum locum, præcipue in aëre intuendi ſe cruciare, teſtibus viris erudiſſimis BERNIERIO ^o & KAEMPFFERO. ^p Nec id adeo excors atque inſanum ex horum hominum ſcopo videri debet. Hi enim philoſophæſtri in ſenſuum ecſtaſi, & annihilatione, & qui inde ſequitur, animæ enthufiaſmo ſummam ſapientiam quærunť. Ea vero per ejusmodi contuitionem unius loci punctive, præfertim ſplendentis quam maxime promoveri, experientia teſtatur, & Heſychiaſtarum quoque exemplo conſtat. ^q Nec dubitamus, Gymnoſophiſtarum quosdam inſano ambitionis cęſtropercitos, ut non ſolum tolerantia inſuperabiles, ſed animi quoque dotibus divini viderentur, ejusmodi exercitia inſtituiſſe. Immo nec improbabile eſt, ita ſe ad divinationes præparaſſe, quibus vacaſſe ARRIANVS ^r tradit.

V. Singulare quoque eſt, quod de matrimonio Gymnoſophiſtarum laudati auctores referunt: Scilicet, *cum mulieribus eos non philoſophari, ne ſi improbæ ſint; aliquid quod efferri nefas ſit, in profanos efferant; ſi probæ viros relinquant.* Nam qui voluptatem ac dolorem, vitam ac mortem æque contemnat, ſubditum eſſe alteri nolle: huiusmodi autem eſſe probum & probam. Ex quo STRABONIS ^s loco ſimul patet, mulieres quoque, niſi prohibitæ fuerint, interdum ſimili inſtituto accedendi cupiditate flagraſſe. Refert ſane CLEMENS ALEXANDRINVS, ^t neque Gymnoſophiſtas, nec qui dicantur Semni mulieribus uti, hoc enim præter naturam & iniquum eſſe exiſtimare, eaque de cauſa ſe ipſos caſtos conſervare: Virgines autem etiam eſſe mulieres, quæ Semnæ dicantur: ſed eum inſtituti ſimilitudine vel deceptum, vel mores quorundam Chriſtianorum jam tum invaleſcentes confundentem audiendum non eſſe, ſupra jam monuimus. Vero magis accedit, etſi non extra omnem dubitationem poſitum, quod PALLADIVS ^u narrat: *Vxores eſſe ex altera parte Gangis verſus Indiam; ad uxores maritos Iulio & Auguſto menſe tranſire: illis enim hos menſes frigidiores, ſole verſus partes boreales elato*

l) l. c. P. II. c. 17. p. 408. ſeqq.

m) Hiſt. nat. l. VII. c. 2.

n) T. I. p. 98. qui tamen inter ſuos habet, quos miretur ſimilis inſtituti corpus cruciantis patronos. Conf. BAYLE l. c. not. A.

o) Voyages T. II. p. 127.

p) Hiſt. Iapan. T. I. p. 30.

q) Conf. MOSHEIM. Hiſt. Chriſt. p. 861. ſq.

r) In Indicis.

s) l. c.

t) l. c.

u) l. c. p. 9. Eadem refert PSEUDO-AM-
BROSIVS p. 62.

elato esse, qui & salubriores habeantur, magis extimulantes. Cum uxoribus quadraginta dies commoratos reverti: Postquam duos ex uxore vir genuerit, consortio ejus non amplius uti, sed æqualem semet ipsis numerum substituentes, in posterum abstinere. Si vero contigerit mulierem ex istis aliquam, sterilem evadere, ad ipsam quinque continuos annos virum transire, cum ea rem habentem: si vero non pepererit, ad eam commeare desinere: Idcirco nec numerosam eorum gentem esse, propter durum loci vivendi morem insitamque continentiam.

VI. Tandem ad masculam illam philosophandi rationem referri quoque potest contemptus mortis. Cum enim & vitam & mortem indifferenter habendam pronuntiarent, in id enifos fuisse, ajunt, ut & ipsam mortem, & mortis genus contemnerent. Qua de re Megasthenes dicto loco: *“ nullum decretum philosophis istis esse, de morte sibi consciscenda, sed temerarios haberi, qui hoc in se admittant; ac natura quidem duos in vulnus vel præcipitium ferri, doloris impatientes, in profundum maris, doloris patientissimos strangulari, igneos in ignem detrudi. Qui liberi ex corpore exitus ideo ab iis quæsi sunt, quod stabilem ac veram animabus inter se post obitum vitam esse crediderunt. Vnde & testante Bardesane apud PORPHYRIUM, amici quoque ac propinqui æquiori animo illos ad mortem dimiserunt, quam alii homines suos quisque cives in admodum longinquas peregrinationes: ac seipsos qui in vita superstites remanserint deplorarunt, illos beatos prædicarunt, quippe qui immortalem sortem jam receperint. Quæ incredibilia quidem videri queant, humanæ vanitatis & ambitionis vires non satis expendenti: exemplis tamen, inter quæ Calanus est, probantibus negari debent eo minus, quo magis constat, hodieque inter has gentes mulieres, marito orbatos spontaneo incendio obire, unde talem insaniam inter Indos non esse infrequentem patet.*

VII. Tantam cum animi fortitudinem virtutisque robur Indorum philosophi præ se tulerint, mirum non est, magna eos floruisse auctoritate non apud plebem tantum, sed & apud ipsos imperantes, a quibus in consilium admissos, de regionis regnique felicitate ex vaticinandi arte consultos, &, ut precibus pro salute patriæ apud Deos intercedant, rogatos esse, supra docuimus. Hanc auctoritatem ut tueri possent, duplex illis præter affectatam continentiam duramque vitæ patientiam præsidium fuit. Vaticinandi enim facultas iis solis concessa fuit, refertque ARRIANVS, *“ eos solos esse inter Indos divinandi peritos, neque cuiquam divinationem permitteri, nisi sapienti viro. Vaticinari autem de temporibus anni, aut si qua publica calamitas immineat; de rebus privatis vero non vaticinari: sive quod divinationem ad res minores pertinere non putent, sive quod indignum credant circa minutiora hæc laborare. Nobis verisimile videtur, hoc ideo factum esse, ut eo majori auctoritate imperantium consiliis ita adeste, suisque vaticiniis superstitionem populorum ad nutus imperantium*

tium regere possent, quæ sine dubio ratio fuit, cur regibus tam chari fuerint, tantisque sumtibus nutriti. Alterum, quod auctoritatem illis conciliavit, fuit, quod cultus divinus omnis iis relictus erat: quem religiose, ac pie exhibuisse, maioremque diei ac noctis partem hymnis ac precibus Diis dicasse PORPHYRIUS narrat. Quem cultum soli potissimum oblatum esse PHILOSTRATUS, ^b ait, *quem interdum precentur, ut anni tempestates, quas circumvolutione sua metitur, opportunas & propitias Indorum terræ mittat, vesperi autem radium orare, ne noctem moleste ferat, eodem vero modo maneat, quo deductus est*: Id quod tamen non ad solem sed ad numen in eo habitans pertinuisse, ratio theologiæ Gymnosophistarum in sequentibus explicanda suadet. Et huc etiam sacrificia, quorum cura ipsis relicta erat, tendebant. His vero præfidiis & imperantibus charos se fecerunt, & populo venerabiles, adeo, ut quicquid ex rebus venalibus vellet, id gratis auferre liceret, & ad quoscunque accesserint, sesamino oleo eos perfuderint, gratisque enutriverint; omnisque domus divitum iis patuerit, usque in mulierum conclavia, ingressi autem in cœnæ & sermonum communicationem adhibiti fuerint. ^c Forte & hoc auctoritatem auxit, quod vitæ continentia, laborisque patientia, cæli quoque, sub quo versabantur, clementia, ad ætatem multorum annorum pervenerint, nisi spontanea morte morbum præverterint. Magna enim canitie semper veneratio adfuit.

VIII. Non tacendum quoque est, quod APVLEIUS ^d de his Indorum philosophis memorat: *sapientiam percolere tam magistros senes, quam discipulos minores: torporem quoque animi & otium odisse: igitur ubi mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diversis locis & officiis ad dapem convenire: magistros perrogare, quod factum a lucis ortu ad illud diei bonum fecerint. Hic alium se, commemorare inter duos arbitrum delectum, sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione amicos ex infensis reddidisse; inde alium, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse; denique cæteros commemorare: qui nihil habet adferre, cur prandeat, impransum ad opus foras extrudi*. Hanc consuetudinem cum & Pythagorei tenuerint, causam sibi in ea invenisse visus est G. HORNIVS, ^e ut ab his ad Indos delatam esse crederet. Nobis vero id vel eo nomine falsum esse videtur, quoniam horum philosophorum instituta, si relationes veterum sequimur, Pythagoreorum ætatem superent. Majori verisimilitudine diceretur, Pythagoram ab Indis didicisse, modo verum esset, quod biographiæ Pythagoreæ architecti jactant, iter Pythagoræ ad Brachmanas. Illud vero inter figmenta Platoniorum recentiorum referendum esse, suo loco

^b) l. c.

^c) STRABO l. c. non negamus tamen, suspensionem hic enasci, ne quid morum Cynicorum e Græcia in hanc historiam irreperit.

^d) l. c. Conf. ALEX. AB ALEXANDRO gen. dier. l. V. c. 21. p. m. 297.

^e) Hist. philos. l. VII. c. 12. p. 375.

loco demonstrabimus: nec negamus, ex eadem causa nobis totum hoc examen actionum juventutis, Indis a Platoniceis, in quorum castris Apulejus militabat, suppositum videri, ut auctoritate & fama Gymnosophistarum, quæ inter Græcos maxima fuit, suis institutis nomen & venerationem conciliarent: quem in finem PHILOSTRATUS ^f magnas fabulas de Indorum philosophis contexuit.

IX. Et has quidem Philostratas fabulas, quibus historiam philosophiæ Indorum mira fingendi & mentiendi audacia contaminavit, tuto præterire nobis liceret, nisi ridendus nugator lectori, integram Gymnosophistarum historiam cupienti, exponendus esset. Refert enim: pervenisse Apollonium suum ad Castellum sapientium, amplissimis saxis communitum, in eo in nube eos habitavisse, visibiles simul & invisibiles prout voluerint, hancque nubem pro porta esse. Vidisse se ibi puteum, ex quo vapor cœruleus ad os putei fuerit sublatus, sole vero meridiano imminente, vaporem illum a radiis solaribus sursum attolli, iridis speciem præbentem: puteum vero hunc sacrum esse, juxta hunc puteum craterem igneum esse, esseque hunc puteum atque craterem Indis ad lustranda peccata ab invitis commissa; hincque sapientes puteum indicii, craterem veniæ vocare. Vidisse se quoque gemina dolia ex lapide nigro, quæ sint imbrium atque ventorum. Atque id quidem, quod esse imbrium dicitur, ubi nimia siccitate India pressa fuerit, apertum nubem emitte, atque terram universam humectare; sin pluvie fuerint nimie, occlusum cohibere easdem. Incidisse ibi in Græcorum numina, quibus Indi sacrificant, ignemque ibi sacris prosequi ritibus. Humi hos sapientes dormire, herbis tamen humum sternere, eos item in aëre sublimes, duobus e terra sublatis cubitis ambulare: ignem porro, quem a solis radiis petant, quanquam corporeus sit, nec in ara tamen accensum eos habere, nec focus asservare, sed perinde ac radios qui a sole & aqua refranguntur, sublimem conspici & in æthere fluctuantem. Umbram quoque sub dio viventes sibi obducere, ne pluvia madescant. Comas nutrire, mitra alba caput redimitos, & nudos incedere: vestibisque ornari, exomidum formam habentibus. ^g Linea vero veste ad sacra uti, quod linum ita terra ferat, ut si quis alius evellat, terra linum istud non dimittat. Postea lavatos & unctos, ut sudore perfluerent ad templum accessisse coronatos, & in hymnos totos intentos; chori autem figura undique consistentes, & coryphæum Farcham habentes, erectis baculis terram percussisse: illamque non alio modo quam maris fluctus sese attollentem, duos ferme passus in aërem extulisse, ipsos interim cantilenam cecinisse: juvenemque advocatum qui Apollonii comites curaret, citius quam volucres celerri-

f) In vita Apollonii l. III. c. 13. p. 104. seqq.

g) Inde patet, vel non totum corpus veste texisse, vel interdum tantum, præcipue in sacris obeundis. γυμνὸν βάδιμα enim, non nudis pedibus tantum,

Hist. phil. Tom. I.

sed corpore nudum incedere significat, probante doctissimo OLEARIO ad b. l. conf. WOLF. ad Orig. philos. p. 158.

lerrimæ, profectum reuersumque fuisse. Scivisse hos sapientes omnia, censuisse se Deos. Plura hujus generis affert, apud ipsum nugatorem legenda. Hæc vero curatius examinare & stupendæ audaciæ mendacia ostendere, esset lectoris judicio non satis confidere: tam strenue enim mentitur, fingit, refingit, mutat quadrata rotundis impostor, ut nec puerorum & anuum fidem mereatur, adeo omnia puerilibus ineptiis plena sunt, quibus vel insanus & ineptus Damis, vel, quod nobis videtur, exiguo judicio instructus Philostratus causam herois sui, in cujus honorem fabulam totam instruxit, & Platoniorum quoque rem tueri, labantemque superstitionem, contra Christianorum miracula confirmare, stultissimo ausu connifus est. Qua de re tamen, cum suo loco ex instituto dicendum sit, nihil amplius addimus. Nam ineptam mentiendi licentiam quæsito colore & excusatione lenire, frustraneum & invita Minerva factum putamus. ^b

Buddas.

§. V. Inter hos vero Indorum philosophos viri quidem magnæ famæ & existimationis enituerunt. Ex quibus *B V D D A S* est, quem apud Indiæ Gymnosophistas dogmatis eorum principem tradi, & jactari, e latere suo virginem genuisse, testatur *HIERONYMVS*. ⁱ Hunc cum Budda, Manetis præceptore, cui Græcum nomen, Terebinthus, fuit, multi confuderunt, inter quos est *TOLLIVS* ^k notatus ideo doctissimo *BEAVSOBRIO*, ^l qui de hujus Terebinthi actis accurate agit, & fabulas ex personarum confusione ortas detegit. Eandem confusionem admisit *IACOBVS THOMASIVS*. ^m Sunt vero de hoc antiquissimo Indorum philosopho incerta omnia eaque longe paucissima, nec, quis fuerit, satis constat. Extitisse tamen aliquem inter Indos philosophum, maximæ auctoritatis, qui peculiari religione populos instituerit, & ad faciendam sibi fidem & auctoritatem conciliandam divinam originem & miraculosam nativitatem jactaverit, probabile nobis facit conjectura viri summi & in detegendis antiquitatis mysteriis felicissimi *MATVRINI VEISS. LA CROZE*. Is observat, ⁿ celebratissimum apud Siamenses idolum Sommonacodom, vocari etiam, Poutifat, id est dominum Pouti: Pouti vero nomen cum Buddæ convenire, & apud Indos fere omnes diem indicare Mercurii, eum enim vocant Budda-varam, diem Buddæ, lingua Braminis sacra. Cum vero iste Sommonacodom cum celeberrimo Indiæ totius impostore Xaca idem sit, probabile admodum esse, Buddam non alium esse, quam Sommonacodomum vel Xacam, quorum ille inter Siamenses, hic apud Sinas & Iaponenses divino cul-

tu

^b) Miramur itaque merito, eruditissimum *PHILOSTRATORVM* editorem, cujus doctrina & judicium post præmatura ejus funera orbi erudito laudantur, eo se adduci passum esse, ut auctoris sui fidem salvam præstiturus, insanis mendaciis colorem quæreretur. E. g. dolia illa duo, manifesto furto ex *HOMERI Il. 6.* vel quæ in *Odyss.* habet de *Æoli æonæ* transumpta, qualia etiam de Lappibus relata sunt, fuisse vasa, quæ temporum & tempestatum vices ostenderent, qualia thermometra & barometra sunt. Quasi vel ea tum nota fuissent, & id diceret textus Philostrati. Igneum

ex solis radiis etiam noctu in aëra suspensum (quo vix crassius mendacium est sibi ipsi contradicens) fuisse phosphori genus, globo vitreo in aëre suspenso asservati. Quis enim talia cognovisse Brachmanas somniaverit?

ⁱ) *Contra Iovinian. f. 22. b.*

^k) *Insign. itin. Ital. p. 137.*

^l) *Hist. de Manichæens T. I. p. 57. not. 4.*

^m) *De Manetis dogmate, Hist. Sap. & Stult. T. I. art. I. c. 5. p. 57 seqq.* ubi confusa quædam de Budda congeries invenitur.

ⁿ) *Hist. Christianismi Indor. p. 645. seqq.*

tu honoratur: Quoniam vero ad recentiore philosophiam Indorum & Sinarum delapsis, de celeberrimo hoc inter eos impostore, cujus dogmata hodiernum in his gentibus maxime celebrantur & foventur, sermo erit instituendus, interim nobis lectoris patientia exoranda est, qui interea desiderium apud laudatissimum virum explebit felicissime: id unum notamus, a CLEMENTE ALEXANDRINO ^o hunc Buddam peculiaris sectæ inter Indos conditorem fieri, divinis honoribus affectum, id quod egregie cum ea sententia conspirat, quæ eum cum Sommonacodomo & Xaca eundem esse putat. Sommonacodomi nomen enim monachum sylvestrem notare, Codom cognominatum, quales Hylobii Gymnosophistæ fuerunt, viris doctis harum regionum traditiones perquirentibus observatum est. Vnde hunc Buddam sectæ inter Hylobios celeberrimæ conditorem fuisse recte conjicitur. Post hunc illi potissimum Gymnosophistæ Græcorum laudibus celebrati sunt, qui Alexandro M. ad Indos penetranti innotuerunt. Inter hos princeps fuisse dicitur DANDAMIS, quem Mandanin STRABO ^p nominat, quem- Dandamis. que Gymnosophistarum fortissimum & moderatissimum fuisse, magno animo & validissima eloquentia Alexandrum, cupiditatibus frena laxantem, corripuisse referunt PALLADIVS, AMBROSIVS & Anonymus de *Brachmanibus* scriptores. Etsi vero rerum gnaris evidentissimum esse putamus, totam illam Dandamidis dissertationem cum Onesicrito & reliquis regis legatis ipsoque rege confictam esse, & ad leges eloquentiæ sophisticæ compositam, id quod quæsitus in descriptionibus color, membrorum orationis sibi oppositorum artificium, rationes philosophicæ ex media Stoa & Cynofarge desumptæ, immo ex Christianorum quoque doctrina mutuæ acceptæ, sectæ Græcorum, & imprimis Epicurea refutata, ^q aliaque ab Indorum circumstantiis mire abhorrentia probant; fides tamen Onesicrito, a rege ad hos sapientes Indiæ misso, temere deneganda non est, scribenti, ^r *Mandanum sibi ad eum vocato dixisse: summopere se Alexandrum laudare, quod in tanta administrandi imperii mole sapientiam expetat, quem solum in armis philosophantem viderit: sibi veniam deberi, si per tres interpretes colloquens sapientiæ suæ vim demonstrare nequeat. Omnia itaque ejus dicta eo pertinuisse; eam esse optimam doctrinam, quæ voluptatem molestiamque animo eximeret; molestiam a labore differre, quod illa ei esset inimica, alter vero amicissimus. Ipsos corpora ad laborem exercere, ut mentes confirmentur, quibus motus sedentur, & bona omnibus consulendi publice privatimque facultas adesset; quomodo etiam nunc Alexandrum instituturi essent, ut & meliori recte obtemperare, & deteriore reddere meliorem possit. Post hæc interrogasse, num talia etiam apud Græcos dicerentur? cumque respondisset ipse (Onesicritus) eadem Pythagoram docere ac jubere ab animalibus abstinere, tum Socratem & Diogenem,*

Cc 2

genem,

o) Stromat. l. l. p. 305.

p) l. c.

q) Eadem jam observavit CASAVBONVS vid. Casauboniana p. 13.

r) l. c. STRABONIS.

Calanus.

genem, quem ipse audisset: intulisse Mandanim: existimare se, prudenter eos de cæteris rebus sentire, in uno autem errare, quod legem antepont naturæ; alias non puduisse, suo more nudos degere, & tenui victu esse contentos; cum ea optima domus quæ minimo apparatu indigeat. Et hæc quidem ansam dedisse dissertationibus a Palladio vel quisquis illam fabulam incrustavit, Dandami affectis, ipsum argumentum satis prodit, ex quo tamen discere licet, animi continentiam & fortitudinem hunc philosophum quam maxime sectatum fuisse. Eodem in grege fuit CALANVS, ex eadem gente philosophus, vero nomine Sphines vocatus, sed quod sermone Indico Cale, pro, salve, salutans obvios compellaret, Calanus a Græcis dictus. Is cum Alexander M. ad Indos penetraffet, & ad Gymnosophistas legatum misisset, quod chlamydem & caufiam & crepidas indutum conspexisset, risu sublato contumeliose objurgatum iussisse, si quid vellet audire, ut eo habitu deposito, super iisdem lapidibus nudus jaceret, STRABONI dicitur, qui addit, *Mandanim Calanum objurgasse, qui contumeliam culpans ipse contumeliose ageret.* Hunc Græci vehementer laudarunt, PHILO enim omnium ejus seculi patientissimum nominat, ^s & eruditionem ei tribuit: quam quidem ei negat CICERO, ^r eo tamen sensu, quo Græcorum sapientiam eloquentia ornatam notat, quæ homini barbaro defuit. Ex quo loco recte conficitur, barbarorum horum sapientiam Græcanicæ fuisse valde dissimilem. Indis vero invisus factus est, & vehementer ab eis vituperatus, quod ab Alexandro per Taxilum sibi persuaderi passus sit, ut Alexandrum sequeretur. " Hunc enim incontinentem & patriæ disciplinæ desertorem, mensæ Alexandri mancipium factum esse conquerebantur, & dolebant, quod relicta felicitate, quam se consecutos esse censebant, alium dominum, quam Deum coleret. Vivicomburio tamen, cum morbum ex more sectæ ferre turpe putaret, se ipsum extinxit, & cum in rogam ardentem ascenderet, *o præclarum, inquit, ^x discessum e vita, cum, ut Herculi contigit, mortali corpore cremato, in lucem animus excesserit.* In cujus honorem Alexander M. postea certamina equestria, musica & pugilatus instituit. ^z Tandem & IARCHAM Gymnosophistarum principem nobis narrat Damis apud PHILOSTRATVM, ^a quem in aereo throno, aureis simulachris ornato vidit & cum eo collocutus est Apollonius. Quem ita fabulator depingit, ut alter Pythagoras fuisse videatur. Vnde quo loco habenda sit ejus narratio, iis, qui nasum habent, facile liquet, nec lectorem nugis moramur, migrationem animæ Gangis in Iarcham, quam crepat PHILOSTRATVS, indicaturi: adeo insulse hypothesei inservit, Pythagorica instituta commendaturus. ^b

Iarcha.

§. VI.

^s) Quod omnis probus liber Opp. p. 879. ubi tamen epistolam Calani ad Alexandrum fictam esse, Græca eruditio, qua destituebatur Calanus, prodit.

^t) Tusc. Qq. l. II. c. 22.

^u) STRABO & ARRIANVS II. sc.

^x) CICERO de divin. c. 23.

^z) AELIANVS Var. Hist. l. II. c. 41.

^a) l. c.

^b) Nec ad excusandas nugæ Philostrati valet, quod B. OLEARIVS ad h. l. affert, symbolicam, ut ipse Iarchas ait, statuisse transmigrationem,

§. VI. Sed ad ipsa quoque Indorum dogmata transeundum est, quæ potissimum sententiis de divinis, naturalibus & moralibus rebus absolvuntur. Et quod ad sacra quidem dogmata, ac de Deo divinisque doctrinam attinet, si ea consulimus, quæ nobis veteres de Indorum philosophia & theologia tradiderunt, hæc potissimum statuerunt:

Doctrina
philosophorum
Indorum.

I. Deum esse lumen, non quale quis aspicit, aut qualis sol vel ignis, sed esse Deum λόγον, non articulatum sermonem, sed illum cognitionis, cuius ope occulta notitiæ mysteria cernantur a sapientibus. Hoc lumen solos videre Brachmanas, quippe qui soli opinionum vanitatem, quæ est tunica postrema animæ, abjecerint. Hæc PSEUDO-ORIGENES, ^c quo & ea collineant, quæ Dandamis apud PALLADIUM ^d habet, Deum nunquam injuriam genuisse, sed lucem, pacem, vitam, aquam, corpus humanum & animas, hunc dominum esse, & Deum solum. Ex quibus locis apparet, Deum lucem intellectualem sapientibus his visum esse, adeoque ad ea prope accedunt, quæ Zoroastream sententiam exprimere capite antecedente diximus. Id quod mire eam conjecturam confirmat, transiisse doctrinam Zoroastream ad Indos, & apud eos quoque, si non totam, certe ex parte radices egisse. Hanc vero sententiam non leviter roborat, quod porro de Indorum theologia refertur, statuisse:

De Deo.

II. Deum conditorem, & administratorem universi, illud pervadere: ^e esse λόγον, ^f Deum corporeum & vestitum extrinsecus corpore suo eodem modo, quo quis gestat indumentum ex pellibus ovinis, sed exuto, quo indutus est corpore, oculis fieri corporeum. ^g Licet enim hæc a quibusdam ita accipiantur, ut putent, Indis videri Deum habere duplex corpus alterum, quod ad essentiam ejus pertineret, alterum quod extrinsecus ab eo assumeretur; ^h nihil tamen horum dicit PSEUDO-ORIGENES, sed id tantum vult, Deum illos censere corporeum, corpore externo amictum. Id quod principium supra positum ita explicat, ut absurditas doctrinæ, quæ se prima fronte offert, evanescat. Deum enim λόγον, id est ignem rationalem & intellectualem esse, cum dicerent, eumque per totum mundum tanquam animam permeare, & animare omnia statuerent, necessario, Deum extra mundi sphaeram non esse, mundumque ejus corpus, non quoad essentiam, sed quoad externum ambitum & vestitum esse, inde sequitur. Vnde ab illa quidem absurditate absolvendi sunt Indi, Deum essen-

Cc 3

nem, symbola hæc enim non ad figuratam orationem, sed ad formam humanam variam, quam migrantes animæ induunt, quamque se explorasse sapius Iarchas jactat, pertinere, ex verbis PHILOSTRATI eorumque serie manifeste cognoscitur.

c) Philosophum. c. XXIV. p. 164.

d) l. c. p. 22.

e) STRABO l. c.

f) Hunc λόγον cum Platonico λόγῳ, vel substantiali verbo Christianorum non confundendum esse, vel inde patet, quod eum a Deo Indi non di-

stinxerint, sed Deum esse λόγον dixerint, ut & a corporeis conceptibus eum separarent, & rationem darent, quo modo ab anima mundi rationali cuncta generentur & administrantur. Vnde erravit ANONYMVS de Brachmanibus, qui p. 94. ita: Verbum Deus est, hoc mundum creavit, hoc regit & alit omnia, hoc nos veneramur, hoc diligimus. Nam ita peculiarem ὑπόστασιν statuit, a qua sententia Indi procul sunt. Hincque dijudicanda quæ erudite ad l. c. affert eruditissimus WOLFIVS.

g) ORIGENES l. c.

h) WOLFIVS ad h. l.

essentia esse corporeum; recte tamen iis tribuitur: Deum esse animam mundi, id est, lucem intellectualem & rationalem, cujus agitatione, dispensatione motuque omnis lux, bonumque atque pax in mundo producantur. Quam sententiam iis quoque tribuit AVCTOR *recognitionum Clementis*,ⁱ quæque, si cum Zoroastrea comparatur, valde illis affinis est. Sequitur inde,

De creatione
& providen-
tia.

III. Deum, qui omnia creavit, & immortalem & munificum esse, qui omnibus de victu prospicit, illum cernere omnia, nec latere eum quicquam. Nam & hæc Dandamis Alexandro respondisse dicitur PALLADIO.^k Vbi quidem non negamus, accommodavisse sententias Christianas auctorem Indis, ut ex ipsis phrasibus adhibitis satis patet: nihil tamen, quoad rem ipsam, dicitur, quod non ex principio: lucem intellectualem & rationalem mundi animam esse, eum totum pervadentem, sequatur. Nam & ita omnis mundi ambitus, ab ista anima vivificatur, ut victum producat, & quia rationalis est, omnibus prospicit, & quia in omnibus ejus partibus præsens est, nihil eam latere potest. Id quod ipse PALLADIUS prodit,^m Dandamin ita loquentem exhibens: *Ille Deus causam meam novit, & illum nihil latet; nam oculi ipsius sunt omnes stellæ & sol & luna; ubi manifeste sedes divinitatis in his præcipue mundi partibus, quæ fidera dicuntur, indicatur atque ponitur.*

IV. Recte quoque inde infertur, Deum hunc mundum creatum conservare, regere, & alere omnia.ⁿ Nam hæc quoque ex anima mundi necessario consequuntur. Vbi tamen libera providentia a necessaria agitatione, vivificatione & commotione mundi, quæ ab anima mundi, secundum λόγον, id est, rationes sibi infitas & seminales producit, probe distinguenda est: quam quia non intellexere scriptores laudati, misere cum providentia Christianorum confuderunt.

De anima.

V. Porro & hoc ex admissio semel animæ mundanæ principio fluit, quod Brachmanes statuisse dicuntur: *Originem humanæ mentis esse cælestem, magnamque cum Deo habere cognationem; eam Deo esse genitam, ad eum, e corpore discedentem, iterum abire, tanquam ad Deum & creatorem suum, qui expectet animos, quos in mundum miserit.*^o Anima enim cum rationalis Indis visa fuerit, non potuit non esse particula ignis illius rationalis, sive animæ mundanæ, quæ omnes mundi partes animat. Quæ sententia ita non inter Græcos tantum, sed per universum fere orientem invaluit, ut mirum non sit, ad Indos penetrasse.

De judicio
post mortem.

VI. Addunt vero auctores laudati,^p Indis porro placuisse: *Expectare redeuntis animas Deum, ut, quæ vitam pie instituerunt, honoret ut Deus, illas vero, quæ non obediverunt, ejus legibus condemnet: omne enim justum judicium apud eum esse, & vitam æternam apud eum paratam esse, bonitate enim æterna omnium misereri.* Quæ aperte Christiano-

i) Conf. Hist. critique de la philosophie T. I. p. 100.

k) P. 31.

l) Vid. imprimis p. 39.

m) p. 31.

n) Citati; qui ea sæpius repetunt. STRABO l. c.

o) PALLADIUS l. c. p. 31. seqq.

p) H. cc.

stianorum scholam redolent, & ab iis transsumta sunt. Quoniam tamen non recentiorum tantum Indorum hæc opinio est, sed & Zoroastreae doctrinae sectatoribus apud Indos placuisse dicitur, non omnem hanc thesin Indis affictam credimus, admittit enim eam quoque systema emanativum, ab his theologis receptum. Cum enim redeunt ad animarum oceanum, mundanam animam, animæ a corpore solutæ impiæ scelerumque sordibus gravatæ, qualitatem amiserint ignis purissimi, non ita arcte cum illa conjungi eas posse sequitur, ut non in tenebris miseriam tamdiu patiantur, donec multis periodis exagitatae & purgatae ad canalem, ex quo descendunt, redierint. In quo iterum Zoroastrea placita satis exprimuntur. Forte & antiquissima de judicio divino universali traditio cum hominum primorum in omnes terras dispersione, doctrinam rationis judicio in se satis probabilem gentibus his commendavit, & conscientia facinorum conservavit. Et ex hac ipsa quoque ratione animarum transitum in alia corpora Indis placuisse, facile credi potest, etsi ea, quæ VOSSIVS⁹ affert, recentiores tantum tangat Indos.

VII. Patet hinc, cur *animam corpori superstitem, corpusque animæ indumentum* statuerint, sicque nuditatem excusaverint, quod iis tribuit PSEVDO-ORIGENES.⁷ Nam ut mundus Deo corpus & vestimentum est⁸ ita animæ corpus, sententia apud multos inter Græcos quoque pervulgata. Vnde qua ratione exuenda sit mortalitas, ut Dii homines fiant, quod de Dandamide dixere, facile intelligi potest.

VIII. Addendum & hoc est, quod CLEMENS ALEXANDRINVS⁹ *De reditu ad vitam.* tradit: *contemnere eos mortem, & sperare παλιγγενεσίαν.* Quibus verbis vitæ restitutionem promitti, quilibet videt; num resurrectionem,¹⁰ valde hæremus, quam temporibus recentioribus demum post latissime propagatam Christianam fidem inter hos populos percrebuisse putamus. Regeneratio vero illa nihil aliud esse videtur, quam periodica restitutio omnium rerum; quæ in systemate emanativo, ultima rerum & prima simul facies est, & ex eo necessaria consequentia fluit. Quamque Indos olim credidisse vel inde probabile fit, quod ejusmodi periodica restitutio omnium rerum hodiernis quoque Indis placet, antiquissimo dogmate, quod per omnem fere orientem invaluit, ad hæc tempora conservato. Qua de re dicemus suo loco.

IX. *Præter Deum hunc summum inferiora quoque Numina coluisse,* veteres testantur.¹¹ Et honore quidem divino Buddam cultum fuisse, supra notavimus. Inter reliquos vero Indiæ Deos a Græcis Bacchum potissimum Indiæ numen habitum fuisse constat,¹² quem a Nyfa Indiæ urbe, Nyfium

9) De Philos. Sectis, l. I. c. 1. §. 6. p. 8.

7) l. c. p. 158.

8) Videnda quæ eleganter & erudite disserit venerabilis WOLFIVS ad h. l.

1) Strom. l. III. p. 451.

10) Ita quidem Dandamis apud PALLADIUM l. c. p. 31.

11) PHILOSTRATUS vit. Apoll. l. III. c. 35. p. 127.

12) CURTIUS l. VIII. c. 10. ARRIANVS l. V. p. 314. alii, citati FREINSHEMIO ad l. c. Curtii.

De cultu Dei.

Nysium vocatum Græci tradunt, ^z & nescio quas expeditiones ejus in Indiam commemorant. Quæ tamen levi omnia fundamento nituntur, ^a cum Græcis solenne fuerit, sua numina cum peregrinis, malo consilio, pejori eventu, confundere. Quod si emanativi systematis rationes perpendimus, facile admitti potest, Indis subalternantia quasi numina culta esse; quæ emanationes ex Deo habitæ fuerint. Certe hodie apud Indos πολυθεότητα non alio fundamento niti, suo loco probabitur. His numinibus *non pecudes innocuas mactatas, nec delubra metallis argenteis incrustata fundata, nec altaria auro & gemmis splendentia dedicata* ANONYMVS, ^b qui de Brachmanibus scripsit, retulit: tota enim divini cultus ratio ad animum traducta est, cum nemini ad Deum accessum concedi statuerint, nisi illis solis, qui cupiditatum vinculis soluti fuerint. ^c Hinc commendata imitatio & amor Dei sibi cognati; ^d hinc injuncta cura animæ, & corporis debellatio: ^e hinc celebratio Dei hymnis & cantilenis præscripta, quæque alia sunt in Dandamidis colloquio occurrentia: modo ea non ex Christianorum scholis transfumta mutuo, Indis philosophis supposita sint. Quibus tamen paria, cum hodie quoque inter sapientes Indiæ præcipi testes fide digni referant, ^f verisimilitudine non prorsus caret, vetustioribus quoque temporibus ea Indis sapientioribus placuisse. Nihil enim horum est, quod non ex admissio emanationis systemate sequitur, & ex hoc ipso fonte plurimis nationibus sacrosanctum visum fuit. Ceterum precantes lumina versus cælum loco orientis convertisse PALLADIVS ^g testatur. Sedem enim ignis intellectualis cælum esse, sive, Iovem totum cæli ambitum occupare, totius Indiæ orientalis doctrina fuit.

Naturalis
philosophia
Indorum.

§. VII. Naturalis philosophiæ cognitio apud Indos exigua fuit, nec negat Megasthenes, quædam ex iis quæ de natura differunt, stultitiam eorum arguere, potentiores enim esse operibus, quam sermone, fabulis pleraque confirmantes. ^h Ex quibus verbis suspicio nascitur, Græcos, qui Indos accesserunt, cum mythologicam mundi originem apud Indos narrari audivissent, sensum arcanum non esse assecutos. Hodienum quoque tota cosmogonia, more quidem barbaris receptissimo, & ad Græcos ipsos delato, apud Indos est allegorica. Cum itaque sensum fabularum sacrarum non assequerentur, Græcanicas hypotheses ad earum interpretationem adhibentes Græca dogmata physica sibi in iis invenisse visi sunt. Inde non mirandum, quod addit Megasthenes: *de multis in naturalibus cum Græcis sentire, ut, quod mundus sit ortus & interiturus, & sphericus; quod universarum rerum primordia diversa sint, mundi autem aqua; & præter quatuor elementa quinta quædam natura sit, ex qua cælum atque astra constent: terram in medio sitam universi; de semine, de anima aliis-*

c) PHILOSTRAT. vit. Apoll. l. II. c. 2. p. 51.
c. 7. 9. & OLEARIVS h. l.

a) Vnde contrariatur STRABO l. XV. p. 687.

b) ANONYMVS p. 94. PALLADIVS p. 45.

c) ORIGENES l. c. p. 161.

d) ANONYMVS l. c.

e) PALLADIVS l. c. p. 17. ORIG. p. 165. f.

f) Vid. Proverbia & sententiæ BARTHROV-
HERRI apud ROGERIVM l. c. p. 458. seq.

g) l. c. p. 8.

h) STRABO l. c.

aliisque compluribus similia eos dicere, texere etiam fabulas quasdam, quemadmodum Plato, de immortalitate animæ, & de judiciis, quæ apud inferos fiunt, & alia hujusmodi non pauca. Prodit enim ipse Megasthenes, Græcis hæc arridere, quos hujus interpretationis fabularum Indicarum auctores esse, adhibitæ doctrinæ, Græcum ingenium prodentes, qualis imprimis illa de quinto elemento est, satis loquuntur. Non majoris itaque momenti habenda sunt, quæ de placitis Indorum sapientum naturalibus Damis apud PHILOSTRATVM refert, quæ aperte Græcam philosophiam redolent, & ad faciendam ei auctoritatem excogitata sunt. Narrat enim^k ad interrogationes Apollonii Iarcham respondisse: mundum compositum ex elementis quinque: aëre, terra, aqua, igne & æthere, ex quo Deos gigni fas sit: quæ enim aërem trabunt mortalia esse omnia, quæ vero ætherem, immortalia atque divina. Omnia elementa simul extitisse; animal mundum esse, quod omnia animantia progignat; esse masculæ simul & feminæ naturæ, ipsum enim sibi mistum patris matrisque vicem in producendis animantibus supplere, amoreque ferri sui ipsius ardentiore, quam quo diversa se mutuo complectuntur: mundi partes mentis, qua reguntur, ope, sese ipsa accommodare rebus gignendis & nascituris omnibus; ipsaque etiam mala, quæ ex nimis solis sunt ardoribus, anima mundi dirigente evenire. Gubernari vero mundi partes a Diis, qui in elementis sint. Quæ omnia aliquam quidem doctrinæ Indicæ speciem habent, cum animam mundi fundamentum ponant, ad Pythagorea tamen placita tam evidenter composita & efformata sunt, ut, quid sibi ista dissertatione Iarchæ physica voluerit Philostratus, fabulæ hujus architectus, manibus palpari queat, scilicet, Pythagorea dogmata esse antiquissima, & a sapientissimis Indorum recepta, Apollonium perfectissimum philosophum. Ceterum Pythagoreum systema Indico quoad principia non admodum dissimile esse, facile nobis persuaderi patimur, tota tamen artificialis ejus ratio & conclusionum consecutio scholam Græcam sapit, & ab indole philosophiæ barbaricæ est alienissima. Id quod etiam de dialectica peritia, quam Philostratus Indis tribuit, tenendum, adeo ubique ineptit. Siderum quoque observatorum studium Indis philosophis tribuit SOLINVS,^l & sanctiori inter eos sectæ, CLEMENS ALEXANDRINVS.^m Vnde & Damis jactat, arcana studia,ⁿ quibus astrologicis rebus & divinandi peritiæ animum adjecerint, & rerum investigationem fuerint moliti. Simile itaque cum Chaldæis atque Persis institutum, siderum ortus & constellationes ad divinandi artem & prædicendi futura scientiam adhibere, quæ nugæ semper in oriente magni factæ

i) Illustrabunt hæc quæ erudite attulit doctissimus PHILOSTRATI Commentator G. OLEARIUS ad vit. Apollon. l. III. c. 24. p. 124. seqq.

k) l. c. l. III. c. 34. p. 124. seqq.

l) c. 60.

m) Stromat. l. III. p. 451.

n) l. c. c. XLI. p. 120. Patet hinc, methodum arcanam his quoque philosophis tribui, modo id non finxerit Philostratus, ut Indi evaderent Pythagorei. Suadet tamen hoc mythologica theologia.

factæ sunt, ut & hodie in diebus ex fiderum indiciis deligendis Indi sunt superstitiosissimi.

Moralis philosophia Indorum.

§. VIII. In nulla tamen philosophiæ parte, si iis credendum est, quorum fide & narrationibus hactenus de philosophia Indorum differuimus, Indorum philosophia magis eminuit, quam in ea, quæ de moribus hominum præcipit. Ibi enim fortia, magna & sublimia omnia; solam sapientiam bonum esse; virtutem faciendam sine lege; cupiditates frenandas, & austeris exercitiis subjugandas; continentiam alendam, & quæ his similia sunt, de quibus amplæ illæ dissertationes magnificis verbis agunt, quas cum Græcis Gymnosophistas habuisse, PALLADIO, AMBROSIOQUE supposita scripta referunt. Sed in iis multum ex Græcorum scholis, præsertim ex Cynofarge & Stoa mutuum sumtum, multum ex Christianis præceptis illatum esse, supra monuimus, & res ipsa loquitur. Et hodie quidem liber Indicus manibus omnium teritur, ^o in quo de moribus hominum, sumta ab animalibus allegoria, per modum apologi, multa eleganter traduntur. Ejus *Kalila ve Damnah*, ^p titulus est, tantaque in oriente ejus existimatio, ut ferant, Nuschirvanum Persarum regem, quem occidentales Chosroem nominant, medicum suum ad Indos ablegasse, ut pretiosissimum librum, magna cura in bibliothecis regum Indorum custoditum recuperaret; quem tandem acceptum in linguam Persicam veterem transferri curaverit, unde cura eruditissimi Saracenorum principis Almanforis in linguam Arabicam, & jussu Nasser ben Achmed in Persicam recentiore, etiam ligato orationis genere versa sit: nova quoque postea Arabica versione confecta, ^q ex qua in Græcam quoque linguam transiit, & ex ea in Latinam, ^r immo Europæ quoque linguis Hispanica, Gallica, Italica, Germanica expressus est. ^s Cujus auctor Indorum quidam philosophus PILPAY, vel quod periti malunt, BIDPAI, ^t conscripto in gratiam regis alicujus Indorum, nomine Dapschelin libro, ante duo amplius annorum millia sapientiam Indorum commendasse dicitur. Fabulis enim lepidis & ingeniosis malitia fraudesque hominum in vita communi & in aulis exercitæ eleganter depinguntur. Difficile vero est, de libri antiquitate & auctoritate statuere, & judicare, num ille ad delineandam Indorum veterum philosophiam moralem adhiberi queat. Quod si enim clariss. ADAMVM EBERTI audimus, qui hunc librum multo ampliorem, quam ex Græcis habemus, ex Hispanico Latinum promisit, falluntur, ^u qui hunc librum duo plus quam mille

^o) Historiam literariam celebratissimi libelli lege apud FABRICIUM *Biblioth. Græc. vol. VI. p. 460. seq. conf. HUVETIUS de fab. Romanens. origine p. 21. seq. Ven. WOLFIVS Bibl. Hebr. vol. I. p. 931. seq.*

^p) Vocatur etiam Humajun nameh, id est, liber regius sive augustus.

^q) Prolixius hæc edisserit HERBELOTVS *Bibl. Orient. p. 113. 206. 456.*

^r) Ex Codice Holsteniano titulo: *Specimen sapientiæ Indorum veterum*, græce & latine edidit SEB. GODOFR. STARCKIUS *Berolin. 1697. 8. vid. Act. erud. 1697. p. 379. seqq.*

^s) Vid. FABRICIUS *l. c. p. 463.*

^t) HERBELOT. *l. c.*

^u) Cujus de editione multum auctiore epistola extat in Novis literariis Lipsiæ vernacula editis 1725. p. 365. seq. ubi etiam argumentum libri breviter narratur.

mille annis ante Christum natum scriptum esse asserunt, cum mentio in eo fiat S. Georgii, Simonis Magi, Turcarumque & Dervisiorum, Galeni Socratisque, immo Noachi, Salomonis & Pharaonis, quæ manifesta suppositionis, & quidem non adeo vetustæ indicia sint. Sed his obstat, Chosrois sec. VI. viventis tempore jam Persice lectum, cura vero Almanforis postea Arabica veste indutum apparuisse, ^w unde recte concluditur, vestigia illa recentiorum temporum, & forte etiam Christianorum, ex manibus interpolatoris prodiisse, quas non semel librum passum esse, differentes admodum versiones Arabicæ, Græcæ, & Europæis linguis factæ suadent. Nec abhorret a moribus Orientalium, apologis & historiis atque fabellis stilo admodum sublimi & allegorico morum præcepta tradendi, ista scriptio. Quoniam tamen affectatam ingenii sublimitatem manifeste præ se fert, quæ a vetustissimorum temporum simplicitate quam maxime differt, & Persarum potius de moribus differendi methodum, qualis post C. N. inter eos floruit, refert, quam Indorum priscam sapientiam, suspicio inde nobis & conjectura fundamento suo non destituta enascitur, ingenii Persici fœtum esse, cui ad auctoritatem conciliandam Indica origo adscripta sit; eumque, ut fuere Arabes atque Persæ hujus generis scriptorum amantissimi, exemplo prostante Rosario Persico, magnam in hac gente auctoritatem atque famam nactum, a diversis vero manibus interpolationem passum esse & augmentum accepisse: unde ab eo tanquam dubiæ fidei monumento abstinemus, in delineanda Indorum morum doctrina: & Græcos solos audiendos esse putamus. Apud quos hæc potissimum morum præcepta Indis tribuuntur:

I. Vitam ac mortem æque contemnendam, hincque sapientem nemini subditum esse velle. *

II. Hanc vitam habendam esse quasi recens conceptorum hominum statum, mortem vero partum in veram illam & felicem vitam, iis, qui recte philosophati sunt, & propterea multa exercitatione ad mortem se præparare sapientem debere.

III. Nihil eorum, quæ hominibus accidere dicuntur, bonum vel malum esse, neque enim futurum, ut iisdem e rebus alii molestiam alii gaudium caperent, somni similes opiniones concipientes, utque iidem ex iisdem interdum angerentur, interdum immutati gauderent.

IV. Eam esse optimam doctrinam, quæ voluptatem molestiamque animo eximat, molestiam a labore differre, quod illa ei esset inimica, alter vero amicissimus.

V. Corpora ad laborem esse exercenda, ut mentes confirmentur, quibus motus sedentur, ut bona consulendi publice privatimque facultas adsit.

D d 2

VI. Eam

^w) Simeon Sethi præf. apud STARK. l. c. TENZEL. *Colloqu. mensr.* 1695. p. 710. 1697. p. 572. FABRICIUS l. c.

^x) Hæ & sequentes theses Indis a Megasthene apud STRABONEM l. c. tribuuntur, & in Pal-

ladii & Ambrosii scriptis flosculis eloquentiæ sophisticæ ornantur. Ex his Indorum philosophiam moralem quoque delineavit eruditissimus STOLIVS *Hist. philos. mor. apud gentiles* §. XVI. seq. p. 15. seqq.

VI. Eam optimam vitam esse, quæ minimo apparatu egeat.

VII. Turpem esse corporis morbum & voluntaria fortique morte declinandum.

VIII. Contentum suis nulla re egere.

IX. Nullum diem dimittendum, nisi aliquod bonum facinus editum fuerit. ^y

X. Vanitatem, gloriæque vanam cupiditatem, tunicam esse animæ postremam, quæ abjicienda Deum visuro sapienti.

XI. Corpori inesse bellum, eoque plenum esse, idque ideo oppugnandum non aliter quam instructa in hostes acie.

XII. Omnes mortales a propriis consanguineis hostibus, ventre, pudendis, gula, ira, lætitia, dolore, cupiditate similibusque captivos detineri.

XIII. Soli autem patere ad Deum accessum, qui de his tropæum erexit. ^z

Ex quo præceptorum moralium specimine patet, homines hos ad domandos affectus, imitandum DEVM, exercendam patientiam & contemnendam mortem suam philosophiam reduxisse. Quæ tamen cum emanationis indeque oriundi enthufiasmi fundamentum supponat, externe magis nitet, quam sanis nititur principiis.

*Serum Philo-
sophia.*

§. IX. Ad Indos SERES quoque, quos Sinas vel Sinenfes hodie dicimus, pertinent, quos ab antiquissimo tempore philosophatos fuisse, relationes de amplissimo orientis imperio nos edocent. Quorum præcipuus philosophus Confucius tantam nostris temporibus celebritatem nactus est, quantam vix Græcorum philosophorum aliquis consecutus est. Nihil tamen hic de iis afferemus, sed omnia eo servabimus, ubi de philosophia Sinenfium ex instituto dicendum erit. Omnia enim, quæ de hujus gentis philosophia nobis constant, recentissimis temporibus per eos, qui religionis Christianæ inter illam gentem plantandæ causa eo missi sunt, pervenere ad nos, & ex domesticis Sinenfium monumentis desumpta sunt, & acrite cum recentiori historia cohærent, ut difficile divelli illæso ordine queant. Nihil enim, quod ad eruditionem & philosophiam pertinet, antiqui scriptores de ista gente referunt, sed longævitatem tantum & artificium conficiendi serici laudant. Immo αἰθέρος Σῆρες jungit Scythis, Afrisque Numidis aliisque gentibus tam religione carentibus, quam legibus CELSVS apud ORIGENEM. ^a Et DIONYSIVS ^b Ἐθνεα Βάρβαρα Σῆρων barbaram Serum gentem nominat. Quod etsi comparatis tantum Græcorum institutis dici facile largimur BURNETIO: ^c incognitam tamen ut literaturam omnem, ita etiam philosophiam Sinarum veteribus fuisse, probat: quare & nos, quia veterum jam relationes sequimur, hic de ea nihil dicimus, suo loco tractanda servantes.

^y) APVLEIVS l. c.

^z) Quatuor hæc postrema præcepta Indis tribuit
PSEUDO-ORIGENES philosophum. c. XXIV.
p. 166.

^a) Lib. VII. p. m. 384.

^b) Περιηγ. v. 752.

^c) Archæol. philos. c. 3. p. 344.

C A P V T Q V I N T V M

DE PHILOSOPHIA VETERVM ARABVM.

§. I.

Post Chaldaeos, Persas atque Indos Arabum natio a veteris historiae *Arabum phi-*
 scriptoribus maxime laudatur, & ingenii elegantia commendatur. *losophia as-*
 Quæ ratio ita apud quosdam valuit, ut magnam fuisse philosophiæ in hac *serta.*
 gente cognitionem statuerent. Ita tamen comparata sunt omnia, ut incer-
 tissima inde reddatur omnis narratio. Et Arabibus quidem post Islamif-
 mum enatum eruditionem & philosophiæ cultum placuisse, adeo non nega-
 mus, ut de Arabum istorum philosophia justam potius tractationem insti-
 tuere in animo habeamus. Verum ea ad historiam philosophiæ medii ævi
 pertinet, ubi ex instituto satisque prolixè de ea agemus. In præsentia au-
 tem de vetustissimorum Arabum, in Arabia felici & deserta (nam petreæ
 & deserte ratio vix habenda “) philosophia agendum est, quam viri
 docti duplici potissimum argumento evincere conati sunt. Nam de Ara-
 bum philosophia varia specimina exhibent, & imprimis Zabiorum religio-
 nem philosophicis rationibus innixam in subsidium vocant. Vnde de
 utroque momento aliquid dicendum ostendendumque est, nihil in se ha-
 bere veritatis vel verisimilitudinis, quicquid ad incrustandam philoso-
 phiam veterum Arabum viri docti erudite quidem, sed sine accurato exa-
 mine collegerunt.

§. II. Quod itaque ad philosophiam Arabum vetustissimorum affir- *Rationes ejus*
 mandam assertur, non testimoniis, uti par erat, sed rationibus potissimum *asserti*
 & conjecturis constat. Fatentur enim, qui in hac potissimum sententia
 sunt, Græcos nihil de philosophia Arabum habere; sed hos illis barbaros
 & indoctos esse, indeque inter populos eruditione non tinctos referri: ^b
 ipsos quoque Arabes scriptores ^c statum ante Islamismum vocare statum
 ignorantiae; quod etsi non literis, sed religioni oppositum videatur, ad-
 scribere tamen ABULFARAIVM Arabibus ingenia bonis artibus minus
 apta, a Deo ad studia philosophica non creata idonea. ^d Etsi vero hæc
 ita afferunt viri doctissimi, ut putent hæc non obstare assertioni eruditio-
 nis & philosophiæ inter veteres Arabas, eo quod Græci eos stuporis
 & ignorantiae infimulent, quorum mores ipsi incogniti sunt; loco-
 rum vero atque climatis conditio talis in Arabia sit, ut ingenia Musis ami-

Dd 3

ca

a) Habitatores enim Arabiæ petreæ opponun-
 tur veris Arabibus, vid. STANLEIVS *Hist.*
phil. P. XV. p. 1168. conf. tamen quæ ex Pocockio
 monet CLERICVS ad *h. l.* voce *Arabia.*

b) VRSINVS de *Zoroastre Sect. VI. p. 137.*
 HORNIVS *Hist. phil. l. V. c. 9. p. 284.*

c) ABULFARAIVS *Dynast. IX. p. 101.* ad
 quem locum videndus POCOCCIUS.

d) *Ib. p. 102.*

ca protulisse merito credantur: fatentur tamen cum ABULFARAIO^e nos certis hujus gentis memoriis destitui, & carere nos scriptoribus Arabum, qui de vetustissimæ gentis eruditione & philosophia nos edoceant. Vnde ad rationes & conjecturas confugiunt, quas cum nemo elegantius ornaverit, & majori eruditione incrustaverit, quam illustris fama & meritis IOH. PETRVS DE LVDEWIG,^f æquum est, ut eum potissimum audiamus. Provocat is potissimum ad Pythagoram, quem in itinere literario philosophiæ causa in orientem suscepto ad Arabas quoque divertisse dicit PORPHYRIUS^{ff} quique divinationes ex volatu & garritu volucrum, in quibus excelluerint Arabes, didicisse, quibusdam creditur.^g Adducit porro Mosen, qui fugiens ex Aegypto in Arabia maluerit, quam alibi commorari. Qui vir divinus cum eruditus fuerit in omni sapientia, non probabile esse, conjicit, eum inter barbaros & bardos, si omnes Arabiæ incolæ stupidi fuissent, otio languescere voluisse. Neque de literis Arabum dubitare nos sinere gentis originem. Eos enim magno consensu se Abrahami posteros esse dicere.^b quod si itaque de philosophia Abrahami clari testes sint, quem, posse dici, lumen philosophiæ semel accensum apud posteros extinxisse? tum maxime, ubi literas Abrahami sibi ex eadem causa Arabas hodiernum tribuere fide SHARISTANIIⁱ sciamus, & ipsius Abrahami scripta in Arabia superesse dicantur.^k Immo dicere auctorem libri Regum, sapientiam Salomonis majorem fuisse, omnium orientalium sapientia, filios vero hos orientis non alios nisi Arabas fuisse, indubitato iterum Arabicæ doctrinæ argumento. Porro ex eadem Arabia reginam Sabæam venisse, regem sapientissimum audituram, constantem neque rationibus destitutam doctorum^l esse opinionem: sicque & Magos ab oriente venientes Arabas fuisse, argumentis non levibus a viris doctis evinci.^m Tandem & fateri imprimis atque referre ABULFARAIVM;ⁿ eruditionem Arabum ante Islamismum, cujus gloriæ potissimum studiosi fuerint, hanc fuisse: *linguæ suæ peritiam, sermonis proprietatem, carminum texturam, orationum compositionem, stellarum notitiam.* Inde enim Arabicæ philosophiæ systema quinque tum disciplinis absolutum fuisse, evidens esse, Grammatica, Dialectica, Poesi, Rhetorica, Astronomia. Hactenus vir illustris, qui hæc omnia eleganti eruditione ornat.

Refutantur.

§. III. Etsi vero hæc specioso orationis habitu se egregie commendant, & non sine magna verisimilitudine dici videntur, propius tamen considerata, & ad lapidem Lydium critices artis atque historiæ veteris examinata, fundamento destituuntur. Quod ut luculenter doceamus, præmonendum est, non stupidi ingenii & ad omnem literarum elegantiam inepti Arabas vete-

e) l. c. conf. ПОКОК. *specim. hist. Arab.* p. 2.
f) In diss. quæ historiam philosophiæ rationalis apud Turcas exhibet, Hal. 1691.

ff) In vita Pythagoræ s. II. p. 14. ed. Kusteri.
g) SCHEFFER. de philos. Ital. c. V. p. 30.
conf. PHILOSTRATUS in vita Apoll. l. I. c. 14.

b) HOTTINGER. *Hist. Orient.* l. I. c. 3. p. 57.
i) ПОКОКОВСКИЙ l. c. p. 54.
k) Vid. STANLEY. *Hist. phil.* P. XV. l. III. c. 2. p. 1170.
l) BOCHARTVS *Geogr. S. l.* II. c. 26. p. 151.
m) GROTIUS ad Matih. II, 1.
n) l. c.

veteres habendos esse, quos in linguæ suæ cultu, in divinandi & somnia interpretandi prætenfa peritia, in sideribus observandis, & imprimis in ænigmatibus artificiose struendis & solvendis nomen habuisse, negari nequit. ° Verum hæc omnia ad philosophiam inter Arabas probandam plane nihil efficiunt; omnes enim illas artes, si modo nomen mereantur, ad nugas potius, superstitionis causa excogitatas, & ad ostentandum ingenium, quam ad veritatem excolendam & emendandum animum facere, rerum peritus & partis studio non impeditus iudex facile pronunciabit. Quæ vero alia illis adscribuntur, frustra finguntur. Nam quod ad Pythagoram attinet, ejus iter in orientem quam maxime dubium esse, suo loco evidenter probabitur, nec, si illud admitteremus, alia didicisset Pythagoras, quam quæ iter Arabas tunc florebant, superstitionis & nugarum, scientias, quas impostor, perquirebat. p Mosis vero sapientiam frustra huc advocari, ex illis patet, quæ capite primo de ejus conditione diximus: nec Mosis viri sancti apud Iethram occupatio ea fuit, ut philosophiæ mysteriis innutriret Arabas, sed ut focii familiam DEI veri cognitione & cultu instrueret, oves pasceret, gregemque nutriret, sicque bonum patrem familias, & prophetam sive doctorem sacrum se præstaret: id quod ipse in commentariis innuit, de lectionibus philosophicis ne per somnium quidem cogitat. Eadem ratio est illorum, quæ ab Abrahami philosophia petuntur, argumentorum, cum supra ostensum sit, philosophiam Abrahami inane Iudaici fastus & arrogantiae commentum esse, quod nulla probabilitate se commendat. Nec sequitur, si quoque philosophiam Abrahami concederemus, Arabas ab ea non defecisse, vel extinctum ejus lumen fuisse, cum veræ religionis notitia, quam tamen ubivis locorum, ubi versatus est sanctissimus vir, apud Arabas prorsus extincta & in detestabilem idololatriam mutata sit. Ut taceamus omnem, quam Arabes recentiores jactant, originem ab Abrahamo incertissimam esse, & ab his hominibus circa tempora nascentis & adolescentis Muhammedismi excogitatam, ut more Muhammedanorum, Iudæorum & Christianorum, Abrahamum fidei suæ parentem jactantium, non minori antiquitate suas nugas & errores esse homines crederent. Et sic quoque responderi potest ad ea, quæ de regina Arabiæ, & de Magis orientis natum Christum adorantibus afferuntur. q

§. IV. Scilicet REGINAM AVSTRI, ad magnum Israëuitarum regem Salomonem venientem, ut sapientiam ejus audiret, non ex Meroë, *Regina austri.* quod ex Iosepho contendit GROTIUS, r sed ex Sabæa regione Arabiæ fuisse

o) Arabas excogitasse aruspiciam refert THEODORETUS *serm. I.* & somnia interpretatos & ex thure vaticinatos fuisse PORPHYRIUS *l. c.*

p) Id nec ipse Porphyrius negat, ad quem KVERTERUS videndus. Add. SCHEFFER. *de philos. Ital. c. V. p. 30.*

q) Addi his posset argumentum, quod pro an-

tiquitate philosophiæ Arabiæ ex Jobo desumitur. Etsi enim tanquam probabilitate non carens concedi potest, Jobum fuisse ex Arabiæ regionibus, supra tamen *c. I.* ostensum est, nihil ex ejus historia pro philosophia Arabica concludi posse, nec ejus consanguineos Zabios fuisse. Vnde dijudicanda, quæ GUNDLINGIUS *Hist. phil. mor. c. IV. p. 26.* post LVDEWIGIUM habet.

r) Ad *Matth. II, 1.*

fuisse, facile summo viro SAMVELI BOCHARTO assentimur, recteque ei calculum alios viros doctissimos adjecisse concedimus. An vero filia regis Hodhai fuerit, ex gente Homeritarum, sectæque Zabiorum addicta, quod nobis Arabes narrant, incertum esse, nec facile admittendum ex testimonio conditione perspicitur. Nec negari potest, inter eruditas, orientis feminas referendam esse; ita enim a sacro historico nobis illa depingitur, ut in arte struendorum ænigmatum, qua se tum temporis magnis impensis in concertationes ejusmodi factis exercuisse reges & principes orientis veteres testantur, excelluisse appareat. Nihil tamen horum aliquid valet ad philosophiam Arabum demonstrandam. Nec certiora sunt, quæ DE MAGIS EX ORIENTE HIEROSOLYMAM ET BETHLEHEMVM venientibus pro ornanda philosophia Arabum afferuntur, in quibus complandis nec lectoris nec nostro otio abutendum esse putamus. Concedi enim facile potest, quod viri docti contendunt, licet de eo dubiis adhuc argumentis disceptetur, eos ex Arabia venisse, Sabatæa thura cum auro & myrrha, Arabiæ fructus afferentes. Neque enim eos philosophos fuisse inde probari potest, cum ex sacri historici narratione nihil aliud queat colligi, nisi eos sidera observavisse, & eorum notitia non prorsus caruisse: id quod Arabibus non denegari posse supra concessimus, parum tamen ad eorum philosophiam affert. Quam nec illa eruditionis Arabicæ imago, quam ABULFARAIUS affert, probat, cum manifestum sit, & a POCO-CKIO " aptissimo harum literarum judice, evidenter demonstratum, omnem hanc eruditionem ad linguæ suæ culturam & eloquentiam pertinere; immo nec de vetustissimis Arabibus historicus Arabs loquitur, sed de iis, qui aliquot seculis Islamismum antecesserunt: illorum enim memoriam plane intercidisse, supra fatentem audivimus.

*Magi ex
oriente.*

*Zabiorum
philosophia.*

§. V. Alterum, quod ad incrustandam Arabum vetustissimorum philosophiam affertur argumentum, ex Sabianismi sive ZABIORVM historia petitur. Hæc enim secta sub adolescentis Muhammedismi tempora caput extollens, omnemque idololatriæ speciem exhibere visa cum principiis quibusdam philosophicis niti videretur, argumentum inde petatum est, ad Arabibus vetustissimis philosophiam quandam tribuendam. Quod tamen, etiam si omnia, quæ de secta hac traduntur, veritati essent consentanea, hiulcum prorsus est, & ἀνακόλυστον, quoniam non philosophiam, sed turpissimam omnique rationis principio contrariam idololatriam & superstitionem illa produnt. Sed nec ipsa sectæ ætas, nec testes, qui de ea afferuntur &, quorum fide potissimum standum est, examen criticum sustinent. Concedunt enim viri doctissimi, qui in hujus sectæ historia illustranda, quam maxime operam suam posuerunt, & quos reliqui fere omnes exscripserunt

HOT-

s) *Geograph. S. P. I. l. II. c. 27. p. 152.* ubi argumentis multis & magna eruditione id evincit, verisimilitudinem certe ex sua parte esse demonstrat.

t) Exempla ejusmodi ænigmatum a regina austru Salomoni propositorum affert GLYCAS

Annal. p. 183. quæ repetiit FABRICIUS *Cod. Pseudepigr. V. T. p. 1031.* sed ea ingenium fidemque Græculi sapiunt.

u) *Hist. Arab. p. 150.*

HOTTINGERVVS, * POCOOCKIVS, ^y HYDEVVS, ^z & qui imprimis ad ornandam de scopo atque instituto legum Mosaicarum hypothesein historiam Zabianismi adhibuit eruditissimus IOANNES SPENCERVVS, ^a neque a Græcis, neque a Latinis hujus sectæ mentionem fieri, Sabii enim in veteris ecclesiæ orientalis historia commemorati, qui Semi-Iudæi & Semi-Christiani dicuntur fuisse, & Ioannis Baptistæ discipulos se jactarunt, frequentesque hodiernum esse dicuntur in urbe Bassora ad Tigris ripam juxta viciniam maris Persici, ^b non confundendi sunt cum hac secta Zabiorum ^c sed id omne, quod de Zabiorum religione narratur, deberi Arabibus, ex quibus sua hausit celebris Iudæorum doctor R. MOSES MAIMONIDES, ^d qui ut omnes scripserunt post Muhammedem, qui in lege sua omnium primus Zabiorum meminit; ^e ita nec fide nec tempore, quo vixerunt, ad tam amplam, quantam quidem fingunt, sectæ antiquitatem evincendam sufficiunt. Referemus tamen ea, quæ laudati viri de sectæ historia & doctrina ex scriptoribus narrant, & nostram modeste adjiciemus ἐπικρίσιν, ea tamen, quæ de legibus Israëlitarum Zabianismo oppositis, inter viros doctissimos disputata sunt, non allaturi, cum institutum nostrum non tangant, & facile ex his, quæ de sectæ antiquitate disputaturi sumus, de ista hypothesei judicium fieri queat. Et quod ad nomen quidem Zabiorum attinet, varias ejus significationes nobis viri docti enarrant, variamque originem statuunt. ^f Sunt tamen duæ sententiæ, quæ reliquas probabilitate antecedunt, & indicari merentur. Vna est præstantissimi, & in notitia rerum Arabicarum versatissimi POCOOCKII, ^g qui Zabios a צבא, quod exercitum cœlestem, sive fidera notat, dictos putat, eo quod Zabiorum religio potissimum in colendis cæli fideribus versata sit. Alteram post magnum SCALIGERVVM ^h multi viri docti, & in his SPENCERVVS ⁱ quoque amplexi sunt, qui putant, esse nomen Chaldæorum, ab Arabico צבין, sive vento Apeliote, sic dictorum, quasi orientales dicas. ^k Quæ significatio eo potissimum argumento nititur, quod Zabii ad Chaldæos origines suas referant, immo Sabium Sethi filium, Adami nepotem sectæ suæ parentem faciant, scriptoresque Arabes nomen iis & originem Chaldaicam frequenter tribuant. Nobis utrumque incertum videtur, & meris conjecturis innixum. Quod si enim per Zabios omnes illi intelligendi sunt, qui inter vetustissimas orientales gentes fidera cælestia cultu divino profecuti sunt, id quod nonnullis ex Arabibus pla-

Zabiorum no-
men.

x) *Hist. Orient. l. I. c. 8. p. 170.*

y) *l. c. p. 138.*

z) *Hist. relig. vet. Persar. c. 3. p. 57.*

a) *De LL. Hebræor. ritualibus l. II. c. 1. p. 178. ed. rec.*

b) *LE MOYNE varia sacra p. 685. HVETIVS Demonstr. Ev. Pr. IV. c. 4. p. m. 74. ed. rec.*

c) *RICH. SIMON. Bibl. crit. T. I. c. 12. p. 171.*

d) *FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 28.*

e) *I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 113. not. K.*

d) *Moreh Nebhochim. P. III. c. 29.*

e) *Sur. II.*

f) *POCOOCKIVS, HOTTINGERVVS, SPENCERVVS ll. cc.*

g) *l. c. p. 139.*

h) *Ep. ad CASAUBONVM p. 482.*

i) *l. c. p. 278.*

k) *GOLIVS not. in Alfergan. p. 251. ABULFARAIVS Hist. Dynast. IX. p. 194. & quos laudat POCOOCKIVS l. c.*

placet, & ex Christianis quoque aliqui viri docti ^l admiserunt, non tam peculiaris sectæ dicendum esset, quam potius universæ idololatriæ nomen; verum huic obstat, Zabiorum nomen, tanquam proprium sectæ nomen adhiberi, & tum Muhammedismo, tum Iudaismo & Christianismo, immo Magianismo quoque, sive ignis cultui, de quo capite tertio diximus, opponi. Quod si in his tenebris, quibus tota Zabiorum historia premitur, ^m aliquid lucis conjecturis assequendum est, illud nobis non omni probabilitate carere videtur, Zabiorum sectam, medio, quod audiemus, ævo ex colluvie Gentilismi & Iudaismi conflata, cum peculiare religionis inter Arabas genus constitueret, ⁿ ut & ipsa inter reliquas sectas, nomine suo celebres, nomen & auctoritatem conciliaret, non tantum vetustissimam originem splendidissime mentitam sibi arrogasse, sed conditorem quoque sectæ Sabium, Sethi filium effinxisse, ^o ut ita nomine ab eo derivato reliquas sectas & ipsam quoque Iudæorum antiquitate vincere videretur. ^p Orientales enim vocatos esse vix persuaderi potest, cum Magianismi sectatores, Zabiis potissimum oppositi, tumque temporis inter Muhammedanos florentes non minus orientales fuerint, & in provinciis Asiæ ad orientem sitis vixerint, qui tamen nunquam Zabii dicti sunt. Quicquid vero originis Zabiorum nomen habet, quod cum Sabæorum nomine, (quo certam Arabum nationem indigitari vel ex illo VIRGILII ^q versu notum est:

Omnis Arabs, omnes tergum vertere Sabæi.)

Origo Zabiorum.

non confundendum esse, viris doctis facile largimur, origo certe eam antiquitatem non habet, quam vel Arabes, ab ipsis sectæ hujus hominibus edocti, referunt, vel qui Arabibus fidem habent, credunt. Diximus enim Zabios ipsos ad Sethum ejusque filium originem suam referre, quam alii inter eos Noacho tribuunt, & Abrahamum in hac hæresi fuisse pertinaciter contendunt. ^r Aliter EUTYCHIVS Arabs, ^s gentis suæ traditionibus usus, ad Zorodashtum Persam, vel Chaldæum potius, Persa longe antiquiorem, religionis Zabiorum originem retulit, regnante in Persia rege Tachmurt, quem Tachurith nominat ELMACINVS. ^t Addit tamen Eutychius, autumare nonnullos, primum religionis Zabiorum auctorem fuisse Græcum quendam nomine Iunan (Iavanum sine dubio intelligit) Iearakliusi filium, cujus sedes fuit Alyas, at juxta alios Alzaithuna, quæ condita est in Athenarum regione. Græcos autem primos hanc sententiam amplexos esse, deque astrorum scientia ac orbium cœlestium motu libros multos conscri-

^l) POCOCK. l.c. LE MOYNE Var. Sacr. p. 685.

^m) Candide hoc fatetur SPENCERVS l.c. Sect. II. p. 279.

ⁿ) Recte hoc SPENCERVS notat, non nationis sed religionis & sectæ nomen fuisse. p. 278.

^o) Arabum testimonia produxit POCOCKIVS l.c. p. 138.

^p) Objicit contra Hottingerum SPENCERVS l.c. & ante eum CASAVBONVS ep. 247.

scribi non per θ sed per ς . Sed hoc leve est, literæ enim unius organi facile inter se permutantur. Nec confundendus est Saba, Chusi filius, Chami nepos, cum Sabio illo fictitio Sethi filio, quem suæ sectæ auctorem faciunt. POCOCK. l.c. p. 138.

^q) Æneid. l. VIII. v. 706.

^r) POCOCK. l.c. & quæ de Abrahamo c. 2. attulimus.

^s) Annal. Alex. T. I. p. 63.

^t) apud STANLEIVM l.c.

scripsisse. Famam quoque esse, illum, qui primus Sabiorum religionem instituit, ex eorum numero fuisse, qui turri Babelis extruendæ adfuerunt. Frustra tamen hæc omnia dicuntur, & ad faciendam tantum sectæ ex mendaci originis traditione auctoritatem excogitata sunt. Si enim secta Zabiorum tanta canitie gavisa fuisset, scriptoribus veteribus, Græcis potissimum non mansisset indicta, immo in sacris literis digitus ad eam intenderetur: Nec juvat multum, quod SPENCERVS " ad expediendum ex hoc errorum labyrintho lectorem sufficere putat, filum, Zabiorum religionem simpliciter & quasi materialiter spectatam, a Chaldæis & Babyloniiis antiquis originem duxisse, & multis annis Abrahami ætatem antevernisse: id quod vir doctus tum ex testimoniis Arabum, Zabiorum religionem antiquissimam esse testantium, tum ex concordantibus Chaldæorum & Zabiorum doctrinis probat. Quemadmodum enim Arabum testimonia parum in hoc argumento valere supra ostendimus, ita nec convenientia Chaldæorum dogmatum cum Zabianis multum evincit. Non negamus, id quod supra nos pluribus adstruxisse meminimus, Chaldæos sidera coluisse, illisque numina quædam, tanquam partes animæ mundanæ præfecisse, nec ignoramus, late se hanc superstitionem per omnem terram diffudisse. Verum, si quaestio accurate formatur, non de eo disceptatur, an cultus siderum spiritu aliquo præside animatorum sit antiquissimus, sed num eum Zabii ita a Chaldæis & Babyloniiis acceperint, ut hi sectæ Zabiorum parentes atque auctores dici queant? Quod nemo affirmaverit, qui cogitat, Zabiorum sectam non in hoc uno constituisse, ut sidera cœlestia coleret, sed peculiare systema cultus hujus sibi effinxisse, in sequentibus delineandum, quo a reliquis sectis distingueretur. Hoc vero, probandum est, Chaldæis atque Babyloniiis placuisse, si concedendum est, materialiter Zabios esse antiquissimos, id est, systema Zabianum inter istas gentes antiquissimas reperiri. Hoc vero probari non posse, ipse, quo fuit acumine, SPENCERVS satis intellexit, fassus, Zabiorum nationem & religionem formaliter spectatam vel quatenus a sectis aliis, doctrinis & ritibus quibusdam sibi peculiaribus distincta sit, recentiorem multo esse. Hoc enim si est, & non nisi doctrinas quasdam universales erroresque late se diffundentes cum Chaldæis & Babyloniiis vetustissimis communes habet, qua ratione Zabianismum canis istis temporibus materialiter extitisse dici potest? Nam si consensus quarundam communium doctrinarum sufficit ad probandam antiquitatem alicujus non systematis solum, sed & sectæ, recentissimas sectas vetustissimis seculis adscribere erit facillimum. Hisce vero demonstratis, omnia concidunt, quæ pro incrustanda Zabianismi antiqui fabula, & quæ illa nititur, legum Mosaicarum opposita ratione dicuntur: licet negari nequeat, siderum cultum systematis emanativi fundamento nixum magnam religionis gentilis, (qui cum Hellenismo, * Patribus quibusdam memorato, non est confunden-

Ee 2

dus,

u) *l. c. Sect. II. p. 279.*

x) Debetur hæc distinctio EPIPHANIO,

qui *adv. hæ. l. I. c. 4. p. 5.* Pauli verbis usus, prima mundi tempora in barbarismum ab Adamo

us, cum uterque peculiarem idololatriæ speciem exhibeat) partem fuisse, & respexisse quoque sanctissimum Numen in condendis legibus Israëliticæ theocratiae, præter alia & majora ad gratiæ fœdus ejusque œconomiam pertinentia, ad vitandas idololatriæ Israëlitis notæ visæque occasiones. Verum hæc alibi ex instituto excutienda sunt, excussaque a viris² doctissimis, quorum scrinia expilamus.

Zabiorum
ætas.

§. VI. Quæ cum ita sint, certiora sequentibus nihil aliud probant, quam recentiorem esse Zabiorum sectam, cum astrolatris veterum non confundendam, ejusque origines ultra nascentis Muhammedanismi tempora non multum esse extollendas. Vidit hoc elegantissimæ doctrinæ vir IOH. SPENCERVS^a fassus: verisimile esse, gentem & religionem hanc nominaliter spectatam, h. e. quatenus Zabiorum nomine notam: recentem esse admodum, nec Muhammedis tempora superare. Addit rationes, quæ omnino rem conficiunt: Nullam hujusce gentis in Græco vel Romano aliquo auctore paulo antiquiori inveniri mentionem; nec facile in libro aliquo ante seculum Alcorani scripto gentiles aliquos eo nomine notatos inveniri: ABV IOSEPH ASCHAEVM vocare^b Charanæos, nostro tempore Zabios dictos; Recitare MVHAMMED BEN ISAAC peculiari *de Zabiorum ritibus* libro apud HOTTINGERVVM^c historiam, ex qua tempus cognosci queat, quo Zabii dicti sunt, cum antea populus hoc nomine notus in Harran & circumjacentibus locis repertus non fuerit. Putatque vir acutus, Alcoranum^d primam nominis occasionem dedisse, hanc appellationem sectæ vel ex orientis, quem incolebant, regione, vel ex fiderum cultu orientalibus frequenti & usitato imponentem. Quæ etsi conjecturæ sunt, ut nec ipsam illam historiolum pro vera venditare audet, patet tamen ex adductis his ratiociniis atque argumentis, Zabios qua tales, recentiorem fuisse sectam: cujus tamen ætatem paulo altius extollendam esse vel inde colligitur, quoniam tanquam hoc nomine jam notorum Alcoranus meminit. Quod si itaque rationes omnes subducimus, quæ de origine & ætate Zabiorum iniri possunt, nobis quidem verisimile videtur, antiquissimam colendorum fiderum consuetudinem, quæ iuxta ignis cultum sive Magianismum, in Persiæ Indiæque regionibus, ab antiquissimo tem-

mo ad Noachum, scythismum, a Noacho ad Serugum, hellenismum & judaismum ab Abrahamo ortum dividit; & in barbarismo morum feritatem, in scythismo cultum mundi partium, in hellenismo imaginum cultum obtinuisse putat. Quæ distinctio tamen meras argutias redolet, recteque PETAVIO ad h. l. displicuit. Inde tamen, qui historiam idololatriæ scripserunt, ansam acceperunt distinguendi inter sabaismum, sive fiderum cultum & hellenismum, sive herouum demortuorum cultum, vid. OWENVS *theologum*. l. III. c. 4. p. 181. quæ tamen distinctio quoque accurata non est: cum & Orientales magnos viros inter Deos retulisse exemplo Beli constet.

y) Id quod accidit SPENCERO l. c. p. 280.

z) Scriptores qui hac in arena defudarunt, nominant venerandi viri IO. CHR. WOLFIVS in *Manichæismo ante Manichæos* & M. CHR. PFAFFIVS in *diff. prælim. ad Spenceri librum de LL. Hebræorum ritualibus*, ubi tamen scriptores, qui de Sabiis Semi-Christians agunt, non confundendi sunt.

a) l. c. p. 280.

b) HOTTINGER *Hist. Orient.* p. 165.

c) *Ib.* p. 168.

d) *Sur. II. Qui crediderint, & qui judaizant & Christiani & Zabii, quisquis crediderit in Deum, & diem extremum, & fecerit bonum, illis merces eorum apud Dominum eorum, neque erit timor.*

tempore viguit, ex eo tempore variis superstitionibus & doctrinarum abortibus auctam fuisse, ex quo non Iudæi tantum in orientalibus Asiæ regionibus toties dispersi inter gentiles habitaverunt, sed & Christianorum castra in tot sententiarum divortia scissa sunt, tot hæreticorum gregibus ab iis secedentibus mirumque religionum chaos protrudentibus. Quæ hominum genera cum orientalis philosophiæ systemati emanativo, dualistico tamen modificato certo modo aptato adhærerent, & in varias ipsi sectas discederent, tota Asia per abortus humani ingenii in Christianæ, Iudaicæ Magianæ & gentilis religionis sectis se prodentes, in religiones plurimas abiit: unde & fiderum cultores ad conciliandum sectæ suæ nomen & auctoritatem, novum ex his omnibus religionis genus confluxerunt, adscitæque de rebus Iudæorum & Christianorum historia sacra, novum systema veteribus ignotum condiderunt, & ex variis lacunis haustum absurdissimis doctrinis replerunt. Qua ratione semel inita cum quodlibet ingenii somnium, etsi insanum & absurdum, salva secta admitti posset, & quicquid ad enthufiasmum & fanaticismum, temperamento Asiaticarum gentium accommodatum facere poterat, locum haberet, mirum non est, sectam hanc per totum orientem suos asseclas habuisse. Et inde rationem petendam esse judicamus, cur, quod recte observat Spencerus, doctrinæ Zabiorum inter se non cohæreant, vixque ullam cognationem habeant. Non enim ita uni conditoris systemati, ut aliæ sectæ, adhærebant, sed quicquid a reliquis sectis fiderum cultu & peculiaris religionis specie se separaverat, hac secta comprehensum fuit. Non mirandum itaque est, invenisse viros doctos in Zabianismo vestigia Chaldaismi, id est, cultus fiderum, Iudaismi, Cabbalismi, Gnosticismi & Platonismi: nam & placita Chaldaica semper in oriente obtinuerunt, & Iudæorum natio post dispersionem veterem & recentiore in his regionibus habitavit; Cabbalistæ vero, Gnostici & Platonici, cum haud pauca ex orientalis philosophiæ lacunis hauserint, quæ in his regionibus tum temporis viguit, facile erat, ut ex impuris his fontibus detestabilis Zabianismi sentina conflueret. Cum vero hæ sectæ omnes in oriente ante Muhammedis tempora viguerint, & adoleverint, conjici inde potest, maturius quoque & aliquo tempore ante Islamismum originem Zabiorum esse quærendam: in ea enim tempora quadrat, quod egregie & apposite ad rem monet SPENCERVS: *gentes tum prope omnes, antiquos religionum limites dimovendi & sacra omnia miscendi pruritu & libidine æstuasse*: Id quod Iudæorum & Manetis exemplis probat & totius Asiæ historia sacra ac profana loquitur. Et sic ratio dari potest omnium, quæ de Zabianismo disceptantur, eaque conciliari, quæ a viris doctis sibimet opposita sunt. Chaldæorum enim sententias atque doctrinas in Zabianismo inveniri, mirum non est, cum ea dogmata oriens semper retinuerit; & Zabianismum Magianismo oppositum fuisse credibile est, cum uterque post C. N. in oriente caput altissime extulerit: Historiarum

rum vero veteris testamenti a Zabiis allegatarum nominumque sanctissimorum patriarcharum sibi vindicatorum expilata Iudæorum castra, & veteres traditiones in oriente tum ubivis invalescentes, quæ ad sanctos hos viros non Zabianismi, sed & Magianismi & aliarum religionum origines referebant, in causa erant. Sicque in hanc sectam quicquid religionum erat colluviei, simul confluit, mire ad hoc attemperatis Arabum ingeniis, levibus & ex populis atque nationibus diversis confluentibus, unde & nomen Arabibus adhæsit, ^f constantibus. Frustra itaque pro sectæ antiquitate ex laciniis veterum religionum surreptis huicque centoni assutis dimicatur, eaque a viris cautis recte rejicitur. ^g

Zabiorum
libri.

§. VII. Egregie vero hæc de Zabiis sententia confirmatur ex libris *παιδείας*, qui olim Zabiorum doctrinam referentes in hac gente circumferebantur, quique non Hermeti tantum & Aristoteli, sed ipsi quoque Setho, atque Abrahamo tribuebantur. ^h De his libris MAIMONIDES oculatus testis refert, ⁱ historias nugaces & Alcorani fabulis similes de patribus antiquis Adamo, Setho, Noacho, Abrahamo continuasse, dogmata de dæmonibus, idolis & stellis, ceremonias in vineis & agris observandas, cultus insuper actus, idololatriis illis orientis eorumque vicinis in usu solenni positos. Non abutemur vel lectoris vel nostro quoque otio in recensendis nugatoriis scriptis, consulant, qui hæc nosse cupiunt, vel MAIMONIDEM, vel ex nostris HOTTINGERVM ^k atque STANLEIVM, ^l qui plura dabunt. Id unum notamus, inter hos libros duos jactatos fuisse, reliquis præstantiores, unum *de cultu Nabathæorum*, sive is religionis cultum, sive terræ colendæ rationem superstitionis denotet, de quo disceptant viri docti: ^m quemque tempore Thomæ Aquinatis ex antiqua versione Latina legit occidens titulo: *de Agricultura Aegyptiorum*: alter Isaaci Zabii *de Zabiorum gente & moribus*. Omnes vero istos libros aperta suppositionis vestigia præ se ferre, ex iis, quæ de eorum argumento absurdo & superstitionibus Zabiorum pleno Maimonides refert, palpari potest. Nec de auctoribus diu anxie quærendum, ⁿ num Iudæi fuerint, gentilismo, vel Chaldæi Græci vel Arabes Iudaismo leviter tincti? ex sectæ enim constitutione patet, homines ei addictos ex gentilismi sive Chaldaismi & Iudaismi, opinionibus peculiarem sectam conflasse, sic ut necesse non sit, præter Zabios ipsos, alios excogitare harum nugarum architectos. Tempus quoque horum librorum ad origines & adolescentiam sectæ recte referri, ex historia ejus apparet. Eo enim animo effictos fuisse, ut sectæ nascenti & caput extollere cupienti fidem & auctoritatem conciliarent, res ipsa loquitur: id quod

f) ПОЧОК. l. c. p. 33.

g) Paucis multa dixit CLERICVS Ind. philol. ad STANLEII Hist. phil. or. v. Sabæi.

h) ПОЧОКОВ, SPENCERVS, STANLEIVS II. cc.

i) Moreh nebhoch. P. III. c. 29.

k) Hist. Orient. p. 176.

l) l. c. p. 1171.

m) Prius Spencero, postorius Clerico placet, forte utrumque recte: nam de cultu Deorum etiam per Theraphim in colendis agris, plantandis vineis &c. præcepisse librum, ex Maimonide patet.

n) Quod facit SPENCERVS l. c. sect. III. p. 282.

quod potissimum sub incunabula sectæ fieri debuit. Eo vero tempore mos in oriente fuit receptissimus, ut vetustissimis viris sapientibus libri ad faciendam opinionibus fidem supponerentur. Cujus testes habemus tot libros apocryphos viris sanctis ab hæreticis affictos, ° tot libros spurios antiquissimis philosophis Zoroastri, Hermeti, Orpheo, hisque similibus suppositos, in quibus mira audacia protrudendis adeo sedula fuit tota Asia, ut vix sectam invenias, quæ non pia hac fraude usa ejusmodi dolis res suas augere atque commendare studuerit. Inde enim tot supposititii libri inter Christianos, Iudæos, Persas, Magianismi affectas & sectas atque hæreticos tantum non omnes, quos passim enarrari videas. ° Et id ipsum artificium a Zabiis quoque adhibitum esse, eo minus est dubitandum, quo magis totum eorum argumentum ad adscribenda patriarchis deliramenta sua, & hinc commendandas ingenii nugas respexit. Qua tamen lingua primo conscripti sint, in tantis rei tenebris dici nequit: certe in Arabica lingua primum non conscriptos, sed postea tantum in eam translatos fuisse, MAIMONIDES testatur: notum autem gentem Arabum ante Muhammedem literarum studia non excoluisse, ipsumque pseudo-prophetam, quique eum secuti sunt, duces ex Omniadarum familia omnibus literis internecinum bellum indixisse, donec Abbasidarum familia bonis literis honorem & cultum redderet. Et his demum temporibus arcanos illos libros Zabiorum, five Persarum, five illi Coptarum, five Syrorum aliarumve gentium lingua scripti fuerint, in Arabicum sermonem translatos fuisse, credibile est.

§. VIII. Sed, ut, quæ dicenda sunt, absolvamus, doctrina quoque Zabiorum enarranda, & imprimis systema eorum philosophicum, vel quasi tale, considerandum, quo tanquam fundamento reliqua omnia nituntur. Dogmata vero, quæ Zabiis tribuuntur, aliter nobis enarrari non possunt, nisi qualia nobis Arabes & Iudæi, qui inter Arabas vixerunt, depingunt. Eos vero suspectos testes esse supra observavimus, fide Muhammedanorum & Iudæorum valde vacillante, cum, quod non nemo ° recte observat, disputationis æstu abrepti aliquantum supra veritatem narrationes suas auxerint; vix enim credibile est, sectam inter Iudæos, Christianos, Muhammedanos, Magianos viventem, eorumque perpetuis insultibus expositam, adeo inepta, turpiaque deliramenta, qualia imprimis MAIMONIDES ° iis tribuit, in publico divino cultu admisisse. Nec instituti quoque nostri est, prolixam delirantis superstitionis apud Zabios observatæ faciem depingere: haurient ea, quibus volupe est, gentium ritus & ceremonias facras nosse, vel ex Maimonide, vel ex iis, qui ex recentioribus ejus fidem secuti sunt. Paucis ea memoramus, quæ systemati Zabiano tanquam fundamento innituntur. Placuisse scilicet dicitur Zabiis: Stellæ esse Deos, sed

Systema Zabiorum.

o) Vid. cel. MOSHEM. de causis librorum suppositorum in vol. diff. H. E. illustr. p. 221. seqq.

N. T. & Bibl. Græc. passim.

q) STANLEIVS l. c. P. III. c. 4. p. 172.

p) Vid. FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. &

r) l. c. l. III. c. 8.

sed solem Deorum summum, quippe qui inferiorem & superiorem orbem regat. Colendos esse Deos, imprimis planetas, duplici cultu quotidiano & menstruo. Qui tamen cultus ita a Rabbino describitur, ut nihil in eo inveniatur, quod vel modicam rationem sapiat, plura sint, quæ attentis suppositionis suspecta videri possunt. ^s Addunt, nonnullos eorum malos dæmonas sub hircorum forma coluisse, comedisse sanguinem, quem tamen abominabantur, tanquam cibum dæmonum, quibus arctius ita conjungerentur & cum iis conversarentur: coluisse solem orientem, & quæ alia sunt, quibus leges leviticas Deum opposuisse tot viris doctis visum est. Quæ tamen omnia incerta esse, nec ipse Maimonides negat, nec a prudenti rerum censore negabitur, certe vera mixta falsis aperte videntur. Verum hæc parum momenti in historia philosophica habent; altius vero expendenda sunt, quæ de ipso systemate eorum, cui tota sectæ religio tanquam fundamento superstructa fuit, Arabes scriptores & ex his recentiores, Angli imprimis POCOCKIUS, HYDEUS, PRIDEAUX referunt. Cuncta vero ex relatione SHARESTANII, haud ignobilis inter Arabas scriptoris, eo redeant, ^t

I. Duas esse Zabiorum sectas, cultores facellorum & cultores simulachrorum.

II. Commune utrique sectæ fundamentum esse, opus habere homines mediatoribus, qui inter ipsos & Deum mediis intercedant.

III. Hoc fungi officio substantias spirituales puras, quæ oculis subjectæ non sunt.

IV. Quoniam vero isti spiritus mediatores cerni haud queant, esse deinde opus aliis inter eos & substantias istas invisibiles mediatoribus visu perceptibilibus.

V. Tales mediatores visibiles esse ex mente illius sectæ facella, & ex hujus, simulachra.

VI. Sacella esse eorum cultoribus septem planetarum corpora, hæcque esse substantiarum spiritualium seu intelligentiarum habitacula, quæ eodem illis loco sint, quo animabus nostris corpora.

VII. Esse itaque corpora astrorum viventia, rationalia ab intelligentiis animata.

VIII. Hæc fidera Dominos & Deos esse, Deum autem supremum Dominum Dominorum.

IX. Planetarum igitur domos & mansiones, ortus, occasus, conjunctiones, juxta figuras convenientes & discrepantes, secundum naturas eorum dispositas observandas esse.

X. His planetis dies, noctes, horas dividendas, formas, personas, & regiones assignandas esse.

XI. Re-

^s) Hoc ex Arabibus jam ostendit POCOCKIUS l. c. p. 147.

^t) Apud eundem l. c. p. 139. quocum conferen-

DUS R. JOSEPH ALBO fundam. fidei l. III. c. 8. MAIMON. l. c. c. 29.

XI. Recte his observatis figilla five Talismanes, " incantamenta & orationes confici posse illis convenientes.

XII. His mediis ab iis accipi posse, quæ ab eorum effectu & influxu pendeant, recteque ita & formulis debitis orantes voti damnatum iri, miraque ita telestatum & incantationum ope perfici posse.

XIII. Secundum simulacrorum cultores vero, simulacra ideo necessaria esse, quod illa sæpius ab oculis continua ortus ac occasus vicissitudine subducta lateant, cum mediatore semper visibili sibi opus sit.

XIV. Simulacra itaque substituenda, quibus mediantibus ad facella accedant, ut facellorum ope ad intelligentias, intelligentiarum ad Deum supremum.

XV. Simulacra itaque juxta figuram unicuique e septem illis facellis propriam conflanda esse, e metallo cuius planetæ peculiari, observatis insuper dierum, horarum, graduum, minutorum, aliarumque ad influxus benignos eliciendos necessariorum circumstantiarum momentis, adhibitis figillis, indumentis, fuffitibus, orationibus, incantamentis cuius fideri gratis.

XVI. Simulacra hæc esse vicarios respectu Deorum istorum cœlestium, inter quos & homines mediatorum officio funguntur.

Præter hanc doctrinæ rationem tribuitur quoque illis ab ABVLFE-
DA: * faciem inter orandum polum arcticum versus obvertere solitos; ter quotidie orare, ante ortum solis, juxta meridiem, ad vesperam; jejunium illis esse triginta dierum, aliud novem, aliud septem; asserere ipsos: sceleratorum animas post novies mille seculorum cruciatum in gratiam cum Deo redire; abstinere a fabis allioque; victimas totas igni comburere, nihil earum comedere. Narrat quoque SHARESTANIVS, y sectam esse apud ipsos HARBANISTARVM, qui Deum & unum & plures statuant, unum scilicet essentia, plures, quatenus se pluribus individuis visu perceptibilibus, velut planetis, immo hominibus quoque terrestribus indat, in quibus se manifestet, ac personam induat, citra tamen unitatis essentiae suæ corruptionem, eum corporibus cœlestibus a se creatis mundum inferiorem tradidisse regendum, esse corpora ea patres, elementa matres, composita natos. Post periodum 36425. annorum absolutam omnes animantium species interituras, ac deinde renovatum iri, natura universi, in singulis terræ climatibus bina uniuscujusque speciei paria de novo producente, atque ita seculum seculo continuo succedere, nec aliam dari resurrectionem. Et hæc quidem de Zabiorum systemate Arabes, ex quibus valde corroborantur ea, quæ de Zabianismi origine & constitutione supra diximus. Sunt enim in his multa apertissima astrologiæ Chaldaicæ, qualem supra delineavimus vestigia, quæ cum a SEXTO EMPIRICO z nobis ex eodem fundamento
atque

*Harbanista,
Zabiorum se-
cta.*

* Conf. cl. PETR. FRID. ARPE de Ta-
lisman. & amuletis p. 15.

Hist. phil. Tom. I.

x) Apud POCOCK. l. c. p. 144.

y) Ibid.

z) Lib. V. adv. math. p. 337. seqq.

atque systemate describantur, dubium non est, Chaldaismum, eo tempore, quò scripsit Sextus, quodque ab hujus sectæ initiis non adeo dissitum esse probabile est, receptum primam toti Zabiorum systemati materiam suppetidasse. Nititur enim utrumque emanatione animæ mundanæ, vel distributione potius partium ejus per corpora cœlestia, maxime planetas, earumque influxu in res inferiores. Accessit vero doctrina de mediatore vel Iudæis vel Christianis surrepta; & doctrina de angelis mediatoribus, quæ in philosophia orientali magnam auctoritatem habuit, indeque ad Cabbalistas & Alexandrinos philosophos, itemque ad hæreticos, æonas inde effingentes, transiit. Ratio itaque aperta patet, unde Zabianum systema conflatum sit, & manifestum, non sufficere quasdam priscæ idololatriæ & superstitionis reliquias in eo restantes, ut ipsum ad vetustissima tempora referatur. Accurate itaque non versantur, qui omnem veteris ævi idololatriam atque superstitionem, cui sanctissimas leges suas Deum opposuisse contendunt, Zabianismi nomine insigniunt, cum aliquam tantum ejus partem, temporum malitia ad hæc media secula conservatam exhibuerit. Qua in re cum Spence-
rus maxime peccaverit, quid in erudita ejus tractatione desiderandum sit, vel mediocriter attento est in propatulo. Ceterum ex hujus quoque systematis summa patet, cur Zabii astrologiæ fideralique scientiæ se dederint: cum enim summa totius religionis in cultu fiderum versaretur, par erat, ut ad ea attenderent, ortus occasusque notarent, & constellationum momenta ad influxum fiderum consequendum necessaria observarent. Vnde ex Zabiorum secta Thebet Ebn Korra, Albategnius, alique in fiderali scientia magnum nomen consecuti sunt.

Magi Arabia.

§. IX. Etsi vero ignorantia & inscitia Arabes ante tempora legis Islamiticæ accusent Muhammedani, iisque philosophiam denegasse Deum ABVLPHARAIUS ^a dixerit, non id tamen ita intelligendum est, quasi viros eruditos inter se non habuerint. Fuisse enim etiam vetustioribus temporibus Arabiæ suos sapientes, eruditionis orientalis cognitione præstantes, vel inde colligi potest, quod PLINIVS ^b in Arabia Magos memoret, atque Hippocum Arabem Magum nomine appellet. Nec dubitandum, Arabas, linguæ suæ culturæ deditissimos, & in proverbiiis, adagiis atque παροιμίοις versatissimos hanc linguæ suæ elegantiam, proprietatem & ubertatem, poëteos quoque, quam excolebant, dulcedinem ad emendandos mores adhibuisse, sicque in morali philosophia, modo tamen orientali & exoterico, non fuisse plane rudes. Hoc licet deficientibus vetustissimorum Arabum scriptis demonstrari nequeat, est tamen, quod non leviter hanc sententiam roborat, fabulæ scilicet Arabicæ, quæ LOKMANN ^c sive Lukmanno tribuuntur, ^d quas cum interpretatione Latina & notis edidit de literatura Arabica meritissimus THOMAS ERPENIVS. ^e Magnæ tamen historiam

Lokmann.

Lok-

^a) Dynast. IX. p. 101. & apud POCOCK. *Spec. Hist. Arab.* p. 2.
^b) Lib. XXX. c. 1.

^c) Titulo *Al-Amthal*.
^d) *Lugd. Bat.* 1615. 1636. 1656. conf. FABRICIVS *Bibl. Græc.* vol. I. p. 400.

Lokmanni hujus tenebræ sepiunt. Quod si enim Arabas scriptores confulas, magna hujus Lokmanni celebritas est, laudaturque Lukmannus in Corano, ^e cui sapientia a Deo data, & de quo mira fabulantur Arabum poëtæ: ^f Huncque Hiobi sororem aviam habuisse jactat BEIDAVIVS. ^g Verum alii iique accuratiôres inter Arabes, hunc Lokmannum Alcorano memoratum a Lukmanno mythologo distinguunt, ^h eumque multis seculis antiquiorem faciunt, Davidis vel Iosifæ quoque regis æqualem, quorum vestigia premit HERBELOTVS. ⁱ Alias Arabum traditiones brevitatis causa præterimus, legendas apud HOTTINGERV. ^k Non tamen inter omnes de fide Arabum in hac relatione constat, unde in diversa sententiarum divortia de Lokmanno itum est. Quidam enim nominum similitudine inducti vel poëtam veterem Almannum, ^l vel Assaphum quoque prophetam sub hoc nomine latere conjiciunt, cum Arabes Persam quidem, sed Iudæum religione fuisse tradant, quos tamen ficulneo niti argumento demonstravit IO. IACOBVS SCHVDTIVS. ^m Alii virum doctum & sapientem fuisse inter Arabes vetustissimos concedunt, ita tamen, ut ex ejus potius sermonibus ista fabularum collectio facta, quam ab ipso auctore conscripta sit. ⁿ Tandem nec defuerunt, qui Lukmannum cum Æsopo eundem esse putarent, & crederent, eum hoc nomine in Arabica fabellarum quarundam versione fuisse insignitum. Quam sententiam post IAC. GOLIVM, ^o STEPHANVM CLERICVM ^p & H V E T I V M ^q SCHVDTIVS quoque & A V G. P F E I F F E R V S ^r adoptarunt, improbante quidem celeberrimo FABRICIO: ^s Quam tamen acutissimus & de philosophiæ historia meritissimus Gœttingensium doctor CHRIST. A V G. H E V M A N N V S ^t post Hottingerum ita ornavit, ut B. BVDDEI ^u aliorumque assensum meruerit. Observant enim viri docti Æsopi apud Græcos & Lokmanni apud Arabas eandem dari descriptionem; utrumque fuisse servum, ventre grandi, ore voraci, ingenio elegantissimo: nec nomen Lokmanni a voracitate desumptum, aliam originem habere, Æsopo κατ' αὐτονομασίαν hoc nomine insignito. Floruisse utrumque circa medium seculum quartum millenarii post conditum mundum quarti. Nec aliud pati fabularum Æsopicarum & Lokmanniarum in quibusdam concordiam; inter triginta & septem enim Arabicas fabulas, quæ Lokmanno tribuuntur, esse aliquas, quæ non idem tantum argumentum, sed & eadem verba cum Æsopiceis præ se ferant, quas ex Æsopiceis desumtas & easdem esse necesse sit, cum Æsopicæ fabulæ diu ante Lokmannianas innotuerint; hæque versionem illarum Arabicam exhibeant, quales invalescente inter Ara-

F f 2

bas

e) *Sur. XXXI.*

f) Vid. ПОСЛОК. l. c. p. 36.

g) Apud HOTTINGERV. *Hist. Orient.* l. I. c. 3. p. 68. seq. ubi prolixè de Lokmanno agitur.

h) Vid. ПОСЛОК. l. c.

i) *Bibl. Orient. v. Lokmann.*

k) l. c.

l) RAVIVS apud HOTTINGER. l. c.

IOB. LVDOLFFVS ad *Hist. Æthiop.* p. 53.m) *Comp. Hist. Ind.* p. 88.

n) Vid. HERBELOT. l. c.

o) *Ad Grammat. Erpenii* p. 189.p) *Q. q. S.* p. 325.q) *De fabulis Romanens.* p. 11.r) *Crit. S. c. XVI.* p. 415.s) *Bibl. Græc. l. c.*t) *Act. Philos. vol. II.* p. 278. seqq.u) *Observ. ad Hist. phil. c. III. §. 18.* p. 59.

bas eruditione confectas esse ex historia Saracenica constat. Nos in tanto sententiarum divortio certum quid promittere non audemus, non negamus tamen, hanc sententiam magna se probabilitate commendare: viderique Lokmanni nomen, Muhammedo commendatum ideo præfixum, ut fabulis fama & existimatio accresceret, quod apud Arabas fuit maxime solenne. Non tamen inficiandum est, omni exceptione non carere argumentum, quod ex convenientia fabularum Æsopicarum & Lokmannianarum desumitur: quia facile evenire potuit, ut ex Æsopicis paucae quædam a collectore Lokmannianarum fabularum ob argumenti similitudinem interfererentur, cujusmodi interpolationes inter Arabas non insolitas fuisse constat.^w Nec omni probabilitate destitutus erit, qui asseruerit, nullum unquam Lokmannum extitisse, sed cum Lokmanni nomen inter Muhammedanos eruditione & sapientia celebraretur, auctorem anonymum, fabularum diversarum ex orientis & occidentis mythologis collectorem nomen tantum ornandi tituli causa præfixisse, qualia exempla historia literaria complura nobis servat.^x Feruntur quidem sapientissimi quidam morum canones, quos moribundus Lokmannus filiis suis tradidisse dicitur.^y I. Non ultra rebus mundanis adhærendum esse, quam vitæ brevitatis patitur. II. Serviendum esse Deo ea contentione, quæ felicitas propria requirit. III. Laborandum esse propter vitam futuram, ejusque durationem considerandam. IV. Vitandum esse ignem, ex quo, ubi semel quis inciderit, non patet reditus. V. Peccare audenti expendendum esse, an vires sufficiant, ad ignem infernalem & iram Dei ferendam. VI. Peccaturo quærendum esse locum, ubi a Deo non videatur. Verum ea vel Muhammedanum vel plane Christianum ingenium sapiunt, nec ullo modo probari potest, inter Persas Arabasve vetustissimos tantam morum doctrinæ ἀντιβείαν viguisse. Quod si cum Arabibus^z quis contenderit, religione Iudæum fuisse, & ex oraculis sacris vel Iudæorum conversatione habuisse, ei recte opponitur, quod supra in pari casu de Zoroastre observavimus, adeo & legis jussu & morum discrepantia abhorruisse Iudæos ab aliis nationibus, ut neminem ad sua sacra & religionis notitiam admitterent, qui profelytus factus non esset; qualem cum Lokmannum fuisse probari nequeat, merito ejusmodi præcepta suspectæ ætatis & fidei sunt. Quicquid vero de Lokmanno est, sunt tamen fabulæ hæ specimen non inelegans, morum doctrinam inter Arabas non penitus jacuisse neglectam, etsi illa magis ad popularem docendi rationem, quam ad philosophicam referenda sit, quam non prius quam sub Abbasidarum imperio Arabum natio excoluit.

^w) Exempla suppositionum hujusmodi in antecedentibus adduximus.

^x) Exemplum dabit sapientia Salomonis, regi sapientissimo ficto libro tributa.

^y) EX GALLANDII collectione adducit eos cel. STOLLIVS *Hist. phil. moralis inter gentes* §. 9. p. 7.

^z) GOLIVS præf. edit. Erpenii.

CAPVT SEXTVM DE PHILOSOPHIA PHOENICVM.

§. I.

Restant inter Asiæ gentes, quæ in barbararum numero ponuntur, Phœnices, de quorum philosophia adhuc agendum est, & quid de naturarum statuerint, dispiciendum. Nominis enim celebritate per totum fere orbem noti, etiam hanc famam tulerunt, ut antiquam sapientiam recondidisse, & ex hac natione prodiisse crederentur, qui saniora de rebus naturalibus principia introducerent. ^a Ad oras enim maris mediterranei sitæ, cum Chanaan ab Israëlitis occuparetur, tantæ multitudini locum non inuenientes magnam partem e terra sua mari exules se commiserunt, quæsituri sedes alio sub sole calentes: quod eo facilius fuit exequi animosæ & industriæ genti, quo magis & mare apertum, & navigationis peritia, & portus securi, & alia, quæ terra ad hanc rem commodabat, hoc consilium iuvabant. ^b Inde vero factum, ut non tantum per innumeras colonias dispersi, patriam eruditionem per maritima nobilissimarum mundi partium ora spargerent, sed & divini mercatores, quo nomine eos appellat LVCIANVS, ^c crederentur, quibus cum multa negotia cum omnibus fere mundi partibus intercederent, occasio iis enata fuit, non merces tantum manuum, sed & ingenii cum aliis commutandi. Imprimis vero in magna gloria literarum inventionis & siderum, navaliumque ac bellicarum artium apud veteres fuisse, testis est PLINIVS, ^d qualia scilicet studia & coloniæ toties deducendæ, & commercium per omnem terrarum orbem navigationis beneficio instituendum requirebant. Et hinc quoque factum est, ut teste PORPHYRIO numerorum & proportionum, sive, rationum Arithmeticarum studiosissimi dicerentur. Inde vero liquet, hanc astronomiæ atque arithmeticiæ disciplinæ gloriam non aliter intelligendam esse, quam prout institutum atque scopus Phœnicum patitur: qui cum ad sidera propter navigationem, ad numerorum rationes vero propter mercaturam, attenderent, id non alia ratione fecerunt, quam nautæ atque mercatores hodiernum facere solent: quos ut nemo inter philosophos numerat, cui sanum synciput est; ita nec propter hæc Phœnices studia inter philosophos referendi sunt: nuganturque, qui numeros philosophicos, inventum Italicum, Pythagoram apud Phœnices didicisse contendunt, quam fabulam alibi jam jugulatam, ^f suo loco proscribemus. Caute itaque de eruditio-

Phœnices philosophia promicondi crediti.

Ff 3

ne

^a) Scriptores de philosophia Phœnicum nominat cel. HEVMANNVS *Ast. philos. vol. II. p. 188. seq.*

^b) Diligenter & magna cum eruditionis laude in hoc argumento versatus est, vir in his literis summus SAM. BOCHARTVS *Geogr. S.P. II. l. I, c. 2. p. 367. seqq.*

^c) In *Toxari T. I. p. m. 594.*

^d) *Lib. V. c. 12.*

^e) *De vita Pythag. f. 6. p. 9. ed. Kusteri. STRABO l. XVI. p. 718.*

^f) *Amœnit. liter. T. VII. p. 158. seqq.*

ne & philosophia, omnibusque studiis Phœnicum & statuendum est, semperque cogitandum, fuisse eos *δειοτέρους ἐμπόρους celebriores magnosque mercatores*, qui non in Pontum, neque ad Mæotidem usque aut Bosporum tantum navigarunt, verum quaquaversum Græcum ac barbarum mare emensi sunt, omnemque oram & omne littus, perscrutati in annos singulos extremo demum autumno in suam patriam reversi sunt; compluresque eorum caupones atque salsamentarios fuisse. Nam ex luculento hoc LUCIANI ^b testimonio patet, omne eos tempus mercaturæ atque navigationi impendisse, domi reliquo tempore artibus sellulariis & illiterato vivendi genere contrito, nec vitæ institutum permisisse, ut multam philosophiæ speculationibus impenderent operam. Quanquam viros excitioris ingenii inter illos fuisse negari nequit, quibus cum celebratissima *εὐγήματα* tribui soleant, de iis jam accuratius dispiciendum est.

Moschus Phœnicum philosophus.

§. II. Inter illos vero Phœnices, qui philosophando æternum nomen meruisse dicuntur, MOSCHVS vel MOSCHVS primus est, tum antiquitate, tum inventionis celebritate. Ille enim Sidone oriundus, physiologus fuisse, & nobilissimum systema atomisticum invenisse Posidonio dicitur, a quo STRABO ⁱ SEXTVS EMPIRICVS ^k & IAMBlichVS ^l acceperunt, qui addit, cum discipulis ejus, prophetis Phœnicum, aliisque istius gentis hierophantis conversatum fuisse & sacris ab iis mysteriis initiatum Pythagoram. Quoniam vero Phœnicus quidam scriptor, Mochus de rebus Phœnicum scripsisse veteribus ^m traditur, eum viri docti conjecerunt, cum Moscho, naturæ interprete, eundem esse. Et hinc disceptatio, num Moschus vel Mochus verum ejus nomen fuerit? vel quod eodem recidit, num Moschus & Mochus eundem virum innuant? Cujus disceptationis causa in varia lectione locorum eorum veterum, quæ de eo loquuntur, quærenda est. Mochum enim Moscho præferunt tanquam rectius ponuntiatum nomen BOCHARTVS, ⁿ VOSSIVS, ^o & post hos alii, ^p variam ejus originem afferentes; cum e contrario Moschum rectius dici SELDENVS, ^q CASAVBONVS ^r alique tueantur. Et hunc Moschum laudati viri cum Mocho historico eundem esse nulli dubitant. Alii vero, & inter veteres quidem THEODORETVS, inter recentiores EDMUNDVS DICKINSONVS ^s SELDENVS & HVETIVS ^t sub Moschi persona Mosen latere in Phœnicia nomen adeptum, & cosmologiæ rationes explicantem, sibi persuadent, quibus tamen alii non assentiuntur; ^u adeo

g) De Phœnicibus eorumque studiis & inventis diff. dedit ven. DAVID. BAIERVS Ien. 1709.

b) l. c. conferendus STRABO l. c.

i) l. c.

k) Adv. Phys. l. I. p. 621. ed. Fabr.

l) Vit. Pyth. c. 3. f. 14. p. 10. ed. Kust.

m) ATHENAEVS l. III. c. 36. p. 126. IOSEPHVS Antiq. Ind. l. I. c. 14. TATIANVS p. 128. conf. VOSSIVS de Hist. Græc. l. III. p. 390.

n) Geogr. S. P. II. l. 2. c. 17.

o) l. c.

p) REINESIVS app. ad librum de lingua Punicâ p. 72. app. diff. rar. GRAEVII. MENAG. ad Laërt. l. I. f. 4. p. 4. FABRICIVS l. c.

q) De I. N. & G. secundum discipl. Ebr. l. I. c. 2.

r) Ad l. c. ATHENAEI.

s) Physic. vet. & ver. c. 2. p. 11.

t) Demonstr. Evang. Pr. IV. §. 8. p. 53.

u) SCHEFFER. de Philos. Ital. c. V. p. 20. KUSTERS, l. c. MOSHEM. ad CUDWORTH. c. I. §. 10. p. 14.

adeo incerta & obscura sunt, quæ de Phœnicio hoc philosopho disputantur, omnia, nec facile certa sententia dirimenda. Quod si tamen conjecturis locus est, facile crediderimus, Mochi Moschique nomen idem prorsus esse, & diversam tantum Phœnicii Græcique oris pronuntiationem diversam quoque lectionem nomenque effecisse. Ita enim a Græcis sæpius factum esse, ut orientalia nomina sua lingua corrupte pronuntiarent, plurima exempla probant, & supra quoque in Zardustho Persa exemplum vidimus. Vtrum vero historicus & philosophus eadem persona fuerint, nobis quidem non liquet. Id unum conjecturam fovet, differre homines, quod physiologo tempus tribuatur ante Trojanum bellum, quo cano tempore res Phœnicum commentariis descriptas esse, credibile non est. Nec impossibile duos unius nationis & nominis viros fuisse, quorum unus philosophiam, alter historiam patriæ coluerit. Mosen vero qui ex Moscho faciunt, nominis tantum similitudine nixi, sine dubio decipiuntur; nec Moses atomisticæ philosophiæ conditor dici potest, qui cosmogoniam longe aliter narrat * nec opus physicum multis libris constans, quod Phœnicio Moscho five Mocho physiologi nomen peperit, conscripsit: unde hæc opinio, quam falsus sine dubio conceptus de philosophia Hebræorum Græcæ simili peperit, quamque Huetius ideo ornavit, ut hypothesi serviret, recte a viris doctis rejecta est.

§. III. Nihil tamen in historia philosophiæ Phœniciæ memorabile magis, quam quod Mochus five Moschus iste inventor fuisse dicatur systematis atomistici, quod ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένον dixit Posidonius in physico opere, ² quem laudant STRABO & SEXTVS EMPIRICVS. ^a Inde enim argumentum pro hoc systemate ab antiquitate capiunt viri docti, putantque, ab hoc Phœnicio ad plerosque philosophos Græcos systema atomisticum, quale postea Leucippus & Democritus absolverunt, dimanasse. Hoc ut evincat, non sine multis cognitionis historiæ philosophicæ veteris præfidiis, omnem lapidem movit doctissimus Anglus RADCLPHVS CUDWORTHVS. ^b quæ res cum in historia philosophica momentum trahat, expendi meretur: nisi enim antiquam esse doctrinam probetur, facile Posidonii testimonium, tot seculis a Mochi temporibus distantis rejici potest, cum ignoretur, unde hanc traditionem Posidonius hauserit: & plerique veterum a Leucippo & Democrito atomos inter principia systematis physici primo recepta esse tradant. ^c Hoc itaque telum ut retundat Cudworthus, 1. provocat ad allatum Strabonis & Sexti locum, Mocho five Moscho Sidonio inventionem atomorum tribuentem. 2. Pythagoram per monadas, putat, intellexisse atomos illos, quos in itinere & mora apud Phœnicios a discipulis Mochi didicit; quoniam Ecphan-

An inventor systematis atomistici fuerit?

x) Conferendus CLERICVS Bibl. Choise T. I. p. 75. seq.

y) Conf. cel. MOSHEMIVS l.c.

z) Vid. LAERT. l. VIII. f. 140.

a) H. cc.

b) Syst. intell. c. I. §. 9. p. 14. seqq.

c) Testimonia veterum ipse recitat CUDWORTHVS l.c. §. 6. p. 9. seqq.

tus declaraverit, ^d monadas Pythagoræ esse corporeas, & ARISTOTELES dixerit, ^e Pythagoreis monadas suas habere magnitudines. 3. A Pythagora a Phœnicibus edocto ad Empedoclem systema hoc atomisticum transiisse, contendit, apud quem natura nihil aliud sit, præterquam compositio & secretio rerum mixtarum, id est, coagmentatio & discretio particularum: eundem vero ex minoribus corpusculis elementa composuisse, & ea minima posuisse. 4. Nec Anaxagoræ homœomerias aliud esse, nisi atomorum doctrinam, sed a mente conditoris systematis atomistici diversam & corruptam. 5. Eandem ex hac doctrinæ atomisticæ successione sententiam fovisse Ecphantum, Xenocratem, Heraclitum, Diodorum, Metrodorum: ex quibus prolixè & adductis veterum testimoniis illustratis tandem infert, eos, qui ad Democritum vel Leucippum etiam systematis atomistici inventionem referunt, ita intelligendos esse, fuisse hos primos, qui proscripta mente divina, ex solis atomis mundi generationem atque naturam rerum deduxerint. Etsi vero hæc non sine insigni eruditionis apparatu dicta sunt, valde tamen verendum, ut attento ad rem ipsam lectori fidem faciant. 1. Supponit enim Cudworthus, quod initio probandum erat, Posidonii testimonium fide dignum esse, Moschumque atomorum doctrinam introduxisse: ad quod asserendum antiquiori & fide digniori testimonio opus est, quam Posidonii Stoici, cujus fidem ipse Strabo atque Empiricus in dubium vocant, nec CICERO ei multum tribuit, ^f qui de hoc præceptore, quædam eum comminisci, confidenter pronuntiat. Quod vero imprimis probe ponderandum putamus, & Posidonii fidem suspectam facit, illud est, quod modus philosophandi per hypotheses & principiorum systemata, quem ab introductis atomis philosophi secuti sunt, indoli philosophiæ barbaricæ, quæ tota traditiva simplex nudisque assertis constans fuit, adversa sit, & aperte ingenium Græcanicum sapiat. Adjicit his acutissimus harum rerum iudex THOMAS BURNETIVS, ^{ff} in Phœnicia Sanchuniathonis philosophia nullam occurrere mentionem aut memoriam dogmatis atomistici, licet de rerum ortu & mundi primordiis diserte agatur, ubi maxime de hujusmodi principiis tractandi locus esset: unde conjicit hoc dictum fuisse a Posidonio aut negligenter, aut per invidiam, ut inventi laudem ab auctore recente in antiquiorem rejiceret. 2. Nec multum valet, quod porro fundamenti loco ponitur, Pythagoram a Moschi discipulis systema atomisticum didicisse. Suo enim loco probabimus, Platoniorum recentiorum, quorum fidei & narrationi talia debemus, scopum in condenda historia Pythagoræ non alium fuisse, quam ut magistrum omnes philosophos celebritate & fama super ceteros elatos præceptores habuisse, sicque omnium præstantissimum philosophum evasisse, orbi persuaderent, quem in finem non dubitarunt, falsa, incerta, atque dubia

^d) Apud STOBÆVM *Eclog. phys. l. I. c. 13.*
^e) *Metaphys. l. XIII. c. 6. conf. GASSENDVS*

ad l. X. Laërt. T. V. Opp. p. 70.

^f) *Lib. I. de fato: Quædam etiam Posidonius, pace magistri dixerim, comminisci videtur.*

^{ff}) *Archæol. phil. c. VI. p. 360.*

dubia pro certis admittere, & quæ scopo inferviebant, fingere. Vnde quo loco Iamblichi narratio habenda sit, liquet, quam & suspectam esse, nec probare id, quod intendit Cudworthus, suo loco, ubi de itineribus Pythagoræ ex instituto agemus, patebit. Nos hic ad retundendam Cudworthi aciem hoc unum addimus: non dicere Iamblichum, quod Pythagoras atomisticum systema a Mochi discipulis didicerit, sed quod cunctis initiis Phœnicum sacrorumque ceremoniis a prophetis & hierophantis Phœniciæ illius successoribus initiatus sit. Vnde manifestum est, orientalem magis superstitionem, etsi id neget Iamblichus, quam philosophiam naturalem didicisse, si quoque concedamus, inter Phœnices eruditionis causa versatum Pythagoram. Concidunt itaque potiora fundamenta, quæ pro atomistico systemate a Mocho Phœnicio repetendo a Cudwortho afferuntur; nec 3. multum habet præsidii, quod a scholæ Pythagoræ doctrina de monadibus sumitur argumentum. Exponetur enim alio loco luculentius, scholam Italicam, quique ex ea orti sunt, statuisse: materiam dividuam semper esse in fluxu, semperque modificari, & ex mixtione materiæ oriri varias generationes; quod cum a systemate atomistico mixtionem particularum individuarum atque minimarum, qualitatibus destitutarum supponente differat, in excolenda doctrina atomistica eos non versatos fuisse evincit. Ostendeturque suo loco prolixius: Monadas Pythagoræ non fuisse corporeas, quam sententiam Ecphanto, tanquam inventori, tribuit STOBÆVS, & quæ Aristoteles alique de veteribus dixere, per consequentiam potius imputata fuisse, quam ab iis admissa: quamquam & magnitudo alio sensu ab Aristotele monadibus Pythagoræ tribuitur. Id quod etiam de Empedocle valet, cujus minima cum Anaxagoræ particulis similibus facilius, quam cum atomis Democriti componuntur. Sicque de reliquis quoque philosophis ostendi posset, eos admittendo particulas quasdam inter principia naturalia a systemate atomistico longe abiisse, nisi id a nostro scopo longius abiret, nosque, ubi series tractationis ad philosophiam Italicam pertingeret, accuratius de his disputandi occasionem nacturi essemus. Interim consulendus eruditissimus Cudworthi interpres, qui hæc multa doctrinæ elegantia & judicio cuncta illustravit. Ex dictis itaque omnibus has rationes subducimus, suspectum esse & incertissimum, quicquid de systemate atomistico a Mocho Phœnicio invento traditur. Nec quæ ad rationes has, quas post Burnetium suas quoque fecit PETRVS BAYLE, & ab eruditissimo GOTTFRIDO-OLEARIO^b regeruntur, tanti ponderis nobis esse videntur, ut ab hac sententia, quam hætenus defendimus discedamus. Nam quod regerit, Posidonium virum gravem & integerrimorum morum fuisse, nihil ad rem facit, cum eo potissimum nomine ejus testimonium rejiciatur, quod tanto a Mochi tempore intervallo distet, ut ad testimonium fide dignum

^a) *Dict. T. III. art. Leucippe, not. A.*

^b) *Diff. II. de principiis & philos. Heracliti §. II.*

quæ est in *Hist. philos. STANLEII P. IX. c. VI. S. I. p. 856.*

dignum solus ineptus sit. Nec qui atomistici systematis inventionem Leucippo & Democrito tribuunt, de nomine atomus tantum, quod vir doctissimus putat, loquuntur, quod Phœnices alia lingua usi adhibere non potuerunt: sed de ipsa hypothese rerum ortum ex particulis minimis individuus, qualitate omni spoliatis & inani, mundi systema condente. Miramur vero improbare acutissimum virum Burnetii argumentum ab indole philosophiæ barbaricæ petatum, quæ systematis per principia & conclusiones formati typum respuit. Non enim illo argumento eripitur veteribus rationis usus, sed negatur modus ratiocinandi & philosophandi systematicus, quem in traditiva philosophia non obtinuisse, ipse agnovisset, qua fuit in veteri historia philosophica eruditione vir beatus, nisi contrariam sententiam sibi defendendam proposuisset: certe Burnetii argumentum quilibet admittet, qui barbaricam philosophiam intus & in cute cognovit. Nec negavit Burnetius ante Leucippum & Democritum per modum systematis philosophatos fuisse Pythagoram, Thaletem, Anaxagoram, sed Græcanicis ingeniis eam philosophandi rationem expressis verbis adscribit, barbaris vero denegat: quos philosophiam excoluisse, adeoque sine principiis inter se connexis non ratiocinatos fuisse, & traditionis auctores deductis ex principiis conclusionibus dogmata invenisse quando objicitur, luditur voce philosophia; eam enim pro simplici rerum naturalium cognitione sumtam barbaris adeo non denegat Burnetius, ut potius deamatae hypotheseos præsidium apud eos quærat; sed dum quæstio est de hypothese quadam speciosis excogitata ratiociniis, quæ ad explicanda naturæ phænomena adhibetur, scopum adducta non feriunt, & probandum prius est, talem fuisse philosophiam barbaricam. Tandem Sanchuniathonis cosmogoniam systemati corpusculari favere magis, quam adversari, tuetur vir doctissimus, ita tamen, ut lucem potius ex Græcanicis ei inferat, quam ex ea eruat. Cuncta enim eo redeunt: omnia apprime in atomos conspirare. Quod ubi etiam concederemus, nihil aliud inde sequeretur, quam Phœniciam cosmogoniam ex atomistico systemate posse explicari, non vero, illud in Sanchuniathonis verbis contineri: quisquis enim illa leget, (oculis vero lectoris ea hoc capite subjiciemus) & hypotheseos præjudicio occupatus non erit, facile videbit, principia Sanchuniathonis ab atomisticis longe differre, & multo magis veterem, quam ex traditione suo modo servabat, cosmogoniæ habitum tueri. Quæcunque itaque corpuscularis philosophiæ dignitas sit, frustra ei auctoritatem a Phœnicum philosophia conciliari, luce meridiana clarius patet.

Cadmus.

§. IV. Præter Moschum sive Mochum CADMVS præcipue inter Phœnices propter eruditionem celebratur, Agenoris regis, si Græcis credimus, filius; si Phœnices audimus, regiæ culinæ præfectus, vel quod vult BOCHARTVS² magister satellitum, qui cum Harmonia tibicine aufugiens, mira fata habuit, & delatus in Græciam coloniam condidit. Mira sunt, & obscurissima, quæ de eo tradunt mythologi, nec nobis enarranda, sed quærenda

²) Geogr. S. P. II. l. I. c. 20. p. 488. seqq.

renda apud alios, qui Græcorum fabulas explicuerunt. ^k Nec quoque anxie inquirendum nobis est, Ægyptius, quod vult MARSHAMVS, ^l an Sidonius fuerit? quod cum plerisque tuetur BOCHARTVS; ^m & recte quoque, si veteres audiendi sunt; vel quid veritatis historicæ in fabulis his lateat? Legant, qui hæc a nostro instituto aliena nosse cupiunt, quæ ex melioris notæ scriptoribus diligenter de Cadmea historia collegit vir celeberrimus, IO. FR. BVDDVS, ⁿ & quæ acute, ut solet, conjecturis affecutus est magnus BOCHARTVS. Illud unum notandum nobis est, haberi Cadmum auctorem literarum Græcarum, quas in Mœotiam delatus Thebis conditis ex Phœniciis literis effinxit, quod a magnis viris ita demonstratum est, ^o ut non audiendus sit IOSEPHVS, ^p contendens, literas Græcas Cadmo esse multo recentiores, nec Stefichoro danda fides, ad Palamedem Græcarum literarum inventionem referenti, quem quatuor tantum adiecisse alii testantur. Licet vero hoc certum esse videatur, inter philosophos tamen Cadmus numerandus non est, qui non philosophica speculatione vel hieroglyphica arte literas invenit, sed delatas ab Affyriis ad Phœnices, Græciæ intulit, orique Pelasgorum accommodavit. Vnde mire fallitur FRANCISCVS IVNIVS, ^q & qui eum sequitur GEORGIVS HORNIVS, ^r contendentes: *Thebis extructis arcem Cadmeam erexisse, & scholas instituisse, quas de suo nomine Cadmeas nominaverit. Earum postea tantam existimationem fuisse, ut omnes scholæ eo nomine insignitæ succedentibus temporibus academici dicerentur.* Supponuntur enim hæc frustra atque nituntur precaria hypothesi: literarum introductum usum scholas philosophicas requisivisse; quas a viro militari, prædonum vel si mavis exulum manu alienas terras post longos errores & varia bella, quæ fabulæ de dentibus serpentis feminatis, indicant, quærente & occupante institutas fuisse, omni prorsus verisimilitudine & veterum quoque testimonio destituitur. Nec academici nomen a Cadmo, sed Hecademio originem duxisse, ad historiam philosophiæ academicæ, Platonisque delati demonstrabimus. Viderint etiam viri docti, qui plerasque fabulas Græcorum pari modo a Phœnicibus per hunc forte canalem, ad Græcos pervenisse contendunt, & ex Phœniciæ linguæ significatione argumentum petunt, quo fundamento id faciant. ^s Nobis hæc ingenium quidem sapere, non vero verisimilitudinem gignere videntur, quæ solis verborum nominumque explicationibus absque historiæ præsidio dicuntur. Vnde ab incertis conjecturis in historia Phœnicia abstinemus.

Gg 2

§. V.

^k) Videndus in compendio NATAL. COMES Mytholog. l. VIII. c. 23. p. 98. seq. lib. IX. c. 14. p. 1007. seqq.

^l) In can. chron. sect. IX. p. 122.

^m) l. c. c. 12. p. 486.

ⁿ) Hist. eccles. V. T. T. I. Per. II. §. II. §. 18. p. 989. seqq.

^o) Laudat eos FABRICIVS Bibl. Gr. vol. I.

p. 147. add. MONTFAUCON. Palæograph. Græc. l. I. c. 23. p. 147.

^p) Contra Apion. l. I. p. 1034.

^q) De academia.

^r) Hist. philos. l. III. c. 4. p. 149.

^s) Fecerunt id S. BOCHARTVS in Geographia S. EDM. DICKINSON. in Delphis Phœnicissantibus, recusus T. I. Opp. ad hist. & phil. spect. TH. CRENI, & IO. CLERICVS in notis ad Hesiodum.

Reliqui scri-
ptores Phœni-
ces desiderati.

§. V. Sed nec reliqua, unde philosophiæ Phœniciæ doctrinæ hauriri possent, certiora sunt, deficientibus nobis monumentis, quæ res Phœnicum nobis enarraverunt. Scripserunt quidem historiam Phœniciæ præter Sanchuniathonem Theodotus, Hypsicrates, & Mochus, quorum libros Chætus vel Lætus potius, Græce transtulit; * meminit etiam Hieronymi Aegyptii, Phœnicis historici TERTULLIANVS, " & Hestius quoque laudatur, sed dolendum, injuria temporum hos commentarios nobis ereptos esse; cum enim gentis hujus origines tradiderint, credibile est, eos, more veterum de cosmogonia traditiones tetigisse: idque suadet IOSEPHVS, qui cum de diluvio & ante diluvianorum longævitate sermonem instituisset, * addit: Μωχός τε καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος οἱ τὰ Φοινίκικα συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. *Mochum atque Hestium & Hieronymum Aegyptium, cum dictis a se conspirare; dicitque Hieronymum scripsisse ἀρχαιολογίαν Phœnicum.* Verum, licet res forte naturales ortumque saltem earum tetigerint, nihil inde lucis nobis ex deperditis promittendum est. Unus Sanchuniathon non tam nobis relictus est, quam exigua quædam fragmenta ab EVSEBIO atque THEODORETO servata, quæ, si modo genuina sunt, Phœnicum de rerum ortu & generatione sententiam enarrant. Quod argumentum cum in philosophia barbarica non exigui momenti sit, prolixius de eo differendum, & quid rei sit, quamque fidem mereatur expendendum est.

Sanchunia-
thon.

§. VI. Quis vero SANCHUNIATHON fuerit, quæque nobis documenta reliquerit priscae de cosmogonia traditionis apud Phœnicos, docet nos EVSEBIUS, y qui ipse audiendus est: *Res autem Phœnicias, inquit, Sanchuniatho quidam memoriæ prodidit, vir antiquissimus, quemque ante Trojana tempora floruisse, summaque cum diligentia tum veritatis laude Phœnicum historiam scripsisse testantur. Hujus opera omnia Philo, non Hebræus ille, sed Byblius, ex Phœnicum idiomate Græcam in linguam conversa vulgavit. Ejusdem quoque meminit is, qui nostra memoria opus illud adversum nos mendaciis fraudibusque textum consarcinavit, dum libro quarto ipsum hujus testimonii sui prædicatione commendat. Rerum, inquit is, ad Iudæos pertinentium historiam Sanchuniatho Berytius summa fide conscripsit, quippe quæ cum eorum locis atque nominibus apprime consentiat, cum præcipua rerum illarum capita ab Hierombalo quodam Ievi Dei sacerdote accepisset. Hoc illius opus Abibalo regi Berytiorum dedicatum non modo rex, sed etiam ii, quorum apud ipsum erat, de scriptorum veritate cognoscere, omnes comprobant. Atque istorum quidem ætas Trojanis temporibus antiquior proxime ad Moysen ipsum accedit, ut ex Phœniciæ regum serie quivis cogno-*

*) Vid. SCALIGER ad fragmenta Berosi Abydeni in calce op. de Emendatione temporum, BOCHARTVS Geogr. S. P. II. l. II. c. 17. p. 861. VOSSIVS de Histor. Græc. lib. III. p. 379.

IONSIVS de Script. histor. Philos. l. III. p. 336.

u) In apologet. c. 19.

x) Antiq. Jud. l. I. c. 4.

y) De præp. Evang. l. I. c. 9.

cognoscere potest. Hic igitur Sanchuniatho, qui Phœnicia lingua veterem historiam, partim ex singularum urbium actis, partim ex templorum monumentis coagmentatam singulari veritatis studio perscripsit, Semiramide, quam Iliacis temporibus vel antiquiorem vel æqualem fuisse memorant, apud Assyrios regnante vixit. Idem Porphyrii testimonium affert THEODORETUS ² Eusebius vero Philonis quoque Byblij testimoniis in sequentibus utitur, quibus ait: Sanchuniathonem virum imprimis eruditum cum operam in rerum plurimarum studia posuisset, cumque gentium omnium historiam jam usque a prima universi molitione nosse vehementer optaret, præcipuam quandam in pervestigandis Taauti rebus diligentiam adhibuisse, quod satis intelligeret, omnium, qui lucem hanc adspexerant, eum literas principem invenisse, ac commentariorum scribendorum auctorem fuisse. Ab illo autem auspicatum esse, quem ab Aegyptiis Thoyth, ab Alexandrinis Thoth nominatum Græci Hermetem, id est, Mercurium appellaverunt. Addit quoque in sequentibus, eum in arcana quædam Ammonæorum volumina incidisse, quæ ex interioribus templorum penetralibus protracta, perscrutatus sit, indeque ea hauserit, quæ in commentariis suis retulit. Ex hac Porphyrii relatione magnum veteris historiæ & cosmogonias præsidium sibi invenisse visi sunt viri eruditissimi, & inter hos, qui maxima eruditione Sanchuniathonis res illustrarunt SAMUEL BOCHARTUS ^a & PETRUS DANIEL HUVETIUS. ^b Supponunt vero laudatissimi viri, Porphyrii relationem esse veram, Philonemque illum Byblium libros Sanchuniathonis genuinos ex Phœnicia lingua in Græcam transtulisse; putantque Sanchuniathonem ab Hebræis, & sacris quidem Mosis commentariis accepisse, quæ in historiam suam retulit. Hunc enim Thooti five Hermetis larva tegi sibi aliisque multo labore persuadere conatur Huetius. Præsidium sententiæ quærunt, quod Sanchuniathon a Ierumbalo sacerdote Dei Iao commentaria acceperit. Cum enim Iao Deus Græcis Iudæorum numen indicet, ^c quod ex Iehova expressum conjicitur, concludunt inde, Ierumbalum ex Israëlitarum natione fuisse, & esse Ierumbalum eundem cum Gideone, quem Ierubbaal cognominatum Iudicum historia testatur. ^d Qua in opinione veteres quosdam antecessores habuere: ^e nec objici posse putant, Gedeonen, non fuisse sacerdotem, cum gentilis homo eum habuerit pro sacerdote, qui ex hostium spoliis constituit Ephod in urbe sua. De tempore quoque non dubitant, Trojano excidio fuisse priorem, cum indubitatis annalium Phœniciorum & seriei regum Phœniciæ testimoniis nitatur; concedunt tamen, Porphyrium *ἀνισογενείας* vitio Semiramidis tempora cum his confudisse. Hactenus viri docti, qui Porphyrianæ vel Philonianæ quoque relationi fidem habendam esse putant. Non defuerunt autem alii, qui suspectam

G g 3

utrius-

^a) De curand. Græcor. affection. serm. II. p. m. 493.^a) Geogr. S. P. II. l. II. c. 17. p. 855. seqq.^b) Demonstr. Ev. Pr. IV. p. 50. seq. 70. seq.^c) DIODOR. SIC. l. I. p. 59. MACROBIUS Saturnal. l. I.^d) Cap. VII, 1. VIII, 35.^e) SVIDAS v. ἱεροβάαλ T. II. p. 99.

utriusque fidem esse argumentis non contemnendis ostendisse sibi visi sunt. Illustris enim SCALIGER jam monuit, non potuisse ad antiqua ista tempora referri Sanchuniathonem, qui Tyri conditi tanquam rei jam antiquæ meminit, ad quæ tamen BOCHARTVS ^f respondit: Tyri nomen commune fuisse multis urbibus in Phœnice, fierique Palætyri mentionem in commentariis IOSVÆ, ^g annis fere ducentis antequam in vicina insula conderetur famosa illa Tyrus. Quæ tamen non satisfacere omnibus, præsertim EDVARDO STILLINGFLETO, ^h qui non negat quidem in libris Iosue innui Tyrum, sed illam non nisi ut altum præcipitemque tum temporis scopulum sine incolis & hominibus esse considerandam, ex qua Oiscus originem trahere non potuerit, qui ausu ingenti maris fluctibus, referente Sanchuniathone, se credidit: unde infert doctissimus præsul, non aliam intelligi posse Tyrum, quam quæ paulo ante excidium Iliacum exstructa sit, sicque tempora Sanchuniathonis non conspirare. Addunt his alia non minus gravia, qui in expendenda Sanchuniathonis historia & fide peculiarem operam posuerunt HENRICVS VRSINVS, ⁱ ANTONIVS VAN DALEN, ^k & HENRICVS DODWELLVS, ^l qui alios quoque adstipulantes habuerunt. ^m Cum enim celeberrimorum horum virorum industria in eo versaretur, ut supposititia esse illa Sanchuniathonis commentaria demonstrarent, provocarunt potissimum ad silentium auctorum omnium, qui ante hunc Philonem Byblium, qui Adriani ævo vixisse dicitur, scripserunt, & ne γὰρ quidem de Sanchuniathone meminere. Accedunt ἀσύνετα plurima, & temporum rationibus non convenientia: Abibalum fuisse Hierami regis patrem, monent, qui Saulis atque Davidis temporibus vixit, adeoque Ierumbaalem cum Gideone non eundem posse dici. Vixisse secundum Porphyrium, Sanchuniathonem antetempora Trojana, regnante inter Assyrios Semiramide: Trojam vero captam A. M. 2767. Semiramim vixisse A. M. 1996. ⁿ Esse alia quoque in excerptis ex Sanchuniathone, quæ extra controversiam sint recentiora, quibus tamen enarrandis, ne justo prolixiores simus, supersedemus. In tanto sententiarum inter viros eruditione & iudicio accurato summos dissensu difficile putamus, certi quid statuere, nec extra controversiam poni posse Sanchuniathonis historiam, præsertim, cum ἀσύνετα illa chronologica, ad objectiones Dalenianas & Dodwellianas responsuri rejiciant in interpretem Philonem vel etiam in excerptentem hæc commentaria Porphyrium. Non negamus tamen, non ita solida nobis videri, quæ pro Sanchuniathone afferuntur: cum silentium tot scriptorum, qui tam nobilis & antiqui scriptoris mentionem facere poterant & debe-

f) loco supra citato.

g) Cap. XIX, 29.

h) Orig. SS. l. I. c. 2.

i) De Zoroastre, Trismegisto & Sanchuniathone Ex. III.

k) Pec. diss. quæ adjecta est diss. super Aristeæ.

l) Duabus epistolis lingua Anglicana editis,

quarum compendium exhibent Acta erudit. T. II. Suppl. p. 512.

m) Conf. VOSSIVS de Hist. Græc. l. I. c. I. CONRING. de Medic. Hermet. c. I. p. 5. RICHARD. SIMON Bibl. crit. T. I. c. 9. cui respondit Diarium Trivolinum, Jan. 1714. p. 68.

n) Conf. WITSIVS Ægyptiac. l. III. c. I. §. 15. p. 200.

debebant, omnino scrupulum moveat atque suspicionem excitet, fraudem in tota illa re subrepisse: licet præstare nolumus, quod Dodwellus conjicit, Philonem illum Byblium neminem esse alium, quam Philonem Herennium, eumque hæc Sanchuniathonis commentaria finxisse ad refutandos Iosephi contra Apionem libros, nomenque confinxisse & detorsisse e Sonchide, Saite, sacerdote Ægyptio PLVTARCHO^o memorato. Nec multum probat nominis Ierumbaal cum Gideone convenientia, quæque alia de libris sacris a Sanchuniathone inspectis afferuntur; illam enim vel potuisse effingi, ut fides commento accederet; vel talem non esse, qualem laudati viri in hariolando iusto oculatiores videre sibi persuadent, recte monetur. Quod si etiam *ἀούσατα* in toto illo fragmento reperiri conceditur, & Philoni interpolationis fraus adscribitur, ^p corrui tota ejus fides: quis enim præstabit, non confinxisse totum, qui interpolare ausus est? Et, si verum fatendum, totam Sanchuniathonis historiam commendavit atque credibilem fecit falsa persuasio, sacram cosmogoniæ historiam a Mose traditam isto Sanchuniathonis fragmento confirmari. Quæ non tantum Eusebio & Theodoreto, ut fuere patres ecclesiæ veteris in ejusmodi re nimis creduli, sed & recentioribus & imprimis magno GROTIUS & HUVETIO imposuit. Qui si ad ea attendissent, quæ in deducenda nascentis orbis historia post enarrata mundi geniti principia Sanchuniathon ille attulit, facile ingentem dissensum observavissent, & palpavissent, quo callido consilio juratus Christianorum & scripturæ S. hostis Porphyrius Sanchuniathonis cosmogonia ad evertendam oraculorum sacrorum fidem & roborandam superstitionem usus fuerit. Nec nos multum movent, quæ objicit *ἡ πάνυ* GUNDELINGIUS: non probabile esse, Patres scriptum, quod totum fictum esset, passos esse sibi obtrudi a Porphyrio inimico Christianæque religionis derisorum. Nam hæc ad eam tantum opinionem refutandam valent, quam Vrsinus fovit, & Sanchuniathonem & Philonem in fraudulento Porphyrii ingenio enatum esse; non vero ad eam, quæ Philoni suppositionem tribuit. Quam parum quoque judicii & artis criticæ patres attulerint in dignoscendis scriptis *ὑποβολημαίοις*, præsertim ubi adstruendæ veritati religionis Christianæ inservire posse putabant, in eorum scriptis versatum latere nequit. Quibus omnibus una ratiocinii lance comprehensis & ad fidem historicæ trutinæ examinatis non negamus, valde suspectam nobis videri Philonis Byblij, quisquis ille fuerit, fidem; nec carere verisimilitudine eam sententiam, quæ statuit, effinxisse illum totum illud opus, ut haberent gentiles, quæ ex domesticis quasi testibus Mosi opponerent, & ad roborandam *ἀθεότητα* adhiberent. Id quod ipse subolfecit EVSEBIUS, ^s qui fatetur: *Τοιαύτη μὲν αὐτῶν κοσμογονία, ἀντικρὺς ἀθεότητα εἰσάγασα.* Hujusmodi a Phœnicibus mundi ortus ponitur, qui omnem plane divinitatem exterminat: Quod ve-

re

o) De Isid. & Osiride.

q) De V. R. C. l. I. §. 16. p. m. 38. ed. Elzevir.

p) IUBIÉV Hist. crit. des dogmes P. III. c. 5.

r) Hist. phil. mor. c. VIII. §. 2. p. 198.

p. 432.

s) l. c.

re dictum esse in sequentibus demonstrabimus. Conjicimus tamen auctorem cosmogoniæ Sanchuniathonis non totam effinxisse, sed materiam accepisse ab antiquis cosmogoniis Græcorum, quæ paria passim tradunt, indeque supposita origine Phœnicia, totam fabulam incrustasse. Verum hæc non nisi pro conjecturis venditamus, sacra enim hæc non aliter constant: momentum tamen non leve habere quilibet paulo prudentior ultro largietur. Quod si vero concedendum sit, esse omnia ista a Sanchuniathone, esse versa a Philone, multa tamen omnia difficultate & incertitudine laborant. Eleganter doctissimus WITSIVS: *Sed undecunque sua habuerit Sanchuniathon, quis Sanchuniathonem habet? quicquid ille sua, i. e. Phœnicia lingua scripsit, illud omne pridem periit. In Græcum quidem sermonem Philo, non Iudæus ille Alexandrinus, sed gentilis aliquis Byblius Adriano σύγχερος transtulit. At, quis dicet, qua fide? qua peritia? Sed neque Philonis illius quicquam superest, nisi ἀποσπασμάτια apud Eusebium & si quem forte alium, ubi inter multas fabulas vera aliqua quasi per nebulam deprehendas. Addi his posset, excerpta deberi Porphyrio, jurato rerum Christianarum hosti, cujus fides suspecta non esse non potest.*

*Systema
cosmogoniæ
Phœnicæ.*

§. VII. Supposita vero Sanchuniathonis æque ac Philonis Byblij fide & integritate, ita cosmogoniam Phœnicum, quamvis eam ex commentariis Thooti sive Hermetis desumptam esse nobis Philo persuadere cupiat, exponit fragmentum illud nobis servatum, ut has potissimum positiones exhibeat:

I. Principium hujus universi fuit aër tenebricosus, & spiritalis sive spiritus aëris tenebrosi, & chaos turbidum atque caligine involutum.

II. Hæc infinita fuere, multoque tempore ignara termini.

III. Vbi vero spiritus priorum principiorum amore exarsit, factaque est inde commixtio, huic nexui nomen factum, desiderii sive cupidinis: hocque principium creationis omnium rerum fuit.

IV. Spiritus hic non cognovit suam generationem.

V. Ex connexione autem ejus spiritus, prodiit Mot.

VI. Mot autem limum nonnulli, alii aquosæ mixtionis putredinem esse volunt.

VII. Hinc factum est feminium omnis creaturæ, & omnium rerum creatio.

VIII. Inde orta certa animalia sensu carentia, ex quibus facta sunt animalia intelligentia prædita, quæ vocata sunt Zophasemin, id est, cæli contemplatores, in figuram ovi conformata.

IX. Post Mot autem sol, luna, stellæ & reliqua sidera illuxere.

X. Aëre vehementer illuminato per igneum & vehementissimum calorem terræ marisque, enati sunt venti & nubes, unde magnæ effusæ pluviae.

XI.

XI. Aquæ hæ segregatæ & calore solis suo loco depulsæ, in aëre denovo concurrentes suo conflictu tonitrua & fulgura effecerunt.

XII. Hoc sonitu animantia excitata & territa ex limo, quasi ex somno, profilierunt, & eruperunt tam ex terra, quam ex mari, mas & foemina.

Hactenus generalia cosmogoniæ principia, quibus postea additur, quomodo ex vento, Colpia nominato, & muliere Baau, id est, nocte, primogeniti homines nati sint, ex quorum generatione Phœnices tandem descenderint. Mirum vero, quam diversas interpretationes hoc ortus mundi systema passum sit. Veteres enim, quos diximus, & cum his recentiores nonnulli, inter quos GROTIUM^{u)} merito nominamus, magnam cum systemate Mosaico convenientiam se invenisse rati, non dubitarunt, Sanchuniathonem, non ex Aegyptiis, sed Hebræis potius annalibus ea furripuisse, & ita Mosaicam geniti mundi historiam fabulis Phœnicum, more gentis, intertextam, exhibuisse. Afferere enim in hoc systemate Sanchuniathonem, æque ac Mosen, tenebras atque spiritum, duo primæva rerum condendarum principia: amoris significationem apud Mosen esse in מרחפת, vi scilicet a Deo materiæ indita, μῶτ vero ימֹט, unde Græcum μόθος, esse תהום abyssum jam commotam: & quia vox מרחפת proprie incubitum columbæ super ovum significet, ideo in isto limo animantia, id est, sidera, ut in ovo fuisse: hinc ovi mundani traditio, & ovorum progenies Dii Syri, id est, astra. Sanchuniathonis vero noctem βάαν, esse eandem cum Mosis בהו, ventum autem, qui ibi dicitur κολπία, esse קל-פייה, vox oris Domini, sive DEI. Ingeniosam atque eruditam esse hanc systematis Phœnicii explicationem magno viro, a quo profecta est, facile largimur, invita tamen veritate factam esse, & ideo tantum excogitatam, ut Moses & Sanchuniathon in concordiam redigerentur, ex ipsa principiorum serie facile patefceret. Includit Phœnicus, si illius est, philosophus, spiritum materiæ, facitque eum tenebricosum, eique infinito infinitum & sine termino chaos adjungit: Spiritus hic nec sui nec alterius rei generationisve conscius est, partemque sui cum animalibus intelligentibus, id est, sideribus, vel, quæ stellis præsident, intelligentiis communicavit: Cupido, sive generationis principium activum alterum, non extra in materiam inductum vel inpressum, sed interna natura in materia est comprehensum. Verbo & spiritus ille & chaos in uno ovo comprehensi exhibentur, quod totum sive universum repræsentabat. Quis hic præjudicio non occupatus Mosen cum Sanchuniathone conspirare asserat, & non multo magis ingens intercedere discrimen, quod postea notabimus, animadvertat? Cautius itaque alii, qui satis perspexerunt, Mosaica hic frustra in subsidium vocari, atomisticum systema advocant, idque satis luculenter a Sanchuniathone exprimi judicant. * Poni ob oculos materiam confuse disjectam, quæ tenebrosa

u) I. c. quem sequitur CUDWORTHVS *System. intellect. c. I. §. 22. p. 27.* recte improbante venerabili interprete.

Hist. phil. Tom. I.

x) B. G. OLEARIVS *diff. II. de philos. Heracliti §. 2. in Hist. phil. STANLEII P. IX. c. XV. p. 658. seq.*

Hh

tenebrofa propterea vocetur. Eandem ob subtilitatem & mobilitatem aërem spirabilem, flatum, spiritum, & uno verbo, potiora ejus attributa complexo chaos turbidum & caliginosum vocari. Chaos vero & atomos idem nonnullis esse. Reliqua omnia, quæ enarrantur, apprime in atomos seu minima corpuscula, competere. Nullis terminis cohibitos & vagabundos longissimo tempore circumvolitasse, amore vero postremum, hoc est motu, quo se invicem nitebantur, coaluisse. Materiam vero, (quæ spiritus proprie dictus esse nequeat, cum *συνπλοκή*, mistio ei tribui non queat,) ita coalescentem Mot produxisse, hoc est massam illam, omnium rerum semina complexam, ex qua illa suo ordine postmodumeducta fuerunt, quam limum & aquosæ mixtionis corruptionem Philo interpretatur, quod mixturæ terraqueæ ea simillima videretur, sicut & Moses eandem ob causam modo terram, modo aquam, molem istam appellasse videtur. Ab ingenio hæc quoque se commendant, cum Phœniciis vero non conspirant, nec probabilia sunt, adeo contortam ad hypothesein interpretationem sapiunt. Distinguuntur a Sanchuniathone materia hoc chaos ejusque spiritus tenebrosus, non vero sunt eadem, vel spiritus affectio chaos. Multum quoque ex mente veterum inter chaos & atomos interest, nec dari potest ex concursu atomorum ratio ortorum siderum intelligentia præditorum, nisi spiritus a chao sive materia distinguatur, quod in systemate atomistico fieri nequit. Ut taceamus, simplicitati veterum cosmogoniarum, ex quibus hæc desumpta est, sive vera sit, sive supposititia & ad modum earum excogitata, hanc explicationem repugnare. His itaque rejectis, superest tertia de hoc systemate opinio, quam multa eruditione exornavit RICHARDVS CUMBERLANDVS, ^y suamque fecere, celeberrimus MOSHEMIVS, ^z & viri doctissimi, qui ex Anglis historiam universalem condiderunt. ^a Observant, viri magno judicio præditi, recte judicasse EVSEBIUM, Phœnices soli, lunæ ac stellis divinitatem attribuisse, iisque solis rerum omnium ortus interitusque causam assignasse: ponique ab iis hujusmodi mundi ortum, qui omnem plane divinitatem exterminet: totumque systema eo tendere, ut Ægyptiorum & Phœnicum idololatria commendetur: cum Zophasemin illi, nihil aliud sint nisi planetæ stellæque fixæ, animabus præidentibus præditæ, quibus cultum divinum exhibuerunt. Spiritum illum caliginosum non posse esse Deum, cum hic spiritus nihil aliud dicat, nisi fœcundum aërem turbido rudi & indigesto chao inclusum; hæc bina principia omni initio & fine carere: hunc spiritum materiæ inhabitantem & inclusum illis Deum esse; ex cujus copulatione sive desiderio jungendi se cum materia omnis creationis initium ductum sit. Postquam spiritus ille in materiam æternam sese insinuavit, & eam pervasit, extitisse in ea cœcum quendam impetum, ad ea ex sese parienda, quæ creata jam existunt. Nec spiritum illum ratione & consilio egisse, ignorasse enim, quæ fierent, nec cognovisse *τὴν αὐτοῦ κλίσην*, ea, quæ genuit, vel copulatione sua cum materia effecit, cuncta ut ita cœco fato facta sint. Ex conjugio spiritus &

y) In libello Anglico: *Review of the Cosmogonia of Sanchuniathon.*

z) *Diff. de creat. ex nihilo* §. 26. p. 992. *synt. int. Cudw.*
a) *Introduet. a l'hist. universelle* p. 49. seqq.

& chaus natum Mot, limum quendam, hunc solem, lunam, stellas procreavisse; sidera postea calore & virtute sua homines generavisse, & animalia. Rectissime hæc dicta esse, fatebitur, quisquis mediocri attentione hoc systema consideraverit: quod totum eo tendit, ut ex uno universo & principio aliquo activo, etsi bruto, & nihil intelligente, & passivo five chao aquoso & limoso omnia constituisse, & æternis fati legibus atque motu producta tandem in ordine mundi visibilia apparuisse exponat. Vnde sequitur, Deum non alium esse, quam animam mundanam, chaos informantem, & tandem motu suo necessario, fatali & interno formam hanc producentem. Quæ opinio a Stoicis philosophico ornata habitu in Græcia postmodum caput erexit, in antiquis tamen cosmogoniis hinc inde reperitur, & apud Ægyptios quoque invaluit. Vnde conjectura firmatur, callidum Sanchuniathonianæ fabulæ architectum, mutuo accepto ex veteribus cosmogoniis Stoico systemate, seque illi cum temperamento jungentem atque accommodantem illud nominibus quibusdam Phœniciis pinxisse, & suppositam antiquissimo viro in originibus sacris detestabilem impietatem affricuisse, domestica quasi Iudaicis oppositurus. Quod omnino Porphyrio, tantopere hæc commendanti placere debuit.

§. VIII. Etsi vero Sanchuniathonianam hanc cosmogoniam vetustissimorum Phœniciorum non esse, credibile est, facile tamen concedimus, hunc in modum per cosmogonias fabulis involutas Phœnices de origine mundi fuisse philosophatos, sed more barbaro: quas an ab Ægyptiis acceperint, incertum esse, frustra que disputari deficientibus monumentis putamus: nam quæ SVIDAS ^b de Sanchuniathone habet, scripsisse eum *de Hermetis physiologia & Ægyptiacam theologiam*, nihil aliud esse videntur, quam quæ ex Sanchuniathone nobis excerpta dedit Eusebius; ea enim a Thoote vel Thoauto Ægyptiorum theologo accepisse traditur: quæ nullo loco habenda esse demonstravimus. ^c Nec *mystici & reconditi libri* supersunt, quos apud Phœnicios inspexisse indeque physiologiam didicisse Pherecydem Syrum tradit itidem SVIDAS, suspectus negligensque in ejusmodi rebus testis. Ceterum Phœnicibus ingenium non defuisse viri magni, quos hæc terra aluit, quique in philosophia celebre nomen sibi pepererunt, probant, quorum aliquos nominat STRABO, ^d dubiumque non est, inter tot homines, qui mercatoriæ peritiæ laude excellebant, fuisse, qui ad philosophiam se componerent. Verum hoc posterioribus demum temporibus factum est, ubi Græci philosophari, id est systemata condere cœperunt, quæ tempora cum antiquissimis quæ in historia philosophiæ barbaricæ considerantur confundi non debent, & longe alia se demonstrabant indole atque gustu.

Phœnices ad philosophiam non inepti.

^b) In *Sanchuniathon. T. III. p. 274.* quod affirmat etiam CVDWORTHVS *l. c. p. 375.* præter rem ideo a cel. notatore reprehensus.

^c) In *Pherecydes T. III. p. 592.*

^d) *Lib. XVI. conf. BURNETIVS l. c.*

CAPVT SEPTIMVM

DE PHILOSOPHIA AEGYPTIORVM.

§. I.

Ægyptii antiquissima natio, sapientiæ laude inclita.

Ex oriente ad meridiem in perlustranda barbararum gentium philosophia progressis, primi se Ægyptii oculis offerunt, vetustissima natio, quæque primam originis inter omnes gentes gloriam ambitiose affectavit, & a se tanquam a fonte omnem sapientiam dimanasse jactavit, unde gentium philosophantium primi habiti quibusdam ^a sunt, a quibus ad Chaldæos, reliquosque Asiæ incolas sapientiam & eruditionem diffusam usque in extremam Indiam penetrasse contendunt. Quod quidem præjudicium supra jugulavimus, falsumque esse demonstravimus, Chaldæos atque Persas sua ab Ægyptiis accepisse, de Indis vero suo modo, si non de antiquissimis temporibus intelligatur, recte asseritur, eos Ægyptiorum fluentia in sua arva derivavisse, coloniis veterum Ægyptiorum per orientem dispersis. ^b Vnde recte observatum est viris eruditissimis originis Ægyptiacæ in doctrinis atque ceremoniis Indorum hodiernum multa reperiri vestigia: id quod ad hos homines tractationis ordine delato pluribus probare non obliviscemur: Ceterum longe antiquissimam gentis non durationem modo sed & eruditionem fuisse inter omnes constat, & ex iis patefcet, quæ de eruditionis atque sapientiæ Ægyptiacæ conditore Thooto in sequentibus dicemus. Multumque facit ad commendandam gentis vetustissimæ sapientiam, quod non tantum magni philosophi, qui inter Græcos celeberrimum nomen consecuti sunt, quales fuere, Orpheus, Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, aliique Ægyptios disciplinæ causa adierunt, & a prophetis sive sacerdotibus Ægyptiorum sapientiam & philosophiæ mysteria accepisse plerisque creduntur: sed & ipse Hebræorum dux & doctor, vir maximus Moses in omni Ægyptiorum sapientia eruditus fuisse, ^c hæcque sapientia Salomonis regis tempore jam celebratissima fuisse, in scriptura S. ^d dicitur. Mirum itaque non est, tum inter veteres ecclesiæ doctores, ^e philosophiæ

^a) MACROBIUS *Somn. Scip. l. I. c. 19. Saturnal. l. I. c. 14.* & imprimis Apollinis oraculum apud EUSEBIUM *præp. Evang. l. IX. c. 10.* his verbis:

Αἰπεινὴ γὰρ ὁδὸς μακάρων, τρηχῆατε πολλόν,
Χαλκοδέτοις τὰ πρῶτα διοιγομένη πυλεῶσιν
Ἀτράπιτοι δὲ ἔασσιν ἀθέσφατοι ἐγγεγαῦσι,
Ἄς πρῶτοι μερόπων ἐπ' ἀπέρονα, πρῆξιν ἔφηναν
Οἱ τὸ καλὸν πίνοντες ὕδωρ Νηλώτιδος ὀψης.

*Ardua & innumeris divum est via confita saxis,
Ac primum e valvis rigido stridentibus ære
Panditur; hinc cæci ambiguo discrimine calles,*

*Quos frustra immenso primi docuere nepotes
Niliaco undantes potant qui gurgite lymphas.*

Plures laudat ven. WOLF. ad ORIGEN. *philosoph. p. 46.*

^b) Cel. M. V. LA CROZE in *luculenta Christianismi Indorum historia* passim: cui add. ven. MOSHEM. *ad Cudworth. syst. int. c. IV. §. 18. p. 377.*

^c) *Act. VII, 22.*

^d) *1 Reg. IV, 30.* de utroque loco supra c. I. dictum est.

^e) IUSTINVS *Q. & resp. 25. p. 406.* CLEMENS ALEXANDRINVS *Strom. l. I. p. 302.* PSEUDO-ORIGENES *philosophum. c. II. p. 46.* aliique.

phiæ barbaricæ immensum pretium statuentes Aegyptiacam sapientiam extolli; tum inter recentiores fere plerosque magna de ea sentire atque dicere, sic ut ignoremus, an ante HERMANNVM CONRINGIVM ^f quis ausus fuerit, existimationi philosophiæ Aegyptiacæ ex instituto & peculiari tractatione detrahare, cui cum tam vehementer contradictum fuerit, ^g testimonium id est, philosophiæ Aegyptiacæ famam atque celebritatem altissimas in mentibus eruditorum radices egisse.

§. II. Fecit hæc sapientiæ, vel, si mavis, eruditionis Aegyptiacæ, & præsertim religionis, vel theologiæ, fama, ut certatim quidem viri graves atque eruditi inter veteres & recentiores in ea illustranda operam atque diligentiam ponerent; cave tamen ita in apricum productam Aegypti literatæ historiam putes, ut non densissima incertitudinis & contradictionis nocte prematur apud eos, qui lucem his tenebris accendere conati sunt. Quæ res difficillimam & fere insuperabilem facit historiæ philosophicæ apud Agyptios investigationem, causasque atque fontes habet facilius detegendos quam sobria cautaque ratione vitandos. Quos enarrare nostra eo magis interest, quo magis multum refert in historia philosophica, scire unde incertitudo oriatur, quibus prematur difficultatibus, quo usque ea superari queat, quidve incertum relinquendum & ubi assensus sit suspendendus? Causæ vero incertissimæ historiæ non tantum philosophiæ, sed & theologiæ & religionis, (quæ in barbaricæ philosophiæ historia ob rationes supra laudatas quam maxime consideranda est,) hæ imprimis notandæ sunt. I. Et primam quidem tantarum tenebrarum in historia philosophiæ & theologiæ Aegyptiacæ deprehendi solitarum causam ab ipsius antiquitate repetendam existimamus. Non enim iis demum seculis enata est, quibus homines res gestas atque memorabiles in literas retulerunt, & quibus illi vixerunt, qui testes adhibendi sunt, nosque de rebus Aegyptiorum sacris & profanis docuerunt: sed ad canæ vetustatis ævum origines suas refert, quibus Thoot, vel Hermes hanc sapientiam primus invenisse, suoque ævo tradidisse dicitur. Tum vero non artes tantum atque scientiæ versabantur in incunabulis & sola traditione propagabantur, nec literis quicquam mandabatur: sed vetustas quoque omnia fabulis replevit, incertissimas traditiones effecit, monumenta illa, quæ Thootus statuisse, suamque eruditionem posteris tradidisse dicitur, everfa, sicque de antiquissimis illis temporibus nihil nobis relictum est, præter incertissimas conjecturas. II. Eadem vero temporum injuria innumeris terras gentesque Aegypti mutationibus subjecit, inundationibus dissipavit, veteresque migrare colonos coëgit; bellis peregrinarum gentium jugo & cum eo moribus quoque, ritibus, consuetudinibus & placitis subjecit; ad mutatam toties rationem status publici regni, potissimas doctrinas toties immutavit, colonias peregrinas, earumque traditiones inter inquilinos plantavit

Hh 3

atque

^f) In libro de *Hermetica Aegyptiorum veterum* & *Paracelsica recentiorum medicina*.

^g) Ab OLAO BORRICHIO, cujus hæc de re scripta infra nominabimus.

*Difficultates
in hist. philo-
sophiæ Aegy-
ptiacæ.*

atque miscuit, & quæ aliæ fuere, uti omnium regnorum, ita imprimis Aegypti, testante historia, vicissitudines; quæ non potuere non & religionem & placita atque doctrinas gentis Ægyptiæ quam maxime adulterare; qui vicissitudinum politicarum effectus cum plerisque, qui historiam Ægypti nobis reliquerunt, intacti manserint, mirum non est, & ipsas doctrinas, non advertentibus auctoribus, inter se variis temporibus dissensisse, & scriptores variorum seculorum res enarrantes diversa & dissonantia tradere, vix unquam concilianda. III. Accedit modus proponendi arcana dogmata hieroglyphicus, reconditisque imaginibus constans. Qui cum obscurissimis ænigmatibus cuncta recondideret, nec quæ requirebatur, clavem aliis, nisi qui initiati erant, traderet, ea tandem amissa penitus, & temporis injuria deperdita occasionem exhibuit ita vetustissimorum Ægyptiorum placita explicandi, prout cuilibet commodum eque re sua erat. Ita scilicet, quot capita, quot collegia, quot sectæ erant, tot sensus obscurissimarum & non intelligibilium imaginum, tot explicationes auctoribus hieroglyphicarum notarum ignotæ excogitabantur. IV. sæpissime vero id accidisse, concedet ultro, qui cogitaverit, non unam unius populi totiusque terræ Ægyptiæ religionem, sententiam atque doctrinam fuisse, sed invicem multum dissonasse. Eleganter & admodum luculenter id notavit doctissimus MOSHEMIVS, cujus verba, cum rem mirifice illustrent; pace viri celeberrimi, nostra facimus: ^b „Inter nos, ait, qui certis „utimur doctrinæ formulis, quibus omnes alligantur sacrorum ministri, „ex unius urbis religione plerumque de totius provinciæ sacris judicium „ferri potest. At ejusmodi symbolis & formulis nullus erat inter antiquos „Deorum cultores locus, nec omnes sacerdotes iisdem adstricti erant de rebus divinis (etiam naturalibus) sententiis. Quocirca fieri non poterat, „quin in uno populo multæ essent de re sacra opiniones, aliterque Thebani, Saitanique sacerdotes, aliter Memphitani docerent.“ Hæc acutissimus vir, dignus, qui & in sequentibus, quibus multam lucem dictis accendit, legatur. Nam cuilibet ad res Ægyptiorum attendenti, diversissimasque & inter se dissonas relationes atque explicationes, quas Herodotus, Diodorus Siculus, Plutarchus aliique de doctrinis Ægyptiis afferunt, expendenti, luculento testimonio patebit, innumeras fuisse sententias a se invicem abeuntes, nec caruisse Ægyptum minus, quam alias regiones, sectis multum inter se dissidentibus, cum alias tot diversissimarum sibi que sæpe contradicentium sententiarum & opinionum ratio dari nequeat. V. Multum vero mutationis passa est sapientia sive eruditio Ægyptiaca, ex quo peregrini reges magnis exercitibus Ægyptum invaserunt, urbes diruerunt, colonias deduxerunt, & pleraque immutarunt, transeuntibus sensum in mores victorum victis. Imprimis vero magnam mutationem philo-

^b) In annot. ad CVDWORTHII *syst. intellectu.* c. IV. §. 19. p. 415. seqq. ubi magno judicio paucis paginis plura & solidiora de religione & theolo-

gia Ægyptiorum afferuntur, quam in magnis voluminibus, quæ nobis obtrusit ATH. KIRCHERI audacia.

philosophiæ atque theologiæ Ægyptus sensit, postquam Alexander M. rerum in Ægypto potitus est, & coloniam, excitata Alexandria urbe, Græcam deduxit, eamque gentibus peregrinis & ἀλλοτρίοις locupletavit. Ex eo enim tempore in populo ex Asiaticis, Græcisque coloniis cum Ægyptiis mixto, cum literarum sedes Alexandriæ constitueretur, longe alia, quam antea fuit, theologiæ & philosophiæ facies enituit. Cum enim plerique patriæ suæ decreta & opiniones sequerentur, factum est, ut orientalis philosophiæ, paucis ante C. N. seculis late per Asiæ provincias vagantis somnia etiam in Ægyptum irreperent: immo Iudæorum quoque, famam atque nomen Alexandriæ sub Ptolomæorum imperio sibi acquirentium dogmata ipsis regibus, & eruditionis principibus viris innotescerent: præcipue vero Græcanicæ sectæ, & inter eas præcipue Pythagoræ atque Platonis scholæ caput erigerent. Has tamen omnes sententiarum & sectarum cohortes religioni & placitis regni accommodare necesse erat, nisi sacerdotum collegia & genus irritabile vatum tanquam crabrones in se incitare vellent philosophiæ atque theologiæ in Ægypto novi conditores & interpretes. Inde vero mira diversitas, & longe alia religionis atque doctrinæ in Ægypto facies, quam antea fuit, qualem tandem, quæ summa rerum philosophicarum potita est, Alexandrina Platoniorum schola, postea exhibuit, & IAMBlichVS potissimum in notissimo, de mysteriis Ægyptiorum libro exposuit. Qua de re cum suo loco ex instituto dicendum sit, plura, ubi alia agenda sunt, non cumulamur. V. Auxit vero mirum in modum hanc sententiarum atque doctrinarum diversitatem, conditio sacerdotum, de quibus postea sermonem instituemus, quæ talis fuit, ut imperio, & rationibus imperantium sese accommodaret. Hinc ut requirebat regis atque imperii ratio & utilitas, doctrina instituta & ad populum superstitiosum, & nullo examine traditiones sacerdotum expendere ausum, auctoritatisque versipellium impostorum collum subdere affuefactum delata est. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis non tantum a sacris libris adytisque arcebantur non initiati, sed & hieroglyphica docendi ratio quælibet mediocri ingenio prædito exsculpendi occasionem subministrabat. Quod si quis celsiori spiritu usus, & sacra ipsa intus inspiciendi cupidus, huic consilio animum applicabat, & sacerdotibus se adjungebat, tot ille vexationibus, suppliciis, aliisque exercitationibus tristissimis, molestiæque laboris tanta obruebatur, ut non nisi exercitissimus, cujusque fidei & dexteritati tuto res concredi posset initiaretur. Ita vero in arcanis mysteriis latebant omnia, quique semel admissus erat ἐπόπης, ita religione impediabatur, ut nihil de arcanis istis effutire auderet. Quæ si recte cogitamus, & arcanam hanc Ægypti disciplinam attente expendimus, ancipites nos fere faciunt, an unquam esotericæ arcanæque Ægyptiorum doctrinæ innotuerint? certe inde concludendum, non nisi incertissimis conjecturis constare omnia, quæ de doctrinis Ægyptiacis ad nos pervenerunt. VI. Multum vero auxerunt has difficultates Græci scriptores, quorum relationibus tamen pleraque debemus, quæ nobis de Ægyptiorum opinionibus, atque dogma-

dogmatibus innotuerunt. Illi enim insano, quod supra jam atro carbone notavimus, consilio, res Ægyptiorum sacras atque dogmata cum domesticis suis comparantes, inepte, deos Ægyptiorum & theogoniam eorum cum suis numinibus atque fabulis permiscuerunt, levique animadversa similitudine v. g. Osirin cum Iove, Typhonem cum Plutone, Amenthen cum Hade idem esse putarunt, sicque ima summis quadrata miscuerunt rotundis, ut attentus cautusque rerum Ægyptiacarum scrutator in labyrintho hoc filum, quod educat, non inveniat. VII. Attulerunt quoque multum ad hanc confusionem augendam Græci philosophi, qui in Ægypto fuere, ibique arcanam philosophiam didicisse gloriati sunt. Illi enim cum peculiaribus systemata conderent, sectarum, quas moliebantur, capita evasuri, doctrinis suis ex Ægyptiaco nomine auctoritatem atque fidem conciliarunt: licet & exigua didicerint in Ægypto, & proprii ingenii cogitata potius Ægyptiacis commixta, auditoribus & sectatoribus propinaverint. Hospitem esse oportet in philosophia Pythagoræ & scriptis Platonis, qui id ignoret: quam male vero id factum sit, tum cognoscimus, quando Orphei, Pythagoræ, Thaletis, Platonis aliorumque doctrinas tot capitibus inter se dissidentes comparamus, qui tamen omnes in Ægypto sua hausisse gloriati sunt. VIII. Nec multum promittendum sibi est a recentioribus Ægyptiacæ doctrinæ interpretibus. Cum enim obscurissimas veterum traditiones & præcipue symbolica illa & mythologica monumenta, quæ naufragium evaserunt, & ad nos pervenerunt, sequerentur, & ad momenta hætenus explicata non, prout debebant, attenderent, miras nobis exsculperunt Ægyptiacorum mysteriorum explicationes, ita inter se dissentientes, ut quantum a veritate absint, si alia non essent, vel ex his solis circumstantiis & quæsitis recentioribus ἐνρήμασι præsidii constet. Quæ enim non inventio recentior tributa est Ægyptiis, quæ in astronomia, chemia, reque medica singularia illis non tributa sunt, & de his in mira sententiarum divortia discessum est? Cujus ut exemplum luculentum afferamus, ea potissimum lectori in mentem revocamus, quæ intra seculi unius spatium de mensa Isiaca scripta atque disputata sunt. * Tandem IX. has difficultates in cognoscendis veteris Ægypti doctrinis atque placitis auget mira scriptorum de illis inopia, & imprimis desiderati testes domestici. Et Sanchuniathonem quidem physiologiam Hermeticam & Ægyptiacam theologiam scripsisse supra ^k ex s v i d a observavimus, quam parum vero auctoritatis ei tribui queat, supra quoque vidimus. Chæremon quoque, sacerdos Ægyptius, *Hieroglyphica* ^l & *res Ægyptiacas* literis commisit; Manetho ^{**} vero Ægyptius res sacras pariter atque profanas gentis suæ diversis libris exposuit. Asclepiaden porro in sacris Ægyptiorum exercitatissimum scripsisse *hymnos in Deos Ægyptiorum & de omnium religionum consensu* aliaque huc pertinentia, refert

Scriptores de
philosophia
Ægyptiorum.

i) Vid. IAMBlichVS initio operis de *Mysteriis Ægyptiorum*.

k) Cap. VI. §. 8.

l) Vid. ERASmVS *Adag. festina lente* p. m. 351.

laudat hunc ChæremoneM PORPHYRIUS πρὸς ἀποχῆς l. IV. contemnit STRABO l. XVII. qui ignarum & ostentatorem eum vocat. Videndus de eo VOSSIVS de *Hist. Græc.* l. II. c. I. p. 164. seq.

fert SVIDAS. ^u Laudantur insuper veteribus Hecatæus *de Ægyptiorum philosophia*, ^m & Palæphatus de eodem argumento, ⁿ ut Horum Apollinem taceamus infra nominandum. ^o Verum hi omnes temporis injuria, & forte fatali bibliothecæ Alexandrinæ, in qua Ægyptiacæ sapientiæ thesauri sine dubio reconditi fuere, incendio perierunt, adeoque paucae reliquiae inter Græcos, qui hos libros adhuc viderunt, vel fragmenta habuerunt, quærendæ sunt. Recentiores etsi multi sunt, qui rebus Ægypti lucem affundere, & imprimis dogmata Ægyptiaca illustrare aggressi sunt, ^p parum tamen a plerisque præsidii ex supra dictis rationibus sperandum est, quoniam varia præjudicia ad hoc opus attulerunt: id quod imprimis de A T H A N A S I O K I R C H E R O viri docti observarunt: ^q multum tamen lucis attulit I O A N N E S M A R S H A M V S, ^r cujus tamen lapsus correxit H. W I T S I V S. ^s Alios de re literaria Ægyptiaca bene meritos ^t suo loco nominabimus.

* Pertinet hæc mensa Isiaca inter reliquias veteris Ægypti hieroglyphicas, quas tempus miro fato nobis conservavit. Inciderat enim in manus fabri alicujus, e quibus confringendam & conflandam eripuit Petrus Bembus, qui ab eo pretiosum Ægyptiacæ sapientiæ monumentum ære redemit. Ab eo Dux Mantuæ Vincentius accepit, inter cujus suppellectilem, urbe Mantua a Cæsareis occupata, 1630. anno cum reliqua præda direpta ita evanuit, ut nemini de ea aliquid amplius innotesceret. Tandem ab Archiatro Ducis Sabaudiaë detecta, thesauris heri antiquis illata est. Ea vero elegantissimis figuris æri insculptis auroque distinctis superbiens luculentum exemplum exhibet sapientiæ Ægyptiacæ nullis eruditorum laboribus ita explicandum, ut non fœcundis ingeniis materia abunde superfit, longe alia inde exsculpendi. Kircherus enim, ænigmatum hieroglyphicorum interpretationes ad res sacras & religionis referens, nescio quæ mysteria sibi detexisse visus est, religioni Christianæ proficua. LAURENTIUS VERO PIGNORIVS, qui eruditum commentarium de ea scripsit, quem ANDREAS FRISIUS auctiorem edidit *Amstelod. 1669.* philosophiæ moralis atque politicæ præcepta in ea detexisse sibi visus est. Immo, quod mireris, O L A V S R V D B E C K I V S in *Atlantide P. II c. II.* Calendarium Runicum exsculpsit, & I O. F R I D. H E R W A R T V S in *admirandis ethnicae theologiæ mysteriis, Monachii 1626. 4.* editis, magnetis pyxidisque nauticæ naturam & admirandos effectus usumque in re nautica in illa mensa adumbrari, orbi

^u) T. II. voc. *Heraiscus* p. 67. de hoc Asclepiade, qui ex secta philosophorum Alexandrinorum fuit, dicetur suo loco. Ex secta de ejus scopo judicandum. conf. P H O T I V S *Cod. CCXLII.*

^m) Vid. V O S S I V S l. c. l. IV. c. 3. p. 438. *seqq.*

ⁿ) SVIDAS v. *Palæphatus* T. II. p. 8. V O S S I V S l. c. l. III. p. 395.

^o) IAMBlichVS de *mysteriis Ægyptiorum* occurret suo loco, liber vero ARISTOTELI tributus de *mystica Ægyptiorum philosophia*, qui editioni Casaub. in fine ex versione IAC. CARPENTARII adjectus est, supposititius est. Conf. FABRIC. *vol. II. p. 162. seqq.*

Hist. phil. Tom. I.

^p) Potiores enarrat cel. C. A. HEVMANNVS *Act. philos. T. II. p. 190.*

^q) Vid. *judicia eruditorum* ab HEVMANNO l. c. allata.

^r) In *Canone Chronico.*

^s) In *Ægyptiacis.*

^t) In his est ven. REIMMANNVS in *antiquitatibus literariis Ægyptiacis*, conf. *Acta phil. T. II. p. 684.* ACO LVTHI vero laborem prævertit mors, vid. HEVMANN. *Poecil. T. II. l. 4. p. 546.* & SICHARDI quoque. vid. *Memoires de missions de la C. de I. dans le Levant. T. V. p. 204.*

orbi literato persuadere voluit. Erudite & conquisitis speciosis argumentis & Pignorium & Rudbeckium viros doctissimos, & Kircherum eruditione atque judicio longe superiores, argumentum excussisse non negamus, ex diversissimis tamen de significatione hieroglyphicarum harum imaginum opinionibus sole meridiano clarius est, frustraneum esse laborem, qui in interpretandis solvendisque his ænigmatibus consumitur; cum prout quis magis est ingenio fœcundus, & a cognitione veterum rerum non imparatus, eo facilius sibi struit explicationem non incommodam, sed sui potius ingenii lusibus, quam veritate nixam. Quæ cum ita se antiquissimis temporibus habuerint, qui potuit fieri aliter, quam ut sacerdotes Ægyptiaci, callidissimi homines, nascentis Ægypti monumenta hieroglyphica a nemine intellecta, ita interpretarentur, ut quicquid vellent, & rationibus suis principiisve consonum esset, ex iis exsculperent, sicque doctrina Ægyptiorum, quæ in his imagunculis servari credebatur, mire variaret. Cum enim in Ægyptiaco monumento Lapponum characteres, & ultimi Septentrionis monumenta in Memphiticis non sine eruditione & quadam specie invenerit Rudbeckius, quæ quæso monstra opinionum non potuere in iis detegere homines vaferrimi, qui ad persuadendas plebi suas nugas non eruditione, sed auctoritate & characterem suo tantummodo opus habebant. Conf. quæ prudenter monet MORHOFIUS *Polyhist. lit. T. I. l. I. cap. 13. §. 5. add. WAGENSEILIUS Comment. de rep. Norimberg. pag. 85.* Ceterum si assensum merentur, quæ B. FABRICIUS *Menolog. pag. 24.* non sine veri specie conjicit, imagines has hieroglyphicas referre duodecim signa Zodiaci, mensesque Ægyptiorum, res levis & exigui argumenti occultatas mira mysteria promittere, sed corvos deludere hiantes, prodit.

** Cum Manetho unus fuerit ex Ægyptiis sacerdotibus, quibus eruditio gentis commissa fuit, indictus plane in historia philosophica dimitti nequit, præcipue cum non semel apud veteres scriptores ejus fiat mentio. Virum vero hujus nominis sapientia summa præditum apud Ægyptios floruisse testis est AELIANUS *de Animal. lib. X. cap. 16.* patria an Diospoli vel Sebennytide oriundus fuerit, suo jam tempore dubitavit SVIDAS in *Manethon. T. II. pag. 490.* quamquam in præmio operis sui apud SYNCCELLUM *pag. 40.* se vocat, sacerdotem & notarium sacrorum penetralium per Ægyptum, genere Sebennitam, Heliopolitanum, conf. MARSHAM. *Προκαταξ. Can. chron. pag. 2.* unde audiendus non est MENAGIUS *ad Laert. lib. I. §. 10.* qui duos inde viros exsculpit. Vixit sub Ptolomæo Philadelpho Ægypti rege, & Græcanicam eruditionem doctus fuisse dicitur IOSEPHO *lib. I. contra Apion. pag. 1039.* Cum vero & in Ægyptiaca eruditione fuerit versatissimus, & ex hierogrammateων numero, quibus ad sacros & arcanos libros gentis aditus patuit, facile inde colligi potest, Manethonem non ultimum eruditorum sidus fuisse, & potuisse de Ægyptiorum rebus multa egregia docere. Optandum itaque esset, ut superessent libri, quos Græca lingua *de rebus & religione Ægyptiorum* conscripfit,

scripsit, inter quos, præter *tres libros Ægyptiacorum*, quos ex sacris Hermetis columnis confecit, & de quibus VOSSIVS *de histor. Græcis lib. I. cap. 14. pag. 89.* & MARSHAMVS *l. c.* videndi, fuere quoque *Liber sacer*, in quo de Theologia Ægyptiorum egerat, & *de antiquitate & pietate*, sive *de priscis & religiosis Ægyptiorum ritibus* commentarius, *epitome* quoque *physica* & alia, LAERTIO *lib. I. f. 10.* SVIDAE *l. c.* EVSEBIO *de præp. lib. II. cap. 1.* memorata, unde cuncta digessit & more suo diligentissime enarravit præstantissimus FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. II. pag. 494. seqq.* Hi enim libri si extarent, non tantum de historia Ægypti, sed etiam de Diis eorum, a quibus fabulosam gentis originem deducit, de ritibus, placitisque theologicis, melius constaret. Non diffitendum tamen, ita cum circumstantiis hujus viri esse comparatum, ut difficili cautoque historiæ veteris scrutatori non parum suspectus videatur. Dicitur enim EVSEBIO *l. c.* historiam suam atque theologiam eruisse *ex columnis in Seriadica terra positis, quibus sacra dialecto sacræ erant notæ insculptæ a Thoot, primo Mercurio, post diluvium vero ex sacra lingua in Græcam notis ibidem sacris versæ fuerunt, interque libros in adyta Ægyptia relatæ ab Agatho dæmone, altero Mercurio patre Tat, unde ipse ait libros scriptos ab avo Mercurii Trismegisti.* Videbimus vero in sequentibus, non intellecta a quoquam sacra illa signa, a primo eruditionis Ægyptiacæ auctore columnis insculpta, & illa quoque in sacris adytis reposita fuisse commentaria, quibus illustrata a sequentium temporum theologis ferebantur. Erant itaque omnia illa monumenta in potestate sacerdotum, vaferrimi, quod probatum dabimus, hominum generis, & ad decipiendam plebem nati factique, qui de sacris his & venerandis monumentis ea recitabant, quæ sectæ suæ placebant. Duplex itaque merito contra Manethonis fidem struitur argumentum. Nam incertum est, an vetustissimos illos libros & hieroglyphica signa ex mente conditorum intellexerit, quod in tanta eorum vetustate credi vix potest; & si potuit verum scire, dubium admodum est, an dicere vel scribere verum voluerit, fraudibus hierophantarum Ægyptiorum malaque fide diu jam notis. Multum vero auget hanc suspicionem, quod fragmenta, quæ ex opere ejus historico apud IOSEPHVM, EVSEBIVM, AFRICANVM, SYNCELLVM obvia cum temporum & historiarum rationibus atque dynastiis Ægyptiorum, quales reliqui historici enarrant, non convenient, id quod præstantissimi viri SCALIGER, PETAVIVS, MARSHAMVS, VSSERIVS, qui in temporum rationibus enodandis versati sunt, observarunt. Accedit, ipsum Manethonem falsum esse, se ἐκ τῶν ἀδεσπότην μυθολογουμένων quædam addidisse, vid. IOSEPHVS *l. c. pag. 1052.* Fidem itaque Manethonis dum elevant viri judicio præditi, nominati FABRICIO *l. c. pag. 496.* quibus addendus VRSINVS *de Zoroastre ex. II. f. 4. pag. 99.* præter rem ideo notatus OLAO BORRICHIO *de ortu & progressu Chemiæ pag. 65. sq.* etsi hoc ad historiam potissimum pertineat, quis quæso apud eum in incertioribus, qualia sunt

placita primorum Ægyptiorum de religione, magnam fidem requirat? Quod si ei fidendum haud facile est, qui inter ipsos gentis sapientes magnam celebritatem consecutus est, & ad monumenta arcana aditum habuit, quid quæso fidei illis tribuendum, qui remotiores occasione, tempore, natione a rebus Ægyptiis de alienis narrationes contexuerunt? Vnde incertitudo historiæ philosophiæ Ægyptiæ mire illustratur & confirmatur. Verum si quæ speranda esset ex Manethonis scriptis notitia rerum & doctrinarum philosophicarum, omnia illa tamen nobis temporum injuria eripuit, nec nobis relicta alia præter ejus *apotelesmatica*, sive *de viribus & effectis astrorum libri sex*, editi a IACOBO GRONOVIO *Lugd. Batav. 1698. 4.*

Auctor sapientiae Ægyptiacæ Theut, Hermes, sive Mercurius.

§. III. Auctor sapientiae Ægyptiorum magno veterum consensu THEUT, vel THOYT, quem Alexandrini Thoot, Phœnices Taaut nominaverunt, varia oris in uno nomine pronuntiatione. Eum Græci unanimi fere consensu HERMETEM, Latini dixerunt MERCVRIVM. Obscurissima vero celebratissimi hujus viri magnisque difficultatibus impedita est historia. Nam & ipsa antiquissima, quo vixisse dicitur tempora situ & squalore obducta omnem nobis, quæ certa est, eripuerunt notitiam, & quæ ab iis ad posteritatem demanarunt traditiones adeo inter se variant, tamque lubrico innituntur fundamento, ut, quo quis tuto consistat, non inveniat. Multum vero impeditiorem fecit Theuti sive Thooti historiam Græcorum ineptus mos, mythologiam suam cum peregrinarum gentium fabulis conciliandi. Cum enim ab Ægyptiis audirent, Thoytem omnis eruditionis, scripturæ, artiumque reliquarum omnium inventorem atque auctorem fuisse; eaque de Mercurio sive Hermete apud ipsos dicerentur, unum eundemque esse virum magnum rati, totam fabularum de Mercurio congeriem ad Thoytum Ægyptiorum retulerunt. Cumque Græci summa rerum per Alexandrum M. potirentur, & Ægyptii ad eruditionem Græcanicam se componerent, ipsum hoc præjudicium ad Aegyptios quoque sacerdotes transiit, qui, non parum invenisse, quod religionem suam juvaret, si Græcorum Hermetem suæ religionis & sapientiæ conditori applicarent, & cum eo componerent, sibi visi, nugas Græcas suis inventis auctas & commixtas ita amplexi sunt, ut eas totas intra sacram mythologiam receperint. Horum vero hominum, qualis Manetho fuit τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὸς παιδείας, ut vocatur IOSEPHO, " traditionibus pleraque debent scriptores, qui de Hermete nobis construxerunt narrationes, quæ, quam fidem mereantur, ex dictis abunde liquet. Difficile itaque, immo, si dicendum, quod res est, impossibile est, Hermetis Aegyptii veram historiam ex fabulis eruere, & significationem narrationum mythologicarum certam explicare: quod qui spondent, tanto promissiores hiatu nihil dignum præstant. Non detinebimus itaque lectorem fabularum de Mercurio Græcarum atque Latinarum recitatione, quas qui legere vult, apud LILIVM GYRALDVM * vel NATALEM

n) *Contra Apion. l. I. p. 1059.*

x) *Hist. Deor. l. IX.*

LEM COMITEM ^y aliosque mythologiæ veteris interpretes abunde inveniet, unde sitim extinguat: sed ea potissimum eligemus, quæ propius ad Aegyptiacæ sapientiæ historiam pertinent, & quadam probabilitate ad eam referuntur. Et initio quidem omnino notandum est, C I C E R O N E M ^z quinque Mercurios enumerare, quorum tres Græci sunt, *quartus*, inquit, *Nilo patre natus, quem Aegypti nefas habent nominare: quintus quem colunt Pheneatæ, qui Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Aegypto præfuisse, atque Aegyptiis leges & literas tradidisse. Hunc Aegyptii Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Quibus verbis antiquissimum Aegyptiorum Mercurium intelligi, a Cicero-
ne vero cum Mercurio Arcade confundi recte notavit IOANNES MARSHAMVS, ^a notabili exemplo, qua ratione Græci & Latini peregrinas historias cum suis male comparaverint. Hunc vero Mercurium fuisse ex Deorum Cabirorum numero, Iovis filiorum, qui in oriente Cabiri dicti sunt, five id potentes five focios denotet, & quibus templum Memphi vetustissimum fuisse HERODOTVS ^b tradit, veteres referunt. Adeo vero incerta & inter se dissonantia sunt omnia, quæ viri docti de his Diis Cabiris disputant, ^c ut inde lux historiæ Mercurii accendi non queat. Diis tamen magnis minister tantum Mercurius fuisse dicitur, & Sanchuniathon, ^d si genuina sunt, quæ ei tribuuntur, scriba Saturni, vel, quod refert DIODORVS, ^e Osiridis, filii Saturni. Vnde conicere est, Thoythum apud primum aliquem Aegypti regem ministerio functum, a consiliis fuisse, addit enim DIODORVS: *Osirim cum Mercurio omnia communicasse, ejusque consilio maxime usum fuisse, illumque in honore ante omnes habuisse, cum esset perspicacis ingenii in excogitandis humanæ vitæ commodis.* Addit porro: *Eum primum communem loquelam articulatim distinxisse, & rebus multis nomine destitutis nomen indidisse; literas invenisse; Deorum cultus & sacrificia ordinavisse; primum astrorum ordinem vocumque harmonias & naturas observavisse; palæstræ inventorem fuisse, lyræ & oleæ.* Quibus verbis Diodorus quidem Græcum Mercurium cum Aegyptio in quibusdam miscet: satis tamen innuit, quod ipsi Aegyptii constanti traditione asserunt, omnia inventa esse a Mercurio: leges imprimis adjicit CICERO & AELIANVS. ^f Imprimis vero literarum inventionem ei tribuunt PLATO ^{ff} & Sanchuniathon quoque, quod etsi dubitanter asserit PLINIVS ^g facile tamen credi potest, si de hieroglyphicis notis, ex quibus postea literæ efformatæ sunt, intelligas, istis enim Mercurii primi temporibus:

Ii 3

Non

y) Mythol. l. V. c. 5. p. m. 439.

z) De nat. Deor. l. III.

a) Canon. Chronic. Sec. I. p. 35.

b) Lib. III. c. 37.

c) Videndi VOSSIVS de idololatr. l. II. c. 57.

p. 228. TOBIAS GVTHBERLETHVS de myst. Deorum Cabirorum. RELLANDVS diff. de Diis Cabiris

T. I. diff. select. T. I. p. 94. quosque alios laudat FABRICIVS Bibliogr. antiquar. p. 240.

d) Apud EVSEB. præp. l. I. c. 9.

e) Lib. I.

f) Hist. an. l. XIV. c. 34.

ff) In Phædro & Philebo qui tamen de literis intelligit, conf. MARSHAM l. c. p. 37.

g) Lib. VII. c. 56.

*Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat, & saxis tantum volucresque feraeque
Sculptaque servabant magicas animalia linguas.*^b

Sicque componi atque conciliari inter se possunt, qui Assyriis literarum inventionem tribuunt, & qui Ægyptiorum Hermetem ejus auctorem faciunt. Præter hæc multa alia de eo referunt scriptores, hic ubi certa vel verisimilia saltem sectamur, non afferenda, cum inanes certe obscurissimas & non intelligibiles Græcorum fabulas exhibeant. Hæc vero incertitudo, varietas & obscuritas narrationum de Thoytho sive Hermete Ægyptiorum occasionem obtulit viris non obesæ naris, omnem prorsus eis fidem detrahendi dubitandique an unquam Mercurius Ægyptiorum extiterit? Id quod nonnullis accidit, sibi persuadentibus, Mercurium hunc non fuisse humani sanguinis, sed vel dæmonem aliquem, vel occultam quandam naturæ vim isto nomine denotatam.ⁱ Imprimis erudite & diligenter in hoc argumento versatus est IOH. HENRICVS VRSINVS,^k qui adhibita omni industria evincere conatus est, meras fabulas redolere, quicquid ut de antiquis Ægyptiorum Diis & semideis regibusque, ita de utroque Mercurio narratur. Expunctis enim ex albo non regum tantum, sed rerum ipsarum Diis atque semideis primorum Ægyptiaci regni temporum actum esse putat de utroque Mercurio. Quapropter illud demonstrandum sibi sumsit: non abnuendum quidem esse, reges aliquos gentesque ante diluvium eam possedisse terram, quæ multis post seculis Ægyptus appellata fuerit: quinam vero illi in Ægypto aut alibi gentium reges, quove nomine fuerint? hoc æterna nocte absconditum latere, nec aliam nobis superesse notitiam, quam quæ in sacris commentariis traditur, Caini progeniem tyrannidem exercuisse, missisque longe lateque coloniis, urbibusque conditis orbem occupasse. Tot ergo Deos tot semideos gentium reges ab obitu consecratos fuisse, esseque abortus humani ingenii, conceptos e semine primigeniæ veritatis, scilicet ex historia primorum hominum in sacris pandectis memoratorum: nec aliunde, quam ex hoc fonte Ægyptiorum reges Deos & semideos ortos esse, & primum Pana fuisse mundi spiritum omnem universi molem agitantem, cum hoc conjunctos septem planetarum præfides, hisque successisse duodecim reges, propter beneficia & artes inventas, virtutesque Deorum choris insertos; qui non alii sint, nisi duodecim Cainiticæ stirpis rami, Mosi memorati. Hanc vero idololatriam mature & ex Patrum testimonio Seruchi tempore exortam, & ad Chaldæos atque ab his ad Ægyptios per colonias disseminatam, astrolatriam fundamentum habuisse, animabus regum optime meritorum inter sidera sede posita. Post exitum vero Israëlitarum ex Ægypto in cōdendis fabulis certavisse Ægyptios cum Assyriis & Phœnicibus & a Psammeticho

^{b)} LVCAN. l. III. v. 222. seqq.

ⁱ⁾ Conf. CONRINGIVS de Hermetica Medicina c. VII. qui tamen concedit, in utram-

que partem de hac re disputari posse.

^{k)} De Zoroastre, Mercurio & Sanckuniath. Exerc. II. Sect. 2. p. 80. seqq.

meticho natas vel renatas fabulas, regnantibus postea Ptolomæis, ut deformes pupas fingi, pingi & poliri cœpisse, hincque novas quotidie & sibi invicem contrarias explicationes genitas fuisse. Initium igitur harum fabularum ponendum esse in tempora regis Menis, cui primus Ægypti legislator Mnevis videatur suppar; qui Menes rudes & brutos Ægyptios ad humanam cultus victusque rationem traduxisse legitur: medium collocandum esse, in tempora Psammetichi, quibus sacerdotes in poliendo fabularum opere curam posuerunt, ex occasione suscepti cum aliis gentibus, Græcis præcipue, de antiquitate certaminis; finem fuisse sub Ptolomæo Philadelpho & successoribus, quo tempore studium fabulas has pigmentis ornandi maxime fervebat: hasque fabulas justo iræ divinæ & excœcationis iudicio fidem, ab aliis gentibus risu exagitatam, apud Ægyptios invenisse. Hactenus vir eleganter doctus, cujus rationes, ex libro rarius obvio ideo adducendæ erant, quod non leve eruditis viris pondus habere visæ sunt. Nec negari potest, non doctè tantum, sed & probabiliter disputari hæc omnia; nec magnopere urgebimus, paulisper sibi acutissimum virum contradicere, quod virtutis & meritorum causa inter Deos relatos primos Ægypti reges statuit, quos ex pessima Caini progenie tyrannidem propagante derivavit. Sed concedemus utraque, quod ajunt manu, Deos istos & semideos genuisse superstitionem, nec alios fuisse, nisi primos reges principesque de populo bruto & rudi bene meritos. Nec ea quoque præfracte inficiabimur, quæ de ornatis a sacerdotibus his fabulis earumque ætate dicuntur, etsi fundamentum præter conjecturas aliquas non habeant: Consequitur tamen inde, historiam fabulosam Ægypti, veram historiam supponere, nec esse istos Deos & semideos mera ingenii ineptientis, quod tamen vir clarissimus contendit, somnia, sed reges & principes, ex more seculi divinitate donatos, licet incertum prorsus sit, an duodecim Caini posteros indicent, quippe qui non in solum Ægyptum, quod hic frustra supponitur, sed in omnem fere terram habitabilem discesserunt. Quod si vero homines magni & potentes fuerunt, quæ ratio eos forte inter Deos Cabiros retulit, cur non paria dici queant de Mercurio? & cur non statuere nobis liceat: fuisse Mercurium, sive Thoythum magni ingenii hominem, celsissimo cuidam & antiquissimo terrarum Ægypti regi ad consilia adhibitum, qui & artes atque inventa ad regnum colendum, terras emendandas, societatemque tuendam excogitavit, vitamque utilem & commodam docuit; & primas quoque ingenii notas, insculptis more vetustissimo imaginibus in saxa & columnas invenit? Eumque ob maxima in eam gentem merita inter semideos relatum, accedente sacerdotum ingenio ad Græcam eruditionem (ut in Manethone observavimus) se accommodante mythologica veste, ut ita loquamur, amictum, tandem confusis Græcorum & Ægyptiorum traditionibus hanc, quam habemus, de Mercurio traditionem peperisse? Nihil enim in hac opinione est, quod non ipso Vrsini fundamento nitatur, & rationem rerum antiquissimarum non inter Ægyptios tantum, sed & omnes veteres

veteres gentes observatam supponat adeoque fidem mereatur. ^l Et ita necesse non est, negare, quod unquam talis apud Ægyptios vir fuerit, quod contra totius Ægypti atque Græciæ & Latii fidem pertinacius contendere, omnem veterum rerum fidem evertere, & universalem historiæ pyrrhoniſmum inducere est. Ex his vero altera, quæ de Mercurio inter eruditos viget, opinio dijudicari potest, quæ alium longe hominem quam Ægyptium sub isto nomine latere putat, & vel ad Adamum, vel, quod KIRCHERO placuit ^m ad Henochum, vel ad Josephum Ægypti proregem, ⁿ vel ad Canaanum quoque quod IO. CHR. KRIGSMANNVS ^o & magnus BOCHARTVS ^p judicarunt, Mercurium refert; qui cum præter leves quasdam conjecturas nihil quod opinionem magnopere juvet, adducant, quædam vero sint, quæ si hos homines putes fuisse Mercurium, cum traditione veterum de Mercurio componi nequeant, audiendi non sunt. Majori vero verisimilitudine Mercurium in Mosis historia quæſiverunt viri docti, & inter hos, qui hypothese suæ ita quam maxime inservivit, illustris PETRVS DANIEL HUVETIVS, ^q cujus rationes ita ornavit celeberrimus C. AVG. HEVMANNVS, ^r ut summa probabilitate hanc sententiam se commendare, non dubitet, licet largiatur, Huetii deductionem solidam non esse. Supponit vero vir eruditissimus tanquam indubitatum: miracula a Mose Israëlitas ex Ægypto educante patrata, magnam ei famam conciliaſſe; ipsique opinionem apud Ægyptios comparaviſſe viri divini. Hincque infert: si Moses & Mercurius omnium celeberrimi in Ægypto viri fuerint, & de hoc narrata illi ita convenient, ut non alteri convenire queant; ea vero quæ Mercurio tribuuntur, de Mose Ægyptiis necessario innotuerint, nec latere potuerint, magno inde verisimilitudinis gradu concludi poſſe, sub Hermetis larva magnum prophetam Mosen latere. Narrari vero de Mercurio: literas invenisse, Nilum habuisse parentem, gessiſſe virgam, præſtigiatoresque fuiſſe. Mosen vero eſſe inventorem literarum, artisque ſcriptoriæ, nec eſſe librum antiquiorem Pentateucho Mosis; Mosen porro ex Nilo extractum a regis filia educatum, virga magna miracula patraviſſe. Hæc cum Ægyptiis nota fuerint, dubitari non poſſe, quod & Artapanus apud EVSEBIUM ^s aſſeruit, Mercurium quoque non alium eſſe niſi Moſen. Erudite prorsus, nec ſine ingenio hæc dici, non negamus, nondum tamen, quantum nos quidem judicamus, ad eam ſententiam ſuo verisimilitudinis gradu ponendam ſufficiunt. Concedi enim poſſe, miracula Mosis famam apud Ægyptios meruiſſe, nec negari debet, præſtigiatores forte eum habi-

tum,

l) Putabant ſcilicet, bonos dæmonas in magnis viris habitare, hincque eos poſt fata Deos fieri credebant. Id quod de Oſiride & Iſide PLUTARCHVS diſerte tradit. Ait enim: ὁ μὲν γὰρ Ὀσίρις καὶ ἡ Ἴσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς θεοὺς μετέλλαξαν. *Iſis & Oſiris ex bonis geniis in Deos tranſiverunt.* Hanc enim opinionem univerſus fere mundus vetus tenuit.

m) *Oedip. Ægyptiaco* p. 67. 79. 114.

n) TH. GALE in *philos. gen.* p. 15. ſeq. SCIP. SGAMBATUS *Archiv. V. T.* p. 205.

o) *Conjectan. de Germanicæ gentis origine ac conditore Hermete Trismegisto.*

p) *Geogr. S. P. I. l. I. c. 2.*

q) *Demonſtrat. evang. Pr. IV. c. 4. p. 73. ſeqq.*

r) *Acta philoſoph. T. II. p. 687. ſeqq.*

s) *De præp. evang. l. IX. c. 27.*

tum, non videmus tamen, cur non ea quoque, quæ pro convenientia Mosis cum Hermete adducuntur, in alio quoque viro, apud Ægyptios celebri, evenire potuerint. Nam cur non ad Nili oras alius genitus fuerit? cur non virgam gesserit alter? cur non præstigiatores egerit, quorum terram Ægypti plenam fuisse ex ipsa Mosis historia colligitur? Sed nec in iis, quæ in applicatione argumenti afferuntur, certiora deprehendimus. Non disputabimus jam, quam verum sit: artem scribendi ante Mosis tempora non excogitatam fuisse, illumque primum omnium characteres literarum invenisse, primumque librum scripsisse: hæc enim in historia literaria excuti debent, & hic aliena sunt, & nisi fallimur, vel sola Sinensium historia teste refutantur, quæ ut supra Mosis ætatem affurgit, ita characteres Fohianos multo antiquiores esse memorat. Illud unum in præsentia monemus, frustra hæc a viro longe doctissimo afferri, cum non de inventione literarum artisque scribendi, sed de hieroglyphicarum imaginum sermo sit: hanc vero sacram pingendi rationem, quam Thoytho Ægyptii tribuunt, a Mose inventam & introductam fuisse, qua, quæso, verisimilitudine probabitur? Nihil hujus rei in scriptis viri divini, nihil in Ægyptiorum commentariis, qui istius scribendi modi ætatem inundationes Ægypti antecessisse, adeoque Mosaicis temporibus longe superiorem & vetustiore fuisse tradunt. Nilo vero patre natum Mercurium pro Mose habere non licet. CICERO enim ^z hunc diserte distinguit a Thoyto, de quo sermo est, aitque Ægyptios nefas habere eum nominare; unde ineffabile hoc nomen nesciri fatetur MARSHAMVS, " nisi sit Siphos, quem alterum Mercurium dici postea monebimus. Ille vero non filius Nili fuisse, sed Nilus rex Thebanorum ei successisse traditur: unde frustra quoque inde argumentum petitur. Nec multum nos morari debet vel caduceus Mercurii, vel aliæ fabulæ de Mercurio circumstantiæ, quæ cum Mosaicis convenire putat Huetius. Supra enim vidimus, frustra eas & inepte ex mythologia Græca desumptas & Ægyptiis semideis applicatas fuisse, ex quo literaturæ Græcæ studiosi facti Ægyptii regibus ex Græcia oriundis moribus atque placitis se accommodaverunt. Tandem præstigiæ sive artes magicæ, quæ Hermeti tribuuntur, nonnisi velo mythologico nobis obductæ narrantur, quo remoto cum longe alia lateant, non tam leges naturæ, quam captum vulgi superantia, male ea cum miraculis divinis per Mosen perpetratis comparantur. Verum omne hujus opinionis fundamentum evertit Stephanus protomartyr, qui diserte Mosen in omni sapientia Ægyptiorum eruditum fuisse tradit. ^x Cum itaque sapientia Ægyptiaca Mercurium utrumque, unum inventorem, alterum restauratorem, habuerit, in ea vero Moses eruditus præceptores nactus sit, necessario ea cum inventore & restauratore suo longe antiquior Mose reputanda est. Quare nulli dubitamus, opinio-

ni

^z) Loco supra laudato.

ⁿ) Canon. chron. p. 37.

Hist. phil. Tom. I.

^x) Recte hoc jam monuit TH. BURNETIVS
Archæol. philosoph. l. I. c. 8. p. 382.

ni huic, quæ olim nobis quoque placuit, ^y paulo plenius examinatis rei circumstantiis nuntium mittere.

Mercurius alter.

§. IV. Præter hunc Hermetem five Mercurium, quem primum nominant, ALTER quoque non minoribus beneficiis Ægyptum sibi devinciens celebratur. Hunc enim Manetho ^z diserte distinguit a primo, scribens ad Ptolomæum Philadelphum *περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ὑπὸ τοῦ δευτέρου Ἑρμοῦ βιβλίων, de interpretatione librorum Mercurii secundi*; eumque facit filium Agathodæmonis; in laterculo tamen regum Ægypti ^a vocatur trigessimus quintus rex Siphœas, qui & Mercurius dictus est, filius Vulcani: quod forte utrumque vel adulationem, vel mutandi in Deos bene meritos homines studium, causam habet. Non minori vero gradu de bonis literis, artibusque omnibus meruisse, quam primum Mercurium, Manetho porro tradit. *Ex stelis inquit, in terra Seriadica positis* (Syringas subterraneas AMMIANO MARCELLINO ^b memoratas intellexisse Manethonem VALESIVS ^c & MARSHAMVS ^d non inepte putant) *sacra dialecto & hierographis literis a Thoth Mercurio primo exaratis secundus Mercurius Agathodæmonis filius, Tati pater, ex sacra illa lingua transfudit literis hieroglyphicis in libros, quos in adytis templorum Ægyptiorum reposuit.* Et ad hunc potissimum Mercurium artes, geometria, arithmetica, theologia, & quicquid ingenium apud Ægyptios ornavit, relata sunt: qui cum ita pristinam eruditionem restituerit, vel emendaverit potius atque adauxerit, TRISMEGISTVS ^e vocatus est. Hunc Mercurium Mose paulo juniorem EVSEBIUS ^f constituit, quod tamen cum iis, quæ in actis apostolorum de sapientia Ægyptiorum Mosis tempore adulta jam & inter regias disciplinas relata dicuntur, conciliari non potest, & omnino vetustior fuisse statuendus est, si vera sunt, quæ de restitutis literis & eruditione a Mercurio hoc secundo revocata & ex antiquis monumentis eruta Ægyptii referunt. Neque enim secundum hunc Hermetem cum primo inter fabulas cum VRSINO ^g referendum putamus, modo tempora resque recte concilientur, facile & non sine verisimilitudine inter se cohærentes. Vero scilicet fimillimum est, in primis illis & antiquissimis temporibus hominem fuisse magni ingenii, qui prima artium ad vitæ necessitatem & commoditatem necessariarum rudimenta excogitavit, & imprimis cogitationes imaginibus & symbolis, (quæ vetustissima scribendi & sensa animi prodendi ratio hodiernum apud Sinas a primis illis seculis

y) In *Hist. philos. Germ. opere T. I. p. 167.*

z) Apud SYNCCELL. p. 40.

a) *Ib. p. 124. conf. MARSHAM. Can. chron. p. 240.*

b) *Lib. XXII. c. ult. Sunt Syringes subterraneæ quidam & fluxuosi recessus, quos, ut fertur, periti rituum veterum, adventare diluvium præscii, metuentesque ne ceremoniarum oblitteraretur memoria, penitus operosis digestos fodinis per loca diversa struxerunt, & excisis parietibus volucrum ferarumque multa genera sculpsērunt, & animalium species innumeras, quas hieroglyphicas literas appellarunt. Stuo-*

dio vero istos recessus effossos esse, figmentum est sacerdotum, ad faciendam fidem rebus suis, & probabile, terræ motibus atque cataclysmis ista monumenta desidisse.

c) *Ad h. l. p. 232.*

d) *Can. chron. p. 39. conf. WITSIVS Ægyptiac. l. II. c. 5. §. 4. p. 92.*

e) SYNCCELLVS l. c.

f) Apud MARSHAM. l. c. p. 241. Ita etiam AUGUSTINVS de Civ. Dei l. XVII. c. 37.

g) *Loco supra laudato.*

culis viget) in parietibus, columnis faxisque, cum Ægyptus papyri five bibli adhibendi rationem nondum teneret, descripsit, cujus rationes satis probabiles in antecedentibus attulimus. Cum vero inundationes atque eluviones aquarum, quas accidisse Manetho refert, terræ motus, bella item & irruptiones vicinorum vetustissimos Ægyptios in diffitas terras, ipsamque, uti videtur, Indiam dissiparent, & monumenta ista, signis symbolisque legum, morum artiumque præceptorum superbientia everterent, ruinisque cumularent, tota prisca Ægyptiorum sapientia fere oblivione sepulta fuit. Ejusmodi enim calamitates veteri Ægypto obtigisse, Manetho atque HERODOTVS ^b testes sunt, & imprimis notandum, quod prior refert, sub Bocho rege hiatum ad Bubastin contigisse, indeque multos perisse: rupto quoque Nili aggere pleraque diluvio obruta fuisse; inde enim, qua ratione veteres illæ stelæ & lapidea monumenta terra subruta & recondita sint, intelligere est. Successit postea Ægypto alius populus alique coloni, qui cum peregrinis moribus etiam peregrina placita atque religionem Ægypto intulerunt. Inter hos cum ingenio & calliditate emineret vir quidam genere & dignitate atque auctoritate conspicuus, qui desertas scientias non sine detrimento reipublicæ manere posse intelligebat, is animum applicuit ad introducendas inter novos colonos artes & scientias, quas vel ipse invenerat, vel aliunde didicerat. Cum vero Ægyptiorum priscam eruditionem Thoytho five Mercurio adscribi fama esset, ut auctoritatem rebus a se inventis & introducendis adderet, eas ad illum retulit: & cum ex ruderibus protraherentur & e terra passim effoderentur monumenta ignotis tum characteribus & imaginibus nescio quam sapientiam promittentia, qualia Thoythum erexisse ab antiquissimo tempore fama fuerat; in rem suam ea ita convertit novus Ægyptiacæ eruditionis restaurator, seque inventa, præcepta, leges, & quæque alia tradebat apud populum ex columnis his Mercurialibus desumfisse, jactabat, sicque veterem eruditionem se restituisse gloriabatur; id quod eo facilius fieri potuit, quo magis nemo erat, qui ignotas imagines intelligebat, quoque major primi Mercurii fama apud omnes increbuerat. Et ex his columnis placitorum suorum summam haustam esse, ita populo persuasit, ut monumentorum istorum reliquias sacrosanctas habendas in templis reponeret, & libros conficeret, ex istis, prout jactabat, Hermeticis stelis compositos, quos ideo Hermeticos appellatos esse constat, in quibus ea tradidit, quæ scopo ejus, rebusque, quibus isto consilio inserviebat, conveniebant, & rationibus regni expediebant. Quæ cum ita instituisset, mirum non est, populum & antiquitatis admiratione captum & novo beneficio delinitum atque devinctum, hunc alterum Hermetem vocavisse, Trismegisti nomine appellavisse, & de restituta veteri Ægyptiaca eruditione sibi gratulatum esse. Neque in hoc uno callidissimi viri consilium atque prudentia enituisse putanda sunt, sed instituit quoque, ad vin-

Kk 2

ciendos

^b) Lib. II. c. 82. conf. quæ congeffit MARSHAM l. c. p. 45.

ciendos religione, quæ plus apud populos valet, quam vis & imperium, animos, & formanda eorum ingenia, ut ita imperio se subderent & servituti assuescerent, prout e re imperii & imperantis futurum esset, sacerdotum collegia, quibus sacra illa monumenta commendavit, librosque in templorum adytis conservatos & repositos interpretandos commisit, qui ut ingenio & arte atque calliditate pollebant, ita instituto hoc summis reipublicæ viris ipsique regi inservire poterant. Nihil in hac tota Hermeticorum institutorum explicatione, quam calculo suo probat, & eleganter exponit celeberrimus MOSHEMIVS,ⁱ est, quod non partim historiæ fide & veterum traditione, partim conjecturis non frivolis, sed rerum aper- tissimis circumstantiis munitis nitatur, adeoque magnam secum habeat verisimilitudinem. Nec dubitabunt quicquam, qui historiam religionum artium- que inventarum, magnorumque virorum, qui earum primi auctores fue- runt, norunt; nam deprehenduntur similia non in Aegypto tantum, sed & in toto Oriente, atque Occidente; ubi eadem fabula mutatis ex re cir- cumstantiis sæpissime acta est. Et his melius est acquiescere, quam fabu- larum ad augendam speciem & famam atque auctoritatem excogitarum rationes frigidas & non cohærentes operose & sine veri specie corradere.

*Libri Herme-
tici.*

§. V. Hæc de Hermete utroque, altero Aegyptiacæ sapientiæ atque erudi- tionis conditore, altero restauratore historia, multos libros peperit, & apud veteres & apud recentiores magnam celebritatem & auctoritatem consecu- tos. Diximus enim in antecedentibus, columnas Hermeticas e terra in Aegypto passim erutas in sacrariis templorum consilio Hermetis secundi re- positas fuisse, tanquam ἀρχέτυπα sapientiæ Hermeticæ. Vnde constat, hanc scribendi rationem & animi cogitata atque sapientiæ præcepta traden- di morem esse antiquissimum,^k & inter Aegyptios, immo alias quoque na- tiones, uti Sinensium exemplo liquet, longe vetustiore modo scribendi per literas, quas figuras illas arcanas peperisse verisimile est. Eruta vero hæc monumenta & a sacerdotibus Aegyptiis tanquam oracula custodita, & pro fontibus omnis sapientiæ habita fuisse,^l inde patet, quia Græci philo- sophi, qui ad Aegyptios sapientiæ discendæ causa profecti sunt, profecisse ex iis dicuntur, id quod de Pythagora & Platone affirmat IAMBlichVS,^m & de Democrito, furti ideo æque ac Plato, accusato CLEMENS ALEXAN- DRINVS.ⁿ In quo ambitionem fastumque sacerdotum Aegyptiorum, ve- teribus sæpius notatum jure animadvertas, qui etsi satis norant, nec se istas imagines intelligere, & precariis tantummodo interpretationibus venditare, nec alienigenas ad earum intelligentiam acquirendam adspirare posse, cum tamen Græciæ philosophos magna sapientiæ fama inclarescere viderent, de furtis ex stelis Hermeticis impudenter conquesti sunt. Ex his porro stelis Mercurius secundus magnum librorum numerum conscripsisse di- citur.

ⁱ) Ad CUDWORTHI *syst. int. c. IV. §. 18. p. 377. seqq.*

^k) Conf. HUVETIVS *l. c. HOLSTEN. ad vitam Pythag. p. 67.* quosque nominat FABRICIVS *Bibl. Græc. vol. I. p. 73.*

^l) Consulendi ex veteribus, quos laudat TH.

GALE *ad IAMBlichVM de myster. Ægypt. p. 185.*

^m) Conf. VRSINVS *l. c. p. 80. seq.*

ⁿ) *Stromat. l. I. p. 303.*

citur. Refert enim IAMBlichVS: *Principia universalis Mercurium tradidisse duabus voluminum sive librorum myriadibus*, vel ut Manetho, *librorum sex chiliadibus quingentis & viginti quinque supra tres myriadas*. Iamblichi incredibilem hunc numerum librorum trabale mendacium esse, VRSINVS^o contendit, sed immerito, nam Seleucum & Manethonem auctores allegat, & alii quoque scriptores succinunt. Ita enim IULIUS FIRMICVS: *p) Mercurius Ægyptius conscripserat viginti millia voluminum de variis substantiis & principiis & potestatum ordinibus cælestium, quæ aliæ atque aliæ traditæ fuerant, in quibus astrologia & theologia Ægyptiorum explicabantur, quas artes docuerat Aesculapium & Anubium*. Quicquid tamen statuendum est de auctore tanti numeri librorum, incredibilem esse quilibet videt. Vnde medicinam testimonio veterum quæfiverunt multi, quos laudant diligentissimi viri THOMAS GALE^q & IO. ALB. FABRICIUS: *r)* quorum uterque mavult causam rejicere in numerorum figuram, errore corruptam, quam cum Genebrardo atque HORNIO^s intelligere papyri folia, vel cum BOCHARTO^t σοίχους sive versus. Nec putet quis, quod Galeo placuit, breviores tantum λόγους fuisse, quales sunt, qui hodiernum de Hermete circumferuntur, eumque imitantur: cum libri illi integras tractationes de rebus philosophicis comprehendisse dicantur, quæ nec σοίχους nec λόγοις comprehendi solent. Sed ex ipsa relatione Iamblichi atque Firmici petenda est ratio. Nam περὶ ὅλων, quod affirmat Iamblichus, id est de universalibus principiis, quæ prima causa sit, utrum intellectus, an aliquid supra, an cum alio vel aliis, utrum corporea ac incorporea sit, &c. de variis substantiis, ut ait Firmicus, & principiis potestatum ordinibus cælestium non isto prisco tempore in Ægypto disputatum est, sed recentiori ævo, postquam sub Græcorum imperio Græcanica, imprimis Pythagoræ & Platonis philosophia, curiose de his differens invaluit. Vnde ex ipso argumento horum librorum manifestum est, non potuisse intelligi libros ab ipso Mercurio conscriptos, sed illi, ut nomen & auctoritatem consequerentur, suppositos, præfixo Hermetis nomine, ut Christi quoque & Apostolorum nomen libris apocryphis præfixere hæretici. Quod qua ratione evenerit, ipse IAMBlichVS narrat: Ita enim librum de mysteriis Ægyptiorum auspicatur: *Deus eloquentiæ præses Mercurius olim recte existimatus est sacerdotibus omnibus esse communis, quique ad veram de diis scientiam præit, unus idemque est in universis. Quare & nostri majores suæ sapientiæ inventa illi dedicabant, omnia propria commentaria Mercurii nomine inscribentes*. Prodit hic imposturam Iamblichus, qui non negat, ambitionem fraudemque sacerdotum Hermeti libros suos adscripsisse: unde, ex qua officina *libri mille de Diis cælestibus, centum de Diis empyriis, totidemque de Diis ætheriis*, quorum alibi memi-

Kk 3

nit,

o) l. c. p. 119.

q) Ad IAMBlich. de myst. Ægypt. sect. VIII.

c. 1. p. 293.

r) l. c.

s) Hist. phil. l. I. c. 6.

p) Lib. II. Mathes. conf. FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 76.

t) Geogr. S. P. II. l. I. c. 35. apud FABRIC. l. c.

nit, " prodierint, facile conjici potest. Nec credibile, ante jactatam Hermeticam philosophiam a Platonice in Aegypto & Asia versantibus, tantum Hermeticorum librorum numerum proditum fuisse; plerosque enim libros, quos laudant sub Mercurii nomine veteres, vel qui hodie quoque supersunt, aperte istam scholam sapere, Alexandrinæ Platonice sectæ vel mediocriter gnarus sentiet. Nec magnopere juvat, quod, objectionem prævidens respondet IAMBlichVS, * *scripta, quæ sub Mercurii nomine circumferuntur, continere quidem Mercurii opiniones, licet lingua sæpe utantur Græcorum philosophorum, a viris enim philosophiæ peritis translata esse ex lingua Ægyptiaca*; nam de solis vocibus atque phrasibus sermo non est, sed de doctrinis in scholis Græcorum philosophorum & quidem serius, enatis, quales sunt, quas Iamblichus in hac sectione prolixè refert, quæ adeo a genio & indole philosophiæ barbaricæ differunt, ut non nisi credulis imponere queant. Nam si vera sunt, quæ veteres & ipse Manetho de libris vetustissimis Mercurii tradunt, fuerunt illi γενικοῖ, qua voce eos hic appellat, γ quemadmodum stelas primi Mercurii Deorum stemmata continuisse auctor est MARTIANVS CAPELLA. ^z Vtrumque forte, si conjecturas sequi licet, recte; nam vetustissimam barbarorum theologiam in generationibus Deorum sive Θεογονίαις mythologicis quam maxime occupatam fuisse, ex omnium fere populorum priscorum religionis historia manifestum est. Hanc theologiam symbolis ἀρρήτοις καὶ ἀδήλοις adumbratam cum sacerdotes non intelligerent, quilibet iis, prout symbola & imagines istæ facillime patiebantur, talem significationem subiciebat, qualis illi placuit; hincque tot libri Hermetici, tot explicationes diversæ, tot φιλοσοφούμενα ab indole prisce ævi admodum abhorrentia, præcipue ex eo tempore, quo Græci in Aegypto philosophati sunt, & Ægyptii se ad ingenium Græcorum ab elegantia disciplinarum commendatum composuerunt, quod a Psammetichi temporibus demum accidisse Herodotus testatur. Vidit hoc EVSEBIVS, qui notabili sententia monet: ^a *sacerdotes, qui insecuti sunt, τῆς περὶ Θεῶν μύθους ἐπ' ἀλληγορίας καὶ φυσικὰς διηγήσεις τε καὶ θεωρίας ἀνάγεσθαι, ea quæ de Diis ficta sunt, ad allegorias & explicationes atque speculationes naturales traduxisse*. Facile itaque, quid de his libris Hermeticis, quos vel veteres memorant, vel recentiores ei tribuunt, hodieque ex impostorum officina circumferuntur, statuendum sit, judicare licet, quos prolixius recensere eo facilius supersedere possumus, quo magis enituit in iis copiose & accurate enarrandis πολυμαθεστάτῃ FABRICII diligentia, ^b ad quem merito lectorem remittimus. Ibi enim de *Poemandro*, sive *sermone de natura rerum & creatione mundi*, quem a Poemandro edoctum se Hermes refert, de *Asclepio*, & *Iatromathematicis*, quæque alia hodie Hermetis nomen præ se ferunt, & edita sunt, ^c multa doctissime cumulan-

tur.

a) Sect. VIII. c. 2.

x) l. c. c. 4. p. 160.

b) Bibl. Græc. l. I. c. 7. 8. 9. vol. I. p. 46. seqq.

y) Apud SYNCELLVM l. c. p. 40.

z) Lib. II. conf. MARSHAM. l. c. p. 243.

c) Editionem post alios debemus FRANC. PATRICIO in nova de universis philosophia Ferr. & Ven. 1591. fol. Lond. 1628.

e) De præpar. l. I. c. 9.

tur. His omnibus aperta suppositionis fraudisque a Platonis & pseudo-christianis admiffæ vestigia inesse, jam observavit ISAACVS CASA V-
BONVS, ^d quem ideo temeritatis accusat RAD. CUDWORTHVS, ^e
qui putat, non idem de Asclepio iudicium fieri posse, quam de Poeman-
dro; certissimeque immixta esse his libris quædam, veterem Aegyptio-
rum sententiam referentia, quosdam ex iis veram Aegyptiorum doctri-
nam referre: cum alioquin omnes statim sprete & abjecti fuissent, nec ul-
lam fidem auctoritatemque nacti essent, nisi Hermetica sacerdotibus Aegy-
ptiorum satis cognita continuissent. Qua in opinione Cudworthi illud
quidem admitti facile potest, veteratorem, qui hos libros confarcinavit, &
Hermeti supposuit, aliqua immiscuisse, quæ ab Aegyptiis Hermeti tribui so-
lebant, ut ita famam nugis suis fidemque conciliaret: ^f hoc vero proban-
dum prius est, antequam pro his libris inde argumentum neçtitur, Aegyptios
his libris aliquid fidei detulisse, eosque pro Hermeticis recepisse. Recte
enim notavit MOSHEMIVS ^g vir summus, hoc quidem a Platonis &
hæreticis, non parum præsidii rebus suis in ejusmodi libris quærentibus,
factum esse, ab Aegyptiis vero illis tantum auctoritatis tributum esse, id
Cudwortho & sequacibus esse probandum. Addimus nos his: fieri po-
tuisse, ut hi libri, vel qui hujus commatis olim fuerunt obtrusi, in Aegypto
eo tempore, quo Iamblichus scribebat, aliquam habuerint fidem: verum
eo tempore Aegyptiaca philosophia tota a pristino habitu & constitutione
sua defecit, & a philosophis, orientalia, Aegyptiaca & Platonica dogmata
fædo syncretismo more suo miscentibus vehementer fuit corrupta. ^h Ex
quorum hominum in supponendis magnis ævi prisce viris libris studiosissi-
morum & ingeniosissimorum officinis ejusmodi fœtus adulterinos prorepfisse,
longe est verisimillimum: præcipue ubi Christiani incautius in hæc retia
incidentes ab iis decipi se passi sunt.

§. VI. Continuiffe hæc Hermetica scripta ea inventa, quibus huma-
num genus, & præcipue gentem Aegyptiacam locupletavit Hermes Trisme-
gistus, patroni eorum gloriantur. Quos si audimus, alter hic Mercurius
omnes vere artes partim reparavit, partim invenit. Tribuitur enim ei in-
ventio literarum, non hieroglyphicarum, quod inepte ei tribuit KIRCHE-
RVS, ⁱ primum Mercurium cum secundo confundens, sed grammaticarum,
unde & grammaticæ quoque originem ei tribuit PLATO. ^k His addunt,
pleraque inventa mathematica, arithmetica & numeros, geometriam, pon-
dera & mensuras, horarum & mensium & zodiaci distributionem, reliquam-
que astronomiam & astrologiam, musicamque & medicinam: ut lyram, ta-
los, palæstram taceamus, quæ ad nostram tractationem non referuntur. ^l
Pleraque hæc tradit PLATO ita sine dubio in Aegypto eruditus, ubi cun-
cta

*Inventa Her-
metis.*

^d) Exerc. Anti-Baron. Ex. I. diatr. X. p. m. 51. seqq.

^e) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 375.

^f) Concedunt hoc docti viri CONRINGIVS
de Hermet. Med. c. IV. MOSHEMIVS ad l. c. Cud-
worth. FABRICIVS l. c. p. 38.

^g) l. c.

^h) Conferendus omnino CONRINGIVS l. c.

qui hætenus dicta mire illustrat, quemque fru-
stra in hac causa BORRICHIVS oppugnavit.

ⁱ) Oedip. Agypt. T. III. p. 47.

^k) In Philebo.

^l) Loca veterum laudavit FABRICIVS Bibl.
Græc. vol. I. p. 80. seqq.

æta artis initia ad Hermetem relata fuisse, supra vidimus. Nihil tamen in hac quoque re certi statui potest, cum omnia meras conjecturas redoleant: quæ si audiendæ sunt, non aliter characterum literarum auctor Mercurius fuisse videtur, nisi quatenus eorum usum inter Aegyptios hæcenus ignoratum introduxit; ^m unde tamen male ad grammaticam artem concluditur. Geometriam vero non Mercurium secundum, sed ejus antecessorem, Mœrim, invenisse, effossi stagni & pyramidum altissimarum excitatarum gloria celebrem, testis est DIOGENES LAERTIVS, ⁿ ut taceamus PLATONEM ^o asserere, Aegyptios non literarum tantum inventionem, sed & numerorum, & numeri computationum, & geometriæ & astronomiæ inventionem, talorumque & alearum ludos tribuere prisco cuidam Deo, sive dæmoni, id est, more loquendi Aegyptiaco, magno viro a dæmone afflato vel inhabitato, cui nomen fuit Theut; hunc Aegypti regem Thamum, qui Thebis Aegyptiacis habitabat, accessisse, & inventiones aperuisse. Theut vero cum primo Mercurio convenire, non cum secundo, supra observatum est. Qui cum hieroglyphicas figuras, non grammaticas literas invenisse dicatur, patet inde, quam dissona & contradicens sibi Aegyptiorum de inventionem artium traditio sit. Medicinam quidem ab Hermete inventam, & discipulo Aesculapio traditam fuisse, Aegyptii jactaverunt, ^p illud vero ad Mercurium primum retulerunt, cujus tamen inventa periisse non negant. Qui vero pro hoc asserto, præter exempla etiam libri afferuntur, Hermetem auctorem præ se ferentes, Galeni jam ætate suspecti fuere, & merito a CONRINGIO ^r & DANIELE CLERICO ^s rejecti, qui merentur, contra strepitus Borrichianos audiri. Illud sane certum est, valde traditiones de inventionem medicinæ apud Aegyptios dissidere: Alii ^t enim non Hermeti, sed Api Aegyptio indigenæ, priusquam veniret Io in Aegyptum, inventionem tribuunt, & Isidem quoque apud DIODORVM ^u medicamentorum multorum inventricem prædicant, qui honor & Horo contigit. ^v Et illud quidem facile largiri possumus, eas artes a primo Mercurio inventas, a secundo restitutas esse, quas necessitas dictavit, regionis situs promovit, utilitas commendavit, quales fuisse geometriam, architecturam vulgarem, numerosque, postea dicemus; sed ut gloriam a Græcis suæ genti vindicatam, sibi jactantius asseruerunt Aegyptii, hominum vanissima natio; ita dum has literas Mercurio suo tribuerunt, prorsus eos ineptiisse, nec audiendos esse, ex dictis satis constat, & in sequentibus prolixius demonstrabitur.

Doctores eruditionis & sapientiæ in Ægypto.

§. VII. Ab his auctoribus atque conditoribus sapientiæ Ægyptiacæ, omnis eruditio ad posteros propaganda tradita est hominibus, qui sacerdotes atque prophetæ vocati sunt, interdum etiam hierophantæ. Quorum insti-

^m) Eo enim tendit narratio PLATONIS in *Phædro* p. m. 315.

ⁿ) *Lib. VIII. f. II.* conf. MENAGIVS ad *Laertium* lib. I. f. 10.

^p) PLINIVS l. VII. c. 56.

^q) l. c. c. IV. seqq. p. 31. seqq.

^o) l. c.

^r) *Histoire des la Medecine* P. I. l. I. ch. 5. p. 9. seqq.

^s) Apud CLEMENT. ALEXANDRIN. *Strom.* l. I. p. 307.

^t) *Lib. I.*

^u) Videnda quæ de Iside, Horo, Aesculapio afferunt CLERICVS l. c. ch. 6. 7. 8.

institutio sine dubio ad ipsum Hermetem referenda est, cum ad populos iis, quibus instituebat, præfidiis regendos omnino necessarii fuerint. Hos Θεοσεβέες περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων omnium mortalium longe, religiosissimos habitos testatur HERODOTVS, ^x unde in summa apud Ægyptios existimatione fuerunt. Cujus rei causam non ineleganter detexit CLEMENS ALEXANDRINVS, ^y qui ait, barbaros eximie semper honorasse suos legislatores & præceptores, Deos ipsos appellantes. Bonas enim animas supercœlesti loco relicto sustinuisse venire in hunc tartarum, & corpore suscepto malorum omnium, quæ & generatione contrahuntur, fuisse participes affirmant, humani generis curam gerentes, quæ & leges tulerunt, & philosophiam prædicarunt, qua majus bonum ad hominum genus nunquam venit vel veniet, quin etiam, addit, genus Ægyptium diligentissime illos inter Deos retulit. Hæc de primis artium inventoribus intelligenda quidem sunt, & ea confirmant, quæ supra retulimus: simul tamen docent, credidisse Ægyptios, in antistitibus suis quique religionem (nam hæc illa philosophia) docuerunt, residere bonos dæmonas: id quod ipsi sacerdotes populo persuaferunt, gloriati, unum eundemque Deum sapientiæ præsidem esse omnibus communem, & τὸν αὐτὸν ἐν ὅλοις, in unoquoque eundem esse. ^z Quæ res effecit, ut non tantum sacerdotes hominibus aliis majores & diviniore crediderentur, sed & alii, interiori admittance ab illis honorati, divinitate participes facti crederentur. Id quod de Dario Persarum rege, Xerxis patre, testatur DIODORVS: ^a eum cum sacerdotibus Ægypti familiaritatem iniisse, & theologiæ ipsorum, rerumque in sacris voluminibus annotatarum participem factum, vitæ eorum se attemperavisse: propterea eum tantum honoris consecutum esse, ut superstes adhuc divi appellationem promeruerit. Hinc apud reges magna auctoritate valuerunt, immo ad thronum adspirandi occasio illis enata, & sacerdotium cum imperio interdum conjunctum fuit, ut eo melius religio dominationi inferviret. Divisi vero in varios ordines fuere, quos postea nominabimus, & referente Chæremone ^b unicuique symbolum fuit insigne ejus ordinis, quem in sacris sortitus erat. Officium vero a regibus injunctum ^c Deorum cultus & sapientiæ studium. Addit Chæremon ^d renunciantes omni occupationi & negotiationibus humanis per totam vitam contemplationi rerum divinarum se tradidisse: Inter simulacra Deorum semper versatos fuisse; ex habitu gravitatem, incessum æquabilem, aspectum stabilem, risum rarum, manum semper intra vestem. Multum illis sermonem de retinendis moribus patriis. Noctem destinasse ad cœlestium observationem, aliquando ad purificationem, diem ad Deorum cultum, quotidie ter quaterve illos hymnis

x) Lib. II. c. 37. y) Stromat. I. III. p. 303.

z) Apud IAMBlichVM initio libri citati.

a) l. c. p. 83.

b) Apud PORPHYR. I. IV. de abst. §. 6.

c) IOSEPH. contra Apion. I. I. p. 1069.

d) l. c. §. 7. 8.

hymnis celebrantes, mane & vesperi, ipso meridie & post meridiem. Reliquum tempus in speculationibus arithmeticis geometricisque occupatos fuisse, semper aliquid elaborantes atque invenientes, περὶ τὴν ἐμπειρίαν, in experimentis versatos. Ad gravitatem hanc atque auctoritatem conservandam, maxime adhibuerunt munditiam. Eam enim circumcisionis ab Ægyptiis præcipue sacerdotibus adhibitæ causam fuisse, testis est HERODOTVS: ^e qua ex causa etiam raserunt totum corpus ^f ne quid fordis hæreret. Vnde & qui intimiorem admissionem quærebant, circumcidi se patiebantur, id quod Pythagoræ in Ægypto accidit. ^g Eundem in finem, teste Chæremone, lavabant se frigida ter unoquoque die, a lecto, ante prandium, & ubi dormitum ibant. Immo adeo in munditie scrupulosi erant, ut pocula ahenea, ex quibus bibebant, singulis diebus studiose extergerent. ^h Vestis gestata linea, & calcei byblini, ⁱ aliam enim vestem vel calceos induere, nefas. Vinum alii omnino non biberunt, alii parcissime degustarunt; pane neutiquam usi purificandi temporibus, aliis cum hyssopo concisum comederunt: oleo multum abstinuerunt, vel pauxillum tantum cum oleribus adhibuerunt. ^k Immo pisces quoque illis gustare illicitum HERODOTVS ^l tradit, qui addit, *Ægyptios fabam in terra sua nec omnino serere, nec sponte provenientem comedere, aut coctam in escam distribuere: quin immo sacerdotes eam ne aspicere quidem sustinere, arbitantes haud mundum esse legumen.* Quam victus rationem Pythagoram in scholam traduxisse suo loco demonstrabitur. Tandem sacerdoti Ægyptio una tantum uxor licita, cum alii, quot voluerint, nupserint, teste DIODORO. ^m His, quos verbis veterum descripsimus sacerdotibus sacræ philosophiæ, id est, theologiæ & religionis a Mercurio institutæ cura demandata fuit: refertque Chæremone apud PORPHYRIUM: ⁿ *vere philosophari prophetas, & hierostolistas, & hierogrammateos, & horologos: turbam autem reliquorum sacerdotum pastophororum, neocororum, & Diis subministrantium, purificari quidem similiter, sed non tam accurate, nec cum tanta continentia.* Nemo tamen accuratius & prolixius Ægyptiorum sacerdotum munera & officiorum genera modumque omnem, quo Hermetica disciplina apud eos observabatur, tradidit, quam CLEMENS ALEXANDRINVS, cujus locum, etsi prolixiorem ideo ipsis celeberrimi inque antiquitatis historia versatissimi doctoris, totum damus, ut tractatio nostra plena sit atque certa. Ita vero ille: ^o *Ægyptii peculiarem quandam philosophiam exercent; illam maxime ostendit sacra eorum processio. Primum enim procedit cantor, ex musi-*

cæ

e) Lib. II. c. 37.

f) Chæremone l. c. §. 7. hinc MARTIALI L. XII. ep. 29. vocantur:

- - - Linigeri calvi, sistrataque turba.

g) CLEMENS ALEXANDRIN. l. I. Strom. p. 302.

h) HERODOTVS l. c.

i) Ibid.

k) Chæremone l. c. paria a Therapeuticis observata esse suo loco monebimus.

l) Lib. II. c. 37.

m) Lib. I. p. 51.

n) l. c. §. 8.

o) Stromat. l. VI. p. 633. unde hunc locum adduxit etiam LAMBECIUS Prodr. hist. lit. p. 135. MARSHAM l. c. p. 241. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 18. p. 379. CONRING. de Hermetica Medicina c. VI. p. 55.

cæ symbolis unum aliquod gestans. Dicunt illum ex libris Mercurii duos sumere debere, quorum unus hymnos, alter regiae vitæ rationes continet. Post cantorem procedit horoscopus, in manu habens horologium & palmam, astrologiæ symbola. Hunc oportet semper in ore habere astrologicos Mercurii libros, qui sunt quatuor, quorum unus est de ordine inerrantium stellarum, quæ apparent, alius de coitu & illuminatione solis & lunæ, reliqui de illarum ortu. Deinde procedit scriba sacrorum, pennam habens in capite & in manibus librum ac regulam, in qua est & atramentum ad scribendum, & juncus, quo scribunt. Illum oportet scire ea, quæ hieroglyphica vocantur, cosmographiam, & geographiam, & ordinem solis & lunæ, & quinque planetarum & chorographiam Ægypti, & descriptionem Nili, & descriptionem apparatus sacrorum, locorumque eis consecratorum, & mensuras, & quæcunque in sacris sunt necessaria. Postea sequitur stolistes, cubitum justitiæ tenens, & calicem ad libandum. Hic omnia nescit, quæ ad disciplinam pertinent, & victimarum sigillationem, sunt autem decem libri, qui ad Deorum suorum honorem pertinent, & religionem Ægyptiacam continent: nempe de sacrificiis, de primitiis, de hymnis, de precibus, de pompis, de diebus festis, & hujusmodi aliis. Post omnes procedit propheta, hydriam aperte gerens in sinu, quem sequuntur, qui panes emissarios portant. Hic ut præfectus sacrorum libros decem ediscit, qui sacerdotales vocantur, nempe de legibus, de Diis, de universa sacerdotum disciplina. Propheeta etiam apud Ægyptios vectigalium distributioni præest. Sunt ergo XLII. libri Mercurii admodum necessarii, qui continent omnem Ægyptiorum philosophiam, & discuntur ab iis quos diximus. Sex reliquos ediscunt pastophori, pertinentes ad medicinam, nempe de anatomia, de morbis, de instrumentis, de medicamentis, de oculis, & postremo de mulieribus. Qui locus, quales sacerdotes Ægypti fuerint, quæ muneris ratio, quæ pompa & apparatus, luculenter designat. Non videntur tamen hæc omnia vel ipsum Hermetis institutum vel prisca ejus tempora exhibere, sed juniora esse, & succedentibus temporibus variis Prophetarum, qui religionis præsides fuerunt, curis & inventionibus locupletata tandem in hunc, quem describit Clemens, apparatus coaluisse. Nam & veterum religio simplicior fuit, neque tanta pompa constans, & libri hi Mercuriales in quibusdam manifeste Græcanicam sapientiam sapiunt, quæ post Alexandrum M. demum in Ægypto invaluit. Ex quo tempore Ægyptiacam philosophiam & theologiam hujusmodi habitum acquisivisse, omnino verisimile est. Certe nisi loca & tempora historiæ Ægyptiacæ distinguamus, mira in tota philosophia Ægyptiorum nos turbabit confusio. Ceterum in variis Ægypti urbibus ejusmodi sacerdotes fuerunt, refertque PORPHYRIUS, ^p Pythagoram sacerdotes quærentem, ab Heliopolitis, in quos primum inciderat, Memphin, tanquam ad seniores fuisse ablegatum,

Memphi eodem prætectu dimissum ad Diospolitas accessisse. Narrat tamen STRABO, ^q qui hæc loca ipse invisit, *se, cum in Ægypto esset, Heliopoli magnas quidem conspexisse domos, quas olim inhabitaverunt sacerdotes, qui & philosophi & astronomi fuerint: sed tunc temporis illum ordinem ac id studii genus defecisse, adeoque ne unum quidem monstrari sibi potuisse priscorum illorum studiorum & exercitiorum antistitem. Tantum sacrificulos quosdam ibi fuisse, qui peregrinis sacrorum suorum ritus exponerent.* Qui Strabonis locus non levem nobis movet suspicionem, jactantius ista, quæ ex horum hominum ineptorum narratiunculis hausit Clemens, sacrificulos tradidisse, ut Græcis non tantum pares sed superiores quoque Ægyptios esse demonstrarent. Nam quæ ambitio & enata inde contentio Ægyptios vexaverit, supra jam indicavimus, multisque exemplis constat, totam vero istam narrationem propter hunc solum finem allatam esse, ut evinceretur, barbaris Græcos suam eruditionem debere, ipsa sermonis apud Clementem series demonstrat. Hoc sane certum est, atque ex hoc Strabonis loco liquido constat, eos, qui de hac sacerdotum Aegyptiacorum eruditione & philosophia nobis testimonia retulerunt, non fuisse testes *αὐτόπλους*, sed habuisse ex traditione levissimi hominum generis, sacrificulorum, solis inanissimis ritibus Aegyptiacam disciplinam sibi vindicantium. Inter hos, de quibus hætenus diximus, sacerdotes archiprophetam Sonchidem, Pythagoræ præceptorem laudat CLEMENS ALEXANDRINUS, ^r & Sechnuphidem Heliopolitam Platonis, & Conuphidem Eudoxi magistrum.

Methodus docendi arcana apud Ægyptios.

§. VIII. Talis conditionis atque generis cum sacerdotum Aegyptiorum ordo fuerit, facile inde colligitur, methodum quoque, qua sapientiam a se custoditam cum aliis communicabant, non fuisse vulgarem & omnium cognitioni promiscue patentem, sed arcanam & reconditam. Ita enim sollicitè sua mysteria occultabant, ut nemo ea propius inspicere valeret, nisi qui post satis longam explorationem, an scopo suo convenienter acturus esset, ab ipsis admittebatur. Quod qua ratione ab iis factum sit, jam enarrandum est. Fundamentum vero omnis methodi atque disciplinæ arcanae, quæ in Ægypto viguit, posuere stelæ Aegyptiacæ. Primum enim conditorem eruditionis Aegyptiacæ inventa sua, leges, atque præcepta columnis incidisse, & figuris atque emblematis ab animalibus aliisque naturæ rebus desumptis adumbrasse, supra jam observatum est. Multum in hoc instituto valuisse rationem veritatum sublimium ad conservandam earum auctoritatem atque prudenter & caste servandam traditionem, symbolis tanquam velo obductarum, plerique viri docti sibi persuadent. Quibus præiverunt Platonici Alexandrini, qui eandem causam adhibitæ disciplinæ methodique arcanae afferunt. Ita enim IAMBLICHVS: *Ægyptii ipsam universi naturam Deorumque operationem imitantes, mysti-*

^q) Lib. XVII.

^r) Strom. l. I. p. 137.

seqq. & IAC. BASNAGE Hist. de Juifs T. III. ch. 18. §. 21. p. 464. seqq.

^s) Ex plurimis videndi eruditissimi viri RAD.

EVDWORTHVS System. intell. c. IV. §. 18. p. 368.

^t) De myster. Ægyptior. Sect. VII. c. I. p. 150.

myfticarum quoque & latentium absconditarum notionum imagines quasdam in symbolis conficiendis ostendunt; quemadmodum & ipsa natura rationes occultas in formis apparentibus, quasi symbolis exprimit, & ipsa Deorum operatio idearum veritatem delineat in imaginibus conspicuis. Cum igitur intelligant superiora omnia delectari inferiorum conformitate, & per imitationem, quam possunt, maximam cupientes ista replere bonis; merito ipsi quoque religionis symbolicæ rationem, Diis congruam adinvenerunt. Frigide vero hæc dici & præter omnem verisimilitudinem excogitatis argutiis nihil, quod rei est, dicentibus, quis non videt? & longe aliam causam canæ antiquitati convenientiorem subesse, quis non palpat? Vt igitur veritati propiora sectemur, observandum, quod supra jam tetigimus, primam vetustissimorum temporum consuetudinem per plures gentes fuisse, ea quæ duratura in ævum, & memoriæ dicanda erant æternæ, faxis, lapidibus, columnis incidere, ne temporis injuria perderentur, & memoriæ exciderent. Talia vero cum essent, quæ Mercurius primus invenerat, certe cum talia esse, sibi persuaderet, five religionem, five mores, five statum politicum formaverint, (de eo enim nihil constat) stelis atque lapidibus ea inscribebat. Et cum rudem atque brutum, quod supra quoque monuimus, populum ad humanitatis sensum cultumque sacrum pariter atque politicum traducere vellet, elegit docendi genus facile, & rudissimis ingeniis adaptatum, per imagines atque symbola præcepta sacra atque politica populo explicandi. Nam hanc quidem methodum symbolicam, modo recte instituitur, apprime ad tarda & rudia ingenia docenda adhiberi posse, & ratio atque experientia dictitant, & magnorum virorum, immo maximi doctoris IESU exemplo constat. Vnde recte, ex nostra quidem sententia, negavit, acutissimus CVDWORTHII interpretes " symbola Aegyptiorum hunc in finem, ut doctrinæ obscurarentur, inventa fuisse. Præter hanc vero docendi per stelas morem alia ratione religionis potissimum in Aegypto conditores in docendis sacris versati sunt. Cum enim hoc potissimum principio in sacris constituendis uterentur, quod postea illustrabimus, universalem mundi spiritum non modo in maximis & splendidissimis mundi partibus, præcipue in fideribus habitare, sed & magnos viros, summis beneficiis homines sibi devincientes, maximeque meritos ab ejusmodi divina particula, five genio bono inhabitari; non passi modo sunt, ut illi viri magni inter Deos numerarentur, & divino cultu honorarentur, sed ut arcana quoque hæc religionis ratio maneret, nec vilesceret, si populus homines olim mortales coli animadverteret, multis fabulis & præcipue theogoniis eorum historiam occultaverunt. Cujus rei testem ipsam antiquissimam Aegypti historiam advocamus, quæ tota Deorum & semideorum fabulas nobis narrat, primosque Aegypti reges mythologico habitu ornatos & inter Deos relatos nobis exhibet. Qua de re cum supra jam verba fecerimus, prolixius dicere opus non est. Et ita quidem ante Aegypti vetustissimæ everfionem,

cataclysmos, aliasque calamitates evenisse omnino probabile est. Post istas vero, quas Aegyptus passa fuit mutationes, cum stelæ defossæ eruerentur, monumenta residua situ squalentia tanquam sacrae reliquiae conservarentur, & Mercurius secundus novam religionis restitutæ & renovatæ faciem introduceret, istæ imagines eo potissimum fine adhibitæ sunt, ut illis nova religio & eruditio adumbrari crederetur. Hinc tanquam sacra monumenta studiose conservata, & in templorum sacrariis reposita fuisse, supra probavimus. Hæc deinde cum sacris fabulis conjuncta novum religionis introductæ populo commendandæ præsidium exhibuerunt. Cum enim Aegyptiaca religio in eo potissimum versaretur, ut ex supra jam detecto principio reges atque summi imperantes, divinitatis participes crederentur, & post mortem Dii haberentur, omnino cura agenda erat, ut ab inspectione arcana hujus principii vulgus arceretur, ne omnis religio evilesceat, si pateret, eam ad homines mortales revera referri. Quapropter antiquæ fabulæ de Diis auctæ & studiose custoditæ, & sacerdotum potissimum ordini explicatio earum ut & sacrarum imaginum credita est, qui ut ab arbitrio imperantis pependit, ita dum vita lauta commodaque ex dominantis religionis conservatione fruebatur, in id omnes nervos intendit, ut sacra hæc omnibus, quibus licebat, mediis, conservarentur, & venerationi populi commendarentur. Quem in finem institutæ tot ceremoniæ, tamque splendidus cultus publicus introductus est, animis vulgi iis, quæ oculos feriunt, capi plerumque solitis. Ut vero ipsi quoque sacerdotum ordini necessaria ad hunc scopum accederet auctoritas, literarum studia ab iis exulta sunt: id quod duplici ratione consilia ista adjuvit. Nam & ita prudentiores & sapientiores sacerdotes a populo habiti sunt, talesque, quibus sapientiam possidentibus potissimum habenda fides; & medium ita inventum est, profundius inter populum meditantes, & de rationibus his sollicitos ab arcanis his, quorum regi & statui publico tantum intererat, caute avocandi. Callidissimi enim homines, ut ingenia altiora diverterent, sacrorum horum atque mysteriorum explicationes philosophicas excogitabant, & ad causas rerum physicas referebant, quicquid in sacris fabulis & imaginibus occultatum ferebatur. Quod cum variis modis sacerdotes instituerent, præcipue ex quo a Græcis per systemata de rebus naturalibus differere didicerunt, mirum non est, diversissimas sacrarum illarum figurarum explicationes apud PLUTARCHVM aliosque inveniri. Quæ tamen eo magis occultabantur, ne cum religione sacerdotum quoque, quod tantis vitæ commoditatibus inserviebat, evilesceat. Et ex his jam amplissimus campus patet, in quo Ægyptiorum sacerdotum gens fraudes & imposturas suas exercuit, & ratio excultæ disciplinæ arcanae verisimilis potest depromi. Ex quibus omnibus jam sua sponte fluit, frustra esse, qui vetustissimarum imaginum hieroglyphicarum, & fabularum sacrarum sensus exponere gestiunt. Quemadmodum enim prisca significatio præter tenues quasdam conjecturas periit, ita sacrificuli Ægyptiaci sui ingenii

genii somnia, vel ea, quæ status atque imperii arcana postulabat ratio, imprudenti populo obtruserunt, & selectis tantum ingeniis, multisque vexationum & molestiarum exercitiis probatis, ea prodiderunt, quibus tutæ & exploratæ fidei homines in suam regnique fraudem non abufuros esse, certo noverant. Qui vero fontes disciplinæ arcanae non ad solos Ægyptios referendi sunt, sed & ad reliquos orientis populos mutatis circumstantiis pertinent. *

§. IX. Verum ne folis conjecturis ducti hæc dixisse videamur, ipsa arcana methodus atque disciplina Aegyptiorum ex veterum testimoniis adumbranda est. Eam vero apud hanc gentem viguisse, adeo tralatitium est, & in vulgus notum, ut prolixè probare opus non sit. Vno ORIGENIS y rerum Aegypti maximopere gnari, testimonio conficiemus. Ita vero is adversus Celsum: *Hic mihi Celsus æque videtur sapienter agere, ac si aliquis in Aegyptum profectus, in qua terra viri sapientes ex institutis & præscriptis patriis multum super rebus illis philosophantur, quæ pro divinis inter eos habentur, quum rudes interea & illiterati fabulas tantum nonnullas accipiant, quibus, tametsi sensum earum haud assequantur, vehementer capiuntur & delectantur; Celsus inquam haud secus mihi videtur instituere, ac si homo ejusmodi, qui Ægyptios quidem adiit, at cum nullis versatus est, nisi rudibus & indoctis hominibus, a sacerdotibus vero de arcanis & reconditis mysteriis suis haud eruditus est, gloriaretur tamen & prædicaret, imbibisse se omnia, quæ ad Ægyptiorum theologiam & religionem pertinent.* Sed & reliqua legenda sunt, quæ sequuntur, remque mire illustant. Alia veterum loca & testimonia qui cupit, inveniet ea apud C V D W O R T H V M z aliosque, qui de arcana hac Aegyptiorum methodo tradiderunt. Qua ratione vero fabularum & mythologiæ sacrae curam habuerint, nemo luculentius docebit, quam PLUTARCHVS, qui in tractatu *de Iside & Osiride* multa Aegyptiacæ theologiæ & eruditionis placita cumulavit, ex qua sola tractatione iis, quæ modo diximus, lux clarissima affundi potest. Accessere vero hieroglyphicarum imaginum picturæ, quas ad imitationem veterum stelarum efficiebant, quarum reliquias mensa Isiaca, Harpocratis imago & quæ alia ejusmodi sunt, nobis exhibent. Harum imaginum explicationem H O R V S A P O L L O a

Probatur veterum testimoniis.

Horus Apollo Hieroglyphicorum scriptor.

*) Conf. quæ egregie monet cel. MOSHEMIVS ad C V D W O R T H V M p. 369.

y) *Lib. I. p. 11.*

z) *l. c. p. 368.*

a) Hori nomen apud Ægyptios celebre cognomen fuit Apollinis, unde pro sole ponitur: de quo Ægyptiorum Deo videndus PLUTARCHVS *de Isid. & Osir.* Varia vero ei scripta tribuuntur, & inter ea potissimum libellus *de hieroglyphicis Ægyptiorum*, cujus elegantem editionem nobis dedit DAVID HÖESCHELIVS, de qua diximus in *diff. de meritis viri celeberrimi in Græcas literas.* Hunc ex Ægyptiaco in Græcum transtulit Phi-

lippus quidam, non valde antiquus, ut ex vocibus Græco-barbaris colligere est, quas interdum adhibet. Quis vero ille Horus Apollo fuerit, quem libellus auctorem refert, incertum. Hoeschelii conjecturam rejicit, qui diligenter de Horapolline commentatur, FABRICIVS *Bibl. Græc. vol. I. p. 88.* conjicientis esse Horapollinem Grammaticum Phenebytidem, cujus meminit SVIDAS. Probabile vero est, libellum ex recentiorum Ægyptiorum libris excerptum ad priscum illum Horapollinem relatum esse, ut a magno & divino viro, more Ægyptio, auctoritas accederet. Vnde quam parum fidei mereatur patet.

tissimum significationes harum sacrarum imaginum recludit : easque nostra ætate viri ingeniosi augere , & arcanos magis sensus eruere conati sunt, ^b irrito, nisi fallimur, & frustraneo labore , cum nec ipsi semper sacerdotes Aegyptii eos deprehenderint, & pro cujusvis ingenio quodlibet ex istis imaginibus exsculpatur. Nec hoc solum abscondendi studium absoluebat, sed sacri quoque libri in templorum adytis servabantur, præfixo, uti supra ex Iamblichio notavimus, Hermetis nomine. Hos nemo inspiciebat, nisi sacerdos, immo, nec omnibus promiscue sacerdotibus accessum ad hæc sacra patuisse, sed majoris tantum ordinis, ex Chæremone supra adduximus. Hac potissimum arte facillimum erat, quæcunque vates & sacerdotes volebant, & ipsorum emolumentum vel regni quoque & imperantis utilitas poscebat, populo tanquam ex libris sacris & divinis desumpta, persuadendi. Neque enim peregrinorum quisdam ad hæc sacra admittebatur, & si regis commendatione id fieri necesse erat, multis iisque molestissimis ἀσκήσεσιν ita fatigabatur, ut facile a proposito desisteret. Imprimis vero in hoc casu circumcisionem exigebant, ut Pythagoræ exemplo probatum dedimus: quæ cum a reliquis populis valde esset contempta & despectui habitata, ita peregrinos arcuit, ut unum tantum exemplum Pythagoræ noverimus, qui hanc disciplinam peregrinus subire, quam arceri, maluit. Nec ita satis, ex callidissimorum hominum ingenio, obsepta & recondita Ægyptiorum mysteria fuere, sed adhibitus quoque arcanus sacerque scribendi modus. Refert enim CLEMENS ALEXANDRINVS: ^c *eos qui docentur ab Ægyptiis, doceri primum Ægyptiarum literarum viam ac rationem, quæ vocatur epistolographa, id est, epistolis scribendis apta; secundo sacerdotalem, qua utuntur scribæ sacri, ideo ιερογραμματεῖς dicti; ultimam autem hieroglyphicam, id est sacram, quæ insculpitur, scripturam: cujus una quidem est per prima elementa κυριολογικὴ, id est, proprie loquens, altera vero symbolica, id est, per signa significans. Symbolicæ autem una quidem proprie loquitur per imitationem, alia vero scribitur, quasi tropice; alia vero sumitur allegorice, per quædam ænigmata.* Quæ postea Clemens exemplis illustrat. Quis quæso per densissimum hoc velum Ægyptiaca placita perspecturum se speret? & quis non fraudes & imposturam sacerdotum latere credat? quis non sacrum philosophiæ nomen indigne his hominibus tribui, nec veros sensus Ægyptiacæ sapientiæ, nisi stultitia & impietas potius dici mereatur, certe deprehendi posse statuatur? & quis non inde magnifice de Ægyptiorum philosophia sentire desinat?

*Observationes
generales de
philosophia
Ægyptiaca.*

§. X. Plenius id patescit, ubi propius ad considerationem philosophiæ & theologiæ Ægyptiorum accedentes, ejus partes atque disciplinas tum generali examine expendimus, tum speciales doctrinas excutimus. Veterum enim narrationes secuti observamus :

I. Totam

^b) De IO. PIERII VALERIANI, KIRCHERI, PIGNORII, MACARII, CHIFLETII, MASENII scriptis hanc in rem

vid. FABRIC. loc. cit. pag. 90. 91.

^c) Strom. I. V. p. 555. PORPHYR. de vita Pythag. n. 12. p. 15. ed. Kust.

I. Totam philosophiam & theologiam præcipue ad sacerdotum com-
moda & auctoritatem conservandam & augendam, & ad rationes imperii
politici tuendas quam maxime collineasse, hinc potiore & arcanam ejus
partem fraudis & imposturæ esse suspectam. Aut enim toti in eo, quod
hactenus prolixè disputavimus, & testimoniis veterum roboravimus, falli-
mur, aut in aperto est, fraudulenter egisse sacerdotes Ægyptios. Si enim
veram sapientiam docere fuissent conati, eam tot latebris non abscondissent,
cum omnium intersit de divinis & humanis rebus recte erudiri. ^d Alia
tamen omnia judicanda de Ægyptiis, qui multa quidem cum ostentatione
philosophiam & religionem mentiti sunt, intra velum tamen impietatem
fraudesque habuere reconditas. Nec quis hic objiciat, quod Platonici,
ejusdem furfuris homines, pro disciplina arcana defendenda afferre solent,
vulgi ingeniis veritates philosophicas & imprimis metaphysicas, captum
ejus superantes non esse propalandas, ne abutantur: de Deo enim & reli-
gione recte erudiri omnium interest. Nec recondiderunt tantum myste-
ria sua plebi, sed omnibus, qui sacerdotes non erant, & imprimis peregri-
nis, qui sapientiæ tantopere celebratæ discendæ cupidi ea nosse desidera-
bant. Vnde longe alias latuisse causas, quam quas præ se ferebant, facili
conjectura colligitur. Vidit id *auctor questionum & responsionum ad or-
thodoxos*, quæ inter S. IUSTINI opera edi solent, ^e qui luculenter:
τῶν Αἰγυπτίων τότε ἡ σοφία τὰ τῆς πλάνης ὑπῆρχε διδάσκειν διδάγματα.
*Ægyptiorum eo tempore (quo Moses vixit) sapientia imposturæ tradit
disciplinas.* Quod ut contra objectionem: astronomiam, astrologiam &
geometriam tamen divinum vatem in Aegypto didicisse, tueatur, addit in
responsione: *Astronomiam & astrologiam & geometriam apud Ægyptios
habitas fuisse disciplinas vulgares & humiles, in honore autem & pretio
fuisse, quæ vocantur literæ hieroglyphicæ, atque in adytis atque abditis
locis non cuivis ex vulgo, sed eximiis tantum & delectis traditæ sint.*
Vbi eleganter impostura arcanis disciplinis, quas a vulgaribus recte distin-
guit, tribuitur, hieroglyphicis non ex mente veterum, quam forte recen-
tiores ignorabant, sed ex ingenii fraudisque commentis explicitis. Hinc
non dubitavit EVSEBIUS ^f has explicationes vocare *recentiorum so-
phismata*, de quibus ne per somnium quidem veteres cogitarint.

*Relata tota
philosophia
ad imperii &
sacerdotii
commoda.*

II. Patet inde, quid de philosophia Aegyptiorum, quatenus mathema-
ticas disciplinas complectitur, statuendum sit? Geometriam enim apud
eos viguisse, contra veterum testimonia negari non posse, concedimus: an
invenerint, quod multi contendunt, nostrum non est dispicere, & hactenus
concedi quoque potest. ^g Verum multum illi decipiuntur, qui geometriam

*Scientia in
Ægypto ex-
cultæ.
Geometria.*

^d) Recte itaque arcanam methodum inter cha-
racteres falsæ philosophiæ retulit doctissimus
HEVMANNVS *Act. philos. vol. I. p. 222. seq.*

^e) p. 406.

^f) *De præparat. l. III. c. 7. p. 98. 99.*

^g) Videnda, quæ collegit VOSSIVS *de scientiis
mathem. c. XIII. p. 48. seq.* & BURNETIVS *ar-
chæolog. philos. c. VIII. p. 378. conf. LAERT. l. I.
f. II. & MENAG. ad h. l.*

Astronomia.

sublimiorem inter Aegyptios floruisse sibi persuadent, nam hi non modo luculento auctoris *Q. q. & respons. ad orthodoxos* testimonio refelluntur, quod geometriam intra disciplinarum vulgarium limites cogit, & ita satis prodit, magis occupatam fuisse in dimetiendis & definiendis agris, quorum terminos auctus Nilus quotannis confundebat, ^b quam in theorematibus definiendis & solvendis: sed &, frustra esse, convincuntur, eo quod philosophi Græci, qui in Aegyptum philosophiæ discendæ causa profecti sunt, levia geometriæ inventa ibi non didicerunt, sed proprio Marte & ingenio domi excogitaverunt. Pythagoras enim ex Aegypto redux, virtutem lateris oblongi in triangulo rectangulo ad cætera comparati, tandem meditatione affecutus, inventionem hecatombe dignam putavit. Thales quoque, qui geometriam in Aegypto didicit, inventa circuli & trianguli descriptione, gaudio emotus bovem immolasse dicitur. ⁱ Recte inde infert vir quidam acutissimus: ^k Cum hæc simpliciora pulchra licet & perutilia in geometria barbarica non repererint, frustra quis in ea quæsvisset theoremata magis operosa, methodosque analyticas, quæ posteris innotuere: & quas Græcorum ingeniis, in hac materia præclaris, potissimum debemus. Idem de astronomia Aegyptiorum iudicium esto: cujus etiam inventionem plerique veterum Aegyptiis tribuunt, ^l & ab iis ad Babylonios traductam tradit DIODORVS, ^m cum alii a Babyloniiis ad Aegyptios pervenisse, hosque ab Abrahamo edoctos esse, contendunt: ⁿ perperam forte utrumque, cum verisimillimum sit, studii per se, exposito astrorum splendore, vetustissimis gentibus commendabilis prima elementa quamlibet per se invenisse, qua ratione recte usus CICERO, ^o utrumque populum jungit: *Ægyptii & Babylonii*, inquit, *in patentium camporum æquoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi cæli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt.* Concedamus vero tantisper hanc gloriam Aegyptiis; quæ inde concludetur philosophica inquisitio? Observarunt stellarum ortus & occasus, zodiaci partes & planetarum aspectus; non negamus; verum id in usus genethliacos, & ad rationes astrologicas. Attenderunt ad æquinoctia & solstitia; verum ad anni rationes definendas. Temporum conditiones ex sideribus dijudicarunt; verum ut agriculturæ inservirent. Quis in his omnibus philosophiam quærat? quam ad mathematicas scientias primi ex Pythagorea schola adplicuere, in qua Eudoxus hypotheses motuum cœlestium primus excogitavit. Vtemur eodem argumento, quod de geometria usi sumus: Thales, qui in Aegypto fuit, primus celebratur, qui eclipsin solis futuram prædixit. ^p Hæc si in Aegypto non didicit, sed proprio marte invenit, quam misera Aegyptiorum astronomia

^b) HERODOTVS *l. II.* SERVIVS *ad Eclog. III. Virg.*ⁱ) Utrumque probabitur suo loco.^k) BURNETIVS *l. c.*^l) PLATO in *Epinomide*. ARIST. *metaph. l. I.* LAERT. *l. c.* MANILIUS *astron. l. I.* & SCALIGER. *ad h. l.*^m) *l. c.*ⁿ) IOSEPH. *l. I. c. 9.* quem refutat & multa huc affert rem illustrantia cl. IO. LAMIVS de *SS. Trinit. l. I. c. 3. p. 8. seq.*^o) De *divinat. l. I.*^p) PLIN. *l. II. c. 13.* CICERO *l. c.* aliique suo loco nominandi.

mia fuerit, liquet. Neque obijciat quis, DIODORVM passim observationes Aegyptiorum circa res cœlestes tanquam accuratas laudare: hoc enim comparate ad alias gentes intelligendum esse, recte monuit BURNETIVS,^q qui non sine probabilitate tamen addit, quædam eos de systemate mundi, per traditiones magis, quam rationes philosophicas, cognovisse, v. g. cum lunam appellarunt αἰθερίαν γῆν, & τῆς ἀστέρας πύρ εἶναι, modo id, quod teste tantum PROCLUS^r scimus, non falso Aegyptiis tribuatur. Post Astro-
nomiam musicam invenisse Hermetem DIODORVS tradit, uti supra indi-
cavimus; hincque tonos is in acutum, medium gravemque dividendi, ly-
ramque trichordem inveniendi occasionem habuisse dicitur. Quod si
modo verum est, (nam gentes plerasque, imprimis Aegyptios suis heroi-
bus omnium artium & scientiarum inventionem ex ambitione & gloriæ
affectatione tribuisse, notum est) de initiis tantum primisque fundamentis
musicæ artis intelligendum esse, ipsa traditio innuit. Invenit enim, (quod
suo loco testimoniis probabimus) Pythagoras rationes harmoniæ ex mal-
leorum ictibus in officina ferraria. Has ergo in longa per orientem pere-
grinatione, vel, si eam tanquam incertam non admittimus, in mora tamen
in Aegypto, etsi intimiorem admissionem nactus, non didicit, unde popu-
larem tantum fuisse patet. Quæ quoque ratio est, cur apud DIODORVM^s
Aegyptii dicantur viros ab exercenda musica arcuisse, quod animos emol-
liret.

Musica.

III. Magnum præterea nomen Ægyptii, si multos audis, consecuti
sunt in arte medica: cujus inventio ad magnos Ægypti viros referri solet.
Etsi enim, invitis Ægyptiis, Græcis & Latinis artis salutaris inventionem
tribui Hermeti, quod multis^t placuit, non contemnendis argumentis evi-
cit CONRINGIVS,^u ad quem non respexisse DANIELEM CLERICVM^w
merito miramur, & a supposititiis recentioris ætatis libris frustra argu-
mentum sumi putamus; certum tamen est, Ægyptios ad semideos suos,
artis salutaris initia retulisse. Imprimis vero ob hanc rem celebratissi-
mum Ifidis nomen apud Ægyptios fuit, a qua filium Horum sive Apolli-
nem medicinam didicisse, remediisque suis immortaliter de hominibus me-
ritum fuisse tradit DIODORVS.^x Vnde & de Apolline OVIDIVS^y

Medicina.

*Inventum Medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.*

Imprimis vero Aesculapium nomen apud Ægyptios propter merita in rem
medicam, celeberrimum consecutum fuisse, notius est, quam ut multis pro-
bari opus sit. Quicquid vero de his Ægyptiacæ medicinæ inventoribus
per fabulas, ut sunt origines rerum apud veteres semper hoc velo obductæ,
dicitur, ita comparatum est, ut plane nihil, quod veri sitientibus faciat sa-

Mm 2

tis,

q) l. c. p. 380.

r) In Tim. Platon. l. I. p. 45.

s) l. c.

t) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. vol. I. p. 82.

u) De Medicina Hermetica c. II. p. 2. seqq.

w) Histoire Medicin. l. I. ch. 5. p. 11. seqq. ubi
criticum traditionis recentioris examen merito
desideres.

x) Conf. IDEM l. c. ch. 6. p. 15. seqq.

y) Metamorph. l. I.

tis, exhibeat, nec dici queat, quis arti salutari inter veteres Ægyptios manum primus admoverit? Verisimile tamen videtur, magnos Ægypti viros, qui formandis & curandis rudium Ægyptiorum animis & corporibus curam suam addixerunt, non imparatos etiam ab omni artis salutaris notitia & experientia fuisse. Celeberrimos enim prisca orbis viros hac quoque ratione suorum sibi animos devinxisse, & æternum nomen meruisse, ex inductione exemplorum, facile probatum dare possemus, si id ageremus. Hæc vero licet concedamus, parum tamen præsidii sunt illis, qui nescio quos magnos medicos ex Ægyptiis nobis exculpunt. Vti enim prima artis rudimenta, quæ non tam theoria & systemate aliquo, quam experimentis constant, illis innotuisse, ex ipsa rerum serie & inventionis a primis elementis incipientis conditione colligitur; ita magis *προφυλακτική* quam *θεωρητική* fuit: & quidem adjuta quam maxime incantationibus remediisque magicis, ut inter omnes fere gentes veteres usu venit. ^z Interim non negamus, ab antiquissimis temporibus apud Ægyptios medicinam in usu fuisse, appellata ideo regione ipsa Ægypti pharmacorum ferace; apud HOMERUM: ^a

- - Τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα - - -

Cujus rei veritatem adstruit ipsum sacrorum voluminum testimonium, medicorum mentionem faciens, qui in Ægypto Iacobi patriarchæ corpus, jussu proregis Iosephi aromatibus condiverunt; ut taceamus, quæ posteriorum sunt temporum, Chrysippum Cnidium, Pythagoram, Democritum, Eudoxum, & imprimis Orpheum atque Onomacritum medicinæ notitiam in Ægypto hausisse. ^b Narratque HERODOTUS ^c sua ætate medicinam apud Ægyptios ita fuisse distributam, ut singulorum morborum medici fuerint, non plurium, itaque omnia fuisse medicis referta; alios enim oculares, juvandis oculis constitutos, alios capiti, alios dentibus, alios alvi partibus, alios morbis occultis. Persuadet etiam locus CLEMENTIS ALEXANDRINI de sacerdotibus Ægyptiacis, supra adductus, ex sacerdotum gregibus quibusdam curam medicinæ commendatam fuisse, refertque LÆRTIUS ^d Platonem in Ægypto ægrotantem a sacerdotibus curatum fuisse: eratque hoc pastophorum munus; licet etiam scribæ sacri videantur medicam artem exercuisse. Nihil tamen hæc omnia ad commendandam philosophiam Ægyptiorum faciunt; nam legimus quidem corporibus secandis operam Ægyptios impendisse, sed id non ad cognoscendam humani corporis fabricam, quod tamen fundamentum esse debet artis salutaris rationali modo excolendæ, sed ad condendi cadavera curam referendum est. Quod quam parum apte cognitionem medicam atque physicam

^z) Conferendus H. CONRINGIUS l. c. c. VIII. p. 72. seqq.

^a) Odyss. l. IV.

^b) Videndi de his historiæ Medicinæ scriptores CLERICVS, GOELICKIUS, SCHVLZIVS, & quæ infra suis locis afferentur.

^c) Lib. II.

^d) Lib. III. f. 6. ubi tamen modus, quomodo curatione marina sanitati restitutus fuerit, notandus est.

ficam Aegyptiorum juverit, ex iis videre est, quæ habet PLINIVS, ^e causasque cur tam parum profecerint, eleganter exponit CONRINGIVS, ^f dignus, qui hac de re legatur. Nihil vero magis ineptam & a philosophia alienam medendi Aegyptiis adhibitam rationem prodit, quam magicæ incantationes, herbæque sacræ, lustrationes & quæ alia sunt, remediis naturalibus juncta. Non licebat enim in Aegypto medicis ex artis & rationis regulis medicamenta præscribere; sed, teste DIODORO ^g *medicinam ex lege scripta faciebant, & per multos ab antiquo medicos illustres concinnatam applicabant. Si leges, quas sacri codicis lectio tradebat, secuti ægroto sanitatem reddere nequibant, culpa vacabant, & impunes abibant; sin contra præscriptum egissent, capitis judicium subibant.* Nam medendi rationem longo temporis usu observatam, & ab optimis artificibus ordinatam paucos ingenio & solertia superaturos legislator censuit. Ita Diodorus: ex cujus verbis patet, non licuisse medicis, rationem & experientiam in medendo duces sequi, sed ad eam potissimum medendi formam & præscriptum fuisse obligatos, quod sub Hermetis nomine sacerdotes commendabant. Illi vero non naturalem tantum vim, sed & supernaturalem magicamque efficaciam advocabant, & imprimis herbis tales effectus adscribebant; quos qui cognoscere cupit, eum, ne nimii simus, ad PLINIVM ^h ablegamus, miraturum, quam egregie Aegyptii in his rebus ineptiverint. Non falleremur itaque, si a medicina Aegypti empirica philosophiam probari non posse judicamus. Nec meliora sunt, quæ pro artis chemicæ apud Aegyptios cultura patroni ejus afferunt. Vt enim, quæ inter doctissimos viros HERMANNVM CONRINGIVM & OLAVM BORRICHIVM disputata sunt, mittamus, ⁱ cum institutum nostrum excedant, hoc unum omnem asserti hujus vim destruit, indubitata certamque artis mutandi metalla, mentionem ante Constantini M. ætatem non reperiri. ^k Nam quæ contra monet Borrichius, in incendio Alexandrino veterum hac de re libros periisse, frigida sunt, & principium petunt. Mosis vero vituli idololatrici combustionem hanc sententiam nihil juvare, supra capite primo

M m 3

jam

e) Lib. XI. c. 13.

f) l. c. c. X. p. 89. seqq.

g) Lib. I. c. 28.

h) Lib. XXX. c. 2.

i) Ediderat HERM. CONRINGIVS, æternum Germaniæ decus, de *Hermetica Aegyptiorum vetere, & Paracelsicorum nova medicina*, librum unum, Helmst. 1648. 4. ad quem jussu Friderici III. Danorum regis respondebat vir doctissimus, OLAVS BORRICHIVS Medicus Regius in diss. *de ortu & progressu Chemicæ Hafniæ 1668. 4.* cui cum responderet CONRINGIVS in *apologetico brevi*, iteratæ libri sui in duas partes divisi editioni adjuncto, 1669. 4. reposuit multa BORRICHIVS in prolixiore opere: *Hermetis Aegyptiorum & Chemicorum sapientiam ab H. Conringii animadversionibus vindicatam, exhibente Hafn. 1674. 4.* De qua lite horum duumvirorum, quos pauci intra Germaniam eruditione & lectione veterum superaverunt, varia eruditorum fuere judicia. Et isto quidem

tempore causa Borrichii plerisque eruditorum potior Conringiana visa fuit, vid. MORHOF. *Polyhist. lit. T. II. l. II. P. I. c. 4. p. 167.* nondum enim pati poterat orbis, antiquitatis præjudicium sectæque studium abjici. Vbi vero serenior lux hominum mentibus affulsit, & præjudiciorum cætervæ ejici cœperunt, potiores merito CONRINGIO partes delatæ sunt, vid. MOLLER. *homonymoscop. P. II. c. 2. §. 16. p. 257.* BURNETIVS *archæolog. philos. c. VIII. p. 381.* N. H. GUNDELINGIVS *Hist. philos. mor. c. I. §. 2. p. 8. Acta philosoph. vol. II. p. 683. seqq.* Ceterum monemus lectorem, nos primam Conringii editionem adhibuisse, quæ ad manus erat.

k) Ante Zosimum enim Panoplitam, Synesium, Olympiodorum, Æneam Gazæum indubitatos scriptores alios, qui hujus artis meminerunt, non invenias. Conf. BVDDEVVS diss. *an Alchemistæ in republica sint tolerandi? §. 11. p. 517. seqq.*

jam demonstravimus. Frustra itaque hæc ars ad Hermetem refertur, & nescio quæ philosophia inde exsculpitur. Claudamus hanc de Medicina Aegyptiaca & naturali quoque philosophia tractationem verbis MORHOFII, ¹ qui tamen in castris Borrichii contra Conringium militare, quam propriam rationem audire maluit, ita scribentis: *De his omnibus nullum formari solidum iudicium potest, quandoquidem certis principiis illa comprehendendi non possunt, cum omnia fabularum tenebris sint involuta, & imagines illæ (unde notitia physica Aegyptiorum colligitur, ²) nullam nobis lucem per se affundant. Ideoque potius ad superstitiones philosophicas referam, quam ad veram rerum naturalium scientiam, quæ e certis principiis deducenda est, non fabulis aut imaginum coloribus delineanda.*

Astrologia
apotelesma-
tica.

IV. Præter has scientias maxime dediti fuere Aegyptii astrologiæ iudiciariæ. Supra enim jam CLEMENTEM ALEXANDRINUM narrantem percepimus, inter quadraginta duos libros sacros, Mercurio adscriptos, quatuor fuisse, qui Astrologiam complexi sint, & in quibus illi ex sacerdotum ordine studium operamque suam posuerint, qui horoscopi vocati sunt. Hos ad genituras attendisse; & ex siderum positione & aspectibus iudicasse, ex hoc loco palam est. Quam astrologiam Chaldæos, primos colonos Aegyptiorum, in terras alienas transtulisse, & ab Aegyptiis sacerdotibus edoctos ad astrologiæ famam pervenisse tradit DIODORVS, ³ quam tamen opinionem capite secundo hujus libri tanquam vero minus similem rejecimus, pronumque est, credere, gentem suapte natura superstitioni quam maxime deditam, in hoc studium incubuisse. Videtur tamen astrologia apud Aegyptios a Græcis, qui sub Alexandro M. eam a Babylo- niis didicerant, & in Aegyptum cum eo descenderant, ad eum habitum composita fuisse, prout inter Græcos postmodum viguit: quod in aliis quoque disciplinis accidisse supra probavimus.

Magia.

V. Cum astrologia magia apud veteres conjuncta fuit, ex qua scientia cum *summa literarum claritas & gloria antiquitus & pene semper petita fuerit*, observante PLINIO, ⁴ mirum non est, Aegyptios ad artes vanas & religionis speciem obtinentes natura pronos quam maxime ei invigilasse. Vetustissimam tamen Magorum sectam apud Aegyptios fuisse, ipsa sacra Mosis refert historia, ⁵ quæ, quales impostores hi homines fuerint, nobis luculenter describit. Inter hos vero magiæ sectatores Ian- nen & Iambren fuisse, celeberrimos Aegypti præstigiatores, ex veteri Iudæorum traditione scribit divus PAULVS: ⁶ quos se Mosi objecisse, & arti per Mosen superatæ suppetias ferre voluisse, veteres miris circumstan- tiis referunt: quorum de his Aegypti Magis narratiunculas, ut & Iudæo- rum

¹) l. c. p. 169.

²) Hæc ipse MORHOFIUS, alia in diss. de metallorum mutatione sect. X. p. 279. secutus, sibi dicta habeat, & IAC. TOLLIO, MICH. MAIERO aliisque, qui in hieroglyphicis Aegyptiorum figuris arcana chemica scrutati sunt.

³) Lib. I. p. 51.

⁴) Lib. XXX. c. 1.

⁵) Exod. IV. seqq. Qui per Chamum filium- que Mizraimum magiam in Aegyptum pervenisse credunt, nituntur fabulis Rabbiorum, viden- dis apud FABRICIUM Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 297. seqq.

⁶) 2 Tim. III. 8.

rum traditiones enumerant viri docti passim, ^q & imprimis, qui potiora collegit B. FABRICIVS, ^r quos adeat, qui hæc curiosius rimari cupit. Nos hoc unum addimus: Numenio philosopho Pythagoreo apud EVSEBIVM ^s esse Iannen & Iambren Ægyptios *ἱερογραμματεῖς*, electos, ut Mosi resisterent, ac gravissimas calamitates ab illo in Ægyptum advectas coram omnibus depellerent: & Artapanum apud EVNDEM ^t vocare *ἱερεὺς ὑπὲρ Μέμφιν* sacerdotes supra Memphin. Quod, qua traditione acceperint, dici quidem non potest, probabile tamen admodum est. Nam ad ejusmodi arcanas disciplinas sacerdotum genus neminem admisisse, qui ex suo ordine non esset, supra ostendimus; & præstigiatorum plenum fuisse & ad decipiendum natum factumque docuimus. Facitque Numenii traditio, fuisse eos sacros scribas, suspicionem, eos magicam istam imposturam mediantibus characteribus & imaginibus hieroglyphicis exercuisse. Hoc enim horum hominum officium fuisse, ut sacras literas excolerent, atque arcanas imagines adhiberent, supra notavimus. Videantque, qui in vanissimæ artis & nugivendulæ imposturæ origines & historiam inquirent, an non ab his hominibus imaginum, & characterum a Magis adhiberi solitarum apparatus ex hoc fonte profluxerit? Certe apud eos ejusmodi imagines magicæ magno in honore habitæ sunt, admisso semel principio hoc: partium animæ mundanæ sive dæmonum plena esse omnia. Hinc influxus eorum in istas imagunculas artibus magicis provocatus est, quam hieroglyphicis mysteriis comprehendebant,

Sculptaque servabant magicas animalia linguas.

Talem imagunculam fuisse Harpocratis statuam exiguam, quam erudito commentario illustravit illustris GISBERTVS CVPERVS, ^u facile credi potest: publice enim cultam fuisse, vix ob exiguitatem credi potest, videturque ab aliquo amuleti instar gestata fuisse, qualem morem a se observatum & *Mercuriolum inter libellos conditum servatum* refert APVLEIVS, ^v & inter Ægyptios obtinuisse pluribus docet cl. PETR. FRID. ARPE. ^w Et huc pertinent, quæ curiosus harum rerum apud veteres indagator GILBERTVS GAVLMINVS, ^x de hieroglyphica hac Ægyptiorum magia affert, habuisse in adytis doctrinæ suæ Magos Ægyptiacos cuique animali *ἰδιόμορφον* numen concessum, cujus ope in hoc animalis genus nihil non potuerint: inde magiam murum, serpentum, leonum in Babylonicis IAMBlicHI memorari, quæ per hæc similis formæ *σοιχειώματα* exercebantur. Et hinc rationem desumendam putat, cur Iannes & Iambres, ceterique Ægypti præstigiatores serpentes quidem, ranasque Mo-
fis

^q) Plerosque nominavit ven. WOLFIVS *Cur. exeg. & philol. in N. T. ad h. l. T. III. p. 521.*

^r) *l. c. p. 813. seqq.*

^s) *De præp. l. VIII. c. 8.*

^t) *l. c. l. IX. c. 27.*

^u) Multa in hac dissertatione afferuntur rem Ægyptiorum literariam & theologiam illustrantia. Primam Harpocratis significationem homi-

nem indicare, primis regibus Ægypti sanguine junctum, sive plane filium, quod PLUTARCHVS ait, ratio Ægyptiacæ religionis dubitare non patitur.

^x) *In Apologia.*

^y) *De Talismanibus & amuletis p. 7.*

^z) *Ad vitam Moysi l. l. c. II. p. III. 262.*

sis imitari similesque producere potuerint, pediculum vero non item: quia hæc magia in perfecta animantia tantum aliquid valuerit, cum ejusmodi insectorum nullum ἰδιόμορφον numen illis fuerit. Nos hæc suo quidem loco relinquimus, & quædam recentioribus vel Iudæorum, quos libenter sequitur Gaulminus, vel Platoniorum quoque in ejusmodi artibus magnam famam quærentium traditionibus magis, quam Ægyptiorum placitis deberi, suspicamur: adducenda tamen hæc fuerunt, ut constaret, conjecturam illam, hieroglyphicas imagines ad magiam averruncandosque malos dæmones adhibitam esse, non esse hodie natam, sed olim jam eruditis placuisse. Illud certum magiam & astrologiam Ægyptios junxisse; recte enim observat PLINIVS: ^a *Magiæ & medicinæ natæ additas esse e religione vires & artes mathematicas.* Quando vero in Ægypto invaluerit incertum; Mosis certe tempora superat; unde de restitutis in Ægypto artibus magicis intelligenda, si vera sunt, quæ canit AVSONIVS: ^b quod Petosiris:

Atque Magos docuit mysteria vana Nechepsos. ^c

*De theologia
Ægyptiorum.*

Monita generalia.

I. Fuisse duplicem theologiam.

§. XI. Sed ut propius ad cognoscendas Ægypti doctrinas, quatenus per velum ab invidis sacerdotibus obductum licet, accedamus, theologia imprimis Ægyptiorum, & placita circa religionem, quæ potissimam philosophiæ, sive eruditionis potius Ægyptiacæ partem absolvunt, consideranda sunt. Priusquam vero hoc fiat, præmonenda quædam sunt, sine quibus feliciter in difficili hoc itinere progredi nobis non licebit. Scilicet I. ex iis, quæ in superioribus differuimus, repetendum probeque notandum est, duplicem theologiam apud Ægyptios fuisse, unam vulgarem, alteram arcanam & reconditam, cujus mysteria ad vulgus emanare non patiebantur, sed sacerdotibus solis, neque his omnibus, sed CLEMENTE ALEXANDRINO teste, ^d iis tantum τοῖς κριθεῖσιν εἶναι δοκιμωτάτους ἀπὸ τε τῆς τροφῆς, καὶ τῆς παιδείας καὶ τοῦ γένους, qui judicati fuerant probatissimi, & educatione, & doctrina, & genere. Præterea notandum est, quod supra quoque ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, isque ipse ecclesiæ doctor addit, illis, qui ad regnum perventuri erant, hæc mysteria patuisse, refertque PLUTARCHVS, ^e eum, qui e bellicosus rex creatus esset, statim se sacerdotibus dedisse, ac philosophiæ participem factum fuisse, pleraque fabulis occultantis ac sermonibus, obscura veritatis indicia & argumenta habentibus: id quod per sphingas ante templum collocatas innui putat, quas doctrinam, quæ de Deo est, ænigmaticam, & obscuram esse, significasse, alio loco CLEMENS ^f tradit. Ex his vero sequitur, ad rationes theologiæ Ægyptiacæ reconditas & arcanas potissimum attendendum esse, easque, quantum conjecturis & collatis veterum testimoniis licet, ita

ex-

^{a)} Lib. XXX. c. 1.

^{b)} Epist. XIX.

^{c)} Fuisse hunc regem ex sacerdotum genere verisimiliter judicat, multaue de ejus scientia magi-

ca & astrologica affert MARSHAM Can. chron. p. 477. seqq.

^{d)} Strom. I. V. p. 566.

^{e)} De Isid. & Osirid.

^{f)} l. c. p. 561.

expendendas, ut tum regi atque imperio, tum sacerdotum ordini, rationibus quoque philosophicis vulgarem religionem ornanti attemperabatur.

II. Non putandum est, totius Aegypti unam eandemque fuisse theologiam; sed dissensisse, si non in primis sacrarum doctrinarum fundamentis, in iis tamen, quæ inde consequuntur, quæque ad constituendam religionem pertinent, sacerdotum collegia per universam Aegyptum dispersa. Quod luculenter illustrat magnus CONRINGIVS ^g ex facinore Tentyritarum in Ombios, quorum his adorare crocodilum, illis interficere mos fuit, de quo IVVENALIS: ^b

II. Variam
fuisse Aegy-
pti theolo-
giam.

Summus utrinque

Inde furor vulgo quod numina vicinorum.

Odit uterque locus, quem solus credat habendos

Esse Deos, quos ipse colit.

Hanc vero dissensionem non ad vulgi tantum religionem pertinere, publicumque Aegyptiorum cultum tangere, quos non similiter Deos eosdem colere præter Isin & Osirin jam monuit HERODOTVS, ⁱ sed & valere de placitis sacerdotum vel una PLVTARCHI *de Iside & Osiride* tractatio nos convincit, in qua, quot veterum scriptorum Aegyptiacorum de his aliisque Aegyptiorum numinibus explicationes diversæ afferuntur, tot testimonia sunt, quam male inter se ad eandem sententiam doctrinæ Aegyptiorum sacrae queant componi, quamque diversa placuerint diversis. ^k

III. Tempora quoque theologiæ Aegyptiacæ probe distinguenda sunt. Prima enim regni secula alios sine dubio videre Deos, alia coluere numina, quam sequentia, si ad sensum fabulis datum & explicationes earum respicias. Prima enim tempora in colendis magnis viris occupata, ubi serius accesserunt ingenia philosophica, emendata sunt, & rationes excogitatae a stupenda idololatriæ insania religionem magis purgantes. Imprimis vero per incursiones & irruptiones gentium peregrinarum multum theologia Aegyptiaca mutata est. Factum id imprimis, ubi Cambyfes ex Perside in Aegyptum magno cum exercitu profectus jugum populo imposuit, ex eo tempore enim Persarum de divinis principia apud multos invaluisse, ex iis, quæ de Osiride & Typhone & eorum arcana explicatione postea referemus, recte colligitur. Post Persas Græcorum sub Alexandro & successoribus imperium invaluit, & Græca quoque eruditio ad Aegyptios perlata & philosophia introducta est. Dici non potest, quantum hæc regiminis mutatio ad mutandam quoque Aegypti religionem & doctrinas sacras attulerit. Non enim victi tantum in mores & sensus victoris sensim traducebantur, sed Græci quoque numina Aegyptiaca suis cum Diis comparantes, illisque Græcorum Deorum nomina imponentes occasionem dedere, utramque religionem misere confundendi. Quod ubi

III. Tempora
theologiæ
Aegyptiacæ
esse distin-
guenda.

vidit

g) *De Hermet. Medic. c. XII. p. m. 123. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 366.*

b) *Satyr. XV.*

Hist. phil. Tom. I.

i) *Lib. II. c. 42. conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 62.*

k) *Conf. PIGNORIVS in mens. Isiac. p. 2.*

vidit sacerdotum genus, homines versipelles, & de rerum suarum antiquitate mente occupati, confirmaverunt Græcos in ista opinione, ut ita & victorum religio ab ipsis descendisse videretur, & ad aucupandam imperantium gratiam religionem in ejus usus verterent. Et quoniam Græcis isto tempore philosophia summa sapientia habita est, ideo sacerdotes, qui sapientiæ antistites videri volebant, Græcanicam philosophiam edocti more Græcorum philosophari instituerunt. Hinc nova religionis facies, ad principia physica & metaphysica applicata, quæ cum antiquis doctrinis ad salvandam religionem regni publicam miro syncretismo composita, novam doctrinis Ægyptiorum sacris intulerunt confusionem. Nec hoc solum fuit, sed & invalescentis scholæ Pythagorico-Platonice studium omnia universi orbis religionum systemata ope allegoricæ methodi conciliandi & confundendi, ita theologiam Ægyptiam a prima facie deformavit, ut cauto & attento lectori persuaderi non queat, eam esse theologiam Ægyptiorum veterum, quam hi homines v. g. IAMBlichVS in notissimo de ea libro, proferunt, atque explicant. Tantis itaque atque tot diffidiis cum theologia Ægyptiorum vallata sit, quis quæso certi quid a viris doctis, qui tantopere de ea disputarunt, expectet? & quis miretur, in tam diversas plerosque sibi que oppositas sententias discedere, ut vel ex iis videre est, quæ eleganter hac de re differit IACOBVS BASNAGIVS, quæque MARSHAMO & SPENCERO opposuit WITSIVS. Nobis itaque sola conjiciendi potestas relicta est.

*Theologia
Ægyptiorum
exoterica.*

§. XII. His suppositis & præmissis, si I. de theologia exoterica, qualis in religione Ægypti publica viguit, judicandum est, fœdissimam in ea superstitionem ab omni ratione alienam regnasse, nemo in veterum libris adeo hospes est, ut ignoret. Et laudatur quidem Ægyptiorum in colenda atque tuenda religione ardor, quo omnes fere populos superaverunt; unde Ægyptios HERODOTVS " vocat Θεοσεβέας περισσῶς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων *religiosissimos omnium hominum*. Aliter tamen sacræ literæ, ° ubi mystica scortatio, qua fœdissima idololatria & superstitio innui solet, Ægypto tribuitur, hæcque ad abominabilem ejus faciem designandam Sodomæ jungitur. Nam non omnis tantum generis numina apud gentes barbaras recepta, immo a Græcis quoque adorata cum Diis Ægyptiorum conciliata & culta, sed & præter Deos, heroas, magnos viros, & his similes, omnis generis bestię, & alia quoque creaturarum genera consecrata sunt. Quod adeo in vulgus notum est, ut otio lectoris vel nostro abutendum non sit, ad latius hoc probandum, & sufficit una IVVENALIS satyra ^p mordacissima:

*Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat*

l) *Hist. des Juifs* T. III. c. 17. & 18. ubi opposita systemata de Ægyptiorum theologia enumerat.
m) In *Ægyptiacis*, luculento libro.

n) *Hist. l. II. c. 37.*
o) *Apoc. XI, 8.*
p) *Sat. XV.*

*Pars hæc; illa pavet saturam serpentibus Ibin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam:
Porrum & cepe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis,
Numina.*

Paria passim occurrunt, unde portenta Magorum cum Ægyptiorum in eodem genere dementia junxit CICERO. ^q Quæ superstitio in contemptum omnem Ægyptiorum religionem adduxit, & aliquando Romæ adeo invisa fuit, ut *Serapidem, Isidem & Harpocratem cum suo Cynocephalo, Capitolio prohibitos, id est, curia Deorum pulsos, Piso & Gabinius Coss. non utique Christiani, eversis etiam aris eorum, abdicaverint, turpium & otiosarum superstitionum vitia cohibentes;* ^r Tiberius autem, referente SVE-
TONIO, ^s *externas cæremonias ritusque Ægyptios compesceret, coactis qui superstitione ea tenebantur, religiosas vestes cum instrumento omni comburere.* Vidit hanc pestem, qui tamen ad arcanos Ægyptiorum sensus, & reconditam disciplinam respiciens, nihil a ratione alienum, aut fabulosum, aut a superstitione profectum inter Ægyptiaca scita deprehendit, PLV-
TARCHVS, ^t monens, *Ægyptiorum plerosque colentes ipsa animalia, & tractantes tanquam Deos, non sannis modo & irrisioni totam pene sacrorum objecisse rationem, sed & vehementem animis ingenerasse opinionem, quæ infirmis atque simplicibus meram inducit superstitionem, vehementiores autem atque audaciores ad negandum Deos belluinasque cogitationes propellit.* Plura non cumulamus, hauriet, qui plura sitit affatim apud HERMANNVM WITSIVM ^u & RADVLPHVM CVDWORTHVM: ^x nec enim hæc a quopiam negata sunt, qui ad res Ægyptiorum sine præiudicio attendit. De causis vero cultarum inter numina Ægyptiaca bestiarum tantopere viri docti inter se dissentiunt, ut facilius sit, tot inter se discordes sententias enarrare & refellere, quam veram eligere. Neque instituti nostri ratio patitur, ut in hoc argumento prolixè versemur. Legant, qui hæc nosse cupiunt, quæ elegantissimus BANIERIVS ^y & vir summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS ^z doctissime de hac re commentati sunt; quorum hic probabiles satis rationes adducit, & a primorum religionis Ægyptiacæ inventorum consilio, bestias humano generi, colendæque regioni necessarias utilesque commendandi, numina illa bestiarum imaginibus per universam Ægyptum culta inventa; noxia vero animalia ex Typhonis cultu Perficis doctrinis de principio mali immutato, religiose coli, ne no-
Nn 2 ceant,

q) De officiis l. I.

r) TERTVLLIANVS apolog. c. 6.

s) c. 36.

t) de Isid. & Osiride.

u) Ægyptiac. l. II. c. 4. p. 83. sqq.

x) System. intell. c. IV. §. 12. p. 361.

y) Pecul. tract. Hist. de l'Academie des inscriptions T. VI. p. 116. sqq.

z) Ad CVDWORTHVM l. c. §. 19. p. 418. seqq.

ceant, introducta, & a sequioris ætatis hominibus multa ex confusione & syncretismo religionum addita esse, verisimiliter conjicit. In eo tamen consideratius attendentes facile conspiraturos esse, credimus, non unam tantum, sed plures causas introducti bestiarum cultus apud Ægyptios fuisse, easque non solum a conjecturis nostrorum temporum, verum etiam ab explicationibus sacrificulorum, absurditatem philosophicis rationibus emollientium, distinguendas esse. Imprimis ad prisca tempora attendendum est, quibus cum magni viri ad colendam terram, firmandumque imperium & mitiores mores rudissimos homines religione assuefacerent, & quasi adigerent, bestiarum quoque cultus iisdem rationibus status servire jussus est; qui, cum postea in sententiarum divortia discederet Ægyptus, varius quoque & inter se dissidens factus est, adeo ut, quod uno loco interficiebatur animal, altero coleretur, unde non semel atrocia inter Ægyptios bella exorta sunt. Quæ cum risum atque sannas exterorum excitarent, illæ postea rationes philosophicæ excogitatæ sunt, quas veteres passim pro explicanda absurdissima superstitione afferunt.

*Theologia
Ægyptiorum
arcana.*

§. XIII. Verum hæc in vulgus tradebantur, & ad externam religionem pertinent: quibus in arcana disciplina aliud significatum fuisse, dubitari nequit. Hinc II. de theologia Ægyptiorum arcana dispiciendum est, & inquirendum attentius, quid de rebus divinis docuerint. Verum hic quoque non exigua scriptorum est discordia, quorum aliqui nefandæ astrolatriæ reos faciunt, omnemque Dei veri notitiam iis negant, ^b alii vero de summo numine castius tradidisse contendunt. Inter illos principem locum ducit EVSEBIUS, ^c qui Chæremonis testimonio ad probandam sententiam utitur: Ægyptios non alios Deos agnoscere, præter hunc mundum aspectabilem, ejusque partes atque fidera. Locus extat in epistola PORPHYRII ad Anebonem prophetam Ægyptium, quam IAMBlicHI libro *de mysteriis Ægyptiorum* præmisit THEOPHILVS GALEVS, ubi ita philosophus: *Chæremon certe atque alii multi nihil quicquam agnoscunt, ante mundum hunc aspectabilem, nec alios Ægyptiorum in ipsis suorum scriptorum exordiis ponunt Deos, præter vulgo dictas planetas, & zodiaci signa, & stellas, simul cum his in conspectum venientes, & sectiones Decanorum & horoscopos. Quique fortes ac duces nuncupantur, quorum nomina & procurationes ortusque simul & occasus futurorumque significationes in Almenichiæ continentur. Quippe videbat enim, qui solem universi architectum esse dicerent, ab illis non ea tantum, quæ ad Osiridem Isidem pertinent, sed etiam quicquid sacrarum fabularum erat, partim in stellas & earum conspectus, occultationes occursumque devolvi, partim in lunæ modo crescentis modo senescentis varietatem, partim in solis cursum, vel in nocturnum diurnumque hemisphærium, vel in ipsum Nilum fluvium;*

^a) Confer quæ eleganter de hac re commentatur PLUT. de Isid. T. II. p. m. 170.

^b) Vid. quos nominat ven. REIMMANNVS Hist. Atheismi Sect. II. c. I. p. 51. seqq. ad. BAYLE

Reponse au questions d'un provincial T. II. c. 107. p. 415. Contin. des pensées sur les comètes T. I. p. 116. seq. T. II. p. 495.

^c) De præpar. l. III. c. 4.

fluvium; cuncta denique in res naturales, nihil in corporea mole carentes viventesque naturas ipsorum interpretationes conferri. Atque Ægyptiorum plerique id, quod in nostra voluntate est & potestate positum, ex siderum motu suspensum esse voluerunt; cuncta necessitatis, quod fatum appellant, sic tanquam inexplicabilibus quibusdam vinculis nescio quo pacto constringentes. Sed & ipsis quoque Diis fatum annectunt, quos interim uti fati solos vindices in templis, in statuis aliisque ejusmodi venerantur. Hæc Porphyrius, de quibus ita Eusebius: hæc manifeste declarare, ne arcanam quidem ipsam Ægyptiorum theologiam præter cæli stellas tum quæ constantes & fixæ, tum quæ errantes vulgo nominantur, alios ullos Deorum collocasse, immo nec corporis expertem aliquem hujus universi architectum statuisse, nec rationi effectrici, sed uni tantum aspectabili soli ejus molitionem attribuisse. His addit alio loco, ^d ubi Phœniciam Sanchuniathonis cosmogoniam ex Ægypto haustam explicat, Ægyptios in maximorum Deorum loco eos omnes habuisse, qui res ad vitam agendam necessarias invenissent, quique beneficium aliquod in genus humanum contulissent: eos nimirum, quos sibi plurimorum auctores bonorum esse persuaderent, divinis affecisse honoribus. Quia vero satis norat, Ægyptios hos Deos ad causas naturales referre, addit: ut profecto his omnibus argumentis, egregiam istam mirabilemque physiologiam, nihil usquam vel leviter attigisse veritatis, nihil quod divinitatem sapiat invexisse, sed coactitiam & e mentitam potius sibi honestioris explicationis speciem aliunde mendicatum obtendisse, manifesto teneamus. Alio loco ^e ad Philonem Byblium provocat, qui postquam dixisset, Ægyptios regum suorum nomina universi hujus elementis, ac quibusdam eorum, quibus divinitatem ipsi tribuebant, imposuisse, addit: naturales porro Deos solem, lunam, reliquasque stellas inerrantes, cum elementis ac ceteris cum iisdem affinitate junctis solos ex omnibus agnovisse, ut mortales quidem alios, alios autem immortales haberent. Parum ab his abeunt, quæ ex Manethone & Hecataeo, de philosophia Ægyptiorum refert DIOGENES LAERTIVS, ^f Materiam principium fuisse rerum: solem ac lunam Deos esse alterumque Osirim alteram Isim appellatos. His testimoniis usi viri graves, inter gentes atheas Ægyptios referre non dubitant, statuuntque non alios Deos admisisse, præter sidera, hominesque inter Deos relatos. His tamen alii, & inter hos, qui maxime non sine magna eruditione Ægyptiorum causam egit, eruditissimus CUDWORTHVS ^g se opponunt, contendentes, Eusebium seduci se a zelo suo passum fuisse, ut ab Ægyptiis admissum negaret, quod alio loco iis tribuebat, summum numen. Monetque vir ille celeberrimus IAMBlichVM ^h dudum ad istas objectiones Chæremonis respondisse, innuentem, eum, & quotquot alii tangunt causas rerum mundanarum primas, principatus tantum infimos

descri-

Nn 3

^d) Lib. I. c. 9.

^f) Lib. I. s. 10.

^g) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 371. seqq.

^e) Lib. III. c. 4.

^h) De myster. Ægypt. sect. VIII. c. 4. p. 160.

describere, & qui de planetis tractant, particulares tantum divisiones ostendisse. Nec Ægyptios dicere, omnia naturalia esse, nam vitam animalem atque intellectualem a naturali discernere, non solum in mundo, sed etiam in nobis, & credere, mentem ac rationem per se existere. Hæc postea prolixè probat, & tum ex libris quos Hermeticam disciplinam atque doctrinam comprehendere putat, tum aliis quoque testimoniis munit. Inter ea quam maxime considerandus est PLUTARCHVS, qui in libello sæpius nobis laudato, *de Iside & Osiride*, hoc fundamentum struit: Ægyptios supplicasse Numini summo τῷ πρώτῳ Θεῷ, rituumque Isiacorum hunc fuisse scopum ait; *primi rerum domini, ac sola mente percipiendi cognitionem Dei*; hunc principem Deorum Ægyptiis numen obscurum & occultum vocari. Post hæc ad HORI APOLLINISⁱ testimonium provocat, IAMBLICHVMQUE jungit, & imprimis urget, etiam in populari religione tot minoribus Diis unum summum fuisse præfectum, Hammona, quem Græci cum Iove comparaverunt: & indicatum in inscriptione illa, qua templum Saide Ægypti oppido condecoratum fuit, *Ego sum omne, quod existit, est, & erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Quæ inscriptio uti materiæ ex partibus congestæ convenire nequeat, ita non nimis a Mosaica remota cl. viro videtur, id quod etiam B. OLEARIO^k placuit. Nam contendit, & Platonice quoque effatis cumulatis probat, Deum τὸ πᾶν dici. Multam in his omnibus eruditionem profudit magis, quam adhibuit, vir πολυμαθὲς αὐτός, veremur tamen, ut in his omnibus nervum, quem requirit ejus demonstratio, lector cautus rerumque gnarus inveniat. Quocunque enim loco fides Eusebii habenda est, quæ tanquam testis non sufficientis considerari non debet, illud certum est, totam viri laudatissimi responsionem niti explicationibus Platoniorum recentiorum, qui philosophumena sua serius in Ægyptum transtulerunt, & ad antiqua theologumena Ægyptiaca adplicuerunt.^l Hæc principia recentiora esse suo loco ex instituto probabitur; hic vel id observavisse satis est, ejusmodi subordinationes, quales Ægyptiis adscribit IAMBLICHVS, ignoratas fuisse Ægyptiis priscis, & ab his hominibus ex orientis doctrina, quæ circa salvatorem natum viguit, receptas systemati suo syncretistico, quod Ægypto obtrudebant, & pro Ægyptiaco haberi cupiebant, illatas esse. Id quod luculenter demonstrari potest, ex iis, quæ DIODORVS de theologia Ægyptiorum veterum habet, quæ cum his Platoniorum explicationibus non cohærent. Idem de Plutarcho judicium esto; qui vidit quidem aliquid, vel legendo quoque affecutus est principiorum Ægyptiacorum; sed dum arcanos sensus non ex illorum opinione sed ex Græciæ placitis Platonisque, quem in theologumenis adamabat, mente sectabatur, & inter diversissimas explicationes dubius hærebat, falsus est & alios fefellit, dum Ægyptios

i) Lib. I. c. 61. male tamen locum hunc Cudworthum intellexisse demonstrat ven. MOSHEM IVS p. 390. not. 92.

k) Diss. de rebus gestis Pauli in urbe Athen. §. XVII. p. 20. seq.

l) Monet etiam hoc MOSHEM. l. c. p. 392. not. 101.

ptios personatos & Græcanica eruditione atque industria exornatos exhibuit, id quod recte in eo notavit VOSSIVS ^m & post eum WITSIVS. ⁿ Nec Saithana inscriptio Deæ Neith id, quod vult CUDWORTHVS, probat, cum & Dea sit, adeoque summum primumque numen denotare nequeat, & peculiaris provinciæ Dea fuerit, quæ ad summum & universale numen applicari nequit: ut alias rationes, quæ hoc testimonium evertunt, taceamus, quas eleganter atque doctissime, more suo, enarravit celeberrimus MOSHEMIVS. ^o Etsi vero his Cudworthi argumentis pondus inesse illud, quod præ se ferunt, non putemus, in priorem tamen sententiam nude acceptam non descendendum, sed ex utraque aliquid tenendum, & ad tempora diversa theologiæ Ægyptiacæ attendendum esse existimamus, ut, quæ verisimiliter Ægyptiis sententia tribuenda sit, perspicere queamus. Vt vero rationes pateant, distincte, quæ veteres fide digni referunt, explicanda, & tum demum allegoricæ Ægyptiorum doctrinæ applicanda sunt.

§. XIV. III. Vetustissima itaque Ægypti tempora respicientes, Deos offendimus ex hominum genere natos atque mortales, qui cum magnis beneficiis, maximo ingenio excogitatis, inventisque utilissimis, Ægypti vetustissimæ incolas affecissent, Dii habiti sunt. Hæc ex iis, quæ ex Eusebio retulimus, clara sunt, & supra jam probata. Recte itaque infertur: Osiridem fuisse talem magnum regem, Isin ejus uxorem, Horum filium, Typhonem fratrem, sicque & circa alia quoque numina Ægyptiaca esse statuendum de ratione divinitatis illis attributæ. ^p Non tamen adeo rudes & ab omni sensu alieni putandi sunt prisca illi homines, ut Deos sibi fingerent tales, qui nil nisi mortalitatem præ se ferrent. Sed latebat in hac deificatione, alia opinio: maximos hos viros divinæ naturæ fuisse participes. Cum enim homines rudes & simplices viderent, ingenia eorum sua immense superare, mirarenturque, vitæ molestias utilissimis inventis & institutis esse levatas, divinum in iis genium, vel potius partem divinitatis, quæ omnibus rebus inest, residere, adeoque eos, depositis mortalitatis exuviis, ad pristinas sedes ipsumque Deum rediisse, & cœlestibus choris insertos credebant. Id quod supra jam Plutarchi testimonio probatum dedimus, momenti, Osirin & Isin ex bonis dæmonibus in Deos commutatos esse; his enim verbis clare innuitur, hos homines, bono genio inhabitante & e corpore discedente Duce, ad Deos transiisse. Nec ratio dari potest fabulosæ historiæ Ægyptiorum, eorumque primorum regum ex Deorum & semideorum numero, nisi hæc explicatio admittatur: quæ tanto magis veritati similis est, quo magis non inter Ægyptios solum, sed inter omnes quoque gentes idololatrias ea deprehenditur. His, prout debent, admittis, sequitur prona consequentia, admisisse vetustissimos Ægyptios divinum quid, sive numen aliquod per universum mundum diffusum, cujus partes sive effluvia (nam qua ratione id intellexerint in tanta antiquitate rei & monumentorum

*Vetustissima
Ægyptiorum
doctrina de
Diis.*

^m) De idololatr. gent. l. I. c. 5.

ⁿ) In Ægyptiacis l. II. c. 1. §. 22. p. 89.

^o) l. c. p. 398. seqq. not. 123.

^p) Conf. CLERIC. Bibl. univ. T. III. p. 12.

rum defectu, definiri non potest,) in magnis his viris resederint, & ad quam vel in quam deposita mortalitate magnæ animæ redierint. Ex his vero patet, priscos Ægyptios non ab omni numinis sensu fuisse remotos, sed potius numen per universum diffusum admisisse. Magna tamen probabilitate creditur, eos hoc numen non recte cognovisse, incertumque est, an vim hanc divinam peculiari existentia gaudere crediderint, nec ne? Vnde porro concluditur

IV. De mundi partibus, quas divina vi regi & animari videbant, idem, quod de magnis viris crediderunt, statuisse, inesse in iis maximam numinis partem. Qua in opinione eo magis confirmabantur, quod viderent, a sideribus, & præcipue sole atque luna & planetis maximam ad terræ fecunditatem, quæ in Ægypto magna semper fuit, redundare utilitatem, magna-que ea sapientia regi, pulcherrimoque ordine ferri. Inde non quidem solem, lunam stellasque ipsas vel reliquas etiam mundi partes Deos esse putabant, sed divina tamen virtute animatas, vel, ut clarius rem eloquamur, magnos genios, dæmonasve qui divinæ essentiae potiores partes essent, in illis habitare, eas animare, & essentialem iis effectum largiri. ⁹⁾ Legat DIODORVM de veterum Ægyptiorum religione differentem, qui hæc probabilitate non destitui, negat, & videbit, non solum solem, lunam, & stellas, Deos esse habitos, sed creditas quoque naturas hominibus præstantiores & nobiliores, seu dæmonas; hos dæmonas humanis corporibus conclusos inter homines sæpe numero commorari, his vero relictis ad sidera & astra proficisci. Cum enim statuerint spiritus vel naturas nobiliores ad astra redeuntes, sedemque divinitatis repetentes, necessario inde sequitur, in istis magnis mundi partibus eos Deos habitantes credidisse. Cumque Osirin, Isinque reliquosque regionis suæ magnos homines, magnos dæmonas fuisse crediderint, qui ad sidera redeuntes numini iterum juncti fuerunt, hinc ratio quoque patet, cur Osirin solem, Isin lunam & sic porro, esse putaverint, quia in magnis & splendentibus his sideribus numinis per universum diffusi potiore partem, qua & reges suos participes factos credebant, commorari, vel essentiali forte vinculo junctam esse statuerunt. Et hinc cultus ille siderum pariter atque dæmonum ortus est, quem apud veteres Ægyptios viguisse DIODORVS testis est. Hacque explicatione supposita, ratio dari potest, cur non alios, præter sidera mundique partes, hominibus quoque non exceptis, Deos agnoscerent, quod ex Chæremone annotavit Eusebius. Nam cum Deus per universum mundum diffusus, his potissimum sideribus inesse crederetur, nec ab illis separata natura, distingueretur, plebs sine dubio sidera ista, divina natura animata Deos esse credidit. Ex quibus omnibus, non sine verisimilitudine, nisi fallimur, disputatis, patet, errare eos non minus, qui omne prorsus numen vetustissimis Ægyptiis ignoratum esse contendunt, quam qui orthodoxam de Deo sen-

9) Paria veteres Sinas statuisse suo loco dicetur. Cum vero a veteribus Ægyptiis coloniæ in In-

diam migrasse verisimile sit, confirmatur inde non parum conjectura de veteris Ægypti theologia.

tentiam eis tribuunt, vel numen super omnia in profundo & impenetrabili lucis suæ abyſſo habitans, iis agnitum cum Iamblichō aliisque Platoniciſ & Cudwortho contendunt. Nam numen illis non aliud fuit, quam ſpiritus ille per omnes univerſi partes diffuſus, cujus divinitas in cœli aſtris quam maxime cernitur, quemque in illis habitare, ut animam in corpore, eaque divinis operationibus capaces efficere, crediderunt. Vnde neceſſario ſequitur, hoc numen extra univerſum non eſſe quærendum, nec ab eo ſeparandum; quæ ſententia etſi non facit Ægyptios atheos, ab impietate tamen proxime abeſt. Et ſic quidem vetuſtiorum temporum theologiā docuiſſe nobis veriſimile eſt.

§. XV. V. Propagatam hanc de divinis traditionem ad poſteros in Ægypto eſſe, non eſt, quod dubitemus; quo magis enim rationis uſus cultus eſt, eo magis divina virtus & providentia, quæ in adminiſtratione huius univerſi, manifeſtis indiſciis deprehenditur; ab attentis, ad hanc rem animis agnoſci debuit. Qui cum ſuperſtitionem priorum temporum abſurdam & injuriam in Deum cernerent, quem tamen ſupponi animadvertabant, ad rationes philoſophicas, delapſi ſunt, & accuratius divinitatis principiorumque rerum omnium ſyſtema condiderunt. Et huc ea referenda putamus, quæ ex Plutarcho aliisque huius generis ſcriptoribus Cudworthus aliique viri docti referunt. Hi enim, cum negari non poſſe viderent, eſſe numen aliquod, cujus infinita potentia in toto univerſo eluceret, & tamen a parentibus & majoribus traditione accepiſſent, per univerſum numen hoc diffundi, hanc elegerunt ſententiam: eſſe hoc numen principium aliquod infinite potens, quod tanquam ſpiritus vel anima per omnes univerſitatis partes commearet, eas penetraret, iisque adeſſet, atque ſecundum naturam ſuam, neceſſariis legibus regeret. Ex quo ſequebatur, cuncta, quæ vitam ſpiritumque trahunt, activaque aliqua vi gaudent, ex eo oriri, & in id reditura eſſe, id eſt, particulam illam divini ſpiritus, qui illis ineſt, ex hac mundi anima decerptam in eam redire. Hanc opinionem ut Ægyptiis philoſophantibus fuiſſe probemus, non provocabimus ad dialogum Aſclepianum, Iamblichum, Proclumque, qui Aegyptiacas doctrinas ſyſtemate ſuo emanativo corruperunt, ſed ad ipſum PLUTARCHVM, qui Aegyptiorum libros conſuluit. Is non tantum Deum ſive ſummum numen, Oſiridis ſymbolo indicatum apud Deam, quam naturam univerſi paſſivam, eſſe, poſtea demonſtrabimus, degere & verſari ait, ſed & totam de Oſiride & Iſide fabulam ita phyſicæ explicationi applicat, ut primam, principem & præſtantiſſimam naturam in materia habitare eique formas imprimere contendat. Ad eundem ſcopum tendit HORV S APOLLO, * qui per anguem integrum depingi monet non regem tantum παντοκράτορα, quem monarcham vocamus, ſed & τοῦ παντός κόσμου τὸ διηκὸν πνεῦμα, ſpiri-

*Emendata
rationibus
philosophicis
theologia
Ægypti.*

*) In Hieroglyphicis l. I. c. 64. p. 69. ed. Hoefchel. Loci obſcuritatem notavit cl. MOSHEMIVS ad

Cudworth. p. 390. Qui tamen, ſi ita, prout fecimus, explicatur, tenebras non habet.

tum, qui per universum orbem permeat. Quibus verbis Aegyptiorum philosophumena satis apte exprimuntur. Requirebatur vero ad systema hoc efformandum, principium quoque passivum, in quo habitaret spiritus ille, quod formaret, id est, formas rerum imprimeret, quod moveret, quodque naturali sua dispositione recipiendis quidem & generandis rebus aptum esset, non tamen ipsum eas efficeret, desiderio tamen principii activi teneretur, & sic arctissimo & connubiali quasi & insolubili vinculo ei jungeretur. Et hoc quidem principium in materia, quam naturam universi passivam esse putabant, quæsiverunt: quæ materia cum in se mali sive imperfectionis semina habeat, enata inde Aegyptiis occasio de origine mali ex materia disputandi, ex quo Persarum hac de re Theologumena in Aegypto nota esse cœperunt. Adjectum tum his duobus principiis, tertium, malum, utrique infensum, seque iis opponens, eorum opera dilanians, malique omnis causa. Hoc systema philosophicum, a subtilioribus ingeniis conditum, non tamen a solis Græcis, cum longe antiquius sit, accommodandum erat religioni *νεατοῦντι*, patriisque traditionibus. Quæ ut obscuræ & in omnes partes verti aptæ erant, ita egregiam occasionem præbuere prudentioribus hæc pro Aegyptiacis venditandi. Osiridis enim regis symbolo principium illud activum, divina in mundo anima delineabatur, Isidis vero ea naturæ pars, quæ formas recipit sive materia; malum contra perfectionem principii formantis obluctans Typhonis imagine expressum; formarum impressionem & productionem Orus filius indicavit. Ita vero historia antiqua commode interpretamentis philosophantium responderebat. Cum enim absque dubio Osiris rex maximus Aegypti fuerit, qui cum uxore Iside regnavit, a fratre vero Typhone trucis & rebellis ingenii viro perpetuis bellis impetitus fuit; Oro filio ei repugnante, regiamque familiam & thronum defendente & propagante; facile in his inveniebant, quæ systemati suo applicarent. Conjecturam hæc non meram sapere, sed veterum interpretationibus niti, PLUTARCHVM consulenti patebit. Is enim disertè: *Est ergo Isis naturæ ea pars, quæ quasi fœminea omnes in se recipit ortus, tanquam nutrix quædam & omnium commune receptaculum. Huic Isidi a natura insitus est amor primæ omniumque principis, & præstantissimæ naturæ, quæ est bonum. Hoc ea desiderat atque persequitur, & portionem a malo sibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim sit receptaculum & subiectum utriusque, sua tamen sponte semper vergit ad melius.* Hæc in sequentibus latius diducit, & quid Typhon, quid Osiris, quid Isis, quid Horus in hac explicatione physica significant, persequitur. Multa huc ex Platonis schola traduxisse Plutarchum non negamus, fallique etiam, ex iis, quæ diximus, concludimus, quando Platonicos de ente summo, idea & materia conceptus Aegyptiis affingit, quales ferius longe & caput demum extollente Platoni-

ca

s) Quod contendit WITSIVS l. c. p. 89. Sed systema de duobus principiis antiquius est.

t) Conf. Abbas BANIER diff. sur le Typhon.

T. VI. Hist. de l'Academie des inscriptions p. 162. seq. MOSHEM. l. c. p. 247. & ipse PLUTARCHVS l. c.

ca philosophia Ægyptus tenuit. Attamen hoc inde recte confirmatur, Osirim animam mundi sive Deum per totum mundum diffusum, Isin naturam receptricem formarum, Typhonem malum quod inesse materiæ credidere orientales, tum significasse, cum theologia Ægyptiorum philosophicis rationibus ornaretur. Cave tamen hæc Platonico sensu intelligas, sed ex Osiride & Ifide, id est utroque principio activo & passivo una rerum universitas sive natura animata composita, ex Ægyptiorum horum sententia, censenda est. Et hinc ratio patet, cur apud ATHENAGORAM " Isis dicatur, *ex qua sint omnia, & per quam sint omnia*, & cur MACROBIUS dixerit: * *Isin vel terram esse, vel naturam rerum subjacentem soli*. Nec aliud vult inscriptio in templo urbis Saidis reperta: *Ego sum omne, quod existit, est & erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit*; nam quæ hic Deæ Neith adscribuntur, in aliis Ægypti terris Ifidi attribuuntur, hinc celebris illa inscriptio Capuana ^z

T E T I B I
V N A Q V A E
E S O M N I A

D E A I S I S

A E R R I V S B A L B I N V S V. C.

Non nescimus aliter visum fuisse multis viris doctis de Ifide statuere, & per eam vel summum rerum omnium parentem, vel universum hoc animatum intelligere, nec morose refragabimur contendenti, diversas fabulæ de Osiride & Ifide in Ægypto fuisse explicationes philosophicas; & testimonia adduci posse, aliter rem explicantia. Verum ut hi omnes Platonici sunt, adeoque suo systemati convenienter incertam & obscuram fabulam explicuerunt; ita vehementer veremur, ut qui per Isin universum, vel totam naturam animatam intelligendam esse contendunt, rationem coherentem de Ifide & Osiride dare queant. Interim præter conjecturas hic non aliud majus quærendum esse, quilibet videt, unde facile patimur, ut in obscurissimæ rei explicatione quilibet sensu suo abundet. Patet vero ex dictis hæc valde accedere si non plane Spinozistico systemati, Stoico tamen non multum melioris notæ. Qui enim animam mundi Platonico sensu intelligunt, illi valde falluntur, & posteriora Ægypti tempora, ubi ista explicatio ex Platonis schola hausta Alexandria viguit, cum mediis temporibus confundunt, id quod in lectione Cudworthi more suo Platonicos sequentis probe notandum est. De Platoniorum vero Ægyptiorum opinionibus de Deo dicendum est suo loco. Plura in re obscura addere, & incertissimas conjecturas, nullo nisi ingenii fertilioris lusibus, fundamento nixas sequi supervacaneum est. Hoc unum addimus, dum Typhonem mali in materia versantis imaginem Ægyptii fecerunt, eundemque ideo sacrificiis & victimis placarunt, colligendum inde esse, eos, qui has rationes phi-

Oo 2

loso-

u) Legat. pro Christianis c. 19. p. 86.

MOSHEM. ad b. l.

x) Saturnal. l. I. c. 17. p. 272.

z) Vid. MARQ. GVDIVS ad PHAEDRUM

y) Conf. CUDWORTH. l. c. pag. 398. & l. III. fab. 19.

lofophicas excogitarunt, non tam materiæ impotentiam, inertiam & alias proprietates, in quas Platonici causam mali in materia rejecerunt, intellexisse, quam principum aliquod malum quod materia abutitur, sive illud sit anima quædam bruta mali causa, qua ratione Platonem quoque explicat PLUTARCHVS ^a sive spiritus quidam malus, quod forte a Persis, post eorum irruptiones in Ægyptum acceperunt; quorum prius Plutarchus sectatur, ^b qui ex eo, quod Typhonis potentiam tandem conterendam statuant Ægyptii, concludit: mixtam esse hujus mundi originem atque compagem ex contrariis facultatibus, sed quarum non sint æquales vires, meliore prævalente & deteriore, non tamen funditus, abolituro: nobis posterius ex Persarum disciplina transumptum probabilius videtur; ita tamen ut cum diabolo Scr. S. non confundatur. ^c Certiora in tantis tenebris, ubi palpare, videre est, ab aliis expectamus. Noster est celeberrimus MOSHEMIVS. ^d

Trinitas
Ægyptiorum.

§. XVI. VI. Restat, ut de trinitate, quam in divinis ab Ægyptiis cognitam, quidam statuunt, paucis dicamus. Hanc sententiam exornandam sumere FRANCISCVS FLVSSVS CANDALLA, ^e HANNIBAL ROSSELYS, ^f & qui omnem fere Ægyptiorum superstitionem ad mysteria Christianorum inepto & audaci consilio transtulit ATHANASIVS KIRCHERVS. ^g Adeo vero infirma & ficulnea sunt Kircheri argumenta, ut ea recitasse, sit refutasse. Provocat is partim ad hieroglyphica, in quibus globus alatus serpente foetus trinitatis signum esse illi videtur, partim ad Hermetica fragmenta, in quibus non Dei tantum patris, sed & mentis, immo consubstantialis verbi mentionem fieri asserit; hæcque Hermetem tum ex traditione majorum, Cananæa stirpe oriundorum, habuisse, tum ab Abrahamo συγγρόνω didicisse contendit. Quæ quam misera sint, quis non videt? omnia enim illa scripta Hermetis, ad quæ provocat, conficta & supposititia esse, supra demonstravimus, & adeo in vulgus notum est, ut nemini his nostris temporibus, quibus accuratius de libris νοθείας suspectis disquiri solet, fucum facere queant, nisi Kircheriano ingenio similis fuerit. ^h Clariora tamen se invenisse visus est CVDWORTHVS, ⁱ in IAMBLICHVS, ^k quem Mercurio suo adscribere putat tres personas in Deo, sive tria rerum omnium principia, potestate atque gradu inter se diversa, primo unum simplicissimum numen, a quo omnis alienissima esset distinctio, cui nomen dedit, Eicton: tum perfectissimam mentem, quæ omnem, qua pollet, cogitandi vim in semet ipsam converteret; vocabulum ejus Emeph, denique illam, quæ omnia, nulla causa alia interveniente, finxit naturam, cujus varia pro diversis ejus facultatibus nomina Phtha, Ammon,

^{a)} De psychogonia ex mente Timæi.

^{b)} De Isid. & Osir. T. II. p. m. 257.

^{c)} Ita BASNAGE Hist. des Juifs T. III. ch. 19. p. 485. qui putat ex traditione de seducto a diabolo humano genere fabulam de Typhone enatam esse.

^{d)} l. c. p. 246. not. 34.

^{e)} Edidit is Mercurii Pæmandrum 1575. Gr. & Lat.

^{f)} In Comm. in Pæmandrum. Crac. 1585. Col. 1630.

^{g)} In Sphinge Mystag. P. II. c. 3. Obelisco Pamphilio P. III. p. 400. & Gymn. hieroglyph.

^{h)} Explofit Kircheri somnia WITSIVS Ægyptiac. l. II. c. 5. p. 91.

ⁱ⁾ System. intellect. c. IV. §. 18. p. 412. 413.

^{k)} De mysteriis Sect. VIII. c. 3. p. 158. seq.

mon, Osiris, sint. ^l Addit vir doctus, secundam illam personam, quæ hunc orbem fabricata est, Ægyptios Cneph quoque vocasse, & autumasse, ex hoc numine Phtha esse procreatum. Vidit vero ipse Cudworthus, hæc cum scholæ Pythagorico-Platonice placitis convenire, quoniam vero eos pro aptis de religione Ægyptiorum iudiciis habuit, necessario ab illis seductus & lapsus est. Nam hos homines infano consilio religiones totius mundi in unum systema conflandi, & noxio syncretismo omnia miscendi, omnium gentium præcipue orientalium & Ægypti doctrinas vehementer adulterasse, iisque sua placita supposuisse, quis est, qui ignoret? Illi vero cum Christianis affines videri voluerint, trinitatem quoque aliquam affectarunt, eamque excogitatis principiis quibusdam metaphysicis exornarunt, & veteribus supposuerunt. Vnde quam inepti in hoc argumento testes sint, facile quilibet intelligit. Vidit præterea in Iamblichio Cudworthus, quod alius non viderit, nec unquam Iamblichio in mentem venit. Is enim non de summis divinitatis principiis, sed de Diis æthereis, empyreis & cœlestibus, quos alterum ordinem, post Deum summum noëtarcham vocat, & si recte numeres, non tres sed quinque Deos memorat, qui rerum apparentium opificio duces præsent, quosque minores alii sequantur. Ex quibus a cel. MOSHEMIO ^m luculenter demonstratis videre est, hypothefios servitio deceptum virum doctum, non attentis satis ad Iamblichi verba respexisse oculis, trinitatemque vidisse, quam nemo Ægyptiorum unquam somniavit. Propiora & ad trinitatem aliquam referri apta habet PLUTARCHVS ⁿ qui ita Ægyptiorum mentem explicat: *Præstantior atque diviniore natura e tribus constat, eo, quod mente cernimus, & materia, & quod ex his compositum mundus dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar patremque nominat: materiam matris, nutricis, sedis, & regionis ortuum capacis vocabulo notat; quod ex utroque constat, prolem ortumque nominare solet. Ægyptios autem probabile est, triangulorum pulcherrimo in primis comparasse universi naturam; qua comparatione etiam Plato videtur usus.* - - - *Constat id triangulum tribus lateribus* - - *intelligendum autem est, linea ad rectum angulum alteri insistente, marem, basi feminam, subtendente prolem utriusque repræsentari, & Osirin esse principium, Isin receptaculum, Orum effectum.* Non prorsus inepte ^o etsi Platonicis rationibus, tum temporis Ægyptiis ignotis nimis atque temere attemperatum. Sed quam longo hæc intervallo a Christianorum trinitate distant? Succurrit tamen aliud quoque, quod ad sanctissimum mysterium propius accedere videtur, Hermeticæ doctrinæ placitum, quod nobis CYRILLVS ALEXANDRINVS ^p servavit. Is ita: *Ait etiam Hermes sermone tertio ad Ascle-*

Oo 3

pium;

l) Videndi de his Ægyptiorum Deorum nominibus quos fusc laudat cel. WOLFIVS de manichæismo ante manichæos c. 15. p. 74. 75.

m) Ad l. c. Cudworthi.

n) De Isid. & Osir. T. II. p. m. 161. conf. WIT-

SIVS Ægypt. l. II. c. 5. p. 95. PETAVIVS dogm. theol. T. II. l. II. c. 2.

o) Forte ex sacerdotibus Ægyptiorum quidam ita instituerunt, postquam Græcorum philosophiam didicerunt.

p) Lib. I. adv. Julian. p. 35.

pium; fieri non potest, ut in rudes & non initiatos hæc mysteria efferrantur, sed mente audite: Vna erat tantum lux intellectualis ante lucem intellectualem, & est semper mens mentis clara & illustrans, nec aliud quicquam erat, quam hujus unitas semper in se ipsa existens, semper sua ipsius mente, & luce & spiritu omnia complectitur. Videtur enim his verbis in una luce divina & intellectuali tria principia, mentem, lucem, & spiritum statuere. Recte tamen ubi hæc verba intuemur, patebit, tria hæc principia tanquam emanationes internas divinæ & ineffabilis lucis delineari, & ita summo numini, tria subordinari principia emanativa. Quæ sententia, Deum aliis præfigens, omnino non Platonica tantum est, id quod docte probavit MOSHEMIVS, ⁹ sed &, quod idem vir celeberrimus monet, Iamblichi, qui paria fere Aegyptiis tribuit, ætate superior. Etsi enim Hermeticam doctrinam, vel quod idem est, Aegyptiorum genuinam theologiam hæc non referre, ex iis, quæ supra de principiis divinis ex mente Aegyptiorum disputavimus, abunde patet; sapit tamen illam Aegyptiacam doctrinam, quæ Platonice in Aegypto caput extollentibus, tandem invaluit, & quæ libros illos Hermeticos, patribus passim laudatos peperit. Cujus cum genuina propago fuerit doctrina Iudæorum Cabbalistica, ut suo loco evidentibus argumentis demonstrabimus; lux inde affulget obscurioribus Pseudo-Hermetis verbis. Cabbalistæ enim in arbore Sephirothica, quæ genealogiam emanationum divinarum exhibet, non præponunt tantum omnibus sephiris, id est luminibus intellectualibus Orhaënsoph, lucem intellectualem infinitam, unam, in se ipsa existentem, sed etiam triada superiorum sephirarum, antequam luminibus inferioribus fulguraret, sub ea constituunt, coronam, sapientiam, prudentiam, quæ, ut emanarunt ex infinito lucis divinæ oceano, ita certo modo eas lux infinita sub se & in se comprehendit. Quæ ut dictis a Pseudo-Hermete aptissime congruunt, ita satis produnt, eadem ex schola cum Hermetica illa, tum Cabbalistica prodiisse, nec hæc genuinam Aegyptiorum mentem referre, nisi prout sub Græcorum sensim imperio ad Orientalia & Platonica φιλοσοφούμενα tandem reformata fuit. Hæc tamen licet ita se habeant, certo tamen sensu πολυθεότης cum principio, Deum esse omnia, esseque animam mundi informantem, stare potest, nec negamus, Aegyptios veteres non plures Deos sive potius dæmonas magnos statuisse. Verum illi non emanationes sed partes omnia constituentis Dei sunt, sicque Deus ille, sive mens universum permeans, in omnibus materiæ partibus essentialiter & formaliter, non emanative tantum est, id est, ut Græco more loquamur, sensu Stoico non Platonico, quem perperam sequitur Cudworthus. Hincque tota illa Deorum Aegyptiacorum series & fabularum congeries, ex admisso semel hoc principio, facile explicanda. Ita vero non tres tantum, sed innumeri Dii inter Aegyptios, forte hac de re inter se dissidentes quærendi sunt.

§. XVII.

⁹) Ad CUDWORTH. c. IV. §. 25. p. 734. n.

§. XVII. VII. Reliqua, quæ de Ægyptiorum theologia extant, ex dictis facili labore possunt intelligi. Dæmonas enim statuisse, supra indicatum est, qui quoque locum habere possunt, ubi anima mundana admittitur, cujus partes sunt. Hos genios sive Deos hominibus apparere, æternosque esse docebant: ita enim ortus ex anima mundi divina postulabat. Immo & apparere interdum hominibus credebant, quod sacerdotum inventum fuisse videtur, ut eo magis somniis suis fidem apud plebem credulam invenirent. Et hinc varia quoque instituta sacrificia, & expiandi Deos rationes atque modi excogitati, de quibus, cum ad nostrum institutum, quod in doctrinas philosophicas Ægyptiorum inquiri, non pertineant, dicere prolixius superfedemus. Addendum & hoc, quod DIOGENES LAERTIUS veteres de theologia Ægyptiorum scriptores secutus refert: Statuas & fana fabricanda esse, quod ignorent effigiem Dei; id quod ad imagines animalium ab Ægyptiis cultas referendum est. Illis enim Deos præsentem esse, animasque beatas & divinas in eas statuas migrasse, credebant. Quod occasionem præbuit vitæ Apollonii architecto narrandi, Apollonium leonem mitem jussisse in templo Leontopolitano collocandum, quod rex Amasis in illa bellua vagaretur; indeque congregatos sacerdotes Amasidi sacra fecisse, belluamque torque & vittis redimitam in interiorem Ægyptum misisse: Quæ enim doctissima annotatori monenda visa sunt, Apollonium Φιλανθρωπίας tantum symbolum Ægyptiorum oculis objicere voluisse, quibus in more positum fuerit, Deorum & heroum naturam, indolem, virtutes sacris hujusmodi symbolis repræsentare imitandaque proponere, adeo contorta sunt, & ab evidenti verborum Philostrati significatione aliena, ut ad excusandam tantum Apollonii vel Philostrati insaniam excogitata esse, quilibet videat, unde ea non moramur.

*Dæmonologia
Ægyptiorum.*

§. XVIII. Post Deum resque divinas de anima quoque notandæ sunt Ægyptiorum doctrinæ, de quibus non minus, quam de illis, viri docti vehementer dissident. Et I. immortalitatem quidem animarum Ægyptios credidisse certum est, nec negatur ab ullo, adeo, ut teste HERODOTO, "primi fuisse dicantur, qui dicerent, animam esse immortalem. Quod tamen, invita veritate, dici vel sola nos Hebrææ gentis, in qua ista veritas semper viguit, historia docet, & ex universali fere consensu veteris orbis demonstrari potest. Nec aliter patitur principium semel admissum materiam, sive naturam spiritu divino per omnia diffuso animari: inde enim sequitur, animam quoque ex æterno hoc spiritu animave ortam æternam & immortalem esse. Quoniam vero quæ immortalia sunt, æternum durant, inde animam quoque nunquam interituram, sed æternum victuram autumabant. Hinc refert DIODORVS: Ægyptios bonorum virorum obitum lachrymis

*Doctrina
Ægyptiorum
de Deo.*

r) DIODOR. l. I. c. 12, Conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 52.

s) Lib. I. f. 10.

t) PHILOSTRATUS in vita Apollonii l. V. c. 42. p. 225. Addendus DIODORVS qui l. I. refert, pla-

uisse Ægyptiis, Deos apparere hominibus in sacrorum animalium formis.

u) Lib. II. c. 123.

x) Conf. cel. IOACH. OPORINI eruditus liber de immortalitate mortalium.

y) l. c.

mis non fuisse profecutos contra felicitati eorum applausisse, ὡς τὸν αἰῶνα διατρίβειν μέλλοντες καὶ ἄδῃ μετὰ τῶν εὐσεβῶν, eo quod in altera vita cum piis æternum victuri essent; dignaque sunt, quæ de more sepeliendi apud Aegyptios idem DIODORVS refert, quæ eo tendunt, ut probata defuncti vitæ innocentia in publico iudicio, Dii rogentur, ut in piorum contubernium recipiatur. Et hæc quidem Aegyptiis placuisse, satis certum est.

II. Magna vero controversia agitur, unde ex mente Aegyptiorum animæ immortales in corpus descendant, quemve in locum demigrent corpore solutæ? Adeo enim hic discrepant veteres atque recentiores, ut difficile sit, veram ex his Aegyptiorum sententiam eruere. In locum eas deferri, quem Amenthes Aegyptii dicunt, Græci ἄδην, PLVTARCHVS ^z testis est, qui monet: *locum subterraneum, in quem putant animas ferri post mortem, vocari Amenthen, quod nomen significet, accipientem & dantem.* Qua explicatione Græcorum fere opinionibus de statu animæ post mortem Aegyptias assimilat. Quæ cum vel campos elyfos & felicitatis sedes, vel infernales pœnas mortuorum animis assignaverint, sequitur inde, si Aegyptiorum Amenthes idem est, in vita altera apud dominos meliores, quæ Socratis vox fuit, illis animabus locum eos assignavisse; & huc ea quoque tendunt, quæ de more sepeliendi Aegyptiorum ex Diodoro retulimus. His addi potest PORPHYRII ^a testimonium, qui ex Euphanto refert: *Aegyptios exanime cadaver efferentes, ita mortui hominis verbis Deos esse deprecatos: Sol omnibus imperans, vosque Dii universi, qui vitam hominibus largimini, me accipite, & Diis æternis contubernalem futurum tradite.* His enim verbis clare innuitur, animas ad solem purgandas, indeque ad Deos æternos & immortalitatis sedem deferri. Aliiter tamen de Aegyptiorum in hac re sententia HERODOTVS, ^b qui narrat, docuisse illos: *exolescente corpore animam subinde in aliud animal, quod nascitur, immigrare, atque ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucra, rursus in hominis corpus, quod gigneretur, introire, atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia.* His consentit testimonium, Hecatæi apud LAERTIVM ^c τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδιαμένειν καὶ μετεμβάλλειν, animam & perdurare, & transire in alia corpora. Paria habet AENEAS GAZAEVS, cujus verba in Theophrasto ^d ejus ipsa consulenda sunt. Et huc facit etiam cultus animalium, qui hanc metempsychosin animarum supponit, ut ex iis videre est, quæ §. præcedente ex Philostrato retulimus. Hæc adeo pugnare inter se videntur viris doctis, ut de conciliatione desperent, merenturque imprimis expendi ea, quæ acutissimus MOSHEMIVS dignus in hoc argumento iudex, prudenter monet: Neutram sententiam tanquam ab Aegyptiis non admis- sam rejiciendam esse, dissensisse inter se Aegypti sacerdotes, variasque tenuisse

^z) De Iside & Osiride T. II. p. m. 145.
^a) De abstinentia l. IV. § 10. p. 157.

^b) l. c. c. 123.

^c) Lib. I. f. 10.

^d) sive dialogo de resurrect. mortuorum p. 14.

nuisse sententias, & ita frustraneo labore defungi, qui omnes, quæ Aegyptiis adscribuntur doctrinas inter se conciliare contendunt. Esse itaque verisimile in doctrina de statu animarum post mortem sacerdotes Aegyptiorum in varias opiniones discessisse; & alios quidem migrationes & circuitus animarum per varia corpora statuisse; alios bonorum virorum animas a longis his erroribus liberasse, & in Deorum statim confessus deduxisse. Alios rursus, ascendere ad stellas vagas defunctorum mentes, in iisque purgari, ut dignæ fiant Deorum consuetudine, decrevisse. Alios, locum quendam subterraneum decedentes excipere animos, præcepisse. Nihil in his omnibus est, quod non suo modo admitti queat, & indubitatum esse, ex supra disputatis pateat, non unam doctrinæ regulam, eandemque opinionem per omnia sacerdotum collegia in Aegypto obtinuisse. Vnum tamen, quod objici potest, non celamus: patere ex solenni sepeliendi ritu, quem supra adduximus, non privatas eas opiniones fuisse, sed publicas. Nos, si conjecturis (ad eas enim omnia redire, modeste fatemur) locus est, conciliandi diversas veterum de Aegyptiacis de statu locoque animarum post mortem doctrinis narrationes rationem aliquam superesse non diffitemur, modo ad ipsa principia Aegyptiaca attendatur, nec rationibus Platonis, quæ maximopere cognitionem veteris philosophiæ Aegyptiacæ impediunt, tenebræ inducantur. Animas nempe Aegyptiis ex universi anima decerptas adeoque immortales visas esse, supra monuimus. Evincit hanc Aegyptiisque vindicat sententiam doctrina de Deo, anima mundi, ex qua omnia, in qua omnia sunt, in quam omnia reditura sunt. Inde necesse est animas tandem ad Deos redire. Quoniam vero anima corpori alligata variis modis inquinatur, diversam in Deum redeundi rationem esse, necesse est, ita ut, qui bene vixerint citius, qui male, ferius ad fontem unde decerptæ sunt, redeant. Omnibus tamen purgatione opus est, quam ista metempsychosis absolvi, omnes fere ejus doctrinæ patroni crediderunt. Bonorum itaque animæ faciliori circuitu a levioribus sordibus liberatæ, ad æthereas sedes, ipsaque astra, solem imprimis, sedem primariam Deitatis elevatae, in Deum redeunt, & nobiliores atque feliciores habitationes cum Diis inter sidera sortiuntur. Malorum longissimis periodis excruciatæ & in deteriora corpora detrusæ, longas ita malitiæ atque scelerum pœnas trahunt, donec a sordibus liberatæ principio suo, Deo jungantur. Hæc primo illi principio: Deum fontem esse omnium rerum, ad quem reditura sunt omnia, conformia esse, quilibet videt. Atque eadem quoque effatis atque narrationibus veterum consonant. Nam viros bonos virtutisque alumnos in Deorum consortium recipiendos esse, ex hac hypothese sequitur, & quidem breviori *μετεμψυχώσεως* periodo, & feliciori conditione: malos vero ad longas periodos & cruciatus damnari. Vtraque & bona & mala anima migrat, sed diverso loco, modo, tempore & fato. Τόπος ὑποχθόνιος vero, quem Amenthen vocari Plutarchus tradit, idem est, qui Græcis *ᾠδης* dicitur, ille ipse in æthere locus, ubi animæ sortis novæ le-

ges ex vita prius acta expectant, & ex fati decreto novas vicissitudines subeunt. Et ita quidem non cohærere tantum de Aegyptiorum placitis narrationes veterum putamus, sed consentanea ea quoque sunt illis, quæ Aegyptiis doctrina proxime accedunt, Pythagoræ & Stoicorum placitis. Quorum ille metempsychosin in Aegypto didicit, & illi quoque viros bonos & sapientes subiecit, quos tamen non diis tantum jungi, sed Deos fieri & in Deum reduci statuebat, eodem, quo Aegyptii more & sensu: hi vero, post mortem animas ex divina mundi anima decerptas inter sidera, vel in æthere quoque collocabant, donec purgatæ redirent, in universalem animam, indeque novis corporibus infererentur. Id quod quidem ab Aegyptiorum mente aliquantum longius, quam Pythagoræ sententia, abit, & *μετενσωμάτωσις* magis quam *μετεμψύχωσις* est, illustrat tamen opinionem Aegyptiacam, dum ostendit, qua ratione animæ ex essentia divina decerptæ, post funera in loco aliquo commorari, & iterum in corpora venire queant. Ceterum Herodoti narrationem ex vulgi potius traditione quam sacerdotum doctrina sumtam non accuratam esse, adeoque non nimis premendam, ex collatis reliquis testimoniis fit verisimile, certe ad impiorum magis fata, quam piorum pertinet. Cum enim teste *DIODORO*^e Aegyptii pœnas & præmia vitiorum & virtutum admiserint, in animarum quoque revolutione necessario diversitatem fatorum admittere debuerunt. Quæ cum omnibus fere, qui metempsychosin statuerunt, placuerit, & animarum migratio cum purgationibus animæ præmiisque atque pœnis post mortem conjuncta fuerit, recte inde concluditur, inter Aegyptios easdem doctrinas sine contradictionis specie jungi potuisse.

Doctrina
Ægyptiorum
de mundo.
Materia æterna.

§. XIX. Post Deum & divina, animamque, quæ ex Deo esse credita fuit, de mundo ejusque ortu quoque differuere Aegyptii, quorum physiologia & cosmogonia jam explicanda est. Et I. quidem materiam eos æternam censuisse, nec unquam factam aut creatam, dubio apud eos carebit, qui ea, quæ supra de Iside disputavimus, recte expenderit. Sive enim per Isidem universum hoc, quod videmus, totumque complexum tum materiæ, tum spiritus eam animantis, adeoque universam naturam rerum animatam intelligamus, sive materiam tantum recipientem semina principii activi, Osiridis, spiritus mundi per eam diffusi, & in ea formam rerum essentialiter producentis, quæ Plutarchi & quos sequitur explicatio est, Isin, æternam, id est materiam nunquam conditam, sed ab æterno in conjugio Osiridis, id est principii activi connubio necessario & essentiali fuisse agnoscendum est. Ita enim omnia, quæ Aegyptii *φιλοσοφῶντες* de Iside tradunt, postulant. Nec dubium in antiquissima Aegyptiorum religione idem obtinuisse, ubi creationis materiæ ne vestigium quidem apparet. Postquam vero Aegyptii philosophari inceperunt, hanc materiam omnino supposuerunt, & pro primo rerum principio admiserunt, id quod diserte testantur, Manetho, & Hecataeus apud *LAERTIVM*: *ἡ Φάσκειν τῆς Αἰγυπτίας, ἀρχὴν μὲν εἶναι τὴν*

e) Lib. I. p. 61.

f) Lib. I. f. 10.

τὴν ὕλην εἶτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι. *Principium rerum fuisse materiam, & ex ea deinceps quatuor elementa discreta fuisse.* Nec aliud postulat tota cosmogonia, qualis ea a Diodoro describitur, & mox adducetur. Falluntur itaque, qui Ægyptios creationem mundi ex nihilo statuisse sibi persuadent, minus recte intellecto IAMBlichI ^g loco decepti. Quæsierat scilicet PORPHYRIUS ex Anebone: num Ægyptii materiam agnoscant, nec ne? an corpora prima qualitatibus prædita? tum genitamne ponant materiam, an ingenitam? Et tum ea Chæremonis verba addit, quæ supra adduximus, quæque Ægyptiis mundi generationem ex materia sine interventu mentis alicujus tribuunt. Ad hanc quæstionem IAMBlichVS respondet: *Materiam quod attinet, Deus eam produxit, dividendo materialitatem ab essentialitate, hancque materiam accepisse opificem Deum vitalem, ex ea simplices sphaeras fabricavisse, ipsius vero quod erat extremum, (sive residuum) ad corpora generabilia facienda transtulisse.* Urget hæc CVDWORTHVS, ^h Platonicos, ut semper solet, secutus. Provocat insuper, qui in eadem sententia est LIVIVS GALANTES, ⁱ ad Hermetis libros; EDMVNDVS DICKINSONVS ^k vero, ad ipsam physiologiæ Ægyptiacæ conditionem, quæ universæ materiæ principium attribuit. Nihil enim in his omnibus est, quod accuratius examen sustineat. Et Iamblichi quidem locus adeo distat a creatione ex nihilo, ut satis pateat, viros doctos, qui eum pro hac doctrina allegant, verborum obscuritate seductos, ad systema Platoniorum Alexandrinorum non attendisse. Non enim quæstio erat Porphyrio: materia creata sit nec ne? sed an genita sit? quæ quæstio illud, ex quo genita est, supponit. Ad eam vero ita Iamblichus suæ sectæ principiis innixus respondet: Deum materiam ex sua essentia produxisse, sive genuisse, & ita per emanationem a sua essentialitate separavisse. Quam doctrinam hujus scholæ affectis placuisse, eosque statuisse, materiam ab æterno ex Deo emanavisse, suo loco demonstrabimus. Adeo vero hoc abhorret a creatione ex nihilo, ut pestilentiozem potius errorem foveat, quam is est, qui materiam Deo mundi architecto, adjungit. Addendum vero & hoc est, genuinam hanc opinionem Ægyptiorum veterum non esse, sed mutatam esse hanc physiologiam a Platoniciis in Ægypto caput extollentibus, ut ita systemati emanativo, quod in orientali philosophia tum temporis florebat, se accommodarent, unde frustra ex horum hominum suis nugis vetera decreta accommodantium testimoniis de hac re judicatur. Hermetis vero librorum cur nullum pondus in hac re sit, ex supra dictis constat. Nec quæ vult Dickinsonus, ex illo sequitur, quod materia ἀρχὴ dicatur; nam quæ a Diodoro dicuntur, fuisse τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν, mundum quidem initium habuisse, dicunt, non vero materiam, apud Laërtium autem ἀρχὴ non pro initio, sed pro principio ex quo

Pp 2

sunt

g) De myster. Ægyptior. Sect. VIII. c. 3. p. 159.

h) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 392.

i) Comparat. Theol. Plat. p. 237. seq.

k) Physic. vet. & veræ c. XII. p. 198.

l) Legendus, qui de his eleganter commentatur ven. MOSHEMIVS in diff. de creatione ex nihilo, inserta CVDWORTHI syst. intellect. p. 982. seq.

*Materiae in-
ditus spiritus
eternus.*

sunt omnia, fumitur, qua ratione omnis nervus argumenti a Dickinsono adhibiti laxatur. II. Materiae tamen spiritum æternum per omnes materiae partes essentialiter diffusum adjunxisse, ex iis repetendum est, quæ supra ^m de theologia Ægyptiorum diximus. Etsi enim negari nequit, & Chæremonem & Diodorum Siculum in exponenda Ægyptiorum theologia, non meminisse mentis alicujus, cujus ope & fabricatione mundus productus sit; notum tamen est iis, qui veterum cosmogonias curioso & attento oculo perlustrarunt, vetustissimos theologos in condendis ortus rerum systematibus causam efficientem, præsupposuisse, & ad materiae tantum formationem attendisse. Idque apud Ægyptios quoque factum esse, vel ex solo indissolubili Osiridis & Isis vinculo & matrimonio constat, quo & materia & spiritus simul conjunguntur. Quod si ea certa essent, quæ ex PORPHYRIO adducit EVSEBIUS ⁿ ipsa hieroglyphica Ægyptiorum theologia hoc confirmaret. Refert enim: τὸν δημιουργὸν sive effectricem rationem ab Ægyptiis Cneph appellari, & configurari humana specie, colore cæruleo, eoque nigricante, cingulum ac sceptrum manu tenentem. Huic in capite regium ex penna galericulum esse, quod ejusmodi ratio abdita fere obscuraque lateat, summoque labore inveniri vix possit, eademque vitæ fons ac regina cum sit, tum vero intelligente quodam ac spirituali motu creetur, quem maxime penna illa in capite sita referat. Hunc Deum porro ovum ex ore effudisse narrant, ovum vero illud mundum interpretantur. Quod ovi symbolum mundum repræsentare, ex veterum cosmogoniis constat. Negari tamen nequimus, suspectam esse Porphyrii fidem, qui Ægyptiorum veterem doctrinam rationibus Platonice adaptavit. ^o Loquitur enim de Demiurgo, quem summo numine inferiorem ponit theologia Platonica, ignorat Ægyptiaca vetus. Accedit, quod PLUTARCHVS ^p refert solos ex populis Ægypti Thebanos Deos nullos mortales colere, verum Deum illum Cneph, quem venerarentur, & ortus & interitus expertem ducere. Ex hoc enim Plutarchi testimonio constat, hunc Deum tantum ad Thebanos pertinere, nec ex eo posse concludi ad religionem totius Ægypti, quam in fingendis Diis insanivisse ex hoc loco pulchre demonstratur. Hinc viris doctis qui inter Britannos *historiam universalem* condere cæperunt, ^q occasio enata fuit distinguendi inter religionem superioris & inferioris Ægypti, quarum regionum hæc idololatria merfa fuerit, illa Thebanorum ex præceptis sobrie magis statuerit. Quod quidem ineptum non est, cum plus semel ostenderimus, variasse admodum in diversis locis religionem Ægyptiorum, ad explicandum tamen cosmogoniæ negotium nihil affert, quia non quæstio est, quis Ægypti populus abjecto πολυθεότητος præjudicio melius de Deo senserit, sed quid religio theologorum sive philosophantium de ortu rerum statuerit, a quo argumen-

^m) §. 14. 15.

ⁿ) De præpar. ev. I. III. c. 11.

^o) Conf. IDEM I. I. c. 10. & quæ de hoc Deo habet THOMAS GALEVS ad I AM-

BLICHVUM de myster. Ægypt. pag. 301.

^p) l. c.

^q) p. 61. Prævit CUMBERLAND, in Cosmogon. Sanchuniath. p. 12. seq.

gumento Cneph ille tutissime rejicitur, quia, pulchre monente MOSHE-
MIO, ^r incertum est, num summum per illum numen Thebani intelle-
xerint, cum plures æternos Deos statuere potuerint.

§. XX. III. Ex connubio vero Isidis & Osiridis mundum genitum esse & productum, Aegyptiorum theologis placuit. Num is Orus filius sit, ^s nec ne? in incerta & obscura re non disputabimus. Mundum certe Dei filium esse antiquissima omnium fere gentium traditio fuit. ^t Nec defunt veterum testimonia, ex quibus id probatur, inter quæ, ne nimii si-
mus, vel unum SIMPLICII ^u locum notari velimus, in quo philoso-
phus pro æternitate mundi contra Ioannem Philoponum disputans, Mosai-
cam de natura rerum a Deo producta historiam fabulosam traditionem ex
Aegyptiorum commentis natam vocat. Observatque CVDWORTHVS ^w
eadem ex causa illum, qui Ptolomæum scholiis illustravit, ideo Aegyptios
perstrinxisse, quod soleant perpetuo de mundi generatione & ortu verba fa-
cere. Quare etiam thema astrologicum natalis mundi ex opinione Aegy-
ptiorum exposuit IULIVS FIRMICVS. ^x Non dissimulabimus ta-
men, quod ex DIODORO ^y objici potest, eum diis cœlestibus, soli, lunæ,
stellis αἰδίων γένεσιν æternam generationem tribuere: Quod tamen relati-
ve tantum, ad Deos illos mortales, de quibus postea differit, intelligendum
est, quibus ea numina opponit, quæ cum ipso mundo sunt orta & genita:
quibus generationem tamen ad indicandum eorum ortum adscribit.

Mundi pro-
ductio.

IV. Qua ratione vero mundum genitum crediderint, omnium optime ex
DIODORO ^z discere est, qui ab Aegyptiis id accepit. Etsi enim expref-
sis verbis hanc cosmogoniam Aegyptiis non tribuit, & EVSEBIVS quo-
que, ubi eam ex Diodoro repetit, Græcis eam asserit, apparet tamen ex se-
rie historiæ Diodori, illum hanc cosmogoniam tanquam ab Aegyptiis ad re-
liquas gentes & Græcos quoque translatam considerasse; unde eum recte
audiendum putamus. Ita vero ille: *Cum primum res universæ existere
cœpere, unius vultus fuisse cælum ac terram, permixta eorum natura.
Posteaquam discessissent a se ista corpora, mundo contigisse eum, quem
nunc videmus, ordinem, aërem autem perpetui motus factum compotem.
Hujus quod maxime erat igneum ad sublimia loca evectum, quippe cum
sursum tendat ob levitatem talis natura: eademque de causa solem &
cæteram siderum multitudinem mansisse in perenni vertigine: quod vero
cœnosum & turbidum, cum humida concretione uno subsidisse in loco vi-
gravitatis. Sed hoc quoque cum volutaretur in se versareturque con-
tinuo, ex humidis mare, ex solidioribus edidisse terram, sed lutosam mol-
lemque valde. Hanc vero, ut primum, qui soli adest, ignis collucere cœ-
perit,*

Modus gene-
rationis re-
rum.

Pp 3

perit,

r) Ad CVDWORTH. p. 567. n. 8. g.

s) KIRCHER. Oedip. Ægypt. & alii conf. CVD-
WORTH. p. 364.

t) IDEM passim, vid. p. 627.

u) In Aristot. Physic. l. I. f. 268.

w) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 411.

x) Præf. l. III. Astronomic. Divini illi viri atque
omni admiratione digni Ptolemy Necapsoque, quorum
prudencia ad ipsa secreta divinitatis accessit, etiam
mundi genituram divino nobis scientiæ magisterio
tradiderunt conf. ib. c. I.

y) Lib. I. c. 13.

z) Ibid.

perit, coaluisse, tum vero cum fermentaretur summa facies, intumuisse pluribus in locis humentia, inque iis putredines extitisse, tenuibus pellis circumdatas. Cumque ad eum modum ex calore fœta impleta essent, quæ madebant, iis fœtibus advenisse alimentum noctibus ex circumfusa nebula, diebus vero eos ab æstu consolidatos. Postremo cum ad sui plenitudinem venissent ii fœtus perustaque atque rupta ita essent membranarum involucra, enatas apparuisse omnimodas animantium formas. Horum alia plurimum sortita caloris ad loca supera abiisse, facta volucra. At quæ de humente natura traherent plurimum, ea quoque ad locum perlata cognatum sibi dicique natantia. At tellurem, cum & ab æstu solis & a ventis magis magisque induruiisset, ad postremum non suffecisse gignendis majoribus animantium, sed ea ex mutuo coitu cœpisse gigni. Hæc Diodorus, cui succinit MACROBIUS. ^a V. Non vero mundum tantum genitum affirmabant Aegyptii, sed & corruptioni obnoxium esse, testibus Hecataeo & Aristagora apud LAERTIUM. ^b Quod qua ratione futurum sit, sacerdos Aegyptius apud PLATONEM ^c exponit, exitum rerum duplicem statuens, per aquam & ignem, ex veteri, uti videtur traditione, quæ per multas gentes cataclysmos & incendia prædicens pervagata est. ^d Periodica tamen ea rerum omnium destructio Aegyptiis visa est, ita ut post certas temporum vices conflagratio hujus universi fiat, eamque mox consequatur instauratio omnia restituens discreta similitudine nihil a prioribus differentia, quam Stoicorum sententiam, Aegyptiorum quoque doctrinam fuisse ORIGENES ^e inter Aegyptios studiis innutritus asserit. Qui rerum omnium exitus, Stoicis placitis conformis mire confirmat ideam theologiæ Aegyptiacæ, qualem exhibuimus, cum ex ista Dei & materiæ unione, qua universum sive rerum naturam constituunt, isti cataclysmi, incendia & restorationes mundi periodicæ consequantur.

Mundi figura
& partes.

§. XXI. Reliqua jam Aegyptiorum de natura hujus universi placita enarraturi VI. observamus, statuisse eos: Mundum ad sphaeræ similitudinem esse rotundum, stellas ignem esse, quarum temperata commistione cuncta in terris nascantur. Lunam deficere, cum in terræ incidit umbram; Esse eam ætheream terram. Priora veteres secutus Aegyptiis LAERTIUS, ^f posterius PROCLUS ^g tribuit: nec probabilitate ea carent, eadem enim doctrinæ ad eos transferunt, qui apud Aegyptios philosophiam didicerunt, præcipue ad Pythagoram, quos tamen proprio marte atque suomet ingenio has veritates postea excoluisse, & ita rudimenta disciplinæ Aegyptiacæ perfecisse, dubium non est. In investigatione enim causarum rerum naturalium Aegyptios adeo felices, ut Græcos, non fuisse, vel hoc argumento constat, quod sacerdotes Aegypti tempore Hero-

^a) Saturn. l. VII. c. 16. conf. GROTIUS de Ver. R. C. l. I. §. 16. p. m. 43. seq.

^b) Lib. I. f. 10.

^c) In Timæo.

^d) Vid. BURNET. theor. tellur. l. III. p. 175. seqq.

HYETIUS Qq. Alnet. l. II. c. 21. p. m. 228. seqq.

^e) contra Celsum l. V. p. m. 252.

^f) l. c.

^g) In Timæum Plat. l. I. p. 45.

Herodoti, quo tamen eruditio Aegyptiaca valde adolevit, de causis incrementi Nili nihil resciverint, id quod etiam STRABO ^b refert, id non sine ratione miratus, cum sacerdotes curiosius referrent in sacros libros & confirmarent, quæ subtilioris aliquid haberent cognitionis. Alia ineptientis physicæ cognitionis apud Aegyptios specimina præterimus notata CONRINGIO. ⁱ Causam vero exiguum in scientia naturali profectum, præter disciplinam illam arcanam, quæ quam maxime studiis naturalibus obest, merito retuleris in superstitionem, quæ Aegyptum tenuit, quæque opinionibus magicis & astrologicis impedimento fuit, quo minus causæ naturales veræ detegerentur. Magicas enim & astrologicas vires supernaturales rebus naturalibus Aegyptios adscripsisse, supra jam demonstravimus & indubitatis exemplis evicit CONRINGIVS. ^k Hæc cum sacerdotum emolumentis quam maxime possent accommodari, sanctissime servata sunt, & retentus a causarum naturalium inspectione populus, ut eo fortius atque efficacius superstitionis freno regeretur.

§. XXII. Ex terra ad cælum ejusque sidera transeuntes, doctiora & *Astronomia.* φιλοσοφικώτερα apud Aegyptios non invenimus. Astronomiam excoluisse, supra concessimus, rudimentis tamen initiatos tantum fuisse, probavimus. Demonstrant id placita astronomica & astrologica Aegyptiorum, hodie apud veteres passim obvia. In his est: septem stellarum præcipuas esse solem atque lunam; minorem autem his vim habere ad eventuros effectus quinque reliquas. Quam ob causam Aegyptii regi quidem & dextro oculo solem assimilant, reginæ autem atque sinistro oculo lunam: lictoribus ac satellitibus quinque stellas, reliquo autem populo alias inerrantes. ^l Quæ quam misera sint, & plebis ingeniis aptiora quam philosophorum,

Et pueris notum & qui nondum ære lavantur.

Maxime vero versabatur astronomia Aegyptiorum in distributione stellarum inerrantium & præcipue zodiaci. Quam cum enarraverit IULIVS FIRMICVS ^m lectorem has nugas sciendi cupidum ad eum ablegamus. Singulis scilicet zodiaci signis tres decanos præfecerunt; Sunt autem decani magni numinis & potestatis, per ipsosque prospera omnia ac infortunia decernuntur. Addit idem: *Necepho Ægypti potentissimus imperator, optimus quoque astronomus per ipsos decanos omnia vitia valetudinesque collegit, ostendens, quam valetudinem quis decanus efficeret, quia una natura ab alia vincitur, unusque Deus ab altero. Ex contrariis itaque naturis contrariisque potestatibus, omnium ægritudinum medelas, divinæ rationis magisteriis adinvenit. XXXVI. itaque decani omnem zodiaci circulum possident, ac per XII. signorum numerum Deorum seu decanorum hæc multitudo dividitur.* Sed & reliqua apud eum legenda sunt,

^b) Lib. XVII.

ⁱ) De Hermet. Medicina c. XII. p. 132.

^k) Ibid. c. XI. p. 104. seqq.

^l) SEXT. EMPIRIC. adv. math. l. V. f. 31. p. 343.

^m) Vid. præf. libri IV. ubi se omnia Ægyptiorum mysteria perquisivisse gloriatur

sunt, ex quibus manifestum est, hypothesein, sidera a Diis numineque peculiari habitari regique, fundamentum fuisse totius astrologiæ apotelesmaticæ; illam vero niti principio de anima mundi per universas ejus partes diffuso & permeante. Hincque ratio petenda est, cur astrologiæ judicariæ pretium tantum statuerint Ægyptii, cujus summam cum supra de Chaldæis verba facientes retulerimus, hic ubi eadem vere dicenda sunt, actum non agimus, sed lectorem ad MANETHONIS apotelesmatica remittimus. Eadem quoque ratio fuit iatromathematicorum, ut ex iis videre est, quæ Hermetis nomine sub hoc titulo supposita sunt, hodieque extant. Ex quibus conficitur nullas observationes astronomicas, nullos calculos, nullas hypotheses ingeniose excogitatas apud Ægyptios quærendas esse. ⁿ Qua de re supra quantum satis est diximus. An vero genethliacam, & apotelesmaticam artem Chaldæi ab Ægyptiis acceperint, ex iis, quæ in genere de hac quæstione diximus, dijudicandum est: Hoc vero notandum, Chaldæorum rationes, PTOLOMAEO *περὶ τῶν ὁρίων* differenti, id est, de finibus planetarum ad utriusque gentis disciplinam terminatis, simpliciores esse & magis persuasibiles. ^o

*Philosophia
moralis Ægyptiorum.*

§. XXIII. Tandem ad moralem quoque Aegyptiorum philosophiam accedendum est, & dispiciendum, quid de ea docuerint? Illam duplicem fuisse, unam vulgarem, alteram mysticam & arcanam, ex supra dictis constat. Cum enim inter libros Mercurio tributos, quos sacros custodiebat sacerdotum turba, fuerint, qui de legibus, de Deorum cultu, & de universa sacerdotum disciplina egere, dubium non est, quod de moribus & disciplina sacerdotum ea continuerint, quæ ad eorum *θεοσέβειαν*, quam iis tribuit Herodotus requirebantur. Verum ea nobis invidit mysteria sua occultans sacerdotum superbia. Idem judicium esto, de *ἐκλογισμῷ βασιλικῷ*, qui liber in sacra processione solebat præferri, & qua ratione Moisen regias disciplinas edoctum fuisse, capite primo notavimus. Nam & hunc nobis invidia hujus gentis librum ejusque notitiam eripuit, ut non habeamus, quæ de arcana morum doctrina dicenda sint. Quod ad vulgarem doctrinam de moribus attinet, ea apud Aegyptios jejuna quoque fuit, & generalibus tantum notitiis, omnibus fere populis communibus constans. Eos enim, ut ex oratione defuncti ad Deos PORPHYRIUS ^p notat, divino atque cœlesti consortio dignos judicarunt, qui Deos eos, quos sibi parentes commonstrarunt, pie coluerunt, quam diu in hoc seculo vixerunt; & illos, qui corpus eorum genuerunt, semper honoraverunt; aliorum hominum occiderunt neminem; neque eos deposito defraudarunt, nec aliud quippiam inexprabile malum admiserunt. Addit: quæ edendo vel bibendo vel alio modo ventre peccavit, in ventrem culpam conjectam, eumque corpore exemptum in fluvium ideo projectum esse. His adjici possunt alia: exponere infantes, habitum nefas, ^q mulierem violare liberam graviter puni-

ⁿ) Conf. BURNET. *Archæol. c. VIII. p. 380.*

^o) Conf. MARSHAM. *Canon. chron. p. 480.*

^p) *De abstinent. l. VI. §. 10.*

^q) PHILO *de legibus special. p. 794.*

punitum, ut & adulterium; ^r lege cautum, utramque manum præcidi illis, qui monetam adulterarent, aut nova pondera substituerent, aut sigilla simularent, etiam scribis, qui falsas tabulas exararent, aut ementitas syngraphas obtruderent. Vt scilicet quisque ea corporis parte lueret, qua in legem peccasset, & damno irreparabili commonefactos alios ab ejusmodi facinore deterret. ^s Quæ omnia, si quoque ita observata sunt, ac relatum de Aegyptiis est Græcis scriptoribus, ^t communia tantum naturalis juris officia exhibent. Nec pauca sunt, quæ maculam Aegyptiorum doctrinæ morali contrahunt: permixta licentia ducendi sorores, sive per alterutrum parentem, sive per utrumque cognatas, majores pariter & minores æqualesve; ne gemellis quidem exceptis. ^u Furta si non permixta, ^x certe levi pœna punita; quarta parte furi relicta ex furto, ^z & quæ his sunt similia. Ex quibus omnibus de tota Aegyptiorum sapientia tantopere omni tempore jactata disputatis, quam exigua ea fuerit, veroque philosophiæ nomine indigna, antiquitatis præjudicio non impeditus facillime judicio colliget.

CAPVT OCTAVVM DE PHILOSOPHIA AETHIOPV M.

§. I.

Post Aegyptios circa meridiem contemplandi nobis occurrunt Aethiopes, vicini Aegypto, & si veteres quosdam audimus, sapientiæ quoque studio inclyti. Exigua tamen ut in genere regionum illarum, quæ Aethiopiæ atque Libyæ nomine comprehenduntur, historia est, deficientibus monumentis historicis fide dignis; ^a ita etiam de philosophia Aethiopum pauca constant, eaque omnia ita comparata sunt, ut non levem dubitationis causam excitent, an non omnia ea, quæ de Aethiopum philosophis narrantur, conficta sint, & in ingenio eorum, qui Apollonii Tyanensis vitam consarcinaverunt, nata? cujus suspitionis causas satis graves postea enarrabimus. Accedit, paucas istas narrationes, a Græcis, quibus eas debemus, more suo vehementer confundi & misceri cum Aegyptiacis, tum propter vicinitatem, tum propter institutorum similitudinem, tum propter usum nominis. Notum enim est iis, qui veterum monumenta excusserunt, Aegyptum nominatum esse, quicquid terrarum, a Nili fontibus ad ostia ejus jacet, ^b qua ratione & Aethiopes hoc nomine com-

*Historia philosophiæ
Aethiopiæ obscura & incerta.*

pre-

^r) DIODORVS l. I.

^s) Ibid.

^t) Conf. omnino WITSIVS *Aegyptiac. l. II. c. 6.*

^a) Deficiunt ex DIODORI SICVLII historia illi libri, quibus res Aethiopum tetigit.

^p. 37. seqq.

^u) PHILO l. c.

^b) Vid. PHILOSTRATVS *vit. Apollon. l. III.*

^x) GELLIVS l. XI. c. 18.

^c. 20. *p. 110.* & quæ ad hunc locum notavit, doctissimus OLEARIVS,

^z) DIODOR. l. I. p. 50.

prehenſi ſunt. Eſſi enim utrique populo, more veterum, magna fuit de antiquitate controverſia, cum Aegyptii ſe primos mortalium aſſerent, e contrario Aethiopes contenderent, eos, qui ſub meridie habitant, primos a terra fuiſſe editos, quia ibi calor ſolis intenſior efficacius operatur ad naturalium generationem, ſi rationes tamen & auctoritatem veterum conſulas, Aegyptiorum coloniæ in Aethiopiam egreſſæ ſunt. Id quod magnus BOCHARTVS ^c ex ipſius MOSIS ^a teſtimonio probat, referentis, Miſraim, Aegypti conditorem genuiſſe Ludim, Aethiopas, additque: multa utrique genti fuiſſe communia, circumciſionem, ^e ſtudio circa ſepulchra plurimum, habitumque & ceremonias, ^f colorem nativum & criſpos capillos, ^g & ſimilia. Nec aliter veteres, qui non raro Aegyptum vocantes Aethiopiam intellexerunt, unde Aethiopes quoque *Aegyptini* vocantur apud FESTVM, id eſt, Aegyptiacæ originis. Certe Aethiopas qui ex Aegypto advenere *Automolas* vocari, teſtis eſt POMPONIVS ME-
LA. ^b Et hæc ratio eſt, cur ſapientes Aethiopum Aegyptiorum γυμνοὶ vocentur, EVSEBIO ⁱ & PHILOSTRATO ^k quod male notat eruditiffimus SCHEFFERVS, ^l non Gymnoſophiſtas, ſed philoſophos alios Aegyptiorum intelligi contendens, cum de nudis Aethiopum philoſophis laudatis auctoribus omnino fermo ſit. Sunt tamen, quod hic non ἀτόπως obſervamus, qui Aethiopas Indorum coloniam putant, inter quos ex veteribus ſunt EVSEBIVS ^m & PHILOSTRATVS. ⁿ Inter fabulas vero eam traditionem recte reponit vir magnus, & de rerum Aethiopicarum hiſtoria meritiffimus IOBVS LVDOLFFVS ^o quam inde enatam putat, quod ab Arabibus audiviſſent Græci, Aethiopas a mari Indiæ, hoc eſt, rubri maris partibus Aethiopiæ proximis in ſedes iſtas veniſſe, quod verum ſit, de Abyſſinis. Nempe mare Indiæ cum fluvio Indo, ob magnitudinem, mare vocato, confuſiſſe. Quæ obſervatio inde confirmatur, quod Indiæ populi longe veriſimilius credantur fuiſſe coloniæ Aegyptiorum quam quod ex India in meridiem populi deſcenderint, id quod ſupra jam obſervavimus. Quod ideo notandum eſt, ut de origine philoſophiæ Aethiopum accuratum iudicium fieri queat.

Origines
Æthiopicae
eruditionis &
philosophiæ.

§. II. Indis enim non coloniam tantum Aethiopum, ſed & ſapien-
tiam originem debere, Iarchas Gymnoſophiſtarum apud Indos antiſtes
Apollonio diſerte tradidit ^p narravitque, Athiopas Gangi regi obnoxios
fuiſſe, poſtea vero, quam regem iſtum interfecerint, nec ceteris Indis pu-
ros fuiſſe habitos, neque terram iſtis, ut ſuſſisterent conceſſiſſe, inde colo-
niam exiſſe. Fabulam vero eſſe, quam vel ipſe Apollonius incruſtavit,
ut ſomniorum ſuorum & jaçantia patrociniū inveniret, quod AENEAS

GAZAE-

c) Geogr. S. P. I. l. IV. c. 26. p. 307.

d) Genes. X, 13.

e) HERODOTVS l. II. c. 104.

f) DIODORVS l. III.

g) STRABO l. XVII.

h) De ſitu orbis l. III. c. 10.

i) Adv. Hieroclem. c. 31. p. 453. ed. Olear.

k) l. VI. c. 5. ſeqq.

l) De philoſ. Ital. c. IV. p. 17.

m) In chronico n. CCCCLII.

n) Vit. Apoll. l. IV. c. 11. p. 246. c. 16. p. 254.

o) Comment. ad hiſtor. Æthiop. p. 63.

p) PHILOSTRATVS l. III. c. 20.

GAZAEVS ¹ ei objecit, vel PHILOSTRATVS, quique ei auctores fuere, vitæ Apollonii confarcinandæ invenerunt, male cohærens, dignisque testimoniis destituta fatis prodit narratio. Rectius illi, qui Aegyptios coloniarum in Aethiopia parentes faciunt, & cum illis Aegyptiaca quoque instituta atque eruditionem ad Aethiopas transiisse tradunt. Narrat enim DIODORVS, ^r plurima utrique genti fuisse communia: reges pro Diis habere, statuarum formas & literarum characteres, cœtum sacerdotum simillimum habere ordinem apud utramque gentem. Pure se gerere omnes, qui ad Deorum cultum accedunt, & pariter tonderi, & similes ferre tunicas, ejusdemque figuræ sceptrum in aratri formam, quo etiam utuntur reges: & pileos oblongos &c. Addi possent communes Dii Iupiter Hammon, Hercules, Pan, Isis, Meroë referente PLINIO ^s & STRABONE, ^t nisi constaret, admodum confuse & sine accuratione versatos fuisse Græcos & Romanos in describendis numinibus peregrinis, nominibus Deorum suorum. Hoc certum est, pleraque tum religionis tum eruditionis capita Aethiopas cum Aegyptiis habuisse communia, & sapientiæ antistites, æque ut in Aegypto sacerdotes fuisse eandemque docendi methodum hieroglyphicam tenuisse. Vnde sequitur, vel Aegyptios ab Aethiopibus eruditionis femina accepisse, id quod contendit LVCIANVS, ^u qui magnam huic genti sapientiam tribuit, vel Aegyptiis illos sapientiam debere, quod verisimilitudini propius est, cum eruditionem Aegyptiorum antiquissimam & domesticam fuisse, præcedenti capite demonstratum sit. Quisquis igitur sapientiæ Aethiopicæ historiam nosse cupit, ad Aegyptiacam attendat necesse est, in quibus magnam deprehendet convenientiam, quam ipse Apollonius, vel potius vitæ & fabulæ ejus architecti, sui immemores ipsi alicubi prodiderunt. *

§. III. Audiendi tamen hi homines sunt, & cognoscendum, quid de Aethiopum sapientibus nobis narrent. Hos enim, etsi sapientia superentur ab Indis, superare tamen eruditione Aegyptios contendunt. De his vero ita: ^y *habitare Gymnosophistas, modicum aliquem collem, non longe a Nili ripis. Vestitu vero eodem fere uti, quo apricantes Athenienses. Arbores in illa præfectura perpaucas esse, lucumque non adeo magnum, in quo de rebus communibus acturi conveniant. Sacella vero non unum illis, ut Indis, sed aliud in alia collis parte, atque ea omnino cura adornata, qua apud Aegyptios esse feruntur. Colere autem maxime Nilum, quem fluvium terram simul & aquam esse arbitrentur. Et tugurio quidem aut domo nihil indigere sub dio degentes. Tantæ auctoritatis fuisse, ut homicidæ non nisi ab iis expiato in patriam reverti licuerit, ^z adversus quos homines satis duri fuerint. Habuisse eos præfectum principemve, natu*

Facies philosophiæ Aethiopicæ, & quidem ratione philosophorum.

Qq 2

inter

q) In Theophrasto p. 23.

r) l. c. s) Lib. VI. c. 29.

t) Lib. XVII.

u) De Astrolog. T. III. p. m. 254. seq.

x) Lib. VI. c. 19. ubi Apollonius Gymnosophi-

stas Aethiopum reprehendit, quod Deorum simulacra ridicula & absurda faciant. Id vero non Indicum sed Aegyptiacum est.

y) l. c. c. 6. 7. p. 235.

z) Ibid. c. 5. p. 234.

inter eos maximum: ^a egisse arbitros, inter viros prudentes; ^b sacris tempus meridianum impendisse. ^c Hæc PHILOSTRATVS, qui adeo contemtim de iis loquitur, ut satis appareat, qua fini totam istam dissertationem instituerit, scilicet, ut heroi suo, cujus gratia fabulam instituit, auctoritatem conciliaret. Ita vero imprudens sophistarum more, in omni illa oratione & descriptione veterum apud Aethiopas sapientum versatur, ut si non omnia ex nugaci ingenio fluxisse censenda sint, certe pleraque ad inanem eloquentiam scholæ magis quam historiæ & veritati adaptatam ostentandam, & ad incrustandam jactantiam Platoniorum ex Apollonio heroem sibi fingentium, qui Iesu Nazareno Christianorum Deo possit opponi, scripta & conficta esse appareat; adeo nihil in tota orationis serie cohæret, & ita verisimilitudinis leges in fingendo violatæ sunt, ut fraus quoque palpetur manibus, & merito rideatur. ^d Fatemur itaque, parum nos omnibus istis relationibus tribuere, nec inde aliud posse colligi, nisi sapientes Aethiopiæ, nudo fere corpore ob intensissimum caloris æstum vixisse, sacerdotio more Aegyptiorum fuisse functos, peculiaria collegia aluisse; habuisse discipulos; magnaue auctoritate inter suos valuisse. Hæc enim ceteris quæ ab aliis auctoribus narrantur, consona sunt. Astrologiæ quoque operam posuisse inque eo studio excelluisse LVCIANVS ^e auctor est. Refert etiam LAERTIVS: *f* *Gymnosophistas ac Druidas obscure ac per sententias philosophatos esse; illos mortis quoque esse contemtores.* Quod, etsi non additum sit, an de Indorum vel Aethiopum Gymnosophistis intelligendum sit, videtur tamen ænigmatica atque hieroglyphica docendi methodus, quæ a Laërtio tangitur, prodere, de Gymnosophistis meridiei, id est, Aegypti five potius Aethiopiæ, esse intelligendum. Refert enim de Aethiopibus SEXTVS EMPIRICVS. *ff* Ichthyophagos inter eos defunctos in paludes abjicere, piscibus escam futuros.

Ratione doctrinæ.

De Diis.

§. IV. Pluscula, quam hæc sunt, de Aethiopum quoque philosophia haud extant, eaque, nisi fallimur, incerta & obscura omnia, cujus causa partim in docendi ratione hieroglyphica ab Aegyptiis transumpta, partim in regionis situ paucissimis accessæ quærenda est. Et I. de Diis rebusque divinis ita statuuisse dicuntur, ut quidam, qui ad zonam torridam habitant, nonnullis existimentur athei. Ita scilicet STRABO. ^g Non tamen hæc ita intelligenda sunt, quasi nullius numinis sensu tacti fuerint: sed opponitur id moribus ceterorum Aethiopum, quos Deorum numina Aegyptiaco more sub variis imaginibus coluisse, supra monuimus. ^h Et magis hæc nobis arridet conjectura, quæ G. I. VOSSIO ⁱ placuit, quam ea, quam suam fecit IO. ALB. FABRICIVS, ^k ideo atheos vocatos, quod *solem fuerint execrati, & dum oritur & dum occidit, ut ipsis agrisque pestiferum,* refe-

^a) Ibid. c. 10. p. 238.

^b) Ibid. c. 13. p. 251.

^c) Ibid. c. 14. p. 252.

^d) Tale illud est: arborem voce virginea iussu Thespisionis Gymnosophistæ Apollonium salutasse. c. 10. p. 239.

^e) l. c.

^f) l. I. f. 6.

^{ff}) Pyrrh. Hypotyp. l. III. c. 24. f. 227. p. 184.

^g) l. XVII. p. 779.

^h) Idem de Thebanis Aegyptiorum supra observavimus.

ⁱ) De idololatria gent. l. I. c. 1. p. 6.

^k) Bibliograph. antiq. c. 8. §. 3. p. 229.

referente STRABONE. Videturque notitia de iis adeo manca & imperfecta fuisse, ut proprie, quid de Deo senserint, peregrini cognoscere non potuerint. Alios, refert idem STRABO, ^l *putare Deum esse unum immortalem, alterum mortalem, immortalem quidem eum, qui rerum omnium causa sit, mortalem vero apud eos incertum esse, & nomine carere, sed frequentius eos, a quibus beneficium acceperunt, & reges pro Diis habere.* Quo sensu vero hæc dicta voluerint, in tanta rei obscuritate, dici quidem non potest, videtur tamen hæc theologia ab Aegyptiis accepta esse, qui & immortalem & mortales Deos coluerunt. Et fortasse Deus ille mortalis ille ipse est, quem sub Typhonis nomine Aegyptii reformidaverunt, principium mali, quod cum tandem a bono & immortalis principio vincendum sit, mortale omnino dici potuit. Quicquid vero illud est, hoc dubitari nequit, Aethiopus in colendis Diis fuisse religiosissimos, adeoque ab atheismo remotiores: unde HOMERO ^m Iupiter cum universis Diis eorum conviviis interfuisse dictus est:

*Ζεὺς γὰρ ἐπ' Ὀκεανὸν μετ' ἀμύμονας Ἀιθιοπῆας
Χθρὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἔποντο.*

Quod si Iudæis fides danda, magna Aethiopibus se exhibuit occasio de Deo rebusque divinis magis sobrie philosophandi: Refert enim Artapanus apud EVSEBIVM: ⁿ Palmenothem Aegypti regem male erga Iudæos affectum, filiam suam superioris Aegypti regi despondisse, eam sterilem, Mosem Iudæum adoptasse, hunc optimis institutis virili in ætate imperium fundasse; unde ei Aegyptii sub Mercurii nomine divinos honores designaverint: Regem vero, Chenephrem virtuti Mosis invidentem bellatum mississe adversus Aethiopes, tanquam in certissimum interitum; verum rem aliter cecidisse, gloriamque ex illo bello retulisse; terræ cultum per boves Nacheroti ostendisse, immissoque sicario interemto ad Arabiæ toparcham aufugisse. Similia habet IOSEPHVS, ex quibus GEORGIUS HORNIVS conijcit: eos a Mose sanioris sapientiæ aliquid hausisse. Verum hæc aperte Iudæorum somnia redolent, silentio ab ipso viro sancto in historia sua prætermissa, adeoque etiam a nobis silentio prætereunda.

§. V. II. Post Deum de anima quoque philosophatos esse PHILOSTRATVS ^o narrat, quod immortalis sit: qua in re, si vera sunt, quæ ille tradit, ab Aegyptiorum doctrina non discesserunt. Vnde etiam transmigratio animarum eis placuisse dicitur PHILOSTRATO. ^p Qui quidem, ut hypothesi inserviat. Indum philosophum asserentem inducit, dogma hoc accepisse Agyptios, vel Aethiopus ab Indis. Frustra tamen & contra veteris historiæ fidem, quæ Aegyptios ætate Indis præponit: nisi velis hæc intelligere de temporibus illis, quibus Aethiopes Asiatici in Aegyptum irruerunt, & Sabacon Aethiops reges Aegypti pepulit. ^q Quo

De anima.

tamen

Qq 3

l) l. c. p. 822. conf. STOBÆVS Serm. 42.

m) Ιαϊαδ. α'.

n) Præp. Ev. l. IX. c. 18. 23. 27.

o) l. c.

p) Lib. III. c. 19. p. 109.

q) EVSEB. in Chron. n. CCCCII.

De natura.

De sideribus.

De moribus.

tamen tempore demum dogma istud in Aegypto invaluisse, nunquam probabitur. Vnde miramur acutissimum MARSHAMVM^r nugaci & fabuloso Philostrati testimonio usum esse pro adstruenda Aethiopum ex India origine. III. De natura quoque idem PHILOSTRATVS^s refert, Gymnosophistas Aethiopum philosophatos esse, non multum a Platoniciis in Timæo sententiis diversa. Verum & ea fides Philostrati incerta facit, licet verisimile sit, in delineanda rerum generatione eos vestigia Aegyptiorum pressisse. IV. Præcipue vero ob astrologiæ atque astronomiæ studium inventum laudantur. Refert enim LUCIANVS.^t *Primum Aethiopes hujus artis rationem mortalibus tradidisse: in causa vero fuisse partim gentis ejus sapientiam, nam ceteris quoque in rebus Aethiopes reliquos homines sapientia antecellere, partim regionis quam incolunt, opportunitatem; propterea quod apud eos perpetua sit cæli serenitas, tranquillitasque; neque patiantur anni mutationes, sed eadem temperie vivant. Itaque cum primum vidissent lunam non semper eodem vultu apparentem, sed varia subinde specie & in aliam atque aliam verti formam, visam esse illis eam rem admiratione atque disquisitione dignam. Deinde cum inquisissent, reperisse hanc esse earum rerum causam, quod lunæ non esset lumen proprium, sed a sole mutuatum. Invenisse autem & reliquarum stellarum motus, harum, quas nos erroneas appellamus, naturamque earum ac potestatem, & effectus quos unaquæque præstet, nominibus quoque inditis, non illis utcunque visum esset, confictis, sed qua notæ rerum essent. Hæc in cælo perspexisse Aethiopes; mox Aegyptiis finitimis artem imperfectam tradidisse. Aegyptios vero diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in majus provexisse. Ac non multo post Libyos quoque hanc artem esse aggressos. Parum tamen istis tribuit G. I. VOSSIVS,^u quia tot ante Lucianum seculis aliter traditum fuit. Nobis frustra hæc disputari videntur; cum probabile sit, gentem non unam, sed plures inter veteres observatorum suomet ingenio & industria siderum gloriam sibi vindicare posse: adeoque neque Babylonios, neque Aegyptios, neque Aethiopes laude sua esse privandos. Nam quod Vossius regerit, non omni ex parte recte se habet. Veteres enim ante Lucianum Africæ incolis astronomiæ inventionem tribuisse, ea quæ de Atlante rege fabulæ narrant, luculenter evincunt.^x V. Tandem & moralem philosophiam sapientes Aethiopum excoluisse dicuntur. Refert enim LAERTIVS^y eos per ænigmata atque symbola docuisse: colendos Deos nihil mali faciendum & exercendam fortitudinem; mortem quoque con-temnendam esse. Verum hæc ἐξωτερικῶς ab iis dicta sunt, & ad populum: quæ inter se de rebus moralibus differuerint, ignota sunt. Habet quidem PHILOSTRATVS^z non inelegantem Thespesionis Gymnosophistarum prin-*

^r) Canon. chron. Sec. XIII. p. 335.^s) Lib. VI. c. 22. p. 264.^t) l. c.^u) De Scientiis mathemat. c. XXX. §. 15. p. 134.^x) Ideo Aethiopibus Lucianum inventionem

astronomiæ tribuisse jam notavit FABER. in Lexic. v. Atlas.

^y) Lib. I. f. 6.^z) Lib. VI. c. 10. p. 239. seq.

principis orationem, in qua de philosophia morum aliqua multa, eaque egregia occurrunt: Miraculorum aut artium magicarum ostentatione nihil opus esse ad veritatem; frugalitatem esse magistrā sapientiæ & veritatis, philosophiam inculcare, quod squalidum humi jacere oporteat, nudumque; id quod ex labore non veniat, neque carum neque jucundum putandum esse, jactantiæ fastuique non indulgendum, a somniorum visionibus abstinendum, quæ e terra sublatis extollunt &c. Verum si fatendum, quod res est, omnis ea oratio in schola Sophistæ efficta, calamistrata & affectata Græcorum rhetorum artem adeo redolet, ut in testimonium adduci non mereatur.

§. VI. Ceterum Atlantem Libyæ populos ob inventionem culturam-ve scientiæ, quæ circa fidera contemplanda versatur, maxime celebres fecisse, jam innuimus; qui cum cœlestem hanc philosophiam maxima industria excoluisse dicatur, inter Africæ primarios & celeberrimos philosophos numeratus est. ^a Tanta vero Atlantis antiquitas est, ut, quando vixerit, incertissimi hæreant, qui Græcæ mythologiæ reconditos explorare sensus fatagunt. Notat enim EVSEBIUS *in Chronicis*, Atlantem Promethei fratrem Astrologum, ob eruditionem disciplinæ cœlum sustinere dictum circa annum CCCLXXIX Abrahæ, secundum alios circa annum CCCCXXX. floruisse, quo pacto Iosepho posteriorem & Mosis temporibus supparem fuisse consequitur. Addit tamen; alios dicere, fuisse ætate Cecropis, nonnullos ante Cecropem annis LX vel XC. quæ nec ipsa satis constant, cum Atlas Antæi pater fuisse dicatur, qui Herculi æqualis fuit, is vero multo posterior Cecrope. Longe antiquiorem faciunt qui Atlantem cum Enocho eundem putant, eundemque parentem & inventorem fideralis scientiæ faciunt. Id quod jam e veteribus factum est, EVSEBIUS ^b enim ex EVPOLEMONE *de Iudæis* refert: *Abrahamum, cum astronomiam & alias scientias doceret Heliopoli, affirmasse, Babylonios earum inventionem Ericho tribuisse, & illum Astrologiæ primum inventorem fuisse; Græcos Atlanti tribuere inventionem astrologiæ; eundem autem esse Atlantem cum Enocho.* Putatque eruditissimus BOCHARTUS; ^c factum forte inde esse, ut a Pœnis Atlas dictus sit Duris vel Dyris, ab Arabibus Enoch Idris, cognata voce. Concesserunt in hanc sententiam recentiores alii, & inter hos DRVSIUS. ^d Quod quidem propter rationes chronologicas rejicit VOSSIUS, ^e & LAMBECIUS, ^f non tamen ita rem ipsam refellentes, cum mythologiarum apud Græcos scriptores tempora maxime confuderint, varias personas miscuerint, sicque insolubiles in explicandis fabulis nodos nexuerint, quod cum in Atlantis quoque fabula factum sit, mirum non est, chronologiam hujus viri dissidere. Neque tamen Atlantem Henochum fuisse inde concludi potest. Quæcunque enim de Henoch mathematicarum disciplinarum, imprimis vero astro-

Atlas.

^a) AUGUSTIN. *de C. D. l. VIII. c. 9.*

^b) *Lib. IX. Præp. evang. c. 4.*

^c) *Geograph. S. P. I. l. II. c. 13. p. 101.*

^d) *Diff. de Enocho §. XVII.*

^e) *De scient. mathemat. c. 31. §. 19. p. 135. seqq.*

^f) *Prodrom. hist. literar. p. 133.*

astrologiæ, inventore dicuntur, & recentioribus occasionem dedere, eum cum Mercurio quoque vel Osiride, comparandi, ^g Arabum potissimum fabulis debentur, quæ parum fidei merentur. Et si exploratum esset, Enochum primum astrorum contemplationem homines docuisse, quod tamen præjudicium de patriarcharum eruditione profana & Græcis simili, quod supra jugulavimus, supponit; non tamen hoc, recte judicante B. FABRICIO, ^b impedit, quo minus apud Phryges postea Cannacus & apud Mauritanos Atlas idem facere, atque hic exinde merere potuerit, ut cælum humeris ferre diceretur. Non errabimus itaque, si Atlantem ab aliis in fiderali scientia celebribus viris distinguimus. Fabulam vero de Alante Promethei fratre ac filio Iapeti, qui uxorem Plejonem Oceani filiam habuit, septemque ex ea filias suscepit, a Iove, ut contra insidias Orionis tutæ essent, inter sidera receptas, Plejades hodie quoque cognominatas, quique ob denegatum hospitium obverso Medusæ capite in montem hujus nominis mutatus obriguit, prolixè hic enarrare, instituti nostri non est, consulendique mythologiæ Græcæ scriptores, & in his, qui diligenter res Atlantis collegit NATALIS COMES. ⁱ Illud modo de hac fabula monemus, videri omnino verisimile, fuisse inter Libycos populos, rudes alios & adeo ferros, ^k ut nulla arte mitescere potuerint, regem Atlantem ad confinia maris litora late regnantem, qui in excelsis Mauritaniæ montibus, qui hodiernum Atlantis nomen gerunt, & adeo excelsi sunt, ut de iis cecinerit VIRGILIUS: ^l

Oceani finem juxta, solemque cadentem

Ultimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum:

fideribus observandis vacaverit, filiasque forte habuerit, eidem studio in-nutritas. Atlanti enim astrorum scientiam inventam & excultam Græci & Latini constanter tribuunt, ut videre est ex Phrygum theologia apud EVSEBIUM ^m & VIRGILIUM, ⁿ qui eleganter:

Cithara crinitus Iopas

Personat aurata, docuit, quæ maximus Atlas,

Hic canit errantem lunam, solisque labores,

Vnde hominum genus & pecudes unde imber & ignes.

Et probabile quoque est, ob insignem, prout in tam rudi populo & nascentis artis rudimentis facile esse licuit, peritiam, dictum fuisse bajulum cœli, quod cælum quasi fulcro sustineat, unde & in architectonica arte telamonum nomen ortum conjicit VOSSIVS: ^o etsi hæc omnia a monte Atlante potuerint derivari. Nec adeo improbabile, Atlantem, Plejadibus in navigationibus maxime attendi solitis a se primum observatis filiarum nomen indidisse, quas postea Græci amplius sapere volentes, in rationes astromomicas mutaverunt. Sed in re incerta conjecturarum satis est.

^g) KIRCHER. Oedip. T. I. p. 67.

^b) Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 217. seqq.

ⁱ) Mytholog. l. IV. c. 7. p. 329. seqq.

^k) STRABO l. XVII.

^l) Aeneid. l. IV.

^m) De præpar. l. III. c. 2.

ⁿ) Aeneid. l. I.

^o) l. c. §. 18. p. 435.

C A P V T N O N V M.

DE PHILOSOPHIA CELTARVM, SIVE GAL-
LORVM, BRITANNORVM, GERMANORVM ET
SEPTENTRIONALIVM GENTIVM.

§. I.

Perlustratis Asiæ atque Africæ regionibus atque populis, & explorato eo philosophiæ genere, quod iis tribui plerumque solet, in Europam tandem pedem promovemus, exploraturi, quæ antiquissimis, qui Europam inhabitaverunt, populis placuerit, sapientia, quæ eruditionis rerumque ad Deum, naturam rerum, atque homines pertinentium, notitiæ facies, qui sapientiæ antistites fuerint. In hac vero nobilissima mundi parte præter Romanos alienigenas, Græcosque, de quibus postea dicendum, Celtarum gens plerasque terras occupavit, & ab extremis septentrionis angulis ad occidentem versus colonias emisit, iisdem fere vitæ institutis, & religionis quoque haud dispari facie notabiles. Vnde Celtarum nomine non Scythiæ tantum populi, quidam, quique ad Danubium & in Pannonia habitaverunt, sed Germani quoque, Galli, Britannique, immo & Hispaniæ populi comprehendi solent. ^a Qui tamen, postquam in peculiare nationes regionibus occupatis distincti fuerunt, institutis quoque magis facti sunt dissimilis. ^b Ut igitur ordini consulamus, hoc quidem capite Britannorum, Gallorum atque Germanorum, iisque ad septentrionem vicinas nationes, similitudine eruditionis inter se magis junctas contemplabimur, in sequentibus de populis magis sub septentrione sitis acturi.

Ordo tractationis.

§. II. Tantis vero difficultatibus & insuperabili fere obscuritate & incertitudine laborat Celtarum historia, ut, quid inde certi & supra exiguum verisimilitudinis gradum ex nostra tractatione promittere queamus, non habeamus: quæ malumus modeste fateri, quam incertas more solenni conjecturas pro certis veritatibus lectori obtrudere. Nec miranda quoque est hæc obscuritas atque incertitudo, rebus vetustissimorum horum populorum adeo a nostris & Romanorum quoque temporibus remotis, ut non levis inde difficultas exoritur, vel a nostris moribus vel a Romanorum testimoniis notitiam certam hauriendi. Non consuli possunt, quod tamen ad certam rerum Celticarum notitiam & pernoscendam gentis historiam sacram & literariam quam maxime requiritur, monumenta gentis amplissima

Incertitudo historiae philosoph. Celtarum.

^a) Vid. RVDBECK. atlant. p. 62. Bibl. Germanique T. XXVII. p. 34. & quæ docte ibi hac de re monentur. Græci tamen Celtarum nomine Gallos tantum Germanos & Britannos intelligunt.

^b) Celtas Germanos quoque atque Britannos veteribus Græcis significasse MENAGIVS ad LAERT. l. I. f. 3. ex veteribus recte notavit. Conf. DIO CASSIVS l. XXXIX. quique de Celtarum philosophia egerunt.

ma domestica, quæ non tam temporis injuria, ut apud alias gentes factum, nobis eripuit, quam populorum horum studium sua celandi invidit. Non inventus enim inter Gallorum Germanorumque eruditos, qui gentis suæ historiam, instituta & opiniones scripto consignaret, cum omnia ita celaverint, ut scribendi res suas consilium omni, qua poterant, arte supprimerent. Refertque, qui Gallorum eruditos ipse vidit IULIUS CAESAR ^c, *apud eos non fas esse, res & doctrinas suas literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis privatisque rationibus Græcis literis utantur*: id quod de temporibus suis Cæsar intellexit, cum in antiquioribus nullum artis scribendi usum habuerint. Additque, *id sibi duabus de causis instituisse videri; quod neque in vulgus disciplinam efferre velint, neque eos, qui discunt, literis confisos minus memoriæ studere*. Forte id omne ad gentium harum indolem referendum est, quæ cum armis tantum studebant, scribendi artem parum ad vitæ suæ instituta facientem neglexerunt. Galli enim literas pingendique artem teste STRABONE ^d circa annum demum ab V. C. 165. a colonia Græcorum Massiliensi didicerunt. Multo vero ferius hanc artem acceperunt Germani, qui TACITI ^e tempore *literarum secreta viri pariter atque fœminæ ignorarunt*; quod licet de literis amatoribus forte intelligendum viris doctis largiamur, ignotum tamen simul literarum in scribendo usum involvit. Nec enim literis atque annalibus rerum a majoribus gestarum memoriam conservaverunt, sed Bardorum carminibus, quibus gesta majorum fortia celebrarunt. ^f Cum itaque non historiam tantum gentis, sed & doctrinam sapientum memoria tantum tenuerint, facile, quam parum ad exterorum aures pervenerit, inde colligi potest. Nec verisimile, illos, qui memoriæ mandarunt doctrinas a sapientibus acceptas, Latinis Græcisque eas narravisse, cum sacrum silentium omnibus injunxerint, maledictionibus sine dubio & malis ominibus superstitioni, ut fileret, imperantes. Ex his jam judicandum est, quid de istis monumentis Græcorum & Latinorum tenendum atque judicandum sit, quorum testimoniis in describendis Celtarum rebus atque philosophia standum est. Illi enim, qui nobis res eorum, præcipue quæ religionem & eruditionem concernebant, narrarunt, incertis tantum rumoribus usi, militum, qui cum iis bella gesserunt, vel ad fines cum illis conversati sunt, vagis traditionibus narrationes suas plerasque superstruxerunt, nec nisi vulgaria & communia cognoverunt. Ipse Iulius Cæsar, etsi Gallorum victor, & curiosus rerum inter populos victos explorator, de dogmatibus Gallorum pauca & præter exoterica quædam, fere nihil comperit, & quod in commentaria sua referat, habuit. Mirandum itaque non est, eos, qui ex Græcis & Latinis de rebus, dogmatibus, moribusque Gallorum Germanorumque scripserunt, aniles fabulas & nugacissima commenta pro veritatibus exploratis venditasse. Cujus rei fidem facient, quæ SOLINVS, ^g

PLI-

^c) De bello Gallico l. VI. c. 13.^d) Lib. IV. p. 181.^e) De Morib. Germ. c. 19.^f) STRABO l. c. p. 190. ATHENAEVS l. VI. p. 154.^g) Cap. XXV.

PLINIVS ^b POMPONIVS MELA, ⁱ GELLIVS ^k ex Latinis, HERODOTVS, ^l atque STRABO ^m ex Græcis de Celtis fabulas retulerunt, quas concinne & luculenter comprehendit vir doctissimus, qui *de Celtis* eruditam epistolam Ephimeridibus *Bibliothecam Germanicam* exhibentibus inferuit, ⁿ dignus, qui legatur. Immo ipsi Cæsari id evenisse, ut vagis & incredibilibus rumoribus deceptus fabulas commentariis suis interfereret, ^o merito mirandum. Accedit his omnibus, populos Celtarum, qui præter Gallos, Germanos atque Britannos, Thraces quoque Bastarnas, Getas, Dacos, Illyrios, Ligures, aliasque Scythiæ nationes comprehenderunt, & initio unam linguam, eosdem mores, unam religionem habuerunt, postea, invicem dissensisse, & in varios mores atque opiniones abiisse, ex quo cum vicinis gentibus vel bellis vel negotiis mixti, earum consuetudinibus ac opinionibus ex parte se attemperaverunt. Id quod vel uno Gallorum atque Germanorum exemplo probari potest, qui Cæsaris Tacitique temporibus valde inter se differebant, Gallis a Græcis cultiorem vitæ morumque habitum accipientibus. *A Græcis enim Massiliensibus Gallos & usum vitæ cultioris, deposita & mansuefacta barbarie, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicisse: tunc & legibus, non armis vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam serere consuevisse, adeoque magnum & hominibus & rebus impositum fuisse nitorem, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata videretur*, IUSTINVS ^p ex Trogo refert. Ita vero non parum res, doctrinæ, opiniones Celtarum mutatae sunt, & recentiora illa tantum Græcis & Latinis innotuerunt, unde non potest non maxima vetustiorum Celtarum historiam caligo premere. In qua si incedere non licet, palpandum nobis est, & cum cura examinandi testes, nec aliter illis danda fides, quam prout criticæ historicæ fidei regulæ patiuntur. Quod si fecissent, qui de rebus Celtarum, Gallorum Germanorumque atque Scytharum scripserunt, vel qui eruditam quoque Celtarum historiam enarraverunt, ^q tot fabulis, totque incertis narrationibus de maioribus nostris non premeretur historia gentium harum. Verum neglecto critico examine, veritas quoque neglecta est sæpiusculæ, nec ii quoque, qui antiquitates veteres, Latinas, Hetruscas, Gallicasque ad illustrandam Gallorum veterum religionem attulere, inoffenso pede & sine lapsu inceserunt. ^r Optandum itaque est, ut, qui cautam & ad artis criticæ regulas exactam Celtarum historiam nobis promisit, ^s eruditissimus, PELLOVTIERIVS, quem honoris & amicitiae causa nominamus, nobis tandem, quæ diu doctissime collegit & digessit, liberaliter exhibeat.

R r 2

§. III.

b) Lib. VI. c. 17. l. VII. c. 2. l. IV. c. 12.

i) Lib. II. c. 1. 2. l. III. c. 3.

k) Lib. IX. c. 4.

l) Lib. I. c. 216. l. IV. c. 26.

m) Lib. IV. p. 198. 200. l. VII. p. 298. l. XI. p. 513.

n) Tom. XXVII. p. 38. seqq.

o) Vid. l. VI. c. 26. seqq.

p) Lib. XLIII. c. 4.

q) Enarrantur in *Collectaneis criticis historiae Germanicae linguae inservientibus* vol. I. p. 323. seqq. adjici vero possunt, quos laudavimus in *supplementis ad hist. phil. Germanico idiomate editam* p. 95.

r) Iudicium hoc valet de erudito MARTINII opere *de la religion des Gaulois*.

s) Vid. *Bibliothèque Germanique* T. XXIX. pag. 236.

*Celtæ eruditos
habuere.*

§. III. Tentabimus tamen, an vadium invenire queamus, quo consistere, & aliquid, quod veritatis studio aliquo modo faciat satis, detegere nobis liceat. Nam barbararum quidem gentium instituta & doctrinam quærimus, quæ scientiis & artibus neglectis, in bellandi & venandi exercitio maximam partem consenuerunt: iudicio tamen sensuque, præsertim circa res morales, usi sunt egregio, præferendi in multis nugantibus Græcis & Latinis. Nec adeo ab eruditione imparati fuere, ut non sui generis & modi sapientes aluerint, scholas instituerint, atque eruditionem Celticam propagaverint, licet alia ea facie enituerit, quam Græca atque Romana. Sapientium enim virorum, qui religioni, moribusque populi præfuerunt, & eruditionis inter has gentes cultæ promicondi fuerunt collegia inter Gallos, Britannos & Germanos fuisse, Græci & Romani, qui eos viderunt, rerumque harum gentium curiosi circumstantias eorum exploraverunt, testantur. " Qui licet diversam a Græcis & Romanis sapientiam excoluerint, digni tamen sunt, qui amplius considerentur, & quæ ratio eruditionis, morum, atque doctrinæ horum hominum fuerit, exploretur. Modo nos hic philosophiam proprie dictam non venari, accurate teneatur.

*Druidæ Celtarum
philosophi, vel potius,
eruditi.*

§. IV. Vocantur vero, Gallorum, Britannorum atque Germanorum eruditi Druidæ, nomine quidem famoso, sed incertæ dubiæque originis. Alii enim a quercu, Græcis *δρῦς* nominata, deducunt, * incommoda & improbabili etymologiæ ratione, ex aliena lingua derivatæ; alii a Saxonico Dry, vel Germanico substantivo Druhtin, y quod Dominum notat, sic ut virum divini cultus supremique Domini studiosum indicet, deductum nomen cupiunt. Quæ omnia sunt incertissima, illa tamen præ reliquis se commendat opinio, quæ Druidarum nomen ab antiquissimo apud Celtas & Britannos vocabulo, Deru, quod quercum denotat, derivatum contendit. z

Nomen unde?

Ad querceta enim Gallorum atque Germanorum Druidas conventus sacros habuisse, roboraque tanquam sacra & divina coluisse, veteres uno ore testantur. Vetustissimum vero inter Celtas omnes Druidarum institutum ordinemque fuisse, veterum testimoniis, qui eorum, tanquam rei vetustissimæ meminerunt, evincitur: inter quæ maxime notabile est Aristotelis & Sotionis apud DIOGENEM LAERTIVM, a quod Celtarum atque Galatarum Druidas Persarum Magis, Babyloniorum Chaldæis, Indorumque Gymnosophistis jungit. Cum enim Celtarum gens antiquissima fuerit, dubium non est, quin semper sacerdotes atque eruditos inter se habuerint: Ex quo vero Celtarum populo originem duxerint, difficile dictu putamus, cum monumenta nobis horum populorum desint. Quod si tamen conje-

cturis

t) Conf. CHR. CELLARIUS *diff. de initiis cultioris Germaniæ* §. XVIII. *seqq.* p. 14. *seqq.* & quæ erudite dixit ven. PELLOUTIERIUS *Lettre II. sur les Celtes Bibl. Germ. T. XXIX. art. 13. p. 206. seqq.*

u) IULIUS CAESAR, TACITVS, STRABO, alii.

x) PLINIUS *l. XVI. c. 44.* conf. quos laudat ven. WOLF. *ad PSEUDO-ORIGENES philosophum.* p. 169.

y) Vid. PALTENIUS in SCHILTERI *Glossario Teut.* p. 212.

z) DICKINSON. *Delph. phœniciss.* p. 188. MARTIN. *l. c. T. I. p. 176.* quanquam, si audiendus est cl. KEYSLERVS *Antiq. sel. Sept. & Celt.* p. 37. Hiberni dicant Draoithe, magum, incantatorem; unde vocem formatam esse V.C. contendit.

a) *Lib. I. f. 2.* conf. ORIGEN. *adv. Celsum.* *l. I. p. 14.*

eturis locus est, Germanos a Gallis Britannisque distinguendos putamus. Ex septentrione enim cum versus occidentem Celtarum nationes colonias dimiserint, Germani ante Gallos obtinuisse merito creduntur. Qui cum semper sacerdotes suos eruditosque habuerint, illi cum Gallorum atque Britannorum eruditis non confundendi sunt. Verum de his postea agendum erit. De Gallorum vero atque Britannorum Druidis, qui priores fuerint, & alterius gentis eruditis originem præstiterint, quæstionem a viris doctis diversis sententiis agitatam dirimere non audemus. Pro Britannis enim disertum stat testimonium CAESARIS ^b afferentis: *Disciplinam in Britannia repertam atque inde in Galliam translatam esse existimari, & nunc, qui diligentius eam rem cognoscere velint, plerumque illo, discendi causa proficisci.* Huic testimonio suffultæ variæ narratiunculæ de fundatore & successione Druidum apud Britannos, quas cum institutum nostrum excedant, recensere superfedemus. ^c Et hoc potissimum fundamento nixi viri doctissimi inter Anglos multa de Britannorum Druidibus, in insula Mona sedem primariam habentibus differuerunt, ^d quæ curatius excutere hujus loci non est. Pro Gallis vero TACITVS, ^e Britannos ex Galliis derivans & PLINIVS ^f faciunt. Quam utramque sententiam ita conciliare conatur IACOBVS MARTINVS, ^g ut statuatur, Druidarum institutum cum Gallorum colonia in Britanniam quidem transmigravisse, obsoletum tamen multis mutationibus inter Gallos, ex Britannorum, ubi purum servatum erat, moribus inter eos fuisse reparatum. Quæ omnia meras conjecturas, exigua probabilitate nixas sapiunt, nec certiora quoque expectanda, immo ne postulanda quidem sunt, cum Britannorum origines incompertas esse, candide jam fassus sit TACITVS. ^h Ante Cæsarem enim nihil de Britannorum rebus innotuit, novusque is orbis quasi visus est. ⁱ Vidit tamen conjectura aliquid TACITVS, qui Germanicam originem ex corporis habitu concludit; nam a septentrione progressos esse omnes illas gentes iis notum est, qui gentium origines scrutati sunt. Vnde, si quid in re obscurissima & incertissima conjiciendum est, verisimile videtur, ex una potissimum origine & Germanorum & Britannorum & Gallorum Druidas fluxisse, & unamquamque harum gentium peculiare suos eruditos sacerdotesque habuisse, instituto eorum a majoribus, quibus originem debebant, accepto. Certe qui Cæsaris testimonio militant, non expendunt, vagum rumorem incertamque famam atque traditionem apud ipsum imperatorem diserte innui, qui disciplinam ait Druidarum in Britannia repertam existimari. Facile tamen largimur, Britannos hac in re nihil a Gallis accepisse, cum ad Iulii Cæsaris

Rr 3

tem-

b) Lib. VI. c. 14.
c) Consulendus, qui erudite & copiose de Druidis differuit cl. IO. GEORGIUS FRICKIUS pec differt. *Vlmæ* 1731. 4. edita: qui copiose scriptores enumerat.

d) IO. SELDENVS in *Analectis Anglo-Britann.* Opp. vol. II. T. II. p. 861. seqq. IO. TOLANDVS Spec. crit. de religione atque eruditione Celtarum;

HENR. ROWLANDS de antiquit. nat. & hist. insule Anglesegæ s. Monæ priscæ sedis Druidarum vid. A. E. T. IX. suppl. p. 412. seqq.

e) In Agricola c. XI.

f) Lib. XXX. c. 1.

ff) l. c. T. I. p. 12.

g) l. c.

h) FLORVS l. III. c. 10.

An ex Pythagoræ discipli-
na.

tempora sibi solis vixerint. Quicquid vero illud est, quod de origine Druidarum ancipiti alea disceptatur, illi certe turpiter falluntur, qui a Pythagora Druidarum institutum derivant. Quod e veteribus DIODORO SICULO, ⁱ AMMIANO MARCELLINO, ^k VALERIO MAXIMO, ^l PSEVDORIGENI ^m placuit, quos magnus recentiorum numerus secutus est, ⁿ qui si ætatem Pythagoræ expendissent, & cogitavissent, non sufficere levem aliquam hujus vel illius doctrinæ concordiam & similitudinem ad probandam unius ab altera originem, antiquissimum Druidum institutum non ad multum recentiora Pythagoræ tempora retulissent: ut taceamus, dogma illud de animarum migratione, & arcanam disciplinam, quorum utrumque apud Druidas viguit, & aliis quoque gentibus in usu fuisse, & longe abesse a placitis Pythagoreis. Forte addent alii, probabilius videri, quod ex Alexandro Polyhistore CLEMENS ALEXANDRINVS ^o refert: Pythagoram Gallos potius audivisse, & Druidarum discipulum fuisse, quod & BURNETIO, ^p placuit. Nobis id probabile non est, cum ex Cæsare discamus, Druidas externos in disciplinam non admisisse, sed arcanam suis servavisse; & ipsa opinio ex falso intellecta Druidarum hypothese tantum orta sit. Sed de hac re suo loco dicetur ex instituto.

Druidum munus & auctoritas.

§. V. Quale vero munus, quæ auctoritas, quæ docendi ratio & quæ his sunt similia, apud Druidas viguerint, nemo luculentius explicuit, majoremque etiam ob enatam res has cognoscendi occasionem, spectatamque veritatem & dexteritatem, fidem meruit, quam IULIUS CAESAR, ^q quem ipsum loquentem lectori exhibere, quam nostris verbis ejus narrationem referre, malumus. Ita vero disertissimus imperator: *Druidæ rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur: ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrunt: magnoque ii sunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controversiis publicis privatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hereditate, de finibus controversia est, iidem decernunt, præmia pœnasque constituunt; ^r si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Hac pœna apud eos est gravissima; quibus ita est interdictum, ii numero impiorum atque sceleratorum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus jus redditur, neque bonos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit; at, si sunt plures partes, suffragio Druidum adlegitur: nonnunquam etiam*

i) Lib. V.

k) Lib. XV. c. 9.

l) Lib. II. c. 6.

m) Philosophum. c. XXV. p. 170.

n) Nominatos lege apud WOLFIVM ad l. c. Orig. & imprimis apud doctissimum FRICKIVM l. c. §. 15. p. 18.

o) Stromat. l. I. p. 304.

p) Archæol. philos. p. 341. MARTINVS ita quoque l. c. p. 184. & FRICKIVS l. c.

q) De B. G. l. VI. c. 13. 14.

r) Paria fere habet STRABO l. IV. p. 302. qui cum Cæsare conferendus.

iam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, confidunt, in loco consecrato. Huc omnes undique, qui controversias habent, conveniunt, eorumque judiciis decretisque parent. Druides a bello abesse consueverunt, neque tributa una cum reliquis pendunt, militiæ vacationem, omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati præmiis & sua sponte multi in disciplinam conveniunt, & a propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur: itaque nonnulli annos videnos in disciplina permanent; neque fas esse existimant, ea literis mandare, quum in reliquis fere rebus publicis privatisque rationibus (Græcis) literis utantur. Hæc de Gallorum Druidibus Cæsar, fide omnino dignus, qui hos homines ipse vidit & convenit, subacta victoriis Gallia. Non addimus, quæ de Germanorum Druidibus alii scriptores referunt, quoniam distinguendos eos suo modo putamus, de iis postea dicturi. Id potius lectori expendendum commendamus, eadem fere, quæ apud barbaras hætenus gentes de sacerdotibus eorum arcanisque hujus hominum generis observavimus, apud Druidas quoque reperiri. Auctoritas maxima, atque tanta, ut de eo quod jus atque fas sit, soli judicare potuerint; controversiis arbitri adhibiti, decreta & judicia tanquam divina habita, præmia pœnæque ex eorum arbitrio constitutæ, adeoque totius reipublicæ forma, si bellum excipis, ab iis gubernata. Ad hæc sacrificia ab illis peracta, & publica & privata, discipulorum animi disciplina arcana innutriti, eruditio omnis iis solis servata: fas jusque interpretandi religiones penes eos solos. Quis non hic sacerdotum artificia ad imperii arcana attemperata & artificiose adhibita, manibus palpet? Finge ducem gentis vel imperatorem, ad horum hominum nutum consilia sua non formantem; an non is & sacrificiis interdictis, & religionum superstitiosa malisque omnibus mentem plebis excitante interpretatione, & irarum Deorum comminatione, & discipulorum quorum animis imperabant, rebellione ab his hominibus superabitur? Vnde non inviti in hanc descendimus sententiam, Druides magnos potius fuisse impostores, quam philosophos, qui dum omnem reliquam gentis suæ turbam sub ignorantiae jugo artibus suis continuerunt, suo honori, existimationi, commodoque unice litaverunt. Torquibus enim auratis vestitos fuisse, magnaque superbia animum corpusque extulisse veteres referunt, testanturque, hac via ad summam inter Gallos dignitatem & existimationem pervenisse. Quæ ut veræ philosophiæ characteribus e diametro sunt contraria, ita, quid de eorum philosophia in genere judicandum sit, produnt. Verum de eo postea uberius, ubi de methodo, dogmatibus & philosophia Druidum dicendum erit. Ceterum hoc addendum quoque est, non viros tantum, sed & feminas habuisse,

Pseudo-philosophi.

5) In alia omnia abit MARTINVS l. c. T. I. p. 182. & cl. FRICKIUS l. c. p. 29. Miramur tamen viros doctos magnifice de philosophia Druidum sentire potuisse, quæ tamen, qualis fuerit ignoratur.

1) STRABO l. IV. p. 302. imagines Druidum ex operibus anaglyphis ex agris erutis depingit MARTINVS l. c. T. I. p. 212. 217. & ex eo cl. FRICKIUS l. c. p. 25.

buisse, disciplinæ suæ focias, quæ vaticinandi potissimum & diris devovendi " arte inclaruerunt.

*Druidum
classes.*

§. VI. Non unius tamen generis Druides fuere, si Græcos porro & Latinos audimus, sed in tres classes inter se divisi sunt, quos ita describit AMMIANVS MARCELLINVS: ^w *Studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos & Eubages, & Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt: Eubages vero scrutantes summa & sublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos Druidæ ingeniis celsiores, ut auctoritas Pythagoræ decrevit, sodalitiis adstricti consortiis, quæstionibus occultarum rerum altarumque erecti sunt, & despectantes humana pronuntiarunt animos immortales.* Eadem fere habet STRABO, ^x qui trium quoque harum classium meminit, quos vero Ammianus Eubages vocat, Vates nominat, sacrificiorumque & cultus divini curam iis commissam fuisse, & causas naturales curæ habuisse narrat. Vnum enim nomen esse, quod Romanorum forte pronuntiatione corruptum fuit, recte conjicit CLVVERIVS ^y Druidæ vero universæ eruditionis Celticæ promicondi habiti sunt. Videnturque hæ Gallorum eruditorum classes, quadam subordinatione sibi invicem successisse, ut Bardi infimo eruditionis generi dediti, Vates sacrificiis & divinationibus ex rebus naturalibus ^z (quod DIODORVS ^a asserit, & verba Ammiani volunt) præfecti, Druidæ vero gubernandis totius gentis conciliis, administrandæ justitiæ, erudiendæ juventuti, arcanisque imperii moderandis destinati fuisse videantur. Ex quibus patet, Druidum nomen mox generale fuisse, omnemque eruditorum inter Gallos atque ceteros Celtas ordinem fuisse complexum, mox vero speciali significatione peculiarem classem indicavisse. Præter hos Semnotheorum meminit DIOGENES LAERTIVS, ^b quod nomen tamen apud alios scriptores non invenitur, nisi quod Indorum Brachmanes, uti supra innuimus, Semni quoque CLEMENTI ALEXANDRINO dicti sint. Unde conjecerunt viri docti, & in his IO. GALESIUS in erudita observatione ad Laërtii locum, ^c vocem corruptam esse a librariis, textum Laërtii non intelligentibus, positumque Semnotheorum nomen loco Samnitarum. Memorari enim apud STRABONEM ^d mulieres Samnitas, sapientiæ nomine celebres, & Baccho sacras, quæ in insula Galliæ vicina apud Deum sacrificiis aliisque cultus divini ceremoniis expient homines. Audacior tamen hæc videtur observatio, quamvis eruditione & ingenio non destituta; tum quod mulieres sacrificia curantes Druidum choris immiscet,

^u) Legenda, quæ de insula Mona a Romanis oppugnata & Druidarum diris defensa habet TACITVS *Annal. l. XIV. c. 30.* qui recte fanaticum agmen vocat. conf. LAMPRIDIUS in *Alexandro p. m. 324.*

^w) *Lib. XV. c. 9.*

^x) *loc. cit.*

^y) *German. antiq. p. 163.*

^z) Morum censores fuisse notat MARTIN. *l. c. p. 173. seq.*

^a) *Lib. V.* Sunt vates magnæ apud eos existimationis; hi ab auspiciis & victimarum extis de futuris prædicunt, omnemque plebem dicto audientem habent.

^b) *Lib. I. f. 2.*

^c) Eam MENAGIVS suo comm. inseruit.

^d) *loc. cit.*

miscet, ubi de viris philosophis Laërtio sermo est, tum quod duram admodum emendationem textus supponit. Vnde facilius in eam descendimus sententiam, Laërtium Eubagum, sive potius Vatum nomen, quod divini cultus ministros indicavit, significatione Græca & communiori exprimere voluisse. ^e Illud certe a probabilitate abhorret, nomen Græcum vetustissimo Gallorum instituto datum esse. Cum Druidæ inter eos viguerint, antequam Græca lingua per Massilienses inter eos nota facta est. Quæ hic habet MARTINVS, ^f ex dictis lucem capiunt. Refert quoque DI DORVS, ^g Saronidas theologos & philosophos Gallorum vocari. Non tamen hoc peculiaris classis nomen esse videtur, sed idem dicere, quod Druides, quos a quercubus nominatos supra monuimus. Σαρωνίς enim, interprete HESYCHIO quercum notat, cuius cortex hians & convolutus est. Drysidarum vero nomen apud AMMIANVM cum Druidum voce coincidit.

§. VII. Qua docendi methodo usi sint Druides, ex Cæsaris narratione supra jam ex parte audiuimus. Ita scilicet docendi modum instituerunt, ut arcanis, quas sibi & imperantibus fovebant, rationibus attemperaretur. Duplex scilicet ille fuit, publicus vulgarisque, atque arcanus. In publica quidem docendi via populum duxerunt, sacrificiorum rationes explicuerunt, religiones, cultusque divini modum interpretati sunt, divinationes ediderunt, & imprimis in conciliis populi publicis jus disceptantibus reddiderunt. Ex doctrinis suis eas tantum propalantes, quæ ad virtutem excitandam, metumque mortis superandum facere credebant. Aliter tamen in arcana methodo, qua juvenus & ipsa concurrens, ac in disciplinam conveniens, & a propinquis parentibusque missa erudiebatur. Ibi nefas, aliquid ex disciplina in vulgus efferre, vel literis mandare; & juvenus sacro silentio per multos annos in disciplina arcana detenta, ne mysteria propalarentur. ^h Attemperatæ quoque arcanae disciplinæ reliquæ circumstantiæ. Proposita doctrina in versibus, quos juvenus magno numero ediscere tenebatur. ⁱ Nihil hic apertis verbis, sed allegoriarum velo obducto expositum, vnde Δρυΐδας αἰνιγματῶδως ἀποφθεγγόμενος φιλοσοφῆσαι, scripsit LAERTIVS, ^k innuens, tantis allegoriarum involucris & sententiarum obscurissima brevitate doctrinam propositam esse, ut vix solvi ænigmata hæc nisi ab initiatis possent. Et ut sacer quoque doctrinæ horror accederet, non in triviis scholæ habitæ, non in campis & comitiis philosophatum, sed, quod refert POMPONIUS MELA, ^l *clam & diu vicenis annis in specu aut in abditis saltibus*. Hinc ignota aliis, qui non ad interiora admittebantur, Druidum dogmata, qua de re eleganter poëta: ^m

*Methodus
Druidum
duplex.*

*Solis nosse deos, & cæli numina vobis
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis.*

Mirum

e) Conf. RVHNIVS ad l. c. Laert.

f) L. c. T. I. p. 177.

g) L. V. p. 308.

h) L. VI. c. 14.

i) Ibid.

k) L. I. f. 6.

l) L. III. c. 2.

m) LVCANVS L. I. Pharsalic. v. 427. seqq.

Hist. phil. Tom. I.

Mirum itaque non est, Romanos atque Græcos candide fateri, sibi ignorari, quæ eorum doctrinæ sint. Fassus id est M E L A, clam nobilissimos gentis ab iis doceri multa in specubus & abditis saltibus: unum ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluxisse. Idem L V C A N V S loco adducto, nec C A E S A R, qui propius homines cognovit, aliud, præter immortalitatis dogma, de illis retulit, etsi fateatur, quod & reliqui referunt, *multa de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac potestate disputare & juventuti transdare.* Quæ omnia probe ponderari, & cum iis, quæ de aliarum gentium barbararum sapientibus & sacerdotibus, & arcanis doctrinæ eorum rationibus in antecedentibus diximus, accurate comparari cupimus; ita enim sine præiudicio attendentibus manifestum erit, ad fraudes & imposturam totam horum philosophorum, (si hoc nomine appellandi, qui ἀφιλοσόφως docuerunt) disciplinam comparatam fuisse, & sapere ideo antiquitatis præiudicium laudes, quæ his hominibus tribui plerumque solent. Viderunt hoc Romani, qui imprimis sacrificiis °

- quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Hesus,
Et Taranis Scythiæ non mitior ara Dianæ

quæ apud Druidas vigeant, offendebantur. Teutati enim, quem suum Mercurium esse dixere Romani, Heso, quem cum Marte comparant, & Tarani, quem Iovem, quasi tonantem, esse volebant, humanis hostiis litatum esse apud Gallos, veteres testantur. ^p S V E T O N I O ^q enim teste, Augustus religionem apud Gallos immanitatis diræ civibus interdixit, & Tiberii Cæsaris principatus ^r Druidas Gallorum, & hoc genus vatuum medicorumque sustulit, & Claudius, ^s quod reliquum erat, penitus abolevit. Quæ omnia, quantam sapientiam apud eos tandem Romani prehenderint, evincunt.

Druides sublati.

Reliquorum
Celtarum
philosophi.

§. VIII. Celtarum nomine non Gallos tantum, sed Germanos quoque, aliosque populos septentrionem versus habitantes comprehensos fuisse, supra monuimus, notavimusque, ex his demum regionibus Galatas, Gallosque & Britannos etiam progressos fuisse, qua de re antiquitatum patriarum studiosi passim; & in his imprimis, qui ex septentrione omnis fere terræ habitationem, religionem, imperiumque exivisse multo labore & ingenti volumine contendit O L A V S R V D B E C K I V S ^t differunt, nos vero rem notam demonstrare superfedemus. Pertinet itaque Germanorum reliquarumque per Cimbriam, Daniam, Sueciam, Norwegiam habitantium gentium communi fere, linguæ, religionis & traditionis vinculo inter se colligatarum

ⁿ) STRABO, MELA, AMMIANVS II. cc.

^e) LVCANVS l. c.

^p) Dicetur hac de re prolixius infra, ubi de theologia Gallorum sermo instituetur.

^q) In Claudio c. 25. SENECA in Apocolocyntiosi. VICTOR in Claudio. CASAVEONVS. ad l. c. Suetonii.

^r) PLINIVS L. XXX. c. 4.

^s) SVETONIUS l. c. Lucius idem, Sec. II. in Anglia tentavit. Manserunt tamen immanitatis vestigia ad media secula usque, Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 54. & quos laudat.

^t) In ingenti Atlantidis sive Mannheim opere, p. 60.

rum historia quoque ad nostrum institutum. Eos vero cum Gallis valde conspirare, & ejusdem generis philosophos atque theologos habuisse, nemo rerum Celticarum paulo peritus inficiabitur. Nec obstat C A E S A R, " qui asserit: *Germanos multum a consuetudine Gallorum differre, nam neque Druides habere, qui rebus divinis præsint, neque sacrificiis studere, deorum numero eos solos ducere, quos cernunt, & quorum opibus aperte juvantur, Solem & Vulcanum & Lunam.* Quo Cæsaris testimonio inductus S A M. S C H V R Z F L E I S C H I V S, * Druides Germanis & vicinis Germaniæ populis fuisse negavit. Nam Cæsarem deceptum fuisse, relatione eorum, quorum fide ista in commentarios suos referebat, dubium non est, cum reliqui scriptores, qui de rebus Germanorum retulerunt, eos pariter generis, potestatis & dignitatis sacerdotes habuisse, unanimi fere ore testentur, unusque T A C I T V S ^y atque S T R A B O ex Latinis & Græcis ad refutandam falsam opinionem sufficiant. Nec ita defendi potest Cæsar ^z quod nomen Druidum Germani quidem non habuerint, rem tamen ipsam, sacerdotes scilicet pari auctoritate, munere atque officiis functos inter se foverint, quia non tantum Druides, sed omne sacerdotium Germanis denegavit. Vnde recte Cæsari hac in re fidem derogari, instituta inter Gallorum & Germanorum comparatione docte demonstrarunt cl. H E C H T I V S, ^a & C H R I S T. A V G V S T V S F A B R E T T V S. ^b Quorum argumenta, ne nimii simus, non repetimus, hoc vero adjicimus, inter has gentes Celticas, præsertim eas, quæ versus septentrionem habitaverunt, tres classes eruditorum fuisse, quemadmodum apud Gallos: Quarum prima continuit eos, qui Diar, Drottar, vel Drotnar, etiam Trulindur vocabantur, qui populo jus dicebant, religiones interpretabantur, sacrificiis præerant, & ita sacram atque profanam rem publicam curabant: horum duodecim peculiare collegium constituerunt, quod dignitate proximum rege vel duce fuit. Altera classis vates comprehendit, Wisendammen, Spæmann vel Tyrspakur vocatos, genus hominum fatidicum, inter quos & mulieres receptæ sunt. Hi populum de futuris fati edocebant, & eventus rerum bonos, vel malos interpretabantur: qui plus valebant apud populum, quam inter procures, forte ob ancipitem dubiamque artem & fallendi studium. Tertia classis comprehendit Scaldos, qui poëtæ erant Celtarum, regique in conviviis, in militia, in pugna aderant, cantibusque magnorum heroum facinora deprædicabant, quæ Carmina postmodum memoriæ tradebantur, sicque historia patria sine scriptis conservabatur: unde etiam admodum gratiosi & in magna auctoritate apud reges fuerunt. Quæ omnia, ut ex testimoniis domesticis probavit Vir eruditissimus, F A B I A N V S T O E R N E R V S, ^c eloquentiæ publicus apud Vpsaliensis doctor, ita mire

Ss 2

con-

n) L. VI. c. 21.

x) De veterum institutis Druidum Opp. histor. polit. p. 832.

y) De moribus Germanorum, c. 6. seqq.

z) Cl. FRICKIUS de Druidibus p. 23.

a) German. sacr. & liter. p. 38.

b) Disquis. an Germani Cæsaris Tacitique temporibus Druides habuerint, Biblioth. Lubec. T. III. p. 24. seqq.

c) Diss. de Poësi Skaldorum Septentrionalium Vpsal. 1717. 8. Conf. Critische Beyträge zur Historie der deutschen Sprache Vol. I. p. 105. seqq.

confirmant sententiam, Druidum institutum atque classes a Celtis septentrionalibus ad eos, qui versus occidentem discesserunt, demum transiisse, & falli Cæsarem, qui Germanis Druidas fuisse negat. Nec ignota hæc TACITO^d qui de Germanorum, ipsi satis notorum, sacerdotibus refert: *Neque animadvertere, neque vincere, neque verberare quidem, nisi a sacerdotibus permissum: non quasi in pœnam vel ducis jussu, sed velut Deo imperante, quem adesse bellantibus credunt. Sortes publicas curare sacerdotem civitatis, precatum Deum, cœlumque suspicientem; sic ex equis sacerdotem cum rege vel principe civitatis auspiciū capere; Silentium in conciliis gentis imperari per sacerdotes, quibus & coërcendi jus sit.* Hæc & alia TACITVS, apud ipsum quærenda, quæ consona sunt institutis Druidum apud Gallos. Ex his enim patet, apud Germanos eandem juris exercendi auctoritatem habuisse sacerdotes, quam Druidæ apud Gallos habuerunt. Non vero juris tantum dicundi populique in religione cultuve deorum erudiendi auctoritatem habuisse, sed & de vaticiniis disposuisse, religionesque interpretatos fuisse, tot fatidici atque fatidicæ inter Germanos & septentrionales populos probant. De quibus cum singulari dissertatione lectu dignissima multa, & alibi vix obvia collegerit eruditissimus & de antiquitatibus patriis meritissimus vir IO. GEORGIUS KEYSLERVS, merito lectorem in re ad nostram tractationem proprie non pertinente ad eum ablegamus. Nec de Scaldis^f atque Bardis, sive poëtis gentium Celticarum^g plura dicere instituti ratio patitur, quærenda apud eos, qui artis poëticæ historiam critice exposuerunt.^b Illud vero propius scopum nostrum ferit, sacerdotes Germanorum atque reliquorum Celtarum religionem quam maxime curasse, cultui divino præfuisse, & allegorico dicendi & fingendi genere theogonias Deorum explicuisse. Quæ ut exacte cum Gallorum Druidibus, eandem officii rationem & methodum arcanam atque allegoricam tenentibus conveniunt, ita hos ab illis ætate & origine majoribus ea accepisse persuadent. Referunt enim, qui de moribus Celtarum egerunt, in lucis sacra eos fecisse, silvas quæfivisse, & imprimis quercubus præcipuum cultum exhibuisse, quod eas præsentia sua Deos dignari crederent:^k unde ingentia adhuc inter nos robora pristinae superstitionis monumenta ostenduntur. Sed de his curiosius disquirere alterius loci est. Alterum sacerdotum apud Celtas, sive Druidum munus fuisse, fabularum divinarum explicationem, elegantia, quæ hodiernum supersunt, Eddarum monumenta probant. Est enim Edda apud Hyperboreos vete-

res,

d) C. 5. 6. 7. 10. 11.

e) Edidit elegantissimam diss. de mulieribus fatidicis veterum Celtarum gentiumque septentrionalium, speciatim de Druidibus fœminis, volis, genis, atrunis &c. insertam selectis antiquitatibus septentrionalibus atque Celticis p. 371. seqq.

f) Præter Tœrnerum cl. DAV. KOELERVS peculiarem de Scaldis dissertationem dedit.

g) Bardos parasitas non fuisse, quod vult VA-

LESIVS ad AMMIAN. l. XV. c. 10. recte docet GVNDLINGIVS Hist. phil. mor. c. 6. p. 49. quem vide.

h) Conf. MORHOF. Unterricht von der deutschen Sprache p. 256. seqq. 272.

i) TACITVS de mor. Germ. c. 9. CLAUDIANS de Stilic. l. I. v. 228. Multa ex veteribus loca huc facientia adducit cl. KEYSLERVS antiq. Celt. p. 60. seqq.

k) IDEM l. c. p. 65.

res, mythologia, hoc est theologiæ vetustissimæ Celticæ systema & complexus, quo illarum gentium de Diis, creatione, statuque hominum post mortem opiniones variis fabulis, theogoniis & fictionibus in usum poëtarum depinguntur. * Cujus postea specimina lectori curioso exhibebimus, ubi de theologia harum gentium dicendum erit. Non itaque, ut ex deductis satis luculenter patet, Druidum institutum ad solos Gallos vel Britannos restringendum est, sed Germanis gentibusque hyperboreis, qui versus septentrionem, ad Scythiam usque extendebantur, indeque quibusdam Celto-Scythæ dictæ sunt, ^l vindicandum, a quibus cum coloniis Celtarum, qui versus occidentem digressi sunt, sine dubio ad Galatas & toto divisos orbe Britannos dimanavit. Conradum enim Celtem frustra esse, quando asserit: ^m pulsos a Tiberio Druidas in Germaniam concessisse, atque sub Carolis, Arnolphis & Ottonibus Christianam religionem interpretantes totam Hercyniam occupasse, dicta hætenus manifeste evincunt.

* Eddæ nomen atque titulus cum antiquitatem rei jam innuat, ea vero plerisque scriptoribus, Celticarum atque hyperborearum rerum profundiori cognitione destitutis indicta & ignorata sit, pauca de illa eo magis hic adjicienda sunt, quo magis Eddæ istæ maxime notabile monumentum philosophiæ vel theologiæ potius gentium septentrionalium sunt, unde veterum populorum in his sedibus commorantium opiniones & placita cognosci possunt. Est vero Edda, definiente STEPHANO STEPHANIO in *not. ad Saxon. p. 17.* fons & fundamentum fabulosum, unde veteres gentis Islandicæ Rythmistæ obscuras rerum appellationes & copiosos poëticæ elegantiae modos extruxerunt. Differt vero a Scalda, quæ elegantiam constructionis poëticæ atque rythmum & genera carminum prosequitur, cum e contrario Edda mythologiam septentrionalium populorum, ex qua veteres Rythmistæ, quorum in gratiam Edda conscripta fuit, fabulas, inventiones, verba copiamque dicendi, tanquam ex thesauro Mythologico, vel cornu copiæ quodam poëticæ hauserunt. Vnde recte eam cum Natalis Comitæ Mythologia comparavit OLAVS WORMIUS in *Ep. ad THOMAM BARTHOLINVM*, vid. *Epp. Medic. hujus Cent. I. ep. XC. p. 376.* Poësis enim horum populorum non minus, quam Asiaticorum tota allegorica, fabularis, atque figurata est. Quod satis prodit, recte eos conjicere, qui has gentes ex Asiæ provinciis septentrionalibus ad has sedes delatas esse, & orientalia Asiæ placita, qualia imprimis inter veteres Persas, Scythas, Hyperboreosque deprehenduntur, his regionibus intulisse statuunt. Id quod egregio SNORRONIS, de quo dicendum est, in *prologo Eddæ recentioris loco, c. 3.* probavit cl. ARNKIEL in *religione gentili Cimbrorum c. II. § 13. seq.* ubi ait: *Odinum, cui tota fere borealis theologia debetur, ex Asia in terram aquilonis, quæ nunc Saxonia appellatur,*

Ss 3

(Cher-

l) Conf. RVD BECKIUS in *Atlantide p. 62. seqq.*

m) Vid. 10. RELICANVS *not. in Casar. p. 40.* Dicitur id sine testibus.

(Chersonefum Saxo - Cimbricam, intelligit) *profectum, illic per annos multos vixisse, deinde in Reidgotolandiam* (Iutiam five Daniam) *migrasse, illique filium suum Skioldum praefecisse, ac inde tandem in Suithiold, id est, Sueciam, cui rex Gylfus tunc praerat, progressum esse.* Quæ recte VERELIO, RVDBECKIO aliisque ex Suecorum eruditis opponuntur, qui cum gentibus omnem quoque literaturam ac religionem gentilem, ex Suecia in ceteras regiones dimanasse operose contendunt. Sed ut ad Eddam, de qua nostra oratio digressa est, redeamus, de ejus vocis etymologia, ipsis septentrionis criticis, MAGNO OLAVO, GUDMUNDO ANDREAE, PAVLO PETROQUE RESENIIS, IOH. MOLLERO, incerta nihil movemus, hoc unum adjicientes, vocabulum hoc matricem, ataviam, profapiamve probabiliter significare, eo quod vel mater & atavia sit verborum rerumque copia; vel quod aviae & ataviae fabulis ejusmodi solari nepotes soleant. Vnde errarunt, qui Eddam, quæ in aliquibus locis nomen mulieris est, feminae alicujus scriptis illustris, chemiaeque peritissimæ, & in philosophantibus numerandæ adeptis nomen esse contendunt, quem errorem in Ioh. Lud. Hanemannio notavit IOH. MOLLERVS in *Homonymoscopia P. I. c. 1. §. 5 p. 11. seq.* Libri enim mythologici titulus est, & collectionem fabularum Septentrionis exhibet, paucarum quidem ex ingenti deperditarum numero conservatarum, quæ vero antiquitatis vetustissimæ vestigia aperte præ se ferunt. Duplex vero hodie extat inter Danos, Suecosque Edda, vetus & recentior. Illa adeo obscura & conjecturis diversissimis subjecta est, ut recentiores poëtæ Islandici eam ipsi non satis intelligant. Cujus causam præter ipsam fabularum antiquitatem, & historiae in iis comprehensæ obscuritatem, in linguæ veteris Runicæ ignorantiam & disjecta tempore exorientis Christianæ religionis monumenta ista vetera, ex quibus laciniae tantum quædam supersunt, non inepte retuleris, certe Codices inter se varie differre, & non satis cohærere, ex iis, quæ edita sunt a RESENIO, patet, si comparentur cum illis, quæ ex Codd. Msc. Sueciæ excerpfit & Atlantidi suæ inseruit OLAVVS RVDBECKIVS. Adscribitur vero Edda ista vetustior SÆMUNDO SIGFVSONIO, gente Islando, pastori quondam parœciæ Odde, in parte Islandiæ meridionali, qui circa annum 1114. scripsisse, & anno 1133. obiisse quibusdam dicitur. Is ab eruditionis fama, frode, id est, sapiens, eruditus, polyhistor dictus est. In illustrissimis enim Germaniæ & Italiæ scholis & academiis a puero innutritus omnium seculorum monumenta historica, regnorum Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ, immo Germaniæ quoque atque Angliæ excussit, & inde Eddam suam congeffit. Qua de re conferri possunt, ubi occasio fert, quæ RESENIUS & GUDMUNDVS ANDREAE locis infra laudandis de hoc viro afferunt. Patet vero ex dictis: odas has in Edda antiquiore comprehensas non ipsum Sæmundum confinxisse, quod visum fuit HVETIO *de fab. Romanens. p. 98.* sed ex monumentis vetustissimis collegisse, adeoque ea theologiam borealium gentium antiquissimam exhibere: & verisimile est, Sæmundum traditiones atque narrationes *πατροπαράδοτος*

ḍóτγς simul consuluisse, ita enim memoriam veterum odas istas nobis apud Celtas conservavisse supra observavimus, & ab ipso Snorrone, recentioris Eddæ auctore notatum est. Constat vero vetustior illa Edda tribus partibus, Voluspa, quod mulieris fatidicæ nomen est, & gentium borealium philosophiam complectitur antiquissimam, ut RESENIUS inscripsit: Havamaal, id est, ethica Odini, & Runa Capitula, seu Magia Odini. De quibus tamen, cum proluxioribus nobis esse non liceat, consulendos velimus, viros doctissimos, qui ex septentrione Eddæ hujus memoriam conservarunt, postea laudandos. Altera Edda, recentior, congesta ex antiquiore a SNORRONE STURLAESONIO Islandiæ Nomophylace, A. C. 1215. sermone patrio & in duas partes distincta est, quarum prima fabulas theologiæ borealis mythicæ septuaginta & octo, altera autem onomasticon alphabetico poëticum complectitur. Vtraque inter libros manu exaratos cum diu jacuisset, PETRVS IOH. RESENIUS I. V. D. Ethices Prof. Publ. Præsesque urbis Hafniæ regius, tandem nobile antiquitatis borealis monumentum cum orbe erudito communicavit: & tum Eddam antiquam, cum versione Latina STEPHANI OLAI Parochi in Islandia orientali ejusque ac GVDMVNDI ANDREAE scholiis, tum Snorronis recentiore, cum versione Danica, & Latina, a MAGNO OLAI confecta, additis variis lectionibus & notis exegeticis, edidit *Hafniæ 1665. 4.* ubi etiam, quæ hic paucis diximus, proluxius in præfatione exposuit. Quoniam vero liber inter externos rarissimus est, consuli possunt, qui in compendio de eo egerunt, cl. IOH. MOLLERVS in *Isagog. ad histor. Chersonesi Cimbricæ P. II. c. I. §. 4. p. 5. seq.* & in *Hypomnem. ad ALB. BARTHOLINI librum de scriptis Danorum p. 405. seqq.* & imprimis cl. MAGNVS BERONIVS Vpsaliensis Professor, in eruditis dissertationibus, *de Eddis Islandicis seu veterum Septentrionalium Mythologiis Vpsal. 1735. 4.* editis. Ceterum notavit cel. RUDBECKIVS in *Atlantide c. XXII. §. 2. p. 540.* Snorronem in compluribus locis verum poëticarum fabularum sensum fugisse, id quod non miramur quidem, cum in omni fabulosa theologia veterum id eveniat, ut veros sensus interpretes non ubique affecuti sint, valde tamen veremur, ut Rudbeckius hypotheseos amore corruptus ubique veros sensus affecutus fuerit; & certe non exiguam fidem Islandici scriptores merentur, qui non solo ingenio ducti, sed traditionibus majorum adjuti, mythologiam Septentrionis explicuerunt. Mancam tamen editionem Resenianam esse, ex Codd. msc. patet, unde novam editionem merito optat cl. KEYSLERVS. *Antiq. Sept. & Celtic. p. 20.*

§. IX. Verum properandum tandem est ad ipsam philosophiam Celtarum, qualis apud Gallos, Germanos atque septentrionales populos viguit, enarrandam. Quæ res quam difficilis sit, ex iis, quæ supra de monumentorum Celticorum defectu deque doctrinæ methodo apud Druidas arcana diximus, abunde colligi potest. Nam refert quidem CAESAR: ⁿ

*Philosophia
Celtarum.*

Multa

Multa de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputare, & juventuti tradere, nihil tamen harum doctrinarum, quod comperit, refert, cujus causam explicat POMPONIVS MELA: ° clam eos docere mundi terræque magnitudinem & formam, motus cæli ac siderum, ac quid Dii velint; unum ex iis, quæ præcipiunt invulgus effluxisse, æternas esse animas, vitamque alteram ad manes. Vtrumque dogma ideo tantum vulgavisse, ut forent ad bella meliores, & ad virtutem excitarentur, metu mortis neglecto Explorabimus itaque, quantum licebit, Celtarum mysteria, contenti futuri, si quædam aliqua verisimilitudine eruere queamus.

*Doctrina de
Deo.*

§. X. De theologia vero Celtarum, & quæ ista nitebatur, religione Gallorum, Germanorum, atque septentrionalium populorum acturis I. vulgi religio ab eruditorum placitis distinguenda est. Quos, etsi populum in idololatria quam maxime confirmarunt, paulo tamen melius sapuisse, & in arcana doctrina ea tradidisse, quæ a crassissimis populi erroribus dissidebant, omnino judicandum est. Quod vero popularem Gallorum religionem attinet, multum eam nobis deformarunt Græci & Latini, inepto numina peregrina cum domesticis suis Diis comparandi & conciliandi studio, quod veram rationem Gallicorum numinum vehementer corripit. Quod non satis cogitarunt, qui recentiori ætate ex monumentis Romanis inter Gallos inventis nobis religionem veterum Gallorum describere conati sunt. ° Quod si tamen Latinos atque Græcos scriptores, cum de Gallis nobis alii non suppetant, consulimus, Theutates, Hesus & Taranus ab iis culti sunt, & humano sanguine illis litatum est. Id quod supra LVCANVM referentem audivimus, & LACTANTIUS ² quoque confirmat. Theutatem vero Mercurium esse, Hesium Martem, Taranum Iovem, Latini nobis persuadent, quorum loca congeffit GER. IO. VOSSIVS, ³ frustraneo tamen conatu, cum cuilibet genti propria numina fuerint. Et persuasit quidem sibi ELIAS SCHEDIVS, ⁴ persuasitque etiam CVDWORTHIO, ⁵ Theutatem summum Celtarum numen fuisse, & supremum Deum indigitasse: nihil tamen affert, quod conjecturam vel mediocriter fulciat, & eadem probabilitate vel majori etiam Romanorum opinio admitti posset, Mercurium suum unanimi fere ore Theutatem esse, pronuntiantium, vel MARTINI ⁶ Plutonem inde exsculpentis: quæ omnia incertissima esse, vel ex eo colligitur, quod propria & domestica conditio Deorum Gallorum nobis ignoretur. Idem fere de Heso sive Aesar Gallorum Deo tenendum est, quem laudatum Benedictini inter Gallos sodalitiæ membrum summum omnium Deum significasse, ⁷ contendit. Cujus rationes frivolas & exiles cum merito exploset cel. MOSHEMIVS, ⁸ lectorem ad eum dimittimus. Nihil enim eorum, quæ affert,

o) L. III. c. 2.

p) IAC. MARTIN. religion de Gaulois. T. I.

q) L. I. c. 21. r) De idololatr. l. I. c. 35. p. 262.

s) De Diis German. Synt. I. c. 12. p. 291.

t) System. intellect. c. IV. §. 27. p. 545.

u) l. c. l. III. c. 3. p. 15. seqq.

w) Ibid. l. II. c. 2. p. 257.

x) Ad CVDWORTHII Syst. intell. p. 546. seq. n. 37.

affert, vel mediocrem verisimilitudinis umbram habet. Aliter certe CAESAR, ^y aliique qui Martem hoc nomine coli putarunt, qui summus DEVS esse nequit. Nec certiora nos dare audemus, candide fassi, frustraneum nobis laborem fuscipere eos videri, qui veram Gallorum mentem de Diis de- tegere se posse jactant. Erat enim teste CAESARE, theologia hæc in ar- canis, nec ad vulgus efferebatur. Vnde & false Druidas hoc nomine ridet LVCANVS, ^z cujus versiculos hac de re supra adduximus. Quod si ta- men conjecturæ locus est, videtur opinio de Deo, tanquam anima mundi, per totum mundum omnesque ejus partes diffuso, quæ totum fere orbem antiquum fascinauit, Gallos quoque occupasse. Magnis enim mundi par- tibus, tum sideribus, tum lucis, arboribus, saxis numina præesse cum cre- diderint Germani, de Gallis facile idem conjiciendum est, apud quos tot statuæ, tot aræ, tot luci religione verendi colebantur, ut in hac hæresi fuis- se, facile persuadeant. Laterem itaque lavant, qui Gallos veteres purio- rem de Deo opinionem prius tenuisse, sibi aliisque persuadere satagunt, & tum demum religionem corrupisse volunt, ubi cum aliis gentibus consuetu- dine uti cœperunt. ^a Nihil enim solidi argumenti a viris doctis affertur, quo sententiam robovent. Quod ad Celtas Germanos attinet, quibus bo- reales nationes merito jungimus, CAESAR ^b quidem de iis ita: *Germa- ni neque Druides habent, qui rebus divinis præsent, neque sacrificiis stu- dent, Deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, & quorum opibus aperte juvantur, solem & Vulcanum & lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt.* Verum hoc comparate tantum, & ex parte forte de quibus- dam Celtarum Germanorum populis intelligendum esse, ^c supra jam mo- nuimus, nisi plane incerta dubiaque relatione deceptus est. Refert enim TACITVS: ^d *Germanos nec cohibere parietibus Deos, neque in ullam humani oris speciem assimilare, ex magnitudine cœlestium arbitrari: lucos ac nemora consecrare, deorumque nominibus appellare secretum illud quod sola reverentia vident.* Et addit quidem: *Deorum maxime Mercu- rium colere, cui certis diebus, humanis quoque hostiis litare fas habent. Herculem ac Martem concessis animalibus placare, partem Suevorum & Isidi sacrificare;* monet vero ipse, peregrina sacra esse, & signa habere, *advectæ religionis;* unde recte concluditur, ad fines tantum Germaniæ a vicinis populis quibusdam Germanorum peregrina hæc numina adhæsisse. Neque tamen audiendos putamus, qui Celtas in doctrina de Deo adeo puræ mentis sensusque fuisse existimant, ut πολυθεότης inter populi tantum er- rores numeranda sit. ^e Aliud enim magna Deorum caterva apud Germa- nos & septentrionales populos suadet, cui non plebs tantum, sed imprimis

facer-

y) Lib. VI. c. 17.

z) L. I. v. 406.

med. diff. VIII. p. 178. & cl. GOD. HECHTIVS Ger- man. S. P. I. c. 3. 4. p. 3. seq.

a) Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 35. seq.

d) De mor. German. c. 9.

b) Lib. VI. c. 21.

e) Vid. FRICKIVS l. c. & quos laudat.

c) Ita quidem P. HACHENBERGIVS German.

facerdotes religionibus serviverunt. ^f Non enim solem tantum & lunam, sed Odinum quoque, Thoronem, Tuisconem, Mannum, Fream, Hefones, Deasque Ardoinam, Aventiam, Nehalenniam & magnum præterea numerum aliorum Deorum topicorum cultum esse inter Germanos & Hyperboreos, ex Eddis, earumque commentariis constat, & a viris doctis, qui de harum gentium Diis egerunt, prolixè ostensum est. ^g Cujus cultus ratio duplex notanda est. Nam primos gentium harum conditores atque reges in Deorum numerum relatos esse, mythologiæ luculenter docent, quod eo facilius fieri potuit, quod magni reges vivi adhuc dii haberentur, id est, vulgaribus hominibus præstantiores & excelsiores, cujus specimina passim RVDBECKIVS ^h produxit. Altera vero ratio inde derivanda est, quod universum hoc divino numine animari, & animæ hujus divinæ partes sive dæmonia maxima grandibus potissimum mundi partibus adesse easque inhabitare crederent. Id quod vel ex solo cœlestium luminum cultu, immo ex reverentia quoque, quam lucis atque faxis prægrandibus exhibuerunt, concludi potest. Quod latius demonstrare proclive esset, nisi limites nostræ tractationis migraret. Vno tamen eoque luculento loco rem illustrare, non abs re erit, adducto a cel. KEYSLERO, ⁱ ex legibus Canuti regis Daniæ & Angliæ potentissimi. Ita enim inter alia: *Adorationem barbaram plenissime vetamus. Barbara est autem adoratio, sive quis idola (puta gentium divos) solem, lunam, ignem, profluentem, fontes, saxa, cujusque generis arbores lignaque coluerit.* Videmus enim ex his, quæ potissimum Germanis & septentrionalibus populis numina fuerint, & cur idola sive imagines non habuerint, quia non in statuis, sed in mundi illis partibus divinitatem habitare putabant. Dæmonia enim robora, lucos, saxa inhabitare, ex *mythologia* LXX. SNORRONIS patet. Nec alia ratio est, cur oracula a faxis edi posse somniarent, quam quod divinitatis aliquam partem iis inesse crederent. ^k Quæ si, ut magna verisimilitudinis specie nituntur, admittantur, facile Cæsar atque Tacitus in concordiam redigi possunt, ^l & religio Celtarum septentrionalium, Germanorum, & Gallorum, quæ priscis temporibus una fuit, amice inter se conspirat; quæ enim apud Gallos numina, eorumque statuae, aræ, templaque detecta sunt, peregrinis religionibus advectis debentur. Habebant enim Celtæ aras quoque; sed diversissimas ab iis, quæ ante idola stabant, intra muros templorum: sed in lucis apertisque campis erectæ faxeis tantum molibus constabant, quales hodiernum in nostra Germania passim videntur. ^m Verum de his prolixius dispu-

^f) Se ministros Deorum & eorum conscios jastasse refert TACITVS l. c. c. 10.

^g) Scriptores, qui de Diis Celtarum, Germanorum & gentium arctoarum scripsere, magna copia nominat IO. MOLLERVS in *Isag. in hist. Chers. Cimbr. P. II. c. 1. §. 4. p. 5. seqq.* cl. KEYSLEERS quoque conspectum operis de *Diis veterum Celtarum gentiumque septentrionalium* inseruit *Antiq. Celt. p. 297. seqq.*

^h) In *Atlantide*.

ⁱ) l. c. p. 18.

^k) Conf. IDEM l. c. p. 21.

^l) Videndus MARTINVS libro citato, qui tamen ad hanc temporum religionis Gallorum distinctionem non satis attendit.

^m) Vid. KEYSLEERS l. c. p. 44.

disputare, hujus loci non est. Ex his jam facili negotio judicari potest de quæstione: an Celtæ veteres atheismi rei sint? id quod ex CICERONIS oratione pro M. Fontejo IUSTINO, ⁿ & PAUSANIAE ^o quoque testimonio adstrui tentatum est. Nam has gentes religionibus potius, quæ CAESARIS ^p vox est, sive superstitionibus ^q quam atheismo deditas fuisse, ex adductis liquet, nec citati auctores Gallos, de quibus proprie loquuntur, hostes deorum aliter vocant, quam quod modum Deos in statuis colendi, a quo Celtæ abhorrebant, spernerent, & religionem Romanam contemnerent, cui tamen post colonias Græcas inter Gallos habitantes, & victorias Romanas manus quoque dederunt. Absolvenda itaque ab hac macula est gentium antiquissima, ^r nec tamen adeo in vindicanda ejus religione infaniendum, ut solis, lunæ & ignis numine atque cultu trinitatis adorandæ vestigia coluisse cum PHILIPPO CLYVERIO ^s nugemur.

§. XI. II. Ad theologiam Celtarum vaticinandi quoque studium referendum est, quod Druidibus curæ fuisse, præsertim iis, qui Vates dicti sunt, supra demonstravimus. Qua in arte imprimis inter Gallos mulieres Samnitas, sive insulæ Senæ in mari Britannico celebres fuisse, supra quoque, ubi de Semnotheis dictum est, obiter notavimus. ^t Inter Germanos eandem divinandi artem quam maxime viguisse, locuples testis TACITVS ^u est, referens, auspiciorum & sortium observantissimos fuisse Germanos, apud quos ministros Deorum, & voluntatis eorum conscios se ideo sacerdotes jactaverint. Præcipue autem notabile est, sequiorem sexum apud Germanos vaticinandi habitu pollere, creditum fuisse; quem ideo numinis instar venerati sunt. Narrat ipse TACITVS: ^x ex mente Germanorum, *inesse aliquid sanctum & providum feminis Druidis, & vidisse se Velledam, diu apud plerosque numinis loco habitam, sed & olim Auriniam & complures alias veneratos esse, non adulatione, nec tanquam facerent Deas.* Magnam vero mulierum fatidicarum apud Germanos copiam & existimationem fuisse, ea probant, quæ de Halirunis, (qualem Velledam modo dictam fuisse, quæ inter Druidas feminas valde celebrata fuit, maximaque auctoritate inter Germanos floruit, TACITVS alio loco ^y luculenter innuit,) apud veteres occurrunt, quæque doctissimus KEYSLERVS erudita commentatione illustravit. ^z Hanc vaticinandi facultatem ex variis rebus, præcipue vero ex sanguine captivorum interfectorum ex eadem doctrina de Deo, sive numinibus potius per naturam rerum diffusis derivandam esse, non inepte conjicitur. Ita enim se magno numine ferri Deoque repleri,

Doctrina de divinatione.

T t 2

Deo-

n) Lib. XXIV. c. 6. o) Lib. X. p. 648.
p) Lib. VI. c. 16. conf. MARTIN. l. c. Tom. I. pag. 77. seqq.
q) Conf. V. C. CHR. FRID. AYRMANNI diff. de cultus idololatriæ apud veteres Germanos origine & incremento.
r) Conf. ven. REIMMANN. Hist. atheismi c. XLIII. p. 304.
s) German. antiq. l. I. c. 29.

t) Conferri de iis merentur, quæ disputat KEYS-
LERVS l. c. p. 450.
u) l. c. c. 10. conf. ORIG. philosoph. c. XXV. p. 170. qui tamen divinationem Pythagoream ex numeris illis tribuendo fallitur.
x) l. c. c. 8.
y) Lib. IV. c. 61. 64. conf. KEYSLERVS l. c. p. 473. seqq.
z) l. c. p. 456. seqq.

De fato.

Deorum consilia novisse, sicque commercium cum Diis sive dæmonibus lucos, quercus, saxa inhabitantibus habere jactabant. ^a Et huc omnis magia veterum Celtarum referenda est, & derivandæ inde aniles fabulæ, quæ de fagis fascinantibus, de conventu earum in monte Bructerorum, de ephialte & quæ alia veterem superstitionem redolent, credulam plebeculam hactenus terruerunt. In quarum origines cum eleganti eruditione inquisiverit sæpius ex merito nobis laudatus KEYSLEVS, ^b ejus observationes eo magis lectori legendas commendamus, quod non exigua inde historiæ Druidum, & religioni Celtarum lux affulgeat, quæque vestigia reliquerit, non sine voluptate cognoscatur. Ceterum ex admissis his divinationibus sequitur, Celtas credidisse, numina rerum humanarum cura tangi, vel quod magis cum ipsorum doctrina de Deo cohæret, per numen illud per universum diffusum ita omnia coordinari & disponi, ut ejus ratio & leges, quas sequitur, amici illi Deorum, Druides, cognoscere queant. Vnde fatum magis aliquod, quam providentiam, eis placuisse, non sine ratione conjicimus. Sicque egregie arma imposturæ subministrabat religio, ita enim superstitionissimæ genti, quæ sacerdotes & vates numinis instar esse, Deoque repleti, teste TACITO ^c credidit, vaferrimi homines, quicquid volebant, persuadebant facillime, ^d inde vero dona & emolumenta maxima reportabant, qua ratione Velledam honoratam fuisse idem historicus notat. Quæ conjectura, fatum aliquod necessarium veteribus Celtis placuisse, confirmatur egregie iis, quæ rerum antiquarum septentrionalium periti hac de re memorant. Refert enim verba Brynolfi STEPHANIVS: *Fatum universus septentrio & stoicam de necessitate opinionem magno affirmavit consensu; contra quam nec res, nec consilium nec humana virtus ulla quicquam posset. Hinc adeo omnium heroum in extremis vitæ periculis unanimis vox, qua præsentem statum solarentur; nec qui morti destinatus est, fugere, nec non destinatus morti addici potest.* Et hanc cuilibet præscriptam ex consilio Deorum vel naturæ potius necessitate sortem legemque cum altera de immortalitate animæ & vita reditura felicique apud manes conditione præcipuum contemnendæ mortis incitamentum habuisse pulchre demonstravit BARTHOLINVS. ^f

De dæmonibus.

§. XII. III. Ex hac de Deo doctrina porro colligitur: Celtas dæmonas admisisse, eosque spiritualis naturæ statuisset, atque præfecisse mundi partibus. Nam & hoc necessario sequitur, ubi Deus pro mundi anima habetur: & supra audivimus, eos roboribus, saxis, lucis, cavernis & his similibus numina præfecisse. Nec ex alia doctrina tot superstitiones veterum Celtarum, imprimis inter septentrionales populos, derivandæ sunt. Quas cum

a) Ita Voluspæ, sive Volvæ apud Danos numinum commercia, & futurorum præscientiam jactabant, de quibus consulendus BARTHOLIN. *Antiq. Dan. p. 685. seqq.* & OL. BERONIVS *de Eddis, p. 27. seq.*

b) *l. c. p. 490. seqq.*

c) *ll. cc.*

d) Conf. CICERO *de divinat. l. I.*

e) *In notis ad Saxon. l. I. p. 53.*

f) *De causis contentæ a Danis adhuc gentilibus mortis l. III. c. 1. Conf. ARNKIEL Cimbrisch. Heidenthum. p. 249.*

cum interdixerint veteres ecclesiæ Christianæ leges apud septentrionales, recte inde infertur, tales de dæmonibus opiniones veteribus Celtis infudisse. Ita enim, referente in his rebus eruditissimo KEYSLERO: *ff* *Omni diligentia inquirat rex & episcopus, ne exerceantur errores, & superstitio ethnica, uti sunt incantationes & artes magicæ, item si quis per aërem dæmoniaco itinere feratur, si ingenios locorum credat, quod tumulos aut flumina inhabitent, excubiæ nocturnæ ad exploranda fata, abjuratio Dei & sanctæ ecclesiæ, ut in tumultis opes inveniant, aut alio modo detescant, vel quæsitæ resciscant. Item si quis tentet lemures & tumulicolas excitare.* Hæc maleficia cum inter Obotomal referantur, id est, crimina capitis supplicio luenda, non immerito credimus, satis profunde in animos veterum horum populorum penetrasse. Pertinet & huc, quod in concilio Rotomagensi *g* interdictum est, cum dæmonum turba, in similitudine mulierum transformata certis noctibus equitare super quasdam bestias, & in eorum consortio esse. Quæ etsi medio potius ævo, quam vetustissimis temporibus convenire, ex testimoniis his queat colligi, recte tamen concilium Anquirense monuit, hanc suorum temporum superstitionem, veterem paganorum errorem esse, cum aliquid divinitatis aut numinis extra unum esse Deum arbitrentur. *h* Nec abludit ab his mythologia borealis, ubi in *Edda antiquiori* *i* Voluspa

*Tunc denuo occuparunt Dii omnes tribunalia
Sanctuli deastri, considerantes
Quinam deberet nanos dominus creare
Ex Brimeri sanguine & blaviis cruribus.*

Nanos enim hos non homines pusillæ staturæ, sed certum geniorum genus esse, ex his viri docti colligunt, quod Parcæ, Norner dictæ, quas numina de vita hominis disponentia esse credidere, partim ex Alforum, qui genii certi generis sunt, partim ex DwerGORUM, id est, nanorum stirpe oriundi dicantur. *k* Recenset quoque Voluspa, *l* varia geniorum genera:

*Noër & Nidi, Nordri & Sudri,
Austre & Vestre, Althiofur Dualin.*

Quæ classes dæmonum etsi subobscuræ sint, ad varias tamen præfecturas mundi, quæ iis creditæ putabantur, referendas esse, recte statuitur. *m*

*Quicquid humus, pelagus, cælum mirabile gignit,
Id duxere Deos, colles, freta, flumina, flammæ.*

Noër & Nidi enim a novilunio & decresciente luna, reliquos a quatuor mundi cardinibus denominatos fuisse STEPHANVS OLAI notavit,

Tt 3

quo-

ff) l. c. p. 89.

g) Apud BURCHARDVM l. l. c. 94. §. 44. conf. IDEM l. c. p. 90.

h) Citati. REGINO c. 364. p. 345.

i) Stroph. IX.

k) Conf. ARNKIEL. Cimbr. Heidenthum

c. XVI. §. 2. p. 94. BERONIVS de Eddis §. IX. p. 39.

l) Stroph. XI.

m) PRUDENTIVS adv. Symmach.

quocum G V D M V N D V S A N D R E A E ad hunc Eddæ locum conferendus est. Dæmones vero in bonos malosque distinxisse, ex S N O R R O N I S *Edda* quoque colligitur, quæ bonos genios Luifalfor, id est, candidos, malos Daukalfor nigros vocat. Quæ opinio inter Saxones quoque obtinuit, qui ante Caroli M. tempora præter Finnum & Sibam, bonos genios, alium quoque atrum victimis placaverunt, quem Tybilenum vocatum fuisse, G E O R G I V S F A B R I C I V S ⁿ observat. Slavi quoque malum deum sua lingua Diabol sive Zeerneboch, id est, nigrum deum appellant, ut alios Celtarum populos, malum dæmonem colentes, ne noceat, prætereamus, indicatos a cel. W O L F I O. ^o Ex his qualis potissimum doctrina de spiritibus Celtis placuerit, quæ fundamenta superstitionis ægre per Christianam religionem deletæ, posuerint, perspicitur.

De ortu mundi & hominum.

§. XIII. IV. Theologiæ barbaricæ nobile prorsus caput est cosmogonia, quæ plerumque in theogoniam a priscis theologis mutata est. Idem quoque apud Celtas factum, unde doctrina eorum de ortu mundi non nisi ex mythologia Celtica & septentrionali disci potest. Et Galli quidem Druides quid de mundi origine censuerint, incertum est. Refert quidem multa P L I N I V S ^p de ovorum anguinorum genere, inter Gallos Druidis propter incantamenta celebri, quæ non ex cortice tantum æstimanda, sed mundi potius ortum ex ovo in iis quærendum esse, qualem Aegyptios aliosque populos significavisse supra indicavimus, contendit I A C O B V S M A R T I N V S. ^q Sed in gente tam vetusta peregrinarum gentium placita frustra ad explicationem doctrinæ ejus domesticæ afferri ipsa nos convincit ratio: nec hæc ullo testimonio constant, unde iis non inhæremus. Accedamus itaque ad mythologias veteres Celtarum & Septentrionalium, quæ multa de mundi hominumque origine fabulantur. ^r Vbi tamen non levis difficultas atque incertitudo inde oritur, quod cosmogonia cum theogonia confundatur, id quod recte observavit O L A V S R V D B E C K I V S, ^s vel potius, quod cosmogonia per modum theogoniæ exprimatur. Verum hæc communis omnium theogoniarum proprietas, vel vitium potius est, ideo admissum, ut origines rerum majores viderentur. Afferemus tamen ea, quæ ad hanc potissimum doctrinam pertinentia in *Edda* dicuntur, ut antiquarum inter majores nostros doctrinarum facies vel aliquo modo appareat. Supponebant vero Ymerum ante secula viventem, & nihil cum eo præter ingens spatium. Ita enim Voluspa: ^t

*Mane erat seculorum, cum Ymerus habitavit,
Erat nec arena, nec mare, nec refrigerantes aurulæ
Terra reperta est nusquam, nec in alto cælum.
Hiatus ingens erat spatii, & gramen nullibi.*

Ex

ⁿ) Origini. Saxon. l. I. p. 62. conf. H A C H E N - B E R G. German. med. diff. VIII. conf. quæ affert V O S S I V S de idololatr. gent. l. I. c. 35. p. 280. seqq.

^o) De manichæismo ante manichæos §. XXV. p. 100. seqq.

^p) Lib. XXIX. c. 3.

^q) La religion des Gaulois T. II. p. 107. quem sequitur F R I C K I V S l. c. p. 47. seq.

^r) Audivit horum aliquid T A C I T V S de mor. Germ. c. 2.

^s) Atlantid. c. XXII. §. 2. p. 541.

^t) Stroph. III.

Ex quibus verbis patet, & Deum ante secula condita & mundi originem credidisse veteres septentrionales, Deoque adjunxisse chaos, quod Ginnunga gap vocant, id est profundum. " Tum solem & lunam & stellas conditas, & tum terram atque gramen producta *Edda* canit. * Ita tamen, ut in personas mundi partes, more theogoniarum conditoribus communi, mutantur. His hominis creatio subjungitur, narrando: Cum ad littus oceani ambularent filii Borei, invenisse ligna duo, ex quibus creaverunt Mannum; primus ei spiritum indidit, alter vitam, tertius auditum & visum, & vocatus fuit Mannus iste Aschus, mulier autem Emla. Inde sexus masculinus ortum traxit. Habitatio autem iis tributa fuit sub terra in ejus meditullio. Hi autem in medio terræ Asgardiam exædificarunt, eam incoluit Atinus cum stirpe sua, ex qua stirpes nostræ ortum suum trahunt. Et refert quidem hæc RVDBECKIVS y ad tertium mundi seculum, quo deletio humano generi succedere Noachidum filii; primo enim Ymo dormienti, ex *Eddæ* fabula, quendam ex ejus corpore sudorem manasse, & sub axilla sinistra marem atque foeminam prodiisse; seculo secundo, in sanguine occisi gigantis genus humanum submersum fuisse, excepto Bergelmero, cum uxore in navi periculum evadente. Tertio itaque seculo istam creationem Manni & Emlæ, a tribus Noachi filiis factam, id est, electionem regis, per Mannum indicati, vindicandam esse. Multum tamen veremur, ut RVDBECKIVS, qui manifeste τῇ ὑποθέσει δαλέυει, sensum fabulæ recte interpretatus sit. Mannum enim apud Germanos primum hominum significasse, TACITVS z auctor est, referens: *Celebrare Germanos carminibus antiquis*, (mythologias has tangit) *Tuistonem Deum terra editum, & filium Mannum originem gentis conditoresque*. Et ipsa quoque Voluspa a ex Asko & Emla totum genus humanum derivat, & qua ratione vitam animamque & rationem acceperint, enarrat:

*Donec tres venerunt ex illo agmine
Præpotentes & amabiles Asæ ad domum quendam,
Offenderunt in littore miseros,
Askum & Emlam omni conatu destitutos,
Animam nec possidebant, rationem nec habebant,
Nec sanguinem, nec sermonem, nec faciem venustam,
Animam dedit Odinus, rationem indidit Hoenerus,
Loedur sanguinem addidit & faciem venustam.*

§. XIV. Cognoscimus ex adductis Celticæ theologiæ reliquiis, quæ gen- De animæ
immortalitate.
tibus hisce de mundi & humani quoque generis origine, sententia animis infederit. Eodem vero labore simul V. opinionem eorum de anima hominis intelligimus, quam ab Odino accepisse, rationem vero indidisse Hoenerum ex allatis *Eddæ* verbis apparet. Sequitur inde, animam ab iis habitam fuisse divinæ originis, rationalem atque immortalem. Et hoc κύριον omnium

* Conf. BERONIVS l. c. p. 37.

z) Stroph. IV. & V.

y) loc. cit. p. 542.

z) loc. cit.

n) Stroph. XVII. XVIII.

omnium Celtarum, cum Gallorum, tum Germanorum & septentrionalium populorum fuisse, & Græci & Latini & vetera hyperborea monumenta testantur. CAESAR enim diserte: ^b *Hoc imprimis volunt persuadere: non interire animas.* Eadem de Gallis MELA: ^c *Vnum ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluxit, videlicet, ut forent ad bella meliores, æternas esse animas.* Idem etiam VALERIVS MAXIMVS ^d & STRABO ^e asserunt. Et id fabulæ omnes septentrionales de vita futura, de quibus postea dicemus, evincunt. Immo de vita sensuque animæ, supra ingenia barbara philosophatos interdum esse, ex historia a cl. KEYSLERO adducta ^f colligitur. Et hæc quidem dubio carent, nec ambigendum quoque est, an æternum duraturas animas statuerint. Illud enim adducti testes omnes uno ore loquuntur, testanturque ideo Celtas, Gallos, Germanos, atque septentrionales hanc de immortalitate animæ doctrinam in vulgus exire passos esse, ut ad virtutem metu mortis neglecto incitaret, & forent populi ad bella meliores. Id quod tanto quoque cum fructu factum est, ut non aliæ gentes inveniantur, qui majori animo mortem contemserint, quam Galli, Germani, ceteræque Celticæ originis nationes. Nam non solum de Gallis memorat VALERIVS MAXIMVS, ^g *pecunias eos mutuas, quæ apud inferos redderentur, dare solitos, quia persuasum habuerint, animas hominum immortales esse: sed & alacrem & fortem Cimbrorum & Celtiberorum philosophiam laudat, qui in acie exultarent, tanquam gloriose & feliciter vita excessuri; Thracum item nationem, quæ natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebrat, eo quod feliciorum ac beatiorum finem vitæ reperit.* Id quod de Hispanis, qui & ipsi Celtarum colonia fuere, prædicat SILIVS ITALICVS ^h

*Prodiga gens animæ, & properare facillima mortem;
Namque ubi transcendit florentes viribus annos
Impatiens ævi spernit novisse senectam,
Et fati modus in dextra est.*

Talem mortis contemptum miranda fortitudine, quæ exemplum vix inter alias gentes invenit, demonstratum plurimæ historiæ veterum Germanorum, Cimbrorum, Danorum, Sueonum, loquuntur, quorum aliquas notatu dignissimas adduxit cl. KEYSLERVS, ⁱ sed & plures attulit, causasque has, quas adduximus scrutatus est BARTHOLINVS, ^k qui de ea re consulendus est. Eo vero usque mortis contemptum urgebant, ut soluto in risum ore, per summam doloris dissimulationem spiritum redderent, qualia exempla laudatus KEYSLERVS ^l collegit. Quæ vero ratio fuerit, qua de immortalitate animæ persuasi mortem adeo læti oppeterent, non eodem modo scriptores tradunt. Nam, CAESARE ^m narrante credidere

NON

b) Lib. VI. c. 14.

c) Lib. III. c. 2.

d) Lib. II. c. 6.

e) Lib. IV.

f) Antiq. Sept. & Celtic. p. 129.

g) Lib. II. c. 6.

h) l. I.

i) Antiq. Celtic. & Septentr. p. 129. seqq.

k) De causis contemptæ apud Danos mortis.

l) l. c. p. 131.

m) Lib. VI. c. 14. ita etiam DIODORVS l. V.

non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios. Qui-
bus verbis aperte Gallis metempsychosis dogma tribuitur. Nec aliter LV-
CANVS, " qui eleganter: *An metempsychosin crediderint?*

*Vobis auctoribus umbra
Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi
Pallida regna petunt; regit idem spiritus artus
Orbe alio longa, canitis si cognita, vita
Mors media est. Certe populi quos despicit Arctos,
Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus, haud urget leti metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: Et ignavum reditura parcere vita.*

Alii tamen non in alia corpora migrationem, sed vitam potius post mortem, ad manes, quæ POMPONII MELAE^o ea de re vox est, Celtas statuisse, & inepte eam explicuisse Romanos contendunt, vel deceptos quoque volunt falsa hypothese, Gallos accepisse metempsychosin per Zamolxin a Pythagora, quem errorem AMMIANVS^p & auctor philosophum^q ORIGENIS erraverunt, in eo vehementer decepti, quod Pythagoræ Druidum antiquorum ætatem tribuant, & eandem animarum migrationem iis placuisse asserant, quod tamen falsum esse, ex comparatione utriusque doctrinæ patet. " Vt igitur migrationis animarum absurditatem a Celtis removeant, omnibus viribus agunt, viri doctissimi, PHILIPPVS CLYVERIVS^s ESAIAS PVFENDORFIVS,^t & ex nostræ ætatis viris eruditissimis IACOBVS MARTINVS^u IOH. GEORGIVS FRICKIVS,^v SIMON PELLOVTIERIVS.^w Argumentorum, quæ pro sua sententia afferunt, summa hæc est: 1. asserere MELAM, Gallos credidisse vitam ad manes, id est, apud vita functos, non vero meminisse transmigrationis, quam DIODORVS, CAESAR, LVCANVS ex male intellecta & confusa cum Græcorum placitis immortalitate animorum demum effinxerint. 2. Referre, quod & nos supra retulimus, VALERIVM MAXIMVM,^x mutuam dedisse Gallos pecuniam, quæ in altera vita redderetur, id quod in migratione animarum locum non habet. Addi 3. his possunt ceremoniæ, quæ apud Gallos, Germanos & arctoas gentes in sepeliendis cadaveribus observabantur. Refert enim de Gallis CAESAR: " *omnia quæ vivis cordi fuisse arbitrantur in ignem inferre, etiam animalia*, id quod etiam POMPONIVS MELA^b HERODOTVS,^c TACITVS^d & VALERIVS MAXIMVS^e narrant, omnia quæ in vivis cara fuere, fuisse simul

n) Loc. supra cit. v. 457.

o) l. c.

p) l. XV. c. 9.

q) c. XXV. p. 170.

r) Conf. OBRECHT. de philos. Celt. §. II. 85.

PVFENDORF. de Druid. c. 6.

s) German. antiq. p. 219.

t) l. c. p. 61. 62.

Hist. phil. Tom. I.

u) La religion des Gaulois T. II. p. 220.

x) De Druidibus §. 21. p. 45.

y) Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.

z) l. II. c. 6. n. 10.

a) l. VI. c. 21.

b) l. c.

c) l. IV. c. 93.

d) c. 27.

e) l. c.

simul vel combusta vel sepulta. Id quod inter Danos quoque teste SAXONE GRAMMATICO, ^f & inter Scythas, referente HERODOTO ^g obtinuit. Cujus causa alia non fuit, quam quod ad manes, id est, inter defunctorum animas & in altera vita usum juxta eos illæ res præstent. Nos in dubia controversia, imprimis in tanta veterum Celticarum rerum obscuritate, arbitri judicisque quidem partes nobis non sumimus, dirimi tamen facile litem posse putamus, si id mente recolamus, quod in simili quæstione: an Ægyptii transmigrationem statuerint, supra exposuimus. Iisdem enim argumentis quæstio oppugnata & negata est, iisdem responderi posse putamus. Notum enim ex universali metempsychoseos historia, eos, qui animarum transmigrationem statuerunt, vitam tamen ad manes simul statuisse, & in *ἄδης* animas collocasse, unde in animas deinde redierint, donec per plures migrationis periodos purgati ad Deorum prorsus concilia & beatas sedes admitterentur. Et eadem sine dubio multorum Celtarum opinio fuit, qui defunctis & a corpore separatis animabus sedem quidem atque vitam apud manes assignabant, redire vero aliquando in vitam & alia corpora putabant. ^h Id quod ex *Eddæ antiquioris* testimonio apposite probat cel. KEYSLERVS, ⁱ ubi Sigrunda Helgonis uxor dolore extincta, cum marito iterum nata fuisse dicitur. Ad quod argumentum retundendum frustra objicit cl. FRICKIVS. ^k Eddam utramque frivolis nugis scatere. De hoc enim quæstio non est, nec id quisquam negabit, nugari mythologiam in istis Eddis comprehensam; sed id tamen, de quo quæritur, inde evincitur, inter dogmata, quæ istæ fabulæ supponunt, & quæ veteribus placuisse inde fluit, etiam istam animarum migrationem fuisse. Addendum vero & hoc, quod supra quoque de Ægyptiis monuimus, verisimillimum esse, non idem omnibus Celtarum populis de statu animarum post mortem placuisse, sed alios animarum in alia corpora post certa tempora reditum admisisse, alios illis alienas sedes apud manes assignavisse: quam sententiam eruditissimo quoque KEYSLERO ^l placuisse videmus. Quod ne sola conjectura ducti asseruisse videamur, ipse POMPONIVS MELA, ^m quem altera, quæ hæc negat, pars potissimum arbitrum constituit, audiendus est, qui de Getis quidem scribens, sed ob communes per tractus omnes Hyperboreos doctrinæ & habitationis successionem de Celtis quoque, Cimbris, Danis, Sueonibus aliisque arctois gentibus intelligendus scribit: *Getæ ad mortem paratissimi: id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etsi non redeant, non extinguunt tamen, sed ad beatiora transire: alii, emori quidem, sed id melius esse quam vivere.* Quam Melæ relationem optime in Celtas quadrare, sicque facile dissentientes opiniones conciliari posse, non immerito putamus, certe iis facili labore

f) l. VIII.

g) Ibid. c. 71.

h) In eandem sententiam concedit doctissimus BELLOVTIERIVS *Bibl. Germ. T. XXIX. p. 222.*

i) l. c. p. 117.

k) l. c. p. 45.

l) l. c. p. 116. seqq.

m) l. II. c. 2.

bore persuadebimus, qui Celtarum atque Scytharum res plerumque convenire norunt.

§. XV. Sed ut Celtarum porro theologiam VI. de statu animarum post mortem excutiamus, observandum est, geminum fecisse statum defunctorum, flagitiis (inter quæ perjuria, assassinia & adulteria maxima reputata sunt) deditorum, & fortiter atque cum virtute obeuntium. Illis abitu ad tartara decreverunt, ubi venenati fluminis Nastrandi fluctibus obruendi & Stygii draconis Nidhuggeri, viperinis moribus dilaniandi forent. Quæ in *Edda antiquiori* miris fictionibus depinguntur, & exornantur, & cruciatus a dracone Nidhoggur, qua voce genium malum, damnatos lacerantem, designasse videntur, perferendi exponuntur. Beatorum sedes duplex illis erat, pie enim, juste ac temperanter vitam traducentibus, curiam & palatium in Gimle paratum esse, sole clarius, auro tectum, voluptatibus plenum tradebant.^a Illi vero qui in bello fortiter occubuerunt, locum capere dicebantur in Valhalla, hoc est aula cæsorum: ibi ludebant, poculis indulgebant, palæstram exercebant, iisque voluptatibus exsatiabantur, quibus in vita delectati erant^p: unde tantus ruendi in mortem furor, tanta genti armis tantum vacanti, ferocia mortisque contemptus. Vt vero religio opinioni accederet, fabulabantur, in Valhalla Odinum bellatorem Deum adesse, & cum eo defunctos in bello vivere. Odini enim Dei summa veneratio apud septentrionales fuit, quem ideo non plane inepte cum Marte comparaverunt, & generali quoque nomine Hefum vocavere. Ceterum in hac Valhalla voluntaria morte defunctis locum assignabant, ad evitandam enim turpem captivitatem, vel senium torpens de scopulo se præcipitasse Hyperboreos, SOLINVS,^q MELA^r aliique referunt. Et in hac Valhalla variis deliciis defunctos frui nugabantur, non dissimili figmento, quale Muhammedani de paradiso foveant. Quæ tamen, cum institutum nostrum non tangant, prolixius exponere non licet, ubertim tamen haurire potest lector ex iis, quæ KEYSLERVS^s de hac re copiose & erudite collegit.

*De conditione
animarum
defunctorum
hominum.*

§. XVI. VII. Durare vero hanc beatorum vitam statuebant usque ad Ragnarockur, sive Deorum crepusculum. Illud vero nihil aliud significat, quam exitium deorum & exustionem mundi. De interitu itaque mundi, quid placuerit Celtis jam expendendum est. Vidit vel audivit potius de eo aliquid STRABO,^t qui refert, Druidas animas interitus expertes statuere, item & mundum, aliquando tamen ignem & aquam superatura: minus recte tamen mentem Celtarum percepisse, vel ex ipsis ejus verbis potest colligi, quæ incendia & eluviones absurdo sensu ad mundi interitum simul jungunt. Mirum vero est, ex Græcis & Romanis neminem præter Strabonem aliquid hujus doctrinæ retulisse, cum tamen mythologia harum

*De mundi
interitu.*

Uu 2

gen-

n) Stroph. XXXVI. XXXVII. conf. BERONIVS l. c. §. 13. p. 44. seqq.

q) c. 16.

r) l. II. c. 12.

o) Ib. Stroph. LVIII. BERONIVS l. c. p. 46.

s) l. c. p. 127. seqq. qui etiam prolixè de Odino

p) Edda P. I. Myth. XXXIII. XXXVII.

t) Loco supra laudato.

gentium prodat, celebre ipsis hoc dogma fuisse: quod fuisse mythologia Eddæ persequitur, & in historia theologiæ Celticæ omnino expendi mereatur. Statuebant scilicet, canente Sibylla: solem tunc nigrescere, tellurem in mari submersum iri, disparituras stellas, ignemque in totam orbis machinam desævituram. Verba Voluspæ^{u)} ipsa afferemus, ut cum Græcorum placitis & traditionibus queant conferri:

*Nigrescit sol,
Immergitur mari tellus,
Disparescunt e cælo
Serena stella,
Sævitur ignis
Sub seculi extremitatem,
Lambit ascendens flamma
Ipsum cælum.*

Hæc non sine ingenti fragore fatiscentis machinæ esse eventura, eodem cantu Sibylla monet, additque signa præitura: Fenrin lupum lunam devoraturum, convolutum iri anguem midgardicum, quo circulos cæli intelligunt; auditum iri latratus canis infernalis; * Tunc quidem Deos & imprimis Odinum cum his monstris, sed infeliciter pugnaturum, y ingentem vero malorum pestem, bella, parricidia, incestus, & immanissima flagitia præcessura, ætatemque talem, quam poëta^{z)} barbaram, enseam, ventosam, ferinam vocat. Nihil vero magis notandum in hac mundi ἐκπύρωσι^{z)}, quam quod Deos ipsos hæc ruina involuet. Ita enim Voluspa: "

*Tum evenit Hlinæ
Dolor secundus,
Quando Odinus prodit
Ad dimicandum cum lupo
Occisorque Belæ
Candidus cum Surdo;
Tum Triggæ
Cadet maritus.*

Alia ibi occurrentia tacemus.^{b)} Hæc vero accurate consideranda & cum Stoicis doctrinis comparanda esse, rerum peritus facile intelliget. Non enim ovum ovo similis est. Ita enim SENECA^{c)} Tragedus:

*Cæli regia concidit,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua & chaos.*

Ex his enim rite expensis manifestum esse putamus, principium illud de Deo per totum mundum diffuso, cujus partes dæmones sint, in toto mundo

u) Stroph. LII.

x) Stroph. XXXVIII, XXXIX, XLV.

y) Stroph. XLIX.

z) Stroph. XLIII.

a) Stroph. XLIX.

b) Conf. BERONIUS l. c. p. 49.

c) In Herc. furente.

do habitantes quod supra theologiæ Celticæ fundamentum esse asseruimus, recte a nobis ad explicandas doctrinas Celtarum sacras esse adhibitum; adeoque eundem in modum, ut de Stoicis, debere intelligi, ut omnia, etiam Dii in Deum redeant. Hinc nova quoque prout & in Stoa, mundi renascentis post incendium facies asserta, agri sua sponte dabunt frumenta, nec satione opus erit, duo homines Leichtrafer & Lif, mas & foemina, e tanta clade reliqui, novum mundum novis iterum coloniis ditabunt, Solis filia viam repetet matris, Dii tantis malis superstites, convenient in Ida-Campo, beati innumeris fruuntur gaudiis. ^d Afferuntur etiam de iudicio extremo quædam, ^e sed ea tempore nascentis Christianismi supposita non sine ratione suspicatur cl. KEYSLERVS. ^f Plura de hac septentrionis cosmogonia facile dici possent, sed vela contrahenda sunt, ne nimii simus, dicta enim abunde sufficiunt, ut hæc cum Orientalium & Græcorum cosmogoniis comparari queant. Quæ omnia dum profundiori meditatione expendimus, atque recordamur, quod supra jam notavimus, Odinum ex Asia in septentrionis partes digressum hanc religionis traditionem attulisse, confirmamur vehementer in ea sententia, totam hanc mythologiam deberi traditionibus orientalibus, quæ cum primis gentium versus septentrionem migrationibus, quicquid etiam contendat RVDBECKIVS, in arctoas, & ex his in Germanicas aliasque occidentales terras delatæ sunt.

§. XVII. Satis diu prolixèque de theologia Celtarum dispicientes nos detinuere fabulæ septentrionales; quæ de philosophiæ Celticæ partibus reliquis supersunt, breviora sunt & paucis absolventur. Nam *de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, deque rerum natura* Gallorum Druidas philosophatos esse CAESAR, ^g refert, quid vero tradiderint, incertum est, atque cum ipsi condiderint, nos latet, & jam PLINII ^h ætate desiderabantur, qui inter Gallos & Hispanos de siderum exortu aliquid tradidissent. Vnum hoc CAESAR ⁱ notavit, *spatia eos omnis temporis non numeris dierum, sed noctium finire, & dies natales & mensium & annorum initia sic observare, ut noctem dies subsequatur.* Id quod etiam in antiquis Germanorum, & Anglorum monumentis passim observatur. ^k Referri quoque ad philosophiam Celtarum potest, quod Druidas medicos dixerit PLINIVS, ^l qui tamen medicinam magicam magis, quam physicam excoluisse videntur. Certe hoc suadent ea, quæ PLINIVS alio loco ^m de visco a Druidis non sine magna superstitione adhibito narrat. Illud enim remedium universale illis fuisse, & ad foecunditatem adhibitum, immo contra venenum quoque datum testatur, & alibi etiam contra comitalem morbum, & ulcera exhibitum esse, ait. Id quod in superstitionem usque ad recentiora tempora abiisse eleganti episto-

*Astronomia
Druidum.*

*Medicina
Druidum.*

Uu 3

la

^d) KEYSLERVS l. c. p. 127.

^e) Vid. BERONIVS. l. c. §. XVI. p. 51.

^f) Ibid. p. 126. ^g) l. VI. c. 14.

^h) l. XVIII. c. 25. Conf. HOTTOMANNVS ad l. c. Caesaris.

ⁱ) l. VI. c. 18.

^k) Conf. KEYSLERVS l. c. p. 197.

^l) l. XXX. c. 1.

^m) l. XVI. c. 44. l. XXIV. c. 4.

la docuit KEYSLERVS. ⁿ Meminit quoque alius medicaminis a Druidis in usum vocati PLINIVS, ^o cujus nomen, selago, quamque herbam fabinae similem esse monet; & ab iis superstitiosis ceremoniis collectam contra omnem perniciem usurpatam, ait. Certe ex his, quæ arcanam istam naturalis scientiæ Druidum custodiam effugerunt, manifeste apparet, quam misera totaque superstitione & magicis opinionibus corrupta fuerit. Recte itaque cum Melampodis medicina eam comparavit DANIEL CLERICVS, ^p & hoc quoque nomine Druides e philosophorum albo delentur, anicularum & medicastrorum choris inferendi.

*Philosophia
moralis
Celtarum.*

§. XVIII. Tandem & philosophiam moralem Druidas excoluisse STRABO ^q diserte testatur, exotericas tamen atque paræneticas tantum dissertationes fuisse non est, quod dubitemus. Vnde ex vita eorum de morali doctrina judicandum esse existimamus, cujus summam hanc tradit LAERTIVS: ^r *Deos esse colendos, nihil mali faciendum, fortitudinem exercendam.* Nec fortasse plura requisita sunt a gentibus, qui totam vitam suam in armis consumserunt: Vnum notasse juvat, immortalitatis animæ dogma totam fere vitæ duræ, & voluptatibus adversæ, qua Celtæ eminuerunt, rationem peperisse. Hinc enim non fortitudo tantum & contemptus mortis, sed armorum etiam studium, huic vero inserviando parata reliqua omnia: juventutis exercitatio, fera venus, proscriptæ voluptates, matrimonia casta, victus agrestis, vestitus incomtus, domicilia humilia, venatio in pace. ^s Tantum potest spes futuræ vitæ ad roborandos animos & firmanda corpora.

C A P V T D E C I M V M

DE PHILOSOPHIA ETRVSCORVM ET ROMANORVM VETERVM.

§. I.

*Etruscorum
philosophia.*

Post Gallos Etrusci & Romani nos invitant, homines magna nominis celebritate incluti, quos in philosophorum albo inter gentes barbaras numerari hinc inde videas. Eorum itaque populorum dogmata, quæ ad philosophiam barbaricam referri possunt, expendenda sunt. Etruscorum vero res, quatenus Romanorum historiam ætate supergrediuntur, incertissimæ sunt, parumque quod veri sitientem satiet, deprehenditur. Perlustrandæ tamen exiguæ reliquæ sunt, quæ passim occurrunt. Et DIODORVS SICVLVS quidem testis est, ^a Tuscos naturæ cognoscendæ diligenter studuisse; nihil tamen, quod specimen ejus nobis exhibeat, affert, viden-

ⁿ) Pec. diff. de Visco Druidum l. c. p. 304.

^o) l. XXXIV. c. II.

^p) Hist. de la Medecine l. I. ch. 9. p. 29.

^q) l. c.

^r) l. I. f. 10.

^s) Prolixè de his TACITVS de mor. German.

^a) l. V. φυσιογνωρίαν ἐξεπώνησαν ἐπὶ πλείστον.

denturque ea, quæ de antiqua hac gente apud historicos supersunt, de superstitione magis & levitate, quam rerum naturalium cognitione testari. Celebrantur enim Etrusci imprimis propter inventa auguria, quæ se ad Romanos transmisisse gloriabantur. ^b Cujus disciplinæ Tagen quendam monstratorem in Etruriæ partibus emerfisse subito visum e terra, eos fabulari, monuit AMMIANVS MARCELLINVS, ^c quod & OVIDIVS ^d tangit his versibus:

*Studium
rerum
naturalium.*

*Indigenæ dixere Tagen, qui primus Etruscum
Edocuit gentem casus aperire futuros.*

Qualis vero ars ea fuerit, ex Romanorum auguriis disci potest ab Etruscis transsumtis, ex quibus qui naso non caret, facile subolfaciet, ad imposturas fraudesque omnem vatum Etruscorum artem rediisse. Id quod ipsis Romanorum legatis, de invento in Tarpejo colle humano capite Etruriæ celeberrimum vatem Olerium Calenum consulentibus egregie patuisse narrat PLINIVS. ^e Ex quibus recte, nisi fallimur, colligitur, notitiam illam naturalium, quæ Etruscis tribuitur, in divinandi ex rebus naturalibus peritia constituisse, meramque fuisse imposturam & superstitionem, unde jam ARNOBIO ^f *genitrix & mater superstitionis* Etruria dicta est.

*Doctrina
de Deo.*

§. II. Etsi vero hoc negari non posse videtur, sapuisse tamen Tuscos populos in doctrina de Deo rerum conditore mundique ab eo origine, quibusdam visum est. ^{ff} Et de Deo quidem satis orthodoxe statuuisse videntur CVDWORTHIO. ^g Cujus sententiæ præsidium potissimum ex SENECA ^h arcessit, qui postquam de coloribus fulminum, (in quorum interpretatione Etruscos excelluisse DIODORVS ⁱ auctor est) quædam dixisset, Etruscos quidem a philosophis distinguit, quos de natura rerum non philosophare, sed superstitiones nectere probe norat, illorum vero ita mentem explicat: *Fulmina, dicunt, a Ioue mitti, & tres illi manubias dant. Prima, ut aiunt, monet & placata est, & ipsius consilio Iouis mittitur. Secundam mittit quidem Iuppiter, sed ex consilii sententia. Duodecim enim Deos advocat. Tertiam manum idem Iupiter mittit, sed adhibitis in consilium diis, quos superiores & involutos vocant, quæ vastat & includit &c.* Quæ ubi, prima specie erronea videri, monuisset, addit: *hoc secutos esse: ad coercendos animos imperitorum sapientissimos viros judicasse inevitabilem metum, ut supra nos aliquid timeretur. Vtile fuisse in tanta audacia scelerum aliquid esse, adversum quod nemo sibi satis potens videretur.* Ad conterrendos itaque eos, quibus innocentia nisi metu non placet, posuisse super caput vindicem, & quidem armatum. Postea & hoc addit: *Ne hoc quidem crediderunt, Iovem, qualem in Capitolio & in cæteris ædibus colimus, mittere manu fulmina, sed eundem, quem nos, Iovem intelligunt, custodem rectoremque universi, animum ac spiritum, mundani hujus operis dominum & artificem.* Non negamus

hæc

^b) Conf. THOM. DEMPSTERVS ad ROSINI
Antiq. Roman. l. III. c. 8. 9. 11. p. m. 276.

^c) l. XXI. ^d) *Metamorph. l. XV. v. 558.*

^e) l. XXVIII. 2.

^f) l. II. adv. gentes.

^{ff}) AUTEURS de l'histoire universelle p. 139.

^g) *System. intellect. c. IV. §. 25. p. 538. seq.*

^h) *Nat. Quæst. l. II. c. 41.*

ⁱ) l. c.

hæc pro asserenda recta de Deo opinione apud Etruscos militare, prima fronte; propius tamen considerata non multum hanc viri docti sententiam juvare fatendum est. Nam ut taceamus, non obscure prodere Senecam, ad incutiendum malis metum hanc de Iovis consilio immixtis fulminibus doctrinam astute excogitatam esse, cum naturæ necessitate & legibus non consilio eveniant; Dei ideam is Etruscis attribuit stoicam: addit enim: *nomen ei omne convenire; Fati, providentiæ, naturæ, mundi.* Sic ut Deus hic nihil aliud sit, nisi *totum quod videmus, totum suis partibus inditum & se sustinens vi sua*, ut ipse fatetur. Idem Etruscis quoque visum esse, asserit. Vnde pestilentissimus error merito Etruscis transcribendus est. Modo SENECA hypothese scholæ suæ non inserviverit, ejusque opiniones veteribus Etruscis sine fundamento non tribuerit. Quod hodie discernere impossibile, postquam Tagetis, Labeonis Antistii atque Terquiti libri de disciplina Etruscorum ^k perierunt, sicque ex ipsis gentis fontibus sapere & judicare nobis non licet.

Quo sensu
Deum cre-
diderint?

Origo mundi.

§. III. Quod si tamen, ut in gentium vetustissimarum rebus aliter fieri nequit, conjecturis locus est, non a vero abhorrere nobis videtur: de Deo ad mentem Stoæ Etruscos sensisse, eumque pro anima mundum penetrante, spirituque, ex quo sunt nata omnia, parteque universi habuisse; nam hic error omnem fere septentrionalem & occidentalem terram pervasit. Et persuadent hoc quoque ea, de generatione ortuque mundi ejusque interitu docuisse dicuntur. Servavit enim SVIDAS ^l nobis anonymi Tyrrheni five Tusci cosmogoniam, in qua ait: *opificem rerum omnium Deum duodecim annorum millia universi hujus creationi impendisse, resque omnes in duodecim domos ita dictas distribuisse: ac primo millenario fecisse cælum & terram, altero fecisse firmamentum illud, quod appareat, idque cælum vocasse; tertio mare & aquas omnes, quæ sunt in terra; quarto luminaria magna solem & lunam, itemque stellas: quinto omnem animam volucrum, & reptilium & quadrupedum, in aëre, terra, & aqua degentium. Videri itaque primos sex millenarios ante formationem hominis præterisse, & reliquos sex millenarios duraturum esse genus hominum, ut sit universum consummationis tempus duodecim millium annorum.* Quæ satis quidem cum Mosaica historia creationis, si temporis durationem demas, congruere videntur, ^{ll} intus tamen considerata, nihil aliud dicunt, quam quod Stoa præcepit, quæ mundum successivis periodis ortum esse statuit. Vnde acute collegit cel. MOSHEMIVS ^{mm} materiam hic, quæ Demiurgo formandam se præberet, supponi, sicque creationem ex nihilo, ex hac cosmogonia non posse exsculpi. Id quod vel ex supra dictis necessario consequatur, ubi ex Seneca demonstravimus, stoicam de Deo sententiam Etruscis placuisse, quæ omnino materiam

^k) Conf. DEMPSTERS I. C. TH. BURNETTUS *Archæolog. philos. c. II. p. 342.*

^l) V. Τυρρηνία T. III. p. 519.

^{ll}) Forte tamen inde *voûelas* suspicionem quis foveat.

^{mm}) *Diff. de creat. ex nihilo §. 28. Syst. int. C V D-WORTHY p. 295.*

teriam Deo coævam supponit. Mirandum itaque non est, easdem mundi conversiones, in anno magno futuras, a Tuscis tributas esse mundo, quæ placuerunt quoque Stoicis. Refert enim PLUTARCHVS: *" cum tempore Marii mirabile in cælo prodigium evenisset, nempe claro & sereno cælo vox tubæ acutæ & lugubris, ut obstupescerent & cohorrescerent ejus magnitudine omnes: Etruscos sapientes mutationes in aliam ætatem & genus hominum, mundique quandam conversionem portendi hoc ostento, prædicavisse. Esse enim iis octo universim genera, vita & moribus inter se diversa; unicuique autem præfinitum esse a Deo certum temporum numerum, qui magni anni periodo limitatur. Quæ omnia si inter se debito jungantur nexu, mundi systema Stoico non absimile, etsi barbarum adeoque rationibus philosophicis non politum & exornatum, ad quæ gens superstitioni dedita parum attendisse videtur, Etruscis arrisisse, sit verisimillimum. His jam præsuppositis lux aliqua afferri potest controversiæ recentissime inter πολυμαθέςατον LUDOVICVM BOVRGVETVM, Professore Neocomensem, cujus eruditioni, tot veterum rerum lumina debemus, & elegantissimum ANNIBALEM OLIVIERIVM multa doctrina & humanitate de sensu monumentorum aliquot Etruscorum agitatae. Dederat enim vir in deperditis linguis eruendis felicissimus explicationem duorum monumentorum, pro Etruscis hætenus habitorum, ad illustrissimum SCIPIONEM MAFFEIVM Veronensem, inque ea interpretationem quoque tentaverat figurarum & inscriptionis ænei monumenti, quod SPONIVS^p & MONTFAVCONIVS^q jam attulerunt. In eo Osiridem & Ifidem, five solem & lunam, Apollinem & Cybelem fœcunditati granorum præfides exprimi ex habitu figurarum, signisque fructuum adjectorum collegerat: & juxta hanc interpretationem ex lingua non Etrusca, sed Pelasga, inscriptionem explicuerat, quæ alia ejusmodi postea secuta sunt. " Hæc lecta & laudata cl. OLIVIERIVS^r sibi dubia videri fassus est, non solum ob monumentum æneum, eo tempore, quo hoc scriptum esse BOVRGETVS contenderat, nondum usitatum, sed ex ea quoque causa, quod Romuli tempore numina Ægyptiorum Romæ nota & culta fuisse, difficulter ægreque probari queat, cum Romani admodum peregrinos Deos abhorruerint, & imprimis Ægyptiaca numina vetuerint. Nos hanc quidem litem, ubi difficilius esse putamus, interpretationem dare, quam oppugnare, nostram non facimus, nec negamus, dubium adhuc nobis videri, num Pelasga five veteri Latina, an Etrusca sit inscriptio? Quicquid tamen illud est, de quo viris doctissimis & in his literis versatissimis scrupulum non movebimus, certum tamen putamus esse Ifidem & Osiri-*

Mundi interitus.

An Etruscis Isis & Osiris noti.

n) In Sylla T. IV. p. m. 126. ubi & reliqua legenda sunt.

o) Bibliothéque Italique T. III. art. 8. p. 174. seqq.

p) Miscell. Er. ant. p. 87.

q) T. I. P. I. p. 105. Tab. LIII.

Hist. phil. Tom. I.

r) Biblioth. Italique T. XIV. art. 1.

s) Pec. scripto: Spiegazione di alcuni monumenti degli antichi Pelasgi, trasportata dal Francese con alcune osservazioni sopra i medesimi Pisani. 1735. 4.

Osiridem exhiberi, hoc enim modius & sistrum & flos loti manifeste docent. Vnde conjicimus paulo serius, & quidem circa ea tempora, quibus Ægyptus Magis peregrinis patuit, vel ejus quoque coloniæ varie dissipatæ sunt. Osiridis & Isidis notitiam atque doctrinam ad gentes Hetruscas & Pelasgas pervenisse. Ea vero cum, ut in antecedentibus probavimus, hypothesein hanc adumbraverit, esse Deum spiritum mundi, materiamque ab eo penetrari, mirandum non est, hujus hypotheseis symbola in his terris inventa esse, cum, quod in præcedentibus vidimus, ea Etruscis placuerit sententia, quam Ægyptii sub Isidis & Osiridis ænigmate fovebant.

*Romanorum
veterum phi-
losophia.*

§. IV. Præter Etruscos Romani, non solum imperii magnitudine immortalē post reipublicæ incrementa feliciter promota famam consecuti sunt, sed in ipsa quoque nascentis imperii origine sapientiæ laudem sunt adepti. Ita enim constituta fuit respublica, ut philosophiæ ope id factum esse, quidam sibi persuaderent. Cum enim initia tanto imperio darent homines multi quidem, sed viles & generis agrestis, non diffitente Romanæ historiæ parente LIVIO, ^r fundamentum tum in armis & virium robore quæsitum est. Quod cum diu sustineri ita non posset, nisi legibus vinculum accederet, alter post Romulum rex Numa Pompilius creatus est, quem inclyta justitia religioneque ea tempestate celebrem, & consultissimum virum, ut in illa quisquam ætate esse poterat, omnes divini atque humani juris fuisse, historia Romana testatur. ^u Is ex tot hominum ingenio, moribus, religione, cupiditatumque inclinatione diversissimorum multitudine conflata temere civitatem legibus instruxit, religionem docuit, mores emendavit, sicque animos in unum vinculum tanta arte sociavit, ut inde dignus habitus fuerit, ^x qui inter philosophos numeraretur, & magni philosophi discipulus crederetur, instituta quoque ejus atque disciplina philosophica fuisse viderentur. Quæ opinio cum momentum aliquod in historia philosophica trahat, expendenda est, & num philosophia fundamenta tanto imperio jecerit expendendum. De philosophiæ vero apud Romanos studio, quod post aliquot demum secula radices apud Romanos fixit, suo, ubi debemus, loco, accuratam instituemus tractationem, hic enim origines tantum philosophiæ barbaricæ, quæ Græcæ scilicet opponitur, inter gentes Italas quærimus. Quæ enim de Sabinorum, Aboriginum Latinorum philosophia, & translatis a Græcis ad has gentes per Æneam philosophiæ studiis HORNIVS ^y dixit, ea ita comparata sunt, ut ne levem quidem verisimilitudinem habeant, & refutationem non requirant, adeo philosophiæ nomine scriptor minus accuratus abutitur.

§. V.

^r) Lib. I. c. 8.

^u) LIVIUS l. I. c. 18. PLUTARCHVS in *Numa* T. IV. Opp. p. m. m. reliquique historiæ Romanæ scriptores fere omnes. OVIDIVS de *Ponto* l. III. eleg. 3.

^x) Præter Romanos veteres, quorum meminit LIVIUS & PLUTARCHVS huic opinioni adsti-

pulati sunt HORNIVS *Hist. phil. l. IV. c. 3. p. 232.* & IAC. WINDETVS *de vita sanct. statu sect. V. p. m. 92.* etsi ille dubius hæreat. CLEMENS quoque ALEXANDRINVS apud EVSEBIUM *præp. ev. l. IX. c. 3.* Pythagoricum fuisse & Mosaica doctrina nixum leges Romanis dedisse asserit.

^y) l. c. p. 234. seq.

§. V. Vt vero inter philosophos numeraretur Numa, præter disciplinam religionis atque legum, quam apud Romanos introduxit, effecit potissimum similitudo institutorum cum disciplina Pythagoræ. Cum enim celeberrimus iste philosophus in inferiori Italiæ parte scholam erexisset, ab eo ad Numam tantam disciplinæ sapientiam dimanasse ipsis Romanis persuasum fuit, eo quod Numæ sapientiam non alio fonte, nisi hoc, ad Sabinos & Latinos pervenire potuisse crederent. Quæ tamen opinio non uno nomine ipsis rerum Romanarum scriptoribus absurda recte visa est. Et eleganter quidem LIVIVS: *Auctorem doctrinæ ejus, quia non extat alius, falso Samium Pythagoram edunt: quem Servio Tullio regnante Romæ, centum amplius post annos, (& forte post plures, incerta enim Pythagoræ ætas est,) ^a in ultima Italiæ ora circa Metapontum Heracleamque & Crotona juvenum æmulantium studia cætus habuisse constat. Ex quibus locis, etsi ejusdem ætatis fuisset, qua fama in Sabinos aut quo linguae commercio quemquam ad cupiditatem discendi excivisset? quove præsidio unus per tot gentes dissonas sermone moribusque pervenisset? Quod accuratum Livii judicium apud eos tanto majus pondus habet, qui Italiæ veteris in tot diversissimos populos divisæ conditionem norunt. Putat vero PLVTARCHVS, Pythagoræ nomen, quod pluribus commune fuisse suo loco probabimus, ^b confundendæ præceptoris Numæ personæ cum Samio philosopho occasionem dedisse, & videri regis institutionem aut barbaro cuidam Pythagoræ præstantiori adsignandam, aut non Pythagoram philosophum quinque ætatibus Numa posteriorem, sed Pythagoram Lacedæmonium intelligendum esse, qui in Olympico certamine Olympiade decima sexta, cujus anno tertio Numa rex constitutus fuit, stadium vicerit, & in Italia oberrans atque cum Numa congressus, ei in constituendo regno socius fuerit, cujus Pythagoræ doctrina effectum sit, ut Romanorum institutis multa Spartana sint admixta. Non tamen probabilitate multa se hæc opinio commendat, cum prius evincendum sit, Pythagoram istum, quem pugilem fuisse veteres tradunt, humani divinique juris cujus scientia eminebat Numa, fuisse consultissimum, illumque in Italia oberrasse, & tandem Numæ se in regno constituendo socium præbuisse. Quod ut historia taceat, ita quam exigua hujus traditionis fides sit, prodit. Multo itaque propius ad veritatem accedit LIVII judicium, a quo ipse PLVTARCHVS discedere non audet: *Numam suoapte ingenio temperatum virtutibus animum habuisse, instructumque non tam peregrinis artibus quam disciplina tetrica & tristi veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit. Sed ut ipsam Numæ philosophiam pernoscamus, in quo eam sitam fuisse traditio referat, expendendum est, & examinandum, quibus rationibus Numam philosophum fuisse, probare, qui hæc contendunt, audeant?**

*Numa rex an
Pythagoræ
discipulus*

Xx 2

§. VI.

^a) loc. cit.

^a) Ante XLIII. Olympiad. & post LIV. Olym-

piad. Pythagoram natum non fuisse suo loco demonstrabitur.

^b) Vbi de Pythagoræ historia agendum erit.

*Numæ philo-
sophia asser-
ta.*

§. VI. Argumentis vero, si Romanos audimus, his potissimum utuntur, ut I. ad religionem a Numa inter Romanos introductam provocent.^c Prudentissimus enim rex exasperatum populum ad pacem traducere, negotium non parvi laboris esse intelligens, a religione auxilium petiit, & ferocem bellicue cupidam multitudinem sacrificiis, pompis & choreis, quæ majestati delectationem adderent, delinivit; nonnunquam terrores a Diis oblatos, spectraque geniorum prodigiosa renuncians animos superstitione captos dejecit. Quæ res, monente PLUTARCHO cum primis effecit, ut sapientiam disciplinamque suam Numa Pythagoræ consuetudine parasse videretur. Nam & hujus philosophiæ magna pars in congressu cum Diis & studio religionis consumebatur. Sed II. artes quoque easdem, ad conciliandam sibi auctoritatem, adhibuisse, quas Pythagoras adhibuit, monent; Vt enim ille femur aureum ostendit, aliisque portentis usus dicitur, ita & Numam Deæ cujusdam, seu Nymphæ, amorem, congressusque secum occultos, & cum Musis consuetudinem prætendisse, & pleraque vaticinia Camœnis accepta retulisse ajunt. III. Docuisse Romanos unam summo cultu venerari Tacitæ nomine; ut Pythagoricum silentium referret, atque commendaret. IV. Præterea leges de simulachris positas germanas esse Pythagoreis placitis: Pythagoram enim principium rerum non sensile, aut motui obnoxium, sed invisibile, interitus experts, soloque intellectu perspicui quod posset, esse statuuisse: Numam Romanis usu effigiei alicujus Divum, quæ hominis aut animalis cujuscunque formam haberet, interdixisse: neque priscis illis temporibus fuisse apud illos vel pictam ullam Dei imaginem vel fictam; sed primis centum atque septuaginta annis, etsi templa ædificassent, atque sacras ædes exstruxissent, nullum tamen omnino simulacrum efformavisse; nempe eo, quod & nefas esset præstantiora deterioribus assimilare, neque Deum aliter quam ingenio attingi posse censerent. V. Sacrificiorum quoque ritus Pythagoricæ religioni proxime accedere; facta enim esse sine sanguine, & plerumque farina, libatione, rebusque vilissimis constitisse. Adduntur his alia: VI. Sacerdotii Vestalium, totiusque de igne perpetuo, quem eæ custodiebant, ritus auctorem Numam esse, eumque custodiæ causa perenni igni Vestæ templum circumdedisse, quod rotundum ab eo instructum sit, non ut terræ, quasi ea Vesta esset, sed ut universi figuram exprimeret, in cujus medio ignem collocatum Pythagorei censent, eumque Vestam & unitatem appellant, terramque neque immobilem neque in medio circumferentiæ sitam autumant, sed in orbem circum ignem ferri.^d VII. Adjicitur his, Numam cœlestia attigisse, temporumque rationes emendasse, mensesque ad cursum solis pariter & lunæ correxisse. VIII. Philosophiam quoque moralem Pythagoreorum instar sobriam com-
men-

^c) Adducimus rationes a PLUTARCHO l. c. allatas, utimur vero versione XYLANDRI.

^d) Refutavit hanc explicationem EZECH. SPANHEMIUS de Vesta & Prytan. Græc. T. V.

thes. Græc. p. 688. contendens, Vestam significare terram, in cujus centro ignis contineatur. conf. CHERBVRI de relig. gent. c. X. p. 97. qui ignem omnia vivificantem denotare contendit.

mendasse: & quemadmodum Pythagorici noluerint, ut obiter quisquam in transitu Diis supplicaret: sed ut domi prius mente ad hoc præparatus adoratum veniret; ita Numam censuisse: debere cives nihil rerum sacrarum vel videre, vel audire obiter & neglectim: sed vacantes ab omnibus aliis rebus, cultui Deorum, tanquam maximo negotio animum intendere. Et ne quid philosophiæ Numæ defuit, IX. præcepta quoque Numæ Pythagoricis multis fuisse germana atque symbolica affirmantur. Nam ut ille iussit supra chœnicem non sedere, ignem gladio non prorutare, peregre abeuntes non retrospicere, Diis superis impari numero sacrificare, inferis pari; quorum omnium sensum clam vulgo habuit: ita & Numæ quædam instituta rationem habere arcanam: cujus generis sint: Diis non libandum ex vite non putata, neque litandum sine farina, adorantem in orbem se circumagere, & sedere peractis precibus debere. Horum priorum duo enim videri docere, aliquam pietatis partem in moribus cicurandis quasi, & ad mansuetudinem componendis positam esse. Conversionem autem inter precandum, motum universi exprimere, vel quod vero propius est, quoniam Deum templa ad solem orientem spectant, eum, qui precatur, inde se in orbem convertere, dum ad Deum redeat, eoque voti sui perfectionem indicare. Quod autem precibus peractis sedere iussit, augurii vim habere, quia bonorum vota certa sint ac firma futura, &c. Satis hæc poterant videri ad efformandam ideam aliquam philosophiæ Numæ; sed ne quid demonstrationi defuit, additur his X. quemadmodum Pythagorici nihil scriptis mandaverint, sed suam doctrinam memoria & institutione iis, quos dignos judicarent, absque literarum officio tradiderint: ita & Numam libros sacrorum, vivum quidem docuisse, & eorum intelligentiam ac usum sacerdotibus tradidisse, secum vero sepeliri iussisse, existimantem, non recte arcana inanimata literis committi. Et fuisse Valerium Antiatem auctorem, duodecim libros de ceremoniis, totidemque alios Græco sermone de philosophia conscriptos cum Numa terræ mandatos fuisse. Quæ cum quadringentis abhinc annis elapsis vehementibus imbribus tumulto aperto vi inundationis ejicerentur, librique ejecti a Pætilio prætore legerentur, apparuisse, quod fuerint Pythagorici, nefasque putatum, ut ea, quæ in libris continerentur, multitudini innotescerent, ita factum, ut libri in comitium allati ac combusti sint. XI. Tandem ut nihil ad philosophiam Numæ requiri posse amplius censeatur, ad ingenium quoque atque mores Numæ provocatur; fuisse enim cum natura compositis ad omnem virtutem moribus, tum vero disciplina tolerantia, studioque sapientiæ adhuc mansuetiorem redditum, ejectis ex animo non iis modo, quæ apud omnes pro vitiis habentur, pravis animi affectionibus, sed vi etiam & cupiditate, quæ apud barbaros laudi dantur: eam fortitudinem veram esse judicantem, qua appetitus ratione coërcentur. Et ne temporis rationes obstant, XII. contendunt tandem ^f philosophiæ Romanæ pa-

XX 3

troni

e) LIVIUS l. XL. c. 29. PLINIUS l. XIII. c. 13.
LACTANT. l. I. c. 22. AVGVST. de C. D. l. VIII. c. 5.

PLVTARCHVS l. c.
de la philosophie T. III. p. 7.

f) Histoire critique

troni, Numam non modo sed & Pythagoram optimam disciplinam a Sabinis hausisse, indeque etsi dispari tempore vixerint, parem tamen & ex uno fonte hausitam disciplinam suis commendavisse.

Negara.

§. VII. Ingenio hæc quidem non destitui, veritate tamen, quilibet rem recte ponderans, facile comprehendit. Quemadmodum enim in ostendendis doctrinarum fontibus non ad solam aliquam earum convenientiam respiciendum est, sed demonstrari debet, qua ratione ortum suum ex aliis dogmatibus habuerint: ita nunquam probari potest, Pythagoram cum Numa ex eodem fonte hausisse, & Sabinæ disciplinæ alumnum utrumque fuisse. Et Numam quidem partem eorum, quæ de religionibus constituit, a Sabinis, inter quos vixerat, quique hac in re celebres erant, hausisse, eaque optimo ingenio usum ad rempublicam ordinandam & emendandam feliciter applicuisse, non negabimus: Pythagoram vero ad Sabinos penetrasse, ne illi quidem affirmant, qui tamen nullum fere angulum orbis habitabilis omittunt, quem Pythagoram religionis causa non perreptasse contendunt. Reliqua vero conformitas inter Numæ & Pythagoræ instituta vel aperte sapit hypothesin, & tanta violentia ad partes ea trahit, ut præjudicio non impedito se statim prodatur: vel communis ea est & cuiusvis ratiocinanti facile obvia, nec singulari fonte opus habet. Religionem enim populum mansuefacere omnium fere legislatorum ars fuit, quemadmodum & divina portentis jactata auctoritas non Pythagoram solum, sed plerosque veteris orbis magnos viros, qui imperia & respublicas fundarunt, in partes traxit. De Deo filieri eo magis Numæ imperandum erat, quo magis novæ religioni conducebat, in rationes ejus politicas non inquirere. Nullis vero simulachris Deum colere, non Pythagoræ, sed Persarum quoque institutum fuit, idque paulo altius ratione utenti per se obvium: quæ ratio etiam de sacrificiis valet. Quæ vero de Vestæ templo deque symbolis Numæ afferuntur Pythagoricis similia, apertæ nugæ sunt, ab iis effictæ, qui fabulæ veteri fidem conciliare satagebant, eadem enim facilitate, qua afferuntur, negantur quoque. Scripta vero sua abscondere non alia ratio, quam arcana disciplina, imperio quam maxime inservitura, quæ per omnem orbem apud veteres gentes percrebuit, Numam jussit, inque eo non solum Pythagoram, sed plures magnos viros socios habuit. Interim magnum virum, & legislatorem prudentissimum, Numam fuisse ^{g)} adeo non negamus, ut facile in *PLVTARCHI* sententiam concedamus, præferendum esse Lycurgo legislatorum fere principi. Verum hæc virum quidem prudentem constituunt, qua ex causa quoque *CICERO* ^{h)} ei sapientiam constituendæ patriæ, & *PLVTARCHVS* ⁱ⁾ prudentiam civilem recte tribuunt; non vero philosophum faciunt. Nec hic scopus erat Numæ, qui magno ingenio, disciplina & miris artibus multitudini apte non cohærenti uniendæ se accom-

^{g)} Conf. *CICERO de orat. l. III. p. m. 287.* qui Numam, de Orat. II. Pythagoræ recte præfert.

^{h)} loc. cit.
ⁱ⁾ loc. cit.

modans, practica magis disciplina, quam theoreticis meditationibus fundamenta religionis & imperii jaciendo ita reipublicæ se attemperavit, ut quod fortuito concursu coaluerat, ratione & arte compositum, & firmis coaptatum vinculis perpetuum duraret. Ex quibus, quid de Romanorum vetustissimorum philosophia censendum sit, colligere quivis potest. Nec diu quoque Numæ disciplina vixit, animis Romanorum ferocibus aptis magis ad arma atque bella, quam ad pacis & religionis artes; sed sub Tullo Hostilio ab optimis institutis recedi cœptum est. Qui Romanorum genius tantas radices egit, ut post aliquot secula cum Græci philosophi legati Romam venirent, & de philosophia differerent, illi corrumpendis juvenum animis nati viderentur, matureque domum remitterentur: qua de re historiam philosophiæ apud Romanos persequuturi suo loco, quantum par est, fusius dicemus.

* * * * *

C A P V T V N D E C I M V M

DE PHILOSOPHIA SCYTHARVM, THRACVM ET GETARVM.

§. I.

Perlustravimus hætenus universum pene mundum habitatum, gentesque omnes, quæ barbaræ Græcis dictæ sunt, qualis philosophia, quæque doctrina de rebus divinis & humanis apud eos fuerit, exquirentes. Sola nobis restat Scythia, quæ olim generali nomine, quicquid terrarum versus septentrionem continebatur designavit; postea vero ubi Celtia a Scythia distincta est, gentes tantum hyperboreas ad extremos Europæ angulos fitas, & tum hujus tum Asiæ partem incolentes indicavit. Cum itaque capite nono, ubi de Celtica philosophia egimus, eos quoque populos consideraverimus, qui terras septentrionales versus occasum Celtiamque vergentes occuparunt, atque Celto-Scythæ dicti sunt, quod eandem cum Celtis doctrinæ originem & traditionem habuerunt; restant nobis Scythæ hyperborei, Europæ atque Asiæ limites occupantes, ^b de quorum philosophia dispiciendi necessitatem ordinis ratio nobis imponit.

*Philosophia
Scytharum,*

§. II. Fuisse vero Scythas, quique generali hoc nomine continentur populos septentrionales ingenio quidem rudes & arte atque disciplinis vere barbaros, vitæ tamen innocentia atque moribus integerrimis cum paucis comparandos, omnes uno ore scriptores testantur. Ita enim elegans quidam inter Romanos historicus. ^c *Nullum scelus apud eos furto gravius; quippe sine tecti munimento pecora & armenta habentibus quid*
salvum

*indole naturæ
potius quam
ingenio & arte
conspicua.*

a) Conf. quæ observat OL. RVDBECKIUS in *Atlantide* p. 62. 63. aliique passim.

b) Conf. STRABO l. VII. POMPONIVS
MELA l. II. c. 1.

c) IUSTINVS l. II. c. 3.

salvum esset, si furari liceret? Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur; lanæ iis usus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur: Hæc continentia illis morum quoque justitiam edidit, nihil alienum cupientibus. Paria L V C I A N V S, ^a C V R T I V S, ^e S T R A B O, ^f H E R O D O T V S, ^g A R R I A N V S, ^h quique alii morum apud Scythas meminerunt, testantur. Quod quidem facile concedi potest, cum defuerit nationibus his, durum atque pauper vitæ genus excolentibus, occasio vitiorum, quæ luxuriam & avaritiam gignere plerumque solent. Nihil tamen omne illud ad faciendum Scythis locum in historia philosophica affert. Nam non philosophiæ beneficio, sed naturæ quadam bonitate & occasionis ad scelera defectu hæc morum apud eos integritas invaluit. Id quod probe notavit I V S T I N V S ⁱ qui supra adductis hæc addit: *prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientium doctrina præceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores incultæ barbariæ collatione superari.* Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis. Forte tamen in his testimoniis admirationi peregrinarum rerum aliquid datum, & Scytharum virtus nimis laudibus elata est. Feritatem enim populorum horum cum bella cruenta ab iis gesta testentur, & immanis mos, sacrificia hostiis humanis peragendi prodat; recte inde intelligitur, nondum ibi habitavisse virtutem, ubi ignorata illis gentium aliarum scelera exulaverunt. ^k Quicquid tamen horum est, certe philosophos ex Scythis exsculpere, idem est, ac informe saxum mutare in statuam. Audiendus itaque non est A L E X A N D E R A B A L E X A N D R O, ^l qui apud Scythas Agrippeos, Abios & Calvos philosophos enumerat, qui sacri habiti sint. Nationes enim cum philosophorum sectis vel theologorum collegiis confunduntur, Abios enim nomadicum hominum genus inter Scythas esse, S T R A B O ^m & T E R T V L L I A N V S ⁿ nos docent. A quibus diversi qui a Strabone *πολιταὶ καὶ κλισαὶ* dicti sunt, quoniam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, quos tamen ideo *φιλοσοφῶντας* dici a S C A L I G E R O, ^o merito mireris. Nihil enim, quod philosophiam referat, præter vitæ innocentiam, quam S T R A B O in iis laudat, habuerunt; & a recta vocis significatione recedunt, qui ob hanc morum integritatem magnos ex Scythis philosophos exsculpunt. ^p Nam & illi Scytharum, qui apud Græcos in magna fuerunt existimatione, id quod Anacharsidi, Abaridi & aliis contigit, non propter philosophiam atque eruditionem famam atque nomen consecuti sunt, sed *ὅτι ἐθνικόντινα χαρσκήῃσα, ἐπέφαινον εὐκολίας, καὶ τε- λεί-*

a) In *Toxari* T. I. p. m. 590. seqq.

e) l. VII. c. 8.

f) l. c.

g) l. IV.

h) l. IV.

i) l. c.

k) Conferenda cum his quæ eleganter differit cl. P E L L O V T I E R I V S *Bibl. Germ. T. XXIX. p. 324. seqq.*

l) *Genial. dier. l. IV. c. 13. p. m. 214.*

m) l. c.

n) *De præscriptionibus c. 42.*

o) In *Elencho Trihæresi c. XX. p. m. 149. 150.*

p) *Histoire critique de la philosophie T. I. l. I. c. 1. §. 2. pag. 38. seqq.*

λειότητος, καὶ δικαιοσύνης, ¹ quod gentilitium quendam characterem facilitatis, perfectionis ac justitiæ præ se ferrent.

§. III. Etsi vero philosophos ex Scythis effingere non licet, meretur tamen theologia harum gentium attentionem, quæ quo magis canam antiquitatem sapit, eo majus quoque momentum trahit. Non enim expertes fuisse notitiæ de Deo, deque creatione mundi, inde concludi potest, quod ABARIM oracula Scythica & theogoniam scripsisse, & ICESIVM de mysteriis librum reliquisse veteres memorent. ² Nihil tamen eorum ad nos pervenit, conjici tamen ex iis, quæ capite nono de theogoniis & mythologia septentrionalium populorum versus occidentem divertentium diximus, potest, similia quoque apud Scythas orientem versus habitantes obtinuisse. Ex Asiatica enim Scythia istos populos occidentem versus exiisse supra probavimus. Mature tamen vitæ ratio vaga & incertum vivendi genus hæc extinxisse videntur, unde & tam pauca de harum gentium religione apud scriptores reperiuntur. ³ Illud vero admodum simile, religionem cultumque Dei apud Scythas ab orientalium placitis & dogmatibus valde fuisse diversum, quem cum tandem relinquerent, & orientalium religioni accederent Scythæ, qui in Asiam irruptionem fecere, ἐς τὸ αὐτῶν ἐκλινῶν σέβας τὴν πατρίον ἀθείαν ἀφέντες, ad cultum eorum inclinavunt, patrio numinis contemptu relicto, ut habet NICEPHORVS GREGORAS. ⁴ Quod non ita intelligendum est, ut nonnulli acceperunt, Scythas fuisse atheos, nullumque Deum agnovisse: sed vult id tantum historicus, eos, relicto contemptu religionis, qualis apud orientales vigeat, tandem mutatis moribus Assyriorum numina recepisse. Deos enim admisisse Scythas, gravi oratione Anacharsis apud PLUTARCHVM testatus est. ⁵ Præter Deum animæ quoque immortalitatem credidisse Scythas, inque eo consensisse cum Celtis & reliquis versus septentrionem habitantibus populis, supra jam ex parte dictum est. Spes enim vitæ post mortem, & altera vitæ sedes bellicosissimas has gentes faciebat. Qua de re ex ore Trajani eleganter IULIANVS imperator: *Sunt Getæ omnium, qui usquam sunt bellicosissimi, non tantum ob corporis robur, sed propter eam, quam eorum animis defixit opinionem, qui apud ipsos colitur, Zamolxis. Non enim se mori, sed in alias sedes transferri existimantes paratius id faciunt, quam cum iter aut peregrinationem suscipiunt.* Id quod etiam confirmat HERODOTVS ⁶ referens, sperare moribundos, perventuros se ad Zamolxin. Ex quibus patet, vitam alteram Scythas post mortem credidisse. An vero animarum migrationem statuerint, ex obscu-

Theologia
Scytharum.

ris

9) STRABO l. c.

7) CLEMENS ALEX. adm. ad gent. p. 42. f. an vero, quod hic traditur, Sauromatæ Scytharum populus, ensi sacrificaverint? doctissime exponit FELLOUTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 215.

5) Conf. BURNET. archæol. phil. c. II. p. 341.

Hist. phil. Tom. I.

1) l. II. Hist. Rom. p. m. 18. ed. Wolf.

2) REIMMANN. Histor. Atheismi c. VIII. §. 5. p. 80.

3) In convivio T. I. p. m. 286.

4) In Caesaribus.

6) l. IV. p. 280.

ris veterum relationibus fatis certo definiri nequit. Nobis verisimillima videtur POMPONII MELAE relatio, ^a qui luculenter: *Quidam feri sunt, & ad mortem paratissimi, Getæ utique. Id varia opinio perficit: alii redituras putant animas obeuntium; alii, etsi non redeant, non extinguunt tamen, sed ad beatiora transire; alii, emori quidem, sed id melius esse quam vivere.* Ex his vero opinionibus contemptus mortis & gaudia ad sepulchra quæ & MELA & VALERIUS MAXIMUS ^b de Thracibus Getisque referunt. Ita enim apud populos bellicosos doceri intererat.

Abaris Philosophus.

§. IV. Inter Scythas hyperboreos magnum apud Græcos nomen sibi peperit ABARIS, inter sapientes, sive philosophos tanto consensu numeratus, ut inter celeberrimos Pythagoræ discipulos referretur. Quod tamen Pythagoreorum studium in Abarim mire historiam ejus turbavit. Fatetur enim ipse ex horum hominum numero IAMBlichVS, ^c *quod Pythagorei prout sint ad fidem adhibendam talibus, qualia de Aristæo Proconnesio & Abaride hyperboreo μυθολογούμενα, per fabulas atque commenta referuntur: & quotquot alia sunt generis ejusdem. Omnibus enim hujusmodi adhibere assensum: multa quoque & ipsos comminisci, saepeque talium, quæ fabulosa videntur, mentionem facere, tanquam nihil non credentes, quod ad Deum refertur.* Ex qua candida confessione, quam sublesta fides horum hominum sit, manifestum est, qui dum fundamentale quasi dogma a magistro constitutum receperunt, *περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπιστεῖν, μηδὲ περὶ θεῶν δογματῶν, nulli divino vel operi mirando vel dogmati fidem denegandam esse;* ^d fraude, fallaciis, & mendaciis philosophicam historiam misere conspurcarunt. Fuisse vero fertur Abaris Scythæ hyperboreus, filius Scuthi, ^e Apollinis hyperborei sacerdos, θαυματουργός. Mirabilia enim multa de eo memorantur. Quod si enim, si Diis placet, fides est mythologis, accepit ab Apolline sagittam, ^f mirabilem, in templo Apollinis repositam, ut ea ad superandas in longa peregrinatione itineris difficultates uteretur. Vectus itaque ea per invia quæque flumina, lacus, paludes, montes, & alia id genus, ac præterea eadem sagitta, lustrationes peregit, pestemque depulit, atque arcuit ventos ab urbibus, quæ opem ejus implorabant, id quod Lacedæmone & Cnossi factum esse contendunt. ^g Et hac quoque sagitta, per aëra in Græciam delatum esse mentiuntur. ^h Cum enim, referente HARPOCRATIONE, ⁱ & SVIDA ^k lues universum popularetur orbem, Apollo consulentibus oraculum Græcis barbarisque respondit, Athenienses omnium nomine vota facturos. Multis vero gentibus ad eos legatos mittentibus, etiam Abaris hyperboreus legatus

a) l. II. c. 1.

b) l. II. c. 6.

c) In vita Pythag. n. 138. p. 116. f. edit. Kusteri.

d) IDEM l. c. n. 148. p. 125. & in Protreptico Symb. IV.

e) SVIDAS in Abaris T. I. p. 3. seq.

f) Hanc sagittam, referunt mythologi, Apollinem in hyperboreo monte defodisse, cum Cyclopos interfecisset, qui fulmen Iovi fecerant, quo

Aesculapius erat interfectus. Sed postquam Iupiter ignovisset filio, sagittam ipsam vento ad Apollinem perlatam cum frugibus, quæ eo tempore nascebantur. vid. HYGIN. Poët. Astron. VALESIVS ad Harpocrat. p. 83.

g) IAMBlichVS l. c. n. 91. PORPHYR. vit. Pythag. n. 29. p. 35. ed. Kust.

h) SVIDAS l. c.

i) In Abaris, p. 5.

k) l. c.

gatus venisse traditur: Sagitta divina vero vecto nomen peperit, ut αἰθροβάτης, *aërambulus* vocaretur. ^l Ad Græcos itaque delatus, mirabilibus suis, cum & sacrorum esset peritissimus, & ariolus celebris, ^m magnam auri summam corrogavit, quam Deo Apollini, in hyperboreo templo consecraret. Transeunti autem, narrant, per Italiam, visum esse Pythagoram Deo, cujus erat sacerdos simillimum, & propterea sagittam Pythagoræ reddidisse, quam iter ingressurus e templo sumserat, ut ea ad superandas in tam longinqua peregrinatione itineris difficultates uteretur. Pythagoram autem rei insolentia minime commotum, nec causam, cur daretur, percontatum, Abaridi seorsim ab arbitris abducto, aureum suum femur ostendisse, & ita fidem fecisse, quod non male fecisset; hortatumque esse, ut illic loci maneret, & emendandis, qui se ipsis oblaturi erant, sociam sibi præstaret operam, aurum vero, quod collegerat, communicaret cum familiaribus. Cum itaque apud ipsum maneret, physicam & theologiam in compendium redactas illi tradidisse, & loco extispicii, quod per sacrificia fieri solet, divinationem per numeros docuisse, immo & alia studia Abaridi convenientia cum illo communicavisse. Haftenus IAMBlichVS, ⁿ qui & alio loco, sui quasi immemor, tradit, ^o Abarim congressum cum Pythagora, cum hic a Phalaride captivus detineretur, plures ei quæstiones maxime sacras proposuisse, de simulacris, de religiosiore Dei cultu, de providentia, de rebus tum quæ cœlo continentur, tum quæ in terris passim versantur, & similibus aliis. Phalarim vero in utrumque ira exarsum acerbè invectum esse, Abarim autem Pythagoræ gratias egisse, & edoctum ab eo, quod a cœlo pendeant reganturque omnia, ex iis, quæ Dæmonum quorundam operatione immittuntur, Phalaridi persuadere conatum esse, dari divinam providentiam, quæ omnem hominum expectationem & vim longe superet. Reliqua quæ de dissertationibus Pythagoræ philosophicis coram Phalaride & Abaride narrat, cum prolixiora sint, apud ipsum IAMBlichVM legenda sunt. Quod si porro Abarideæ fabulæ incrustatoribus fides danda, ad Trajanos quoque discessit, & paratum ex ossibus Pelopis, Palladii simulacrum eis vendidit: ^p tandemque ad suos rediens, quod SVIDAS ^q habet, sagitta mirabili ex Græcia in Scythiam reductus est, postquam candore, sinceritateque atque bonitate animi Græcos sibi devinxisset. ^r Et hæc quidem nobis tanquam certissima historiæ facta narrant, Abaridis fabulæ commentatores; adeo se tamen turpiter dant, ut mentiendi & fingendi audacia manibus palpari queat. Id quod vel ex solis temporum rationibus demonstrari potest, quæ adeo male in Abaridis historia cohærent, ut vel hoc solo argumento tota narratio suspecta fiat. Accidisse enim luem illam, cujus occasione Abaris in Græciam missus est, Olympiade tertia, non solum HIPPOSTRATVS apud HARPOCRATIONEM ^s & SVIDAS ^{ff} auctores

Y y 2

res

l) IAMBlichVS & PORPHYR. ll. cc.

m) EVSEBIUS *Chronic. n. MDLXVIII.*

n) l. c. n. 92. & PORPHYRIUS quoque l. c.

o) n. 215. seq. p. 175. seqq.

p) FIRMICVS MATERNVS *de errore profanar. relig.* SCALIGER. ad EVSEB. *chron. n. MCDLIV.*

q) l. c.

r) STRABO l. VII.

s) l. c.

ff) l. c.

res sunt, sed & festum Proërosiarum evincere videtur, quod ante arationem pro universis Græcis aliisque populis ab Atheniensibus propter averendam famem & luem fieri fuetum Olympide V. observatum jam est. * Alii tamen ferius, & Pindarus quidem temporibus Cræsi Lydorum regis, " alii Olympiade vigesima tertia vixisse Abarim contendunt, alii IAMB L I C H I & P O R P H Y R I I narrationibus fidem habentes, qui cum Phalaride congressum referunt, in hujus tyranni tempora Abarim reponunt, * ubi tamen, cum Pythagoram quoque convenisse in aula Phalaridis narretur, difficilis inde de ætate Phalaridis & Abaridis quæstio atque controversia inter doctos Britannos enata est; y quam discutere hujus quidem loci non est, illud tamen inde notandum e re præsentis est, Phalarim tyrannidem non exercuisse ultra 28. annos, nec minus annis 16. cædemque ejus non priorem fuisse Olymp. LVII. 4. quæ BENTLEYI sententia est, nec posteriorem Olymp. LXIX. I. quod DODWELLO placuit. Quamcunque sententiam eligas, quæ potissimum Pythagoreorum relationibus nitatur, non constabit illa, cum occasione, quam mittendi Athenas Abarim causam Scythis fuisse veteres tradunt. Ita vero corrui etiam traditio FIRMICI, qui eum Palladii fabricatorem ponit, & ita temporibus longe vetustioribus asserit: corrui etiam temporum notationes apud EVSEBIUM, qui cum Pindaro quidem regni Cræsi initiis adscribit, mox tamen ad Olympiadem LXXXII. 4. refert. Nec in tanto dissensu certi quid definiri posse putamus, miramur tamen viros doctissimos, qui de Phalaridis & Abaridis temporibus acerbè inter se contenderunt, tantum fidei commentis Iamblichi & Porphyrii, & his similibus dare potuisse, cum non tantum ipsi Platonici fateantur, scholam suam a commentis in hoc argumenti genere non abhorrere, sed & manifestum sit, nihil in tota narratione cohærere, cum ipse Iamblichus mox z Agrigenti, in aula Phalaridis Abarim cum Pythagora congressum narret, mox a in eo loco, ubi scholam instituit, ab eo edoctum esse tradat. Et cum horum hominum studium, omnes antiquitatis canæ viros mirabiles, hariolos, sacerdotes, magos in disciplinam Pythagoræ trahendi, sicque herois sui famam & auctoritatem augendi in vulgus notum sit, facile omnes, qui rem rectè ponderant, exigui & vere nullius momenti eorum fidem esse, concedent. Verisimiliter itaque ad tertiam Olympiadem Abaridis ætas nobis referri videtur, quod si admittamus, vera ejus historia a nugis & fabulis, quibus ea referta est, facili negotio discerni potest. Hæ enim tam inconditæ & insulsæ sunt, ut nec HERODOTVS b eas pro veris nar-

z) Scholiast. ARISTOPHAN. in *equit.* p. 331. SVIDAS in *περογοροισιν* T. III. p. 183. & in *ἀρεσιών* T. II. p. 29.

n) Apud HARPOCRAT. l. c. POTTER *archæol. Græc.* p. 389.

x) Conf. BAYLE *Dict. v. Abaris not. D. E.* T. I. p. 4. seq.

y) Inter celeberrimos viros RICHARDUM BENTLEY, CAROLUM BOYLE, HENRICUM

DODWELLUM, WOTTONUM aliosque quorum scripta enumerat FABRICIUS *Bibl. Græc. l. II. c. 10. Vol. I. p. 405.* Eminent inter hæc dissertationes BENTLEYI & DODWELLII de *Phalaridis epistolis.* Potiora momenta quoque congeffit BAYLE l. c. qui quosdam recentiorum errores de ætate Abaridis detegit.

a) n. 216.

b) n. 92, 93. b) L. IV. c. 36

narrare, nec IAMBlichVS sine præfamine licentiæ mentiendi orbi obtrudere ausus fuerit. Nec difficile est, fontes ejusmodi fabularum detegere, si modo ad ea tempora attendamus, quibus verisimiliter Abaris vixit. Cum enim istis temporibus superstitio philosophiæ cultu nondum expugnaretur, inventi sunt impostores plurimi, qui divina oracula, atque inspirationem prætendebant, peculiaria cultus divini genera instituere satagebant, & miracula se edere posse jactantes, regiones atque urbes a peste, fame aliisque malis lustrationibus & incantationibus liberare promittebant, callidissimis præterea præstigiis superstitiosæ plebi illudentes. Quem in finem per orbem vagabundi oberrabant, homines auro emungebant, & nescio quam diviniorum sapientiam carissime vendebant. Testes ex multis erunt atque exemplum dabunt, quos Abaridi jungit IAMBlichVS^c Empedocles Agrigentinus, Epimenides Cretenfis, & ipse, qui tantopere extollitur Pythagoras, id quod ad horum virorum historiam delapsi ex instituto probabimus, & vel sola cognomina probant; Empedocles enim ἀλεξάνεμος, ventorum depulfor, Epimenides Catarthes, sive expiator dictus est: nec ineleganter observat ARTEMIDORVS,^d somnium vaticinandi facultatem objiciens animo, prædicere vitam vagabundam & itinera, διὰ τὸ τὰς μάντις περινοσεῖν, eo quod vates vitam errabundam agant. Talem vero Abarim fuisse omnes vitæ ejus circumstantiæ, quæ ulla probabilitate veræ videntur, suadent. Percurrit enim non Græciam tantum, sed Italiam quoque, & vaticinandi facultatem jactavit, ^e lustratisque regionibus & urbibus oracula præscripsit, ^f morbis verbis & incantationibus mederi promisit, ^g & miris præstigiis artibusque illusoriis popellum ad corradendum aurum detinuit. Et huc ipsam ejus sagittam referimus, nisi potius omnis illa narratio, quod multi veterum ^h contendunt, inter fabulas referenda sit. Non enim sine omni verisimilitudine credi potest, præstigiatores hunc ejusmodi sagittam populo ostendisse, qua opinione vulgi majora & mirabilia effecit, sicque divina jactavit & impudenter mentitus est: qualia sæpius & apud veteres & nostris temporibus facta esse, multis exemplis probari posset, ⁱ & Jacobi Aymari virga divinatoria egregie illustravit PETRVS BAYLE. ^k Hæc cum fabulis postea augerentur, tota Abaridis historia in mythologiam & inanes nugas mutata est, adeo ut Heraclides, teste PLUTARCHO ^l integrum libellum de ejusmodi μυθολογημένοις Abaridis conscripserit. Hæc Herodoti jam tempore ad fallendos magis pueros quam delectandos viros narrabantur. Postquam vero Platonici recentiores aliique hujus furfuris homines inter gentiles philosophos e re sua & gentilis superstitionis esse rati sunt, Pythagoram aliosque veteres hujus generis philosophos, theologos, hariolos, præstigiatores divinis IESV CHRISTI discipulis, θαυμα-
Υ y 3
τέργους

c) n. 136. PORPHYR. l. c. n. 29.

d) Oneirocrit. l. III. c. 21.

e) CLEM. ALEXANDRIN. Strom. l. I.

f) APOLLON. mirabil. histor. c. 4.

g) PLATO in Charmide.

h) Vid. imprimis HERODOTVS l. c.

i) Conf. BAYLE l. c. not. B.

k) l. c. not. H.

l) nemodo aut. poetæ.

τῶν γοις opponere, & miracula eorum ad deprimendam gloriam miraculorum Christianorum jactare, ut vel paria & majora etiam gentiles theologos potuisse edere vulgus crederet, vel Christiana quoque, ut ista gentilium theologorum mendacia & fraudes esse prudentiores putarent, Abarideæ quoque fabulæ ornatae multumque auctæ & ad excitandam imprimis Pythagoreo-Platonicis auctoritatem imprudentissimis mendaciis excultæ sunt. Id quod recte Celso objecit ORIGENES^m hac de re legendus, qui quam insipide Abaris Iesu nostro opponatur, eleganter ostendit. Ex dictis hactenus colligi quoque potest, qualia scripta fuerint, quæ Abaris conscripsisse dicitur; inter quæ *oracula*, *Scythica* inde dicta, nominat SVIDAS, & laudat APOLLONIUSⁿ, item καθαγμὸς, & *nuptias fluvii Hebri*, & *Apollinis adventum ad Hyperboreos*, denique *theogoniam* quoque. Quorum tamen omnium nihil nostram ætatem attigit, & sine jactura omnia desiderantur.^o Patet enim ex iis, quæ de Abaride differuimus, indignum esse, qui, inter philosophos veri nominis referatur, cum impostor potius dicendus sit. Ex hoc uno vero de pluribus hujus generis, qui adhuc in historia philosophica occurrent, judicium fieri cupimus.

Anacharsis.

§. V. Meliori ingenii animique charactere enituit, Scytharumque gentem sapientiæ nomen dedisse evincit ANACHARSIS itidem Scythæ, Gnu-ri^p filius, Caduitæ, quem alii Saulium vocant, Scytharum regis frater, matre Græca natus, ex illorum Scytharum genere, qui Nomadici ob vitam vagam, & errabundam dicuntur.^q Is sapientiæ studium tyrannidi præferens, ad Græcos, quod eorum linguam calleret,^r a rege missus Athenas venit Olymp. XLVII. anno primo, & in Toxarim conterraneum incidit, qui eum ad Solonem adduxit, hominem, tunc quidem, Græcorum præsertim Atheniensium sapientissimum, a quo totius Græciæ sapientiam discere posset.^s Ad cujus ædes cum venisset, teste Hermippo unum ex familiaribus jussit nuntiare Soloni, Anacharsin adeste præ foribus, ut illius conspectu & hospitio, si fieri posset, frueretur.^t Puer hæc intus Soloni renunciens, hoc responsum retulit: in propriis regionibus atque patria hospites fieri. Anacharsis vero introgressus, dixit: modo se esse in patria, decere itaque eum, hospites facere. Quam mentis sagacitatem & dexteritatem adeo Solon admiratus est, ut non continuo tantum illum admiserit, sed & maximæ amicitiae vinculis sibi devinxerit: sensitque Solon, qui tum legibus civitatem moderabatur, nec sapientiæ cognitionem, nec virtutis sensum Scythæ deesse. Quare optimis eum artibus instituit, nobilissimorum hominum amicitias ei conciliavit, tantamque ei comparavit auctoritatem, ut notante Theoxeno, solus ex barbaris jure civitatis ab Athenien-

^m) Adv. Cels. l. III. p. m. 131. ⁿ) II. cc.

^o) Conf. FABRICIUS Bibl. Græc. Vol. I. p. 10. seqq.

^p) Daucetæ, apud LUCIAN. in Scythæ T. I. p. m. 347.

^q) LAERT. l. I. f. 102. SVIDAS in Anacharsis T. I. p. 186.

^r) LAERT. l. c. aliter tamen LUCIANVS l. c. qui, barbarum ob sermonem a nemine intellectum domum remigrare constituisse, narrat.

^s) IDEM l. c. p. 350.

^t) LAERTIUS l. c. paulo aliter LUCIANVS l. c. qui a Toxari adductum esse refert.

nienfibus donaretur. " Anacharſis vero Solonis admiratione & amore captus, nunquam ab ejus latere diſceſſit, & omni ſapientia practica & civili, qua pollebat Solon, ab eo imbutus eſt. * Quam cum more gentis ſuæ virtute conſummata temperantia, juſtitiaque perfeciſſet, y mirum non eſt, barbarum hominem Græcis non diſplicuiſſe. Alebat enim & animum fortem, atque virtute ſubactum, & ingenium elegans, quod pulcherrimis apophthegmatibus & præceptis, quæ LAERTIVS z recitat, demonſtravit, dignis quæ legantur, cum nobis non liceat eſſe tam prolixis, ut ea exponamus omnia. Vnum attuliſſe ſufficiat atque alterum: Vitem, dixit, uvas tres ferre, primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. Rogatus, quomodo quis abſtemius fieret, ſi turpes, inquit, ebrioſorum motus ſibi ante oculos ponat. Mirari ſe dixit, qui fiat, ut qui mentiri vetant, in cauponum tabernis mentiantur &c. Quæ cum viri hujus ſobrietatem, prudentiam atque ceteras virtutes nativo colore referant, inter fabulas Græcas merito numerandum eſt, quod Græci narrant, a Periandro ad convivium ſeptem ſapientum invitatum, corona ex floribus, hedera & lauru acceſſiſſe, & more Scytharum plurimum biſſe, præmiumque bibendi ſibi popoſciſſe, quod primus eſſet inebriatus. Tales enim fabellas Græci, Athenienſes imprimis, ad excuſandam vitæ licentiam & voluptates affatim excogitarunt. Athenis vero relictis, b magnam orbis partem Anacharſis peragravit, & ſapientiæ ſtudio indefeſſo animi auxit divitias, tandemque in patriam, ſuo tamen malo remeavit. Cum enim Cyzici, Hellespontum tranſfretans, feſtum matris Deorum celebrari vidifſet, eadem ſacrificia, ſi ſalvus domum perveniſſet, ſe in patria inſtituturum, profeſſus eſt. Redux itaque Hylleam ſe ſubduxit, & ſacra hæc peregrino habitu atque ceremoniis perfecit. c Id quod Scythis, peregrina ſacra & ceremonias abhorrentibus ita diſplicuit, ut a rege Saulio ſagitta confoderetur, quem fratrem fuiſſe, quidam ſuſpiciantur. d Alii in venatione hanc cædem factam contendunt, quod Græcorum mores, ritus & inſtituta in patria introducere molientem Scythæ ferre non potuerint. Qui cum animam efflaret, dixiſſe dicitur: ſeſe ſapientiæ & diſciplinæ cauſa tutum in Græcia, ejus invidia in patria jam perire. e Laudatur vero non tantum ob ingenii elegantiam & virtutem animi, ſed & dicendi genus forte atque maſculum, unde proverbio occaſionem dedit: Scythicus ſermo. f Nec medicinæ cognitione deſtitu-

n) LUCIANVS *l. c. p. 354.*

x) Conf. PLUTARCH. in *Solone*. LUCIAN. in *Anacharſ.* *T. I. p. 722. ſeq.*

y) STRABO *l. VII. p. 301.* CLEM. ALEXAN. *Strom. l. I. p. 308.* qui barbaræ philoſophiæ ſummam in his ejus verbis ponit: *mibi indumentum eſt lana, cæna autem lac & caſeus.*

z) *l. c. p. 103.* & Commentatores ad *b. l.*

a) PLUTARCHVS in *convivio ſept. ſapientum*. AELIANVS *V. H. l. II. c. 41.* ATHENAEVS *l. X. p. 437.* tota enim fabula de convivio iſto a Græcis conſicta eſt: ad quod attendendum in

Hiſt. crit. philoſ. T. I. p. 341. ne aliena affigantur viro ſapienti.

b) Id poſt Solonis mortem factum eſſe LUCIANVS in *Scyth. l. c.* conjicit.

c) CLEMENS ALEXANDRINVS *admon. ad gent. p. 14.*

d) Conf. HERODOT. LAERT. LUCIANVS *l. c.* STANLEIVS *Hiſt. philoſoph. P. I. p. 89.*

e) LAERTIVS *l. I. ſ. 102.*

f) Ita quidem IDEM *l. c. ſ. 101.* aliam tamen proverbio ſignificationem vindicant SVIDAS & ATHENAEVS, quorum, cum aliorum explicatio-

stitutum fuisse, testatur, quod de Scytharum diæta ac medicina multa liberaliter fertur differuisse. ^g Ex quibus omnibus recte tandem colligimus, non philosophum quidem, sapientem tamen atque eruditum virum Anacharsim fuisse, & practicam magis atque civilem quam theoreticam sapientiam, cultumque Deorum, ad feliciter capeffendas forte imperii, quod sperabat habenas, a Græcis didicisse, & exercuisse. Scripsit more seculi sui carmine heroico, *de legibus Scytharum*, item *de victus frugalitate*, & *de re bellica*, ^h quæ tamen omnia temporis injuria interciderunt. ⁱ Dicitur etiam invenisse fomites, anchoram item & figuli rotam, ^k quod tamen alii rectius negant, ^l & fortasse ad introductum tantum inter Scythas usum referendum est. Imagines ejus passim occurrunt. ^m Epistolæ vero, quæ eidem tribuuntur, Sophistarum scholam redolent. ⁿ

Toxaris.

§. VI. Eodem, quo Anacharsis tempore floruit, vixitque Athenis TOXARIS Scytha, non claris quidem parentibus, ut ille, ortus, sed tanto tamen sapientiæ discendæ studio inflammatus, ut desiderio visendæ Græciæ relictis domi uxore, & filiis infantibus, Athenas concesserit. Vbi cum Solonem sapientiæ laude inclutum offenderet, ei adhæsit, tantoque ejus amore captus est, ut perpetuo illi ad latus esset, omnique disciplinarum, quales ab Archonte hoc excolebantur, genere erudiretur. Tanta autem virtutis ejus, & imprimis candoris atque amicitiae commendatio apud Solonem fuit, ut cariorem haberet neminem: erat enim *Φιλόκαλος ἀνὴρ, καὶ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν ἀρίστων*, quo elogio elegantissimarum scientiarum atque optimarum artium studium in eo laudat L V C I A N V S ^o qui etiam ejus in colenda amicitia fidem vehementer extulit. ^p Non tamen cum Anacharsi in Scythiam rediit, sed Athenis commoratus ibi vivere desiit, postquam experti medici nomen atque famam consecutus esset. Quæ tanta inter Athenienses fuit, ut, referente L V C I A N O ^q inter heroas Aesculapianos post mortem referretur; quoniam is feminæ cuidam tempore pestis in somnio adstitisse visus fuit, & consuluisse, ut angiportus vino conspergerent, a contagio liberandi, & effectus somnio quoque respondit liberatis a pestilentia Athenis. ^r In cujus rei memoriam nivei coloris equus ad ejus monumentum quotannis immolatus est, ferebaturque nonnullos febre labo-

ne, sententiam refert MENAGIVS ad h. l. ERASMVVS Chiliad. III. p. m. 432.

g) PLVT. in conviv. sept. Sapientum T. I. p. m. 291. 301. fatemur tamen non exigua specie conjecturam hanc se commendare, quæ putat, omnes hos sermones Plutarchum effinxisse. Quod etsi concedimus, hoc tamen certum est, ad personarum characterem attendere debuisse, unde hoc saltem sequitur, Anacharsin medicinæ non fuisse imperitum. Vnde medicis veteribus a FABRICIO Bibl. Græc. Vol. XIII. enumeratis adjici potest.

h) LAERT. l. I. f. 101.

i) conf. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. I. p. 771.

k) LAERTIVS, SVIDAS ll. cc. STRABO l. VII. p. 303.

l) Rota enim figuli HOMERO jam memoratur, & anchora jam Argonautæ usi sunt, vid. STRABO l. c. SENECA ep. 90. et quæ ex veteribus affert MENAGIVS ad l. c. Laërtii.

m) In LAERTIO Wetstenii, & in IAC. GRO- NOVII thesauro Græc. antiq. T. II. tab. XXXV.

n) Edidit EILHARDVS LVBINVS Basf. 1660. f. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 418.

o) In Scytha T. I. p. 343. seqq. cui notitiam hujus viri debemus.

p) In Toxari T. I. p. 590. seqq.

q) l. c. in Scytha.

r) Conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 438. DAN. LE CLERC Hist. de la Medecine l. II. c. 4. p. 90.

laborantes ab eo sublevatos esse. Tantum valuit persuasio de medici hujus peritia, ut superstitio post mortem illum mederi putaretur. Statua vero & monumento atque coronis sepulchrum ejus honoratum est.

§. VII. Omnes tamen celebritate atque auctoritate apud Scythas videtur cit *ZAMOLXIS*, Geta, quem philosophiæ apud Scythas atque Thracas conditorem faciunt, ^s & ex hujus disciplina non Druidas tantum, ^t sed & Pythagoram multa hausisse, & imprimis animorum immortalitatem & migrationem didicisse quidam contendunt. ^u Aliter tamen Pythagoræ asseclæ, & in his ejus vitæ confarcinatores *IAMBlichVS* ^x atque *PORPHYRIUS*, ^y quibus adstipulatur *PSEUDO-ORIGENES*, ^z qui contendunt, Zamolxin fuisse Pythagoræ servum, ^a & cum eo in Ægyptum profectum, postquam sermones Pythagoræ percepisset, manumissum, atque ad Getas reversum leges ipsis tulisse, & ad fortitudinem suos populares fuisse hortatum, dum iis animæ immortalitatem persuasit. Hincque etiam Galatas omnes & Thraces & alios multos barbarorum liberos suos sic institueret, ut credant, animam interitus expertem esse, mortuisque superstitem manere; adeoque mortem iis non esse pertimescendam, sed firmato animo periculis occurrendum. Cum itaque Getas hæc docuisset, legesque illis præscripsisset, maximum Deorum apud eos habitum esse. Quæ narratio vel hac sola ex causa suspecta est, quod doctrina de immortalitate animæ, & vita ejus post obitum apud septentrionales gentes longe vetustior sit temporibus Pythagoræ, ut in præcedentibus evicimus, adeoque a Pythagora per Zamolxin ad Getas pervenire non potuerit. Et observavit jam *HERODOTVS* ^b Zamolxin Pythagora longe antiquiorem videri, id quod etiam *ETIMOLOGVS* ^c atque *SVIDAS* ^d sequuntur: mirandumque Zamolxin tamen *HERODOTO* Pythagoreum vocari. ^e Nec nos multum hic movet Græcorum assertio, Zamolxin Pythagoræ servum faciens: ea enim a Pythagoræ admiratoribus orta *STRABONEM*, *LAERTIUM* & *PSEUDO-ORIGENEM* securius fidentes in assensum traxit. *Illos vero Zamolxin vindicare Pythagoræ, quid mirum, recte ait, VOSSIVS*, ^f cum id ad Pythagoræ laudem pertineat? Supra enim jam observavimus, hos nugivendulos omnes magnos antiquorum seculorum viros divinitate donatos Pythagoræ vel doctores vel discipulos fecisse, ut heroi suo laudem atque gloriam conciliarent. Vnde quoque sine necessitate duos Zamolxas exculpandos non esse putamus, quorum unus antiquissimus Thracum legislator

&

^s) *LAERT. l. I. f. 1. VOSSIVS de sectis philos. c. III. §. 1. p. 19.*

^t) *ORIGENIS philosophum. c. XXV. p. 170.*

^u) Ita quidem Hermippus apud *IOSEPHVM l. 1. contra Apionem*, cujus tamen fidem recte suspectam facit *IO. SCHEFFERVS de phil. Italica c. IV. p. 15.*

^x) *n. 173. p. 146.*

^y) *n. 14. p. 16.*

^z) *l. c. Consentunt STRABO l. VII. LAERT. Hist. phil. Tom. I.*

TIVS lib. VIII. f. 2. SVIDAS in Zamolxis Tom. II. pag. 2.

^a) Stigmate notarum servi indicia habuisse refert *PORPHYRIUS l. c.*

^b) *Lib. IV. c. 95.*

^c) Vid. *MENAG. ad l. c. Laert.*

^d) *loc. cit.*

^e) Loquitur nempe ex communi traditione, quæ etiam ven. *WOLFIO ad l. c. Pseudo-Orig.* placuit,

^f) *loc. cit.*

& theologus, alter Pythagoræ servus fuerit, ^g quæ veterum testimonio destituuntur. HELLANICVS vero in *barbaricis institutis*, tradit, ^b fuisse quendam Græcum, qui Getis in Thracia degentibus τὰς τελετὰς, arcanum Deorum cultum ostenderit, dixeritque, neque se moriturum, neque suos affeclas, sed omnia bona habiturum. Cum hæc dixisset, domum subterraneam exstruxisse, & ex Thracum oculis se subduxisse, ibique vixisse; a Getis vehementer desideratum. Quarto autem anno subito iterum apparuisse, sicque summam apud Getas fidem invenisse. In qua narratione falsum omnino est, Zamolxin Græcum fuisse, & teletas ex Græcia ad Thraces pertulisse, nam Zamolxin Getam omnes fere veteres faciunt, & ex Thracia arcanum cultum atque mysteria ad Græcos pertulit Orpheus. Qua ratione vero immortalitati & reviviscendi spei fidem fecerit, verisimilitudine non caret, & paria fraudis specimina passim vetus historia nobis enarrat, qualem etiam in Pythagoræ historia deprehendimus. Illud dubio caret, doctrinam hanc, animas non interire, sed post vitam apud manes feliciter actam redire in corpora, auctore potissimum Zamolxi invaluisse, quem in ea cum Pythagora ὁμόψηφον laudat IULIANVS. ⁱ Et hæc forte causa fuit, cur Zamolxin inter summa numina Scythæ retulerint. Alii ^k enim, eos Saturnum in Zamolxi coluisse, alii ^l Herculem conjiciunt, eumque per Gebeizin indicatum esse putant. ^m Mortuos vero ad Zamolxin transire Getæ credebant, eosque redituros perhibebant, & ideo in funeribus propinquorum convivabantur, more per totum fere septentrionem communi. ⁿ Certis quoque festorum solennitatibus legatos per sortem electos qui ad Zamolxin irent, in aërem projectos & hastarum cuspidibus exceptos atque ita trucidatos fuisse, HERODOTVS tradit, quod a barbaro Scytharum atque Thracum more sacrificia humana peragendi non abhorret. Ceterum Druidas ex Zamolxidis disciplina prodisse, quod PSEUDO-ORIGENES affirmat, ^o verisimile non est, nisi forte id de sacerdotibus septentrionalium intelligatur. Qualem vero philosophiam tradiderit Zamolxis Getis suis, haud facile dixeris, si negetur, fuisse ex disciplina Pythagoræ. Quanquam enim IORNANDES ^p eum miræ eruditionis philosophicæ fuisse dicat, & Gothos sapientiores semper extitisse Græcisque pene consimiles asserit, inepte tamen inde concluditur, Thracum & Getarum philosophiam fuisse Græcanicæ similem. Ex iis enim quæ de Anacharsi atque Toxari diximus, patet, moralem magis partem vivendo quam meditando eos expressisse: reliqua dogmata vero ad vitæ institutum, quod arma & vitam duram atque pauperem exhibebat, fuisse attemperata.

Diceneus.

§. VIII. Præter hos alii quoque apud Scythas celebrantur viri sapientiæ & philosophiæ laude incluti, inter quos præter ZERBAM a IORNANDE

^g) Ita VOSSIUS l. c.

^b) Apud Etymologum & SVIDAM ll. cc.

ⁱ) In *Cæsaribus*.

^k) HERODOTVS l. c. Conf. MENAG. ad l. c. *Laert.*

^l) PORPHYR. l. c.

^m) Conf. MENAGIUS l. c. *Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.*

ⁿ) SVIDAS l. c.

^o) *loc. cit.*

^p) De rebus Geticis l. II. p. 26. ed. Lindenbrog.

NANDE ^q imprimis commendatur DICENEVS, qui non tantum ingenio philosophico valuit, sed & populares suos philosophiam rationalem, naturalem & moralem docuit, & fideralis quoque atque civilis scientiæ præcepta eis tradidit. Fuit vero ille coævus regi Bœrebistæ, qui Syllæ atque Iulii Cæsaris temporibus vixit: unde conjici potest, eum Græcam philosophiam fero in his regionibus introduxisse. Licet enim gentibus his rudis plerumque sensus tribuatur, recte tamen monuit CVRTIVS: ^r *quosdam eorum sapientiam cepisse, quantamcunque gens capit semper armata.*

§. IX. Peragravimus ita totum terrarum orbem, omnesque gentes barbaras, & quæ apud eas philosophia viguerit, quantum in obscuro argumento & monumentorum defectu licuit, dispiciendi studium atque diligentiam adhibuimus. Ex omnibus vero, dictis hætenus, constare putamus, philosophiam barbaricam a Græca & a vera definitione philosophiæ longe abire. Versata est ea enim præcipue in doctrina de Deo & divinis, de anima humana, de mundi generatione & ortu, de siderum contemplatione, reliqua ad vitam magis, quam meditationem referebantur. Nec philosophandi ratio ea fuit, quæ a Græcis adhibita est, & quam adhiberi res postulat, ut deductis ex principiis conclusionibus veritas eruatur, sed traditio omnem paginam absolvit, & quæ majoribus, vel magnis in his gentibus viris placuerunt, simplici fide admissa, & a sacerdotibus transmissa ad posteros sunt. Qui cum imposturam, fraudes, artesque alias ad fulciendam suam & imperii auctoritatem adhibuerint; patet ex his omnibus, recte a nobis ea dicta esse, quæ initio hujus tractationis de philosophia barbarica pronuntiavimus.

Epilogus libri.

^q) loc. cit.

^r) Lib. VII. c. 8.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE PERIODI PRIMAE,

*A mundi nascentis origine ad initia monar-
chiæ Romanæ,*

PARS SECUNDA,
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM.

LIBER PRIMVS,
DE INFANTIA PHILOSOPHIAE GRAECAE.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM FABVLARI.

§. I.

*Origines phi-
losophiæ Græ-
cæ.*

unc ad Græcos accedendum est, populum sapientiæ atque ar-
tium studio ab ipsis fere gentis incunabulis inclytum, & apud
quem sedem tandem philosophia invenit exoptatissimam,
postquam cognitionis divinarum & humanarum rerum a bar-
baris ad eum femina delata essent. Confluebat enim Græco-
rum natio antiquissimis istis temporibus ex variis coloniis, Ægypti, Phœ-
niciæ, Thraciæ, aliarumque gentium, quibus viri prudentes præerant, qui
non solum agrestem hominum vitam politicis institutis emolliebant, sed &
religionis ac cultus Deorum vinculo quasi cicurabant, & quæ in patria de
rebus divinis & humanis audiverant, ita novis populis tradebant, ut sacra-
rum potissimum doctrinarum freno in ordinem redigerentur. Vnde
dispar initio philosophiæ Græcorum antiquorum sacrae facies fuit. Cum
enim Danaus & Cecrops Ægyptii essent, Cadmus ex Phœnicia coloniam
deduceret, Orpheus Thraciam patriam haberet, non aliter evenire potuit,
quam ut theologia istarum gentium ad Græcos perferretur; quæ cum po-
tiores & præstantiores barbaricæ omnisque antiquæ philosophiæ consti-
tuerit, serius ad rerum humanarum & naturalium contemplationem homini-
bus delapsis, necessario in diversas opiniones excrevit. Id quod in anti-
quissimæ philosophiæ Græcæ historia quæ mythologica fuit, ante omnia
attendendum esse censemus, nam inde de sensu fabularum & theogoniarum
varie

varie judicandum, & ad hoc momentum quam maxime respiciendum esse, quilibet videt, & res ipsa atque Græcorum origines loquuntur. Ægyptium enim hominem, Phoroneum, apud Græcos cultum Deorum instituisse, notant CLEMENS ALEXANDRINVS ^a & ARNOBIUS, ^b & religionem ab Ægyptiis ad Græcos translata fuisse HERODOTVS ^c tradidit: Cecrops quoque Athenarum conditor, homo Ægyptius, teste PAVSANIA, ^d & EVSEBIO ^e primus de Iove summo philosophatus est. Orpheus vero religionem Græcam cultus divini ceremoniis & præceptis formavit, unde ejus initia ad eum ab ARISTOPHANE ^f & EVRIPIDE ^g referuntur; qui cum Thrax esset, idcirco religio, referente NONNO ^h *Θρηονεία* nominata est. Cadmus vero Phœniciis traditionibus usus, Thebanos iisdem fere sacris innutrivit. Ex quibus jam sequitur, in eruenda philosophiæ mythologicæ historia ad conditorum patriam quam maxime respiciendum esse, & laterem lavare, qui de uno doctrinarum sacrarum apud Græcos systemate in fabulari philosophia comprehenso cogitant, vel theologiam gentium, unde istæ coloniæ deductæ sunt, negligunt. Et hanc quoque causam fuisse probabile est, cur viri ingenii altioris & excitatoris, ad capeffenda sapientiæ præcepta ad barbaros, præcipue ad Ægyptios excurrerint, quoniam hos fontes in Græcorum arva derivatos, & mythologico sensu obscuratos consulendos esse judicabant: qui tamen, cum levem inde eruditionem reportassent, suomet ingenio & proprio marte philosophari incipientes tandem ad veras philosophiæ rationes pervenerunt: adjuti libertate Græcæ nationis & curiositate gentis innata, ipsa regiminis forma istam libertatem, quam apud barbaros servitus populorum & sacerdotum auctoritas suppresserat, fovente. Et ex his jam de initiis philosophiæ apud Græcos judicandum, & quæstio quoque, supra jam excussa illustranda est, an & quo sensu Græci barbaris philosophiam debeant? id quod de initiis tantum philosophiæ, quæ potissimum res divinas continuit, intelligendum est: unde theogoniæ quoque potiorrem fabularis philosophiæ partem apud Græcos constituunt. Accessere postea ad animos religione emollitos prudentiæ politicæ præcepta, magnis viris in id incumbentibus, ut legibus rempublicam ordinarent, & prudentissimis monitis populum simul instituerent. Et sic philosophia politica inter Græcos exorta est, quæ cum fabulari infantiam Græcæ philosophiæ constituit.

§. II. Ex his vero, quæ de initiis philosophiæ Græcæ diximus, prima fronte apparet, non nuda facie exposita dogmata populo rudi & ad meditationes atque capiendas doctrinas, præcipue sacras minus apto, sed fabu-
Initio Græca
philosophia
fabularis
fuit.

ZZ 3

a) Admonit. ad gentes p. m. 28.

b) Lib. VI. adv. gentes p. m. 187. ed. Canteri.

c) Lib. II.

d) In Arcadicis.

e) In Chronico.

g) In Rhoese.

f) In vanis.

b) In Collect. & exeg. histor. St. I. ad calc. Nazianzeni.

i) Conferendus, qui luculenter per omnes fere artes & disciplinas hæc ostendit DIODORVS SICVLVS Hist. I. I. cujus locum exhibet EVSEBIVS Præp. Ev. I. X. p. 480. seqq.

lis obvelata & ita obscurissime proposita fuisse. Cujus consilii rationes ex circumstantiis Græcorum, originem capiente tunc populo, derivandæ sunt. Ex diversis enim coloniis Græcos coaluisse monuimus: omnes vero illæ ex ejusmodi regionibus ortæ erant, ubi arcana docendi methodus, imprimis circa sacras doctrinas obtinuit. In Ægypto enim præ reliquis regionibus hanc consuetudinem viguisse, nec Thraces vel Phœnices ab ea alienos fuisse, immo per omnes fere gentes barbaras fuisse admissam, ex historia philosophiæ barbaricæ fuse a nobis enarrata palam est. Transiit itaque ad Græcos eadem tegendi doctrinas sacras consuetudo, præcipue cum rationes validissimas gentis conditores haberent, arcanam hanc per fabulas docendi methodum conservandi, & quæ domi ἀλληγορικῶς didicerant, eodem modo tradendi & propagandi. Scilicet res eis erat cum populo rudi, agresti, fero, rationum philosophicarum ad mitigandum animum, & emolliendos mores incapaci & impatienti. Vt itaque respublica suis vinculis cohæreret, animique mitescerent; id quod domi majores feliciter adhibuisse noverant, in consilium verterunt, & doctrinas sacras atque religionem fabulis complexi sunt. Qua de re eleganter STRABO: ^k *fieri non potest, ut mulierum & promiscuæ turbæ multitudo philosophica oratione excitetur ducaturque ad religionem, pietatem & fidem: sed superstitione ad hoc præterea opus est; quæ incuti sine fabularum portentis nequit. Etenim fulmen, ægis, tridens, faces, angues, bæstæque Deorum thyrsis præfixæ fabulæ sunt atque tota theologia prisca. Hæc autem recepta fuerunt a civitatum auctoribus, quibus veluti larvis insipientium animos terrerent.* Id & alio loco, quem brevitatis causa non exscribimus, monet, legislatorum & moderatorum civitatum hunc fuisse morem utilitatis causa, ut voluptatem fabula excitaret, voluptas discendi cupiditatem. Alia tum veterum ^l tum recentiorum ^m imprimis magni VERVLAMII ⁿ testimonia tacemus. Ratio itaque ex his manifesta est, cur in mythologica Græcorum theologia infantiam philosophiæ in hoc populo ponamus. In his enim fabulis sapientiam a primis fabularum conditoribus, (a quibus inania poetarum figmenta separanda sunt) propositam fuisse dubitabit, qui rem recte expendit, nemo. Quos vero sensus & significationes habuerint, id profecto dicere opus arduum & difficile, & in quo exitum non speraveris; adeo obscura sunt, ut tota mythologia est, omnia, nec nos post tot virorum doctorum conjecturas hic, ubi alia agimus, non repetendas, ^o certiora promittere atque dare audemus. Afferemus tamen conjecturas nostras, ut altius hac de re cogitandi inde lectori subnascatur occasio. Et I. quidem certa

^k) Lib. I.

^l) PLUTARCHI *de audiendis poetis*, ARISTOT. *Met. I. I. c. 2.*

^m) BURNET. *Archæol. philos. c. IX. p. 408.* & quos laudant BVDDEVS *Anal. philos. diff. II. p. 46. seqq.* & CHR. ESCHENBACH. *diff. Aca- dem. I. §. 3. p. 3. seqq.*

ⁿ) Præf. libri *de sapientia veterum.*

^o) Conferenda sunt, quæ de fabularum sensu differunt B. BVDDEVS *l. c.* & in *præfat.* & P. TOURNEMINE *memoires de Trevoux Tom. VI. p. 83. seqq.*

*Observationes
generales cir-
ca interpreta-
tionem fabu-
laris philoso-
phiæ.*

certa atque indubitata dare impossibile est, cum veterum historiarum, doctrinarum, morum, aliarumque circumstantiarum, quibus tota Græcorum mythologia nititur, ignorantia nos teneat, sicque clavis ad referenda hæc adyta perierit. II. Fabulas Græcas non unam omnes originem habere, unamque doctrinam respicere, sed ex variis populis ad Græcos delatas variam quoque e diversa origine significationem accepisse ex dictis clarum est. Campus hic se nobis aperiret amplissimus, ostendendi, qua ratione fabularum Græcarum aliæ Phœniciam, aliæ Ægyptiacam, aliæ orientalem originem referant, si id ageremus, & liceret nobis esse prolixis: Satiabunt vero desiderium, qui hæc nosse cupiunt iis, quæ viri docti passim, & imprimis vir summus SAMVEL BOCHARTVS ^p & IOANNES CLERICVS ^q speciminis loco protulerunt. III. Probabile est, fabularum Græcarum primam originem & significationes ad gentium unde Græcæ coloniæ exortæ sunt, historiam pertinere, id enim collatio ejus cum mythologia Græca attentum facile potest convincere. IV. Vti vero ab antiquissimo tempore mos fuit, recte monente PLINIO, ^r *referendi bene monentibus gratiam, ut tales numinibus adscribamus*; ita dubium quoque non est, id quod in barbarica mythologia accidisse supra sæpius vidimus, etiam in Græcorum mythologia evenisse, ut magni heroës, summorum beneficiorum meritis incluti, dæmonio peculiari vique numinis obsessos se esse hominum agrestium atque rudium turbæ persuadentes, inter Deos referrentur, eorumque historiæ fabularum involucris tegerentur, augustiori habitu ita incrustatæ, ut veneratio populi eo facilius sequeretur. Quod ut accurate attendenti miram lucem accendit, ita tamen ad natales fabularum respiciendum quoque est, nec ad unam hypothesein, uniusque forte gentis historiam trahenda sunt omnia. Qua in re a magnis viris peccatum est, qui omnem fabularum sensum obtorto plerumque collo ad historiam sacram referunt, non feliciores RVDBECKIO ^r qui non minore ingenii fecunditate usus omnem mythologiæ Græcæ significationem in Sueciæ theologia atque historia invenit. V. Non diu tamen hanc fabularum inter Græcos significationem durare potuisse, populi ingenium curiosum & indagandis arcanis significationibus inhians, persuadet: cui cum arcana cultus divini ratio & τελεταὶ ob Orpheo potissimum institutæ, ac reliqua mysteria introducta, quæ diu inter Græcos viguerunt, resistere satis non possent, ut non superstitio tandem detegeretur, & evilesceat, ingeniis libere philosophari incipientibus: aliam rei medelam attulere philosophi, & ad res naturales fabulas applicuerunt; unde jam DIONYSIVS HALICARNASSENSIS ^u monuit, Græcorum fabulas quasdam utiles hominibus esse, ὅτι οἱ μὲν ἐπιδυννύμενοι τὰ τῶν φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας, *quod aliquæ opera naturæ sub allegoriis contineant*. Et in eo non tantum Stoicorum industria valuit, ut ex eorum scri-

^p) In immortalī *Geographiæ*. S. opere.
^q) in notis ad *Hesiodum*.
^r) *Lib. II. c. 17.*

^s) Cujus memorabile exemplum est illustris
HÆTIVS in *demonstratione Evangelica*.
^t) In *Atlantide*. ^u) *Lib. I. antiq.*

scriptis ad nos delatis videre est, * sed antiquissimorum quoque theologorum labor præcipuus fuit, ut mundi ortum atque generationem allegorico sensu obvelarent, quæ docendi ratio nobis theogonias Græcorum peperit, ab Ægyptiis, Phœnicibus, Thracibus, aliisque orientis quoque populis ad Græcos delatas & imitatione expressas. y VI. Quoniam vero more omnibus fere antiquis populis communi; doctrinæ mythologicæ omnisque eruditio carminibus comprehendebatur, & ita poësis custos erat totius fabularis sapientiæ: z accidit inde, ut poëtæ audendi fingendique licentia usi, fabulas pro ingenii fœcundioris & sæpe luxuriantis modulo expolirent, mutarentque, sicque postea non modo fabulæ in infinitum augerentur, sed & antiquæ mutatæ, tantis atque tot circumstantiis deformarentur, ut prima vestigia ægre appareant. Et tunc variæ significationes accesserunt, & vel morum habita ratio, vel calamitatum solatia quæsitæ, vel etiam delectationi & ingenio ostentando multa scripta atque ficta sunt. Id quod vidit, quem supra laudavimus DIONYSIVS HALICARNASSEVS, qui de fabulis Græcorum ait, *quasdam humanarum calamitatum habere rationes, alias terrores animarumque perturbationes a nobis depellere, opinionesque parum honestas destruere; alias alterius cuiuspiam utilitatis causa fuisse institutas.* Et has potiores causas mythologiæ Græcæ esse, nemo in his rebus versatus temere negabit. Dedit earum plures eruditissimus TOURNEMINIVS, a nec rejicimus eas, ad constituenda tamen doctrinarum systemata parum eæ faciunt, & serius quoque mythologiæ veterum accesserunt: unde eas non moramur, sed lectorem ad elegantissimæ eruditionis virum dimittimus. Hæc enim sufficiunt, ut demonstrari queat, obscurissimam esse & insuperabili difficultate laborare philosophiam Græcorum fabularem. Quare ad certiora & planiora properantibus longa in iis & inutilis mora trahenda non est, & ingeniorum felicitati atque imaginationis fertilitati hæc ænigmata, quæ tot viros doctos nostra ætate in diversissimas ire sententias coëgerunt, relinquenda sunt.

Prometheus.

§. III. Primus inter Græcos, qui philosophiam, reliquasque artes & scientias tradidisse fertur, & in fabulari historia commendatur PROMETHEVS est, Iapeti filius, de cuius rebus magna inter mythologiæ Græcæ scriptores dissensio, major inter viros eruditos de sensu fabulæ contentio & opinionum diversitas est. Et fabulam quidem de Prometheo omnem enarrare, nostri instituti non est; legi illa potest, apud veteres HESIODVM, b OVIDIVM c aliosque, ex quibus pleraque recentiores mythologiæ Græcæ interpretes collegerunt, & in his quoque illustris HÆTIVS, d & ante eum NATALIS COMES. e Nos, quæ scopum nostrum

x) SALLVSTIVS de Diis, PHVRNVTVS de natura Deorum, in TH. GALEI opusculis mythologicis, quos ex recentioribus magno ingenio secutus est BACO DE VERVLAMIO.

y) Legendus hic præreliquis BURNETIVS l. c.

z) Hinc poësis philosophica, cuius fragmenta col-

legit HENRICVS STEPHANVS.

a) loc. cit.

b) Op. & Mer. v. 46. seqq.

c) Metamorphos. l. I.

d) Demonstr. Ev. Prop. IV. c. 8. §. 7. p. 114. seqq.

e) Mytholog. l. IV. c. 6. p. m. 313. seqq.

strum propius tangunt, tantum consideramus, & ea expendenda sumimus, quibus inter primos sapientiæ conditores Prometheus refertur. Narrat vero fabula, Promethea hominem finxisse, & portiones ex elementis singulis captas suo operi admiscuisse: atque pro ipsorum elementorum temperamenti non solum vires singulis corporibus addidisse, sed etiam motus animorum & mores. In quo tamen opere effingendo, Iovis, quem sacrificio decepisse dicitur, ira, igne privatus est, quem mortalibus eripuit; Prometheus vero Minervæ auxilio ascendit in cœlum, ibique ferula ad currum solis accensa, ignem in terras reduxit. Quod furtum cum Iupiter punire vellet, Pandoram e luto compositam cum vasculo omnibus malis inclusis gravi munus Prometheo misit, qui cum rejiceret, a Mercurio Iovis jussu ad Caucasum montem adductus, & in spelunca vinctus, addita quoque aquila, quæ jecur illius assidue renascens laniaret ac deglutiret: tandem ab Hercule ex vinculis liberatus est. Hactenus fabula; in cujus vero sensu atque significatione eruenda multum se torserunt interpretes, incerti, quis ille Prometheus fuerit. Quidam ^f enim nullum unquam hujus nominis hominem extitisse contendunt, sed, vi nominis, ingenii humani vim & solertiam a Deo hominibus concessam ad inveniendas artes & levandam vitæ primorum hominum agrestis miseræ & inopis molestiam intelligi contendunt. Alii certum quidem hominem denotari non negant, sed quem magnum antiquitatis virum significet, incerti sunt, Adamum enim, quidam hic deprehendisse sibi visi sunt, alii Noachum, ^g & Magogum πολυμαθὲς αὐτός BOCHARTVS. ^h Mosis vero historiam etsi satis corruptam, in Promethei fabula latere, more suo contendit H V E T I V S. ⁱ Qui tamen omnes non alias rationes afferunt, quam quæ pluribus scientiarum conditoribus communes sunt, & tanta arte fabulæ circumstantias trahunt, fingunt, reducuntque ad hypothesein, ut eodem negotio atque labore Fohium Sinensium literarum parentem, vel alium magnum antiquitatis virum quam Noachum vel Mosen exsculpas. Nec nos fabulæ sensum recludere posse contendimus, dicemus tamen, quæ non sine veri aliqua specie afferri posse nobis videntur. Supponimus nempe sensum atque significationem fabularum primum pertinuisse ad historiam, & tum demum a philosophis ad philosophica argumenta eas fuisse applicatas: idque etiam in Promethei fabula evenisse, conjicimus: cujus historia ad rationes philosophicas attemperata, multum ita obscurata fuit. Quidam enim ex veteribus tradunt, Prometheum Deucalionis patrem ex Ægypto fuisse oriundum, & Osiridis regis consiliarium: ^k

eum

f) Ex veteribus IULIANVS Orat. VI. p. 182. PLOTINVS Enn. IV. l. 3. c. 14. p. 383. NICEPHORVS ad Synes. de insomniis p. 403. Ex recentioribus RHODIGIN. antiq. lect. l. VII. c. 19. p. 253. AVG. STEVCHVS EVGBINVS de perenni phil. l. IX. c. 4. NATALIS COMES l. c. p. 321. qui TZE-
ZEM laudat.

g) Prius MADERO de Biblioth. antediluv. po-
Hist. phil. Tom. I.

sterius ERASMO FRANCISCI ad l. V. Carniolæ VALVASSORIS placuit. Conf. FABRICIUS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 8. 261. idem conjecerunt KECKERMANNVS & CHYTRAEVS.

h) Geograph. S. P. I. l. I. c. 2. p. 13.

i) loc. cit.

k) Conf. BVDDEVS H. E. V. T. T. I. p. 476.

eum vero eruditionis, istis quidem temporibus rarissimæ, fama celebrem fuisse, recte monet CICERO, qui scribit: *Nec vero Atlas sustinere cælum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec stellatus Cepheus cum uxore, genere, filio traderetur, nisi divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxisset.* Mittimus ea, quæ de Prometheo Scytharum rege, in vincula coniecto a Scythis, quod Aquilæ fluvii inundationibus, quibus populi victus inopia obruebantur, mederi non potuerit, Hercule postea detorquente fluvium in mare, & Prometheus liberante, scripsit HERODOTVS, id quod alii ad Ægyptum referunt.^m Non itaque absque verisimilitudine hinc colligimus, virum quendam mentis excelsæ ingenique supra vulgus elati, ex Ægypto, vel quod alii volunt, ex Scythia ad Græcos delapsus, artium & disciplinarum rudimenta iis tradidisse, bellorum vero fato in captivitatem ductum ægre fuisse liberatum, & curis cor exedentibus ereptum. Falluntur enim sine dubio viri eruditi, qui Prometheus pro inventore primo omnium scientiarum habent, cum id ad Græcos tantum referendum sit. Ad hos enim sine dubio pertinent, quæ de inventis Promethei habet elegantissimus tragædus AESCHYLVS:ⁿ

*Commistiones pharmacorum protuli,
Omnes quibus levantur ægritudines,
Modosque multos vaticinandi reperi:
Quæ sint putanda vera dixi somnia,
Quæ sint viarum signa, quæ sint omina:
Tum diligenter, qui volatus dexteri
Sint, quæ sinistra nominentur alites,
Quis singulorum victus & benignitas
Inter se, odiumve primus ipse reperi.
Tum qualia exta sint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Bili decora forma, quæ fibrisve sit.
Ostendi ego quo sacra ritu convenit
Imponere aris, urere atque victimas
Artemque feci ex his ego mortalibus.
Hæc nota feci, quæ fuere incognita,
Hæc sic habent: quid proferam quod commoda
Educta per me sunt humi latentia
Ferrum vel argentum, vel aurum vel quis æs,
Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profecto ni velit mentirier.
Ut cuncta dicam, pluribus ne te morer,
Artes reperta quæque sunt Promethei.*

Et, paulo post literarum quoque elementa componere homines docuisse domos-

p) Tusc. Q. 1. V.

m) Conf. NAT. COMES l. c. p. 328.

n) In Prometheo victo.

domosque ædificare misellam turbam astrorumque ortus & occasus, & numerum sophismatum tradidisse canit:

ἐς τε δὴ σφὶν ἀντολὰς ἐγὼ
 Ἀστρων ἔδειξα πᾶς τε δυσκρίτης δύσει.
 Καὶ μὲν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
 Ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τὲ συνδέσεις,
 Μνήμην δ' ἀπάντων μεσομήτορ' ἐργάτιν.

Alias inventiones, quas porro refert, tacemus. Ex his vero satis patere putamus, Prometheum varias artes ad vitæ humanæ societatem colendam perquam necessarias Græcis tradidisse, literas a Cadmo inventas introduxisse, & forte metallorum conflandorum modum ignisque in hunc finem usum manifestavisse; ^o præterea vero rationem observandorum fiderum ad vaticinia inde haurienda edocuisse, & religionem primum ordinasse: & ita animos rudissimorum hominum formavisse, ut alter hominum conditor dici meruerit. Nihil enim horum est, quod non fabulæ satis respondeat: Reliquæ vero ejus circumstantiæ, quid significant, difficulter conjecturis exponi potest. Dicemus tamen, quod nobis hac de re in mentem venerit. Supra audivimus, veterum quosdam referre, Prometheum ex Ægypto in occidentem delatum Osiridis regis consiliarium fuisse. Osiridem vero non modo per Hermetem artes & disciplinas reperisse, sed & ob magna beneficia inter cœlites relatum Deum habitum esse, Iovemque sæpe veteribus designare, suo quoque loco, ubi de Ægyptiorum philosophia actum est, demonstratum dedimus. Cum itaque fabula dicat, Iovem ob ignis furtum & dolosa munera Mercurium jussisse vinculis ligare Prometheum; conjicimus inde, Prometheum ab Osiride inventionum, quas mire occultasse supra docuimus, factum participem, cum præter rationem atque utilitatem Ægyptiorum regis peregrinum populum novis artibus & scientiis erudiret, per Mercurium, (quem Osiridis quoque summum consiliarium fuisse supra quoque ostendimus) captum, cum dolosis & contemptis muneribus frustra regem placere tentasset, in carcerem durum coniectum, mirisque ærumnis atque cruciatibus dies noctesque vexatum fuisse, custoditum forte a potenti quodam ministro vel præfecto regis Ægyptii, quo interfecto ab Hercule ex vinculis tandem liberatus est. Nihil horum est, quod non fabulæ circumstantiis exacte respondeat, ^p & priscorum temporum conditioni congruat: pro conjectura tamen hanc explicationem fabulæ Promethei tantum venditamus, & lubenter quemvis suo sensu abundare patimur: id unum certum existimamus, explicationes philosophicas

Aaa 2

fabulæ

^o) Ignem primum ex filice provocandi modum homines Prometheum docuisse, vel ostendisse, qua ratione ex solis radiis accendi queat, vix credibile. Prius enim ante Prometheum in usu fuisse, necessitas hominum igne non carentium suadet, alterum istis temporibus nondum notum fuisse, credibile est. Vnde probabilior sententia BOCHARTI & HUVETII ignis usum in metallur-

gia denotari: eum enim in Ægypto notum fuisse constat.

^p) Quasdam fabulæ circumstantias dissonare, quamcunque de significatione ejus opinionem elegeris, eo minus mirandum, quoniam Titanum, Vulcani, Prometheique res inter se confusæ & commixtæ sunt.

fabulæ hujus serius fuisse excogitatas, ita enim cum omnibus fere fabulis evenisse, prudentes mythologiæ veteris exploratores facile conjicient, cum tanta acumina physica & metaphysica in prisco orbe, in quo hæ fabulæ primum enatæ sunt, quæri non debeant. Vnde quæ Platonici de Promethei atque Epimethei fabulis garriunt, ineptæ nugæ misere fabulæ accommodatæ esse recte censentur.

Linus.

§. IV. Post Prometheum Theologiæ inter Græcos introductæ præcipuus auctor celebratur LINVS. Tres vero hujus nominis apud veteres celebres sunt, unus Chalcidensis, Psamates & Mercurii vel Apollinis & Terpsichores sive Vranies & Amphimari filius; ^q alter Ismenii Thebanus, quem philosophum nominat SVIDAS, ^r & tertius Linus Narcissus. ^s Primus vero hic considerandus est, qui inventionibus non tantum musicis, sed & meditationibus philosophicis, si veterum dictis fides est, inclaruit. Is enim primus chordæ usum vice filorum e lino in cithara invenit, ideoque ab Apolline interemtus ac Thebis sepultus dicitur, unde threnodia illa, qua mors ejus deflebatur λίνος dicta est, solennis Ægyptiis, Phœnicibus, Cypriis, aliisque. ^t Inter theologos vero Græcos eum referendum esse, non ex eo tantum constat, quod cultum, qui Saturno deferabatur, ex quorundam opinione ^u introduxit, sed potissimum ideo, quia, referente LAERTIO, ^w scripsit κοσμογονίαν, ἡλίου καὶ σελήνης πορείαν, καὶ ζώων καὶ κατεπῶν γενέσεις, de mundi generatione, solis item & lunæ cursibus, animalium quoque & fructuum generationibus, qui & initium operis Lini affert hoc versu:

^x Ἦν ποτὲ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμαπαντ' ἐπεφύκει,
Tempus erat, quo cuncta simul sunt condita quondam.

Id quod tamen PAVSANIAS ^{*} negat, qui contendit, neque hunc Linum, neque alterum Ismenii filium aliquid scripsisse, saltem nihil ætatem tulisse: in quo vero alii veterum & in his SEXTVS EMPIRICVS ^y dissentiant, qui Linum inter eos referunt, qui ante Homerum versibus scripserunt. Laudatur vero hic Linus tum propter inventos ῥυθμὸς καὶ μέλει, ^z tum propter adplicatas literas a Cadmo ex Phœnicia allatas, dialecto & impositis nominibus; tum propter inventum carmen lyricum. ^a Tanta certe ejus in poësi atque cantu peritia enituit, ut plurimos haberet discipulos, & inter eos celeberrimos totius antiquitatis homines Herculem, Thamyrim & Orpheum; quorum Hercules, cum cythara canere disceret, & ingenii tarditate disciplinam non assequeretur, Linum plagis castigantem, cithara magistrum interfecit, referente DIODORO & PAV-

SA-

^q) SVIDAS T. I. v. Linus. p. 449. PAVSANIAS in Bæoticis. Conf. MENAG. ad LAERT. l. I. f. 4. NAT. COMES Mytholog. l. IV. c. 10. p. 351.

^r) loc. cit. v. Linon.

^s) EVSTATHIUS ad Iliad. 6. p. 1223.

^t) Conf. quos ex veteribus laudat FABRICIUS Bibl. Græc. vol. I. p. 96. distinguit vero hunc, quem

carminis elegiaci auctorem facit, a nostro NAT. COMES l. c.

^u) THEOPHILVS ad Antolyc. l. III. p. 397. ubi tamen de eo dubitat ven. WOLFIUS b. l.

^w) Lib. I. f. 4.

^x) loc. cit. pag. 767.

^y) Adv. mathem. l. I. f. 204.

^z) DIODORVS SICVLVS l. III. p. 140.

^a) SVIDAS loc. cit.

SANIA, ^b quod vero, quoniam iis non consentit, quæ de Lino ab Apolline interfecto veteres tradunt, alii de Lino Ismenii intelligunt. Quia vero Linus non carmine tantum more seculi res Deorum scripsit, sed & cosmogoniam, quæ præcipuam philosophiæ vel theologiæ potius partem tum absoluebat, tradidit, ideo, teste LAERTIO ^c inter septem Græciæ sapientes numeratus est ab Hippoboto. Quam vero theologiæ rationem tenuerit Linus, hodie, deficientibus ejus scriptis definiri nequit, quæ enim DAMASCIVS ^d & Platonici forte alii ^e illi tribuerunt, ob hominum audaciam, sua dogmata veteribus supponendi, suspecta sunt. Ceterum neque VOSIVM ^f audiendum esse, qui nullum unquam Linum fuisse putat, nec CLVVERIVM, ^{ff} qui Adamum, Zoroastrem & Linum eundem esse conjicit, veterum de Lino consentiens traditio docet.

§. V. Lini discipulus fuisse fertur ORPHEVS, sapientium inter Græcos antiquos virorum celeberrimus, & præcipuus eruditionis atque religionis Græcorum auctor. Quî eo magis enarrandus nobis est, quo magis eundem fere apud Græcos locum obtinet, quem apud Chaldæos Persasque Zoroaster, apud Indos Buddas, apud Ægyptios Thootus sive Hermes obtinuit. Quicquid enim sacrae atque profanae eruditionis apud Græcos veteres effloruit, id vel ab Orpheo inventum, vel ab eo introductum inter Græcos esse, veteres communi voce tradunt. Cum quoque theologiam non ritibus tantum & ceremoniis condidisse, sed & philosophico systemate delineavisse feratur, omnino tanquam præcipuus mythologicæ philosophiæ inter Græcos doctor reputandus est. Etsi vero veteres satis diligentes fuerunt, in enarrandis Orphei rebus atque dogmatibus, dolendum tamen est, ea omnia hodie desiderari, nec superesse, quæ Herodorus, Epigenes, Sando Hellanici filius, Apollonius Aphrodisiensis, Pherecydes Atheniensis, & ex Platoniciis recentioribus Serapion Alexandrinus, Syrianus & Proclus in Orphei dogmata commentati sunt. ^g Nec quæ temporis injuriæ erepta ad nos pervenerunt, talia sunt, ut fides secure iis dari queat. Accidisse enim Orpheo, quod omnibus sapientiæ atque eruditionis gentilis conditoribus accidit, ut multa ejus nomini supponerentur, & doctrinæ a variis hominibus ex diversis sectis atque opinionibus oriundis excogitatae ad eum auctoritatis & fidei conciliandæ gratia referrentur, in sequentibus demonstrabimus. Quam itaque in rebus doctrinisque Zoroastris, Mercurii & similium virorum celebratissimorum enarrandis adhibuimus providentiam atque cautionem, ea nec in excutiendis Orphicis negligenda est, nisi turpiter falli vel fallere velimus.

Orpheus.

Aaa 3

§. VI.

^b) H. cc.

^c) l. l. f. 42.

^d) DAMASCIVS περὶ ἀρχῶν, cujus excerpta debemus ven. WOLFIO T. III. Anecd. Græcor. Is vero: ὁ γὰρ ἐστὶν ἐν τῇ ἀλλὰ πάντα ἐν, ὡς Λίνος τε ἔλεγε καὶ Πυθαγόρας.

^e) Vid. IAMBlichVS de vit. Pyth. c. 28.

n. 139. p. 118.

^f) De arte poetica p. 78.

^{ff}) German. antiq. l. I. c. 24. p. 206.

^g) Conferendus de his omnibus diligentissimus FABRICIVS Bibl. Gr. vol. I. p. 110. seq.

An Orpheus
extiterit?

§. VI. Antequam vero ipsam Orphei historiam atque dogmata exponimus, excutienda quæstio est, an unquam Orpheus quidam fuerit nec ne? Primus, qui quæstionem negavit, CICERO ^b est, qui tamen Aristotelis auctoritate utitur: hunc secuti sunt ex recentioribus GERARDVS IOANNES VOSSIUS, ⁱ PETRVS DANIEL HVETIVS, ^k & NATALIS ALEXANDER, ^l a quibus non multum alienus est IO. CLERICVS ^m & IO. HENR. VRSINVS, ⁿ qui Davidem regem sub Orpheo latere putat. Quos tamen viros doctos audiendos non esse recte iudicarunt alii: ita enim rationes subductæ nobis persuadent, omnino fuisse Orpheum Græcanicæ theologiæ atque religionis parentem. Et quod quidem Ciceronis testimonium ab Aristotele petatum concernit, id quidem ita viri docti enervant, ut contendat, Aristotelem non negasse, fuisse Orpheum, sed tantummodo, fuisse poetam: nobis vero, id invitis Ciceronis verbis fieri, manifestissimum videtur. Ait enim Romanæ eloquentiæ parens: *Orpheum poetam docet Aristoteles nunquam fuisse, & hoc Orphicum carmen Pythagorici ferunt cujusdam fuisse Cecropis. At Orpheus, id est, imago ejus, ut vos vultis sæpe in animum meum incurrit.* Quibus verbis Epicureos refutat, facta ab exemplo inductione, qui ab anticipata DEI notione, & imagine menti obversante, argumentum pro ejus existentia accersebant, iisque opponit exemplum Orphei, qui nunquam fuit, & cujus tamen imago in mentem sæpe incurrit. ^p Quamvis vero, Aristotelem (in cujus scriptis tamen hodie frustra quæritur) & Ciceronem in ea fuisse sententia negandum non sit, parum tamen id facit ad destruendum totius pene antiquitatis consensum, quæ in eo concordat, fuisse Orpheum Thracem, & vixisse in Græcia. Hoc Græci & Latini, poetæ, historici, philosophi testantur, PLATO, ^q DIODORVS SICVLVS, ^r & post hos magna, etiam ex doctoribus Christianis, & ex schola Pythagoræ & Platonis caterva. Immo Ægyptii, si DIODORO ^s fides est, in sacris commentariis Orphei nomen retinuerunt, eum ducem constituentes illorum, qui doctrinæ addiscendæ causa ex Græcia in Ægyptum profecti sunt. Nec ORIGENES, ^t cui Celsus Orpheum, tanquam virum sine controversia sancto afflatum spiritu, objecit, & Salvatori prætulit, Orpheum extitisse negat, sed criminatur, quod Deos fecerit *ἀνθρώπων πατέρας*. Immo ipsa doctrina Orphica, mysteria in Græcia introducta, & ipsi libri Orpheo suppositi locum non habuissent, si nunquam vixisset Orpheus, cui supponi potuissent. Alia in re manifesta non cumulamur: sed id modo monemus, ficulneum esse, quod VOSSIUS addit; nomen Orphei esse ab Arabico Arifa, quod scire no-

tat,

b) De nat. Deor. l. I.

i) De poetica arte c. 13.

k) Dem. Evang. Prop. IV. c. 7. §. 19. p. 129.

l) H. E. V. T. c. 8. p. 357.

m) Bibl. select. T. XXVII. P. II. art. 4. p. 434.

n) Analect. SS. l. IV. p. 219. seqq.

o) BURNET. Archæol. philos. l. I. c. 9. p. 414. seqq.
CUDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 341. seqq. &
cel. MOSHEMIVS ad h. l. BVDDEVVS Obs. Hal.

T. VI. obs. 29. §. 4. p. 307. seq. OLAVS BORRICHIVS de poetis diff. I. §. 17. FABRICIVS l. c. alii.

p) IDEM observat MOSHEMIVS l. c. n. 7.

q) De Rep. l. X. p. 521.

r) Lit. IV. c. 25. p. 221.

s) lib. I.

t) Adv. Celsum. passim. vid. l. VII. p. m. 370. 378. edit. Hoesch.

tat, unde Arif, five Orpheus, fciens, eruditus. Hæc enim conclu-
dendi ratio fi valet, omnes celebres antiquitatis viros facile e rerum natu-
ra tollere quivis mediocri ingenio & linguarum peritia præditus poterit.

§. VII. Dubio itaque carere exiftimamus, vixiffe Orpheum: quis ve-
ro fuerit, quam originem agnoverit, quæque perpetraverit, adeo fabulis mo-
re veterum involutum eft, ut quid certi afferamus, vix habeamus. Recita-
bimus vero mythologiæ narrationem, " ut, quid veritatis fubfit, conjecturis
affequi tentare poffimus, monentes ante omnia, Orpheum hunc Thracem,
cum aliis hujus nominis non confundendum effe. * Ex Thracia oriundum
fuiſſe, plerique veterum referunt, de parentibus diffentiunt, aliis enim Apol-
linis & Calliopes filius, plerisque Oeagro patre natus dicitur, & ad tempo-
ra ante-Trojana refertur, quæ in Iofuæ atque Iudicum ætatem incidunt. y
Is patriis ceremoniis cultui & theologiæ innutritus, tradente DIODORO
SICULO z in Ægyptum profectus eft, & multa ibi didicit, ita, ut tum initia-
tionum & theologiæ peritia, tum poëmatum & melodiarum artificio præ-
ſtantiffimus haberetur. Ita ſcientiis & religionis notitia auctus ad Græcos
pervenit, rudemque & incompoſitam multitudinem triplici artis & ingenii
ſubſidio in ordinem, & ad rationem redire coëgit. Tanta enim canendi
peritia excelluiſſe, dicunt, ut fluvii ad ejus cantum firmarentur, aves advo-
larent, faxa, ſylvæ & venti auſcultarent, mare ſedaretur, omneque rerum
anima deſtitutarum genus in admirationem & amorem raperetur. Id quod
elegantè expreſſit HORATIVS: a

*Orpheus quis
fuerit?*

*Aut in umbroſis Heliconis oris
Aut ſuper Pindo gelidove in Hæmo
Vnde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſylvæ.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum curſus celeresque ventos
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere ſylvas.*

Et in hunc finem lyram ſeptem chordarum quoque invenit & adhibuit.
Quæ fabulæ tegumenta nihil aliud volunt, quam feros & indomitos Græco-
rum animos ab Orpheo, ut audirent & attenderent, emollitos fuiſſe, & in
obſequium tractos. Quem in finem fabularum quoque dulcedinem more
antiquo adhibuit, ſicque muſica harmonia convocatos & audiendi avidos
jucundis narrationibus pavit, ut in admirationem cultumque verſa attentio
prudentiſſimo viro occaſionem dederit, fabularum delinimentis legum atque
religionis cultum introducendi. Deos enim tum colere, eorum iram fabulis
enarra-

n) Conferendi mythologi paſſim, & ex iis NAT.
COMES *mythol. l. VII. c. 14. p. 764. ſeqq.* pleraque
de eo quoque collegit & inſtituto ſuo aptavit HVE-
TIVS *l.c.* add. LAMBECIVS *prodr. hiſt. lit. p. 168. ſqq.*
x) Fuit alius Crotoniates, vid. SVIDAS *T. II.*
v. *Orpheus Crot. p. 719.* qui auctor carminis de arge-

nautis dicitur: unde Orpheus Argonautis adnu-
meratur; ſed male.

y) Conf. HVEIVS *l.c.* qui tamen, ut hypotheſi
inſerviat, mire omnia torquet & confundit.

z) *Lib. IV. c. 25.*

a) *Carmin. l. I. Od. XII.*

enarrare, & felicitatem eorum, qui Deorum amicitia fruerentur, deprædicare cœpit, sicque musica, fabulis & religionis arcano cultu feros homines ratione uti docuit, & ad id quod jus fasque est, tenendum atque observandum adegit. Id quod HORATIVS jam vidit, qui de hac theologorum veterum prudentia luculenter: ^b

*Sylvestres homines sacer interpretsque Deorum
Cædibus & victu fædo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres rapidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis
Saxa movere sono testudinis & prece blanda
Ducere quo vellet, Fuit hæc sapientia quondam
Publica privatis secernere, sacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis
Oppida moliri leges incidere ligno.*

Præter hanc animos sibi conciliandi moresque ita fingendi artem scientiæ medicæ peritia effloruisse ^c non ex eo tantum verisimile est, quod plerique magni viri canæ vetustatis artis salutaris beneficio, docente artis medicæ historia, sibi homines devinxerint, sed Orpheus quoque disciplinas in Ægypto didicerit, ubi ista ars inter arcanas scientias relata fuit, ut supra vidimus. Ex hac vero artis medicæ peritia omnium optime ea explicanda sunt, quæ de mirabili musicæ Orphicæ peritia fabula narrat: ^d eum mortua, quam impense deperibat, Eurydice, ad inferos cum cithara descendisse, & mirificam lamentationem cecinisse, ita ut excitaret

Et Diti lacrymas, & morti denique finem ^e

faceret. Plutone enim placato ac Proserpina, obtinuisse, ut Eurydice cum ipso in lucem rediret, ea tamen lege, ne prius respiceret, quam ad superos pervenisset. Quod cum non observaret, uxorem amisisse. Si quis enim fabulæ sensus est, nimium non torquendus, ^f illud innuere videtur, Orpheum tanta medendi peritia instructum fuisse, ut deploratæ sanitatis homines ipsamque carissimam uxorem jam cum morte luctantem revocaret in vitam. Mortis vero, qua vivis ereptus est genus, varie veteres narrant: ^g quidam enim fulmine tactum periisse perhibent, quod ideo excogitatum videtur, quia fulmine tacti credebantur divinitatis participes facti. ^h Alii post mortem Eurydices cæterarum mulierum conjugium sprevisse, narrant, multisque hominibus dissuasisse mulierum connubium, quod cum ægre illæ ferrent, ab illis per simulata Liberi patris sacrificia fuisse discerptum. PAVSANIAS ⁱ ob abductos ex Thracia secum viros multos indignatas Thracum feminas eum discerpisse refert; alii a Baccho, cujus laudes canere neglexe-

^b) De arte poet.

^c) Pluribus id probat DAN. CLERICVS *Hist. medic. l. I. c. 10. p. 33. seqq.* qui tamen non satis accurate homines & tempora distinguit.

^d) Mythologi passim. vid. OVIDIVS *Metamorph. l. X.*

^e) MANILIUS *Astronom. l. V.*

^f) Quod faciunt, qui per Euridicen justitiam, per inferos placatos, perturbationes animæ sedatas intelligi cum NATALI COMITE *l. c. p. 771.* contendunt.

^g) Collegit ea NAT. COMES *l. c.*

^h) Hac de re supra, ubi de Zoroastre.

ⁱ) in *Bæoticis.*

neglexerit, furorem immiffum mulieribus; alii, a Venere amore feminis immiffio, dum de Orpheo certarent, eum laniatum tradunt; alii vero ex doloris de amiffa uxore impatientia violentas fibi intuliffe manus perhibent. Quæ incertæ narrationes illud certum habere videntur, Orpheum violenta morte fublato fuffe; quod fi conjecturæ locus eft, pofitos effreni licentiæ limites, & imprimis cohibitos vagos concubitus irarum tantarum caufam fuffe, non abfurde colligi poteft. Poft mortem caput in fluuium Hebrum dejectum cum lyra in Lesbum delatum effe, ibique oracula fuffe,^k atque ftatua & urna pofita honoratum,^l lyram inter fidera relatam mythologi narrant, quæ id docent, magnam auctoritatem atque famam Orphei tantopere de humano genere meriti, etiam poft funera extitiffe. Quæ tamen non obftitit, ut non tantum *παιδεραστίας*,^m fed & magiæ, immo atheifmi accufaretur: quibus tamen fceleribus non polluiiffe fe Orpheum, admodum verifimile eft. Nam concubitu vago aliisque feris moribus abrogandis & emendandis eum invigilaffe, fupra jam oftendimus. Eum vero fuffe *μαγεύσαι δεινόν*, quod Aegyptius aliquis apud PAVSANIAMⁿ de eo & Amphione prædicat, & de origiæ crimine five goëtia intelligendum effe recentiores quidam^o contendunt, vel ad theologiæ Orphicæ rationem & cultum Deorum arcanum referendum eft, qui magiæ nomine apud veteres, ut fupra demonftratum eft, infigniebatur: vel ad fanandi modum junctis incantamentis, carminibusque pertinet, quem veteres Medici ad augendam admirationem & fuperftitionem plebis adhibuere, & Orpheum quoque in ufum vertiffe, vel fola fabula de uxore carminibus in vitam revocata perfuadet: ut alias rationes prætereamus, fufe a NAVDAEO^p allatas. Caput enim ejus poft mortem divinaffe, inter fplendida antiquitatis de viris magnis mendacia referendum eft.^q Vtrum vero fpinozifmo vel atheifmo faverit Orpheus, poftea, ubi de theologia Orphei dicemus, commodus magis difpiciendi locus erit.

§. VIII. Non vero fuo tantum nomine per omnium ora volitavit Orpheus, fed imprimis propter infignia in Græcos merita, introductis religione, artibus & difciplinis, quibus mores feros ad humanitatem reduxit, immortalẽ famam honoremque confeutus eft. Quod fi enim Græcos audimus, nulla fere fcientia eft, quam Græci Orpheo non debeant, adeo ut *γράμματα καὶ σοφίην* inventa ei tribuat epigramma vetus: ^r quod tamen non ita intelligendum eft, quafi literarum apud Græcos conditor fuerit;

k) PHILOSTRAT. *Heroic. c. V. §. 3. p. 703. & vit. Apollon. l. IV. c. 14.*

l) PAVSAN. in *Bæot. p. 586. fq. conf. quæ diximus in Otio Vindelico Melet. III. p. 241.*

ll) OVIDIVS *Metamorph. l. X. v. 83.*

m) In *Eliacis pofter. p. 505.*

n) MART. SCHOOCKIVS apud FABRIC. *Bibl. Græc. vol. I. p. 131.*

o) *Apologie pour les grands hommes fupçonner de magie c. IX. p. m. 110. feqq.*

Hift. phil. Tom. I.

p) Pertinet hoc ad oraculorum fraudes, quas in hoc oraculo Lesbico adhibitas fuffe oftendit ANT. VAN DALE diff. II. de *Orac. gent. p. m. 293.* ad quæ, quod refpondit BALTVS in *historia de silent. Oraculorum paganifmi P. II. c. 7. p. m. 78. verf. Lat. leve eft, & testimoniis veterum contrarium. Non enim facerdotes oraculi, fed caput Orphei vaticinatum effe PHILOSTRATVS testatur.*

q) Apud FABRICIVM *Bibl. Græc. Vol. I. p. 130.*

erit; illas enim Græcos Cadmo debere, supra ostendimus; sed vult poëta, omnis generis eruditionem Orpheum apud Græcos introduxisse: licet hæc quoque ad sapientiam carminibus expressam extendi queant. Certe poëseos præstantia Orpheum celeberrimum inter Græcos nomen consecutum esse DIODORVS SICVLVS ^r notavit. Musicæ præstantia non habuisse parem, jam dictum est; addendum hoc, lyram sive citharam septem chordis instruxisse, qui enim quatuor chordarum lyram ei tribuunt, veterum testimoniis refutantur. ^s Cum musica carminis pangendi peritiam non possedit tantum, sed & carmen hexametron, teste ANTIPATRO SIDONIO ^t invenit, & in epopœia omnes ante eum, referente PAVSANIA ^u superavit. Sideralem porro artem ad Græcos transtulit & doctrinam vetustissimis verisimiliter theologis non inauditam ex Ægypto in Græciam attulit, stellas perinde ut nostram terram inhabitari, de quo dogmate Orphico infra dicemus. Medicinam non tantum exercuisse, sed ita quoque perdidicisse, ut desperatos morbos curaret, in antecedentibus monuimus: his adjiciendum est, verisimillimum esse, adjunxisse medicinam Orpheum sacris ceremoniis, & herbis, more Orientalium, vim quandam magicam inscribendo, & musicæ quoque vim saluari arti conjungendo, illud medicinæ genus inter Græcos introduxisse, quod diu ante ipsum in Oriente viguisse superiori libro demonstravimus, quodque magicum fuit. Ejus nos satis convincit PAVSANIAS, ^v qui refert, in summa auctoritate Orpheum fuisse οἷον πιστευόμενος εὐρηκέναι ἔργων ἀνοσιῶν καὶ θαρμῶν, νόσων τε ἰάματα, καὶ τροπὰς μνημιᾶτων θείων, *quod crederetur malarum actionum expiationes, morborum curationes, & iræ divinæ placationes invenisse: ubi curationes morborum, & καὶ θαρμοὶ ideo junguntur, quod illæ sine his fieri nequibant.* Et huc referendum quoque est, quod PLINIVS ^y habet, *primum eum de herbis aliquid curiosius prodidisse.* Eadem de astrologia inter Græcos per Orpheum introducta judicanda esse existimamus. Quemadmodum enim divinationes ex fideiibus cum theologia & arcanis ritibus atque cultu Deorum conjungere orientales gentes, & Ægyptii quoque, ut supra dictum est; ita Orpheus quoque ex Ægyptiorum disciplina sacris suis arcanis hanc partem addidit, & Græcos astrologiam docuit, fiderum cognitione, quod modo monuimus, instructus. Qua de re notabilis apud LVCIANVM ^z locus occurrit, qui ita: *Græci nec ab Aethiopibus, nec ab Aegyptiis, de astrologia quicquam inaudiverunt, verum illis Orpheus Aeagro Calliopeque prognatus primus ista monstravit: non ille quidem admodum dilucide neque rem clare docuit, sed εἰς γοητικὴν καὶ ἱερολογικὴν, ^a ad artem goëticam sive magicam & sacros ritus cultumque, qui ejus scopus erat (διανοή).* Nam constituta lyra orgia instituit, sa-
cras-

^r) l. IV. c. 25. p. 227.

^s) Vid. HUMFRED. PRIDEAUX ad Epoch. marior. p. 198. seq.

^t) Anthol. l. III. p. 388.

^u) l. c. p. 768.

^v) l. c.

^y) l. XXV. c. 2. conf. DAN. CLERICVS loco supra laudato.

^z) De Astrologia T. III. p. m. 257. seq.

^a) Græca ipsa inspicienda sunt, incommode enim hæc verba transtulit ERASMVVS.

crasque cantiones decantavit. Sed & reliqua legenda sunt, etsi sophisticiam scholam argumento colorem quærentem sapiant. Nec videmus, quo argumento hoc neget VOSSIVS, ^b LAERTII auctoritate motus, qui narrat, plerisque videri primum Thaletem astrologiæ vacasse, & solis defectus conversionesque prædixisse. ^c Nam quod putat, quia orgia obscura sunt, & incertum, qualia fuerint, ideo hoc falsum esse, nihil ad rem facit; cum hoc sufficiat, divinationes ex astris, partem orgiorum ab Orpheo institutorum fuisse: Laërtii vero testimonium non obstat, qui de rationibus astronomicis & observationibus fideralibus a Thalete in Græcia introductis, non de divinatione ex astris, qualis in Orphicis sacris viguit, intelligendus est, quam Orpheus ex Oriente vel Ægypto in Græciam transtulit. ^d Omnium tamen maxime celebritatem inter Græcos consecutus est Orpheus introductis mysteriis & theologia: quam cum ita ordinaret, ut populo superstitionis freno subacta miranda videretur, & arcanis ceremoniis magna & divina sponderet, vehementer Græcos in admirationem rapuit, quæ tantopere animos occupavit, ut sacra illa arcana atque mysteria diu apud Græcos vigerent, magnisque solemnitatibus, sacra Bacchi, Hecates, Eleusinia, Panathænea, Thesmophoria ejusque generis alia celebrarentur, de quibus, quia extra oleas vagari non licet, consulendi sunt, qui Græcorum sacrorum historiam enarrarunt. ^e Quorum tamen non arcanas tantum circumstantias, sed & significationes enarrare, opus arduum & difficile est, nec ad magnam verisimilitudinem conjecturæ perducī possunt, quoniam & initiatos tantum sacroque silentio impeditos ad ἐποπτεῖαν admissi sunt, & arcana quoque dogmata, non nisi sacerdotibus patuerunt, qui, ut erant homines astutissimi, ita sacris istis explicationem tribuerunt, ut ratio circumstantiarum postulabat variam. Vnde laterem lavare nobis videntur, qui Platoniorum recentiorum explicationibus ^f fidem tribuentes, eorum interpretationes pro veris horum sacrificiorum significationibus nobis obtrudunt. Quam mala enim horum hominum omnia ad sua dogmata roboranda & syncrētismum stabiliendum rapiētiū fides sit, nemo est, qui ignorat.

§. IX. Vfus vero est, ut ex dictis colligere est, Orpheus modo docendi arcano, fabulisque & allegoriarum velo obscurato. Cujus rei ratio ex ejus circumstantiis hætenus enarratis facile peti potest. Erat enim ex Thracia oriundus; Hyperboreorum vero sacra allegoricis traditionibus constitisse, & arcana methodo fuisse propagata, suo loco audivimus. ^{ff} In

*Disciplina
arcana
Orphei.*

Bbb 2

Aegy-

^b) De scient. mathem. c. XXXII. §. 8. p. 145.
^c) Dicitur hac de re suo loco, ubi de Thalete.
^d) Chemiæ peritiā Orpheo tribuit OL. BORRICHIVS de orig. & progressu Chemiæ p. 84. qui vero Argonauticā expeditionem eam artem indicare, illique Orpheum interfuisse putat, quod utrumque falsum est, meritoque exploditur.

^e) Inter eos imprimis consulendus est MEVR-
SIVS in Græcia feriata & IOH. POTTERVS

Archæolog. Græc. l. II. p. 246. seqq. alios nominat
IOH. ALB. FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. X.
§. 9. p. 320. seqq.

^f) Inter Pythagoræ affeclas tales explicationes jam tentavit Arignote, vid. SVIDAS T. I. v. Arignote p. 320. FABRICIVS. Bibl. Græc. Vol. I. p. 509.

^{ff}) Conferendus, qui hæc probat CLEMENS
ALEXANDRINVS Stromatum l. V. p. 567. seqq.
nec

Aegyptum postea delatus τὰ μυθολογούμενα, quod D I O D O R V S ^g testatur, didicit, arcanæque sapientiæ atque imprimis dogmatum sacrorum factus particeps, modum occultandi dogmata fabulis, & hieroglyphicis literis, & obscurando mysteriorum recondito sensu populum ab interiori ἐποπτεία arcendi affecutus est: & disciplinam sacerdotum arcanam inspexit. Hanc ut ad Græcos delatus religionis cultu introducto adhiberet, non uno argumento commotus est. Res ei erat cum hominibus feris, religionis morumque severiorum disciplina nondum subactis, cum populo ad eas doctrinarum veritates, quibus imbuere eos cupiebat, capiendas nec disposito satis, nec disciplinæ quoque patiente. Eum itaque ad commodandas aures allicere, & fabularum dulcedine illaqueare atque quasi capere oportuit. Ne vero religio conculcaretur & quod omnibus patuisset, evilesceret, arcanæ sacra instituit, teletasque suas commendavit, & severioris disciplinæ atque præparationis sepe ita munivit, ut non nisi erectiora & idonea admitterentur ingenia. Et hinc tota disciplina Orphei arcanæ derivanda est, quæ totius theologiæ systema allegorico habitu more theogoniarum scriptoribus communi proposuit, & sacra dogmata de Deo & mundi origine hieroglyphico sermone recondidit. Cujus exempla plusscula protulit CLEMENS ALEXANDRINVS ^b ut probaret, *sapienter Orpheum symbolicæ interpretationis genus instituisse, ut conferat, ad rectam theologiam, & pietatem, & judicandam ingenii solertiam, & veritatis exercitationem, & ad ostendendam sapientiam: docuitque sacra lingua vocatam fuisse aquam bedy, mare zaps, terram chthon, solem plectrum, animam omnia continentem sphinx, morbum cnaxzbi, & alia, quæ ibi affert multa, qualia EPIGENES in libro de poësi Orphica, τὰ ἰδιόζοντα παρ' Ὀρφεῖ, ea quæ propria fuerunt Orpheo, exponens collegit & exposuit. Hæc ut rite adhiberentur, mysteria instituit, initia tradidit, orgia atque τελέτας inter Græcos introduxit, iisque per multos gradus sapientiæ sacrae candidatum præparavit, donec perficeretur, sacro silentio vehementer injuncto. Sacra scilicet ista dicta sunt mysteria, sacrorum operatio μύησις, cujus finis, (unde τελέται dicta sunt,) perductio animæ ad inspectionem primarum veritatum. ⁱ Horum, si Platonicos audimus, quinque gradus erant, quos ita OLYMPIODORVS enumerat: ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡγῶντο μὲν αἱ πάνδημοι καθάρσεις; εἴτα ἐπὶ ταύταις αἱ ἀπορρότεραι μετὰ ταύτας, συστάσεις, καὶ ἐπὶ ταύταις μύησεις ἐν τέλει δὲ ἐποπτεία. In sacris præcedebant publicæ purgationes; deinde has excipiebant aliæ reconditiones; post has aggregationes; tum sequebantur initiationes; ad extremum inspectiones. In quibus gradibus explicandis diligens fuit Plotini schola, ita tamen, ut non omnia ad Orphei ætatem referri debere constet. Hoc indubium est, ad eluendam a peccati*

nec ad Orpheum referri debent mysteria Thracum, quæ Zamolxidi deberi supra demonstravimus. Quem cum pro servo Pythagoræ habeat sine ratione C V D W O R T H V S *Syst. int. c. IV. §. 18. p. 341.* frustra nodos quærit in scirpo.

g) l. c. b) l. c. p. 569. seqq.

i) Aliter Platonici, qui τὸ τέλος statuunt, perductionem animæ ad illum statum, in quo fuit, antequam corpus ingrederetur. Sed hæc scholam Alexandrinam sapiunt, non Orphei adyta.

cati sordibus & purgandam animam, antequam ad mysteria inspicienda admitteretur, varias purgationes fuisse adhibitas, hinc requisita prius peccatorum confessio, & exclusi profani atque ἄλιτροι publica præconis voce: ^k castimonia ad certum tempus indicta, humicubitiones exercitæ, abstinentia a cibo imperata, & alia σκληραγωγίας, atque severissimæ disciplinæ instituta rigidissime exacta, & imprimis diligentissime caveri solitum, ne arcana hæc τοῖς ἀμύητοις sive profanis innotescerent: unde, qui hoc silentium violaret, vel curiosos in hæc sacra oculos contorqueret, impune non tulit. ^l Per hos vero gradus purgatus & præparatus ab hierophantis, mystisque epoptes factus, & interiori doctrina initiatus est. Cujus disciplinæ arcana, quæ originem inter Græcos ad Orpheum refert; vestigia apud veteres scriptores plurima occurrunt, & imprimis Platonici recentiores diligenter de ea commentati sunt, quorum loca, ne prolixè afferamus, otium nobis fecit eruditissimus ISAACVS CASAVBONVS, ^m qui præter alios hac de re consulendus est. Nec una mysteriorum ratio, sed varia, sine dubio ab Orpheo & discipulis instituta est, probantibus id tot sacris arcanis inter Græcos & finitimos populos introductis, inter quæ Cereris atque Bacchi solennitate reliquis nobiliora fuerunt. Qualia vero illa omnia fuerint, quas significationes & doctrinas obvelaverint, incertissimum esse putamus. Quæ enim ad detegendos Orphicorum sacrorum sensus arcanos erudite & copiose congeffit ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS, ⁿ omnia fere Platonici recentioribus accepta debet, qui tamen, cum non tam veteres philosophos interpretati sint, quam iis sua cogitata & philosophemata supposuerint, indigni & inepti in hac re arbitri sunt. ^o Verbo, idem de Orphei arcana doctrina tenendum est, quod de Aegyptiorum disciplina hieroglyphica supra monuimus; hæc enim illius parens fuit. Vtrum vero arcana hæc docendi methodus non per fabulas modo & allegorias rudem plebem ad formandos mores ducens, sed totius religionis summam oculis hominum non initiatorum subducens, philosopho digna sit, nec ne? prolixius disputare loci hujus non est, & ex iis, quæ de Orientalium arcana disciplina supra diximus, iudicium hac de quæstione sanum facile fieri potest. Et laudant quidem non veteres modo, & inter hos Patres quoque plerique, in hac disciplina arcana etiam in ecclesia innutriti, præcipue CLEMENS ALEXANDRINVS, ^p hanc docendi rationem, sed & recentiores ideo magnopere Orpheum extollunt, inter quos vehementer eum commendat THOMAS BURNETIVS. ^q Nos Orpheo prudentiæ & eruditionis laudem non denegamus, nec inter feros & inconditi sensus homines allegoricam methodum usu caruisse putamus, sacrorum tamen arcanorum rationes, non

Bbb 3

tam

^k) Neronem ideo post eadem matris ad sacra Eleusinia accedere non ausum refert SVETONIUS in Ner. c. 34.

^l) Exemplum habes apud LIVIUM l. XXXI. Ideo etiam noctu peragebantur hæc mysteria ple-
raque.

^m) Exercit. Antibar. XVI. n. 43. p. m. 391. seqq.

ⁿ) In Epigene de Poësi Orphica, sive in priscas Orphicorum carminum memorias libro commentario Norimbergæ 1702. 4.

^o) Consentit cum his vir summus IOH. LAVR. MOSHEMIVS ad CVDWORTHII Syst. intell. c. IV. §. 17. p. 349. n. 40.

^p) l. c.

^q) Archæol. philos. c. IX. p. 407. seqq.

tam ad excitanda altiora ingenia, quod contendit CICERO, quam ad ducendos populi animos, firmandam superstitionem, & fovendam impietatem respexisse, consideratis omnibus eorum circumstantiis probabile judicamus: & multiplices quoque fraudes in iis adhiberi solitæ suspicari id jubent. Nec nos multum juvant ea, quæ de veritatibus metaphysicis, theologicis & naturalibus in iis reconditis philosophi imprimis Platonici afferunt: quo loco enim ea habenda sint, in simili argumento aliquoties jam diximus, & has accommodationes fuisse, ut tolerabilior fieret superstitio, evicimus, sic ut otiose ea repetere opus haud sit. Immo ea talia esse, ut magnifice de Orphei religione sentiri nemo æquus debeat, postea, ubi de dogmatibus Orphei agemus, demonstrabimus.

Scripta Or-
phei.

§. X. Effecit magna hæc, quam consecutus est Orpheus, fama, ut carmina complura Orphicorum nomine ad eum referrentur, eique tanquam auctori tribuerentur: quorum pleraque quidem, præter exigua fragmenta passim apud veteres scriptores, qui ea excerpere, suisque scriptis inseruere, occurentia, ^r intercidere, ^s quædam ad nos pervenerunt, inter quæ sunt *Argonautica*, *carmen epicum*, *hymni LXXXVI.* & *de lapidibus eorumque virtutibus præcepta*, quæ junctim edidit vir doctissimus ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS; ^t quorum historiam cum more suo diligenter enarraverit nunquam sine acerbo luctu nobis memorandus præstantissimus FABRICIVS, ^u hauriet lector ex libro in historia philosophiæ literaria maxime necessario, quantum satis erit. De his omnibus vero magna inter eruditos controversia est, an ad Orpheum, tanquam auctorem, referri queant? Quidam enim Orpheum plane nihil scripsisse affirmant, contenduntque, auctoritatis gratia & ad faciendam suis scriptis fidem Orphicorum nomen præfixisse veteres, eodem stratagemate usos, quod in Zoroastris & præcipue in Hermetis scriptis supponendis adhibitum fuisse supra observavimus. Nec argumentis quoque destituuntur, qui ita rationes subducunt: provocant ad HERODOTVM, ^x Homerum atque Hesiodum omnium antiquissimos poëtas statuentem, & ad ARISTOTHELEM, ^y Orphica carmina in dubium vocantem: imprimis vero veteres testantur, fatentes, Pythagoræ ejusque discipulis omnia illa carmina deberi, quæ sub Orphei nomine inter veteres celebratissima fuerunt. Cecropi enim Pythagoreo homini tributa fuisse CICERO ^z auctor est, aliique Onomacrito ejusdem familiæ philosopho tribuunt, ^a SVIDAS quædam ad Theognetum, Theſſalum, alia ad Timoclem, Syracusanum, quæ-

^r) Multa ex Orphicis occurrunt apud PROCLVM, TZEZEM, aliosque, quorum quædam collegit HENRICVS STEPHANVS in *Poësi philosoph.* p. 78. sq. pauciora Orphicorum editioni inseruit ESCHENBACHIVS.

^s) Eorum titulos enarrat FABRICIVS l. c. Vol. I. p. 120. & peculiari scripto ESCHENBACHIVS, titulo: *Epigenes de poësi Orphica*, de

quo supra. Qui tamen meras sæpe conjecturas sequitur.

^t) Traject. 1689. 12. adjecit editor H. STEPHANI notas & suum commentarium.

^u) l. c. p. 112. seqq.

^x) c. LIII. p. 109.

^y) *De anima.*

^z) *Loco supra laudato.*

^a) Vid. FABRICIVS l. c. p. 129.

quædam ad Zopyrum Heracleota refert. ^b Alios ex Pythagoreorum
 schola, in qua Arignote quoque Pythagorica, duoque Orphei juniores
 memorantur, Camarinæus & Crotoniates, enarrat ^{ὁ πᾶν} FABRICIVS. ^c
 Dissentiunt tamen ab his, qui veterum auctoritate, & in his CLEMENTIS
 ALEXANDRINI, ATHENAGORAE, IVSTINI & doctorum ecclesiæ
 aliorum, item DIODORI SICVLII, ipsiusque CICERONIS, Orpheum
 quædam scripsisse contendunt, ^d & ad constantem Pythagoreorum traditio-
 nem provocant, quæ asserit, Pythagoram ex Orphei libris, libellum cele-
 brem, cui titulus: *ἱερὸς λόγος* fuit, concinnavisse: certe, si quoque statua-
 tur, Pythagoram nihil scripsisse, referendum esse librum hunc sacrum vel
 ad Cecropem vel ad Thelaugen Pythagoræ filium, antiquissimos homines,
 qui ex Orphicis sua transumerint. Perquam vero difficile est, in hac
 controversia arbitri partes sumere; & tamen ab ea quæstione & lite rite
 diremta, totum, quod de Orphei dogmatibus ferendum est, iudicium de-
 pendet. Nec hic certitudine infallibili pugnari potest, ut sunt vetustissima
 omnia, sed ad conjecturas cuncta quidem redeunt, non tamen fallaces &
 nudas, sed magno verisimilitudinis gradu nixas. Scilicet consideratis non
 iis tantum, quæ integra habemus, sed imprimis reliquiis ac fragmentis il-
 lis Orphicis, quæ passim apud veteres, tanquam residuæ ex naufragio tabu-
 læ reperiuntur, non unius omnia atque ejusdem generis esse, fatebitur,
 quisquis sobrie atque caute attendit & rem probe ponderat. Quædam
 enim, quæ pro Orphicis ab antiquis ecclesiæ doctoribus adducuntur, ita
 comparata sunt, ut fraudem atque suppositionem, saltem interpolationem,
 manifeste prodant, & recte monente CUDWORTH, ^e qui exemplum quo-
 que attulit, hebetis ingenii & obtusi homo vocandus sit, qui ea Orphei
 esse cogitaverit. Nec improbanda conjectura VV. cll. C. A. ESCHENBA-
 CHII ^f & IO. LAVR. MOSHEMII, ^g qui a Iudæo quodam, forte ab ipso
 Aristobulo quædam profecta esse conjiciunt. Is enim Iudæorum, eorum
 imprimis, qui in Aegypto gentilem philosophiam didicerunt, mos fuit, ut
 ejusmodi fraude rebus gentis suæ apud gentiles auctoritatem conciliarent,
 & credibile est, Aristobulum, qui hujusmodi oraculum aliquod Orphei in
 opere ad Ptolomæum Aegypti regem exarato, affert, ^h ita apud regem re-
 bus populi sui consulere voluisse. Nec minus suspecta sunt, quæ ex Or-
 phicis referunt Platonici recentiores. Illorum enim institutum, suo loco
 accurate probandum, fuit, non tantum totius fere terrarum orbis religio-
 nes & dogmata corradere, & malefano consilio in unam religionem con-
 fundere, sed & nugis suis, fraude ac suppositione fidem conciliare, & hunc
 in finem omnes magnos antiquitatis viros suis subselliis vindicare. Quod
 consilium tot nobis ex hac officina libros spurios peperit, ut non possit
 non cauto lectori suspectum esse, quicquid veteribus hi homines tribuunt.

Vnde

^b) Conf. ib. CUDWORTH. *System. intell.*

^f) In *Epigene de pœsi Orphica* p. 148.

^c) *l. c.*

^g) *Ad l. c. Cudworthi, n. 37.*

^d) Loca indicat CUDWORTHVS *l. c.*

^h) Apud EVSEBIUM *præpar. evang.*

^e) *l. c. p. 348.*

l. XIII. c. 12.

Vnde parum auctoritatis deferendum esse, patet, Orphicis a Platoniceis passim jactatis, quibus ea in deliciis fuisse, MARINVSⁱ refert. Etsi vero ex Iudæorum, Platoniorum, Christianorum & hæreticorum officinis talia multa prodiisse nemo temere negaverit; inficiandum tamen haud est, Platonis, Diodori aliorumque veterum temporibus lecta esse quædam, quæ jam tum temporis ad Orpheum relata sint, & ex quibus illi sua, quæ ex istis referunt, hauserint. An vero ad ipsum Orpheum referri queant, difficile definiiri quidem potest, majori tamen verisimilitudine negari, quam affirmari posse censemus. Non enim antiquissimis tantum istis temporibus scribendi sapientiæ præcepta mos nondum invaluit, sed & quod probe notandum esse existimamus, methodus ἀπορρητος Orphei obstitit, quo minus scriptis sacra sua traderet.^k Quantam enim industriam in occultandis sacris dogmatibus posuerit, supra satis luculenter demonstratum est. Probabile tamen est, quædam, quæ pro Orphicis inter veteres venditabantur, Orphica dogmata continuisse, & ab hierophantis atque epoptis, ad quos orali traditione pervenerant, fuisse scriptis consignata, eaque Orphicorum nomine insignita, quod Orphei doctrinam referrent. Hæc postea propter doctrinæ Orphicæ celebritatem, quam inter Græcos consecuta est, variis scriptis ab ejus disciplinæ hominibus fuisse aucta, non est, quod dubitemus, cum semper magistri præcepta illi jactaverint. Cujus luculentum testimonium est, quod ea dogmata, quæ in poësi hac Orphica, etiam, ubi indubitata ætate supra Salvatoris tempora ascendit continentur, adeo inter se discrepant, ut impossibile sit, ea ex uno præcipientis ore calamine, vel ab unius systematis affeclis fuisse profecta, & hæc dogmatum discordia necessario plures auctores atque conditores Orphicorum fuisse, evincat. Noster hic est acutissimus MOSHEMIVS.

*Incertitudo
doctrinæ
Orphicæ.*

§. XI. Colligi ex dictis potest, quam difficile sit, de dogmatibus Orphei, & imprimis de totius doctrinæ ejus systemate aliquid tradere, quod verum sitienti faciat satis. Cum enim non doctrinam δηλώδη, sed ἀπορρητον Orphei cognoscere, tractatio nostra postulet, tam densum illa velum obducta habet, ut non facile quis penetrare queat. Et cum, quod satis diximus, Orphei scriptum genuinum nullum superfit, quæque feruntur, Orphica ob dictas causas adeo incerta sint, & dubia, ut ad quem potissimum referri debeant, anceps hæreat judicium, sperari quoque & promitti certa non possunt, nec aliud dari, quam quod sub Orphei nomine olim circumferebatur. Vt tamen verisimilitudinem & fidei historicæ leges, quantum licet, sectemur, ea potissimum consulemus, quæ scriptores veteres Orpheo propiores illi tribuerunt, quemadmodum Thaletis, Anaxagoræ, Pythagoræ aliorumque virorum in philosophiæ theatro maxime conspicuorum dogmata ea esse, probabili ratione nixi credimus, quæ a veteribus iis tribuuntur, etsi scripta eorum interciderint, vel plane nihil de suis dogmatibus in lite-

ras

i) In *vita Procli* c. XXVI. p. 61.

k) Eandem causam fuisse, cur Pythagoras ni-

hil scripserit, suo loco probabimus.

l) l. c. p. 344. not. 20.

ras retulerint. Platonici tamen recentiores, philosophique illi, qui ex Ægypti scholis prodierunt, suspecti quam maxime sunt, quod vel sua Orpheo supposuerint, vel saltem somniis suis Orphica ab antiquis accepta adulterauerint & interpolauerint: unde non nisi sobrie atque caute audiendi sunt. Id quod etiam de cl. ESCHENBACHIO, qui in interpretandis Orphicis hos homines nimia fiducia secutus est, aliisque hujus generis, qui eadem via inceserunt, tenendum est. ^m Immo, cum probatum dederimus, a variis hominibus Orphica carmina compilata esse, sequitur inde, impossibile esse, ejusmodi systema doctrinæ Orphicæ exhibere, quod ubique cohæreat.

§. XII. Duo vero primaria doctrinæ Orphicæ fuisse capita, veteres tradunt, quorum unum theologiam sive doctrinam de Deo & divinis tradidit, alterum physiologiam & cosmogoniam exhibuit. Multa vero Orpheum de Diis docuisse, tota Græcorum religio, quæ ex hujus viri fontibus omnis fere dimanavit, testatur: quicquid enim fabularum de Diis Græcia mentitur, quicquid rituum sacrorum & mysteriorum instituit, illud omne ad Orpheum olim referebatur. Nec negarunt hoc veteres philosophi, sed indignati sunt potius, doctrinam de Deo fabulis Orphicis corruptam fuisse, quam ob rem a Nemese divina punitum, discerptum obiisse putat ISOCRATES. ⁿ LAERTIVS ^o vero memorabili sententia, postquam Orpheum Thracem inter philosophos antiquissimos relatum a quibusdam esse dixerat, addit: *Equidem is, qui de Diis talia commentus est, an philosophus appellandus sit, nescio. Quo enim nomine appellandus is est, qui Diis omnem humanam perturbationem & affectus adfricando, non pepercerit; eaque, quæ raro a quibusdam hominibus turpiter perperantur.* Patres, qui πολυθεότητος auctorem Orpheum faciunt, præterimus, ^p ne justo simus prolixiores. Negari itaque nequit, in theologia exoterica polytheismum Orpheum introduxisse, & idololatriæ inter Græcos turpissimæ occasionem dedisse. Neque tamen Orpheus tam exiguæ doctrinæ atque judicii fuisse censendus est, ut adeo desipuerit in tradenda doctrina diviniore; sed πολυθεότης illa ad fabularem istam, qua rudem populum deliniebat, methodum referenda est. Cum enim, omnia ex Deo emanasse, pro primo rerum ortarum principio adhibuerit, ut in sequentibus probabimus, & ita rebus omnibus divinam originem adscripserit, mutavit spiritus, partesque mundi naturales mythologica methodo usus, in Deos, eosque colendos populo commendavit, cum summum DEVM ab illis attingi posse desperaret. Qua ratione non meruisse, ut *divino afflatus spiri-*

Theologia
Orphica.

an idolola-
trica?

^m) Inter hos etiam CVDWORTHVS l.c. est: & hac fere via etiam B. BVDDEVS obs. de phil. Orphica, Obs. Hal. Lat. T. VI. Obs. 29. & ex parte quoque BURNETIVS l.c. inceserunt. Num ad hunc lapidem quoque offenderint EBELINGIVS in Archaeologiis Orphicis & SYMPHORIANVS CAMPEGIVS, in Theologia Orphica, judicent, qui legerunt.

Hist. phil. Tom. I.

ⁿ) In laudat. Busirid. p. m. 543. edit. H. Wolfii.
^o) Lib. I. f. 5. Eandem absurditatem & impietatem eodem argumento Orpheo objicit ORIGENES contra Cels. l. I. p. m. 14.

^p) Loca quædam eorum adduxit CVDWORTHVS l.c. p. 345.

spiritu Celso dicatur, nemo quidem negaverit, an vero excusandus sit, dubius hæret, & in mitiorem partem inclinat BURNETIVS. ¹ Monet is, aliter fieri non potuisse illo, quo vixit ævo, eoque cum populo: a rudimentis incipiendum fuisse in omni disciplina; a superstitione ad castam religionem progrediendum fuisse. Neque tamen Deorum aras humanis sacrificiis, neque animalium sanguine conspersisse; non finxisse Deos forma humana; referre IUSTINVM, ² pœnituisse erroris Orpheum ante vitæ finem, omnisque in Deum aut homines contumeliæ; mores impuros ei tributos esse, ex opprobriis Christianorum levi fama accepta gentilibus in vituperiis suis objicientium. Quas tamen rationes leves admodum esse, vel mediocriter ad rem ipsam, de qua quæritur, attentus, intelligit. Cur non enim castam populo facile sequaci & in admirationem laudemque viri atque obsequium inde præstandum raptò de Deo religionem proposuit? cur divinitatem in tot partes dispescuit? cur non mente sola, quod simplicissimum & naturæ humanæ convenientissimum esse, ipsa ratio dictitat, numen colendum esse docuit, & tot mysteriorum superstitiones tradidit? cur removit arcana methodo populum a veritate, cujus tamen intererat, rectius doceri? & si profani essent, philosophicis rationibus, non vero inanibus ceremoniis purgari? Verum non attendit BURNETIVS, aliam fuisse superstitionis ab Orpheo introductæ rationem, quod ita systema emanativum ad fingendum Deorum cultum talem sufficere pulchre videbat, qualem quæsitæ & obtenta auctoritas conditoris, & conservatio politica sacrorum ab eo institutorum postulabat. Quare e re sanctissimæ religionis nostræ esse putamus, ut arcana gentilis religionis, ejusque *βδελύγματα* recte cognoscantur, quæ excusare, tenebras est comparare cum luce. Orpheum erroris pœnituisse, fide caret, nec incerta & suspecta Iustini traditio sufficit. ³ Mores tam malos non fuisse, quales ei objiciuntur, credibile quidem est, nec tamen hoc vituperium Christianis imputandum est, cum pæderastiæ culpam ipsi, quod supra retulimus, gentiles scriptores ei exprobrent.

Capita potiora
theologiae
Orphicæ.

De natura
Dei.

§. XIII. Propius vero atque intus respicienda est theologia Orphei, ut quid celeberrimo primoque fere inter Græcos theologo placuerit, discamus. Vtemur vero, ubi alia non suppetunt, Orphicis carminibus, quæ passim apud veteres supersunt. His, reliquisque veterum testimoniis consultis, is, qui Orphicorum auctor fuisse dicitur, I. Deum summum esse, qui omnium rerum auctor est, omnia in se continet, omnibus providet, & quoad naturam universo similis figura est, quam ei mentem de Deo tribuit IAMBlichVS. ⁴ Qui cum Pythagoræ & sequacium de Deo doctrinam Orphicæ simillimam fuisse tradit, totam scholæ suæ catervam sibi consen-

tien-

¹) l. c. p. 411.

²) *De Monarchia Dei* p. 103. seq. Vbi tamen suppositionem facile odorari quis potest, pars enim est libri sacri a Pythagoreis suppositi, & quidem a Iudæo quodam interpolati, quod docte observat ESCHEN-

BACHIVS de Poësi Orphica pag. 143. seqq.

³) EVSEBIUS de præp. l. XIII. conf. HUVETIVS *Demonstr. Ev. Pr. IV. c. 8. §. 19. p. 130.* ESCHENBACH l. c.

⁴) *De vita Pythag.* c. 28. n. 151. p. 127.

tientem habet. Ita enim SYRIANVS, " PROCLVS hujusque furfuris alii.* Nec negandum, PLATONEM y ipsum in ea fuisse sententia, alludere Pythagoreas opiniones ad placita Orphica. Parum tamen, si fatendum, quod res est, pro Orpheo ita lucrabimur, cum scholæ Pythagoreæ mos sua veteribus philosophis supponendi, & veneranda antiquorum nomina sibi præter rem vindicandi, in vulgus notus sit. Ad aliud itaque testimonium provocat, qui Orphei causam magna industria tuetur, doctissimus, CVDWORTHVS, z nempe TIMOTHEI chronographi, qui brevem Orphicæ disciplinæ summam, in *Cosmopœia sua* olim exhibuit, quam CEDRENVS a & EVSEBIVS b integram, & ex his alii, c exposuerunt, in qua apertam DEI conditoris mentionem facit, ejusque nomen, consilium, lucem, vitæ largitorem esse, ens eum summum invisibile esse statuit, ex cujus potentia, quam nemo concipere potest, omnia incorporea & corporea facta sint. Addit: Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτῇ, εἰδὼς συνέταξεν, ὅτι, διὰ τῶν αὐτῶν τριῶν ὀνομάτων μιᾶς θεότητος τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὰ πάντα. *Idem Orpheus in eodem libro scripsit, a tribus istis nominibus, una vero natura divina omnia facta esse, Deumque ipsum esse omnia.* Bene vero nobiscum egisset Timotheus, si totum carmen Orphicum, vel fragmentum saltem illud, ad quod provocat, integrum descripsisset, ut quis verborum sensus sit, quis auctoris scopus, quæ verborum integritas, facilius judicari posset. Verum observavit accurate ESCHENBACHIVS, Timotheum ordinem, quem auctor hujus theogoniæ tenuerat, non fideliter servavisse, & non alium in finem hæc consignavisse, quam ut persuaderet lectoribus suis, Orpheum jam docuisse, trinitatem in una essentia creasse omnia, quod CEDRENVS sub finem indicat; tum etiam, ut ostenderet, Orpheum, dum mundi creationem doceret, a Mosaicis traditionibus parum, aut nihil discrepare; ideoque ea tantum ex Orphica theogonia hic inde decerpisse, quæ aliquo modo huic fini servire poterant, ceteris, & rem ipsam concernentibus, neglectis. Parum itaque fidei, immo plane nihil,tribuendum est homini veterum dicta ad firmanda sua detorquenti, qui inter Græcos recentiores, levissimi ingenii homines mos receptus, semper tamen historiæ philosophicæ exitialis fuit. Consulenda itaque sunt ipsa, quæ restant, Orphicorum carminum λείψανα, inter quæ quod PROCLVS d servavit, quia insigne est, & de ortu rerum ex mente Orphei disserturis lucem accendet, ex STEVCHI EVGVBINI versione hic apponemus, Græca vero apud PROCLVM & ex eo apud recentiores quosdam e legenda lectori commendamus. Ita vero:

Fuerunt intra Iovem cum universo

Aetherea vastitas, & cæli præclara sublimitas,

CCC 2

Immen-

a) SVIDAS in Syriacus T. III. p. 410.

x) Afferit eorum testimonia CVDWORTH. *System. intell.* l. c. p. 346.

y) In Cratylō p. 264.

z) loc. cit.

a) In Chronographia p. 46.

b) In Chronicis.

c) ESCHENBACH. l. c. p. 87. seqq. CVDWORTHVS l. c. p. 346. seq.

d) Comm. in Timæum p. 95. CONF. ESCHENBACH. l. c. p. 71.

e) EVNDEM l. c. CVDWORTH. l. c. p. 348.

*Immensique maris & telluris inclyta latitudo
 Oceanusque ingens, depressaque tartara terra,
 Fluminaque & pontus sine fine, & cetera cuncta.
 Immortales omnes beati diique de æque,
 Quæ fuerint exorta, & quæ ventura sequuntur,
 Hæc in ventre Iovis rerum compage manebant.*

Aliud non minus memorabile fragmentum nobis servavit auctor libri *de mundo*, & ejus interpres APVLEIUS, dignum, quod hic quoque apponatur:

*Primus cunctorum est, & Iupiter ultimus idem.
 Iupiter & caput, & medium est, sunt ex Iove cuncta,
 Iupiter est terræ basis & stellantis Olympi.
 Iupiter & mas est, estque idem nymphea perennis.
 Spiritus est cunctis: validusque est Iupiter ignis.
 Iupiter est pelagi radix; est lunaque solque.
 Cunctorum rex est; princepsque & originis auctor.
 Namque sinu occultans, dulces in luminis auras
 Cuncta tulit, sacro versans sub pectore curas.*

Paria fere leguntur apud EVSEBIUM ^f & CLEMENTEM ALEXANDRINUM, ^g ex quibus patet, varie istas reliquias & fragmenta a veteribus congesta fuisse; res tamen omnis eo redit: Continuisse Iovem sive summum Deum in se omnia, omnibus ortum ex se dedisse; & tanquam hermaphroditum omnia ex se genuisse, & ex sua produxisse essentia; Spiritum esse universi, qui omnia regit, vivificat, estque

*Vnica vis, demonque unus, qui cuncta gubernat.
 Omniaque hæc unus regali in corpore claudit.*

Ex quibus necessario sequitur omnia in eum reditura. Hæc Orphica fragmenta ubique loquuntur, nec aliud voluerunt Orphicorum dogmatum ostentatores, quando magna confidentia Deum τὸ πᾶν, ^h vocarunt. Et ex his de theologia Orphica iudicium formandum est. De qua ut mentem quoque nostram modeste exponamus, primo, non negamus, valde nobis hæc quoque carmina suspecta esse propter illos, qui eorum fragmenta nobis conservaverunt. Hos Platonicos recentiores, sive Alexandrinos fuisse, loca eorum adducta testantur. Demonstrabimus autem suo loco luculenter, inter alia, quæ veteribus, imprimis Pythagoræ & Platoni frustra & invita Minerva affinxerunt, fuisse quoque dogma, de producta materia ex ipso DEI gremio, quod ideo assumerunt, ut propius ad Christianos accederent, & absurditatem duplicis principii evitarent. Quis itaque nobis testis erit, non ab hujus systematis fautoribus pleraque carminum horum fragmen-

^f) De præpar. l. III. c. 9.

^g) Stromat. l. V.

^h) Conf. CUDWORTH. l. c. p. 355. seqq. cujus

vestigia secuti sunt auctores *Historia universalis*.
 p. 73. seqq.

fragmenta fuisse conficta & supposita? quis interpolatoris manus passa non esse, cum multa in iis tam egregie cum Platonice sequioribus conspirent; nos faciet indubios? Fatemur itaque non inviti, valde nobis in definienda Orphici de Deo dogmatis summa aquam ex hac causa hærere. Non tamen, secundo, inficiamur, verisimile non esse, omnia ista carmina plane nihil quod ad Orphica tempora & doctrinam referri queat, continere, sed omnino probabile est, si non ipsum Orpheum, certe Orphicam doctrinam eo collineasse, ut Deum esse omnia, inque eo omnia contineri, exque ejus essentia omnia orta esse, & naturam atque vitam accepisse, ejus quoque spiritu moveri, formari & gubernari omnia traderet. In hoc enim *κρίαν δόγματι* conspirant omnia, quæcunque de Orpheo apud veteres traduntur. Nec putamus temere hoc quenquam inficiari posse, nisi luculentioribus in contrarium argumentis instructum, quæ forte frustra conquiruntur. Nondum tamen ita de mente Orphicorum de Deo satis certi sumus, cum variam celebre istud dogma significationem admittat, quæ quoque in causa fuit, cur Platonice sequiorum in modum illud explicuerit, & sanio-rem ei adstruere sensum magna industria laboraverit CVDWORTHVS, alii vero, & inter hos IO. FR. BVDDEVS^k Orpheum inter Spinozistas ante Spinozam retulerint, putantes, eum Deum atque mundum confudisse, & per Deum non intellexisse aliud, nisi mundum hunc totum, Deumque quasi modificatum; alii tandem, inter quos eminet celeberrimus MOSHEMIVS^l media via incedentes, a Spinozæ quidem impietate Orphicam theologiam liberent, emanativum vero fuisse, & res omnes ex sinu DEI ita deduxisse, ut essentiam, naturam, ortum ex eo acceperint, sicque membra DEI sint, contendunt. Etsi vero difficile est in tam incertis rei monumentis & testimoniis certum aliquid statuere, ultimam tamen systematis Orphici explicationem reliquis præferendam esse, non una ratione adducti fatemur. Quemadmodum enim saniori interpretationi, quam coëgit in ordinem ingeniosissimus CVDWORTHVS, repugnant ipsa fragmenta, si sine commentariis Platonice, mire ea detorquentium, considerentur; ita a Spinozæ systemate mundi origo & productio atque formatio talis, qualis in theogonia Orphica describitur, quæque cum Spinozæ hypothese, unicam tantum esse substantiam, ejusque duas modificationes æternas, consistere non potest, Orphicam theologiam satis manifeste, nisi fallimur, distinguit: sicque systema emanativum remanet, quod eo tutius atque probabilius Orpheo tribui potest; quo magis id per omnem fere Orientem veterem pervagatum fuisse, superiori libro vidimus.^m Ex Oriente vero ad septentrionales pervenisse suo quoque loco docuimus. Vnde fons quoque patet, ex quo Orpheus hanc de Deo doctrinam hauserit? domi enim sacris jam innutritum fuisse, supra ostendimus. Quia ve-

Ccc 3

ro

i) l. c. p. 353.

k) Hist. eccl. V. T. T. I. p. 1077. thes. de atheismo c. I. §. 9. add. LOESCHER prænot. contra atheismum §. 5. p. 4.

l) Ad l. c. CVDWORTHII n. 58. p. 357.

m) Conf. ABR. HINCKELMANNVS. in detectione fundamenti Bæhm. p. 84. seqq.

ro in Ægyptum descendit Orpheus, ubi ista doctrina, Deum & chaos in principio unum fuisse, Deumque ex se mundum produxisse, eumque tanquam animam informare, regere, & vivificare, recepta fuit, (id quod supra quoque demonstrasse meminimus) patet ex eo, qua ratione ad justam formam habitumque Orpheus theologiam suam isto modo perduxerit. Verisimillimum itaque putamus, tradidisse Orpheum, vel Orphicam theologiam potius, cum ab ipso Orpheo nihil, quod indubitatum sit, nobis restet, de Deo sequentia:

Systema Orphicum de Deo & mundi origine.

I. Deum ante mundum conditum cum chao infinite copulatum fuisse & ita conjunctum, ut omnia continuerit, quæque fuerunt, sunt, & futura sunt, in eo fuerint recondita, sicque omnes naturas ab æterno in eo latuisse.

II. Expulisse vero Deum hunc ex sinu suo materiam, resque omnes, certo tempore, & sic Deos Deasque solem, lunam, stellas, omniaque quæ sunt, ex eo effluxisse.

III. Participare itaque omnia, per emanationis leges ex DEI essentia, esseque DEI partes & membra, & nihil esse, quod divinitatis expers sit.

IV. Inesse itaque partibus mundi divinitatis quoque partem, easque pro Diis merito haberi.

V. Esse Dei essentiam, quæ ex eo effluxit, in omnibus rebus præsentem, eamque vim unicam & præsidem esse mundi, quæ omnia gubernat.

VI. Cum itaque omnia non tantum ex Deo sint, sed & in Deo, infinitos dari Deos.

VII. Hos Deos colendos esse, quia ad summum Deum latentem, invisibilem & cognitu impossibilem humana natura pertingere non potest.

VIII. Non tamen fingendam esse Dei formam aut imaginem, cum per universum diffusus, imaginem ejus universum tantum referat.

IX. Quia ex Deo omnia sunt, ideo cuncta, quæ ex eo emanaverunt, in eum reditura esse, hancque fore beatitudinis summam, quam post mortem Dei cultores consecuturi sint.

X. Dari vero multas purgationes, lustrationesque, ut purior reddita anima ad fontem suum, unde emanavit, redire queat. Hisque inservire mysteria, & Ὁρφεωτελέτας.

Hanc systematis Orphici de Deo rationem si admittimus, fragmenta illa, si Platonicas παρερμηνείας tollimus, mire inter se concordant, & de tota theologia & systemate sacro Orphei verisimilis reddi potest ratio, sicque differentes veterum relationes conciliari. Reliqua, quæ dissentiunt, ex iis esse, cogitandum est, quæ a diversi temporis, opinionis & sectæ hominibus Orphicis doctrinis assuta fuisse supra monuimus. Sed tempus est, ut reliqua quoque theologiæ Orphicæ capita excutiamus.

Trinitas Orphica.

§. XIV. II. Non unum vero tantum numen agnovisse Orpheum, contendunt theologiæ Orphicæ interpretes, sed & hanc Dei unitatem non obstitisse, quo minus trinam esse simul judicaret divinitatem, tresque in

uno numine naturas reuereretur. Id quidem asserunt, & religioni Christianæ non leve præsidium invenisse sibi videntur, recentiorum multi " & inter hos imprimis ATHANASIVS KIRCHERVS^o & PETRVS DANIEL HVETIVS,^p quibus haud obscure pollicem premit CVDWORTHVS.^q Præivisse his TIMOTHEVM chronographum & CEDRENVN supra jam diximus. Non aliis tamen argumentis pugnant viri docti, quam quæ ex Platoniorum recentiorum scholis defumta sunt. Provocant ad Amelium, qui teste PROCLUS^r tres opifices rerum omnium, mentesque in divinitate per Orphei Phanen, Vranum & Cronum intelligi contendit: & ad DAMASCIVM, qui retulit,^s Orpheum fecisse Deum *τρίμορφον*, triplicis formæ. Id vidisse putant Timotheum, qui trinitatis mysterium in Orphica theologia deprehendit. Hæc vero quam levia sint, & ab omni verisimilitudine aliena, ignotum ei esse non potest, qui paulo attentius adducta testimonia considerat. Quæ ex Platoniorum schola profecta cum sint, & Platoniam trinitatem post C. N. demum hunc in modum habitumque, qualis illis placuit, excogitatam, innuant, aperte recentiorum temporum inventa antiquissimo Orphei seculo supponunt: immo potius Orphicis contraria sunt, cum juxta Orphica carmina Deus *δημιῆργος* rerumque conditor a Deo summo non differat, id quod ipse agnovit Amelius: in trinitate vero Platonica creatio universi menti *δημιῆργω* summo Deo minori tribuatur: ex quo, quam parum Platonica testimonia & interpretationes hanc opinionem juvent, manifestum est. Patebit vero ex iis, quæ de cosmogonia Orphica dicturi sumus, Phanen, Vranum & Cronum ad summum DEVM referri non posse. Quæ vero nugatur Timotheus, consilium, lucem, vitam, quæ Orphica in Deo ponunt, trinitatem personarum sive naturarum divinarum innuere, ineptienti Græculo condonanda sunt, a viris vero prudentibus & doctis sequenda non item.

§. XV. III. Præter Deum alios quoque spiritus, dæmonas & heroas Orpheum statuisse, illisque mundum replevisse, Platonici asserunt. Inter quos imprimis PROCLUSⁿ certos numeros angelorum, heroum & dæmonum stipatores Dei enumerat. Nec sexum in spiritibus his displicuisse Orpheo, ex eo probare satagunt, quod *ἱεροὶ γάμοι* non ultimum theologiæ Orphicæ caput constituerint. Et describenda esset tota horum philosophorum dæmonologia, si ea omnia enarranda essent, quæ ab iis Orpheo tribuuntur.^w Parum vero in his omnibus verisimilitudinis invenitur. Quam mali enim testes in tali causa sint, sæpius jam monuimus, nec moneri fatis potest, adeo sub antiquitatis prætextu incautis imponunt. Et spiritibus quidem mundum replevisse Orpheum, ab ejus theologia & admif-

De spiritibus.

n) Conf. quos laudat NAVDAEVVS *Apol. pro magicæ accusatis* c. 9. p. m. 115.

o) *Oedip. Egypt.* p. 150. 194.

p) *Qq. Alnetan.* l. II. c. 3.

q) *l. c.* p. 353.

r) *in Tim.* p. 95.

s) Vid. WOLF. *Anecd. Græc.* T. III. p. 252, 253.

t) Conf. MOSHEM. *l. c.* p. 360. n. 51.

u) *Lib. V. in Tim. Plat.*

w) Conferri potest, qui potiora collegit ESCHENBACHIVS *l. c.* p. 57. *seqq.* qui tamen incautus ab his hominibus decipitur.

admisso semel principio: Deum esse omnia, & ex Deo omnia, Deum inesse omnibus, non abhorret, & supra jam observavimus, hanc causam *πολυθεότητος* ab Orpheo introductæ fuisse. Verum hæc vetustissima doctrina, quæ dæmonum omnia plena esse statuit, quamque inter barbaros didicerunt Græci Thales, & Democritus; cum Platoniorum doctrina de dæmonibus confundenda non est, quæ tot gradus, ministeria & ordines otioso effinxit ingenio, ut haberet, quod Christianis opponeret. Replere vero hos spiritus mundum, & adesse potioribus mundi partibus tanquam præfides, uti Hyperboreis, ex quibus oriundus fuit Orpheus, placuit, ita Orpheo quoque non displicuisse, tota ejus theogonia innuit, quæ non magis commodam interpretationem admittit, quam si naturæ partibus spiritus præfides adjunxisse statuatur. * Quicquid vero illud est, quod, deficientibus monumentis & indubitatis testimoniis, nudis conjecturis definiri satis non potest, sacræ illæ nuptiæ frustra, nisi fallimur, ad Platoniorum sequiorum placita adplicantur, & per mares intelliguntur spiritus *ἐναιίως*, per feminas, *δευτέρως καὶ ὑφημένως* agentes. Hæ enim nugæ ideo tantum inventæ sunt, ut popularis religio, quæ sexum in divinis admittebat, quæque a prudentioribus, præsertim post exortam Evangelii lucem ridebatur, in tolerabiliorem & magis philosophicum sensum detorqueretur, & sic absurdissimo dogmati color induceretur philosophicus: quæ in re non Stoici tantum mire arguti fuerunt, sed inter barbaros jam inventi sunt, qui ita religioni populari apud prudentiores subvenirent. † Quæ tamen argutiæ Orphico systemati non conveniunt, in quo nuptiæ illæ potius ad principia naturalia, eorumque conjunctiones a Deo Demiurgo factas; forte etiam ad emanatarum rerum copulationem & conspirationem in producendis aliis ex se emanativis trahenda sunt. Hanc enim sexus significationem in systemate emanativo esse ea probant, quæ suo loco de systemate Cabbalistico, quod emanationis doctrinam omnium optime & clarissime exhibet, dicentur. Et ex his etiam judicari potest, num verisimile sit, quod in carminibus quibusdam Orphicis Deo tribuitur, esse eum *ἀρρενοθύλην* marem atque feminam. Etsi enim systemati Orphico consentaneum est, Deum non tantum causæ efficientis locum atque parentis personam in condendo mundo sustinuisse, sed & ex se ipso & ex suo quasi ventre, (quo simili carmina utuntur) res omnes tanquam matrem genuisse; ipsa tamen denominatio atque philosophandi modus tam aperte Alexandrinas cathedras Platoniorum, sapit, ut verisimile non sit, hæc ab ipso Orpheo fuisse profecta, sed Platonica magis esse: id quod eleganter quoque confirmat cl. MOSHEMIVS ‡

§. XVI.

x) Hanc philosophandi rationem plerasque barbaras theogonias tenere, exiis, quæ de barbarica philosophia differuimus, manifestum est.

y) Dictum hac de re supra, ubi de Ægyptiorum theologia actum, conf. *Amœnit. lit. Tom. VIII. p. 326. seqq.*

z) *l. c. p. 350. n. 43.* Ex dictis vero manifestum quoque est, falli CLEMENTEM ALEXANDRINUM *Strom. l. V. p. 724.* qui ex hac Dei appellatione concludit, Orpheo placuisse creationem ex nihilo.

*Theogonia
Orphica, re-
rum ortum
tradens.*

§. XVI. Alterum, quod philosophiam Orphicam absoluit caput, in explicanda origine & natura rerum conditarum, versatur & physiologiam Orphicam continet. Eam Orpheus, vel quisquis auctor fuit philosophiæ Orphicæ, allegorico theogoniæ velo obduxit, ut impossibile sit, totam allegoriam denudare, & claram doctrinæ Orphicæ exhibere notitiam. Accedit, quod sub manibus Platoniorum & Christianorum quoque theogonia Orphica, accommodationes ad doctrinas eorum proprias passa, ita adulterata fuerit, ut sincerum a falso, genuinum atque nativum ab adscititio distingui vix queat. Id quod imprimis de illa theogoniæ Orphicæ interpretatione intelligendum est, quam TIMOTHEVS chronographus ex Orpheo dedit, & servavit CEDRENS,^a quippe quæ adeo Mosaicæ cosmogoniæ accommodata est, ut auctoris scopum manibus palpes. Conferendus itaque est ATHENAGORAS,^b qui non contemnendum nobis fragmentum theogoniæ Orphicæ reliquit, ex quibus veterum relationibus ita se habuisse theogonia Orphica videtur:

I. Incomprehensibilis quidam & summus omnium rerum priorque & creator omnium, ipsius etiam ætheris & omnium quæ in æthere sunt, conditor fuit. Hæc Timotheus Orphica esse, ex illis quæ suo tempore circumferebantur carminibus collegit: manifeste tamen Orphicam sententiam Mosaicæ doctrinæ ita attemperavit, ut, Deus ante materiam fuisse, hæcque ab eo ex nihilo producta esse, videretur. Id quod Orphicæ doctrinæ de Deo adversum esse, ex iis, quæ supra de theologia Orphica diximus, manifestum est. Secundum eam enim Deus quidem ab omni æternitate fuit, verum, ut ita dicamus, materia gravidus, quam in se continebat. Ex quo patet, Deum & materiam, juxta Orpheum ita unum constituisse, ut hæc in illo tamdiu lateret, donec ex sinu ejus expelleretur: quo posteriori effluxu a Stoico quidem systemate Orphicum distinguitur, quod emanationem materiæ ex essentia Dei supponit, illo tamen multo non est melius, Deumque & materiam certo modo confundit, etsi distinguere videatur.

II. In rerum initio primum exhibitus est æther, a Deo factus & dispositus (*ἀμύγνητος*). Huic adjacebat hinc & illinc chaos, & nox dira tenuit omnia, & occultavit, quæ sub æthere erant. Ita SVIDAS^c prima rerum oriundarum principia ex Orphicis refert, quocum & alii consentiunt, æthera & chaos, pro principiis ab Orpheo habita fuisse. Adjungit tamen, vel præmittit his, ex mente Orphei, tempus SIMPLICIVS,^d post quod æthera & ingens chaos productum esse asserit; quo videtur intelligi, æthera & chaos fuisse simul: Id quod BURNETIO quidem non placet, qui sub-lunaris tantum mundi fabricam in ista theogonia referri, & cum rerum uni-

ver-

^a) loco supra citato.

^b) In legat. pro Christianis p. m. 18. ed. Paris.

^c) In Orpheus T. II. p. 719. qui ex libro *περὶ θεογονίας* se desumisse refert. Theogoniam

Hist. phil. Tom. I.

vero intelligendam esse ex CEDRENO l. c. & MALALA *Hist. Chron.* p. 88. ubi eadem excerpunt, patet. conf. KVSTER. ad h. l.

^d) In l. IV. *physic. auscult.*

veritate confundi putat: nobis tamen aliter videtur, quia mundi hujus visibilis, & imprimis terræ productionem ex aqua vel limo in sequentibus demum theogonia Orphica refert. Vnde per tempus hoc, salvo Orphico systemate, nihil aliud intelligi potest, quam in Deo & æthera & chaos tanquam duo rerum conditarum principia abdita latuisse, & ex eo demum producta fuisse: qua ratione tempus atque D E V S in rationis tantum signo differunt, modo philosophandi veteribus non ignoto.

III. Ex duplici hoc principio, æthere & chao, eorumque complexu ingens quoddam ovum productum est, quod nocti, tertio principio Demiurgus excludendum tradidit. Et in hoc theogoniæ Orphicæ narratores, etiam Platonici, PROCLUS aliique, consentiunt,^e nec abludit a vero, Orpheo placuisse, ortum omnium rerum esse ex ovo. Vetustissima enim doctrina fuit, mundum ovo assimilari, eundemque generationis atque ortus modum esse. Qua de opinione imprimis audiendus est PLUTARCHVS, qui ait,^f *doctrinam sacram & Orphicam non tantum ovum gallina facere antiquius, sed velle etiam, ut omnium rerum ortum & antiquitatem complectatur*; addit quoque paulo infra, *in Orgiis, Bacchicis, ideo consecratum ovum fuisse, ὡς μίμημα τῶν τὰ πάντα γεννῶντος καὶ περιέχοντος ἐν ἑαυτῷ, quod symbolum & imitatio esset ejus, quod omnia genuisset, & in se contineret.*^{ff} Num vero ovum hoc tantum terram nostram designet, cujus testa cœli a veteribus habiti sint, quod operose contendit, hypothese suæ inserviens THOMAS BURNETIVS, ^g disquirere præsentis loci non est; sufficit enim nobis, in theogonia Orphica ovum altius relatum fuisse, ad ipsa nascentis mundi universi initia, nisi concordis antiquitatis testimonium levibus conjecturis detorquere velimus.

IV. Excluso ovo, cum in duas partes discerperetur, levior atque ætherea pars sursum lata est, crassiore subsidente; quæ cum diversæ naturæ essent, Demiurgus vim divinam addidit vinculumque, quibus ista jungerentur. Miris hæc thesis obscuritatibus involuta est, cum quia Orphicæ disciplinæ conditor, allegoria satis obscura & absurda hæc prodidit, tum quia Platonici recentiores mundum suum intelligibilem & sensibilem infarserunt, & allegoricam Orphei theogoniam ita suis philosophumenis adplicarunt, ut videretur idem dicere voluisse, quod scholæ Alexandrinæ inter Platonicos placuit. Scilicet, ex disrupto ovo ortum fuisse animal monstrosum, Orphica theogonia refert, draconis imaginem referens, quod adnatum sibi habebat caput alterum leonis, & inter hæc duo, medium Dei vultum. Hocque Herculem & Chronum dictum fuisse, humanum vero vultum, Phanetem. Mirifice hic tum in ipsa doctrina Orphica referenda, tum in ea explicanda veteres atque recentiores se torquent. Proclus enim, reliquique Platonici ex ovo demum prodiisse animal hoc monstrosum, divina

^e) Conf. omnino, quæ affert ESCHENEACHIVS
l. c. p. 93. seqq.

^f) Qq. Conviv. l. II.

^{ff}) conf. MACROBIUS Saturn. l. VII. c. 16.
ATHENAGORAS l. c.

^g) Theor. tellur. l. II. c. 10. p. 156.

vina virtute præditum tradunt, ejusque parentes æthera & chaos agnoscunt. ATHENAGORAS vero aliter refert, statuisse Orpheum: aquam esse principium omnium rerum, ex aqua ortum accepisse Ilyn, five lutum, his parentibus ortum esse animal draconem, cui adnatum erat caput leonis, corpus vero medium continebat faciem Dei, Herculis aut Chroni dicti; ab Hercule natum esse ovum immensæ magnitudinis, quod dum foveretur, vim passum a genitore suo ex attritione in duas partes dissiluisse, & superiorem quidem in cœli formam perfectam esse, inferiorem delapsam terram constituisse. Haftenus Athenagoras. Quem veterum dissensum ut tollat cl. ESCHENBACHIVS, ^b utramque relationem admittit, & ita locum habere putat, ut adhibita Platoniorum distinctione inter mundum intelligibilem & sensibilem, utrumque ab Orpheo, ex ovo deductum fuisse statuatur. Scilicet γοντὸν κόσμον, qui complexus est idearum omnium demiurgicarum, a mente illa divina summa profectarum Phaneta Orphei esse; hunc ut produceret, ovum finxisse Orpheum, ex abstractis causis & principiis ortum & exclusum; æthere, chao & nocte; & ita ortum habuisse Phaneta, five mundum intelligibilem: αἰσθητὸν κόσμον, ad exemplum veræ εἰκάνος etiam ex ovo producendum fuisse, sed alio parente, nempe ipso Phanete, five mundo intelligibili, ideis demiurgicis a summa mente instructo; ad id adumbrandum hunc Deum variis animalium capitibus insignitum finxisse Orpheum, secundum Athenagoram draconis, leonis & ipsius Dei, secundum Proclum:

Κρεῖττον καὶ ταύτης ὁφείας χαροπῶτε λέοντος.

Ei duplex nomen dedisse, Herculis & Chroni, ut virtutem vivificam, & principium operans, ex quo omnia, indicaret, sicque mundus sensibilis intelligibili, duobus quoque principiis ortum suum debenti, responderet, & ita patrem atque matrem illa principia in utroque mundo referrent. Sicque Proclum de γοντῶ, & Athenagoram de αἰσθητῶ κόσμῳ differentes amice inter se conspirare, & eandem Orphei doctrinam genuinam referre. Adeo vero a cosmogonia veterum hæc differt explicatio, adeo contorta & ad Platoniorum recentiorum ἐνδείματα invito Orpheo accommodata est, ut assensum plane non mereatur. Quicquid enim tradit, nugas olet scholæ Eclecticæ, supra veterum ingenium sapientis, & ejusmodi mundum intelligibilem, in otioso cerebro enatum Orpheo supponentis. Nec consistere potest hæc explicatio cum doctrinæ systemate, quod tradunt Orphica carmina, quia illud, Deum non omnibus tantum ex se ortum dedisse, sed ea quoque vi sua atque divina virtute continere, statuit, & summo Deo dispositionem omnium rerum demiurgicam tribuit: ut cuncta ex Ioue & in Ioue sint. Ad quod cum Platonici interventum alterius ex divinis principii, κόσμος γοντῶ, five mentis ideis divinis plenæ requirant, sicque a summo Deo hoc principium quo mundus sensibilis animatur, removeant, interpretationem Platoniam Orphica cosmogonia recipere nequit. Absurdum quoque est, æthera & chaos ad mundum intelligibilem referre: tantumque ab-

Ddd 2

est,

b) l. c. p. 95. seqq.

est, ut ovum ex abstractis causis ortum & exclusum, mira ingenii luxuriantis intemperie sibi effinxerint, & in metaphysicis notionibus præsidium quæsierint veteres, ut potius de mundo illo intelligibili nihil dixisse censendi sint. Certe ut theogonias omnes, ita Orphicam quoque ad rerum conditarum ortum pertinere, universalis earum harmonia satis prodit. Mittamus itaque nugas Platoniorum, cum tota theogoniæ Orphicæ ratio jubeat, illam de ortu rerum, quæ ex Deo emanarunt, omnium intelligere. Etsi vero difficile est, ex dissentientibus veterum relationibus certum quid haurire & eruere, aliqua tamen ita comparata sunt, ut non omnis verisimilitudo desit, mentem Orphicorum ita explicari posse. Qua de re ut conjecturas quoque nostras explicemus, 1. præsupponimus, de rerum universi origine in hac theogonia sermonem quidem esse, ita tamen, ut ad ortum rerum visibilibus, terræque, oceani atque cœlorum quam maxime respiciatur. 2. Monemus theologum hunc non tam de tempore, quam de modo ortus rerum omnium in universo mundo sollicitum fuisse, unde non nimis premenda existimamus, quæ de animalis *τεμνόςφθ* ex ovo, vel ovi ex animali origine diverso traduntur, cum hæc diversis auctorum interpretationibus nitantur. 3. Ex allatis certum esse putamus, ex mente Orphei duo rerum omnium, in universitate comprehensarum ex sinu DEI prodiisse principia, activum unum, alterum passivum, æthera & chaos. Illi lucis, huic tenebrarum naturam tribuisse Orphica, ex Timotheo colligi potest, qui ex Orphica theogonia refert: terram sub tenebris invisibilem jacuisse, lucemque, quæ æthera perruperit, illustrasse universum mundum. Lux itaque illa, qua æther turgebat, principium illud activum atque formativum fuit, quod Demiurgus ex se materiæ crassiori indidit, ut mundus formaretur. 4. Gravidam itaque tanto DEI molimine rerum universitatem, quam propter generationis modum, & agitationem animæ mundanæ cum veteribus fere omnibus ovo assimilavit, tandem per leges motus agitatam, duplicem vim sustinuisse, agitantis divinæ virtutis, quam Herculem nominavit, & temporis, juxta motus leges materiam formare juvantis, quod Chronon dixit; sicque separatas esse partes æthereas & leviores, unde cœli formarentur, a crassioribus, ex quibus terra subsedit. 5. Materiam vero ex qua ab istis principiis cuncta formata fuerint, dictum in modum, fuisse aquam, & enatantem ex ea limum. 6. Deum vero his intime præsentem, quæ ex eo effluxerunt, ita continuasse vi atque essentia sua, ut inde aspectabilis mundus eniteret, unde & Phanes dictus est, non quod, quum adhuc nihil esset, primum ex infinito apparuerit; ⁱ sed quod ita mundum in aspectum produxerit, & ei formam visibilem dederit. 7. Esse itaque, quia & cœli & terra, & omnes universi partes ex Deo isto modo effluxerunt, & partes DEI sunt, divinæ essentiæ particulam in illis, adeoque Deos illas esse. Nihil in hac cosmogoniæ interpretatione est, quod non principio, quod Orpheo tribuitur, ex Deo emanasse omnia, exacte conveniat, & theo-

ⁱ) Ideo Deum Phanes dictum esse LACTANTIUS judicat *div. instit. l. I. c. 5.*

theogoniam Orphicam exhauriat, eamque in luce clara ponat: unde illam tamdiu amplectendam esse putamus, quousque certiora nobis ex fontibus non suspectis exhibeant, qui ab his dissentiunt.

V. Vt vero generationem rerum porro explicet theogonia Orphica, addit: ^k Terræ, quæ jam Dea prodierit, mistum cœlum, & genuisse ex ea fœminas, Clothon, Lachefin, Atropon, mares vero centimanos, Cottum, Gygen, Briareonta, & Cyclopes Brontem, Steropem, Argum, quos etiam vinctos in tartarum præcipitaverit, quum se regno pellendum a filiis intellexisset. Intelligi per hos cœli terræque liberos partes mundi, elementa, reliquaque, quæ hunc mundum constituunt, dubio caret, ordine cosmogoniæ ita requirente; unde audiendi Platonici non sunt, qui nescio quos dæmonas ex iis fingunt, ex mundo intelligibili productos; licet verisimile sit, vim illam animamve divinam, quæ partibus mundi ex Orphei sententia inest, quæque Iupiter ipse est, junxisse illis theogoniæ auctorem, unde Phaetem atque Herculem ad indicandam lucis, virtutisque divinæ efficaciam & operationem vocavit. Quid vero tota illa Deorum progenies significaverit, admodum difficulter, & non nisi levibus ex conjecturis dici potest, & a theogoniarum scriptoribus varie intellectum fuisse, ex earum consideratione manifestum est, unde lectoris potius ingenio eorum interpretationem relinquimus, hoc unum clavis instar addentes, miscuisse veterum theogoniarum scriptores historias veteres cum confusa admodum, ut res erant ingenii isto tempore in incunabulis quasi versantis, rerum naturalium genitarum notitia, quod nomina ex vetustissimis historiis transfumta luculenter produnt. Id quod ab Orpheo quoque, vel quisquis est, Orphicæ theogoniæ conditor, factum est; etsi præstare nolimus, quod PAVLVS PEZRONIVS ^l contendit, & ad labefactandam quoque Cudworthi hypothesein admisit eruditissimus BASNAGIVS, ^m tres illos Deos Orphei, tres Celtarum sive Gallorum reges fuisse, quorum Vranus a cœlestium observationum studio ita vocatus sit, qui nupserit sorori Titææ, quæ terram apud Celtas significat; & per Bosphorum in Thraciam delatus, terram istam sibi subjecerit, indeque in Græciam & insulam Cretam excurrerit, relictoque imperio fratri usque ad Hispanos & Afros pertigerit, divino post mortem a Græcis quoque honore mactatus. Saturnum vero filium ejus Chronum dictum, primum ex Titanibus regem fuisse, qui uxore Rhea in matrimonium accepta parenti bellum intulerit, imperiumque sublato patre obtinuerit, superato quoque Titane, Vranii filio natu majore. Credant hæc, qui velint, & fidem, quam possunt, adjiciant, vel respuant; nobis perinde est; cum satis sit, annotasse, antiquissimas historias theogoniis, etiam Orphei, immistas insuperabiles obscuritates peperisse.

§. XVII. Reliqua, quæ de naturalibus rebus Orpheo tribuuntur *De fine mundi.* dogmata, clariora sunt, & explicatione proluxa non egent. Placuit scilicet,

Ddd 3

cet,

^k) ATHENAGORAS l. c.

^l) Celtes pag. 50.

^l) Antiquité de la nation & de la langue des

^m) Hist. des Juifs T. IV. c. 4. p. 50. seqq.

cet, teste PLVTARCHO, " CLEMENTE ALEXANDRINO ° & PRO-
CLO, ° conflagraturum mundum & novum ex hoc incendio exorturum.
Quod dogma uti toti fere antiquitati præsertim orientalibus & septen-
trionalibus populis arrisit, ita ab Orpheo quoque a Thracibus suis &
Ægyptiis transsumtum est, & necessaria consequentia ex emanativo syste-
mate fuit, quod per ejusmodi ἐκπύρωση materiam ita exurit & purgat, ut
redire ad suum fontem queat; ex quo postea alius iterum mundus oritur.
Ita enim carmen Orphicum: ?

Πάντα τὰ δε κρύψας, καὶ θύς ἐς πολυγηθὲς
Μέλλεν ἀπὸ κραδῆς, πολυθέσκελα ῥέζων.

*Quæ prius occuluit dulces in luminis oras,
Divino deprompta sinu sermone reducet.*

Qui versus magnam cum Stoico dogmate similitudinem habent, siue enim
mundum Dei partem cum Stoicis facias, siue emanationem ex Deo cum
Orphicis, periodica semper occurret ista conflagratio & restauratio, re-
conditis rebus omnibus in sinum DEI, & nova generatione ex eo iterum
expulsis.

De sideribus.

§. XVIII. Astronomiæ non tantum gnarum fuisse Orpheum, sed tradi-
disse quoque Græcis, supra ex LUCIANO notavimus, refertque SVIDAS, °
fuisse carmen inter Orphica, quod de astronomia cecinerit. Nihil tamen ejus
superest. Servaverunt tamen veteres nobis memoriam duorum dogmatum
Orphicorum maxime memorabilium, quæ, Orpheum non ex trivio philoso-
phum fuisse, testibus recentiorum astronomorum, virorum magnorum, ob-
servationibus, docent. Narrat scilicet PLVTARCHVS, ° ex mente Pythago-
reorum *quamlibet stellam esse mundum, & esse hoc inter dogmata Orphica,
quæ quodlibet sidus mundum faciunt.* Quod utrum ad omnes stellas ex men-
te Orphei referendum sit, an ad solas errantes, dubium est: & BURNETIO °
quidem posterius placet, nec, si quid judicamus, immerito. Πύρινα τὰ ἄστρα
enim cum Pythagorei statuerint, qui doctrinas has astronomicas ex Orphi-
cis acceperunt, fieri non potuit, ut totum ex qualibet stella fixa mundum fa-
cerent, quem solis instar igneam dixere. Animatas tamen stellas omnes
esse, ex systemate Orphico necessario sequitur, & commune eo tempore
dogma fuit. Placuisse vero Orphicæ astronomiæ conditori: istum erran-
tium stellarum mundum terram in se continere, cum aëre in infinito æthe-
re suspensam, quod Heraclides & Pythagorei alii quoque tenuerunt, tum
PLVTARCHVS ° atque STOBÆVS ° testantur, tum dogma inter Orphi-
ca receptum de luna habitabili & instructa supellectile tam naturali quam
artificiali evincit. Ita enim carmen Orphicum, quod nobis servavit
PROCLUS: °

Μήσα

u) De defectu Oraculorum.

o) Stromat. l. V. p. 549.

p) In Timæum l. II. p. 99.

r) l. c.

q) l. c.

s) De placitis philosoph. l. II. c. 13.

t) l. c. p. 412.

u) l. c.

x) Eclog. physic. l. I. p. 54. ed. Cant.

y) In Tim. l. IV. p. 283.

Μήσατο δ' ἄλλην γαῖαν ἀπείρατον, ἣν τε σελήνην
Ἀθάνατοι κλήζουσιν ἐπιχθόνιοι δέτε μήνην
Ἡ πολλ' ἔρε' ἔχει, πολλ' ἄσσα, πολλὰ μέλαθρα.

*Altera terra vaga est, quam struxit, quamque Selenem
Dii vocitant, nobis nota est sub nomine lunæ;
Hæc montes habet, ac urbes, ædesque superbas.*

Et ex hac Orphei schola celeberrima doctrina ad Pythagoreos & Ionicos, Eleaticos, Platonicos aliosque magnos philosophos dimanavit, donec hæreseos stigmatē notaretur, quod tamen non obstitit, quo minus nostra ætate a magnis in scientia fiderali viris revocaretur, qua de re dicendum est alibi. ^z

§. XIX. Quæ de anima docuerit philosophia Orphica, ex dictis colligi potest. Animam enim cum Thraces pariter atque Ægyptii immortalē, & post mortem corpori superstitem fecerint, idē Orpheo arrisisse, qui ex Thracia & Ægypto philosophiam suam in Græciam attulit, recte infertur. Probat vero id quoque, quod DIODORVS SICVLVS refert, ^a fuisse Orpheum primum, qui impiorum in inferno pœnas, & piorum in pratis Elysiis felicitatem introduxerit. Etsi enim hæc ad fabulas Græcas de statu animarum post mortem ἐν αἰδῇ respiciunt, quas in Græcia Orpheum introduxisse Diodorus vult, supponunt tamen illæ animæ immortalitatem. Vnde risit olim ^b Philippus Orphei sacerdotem, admodum pauperem, iactantem, beatos fore post mortem omnes, qui ipsius sacris initiati essent, objiciendo: *Cur igitur, fatue non statim moveris? ut paupertatem tuam & miseriam tandem desinas plorare?* Nihil tamen novi in eo invenit Orpheus, sed quod domi & in Ægypto didicerat, Græcis ita tradidit, ut cum admissio semel systemate conspiraret. Quodsi enim omnia, & animæ quoque, ex Deo emanarunt, necessario inde sequitur, eas non interire, donec in Deum fontem suum resorbeantur. Et hanc quoque animæ immortalitatem atque beatam post mortem conditionem posuisse Orpheum fundamentum philosophiæ moralis, non est quod dubitemus. Qualis tamen ea fuerit, deficientibus philosophiæ Orphicæ monumentis non suspectis, explicari non potest. Transtulerunt quidem plurima sua ad Orpheum Platonici, quam suspectos vero se reddiderint, aliquoties vidimus. Animam corpore tanquam ergastulo clausam esse, per mortem demum liberandam, Orphicum dogma esse PLATO refert, ^c quod si admittendum est, qua ratione mores formaverit, & a corporis commercio animam abduxerit, ex Platoniciis philosophumēis ^d colligi potest. Verum hæc quoque conjecturis tantum definiuntur: earum vero de Orphica philosophia satis superque est.

De anima.

De moribus.

§. XX.

^a) Conf. FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. I.*

p. 132. seqq.

^a) *l. I. p. 86.*

^c) In *Phædro.*

^d) Conf. FICINVS in *argum. ad l. IX. PLOTINI, ESCHENBACHIVS l. c. p. 185.*

^b) In *Laconicis apophthegm. T. I. p. m. 394.*

Musæus.

§. XX. Inter discipulos Orphei celebritate nominis alios superavit MVSÆVS Philosophus & ἐποποιὸς Atheniensis, Eumolpi secundi atque Selenes filius. ^e Filius quidem Orphei veteribus quibusdam dicitur, ^f verum id de intima admissione discipuli supra modum dilecti intelligendum esse, IVSTINVS MARTYR ^g prodit, qui scripsisse ait, *ad filium suum Musæum, & reliquos genuinos auditores*. Vnde audiendus non est SVIDAS, qui Orpheo antiquiorem fuisse contendit: ^h ad eum enim carmen Orpheum scripsisse veteres tradunt. ⁱ Disciplinæ Orphicæ innutritum fuisse, inde constat, quod arcanum deorum cultum ab Orpheo inventum ad perfectionem, quam postulabant illa mysteria, perduxerit, teletasque ita commendaverit, ut inter Græcos maxime colerentur, urbesque & regiones totæ expiari sic posse crederetur. ^k Certe Eleusinia sacra Cereris eum auctorem agnovisse, veterum traditio fuit. ^l Præceptoris enim vestigiis insitendo non tantum vaticinatum fuisse, sed & theogoniam scripsisse, *χρησμοὶ* ei tributi, & theogonia LAERTIO ^m laudata innuunt: quanquam minus accurate ab eo primus dicatur fuisse, qui theogoniam scripserit; nisi hoc de carmine forte intelligas, quo Orphei theogoniam primus complexus est. Astronomiæ vero peritum idem facit LAERTIVS, qui eum *ποῖνσαι σφαῖραν πρῶτον* ait; id quod vel ita intelligi potest, quod primus sphaeram cœlestem composuerit, vel quod primus carmine sphaeram exposuerit; quod tamen utrumque incertum est; Atlantem enim sphaeram primum reperisse tradit DIODORVS SICVLVS, ⁿ alii vero Anaximandro tribuunt. ^o Forte Laërtius carminis titulo deceptus est, quod *de Sphæra* sub Musæi nomine olim circumferebatur, eique suppositum fuit. Idem forte dicendum est, *de præceptis curandorum morborum*, quæ Musæo adscribuntur, quanquam ARISTOPHANES ^p jam eorum meminerit: illud vero recte inde colligitur, Musæum more theologorum & philosophorum veterum medicinam quoque exercuisse: ^q quæ qualis fuerit, supra, quantum satis, declaratum est. ^r Scripta vero quæ Musæo a veteribus tribuuntur, præter unum *hymnum in Cererem* in Lycomidarum gratiam concinnatum spuria esse, & tanto afficta viro, observavit PAVSANIAS, ^s cujus fraudis Onomacritus reus agitur, quem effingentem oracula Musæi ἐν ἐπαυτοφώρῳ a Lafo Hermioneo, primo musices scriptore, ^t deprehensum eiecit Athenis Pisistratus. Idem de epico carmine *de amoribus Heri & Leandri* dicendum

e) SVIDAS in *Musæus* T. II. p. 578. qui tamen filium Euphemi facit, dissentientibus de parentibus Musæi veteribus, vid. MENAG. ad LAERT. l. I. f. 3.

f) Vid. quos laudat FABRICIVS, *Bibl. Græc.* Vol. I. pag. 102.

g) *Cohort. ad Græcos* p. 15. conf. SERVIVS ad l. VI. *Aeneid.* v. 667.

h) Idem de CLEMENTE ALEXANDRINO iudicandum, qui Orpheum Musæi discipulum fuisse ait. *Strom.* l. I. p. 332.

i) IVSTINVS l. c. EVSEB. *præp.* l. XIII. *ἐν ἧ* quoque Orphei πρὸς Μουσῶν.

k) Vid. Scholiastes ARISTOPHAN. in *ran.* p. 172.

l) Conf. MEVRSIVS *de sacris Eleusin.* c. 2.

m) l. I. f. 3.

n) l. III. p. 193. l. IV. p. 283.

o) PLINIVS l. VII. c. 56.

p) l. c. *Act.* IV. Sc. 2.

q) Alias supponi in fraudem non potuisset.

r) Conf. LE CLERC. *Histoire de la Medecine* l. I. ch. 10. p. 34.

s) In *Atticis*, p. 47. & in *Messeniacis* p. 287.

t) Videndi de eo quos laudat FABRICIVS l. c. p. 102. in nota.

dum est, nisi alius Musæus, multo recentior auctor sit. " Certe antiqui illius Musæi non esse, nemo criticorum hodie dubitat. * Nihil vero magis Musæum Orphicæ disciplinæ alumnum prodit, quam, quod LAERTIVS de eo refert, docuisse: ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα γενέσθαι, καὶ εἰς ταυτὸν ἀναλύεσθαι; *ex uno omnia facta esse, & in idem resolvi.* Panditur enim isto dogmate verum systematis emanativi principium, & fundamentum quoque omnium theogoniarum; quod Orpheo placuisse in antecedentibus demonstravimus, & ex hac discipuli ejus doctrina recte quoque probatur. Ceterum quatuor ex uno Musæos nobis confingit IO. MEVRSIVS y fine necessitate, cum omnia, quæ de eo traduntur, commode ad unum queant referri. Musæum vero plane non extitisse, sed nomen esse mythologicum dum contendit GERARDVS IOANNIS VOSSIVS z mera conjectura, ut in Lino & Orpheo, ductus, antiquitatis testimonio contradicit; quemadmodum & illustris HVETIVS adeo nulla probabilitate sub Musæi persona Mosis historiam latere contendit, a ut sententiam ejus recitasse, sit refutasse. Facile enim ita tota historia antiqua pervertetur, miscebunturque ima summis & quadrata rotundis. Obiit Phaleris honoratus ab Atheniensibus inscripto in tumulo epigrammate, quod refert LAERTIVS. Filium habuisse dicitur, EVMOLPVM, *Eumolpus.* quem & jam ante Homerum ἐποποιὸν fuisse, & patris vestigia secutum *teletas Cereris & explicationem mysteriorum* scripsisse SVIDAS testatur: b quæ tamen alii Eumolpo alicui seniori adscribunt: c Ea ab *Eumolpicis* Musæi, sive *præceptis ad Eumolpum tertium filium suum*, SVIDAE quoque memoratis distinguenda esse recte monuit δ πάλιν FABRICIVS. d

§. XXI. Post triumviros hos, de quibus hætenus dictum est, celebratur quoque inter Græciæ theologos THAMYRIS, Odrysis Thraciæ ab *Thamyris.* Arfia vel Arfinoa, vel potius Agriopa nympa natus, postquam ex Philammone gravida, ubi frustra ejus connubium appetivisset, ex Græcia in Thraciam confugerat. e Is ubi adolevisset, non corporis tantum forma præstantissimus, sed ingenii quoque dotibus mirum in modum ita exornatus fuit, ut omnium admirationem consequeretur. Præcipue vero musices atque carminum peritia ita excelluit, ut eum, licet peregrinum, Scythæ regem facerent, si modo Cononi apud PHOTIVM f hæc narranti fides est. Ingenii itaque præstantia elatus, cum in ludis quoque Pythicis victoriam reportasset, ausus est ipsas Musas provocare in certamen, & convitiis proscindere, proposita conditione, si vicisset, se velle cum omnibus congregari, sin victus fuisset, se illorum arbitrato poenas subiturum. ff Congressæ

a) Præter hunc enim Atheniensem vatem, Musæum quoque Thebanum, & alium Ephesium memorat SVIDAS l. c. & Grammaticum juniorem alii.

x) Vid. CASAVB. ad Laërt. l. c. & quos excitat FABRICIVS l. c. p. 105.

y) In Bibl. Attic. & Attic. Lect. l. II. c. 19.

z) De Poët. c. XIII.

a) Dem. Ev. Pr. IV. c. 8. §. 18. p. 128.

b) In Eumolpus T. I. p. 897.

Hist. phil. Tom. I.

c) Vid. FABRICIVS l. c. p. 38.

d) Ib. p. 103.

e) APOLLODORVS l. I. p. 10. DIODORVS l. III. p. 201. EVSTATHIVS in Homer. iliad. β'. Conon apud PHOTIVM Cod. CLXXXVI. p. 221. ed. Hoesch. NATALIS COMES Mythol. l. VI. c. 14. p. m. 619. seqq.

f) l. c. reliqui enim veteres hoc tacent.

ff) PAUSANIAS in Messeniacis p. 322.

gressæ itaque cum illo Musæ cum facile cantu atque carmine vicissent, visum eripuerunt,

Et cantum, citharamque viro rapuere superbo. g

Addunt alii, eum temeritatis pœnas apud inferos dedisse. ^b Fabulæ verum sensum hominis in canendi lyra & pangendi carminis peritia alios superantis superbiam & contemptum aliorum male postea punitum indicare, facile largimur. An vero cum aliis certaverit, & visum ideo amiserit, quod superatus hanc temeritatis pœnam subierit, merito ambigitur, oculis enim morbi vitio captum fuisse verisimiliter narrat PAVSANIAS. ⁱ Nec tamen fabulæ sensum exhaurit, quod TZETZES tradit, ^k poëmata ejus periisse, ideoque a Musis excœcatum tradi: certavisse enim cum Musis & inferiorem discessisse, omnes veteres, quotquot fabulæ meminerunt, asserunt, notumque est apud veteres poëtas & musicos ejusmodi certamina publica fuisse usitatissima; ^l forte, si conjiciendum aliquid est, Thamyri in ejusmodi certamine victo publico arbitratorum judicio facultas canendi sublata, isque obscuræ vitæ generi addictus fuit, cum prius in omnium oculis versaretur. Sunt quoque, qui veneris masculæ impietatem Thamyrim invenisse tradunt. ^m Scripsit vero teste TZETZA cosmogoniam, quam a theogonia, sive theologia, quam SVIDAS ⁿ narrat, non diversam fuisse, recte BAYLIVS ^o conjecit, cum mundi generationem ficta Deorum genealogia tradere veteres poëtæ soliti fuerint. Tradit quoque PLVTARCHVS, ^p Thamyrim bellum a Titanibus adversus Deos gestum tanta orationis concinnitate, tantaque modulationis suavitate composuisse, ut nullum poëma videri potuisset præstantius. ^q Sed & hoc poëma quod a theogonia diversum omnes ^r faciunt, ab ea non distinguendum esse, ipsum argumentum suadet. Bellum enim Titanum nobilem partem theogoniarum constituisse, ex fragmentis illarum passim extantibus & ab HENRICO STEPHANO ^s collectis, & ex ipso quoque HESIO DO notum est; unde hoc de bello Titanum carmen pars theogoniæ fuisse merito creditur. Quod certius & facilius judicaremus, nisi omnia celeberrimi poëtæ & theologi tempus nobis eripuisset.

Amphion.

§. XXII. Eundem in censum referendus esse videtur AMPHION in mythologia ^t Græcorum propter canendi artem celebratissimus, Iovis & Antiopes filius, qui ob affinitatem cum Tantalo modulos a Lydio edoctus fuit, primusque tres chordas addidit tetrachordo a superioribus musicis invento.

^g) HOMERVS *l. c.* v. 565.

^b) PAVSANIAS *l. c.* p. 362.

ⁱ) *Lib. IV.* p. 363.

^k) *Chiliad. VII. bist. 108.* cujus versus quoque exhibuit FABRICIVS *Bibl. Gr. vol. I.* p. 240. & vehementer reprehendit NATALIS COMES *l. c.* p. 620.

^l) Exemplo esse possunt certamina Homeri & Hesiodi, Cercopis & Hesiodi, Aeschyli & Sophoclis.

^m) APOLLODORVS *l. c.* BAYLE *Dict. T. IV.* art. *Thamyris*, not. B. p. 342. Ad Orpheum hanc infamiam quosdam retulisse supra diximus. Alios;

qui auctores nefandi criminis habiti sunt, nominat SVIDAS in *Thamyris*, *T. II.* p. 164.

ⁿ) *l. c.*

^o) *l. c.*

^p) *De musica T. II.* p. m. 551.

^q) Ita NATALIS COMES *l. c.* quem male Plutarchi testimonium adducere, præter rem reprehendit PETR. BAYLE *l. c.* modo antecedentia Plutarchi verba expendantur.

^r) Vid. FABRICIVS *l. c.*

^s) In *Poësi philosophica.*

^t) Vid. NAT. COMES *Mythol. l. VIII. c. 15.* p. 889. seqq.

vento. * Vnde lyram a Mercurio accepisse septem nervis instructam mythologi tradiderunt, alii quoque musices antiquæ inventorem faciunt, tantæque artis peritia excelluisse narrant, ut non tantum homines, sed & saxa ac feras cantu moverit, " immo musices efficacia murum excitavisse, quo Thebæ munirentur: * tandem vero ob contumelias in Deos immissa peste una cum tota domo extinctum fuisse. Cui fabulæ vix alius sensus subest, quam Amphionem non canendi tantum arte & musices præstantia, sed ingenii quoque amœnitate & sapientia ita excelluisse, ut rudes Thebanorum animos, artis suavitæ & eloquentiæ atque prudentiæ præstantia coegerit in unum coire, mœnibus urbem cingere, & in officio persistere. Eadem enim via, qua Orpheus, inter Græcos versatum in Ægyptum descendisse, magiamque edoctum ad Græcos rediisse narrat PAVSANIAS: y unde in eandem philosophorum vetustissimorum classem referendus est, qui introducta religione, (quæ ad magiam referri solita fuit vetustissimis temporibus z) & in usum quoque vocata arte musica, feroces animos ad civiles mores revocarunt. Id quod pulchre vidit IULIANVS imperator, qui in epistola quadam, cujus partem nobis servavit SVIDAS, a tria laudat, quæ eum musicæ inventorem effecerunt: tempus sive otium, Dei spiritum sive divinas ingenii dotes, & amorem ὁμωδίας, id est, ut ipse explicat, philosophandi per hymnos. Addit enim: Veterum plerosque hæc tria consequi studentes, nec quicquam aliud requirentes non simulate philosophatos fuisse. Dubium itaque non est, Amphionem severitatis antiquæ & philosophiæ, quam inter Thebanos cultam veteres b extollunt, auctorem fuisse. Moysen vero sub Amphionis fabula latere, mirabili perspicacitate vidit HUVETIVS, c sibi in tanta veterum res detorquendi audacia & licentia relinquendus.

§. XXIII. Tandem & MELAMPVS inter veteres Græciæ theolo- Melampus.
gos & philosophos nobis enarrandus est, non minori inter veteres magnos viros, Trojani belli tempora superantes d fama illustris. e Is Amythao-
nis & Aglaïæ filius Argivus, tanta ingenii solertia & acumine polluit, ut proverbio locum dederit. Hæ animi excellentissimi dotes mature a Melampode studio & industria auctæ sunt. Cum Phœnicibus enim, qui in Græciam delati novas sedes quærebant, conversatus, theologiam illam

Eee 2

five

t) ARISTOCLES de musica l. I. Ita vero in concordiam redigi possunt veteres, qui lyram Mercurii quatuor chordas habuisse tradunt, cum Amphioni donaretur. Adjecit enim reliquas, & septem chordis cecinit, vid. HORATIVVS l. III. Od. II. conf. cel. GOD. OLEARIVS ad PHILOSTRATI icones l. I. c. XI. p. 779.

u) HORATIVVS in arte v. 394. PHILOSTRATVS l. c.

x) Ib. CLEMENS ALEXANDR. Protrept. p. 1.

y) In Eliacis posterioribus.

z) Inter theologos quoque referendum Amphionem esse, præter mitram, qua ornatum veteres pingebant, ut Orpheum tiara, prodit etiam quod

PHILOSTRATVS addit: ἄδει τὴν γῆν, ὅτι πάντων γενέταρα καὶ μήτηρ. Hoc vero argumentum erat cosmogoniarum.

a) In Amphion. T. I. p. 153.

b) IUSTINVS l. VII. c. 5. qui ideo Epaminondam summum philosophum vocat.

c) Dem. Ev. Prop. IV. c. 8. §. 21. p. 134.

d) Vid. BAYLE Dict. T. III. art. Melampus p. 367. seq. not. H.

e) Melampode & Pollete indiget; de re perceptu difficili, vid. MARINVS vit. Procli c. 10. SVIDAS in Melampus T. II. p. 520. SYNESIVS de insomniis pag. 154.

sive theogoniam didicit, arcanaque dogmata edoctus, & mysteriis tum institui solitis initiatus est, ^f quæ postea Græcos iterum docuit, quæ causa est, cur mysteria Cereris ad eum auctorem a quibusdam referantur. Alii tamen ab Ægyptiis in Græciam transtulisse sancita Baccho sacra, fabulosas de Saturno & præliis gigantum narrationes, & universam fabularem historiam de amoribus Deorum, tradunt, ^g ex quibus manifestum fit, Melampodem allegoricum theologiæ & cosmogoniæ tradendi ritum a barbaris sive Phœnicibus, sive Ægyptiis, forte ab utrisque acceptum ad Græcos transtulisse, idque præstitisse, quod in alio Græciæ populo & loco Orpheum fecisse supra tradidimus. ^h Ex iis enim de Melampode quoque iudicium fieri debet. Accessit ad hanc theologiam vaticinandi donum, quo ita poluisse dicitur, ut avium cantus intelligeret, & inde futura prædiceret; ⁱ augurem enim atque vatem, quæ duo jungi olim solebant, ^k exhibuit, & inter primos veterum relatus est, qui vaticinandi facultate excelluerunt. ^l Denique & artis medicæ cognitionem mirabilem, more istis temporibus solenni theologiæ & vaticinandi arti junxit, ^m & ex consuetudine theologorum atque medicorum veterum remediis non tantum naturalibus, sed & magicis, incantationibus, atque expiationibus sacris, ⁿ usus est, ut ita ex remediorum naturalium effectibus religioni atque mysteriis introductis auctoritas atque veneratio accederet. ^o Quam medendi artem in curandis Præti Argivorum regis filiabus, furore uterino ^p correptis, (quod tamen alii de fœminis Argivorum narrant) ita feliciter exercuit, ut eis purgatis tum sacra mysteriorum expiatione tum naturali ellebori usu, (quod inde melampodium dictum est) ^q rationis & sanitatis atque pudoris quoque & castitatis usum redderet, pactus ideo sibi & fratri partem regni, quam quoque accepisse dicitur. Tanta vero ob hanc ejus eruditionem & beneficia, quibus Argivos suos sibi devinxit, ejus fama fuit, ut post mortem templo, sacrificiis & festo anniversario ejus memoria celebraretur. ^r Extat hodie scriptum Melampodis de *divinatione ex palpitationibus membrorum*, sed id recentioris hominis est. ^s

Theogonia-
rum scripto-
res.

§. XXIV. Præter enumeratos cosmogoniarum scriptores, qui figurato dicendi genere rerum ortum & theologiam quoque gentis suæ enarrarunt,

^f) HERODOTVS I. II. c. 49. quem tamen ideo carpit PLVT. de mal. Her. T. III. p. m. 512.

^g) DIODOR. SIC. I. I. c. 96. p. 61. CLEMENS ALEXANDRIN. protrept. p. 10.

^h) Recte TERTULLIANVS in Apologetico: Orpheus Pieriæ, Musæus Athenis, Melampus Argis, Trophonius Bæotiæ, initiationibus homines obligaverunt. Ita enim omnia constant, quæ de mysteriorum auctoribus dicuntur.

ⁱ) Quæ ratione linctus a serpentibus quos vivos servaverat, hanc facultatem acquisiverit, narrat APOLLODORVS I. I. p. 47. cujus verba leguntur quoque apud BAYLE l. c. not. E.

^k) EVSTATHIVS ad Iliad. α'. p. 36.

^l) Vid. CICERO de legibus I. II.

^m) Conf. LE CLERC. Hist. de la medecine P. I.

I. I. c. 9. p. 27. seq. cl. SCHVLZIVS Histor. medic. Per. I. sect. I. c. 1. §. 22. p. 88.

ⁿ) Sacrificiis, versuum incantamentis, herbarum magicarum usu, balneis sacris & his similibus purgationes istæ fiebant, conf. CLERIC. & ita quoque Melampodem instituisse refert PAVSANIAS I. VIII. p. 253.

^o) Varie res refertur ab APOLLODORO I. II. p. 85. SERVIO in Eclog. VI. 48. PAVSANIA I. c. aliis.

^p) Huic enim morbo narrationes veterum optime conveniunt, vid. VIRGIL. I. c.

^q) DIOSCORID. parabil. I. IV. c. 181. CLERIC. I. c.

^r) PAVSANIAS I. I. in fine.

^s) FABRICIVS Bibl. Græc. vol. I. p. 98. CLERIC. loc. cit.

rarunt, plures inter veteres poëtas fuere, qui in hunc censum referendi sunt. Scripserunt enim theogonias Pherecydes, & Epimenides, de quibus postea dicendum, item Antiphon, * Dromocrides " aliique, * quorum tamen scripta cum interciderint, dici non potest, qua ratione seriem ortarum rerum, quam istis carminibus describebant, ordinaverint. Servavit tamen nobis ARISTOPHANES ejusmodi cosmogoniæ descriptionem, quam ab antiquis theologis mutuum accepisse dubium non est. Eam, quia cum reliquis conferri meretur, lucemque dicendis affert, hic Romano sermone, brevitatis causa, tantum apponemus. Ita vero:

Aristophanes.

*Chaos erat primum, & nox, Erebusque niger & Tartarus ingens:
Neque terra, neque aër erat, neque cælum, in immensis sinibus Erebi
Nox alis nigris primum parit ovum subventaneum;
Ex quo revoluta aliquo tempore, emerfit gratus amor,
Radians tergo aureis alis, similis aëris turbine.
Hic autem mistus atro chao, qua erat Tartarus,
Edidit genus nostrum, & primum adduxit in lucem.
Neque enim Deorum genus ante fuit, quam commiscuit omnia amor,
Commisique unis aliis prodiit cælum & oceanus
Et terra, omniumque Deorum beatorum genus immortale.*

Perplacet hæc theogonia THOMAE BURNETIO, ^z quæ omnium ei videtur ordinatissima & consummatissima; ex chao enim noctem & tartara, ex his cælum & æther, terram Deos hominesque derivari, quæ suæ de rerum ortu hypothesei ita applicat, ut hæc vetustissimorum philosophorum mentem exprimere videatur. Chaos nempe primum divisum fuisse in duo corpora, aut duos orbes; corpus superius fuisse noctem, scilicet aërem caliginosum & turbidum radiis solis impenetrabilem; inferius fuisse tartarum & abyssum; noctem gravidam itidem peperisse geminos, ex una parte terram, ex altera cælum sive æthera; nempe aërem illum turbidum & caliginosum; cum actione subtilioris alicujus spiritus, qui totum permeabat, purgatus fuisset, sedimentum deposuisse infra in superficie tartari, ubi terram constituerit; & tenuiores ipsius partes sursum enitentes æthera constituisse, sive cælum sublunare: hoc est purioris aëris regionem illam, quam vapores & atmosphæra terræ non attingunt: & denique in hac terra genus hominumque deumque ethnicorum promicuisse. Verum, ut nihil dicamus, de ipso, quem sibi vir acutissimus finxit, rerum genitarum ordine, & ortu, nec exhaurit ille hanc antiquam cosmogoniam, in qua avi illi, cujus gratia Aristophanes serium hoc argumentum comœdiæ immiscuit, quamque ex ovo exclusam atro chao mistam omnia formasse dicit, potiores cosmogoniæ partes adscribuntur: ^a nec in hac cosmogonia,

Eee 3

ignis,

t) IRENAEVS l. II. c. 19.

u) FVLGENTIUS Mythol. l. II. c. 17.

x) Conf. FABRICIUS Bibl. Gr. vol. I. p. 378.

y) In avibus v. 694. p. m. 384.

z) Theor. tellur. l. II. c. 7. p. 130. seq.

a) Aristophanem ideo vetustissimorum atheorum systema recitasse, qui chaos sine lege & ordine commotum principium rerum fuisse statuunt, contendit CVDWORTH, System. int. c. III. §. 17. p. 117. 118.

ignis, hominum, bestiarum ortus indicatur, & aves divinæ originis esse dicuntur, & ante omnia conditæ: quæ omnia satis produnt, Aristophanem^b veterem cosmogoniam, undecunque eam acceperit, scenæ adaptasse, & joci ludique causa, ut aves de ortus sui atque natalium origine jactantes lepide loquentes introduceret, ea confinxisse, quæ ad cosmogoniam hanc proprie non pertinent, certe mancā atque mutilam esse, hanc cosmogoniam, ex aliis theogoniis, quæ integræ ad nos pervenerunt, manifestum est. Inter has nobilissima sine dubio est, quam elegantissimo Græcorum poetæ Hesiodo debemus, quippe quæ integra ad nos delata est: quare ei inter veteres theologos & physiologos locum denegari non posse existimamus.

Hesiodus.

§. XXV. HESIODI vitam atque fata prolixè describere, instituti nostri non est, faciunt id, qui poetarum veterum historiam excutunt, & nobilissimi poetæ vitam describunt, quorum narrationes^c non ineleganter collegit & vitam Hesiodi exposuit LILIVS GYRALDVS,^d qui videndus. Ætatem ejus curiosè excutere hujus loci non est, aliis eum Homero anteponentibus, aliis statuentibus, Homero fuisse supparem, annis tamen aliquanto juniorem. Certe uno tempore floruisse, inde evincitur, quod ex unanimi fere veterum traditione cum Homero de principatu in arte poetica contendisse,^e & obtenta victoria tripodem in monte Helicone posuisse dicitur,^f quanquam certamen illud, quod hodie fertur, totum forte confictum esse viris doctis negandum non esse putemus.^g Inter hujus vero poetæ poemata; quorum nitidam editionem cl. IO. CLERICO^g debemus, celebratissimum *Θεογονίας* carmen est, in quo originem Deorum *γεννητῶν*, sive potius partium mundi magnorumque virorum ortus & natales allegorico generationis Deorum habitu exponit, laudatus ideo multis veterum, a quibusdam vero ideo vituperatus. Narrat enim LAERTIVS^h finxisse Pythagoram: vidisse se animam Hesiodi apud inferos vinculis adstrictam columnæ æreæ, tridentemque propter ea, quæ de Diis finxerit; itemque,ⁱ Xenophanem Colophonium in elegiis suis & Iambis perstrinxisse ea, quæ Hesiodus de Diis scripserat: cum e contrario Stoici, & in his principes sectæ Zeno atque Chrysippus hanc theogoniam interpretati fuerint, eamque, ut & Orphei, Musæi aliorumque fabulas ad rerum naturam, teste CICERONE^k accommodaverint. Alios theogoniæ interpretes recenset FABRICIVS,^l qui historiam literariam poetæ celeberrimi diligenter enarrat, qui etiam de astrologia, quam Hesiodo quidam veterum tribuunt,^m videndus est. Quæ vero de medica Hesiodi eruditione apud

^b) Conf. cel. MOSHEIM *ad h. l. Cudworthi not. 5.*

^c) Conf. SVIDAS in *Hesiodus T. II. p. 18.* TAN. FABER *abregé de la vie de Hesiode.*

^d) *De poetar. hist. dialog. II.*

^e) Vid. HENRIC. DODWELLVS *de cyclis Græcorum diff. III.* qui certamen ad Olymp. XXIX. refert.

^f) GELLIVS *l. III. c. 11.*

^g) Conf. FABRICIVS *Bibl. Græc. vol. I. p. 371.*

^h) *Amstelod. 1701. 8.*

^b) *Lib. VIII. f. 21.*

ⁱ) *Lib. IX. f. 18.* SEXT. EMPIRICVS *adv. Mathematic. l. I. f. 189.*

^k) *De nat. l. I. c. 36. & l. II.*

^l) *l. c. p. 378.*

^m) PLINIVS *l. XVIII. c. 25.* Scholiastes ARATI *ad. v. 255.* Supposita esse ATHENAEVS quoque *l. XIII. v. 491.* monet. Recte veteres *ἀστρονομίας καὶ Ἡσίοδου* mathematicis opponunt.

apud PLVTARCHVM " dicuntur, nihil aliud evincunt, quam Hesiodum ab ea cognitionis physicae parte non imparatum fuisse, quæ victus & diætæ rationes exponit: cujus vestigia passim in ejus carminibusprehenduntur. Qui etiam ex poëmate, quod *opera & dies* inscribitur, perfectum ethicae atque œconomicae opus exsculpunt, ° antiquitatis præjudicio impediti, quid ad philosophiam moralem & œconomicam pertineat, non expendisse videntur.

§. XXVI. Theogoniæ itaque Hesiodæ potissimum ratio habenda ejusque argumentum excutiendum est. In quo tamen difficillimus labor ponitur. Nam & ipsa genealogiarum istarum conditio admodum obscura est atque impedita, & dum ab aliis abit Hesiodus, vix intelligi potest, quid ista Deorum generatione sibi velit. Deinde recte quoque reprehendit in Hesiodo BVRNETIVS, p ejus theogoniam admodum confusam esse, quoniam bis orditur a chaos, prosequiturque rerum familiam ordine poëtico magis, quam philosophico: nempe recenset primo res inferiores, chaos, terram, tartara; deinde res superiores chaos, noctem, æthera, & amorem utrisque communem. Multa quoque fictionis causa addidit, ex solo poëtæ ingenio, res poëtica elegantia exornante profecta, quæ ad ipsum theogonias systema, vel mundi ortum atque historiam non pertinent; & videtur quoque Hesiodus diversos theogoniarum auctores secutus talia conflavisse in unum, quæ ex mente auctorum suorum diversa sunt, nec satis inter se cohærent. Desinemus itaque mirari, si in explicanda theogonia Hesiodæ aqua nobis hæreat, nec talis obscuro argumento lux queat affundi, quæ omnes tenebras dispellat. Ita vero theogoniam suam ordinat Hesiodus, abjectis iis, quæ ornatus causa adjecisse recte putatur, & inter figmenta poëtica recensenda sunt: 7

Theogonia
Hesiodæ.

I. Initio & ante omnia chaos fuit. "

II. Postea tellus extitit, & tartara tenebricosa in recessu terræ spatiosæ.

III. His adfuit amor, pulcherrimus inter immortales Deos.

IV. Ex chao erebus, nigraque nox editæ sunt.

V. Ex nocte porro æther & dies prognati sunt, quos peperit, ubi concepisset, crebro amore mixta.

VI. Tellus primum genuit parem sibi, cœlum stelliferum, montes altos, atque pelagus.

VII. Postea cum cœlo concumbens, peperit oceanum.

VIII.

n) In convivio septem sapientiam.

o) HEINSIVS in *Introd. in Hesiodi opera & dies*, quem secutus est BORRICHIVS, recte utrumque notante & ad *αὐτοψίαν* provocante celeberrimo STOLLIO *Intr. in Hist. lit. P. II. c. 5. §. 66. P. III. c. 6.*

p) *Theor. tellur. l. II. c. 7. p. 129. conf. Histoire universelle p. 79. MOSHEIM ad CUDWORTHVM p. 281. n. 57.*

q) Haud obscure prodit id ipse HESIODVS, v. 26. seq. canens:

Ποιμένες ἀγραυλοί, κακ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον

"Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα

"Ἴδμεν δ' εὖτ' ἐδέλωμεν ἀληθέα μυθήσασθαι.

Pastores in agris pernoctantes, mala probra, ventres
solum

Scimus mendacia multa dicere veris similia

Scimus etiam, quando voluerimus, vera loqui.

r) v. 115. seqq.

VIII. Filios porro & filias; & post hos natu minimum Saturnum.

IX. Porro genuit & Cyclopes superbum cor habentes Bronten, Steropen & Argen, fulminum fabricatores.

X. Alii rursus e tellure & cœlo prognati sunt tres filii magni, Cottus, Briareus, Gygesque.

XI. Filii vero ex tellure & cœlo prognati suo parenti ab initio infensi erant, & occultabantur in terræ latebris.

XII. Terra filios contra patrem animans Saturnum ad ulciscendam parentis contumeliam commovit.

XIII. Saturnus infidiatus patri falce demessuit genitalia, & abiecit pone.

XIV. Guttas cruentas suscepit terra, & circumvolutis annis produxit Errinnyas & gigantes & nymphas.

XV. Ex reliquis projectis in pontum, spuma alba orta in qua puella innutrita, quæ in Cypro tandem prodiit, hanc homines Aphroditen, i. e. Venerem nominant.

XVI. Venerem comitatus est amor, & Cupido.

XVII. Cœlus objurgans filios Titanas vocavit, & proterviæ ultionem prædixit.

XVIII. Nox peperit fatum, Parcam, & mortem, & somnum & agmen somniorum, postea quoque Momum & ærumnam, Hesperidesque & Parcas tres, & Nemefin.

XIX. Postea fraudem enixa est, & amicitiam & inimicitiam, senium & contentionem.

XX. Contentio peperit laborem molestum, oblivionem, prælia, strages, mendacia, perjuriam.

XXI. Pontus genuit Nereum veracem & justum, aliosque filios & filias, ex quibus tota tandem Deorum fabularium generatio orta est.

XXII. Ter mille vero sunt Oceani & Tethydos filiæ totidemque filii.

XXIII. Thea solem magnum, lunam, auroramque peperit.

XXIV. Styx peperit, Oceani filia, Zelum & Nicen, & robur, atque vim, qui semper apud Iovem sedem habent.

XXV. Phœbe ex Cœi lecto peperit Latonam, Asteriamque & hæc Hecaten, quam Iupiter Saturnius super omnes honoravit, quæ & honores distribuit.

XXVI. Rhea compressa a Saturno peperit Vestam, Cererem, & Plutonem, Neptunum & Iovem Deorum patrem atque hominum.

XXVII. Saturnus vero istos deglutiebat, quod audierat sibi fatale esse, a filio proprio domari.

XXVIII. Rhea vero Iovem filium natu minimum enixa, ex consilio parentum terræ cœlique eum recondit in Creta insula, in antro.

His vestigiis tota Hesiodi incedit theogonia, cui plerasque Mythologiæ Græcæ

Græcæ fabulas immiscuit, totumque Deorum & Dearum atque heroum chorum in theatrum quasi produxit.

§. XXVII. Secutum fuisse in hac theogonia condenda Hesiodum veteres theogoniarum scriptores dubium non est, & facile ex collatis Phœnicum & Aegyptiorum itemque Orphei, Musæi aliorumque vetustissimorum theologorum inter Græcos theogoniis evincitur; ^s Ordinem tamen eum instituisse, manifestum est, quem carminis decor requirebat, scopusque in eo totam fabularem Deorum historiam enarrandi patiebatur: quæ causa sine dubio est, cur admodum confusa atque obscura sit ista theogonia, & ab aliis dissentiat, ut pervertisse magis veterum de ortu rerum narrationes, quam exornasse merito censeatur. Itaque ipsi Hesiodæ theogoniæ lucem accendere tentaturi, necessarium putamus de theogoniarum interpretationibus observationes quasdam generales hic afferre, eaque quæ passim viri docti, & in his, qui theogoniis intelligendis maximam lucem accenderunt, Viri summi THOMAS BURNETIVS ^t & IOH. LAVRENTIVS MOSHEMIVS ^u attulerunt ita vocare in subsidium, ut nobilissima vetustissimæ philosophiæ pars ex tenebris, si non omnibus, densissimis tamen, extrahatur, & veterum de rerum ortu philosophemata clara fiant. Observanda itaque esse non præter rem censemus sequentia:

Observationes generales de Theogoniis.

I. Theogoniarum scopus & ratio, quam veteres theogoniarum conditores secuti sunt, ante omnia attendenda est. Illi enim cum inter barbaras gentes vetustissima traditione de rerum generatione atque ortu quædam inaudivissent, & metaphorico dicendi genere traditiones patrum subobscuras accepissent, cosmogoniam mundi clarius, quam acceperant, enarrare non potuerunt, & accedentibus ingenii proprii fictionibus, cum ad commendandas traditiones *πατροπαράδοτες* plura addidissent, rem in se obscuram & supra captum ingenii humani in scientiarum pueritia versantis, ita reddiderunt implicitam & difficilem, ut dubium non sit, theogoniarum scriptores ipsos non omnia intellexisse, quæ de hac re tradiderunt. Hoc qui negat, eum theogoniarum veterum reliquias nunquam inspexisse oportet, adeo enim intricata, confusa & obscura sunt omnia, ut Oedipo opus habeant.

Obscura sunt.

II. Ex collatis tamen veterum theogoniis illud dubio omni caret, prima earum principia eo tendere, ut rerum naturalium generationem & ortum describant. Habuerunt scilicet vetustissimi philosophi & theologi mundum hunc pro Deo, ejusque partes inter Deos retulerunt. Quod enim PLATO ^x olim dixit, *στέρα θεῶς ὄντες καὶ γεννητὲς Deos natos* &

Cosmogoniam describunt.

^s) Primos quidem Hesiodum & Homerum fuisse, qui Græcis theogoniam fecerunt, & Diis cognomina dederunt, affirmat HERODOTVS l. II. c. 53. cui recte Orpheum & Musæum opponit EVERARD. FEITHIVS in *Antiqq. Homer. l. I. c. 1.*

p. 3. & CLERICVS ad *Hesiod. p. 3. 37. seq.* non dissentiente MOSHEMIO ad *Cudw. p. 281.*

^t) *Theor. tellur. l. II. c. 7.*

^u) *l. c. p. 226. 281. 599. & passim.*

^x) In *Timæo c. 18.*

& aspectabiles esse, terramque, interprete CHALCIDIO ^y antiquissimam & eximia dignitatis Deam, ex eorum numero, qui intra mundi ambitum continentur, Deorum; id inter barbaros quoque obtinuisse supra ostendimus. Ab Ægyptiis vero atque Phœnicibus id ad Græcos delatum, occasionem dedit cosmogoniam in theogoniam mutandi, & initia nascentis mundi, ficta deorum generatione adumbrandi. Id quod recte observatum est, viris doctis, ^z cosmogoniæ historiam inter theogoniarum fabulas quærentibus; modus tamen hic adhibendus, nec omne illud, quod in theogoniis occurrit, ad hunc unum scopum rapiendum est. Hoc enim ubi fit, contortis ubique veterum opinionibus & assutis ingenii interpretationis veram theogoniarum rationem corrumpi necesse est.

*Ortum rerum
omnium, &
hujus mundi
confundunt.*

III. Intelligi hoc melius potest, animusque ea de re certius convinci, si probe observetur, antiquos theogoniarum scriptores, universitatis rerum historiam cum ortu mundi hujus haud semel confudisse, & admissis primis rerum omnium principiis, earumque posito ortu ad nascentis terræ & quæ adjacent mundi partium historiam digressos fuisse; qua ratione non potuit non hiatus in describenda universitatis origine oriri; unde sequitur, non omnia nimis premenda, & ad leges mechanismi, quas hodie ad magnam accurationem perduxit naturæ interpretum solertia, tanta subtilitate expendenda esse, quanta solent, qui inter veteres ingenii sui inventis gloriam quærent, vel hypothesei semel deamatae & admissæ inservire cupiunt. Qua in re varie a viris doctissimis peccatum est, suas inventiones vetustissimis philosophis nimis confidenter obtrudentibus, cujus exemplum esse potest, qui tamen magna cum eruditione in hoc argumento versatus est, THOMAS BURNETIVS.

*Religionem
vulgi cum
placitis philo-
sophicis con-
ciliant.*

IV. Magis adhuc attendendum est sedulo, theogoniarum scriptores vetustissima quidem philosophorum placita physica de rerum initiis atque generatione in sua arva derivavisse, & pro suis adscivisse, sed religionem quoque vulgi cum hac theologia naturali sive physiologia in unum quasi corpus rede gisse, & ita conciliasse, ut fabulas de antiquis heroibus sive Diis gentium veterum imprimis Græcorum, cum physicis temporum illorum scitis componerent, & ita religionem vulgi, cum religione philosophica in concordiam redigerent. Non attendisse ad ea censendus est, quæ supra de antiquissimorum inter Græcos philosophorum & theologorum, Orphei, Musæi, Lini & similium docendi & religionem propagandi ratione diximus, qui hæc negat. Ea enim dicta mirifice illustrant & comprobant.

*Dissentiunt
inter se.*

V. Factum vero ex hac ipsa causa est, ut theogoniarum conditores inter se dissentirent. Cum enim de rerum naturalium placitis præsertim ista ætate, ubi philosophia adhuc in cunis quasi vagiebat, variæ essent sententiæ, & vetustissimæ traditiones variis interpretationibus explicarentur,

non

y) In Comm. in Timæum p. 248. Plura huc pertinentia attulit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 263. seqq. & MOSHEMIVS ad h. l. not. 7.

z) BURNET. l. c. p. 128. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 260. seqq. §. 32. p. 599. Hist. universelle p. 75. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

non potuere non, quæ illis inædificabantur theogoniæ inter se diuersæ esse, & varie rerum ortum referre. Idem de vetustissimis carminibus, quæ antiquissimorum heroum res canebant, credendum est; quæ varia fuisse, & deorum istorum acta varie retulisse, fragmenta hodie obvia fatis docent. Cum itaque & hæc cum naturæ interpretatione conjungerent theogoniarum auctores, necessario accidit, ut illi inter se varie dissentirent. Qua de re qui convinci cupit, fragmenta veterum theogoniarum inter se componat, & luculenta observationis hujus exempla inveniet. Quæ cum ita se habeant, palam est, frustra agere, qui theogonias veteres ad unum tantum systema physiologicum adplicant, & iisdem ubique fundamentis inniti putant, sed excutiendum est prius, quibus dogmatibus physicis illi adhæserint, vel saltem quæ in ea gente physiologia fuerit recepta. Aliter enim doctrinam de natura rerum Persas, aliter Aegyptios, aliter Phœnices, aliter Græcos instituisse, neminem latere potest, qui mediocri attentione ea, quæ hucusque discussimus, legerit.

VI. Nec vero illud quoque sine attentione prætereundum est, scrip-
se theogoniarum auctores omnes oratione ligata, & carminibus argumen-
tum nobile exposuisse. Cujus potissima ratio fuit, quod antiquissimi theo-
logi ad commendandam vulgo religionem & sapientiam divinæ poëseos
elegantia uterentur, quo scilicet verborum dulcedine, & fabularum jucun-
ditate animi, a tristioribus & severioribus sapientiæ præceptis abhorrentes
caperentur, & imprimis allegoriarum beneficio, reconditæ doctrinæ ita pro-
pagarentur, uti res illorum temporum atque circumstantiæ postulabant.
Cujus rei vel unus Orpheus, & quæ de eo dicta sunt, fatis nobis testimonio
esse potest. Effecit vero hic scribendi modus, ut multa ab auctoribus the-
ogoniarum immiscerentur, quæ ad fictionem tantum carminis pertinebant,
& magnificum quendam decorem fabulæ acquirebant. Quo imprimis re-
ferendæ sunt prosopopœiæ frequentes in theogoniarum carminibus occur-
rentes, affectus, qualitates animi & his similia in personas mutata, & actio-
nes inanimatis rebus adscriptæ. Quæ omnia nisi ab ipso theogoniæ vel
cosmogoniæ potius argumento separentur, miram obscuritatem & confu-
sionem pariunt, nec facile sensus theogoniarum, & nati mundi systema
erui potest.

*Multa fun-
gunt licentiâ
poëtica.*

VII. Manifestum ex his omnibus est, certitudinem in explicandis the-
ogoniarum veterum significationibus & quæ inde confici solent systemati-
bus promitti non posse, & majores esse difficultates, quam quæ, adhibita li-
cet non mediocri attentione & industria, tolli omnino queant. Id quod
probe expendendum est, ut non tantum modestiam adhibeamus, & dissen-
tientium in tam obscuro argumento opiniones & interpretationes, nimis
nostris confisi, non contemnamus, sed majorem quoque verisimilitudinis

*Difficiles &
incertæ sunt
earum inter-
pretationes.*

Fff 2

gradum

a) Exemplum exhibent, v. 223. seqq. theogo-
niæ Hesiodæ, ubi nox fraudem, amicitiam se-
nium, litem, laborem, oblivionem &c. peperisse
dicitur. Quos animi affectus in nascentis mundi

initiis inter personas refert Hesiodus, cum non
nisi mali originem inter homines primigenios se
efferentis & ex materiæ qualitate oriundi indi-
cent. Talia inter Orphica etiam occurrunt.

gradum non quæramus, quam res ipsa patitur. In qua ad quandam rei notitiam suis verisimilitudinis gradibus nixam ut perveniamus, ea in Græcorum theogoniis probe excutienda esse putamus, quæ 1. ad universitatis rerum ortum & prima rerum omnium exordia, 2. ad nascentis mundi sive globi potius terraquei, cœlique ortum, 3. ad origines magnorum heroum, inter Deos relatorum, quorum acta theogoniis illata religionem popularem cum placitis philosophorum conciliandi occasionem dederunt, referenda sunt, & quæ 4. a poëtis addita sunt ingenii fabulæve causa. Ex his enim theogonias constare, vel una, quæ nobis integra superest, Hesiodi fabula de Deorum ortu docet. Respiciemus itaque ad systema physiologicum inter Græcos veteres receptum, & quæ historia vetus suggerit, vocabimus in subsidium, tentaturi, an afferre aliquid queamus, quod obscurissimo theogoniarum argumento lucem aliquam fœneretur, saltem doctioribus ansam exhibeat, luculentiora & meliora afferendi.

*Principia earum genera-
lia.*

Chaos & nox.

Quid chaos?

VIII. Faciunt rerum omnium ortum chaos & noctem omnes fere theogoniarum scriptores: id quod longa inductione probari posset, nisi ex supra dictis esset evidentissimum. Cum enim omnium per universum orbem philosophorum sententia, ex nihilo nihil fieri posse ratione ipsa dictante, pro certo statueret, nec principium in se luculentum & verissimum, recte applicaret, ad materiam scilicet rerum magis, quam ad causam efficientem respiciens, chaos æternam & materialem quasi causam omnium rerum fecerunt. Chaos vero quid illis sit, nemo elegantius expressit OVIDIO, qui luculenter: ^b

*Ante mare & terras & quod tegit omnia, cælum,
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere chaos, rudis indigestaque moles,
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.*

*An ex nihilo
creatum?*

Sunt, ^c qui per chaos aquam intellexisse, eique rerum omnium ortum adscripsisse theogoniarum scriptores contendunt; sed hoc accurate intelligendum, nec de oceano, sive aqua, quam elementum quartum constituerunt, accipiendum est, sed de aquosa & limosa, sive turbida materiæ, omnes feminales rationes in se continentis, congerie, qualem Phœnices descripsisse supra ostendimus. Ab iis enim Græcos vetustissimos theogoniam atque cosmogoniam accepisse, suo loco probavimus. Ex his vero recte infertur, licet rerum omnium ortum theogoniæ describant ad unum omnes, creationem tamen ex nihilo ignoravisse, chaosque æternum sibi finxisse. Id quod negat quidem EDMUNDVS DICKINSONVS, ^d qui Hesiodum inter creationis ex nihilo assertores numerat, contendens: Ab Aegyptiis eruditum antiquissimum illum cosmologum Hesiodum, itidem chaos, quo nomine

^b) *Metam. l. I. v. 5.* conf. GROTIUS *l. citando*, qui potiores veterum de chao sententias congestit.

^c) GROTIUS *de verit. relig. Christ. l. I. §. 16.*

CUDWORTH. *Syst. intell. c. I. §. 22. p. 27.* quibus præivit Zeno, theogoniæ Hesiodæ interpres, teste Scholiaste APOLLONII *Argon. l. IV. v. 676.*

^d) *Physic. vet. & ver. c. XII. p. 199.*

mine mundi materiam primam nuncupabat, non æternam, sed genitam esse tradidisse his verbis:

Ἦτοι μὲν πρώτητα χάος γένητ'
Principio quidem factum est chaos.

In consensum vocare potuisset, omnes theogoniarum conditores, qui idem dicunt. Verum inepte ex his verbis infertur creatio ex nihilo; nam nec dicunt, ex nihilo chaos extitisse, nec a causa quadam efficiente fuisse productum affirmant, sed id solum innuunt, ante mundi ortum fuisse chaos, quod contrariam potius opinionem commendat. ^e Noctem vero, quam adjiciunt theogoniarum scriptores, materiæ primariam qualitatem indicare dubium non est, quod lumine omni eam privatam putarent, & vita quoque atque motu ordinato caruisse censerent. Tenebras enim luce antiquiores esse, non in theogoniis tantum receptissimum est, sed Ægyptios quoque tradidisse, PLVTARCHVS auctor est, referens *murem araneum divinos reperisse honores apud Ægyptios, propter cæcitatem, quod tenebras luce antiquiores iis arbitrentur.* ^f Præter principia hæc passiva, activum quoque, quod chaos movet, ordinat, disponit, & quæ conjungenda sunt coordinat, separatis iis, quæ non cohærent, requiri ad formationem rerum omnium, quilibet, qui primas motus leges intelligit, facile comprehendit. Quale an theogoniarum scriptores admiserint, & formandæ ex chao sive materia prima rerum universitati principium activum infinitum, intelligens, id est Deum præfecerint, magna inter viros celeberrimos, nostræ ætatis, qui opiniones veterum rimati sunt, & historiam atheismi condiderunt, controversia est. Quidam enim, venerando dogmati, de existentia DEI faventes, non fuisse, contendunt, inter veteres ante condita rerum physicarum inter Græcos systemata, qui Deum, sive mentem summam atque infinitam a formatione mundi excluderent, & scriptores theogoniarum putant, non tam Deum summum negasse, quam supposuisse & de eo, tanquam ente ineffabili, sacrum silentium tenuisse, tradidisse vero, rerum ortum, semel a summo rerum omnium arbitro commota materia, secundum leges motus initium accepisse. ^g His quia opponitur, ^b Iovem patrem hominumque Deumque ex chao & nocte progenitum, immo totam Deorum generationem ex chao & nocte natam, in theogoniis asseri; rege- runt, hoc, non de summo Deo, sed vel de partibus mundi potioribus & elementis in Deos fabula mutatis, vel de Diis factitiis & mortalibus, licet immortales sensu certo vocentur, intelligendum esse. Alii vero ⁱ in con-

Quid nox?

*An Deum
admittant?*

Fff 3

tra-

e) Conf. MOSHEMIVS Diff. de creatione ex nihilo §. II. inserta CVDWORTHII Syst. int. p. 970.

f) Quæst. conviv. l. IV. q. 5. Non vero hæc sola Ægyptiorum sententia fuit, sed vulgaris quoque complurium gentium traditio, noctem fuisse die priorem, vid. S. R. WOLFIVS ad Originis philosoph. p. 180. GROTIUS de verit. relig. Christ. l. I.

g) CVDWORTH. System. intell. c. IV. §. 14.

p. 276. seqq. Cel. I. IAC. SYRBIVS diff. de origine atheismi. Nec alius sensus videtur esse verborum LACTANTII l. I. c. 5. Hesiodum notantis, quod in explananda rerum generatione non a conditore sumserit exordium, & incognitam veritatem horruerit.

b) BAYLE Dict. T. II. art. Iupiter not. G.

i) Conf. quos nominat Ven. REIMMANNVS Histor. atheismi. c. XVI. p. 115. seqq.

trariam sententiam concedentes, theogoniarum scriptores inter atheos & impietatis patronos referunt, nec alia rerum ortarum principia ab iis agnita contendunt, quam materiam, & certam quandam ejus vim genitricem, motumque nescio quem, materiæ infitum, qui homogenea conjunxerit, heterogenea separaverit, sicque vel fortuito materiæ motu, vel necessaria agitatione visibilium rerum ortum effecerit, quem amoris & litis sive amicitiae & inimicitiae nomine indigitari contendunt. Admodum vero difficile est, in quaestionemagni momenti arbitri partes sumere, & de impietate vel vera vel ficta theogoniae scriptorum sententiam dicere, non solum propter theogoniarum obscuritatem, fere insuperabilem, & dissentientes earum opiniones, quas uno modulo metiri, unique pedi adaptare & absurdum & impossibile est: sed & propter verba theogoniarum variam interpretationem admittentia. Sine præjudicio enim theogoniarum Græcarum, immo barbararum quoque, systemata evolventes, primo quidem intuitu videbunt, summum rerum omnium creatorem, Deum non exprimi; utrum vero negetur atque removeatur, & ex legibus motæ materiæ cuncta deriventur? an supponatur, & materiæ vim addidisse credatur, nihil certi statui, & diversas interpretationes admitti posse. Vnde varios quoque quaestionem, de qua disceptatur, sensus admittere posse nemo non videt, quos nisi sedulo & accurate distinguamus, palpabimus magis in tenebris, quam lucem sectabimur. Scilicet de eo accurate dispiciendum est, num 1. vel Deum posuerint ante chaos, eumque auctorem hujus fecerint, vel 2. Deum statuerint ex chao ortum, hocque illo prius & antiquius; vel 3. an Deum & chaos simul admittentes duo incrustaverint principia coæqualia, & independentia, Deum & materiam? 4. vel an Deum fecerint animam materiam & chaos informantem, 5 vel an Deus ex se chaos tanquam ex gremio effuderit, & vel ab æterno vel in tempore chaos ex Deo emanaverit, necessario fato vel libero voluntatis actu? 6. Expendendum porro est, utrum formationi mundi ex materia illa prima rudique & indigesta mole intercesserit, ex theogoniarum sententia, mens divina, an remota ea legibus motus, homogeneorum & heterogeneorum, litique atque amicitiae totum opus adscripserint? vel, si hoc quoque factum, an Deus ideo ab iis negatus fuerit nec ne? & annon abstractione sola, physica mundi formatio secundum leges motus a conditore materiæ semel impressas istis cosmogoniis explicata sit? Ad hæc enim momenta attendendum eo magis est, in judicanda theogoniarum doctrina de Deo, quo magis ex singulis diversissima unius ejusdemque thesisi sequuntur dogmata. Vt vero istis circumstantiis prolixè theogonias jam adplicemus, instituti nostri ratio non permittit, sed ad peculiarem atheismi historiam referendum est. Vt tamen paucis, quid nobis videatur verisimillimum, explicemus, & quid sequendum putemus, modeste indicemus, sequentia non abs re erit annotasse. I. Adeo Deum materiæ sive chao non prætulisse, & ante illud posuisse

fuisse theogoniarum auctores, ut plane de eo fileant, & chaos tanquam æternam rerum omnium materiam considerent. Cujus quidem contrariam opinionem tuentur Iudæus ἐλληνίζων PHILO, ^k & qui eandem tibiam inflat, auctor Clementinorum, ^l SIMPLICIUS ^m item, & nostra ætate PETRVS PETITVS, ⁿ atque illustris GVNDLINGIVS; ^o contendentes veteres theologos Deum chao præfecisse auctorem atque conditorem, nihil tamen horum persuadebunt cauto lectori, hypothesein viro- rum laudatorum intrudi veterum placitis, & contorta ingenii acie accom- modari observanti. Quæ enim pro ea sententia afferunt, si admitti de- bent, emanationem magis vel Stoicam informationem mundi ex Deo & in Deo, quam productionem liberam innuunt, id quod de Hesiodo ipse con- cessit GVNDLINGIVS. II. Neque tamen in contrarium ruendum atque statuendum est, veteres Græciæ theologos & physiologos Deum summum ex ipso chao derivavisse. Non negamus, Hesiodum aliosque theogonia- rum scriptores Deos ex chao formavisse, eandemque cum hominibus ori- ginem iis adscripsisse, nec pollicem premendum putamus CVDWORTHIO ^p qui Iovem apud Hesiodum ex horum numero eximendum putat, eo quod omnium rerum & immortalium dominus vocatur; satis enim diserte innui- tur, Rheam compressam a Saturno, Iovem Deorum patrem hominumque peperisse. Verum ad summum ista Deum referri non debent, nec is Iovis nomine insignitur, sed inferiores illi Dii vel partes mundi sunt divina anima informatæ, & inhabitatæ, vel magni viri & heroës quos αὐτοχθόνες credi- derunt, & animam divinam in iis habitasse censuerunt veteres Achivi: qualem fuisse quoque Iovem illum, quem Hesiodus describit, dubium non est, magnum scilicet lateque dominantem regem, quod quia eleganter de- monstravit ^q cel. MOSHEMIVS, ad acutissimum hunc virum lectorem bre- vitatis causa ablegamus. Ex quibus judicandum est, quid subtilissimi judi- cii viro PETRO BAYLE ^r respondendum sit, theogoniarum scriptores ex- agitanti, quod Diis ortum ex chao & oceano tribuerint, id quod etiam cl. CICERICVM induxit, ut theogoniarum scriptores materialistis, sit venia verbo, accenseat, non procul discedente ven. WOLFIO. A cujus tamen sententia ^s III. discedendum quoque esse putamus, conjicientis, latere in thegoniis, maxime Orphei & Hesiodi, vestigia duplicis principii. Ex chao quidem mali originem, bella, lites, morbos, & his similia derivare He- siodum, ex adducto theogoniæ ejus specimine negari nequit: non tamen inde inferri potest, independens & absolutum principium, Deo contra di- stinctum theogonias ponere, materiam enim ex Deo originem accepisse, & tamen malo originem dedisse philosophis quibusdam non absurdum vi- sum fuit: qua in re exemplo esse possunt Platonici juniores, qui non ob- stante

k) De mundo incorruptibili p. 947.

l) Homil. VI. §. 3. T. I. PP. Apost. p. 671.

m) In Physic. Arist. l. IV.

n) Observat. miscellan. c. XII. p. 52.

o) Gundlingian. P. XXXII. Obs. 5. p. 193.

p) II. cc.

q) Ad CVDWORTHII Syst. int. c. IV. §. 19. p. 430. n. 19.

r) l. c.

s) De Manichæismo ante Manichæos §. XXVII. p. 108.

stante materiæ imperfectione, materialitatem ex DEI gremio derivaverunt, itemque Cabbalistæ, quibus mali dæmones, spiritusque materiales, cortices Dei, ex quo eos effluxisse putant, vocantur. IV. Nec eorum quoque sententiam verisimilitudinem gignere putamus, qui amorem, quem chaos formasse veteres theologi dicunt, Deum summum, sive mentem divinam indicare contendunt. Multum ingenii & eruditionis in ornanda hac opinione adhibuit doctissimus CVDWORTHVS,^t ita tamen, ut attento lectori eam non facile commendet. Quod si enim recordamur, poëtas fuisse, qui istas theogonias scripserunt, eosque, (quod supra jam monuimus) rerum naturalium principia, ex quibus omnia orta sunt, in Deos transmutasse, cadent omnia, quæ vir eruditus affert, argumenta, quibus sapientiam, consilium, rationem, vim divinam aliaque divinitatis attributa amori huic tributa esse monens, ex iis evinci posse putat, ad mentem divinam eum esse referendum. Accedit, quod unum ad evertendam hanc opinionem sufficere putamus, amorem non magis, quam reliqua rerum naturalium principia, Orpheum, vel quisquis est theogoniæ Orphicæ conditor, Hesiodum, Aristophanem aliosque theogoniarum auctores, ex chao derivare, licet generationem horum principiorum alii aliter ordinent. Ex quibus omnibus non invita veritate necessario inferendum est, amorem illum inter principia naturalia relatum nihil aliud esse, quam motum illum materiæ impressum, quo partes homogeneæ inter se jungebantur, expulsis atque separatis iis, quæ aliam naturam erant consecuta, id quod litem quoque atque amicitiam veterum philosophorum significare, suo loco probabimus. Et hunc motum ad generationem rerum summe necessarium ideo exornabant tantis sapientiæ, consilii, rationis elogiis, ut cuncta sua lege atque harmonia in gignendis & formandis rebus constituisse, indicarent. Pone vero, amorem principium aliquod intelligens ipsis esse, & vim istam genitricem non sine ratione fuisse, asseruisse; unde probabimus, quod per eam vim substantiam quandam rationalem summam & a qua reliqua omnia dependeant, indicaverint? Vnde & hanc opinionem relinquendam esse, recte toties nobis laudatus MOSHEMIVS^u monuit. V. Vbi vero propius de mente theogoniarum circa doctrinam de Deo nobis sententia nostra enarranda est, id præ reliquis monemus, non esse vero multum dissimile, non omnium eorum, qui theogonias scripserunt, sententiam fuisse eandem, & facile potuisse evenire, ut quidam rerum omnium ortum, vi alicui genitrici materiæ inhærenti, & ab ipsa materia essentia non diversæ, sive spiritui alicui bruto, & chaotico adscripserint, nec alium Deum admiserint. Qualem sententiam hodiernum arridere Iapanensium philosophis narrat ENGELBERTVS KAEMPFERVS.^x Neque tamen ad multos, vel potiore partem eorum, qui cosmogoniam delinearunt, hoc trahendum existimamus, sed juxta monitum supra inculcatum physiologia gentium, inter quas theogoniæ receptæ

^t) l. c. p. 281. seqq.

^u) l. c. p. 283.

^x) *Hist. Iapan. l. III. c. 1.* cujus verba excerptit MOSHEMIVS l. c. p. 116. n. 3.

ptæ fuerunt, in consilium vocanda est, eaque repetenda, quæ de Aegyptiorum, Phœnicum & Græcorum quoque systemate physiologico supra copiose disputavimus. Ibi vero, nisi fallimur, luculenter demonstravimus, systema emanativum, quod, ex Deo materiam sive chaos ab æterno emanasse, certoque tum tempore a vi illa divina, Ioveque ipso, qui in eo fuit, in mundi ornatum formatum fuisse statuit, his gentibus arrisisse. Cum vero ex Aegypto & Phœnicia theogoniæ ad Græcos delatæ sint, & Orphica theogonia, eundem habitum præ se ferat, rationem non videmus, cur non reliquis theogoniarum scriptoribus eadem sententia placuerit? Admisso vero hoc principio, totum theogoniarum systema apte cohereret, & ratio dari potest præcipuorum, quæ in illis theogoniis latent, dogmatum, ita ut obscura omnia lucem fortiantur, modo ad eas observationes attendamus, quas modo inculcavimus.

§. XXVIII. Quod si itaque, eodem fere modo, quo apud Orpheum, veterum theogoniarum mentem explicamus, I. Chaos statuendum est vel ab æterno cum Deo & in Deo fuisse, vel Deo tanquam pars ejus, adjecisse, sicque præter istud chaos Deo quasi gravidum, fuisse nihil. II. Antequam vis illa divina, vel Deus potius ipse se expanderet, materiamque ex se emanantem, sibi proxima novo motu propelleret, cuncta in eo latuisse, æternamque rerum omnium noctem chaos pressisse. III. Vbi vero nova agitatione chaos a Deo commotum fuit, impressum fuisse amorem, sive motum rerum omnium, & rationum seminalium in chao comprehensarum, quo res homogeneæ inter se conjunctionem appetere diffociarent se, quæ hætenus confusæ latuerant partes heterogeneæ. IV. Hunc motum a Deo materiæ ex sinu Dei perpetuo prodeunti impressum ideo necessario rationalem, atque sapientia & consilio fuisse plenum. V. Ita agitatæ & commotis infiniti chaos particulis leviores ascendisse, defecisse in infimum fundum, tartaraque graviores. VI. Dispulsa ita nocte, quæ æterna caligine chaos prefferat, ex partibus levioribus emicuisse ætherem, lucemque, & VII. ex his demum genitum fuisse cælum: VIII. Ex particulis vero gravioribus mediante motu vique genitrice impressa prodiisse tellurem, quique in terra conspiciuntur montes. IX. Terram vero junctam cælo, genuisse pelagus, tum exhalationibus sursum elatis & imbribus inde demissis, tum defluente, quæ terram tegebat aqua, quæ in cavitates & convallia montium congregata fuit. Quoniam vero X. hæ partes mundi ex Deo effluerunt, ideo in se comprehensam aluerunt vim illam divinam, quæ originis testis esset atque specimen. Hinc XI. enata ex cæli terræque connubio, & ætheris cœlestis cum terra conjunctione animalia rationalia, hominesque. XII. Horum primos atque maximos ex his cæli terræque filiis magnam infidentis numinis vim possedisse, ejusque divino instinctu ad magna facinora se accinxisse, beneficiis reliquos homines affecisse plurimis, & specimina divinæ originis edidisse egregia. XIII. Eos itaque non tantum inter suos magnum nomen & auctoritatem adeptos regna

Systema physiologicum Theogoniarum.

diversa erexisse, sed tandem quoque depositis mortalitatis exuviis ad sedes deitatis, unde effluxerunt, quoad partem istam, quæ insedit, divinam & rationalem, fuisse evectos, & immortalitate donatos. XIV. Hosque esse Deos illos, quos populus reveretur. XV. Inita ita societate & excitatis imperiis, affectuum simul cum hominibus ex terra natis prodeuntium tumultu exortum fuisse malum, bella, lites, contentiones, & quæcunque vetustissima historia nobis enarrat. Nihil, quantum conjectura nobis assequi licet, in hac tota theogoniarum explicatione est, quod non admissis semel principiis, si non satis apte, (id enim a conditorum theogoniarum ingeniis ruditati nondum penitus ereptis postulandum non est,) verisimiliter tamen cohæreat: nisi hoc unum veteris physiologiæ non satis gnaros offendat, Deos ex terra & aqua, cœli vi fecundante fuisse ortos, heroasque ita, ut fungos natos fuisse. Absurditas quidem opinionis negari nequit, ita vero statuisse veteres, etiam Græcos, dubio caret. Non enim DIO-DORVS SICVLVS modo refert, ^y ex mente Græcorum, qui id ab Ægyptiis didicerunt, terram calore solis ita intumuisse, in extremitate, ut fœtus conciperet varios, quorum pelliculis disruptis animantia prodiisse: sed & variarum gentium jactantia *αὐτεχθόνας* se & ex suæ terræ gremio prognatos ostentans satis confirmat, credidisse vetustissimas gentes, homines primum ex terra natos fuisse. Vnde & Græcis *γηγενής ἄνθρωπος*, & Latinis terræ filius dictus est, obscuro genere natus, quique originem ad nativitatem e terra referre debet. ^z Gigantes vero ex terra prognatos fabula satis indicat. Non vero obscuri tantum homines terræ filii dicti sunt, sed magni quoque viri, subito & cum virtute apparentes cœli filii vocati, & e cœlo delapsi; eo quod vim divinam in hos homines ex cœlo demissam crederent. Et sic Tagen apud Etruscos auguriorum conditorem ex terra subito prodiisse supra docuimus. ^a Alia in re nota non cumulamus. Patet itaque ex hæcenus dictis ratio, quomodo heroum vetustissimorum res inter theogonias receptæ fuerint, & qua via principia physica nascentis mundi cum religione populari veteres theologi in concordiam redegerint. Quæ cum fictionibus suis ornarent poëtæ, & superstitione in Deos verteret, quos theologorum, philosophorum & poëtarum ingenia effinxerant, tota ita theogoniarum scena instructa est, quæ nisi toti fallimur, ita, quantum in re obscurissima lucis expectari potest, accipit. Cætera quæ Hesiodus aliique poëtæ habent, veteres historias sine dubio attingunt, quæ alibi enarrantur. Noster hac ex parte est *πολυμαθές* MOS-HEMIVS, ^b qui cum ad hunc modum theogoniam Hesiodeam in luce posuerit, adeundus ab iis est, qui magis specialia cupiunt: nobis enim non licet esse tam prolixis.

§. XXIX.

^y) Lib. I. c. 10. p. 18.

^z) Conf. ERASMVVS *Adag. chil. VIII. p. m. 288.*
Prox. terræ filius.

^a) Germanos quoque ita Deos suos id est heroas ex terra accersivisse, supra dictum est.

^b) Ad CVDWORTHII *Syst. intell. p. 281. seqq.* & alibi passim.

§. XXIX. Nondum absolvimus poëtas Græcorum omnes, qui inter theologos & philosophos hujus ætatis referri solent, sed dicendum adhuc est de EPIMENIDE atque Homero magna nominis fama inter Græcos celebribus. Is Cretensis fuit genere, ^c quamvis promissa coma, vultum a patrio more alienum mutaret; patriam alii Cnossum, ^d STRABO ^e Phæstum faciunt. De parente æque incerta traditio est, aliis patrem Phæstium, aliis Dosiadem, aliis Agefarcum, aliis Bolum, matrem vero Blastam vel Baltam vocantibus. ^f Mira de ejus juventute referunt veteres. ^g Ovem rure domum afferre jussum, investigando defatigatum ex itinere in speluncam quietis causa divertisse, & obrepente gravi somno, LVII. annos, (alii ^h L. vel XL. ⁱ ponunt) obdormivisse, quo temporis spatio plerique cognatorum morte decesserint. Dehinc expergefactum ad quærendam ovem denuo profectum, cum eam non inveniret, reversum esse in agrum, & mutatam rerum faciem attonitum mirantem in oppidum domum parentis rediisse, ibique vix a fratre natu minore jamque vetulo agnitum fuisse atque admissum. Neque hoc unum mirabile de eo narrantur, sed & alia plurima, tanquam de viro Diis proximo & familiari, & supra conditionem hominum posito: ^k nihil plane comedisse, ^l vel, quod alii tradunt, a nymphis cibum accipere solitum intra bovis ungulam conditum servavisse, paulumque inde sumfisse: ^m exiisse animam e corpore quoties vellet, & rediisse, simulasse ideo eum, quasi sæpius revixerit. ⁿ Imprimis vero vaticiniis, non de præteritis tantum, sed & de futuris fuisse clarissimum, veteres narrant, & varia vaticiniorum exempla referunt. ^o Addunt purgasse totas regiones & urbes, expiatis sceleribus, sicque Athenienses eum magno cum honore Creta advocantes, peste liberavisse, ^p qua occasione aras ignotis Diis positas apud Athenienses originem cepisse, tradit LAERTIVS. ^q Inde vero καθαρῆς id est, purgator, dictus est. ^r Ideo magni ei honores ab Atheniensibus delati sunt, variaque dona exhibita, decretum talentum & navis, qua in patriam reveheretur: ille vero pecuniam non accepit, ^s & paulo post reditum e vivis excessit, vitæ annis ad CLVII, vel ut alii CL, ^t Cretenses vero mendaces si sequamur CCXCIX, productis. Corpus ejus Lacedæmone sepultum volunt; Spartanos enim bello contra Cnossios vivum Epimenidem cepisse, & occidisse quoque captum, quod minime læta

Ggg 2

præ-

c) LAERT. l. I. f. 109. & MENAG. ad h. l. quosque laudat, & veteres fere omnes, interque eos D. PAULVS ad Tit. I. 12.

d) LAERT. l. c. VAL. MAX. l. VIII. c. 13. SVIDAS in Epimenides T. I. p. 821. PLINIVS l. VII. c. 52. PAVSANIAS in Atticis p. 35.

e) Lib. X. p. 479.

f) Vid. LAERT. l. c. STANLEIVS Hist. phil. pag. 91. IO. MEVRSIVS in Creta c. IX. p. 236. seqq.

g) Citati PLVTARCHVS an seni ger. resp. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

h) VARRO de L. L. l. VI. p. 65. ed. Steph. TERTVLLIANVS de anima c. 44.

i) PAVSANIAS l. c.

k) PLATO de legib. l. II. p. 642. LAERT. l. c. PLVTARCH. in Solone. l) Ibid.

m) Ibid. PLVT. in Convivio sept. Sap. inde & naturam nihil reddidisse LAERTIVS auctor est.

n) SVIDAS l. c. idem de Aristeia Proconnesio narratur.

o) LAERTIVS, PLVTARCHVS ll. cc. APVLEIVS florid. l. I.

p) LAERTIVS l. c. f. 110. STRABO l. X. p. 479. PLVTARCH. l. c.

q) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) IAMBlich. vit. Pythag. n. 136. p. 124. PORPHYR. vit. Pyth. n. 29. p. 35.

s) LAERT. l. c. f. 111. PLVT. l. c.

t) Ita varias veterum sententias de annis Epimenidis recenset LAERTIVS l. c.

prædiceret, refert PAVSANIAS, " adjiciuntque alii, * post mortem pellem literatam, compunctamve literis inventam esse, ideoque sepositam a Lacedæmoniis, unde proverbio locus: *Epimenidea pellis.* y Multum in hac Epimenidis historia mendacissimis Cretenfis debere, forte non pauciora astuto & fraudi aptissimo Epimenidis ingenio, & ipsæ circumstantiæ loquuntur, & ex veteribus viri critico acumine usi perspexerunt, quemadmodum totam ejus historiam incertam esse, ex dissentientibus veterum testimoniis colligitur. Cretenfes enim mendaciorum plaustra credulis ingessisse, & portenta finxisse, in vulgus notum est, z & veteres fere omnes objiciunt: unde quid de eorum fabellis censendum sit, facile judicari potest. Neque tamen Epimenides ab isto populi sui vitio immunis fuisse recte judicatur, vitæ genere, quod sequebatur, istas imposturas postulante. Fuit enim ex illo hominum numero, qui lustrationibus, incantationibus, carminibus sacris, divinique cultus peculiari instituto famam atque honores sibi quærebant, a quod sine istis artibus, quæ vulgo commercium & familiaritatem cum Diis illis intercedere, persuadebant, & majora hominibus reliquis eos posse indicabant, fieri non potuit. Hinc somnus plane insolitus & supra omnem fidem excogitatus, nec a vero abludit, quod quosdam jam suboluisse narrat LAERTIVS, abscondisse se Epimenidem, & in solitudine vixisse, radicibus vitam sustentantem. Ejusmodi imposturas non infrequentes fuisse apud veteres, ut inde sibi auctoritatem conciliarent, Zamolxis exemplum supra indicatum probat, & ex iis patet, quæ de Pythagora suo loco narrabuntur. Vixisse Epimenidem maxime sobrie, non ab omni verisimilitudinis specie abludit, solebant enim, qui cum Diis familiaritatem jactabant, jejuniis se ad speciem pietati conciliandam præparare; fortasse etiam ad ecstases & enthousiasmum promovendum jejuniis se præparavit: vix enim aliud, (nisi fabula sit tota relatio) significat, quod tradunt animam ex ejus corpore exiisse; idque non obscure PLVTARCHVS c prodit, qui de eo: ἐδόκει δὲ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, καὶ ἐν θρησκευτικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν, *Habebatur vir religiosus, ac rerum divinarum peritus, item scientia fanatica ac mystica;* nec negat CICERO d *vaticinatum eum esse per furorem;* unde, quale illud jejunium fuerit, facile conjici potest; & probabile est, ad excitandum furorem divinum fuisse adhibitum: asphodelo vero & malva edulii genus confecisse, & id ori adhibentem totam diem exegisse, idem PLVTARCHVS e tradit,

n) In *Corinthiacis*.

x) Citati. HESYCHIUS MILESIUS, & SVIDAS in *Epimenides* l. c.

y) Oraculi enim monitu seposita fuit, unde *Epimenidea pellis*, de rebus sepositis & latentibus conf. MEVSIVS in *Creta* l. III. c. 11. p. 238. ERASMVS *Chiliad. IV. Cent. II. p. m. 892.*

z) Hinc proverbium: *Creteffa cum Cretenfi;* unde PSELLVS de *oper. dam.* eis τὸ τερατεύεσθαι objicit. conf. MEVSIVS l. c. p. 233. notum illud, quod ad Epimenidem quoque refertur: *Κρητες ἀν' ψευ-* *σαι. Tit. I, 12.*

a) Conferenda quæ supra de Abari diximus, & LAERT. l. c. f. 112.

b) l. c. qui non tot annos, sed tempus aliquod eum abfuisse ait. SVIDAS verba Laërtii pervertit.

c) l. c.

d) De *divinat. l. I.* Hinc Curetem novum vocatum fuisse refert. PLVT. l. c. De Curetibus vero vid. MEVS. l. c. p. 12. 13.

e) PLVTARCHVS in *conviv. sept. sap.* qui monet Solonem observasse, didicisse asphodeli & malvæ usum ab HESIODO, vid. *Op. v. 40.* & PROCLUS ad *b. l.* apud MEVS. l. c. p. 238. 239.

dit, quam vivendi rationem in montana solitudine degens didicisse videtur. Nec vaticinandi rationem magnopere in eo mirandam fuisse, si a mentis sagacitate discedas, vidit ARISTOTELES, qui *non futura eum, sed praeterita tantum, quæ obscura essent, patefecisse* affirmat. ^f Purgationes vero Epimenidis inter superstitiones Græciæ, quibus vulgus decipi suevit, referendas esse, nemo dubitaverit, qui legerit, procurationibus, expiationibus ac signis dedicandis urbes lustrare consuevisse vel ovibus candidis & nigris loco fortuito cum irent, quo vellent, mactatis pestem compescuisse; ^g quamquam alii ^b Cylonio scelere, sublati facinoris auctoribus, lustrasse Athenas referant. Certe cum Solon, vir prudentissimus & acerrimi iudicii, etsi cum Epimenide familiaritatem contraxerit, & ab eo legum condendarum rationem edoctus fuisse feratur, ⁱ hanc urbis lustrationem reprehendisse dicatur, ^k justam movet suspicionem, non fecisse ista superstitione viris prudentibus, nec tam facile decipiendis satis. Præstigiatoribus itaque adscribendus magis esse videtur Epimenides, quam philosophis, qui non ratiocinationis virtute, sed fanatica ingenii astutia nomen sibi maximum comparavit, ita, ut a quibusdam inter septem sapientes Græciæ referretur: unde inter prophetas magis, quam philosophos, præeunte D. PAVLO ^m numerandus est. ⁿ Scripsit tamen Curetum & Corybantum generationem atque theogoniam, ^o unde colligi potest, physiologiæ veteris, in quo argumento theogonias occupatas fuisse, supra meminimus, non fuisse ignarum. Illud sane frustra ad tuendam philosophiæ Epimenideæ famam afferitur, fuisse Pythagoræ vel præceptorem, vel discipulum; ^p neutrum enim, præcipue posterius temporibus quibus vixit atque floruit Epimenides satis congruit. ^q Viri tamen docti personam sustinuisse, & eam quidem, quæ tum a theologis maxime excolebatur, eruditionem tenuisse scripta ejus, quæ ei apud veteres tribuuntur, testimonium perhibent; carmine epico enim ea consignavit, & *mysteria* atque *lustrationes* ^r & alia *ænigmatica*,

Ggg 3

&

^f) *Rhetor. l. III. c. 17.* Nec, quæ afferuntur futurorum vaticinia, præter aliquam conjiciendi sagacitatem aliquid peculiare habent, & ingeniis hominum in historia sequentium temporum complementum quærentium debentur.

^g) LAERT. *l. c.*

^b) *Ib. conf. ALDOBRANDINVS ad b. l. & quos laudat.*

ⁱ) PLUTARCHVS in *Solone.*

^k) SVIDAS *l. c.*

^l) *Citati.* Alios ex recentioribus laudat FABRICIVS *Bibl. Græc. vol. I. p. 36.*

^m) *Tit. I, 12. conf. GROT. ad b. l. & Interpretes alii, quos fuisse nominat cel. WOLFIVS Cur. exeg. ad b. l. T. III. p. 555.*

ⁿ) Medicum quidam faciunt, conf. cl. SCHVLZE *Hist. med. Per. I. sect. 2. c. 7. §. 17. p. 167.* sed perperam, lustrationibus enim & incantationibus herbisque sacris medelam adhibuit, unde eum ex medicorum albo recte ejicit CLERICVS *Hist. med. P. I. l. II. c. 4. p. 90.* hinc scilla Epimenidea, qua usus in

lustrationibus apud THEOPHRASTVM *hist. plant. l. VII. c. 11.*

^o) LAERT. *l. c.*

^p) Prius placuit APVLEIO *florid. l. II. p. 358.* alterum IAMBlichO *vit. Pyth. l. c. & PORPHYRIO vit. Pythag. n. 29. p. 35.*

^q) Aetas Epimenidis ex lustratis Athenis colligi potest, quod evenisse *Olymp. XLIV. SVIDAS XLV. conf. MEVRSIVS in Solone c. 9. EVSEBIUS XLVI. vel XLVII.* quidam Laërtii Codices tradunt: Postea enim ad suos redux non diu superstit vivus, teste LAERTIO *l. c. f. III.* Pythagoram vero ante *Olymp. XLIII.* vel potius *XLVIII.* natum non fuisse, suo loco demonstrabitur; quo uno argumento Platoniorum jactantia, Pythagoræ omnes viros celebres vindicantium, confunditur, unde mirandum cel. FABRICIVM *l. c.* eis fidem habuisse.

^r) Eas in pluribus urbibus adhibuisse testis est PAVSANIAS in *Atticis p. 35. conf. IO. LOMEIERVS de lustrationibus veterum.*

& theogoniam, Argus fabricam & Iasonis in Colchos expeditionem, quæ argumenta ex arcana veterum Græcorum theologorum disciplina ab eo explicata fuisse, omnino verisimile est. Ait etiam LAERTIVS, scripsisse prosa de sacrificiis, de republica Cretenſium, & Minoë & Rhadamanto, unde conjiciendum est, a civili atque legislatoria prudentia non fuisse imparatum. Post mortem divinis honoribus & sacrificiis a Cretenſibus cultus est, quod in Cretenſibus, superstitione alias gentes superantibus mirandum non est.

Homerus.

§. XXX. Tandem & HOMERVS in censum vocandus est, qui licet non inter theologos vel philosophos numerandus sit, sed carmine potius epico immortalem famam acquisiverit, tanta tamen olim eruditionis gloria enituit, ut omnis sapientiæ auctor haberetur, omnesque philosophorum sectæ ad eum provocarent, & in partes eum traherent. Ne itaque tantum, quantum jactabatur olim, sapientiæ horreum sicco præteriisse nos pede infalutatum objici nobis queat, de philosophia quoque Homeri dispiciendum est. Et vitam quidem poëtæ prolixè describere nec instituti nostri est, nec labor adeo facilis. Ipse enim nihil, quod ad se pertineret, carminibus suis intertexuit; nec, quæ hodie extant, vitæ Homeri descriptiones, quarum una ad HERODOTVM altera ad PLVTARCHVM, tanquam auctorem, refertur, vobis suspicionem effugere potuerunt. Tantum quoque ea, quæ de Homero referunt veteres, quæque post plurimos alios, qui celeberrimi nominis poëtam intactum non prætermiserunt, eleganti doctrina usi collegere illustris GISEBERTVS CUPERVS & diligentissimus LVDOLPHVS KVSTERVS, inter se dissentiunt, ut, quid certi de eo statui debeat, vix inveniatur. Temporis enim, quò vixit epocha incerta & vehementer disputata est viris doctis, nec veteres certi quid ea de re afferunt: probabile tamen, annis circiter nongentis ante restitutionem per Christum orbis salutem floruisse, certe omnibus, qui hodie extant poëtis antiquiorem esse, in dubium vocari nequit. Eadem incertitudine de patria Homeri inter veteres disputatum est, non enim inter Græcos tantum variæ urbes & regiones Homerum sibi vindicarunt, quos VARRO apud GELLIVM hoc versiculo comprehendit:

Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Ius (Chius) Argus, Athenæ.

inter quas Chius & Smyrna quam maxime de ea re decertarunt, unde & poëta Melesigenes dictus est: sed & exteri hanc sibi gloriam vindicarunt, nec,

s) Multa de his Epimenidis scriptis egregia attulit FABRICIVS l. c. qui videndus.

t) LAERT. l. c.

u) Vid. MEYRSIVS in Creta l. IV. c. 2. p. 197.

v) Conf. quæ notat FABRICIVS Bibl. Græc. vol. I. p. 253. seqq. qui multa ad historiam Homeri literariam pertinentia affert, & eos quoque nominat, qui celebratissimi poëtæ vitam descripserunt.

w) Ibid. DIONYSIO HALICARNASSEO alteram vindicat TH. GALEVS præf. opusc. mythol.

x) In eruditissimo comm. quo consecrationem

Homeri lapidi insculptam illustravit Amst. 1683. 8.

y) In Historia critica Homeri Franc. ad Viadr. 1696. 8.

z) Vid. TATIANVS or. ad Græc. §. 49. CLEM. ALEX. Strom. l. I. §. 327. GELLIVS l. III. c. 11. l. XVII. c. 21. SVIDAS voce Homerus T. II. p. 692. aliique laudati KVSTERO & FABRICIO ll. cc. Ex recentioribus præ aliis videndi VOSSIVS de poët. Græc. c. II. p. 8. PETAVIVS Doctr. temp. l. IX. c. 32. MARSHAM. Can. chron. p. 437. DODWELLVS de Cyclis Græc. diff. III.

nec, si verum fatendum, certi quid de patria Homeri statui potest. ^a Parentes incertos esse, vel ipsa poëtæ antiquitas, quæ subobscuram dubiamque totam ejus historiam reddidit, satis innuit: ^b Mæonium senem qui vocant, patrem Mæonem fuisse contendunt. ^c Homeri vero nomen a cæcitate datum fuisse, vetus traditio est, ^d etsi alii aliam nominis originem quærant, cæcitatemque ejus negent. ^e Vitam ejus vagam & in decantandis inter Græciæ celebritates & convivia carminibus occupatam, ^f quam tandem apud Ium morbo finiit, enarrare loci & instituti nostri non est; ea enim ad poëtarum historiam pertinet. ^{ff}

§. XXXI. Effecit vero ingens, quam per omne fere tempus consecutus est, Homerus, admiratio, ut invidiæ temporum carmina ejus eriperentur, & ad nos integra transmitterentur, quod paucis ex Homeri ævo, & ante eum nulli datum fuit. Leguntur enim hodie ejus *batrachomyomachia*, sive pugna ranarum & murium, licet olim jam de auctore lepidissimi carminis dubitatum sit. ^g *Hymni triginta & duo*, in honorem Deorum, *epigrammata & poemata varia sedecim*, quorum tamen utraque, an genuina sint, & Homero tribuenda, olim jam in dubium vocatum est: ^h *Ilias* etiam sive poema celeberrimum de bello Græcorum ad Trojam & rebus gestis heroum Græcorum, Hæctoris, Ajacis, Achillis aliorumque, denique *Odyssæa*, sive poema de erroribus & peregrinationibus Vlyssis ex bello Trojano Ithacam repetentis. In his poematibus ordinandis, emendandis, distinguendis plurima fuit veterum diligentia, qua de re, cum ab argumento nostro longius abeat, dicere, supervacaneum existimamus, consulenda vero commendamus, quæ plenis cyathis attulerunt CUPERVS, ⁱ KVSTERVS, ^k FABRICIVS, ^l qui historiam scriptorum Homeri literariam eleganter & diligentissime enarrarunt. Vnum notasse non abs re erit: fuisse inter Græcos, qui veterum poëtarum, præcipue vero Homeri, carmina vel in conviviiis, vel theatris, cantabant, qui quoniam variis modis carmina Homeri confarcinarent, rhapsodi atque Homeristæ dicti sunt, virgamque lauream manu tenuerunt. ^m Hi postea carminibus istis

Ejus gloria & admiratio.

^a) Integro de patria Homeri libro egit LEO AL-LATIVS, patriæ suæ Chio insulæ eum vindicaturus: conf. GELLIVS l. c. SENECA ep. 88. KVSTERVS l. c. p. 2. qua ratione numis in Homeri honorem cufis civitates certarint, exponit CUPERVS l. c. p. 7.

^b) Meles fluvius Smyrnam præterfluens pater ejus dictus, quia natalem locum dedisse putabatur. vid. SVIDAS, l. c. CUPER. l. c. FABRICIVS l. c. p. 258. & quos laudat.

^c) SVIDAS l. c.

^d) Vid. MEVSIVS ad Hefych. illustr. p. 178.

^e) Negarunt cæcitatem Homeri ex veteribus CICERO Tusc. Qq. l. V. & ex recentioribus ANDR. WILCKIVS in curatione cæci Homeri, CUPERVS l. c. p. 129.

^f) Vid. Vita Homeri HERODOTO tributa c. 9. 12. NIO CHRYSOST. de Ilio non capto p. 143. & ex eo

10. GEORG. PASCHIVS de var. modis tradendi moralia c. II. §. 9. p. 109. & quos laudat cel. STOLLE Hist. lit. P. I. c. 5. §. 25.

^{ff}) Consulendus LIL. GYRALDVVS dial. de poëtis, qui vitam Homeri enarraverunt GVARINVS, POLITIANVS, CAMERARIVS multique alii.

^g) FABRICIVS l. c. p. 263. seq. & quos laudat.

^h) Vita Homeri PLVTARCHO tributa. conf. IDEM l. c. p. 265.

ⁱ) loc. cit.

^k) l. c. P. II. sect. I. p. 62. seqq.

^l) loc. cit.

^m) Conf. omnino KVSTERVS l. c. sect. 4. p. 86. seq. a virgis, quas manu tenuerunt sic vocatos ait SVIDAS in Rhapsodus T. III. p. 254. sed αῖψωδία, & confutis poematiis dictos fuisse veteres plerique testantur, & ipsa vocis etymologia innuit.

istis cantatis de præmio certarunt, ^m sicque Homeri poëmata usque ad Indos delata sunt, ubi in lingua vernacula cantata esse refert AELIANVS. ⁿ Non vero delectationis causa & ob animi tantum jucunditatem tantam celebritatem consecuta sunt, sed & ad formandos mores, & discendam sapientiam publice commendata maximam auctoritatem sunt nacta. Celeberrimi enim legislatores Lycurgus & Solon publicam eorum lectionem commendarunt, ^o bibliothecis vero publicis & privatis scripta & imagines Homeri, pretiosissimo sæpe habitu illatæ, ^p gentibus extra Græciam barbaris illa facta acceptissima, ^q regibus & principibus in deliciis habita, ^r juventuti scholasticæ tanquam fons omnis eruditionis tradita, ^s ipse vero Homerus statuis, numis, sacrificiis, & divino quoque cultu honoratus est, ^t omnibus fere in deferendis poëtæ honoribus insanientibus; quæ dementia nec nostra quidem ætate tota cessavit, quid enim de Homeri super omnes scriptores præstantia inter Gallos acriter nostris temporibus disputatum sit, neminem latet, qui recentiore callet historiam literariam. ^u Nos de eruditione, ^v elegantiaque carminum Homericorum non disputamus, ea enim alieni fori sunt, nec an præferendus sit omnibus poëtis, disquirimus; ^x sed qua ratione Homerus omnis philosophiæ parens dictus sit, expendemus.

Ejus philosophia.

§. XXXII. Consentit scilicet totus fere veterum chorus, paucis, qui saniora viderunt, exceptis, Homerum non σοφὸν tantum, sed & ἀρχηγὸν πάσης βαρβάρης σοφίας, *ducem atque principem esse omnis barbaræ philosophiæ*, fatente, TATIANO; ^y immo omnem, iudice DIONYSIO HALICARNASSENSI, ^z eruditionem introductam esse in vitam, καὶ τελευτῶσαν φιλοσοφίαν, *& perfectissimam philosophiam* exhibitam esse ab Homero. Eodem modo PHILOSTRATO ^a *pater & vox sophistarum*; STRABONI ^b ejus ποιήσις φιλοσόφημα, *scriptum philosophicum*, audit, & MAXIMVS TYRIVS ^c sine hæsitatione affirmat, errare eos, qui aut Homerum aut Hesio-

^m) Ibid. p. 93.

ⁿ) AELIANVS l. XII. c. 48. DIO CHRYSOST. Orat. LIII. KVSTER. l. c. p. 93. CVPER. l. c. p. 135. 199.

^o) KVSTER. l. c. sect. II. §. 1. p. 13. seqq.

^p) Ibid. §. 5. p. 21. & ex veteribus PLINIVS l. XXXV. c. 2.

^q) Vid. laudatos not. (n) & de Romanis KVSTER. l. c. sect. IV. p. 32.

^r) Exemplo est Alexander M. qui scripta Homeri sub pulvillo semper reposita habebat, & in pretiosissimo scrinio servabat, vid. STRABO l. XIII. PLINIVS Hist. nat. l. VII. c. 29. de Ptolomæo Philopatore vid. AELIAN. l. XIII. c. 22. de Augusto SVETONIVS in Aug. c. 84.

^s) ISOCRATES in panegy. PLVTARCH. in Alcibiad. FABRICIVS l. c. p. 277.

^t) Omnino hic consulenda CVPERI & KVSTERI diligentia, & quæ nos diximus in Otio Vindel. Mel. III. §. 6. p. 251. ibique laudati.

^u) Videndi quos laudavimus in Otio Vindelico Mel. III. p. 244. seqq. & plerique historiæ literariæ recentiores enarratores.

^v) Infana elogia veterum data Homero collegit IO. DVPORTIVS in app. ad gnomologiam Homeri, quocum KVSTERVS l. c. sect. II. III. IV. CVPERVS l. c. p. 1. seqq. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 673. FABRICIVS Bibl. Græc. vol. I. p. 347. seqq. & quos laudant, conferendi.

^x) Consulendi RAPINVS Comparaison de Virgile & d'Homere. PERRAVLT parallele des anciens & des modernes T. III. p. 329. LA MOTHE discours sur Homere, præfixo versioni Iliadis aliique, qui in hac controversia scripsere.

^y) Orat. contra Græc. p. m. 166. ubi cum Mosi quoque jungit.

^z) Ep. ad Pom.

^a) Vit. Soph. l. II. n. 27. §. 6. p. 620. Ita vero Maximus Tyrius quoque, Hermogenes & Eustathius, quorum loca vide apud CRESOLLIVM theatr. Rhetor. l. III. c. 2. Sophistas vero non nudos oratores, sed & philosophos hic intelligi recte monuit CVPERVS l. c. p. 119.

^b) Geogr. l. I.

^c) Dissert. XIX.

Hesiodum minus, quam Aristotelem Stagiritam, vel Cilicem Chrysippum vel Libycom Clitomachum aliosque σοφόν esse existiment, aut minus in rerum contemplatione excelluisse. Hinc certatim veteres de philosophia Homerica commentati sunt, inter quos Oenomaus Gadarenfis, Porphyrius & Phavorinus, Maximus Tyrius, Aristocles Messenius, Cassius Longinus alii-que eminuerunt;^d & ex ea quoque causa THEMISTIO dictus προπάτωρ καὶ ἀρχηγόνος τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων, primus parens auctorque sermonum Platonis & Aristotelis, & MAXIMO TYRIO,^e Plato dictus alumnus Musæ Homericæ, licet hunc præceptorem recuset. Eadem ratione Socrates Homeri discipulus, non Archelai, dicitur DIONI CHRYSOSTOMO,^f ut alia taceamus. Rem omnem in luce ponit SENECA,^g qui, ut erat acuto ingenio, rem ita eleganter expressit: *Vis scire, quam non ad docendam virtutem consederint? adspice quam dissimilia inter se omnium studia sint; atque similitudo esset idem docentium. Nisi forte tibi Homerum philosophum fuisse persuadent, cum his ipsis, quibus colligunt, negent. Nam modo Stoicum eum faciunt, virtutem solam probantem; modo Epicureum, laudantem statum quietæ civitatis, & inter convivium cantusque vitam exigentis: modo Peripateticum, bonorum tria genera inducentem: modo Academicum, incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum esse in illo, quia omnia sunt, ista enim inter se dissident. Demus illis, Homerum philosophum fuisse; nempe sapiens factus est, antequam carmina ulla cognosceret, ergo illa discamus, quæ Homerum fecere sapientem.* Quæ etsi insanos philosophiæ Homericæ admiratores potuissent ad maturum aliquod iudicium ducere, tantum tamen abest, ut Platonica Alexandrinorum philosophorum schola philosophiam Homericam reliquerit, ut potius ex eadem disciplina MAXIMVS TYRIVS^b doluerit, philosophiam olim mysteriis & occultis sacris, fabulis item, musica & divinatione traditam, amictu magnifico postea spoliata, & cuiusvis tanquam scortum prostitutam fuisse, & solum nomen relictum; eoque deventum fuisse, ut Homeri Hesiodique carmina, totaque antiqua illa Musa pro fabulis habeatur, quæ admiratione in ea digna, negligantur, & Homerus e philosophorum numero ejiciatur ὁ ἡγεμὼν τῶν γένους, philosophorum princeps. Adderemus hic multa, quæ illustris munere & eruditione CVPERVS pro ornanda Homeri philosophia ex veteribus refert, fabularem eruditionem peculiarem philosophiæ speciem facientibus, nisi ea, quæ hoc capite

d) Videndus de iis IO. IONSIUS de Script. Hist. philosoph. l. III. c. 7. p. 244.

e) dissert. XVI.

f) Orat. LV. conf. CVPERVS l. c. p. 121. qui absurditatem sententiæ collectis veterum auctoritatibus emollit, eos, qui aliorum ante se mentem egregie percepissent, discipulos & familiares vocantium.

g) Epist. 88. quas vero doctrinas sectæ Græcæ Hist. phil. Tom. I.

nicæ in Homero quæsierint, enumerat CVPERVS l. c. p. 126. quem vide.

b) Proæm. Diss. XVI. Ceterum notabilis hic locus vel ideo est, quoniam maxime ea illustrat & confirmat, quæ hoc capite de fabulari Græcorum vetustissimorum theologia & philosophia diximus.

i) l. c. p. 123. seqq. quæ cum superioribus a nobis dictis contulisse neminem pœnitebit.

capite fufe hac de re attulimus, fatis lectorem convincere apta effent, qui tamen doctiffimam tractationem lecturus, multa egregia, etfi non fatis ad rem facientia, offendet, unde ad jucundiffimum librum merito eum remittimus. Nec hoc fufficiebat Homericæ philofophiæ patronis, in genere tantum ei philofophiam tribuiffe; heros quoque in potioribus philofophiæ partibus constituendus erat. Itaque naturæ interpres feliciffimus & MACROBII VOCE, ^k *solus naturæ confcius* vocatus eft, licet pulchre viderint, omnia quæ de phyfica Homeri eruditione dicuntur, allegoriarum explicationi, sæpe frigidiffimæ, deberi.^l Qua arte ufi philofophi, cum Homerum omnis fapientiæ auctorem atque conditorem fieri cernerent, allegoriæ beneficio doctrinarum fuarum præfidia in Homero quæfiverunt; id quod primum feciffe Metrodorum Lampfacenum, & *in his, quæ ad naturalem philofophiam pertinent, poëtæ studiosum fuiſſe*, tradit LAERTIVS.^m Afferunt hac de re, ut phyficæ cognitionis specimina edant, varia epitheta, quibus naturam rerum expreſſiſſe ipsis viſus eſt; adeo vero infirma & emendicata ſunt omnia, ut iſtis tædium lectori afferre merito nefas duca- mus.ⁿ Scilicet facile fabularum explicatione quidvis ex quovis exſculpi pot- eſt, qua in re Eclectica Alexandrinorum philoſophorum ſchola alios antevertit, & abſurditate vicit, unde quæ pro phyfica & aſtronomica ejus eruditione afferuntur, lubentes præterimus, alibi legenda.^o Nec virtutis docendæ & morum formandorum præceptorem fuiſſe negant, qui Home- rum admirantur, ^p ſed præcepta virtutis tanta felicitate inculcaſſe vo- lunt,^q ut δαίμονιον καὶ θεῖον τῷ ὄντι κήρυκα τῆς ἀρετῆς *divinum & a dæmone profectum præconem virtutis* vocare non erubuerint: unde & non priva- tæ tantum fortis hominibus Homerus magiſter morum commendatus eſt,^r ſed & regibus magiſter datus, unde PORPHYRIO enata tractatio, *de utili- tate, quam reges ex Homero capere poſſunt*; ^s inde nullum morum præ- ceptum, quod non omnium ſectarum philoſophi in Homero ſe vidiffe pu- taverint.^t Et ut nihil ad perfectionem philoſophiæ Homericæ deſidere- tur, theologia ejus vehementer laudata eſt. *Nulla in ejus poëmatibus*

pars

k) *Saturnal. l. I. c. 12.*

l) Videndus PLATO *de Republ. l. X.* quod ne- gare non potuit CUPERVS *l. c. p. 87.*

m) *l. II. f. 11.* Ridet hanc inſaniam TATIANVS *f. c. p. 160.* cujus locus dignus eſt, qui hic legatur. Ita vero: *Certe Lampſacenus ille Metrodorus in libro de Homero prorsus ſtolide diſſeruit, nihil non ad allegoriam referens. Nam neque Iunonem ne- que Minervam, neque Iovem id eſſe fatetur, quod exiſtimant, qui ædes & lucos illis conſtituerunt, ſed res quasdam in natura & elementorum digeſtiones.*

n) Ut exempla habeas ſapientiæ phyficæ in Homero, ecce: columbas vocat timidas, aquilam acerrimam avium, draconem herbas mortiferas edere, cygnos longo collo ornatos, cervas im- belles, perdicem velocem, mulos fortibus ungu- lis præditos, tauros latæ frontis, ſed piget plura adſcribere, adeo puerilia ſunt, & indigna viris

doctis. Scilicet ex epithetis aptis, quæ Homero non deneganda, phyſicam ſcientiam colligere inſul- ſum eſt.

o) CUPERVS *l. c. p. 90.* qui hæc magis pro exonerandis eruditionis & lectionis infinitæ the- ſauris, quam adſtruenda rei veritate attuliſſe vi- detur.

p) Ita jam Anaxagoras apud LAERT. *l. II. f. 11. conf. MENAG. ad h. l.*

q) DIO CHRYSOSTOM. *Orat. II. de regn.*

r) CUPERVS *l. c. p. 94. 99. conf. SVIDAS in Homerus T. II. p. 683.* & quæ ibi ex DIOSCORIDE de Homericis legibus affert.

s) SVIDAS in *Porphyry. T. III. p. 158.*

t) Imprimis id fecere Platonici recentiores, MAXIMVS TYRIVS, THEMISTIVS, PORPHY- RIUS, MACROBIUS. Rationem ejus rei ex con- ditione philoſophiæ eorum ſuo loco explicabimus.

pars absque Diis, sine praefecto, sine imperio, sed omnia divinis nominibus, omnia divinis sermonibus, omnia divinis abundant artibus, si MAXIMO TYRIO "fides est: immo talia Deo Iovi tribuisse visum illustri CUPERO, quæ a Christiano aliena esse nequeunt: esse potentiores omnibus aliis, distribuere divitias pro sua voluntate; dare sceptrum & iura, impios punire, & ταρταρῶσαι, frustra esse, sine eo, hominum labores; immo, quod visum quoque IUSTINO MARTYRI, multa ex Mose in opera sua transtulisse; expressisse creationem ex nihilo, paradisum, turrim Babylonicam, deturbatum e cælo diabolum; post inspectos in Aegypto libros sacros unum solum Deum cecinisse, illumque vocare θεὸν αὐτὸν. Habitum denique a veteribus Homerum fuisse theologum antiquissimum, nemine contradicente, eo quod mythice de diis differuerit. Tandem ne quid artium & scientiarum, etiam philosophicarum ei desit, Medicum quoque faciunt, naturamque vulnerum, morborum curationes, herbarumque virtutes intellexisse, ejusque vestigia in carminibus suis reliquisse acriter contendunt. Tantam itaque cum in eo sapientiam & philosophiæ scientiam non veteres modo sed & recentiores admirati sint, ignoscendum forte IOSVAE BARNESIO Salomonis sapientiam in Homero deprehendisse sibi viso. Alia exorbitantis in hoc argumento ingenii humani specimina, ne nimii sumus, tacemus.

§. XXXIII. Quamvis vero maxima fuerit Homeri gloria, tantaque, *Reprehensio.* quantam inter homines pauci sperari queant, inventi tamen sunt, qui auctoritatis præjudicio fascinari se non passi, longe aliter de Homero judicarunt, & ejus laudibus valde detraxerunt. Inter hos Zoilus Ephesius primas partes tenet, quem inter Homeromastigas acerrimum fuisse veteres tradunt. Nec hoc rhetores soli fecerunt, sed & philosophi; Xenophanem enim contra Homerum scripsisse narrat LAERTIVS, qui & de Heraclito refert, judicasse dignum, qui ex theatris ejiceretur, & colaphis caderetur. Maxime vero gloriæ Homeri obstat, quod PLATO eum cum reliquis poetis e republica sua ejecerit, fabulasque eorum legi vetuerit. Id quod Platonici sequiores mire, ne Homero noceat, torquent, misere vero & præter rem; quemadmodum & ea non faciunt satis, quæ recentiores in hanc rem frigide afferunt. Respexit enim Plato ad fabulas de Diis, quas tanquam impias rejiciebat, etsi carminis elegantiam & antiquam quoque, ad quam pas-

Hhh 2

sim

a) Diff. XVI.

x) l. c. p. 106.

y) In cohort. ad Græcos p. 27.

z) Introductis Alcinoi hortis.

a) Per gigantum pugnam.

b) Per dejectionem noxæ vel ἄτης.

c) Pertinent huc, qui orthodoxe de Deo locutum fuisse Platonem censent, de quibus postea.

d) Vid. cel. D. CLERICI Hist. Medic. P. I. l. II. c. 4. p. 80. qui recte dubitat: & quos nominat FABRICIVS l. c. p. 349. 350.

e) Vid. CLERIC. Bibl. chois. T. XXII, p. 244.

f) De Homeromastigibus consulendus KVSTERVS l. c. sect. 6. p. 45 sqq. & FABRICIVS l. c. p. 364. sqq.

g) Alii Amphiboliten Macedonium dicunt. Diligenter de hoc Zoilo, more suo differit FABRIC. l. c.

h) l. II. f. 18. SEXT. EMPIR. adv. Math. l. I. f. 289.

i) l. IX. f. 1.

k) De rep. l. II. p. 378.

l) KVSTERVS l. c. conf. ad DION. CHRYSOSTOMI diff. LIII. & MAX. TYRII diff. VIII. CASAVBONVS & HEINSIVS.

sim respexit Homerus theologiam in istis fabulis latentem non prorsus rejecerit. Nec hoc solius Platonis judicium fuit, sed & LONGINVS,^m PHILOSTRATVS,ⁿ & Hieronymus philosophus apud LAERTIVM^o aperte indecoram de Diis fictionem, e medio quippe vulgo defuntam, improbaverunt. De philosophia vero Homeri recte & acute judicantem SENECA^p supra audivimus, nullam in eo esse, ubi omnes sectæ patrocinium partium suarum quærunt. Notumque est, non Athenienses tantum quodam tempore multatum Homerum tanquam insanientem, quinquaginta drachmis, referente Heraclide apud LAERTIVM,^q sed & Adrianum atque Cajum Romanorum imperatores contemtim de Homero judicasse & de abolendo eo cogitasse. Recentiori vero, & nostro potissimum tempore, quid viri docti C. PERRALTIVS^r & ante eum IVLIVS CAESAR SCALIGER,^t DAVID & IOANNES CLERICVS,^u CHRISTIANVS THOMASIVS^x alique^y in Homero reprehenderint, historiæ literariæ veteris gnaros non latet.

*Judicium de
philosophia ei
tributa.*

§. XXXIV. In hac veterum & recentiorum discordia, ut, quid de eruditione Homeri philosophica statuendum sit, quæque sententia amplectenda, pateat, sequentia probe ponderanda & expendenda sunt, & abjiciendum auctoritatis atque antiquitatis præjudicium, quod plerosque, viros eruditos, qui in laudando & inter numina referendo Homero tantopere insaniverunt, in transversum egit.

I. Aetas Homeri probe consideranda est, quæ quamvis incerta & dubia sit, multumque controversa inter eruditos, certum tamen est, ante Olympiadem vigesimam tertiam, quo tempore eam ponit cl. DODWELLVS,^z vixisse, nec verisimilitudine ea sententia destituitur, quæ Olympia ipsa ætate antevertisse contendit. Eo vero tempore in incunabulis quasi vagiebant, non eruditio tantum fere omnis, sed maxime quoque philosophia artesque mathematicæ; quæque tunc tradebantur, ad cosmogoniam a parentibus & majoribus acceptam, uti hætenus vidimus, & ad theologiam referebantur. Alia itaque & comitior multo philosophiæ facies sequentibus demum temporibus introducta est, artesque & scientiæ, imprimis philosophicæ, improbo labore, industria, experientia & meditatione plurimorum annorum ad juvenilem quendam vigorem & maturitatem perductæ sunt. Quod etsi de divino Homeri ingenio, quod ei denegandum non esse, nec tam contemtim de eo judicandum, quemadmodum Homeromastiges solent, existimamus, satis testatur, qui in rudi illo seculo elegantiam sermonis artisque poëtiæ, duris licet vitæ necessitatibus & circumforaneo vitæ genere pressus, in carminibus suis luculenter expressit; convincit nos ta-

men,

m) περί Ψυχῆς c. 7.

n) In Heroicis c. II. §. 20.

o) l. VIII. f. 21. Plura hac de re doctissima tractatione collegit b. OLEARIVS in præf. ad PHILOSTRATI Heroica.

p) ep. 88.

q) l. II. f. 43.

r) PLUTARCHVS & XIPHILINVS in Hadr. SVETON. in Cajo.

s) loco supra laudato. t) Poët. l. V. c. 2.

u) Ille Orat. IV. hic Art. Crit. T. I. p. 100.

x) diss. de contentione morum cum jure scripto §. 15.

y) FONTANELLE dial. des morts dial. V.

z) l. c.

men, præpostere agere, qui earum scientiarum perfectam cognitionem Homero tribuunt, quæ tum infantiam vix egressæ erant, & per multos demum annos excultæ inter Græcos postea enituerunt.

II. Attendendum porro est ad vitæ genus, quod Homerus sectatus est. Illud enim vagum fuisse, atque poëtam regiones varias obiisse, & in conviviiis regum atque opulentiorum, & solennitatibus Græcorum quæstus causa carmina sua decantasse, veteres non negant, qui ejus vitam descripserunt. Quis in hoc vitæ genere, & musæ Homericæ scopo quærat philosophum? quis tantum in eo temporis & otii deprehendat, quantum ad eum scientiæ philosophicæ gradum acquirendum requiritur, quem Mæonium senem attigisse, Homeri cultores contendunt? Præcipue cum hæ scientiæ, non nativa tantum elegantissimi ingenii felicitate enascantur, quod arti poëticæ accidit, cujus præstantiam ingenio temporique hanc artem diligenter jam propter usum sacrum excolenti Homerum debuisse fatendum est; sed otium ad meditandum & experientiam quoque consulendam, & multorum annorum studium parentes habeant, quæ Homero defuisse, sicque philosophiæ discendæ occasione fuisse destitutum, quilibet, vel Homero ipso cœcior, manibus palpat.

III. Attento quoque oculo ad eos respiciendum est, qui universæ eruditionis Græcanicæ vestigia in Homero se deprehendisse luculenta sibi visi sunt. Illi enim ad allegoriam confugientes, omnia invenerunt in Homericis poëmatibus, quæcunque invenire cupiebant. Prout enim quis hypothese instructus & ingenio ornatus fuit, ita Homerica quoque carmina arcanum & allegoricum sensum fundere non credidit solum, sed & aliis persuadere conatus fuit. Cujus *Ὅμηρου μανειᾶς* non luculentius specimen dare possumus, quam diversissimas celeberrimorum Homeri carminum expositiones. Si enim FRANCISCVM BLANCHINVM virum eruditissimum & ingeniosissimum audimus,^a tota Homeri poësis historicum sensum habet, fictaque fabula, sub Iouis nomine describit regem Aethiopum vel Arabiæ, quæ tunc Aethiopia orientalis habebatur, atque Aegypti, sub nomine Iunonis regnum Syriæ, Neptuni Cariæ, Apollinis Assyriæ. Quæ ratione quoque GERARDVS CROESIVS^b in *Homeri poësi* sacram oraculorum divinorum historiam deprehendisse sibi visus est. Alii vero, præcipue philosophi veteres, ut in omnium calculo probato poëta systematum suorum patrocina invenirent, opiniones suas in eo deprehendunt, & omnium sectarum parens Homerus, ne per somnium quidem de iis cogitans factus est.^c Id vero omne non aliis machinis, quam allegoriarum contortis explicationibus factum est; cujus, ut exemplum non desit, servavit nobis tempus HERACLIDIS PONTICI allegorias in Homericas de Deo sententias,^d quæ

Hhh 3

lu-

a) In *historia universali ex antiquis monumentis illustrata*, quam Italico sermone edidit, c. 30.

b) In *Homero, Hebræo, sive historia Hebræorum ab Homero, Dordraci 1704. 8.*

c) SENECA l. c. & quæ supra monuimus. conf. FABRICIVS l. c. p. 348.

d) Ita quidem inscribitur, sed Heraclidis Pontici Platonici philosophi non esse, & ipsa tractatio

luculentum specimen exhibent, qua ratione obtorto collo ad omnia, quæcunque modo placuerunt philosophis, Homerus raptus fuerit. Illius enim scriptoris scopus fuit, ea, quæ in Homero de Diis improbe conficta videntur, allegoriæ excusatione mitigare. Hoc ut obtineat, v. g. solem facit Apollinem, ejusque sagittas in Græcos emissas pestilentes morbos ex sole & a solis calore ortos putat, & futili dissertatione, ut æstate hæc contigisse evincat, omnia corradit, tanta cum violentia, ut ad Ilium non totum decennium desedisse Græcos, contra Homeri narrationem, contendat, & armorum, quem ille tribuit, sonum, cœlestem stellarum harmoniam, & harmonicos radiorum solis sonos interpretetur. Et hac via in aliis quoque Homeri locis exponendis incedit, & Platoni Homerum ex civitate philosophica unguentis delibutum dimittenti succensens alia philosophumena in Homero acute videt. Quæ an non quadrata misceant rotundis, Homerumque nobis eripiant, dum in philosophum eum convertunt, prudentis lectoris judicium esto. Et hac quoque ratione incessisse Metrodorum Lampfacenum supra observavimus, notatque EVSTATHIVS,^e fuisse, qui non fabulosa tantum, sed ea quoque, quæ omnium confessione historica sunt, in allegorias mutarent, quo modo & Platonici recentiores,^f & IO. BAPT. PERSONA^g desipuerunt. Certe, si unquam, in his verum est, quod dici solet, nihil videre, qui nimium videt, vel, quod SENECA M dicentem supra audivimus: nihil horum esse in illo, quia omnia sunt; ista enim inter se dissident.

IV. His, ut debent præmissis, judicium de eruditione Homeri, præcipue philosophica, facile fieri potest. Nam quia incertum est, an historiam narraverit Homerus, vel totam fabulam poëtica licentia excogitaverit, qua de re Hestîæa Alexandrina olim disputavit,^b & qui cetera magnifice de Homero sentit, DIO CHRYSOSTOMVSⁱ Ilium captum esse negavit, & idcirco Homerus haud semel mendacii reus actus fuit, quique historiam cecinisse credunt, tempus ejus *μυθικόν* nominare cogantur, ob fabulas plurimas; ^k sequitur inde, de toto poëmatum Homericorum scopo incertam esse rationationem; & æque dubium esse, num allegoriæ Metrodori, Procli, Diadochi, Numenii, Heracliti & similium mentem Homeri exprimant, quam, an historiæ veteris parens sit. Si quoque ipsa totius carminis œconomia spectetur, videtur Homerus potissimum argumentum aliquod nobile elegisse, in quo virtutem poëticam, ingeniumque demonstraret, sicque sibi victum & applausum conciliaret, non cogitans, ut vel pietatis, vel philosophiæ

^a Platonica philosophia abludens prodit, & Msc. probant Heraclito alicui tribuentes, ut monuit, qui eruditum libellum *Opusc. mytholog. inseruit* TH. GALE in præf. conf. FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. I. p. 143.* Facit quoque mentionem auctorum multo, quam Heraclides, juniorum.

^e) In *prolegom. in Iliada.*

^f) Conf. HOLSTENIVS in *vita Porphyrii. p. 44.*

exemplo sint ejus *Qq. Homerica*, & liber *de antro nymphaeum.*

^g) In *noctibus solitariis, s. de iis, quæ scientifice in Odyssæa scripta sunt Ven. 1613. 4.*

^b) STRABO l. XIII.

ⁱ) Orat. XI. cui Ilium captum opposuit G. HENR. VRSINVS.

^k) Conf. CUPERVS l. c. p. 167. EVSTATHIVS *proem. FABRICIVS l. c. p. 343.*

phiae, vel artium praecepta, nisi id *ὡς ἐν παρόδῳ* fiat, inspergat. Vnde magnopere a scopo ejus abludunt, qui poetam, longe aliam gloriam quaerentem, & de ea laurea cum Hesiodo certantem, philosophorum principibus anteponunt.

V. Sit itaque poetarum omnium coryphaeus Homerus, quod tamen emunctae naris viri negant, ^l excludendus sane est ex philosophorum grege, eorumque albo eximendus. Quicquid enim pro demonstranda ejus philosophica eruditione affertur, pondus plane nullum habet, cum allegoriarum machina illatum potius sit carminibus Homeri, quam innatum. Mirum itaque non est, sectas Graecorum sibi e diametro contrarias in iis patrociniis invenisse, & non minus Epicureos quam Stoicos, dogmaticosque quam scepticos Homerum sibi vindicasse: ubi enim semel ejusmodi interpretandi ratio admittitur, facile quidvis ex quovis exsculpitur, & Homerus non minori verisimilitudine cum BORRICHIO & TOLLIO ^m in chemicum, quam cum Platonice in metaphysicum, physicum, ethicum & theologum mutatur. Adeo quoque contorta ea sunt, quae pro incrustando hoc argumento afferri solent, ut apud eos, qui infano antiquitatis & auctoritatis praepudicio occupati non sunt, ejusmodi difficiles, licet eruditas, nugae recitasse, sit refutasse. Quod ne sine teste atque argumento exemplo dictum sit, speciminis loco unum alterumve philosophiae Homericae exemplum adducemus, quod vetus auctor vitae Homeri, ⁿ qui ad demonstrandam omnivariam Homeri eruditionem omnes nervos ingenii atque eruditionis adhibuit, attulit, eoque rem egregie demonstravisse sibi visus est. ^o Is ut probet physicam scientiam exacte tenuisse Homerum, contendit: didicisse non Xenophanem tantum Colophonium, sed Thaletem quoque ab Homero: aquam esse rerum omnium principium, quia cecinit:

Oceanus qui cuncta creat, gignitque creata,

addit tamen, terram & aquam principium ponentem Xenophanem magistrum habuisse Homerum dicentem:

Sed vos in terram lymphamque resolvier omnes.

Quasi utraque opinio eadem sit, & significet, in genitalia elementa universitatis cuncta resolvi. Quatuor vulgaria elementa statuisse Homerum, inde demonstrat, quod in multis uniuscujusque eorum mentionem faciat: Qua serie elementa constituta sint, scivisse, quia terram in inferiore, aethera in superiore loco atque Olympum supra ponat. Junonis cum Iove consuetudinem indicare conjunctionem humidae substantiae five aeris, cum ignea five aethere; divisione regni inter fratres Neptunum, Iovem, Plutem, aquae, ignis, aeris elementa distributa significare. Terram vero ideo relictam, quamvis quarta pars sit, quod trium elementorum essentia assidue

l) Virgilium Homero anteponendum esse demonstravit instituta comparatione RAPINVS conf. PERRAULT parall. T. III, p. 329.

m) In fortuitis.

n) In opusc. mythol. GALEI p. 283. seqq.

o) Alia ex aliis philosophis exempla interpretationum physicarum Homero tributarum legi possunt apud CUPERVM de apotheosi Homeri p. 89. seqq.

due moveatur, terra maneat immobilis: Olympi vero lucidissimam partem quintam essentiam innuere. Empedoclis amicitiam & discordiam jam statuisse Homerum, canendo de Iunone:

*Vado videre feracis latibula terræ
Oceanumque patrem divorum Thetidaque ipsam,
Magnas inter eos valeam an componere lites.*

Sic & Venerem amicitiam, Martem inimicitiam elementorum naturalium docere; Mundum statuisse unum, quia dixit, fines terræ esse; Solis naturam intellexisse, quia quærit; *quis norit auroræ ortum domumque, & radii Hyperionis unde?* Fuisse gnarum scientiæ astrorum, inde probat, quia nominat vergilias, fuculas, nec non magnum Oriona, describit ursam horizontem non attingentem, Bootem tarde occidentem; neque tamen, fatetur, ejus institutum fuisse exponere ea, quæ ad siderum contemplationem pertinent. ^p Neptunum porro terræ motorem dicendo, scivisse causas terræ motuum, quæ ex mari derivandæ sint; Ventorum causam intellexisse vocantem vim humectantem spirantium; scivisse eorum dispositionem, canendo:

*Vna eurusque, notusque ruunt, zephyrusque procellas
Excitat, & boreas fluctus ad sidera tollit.*

Et sic in ceteris quoque instituit, & quæcunque Græcorum schola dogmata physica invexit, in Homero deprehendit. Quæ physicæ Homericæ demonstratio, an risu vel misericordia digna magis sit, lectori expendendum relinquimus.

VI. Iudicium ex dictis de philosophia morali, quæ ex Homeri poëmatibus exsculpitur, facile fieri potest. Inseuisse passim Homerum carminibus suis sententias ad formandos mores spectantes, ^q virtutumque & vitiorum characteres & exempla non inelegantia expressisse, negari quidem nequit, verum hæc philosophum non faciunt, & aliis quoque scriptoribus atque poëtis communia sunt, sensuque honestatis naturali nascuntur. Nec adeo sanam esse morum doctrinam, quam sequitur Homerus ^r ex theologia ejus Deorumque descriptione, bellis, jurgiis, invidia, aliisque, quæ illis more hominum tribuit vitiis, manifestum est, unde eum philosophos severius philosophantes e cœtu suo ejecisse, supra monuimus. Allegoriæ vero machinis & contortis verborum captationibus, Aristotelicas & Platonicas, de philosophia morali doctrinas in Homero videre, quod Platonici sequiores, & laudatus quoque vitæ Homericæ auctor faciunt, ad eum lapidem impingit, ad quem toties lapsa sunt magna ceteroquin veterum & recentiorum ingenia.

VII.

^p) Magis adhuc ineptit PORPHYRIUS qui de antro Nympharum apud Homerum, duo ostia ait esse tropicum utrumque ascensui & descensui animarum dicatum. Alia hujus fursuris vide apud MACROB. l. II. c. 10. & CUPERVM l. c. p. 91.

^q) Collegit eas DVPORTVS in Gnomologia Homerica.

^r) Conf. cel. STOLLIVS diff. an Homerus fuerit philosophus moralis?

VII. Homeri theologiam valde in suspicionem adductam fuisse, & vapulasse acute cernentibus philosophis, quod impie de Diis locutus sit, supra monuimus. In omnia tamen alia abeunt Homeri admiratores, tum veteres & in his memoratus vitæ ejus auctor, tum recentiores, inter quos eruditione alios facile vincit CUDWORTHVS, & in id omnes nervos intendunt, ut probent, recte pieque de Deo sensisse Homerum. Non adducemus contorta veterum & imbecillia argumenta, fortius instat Cudworthus, & non tantum testimoniis PLVTARCHI^u & PROCLI^x sed exemplis quoque ex ipso Homero collectis probare conatur, admisisse eum, omnium gubernatorum principem & patrem Deûmque hominumque, omnesque ei tribuere notiones demiurgicas: unde sequi putat, omnium omnino rerum primum creatorem fuisse. Non negabimus viro docto, multa tribuisse Homerum Iovi suo, quæ potentiam, auctoritatem, sapientiam indicant, præfecisse eum reliquorum Deorum agmini, locutum fuisse de eo magnifice; urserunt hæc veteres quoque, qui pro pietate Homeri causam perorarunt: attendendum vero esse monemus, ad totam Iovis fabulam, qualem inducit Homerus. Hanc si, prout par est, sequimur, Iupiter patre Saturno ex Oceano genitus est, connubioque Iunoni junctus.^y Quæ si ad ea exigantur, quæ supra de theogoniis vetustissimorum Græcorum diximus, palam est, Homerum se religioni populari accommodavisse, & cum alia omnia, quam Deorum doctrinam, canere institisset, ea ex vulgi religione & poëtarum veterum theogoniis in carmina sua transtulisse, quæ poëmatis rationem postulare credebat. Cum vero magnos viros regesque primos Deos fecerit popularis religio, qualem Iovem quoque in Theffalia monteque Olympo late regnantem fuisse verisimile est, & historia vetus omnem illam Deorum familiam, quam inducit Homerus, genuerit, id quod supra evictum est, concidit omnis de theologia Homeri disputatio, nec religio ejus ex poëmate illius potest erui, cum sensus veros de Deo in eo tradere non instituerit, sed se populo, cui canebat, & cujus applausum gratiamque quærebat, accommodaverit: & quæ natura de Deo animo in sevit, vel apud veteres quoque theologos Græciæ dicta erant, cum populari religione tam fœde commiscuerit, ut systema doctrinæ de Deo cohærens erui non queat. Quod qui negat, eum talem de Deo cohærentem doctrinam ex Homero ostendere debere, recte postulat, idque impossibile judicat cel. MOSHEMIVS.^z Subductis itaque rationibus, quæ allatæ sunt, omnibus, non dubitamus Homerum e philosophorum numero excludere, non obstante veterum auctoritate & constanti traditione, quæ luculentum exemplum exhibet, ad quæ sententiarum & opinionum monstra seducat auctoritatis & antiquitatis præjudicium.

s) Theologiam Homeri singulari quoque libello persecutus est PETR. LESCALOPIERIVS ad calcem Comm. in Cic. de N. D. & b. RECHENBERGIVS pec. diff. Lips. 1679.

t) System. intell. c. IV. § 19. p. 428. seqq. add. cl. IOH. LAMIVS de S. Trinit. l. I. c. 14. p. 56.

u) Qq. Platon.

x) l. III. in Timæum Platonis p. 96.

y) Vid. Iliad. §. v. 243. seqq. Mirum vero non recordari Homeri admiratores interpretationum suarum per Iovem ætherem explicantium, qua ratione enim, salvis his interpretamentis Homerus orthodoxus esse queat, non videmus.

z) Ad l. c. CUDWORTHI p. 430.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA GRAECORVM
POLITICA.

§. I.

*Philosophia
Græcorum
politica.*

Quem in modum rudem & inconditi sensus populum Græcorum optimis institutis, & imprimis religione introducta ad rationis usum, & humanam societatem traduxerint magni viri, quos theologorum nomine honoravit antiquitas, in præcedenti capite ostensum est. Non sufficebat vero musices & artis poëticæ dulcedine populum allicere, sicque feros & ad disciplinam ferendam ineptos animos emollire; nec religionis quoque reconditos sensus omnibus patere consultum videbatur; sicque non satis societati, quam instituebant, civili prospectum erat, sed legibus quoque, & prudenter constituta republica salus civitatis erat promovenda. Huic rei initio ipsi quoque rituum sacrorum auctores se adplicabant, legesque simul & morum moderationem curabant, unde eleganter HORATIVS^a utrumque jungit:

*Sylvestres homines sacer interpresque Deorum
Cædibus & victu sædo deterruit Orpheus;
Dictus ob hæc lenire tigres rabidosque leones;
Dictus & Amphyon Thebanæ conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, & prece blanda
Ducere, quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.*

Postea constituta melius societate & ordinata republica, sacra a profanis, & mysteria recondita a publicis civitatis regulis atque legibus separata sunt, sicque religionis custodia tradita sacerdotibus, quique arcanis ritibus præfecti erant epoptis, atque hierophantis, leges vero ordinatæ a viris prudentibus, & publicæ salutis intelligentissimis; qui ubi moderandis rerum publicarum gubernaculis manum admoverunt, non saluberrimis tantum constitutionibus felicitatis publicæ viam aperuerunt, sed & prudentissimo moderamine, exemplo recto, vitæque atque morum innocentia, dictis item factisque prudentiam politicam singularem monstrantibus sapientiæ laudem ante alios commeriti sunt. Et hæc sapientia Græcorum politica est, quam legibus conditis, & politica prudentia exhibuerunt: inter quos cum viri quidam ingenio acutissimo & imprimis practico pollentes essent, illi sapien-

^a) In arte poët.

piantum Græcorum nomen κατ' ἐξοχήν consecuti sunt. ^b De philosophia itaque Græcorum politica dissertaturi, nondum ad philosophiam justo nomine exornatam & insignitam respicere possumus, sed sapientia Græcorum politica & legislatoria expendenda, & de septem sapientibus Græciæ ea dicenda sunt, quæ magnos viros e communi sorte hominum eximerunt, & honorificentissimum nomen acquisiverunt.

§. II. Inter legislatores Græciæ, (quæ etiam propter colonias Græcas ad Italiæ inferiorem partem extendi, eoque magna Græcia vocari solet) quorum haud exiguus est numerus, ^c sapientia, auctoritate, legumque austeritate ante omnes alios eminuerunt ΖΑΛΕΥΚΟΣ & ΧΑΡΟΝΔΑΣ. ^d Zaleucus Locrenses Epizephyrios primus omnium legibus instituit, ^e & severissima disciplina rempublicam ordinavit, inter vetustissimos Græciæ legislatores atque sapientes numerandus. Is origine obscura natus, & vitam pastoritiam agens servus quidem fuit, sed ob ingenii acerrimi præstantiam & insignia merita libertatem consecutus, ^f Locrensi rempublicam ita legibus ornavit, ^g ut licet tristiori & severiori habitu essent introductæ, respublica tamen Locrensi gloriā εὐνοματάτης adipisceretur. ^h Hanc legislatoriam prudentiam a Pythagora in his terris scholam aperiente didicisse veterum quidam, imprimis Platonici ⁱ asserunt, sed contra omnem veri speciem, cum non tantum ab aliis ætas Zaleuci supra Pythagoram longius extollatur, ^j sed & ante Pythagoram Locrenses legum gloria celebres fuerint. ^k Fecitque sine dubio fabulæ auctoritatem, quod moderatores rerumpublicarum in magna Græcia, qui ex disciplina Pythagoræ prodierant, legibus ita constitutis ex Pythagoræ fama atque celebritate auctoritatem quærerent, & similitudinem institutorum jactarent, qua ratione etiam Numam Romanorum regem inter Pythagoræ discipulos fœdo ἀναρχρονισμῶ numeratum fuisse, supra dictum est. Non itaque disciplinæ Pythagoricæ, quam ætate, ipso PORPHYRIO ^l prodente, antevertit, sed proprii ingenii acumini & industriæ suæ debuit, quas ex consuetudinibus legibusque non scriptis, Cretensum, Atheniensium & Spartanorum, optimas leges præscripsit, & pœnas arbitrio judicum antea permissas, lege definivit. ^m Adeo vera disciplina fuit Zaleuci, ut non tantum vinum extra medici præscriptum bibere vetaret, ⁿ sed & adulteros oculorum effossione puniendos

Legislatores.

Zaleucus.

Iii 2

consti-

b) Repetenda hic sunt, quæ in prolegomenis de significatione vocis σοφός, apud veteres, diximus.

c) Catalogum præcipuorum legislatorum in scriptis veterum memoratorum exhibet diligentissimus FABRICIUS *Bibl. Gr. vol. I. p. 528. seqq.*

d) CLEM. ALEXANDR. *Strom. l. I. p. 309.*

e) SVIDAS in Ζάλευκος T. II. p. 1.

f) A Minerva se per insomnium accepisse more veterum legislatorum jactabat CLEM. ALEXANDRIN. *l. c. p. 352. VAL. MAX. l. 2.*

g) Vid. laudati FABRICIO *l. c. p. 515.*

h) DIODOR. *l. XII. p. 84. SENECA ep. 90. LAERT. l. VIII. f. 16. PORPHYR. vit. Pythag.*

n. 21. p. 30. IAMBlich. vit. Pythag. c. VII. n. 32. p. 25.

i) DEMOSTHEN. *Orat. adv. Timocrat. p. 469. EVSEB. in Chron. qui ad Olymp. XXIX. refert. vid. BENTLEIUS ap. diff. de epist. Phalarid. p. 339. seq.*

k) Conf. STRABO *l. VI. p. 259.*

l) Vid. *l. c. n. 56.* ubi refert, Locrenses Pythagoram rejecisse, quia nihil haberent in legibus suis quod reprehendi possit. Vnde non demum a Pythagora datas esse constat.

m) STRABO *l. c. p. 260.*

n) ATHENAEVS *l. X. p. 429. AELIANVS l. II. c. 37.*

constitueret, cui legi cum ipse filius obnoxius fieret, is sibi, ut filio aliquo modo sine legis fraude parceret, oculum unum, & illi alterum erui passus esse dicitur. ^o Tanta quoque severitate auctoritatem legibus suis conciliavit, ut sanciret, ^p qui de legis alicujus sententia differere vellent, hoc facerent in confessu mille virorum, laqueis de collo pendentibus, sicque laqueo gula frangeretur illi, qui male legem explicasse judicaretur. Ipsum se ferro interfecisse, cum forte belli tempore armatus in concionem prodiisset, quod legibus ipsius capitali supplicio interdictum erat, narrat EVSTATHIUS, ^q alii tamen Charondæ, alii Diocli Syracusanorum legislatori tribuunt, vixque veri speciem tuetur, videnturque ejusmodi fabellæ ad conciliandam tantum legibus auctoritatem apud posteros excogitatae fuisse. Leges ejus passim allegari videas, quas tamen supposititias esse non sine acumine contendit RICHARDVS BENTLEIVS, ^r vir celeberrimus.

Charondas. CHARONDAS Catanæus, ^s etiam Pythagoræ discipulus fuisse, veteribus traditur, ^t etsi ætate superiorem facile alia evincant: ^u isque non solum Catanensibus suis, sed & aliis Italiæ civitatibus per Italiam atque Siciliam leges scripsit, tanto cum applausu, ut numis honoratam fuisse ejus effigiem contendat RAPHAEL TRICHETVS DV FRESNE, ^x qui diligenter de hoc legislatore egit: contrarium tamen sentiente & aliam numo Catanensi interpretationem adplicante illustri SPANHEMIO. ^y Inter Athenienses primus legibus civitatem instituit, post leges a Cerere datas vel a conditore ad Cererem potius relatas, TRIPTOLEMVS, quarum tres Eleusine asservatas easque antiquissimas refert PORPHYRIUS; ^z parentes honorandos, Deos fructibus colendos, animalia non lædenda esse. Eas postea seu nimia vetustate obsoletas, seu reipublicæ gubernandæ moribusque civium formandis non sufficientes DRACO instauravit & auxit circa Olymp. XXXIX. civitate jam constituta, ^a quas tanta asperitate atque severitate tulit, ut Herodicus apud ARISTOTELEM ^b dixerit, leges esse non hominis, sed draconis, itemque Demas apud PLVTARCHVM, ^c quod sanguine, non atramento leges scripserit. Vnde tristem postea disciplinam magna ex parte abrogavit SOLON & mitiores leges posuit, Epimenidis, quod supra vidimus, consilio usus, consultis quoque Ægyptiorum atque Creten-
Solon. sium legibus, ^d unde tota Atheniensium Themis a viris doctis passim illustrata ^e originem cepit, quam auxerunt postea Clisthenes, Demetrius
Pha-

^o) IDEM l. XIII. c. 24. VALER. MAXIMVS l. VI. c. 5.

^p) POLYB. in Eclog. l. XII. p. 920. STOBÆVS Serm. XXXIX.

^q) Ad Iliad. α. p. 62.

^r) l. c. p. 343. seq. Ejus leges Latino sermone collegit IO. WILH. ENGELBRECHT. Lips. 1699. 4.

^s) Vid. laudati FABRICIO l. c. p. 519. not.

^t) IAMBlichVS l. c. SENECA l. c. PORPHYR. l. c.

^u) Pertinent huc dicta de Zaleuci ætate.

^x) In epistola de Charondæ effigie in numo Cata-

nenfi expressa. Paris. 1658. 8. & in T. X. thes. Gronov. p. 574. cujus compendium dedit. V. cl. PETR. ZORNIVS Biblioth. antiquar. exeg. T. I. p. 105.

^y) De usu & præstant. numismat. T. I. diff. VII. p. 401. qui imaginem de Sileno explicat.

^z) De abstinentia l. IV. p. 431.

^a) ARISTOT. Politic. l. II. c. 10.

^b) Rhetor. l. II. c. 23.

^c) In Solone.

^d) Olymp. XLVI. AELIAN. l. VIII. c. 10. PLVTARCHVS & LAERTIVS, in Solone.

^e) MEVRSIVS in Themide Attica, recusa T. V. The-

Phalereus, Hipparchus, Pericles, Pisistratus, Sophocles, Theseus, alique. Lacedæmonios vero salutaribus legibus instruxit LYCVRGVS, nobilissimum inter nomothetas nomen, atque antiquum, quod circa initium Olympiadum effloruit. ^f Is Thaletem Cretensem, ^g celebrem theologum poetam atque legumlatorem audivit, ^h & Ægyptiorum, atque Cretensium constitutiones imitatus novis legibus Spartanorum civitatem munivit, & ut auctoritatem iis conciliaret, eas ad Apollinem retulit, ⁱ ita tamen ut nihil ulla lege in alios sanciret, cuius non ipse primus in se documenta daret, ^k unde non tantum Lycurgi nomen in proverbium abiit pro viro honestatis & virtutis tenacissimo, sed & ipsa Spartanorum disciplina tanquam parens masculæ virtutis commendaretur. Negandum tamen non est, varia in Lycurgi legibus reprehendisse viros doctos, in quibus plus fortitudinis quam modestiæ & iustitiæ tributum fuit. ^l Peculiare est, quod veteres notant, leges suas scripto non edidisse, sed tanquam *ἐντέρας* Apollinis & sacra oracula Delphis allata memoriæ tradendas regumque sub custodia servandas constituisse, ^m id quod non ad augendam tantum opinionem de origine divina & auctoritatem stabiliendam, sed & ad rationem status reipublicæ juvandam comparatum fuit, ut ita integrum reipublicæ moderatoribus esset, addere, quæcunque e re publica esse, cognovissent, ⁿ ficque notabile hoc exemplum est methodi arcanæ, etiam circa philosophiam politicam adhibitæ. Solebant autem leges illæ decantari, modulos musicos iis adaptantibus Thalete Cretensi, Tyrtæo, Terpandro aliisque. ^o Tandem magna fama celebratæ quoque sunt leges Cretensium, quas Solonem & Lycurgum consuluisse diximus. Eas a RHADAMANTO acceperunt, ^p qui a Iove se tulisse professus est, ^q moreque vetustissimorum theologorum deos ita reverenter haberi, & sacro silentio de iis cogitari iussit, ut lege constituerit, ne in iurejurando Deos nominare fas esset. ^r Hunc inter Cretenses imitatus est MINOS, nomotheta itidem inclytus, qui & ipse legum suarum auctorem Iovem esse dixit: & memorabile, quod antrum Idæum Iovi sacrum extra urbem habuit, quod frequentaret; istis enim antris peculiaria numina præesse, inque iis Deos peculiari revelatione voluntatem patefacere multis veterum legislatorum & theologorum jactatum fuit.

Lycurgus.

Rhadaman-
tus.

Minos.

Iii 3

fuit:

Thesauri Gronoviani, quem tamen fictas Rhetorum leges interdum pro veris accepisse observat S. PETITVS *Comm. ad leges Atticas*. Alios nominat FABRICIUS *l. c. p. 527*.

f) Conf. IDEM *l. c. p. 523. & p. 236. seqq.*

g) Distinguendus hic Thales a Milesio de quo suo loco; videndus de eo FABRICIUS *l. c.*

h) PLUTARCHVS in *Lycurgo*. STRABO. *l. X. p. 480*.

i) DIOD. SIC. *l. I. p. 48*. LIBANIVS *T. II. p. 479*. quem in finem oraculum Delphicum a Lycurgo corruptum fuisse refert POLYAENVS *Stratag. l. I. p. 16*. cuius oraculum exhibet THEODORIT. *l. X. de cur. Græc. affect. p. 140*.

k) IUSTINVS *l. III. c. 2*.

l) PLATO *de legibus l. I*. ARISTOT. *Polit. l. II. c. 7*. PLUTARCH. in *Lycurgo*, ex recentioribus BAYLE *Dict. T. III. art. Lycurgus p. 109. seqq.* Hinc effrenis judicanda licentia ALB. comitis PASSERANI, qui Lycurgum cum Iesu Nazareno comparare non erubuit, quam luculenter detexit, & accurate atque prolixè de Lycurgi legibus disputavit S. Rev. MOSHEM. *Theol. mor. P. II. p. 313. seqq.*

m) PLUT. *l. c.* HERODOT. *l. VI. c. 57*.

n) Conf. ANT. VAN DALE *de orig. idololatr. pag. 314*.

o) Conf. FABRIC. *l. c. p. 524*. & quos laudat,

p) STRABO *l. X. p. 467*.

q) SVIDAS in *Λάμπων T. II*.

fuit: quæ causa quoque fuit, cur Pythagoras in eo Minoem imitaretur. Qui cum ex hoc profecisse IAMBlichO^r dicatur, novum nobis exemplum est, quam impudenter Platonici hi omnes magnos antiquitatis viros ad heroem suum rapuerint. Fuisse enim Cretenſium leges ante Lycurgum Pythagora longe antiquiorem, modo audivimus.

Septem ſa-
pientes Græ-
ciæ.

§. III. Poſt legiſlatores Græcorum civilis ſapientiæ & moraliſ quoque eruditionis laudem SEPTem VIRI graves & magiſtratus muneribus inclyti retulerunt, qui ſolenniori & eminentiori quadam ſignificatione SAPIENTES dicti ſunt. Eorum hiſtoriam ex veteribus multi tradiderunt, quorum narrationes collegit DIOGENES LAERTIVS,^s & commentatores ejus, inter quos eſt MENAGIVS, cui STANLEIVS^r ſuo modo adji- ciendus eſt. PLVTARCHVS quoque convivium ſeptem ſapientumⁿ no- bis reliquit, in quo tamen fabulas veteres de ſeptem ſapientibus Græciæ novis, ut placerent auxit: ſic ut libellus, longe alio ſcopo ſcriptus,^x quam ut hiſtoriam enarraret, non niſi cauſſime ſequendus ſit. Hos ſecuti ſunt recentiores ſcriptores plurimi, de quibus quia non ſine eleganti eruditione & judicio expoſuit cel. CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS, qui & ipſe ἀκριβῶς καὶ πολυμαθεστάτως de hiſ ſapientibus egit,^y lecto- rem brevitatis cauſa ad eum remittimus, idque tantum obſervamus, acci- diſſe hiſtoriæ ſeptem ſapientum Græciæ, quod plerisque veterum traditio- nibus accidere videmus, quæ initio ſimplices atque nudæ, ubi ad poſteros propagantur, novis ſemper circumſtantiis ornantur, comuntur, emendan- turque, ſicque per aliquot ſecula propagatæ mutantur, ut primam & nati- vam faciem ægre agnoſcas. Ita enim veterum narrationibus aſſuta ſunt plurima, ut difficile ſit, id, quod veriſimillimum eſt, ex iis omnibus eruere.

Occaſio enati
tituli.

Occaſionem vero enati ſapientum Græciæ tituli, quæ Damasia Athenien- ſium archonte Olymp. XLIX. 3.^z accidiſſe dicitur, ita veteres, interprete LAERTIO,^a atque VALERIO MAXIMO^b plerumque referunt. Ioni- ci adoleſcentes quidam a piſcatoribus Mileſiis jactum retis emerunt, reti edu- cto, tripuſ aureus magni pretii extractus eſt: orta inde contentione, illis piſcium ſe capturam vendidiſſe affirmantibus, hiſ, fortunam tractuſ ſe emiſſe, dicentibus, controverſia demum propter novitatem rei & magnitu- dinem pecuniæ ad univerſum ejus civitatis populum delata eſt atque pla- cuit Apollinem Delphicum conſuli, cuinam adjudicari deberet. Deus re- ſpondit:

De

^r) De vit. Pyth. c. V. n. 27. p. 21. conf. MEVR- SIVS in Creta l. II. c. 3. p. 21. l. III. c. 8. p. 161. ſeqq.

^s) Integro l. I.

^t) Hiſt. philoſ. P. I. qui pleroſque veterum locos congeſſit, ut Laërtium, quem potiſſimum ſequitur, illuſtraret.

^u) T. I. Opp. p. m. 284. ſeqq.

^x) Totum enim convivium hoc ad inventiones Rhetorum pertinere, ſuo loco probabimus. Sym-

poſiorum enim forma ſermones morales eleganter tradidiſſe Græcos, PLATO, ARISTOTELES, EPI- CURVS, ATHENAEVS exemplo ſunt.

^y) Aſt. Phil. vol. II. p. 494. ſeqq.

^z) Sub eo enim Thaletem hunc titulum accepiſſe nomenque ſortitum refert LAERT. l. I. ſ. 22. Is vero Damasia alter fuit, qui eo tempore floruit.

^a) Lib. I. l. 27.

^b) Lib. VIII. c. 1.

De tripode ex Phæbo quaris Milesia proles;

Huic tripodem addico, cui sit sapientia prima.

Tum Milesii communi consensu Thaleti tripodem dederunt, ille cessit Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii, deincepsque per omnem septem sapientum circulum ad ultimum ad Solonem pervenit. Qui & titulum amplissimæ sapientiæ & præmium ad ipsum Apollinem transtulit. Sapere narrationem hanc fabulam, ideo excogitatam, ut jucunditate circumstantiarum auribus placeret, quilibet haud obesæ naris facile subolfacit. Ita enim rebus vetustissimis sæpissime accidit, ut mirabilior atque augustior eis facies affingeretur, quo magis veterum ruditas curiosis oculis probaretur. Mirum itaque non est, in referendis historiæ circumstantiis vehementer inter se dissentire veteres. Non enim inter eos certa ratione constat, de qua potissimum re disceptatum fuerit? Aureum tripodem fuisse plerique tradunt, VALERIUS MAXIMUS auream mensam vocat, ideo notatus ab OLEARIO & HEVMANNO,^d qui tamen non vulgarem mensam, sed Delphicam, quæ tripus dicta fuit, intellexit. Alii apud LAERTIVM^e Φιάλην vocant, & poculum aureum.^f Conciliari tamen possunt ita, ut dicatur, tripodem fuisse craterem, sive poculum tribus pedibus instructum, crateres enim ejusmodi tripodas in certaminibus Bacchi præmium plerumque fuisse, refert ATHENAEVS^g & Hesiodum, in certamine cum Homero ejusmodi tripodem ὠτῶέντα auribus vel ansis potius cinctum accepisse, historia certaminis ejus narrat. Aureus vero vel æreus fuerit, inter dissentientes veteres^h definiri non potest: certe, si æreus fuit, auratum fuisse, dubium non est, nisi veterum narrationes plerasque rejicere velimus. Occasio porro traditi sapientissimo præmii longe aliter ab aliis, majorique cum verisimilitudine narratur. Eudoxus enim Cnidius apud LAERTIVMⁱ Evandesque Milesius tradunt, Cræsi amicum quendam poculum aureum a rege accepisse, ut illud sapientissimo Græcorum daret, eumque obtulisse Thaleti: alii Anacharsin missum ut cui tradendus sit rogaret; alii a rege ad Pittacum missum tradunt. Sunt, qui dicant, a Periandro ad Thrasibulum Milesiorum tyrannum onustam navim missam fuisse, eaque cum naufragium fecisset inventum tripodem a piscatoribus. Alii, ut miscendo humana divinis augustiorem fabulam redderent, a Vulcano fabrefactum ac pro munere Pelopi datum, cum ille uxorem duceret, demum ad Menelaum pervenisse, raptumque cum Helena ab Alexandro in Coum mare fuisse conjectum, sicque a piscatoribus extractum fabulantur. Inter dissentientes has veteres traditiones ea vero accedit proxime, quam Androni debemus, scriptori gravi,^k qui librum de tripode scripsit,

c) Ad STANLEIVM p. 6.

d) l. c. p. 508.

e) f. 28.

f) Ib. f. 29.

g) Lib. II. p. 37. seqq. conf. Hist. crit. de la republ.

des lettres T. XII. art. II. p. 273. seqq. HEVMANN. l. c.

h) Conf. MENAGIVS ad Laërt. l. I. f. 82.

i) l. c. f. 28. seqq.

k) Videndus de eo IONSIUS descript. hist. phi

los. l. I. c. 8. p. 40.

scripsit, ^l in quo refert: Argivos ἀρετῆς, virtutis præmium tripoda constituisse sapientissimo Græcorum, eumque Aristodemum Spartanum fuisse iudicatum, qui eum concefferit Chiloni. Hæc enim mori Græcorum de eruditione propositis præmiis disceptandi sunt consentanea, & simplicem rei historiam, miris postea fabulis auctam & adulteratam nobis exponunt. Cui vero præmium tantum destinatum fuit? plerique adfirmant quidem, σοφοτάτῳ deberi, obscurum tamen est, quid per sapientem tum temporis intellexerint, qui præmium certantibus proposuerunt? Sapientiæ enim nomen non philosophis tantum datum esse, sed & omnem eruditionem indicavisse, in prolegomenis pluribus demonstravimus; unde hic per sapientem intelligi virum sententiis ad mores pertinentibus & vitæ innocentia excellentem contendit A U G U S T I N U S. ^m Alii vero & in his Dicæarchus, ⁿ neque sapientes, neque philosophos fuisse contenderunt, sed viros συνετὸς δὲ τινὰς καὶ νομοθετικὸς, *prudentes atque legislatoria eruditione excellentes*. Anaximenes autem poëtica facultate eximios fuisse putavit. ^o Quod veterum sententiæ divortium satis prodit, ambiguum esse sapientiæ nominis hac in re significationem. Ut vero certi quid definiamus in re incerta, illud ex Andronis narratione tenendum est, ἄθλον ἀρετῆς σοφοτάτῳ destinatum fuisse. Ἀρετὴν vero Græci non virtutem tantum moralem dicunt, sed omnem omnino perfectionem, qua quis excellit. ^p Qualis vero ea virtus fuerit, nemo, nisi fallimur, melius vidit Dicæarcho, qui ad eam eruditionem atque sapientiam, qualis eo tempore apud Græcos summa in laude posita erat, & in Aristocratica reipublicæ forma eminebat, retulit, & prudentiam legislatariam intellexit. Ejusmodi enim viri prudentissimi, qui cum laude reipublicæ præerant, omnes, præter unum Thaletem philosophiæ laude inclytum, fuerunt, ne Periandro quidem excepto, etsi Græcis monarchicum imperium vehementer abhorrentibus, valde vapulet & pessime audiat. Qua in re confirmamur P L V T A R C H I ^q auctoritate, qui πολιτικὴν ἀρετὴν eis tribuit, quemadmodum & Chilon, ^r qui ex numero illorum fuit, hanc viri prudentis & rebus publicis admoti virtutem esse dixit, ut ratiocinatione ea prævideat & comprehendat, quæ futura sunt, quæ πρόνοια sive prudentia virtutem politicam constituit. Neque vero regulæ morum excludendæ sunt, in quibus eos Laconica sapientia excelluisse, dicta, quæ ipsis tribuuntur, & præcepta morum suadent. Quia vero tripodem certaminis præmium propositum fuisse veteres tradunt, ad certaminum gloriam eo tempore quæsitam omnino respiciendum est. Ea vero in poëticiæ facultatis præstantia posita fuit, id quod

l) Apud LAERTIUM l. c.

m) De Civ. Dei l. XVIII. c. 25.

n) LAERT. l. c. f. 40.

o) Ibid.

p) Exemplum significationis hujus vide apud PLUTARCH. de educ. lib. c. IV. & Lexicographos passim.

q) In Solone T. IV. p. m. 147. ubi de iis: Omnino verisimile est, solam tunc Thaletis philosophiam ultra usum se ad contemplandum extulisse, reliquos sapientis nomen a civili virtute invenisse. conf. CICERO de Orat. l. III. c. 24.

r) LAERT. l. l. f. 68.

quod de certamine Homeri & Hesiodi, Menandris & Euripidis aliorumque poetarum veteribus memorata testantur. ^s Excelluisse vero viros hos sapientes non politica tantum, sed & poetica eruditione, carmina eorum, sive ἀδόμιστα, decantari solita, quæ eis tribuit LAERTIVS, ^t luculenter evincunt, unde inter poetas Græcos recte illos retulit VOSSIVS. " Nec hoc a more rectorum civitatum alienum, quos leges suas carminibus scripsisse & decantando proposuisse, præcedente paragrapho Lycurgi exemplo probavimus. Ex dictis jam, quid de septem sapientibus Græciæ statuendum sit, verisimili inductione facile colligi potest. Nempe, fuisse viros celebres, prudentia civili & potissimum legislatoria inter suos nomen atque famam ingentem consecutos, qui ut in omni eruditione ad mores civium pertinente excelluerunt, ita arte quoque poetica inclarescentes, de eruditionis gloria dictis atque præceptis prudentiam moralem atque civilem respicientibus proposito tripodis inaurati præmio carminibus decertarunt. Ita enim non temporis tantum illius consuetudo, sed & veterum diversæ narrationes in concordiam facile atque sine violentia redigi possunt. Imprimis vero & hoc ex illius temporis consuetudine repetendum est, morem Græcorum dictis moralibus atque præceptis ad vitam potissimum civilem spectantibus, brevi acumine ingenii aciem demonstrandi, non inter Spartanos tantum ^w sed in omni fere Græcia, maximam admirationem meruisse. ^x Qualia cum ea fuerint, quæ viris his apud veteres dicta tribuuntur, patet non errasse PLATONEM ^y, qui eam ob causam sapientum nomine illos dignos habitos fuisse tradit, refertque eos interdum convenisse, & Apollini præcepta sua dedicavisse, quæ postea in templo ejus Delphis inscripta fuerint. Quod si verum est, facile, nos convincit, fieri potuisse, ut tantam sapientiæ celebritatem consequerentur, licet ex trivio petita hæc sapientia oculatioribus videri queat. ^z Concurrerant enim ad hanc famam sapientiæ tuendam, ingenii præstantia, politica prudentia, dicta atque præcepta civilia, & Laconica eloquentia, atque poeticae facultatis præstantia: quibus partibus, si unam theologiam excipias, philosophiam, sive eruditionem potius Græcorum politicam tum temporis constituisse, tanquam verisimillimum nulli dubitamus asserere. ^a Mirum itaque non est, cum hoc viderint, recteque observaverint veterum quidam, ^b deletos ab iis ex Sapientum albo fuisse hos sapientes

^s) Plura hac de re memoratu digna congeffit diligentissimus IONSIUS de script. Hist. phil. l. I. c. 26. p. 85. alibique adhuc erit dicendi locus. Conf. GELLIVS l. XVII. c. 4. Obs. Hal. T. III. obs. I. §. 15.

^t) l. c. f. 35. 61. 89. conf. ATHENAEVS l. XV. p. 678. & CASAVBONVS ad ll. cc. utriusque scriptoris. ^u) De poet. Græc. c. 3.

^w) Vid. PLATO de leg. l. I. p. 519. PLVTARCH. in Apophthegm. Lacon. T. I. p. m. 371. seqq. pluresque alii, qui Laconismum sermonis exposuerunt.

^x) Conf. NIC. CAVSIN. pal. eloq. Rom. l. II. c. 14. p. 102. seq.

Hist. phil. Tom. I.

^y) In Protagora p. 343. conf. PLVTARCH. in Sol. l. c.

^z) Singularibus tamen dissertationibus id quod φιλοσοφικῶς dictum videri potest, explicavit B. BVDDEVS in Sapientia Veterum, s. dictis illustrioribus septem sapientum Græciæ.

^a) Aliter visum cel. HEVMANNO l. c. p. 512. seq. cujus rationes cum nostris lector ipse expendat, atque conferat. Cogitanda temporum ruditas, quibus licebat mediocri eruditione excellere.

^b) Vid. laudati LAERTIO l. I. f. 40. CICERO de amic. c. 3. PLVTARCH. l. c. & quæ supra hac de re dicta sunt.

Nomina sapientum Græciæ.

Myson.

tes Græciæ, quippe qui philosophari eo modo non instituerunt, quemadmodum Thales inter eos cœpit, qui quod practicæ scientiæ speculativam junxisset, maximus & celeberrimus inter eos a multis habitus est. ^c Septem vero, numero viros hos fuisse, constantissima veterum traditio est, varie tamen nomina istorum virorum afferuntur. Et plerumque quidem enumerantur, Thales, Solon, Chilon, Pittacus, Bias, Cleobulus, Periander, ultimus vero a multis Græcis monarchico, quod affectabat, imperio invis hoc numero excluditur, ejusque in locum MYSON Chenæus, vel Anacharsis quoque Scythia inferitur. De hoc supra jam actum, ille vero non ex urbe, sed ex vico, eoque obscuro natus, ^d aratro potius curando, quam sapientiæ tradendæ intentus, Timonis & Apemanti mores solitarios imitatus est, & a vanitate Græcorum mentem conservavit puram, longe alio sensu sapiens vocandus. Vnde a plerisque, quæ ei tribuuntur, dicta Pisistrato adscribuntur, primusque forte PLATO est, qui ejecta ex septem sapientum Græciæ numero Periandro substituit Mysonem. ^e Ordine itaque historiam virorum diverso animi & eruditionis charactere memorabilium expendemus, Thalete ad considerationem sectæ Ionicæ, cujus auctor & philosophiæ Græcæ quasi parens fuit, servato.

Solon.

§. IV. Primus atque prudentia civili clarissimus post Thaletem fuit SOLON ^f Atheniensis, patre Execestide natus, homine tenuis quidem fortunæ, nec magnæ inter cives auctoritatis, nobilissimi tamen generis, quippe qui ejus origines a Codro ducebat. Salamine, teste LAERTIO natus est, ubi & sepeliri voluit, a parentibus tamen & domicilii loco Atheniensis dictus fuit. ^g Patre, quod PLUTARCHVS refert, nimia liberalitate opibus ita exhausto, ut necessariis etiam destitueretur, mercaturam Solon ad quærendas vitæ necessitates exercuit, ita tamen, ut itineribus negotiorum causa susceptis, ad augendas quoque animi divitias & experientiam firmandam uteretur. Erat enim in eo insatiabilis discendi & sciendi ardor, sic ut moribundus quoque amicos colloquentes audire & sermones eorum morti proximus intelligere desideraverit. ^h Neque divitiarum tanta cura, quam discendi, in qua consenescere se dixit. ⁱ Prudentiæ vero civili artique poëticæ animum applicuit, versibus condendis adeo jucundus, ut magis, quam philosophum deceat, luxuriatum fuisse objectum sit; ^k in quo tamen ad vitæ institutum, quod Solon sequebatur, non respexerunt, qui Solonem ideo reprehenderunt, qui non scholæ, sed vitæ philosophatus est, & ad civitatis, in qua eminebat, mores, & decori rationem se attemperabat, unde & vitam profusam & mollem ei objectam fuisse, mirum non est, etsi hoc cum

fa-

^c) Inde proverbium *Thalete sapientior*, vid. PLAUTVS *Bacch. I. 2. 13. Capt. II. 2. 24.* ARISTOPH. *Nub. act. I. sc. 2.* CICERO *de leg. I. II.*

^d) LAERT. *I. I. f. 106. seqq.* MAX. TYR. *diff. XV.*

^e) In *Protagora* conf. *Excerpt. Peiresc. p. 235.*

^f) Res Solonis ex veteribus imprimis illustraverunt PLUTARCHVS in *Solone T. IV. p. m. 144.*

seqq. & LAERT. *I. I. f. 45. seqq.* quæ cum aliis veterum locis contulit STANLEIVS *Hist. Phil. P. I. p. 28. seqq.* qui consulendus est.

^g) Conf. IOH. MEYRSIVS in *Solone c. 3. p. 7.* qui diligenter res archontis hujus collegit.

^h) VALERIVS MAXIMVS *I. VIII. c. 2.*

ⁱ) PLUTARCH. *I. c.*

^k) *ibid.*

facultatibus, quæ ei tribuuntur, modicis vix cohæreat. ^l Hac pangendi carminis felicitate viam sibi ad summam, quam inter Athenienses consecutus est, gloriam munivit. Cum enim Athenienses, pro recuperanda, quæ ad Megareses defecerat, Salamina complurium annorum bellum molestissimum gessissent, adeo ejus postremo pertæsum est, ut legem scripserint, capitis pœna, ne quis rogationem ferret ad populum de Salamine recuperanda. Hæc quia Solon videbat & patriæ ignominiosa, & juventuti arma movere cupienti exitiosa, dementiam simulavit; cujus fama cum per urbem emanasset, compositos a se, quos edidicerat, elegos in forum se rapiens, pileatus & coronatus in suggestu præconis recitavit: tanto cum applausu, ut, incitante populum Pisistrato, ut consilium ejus de renovando bello sequerentur, lex abrogaretur, bellumque recruderet, ^m quod ducibus Pisistrato atque Solone non sine stratagemate ⁿ ita confectum fuit, ut Athenienses Megareses delerent, Salamina recuperarent, jusque eorum a Solone apud reliquas Græciæ civitates, præcipue Lacedæmonios evidenter demonstraretur. ^o Hac via ingentem sibi gloriam comparavit, quam insigniter auxit, postquam bellum ab Atheniensibus contra Cirrhæos Delphici templi religionem profanantes arte & marte feliciter confecisset. ^p Cyloniumque tumultum extirpatis ejus sceleris ministris composuisset. ^q Cum vero ^r cives in veterem quoque de republica constituenda dissensionem relaberentur, quibusdam democratiæ faventibus, aliis paucorum dominatum præferentibus, quibusdam mixtam reipublicæ formam probantibus; & imprimis pauperes a fœneratoribus libertate, facultatibus & liberis quoque exuerentur ^s atque opprimerentur, Solonem rei afflictæ medicinam afferre posse rati, eum rogaverunt, ut rempublicam capefferet, & civium controversias componeret: qua in re etsi anceps hærebat Solon, patriæ tamen necessitati se non subtraxit, creatusque fuit archon Ol. XLVI. 3. Hic magno imprimis negotio se applicans, non concordiam tantum inter opulentiores & pauperes restituit, sed civitatem quoque a vetere disciplina totam solutam, Epimenide, qui tum urbem scelere Cylonio pollutam expiabat, ^t instigante & consiliis adjuvante, novis constitutionibus ordinavit, & ubi res tolerabilis erat, nihil movit, ne respublica misceretur, viresque amitteret omnes, lege publica contractum æs remisit, ficque corpora servientium per inopiam redemit, ^u populum in classes divi-

Kkk 2

fit,

l) Vid. STANLEIVS l. c. p. 29. versus tamen, quos ex PLVTARCHO l. c. adducit, contemptum magis divitiarum, quam inopiam innuunt.

m) Narrant historiam DEMOSTHENES de falsa leg. p. 233. PAVSANIAS in Atticis, PLVTARCHVS l. c.

n) Vid. POLYAEN. Stratagem. l. 20. PLVTARCHVS l. c. AELIANVS l. VII. c. 9.

o) LAERTIVS l. I. f. 49.

p) Omnibus tamen Græcorum copiis præfectus Clisthenes, Sicyoniæ tyrannus, cui ut consiliis adesset, junctus est Solon. PAVSANIAS in Phocicis c. 37.

q) PLVTARCH. l. c. r) IDEM l. c.

s) Vel rusticas enim præstabant operas, sextantem fructuum pensitantes, unde Hæstemorii & Thetes appellabantur, vel corporibus oppignoratis duci, ut vellent, a creditoribus poterant.

t) Hæc melius cohærent, quam EVSEBII, qui in Chron. expiationem urbis Ol. XLVII. 2. & SVIDAE qui XLIV. Ol. accidisse, tradit. Factam esse Olyp. XLVI. refert. LAERT. l. c. De ipsa expiatione urbis supra in Epimenide dictum.

u) Ejus rei memoria peculiari festo celebrata Athenis, quod Σαραχδία, id est, oneris excussio

sit, & judicia instituit, * & optimis legibus rempublicam firmavit, quarum tanta apud ceteros quoque fama percrebuit, ut Romani, teste LIVIO^z mitterent Athenas, qui inclytas Solonis leges describerent. Plurima quoque in iis egregia, laudeque dignissima, etsi sunt quoque aliqua, quæ viris legislatoriae prudentiæ peritis displicuerunt, ^a inter quæ immerito refer-
tur, ^b quod de Diis nihil sanxerit, eorum enim cultui a Triptolemo jam prospectum fuisse supra vidimus. Accessere & alia instituta, ad dandum legibus robur introducta, ^c quæ omnia non vi & tyrannide, sed rationibus, obtestationibus, precibus, blanditiisque populo persuasit. Tantumque hac sapientia civili nomen & famam consecutus est, ut ab ultima Scythia Anacharsis atque Toxaris, ut suo loco dictum est, ad eum accederent, amicitiam jungerent, disciplinam ejus discerent. Perlatis legibus cum indies adirent, qui de legum sensu & usu moleste eum percunctarentur, ut carpendi licentiam & civium importunitatem evitaret, impetrata venia, ut abesse sibi decennio liceret, conscensa navi primum in Aegyptum delapsus est, ibique cum Psenophe Heliopolita, inter sacerdotes, literatissimo juncta amicitia Aegyptiacam eruditionem didicit, ^d cui Aegyptii Græcam magnopere postponebant. ^e Inde in Cyprum navigavit, regi Philocypro consiliis utilis indeque honoratus, Thaletem quoque invisit, & reliquos quoque sapientes Delphis & apud Periandrum convenisse dicitur, nisi tota illa Sapientum congregatio fabulis adnumerari mereatur: inter quas & colloquium cum Cræso referendum est. ^f Obiit in insula Cypro anno ætatis octogesimo, & ut jusserat, in patria Salamine sepultus, ejusque memoria tum Salamine tum Athenis statua ei posita honorata est. ^g Inter apophthegmata ejus sunt, quæ ingenii acumen atque modestam philosophiam omnino sapiunt; carminibus enim sententias inseruisse philosophicas, & intexuisse præcepta civilis sapientiæ, non ut eam memoriæ traderet, sed ut rationes actionum ita traderet, PLVTARCHVS refert. Inter istas enim sententias eminent: rationem ducem sequendam, cum malis non congregiendum, præclara studiose meditanda, mendacium fugiendum, amicitiam servandam, & quæ alia juris naturalis præcepta sunt, quæ tamen philosophum proprie dictum non faciunt. Celeberrimum ejus dictum est: Respice finem.

§. V.

cussio vocata, vid. PLVT. l. c. Reverendissimus POTTERVS arch. Græc. l. II. c. 20. p. 399.

x) Citati. POTTER. l. I. c. 4. p. II. MEYRSIVS in Sol. c. 13. p. 44. STANLEIVS l. c. p. 36.

z) l. III. c. 31.

a) THOMASIVS de Jurispr. judic. p. 40. seq. conf. Scriptores de legibus Solonis laudati FABRICIO Bibl. Græc. Vol. I. p. 544. seq.

b) MAXIMVS TYRIVS diff. XXXIX.

c) PLVT. l. c. GELLIUS l. II. c. 12.

d) PLVTARCH. l. c.

e) Notum illud: O Solon Solon, vos Græci semper estis pueri, Senex vero Græcorum nullus. l. c. Ibi vero legislatoriam prudentiam ex Mosis lege didicisse somnium est HVETII Dem. Ev. Prop. IV.

c. II. §. 6. p. 52. seqq. jam enim leges condiderat, cum in Aegyptum proficisceretur.

f) Nota historiola, quæ Solonem Cræsum divitiis se jactantem felicem reprehendisse narrat, moventem: ante mortem neminem beatum dicendum. Quam sententiam in rogo constitutum recordatum exclamavisse: o Solon Solon, & ita ignem evasisse. HERODOT. l. I. c. 86. NIC. DAMASCENVS in exc. Peirese. p. 456. & DIODORVS ib. p. 240. Temporis vero rationes non conspirare jam notavit PLVT. in Solone. nec IVSTINVS illa refert. l. I. c. 7. Chronologiæ tamen difficultatibus mederi studuit MARS-
HAMVS Can. Chron. Sec. XVIII. p. 625.

g) LAERT. l. I. §. 62. PAVSANIAS in Att. c. 16. AELIAN. l. XIII. c. 16.

§. V. Post Solonem CHILON Lacedæmonius, filius Damageti, famam inter sapientes Græciæ nactus est. ^b Temporis, quo floruit, ratio incerta quidem est; LII. Olymp. enim senem jam fuisse, ait LAERTIUS. ephorumque fuisse Olymp. LV. Pamphila vero apud eundem, circa sextam, ait, ephorum fuisse, primumque instituisse, ut ephori regibus jungerentur, asserit; quæ cum duorum seculorum spatium antevertant, admodum dubiam faciunt Chilonis ætatem. Quam temporum confusionem ut tollant chronologi, subtilem magis quam verisimilem rationem ineunt. ⁱ Nos cum negari non queat, Olymp. VI. ephoros primum creatos fuisse sub Theopompo & Polydoro regibus, CXXX. post Lycurgum annis, & certum quoque sit, Eythydemo apud Athenienses archonte, qui hunc magistratum Ol. LVI. gessit, Chilonem apud Lacedæmones ephorum fuisse, ^k majorem numerum in Pamphilæ verbis excidisse suspicamur, & sequentia; καὶ πρῶτον ἐφ' ὅσον γενέσθαι ἐπὶ Ἐυθυδήμου non ad ordinem ephoriæ trahenda esse putamus, sed ita vertenda: fuisse vero prius ephorum constitutum sub Eythydemo, primum vero instituisse ut regibus ephori jungerentur Lycurgum. ^l Duplici vero nomine sapientiæ titulum famamque meruit. In magistratu enim eo adeo in omnibus coluit justitiam, ut cum jam senex esset, dixerit aliquando: ^m sibi esse haud conscium, quod in tota vita præter rationem fecerit quicquam; præter unum, quo amico, quem juxta legis rigorem condemnavit, auctor fuit ut a se provocaret, amicum ita servaturus. Tolerandis quoque injuriis animum adplicabat patientissimum; unde fratri, quod ipse ephorus factus haud esset indignanti, respondit: Ego pati injurias scio, non tu. ⁿ Alterum, quod nominis gloriam Chiloni comparavit fuit, quod duæ prædictiones ab eo eventum, quem præviderat, fortitæ fuerint. Quarum una Hippocrati Pisistrati parenti ob portentum, filium si suscepisset, fatalem fore prædixit: altera insulam Cythera Laconiae Græciæ exitialem fore indicavit. ^o Quæ tamen non tam fuisse vaticinia, quam acutissimæ mentis insolentem εὐστοχίαν, vel inde patet, quod utrumque ex circumstantiis tam Hippocratis, quam situs insulæ colligere potuit. ^p In eo enim vir prudentissimus summam viri sapientis virtutem ponebat, ut futurorum providentiam justis rationibus colligeret. ^q Lacedæmonius ^r vero cum fuerit, dicta ejus acumen breve & Laconicum spirare, mirum non est: ^s inter quæ maxime nota illa: De mortuis non nisi bene; Comitem

Kkk 3

æris

^b) LAERT. l. I. f. 68. seqq. STANLEIUS l. c. p. 62. BVDDEVS de Ethica Chilonis.

ⁱ) Vid. SCALIGER ad EVSEB. p. 67. ALDOBAND. & MENAGIUS ad l. c. Laërt. MEVRSIUS in Laconicis l. II. c. 4. p. 110.

^k) Vid. AVCTOR Olympiad. ad Ol. LVI. l. Marmor Arundellian. MENAG. ad h. l.

^l) Ait scilicet Laërtius: fuisse Ephorum Chilonem Olymp. LV. ut recte emendavit IS. CASSAVBONVS. Pamphilam vero LVI. nominare. Socratem dicere, prius constitutum ephorum, archonte Eythydemo. Primum vero ephoros junxisse regibus Lycurgum, teste Saryro. Sic

omnia plana esse putamus. Cum enim inter sapientes Græciæ Chilo numeratus fuerit, palam est, ad origines ephorum referri non posse. Omnes enim hos sapientes uno tempore vixisse recte monet CICERO de Orat. l. III.

^m) LAERT. l. I. f. 71. GELLIUS N. Att. l. I. c. 3.

ⁿ) LAERT. l. c.

^o) IDEM l. c. HERODOT. l. I. p. 44.

^p) Citati.

^q) Vid. HERODOT. l. VII. p. 292.

^r) LAERT. l. I. f. 68.

^s) Ideo vocatus βραχύλογος ib. f. 72. De qua

æris alieni miseriam, itemque, Nosce te ipsum; &: Ne quid nimis.^e Quod vero Chiloni maximam apud rerum intelligentes laudem tribuit, eximium est, quod DIODORVS de eo habet testimonium.^f Ita enim de eo: *Chilo consentientem cum sermonibus suis vitam agebat, quod raro admodum reperias. Plerosque enim ætatis nostræ philosophos videre est, pulcherrimis quidem utentes sententiis, moribus vero turpissimis, qui gravitatem ac prudentiam, quam aspectu verbisque promittunt, factis suis refutant. At Chilo præter constantem in omni vita virtutem multa & cogitavit, & dixit præclare, quæ memoria imprimis digna sunt.* Scripsit & ipse ἀδόμεινα more illius temporis, cuius præstantissimum fuisse hoc refert LAERTIVS: *

Aurum probare Lydius solet lapis,

Mentis vicissim aurum probat præstantiam.

Mortuus est juxta Hermippum, Pisæ, amplexus filium, qui ludis Olympiacis in cæstum certamine vicerat, senii imbecillitatem inmodica lætitia opprimente.^g Omnes autem, qui ad istam panegyrim confluerant, viro integerrimo iusta persolverunt. Epistolam ejus, quam habet LAERTIVS^h suspectam facit sophistarum Græcorum in iis fingendis industria,ⁱ & correpta, quam supponit, Periandri tyrannis, quam injuste Periandro exprobrari, postea demonstrabimus.

Pittacus.

§. VI. Quartum in Sapientum Græciæ numero laudant veteres PITTACVM Mitylenæum, in metropoli insulæ Lesbi natum, patre Cyrrhadio Thrace, matre Lesbia.^b Natus Olymp. XXXII.^c virili ætate Olymp. XLII. magno animo patriæ amore incitatus & a fratribus poëtæ Alcæi adjutus, Melanchrum Lesbi & Mitylenes tyrannum interemit; eoque facinore illustrior a Mitylenæis factus imperator, cum classe adversus Athenienses missus est.^d Variam in hoc bello fortunam expertus, Atheniensium ducem Phrynonem, corporis mole roboreque conspicuum ad singulare certamen provocavit, eique piscatoriis armis instructus occurrit, rete clypeo tegens, quo Phrynonem nihil tale expectantem involvit ac tridente hastaque peremit, sicque victoriam reportavit.^e Ab eo tempore magno in honore fuit Pittacus apud Mitylenæos, adeo ut tyrannidem ei inter ingentes plausus & læta populi suffragia deferrent, dona ei offerrent amplissima, tantumque adjicerent agri recuperati, quantum vellet; ^f ille vero tantum accepit, quantum hasta ejecta esset emensa, quod Apollini dicatum

resupra diximus. Conf. ERASMVVS *Chil.* p. 771. RHODIGIN. *antiq. lect.* l. X. c. 4.

*) Aureis literis Delphis dedicanda hæc dicta Græcos sanxisse refert PLINIVS *Hist. nat.* l. VII. c. 32. u) In excerptis *Peiresc.* p. 235.

x) l. c. f. 71. poëticam artem calluisse testis est LAERTIVS l. c. f. 68. qui ait: *elegiam scripsisse.*

y) IDEM l. c. f. 72. PLINIVS l. c. z) f. 74.

a) Id in genere de epistolis philosophorum observandum est.

b) LAERT. l. I. f. 74. SVIDAS in *Pittacus* T. III. p. 120.

c) Cræsi Lydiæ regis temporibus jungit HERODOTVS l. I. c. 3

d) STRABO l. XIII. p. 599. HERODOT. l. V. p. 204.

e) FESTVS v. *retiarius* POLYAEN. *Stratagem.* l. 25. qui observant, Romanorum gladiatores, qui retiarum appellabantur, ab hac Pittaci pugna exemplum accepisse. conf. LIPSIVS *Saturnal.* l. II. c. 8.

f) VALER. MAXIMVS l. VI. c. 5. PLVT. *amat.* LAERT. l. I. f. 78.

eatum Pittacium postea nomen servavit, partem sibi servavit, dimidium plus toto esse dicens.^g Et meruit sane honorem atque famam, & sapientis politici titulum; etsi enim magna tum auctoritate erat instructus, ea tamen tanta animi moderatione usus est, ut Alcæum poetam,^h ipsi vehementer adversantem & proscindentem, tantummodo, quid in opprimendo posset, admoneret. Legibus quoque rempublicam instruxit saluberrimis, inter quas duplicem potissimum poenam ebrio peccanti constituit, quod hoc vitio maxime Lesbi incolæ laborarent,ⁱ Cræsum quoque salutari monito astuque ab expeditione navali contra insulanos Græcos deterruisse dicitur, corpus vero tritico molendo exercuit, unde postea cantilena conficta est, ἐπιμύλιον dicta?^k Decem vero annos principatum tenuit, pace vero parta & republica ordinata reclamantibus civibus eum deposuit, decemque annos privatam vitam egit. Vixit LXX. amplius annis, Olymp. LII. 3. vita functus.^l Moderationem animi non in recusata tantum Cræsi regis pecunia, sed in ferendis quoque uxoris superbæ & imperiosæ injuriis^m & æque accepta filii morte casu interfecti monstravit: Vnde facile ei fuit, eleganter de moribus & civili virtute differere, quo sententiæ atque apophthegmata referenda sunt, quæ passim apud veteresⁿ ei tribuuntur, quæque animum bonum, temperantem, providum futuri, proximi amantem, injurias tolerantem, honestatis studiosum, disciplinæ patientem, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, societatem, diligentiam, œconomiam, artem, pietatem sectantem commendant. Scripsit more seculi αἰδόμενα & elegiam.^a Necessitati ne Deos quidem reluctari ex recepta sine dubio tum inter plerasque gentes de fato sententia dixit.^p Symbolum vero ei tribuitur: Nolce tempus opportunum. Fuit vero & alius Pittacus legislator.^q

§. VII. BIANTEM Prienæum, quod Ioniæ oppidum fuit, Teutami *Bias* filium,^r non inter septem tantum Græciæ sapientes retulerunt veteres,

g) Deforme nempe iudicans virtutis gloriâ magnitudine prædæ minuere LAERT. l. c. Hesiodi vero hæc sententia est, qui ἐργ. v. 40.

Πλέον ἤμισυ παντός.

Varias vero proverbii hujus significationes enucleare hujus loci non est. Conferendi vero ALDOBRANDINAD. l. c. LAERT. ERASMVSI in Adag. Chil. l. c. 9. Acta Philos. Vol. II. p. 535.

h) Vtebatur celebris hic poeta lyricus arte sua ad excitandos exules contra patriam, v. HERODOT. l. V. STRABO l. XIII. VAL. MAXIM. l. IV. c. 1. De odibus ejus deperditis earumque fragmentis vid. FABRICIUS Bibl. Græc. Vol. I. p. 541. seqq.

i) LAERT. l. I. f. 76. Vapulat hæc lex celeberrimo HEYMANNO Act. Phil. Vol. II. p. 533. seqq. cujus rationes excutere, instituti nostri non est. Hoc unum monemus, respiciendum esse ad circumstantias Lesbiorum, qui cum vinum generosissimum insula produceret, ebrietati se dedentes malis plurimis rempublicam affecerunt, ebriique discordiarum sparserunt semina. Cujus rei testis est ipse Alcæus poeta rebellium civium princeps, ebrietatis vitio famosus. Quoniam

itaque ebrietas reipublicæ Lesbiorum exitialis erat, recte fecisse censendus est Pittacus, qui gravi poena eam, ne noceret, coercuit.

k) AELIANVS l. VII. c. 4. PLVT. Sympos. sept. Sapient.

l) VAL. MAX. l. c. LAERT. l. c.

m) PLVTARCH. de animi tranq. LAERT. l. c. f. 81.

n) LAERTIVM l. I. f. 77. PLVTARCHVM in convivio VII. Sap. STOBÆVM Serm. III. ed. Grot. XXVIII. p. 86. ed. Wechel. quam in seqq. sequemur. AVSON. Sent. VII. Sap. p. 110.

o) LAERT. l. I. f. 78.

p) Occurrit enim eadem sententiâ apud EVRIDEM in Helena, & PHILEMONEM, immo in theogoniis quoque veterum, & ex earum quoque systemate, quale supra adumbravimus, necessario fluit.

q) LAERT. l. I. f. 79. Addi is potest legislatoribus veterum a FABRICIO memoratis B. Gr. Vol. I. p. 529.

r) LAERT. l. I. f. 82. seqq. STANLEYVS p. 69. seqq.

res, ^s ejusque sapientiam extollunt, sed & reliquis sapientibus omnibus prætulit Satyrus. ^t Ipse quoque Bias viaticum ab adolescentia ad senectutem sapientiam comparandam esse suavit, quippe quæ sola sit certa veraque possessio. Nomen tamen atque honores sapientis viri non tam eruditionis elegantia, quam animi generositate amoreque civium & virtutis præstantia sibi comparavit, si vera sunt, quæ veteres, Satyrus, Phanodicus, alii-que narrant: ^u Captivas redemisse puellas Messenias, sibi-que filiarum loco enutritas tandemque dotatas Messianam parentibus remisisse. Brevi post, cum de tradendo sapientissimo inter Græcos viro tripode aureo controversia esset, vel puellæ, quod Satyrus ait, vel, quod alii volunt, illarum pater in concionem venit, & expositis quæ sibi fecisset, Biantem sapientem nominavit, sequente concionis consensu, quæ tripodem ad eum misit, ipse Deo Apollini, vel Herculi Thebano, ut alii referunt, tradendum judicavit. Quæ Biantis gloria virtutem moralem & civilem ejus laudat, satisque probat ea, quæ de significatione nominis sapientis his viris tributis supra diximus. Fuit vero in Biante non privata tantum virtus, sed publica quoque in patriam pietas, quam miro & ingenioso stratagemate ab obsidione liberavisse narrat LAERTIVS. ^x Scilicet in id maxime connitebatur vir optimus, ut animi divitias virtute colligeret, & intemeratas servaret, quæ nec Deorum nec mortalium manibus labefactari queunt. Vnde cum patriam Prienen hostes invasissent, omnibus pretiosa, quæ habebant, corradentibus, ut aufererent, ipse solus nihil collegit; & rei insolentiam mirantibus reliquis, rogatus causam respondit: Omnia mea mecum porto. ^y Produnt hanc animi virtutem sapientiæ præcepta ab eo prolata, quæ nobis servavere, PLUTARCHVS, LAERTIVS, STOBÆVS, AVSONIVS, ^z quæ conscientiae bonitatem, & rectitudinem, animum nihil cupientem; avaritiæ fugam, pudicitiam, innocentiam, animique moderationem, etiam in legum observantia proditam commendant. Non vero animi tantum virtute enituit, sed ingenii quoque præstantia, & civili, quæ apud viros principes & reipublicæ gubernaculis admotos, floruit, eruditione; cujus specimen non solum feliciter solutum regis Amasis ænigma est, ^a incertum enim an non totam historiam jucunditatis causa effingendam sibi statuerint, qui convivium septem sapientum nobis narrant, ^b sed & illud, quod veteres de eo testantur, ^c neminem causas melius perorasse Biante. Virtute quoque poetica excelluisse ἀδόμεινα testantur, quæ nobis servavit LAERTIVS. ^d

Quam

^s) VAL. MAX. I. III. c. 3. CICERO de amic. c. 60. AUGUSTIN. de C. D. I. XVIII. c. 25. GELLIVS N. A. I. V. c. 11.

^t) Apud LAERT. I. c.

^u) I. c. f. 82. Satyri vero, peripatetici philosophi fidem veteres laudarunt, vid. IONSIUS de S. H. P. I. II. c. 11. p. 169. seqq.

^x) f. 84.

^y) VALER. MAXIM. VII. c. 2.

^z) Locis præc. §. not. n. nominatis.

^a) PLUTARCH. I. c. Postulaverat scilicet rex Ae-

thiopum ab Amasi, Aegypti rege, ut mare ebibat. Is consulto de sensu ænigmatis Biante, responsum tulit: Iubendum Aethiopem fluvios in mare decurrentes detinere, quousque mare ebiberit.

^b) Talia enim multa in hoc convivio narrasse PLUTARCHVM quilibet palpat. Non abludit tamen historiola a more regum veterum, ænigmatibus inter se certandi.

^c) LAERT. I. I. f. 84.

^d) f. 86. qui & refert, scripsisse de Ionia ad duo millia versuum.

Quam eruditionis præstantiam cum jungeret cum sapientia, nunquam ad malam causam ea abusus est, virtutemque sapientiæ comitem adsciscens, sapientis nomine dignum se reddidit. Erat enim in ea sententia, quam auream merito dixeris: ^e Qui sapientiæ vacant inani, eos noctuæ similes oculis esse. Hujus enim oculos nocte quidem valere, sole autem splendente cœcutire; sic etiam talium quidem mentem acutissimam esse in vanis contemplandis, ad veri autem luminis objectum motum caligare. Obiit vir optimus admodum senex, cum bonam causam perorasset & vicisset, reclinato in gremium nepotis capite animam efflans, & ob insignia in patriam merita magnifice sepultus, & facello, quod Teutamium appellatum est, honoratus. ^f Symbolum fuisse dicitur: Plurimi mali sunt, unde ita amare iussit, tanquam osurum. ^{ff}

§. VIII. CLEOBVLVS Lindo ortus, quod oppidum est Rhodi, quamquam alii ex Caria fuisse dicunt, ^g Evagoræ filius & genere, quod ab Hercule duxit, corporis viribus atque forma, immo & robore omnes sui temporis antecelluit. Sapientiæ vero discendæ avidissimus in Ægyptum profectus est, ut sacerdotum eruditionem ^h & theologiam disceret. Et ex hac quoque Ægyptiorum disciplina arcessendum est, quod non ἄσματα tantum sed & γρίφες, id est ænigmata & obscuras quæstiones scripserit, quod eruditionis genus in Ægypto, Æthiopia, Arabia, aliisque orientis regionibus obtinuit. Tanta vero in his griphis struendis facilitate utebatur, ut ad Ægyptum usque quæstiones nonnullæ ab eo & filia propositæ dimanarent. Habebat enim filiam, cui nomen Eumetidis erat, quæ vero vulgo de patris nomine Cleobulina vocabatur, quæ parentis disciplina nutrita, & carmina feliciter canebat, & ænigmata componebat, ob sapientiæ acumen celeberrima. ^k Parentem vero atque filiam non eleganti tantum, sed & civili eruditione eminuisse, animumque habuisse civili prudentia æque ac humanitate conspicuum: ^l Cleobulum quoque, qui Lindiorum tyrannus fuit, civibus humaniter & populariter imperasse, veteres tradunt. Sententiæ ejus, quas refert Demetrius Phalereus apud STOBÆVM, eo

Cleobulus.

^e) Apud Demetrium Phalereum *de dictis VII. sapientum*, quem servavit nobis STOBÆVS *serm. XXVIII. p. 87.*

^f) LAERT. *l. I. f. 88.*

^{ff}) Recte ita sententiam explicari secus, quam ARISTOTELES fecit, *Rhetor. l. II. c. 13.* ratio addita evincit, unde patet & CICERONEM *de amicitia c. 16.* male eam interpretari. conf. *Aët. philos. vol. II. pag. 530.*

^g) LAERTIVS *l. I. f. 89.* STANLEIVS *P. I. p. 73.*

^h) Theologiam potissimum & religionem fuisse supra docuimus: unde mirum non est, templum Minervæ a Danao olim fundatum eum restauravisse.

ⁱ) LAERT. *l. c.* sunt autem griphi quæstiones ænigmaticæ, quæ in conviviis proponuntur. vid.

Hist. phil. Tom. I.

ATHENÆVS *Deipnos. l. X.* ALDOBRANDINVS *ad l. c. Laërt.*

^k) Plura de ea PLVT. in *Conviv.* qui tamen, ubi σοφίην vocat, non ad philosophiam, sed ad eruditionem ejus temporis, quæ ænigmatibus & poetica virtute eminebat, respexit, ut sequentia clare doceant. Delenda est itaque ex numero mulierum philosophantium, cui eam inseruit MENAGIVS *Hist. mul. phil. ad calc. Comm. in Laërt. p. 487.* Laudanda vero, quod, etsi magna fama celebraretur, tamen animum non extulerit, cujus specimen est, quod refert CLEM. ALEX. *Strom. l. IV. p. 523.* eam hospitibus patris pedes lavisse. Exemplum griphi ab ea conditi est, de patre duodecim liberorum, nepotum triginta, quod imagine explicat MEIBOMIVS *ad LAERT. p. 56.* in quo tamen acumen desideratur. ^l) PLVT. *l. c.*

eo tendunt, ut parentum reverentiam, animæ cum corpore sanitatem, discendi industriam, linguæ moderationem, pietatem & justitiam, amorem etiam erga inimicos, prudentiam in conjugio, moderationem in divitiis & paupertate commendent, & in malos bonum civem sapientiæ præceptis arment.^m Symbolum vero ei tribuitur: Modus optimus.ⁿ Obiit senex annorum LXX.

Periander.

§. IX. Tandem & PERIANDER nobis dicendus est, cujus historiam tanto odio fabulisque ex invidia conflatis onerarunt Græci, ut insanivisse dicendi essent, qui monstrum hominis & fœdissimum tyrannum inter sapientes Græciæ numeraverunt, si ista vera essent.^o Supra enim observavimus, non artis tantum poëticæ præstantiam, sed & ἀρετὴν πολιτικὴν sapientis titulum viris his conciliasse. Quæ causa fuit, ut quidam veterum duos Periandros comminiscerentur, unum Corinthi tyrannum sceleribus & tyrannide abominabilem, alterum Ambraciotem, virum bonum & sapientem, qui inter sapientes Græciæ numeratus sit; cui opinioni veterum relationes & innumeræ, quæ de Periandri convivio septem sapientum narrantur historiæ contradicunt.^q Non detinebimus lectorem proluxa narratione, qua ratione Periander Cypseli filius illustri stemmate natus ad imperium pervenerit, illudque mille sævitiarum modis exercuerit. Legenda hæc sunt, quia longiora sunt, ut hic locum capiant, apud HERODOTVM^r LAERTIVM,^s PLUTARCHVM,^t SVIDAM^u aliosque his similes, qui veterum fabulas haud raro exiguo judicio fideque consarcinaverunt. Sufficit indicasse, objici Periandro,^x introduxisse apud Corinthios sævissimam tyrannidem, consilio Thrasybuli Mileti tyranni, optimates e medio sustulisse, satellitibus stipatum incessisse, uxorem gravidam calce petiisse, ut moreretur, & cum ea defuncta concubuisse, pellices cædis hujus auctores vivicomburio delevisse, & flagitiorum ejusmodi sexcenta alia exercuisse. Admodum vero suspecti Græci sunt, qui ejusmodi historias nobis narrant, tum quod satis prodant, cur tanta Periandro conflata sit invidia, tum quod non tam malum fuisse virum circumstantiæ luculenter loquantur. Lachrymarum vero & indignationis causa non alia fuit, quam quod suppressa optimatum potentia monarchicum imperium introduxit. Nihil enim Græcis intolerabile magis fuisse, quam unius imperium, tot pro libertate gesta cruenta bella, toties effusus contra reges finitimos libertatis Græciæ oppressores sanguis, tot ob Pisistrati aliorumque, qui cetera clementer imperaverunt, potentiam congestæ querelæ, lachrymæque ostensæ, tot diser-

tissimo-

m) Sui ipsius explorationem quotidianam commendavit LAERT. l. c. & MENAG. ad h. l.

n) Male hoc dictum explicat GRACIANVS vid. Ast. phil. vol. II. p. 528.

o) Ita etiam BAYLE Dict. T. III. art. Periandre p. 662. qui tamen criticum acumen, quo pollebat, non satis adhibuit.

p) LAERT. l. I. f. 98. AELIAN. l. XII. c. 35.

q) Conf. PLATO in Protag. T. I. p. 343. & post eum plures, imprimis PLUT. l. c.

r) Lib. I. p. 3. l. V. p. 202. Qualis vero Herodoti fides sit, qui fabularum parens audit, notum est.

s) l. c. Et hic quoque bona, mala, omnia corradit.

t) l. c. De eo infra dicendum.

u) In Periander.

x) Differit de his BAYLE l. c.

tissimorum virorum inuectivæ, & in his imprimis DEMOSTHENIS,^y
 manifeste loquuntur, Græcosque in monarchomachorum albo loco eximio
 ponunt. Nec potuit absolutum Periandri imperium gratum esse Corin-
 thiis, qui licentiam Græcæ nationis sequentes, aristocratiam vehementer
 deperibant, id quod fabulæ de convivio septem sapientum apud Perian-
 drum architecti ipsi produnt, qui tales dictis viris sermones tribuunt, qui
 ad execrandam monarchiam & commendandam aristocratiam unice col-
 lineant.^z His accedit, Periandrum imperium civili potentia munivisse,
 bella gessisse studiose, remigiisque & triremibus ædificatis late utrumque
 tenuisse mare,^a quæ non poterant non Græcis otio & pace alte sopitis ac-
 cidere molestissima. Maxime tamen omnium invidiam ei conflavit seve-
 rissima disciplina. Cives enim Mancipiis nolebat abundare, nec otio va-
 care patiebatur, ingeniosus ad ea inveniendâ, quibus eos occupatos redde-
 ret, negotia. Si in foro desidens quispiam fuisset, multa ei erat subeun-
 da, recte enim & prudenter conspiracyem, rebus sic stantibus, timebat.^b
 Admisit quidem civium concilium, sed potestatem ademit. Mulieribus in
 panegyri mundum detraxit, ut modestiam discerent. Servos haberi ve-
 tuit, luxuriam sustulit, ebrietati & gulæ multam dixit, homines nequam &
 facinorosorum fecem mari merfit, sicque luxuriam Græcorum modestia,
 labore, continentia, frugalitate emendare conatus fuit. Hæc non pote-
 rant non esse Corinthiis intolerabilia, qui more Græcorum conviviiis, com-
 messationibus, otio, luxuriæ, vitæque solutæ & disciplinæ severioris impa-
 tienti adeo litabant, ut pro hac licentia verius, quam libertate, tanquam
 pro aris & focis pugnarent. Annon hæc omnia suffecerint, ad ipsam quo-
 que virtutem invidiosis fabulis traducendam, & tyrannidis scelera illi affin-
 genda? Detrahunt his, quæ Periandro objiciuntur, magis adhuc fidem,
 quæ HERACLIDES^c de eo refert; tributis cives non onerasse, conten-
 tumque fuisse vectigali mercium & certis proventibus; vehementer odio
 habuisse malos, dilexisse sudorem atque diligentiam.^d An hæc vero ty-
 ranni adeo mali artes sunt? Quid quod ipsi fabularum Periandrearum ar-
 chitecti suas narrationes suspectas reddunt, propria vineta lædentes. Nar-
 rant enim, Periandrum, tyrannide tanquam paterno morbo correptum,
 conatum fuisse, eo emergere, quantum potuerit fieri, salutaribus utendo
 hominum sapientum colloquiis, eosque ad se invitando.^e Etsi vero mul-
 tis argumentis tota de isto septem sapientum apud Periandrum convivio

LII 2

tradi-

y) In Philippicis.

z) Dixisse enim fertur Solon: *Ita gloriam conse-
 cuturum tyrannum, si unius imperium in popularem
 reipublicæ statum convertat.* PLUT. l. c. p. 293. Pa-
 ria & ceteri proferunt. Bene vero est, quod ipse
 PLUTARCHVS sub Niloxeni persona fateatur,
 multa falso credi, multosque esse, qui sinistris ru-
 moribus de sapientibus viris delectentur, quos vel
 ipsi sibi confingunt, vel ab aliis promte accipiunt.
 Quibus habes clavem totius rei.

a) LAERT. & SVID. H. CC.

b) NICOL. DAMASCENVS in *Excerpt. Pei-
 resc.* p. 450. & ex eo SVIDAS l. c. Prædixit hæc Py-
 thia, quæ de ejus nativitate:

*Conceptum pariet saxum grave, Labda, monarcha
 Qui cadet in cives, emendabitque Corinthum.*

c) De Politicis p. 17.

d) Mitem initio, benignumque fuisse fatentur
 apud LAERT. l. l. f. 96. & tamen de crudeliter oc-
 cupata Corintho queruntur, parenti quoque suc-
 cessisse tradunt. Ita male omnia coherent.

e) Ita PLUT. l. c.

traditio suspecta admodum est, *f* concedunt tamen Græci mendaces, sed mendacii non satis memores, amorem sapientiæ pectus Periandri insedisse. Nec ubique inter se fabularum harum artifices consentiunt, mendaciumque sæpe non cohæret, tamque aperte verisimilitudinem lædunt; ut insaniendum sit, si iis fides danda: cujus exemplum lepida de morte Periandri traditio esse potest, quam ad puerorum magis fabulas, quam virorum historias relegandam esse, quilibet, qui vel mediocri sensu veri gaudet, sentiet. *g* Addimus his merito, non tantum fidem sublestam fabularum Periandrearum narratores prodere, ubi ad incertas traditiones, & vulgi rumores provocant, sed & cenotaphium, quod ei Corinthii posuerunt contrarium evincere, totum in ejus laudes excurrent. Ita enim se habuit inscriptio: *h*

*Et sophia & numis Periandrum terra Corinthus
Clarum littoreo continet alma sinu.*

Quis execrabilem tyrannum post mortem, ubi metui desiit, tantopere laudari crediderit? Longe quoque alia sunt, quæ sententiæ ei a Demetrio tributæ postulant: *i* Rem omnem considerandam; temeritatem periculosam esse, voluptates esse mortales, virtutes immortales, in secundis moderationem, in adversis prudentiam adhibendam. Amicis in secundis & adversis eundem præbendum; & quæ refert LAERTIVS: *k* nihil pecuniarum causa agendum; his qui tuto regnare volunt nitendum, ut benevolentia non armis stipentur, secreta non prodenda, promissa servanda, & alia, egregiam morales atque civilis sapientiæ eruditionem spirantia. *l* Quæ cum ita sint, ex sapientum Græciæ numero, non excludendus est Periander, licet certamini de tripode dando sapientissimo non interesse potuerit. Quod si vero concedamus, tyrannidem exercuisse, certum tamen est, politica prudentia & artis poëticæ facultate excelluisse; *m* quod sapientis tum titulum

f) Ad evertendam narrationis de isto convivio fidem sufficeret prudentis lectoris attentio, quæ frigida sæpe acumina, fabellas manibus palpandas, narrationem ἥδος Periandri non sequentem, & alia ejusmodi facile sentiet, & conjiciet incertis vulgi rumoribus, & studiis sophistarum in ejusmodi argumentis eloquentiam quærentium totam fabulam deberi. Quin & ipsa PLUTARCHI præfatio satis prodit, quam difficile sit his narratiunculis fidem dare: solebantque ex instituto, uti supra observavimus, fictis ejusmodi conviviis ludere veteres. Sed ut manifesta fiat fabula, ex rationibus temporum ostendi meretur, quam male hæc cohæreant. Antemissum scilicet ad Græciæ sapientes viros tripoda, illud septem sapientum collegium Græcorum ore non celebratum fuisse, nec extitisse, in confesso est. Accidisse vero illud certamen Olymp. XLIX. 3. ex LAERT. I. I. f. 22. supra probavimus. Obiit vero Periander Olymp. XLVIII. 4 & quidem octogenarius, adeoque annos tres prius quam ista contigerant. Quomodo itaque sapientes Græciæ convocare potuit, qui tum

nondum celebrarentur, & qua tales, nondum essent. Annon hic mendaces Græcos oportebat esse memores. Alia fabulæ argumenta tacemus.

g) Narrat LAERT. I. c. f. 96. moerore confectum excessisse e vita, cum autem sepulchrum ignorari vellet, duos juvenes jussisse noctu certa via, primum, qui occurrisset interficere, ac sepelire. His alios ita immisisse quatuor, & his ita plures, qui priores occiderent. Primis vero se occurrisse, sicque interfectum & sepultum esse. Ast si hæc vera sunt, unde nota? si omnes interfecti, quis historiam rei gestæ enarravit? Si enarrata fuit, cur non notum sepulchrum? Verum de fide historica non cogitabant, qui ingenii causa talia excogitabant, sophistæ & eloquentiæ magistri. Talis etiam Ariodis historia est.

h) LAERT. I. I. f. 96.

i) Apud STOBÆVM Serm. XXVIII. p. 87. 88.

k) f. 97. 98.

l) Conf. AVSON. I. c. p. 100.

m) Scripsit enim duo millia versuum, admonitiones exhibentium LAERT. I. I. f. 97.

lum meruisse, supra demonstravimus. Obiit admodum senex ætatis LXXX. anno, Olymp. XLVIII. 4.

§. X. Etsi vero septem hi viri singulari prorsus titulo sapientes dicti fuerint, putandum tamen non est, omnibus illius ætatis hominibus inter Græcos naturam novercam fuisse, ingeniumque atque sapientiam dene-
gasse: quoniam vero Thales sapientiam meditatione & ratiocinatione iusta
tum demum cœpit in artis formam redigere, & potissima eruditionis laus
poëtis & nomothetis, sive principibus civitatum concedebat, alii, quibus
ad hunc honoris gradum pertingere non licebat, sapientiæ famam licet
eam meruissent, non consecuti sunt. Extulit tamen circa hæc tempora
inter Græcos ingenium ad veritates morales elegantissimo habitu traden-
das aptissimum, AESOPVS

Æsopus.

et pueris notus & qui nondum are lavantur.

Ejus enim fabulæ & apologi nunquam non non puerorum tantum jucun-
dæ oblectationi, sed & virorum amoris & animorum emendationi inservi-
verunt, unde indictum eum abire institutum nostrum, atque capitis hujus
argumentum non finit.

§. XI. Æsopi vitam satis prolixam debemus Maximo Planudi, mo-
nacho Constantinopolitano, ex cujus scriniis circa Sec. XIV. primum
prodiit. ⁿ Tantis vero fabularum non cohærentium, sibi que contradi-
centium plaustis, tot absurdis historiis, tot ἀναχρονισμοῖς & apertis men-
daciis ista vita scatet, ut mendacem Græcum auctorem facile sentire li-
ceat; ^o eaque magis ad sopiendos infantes, & anus occupandas, quam ad
juvandam historiam veterum literariam conscripta videatur. Vnde bene
de historia veteri post alios meruit GASPAR BACHETVS MEZIRIACVS,
quod paulo accuratiorem vitæ Aesopi descriptionem ex veteribus college-
rit. ^p Immo ubi hos quoque sequimur, fatendum est, tam incertas esse
atque confusas de Aesopo veterum scriptorum traditiones, ut, quid certi
statuendum sit, vix liqueat, indeque occasio viris doctis enata sit statuendi,
Aesopum non alium fuisse, quam Assaphum poëtam Israelitam, ^q vel pla-
ne negandi, quod unquam Aesopus in rerum natura extiterit. ^r Primus
enim, qui Aesopi meminit est HERODOTVS, ^s qui & sesquiseculo ju-
nior est Aesopo, & fidem apud rerum intelligentes tantum non omnem
amisit, qui tamen, cum & ipse fabulas jam suo tempore in historia Aeso-
pi detexerit, facile inde colligi potest, quam incerto fundamento ea nita-

Vita ejus.

LII 3

tur.

ⁿ) Vid. FABRICIUS *Bibl. Græc. vol. I. p. 389.*
vol. X. p. 533. De auctore vero CASIM. OVDI-
NVS *de S. E. T. III. p. 720. seqq.*

^o) Conf. BAYLE *Dict. T. II. art. Esop.* FA-
BRICIUS *l. c.* & quos laudat. *Acta philos. vol. I.*
p. 967. & qui in compendio ejus mendacia exponit
FR. VAVASSOR. in doctissima exerc. *de dictione*
ludicra Opp. p. 4.

^p) Prodiit *Burgis 1632. 8.* quia vero rarius occur-
rebat, repetita editio in *Mem. de literat. Tôm. I.*

p. 90. seqq. & in *Opusculis ejus Hag. 1716. conf. Acta*
Erud. 1716. p. 449. Latine versa præmissa est *Aesopi*
fabulis Oxon. 1716. & germanice inserta *Actis phil.*
vol. II. p. 253. seqq.

^q) Vide laudatos *Act. phil. vol. I. p. 948.*

^r) *Ibid. p. 951. seqq.* qui hanc sententiam de Aeso-
po probabilissimam esse multa eruditione conten-
dit, dignus qui expendatur.

^s) *Lib. II. c. 134.*

tur. Verum hæc plerumque rerum vetustissimarum conditio est, ut tot difficultatibus earum historia prematur, quæ prudentioribus pyrrhonismum suadent historicum. Ob magnum tamen veterum consensum, qui de Aesopi existentia nunquam dubitarunt, verisimili ratione credi posse existimamus, fuisse Aesopum, & inter Græcos apologis atque fabulis prolatis nomen esse consecutum, licet non inviti fateamur, nec scripsisse fabulas Aesopum, nec eas, quæ hodie sub ejus nomine feruntur, esse genuinos ejus foetus. Non vero certiora sunt, quæ de rebus atque historia ejus passim narrantur. Patriam detegere, impossibile fere est, adeo veteres de ea dissentiunt.^t Quibusdam enim Lydia eum genuisse, Sardesque metropolis patria fuisse dicitur, alii insulam Samum ponunt, ^u Mesembriam Thraciæ alii.^x Plerique tamen Phrygem vocant, Armorii vel Cotyæi oppidi civem.^y Quibus tantisper accedere licebit, donec certiora edoceat alius.^z Servum fuisse dubio caret, deformem vero, lingua balbum, gibbosum voracissimumque, qualem depingit PLANVDDES, inter fabulas Græculi numerandum est, recte a viris doctis rejectas; ^a nihil enim tale Aesopo scriptores veteres tribuunt, tradit vero anonymus vetus, ^b ingenio fuisse natura eleganti & naturali inclinatione arti musicæ adhæsisse. Primam servitutem, si eidem credendum, Athenis apud Demarchum, cognomine Carasiam, servivit, ubi ingenium, quantum servilis conditio sinebat, excoluisse, probabile est; licet naturali magis ingenii bonitati, quam arti sapientiam moralem debuisse certum sit. Post Atheniensem dominum, Xanthum Samium & post hunc Samium philosophum Idmonem vel Iadmonem nactus est, ^c & apud hunc una cum Rhodope celeberrimi nominis & pulchritudinis scorto servivisse dicitur: tantopere illi quoque carus, ut eum deperierit, quod tamen cum aliis, quæ in Rhodopes historia occurrunt fabulis, inter Græcorum mendacia referendum est.^d Quoniam vero ingenii elegantiam, animique probitatem domino haud uno specimine probaverat, liber ab eo dimissus est. Ex Samo in Græciam postea delatum ingenii acumine & fabularum lepore adeo innotuisse contendunt, ut non solum ad convivium septem sapientum a Periandro adhiberetur, missus a Cræso, sed & regi huic esset charissimus, cujus gratiam aucupatum fuisse prudenti sermone, cum Solon ejus divitias & felicitatem contemneret, ferunt, qui Cræsum Aesopi rogatu septem sapientes ad se vocavisse cum PLVTARCHO ^e asserunt. Verum in tota hac historia tot temporum rationes sibi invicem contradicunt, ut quod supra jam evicimus, novo argumento hinc pateat, Plutarchum posthabita fide historica & verisimilitudinis legibus, ex rumu-

sculis

t) MAXIMVS TYRIVS *diff.* XX. qui tamen *diff.* XXXIII. Phrygem vocat.

u) Scholiastes ARISTOPHANIS.

x) Apud SVIDAM in *Aesopis* T. I. p. 660.

y) AELIANVS l. X. c. 5. PHAEDRVS l. III. *prol.* v. 52. SVID. l. c.

z) Samum quidem præfert Meziriacus, quia in hac insula servivit. Non vero inde sequitur, pa-

triam fuisse, serviverat enim antea Athenis: unde in insulam demum translatus fuisse, sequitur.

a) Vid. laudati FABR. *Bibl. Græc.* vol. I. p. 389.

b) Is extat inter APHTHONII opera.

c) SVIDAS l. c.

d) Peculiari articulo: *Rhodope*, de hoc scorto egit P. BAYLE *Dict.* T. III.

e) PLVT. in *conv. sept. sap.* & ex hoc alii.

sculis tantum vulgi & communi traditione, suoque ingenio convivium suum more veterum conscripisse, ut lectorem delectaret. ^f Vnde & omnes ejusmodi de Aesopo fabulae merito rejiciuntur, nec certius est, quod de Atheniensibus, ab Aesopo, ut Pisistrati dominatum patienter ferant, fabula de ranarum rege edoctis PHAEDRVS ^g tradit, nam & hic tempus repugnat. ^b Inde vero sequitur, nec verum esse, quod refert LAERTIVS, ⁱ respondisse Chiloni, quaerenti: quid Iupiter faciat? excelsa humiliat, humilia exaltat. ^k Post haec in Aegyptum & Babyloniam excurrisse, & mira praestitisse nugatur Planudes. Regem enim Babyloniae Lyceum, quem Aesopum convenisse fingit, ignorant monumenta vetera: Nechtanebus vero Ol. CIV. Aegypto imperavit, ducentis post Aesopum annis. ^l Mortem non magis verisimiliter narrant veteres ^m & in his PLUTARCHVS: ⁿ Aesopum Delphos advenisse allato a Cræso auro, ut & magnifico sacrificio Apollinem veneraretur, & Delphis viritim quaternas minas distribueret. Cum vero ei contentio & discordia quaedam cum Delphicis esset oborta, sacris quidem fuisse operatum, sed pecuniam Sardes remisisse, ut qui homines istos beneficio indignos judicaret. Delphos e composito sacrilegii insimulatum ^o eum interfecisse praecipitatum e saxo. Ex eo Deum iras in eos exercuisse, & cum solo sterilitatem, tum hominibus omnis generis tetros morbos immisisse, ita ut Delphi singulis Graecorum conventibus edixerint, se paratos esse, si quis Aesopi gratia poenas ab ipsis exigere vellet. Tertia demum ætate venisse Iadmonem, prognatum ab eis, qui Aesopum Sami emissent, huicque pro delicto satisfecisse Delphos atque ita malis eos liberatos fuisse. Mira hic se iterum exserit contradictio. Missum enim tradunt ad Periandrum simul & ad oraculum: id vero qui fieri potuit, Aesopo Ol. LIV. Periandro XLVIII. fatis concedente? Eo quoque tempore, quo Aesopus obiit, Cræsus nondum regnavit, qui igitur ad Delphos eum mittere potuit? Incerta itaque non minus Herodoti & Plutarchi fides est, quam eorum, qui Aesopo librum de iis, quæ ipsi Delphis acciderunt, ausi supponere, ^p vel eum revixisse mentiti sunt, & apud

f) Aesopum a Cræso ad Periandrum Corinthum missum fuisse, narrat quidem PLUTARCHVS, Periander autem, quod supra ex Soficrate apud LAERT. l. I. §. 95. vidimus, octogenarius obiit Olymp. XLVIII. 4. Cræsus vero Olymp. LVIII. victus a Cyro, postquam XIV. annos regnaverat, regnum auspicatus est Olymp. LV. 2. qui potuit itaque Aesopus mitti ad Periandrum, diu jam fato functum. Inde vero sequitur quoque Aesopum Cræso prorsus non innotuisse: obiisse enim Olymp. LIV. apud Delphos tradunt EVSEBIUS in Chron. & SVIDAS. Tum vero temporis nondum regnabat Cræsus. Nec hic Plutarchi fides magnopere, quod vult BAELIVS l. c. juvat, eum enim ad teniporum rationes non attendisse supra quoque evictum est. Tacemus, asserere SVIDAM, vixisse Aesopum Olymp. XL. Ex qua annorum serie patet, fabulas esse, quæcunque de Cræso, Periandro, Aesopo aliisque narrantur. g) L. I. fab. 2.

b) Pisistratus enim Athenis arcem occupavit Olymp. LV. I. quo tempore jam fatis concesserat Aesopus. Ait quidem PHAEDRVS statum Aesopo ab Atheniensibus positam fuisse, verum ex eo non sequitur, Aesopum fuisse Athenis. Statuæ enim absentibus quoque ob nominis celebritatem ponebantur, quemadmodum Pythagoræ Romæ factum est, qui tamen nunquam Romæ fuit.

i) Lib. I. §. 69.

k) Chilonem enim Olymp. LVI. fuisse, supra ostendimus, Aesopus Ol. LIV. ad plures abiit.

l) Conf. MÉZIRIAC. l. c.

m) HERODOTVS l. II. c. 134. conf. ARIST. Scholiast. in vesp. p. 534.

n) De fera numinis vindicta.

o) Phialam auream ejus supellestili immiscuerant. HERACLIDES in Polit. quem dolum sæpius commisisse Delphos notat AELIANVS l. XI. c. 5.

p) SVIDAS l. c. conf. FABRICIVS l. c. p. 390.

apud Thermopylas pugnavisse contenderunt. ^q Sapientiae hunc Aesopum moralis, quæ per apologos traditur, auctorem fuisse atque inventorem, veteres plerique & recentiorum quoque multi contendunt, ^r licet ex Iudicum Israëlitarum historia ^s pateat, longe antiquiorem esse hanc docendi methodum: nec inter poetas Aesopo vetustiores exempla defint. ^t Facile tamen credi potest, primum fuisse, qui ex instituto, recitatis apologis, ad emendandum populi animum industriam animumque adhibuit; unde veteres quoque *λογοποιόν* dixere, non *λογόγραφον*, ex quo recte conjicitur, fabulas eum non scripsisse, ^u sed diu recitantium ore frequentatas collectas tandem, ^x variisque augmentis affutis editas fuisse: certe quas a Planude habemus, tales esse constat. De fabularum vero, sive, quo nomine veteres insigniebant, *λόγων* Aesoporum ingenti apud veteres pretio plura in veteri historia extant documenta: quarum venustatem adeo admirabantur, ut a Mercurio votis eas obtinuisse ^y crederetur.

Gnomographi.

Theognis.

Phocylides.

§. XII. Præter enumeratos sapientiae moralis doctores non defuere quoque, qui doctrinam moralem ex more seculi carminibus suis interferebant, & non quidem systematico ordine, parænetico tamen sententias morales edebant. Hucque omnes fere poëtae Græci & imprimis Tragœdiarum scriptores referri possunt, meliori vero jure Gnomographi, quorum notitiam debemus cel. FABRICIO. ^z Inter hos THEOGNIS Megarensis & PHOCYLIDES Milesius imprimis notari merentur. ^a Ille familia nobili natus ^b civium invidia in exilium actus est, gnomasque sive sententias morales reliquit: quas hodie quidem legimus, ita tamen, ut multa accessisse, multa depravata & mutilata, atque insignem mutationem passa esse appareat. ^c Alteri ^d egregium carmen admonitorium debemus, cujus sæpe veteres mentionem faciunt. Quale vero hodie manibus terimus, ea loca non habet, quæ veteres laudant: alia vero sunt, quæ cum dictis atque sententiis V. & N. Testamenti plane quoad verba quoque conveniunt. ^e Unde suspicio enata viris doctis, Phocylidis carmen, quale hodie habemus, vel Iudæum vel Christianum auctorem agnoscere. ^f Certe insignem interpolationem passum fuisse, nemo non videt.

q) SVIDAS l.c. & in *ἀναξίωνα* p. 158. Ptolom. Hephaestio apud PHOTIVM p. 252. ed. Hæsch.

r) Vid. PHAEDR. *proæm.* l. I. & l. III. SVIDAS in *λογοποιός* T. II. aliique.

s) *Iudic.* IX, 7.

t) QUINTILIAN. *Instit. Orat.* l. V. c. 11. exemplum vide in HESIODI *ἔργ.* v. 200. seqq.

u) Prolixe id, præcipue ex silentio veterum scriptorum probat cel. HEVMANNVS *Act. philos.* vol. I. p. 960. quem vide.

x) Diagoram Melium Ol. XCI. clarum collectionem ejusmodi instituisse conjicit FABRICIVS l.c. p. 303. scripto tamen fabulas consignasse affirmat APHTHONIVS, sed præter verisimilitudinem, Socratem eas tenuisse ait PLATO in *Phædone*.

y) PHILOSTR. *vit. Apoll.* l. V. c. 5.

z) *Bibl. Græc.* vol. I. p. 439. seqq. potiora eclogis suis ethicis inseruit STOBÆVS, alias gnomologiarum Græcorum collect. enarrat FABRIC. l.c.

a) De utroque IDEM l.c. p. 432.

b) Floruisse Ol. LVIII. EVSEBIUS in *chron.* SVIDAS in *Θεόγνης* T. II. p. 172. notant.

c) Quod ex iis patet, quæ SVIDAS habet, si cum eis, quæ hodie legimus, comparentur.

d) Aequalem Theognidi fuisse veteres omnes docent. vid. SVID. l.c. & in *Phocylides*.

e) Nec tamen ea loca scriptores Christiani veteres laudant, quod argumento est, illos ea non vidisse.

f) Conf. quos laudat FABRICIVS l.c. p. 430.

LIBER SECVNDVS, DE PHILOSOPHIA GRAECORVM SECTARIA.

CAPVT PRIMVM. DE SECTATIONICA.

§. I.

Vagientem haecenus in cunis, vel pueraſcentem etiam Græcorum conſideravimus philoſophiam, ad illud tandem tempus de-
lapſi, quo ingenium humanum juſto habitu philoſophari &
meditationibus atque ratiocinationibus de veritate rerum di-
vinarum & humanarum ſollicitum eſſe cœpit; quem honorem Græcorum
induſtriæ deberi, in limine hiftoriæ noſtræ, ubi de originibus philoſophiæ
diſquiſivimus, demonſtratum eſt. Duo vero quaſi fontes ſunt, ex quibus
non per Græciam tantum, verum etiam per alios terræ tractus Græce lo-
quentes philoſophia omnis dimanavit, & peculiare philoſophandi modi
orti ſunt, quos, quia methodum unius philoſophi, rejectis aliis ſequeban-
tur, ſectas dicere ſolenne eſt. Vnus Thales, quem inter ſapientes Græ-
ciæ numeratum eſſe, ſupra diximus, qui in Ionia Mileti philoſophari cœ-
pit, & ex cujus ſchola non Ionici tantum, ſed & Socrates ejuſque diſcipuli
prodiere, quibus ſectam academicam, Cyrenaicam, Eriſticam aliasque mino-
res, Peripateticam, Cynicam & Stoicam debemus. Alter Pythagoras, Sa-
mius, qui non ſcholam tantum Pythagoricam, philoſophiæ cultura olim ce-
leberrimam in magna Græcia ^a condidit, ſed & occaſionem dedit conden-
di reliquas ſectas, Eleaticam, Heracliteam, Epicuream, Pyrrhonicam. Sunt
quidem inter veteres, qui primarias philoſophorum ſectas in tres claſſes
dividunt, Ionicam, Italicam, Eleaticam, nomen iis ex locis, ubi floruerunt,
tribuentes; ^b verum id cum præter morem veterum, ^c atque neceſſitatem
factum ſit, veterem ſectarum diviſionem merito retinemus. ^d

*Ordo hiftoriæ
philoſophiæ
Græcæ.*

§. II.

^a) Ea vero pars eſt Italiæ inferior, a coloniis
Græcis ita cognominata, quam *ſubciſivam Græciam*
vocat APVLEIVS *Apol. I.* Inde vero cauſa enata
quibusdam, & inter hos cel. BVDDEO *Hiftor. phi-
loſ. c. III. §. 36. p. 90.* Italicam philoſophiam ad bar-
baricam referendi.

^b) CLEMENS ALEXANDR. *Strom. I. I. p. 300.*

& THEMISTIVS *Orat. XV.* qui locus tamen in
mendo cubat, conf. MENAG. *ad Laërt. I. I. ſ. 13.*

^c) Vid. LAERT. *I. c.* AVGVSTIN. *de C. D.*
I. VIII. c. 2.

^d) Commode enim Eleatica, etſi philoſophando,
ab Italica ſecta reſceſſerit, ab ea derivari poteſt. Ha-
buit enim Zeno Eleates præceptores Italicos.

*Primus philo-
sophiae Græcæ
parens Tha-
les.*

§. II. Debetur itaque gloria introductæ methodo scientifica & exornatæ iusta facie habituque philosophiæ inter Græcos Thaleti Milesio, Ionicæ sectæ conditori, qui laboris & industriæ suæ cum hanc sibi mercedem poposcerit, ut philosophiæ inventor prædicaretur, ^e gloria ista fraudandus non est, quam veteres ei unanimi fere consensu ^f tribuerunt, ut primus diceretur, qui philosophiam, imprimis de rebus naturalibus tractaverit, & de causis rerum quæsierit. Audiendus itaque non est DIOGENES LAERTIVS, ^g qui, ubi duas ponit philosophiæ successiones, unam quidem a Pythagora derivat, alteram vero ab Anaximandro Thaletis auditore. Nisi hoc ita intellexisse censendus sit, ut Anaximander primus dicatur, qui literis atque scripto philosophatus est, cum Thales nihil de philosophia scripserit. ^b Thaletem enim ante Anaximandrum philosophatum fuisse, non veteres tantum unanimi ore fatentur, sed & ipse LAERTIVS ultro concedit, qui non tantum Anaximandrum audivisse Thaletem narrat, huncque inter sapientes Græciæ refert, sed & monet, sectam hanc vocatam fuisse Ionicam, eo quod Thales, qui eam instituit, ex Ionia fuerit. Ea vero ex causa, quod nihil scripsit, honore hoc conditæ philosophandi veræ methodi non magis privandus est, quam Pythagoras, quem nihil scripsisse suo loco probabimus. Forte LAERTIVS Thaletem inter sapientes magis viros, quam philosophiæ doctores numeravit, ⁱ quanquam & hoc inepte satis, cum ipse narret, eum Anaximandrum instituisse: ^k non enim de præceptoribus sive doctoribus philosophiæ quæstio est, sed de successione philosophorum, per quos peculiaris philosophandi ratio manibus quasi tradita & propagata fuit, quod a Thalete initium cœpisse, tractatio secutura evincet. Successit vero sectæ Ionicæ conditori Thaleti Anaximander, & hunc secutus est Anaximenes, Anaximenes Anaxagoras, & post eum Diogenes Apolloniates atque Archelaus. Qui omnes naturalem tantum philosophiam excoluerunt, donec Socrates, Archelai auditor, philosophiam e cœlo in terram deduceret, & de moribus philosophando novam sectam conderet, quæ Socratica dicta fuit. ^l

Thaletis vita.

§. III. Quamvis vero Thaleti introductæ inter Græcos philosophiæ atque naturalis imprimis & mathematicarum scientiarum gloria debeatur, parciores tamen in recensendis viri magni circumstantiis fuerunt, quam me-

^a) *Recens a se inventum Thales memoratur edocuisse Mandraytum Priensem, qui nova & inopinata cognitione impendio delectatus, optare iussit, quantum vellet, mercedem sibi pro tanto documento rependi. Satis inquit, mihi fuerit mercedis, Thales sapiens, si id, quod a me didicisti, cum proferri ad quospiam cæperis, tibi non adsciveris, sed ejus inventi me potius repertorem prædicaveris. Ita APVLEIVS Florid. l. IV. p. m. 368. ed. Scriv.*

^f) APVLEIVS l. c. ORIG. philosophum. c. I. CICERO de N. D. l. I. c. 10. PLUT. de placit. phil. l. I. c. 3. STRABO l. XIV. p. 635. alii nominantur in Aët. phil. vol. III. p. 161. seqq.

^g) Lib. I. f. 13.

^b) Addendum, quod ex instituto sectatores quæsierit, si audiendus SCHEFFERVS de phil. Ital. c. VI. p. 33. quem sequitur cel. HEVMANNVS l. c. p. 180. seq.

ⁱ) Hoc videntur suadere antecedentia, ubi Thales inter sapientes Græciæ refertur.

^k) Vnde ratio, quam ex Ep. Thaletis ad Pherecydem apud LAERT. l. I. f. 43. affert SCHEFFERVS l. c. concidit; nam nec epistola id dicit, nec ejus tanquam suspectæ fides aliqua est.

^l) A conditore. Variis enim ex causis nomina data fuisse sectis monet LAERT. l. I. f. 11. qua de re prolixius diximus in diss. de secta Elpistia, quæ inserta est Miscell. Berolinens. T. V. obs. ult.

meritis ejus debebant veteres. Immo tota sectæ Ionicæ historia obscura est atque manca, nec ea apud veteres deprehendimus, quæ nosse tamen intereat. Colligendum itaque, ex veterum scriptis, quantum vel eorum negligentia permittit, vel temporis injuria nobis reliquit. Thales patre Examio, matre Cleobulina natus est, ex Thelidarum familia, quæ inter Phœnices clarissima fuit.^m Quæ majorum patria seduxit veterum & recentiorum aliquos, ⁿ ut ipsum Thaletem Phœnicem fuisse dicerent: Miletum enim ex familia Phœnicia, quæ jus civitatis indepta erat, genitum, patriam Ioniam habuisse, indubitatis veterum testimoniis constat, suntque, qui familia quoque indigenam fuisse, id est Græco sanguine natum asserunt.^o Ortum primo anno tricesimæ quintæ Olympiadis tradit Apollodorus in chronicis, ^p quod nativitatis tempus præter rem viri, quidam docti sollicitarunt. ^q Parentum vero opibus & cura atque ingenii magni & ad optima quæque nati præstantia ita emicuit, ut reipublicæ gubernaculis admoveretur. Et initio quidem privatam vitam instituisse, & Thrasybuli magni ingenii & consummatæ prudentiæ viri convictu usum fuisse, contendunt. ^r Certe rectius illi sentiunt, qui cœlibem egisse vitam tradunt, suumque ex sorore nepotem hæredem scripsisse asserunt, ^s quam qui uxorem duxisse, & filium genuisse ajunt. ^t Etsi enim infantium amore vehementer tangebatur, noluit tamen ultro curis, quas liberorum sæpe fata concitare solent, vitam obnoxiam reddere, ejusque tranquillitatem turbare; ^u unde rogatus; cur liberis operam non daret, διὰ φιλοτεκνίαν respondit: ^x ejusque specimen Soloni cœlibatum ejus miranti mira jucunditate fecit: ^y Alii tamen prima ejus studia ad rempublicam gerendam spectavisse, inque magna fuisse auctoritate, contendunt: ^z infensissimum tamen tyrannidi, sive unius principatui fuisse tradunt, ^a cum reliqui e VII. sapientibus Græ-

Mmm 2

ciæ

m) LAERT. l. I. f. 22. qui ad Herodotum, Thurin & Democritum provocat, conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

n) CLEM. ALEX. Strom. l. I. p. 300. HYGIN. astron. l. II. c. 2. quos sequuntur CVDWORTHVS Syst. int. c. I. f. 22. p. 27. & ven. WOLF. ad philosophum. PSEUDO-ORIG. c. I. p. 21. ita tamen, ut Phœnicem quidem dicant, sed genere non patria, de hac vero quæritur, non de illo.

o) Hermippus apud LAERT. l. I. f. 38. PLVT. de Herodoti malignitate.

p) LAERT. l. I. f. 37.

q) Annum enim serius natum fuisse Thaletem vult VOSSIVS de scient. math. c. XXXII. f. 6. p. 146. qui etiam, seductus a LAERTIO, dum cum Neleo Miletum pervenisse ait, Thaletem CCCC annis facit majorem, insigni anachronismo. Ol. XXXV. I. quidem ponit SCALIG. ad Euseb. p. 83. MEYERS. de archont. l. I. c. 11. PETAV. rat. temp. l. II. c. 12. p. 122. sequuntur tamen eos, qui Damasia archonte natum asserunt, quod in Olymp. XXXV. 2. incidit, adeoque ejus tempus ad a. I. retrahunt. Perperam utrumque, Damasiam enim non Olymp. XXXV. 2. tantum sed & XLVIII. 4. archontem

fuisse, quo anno sapientis nomen pactus est Thales, supra ex Marm. Arundellianis observavimus; Hi enim duo archontes non sunt confundendi. conf. STANLEII Hist. phil. P. I. p. 4.

r) LAERT. l. I. f. 27. confuse publica & privata Thaletis vita a veteribus refertur, quam tamen hac ratione in ordinem redigi posse putamus.

s) LAERT. l. I. f. 26. SVID. in Θάλης Tom. II. p. 163. PLVT. in Solone.

t) Apud LAERT. l. I. f. 25.

u) STOBÆVS serm. CLXXXV. p. 641.

x) LAERT. l. c. διὰ ἀφιλοτεκνίαν legit CASAVBON. ad h. l. sed ut ex citato Stobæi loco patet, contra mentem Thaletis: qui eam Soloni egregie prodidit.

y) PLVT. in Solone. Subornavit enim nuntium, qui Soloni indicaret, mortuum filium. Solone mœrore oppresso & dolente, hanc ipsam rationem, ait, esse, cur liberos non gigneret; scilicet ne cura & dolor propter eos animum frangeret.

z) LAERT. l. c.

a) PLVT. in conv. VII. sap. Repetendum vero quod supra demonstravimus, totum hoc convivium confictum esse: unde quæ Thaleti tribuuntur, fidem exiguam habent.

ciæ omnes in civitatibus suis principatum obtinuerint. ^b In eo vero ejus fidem & dexteritatem excelluisse, ut optimis consiliis patriam juvaret, cujus exemplum unum atque alterum nobis servavit LAERTIVS & HERODOTVS. ^c Quicquid tamen illud est, hoc indubium videtur, mature se publicis muneribus subtraxisse, & eruditionis, imprimis vero philosophiæ naturalis atque scientiarum mathematicarum studio se totum addixisse. Quem ingenii ad magna quæque tendentis scopum ut attingeret, iter literarium ingressus est, & florentibus annis in Cretam primum abiit, ^d religionis atque mysteriorum, quæ in ista insula tum temporis maxime celebrabantur, ^e discendorum cupidus, quod mirum videri queat, ingenio Thaletis a superstitione admodum abhorrente. Verum cum rerum naturalium studio vehementer flagraret, rerumque ortum & cosmogoniam istis mysteriis & theogoniis tradi sciret, ad explorandas veterum de mundi ortu atque natalibus opiniones illud iter suscepisse, est verisimillimum. In Asiam quoque abiisse, epistola quædam ei tributa ait, unde nonnulli putant, familiæ origine, & astronomiæ in hac gente cultæ fama permotum ad Phœnices excurrisse, ibique sideralem scientiam, qua Phœnices excellebant, didicisse: urfæ quoque minoris fidus primum observasse. ^f Verum hæc incerta sunt, nec probari testimoniis satis possunt. Certius vero & indubitatum, jam senem in Ægyptum profectum fuisse, eo animo, ut cum sacerdotibus astronomisque ibi versari sibi liceret. Institutum ibi fuisse a sacerdotibus Memphiticis, totamque philosophiam artesque mathematicas didicisse, imprimis geometriam, LAERTIVS, PLVTARCHVS & IAMBLICHVS tradunt: ^g quos tamen præjudicio de philosophia Ægyptiaca impeditos plura affinxisse illi, quæ Ægyptiis debuerit, quam verum est, denudata suo loco Ægyptiorum eruditio satis probat; certumque est, plus ingenio vere philosophico, quam Ægyptiorum institutioni in inveniendis veritatibus naturalibus debuisse Thaletem: cujus testimonium omni exceptione majus est, quod Ægyptios non sine eorum admiratione docuerat pyramidem metiri. ^h Scipione enim ad umbræ, quam jaciebat pyramis, finem erecto, ac tactu radiorum solis duo triangula constituyente, demonstrabat, altitudinem pyramidis ad scipionis altitudinem ea esse proportionem, quam umbra illius ad hujus umbram haberet. ⁱ Hæc vero cum ignoraverint magni illi Ægypti geometræ, quis in istis scientiis egregia multa ab iis didicisse Thaletem cre-

^b) CICERO *de Oratore* l. III. c. 34.

^c) Ille l. I. f. 25. hic l. I. p. 43.

^d) LAERT. l. I. f. 43.

^e) De iis videndus MEVSIVS in *Creta* l. IV. c. 2. p. 197. *seqq.*

^f) *Ibid.* conf. VOSSIVS l. c. vix vero alio fundamento nititur, quam hoc: Astronomiam a Phœnicibus ad Græcos pervenisse, Thaletemque genere fuisse Phœnicium, id quod vehementer impingit in leges consequentiæ Logicæ. Thaletem Pythagoræ suasse, ut Phœniciam inviseret, ait quidem IAM-

BLICHVS *de vit. Pyth.* c. III. n. 14. p. 11. verum is parum fidei meretur, homo in historia Pythagoræ nugivendus.

^g) LAERT. l. I. f. 24. PLVT. *de plac. phil.* l. I. c. 3. IAMBL. l. c. c. I. n. 2. Quæ vero PLVT. in *Symposio* de sermonibus ad Amasin regem habitis refert, fabulas Græcorum monarchico regimini invidiosorum sapiunt.

^h) Hieronym. apud LAERT. l. I. f. 27. PLIN. l. XXXVIII. c. 17.

ⁱ) Ita PLVT. l. c.

crediderit? Ex itineribus redux ^k ob ingenii divitias & philosophiam, cu-
jus exorientis jubar vehementer omnium oculos, qui hactenus in diluculo
tantum quasi viderant, perfringebat, omnium admirationem meritis, ejus-
que familiaritas a multis præstantissimis viris expetita est, quam tamen otii
philosophici, ad fovendas meditationes, amantissimus studiose declinavit, ^l
& inveniendis veritatibus physicis, geometricis atque astronomicis ^m vi-
tam omnem impendit: quæ etsi exigua videri queant, si cum nostrorum
temporum eruditione naturali & mathematica comparentur, & incertum
sit, an omnia illi debeantur, ⁿ quæ solent ei adscribi; cogitandum tamen
est, in veritatibus primis inveniendis occupato, mediocria quoque magna
& eximia fuisse. Tanto vero animi fervore atque contentione in philo-
sophiæ studia incubuit, ut ex sorore nepoti facultatum suarum curam re-
linqueret, ^o totumque se studiis traderet; a qua vehementi animi conten-
tione narratiunculæ forte ortæ sunt, quæ de illo non incerta tantum, sed
& explosa fide feruntur, astris contemplandis intentum, cum in foveam
decidisset, ab ancilla, quæ eum viderat, derisum fuisse, qui cœlestibus scru-
tandis occupatus, ea non vidisset, quæ ante pedes essent, ^p vel quod Ana-
ximenis epistola apud LAERTIVM ^q narrat, una cum ancillula fidera in-
specturum atrio domus matutinum egressum, immemorem, ut sese situs lo-
ci haberet, dum æthera securius exploraret, in præruptum locum ingres-
sum decidisse, sicque vitæ finem fecisse. Palpatur enim fabula manibus,
ideo excogitata, ut haberent sophistarum discipuli, quo acumen dictionis
venarentur: testaturque PAVSANIAS & LAERTIVS ^r ad summam
ætatem (quam nonaginta annorum numerum superasse certum est) cum
pervixisset, Olymp. LVIII. 1. ^s dum Olympicos ludos spectaret, æstu, siti,
gravisque senectæ oppressum onere obiisse. Nec fortasse majorem fidem
meretur, quod veteres referunt ^t præsensisse eum astrologiæ beneficio
uberrimam fore olearum messem, antequam florere cœpissent: datoque
adeo pignore cum exiguæ essent ejus facultates, omnia Miletî & Chii par-
vo pretio redemisse oliveta, nemine alio licitante. Tempore vero, quo
maturescunt, adventante, cum multi oleas quærerent avide & festinanter,
quo vellet pretio divendisse, & magnam pecuniæ vim collegisse, ostenden-
tem, quam opes parare philosophis, si velint, sit facile. Nam non solum

Mmm 3

tam

k) CYRILL. *contr. Jul. l. I. p. 15.*

l) PLUT. *l. c.*

m) Dicendum de iis in seqq.

n) Quæ enim illi tribuuntur, apud alios ex par-
te adscribuntur aliis.

o) LAERT. *l. I. f. 25.*

p) PLATO in *Thæt. T. I. p. 174.*

q) *Lib. II. f. 4.*

r) In *Phocicis c. V. p. 311.*

s) LAERT. *l. I. f. 38.*

t) LAERT. *l. c. LXXXVII.* ei tantum tribuit
annos, quem tamen Olymp. XXXV. 1. natum & Ol.
LVIII. 1. denatum dixerat: inde enim XXIII.

Olympiadum numerus, quo vixit, exsurgit, qui
XCII. annos comprehendit. Quos tamen PETA-
VIVS *ration. temp. l. II. c. 12. p. 122.* minus recte
XCVI. numerat, non enim Olymp. LVIII. 4. sed
primo anno, quo ludi instituebantur obiit. LV-
CIANVS vero *de longævis T. II. p. m. 892.* dum il-
lum inter eos, centenarii qui obierunt refert, nume-
ro rotundo locutus fuisse videtur. Sepultus vero
fuit in obscuro Miletî agello, uti præscripserat;
honori vero & memoriæ ejus statua posita LAERT.
l. I. f. 34. 39.

u) ARISTOT. *Polit. l. I. c. 11.* PLIN. *l. XVIII.*
c. 20. LAERT. *l. I. f. 25.*

tam aperte denudata hodie est astrologicæ artis vanitas & incertitudo, ut hæc fieri non potuisse, sanus quilibet fateri necesse habeat, * sed & veteres incerto rumori deberi non negant, aliique longe aliis adscribunt: unde recte & hanc fabulam ex historia Thaletis viri eruditi proscripserunt. y Fuit vero Thales non philosophiæ tantum naturalis & artium mathematicarum scientia clarissimus, sed ex consuetudine quoque temporis illius atque seculi cum poëtica facultate, tum dictorum moralium, acumen & sapientiam moralem, atque politicam spirantium, felicitate præstantissimus, qua eruditione sapientis locum titulumque meruisse, supra indicavimus. Incertum tamen est, num apophthegmata, dicta & sententiæ, quæ ei tribuuntur, 2 omnes eum auctorem agnoscant? cum multa viris his sapientibus a sequioris temporis sophistis, eloquentiæ & acuminis laudem in ejusmodi fictionibus quærentibus, sint supposita. Quæ ratio quoque prohibet, ea pro Thaletis agnoscere sententiis, quas PLUTARCHVS ei tribuit. Vtrum scripserit aliquid, veteres dissentiunt, & alii quidem, atque inter hos AUGUSTINVS, a disputationes de rerum natura literis mandavisse ajunt, librosque de astrologia nautica, & de punctis tropicis & æquinoctialibus, itemque metricum opus de meteoris, tribuunt: alii vero scripsisse quicquam, præter ἀδόμεια, negant: b a quorum partibus verisimilitudo omnino stat major. Epistolæ enim, quas nobis servavit LAERTIUS suspectæ sunt, c & scholam rhetoris olent, id quod de plerisque philosophorum veterum epistolis asserere nulli dubitamus. d Tandem monemus, Thaletem Milesium cum Cretenfi poëta ac legislatore confundendum non esse. e Discipulum habuit Anaximandrum, f incertum vero, an Anaximenem vel Pythagoram? g

§. IV.

a) Conf. FRANC. VALLESIVS *philos. S. c. XXXI. p. 232.* Vnde mirum CAROL. OWENVM in *theatro impostur. p. 66.* vers. Germ. hanc prædictionem revelationi diabolicæ adscripsisse.

y) Vid. *act. philos. vol. I. p. 16. vol. III. p. 174.* Videtur tota fabula ad conciliandam nugacissimæ arti fidem aliquam excogitata fuisse. Hinc aliis quoque philosophis imprimis Democrito adscribitur apud PLIN. *l. c.* quod satis prodit, vulgi incertum rumorem fuisse.

z) Vid. Demetr Phaler. apud STOBÆVM *Serm. XXVIII. p. 86.* AVSON. *p. 112.* LAERT. *l. I. f. 34.* STANLEIVS *P. I. c. 9. p. 22. seqq.* Quæ vero PLUTARCHVS in *Convivio* habet, suspecta & tantum non omnia conficta esse, ex supra dictis est manifestum.

a) De C. D. *l. VIII. c. 11.* SIMPLIC. *ad Arist. Phys. l. I. p. 6.* LAERT. *l. I. f. 23.* SVIDAS *l. c.*

b) LAERT. *l. I. f. 23.* THEMIST. *Orat. XXVI. p. 317.* Conf. FABRICIUS *Biblioth. Græc. vol. I. p. 238. seqq.* PLUTARCHVS vero in libro: *quare Pythia oracula fundere desierit*, jungit eum Orpheo, Hesiodo Parmenidi, qui carminibus philosophiam tradiderunt, quod & SVIDAS innuit. Cum ve-

ro nihil scripsisse, & Anaximandrum primum fuisse, qui philosophiam scripto comprehenderit, tradant veteres, fide digni, eos, nimis ætate a Thalete remotos, non sequendos putamus, licet id faciat doctissimus OLEARIUS *ad STANLEIVM. p. 26.* ἀδόμεια quoque non omnis philosophia metro comprehensa sunt, sed dicta moralia laxiori metro expressa & liberiori carmine.

c) Ita etiam HVET. *Dem. Ev. Pr. IV. c. 2. §. 5. p. 52.* BENTLEIVS *de Phalarid.* HEVMANN. *Act. phil. vol. III. p. 173.* FABRICIUS *Bibl. Græc. l. c. pag. 239.*

d) Consentiant magni judicii viri, IOSEPH. SCALIGER. *ep. 306.* quosque nominat FABRIC. *l. c. p. 406. seqq.*

e) Dictum de eo supra: Alios hujus nominis enumerat LAERT. *f. 38.*

f) LAERT. *l. II. f. 1.* EVSEB. *Præp. l. X. c. ult.* SVIDAS in *Anaxim.*

g) Afferit id STANLEIVS *P. I. c. 12. p. 26.* usus auctoritate epistolæ Anaximenis ad Pythagoram. Verum neque ejus fides magna est, nec ea id dicit, recte monente OLEARIO *ad h. l.* quæ vero IAMBL. in *vit. Pyth. c. I. n. 11. p. 7.* afferit, ad ejus nugas referendum esse, suo loco demonstrabimus.

§. IV. Philosophicarum vero doctrinarum, a Thalete expositarum *Philosophia Ionicorum.* systema omnium maxime attentionem meretur, quia primus quasi accuratius philosophantis humani ingenii conatus atque tentamen fuit. Illud vero ita exponere, quemadmodum res poscit, & requiritur, ut solidum atque accuratum iudicium de eo fieri queat, impossibile est, multisque difficultatibus obseptum, quas superare non licet. Cujus causas sequentes probe ponderandas esse, quilibet, qui præcipitanter agere in judicandis veterum opinionibus non vult, concedet facile.

I. Non habemus scripta philosophorum Ionicorum, quibus de systemate suo mentem explicuere; sed mature, quicquid ea de re tradiderunt, periit; sive quod paucissimis tantum discipulorum id crederent, rati, indignum esse nova scientia, quæ tum singulari habitu justaque facie, primum quasi apparebat, eam cum vulgo communicare, & quasi prostituere; ^b sive quod speculationes supra Græcorum tum temporis captum surgentes contemnerentur, longe aliter inclinantibus plerorumque ingeniis, quæ philosophiam hætenus in poetarum atque theologorum fabulis latere, nec esse rem cujuslibet, crediderant; sive quod arcana docendi methodus, quam illi, qui supra vulgus sapere, & de rebus universi aliquid scire se jactabant, servaverant, viris istis ex Ionica secta persuaserit, sua ad excitandum philosophiæ atque conservandum honorem occultare; sive denique, quod introducta per Socratem philosophia morali, physica Ionicorum doctrina contemta evilerit, sicque scripta eorum neglecta fuerint, vel omnes quoque hæ causæ concurrerint. Deficientibus vero in tam cana antiquitate fontibus primariis, cum ex impuris tantum rivulis hauriendum sit, quis certam justamque philosophiæ Ionicæ sibi promittet historiam atque notitiam.

II. Deficientibus itaque monumentis Ionicorum, ad eos recurrendum est, qui tempore & ætate illis proximi fuerunt, & de dogmatibus eorum retulerunt aliquid: Verum & hic difficultates haud leves atque impedimenta magna se offerunt, quo minus ad certam aliquam philosophiæ Ionicæ notitiam pervenire nobis liceat. Ex schola enim Ionicorum unus, qui philosophiam ad posteros propagavit egressus est Socrates, qui cum exiguum in emendando animo & firmanda hominis felicitate usum habere speculationes physicorum Ionicorum philosophicas cerneret, non ipse tantum eas missas fecit, sed & discipulos ab iis advocavit: unde tam pauci sunt ex isto tempore, qui Ionica dogmata nobis tradidere. Vnus Plato inventus est, qui naturalem philosophiæ partem, a Socrate neglectam, morali jungeret, ex cujus postea disciplina exiit Aristoteles, novamque philosophiam condidit. Vterque de veterum, imprimis Ionicorum doctrinis passim egit,

b) Egrege id animadvertum de Thalete aliisque a THEMISTIO Or. XXVI. p. 317. ait inter alia: Πρίν (ante Anaximandrum) εἰς ὄνειδος κατέρχεται

τὸ λόγος συγγράφειν ἀλλ' ἔκ ἐνομιζέτο τοῖς προσθέν Ἑλλήσι sed totus locus legendus est.

i) Conf. Act. philosoph. vol. III. p. 165. seqq.

egit, ^k & posterior imprimis, qui id sibi constituendum putavit, ut veterum physicorum sententias enarraret & refelleret. Vtrique tamen in hac re fidendum non esse, ex iis, quæ suo loco de ambobus philosophis dicentur, erit manifestissimum. Plato enim syncretistica philosophandi ratione abreptus, veterum plerumque sententias ita detorsit, ut in harmoniam abirent doctrinæ inter se toto cœlo diversæ, sicque veterum placita fœde sæpe numero inter sese permiscuit. ^l Aristoteles vero fideliter in recensendis veterum systematibus non versatus est, sed doctrinas earum valde corrumpit, parte nonnunquam necessaria truncavit, & ita exposuit, ut non possint non a lectoribus suis rejici, suisque postponi: surreptis tamen iis, quæ sibi inservire posse putaverat. Quem in finem etiam brevitatem, quam alias quoque sectabatur, & obscuritatem ita adhibuit, ut laterem lavent, qui notitiam claram atque certam de placitis physicorum veterum ex Aristotele haurire se posse putant. Quam malam Aristotelis fidem & veteres & recentiores philosophi agnoverunt, ^m deque ea questi sunt. Post hos Platonici, quos vocant recentiores, de hac historiæ philosophicæ parte sibi visi sunt meruisse, quibus adjiciendus est PLUTARCHVS. Illi vero quam incerti atque infidi hac in re testes sint, vel solum, quod tam anxie sequebantur studium omnium philosophorum systemata conciliandi, suoque jungendi, in aprico ponit. Accedit, quod imprimis apud Plutarchum notandum est, ⁿ adeo remotos ab Ionicorum temporibus esse hos philosophos, ut sine propiore, quem secuti sunt, teste nominato fides omnino vacillet; quem tamen indicare nobis, plerumque obliti sunt. Id quod magnam incertitudinem gignere, quilibet, qui accuratiora sequi novit, videt.

III. Non defuerunt quidem inter recentiores, qui ut physicorum, fere omnium, qui ante Aristotelem vixerunt, ita & Ionicorum præcepta de natura rerum explicaverunt, inter quos imprimis nominandi sunt SCIPIO AQUILIANVS ^o & THOMAS BURNETIVS, ^p alique. Verum non habemus certius atque accuratius aliquid, quod lectori inde promittamus. Cum enim incertis & deficientibus veterum relationibus, imprimis Aristotelis, quem diligenter & cum cura secutus est AQUILIANVS, uti necesse haberent, ad conjecturas confugiendum fuit viris doctissimis, & consequentiarum tantum adminiculo ea eruenda, quæ verisimili aliqua ratione aliquod physicæ Ionicæ systema exhiberent. In quo quidem ingenium, eruditionem & industriam virorum doctissimorum

^k) Loca eorum in sequentibus allegabimus. Apud Platonem id interdum non nominatis fit Ionicis.

^l) Hoc imprimis factum in mixtis & confusis inter se principiis Heracliti & Ionicorum & Eleaticorum.

^m) Videndus ex veteribus PORPHYRIUS de vita Pythag. n. 51. & quæ hac de re dicimus suo loco. Ex recentioribus cel. MOS-

HEMIVS ad CUDWORTH. pag. III. not. 2.

ⁿ) Idem de CICERONE quoque valet, qui passim de doctrinis Ionicorum disseruit: itemque de CLEM. ALEX. aliisque.

^o) In libello rarissimo de placitis physicis veterum philosophorum ante Aristotelem Venet. 1604. 4. edito.

^p) Archæol. philos. l. I. c. 10. add. MORHOF. Polyhist. T. II. l. II. c. 20. BAYLE Dict. v. Thales, Anaxagoras.

rum vehementer laudamus, dolemus vero, certi fitienti lectori ita non fieri satis, & sæpe numero ea tribui Ionicis philosophis, de quibus ne per somnium quidem cogitarunt, & interpretum magis ingenio, quam illorum philosophiæ debentur. Inde factum quoque est, quod novam nobis difficultatem parit, ut in diversas atque oppositas sæpe partes discederent Ionicæ philosophiæ explanatores, sibi que contradicerent, & vehementer pugnant: quod imprimis proditum est, ubi de atheismo sectæ Ionicæ disputatum, & in diversas partes itum est, aliis eos accusantibus, aliis causam eorum agentibus,^q tanta rei incertitudine, ut vicisse, ubi adversarium aggrediuntur, victi ubi causam suam defendunt sæpe numero videantur.

IV. Non parum vero in eo ab his peccatum esse *αὐτοψία* docet, quod majora, plura & clariora in Ionicæ philosophiæ systemate quæsierint, quam revera in eo inveniuntur. Versabatur tum in ipsis philosophandi *συστηματικῶς* initiis humanum ingenium, videratque veritates aliquas, easque ex principiis suis deduxerat, sed nec plene nec accurate satis, ut in initiis scientiarum plerumque fieri solet, quæ non nisi multorum seculorum labore & meditatione ad justam perfectionem perducuntur. Hoc qui non attendunt, eos necesse est, veterum laciniis multa affuere, & de suo complere, de quibus illi nunquam cogitarunt.^r Hæc itaque cum ita se habeant, modestiam in excutienda philosophia Ionica sequendam & aliis commendamus, & nobis legem ponimus, sperantes, lectorem istis, quas adduximus, rationibus adductum iri, ut æque ferat, si non integra atque plena eorum systemata adducamus,^s conjecturasque nostras ultra verisimilitudinis aliquem gradum non evehamus, vel modestum quoque servemus silentium.

§. V. His præmissis jam philosophiam Thaletis considerabimus. Ea vero potissimum circa rerum naturalium contemplationem versata est, licet de incorporeis quoque rebus & scientiis mathematicis sollicitus fuerit: moralem vero philosophiam non nisi *ἐξωτερικῶς* attigit, & ex more seculi sui sententiis atque apophthegmatibus illustravit. Et hæc quoque causa est, cur Ionici vocari soleant physici, eo quod de natura mundi philosophati fuerint, curque Thales dicatur princeps physicorum apud TERTULLIANUM,^t *primusque* audiat CICERONI "*qui de rebus naturalibus quæsierit*. Physicarum vero doctrinarum ejus summam his potissimum positionibus constitisse veteres tradunt:

Thaletis philosophia.

I. Aquam primum corporum naturalium principium esse, ex quo existant primo, & in quod postremo resolvantur. Magno hoc principium

De ortu rerum.

^q) Dicetur hac de re in sequentibus.

^r) Observatum hoc docto viro qui *Obs. Hal. Germ. P. V. obs. I.* ea de re egit. Add. CONRING. *de Herm. medic. c. XIV.* MORHOF. *l. c. Acta phil. vol. III. p. 166. 167.*

^s) Conf. cel. MOSHEMIVS *ad CVDWORTHVM Syst. intell. c. III. §. 21. n. 8. p. 123.* qui & ipse monet in tanta veterum auctorum inconstantia

Hist. phil. Tom. I.

& testimoniorum paucitate nihil certi de placitis Ionicorum dici posse.

^t) *Apologet. c. 26.*

^u) *De divinat. l. I. c. 10.* quibus addendi LACTANT. *de falsa rel. l. I. p. 18.* STRABO *l. XIV. p. 635.* LAERTIUS *l. I. §. 24.* & MENAG. *ad h. l. PLUTARCH. de plac. phil. l. 3.*

pium totius naturalis philosophiæ Thaletis, consensu veterum Thaleti tribuitur, quemadmodum ex ARISTOTELE, ^x LAERTIO, ^y PLUTARCHO, ^z CICERONE ^a multisque aliis ex veterum numero videre est, nec negatum quoque esse a quopiam meminimus. Vt vero recte intelligatur, monenda quædam sunt, sine quibus frustra generale hoc principium considerabitur. Scilicet notandum 1. mundi hoc initium posuisse Thaletem, non rerum omnium sive universitatis. Supra enim observavimus, veterum theogoniarum conditores ortum universitatis rerum haud raro cum natalibus mundi nostratis commiscuisse, & primo quidem generalia principia posuisse, mox vero ad mundi hujus fabricam fuisse delapsos. Hæc ut evitaret Thales, meliori ordine philosophaturus, aquam primum principium omnium, quæ in mundo sunt, rerum constituit, de reliquis non sollicitus. ^b Qua in re cum Indis sensisse videtur, de quibus Megasthenem, referentem supra ^c audivimus, statuisse eos: universarum rerum primordia diversa esse, mundi autem aquam. 2. Aquam vero dum Thales omnium, quæ in mundo sunt, rerum principium dixit, non tam causam effectricem a qua orta sunt omnia, quam materiam potius, ex qua formata sunt, intellexisse, verisimile est. Cum enim vox *ἀρχή* utrumque notet, & principium a quo, & initium sive materiam ex qua res sunt, dubius ita sensus oritur, num præter aquam causam quoque effectricem aliam rerum omnium Thales admiserit, qua de re postea ex instituto tractabimus. In præsentia, hoc monuisse sufficiat, videri Thaletem veterum cosmogoniarum, quas cum ex traditionibus Phœnicum, quibus genus & majores debebat, tum in insula Creta, & in Ægypto didicerat, auctores in eo secutum fuisse, qui posthabita causa effectrice prima ad materiale potissimum respexerunt, & de ortu rerum naturalium ex chao philosophati sunt. Certe ARISTOTELEM atque PLUTARCHVM ^d ita Thaletem interpretatos fuisse, aperta utriusque verba, & quæ inde formavere, ratiocinia probant. Prior enim principium hoc, ex quo res fiant, explicat, putatque ideo Thaletem in hunc modum de initiis rerum omnium fuisse philosophatum, quoniam cunctorum semina humidam naturam sortita sint: aqua vero naturæ principium humidis sit: alter vero Thaletem reprehendit, quod principium cum elemento confundat, aquam enim esse elementum, esseque materiam aqua & terra priorem, forma carentem, ex qua omnia. Recte itaque & clarius CICERO, ^e aquam esse dixit ex mente Thaletis non principium sed initium rerum omnium. 3. Nihil tamen novi videtur Thales hoc principio statuisse, sed explicuisse tantum clariori voce, quid veteres physiologi ante sua tempora per chaos intellexerint. ^f Probavisse enim

Tha-

^x) *Metaphys. l. I. c. 3.*^y) *l. I. f. 27.*^z) *l. c.*^a) *De nat. Deor. l. I. c. 10.*^b) Ordo hoc totius systematis Thaletis postulat, & imprimis quæ ARISTOTELES & PLUTAR-CHVS *l. c.* de eo referunt. conf. PSEUDO - ORIGEN. *Philosoph. c. I. p. 22.*^c) STRABO *l. XV. p. 713.* conf. BURNETIUS *Archæolog. philos. l. I. c. 10. p. 417.*^d) *ll. cc.*^e) *l. c.*^f) Veterum hac de re mentem discere licet ex IVST.

Thaletem suam de aqua rerum omnium initio opinionem ex Homero IV-
STINVS MARTYR ^g atque PLVTARCHVS ^h referunt; & ex iis, quæ de
theologia & physiologia veterum Græcorum supra dicta sunt, notum est,
fuisse inter veteres, qui chaos aquam turbidam atque limosam dixerint.
Differt tamen Thaletis dogma a Phœnicio, quod αἶρα ζοφώδη καὶ πνευμα-
τώδη aërem spiritu foetum & tenebricosum requirebat. ⁱ Videturque Tha-
les, cum clarius de rerum initiis philosophari vellet, incertas vagasque
veterum de chao notiones clariori voce exposuisse, et quid intelligi posset,
per chaos significasse. 4. Quo vero fundamento, quibusue rationibus Tha-
les permotus aquam inter primordia rerum posuerit, cum ipsius et genuino-
rum discipulorum scripta nulla extent, definiri non posse putamus. Affe-
runt quidem diligentes doctrinarum veterum collectores PLVTARCHVS ^k
atque STOBÆVS ^l rationes varias, quas Thaleti tribuunt: semen
omnium animalium humidum esse, omnes stirpes humido ali, solis stella-
rumque ignes & totum mundum aquæ exhalationibus nutriri, quibus
ARISTOTELES ^m adjicit, infimum eum aquæ locum assignavisse, & SE-
NECA, ⁿ terram toto subjectam humore portari & innatare. Verum has
rationes ab ingenio Thaletis non fuisse profectas, verisimile est, & exco-
gitatæ videntur, ut ratio philosophica daretur admissi a Thalete principii.
Vnde in iis explicandis vel refutandis tempus consumere nolumus, nec
anxie quæremus, an possibile Thales putaverit, quod ex rarefactione &
condensatione exhalantis aquæ reliquorum elementorum ortus extiterit,
nec ne? Legant, qui in his otium suum consumere cupiunt, quæ veteris
philosophiæ gnarissimus IACOBVS THOMASIVS aliquot de principiis
philosophiæ Ionicæ observationibus ^o & PETRVS BAYLE ^p acute dispu-
tarunt. Nos enim frustra hæc fieri putamus, cum vera, quæ impulerit
Thaletem, ratio, ut hoc principium admitteret, nobis ignota sit, nec a
verisimilitudine abludat, Thaletem ex traditione magis, quam ratiocina-
tionibus ad principium hoc fuisse delapsum.

II. Mundum esse unicum, eumque esse opus Dei, atque ideo pulcher-
rimum esse. Prius Thaleti tribuit PLVTARCHVS, ^q posterius LAER-
TIVS. ^r Valde tamen hic in diversas easque sibimet contrarias sententias
de mente Thaletis circa principia rerum genitarum abeunt viri docti, con-
tendentibus aliis, Thaletem adjunxisse causæ materiali, quam aquam con-
stituisse probavimus, causam effectricem rationalem, Deum, aliis neganti-

*De Deo ejus-
que opere,
mundo.*

Nnn 2

bus,

IVST. LIPSII *Physiolog. Stoic. l. II. diff. VIII.*
p. m. 169. seqq. & STANLEII *Hist. philos. P. I.*
c. 6. f. 1. p. 9. qui tamen non satis accurate in hoc
argumento versati sunt.

g) *Cohort. ad Græc. p. m. 7. ed. Paris.*

h) PLVT. l. c. T. II. p. 4. qui in tr. *ignis an
aqua utilior*, etiam ad Hesiodum provocat.

i) Conf. ven. MOSHEMVS *ad CVDW. c. I. §. 22.*
p. 27. not. 7.

k) l. c.

l) *Eclog. phys. l. I. c. 13. p. 25. ed. Cant.*

m) l. c.

n) *Natur. Qq. l. VI. c. 6.*

o) *Obs. Hal. T. II. obs. 18. seqq. p. 417. seqq.*

p) *Dict. T. IV. art. Thales not. D. add. SCIPIO
AQVILIAN. l. c. c. XIX. p. 84. seqq. B. RECHEN-
BERGIVS de eo, an aqua sit omnium corporum mate-
ria & principium. IO. HENR. MVLLERVS de aqua
principio rerum ex mente Thaletis, Altdorf. 1718.*
conf. *Biblioth. Academ. p. 390. seq.*

q) *De placit. philosoph. l. II. c. 1.*

r) l. I. f. 35.

bus, & Thaletem in eorum album referentibus, qui Deum ex mundo relegarunt, & atheismum professi sunt. Prior sententia non adducto tantum LAERTII loco confirmatur, sed iis quoque, quæ de Deo alibi^s dixit; esse antiquissimum omnium, non habere principium neque finem, nec cogitationes latere: ^t plena esse Deorum omnia. ^u Imprimis vero luculentum est testimonium CICERONIS^x qui disertè: *Thales Milesius, qui primus de talibus rebus quæsit, aquam dixit esse initium rerum: Deum autem eam mentem, quæ ex aqua cuncta fingeret. Si Dii possunt esse sine sensu & mente, cur aquæ adjunxit, si ipsa mens constare potest, vacans corpore?* Ex quibus verbis patet, non tantum Deum Thaletem asseruisse, sed neque otiosum spectatorem fecisse, sed rebus formandis præposuisse. ^y Habet tamen, quod his opponat altera quoque sententia, quæ Thaletem vult Deum ex rerum oriundarum proscripsisse negotio. Ea imprimis urget, quod veteres unanimi fere ore fatentur, Anaxagoram primum fuisse, qui mentem materiæ adjunxerit, id est Deum causam fecerit efficientem mundi.^z Inde enim sequitur, eos, qui ante Anaxagoram fuerunt, aliter sensisse, Deique nullam fecisse mentionem inter principia naturalia: id imprimis confirmatur inde quoque, quod Thales aquam non ἀρχὴν tantum, sed μίαν quoque ἀρχὴν unicum principium faciat,^a nec in toto ejus systemate physiologico ulla Dei mentio, immo nec vestigium causæ rationalis appareat.^b Nec ea, quæ pro Thaletis pietatē afferuntur testimonia fide digna putant, utpote quæ incerto rumori debeantur, hisque auctoritatem AVGVSTINI,^c cui & CLEMENS ALEXANDRINVS^d & EVSEBIVS^e adjici possunt, opponunt. Ad quæ tamen ita respondent, qui Thaleti bene cupiunt: ^f Thaletem de mundi γενέσει philosophantem non fustulisse ex rerum universitate Deum, sed supposuisse, & abstrahendo a summo rerum opifice, tanquam causa ab omni fere antiquitate concessa, tantum de principiis materialibus atque physicis, non metaphysicis, agere instituisse: id cum non satis procedere videret Anaxagoras, mentem eum, quam Thales tacitus quasi supponebat, adjecisse, & sic Φανερώς, quod disertè ARISTOTELES addit^{ff} de causa efficiente fuisse philosophatum, mentemque divinam ad demonstrandam mundi generationem adhibuisse. Nec Patrum quoque auctori-

^s) IDEM. l. c.

^t) CLEMENS ALEX. Strom. 2. V. p. 594.

^u) Qua de re in seqq. dicitur.

^x) De nat. Deor. l. I. c. 10.

^y) Ita Thaletis causam agunt CVDWORTH. l. c. p. 27. 122. & MOSHEM. ad h. l. AQUILIANVS l. c. SAM. PARCKER. disp. de Deo & provid. Div. disp. I. sect. 5. 6. p. 13. seqq. 10. CHR. WOLF. de atheismi falso suspectis §. 9. BVDDEVS thes. de atheismo, c. I. §. 10. aliique laudati REIMMANNO Hist. ath. c. XIX. §. 2. p. 129. STANLEY. Hist. Phil. P. I. c. 9. 10. POTTER. ad CLEM. ALEX. Protr. p. 56.

^z) ARIST. Metaph. l. I. c. 3.

^a) Conf. OLEAR. ad l. c. STANLEY.

^b) Ita IAC. THOMAS. Obs. Hal. Lat. T. II.

obs. XXI. & BAYLE Dict. art. Anaxagoras T. I. not. D. art. Thales not. C. Auctor Hist. crit. Phil. T. II. l. III. c. 11. §. 5. 6. p. 11. seqq. qui tamen satis confuse in hoc argumento versatur, sibi que contradicit.

^c) De C. D. l. VIII. c. 2.

^d) Strom. l. II. p. 364.

^e) Præp. evang. l. I. c. 7. p. 21. 22.

^f) PARCKERVS, OLEARIVS, MOSHEMIVS ll. cc.

^{ff}) l. c. T. II. Opp. p. 646. ed. Casaub. quod totum caput diligenter inspectum, recte hæc ita dici, luculenter confirmat. Non enim Thaletem & alios illo antiquiores ait solam causam materialem agnovisse, negasse efficientem, sed ad hanc non respexisse, illa contentos, Anaxagoram vero aperte advocasse.

etoritatē tantam esse putant, ut ideo Thaletis causa deferenda sit: eos enim ex præjudicio temporis sui hac de re locutos, quæsiuisse quamcunque occasionem philosophis gentilibus ægre faciendi, iisque impietatem obijciendi. Nobis, si in re obscura, & difficili aliquid dicendum est, distincte respondendum & de hac quæstione statuendum videtur. Nempe 1. repetenda ea sunt, quæ in antecedentibus de incertitudine historiæ hujus sectæ ejusque dogmatibus diximus & ad Thaletem applicanda. Qui cum doctrinarum suarum interpretem ipse non egerit, nobisque deficient monumenta genuina, unde de vera ejus mente, quam in contrarias partes trahi videmus, judicari queat, impossibile existimamus, in tanta rei incertitudine, certi quid de atheismo Thaletis dicere, eo quod ad conjecturas omnia redeunt. Quæ etsi in utramque partem controversiam admittunt, verisimilitudine tamen inter se differunt, & una altera est potior. Has itaque sequentes 2. monemus, nihil esse in systemate Thaletis, quod necessario impietatem involvat. Etsi enim causæ rationalis non meminit, mentemque effectricem non adjecit, non tamen ideo exclusisse eam inde sequitur, sed more veterum, quos secutus est, supposuisse, & in enucleandis principiis physicis & materialibus ad ea tantum respexisse, quæ materiæ motu semel concepto propria sunt, & generationem rerum φυσικῶς non vero μεταφυσικῶς explicare apta. Admodum enim verisimile est, Thaletem veterem cosmogoniam, quam inter barbaros didicerat, retinuisse, & in id tantum incubuisse, ut, quod illi simplici traditione exponebant, de eo ipse, redditus & expositis rerum causis, quæreretur, ut luculenter ait CICERO. Theologos vero sive physiologos veteres in explicanda mundi generatione, Deum quidem non negasse, sed obscurissime supposuisse, principia vero theogonica chaos, noctem, litem & amicitiam, sive amorem pro principiis adhibuisse, sicque rerum γενεσιν explicuisse in superioribus luculenter, nisi fallimur, demonstravimus. Ex quibus sequitur, nec Thaletem, Deum prorsus proscripsisse e mando, nec tamen ad describendos mundi natales adhibuisse, sed materiæ tantum motum & modificationem explicuisse, ut eorum rationem philosophicam redderet, quæ nuda assertione theologi vetustissimi tradebant. 3. Quoniam vero solis conjecturis de systematis Thaletis principiis eorumque constitutione dispiciendum est, non ad unam tantum alteramve veterum de Thaletis doctrina relationem attendendum est, sed cuncta, quæ propiorem fidem merentur, conjungenda sunt, ut inde quantum fieri potest, cohærens aliquod doctrinæ ædificium exstruatur. Hoc etsi ob deficientia genuina Ionicorum monumenta exacta ratione fieri posse sperandum non est, licebit tamen non inconcinnum & improbabilem doctrinæ naturalis Thaletis ordinem instituere, & ex eo judicare, quæ ratione de Deo respectu ad mundum habito senserit. Hoc ut pro virium

Nnn 3

mo-

g) Certe ita visum ARISTOTELI l. c. qui ubi Thaletis principium exposuit, addit: ὅτι δὲ τινὲς οἱ καὶ τοὺς παμπάλαιους καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας

ἔτως ὄντοισι περὶ τῆς φύσεως διαλαβῶν. Sunt quidam, qui putant; vetustissimos a præsentī seculo remotos admodum, primosque theologos eundem in modum de natura sensisse.

Thaletis doctrina de Deo.

modulo facere tentemus, supponimus, Thaletem asseruisse, mundi mentem esse Deum. Non hoc nuda conjectura Thaleti affingimus, sed veterum consensu affirmamus. Tribuunt enim id Thaleti ARISTOTELES, ^b PLUTARCHVS, ⁱ EVSEBIVS, ^k LAERTIVS, ^l STOBÆVS. " Nec ignorare potest, qui ea legit, quæ supra de theologia Aegyptiorum atque theogonia scriptorum Græcorum, fuse diximus, in ea sententia omnes hos fuisse, esse Deum animam mundi, huncque peculiari ratione ex Deo emanasse, sicque ex Deo producta materia illo animante motumque largiente cuncta generata esse. Hæc vero apud Aegyptios, Cretenses & in Asia forte didicerat Thales; quis non verisimili ratione concludat, eodem sensu hoc principium eum in systema suum recepisse, vel potius in eo supposuisse? Hoc unum certe non improbabilem hanc esse opinionem satis commonstrat, simulque eos in excusando Thalete nimios esse ostendit, qui hoc ita explicant, docuisse Thaletem, Deum esse spiritum, qui mundum fecerit. " Verum non verisimilis tantum conjectura hæc suadet, sed & tota Thaletis de Deo & divinis doctrina postulat. Quod ut manifestum faciamus 4. porro observamus statuisse Thaletem, omnia, quæ cernuntur Deorum esse plena.^o Quod dogma ex systemate emanativo sequi, & Deum esse animam mundi, inferre, veterum consensus, & variarum gentium theologia, in quam receptum fuit, probat: quod quoniam alibi ^p fuse, & nisi fallimur, luculenter demonstravimus, non hic repetemus, actumque iterum agemus, sed lectoris patientiam exoramus ad expendenda ea, quæ ibi dicta sunt. Immo sola, quam supra instituimus tractatio de systemate emanativo theogoniarum lucem claram huic rei accendit. Hæc cum ita sint, patet 5. cur Thales mundum dixerit *ἐμψυχον*, sive animatum, quod ait LAERTIVS, ^q qui mox adjicit *καὶ δαιμόνων πλήρη εἶναι*, ut ostenderet, animum istum nihil aliud esse, quam mentem divinam omnes dæmonas in se comprehendentem, qua ratione & Platonici suo modo, propius vero Stoici de Deo disseruerunt. Hæc si, ut sua probabilitate nituntur, admittimus, ratio dari potest omnium eorum, quæ de Deo & divinis Thales tradidit atque disputavit. Deum hominem male agentem ne cogitando quidem latere posse, ex hac hypothesei semel admissa necessario sequitur, cum & ipsius animus ex anima hac mundana sive Deo emanaverit, eaque ipsi intime præsens sit. Deum antiquissimum esse recte asseritur, quia fons rivulis, & principium emanationis, emanativis prius & antiquius est. Mundus apte dicitur Dei opus, ex cujus sinu effluxit. Immo Ciceronis quoque relatio locum habet, Deum esse mentem, sed inhabitantem, quæ ex aqua cuncta fingeret. Porro ex hac hypothesei prono quoque alveo fluit, quod Thales interrogatus, *quid fortissi-*

^b) De anima l. I c. 5.

ⁱ) De plac. phil. l. I c. 7.

^k) Præp. evang. l. XIV. c. 6.

^l) l. I. f. 27.

^m) Eclog. phys. c. I. p. 2.

ⁿ) Ita auctor Historiæ philos. gentilis T. I. p. 49. conf. BVDDEVS de phil. mor. Thaletis §. 10. H. E.

^p) T. T. I. p. 691. 692. Quod de spiritu a materia sejuncto intelligi volunt, sed invito Thalete, ut ex dictis patet.

^q) LAERT. l. c. ARIST. l. c. CICERO de leg. l. II. c. II.

^p) In Otio Vindelico Exerc. II. §. 2. p. 129. seqq.

^q) l. c.

tissimum sit? respondit: *esse necessitatem, sive fatum, omnem enim mundum gubernare. Esse vero necessitatem providentiæ constans iudicium & immutabilem potestatem.* ^r Hæc enim necessaria series rerum ex anima mundi, Deo, emanantium est, quæ uti in ipsa DEI natura fundatur, ita immutabilis est, & divina, resque omnes conservat, & quia ex suo fonte divinitatem, quasi communicat, omnia gubernat. Tandem his admissis 6. facile ad objectiones responderi potest, quæ contra Thaletem formantur. Nam quod ab Anaxagora, mentem prius adjiciente materiæ, desumitur argumentum, dicta non refellit, longe aliter enim Anaxagoras mentem materiæ adjecit, quam Thales, nec ei immerfit, sed adjunxit, sicque *Φανερώς* de Deo, quem Thales abscondebat, philosophatus est. Patet quoque ex dictis unde aqua vim, motumque ad generationem rerum acceperit, etsi *μὴν ἀρχὴν*, sed in ordine tantum rerum materialium eam dixerit. Constat vero ex iis quoque 7. quousque ab impietate absolvendus sit Thales, qui in atheorum quidem classem referendus non est, indignam tamen de Deo fovit sententiam, ^s cum plerisque barbarorum & Græcorum theologorum, quibus systema emanativum placuit, in unam classem referendus. Non negamus, hanc theologiæ Thaletis explicationem omnibus dubiis non carere, quod virum summum I. L. MOSHEMIVM de hac nostra sententia pronunciaſſe probe meminimus. ^t Sed quis in tam obscuro atque incerto argumento certas omnique dubio carentes demonstrationes vel promittet, vel etiam postulabit? Dabimus itaque, qua decet esse modestia, cuilibet veniam, hæc refutanti, modo certiora in argumento incertissimo nos edoceat.

§. VI. Sed pergendum est in explicatione naturalis philosophiæ Thaletis, atque ostendendum, qua ratione expositis semel principiis: materialem causam mundi esse aquam, Deumque esse mundi animum, huncque ideo animatum, rerum naturalium ortum atque generationem derivaverit. Concludebat vero, quod prona consequentia inde fluit, porro

*De generatiō-
ne rerum
naturalium.*

III. Locum continere mundum. Rogatus enim Thales, quid maximum? respondit, locus; reliqua enim mundus continet, ab hoc continetur. Ita PLUTARCHVS, ^u quem sequitur LAERTIVS. ^w Etsi vero in *convivio VII. sapientum* ille hoc Thaletis esse dicit, in quo acumina his viris tributa pleraque figmentum scholæ vel traditionem quoque incertam sapere, supra ostendimus, ipsa tamen hæc doctrina ex admissis semel principiis Thaletis necessario fluit. Cum enim mundus sit *ἐμψυχος*, Deusque mundi animus, necessario quoque Deus locus est, qui mundum continet: quem pervadit & vi sua comprehendit. Nec hæc sola Thaletis doctrina est, sed veteribus quoque pluribus placuit, immo placere debuit omnibus, qui

^r) STOBÆVS *Eclog. phys. c. VIII. p. 10. conf.*
LAERT. I. I. f. 36.

^s) Ducit enim ad entusiasmum & pantheismum, unde a multis pro specie, quadam athe-

ismi habitum est systema emanativum; sed minus accurate.

^t) Ad CVDWORTH. c. III. §. 21. n. 8. p. 123.

^u) In *conv. sept. sap. T. I. p. m. 293.*

^w) I. I. f. 35.

qui Deum ita per omnem mundum diffusum statuerunt.* Subtilius tamen hac de re cogitasse Thaletem verisimile non est, tota enim disputatio de loco, spatio atque vacuo tum demum percrebuit, ubi ingenia philosophorum notiones metaphysicas physicis considerationibus immiscuerunt, quod ab antiquissimis physiologis, quos secutus est Thales, factum non est, qui magis simpliciter philosophabantur. Eodem ex fonte sequitur

IV. Non dari vacuum: quod dogma philosophis a Thalete ad Platonem usque naturam scrutantibus placuisse tradit PLUTARCHVS.^y Nec aliter patiuntur principia Thaletis semel admissa, mundum loco contineri, Deumque esse mundi animum: quicquid enim in mundo est, ita a divina ista anima pervaditur, ut vacuum existere nequeat. Sequitur porro ex Thaletis principio:

V. Materiam, quæ est primum ortus interitusque subjectum, aliarumque mutationum, mutabilem fluxamque totam suapte natura per universum esse?^z Cum enim aquam rerum omnium principium esse assereret, & ex ea omnia formari, inque eam resolvi putaret, necessario semper fluxam & in motu versantem asserere debuit. Nec hoc novum dogma fuit, sed theologis ante Thaletem jam probatum & per diversas postea inter Græcos scholas philosophorum, Ionicorum, Heracliti, Pythagoræ, Platonis, Stoicorum aliorumque propagatum est, ut alibi^a docuimus.

VI. Materiæ vero fluxæ atque divisibilis in infinitum non progredi sectionem, sed subsistere in iis quæ individua sunt, & atomi dicuntur; non sine ratione quoque systemati Thaletis tribuit PLUTARCHVS.^b Qui tamen recte dicit, visum hoc fuisse Thaletis atque Pythagoræ sectatoribus, non enim curiose de atomis, vel particulis individuis materiæ primæ disputavit ipse Thales, sed simpliciter aquam materiam rerum statuit: discipuli vero, ejus principiis usi, hanc systemati ejus doctrinam adjecerunt. Quod eam non potuit non admittere, alias, si materia in infinitum posset dividi, Deus nec locus nec anima mundi esse posset.

*Doctrina
Thaletis phy-
sicae speciales.*

§. VII. Constitutis ita principiis doctrinæ naturalis generalibus, ad speciales conclusiones ita digressum fuisse, veteres referunt:

VII. Noctem extitisse prius una die. Accepit hoc dogma Thales sine dubio ex barbarica & Græca theologia, quæ noctem inter principia rerum retulit, & luci anteposuit, uti suo loco exposuimus: ubi etiam observavimus, multis inde populis consuetudinem enatam fuisse, per noctes temporum rationes computandi, ^c quam etiam apud Athenienses obtinuisse, auctor

* Videndus, qui erudito in hoc argumento versatus est PAVLVS SLEVOGTIVS *dissert. philosoph. p. 386. seqq.* Sed in sequenti quoque tractatione passim ad hoc dogma attendetur.

y) *l. c. l. I. c. 18. p. 16.*

z) *l. c. c. 9. p. 14.*

a) *Amœnit. liter. T. VIII. p. 312. seqq. Hist. de ideis Sect. I. §. 8. p. 128. seqq.*

b) *l. c. c. 16. p. 16. conf. S. Rev. MOSHEMIVS ad CUDWORTH. syst. intell. c. I. §. 22. p. 28. not. 9. In STANLEII Hist. philos. P. I. c. 6. p. 14. contraria sententia Thaleti tribuitur, invito Plutarcho.*

c) *Conf. GROTIUS de V. R. C. l. I. p. 59. WOLF. ad ORIGEN. philosophum. p. 180. Vide de Germanis TACIT. de mor. Germ. c. 11. de Gallis CAES. B. G. l. VIII.*

auctor est CENSORINVS. ^a Vnde hanc thesin recte Thaleti tribui, omnino verisimile est.

VIII. Mistionem fieri elementorum compositione.

IX. Terrestris substantiæ esse stellas, sed tamen ignitas. ^c

X. Lunam terrestris esse naturæ, ^f & a sole lucem accipere. ^g Ita etiam Orpheus, ut suo loco probavimus, unde patet, Thaletem non primum hoc dogma invenisse. Anaximandri opinionem cum Thaletis hic confundit STANLEIVS. ^b

XI. Solem deficere, quando luna ad lineam infra eum fertur, quæ natura est terrestri. Primum hoc docuisse Thaletem, asserit PLVTARCHVS. ⁱ Didicit tamen illud in Ægypto, ubi paria statuiffe sacerdotes, suo loco docuimus.

XII. Vnicam esse terram, figuræ rotundæ, quæ globi instar se habeat, in medio positam mundi. ^k Cleodemus apud PLVTARCHVM ⁱ ei tribuit: confusionem id parituram universalem, si terra ex mundo tollatur. Sed id a sectatoribus tantum, vel per consequentiam Thaleti adjectum esse, ipsa ratio suadet, locusque Plutarchi, ubi hoc refert.

XIII. Ventis ethesiis deberi Nili exundationem, qui adversa fronte irruentes, ut intumescant aquæ efficiunt, ita ut mare ventis excitatum ostia fluvii subire necesse habeat, qui ita retrocedere cogatur. ^l In Ægypto de causa intumescantis Nili valde, sed inutiliter, & sine veri specie, disputatum fuisse, supra diximus, unde sine dubio Thaleti occasio enata est, de hoc problemate disquirendi. Quem tamen rem acu non tetigisse, pulchre DIODORVS SICVLVS ^m monet; vera si ea essent, omnes fluvios in mare definentes ethesiis oppositis ventis simili modo exundare oportere, quod tamen secus habet: unde ipse Nili exundationem mavult a pluviis ex Æthiopiæ montibus delabentibus arcessere.

§. VIII. Præter materialem mundum de intelligibili quoque cogitasse Thaletem, quatenus scilicet Deus atque spiritus cum mundo conjuncti sunt, ex eo manifestum est, quod §. V. de theologia Thaletis & asserta DEI existentia atque concursu in formando mundo differuimus. Ibi enim, ut rei lux necessaria accresceret, potiores Thaletis de Deo sententias attulimus, quas, quia ibi lucis, quantum licebat, attulimus, hic brevi tantum explicatione repetemus, ut uno fasce comprehensa appareat Thaletis doctrina de spiritibus. Dixit scilicet

De rebus spiritualibus.

I. Esse Deum, omnium antiquissimum: illudque quod neque principium

d) de die nat. c. 23.

e) PLVTARCH. l. c. l. II. c. 13. p. 22.

f) ib. c. 24.

g) ib. c. 28.

h) l. c. p. 14. ubi ita Thaletis mentem exprimit, lunam ejusdem cum sole esse naturæ, quod tamen non Thaleti sed Anaximandro placuit, PLVT. l. c. p. 25. mirumque non est, hoc in loco Plutarchi & Stobæi allegato non invenisse doctissimum interpretem. Habuit hanc quoque sententiam

Hist. phil. Tom. I.

Thales sine dubio ex Ægypto.

i) ib. c. 24.

k) ib. l. III. c. 9.

l) In conviv. VII. Sap. l. c. rationes vero in eo convivio allatas a posteriorum temporum philosophis, illis sapientibus tributas esse ex dictis supra liquet.

m) LAERT. l. I. f. 37.

n) l. I. p. 35.

pium habet neque finem. ⁿ Ambiguam hanc definitionem Dei esse nemo non videt, æque enim æternæ & infinitæ materiæ, quam Deo convenit, unde ex aliis Thaletis dogmatibus, quomodo hoc intellexerit, judicandum est. Illud vero supra exposuimus. Nempe, Deum dixisse mentem, CICERO ^o diserte testatur, eamque materiæ opponit. Etsi vero in referendo hoc Thaletis dogmate verbis variant veteres, eorum tamen de re ipsa testimonium rejici non potest, quod tamen contendit P. BAYLE. ^p

II. Deum hunc effari, impossibile esse. Cræso enim sciscitanti, quid de Diis arbitraretur, post aliquot deliberandi commeatus, referente TERTULLIANO, ^q nihil renuntiavit Thales. Paria vel eadem quoque Simonidi tribuunt veteres, quocum facile confundi potuit Thales. Nihil tamen hoc a more theologiæ barbaricæ alienum, quæ de Deo summo sacrum silentium tenuit, eumque ἀγένητον esse docuit, sequente hanc silentii rationem Orpheo aliisque theologis Græcis, & ex philosophis quoque PLATONE & Pythagoreis passim, ut suo loco demonstrabitur.

III. Deum latere posse nihil, ne cogitationes quidem. Fundamentum atque sensum hujus dogmatis supra quoque explicuimus.

IV. Mundum esse plenum dæmonum: vel, quod CICERO ait, *homines existimare oportere, omnia quæ cernuntur, Deorum esse plena.* ^r Quam doctrinam ex Ægypto Thales in Græciam attulit, & animæ mundanæ juxta systematis emanativi tenorem atque sensum inædificavit, ut supra monuimus.

V. Genios sive dæmonas esse substantias anima præditas, heroas quoque esse animas a corporibus separatas, bonos si bonæ, malos si malæ. Ita quidem PLUTARCHVS: ^s quod & LAERTIVS ^{ff} confirmat, mundum ex mente Thaletis plenum dæmonum, sicque animatum esse, referens. Dubium tamen an Thales, qui de naturalibus tantum & materialibus rebus philosophatus est, istos spirituum ordines ipse agnoverit, & annon sequentium temporum philosophi, cum vidissent, a Pythagoricis & Platoniciis affirmari, accepisse suum istud dogma præceptorem ex Ægypto, inde concluderint, Thaleti quoque Ægyptiacam philosophiam edocto, ibi innotuisse? Etsi enim in Ægypto inter dæmonas & animas heroum distinctio facta fuerit, eamque Græci quoque theologi & imprimis theogoniarum scriptores admiserint, longe alio tamen, quam Thaletis, ea nititur fundamento, quod supra exposuimus. Vnde, an Thales, qui de hominibus inter Deos post fata relatis non cogitavisse videtur, systematis ratione id non poscente, ejusmodi heroas statuerit, incertum admodum est atque dubium.

VI. Animam semper, & per se movere sese; esse scilicet non tantum

κινῆ-

ⁿ) Vide supra §. V. laudatos.

^o) loc. cit.

^p) l. c. not. A. p. 349.

^q) Ad nation. l. II. c. 2.

^r) De legib. l. II. c. 11.

^s) De plac. phil. l. I. c. 8.

^{ff}) l. c. Addendus, ATHENAGORAS qui in leg. pro Christ. p. m. 25. ed. Par. ita: Thales triplici divisione, Deum, dæmonas, & heroës nuncupat, Deum autem definit mentem mundi, dæmonas essentias ψυχικάς animales, heroës separatas hominum animas: bonos nimirum bonas, malos vero improbas.

κίνητικόν τι quod ait ARISTOTELES,^t sed & αἰκίνητον quod tradit PLVTARCHVS^u & αὐτοκίνητον, quod refert STOBÆVS.^w Aristoteles tamen, motum magis aliquem brutum, quam rationalem, Thaletem animæ adscripsisse, innuere videtur; addit enim: dixisse Thaletem, lapidem magnetem, habere animam, quia movet trahitque ferrum. Verum solet Aristoteles studio veterum dogmata obscure enarrare. Quod si ad systema Thaletis respicitur, juxta quod anima ex mundi anima emanavit, necessario istud motus principium, quod omnia emanativa habent, animæ quoque tribuendum est. Nec hoc solus habuit Thales, sed & Anaxagoras, Pythagoras, Socrates atque Plato in eadem fuere sententia, quam postea ARISTOTELES^x convellere omni studio conatus est, ut veteribus contradiceret. Inter motus vero animæ genera cogitationes quoque Thales retulit, si vera sunt, quæ tradunt PLVTARCHVS & LAERTIVS;^y interrogatum, quid esset velocissimum? respondisse, mentem, quia per universa discurrit. Non vero animæ tantum facultatem movendi sese tribuit Thales, sed & alia, unde κίνητικόν vocavit ARISTOTELES. Is vero ut & HIPPIAS apud LAERTIVM^z narrant, putavisse Thaletem

VII. Inanimatis quoque animas inesse, quod ex magnete atque succino corpora attrahentibus coniecisse contendunt. Neque id absurdum est, admissio semel systemate Thaletis, anima enim mundi in omnibus ejus partibus se exerit, easque permeat.

VIII. Animum esse immortalem, primum dixisse Thaletem asseruit Chœrilus poëta.^a Nec dubium est, Thaletem dogma per omnem antiquitatem celeberrimum & inter Ægyptios sacrum ex Ægypto retulisse, Græciæque non tam intulisse primum, quam adjecisse systemati philosophico, quod immortalitatem animæ postulabat. Vnde frustra disceptari putamus, an Thales vel Pherecydes primus fuerit, qui inter Græcos immortalitatem animæ docuerit? Ante utrumque enim inter Græcos dogma hoc a barbaris, Thrace Orpheo, & ex Ægypto allatum viguisse, theogoniæ fidem faciunt, qui illud involvunt. Ab his edoctus philosophorum uterque nobilissimam doctrinam servaverunt, & de ea philosophati sunt Pherecydes in Syro insula, Thales Mileti in Ionia.

IX. Mundum gubernari necessitate; esse vero eam necessitatem providentiæ constans judicium & immutabilem potestatem. Dogma hoc de fato, quod tribuunt Thaleti PLVTARCHVS,^b LAERTIVS^c & STOBÆVS,^d ex principio: Deum esse mentem mundi, necessario fluere supra monuimus. Nec hoc ab Ægyptiorum & theogoniarum sententia ablu- dit, unde Thales in sua arva derivavit. Forte & huc referendum, quod

Ooo 2

STO-

t) *De animal. l. c. 2. T. I. p. 478.*

u) *l. c. l. IV. c. 2. p. 36.*

w) *Eclog. physic. c. XL. p. 93.*

x) *l. c. c. 3. p. 480.* Conf. ven. IOACH. OPORINVS in doctissima tractatione, de immortalitate mortalium.

y) *In conviv. § l. I. f. 35.*

z) *Lib. I. f. 24.*

a) *LAERT. l. c.*

b) *De placit. phil. l. I. c. 25.*

c) *Lib. I. f. 36.*

d) *Eclog. phys. c. VIII. p. 10.*

STOBAEVS Thaleti tribuit, primum motorem immobilem esse, quod postea Aristoteles asseruit: desideramus tamen propiorem testem. ^e

Mathesis Thaletis.

§. IX. Pertinent ad naturalem philosophiam etiam suo modo disciplinæ mathematicæ, quæ inter Græcos Thaletem primum fere parentem agnoscunt. In Ægypto quidem eas didicisse, magno vero ingenio adjutum Ægyptios philosophos mature superasse, supra luculento exemplo demonstravimus. Nec videtur vero abfimile, Thaletem primum fuisse, qui geometriam Græcos docuerit, quod de eo celebrat APVLEIVS: ^f licet alii vel Mœridi vel Pythagoræ hanc gloriam vindicent. Vtrumque enim admitti potest, Thalete in Ionia, Pythagora in Italia philosophante. Quamquam, si verum esset, Pythagoram habuisse in juventute Thaletem in his disciplinis præceptorem, non haberent ejus affecclæ, quo magnopere gloriarentur. Verum hoc incertum esse, supra jam monuimus. Ait vero PROCLVS: ^g *Thaletem in Ægyptum delatum, primum inde hanc scientiam in Græciam derivavisse, multa ipsum invenisse & discipulos docuisse, generalius alia, alia specialius explicantem.* Quod confirmat LAERTIVS, ^h qui & hoc refert: *eum maxime promovisse, quæ Callimachus in Iambis Euphorbum Phrygem invenisse ait.* Hujus problemata a sequentium temporum mathematicis aucta & collecta tandem EVCLIDES elementis suis inferuit. Sunt vero, prout a PROCLUS indicantur, sequentia quæ Thaleti debentur:

I. Quemvis diametrum circulum bifariam fecare.

II. Triangulorum isoscelium angulos ad basin esse inter se æquales.

III. Si duæ rectæ mutuo se fecent, angulos ad verticem facere inter se æquales.

IV. Primus, teste Pamphila ^k apud LAERTIVM ^l descripsit in dimidio circulo triangulum recto angulo, cujus tamen fidem laceffit STANLEIVS, ^m vel textum potius Laërtii; & Pythagoricum potius trigonum orthogonium respici putat; quæ enim hic tribuuntur Thaleti, alii, teste eodem LAERTIO ⁿ Pythagoræ dant, propter inventionem hujus theorematis hecatomben immolasse asserentes.

Sideralis scientia Thaletis.

§. X. Tandem & justum atque clarum lumen siderali scientiæ inter Græcos accendit Thales. Exigua enim fuere, & non ultra ortus & occasus majorum stellarum procedentia, quæ ante Thaletem Græci observaverant, ut ex HESIODI carmine patet, unde in proverbium abiisse Hesiodi astronomiam supra jam indicavimus. Nec Orphei inventa majora fuisse, & initia scientiæ nondum excultæ comprehendisse, suo quoque

^e) Aristoteles enim nihil de eo.

^f) Florid. l. IV.

^g) In Euclid. l. I. d. 1. p. 19. locum integrum exhibet STANLEIVS Hist. philos. P. I. c. 7. p. 15. conf. VOSSIVS de scientiis mathemat. c. 13. §. 3. 4. pag. 49.

^h) Lib. I. f. 25.

ⁱ) loc. cit.

^k) Videndus de erudita hac fœmina MENAG.

ad l. c. Laërt.

^l) Lib. I. f. 24.

^m) l. c. p. 16.

ⁿ) Lib. VIII. f. 12.

que loco vidimus. ⁿ Non deneganda itaque Thaleti gloria introductæ inter Græcos astronomiæ, ^o quam ab Ægyptiis didicerat. Egregiæ quoque sunt, si istorum temporum conditionem respexeris, quibus astronomiam auxit, inventiones: Divisit ^p enim cælum in circulos sive zonas quinque, arcticum, antarcticum, tropicum æstivum & brumalem, & æquinoctialem, conversionesque solis ejusque punctum primus annotavit, ^q sicque æquinoctia & tempora divisit. ^r Primus quoque, uti supra quoque notatum est, urfæ minoris fidus designasse dicitur Callimacho. ^s Primum non eclipses solis tantum observasse, veteres testantur, ^t sed prædixisse quoque memorabili eventu narrant HERODOTVS ^u atque LAERTIVS.^x Sed ut utilem quoque redderet astronomiam, & observationes ad emolumentum civium referret, anni quoque tempestates emendavit, meliusque divisit, & Ægyptii anni in CCCLXV. dies divisionem introduxit inter Græcos. ^y

§. XI. Sufficit brevis hæc naturalis scientiæ delineatio, ad convincendos nos, multum debere physicas atque mathematicas disciplinas Thaleti, qui cum primus de istis quæreret, id est, philosophica methodo exquireret, magnam merito gloriam meruisse censendus est, etsi illa, si cum nostris comparentur, exigua fuerint. Versabatur enim tum naturalis scientia in pueritia, & non nisi multorum seculorum maturitate ad virilem vigorem perducta est. Neque tamen hebes fuit Thaletis in morum quoque disciplina animus, sed moralem quoque sapientiam haud proletarie inspexit, philosophica vero ratione non exposuit, sed ἐξωτερικῶς quasi & ad vulgus, eodem, quo ceteri viri prudentes, modo, qui cum eo septem Græciæ sapientum numerum constituunt. Frustraneus itaque esset labor, si systema aliquod morale corradere ex dictis & sententiis Thaletis institueremus. Sed nec omnia Thaletis esse videntur, quæ illi tribuuntur, apophthegmata, cujus causam supra, ubi de septem sapientum historia tractavimus, luculenter, nisi nos omnia fallunt, exposuimus: unde PLUTARCHO complura de Thalete referenti fides non semper habenda est. Ex iis, quæ Demetrius Phalereus de eo congeffit, ^a notari potissimum merentur sequentia: Amicorum recordandum etiam absentium; emendandam mentem non faciem; parentibus blandum esse deberi, talia enim a liberis expectanda, qualia in parentes conferuntur. Intemperantiam noxiam esse; imperitiam intolerabilem; melio-

Ethica Thaletis.

Ooo 3

ra

ⁿ) Conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXII. §. 7. 8. p. 145.

^o) Eudemus apud LAERT. l. I. f. 23.

^p) PLUT. de plac. phil. l. II. c. 12. p. m. 22.

^q) LAERT. l. I. f. 24.

^r) Ibid. f. 23.

^s) Ibid.

^t) PLIN. l. II. c. 9. PLUT. l. c. l. II. c. 24. 28. conf. VOSSIVS l. c.

^u) Lib. I. p. 19.

^x) l. c. tempus ejus eclipses, quam prædixit

Thales, variè definiunt chronologi. Vid. SCALIG. ad Euseb. p. 89. STANLEY. l. c. p. 19.

^y) LAERT. l. I. f. 27. Græci enim tertio anno mensem intercalabant, Ægyptii singulis annis V. dies adjiciebant. Non tamen apud omnes id Græcos obtinuisse, ex loco aliquo Varronis infrac. VII. ubi de Demetrio Phalereo dicitur, constat.

^z) Tentavit aliquem ordinem philosophicum illis tribuere B. BVDDEVVS diff. de philosophia morali Thaletis.

^a) Apud STOBÆVM loco supra laudato.

ra docenda & discenda; modum adhibendum esse; non omnibus credendum: Pleraque habet quoque LAERTIUS, ^b qui addit: interrogatum: quomodo optime atque iustissime vitam acturi simus? respondisse: Si quæ in aliis reprehendimus, ipsi non faciamus: itemque, eum felicem prædicavisse, qui corpore sanus, fortuna locuples, animo non ignavus sit. Imprimis vero notabilis est sententia, quæ Thaleti tribuitur apud ANTON. & MAXIMUM: ^c difficile esse, sed bonum, sese noscere ipsum, hoc enim esse naturæ consentaneam vitam agere. Plura desideranti exhibebunt LAERTIUS atque STOBÆUS, ^d quos ex recentioribus secuti sunt celeberrimi viri IO. FR. BVDDEVS ^e & THEOPHILVS STOLLIVS. ^f

Anaximander.

§. XII. Initia philosophiæ naturalis inter Græcos felici auspicio facta continuavit & auxit Anaximander; qui privatam Thaletis doctrinam disciplina publica exposuit, sicque sectam in cathedra quasi formavit & constituit. ^g Thaletis popularem & sodalem vocat CICERO, ^h unde sequitur Mileti natum fuisse; id quod factum Olymp. XLII. 3. patre Praxiada. ⁱ Pauca vero de ejus historia consignaverunt veteres, nec videtur ultra scholam habendam juventutemque erudiendam publice occupatus fuisse. Instituisse vero pueros, non sine ingenio ex eo conjicit cel. HEVMANNVS, ^k quod refert LAERTIUS: ^l Anaximandrum canentem a pueris irrisum esse, eoque comperto dixisse, canendum ergo puerorum causa modulate magis. Cum enim hæc de cantu aliquo musico apte vix queant intelligi, recurrendum putat ad morem illius seculi, quo eruditi libros non prosa sed ligata oratione scribebant, eosque adstricto ita versibus numero recitabant, quod Græcis ἀδεν Latinis canere dicitur, unde & ἀδόμεια & ἀσματα versiculi liberiori numero compositi, qui sapientiam virorum doctorum ejus temporis continebant, dicti sunt, quorum supra in historia VII. sapientum Græciæ mentio facta est. Anaximandrum itaque obscurius discipulis librum forte, quem de philosophia naturali scripsisset, explicantem, vel alia recitantem derisum, accuratius juvenum causa posthac in eo se versaturum, promississe vir doctissimus putat. Illud certum est, quod & supra ex THEMISTIO ^m annotavimus, Anaximandrum primum fuisse, qui contra morem seculi philosophiæ naturalis, quam tradebat, præcepta scripto consignavit, sicque methodum arcanam, ab omnibus hactenus sapientibus sancte custoditam abjecit. Scripsisse enim *compendiariam expositionem placitorum suorum de rebus naturalibus*, sive, qui idem liber esse videtur, *de natura; de stellis fixis; de sphaera* & alia, testan-

b) Lib. I. f. 35.

c) Serm. CCIII. p. 346. ed. Wech. Stob.

d) II. cc.

e) loc. cit.

f) Hist. phil. mor. gentil. §. 30. p. 33.

g) Quæ sine dubio causa est, cur ab Anaximandro Ionicæ sectæ philosophiam derivet LAERT. I. II. f. 1.

h) Acad. Qq. I. IV. c. 37. Thaletis consanguineum vocat SVIDAS in Anaximander T. I. p. 173.

i) LAERT. I. c. SIMPLIC. in phys. Arist.

k) Aët. philos. vol. III. p. 183. seqq.

l) I. c. f. 2.

m) Orat. XX.

stantur veteres. ⁿ Non vero in mathesi tantum inventionibus, sed in naturali quoque scientia observationibus excelluisse, inde colligi potest, quod periculosum terræ motum Lacædemoniis prædixit, & ut in agros fecederent, monuit, eo quoque sequente, ita ut urbs & pars montis Taygeti corrueret. ^o Tempus mortis silent veteres; Olymp. LVIII. 2. vero annum ætatis LXIV. egisse, Apollodorus ait. ^p Non confundendus vero est cum alio Anaximandro Milefio, cui *expositionem symbolorum Pythagoreorum* debemus. ^q

§. XIII. Egregie vero de mathematicis disciplinis meruisse Anaximandrum, inventiones testantur, quæ a plerisque ei tribuuntur. Nam

Ejus inventiones mathematicæ.

I. *Geometriæ hypotyposin* ostendisse, vel exposuisse refert SVIDAS, id quod non de orali aliqua explicatione intelligendum est, qualem Thaletem quoque dedisse, ex antecedentibus est manifestum, sed vel totius geometriæ coherentem delineationem discipulis expressam indicat, vel scriptum de geometria compendium. ^r

II. Primum terræ marisque circuitum descripsisse refert LAERTIVS, quod & alii testantur. ^s Laërtii verba male intellexit SVIDAS, ^t quem secutus est STANLEIVS, ^u dum librum ei tribuit, periodum terræ; non enim libro terræ descriptionem geographicam comprehendit, quod Hecætæus, teste STRABONE primus fecit, sed tabula geographica terræ marisque circuitum primus delineavit.

III. Primum gnomonem invenisse, ipsumque Lacedæmone in solariis statuuisse, tradit LAERTIVS, SVIDAS & EVSEBIVS. ^a Alii tamen aliter. PLINIVS ^b enim Anaximandri successori, Anaximeni tribuit, atque HERODOTVS Babyloniis. ^c Recentiores vero quidam, ^d & in his SALMASIVS gnomonis in solariis usum longe recentiorem putant, argumentumque inde petunt, quod Anaximandri ævo diei in horas duodecim distributio nondum usitata fuerit. Vnde veterum relationem tantum de usu gnomonis in inveniendō meridiano & definiendis solstitiis explicant. Verum probandum prius erat, horarum distributionem ante Alexandri M. tempora non in usu fuisse, etiamsi concederetur, vocem hanc ante hujus tempora non inveniri; verisimile enim non est, tanta vitæ commoditate tamdiu caruisse homines, in siderum cursu observando & dimetiendo non indiligentes. ^f Horæ vero vocem Anacreon jam & Xenophon

n) LAERT. l. c. cujus verba: τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ πεποίηται κεφαλαιώδη τὴν ἐκθεσιν, ejusmodi compendium vel summam indicant. De natura rerum scripsisse testatur etiam SVIDAS l. c.

o) PLIN. l. II. c. 79. conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXIII. §. 1. p. 147. modo hoc non fictum sit: vix enim infantia naturalis scientiæ hoc permittit conf. Aët. philos. vol. III. p. 190.

p) LAERT. l. c.

q) Fuit is historicus Ionicus, vid. LAERT. & SVIDAS l. c. VOSSIVS de Hist. Græc. l. I. c. 6. p. 25. IONSIVS de Script. hist. phil. l. I. c. 7. p. 35.

r) Hoc verisimile fit ex not. (n).

s) loc. cit.

t) STRABO l. I. AGATHEM. l. I. c. I. PLIN. l. VII. c. 56.

u) loc. cit.

x) Hist. Phil. P. I. c. 1. p. 96.

y) ll. cc. & T. II. p. 55.

a) Præp. Evang. l. X. c. ult.

b) Lib. II. c. 76.

c) Lib. II. c. 32.

d) Nominat eos MENAGIVS ad l. c. Laërt.

e) In exerc. Plin. p. 632.

f) Babyloniis jam in usu fuisse, ex HERODOTO jam notavimus.

phon adhibuit. ^g Recte itaque Salmafii sententiam rejecit PETAVIVS. ^h

IV. Æquinoctiorum atque solstitiorum puncta primum definivisse, iidem referunt: id quod tamen Thaleti tribui supra jam annotavimus: forte hic publicum eorum usum demonstravit. Ait etiam PLINIVS, ⁱ obliquitatem zodiaci primum designavisse; id quod tamen eo refutatur, quod Thales solis eclipses prædixerit. ^k Id enim sine zodiaci cognitione fieri non posse, notum est.

V. Tandem & sphæram construxisse refert LAERTIVS, ^l quod tamen Atlanti regi a PLINIO ^m tribui supra indicavimus. Scripsisse *de sphæra* librum, ait SVIDAS, forte tamen quæ de sphæræ machina ab Anaximandro confecta refert LAERTIVS, male Suidas intellexit, unde hoc dubium est. Concedi tamen potest, nec improbabile est, plerarumque inventionum summam designavisse Anaximandrum scripto: nam in eo diligentem fuisse, ex supra dictis liquet.

*Physiologia
Anaximandri.*

§. XIV. Non vero de mathematicis tantum scientiis, sed & de naturali augenda sollicitus fuit Anaximander: de cujus tamen placitis physicis tam obscuræ & incertæ sunt veterum memoriæ, ut, quid senserit, accurate definiri vix queat. Quod vel a monumentorum in historia philosophiæ Ionicæ defectu, vel a more Anaximandri, breviter & summatim tantum sua conscribendi placita, vel a studio quæsitæ obscuritate, philosophis veteribus deamata originem habuit: unde de sensu dogmatum Anaximandri varia disputatio, eorumque diversa interpretatio est. Nos quod verisimili ratione assequi nos posse speramus, inquirendo scitabimur. Placuit vero in naturali scientia Anaximandro:

*Generale ejus
principium.*

I. Ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον ἄπειρον. Principium & elementum omnium rerum esse infinitum, ⁿ seu, ut CICERO ^o refert: infinitatem naturæ, a qua omnia gignerentur.

II. Infinitum hoc unum esse, non numero sed magnitudine ^p & partes quidem ejus mutari, totum vero immutabile ^q esse, ex eo omnia gigni, & in id desinere omnia. ^r Satis luculenter animum expressisset Anaximander, si definivisset, quid per illud infinitum, five natura infinitatem intellexerit? verum non indicavit, an vel aërem, vel aquam, vel aliud quidpiam intelligendum sit. ^s Inde vero veteris philosophiæ interpretibus occasio enata est, de mente Anaximandri disputandi, & quærendi, quomodo illud naturæ infinitum explicandum sit. Quam cum meris iisque

incer-

^g) Conf. MENAG. l. c.

^h) App. doctrin. temp. conf. LEO ALLATIVS *de mensura temp. antiquor. c. IV. p. 31. seqq.*

ⁱ) Lib. II. c. 8.

^k) Alij hanc inventionem Pythagoræ, alii Oenopidæ Chio tribuunt. vid. DIOD. l. I. PLVT. *de plac. phil. l. II. c. 12.* CENSORIVS *de die nat. c. 19.* conf. VOSSIVS l. c.

^l) loc. cit.

^m) Lib. II. c. 8. Facit tamen fabulosa Atlantis

historia iis fidem, qui inventionem, certe inter Græcos, Anaximandro tribuunt.

ⁿ) LAERT. l. II. s. I. PLVT. *de placit. philos. l. I. c. 3.* IVSTIN. MARTYR. *cohort. ad Græc. p. m. 4.*

^o) *Academ. Quæst. l. IV. c. 37.*

^p) SIMPLICIVS in *Phys. Arist. l. I. c. 2.*

^q) LAERT. l. c.

^r) PLVT. l. c.

^s) LAERT. l. c.

incertissimis conjecturis disceptando perquisiverint viri docti, * mirum non est, alios mediam naturam inter ignem & aquam, alios atomos cum DICKINSONO, " alios materiam generatim spectatam, denique alios mentem divinam in hac infinitate invenisse sibi visos esse. Nec certiora nos promittere audemus, omnemque de significatione hujus principii disputationem incertam & dubiam esse existimamus, cum plane hic mentem suam Anaximander non explicuerit. Illud ex sequentibus patebit, Anaximandrem Anaximandri discipulum hoc infinitum aërem dixisse, five id a præceptore acceperit, five vagam & indefinitam vocem certo subjecto accommodaverit. Hoc infinitum primum esse principium dixit, vocemque ἀρχὴν primus in hoc sensu accepisse, ut causam rerum indicaret, refert PSEUDO-ORIGENES. * Elementum tamen ipsum vocavisse dum laudati scriptores referunt, id de confuso elementi conceptu intelligendum est, y propriam enim τῶν στοιχείων significationem a Platone esse LAERTIUS notat: ille enim, ut & Stoici & Aristotelici ἀρχὰς καὶ στοιχεία inter se distinxerunt. " Quia vero Anaximander non explicuit, quid per τὸ ἀπείρον intelligat? an causam tantum materiale, vel etiam effectricem, & an infinito naturæ junxerit infinitam mentem? nata est inde controversia, an Anaximander in atheorum classem referendus sit, nec ne? Quorum prius *An atheus?* post eruditum observatorem Halensem, b cui ex veteribus exemplum præivit AUGUSTINUS, c contenderunt IENKINUS, THOMASIVS, d IO. CLERICUS, e RADVLPHVS CVDWORTHVS, f Anglique historiæ universalis auctores; g posterus asseruerunt eruditissimus SAM. PARCKERS, h & venerandi viri IO. FR. BVDDEVS i atque IAC. FRID. REIMMANNVS. k Qua in re ut appareat, quid affirmandum sit, quid negandum, quid in medio relinquendum, excutiendæ sunt rationes, quibus impie sensisse de Deo Anaximandrum viri docti contendunt. Quas ita omnium acutissime ordinavit CVDWORTHVS, ut moneat, finxisse sibi hominem animo materiam, certis formis & qualitatibus præditam, eamque infinitam, non ignem, non aquam, non aërem, verum ad hæc & reliqua aptam, aut ex omnibus temperatam & mixtam, ex eaque nata ac facta dixisse omnia. Nec, quæ patroni Anaximandri pro ejus causa ex ARISTOTELE l affe- runt; vocasse hoc infinitum numen, esse enim immortale, & perire non posse; eum juvare, hæc enim de materia infinita, ab omni mente fingen- dique

t) Vid. *Obs. Hal. T. II. obs. 19. GASSENDVS T. I. Opp. p. 236.*

u) *Physic. vet. & vera c. IV. §. 10.*

x) *Philosophum. c. VI. p. 57.*

y) Ob quam rem veteres physicos vituperat PLVT. *de pl. phil. l. I. c. 2.*

z) *Lib. III. f. 24.*

a) IDEM *l. VII. f. 134. PLVT. l. c.*

b) Qui IACOBVS THOMASIVS est, *Obs. 21. l. c.*

c) *De C. D. l. VII. c. 2.*

Hist. phil. Tom. I.

d) *Hist. atheismi c. IV. §. 3. p. 18.*

e) *Bibl. choisie T. II. art. 1. p. 50. seqq.*

f) *Syst. intell. c. III. §. 21. p. 122. seqq.*

g) *p. 82. seqq.*

h) *De Deo & provid. div. disp. I. f. VI. p. 15.*

i) *Thef. de atheismo c. I. §. 10. p. 22.*

k) *Hist. atheismi c. XIX. §. 3. p. 143. seqq. add.*

l. CHR. WOLF *de atheismi falso suspectis §. IX.*

p. 33. IAC. HASAEVS de vet. philosoph. atheismo

c. V. §. I. p. 19.

l) *Physic. auscult. l. III. c. 4.*

dique facultate relicta intelligenda esse, quod unicum infinitumque Anaximandri principium atque numen sit: immortale quoque non alio sensu vocavisse, quam quod corruptionis expers sit. Nec moderamen & gubernationem illam aliud significare, quam res omnes ab ea infinita materia proficisci, ex eaque tanquam primo principio pendere. Provocat vero, ut hæc roboret, vir acutissimus porro ad PLUTARCHVM,^m qui Anaximandrum ideo vituperat, quod materiam unice laudando, causam effectricem deleat, & illi nihil infinitum sit, nisi materia. Derivavisse itaque omnes rerum generationes atque mutationes, ex mixtionibus earumque secretionibus, contrarietatum in materia existentium,ⁿ &c. Gravia satis ἐγκλήματα, & acute excogitata, quæ causam Anaximandri satis aggravant. Expendendum tamen esse putamus: Aristotelem, uti supra de Thalete monuimus, non hoc dicere, de Ionicis, quod omnem plane mentem rejecerint, sed quod de ea non manifeste cogitaverint, rerum naturalium systema explanantes; sicque tandem necessitate coacti fuerint, eam postliminio quasi revocare, & ad explicandas rerum naturalium rationes adhibere. Notandum porro, quod cel. MOSHEMIVS^o attulit, dicere TATIANVM,^p Anaximandrum posuisse principium aliquod humido vetustius, nempe æternam motionem, eaque alia oriri, alia interire: ea enim innuere videntur, motum ab æterno accessisse materiæ ex alia causa. Nec sine attentione dimittendum, quod laudatissimus vir porro considerare jubet,^q Anaximandrum fuisse Thaletis discipulum, & quod non sine ratione addimus, principium quidem Thaletis correxisse, non vero sustulisse. Quod vero omnium maxime expendendum esse putamus, illud quidem est, quod omnes hæc accusationes ex interpretamentis eorum desumptæ sunt, qui, cum deficientibus scriptis Anaximandri, nescirent, quid per infinitum, ex quo omnia sunt, intellexerit, materiam nescio quam omni elemento priorem abstrahendo finxerunt, eamque Anaximandri infinito adaptarunt. Qua ratione quidem scimus, quomodo Eusebius, Plutarchus, Simplicius, Philoponus,^r & his similes Anaximandri principium intellexerint, non vero, qua ratione ipse intelligi voluerit, cum nec monumentis fide dignis ad discendam ejus sententiam usi fuerint, nec tempore eo vixerint, quo puriore aliqua traditione de vero ejus systemate aliquid certi inaudire potuerunt. Nec negamus, non videri nobis doctissimos hos veterum dogmatum narratores acu tetigisse mentem Anaximandri; ad abstractionem enim metaphysicam confugiunt, ut, quod non intelligebant, τὸ ἀπείρον Anaximandri explicarent. Ejusmodi vero principia metaphysica non sapiunt indolem veteris scholæ physicæ, & Aristotelis ætate vel etiam Platonis, non sunt antiquiora. Aristoteles certe hanc rebus physicis confusionem maxime attulit, ut metaphysicas notiones pro physicis principiis, inter quæ & materia

m) l. I. c. 3. de plac. phil.

n) ARISTOT. l. c. I. I. c. 5.

o) Ad l. c. CVDWORTHII p. 128. n. 5.

p) In irris. gentil. §. 10. p. 221. ed. Worthii.

q) Putat tamen vir celeberrimus, virtutis & vis genitricis aliquid dedisse Anaximandrum infinitæ naturæ suæ.

r) Ad hos enim provocat CVDWORTHIVS.

teria prima est, obtruderet. Quod si cogitamus, Anaximandrum Thaletis fuisse discipulum, ejusque systema non tam mutavisse, quam emendavisse & explicuisse, suppetit alia via, a vero non plane abhorrens, τὸ ἀπειρον Anaximandreum explicandi. Scilicet cum videret Deum aquæ mixtum quasi & tanquam animam perfusum, pervadentemque omnia, a præceptore in systema suum recipi, absurdum credebatur, aquam ponere pro rerum omnium principio, quippe quæ conditionem illius materiæ Deo quasi gravidæ, & cui Deus tanquam anima inhabitaret, quam chaos veteres theologi dixerunt, non exhauriret. Totum itaque illud, ex quo omnia facta sunt, sive materiam humidam, cui anima divina inhabitat, eamque pervadit, dixit τὸ ἀπειρον esse, sive principium aliquod infinitum, immortale, quod omnibus causa existentiae, vitæ ac generationis sit, quodque omnia gubernet. Vt hanc infiniti Anaximandrei explicationem a vero non abluere demonstramus, plures rationes suppetunt; Et 1. quidem nuspam Anaximander dicitur, præceptoris systema rejecisse, aliudque introduxisse, quemadmodum Anaxagoram fecisse, ab omnibus conceditur: formavit enim homines & animalia ex humido; sed tantum dixisse esse principium, quod Thales aquam dixit, infinitatem rerum. Ex quibus, nisi fallimur, sequitur, eum Thaletis principium unum ex mente divina & materia constans, sive chaos Deo gravidum non rejecisse, sed populari notione abjecta, magis philosophice explicavisse, & infinitam esse naturam dixisse, quam postea ejus discipulus Anaximenes de aëre interpretatus est, id est æthereæ naturæ esse dixit, Anaxagoras vero, mentem, quam triumviri hi materiæ incluserant, separavit, & formationi materiæ adjecit. 2. Nec silentium Anaximandri de mente obijci posse putamus, cum nobis non suppetant ejus scripta, & is vestigiis magistri instituisse censendus sit, ubi dissensum non aperte fatetur. Quod si vero concedamus, tacuisse eum de mente materiam pervadente & movente; illud tamen nondum evincit, rejecisse eum mentem & proscripisse ex sinu materiæ; sed tantummodo id innuit, Anaxagoram, causarum tantum materialium rationem redditurum, naturæ φαινόμενα ex materia a mente semel mota primum derivasse. 3. Magnum huic sententiæ robur tribuere videtur Tatianus, æternum motorem sive causam motus ante τὸ ὕγρον ab Anaximandro constitui asserens. Quemadmodum enim materia motus causam vel extra vel intra se necessario habuit, sine qua nunquam mota fuisset; extra eam vero nulla causa fuit, quæ eam moveret, quod ultro viris doctis, qui Anaximandrum culpant, largimur; ita intra se habuisse ejusmodi moventem animam necesse est, quæ ex se materiam expelleret, & ab æterno emanare pateretur; istaque emanatione ejusque perpetua continuatione, qua infinite materiam pervadit, cuncta dirigeret, & formaret, sicque motus causa esset. Certe si vera sunt, quæ Tatianus, diligens veteris philosophiæ cultor hoc loco tradit, nihil aliud dixit Anaximander, infinitum esse humido antiquius asserens, quam quod præceptor ejus Thales asseruit:

Ppp 2

Deum

Deum esse omnium rerum antiquissimum. 4. Nihil vero magis hanc infinitatis Anaximandreæ explicationem confirmat, quam quod teste ARI-STOTELE^t dixit, περιέχειν ἅπαντα, καὶ πάντα κυβερνᾶν, *omnia continere, & gubernare omnia*. Etsi enim lubenter largimur, de directione libera hæc intelligi non debere, cum ipsum illud principium omnia gubernans ita cum materia jungatur, ut unum infinitum constituat, plus tamen dicit, quam quod volunt Simplicius & Philoponus Aristotelicis notionibus in pervidenda Anaximandri mente impediti: nec id principium omnia gubernare dici potest, quod tantum ex se materiam rebus & dependentiam largitur. Quod si vero infinitum est unum illud quod Deum & materiam ex sinu DEI perpetuo emanantem ipsique intime junctam constituit, recte non omnibus tantum existentiam & dependentiam quasi communicare dicitur, sed perpetuo æterni emanationis motus legibus convenienter omnia gubernare: id quod non absimili quoque ratione Pythagoras & Stoici, licet differenti systematis modificatione asseruerunt. 5. Nec hæc explicatio partem tantum disciplinæ Anaximandri considerat, & totam suisque membris cohærentem negligit, quod in defensoribus Anaximandri culpat eruditissimus MOSHEMIVS,^u sed omnibus ejus φαινόμενοις solvendis facit satis: licet ad ea cum hoc principio concilianda non tene-remur, quæ veteres tradunt, quia verisimile est, non ex Anaximandri ingenio, sed eorum profluxisse, qui systema ejus physicum explicare conati sunt. Esto tamen, omnia dicta esse ei convenienter; cohærent illa recte cum hac infiniti explicatione. Partes infiniti mutari posse, totum immutabile esse, ait LAERTIVS, recte, quoniam ex emanationis continuatione, & materiæ varia modificatione per inhabitantem divinam animam partes semper mutantur, totum, sive unum illud infinitum semper idem manet. Infinitos generari mundos qui corrupti in infinitum redeant, dicit PLVTARCHVS & IVSTINVS MARTYR:^x Non incommode, quia & causa effectrix & materialis unum infinitum sunt, & infinitus utrique modus inest, illi acti-vus, huic passivus. Nativos esse Deos, longis intervallis orientes occiden-tesque eosque innumerabiles esse mundos Anaximandro tribuit CICERO.^y Non sine veri specie; cum enim ex ista anima divina quædam partes in materiæ illas particulas, ex quibus infiniti mundi conflantur, deriventur, & emanent, & sic divina ista mens omnibus istis mundis intime præsens sit, nascuntur certe per emanationem, nascente novo mundo, Dii illi, eo de-structo ad fontem redeunt, quemadmodum ex eodem fundamento & eo-dem quoque sensu Stoici Deos nasci & mori, id est ex Deo, anima mundi, oriri & in eum reduci asseruerunt, uti suo loco demonstrabimus. Quod si etiam hæc ad cælum & stellas referenda esse PLVTARCHO^z largimur: non tamen hoc contradicit infinito, prout explicuimus. Sunt enim cælum & stellæ Dii, non ex parte materiæ, cujus respectu calido & frigido mi-
stum

^t) loco supra laudato.^u) l. c.^x) ll. cc.^y) De nat. Deor. l. I. c. 10.^z) l. c. l. I. c. 7.

stum cœlum, stellasque centones aëris globosos ignis plenos Anaximander dixit,^a sed ex parte inhabitantis animæ divinæ, cujus pars eas animat, regitque. Poteramus pluribus hanc nostram infiniti Anaximandri explicationem rationibus fulcire, nisi nos pudor prohiberet patientia lectoris abuti, vel ejus quoque judicio & acumini diffidere; ea enim, quæ diximus, ita comparata sunt, ut auctoritatis vel sententiæ semel electæ præjudicio non impeditus facile concedere debeat, a verisimilitudine non esse aliena. Quæ tamen licet ita se habeant, stultum tamen esset & insipidum, pro certo & indubitato asserere, hanc fuisse Anaximandri, opinionem. Conjecturas afferimus, vero sectamur similia, habitum & constitutionem systematis expendimus, præceptorem cum discipulo comparamus, effata veterum inter se rationali sensu jungimus; quæ omnia probabilitatis quidem gradum aliquem constituunt: alium tamen sensum cuncta pati, ire in contraria veteres & recentiores nostro ingenio multum acutiores, desiderari scripta Anaximandri, fontesque atque testes omni exceptione majores, ineluctabilem in plerisque obversari animo obscuritatem ultro fatemur, & hinc rationibus ex utraque parte expensis hoc unum de mente & sensu, principii Anaximandri dici posse certum putamus, incerta, obscura & dubia pleraque esse, illosque tutissima via incedere, qui de atheismo Anaximandri rogati sententiam dicunt: Non liquet.

§. XV. Sed progrediendum est in enarratione placitorum physico-
rum Anaximandri, quem de rebus cœlestibus porro statuisset veteres referunt,

*Specialia ejus
de rebus na-
turalibus do-
gmata.*

III. Cœlum de calido & frigido mistum esse.^b

IV. Esse infinitos mundos, qui generentur, & corrupti in infinitum redeant.^c Sensum, quem ex conjectura habere potest hoc dogma, in antecedentibus, tetigimus.

V. Stellas centones esse aëris globosos, & flammæ, quadam parte expirantes, agitari autem eas a circulis & sphaeris, quibus inhærent; ut refert STOBÆVS,^d vel quod habet PSEUDO-ORIGENES,^e astra esse circum ignis discretum ex igne mundi circumdatum ab aëre; quod dogma non novum fuit, sed veteribus jam admissum, qui ex igne cœlesti fideralem ignem derivaverunt.

VI. Stellas esse Deos. Quo sensu hoc admitti queat, supra diximus. Male itaque id acceperunt CICERO,^f AUGUSTINVS aliique, qui indigne tulerunt, aliquid, quod corruptibile & mortale est, in Deorum numerum referre, non enim de æternis Diis sermo est, sed de sedibus animæ divinæ. Id quod rectius responderi posse putamus ad Ciceronis objectiones, quam, nodum secando potius quam solvendo, cum SAM. PARCKERO,^g Vellejum Ciceronis, qui hæc objicit, mendacii arguere.

Ppp 3

VII.

a) STOBÆVS *Eclog. phys. c. XXV. p. 53.* PLUTARCH. *l. c.*

b) STOBÆVS *eclog. phys. l. I. c. XXV. p. 53.*

c) THEODORET. *de cur. Græc. aff. l. I. p. 17.*

d) *l. c.*

e) *c. VI. p. 59.*

f) *De nat. deor. l. I. c. 10.*

g) *De Deo & prov. disp. I. sect. 6. p. 15. 16.*

VII. Supremo loco situm esse solem, deinde lunam, tum denique fixas & inerrantes stellas. ^b

VIII. Circulum solis vicies & octies ⁱ terra esse majorem; orbita præditum, qualis fere sit rota curruum, ignis plena: qui quadam ex parte ejus per orificium effulgeat, tanquam per fistulæ foramen, eumque ignem esse solem terram mole exæquantem. ^k

IX. Lunæ circulum esse novendecuplum proportionem terræ, similem rotæ currus, quæ habeat concavam orbitam igne impletam, perinde ac sol, & obliquam, una parte ignem, velut per guttur expirantem. ^l Probat utraque hæc thesis, quam puerascens illo adhuc tempore fuerit scientia naturalis: quamvis incertum sit, an tam crasso conceptu de sole & luna philosophatus fuerit Anaximander, & annon posteriora tempora ei talia affinxerint?

X. Eclipses oriri ex obturationibus orificiorum, ex quibus exhalat ignis solis lunæque. ^m

XI. Lunæ lucem vel plenam vel deficientem videri, prout orificium per quod transit, vel obturatur, vel dilatatur. ⁿ

XII. Ventum esse aëris fluxionem, motis in eo aut colliquatis partibus tenuissimis & fluidissimis. ^o

XIII. Tonitrua & fulmina gigni a vento in densa comprehenso nube, e qua ob partium tenuitatem & levitatem erumpat vi maxima. ^p

XIV. Durare medio loco terram, centri instar constitutam, globosamque esse & rotundam, eamque a nulla re suffultam pendere, loco subsistentem suo propter æqualem omnium distantiam. Prius Anaximandro tribuit LAERTIUS ^q posterius PSEUDO-ORIGENES, ^r PLUTARCHVS ^s vero Thaletis opinioni, terram esse rotundam opponit sententiam Anaximandri, habere terram formam planæ columnæ lapideæ; quo fere collineant, quæ EVSEBIUS ^t habet, qui formam cylindri ei placuisse tradit. Addunt *philosophumena* ORIGENI tributa, docuisse: alteram superficiem calcari, alteram oppositam esse; ex quibus verbis suspicatur cel. WOLFIUS, ^u antipodas credidisse, licet Platoni nomen hoc debeatur: ^x quod tamen mera, & incerta quidem conjectura nititur. Eadem philosophumena hanc quoque de terra opinionem Anaximandro tribuunt: pendentem manere suo loco subsistentem; μένουσαν διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν; aliter tamen LAERTIUS, qui mundum quidem in medio posuisse, ait,

^b) STOBÆVS l. c. ORIG. *phil.* l. c. p. 60.

ⁱ) PLVT. l. II. c. 20. THEODORETVS l. c. ponit XXVI. & *Philosophum.* ORIGENIS l. c. non ad terram, sed ad lunam referunt.

^k) LAERT. l. c. male cohærentia & inepta in his quædam sunt, ex quibus conjectura nascitur, non semper intellectum fuisse Anaximandrum, vel sententias ejus & dogmata indiligenter & negligenter consarcinata.

^l) PLVTARCH. l. II. c. 25. STOBÆVS l. c. p. 59.

^m) *Philosophumena* p. 59.

ⁿ) *ibid.* vocant vero orificium hoc ἐκπνοήν, quam recte ita explicari ex PLVT. & STOBÆO patet.

^o) PLVT. l. c. l. III. c. 7. *Philosophum.* p. 60.

^p) *IIDEM* II. cc. & clarius SENECA *Qq. nat.* l. II. c. 18.

^q) l. c. f. 1.

^r) l. c.

^s) *De plac. phil.* l. III. c. 10.

^t) *De præp.* l. I. c. 8.

^u) *ad b. l. not.* 9.

^x) LAERTIUS l. III. f. 24.

ait, sed ita, ut moveri apta; siquidem certa est THEONIS explicatio, terram ex mente Anaximandri in sublimi pendere, & moveri circa mundi medium: ^y quæ opinio non illo demum tempore nata est, sed veteribus debetur, unde Pythagorici etiam acceperunt: nonnulla inde urgente verisimilitudine, Anaximandrum hoc quoque dogma recepisse, id quod etiam contendit TH. BURNETIVS. ^z Quia tamen uterque testis nimis a philosophi hujus ætate remotus est, contradicente testimoniorum fide certi nihil definiri potest.

XV. Formationem mundi, & partium ejus ita delineavisse tradit EVSEBIUS: ^a Ex infinito cœlestes orbes & infinitos mundos eductos & secretos esse: corruptionem autem multoque ante generationem ipsam ex eo fieri, quod mundi ipsi omnes ab immenso quodam ævo perpetua discretione volverentur; terram vero figuram cylindri imitari, ejusque altitudinis esse, quæ, si cum latitudine conferatur, tertiam illius partem constituat. Ceterum fœcundas calidi frigidique partes genitales circa mundi hujus procreationem ab omni æternitate sepositas fuisse, ex quibus conflata sphaera quadam ignea circumfusus terræ aërem, veluti cortex arborem, involveret, ea disrupta cum esset, ac circulis quibusdam interclusa, solem inde, lucem ac stellas extitisse. Descripsit hæc Eusebius ex PLUTARCHI *Stromatibus* deperditis, vixque credi potest, ipsum Anaximandrum ita rationes subduxisse, sed videntur sequentium temporum philosophi ita consentanea principiis Anaximandri ex iis elicuisse. Nihil tamen in hac cosmogoniæ descriptione est, quod explicationi systematis physiologici Anaximandri, quam supra dedimus, refragetur, sunt, quæ eam mirifice confirmant. Ait enim: ex infinito cœlos & universos mundos ἀποκεκρίσθαι, eductos & secretos esse, palpabili indicio, emanationem ex infinito, id est materia ex sinu DEI egressa & cum eo arctissime juncta, causam esse existentium mundorum: quæ emanatio necessario id, quod porro dicit, postulat, eos mundos ex infinito tempore circulo atque periodo, & conversione volvi, ἀνακυκλωμένων πάντων, quæ Eusebii verba sunt. Immo γόνιμον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τούτου τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι dicitur, ut non tantum vis genitalis, activa, penetrans, una cum calido & frigido, a quo diserte distinguitur, in isto infinito fuisse, appareat, sed & educta & secreta, id quod per emanationem talem fit, dicatur. Quæ omnia haud leviter conjecturas nostras de significatione infiniti Anaximandrei confirmant: dolendumque est, hæc non ab ipso Anaximandro profecta, sed a viris longo temporis intervallo ab eo remotis, unde hæc quoque in tam incerta re in medio relinquimus. Eductum ex sinu infiniti mundum motus legibus semel a causa activa ex genituali interna impressis reliquit, hinc de animantium origine porro præcepisse dicitur.

XVI. Animalia prima in humore nata, corticibus spinosis munita fuisse, adultiora vero facta, ad siccitatem magis descivisse, ruptoque cortice

*Cosmogonia
Anaximandri.*

y) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

z) *Archæol. philos. l. I. c. 10. p. 421.*

a) l. c.

tice non multum temporis supervixisse. ^b Homines prius in piscium ventribus genitos ibique nutritos fuisse, donec vires acquirerent majores, idoneique fierent, qui suis prospicere necessitatibus possent, exclusos fuisse atque terra potitos. ^c Quæ hominum generatio heterogenea exiguam quidem prodit Anaximandri eruditionem in naturalibus, condonanda tamen illi eo magis est, quoniam plerique gentiles philosophi tam inepte de humani generis ortu philosophati sunt, ut ex iis videre est, quæ PLUTARCHVS ^d hac de re collegit. Cum enim semel hypothesein istam; generationem æquivocorum esse possibilem, admitterent, facile inde erat, humano generi ejusmodi adscribere ortum, cum veram hominis originem, cujus notitia revelationem supponit, ^e ignoraverint. Verum hoc ὥς ἐν παροῳ, & de Anaximandro satis.

Anaximenes.

§. XVI. Anaximandri auditor ^f & sodalis ^g fuit ANAXIMENES, Euristrati filius, Milesius. Vitæ tempus varie definitur, alii enim Olymp. LV. alii LVI. iterumque alii LVIII. ponunt, ^h & Apollodorus Olymp. LXIII. quod tamen falsum esse inde probari potest, quod Anaximander ejus præceptor, non diu post Ol. LVIII. fatis concefferit, unde Anaximenes Ol. LXIII. demum natus esse non potuit. Repugnat & ipse Apollodorus, tradens, obiisse eo anno, quo Sardes expugnatae sunt a Cyro. Illud vero Ol. LVIII. si SIGONIVM sequeris, ⁱ sin accuratiores PETAVII ^k calculi probentur Ol. LIX. i. accidit, sic ut mortuum esse oporteat antequam natus fuerit. Vnde suspicamur, apud Apollodorum numerum corruptum & tempus quoque mortis falsum esse, & Ol. LIII. ponendum, ^l pro LXIII. tam turpiter enim sibi contradixisse non verisimile est, neque tamen ita tempus cohæret, uti infra, ubi de Anaxagora dicendum, demonstrabimus. Volunt aliqui, audivisse Anaximenem etiam Parmenidem, cui & auctor epistolarum illi tributarum Pythagoram jungit, quem tamen omni fide carere supra in Thalete ostendimus. Docuit vero & ipse naturalem scientiam, & in ea Anaxagoram atque Diogenem Apolloniatem discipulos habuit. ^m

*Physiologia
Anaximenis.*

§. XVII. Institit vero vestigiis præceptoris in scrutanda rerum natura Anaximenes, ita tamen ut ejus systema clariore luce perfunderet, in quibusdam vero proprium judicium sequeretur. Docuisse vero veteres referunt:

I. Prin-

^b) PLUTARCH. l. V. c. 19.

^c) *Symposiac.* c. VIII. q. 8. ^d) l. c.

^e) Propius tamen ad rem PLATO, etsi ille quoque errore de præexistentia & lapsu animarum corruptus. De quo suo loco.

^f) LAERT. l. II. s. 3. CICERO *Acad. Qq.* l. IV. c. 37. PLIN. *hist. nat.* l. II. c. 76.

^g) SIMPLICIUS *ad Physic.* l. I. c. 2. quod quidem cum eo non constare putat ALDOBRANDINVS *ad l. c.* Laërt. quod Anaximandri discipulus dicatur: nihil tamen obstat, quo minus consuetudine & consortio familiari juncti fuerint.

^h) Olymp. LV. ponit SVIDAS in *Anaxim. T. I.* p. 173. LVI. EVSEB. *præp. evang.* l. X. c. ult. LVIII. vero PSEUDO-ORIGENES *philos. c.* VII. p. 66. qui admitti potest, si intelligatur de tempore successionis in cathedra.

ⁱ) *De temporibus Atheniensium.*

^k) *Doctrin. temp.* l. XIII. *ration. temp.* P. I. l. II. c. 12. p. 124.

^l) LV. Emendat S. PETITVS *Obs.* l. II. c. 1.

^m) Alios Anaximenes, cum hoc non confundendos recensent LAERT. l. c. MENAG. *ad. h.* IONSIVS *de S. H. P.* l. I. c. 10. p. 50. MEVRS.

I. Principium rerum universalium esse aërem, ex quo omnia nascentur, suoque in eum redeant interitu. ⁿ

II. Hoc principium, aërem scilicet, id ipsum infinitum esse, id est immensum, & semper in motu. ^o Duo hæc principia sunt, vel si accurate dicendum primum rerum naturalium principium unum, quod admisit Anaximenes. Nam quæ apud LAERTIUM ^p dicuntur, posuisse ἀρχὴν αἰέρα καὶ τὸ ἀπείριστον, non tam, duo principia adhibuisse Anaximenem, volunt, quam potius, rerum omnium causam existimasse aërem, eumque infinitum. Scilicet ab Anaximandri præceptoris ^q systemate non recessit Anaximenes, sed, quæ ille incerta determinatione obscurius dixit, hic clarius explicuit. Nihil aliud itaque dicit, nisi infinitum illud, ex quo juxta Anaximandrum res omnes conditæ sunt, esse aërem, adeoque universum hoc isto principio contineri: nec multum ponderis habent difficultates, quas hic movit ISAACVS CASAVBONVS, qui non attendit, recte dixisse ARISTOTELIS physicarum lectionum interpretes, Anaximenem inter eos esse, qui unicum principium rerum ponunt, salvo textu LAERTII, qui idem fere ait, quod SIMPLICIUS: Ille enim satis luculenter: *Anaximenes Eurystrati filius, sodalis factus Anaximandri, materiam sive subjectum ait unum esse, idque infinitum, ut ille etiam, sed non indefinite sicut Anaximander, sed ut definiat esse aërem:* quo loco obscura & dubia Laërtii verba illustrantur.

III. Aëra Deum esse eumque gigni, esseque infinitum, & semper in motu, ea vero quæ ex eo oriantur definita esse: accipiendum vero hoc esse de facultatibus, quæ corpora sive elementa penetrant, tradit STOBÆVS. ^r Hujus si explicationem sequimur, aëra Deum dixit, quia virtute divina animatur, & per omnia funditur: nec videtur hæc Stobæi explicatio relinquenda esse, si statuamus, quod verisimilitudine non caret, non deseruisse Anaximenem præceptoris placita, sed clarius exposuisse & illustrasse, ut ita τὸ ἀπείριστον Anaximandri ex ejus interpretatione sit æther subtilissimus divina vi fecundus, sive a spiritu divino inhabitatus & animatus, cujus agitatione ubique diffunditur, ut omnia ex eo generentur. Sicque intellexisse quoque videtur LACTANTIUS, ^s qui, ubi dixerat, Cleanthem & Anaximenem æthera dixisse summum Deum, addit, poetam assentiri, carentem:

*Tum pater omnipotens, secundis imbribus æther
Conjugis in gremium læta descendit, & omnes
Magnus alit magno permistus corpore fœtus.*

Cleanthes vero cum Stoicus philosophus fuerit, apertum est Lactantium
Anaxi-

ⁿ) PLUTARCH. de plac. l. I. c. 3.

^o) CICERO de natura Deor. l. I. c. 10.

^p) l. II. f. 3. STOBÆVS ecl. phys. c. I. ORIGEN. philosoph. c. VII. p. 61. Scripsisse quidem Theophrastum de decretis Anaximenis librum refert LAERT. l. V. f. 42. sed is periit. E recen-

tioribus videndus SCIPIO AQUILIANVS de placit. philosoph. ante Arist. c. XXI. p. 99. seqq.

^q) CICERO l. c. & Acad. Qq. l. IV. c. 37.

^r) Eclog. phys. l. I. c. 1. p. 21.

^s) Lib. I. c. 5. conf. MINVC. FELIX in Octav. c. 19. p. 61.

*Atheismus
Anaximenes.*

Anaximenes opinionem sensu accepisse Stoico, cui eam jungit, qua in schola æther five ignis subtilissimus, vel Deus potius materiam inhabitat, pervadit, animat. Quod melius quoque mentem Stobæi exprimit, quam quod STANLEIO^r placuit, aëra divinum esse facultates divinas elementa penetrantes, adeoque improprie accipi, quod contra mentem Anaximenes dici, recte ad hunc locum notavit G. OLEARIVS.^u Quod vero omnium maxime hanc principii Anaximenes explicationem firmat, illud est, quod aëra Deum quidem esse, sed gigni, teste CICERONE^x asserit, cum divina gigni nequeant: unde sine sensu & absurde locutus esset Anaximenes, si aliud nihil, nisi aëra infinitum pro Deo accepisset; non incommode vero & inconvenienter suo principio & magistri menti, si aërem, mutabilem & mobilem intellexit, ab inhabitante virtute divina animaue commotum, cujus motu gignuntur omnia: qua ratione & Diogenem Apolloniatem explicuisse hoc principium in sequentibus docebimus.^y Ex dictis vero de atheismo Anaximenes judicandum est, cujus gravem illi dicam scribunt IACOBVS THOMASIVS,^z NICOL. HIERONYMVS GVNDLINGIVS,^a IENKINVS THOMASIVS,^b RAD. CVDWORTHVS,^c PETRVS BAYLE,^d & qui parum causæ Anaximenes tribuunt, IO. FR. BVDDEVVS^e & GODOFR. OLEARIVS,^f contrariam partem tuentibus IO. ANDR. SCHMIDIO,^g IAC. FRID. REIMMANNO,^h SAM. PARCKERO,ⁱ qui ab hac infamia Anaximenes liberarunt. Scilicet adeo inter se de sensu principii Anaximenei dissentiant veteres, tamque obscuræ sunt eorum relationes, ut utraque pars non contemnenda opinionis suæ inveniat argumenta, quæ pròlixè enarrare, non nostri instituti est, sed ad historiam singularem atheismi pertinet. Nos computatis utriusque partis rationibus in ea confirmamur modestia, quam apud Anaximandrum commendavimus: in tanto genuinorum testimoniorum defectu, & incerta veterum relatione tutissimum esse, ad pyrrhonismum historicum confugere, & modeste retinere iudicium. Quod si vero conjecturis aliquid dandum est, idem putamus de Anaximene dicendum esse, quod de Anaximandro, utriusque enim causam eodem loco stare recte iudicavit OLEARIVS:^k hoc uno discrimine, quod infiniti a præceptore pro principio admissi naturam enarraverit, quam in æthere, divina anima fecundo, posuit, sicque Deum nominavit: tacens tamen more scholæ suæ de natura mentis divinæ, cum ad solam causam materialem respiceret. Fecisse vero cum Anaximandro in

^r) *Hist. phil. P. II. c. 2. f. 1. p. 99.*

^u) *In not. ad h. l.*

^x) *loc. cit.*

^y) Vtrumque ideo recte jungit MINVC. FELIX *l. c.*

^z) *Obs. Hal. Lat. T. II. obs. 21. p. 450.*

^a) *In Otiis P. II. c. III. §. 8. p. 108.*

^b) *Hist. atheismi c. IV. §. 4. p. 29.*

^c) *Syst. intellect. c. III. §. 20. p. 123.*

^d) *Dict. T. I. art. Diog. Apoh. not. C. p. 296.*

^e) *Thef. de ath. c. I. §. 10. licet excusari eum posse puter.*

^f) *Ad l. c. Stanleji. Addi his possunt historia universalis auctores Angli p. 84.*

^g) *Diff. De Anaximenes vita & physiologia sect. II. §. 5. p. 24.*

^h) *Hist. atheismi c. XIX. §. 4. p. 144. seqq.*

ⁱ) *De Deo disp. I. sect. 6. p. 15. seqq.*

^k) *loc. cit.*

in doctrina de Deo inde quoque patet, quod dixerit, teste A V G V S T I -
N O '.

IV. Esse quidem Deos, non tamen ab iis aërem factum, sed ipsos ex aëre ortos esse. Eadem enim præceptoris quoque doctrina fuit, cui in antecedentibus lucem foenerati sumus, quæ & huc afferenda est. Et eodem modo intelligendum est, quod PSEUDO-ORIGENES refert: " Deos & divina existere ex progenie aëris infiniti.

V. Vt vero ex aëre hoc infinito & divino rerum ortum delinearet, tradidit porro Anaximenes: " hanc aëris maxime æquabilis speciem effugere oculorum sensum; manifestari autem frigido & calido, tum humiditate & motu; sed moveri perpetuo, nec enim, quas recipit, admissurum mutationes, nisi moveretur. Densatum namque atque extenuatum aliam atque aliam induere faciem.

VI. Cum dissolutus ad altiorem pervenerit gradum producere ignem, ad mediocrem vero, cum ad aërem densiorem ex aëre effici nubem; cum adhuc magis aquam, aucta vero hac constipatione, terram; &, quam fieri potest densissima compage constituta, lapides: adeo ut primaria generationis instrumenta reperiantur opposita, calidum videlicet & frigidum. Eundem fere in modum mutationem elementorum instituit Heraclitus, cuius ignis ab aëre Anaximenis, parum differt. °

VII. Exteriores coeli superficiem esse terrestrem. p

VIII. Terram esse tabellam planam incumbentem aëri. †

IX. Ad eandem rationem & solem, & lunam, & reliqua sidera. Hæc enim omnia cum sint ignea superfundi aëri per latitudinem. "

X. Siderum ortum ex terra venisse, ex qua attollitur halitus, quo extenuato, ignis emicet. †

XI. Porro ex elevato sursum igne componi stellas, terrestres etiam esse naturas in stellarum sede, quæ cum iisdem deferuntur. † Istas terrestres naturas non conspici, stellasque velut clavos crystallo inhærere. "

XII. Sidera non commoveri subter terram, sed circa terram verti, perinde ac circa caput nostrum vertitur pileus. *

XIII. Itaque solem etiam non ideo abscondi, quod versetur sub terra, ° sed quod altioribus terræ partibus tegatur, & quod longioribus a nobis intervallis distet.

XIV. Astra moveri & impelli a condensato & renitente aëre.

XV. Laminæ instar latum esse solem igneæque substantiæ.

Qq q 2

XVI.

l) De C. D. l. VIII. c. 2.

m) l. c. c. VII. p. 61. Sermo itaque non est de Deo summo, sed de corporibus cœlestibus, quibus anima divina præest, vel dæmon quidam inhabitat. Quapropter censura BAELII l. c. fundamento caret.

n) ORIGEN. l. c.

o) Ex hac physiologia sequitur etiam, animam esse ex æthere, sive aëre illo subtiliore vid. PLVT. de plac. phil. l. I. c. 7.

p) PLVT. l. c. l. II. c. 11.

q) EVSEB. præp. l. I. c. 5. ORIG. l. c. p. 63. PLVT. l. c. l. III. c. 10.

r) ORIGEN. l. c.

s) Ibid.

t) Ibid.

u) STOBÆVS eclog. phys. c. XXV. p. 53.

x) ORIG. & STOB. ll. cc. LAERT. l. II. f. 3. PLVT. l. c. l. II. c. 16. qui paulisper variat.

y) ORIGEN. l. c.

XVI. Eclipsin pati solem & lunam obturato foramine per quod ignem spirant.

XVII. Lunam itidem esse igneam.²

XVIII. De meteoris eundem fere in modum, ut Anaximander, docuit, ut ex iis videre est, quæ PLUTARCHVS, PSEUDO-ORIGENES & STOBÆVS^a hac de re habent; quos, ne nimii simus, a lectore consuli velimus, nihil enim difficultatis habent, quæ afferunt, & ex dictis facile intelliguntur.

*Philosophia
moralis Ana-
ximenis.*

§. XVIII. De philosophia morali Anaximenis, non habemus, quod dicamus. Refert quidem de eo STOBÆVS varias sententias & dicta moralia, quæ vero parænetice magis quam philosophice proposita ab eo fuere. Sunt inter ea duo, quæ attentionem mereri visa sunt cel. STOLIO.^b Vnum monet: ^c Senibus urbanitate elegantiore ornatis quantum corporeæ voluptates marcescunt, tantum rursus eruditionis desiderium augeri, & tanto firmitus docere posse alios, quid factu sit utile, ac ipsi vicissim ab aliis audiri. Siquidem voluptates, quas cibi, potus & venerea pariunt, non tam in præsentia exhilarare, quam postea molestare videri. Voluptatem autem & disciplinam circa literas tum in præsentī tempore oblectare, tum ad reliquam vitam sui studiosos suaviter degendam præparare. Alterum præcipit: ^d Divites non similiter misereri solere infeliciū ut pauperes, nam suis rebus metuentes interim aliorum calamitatis misereri. Paupertatem namque homines & in artibus præstantiores, & in rebus ad vitam pertinentibus prudentiores reddere, & gravem esse sapientiæ magistrā. In quibus *παροιμίοις* Anaximenes propria experientia duce visus est viro clarissimo scripsisse, atque conjicit, voluptatis causa ducta uxore, & liberis genitis curarum & paupertatis mare ingressum fuisse, sicque voluptatis stultitia expertum ex disciplinarum studio voluptatem postea in senio atque sustentationem vitæ quæsisisse & invenisse. Quæ, quia circumstantias vitæ Anaximenis nobis tacuerunt veteres, in medio relinquimus.

Anaxagoras.

§. XIX. Anaximenis non auditor tantum fuit, sed disciplinam quoque ab eo accepit ^e ANAXAGORAS Clazomenius, ex Ionia, natus Ol. LXX.I.^f Parentem nactus genere, opibusque clarum, Hegesibulum sive Eubulum, divitias ac nobilitatem ab eo quidem accepit, magnis tamen animi opibus, quas insatiabili desiderio augere studebat, multo magis enituit. Agros vero & patrimonium reliquit, ^g teste CICERONE, ^h *discendi quærendique divinæ delectationi toto se animo ut dederet*: vel ut narrat VALERIUS

MAXI-

²) STOBÆVS l. c. p. 59.

^a) ll. cc. & ex primo & tertio STANLEIVS l. c. p. 100. qui vero ORIGENIS philosophumena non consuluit.

^b) Hist. phil. mor. gentil. §. 38. p. 40. 41.

^c) STOBÆVS Serm. CCLXIX. p. 870.

^d) Ibid. Serm. CCXXXVII. p. 778.

^e) CICERO de nat. Deor. l. I. c. 11.

^f) Apollodor. apud LAERT. l. II. §. 7. quibus tamen prematur difficultatibus infra docebitur.

^g) PLUT. de vitando are alieno.

^h) Tuscul. Qq. l. V. c. 39. PLATO in Hippia maj. T. III. p. 382. PHILOSTRAT. vit. Apollon. l. I. c. 13. p. 15. PLUT. in Pericle, SVIDAS in Anaxagoras T. I. p. 172.

MAXIMVS, ⁱ e diutina peregrinatione patriam repetens, cum possessiones desertas vidisset, *non essem*, inquit, *ego salvus, nisi istæ periissent*. Eodem animo a regendis civitatibus, cujus muneris spem opes animi atque facultates & generis nobilitas facere poterant, totum se, quod ait CICERO, ^k ad cogitationem rerum transtulit. Quod cum ægre nonnemo ferret, ei, ita compellanti, *nullane tibi patriæ cura est?* pulchre respondit: *mibi vero patriæ cura, & quidem summa est*, digitum in cœlum intendens. ^l Vt itaque infatiabili discendi desiderio faceret satis, vicesimo ætatis anno Athenas concessit, ^m ut ibi philosopharetur, id est totum eruditionis, qualis tunc in hoc ingeniorum & Musarum emporio florebat, circulum emetiretur. Eo enim tempore Athenis philosophiam stricto sensu sumtam nondum floruisse, ex dicendis patebit, constabatque tunc temporis Atheniensium eruditio præter elegantiam & prudentiam civilem, in dicendi copia & artis poëticæ præstantia. ⁿ Vnde Anaxagoras non tantum Homerum diligenter legendo excoluit, quem virtutis & justitiæ præceptorem fuisse putabat, ^o sed & suavi ac magnifica oratione usus est. ^p Non tamen eloquentia verborum & fingendi ars exfatiavit Anaxagoræ animum, sed rerum naturalium & cœlestium studio occupatus, cum Athenis philosophi non essent, ad Anaximenem concessit, eumque rerum physicarum principia atque causas enarrantem audivit, ^q tanto quidem fervore & contentione animi, ut inspiciendi cœli, & solis, & lunæ causa se natum fuisse, magno animo diceret. Nec defuit successus diligentiae Anaxagoræ, qui in rerum naturalium studio tantum profecit, ut Anaximenes dignum judicaret, cui cathedram traderet, & disciplinam relinqueret. Non tamen solo Anaximene contentus fuit, sed ut magis in rerum naturalium studio proficeret, ex Hermotimi quoque, civis sui, philosophia notitiam naturalem auxit, & ex ea præceptoris systema emendavit. ^r Quoniam tamen tantam viri acutissimi

Qqq 3

tissimi

i) *Lib. VIII. c. 7.* qui tamen a reliquorum scriptorum narratione deseritur. conf. MERIC. CASAVBON. *ad l. c. Laërt. Platonem l. c.* risisse Anaxagoram ait STANLEIVS *Hist. phil. P. I. p. 100.* sed is locum Platonis perperam intellexit; non enim ridet Anaxagoram sed sophistas, conf. BAYLE *Dict. T. I. art. Anaxagoras not. A. p. 205.*

k) *De oratore l. III. c. 15.*

l) LAERT. *l. II. f. 6.*

m) *Ibid.* archonte Calliada: qui erat Olymp. LXXV. i. si Apollodorum sequimur.

n) Dignus qui hic legatur cel. HEVMANNVS *Act. philos. vol. III. p. 195.*

o) LAERT. *l. II. f. 11.* Inde sine dubio enata suspicio, desumisse duplex principium Anaxagoram ex fabula Homeri de Prodeo & Eidothea, quod asserit SEXTVS EMPIR. *adv. math. l. IX. f. 8. p. 546.* quæ vero ex h. l. facile refutatur, non enim physica sed moralia præcepta in Homero quæsit Anaxagoras.

p) LAERT. *l. c. f. 6.*

q) Fuisse discipulum Anaximenis ex adductis

testibus patet; cum vero hoc ante annum 20 fieri non facile potuerit, patet inde dictorum ratio, sine qua obscuritatem inextricabilem in historia Anaxagoræ non evitabimus. Conf. BAYLE *Dict. T. I. art. Archelaus not. A.*

r) Provocat SEXTVS *l. c.* non ad Hesiodum & Parmenidem tantum, qui ante Anaxagoram mentem sive principium ætævum materiam adjecerint, sed & ad Hermotimum Clazomenium, a quo Anaxagoras acceperit. Et in duobus prioribus quidem eum falli, ex eo patet, quia amor Hesiodi & Parmenidis longe differt a mente Anaxagoræ, & certam materiæ semel motæ affectionem denotat. Verisimilius itaque est, accepisse ab Hermotimo Clazomenio, quem prius mentem causam dixisse tradit ARISTOT. *Metaph. l. I. c. 3. T. II. p. m. 646.* id quod etiam affirmant, & Anaxagoram Hermotimum secutum esse tradunt PHILOPON. *ad l. c. Arist. & Alex. Aphrodisæus* apud SIMPLIC. *in l. VIII. physic. p. 321.* de hoc Hermotimo videndi veteres, quos laudat MEVSIVS *ad Apollon. Dyscol. hist. comment. c. 3.* animam ejus, quoribus voluisset,

tissimi eruditionem non satis capiebat Miletus, rediit Athenas, ut ibi philosophiam, quæ nondum illic docebatur, profiteretur. Certe bis Athenis commoratum primo discendi, posteaque docendi causa, necessaria rationum chronologicarum vitæ Anaxagoræ series evincit, licet & hic difficultates haud leves oriantur, quas ad finem hujus paragraphi enarrabimus, quemadmodum tota temporum ratio in Anaxagoræ historia impedita est. Ibi magno, etsi tantum privatim doceret, applausu auditus, & celebrem famam nactus discipulos habuit præstantissimos, & nominis postea nobilitate atque gloria immortales, Periclem istius ætatis fere eloquentissimum, Euripidem tragædum, * quibus aliqui jungunt Socratem " atque Themistoclem. * Invidiam vero gloriæ comitem esse tandem sensit, persecutione gravi virum de Atheniensibus & optimis literis immortaliter meritum premente. In carcerem enim detrusum fuisse, sibi que de vita metuisset, veteres scriptores unanimi fere consensu testantur, causam vero & accusationem varie referunt. Sotion enim apud LAERTIVM ^y a Cleone impietatis accusatum tradit, quod solem candentem dixisset laminam, defensum autem esse a Pericle, discipulo, & quinque talentis mulctatum exilioque damnatum fuisse. Satyrus, a Thucydide in jus vocatum, qui contraria Periclis factioni sentiebat, neque ut impium modo, verum & ut urbis apud Persas proditorem accusatum absentemque damnatum, testatur. Hermippus carcere inclusum mortique addictum ait, Periclem vero apud iudices comparuisse, & testatum de vitæ ejus innocentia, effecisse, ut liber dimitteretur, eum tamen dimissum injuriam ægre tulisse, & sponte e vita excessisse. Hieronymus, macie & ægritudine confectum in judicium adductum misericordia magis, quam justitia dimissum narrat; nihil tamen horum, quæ refert LAERTIVS magna nititur verisimilitudine, cui magis accedit, quod tradit SVIDAS ^z & IOSEPHVS ^a quoque, in carcerem conjectum, quod novam de Diis sententiam invexisset, solemque sensus & rationis expertem dixisset, ideoque ad mortem condemnatum, & tandem exilio mulctatum esse, quanquam & hoc negat PLVTARCHVS, ^b qui nec accusatum nec damnatum fuisse tradit, sed a Pericle ex urbe eductum, quod Diophitæ rogationem metueret, ut deferrentur nomina eorum, qui sermones de rebus cœlestibus, vel alios profanos

lisset, egressam esse, pro fabula habet & ridet LVCIANVS T. I. in *muscæ encom.* p. m. 829. Clazomenios ei templum excitavisse veteres passim testantur, conf. FABRIC. ad l. c. Sexti. Testatur vero Phavorinus apud LAERT. l. IX. f. 34. Democritum ab Anaxagora non admissum, eique inimicum factum dixisse: non illius esse, quas scriptis mandaverit de sole ac luna sententias, verum antiquas, ipsumque eas suffuratum esse, pariter ac quæ de mundi compositione & mente dixisset.

^{s)} CICERO in *Bruto* c. 11. de *Orat.* c. 3. PLVT. in *Pericle*, BAYLE *Dict.* T. III. art. *Pericles* not. A. qui etiam loco supra citato inde colligit, Anaxa-

goram, qui discipulum hunc in civili prudentia summam laudem adeptum, formavit, etiam in civili disciplina eruditum fuisse.

^{t)} Conf. IOS. BARNESIUS in *vita Euripid.* sect. 13.

^{u)} Qui tamen postea ad Archelaum secessit LAERT. l. II. 19. qui his addit Democritum, quem tamen is ferre non potuit.

^{x)} PLVT. in *Themist.* T. III. p. m. 104. qui observat contradicere tempora.

^{y)} *Lib. II.* f. 14. & ex eo STANLEIUS l. c. P. II. c. V. p. 107. ^{z)} loc. cit.

^{a)} *Contra Apion.* l. II. p. 1079.

^{b)} In *Pericle*.

fanos fererent. Hoc enim omnino credi debet, Anaxagoram in rerum naturalium causis scrutandis indefessum, contradixisse vulgi & sacerdotum superstitioni, quale exemplum PLVTARCHVS^c refert: ostendisse aliquando caput arietis, unico tantum cornu insigne, quod futurorum malorum præfagium vates jactaverint, dissectum nihil habere, quod naturale non esset. Hanc vero philosophiæ libertatem ægerrime genus irritabile vatum tulisse, & philosophos ideo impietatis accusavisse, tot exempla, quæ historia philosophica suppetit, & in his maxime notabile Socratis, testantur: dubium itaque non est, ægre Anaxagoram vitam atque caput periculo eripuisse. An vero exilio & pecunia mulctatus sit, vel ipse sponte sua Athenas reliquerit, in tanto veterum dissensu & incertitudine definiri nequit. Illud vero non prætermittendum est, adeo non animo excidisse, quod vult Hieronymus apud LAERTIVM,^d ut potius veteres referant, ^e cum eodem tempore ipsi renuntiata esset & damnatio sua, & filiorum mors, quos duos habuit solos, de injuria sibi illata dixisse: *Iampridem adversus illos atque se ex æquo naturam tulisse sententiam*: de filiorum autem morte placido simul & magno animo: *nihil mihi inexpectatum aut novum nuncias: ego enim illos ex me natos sciebam mortales.*^g Abiit itaque Athenis, ubi XXX. annos commoratum fuisse, quidam tradunt. Non tamen patriam Clazomenen petiit, quam nec sepulturæ locum voluit,^h sed Lampfacum discessit, illicque, quod vitæ supererat, exegit,ⁱ & quod facile conjici potest,^k discipulis in naturæ mysteriis erudiendis vacavit, magnam apud magistratum loci atque cives auctoritatem nactus. Cum enim divitiis corradendis, non inhiaret, sed paucis contentus, naturæ stupendis operibus contemplandis totus inhæreret, sicque cœlestia, unde se oriundum esse tenebat, adspiraret,^l verum egit philosophum, & tranquillitatem animi etiam in adver-

sis

c) loc. cit.

d) Lib. II. f. 14.

e) Ibid. CICERO *Tusc. Qq. I. III. c. 24.* PLVT. *de animi tranq.*

f) PLVT. *consol. ad Apoll.* DIO CHRYSOST. *Orat. XXXVII.* SIMPLIC. *ad Epictet. c. 22.* VAL. MAXIMVS *I. V. c. 10.*

g) Non tacendum tamen: hæc quoque aliis tribui, & prius quidem Socrati, posterius Xenophonti, ut auctor est LAERTIVS.

h) Rogatus enim ab amicis, cum Lampfaci moreretur, velletne Clazomenas in patriam, si quid ei humani accidisset, deportari? Nihil necesse est, inquit, undique enim ad inferos tantundem est viæ.

i) XXII. annos computat STANLEIVS *I. c. p. 107.* quia XX. ætatis anno ibi philosophiam docere cœpisse credit, XXX. ibi vixit, LXXII. anno obiit. Monuimus vero supra, evincere seriè historię Anaxagoræ, quod Athenis in patriam ad Anaximenem reversus sit, & postea demum Athenas docendi causa concesserit, unde tam longam

moram Lampfaci trahere non potuit. Nec id conspirat cum relationibus veterum, quorum plerique brevi post exilium tempore, obiisse volunt. Refertque PLVT. in *Pericle*, paulo post discessum ætate decrepitum atque neglectum, ægerrime eam rem ferentem obvoluto capite vitæ finem inedia facere voluisse, Periclem vero id audientem advocasse, eumque impedivisse. Ex quo loco manifestum est, senem jam fuisse Anaxagoram cum Athenis discessisset. Verum ejusmodi nodorum plena est Athenagoræ historia, quos negligentia veterum scriptorum debemus, incertos rumores sæpe sequentium.

k) Facit conjecturæ fidem, quod antequam moreretur rogatus a senatu urbis, si quid in sui gratiam fieri cuperet, postulavit, ut ea, qua decessisset die, pueris vacatio scholarum concederetur; quam consuetudinem suo tempore adhuc servatam esse, testatur LAERT. *I. c.*

l) Cujus causa se natum esse dixisse supra notavimus. Quod vehementer vituperavit LACTANTIUS *I. III. c. 9.* quod creatorem neglexerit: non tamen

sis constantis atque sereni, & a vana ingeniorum ambitione remoti ^m prodidit, dignus, qui in summo honore haberetur. Quem etiam ei contigisse veteres scriptores tradunt, postquam fati vel naturæ debito, vel quod alii asserunt, fame voluntaria enecatus ⁿ concesserat. Defuncto enim Lampfaceni iusta persolverunt, epitaphio posito, quod insignia ejus in scientiam naturalem merita panderet, hoc versu: ^o

Hic situs ille, cui rerum patuere recessus,

Atque arcana poli magnus Anaxagoras.

AELIANVS ^p vero duas illi aras positas fuisse memorat, alteram menti, alteram veritati inscriptam. Tantam vero rerum naturalium scientiam de eo jactant veteres, ut multa eum prædixisse contendant: quorum tamen duo tantum exempla ad memoriam nostram pervenerunt. Vnum PLINIVS commemorat his verbis: ^q Celebrant Græci Anaxagoram Clazomenium, Olymp. LXXVIII. 2. prædixisse cœlestium literarum scientia, quibus diebus saxum casurum esset a sole. Idque factum interdiu in Thraciæ parte ad Ægos flumen, qui lapis etiam nunc ostendatur, magnitudine vehis, colore adusto, comete quoque illis noctibus flagrante. Ejusdem prodigii meminere etiam EVSEBIVS, qui in Olymp. LXXVIII. 4. quemadmodum marmor Arundellianum Olymp. LXXVII. 4. ponit, & Silenus apud LAERTIVM Olymp. LXXXIV. 1. quæ auctorum varietas, si cum re ipsa confertur, satis prodit, incerto rumori casuique fortuito adscribendum fuisse, ad Anaxagoram vero relatum ab iis, qui cladem Atheniensium quam a Lyfandro passi erant, Olymp. XCIII. 4. isto portento significari absurde contendebant. Cum enim Anaxagoras stellas lapides candentes dixerit, facile inde colorem rei philosophicum inducebant; ^r ita vero, quam frivola & inepta tota narratio sit, luculenter manifestatur, & ARISTOTELES jam subolfecit, ^{ss} nec PLVTARCHVS satis excusare potuit. Verisimilius est alterum prædictionis exemplum, qua tempestatem prædixit, ad Olympicos ludos accedens sereno cœlo cum pellicea veste. ^t Pluvia itaque ingruente, Græci universi, auctore AELIANO, ^u percipiebant, & unanimi voce celebrabant, divinam majus ejus scientiam esse,

tamen intellexisse Lactantium sensum dicti pulchre ostendit IAC. THOMASIVS *Obs. Hal. Lat. T. II. obs. XIV. p. 306.* conf. quæ probe monentur *Act. philos. vol. III. p. 206.*

^m) Ambitiosius dictum videtur, quod dicenti cuipiam: Atheniensibus privatus es; respondit: non ego illis, se illi me, apud LAERT. l. II. f. 10. Sed ut hoc animi ad utrumque parati luculentum testimonium est, ita videtur respexisse ad amicitiam Periclis, qui totus ab eius consiliis pendeat, quemque præsens ad emolumentum reipublicæ formabat, & rationes ejus dirigebat. Conf. *Act. philos. vol. II. p. 208. seq.* conf. VAL. MAX. l. VII. c. 2. qui illius egregiam de vita ejus in secessu beatiore quam in fronte sententiam recitat, & doctrinam non ambitiosam laudat.

ⁿ) Vid. not. (b).

^o) LAERT. l. c. ARIST. *Rhetor. l. II. c. 23. T. II. p. 245.*

^p) *Lib. VII. c. 19.* conf. KVNIVS *ad b. l.* tacent hos honores alii, qui tamen aliis quoque philosophis obtingere. Conf. *Otium Vindel. Ex. III. p. 268. seqq.*

^q) *Hist. nat. l. II. c. 58.* Conf. LAERT. l. II. f. 11. PHILOSTRAT. *in vita Apollon. l. I. c. 2. p. 4.* PLVT. *in Lyfandro T. V. p. m. 96.* conf. MENAG. *ad l. c. Laert.*

^r) Probant hoc misellæ ratiunculæ a PLVT. l. c. relatæ.

^s) Conf. BAYLE. *Dict. l. c. not. (I).*

^{ss}) *De meteor. l. I. c. 7.*

^t) SVIDAS, PHILOSTRATVS, LAERT. ll. cc.

^u) *De animal. l. VII. c. 8.*

esse, quam ut humanæ solertiæ tribui posset. Non divinam enim hoc revelationem requirere, sed mediocrem solertiam hodie nemo non novit, in tanta vero illorum temporum inscitia circa res naturales facile potuit esse miraculo. Non vero viva tantum voce, sed & scriptis de philosophia meruisse tradunt veteres, contenduntque LAERTIVS^w atque CLEMENS ALEXANDRINVS^x eum primum fuisse, qui librum (nempe de philosophia naturali) conscripserit, quod tamen Anaximandro ab aliis tribui supra dictum est.^y Scripsit vero *de naturali philosophia* librum lectum PLATONI^z & ARISTOTELI,^{zz} & *de circuli quadratura*.^a Obiit ætatis anno LXXII. quem ad Ol. LXXVIII. refert LAERTIVS,^{aa} apud quem tamen numerum corruptum esse, & Ol. LXXXVIII. poni debere recte commentatores monuerunt. Fuerunt Anaxagoræ quoque alii,^b quos cum nostro confundi non patitur, nominis celebritas, quæ ei inter præstantissimos Græciæ philosophos locum fecit, quem ei quoque deberi, tota vitæ historia loquitur.

Tantæ in supputatione temporis, quo floruit Anaxagoras, tenebræ, tam difficiles labyrinthi & insolubiles nodi occurrunt, ut Oedipo opus habeat & Ariadneo filo, qui his difficultatibus, si non totis, quod impossibile putamus, ex parte tamen se expedire voluerit. Quod veterum scriptorum negligentia & confusione, quam deperdita eorum scripta pepererunt, adscribendum est. Nam & ipsi, in annotandis temporum rationibus, tam turpiter lapsi interdum sunt, ut miris anachronismis sibi ipsis haud semel contradixerint: Vbi vero ab aliis haud magnæ diligentia hominibus eorum scripta excerpta sunt, multo magis temporum notationes corruptæ, numeri mutati, & ad loca inepta relati, sicque nobis tot errores geniti sunt, ut nihil incertius sit in historia philosophica, quam temporum indicia. Cujus rei locuples testis est historia Anaxagoræ, in qua, qui plana & luculenta via contradictiones veterum in notandis ejus temporibus sustulerit, magnus erit merito omnibus Apollo. Non tangemus in præsentia omnes hos errores & labyrinthos, quos nobis veteres struxerunt, adeant, qui spinosum argumentum non perhorrescunt P. BAYLE,^c qui ut erat in excogitandis difficultatibus summa ingenii vi præditus, ita mirum temporum chaos & insolubiles chronologiæ Anaxagoreæ nodos exponit: nobis enim in tam amplissimo, quod emetiendum habemus, campo tam prolixis esse non licet; sed exponemus tantummodo, quæ aliqualem chronologiæ sectæ Ionicæ lucem scenerari apta sunt. Et primum quidem non exiguam difficultatem habent anni Anaximenis, quam supra ex parte tetigimus, & huc retu-

*Chronologia
Anaxagoræ.*

w) l. II. f. 11.

x) Strom. l. I. p. 308.

y) Ipse LAERTIVS l. VIII. f. 83. Alcmaëoni tribuit.

z) Phædon. T. I. p. 72. conf. LAERTIVS f. 6.

zz) Physic. l. I. c. 4.

Hist. phil. Tom. I.

a) PLUTARCH. de exilio conf. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I. p. 772. seq.

aa) l. II. f. 7. conf. PETAV. rat. temp. l. III. c. 8. p. 147.

b) LAERTIVS & FABRICIVS ll. cc.

c) Dict. T. I. art. Archelaus not. A. p. 289.

retulimus, quoniam arcte cum temporibus Anaxagoræ cohærent. Hunc illius non fuisse tantum discipulum, sed & in disciplina tradenda successorem, supra luculentis veterum testimoniis evicimus, nec est forte veterum quispiam qui hoc neget. Anaxagoram vero natum fuisse Olymp. LXX. i. adducto Apollodori testimonio probavimus. Supra vero §. XVI. eundem Apollodorum, annotavimus, vitæ finem, quem fecit Anaximenes, ponere Ol. LIX. i. fuerit itaque, necesse est, discipulus Anaximenis Anaxagoras antequam natus fuit, XLIV. annis, quod est ridiculum. Hunc nodum ut solvamus, relicto Apollodoro, Anaximenes vitam ultra Olymp. LXXV. produxisse censendus est. Cum enim vita Anaxagoræ testetur, eum XX. ætatis anno Athenas concessisse, credibile non est, juvenem viginti annis minorem, quique multos juventutis annos peregrinatione consumsit, ætate ista tantos in scientia naturali fecisse profectus, ut celebri præceptor in cathedra succederet. Vidit hoc pulchre Bælius, qui ideo verisimile judicat, Anaximenem post discessum Anaxagoræ scholam Ionicam continuasse, id quod tamen incertum esse, facile largientur, qui seriem rerum ab Anaxagora gestarum, prout eam enarravimus, expendent. Vnde conjiciendum est, Anaximenem circa Olymp. LXXVI. i. Anaxagoræ disciplina tradita, eadem Olympiade decedentem Anaxagoram successorem nactum esse, cui Athenas Ol. LXXVII. concedenti in Ionia successit Diogenes Apolloniates, ipse quoque discipulus Anaximenis: Sicque Anaximenem Ol. LVI. natum LXXX. annos fere explevisse. Hæc de Anaximenis chronologia. Altera Anaxagoræ, adhuc impeditior est, cum incerti hæreant scriptores, quem in annum referendum sit exilium Anaxagoræ. DIODORVS SICVLVS equidem diserte indicat Olymp. LXXXVII. 2. cum vero XXX. annos, Athenis egerit Anaxagoras, sequeretur inde, Olymp. LXXX. initio demum Athenas venisse. Tradit vero Laërtius veteres secutus: anno ætatis XX. qui erat Ol. LXXV. Athenas delatum esse; quod repugnat tempori a Diodoro indicato. Alias difficultates non minores affert BAYLE^d quæ apud ipsum videndæ sunt: nos uno argumento ab eo prætermisso evinci posse putamus, Diodorum erroneos calculos secutum fuisse. Accidit enim exilium Anaxagoræ eo tempore, quo Pericles, quam maxime Athenis florebat, & cum Anaxagora conversabatur; tantum quoque otii nactus, ut qui prius eloquentiam & prudentiam civilem hoc magistro didicerat, philosophiam quoque postea naturalem ab eo disceret. Id quod luculenter asserit MARCELLVS,^e addens, *audivisse in philosophia quidem Anaxagoram, & atheum paulisper haberi cœpisse, quod illius philosophiæ disciplinam paulo avidius hausisset*: quæ confirmat quoque DIODOR. SICVL.^f Pericles autem Peloponnesiaco bello materiam & occasionem suppeditavit, quod Olymp. LXXXVII. i. incepit, & post biennium & sex menses pestilentia moritur. Impossibile itaque est, Periclem tunc Athenis præsentem Anaxagoram ju-

visse,

d) l. c.

e) In vita Thucydidis.

f) l. XII. c. 39. p. 433. conf. BAYLE in Pericles T. III. p. 665. not. C.

viffe, morti eripuisse, & postea Lampfaci, cum inedia vitam finire vellet, invississe. Cadentibus itaque rationibus Diodori Siculi, ut tandem aliquando in computandis Anaxagoræ annis pedem figamus, supponendum putamus, verum esse, quod tradit Apollodorus, natum Olymp. LXX. 1. & denatum annos habentem LXXII. Sic ut vitæ ejus finis incidat in Olymp. LXXXVIII. 1. Cum his terminis vitæ Anaxagoræ conciliandæ sunt reliquæ veterum narrationes. Et quidem primum ejus adventum Athenis factum esse tempore expeditionis Xerxis, quo annum XX. agebat Anaxagoras, testatur LAERTIVS^g archonte Calliada, qui annus fuit Olymp. LXXV. 1. sic ut ex hoc calculo appareat, recte nativitatis annum poni Ol. LXX. 1. Vnde & hunc temporis terminum pro vero admiserunt magni viri IOS. SCALIGER,^b PETAVIVSⁱ & VOSSIVS.^k Ab hoc vero adventu computant laudati viri triginta annos, quos teste Laërtio Athenis exegit, sicque exilium Anaxagoræ in Olymp. LXXX. 2. ponunt. Verum si hæc admittimus, ratio dari non potest, quando Anaximeni in cathedra succefferit? quod ante ætatis annum XX. fieri non potuit. Vt itaque & hunc nondum fecet magis quam solvat, & reliquis difficultatibus faciat satis, Bælius duplicem accusationem, & duplex exilium Anaxagoræ comminiscitur; qua in re veteres habet contradicentes, parumque pro conjectura sua præfidii & verisimilitudinis. Quare & hæc via derelinquenda est, & hoc modo occurrendum difficultatibus, ut statuamus, bis Athenas concessisse Athenagoram, primum anno ætatis XX. ad discendam eruditionis encyclopædiam, quam philosophiæ nomine indicatam fuisse in prolegomenis probavimus, tumque eloquentiam & poësin didicisse; mature vero, & post exiguum tempus in Ioniam rediisse, ut præceptor in cathedra succederet; ibique decedente magistro, rursus Athenas commigravisse, circa Olymp. LXXVI. finem, ibique philosophiam non tam publica, quam privata disciplina professum fuisse, circa Olymp. LXXXI. habuisse discipulum Socratem, qui Olymp. LXXXI. 2. ad Archelaum concessit; Olymp. LXXXIII. exeunte vel ineunte sequente proscriptum Lampfacum exulavisse, ibique ad Olymp. LXXXVIII. 1. vixisse. Nihil est in his rationibus, quantum nos videmus, & diligenti rationum chronologicarum collatione perspicimus, quod non verisimilitudini & circumstantiarum seriei respondeat. Vnde quæ his rationibus temporis contradicunt apud veteres tuto relinquenda esse putamus, si velimus ex hoc labyrintho tandem egredi. Nondum tamen omnes sentes superavimus, sed & alia tollenda difficultas, quam nectit LAERTIVS,^l qui testatur, Archelaum primum fuisse, qui physicam philosophiam ex Ionia Athenas invexerit. Hoc etiam SVIDAS repetit.^m Contrarium vero hoc historiæ Anaxagoræ, quæ testibus supra adductis & CLEMENTE quoque ALEXANDRINOⁿ, Anaxagoram philosophiam Athenis docuisse,

Rrr 2

&

g) l. II. f. 7.

b) Ad EVSEBIUM n. MDLIV. p. 103.

i) Ration. temp. l. III. c. 8. p. m. 147.

k) De Scient. mathem. c. XXXIII. §. 4. p. 148.

l) l. II. f. 16.

m) v. Archelaus T. I. p. 342.

n) Strom. l. I. p. 301.

& Periclem discipulum in ea habuisse testatur. Qua ratione nodum hunc solvant, cum non videant, IS. CASAVBONVS & MENAGIVS, ° fecant, & Laërtium vel memoria deceptum, vel locum ex f. 3. in f. 16. & ex margine in textum translatum fuisse præpostere, colligunt. Nec leviter hanc Laërtii relationem turbat, quod teste CICERONE. p Archelaus Anaxagoræ discipulus fuerit, quem itaque Athenis audivisse oportuit: Alias difficultates tacemus. Quod si itaque Laërtius non deferendus videtur, salvari ejus narratio potest, si dicamus: Anaxagoram non publicas quidem lectiones philosophicas instituisse, sed priuatis tantum & selectis discipulis, qualis erat Pericles, Socrates, Archelaus philosophiam tradidisse; id quod ex ea quoque ratione redditur verisimile, quia naturalis philosophia Anaxagoræ admodum suspecta fuit, & vates atque populus ejus discipulos tanquam atheos criminati fuerunt, uti supra vidimus, quæ ratio omnino Anaxagoram compulisse videtur, ut publice ea sapientiæ naturalis præcepta reticeret, quæ Atheniensium ferre non posse superstitionem noverat. Ita Archelaus vero primus fuit, qui Ionicam philosophiam, aperta publica schola tradidit, quæ tamen mature desit, Socrate moralem philosophiam introducente. Et ita quidem tantisper in obscurissimo argumento palpare nobis liceat, donec certiora & meliora detegant, qui acutioribus, quam nos, utuntur oculis.

*Philosophia
Anaxagoræ.*

§. XX. Philosophiæ vero naturalis ædificium ita construxit Anaxagoras, si veterum narrata sequimur:

*De principiis
naturalibus.*

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omnia itaque erant initio simul, inter se confusa & sine motu. Primum hoc fundamentum totius systematis, quod omnem antiquorum philosophorum chorum agnovisse, alio loco ostendimus, Anaxagoræ recte tribuit ARISTOTELES: q alterum ipsa ejus verba exhibet, quibus magnificum opus suum de natura, teste LAERTIO r exorsus est, quodque ita ad mentem ejus referunt ARISTOTELES, s qui addit, quievisse ab infinito tempore, omnia, quemadmodum CICERO quoque testatur, t particulas statuisse initio confusas. Hoc universum, veteres ante Anaxagoram chaos dixere, ὕλην five materiam Græci, de cujus natura ita porro philosophatus est:

III. Est vero principium materiale omnium rerum unum & multiplex, nempe ὁμοιομερείαι, partes infinitæ, similes, contrariæ, tactu continuæ se mutuo sustinentes, neque alio contentæ. Ita sententiam Anaxagoræ ARISTOTELES u & PLUTARCHVS x delineant, magno aliorum quoque ex veterum cohorte auctorum consensu, y inter quos eleganter has ὁμοιομερείας, (Latino enim vocabulo difficulter exprimuntur, partes similes

o) ad l. c. Laërtii.

p) Tusc. Qq. l. V.

q) Metaphys. l. I. c. 4. T. II. p. 645.

r) l. II. f. 6.

s) Physic. l. III. c. 4. & l. IIX. c. 1.

t) Academ. Qq. l. IV. conf. PLUTARCH. plac. phil. l. I. c. 3.

u) II. cc.

x) l. c.

y) Conf. Comm. ad LAERT. l. c. STANLEY. Hist. Phil. P. I. c. 2. sect. 1. p. 101. seqq.

res tamen dixit CICERO) descripsit LVCRETIVS. ^z Vt ad hanc systematicam Ioniæ modificationem deveniret Anaxagoras, accuratiores materiae consideratio effecit. Scilicet a præceptoribus didicerat, quod supra Ioniæ scholæ placuisse probavimus: materiam non esse in infinitum dividuam; subsistendum itaque erat in particulis individuis & minutissimis, quas ab infinito tempore semper confusas & sine motu jacuisse supponebat. Observabat ^a vero profundi ingenii philosophus, inesse rebus ipsis ex istis particulis compositis & formatis formas atque qualitates diversissimas, atque sæpe sibi contrarias, quas cum naturas peculiares & per se subsistentes non esse perspiceret, nec ex nihilo eas oriri posse ex admissio semel principio concluderet, eo tandem deveniebat, ut colligeret, ἐκ προεπαρχόντων καὶ ἐνοπαρχόντων, ex rebus antea existentibus, & inexistentibus produci; atque antea in materia esse, quamvis ob exiguitatem suam percipi a nobis haud possint, resque visibiles, in quibus quodlibet cuilibet admixtum est, illud tantum nobis videantur esse, & ab aliis distingui, quod in mixtione infinitorum abundet. Ita totum nec album nec nigrum, nec os nec carnem esse, sed cuius plurimum habet illius quoque naturæ esse videri. Separabat itaque particulas, ex quibus res mixtæ & compositæ consistunt, & iungebat partes homogeneas sibi quæque similes, quarum quælibet peculiarem naturam, alteri cui jungitur similem, haberet. Ossa igitur ex particulis osseis, carnem ex carneis, aurum ex aureis, res calidas ex calidis, frigidas ex frigidis, & sic porro, nihil autem ex nihilo, sed omnia ex particulis similaribus jam antea existentibus generari, tuebatur, & ita demonstrari posse putabat, qua ratione rerum essentia & qualitates inter se differrent. Vehementer hoc systema particularum materiae, quod cum atomistico confundendum non est, veteribus & recentioribus displicuit, ut videre est ex illis, quæ contra illud disputant ARISTOTELES & LVCRETIVS ^b, quorum rationes ex recentioribus illustrant SCIPIO AQUILIANVS ^c & PETRVS BAYLE. ^d Nec diffitendum est, magnis premi difficultatibus, & sibi contradicere; cum enim res compositas non tantum solvi & perire cernamus, sed & illud non amplius esse, quod fuerunt, necessario sequitur, etiam particulas illas, ex quibus earum natura componitur, perire, cum eandem naturam referant, & ita auri massa soluta, perire etiam particulas aureas, osse contrito, conteri ossicula minima ex quibus componitur, & sic porro, quia

Rrr 3

definet

^z) l. I. v. 830. seqq. his versibus:

Nunc & Anaxagoræ scrutemur homæomeriam.
Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua
Concedit nobis patrii sermonis egestas:
Sed tamen ipsam rem facile est exponere verbis,
Principium rerum, quam dicit homæomeriam.
Ossa videlicet e paucillis atque minutis
Ossibus, sic & de paucillis atque minutis
Visceribus viscus gigni: sanguenque creari.
Sanguinis inter se multis cœuantibus guttis:
Ex auri putat micis consistere posse
Aurum, & de terris terram concrevere parvis:
Ignibus ex ignem: humorem ex humoribus esse,

Cetera consimili fingit ratione putatque.

Nec tamen esse ulla parte idem in rebus inane
Concedit, neque corporibus finem esse secundis.

a) Legendus ARISTOTELES Phys. I. I. c. 1.

c. V. & LVCRETIVS l. c. qui porro:

Id quod Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnes
Res putet immixtas rebus latitare: sed illud
Apparere unum, quo ius sunt plura mixta
Et magis in prompta primaque in fronte locata.

b) ll. cc.

c) De placit. philos. ante Arist. l. I. c. 3. p. 8. sq.

d) Dict. T. I. art. Anaxagoras not. C. p. 208. seqq.
& not. G. p. 212.

definet res illud esse, quod sunt particulæ, ex quibus constat. Ita vero non illud tantum, quod principii naturam habere debet, eam amittit, & fit corruptibile, sed contradicit quoque principio primo ab Anaxagora admisso, ex nihilo non solum nihil fieri, sed in nihil quoque non resolvi. Hoc tamen non obstante ingenii acumen & magna in re naturali eruditio Anaxagoræ deneganda non est, quemadmodum facit C V D W O R T H V S ^e qui iudicii paupertate seductum putat Anaxagoram, ut systema atomisticum in ὁμοιομερείας mutaret, quia comprehendere nequiverit, qua ratione ex sola modificatione, magnitudine, situ, & figura particularum rerum diversarum & contrariarum quoque origo queat explicari. Non enim leges motus adeo ignotas fuisse Anaxagoræ verisimile est, qui ob ingenii præstantiam mentisque aciem tantopere laudatur veteribus: sed causa sine dubio ea fuit, quod in systemate atomistico difficultates haud leves viderat, quæ superari vix possunt, quas ut evitaret, ad homœomeriarum inventionem confugit. Interim & rationi & experientiæ illam contrariam esse, quilibet facile deprehendit, qui mediocri attentione ad rerum omnium naturam attendit.

IV. Quia vero particulæ materiæ similes sunt sine motu atque vita, ideo necesse est, fuisse ab omni æternitate principium aliud infinitum, intelligens, ^f five mentem infinitam, corpori non inclusam, adeoque incorpoream, & ab omni compositione separatam, ^g quæ per se ipsa moveatur, ^h motumque particulis illis homogeneis in hyle latentibus & confuse mixtis primum indiderit, ⁱ sicque ex infinita materia, quæ constaret dissimilibus inter se particulis, rerum omnium genera, homogeneis inter se junctis, pro modulis & speciebus suis, condiderit. ^k Multa hic cumulantur, quæ ne copia diversarum materiarum obruamur, singulatim expendere necesse est. Et I. quidem Anaxagoram mentem infinitam motus & vitæ auctorem asseruisse, ejusque dispositioni, ordinationi & operationi totius mundi ornatum, rerumque visibilium omnium generationem tribuisse, totus testatur, veterum scriptorum chorus, videndique quos magno numero laudant MENAGIVS ^l & BAYLIVS. ^m Vnum ARISTOTELIS, qui ætate prior fuit, testimonium sufficiat, qui eum posuisse, tradit: ⁿ ἀρχήν γε τὸν νοῦν μάλιστα πάντων, μόνον γοῦν φησὶν αὐτὸν τῶν ὄντων ἀπλοῦν εἶναι, καὶ ἀμύγη τε καὶ καθαρὸν ἀποδίδωσι δι' ἅμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ τὸ τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν, mentem principium esse omnium, solam namque rerum omnium ipsam simplicem & non permistam, & puram esse atque sinceram. Atque eidem principio hæc utraque tribuisse, cognitio-

nem

^e) System. intell. c. I. §. 15. p. 21. §. 28. p. 44. conf. MOSHEM. ad h. l.

^f) ARISTOT. Metaph. l. I. c. 3.

^g) CICERO de nat. Deor. l. I. c. 11. conf. AUGUSTIN. de C. D. l. IIX. c. 2.

^h) LACTANTIUS l. I. c. 5.

ⁱ) ARISTOTEL. l. IIX. Phys. ausc. c. 1. T. I. p. 219.

^k) CICERO Acad. Qq. l. II. Anaxagoras mate-

riam infinitam, sed eas particulas similes inter se minutas, eas primas confusas, postea in ordinem adductas mente divina. ^l) ad l. c. Laërt.

^m) l. c. not. D. p. 211. Addi merentur, quæ adducit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 20. p. 459. ubi imprimis luculentus SIMPLICII locus legi meretur in ARIST. Physic. l. I. p. 33.

ⁿ) De anima l. I. c. 2. T. I. p. 479.

nem & motum, dicentem, universum mentem movisse. 2. Hanc mentem ad mundi ortum & rerum generationem necessariam fuisse, inde conclusit Anaxagoras, quod motum proprium inesse particulis materiæ negaret, unde mentem *κινήσεως ἀρχήν* *motus principium* dixit, eamque formandæ & ornandæ materiæ præfecit. Qua de re PLUTARCHVS, ^o ut qua ratione ab antecessoribus discesserit Anaxagoras, ostenderet, ait: *Reliqui philosophi Ionici ante Anaxagoram fortunam cæcamque necessitatem, id est motus materiæ vel fortuitos vel necessarios, unum rerum principium esse professi sunt: primus autem Anaxagoras affirmavit, mentem puram & omnis concretionis nesciam rebus omnibus præsidere.* Ex quibus Plutarchi verbis 3. clarum est, fuisse in Ionica schola Anaxagoram primum, qui æternæ materiæ mentem adjungeret. Id quod etiam testantur CICERO, TERTULLIANVS, THEMISTIUS, & ex PP. numero alii, laudati MENAGIO & BAYLIO. ^p Inter quos primus notabiliter: *Inde Anaxagoras, qui accepit ab Anaximene disciplinam, primus omnium rerum descriptionem & modum mentis infinitæ vi ac ratione designari ac confici voluit.* In quo non vidit neque motum sensui junctum & continentem in infinito ullum esse posse, neque sensum omnino, quo non ipsa natura pulsa sentiret. Deinde si mentem istam, quasi animal aliquod esse voluit, erit aliquod interius ex quo illud animal nominetur. *Quid autem interius mente?* Cingitur itaque corpore externo. *Quod quoniam non placet, aperta simplexque mens, nulla re adjuncta quæ sentire possit, fugere intelligentiæ nostræ vim & notionem videtur.* Mirantur hic cum Bælio alii quoque viri docti, qui hæc consentire cum veterum narratis vident, Ciceronem primum Anaxagoram constituere, qui mentem materiæ adjecerit, oblitum, quæ paulo ante dixerat: *Thales Milesius, qui primus de talibus rebus quæsiuit, aquam dixit esse initium rerum: Deum autem mentem eam, quæ ex aqua cuncta fingeret.* Quæ adeo sibi contradicere videntur magno & in veterum doctrinis perspicendis acutissimo viro, ut malit textum esse corruptum, quam Ciceronem aliis scriptoribus, qui diserte omnes fere Anaxagoram primum mentis materiæ adjunctæ auctorem faciunt præferre. ^r Cui tamen critici perspicacissimi sententiæ merito opponimus, non solum Ciceronem dixisse: Thaletem mentem materiæ formandæ præfixisse, sed aliorum quoque testimoniis supra a nobis allatis id confirmari. ^s Neque tamen veteres deferendos, neque Ciceronem secum committendum, neque eam, quam hætenus dedimus, systematis Ionici explicationem derelinquendam putamus, cum omnia sibi recte consent, & eleganter cohæreant, modo falsa, quæ ple-

rosque

^o) PLUTARCHVS in *Pericle* T. IV. p. m. 278.

^p) ll. cc. vid. m. IV.

^q) *De nat. Deor.* l. I. c. 10. 11.

^r) Aliam conciliandi hæc inter se viam ingressus est LESCALOPERIVS in CICERON. *de nat. Deor.* p. 40. qui putat Anaxagoram primum fuisse, qui in lectionibus suis non solum hæc do-

cuerit, sed scripto quoque publicaverit, cum ejus antecessores solis hoc dogma discipulis tradiderint. Sed hoc apertæ narrationi veterum contradicit.

^s) STOBÆVM non solum, sed & PLUTARCHVM concordare cum CICERONE, initio capitis jam docuimus.

rosque occupavit systematis Ionici, quale illud Thales, Anaximander, & Anaximenes, docuerunt interpretatio, ex sola materia sine omni mentis divinæ concursu extitisse omnia, dimittatur, rationibus a nobis supra jam allatis confutata. Hoc ut luculenter 4. demonstramus, repetendum ex superioribus est, statuisse triumviros illos Anaxagoræ antecessores, materiam unicum esse principium, nec extra eam dari aliud: esse vero in materia mentem, eam intime penetrantem & moventem, & cum ea ita arcte unitam, ut unum principium constituent: & esse vero admodum simile, intellexisse eos hoc ita, ut materiam ab æterno ex Deo emanasse, & quotidie novo motu ex sinu ejus intime illi præsentis moveri & emanare dicerent. Vidit hoc Anaxagoras, & palpavit, in isto emanativo systemate tum includi infinitum infinito, & mentem infinitam corpori quasi, certe materiæ; tum confundi re ipsa cum materia, cum qua unum constituere dicitur; manifesta principiorum commixtione & absurditate non parva: aliter itaque rem instituit, & cum materiam infinitam ab omni æternitate constituisse, * cum antecessoribus statueret, eam non tantum ab elementorum naturalium sorte & conditione semovit, " & homœomerias introducendo, talem ei naturam adscripsit, qualem ad producendas rerum diversissimas naturas atque essentias sufficere putabat: sed & Deum sive mentem infinitam, quam antecessores ita materiæ immerferunt, ut ex eo atque materia unum existeret principium, quemadmodum fere corpus & anima unum hominem constituunt, a materia separavit, nec ei inesse, sed adistere tantum extra docuit, sicque primus fuit, qui Deum materiæ, tanquam mentem corpori, oppositam introduceret, & ab ea distingueret. Vnde etiam aliam & distinctam prorsus, immo materiæ contrariam DEO naturam tribuit; esse eum mentem purissimam, constare intellectu omnia movente, & dirigente, nihil esse in eo mixti, cum e contrario materia, nec ipsa intelligere atque se movere queat, & innumeris ex particulis diversissimæ naturæ mixta sit. Sic itaque primus Anaxagoras fuit, qui duo distincta & sibi met opposita principia introduxit, eaque invicem separavit: primus, qui DEI ideam inter Græcos (nam & theologos Græcorum Ionicis vetustiores in eadem fuisse sententia, qua Thales fuit, supra demonstratum est,) a materialitate quasi purificavit; primus, qui motus materiæ causam apertam constituit, & ad naturæ systema explicandum mentionem mentis purissimæ & immaterialis necessario requisivit; cum præceptores antea motum quidem a Deo materiæ interna agitatione dari statuerent, verum quia de externis tantum rerum naturalium causis quæsiverunt, eum in systemate suo physiologico manifesta conclusionum necessitate non ponerent, sed tacite quasi præsupponerent. Nihil, speramus, in hac explicatione esse, quod non rem clare satis explicet, & qua ratione systemata Ionicorum vel

discor-

t) Ita enim opus suum de natura exorsus est
Πάντα χεῖματα ἢν ὁμοῦ. LAERT. I. II. §. 6. conf.
MOSHEM. ad CUDWORTH. c. IV. §. 6. p. 210.

u) Adeoque materiam non aquam dixit, sicut
Thales, neque aërem infinitum ut Anaximenes.

discordent, vel concordent, demonstret, unde in se probabilem esse, & veterum contradictionibus tollendis aptam, nemo pertinaciter negaverit. Vt vero hæc non ex conjectura tantum dicta videantur, indubitatis quoque veterum testimoniis, & ipsa Anaxagorei systematis constitutione & natura probabimus. Adducimus itaque 5. testem imprimis ARISTOTHELEM, * & eo quidem loco, qui quam maxime Anaxagoræ principatum in adducenda ad rerum naturalium systema menti tribuere plerisque visus est: Ibi Stagirites, postquam ostenderat, eos, qui principia materialia vel unum vel plura constituerunt, tandem necessitate coactos fuisse, de causa alia, activa, motus auctore, disquirere, addit: *Quare qui, ut animalibus, ita in natura mentem inesse causam mundi, totiusque ordinis dixerat, quasi sobrius, comparatus ad antiquiores vana dicentes, apparuit. Istas autem rationes, qui Φανερώς, palam attigit. Anaxagoram fuisse scimus.* Ex quo Aristotelis loco manifestum est, fuisse tum, ubi Græcia accuratius, de Deo & rerum natura, quam theologi & poëtæ, philosophari cœpit, qui ad assignandam motus causam in formando mundo mentem advocaverint: Anaxagoram vero primum fuisse, qui PALAM, ex expresso hoc intellectualli principio, de eo philosophatus fuerit; unde sequitur, antecessores eam mentem non clare in suis φιλοσοφούμενοις expressisse. y Quid hoc, quæso, aliud est, quam quod supra de discrimine inter Thaletis & Anaxagoræ systemata diximus? Alterum testem itidem talem volumus, qui a contrariis partibus stare plerisque visus est CICERONEM, qui in adducto loco a contradictionis absurditate liberari non potest, nisi Thaletis & Anaxagoræ principia physiologica eo modo, quo diximus, inter se discernantur. Pervidisse vero id ipsum Ciceronem, nec aliter intellexisse, ex objectionibus, quas contra philosophemata Anaxagoræ format, est evidentissimum. Premit enim Ionicum philosophum iis potissimum difficultatibus, quæ, illius systema ad eundem sensum relabi, evincere videntur, cui tamen illud opposuit. Nempe monet Romanæ eloquentiæ parens: si sensus isti menti ex Anaxagoræ opinione tribuendus sit, sequi, naturam & mentem unum constituere, cum alias sensus naturæ inesse nequeat: sequi, mentem istam corpore, id est materia vestiri & circumdari; nec posse intelligi, qua ratione ista mens sensum habeat, nisi materia tanquam corpori arctissime & ita juncta sit, ut unum animal sentiens constituat. Hoc vero non placere Anaxagoræ, qui hanc Thaletis sententiam rejecit; comprehendi itaque non posse, qua ratione, si hæc neget, & contraria tueatur, ejus systema consistere queat. Luculenter scilicet Ionicorum primorum systema ab Anaxagora rejectum, quod Deum naturæ sive materiæ inditum, ut anima in corpore, unum cum ea constituere dixit, adhibet Cicero, ut ex eo ab absurdo argumentum ducendo ostenderet, ex Anaxagoræ hypothese, sensum

&

x) *Metaph. l. I. c. 3. p. 644.*y) *Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syst. int. c. III. §. 20. not. 8. p. 122.*

& motum menti tribuenti idem sequi, quod tamen in antecessoribus rejecerat. Tertium hac in re testem excitamus PLUTARCHVM, qui loco eo, quo maxime Anaxagoram primum fuisse ait, qui mentem materiæ præfecit, haud obscure innuit, eum illo sensu atque ratione, prout diximus, id fecisse. Ait enim: ^z *Quem Anaxagoram illius temporis æquales mentem appellavere, vel quod perspicaciam ejus singularem in natura perscrutanda, excellentemque admirarentur, vel quod universitati non fortunam neque fatum ordinatæ discretionis principium, sed mentem princeps puram ac sinceram præfecerit, cum omnibus confusas aliis secernentem particulas similes.* Quibus verbis primo quidem Thaletis & discipulorum hypothesein tangit, quæ necessariis emanationis legibus rerum ortum tribuit, & ita Deum materiæ immergit, vel materiam quoque ex Deo educit, ut inde impurus, & materialis quasi videatur, sicque omnis ille materiæ motus ex Deo summe necessarius sit; deinde vero Anaxagoram laudat, qui mentem divinam ab hac materialitatis impuritate quasi liberavit, eamque puram ac sinceram materiæ particulis præfecit, sicque & fortunæ, id est casui fortuito, & fato, sive necessitati motum causæ rationalis, ejusque consilium opposuit. Sufficere hæc testimonia eo magis merito videntur, quo magis causam perorare plerisque videri debent, quoque magis luculenter inter Thaletis & Anaxagoræ systema discrimen explicant, nostramque explicationem tuentur, & contradictiones veterum tollunt. Facit vero ad roborandam hanc systematis Anaxagoræ explicationem egregie ea quoque, quæ de fato dixit: qui illud tanquam inane nomen rejecit, uti infra docebimus. Nam non sensu hoc Epicureo fecit, ut omnem consilii rationem in ordinandis particulis homogeneis rejiceret, cum potius mentem intellectu & consilio præditam statueret, sed opposuit se necessitati mentis divinæ mundum necessaria naturæ suæ lege ejusque sequela formantis, & continentis, quam necessitatem a Thalete agnitam ad systema emanativum pertinere, supra notavimus. Ut itaque dicta contrahamus, non eo nomine Anaxagoras primus mentem materiæ præfecisse dicitur, quasi mentem ex materia prorsus ejecerint antecessores; sed quod rejecto systemate emanativo, systema dualisticum receperit, mentemque divinam non informantem, sed adstantem mundi causam (liceat hic barbare loqui) introduxerit, sicque mentem ab omni materiæ mixtione & impuritate separaverit: quo philosophandi modo Anaxagoram recte meruisse, ut mens diceretur, nemo inficiabitur, licet non exiguis ejus quoque systema prematur difficultatibus. ^a 6. Non tacendum tamen est, quod hætenus non sine verisimilitudine dictis potissimum queat obverti: tradit nempe PLATO, ^b Anaxagoram dixisse: τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων φύσιν εἶναι καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διοικῶσαν καὶ ἔχουσαν, *animam rerum omnium naturam per-*

^z) In *Pericle* l. c.

^a) Acute & erudite hac de re, & imprimis de Anaxagoræ reliquorumque Ionicorum systematis commodis & incommodis differit CLAUDIVS

BERIGARDVS in *Circulis Pisanis* P. I. pag. 10. seqq. qui, ubi libri rarissimi copia datur, meretur legi.

^b) In *Cratylō* T. I. p. 53.

pervadere & continere. Hoc enim cum placuisse dixerimus, Thaleti, Anaximandro, Anaximeni, non potest perspicui, verum esse, quod Anaxagoras, idem cum iis sentiens, dicto tamen modo systema mutaverit, Deumque animam mundi informantem esse negaverit. Recte tamen, nisi fallimur, respondit CUDWORTHVS: ^c afferuisse Anaxagoram pariter & Platonem, Deum πάντα κοσμεῖν τὰ πράγματα, διὰ πάντων ἰόντα, *Deum exornare omnia per omnia pervadentem*: non tamen ut Deum mixtum esse naturæ censeret, sed ut mundum prorsus a Deo secerneret. Qua sententia proxime ad Christianorum dogma accesserit, quo Deum docent per res omnes commeare, ut cum nulla tamen ullo modo permisceatur: ^d Id quod recte dici ex dictis est manifestissimum; Deum enim rebus omnibus adstantem, præsentem & operantem adjecit, sed mixtum materiæ negavit, secus ac fecerunt Ionicæ scholæ ante eum doctores. 7. Etsi vero hæc Anaxagoræ gloria tribuitur, quod primus fuerit, qui magis sobria ratione mentem in naturam introduxerit, fuerunt tamen, qui hanc gloriam ei denegarent. Nam & Hermotimum Clazomenium Anaxagoræ de hac re cogitandi dedisse occasionem refert ARISTOTELES, ^e quod & supra monuimus, & accepisse hæc a Lino contendit LAERTIVS. ^f In quo tamen hic falsus esse videtur, cum non statum quidem chaoticum, ubi omnia simul, & ipsa quoque mens divina erat, nesciverit Linus, mentem tamen a materia non discreverit, quemadmodum veteres Græci theologi plerique omnes. 8. Concedenda itaque gloria hæc Anaxagoræ, quam tamen non leviter maculant ea, quæ ex libro Anaxagoræ ὡς νῦν ἔστιν ὁ διακοσµῶν τε καὶ πάντων αἰτίας, *quomodo mens omnia exornet, eorumque causa sit*, PLATO ^g objicit, ponere quidem hominem, mentem omnia exornantem & formantem, postea vero causam nullam ad ipsum rerum ornatum referre, sed aëreas naturas, & æthereas aqueasque & talia multa incredibilia pro rerum causis assignare. ^h Qua in re tamen excusari potest Anaxagoras: qui cum Deum ex machina provocare ad explicanda naturæ φαινόμενα non vellet, posita semel Dei moventis & ornantis commotione & actione in materiam, ultra non ad eam provocavit, sed ex legibus homœomerias cujusque rei essentiam ortam esse ostendit. Eandem cantilenam repetiit ARISTOTELES, ⁱ eadem responsione dimittendus, conquestus, Anaxagoram mentem quidem, tanquam machinam, adhibuisse ad mundi generationem, & tum etiam, ubi de alia causa dubitabat. In cæteris vero omnia alia magis, quam mentem causam posuisse. Nec esse aliud videntur, *amentes illæ revolutiones, cum mentis ab agendo cessatione & amentia*, quas objicit Anaxagoræ CLEMENS ALEXANDRINVS, ^k & in quibus ei dignitatem causæ effici-

Sss 2

cien-

c) System. intellect. c. IV. §. 32. p. 593.

d) Sensum ita expressit LACTANTIUS l. VII.

c. 3. Non perspexerunt Stoici, divinum spiritum quidem ubique esse diffusum, eoque omnia contineri, non tamen ita, ut Deus ipse qui est incorruptus gravibus & corruptibilibus elementis permisceatur. Conf.

MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

e) Metaph. l. I. c. 4. dictum hac de re §. præced.

f) Lib. I. §. 4.

g) In Phædone T. II. p. 97.

h) Conf. CUDWORTH. l. c. c. IV. §. 20. p. 461.

i) l. c. p. 646.

k) Stromat. l. II. p. 364. διὗς τινὰς ἀνοήτους ἀνα-
ζωγράφων σὺν τῇ τῇ νῦν ἀπραξίᾳ τε καὶ ἀνοή-
τῳ

*Artheismus
Anaxagoræ.*

cientis non servavisse videtur, quam motus mechanicus, a causa rationali summa & infinita, sive mente, particulis homogeneis impressus, quo semper per omnem rerum generationem junguntur similibus similia, partesque homogeneæ homogeneis. Immo & sic intelligendum esse patet, quod EUSEBIUS objicit: ^l *ἐκέτι κατὰ νῦν καὶ λογισμὸν τὴν περὶ τῶν ὄντων ἀποδῆναι τὴν Φυσιολογίαν*, eum ex mentis rationisque hypothesisi de rerum natura non disputavisse. Scilicet, semel inducto in materiam a mente motu, sufficere putavit Anaxagoras, juxta leges naturæ motusque rerum ortum describere: secus vero faciebant Pythagorici, ad quos respicere videtur Eusebius, qui rebus omnibus certa entia quasi præfigebant, numeros scilicet, ex mente sive ratione divina oriundos, eosque pro causis rerum essentialibus venditabant, a quo philosophandi more omnino abfuit Anaxagoras. 9. Ex his vero de theologia atque pietate Anaxagoræ judicium fieri debet, quam veteres nonnulli in suspensionem adduxerunt, ^m multi vero ex recentioribus viri longe doctissimi magnæque eruditionis laude inclyti vindicarunt, quos nominavit cel. REIMMANNVS. ⁿ Scilicet distinguendum est, inter systema atheum, atque inter tale, quod de Deo quidem luculenter testatur, ejusmodi tamen principia admittit, quibus Dei quasi natura tollitur. Prius quidem Anaxagoræ tribui nequit, posterius tamen, quia æternam & infinitam materiam menti infinitæ adjungit, hancque ab illa quidem separat, sed nihil tamen ab æterno in illud operatam fuisse ponit. Duo enim sic manent infinita & æterna rerum principia, quæ se necessario invicem tollunt, unde non possunt non æternæ illæ materiæ particulæ in ipsam Dei naturam esse injuriæ. ^o Verum ad hæc non curiose attendisse videtur Anaxagoras, ut & veteres multi, quibus sufficiebat, Deum dicere principium rationale, se ipsum movens, motusque auctorem, quique putabant, satis prospectum esse divinæ naturæ, si materiam, etsi infinitam, ratione, motu, vita & consilio privarent, sine quibus Deum esse non posse crediderunt. Id quod ad solvendam quæstionem, an Anaxagoras duos Deos supremos statuerit, & ob hanc causam inter eos referendus sit, qui manichæismum ante Manichæos in crustaverunt, ^p probe observandum est.

*De ortu &
natura rerum
naturalium.*

§. XXI. Expositis ita principiis Anaxagoræ physiologicis, pergendum est minus impedito pede in delineanda doctrinæ naturalis secundum Anaxagoram, historia. Ita vero porro ratiocinari instituit Clazomenius philosophus:

V. Res omnes a mente semel commotas fieri participes motus, & coire similia. Et cœlestia quidem fuisse exornata a circulari motu: ideo medio

l) *Præp. evang. l. XIV. c. 14.*

m) IRENÆVS *adv. hæres. l. II. c. 19.* IVSTIN. MARTYR *cohort. ad Græc. p. 4. conf.* VOSSIVS *de orig. idololatr. l. I. c. I. p. 5. & ex recentioribus* IACOB. THOMASIVS *Obs. Hal. T. II. obs. 21.*

n) *Histor. atheismi c. XIX. §. 5. p. 146.*

o) Vnde duos Deos unum boni alterum mali auctorem eum statuisse putat PLUT. *de Isid. & Osir.* quem sequitur CVDWORTH. *l. c. c. IV. §. 13. pag. 246.*

p) *Conf. ven. WOLFIVS de Manich. ante Manich. p. 114.* qui explicationem nostram systematis Anaxagorei paucis verbis, sed luculentis affirmat.

medio loco, quodcunque crassum & humidum & obscurum & frigidum atque omnia gravia confociata fuisse; & sic gravia locum inferiorem petiisse, ut terram, levia superiorem, ut ignem, quæ media sint, medium quoque obtinuisse locum, ut aërem & aquam. Prius Anaxagoræ tribuunt philosophumena PSEUDO-ORIGENIS,^q posterius LAERTIUS.^r Mixta tamen hæc corpora sunt ex variis partibus, quæ suis similaribus particulis constant, & denominationem habent a potiori parte, ut ex iis notum est, quæ in præcedentibus disputavimus.

VI. Superas mundi partes igne plenas esse, & vim quæ ibi esset, æthera vocari, id est, aërem longe purissimum, qui celerrime moveatur, & divinus natura concipiatur.^s

VII. Ætherem circumfusus igneæ esse naturæ, & circumvolutionis vehementia lapides e terra abripuisse, qui ignis ejus vehementia candentes in stellas conversi fuerint: omnesque ab ortu versus occasum ferri.^t

VIII. Impelli astra aëris, qui ad polos est, impulsione ad diversam partem, cui aëri ipse sol, comprimendo vires addat.^u

IX. Massam aut lapidem esse solem, igni candentem Peloponneso majorem,^x cujus conversionum causa sit polaris aëris impulsus, cui ipse sol compressione sua vires addat. Esse sidera corpora terrestria, sed candentia dubium non est, quin statuerit Anaxagoras, veteribus in eo satis concordibus: qua ratione tamen naturam solis explicuerit, ut inde meruerit, tanquam atheus proscribi, varie a veteribus traditur: LAERTIUS^y *μύδρον διάπυρον* dixisse refert, quid vero per *μύδρον* intelligendum sit, de eo inter interpretes & commentatores LAERTII non constat. AMBROSIO ferrum est candens, CASAVBONO^z globus ignis, neque lapis neque ferrum; Illi omnium proxime mentem Anaxagoræ affecuti videntur, qui lapideam massam igne candentem non modo, sed splendentem quoque intelligunt. Habet enim hæc explicatio consensum totius fere antiquitatis a suis partibus; cujus testimonia omni exceptione majora collegit P. BAYLE.^a Nos hoc unum addimus: prædictionem, quæ Anaxagoræ tribuitur, de casuro ex sole lapide, manifesto argumento evincere, habuisse Anaxagoram solem instar massæ alicujus lapideæ, ex qua pars deciderit.

X. Sideribus inferiorem esse solem & lunam, duo simul circumlabentia oculisque nostris impenetrabilia corpora. Siderum vero calorem non fentiri, tum quod illa longinqua sint, tum propter recessum (*ἀπόστασιν*) terræ.^b

SSS 3

XI.

q) Cap. VIII. p. 68. f.

r) Lib. II. f. 8.

s) ARISTOT. Meteor. I. I. c. 3.

t) PSEUDO-ORIG. I. c. PLUT. pl. phil. I. II. c. 13. 16. & in *Lyfandro*.

u) Ibid. c. 23.

x) Ib. c. 20. LAERT. I. c.

y) Lib. II. f. 8. & MENAGIUS ad h. l.

z) Ad h. l. Idem placuit BURNETIO theor. telur. c. IX. p. 418.

a) I. c. not. B. ubi imprimis testimonia PLATONIS & XENOPHONTIS expendi merentur.

b) PSEUDO-ORIGENES I. c.

XI. Lunam esse corpus opacum ignitum, a sole illustratum, adeoque terræ simile, habitabile, collibus, vallibus, atque aquis distinctum. ^c Quod si verum est, quod P L A T O refert, propter ea Anaxagoras plagii accusatus est, quod jactaverit, se alienam lunæ lucem primum detexisse. Tota enim hæc thesis antiqua valde est.

XII. Lacteam viam esse reflexum solaris luminis, non intermicantibus astris. Ita L A E R T I V S, ^d melius A R I S T O T E L E S: ^e esse lumen siderum, quod conspici potest, sole sub terra, sidera quædam non aspiciente: ita enim P S E V D O - O R I G E N E S quoque: unde non audiendus est P L V T A R C H V S, ^f qui Anaxagoram statuisse ait: esse umbram terræ in parte cœli, cum sol infra terram delatus totum haut illuminat.

XIII. Cometas esse stellas errantes plures una apparentes, vel errantium stellarum concursum, flammæ ex se emittentium. ^g

XIV. Solem, lunam & reliqua sidera non esse mentes divinas sive Deos, sed terram & lapides adeoque nullam hominum curam habere posse, & hinc neque pro Diis habendos neque colendos esse. Dogma hoc non solum Anaxagoræ tribuunt, &, quod tantum non mireris, improbant S O C R A T E S atque P L A T O, ^h sed & ex toto systemate physiologico Anaxagoræ sequitur. Ille enim proscripserat animam mundi inhabitantem & suam naturam materiæ quasi participantem, ex qua stellas Deos esse concluderant Thales & Anaximander; unamque mentem præsidere materiæ, non tamen illi misceri, dixerat. Cum itaque stellas & sidera omnia corpora terrestria esse statueret, nec haberet, quibus eas habitatas non tantum, sed animatas & divino numine indutas diceret, mentes sive spiritus divinos, omnino hos Deos esse negare debuit. Et hæc illa αἰθερίας est, quæ non tantum ei & discipulis odium sacerdotum & infamiam, verum denique exilium, quoque peperit. Vtrum vero alios præter Deum spiritus admiserit, ⁱ tacentibus veteribus incertum est, & videtur de iis plane non cogitasse, rebus naturalibus intentus.

XV. Nivem esse nigram non albam, sibi que, quia sciret, aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse, ne videri quidem. Paradoxum dogma his verbis Anaxagoræ tribuit C I C E R O, ^k L A C T A N T I V S, ^l G A L E N V S, ^m S E X T V S E M P I R I C V S: ⁿ quæ ratione vero intellexerit, cum primus ejus sensus nimium absurdus videatur, deficientibus Anaxagoræ scriptis difficulter intelligi potest. ^o Nec omni probabilitate destituitur sententia illa, quæ hoc dogma non tam ipsi Anaxa-

c) Ibid. P L V T. de plac. phil. l. II. c. 25.

d) Lib. II. f. 9.

e) Meteor. l. I. c. 8.

f) l. c. l. III. c. 1.

g) ARIST. l. c. c. 6. LAERT. l. c.

h) Ille in Apolog. hic de legibus l. X. p. 886.

i) Disputat de eo, sed non definit C V D W O R T H. l. c. p. 460. conf. MOSHEM. ad h. l.

k) Academ. Qq. l. IV. c. 23. 31. Lucul. c. 31.

l) Lib. V. c. 31. l. III. c. 23.

m) De simplic. medicam. l. II. c. 1.

n) Pyrrhon. hypotypof. l. I. c. 13. f. 33.

o) Ex instituto de hoc dogmate ejusque variis explicationibus actum Obs. Hal. Lat. T. II. obs. 15. p. 328. seqq.

Anaxagoræ tribuit, quam ejus potius adversariis, qui ex homœomerias hypothefi absurdam hanc doctrinam per conclusiones aliquas derivaverint, ut ridiculam illam facerent, & sensuum testimonio repugnare ostenderent. ^p Nam si verum est, quod homœomerias systēma postulat & supponit, rerum omnium qualitates in particulis homogeneis latitare, & congregari partes similes, necessario inde sequitur, nivem talem esse, quales sunt particulæ homogeneæ, ex quibus componitur. Quia vero nix ex aqua concrefcit, intulerunt, nivem quoque albam non esse debere, sed aquæ instar nigram. Aliam tamen viam ingreditur **SEXTVS** ^q ut hanc non solum Anaxagoræ, sed & totius scholæ Ionicæ doctrinam fuisse, demonstraret. Afferit enim eruditissimus Scepticus: *Physicos, qui a Thalete prodire, sensuum judicio rejecto, ut qui in multis non essent fide digni, veritatis in rebus judicem constituere rationem, ex quo progressi statuerint de principiis & elementis, & aliis. Id in physicis diligentissimum Anaxagoram tenuisse, dicendo: propter sensuum imbecillitatem non posse nos verum judicare. Ejus rei fidem fecisse, ex eo quod paulatim colores mutantur. Nam si duos acceperimus colores, nigrum & album, & deinde ex altero in alterum guttatim effuderimus, non posse visum discernere, quæ paulatim fiant mutationes, etiamsi sint re ipsa subjectæ. Et ideo Anaxagoram dixisse communiter esse rationem veritatis criterium.* Hæc si vera sunt, sequitur Anaxagoram ideo nivem dixisse atram, quia ratiocinando conclusit, ex homœomerias conditione nivis particulas ejusdem coloris esse debere, quo sunt aquæ, ex quibus concrefcit, nec infido sensus testimonio credendum esse. Quæ ratio ita jam **HORNIO** ^r placuit, ut Anaxagoram Scepticis annumeraret; nec aliam rationem paradoxæ thesīs dari posse putavit **P. BAYLE**, ^s quam quod Anaxagoras sensuum testimonium rejecerit. Vt tamen **SEXTO** plane assentiamur, ipse nobis obstat, tradens, *statuisse Anaxagoram, propterea a Democrito laudatum: τῆς τῶν ἀδύλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα εἶναι κριτήριον; eorum quæ non sunt evidentia criterium sive comprehensionem esse, ea quæ videntur.* Ex hoc enim manifestum est, Anaxagoram sensuum testimonium non rejecisse, licet forte ad rem ipsam cognoscendam, suisque e fundamentis eruendam, & naturam rerum detegendam ratiocinationem requisiverit. ^u Nisi itaque totus est deferendus Sextus, & Anaxagoræ dogma in tenebris relinquendum, statuendum est, Anaxagoram non de φαινόμενα, sed de natura nivis locutum esse, quibus potissimum particulis constet. Cum enim aquam & nivem iisdem consistere partibus negare non posset, & eandem ubique esse naturam easdemque qualitates concedere cogeretur, systēmate homœomerias ita postulante; necessario ad ratiocinationem confugere & ex rationis judicio statuere debuit, nivem, si natura, non vero ea, quæ sensibus apparent, consideretur, nigram esse, ut

aquam.

p) Ibid.

q) Adv. Mathem. l. VII. f. 89. seqq.

r) Hist. philos. l. III. c. 18. p. 210.

s) loc. cit.

t) Lib. VII. f. 140.

u) Id quod **SEXTVS** l. c. Democrito tribuit, Anaxagoram in doctrina de criteriis sequenti.

aquam. Sive, quod minus habet absurditatis, etiamsi idem dicat: nivem atque aquam iisdem particulis eisdemque qualitatibus & affectionibus præditam esse, nec natura differre. Quo sensu tolerabilior quidem ista thesis evadit, simul vero prodit, quam ineptum homœomerias inventum sit.

XVI. Terram planam esse, & super ejus latitudinem mare subsistere, humoribus a sole rarefactis. Ita quidem LAERTIUS^x Cujus tamen verba corrupta esse conjicit THOMAS BURNETIUS,^y eo quod ad subsidentiam maris latitudo terræ nihil conferat; melius, si profunditas vel cavitas allegetur. Putat itaque loco πλατείας, scribendum esse βαθείας, ita ut sensus eo recidat, quemadmodum discipulus Anaxagoræ Archelaus dixit: τὴν τε θάλασσαν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἡθεμένην συνέσαναι. ARISTOTELES^z enim & SENECA^a testes sunt, tribuisse Anaxagoram terræ τὰ κοῖλα, cavernas. Nec a scopo & veritate abludere BURNETIVM ex disertis PSEUDO-ORIGENIS^b testimonio patet, statuisse Anaxagoram τὴν γῆν εἶναι κοίλην, καὶ ἔχειν ὕδωρ ἐν τοῖς κοιλώμασιν, *terram cavam esse & continere in cavernis aquas*. Neque tamen in Laërtii textu aliquid mutandum est; nam & PSEUDO-ORIGENES hanc Anaxagoræ opinionem tribuit: τὴν τε γῆν τῷ σχήματι πλατείαν εἶναι καὶ μένειν μετέωρον *terram forma planam esse, & commorari sublimem partim ob molem, partim ob sustententem aërem*. Vt vero maris originem exponeret, ita, si philosophumenorum relationem sequimur, ratiocinatus est Anaxagoras: *Aquas in mari contentas primordium quidem accepisse e humoribus terrestribus, & cum ex exhalationibus illic se congregantibus, tum ex amnium defluxibus constitisse. Ipsorum amnium scaturiginem vero deberi partim imbribus, partim ipsis comprehensis in terræ gremio, quod cavum sit, & aquas in cavernis contineat*. Facit itaque latitudo terræ, ex mente Anaxagoræ illud ad congregationem aquarum, ut stagnantibus super plana terra humoribus ii potuerint exhalationibus in sublime efferri, & imbribus iterum demitti: quod cum non sufficere videret, aquas subterraneas advocavit. Qua tamen ratione non leves reliquisse difficultates pulchre ostendit BURNETIUS,^c qui consulendus est.

XVII. Sidera principio quidem ad tholi formam constituto cœlo, ferri solita, ita ut in terræ vertice is, qui semper apparet, polus videretur, postea vero inclinationem accepisse.^d Notabilem doctrinam hanc de mutato sphaeræ mundanæ situ e recto in obliquum fecit BURNETIUS, non sine eruditione contendens,^e ejusmodi mutationem diluvii tempore accidisse. Qui & Anaxagoram explicat,^f & alios quoque Græcorum philosophos in partes vocat.

XVIII.

x) Lib. II. f. 8.

y) Archæol. philos. l. I. c. 10. p. 418.

z) Meteor. l. II. c. 7. T. I. p. 438.

a) Q. nat. l. VI. c. 9.

b) Philosophum. c. VIII. p. 69.

c) loc. cit.

d) LAERT. l. II. f. 8. quid vero θολοῦδὲς sit, explicant CASAVBONVS ad h. l. & BURNET. l. citando.

e) Theor. tellur. l. II. c. 10. p. 151. seqq.

f) Ibid. p. 161.

XVIII. Non dari vacuum. Tribuit hanc thesin philosophis omnibus naturam scrutantibus a Thalete ad Platonem usque PLUTARCHVS. ^{ff} Nec in antecessoribus Anaxagoræ id difficultatem habet, quos animam mundanam pro loco materiæ habuisse, sicque vacuum proscripsisse supra observavimus. Aliter tamen Anaxagoras, qui Deum nullo modo cum materia miscuit, unde omnia potius particulis infinitis repleri, sicque non dari vacuum statuisse censendus est. *Τὰς γὰρ ὑλικάς ἀρχὰς ἀπείρους ὑπάρχειν,* *principia materialia enim infinita esse,* ei tribuit PSEUDO-ORIGENES. ^g

XIX. Animantes primo ex humore & calore terraque manasse, postea ex invicem natas esse, mares a dextris feminas a sinistris. ^b Scilicet aërem omnium semina in se habere, statuebat Anaxagoras, teste THEOPHRASTO, ⁱ quæ cum aqua sive humore & calore delata excludantur, sicque & arbores gigni. ^k Opinionem vero de maribus a dextris, feminis a sinistris conceptis, nec primus, nec solus habuit Anaxagoras, placuit enim Empedocli quoque, atque Parmenidi, nec Hippocrates rejecit, ^l & post eum medici alii, recentiores quoque inter quos est CARDANVS.

XX. Mentem esse initium motus, aëreamque esse, & corpus habere aëreæ naturæ. Prius Anaxagoræ tribuit LAERTIVS, ^m ubi tamen dubius textus videtur; loquitur enim de prima generationis origine, quam ex simillaribus particulis fuisse docet, motum vero esse ex mente monet: unde, nisi fallimur, hæc non ad animum humanum, prout fecit STANLEIVS, ⁿ sed ad mentem infinitam sive Deum omnia moventem referenda esse videntur. Probabile tamen est, Anaxagoram mentem humanam ex mente divina derivavisse, & ideo quoque motum tribuisse, ab anima vero eam distinxisse, & hanc aëreæ naturæ fecisse: Quanquam fatetur ARISTOTELES, ^{mm} Anaxagoram non perspicue suam explicuisse sententiam de mentis atque animæ discrimine, quibusdam enim in locis mentem & animam idem facere, multis vero aliis dicere, mentem causam omnis boni rectique. Nam quicquid sit de vocum mentis, & animæ usu, apud Anaxagoram, hoc non negat Aristoteles, dixisse: animam esse, id quod movet, quemadmodum mens omnia movit: unde, quam illi originem menti humanæ tribuerit, facile colligi potest. Quia vero Anaxagorei, teste PLUTARCHO, ^o animam corpus esse voluerunt, idque aëreæ naturæ, inferri inde recte potest, animam aëream a mente distinxisse. Et sic intelligi quoque potest, quod alio loco Anaxagoræ tribuit PLUTARCHVS, ^p omnia animalia habere animam sive mentem agentem, non item patientem, qui est mentis quasi interpres: Aëreæ enim naturæ cum animam faceret, animalibus eam tribuere

ff) *De plac. philos. l. I. c. 18.*

g) *l. c. p. 68.*

b) LAERT. & ORIGEN. *ll. cc.*

i) *Hist. plant. l. III. c. 2.*

k) Qua ratione vero alterationem & motum particularum in generatione exposuerit, videbis ex-

Hist. phil. Tom. I.

plicantem SCIP. AQUILIANVM *de plac. physicis philos. ante Arist. c. IV. p. 17. seqq.*

l) Vid. MENAG. *ad l. c. Laërtii.*

ll) *l. c.*

m) *l. c. p. 104.*

mm) *l. c.*

n) *l. c. l. IV. c. 3.*

o) *l. c. l. V. c. 25.*

buere facile potuit, mentem five rationem negavit, quoniam ex summa mente esse statuebat.

XXI. Somnum accidere functionibus corporis, non enim animæ esse affectionem, sed corporis, mortem vero animæ quoque divulsionem esse. Intelligit hæc verba PLUTARCHI^p STANLEIVS^q ita, ut mortem dixerit separationem corporis ab anima: si vero recte ponderantur verba Plutarchi, solutionem magis animæ ex æthereis particulis constantis indicare videntur, quam opponit somno, qui ad corpus tantum pertineat, secus ac fecit Aristoteles.

XXII. Ventos fieri, cum aër a sole tenuatur.^r

XXIII. Terræ motuum causam esse aërem in terræ cavernis conditum, qui cum difficilem inveniat exitum, agitationem illam causetur.^s Qua ratione vero spiritum hunc in terræ recessus penetrari statuerit Anaxagoras, explicat SENECA,^t qui videndus.

XXIV. Iridem nasci ex refractione lucis solaris in nube densa, e regione astri speculi ad instar posita.^u

XXV. Lunam intercludente eam terra, nonnunquam & aliis terra inferioribus, idem facientibus, deficere. Hoc quoque per novilunia, luna obsepiente, contingere soli. Ceterum, quod addit PSEUDO-ORIGENES,^x Anaxagoram ἀφωρίσασθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἐκλείψεις καὶ φωτισμὸς, vel falsum est, vel ad accuratas definitiones & temporum determinationes referendum. Primum enim Thaletem prædixisse eclipsin supra observavimus.^y Didicit hanc prædictionis astronomicæ artem ab Anaxagora Pericles magno Atheniensium commodo.^z

XXVI. Sole & luna per aërem abactis, provenire tum solstitia, lunam vero quia nequit superare frigus, frequentius convertere.^a

XXVII. A calidi in nubes illapsu tonitrua & fulgura oriri; calido scilicet in frigidum cadente & fragorem edente: fulmen esse ab igne spissiore.^b

Diogenes

Apolloniates.

§. XXII. Anaxagoræ successisse in cathedra Ionica, DIOGENEM supra probabilibus rationibus evicimus. Certe fuisse Anaxagoræ collegam, tradit SIDONIVS APOLLINARIS,^c & Anaximenis fuisse discipulum, refert LAERTIVS,^d qui quoque Apollonhemidis filium, Cretensem, Apolloniæ^e ortum fuisse narrat. Præceptoris vero vestigiis insistentis,

p) l. c.
 q) l. c. p. 104.
 r) LAERT. l. II. f. 9. ORIG. philos. l. c. p. 76.
 s) IDEM l. c. ARIST. Met. l. II. c. 7. PLUT. l. c. l. III. c. 15. t) N. Q. l. VI. c. 9.
 u) PLUTARCH. l. c. l. III. c. 5. x) l. c.
 y) Conf. GASSEND. phil. Epic. T. I. Opp. p. 461. seq.
 z) PLUT. in Pericle VALER. MAX. l. VII. c. 11. QUINTIL. l. I. Inst. Or. c. 10. BAYLE Dict. art. Pericles not. C.
 a) ORIGEN. l. c.
 b) LAERT. l. c. PLUT. Pl. phil. l. III. c. 2. ORIG. l. c.
 c) Carm. XV. v. 89.

Junior huic, (Anaxagoræ) junctus residet collega - Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Archelaus, not. A. p. 289. qui non inepte conjicit, Anaxagoræ Athenas concedenti successisse, licet in successione scholæ Ionice hic Diogenes non numeretur, quia Archelai, Anaxagoræ discipuli, major fama esset. Recte vero de Diogene Apolloniате intelligen- dum esse, non de Archelao, luculenter evicit IVST. LIPSIVS Manud. ad philos. Stoic. l. I. diff. VIII. p. m. 44. seqq. d) l. IX. f. 57.
 e) Apolloniatem vocat LAERTIVS, l. c. cum vero XXV. urbes fuerint, hoc nomine insignita, inserti essemus, cujas fuisset Diogenes, nisi

stens, rerum naturalium contemplationi se dedit, sed severiori disciplinæ eloquentiæ studium junxit, in quo magnam nominis celebritatem consecutus est. *f* Ex quo conjici potest, doctoris munus ipsum non fideliter tantum, verum etiam feliciter explevisse. Rectam enim non meditandi tantum, sed docendi quoque viam iniisse, & philosophiæ leges eloquentiæ adaptasse, initium operis alicujus, quod nobis servavit LAERTIVS, probat, quod eleganter ita exorsus est: *Qui docere aliquid instituit, ei, mea quidem sententia, operæ pretium est certum & indubitatum præstare principium, & oratione uti simplici ac gravi.* Ex Ionia Athenas delatus gloriam quidem atque famam philosophiæ atque eloquentiæ studio consecutus est haud exiguam, invidiam vero comitem ita sensit, ut Athenis, teste Demetrio Phalereo, præ invidia de vita fere periclitaretur. Quibus tamen postea fatis usus fuerit, veteres tacent, nec qua ratione, quove tempore decesserit, exponunt.

§. XXIII. Spirat quoque totum, quod de rebus naturalibus construxit Diogenes Apolloniates, ædificium Anaximenis disciplinam. Nam & ipse cum præceptore aërem primum rerum omnium elementum sive principium posuit, sed virtutem divinam ad eum requisivit, sine qua nihil ex eo fieri posset. Tradunt id CICERO,^g CLEMENS ALEXANDRINVS,^b SIDONIVS APOLLINARISⁱ & AVGVSTINVS,^k qui præ cæteris luculentus. Ait enim: *Diogenes quoque Anaximenis alter auditor, aërem quidem dixit, rerum esse materiam, de qua omnia fierent; sed eum esse compotem divinæ rationis, sine qua nihil ex eo fieri posset.* Duplicem vero sensum ista patiuntur, sive, ut Diogenes statuuisse dicatur, præter aërem, quæ causa rerum omnium materialis sit, requiri causam quoque efficientem rationalem & divinam, quæ materiali intime juncta sit: sive, ut docuisse credatur: aërem non nudam tantum materiam esse, sed habere virtutem & attributum divinum, rationale, sese movere aptum: quo sensu unicum tantum principium admisit Diogenes, verum id divina virtute, tanquam attributo quodam vestitum. Ita CICERONEM intellexisse ex verbis ejus patet, dicentis: *Quid? aër, quo Diogenes Apolloniates utitur Deo, quem sensum habere potest aut quam formam Dei?* quem ideo frigidis licet rationibus

Ejus philosophia naturalis.

Ttt 2

repre-

STEPHANVS nobis narrasset ex Creta insula oriundum fuisse. Quem tamen inter illustres Cretenses nominare omisit MEVSIVS in *Creta descriptione*. Aliter tamen MENAGIVS ad LAERT. l. IX. §. 58. qui isto loco non modo pro: Diomene Smyrnæo, Diogenem Smyrnæum legendum esse contendit, nixus auctoritate EVSEBII de præp. l. XIV. c. 17. CLEM. ALEX. Strom. l. I. EPIPH. hæres. III. sed hunc quoque Diogenem Smyrnæum, Anaxarchi præceptorem, Metrodori Chii discipulum, cum Apolloniæ eundem censet. Verum ut taceamus illum Diogenem ex Eleaticorum secta fuisse, cui doctrinæ Apolloniatis tribui nequeunt: tempora adeo male cohærent, ut facile intelligere potuisset Menagius, differe eos, inter se, si mediocriter ad tem-

porum rationes attendisset. Diogenes enim Smyrnæus, Metrodori & Protagoræ quoque discipulus fuit, hisque successit; illi Democritum præceptorem habuerunt: qui Ol. LXXX. natus vix audire potuit Anaxagoram, cujus tam σὺννοψος teste Laërtio fuit Diogenes Apolloniates. Qui adeo multo antiquior fuit isto Smyrnæo, cujus discipulus Anaxarchus vixit cum Alexandro M. Alias rationes legas apud BAYLE Dict. T. II. art. Diog. Apoll. not. H. p. 295. conf. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I. p. 776. Idem notandum apud MEVSIVM ad Hesych. p. 146. quem secutus est Menagius. *f*) LAERT. l. c.

g) De nat. Deor. l. I. c. 14.

b) In protrept. p. 42.

i) l. c.

k) De C. D. l. VIII. c. 2.

reprehendit LESCALOPIERIVS.^l Et hunc quoque sensum præferendum esse judicat P. BAYLE, ^m eo quod ARISTOTELESⁿ refert: *Diogenem cum aliis Ionicis aërem primum rerum omnium principium posuisse, & subtilissimæ substantiæ putavisse. Dixisse ideo cognoscere atque movere animam, hoc quidem cognoscere, quo primum est, & ex hoc ipso cætera constant, hoc autem esse motivum, quod subtilissimum est.* Putat enim vir acutissimus, ex his Stagiritæ verbis sequi: juxta Diogenem esse aërem non principium tantum rerum materiale, sed cognitionis quoque atque motus, adeoque divinam istam rationem pro attributo tantum vel modo quodam aëris habendam esse. Et hanc quoque Diogenianæ opinionis interpretationem sequuntur, qui Diogenem inter Dei hostes numerant.^o Priorem vero dogmatis Diogenis explicationem sequitur Augustinus, qui, recte observante Bælio, duas statuisset Diogenem dicit, res, materiam, nempe aërem, & virtutem divinam, quæ ex materia cuncta efficeret, illi vero, quemadmodum anima corpori, juncta sit, & formam ejus exhibeat. Nec hæc repugnare Ciceronis verbis, idem probe observat. Eundem in modum SIDONIUS intellexit, ait enim:

- - - sed idem
Materiam cunctis creaturis aëra credens

Judicat, inde Deum, faceret, quo cuncta, tulisse.

Etsi vero deficiente opere physiologico, quod Diogenes conscripsisse dicitur, certa de ejus mente sententia definiri nequit, ad verisimilitudinis tamen gradus attendentibus posteriori præferenda omnino videtur prior sententia. In antecedentibus enim, luculenter, nisi fallimur, exposuimus: Ionicos priores Thaletem & Anaximandrum, præter materiam infinitam, mentem quidem admisisse divinam, eam vero ita materiæ immeruisse, ut unum inde principium emergeret, mensque forma atque anima universi esset: Anaximenem nihil in hoc systemate mutavisse, nisi quod aërem distincte materiam constitueret. Quia vero Diogenes Apolloniates vestigiis præceptoris presse institit,^p omnino verisimilius est, eum clarius loquendo, Ionicorum ita expressisse sententiam, ut aërem infinitum inhabitantis & informantis mentis divinæ virtute animatum & Deum diceret, & ex hoc uno, licet composito principio, aëre divino cuncta formata esse assereret. Sicque, quam supra dedimus, systematis Ionici explicatio novo confirmatur argumento. His præsuppositis, si veteres consulimus, ita de natura rerum ratiocinatus est Diogenes:

I. Nihil ex eo, quod non sit, fieri, neque in id, quod non sit, corrumpi.^q

II. Esse itaque elementum aërem, ex quo omnia, eumque virtute mentis divinæ animari, & ab ea cuncta formari.

III.

l) In CICERON. de nat. Deor. l. I. p. 46. cujus rationibus respondit BAYLE l. c.

m) l. c. not. B.

n) De anima l. I. c. 2. T. I. p. 479.

o) Conf. Obs. Hal. Lat. T. II. obs. XXI. §. 16. p. 453. FVDDÉVS thes. de atheismo c. I. §. 10.

REIMMANN. Hist. Atheismi c. XIX. §. 7. p. 148. Hist. universelle p. 86.

p) CLEMENS ALEX. l. c.

q) LAERT. l. c. Id primum physicorum Ionicorum fundamentum fuisse, supra demonstravimus. Non itaque habuit a Democrito, quod vult MENAGIUS b. l.

III. Esse vero aërem semper in motu & infinitos mundos. ^r Iungit his LAERTIVS, ^s dixisse: dari inane infinitum; verum hoc neque cum systemate Ionico cohæret, ^t & PLVTARCHVS de tota secta Ionica negat. ^u

IV. Densum aërem ac rarefcentem, mundos gignere. ^x Id quod EVSEBIVS ^y ita explicat: Cum universum ita moveretur, ut rarius hic, alibi densius fieret, ubicunque major densitas contingeret, ibi convolutionem quandam effecisse, tum similem in modum cetera: quæ autem omnium levissimæ partes essent, eas regione superiori occupata solem produxisse.

V. Terram oblonge esse rotundam, atque in medio stabilitam, eamque cepisse consistentiam, secundum illam quæ ex calido est, circumferentiam, ex frigido concretionem ac soliditatem accepisse. ^z

VI. Præter ista Diogeni quoque tribuit PLVTARCHVS; ^a mundum constitutum, ubi produxerit animalia, quodammodo inclinatum fortuito in austrinas partes: fortassis providentia sic satagente, ut mundi partes quædam habitari, aliæ non possent, ratione gelu ardoris, commodæ temperiei: quod etiam Anaxagoræ placuisse supra diximus.

VII. Pumicum instar esse stellas exspirationes mundi exhalantis: vel lapides quosdam, qui nusquam appareant, & sæpe in terram delapsi extinguantur. ^b Eodem vero modo idem ratiocinatus est Anaxagoras.

VIII. Animam habitare in arteriosa cordis cavea, quæ est spiritalis. ^c Cujus fundamentum videtur esse, quod animam cum reliquis Ionicis aëreæ naturæ esse dixerit, uti supra ex Aristotele observatum est.

IX. Auditum esse ab aere, qui in capite continetur icto & moto a sono. ^d

X. Inanimata nasci animalia, sed cum calore: atque insitum calorem simul, atque natum est animal, animam in pulmones attrahere. ^e

XI. Bruta animalia rationis & aëris partem percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque sentire: ac fere affecta esse eo modo, quo sunt infanientes. ^f

XII. Si universus sanguis in venas diffusus contentum in eis aërem in pectus subjectumque ei ventrem detrudat, somnum fieri, ac thoracem incalescere; quod si universus aer venas deserat, mortem consequi.

Non dubitamus vero, hæc esse Diogenis Apolloniatae dogmata, licet patriam viri non addiderit Plutarchus, & incertos ita nos reliquerit, cui, inter plures Diogenes philosophos,tribuenda sint? Nam & phyfici argumenti sunt, quod Cynicus non curavit, & a Stoicorum atque Eleaticorum physiologia dissident, ideo nec Smyrnæo nec Stoico tribuenda: & cum

T t t 3

Ionicis

r) EVSEBIVS *Præp. Ev. l. I. c. 8.*

s) *l. c.*

t) In eo enim anima mundi tenet locum vacui, in quo res sunt, ut supra observavimus.

u) *De placit. phil. l. I. c. 8.* Accipit hæc conjectura inde quoque robur, quod aliter nec antecessores Diogenis statuerint, quos tamen presse sequitur.

x) LAERT. *l. c.*

y) *l. c.*

z) LAERT. *l. c.*

a) *De placit. philos. l. II. c. 8.*

b) *l. c. c. 13.*

c) *ib. l. IV. c. 5.*

d) *ibid. c. 16.*

e) *l. V. c. 15.* Dicetur de hac re infra c. IIX. §. 4.

f) *ib. c. 20.*

Ionicis doctrinis, & principiis Apolloniatis egregie concordant. Idem judicat P. BAYLE. ^g

Archelaus.

§. XXIV. Anaxagoræ successit Archelaus, Milesius, qui tamen aliis Atheniensis audit. ^b Patrem habuit Apollodorum, quem alii Mydonem vocant. Anaxagoræ discipulum fuisse, supra diximus; ⁱ & ab eo quoque placita physica didicit, qui cum decederet, rerum circumstantiis, quæ physicos, Anaxagoram, Diogenem, Periclem gravi invidia presserant, mutatis, tandem Ionicam philosophiam, privato hæcenus habitu Athenis cultam, ex Ionia Athenas invexit, & publice docuit. Qua ratione conciliari hæc possunt, cum iis, qui dicunt, Anaxagoræ hanc gloriam deberi; qua neuter ex nostra quidem sententia privandus est. ^k Inde vero physicus eminenti significatione vocatus est. ^l Etsi vero discipulos acquirebat summa judicii laude conspicuos, inter quos maximum nomen tulit Socrates, ^m cui etiam aliqui ⁿ Euripidem adjiciunt: desit tamen schola physica in hoc viro, ^o Socrate moralem sapientiam potissimum excolente & in scholis philosophorum introducente, quam tamen neque Archelaus totam neglexit, & de legibus atque æquo & honesto philosophatus est. ^p Scripsisse dicitur physiologiam & alia, quorum tamen obscura est historia. ^q Pauca enim de eo referunt veteres: fueruntque multi Archelai apud veteres celebres, ^r qui ubi inter se confunduntur, valde historiam reddunt difficilem & implicitam.

Ejus philosophia naturalis.

§. XXV. Anaxagoræ vero discipulus cum Archelaus fuerit, mirum non est, principia rerum naturalium eadem fere illi placuisse, quæ magistro: ^s licet negari nequeat, veterum narrationes de placitis Archelai incertas esse, & non semper conspirare. Traditur vero de rerum natura ita præcepisse;

I. Prin-

^g) *Ibid.* qui etiam observat, physiologiam Diogenis, licet crassiore aliquando non procul abluere a Cartesiana. Idem observarunt *anonymi auctores Historiæ universalis* p. 86. Verum hoc forte de tota schola Ionica dici posset, præcipue Archelao, ejusque præceptore Anaxagora, qui omnium accuratissime inter mentem & materiam distinxit, prout fecit Cartesius.

^b) LAERT. I. II. f. 17. CICERO *Tusc. Qq. I. V. c. 4.* SVIDAS in *Archelaus* T. I. p. 342. ORIG. *Philosophum.* c. IX. p. 78.

ⁱ) LAERT. I. c.

^k) Dictum hac de re supra in Anaxagoras. Quod si hoc non placet, deferendus est Laërtius; Athenis enim Ionicam philosophiam docuisse Anaxagoram apud omnes constat. Bælii solvendi hunc nodum ratio obtorta est, & caret verisimilitudine.

^l) LAERT. I. c.

^m) *ibid.* CICERO I. c.

ⁿ) SVIDAS I. c. id quod melius ætati Euripidis convenit, quam qui Socratem annis minorem ejus præceptorem faciunt, quod reprehendit post BARNESIVM in *vita Eurip.* n. 13.

BAYLE *Dict. T. II. art. Euripide not. D. p. 427.* qui tamen hunc locum Suidæ prætermisit, nec de Archelao Euripidis præceptore aliquid notavit. Modo SVIDAS regem Macedoniæ Archelaum, qui Euripidem summo loco in aula habuit non confuderit cum Archelao philosopho.

^o) Desinere ait quidem LAERT. I. I. f. 14. Ionicum philosophiæ genus in Clitomacho, Chrysippo & Theophrasto; verum hoc non de schola Ionica, sed de successione Sectarum ex Ionica prodeuntium intelligendum: illam enim Thaletem, Anaximandrum, Anaximenem, Anaxagoram, Archelaum successores habuisse diserte testatur LAERTIVS I. c. quem recte sequitur STANLEIVS *Hist. phil. P. II. c. 5. p. 109.* quem ideo præter rem reprehendit OLEARIVS.

^p) LAERT. I. c.

^q) SVIDAS I. c. FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. I. p. 774.* BAYLE I. c.

^r) Enumerant Archelaos MENAG. *ad Laërt. I. c.* VOSSIVS *de H. G.* MEVRSIVS in *B. G.* FABRICIVS I. c. BAYLE *Dict. I. c.*

^s) Ita quidem PSEUDO-ORIG. I. c. & SIMPLICIVS in *I. I. Phys.* p. 7.

I. Principia rerum gemina esse, aërem, & infinitum. Ita quidem PLUTARCHVS, ^a qui aëri, tanquam principio corporeo & dissimilari addidisse raritatem & condensationem tradit. Quid vero per infinitum intellexerit, admodum obscurum est. Si enim SIMPLICIO ^b fides est, eandem cum Anaxagora præceptore tenuit sententiam, mentemque infinitam intellexit: verum cum & nimis remotus ab his temporibus testis sit, & raro soleant esse fideles in referendis veterum dogmatibus, Platonici recentiores, ex quorum numero fuit, ejus testimonio tuto credi non potest. * STOBÆVS ^c veterum memoriis usus: aërem ac mentem posuisse tradit, ἡ μὲν τοι κοσμοποιῶν τὸν νῦν, *sed mentem mundi effectricem non fecit.* Quod si verum est, non dereliquisset tantum præceptoris systema, sed & ex principiorum rerum naturalium numero mentem exclusisset, solamque posuisset materialem causam infinitum aërem, ejusque densitatem atque raritatem, five aquam & ignem, quod alio loco ^d STOBÆVS habet. Auctor vero philosophumenorum ORIGENI tributorum, qui de mixtura materiæ Archelaum idem tenuisse, quod Anaxagoras, dixerat, addit: *Οὗτος δὲ τῷ νῶ ἐνυπαρχεῖντι ἐνθέως μίγμα, inherere menti statim aliquam mixturam.* Quod ut manifeste recedit ab Anaxagoræ sententia, cui mens ab omni mistione separata visa est; ita propius ad reliquos Ionicos accedit, qui mentem & materiam ita miscuerunt, ut unum universum idque infinitum constitueretur. Quod non levi argumento probat LAERTIVS, ^e referens, placuisse Archelao τὸ πᾶν ἄπειρον, *universum esse infinitum.* Sed in tam obscuris & incertis veterum traditionibus omnium tutissimum putamus τὸ ἐπέχειν, & de sententia Archelai plane nihil definire. Illud certum esse ex veterum consensu concludimus, quod in generatione rerum explicanda ad mentis opus non recurrerit, sed legibus tantum mechanicis eam reliquerit. Ita enim de ea statuisset, ait PSEUDO-ORIGENES. ^f

II. Esse motus principia, secedere calidum & frigidum ab se invicem, & calidum quidem moveri, frigidum vero quiescere. Colliquefactam aquam in medium fluere, ubi etiam exustam fieri aquam & terram. Illum sursum attolli, hanc deorsum subsidere: quiescere proinde terram & trahere ex his originem, & quia nulla pars universi (sine dubio ob parvitatem) censenda sit, proditam ab inflammatione esse sitam in medio.

III. Ex illo primum deusto existere naturam stellarum, quas terreas lamas candentes dixisse STOBÆVS ^g refert.

IV.

^a) De plac. Phil. l. I. c. 3.

^b) l. c. Dabimus ejus verba integra: Ἀρχελαὸς ἐν τῇ μὲν γενέσει τῆ κοσμοῦ καὶ τοῖς ἄλλοις παρᾶται τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς δίδωσιν ὥσπερ Ἀναξαγόρας. ἔτοι μὲν ἐν ἀπείρῳ τῷ πλῆθει καὶ ἀνομοιογενεῖ τὰς ἀρχὰς λέγει.

^c) Ita etiam Ven. ΜΟΣΗΜΕΙΝVS ad CYNW. p. 216.

^d) Eclog. Phys. l. I. c. 1. p. 2.

^e) l. c. c. 12. p. 26.

^f) l. c. p. 79.

^g) l. c. f. 17.

^h) l. c. p. 80. Conferendi vero PLUTARCHVS, LAERTIVS & STOBÆVS ll. cc. qui tamen paupers a Pseudo-Origine dissentiunt. Nam Laertius terram tantum, dixisse refert, ex aqua, vi ignis constipata, constituisse.

ⁱ) l. c. c. XXV. p. 53.

IV. Solem vero stellarum maximum, proximam magnitudine lunam, minora de ceteris esse alia, alia majora. ^e

V. Desuper incumbere cœlum & hac ratione illuminatam a sole terram, pellucidum quoque aërem factum, & terram aridam evasisse. ^f

VI. Terram initio paludem fuisse, & in ambitu elevatam in medio vero concavam. ^g Putat hic cel. W O L F I V S, ^b Archelaum semper terram pro palude habuisse, intellexisse vero voce λυμνός, idem, quod alias νῆσος dicitur, eo quod totam terram aqua circumseptam crederet, tanquam insulam, sicque τὸ, πρῶτον apud PSEUDO-ORIGENEM non de tempore sed de ordine sententiarum Archelai accipiendum esse. Quemadmodum vero λυμνὸν pro νῆσος usurpari, exemplis roborandum erat, ita genesis rerum ab Archelao tradita hanc explicationem respuit. Secundum eam enim, docente LAERTIO ⁱ *liquens calore aqua, qua in igneam naturam consistit, terram constituit, qua vero circumfluit, aërem gignit.* Immo ipse Pseudo-Origenes reclamatur, qui paulo ante Archelaum docuisse ait, ἀέρα ποιῆσαι διαφανῆ, καὶ τὴν γῆν ξηράν, aërem evasisse pellucidum & terram aridam, quod cum palude consistere nequit. Nec aliud dixit, si rem ipsam spectes, quam quod præceptor Anaxagoras docuit: terram ita apparuisse, ut stagnantes initio humores & in concavis terræ congregarentur, & a sole rarefacti ascenderent, & per imbres demissi mare efficerent. ^k Initio enim chaos produxisse terram humidam, & stagnantem non Archelai tantum temporibus traditum fuit, sed antiquissimis cosmogoniæ auctoribus placuit, & forte ex primæva traditione aliquid hac de re inter gentes disseminatum est.

VII. Terram esse ovi vel pili figura rotundam, non æqualem & planam, quod inde probabat, quia sol non omnibus oriatur & occidat simul. ^l Qua in re contradixit Anaxagoræ.

VIII. Gigni animalia ex terræ calore, quæ limum lacti simillimum velut escam eliquaverit: sic & homines natos. Ita breviter LAERTIVS, ^m quod paulo prolixius exponit PSEUDO-ORIGENES: ⁿ calefacta primum terra; in particulari sede, ubi calidum & frigidum commiscebantur, copiosa inter se dissimilium sed omnium eodem utentium victu cœnoque nutritorum simul apparuisse turbam aliorum quoque animalium. Eam brevis temporis fuisse turbam: mox ex se invicem ipsis quoque progeniem excitatam esse; discretos a ceteris homines. Nec vero in hoc quoque dogmate a scholæ suæ placitis recessit Archelaus. Quemadmodum & hoc inde hausit:

IX. Ingenitam universis animalibus pari modo mentem, nam unumquodque etiam ex corporibus eo uti, quod vel tardius vel expeditius usum rationis

^e) citati.

^f) ORIG. I. c. LAERT. I. c.

^g) *ibid.* Et hoc quoque habuit ab antecessoribus: uti supra dictum.

^b) *Ad l. c. Orig.* ⁱ) *l. c. f. 17.*

^k) Mare in concavis per humum veluti colatum consistere, tradebat Archelaus, LAERT. I. c. hinc ratio, quomodo ex palude arida facta sit.

^l) PSEUDO-ORIG. I. c.

^m) *l. c.*

ⁿ) *l. c. p. 82.*

rationis admittat. Quem sensum esse verborum PSEUDO-ORIGENIS^o ab interprete corruptorum, & non intellectorum, vel sola de hac re Diogenis Apolloniatis doctrina probat, cui eadem placuisse, in antecedentibus ex Aristotele notavimus; quemadmodum & Anaxagoras idem docuit.

X. Ventos in concava terrarum deferri; deinde ubi jam omnia spatia plena sunt, aërque, in quantum potuit, densatus est, eum, qui supervenit, spiritum priorem premere atque elidere, ac frequentibus plagis primo cogere, deinde perturbare. Tunc illum quærentem locum omnes angustias dimovere, & claustra sua conari effringere. Sic evenire, ut terræ, spiritu luctante, & fugam quærente, moveantur.^p.

XI. Vocem esse aëris percussum. Hanc vocis definitionem Archelao tribuit LAERTIVS,^q Anaxagoræ PLUTARCHVS,^r forte utrique communis fuit, ut & alia multa.

XII. Iustum & turpe non natura, sed lege fieri.^s Pessime ob hoc dogma audit Archelaus, & impietatis patronum egisse accusatur. Neque tamen solius Archelai fuit, sed & toti scepticorum cohorti placuit: cumque sanum quoque sensum possit ferre, ut scilicet id tantum neget, iusti & turpis naturam non in essentiis rerum antecederent ad legem (quemadmodum hac de re locuti sunt scholastici doctores) sitam esse, sed recurrendum ad legislatoris voluntatem, qui rebus naturalibus moralitatem addidit; qua ratione recentissimo tempore PVFENDORFII sequaces hac de re differuerunt; difficile est, de mente Archelai certum definire, eumque vel damnare, vel absolvere.^t Quantum tamen conjecturis assequi licet, ad Deum boni & honesti auctorem non respexisse videtur Archelaus, qui numen vel plane neglexisse, vel e rerum tamen humanarum sphaera proscripsisse videtur. Certe legum, artium & civitatum instituta ab hominibus e terra cum reliquis animantibus natis & ab iis postea discretis introducta statuuisse, diserte ei tribuunt philosophumena.^u Quod, quantum ad atheismi impietatem constituendam vel augendam momentum habeat, & ad affricandam sententiæ hujus auctoribus & patronis atheismi maculam sufficiat, hujus loci non est expendere, sed ad specialem atheismi historiam pertinet. Et hæc quidem de schola & philosophia Ionica.

o) Νῦν λέγει πᾶσιν ἐμφύεσθαι ζωοῖς ὁμοίως. Χρήσασθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῶν σωμάτων, ὅσα τὸ μὲν βραδυτέρως, τὸ δὲ ταχυτέρως. Quæ ita obscure reddit interpret: *Ingenitam universis animalibus statuit pari modo mentem; nam unumquodque etiam ex corporibus ea uti prout alterum quidem tardius, alterum vero expeditius.* Vult docere Archelaus, causam, cur animalia ratione magis minusve utantur, sitam esse in corporum dispositione. Doctrinam late vagantem hanc amplexos nominat WOLF b. l.

p) SENECA *Qq. nat. l. VI. c. 12.*

q) *loc. cit.*

r) *De placit. philos. l. IV. c. 19.*

s) LAERT. l. c.

t) Prius faciunt *Obs. Hal. Lat. T. II. Obs. 27. §. 17. p. 453.* cel. I. IAC. SYRBIVS *diff. de origine atheismi §. 25. p. 48.* posterius ven. I. C. WOLF. *diff. de atheismi falso suspectis S. II. §. 10. p. 36.* conf. cel. REIMMANNVS *Hist. atheismi c. XIX. §. 8. p. 149. seq.*

u) l. c. p. 83.

C A P V T S E C V N D V M.

D E S C H O L A S O C R A T I C A.

§. I.

*Schola
Socratica.*

Hactenus de natura rerum sollicitè quærentes vidimus philosophos, qui, quod tenui theologorum veterum traditione acceperant, non tantum exquisitis curiose causis rerum expenderunt, sed systema quoque rerum naturalium condentes, justam philosophiæ faciem induxerunt. De morali vero doctrina exigua eis cura fuit; etsi enim virtutem animi vehementer commendabant, laudare tamen, quod omnibus ingenitum putabant, contenti, de tradendis philosophiæ moralis præceptis eum in modum, ut in naturali philosophia inceperant, non cogitarunt, & ferente tantum occasione, parænetica methodo dicta moralia atque sententias, more in Græcia tum recepto, pronunciarunt. Vnus Archelaus de moribus in scholis philosophicis præcipere incepit, infeliciter tamen, si veteribus credimus, quod principiis physicis a vero doctrinæ moralis fundamento arceretur. Ejus cum discipulus esset Socrates, isque, quo erat ingenti animo magnoque judicii acumine præditus, videret, de cœlestibus curiose quære-
re philosophos, iis, quæ domi sunt & ante pedes, neglectis, sicque nec voluntatem emendari, nec felicitatem animi inter inutiles speculationes consenescentis promoveri; philosophiam a cœlo in terram deduxit, & de rebus ad mentem humanam, societatem civilem, moresque hominum pertinentibus, quibus felicitas mortalium reapse promovetur, philosophari cœpit. Quod cum insolito judicio, excelsò animo, summa libertate, & quod omnium maxime laude dignum, experientia animi propria faceret, tantam inde laudem meruit, ut non veteribus tantum sapientissimus haberetur, sed & nostro tempore unus esse judicaretur, qui ex tota philosophorum Græcorum cohorte veri philosophi nomine dignus haberetur, & exemplum viri vere sapientis commendaretur: facile vitæ innocentia, philosophiæ laude, & morum integritate omnibus superior, qui idem nomen gestarunt, ita ut confundi ejus historia atque misceri cum aliis non facile queat. ^{a)} Operæ itaque pretium se facturos non præter rem ex veteribus crediderunt multi, si historiam vitæ & doctrinæ tanti viri, cui totus fere orbis assurrexit, describerent, & posteritati maximum philosophi genuini & viri vere sapientis exemplum enarrarent. In qua palæstra ex Socratis discipulis defudarunt X E N O P H O N atque P L A T O: qui cum arcte illi adhærerent, & quotidiana conversatione ejus fruerentur, præ reliquis in historia vitæ & phi-

^{a)} Multi apud veteres laudantur Socrates, probe inter se distinguendi; quorum catalogum exhibuit IO. IONSIVS *de Script. hist. philos. l. I. c. 2. p. 12. l. A. FABRICIUS Bibl. Græc. vol. I. p. 784.*

& MENAG. *ad LAERT. l. II. f. 47.* Inter hos unum Peripateticum philosophum nominat LAERTIUS *l. c.* de quo tamen apud veteres alios altum est silentium.

philosophiæ Socratis attendendi sunt, tanquam testes αὐτόπλοι. De quorum tamen fide diverse statuendum est. XENOPHON enim, qui a præceptore non eruditionem tantum moralem, sed & vitæ integritatem nactus erat, cum uni præceptori adhæreret, non solum res Socratis scire potuit, sed & alienis placitis & fictis rerum circumstantiis historiam Socratis, quam nobis enarravit, ^b non contaminavit. PLATO vero, qui magistrum Socratem toties in dialogis suis loquentem introduxit, & imprimis Socraticam philosophiam integram & incorruptam nobis tradidisse videri voluit, cum variarum doctrinarum syncrético occupatus esset, captata fingendi licentia, toties Socrati cogitationes tribuit suas, ut hic, cum ejus Lyfidem audiret recitari, dixerit: proh dii immortales, quam multa de me mentitur adolescens. ^c Cujus rei causam Xenophontem detexisse narrat GELLIVS, ^d qui videndus. Post hos Aristoxenus, ^e Demetrius Phalereus, ^f Panætius, ^g Callisthenes, Satyrus atque alii, Socratis vitam descripserunt, ^h quorum tamen scripta nobis invidit temporis injuria: quemadmodum etiam, quæ de Socrate scripsit Porphyrius desiderantur; quem tamen non semper veritati litasse, & Socratem multis convitiis onerasse refert NICEPHORVS: ⁱ & ex paucis quoque, quæ supersunt fragmentis ^k patet. Ex recentioribus Socraticæ historiæ, qua erat in rebus & historia veterum peritia, IO. IONSIUS, multam lucem accendisset, si, quam promissit, ^l historiam Socraticam, edidisset; verum & hoc quoque labore destituimur: sicque accurata Socratis historia adhuc desideratur. ^m Ea enim quæ diligenter collegit STANLEIVS, ⁿ sylvam potius exhibent, conscribendæ Socratis historiæ valde inservientem, quam justî corporis historiam. Nos instituti memores, ea colligemus, & ad criticæ lapidem Lydium exigemus, quæ in historia philosophica universali ignorari non debent.

§. II. Fuit vero Socrates Atheniensis patria, pago Alopecensis ^o Socratis natales & educatio.
natus Olymp. LXXVII. 4. Thargelionis mensis die 6. ^p qui Atheniensibus

Uuu 2

b) Habemus enim ab eo: memorabilia Socratis, sive de dictis & factis ejus libros quatuor: quibus ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα ἕς ἀνδρώπης, ut ait LAERTIVS l. II. f. 48. quæ ex colloquiis Socratis notaverat, congeffit. Dicemus vero de Xenophonte infra, ubi de discipulis Socratis agitur. Horum memorabilium elegantem versionem Gallicam debemus FRANC. CARPENTIERIO, quam Germanica veste induit CHR. THOMASIVS Hal. 1693. 8. conf. cel. STOLLE Hist. lit. P. II. c. 1. §. 31. FABRICIVS Biblioth. Græc. vol. II. p. 74. seq. Vtūtur vero editione LEVNCLAVII.

c) LAERT. l. III. f. 35.

d) Noct. att. l. XIV. c. 3.

e) Vid. IONSIUS de S. Hist. philos. l. I. c. XIV. pag. 75.

f) Ibid. c. XVIII. p. 102.

g) Ibid. l. II. c. XIII. p. 179.

h) Conf. FABRICIVS Bibl. Græc. vol. I. p. 785.

i) Hist. Eccles. l. X. c. 36.

k) Collegit ea L. HOLSTENIVS in vita Porphyrii c. VIII. p. 253. seqq. unde iniqua ejus in Socratem mens satis colligi potest. Aliam enim instituebat philosophiam, quam quæ placebat Porphyrio, homini fanatico.

l) l. c. l. I. c. 7. p. 37.

m) Quæ enim habent D. HEINSIVS Orat. p. m. 233. seqq. IO. CLERICVS sylv. phil. c. 3. S. Rev. BOERNERVS Or. de Socrate seu perfectissimo boni ethici exemplo, FRID. MENZIVS diss. de Socrate nec officioso marito, nec bono patre familias, aliique historiam Socratis non exhaustiunt.

n) Hist. philos. P. III. p. 110. seqq.

o) LAERT. l. II. f. 18. & ALDOBRAND. ad h. l. MEVRSIVS de pagis Atticis, reverendiss. POTTERVS arch. Gr. l. I. c. 9. p. 44. 45.

p) LAERTIVS l. c. SVIDAS in Socrates. Marmor. Arundellianum apud STANLEY. l. c. qui hoc tempus 30. Maji A. C. N. 467. esse, computat. Conf. PETAV. ration. temp. P. I. l. III. c. 8. p. m. 147.

bus plus una vice faustus fuit: ^q maxime vero ob Socratis natales celebris: Parentibus ortus est tenuis fortunæ, patre Sophronisco Atheniensi lapidario, matre Phænareta obstetrice, ^s quam tamen generosam admodum & acrem nominat P L A T O, ^{ff} quod ad imperterritam potius & non hebetis ingenii indolem, quam sanguinis conditionem referendum est. Hunc cum magnis ingenii dotibus a natura instructum videret parens, illum oraculum de eo consuluisse, refert P L U T A R C H V S, ^r responsumque tulisse: ut fineret eum agere, quicquid in mentem venisset, & neque vim faceret, neque alio abduceret, quam quo ille tenderet, ac pro eo vota faceret Iovi forensi & Musis, neque anxie Socratis curam gereret, qui ducem in se habeat vitæ, sexcentis magistris præstantiorem. Quæ tamen narratiuncula valde redolet ingenium Græcum, fingendi licentia semper famosum; nam haud obscure prodit, ideo esse excogitatam, ut fides traditioni de genio Socratis haberetur: nec verisimile, Sophroniscum adeo immemorem fuisse divini moniti, ut contra ingenii sponte in alia se ferentis naturam filium arti statuariæ adplicaret, cum non defuerint illi facultates, ut Iovi forensi atque Musis eum dicare potuerit. Quomodocunque vero se ista habeant, illud extra dubitationis aleam ponunt veteres, parentem Socratis eum ad artem suam compulisse; quam, etsi repugnantem & ad majora tendentem atque in diversa propensum animum sæpius ostenderet, non tamen infelicititer exercuisse, veteres quidam tradunt, & statuarum opus aliquod ab eo effectum passim ostensum est. ^u Parente tamen vivis erepto XXC. minarum hæres relictus, cum cognati cujusdam fidei commisisset, ut iis scænus faceret, jacturam earum passus est, ^x quare necessitate compulsus non Athenis tantum, sed & Duris statuariam exercuit; ita tamen, ut non nisi ad corradendos aliquos nummos, quantum ad victum parandum requirebatur, ea uteretur, ^y reliquum vero tempus, quod ab ejusmodi opere vacabat, philosophiæ consecraret, ad quam toto animo propendebat; quaque mentem emendare se posse sperabat. Quod cum Critoni observatum esset, philosopho opibus affluenti, eum ille ingenii præstantia, & candore ejus atque ingenua indole delectatus, ad philosophiam traduxit, in disciplinam ^z tradidit, ^a & optimis præceptoribus instituendum commisit: suppeditatis vitæ necessariis, & liberos suos ei instituendos dedit. ^b Quod cum animum Socra-

^q) AELIAN. *Var. hist.* l. II. c. 25.

^r) Hunc Socratis natalem, una cum Platonis, qui dies insequens fuit, conviviiis a philosophis celebratum refert PLUT. *Symposiac.* l. VIII. c. 1. qui mos ad Plotinum usque servatus fuit, vid. PLOT. *vita* p. 9. Conf. quia de hoc more erudire commentatur CHR. ESCHENBACH. *diff. de Symposiis sapientum diff. acad.* V. §. 10. p. 316. seqq.

^s) PLATO in *Alcib.* l. p. 131. & *Theætet.* p. 149. LAERT. l. c. VAL. MAX. l. III. c. 4. aliique.

^{ff}) Μάλα γενναῖαν καὶ βλοσυρὰν l. c. conf. tamen ATHENÆVS *Deipnos.* l. V. p. 219.

^t) De genio Socratis T. III. p. m. 496.

^u) LAERT. l. II. §. 19. PAVSAN. l. I. c. 22. l. IX. c. 35. Scholiastes ARISTOPH. *ad nubes* p. 170. risit eum ideo Timon LAERT. l. c.

^x) LIBANIUS *Apol.* T. I. p. 640.

^y) LAERT. l. II. §. 20. Posita scilicet arcula collegit pecuniam, quæ daretur, consumpta ea, iterum posuit.

^z) LAERT. l. c. τῆς κατὰ ψυχὴν χάριτος aitamavisse Conf. SVIDAS T. II. v. *Crito* p. 377.

^a) Ita τὸ παιδεύσαι apud LAERT. l. c. accipiendum est, nihil enim veteres de Critone, quod præceptor Socratis fuerit, habent. vid. l. c. §. 121. MAX. TYRIVS *Diff.* XXII.

^b) LAERT. l. II. §. 121.

Socratis, fordidis artibus opes acquirere dedignatum, vehementer ad sequendam indolem impelleret, & in emendando animo studium omne ut poneret, excitaret, ^c effecit, ut voluptates & emolumenta quævis negligeret, & paupertatem, cum qua initio conflixerat, ^d patienter ferret. Omnium itaque fere artium & scientiarum magistros, quos noverat, optimos, adiit, & imprimis philosophiæ discendæ causa audivit Anaxagoram, eoque Athenis excedente, Archelaum, quo tempore annum ætatis agebat septimum atque decimum; ^e nec potuit non insatiabile Socratis discendi desiderium Archelao esse acceptissimum; quare eum in deliciis habuit, & in itinere Samum, Pythonem atque ad Isthmum comitem. ^f In arte musica Damonem, ejus peritia clarum, præceptorem nactus est, ^g lyra tamen canere paulo ante obitum demum a Lampone fenex didicit, ^h qua ratione veterum hac in re dissensus, omnium facillime tolli potest, & dicta conciliari. In eloquentiæ vero præceptis addiscendis Prodicti Sophistæ institutione usus est, ⁱ cujus tum in dicendo præstantia in admiratione fuit. ^k In arte poëtica Eveni ^l poëtæ industriam expertus est, in geometria Theodori: ^m Aristagoram Melium quoque quidam inter Socratis præceptores numerat; ⁿ & fatetur ipse, didicisse se a Diotima, singularis eruditionis femina doctrinam

Uuu 3

nam

c) LIBANIUS l. c.

d) AELIAN. *Var. hist.* l. II. c. 43. Domum tamen comparasse, & XXC. minas a Critone fœnori datas, ait Demetrius Phalereus.e) Dictum hac de re supra. Elevat hujus rei fidem BAYLE *Dict.* T. I. art. *Archelaus* not. A. p. 289. verum argumentum hoc a silentio Platonis & Xenophontis, & accusatorum Socratis, parum probare, quilibet videt. Videturque causa silentii, quia Socrates exiguo tempore Anaxagoram audivit, concedens mox ad Archelaum, ut ex rationibus temporum supra constitutis videri potest. Ideo quoque impietatem ab Anaxagora didicisse, obijci non potuit, præcipue cum non ob speculationes physicas ei atheismus obijceretur.f) LAERT. l. II. f. 22. cujus tamen textus ambiguus est, & indicare etiam videtur, Samum tantum cum Archelao profectum, alio tempore Pythonem & in Isthmum iter suscepisse. vid. OLEAR. *ad l. c.* STANLEII p. 113.g) LAERT. l. II. f. 19. SVIDAS in *Socrate* T. III. p. 351. saltationem quoque didicisse ait LVCIANVS *de salt.* T. IV. p. m. 111.h) SEXT. EMPIR. l. VI. f. 14. Alii veterum Lamprum dixere, quorum loca indicat FABRIC. *ad h. l.* Alii Connum in senectute magistrum Socratis canendis fidibus fuisse tradunt, vid. PLATO in *Menox.* T. III. p. 235. cumque ideo γεγοντο διδασκαλον vocatum ait CICERO l. IX. *ep. fam.* 22. conf. ALLATIVS *ad Epp. Socraticas* p. 186. conf. VAL. MAX. l. VIII. c. 7. AMMIAN. MARC. l. XXVII. c. 4. distinguendum itaque inter adolescentiam qua canendi, & senectutem qua lyra cantandi peritiam Socrates acquisivit. Hanc vero in senectute didicisse, tradunt LAERT. l. II. f. 31. QVINTIL. *Inst. Orat.* l. I. c. 17. Sextus quoqueκιδασκῶν vocat. De Damonis vero peritia in musica vid. PLATO *de rep.* l. IV. p. 400.i) PLATO in *Menone* T. II. p. 90.k) Prodicus ex insula Ceio, & philosophiæ nomine celebris fuit, vid. *Scholias* ARISTOPH. *ad nub.* p. 147. & eloquentiæ laude tanta, ut primus L. drachmis declamaverit, vid. SVIDAS in *Prodicus* T. III. p. 178. Illud vero sapientiæ culmen attingisse credebatur, ut inde proverbium enatum sit; *Prodicus sapientior.* In tanta tamen eloquentia gravis fuit auribus & injucunda pronuntiatio. Juvenum nobilissimos venatum esse adeo, ut & pararios ejus rei aleret, tradit PHILOSTRAT. *de vit. Sophist.* l. I. c. 12. p. 496. qui addit, tantum ejus eruditionis fuisse nomen, ut Xenophon quoque in Bœotio carcere detentus, differenti auscultarit corporis vade constituto. Pecuniis vero obnoxium & voluptati deditum fuisse IDEM notat. Nota ejus orationis Horæ titulo argumentum de Herculis optione, quod enarrat XENOPHON *Memorab. Socr.* l. II. p. 737. σοφίαν καὶ γνῶμην huic soli inter meteorosophistas tribuit acerrimus philosophorum irrisor ARISTOPHANES, in *Nub. conf.* BAYLE *Dict.* T. III. art. *Prodicus* p. 320. FABRIC. *Bibl. Gr.* vol. I. p. 793.l) Videndus de hoc poëta Elegiaco VOSSIVS *de Poëtis* c. VI. p. 39. qui eum in Ol. XCI. porit, eo quod Philistus discipulus ejus floruerit Ol. XCIII. id quod cum testimonio PLATONIS in *Menox.* T. III. p. 235. ARIST. *Nicomach.* l. VII. c. 11. MAX. TYRII *diff.* XVII. qui Socratem Eveni discipulum fuisse, perhibent, stare non potest. Incidit enim hoc in Ol. LXXXII. conf. SVIDAS in *Philist.* T. III. p. 604. FABRIC. l. c. p. 422.m) PLATO in *Theæteto* T. I. p. 143.n) *Scholias* ARIST. l. c. p. 173.

nam de amore. ° Quemadmodum & Aspasiā, eruditione illustrem feminam, Mileto oriundam, quæ non eloquentiæ tantum laude excellebat, sed & discipulos haud paucos eosque clarissimos formaverat, magistrā habuit. ° Sicque domi præceptores nactus egregios, sapientiam atque eruditionem, quam hactenus Græci apud barbaros quæfiverant, didicit, nulla peregrinatione literaria suscepta; sine dubio experientia edoctus, magnos viros, qui ad barbaras gentes sapientiæ discendæ causa profecti sunt, plus ingenio & industriæ suæ, quam Orientalium vel Ægyptiorum sacerdotum institutioni debuisse. Ita vero doctissimus evasit, adeo, ut non tantum XENOPHONTE teste, ° omni genere literarum animum cultum haberet, sed & CICERONE observante: ° *omnium eruditorum testimonio, totiusque judicio Græciæ eum prudentia & acumine & venustate & subtilitate; tum vero eloquentia, varietate, copia, quam se cunque in partem dedisset, omnium esset facile princeps*: quam laudem ex recentioribus cordatus quilibet ei tribuit. Quare audiendus non est PORPHYRIUS, ° qui eum, affirmavit, nulla re ingenio valuisse, indoctum rerum omnium, qui elementa literarum ægre pingere posset, quod ubi faceret, risu merito spectantibus fuerit: immo vix eum legendo balbutientem abcdarium fuisse. Huic enim viro quantum fidei tribuendum sit, jam notavimus.

Militia Socratis.

§. III. Ita artium, & imprimis philosophiæ opera formatus, & egregium philosophum, & bonum civem se præbuit. Etsi enim multitudinis strepitum fugiebat, sibi & amicis vivere gestiebat, patriæ tamen haud uno nomine utilissimum se præstitit: Militiam enim ex lege patriæ secutus, cum bellum inter Athenienses & Lacedæmonios exortum fuisset atrocissimum, tribus in eo bello vicibus militis munia obivit. Prima vice post annum secundum Olymp. LXXXVI. § in obsidione Potidææ, ubi Alcibiadem commilitonem habuit: qui de eo testatus est, ° omnes alios laboris patientia superavisse, famem sitimque super omnes tolerasse, & quamvis in conviviiis esset hilarissimus, nunquam tamen ebrium visum fuisse: gelu pertulisse dirissimum, ita ut nudis etiam pedibus per glaciem incederet. Amicum quoque Alcibiadem inter conferta hostium agmina graviter vulneratum videns, nunquam deferere voluit, sed præcedens eum, ipsum & arma ejus fortiter conservavit: ° tanta insuper modestia usus, ut cum præmia a ducibus illi tribuerentur, qui primas in prælio tulisset, ei que judices addicerent, ille deprecatus, ut Alcibiadi darentur, precibus suis obtineret. Et eodem quoque bello cogitationibus

o) Vid. PLATO in *conviv.* T. III. p. 201. MENAGIUS *Hist. mul. phil. n. 11.* p. 489. Comm. Laërt. Artem amandi ab ea didicisse ait PLATO in *Phædro* T. III. p. 201. de qua eleganter dixit HEINSIUS *Orat. de Socr.* p. m. 243. sed philosophicam hanc doctrinam fuisse, ex iis discere licet, quæ in *Orio Vindelico Ex. I.* p. 42. seqq. diximus.

p) PLATO in *Menexeno* T. III. p. 235. De Aspasia Periclis magistra, scorto dein, infau-
stis pa-

triæ avibus, uxore, videndi quos laudat MENAG. l. c. §. 6. & in his præcipue PLUT. in *Pericle*.

q) *Memorab. Socrat.* l. IV. p. 814. conf. PLATO in *Apolog.* LAERT. l. II. f. 19. 45.

r) *De Orat.* l. III. c. 16.

s) Apud THEODORET. *Therap.* l. I. p. 8.

ff) LAERT. l. II. f. 22. THVCYDID. l. I. p. 39. seqq.

t) PLATO in *conv.* p. 220.

u) Citati PLUT. in *Alcibiade*.

bus demersus in eodem vestigio a matutino tempore immotus constitit, donec altera die sol illucesceret, cujusmodi raptus ei frequentes fuisse, testatur GELLIVS. * Secunda vice fortiter bello rem gessit ad Delium Bœotiae oppidum Olymp. XXCIX. 1. y Cum enim in prælio infelicitè rem egissent Athenienses, Socrates Xenophontem in fuga, equo amisso, humistratum videns, ipse pedibus pugnans, humeris susceptum per aliquot stadia deportavit, eumque defendit, donec insequi hostes desuissent. z In ipsa vero fuga non aliter incedens, quam si in urbe ambularet, animi robur, oculis omnia circumlustrans, præ se tulit, ita ut nemo aggredi auderet. Dæmonis quoque voce in bivio constitutos de periculo monuisse, & obsequentes Alcibiadem & Lachetem periculo vitæ eripuisse, quod reliqui incurrerunt, narrat PLUTARCHVS. a Postremo militiam secutus fuit eodem anno ad Amphibolin. b Quamvis vero nullo in republica munere fungi vellet, quam tyrannis & innumera vitia invaserant; sive quod tyrannidis odio duceretur, sive quod genii monitu a publicis negotiis arceretur, ut ipse est fassus; & sic incolumem atque salvum se præstaret, ut qui consentire in ea, quæ contra jus fasque fiebant, non posset, nec se tamen sine maximo periculo opponere valeret: provecta tamen jam ætate in senatum lectus est, nomine Antiochidis tribus, ad quam Alopece pagus, qui ei natales præbuit, spectabat. c In hoc munere tantam animi moderationem & invictam fortitudinem exhibuit; ut cum decretum contra jus fasque conscribere juberetur, imperitiam scribendi causaretur; d triginta vero tyrannorum injurias reprehendere non cessabat, & odio atque indignationi eorum fortem & imperterritum objiciebat animum, & tanta cum libertate loquebatur, ut nec mortem, nec insidias timeret, quæ de re, digna lectu sunt, quæ præter alios XENOPHON e commemoravit. Nec aliter in vita privata se gessit, quam tantum sapientiæ doctorem decebat. Erat enim teste XENOPHONTE rerum primo venerearum ac gulæ supra omnes homines continentissimus: deinde hyemis, æstatis, laborum omnium tolerantissimus: atque etiam sic ad frugalitatem institutus, ut quum valde modicum possideret, facillime contentus iis esset, quæ habebat. Id quod alibi latius confirmat Socraticæ historiæ auctor, memorabili sententia ita locutus: f *Mibi quidem, cum talis esset, qualem commemoravi, nimirum adeo religiosus, ut sine Deum consilio nihil ageret, adeo justus, ut nemini, ne quidem exigua in re noceret, prodesset autem iis maxime, qui eo uterentur: adeo temperans, ut nunquam id, quod jucundius esset, meliori anteponeret, adeo prudens, ut in melioribus ac pejoribus dijudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret, sed*

Senatorium
munus.

Vita privata
ratio.

x) Noct. Att. l. II. c. 1. Similem ecstasin supra in Gymnosophistis notavimus, & hodie quoque dari inter Indos & Sinas monuimus.

y) THUCID. l. IV. p. 316.

z) LAERT. l. II. f. 23. STRABO l. IX. p. 402.

a) De genio Socratis.

b) Hanc quidem Socratis militiam mendacii arguere satagit ATHENAEVS l. V. p. 215. ejus vero

argutiis allata testimonia recte opponuntur, quibus satisfecit CARPENTARIUS in Gallica vitæ Socratis enarratione.

c) PLATO in apologia p. 31. 32.

d) Rem narrat XENOPHON. l. I. Hist. Græc. p. 446. mem. l. I. p. 711. LAERT. l. II. f. 24.

e) Ibidem, AELIAN. Var. Hist. l. II. c. 11.

f) Lib. IV. Memor. fin.

*Res domestica
ejus & conju-
gium.*

sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, & oratione proferre atque definire hujusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem & honestatem hortari: ejusmodi vir esse visus est, qualis posset esse optimus & felicissimus. Talis cum fuerit Socrates, patrem familias non malum fuisse, facile colligi potest. Certe, quæ de constituenda re œconomica deque officiis patris & matris familias differuisse XENOPHON^s tradit, ita comparata sunt, ut facile in iis quoque summum philosophumprehendas: Socratem vero, qui dicendo non magis quam agendo philosophatus est, ea expressisse judices. Dignum hujus testimonium exhibent, si vera sunt, quæ de Socratis conjugio veteres perhibent. Cum enim occasione pestis, quæ civitatem tempore Socratis graviter affligerat, Athenienses, apud quos antea monogamia observabatur, bigamiam permetterent,^b duas quoque uxores duxit Socrates; unam Myrtum, filiam Aristidis, non Iusti, quod ait LAERTIVS & SVIDAS,ⁱ sed alterius cujusdam, tertii ab illo,^k quam misericordia ductum sibi connubio junxisse quod vidua esset, & summa inopia laboraret, tradit PLUTARCHVS.^l Alteram Xantippen, civis Atheniensis filiam, de cujus malis moribus, morositate atque jurgiis, & irarum atque molestiarum muliebrium importunitate pleni sunt veterum scriptorum commentarii, quorum loca diligenter digesserunt post LAERTIVM,^m MENAGIVSⁿ & STANLEIVS.^o Non sine multo tamen ingenio de narratiuncularum harum veritate atque fide dubitavit G. V. CHRIST. AVGVSTVS HEVMANNVS, qui mulieris per tot secula famosæ apologiam meditatus est.^p Is primo quidem loco ad Platonem & Aristotelem provocat, qui cum Socrati ætate proximi fuerint, & de mulierum virtutibus & vitiis haud uno loco differuerint, Xantippen tamen tacent; id non facturi, si malos mulieris mores novissent: Addit, Aristophanem, juratum Socratis hostem, qui in Nubibus tanta amarulentia Socratem traduxit, Xantippen non objicere. Tum melioris famæ testimonia de Xantippe enarrat, eamque monet, PLATONE,^q LAERTIO^r & VALERIO MAXIMO^s testibus pietatem conjugalem & amorem mariti in ultimis ejus fatis, plorantem & ad extremum halitum perseverantem apud eum demonstravisse; & teste AELIANO^t de marito optime sensisse: Quæ vero refert ANTONINVS:^u eam vestem sumfisse, cum præcingeretur ille pelli, indicare, Xantippen mariti vestes induisse, cum unam tantum in paupere domo haberent, & utrique sexui eadem vestiendi ratio esset; sicque spectaculum adituræ dixisse Socratem, vide, ne non spectandi causa, sed ut ipsa specteris, abeas, ut refert AELIANVS,

g) l. c. l. V. qui Oeconomicus ideo inscribitur.

h) LAERT. l. II. §. 26. GELLIUS l. XV. c. 20. CONF. IONS. de script. hist. phil. l. I. c. 14. p. 75. c. 18. p. 202. PRIDEAUX Hist. V. T. T. I. p. 511.

i) ll. cc.

k) ATHENAEVS l. XIII. p. 555.

l) In vita Aristidis, cujus neptem dicit, temporum rationibus ita magis satisfaciens.

m) Lib. II. §. 36. seqq.

n) ad l. c. Laert.

o) l. c. c. XVI. p. 186.

p) Act. philos. T. I. p. 103. seqq.

q) In Phædone p. 60.

r) loc. cit.

s) Lib. VII. c. 2.

t) Lib. IX. c. 7.

u) De se ipso l. XI. §. 28.

N V S, * communi igitur sexus sequioris vitio φιλοκοσμίαν fovisse, quæ in tantum ejus dedecus verti non queat. Et, ne contraria asserentes testes obstant, eorum fidem elevat, monetque PLUTARCHVM y ea, quæ de Xantippe mensam Socratis evertente narrat, alio loco z Pittaci conjugii tribuisse, sicque traditionis fontem aperuisse: impudicam vitam, quam THEODORITVS a & ATHENAEVS b affirmant, esse calumniam a STANLEIO c deterfam: nec secum AELIANVM d concordare, qui prius bene de ea locutus, fabulam de conculcata placenta ab Alcibiade protulerit. GELLIVM e morositatem & jurgia ejus culpantem, SYNE-SIVMQUE f contemptus mariti insimulantem incertam famam ipsos prodidisse. Nec meliora esse quæ LAERTIVS narrat, qui solitus sit incertas narratiunculas sine teste historiæ suæ infarcire. Nos hæc lectoris judicio relinquimus, nec vel confirmandis vel refutandis iis inhæremus, id modo, quod legibus fidei historicæ convenit, tanquam vero simillimum asserentes. In qua XENOPHONTI g primum locum deberi, nemo, credo, temere negaverit. Tradit is, *Socrati in convivio monenti, ut uxorem quis doceat, quicquid tandem sit, in quo illam peritam habere cupiat, objecisse Antisthenem: Cur igitur, qui in ea sis sententia, non tu quoque Xantippen instituis; quam uxorem habes omnium, quæ sunt, & fuerunt, ut arbitror & deinceps erunt, acerbissimam? (χαλεπωτάτη)* Ei vero respondisse Socratem: *Quod eos quoque video, qui equestris rei peritissimi fieri volunt, non illos sibi equos comparare, qui lubentissime pareant, sed valde animosos, existimant enim se, si tales cohibere possint, facile alios etiam equos tractaturos: Itaque & ipse, quum uti hominum consuetudine cuperem, hanc mihi quæsi, quod futurum scirem, ut si eam tolerare possem, facile cum universis hominibus ceteris versarer.* Ex quo luculento Xenophontis loco patet, difficillimam fuisse, & vix tractabilem Xantippen, quæque moribus intolerabilibus alias anteverterit: hanc sibi elegisse Socratem, spe emendandæ vel regendæ saltem & tolerandæ ope philosophiæ. Quousque profecerit tanto magistro Xantippe, tacent quidem testes Socratis domestici; ex fide & amore tamen, quam marito ultima fata subeunti præstitit, facile conjicias, si non moderatum & tranquilum mariti animum didicit, ejus tamen bonitatem animi & fidem agnovisse. Et videtur GELLIVS, qui eam *morosam admodum & jurgiosam* dixerat, ad eundem Socratis animum respicere; narrat enim: *b Alcibiadem demiratum interrogasse Socratem, quænam ratio esset, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret? dixisse vero illum: Quoniam cum illam*

domi

x) Lib. VII. c. 10.

y) De ira cohibenda.

z) De tranquill. animi.

a) Therap. XII. p. 174.

b) Lib. V. p. 219.

d) Lib. XI. c. 12.

e) Lib. I. c. 17.

c) loc. cit.

f) In Dione p. 58.

g) In Sympof. p. 876.

h) l. c. Socratem vero a petulantibus quibusque impetum fuisse, narrant LAERT. l. II. f. 26. 36. PLUTARCH. de liberor. educatione; SENECA de ira l. III. c. 11. BASILIUS quomodo legendi Græcorum libri p. 94.

domi talem perpetior, insuesco & exerceor, ut ceterorum quoque foris petulantiam & injuriam facilius feram. Nihil enim hic dicit Gellius, quod non testis oculatus & auritus Xenophon dixerat; unde ejus testimonium rejici, & Xantippe e mulierum moribus intolerabilibus & morosis molestissimarum numero eximi nequit. Verisimile vero est, plerasque historiolas, quæ de ea narrantur, otiosa Græcorum ingenia confinxisse, ut de malis mulieribus plerumque centum fabellæ solent narrari, quæ ad posteros propagatæ novisque plerumque additamentis auctæ, traditionis ferie fidem tandem emendicarunt. Factum id esse, vel ex eo non obesæ naris lector subolere potest, quod apud THEODORITVMⁱ narrat Porphyrius: *Xantippes & Myrtus altercationes plerumque desisse in verbera, quæ conjunctis manibus Socrati intulerint, quod ille præsens earum pugnam intueretur, neque ei unquam intercederet, sed rideret effuse, quod & fecerit, ubi ipsum pugnis impeterent suis.* Quemadmodum enim hæc ab indole Socratis scopoque, quem sibi in ducenda conjuge fixerat, sunt alienissima, & calumniam prima fronte produnt: ita alio eoque luculento XENOPHONTIS^k loco refutari possunt; ex quo, quam molestiam excitaverit Xantippes morositas, luculenter patet, recteque colligitur, mulierem, etsi intemperantissimæ & vehementis linguæ, nec animo bono destitutam fuisse, nec verberibus suos petiisse, nec officiis matrisfamilias defuisse: ^l quem, quia prætermisit doctissimus Heumannus, integrum apponemus. Expofuerat scilicet Socrates filio Lamprocli, quem ex Xantippe susceperat, innumera beneficia, quæ a parentibus proficiscuntur in liberos, & imprimis gravi & disertâ oratione, pericula, curam, labores, fidem matris eum gestantis, parientis, nutrientis, educantis enarraverat, ut, quantum ei amorem deberet, convinceret. Ad ea subjicit adolescens: *tametsi hæc omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen ejus asperitatem perferre possit: & Socrates, Vtrum existimas, inquit, toleratu esse difficilius feræne sævitiam an matris? equidem, inquit, matris arbitror, quæ sane talis sit. Ergone unquam vel mordendo, vel calcitrando te læsit? cujusmodi a belluis multi perpeffi sunt. At enim, inquit, ea loquitur, quæ quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quam multa, subjecit Socrates, intoleranda te huic negotia tum factò, tum interdiu, tum noctu a prima usque ætate molestando putas exhibuisse? quantum doloris attulisse, quoties egrotares? Et paulo post: Tu vero cum plane scias matrem, quæ dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, sed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alii nulli, nihilominus iniquo, in eam*

es

i) *Therapevt. l. XII. p. 174.* qui cum id a Porphyrio relatum referat, quo loco tota narratio habenda sit, facile ex supra dictis colligi potest.

k) *Memorabil. l. II. p. 741.*

l) Pro fabula itaque habendum etiam est, quod SALVIANVS de gub. Dei l. VII. p. 299. ed. Rittersh. tradit: uxores jussisse esse communes, omnibusque viris misceri: nec suffecisse ei docere hoc, nisi

ipse fecisset. Uxorem enim alteri viro tradidisse. Tacent hoc omnes scriptores vitæ Socratis, proditque fabulam Salvianus qui addit: *Vicit Socrates, qui de hac re & libros condidit, & memorie hæc pudenda mandavit.* Nihil enim tale scripsisse Socratem, in confesso est. Idem vero cum tradat TERTULLIANVS in Apolog. idem quoque ei dictum esto.

es animo? an existimas, male tibi matrem velle? non equidem, inquit, hoc arbitror. Et Socrates: Ergone tu hanc, ait, quæ tui studiosa est, ac egrotantis curam gerit, quantum maximam potest, ut valetudinem recuperes, ac re necessaria nulla egeas, præterque hæc multa Diis bona pro te vovet, ac vota reddit, sævam esse dicis? Equidem ita statuo, si matrem ejusmodi ferre non possis, non posse te, quæ bona sunt, ferre. Quo loco nihil elegantius est, ad faciendam Xantippes apologiam; etsi enim linguæ intemperiem illi manifeste tribuat, moresque morosos & acerbos, bonam tamen fuisse matrem, suorum amantissimam, & officii observantissimam, ipse testatur Socrates, testis omni exceptione major, qui satis prodit, quo loco eam habuerit, & quantum in schola sua profuerit. Quod si itaque inter animi & linguæ malitiam distinguamus, facile responderi poterit quærenti: an Xantippe mala fuerit mulier? Præter hunc Lamprodem vero, quem oppido juvenem obiisse ex PLUTARCHO^m colligi potest, alios genuisse liberos Socratem, PLATOⁿ innuit, tres commemorans, quorum natum minimum, eo die quo extinctus est Socrates, in sinu gestatum mater in carcerem asportavit. Ex Myrtone, is quoque testatur, filios suscepisse duos, Sophroniscum & Menexenum, quem tamen alii Xantippe progenitum volunt.

§. IV. Quemadmodum vero de familia bene mereri cupiebat Socrates, & bonum se præstabat patremfamilias, ita nec sibi soli nec suis tantum natum se existimavit, sed & hominibus aliis & imprimis juventuti se utilissimum præstitit. Eum scilicet sibi philosophandi finem præfixerat, non ut argutis disputationibus, vel curiosa rerum cœlestium explicatione eruditionem ostentaret, quorum prius sophistæ faciebant, posterius physici,^p sed ut animos ab errore liberaret, veritatem commendaret, virtutis amorem excitaret, sicque corruptas vitiis mentes emendaret, & ad veram, quæ hominem satiare apta est, felicitatem viam sterneret. Id quod eleganter multis in locis indicavit XENOPHON,^q dignus, qui totus legatur, cum meliorem semper dimittat lectorem. Huic vero scopo ut faciat satis, non tam scholam aperuit, ^r etsi Socratis phrontisterium acerbè traducat ARISTOPHANES,^s quam, totam potius civitatem sibi docendi locum esse, constituit. *Erat enim, teste XENOPHONTE^t semper in hominum oculis: nam mane ad loca deambulationibus & exercitiis destinata* (qualia erant Academia, Lyceum, pratum item amœnissimum extra urbem, in Ilissi fluvii ripa)^u *pergebat, & cum frequens erat forum, id quod circa meridiem fi-*

Modus docendi philosophiam Socraticus.

Xxx 2

ebat,

^m) De genio Socratis. Conf. STANLEY. l. c. p. 187.

ⁿ) In apologia p. 34.

^o) LAERT. l. II. f. 26.

^p) XENOPHON. ἀπομνημον. l. I. p. 710.

^q) Vid. imprimis l. c. p. 711.

^r) PLUT. utrum seni gerenda res publ.

^s) Act. I. Sc. I. v. 94. qui tamen locus magis inimicum Aristophanis in Socratem animum pro-

bat, quo domum ejus, ad quam juvenes & amici interdum convolabant, ut ex XENOPHONTE colligere est, l. I. p. 719. invidioso nomine traduxit. Peculiarem enim scholam Socratem aperuisse, nec Plato nec Xenophon tradunt, nec ratio vivendi & conversandi Socratis patiebatur.

^t) l. c. p. 709.

^u) Hæc loca conversationi Socratis inservivisse ait AVCTOR Epist. Socratis, ep. XXV.

ebat, conspiciebatur in publico, reliquumque diei degebat istic, ubi versaturus inter plurimos esset. Differebat autem plerumque sic tamen, ut ipsum audiendi facultas esset iis, qui vellent. Nec, quod porro monet PLUTARCHVS,^x tum demum docebat, ubi posita subsellia essent, aut cathedra conscensa, aut discipulis deambulationis aut scholæ constituta hora: sed cum aliis ludens, cum aliis, ut occasio ferebat, bibens, militans, in foro versans ad extremum etiam in carcere agens & venenum bibens philosophabatur. Nec magnos tantum viros nobilissimosque juvenes, qualis Critias & Alcibiades, sectabatur, sed & per officinas sapientiæ discipulos quærebat, cujus exemplum in Simone postea dabimus. Methodo vero utebatur admirabili, ita ut non solum in dicendo esset acerrimus, sed & summa arte homines caperet & circumveniret. Constitit vero Socratica methodus ironia & inductione, quarum illa, definiente QUINTILIANO,^z totius voluntatis fictio est apparens magis, quam confessa; ut illinc verba sint verbis diversa, hic sensus sermonis, & joci, & tota interim causæ confirmatio, tum etiam vita universa ironiam habere videatur. Hoc artificio usus, de se ipso detrahens in disputatione, plus tribuebat illis, quos nolebat refellere, ut ait CICERO,^a donec eos propriis verbis convicisset. Inductione vero, eodem CICERONE definiente,^b rebus non dubiis captabat assensionem ejus, quicum disputare instituerat: illisque assensionibus faciebat, ut illi dubia etiam res, propter similitudinem earum rerum, quibus assensit probaretur, sicque nihil ipse afferebat ad persuadendum, sed ex eo, quod sibi ille dederat, quicum disputabat, aliquid conficere malebat, quod ille ex eo, quod jam concessisset, necessario approbare deberet. Hacque methodo, quemcunque aggressus erat, undecunque etiam disputationis fecisset initium, postremo sese circumagi sentiebat, semelque adactus non prius dimittebatur, quam omnia essent discussa, sicque coacti propriis argumentis ad se ipsos redire compellerentur. Nec gravem & morosum ea in re se Socrates exhibuit, sed, ut erat omnium jucundissimus, lepore & humanitate omnibus præstitit. ^c Cujus disputandi methodi exempla nobis discipuli ipsius Xenophon atque Plato plurima reliquerunt, tanto artificio contexta, ^d ut non defuerint, qui hanc disputandi rationem omnibus aliis præferrent: ^e id quod tamen in morali potius, quam naturali argumento, ^f quemadmodum Socrates instituebat, valet. Sic itaque modestissimus Socrates nullius se magistrum jactabat, nec minerval accipiebat, ^g sed matri obstetrici se similem prædicabat, quæ pa-

rum

x) l. c.

y) LAERT. l. II. f. 27.

z) Institut. Orat. l. IX. c. 2.

a) Academ. Qq. l. IV. c. 5.

b) De invent. l. I. c. 31.

c) IDEM de Oratore l. II. c. 67.

d) Conf. CLERICVS ad Æschin. Dial. II. p. 54. Bibl. Choisie T. XXII. p. 426. seqq.

e) CLERICVS Log. P. IV. c. 9. p. 217. seq. DE CROVSANZ Log. P. IV. ch. 7. p. 1437. seqq. & re-

centiores Logici alii: Reprehendit tamen eum Cel. ZIMMERMANNVS am. liter. T. XI. p. 111. seqq.

f) Exemplum tamen ex naturali philosophia exhibuit CROVSANZ: verum ex quo cognosci queat, non tam perspicuam gignere notitiam, quam in argumento morali, cui soli Socrates adhibuit.

g) Improbasse hunc morem, quem Sophistæ sequebantur, refert XENOPHON l. I. p. 712. Schol. ARIST. p. 129.

rum foecunda, ipsa tamen singulari aliis opitulandi dexteritate praedita, earum foetus in lucem educere laboret. ^b Et hac quidem via tum ad formandos & emendandos humanos animos, tum ad confundendam stultitiam impigre grassatus est. Iuvenum enim ita sibi devinxit artibus istis mentes, ut hunc sibi potissimum sapientiae doctorem non audiendum tantum, sed sequendum etiam proponerent: sophistarum vero inanem loquacitatem & falsas artes, quibus Athenae tum temporis fascinabantur, in ruborem dedit, & denudatas omnium contemptui exposuit. Quae res ei multas calumnias concitavit, vitaeque tandem conflagavit periculum. Cum enim loquaces sophistas quam maxime pungeret, & simulatione humanissima circumventos non dimitteret, donec convicti in pudorem darentur, adeo crabrones irritavit istos, ut eum tanquam hominem bilinguem, derisorem, mendacem traderent, unde occasionem arripuit Timon, acerba satyra ⁱ illum vocandi *loquacem, imposturae magistrum, derisorem, rhetorem subatticum & simulatorem*: ARISTOPHANES vero hoc eum nomine in theatro publice traduxit. ^k Immo fuit, quod mireris, inter recentiores vir non indotus, ^l sed placitorum suorum nimis amans, qui hanc Socratis ironiam superbiam subtiliorem & elatioris animi larvam affabre effectam continuisse putaret. Qui si miseris ratiunculis, quibus veram animi modestiam, quam humilitatem vocant, exulavisse ex Socratis ironia probare voluit, veram huius methodi naturam opposuisset, & expendisset, Socratem non animi malignitate & ad deridendos alios vera animi sententia simulata, alia prorsus finxisse, sed ut captis & illaqueatis animis eos invitos ad virtutem adduceret & emendaret, nec hanc fuisse apud Socratem, testibus iis, qui illum audiverunt, animi stultitiam, ut qui se nescire omnia diceret, omnia se nosse crederet, abstinuisset ab optimi viri vituperatione, verba magis, quam rationum pondus praeseferente, certe eam humilitatem, quam ex diviniore spiritus schola profectam Christi discipuli exercent, cum naturali animi sobrii & modesti, & elatos sensus fugientis virtute ^m non confundisset.

§. V. Non vero aliis tantum, sed sibi quoque philosophatus est Socrates, inque id omnibus contendit nervis, ut quod alios doceret, ipse faceret, & quam apud alios quærebat animi emendationem, ipse possideret. Quo factum est, ut, cum is egregie practicam philosophandi rationem excoluisset, reliquos non sui tantum, sed omnis fere temporis vetustioris philosophos, sanctiori lumine non collustratos antecelleret. Erant enim in eo & dotes animi praestantissimae, & disciplina philosophiae, quae mores format, exactissima, ⁿ & experientia longo usu perfectissima, quibus recte me-

Dotes & virtutes ingenii.

Xxx 3

ruit,

^b) PLATO in *Theæt.* p. 149.

ⁱ) In *Sillis* apud LAERT. l. II. f. 18.

^k) In nubibus, ex quibus quaedam affert LAERTIVS l. c.

^l) FRANC. BALTVS in *Apologia PP. Platonisimi accusatorum* l. III. c. 14. p. 367.

^m) Eam vero Socratem coluisse, ex §. seq. erit manifestum. Idem reponendum FERRATIO *Parall. Des anc. & des modernes* T. IV. p. 139.

ⁿ) Omnium vero disciplinarum callentem fuisse, supra observatum est & innuit XENOPHON saepius, vid. l. IV. p. 814.

ruit omnibus anteponi, talisque videri, qui ad virtutem divino instinctu, ut ait PLUTARCHVS,^o incitaretur. Tanta utebatur iudicii acie, & quam experientia genuerat, prudentia, ut in melioribus ac peioribus dijudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera indigeret, sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, & oratione definire posset atque etiam explorare alios.^p Ingenium ei erat elegans, & fecunditatis miræ, quod ita callidam ejus eloquentiam fecerat, ut quamcunque vellet, quæstionis partem, affirmantem negantemve, posset defendere. Quod etsi in eo carpebant inimici, & imprimis poëtæ,^q qui pessime eum traducebant, tanquam bilinguem, nunquam tamen in veritatis & virtutis detrimentum usus est. Memoria utebatur fideli, & experientiam habebat multorum annorum, qua, quid honestum, quid turpe, quid laude vel vituperio dignum, certissimis argumentis cognosceret. Mirum itaque non est, omnium fere totius antiquitatis auctorum, qui odio Socratis iniquo ducti non sunt, consensu maximum virum judicatum esse.^r Et hæc quoque præstantiæ sapientiæ Socraticæ admiratio traditionem peperit, quam veteres unanimi tantum non ore sequuntur, Apollinem de sapientissimo sui temporis viro interrogatum respondisse:

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης
 Ἄνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.
Sapit, Sophocles, & magis Euripides
Sapit: sed omnes antecellit Socrates.^s

Quod oraculum tam certum habuere veteres, ut de eo nulli dubitarent, & Christianorum doctores illud dæmonis vocem fuisse contenderent,^t deridentes ejus imprudentiam, qui sapientissimum diceret eum, qui Deos tolleretur, sicque propriæ familiæ ruinam commendaret. Aliter tamen, nam & hoc negandum non est, Epicurei; qui, ut omnia oracula tanquam hominum fraudes & imposturas ridebant, ita & hanc narrationem *sophisticam*, & *præ fastu odiosam*, quemadmodum ait Colotes Epicureus,^u judicaverunt, a qua sententia nec ATHENAEVS quoque discessit, quorum vestigiis institit doctissimus VAN DALEN,^x ita ut veritatem narrationis eo potissimum argumento in dubium vocaret, quod diverse eam narrent Xenophon & Plutarchus, nec Pythia Iambico carmine, sed hexametro respondere semper solita sit. Quamvis vero hæc tanti roboris non sint, ut tantum in hac re veterum consensum evertere posse, videri queant,^y negandum tamen non est, esse in tota narratione justam fraudis suspicionem: non enim urgebimus, referre hanc traditionem Socratis amicos, in longo post discessum Socratis tempore conscriptis apologiis, quibus facile erat ad augendam con-

^o) Adv. Coloten T. III. p. m. 421.

^p) XENOPHON I. I. p. 718.

^q) Vid. not. (i) ARISTOPHANES in nub. Act. I. v. 52.

^r) Conf. collecta Act. Philos. Vol. I. p. 55. 101. 473 seqq.

^s) Ita totum exponit SVIDAS v. σοφός T. III.

^t) SALVIANVS de gubern. p. 260. TERTVL. in apologet.

^u) Apud PLUTARCH. I. c.

^x) De oraculis gentil. diff. II. p. m. 194.

^y) Conf. 108. BARNESIUS in vita Euripidis p. 28.

contra persecutores Socratis invidiam talia comminisci, nec Platonis in præceptoris historia narranda fidem tantam esse, ut is nihil finxisse, vel fictum admisisse credi queat; nec monebimus prolixè, prætermissum esse hoc de Socrate testimonium a Xenophonte in memorabilibus, quod non facturus fuisset, si jam tum inter homines percrebuiisset: illud potissimum, prætermisssa jam de fide oraculorum disputatione, qua facile tota historia convelli potest, notandum, totam narrationem niti Chærephontis, qui Delphicum oraculum interrogavit, testimonio, ad cujus fratris conscientiam PLATO, ^z ubi Socratis personam mentitus hæc refert, provocat. Etsi enim revera a Chærephonte ejusmodi traditionem profectam verisimile sit, ita ut non necessarium sit, fidem non solum Platonis, sed & Xenophontis, probatam alias, in dubium vocare; manifestum tamen est, ab unico homine editam, & tali quidem, quem vehementem fuisse, quamcunque ad rem se convertisset, ipse PLATO tradit, quique adeo affectu in Socratem nimio occupatus fuit, fidem non mereri. Quam vehementer quoque minuunt, & exempla ejusmodi oraculorum de philosophis edita, ^a quæ manifestam fraudem sapiunt, & silentium ea de re, quamdiu Socrates vixit: eo demum tempore re prolata, ubi & Socrates & Chærephon vivere desierunt. Probabile itaque est, amicum Socratis more istis temporibus recepto, cum humana forte majorem præceptorem crederet, & imprimis opinione de genio divino ei præsidente occupatus esset, ejusmodi fabulam confinxisse, quæ cum publicam lucem initio subterfugeret, tandem animis Socraticorum discipulorum post gravem magistri persecutionem redeuntibus & crescentibus, cum in misericordiam versa esset populi Atheniensis erga Socratem invidia, in publicam notitiam ideo traducta est, ut odium in auctores necis Socratis, quam omnes boni indignam credebant, & ægerrime ferebant, augeretur, & fama præceptoris, quem pro prudentissimo & optimo viro plerique, qui judicio & virtute eminebant, habuere, divino quoque testimonio fulciretur. Alia argumenta, quæ hæc roborant, ne nimii sumus, prætermittimus, legenda apud eruditissimum HEVMANNVM, ^b qui ingenium & doctrinam in hoc argumento comprobavit. Etiam si vero hoc oraculi testimonium falsum & mentitum merito judicatur, recte tamen inde publicum de doctrina & virtute Socratis colligitur testimonium, cum bonus atque prudens quilibet illud, tanquam veritati consentaneum receperit, nec vel veteres, vel recentiores de hac existimatione Socratis, si paucos excipias, in tanta testium nube non audiendos, quicquam detraxerint. ^c Quantacunque tamen doctrina & sapientia atque prudentia Socratis fuerit, major tamen fuit animi ejus modestia, qua nec sibi arrogavit quicquam, nec se aliis prætulit, nec de se ambitiose locutus est, nec

^z) In *Apologia* p. 27.

^a) Varia hujus rei exempla suo loco occurrent, de Platone, Apollonio, Plotino.

^b) *Act. Philos.* Vol. I. p. 473.

^c) Recentiorum elogia innumera sunt. Ex

plurimis vide MURETVM *Orat.* p. 381. LIPSIVM *Manud. phil. Stoic. diff.* XVII. ERASM. in *Colloq.* p. 651. PARCKER. de *Deo disp.* IV. f. 25. 26. & passim. CASAVBON. de *enthuf.* c. I. p. 4. c. II. p. 18. & imprimis qui luculenter Socratis virtutes laudat DAN. HEINSIVM l. c.

nec honores publicos ambiit, sed studiose potius evitavit: quam animi moderationem tot exemplis probavit Xenophon, ut plane audiendus non sit BALTUS, ^a qui latentem animi superbiam tacito animi iudicio se aliis omnibus prudentia & eruditione anteponentem in eo latuisse, confidentius, & invitis veterum testimoniis, pronuntiat. Inde notissima Socratis vox: *nihil se scire, nisi hoc, quod nihil sciat*, quam maximam & potissimam Apollini causam fuisse, cur eum sapientissimum judicaret, existimavit CICERO ^e duplici vero nomine hoc de se pronunciasse videtur Socrates. Nam poscebat hoc methodus, qua utebatur, quæque simulationem ideo commendabat, ut eo certius inanes sophistas scientiæ universalis opinione turgentes, nec ulli tamen, quod solidum esset fundamento sua superstruentes, confoderet; qui cum nihil is se scire profiteretur, de causis & rationibus assertionum suarum interrogatis, cum solidis argumentis destituerentur, facile confusi sunt. Deinde & tanta erat Socratis prudentia, ut non tantum multa esse, sciret, quæ humanæ scientiæ terminos fugerent, & quorum vel tenuis, vel nulla prorsus esset scientia; sed & σοφὸν hoc esse φάρμακον cognosceret, ad ejicienda animi præjudicia & errores. Ignorantiam itaque hanc doctam & philosophicam merito vocaveris, quæ non omnium sibi rerum incertitudinem, finem philosophandi proposuit, sed prudentem & modestam terminorum, quibus circumscriptus est humanus intellectus, agnitionem adhibuit ad inquirendam veritatem, & consequendam scientiam. Quem sibi philosophiæ finem proposuisse Socratem, vel ex eo patet, quod sapientiam & scientiam summum bonum dixerit, eamque philosophiæ suæ finem posuerit, teste LAERTIO. ^f Qui itaque cum HÆTIO, ^g Socratem inter scepticismi patronos & doctores numerant, ad hæc non attendunt, nec sensum scopumque verborum Socratis recte assequuntur.

Virtutes animi, pietas & religio.

§. VI. Qualis vero ingenio fuerat Socrates, talis etiam animo & voluntatis virtutibus fuit. Divini numinis cultor adeo religiosus fuit, ut sine Deorum consilio nihil ageret, ^b eumque impii quicquam aut nefandi nec patrare quisquam viderit, nec dicere audiverit: potiusque de Diis ita locutus sit, & in eos se gesserit, ut si quis ea tum dicat, tum faciat, sit atque putari debeat religiosissimus. ⁱ Nec obstat pietati & religioni Socratis, quod impietatis nomine damnatus fuerit: profectam enim fuisse hanc accusationem ex odio & invidia sophistarum postea dicemus, & demonstraverunt luculenter, qui magistri apologias scripserunt XENOPHON atque PLATO. ^k Nam quod nubicolam fuisse, objecere ARISTOPHANES,

^a) l. c.

^e) Acad. Quæst. l. I. c. 4.

^f) l. II. f. 31. conf. ABR. GRAVIUS *Specim. philos. veteris* c. II. p. 8. seqq.

^g) *De la foiblesse de l'esprit humain* l. I. ch. 4. p. 105. seq.

^b) XENOPHON. l. IV. p. 818.

ⁱ) IDEM l. IV. p. 711.

^k) Veteres & recentiores, qui Socratem ab atheismi crimine liberarunt, recenset diligentissimus REIMMANNUS, *Hist. ath. c. XXI. §. 4. p. 158.* quibus adjici potest CUDWORTHUS *Syst. intell. c. IV. §. 23. p. 482.* & doctissimus Interpres ad h. l. CLERICUS in *silvis philolog. ad Aeschin. c. III. quod de Socrate inscripsit, p. 177. seqq.*

NES ^l & inimicorum alii, non alio sensu dici potest, quam quia supremum numen, quod templis non continetur, quodque supra nubes omnia dirigere credebat, intensis forte oculis & manibus adorabat, cum eum, qui mundum universum composuit, & continet, quo pulchra & bona omnia comprehenduntur; ^m quique maxima quæque facere conspicitur, atque hæc gubernare; nihilo minus cerni non posse, statueret. Neque tamen Deos inferiores rejiciebat, siue mentes naturasve spirituales humana mente majores, sed eas a summo omnium rerum conditore & rectore rebus hujus mundi præfectas colebat, ⁿ fabulas vero de Diis, quibus tota nitebatur religio Atheniensium, rejiciebat, aliamque prorsus opinionem, quam eam, quæ populo tradebatur a sacerdotibus, de Diis tenendam esse, contenderat. ^o Quod cum emolumento eorum, quorum intererat, religionis publicæ superstitionem integram servari & illibatam, quam maxime repugnaret, mirum non est, accusatum fuisse, quod Atheniensium Deos pro talibus non haberet, & peregrina numina introduceret, cum tamen Diis patriis & publicis in solennitatibus & privato cultu sacrificaverit, & Deos ex cujusve loci consuetudine colendos esse, docuerit. ^p Quanquam ut hoc dicamus *ὡς ἐν παρόδῳ*, præter divini creatoris & rectoris, & numinum minorum existentiam, parum de spiritualium siue intelligibilium naturarum conditione sollicitum fuisse Socratem, sit verisimillimum, nec id negat XENOPHON. ^q Plato enim, quia cogitationes suas Socrati tribuit, audiendus non est, quippe qui raro, quod genuinum Socraticum spiret dogma, proponit. Vnde & ratio petenda est, cur rejectis licet superstitionis patriæ nugis & traditionibus, tamen communi Deorum cultui addictus fuerit: superiora enim nos latere, & qui plurimum de his differere norint, easdem inter se opiniones fovere, sed furiosorum instar inter se comparatos esse, contendebat, & mirabatur eos non clarissime perspicere, homines hæc invenire non posse. ^r Et ad hæc quoque respexisse videtur LACTANTIVS, ^s qui ex eo, quod Socrates dixerat, quæ supra nos, nihil ad nos, inepte infert: *locutum esse, quod sensit: religioni minime serviendum: & si publicas religiones voluerit evertere, non se improbare, quin laudare ait, si ipse, quod est melius, invenit. Verum eundem per canem & anserem dejerasse, adeoque fuisse hominem scurram, ineptum, perditum, desperatum, si cavillari voluerit religionem, dementem, si hoc serio fecerit, ut animal turpissimum* pro

l) Cujus tota inde comoedia: *nubes*, dicta est, eum vero ab Anyto mercedem ideo conductum fuisse, ut Socrati hac ratione ægre faceret, refert LAERTIVS l. II. f. 38.

m) XENOPHON. l. IV. p. 802.

n) Hoc totam illam cum Euthydemo disputationem apud XENOPHONTEM l. c. p. 806. seqq. legenti erit apertissimum, & vel solus ejus genius, quem sibi præsidere, & adesse gloriabatur, convincit. Conf. CLERIC. l. c. CVDWORTHVS l. c. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1064. seqq.

Hist. phil. Tom. I.

o) Videndus PLATO in *Eutyphrone*.

p) Prolixè hoc demonstravit eruditissimus I. I. ZIMMERMANNVS *Amæn. lit. T. XI. p. 122. seqq.*

q) Tota ejus de Deorum cultu disputatio apud XENOPHON. l. c. eo tendit, ut, quoniam cerni & intelligi nequeunt, insipienti eorum opera tum venerari tum honore prosequi sufficiat. p. 802.

r) IDEM l. I. p. 710.

s) l. III. c. 20.

t) Conf. Hist. crit. de la republ. des Lettres T. VI. p. 186.

pro Deo haberet. Quare & in sequentibus & false eum ridet, quod moribundus, licet sanus, Æsculapio gallum, quem voverat, sacrandum familiares suos rogaverit. Quæ ratiocinatio, quam parum ad scopum Lactantii collineat, quo atheismi & dementiæ reum Socratem peragere voluit, quilibet, qui vel mediocriter attendit, perspicere potest. Nam inanes Græcorum non fabulas tantum de Diis rejiciebat, & ideo, delirare eos, qui dicunt, Iovem esse, quod false ei objecit ARISTOPHANES, " dictabat; sed & vanas esse & impias eorum sententias perhibebat, qui vel neque aram, neque rerum divinarum quicquam in honore habent, vel lapides & ligna quælibet & belluas colunt, vel de rerum omnium natura sollicitè inquirent, cum aliis videatur, unum quiddam esse, quod existat, aliis esse infinita ea numero: his omnia moveri semper, illis nihil unquam &c. nec inde tamen ullo modo felicitatem suam promovent. Ipse vero parce & pie de Diis locutus, numinis existentiam & providentiam suspiciebat, mentesque divinas credebatur, iisque, spretis & neglectis Græcorum theologorum fabulis mente sacrificabat. Qua ratione ab omni quidem superstitione & errore liberari ejusque theologia, tamque recta dici non potest, ac quidam contendunt: licet extrema mandata hominem veneni summi vehementia sensibus vel rationis potius usu privatum prodant; * atheismi vero notam procul ab eo abesse jubent: quam recentiores quosdam ei inussisse, merito mireris. † Verum hac ratione in excutienda Socratis religione sæpius lapsos esse viros eruditos constat.

*Constantia
animi.*

§. VII. Post pietatem in Deum constantia animi in Socrate potissimum admirationem cunctorum meretur. Postquam enim semel virtuti animum addixerat, & mercedem in ejus possessione quæsierat, sibi jucundissimam; ad omnia alia immotus, scopuli instar nec cœli fulmina, nec ventorum atque fluctuum insultus expavit, sed intrepidum, ac ad utrumque paratum æquumque objecit animum. Quam invicta sententia fuerit, ex eo maxime constat, quod solus decem duces absolvere ausus fuerit, quod triginta tyrannis solus se opposuerit, quod sententiam mortis subridens acceperit, quod ex carcere aufugere recusaverit, & quæ alia sunt, his similia. Mirum itaque non est, eum omni metu superiorem ab omni dolore remotum, vultum in pessimo, qui tunc erat, reipublicæ statu semper servavisse eundem, & Xantippen, sive domo exierit, sive redierit, neque aut hilarem magis vidisse, aut magis turbatum. ‡ Et hæc animi constantia effecit, ut injurias non tantum non ulcisceretur, sed & contemneret, contemptumque se ab aliis despiceret, sua se virtute involvens: " quod ut, contra naturalem vindicandi existimationem impetum, obtineret, quoties se vehementius commotum adversus amicorum aliquem sentiret, antequam fluctus in-

*) *Ad. I. Sc. 2. μή ληθήσεις, ὅτι ἐστὶ Ζεὺς, ne nageris, non est Jupiter.*

x) *Conf. MOSHEM. ad CUDWORTH. l. c. p. 482.*

†) *ANT. REISERVS diss. de atheismo p. 218. Mémoires de Trevoux T. VII. p. 99. quas ideo ca-*

stigmat cel. LA CROZE Entretiens p. 373.

*) *AELIAN. l. IX. c. 7.*

a) *Varia hujus rei exempla vide apud AELIAN. l. c. c. 29. LAERT. l. II. f. 26. PLUT. de liberor. educatione, SENECA. de ira l. III. c. 11.*

surgerent, maritimum quasi aliquod promontorium subiens, vocem submittere solebat, vultu renidere, & mansuetius obtueri, vergendo in diversam partem, & contrarios illi affectui motus ciendo invictum erectumque se servans. ^b Temperantiam adeo excolebat, ut ad sanitatem, non ad jucunditatem solum respiceret, nec plus ederet vel biberet, quam fames sitisve poscebat. ^c Ad convivium invitatus, facile, ne plus ederet, cavebat, quam conducere nosset sanitati corporis, ^d cujus sollicitam curam gerebat, quamque temperantia salvam inter pestilentes morbos conservabat. ^e Frugalitas ei tanta fuit, ut has sibi divitias putaret, proximumque se Diis esse crederet, quod paucissimis egeret. ^f Quare, quantulumcunque etiam possideret, contentus tamen vixit semper, ^g & ambitiosa Alcibiadis munera, frustra ut acciperet, impellente uxore, renuit, ^h & principum favorem & divitias generose contempsit. ⁱ Nec avarus ideo, qui ne pecuniam quidem a discipulis, more sui temporis, accipiebat, & in eis quos docebat, avaritiam vehementer increpabat. ^k Iustitiæ & jurisjurandi quam tenax fuerit, supra, ubi de munere ejus publico diximus, ostensum est: inque illud connitebatur, ut, quantum posset, benefaceret omnibus. ^l Assentationis inimicus, ne esuriens quidem divitum mensas quærebat, venustus tamen erat & facetus inter familiares. ^m Et pulchram quidem formam vehementer amabat, ita tamen, ut invictam servaret continentiam. ⁿ Sunt quidem inter veteres, qui ei objecerunt, pulchritudini Alcibiadis inferiorem, & juvenum corruptorem fuisse, ^o qua de causa Aspasia quoque eum versibus suis traduxit. Sed impudentissimam hanc esse calumniam, non solum tota vitæ Socratis ratio loquitur, quem vel pueri norant, rerum venerarum gulæque esse omnium continentissimum, sed & Aristophanis silentium probat, qui, licet mercede conductus, omne impietatis genus Socrati objecerat, *παίδεργαςίας* crimen tamen ei non exprobravit. ^p Occasionem vero atrox ei crimen imputandi obtulit inimicis Socratis, quod non tantum Alcibiades, qui formosissimus ejus temporis juvenis erat, cum eo esset frequentissimus, ^q sed & homines corporis pulchritudine notabiles amaret, quod scilicet crederet, formosum domicilium inhabitari a formosa mente: unde & suis, quos passim docebat, discipulis pulchritudinem commendabat, deque amore multa differebat, quo non tam corporis, quam animorum conjunctionem extulit: ^r qua de re prolixè dixerunt

Temperantia.

Frugalitas.

Iustitia.

Castitas.

Yyy 2 XENO-

b) PLUT. de cohibenda ira.

c) XENOPH. l. c. l. IV. p. 818.

d) IDEM l. c. p. 723.

e) LAERT. l. II. f. 25.

f) loc. cit.

g) XENOPH. l. I. p. 711.

h) AELIAN. Var. hist. l. IX. c. 29.

i) XENOPH. l. c. p. 712.

k) LAERT. l. II. f. 15. SENEC. de benef. l. V. c. 6. imprimis Archelaus Macedo eum ad se vocabat, qui doctissimos ejus ætatis viros accersiverat ad se. Conf. BAYLE Dict. Tom. I. art. Archelaus roi de Maced.

l) XENOPH. l. c. p. 818.

m) LAERT. l. II. f. 28.

n) QUINT. l. VIII. c. 4. XENOPH. l. III. p. 783. AELIAN. l. XIII. c. 32.

o) ATHENAEVS l. V. p. 209. & XIII. p. 566. Conf. MENAG. ad LAERT. l. II. f. 23. CICERO Tusc. l. III. c. 32.

p) Conf. FR. VAVASSOR de ludicra dictione Opp. p. 8. qui quoque de jocandi & ridendi consuetudine Socratis multa docte & eleganter affert.

q) XENOPH. l. I. p. 713.

r) MAX. TYRIVS diff. VII. seqq.

XENOPHON atque PLATO in apologiis. Hoc cum viderent inimici, commodam accusandi Socratem occasionem nactos se rati, in hoc quasi consensere opprobrium, tam exigua tamen verisimilitudine, ut non Bion tantum Socratem reprehenderet, & stultum eum diceret, quod Alcibiade abstinuisset, si opus habuisset, sed & LVCIANVS, philosophorum acer derisor, Socratem animorum amorem sectantem excusaret. Audiendus itaque non est Porphyrius, vel qui iisdem vestigiis insistant, doctores ecclesiae veteris THEODORITVS, CYRILLVS ALEXANDRINVS, GREGORIUS NAZIANZENSIS alique, qui veterum calumniam, cui tota obloquitur Socratis historia, refricant. * Quam a doctis viris nostro tempore, ubi integerrimi philosophi historia a fabulis toties purgata est, recoctam fuisse, miretur quis, qui ignorat, interesse certi hominum generis omnia miscere, ut, quo tendunt, id obtineant. Alia, quae Socrati objecere LVCIANVS & alii, e. g. saltavisse, totum diem per compita & tabernas obambulavisse, caruisse fortitudine, vix digna sunt, quae refutentur. Hoc unum notasse sufficiat, non confundendam esse virtutem philosophicam cum christiana, naturalem cum divina, qua caruit Socrates, & ad quam respiciunt, qui Socratem verae virtutis alumnum fuisse negant: ^a neque tamen in contraria currendum esse, & Socratem iis aequiparandum, si non praefendum, qui coelesti lumine collustrati Spiritu divino duce in verae aeternaeque virtutis stadio ad metam impigre cucurrerunt. Eo usque enim, non inter veteres tantum ecclesiae Doctores quidam progressi sunt, ut Socratem ex cognitione ^b λόγος, salvatum fuisse assererent, ^c cujus opinionis causam & sensum, ubi de philosophia primorum Christianorum dicendi campus se aperiet, prolixius exponemus: sed & inter recentiores, constat, placuisse Marsilio Ficino & Symphoriano Champerio, fuisse Socratem typum & praecursores Christi. ^d Immo, quod tantum non mireris, P. POIRETVS, vir acutus, sed miris hypothefibus rationis & revelationis vestigia relinquens, daemonium Socratis pro Spiritu S. inhabitante habuit. ^e Imprimis vero Iudaeorum commentum fuit, Socratem ex Hebraeis pro-

Salus ejus
aeterna.

An ex He-
braeis profecerit?

r) LAERT. I. IV. f. 42.

s) In vitat. auct. T. III. p. 115. seqq. conf. amores. T. IV. p. 233. seqq.

t) Therap. I. XII. p. 673.

u) Contra Iulian I. VI. p. 185.

x) Porphyrium ideo notavit SOCRATES Hist. Ecc. I. III. c. 24. p. 194. qui recte addit, ea objecisse Socrati, quae nec Melitus unquam nec Anytus ei exprobraverint.

y) BALTVS defense de SS. Peres accuser de Platonisme I. III. ch. 2. p. 257.

z) Menipp. & Cерб. T. II. p. 77. ubi fractum in morte animum ei exprobrat. Parasit. T. III. p. 516. ubi fugam in bello ridet: & in vit. auctiore p. 116. ubi communionem uxorem docuisse, nugatur salteque ridet Platonis dogmata, quae Socrati supponuerat. De saltatione p. 111. eum exhibilat, quod saltationem didicerit. Ubique enim irrisorem se

praestat, ut solebant Epicurei. Respondet his auctor Hist. cr. phil. T. II. p. 117. seqq.

a) Cel. G. STOLLE Hist. phil. mor. gent. §. 42. p. 47. Hist. lit. P. III. c. 1. §. 26. p. 590. qui etiam in Socrate reprehendit, quod nudis pedibus incesse- rit. Verum Socratem decori in vestitu non negligentem fuisse, neque vero ostentandi cupidum, si- ve vestitu siue ὑποδήσει, testatur ipse XENOPHON, ex quo loco patet, subligacula ad superbiam vesti- tus pertinuisse, quam Socrates vitabat.

b) Loca eorum expressit IS. CASAVBON. Ex. Antibarbarar. I. §. 1. p. 12. Secuti sunt hos PP. Dominicus a Soto, & Huldricus Zwinglius, conf. IAC. CAPELLVS Vind. adv. H. Rosweyd. c. I. p. 22. seqq.

c) Conf. CHR. THOMAS. praef. ad CARIEN- TARIJ vitam Socratis.

d) Oecon. div. I. III. c. 3. p. 750.

profecisse, & sapientiam hanc didicisse ab Achitophele & filiis Core: dixisse quoque ad sapientes Israëlis: sapientiam vestram divinam non rejicio, sed fateor, me eam nescire: humanam enim tantum sapientiam calleo. Quæ quoque traditio in causa fuit, ut Socratis apophthegmata & sententiæ morales a R. CHANANIA BEN ISAAC ex Græco Arabice conversæ & hinc in Hebræam linguam translatae ederentur. Id quod ineptientibus Iudæorum magistris, omnem gentiliū sapientiam ex scholis suis derivatam esse inepte somniantibus condonandum forte est, ferri autem vix potest, SCIPIONEM SGAMBATVM ^f eadem chorda oberrare, statuentem, Socratem inter eos referendum esse, qui ex Hebræis profecerint. Nec meliora sunt, quæ ad extollendam Socratis notitiam supernaturalem vir doctus, sed præjudicio, derivandi ab Hebræis gentilem philosophiam tantum non omnem, impeditus THEOPHILVS GALEVS urget: ^g novisse eum veritates maximas, & momenti ingentis; esse Deum unum, perfectissimum, rectorem universi, eumque solum hac gloria coruscare, hanc veritatem morte sua obsignavisse. Intellexisse corruptionem hominum, agnoscendo κακὸν ἐμφύτιον connatum malum. Admisisse necessitatem inspirationis divinæ ad cognoscendum Deum & facienda ea, quæ bona sunt. Accepisse a Iudæis modum disputandi, quærendo & subvertendo potius opiniones discipulorum, quam proprias explicando, quæ tempore versantis inter Iudæos Salvatoris usu adhuc recepta fuerit: neque methodum allegoricam rejecisse, modo facilis intellectu sit. Confunduntur enim, quæ naturalis luminis ductu & experientia docente cognosci possunt, cum supernaturalibus & revelatis veritatibus; nec, quæ de connato malo dixisse dicitur, ea sunt, quæ sacræ paginæ docent, sed quæ tristissima suggerit omnium mortalium experientia. ^h Quæ vero a genio Socratis petuntur, eo magis inepta sunt ad probanda ea, quæ afferuntur, ut potius ea destruant: nam nec Socrates genium ad scientiam veritatis necessarium advocavit, nec ordinarium hoc cognoscendi veri medium commendavit, ut taceamus, incertum esse, quicquid de eo traditur. Nec ostendi potest, quæ ratione Iudæi Socrati innotuerint, cum præter aliquot intra Græciam itinera, nunquam peregrinas terras inviserit. Quare abjiciendum absurdum præjudicium & rationis lumini relinquendus Socrates, qui laudem eo solo nomine meruit, quod illo rectius, quam ante & post eum fuere plurimi usus est.

§. VIII. Corpore Socrates utebatur perpeffitio, ut vocat, SENECA, ⁱ Corporis qualitas facies & statura. & molestiarum, famis, sitis, frigoris impetui non facile cedenti, ^k quod etiam

Yyy 3

e) Conf. S. Rev. WOLFIVS *Bibl. Hebr. T. I. p. 929. 930.* qui hæc ex R. GEDALIAE *Schalscheletb Hakkabbala* observat.

f) *Archiv. V. T. p. 455.*

g) *Court of the gentiles l. III. c. 1. p. 216.* cujus summam exhibet IAC. BASNAGE *Hist. des Juifs T. III. ch. 20. p. 544. seqq.*

b) Hinc & ARISTOT. τὸ συγγενὲς τῷ κακῷ agnovit, & multi alii confusi sunt. vid. PFANNER. *Syst. theol. gent. pur. c. IX. §. 7. p. 259.* H V E T I V S *Qq. Alnet. l. II. c. 9. p. m. 131. seqq.*

i) *Epist. 104.*

k) XENOPHON. *l. c. p. 730.* vinum etiam, ubi occasio ferebat largius haustum, sine molestia tulisse refert PLATO *Sympos. not. A.*

etiam diligenter curabat, & valetudinem conservabat, ^l quod eam ad bonum animum multa conferre crederet. Temperantia tamen, continentia, frugalitate, etiam in vestibus, ^m illam maxime tuebatur, & Atticam luxuriam atque voluptates, animum pariter atque corpus enervantes, fugiebat. Formam faciei, passim, ut tetricam & deformem, describunt veteres, & ex his STANLEIVS ⁿ quoque; nec jucundam visuque gratam delineant vetustæ, quæ passim extant, imagines. Narrantque CICERO, ^o & ALEXANDER APHRODISÆVS ^p Zopyrum physiognomonem, qui se profitebatur, hominum mores naturasque ex corpore, oculis, cultu, fronte pernoscere, stupidum esse dixisse Socratem & bardum, quod jugula concava non haberet; obstructas eas partes, & obturatas esse, dixisse; addidisse etiam, mulierosum; in quo dicatur Alcibiades cachinnum fustulisse. Aliter tamen ex veteribus EPICETVS, ^q qui Socrati *σῶμα ἐπιχαρὶ καὶ ἡδὺ, corpus gratia & dulcedine plenum tribuit*, adeo ut eum pulcherrimi & nobilissimi quique adamarent, & cum illo potius, quam cum formosissimis cubare velent. Rejecto autem ARISTOPHANIS vituperio, qui eum τὸν ὀχρεῖοντα, pallentem vocaverat, omnes, ait, qui de Socrate scripserunt, contraria omnia asseruisse, fuisse illum non modo auditu jucundum, sed etiam suavem aspectu. Epicteti vestigiis insistent celeberrimi viri I. A. FABRICIVS ^r & C. A. HEVMANNVS, ^s qui de forma Socratis non deformi & fœda, quemadmodum vulgo traditur, doctè commentatus est, putatque ex male intellecto Zopyri, insulsi hominis & ab Alcibiade derisi, iudicio, & ex confuso Cratete, deformi specie noto, cum Socrate, fabulam fuisse natam. Nos conjecturis hic non indulgendum esse putamus, sed exquirendos testes de Socratis facie, qui hominem viderunt, & alieni ab odio non turpiorem, quam erat, delinearunt. Hos vero PLATONEM & XENOPHONTEM ante omnes esse posse, nemo negaverit, qui fontes historiæ Socraticæ supra enarratos novit: illi itaque audiendi sunt. Et quod ad PLATONEM quidem attinet, ad quem jam provocavit STANLEIVS, ^t duobus in locis de forma Socratis testatur; semel in Theæteto, ^u ubi ait; Theætetum juvenem Socrati similem esse, non pulchrum, simo naso & prominentibus oculis, quamvis minus ille, quam Socrates, in his modum excedat; & deinde, in convivio, ^v ubi Alcibiades Socratem collaudans, eum, asserit, similem esse Silenis istis, qui sedentes inter alias imagines a sculptoribus figurantur, ita ut fistulas tibiae teneant, qui si bifariam dividantur, reperiantur intus habere imaginem Deorum. Satyro quoque

Marisyæ

l) LAERT. I. II. f. 32. XENOPH. p. 815.

m) Unica enim per annum veste contentus erat XENOPHON. p. 730.

n) Hist. philos. P. III. c. 13. p. 182. ita & FICIN. in argum. Conviv. Plat. p. m. 279.

o) De fato c. 5.

p) De fato p. 30. ed. Londin. qui addit: Socratem fassum, se natura talem fuisse, sed philosophia studio naturam in melius mutasse.

q) Apud ARRIAN. Diss. Epict. l. IV. c. 11.

r) Bibl. Græc. vol. I. p. 785.

s) Act. philos. vol. I. p. 126. seqq.

t) l. c. p. 183.

u) T. II. p. 432. conf. Scholiast. Aristophanis pag. 136.

v) T. III. p. 216.

Marfyæ similem se esse, nec ipsum negaturum Socratem. Alter testis XENOPHON^y est, quem in hoc argumento prætermisum esse a viris doctis merito miramur. Is narrato amicorum Socratis colloquio, in convivio habito, Critobulum, refert, cum Socrate in certamen commissum fuisse de pulchritudine, huncque suscepisse probandum, esse se illo pulchriorem: hoc methodo sibi consueta per inductionem ita probasse, ut ostenderet, pulchritudinem in eo consistere, ut partes ad ea, quorum causa nos eas comparavimus, bene fuerint elaboratæ, vel aptæ satis a natura illis usibus, quibuserviunt; hocque a Critobulo concessio, ita porro fuisse argumentatum: oculos suos pulchriores esse, illius; cujus tantum directe adspiciant, sui etiam transversim, propterea, quod exterius promineant; pulchriorem nasum suum esse, quam illius, suum enim nasum finem esse, nihilque, quod obsepiat, habere, sed permittere, ut oculi mox, quo velint, videant. Et objicienti Critobulo, ore illi cedendum esse, quod longe majus acceperit, labra vero crassiora accepisse, respondet jocaturus Socrates: videor, ut tu quidem prædicas, etiam os asinis habere turpius. Sed enim non existimas argumentum illud esse satis magnum, me pulchritudine te superare, quod & Naides, quæ divæ sunt, Silenos pariant, mihi quam tibi similiores. Quibus dictis & admota lucerna ejectis calculis judices omnes pro Critobulo fecisse, addit. Adjici his potest, calvitiam contraxisse Socratem senem. Ex utraque testium relatione jam facies atque forma Socratis, recte describitur, quod fuerit oculis vehementer prominentibus, naso fimo, ore magno, labris crassioribus, Silenosque & Marfyam similitudine expressisse, ^z quam faciem pulchram non esse, & ipse fatetur dicto loco Plato, & affirmabunt cum eo, quicumque ex vero magis, quam ex conjectura de hac re judicare cupiunt. Silenorum enim faciem, quam & Plato & Xenophon ei tribuunt, parum decori habere & elegantiae nemo facile negaverit. Non tamen rejiciendum putamus totum, quod Epictetus exhibet, testimonium, sed inhabitasse tamen faciem vultumque Socratis gratiam & leporem, quibus iis, qui ei assueverant, & cum eo conversabantur, fuit longe jucundissimus, animi hilaritate & tranquillitate vultus quoque gratiam comparante, ex iis conjicimus, quæ Xenophon de eo retulit in literas.

§ IX. Non vero naturalibus tantum animi excellentissimi dotibus *Genius Socratis.* longoque philosophiæ usu & experientia alios longe superavit Socrates, sed & extraordinario & divino præsidio munitus, a veri & boni semita a dæmone quodam discedere semper prohibitus, & quid faciendum sit fugiendumve monitus est, si vera sunt quæ de eo amici in literas retulerunt, & ex eorum ore omnes fere veteres scriptores acceperunt. Et si enim, teste PLUTARCHO, ^a cum larvis & fabulis, & superstitiosis dæmonio-

y) In convivio p. 891.

z) Ex hac descriptione dijudicandæ imagines Socratis, quæ passim occurrunt, apud CHIFFLETIVM libello de gemmis Socratem referentibus,

ANT. AVGVSTINVM, unde imaginem LAERTIO inferuit M. MEIBOMIVS, GRONOVIVM T. II. Thes. Græc. tab. LXVI. aliosque.

a) De genio Socratis T. III. p. m. 482.

niorum cultibus plenam a Pythagora atque Empedocle (rectius forte a Thalete & sequacibus, aërem plenum dæmoniorum statuentibus, nam Pythagoræ & Empedoclis philosophiam Socratem didicisse, ut Platonem, non constat) philosophiam accepisset, eam adeo lymphaticam, ipse, uti ad rerum rectam intelligentiam, ita orationis quoque in veritate proponenda sobrietatem reduxit: Dicebat tamen, numen sibi omnia significare, & quod refert XENOPHON,^b multis familiaribus denuntiabat, ut hæc facerent, omitterent illa, tanquam numine sibi ea prædicente. Quod si, qui parent ei, sentiebant id sibi ex usu esse; alios, qui non paruissent, facti pœnitebat. Addit laudatus scriptor: Quis vero non fateatur, noluisse Socratem vel stolidum vel arrogantem apud eos videri, qui consuetudine ejus utebantur? utrumque videbatur certe in eum cadere, si denuntiabat, ea sibi divinitus indicari, & palam mentiebatur. Paria tradunt PLATO,^c & post eum alii, quorum narrationes contexuit erudito libello PLUTARCHVS,^d & qui nostra ætate omnium prolixissime & doctissime in hoc argumento versatus est, B. GOTTFRIDVS OLEARIVS:^e quos adire oportet eum, qui ex instituto de genio Socratis veterum & recentiorum opiniones nosse cupit: nobis enim in immensæ fere latitudinis campo angulos hos omnes historiæ philosophicæ tam curiose exquirere non licet: sed sufficit paucis & veterum & recentiorum opiniones collegisse, & nostram quoque, salvo meliora sentientium judicio apponere. Eo vero, si in summam colligantur, quæ veteres de Socratis genio referunt, redeunt: a pueris illum ei adfuisse, idque prædixisse, oraculum: accidisse ei hanc prærogativam *Θεία μοῖρα*, ut ait PLATO; exseruisse autem se hoc dæmonium in iis tantum rebus, ubi præfagio, non autem, ubi consilio opus erat, *lumenque tantum rebus obscuris, & quæ humana prudentia attingi nequeunt, accendisse*, ut ait PLUTARCHVS.^f Unde in divinatione potius futurorum, quam in ratiocinationum determinationibus valuisse, colligendum est. Indicavisse vero dæmonium Socratis, non tantum ubi ipsi, sed etiam, ubi amicis aliquid cavendum esset: nam impulisse unquam Socratem, non legitur. Et hæc quidem amici Socratis, & post eum innumera veterum caterva, & imprimis Platonici in hoc argumento admodum ingeniosi. Tanta tamen obscuritate obsepta sunt omnia, ut non una inde enasceretur eruditis disceptatio, quid per illum Socratis genium intelligendum sit? Non defuere quidem inter Socraticos, qui de ea re certiores fieri cupientes, ipsum magistrum de hoc suo dæmonio interrogarent: verum non accepisse ab eo responsum, & incertitudo opinionis eorum, quid per illum genium intelligendum sit, prodit, & aperte testatur Simmias apud PLUTARCHVM, qui addit, nunquam se istam interrogationem repetere ausum. Illud tamen Socraticorum scripta legenti non

b) Lib. I. p. 702.

c) In Eutyphrone T. I. p. 3. & passim.

d) loc. cit.

e) Pec. diss. de genio Socratis, inserta STANLEII Hist. phil. P. III. c. 6. p. 130. seqq.

f) loc. cit.

non erit dubium, habuisse eos hunc genium pro media inter deos hominesque natura, five spiritu aliquo, qui regendo ^g Socrati præfectus fuerit, & divinam virtutem divinationibus ostenderit, unde & Socratis Deum nonnunquam vocaverunt. ^b Notum enim est, tum ex iis, quæ de Græcorum vetustissimorum placitis supra dicta sunt, tum ex Thaletis & sequacium doctrina, hanc de spiritibus intermediis rebus hominum dirigendis præfectis opinionem ex Ægypto in Græciam descendisse, nec improbabile esse, Socratem ejusmodi medias naturas five intelligentias statuisse. Accedit, in magna Græcia eandem philosophiam in scholis Pythagoræ & Empedoclis regnavisse, & inde tempore Socratis Græciæ quoque partibus iis, quas Attici incolebant, illatam esse. Quam cum sequerentur plerique Socratis discipuli, facile cogitari potest, quid de genio Socratis statuerint. De Platone certe in Ægyptiorum, & Italicorum scholis hanc philosophiam edocto ex iis dubitare non licet, ita sensisse, quæ de hoc dæmonio magistri passim scriptis suis inseruit. Et hunc quoque præceptorem ex recentioribus Platonice tota fere sequitur philosophorum caterva, qui cum in describendis variis dæmonum generibus & classibus multum sibi sapere viderentur, ut ex iis videre est, quæ ingeniose de iis nugatur IAMBlichVS, ⁱ in hoc Socratis genio invenisse se putant, non, quod pueri in faba, ut est in proverbio, ad stabiliendam sententiam suam; mediatores esse hos spiritus inter Deum hominesque, & catenam efficere: quam, mature inter Platonicos post C. N. opinionem fuse exposuit APVLEIVS, ^k & qui huc fere inclinat, PLVTARCHVS, ^l licet varias de genio hoc opiniones malit σκεπτικῶς exponere, quam fixam sententiam sequi. Inter recentiores vero eadem vestigia pressit MARSILIVS FICINVS, diligens Alexandrinorum philosophorum sectator, qui copiose ex hujus scholæ mente de hoc genio differuit. ^m Nec alienus ab ea opinione ANDREAS DACIERIVS, ⁿ qui hoc genii Socratici exemplum veritatis divinæ in scripturis sacris manifestatæ radium esse putat, eamque dogmatis sacri partem exhibere censeret, quæ, hominibus angelos præfides & custodes dari, asserit. Non dubitat itaque angelum, eumque bonum fuisse, eo quod Socrates in tota vita sua pietatem, temperantiam atque justitiam fuerit sectatus, quod meliorem semper partem fuerit secutus, quod vitiis bellum indixerit, & emendandis hominum animis totam vitam suam impenderit. Fuerunt tamen inter veteris ecclesiæ doctores nonnulli, qui, cum ipsi quoque angelum fuisse, spiritumve medium hunc dæmonem statuerent, ex malorum classe fuisse, crede-

^g) Spiritus ejusmodi paredros vocat TERTULLIANVS de anima c. 28. & IUSTINVS MARTYR. Apol. II. p. 65. MINUCIVS FELIX in Octavio. c. XXVI. 8. Socratem ad nutum & arbitrium adsidentis sibi dæmonis vel declinasse negotia vel petiisse. Posterius tacent Socratici.

^b) Conf. FICINVS ad PLOTIN. Enn. IV. l. II. p. 278. OLEARIVS l. c. p. 132.

Hist. phil. Tom. I.

ⁱ) De mysteriis Ægyptior. l. I.

^k) De genio Socratis.

^l) loc. cit.

^m) Comm. ad. PLATONIS Apologiam Socratis p. m. 317.

ⁿ) In argumento præfixo vers. Gall. Apologia Socratis a PLATONE scripta.

crederent, qui Socrati *πάρεδρος* fuerit. Ita enim TERTULLIANVS ^o *pestimum pædagogum* vocat, & MINVTIVS FELIX, ^p *spiritum insincerum, vagum a cælesti vigore, terrenis cupiditatibus degravatum*; cuius sententiam & verba retinuit CYPRIANVS. ^q Idem placuit LACTANTIO ^r & AVGVSTINO. ^s Id quod tamen improbat vitæ Socratis enarrator Gallus CARPENTARIVS, qui in hanc sententiam non facile quempiam pervenire posse putat, si morum probitatem, & divinam philosophiam, quam Græciæ intulit, consideraverit. Nec hoc admittere potuerunt, ex patrum ecclesiæ numero illi, qui Socratem *μετὰ λόγῳ* vixisse, sicque æternam perniciem evitavisse statuerunt; unde a bono angelo ejusmodi doctrinas proficisci debuisse, necessario fuit, quas æternæ rationis per filium DEI patefactæ scintillas fuisse illi crediderunt. In alia omnia tamen ivit virorum quorundam maxime recentiorum sententia, qui ipsam animam Socratis ejusque *ἡγεμονικὸν* sive partem nobiliorem, rationem, maximo virtutis suæ gradu excitatam intelligendam esse statuit; quo tendunt VAYERIVS, ^t RICH. SIMONIVS, ^u SOVERAINIVS, ^x CARPENTARIVS, ^y PETR. CHAVVINVS ^z aliique. ^a Nec hodie demum enata est hæc sententia, sed a PLVTARCHO jam proposita, ^b quemadmodum etiam fuerunt, qui mentis divinæ particulam in anima Socratis residentem per istum genium intelligi censuerunt. ^c Neutri sententiæ suæ rationes desunt, quas tamen enarrare, angustia loci & limitum, quibus circumscribimur, prohibet, eleganter vero eas enarravit præstantissimus OLEARIVS, qui plura sitienti assatim dabit, quæ hauriat. Nos instituti memores, quæ omnes has opiniones, premant difficultates, paucis enarrabimus. Et quod ad eam quidem sententiam attinet, quæ peculiarem aliquem spiritum mediæ inter Deum & homines naturæ Socrati adsedisse statuit, objici illi non sine ratione potest, Socratem, tametsi ejusmodi naturas dari non negaverit, ad eorum tamen operationes non respexisse, sed liberasse potius, prout ex PLVTARCHO supra diximus, philosophiam a superstitione & lymphatis his opinionibus. Cum itaque philosophiam e cælo in terram, ut ait CICERO, deduxisset, id est, missis principiis supernaturalibus, ad humana & animo infusa principia cuncta redegisset, credi non potest, virum tantæ sapientiæ, in actionibus suis aliud principium sibi arrogasse. Accedit, quod illi moment, quibus alia opinio placet, ortam videri totam fabulam ex male intellecto sermone veterum philosophorum, quibus dæmon & ratio, in summa *ἀκμῇ* posita, idem sunt, non negantibus id ipsis Platoniceis. ^d Socratem itaque, de vi quadam divina animi sive rationis metaphorice loquentem, disci-

o) De anima c. I.

p) loc. cit.

q) De idolol. vanit. p. 13. seq. ed. Oxon.

r) Lib. II. c. 15.

s) De C. D. l. VIII. c. 14.

t) T. III. Opp.

u) Hist. cr. V. T. l. I. c. 14. p. 85.

x) Platonisme dévoilé P. II. c. 6. p. 56.

y) In vita Socratis.

z) De religione naturali c. XIV. p. 160. seqq.

a) Reflexions historiques & morales p. 666. Hist. érit. de la philosophie T. II. p. 122. seqq. NAVDAEVVS Apolog. mag. accusatorum c. XIII. p. 219.

b) loc. cit.

c) Conf. OLEARIVS p. 157.

d) Vid. FICINVS l. c. conf. NAVDAEVVS Apolog. mag. accusat. c. XIII. p. m. 217. seqq.

discipulos Pythagoricis & hujus generis aliis opinionibus de spiritibus occupatos, de media quadam natura spirituali intellexisse. Nec tuto satis, quod tamen quam maxime urget OLEARIVS, ad Socraticorum fidem & relationem recurrendum esse, admodum verisimile est; eorum enim circumstantiæ tales fuere, ut nec satis potuerint, nec satis voluerint, veritatem hac in re prodere. De Platone opus non est, ut id probemus, cujus fidem in Socratica historia supra jam haud levibus rationibus inducti rejecimus; Xenophontem, etsi alias probatæ fidei scriptorem, eum reliquis Socraticis discipulis eximere, suo modo non licet. Vnius enim Socratis asserto tota eorum nititur relatio, reliqua quæ narrant, effectus potius sunt, quam indicia dirigentis genii, de quorum causa quæritur, quique inter argumenta probantia vitioso circulo misceri non debent. Ipsum vero Socratem nunquam explicuisse discipulis, quis ille dæmon suus esset, nec ausum quoque quemquam, eum hac de re interrogare, supra ex Plutarcho audivimus. Qui quæso potuerunt itaque Socratici de dæmone Socratis testimonium rectum & sufficiens dicere, quem ignoraverunt, quis sit, ater, an albus? Suspectos vero esse, quod noluerint etiam, ubi potuissent, rectam ea de re sententiam dicere, inde verisimiliter conjicitur, quod in apologiis maxime, hanc traditionem urferint, postquam, quod refert PLATO, ^c Melitus in accusationis libello hoc dæmonium ἐπινοώδην instituisse. Cum enim ex eo Socratis impietas probaretur, quod aliena numina introducere & obtrudere Atheniensibus vellet, incumberebat omnino defensoribus ejus, ut probarent, numen illud verum fuisse, & ex eodem genere, ac sunt illi spiritus, quorum auxilio divinationes fiunt, id quod XENOPHON ^f in limine ὑπομνημονευμάτων vehementer urget, ostensurus, eadem de Diis præceptorem docuisse, quæ religio publica iungit. Quibus omnibus addendum est, adeo inter se dissensisse ipsos Socraticos de hoc præceptoris dæmone, quod ex diversis opinionibus eorum, quas narrat PLUTARCHVS videre est, ^g ut palpari inde queat, eos ipsos nescivisse, quid de isto genio statuendum sit. Cadente ita Socraticorum fide, apud quos admiratio tanti magistri facile rem in se mirabilem, insignem in modum augere, & augustiorem ita facere potuit, id quod in ejusmodi rebus sæpissime factum esse, tota loquitur philosophica historia; reliqua quæ superstruuntur, testimonia, facile nutant. Quod si vero supponamus, quod Socratici & Platonici contendunt, fuisse mediæ naturæ spiritum aliquem; difficile & ambiguum prorsus dictu, bonus, an malus fuerit? Quod si enim bonum genium ei adstitisse credamus, non tantum indignum puro & sancto genio videtur, de rebus ludicris, levibusque etiam amicorum monere; quale fuit illud, quod Theocritus apud PLUTARCHVM ^h se præfente factum esse, dicit, ut Socratem cum comitibus, per alium, quam instituerat, vicum ire juberet, ne a porcorum grege commacula-

ZZZ 2

cula-

^c) In apologia.^f) p. 708.^g) Conf. NAUDAËVS in Apolog. magiæ accusatorum c. XIII. p. 218.^h) loc. cit.

cularentur, quod negligentibus hoc monitum accidit; sed & concipi non potest, bonum genium tantum virum, cui ad excitandam ex idololatriæ & vitiorum somno Græciam datum esse, ejus patroni statuunt, passum fuisse, ut palam sacrificaret, sæpe quidem domi suæ; sæpe communibus in aris totius civitatis, ut testatur XENOPHON.ⁱ Ita enim nefandam superstitionem & idololatriam juvisset, bonus ille genius. Nec verisimile ullo modo est, angelum tutelarem, sive, ut philosophorum sermone utamur, dæmonem πάρεδρον, qui toties salutem Socratis curasse dicitur, eum in ultimo vitæ periculo deseruisse, commissæque tutelæ immemorem, eum de instanti fato ne verbo quidem vel signo monuisse: id quod tamen non factum esse Socratici non negant. Malum vero genium fuisse, quis dixerit, qui novit non rectam tantum virtutis viam calcasse Socratem, sed & ad emendandos a vitiorum squalore animos eum vehementer incitatum genium confirmasse, & impedimenta removisse. Ita enim malus ille genius propria vineta cæcidisset. Alias rationes, quæ hanc opinionem verisimilitudine spoliant, quia prolixis nobis esse non licet, præterimus. Nec tamen alteram quoque sententiam, quæ per genium illum τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, summumque acumen rationis intelligit, minoribus difficultatibus, quam priorem premi, diffitemur. Ea enim si admittenda est, tota corrui fides universæ scholæ Socraticæ, quæ non de rationis usu excellenti, sed de singulari numine semper intellexit, & ejusmodi historias narravit, quæ cum omni naturalis rationis acumine & ἀγχινοία, tamen accidisse non potuerunt. Quale illud fuit, cum Socrates in fuga ad bivium venisset, & comites dextrorsum instituerent, ille sinistram viam, monitus a dæmone eligeret, sicque hostium manus evaderet, in quas inciderunt, qui eum, moniti ab illo, sequi noluerunt. Alia sunt, quæ veteres narrant præfagæ virtutis in hoc dæmone specimina, quæ nulla ratione prædici ex conjectura etiam acutissimi hominis possunt. Ipse quoque Socrates inter ea distinguebat, quæ homines ratione & doctrina possent consequi, & ex suo arbitratu eligere, & inter illa, quæ eventum respiciunt, quæque Deos sibi, agebat, reservare, quorum nihil non hominibus obscurum sit: id quod XENOPHON^k luculenter & prolixè prosequitur, tandemque adjicit: *Dixisse Socratem, furere illos, qui per divinationem explorarent ea, quæ hominibus discendo dijudicandi potestas divinitus esset concessa.* Vnde, si hæc vera sunt & ab ipso profecta, ut testatur XENOPHON, gravis scriptor, cogitari non potest, Socratem genii sui divinationem ad animi judicium vel naturale aliquod præfagium retulisse: Alia quæ contra Carpentarium urget OLEARIUS, prætermittimus, apud ipsum legenda. In tanta itaque rei obscuritate & difficultatum ex utraque parte ancipiti & gravi numero, certi quid definire tantum non impossibile est: nec ferendum ægre est, si cauti & ad regulas fidei historicæ attenti lectores historiæ Socraticæ, judicium prorsus suspendant, & hoc unum pronuntient: non liquere. Certe,

fi

ⁱ) loc. cit.^k) loc. cit. p. 710.

si ulla historiæ veteris particula est, quæ, quam incerta veterum facta & facta sint, quamque dubiam vetus historia legentibus se offerat, demonstrat, hoc de genio Socratis argumentum est, unde quam necessarius sit Pyrrhonismus historicus, sobria ratione institutus, quilibet, nemine monente, intelligit. Vnum hoc certum satis putamus esse, Socratem, præter naturalem mentis perspicacitatem, usu & experientia multorum annorum auctam, gavissimum fuisse facultate aliqua præsentiente & divinante, quam genium suum vocavit, quamque pro spiritu mediæ naturæ habuere ejus discipuli. Nam licet libenter concedamus, caute audiendos esse, qui de ejusmodi extraordinariis animi facultatibus, sibi concessis multa garriunt, nec facile fidem adhibendam iis, qui peculiare sibi genios adfingere jactarunt, id quod de Cardano suo loco monebimus: obstat tamen Socratis sinceritas & in consuetudine cum amicis observata semper simplicitas, quo minus eum *τερατολογῆσαι*, eaque extraordinaria & supra naturam surgentia sibi arrogasse credamus, quæ natura & usu ipsi contigerunt. Totam vero de hoc Socratis genio narrationem inter figmenta seculi illius referre, ex nostro judicio nimis temerarium est, omnemque prorsus fidem historiæ veteris convellere aptum. Vnde malumus *ἐπέχειν*, quam vel ex una vel altera parte audacius conjiciendo veritatis & verisimilitudinis transmigrare limites: rati & hoc in veteri historia prodesse, ut noscamus, quæ sciri nequeant.

§. X. Pergendum vero ad reliqua fata Socratis enarranda, quæ violentam tandem ei mortem concitarunt. Cujus rei historia hæc est. Erant tum temporis Athenis Sophistæ, magistri dicendi, quales Leontinus Gorgias, Thrasymachus, Protagoras Abderites, Prodicus Cejus, Hippias Eleus aliique, qui in eo potissimum artem consistere arrogantibus verbis jactabant, quemadmodum causa inferior, dicendo superior evadere posset; id quod, docente CICERONE^m sententiarum magis concinnitate argutoque & circumscripto verborum ambitu, quam eorum pondere efficere tentabant. Hinc homines vani, ambitiosi, avari, quique soli sibi sapere videbantur, & omnium disciplinarum cognitionem sibi arrogabant, non tantum hanc in utramque partem de quavis re proposita invictis argumentis disputandi artem publice exercebant, sed & magnificis eam promissis nobilem juventutem brevi tempore se docturos pollicebantur.ⁿ Quæ eo ardentius ad hos nugatores deproperabat, quod ita se utilissimam rationem discere posse speraret, populum in suas partes trahendi, & ex civium, ad quos loquendum erat, judicio, & calculo summam rerum ad se trahendi, vel etiam in potestate semel acquisita, flexo populi per istam eloquentiam, obsequio se confirmandi. Hinc tantus discipulorum nobilissimorum numerus, quos magno minervali statuto docebant: Ideo constituta magna sala-

Mors Socratis.

Z z z 3

ria

l) Eorum vitas descripsit PHELOSTRATVS de vitis Sophist. l. I. sect. II. p. 492. seqq.

m) De oratore c. 12.

n) Conf. G. NIC. KRIEGER. V. C. luculenta & erudita diss. de eloquentia Sophistarum Jen. 1702.

ria, honorum titulis ornati summis, coronis atque statuis ornati, legationibus & magistratibus adhibiti, victu publico sustentati, & tantum non omne honoris genus in eos collatum. ^o Gravia hæc fuisse, uti viris, qui sincerum patriæque amans pectus servabant, omnibus, ita imprimis Socrati inanes vocum strepitus & litigiosam eruditionem perhorrescenti, & a solida scientia, veraque salutis patriæ ratione sic avocari nobilem juventutem, quæ valedicendo omni alii commercio, eos solos sequebatur, dolenti; ^p animus magni viri rectus & patriæ studiosus innuit, & PLATO atque XENOPHON testatur. ^q Vt igitur magno & pernicioso errore juventutem liberaret, quæstionibus eos more suo vexabat, & quam parum solidæ eruditionis iis subesset, demonstrabat, vanos esse verborum ostentatores, ignorantes eorum, quæ profiterentur, publicis speciminibus comprobabat, sicque, probata ejus ab Atheniensibus sententia, juventutem a noxio Sophistarum studio ad sobriam eruditionis & sapientiæ faciem revocabat. Quæ contentio Atheniensibus saluti cessit, Socrati exitio. Cum enim fama, existimatione & lucro deteriores fierent, magna horum hominum invidia & odium in Socratem exarsit; quæ eo gravius ei cecidere, quo magis vir optimus, justique ac recti studiosissimus in perditissimo reipublicæ statu inimicos nactus erat potentes & summos, quos maximo semper animo contemserat. Inde factum, ut omnes in ejus perniciem quasi conjurarent, nec occasionem ullam prætermitterent, qua Socratem vel injuria afficere, vel in suspicionem facinorum & impietatis adducere possent. Ita flagrantibus odio animis accessit aliud, quod fatum Socratis tandem maturabat. Anytus nempe professione rhetor, sed qui privatim coriariam mercaturam exercebat, indeque ditescerebat, filios duos Socrati in disciplinam tradiderat, ^r putans fore, ut divitias & honores exiguo tempore ex causis dicendis sibi possent comparare. Quæ spes cum eum falleret, offensus pueros a Socrate abductos operæ coriariæ addixit. Id quod ægre ferens Socrates, salutis juvenum cupidus, Anytum ideo subinde reprehendebat, quod indignæ operæ filios adhibuisset, eosque ex coriis sic sibi victum quærere docuisset, non ex sapientia. Vehementer hac re commotus Anytus, nihil intermittebat, quo illud ulcisceretur opprobrium. Quia vero Athenienses metuebat, apud quos magna tunc erat existimatio atque nomen Socratis, quod Sophistas probe depexos dabat, tentaturus, quo animo accusationem essent lataturi, quoque simul contra amicos Socratis ejusque innocentiam & gloriam tutum se & immunem redderet, cum Melito, juvene rhetore, qui ad quamcumque rem drachma posset impelli, jungebat consilia: ^s Hi Aristophanem poëtam comicum, qui risum apte movere no-

rat,

^o) Legenda quæ copiose & doctissime more suo de hac re affert S. Rev. IO. GE. WALCHIVS, in diatribæ, de præmiis veterum sophistarum, rhetorum atque philosophorum, quæ extat, secundo loco, differt. sive *Parergor. Academ.* p. 104. sqq. conf. MENAG. ad LAERT. I. I. f. 12. *Otium Vindel. Mel.* III. p. 212.

^p) CICERO *Brut.* c. 8. LIBANIUS in *Apol. Soc.* T. I. p. 642.

^q) II. cc.

^r) XENOPHON. *Apolog.* p. 707. ubi etiam mala Anyti educatio filiorum notatur.

^s) Prolixe hæc narrat AELIANVS *Var. hist.* I. II.

rat, excitant, ut in comœdia Socratem iis, quæ plerique de eo ficta norant, malis incesset: esse nugatorem, & dicendo efficere, ut malæ causæ bonæ videantur; introducere novos & inusitados dæmonas, quum neque nosset interim, neque reverenter haberet, Deos: atque hæc etiam ipsa in eos, qui ejus opera uterentur, transfundere, eosque in falsam opinionem deducere. Aristophanes, arrepto argumento, strenue risum interposuit, & in comœdia, cui: ΝΥΒΕΣ, titulus, quæque hodie inter ejus dramata legitur, Socratem false perstrinxit. Quam insolentiam primum Athenienses stupentes, deinde, ut erant ad invidiam proclives & ad obtrectandum proni, illas nubes libentissime audiverunt, & actorem, qui Socratis personam gerebat, maximo plausu sunt persecuti. Socrates vero, etsi comicos non magni pendebat, sed contemnebat, tanquam homines mordaces, injuriosos & sani nihil dicentes (quod ipsos male habuit) & idcirco etiam raro in theatrum veniebat, tunc tamen, sciens ipsum derisum iri, in comœdiam venerat, sedebatque in opportuno loco theatri: & quoniam tum Bacchanaliorum festum celebrabatur, magna peregrinorum copia spectandi causa confluxerat. Quum ergo in scena jactaretur Socrates, & crebro nominaretur, peregrini de eo, qui traduceretur, percontantes, fufurum excitarunt. Quod cum animadvertisset Socrates, ad tollendam dubitationem ex animis peregrinorum surrexit, ut stans per totum drama cerneretur. Quam animi constantiam cum nonnemo præsentium obstupesceret, roganti: annon moleste ferret? respondit: nequaquam; nam in hoc theatro velut in convivio magno oblectandis pluribus inservio." Eadem ratione Amipham quoque alium comicum, eum traduxisse, LAERTIVS^x auctor est. Sparsis ita obtrectionum seminibus, clandestinis insidiis Socratem impetebat Anytus, donec postremum opportunitatem nactus, efficeret, ut apud Senatam accusationem institueret, & Socratem deferret Melitus, quod præter jus & æquum Deos, quos civitas esse censuit, ipse non censeret, novaque Deorum numina introduceret atque juventutem corrumpere, morte ita plectendus. ^y Hoc libello, intercedente jurejurando oblato, Critias vas ejus sistendi factus est. Anytus vero clanculum ad eum misit, precatus, ne in posterum coriariæ abs se exercitiæ mentionem facere vellet, quo pacto se quoque actioni vicissim renunciaturum. Id quod tamen Socrates renuit, fassus, se veritatem, quoad viveret, non dissimulaturum, nec aliter locuturum, quam officii ratio postulet. ^z Tempus vero omne ab accusatione usque ad judicium philosophando consumpsit, & de quavis alia re potius, quam de sua differuit, & mirante id Hermogene, familiari ejus, quod defensionem non meditetur? respondit: quod nihil unquam in vita

l. II. c. 13. quem sequimur. Conferendi vero PLATO in *Eutyphrone* T. I. p. 2. LIBAN. l. c. p. 644. Latius omnia persequitur STANLEIVS l. c. c. 9. p. 166. seqq.

t) Euripidem tamen cum novis tragicis certantem propter eruditionem & elegantiam semper audit AELIAN. l. c.

u) PLUT. de præf. ed. AELIAN. l. c. & l. V. c. 8.

x) Lib. II. f. 28.

y) Hanc libelli summam habes apud LAERT. l. II. f. 40.

z) PLATO in *Apologia* p. 19. LIBAN. l. c. pag. 644.

vita fecerit iniqui; numen etiam in eo sibi adversari dixit. ^a Quin nec amicorum, & inter eos Lysiae oratoris disertissimi orationes pro se conscriptas adhibere voluit, fassus, sibi non viriles & fortes, licet disertae sint, videri. ^b Cum iudicii dies adesset, orationes adversus eum habuerunt Melitus puerilem atque jejunam, Anytus prolixam & invidiosam, Lyco arte oratoria comtam: in quibus accusaverunt Socratem, contempsisse suffragia per fabas; esse ex Critiae & Alcibiadis necessariis, quorum ille oligarchiam, hic tyrannidem affectaret; impulisse discipulos, ut parentum detrectarent obsequium; effecisse, ut reliquis cognatis omnibus parum honoris exhiberent: corrupisse poetarum loca, & quae his erant familia. ^c Ad quae Socrates nihil praemeditatus acerrime & risu subamaro respondit, pietatem erga Deos probavit, daemonium suum nihil impii habere demonstravit, & neminem a se ex religioso impium, vel ex modesto petulantem, vel ex frugali prodigum, vel ex laborum tolerante mollem vel alias deteriorem factum esse, ad publicum testimonium provocavit. ^d Quam apologiam tanta iudicum invidia secuta est, ut non tantum Platonem apologiam pro Socrate exordientem interpellarent, & descendere e suggestu juberent, ^e sed etiam CCXXCI. sententiis damnarent; cumque more Atheniensium poenae aestimatio fieret, ^f Socrates vero & amicos quidquam pro se conferre non pateretur, & se potius amplissimis honoribus & praemiis dignum pronuntiaret, eo responso ita iudices exarserunt, ut adiectis XXC. suffragiis aliis, capitis eum damnarent. ^g Sententia lata a risu se haud continuit, & quam parum ea re commoveretur, licet injustissime esset damnatus, nec convictus eorum, ob quae illi ipsum accusaverant, publice demonstravit. Tum magno animo & vultu ^h carcerem intravit & ab XI. viris vinctus, XXX. diebus post latam sententiam ibi fuit, quoniam reditus navis prius expectanda erat, quod quotannis Delum cum muneribus mittere solebant Athenienses, ex voto Thesei, ⁱ intra quod tempus neminem publico decreto capite mulctari fas erat. Tempus hoc amici, eum frequentissime convenientes & cum eo more suo disputantes consumserunt, sollicitantibus nonnullis ut vel elabi conaretur, vel vi abduci se pateretur: quod utrumque tamen renuit, ridendo interrogans; an locum extra Atticam nossent, quo mors non penetraret? ^k immo adventum navis nuntiatum cum gaudio excepit, frustra alia suadente Critone: ^l quoniam per-
fvasum

a) XENOPH. *Apol.* p. 701. *Mem.* l. IV. p. 816.

b) CICERO *de Orat.* l. I. c. 54. LAERT. l. I. f. 41.

c) Conf. de objectis Socrati criminibus NAV-
DAEVS l. c. CLERICVS *Sylv. phil.* l. c. MOR-
NAEVS *de ver. R. C.* c. XXXIII.

d) Exhibet hanc Socratis orationem XENOPHON
p. 713. verum eum argumentum tantum, non verba
ejus retulisse, ex eo patet, quia diu post mortem
hanc apologiam edidit. Nec verisimile, Socratem,
tantae modestiae virum, tanta jactantia & insolentia
animi se extulisse. Alias apologias Socratis
ab oratoribus coninnatas enarrat FABRIC.

Biblioth. Græc. vol. II. pag. 7. 8. n. 11.

e) LAERT. l. II. f. 41.

f) CICERO *de orat.* l. I. c. 54. illustr. POTTE-
RVS *Archæol. Græc.* l. I. c. 21. p. 104.

g) XENOPH. l. c. LAERT. l. II. f. 42.

h) SENECA *Consol. ad Helv.* c. XIV.

i) De hoc Atheniensium festo Ambarvalia sin-
gulis annis in Delo insula celebrantium ejusque
occasione & modo vid. POTTERVS l. c. l. II. c. 9.
p. 284. seqq.

k) PLATO, XENOPHON ll. cc.

l) PLATO in *Critone* p. 43.

svasum habebat, Deum hoc modo præire & iter commonstrare. Appropinquante itaque fatali luce, & Xantippe cum infante, & amici ei adfuerunt, quos ut non minus quam semet, ad insignem hanc mutationem & quam sperabat immortalitatem felicissimam præpararet, elegantissimum cum iis colloquium habuit, cujus summam nobis PLATO in *Phædone* exhibuit, quoque potissimum de immortalitate animæ & futuræ vitæ spe egregie differuit, unde magna semper ejus fuit existimatio: " licet negandum non sit, non tam firmam certamque Socratis spem fuisse, ut omnem oppositi formidinem ejecerit." Tum commendata sui & virtutis cura, valedicens uxoribus & liberis, exhibitum venenum, Deos precatus, ut ista transmigratio felix faustaque esset, pacato animo, nihil tremens, nec vultu nec colore mutato, bibit, & lachrymantes amicos bono animo esse jussit, & obrigentibus tandem præcordiis magnam animam efflavit, anno ætatis LXX. quem absolverat, Ol. XCIV. I. °

§. XI. Aegerrime tulerunt hanc magistri optimi mortem amici, ita ut iusta ipsi cum lacrymis persolverent, quamvis id sibi displicere fuerit testatus. In quo funebri apparatu Isocrates immodico dolore victus pullatus incessit. ° Defuncti hoc officio cum tyrannorum metuerent sævitiam, clanculum ex urbe dilapsi in diversas partes abierunt, plerique Megaram ad Euclidem discesserunt, a quo benigne suscepti sunt. ° Pervulgatam vero de Socratis violenta morte famam per Græciam, dici vix potest, quanta indignatio bonorum omnium secuta sit, deplorantibus cunctis, eum ab Atheniensibus e vivis sublatum, cujus videndi & audiendi causa ipsi filios suos Athenas ablegassent. ° Et Athenienses quoque ipsos mature gravis actionis præposteræ pœnitentia subiit, qui indignationem & pudorem non ferentes, iram in Socratis inimicos converterunt, quos tanquam extreme malos ita Atheniensibus in odio fuisse, tradit PLUTARCHVS, ° ut neque ignem eis accenderent, neque interrogantibus responderent, neque in balneo aqua uterentur eadem, sed qua illi lavissent, eam tanquam pollutam a ministris juberent effundi donec impatientia odii suffocarentur. Melitus vero damnatus capitisque affectus supplicio fuit, Anytus, lepido Antisthenis invento // civitate ejectus, Heracleam abiit, ibique simili ratione expulsus, vel, ut alii volunt, lapidibus necatus est. ° Et ut pœnitentiam uberius declararent Athenienses, amicos Socratis exules in patriam revocarunt, & con-

Honores extincto Socrati exhibiti.

m) CICERO *de nat. Deor. l. III. c. 33.* nunquam se sine lacrymis hunc dialogum legere fatetur, eo vero lecto Cleombrotus de muro se præcipitavit, celebrato apud veteres facinore. Cato vero antequam mortem sibi conscisceret, lecto noctu prius *Phædone* animum communivit. Vid. FLO-
RVS *l. IV. c. 2.* & viri docti *ad h. l.* Qui vero errores in hac animi immortalitate notentur a viris eruditis, indicat FABRICIUS *Bibl. Gr. Vol. II. p. 10.* nutasse in spe immortalitatis, ipse prodit.

n) Vid. diss. nostram *de secta Elpist. Misc. Ber. T. V. art. ult.*

o) Roborat hoc tempus contra L. ALLATIVM *de Script. Socr. p. 113. seq.* STANLEIVS *c. XI. p. 174. 175.*

p) PLUTARCH. *vita Isocratis p. 1033.* ed. Wolf.

q) LIBANIUS *l. c. p. 686.*

r) Ibid. SVIDAS in *Socrate l. c.*

s) *De invidia & odio.*

//) LAERT. *l. II. f. 43.* DIODOR. *l. XIV. p. 266.*

t) IDEM *l. VI. f. 10.*

conventus agendi libertatem eis permiserunt, gymnasia & palæstras clausurunt, statuam Socrati ex ære in Pompeo posuerunt: " & ne invidia sequeretur major, decretum publicarunt, ne quis Socratis publice vel in theatro mentionem faceret, ut ita facti indignissimi oblivio induceretur. Et non pestem tantum, quæ paulo post secuta est, omnes poenam esse Socratis injusta nece sublati fatebantur, sed & res Atheniensium, quod opportune observat EVNAPIVS, v ab eo tempore semper deteriores factæ, multis magnisque rempublicam calamitatibus involverunt, urbis flore indies magis marcescente.

Scripta Socratis an extiterint?

§. XII. Extiteritne unquam aliquid Socraticorum scriptorum, veteres dissentiunt. Et nihil quidem unquam literis exarasse, multi veterum testantur, inter quos legi merentur CICERO, w PLUTARCHVS, x ARISTIDES, DIO CHRYSOSTOMVS, y LAERTIVS, z PSEUDO-ORIGENES, a AVGVSTINVS: b præcipue Plutarchi locus notabilis est, eos enim philosophos enumerat, qui scriptis non inclaruerunt. Ita vero: *neque etiam Pythagoras scripsit quicquam, neque Socrates, neque Arcesilaus, neque Carneades, qui spectatissimi inter philosophos fuerunt.* Alii vero varia ei scripta tribuunt. Pæanis enim in Apollinem meminit PLATO in Phædone & THEMISTIVS c atque SVIDAS; d quorum primus eodem loco testatur, Socratem *Aesopi fabulas*, quoque a dæmone ad scribendum carmen excitatum *versibus* complexum fuisse, quas memoria repetere potuerit. e Sunt & alia, quæ passim Socrati tribuuntur, recensita immensæ lectionis viro IO. ALB. FABRICIO, f in quibus tamen nomen corruptum esse facili negotio perspicui potest. g Adjiciunt his, qui pro Socratis scriptis pugnant, Aeschinem Socraticum in suspicione fuisse, quod dialogos, qui revera Socratis essent, a Xantippe acceperit, & pro suis ediderit: h quemadmodum & Euripidem in scribendis comœdiis a Socrate adjutum jactabant ejus temporis Comici. i Denique, Platonem scripta sua pro Socraticis venditasse, notius est, quam ut prolixè probari opus habeat. Quibus potissimum argumentis usus LEO ALLATIVS septem epistolas Socratis, cum XXVIII. Socraticorum, genuinas esse, evincere voluit, cum illas superiori seculo ederet. j Quod si vero circumstantias omnes rite ponderamus, suspecta sunt omnia, quæ pro Socraticis scriptis afferuntur. Et Pæana quidem in Apollinem olim jam Socrati abjudicasse Dionysodorum, testatur LAERTIVS, k nec Platonis in historia Socratis fides tanta est, ut ea sola Socrati vindicari queat, qui

v) LAERT. I. II. f. 43. 44. *Orium Vindel.*
Mel. III. p. 260. seqq. ubi etiam de Pompeo.

w) In *Aedefio* p. 37.

x) De *Orat.* I. III.

y) De *fortuna Alexandri.*

z) *Diff.* LIV.

a) I. I. f. 16.

b) p. 279.

c) De *Conf. Evangelist.* I. I. c. 7.

d) Or. XIV.

e) In *ἑμνοῖς.*

e) *Conf.* LAERT. I. II. f. 42.

f) *Bibl. Græc.* Vol. I. p. 783.

ff) *Encomium Grylli* apud LAERT. I. II. f. 55. ubi pro, Socrates legendum Naucrates; ἐπιτάφιος apud ARISTOT. *Rhet.* I. III. c. 14. ubi Isocrates legendum, pro, Socrates.

g) Vid. *Comm.* ad LAERT. I. II. f. 60. ALLATIVS de *scriptis Socratis* p. 103. 108.

h) LAERT. I. II. f. 28. 42.

i) *Paris.* 1637. 4. *Gr. Lat.* cum *notis suis.*

k) I. c. f. 42.

qui hæc commentus esse videtur, ut impietatis opprobrium magistro objectum eo melius dilueret; Socratem vero ad poëticen ineptum fere fuisse haud uno loco innuit ipse PLATO. Idem de Aesopiis fabulis iudicium esto. Quamvis concedi facile possit, Socratem tale quippiam tentasse, invita forte Minerva; ¹ nam hæc parva auctorem nondum constituunt. Aeschini vero sua relinquenda esse, leve admodum & inane suspicionis fundamentum prodit. Nec quæ Euripidi objecta sunt aliter habenda, quam invidorum obtrectiones, cum ipse sibi Euripides suffecerit, quem tamen, prout familiari erat consuetudine Socrati junctus, hujus interdum consilio fuisse usum vero non est prorsus ab simile. ² Platonis vero dialogos Socratis opus esse, mirum est, placere potuisse ALLATIO viro acuto, nisi eum duo PLATONIS ³ loca seduxissent, quæ innuere videntur, dialogos Platonis, non ejus esse, sed Socratis. Verum & ista Platonis loca non aliud dicunt, nisi summam & doctrinam dialogorum suorum non suæ esse inventionis, sed Socratis; notumque, Platonem in supponendis magistro scriptis suis fuisse admodum sedulum, & ideo a præceptore reprehensum. Cum etiam Plato doctrinam & tradendi methodum Socrati usurpatam sequutus fuisse videri voluerit, ratio luculenter patet, cur veteres quidam Platonis dialogos Σωκρατικὸς λόγος vocitaverint: totque sunt in his dialogis aliena a Socratis mente & sermone vestigia, ut mirum videri queat, ineptam opinionem docto viro arrisisse. ⁴ Quod vero ad epistolas attinet, earum auctoritas vel ex solo veterum silentio, si unicum LIBANIVM ⁵ excipias, convelli potest: ignoraverunt enim eas & Plato & Xenophon, & Socratici alii, nec Plutarchus, nec Maximus Tyrius, vel alius quispiam earum meminit, qui, occasione incitante, sæpius id facere debuissent, si eas vidissent, vel e spuriarum numero non esse judicassent. Et mediocriter exercitatum in dicendi genere veterum sophistico lectorem requirit, ut ex affectata elegantia & tumore, simplicitati, Socratis in dicendo e diametro contrario earum *νοθεύει* demonstretur, & declamatoria scribendi ratio scholam prodat, ex qua prodierunt. Nec historica epistolarum illarum fides satis tuta est, quam palpabiles anachronismi elevant, ⁶ & alia, quæ historiæ Socraticæ repugnant, ⁷ evertunt. Ex quibus omnibus, nihil, quod ad Socratem referri queat, hodie superesse, recte & satis certo indicio colligimus.

§. XIII. Non potuisse non a tanto philosopho, sapientiam tradi optimam, quilibet fatebitur, qui attento oculo, quam hucusque enarravimus, Socratis historiam perlustraverit. Quid vero magno viro in philosophia placuerit, porro jam exponendum est. Quod priusquam fecerimus, pauca

*Philosophia
Socratica,*

Aa aa 2

quæ-

1) Conf. STANLEIVS c. XVIII. p. 191.

2) Conf. BAYLE *Dict.* T. II. art. *Euripides* not. D.

3) *Epist.* II. & VII. ad *Dionysium*.

4) Ipse Phædo, qui tamen ultimum, colloquium Socratis exhibet, argumentum quidem & materiam a Socrate accepisse videtur, formam vero & ascititia plurima a Platone. Conf. B. OLEA-

RIVS *diff. de Scriptis Socratis*, inserta STANLEIO l. c. p. 198. qui rem totam docte confecit.

5) l. c. T. I. p. 682.

6) Conf. IO. PEARSON. *Vindic. Ignat. P. II.* p. 12. & quos laudat MENAGIVS ad l. c. *Laërt. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. I. p. 425.* WOLF. ad *philosoph.* l. c.

7) OLEARIVS l. c.

quædam de Socratis philosophia & philosophandi ratione præmonenda sunt, sine quibus in excutiendis Xenophontis & Platonis forulis, inoffenso pede progredi non licet. Et

*Considerata
in genere.*

Primo quidem cum Socrates scripta non reliquerit, ex quibus, tanquam puris fontibus, doctrina Socratica hauriri queat, ad discipulos recurrendum est, qui nobis sermones atque monita præceptoris scriptis consignarunt. Inter hos utramque fere paginam faciunt P L A T O atque X E N O P H O N. Et Plato quidem, quanquam Socratis mentem non tantum optime affecutus, sed & fideliter in literas retulisse videri voluit, ita ut sermones five dialogos suos, ut modo diximus, pro Socraticis venditaverit, sua tamen non solum Socraticis ubique intertexuit, sed ex scholis quoque Pythagoreorum, Eleaticorum & Heracliti, uti suo loco demonstrabimus, tot aliena intersperfit, ut neque Socratica genuina a supposititiis distingui satis queant, neque purum fere quicquam & non adulteratum appareat. Vnde incaute egerunt, qui in describenda philosophia Socratis, Platonis auctoritatem ante alios secuti sunt, dogmata ita nobis Socratica construentes, de quibus Socrates nunquam cogitavit. Nos ad Xenophontem potissimum recurremus, quem sinceram nobis ex fontibus Socraticis aquas propinavisse, præter unum Platonem, invidia commilitonis ductum, concedunt veteres tantum non omnes: cui si concordat Plato, vel recentioris temporis alius, eo certius aliquid Socrati adscribi potest.

II. Supra porro testimoniis non rejiciendis probavimus, putidam fuisse calumniam Porphyrii, negantis Socratem nulla in re ingenio valuisse: quemcunque enim ex ejus discipulis consulimus, talem eum nobis omnes depingunt, qui in arithmetica, geometria, astrologia, rhetorica, & physica quoque scientia non leviter eruditus fuerit. Nam Ionicos philosophos audivit præstantissimos, Anaxagoram & Archelaum, & in reliquis disciplinis magistros habuit optimos, quippe qui semper disceret: & teste P L A T O N E in omnes artes atque scientias penitus inquisivit. Cui cum accederet, judicii summus vigor, & multorum annorum experientia, præ aliis Socrates iis viribus instructus fuit, ut de omnium disciplinarum pretio atque dignitate ex vero judicare valeret. Animus vero recti atque virtutis amans, & ad veram hominis felicitatem unice respiciens effecit, ut hunc sibi philosophiæ & eruditionis omnis finem proponeret, qui revera hominem redderet felicissimum, animumque tranquillum pariter atque beatum: non neglecto tamen penitus corpore, cujus curam ad mentis tranquillitatem conservandam necessariam esse pulchre pervidebat, eique certas quoque destinabat scientias.

III. Cum itaque non scholæ, sed vitæ philosophandum esse censeret, ad eam philosophiæ rationem respiciens, quam ante se Ionica schola, immo totus

r) Hanc viam sibi elegit STANLEYVS *Hist. Philos. P. III. c. V. seqq. p. 115.* unde & passim Platonica Socraticis immiscuit. Id quod etiam de dissertatione notandum, quam *de philosophia mo-*

rali Socratis, systematico nexu exhibita edidit GODOFR. WILH. PAULI *Halæ. 1714. 4.*

s) Conf. VOSSIVS *de Hist. Græc. l. I. c. V. p. 19. seqq.* ff) in *Apolog. p. 21.*

totus theologorum Græcorum chorus tenuerat, vehementer improbatum physicorum laborem, qui rerum naturalium contemplationi omne tempus impendentes, exiguam fereque nullam humano generi præstabant utilitatem. *Primus itaque, teste CICERONE a rebus occultis & ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavit philosophiam, & ad vitam communem adduxit, ut de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis rebus & malis quæreret.* Ex quibus manifestum est, recte eum primum philosophiæ moralis auctorem inter Græcos dici: etsi enim ad mores pertinentia philosophi ante eum dixere non pauca; de iis tamen non quæsierunt, sed sententias tantum utiles protulerunt, ex quibus philosophia nondum conficitur: id quod etiam de septem sapientibus Græciæ tenendum esse, suo loco demonstravimus. Archelaus vero, qui de moribus dicere instituerat, pauca eaque non feliciter, docuisse videtur, certe Socrati deductæ a cœlo in terram philosophiæ gloria ab omnibus tribuitur.

IV. Ex dictis hætenus nullo negotio colligitur, longe alium eruditionis partium circulum Socratem constituisse, & de ipsis quoque, quæ invaluerant, scientiis philosophicis aliter instituisse, quam tum inter Græcos erat receptum, multasque subtilitates ingeniorum otiosorum, vanam inde gloriam sine mentis emendatione quærentium, rejecisse, admissis tantum iis, unde mores emendari & humani animi felicitas confirmari possent. Hincque judicanda sunt, quæ de pretio scientiis philosophicis, quales Græcia Socratis tempore exhibuit, statuendo magistrum dixisse discipuli referunt, qui ut erant animo & disciplina diversi, ita variam quoque & dissentientem inter ipsos sententiam præceptoris tribuerunt: qua de re erudite commentatus est SEXTVS EMPIRICVS. " Refert is, testimonium perhibentibus Xenophontis & Platonis scriptis, *Socratem, quæ in moribus versatur, philosophiæ solius curam gessisse; si familiares ejus quidam audiendi sint, Xenophontem enim in suis memorabilibus disertis verbis dicere, abnegasse eum τὸ φυσικόν, naturæ contemplationem, ut quæ sit supra nos: soli autem vacasse morum inquisitioni, τῷ ἠθικῷ, ut quæ ad nos pertineat.* Ideo dixisse Timonem: *lapidam legiferum a physicis recessisse: & legiferi nomen imposuisse, quod ad mores pertineret, de legibus disserere.* At Platonem quidem Socrati tribuisse omnem partem philosophiæ: *Logicæ quidem, quoniam ab eo introductus est, quærens de definitionibus & divisionibus & etymologia, quæ quidem sunt Logica: ejus autem partis, quæ versatur in moribus, quoniam disceptat de virtute & reipublicæ administratione & legibus.* Naturæ autem contemplationis, quoniam & de mundo, & de ortu animalium & de anima est philosophatus. In qua controversia Xenophontis partes superiores esse, veteres jam judicarunt. Inter quos Timon, ut erat ingenio satyrico, ideo acerbè Platonem reprehendit, quod Socratem ita multis ornet disciplinis, & non manere voluerit

A a a 3

morum

t) Tusc. Qq. l. I. c. 5.

u) Adversus mathematicos l. VII. f. 8.

morum effictorem: addit etiam; finxisse mira plurima.^v Idem A T H E-
N A E V S^w Platoni objicit. Nec id præter rem. Cum enim Plato novam
philosophiam ex variis sectis conflasset, uti suo loco ex instituto docebimus,
ejusque auctoritatem atque sapientiam Socraticorum sermonum titulo com-
mendare voluisset, quicquid ex ingenio ipsi nascebatur, plerumque ad So-
cratem retulit: id quod Socratem ipsum reprehendisse, & in historia So-
cratica probe observandum esse, supra jam monuimus. Neque tamen id
ἀπλῶς & absolute intelligendum est, rejecisse Socratem præter moralem
philosophiam omnem reliquam eruditionem, sed ad illas tantum disciplina-
rum partes referendum est, quas usu in humana vita carere, & nec certo
fundamento niti, nec ad emendandum animum & felicitatem hominis quic-
quam conferre judicabat. Ita, docente XENOPHONTE,^x geometriam eo
usque discendam, aiebat, donec quis posset, si usus ferret, terram vel
recta metiendi ratione accipere, vel tradere, vel distribuere, vel opus de-
signare. Atque hoc tam posse disci facile, ut qui animum ad dimensionem
advertat, is & scire possit, quanta sit ipsa terra, & cognita metiendi ra-
tione discedat. Verum in geometria discenda progressum ad descriptio-
nes usque intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid eæ res usus
haberent, videre se aiebat, licet illarum minime rudis esset: posse vero,
dicebat, eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis utilibus-
que disciplinis avocare. Hortabatur etiam, ut in astrorum doctrina se
exercerent eo usque, donec & noctis, & mensis & anni tempora cogno-
scere possent, tum itineris ac navigationis causa, tum excubiarum alia-
rumque rerum quæcunque vel per noctem, vel in mense, vel in anno ge-
runtur: ut ad ea certis indiciis uti possent, quibus illorum tempora di-
gnoscerent. Atque hæc aiebat, facile disci posse ab iis, qui noctu feras
venantur, & a navium gubernatoribus, aliisque multis, quibus est curæ,
ut hæc sciant. At vero in astronomia discenda eo progredi, donec & illa
cognoscantur, quæ in eodem non sunt ambitu, & errantia vagaque sidera,
& eorum a terra intervalla, & circuitus, eorumque causas inquirendo
diu se macerare, id vero ne facerent, vehementer debortabatur. Quippe
ne in his quidem ullam se utilitatem videre dicebat, quamquam eorum
rudis non esset: atque etiam addebat, hæc quoque absumere posse vitam
hominis & a multis & utilibus eum arcere. Denique in universum de-
bortabatur, ne quis studium & operam in res cælestes impenderet,^y quo
scilicet artificio Deus omnia moliatur. Nec enim illa posse ab homini-
bus inveniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur,
qui, quæ illa manifesta esse noluisent, inquireret. Hortabatur etiam ut
numerorum rationes discerent, & in hac perinde ac in aliis monebat, ut
ab inani occupatione sibi caverent: atque adeo tum ipse hanc eatenus
pervestigabat, quatenus esset utilis, tum una cum familiaribus perquire-

^v) LAERT. I. III. f. 25. ὡς ἀνέπλασσε Πλάτων
πεπλασμένα δῶματα ἡδῶς. conf. HESYCH.

^w) I. XI. p. 505. ^x) I. IV. p. 814. seq.
^y) Conf. I. I. p. 710. seq.

bat. Vehementer etiam familiares suos hortabatur, ut valetudinis curam haberent, ac partim a peritis, quæ possent, discerent, partim singuli, per omnem vitam se ipsos observarent. quinam cibus, qui potus, qui labor eis conducere, & quo pacto his utendo quam optima valetudine frui possent. Nam si quis sui rationem ita haberet, difficile, aiebat, esse, ut medicum aliquis inveniret, qui ad valetudinem conducentia. facilius ipso, judicaret. Si quis majora, quam pro sapientia humana, vellet adsequi, ei dabat hoc consilii, ut divinationi operam daret. Quem luculentum Xenophontis locum, etsi longiusculum, ideo adduximus, quod non tantum ea in compendio exhibet, quæ passim in his memorabilibus de Socratis judicio de philosophiæ partibus & usu traduntur, sed quod etiam manifestum facit, quam sobrie de hoc argumento Socrates philosophatus fuerit. Et ex his explicanda sunt, quæ tradit GELLIVS, ² ubi de æmulatione Platonis & Xenophontis agit: Xenophontem in libris, quos dictorum atque factorum Socratis commentarios composuit, negare Socratem de cæli atque naturæ causis rationibusque unquam disputavisse, ac ne disciplinas quidem cæteras, quas μαθήματα Græci appellant, quæ ad bene beateque vivendum non pertinerent, aut attigisse, aut comprobasse, & eos mentiri, qui dissertationes ejusmodi Socrati tribuerent. Ex quibus etiam sensus illius dicti manifestus est: quæ supra nos, nihil ad nos, ^a de quo jam diximus. Quemadmodum itaque Physici, rerum sublimium consideratione occupati μετεωρολόσται cognominati sunt, quo nomine malitiose tamen Socratem traduxit Aristophanes, ita Socrates vocatus est a Timone ἐνομολόστης, teste CLEMENTE ALEXANDRINO. ^b Ex his vero, quid de Logicæ pretio statuendo censuerit Socrates, facile judicari potest. Sanum enim ejus usum non rejecisse, ^c ipsa quam adhibuit, disputandi methodus nos convincit: subtilitates vero, quas circa ea tempora Zeno & sequaces in Eleatica schola excolebant, & Euclides postea insanum in modum auxit, rejecisse, dubitari propter ea, quæ dicta sunt, nequit. Idem de dialectica, quam ei Plato tribuit, judicium esto.

V. Repetendum quoque hic, ubi de Socratis philosophia agimus, quod supra §. V. jam exposuimus: scientiæ sibi modum posuisse Socratem, & angustorum humani ingenii limitum memorem dixisse: *nihil se scire, nisi hoc, quod nihil sciat.* Cujus effati sensum non ad scepticam incertitudinem trahendum esse, dicto loco jam probavimus, quemadmodum nec SEXTVS EMPIRICVS, ^d eum in discipulo Platone totum scepticum esse affirmare ausus est. Vnam nos dictis adjicimus observationem. Verisimile videri, Socratem isto potissimum effato, se physicis atque sophistis etiam apposuisse: quorum utrorumque decreta incertissima esse noverat, & ad eos

a) Noët. attic. l. XIV. c. 3.

a) Hinc & illud Homeri semper in ore habuit:

Quærendum

Ædibus in nostris, quæ prava aut recta gerantur.

conf. IAC. DVPORTVS Gnomol. Hom. p. 169.

SEXT. EMP. adv. Math. l. XI. f. 2.

b) Strom. l. II. p. 301. conf. FR. MENZ. de Aristippo Socratico p. 91.

c) Ita RAPIN. reflex. sur la Log. p. 373.

d) Pyrrh. hypotypos. l. II. c. XXXII. f. 222.

eos confundendos hanc incomprehensibilitatem eis opponebat. Physici enim, præcipue qui veterem scholam sequebantur, statuebant, totam materiam instar fluminis semper moveri, mutarique, nec esse in ea stabile quicquam: Sophistæ, de quavis re in utramque partem disputari posse contendebant, & nihil magis, hoc, quam aliud esse, docebant, ut ex doctrina Protagoræ potest disci. Vtrumque dogma cum scepticismo viam sternere videret Socrates, ut homines incertissimis nugis tempus melioribus & utilioribus disciplinis præripientes, in ruborem daret, & propriis telis confoderet, arrepto axioma, quod ad amicos dictabat modestia adversus inimicos, fuggerebat prudentia, hanc ignorantiam, quam propria principia confirmabant, non opposuit, & adhibita ita feliciter ironia, eos in ruborem dedit. De rebus enim moralibus non dubitasse, nec dubie quoque locutum XENOPHONTIS commentarii docent.

VI. Tandem & hoc præmonendum, Socratem philosophiæ moralis systema non condidisse, ne hac de re scripsisse quicquam, sed sermones ejus retulisse in commentarios discipulos, ex quorum fide de philosophia Socratis unice judicandum est. Detrahunt vero sibi invicem Plato & Xenophon, sicque incertam nobis faciunt historiam Socratis. Quia vero majorem fidem mereri posteriorem priori demonstravimus, rejecto, nisi concordet, Platone, ad hunc potissimum quidem in delineanda philosophia respiciemus, ita tamen, ut memorem velimus esse lectorem, Xenophontis potissimum ea fide narrari. Præmittemus vero, quæ de Deo & anima statuit Socrates, & morum tum præcepta, & prudentiæ civilis & œconomicae regulas ex mente Socratis delineabimus.

*Theologia
Socratis.*

§. XIV. Theologiæ hæc dogmata agnovit Socrates:

I. Deus, inspicienti opera ejus, licet cerni nequeat, tamen deprehendi potest. Prolixa & elegantissima disputatione cum Euthydemo apud XENOPHONTEM ^f hoc demonstravit Socrates, & pulcherrima divinæ sapientiæ, providentiæ, & benignitatis vestigia ita eruit, ut convincat, qua ratione sui notitiam divinus rerum conditor animis hominum imprefferit.

II. Deus mundum universum composuit, & continet, quo bona & pulchra omnia comprehenduntur, quique utentibus eo semper expertem detrimenti, & morbi & senectutis exhibet, atque etiam cogitatione celerius obsequentem sine ullo errore. ^{ff}

III. Deus vero, non casus, hujus mundi causa est: idque demonstrari potest ex arte, quæ in sapientissima partium omnium conjunctione apparet, utilitati pariter atque tutelæ inserviente, ex omnium item in conservationem suam & generis propagationem studio. Eleganter hæc contra Aristodemum, cognomento, parvum, omnem Dei cultum ridentem, demonstravit Socrates, ^g & providentiæ divinæ assertionem dedit pulcherrimam: ad quam respexit quoque CICERO. ^b IV.

^e) Conf. VOSSIVS *de Hist. Græc. l. I. c. 5. p. 22.*
& quæ XENOPHONTI tribuitur *epistola ad Aeschinem p. 1000.*

^f) *Memorab. l. IV. p. 800. seqq.*

^{ff}) *ib. p. 802.*

^g) *ib. l. I. p. 725. seqq.*

^h) *l. II. de nat. Deor.*

IV. Deus hominis imprimis curam gerit, five corpus spectes, five animum, five utrumque, quod divinationes & periculorum imminentium præfagia suadent. Immo rerum particularium cura ei est, ut ex cujusvis generis rerum conservatione patet. ⁱ

V. Deus temporis momento mentis acie cognoscit omnia, id quod colligitur ex humani oculi celeritate, mentisque ipsius, quæ locis maxime diffitis gesta nulla interposita mora considerat. ^k

VI. Talis Deus est tantus, ut uno actu omnia videat, audiat omnia, ubique existat, omnia gubernet. ^l

VII. Quia leges non scriptæ dantur, quæ ubivis locorum eodem modo servantur, nec eæ ab hominibus latæ esse dici queunt, quia homines universi convenire non potuerunt, sequitur, Deum istas leges hominibus tulisse, qui pœnas ipsas delinquentium legibus addidit: id quod homo facere non potest. ^m

VIII. Præmia manent apud Deum illos, qui placuerunt ipsi, displicentibus pœnæ decernuntur, idque probat ejus faciendi potentia, humanique animi conscientia ei divinitus indita, quæ id facturum esse Deum, persuadet, & quam nulla non ætas, nulla non civitas paulo cultior prodit. ⁿ

Hæc de Deo Socrates; quæ si probe considerentur, & cum iis comparentur, quæ vetusti Græci theologi, vel etiam schola Ionica de Deo tradidere, jucundo exemplo ostendunt, quantum magis sapuerit Socrates in doctrina de Deo, quam omnis Græcia ante eum. Plura de Deo tradit PLATO, ^o quæ, Socratem dixisse, vult, esse Deum τὸ ὄν, αὐτὸ ἕκαστον, αὐτὸ τὸ καλόν, αὐτὸ τὸ ζῶν εἶδος, omnibus creaturis & ut sint, & ut bene sit iis, largitur: illum quis sit, se quidem nescire, hoc tamen, quid non sit, scire. Sed cur Platoni non fidendum sit, supra jam attigimus, suntque hæc manifeste Pythagorica; Socrates enim sermonem istum metaphysicum, quem adhibebat schola Italica respuebat. ^p Itaque Platonis theologia cum Socratis non confundenda est. Audiendus itaque non est PLUTARCHVS, ^q qui contendit, Socratem & Platonem idem de universo sensisse, & tria statuuisse principia, Deum, materiam, ideam. Mentem esse, quod Deum nominant; materiam primum rebus orientibus & intereuntibus subjectum; ideam naturam corporis expertem, in conceptibus mentis & imaginationibus Dei; Deum autem mentem esse mundi. Nam licet hæc Platonica sint, a Socrate tamen eum illa non accepisse inde liquido demonstrari potest, quod non tantum ideæ vocem & usum in rerum naturalium hujus universi contemplationem primus Plato introduxit, ut alio loco a nobis demonstratum est, ^r sed & totam de istis causis exemplaribus doctrinam a Pytha-

Theologica Socrati minus recte tributa.

ⁱ) *ibid.* ^k) *ibid.* & l. I. p. 711.

^l) *ib.* p. 726.

^m) *ib.* p. 807. 808.

ⁿ) *ibid.* p. 726.

^o) In *Phædone* p. 76. 78. 106.

^p) Hinc ex Socratis judicio philosophia Pythagorica vocatur τεγατῶδες in XENOPH. *Ep. ad Æschinem* l. c.

^q) *De placit. philos.* l. I. c. 3.

^r) *Hist. de ideis* Sect. I. §. 2. §. 10.

Pythagoræ numeris transsumsit, quod quia non contemnendis rationibus alibi ^s evictum dedimus, suoque loco prolixius docebitur, hic longius deducendo non corroborabimus. Quod vero porro addit Plutarchus, Socratem docuisse: Deum esse mentem mundi, hoc ita placuit acutissimo CUDWORTH^o, ^t ut hanc de Deo mundi anima sententiam ex Socratis schola ad Platonem & Aristotelem derivatam fuisse contendat. Quitamen dum Aristotelis auctoritate utitur, mire omnia confundit & miscet, adeo, ut alienum plane sensum Socraticis discipulis ipsique Socrati affingat. Recte itaque eruditissimus interpres: Socratem quidem in Timæo ejus rationibus de anima mundi applaudere, immo passim apud Platonem ita differere, ac si hanc sententiam secutus esset: notum vero esse toto animo ab hujusmodi quæstionibus abhorruisse Socratem, atque ideo risisse Anaxagoram atque reliquos physicos: Platonem vero sua, quæ a Pythagora acceperat, ut auctoritatem consequerentur, Socrati tribuisse. Nec tanti, ad quamtamen non provocavit Cudworthus, est Plutarchi auctoritas in hac re, ut Socrati tuto hoc dogma adscribi queat, cum ex antecedentibus pateat, eum Platonem cum Socrate confudisse. Dixit quidem apud XENOPHONTEM ^u de Deo, quod sit ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων καὶ συνέχων, qua phrasi Ionicos usos esse ex dictis præcedenti capite constat, cum animam divinam assererent. Verum tota sermonis series satis innuit, hoc non ita intelligere Socratem, ac si interna forma Deus mundum contineat, sed quod potentia & sapientia sua eum dirigat, & naturam ejus conservet: id quod ab Anaxagora, a quo prima philosophiæ rudimenta acceperat, didicit, quem paria dixisse supra notavimus.

Doctrina Socratis de spiritibus.

Ceterum præter unum illum summum Deum, qui res omnes in universo ordinavit & continet, plures Deos, five spiritus inter naturam Dei & hominis medios admisisse, & supra jam tetigimus, & attenta eorum locorum consideratio apud XENOPHONTEM probat, ubi de Diis agit. Ita enim satis luculenter: ** Verum me dicere, etiam tu intelliges, si non expectaveris, donec Deorum formas intuearis, sed suffecerit inspicienti eorum opera, tum venerari tum honore prosequi Deos. Velim etiam cogites, Deos ipsos ita se nobis ostendere: nam & Dii ceteri, quum bona nobis largiantur, nihil tamen horum largiuntur, ut in apertum prodant: & is qui mundum universum composuit & continet cerni non potest.* Quibus verbis manifeste, Deos reliquos a Deo summo mundi auctore & rectore distinguit, & quid de his numinibus sperandum sit, docet. Hominum enim saluti invigilare, & rerum universi naturalium directioni præpositos esse, haud obscure innuit, quando fulmen, ventosque & his similia Deorum ministros vocat. Et ideo Socrates quoque cujusvis loci numen venerabatur, quod cuilibet loco ejusmodi nobilissimam mentem five spiritum a Deo præpositum crederet, qui ei regendo destinatus esset: Ait enim:

s) Diss. de convenientia numerorum Pythagoræ cum ideis Platonis, Amæn. lit. T. VII. p. 177. seq.

t) System. intellect. p. 184.

u) l. c. p. 802.

x) l. c.

enim: ^y *Penes Deos nihil minus potestatem rusticis in operibus esse, quam in bellicis &c.* Et ex hac quoque ratione divinationem commendabat, quod Deos hominibus rerum eventus interdum prædicant. ^z Ita, quæ Græcorum theologia miris superstitionibus fœdaverat, ad sensum philosophicum revocavit & emendavit. ^a Ex quibus jam conciliari possunt ea inter se, quæ de Socratis religione diverse disputantur, & intelligi, qua ratione Diis supplicare potuerit Socrates, licet unum summum numen agnovit.

§. XV. Ad theologiam Socratis naturalem merito referimus quoque doctrinam de anima: de qua multa quidem pro Socraticis nobis vendidit PLATO: ^b existere ante corpus, æternarum idearum cognitione imbutam, quam tamen, dum huic jungitur corpori, stupefacta quasi amittat, donec ex stupore suo excitetur per ratiocinationem, a rebus sensibilibus initium ducentem. Atque adeo, quicquid discit, reminiscantiam tantum esse, atque olim amissæ scientiæ recuperationem. Animam esse immortalem, quia semper movetur; animam in aliam vitam commigrare, nulli obnoxiam corruptioni; bonorum post mortem animos beatitudine frui, cum Deo in loco jucundo, & ad quem accessus mortalium nemini pateat, conjunctos, malos in locis convenientibus pœnis promeritis affici. Verum & hic quoque Pythagorica cum Socraticis mire commiscuit, & conturbavit omnia Plato. Nam quæ de præexistentia animarum, ideis, & amissa ante conjunctionem cum corpore scientia in Phædone disputat, Italicæ scholæ decreta sunt, non Socraticæ, quæ in his nugis non consenuit. XENOPHON itaque, Socraticas doctrinas referens audiendus est iterum. Hunc si sequimur, de anima ita statuit Socrates:

De anima.

IX. Si quid rerum humanarum aliud, animus hominis certe τὸ θεῶν μετέχει, ^c quod recte LEVNCLAVIVS vertit, quiddam cum natura divina commune habet: nam non de essentiæ naturæve communione, sed de proprietatum similitudine sermonem esse, addita evincit ratio: eum in nobis imperare, quamquam non cernatur. Ex quibus sequitur, non esse animam Dei particulam, vel quemadmodum Plato Socrati affinxit, esse decerptam ex anima mundi.

X. Deus præstantissimum animum hominis naturæ dedit, qui & Deum rerum conditorem agnoscere, & eum colere potest, & malis præcavere, morbis mederi, amplioremque doctrinam comparare intelligit, & in memoria, quæ didicit, retinet. ^d Etiam ex hoc asserto intelligere est, animos ideo divinitatis participes dixisse Socratem, quod excellentissima a Deo dona acceperint: quod in sequentibus luculenter innuit, dicens, homines inter animalia cetera quasi Deos quosdam vivere, longe ab ipsa natura tum corpore tum animo ceteris præstantes. Et ex his explicanda

Bbb b 2

sunt,

y) *Ibid.* p. 833.

z) *Ib. l. I.* p. 710.

a) Conf. cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 481.

b) In *Phædone* p. 72. 80. 106.

c) *Ib.* p. 803.

d) *Ib.* p. 727.

sunt, quæ Socrati tribuit CICERO:^e *animos hominum divinos esse, iisque, cum e corpore excessissent, reditum in cælum patere, optimoque & iustissimo cuique expeditissimum.*

XI. Sequitur ex his nobile Socraticæ scholæ dogma: animum esse immortalem, & habere post mortem præmia virtutis: quod morte sua obsignavit & confirmavit Socrates. Incertum tamen inter fabulas theologorum Græcorum de statu animarum post hanc vitam, & præcepta philosophiæ fluctuasse, ea, quæ Plato in *Phædone* affert, subinnuunt: etsi propenderit in affirmativam sententiam. ^f Quo & argumenta dirigebat, quibus virtutis actionem sæpissime commendabat. Videtur itaque non tam de animorum post hanc vitam felicitate dubitasse, quam de ejus conditione & loco. Quo referenda sunt, si vere sunt Socratis, quæ apud ANTONIVM & MAXIMUM ^g ei tribuuntur: interrogatum, quænam in altero mundo sint obvia? respondisse: se neque ipsum ibi unquam fuisse, neque cum ullo eorum, qui inde redissent, colloquutum esse.

*Philosophia
moralis So-
cratis.*

§. XVI. His divinæ providentiæ & immortalitatis animorum doctrinis tanquam fundamento inædificavit prudentissimus morum magister, totam philosophiam moralem, ejusque præmia futuram felicitatem, constituit: quo nomine non potuit non largissima elegantissimarum doctrinarum moralium seges efflorescere. Quarum potiores jam lectoris subjiciemus oculis. Docuit enim:

I. Verum bonum non quærendum esse in vitæ hujus felicitate bonisque, quæ ad eam referuntur caducis, unde magna sæpe homini enascitur infelicitas.

II. Vnicum bonum scientiam, malum contra unicum inscitiam esse; opes vero ac nobilitatem non solum nihil in se habere honestatis, verum & omne malum ex iis oboriri: ^b Vapulat passim ⁱ propter hoc dogma Socrates, quod in theoretica hominis perfectione felicitatis rationem, quæ ad voluntatem pertinet, quæsierit. Verum ex toto philosophiæ Socraticæ habitu sole meridiano clarius est, Socratem, neglecta & rejecta inani scientia, sapientiam ex veri cognitione ortam, & ad animi emendationem applicatam, per istam scientiam intellexisse, sicque virtutem a sapientia non distinxisse, ^k respectu tantum habito ad id, quo virtus niti, atque formari debet, quod sine practica cognitione fieri non potest. Vnde ad logomachiam totum, qui circa hoc dogma observatur, inter philosophos de bono unico & summo, diffensum redire recte notavit cel. HEVMANNVS. ^l Quæ si recte teneantur, facile PLATO, hic, ut alibi, sua placita magistro sup-

^e) In *Lælio* c. 4.

^f) Conf. diff. de secta Elpistica, *Misc. Beralinens.* T. V. art. ult.

^g) *Serm.* CCLXXI. p. 879. ed. Wechel. Et hinc quoque dijudicanda loca PP. quæ affert FR. BALT. *jugem. des SS. Peres sur la morale de la philosophie payenne* l. I. ch. 10. p. 129. seqq. & ex quibus evincere

cupit, Socratem ignorasse immortalitatem animæ.

^b) LAERT. l. II. f. 31.

ⁱ) Vid. cel. STOLLE *Hist. phil. mor. gent.* §. XLII. p. 47.

^k) XENOPH. l. III. p. 812.

^l) *Act. phil.* vol. II. p. 148.

supponens, cum reliquis Socraticis in doctrina de bono, quam in Philebo^m proponit, in concordiam redigi potest: quamvis tam prolixa disputatione de summo bono differat, ancipitemque sententiam more suo, obscuraret potius, quam explicet, ut non accurate attento facile suspicio oriri possit, nescivisse Socratem, cujus nomine ista proponit, quid summum bonum sit. Id quod AUGUSTINOⁿ evenit, qui ideo discipulos eum non affecutos autumat. *In Socratis, inquit, disputationibus, dum movet, asserit, destruit, quoniam non evidenter apparuit, quod cuique placuit, inde sumserunt, & ubicunque visum est, constituerunt finem boni. Ita ut quidam ex discipulis dicerent, voluptatem esse summum bonum, quidam virtutem, sicut Antisthenes, alii aliud quodque opinarentur.*

III. Sapientiam & sanitatem mentis non differre, sed sapientis ac sani esse, uti aliquem eis, quæ bona honestaque esse cognosceret, ac vitare, quæ sciret esse turpia: eos vero qui scirent, quid agere oporteat, & his contraria facerent, insipientes ac stultos esse.^o

IV. Et iustitiam & omnem aliam virtutem esse sapientiam. Nam omnia quæ iusta sunt, & ex præscripto virtutis aguntur, honesta & bona esse; neque eos, qui hæc sciant, aliud quidpiam his præferre, sed sapientes, quæ honesta bonaque sint, facere; quæ quia cum virtute efficiantur, manifestum esse, omnem virtutem esse sapientiam.^p

V. Ex disciplina rerum honestarum & egregiarum, id est, virtutis, maximas non utilitates tantum, sed etiam voluptates existere, easque esse maxime necessarias ac continuas.^q Non vero hoc intelligendum esse, de voluptatibus corporis, quæ virtutem potius distrahunt, quam sibi jungunt.

VI. Pertinere vero & hoc ad sapientiam, ut homo ea, quæ nesciat, neque scire se putet.^r

VII. Eundem esse virum iustum & beatum,^s eumque execrandum esse, qui primus iustum ab utili divisit, res sua natura conjunctissimas.^t

VIII. Virtutem vero & sapientiam esse animi pulchritudinem, turpitudinem ejus vitium esse.^u

IX. Pulchritudinem corporis pulchræ animæ esse indicium:^x inque vita, ut in simulachro, omnes partes pulchras esse oportere.^y

X. Qui ita virtutem sequuntur, nec ullius criminis sibi conscii sunt, eos tranquille vivere:^z hincque esse ex virtute voluptatem & utilitatem.

XI. Ut vero hæc homo consequatur, animum exploret, & se noscat, necesse

Bbb b 3

m) Solet Plato metaphysicos plerumque conceptus sequi, & anfractuosa disputatione eos obscurare, id quod etiam in hoc dialogo facit, unde mirum non est, dubiam ejus videri mentem. Hoc vero a Socratis methodo alienum, qui metaphysicas notiones fugerat.

n) De C. D. l. VIII. c. 33.

o) XENOPHON. Mem. l. III. p. 780.

p) Ibid. p. 781.

q) XENOPHON l. c. p. 810.

r) PLATO Apol. init. Prolixè hujus rei convincit Euthydemum apud XENOPHONTEM l. IV. p. 798. seq.

s) CLEM. ALEX. Strom. l. I. p. 417.

t) CICERO offic. l. I. c. 3.

u) CLEM. ALEX. l. c. l. V. p. 594.

x) MAX. TYRIVS diff. XI. p. 142.

y) STOBÆUS Serm. I. p. 4.

z) STOB. Serm. CVI. p. 350.

necesse esse, quoniam, qui se norint, maxima bona consequantur, qui se ignorent, in mala incidant & bonis priventur.^a

XII. Hanc animi sui cognitionem facile convicturum hominem, quod nihil sciat, ut tandem discat sapientiam.

XIII. Bene vero incipere, parvum non esse, sed parvo proximum.^b

XIV. Vnam tantum esse sapientiam, unamque virtutem.

XV. Prudentiam esse animi concinnitatem; prudentesque qui non facile aberrant.^c

XVI. Deos religiosius & rectius coli non posse, quam ea, quæ jubent, faciendo.^d

XVII. Precari nos id solum oportere, ut bona Dii largiantur: quæ enim bona nobis sint, optime nosse ipsos Deos.^e

XVIII. Deos colendos esse, juxta civitatis, in qua quis degat, instituta, secus agentes superstitionis & vanitatis reos esse.^f

XIX. Sacrificia facultates nostras non debere excedere, quandoquidem Dii animi magis integritatem, quam munera, respiciant.^g

XX. Res justissimas Deos lege mandare, idemque apud eos justum esse & legitimum.

XXI. Esse leges non scriptas, ab hominibus non conditas, quæ a Deo latæ sint. Tales esse: Deos esse colendos, parentes honore prosequendos, parentibus non cum liberis consuecendum, de bene facientibus bene merendum.

XXII. Leges has divinas esse, quia ipsas delinquentium poenas contineant, id quod cujusdam præstantioris legislatoris videatur, quam ut in hominem cadat.^h

XXIII. Patri, quamvis aspero, sicuti legi duriori, morem tamen esse gerendum.ⁱ

XXIV. Maximum esse vitium, ingratum se beneficiis præbere, beneficiorum maximum a parentibus nos habere. Filio vero immorigero & ingrato, nec Dei bonam voluntatem nec hominum favorem esse expectandum, quibus verendum sit, ne male gratiam referat, quam non referre sciat illis, quibus cum maxime debeatur.^k

XXV. Sapientiam eos, qui pecuniam accipiant, ejus communicandæ causa, prostituere non minus, quam qui formam prostituunt.^l

XXVI. Neque equo sine freno, neque divitiis sine ratione tuto uti quempiam posse.^m

XXVII.

a) XENOPH. I. c. p. 779. 776. ORIG. philos. c. XVIII. p. 106.

b) LAERT. I. II. f. 32. & ALDOBRAND. & MER. CASAVB. ad h. l. sensus est: a parvo & levi erroris initio, cum magna pendeant, facile principium suscipiendum, quod leve quidem & parvum re tamen ipsa magnum quid sit.

c) STOBÆVS Serm. III. p. 39.

d) XENOPH. I. IV. p. 803.

e) Ibid. I. I. p. 722.

f) Ibid. p. 803. id ipsum fecisse Socratem supra monuimus.

g) Ibid. p. 722.

h) Ita de lege naturali I. c. p. 808. 809.

i) STOBÆVS Serm. CXCVIII. p. 676.

k) XENOPH. I. II. p. 741.

l) Plagiaris suimet dixisse, ait XENOPH. I. I. p. 712. Ideo doctrinæ mercedem non accepit.

m) STOBÆVS Serm. XXVIII. p. 90.

XXVII. Avarorum divitias, ut fol, post occasum, neminem mortali-
um oblectare. ⁿ

XXVIII. Avaros & pecuniæ studiosos esse, qui turpia lucra venen-
tur, & necessarios amicos contemnant. ^o

XXIX. Prodigorum bona non nisi scortis & adulatoribus prodesse. ^p

XXX. Omnium bonorum fertilissimum esse amicum moderatum, &
virtutis amantem. ^q

XXXI. Improbos amicos esse non posse, five invicem sibi, five bonis. ^r

XXXII. Comparandi amicos viam hanc esse, ut primo quis studeat
esse bonus in iis, in quibus talis cupiat videri: omnes vero virtutes studio
& doctrina incrementa posse capere. ^s

XXXIII. Virum bonum & amicum benevolum judicandum, non qui
genere clarus, sed qui moribus egregiis fuerit. ^t

XXXIV. Ignem quidem vento, amorem autem conversatione accendi. ^u

XXXV. Arrogantiæ esse, omnia dicere, nihil autem audire velle.

XXXVI. Oportere virum obfirmare se ipsum, ad labores & æumnas
libenter sustinendas, ita ut, quod necessitas imposuerit, non invito, sed lu-
benti, evenire videatur. ^v

XXXVII. Mortem non esse extimescendam; five enim profundissi-
mo somno similis sit, vel peregrinationi longinquæ, vel extinctioni animi
juxta ac corporis, malam non esse, sed exoptandam. ^y

XXXVIII. Melius esse, honeste mori, quam turpiter vivere. ^z

XXXIX. Omnem occasionem incontinentiæ vitandam esse, eum enim
non facile illam tueri posse, qui multum cum formosis conversaretur. ^a

XL. Non consistere in luxu & superbia felicitatem, sed, nulla re indi-
gere, divinum, quam paucissimis, divinæ naturæ proximum esse. ^b

XLI. Diligenter tuendam esse corporis sanitatem, ab ea enim animæ
quoque salutem pendere. ^c

XLII. Quietem & otium possessionum omnium pulcherrimam esse. ^d

XLIII. Juvenis virtutem esse: ne quid nimis. ^e

XLIV. Continentiam esse: coërcere & vincere corporis voluptates. ^f

XLV. Homines vivere, ut edant, bonos edere ut vivant. ^g

XLVI. Idem esse in secunda fortuna altum sapere &, in lubrica via
cursu contendere. ^h

XLVII. Viam ad gloriam meliorem nullam esse, quam ut quis bonus
sit, videri nolit. ⁱ

XLVIII.

n) IDEM Serm. CXLVI.

o) ANT. & MAX. Serm. CXL.

p) Ibid.

q) XENOPH. I. II. p. 746.

r) Ib. p. 784.

s) Ibid.

t) STOBÆVS Serm. CCXVIII. p. 728.

u) IDEM Serm. XXXVIII. p. 129.

v) XENOPH. I. II. p. 733.

y) PLVT. Consol. ad Apoll.

z) MAXIM. Serm. CV.

a) XENOPH. I. I. p. 723.

b) Ibid. p. 731. STOBÆVS Serm. XXXVII. p. 114.

c) XENOPH. I. III. p. 786.

d) LAERT. I. II. f. 31.

e) Ibid. f. 32.

f) ANT. & MAX. Serm. LXIV.

g) LAERT. I. c.

h) MAXIM. Serm. CXLVII.

i) XENOPH. I. I. p. 732.

XLVIII. Bonos viros iis oportere moribus esse, ut major sit iis, quam iurijurando fides. ^k

XLIX. Loquacem & calumniatorem non attendendum, eos enim non benevolentia ductos agere, quod agant; similiterque, quæ quis dixerit aliis expositu-^lros.

*Doctrina So-
cratis de pru-
dentia dome-
stica.*

§. XVII. Quemadmodum vero Socrates ad vitam quoque civilem philosophiam retulit, & eo respicere iussit, ut bonos redderet cives patresque familias: ita & hanc practicæ philosophiæ partem saluberrimis præceptis ornavit. Et quod ad œconomicam quidem pertinet, prolixè illud XENOPHON integro libro profecutus est, digno, qui totus legatur. Nos instituti memores pauca, speciminis gratia, ex multis deligimus.

I. Est boni administratoris rei domesticæ, omnibus rebus & hostibus etiam, uti scire, quo fructum ex iis capiat.

II. Sunt quædam fraudulentæ dominæ, quæ se pro voluptatibus venditant, & valde rei domesticæ nocent, ignavia, mollities animi, & negligentia; aleæ lusus, & inutiles hominum inter se conversationes, quæ ab operibus utilibus avocant: Suntque molesti domini, luxus, libidines, temulentia, stultæ & sumtuosæ ambitiones, quæ adeo graviter in hos homines, quos occuparunt, imperium exercent, ut quamdiu cernunt, vegetos esse, & quæstum facere posse, quicquid lucri fecerint, ad se deferri cogant, ac suas in cupiditates impendere: ubi vident propter senectutem nihil amplius eos comparare posse, relinquunt eos, misere senium exacturos.

III. Contra hos dominos & tyrannos oportet de libertate dimicare, tanquam adversus hostes.

IV. Qui occupationes suas agunt temere, suo cum damno faciunt; at qui contento animo curam adhibent, ii tum celerius faciliusque, tum majori cum lucro sua faciunt.

V. In cura rei domesticæ agriculturæ magna habenda est ratio.

VI. Administratio domestica nomen est scientiæ, qua domos amplificare homines possint, id est facultates augere. Facultates vero sunt, id quod cuique est utile. Vtilia vero sunt, quibuscunque uti quis scit.

VII. Artes fordidae homini ingenuo improbandæ sunt, quia & corpora lædunt, & animos frangunt.

VIII. Vxor docenda est, quæ utrique conjugum sint optima, id vero non nisi sacrificiis & precibus prius peractis.

IX. In conjugio cuncta in medium exhibenda sunt, & in commune deponenda.

X. Frugi viri mulierisque munus est, ita se gerere, ut & facultates, quæ adfunt, optimo sint loco, & aliæ quam plurimæ honestis justisque rationibus accedant.

XI. Enitendum itaque ut illa quam optime efficiantur, quæ a natura dii tribuerunt, & lex comprobat.

XII.

XII. Deus naturam foeminae praeparavit ad curas domus interiores, maris ad exteriores.

XIII. Majorem ideo erga liberos amorem Deus indidit foeminae, ut ea recens natos liberos educaret.

XIV. Enixe opera danda est, ut uterque conjugum ea, quae sui officii ratio postulat, quam rectissime praestet.

XV. Est foeminae pulchrius, intra aedes se continere, quam foris agere; viro contra turpius intra manere, quam res externas curare.

XVI. Qui aliud agit, quam ipsius naturae Deus indidit, occultum id Deo esse nequit, ordinem ab ipso perturbari, atque poenas dat.

Ex brevi hoc specimine, qua ratione oeconomiae prospici velit Socrates satis intelligitur, quod in elegantissimo, quod Critobulo narrat, colloquio cum Ischomacho prolixius exequitur: in quo tamen multa sunt, quae ad Atheniensium mores, leges, institutaque respiciunt, non ubivis locorum applicanda. Legisse vero & probe expendisse poenitebit neminem.

§. XVIII. Sed ne regularum quoque politicarum exemplum desideretur, en Socratem ita praecipientem:

Politica doctrina Socratis.

I. Reges & principes non eos esse, qui sceptrum teneant, nec illos, qui vel a promiscua multitudine sint delecti, vel forte, vi, fraudibus, eo pervernerint, sed quotquot imperandi artibus sint instructi.^m

II. Regem esse, qui volentibus imperet; qui invitis praesit, non ex lege, sed ex arbitrio, tyrannum.ⁿ

III. Boni civis officium esse, opulentiores reddere rempublicam tempore pacis, victricem tempore belli, hostes ei conciliare in legationibus, in seditionibus plebem concionibus coercere.^o

IV. Legem non fuisse factam propter bonos.^p

V. Munitissimam civitatem esse, quae viros bonos habet; rectissime constitutam, in qua magistratus conjunctis sint animis; optimam, in qua plurima virtuti proposita sunt praemia: in ea optimum esse habitare, ubi secundum leges vivatur, & iniusti puniantur.^q

Ceterum Plato quoque politica sua Socrati tribuit, verum ita imaginariis notionibus corruptit, ut difficulter Socratica a Platonice distinguas.

§. XIX. Tantus atque talis cum vir fuerit Socrates, mirum non est, nactum eum fuisse discipulos plurimos, vitae tamen atque doctrinae ratione inter se longe diversos: unde multae philosophorum sectae atque familiae ortae sunt, quarum nulla non haberi voluit Socratica. Cum enim, egregie monente CICERONE, *plures fere essent orti a Socrate, quod ex illius variis & diversis in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud appre-*

Discipuli Socratis.

^m) XENOPH. Mem. l. III. p. 779.

ⁿ) IDEM l. IV. p. 813.

^o) Ibid.

^p) CLEM. ALEX. Strom. l. III. p. 478.

^q) STOBÆUS Serm. CXXI.

^r) Phanias de Socraticis liber perit, vid. IONSIUS de Script. hist. phil. l. I. c. 16. p. 84. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II p. 308. nec IONSIUS de Socraticis liber editus est.

^s) De oratore l. III. c. 16.

apprehenderat. profeminatæ sunt quasi familiæ dissentientes inter se, & multum disjunctæ & dispares, cum tamen omnes se philosophos Socraticos & dici vellent, & esse arbitrarentur. In tres vero classes discipuli Socratis dispesci possunt. Quidam nec philosophi fuerunt, nec philosophiæ studio se manciparunt, cum Socratis disciplinæ se traderent; sed vel emendandi & erudiendi animi, vel formandi ad majora & excelsa, quæ anhelabant, causa tantum sibi præceptorem elegerunt. Inter hos illi potissimum numerandi sunt, quos in Socraticis dialogis loquentes introducunt XENOPHON & ex parte quoque PLATO. Habuit enim Critophilosophus filios quatuor // disciplinæ Socratis commissos, inter quos Critobuli famosæ pulchritudinis opumque amplissimarum hominis colloquium cum Socrate refert XENOPHON, ^r & Hermogenis quoque mentionem facit, ^u atque Epigenis, ^x cui valetudinis curam commendavit Socrates. Ex oratoribus Lyfias, ex poëtis Evenus atque Euripides nobilissimi in hac arte viri Socratem magistrum habuerunt, & hunc quidem a Socrate adjutum fuisse, immo in suspicione versatum, quod Socratis vitulo araverit, supra tetigimus. ^y Quin & illi suo modo huc pertinent, adversus quos disputavit Socrates, quosque ad meliorem mentem adduxit, quales fuere Diodorus, Euthydemus, Eutherus, ^z Aristarchus, ^c aliique. Audiverunt quoque Socratem ejusque consuetudine usi sunt Critias & Alcibiades, juvenes nobilitate & potentia illustres, quorum ille ^d in paucorum dominatu longe omnium avarissimus & violentissimus fuit; hic autem longe omnium in statu populari intemperantissimus, & petulantissimus, & violentia intolerabilis. Quorum cum uterque omnium esset ambitiosissimus, quippe qui vellent omnia per ipsos geri, viderentque validissimum esse in dicendo Socratem, quique, quibuscumque differeret, in colloquiis eos ita flecteret, prout ipse vellet, existimarunt se, si cum ipso versarentur, futuros & ad dicendum & ad gerendas res promptissimos. Socrates vero, in iis emendandis nihil omisit, & moderationem, modestiamque atque virtutem vehementer eis commendavit: nec illi, quamdiu Socrates vixit, intermiserunt ad Socratis ingenium se simulate componere, ubi vero magna moliri cœperunt, a Socratis moribus & amicitia defecerunt. Altera philosophorum Socraticorum, qui ejus discipuli fuerunt, classis eos comprehendit, qui postquam a magistro disciplinam hauserant, post ejus ex vita discessum peculiare sectas condiderunt. ^f Qui licet vehementer doctrina a se invicem abirent, omnes tamen Socratici philosophi dici ad-

amave-

^r) LAERT. l. II. f. 121.

^t) l. V. p. 822.

^u) l. II. p. 760.

^x) l. IV. p. 786.

^y) Conf. BAYLE *Dict. T. II. art. Euripides.*

^z) XENOPH. *mem. l. II. p. 760.*

^a) *Lib. IV. p. 791.*

^b) *Ibid. p. 757.*

^c) *Lib. II. p. 755.*

^d) Ita characterem eorum depingit XENOPH. l. c. p. 713.

^e) Vid. præter XENOPHON. ll. cc. AELIANVS l. III. c. 28. l. II. c. 1.

^f) Vid. LAERT. l. II. f. 41. *Hist. philos. GALENO tributa c. 2. APVLEIUS in flor. circa fin. Hinc & omnes ab illis enata sectæ hanc gloriam jactarunt.*

amaverunt. Et hi quidem fuere Aristippus Cyrenaicæ, Phædo Eliacæ, Euclides Megaricæ, Plato Academicæ, Antisthenes Cynicæ sectæ conditores, quarum historiam in sequentibus enarrabimus. Tertia post hos classis discipulos nobis eos Socratis exhibet, qui in philosophorum quidem albo apparent, sectas tamen non condiderunt, inter quos cum Xenophon, Aeschines, Crito, Simon atque Cebes celebre in historia scholæ Socraticæ nomen retulerint, ^g de iis notitia prius exhibenda est, quam ad sectas a Socraticis discipulis conditas enarrandas pergimus.

§. XX. Socraticorum discipulorum si non optimus inter meliores *Xenophon.* tamen & maxime genuinos fuit XENOPHON, quippe qui non ad eruditionis ostentationem, sed ad animi emendationem & virtutis culturam Socrate præceptore usus est, & quo encomio recte eum mactavit EVNAPIVS, ^b *ex omnibus philosophis solus non doctrina tantum & verbis, sed & factis philosophiam ornavit.* Natum fuisse Olymp. LXXXII. ex vitæ, quos exegit, annis, supra nonaginta surgentibus, ⁱ & mortis tempore, quam Olymp. CV. i. evenisse tradit Steficlides apud LAERTIVM, ^k recte concluditur; sicque rationes temporum, ^l quibus inter Socraticos vixit, & post præceptoris mortem quoque fortissimis facinoribus egregie meruit, concordant. Athenis editus, patre Gryllo, ex pago Erchieo oriundo, ^m a natura pulchrum corpus & verecundam faciem apertamque frontem accepit: ⁿ qui externus vultus ita Socrati placuit, ut erat formosorum adolescentum amator, in quibus venustam quoque habitare mentem conjiciebat, ut eum discipulum sibi conciliaret. Cum enim eum Socrates in angiportu quodam obvium habuisset, porrecto baculo transire prohibuit, eumque interrogavit, ubi vænirent, quæ humanis usibus sint necessaria: datoque a Xenophonte responso serio, interrogando perrexit: ubinam probi ac boni homines fierent? Quo audito cum hæreret Xenophon, dixit Socrates: sequere ergo & disce, ex quo tempore Socratis discipulus factus est. ^o Sub hoc moderatore non in eruditionis tantum & philosophiæ, sed virtutis quoque stadio impiger cucurrit, & eo duce, ad exercenda atque adaptanda vitæ præcepta morum, quæ a præceptore fidelissime magna copia hauriebat, diligentiam adhibuit. Illo enim comite in bello Peloponnesiaco, ^p cum suo ingenio esset promptus, ejus exemplo insuper accensus pro patria fortiter pugnavit, & in Delica pugna Atheniensibus inferioribus, in fuga equo amisso, & humi projectus a Socrate servatus fuit. ^q A Proxeno vero, ut Cyri partes sequeretur, majori apud eum, quam in patria, honore futurus, invitatus, literas ejus cum Socrate communicavit, qui anceps consilii, quia

Ccc c 2

Athe-

g) De aliis videndus STANLEIVS *Hist. phil.* P. III. c. XVII. p. 190.

h) De vitis philosophorum ex *Sophist.* p. m. 2.

i) LVCIANVS in *Macrobiis* T. II. p. m. 830.

k) l. II. f. 26.

l) Olymp. XCIV. 4. floruisse ait LAERT. l. II. f. 59. SVIDAS XCII. OL. XXCII. alii, qui Socraticæ scholæ tempora sequuntur.

m) LAERT. l. II. f. 48.

n) *ibid.*

o) *ib.* Vbi tamen narratio confunditur, & Xenophonti tribuuntur, quæ Socrati tribuenda erant, conf. HENR. STEPH. & MENAG. h. l.

p) STRABO l. X. p. 402. LAERT. l. II. f. 23.

q) Dictum hac de re supra.

Athenienses Cyri partibus adversabantur, auctor ei fuit, ut oraculum confuleret: incertusque obscuri responsi non invito Socrate navem conscendit, Sardesque delatus Proxenum juxta cum Cyro ad expeditionem in Asiam paratos invenit, & ab illo huic commendatus in voluntariorum censu mansit, nullo suscepto militari magistratu. Cyro postea Ol. XCIV. cum fratre Artaxerxe infestis signis concurrente, & ipse cecidit, & exercitus fugatus est, quamvis Græci, Tissapherne fuissent superiores. Ad quos cum insequenti die Artaxerxes Phalinum misisset, ut arma redderent, Xenophon id negavit, nec iis artibus, quibus Clearchus aliique duces a Tissapherne capti erant, circumveniri potuit. Immo cum Græci de deditioe cogitarent, memorata ducum, qui arma posuerant, nece, auctor eis fuit, ut virtuti se suæ crederent; duxque in locum Proxeni electus, cum Cherisopho primam aciem ducente, reditum tentavit, & post mille labores & difficultates non itineris tantum, sed & belli, post exantlata innumera pericula, & complures pugnas, magna prudentia & fortitudine Græcorum copias in patriam reduxit, iter stationum CXXII. parasangarum DCXX. quæ stadia XVIIIIM. & XX. conficiunt, octo mensium tempore emensus, sic ut totum Græcorum iter, quum ascendendo, tum descendendo castris confectum CCXV. parasangas haberet cL cL. stadia XXXIII cL & CCLV. temporisque intervallo constaret mensibus tredecim. Postea ad Agesilaum Lacedæmoniorum regem in Asiam se contulit, Cyrique milites illi, mercede accepta concessit, & arctissimam cum eo amicitiam junxit, id quod factum Ol. XCVI. i. anno altero vero, Agesilaum, cum in patriam contra Thebanos pugnaturus revocatus esset, secutus in pugna ad Coroneam, ubi vehementer Thebanos afflixit Agesilaus, fortiter pugnavit. Quam rem cum ægre ferrent Athenienses, causati, quod Cyri partes esset secutus, Eubulo auctore, Xenophontem ex decreto exilio multarunt, revera, commoti, quod Agesilaum sequens Laconum partibus studere videretur. Lacedæmonii vero, ut tantum virum ob injuriam acceptam recrearent, cum ipsorum causa in patria invisus esset, & publicis sumptibus eum aluerunt, & ad Scillunta domum agrumque dedere Xenophonti. Eo igitur cum uxore & filiis duobus concedens, cum aurum, quod apud amicum deposuerat, recepisset, agrum redemit, quem Dianæ sacrum esse voluit, loco peramœno, templum etiam cum ara de pecunia sua extruxit, ac post id temporis semper consecratis agri fructuum decimis sacra Dianæ peregit, & venationes eum finitimis instituit, amicorumque congressibus, & scribendis historiis tempus trivit. Orto paulo post inter Eleos & Lacedæmones bello, Elien-

fes

r) XENOPHON ἀναβ. κέ. l. III. p. 294. seq.
LAERT. l. II. f. 49.

s) IDEM l. II. p. 273.

t) Ibid. l. III. p. 295.

y) Prolixe hæc ipse narrat l. c. l. VI. unde ea in compendium misit STANLEIUS Hist. phil. P. III. p. 211.

z) LAERT. l. II. f. 52.

a) CORN. NEPOS in Agesilao c. I. PLUT. in Agesilao CICERO de orat. l. III. c. 53. XENOPHON in Agesilao.

b) LAERT. l. c. f. 59.

c) Ibid. f. 52.

d) ibid. STRABO l. VIII. p. 387.

e) LAERT. l. c.

ses agrum Xenophontis occupaverunt, ^f ipse Elida primum, inde Lepreum, quo filii migraverant, postremo Corinthum se contulit, ubi domum conduxit, & reliquam vitæ partem exegit, vita defunctus Olymp. CV. I. Verecundus erat, barba promissa, & supra modum formosus, ^g animo vero præstantissimus ac bonus, qua laude eum mactat LAERTIVS, ^b & equorum venerationisque, atque instruendi exercitus imprimis studiosus ac peritus: religiosus insuper & sacrificiis intentus, quique hostias probe dignosceret, & Socratem ad unguem imitatus esset. Addit paulo post: tanta fuisse modestia, ut Thucydidis libros latentes cum subducere posset, ipse primus in ejus viri gloriam illos in lucem dederit. Rebus vero non tantum gerendis incomparabilis, sed virtuti quoque docendæ aptissimus, quod in historiis suis multis exemplis prodidit. Qui cum Socrati esset acceptissimus, dignum se ejus amore fecit pietate, fide, modestia, fortitudine, ceterisque virtutibus: quibus maculam quidem inussit Aristippus, incusans ⁱ eum *παιδεργασίας* criminis, sed invidia, quæ passim Socraticos discipulos urebat, ductum ea objecisse, dubium non est: improbavit enim Aristippeam voluptatem Xenophon, & singulari dialogo oppugnavit. ^k Nec, quæ ei objicitur ^l ambitio reprehendi potest aliter, quam in omnibus culpari potest, qui divina virtute animum non emendarunt. Non vero militaribus tantum facinoribus, sed & elegantissimis scriptis immortale sibi nomen peperit, oratione usus CICERONIS ^m judicio, leniore & melle dulciore, & a forensi strepitu remotissima, unde ejus ore Musas locutas ferri ait; ipseque Musa Attica dici meruit. ⁿ Vitam vero philosophicam & Socrate præceptore dignam laudant veteres ad unum fere omnes, ^o si paucos ex condiscipulis æmulos excipias, inter quos imprimis Platoni cum Xenophonte minus bene convenit. ^p Vxorem habuit Phitesiam, filios Gryllum & Diodorum, quorum alterum apud Mantineam fortiter pugnans occidisse cum ipsi coronato inter sacrificia referretur, fortissimo & philosopho digno animo tulisse dicitur. Scripsit libros ut quidam dividunt, quadraginta, ^r quorum editiones nobis integras ^s dedere LEVNCLAVIVS & EDVARDVS WELLS, ^t in quibus historicos hic referre, alibi enarratos, nihil attinet. Philosophici vero argumenti sunt: I. *Pædia Cyri*, id est, de institutione & disciplina Cyri, ut CICERO vocat, ^u *scripta non ad historię fidem, sed ad effigiem justi imperii:*

Cc cc 3

perii:

f) IDEM f. 53.

g) *εὐαδέστατος ἐς ὑπερβολήν*, LAERT. l. II. f. 48.

h) f. 58.

i) l. II. f. 57.

k) ib. f. 65.

l) Conf. STOLLIVS *Hist. philos. moral. gent.*

§ XLVIII. p. 48.

m) *De Orat.* c. 19.

n) LAERT. l. II. f. 57.

o) LAERT. l. II. f. 56. EVSEB. *Præp.* l. XV. c. 61.

EVNAPIVS l. c.

p) GELLIVS l. XIV. c. 3. ATHENAEVS l. XI. p. 504. & Epist. ad Æschinem, qua de re supra dictum.

q) LAERT. l. c. AELIAN. *V. H.* l. III. c. 7.

videntur tamen Anaxagoras & Xenophon confundi.

r) ib. id vero de singulis libris, quorum aliquot unus titulus continet, intelligendum est, conf. SVID. l. c. XENOPHONT. II. p. 645. & ex hoc emendandus est MENAGIVS ad l. c. Laert.

s) Conf. FABRICIVS *Bibl. Græc.* Vol. II. p. 72. qui notatu digna complura de iis more suo doctissime enarrat.t) *Franc. 1594. fol.* qua editione nos utimur. conf. *Hist. Biblioth. Fabric.* P. III. p. 58. seqq.u) Oxon. 1703. 8. addita DODWELL *Chronologia Xenophontea.*n) in *Bruto* c. 29.

perii: quamvis quidam eam pro vera historia habeant, * qui tamen veterum narrationibus facile refutantur. 2. *De dictis & factis Socratis memorabilium libri IV.* 3. *Apologia Socratis ad iudices*, quæ tamen multis post necem præceptoris annis conscripta fuit, uti supra memoratum. Eo enim tempore, quo Socrates e vivis sublatus est, extra patriam Xenophon versabatur: scripsitque hanc apologiam, more aliorum Socraticorum, ut injuriam ingratis civibus exprobraret. 4. *Convivium philosophicum*, more Græcorum elegantissimis philosophorum sermonibus intertextum. 5. *Liber æconomicus*, de quo supra in Socrate diximus. 6. *Dialogus de tyrannide*. Nec immerito quis huc retulerit, librum *de republica Atheniensium & Lacedæmoniorum, & Agesilai imaginem atque encomium*; ubique enim ingenium philosophicum prodidit. Ait etiam LAERTIUS, ^a primum eum philosophorum historiam scripsisse, unde SVIDAS primum philosophicæ historiæ auctorem vocat: cujus auctoritate motus STANLEIUS, ad memorabilia Socratis a Laërtio respici statuit. Quod tamen nec ejus verbis satisfacit, nec veritati. Nihil enim aliud vult Laërtius, quam fuisse Xenophontem philosophorum primum, qui historiam scripserit. ^b Extant & epistolæ Xenophontis, quid vero de iis statuendum sit, ex iis, quæ supra de epistolis philosophorum diximus liquet; nec alio loco habendæ, quam quæ Socrati tribuuntur. ^c Inter Xenophontes multos hic vita, factis scriptisque fuit celeberrimus, nec facile confundendus. ^d

Aeschines.

§. XXI. AESCHINES, Charini, fartoris lucanicarum, sive Lyfaniæ, ut volunt, filius, ^e Atheniensis, ^f post Xenophontem inter Socraticos discipulos memorari meretur. Is præter ingenium satis felix & cupiditatem discendi ardentissimam, a pueris insolitam laboris patientiam accepit, ^g qua durissimam, qua premebatur, paupertatem æquo tulit animo. Socratis vero præstantia excitatus, cum eum sequi constituisset, videretque, multa multos pro suis quemque facultatibus ei offerre, pauper ille auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, invenio, & hoc modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi, quod unum habeo: Me ipsum. Hoc munus, rogo, qualecunque est, boni consulas, cogitesque, alios, cum multum tibi darent, plus sibi reliquisse. Cui Socrates: Quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte parvo te æstimas? habebo itaque curæ, ut te tibi melio-

x) Conf. VOSSIVS de *Hist. Gr. c. I. p. 23. 10.* FABRICIVS *l. c.*

y) Conficto tamen convivio, unde quædam contra temporum rationes finxisse arguitur. conf. *ATHEN. l. V. p. 187. CASAVB. ad eum l. V. p. 216.*

z) A se juvene translatus ait CICERO *Offic. l. II. c. 24.*

a) *l. II. f. 48. SVIDAS l. c.*

b) Conf. IONSIUS de *S. H. P. l. I. c. 7. p. 37.*

c) Quædam earum fragmenta Xenophontis operibus adjecit LEVNCLAVIVS, plures attulit ALLATIVS de *Script. Socratis p. 37. seqq.* & inde OLEARIVS inseruit STANLEII *H. phil. p. 221. seqq.*

d) Septem nominat LAERTIVS *l. II. f. 59.* septem alios addit MENAGIVS ad *b. l.* unum FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 70.*

e) LAERTIVS *l. II. f. 60.* cujus vitæ Aeschinis descriptionem cum notis virorum doctorum præmisit ejus dialogis 10. CLERICVS.

f) Spettius ex tribu Acamandite SVID. in *Æsch. T. I. p. 601.* HESYCHIVS in *Æschines*, alii. Acamantis, una ex decem tribubus Atheniensium, vid. HARPOCRAT. v. *Acamantis p. 18.* illustrissimus POTTERVS *arch. Gr. l. I. c. IX. p. 44.*

g) LAERT. *l. II. f. 32.*

meliolem reddam quam accepi. ^b Affidebat autem Socrati omnium discipulorum diligentissimus, nec unquam ab ejus latere discessit, quo amorem Socratis ita meruit, ut dicere solitus sit: Solus nos colere novit fartoris filius. ⁱ Propter hunc vero, quo eum Socrates prosequabatur amorem, invidia commilitonum premebatur, & imprimis a Platone contemptus dicitur, cum una essent in Sicilia. ^k Quod, nisi oppido falsum est, ita intelligendum videtur, initio Platonem regis Dionysii favore & beneficiis usum initio quidem parum Æschinem curasse; postea enim Dionysio Æschinem tanquam moribus probum, aptumque ad castigandum verbis eos, quibuscum agit, commendasse, refert PLUTARCHVS. ^l Pauperrimus cum esset, fualit Socrates, ut a se ipso usuras acciperet, sibi subducendo cibaria. ^m Eadem vero inopia virum bonum atque frugi, sed nimis pauperem adegit, ⁿ ut in Siciliam ad Dionysium tyrannum abiret, ad quem, virorum doctorum & imprimis philosophorum consuetudinem ad emolliendam invidiam magnis præmiis affectantem, alii quoque Socratici concesserant. Et initio quidem cum dialogos Socratico more conscriptos attulisset, sine dubio ob pauperiem contemptus fuit; ^o a Platone denique, vel, quod alii contendunt, Aristippo ^p commendatus, honeste exceptus a Dionysio ac magnifice ejus ratio habita est; ^q qui & dialogos quosdam cum eo communicatos liberaliter remuneratus est, Æschinemque apud se retinuit, donec tyranno depulso succederet Dion. Postea Athenas reversus, cum publice philosophiam docere non auderet, eo quod magna fama & discipulorum concursu ibi scholam aperuissent Plato & Aristippus, privatim mercede accepta docuit. ^r Postremo, ut de necessariis sibi certius prospiceret, foro se applicuit, causisque dicendis vacavit, in quo orationis genere ejus summam facultatem fuisse Timon prodidit. Nec aliunde forte derivanda causa est, quod Lyfias orator male de Æschine locutus, varia eum peculiari oratione labe asperferit, nempe causas injustas defendisse, mutuum, quod acceperat, restituere noluisse, & quæ alia sunt, quæ narrat ATHENÆVS: ^s quæ fidem non mereri, æmulatio & invidia, quibus ista objecta sunt, probant. Scripsit ^t præter orationes & epistolas quoque dialogos Socraticos, septem, in quibus jucunditatem sermonisque nitorem laudavit LVCIANVS, ^x quo-

^b) Ita quidem narrat SENECA de beneficiis l. I. c. 8. nec res ipsa probabilitate caret, circumstantiis tamen, ut ingenium magis saperet historia, ornasse Senecam, inde conjici potest, quod Socrates a nemine, ne ab Alcibiade quidem munera accepit, quod tamen innuit Seneca.

ⁱ) l. c.

^k) *ibid.* Aristippum quoque frigidum illi se præbuisse, restituisse tamen amicitiam testatur PLUTARCHVS de cohib. ira.

^l) De discrim. adul. & amici.

^m) LAERT. l. c. id de dialogis vendendis male accepit STANLEIVS l. c.

ⁿ) LAERT. l. c. LVCIANVS in Parasit. T. III.

^p. m. 507. seq. PHILOSTRATVS in vit. Apoll. l. I. c. 35. p. 43. quem exscripsit SVIDAS l. c.

^o) PLUTARCHVS l. c. ^p) LAERT. l. c.

^q) Assentationem tamen, & servilem propter pecuniam animum in aula tyranni fovisse objiciunt PHILOSTRATVS & LVCIANVS ll. cc.

^r) LAERTIVS l. c. f. 62. & ex eo HESYCHIVS.

^s) *ibid.* f. 63. imitatus vero est Gorgiam Leontinum. conf. PHOT. Cod. XXXVI. p. 173.

^t) l. XIII. p. 611.

^u) LAERT. l. c. STANLEIVS l. c. p. 226. f. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. I. p. 785. conf. SVIDAS in Æsch. T. I. p. 601. & MENAGIVS atque XVSTERVS ad l. c. Laert. & Suidæ.

^x) l. c.

quorumque argumento, ut *ATHENAEVS*^y auctor est, magnam temperantiae, humanitatis & integritatis laudem est consecutus. Ex his tres tantum supersunt, quos nitide excusos *cl. CLERICI* curae debemus.^z Fecit tamen optimi viri paupertas, & æmulorum invidia, ut ingenium ejus contemneretur, nec dialogi isti ab eo profecti crederentur. Menedemus enim eum accusavit, quod multos sibi arrogaverit Socratis dialogos,^a acceptos a *Xantippe*, id quod ex eo falsum esse convincitur, quod supra probatum dedimus, nihil scripsisse, Socratem. Alii *Antistheni* surreptos, alii *Pasiphontis*, philosophi Eretriaci esse judicarunt, qui *Aeschini* eos supposuerit.^b Nihil tamen horum fidem meretur, satisque prodidit *LAERTIUS*,^c hanc plagii suspicionem profectam esse ex invidia *Aristippi*, a qua argumentum male petitur. Fuerunt & alii *Aeschines*,^d & inter eos orator Atheniensis celeberrimus, qui cum nostro confundi non debent, ut accidit *M. MEIBOMIO*.^e

*Philosophia
moralis
Aeschinis.*

§. XXII. Philosophiae moralis, quam secutus est *Aeschines*, faciem ex Socratica facile dijudices: nam quæ a præceptore audivit, vel eis proxima & similia^f in dialogis comprehendit; cujus vel ex eo argumentum sumi potest, quod Socrati ipsi adversarii *Aeschinis* dialogos tribuerint. Eundemque vultum is quoque servat in dialogis, quos superstites habemus. In iis enim, Socratis doctrinam tuetur, metiendas esse divitias non ex rerum pretio, sed ex usu; sic ut ægrotum omnium rerum abundantia superfluentem divitiis superet sanus, cui adest, quantum requiritur. Nec esse majorem thesaurum, sapientia. Virtutem doceri non posse, neque tamen a natura homines habere, sed a Deo donari. Eum esse felicissimum & ditissimum, qui paucissimis eget, & contentus est parvo: divitiis abundantes plerumque esse infelicissimos, qui pluribus indigeant, quam alii: Non corpus sed animam hominis esse, quæ, postquam in hac vita bene vixit, e corpore discedens in ea loca deferatur, ubi a molestia vacua, veritatis plena imbuitur cognitione. Nihil enim horum est, quod non inter Socratica colloquia a discipulis notata inveniatur.^g Feruntur & alia ejus dicta,^h quorum tamen aliqua ad eum non pertinent.ⁱ

Crito.

§. XXIII. *CRITONIS* in Socratis vita mentio facta est. Is enim cum opibus polleret, hunc ad philosophiam traduxit, tantoque eum affectu profectus est, ut nunquam eum necessariis carere pateretur.^k Ejus filios quoque quatuor disciplinae Socratis addictos fuisse, supra narravimus. Dignum

y) *l. XIII. p. 611.*

z) *Amstelod. 1711. 8.*

a) *LAERT. l. II. f. 60.*

b) *Conf. FABRICIUS l. c. Aliter tamen PHOTIVS Cod. CCXLVII. p. 700. ed. Hoesch. qui eum laudat, quod ea tradat, quæ a præceptore audiverit, secus ac Plato fecit.*

c) *l. c. f. 62.*

d) *vid. LAERT. l. c. f. 64. MENAG. ad h. l. FABRICIUS l. c. p. 872. inter hos est etiam Aeschines philosophus Academicus.*

e) *Is Laërtio a se edito Oratoris Aeschinis imaginem pro philosophi vultu inseruit, acerbè ideo notatus GRONOVIO T. II. thes. antiq. Gr. ad tab. XCIV.*

f) *PHOTIVS l. c.*

g) *Vid. XENOPH. opp. p. 1002.*

h) *Apud PLVT. de aud. & de Stoicorum repugnantiis.*

i) *Apud STOBÆVM Serm. XXIIIX. CXLV. pertinent enim ad Oratorem Aeschinē.*

k) *LAERT. l. II. f. 121.*

gnum memoria est, quod XENOPHON ¹ refert: ei cum multum negotii facefferent, & multi obruerent, quos minime omnium offendisset, ejus quippe ingenio ab altercandi studio alienissimo abusi, quod sequens jure suo potius cedebat, quam ut foro illud committeret: a Socrate consilium accepisse, ut similis cum adversariis ingenii hominem turbulentum atque irrequietum sibi adjungeret, cujus ope aliorum injurias depelleret. Dicto itaque audientem Critonem Archidamum elegisse, juris consultissimum, sed pauperem, qui donis ejus atque liberalitate devinctus acerrime omnes insectatus sit, qui vel ipsi, vel familiaribus ipsius ulla re ægre facerent. Scripsit etiam hic dialogos XVII. more Socratico, ^m quos enumerant LAERTIUS ⁿ & SVIDAS, ^o qui tamen temporis injuria interciderunt. PLATONIS Crito autem, & EVCLIDIS, titulum tantum atque nomen ad eum retulerunt. Fuerunt & alii hujus nominis, historicis monumentis non incelebres, ^p a philosopho Socratico probe distinguendi. ^q

§. XXIV. SIMON, Atheniensis fuit, coriarius, cujus in officinam cum sæpius veniret Socrates, & de moribus differeret, omnia, quæ poterat, notabat, & ita Socraticam discebat philosophiam, quam & postea literis iterum exarabat, Socraticosque dialogos concinnabat. ^r Primusque dicitur inter Socraticos fuisse, qui sermones Socratis in dialogis retulit. ^s Edidit vero dialogos triginta tres, de argumentis moralibus, quos tamen omnes tempus nobis invidit, nec eorum quicquam superest, quæ in literas retulit. ^t Epistola enim, ad Aristippum quæ inter Socraticas ei tribuitur, sine dubio conficta est. ^u Tanti vero dicendi & philosophandi libertatem fecit, ut cum eum Pericles invitasset, ut ad se veniret, omnium rerum copiam pollicitus, ille negaret, fassus, libertatem se in dicendo vendere nolle. Simones plures cum hoc non commiscendos notaverunt ALLATIVUS ^x & FABRICIUS. ^y

Simon.

§. XXV. Tandem & præter Glauconem ^z & Simmiam ^a dialogis Socraticis celebres, CEBES memorandus est, Thebanus, diligens Socratis discipulus, ^b qui quærendo ex tanto magistro, moralem doctrinam egregie

Cebes.

1) Memorab. l. II. p. 759.

m) Patet hoc ex argumento morali, quod erat: non ex disciplinis constare probitatem? quid sit abundare? quid idoneum? de honesto; de maleficio; de felicitate; de lege; de divino; de artibus; de re venerea; de sapientia; de civili re; de literis; de poetica; de pulchro; de disciplina; quid sit scire.

n) loc. cit.

o) In Crito T. II. p. 377. qui etiam refert: scripsisse Apologiam Socratis.

p) Fuit unus etiam Pythagoricus philosophus, & medici duo.

q) Vid. SVIDAS l. c. FABRICIUS Bibl. Græc. vol. I. p. 791.

r) LAERT. l. II. f. 122.

Hist. phil. Tom. I.

s) Ibid. cujus verba tamen hunc quoque sensum patiuntur, fuisse primum, qui more Socratis, methodoque ejus dialogos conscripserit.

t) Ib. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. vol. I. p. 794. §. 42. coriarios a quibusdam vocatos tradit LAERT. l. c.

u) Vid. OLEAR. de Scriptis Socratis. FABRIC. l. c. p. 425. ex hac epistola finem repetit. STOBÆUS Serm. XXXIX. p. 136.

x) De Simonibus.

y) Bibl. Gr. vol. X. p. 298.

z) Is Platonis frater fuit, conf. LAERT. l. II. f. 174. FABRIC. l. c. p. 792.

a) Citati, meminit ejus etiam AELIAN. Var. Hist. l. I. c. 16.

b) LAERTIUS l. II. f. 125. SVIDAS in Cebes T. II. p. 388.

gie didicit: ^c ejusque specimina tribus dialogis tradidit: ^d ex his, deperditis duobus tertius ad nos pervenit, exhibens elegantissimam picturam vitæ humanæ. ^e Enarrantur enim in hac tabula; ita enim nomen ei Cebes indidit, quæ animis contingant, antequam in corpora immittantur; unde SVIDAE τῶν ἐν αἰδῶ διήγησις vocatur; deinde varii hominum in hac vita mores, præjudicia, studia, & scopus, quique maneant exitus, cum per angustam virtutis semitam penetrantibus, tum in lata voluptatis ac vitiorum via grassantibus. Non vero sui ingenii opus esse Cebes innuit, sed expressam fuisse istam imaginem in tabula quadam, quam Athenis in templo Saturni dedicaverat aliquis Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐξηλωκὼς βίον, *Pythagoreum & Parmenideum vitæ genus quoddam imitatus*. Etsi vero dialogum hunc Cebetis Socratico tribuunt veterum plurimi, LAERTIVS, ^f LUCIANVS, ^{ff} IULIVS POLLUX, ^g TERTULLIANVS, ^h CHALCIDIVS, ⁱ SVIDAS, ^k quorum loca adduxit, cui elegantem tabulæ hujus editionem debemus, V. C. IACOB. GRONOVIVS: visus tamen fuit HIERONYMO WOLFIO ^l aliisque, ^m ad alium potius, & juniorem quidem, Cebes referendus esse. Cujus suspicionis argumenta potissimum tria afferuntur, 1. quod Plato in hac tabula allegetur, qui junior sit Cebete; 2. quod inter diversa falsæ eruditionis genera nominentur, poëtæ, rhetores, dialectici, musici, arithmetici, geometræ, astrologi, Hedonici, Peripatetici, Critici; Dialectici vero Socratis tempore nondum male audierint, Hedonici & Peripatetici nondum fuerint; 3. quod occurrant vestigia Platonismi & Stoicismi. Neque tamen, quæ reponant, desunt, viris doctis, inter quos imprimis celeberrimus IAC. GVILIELM. FEVRLINVS elegantissimum dialogum, ex instituto Cebetis Socratico vindicavit. ⁿ Observat is non sine ingenio & doctrina: falso supponi, Platonis dialogos non potuisse videre & ad eos provocare Cebetem, cum mature is post præceptoris mortem eos scripserit; potuisse quoque, si non scriptos legere Cebetem, audire tamen ex ore Platonis ea, ad quæ respicit, cum mature magna celebritate innotuerit Plato, etsi junior aliis Socraticis discipulis fuerit. Nec locum illum eripere Cebetis Thebano tabulam: manifestum enim esse ex memorabili CHALCIDII loco (quod & FABRICIVS ^o notavit) aliter eum hunc locum legisse, & mentionem ibi tantum fieri, geometriæ, musicæ, arithmeticæ & astrologiæ, unde recte conjiciatur, locum interpolatum fuisse. Neque argumentum etiam validum ex hoc loco, ubi etiam pro genuino admittatur, necti posse, non referendam esse hanc tabulam ad Socratis discipulum. Etsi enim dialectica in magno habita fue-

rit

^c) PLATO in *Phæd.* T. I. p. 60. seqq.
^d) Citati, FABRIC. l. c. p. 787. seqq.
^e) Versiones & editiones enumerat FABR. l. c. inter hos elegantissimæ sunt IAC. GRONOVII & HADRIANI RELANDI.
^f) *De mercede conductis*.
^g) *Lib. III. c. 16.*
^h) *De præscript. c. 29.*

ⁱ) In fine Comm. in *Timæum*.
^k) loc. cit.
^l) In annot. ad *Epict.* & *Cebet.* p. m. 109.
^m) BERKELIVS in not. ad *Cebet.* CLERICVS *Sylv. phil. c. VIII.* AVG. MASCARDVS *diff. mor. in Ceb. P. III. diff. I.*
ⁿ) *Miscell. Lipsiens. T. III. obs. LV. p. 14. seqq.*
^o) loc. cit.

rit honore a Platone, aliter tamen fensisse Socratem & discipulos, qui omnem dialectices artem, qualem Sophistæ exercebant,^p rejecerunt, nec aliter admiserunt, quam equum intra terminos freno coërcendum, qua ratione & Cebes philosophari instituat. Hedonicos non Epicureos, sed Aristippi sequaces intelligi; ex XENOPHONTE^q enim constare, quam vehementer Socrates Aristippum ceu voluptuarium perstrinxerit. Criticorum nomen occurrere etiam apud AESCHINEM,^r falsumque esse, quod non sit antiquius Aristotele.^s Nec tantopere urgeri posse rationes chronologicas de tempore conditæ sectæ Peripateticæ, ut Cebet dialogus abjudicari queat, cum pleraque chronologica in historia philosophica sint incertissima, & scriptores vera tempora plerumque ignorarint: vel si etiam hoc non placeat, illud observandum esse, fuisse ante Aristotelicos, alios philosophos, quibus Peripateticorum nomen fuerit impositum, vel potius, qui Peripatici dicti fuerint, id est, doctores in loco publico, id est περιπάτω docentes,^t ex quibus incuria scriptorum exsculpti postea sint Peripatetici. Neque Pythagoreismi & Platonismi vestigia certa in hac tabula deprehendi. Auctorem enim tabulæ non Pythagoream sectam secutum fuisse, sed simile quid instituti Pythagorici: nec Socratem omnem Pythagoricam disciplinam rejecisse, sed inutiles speculationes & arcanas doctrinas: earumque sententiarum, quas Pythagoricas judicent viri docti, complures inveniri apud Xenophontem, nec Socrati displicuisse doctrinam de purgandis animis: extare præterea non obscura in hac tabula loca Socraticæ disciplinæ, quæ Platonis & Stoicis contraria sunt. Nos hæc lectori examinanda relinquimus, fatemur tamen, ea quæ de Peripateticis, five Peripaticis dicuntur, nobis non satisfacere, & videri obtorto huc collo trahi: nec negari quoque posse putamus, vestigia Pythagoricæ disciplinæ, quam se sequi & auctor fatetur in initio, & dogmata diversa evincunt: id quod recte jam notavit SVIDAS, memorari ea quæ animæ ἐν ᾧδῃ contigerint,^u quales disputationes Socratem tanquam inutiles & in deos injurias proscripsisse, supra ex Xenophonte probavimus. Neque tamen jucundissimam & optima doctrina refertam fabulam, Socratica schola omnino dignam Cebet abjudicandam putamus, cum unanimi fere veterum consensu Cebet πινυξ tribuatur, eundemque dialogum, quem hodie habemus, observante GRONOVIO^x legerint non Chalcidius tantum, sed & DIO CHRYSOSTOMVS^y & ARISTAENETVS;^z quorum omnium auctoritatem ob aliquas difficultates rejicere temerarium est, & omni fidei historiæ veteris evertendæ aptum. Nec quæ objiciuntur, tanti esse nobis videntur, ut magnum no-

Ddd d 2

bis

p) Dictum hac de re supra.

q) Memorab. I. II. init.

r) Dial. III. c. 7. & CLERIC. ad h. l.

s) Ita HORNIVS Hist. phil. I. III. c. 19.

t) Vid. IO. FRID. GRONOVIVS de museo Alexandrino T. VIII. Antiq. Græc.

u) Id in tabula non inveniri jam notavit WOLF. l. c. & post eum P. PETITVS Misc. l. IV. c. 4. unde

aliam legisse tabulam quam nos habemus, conjicit KVSTERVS ad h. l. sed hæc convenienter instituto tabulæ dici §. seq. ostendemus. Quare nec cum WOLFIO & STANLEIO II. cc. diversus liber inde exsculpi debet.

x) In not. p. 108. 110.

y) Orat. II. de regno.

z) Lib. I. ep. 2.

bis moveant scrupulum. Platonem enim allegari, tantopere inter Athenienses post Socratis fata eminentem, quid quæso habet absurdi? præsertim cum non sine ratione Cebes ad Platonis consensum eo loco provocet, quia is a Socraticis vituperabatur, quod eas scientias in philosophiæ circulum iterum intruserit, quos ejecit communis præceptor Socrates: unde eo rectius ab eo argumentum peti poterat. Hedonicos vero, Criticos & Dialecticos & Peripateticos intrusos fuisse in textum Cebetis nulli dubitamus, cum negari nequeat, hæc nomina, tanquam sectarum, ignota fuisse tempore Socratis, quæque in contrarium afferuntur, nimis esse longe petita & frigida. Certe Chalcidii lectio satis id suadet: videturque nobis ejusmodi interpolatio ex margine in textum irrepsisse, qua ratione scripta veterum innumeris modis corrupta fuisse, artis criticæ gnaris ignotum esse nequit: ^a id quod eo magis verisimile est, quo pauciores tabulæ Cebetis codices manuscripti extant, & ita decerni non queat, qui lectionis codd. msc. sit consensus vel dissensus. Ali- ter certe legisse Chalcidium, negari nequit. ^b Nec vestigia Pythagoricæ disciplinæ quædam apparere negamus, ^c sed non inde sequi putamus, ea non esse a Cebete Socratico: etsi enim Socrates dogmata Pythagoræ *τε- ρεωδῶν* rejiciebat, potuerunt tamen ea placuisse discipulis: quorum plerique magistrum deseruerunt, & ad alia dilapsi sunt. Plato sane in multis secutus est Pythagoram, cur non itaque Cebes, præsertim in argumento morali, quo non minor videbatur schola Italica Socratica? quod si etiam concedi nolimus, Cebetem, tanquam *γνήσιον* Socratis discipulum alias opi- niones & placita elegisse, sufficere tamen putamus, quod Pythagoricam pi- cturam Socraticis sententiis illustrandam elegerit, quod propositum atque scopus eum necessario coëgit, illud philosophiæ moralis initium eumque finem ponere, quem figere sibi Pythagoras jussit. Quibus omnibus uno fasce comprehensis nullum superesse dubium existimamus, quod verisimili ratione Cebetis *πινυκτα* deneget.

*Philosophiæ
moralis Cebetis.*

§. XXVI. Etsi vero in omnium manibus versatur elegantissimus dia- logus, instituti tamen memores, potiora quædam ex eo degustabimus, ut specimen exhibeant philosophiæ Cebetis. Eo vero pictura elegantissima tendit:

I. Existere animas antequam in hanc vitam & corpus immittantur, iisque futura fata decerni.

II. Adstiteri animis vitam hanc ingressuris genium, qui iis exponit, quid vitam ingressuris faciendum, quæque via eligenda sit. Vtraque thesis Pythagoream scholam manifeste sapit, ut ex iis videre est, quæ de doctrina Pythagoricorum aliorumque philosophorum de dæmonibus erudite disse- ruit

^a) Conf. 10. CLERIC. *Art. Crit. P. III. f. I. c. 7.*
p. 79. qui plura exempla affert. Idem placuit PE-
TITO & FABRICIO II. cc.

^b) Conf. SALMAS. *ad paraph. arab. tab. Ce-
bet.* pag. 79.

^c) Quia Cebes Thebanus fuit, hæc Thebis gesta fingi putat WOLFIUS, & per Pythagoricum istum intelligi Lysidem. Epaminondæ præcepto- rem: exigua verisimilitudine.

ruit GODOFR. OLEARIVS.^d Et haud obscure tota fabula προίπαρξιν Pythagoricam supponit, fatique de futuris hominum eventibus dispositionem, quam Adrasteæ legem Plato vocavit. Hanc inter Socraticos invaluisse, Plato luculento exemplo est, unde & Cebet placere potuit: certe Pythagoricam imaginem explicituro ab hac animarum præexistentia incipendum erat. Vnde Suidam recte vocasse explicationem eorum, quæ in loco animarum designata quasi & destinata sunt, supra jam innuimus.

III. Animabus vitam ingredientibus imposturam, errorem & ignorantiam propinare, hacque pota omnes vitam ingredi, sed aliæ plus, aliæ minus. Prodit & hæc thesis luculenter Pythagoricæ scholæ lapsum animæ, ignorantiam & errores antequam in mundum veniunt, quod Plato quoque ex Italia Academiæ intulit.

IV. Hinc oriri opiniones, cupiditates & voluptates, quæ turbam hominum partim ad salutem, partim ad interitum ducunt, licet omnes vitam beatam polliceantur.

V. Inconsideratos inter homines volubilis & incertæ fortunæ muneribus inhiantes, divitias, gloriam, nobilitatem, liberos, regna appetere, & misere decipi.

VI. Fortunæ muneribus ornatis infidiari incontinentiam, luxuriam, avaritiam, assentationem, iisque adulari vitamque polliceri beatam & sine molestia.

VII. His qui morem gerit, ei jucundum ad tempus videri vitam; consumtis vero, quæ a fortuna acceperat, istis fervire cogi & omnia perpeti & perniciofa quæque admittere fraudes, spolia, latrocinia, perjuria exsequi.

VIII. Hæc sequi pœnam, mœstitiam, ærumnam, luctum & desperationem.

IX. Ita infelicitate consumi malos, nisi pœnitentia fubeat, quæ opinionem aliam, & cupiditatem ad veram eruditionem perducturam excitet.

X. Duplicem vero esse eruditionem veram & falsam; ad veram pertingentem purgari, & ab omni calamitate immunem servari: ad falsam divertentem denuo seduci.

XI. Divertere vero plerosque homines primo ad falsam eruditionem, quam exhibent poëtæ, oratores, musici, dialectici, arithmetici, geometræ, astrologi.

XII. Nec recedere a falsa eruditione amentiam, opiniones & vitia: donec rejecta falsa eruditione, purgatrice vi (καθαρτική δύναμις, celeberrimum Italicæ scholæ dogma) opiniones, ignorantiam & vitia ejecerint.

XIII. Viam vero ad veram eruditionem & minime tritam & asperam & præruptam, januamque ad ejus domicilium parvam esse.

XIV. Ingressos hanc viam, continentiam & tolerantiam excitare & hortari homines, ne per ignaviam desperent.

Ddd d 3

XV.

d) Diss. de genio Socratis inserta STANLEII Hist. phil. P. III.

XV. Has virtutes connitentibus in excelsas fedes dare robur & fiduciam, & amœnas sapientiæ & eruditionis veræ fedes ostendere.

XVI. Huc grassantibus contingere adire domicilium beatorum, ducen-
tibus veritate, suadela, & vera eruditione.

XVII. Accipere eos munera fructumque securum; fiduciam, securi-
tatem, & purgatrice potentia potari.

XVIII. Purgatos ad virtutes adduci, & ad scientiam immitti, & forti-
tudini, iustitiæ, vitæ integritati, temperantiæ, modestiæ, liberalitati, conti-
nentiæ, clementiæ jungi.

XIX. Ita certaminibus maximis defunctos a beatitudine tandem co-
ronari, & sui juris factos belluis, ignorantæ, errori, cupiditatibus, vitiis
imperare: & malorum omnium expertes fieri, spemque felicitatis reposi-
tam habere in semet ipsis.

XX. Beatos hos homines tum demum miseriam hominum intueri &
recte perspicere, & ubique honeste & tuto & sine molestia vivere, nec ullo
malo vexari, sed omnibus dominari.

XXI. Eos vero, qui a tolerantia recesserunt, nullo certo itinere ober-
rantes tandem in æumnas, molestias & desperationem incidere, & pristi-
num luxum & incontinentiam repetere, & pecudum more gulæ fervire.

XXII. Fortunæ itaque non fidendum, nec firmum putandum, quic-
quid contulerit.

XXIII. Accipiendas tamen esse a falsa eruditione literas & ceteras di-
sciplinas, ne aliis rebus animi distrahantur: neque tamen eas ad incremen-
ta virtutis quicquam accipere, quippe sine quibus liceat fieri meliorem.

XXIV. Eos, qui putant se scire, quæ nesciunt, impediri quo minus
meliores fiant, & ad veram eruditionem pertingant.

XXV. Viros bonos non fieri divitiis, sed eruditione vera, qua divi-
tiis recte uti discunt.

*Timon mi-
santhropus.*

§. XXVII. Et hæc quidem brevis Socraticæ scholæ historia est, cui ex
adductis veterum memoriis facile plura addere poterit, qui proluxioribus
delectatur. Fuerunt quidem circa ista tempora alii quoque inter Græcos
philosophi, nulli sectæ addicti, sed tam exiguæ famæ atque nominis, ut eo-
rum memoria tantum non penitus interciderit. Vnus TIMON Eche-
cratidis filius, Atheniensis, ex pago Colytto; ^e qui Socrati æqualis circa belli
Peloponnesiaci tempora vixit, non tam philosophica eruditione, quam
morum singularitate & solitaria vitæ amore nomen oblivioni eripuit, licet
philosophum fuisse, veteres testentur. ^f Si tamen SVIDAE ^g fides ha-
benda, ab omni secta abhorruit, quod tamen ad Timonem Phliasium Sce-
pticis adhærentem pertinere, non sine veri specie conjicit MENAGIVS. ^h
Nec de ejus placitis quicquam annotarunt veteres, obscurissimæ vitæ ho-
mine

^e) LUCIANVS in *Timone* T. I. p. m. 93.

^f) LVC. l. c. SVIDAS in *Timon* T. III. p. 476.
LAERT. l. IX. f. 112.

^g) loc. cit.

^h) Ad l. c. Laërt.

mine in id connitente, ne aliis innotesceret. Vna morum difficultas & morositas, & quo erga omnes fere homines ducebatur, odium, famam ei immortalem peperit, quo nomine eum ab Aristophane & Platone traductum fuisse refert PLUTARCHVS. ⁱ Cujus rei exemplum affert: ^k Timonem hunc, cum omnium hominum congressum vitaret atque aspernaretur, solum Alcibiadem, juvenem tum ferocientem benigne salutasse, & Apemanti miranti, causamque percontanti, ideo, respondisse, eum amore complecti, quod sciret, Atheniensibus multorum malorum causam fore. Proditque is alio loco, ^l excitatum ad hoc odium, eo quod ab amicis malam gratiam referentibus, injuriis affectus fuisset. Vnum vero Apemantem similem sui & ejusdem vitæ sectatorem aliquando ad se admisit, & semel cum eo cœnavit. Plura hujus generis idem PLUTARCHVS memorat, unde paradoxum & malignum animum discere licet, & recte eum *μισάνθρωπον* vocatum esse, perspicitur. Mortui corpus Halis sepultum est juxta mare, fluctibus tamen littus subsidens inaccessum hominis sepulchrum fecit, ut qui vivus hominum consortium vitaverat, nec mortuus cum iis esset. Plura de eo LUCIANVS, ^m quem tamen multa ridendi causa finxisse probavit eruditissimus STOLLIVS, ⁿ qui recte quoque TANNAQVILLVM FABRVM ^o notat, ideo Timonem excusantem, quod non homines ille, sed feras oderit, quibus ætas illa scatebat. Fuisse enim non homines tantum, sed viros quoque bonos tum Athenis, schola Socratica cum magistro suo satis probat. Magis itaque severitati morum in insaniam quandam torvitatemque naturæ duram & inflexilem, humanitatem omnem ejurantem degeneranti causa adscribenda est: ^p quæ ingenii tristitia cum avaritia quoque & mala amicorum fide augeretur, in humani generis odium transiit: quod, si SVIDAE ^q fides est, ipsi Timoni exitio fuit, de pyraastro enim lapsus claudus redditus, cum medicum non admitteret, putrescens obiisse dicitur.

ⁱ) In Anton. T. III. p. m. 158. conf. CICERO. Tusc. Q. l. IV. c. 2.

^k) In Alcibiade.

^l) In Anton. l. c.

^m) Refert enim, eum ab initio divitem fuisse, sed ob liberalitatem, & quod absque judicio in quosvis fuisset benignus, ad paupertatem redactum.

ⁿ) Peculiati observatione de Timone misanthropo, Miscell. Lips. T. III. obs. LVII. §. 21. seqq. p. 81. seqq.

^o) In animadvers. ad LUCIANVM.

^p) Ita recte PLIN. Hist. nat. l. VII. c. 19.

^q) loc. cit.

C A P V T T E R T I V M.

DE SECTA CYRENAICA, ALIISQUE, QUÆ
HVIC DEBENT ORIGINEM.

§. I.

*Sectæ Cyre-
naicæ origo.*

Ex schola Socratis, tanquam ex equo Trojano, magna prodiit philosophorum multitudo, qua Græcia tantum non omnis repleta est. Cum enim multiplices Socratis sermones per omnia fere scientiarum argumenta discurrerent, & discipulos ingenio, moribus & animi affectionibus diversissimos, de variis rebus docerent, factum inde est, ut diversæ quoque ab iis conderentur sectæ, quarum quælibet Socratem magistrum jactabat: ^a quæ cum magna celebritate & ingenti sequacium numero efflorescerent, virosque gignerent, qui præceptorum philosophia non contenti nova condebant systemata, novasque sectas, innumera inde philosophorum seges per plurimas sectas enata est, inter quas tamen Cyrenaica, Academica, atque Cynica reliquis præcelluerunt, & Peripateticam atque Stoicam sectam produxerunt. Quæ genealogiæ, ut ita loqui liceat, ratio in causa fuit, ut Ionicam, non tam sectam, quam successionem per Socratem ad sequentes sectas derivatam, in Clitomacho Academico, Chrysippo Stoico, & Theophrasto Peripatetico finiri diceret LAERTIVS. ^b Absoluta itaque Socraticæ scholæ historia, jam ad eos pergendum est, qui ex illa prodeuntes novarum sectarum auctores atque conditores facti sunt; inter quos cum Aristippus Cyrenaicam, Euclides Megaricam, Phædo Eliacam, Plato Academicam, Antisthenes, Cynicam sectam condiderint, prolixius de iis in sequentibus erit tradendum. ^c

*Auctor sectæ
Aristippus
Cyrenaicus.*

§. II. Cyrenaicæ sectæ non ab auctore sed loco, ut pluribus aliis, ^d nomen hæsit, ex quo ille oriundus fuit. ARISTIPPVS enim, ad quem ejus origines referuntur, Cyrene Africæ urbe erat editus, patre Aritada Cyrenæo. ^e Cujus viri notitiam memorabilem fecit condiscipulorum invidia, quibus vehementer vapulavit, ejusque philosophandi ratio in suspicionem voluptatis foedæ adducta est. Neque tamen historia ejus adeo certa est, ut non magnis passim laboret difficultatibus & incertitudine. Cum enim

^a) CICERO de Orat. l. III. c. 16.^b) Lib. I. f. 14. Opponitur itaque Ionica philosophia non Socraticæ, Academicæ, Cynicæ, Stoicæ, sed Italicæ, ex qua Eleatici, Heraclitici, Epicurei, Sceptici.^c) Non omittis tamen iis, quibus brevissimi temporis ætas concessa fuit, vel quod reliquarum sectarum vi & disputationibus fractæ & extinctæ sint, ut putat CICERO de Or. l. c. c. 17. vel quod in obscurioribus orbis partibus plantatæ eam ætatem attingere non potuerint, quam illæ, quæ Athenis radi-

ces egerunt, quod non inepte judicat STANLEIVS Hist. phil. P. III. p. 241.

^d) E. g. Eliacæ, Eleaticæ, Eretriacæ, Megaricæ, Italicæ, vid. LAERT. l. I. f. 17. & AMMONIVM, cujus locum affert MENAGIVS l. c. Vide sis diss. nostram de secta Elpistica Misc. Berol. T. V. art. ult. Aristippicos tamen interdum quoque vocatos esse, innuere videtur auctor Hist. phil. GALENO tributæ c. 3. sed id rarissime factum esse oportet, quia inusitatum veteribus hoc nomen est.^e) SVIDAS in Aristippus T. I. p. 324.

enim Aristippus nec Socraticam frugalitatem & paupertatem coleret, nec condiscipulos gloria & fama anteire intermitteret, nec vellicare subinde æmulos defineret, tanta illi conflata est invidia, ut pessime passim & vita ejus & philosophandi institutum describeretur.^{fg} Deficientibus vero ipsius Aristippi scriptis, cum ex solis istis veterum memoriis judicandum sit, quas LAERTIVS,^b & ex recentioribus PAVLVS LEOPARDVS,ⁱ atque STANLEIVS,^k sine magno judicio collegerunt, omnino critico examine opus est, ut quæ vero sint similia, quæ conficta sint vel suspecta malæ fidei, inter se discernantur. Quam criticam rationem excutiendi Aristippi historiam cum secutus sit vir doctus FRIDERICVS MENZIVS,^l ejus historiam Aristippi omnino consulendam commendamus, ita tamen, ut illæ nunquam ex oculis dimittantur regulæ, quas sub initium operis constituimus.

§. III. Barbarus vero cum Aristippus fuerit, mirum non est, de ejus educatione nihil nobis apud veteres tradi: cum enim Græci barbaros, tanquam ineptos rudesque contemnerent, credi omnino potest, invidiam gentis etiam Aristippum pressisse, ut eum in juventute illiteratum fuisse, & eruditionem atque philosophiam a Græcis tantum accepisse putarent, sicque nihil de ejus institutione literis consignarent. Parentem nec honoribus, nec divitiis caruisse, ex eo conjici potest, quod non tantum magno satis itinere ad Olympicos ludos filium misit, iisque sumtibus instruxit, quibus Athenas quoque ad audiendum Socratem concedere posset; sed quod Aristippus etiam, canente HORATIO,^m

Educatio, studia, vitæque reliqua Aristippi.

servos projicere aurum

In media jussit Libya: quia tardius irent

Propter onus segnes.

Etsi enim hoc scomma æmulorum Aristippi videri queat,ⁿ supponit tamen censum parentis, ipsiusque Aristippi locupletem: certe a puero elegantiae non morum tantum, sed & vestium totiusque habitus studuisse, reprehensiones Socratis, & discipulorum^o produnt. Ingenio fuisse non tantum docili, sed & egregio, ea, quam Socrati probavit, industria, magistri præcepta, non feliciter tantum, sed & promte assequens, satis innuit, & a naturali discendæ

fg) Causis his invidiæ in Aristippum excitatæ, de quibus postea, addi possunt; contemptus barbarorum apud Græcos in gloriam suam effusissimos, uti vocat PLINIVS H. N. l. III. c. 5. & invidia in laudes eruditionis iisdem tributas, vid. IDEM l. XXIX. c. 1. morum diversitas; Atheniensium amor erga hominem, omnis generis moribus se prudenter attemperantem: quod ipse Socrates ægre tulit. conf. MENZ. l. citando præf.

b) l. II. f. 65. seqq. quem lingua Gallica expressit T. FABER.

i) In vita Aristippi conf. STOLLIVS Hist. lit. P. II. c. 1. §. 41.

k) l. c.

l) In vita Aristippi Hal. 1719. 4. conf. Hist. Bibl. Fabr. T. V. p. 472.

m) l. II. Sat. III. v. 99. eadem refert LAERTIVS l. II. f. 77. pertinere vero hæc ad primum ejus iter ex patria, inde conjici potest, quod reliquo vitæ tempore non tam bonis abundaverit, sic ut mercedem a discipulis exegerit.

n) Abjecisse enim aurum, quod servo molestum esset in itinere, quis ab homine, aurum ad vitæ splendorem adhibente crediderit? Verum in eo diligentes fuere ejus æmuli, ut eum luxuriæ suspectum redderent, tanquam insanæ voluptatis servum, hinc illæ fabellæ.

o) Vid. XENOPHON memor. l. II. init. & quæ postea dicentur.

dæ veritatis desiderio non destitutum fuisse, & ex parvis vestigiis majora colligendi facultate instructum, ^p testis est occasio, qua ad Socratem delatus est, quam ita narrat PLUTARCHVS: ^q Inciderat in Ischomachum Aristippus ludis Olympicis, & quæsierat, quibusnam disputationibus Socrates ita adolescentum animos devinciret? atque cum exigua sermonum ejus semina & documenta accepisset, ita vehementem sensit animi ardorem, ut & corpus marcesceret, & plane pallidus gracilisque fieret, donec sitibundus flagransque desiderio Athenas navigaret, & ex ipso fonte hauriret, Socratis & facie visa, & disputationibus auditis, quæ ad considerationem malorum hominis, & liberationem ab iisdem pertinebant. Vt itaque tanti præceptoris doctrina & institutione frueretur, pecuniam ei, quam ex itinere secum habebat, obtulit, ^r rejiciente eam tamen, more suo Socrate: cujus in disciplinam admissus tantam diligentiam & acumen ingenii probavit, ut non tantum in philosophia morali egregie proficeret, sed & magnis profectibus æmuli condiscipuli in invidiam accenderentur. Ita certe in philosophia morali eminuit, ut inter præcipua Socraticæ scholæ ornamenta, & præstantissimos tanti præceptoris discipulos numeraretur. ^s Non tamen ita arrisere vel Socrati vel ejus familiaribus vita moresque Aristippi, ut eum ferre in omnibus possent. Cum enim Socrates munditiem Atheniensium sperneret, & ab omni luxus, qui tum Athenis regnabat, specie esset alienissimus, uti suo loco demonstravimus, Aristippus contra cultui corporis & elegantiae atque decori quam maxime studeret, ita ut non tantum, ubi res ferebat, elegantissimis amiciretur vestimentis, & ad splendidos iret splendidus, ^t sed & vili pallio & Milesia lana tectus, ingenium decoris observantissimum ostenderet, ^u uti postea probatum dabimus; de voluptate autem, quam præsentem ubique, etsi philosophico sensu, requirebat, differeret vehementius, quam dissentiens Socratis schola ferre poterat. & in reliqua quoque vita suspicionem voluptatis fecisset, Socratis & potissimum commilitonum reprehensiones incurrit. ^x Didactro quoque postulato philosophiam docens indignationem eorum commovit. ^y Quam cum negligeret, sicque

p) Conjicit ex his etiam cl. MENZIVS *l. c. p. 10.* domi jam degustasse philosophiam, cum talia, quæ narrat PLUTARCHVS in puerum ignarum non cadant in literarum Græcarum institutione non fuisse rudem, Cyrenes studia ad Græciæ morem conformata svadent. q) *de curiositate.*

r) LAERT. *l. c.* qui tamen tempora confundit; Ait enim: ἔτος σοφιστεύσας πρῶτος τῶν Σωκρατικῶν μισθοῦς ἠσπεράξατο καὶ ἀπέστηλε χρήματα τῷ διδασκάλῳ. Eo enim tempore, quo ipse mercede philosophiam docebat, didactrum præceptoris tanquam discipulus mittere non opus erat. Nisi velis τὸ σοφιστοφιστεῖν idem esse, ac philosophiæ operam dare, ubi tamen, introductæ mercedis ratio non tam facile locum invenit. Recte vero cl. MENZIVS *l. c. p. 11.* pecuniam hanc Socrati initio oblatam conjicit, cum ex auro patrio Aristippo satis superesset. Rejecit id Socrates cau-

satus, dæmonem prohibere, ut acciperet, displicuisse vero ei & monet LAERTIVS *l. c.* & ex XENOPHONTE supra notavimus.

s) Vid. LAERT. *l. II. f. 47.* MENZ. *l. c. not. B. p. 2. seqq.*

t) Interdum quidem se comitius ornabat Socrates, sed ut a luxu Atheniensium tamen maxime differret, vid. LAERT. *l. II. f. 28.* ornatus ejus erat, ut calceos indueret, & lautus incederet: quæ an cum moribus Aristippi queant comparari, ut facit MENZIVS *l. c. p. 69.* excusando philosopho, nimis, quam par est intentus, vehementer dubitamus.

u) PLUTARCHVS *de fortitud. Alexandri.*

x) Vid. XENOPHON *mem. l. II.* quem tamen suspectum facit LAERT. *l. II. f. 54.* quod æmulatione ductus hoc colloquium Socratis finxerit.

y) vid. not. (r).

ficque cum Socratis schola ei non bene conveniret, locum, ut invidiæ cederet,^z mutandum ratus, varias peregrinationes suscepit, quarum duæ potissimum veteribus memorantur. Primam in Aeginam insulam suscepit, ubi plurimum versatum fuisse Aristippum luxu dissolutum, ut liberiores, quam antea, vitam agere posset, a Socrate vero hortando ad meliorem frugem frustra revocatum tradit *ATHENAEVS*,^a qui ad *XENOPHONTEM*^b provocat, Socratis cum Aristippo de voluptate colloquium describentem. Quamvis vero nec in omnibus Xenophontis fidem laudet *ATHENAEVS*,^c & infesto in Aristippum animo hunc de voluptate sermonem Socrati imposuisse fateatur *LAERTIVS*,^d veri tamen simile omnino est, Aristippum plerumque in Aegina insula commoratum philosophiæ operam impendisse, subinde tamen Athenas excurrentem. Certe ibi tum fuisse, cum cicutam biberet Socrates, *PLATO*^e testatur. Male vero de hac ejus Aeginæ mora loquitur *ATHENAEVS*, qui narrat, ibi in Laidis, famosissimi scorti, apud Corinthios familiaritatem pervenisse, quæ Aeginam quotannis venerit, festo Neptuni, assidentemque tum sibi diligentissime Aristippum habuisse;^f addit *LAERTIVS*:^g fugillatum ob Laidis amores dixisse: habere se Laidem, non haberi; & *ATHENAEVS*;^h reprehensum a servo ob nimiam liberalitatem in eam, quæ gratis Diogeni Cynico se substerneret, pecuniam, dixisse, ei se dare, ut ipse fruatur, non ut alii non fruantur; ut alia hujus generis mittamus. Sed caute audiendas esse ejusmodi narratiunculas de viro, qui invidia sodalium vehementer premebatur, & ob male intellectam de voluptate doctrinam pessime audiebat, & tristitiæ philosophorum sui temporis nuntium mittebat, lætiori vultu & vitæ decus sectans & animi tranquillitatem quærens, supra jam monuimus. Luxu enim diffuisse Aegine, loco & paupere & multarum inopia rerum presso,ⁱ qui cultum elegantiores vix admittebat, cum venerum & gratiarum sedem, Athenas, sponte reliquisset, non videtur verisimile, licet decoris & commoditatis rationem Aristippum habuisse, subductum injuriæ commilitonum, negari nequeat. Nec quæ de impura cum Laide conversatione dicuntur, extra omnem dubitationis aleam posita sunt, quemadmodum tota Laidis historia

E e e 2

mul-

^z) Alias causas susceptæ peregrinationis affert doctissimus *MENZIVS*, nempe; noluisse, præsentem & docente tanto magistro scholam aperire Aristippum, verecundia præceptoris: nusquam enim legi, Aristippum, vivo Socrate docendo vel disputando nomen indeptum esse. Solennem quoque philosophorum morem, ut peregrinaretur, secutum fuisse. Neutrum extra dubium positum videtur. Nam philosophiam vivo præceptore docuisse *LAERTIVS* auctor est, nec, id Aeginæ factum, ut vult v. c., dicit; sed improbasse præsentem. Peregrinationes vero philosophiæ causa susceptas rejiciebant cum magistro Socratici, nec exemplum Platonis rem juvat, quem ideo reprehensionem sodalium incurrisse supra indicavimus.

a) *l. XII. p. 544.*

b) *Memorab. l. II. p. 733.* Eam vero disputatio-

nem Athenis institutam fuisse, Xenophon innuit, quod nisi totum fictum est, ut vult cl. *MENZIVS p. 15.* supponendum est, Aristippum sæpius Athenas remigrasse.

c) *l. V. p. 216.* ubi tamen Xenophontem καλῶν nominat.

d) *l. II. f. 65.*

e) In *Phædone p. 54.* quod vero ex *Ep. Socr. XVI.* affert testimonium, fidem ob supra dicta non meretur.

f) Quam in rem *l. XIII. p. 599.* ad Hermesianactem provocat, & epigramma in Aristippum Laidis voluptatibus succumbentem affert.

g) *l. II. f. 75.*

h) *l. XII. p. 544.*

i) Conf. *STRABO l. VIII. p. 259.*

multis obsepta est difficultatibus, ^k nec cohærent, quæ de ea referuntur, temporum quoque rationes non concordant. Nam si Athenæo credendum est, qui plerasque istas narratiunculas congeffit, cum Cynico Diogene uno eodemque tempore congressus est cum Laide Aristippus: Diogenes vero, ut suo loco probabimus, Ol. XCI. demum natus CXIV. denatus est, adeoque ante Ol. XCVI. cum Laide consuescere, si modo verus est rumor, vix potuit. Aristippus vero ante & circa tempus mortis Socratis Aeginæ & Corinthi versatus est, id est, ante & circa Ol. XCIV. & post præceptoris mortem in Asiam & Siciliam abiit. Impossibile itaque est, Diogenem & Aristippum una cum Laide simul fuisse conversatos; & suspectæ sunt historiæ, quæ de utroque narrantur. Nec dubium est, eas vel ab invidis Aristippi, vel ab irrisoribus philosophorum excogitatas, & ab ejusdem fari-næ hominibus, qualis Athenæus & Lucianus fuere, ^l collectas fuisse, ut fabellarum jucunditate otiosæ Græcorum aures demulcerentur. Nec quæ hac de re narrantur simul recte consistunt. Aeginæ enim Laidi adhæsisse Aristippus dicitur; Diogenes Corinthi, quo semel tantum ille navigavit, & tamen fertur Diogenes æmulatione ductus frequentissimum cum scorto consortium ei exprobravisse: qui id fieri potuit, cum semel tantum in anno Aeginam Lais diverteret, & mature Aegina discederet Aristippus? Neque tamen hæc omnia ficta putanda sunt, quæ de Aristippi cum Laide familiaritate dicuntur; fontem enim calumniæ attendentibus aperit L A E R - T I V S, ^m qui in recensione scriptorum Aristippi unius meminit ad Laidem. Scortum vero hoc ex earum meretricularum numero fuisse, quæ humanioribus disciplinis & mathematicis scientiis operam se dedisse gloriatae sint, refert A T H E N A E V S. ⁿ Probabilissimum itaque est, Laidem, quæ isto tempore, quo Aeginæ vivebat Aristippus, non corporis tantum sed & ingenii vigore & elegantia valebat, ^o Aristippum philosophiæ & literarum causa convenisse, & quam gloriam tunc hujus generis puellæ quærebant, eruditionem a tam studioso decori magistro & voluptatis doctore, vel didicisse, vel saltem de ejusmodi rebus sermones miscuisse, ejusque encomia affectasse. ^p Nam nisi hæc statuamus, ratio dari nequit, cur librum philosophicum ^q ad eam scripserit. Nec hæc Aristippi cum nobili scorto conversatio fraudi philosopho esse debet, qui a moribus reliquorum philosophorum, meretrices inter discipulos admittentium, ^r non discessit, nec fecit aliud, quam

^k) Consulendus omnino P. BAYLE *Dict. T. III.* art. *Lais T. III. not. K.*

^l) Dignus qui legatur MENZIVS in *præf. Aristippi.* ^m) *l. II. f. 84. 85.*

ⁿ) *l. XIII. p. 583.* unde MENAGII quoque *historiæ mulierum philosophantium* addi debet.

^o) A Nicia enim, Atheniensium imperatore, capta in Sicilia Ol. XCI. 2. annum ætatis agebat septimum, vid. BAYLE *Dict. l. c.* unde supra decem atque septem vel octo annos ætas ejus tum surgere non potuit.

^p) Auget hanc conjecturam, quod & alii viro-rum doctorum lusus & epigrammata in Laidem

superfint, vide, quæ affert MENAGIVS *ad LAERT. l. II. f. 84.*

^q) Etiam de speculo Laidis scripsisse, refert LAERT. *l. c.* sed & libri sive dialogi ad Laidem meminit ab eo distincti.

^r) Quod si admitti tanquam certum deberet Aristippum cum Laide congressus impuros fovisse, excusarent eum, non quidem totum, sed tamen ex parte mores Atheniensium & aliorum Græcorum hæc inter turpia non referentium, præsertim cum naturæ quasi exonerandæ causa cum ea consuevisse ipsi fateantur accusatores. Vide, quæ affert

quam quod vidit in Socrate Aspasiae domum eloquentiae causa frequentante, licet ea scortum esset pessimi nominis. Quae vero amicitia cum Laide etsi honesta, eo magis occasionem inimicis Aristippi exhibuit, eum in suspensionem consuetudinis deterioris adducendi, quo magis & vita lautior & nitida, & doctrina de voluptate, sine philosophiae, apud rei imperitos speciem veritatis exhibebat. Quae cum ita sint, si neganda non est tota traditio, certe cohibenda sententia, ne fabulas amplectamur pro vero. Vnde merito miramur, eruditissimum MENZIVM, ^s qui nihil non, quod Aristippo non favere intelligebat, vel negavit, vel aliter se habere ostendere conatus est, maluisse haec frigide excusare, quam, quo ficulneo nitantur fundamento, ostendere. Aegina Corinthum navigans naufragium tantum non vehementi tempestate passus est, & objicientem, quod trepidasset, philosophus qui esset, argute repressit. ^r In Asiam porro perrecturus forte ad Rhodum naufragium fecit, & ab Artapherne captus fuit, ^u quo in naufragio ad littus ejectus, cum geometrica schemata descripta offendisset, bono animo comites esse iussisse VITRUVIO ^x dicitur, vestigia enim hominum se videre, & profectum Rhodum ad gymnasium ita de philosophia disputavisse, ut muneribus ornaretur, quibus & sibi & comitibus necessaria paraverit. Tandem in aulam regis Dionysii Syracusas delatus est, quae res non exiguas ei criminationes excitavit. Regis enim adulatorem se praebuisse, ^y luxuque atque superbia aulae captum divitiis & voluptatibus se ita immerfisse, ut avelli non potuerit, ^z vitam quoque Socratico discipulo indignam vixisse, potando vicisse, ^a purpureaque veste indutum saltavisse, & quae alia fuere opprobria, veteres unanimi fere ore clamitarunt: rei vero circumstantias ita confuderunt, ut, nisi recte & diligenter attendatur, quid pro vero admittendum sit, perspicere nequeat. Vocandi vero philosophos in aulam Dionysii occasio nulla alia videtur fuisse, quam quod turpiter se dederit Tyrannus, Platonem Dionis precibus in Siciliam vocatum, cum injuria & offensione dimittens, ut suo loco plenius enarrabitur. Invidiam itaque ut leniret, magna ambitione eruditos, & imprimis philosophos, in aulam advocavit, & cum iis de variis argumentis contentiose disputavit, ut PLUTARCHVS ^b auctor est. Et in horum quoque numero fuisse Aristippum vel vocatum vel sponte venientem,

Eee e 3

omnino

fert MENZIVS l. c. p. 64. seq. Aliter tamen accipiendum esse, ipse Aristippus haud obscure prodidit, asserens, habere se Laidem, non haberi, id quod rectum & philosophicum usum feminae indicare, CICERO Epist. fam. l. IX. ep. 26. innuit, qui se eodem modo ac Aristippum excusari ait, quod Cytheris juxta se accubuerit, etsi nihil innocentiae suae & gravitate indignum passa fuerit. ^s) l. c.

t) LAERT. l. II. f. 71. AELIANVS l. IX. c. 20. GELLIVS l. XIX. c. I. varie enim res narratur, ut solent incerti rumusculi, & acute dicta viro- rum celebrium.

u) LAERTIVS l. II. f. 79. Quis ille Artaphernes fuerit, curiose disquirat MENZIVS l. c. p. 17.

not. P. putatque eum fuisse, qui sub Artaxerxe II. Persiae rege, simul cum Pharnabazo exercitui praefuit, Spartanosque ex Rhodo insula ejecit, quod teste DIODORO l. XIV. p. 298. Ol. XCVI. i. factum est. Hoc si recte statuitur, iter hoc post Socratis mortem accidisse necesse est.

x) Archit. l. VI. GALEN. in protrept. c. 5. T. II. opp. p. 5. ed. Charterii.

y) Hinc Diogeni dictus canis regius LAERT. l. II. f. 66.

z) PHILOSTRAT. vit. Apoll. l. I. c. 35. p. 43.

a) SVIDAS in Aristippo l. c. LVCIANVS in Parasito.

b) In Dione.

omnino verisimile est; ^c certe ante tertium Platonis in Siciliam adventum adfuisse PLUTARCHVS haud obscure innuit. Vtebatur vero Aristippus ingenio, ad vitam aulicam aptissimo; tantaque, quam in eo notat LAERTIVS, ^d facilitate, ut se accommodaret & loco & tempori, & personæ καὶ παντα περισσῶς ἀρμονίως ὑποκρίνεσθαι, quæ ita expressit HORATIVS: ^e
Omnis Aristippum decuit color, & status, & res.

Addit Laërtius: ideo Dionysio fuisse gratum, quod ea, quæ acciderent, probe disponere novisset, atque dijudicare. Aristippus itaque aulæ magis, quam scholæ natus, iis se circumstantiis adaptavit, quas e re esse judicavit, & procul abesse jussu aliorum philosophorum cathedrario fastu & singulari vultu atque vitæ modo, & festis diebus purpuram induit atque stolum, & saltavit, fictamque gravitatem Platonis ^f & Diogenis risit, tyrannique impetus vel sustinendo fortiter vel declinando prudenter, ejus mores non tantum præceptis philosophicis lenivit, sed amicis quoque non parum profuit, gratiamque Dionysii sibi & amicis conservavit, cujus in Aeschine supra exemplum habuimus. Qua in re & prudentiam & ingenium & libertatem quoque haud semel philosophicam probavit. Quæ cum indignantes viderent reliqui philosophi, qui ad scholæ suæ præcepta formare contenderant asperum tyranni animum, scopoque atque fine plerumque exciderant, invidiam pressere, quem ejicere ex regis animo non potuerunt, & aulicam prudentiam a moribus scholæ maximopere abhorrentem exagitant, istas narratiunculas posteritati tradiderunt, quas lubenter exceperunt ii, quibus nihil dulcius fuit, quam philosophos traducere. Quæ si absque partis præjudicio expendimus, mirari desinemus, tantis opprobriis Aristippum onerari: quid enim non potest invidia? præcipue ubi se contemptam videt, vel alterius felicitati indolet, vel, quod Aristippus solebat, aculeo sermonis pungitur? Ante Dionysii vero expulsionem cum aliis philosophis Syracusis abiisse non est, quod dubitemus. Aeschines certe, qui usque ad tyranni exilium in Sicilia manserat, Athenas redux factus, Aristippum in hac Musarum sede docentem invenit; ^g refertque PLUTARCHVS, ^h Aristippi sagacitatem extrema, quæ populus tyranno ejusque amicis minabatur, opperiri non voluisse. Quamdiu vero in Græcia manserit, & an unquam in patriam redierit, ibique philosophiam docuerit, a nemine veterum fide digno traditur, etsi id asserat STANLEIVS. ⁱ Nec quæ ille ex epistola ad Aretem filiam hac de re assert, ^k vocatum ^l ab illa in patriam, ut oppressæ succurreret, cum itineri se accinxisset, in morbum incidisse in Lipara insula, ibique mortuum esse, fidem merentur; cum supra jam non in-

fici-

^c) Res & sua luce radiat, & pluribus a MENTIO l. c. p. 32. not. CC. probatur.

^d) l. II. f. 66.

^e) l. I. ep. XVII.

^f) Ipse Plato laudavit Aristippum, dicens: σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χαλμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος, sibi solum datum & chlamydem & pannum ferre LAERT. l. II. f. 67. conf. CASAB. & MENAG. ad h. l.

^g) LAERT. l. II. f. 62.

^h) l. c.

ⁱ) Hist. Phil. P. III. p. 243. nam quæ ad probandam hanc assertionem assert: Cyrenaicam sectam dictam a loco ubi fundata est; fundamentum carent: ita enim secta dicta est, quod auctor sectæ erat Cyrenaicus.

^k) l. c. c. IX. p. 254.

^l) Ep. Socrat. XXVII.

ficiendis argumentis has epistolas rejecerimus. Mortis itaque nec genus, nec tempus, nec locus a Græcis notatus est, ut fuere in rebus barbarorum negligendis fatis supini. Duorum liberorum pater factus est, filii unius degeneris, quem ideo contempsit & rejecit;^m & filia paternæ eruditionis hæredis, de qua in sequentibus dicemus. Satis, nisi fallimur, ex dictis de ingenio moribusque Aristippi judicium fieri potest, in quo, si non laudanda sunt omnia, si naturali animi ad voluptates proclivis inclinationi aliquid dedit,ⁿ si severos Socratis mores non expressit;^o magnas tamen ei dotes fuisse, & eruditionem atque prudentiam in scholis philosophorum Græcorum raro occurrentem, ea quæ adducta sunt, fatis loquuntur. Vehementi enim animi ardore discendi usus ad Socratem delapsus est, cui ingenii alacritatem & promptitudinem egregie probavit. Quæ etsi æmulos ei concitarent plurimos, animum tamen iis exhibuit non ingenuum tantum, sed & reconciliabilem: duros & cavillatores argutis responsionibus,^p qua arte mire pollebat, excepit. Nec pauca præsentis & ad omnes circumstantias attentis animi specimina exhibent itinera, quibus & prudentiam, & facilitatem morum omnibus probavit. Etsi vero voluptates corporis non rejiciebat, eas tamen nec anxie quæsit, nec iis unquam ad fœditatem abusus fuisse legitur. Et ita quoque in vestitu, reliquoque cultu corporis versatus est, ut sorditiem vitaret, decoris rationem haberet, & circumstantiis flagitantibus elegantiam quoque & splendorem quæreret; cui rei fortunæ fatis affluentes sumtus abunde suppeditabant. Certe elegantissimi inter Græcos philosophi titulum nomenque meruisse, dicta hactenus abunde demonstrant, & assertæ virtutis doctrinæ probant: philosophum id eximii habere, ut, si omnes leges tollerentur, æquabiliter vivant; philosophiæ hunc fructum esse, cum omnibus fidenter conversari; differre doctos ab indoctis, ut domiti equi ab indomitis; melius esse mendicum evadere, quam indoctum, illic enim pecuniis, hic humanitate indigeri: divitum fores obsidendas a philosophis, tanquam ægrotorum a medicis; non qui plurima, sed qui utilia legerunt, studiosos habendos esse, & eruditos; pecuniam se ab amicis accipere, non ut ipse uteretur, sed ut sci- rent illi, quas ad res pecuniis uti conveniat; honestos pueros ea oportere discere, quæ viris usui futura sint; amicum iratum primum conveniendum & delirandum inimicitia non esse. Ex his enim & similibus, quæ collegit

*Ingenium &
mores.*

LAERT-

^m) Recte id ex LAERT. l. II. f. 81. colligitur.

ⁿ) Voluptatibus non misisse nuntium, etsi eas, ubi habere non posset, anxie non quæreret, ipse fassus est, & splendidæ vitæ cura, fatis loquitur.

^o) Erat enim Socrates paucis contentus, & ab omni corporis nitida atque sollicita cura alienus; luxurique Græcorum infensissimus, quæ non ad- versabatur Aristippus.

^p) Præter Xenophontem, male ei cupiisse Platonem patet ex LAERT. l. II. f. 69. & Phædonem ib. f. 76. SENECA, de benef. l. VII. c. 125. Æschinem ib. f. 82. Diogenem, quem qua ratione re- presserit eleganter narrat HORATIVS Ep. l. I.

ep. XVII. Antisthenem adjicit Ep. Socrat. IX.

^q) Plura ejusmodi narrat LAERTIVS l. II. f. 71. seqq. & ex eo STANLEYVS c. VI. p. 230. seqq.

^r) Hoc intelligendum de iis, quæ certa vel verisimilia sunt: nam criminationes hostium at- tendendæ non sunt; qualis & illa Theodori in li- bro de sectis apud LAERT. l. II. f. 65. est.

^s) LAERT. l. II. f. 80. ex quo loco patet, eum vivo Socrate jam pecunia abundavisse. Cum ita- que dives esset, mirum non est, & in vestitu & in victu splendidum & delicatum fuisse, & aurum negligere potuisse.

Scripta.

LAERTIVS ^a Socraticæ scholæ alumnus, ut ex ungue leo, cognoscitur. Scripsit ^b & historica quædam, & dialogos, de quibus tamen incerti sunt veteres, an sint genuini: librum item de physiologis ^c & alia memorata LAERTIO ^d ex quibus patet, non philosophiæ tantum studiis, sed & elegantioribus disciplinis fuisse haud leviter imbutum: Quædam ei supposuisse audaces manus, ut tanti viri nomine impudentes mores tegerent, liber *de veterum luxu*, illi tributus, ^e ostendit. Fuerunt & alii Aristippi, ^f cum hoc non confundendi, interque eos memorabilis Aristippus hostis mathematicæ disciplinæ, ARISTOTELI ^g nominatus, & alius Pythagoricus philosophus. ^h

Doctrina Aristippi,

Sectæque Cyrenaicæ,

valde ejus historia incerta.

§. IV. Iam ut in enarranda Aristippi historia ad doctrinam & philosophiam ejus digrediamur, præmonendum existimamus, non adeo certam esse notitiam, quam de ejus placitis reliquerunt nobis veteres. Scripta enim Aristippi temporis injuria nobis erepta esse, modo meminimus, & ita ex verbis conditoris sectæ de ejus mente certa ratione judicari non potest: Nec coævorum hac in re testimoniis multum fidendum esse, ex iis quæ supra de invidia condiscipulorum differuimus, recte concluditur. Ad sequacium itaque philosophemata recurrendum est, & quid Cyrenaicæ scholæ placuerit, disquirendum, ut inde conjecturis assequamur, quæ Aristippo tribuenda sint, nec ne. Vbi tamen non leviores occurrunt difficultates: patebit enim ex Cyrenaicæ sectæ historia, successores Aristippi ita conditoris placitis non inhæsisse, ut non multa mutarent, & ejusmodi doctrinas admitterent, quæ vel Aristippo plane sunt contrariæ, vel saltem fuere ignotæ. ⁱ Cujus rei ratio non ex innovandi tantum, quod plerosque occupavit studio, & cupiditate peculiare sectas instituendi derivanda est, sed & ex diversis, quos audiverunt præceptoribus. Aristippi enim philosophematis non contenti ad alios quoque dilapsi sunt, sicque e. g. Theodorus ad Zenonem Cittæum & Pyrrhonem, longe alia tradentes divertit; quo factum est, ut diversa dogmata systemati Cyrenaico, quale illud condidit Aristippus, adderentur, quæ ab illo profecta non sunt. Contulit quoque multum ad incertitudinem historiæ philosophiæ Cyrenaicæ, quod Epicureum systema cum illa confusum sæpius fuisse fuerit; cum utraque schola voluptatem, diversa tamen significatione, sine & modo commendaverit. ^j Ut itaque

t) l. II. f. 76. seq.

u) Socrates tamen apud LAERT. l. II. f. 84. auctor est, Aristippum nihil scripsisse.

x) Allegat LAERTIVS l. IIX. f. 21.

y) l. II. f. 84. Conf. FABRICIVS *Bibl. Græc.* Vol. I. p. 787. LEOPARDVS l. c.

z) Passim citatur LAERTIO, qui tamen, cum & Xenocratis & Aristotelis amores ibi adductos dicat l. IV. f. 19. l. V. f. 3. fraus facile se ipsam prodit, ut forex. De epistolis Aristippo tributis idem judicium esto.

a) Quatuor Aristippos nominat LAERTIVS l. II. f. 83. quibus quinque addit MENAGIVS. Apud PLINIVM tamen l. XXXV. c. 10. pro Ari-

stippo HARDVINVS legit Aristo. Inter hos Aristippos unus etiam Cyrenis oriundus fuit, Lacydæ discipulus, cum nostro non miscendus, apud EVSEB. *præp.* l. XVI. p. 736.

b) *Metaphys.* l. II. c. 2. T. II. p. m. 658.

c) IAMBlich. *de vit. Pyth.* n. 267.

d) Hoc ex dicendis patebit; interim legi potest MENZIVS l. c. p. 80. not. TTT.

e) Etsi voluptatem finem philosophiæ constituit & Cyrenaica & Epicurea secta, diverso tamen id factum est respectu, Aristippus enim voluptatem in motu, Epicurus in statu finem philosophiæ moralis posuit. Vnde & hic aliquot inter ratas sententias Cyrenaicis opposuit, quæ ex horum schola lucem accipiunt, qua de re prolixius suo loco.

itaque leges historiæ sequamur, ea primum expendenda sunt, quæ Cyrenai-
cæ scholæ tanquam *κυριαὶ δόξαι*, & domestica dogmata tribuuntur; & enar-
randa deinde ea, quæ adjecisse sectatores constat.

§. V. Secutus vero est Aristippus & sequaces Socratis philosophan-
di rationem, & de morali potissimum philosophia sollicitus fuit, de reliquis,
eruditionis tam encyclicæ, ^f quam philosophicæ partibus, idem sensisse
videtur, quod Socrates sensit, cujus hac de re mentem supra declaravimus.
Quemadmodum enim prudentissimus ille morum magister omnia ad vitam
referebat, nec plus in iis admittendum esse suadebat, quam ad felicitatem
animi vitamque rectam conferre aliquid posset; ita nec in superfluis ani-
mos detineri voluit Aristippus, neque tamen ab iis artibus imparatos phi-
losophiæ studiosos esse debere, quæ ad feliciter & jucunde vivendum per-
tinerent, statuit. ^g Vehementer itaque improbabat illos, qui encyclicam
quidem eruditionem tenerent, philosophiam vero negligerent, eosque si-
miles esse Penelopes procis, ajebat, qui ancillas domina priores habue-
rint. ^h Ex quo ejus judicio manifestum est, liberalium artium cultum ita
admisisse, ut essent ancillæ philosophiæ, quemadmodum ipsum Aristippum
elegantioribus humanitatis literis non destitutum fuisse, supra innuimus, &
a viro in urbe quidem barbara, sed ad Græcorum elegantiam & instituta
composita educato, omnino conjici potest, & ex argumento librorum qui
ei tribuuntur, manifeste colligitur, cum in iis non tantum sint philosophi-
ci argumenti scripta, sed & alia, quæ ad humanitatem pertinent. ⁱ Et ex
his dijudicanda sunt, quæ habet ARISTOTELES, ^k parum tribuisse disci-
plinis mathematicis. Cum enim earum non ignarum fuisse, illa persua-
deant, quæ in naufragio ad littus ejectus de figuris geometricis, quas de-
scri-

*Partes philo-
sophiæ quas
coluerit?*

f) *Ἐγκυκλῖα παιδείματα*, quid sint, dubius hæ-
ret ALDOBRANDINUS *ad h. l.* inductus loco SE-
NECÆ *ep. LXXXVIII.* ubi præeunte Posidonio
quatuor artium genera statuit: nempe *esse vulgares,
ludicras, pueriles & liberales, quas Græci ἐγκυκλίαις
nominant; solas autem liberales esse, quibus curæ
animæ virtus est.* Si enim ipsa philosophia moralis
ad liberales artes pertineat, eas non posse philoso-
phiæ opponi. Nodum vir doctus quærit in scir-
po; Posidonius enim non de recepta τῶν ἐγκυκλίων
significatione loquitur, sed quibus proprie nomen
liberalium artium dandum sit, quia liberum homi-
nem faciunt. Encyclicas Græcorum, Latinos libe-
rales vocare non negat, ipse, pueriles nominat. Si
itaque ex usu vocis statuendum est, qui in hoc Laër-
tii loco ab Aristippo respiciebatur, encyclicæ disci-
plinæ sive liberales artes sunt, quas liberum scire
æquum est, ut ait TERENCE. *Eunuch. Act. III.*
Sc. 2. quæque προπαιδείματα sunt & præparatio
ad philosophiam; *non quia virtutem dare possint,
sed quia animos ad accipiendam eam præparent,* ut
ipse ait, SENECA *l. c.* itaque τὰ ἐγκυκλῖα μαθή-
ματα συμβάλλουσιν πρὸς φιλοσοφίαν dixit CLEM.

ALEX. *Strom. l. I. p. 284.* conf. VOSSIVS *de Philo-
logia c. I. §. 4. p. 7.* qui & libro *de philosophia c. I.*
§. 1. p. 1. loca veterum affert, quibus in his non sene-
scendum esse monent.

g) Ideo rogatus, quid honestos pueros discere
oporteat? respondit, quæ viris usui futura sunt,
LAËRT. *l. II. §. 80.*

h) *Ib. §. 79.* Dictum hoc Bioni tribuit PLUT.
de educandis liberis. Sententiam tamen nobilissi-
mam plures, si non iisdem verbis, eodem tamen
sensu dicere potuerunt: estque vere Socratica.

i) Certius de hoc judicarem, si Aristippi dialo-
gus *de pædia*, quem ei tribuit Laërtius, non peri-
isset.

k) *Lib. II. Metaph. c. 21. T. II. p. 658.* contume-
lia affecisse mathematicas disciplinas; cujus ratio
est; quia coriariam & fabrilem iis prætulit, ubi de
meliori vel deteriori agatur, cum e contrario artes
mathematicæ nullam boni vel mali rationem ha-
beant. Ex quibus sensu Socratico eum has artes
popularibus postposuisse, patet, id est, quatenus ad
bene vivendum nihil conferunt; namque ita So-
cratem præcipientem audiverat.

scriptas forte viderat, dixit, nec conjectura cl. MENZII^l omni verisimilitudine careat: audivisse in juventute Theodorum maxima nominis fama artes mathematicas in Aristippi patria tum docentem; intelligenda illa sunt, quæ refert Aristoteles in sensu Socratico, qui subtilitates ad vitæ usum & commoditatem nihil facientes rejiciebat. De naturalis philosophiæ studio idem cum Socrate statuisse, eo minus mirandum est, quo magis ad hunc finem omnem philosophiæ laborem referebat, ut feliciter homines viverent.^m De rationalis vero philosophiæ pretio ab Aristippo & sequacibus statuto veteres dissentiunt: quidam enimⁿ naturalium quidem rerum inquisitionem Cyrenaicos omisisse, referunt, quod comprehendere non posse manifeste colligerent, logicen vero propter summum ejus usum attigisse. Meleager vero atque Clitomachus apud LAERTIVM,^o eos & physicam & dialecticam æque aspernatos fuisse tradunt. Quæ ita tamen conciliari possunt, ut dicatur, Aristippum & sequaces rejecisse dialecticas contentiones, quales & Eleatici & Megarici circa ista tempora introducebant, non tamen contempsisse omnem ratiocinandi artem, sed eam potissimum excoluisse partem, quæ de sensationum natura, animique ex his affectionibus, judicio, & criterio doloris & voluptatis, bonique & mali discrimine agit, quippe quam solam ad moralem philosophiam aliquid conferre judicabant. Quam rationem postea alia & peregrina auxit Theodorus, Aristippi junioris discipulus, qui Pyrrhonem audivit, & ἀκαταληψίας doctrinam ab eo didicit; ex quo tempore dogma illud in Cyrenaicorum schola invaluisse videtur, μόναι τὰ πᾶσι καταληπτά, sola ea, quibus afficimur comprehensibilia esse.^p Quod qua ratione intellexerint, si non ipse Aristippus, de cujus hac in re mente non constat, certe Cyrenaici Aristippi sequaces, luculenter edisserit SEXTVS EMPIRICVS,^q qui ipse audiendus, & cum aliis veterum conferendus est, ut de rationali philosophia Cyrenaicorum constet.

Canones logici
Cyrenaico-
rum.

§. VI. Ita vero Cyrenaicorum canones logicos eruditissimus Scepticus enumerat:

I. Criteria sive judices veri falsique esse affectiones, solasque comprehendere, & non esse fallaces: eorum autem, quæ movent & efficiunt affectiones, nihil esse, quod possit comprehendere, neque quod possit non fallere. Eadem tradit CICERO;^r in tactu doloris aut voluptatis Cyrenaicos solo putare veri esse judicium, quia sentiatur. Idem visum quoque Epicureis,^s quod itaque Cyrenaici teste LAERTIO,^t sustulerunt τὰς αἰσθήσεις ἐκ ἀκριβοῦς τὴν ἐπίγνωσιν, sensus, quod certam non inferant cognitionem, non de sensibus ipsis accipiendum est, quatenus afficiuntur, sed de opinio-

ne

l) l. c. not. BBBB. p. 90.

m) Scripsisse tamen librum περὶ φιλοσοφῶν refert LAERT.

n) LAERT. l. II. f. 92.

o) Ibid.

p) Aristocles apud EVSEBIUM l. XIV. c. 7.

LAERT. l. II. f. 92. PLUT. adv. Coloten SEKT. EMPIR. Pyrrh. hypot. l. I. c. 31. f. 55.

q) Advers. mathemat. l. VII. f. 191. seqq.

r) In Lucullo c. 7. Acad. 29. l. IV. c. 7.

s) Vid. LVCRET. l. IV. v. 480. seqq.

t) Lib. II. f. 95.

ne & iudicio ex eorum perceptione ferendo, quod erroribus obnoxium est. "

II. Si itaque apparentia dicantur affectiones, fatendum esse omnia, quæ apparent, esse vera, & ejusmodi, ut possint comprehendi: sin autem ea, quæ causæ sunt commotarum affectionum appellentur, apparentium nomine; omnia apparentia esse fallacia, nec comprehendi posse. Solam enim affectionem esse, quæ nobis apparet, non rem, quæ eam efficit.

III. Quod est extrinsecus movetque ac efficit nostram affectionem, fortasse quidem rem esse, nobis autem non apparere.

IV. Ea ratione nos in propriis quidem affectionibus minime errare, illasque posse comprehendere.

V. In subjecto externo errare omnes, nec posse comprehendi, cum ad id discernendum anima prorsus sit imbecilla propter loca, propter intervalla, propter motus, propter mutationes, propter alias plurimas causas.

VI. Inde nec criterium dari omnibus hominibus commune, poni autem nomina communia judiciis: nam affectiones quidem communi nomine vocari, an autem eodem modo proximus afficiatur, neminem posse dicere, ut qui ejus affectionem non percipiat.

VII. Cum itaque nulla sit in nobis communis affectio, temerarium esse, dicere, id, quod mihi videtur, videri etiam vicino.

VIII. Quod autem revera propter diversas sensuum constitutiones, non eodem modo & similiter afficiamur, & moveamur, perspicuum esse in iis, qui regio morbo vel ophthalmia laborant, & in iis, qui affecti sunt secundum naturam, illis enim lurida & rubra apparere, quæ aliis sunt alba.

IX. Affectiones etiam ad fines pervadere. *

X. Ex affectionibus alias quidem esse jucundas, alias vero molestas, alias vero intermedias.

XI. Molestas esse malas, quarum finis est dolor, jucundas autem bonas, quarum finis, qui falli non potest, est voluptas. Quæ autem sunt intermediae, nec bonas esse nec malas, affectione inter dolorem & voluptatem media.

XII. Affectiones ergo esse omnium judices & fines; has in vita nos sequi, attendentes evidentiam & jucunditatem: evidentiam quidem in aliis affectionibus, jucunditatem autem in voluptate. ʸ

Patet ex hac logicæ Cyrenaicæ delineatione, medios eos incessisse inter Scepticos & Academicos primos, & ad sensationes potissimum nostras, & earum afficiendi modum respexisse, qua de re recentiores quoque phi-

Fff f 2 lofo-

u) Conf. FABRIC. *ad l. c. Sexti p. 409. not. R.*

x) Hæc ex morali philosophia Cyrenaicorum, de qua in sequentibus, explicanda sunt. Illi enim duas passiones posuerunt, dolorem & voluptatem, ad quas referuntur sensationes omnes, in quibus

vel dolor vel voluptas afficit, & de fugiendis atque appetendis monet.

y) LOCKE de l'entendement l. II. ch. 8. §. 12. seqq.
p. m. 137. seqq. DE CROVSZ Logiques P. I. Sect. I.
ch. 2. §. 2. seq. p. 15. seqq.

lofophiæ rationalis doctores præceperunt, inter quos Cyrenaicam hanc logicam examinavit vir summus CHRISTIANVS THOMASIVS. ^z

*Philosophia
moralis Cyre-
naicorum.*

§. VII. His naturalis sensationis regulis inædificavit schola Cyrenaica systema morale, quod voluptatem finem philosophiæ constituit, unde nomen quoque Hedonicorum acceperunt, qui illud secuti sunt. Ceterum & hic præmonendum est, nec omnia imputanda Aristippo, quæ sequacibus placuerunt, nec cuncta ad turpes rationes revocanda esse, sed ad naturam potius voluntatis humanæ, animæ & corporis felicitatem quærentis esse examinanda, id quod ipsa Cyrenaicæ scholæ dogmata evincunt. Pleraque vero, amissis Cyrenaicorum scriptis LAERTIO ^a debemus, quocum conferenda sunt veterum testimonia passim dispersa, ex quibus hæc statuiffe Cyrenaicos, colligitur.

I. Duas esse perturbationes five passiones dolorem & voluptatem, voluptatem lenem motum esse, dolorem motum asperum.

II. Nihil differre a voluptate voluptatem, neque aliud alio magis volupe esse, atque illam quidem cuncta animantia appetere, dolorem vero reformidare. Maxime notanda hæc propositio est in dijudicando systemate Cyrenaico; patet enim ex ea, de naturali voluntatis humanæ ex sensationibus oriundæ sensu atque inde percepta voluptate & dolore sermonem esse, qualem sensum etiam reliqua animantia suo modo & gradu possident: ^b & in hac sola significatione una voluptas ab altera non differt, natura modoque, etsi gradu, objecto, fineque differat.

III. Voluptatem vero hic intelligi non stantem, id est, quæ in tranquillitate & indolentia consistit, qualem Epicurei pro fine habent, sed moventem, quæ animum atque corpus leniter & dulci ratione commoveat.

IV. Voluptatem corporis ultimum finem hominis esse. Hoc quidem non LAERTIVS tantum, sed & plerique veterum Cyrenaicis tribuunt, utrum vero tam crassum & philosopho indignum dogma nude admiserint, recte quis dubitet. Aristippus certe, etsi corporis voluptatibus locum reliquit, ratione tamen eas moderandas esse, nec iis cedendum imperium monuit. Quod cum animæ in voluptatem imperium concedat, sequitur inde, potiore animæ, quam corporis, rationem in voluptatibus Aristippum habuisse. Notatque EVSEBIUS ^c Aristippum non dixisse ipsum quidem, voluptatem esse finem, sed ex eo id collegisse sectatores, quod semper de voluptate differuerit.

V. Finem a vita beata differre, finem quippe esse particularem voluptatem, beatam autem vitam ex collectione hujusmodi particularium voluptatum existere, quibus & præteritæ connumerentur & futuræ. Particularem quoque voluptatem propter se eligendam, beatitudinem non propter se, sed propter particulares voluptates.

VI.

^z) *Introd. in phil. ration. c. VI. §. 60. seqq.*

p. 78. seqq.

^a) *Lib. II. f. 92. seqq.*

^b) *Conf. CICERO de fin. I. V. c. 128, I. II. c. 71.*

& ALDOBRAND. ad l. c. Laërt.

^c) *De præp. loco supra laudato.*

VI. Voluptatem bonam esse, etsi a turpissimis rebus proveniat: licet enim actio in se sit inhonesta, voluptatem tamen in se spectatam & bonam esse & expetendam. Magnam hæc thesis Cyrenaicis conflavit invidiam, quæ tamen luculenter explicat, eos non de eo, quod morale, sed quod naturale est in voluptatibus, locutos esse: hinc ex eo quoque voluptatem finem esse probabant, quod natura hanc nobis a pueris sine institutione conciliaverit, & cum illa fruimur, nihil amplius quæramus. Naturale vero in homine malum non esse, concludebant.

VII. Indolentiam non esse voluptatem, sed hominis dormientis conditionem, carereque motu, quo tamen voluptas & dolor absolvatur.

VIII. Neque tamen omnes animi voluptates atque dolores ex corporis voluptatibus atque doloribus existere, solam enim patriæ & nostrummet ipsorum prosperitatem voluptatem animis nostris posse afferre. Luculenter hæc quoque demonstrant, non ad solam corporis voluptatem omnia retulisse Cyrenaicos; licet omnino verisimile sit, nullam eos voluptatem admisisse, quæ non in corpore propter arctissimum animæ & corporis conubium sentiatur: unde & ad corporis potissimum sensum in voluptatibus respexisse videntur, quando voluptatem corporis commendarunt. Sed deficientibus sectæ monumentis, ægre certi quid definiri potest, & incertum, an non Epicurei plus Cyrenaicis tribuerint, ut illis eo fortius adversarentur, quam ipsi admiserunt.

IX. Nec tamen ex memoria præteritorum aut expectatione futurorum bonorum perfectam voluptatem existere posse; motum animi enim solvi tempore atque dilabi. Consistere itaque voluptatem tempore præsentis, & esse *μωνόμενον*, ut est apud *ATHENAEVM*.^d Itaque præcipiebant, quod refert *ALIANVS*,^e sollicitos mortales neque de præsentis neque de futuro esse debere, constantisque & serenæ mentis argumentum esse, si quis talibus se minus perturbari patiatur. Præsentia enim tantum nostra esse, non vero præterita, quæ jam elapsa, neque futura, quæ incerta sint.

X. Longe præstantiores esse corporis, quam animi voluptates, deterioresque corporis quam animi dolores, quo circa & his peccantes crudelissime exerceantur. Ita quidem, ut & reliqua *LAERTIUS*,^f qui tamen, nisi totus falsus est, ea, quæ de sensu voluptatum dixere, ad ipsam voluptatum naturam traxit. Videntur enim nihil aliud voluisse dicere, quam: exquisitiorem sensum habere corporis voluptates, quam animi, magisque afficere corporis dolores, quam animi, propter naturalem animi propensionem in corpus. Proditque Laërtius, ex malo in Cyrenaicos animo hæc profecta esse; addit enim: inde corporis magis quam animæ curam habuisse, ^g quod Aristippi & sequacium historia multis exemplis refutat.

Fff f 3

XI.

^d) *Lib. XII. p. 544.*^e) *V.H. I. XIV. 6.*^f) *Lib. II. f. 90.*^g) Aliter tamen verba Laërtii interpretatur

OLEARIUS ad STANLEIUM p. 246. Patiuntur tamen ejus verba hunc quoque sensum, majus regimen in gubernandis voluptatibus quam doloribus requisivisse. Ipsa verba aliquantum obscura sunt.

XI. Dolorem naturæ nostræ gravem esse, & abhorrere, cui quam maxime conveniat voluptas.

XII. Quandoque repudiandas res voluptati inservientes, tanquam quæ molestiam afferant, ut res difficillima sit conjunctio voluptatum, qua beata vita absolvatur.

XIII. Sapientem minime semper vivere in voluptate, nec semper dolere insipientem, ita tamen plerumque se rem habere. Satis autem esse, si quis vel per unicam incidentem voluptatem suaviter afficiatur. ^b

XIV. Dolorem summum malum esse, nec omni tamen malo eum excitari, sed insperato nec opinato: majoremque penes hos, quam penes alios dolorem esse. ⁱ

XV. Animam simul cum corpore pati & una turbari. ^k

XVI. Vitam æque ac mortem eligendam, & utrumque sapienti indifferens esse. ^l

XVII. Natura suave vel insuave nihil esse: cæterum propter rerum vel raritatem vel novitatem, vel satietatem lætari alios, alios angere.

XIIX. Paupertatem vel divitias nihil ad voluptatis rationem afferre, neque enim exquisitiore voluptate divites quam pauperes affici. Contradicere sibi hic videtur LAERTIUS, paulo supra Cyrenaicis tribuens: divitias effectrices tantum esse voluptatum, non propter se expetendas. Sed ut in istis, de ipsa voluptatis ratione vel potius sensu locutus est, ita in his causam tantum efficientem notat: & utraque propositione divitias a formali voluptatum conceptu removet.

XIX. Omne bonum in voluptate positum esse, virtutemque ob eam rem esse laudandam, quod voluptatem efficiat. ^m

XX. Sapientem sui ipsius gratia omnia facturum; alium quippe neminem, æque ac se, dignum arbitrari: etsi enim magna ab eo videatur consecutus, non tamen sua merita æquare. ⁿ

XXI. Peccata veniam promereri, neque enim peccare sponte ququam, sed aliqua passione coactum, neque odio peccantem prosequendum, sed emendandum esse.

XXII. Sapientem non adeo in bonorum electione inhæsurum, ut in malorum fuga; finem constituendo, ut neque in molestia neque in dolore vivatur.

XXIII. Prudentiam quidem bonum esse, non autem propter se ipsam appetendam, sed eorum gratia, quæ nobis ex ea proveniunt.

XXIV. Virtutes quasdam & imprudentibus communes esse.

XXV.

^b) LAERT. l. II. f. 91.

ⁱ) CICERO *Tusc. Qq.* l. II. c. 6. l. III. c. 13. LAERT. f. 93.

^k) LAERT. l. II. f. 94. Patet ex his, Cyrenaicos ad animæ cum corpore unionem inutuumque con-

fortium in describenda voluptatis natura respexisse.

^l) Ibid. f. 95.

^m) CICERO *Off.* l. III. c. 33.

ⁿ) LAERT. l. II. f. 95.

XXV. Sapientem nunquam invidia laboraturum, neque cupiditati neque superstitioni unquam cessurum, ista enim ex inani opinione existere. Dolori & metui obnoxium esse, hoc enim naturæ legem postulare.

XXVI. Amicum necessitatis causa amplectendum.

XXVII. Corporis exercitationem virtuti acquirendæ conducere. °

XXVIII. Nihil natura justum esse, aut honestum ac turpe, sed consuetudine ac lege: virum tamen bonum nihil agere perperam ob imminetia damna, opinionesque finistras evitandas. ^p Pessime ob hoc dogma plerumque audit ^q secta Cyrenaica, quæ crasso isto scepticismo morali ad impietatem viam munivisse visa est. Nihil tamen hic secure definiendum, cum incertum sit, quam legem intellexerint, an naturæ vel hominum? certe a naturæ instinctu cuncta ad voluptatem referente eoque rationali sapientis actiones regi statuebant, quæ ipsis φυσικῶς γίνεσθαι ^r ex naturæ lege fieri credebantur. Præter πάθη vero & voluptatis atque doloris sensum regulam nullam admisisse ex logicis canonibus supra adductis est manifestum.

§. VIII. Præter eruditionis vitæque elegantiam famæ quoque celebritatem Aristippo conciliavit ARETE filia, femina eruditissima, & inter mulieres philosophantes ^s notatu digna. Eam enim parentem, philosophiam tradentem audivisse testis est LAERTIVS ^t atque CLEMENS ALEXANDRINVS, ^u qui eam albo celeberrimarum doctrina, imprimis philosophica, feminarum adscripsit. Aristippi quidem sororem fuisse tradit AELIANVS, ^x sed vel errore deceptum fuisse, vel locum in mendo cubare, unanimis veterum consensus evincit, qui omnes filiam Aristippi faciunt. Optime vero a parente institutam fuisse, LAERTIVS ^y refert, testatus, ita ab eo exercitio jugi eruditam fuisse, ut contemneret, quod esset nimium: quæ sine dubio respexit auctor epistolæ ad Areten, ^z quæ Aristippo falso adscribitur, ubi rerum supervacaneorum contemptus ei vehementer commendatur, & philosophiæ servandæ amor accenditur. Quem muliere philosophante dignum vitæ cursum recte tenuisse, inde colligi potest, quod filium, avi nomine, Aristippum cognominatum in philosophia ita instituit sola, ut non solum inde μητροδιδάκλος ^a vocaretur, maternique amoris ac studii vestigia exprimeret, ^b sed & Theodorum, non ignobile, in schola Cyrenaica nomen, discipulum haberet. ^c Præter filiam Synallum quendam ^d & Antipatrum Cyrenaicum discipulos habuit Aristip-

o) Ib. f. 91. 94. ubi hæc afferuntur.

p) Ibid. f. 93.

q) Vid. PARCKER. diff. I. de Deo sect. 8. p. 20. BVDDEVS de Scepticismo morali §. 9. Anal. H. P. p. 218. thes. de ath. c. 1. §. 6.

r) LAERT. l. II. f. 91.

s) MENAG. Hist. univ. philos. §. 61. qui tamen de ea est parcissimus.

t) Lib. II. f. 86.

u) Lib. IV. p. 523.

x) Hist. anim. l. III. c. 40.

y) Τὰ ἄριστα ὑπερίθετο τῇ θυγατρὶ Ἀρετῇ συν- ασκῶν αὐτὴν ὑπεροπλικὴν τῇ πλείονος ἔννοιᾳ. ib. f. 72.

z) Epist. Sacrat. XXVII.

a) Citati. conf. MENAG. l. c. ubi plures a matre instituti nominantur.

b) THEMISTIVS Orat. XXI.

c) LAERT. l. II. f. 86.

d) EVSEB. præp. l. XIV. c. 18. Aethiopem ex Ptolomaide discipulum ejus nominat LAERT. l. c. Antipatrum cæcum fuisse CICERO Tuscul. Q. 1. I. innuit.

Aristippus: Antipater Epitimidi, Epitimides Paræbatæ, Paræbates Hegesiæ & Anniceridi disciplinam Cyrenaicam tradidit, qui sectam Hegesiacam & Anniceriam condiderunt, de quibus jam porro tradendum est.

Hegesias.

§. IX. HEGESIAS, quis fuerit, veteres tacent, Paræbatæ in Cyrenaica secta discipulum fuisse, tradit LAERTIVS. ^e Is *πεισιθάνατος* cognominatus est, cujus causam nobis ita enarrat CICERO: ^f scripsisse librum, qui *ἀποκαρτεσῶν* dicebatur, quod in eo a vita quidam per inediam discedens, revocatur ab amicis, quibus respondens, vitæ humanæ enumerat incommoda, docetque multis mortem nos subducere malis, non bonis. Refertque non TVLLIVS tantum, sed & VALERIVS MAXIMVS: ^g tanta eloquentia valuisse, & mala vitæ repræsentasse, ut eorum miseranda imagine audientium pectoribus inserta, multis voluntariæ mortis oppetendæ cupiditatem ingeneraret: ideoque a rege Ptolomæo ulterius hac de re differere fuerit prohibitus. Et in hoc quoque uno ab Aristippo & aliis Cyrenaicis discessisse videtur, quod mortem vitæ præferre docuerit: unde & maluimus Diogenem Laërtium, quam STANLEIVM ^h sequi, reliqua dogmata Hegesiæ sectæ adscribentem, cum Cyrenaicis communia fuerint. In eo vero alia mens fuit Hegesiæ. Cum enim Aristippus voluptatis quam doloris maiorem rationem haberi vellet, & particularem quoque voluptatem sectandam præciperet, quia difficillimum esset, totam, quæ ad vitam beatam pertineret, voluptatum congeriem consequi: Hegesias ad dolorem magis removendum, quam voluptatem consequendam respiciens, mortem vitæ præferre non dubitavit, secus ac reliqui Cyrenaici faciebant, qui sapienti eam indifferentem esse, ⁱ aiebant. Cujus rei argumentum ille ex ipsis Aristippi rationibus petebat: namque is quoque cum sequacibus non negabat, esse impossibile cumulate contingere beatam vitam, corpus quippe multis morbis & passionibus affligi, animam simul cum corpore pati & turbari: Hegesias vero inde contrarium illi, quod reliqui concludebant, particularem voluptatem sectandam esse inferebat: cum propter ea vita beata non possit obtineri, mortem esse eligendam. Mire hic omnia turbata sunt apud LAERTIVM, ^k qui non solum Cyrenaicorum omnium placita cum Hegesiæ miscuit, ^l & uno fasce comprehensas exhibuit, sed apud quem quoque textus manifeste corruptus est, *τὴν τε ζωὴν τε, καὶ τὸν θάνατον αἰρετόν*, vitam æque ac mortem exoptabilem & eligendam esse. Hæc enim cum antecedentibus non cohærent, quibus vitæ miseria describitur & felicitas atque beatitudo obtineri posse negatur. Vnde recte & acute MERICVS CASAVBONVS ^m monuit, priora verba *τὴν τε ζωὴν*, ad superiora pertinere: *ὥστε ἀνύπαρκτον εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν τὴν δε ζωὴν τὸν δε θάνατον αἰρετόν*. Cum vitæ felicitas nulla revera sit, eligendam esse mortem, nec indifferenter habendam. Quæ expli-

^e) loc. cit.

^f) *Tusc. Qq. l. I. c. 34.*

^g) *Segm. 94.*

^h) *Lib. VIII. c. 9.*

ⁱ) *Hist. phil. P. III. p. 256.*

^l) Passim ideo doctrinæ Cyrenaicis adscriptæ sibi contradicunt.

^m) LAERT. f. 95.

ⁿ) *ad h. l.*

explicatio non ingenio solo debetur, sed ipsam Hegesiæ doctrinam pro fundamento habet, quem ideo mortem vitæ præferendam efficacissima eloquentia suasisse, modo diximus, quod innumeris miseriis & æumnis eam undique obseptam quilibet experiretur. Quare discedendum a viris doctis est,ⁿ qui communem verborum Laërtii interpretationem sequuntur.

§. X. Paræbatæ porro discipulus fuit ANNICERIS Cyrenæus, *Anniceris.* cuius tamen notitia apud veteres, imprimis LAERTIVM & SVIDAM, non satis diligentes & accuratos scriptores, valde obscurata est. Anniceridem enim Cyrenaicum Platonem Dionysii jussu Aeginæ inter mancipia vendi jussum, redemisse & amicis restituisse refert LAERTIVS,^o eumque in regendo curru fuisse exercitatissimum, ideo tamen correptum a Platone tradit AELIANVS,^p quem cum sectatore Paræbatæ eundem esse diserte tradit LAERTIVS,^q & hunc exscribens SVIDAS.^r Temporum vero rationes aperte repugnant. Platoni enim Aristippus coævus fuit, adeoque & Anniceridi huic; Aristippum, filia, hanc nepos Aristippus, eumque Antipater, Antipatrum Epitimedes, & hunc Paræbates, Paræbatam demum Anniceris audivit; ex qua scholæ Cyrenaicæ successione luce meridiana clarius est, multis annis juniorem hunc illo esse, recteque duos Anniceridas statui: five corruptus textus fuerit, & a sciolo ex margine in textum additum illud glossema apud Laërtium & Suidam, ut vult MENAGIVS,^s five ipsum Laërtium memoria deceperit, id quod sæpius ei contigit: quem secutum esse Suidam nemo mirabitur, cui negligentia ejus nota est. De hoc juniore vero Anniceride ita SVIDAS:^t fuisse Epicureum philosophum, quamvis esset discipulus Paræbatæ, qui Aristippum audivit. Habuisse fratrem Nico telem philosophum: ipsius vero discipulum fuisse illustrem Posidonium. Ab eo sectam Anniceriam nomen tulisse, & vixisse sub Alexandro. Nec valde dissimilia sunt Epicureis ea, quæ sectæ Anniceriæ tribuit LAERTIVS:^u amicitiam relinquendam in vita & gratiam, honoremque adversus parentes, præclaraque pro patria facinora: Sapientem, quamvis molestias subeat, atque labores, beate victurum nihilo minus, etsi minimum ei fuerit voluptatis: Amici felicitatem non per se expetendam, sed assuefaciendum animum propter congenitam ei pravam dispositionem, ut ne propter emolumenta tantum nostra amicum suscipiamus, iisque deficientibus ab ipso discedamus, sed ex benevolentia quadam, ob quam labores quoque non vereamur, ejus causa suscipiendos.^v Quamvis enim ultimus finis in voluptate constituendus sit,^x eaque privati doleamus, amicorum tamen gratia labores, quibus carere alias possemus, subeundos esse. Ex quibus patet, ad animi potius voluptatem, quam corporis respexisse, & tranquillitatem

n) STANLEY. l. c. STOLL. *Hist. phil. mor. gent.* §. LIII. p. 64.

o) l. III. f. 20.

p) V. H. l. II. c. 27.

q) l. II. f. 87.

r) In *Aristippus* T. I. p. 324. Hos sequitur STANLEY P. III. p. 256. 257.

s) ad l. c. Laërtii, quem sequitur KVSTERVS ad l. c. *Suidæ*.

t) In *Anniceris* T. I. p. 209.

u) l. II. f. 96.

x) Conf. CICERO de *Offic.* l. III. c. 33.

tatem ejus potius, quam jucundum voluptatis sensum, more Epicureo eum respexisse. Ceterum Suidæ ἀνισογεντοῦς merito mireris; qui sub Alexandro vixisse & tamen Posidonium habuisse discipulum, Epicureum quoque fuisse Annicerin ait. Nam neque Epicurus ante Alexandri M. mortem scholam erexit, & Posidonius, ultimus ex Stoica schola plurimis annis his inferior Ciceronis præceptor fuit, uti suo loco dicitur. Vnde conjiciendum est, Suidam indiligentissimum scriptorem, deceptum similitudine dogmatum Anniceridis & Epicuri & more suo de temporum rationibus non cogitantem hæc inter se confudisse. ^y

*Theoderus
athens.*

§. XI. Magnam vero ignominiam scholæ Cyrenaicæ contraxit THEODORVS, dictus ATHEVS, qui peculiarem sectam condidit, quæ Theodoria ab illo appellata est. ^z Audivit is Anniceridem, & Dionysium dialecticum, Zenonem Cittieum, & Pyrrhonem ephecticum; immo Aristippum quoque juniorem, & Brysonem inter ejus præceptores refert SVIDAS, e quorum tamen numero Socratem, quem alio loco addit, ^b eximendum esse, temporum rationes evincunt. Calluisse itaque philosophorum doctrinas Theodorum dubium non est, qui cum Pyrrhonem quoque magistrum adhibuisset, de theologia Græcorum & philosophorum quoque dubitare cœpit; librumque scripsit, in aliquot volumina divisum, quibus omnia, quæ contra urgeri solent, refutavit. Et hæc ei ratio ignominiosum athei nomen peperit, quod postea, arguto quodam Stilponis sophismate occasionem præbente, in Θεὸς mutatum est. ^a Pessimam vero ista libertate dicendi & philosophandi scenam sibi instruxit. Cyrenæi enim eum relegarunt, quos amare risit, ex Libyæ desertis in Græciam cultissimam expellentem. ^c Inde Athenas delatus Areopagi judicio obnoxius ad mortem damnatus fuisset, nisi Demetrii Phalerei, tum inter Athenienses potentissimi, auxilio evasisset. Inde quoque ejectus ad Ptolomæum Lagi se contulit, apud quem moratus, legatique munus ad Lyfimachum defunctus est, quem oris libertate iratum secure & cum risu contempsit. ^f Tandem lege eum damnatum ob atheismum hausto veneno periisse Amphicrates apud LAERTIVM ^g auctor est. Fecere hæc viri fata, ut recentiori ætate de atheismo Theodori disputaretur. Etsi enim certum est, atheismi eum non accusatum tantum, sed & damnatum esse, quod contra Deos disputaverit, & argumenta pro eorum existentia refutaverit; nondum tamen inde sequitur, eum reipsa fuisse atheum. Socratis enim exemplo constat, habitos fuisse pro atheis inter Græcos omnes illos, qui a dominante, quod ajunt, religione dissentirent, & nugivendulam Græcorum sacerdotum theologiam improbarent. Et talem quoque Theodorum fuisse, viris quibusdam doctissi-
mis

^y) Quod si sub Alexandro vixit, Aristoteli coævus fuit, quod tamen temporis series & successio scholæ Cyrenaicæ vix patitur. Vnde quam exigua fides Suidæ sit, patet.

^z) LAERT. I. II. f. 98. SVIDAS V. *Theodorus* T. II. p. 175.

^a) l. c.

^b) In *Socrates* T. III. p. 353.

^c) *librum* nominat Laërtius, *libros* Suidas, qui ita facile conciliari possunt.

^d) LAERT. I. II. f. 102.

^e) *ibid.* f. 101.

^f) *ib.* f. 102.

^g) *ib.* f. 101.

mis placuit, qui Deos eum tantum Græcorum oppugnasse contendunt; ^b quibus tamen adversantur alii, qui Theodorum apertæ impietatis reum agere non dubitant. Et difficile quoque est in hac quæstione sententiam dicere; cum non tantum humani ingenii inter luxuriantes Græcos protervia & audacia etiam adversus Deos pluribus exemplis constet; sed & zelus sacerdotum contra philosophos, superstitionem & idololatriam absurdissimam publice & incaute rejicientes plurima nobis specimina persecutionum exhibuerit: ipsa vero Theodori scripta hodie non extent; unde tutissimum putamus, in hac quæstione vel affirmanda vel neganda cohibere iudicium. Neque tamen tacendum est, si conjecturis rem agere liceat, militare quædam pro Theodoro, quæ verisimiliter persuadent, non tam ipsam numinis existentiam illum negasse, quam gentilium Deos risisse atque oppugnasse: forte etiam providentiam Dei sustulisse, eumque ex mundi hujus sphaera quasi removisse. Cujus conjecturæ fundamentum exhibet LAERTIVS, ^k qui omnes quidem generis de Diis opiniones rejecisse fatetur, ait vero, librum ejus de Diis offendisse non contemnendum, ex quo Epicurus pleraque desumserit. Epicurus vero Græcanicam quidem theologiam fusque deque habuit, & providentiam quoque negavit, relegatis quasi Diis in extramundana spatia: Dei tamen existentiam adeo non negavit, ut eam ex anticipata potius omnium hominum notione demonstraret, longeque felicissimam & tranquillissimam Deorum vitam esse assereret, iisque pura mente serviendum esse præciperet. Talia cum ex Theodori libro sumserit, atheus is dici non potest, qui omnem numinis existentiam negaverit. Frigidumque prorsus est, quod excipiunt viri magni ISAACVS CASAVBONVS, ^l & IO. FRANCISCVS BVDDEVS, ^m Epicureum hominem, qualem Laërtium putant, ex affectu in magistrum benevolo ita judicasse; non contemnendum Theodorum librum de Diis scripsisse, quoniam ille liber fons fuerit, unde scaturierit, quicquid Epicurus de Diis blateravit. Non enim hic de Laërtii iudicio agitur, ⁿ sed, an Theodorus omnem numinis existentiam negaverit, cum tamen theologiæ Epicuræ fons ejus liber fuerit, quod ægre quemquam affirmaturum esse putamus, nisi voce atheismi ludat. Auget hanc conjecturam & mirifice confirmat non SEXTVS tantum EMPIRICVS, ^o qui Theodorum jungit Evemero, aliisque, qui asseruerunt, τὰς νομιζομένους θεὸς δυνατὸς τινὰς γεγονέναι ἀνθρώπους, eos, qui pro Diis habeantur, potentes fuisse homines, ex quo loco recte id conficitur, Deos eum inter Græcos receptos, quique pro Diis haberentur, verissima sententia pro magnis & potentissimis antiquissimi temporis viris habuisse, & de Græcorum tantum numinibus disputavisse;

Ggg g 2

se; p

^b) VOSSIVS de idolol. gent. l. I. c. 1. p. 2. MICH. MOVRGES Plan de Pythagor. T. I. ep. 3. p. 96. REIMMANN. Hist. Atheismi c. XXIV. §. 3. p. 174. seq.

ⁱ) PARCKER. de Deo disp. I. f. 7. p. 19. GASENDVS Synt. phil. Epic. P. II. f. 1. c. 3. p. 173. BAYLE Dict. T. I. art. Bion. BVDDEVS thes. de

atheismo c. I. §. 17. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. LV. p. 65.

^k) l. II. f. 97.

^l) ad l. c. Laërt.

^m) l. c.

ⁿ) Neque certum est Laërtium fuisse Epicureum, uti suo loco demonstrabitur, neque benevolo satis animo is in Theodorum fuit, uti videre est l. IV. f. 52. ^o) l. IX. adv. mathemat. f. 51.

se;^p sed & CLEMENS ALEXANDRINVS,^q qui se valde mirari, ait, quonam modo Evemerum Agrigentinum & Nicanorem Cyprium & Diagoram, & Hipponem Melium & illum post hos Cyrenæum, cui nomen erat Theodorus & multos alios, qui moderate ac continenter vixerunt, & reliquis hominibus acrius hunc de Diis istis (gentilium), errorem perspexerunt, impios & ἀθεῖς cognominarint, etiamsi veritatem ipsam non consideraverint, sed errorem tamen certe suspicati fuerint. Ex utroque enim loco satis apparet, Theodorum gentili theologiæ bellum indixisse, licet, quæ de Diis sentienda sint, ipse non definiverit, id quod & STRABO testatur, sectam Theodoriam res graviores tractare, quam ut vellet ipse de Diis ullam in partem pronuntiare.^r Quæ si rite teneantur, parum ponderis habent, quæ pro accusando Theodoro afferuntur EPIPHANII,^s LACTANTII,^{ff} & MINVCII FELICIS,^t testimonia, quos viros laudatissimos in ejusmodi argumenti genere non semper versatos fuisse accurate, satis notum esse putamus. Quod si hæc ad excusandum Theodorum non sufficiunt, quia de genuina ejus de Diis sententia non constat, confirmant tamen eam sententiam, quæ τὸ ἐπέχειν commendat. Scripsit varia tum de suis dogmatibus, tum de aliis. Theodoros vero alios & in his Cyrenaicum geometram, Platonis præceptorem, vel Byzantinum, oratorem celebrem, cave, cum nostro confundas. "

Evemerus.

EVEMERVS ille, veteribus passim memoratus patria quis fuerit, incertum, alii enim ex Sicilia Messenium, alii Agrigentinum, alii Tegeaten faciunt. Floruisse temporibus Cassandri F. Macedoniæ regis, ex eo patet, quod gratissimus ei fuit, ejusque auspiciis & voluntate itinera longinqua in Oceanum meridianum suscepit, insulam præcipue Panchajam perlustravit, ibique Iouis Triphylii columnam vidit, & inscriptas ei res illius DEI gestas legit,^x & quæ afferunt VOSSIVS,^y HIER. COLUMNNA,^z BENTLEIVS,^a & FABRICIVS.^b Scripsit is libros ἱερὰς ἀναγγραφῆς sive sacræ historiæ, veteribus, imprimis priscae ecclesiæ doctoribus valde memoratos, sed injuria temporis deperditos, præter fragmenta quædam ab Ennio versa, quæ collegit illustrissimus COLUMNNA.^c Argumentum libri ita enarrat TULLIVS:^d *Quid? qui aut fortes & claros aut potentes viros tradunt post mortem ad Deos pervenisse, eosque esse ipsos, quos nos colere, precari, venerari, que soleamus, nonne expertes sunt religionum omnium? quæ ratio maxime tractata ab Evemero est, quem noster & interpretatus & secutus est, præter ceteros, Ennius. Ab Evemero autem & mortes & sepulturæ demon-*

p) Diserte id f. 55. ait SEXTVS eum τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι θεολογούμενα ποικίλως ἀνασκευάσσει.

q) Protrept. p. 24.

r) Conf. CASAVBON. l. c.

s) Expos. fid. Op. T. I. p. 1089.

ff) l. I. c. 12.

t) In Octavio c. VIII. addendi CICERO de nat. Deor. l. I. c. 14. PLUTARCH. de plac. philosoph. l. I. c. 7.

u) LAERT. l. II. f. 104. viginti nominat de oratore vid. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. IV. p. 484.

x) Vid. EVSEB. præp. l. II.

y) de Hist. Græc. l. I. c. 11. p. 70.

z) in fragmentis Ennii p. 312. seq.

a) ad Callimachum p. 340.

b) ad Sext. Emp. p. 552.

c) l. c.

d) de nat. Deor. l. I. c. 42.

monstrantur Deorum. Idem fere repetit PLUTARCHVS ^e *eum illos, qui Dii existimantur, universos æqualiter expunxisse, & ad nomina priscorum imperatorum, & regum detorsisse descripta aureis literis in Panchæa.* Offendisse hunc Evemerum librum gentiles, nemo mirabitur, jugulum enim petebat totius theologiæ gentilis, quæ ita ad abominabilem superstitionem excrevit, ut supra in historia theologiæ barbaricæ atque Græcæ demonstravimus. Inde variis modis in Evemerum insurrexerunt scriptores veteres. Quidam enim & in his PLUTARCHVS ^f fidem ejus in dubium vocant, & Panchæam insulam non esse contendunt; vel cum CALLIMACHO ^g negant Iovis sepulchrum, ad quod provocat, Cretæ eum vidisse. Plerique vero omnis religionis & pietatis hostem audacissimum esse, clamitant, & inter atheos primi nominis referunt, quæ de re ne longi sumus, præter loca a COLUMNÆ ^h præfixa, videndi SEXTVS EMPIRICVS & CLEMENTS ALEXANDRINVS. ⁱ Ad quorum tamen argumenta facile responderi potest, si hoc unum observetur, non ideo omnis religionis & pietatis hostem eum dici posse, qui origines idololatriæ detegit, præcipue cum historiæ veritas Evemerum partes juvet. Gentiles vero scriptores ita de Evemero judicasse nec mirum est, & quam misere & sine fundamento id factum, facile intelligi potest. ^j Nos, qui historiam atheismi non scribimus, in adducendis veterum de Evemero testimoniis & excutienda eorum fide non commoramur; illud modo addimus, quod a cl. Zimmermanno prætermisum est, AELIANVM. ^k Evemerum inter eos numerare, qui in dubium vocaverint: sintne dii nec ne? & curentne res humanas, an non? Et confirmare id THEOPHILVM ANTIOCHENV. ^l *Impurissimum Evemerum cum plurima de Diis ausus fuisset proponere, postremo Deos prorsus e rerum natura sustulisse, & omnia αὐτοματισμῶν per motum sibi insitum administrari.* Hæc si vera sint, conclamatum omnino esset, de Evemero ab atheismi crimine purgando. Sed non sine causa suspecta sunt hæc testimonia. Patet enim ex CLEMENTE ALEXANDRINO. ^m Evemerum inter eos fuisse, qui ob rejectam superstitionem & idololatriam sine ratione inter atheos relati sunt. Quod non scripsisset eruditissimus doctor, si ad tam apertam impietatem Evemerus processisset. Idem de LACTANTIO ⁿ MINUCIO FELICE ^o aliisque Ecclesiæ veteris doctoribus judicium esto. Vnde non injusta nascitur suspicio, gentiles sacerdotes, quorum vineta cædebat Evemerus, irritatos, cum religionem publicam ab eo traduci & ad figmenta humani ingenii referri viderent, hoc quasi consequens ex ejus libro derivavisse, & accusavisse eum, quod omnem nu-

G g g 3

minis

e) de Iside & Osir.

f) l. c.

ff) l. c.

g) l. c.

h) ll. supra citatis.

i) Quæ de re consuli velimus, eruditissimi IO. IAC. ZIMMERMANNI amici nostri elegantissimam epistolam ad Nic. Nonnium, quæ Evemerum Messenium & Diagoram Melium ab atheismo contra

Plutarchum aliosque defendit, quæ inserta est Museo Hist. Phil. Brem. Vol. I. P. IV. art. 3. p. 714. seqq. quæque specimen est apologiæ virorum doctorum atheismi accusatorum, quam diu jam molitur.

k) V. H. l. II. c. 31.

l) ad Autolyc. l. III. p. 292. seq. ed. Wolf.

ll) loc. sæpius citato.

m) l. I. c. 11. 13.

n) c. XI.

minis existentiam & providentiam negavisset. Rejectis enim numinibus suis rejici religionem ipsam & negari divinam providentiam credebant, & credi ab aliis illorum intererat. In ejusmodi accusationes incidens Theophilus, ut fuere PP. in examinanda Græcorum fide satis negligentes, magnam impietatem detexisse ratus, Evemerum inter apertos numinis hostes collocare non erubuit. Quod certius liceret definire, si utilissimus in philosophiæ historia liber extaret. Quo dum caremus, conjecturis agendum est: quas qui rejicit, hoc fane concedat, oportet, in decernenda de Evemeris atheismo sententia, judicium esse cohibendum.

*Philosophia
Theodori.*

§. XII. Philosophiæ moralis, qualem tradidit Theodorus, hæc nobis præcepta servaverunt veteres: °

I. Finem esse gaudium & mœrorem, alterum ob prudentiam, alterum vero ob imprudentiam.

II. Bonam esse prudentiam atque justitiam, malos vero contrarios habitus, media voluptatem atque dolorem.

III. Amicitiam neque in sapientes neque in insipientes cadere; in his enim amicitiam perire, cum ea uti nesciant; illos vero, cum sibi ipsis sufficiant, amicitia non indigere.

IV. Rationi consentaneum esse, prudens vir ut ne sibi mortem pro patria arceffat; neque enim fas esse, perire sapientiam, ut stultis bene sit.

V. Patriam esse mundum.

VI. Nihil natura turpe esse, si auferatur vulgaris opinio, quæ ad continendos stultos conflata est, hincque furto quoque & adulterio & sacrilegio, cum tempestivum sit, daturum operam sapientem, publice quoque absque ullo pudore scortis congressurum. Ita quidem LAERTIVS, ° qui etiam addit, absurdis quibusdam argutiis, in quibus multum valuisse dicitur, propudiosam hanc licentiam defendisse. Putatque MENAGIVS, ° ipso facto hanc doctrinam exposuisse Theodorum, cum apud Lyfimachum ab Hipparchia Cratetis uxore sophismate impetitus pallium ei detraheret, ut, qua parte mulier erat, conspiceretur, ut est apud LAERTIVM. ° Neque tamen hæc quoque extra dubitationem ita posita sunt, ut non justa enascatur suspicio, Theodoro atheismi impietate infami ex doctrinis moralibus, quas profitebatur, hæc quasi consecraria affricuisse genus irritabile vatum, & ut speciem accusationi conciliaret, quod invidiæ argumentum erat philosopho tribuisse. Quod ne sola conjectura ducti dicere videamur, etsi illa cauto cuilibet ex solis omnis fere ætatis exemplis in ejusmodi re enascitur; cogitari volumus, diversissima veterum narrata, de mente Theodori circa rerum, quam dicunt moralitatem. SVIDAS ° enim ei tribuit, indifferenter eum res omnes habuisse, LAERTIVS ° vero ad δόξαν, sive opinionem (ens morale, Scholasticorum more, diceret, τῇ φύσει enim opponitur) cuncta

o) LAERT. l. II. f. 98.

p) ib. f. 99.

q) ad l. c. Laërt.

r) l. VI. f. 97.

s) In Socrat. l. c.

t) l. c.

cuncta reduxisse, quæ opinio ab Archelai & Aristippi mente, omnem moralitatem ad legem & instituta referente, prope abest; nec prudentia atque iustitia sine his constare possunt, quas tamen solas bonas esse Theodorus affirmavit; Phavorinus autem apud STOBÆVM^u honestum habuisse, ait; Theodorum, pro solo bono, turpe pro solo malo, reliqua sapienti indifferentia esse. Ex quibus si non certa consequentia deduci potest, rerum moralium honestatem atque turpitudinem, quacunque ex norma ea proveniat, Theodorum agnovisse, illud tamen non sine verisimilitudine infertur, non omne honesti atque turpis discrimen sustulisse, & inter criminationes inimicorum referenda esse, quæ illi tribuuntur, extremæ impudentiæ dogmata. Nec quæ apud Lyfimachum inter Theodorum & Cratetis uxorem facta sunt, pudoris oblitum impudicumque animum prodidisse innuunt. Nihil enim aliud narrat Laërtius, nisi hoc, virilem habitum, quem philosophorum more gestabat Hipparchia, ei detraxisse, & ad telas eam remisisse, atque ostendisse ita, esse mulierem. Nihil hic de nuditate revelata, quam si ostendisset Theodorus, addidisset Laërtius, ut alibi^{*} solet, ἀνεσχεράμενος δ' αὐτῆς δοιμάτιον, ἔδειξεν πότερον γυνή εἶναι ἢ ἀνὴρ. Sed ponamus, sublato pallio nudam ostendisse mulierem philosopham, non hoc fecit ad fovendos impudici animi ignes, sed ut mulierem Cynicam, moribus ejus non repugnante ratione confunderet, & in ruborem daret. Pleræque vero ejusmodi narratiunculæ caute audiendæ & legendæ sunt, cum solenne olim fuerit, philosophos ejusmodi fabulis traducendi & vulgus risui exponendi: cujus rei exempla pluscula in historia Cynicorum deprehendemus, & specimina ejus rei haud pauca nobis exhibent Athenæus & Lucianus, acerbi philosophorum irrisores.

§. XIII. Inter sectatores Theodori BION, patria BORYSTHENITA *Bion Borysthenites.* ingenii optimi, religionis atque pietatis pessimæ famam consecutus est. Parentibus ortus ignobilibus, patre liberto, matre ex lupanari, familia ob facinus venundata; ab oratore quodam emptus post fata hæres institutus est, cujus ille libris crematis atque discerptis Athenas concessit, ibique ad philosophiam animum applicuit, quæ de se ipso narrat apud LAERTIVM.^u Cratetem initio audivit Academicum, hac vero repudiata secta, pallium & peram arripuit & Cynismo se addixit; postea, cum Theodorum videret omnis generis eruditionem discipulos docentem, eum secutus est, sectæque Theodoriæ nomen dedit. Postremo Theophrastum quoque Peripateticum audivit.^a Et ex diversis his sectarum studiis variæ quoque animæ qualitates exortæ sunt. Ingenium enim versatile, & callidum, quo philosophiam exagitantibus^b plurimum adjumenti attulisse LAERTIVS ait, Academicis

^u) Conf. cel. STOLLIVS *Hist. phil. mor.* §. LV. p. 66.

^x) l. II. f. 116. qui locus ad Theodorum quoque nostrum pertinet l. VI. f. 46. & MENAGIVS ad hæc loca.

^y) Vid. LAERT. l. IV. f. 46. seqq. ex recentioribus

STANLEIVS *Hist. phil. P. III. p. 260. seqq.* BAYLE *Dict. T. I. art. Bion p. 566.* qui prolixus satis est.

^z) l. c.

^a) ib. f. 51.

^b) Male apud STANLEIVM l. c. est *excolentibus*, Laërtius καὶ ἀπὸ τῶν ἐκείνου τῆς φιλοσοφίας habet.

cis disputationibus acuisse: constantiam vero mentis omnis passionis expertem Cynismo deberi; morum & habitus quoque magnificentiam, quam abjecta Cynicorum forditie sequebatur, Theodoriis acceptam referendam esse dubium non est. Et ex Academia quoque secta sophisticum disputandi artificium, acuta vero & multo sale satyrico condita dicta, ^c ex Cynosarge deducenda sunt. Apud Antigonum Macedoniæ regem in gratia fuit, cui genus & patriam, atque parentes magna cum libertate & sine pudore enarravit: unde colligitur, circa Olymp. CXX. vixisse. Eleganter non tantum & acute, sed & prudenter multa dixit, unde de ejus philosophia morali judicium aliquo modo fieri potest. Inter multa enim, quæ notavit LAERTIVS, ^d hæc quoque sunt: pulchritudinem esse alienum bonum; magnum malum esse, ferre non posse malum; animi elationem profectus in virtute esse impedimentum; avarum nummos non habere, sed ab iis haberi; fortitudinem juvenes, prudentiam senes exercere, tantum vero a ceteris virtutibus prudentiam differre, quantum visum a reliquis sensibus. Impietatem ^e fiduciæ esse sociam. Amentiam esse proficiendi impedimentum; servos bonos liberos esse, at ingenuos, mali qui sint, servos esse cupiditatum maximos; avaritiam omnis mali esse metropolin: ridiculos esse qui divitiis studeant, eas enim porrigere fortunam, avaritiam servare, benignitatem dissipare. ^f Maculam tamen haud levem adsperfit famæ, non tantum reprehendendo Socratem, quod Alcibiade abstineret, quo opus tamen haberet, ^g sed etiam impietate & atheismo præceptorem Theodorum superando, in quo tamen inconstantiam miram in morbo, quem mors ejus Chalcide secuta est, prodidisse dicitur. Cum enim summa inopia eorum, quibus opus esset ægroto, premeretur, donec ex familia sua duos servulos mitteret Antigonus, ipseque in lectica sequeretur; in anilem superstitionem ajunt delapsus ligaturas sibi passum esse applicari, & impietatis in Deos pœnitentiam egisse, quam in rem eleganti epigrammate in eum lusit LAERTIVS, ^h quo inter alia ita:

*Tellus Scytharum quem dedit Bion Borysthenita
Dixisse fertur quod Dei sint umbra sintque fumus.*

Neque tamen & hæc suspicione carent invidiæ, qua Theodoria secta pressa est; non enim ea tantum, quæ de virtute præcepit, talia sunt, ut cum laudato puerorum amore non consistent, & fortasse ex Cynismo ei macula illa hæsit, quem isto potissimum opprobrio, quod masculam venerem permetteret, exagitatum fuisse, suo loco docebitur: sed & atheismus ille aliis argumentis, quam vulgi rumoribus, quibus tribuit LAERTIVS, probandus est: faci-

c) *Hic delectatur Iambis
Ille Bioneis sermonibus & sale nigro*
HORAT. l. I. ep. II. v. 59.

d) l. c. f. 47. seqq.

e) MENAGIVS EX PLVT. de instit. puer. reponit
δυσγένειαν quod placet quoque OLEARIO ad

STANLEIVM l. c. p. 261. Lectionem tamen receptam ferri quoque posse, ostendit MER. CASAVBON. ad b. l. qui videndus.

f) STOBÆVS Serm. CCXXXIII. p. 769.

g) LAERT. l. c.

h) ibid.

facileque ex eo, quod coram imperitis de Diis loqui noluit,ⁱ exsculpi potuit, quam ei prudentiam Theodori præceptoris exemplum commendavit; Vnde & hic quoque de atheismo Bionis malumus ἐπέχειν, quam fidentius pronuntiare, licet exemplis non careat, atheos impudentissimos morti proximis ad similem superstitionem fuisse delapsos.^k Plures inter veteres memorantur hujus nominis,^l inter se non confundendi, inter quos unus fuit ex Democriti familia, Abderita mathematicis artibus deditus, qui Attica pariter dialecto scripsit & Ionica, primusque dixit esse partes orbis habitabilis, in quibus sex mensibus dies, totidemque nox perpetua obtineat. Sic & Bias cum Bione miscendus non est; illius enim, non hujus dilemma istud est, de non ducenda uxore five pulchra sit, five deformi, licet Bioni tribuat PLUTARCHVS.^m

§. XIV. Et hi quidem celebriores philosophi sunt, quos schola Cyrenaica ab Aristippo excitata tulit; dubium vero non est, alios quoque ei Cyrenaicae scholæ exitus. nomen dedisse, ignobilioris famæ, & hinc veteribus prætermisissos. Mature tamen Cyrenaica schola desuisse videtur; cujus causam conjicimus, partim quod extra Græciam, quæ sola Musarum sedes fuit, fuerit condita; partim quod abusu doctrinæ de voluptateⁿ & atheismi imputatione infamis fieret & periculosa; partim quod Epicurea secta voluptatis doctrinam ad habitum magis philosophicum & honestiorem revocaret, unde & Cyrenaicorum post Epicuri tempora mentio non fit. Refert quidem LAERTIUS,^o Dionysium Heracleoten, a mutatione sectæ, Metathemenon dictum, a Stoica secta ad Cyrenaicam defecisse, quod ἀπ' ἀστωρ Stoicorum falsam esse, excruciatu oculorum doloribus sensisset, ideoque voluptatem pro fine & bono summo habuisse: recte vero ex Luciano monuit MENAGIVS,^p quocum conferendus est IONSIVS,^q potiori jure adscribendum esse Epicureis.

i) Interrogatus, Diine essent? respondit:

Tu ne senex turbam a nobis propellere curas.

Id est coram turba de his quæstionibus agi non posse. LAERT. l. II. f. 117.

k) Conf. BAYLE l. c. not. F. forte & hoc accusationi huic occasionem dedit, quod de imperio Dei in sacrilegos sophismate luderet, vid. quæ ex SENECA de benef. affert BAYLE l. c. not. I.

l) LAERT. l. c. MENAG. ad h. l.

m) Tribuitur etiam Aristippo, & Antistheni conf. BAYLE l. c. not. G.

n) Inde Hedonicorum nomen, quod in falsæ eruditionis significationem tractum esse supra ex interpolato Cebetis tabulæ loco probavimus. Idem tamen nomen Epicureis quoque datum esse ex SIMPLICII & AMMONII locis a MENAGIO ad Laërt. l. I. f. 17. allatis constat.

o) l. VII. f. 167.

p) ad l. c. & l. X. f. 25. Laërt.

q) De Script. hist. philos. l. I. c. 20. p. 112. l. III. c. 8. p. 250. conf. FABRIC. Biblioth. Græc. vol. II. p. 403.

* * * * *

CAPVT QVARTVM.

DE SECTA MEGARICA, SIVE ERISTICA.

§. I.

Secta Megarica vel Eristica.

Megaricæ sectæ initium dedit EVCLIDES Megaris, urbe ad Isthmum posita, oriundus, cujus tamen origines alii ex Gela, urbe Siciliae, reputant: ^a inde enim a conditoris patria Megarica appellata est. Eristicæ vero nomen a contentiosa disputandi & philosophandi ratione accepit, licet cum hac secta litigiosum hoc altercandi studium non demum ceperit, quod jam antea in secta Eleatica, auctoribus Xenophane, Parmenide & Zenone Eleate viguit, uti suo loco demonstrabimus: ^b quodque intra Græciam demum, in qua sophistæ altercandi artem jam exercebant, peculiarem scholæ formam accepit: cum ex dicendis certum sit, ex Eleaticorum palæstra in hanc sectam contentiosam hanc philosophiam fuisse derivatam, ^c id quod ad designandas origines logicæ contentiosæ omnino notandum est. Dialectica quoque dicta est, non quod dialecticæ originem dederit, sed quod interrogando ac respondendo sermones librosque componeret, quam docendi & philosophandi rationem a Socrate quidem didicit, ad contentiones vero & litigia philosophica primum applicuit, inde Dialecticorum nomen; quod primum appellavisse Dionysium Carthaginensem auctor est LAERTIVS, ^d quemadmodum Eristici ab Alexino ^e dicti sunt. Et fecunda quoque philosophis hæc secta fuit, inter quos post Euclidem, Eubulides, Alexinus, Euphantus, Apollonius Cronus, Diodorus Cronus, Ichthias, Clinomachus atque Stilpo eminuerunt.

Euclides Megarensis.

§. II. EVCLIDES a natura ingenio subtili & acri præditus mature se ad philosophiam contulit, priusquam enim ad Socratem pervenisset, Parmenideorum librorum studiosissimum fuisse, tradit Alexander apud LAERTIVM: ^f ex cujus quoque scriptis artem contendendi didicisse, veteres volunt. ^g Socratis vero fama ad Megarenses perlata, ejus audiendi gratia Athenas non sine periculo commigravit. Decreto enim, uti narrat GELLIVS, ^h paulo post ejus adventum caverant Athenienses, qui Megaris

^a) LAERT. I. II. §. 106.

^b) Conferendus interim cel. WALCHIVS Hist. Logic. §. III. Parerg. Acad. p. 498 seqq.

^c) Qui cum Zenonis auditor esset, vides, quantum ab eo dissenserit, & quam non multum a Platone Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cujus, ut scriptum video, princeps Xenophanes, quem modo nominavi, deinde eum secuti Parmenides & Zeno, post Euclides, Socratis discipulus, Megareus a quo iidem illi Megarici dicti sunt. Ita CICERO Tusc. Qq. I. II.

^d) I. c. De variis vero philosophis, qui Dialectici

dicti sunt, consulendus est IONSIUS de Scr. hist. phil. I. II. c. 1. p. 120.

^e) IDEM I. c. c. 2. p. 121.

^f) I. c. Cujus ratio forte inde deducenda est, quod origines & familiam ad Gelam Siciliae referret; ita enim conciliandi videntur veteres, de Euclidis patria dissentientes. In his vero oris celeberrimum erat Parmenidis nomen & fama, quæ tanta fuit, ut Athenas quoque ejus libri deferrentur, ibique legerentur, ut ex PLATONIS Parmenide videre est.

^g) CICERO I. c. Qq. Acad. I. IV. c. 42.

^h) N. A. I. VI. c. 10.

ris civis esset, si intulisse Athenas pedem deprehensus esset, ut ea res ei homini capitalis esset; tanto Athenienses Megarensium odio flagrabant. Tum Euclides, qui Megaris erat, quique ante id decretum, & esse Athenis & audire Socratem consueverat, postquam id decretum sanxerunt, sub noctem cum advesperasceret, tunica longa muliebri indutus & pallio versicolore amictus & caput rica (velamen id muliebri est) velatus, e domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat, ut vel noctis aliquo tempore sermonum consiliorumque ejus fieret particeps. Rursusque sub lucem millia passuum paulo amplius viginti eadem veste illa tectus redibat. Non placebat tam fervido Euclidis ingenio placida quærendi & philosophandi ratio, quam Socrates sequebatur; sed ut impetum animi Eleaticis contentionibus addictum expleret, forensibus causis diligenter se applicuit; quod quia inutile ac turpe putabat Socrates, reprehendisse eo nomine Euclidem dicitur: *O Euclide sophistis quidem uti scis, hominibus nescis.*^k Ingenio itaque suo indulgens in patriam concessit, scholamque instituit, in qua variis argumentationum generibus disceptandi artem tradidit, quam tantis bellis atque contentionum vehementia exarsisse veteres testantur, ut Diogenes, non σχολήν sed χολήν, *merum fel* esse dicendam, affirmaret,^m & Timon Euclidem λύσσαν ἐρισμῶ, *contentionis rabiem* Megaras invexisse diceret;ⁿ adeo a moribus Socratis discrepabat. Celeberrimum tamen in scholis fuisse PLUTARCHVS^o ait, neque id mirandum; ex Socratis enim historia notum est, quam immensum pretium disceptandi arti Græci tum temporis statuerint. Etsi vero acerrime disputabat Euclides, animo tamen placidissimo fuisse, & Socrate præceptore digno ex eo manifestum est, quod narrat PLUTARCHVS: ^p cum audivisset sibi excandescentem dicere, *peream, nisi vindictam exposcam*, respondisse: *et ego peream, nisi hanc tibi iram verborum lenitate extorsero, utque me perinde, ac antea, ames effecero.* Eandem animi benevolentiam Socraticis quoque discipulis exhibuit. Cum enim mortuo Socrate Plato cum ceteris philosophis se tyrannorum metu Megaram, ad ipsum, contulissent, hospitio eos humanissime excepit, donec secure Athenas redeundi occasio esset.^q Scripsit tum alia, tum dialogos sex, de quorum tamen fide dubitavit Panætius.^r Alius & junior multo est Euclides, geometrarum facile princeps,^s quem cum no-

Hhh h 2 stro

i) Vid. THUCYDID. l. I. p. 92.

k) LAERT. l. II. f. 30.

l) Factum id esse vivo adhuc Socrate inde colligi potest, quod, eo fatis concedente, ad eum non tantum Socratici aufugerint, Megaris degentem, sed & Plato viginti octo annos tum natus eum audiverit LAERT. l. III. f. 6. unde sequitur, scholam tum temporis aliquandiu jam habuisse. Præter rem itaque in eo reprehendit RAPINVM BAYLE Dict. T. II. art. Euclides not. F. p. 416.

m) LAERT. l. VI. f. 24.

n) Ib. f. 107.

o) De amic. fratr.

p) l. c. apud STOBÆVM Sermon. CCLIX. p. 654.

Socrati tribuitur, errore facillimo, Socratici cognomine in Socratis nomen mutato. vid. STANLEY. p. 264.

q) LAERT. l. II. f. 106.

r) LAERT. l. II. f. 107. SVIDAS in Euclides T. I. p. 893, FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 79.

s) Patria celeberrimi geometræ incerta est, plerique Alexandrinum faciunt. Claruit temporibus Ptolomæi Lagi, qui Ol. CXXIII. obiit. Alexandriæ mathematicas disciplinas summa cum laude docuit, & eruditissimis scriptis illustravit, de quibus videsis cel. FABRICIUM Bibl. Gr. vol. II. p. 369. seqq. Mitissimum & benignum erga omnes, præ-

stro quidam confuderunt: quemadmodum noster quoque ab aliis * distin-
guendus est.

Doctrina Eu-
clidis.

§. III. De dogmatibus philosophicis Euclidis pauca nobis veteres
memorant:

I. Disputationes ex similibus institutas illum penitus fustulisse. Eas
nempe vel ex similibus ad similia, vel ex dissimilibus ad dissimilia procede-
re: si prius fiat, præstare, ut res ipsæ examinentur, quibus similes quærun-
tur; si posterius nullius usus esse comparisonem. "

II. In argumentationibus non assumptionibus fuisse usum, sed conclu-
sionibus. Ita quidem LAERTIUS, * quæ cel. WALCHIVS y id signifi-
care vult: fuisse moris apud Euclidem aliorum conclusiones & sententias
confutare non per contraria principia, sed per conclusiones, quæ contine-
bant varia incommoda. Hæc vero nec modum ratiocinandi Euclideum,
nec vim verborum Laërtii exhauriunt. Non enim id vult Laërtius, ar-
gumentatione ad absurdum deducta, ut in logicorum scholis loqui amant,
Euclidem usum fuisse, sed, prætermisissis lemmatibus, five propositionibus
assumentibus, solis illationibus adversariis instituisse. Nempe, ut GASSEN-
DI verbis z utamur, *quasi consecutiones forent satis perspicuæ, illatio-
nes eum congeffisse, Ergo, Ergo, Ergo; quæ arguendi ratio, quasi re-
spirare non sinens est omnium urgentissima; quare cum hoc modo foret
instans, premens ac vehemens, notatum fuisse a Timone, quasi quandam
litigii vel contentionis rabiem Megaricis inspiravisset.*

III. Vnicum esse bonum, cujus diversa tantum sint nomina, pruden-
tiæ scilicet, Dei, mentis & cetera. Nec esse adversum bono quicquam in
rerum natura. " Difficilis & obscura sententia, quæ ipsum acutissimum
BAELIVM incertum & suspensum tenuit. b Ait quidem CICERO: c di-
xisse, *id solum bonum esse, quod esset unum & simile & semper, & idem;*
sed obscurum est, qua ratione res omnes, quæ bonæ dicuntur, hoc nomi-
ne, hisque affectionibus gaudeant, sicque & Deus, & mens & prudentia, &
reliqua bonum sint, & tale quidem, quod malum excludat. Si tamen con-
jecturis locus est, videtur Euclides metaphysicis notionibus largius indul-
gens, & Parmenideis doctrinis de uno in universo imbutus, ad generalem
& abstractam boni notionem respexisse, & cum unum tantum reale, & es-
sentiale bonum statueret, quod in Deo situm est, illius participatione omnes
res, quæ sunt & existunt, bonas dixisse, d Hoc posito, necessario sequi-
tur, ea quæ bona non sunt, quatenus mala sunt, non esse in rerum natura,
id est physicam existentiam non habere, quia ex uno bono non participant,
&

præsertim eos, qui mathematicas disciplinas auge-
re possent, & nullo modo infensum, sed accuratum,
non arrogantem fuisse ait PAPPVS l. VI. p. 251.

t) Vid. STANLEY. p. 265. FABRIC. l. c. In-
ter hos & Archon Atheniensis, ex quo natum pro-
verbium: ante Euclidem gestorum meminisse, ob san-
citam sub eo ἀμνηστειαν.

u) LAERT. l. c.

x) loc. cit.

y) l. c. p. 509.

z) T. I. Opp. p. 40. Eadem monet BAYLE l. c.
not. C.

a) LAERT. l. c.

b) l. c. not. B.

c) Acad. Qq. l. IV. c. 42.

d) Eo quoque tendunt, quæ affect. cel. STOLL,
Hist. phil. mor. §. LVII. p. 70.

& per illud sunt, sed quicquid in illis malum est, privationem potius boni esse, quicquid existentiae in iis est, pertinere ad unum bonum. Hæc Parmenideis doctrinis conformia ex libris ejus verisimile est Euclidem hausisse; certe ex Socratis schola hausta non sunt, quæ ejusmodi argutiis & abstractis notionibus non gaudebat. Quæ si admittimus, cohæret totum systema Megaricum, quod inextricabilis confusionis & obscuritatis accusavit Bælius.

IV. Præter hæc, in sermonibus ab ANTONIO & MAXIMO congestis hoc quoque Euclidi tribuitur: interrogatum a nonnemine, qualesnam sint Dii, & quibus rebus maxime delectentur? respondisse: cetera se quidem ignorare, illud vero certo scire, curiosos illis odio esse. Quod si recte ei adscribitur, videtur Euclides a præceptore Socrate magis sobrie de Diis sentire edoctus, ejus exemplo cautior redditus esse, ne mentem minus provide explicando superstitionum in odia & persecutiones incurreret.

§. IV. Successorem Euclides habuit EUBULIDEM Milesium, quem *Eubulides.* inimico adversus Aristotelem animo fuisse eumque data quavis occasione lacezivisse perhibent. *f* Hujus quidam discipulum Demosthenem faciunt, eumque volunt ab illo literæ R pronuntiationem assiduo exercitio didicisse. *g* Immortale sibi in litigiosa hac schola nomen fecit inventione diversorum sophismatum, apud veteres valde celebrium, quos ita enumerat LAERTIVS ψευδόμενος mentiens, διαλανθάνων, occultus, ἡλέκτρα Electra, ἐγκεκαλυμένος, velatus, σαρῖτης acervalis, κερατήνη cornutus, Φαλακρός, calvus. Quæ argumentationum captiosarum nomina quia non a forma, sed a materia nomen acceperunt, obscura sunt. Ut itaque misera Eristicæ philosophiæ facies nugis istis difficilibus non immorantis tantum, verum etiam immorientis plenius cognoscatur, breviter, qualia fuerint, ad veterum mentem explicabimus, plura quærentes ad MENAGIVM, *h* GASSENDVM, *i* WALCHIVM *k* ablegantes. Est itaque:

I. *Mentiens*, sophisma hujus argumenti: Si vera dicens, te ais mentiri, mentiris; sed dicis te mentiri dum vera dicis; ergo vera dicens mentiris. *l* Quicquid statuatur verum esse, hoc argumento falsum reperietur.

II. *Occultus*, sive fallens; hoc argumento decipit: Nosti patrem tuum? novi: nosti hominem illum, qui latet? non novi; ergo patrem tuum non nosti, nam ille pater tuus latet.

III. *Electra*, nomen habuit a præcipuo exemplo Electræ Orestis sorore, Agamemnonis filia, quæ fratrem noverat & non noverat; scilicet noverat Orestem esse fratrem, sed non noverat, esse fratrem eum, qui cum ea differebat. *m*

Hhh h 3

IV.

e) Serm. XXXVII.

f) LAERT. l. II. f. 108. Inde ætas tempusque Eubulidis cognoscitur. Ideo calumniator dictus esse traditur. vid. IONS. Scr. Hist. phil. p. 350.

g) ATHENAEVS l. VIII. LAERT. l. c. f. 109. APVLEI. & CASAVB. ad l. c. Laërt. Incertum tamen esse satis prodit Laërtius.

h) Ad LAERT. l. II. f. 108.

i) In Logic. T. I. Opp. p. 40. seq.

k) l. c. p. 510. seq.

l) CICERO de divin. l. II. c. 4. Acad. Qq. l. IV. c. 30.

m) LUCIAN. in vitar. auct.

IV. *Velatus*, itidem a materia nomen accepit, quam ita recitat LVCIANVS: " responde mihi, nosti ne patrem tuum? maxime. Quid igitur, si prope te statuerem velatum quempiam atque interrogarem, nostine hunc? quid diceres? scilicet me non nosse. Atqui hic tuus erat pater, itaque si istum non nosti, palam est, de patrem tuum non nosse.

V. *Sorites*, acervalis CICERONI ^o dictus, inde nomen habet, cum aliquid minutatim & gradatim additur vel demitur, ut acervus efficitur uno addito grano. Scilicet quæritur num unum granum vel duo sint acervus, si hoc negatur, additur unum, & sic porro, donec alter concedat esse acervum, quo infertur: Ergo acervus efficitur uno grano. ^p

VI. *Cornutus*, nomen etiam ab exemplo accepit: habes quod non amifisti; cornua non amifisti, ergo habes. Dicitur etiam cornutum argumentum dilemma ex utroque latere feriens, quale illud Biantis de uxore non ducenda; quod intellexisse videtur RAPINVS, ^q quem ideo præter rem notat P. BAYLE. ^r

VII. *Calvus*: Hujus exemplum apud veteres non occurrit, exhibet aliquod MENAGIVS ^s ita: Qui non habet pilos in capite calvus est; Rasus non habet pilos in capite, Ergo, rarus calvus est.

Quam misera hæc omnia sint, & sibilo potius atque naso suspenso digna quam admiratione, quilibet vel mediocriter artis ratiocinandi peritus intelligit. Et tamen sex diversos libros de uno mentiente conscripsisse Chrysippum, testis est LAERTIVS; ^t ATHENAEVS ^u autem & SVIDAS ^x tradunt, Philetam Coum phthisi periisse, contracta studii excessu, in eo solvendo positi. Eleganter SENECA: ^y *quid me detines in eo, quem tu ipse pseudomenon appellas, de quo tantum librorum compositum est? ecce tota mihi vita mentitur, hanc coargue, hanc ad verum, si acutus es, redige.*

Alexinus.

§. V. Post Eubulidem præter Clinomachum Thurium, Euclidis discipulum, qui primus de axiomatibus & catogorematis & his similibus scripsisse dicitur LAERTIO, ^z ALEXINVS, Eliensis, rixarum & litigiorum studiosissimus, innotuit, adeo ut a contradicendi studio elenxinus, contradictorius appellaretur, ^a quod non auditores tantum experti sunt, sed & magni ejus ætatis viri & celeberrimi philosophi, Zeno Cittieus, ^b Aristoteles, ^c Menedemus, ^d Stilpo & ex historicis, Ephorus, ^e adversus quos litigiosa sapientia bella incruenta gessit. Superbiæ animi indicium fecit non postre-

n) loc. cit.

o) De div. l. c. Acad. Qq. l. VI. c. 6.

p) GELLIVS l. XVI. c. 2. SENECA ep. 45.

q) Reflexions sur la philosophie §. 28. p. 358. seq.

r) l. c. not. F. conf. FABRIC. ad Sext. l. II. sect. 241.

s) l. c. GASSENDVS vero & BAYLE l. c. speciem esse putant Soritis, desumptam a quæstione: quot pili detrahendi sint, ut reddatur calvus? ubi uno, duobus, tribus detractis, cum quæritur, num efficiatur ita calvities, cum tandem certus nume-

rus definitur, concedendum est, unius pili detractone calvitiam induci, quod prius negabatur.

t) Lib. VII. f. 196.

u) Lib. IX. n. 403.

x) In Philetas T. III. p. 600.

y) loc. cit.

z) Lib. II. f. 112.

a) Ibid. f. 109.

b) Ibidem.

c) ATHENAEVS l. XV. c. 16. conf. IONSIUS de Scr. Hist. phil. l. II. c. 2. p. 121.

d) LAERT. l. II. f. 125. 135.

e) IDEM l. c. f. 110.

postremum, quod Olympiam abiit. philosophiam ibi professurus: discipulisque interrogantibus: cur eo degeret loco? sectæ se meditari institutionem dixit, eique Olympicæ nomen imponere. Verum cum & rerum penuria, & loci insalubris molestia atque aëris intemperie affligerentur, discessere omnes, Alexino solo cum servo relicto. Postea natans in Alphæo flumine, arundinis læsus acumine, diem obiit. Scripsit non tantum adversus Zenonem & Ephorum, ^f sed & alios libros, quos periisse nemo magnopere indignabitur: quales enim fuerint, ex auctore fieri potest iudicium.

§. VI. Alexini discipulus, vel Eubulidis potius ex disciplina EUPHANTVS fuit, Olynthius, Antigoni regis præceptor, ^g qui non litigiosæ tantum disciplinæ curam habuisse videtur, sed & sapientiæ, quæ ad vitam pertinet: ^h scripsit enim ad Antigonum librum *de regno*, quem laudatissimum vocat LAERTIVS ⁱ Grandævus is obiit, relictis quoque historia sui temporis ^k & tragædiis, quæ in certaminibus tragædorum plurimum placuerunt. Præter hunc APOLLONIVS quoque CRONVS ex Eubulidis disciplina prodiit, ^l quem Cyrenæum fuisse STRABO ^m auctor est, qui eum Cronum Apollonium nominat, posteriore nomine ab urbe Apollonia derivato: prius a cunctando accepisse, vel a morosis & difficilibus moribus & obscuritate videtur. ⁿ

Euphantus.

Apollonius
Cronus.

§. VII. Apollonii discipulus post præceptorem inclaruit DIODORVS, & ipse CRONVS, appellatus, qui Iaso ortus est, Cariæ civitate; patre Amenia. ^o Non Eubulidem tantum audivisse LAERTIVS auctor est, sed & STRABO, ^p Apollonium habuisse præceptorem, & ab eo Croni nomen hæreditario quasi titulo accepisse, quod obscuritatis potissimum ratione habita præceptorem imitaretur. ^q Ad cunctationem tamen isto nomine respexit Ptolomæi Soteris convicium, quod exitium Diodoro attulit. Cum enim in præsentia regis a Stilpone dialecticis argutiis more scholæ tentaretur, & extemplo eas nequivisset solve, a rege non aliis tantum objurgationibus increpatus, sed & Cronus convicii nomine vocatus est. ^r Quam contumeliam altissima mente reponens, cum a regis convivio excederet, librum de isto problemate, quo eum Stilpo vexaverat, composuit, & vitam ex mœrore confectam finiit, quem recte ideo asinum appellat LAERTIVS. ^s Quamquam vero ἀδοξίαν ei tribuit STRABO, in dialecticis tamen valentissimum fuisse, & CICERO testatur & SEXTVS EMPIRICVS.

Diodorus
Cronus.

CVS.

f) Male interpres Laërtii expressit ad Zenonem & Ephorum.

g) Ibid. f. no.

h) Tragici quatuor dramatibus, quæ tetralogiæ dicebantur, certarunt, quorum certamina plusscula veteres memorant. Hinc tetralogias Platonis nomen habere suo loco docebitur. Conf. IONS. de Ser. Hist. phil. l. I. c. 16. p. 86. seq. Minus itaque recte & ad mentem Laërtii hæc de applausu in scena reportato refert STANLEIVS Hist. Phil. P. III. pag. 268.

i) loc. cit.

k) Conf. VOSSIVS de Hist. Gr. l. I. c. 8.

l) LAERT. l. c.

m) Lib. XVII. p. 838.

n) Vid. quæ mox §. seq. dicentur.

o) LAERT. l. II. f. III.

p) loc. cit.

q) Διὰ τὴν ἀδοξίαν κατ' ἀλήθειαν Κρόνον vocat.

r) LAERT. l. c.

s) Vocat enim in adjecto epigrammate Diodorum Κρόνον, abjecto, Κ, & ς, id est ὄνον.

c v s. ^t Filias habuit quinque & pudicitiae laude & dialecticae peritia celebres, ^u quas dignas censuit Philo dialecticus, Carneadis magister, ut plenissimam de iis scriberet historiam, id quod testatur HIERONYMVS. ^x Diodori vero nomen cum plurimis commune fuerit, ^y noster a reliquis caute distinguendus est.

Philosophia
Diodori.

§. VIII. Consumsit vero tempus Diodorus, ut reliqui quoque Eristici in dialecticis, in quibus subtilitatem nimiam laudando, nisi fallimur, traduxit Callimachus. ^z Cujus I. specimen nobis servavit SEXTVS EMPIRICVS, ^a qui de Diodori, Philonis & Chrysippi dissensu circa propositiones connexas prolixè differit. Id quod paucis ita comprehendit CICERO: ^b *In hoc ipso, quod in elementis dialectici docent, quomodo judicare oporteat, verum falsumne sit, si quid ita connexum est, ut hoc: si dies est, lucet, quanta contentio est, aliter Diodoro, aliter Philoni, Chrysippo aliter placet.* Quæ ut clarius intelligantur, observandum est, Dialecticos in propositionum conditionatarum, quas connexas vocabant, explicatione in eo convenisse, verum esse consequens, si id vera consequentia deducatur ex antecedente; falsum, si non sequatur; in criterio vero, ex quo dijudicanda est consequentiae veritas, definiendo inter se dissensisse. Et Philo quidem veram esse propositionem connexam putabat, si & antecedens & consequens verum esset, & si antecedens atque consequens falsum esset, & si a falso incipiens in verum defineret, cujus primi exemplum est: Si dies est, lux est, secundi: si terra volat, habet alas, tertii: Si terra volat, est terra; solum vero falsum, quando incipiens a vero defineret in falsum. Diodorus autem hoc falsum interdum esse, quod contingere posset, asserens, omne quod contigit, ex consequentiae complexu removit, sicque, quod juxta Philonem verum est, si dies est, ego dissero, falsum esse pronunciavit, quoniam contingere possit, ut quis, si dies sit, non disserat, sed fileat. Ex qua Dialecticorum disceptatione Sextus infert, incertum esse criterium propositionum hypotheticarum. Ex quibus parca, ut debet, manu prolatis, judicium fieri potest, quam miseranda facies fuerit dialecticae eristicae, quæ ad materiam magis argumentorum, quam ad formam & ad verba magis, quam ideas, quæ ratiocinia constituunt respiciens, non potuit non innumeras sine modo & ratione technas & difficultates struere, facile fumi instar dissipandas, si ad ipsam ratiocinandi & ideas inter se conferendi & ex tertia judicandi formam attendatur. Quod si enim inter veritatem consequentiae & consequentis, (liceat paulisper cum scholasticis barbære loqui) distinxissent, inanis disputatio in pulverem abiisset, & evanisset; nam de prima Diodorus, de altera Philo, & hic quidem inepte & minus accurate loquebatur. Sed hæc *ὥς ἐν παρόδῳ*. Ceterum II. in sophisma-

^t) Contra Gramm. f. 309. Log. I. II. f. 115. seqq.

^u) Nominat eas CLEM. ALEX. Strom. I. IV. pag. 522.

^x) Contra Iovinian. I. I. conf. MENAG. ad l. c. Laert. & Hist. phil. mul. §. 60. ubi tamen quatuor nominat, cum quinque fuerint.

^y) Catalogum Diodororum satis longum exhibet FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 775.

^z) Cujus versus vide apud LAERT. & SEXT. II. cc.

^a) Adv. Logic. I. c.

^b) Acad. Qq. I. IV. c. 47.

phismatibus struendis Diodorum excelluisse, non id solum argumentum est, quod is quibusdam auctor argumenti, quod velatum dicitur, fuisse asseratur, sed & quod argumentum dominans invexerit, de quo, ne his nugis lectori molesti simus, Epictetum apud *ARRIANVM*^d consuli velimus. Et ad hæc quoque Dialecticæ peritiæ acumina referendum est argumentum, quo nihil moveri probabat. Quod ita *SEXTVS* enarrat: Si quid moveatur, aut in eo, in quo est, loco movetur, aut in eo, in quo non est. At neque in quo est movetur, manet enim in eo, si in eo est; nec vero, in quo non est, movetur; ubi enim aliquid non est, ibi neque agere quidquam neque pati potest. Non ergo movetur quicquam. Quo argumento non ideo usus est Diodorus, quod putat Sextus, ut more Eleaticorum probaret: non dari motum in rerum natura, & nec interire quicquam nec oriri; sed ut subtilitatem ingenii dialecticam ostenderet, verbisque circumveniret. Qua ratione Diodorum mire depexum dedit Herophilus medicus. Cum enim luxato humero ad eum venisset Diodorus, ut ipsum curaret, facete eum irrisit, eodem argumento probando humerum non excidisse: adeo ut precaretur sophista, ommissis iis cavillationibus adhiberet ei congruens ex arte medica remedium.^f

Tandem & III. inter atomisticæ philosophiæ sectatores numerari solet Diodorus, eo quod ἐλάχισα καὶ ἀμερῆ σώματα minima & indivisibilia corpora statuerit, numero infinita, magnitudine finita, ut ex veteribus asserunt præter *SEXTVM*,^g *EVSEBIVS*,^h *CHALCIDIVS*,ⁱ *STOBÆVS*^k alii, quibus ex recentioribus concinunt *CVDWORTHVS*^l & *FABRICIVS*.^m Quia vero veteres non addunt, an indivisibilia & minima ista corpuscula, omnibus qualitatibus præter figuram & situm spoliata posuerit, sine formidine oppositi inter systematis atomistici sectatores numerari non potest. Nam alii quoque philosophi ejusmodi infecabilia corpuscula admiserunt, nec tamen atomos Democriticos statuerunt. Id quod acute monuit *cel. MOSHEMIVS*.ⁿ

§. IX. Præter hos philosophos inter Dialecticos celebres alii quoque fuerunt, minoris famæ & nominis,^o & in his Ichthyas quoque; nemo tamen magis inclaruit quam *STILPO* Megarensis. Is cum præstantissimos præceptores ad ingenium natura optimum excolendum adhibuisset, celeberrimus philosophus evasit. Refert enim *LAERTIVS*,^p audivisse ipsum scholæ auctorem Euclidem, quod tamen temporibus repugnat,^q & ex ejus sequa-

Stilpo.

c) *LAERT. l. II. f. III.*

d) *differt. Epiæt. l. II. c. 19.*

e) *Pyrrh. hyp. l. II. c. 22. f. 142. & II. cc.*

f) *ibid. f. 145.*

g) *Pyrrh. hyp. l. III. c. 4. f. 32. adv. Phys. l. I.*

h) *Præp. l. XIV. p. 773.*

i) *p. 291.*

k) *Eclog. phys. c. 13. p. 28.*

l) *System. intell. c. I. p. 22.*

m) *Ad l. c. Sexti. not. X.*

n) *Ad l. c. CVDWORTH.*

o) *Catalogum eorum necit FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II. p. 823.*

p) *l. c. f. 113.*

q) *Euclides enim circa Socratis mortem & sequentia tempora scholam aperuit, Stilpo circa Ptolomæi Euergetæ & Demetrii Antigoni filii tempora floruit, ubi minimum 150. anni intercesserunt.*

sequacibus Thrasymachum Corinthium Ichthyæ familiarem; itemque Diogenem Cynicum, Pasiclem Thebanum, cui Dioclem Megarensensem addit SVIDAS,^r nisi ibi pro Diocles, Euclides, legendum est. Hac institutione tantos in philosophia profectus fecit, ut non tantum admirabili eruditione inclaresceret, sed & vitia mentis naturalia felicissime emendarentur, isque & acutus esset & probatus illis temporibus homo, quo elogio eum mactat CICERO.^s Erat enim in juventute & vinosus & mulierosus, ita vero doctrina & usu vitiosam naturam edomuerat, ut nemo illum vel violentum vel libidini litantem observaverit.^t Vnde animi in eo robur, mansuetudinem & continentiam admiratur PLUTARCHVS,^u SENECA^x vero virum fortem & strenuum salutat. Fabulæ itaque simile est, quod Onetor apud LAERTIVM tradit, præter uxorem, quam duxerat, Nicarete etiam pellice usum fuisse: id quod & vita Stilponis continentia & temperantia laudatissima refutat, & silentium potissimum ATHENAEI,^y philosophorum vitia non reticentis, rejiciendum monet, qui Nicareten Megarensensem non ignobilem, ait,^z & obscuram meretricem fuisse, sed & natalium splendore, & doctrina perquam amabilem; philosopho enim Stilponi operam dedisse; quibus vetitam consuetudinem sine dubio adjecisset, si ullo modo Stilpo ejus fuisset suspectus. Nobilia vero scorta eruditionis & philosophiæ laudem affectasse, ideoque contubernia philosophorum quæsisisse, supra Aristippi & Laidis, immo ipsius Socratis & Aspasiæ exemplis probavimus. Sed & filiae degeneris exemplum id probat, quæ cum inquinatissimam vitam duceret, eamque parenti dedecori esse nonnemo diceret, Stilpo non eam, respondit, majori sibi dedecori quam ipse sit decori ei, esse valere:^b id quod dicere non potuisset, si ipsæ filiae incontinentiæ exemplum exhibuisset.^c Eandem animi quoque continentiam circa opes & divitias probavit, magnumque & philosopho dignum ostendit animum. Cum enim magna apud Ptolomæum Soterem gratia esset, is captis vi Megaris pecuniam ei obtulit, & ut in Aegyptum se sequeretur, invitavit; Stilpo vero parte tantum aliqua pecuniæ accepta, in Aegyptum proficisci noluit, sed Aeginam se contulit, ibique, donec Ptolomæus Megaris discederet vitam egit. Demetrius quoque Antigoni filius, Megaris expugnatis domui ejus parcere jusserat, restituique si quid ei ablatum fuerat.^d Cum itaque rerum ab eo amissarum consignatio peteretur, nihil, quod suum esse, perdidisse se respondit, doctrinam enim & eruditionem neminem ei eripuisse, eloquentiam quoque sibi esse relictam & disciplinam; simulque tanta vi humanitatem illi suavit, ut assidue eum Demetrius audire cuperet. Erat enim ei ingenium simplex, neque ulla simulatione fucatum,^e eruditio vero longe ma-

xima,

r) In Stilpo T. III. p. 376.

s) De fato c. 5. t) ibid.

u) Adv. Colot. T. V. p. m. 424.

x) ep. 9.

y) l. II. f. 114.

z) Is de temperantia Stilponis testatur l. X. p. 422.

b) l. XIII. p. 496. CONF. MENAG. hist. mul.

phil. §. 62. BAYLE dict. T. IV. art. Stilpo not. B. p. 283. b) LAERT. l. c.

c) Conf. quæ hac de re habet PLUT. de tranq. an.

d) LAERT. l. c. f. 115.

e) PLUTARCH. in Demetrio, & de tranq. animi. SENECA ep. 9. & de constant. c. 5.

f) LAERT. l. II. f. 117.

xima, quæ ei tantam nominis famam conciliavit, ut cum aliquando Megaris Athenas se contulisset, homines ex officinis ad eum videndum confluerent. ^g Inventionem etiam & eloquentiam longissime alios antecessit, ^h ut omnem fere Græciam ad Megaricam scholam adduceret, cujus cum princeps existeret, & quod testatur PLUTARCHVS, ⁱ in litigioso dicendi genere potentissimus esset, doctrinæ & disputationum subtilitate sibi ipsi, patriæ & amicis summum decus conciliavit. Et hæc quoque causa est, cur multos discipulos nactus sit, quos ab aliis philosophis ad se abstraxit, interque eos Metrodorum theoreticum ^k a Theophrasto, Clitarchum & Simmiam ab Aristotele Cyrenæo, Pæonium ab Aristide, aliosque. Addit his LAERTIVS: ^l Phrasidemum Peripateticum, cujus in physicis maxima fuerit auctoritas, sibi adjunxisse, Alcimum item, oratorem sui ævi in Græcia maximum, Zenonem porro Phœnicium Epicureum philosophum, Crate-tem & reliquos; immo Zenonem quoque Cittieum ejus discipulum facit Heraclides. ^m Senem satis functum hausto prius mero ut citius moreretur Hermippus refert. ⁿ Viginti dialogos ei tribuit SVIDAS, novem LAERTIVS, ^o neque eos multum adeo gratiæ habentes, quod, ubi cum laudatissima Stilponis eloquentia comparatur, suspicionem suggerit, fuisse fœtus supposititios. Filium habuit Drysonem, quem Brysonem quoque quidam vocant, parentis vestigia in excolenda philosophia prementem, ^p quem inter Pyrrhonis præceptores enumerat LAERTIVS. ^q Quod si verum est, recte inde conficitur, ambiguum Eristicæ sectæ disputandi genus, multum ad Pyrrhonis incertitudinem contulisse. Alius tamen Bryso est, cujus Aristoteles meminit. ^r

§. X. Etsi vero totus erat in dialecticis Stilpo, & fama quoque propter ingenii artisque subtilitatem super æthera notus inclarescebat, pauca tamen, quod mireris, de doctrina ejus restant, eaque obscura & non satis expedita. Illa huc redeunt:

I. Univerfalia eum plane sustulisse. Dicebat enim: qui hominem dicat, eum neminem dicere, quod non hunc vel illum ea vox significet, nec huic magis, quam alteri conveniat. Rursus id, quod olus videmus, haut esse, olus enim ante multos annos jam fuisse atque ita hoc olus esse non posse. Ita quidem LAERTIVS, ^s quem obscuritatis accusat IS. CASAVBONVS, ^t qui tamen satis clarus est, modo observemus, esse & hoc unum ex sophismatibus scholæ Eristicæ, quibus philosophorum ingenia acuebant & vexabant. Scilicet supponebat Stilpo, non dari hominem in abstracto, adeoque has species & genera rerum non natura existere; cum neque in hoc neque in alio homine ille homo universalis queat ostendi. Inductione ita-

lii i 2

que

g) *ibid.* f. 119. ubi etiam narratur, qua ratione illudentem represserit, conf. BAYLE *l. c. not. A.*

h) *ib.* f. 113.

i) *adv. Colot.*

k) conf. MENAG. *ad h. l.*

l) *l. c.*

m) *ib.* f. 120. conf. FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. II.*

p) *ib.* f. 821. f.

n) *ib.* f. 120.

o) *ll. cc.*

p) *ibid.*

q) *l. IX. f. 69.*

r) Conf. FABRIC. *ad Sext. Emp. adv. Math.*

s) *VII. f. 13. IONSIVS de Scr. Hist. phil. p. 118.*

t) LAERT. *l. II. f. 119.*

u) *ad h. l.*

Stilponis philosophemata.

que facta cum neque hunc neque illum, neque alium hominem esse colligeret, inferebat nullum esse hominem, sicque ludendo ambigua hominis in genere five abstracto, uti Logici dicunt, & in individuo five singulari considerati notione, incautos exagitabat. Altiora tamen hic latere putat P. BAYLE, " & non in solo verborum lusu & cavillationibus substituisse Stilponem, sed universalia five prædicabilia, qua voce designantur in Peripatetica logica, negavisse: sicque negatis universalibus etiam rerum discrimina sustulisse, quam viam esse ad Spinozismum magno acumine ipsius Stilponis argutiis non cedente vir subtilissimus demonstrare satagit. Nos hunc labyrinthum, ne ab itinere semel constituto seducamur, non ingredimur, hoc unum notasse contenti, ex mente PLUTARCHI contra Coloten disputantis, qui ob hæc sophismata vehementer in Stilponem insurrexerat, hæc fuisse ex sententiolis, quas per lulum & jocos inter Sophistas sparsit Stilpo, scholæ Megaricæ indole ita requirente. Neque tamen vero prorsus esse dissimile, fuisse Stilponem inter eos, qui universalia præter nuda nomina nihil esse dicerent, quod & Cynicos fecisse & alios, alibi docuimus: * quorum partes postea susceperunt Abælardi sequaces & tota Nominalium secta suo loco prolixius describenda. Ejusmodi enim cavillationes reliquis sectis opponebantur, quæ τὰ εἶδη vel extra res, vel in rebus existere jactabant, quorum prius Platonice, posterius Peripateticis placuit, quosque ita ludicro sophismate derisisse & vexasse videtur Stilpo, amœnissimi & ad ridendum facti ingenii philosophus. Plura enim & profundiora cogitasse, nulla probabilitate evinci potest. Ex hac vero universalium negatione fluxit aliud dogma Stilponis, acumine Eristicæ scholæ dignum:

II. Vnum de alio prædicari non posse. Non enim idem esse subjectum cum prædicato, aliamque illius, aliam hujus esse definitionem. Ita aliud esse hominem, aliud bonum, nec ea posse de se prædicari, cum & hominis alia essentia sit, & boni. Si enim unum esset homo & bonum, non dici posse prædicarive, medicinam esse bonam, cibumque esse bonum. Eorum itaque quæ sunt in subjecto vel de subjecto nullam dari complexionem, sed ea, nisi idem cum subjecto sint, de eo, etiam per accidens prædicari non posse. Nititur hæc sententiola, ut PLUTARCHI y voce utamur, negatione universalium, si enim ea non sint, nihil de altero recte prædicari potest. Vnde, quam misera & cavillatoria tota hæc disputatio fuerit, manifestum est. Quia vero Stilponem virum gravem & eruditum fuisse constat, ideo omnino Plutarchi opinionem amplectendam esse putamus, *eum tantummodo vocibus quibusdam offensum modum loquendi impugnasse non, quod in usu haberetur abrogatum vel res ipsas sublatas serio voluisse.* z Addimus subtilitatibus ejusmodi communem loquendi modum impetentibus juventutem ad se traxisse, quæ magnam istis cavillationibus se consecutam esse sapientiam credebat: unde Glycera, nobile scortum, cum

n) l. c.

x) In *Historia philos. de ideis* Sect. I. §. 8.

y) adv. Coloten, qui hæc quidem proposuerat, non vero dissolverat.

z) Aliter quidem Bælius, cujus vero suspiciones, antequam probentur, demonstrandæ sunt.

in convivio a Stilpone reprehenderetur, quod juventutem corrumpere, respondit: eum non minus corruptæ juventutis accusari, cujus animos inutilibus subtilitatibus & sophisticis cavillationibus repleat. Nihilque referre iis, qui sic in miseras incidunt, atque pereunt, an apud philosophum degant, an apud scortum. ^a

III. Præter hæc Stilponem statuisse, refert SENECA: ^b Summum bonum mentem esse nullis passionibus obnoxiam, & ita mentem Stilponis scholæque Megaricæ exponit, ut non tantum voluerint sapientem insuperabilem esse ab omni incommodo, sed ei etiam omnem sensum ademerint. In quo discrimen inter Stoicos & Dialecticos intercedere monet. Verbo: lapidem hi volunt sapientem nullius mali sensu affectum, immobilem Stoici, ratione malum vincentem: illi *rigorem quendam naturæ*, ut ait PLINIVS ^c *invehebant*, *hi robur invictum urgebant*. Plura dabit LIPSIVS: ^d qui recte monet, nullibi alias Stilponi hæc tribui, sed Pyrrhoni.

IV. Restat una eaque haud levis momenti quæstio de Stilponis philosophia: quid de Diis statuerit? Impietatis enim adversus Deos suspectum inter Athenienses fuisse, LAERTIVS refert, narrans: Cum solito sophismate usus, aliquem de Minerva Phidiæ interrogasset: num Minerva, Iovis filia, Deus est? illi annuente dixisse: At ipsa non Iovis, sed Phidiæ est: & hoc illo concedente, intulisse: Non ergo ipsa Deus. Qua de re ad Areopagum tractum nihil inficiatum esse, sed asseruisse: recte se locutum, non enim Deum, sed Deam esse. Areopagiticis vero hoc responso non placatos, eum urbe excedere jussisse. Crateti quoque interroganti: an dii precationibus & divinis honoribus gaudeant, respondisse: Noli me, fatue, in via de his rogare, sed solum ac seorsum. Inde MENAGIUS ^e parcum Dei cultorem ac omnino *θεοῦ* fuisse colligit, & violatæ in templo matris Deum religionis, in quo comesto alio obdormiverat, quod ATHEÆVS ^f narrat, reum agit. Addere potuisset, quod refert PLUTARCHVS: ^g somniavisse Stilponem, videre se Neptunum expostulantem secum, quod non bovem ipsi immolasset, qui mos erat sacerdotum; se vero nihil territum, quid ais, Neptune, dixisse? pueri instar venis conquesturus mecum, quod non sumta in fœnus pecunia, urbem nidore complevi, sed rem tibi sacram e re mea familiari feci? visumque sibi fuisse, Neptunum dextra porrecta subridentem polliceri, ipsius gratia magnum se aquarum proventum Megarensibus largiturum. Omnia hæc satis quidem evincunt, Stilponem a crassa Atheniensium superstitione, statuatam pro Dea colentium, fuisse remotissimum, nec impium ei visum fuisse, de Diis istis cavillari; risisse quoque sacerdotum avaritiam, & sacra fecisse pro facultatum suarum modulo. Quæ philosophum omnino arguunt, turpem *δεισιδαιμονίαν*, Græcorum exagitantem; atheum vero fuisse, quo colore inde exsculpetur? Tam diu itaque ex impiorum catalogo delendus est, donec probetur, ipsam numinis existentiam negavisse.

*Atheismus
Stilponi imputatus.*

^a) ATHENÆVS l. supra cit.

^b) Ep. IX.

^c) l. VII. c. 19.

^d) Manud. ad phil. Stoic. l. III. c. 7. p. m. 292.

^e) l. c. f. 127.

^f) ad l. c. Laërt. conf. BAYLE l. c. not. D.

EVDDEVS thes. de ath. c. I. §. 17. REIMMANN.

Hist. ath. c. XXV. p. 179.

^g) l. X. p. 422.

^h) de prof. virt. sentiendo T. I. p. m. 194.

C A P V T Q V I N T V M

DE SCHOLA ELIACA ET ERETRIACA.

§. I.

*Eliaca schola
auctor.*

Phædo.

Eliaca schola a Socratis doctrina, quantum quidem de ea constat, non recessit, adeoque pro nova prout reliquæ, quæ ex Socratis disciplina prodierunt, secta non est habenda. Constituit tamen propriam scholam PHÆDO, Eliensis, a cuius patria nomen accepit. Fuit is nobili familia oriundus, quem vero fatorum series in tristem servitutem redegerat. Apiratis enim occupata patria, captus & quæstui turpi ac lenocinio certo pretio se addici coactus est, & in fornice prostare. ^a Forte fortuna tamen a Socrate prætereunte conspectus, cum faciem ingenuam, qua plane erat singularis, observavisset, Alcibiadi vel Critoni, quod tradit LAERTIUS, ^b vel Cebet, ut vult GELLIVS ^c persuasit, ut eum redimerent. ^d Ab eo tempore magno studio & liberali animo in philosophiam incubuit, & Socrati constanter adhæsit: a quo morum quoque disciplinam ita didicit, ut novam scholam apperire posset. In qua tamen Socratica vestigia reliquisse non legitur. Scripsisse dialogos aliquot dicitur, quos tamen aliis vindicant veteres: certe perierunt omnes. ^e Phædoni in schola Eliaca successit Plistanus, de quo præter nomen LAERTIO ^f memoratum nihil tradunt veteres; & hunc Menedemus secutus est, qui Eliacam scholam in patriam Eretriam transtulit, unde Eretriaca vocata est. Sunt, ^g qui inter Plistanum & Menedemum Stilponem reponant, quem audivit Menedemus, sed præter rem: non enim Stilponis sectæ adhæsit, sed ab eo ad Eliacos discessit, quorum in schola tertius philosophus numeratur.

*Eretriaca
schola.*

Menedemus.

§. II. Scripsit de MENEDEMO olim Antigonus Carystius, ^b quemadmodum & SPHAERVS, ⁱ philosophus Stoicus, librum exaravisse *de Eretriacis philosophis* dicitur, utriusque vero scripta temporis injuria nobis eri-

a) LAERTIUS I. II. f. 105. GELLIVS I. II. c. 18. SVIDAS in Phædo T. III. p. 587. ORIG. contra Cels. I. I. p. 51. I. III. p. 154.

b) I. c. male est apud STANLEIVM p. 273. pro Critoni, Platoni.

c) I. c. ita & MACROBIUS I. I. c. 11. Forte omnes huc sua contulerunt. Crito tamen & Alcibiades facultatibus potentes id facere præ Cebete poterant.

d) Fuit itaque ex numero eorum, qui ex servis facti sunt philosophi, notante Hieronymo apud LAERT. I. c. quales fuere quoque Diogenes, Epictetus, Ister, de quo vid. SVIDAS v. Ister, T. II. p. 155. alique, quos nominat GELLIVS I. c. Scripsit de servis eruditione claris HERMIP-

PVS Peripateticus philosophus, de historia philosophica meritissimus, de cuius scriptis magna nostra jactura deperditis videndus IONSIUS de Scr. Hist. phil. I. II. c. 9. p. 162. Hunc cum Istro confundit MENAGIVS ad I. c. Laërt.

e) Conf. LAERT. I. c. MENAG. ad h. I. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. I. p. 792.

f) I. c.

g) Conf. FABRICIVS I. c.

h) Vid. IONSIUS de Script. hist. phil. I. II. c. 4. p. 130.

i) LAERT. I. VII. f. 178. conf. IONSIUS I. c. c. 6. p. 143.

eripuit, solusque fere LAERTIVS^k memorias veterum de Menedemo nobis conservavit. Is Eretrienſis fuit, filius Clifthenis, nobilis quidem viri ex Theopropidarum profapia, qui tamen paupertate preſſus architectonicam exercuit; alii tabernaculorum ſartorem faciunt, & utrumque didiſſe Menedemum volunt, quod ei Alexinus objecit.^l Miſſus autem ab Eretrienſibus, ut Megaris in præſidio eſſet, inde Athenas properavit, ubi tum magno applauſu in Academia docebat Plato, ut hunc audiret.^m Neque tamen eam, quam ſperaverat, doctrinam in Platonis, & ejus ſucceſſoris, Xenocratis, ſchola deprehendens, ad Cyrenæum Paræbatam diſceſſit, quem & ipſum contemſit. A neceſſario autem ſuo, Aſclepiade, ad Stilponem traductus eſt, quem magni fecit. Interrogatus enim, quid de eo ſentiret? ἐλευθέριον eſſe dixit;ⁿ qua voce liberalis docendi & vivendi ratio, qua Stilpo inter elegantiffimos philoſophos numerari meruit, ſine dubio commendatur. Inde cum Aſclepiade Elidem navigans in Anchipyllum & Moſchum incidit, Phædonicæ doctrinæ alumnos, a quibus Eliacæ ſcholæ additus eſt. In patriam poſtea reverſus ſcholam aperuit, & philoſophiam docuit, quæ ab urbe Eretriacæ nomen accepit. A Stilpone vero ſcholæſtici apparatus naſeam accepiſſe videtur; in ſchola ejus enim, nullus, ut tum fieri amabat, circa eum ordo, nulla ſubſellia per gyrum diſpoſita, ſed ut ſingulis aut ambulare aut ſedere contingebat, ita illum audiebant.^o Contemtui vero initio haberi cœpit a civibus, canisque & inſipiens vocari; poſtea vero in ſumma admiratione fuit, adeo ut ſumma reipublicæ ei crederetur, ducentorum talentorum in annum ſtipendio,^p ex qua tamen ſumma quartam ille partem accipere noluit: quod munus publicum quoque non intenſiſſima tantum cura,^q ſed & ſalutari effectū geſſit. Legationes enim pro patria

k) I. II. ſ. 125. ſeqq.

l) Alexineum quendam nominat LAERTIVS I. c. quod pro patrio habet cognomine STANLEIVS p. 274. Laërtius vero Alexini ſectatorem intellexiſſe videtur. Non infeliciter vero nobis conjeſſiſſe videtur erudiſſimus OLEARIVS ad h. I. Stanleji, ipſum Alexinum intelligendum eſſe. Hujus enim argutias dialēcticas Menedemum acute retudiſſe narrat LAERTIVS I. II. ſ. 137. quam amarus autem Alexinus erga adverſarios fuerit, ſupra diximus. Ceterum ex objectione Alexini ὡς ἔτε σκηνὴν ἔτε ψήφισμα προσήκει τῷ σόφῳ γράφειν, patet, Menedemum tum, cum philoſophiæ navaret operam, architectonicæ tamen operam dediſſe: id quod ei exprobravit Alexinus, quem quidem acriter objurgaviſſe, beneficiis tamen maſtaſſe plurimis narrat LAERT. ſ. 136.

m) LAERT. I. II. ſ. 125. qui militiam ideo deſeruiſſe dicit, Platonis quoque diſcipulum faciunt PLUTARCHVS adv. Colot. & CYRILLVS contra Jul. I. VI. Repugnare tamen hoc ait IONſIVS I. c. p. 351. temporum rationibus; quia Olymp. CXXX. adhuc vixerit & LXXIV. annos tantum exegerit; Plato vero Ol. CVIII. mortuus ſit. conf. ib. I. II. c. II. p. 171. Fruſtra vero ſupponit Ionſius Ol. CXXX. adhuc vixiſſe; qui LAERTIVS

I. VII. ſ. 6. ait Perſæum hoc tempore vixiſſe: eo enim loco Laërtius non tempus, quo cum Antigono verſatus eſt Perſæus notat, ſed illud, quo poſtea clarus fuit. Patet quoque ex hiſtoria mortis Menedemi, factam eam eſſe ſtatim poſt devictos ab Antigono Gallos, adeoque Ol. CXXV. 3. anno ab obitu Platonis LXX. ut ex Decreto ejus, in gratiam Antigoni ſcripto, apud LAERTIVM ſ. 140. recte collegit HUMFRED. HODY de LXX. Interpret. diſſert. VIII. calculos ejus probante MENAGIO ad I. c. Laërt. Eegunt etiam Codd. Laërtii non LXXIV. ſed LXXXIV. annos natum Menedemum obuiſſe. Hoc tamen non obſtante non LXXXIV. ſed XCIV. annos attigiſſe debuit; quia cum ad Platonem ſecederet, militiæ nomen dederat, & ita XXIV. ætatis annum compleverat.

n) LAERT. I. II. ſ. 134.

o) ibid. ſ. 130.

p) ib. ſ. 140. Ita quidem locum Laërtii vertit OLEARIVS apud STANLEIVM p. 276. non negamus tamen, verba hiſtorici nobis viſa eſſe melius expreſſa ab interprete: quin etiam ad Demetrium legatus, cum illi civitas CC. talenta quotannis ſolveret, ut L. remitterentur effeciſſe, CC. enim ſtipendio talenta ſolvere, inuſitatum.

q) Ejus curæ exemplum vid. ib. ſ. 131.

patria ad Ptolomæum, Lyfimachum & Demetrium, reges Macedoniæ, cum honore suscepit, tributi diminutionem obtinuit, seque principibus viris fecit commendatissimum, patriamque sæpe a tyrannis liberavit, qui Demetrio eam subicere tentabant.^r Imprimis vero Antigonus Macedoniæ rex ejus erat studiosus, qui se ejus discipulum profiteri non erubuit, quæ res ei magnam invidiam conflavit. Cum enim in suspicionem prodendæ Antigono urbis adduceretur, calumniante Aristodemo, tantis civium premebatur odiis, ut clam urbe discederet & Oropi degeret: ibi cum aurei calices periissent, communi Bœotiorum decreto loco migrare jussus est. Mœrens itaque inde egressus, in patriam clam rediit, assumtaque uxore & filiabus se ad Antigonom contulit. Aliter rem narrat Heraclides: cum suspicione proditæ patriæ premeretur, ad Antigonom se contulisse, & pro restituenda patriæ libertate precibus eum assiduis flagitasse; obstitisse vero Persæum,^s quo minus Eretrienfes servituti eriperentur. Menedemum itaque non tantum inexorabile in Persæum fovisse odium, sed, & cum precibus nihil ab Antigono impetrare potuisset, septem dies totos a cibo abstinuisse, atque ex animi dolore vitam finiisse: id quod LXXXIV. ætatis anno factum esse Heraclides quidem ait, qui vero numerus corruptus esse videtur, si verum est, quod veteres tradunt, Platonem ipsum Menedemum audivisse.^t Ex Antigoni & Persæi Stoici enim temporibus patet, illum Olymp. CXXIV. adhuc vixisse.^u Dotes animi corporisque a natura acceperat, longe præstantissimas, quæ illum vehementer commendabant. Corporis in eo jam sene habitus & status idem perdurabat, quem habuerat juvenis, athletæ instar firmus & validus, atque adusta facie, obesus item & attritus, & mediocris proceritatis; ingenio utebatur acuto, & in dialecticis quoque argutiis versatissimo, quamvis illas mire contemneret, & risui exponeret: versatile enim cum id esset, & adestet ei orationis vis tanta, ut difficile esset, ipsi occurrere, in omnes partes se versare solebat, & ubique, quod diceret, inveniebat:^x quare contentiosam fuisse ejus eloquentiam dixit Antisthenes in *successionibus*, qui dialecticas quoque ejus quæstiunculas refert: quas tamen ad confundendos tantum Eristicos adhibuisse, ex perpetuis, quas cum Alexino fovebat, litibus non inepte colligitur.^y Vehementem quoque in disputationibus fuisse, veteres notant, ^a adeo ut livida sæpe facie discederet. Quæ tamen disputationis vehementia ad animi non penetravit mores, quos placidissimos fuisse, talesque, ut adversariis, quo posset modo benefaceret, LAERTIVS ^b tradit. Morum vero sanctitate venerabilis erat, adeo ut admodum

^r) Prolixius hæc omnia narrat LAERT. l. II. f. 140.

^s) De hoc Zenonis discipulo vid. LAERT. l. VII. f. 6. & viri docti ad hunc locum.

^t) Vid. not. (m).

^u) LAERT. l. c. f. 132. ^x) ib. f. 134.

^y) Pertinere huc videtur quod IDEM f. 134. habet, fuisse δυσχερὲς ἀνδρῶν perceptu difficilem, oratione enim copiosissimum fuisse ipse tradit. Intelligit itaque argumentorum subtilitatem, quibus ita

aciem instruebat, ut non tantum adversarii difficulter eam assequerentur, sed & non minus difficulter contra pugnarent, addit, enim, fuisse τῷ συνθέσθαι δυσανταγώνιστον, καὶ εὐρηλογῆσαι, quo ingenium novis semper argumentis & objectionibus inveniendis paratum & aptum indicat.

^a) l. c. f. 136.

^b) ibid. Ideo fastum & cachinnos ei objecere Crates & Timon. Exemplum apophthegmatum habes apud LAERTIVM f. 128. seqq.

modum timeretur; in objurgando autem summa utebatur gravitate & auctoritate, adeo, ut vel gestibus & signis vehementer corripere, & acutis dictis aculeo quasi animos confoderet. Ejus vero libertatis usu, qua & principibus viris veritatem profiteri non extimuit, pene cum amico Asclepiade periisset. ^c Fuit etiam amicis jucundissimus, & liberalitatis atque hospitalitatis amantissimus. Et quia parum salubris erat Eretriæ aër, frequentia obibat convivia, quorum ordinem modumque descripsit Antigonus Carystius, ^d dignus qui legatur. Eximius enim locus est, ex quo ratio conviviorum philosophicorum apud Græcos disci potest. Nihil ibi luxui datum, frugalitate temperata omnia: poculum cotula non majus: bellaria fabæ ac lupini, interdum de fructibus, quales annus præberet: dum biberent, variæ quæstiones a Menedemo propositæ; mensa secunda sermonibus expleta, quibus continentiae & temperantiae argumentum erat: tantaque id hospitem jucunditate, ut, licet ad gallicinium haud raro protraherentur, ingratiis tamen eorum solverentur. Frugalitatis enim adeo observantissimus fuit, ut licet ipsi & Asclepiadi amico, qui una cum eo vivebat, opes affluerent, amicis quoque largientibus, iis tamen prudenter & sine sumtuum dispendio uteretur. ^e Reprehenditur tamen in eo gravitas in fastum degenerans, quem dura licet paupertate in juventute pressus non potuit totum celare, ^f unde & gloriæ appetentior, quam philosophum decebat fuisse dicitur. Aliquanto etiam ad superstitionem proclivior prodidit animum, quem tamen postea repressit. ^g Poëtas amabat vehementer, summum vero studium ejus ferebatur in Homerum, & post hunc in Sophoclem, quemadmodum elegantioris eruditionis laudem captasse, omnino est verisimile. Adfuisse autem in Aegypto, cum Græca versio τῶν ὁ conficeretur ^h ex temporum serie falsum esse demonstratur. Etsi vero invidia civium mortis ejus causa extitit, honoratus tamen postea est ab Eretrienfibus statua. ⁱ Nihil eum scripsisse ait Antigonus Carystius. ^k Fuit & alius Menedemus, Cynicus philosophus, de quo suo loco; item Medicus. Successorem, quod vult LAERTIVS, ^l vel socium potius non vitæ tantum & fortunæ, sed & philosophici studii habuit ASCLEPIADEM Phliasium, cui tanta amicitiae fide junctus erat, ut nulla re Pyladis & Orestis amor cederet. Non enim in prima juventute tantum vilibus uterque operis victum simul quærebant, & fabrum in ædificando juvantes lutum & lapides ferebant, ^m sed & philosophiæ studiis se mancipientes noctu semper ad pistrinum descendebant, ibique duas drachmas merebant, ut

Asclepiades.

c) Narrat historiam IDEM f. 129.

d) Apud ATHENAEVM l. X. p. 419. quem descripsit LAERTIVS f. 139. de hoc convivandi modo conf. IONSIUS l. II. c. 2. p. 124. & qui docte eum enarravit, ESCHENBACH. diff. Acad. V. quæ est, de Symposiis Sap. p. 257. seqq.

e) εὐτελῶς LAERT. f. 138.

f) Exemplum narrat IDEM f. 130.

Hist. phil. Tom. I.

g) Ex carnibus enim morticinis comestis nauseam & pallorem contrahens, ideo ab Asclepiade correptus est ib. f. 131.

h) Id Aristæas asserit, notatus ab HODY. l. c.

i) LAERT. l. II. f. 132.

k) Ibid. f. 136.

l) Ibid. f. 105.

m) Ib. f. 130.

Kkk k

ut interdiu philosophos audire possent. Quod cum ignoraretur, ad Areopagi pertracti sunt iudicium, ut juxta Solonis legem rationem redderent, qui fiat, ut omne tempus in philosophorum terentes disputationibus, neque labore, neque patria hæreditate eis, de quo viverent, suppeditante, subsistere tamen valeant, neque ulla re indigeant? Ex pistrino præfecto vero recognita attoniti Areopagitæ CC. drachmarum præmium eis solvere jussurunt: ⁿ alii quoque patroni liberalitate eos sublevarunt. ^o Vxorem quoque uterque duxit filiam Asclepiades, matrem Menedemus; quam ille defuncta uxore secundis sibi junxit nuptiis: ita tamen, ut Menedemus, qui in republica honoratiori loco positus nobiliorem uxorem duxerat, ei curam rei domesticæ permitteret. ^p Asclepiades autem ætate provectior, cum in magnis opibus frugaliter cum Menedemo vixisset, eo prior obiit, nec tamen ejus memoriam abjecit Menedemus.

*Menedemi
doctrina.*

§. III. Nullum Menedemum doctrinæ philosophicæ systema composuisse, asserit in ejus vita Antigonus Carystius, unde & de philosophia ejus disquiri non potest. ^q Refert tamen LAERTIVS: ^r

I. Sustulisse propositiones negantes, solisque affirmantibus locum fecisse: & ex his simplices solum admisisse, rejectis, quæ tales haud essent, conjunctis & complexis. ^s Videtur vero id sophistarum causa, & imprimis ad vexandos Eristicos asseruisse: cum enim eorum sophismata propositionibus complexis atque compositis consisterent, in quibus fallacia dictionis plerumque latebat, negatis iis tanquam ineptis, ad propositiones simplices reducebat, quo non poterat non mox tota fallacia detegi. Cujus exemplum refert LAERTIVS: sciscitanti aliquando Alexino, an patrem cedere desuisset? respondisse, neque cecidi, neque desui. Vrgente vero altero, ut simpliciter vel affirmando vel negando responderet, regessisse: ridiculum est suscipere vestras leges, cum in ipso limine queant repelli.

II. Statuisse: unum esse bonum, unam virtutem, graviterque in eos, qui plura assererent, animadvertisse. ^t

III. Sapienti ducendam esse uxorem. ^u

IV. Omni die philosophos audiendos esse. ^v

V. Maximum bonum enim, ea solum, quæ deceat, desiderare. ^w

ⁿ) ATHENAEVS I. IV. p. 168.

^o) LAERT. f. 137. 138.

^p) Ibid.

^q) Id vox *ἐπελξαι* hic vult apud LAERT. I. I. f. 136. quod STANLEIVS p. 275. minus accurate expressit: *nihil pro certo definitivisse.*

^r) Lib. II. f. 134.

^s) Hic iterum sensum obscuravit STANLEIVS. Recte enim pro *λέγων*, *λέγω* scribendum esse monuit CASAVBONVS.

^t) Ib. f. 129.

^u) Ib. f. 128.

^v) Ib. f. 129.

^w) Ib. f. 136.

C A P V T S E X T V M.

D E S E C T A A C A D E M I C A.

S E C T. I.

D E P L A T O N E E I V S Q V E P H I L O S O P H I A.

§. I.

Et hæc quidem sectæ fuere ut minoris famæ, ita & brevioris ætatis, quæ ex Socratis schola prodierunt. Multo maiorem celebritatem consecutæ sunt quæ restant Academica atque Cynica, quarum illa ad Platonem, hæc ad Antisthenem origines suas refert, quippe quæ non diutissime tantum durarunt, sed & novas sectas genuerunt, fama & auctoritate illis non concedentes Peripateticam & Stoicam. Et Plato quidem Socraticorum discipulorum minimus ^a omnes, qui ex eadem schola prodierant, nominis fama & philosophiæ laude longissime antecelluit, & caput tantum non ad æthera extulit. De cuius vita & philosophia eo diligentius dispiciendum est, quo magis ratio philosophandi Platonica non vetustis tantum ante C. N. temporibus maxime inclaruit, sed & post C. N. intercidentibus reliquis sectis Græcanicis sola cum Peripatetica inter philosophantes perstitit, & ad nostra fere tempora sectatores invenit, ut historiæ philosophicæ filum pertexturis suo loco & tempore prolixè demonstrabitur. Quia vero Platonis sequaces mature ejus philosophiam mutaverunt, ideo ipse prius & philosophica ejus doctrina accurate considerata est.

Secta Academica.

§. II. Vt vero tanti philosophi historia partium studio haud semel vehementer corrupta, quantum potest, exacta ad fidei historicæ leges cognoscatur, cum attentione & provida mente legendi sunt, qui Platonis vitam descripserunt, quo in studio & veterum & recentiorum virorum eruditissimorum diligentia versata est. Et veterum quidem plerosque ætas nobis invidit, & desiderantur non sine magna historiæ philosophicæ jactura scripta Speusippi, Xenocratis, Hermodori, Aristoxeni, Clearchi, Zosimi Alexandrini, Favorini, Porphyrii aliorumque, quorum passim mentio inter veteres hodie superstites sit, de quibus, cum ea nobis erepta doleamus, hic agere nihil attinet, consulendi vero sunt, qui historiam literariam veterum condiderunt, magni in his literis viri IOANNES IONSIUS & IOANNES ALBERTVS FABRICIVS. Ex paucis, qui commune veterum librorum naufragium evaserunt, nominandus est, qui hætenus non exiguum nobis usum præstitit DIOGENES LAERTIVS. Etsi enim, ut meliori judicii acumine hanc quoque Platonis historiam conscripsisset, merito sit optandum; debemus ei tamen tot deperditarum de Platone memoriarum notitiam,

Scriptores de Platone.

Kkk k 2

^a) Ita ipse in *Apologia Socratis*.

tiam, ut merito de servata nobis ea gaudeamus. Præter Laërtium APV-
LEIVS quoque in libro de Platonis dogmate celeberrimi philosophi res
atque fata sæpissime tetigit, & quidem toties cum Laërtio concordat, unus-
que ita exprimit alterum, ut recte judicasse censendus sit ISAACVS CA-
SAVBONVS, ^b aut illum ab isto pleraque transtulisse, aut utrumque ex eo-
dem hausisse fonte. Ex Platonis sequacibus OLYMPIODORVS etiam de
Platonis vita differuit, quam *Diogeni Laërtio* a se edito adjecit MERICVS
CASAUBONVS, & MARCVS MEIBOMIVS quoque cum annotationibus
IACOBI WINDETI post Laërtii librum editioni suæ in fine inseruit. ^c
THOMAE MAGISTRI vitam Platonis nominat quidem cl. STOLLIVS, ^d
quam tamen nec vidimus, nec in catalogo scriptorum ejus a viris doctis
enarrato offendimus. ^e Ex recentioribus imprimis memorandus & MAR-
SILIVS FICINVS de Platone ejusque philosophia meritissimus, qui lucu-
lentam vitæ philosophi descriptionem *versioni dialogorum Platonis* præ-
misit. Qui tamen, ut more temporis sui fontes, ex quibus sua hausit, non
indicavit, ita vel propterea caute legendus est, quod ipse non neget, amo-
rem in Platonem ingentem & nescientem tenere modum eum raptavisse,
ad declamandum pro Platone. ^f Ex Italis GVARINVS quoque philosophi
historiam *vitis illustrium Græcorum & Romanorum* inseruit. Inter Gal-
los vero RENATVS RAPINVS *comparatione Platonis & Aristotelis*, at-
que ANDREAS DACIERIVS nova *vitæ Platonis delineatione* ^g de hac
historiæ philosophicæ parte egregie meriti sunt, ita tamen, ut & hic critico
examine opus sit. Ex Anglis potiora ex veteribus collegit more suo
THOMAS STANLEIVS. ^h In Germania vero præter minora aliquot lu-
mina communis temporis sui præceptor PHILIPPVS MELANCHTHON
elegantem *de Platonis vita* orationem ⁱ conscripsit. Nec errabimus, si
diligentissimos Laërtii commentatores ISAACVM & MERICVM CASAUB-
ONOS, THOMAM ALDOBRANDINVM & AEGIDIUM MENAGIVM in
hunc censum referamus: licet enim historiam Platonis non condiderint,
magna tamen industria ad illustrandum Laërtii textum de Platone ea colle-
gerunt, quæ sparsim veteres de magno hoc philosopho dixerunt, quæque
in describendis vita & fatis Platonis omnino consulenda & inter se compa-
randa sunt.

Platonis ori-
gines & nata-
les.

§. III. Plato Atheniensis fuit; qui enim Thebanum faciunt, Cyno-
cephali ortum, ^k fundamento destituti fidem non merentur: parentes Col-
lytei pagi fuerunt, ipse vero in Ægina insula natus est, patre eo misso, ut
agros fortiretur, quo cum Athenas rediit expulsis Lacædemoniorum colo-
nis. ^l Pater Aristo, Aristoclis filius ex Codri posteris fuit, qui ad Neptu-
num genus referebant: mater Perictione, quam alii Potonam vocant, quæ
a So-

^b) Ad Laërt. l. III. f. 1.

^c) pag. 582.

^d) Hist. lit. P. II. c. 1. §. 32.

^e) Et IONSIVS de eo filel, & FABRICIVS, qui
ejus scripta passim diligenter enarravit.

^f) In dedic. ad Laur. Medices.

^g) Præmisit eam *Versioni Gallicæ dial. Platonis*.

^h) Hist. phil. P. IV. p. 279.

ⁱ) Oration. T. II. p. 353. seqq.

^k) LAERT. l. III. f. 1. TZEZ. Chil. II. 390.

^l) LAERT. l. c. SVIDAS in Plato.

a Solone genus derivavit, quæ præter Platonem Adiamantum quoque & Glauconem atque filiam Potonam, Speusippi matrem, peperit. ^m His parentibus natus quidem esse dicitur; sunt tamen, qui, ut ait APVLEIVS, *"augustiore profatum conceptu"*, contendant. Vulgata enim apud Athenienses fama fuit, plurimis veterum memorata, ^o fuisse eum Apollinis filium, qui in visione Perictionæ, pulcherrimæ formæ feminæ oblatus, ei se miscuerit, quæ ex eo concubitu gravida facta sit, Aristone marito interim cum ea congredi divinitus prohibito, jussuque voce divina decem mensibus ab uxore abstinere, donec partum edidisset. Volunt alii id a spectro apparente factum, Platonemque ex virgine natum. ^p Quæ etsi multorum veterum scriptorum traditionibus nituntur, & publicum vulgi rumorem sapiunt, ^q luculenter tamen produnt, aut conciliandæ Platoni auctoritatis causa a discipulis conficta esse, ^r aut Platoni illegitimo concubitu fato, dedecoris amovendæ causa ejusmodi parentem a matre afflictum esse: quo stratagemate mulieres impudicas inexpectatos amoris furtivi fructus celasse, & quos magnos futuros speraverant, majorem quam humana conditio patitur, ortum tribuisse, tot veterum exempla loquuntur. ^s De anno nativitatis Platonis variant veterum relationes; plerique Olymp. LXXXIIX. 1. quidam 4. alii Olymp. LXXXVII. 3. vel 2. editum volunt, qua de re viri docti ad LAERTIVM videndi. ^t Fuerunt, qui Ieremiæ prophetæ temporibus vixisse dicerent, quem in Ægypto Platonem vidisse contendunt. Dudum vero ostendit AVGVSTINVS, ^u qui olim non alienus ab hac opinione fuerat, tempora non concordare, cum plus sesquiseculo Plato junior sit vate Hebræo, quem ad Olymp. XXXVI. refert EVSEBIVS. Dies natalis philosopho illuxit Thargelionis septima, quam postea sacram atque festam philosophis fuisse, ^x supra in Socrate diximus. Parentes avi Aristoclis nomen ei indidisse Alexandro relatum; ^z Platonis vero nomen accepisse a Socrate vult TZETZES, ^a alii, ab Aristone Argivo Palæstrita nactum esse contendunt; causam tamen varie referunt: alii enim ad lati-

Kkk k 3

tudi-

m) De genere Platonis & majoribus vid. LAERT. l. c. PROCLVS ad Timæum Plat. p. 25. quæque fuisse affert STANLEIVS P. IV. p. 279. quocum conferendus, 10. MEVRSIVS, qui plura de Melantho & Codro, de regno Atheniens. l. III. c. 10. seq. p. 204. seqq.

n) De dogm. Plat. p. m. 283.

o) Vid. LAERT. l. c. & viri docti ad h. l. PLVT. in Symp. l. VIII. c. 1. OLYMPIOD. p. 582.

p) Vid. HIERONYM. adv. Iovin. l. I. T. IV. p. 186. ed. Par.

q) Hinc & sepulchro ejus inscriptos OLYMP. l. c. p. 588. hos versus refert:

Phæbo patre Plato, atque heros Epidaurius orti

Hic nempe ut corpus servet, & ille animam.

Hos sibi tribuit LAERT. l. III. f. 46.

r) Ita egregie ORIG. adv. Cels. l. I. p. m. 30. Hæc meræ sunt fabulæ fictæ in ejus viri gratiam, qui multo-

rum existimatione sapientia præcelluit ceteros, eoque a diviniore quodam semine creditus est traxisse originem, quasi hoc natura humana superiorem deceat.

s) Romuli, Alexandri M. aliorumque historia hoc docet. vid. HVETIVS Dem. Ev. Pr. IX. c. 9. §. 4. p. m. 466. conf. STANLEI. præf. act. phil. vol. III. p. 674.

t) Conf. STANLEIVS l. c. p. 281. PETAVIVS miscell. exerc. c. 7. & ration. temp. l. III. c. 13. p. m. 162. MARQ. GVDIVS apud MENAG. ad Laërt. l. III. f. 3.

u) De Civ. Dei l. VIII. c. 11.

x) LAERT. l. III. f. 2. PLVT. Sympof. VIII. 1. Hanc cum temporum nostrorum rationibus comparat STANLEIVS l. c. p. 282. De Πλατωνείων festo hoc die a philosophis celebrari solito vid. PORPHYR. in vita Plotini. EVSEB. Præp. X. 3.

z) LAERT. l. III. f. 4.

a) Chil. VI. hist. 51. Ch. XI. hist. 390.

tudinem humerorum vel pectoris quoque, vel frontis respexisse auctorem nominis conjiciunt; alii εὐεξίαν corporis, alii latitudinem sermonis, five copiosum atque apertum dicendi genus isto nomine expressum esse asserunt. ^b Quorum omnium conjecturas incertissimo niti fundamento, hæc sola ratio evincit, quod Platonis nomen non tum demum fictum & formatum est, cum nasceretur philosophus, sed usu jam receptum fuit inter Athenienses & reliquos Græcos. Vt enim recentiores nostro Platones taceamus, quos enumerat diligentissimus FABRICIUS, ^c priscae comœdiæ poeta antè nostrum Plato quidam inclaruit, ^d passimque nomen usu receptum fuit. Certe Platonis imagines, quæ passim occurrunt, nihil habent, quod cum hac delineatione conveniat. ^e

Educatio.

§. IV. Hunc, quem Apollinis filium esse volebant, infantem adhuc, præfagiis ostensum esse talem, porro jactant Platonis admiratores, qui eruditionis & eloquii suavitate cunctos antecelleret. Narrant enim AELIANUS, ^f VALERIUS MAXIMUS, ^g PLINIUS, ^h CICERO ⁱ aliique, ^k infans cum esset Plato, matris sinu gestatus, patrem ejus in Hymetto Atticæ monte Musis ibi Nymphisque sacra fecisse, matremque, dum sacris essent intenti, in proximis myrtis opacis filium reposuisse: ei vero dormienti applicuisse sese examen apum, eumque circumvolitantes suavique circumstrepentes susurru mel parvuli labellis inferuisse: id quod futuræ eloquentiæ, & divini quasi eloquii suavitatem præfagire, interpretes prodigiorum fuerint fassi. Sed id Academicorum, præceptorem miris laudibus extolentium, commentum fuisse, desumptum a figurato & emblematico dicendi genere, ^l quo laudatissima Platonis eloquentia ^m cum melle comparabatur, non est, quod dubitemus: mire enim in id contenderunt Platonis admiratores, ut essent in ejusmodi nugis excogitandis ingeniosi. A veri tamen specie non abit, quod ex Speusippo *domesticis instructo documentis* refert APVLEIUS & *pueri ejus acre in percipiendo ingenium, & admirandæ verecundiæ indolem fuisse, & pubescentis primitias labore atque amore studendi imbutas habuisse.* Refert idem, & LAERTIUS quoque, in prima literatura habuisse doctorem Dionysium, palæstricis exercitatum apud Aristonem Argis oriundum, tantosque progressus exercitationem eam illi contulisse, ut Pythia & Isthmia deluctata certaverit: ⁿ quæ tamen folius rumoris inter vulgus sparsi traditio esse videtur. Picturæ quoque studiosus

^b) Loca auctorum enarrandi otium nobis fecit FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 2. not. a.*

^c) *l. c.* qui ex Gudii & Menagii observationibus plerosque collegit.

^d) Vid. IDEM *vol. I. p. 745.*

^e) Apud SPANHEM. in *Callimach. p. 7. PATINUM pec. diff. conf. Act. phil. vol. III. p. 674.*

^f) *V. H. l. X. c. 21.*

^g) *Lib. I. c. 6.*

^h) *Hist. nat. l. XI. c. 9.*

ⁱ) *De divinat. l. I.*

^k) Omittit fabulam LAERTIUS, ad quem *l. III. f. 5.* id miratur MENAGIUS, sed suspicio est, Laërtium fabulam agnovisse.

^l) Conf. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 3. Act. phil. vol. I. p. 18.*

^m) PLUT. *de plac. phil. l. I. c. 7.* aliique laudati MENAG. *ad l. c.* Laërtii. Sedis ιχνοφόνων fuisse, quod vel balbutiem vel vocis gracilitatem innuit, refert. Quod quia cum μεγαλοφωνία Platoni tributa non consistere potest, evincit, non de oris suavitate, sed elocutionis dulcedine intelligendum esse, ut recte notat OLEAR. *ad STANLEY. p. 284.*

ⁿ) LAERT. OLYMPIODOR. APVLEIUS *ll. cc. CYRILLVS contra Iul. l. VI.*

diosus fuit, & imprimis multam poëticæ arti industriam atque laborem impendit, plurimaque poëmata composuit, dithyrambica primum, post epica, quæ tamen postea cremavit, postquam cum Homericis comparata illis multum inferiora esse cerneret; inde, ad tragoedias scribendas se contulit, in quibus tantum se profecisse credebatur, ut composita tetralogia, qua tragici Græci in solennioribus festis certare solebant, eam mimis traderet, de præmio certaturus. ^o Verum die, antequam exhibenda esset in theatro Socratem audiens, ejusque facundia captus, non tantum certamen declinavit, sed & nuntio poësi misso, quæcunque in hoc quoque genere elaboraverat, Vulcano tradidit, & ab isto tempore, XX. vero agebat ætatis annum, philosophiæ studio se totum tradidit. ^p Musicen quoque a Dracone Atheniensi & Metello Agrigentino didicisse, testatur PLUTARCHVS. ^q Sunt, qui dicant, paupertate adactum militiam secutum fuisse, in Socratem vero incidentem divenditis armis se ad philosophiam contulisse: quod tamen omni veterum testimonio repugnat: ^r quemadmodum & illi, qui ter eum pro patria pugnasse contendunt, ^s primum ad Tanagram, inde ad Corinthum, postremo ad Delium, ibique primas tulisse, temporum serie facile refutantur. Primum enim prælium Olymp. XXC. 4. secundum Ol. XXCIX. 1. tertiumque eodem anno contigit, quo quadrimus erat Plato, recteque conjicit STANLEIUS ^t Socratem cum Platone fuisse confusum, qui ter militaverat, & ad Delium primas retulerat, quas tamen Alcibiadi cessisse, suo loco monuimus.

§. V. Philosophiæ vero amore captus, cum toto in Socratem ferretur animo, illi a patre Aristone commendatus est. Singulare est, quod ea *Disciplina Socratica.* de re referunt PAVSANIAS, ^u LAERTIUS, ^x APVLEIUS, ^y OLYMPIODORVS. ^z Socrate in somnio visum esse, cygni pullum ex altari, quod in Academia Cupidini consecratum est, volasse, & in suo gremio resedisse: & postea olorem illum pennis cælum petiisse, canore musico auditus hominum Deorumque mulcentem. Cum hæc Socrates in conventu hominum referret, Aristonem Platonem puerum ^a oblaturum Socrati magistro commodum prosequutum fuisse, quem ubi aspexerit ille, ingeniumque intimum de exteriori conspiciat sit facie, dixisse: hic ille erat cygnus de Academia Cupidinis. Esse vero & hanc ex earum fabularum numero, quæ ad augendam præceptoris famam in vulgus spargere Platonis discipuli, ipsi qui eam referunt, non obscure produnt; illi enim

^o) AELIAN. V. H. l. II. c. 30.

^p) LAERT. l. III. f. 6. APVLEIUS l. c. & MENAGIUS ad l. c. STANLEIUS l. c. p. 284. & OLEARIUS ad h. l.

^q) De Musica T. V. p. m. 558.

^r) Ipse, qui hæc refert, in dubium vocat AELIANVS l. III. c. 27.

^s) Aristoxenus apud LAERT. l. III. f. 8. AELIANVS l. VII. c. 14.

^t) l. c. p. 285.

^u) In Atticis.

^x) Lib. III. f. 5. & ex eo SVIDAS l. c.

^y) l. c. init.

^z) l. c.

^a) Ita quidem APVLEIUS, cujus verba referimus. Erat vero tunc jam XX. annos natus, teste LAERT. l. c. f. 6. & juvenis, qui luctari posset & in palæstricis se, more Græcorum, exercere. Apuleji itaque verba nimis premenda non sunt, qui fabellam enarraturus, de accurato temporum ordine non cogitavit.

enim ad solam vulgus traditionem provocant, & vel sola vulgaris & inepta opinio, canoras cygnos aves esse, quam inepte adstruit Pausanias, demonstrant, vulgi hæc deberi rumoribus. Verisimilius est; Socratem explorata ex facie atque vultu Platonis indole, juvenem ingenio altiora petente & exercitationibus literariis jam subacto præditum libenter in disciplinam admisisse: ea enim methodo Socratem sæpius usum fuisse, in ejus historia exemplis confirmavimus. Non tamen prorsus a philosophicis studiis erat imparatus, cum ad Socratem accederet; sed prius, Heracliti & Parmenidis disciplinis a Cratylo & Hermogene erat imbutus. Cujus quidem contrariam sententiam asserit LAERTIVS, ^b contendens, decedente demum Socrate, Heracliteæ atque Parmenideæ philosophiæ adhæsisse: aliter tamen APULEIVS, ^c qui clare: *Et antea quidem Heracliti secta fuerat imbutus; verum cum se Socrati dedisset, non solum ingenio atque doctrina ceteros Socraticos vicit, sed etiam elegantia illustravit.* Nec probabile est, nobilem juvenem Atheniensem, toto encyclopædias cursu absoluto ad vicesimum ætatis annum usque philosophiam ne a limine quidem salutasse; Apuleji vero fidem maximopere adstruit ARISTOTELES, ^d dignus testis, qui diserte testatur, Platonem ἐκ νέῃς τε συγγενόμενον πρῶτον Κρατύλῳ καὶ ταῖς Ἡρακλείτειοις δόξαις, *in juventute prima adhæsisse Cratylo & Heracliteis opinionibus.* Et hæc causa quoque est, cur aliena dogmata sibi supponi a Platone vivus adhuc Socrates conquestus sit, cum peregrina philosophia imbutus Plato, ut erat ingenio admodum syncretistico, & ad confundenda systemata apto, jam tum præceptoris doctrinam cum ista commiscuisset. Quo quoque studio componendi peregrina cum Socraticis discipulis Socratis vehementer displicuit, uti supra observavimus. ^e Fuit vero in Socratis disciplina octo annos, eoque tempore, ea, quæ de magistro audivit, in literas retulit, magnamque condiscipulorum invidiam sibi conflavit. ^f Tanto tamen præceptoris amore flagrabat, ut cum magno odio premeretur Socrates ipse, in senatum jam ascitus, quod Ol. XCV. i. accidit, ejus ille causam fortiter tueretur, & cum iniquo in præceptorem animo judices esse videret, oratoris cathedra conscensa, eum defendere conaretur, apologiam exorsus, quam tamen mox abrumpere judicum importunitas coëgit. ^g Socrate damnato Plato pecuniam obtulit, qua libertatem posset redimere, quam tamen

b) Lib. III. f. 6. & OLYMPIODORVS p. 585.

c) l. c. p. 284.

d) Metaphys. l. I. c. 6.

e) In vita Socratis. His rationibus expensis contrariam, quam in Germanico *Hist. phil. opere* T. I. p. 588. tenuimus, sententiam, deseruimus. Idem de STANLEIO l. c. c. IV. p. 286. notandum.

f) De Xenophonte supra dictum. Antisthenes vero odio ejus ductus librum contra eum exaravit, cui parum honestum Sathonis titulum fecit LAERTIVS l. III. f. 35.

g) Ibid. f. 42. Magnis hic se temporum difficultatibus implicant, qui Platonem Ol. LXXXVIII. i.

natum, vigesimo anno ad Socratem pervenisse, & octo annos in ejus contubernio fuisse XXVIII. vero Megaras concessisse cum Hermodoro asserunt. Ante XXX. ætatis annum enim juxta leges Solonis in senatum cooptari non poterat. Si itaque Ol. XCV. i. senator jam fuit, sequitur, eum Olymp. LXXVII. 3. natum fuisse, & vel XXII. ætatis anno ad Socratem accessisse, vel si XX. annorum juvenis ei se tradidit, decem annos apud eum fuisse commoratum. Hæc M. GVDII conjecturas de anno Platonis natali magnopere confirmant. conf. cel. LAMIVS de SS. Trin. l. II. c. 1. p. 82.

men accipere recusabat. Traditque ATHENAEVS, ^b quod ceteri silent, circa id tempus congregatis Socratis amicis, ut mortem ejus una lamentarentur, Platonem eos cohortatum esse, animos resumerent, vel se enim regendæ scholæ idoneum esse. Id quod invidiæ quidem tantum rumusculus videri poterat, nisi animus Platonis sectæ condendæ studio occupatus, ex dialogis vivo adhuc præceptore compositis eluceret, isque novam jam tum philosophandi rationem Socraticæ supponendam fuisset molitus. Vnde mirum non est, quod ille addit, Apollodorum, cui his dictis propinavisset, dixisse, malle se cicutam a Socrate propinatam bibere, quam ea conditione propinanti accedere: ex quo, ea quæ modo de adulterata, vivo magistro, philosophia Socratica diximus, mire confirmantur. Adfuit autem præceptoris ultimis fatis, & de animorum quoque immortalitate disputantem audivit, ejusque sermones in Phædone in literas elegantissimo dialogo retulit, ita tamen, ut more suo, Pythagoricis eos placitis adulteraret. Defuncto præceptore, cum acerbissime eum luxisset, ^k timens Atheniensium sævitiam, cum reliquis Socraticis Megaras ad Euclidem se contulit, a quo, donec ferenior rerum facies rediret, hospitio humanissime exceptus fuit. Nec apud eum ignavus resedit, sed dialecticam, qua magnopere eminebat Euclides, eo magistro didicit. ^l Nec tamen istis animi divitiis contentus, quæsiuit porro, unde proficeret; & imprimis ad Pythagoræ disciplinam animum adjecit, in qua *non rationem tantum, diligentem & magnificam, qua instructa erat*, ut ait APVLEIVS, ^m *sed & rerum continentiam & castitatem admirabatur*. Cumque, magnos ante se viros peregrinatione ad barbaros suscepta, philosophiæ mysteriis initiatos esse animo recoleret, ad fines quasi orbis terrarum itinera suscepit. Atque Italiam primo petiit, ubi tum magna admiratione atque laude Pythagorica philosophandi ratio florebat, ut arcanam illam disciplinam addisceret, in quam etiam fuit admis- sus. Et didicisse quoque ibi Pythagorea omnia asserit CICERO, ⁿ & primum de animarum æternitate non solum sensisse idem, quod Pythagoras, sed rationem etiam attulisse, ait; alioque loco monet: *adjunxisse Socraticis, Pythagoreorum disciplinam, eaque quæ Socrates repudiabat, didicisse*. Quam philosophiæ partem theoreticam & physicam fuisse, asserit auctor vitæ Pythagoræ apud PHOTIVM, ^o patebit vero infra, ubi de philosophia Platonis agetur, eum etiam philosophiam moralem Socratis Pythagoricis doctrinis adulterasse. Et hæc quidem a nemine in dubium vocantur; de ordine vero itinerum veteres dissentiunt. Alii enim ante iter

*Studia philo-
sophiæ post So-
cratis mor-
tem.*

*Itinera lite-
raria.*

Ægyptia-

b) Lib. XI. p. 507.

i) Conf. CICERO de nat. Deor. l. III. c. 33.

k) PLVT. de virt. morali T. II. p. m. 403.

l) LAERT. l. II. §. 6. m) loc. cit.

n) Tusc. Qq. l. V. c. 29. Alia veterum loca exci-
tavimus diff. de convenientia numerorum Pythagoræ
cum ideis Platonis §. I. Amæn. literar. T. VII.
p. 182. seqq. quibus addi possunt QVINTIL. l. I.

Hist. phil. Tom. I.

c. 12. AEN. GAZAEVS de immort. p. 12. & BARTH.
ad h. l. LACTANT. l. IV. c. 2. IAMBELICH. de
vit. Pyth. n. 167. p. 142. Conf. FABRICIO Bibl. Gr.
vol. II. p. 4. not. k laudatos, & biographos Pla-
tonis.

o) Cod. CCLIX. p. 712. eum adjecit vitæ Pytha-
goræ a Porphyrio scriptæ L. HOLSTENIVS p. 43.
ed. Rom.

Ægyptiacum ad Italicos philosophos accessisse, alii reducem eos invisisse contendunt: & LAERTIUS ^p quoque antequam Italiam inviseret, Cyrenas ad Theodorum celeberrimum tum temporis geometram, præparandi animi causa discessisse, ait, quod post auditos Pythagoreos factum esse innuit APVLEIUS. ^q Qui, nostro quidem iudicio, omnium aptissime itinera Platonis disponit, contendens, *primum se ad Pythagoræ disciplinam contulisse; tum ad Theodorum Cyrenas, ut geometriam disceret, esse profectum; deinde astrologiam adusque Ægyptum ivisse petitem, ut inde prophetarum etiam ritus addisceret; & ad Italiam iterum venisse, & Pythagoreos fuisse sectatum*: nam hæc & tempori & locorum situi omnium commodissime respondent, & diversas scriptorum relationes in concordiam redigunt. Cyrenis itaque in geometriæ scientia satis eruditus, in Ægyptum solvit, parum Socratis & Socraticorum sententiam curans, quæ domi sapientiam quærebat, & ejusmodi peregrinationes rejiciebat, exempla potius magnorum ante se virorum secutus: Vt vero tutius lateret, olei vendendi prætextu totam eam regionem, quæ tum Artaxerxi Memnoni parebat, peragravit, & a sacerdotibus ejus gentis multiplices geometriæ numeros atque cælestium observationum percepit; quoque tempore a studiosis juvenibus, verba damus VALERII MAXIMI, ^s *certatim Athenæ Platonem doctorem quærentibus petebantur, ipse Nili fluminis inexplicabiles ripas, vastissimosque campos, effusam barbariem, & flexuosos fossarum ambitus Ægyptiorum senum discipulus lustravit*. Sunt, qui Euripidem ejus itineris comitem fuisse, putant, ^t quos tamen tempus obitus satis refellit, quod ante Socratis mortem in Olymp. XCIII. incidit. ^u Eudoxum adjungit ei STRABO & CICERO quod tamen non magis cum rationibus chronologicis concordare pulchre demonstravit eruditissimus LAMIVS. ^z Tandem in Saitico nomo confedisse, ajunt epistolæ Socraticæ, ^a valde in his etiam suspectæ: Heliopoli vero a Sechnuphide Ægyptiacam sapientiam edoctum fuisse affirmat CLEMENS ALEXANDRINVS. ^b Qualis vero illa fuerit, ex iis manifestum est, quæ suo loco de philosophia Ægyptiaca prolixè differuimus; ^c fallunturque oppido atque fallunt, epistolæ Socraticæ, asserentes, *cupiisse eum a sapientibus Ægypti institui: quid de universo stant, initiumne habeat an minus? an item de præsentis sive ex toto moveri, sive ex parte rationi consentaneum putent?* Ex iis enim quæ de philosophia Ægyptiaca alio loco disputavimus, manifestum est, hujusmodi quæstiones per Græcos demum philosophos in Ægyptum introductas fuisse. Nec melioris commatis sunt, quæ habet PAVSANIAS, ^v immortalitatem animorum & transmigrationem ibi didicisse; prius enim dogma

jam

^p) Lib. I. f. 6.^r) PLUT. in Solone.^s) Lib. VIII. c. 7. qui tamen hic oratorem agit: nondum enim Athenis instituerat scholam Plato, ut ad eum convolare possent juvenes.^t) LAERT. l. III. c. 6.^q) loc. cit.^u) Conf. LAMIVS l. c. BAYLE Dict. T. II. art. Euripides.^x) Lib. XVII.^z) l. c. l. II. c. 2. p. 81. seqq.^a) Epist. 26.^c) loc. cit.^y) Tusc. Qq. l. II.^b) Strom. l. I. p. 303.^d) In Messeniæ. p. 360.

jam didicerat in Socratis schola, posterius in Pythagoræ. Ferri magis posset, quod ait PLINIVS, ^e magiæ discendæ causa Platonem ad Ægyptios accessisse, cum aliunde constet, magiam partem philosophiæ Ægyptiacæ fuisse; nisi verisimile esset, Platonem ad ejusmodi arcana dogmata inspicenda non fuisse admissum. Quam duros enim se præbuerint advenis sacerdotes Ægyptii, quamque inexorabiles fuerint, & vix regum mandatis compescendi, eoque adigendi, ut mysteriorum suorum adyta peregrinis recluderent, Pythagoræ exemplum testatur. Quare nec audiendum esse putamus IAMBlichVM ^f jactantem, Platonem philosophiam suam hausisse ex stelis Hermeticis, quod sine examine tanquam verum admisere, STEVCHVS EVGVBINVS, ^g P. D. HVETIVS ^h & post hos cel. G. MICH. HANSCHIVS. ⁱ Verisimile vero est, vaferrimos Ægypti sacerdotes Platonem, nec systaticis commendatum, nec divitiis arcana recludentem, & peregrino mercatoris habitu Ægyptum obeuntem, præter dogmata & disciplinas exotericas, miseras & tanto philosopho indignas, uti supra evicimus; nihil arcanarum & Hermeticarum doctrinarum tradidisse. Nec hic morari nos debent Platoniorum juniorum & quorundam ecclesiæ doctorum effata. Illorum enim intererat, quod suo loco probabimus, ut crederetur Plato sua ex Hermeticis accepisse: quia Platoniam philosophandi rationem, qualem degenerans a majorum instituto Ægyptus tandem genuit, pro genuina Hermetica disciplina haberi cupiebant, & fanaticæ philosophiæ patrociniū ex antiquitate quærebant. Hi vero falso & inepto de Ægyptiaca sapientia, Hebraicæ filia præjudicio occupati, & Platonem sua Hebræis debere contendentes, rationem se commodam invenisse, rebantur, ut gentilibus ostenderent, sua esse, quæ Plato in Ægypto didicerat: qua de re, ubi de PP. ecclesiæ philosophia acturi sumus, prolixius differemus.

§. VI. Hac vero Platonis gloria admiratores ejus non contenti majora quoque de ejus in Ægypto profectibus prædicant; & purioribus Hebræorum doctrinis ibi tinctum haud pauca ex sacris oraculis gentisque illius mysteriis in suam philosophiam transtulisse contendunt, sicque spoliis arcanorum divinorum superbientem se ad tantam rerum divinarum notitiam extulisse volunt, ad quam reliqui philosophi adspirare non poterant. Dici non potest, quanta consensione hanc opinionem amplexi fuerint veteris ecclesiæ doctores, quorum loca hic adducere & nimis operosum, & a nostro instituto alienum est, legi vero possunt apud eos, qui hanc ipsam sententiam ex recentioribus ornare, & ita dogmatum quorundam Platoniorum cum divinis consensum extruere, & imprimis doctrinæ de SS. Trinitate vestigia in Platone ostendere fategerunt, e quorum magno numero potissimum videri merentur P. DAN. HVETIVS, ^k ANDR. DACIERIVS, ^l

An Hebræos doctores Plato habuerit?

e) Lib. XXX. c. 1.

f) De myster. Aegypt. l. I. c. 2. p. 3.

g) De perenni philos. l. I. c. 27. l. V. c. 2.

h) Demonstrat. Ev. Pr. IV. c. 2. §. 15. p. m. 56.

i) De enthuf. Plat. sect. III. §. 8. p. 37.

k) loc. cit.

l) Vit. Plat. p. 68.

IO. VAN DER WAYEN,^m REN. MASSVETVS,ⁿ THEOPHILVS GALE,^o FRANCISCVS BALTVS,^p & quem honoris causa nominamus IO. LAMIVS^q vir celeberrimus, qui omnium eruditissime in hoc asserto coloribus inducendo laboravit, cujus insignis viri, armis domesticis contra IO. CLERICVM pugnantis, modestia imprimis laudanda est, qui totum, quem in hac causa attulit apparatus eruditionis ea tantum fini adhibuit, ut possibilitatem tantum, ut ita loqui liceat, quæstionis demonstraret. Non tamen ita se commendavit decantatissima opinio, ut non viri præclari, abjecto antiquitatis præjudicio, perspicerent clarissime, ficulneis prorsus & infirmis eam totam niti argumentis, id quod varia quoque ratione demonstraverunt, videndique præter alios, qui docte rem confecerunt, IO. CLERICVS,^r AEG. MENAGIVS,^s IO. FR. BVDDEVVS,^t & qui eleganti dissertatione cuncta complexus est mira brevitate & acumine IAC. LENFANTIVS.^u Nobis in prolixissimo argumento pro dignitate excutiendo versari propter instituti rationem non licet, nec fas est, ad ejusmodi argumenta specialia ex instituto in historia philosophica universali condenda prolixè digredi: quoniam tamen non leve momentum in historia dogmatum sacrorum hæc quæstio habet, paucis ea tangemus, quæ scire, lectoris interesse non abs re judicamus. Et nititur quidem contraria & affirmans sententia, quæ Platonem in Ægypto ab Hebræis pluscula didicisse asserit I. Auctoritate Iudæorum IOSEPHI & Aristobuli & ecclesiæ doctorum Iustini Martyris, Clementis Alexandrini, Eusebii, Cyrilli Alexandrini, Theodoret, Ambrosii & aliorum.^x II. Opinione, quæ statuit extitisse versionem legis divinæ Græcam in Ægypto, confectam ante τῶν ὁ versionem; quam viderit legitque Plato: quam Aristobuli auctoritate jam asseruerunt CLEMENS ALEXANDRINVS,^y & EVSEBIVS.^z III. Præsumptione, Ægyptios de Israëlitarum rebus satis curiosos haut pauca de eorum placitis didicisse, quæ postea ab iis acceperit Plato, cujus rei argumentum a secessu Ieremiæ & Baruchi reliquorumque Iudæorum, qui in Ægyptum concesserunt, arcessitur. IV. Convenientia dogmatum Platoniorum cum Hebræis. Etsi vero hæc omnia non proletaria eruditione ornent causæ hujus patroni, fatendum tamen est, parum apud æquos & antiquitatis præjudicio non occupatos lectores eos promovere. Nam quod I. PP. ecclesiæ auctoritatem attinet, tanta ea non est, præcipue in historico argumento, ut vel leviter movere debeat quemquam. Non enim monumentis usi sunt fide dignis iisque

m) Diff. de λόγῳ adv. Cleric. p. 65.

n) Diff. I. in Irenæum.

o) Court of the gentiles.

p) Défense des SS. Peres accuser de Platonisme l. IV. ch. 22. p. 607. seq.

q) Drecta Christianorum in eo quod mysterium divinæ Trinitatis attinet sententia Florent. 1733. 4.

r) Epist. crit. VII. p. 177. seqq.

s) Ad LAERT. l. III. f. 6.

t) Hist. Vet. Test. T. II. p. 1006. seqq.

u) Bibl. Germ. T. II. art. V. p. 124. seqq. addi

possunt IAC. THOMAS. de plagio §. 523. p. 233. ipse, quod mireris HORNIVS Hist. phil. l. c. HEVMANNVS Act. phil. vol. I. p. 1056. IAC. BASNAGE Hist. des Juifs l. III. ch. 20. p. 550. seqq. l. IV. ch. 4. §. 2. p. 45. seqq. G. G. LEIBNIZIVS præf. ep. ad HANSCH. de enthuf. Platonico, GUNDLING. Hist. phil. mor. c. I. §. 1. not. l. m. ut alios minoris nominis & famæ taceamus.

x) Loca prolixè affert LAMIVS l. c. in compendio enarrat LENFANTIVS l. c.

y) Strom. l. I. p. 342.

z) Præp. l. IX. c. 6.

iisque testibus, qui & scire potuerunt, & causam cur mentiantur non habuerunt; sed a Platonis ætate aliquot seculis remoti, cum multum interesse sua & religionis Christianæ putarent, ut Plato in Christianorum castris militare crederetur, pio quidem zelo, sed præpostera ratione Iudæorum quorundam fastui aures præbuerunt. ^a Qui cum innata gentis superbia omnem gentilium eruditionem, & imprimis, quæ eo tempore plurimi fiebat, philosophiam Græcanicam a Mose ad gentiles dilapsam esse contenderent, prætextu moræ Platonis in Ægypto usi, levi aliquo consensu Platoniorum aliquot dogmatum cum Hebræis ementito, Platonem Hebraicæ sapientiæ alumnum jactaverunt. Quod ambabus, quod ajunt manibus amplexi doctores quidam ex Platonis schola sec. II. ad Christianam fidem accedentes, cum plurimi admissam semel Platonis disciplinam facerent, imprimis gentilibus opposuerunt, magnoque fervore contenderunt, ea quæ Plato sacris similia dixit, Hebræis & Christianis surrepta deberi; majori hac in re pietate quam judicio usi. Hos qui sec. III. & IV. secuti sunt, eruditionis Græcanicæ laudem affectantes, eique magnum pretium ponentes, avide ea arripuerunt, & magnos hos viros exscripserunt: indigni quorum rationibus adjiciamus calculum. Nec meliori stant talo quæ II. de versione legis Græca Alexandri M. ætatem antevertente dicuntur. Eam enim in Aristobuli ^b tantum cerebro extitisse, infra, ubi de Iudæorum philosophia agetur, ex instituto demonstrabitur, quo lectorem, ne nimii simus, remittimus. Nec enim auctor, nec occasio, nec ratio ulla hujus versionis ostendi potest, sed ignorata ea fuit omnibus, qui & nosse eam poterant, & quorum, eam legere, omnino intererat. Tanta quoque obscuritate semota ab aliarum gentium commercio ante Alexandri M. tempora vivebat Iudæorum natio, tantisque mysteria sua librosque sacros premebat tenebris, & a manibus gentilium removebat, ^c ut ratio nulla pateat, qua ejusmodi Græca versio confecta sit. Vt taceamus Græcam literaturam per Alexandrum M. demum in Ægypto invaluisse. III. Aequæ vero ficulnea sunt, quæ de Ægyptiorum ipsiusque Platonis cum Iudæis conversatione afferuntur. Confundunt enim viri docti tempora Græcorum, Ægyptum tenentium, cum temporibus antecedentibus, quibus talem Iudæorum cum Ægyptiis consuetudinem fuisse probari ægre potest. Quæ enim in contrarium afferuntur, vel mercaturæ vel belli rationes tangunt, quibus interdum res erat uni nationi cum altera. In religionis vero negotio maxime abhorrebant Ægyptii a Iudæis, ut Iudæi Ægyptiorum idololatriam

LII 1 3

vehe-

^a) Nectamen IOSEPHVS contra Appion. l. II. c. 8. ait, desumpsisse Platonem sua ex Mose, sed tantum id vult, imitatum eum fuisse Mosen in condenda republica.

^b) De scriptore hoc videndi celeberrimi viri IO. ALB. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 280.* & IO. CHR. WOLF. *Bibl. Hebr. T. I. p. 215.* suspicatur vero HVMFR. HODY *de text. bibl. orig. l. I. c. 9.*

^c) confudisse Clementem duos Aristobulos, Peripateticum alterum, alterum Iudæum, & hujus scripta sec. II. esse supposita, quod rejiciunt laudaviri, admittit LENFANT. *l. c. p. 134.* De re ipsa ex instituto dicetur infra, in historia phil. Iud.

^c) Falsus id est ipse IOSEPHVS *l. c. l. I. c. 4.* conf. LENFANT. *l. c. p. 136.*

vehementer abominabantur. Nec verisimile ullo modo est, manipulum quasi Iudæorum, qui cum Ieremia excisis Hierosolymis in Ægyptum descenderunt, tanti fuisse habitum, ut de iis tota Aegyptus esset sollicita, vel ejus religionis noscendæ causa in res eorum sacras inquisiverit. Accedit his, Iudæos adeo non fuisse philosophiæ vel eruditionis laude celebres, talesque, quorum conversationem curiosi Græci appetiverint, ut potius superstitionis & credulitatis ridendæ plus vice simplici fuerint accusati. Nec quæ IV. pro consensu Platoniorum & Mosaicorum dogmatum loca afferuntur, aliquid probant; nam vel ita comparata sunt, ut ex connato rationis lumine potuerint innotescere, qualia multa sunt, quæ de Deo Plato præcepit; vel a Pythagoreis transumpta antiquiorem lege Mosaica traditionem per patriarchas ad barbaras gentes disseminatam, mireque corruptam respiciunt; ^d qualia exigua & pauca, & si res dicenda est, qualis est, fere nulla sunt: vel falsus jactatur consensus, & Platonis dogmata intus & in cute expensa longe alia referunt, quam sacra mysteria volunt, id quod vel solum adorandæ Trinitatis mysterium luculenter illustrat, quod tamen de hac quæstione acerbè disputandi occasionem nostra ætate præbuit: ^e illud enim uti postea videbimus, tantopere a trinitate Platonica abhorret, ut merito miremur, viros doctos, & non obesæ naris tantum hypothesei semel deamata dare potuisse, ut intercedere concordiam ullam putaverint. Accedit his, quod a plerisque neglectum & non observatum est, tantopere a philosophis Platonice syncretistis circa nascentis Salvatoris tempora jam corruptam fuisse Platonice philosophiam, ut faciem eam, quam a parente suo accepit, ægre referret, tuncque in Aegypto, ut aliis totius orbis religionibus, ita etiam Iudaicæ & Christianæ fuisse attemperatam. Hoc ex fonte ea Platoniorum dogmata emanasse, quæ sacris concordare visum fuit, suo loco demonstrabimus, & historia Iudaicæ & Christianæ circa ea tempora philosophiæ luculenter docebit. Hæc Platonica dum in Aegypto didicisse Platonem, venerabiles ecclesiæ doctores, & horum auctoritate inducti viri docti nostræ ætatis ei tribuunt, mire falluntur, & genuina Platonica a spuris non distinguunt. Qui si hoc unum expendissent, Platonem systematis dualistici patronum esse, mature errorem agnovissent, & quam male ex hoc venenato fonte corrupta reliqua omnia cum doctrinis sacris cohæreant, inspexissent. ^f Et his quidem generalioribus observationibus probe consideratis facile ad objectiones eorum responderi potest, qui contraria tuentur, inter quos cum quadrata rotundis miscuerit Baltus, iis pro Mosaicis commendatis, quæ in tota systematis Platonici harmonia & connexione considerata toto cœlo differunt, exemplum inde capi potest, quam tenuia sint, & levia, quæ pro incrustanda hac sententia solent afferri. Quare iis excutiendis & refutandis non immoramur, cum & ipse historiæ philosophicæ gnarus lector facile arenam ea sine calce esse deprehendere

^d) Dicetur & hac de re in sequentibus.

^e) Et hoc vult *παλαιὸς λόγος*, ad quem provocat alicubi Plato.

^f) Luculenter hoc demonstravit BASNAGE *Hist. des Juifs* l. III. ch. 20. §. 21. p. 551.

hendere queat, & plura afferant viri doctissimi, supra laudati, qui præjudicium hoc felicissime jugularunt. Vnum hoc observatis adjicimus, frustra viros doctissimos de damno religionis sibi metuere, nisi hæc afferant. Melioribus enim fundamentis nititur sanctissima fides nostra, quam ut a Platone ei auctoritas ulla vel firmamentum debeat accedere. Et, si verum dicendum est, quærit haud raro divinæ doctrinæ hostis infelici ista comparatione, purissimos latices turbare, cujus exemplis plena est sacra historia.

§. VII. Sed ut post longam fatis digressionem iterum in viam redeamus, post moram in Ægypto aliquam rediit in Italiam Plato Tarentum, ut ait C I C E R O , ^g cujus tamen hic notationes temporum subobscuræ sunt. ^h Et habuit quidem in animo, ad Indos & magos excurrere, sine dubio Pythagoræ fama; quæ hæc itinera ei tribuebat, excitatus; sed obstitere bella Asiatica. ⁱ Ὀμανοῖς itaque Pythagoreis restitutus Eurytum Tarentinum & Archytam fuit sectatus, ^k reliquosque, qui tum supererant Pythagoreos, Echecratem Timæum, Acrionem Cœtumque Locris convenit, ^l & ex horum fluentis arva sua irrigavit. Quod studium ex Pythagoreorum doctrina philosophiam suam augendi nec post hæc deposuit. Nam in Siciliam postea, ut in sequentibus dicemus, delatus, Pythagoricorum libros magna pecunia redemit. Etsi enim tenuibus erat facultatibus a Dionysio tamen magno nummorum acervo donatus, eos magno pretio suos fecit. Variant tamen admodum scriptores, de hac re; sunt enim, qui eos a Dionysii familiaribus Platonem accepisse, minarum quatuor Alexandrinarum pretio, dicant; sunt, qui Dionysium a juvene quodam, Philolai discipulo, acceptos Platoni donasse, referunt; alii denique ad Dionem eos mississe ajunt, qui Syracusis eos emeret, a quo etiam C. minis, vel, ut G E L L I V S ^m ait, mille denariis fuerint comparati. Verisimilius quoque est, Pythagoreos jurejurando, ne quid sectæ mysteriorum propalarent, & ἀμύτοις proderent, Platoni vendidisse, quem in sectæ consortium admissum supra diximus, quam profanis hominibus, qualis Dionysius & Dio erant, eos tradidisse, quod, ne facerent, religione impediebantur: cujus fuisse tenacissimos, suo loco demonstrabitur. Deinde & in eo differunt scriptores, quales libri fuerint? G E L L I V S enim Philolai Pythagorici tres libros redemptos esse, ait: L A E R T I V S ⁿ autem hos libros non Philolai fuisse, sed Philolaum vendidisse refert, additque I A M B L I C H V S , ^p paupertate adactum Philolaum his thesauris se privasse. Quibus adjiciendum

*Disciplina
Platonis Py-
thagorica.*

g) Cat. maj. c. 16.

h) Ait enim factum esse L. Camillo, Appio Claudio Coss. hi vero Coss. in fastis hodie extantibus, eo tempore, quo vixit Plato, non comparent: sed tribuni tum urbi præfuerunt.

i) A P V L E I V S l. c.

k) Ibid. qui tamen sine necessitate duos Archytas effingens, seniore convenisse Platonem vult. Qua de re infra in historia scholæ Pythagoricæ.

l) C I C E R O de fin. l. V. c. 29.

m) Lib. III. c. 17.

n) Dicetur hac de re in historia philosophiæ Italicæ. Interim conferenda quæ diximus in diff. de conven. numeror. Pyth. cum ideis Platonis, Amæn. lit. T. VII. p. 200. seqq.

o) Lib. III. f. 9. l. VIII. f. 84.

p) De vita Pythagoræ c. XXXI. n. 199. qui luculenter: ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἦν ἀποσυγγενέας, τῶν Πυθαγορείων, μετέλαβε τῶν βιβλίων, quod ad Dionem refert Arcerius, ad Philolaum Kusterus, male uterque, de Platone enim sermo est, qui acceperat.

dum quod refert idem LAERTIVS, ^q Platonem librum unum Philolai redemisse a necessariis Philolai XL. minis, exque eo Timæum suum confecisse. Quod si verum est, neque hunc librum Philolai ipsius opus fuisse oportet, sed Timæi Locri, ut ex Platonis Timæo patet. ^r Vnde verba Gellii, nisi eum falsum fuisse placeat, non de auctore sed possessore intelligenda esse videntur, qua ratione cum aliis veterum narrationibus concordat, statuendumque, fuisse libros ipsi quidem Pythagoræ tributos, ut sua Pythagorici magistro inscribere solebant, ^s sed ab ejus sequacibus conscriptos, quos possessos a se insigni paupertate pressus Philolaus, salva sectæ religione, Platoni, Pythagoricis sacris initiato, vendiderit. Fecit vero hæc res, ut Platoni plagium objiceretur, cujus etiam reum fecere veteres plures, aliis quoque philosophis surreptas esse pennas, quibus superbiverit Plato, contententes: quod qua ratione verum sit, syncretisticum Platonis systema, ex aliorum philosophorum meditationibus conflatum, abunde loquitur. Nam & Aristippo, Antistheni & Brysoni Heracleotæ plurima eum furripuisse conqueritur THEOPOMPVS CHIVS libro *de institutis & exercitationibus Platonis*, ^t & pluscula quoque ex Epicharmi Comici, scriptis decerpisse prolixè exposuit ALCYMVVS *ad Amyntam*; ^u & amare propterea traduxit Platonem Timon. ^x PORPHYRIVS vero ^y immutatæ & corruptæ Pythagoricæ disciplinæ, cum eam in suamet arva derivasset, accusat. Qui & alibi ^z ex Protagoræ libro *de ente*, quædam Platonem suffuratum esse, conqueritur. Vnde a plagii crimine eum totum absolvere, tot testibus accusatum non ausus est IAC. THOMASIVS, ^a licet excusandum putet, quia dialogo suo Timæi nomen præfixerit. Ex dictis constare jam arbitramur, ex quibus potissimum fontibus sua hauserit Plato, quosque potissimum auctores philosophiæ suæ habuerit. Cum enim Euclidem audivisset, dialecticam ab eo scientiam accepit, indeque sua confarcinavit; Parmenideum vero Hermogenem & Cratylum Heracliteum præceptores nactus, naturalis inde philosophiæ præcepta ex Eleatica schola didicit, ^b iisque miro ausu ea junxit, quæ tradidit de rerum naturalium principiis Pythagoras, cujus metaphysicam suam fecit. ^c Moralis vero & ci-

Fontes philosophiæ Pythagoricæ.

q) Lib. VIII. f. 85. conf. cel. FR. MENZ. in *Aristippo*, not. yyy, p. 83. MENAG. ad ll. cc. Laërt.

r) Timæi enim librum ante oculos habuisse, eumque sæpius verbotenus expressisse collatio docet: corruptit tamen Timæi quoque doctrinam more suo.

s) IAMBlich. l. c.

t) ATHENAEVS l. XI. p. 508.

u) Apud LAERTIVM l. III. f. 9. quæ repetit STANLEIVS l. c. p. 281.

x) In Sillis apud GELL. l. c.

y) *De vita Pyth.* n. 59. p. 49. ed. Kust.

z) Apud EVSEB. præp. l. X. c. 3.

a) *De plagio* §. DXXII. p. 232.

b) PLATO in *Cratilo* T. I. p. 401. & quæ diximus in *Hist. de ideis sect. I. §. VIII.* p. 121.

c) Id in laude Platonis ponit APVLEIVS l. c. p. 284. quod inventa Parmenidis & Zenonis studiosius exsecutus ita omnibus, quæ admirationi sunt, suos libros expleverit, ut primus tripartitam philosophiam copularit, sibi que invicem necessarias partes neque pugnare inter se tantummodo, sed etiam mutuis adjuvare auxiliis ostenderit. Nam quamvis de diversis officinis hæc ei essent philosophiæ membra suscepta; naturalis ab Heracliteis, intellectualis a Pythagoreis, rationalis atque moralis ex ipso Socratis fonte, unum tamen ex omnibus & quasi proprii partus corpus effecit. Quibus verbis nihil potuit elegantius dici ad turpem Platonis syncretismum demonstrandum, quem laudavit quidem Apulejus, sed ipse ejusdem fursuris & ingenii philosophus. conf. LAERT. l. III. f. 8. 56. AVGVSTIN. de C. D. l. VIII. c. 4.

& civilis doctrinæ femina a Socrate quidem hausit, cujus tamen simplicitatem speculationibus Pythagoricis corrupit. Sunt quoque, ^d qui dicant, formam reipublicæ Platonem ex Protagoræ *Anthologicis* delineasse; & moralis doctrinæ haut exiguam partem ex Sophronis mimographi libris habuisse, ^e quos, cum diu neglecti jacuissent, sub ejus demortui capite repertos Athenis primum invexerit. Quæ originum Platonice philosophiæ historia quantum in considerata ejus ratione momentum habeat, postea, ubi ordo ad eam nos devexerit, curatius explicabimus.

§. VIII. Ex peregrinatione redux Plato, ut collectas animi divitias explicaret, studio condendæ scholæ a juvene ardens, ad docendum animum applicuit, & in academia scholam aperuit, ^f quod erat gymnasium suburbani arboribus confitum. ^g Habebat enim ibi exiguum hortum, patrimonii haud ampli partem, in quo confedit. Cum vero eum locum tanquam sanitati corporis noxium, mutare juberent Platonem medici, & in Lyceum scholam transferre, ^h noluit tamen iis morem gerere, ne in Atho quidem (ubi summa aëris salubritas erat, & ob id longævi homines) ⁱ summitatem vitæ producendæ causa se commigraturum asserens. Quæ loci quoque insalubritas causa fuisse dicitur, ut feбри quartana laborare inciperet, quæ octodecim menses perduravit; tandem tamen animi sobrietate & prudenti sanitatis cura eam ita vicit, ut pristinis viribus recuperatis integra postea valetudine uteretur. Inscriserat vero scholæ, quam in academia habebat, limine: *εἰς αὐτὴν μόνον εἰσέλθω, nemini Geometriæ ignaro ingredi fas esto*, ^k quod a Pythagoreis mutuum transsumsit, multum in eo a Socratis consuetudine recedens, qui geometricis speculationibus vitam moralem & civilem, præter exigua quædam, opus non habere docebat. Postea si fides est Alexandro, in hortum, qui juxta Cololum erat, se contulit. ^l Insistebat autem in docendi methodo Socraticis dialogis, quam rationem philosophandi, antea quidem præter Socratem Zenoni quoque Eleati, Alexemeno Tejo aliisque usurpatam mire perfecit, ^m & non infimas inde laudes consecutus est, quamvis non desint, qui passim aliquid in ejus dialogis desiderant. ⁿ Præter philosophiam autem tripartitam, de qua postea, mathematicas quoque disciplinas, quas inter barbaros didicerat, docuit, & ut erat ingenio methodico & geometrico, non analyticum tantum cogitandi ordinem discipulis exposuit, sed & quædam pulchre invenit: hanc vero methodum,

Schola a Platone condita, ejusque ratio & constitutio.

^d) Aristoxenes apud LAERT. l. III. f. 37.

^e) *ibid.* f. 18. De Sophrone Syracusano Comico, vid. VOSSIVS *Instit. poet.* l. II. p. 161. VALESIVS ad AMMIAN. XXIII. 5. MEVRS. ad HESYCH. *illustr.* p. 199. FABRIC. *Bibl. Græc.* Vol. I. p. 749.

^f) LAERT. l. III. f. 7.

^g) Conf. quos laudat MENAG. ad l. c. Laërt.

^h) AELIAN. V. H. l. IX. c. 10.

ⁱ) LUCIAN. in *longævis.* MELA l. II. c. 2. PLINIVS l. VI. c. 2.

^k) Tribuunt tamen alii id Pythagoræ; forte Plato eum in hac quoque re imitatus est.

^l) LAERT. l. III. f. 5.

^m) Conf. LAERT. l. III. f. 24. 48. & ATHENAEVS l. XI. c. 15. qui Alexemenum Tejum priorem Platone dialogos Socraticos scripsisse ex ARISTOTELE de poetis probat.

ⁿ) Veterum de dialogis Platonis judicia exponit I. GEORG. PASCHIVS de var. modis trad. moralia c. I. §. 9. p. 15. seqq. quem vide.

dum, qui invenisse eum volunt,^o non cogitant, audivisse Platonem Theodorum Cyrenæum, celeberrimum geometram, quem hanc rationem redu-
cendi quæstiones ad sua principia, ignoravisse, minime est verisimile: id
vero facilius credi potest, Platonem severiorem hanc ratiocinandi legem in
Græcia, ubi in cunis adhuc vagiebat geometria, nondum cognitam usuque
receptam introduxisse, eamque Leodamanti Thasio primum tradidisse,
multa quoque ejus ope invenisse: inter quæ duplicatio quoque cubi est,
cujus historia, quia ad hunc locum non spectat, apud PLUTARCHVM^p
quærenda est. Grammaticæ quoque vim primum expendisse vult LAERTIUS.^q Cum vero novum philosophiæ genus condere, sectæque auctor
fieri cuperet, non solum omnes, qui ante eum fuere, impugnavit, sed & no-
vas voces excogitavit, inter quas imprimis, voces idea,^s elementum,^t
providentia DEI,^u & his similes notandæ sunt. Ceterum inter deambu-
landum eum ante Aristotelem docuisse, veteres consentiunt.^x

Academia.

Academiæ descriptionem satis luculentam PAVSANIÆ^y debemus, quem fuse atque more suo docte illustravit IO. MEYRSIUS,^z quibus addi
possunt, quæ præter alios laudatos FABRICIO,^a Reverendissimus POT-
TERVS,^b b. IO. ANDR. SCHMIDIUS & illustris I. P. DE LVDEWIG^d dixe-
runt, ut alios, qui antiquitates Græcas descripserunt, taceamus. Vocatur
vero Academia etiam Ceramicus, ideo quod nobilem Ceramicæ partem con-
stituebat. Id vero de Ceramico extra urbem intelligendum, qui ab illo
hujus nominis, qui intra mœnia erat, diversus est, LAERTIUS^e enim, & SVI-
DAS^f suburbium vocant. Nomen vero sortita est, non a Cadmo, quæ
falsa est sententia FRANC. IVNII,^g qui putat, ab hoc literarum Græcarum
inventore Cadmiam primum dictam fuisse, & postea demum Academiam;
sed ab Academo, vel Hecademo, potius, ut monet LAERTIUS^h unde loca
veterum, qui Academum vocant, corrigenda esse monet MENAGIUS.ⁱ Is
Hecademos, de quo PLUTARCHVS^k videndus, locum hunc privatis facul-
tatibus partum publico commodo reliquit, ut inde gymnasium erigeretur.
Distabat autem locus ab urbe sex tantum stadiis, sive DCCL. passibus, &
gymnasio destinatus erat. Septum ibi & simulacra Dianæ, templumque, in
quod Bacchi Eleutherensis imago singulis annis deportabatur, porro sepul-
chra

^o) Phavorinus apud LAERT. l. III. f. 24. PRO-
CLUS in Euclidem l. III. p. 58.

^p) De Socratis genio. Ex eo tempore multa
hujus problematis mentio apud geometras.

^q) LAERT. l. III. f. 25.

^r) Ibid. qui tamen miratur, quod Democriti
mentionem non fecerit. Hoc impugnandi vete-
res studium didicit a Platone Aristoteles.

^s) Vid. Hist. phil. de ideis sect. I. §. 2.

^t) LAERT. l. c. στοιχεῖα dixit, cum antea ambi-
gua voce ἀρχὴ pro principio & elemento philo-
sophi uterentur.

^u) Antea enim fati nomine comprehendebatur.

^x) Vid. IONSIUS diff. I. de Hist. peripat. §. 3.
quam subjunxit ELSWICH. LAVNOIO de for-

tuna Aristotelis in Academia Parisiensi p. 419. seqq.
FR. PATRICIUS. discuss. Peripat. T. I. l. 10. p. 128.

^y) In Atticis.

^z) In Ceramico gemino c. XIX. seqq. p. 69. seqq.

^a) Bibliograph. antiq. c. XXI. §. 3. p. 619.

^b) Archæol. Græc. l. 1. c. 8. p. 33.

^c) Diff. de Gymnasiis literariis Atheniensium.

^d) in prima Academia, villa Platonis, cum nova
Halenfium collata Hal. Sax. 1693. 4.

^e) l. III. f. 7.

^f) in Academia T. I. p. 75. corrigendum ita-
que apud POTTERVM l. c. quod dicitur, Cera-
mici intra urbem partem fuisse.

^g) de Academicis.

^h) l. c.

ⁱ) ad h. l.

^k) in Theæto.

chra heroum Thraſybuli, Periclis, Chabriæ & Phormionis, & eorum, qui pro patria ad Marathonem pugnantes occubuerant: in quorum honorem certamen quoque ibi actum inſtituente Polemarcho. Sed & aliorum viro- rum magnorum de republica & bonis literis meritorum monumenta ibi cernebantur. Sic & ara ibi amoris a Charmo poſita, & Minervæ fanum, aræque Muſarum, Mercurii, Minervæ, Herculis, Iovisque *καταιβάτης*. Plato vero Muſis ædem dedicavit, in qua ſigna Gratiarum a Speuſippo de- dicata fuiſſe teſtis eſt LAERTIVS.¹ Magnam vero loco jucunditatem fa- ciebant platani excelsæ cubitorum triginta ſex, quas laudat PLINIVS.² Locum vero initio paluſtrem & inſalubrem ideoque deſertum fuiſſe, hinc- que ſanitati Platonis inimicum teſtatur AELIANVS^m. & poſt eum POR- PHYRIVS,ⁿ HIERONYM.^o BASILIVS,^p AENEAS GAZAEVS,^q aliique, quos plerique recentiorum ſecuti ſunt. Aliter tamen PLVTARCHVS,^r qui de Academia ita: Exornavit urbem, forum quidem platanis illic plantatis, & Academiam ex ſicca ſquallidaque nemus efficiens, quod interlueretur aquis, ac curricula pura haberet, & umbroſa umbracula, unde Sylvæ Hecademi laudantur HORATIO:^s

Atque inter ſylvas Hecademi quærere verum.

Ex quibus, quid de illa traditione, Platonem feбри ex loci inſalubritate cor- reptum fuiſſe, ſtatuendum ſit, liquet. Tanta vero loci réverentia erat apud Athenienſes, ut non tantum, ſi quis cuiquam inde furto ſuſtuliffet, dum ex- ercerentur, quod excederet drachmas decem, ex lege Solonis capite lueret, ſed &, referente AELIANO,^t ne liceret quidem in eo ridere, ut ſcilicet lo- cus a ſocordia & injuria liber fervaretur. In hac Academia villulam & hortulum habebat Plato, emtum tribus drachmarum millibus, ut habet PLVTARCHVS.^u Hujus vero reditus initio aureos tantum tres fuiſſe, ait SVIDAS,^w auctos vero temporibus poſterioribus cum homines *ἱεῖροι καὶ φι- λόλογοι* (philophos ſine dubio poſteriorum temporum ex ſecta Platonis, reſtituta inter Athenienſes per Neſtorium intelligit) morientes teſtamento relinquerent philoſophiæ ſtudioſis facultates ad vitæ philoſophicæ otium & tranquillitatem. Et in hoc Ceramicò licet extra Academiam ſepultum fu- iſſe Platonem LAERTIVS teſtatur, cui & ſtatuam in ea dedicavit Mithrida- tes. Peramœnum locum excidit Sylla conſectis ex arboribus machinis ad expugnandam urbem adhibitis. Ex dictis patet, Platonem quidem in loco publico habitaſſe, docuiſſe tamen in villa propria ibi ſita. Ab hoc loco non ſectæ tantum Platonicæ ante C.N. Academia primæ, ſecundæ & tertiæ nomen adhæſit, ſed & Cicero villam ſuam ita vocavit, quod imitata ſocietas platonizantium Florentina, duce Ficino, ut ſuo loco dicetur. Scholas vero publicas diſciplinis gravioribus deſtinatas inde Academiæ nomen acce- piſſe,

Mmm m 2

1) l. IV. ſ. 1.

II) l. XII. c. 1.

n) *περὶ ἀποχῆς* l. I.

o) *adv. Iovin.* l. II. T. II. p. 35.

p) *de leg. libris gentil.* p. 150.

m) l. c.

q) In *Theophrasto* p. 25.

r) In *Cimone*.

s) l. II. ep. 2.

u) *de exil.*

w) In *Plato* T. III. p. 123.

t) l. III. c. 38.

pisse, & societatibus quoque literariis hanc inde appellationem datam esse, notius est, quam ut moneri opus habeat.*

*Discipuli &
sectatores
Platonis.*

§. IX. Tanta vero novæ scholæ mox fuit celebritas, ut multi ad eum discipuli confluerent, Platoque inter summos philosophos haberetur. Cujus causa varia fuisse videtur. Nam & peregrinatione ad Pythagoreos & Aegyptios, ringentibus ceteris Socraticis, magnam sibi existimationem pepererat, & nemo ex Socratis discipulis erat, qui in ipsa Athenarum urbe, mox post sedatam, quæ in Socratem surrexerat tempestatem, publice doceret præter Aristippum & Platonem;^y reliqui enim vel extra Athenas scholas erexerant, vel serius accesserant, vel scholas habere plane neglexerant. Aristippus autem soli morali doctrinæ intentus reliquas disciplinas non curabat, matureque voluptatis fœdæ opprobrio evilescebat. Solus itaque Plato supererat, qui multifariæ doctrinæ ornatu conspicuus, insignem, quem Socrates defervescente invidia reliquerat, favorem hæreditate quasi acciperet, & philosophiæ studium a Socrate angustis fatis cancellis inclusum, amplificaret. Ad eum itaque non juvenes tantum confluebant undique, sed & viri erant doctrinæ Platonice summi admiratores. Et de Speusippo quidem Platonis ex sorore nepote, Xenocrate & Aristotele, in sequentibus latissime dicendi dabitur copia: Dionem vero Syracusanum inter eos fuisse, qui summo amore Platonem complecterentur, quem & Plato summo affectu profecutus est, PLUTARCHVS^z narrat, & patebit ex iis, quæ in sequentibus dicentur. Nec parvam Platoni gloriam conciliat, quod insignes oratores Hyperidem, Lycurgum, Demosthenem & Isocratem^a discipulos habuerit, magnis non ad loquendum tantum sed ad faciendum quoque animi viribus ex disciplina Platonis instructos.^b Ex his cum Isocrate vixit conjunctissimus, cujus amicitie specimen exhibuit olim dialogus in agro Platonis ab iis habitus, cum hospitem apud eum ageret Isocrates.^c Imprimis vero juvenes morum & formæ elegantia immo & nobilitate illustres plurimi ad eum convolabant, quorum multos nominat LAERTIVS,^d id quod occasionem exhibuit Platonis castitatem ducendi in suspicionem. Nec ex sequiori quoque sexu defuerunt, quæ Platonem audituræ in Academiam secederent; inter quas imprimis notabiles se fecere Lasthenia Mantineæ Arcadiæ nata, nobile scortum, quæ more seculi eruditionis & philosophiæ laudem formæ elegantie jungere cupiebat, & Axiothea Phliasia, quæ virili veste incedebat.^e Qui mos postea in hac secta^f diu obtinuit, ut feminæ quoque Academicæ philosophiæ operam darent. Et ab his Platonis

x) Videndus, qui prolixius de hoc nomine ejusque usu vario docte disputavit, HERMANVS CONRINGIVS *Antiqq. Academ.* p. 197. 222. *seqq.*

y) Dictum hac de re supra in Aristippo,

z) In *Dione*.

a) LAERT. l. III. f. 8. & Comm. ad b. l.

b) Vid. quæ de Demosthene habet LUCIANVS in ejus *elog. circa fin.*

c) LAERT. l. c.

d) l. III. f. 37. 46.

e) Illam amabat Speusippus, vid. ATHEN. l. VII. p. 279. l. XI. p. 546. De Axiothea vid. LAERT. l. III. f. 46. l. IV. f. 2. THEMIST. *Orat.* XXIII. OLYMP. p. 588. MENAGIVS *Hist. mul. phil.* §. 46.

f) Feminas Platonicas enumerat MENAGIVS l. c. & FABRICIVS *Bibl. Gr. Vol. II. p. 69.*

nis discipulis secta, per varios casus & discrimina multasque vicissitudines ad recentiora usque tempora duravit, & innumeros fere sectatores nacta est.^g Tanta cum gloria emerit Plato, mirum non est, æmulationem atque invidiam, certam semper ejus comitem, adversarios ei multos atque obtrectatores excitavisse. Quam alieno enim ab eo fuerint animo reliqui Socratis discipuli Xenophon, Antisthenes, Aristippus, Aeschines, Phædo, supra jam ex parte meminimus, tangitque hanc inimicitiam LAERTIVS.^b Neque tamen par pari referre desistebat Plato, quem non minori æmulatione pressisse Xenophontem, vel ex eo satis manifestum est, quod inter tot collocutores Dialogorum ne semel quidem Xenophontis nomen expresse- rit, scripseritque sicut Xenophon, symposium, Socratis apologiam & com- mentarios morales. Quod si ATHENAEOS^c fides habenda esset, malignum prorsus erga Phædonem probavisset animus; ait enim, coram judicibus egisse Platonem, ut eum in fervilem conditionem detruderet iterum, ex qua Socratis beneficio liberatus fuerat: fraude tamen patefacta consilium mu- tavisse. Verum quam suspectus in ejusmodi obtrectationibus philosopho- rum referendis Athenæus sit, sæpius jam monuimus, nec hæc cum laudata aliis probitate Platonis conveniunt. Ex Antisthenis vero discipulis, gra- vem obtrectatorem nactus est Diogenem Cynicum; qui ut erat oris auda- cissimi, & allatrandi virtute nemini secundus, Platonem speculativis disci- plinis operam navantem acerbè irrisit, & de ideis differenti amare illudit.^k Mirum itaque non est, graves inde Platoni enatas fuisse calumnias, & im- putationes odiosas, de quibus sequenti paragrapho dicemus: nam nec Co- mici ei parcebant, quorum satyrarum in Platonem specimina conservavit LAERTIVS,^d ut ab ATHENAEOS^e notata taceamus. Quosdam ex adver- sariis Platonis indicavit etiam IONSIVS.^f

Inimici &
æmuli.

§. X. Ex dictis sponte patescit, magnam fuisse Platonis gloriam, multamque eum laudem fuisse consecutum, cujus argumentum esse potest, quod SPEVSIPPVS librum scripserit de laudibus Platonis.^g Et nec insti- tuti nostri limites nec scriptionis modus patiuntur, ea afferre elogia, quæ apud veteres & recentiores innumèris in locis ei tribuuntur, & in quibus supra modum eum evexit ad superstitionem usque excrefcens veneratio.^p Nec negandum, fuisse Platoni cum ingenii tum animi dotes præstantissimas, quas vero tantopere evehi, quantum encomiastæ Platonis solent, absurdum est, & veritati contrarium. Et continentiam quidem atque castitatem maximopere laudant, quod cœlibatum ad vitæ finem sobrie casteque co-

Virtutes &
vitia objecta.

Mmm m 3

luerit:

g) Catalogum Platonicorum & Academicorum contexuit FABRICIVS l. c. p. 92. LEON. COZ- ZANDVS de magist. antiq. philos. l. I. c. 9. quibus aliquos addidit cel. HEVMANNVS Act. Phil. Vol. III. p. 903. seqq. ex quorum tamen numero delendus est Euclides geometra, quem Platoni- cum facit VALERIVS MAXIMVS.

b) l. III. f. 33. seqq.

i) l. XI. p. 507.

k) l. VI. f. 53. conf. Hist. de ideis sect. I. §. 7.

l) l. III. f. 26.

m) l. X. XI. XII.

n) Hist. philos. l. I. c. 10. p. 43. 46. c. 13. p. 68.

o) IDEM l. c. p. 48.

p) Vid. quæ collegit THOM. POPE - BLOUNT, Cens. celebr. vir. p. 26. TOB. MAGIR. Eponymol. crit. p. 679. Vna FICINI dedicatio operum Plato- nis ad Laur. Medicum luculentum exemplum est Platomania.

luerit; ^q cibum, ajunt, in die semel cepisse, & si bis caperet, parcissime id fecisse: dormivisse solum, plurimumque contrariam isti vivendi rationem improbavisse. Gravitatis adeo sibi semper æqualis fuisse dicitur, ut, narrante SENECA, ^r juvenis ex ejus disciplina, ubi patriæ redditus parentem concitatori voce loquentem audivisset, nunquam se hoc apud Platonem vidisse affirmaret. Iram ita cohibuit, ut cum servo iratus tunicam ponere & scapulas præbere jussisset, & irasci se sensisset, manum suspensam detinuerit, percussuro similis, ut pœnas a se exigeret; ^s qua propter paulo ira commotior, a pœna servis irroganda abstinuit, ne modum excederet. ^t Humanitatis jucundum exemplum narrat AELIANVS, ^u in Olympico certamine in ignotos incidentem mira affabilitate eos cepisse, eosque etiam Athenas venientes humanissime excepisse: qui cum ab eo peterent, ut ad Platonem in Academiam ipsos duceret, tantum virum, ut cognoscerent, tum demum, se eum esse, affirmavisse, & ita insolitæ humanitatis exemplo maximam illis admirationem excitavisse. Sed & alia, quæ in laudem cedunt Platonis, veterum nixi testimoniis PLUTARCHVS ^x & LAERTIVS ^y memorat: Monuisse discipulos e schola discedentes, ut otio ad res honestas uterentur, improbavisse ludentes tesseris, ebrios & iracundos & monuisse, ne quis unquam usque ad ebrietatem potaret; somnum immodicum ei displicuisse, veritatem jucundior omnibus fabulis habuisse, laborem otio prætulisse, philosophiam verum animi firmamentum habuisse, cetera ornatus causa tantum addita; convivia instituisse frugalia, & philosophica, & a luxu juvenum nobiliorum animos revocavisse. Et ut verbo, dicamus, effecisse, ut faniori judicio præditis solus omnium instar Atheniensium esset. His animi præstantissimi moribus ingenii divini & humanam conditionem superantis magnitudinem admiratores Platonis adjiciunt, eumque reliquis omnibus philosophis post se relictis, propius ad divinitatem cognoscendam evolasse contendunt, quod ei gloriosum nomen peperit, ut divinus diceretur. ^z Neque defuerunt autem, qui multis quoque nominibus eum reprehenderent. Refert enim SENECA: ^a objectum Platoni esse, quod aliter loqueretur, aliter viveret; quod licet, per malignissima capita & optimo cuique inimicissima factum esse, dicat, non audet tamen totum negare, sed eo tantum excusat, dixisse, non quemadmodum ipse viveret, sed quemadmodum vivendum esset. Tristitiam vultus & affectatam gravitatem objecere ei Comici, inter quos Amphis: ^b

Aliud nil potes quam mœrere, mi Plato,

Et fronte semper corrugata ut cochlea.

Nec

q) SVIDAS in Plato T. III. p. 124. qui ne semel quidem corporis conjunctionem veneream tentasse scribit. Ceterum quæ hic habet STANLEYVS p. 309. nec se invenire potuisse citatis ab eo locis monet OLEARIO ex FICINI vita Platonis desumpta sunt.

r) De ira l. II. c. 22.

s) ibid. l. III. c. 12.

t) ib. LAERT. l. III. f. 38. 39. VAL. MAXIM. l. IV. c. 1.

u) l. IV. c. 9. x) De fort. & in Sympof.

y) l. III. f. 38. 39. 40.

z) AVGVSTIN. de Civ. Dei l. VIII. c. 12.

a) De vita beata c. 18.

b) LAERT. l. III. f. 26.

Nec id negant sectatores, sed in laude ponunt, eum in vita nunquam rississe. ^c Calumniarum & perfidiæ eum infimulasse Athenæum, ex iis quæ de Phædone ex illo retulimus, patet. Iungit is fastum atque superbiam, quam illi quoque exprobravit Diogenes. Imprimis vero castitas Platonis in suspicionem adducta est. Culpabant enim eum inimici, & objiciebant, quod amore præpostero Astera, Dionem, Phædrum Alexidem, Agathonem & Archæanassam Colophoniam meretricem amplexus fuerit; ^d quæ causa quoque fuit, cur Antisthenes, contemptu Platonis irritatus, dialogum in eum componeret, quem turpi Sathonis nomine allusione ad Platonis nomen facta, insignivit. ^e Cujus criminationis causa arcessenda est, partim a conversatione Platonis cum juvenibus animi elegantia & corporis venustate conspicuis, quam, more Socratico, quærebat; partim, ab epigrammatis variis, quæ ei tribuuntur, & quibus in pueros & puellas parum caste lusisse dicitur, quorum aliqua nobis servavit LAERTIVS. ^f Quæ si genuina sunt, ^g id saltem probant, multum a philosophi gravitate recessisse Platonem, cum hæc scriberet. ^h Vnde & a Dicæarcho graviter ideo reprehensus dicitur TULLIO. ⁱ Idem convicium ob Symposium ejus, ubi de amore agit, recte in Platonem conjici, urget PHILO, ^k qui totum illud convivium impendi monet *amori, non illi, quo viri in mulieres insaniunt, aut hæ in viros, sed quo viri in masculos ætate tantum minores.* Addit his: *Si quid ibi de amore venereque cælesti dictum videtur elegantius, pro condimento modo est additum, cæterum majorem partem vulgaris & promiscuus amor occupat, fortitudinem, virtutem bello paceque utilissimam tollens e medio, & pro hac morbum muliebrem inducens in animum, & homines reddens androgynos, quos oportebat potius exerceri omni contentione ad confirmandum robur tam corporis quam animi.* Quæ postea latissime exequitur, & damna amoris masculi prolixè enarrat. Hæc Philo alter Plato habitus, totusque ejus in aliis capitibus amore captus. Quod iis Platonis potest opponi, qui, quæcunque de amore Plato dixit, cum FICINO ^l de amore puro & cælesti explicant. ^m Certe ita hæc visa sunt comparata magno VOSSIO ⁿ in laudes licet Platonis alias satis effuso, ut specimen sint gentilium justo Dei judicio cæcorum, cupiditatibusque suis relictorum, ut in omne libidinis genus irruerent. Quod itaque pro excusando Platone dici potest, eo redit: epigrammata non fuisse ab eo scripta, sed a petulanti Aristippi, vel quisquis auctor fuit, libelli, *de luxu veterum*, calamo profecta. ^o Accommodasse se more Socratico Platonem indoli Athe-

^c) OLYMPIOD. l. c.

^d) ATHENAEVS l. XI. p. 507. LAERT. l. III. f. 26. TZEZES Chil. X. hist. 356. seqq.

^e) LAERT. l. III. f. 35. ad quem locum videndus MENAGIVS.

^f) l. III. f. 29.

^g) De eo vero non dubitabat APVLEIVS, qui Latina quædam fecit l. c.

^h) Certe hoc inde sequitur, pejus scripsisse quam vixisse.

ⁱ) Tusc. Qq. l. IV.

^k) De vita contemplativa Opp. p. 898.

^l) In argumento Symposii.

^m) Ita BESSARIO contra Trapezuntium, calumniatorem Platonis.

ⁿ) De idololatria gentili l. I. c. 4. p. 25.

^o) Ita quidem FICINVS in vita Platonis, qui Aristippum incusat; sed non posse hunc librum Aristippum auctorem habuisse, supra probavimus.

Atheniensium amore puerorum infanientium, & ita licentiosius scribendo traduxisse ad meditationes philosophicas, eandemque ejus cum juvenibus conversationem mereri apologiam, quæ pro Socratis innocentia fieri solet. Nec temperamentum quoque tetricum atque austerum Platonis pati, ut verisimile credatur, eum in hac re peccasse. Non negamus, nobis hac in re Platonis innocentiam non valde esse suspectam, fatemur tamen, ita argumenta eorum, qui Platonem insimulant, instructa esse, ut non omni veri specie careant. Quia vero incerta pro certis sequi in infamia magni viri asserenda & impium & inconsultum est, præstat saltem judicium cohibere, quam calumnia onerare philosophum. Ceterum quod ad ingenii vires atque facultates attinet, valde veremur, ut acuti judices inveniant, quod in eo laudant, qui cæca ejus admiratione ducuntur. Iudicii enim defectum passim regnare, & imaginationis vim, sine justis limitibus se passim efferre, animum vero ad superstitionem inclinasse, totus philosophiæ Platoniciæ habitus, & regnans in ea fanaticismus luculenter confirmat; & vel hoc solum argumento rei est, quod deserta sobria Socratis philosophandi ratione ad *τερατολογίας* Pythagoricas, & nugas ingenii, abstractionibus & distinctionibus soliditatem quærentes & ostentantes defecerit, & systematum toto cælo inter se diversorum harmoniam instituerit. Qui characteres^p ut mediocre judicium produnt, ita divinitati ingenii, quam tanta confidentia ei tribuere affectu, contradicunt, & ex albo maximorum philosophorum Platonem delent.^q

*Auctoritas in
republica &
apud Principes.*

§. XI. In illud vero omnes eruditionis vires conferebat Plato, ut juvenes formaret philosophiæ beneficio eximios atque doctos, & reipublicæ olim administrandæ futuros idoneos: quem in finem dialogos quoque suos conscripsit. Ab ipsa vero gerenda republica prudens abstinuit, maxime quod Draconis & Solonis leges, quibus vivebant Athenienses, improbareret: id quod ab utroque sancita^r cum Platonis republica conferenti mirum non videbitur. Plato enim ad naturalem potius statum, quam civilem, qualem leges Solonis temperaverant, respexit, animumque notionibus Pythagoricis, & idea reipublicæ philosophica imbutum habuit. Vnde etiam æqualitatem in ea quam maxime requirebat: quod Arcadibus & Thebanis luculenter probavit.^s Cum enim fama ejus indies incrementa caperet, & ad eorum quoque aures pertigisset, legatos ad eum miserunt, qui orarent, ut ad instituendos philosophiæ præceptis juvenes, & ordinandam legibus rempublicam, quam nuper condiderant, ad ipsos accederet. Valde vero delectatus

mus, etsi certum sit, in eo non Platonem tantum, sed & Socratem, Xenocratem aliosque philosophos amoris puerorum insimulatos esse. Sed versiculos, qui sub Platonis nomine occurrunt, inde desumptos esse prius probandum est.

p) Conf. *Act. philos. Vol. I. p. 196. Amoenit. lit. T. VII. p. 513.*

q) Præter adducta culpat etiam auctor. *hist. crit. philos. P. II. c. 20. p. 197.* ingratitude mer-

ga præceptores, laudum cupiditatem, voluptatis & commoditatis inter Siculos studium, & diligentiam in obscurandis suis. Valde vero timeamus, ut hæc omnia probari queant, si laudis studium & obscuritatem quæsitam excipias: quam tamen a Socrate & Pythagora accepit, & ad securitatem systematis quasi sui, adhibuit.

r) Conf. MEVRSII: *Themis Attica.*

s) LAERT. l. III. f. 23. AELIAN. l. II. c. 42.

lectatus fuit Plato ista invitatione, sic ut obsequi vellet; cum vero legatos interrogasset, quemadmodum ad æquabilem partitionem omnium rerum essent affecti, & comperisset eos ab ea vehementer abhorrere, neque, ut hanc fusciperent, persuaderi posse, noluit eo proficisci, sed familiarem suum Aristonymum, misit. Idem fere cum Cyrenæis factum esse (hoc enim a priori distinguendum esse, secus ac putat MENAGIVS, ^t diversæ circumstantiæ jubent) narrat PLVTARCHVS: " leges a Platone civitati suæ præscribendas postulantes, repulsam tulisse; dicente, difficile esse leges præscribere hominibus rebus lætis ac prosperis utentibus, ac nihil esse tam petulans atque ferox & imperio reluctans, quam hominem rebus secundis fruentem. Probe enim videbat Plato, imaginariæ reipublicæ intentus, istam rerum omnium communionem, quam omnibus civitatum malis mederi posse credebat, inter homines rerum affluentia potentes, & maxime inæquales introduci non posse. Aliam itaque ordinandi civitatem rationem Platonem iniisse oportet, si vera sunt, quæ alibi PLVTARCHVS ^x refert, Syracusiis, ejecto tyranno, leges condidisse, ut & Cretensibus leges, Magnesia condita, libris duodecim digestas misisse; Eleis vero Phormionem, Pyrrhæis Menedemum familiares suos misisse, ordinandæ reipublicæ causa. Forte & hoc politicæ Platonice adscribendum est, quod discipuli ejus Dio Siciliam, Pytho & Heraclides Coty interfecto Thraciam a tyrannide liberaverint, nam id diserte Platonis doctrinæ de republica atque de legibus adscribit PLVTARCHVS. ^y Gratosus tamen apud principes quoque viros, ipsosque reges fuit, imprimis apud Archelaum regem Macedoniæ & Perdiccam, cui Philippum Macedonem commendavit, eumque consiliis ita instruxit, ut firmando postea imperio par esse posset. ^z Imprimis autem Dionysio Siciliæ tyranno se commendavit, maximaque apud eum auctoritate viguit, ter in Siciliam profectus. Quæ itinera & mora Sicula cum non levis historiæ philosophi pars sint, ex qua animi ejus character potest disci, paucis eam, prout ipse in epistolis, ^a & post eum PLVTARCHVS ^b & LAERTIVS narraverunt, exponemus. Ter vero in Siciliam Plato navigavit, primo ut insulam & Ætnæ craterem videret, quod iter in quadragimum ætatis ejus annum incidit: ad quod fuscipiendum nullo humano consilio, sed divina fortuna, Deo tyrannidis everfionem moliente, excitatum fuisse, scribit PLVTARCHVS, ^c quia Dioni Plato ejiciendi tyranni & liberandæ patriæ occasionem subministravit. Regnabat autem tum Syracusis Dionysius major, Hermocratis filius, qui Dionem juvenem ingenii ad discendum aptissimi & ad virtutis præcepta accipienda celerrimi assuefactum ad vitam incertam & obnoxiam metui, abjectis moribus, luxuque & voluptatibus, educari curaverat. In hunc incidens Plato, cum urbis Sy-

racu-

t) Ad l. c. LAERTII.

u) Ad princip. inerud. init.

x) *Adversus Coloten* l. III. p. m. 415. AELIAN.

l. II. c. 42. LAERT. l. III. f. 23.

Hist. philos. Tom. I.

y) l. c. conf. MENAG. ad LAERT. l. III. f. 16.

z) ATHENAEVS l. XI.

a) *Ep. VII. Tom. II. p. 323.*

b) *In Dione T. V. p. m. 648.*

c) l. c.

racusanæ luxum, voluptates, commestationes & pervigilia vehementer ei displicerent, ^d nactus eum est discipulum a pravis Sicularum moribus revocandum. Neque Dio præceptoris spem fefellit, quamprimum enim philosophiam ad virtutem ducentem degustavit, celeriter animo flammam concepit; cumque eodem modo affici Dionysium posse, speraret, magno studio effecit, ut is cum Platone colloqueretur. Quo in colloquio cum Platone de virtute & tyrannide differuisset, & quam misera injustorum vita esset, ostendisset, tyrannus sua vitia perstringi intelligens, ^e vehementer ira in eum exarsit, adeo ut inconsulta Platonis loquendi libertate offensus, de eo necando cogitaret. Dio itaque, qui male ita consultum Platoni esse observabat, maturavit ejus in Græciam reditum, eumque in triremi, qua Pollis Lacedæmonius dux, legatus ad Dionysium in patriam remeabat, dimisit. Dionysius autem occulte cum Pollide egit, ut inter navigandum Platonem vel interficeret, vel venderet: id quod etiam ab illo in Ægina insula, cujus incolis bellum tum erat cum Atheniensibus, factum est: ^f idque peculiari Æginetarum decreto evenisse, quidam volunt, quod nemini Atheniensium insulam adire permetteret. Alii aliter narrant, & jocos quoque referunt, ut solent hujus generis historiæ ejusmodi confictis circumstantiis ornari, ut jucundiores evadant. ^g Plato itaque ab Anniceride Cyrenaico ^h philosopho XX. vel, ut alii tradunt, XXX. minis redemptus, liberque domum dimissus est ad necessarios, nec ab his pecuniam statim reddere paratis, accepit, non eos solos esse, inquit, ad quos Platonis salus pertineat. Narrant Pollidem a Chabria victum & paulo post prope Helicem submersum, a dæmonio irato fuisse eversum, ob illatam philosopho injuriam. ⁱ Dionysius autem, recognita literis Platonem oravit, ut famæ suæ parceret, cui respondit Plato, sibi quidem id otii philosophiam non indulgere, ut Dionysii possit meminisse. Dio vero Platonis stimulis & præceptis ad virtutem vehementer instigatus, luxu & voluptatibus rejectis, cum secundum virtutem vivere instituisset, alios quoque, qui in perditissima Dionysii familia vivebant, ad idem virtutis studium excitavit. Spe itaque nixus, fore, ut & junioris Dionysii animum caperet, virtutem ei assidue commendavit, & Platonicas subinde sententias admiscuit. Qua re factum, ut magno is incenderetur desiderio, noscendi Platonem. Quare sollicitatus vehementer Plato literis tum a Dionysio, tum a Pythagoreis in Sicilia degentibus perscriptis, ut Syracusas veniret, & principem ad luxuriam opibus suis inclinatum regeret, tandem expugnatus, metuens, si recusaret, ne ignava opera, verbis tantum philosophari videretur, speransque præcipua parte perpurgata afflictis Siciliae rebus medelam allaturum se esse, tandem cessit. Inductum, ait L A E R T I V S, ^k Platonem pollicitationibus

Dio-

^d) Ep. III. VII. l. c.^e) L A E R T. I. III. f. 18. P L U T. I. c.^f) L A E R T. I. c. f. 19.^g) Ibid.^h) Distinguendum hunc a juniore Anniceride, supra evicimus.ⁱ) Ita sine dubio Platonis discipuli, ut invidiam Dionysio & Pollidi conflarent.^k) Lib. III. f. 21.

Dionysii, quibus locum & populum ei obtulerat, ut novam, quam meditabatur, politiam, instituere posset, ob quam quoque ei causam ambitionis crimen objecit *ATHENAEVS*. ^l Nec id veri specie carere, ea, quæ supra de consilio ejus in condendis legibus diximus, suadent. Interea vero Dionis adversarii Philistum exulem, tyrannicis sententiis imbutum revocare in patriam Dionysio suadebant, ut haberent, quem Platonis philosophiæ apud principem opponerent. Delatus in Siciliam Plato magno honore, regioque curru exceptus est, rege ipso sacrificia pro adventu ejus obeunte. Et mutata repente in aula omnia; modestia in conviviiis regnans; regis benignitas, philosophia ab aulicis coli cœpta, magnam emendationis spem promittebant. Philistus vero, & qui ei adhærebant, ne Platonis nimia apud regem fieret auctoritas, metuentes, ad accusandum Platonem & Dionem conspiravere, & ita in Dionem Dionysii animum accenderunt, ut eum lembo injectum ad triremem deduci & in Italia exponi juberet: qua sententia Plato cum reliquis Dionis amicis vehementer perturbatus est, veritus, quod fama quoque ferebat, ne & ipse de capite periclitaretur. Dionysius vero, humanissime eos tractabat, Platonem confirmabat, & ut apud se maneret, rogabat, amicitia vero specie in ipso palatio adeo arcte eum custodiebat, ut nemo ad illum, ipso nesciente, accedere posset: multum vero interim sermonibus Platonis capiebatur. Tandem exorto bello Platonem in patriam dimisit, revocandum, uti promiserat, cum Dione, quam primum pax subsecuta fuisset. Plato interim Dionem Athenis philosophiæ præceptis imbuit, effecitque, ut nihil adversus Dionysium moliretur. Qui Athenis comparata domo & Platonem diligenter audiebat, & amœno Speusippi ingenio, quod ei Plato commendaverat, oblectabatur, ludisque publicis suis sumtibus institutis sibi gloriam Platonique favorem populi parabat. Dionysius vero pulsi Platonis ignominia motus undiquaque philosophos ad se vocaverat; & cum iis disceptando sapientiam jactaverat; istis vero non exsatiatus subito desiderio correptus est, reddi sibi Platonem, pace interim facta. Tum vero recusare Plato, & senectam excusare, objicere etiam promissum de Dione restituendo falsum. Archytas vero Tarentinus & Pythagorici alii, instigante tyranno, eo tandem animum compelli passi sunt, ut Platoni scriberent, venire tuto eum posse; seque fidem interponere. Ipse Dionysius scriptis literis eum invitavit, & triremem vittatam cum Archidemo Platoni amicissimo, qui eum arcefferet, misit: uxore & sorore Dionis idem cum ipso Dione urgente. Victus itaque tot amicorum precibus, tertia vice Syracusas petiit, quem advenientem albis quadrigis Dionysius excepit, aurigamque ipse egit. ^m Et lætus quoque Siculis adventus Platonis fuit, qui Philisti odio Dioni & Platoni magnopere favebant, magnamque spem conceperant fore, ut de tyranno philosophia Platonis triumpharet. Ipse Dionysius, omne, quod contra quosvis conceperat, odium metumque exuit, Platonique magnam vim auri obtulit, ex quo *XXC.* talenta accepisse, supra

Nnn n 2

narra-

l) *Lib. XI. p. 507.*m) *Citati.*

narravimus. ⁿ Magna ibi in auctoritate vixit Plato, & cum aulæ moribus se attemperaret Aristippus, libertatem dicendi sequeretur Diogenes, pecunias appeteret Æschines, ipse philosophi vultum gravitatemque retinuit, & a moribus aulæ abhorruit; quod magnæ ei laudi esse jactabant amici & discipuli, Aristippus cathedrarium fastum interpretatus est. Neque tamen a Dionysio Plato, ut vel civitatem legibus Platonice conderet, vel Dionem revocaret, obtinere potuit, sed diffidere sibi mutuo cœpere, clandestinis tamen motibus, omnique ab utroque prudentia adhibita, ne quid suspicionis alteri cieretur, unde & honoribus Dionysius Platonem, & fiduciæ specie Plato Dionysium decipere conatus est: Aristippo tamen, ut erat ingenio versatili, instantem *σύγχαζιν* prædicente, quæ etiam evenit. Cum enim reditus Dionis a Dionysio retinerentur, male id habens Plato, mitti petebat, Dionysio, ut maneret, rogante. Quod cum obtinere ab eo non posset, itineris necessarii apparatus ei promisit, Dionis reditus reddere pollicitus, modo maneret. Vix vero portu egressæ naves erant, cum promissorum immemor, Dionis bona venderet, Platoni evadendi occasione subtracta. Mox ob intercessionem pro Heraclide ex familiaribus Platonis, qui seditio- nis militaris auctor ferebatur, ^o & libertatem in reprehendendo adhibitam infensissimus ei factus Dionysius, ab aula eum removet, & extra arcem ver- santem militibus ei inimicis exposuit, qui falsis rumoribus in eum accende- bantur. Cœpit itaque de fuga cogitare Plato, & amicis Pythagoreis peri- culum, in quo versabatur, indicare: qui legatum Lamiscum cum triremi miserunt, ut Platonem repesceret, quod, Archyta sponfore, Plato ad susci- piendam in Siciliam profectionem inductus esset. Dionysius itaque, ut se ipsum excusaret, convivio magnifice Platonem excepit, multisque auctum testimoniis benevolentiae domum remisit. In Peloponnesum itaque Olym- picorum ludorum tempore delatus, totius Græciæ in se oculos conver- tit: Athenasque redux Dionis, quæ gesta erant, narravit, & ad Dionysium scripsit rationem omnium luculentam reddens. Dio vero vindictam tot injuriarum, erepta tandem a tyranno uxore animo concipiens, bello expe- riri in eum statuit, sive Platonis, quod quidam volunt, instigatione, ⁿ quod tamen alii negant, ^q sive Speusippi exhortatione compulsus, quod tyran- no tandem exitium peperit. Ex dictis jam liquet, Platonem, etsi virum magnum & eruditissimum, ingenio tempori aulæque inserviente & com- modas occasiones captante non fuisse usum, & juvenibus magis quam vi- ris philosophatum, academiæ magis quam Syracusis, scholæque, quam au- læ, fervire potuisse: unamque, qua pollebat, famam & Dionysii ambitio- nem, qua philosophiæ vindex videri & tyrannidis ignominiam delere cu- piebat effecisse, ut tantis honoribus afficeretur.

Obitus.

§. XII. Restitutus itaque & patriæ & scholæ Plato, sibi Musisque vi- xit, & in erudienda juventute ad senectutem usque occupatus fuit, quæ
fera

ⁿ) Magno ære redemisse tum libros Pythagori-
cos supra monuimus.

^o) PLATO *ep. VII. p. 348.*

^p) AELIANVS *l. III. c. 17.*

^q) PLUT. *l. c.*

fera ipsi obtigit. Cum enim temperantissime viveret, & natura quoque vires accepisset satis valentes, facile sine morbo ad extremam senectam pervenit, canosque frugalitatis præmium habuit. Senio enim solo extinctum, veteres unanimi consensu testantur. ^r Hermippus apud L A E R T I V M ^s in nuptiali convivio diem obiisse refert, scribentem mortem oppressisse vult C I C E R O. ^{ff} Audiendi itaque non sunt, qui morbo pediculari eum obiisse dicunt. ^t Mortuus vero est tertio decimo Philippi regis Macedonum anno, Olymp. CVIII. i. ætatis ut plerique veterum numerant ^u LXXXI. quem tamen numerum illi mutant, qui triennio prius natum Platonem contendunt. ^w Et memorabile etiam est, in ipso natali vitæ tempus explevisse, unde qui LXXXI. annos vixisse tradunt, divini quid in eo quæsierunt, quod anni climacterici magni mensuram exæquasset. Narratque S E N E C A: ^x *Platoni diligentia suæ beneficio contigisse, quod natali suo decesserit, & annum unum atque octogesimum impleverit sine ulla deductione: ideo magos, qui forte Athenis erant, immolavisse defuncto, amplioris fuisse sortis, quam humanæ, ratos, quia consummasset perfectissimum numerum, quem novem novies multiplicata componunt.* ^y Coelibatum quia ad vitæ finem accurate tenuit, hæredes quoque non reliquit, sed Adiamantum hæredem testamento scripsit. Produxit illud L A E R T I V S: ^z quod tamen an genuinum sit, merito dubitavit I S. C A S A V B O N V S; ^a quam ingeniosa enim fuerit in ejusmodi rebus comminiscendis veterum rhetorum diligentia, satis notum esse existimamus. Neque tamen verum videtur, quod A P V L E I V S ^b vult: *patrimonium in hortulo qui Academiæ junctus fuit, & in duobus ministris, & in patera qua diis supplicabat, reliquisse. Auri tantum, quantum puer nobilitatis insigne in auricula gestavit.* Supra enim veterum testimonio accepimus XXC. talenta a Dionysio eum accepisse, magnamque auri summam in quatuor libros Pythagoricos impendere potuisse. Nec probabile est, Dionem, qui in exilio apud eum vixerat, & ex redditibus Siciliae magnos in Athenienses sumtus fecerat, ^c Speusippumque bonis auxerat, Platonem reliquisse vacuum, vel ab eo hunc nihil accepisse. Sepultus autem est, non procul ab Academia, ut ait P A V S A N I A S, ^d unde L A E R T I V S sensu latiori totum Ceramicum Academiam dixisse censendus est,

Nnn n 3

quan-

^r) SENECA ep. 58.^s) Lib. III. f. 2.^{ff}) CICERO de senect. c. 5. HIERON. ad Nepot. de vita Cler.^t) Apud L A E R T. l. III. f. 40. conf. M E N A G. b. l.^u) Citati.^w) Dictum hac de re §. II.^x) l. c. Esse vero fabulam ex iis convincitur, quæ de incertis rationibus natalis anni Platonis supra dicta sunt; videturque ideo conficta, ut non minus mors, quam nativitas humanam conditionem superare videretur. Ceterum audiendi non sunt, quicum EVSEBIO Ol. CVIII. 4. obiisse, vel cum E V T Y C H I O A L E X. T. I. ann. p. 288. Alexandro M. su-

pervixisse dicunt. Id ipse E V T Y C H I V S p. 267. refutat, ubi eum vixisse dicit tempore Philippi Macedonis.

^y) Produunt ipsæ hæ rationes, fabellam excudisse Pythagoreos & Platonicos, quorum somnia de anno climacterico vid. apud SALMASIVM pec. libro. TENNVL. ad IAMBlich. in Nicom. p. 129. VOSS. de idolol. gent. l. III. c. 20. p. 816. ex veteribus CENSORIN. de die natali c. XV.^z) Lib. III. f. 41.^a) ad b. l.^b) loc. cit.^c) PLVT. in Dione.^d) In Atticis, conf. MEVSIVS in Ceramicol. c.

Honores post
fata exhibiti.

quando tradit: Platonem in Academia sepultum esse, ubi plurimum temporis philosophando exegerat, videturque hortus ipse, quem possederat in Ceramico ei sepulchrum præbuisse. Quemadmodum vero vivus magnus Plato habitus est, ita post fata adeo non imminuta est ejus existimatio, ut potius insolitis honoribus cumlaretur. Statuam ei in Academia posuit Mithridates Persa, ^e aram Aristoteles; dies natalis, quod supra tetigimus, a sectatoribus convivio celebrabatur. ^f Effigies impressa numis, atque ita immortalitati commendata. ^{ff} Tanta vero non inter gentes tantum a purioris fidei revelatione destitutis, sed inter Christicolas quoque Plomania fuit, ut non deessent, qui locum ei inter beatos assignarent, id quod præter alios NICOLAVM SECVRVVM ^g & DOMINICVM A SOTO ^h fecisse constat, vel primum fuisse, nugarentur, qui apud inferos Christo prædicanti fidem habuerit, atque ab eo ex inferis fuerit liberatus. ⁱ Cujus generis nugæ quoque sunt Græca fide omnino dignæ, quæ audacissimi in struendis mendaciis Græci confinxerunt, repertum tempore Constantini M. & Irenes cadaver Platonis cum tabula aurea in pectore, cum inscriptione: *Christus ex virgine nascetur, in quem ego credo; at sol tu me iterum aspicias sub Constantini imperio & Irenes.* ^k Fuere vero Platones, uti supra dictum ^l plures; a quibus tamen noster nominis & eruditionis celebritate facile distinguitur.

Scripta &
scribendi ratio.

§. XIII. Scripsisse in juventute Platonem dithyrambica, melica, heroica & tragædias, & epigrammata quoque nonnulla, supra memoravimus, hoc vero loco ideo notandum est, quoniam ex eo ratio stili Platonis & natura dictionis, quam adhibuit, intelligi potest. Eam ubique apud veteres & recentiores laudari videas, & imprimis apud CICERONEM, ^m qui tantopere non eruditionem modo, sed & orationem ejus extollit, ut omnibus anteponendum & non satis laudandum contendat. Notumque illud veterum de Platonis dictione judicium, Iovem, si Attice loqui vellet, non alio, nisi Platonis sermone usurum. ⁿ Ideam vero dictionis ejus inter prosam & poëticam mediam esse, jam Aristoteles, accuratus judex notavit. ^o Etsi enim abest a versu, incitatus tamen fertur, & magnis sermonis utitur luminibus, ideo non procul abesse a versu veteribus visus. Et hæc ratio est, cur gravitatem Platonis, ad magnificentiam quandam, & plus quam poëtarum progredientem, comite præterea ubertate & copia, & qua reliquis omnibus antecellit, suavitate atque gratia, maximopere dicendi

e) Phavorinus apud LAERT. l. c. MEVRS. l. c. dedicata autem erat Musis, ut solebant.

f) Auctor vite Aristot. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 268.

ff) Talem numum ex una parte Platonis, altera Augusti effigie insignem pec. diss. explicuit CAR. PATINVS.

g) Plato beatus, sive de salute Platonis pia contemplatio, Ven. 1666. 12. conf. Act. philosoph. vol. III. p. 243. seqq.

h) De justitia & jure l. II. q. 3. art. 5.

i) Conf. LEO ALLATIVS de libris eccles. Gr. p. 259. 274. BARTHIVS ad AENEAE GAZ. Theophrast. p. 153.

k) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. vol. II. p. 40.

l) §. III.

m) Passim, vid. Orat. c. 3. de officiis l. I. de legibus l. II. III.

n) Conf. VALESIVS ad AMMIANVM l. XXII. c. ult.

o) Apud LAERT. l. III. f. 37.

o) CICERO Orat. c. 20. THEMIST. p. 319. Orat.

cendi artis iudices extollant. ^p Et negari quoque nequit, Platonem, ubi dialogi vestigiis insistit, plane incomparabilem esse, & jucundissimum; cuncta ibi ad characteres personarum exacta, procœmia apta & jucunda, series & corpus totum disputationum belle attemperatum, suus cuique locus & decor, & mores tributi, descriptiones locorum elegantissimæ, visque quasi coloribus depictæ, quæ omnia dialogorum jucunditas, cuncta minutis & elegantibus particulis atque membris, partiens, & interrogationibus atque responsionibus efferens, admirabili artificio ornat. Dictionis insuper satis clara, quantum argumentum, sæpe metaphysicum & mathematicum patitur, & instar aquæ profluentis pellucens. Flos ideæ sermonis & dicendi generi accommodatus, tempestivusque, & imprimis, ubi violarum in morem humi quasi repit, & tenue atque simplex orationis genus sectatur, fragrantissimus: compositio locutionis simplex & dulcedo, neque loquacitatem neque pompam redolens. Quam dicendi temperiem & artem partim a Lyfia, partim a Socrate habuisse, non inepte critici ^q conjiciunt. Alius tamen Plato a semetipso, sibi que prorsus dissimilis, ubi subline dicendi genus sectatur, & ornatus atque uberius loqui magno impetu conatur, ubi ingenium poetica licentia turgidum, dithyrambicum ^r & tragœdiam spirans adeo redolet, ut hoc ipsi vitium a juventutis institutione & studiis adhæsisse manifeste appareat. Quapropter erudite quidem, ast acerbe eum notavit nobilis & eruditus veterum criticus DIONYSIVS HALICARNASSEVS, ^s & ante eum Demetrius Phalereus, qui sumtuo- siorem istam & insolentio- rem magnificentiam ferre non potuerunt, & in eo reprehenderunt, quod in vertenda & mutanda dictione, quasi tempestate quadam jactetur, in fingendis vocabulis ineptus, durus in translationibus, nec satis retinens similitudinis appareat, nec in allegoriis modum fervet vel rationem temporis & loci. Addit judicii laude insignis rhetor: *nunquam sibi probatam esse ejus adjectorum nominum inconcinnitatem, minimeque eum placere, cum se politicis rebus interposuit, laudationesque & invektivas, accusationes & defensiones conscripsit. Tunc enim fieri alium a se ipso, & dedecori esse philosophiæ, valereque de bis Platonis scriptis illud, quod apud Homerum Veneri Iupiter dixit:*

Οὐ τοι, τέκνον ἐμὸν δέδοται πολέμια ἔργα

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Non tibi, nata datum tractare negotia belli,

Sed dulces thalami res, & connubia capta.

Hæc Dionysius, qui ea postea Phædri exemplo probat, ibique alia neque
accura-

^p) Ex multis videndi FR. VAVASSOR in elegant tract. de dictione ludicra c. III. p. 9. Opp. & NIC. CAVSSINVS de eloq. S. & hum. l. I. c. 69. p. m. 67. qui etiam Platonem cum Cicerone comparat.

^q) Citati.

^r) Hoc nec ipse negavit Plato, sed veniam exoravit, & honesto nomine prætexuit culpam, cum se afflatum divinitus dithyrambos fundere diceret.

^s) In Epist. ad Pompejum T. II. Opp. p. 229. seq. ed. Wechel.

accurate neque presse & subtiliter dicta, alia puerilia & frigida, alia inania, nulla re subiecta utili & suavi, alia dithyrambica & audaciora & licentiora dicta esse demonstrat. *ff* Quæ ideo paulo prolixius adducenda fuerunt, ut de Platonis ingenio, cuius plerumque sermo index est, rectius queant iudicare, qui non ex unius Ciceronis auctoritate, Platonis amore & admiratione nimis sæpe ducti, sed ex ipsa Platonica dictionis ratione illud nosse cupiunt. Vti enim in sermone se exhibuit, ita quoque in doctrina; multo melior futurus, si cum Socrate intra officinas, & in conviviiis, & rure de rebus moralibus differuisset, quam ubi cum Pythagora de rebus naturam & intellectum hominis transcendentibus sublimis fertur, seque ipsum fere amittit. Methodo vero dialogistica scripta sua Plato concepit, quam a Socrate, vel etiam ab Eleaticis, uti supra memoratum est, mutuam accepit. Est vero dialogus, definiente ALBINO in *introductione in dialogos Platonis*: ** sermo constans ex quaestione & responsione de rebus civilibus vel philosophicis, ita ut mores decentes tribuantur personis assumtis & congruens adhibeatur orationis compositio.* Quemadmodum vero argumenta istorum colloquiorum diversa sunt, ita variis quoque generibus & characteribus inter se distinxerunt veteres, & alios phisicos, alios logicos, alios ethicos, alios politicos, alios elenchticos, alios pirasticos, alios mævticos, *u* alios anatrepticos esse notarunt, prout vel naturalem, vel moralem, vel rationalem, vel civilem disciplinam tangunt, & vel convincunt, vel tentant, vel instituunt, vel confutant, qua de re præter Albinum audiendus est LAERTIVS. Sunt vero Platonis dialogi, qui extant & genuini sunt, (deperditos enim & dubiæ fidei, de quibus consulendus est FABRICIVS *w* non moramur,) XXXV. quibus XIII. epistolæ Platonis addi solent, quos variis modis disposuerunt veteres. Et Thrasillus quidem apud LAERTIVM, *x* Platonem tetralogias dialogorum, ut Tragici dramatum suorum, edidisse auctor est, qui & ipse in IX. Tetralogias scripta Platonis distribuit, ita ut libri de legibus, itemque de republica, singuli unum dialogum exhibeant. Aristophanes vero Grammaticus ad trialogias reduxit. *y* In his eam Plato methodum adhibuit, *z* ut primo declararet, quid sit eorum quidvis, de quo dicitur: deinde cuius rei causa dicatur, an tanquam ad rem primario spectans, an quod simile sit, an ad sententiam defendendam, an adversam impugnandam? tertio, ut, quod recte dictum sit, demonstraret. *Qua in*

ff) Observavit etiam Dicæarchus apud LAERTIVM l. III. f. 38. scribendi characterem in hoc Dialogo nimis esse *φαιρινόν*, id quod OLYMPIODORVS l. c. eo excusat, quod hunc in juventute primum Plato scripserit, unde character dithyrambicus in eo observetur, conf. MENAG. ad l. c. Laert. FABRICIVS *Biblioth. Græc.* vol. II. pag. 13.

t) Eam primus edidit FABRICIVS *Bibl. Gr.* l. III. c. 2. vol. II. p. 42. *seqq.* cum Albini definitione convenit LAERT. l. III. f. 48.

u) Vox ab obstetricibus & nutricibus desumpta, quæ infantem curant, partum promovent, editum curant: hinc dialogi mævtici, quibus ingenia formantur, nutricanturque & fovuntur, conf. ALDOB. & MENAG. ad LAERT. l. III. f. 49.

w) l. c. p. 28.

x) Lib. III. f. 56.

y) Conf. STANLEI. P. IV. c. 15. p. 319. f.

z) LAERT. l. III. f. 65.

in methodo tamen magnam attentionem postulat, non tantum ob inductionis, quam plerumque adhibet, difficultatem, sed etiam ob voces atque nomina plurima, quibus longe aliam, quam apud alios scriptores Græcos solet, significationem imposuit, quæ qui ignorat, vel negligit, in tenebris magis apud Platonem palpat, quam luce collustratur. Quæ causa fuit, ut ex veteribus Boëthus, Harpocratio Argivus & Timæus junior, Platonici Lexica Platonica conscriberent, ^a singulares nominum significationes vel etiam diversa adhibita nomina ad significandam rem eandem, explicantes. Ceterum & ordinem in legendis his dialogis philosophiæ Platoniciæ studio-
so observandum esse contenderunt hujus philosophiæ doctores, quem ta-
men, prout vel ipsi, vel discipuli erant affecti varie disposuerunt: ^b ille
vero, quem Thrasyllus secundum tetralogias instituit, ab Eutyphrone or-
ditur. Nec ordinis magnopere Plato videtur fuisse studiosus in iis dispo-
nendis, passim enim ita eos effinxit, ut temporum rationem nullam habe-
ret, multosque anachronismos committeret. Ita in *apologia Socratis*
mentionem facit murorum a Conone instauratorum, post Socratis mor-
tem. ^c In *Parmenide*, hunc philosophum inducit loquentem cum Socra-
te, quod temporum rationi adversari jam notaverunt ATHENAEVS ^d &
MACROBIVS. ^e In *convivio* quoque anachronismos multos observavere
ARISTIDES ^f & ATHENAEVS. ^g *Phædrus* autem, qui in dialogo hujus
nominis cum Socrate confabulatur, hujus ætate vivus esse non potuit, ne-
dum ab illo amari, ut ATHENAEVS ^h quoque notatum est. Idem de *Ti-
mæo* notandum, ut alia taceamus. Quin non solum ad veritatem temporis
non attendit Plato, sed nec personarum, quas loquentes inducit; quibus ea
affingit, de quibus nunquam cogitarunt. Id de Socrate supra observatum
est, dixisse illum, cum Lyfidem recitari audisset; *proh Dii immortales,
quam multa de me mentitur adolescens!* ⁱ Idem de Phædone, Protagora
& de Gorgia narrat ATHENAEVS, ^j illum dixisse lecto hoc dialogo: *Pla-
tonem optime novisse ἰαμίζειν, id est, criminari*, hunc, recitato Gorgia *se
nihil ejusmodi vel audivisse a Socrate, vel ad Socratem locutum esse, eum-
que vocasse νεὸν ἀρχιλόχον*. Idem de Parmenide statuendum esse, suo loco
docebimus. Magnorum enim istorum virorum nominibus suæ philoso-
phiæ auctoritatem conciliare voluisse, non est, quod dubitemus: certe vi-
ctos fuisse omnes, & vel erroris convictos, vel melius instructos a Socrate,
id est, Platone Socratico, ubique videri voluit; unde si non expressis sem-
per nominibus tacite tamen philosophos refutat, id quod Anaxagoræ, Gor-
giæ,

a) Conf. FABRIC. l. c. p. 41. MENAG. ad
LAERT. l. III. f. 63.

b) Vid. ALBINVS & LAERTIVS ll. c.

c) Ol. XCVI. l. Socrates autem obiit Ol. XCV. l.
Conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. l. I. c. 6. p. 36. 37.
l. II. c. 13. p. 281.

d) l. XI. p. 505.

e) Saturnal. l. I. c. 1.

f) Orat. Plat. II. T. III. p. 475. seq. conf. ME-
NAG. ad Laert. l. III. f. 35.

ff) l. V. p. 187. 192. 216.

g) l. XI. p. 505.

h) LAERT. l. III. f. 35.

i) l. c. Inde l. c. SCALIGER poem. p. 13.

Vix unum verbum multis e millibus ajunt
Quæ posuit, de Socraticis exisse favillis.

Exemplum
dialogorum
Phædo, & de
eo iudicium.

Editiones
scriptorum
Platonis.

giæ, Protagoræ multisque aliis factum esse, veteres notant, & alios quoque a Platone traductos esse, e. g. Aristophanem in Symposio, Cimonem, Miltiadem, Themistoclem & Periclem in Gorgia, observant: quod occasionem dedit Aristidi rhetori in orationibus Platonice rhetorices, & quatuor horum virorum apologiam scribendi. De ipsa argumenti vero, quod in quolibet dialogo absolvitur, tractatione prolixè agere, institutum nostrum non patitur, paucis multa complexus est FABRICIUS,^k qui Commentatores quoque nominat, eosque indicat, qui Platoni contradixerunt. Ne tamen prorsus sine symbola abeamus, de *Phædone*, quem reliquis fere præstantiorem veteres habuerunt, quoque de immortalitate animorum Plato differit, observamus, tanti quidem visum fuisse veteribus, ut non tantum Cleombrotus, decantatissimo apud priscos scriptores facinore, de muro se, lecto hoc dialogo, in mare præcipitaverit, sed & Cato Uticensis, antequam mortem sibi conscisceret, ad roborandum animum Platonis prius Phædonem ad lucernam legerit:^l si tamen rectè examinetur, inter pulchre & rectè dicta complura, ea quæ potissimum argumenti nervum constituunt, satis infelicitè & improbabilitè disputari. Nam Pythagoricas hypothesès de animarum præexistentia, migratione, & αὐτοκίνησις supponit, quas qui negat, totam simul disputationem evertit. Vnde nec Aristoteli persuasisse notavit THEODORITVS,^m nec ipse Phædo eum probavit. Primus vero, qui hæc Platonis scripta divulgavit, fuit Hermodorus, Platonis auditor, qui ea in Siciliam delata vendidit, unde proverbium enatum: λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται,ⁿ ad quod alludit CICERO,^o ex cuius verbis tamen concluditur, vel id non invito Platone, vel post mortem demum factum esse. Siculi vero isto proverbio Platonice ingenii divitiis, diu apud ipsos jactatis illudebant: unde conjicimus, Hermodorum, famam & fortuna, quibus Plato apud Dionysium & Dionem usus fuerat, permotum, eo fine scripta ejus in Siciliam attulisse, ut iis numos sibi corraderet, sperantem fore, ut non minoris æstimatorum, quam Pythagorici libri a Platone in Sicilia redempti. Post restitutum vero literis nitorem, Græcè Platonis scripta collegit & edidit ALDVS MANVTIVS Ven. 1513. fol obstetricante, prout videtur Marco Musuro,^p qui & in vertendis Platonis dialogis MARSILIO FICINO, Mediceorum hortatu ad hunc laborem excitato^q iudicium suum interposuit.^r De cuius versione cum suo loco, ad Platonicos nostri ævi delatis dicendum sit, hic nihil addimus: videndi interim clarissimi viri IO. ALB. FABRICIUS & IO. GEORGIUS SCHELHORNIVS.^s Alteram versionem debe-

k) l. c. p. 7. seqq.

l) Conf. quos fuscè nominat FABRICIUS ad SEXT. EMP. adv. math. l. I, s. 48. & Bibl. Græc. Vol. II. p. 9.

m) FLORVS l. IV. c. 2.

n) Therapeut. l. V.

o) SVIDAS h. v. T. II. p. 458. conf. ERASMVVS Adag. Chil. II. 600. p. m. 539.

p) Ad Attic. l. XIII. ep. 21.

q) Is enim elegans carmen in laudem Platonis

præmisit, quod ita Leoni X. placuisse dicitur, ut ab eo non aliam ob causam Archiepiscopus Epidaurensis crearetur. vid. VOSSIVS de poetis p. 84.

r) Vid. Dedicatio FICINI ad Laurentium Medices.

s) Primum enim specimen versionis a Ficino sibi exhibitum digitis atramento immersis, una litura totum deleuit, indicans, alia opus esse, vid. MENAG. Anti-Baill. p. 157.

t) l. c. p. 33.

u) Amoenit. liter. T. I. p. 95.

debemus IANO CORNARIO, tertiam IOANNI SERRANO, qui Platonis scripta ex H. STEPHANI officina nobis exhibuit *Parisiis 1518. fol. III.* Vol. quartam plerorumque dialogorum Gallicam ANDREAE DACIERIO. * Aut multum vero fallimur, aut desideratur adhuc idoneus, tantoque scriptore par interpres. Ficinus enim, qui omnem vitam in Platonica philosophia discenda consumserat, iisque ad hoc opus præfidiis erat instructus, quibus plerique carent, falsis interpretamentis Alexandrinæ sectæ, quæ Platonismum genuinum mentiebatur deceptus, cum a Græcis in Italiam confugientibus non tam Platoniam, quam Plotinianam didicisset philosophiam, & eam quidem Christianæ religioni adaptatam non in argumentis tantum dialogorum Platonis mentem depravavit, sed & in ipsa versione sæpiusculæ infelicitate expressit, ^u & allegoriis recentiorum Platoniorum more, mire omnia detorsit: unde, qui Ficini versionem meliorem vocant, ^v aut falluntur, aut tantum, respectu ad alias minus doctas & fideles habito, intelligendi sunt. Serranus autem, cum Platonem non satis intelligeret, sententiam magis suam, quam Platonis expressit, ejusque verba contempsit, & analysi scholastica peregrinam Platoni faciem induxit. ^w Dacierius autem & ipse falso pro Platonis philosophia præjudicio occupatus, expressit, non quod apud Platonem vidit, sed videre cupiit. Sed & dialogos Platonis Persice Chosroës Persarum regis jussu, ^x & libros de republica Hebraice translato esse ^y constat.

Versiones.

§. XIV. Magnum habent enarratæ hæcenus historiæ vitæ Platonis circumstantiæ influxum in ipsam naturam & constitutionem philosophiæ Platonice, ad quam, quantum instituti ratio permittit, delineandam jam nos ordo deducit. Quod ut accurate fiat, & causas arcanas atque rationes proprias hujus philosophiæ cognoscamus, simulque convincamur, quam difficile sit, veros Platonis sensus assequi, generales quasdam observationes, ex præmissa potissimum vitæ ejus historia fluentes lectori probe perpendendas exhibemus, eumque ad sequentia accurato examine attentum esse jubemus.

Observationes generales de philosophia Platonis, & causis obscuritatis ejus.

I. Fastidiens Plato sobriam philosophandi rationem, quam Socrates introduxerat, sublato magistro ad alios præceptores divertit, & imprimis tum naturali ingenii propensione tractus, tum magna scholæ Italice, ejusque conditoris Pythagoræ fama excitatus, ad Pythagoreos accessit, nec sic quidem contentus, tandem ad hierophantas Aegyptios accessit, & eorum philosophandi rationem didicit, inque rem suam vertit, & Academiæ intulit. Quod, quo potissimum modo alio longe tramite, quam Socrates solebat, incedere coegerit, postea dicemus. Hic id potissimum in limine monemus, Platonem, cum reliquis, quæ, nemine veterum contradicente,

I. Arcana methodus admissa.

O o o o 2

ex

t) De utraque editione vid. FABRIC. l. c.

u) Vnde lepor ille atque gratia summa, qua Græca nitent, frustra in hac versione quærentur.

v) LEO ALLATIVS de script. Socratis p. 119. HÆT. de claris interpret. p. 280.

w) CL. FLEVRY diss. de Platon. adjecta libello de studiis instituendis p. 289.

x) AGATHIAS l. II.

y) Conf. cel. WOLF. Bibl. Hebrææ Vol. I. p. 984.

ex peregrina hac philosophia in suam invexit, ^z arcanam quoque methodum studiumque veram mentis sententiam occultandi transtulisse. Hospes fit, in historia Platonis, necesse est, qui hæc ignorat, vel negat pertinacius: nam esse in sua philosophia λόγος ἀπορρητός, quo nomine doctrinam de Deo Platoniam PROCLUS nominat, ipse fatetur. Ait enim in Timæo ^a *difficile esse invenire conditorem hujus universi, & inventum evulgare impossibile nefasque esse.* Clarius in Epistolis: ^b *studium in suis philosophematis edendis utile non esse hominibus, nisi paucis admodum, qui videlicet exiguis ante vestigiis demonstratis, ad inveniendum ipsi sagaces sint.* Nec id ignotum discipulis & sectatoribus, quos ideo mutavisse callido consilio rationem philosophandi Academicam, & incertitudinem introduxisse de omnibus in utramque partem disputantem, ut eo magis magistri dogmata celarentur, in sequentibus exponemus. Nec alia mens Platonis post C. N. qui hanc arcanam docendi rationem, uti suo loco demonstrabitur, sacro sanctam custodientes, se Pythagoræ atque Platonis moribus & præceptis prudenter accommodare credebant: unde NUMENIO Platonico, librum evulgandi occasio enata fuit, *de arcanis & non vulgandis Platonis dogmatibus.* ^c Nec obstant his, quæ OLIMPIODORVS monet, ^d &, ex parte vera esse, negari nequit: *Detrectasse Platonem solenne Pythagoreorum jusjurandum, & clausas fores, & : Ipse dixit, volentem se urbanus erga homines præbere.* Nam hæc ad strictam tantum Pythagoreorum regulam & sacri silentii peculiare circumstantias pertinent, quibus publico quasi sigillo arcana sua munivit Pythagoras. Ea vero imitari non consultum erat Platoni, qui si absconditis istis mysteriis hæc addidisset claustra, maximam in suspicionem adulteratæ religionis publicæ apud Athenienses, ad Socratis præcipue discipulos curiose attentos, venisset. Non itaque juramentum exigebat, non arcebat ab Academia quemquam, non fores claudebat; sed arcana potius ratione dogmata sua celabat, & quæcunque docere & plenius tradere volebat, ita manifestabat, ut non nisi interiori admissione digni habiti possent intelligere. Neque difficile est, causas detegere, quæ Platonem ad hanc arcanam philosophandi rationem impulerint. Non enim nova ea erat, sed a multis jam seculis inter philosophantes observata, quod prolixè probare eo minus opus habemus, quo magis in iis, quæ supra de philosophia & theologia barbararum gentium & Græcorum vetustissimorum fuscè disseruimus, hanc arcanam disciplinam ubique accurate annotavimus. Immo nec Ionicos, de causis & effectibus quærere incipientes, ab hoc occultandi sententias suas studio plane alienos fuisse,

*Causa ejus
rei.*

^a) Vid. PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. APULEIUS Florid. c. 15. p. m. 359. CICERO Tuscul. 29. l. I. de fin. l. V. alique, quorum testimonia adduximus in diss. de convenientia numerorum Pythagoræ cum ideis Platonis §. I. Amæn. liter. T. VII. p. 181. seqq.

^b) T. III. p. 28.

^c) Ep. VII. T. III. p. 341. conf. Ep. II. ad Dio-

nysum, ubi jubet epistolam comburere, quia quæ scribuntur, contineri nequeant.

^c) Vid. IONSIUS de Script. hist. phil. l. III. c. 10. p. 164.

^d) In vita Platonis p. 589. ubi tamen ratio addita notanda est, qua haud obscure innuitur, Platonem se quodammodo ad mores Athenienses severam istam rationem exosos composuisse.

fuisse, supra demonstravimus. Et habuit quoque Socrates, in omnia alia quidem cetera in philosophando abiens, quo sua non omnibus propalam enarraret, modum: utebatur enim ironia, ^e uti supra diximus, & ad amicos tantum liberius loquebatur: & dialogistica usus methodo disputabat magis contra falsas aliorum opiniones, quam suas confirmabat; nec alio forte fine, se quicquam scire nisi hoc, quod sciret nihil, profitebatur, quam ut securius sua placita laterent. His exemplis usus Plato, Heraclitique philosophandi quoque mori innutritus, quo & ipse adeo cuncta abscondit, ut inde obscurus & tenebrosus diceretur, ad Pythagoreos & Aegyptios accessit, ubi summo in loco arcani disciplina habebatur. Quos cum admiraretur vehementer Plato, ut solent peregrina plerumque videri domesticis meliora & præstantiora, redux domum eandem philosophandi rationem, suis tantum locique & hominum, inter quos vixit, circumstantiis attemperatam, tenuit. Ad quam non exemplo tantum magnorum virorum excitabatur, sed & naturali quoque animi propensione, & imprimis necessitate atque utilitate compellebatur. Tristi enim Anaxagoræ, & imprimis carissimi præceptoris, Socratis, exemplo didicerat, quam periculosum esset, arcana dogmata propalari, & quam caro vitæ libertatisque pretio illis constiterit, quod in occultandis placitis suis non cauti satis atque attentifuerint: cumque novam de Deo & divinis philosophiam ex Italia atque Oriente advexisset, timebat jure meritoque, ne, si ea in vulgus propalam emanaret, æque tristia experiretur fata. Tandem & suo exemplo non Pythagorei tantum, sed imprimis etiam Aegyptii sacerdotes Platonem docuerant, ^f hac potissimum arte, sua occultandi ad maximam apud non initiatos opinionem eos pervenisse summamque laudem atque existimationem consecutos esse apud vulgus, ea plerumque, quæ non intelligit, quæque latentia magnum quiddam promittunt, humanis majora putantem. Quibus artibus ut & ipse ad gloriam, quam vehementer appetebat, grassaretur, facile istis exemplis excitari se passus est. Quæ cum ita se habeant, mirandum non est, studio magno & singulari industria Platonem suam philosophandi rationem instituisse, ut veræ ejus opiniones atque placita non cuivis paterent, & obscurus esset iis, a quibus intelligi non vellet. Quod cum more Pythagoreo clausis foribus sacrique silentii sigillo facere non posset, alia & quidem magis philosophica ratione exsecutus est, ad quam ipsæ temporum quibus vivebat, hominumque, quibuscum conversabatur, circumstantiæ eum invitabant.

II. Multum nempe tum temporis philosophis ex Socratis schola negotii cum sophistis fuisse, ipsumque hunc præstantissimum virum institutis

II. *Modus occultandi suas opiniones.*

O o o o 3

collo-

^e) Dissimulandi hanc artem a præceptore Socrate Platonem accepisse, indeque obscuram & incertam doctrinam suam fuisse, jam observavit AUGUSTINUS de C. D. l. VIII. c. 4.

^f) Methodum arcanam a sacerdotibus barbararum gentium callidissimis consiliis adhibitam

fuisse, ut magni apud vulgus fierent, & sapientiæ laudem soli tuerentur, Babyloniorum, Persarum, Aegyptiorumque exemplis supra roboravimus, & ad Machiavellissimum literarium recte retulit cl. MICH. LILIENTHAL, de Mach. liter. §. XVII. p. 102. conf. Otium Vindel. Mel. I. §. 9. p. 101.

Per dialogi-
sticam me-
thodum.

colloquiis eos adortum in ruborem dedisse, in ejus historia dictum, hisque in sequentibus additum est, mox post ejus mortem scholam dialecticam caput in Græcia extulisse, & magnam sibi famam conciliaffe: reliquos etiam Socratis discipulos dialogis philosophiam a præceptore acceptam proposuisse. Hæc cum eo minus deferenda essent Platoni, quo magis jam, vivo Socrate, ejusmodi dialogos conscripserat, quove gratiora erant apud Athenienses, & philosophis Socraticis summam laudem comparaverant; in rem suam vertens Plato, ita methodum philosophandi dialogis accommodavit, ut egregie omnia laterent, quæ in vulgus emanare nolebat. Id quod periculum rei facere cupienti vel unius dialogi Platonici instituta lectio abunde probabit. Nunquam enim aperte sententiam, quam tenet, declarat, sed in refutandis potius aliis, quam adstruendis propriis versatur, idque non solum in dialogis, qui gymnastici, & agonistici dici solent, sed in theoreticis quoque & practicis.^{ff} Committit invicem colloquentes, nec affirmat quicquam, sed verisimilitudinem mox huic, mox illi parti adjudicat, in inductionibus tantopere evagatur, ut tot colloquentium interpellationibus turbatus lector, ignoret fere, quid inferatur. Definitiones vero ex adversario magis capit, refutandas, quam proprias adstruit, & divisionibus sæpe minutis oculis quasi se subducit.^g Subinde Aegyptiacorum dogmatum memor, fabulas condit, & arcanos sensus sub iis occultat,^b idque agit, quod in epistola ad Dionysium profitetur, ut maxima philosophiæ suæ custodia sit, nihil scribere sed addiscere; id est docendo potius, quam scribendo suis tradere. Quam incertitudinem late in scriptis Platonis regnantem, pulchre observavit CICERO,ⁱ qui luculenter: *in Platonis scriptis nihil affirmatur, & in utramque partem multa disseruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Id quod nemo mirabitur, qui anfractuosas disputationum ambages artificio singulari sibi invicem implicatas & innexas, in immensum protracta dissertationis serie cogitat, quæ ratio fuit, cur in Scepticorum numero Platonem viri docti referrent,^k & non nudius tertius, sed jam olim de quæstione hac disputaretur: an Plato dogmaticus sit nec ne? qua de re magnum dissensum suo jam tempore fuisse, fassus est LAERTIVS.^l Qui, etsi non inepte monet,^m tum affirmantem videri Platonem, quando ex his quatuor unum loquentem inducit, Socratem, Timæum, hospitem Atheniensem, & peregrinum Eleatem, errorem vero refutantem uti Thrasymacho, Callicle, Polo, Gorgia, Protagora, Hippias, Euthydemo & similibus; manifestum tamen est ex ipsis dialogis Socratis personam mentientibus, studiose sua celare Platonem, nec facile ejus sententiam deprehendi posse.

III.

ff) Vid. de hac distinctione LAERT. l. III. f. 49.

g) Potiores Platonis distinctiones enumerat LAERT. l. III. f. 81. & ex eo STANLEIVS P. IV. c. 8. p. 295. seqq.

b) Hinc dijudicanda, quæ Platoni objicit auctor *Historiæ criticæ philosophiæ* T. II. p. 202. qui ad hos arcanos sensus non attendit.

i) Acad. Qq. l. I. conf. Huetiana p. 218. BASNAGE *Hist. des Juifs*, T. IV. p. 54.

k) Ita ex veteribus SEXTVS EMPIR. *Pyrrh. hyp.* l. I. c. 23. ex recentioribus maxime HUVETIVS *de la foiblesse de l'esprit humain* l. I. c. 14. §. 16. p. 107. conf. ALDOBRAND. ad LAERT. l. III. f. 56.

l) l. III. f. 51. m) Conf. *Hist. de ideis Sect. I.* p. 30.

III. Vt vero eo occultius lateret Plato, cum folis dialogorum latebris non confideret, alias quoque occultandi sese artes adhibuit. Vt enim taceamus dictionem ad poëticam declinantem, audaciorē & sublimiorem, adeoque non tam perspicuam, ut non difficulter mens queat assequi, quid impropria dicendi ratione in argumento sæpe subtilissimo & abstractionibus metaphysicis plerumque constante, Plato sibi velit: ambigue quoque, ex industria sæpe numero loquitur, &, quod pulchre observat LAERTIVS: *m nominibus utitur variis, ut ne illius opera imperitis & rudibus conspicua sint: & rursus: diversis utitur sæpe significationibus, iisdem nominibus: immo contrarias sæpe voces adhibet, ad idem significandum.* Id quod in antecedentibus jam tetigimus, & alio loco exemplo memorabili in doctrina de ideis illustravimus. ⁿ

III. Dictio poetica ambigua & aliena.

IV. Accedit his omnibus geometriæ studium, quod, modo a Socratis disciplina plane alieno, Plato in Academiam introduxit. Cum enim apud Pythagoreos discipulos mathematicis disciplinis ad philosophiam præparari observavisset, & ipse quoque non sine molestia & labore Cyrenas abiisset ad Theodorum, ut geometriam addisceret, rediens ad Athenienses non aliam scholæ formam esse passus est, quam eam, qualem in Italia, & in Aegypto quoque, ubi simile institutum viguisse, supra libro primo probavimus, viderat. Hinc mathematicas scientias, ad philosophiæ studium necessarias dixit, ut in sequentibus probabimus, & eos, qui se disciplinæ suæ tradiderant, istis præparari voluit. Quod si intra προπαιδευμάτων terminos reliquisset, egregie forte fecisset, laudem reportaturus. Ast ille vitio Pythagorico infectus res physicas & rationes philosophicas in mathematicas, proportionēs & figuras, ut Pythagoras in numeros, resolvit, sicque nimia subtilitate effecit, ut abstractiones quærendo & altius, quam naturæ ferebantur, limites, assurgendo & evolando, conspectui tandem se subduceret, & difficillime intelligeretur: qua de re non injuste conquestus est BURNETIVS, & exemplum nobis exhibebit naturalis philosophia Platonis infra delineanda, quæ tota proportionibus & figuris geometricis absolvitur. Qua ratione non solum mire philosophiam naturalem corripit, sed novam obscuritatis causam philosophiæ suæ addidit.

IV. Mathematica & imprimis geometrica philosophiæ adaptata.

V. Talis cum fuerit Plato, hancque philosophandi rationem cum sequeretur, mirum non est, eum nimiam subtilitatem sectantem, sibi ipsi tandem obscurum factum esse. Ita enim sæpe rationes inducit, ut nimium abstractionibus & notionibus generalissimis insistendo, non intellexisse satis, quid dicere velit, videatur. Cujus rei quidem vitium in legentium iudicium hebes, tantisque acuminibus impar rejicient admiratores Platonis; aliter tamen statuent, quicunque origines philosophiæ Platonice inspe-

V. Subtilitas nimia sibi ipsi obscura & non satis constans.

m) f 63. 64. SVIDAS in Παῦλος.

n) Hist. de ideis l. c. p. 27.

o) Archaeolog. philos. l. I. c. 11. p. 429. c. 13. p. 438. Idem ipsi Platoni objecerat Dionysius: confer luculentum locum PROCLI ex l. II. ad Euclid.

quem alibi prætermisum exhibet FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II. p. 385.

p) Ita etiam FERRAVLT paralleles T. III. p. 29. 30. & egregie imprimis BURNETIVS l. c. p. 439. dignus qui legatur.

xerunt, quæ ex Pythagoricis magnam partem haustæ sunt. Illa enim vagas ideas, & incertas, & subtilitates nullius vel fundamenti vel usus fovere, ad Pythagoream philosophiam delati demonstrabimus, ostendemusque, Pythagoram naturæ modulo non contentum, mera divina & miraculosa quasi sectatum fuisse: quem imitatus Plato, dum ad divinum intellectum adscendit, & principia mere divina somniat, eodem morbo correptus, sibi aliisque subtilitate non necessaria defuit: dignus qui a XENOPHONTE,^q vel quisquis alius auctor est *epistolæ ad Aeschinem* culpatus sit, *quod curiosus, neglecta sobria Socratis philosophia, de Diis quærendo, gloriam de multis intempestivis ac vanis rebus affectaverit, & Aegypti ac Pythagoræ τερατολογίας ac prodigiosæ sapientiæ amore captus, ad ridicula superciliosus sapientiæ professor delapsus fuerit.* Quæ ei non ex invidia, sed ipsa veritate comprobante objici, totus philosophiæ Platoniciæ habitus atque constitutio evincunt. Tota enim philosophia Platonis, Pythagoræ in eo similis tandem ad entusiasmum degenerat,^r hominemque sibi & naturæ suæ ereptum, principiis divinis nullibi nisi in cerebro morosi Platonis, somnia in Italia concepta philosophicis fabulis exornantis exstantibus jungit, & per varia emanativorum genera & ordines, fontesque atque formas sensibilibium & intellectualium deducit ad summum ens, eaque τερετισματα, qua VOCE ARISTOTELES^s ejus doctrinam de ideis pungit, pro summis sapientiæ principiis venditat, quæ nec intelligi satis possunt, nec satis intellexit ipse. Qualia inania pariter & obscura somnia cur nobis tanta ingenii subtilitate propinaverit Plato, eleganter nonnemo enarravit, *¶ monendo: ideo suam sententiam Platonem miris implicuisse ambagibus, quas nec discipuli, nec acutissimus Aristoteles assecuti sint, ut illum propterea miremur, suspiciamusque & revereamur, tanquam insigne mysterium, opinemurque, nisi eam perfecte noscamus, causam esse, quod non in mentem divini viri penetremus; nobisque imputemus, quod homunciones cum simus, tantum assequi heroem non possimus: & cum nobis oculi noctuæ, illi aquilæ, fuerint, ad illud jubar caligemus, quod ipse clare perspexerit.* Quæ ut longe sunt verissima, ita ad cognoscendas inanes obscuritatis Platoniciæ causas, & exuendum absurdum auctoritatis præjudicium omnino expendi merentur.

VI. Incerta ratio aliorum opiniones adducendi, & invicem conciliandi.

VI. Satis, nisi fallimur, dicta hætenus probant, quam difficilem se nobis Plato præbeat, ubi ejus philosophia discenda, & ad mentem ejus philosophandum est. Addemus his alia, quæ ex accidenti obscuritatem philosophi inextricabilem auxerunt. Scilicet summo studio contradicendi magni ante se ingenii philosophis, passim eorum placita affert & enarrat, ita tamen, ut haud raro ea adulteret,^t & ineluctabili dialogi anfractuosi labyrintho

q) Opp. p. 1001.

r) Conf. CASAVBON. de enthuf. c. I. p. 6. c. III. p. 38. Aët. philos. Vol. I. p. 599. cel. HANSCHIVS de enthufasmo Platonico, & quæ nos de enthufasmo Platoniciæ philosophiæ diximus Amæn. liter. T. VII. p. 213.

s) Anal. poster. l. I. c. 19. Alio loco Met. l. I. c. 7. hoc vitium graviter suggillat in Platone: conf. Hist. de ideis sect. I. §. 8. p. 130.

ff) Apud BURNETIVM l. c.

t) PORPHYRIUM hac de re in vita Pyth. querentem supra jam adduximus.

rintho lectorem ita diducit, ut quid suum, quid aliorum sit, deprehendere vix queat. Id quod summam quidem obscuritatem in se parare aptum factis est, alio tamen, & longe majori Platonis vitio rem in se malam longe deteriore reddidit. Erat scilicet Plato magna quidem cupiditate accensus condendi novam sectam, quæ Socraticam gloria si non antecelleret, certe æquaret. Ad magna vero hæc molimina & ingens opus iis destituebatur mentis, & imprimis iudicii viribus, sine quibus frustra quis novum philosophiæ systema condet. Cum itaque domi non haberet, unde novam disciplinam exsculperet, a præceptoribus, quos audivit transumpta, quæ sibi videbantur, ut erat ingenio syncrético, & conflandis in unum diversissimis opinionibus apto, adhibuit, novumque inde coaptavit philosophiæ systema; quod a Socrate, Eristicis, Pythagoricis, Heracliticis & Parmenideis mutuasce, supra indubitatis veterum scriptorum testimoniis probavimus. Inde vero non potuit non chaos oriri non minus tenebricosum ac primarum omnium confusarum fuit facies. Toto enim cœlo inter se differebant istorum philosophorum placita, seque mutuo quasi evertabant, nullaque ratione, sanoque sensu, jungi inter se apte poterant: & tamen, cum ad hæc non attenderet Plato, in ejus systemate inter lucem & tenebras, concordia non tantum tentata, sed & inita est. Quæ res postea effecit, ut non tantum veram philosophorum, quos sequebatur, sententiam corrumpere & adulteraret, sed & male confarcinata, male quoque cohærerent, & quæ uno loco tradidit, altero convellerentur. Id quod plus semel objecerunt Platoni viri docti, " inconstantiam magnam apud eum inveniri, & contradictiones ejusmodi, ut quid demum statuendum sit, ignores. Id quod frigide satis excusat AENEAS GAZAEVS * quod *Plato non sua tantum Græciam docere, sed & junctim omnem Chaldaeorum, Ægyptiorumque sapientiam ei inferre, & reserare atque declarare voluerit, quæ Pythagoras, Heraclitus, & Empedocles docenda putaverint: Quo factum sit, ut cum omnium sectis instruere Academicos suos contenderit, contrariantia loqui ineruditis videatur.* Nam hæc plane ad rhombum, ut putat vir quidam doctus, ^v non sunt. Non enim historiam philosophicam suos docere voluisse & tradere, quid viri magni ante se de natura rerum humanarum & divinarum dixerint, sed systema suum ex diversissimis hypothefibus conflavisse, sicque pro nova philosophia vendidisse, ipsa Platonice philosophiæ ratio demonstrat, & principia, quæ adhibuit inter se diversa loquuntur. Quod ut recte intelligatur, & de Platonis philosophia justa feratur sententia, ejecto turpi, quod per tot secula animos occupavit, auctoritatis præjudicio; illud expendi a cauto sobrioque lectore volumus, constare ex supra dictis, philosophiam naturalem & divinam Platonem confarci-

u) Vid. BAYLE *contin. des pensées sur les com.* §. 106. p. 508. CLERIC. in *not. ad PETAV. dogm. theol. T. I. p. 190.* Obs. Hal. T. IX. p. 195. & imprimis qui ex instituto hoc demonstrare aggressus est 10.

Hist. philos. Tom. I.

BAPT. CRISPVS Gallipolitanus, in rariori libro, de Platone caute legendo.

x) In Theophrasto p. 16.

y) REIMMAN. *hist. atheism. c. XXXII. §. 5. p. 165.*

Systema Platonis ex variis aliorum systematibus conflatum, saepe contrariis.

farcinasse ex Pythagoræ & Heracliti systematibus. Ea vero non tantum diversa inter se fuisse, sed plane quoque contraria, ex iis patefcet, quæ in sequentibus de utroque dicentur. Etsi enim Heraclitus partem physiologiæ suæ Pythagoreis debuit, ut erant hi homines in rerum naturalium causis inter se dissentientes, ita tamen Pythagoream philosophandi viam reliquit, ut novam plane ingrederetur. E. g. Cum Plato Deum quidem ignem esse diceret, sed intellectualem, ex quo principia alia intellectualia & spiritualia orta sunt, quæ numeros vocavit, quæque rebus omnibus immutabilem essentiam largiri, statuit: Heraclitus, Deum quidem ignem esse professus, totus ad materiam declinavit, & hunc ignem ex subtilissimis particulis, quæ semper in celerrimo essent motu, constare arbitratus est, cunctaque, ne anima quidem excepta fluxa, mutabilia, aliaque ex aliis esse, nec eandem tenere rationem & essentiam, professus est, sicque ignem suum semper mutabilem, & in fluxu versantem, igni æterno, immutabili, & numeris Pythagoræ per se subsistentibus opposuit. Quid ad ea Plato? Is a Cratylo Heracliteo juvenis edoctus, materiam semper esse in motu, semper mutari, nec esse idem, sed aliud semper, hanc doctrinam quidem retinuit, sed adjunxit simul numeros Pythagoræ, id est, ideas suas, & æterna illa atque immutabilia principia, sicque quod Heraclito natura sua semper in motu est, fixum & stabile, quodque illi semper est aliud, idem esse ac manere dixit. Hinc de dividuo & individuo, eodem & diverso, & natura animæ mundanæ, quæ ex eodem & diverso conflata est, obscurissima & vere Heraclitea disputatio. Quam nec Platonem ipsum in concinnum ordinem & harmoniam potuisse redigere, ex Timæo ejus, ineptissimo syncretismo confarcinata dogmata exhibente, est in propatulo, nec sectatores ejus intelligere & apte inter se conciliare potuisse, inania somnia & emendicatæ hypotheses, ad quas confugiunt, demonstrant, & vel sola Plutarchi de *generatione mundi ex mente Timæi* disputatio loquitur. Fassi id sunt inter veteres viri magni, qui Platonis philosophiam ideo inextricabilis obscuritatis accusaverunt; inter quos CICERO^z rem obscurissimam Platonis numeris comparat, SEXTVS EMPIRICVS autem, luculenter, & prorsus ad rem nostram: ^a *Vbi est ex superciliosis grammaticis, qui Heraclitum possit intelligere, vel Platonem assequi, qui dicit: Ex individua & quæ semper, similiter & eodem modo se habet essentia, & ex ea quæ est in corporibus dividua, tertiam ex utrisque speciem constitui essentiae, nempe & naturæ ejus, quod est idem, & naturæ ejus, quod est alterum, & seq. quæ quidem omnes Platonis interpretes silentio præterierunt.* Licet enim in eo nimius sit Sextus, quod putat, neminem interpretum hunc Platonis locum, qui in Timæo extat, tetigisse, ^b patet tamen ex interpretamentis Platoniorum, qualis ipsis in eo crux fixa fuerit, quam feliciter refixissent, si Platonem in veram concordiam redigere & ea sano sensu inter se conciliare non tentassent, quæ inter se misere cohærent, & conjuncta in unum ineluctabiles tenebras pariunt.

VII.

^z) Ad Attic. l. VII. ep. 13.

^a) Adv. Mathem. l. I. c. 13. f. 301.

^b) Contrarium evicit FABRICIVS ad h. l.

VII. Talis cum fuerit Plato, mirum non est, semper illum obscurum mansisse, nec sectatores ejus veram semper ejus mentem detexisse. Cui rei multum addidit virium nova Academiae mutatio, quam ei accidisse in sequentibus hujus capitis sectionibus dicemus. Ita enim, dum nova pleraque in Academiam introducebantur, magis semper magisque vera Platonis mens oblitterata est; factumque inde, ut de vera Platonis sententia vehementer inter se digladiarentur interpretes. Id quod scripta eorum, quæ supersunt, consulenti erit manifestissimum, & conquesti sunt ex ipsis Platoniciis CHALCIDIVS ^c atque AENEAS GAZAEVS, ^d quorum ille, *sententiis Platonis plene & diligenter elaboratis, juniores philosophos, ut non optimos hæredes paternum censum in frustra dissipantes perfectam atque uberem sententiam in mutilas opiniunculas incidisse, dolet: alter in eo posteros & successores Platonis carpit, quod, cum politiem & varietatem doctrinarum, quibus ad Platoniam doctrinam absolvendam opus erat, non caperent, eoque laborarent, ut acumine novarum inventionum alter alterum antecelleret, mira inter se dissidia machinati sint, ut jam neque Platoni consentiant, neque suarum ipsi opinionum certi sint.* Quod posterius verissimum est, prius vero nimiam Platonis venerationem in hominibus Platoniam philosophiam sectantibus prodit, cum ex dictis manifestum sit, ipsum Platonem hujus interpretum dissensus causam fuisse.

VII. Academia mutatio doctrina.

VIII. Sufficere hæc poterant, ad difficultates philosophiæ Platonice in immensum augendas. Verum nondum malorum fatis; & alia ex aliis incommoda. Detestanda enim syncretismi pestis, quæ nunquam non philosophiam perdidit, gravis imprimis & noxia fuit sinceræ rationi philosophandi secundum Platonem. Non enarrabimus longam mali hujus historiam, quia de philosophiæ fatis in Ægypto sub Ptolomæis acturi, latius ostendemus, qua ratione Platonica philosophia, quæ caput in Ægypto extulit, nefando syncretismo cum aliis non Ægypti tantum sed & Orientis, & ipsorum Iudæorum quoque religionibus & placitis in unum quasi corpus confusa fuerit, & misere a pristina facie deformata: nec prolixè differemus, de vehementer corruptis doctrinis Platoniciis, ex quo secta eclectica hunc syncretismum ad justum quasi & virilem habitum atque robur evexit; sed id hic modo paucis monemus, quod in altera hujus historiæ periodo accurate & prolixè fatis demonstrabitur, religionem Christianam occasionem dedisse, vehementer Platoniam philosophiam adulterandi. Cum enim divinæ lucis radii longe lateque dispergerentur, & tenebras gentilium errorum atque superstitionis dispellerent, quo non potuit non philosophorum, imprimis Platoniorum auctoritas minui, qui hætenus divinam philosophiam excoluisse, & de Deo omnium optime differuisse visi erant; in id conjuravere pessimi homines, ut quam veritate vincere non possent, religionem Christianam, fraude impedirent. Quem finem atque scopum ut

VIII. Syncretismus phil. Platonice noxius.

P p p p 2

attin-

c) p. 340. conf. qui idem conqueritur Numenius apud EUSEBIUM præp. l. XV. c. 5. p. 729. d) loc. cit.

attingerent, multa, quæ in systemate Platonico placitis Christianorum adversa erant, & ab edoctis meliora culpabantur, mutaverunt, & Christianis dogmatibus attemperantes, idem se dicere, & in suis cathedris non minus sancta & egregia personare jactaverunt. Quæ incautius admittentes ex Christianorum cœtu viri præstantes, & doctores eximii, cum nefarium syncretismum non observarent, in laqueos inciderunt & Platonicas hypotheses pro Christianis admiserunt. Qua detestanda confusione factum est, ut Platonismus junior, qui Alexandria in Ægypto & natus est, & adolevit, & postea per totam fere Europam & Asiam disseminatus est, nec veteri Academiæ, nec sibi ipsi, inter tot portenta sententiarum, quibus replebatur ab otiosis & fanaticis hominibus, similis esset, nec aliud nisi purioris doctrinæ jacturam sanæque philosophiæ perniciem generaret. Quæ ut historiæ testimoniis constare certissimis suo tempore demonstrabimus, & luculenter etiam docuit cel. MOSHEMIVS ^e ita malos esse Platoniciæ disciplinæ interpretes hos homines, nos abunde convincunt. Miramur itaque merito, doctissimo BASNAGIO ^f aliam hac in re fuisse sententiam, qui, ut Cudworthum melius refelleret, negavit, Platonicos juniores mutavisse doctrinam magistri, eosque contendit, optimos esse interpretes, illo adeo obscuro, ut intelligi nequeat, nec obstitisse Christianam religionem, ut sequerentur præceptorem. Quæ non excidisse viro præstantissimo & in historia veteri exercitatissimo vellemus. Tota enim re clamat sacra & philosophica historia, & levis quoque collatio Platonis scriptorum cum Platoniciis sequioribus evidentissime loquitur. Et convincere hac de re potuisset virum celeberrimum, ea, quam ipse adstruit convenientia inter sacra dogmata & Platonicos ab his asserta, talia non esse quæ hi homines asseruerunt, quæ pro genuinis haberi debeant Platonis doctrinis. Meliusque & magis historiæ philosophicæ consultum est, Platonem plane non intelligere, vel conjecturis potius ex ipsius scriptis ejus doctrinam colligere, quam hos homines sequi, qui infinitam cladem magistri sui philosophiæ intulere. Tacemus jam Christianos, Platonis, amore ineptientes, qui, ut Christianæ religioni non obstaret, eum totum mutaverunt, & nescio quam spuriam Platonis philosophiam nobis exhibuerunt, quales fuere Picus, Ficinus & his similes. Eos enim, in Platonis philosophia consulendos non esse, vel mediocri attentione usus palpabit. ^{ff}

*Accuratio-
philosophiam
Platonis con-
siderandi mo-
dus.*

§. XV. Ex disputatis hætenus constare arbitramur, quam difficile sit, veram Platoniciæ philosophiæ effigiem ita delineare, ut omnia recto atque firmo stent talo, & indubitata nitantur fide: clarumque esse, non exigua attentione & accurata ratiocinatione opus esse, ut probabilibus conjecturis vera Platonis mens detegatur. Id quod, optandum esset, observavissent accuratius, qui dissertationes Platonicas nobis dederunt, & hujus viri phi-

^e) Diff. de turbata per Platonicos recentiores ecclesia, quæ & CUDWORTHII Syst. intell. adjecta, & sylloge dissertationum ad H. E. pertinentium inserta est.

^f) Hist. des Juifs T. IV. ch. 4. p. 54. seqq.

^{ff}) Dicetur de iis quoque ad recentiorum temporum historiam delatis.

philosophiam enarrarunt; tum enim suas conjecturas non pro certis demonstrationibus nobis obtrusissent, vel systema quoque Platoniorum recentiorum pro veteri Platonisque genuina doctrina nobis vendidissent. Nos dictorum memores, ad ipsum Platonem ejusque dialogos respiciemus, & quantum licet, ejus verba & ratiocinia ita expendemus, ^g ut nexum potissimum systematis secundum fidei historię & artis rationalis leges eruamus, cogitemus tamen, & hominem fuisse Platonem, & in ratiocinando non nimis felicem, adeoque etiam ob causas supra dictas, præcipue ob confarctata diversissima philosophumena, interdum ejus systema male cohærere. Instituti tamen memoribus omnia paucis comprehendenda sunt, nam meretur quidem Platonica philosophia, per tot secula tanti habita peculiarem historiam criticam, eam vero & limites nobis constituti, & ratio operis, quod molimur, non concedit. Respiciemus tamen ad eos quoque ex veteribus, qui detestabili syncrētismi peste non tantopere, ut Plotini schola, infecti, aliquanto purius Platonis dogmata enarravisse censendi sunt. Inter quos sine controversia C I C E R O N I primus locus debetur, qui in Academicis quæstionibus ^b eleganti compendio Platonis decreta, qualia in Academia docebantur, purissimo sermonis genere enarravit. Huic merito addimus A P V L E I V M ⁱ atque A L C I N O V M, ^k qui, ut omnium optime ad ordinem nexumque philosophiæ Platonice attendit, ita dux erit nobis in itinere, quo ipsius Platonis, nullum philosophiæ suæ ordinem, systema nullum in scriptis suis sequentis, sed cuncta in dialogis dispersa ratione enarrantis, doctrinas ex ejus colloquiis eruemus. Reliquos commentatores, quorum, si Eclecticis in hunc quoque censum referas, infinitus est numerus, ^l iis caute & sine præjudicio examinandos relinquimus, qui historiam criticam philosophiæ Platonice scribere suscipiunt, quali opere, licet ob tot rationes in historia non tantum philosophica sed ecclesiastica quoque summe notabiles, necessario, hætenus caremus. ^m Qui enim hucusque in hoc stadio cucurrerunt, tentasse magis aliquid quam perfecisse, merito judicantur. Tripartitam vero esse philosophiam & ipse Plato haud obscure prodidit, ⁿ & unanimi ore interpretes fatentur; ^o prima ejus pars versatur circa ratiocinationem, secunda circa theoretica objecta, tertia circa practica; vel ut Platonico sermone utamur, est, vel dialectica, vel physica, vel ethica. Quas philosophiæ partes ut rite noscamus, pauca de philosophia in genere prælibanda sunt.

P p p p 3

§. XVI.

g) Sequemur interpretationem F I C I N I, editionem vero S E R R A N I.

b) Lib. I. c. 5. seqq.

i) Libris tribus, de dogmate Platonis, quorum primis de philosophia naturali, secundus de morali, tertius de rationali agit.

k) In delineatione doctrinæ Platonis, quam quoque historiæ philosophicæ suæ inseruit S T A N L E I. P. IV. p. 326.

l) Vetusiores Platonis interpretes ante Ammonium Saccam LXV. se reperire ait P A T R I C I V S

apud F A B R I C I V M Bibl. Gr. vol. II. p. 31. qui plerosque enarravit c. III.

o) Potiores aliquos ex recentioribus enarravit diligentissimus H E V M A N N V S in Actis philos. Historiam philosophiæ Platonice specialem promissit cel. H A N S C H I V S præf. diff. de entusiasmo Platonico.

m) In Amatoribus T. I. p. 137. seqq.

n) C I C E R O, A P V L E I V S, A L C I N O V S II. cc. P S E V D O - O R I G E N E S c. XVIII. p. 108. c. XIX. pag. 135.

Doctrina Platonis de philosophia in genere.

§. XVI. De philosophia itaque in genere considerata ita Plato præcepisse censendus est:

I. Sapientis nomen magnum esse, solique Deo convenire, philosophi vero, aut similis alicujus cognomen magis aptum commodumque esse. ^o Accepit hoc a Pythagora Plato, quem primum sapientiam a philosophia distinxisse in ejus historia pluribus declarabimus. ^p

II. Sensu itaque maxime proprio sapientiam esse earum rerum, quæ intelligentia comprehenduntur, quæque vere sunt, scientiam, quæ versatur circa Deum & animam a corpore separatam: minus vero proprie, appetitionem, & desiderium divinæ sapientiæ. Ita LAERTIUS ^q satis luculenter Platonis mentem, quam in *Theæteto* & *de republica* prolixius declarat, expressit. Quid vero res illæ intelligentiæ comprehendendæ, & per se vereque existentes sint postea dicemus. Clarius, ad mentem tamen Platonis ALCINOVS ^r philosophiam definivit: *solutionem animæ a corpore & conversionem quandam ad ea, quæ revera sunt, & intellectu videntur.* Nam ipse Plato hunc in modum passim philosophatus est. ^s

III. Esse philosophum, qui ad hunc finem & comparatus est, a natura, & ad eum artes quoque reliquas dirigit, & proprietates habet necessarias. Esse vero illas, præter naturalem dispositionem, discendæ veritatis summum a pueritia studium, & memoriam atque acumen ingenii, & animi temperantiam, & fortitudinem. Prolixe hanc philosophi definitionem prosequitur Plato in libris *de republica*, ^t quam tamen totam Pythagorica de numeris, quas ideas dixit, doctrina corruptus, ad hunc potissimum finem aptat, ut æterna illa atque immutabilia principia, divinæque ideæ cognoscantur, vel, ut ejus verbis utamur, semper notior fiat illa natura, quæ semper est, neque generatione & corruptione mutatur. Et ex his quoque vetus philosophiæ definitio intelligi potest, quod sit rerum divinarum & humanarum cognitio, quæ tantopere in Platonica schola celebrata fuit. Res enim divinæ nihil aliud sunt, quam divinæ istæ ideæ, & substantiæ per se existentes, quæ in Academia primum philosophiæ objectum constituunt, qua de re nos alibi; ^u & imprimis IACOBVS THOMASIVS, ^w videndus, qui multam huic philosophiæ definitioni lucem affudit.

IV. Philosophiam vero versari vel circa res intelligibiles, vel circa activas; hincque vel theoreticam esse vel practicam, id est contemplativam, & activam.

V. Versari porro philosophiam contemplativam circa vitam quæ in contemplatione consistit, & ea, quæ intelligibilia sunt, intelligit, quæ primaria sapientia dici mereatur, esse enim similitudinem aliquam cum ipsa divinitate, adeoque maxime expetendam esse, utpote cui nulla obstant impedimenta.

^o) In *Phædro* T. III. p. 278.

^p) Conf. *Historia de ideis* sect. I. §. 6. p. 97.

^q) *Lib. III. f. 63.* conf. ALDOBRAND. ad h. l.

^r) c. I. Alias Platoniorum definitiones laudavimus *Hist. de ideis* p. 9.

^s) Vid. *Protagor.* T. I. p. 313. *Phædr.* T. III. p. 247.

^t) Potissimum l. VI. T. II. p. 484. 495.

^u) *Hist. de ideis* l. c. & *diff. de numer. Pyth. & idearum Platonis convenientia* Amæn. lit. T. VII.

^w) *Schediasm. de definitione sapientiæ.*

pedimenta, quo minus in nostra potestate consistat, & quæ finis nobis propositi sit causa efficiens.

VI. Quæ in contemplativa vita ad emendandos hominum mores meditari philosophus solet, ea ad actionem, quoties postulet necessitas, transferre; & nonnunquam ad activam vitam se dimittere. *

VII. Inter primarias activæ vitæ functiones esse, leges condere, rempublicam ordinare, seditiones componere, instituendæ juventutis disciplinam tradere. †

VIII. Non vero vitam philosophi in cognitione tantum eorum, quæ sunt, & in actione virtutum, sed in consideratione quoque sermonis & ratiocinationis versari, ‡ ut scilicet discat ordine certo, circa unumquodque, quid ipsum sit, invenire, id quod dialecticæ, munus est. §

IX. Inde sequi, tripartitam esse philosophiam, dialecticam, theoreticam atque practicam.

X. Dialecticam solam sublati omnibus suppositionibus ad ipsum principium, ut compertum habeat, pergere, ac revera animi oculum cæno barbarico obrutum, paulatim sursum trahere ac ducere, utentem ministris ac adjutricibus geometria ejusque comitibus. ¶ Probe hæc Platonis tenenda sunt; ex iis enim patet, dialecticam eum non solis sermonis & ratiocinandi limitibus inclusisse, sed cum universalium sive intelligibilium cognitione summum philosophiæ apicem absolvi statueret, arte dialectica animum ad ista universalia & intelligibilia, quorum ultimum Deus ipse est, comprehendenda duxisse, ut ita ratiocinando tandem ad contemplationem entium per se subsistentium perveniat. Et hoc quidem sensu dialectica Platonis philosophiam quoque contemplativam comprehendit, quo sensu potissimum *septimo libro de republica* de ea differit; specialiori vero significatione, contemplativæ philosophiæ opposita, sermonem ratiocinantem, complectitur.

XI. Dialecticam in dividendi, definiendi, inducendi ac ratiocinandi modum dividi; † ratiocinationem autem esse vel necessariam, unde apodictica, vel probabilem, unde epichirematica, vel imperfectam enthymemate constantem, unde rhetorica oritur; sophismata vero esse ratiocinia falsa.

XII. In philosophia contemplativa, partem unam, ea quæ fixa & immobilia sunt, atque divina & per se existentia, & causæ sint primæ rerum, investigare, ‡ quam theologiam vocant; alteram astrorum circuitusque cœlestium ac reversiones corporum ad unum idemque principium, mundi-que constitutionem, excutere, quæ naturalem philosophiam absolvat; tertiam proprietates eorum considerare, esse mathematicam. Multis in eo
est

x) Ita Platonis mentem paucis complectitur ALCINOVS c. II. fuse vero explicat de Rep. l. VI. T. II. p. 485. ubi philosophum, futurum reipublicæ moderatorem instruit.

y) Multa de his in libris de rep. Magna enim cum affectaret Plato, & summos viros atque philosophos, imprimis vero, quem maxime imitabatur, Pythagoram ejusque discipulos leges condidisse, &

respublicas ordinasse nosset, ex disciplina Pythagorica, ad hunc potissimum finem philosophiam activam respicere jussit.

z) In *Philebo* T. II. p. 57.

a) De republica l. VII. T. II. p. 531.

b) *Ib.* p. 534.

c) In *Sophista* T. I. p. 253. seq.

d) In *Philebo* T. II. p. 63.

est Plato, * ut hanc mathematicarum disciplinarum curam atque studium philosophiæ studioso commendet, ratione ista potissimum usus, quod ex huiusmodi disciplinis instrumentum quoddam existat, quo animi expurgantur, reviviscantque, qui ante ex aliis studiis infecti & occæcati fuerant. Id quod in sequentibus latius demonstrat, & imprimis contra objectiones Socraticorum, a magistro talia non curata esse, clamantium, isto quidem prætextu defendit, nec honorari ea in civitate, & cum difficulter inveniantur, haut ardentem perquiri, &c. Quæ an sufficiant, huius loci non est disquirere.

XIII. Philosophiam activam versari ^f vel in formatione morum, vel in familiæ administratione, vel in reipublicæ conservatione, adeoque esse vel moralem, vel domesticam, vel civilem.

Dialectica.

§. XVII. Dialectica Platonis, quantum ex ejus dialogis colligitur, huc potissimum redit:

I. Iudicium veritatis non esse a sensibus, quanquam oriretur a sensibus, sed mentem esse rerum judicem.

II. Versari vero intellectum hominis vel circa res, quas per se comprehendat, quæque simplices sint, & uniusmodi & tales, quales sint; vel circa res, quæ sensibus subjectæ videantur, quæve sint aut ita parvæ, ut sub sensum cadere non possent, aut ita mobiles & concitatae, ut nihil unquam unum sit constans, ne idem quidem, quia continenter laberentur & fluerent omnia. Ex illis scientiam, ex his gigni opinionem. Ita quidem CICERO ^{ff} brevibus, quæ latius persequuntur ALCINOVS & APVLEIVS ^g & ipse Plato, maxime in *Theæteto*, ^h ubi sensualis cognitionis rationes late exponit. Repetenda vero hic sunt, quæ præcedente paragrapho de conciliatis inter se Heracliti & Pythagoræ principiis diximus; hæc enim totum concordia huius fundamentum comprehendunt.

III. Sensum esse affectionem animæ per corpus primario facultatis patientis internuntiam. ⁱ

IV. Quando autem animo per instrumenta sensuum rerum forma sentiendo fuerit impressa, & ita quidem, ut temporis non deleatur spatio, sed diuturna conservetur ac fixa, huius conservationem memoriam vocari.

V. Memoriae sensusque conjunctionem, esse opinionem; quoties nempe præcedentem memoriam cum recente sensu componamus. Vbi inter se conveniant, veram opinionem esse, falsam, ubi dissonent.

VI. Esse itaque animum humanum, tabulam quasi ceream. ^k

VII. Cogitationem esse animæ quasi secum agentis colloquium, sermonem autem, quod a cogitatione per os effluat una cum voce. ^l

VIII.

e) *De rep. l. VII. T. II. p. 523.*

f) *Ib. l. VIII.* Mirificum vero est, in his activis disciplinis illum optimum esse, adeoque e. g. in rep. administranda eum potissimum eligendum esse, qui sine oculorum & aliorum sensuum ministerio ad ipsum quod vere existit potest transcendere. Ita enim enthusiasticis ingeniis cerebrum nugis replentibus & visionibus respublica regitur.

ff) *Acad. Qq. l. I. c. 5.*

g) *ll. cc.*

h) *T. I. p. 185. 201. Phæd. T. I. p. 74. 75.*

i) *Theæt. p. 186. Phileb. T. II. p. 34.*

k) *Theæt. T. I. p. 191.* conf. quæ prolixè satis diximus in *hist. de ideis l. c. p. 109.*

l) *Ib. p. 202.*

VIII. Intellectionem esse operationem intellectus prima intelligibilia contemplantis.

IX. Esse vero intellectionem duplicem, unam animæ, quæ priusquam descendat in corpus, sua tum intelligibilia contueatur; alteram ejusdem postquam demersa esset in hoc corpus, quæ tum vocetur notitia naturalis. #

X. Esse itaque notitiam hanc proprie reminiscentiam eorum, quæ ante descensum in corpus noverat, hancque distinguendam esse a memoria: hanc scilicet versari circa res sensiles, illam circa intelligibilia. Prolixè in his demonstrandis est in *Phædone*,^m ubi fundamenti loco subternit: necesse esse, nos in superiori quodam tempore ea, quorum nunc reminiscimur, didicisse, id vero fieri non potuisse, nisi prius anima nostra fuisset alicubi quam in hanc humanam speciem deveniret. Esse vero in nobis notiones generales animo impressas, quas habuisse nos necesse sit, antequam aliquid sensu perceperimus, secundum quas judicamus. Quas cum, ante nativitatem nos habuisse, inde sequatur, nec tamen eæ nobiscum nascantur, fluere inde, quod obliviscamur earum, & scientia nostra, ubi eas recuperamus, sit reminiscentia. Qua in ratiocinatione Pythagoram, præ-existentiam animarum asserentem secutus est Plato, qua veri specie, hujus loci non est dispicere. Præferendas tamen Platonis notitias innatas, quas reminiscentiæ nomine velavit, tabulæ rasæ Aristotelis & Lockii aliorumque recentiorum judicat vir summus G. G. LEIBNIZIVS,ⁿ quod, quo fundamento dicat, non ignorant, qui maximi philosophi cogitata tenent.

XI. Intelligibilium quædam esse prima, ut ideæ, quædam secunda, ut, quæ in materia sunt, species, & ab illa separari nequeunt. Quid vero ideæ sint, & quomodo tum extra materiam, tum in materia impressæ species^o cognoscantur, in sequentibus dicendi locus erit. Interim videndus noster potissimum in *Parmenide*.^p

XII. Sic in sensibilibus quoque quædam prima esse, ceu qualitates, ut, albedo, alia secundum accidens, ut album, & concretum, ut paries albus.^q

XIII. Prima intelligibilia judicare intellectionem non sine ea ratione, quæ scientiam gignat, per comprehensionem quandam sine discursu, secunda eandem rationem, non sine intellectione.^r

XIV. Sensibilia autem prima & secunda sensus judicare, non sine ea ratione tamen, quæ cum opinione sit conjuncta: id quod vero concretum sit, rationem eandem, non tamen sine sensu.

XV. In contemplatione quid verum & falsum, & in iis quæ ad actionem pertinent, quid proprium, quid alienum rationem considerare.

XVI.

#) In *Timæo*. T. III. p. 30.

m) T. I. p. 75.

n) In epist. ad HANSCHIVM præm. ejus diff. de enthusiasmo Platonico. conf. hist. de ideis sect. 3. §. 3. p. 272.

o) *Tim.* T. III. p. 28. De republ. l. VI. T. II. p. 509. Conf. hist. de ideis Sect. I. §. IV. p. 37.

Hist. phil. Tom. I.

p) T. III. p. 135. De hac vero doctrina, quatenus Parmenidi tribuit Plato dicetur, in historia scholæ Eleaticæ.

q) *Men.* T. II. p. 74. seq.

r) De Rep. l. IX. T. II. p. 586. ubi notabili exemplo illustrat.

XVI. Fieri vero hoc iudicium practicum ex eo, quod infinitam pulchri nobis bonique rationem habemus, & ratione utendo, eamque ad naturales illas notiones, velut ad definitas quasdam normas referendo bona an mala sint singula dijudicemus. ^s

XVII. In Dialectica primum essentiam rei cujusque, deinde, quæ accidunt illi, adverti debere.

XVIII. Prius fieri definiendo, dividendo, resolvendo, posterius inductione & ratiocinatione. ^{ff}

XIX. Divisionem esse distributionem vel generis in species, vel totius in partes, vel accidentium in subjecta, vel subjectorum in accidentia. Prima opus esse, quotiescunque rei alicujus, quæ sit essentia, velimus cognoscere. ^t

XX. Definitionem ita confici, ut sumatur rei definiendæ genus, idque deinceps distribuatur per proximas differentias, usque ad species descendendo. ^u

XXI. Resolutionis tres esse species; unam qua a sensibilibus ad intelligibilia ascendamus; aliam, qua per demonstrata, & quæ medio carent, propositiones ascendamus; postremam, quæ ex suppositione, ad ea, quæ sine suppositione sumuntur, pergat principia. Sparsum hanc dialecticæ partem tetigit Plato, & præcipue in dialogis suis ubique fere hanc methodum adhibuit, unde Platonici, ut aliquod Platonice dialecticæ compendium conficerent, plura de propositionibus affirmantibus & negantibus, categoricis & hypotheticis, itemque de syllogismo redarguente & demonstrante collegerunt. Quæ quoniam nec nobis licet esse in tam speciali argumento prolixis, nec aliter nisi ex methodo Platoni usitata cognosci possunt, præmittimus. Nimis subtilis vero est APVLEIVS, ^v qui minutias Aristotelicas & Stoicas inter Platonica philosophumena miscet, quæ Platoni non aliter, nisi quatenus exempla in dialogis occurrunt, possunt tribui.

XXII. Eum perfectum oratorem esse, cum quis diligenter facultates animi, variasque hominum differentias, nec non diversas orationis perspectas habeat formas, observaritque, quibus ad persuadendum uti possit rationibus, & occasionem nactus ad usum accommodet suum. Ex his bene dicendi scientiam constare, prolixè probat in *Phædro*. ^w Et in *Gorgia* quidem acriter in rhetoricam invehitur, & sapientiæ studiosos ab oratoribus abducere satagit: ad quod provocat SEXTVS EMPIRICVS, ^x cum negasset, rhetoricam esse artem, causatus, non Critolaum tantum, sed & diu ante eum Platonem, eam vituperasse, ut quæ magis artificium esset improbum quam ars. Nec alia ratio persuasit ARISTIDI, ^y ut hanc sententiam operose

^s) Prolixè de eo disputat in *Phædro* T. III. p. 266.

^{ff}) *Theæt.* T. I. p. 146. *Polit.* T. II. p. 262. *Phædr.* T. III. p. 266.

^t) *Theæt.* p. 147. 210.

^u) Hunc in finem Aristoteles divisiones ex

Platone diligenter collegit, quas fuse enarrat LÆRTIVS l. III. f. 80. seqq.

^v) De dogm. Plat. l. III. p. 313. seqq.

^w) T. I. p. 257. seqq.

^x) *Adv. Mathem.* l. II. f. 12.

^y) In orationibus Platoniciis.

rose refelleret. Sed observavit de istis erudite QUINTILIANVS, ^z *Platonem quidem in Gorgia videri in hac esse opinionem, ut rhetoricen non artem, sed peritiam quandam gratiæ ac voluptatis & quartam partem adulationis existimet, sed esse hunc sermonem ex iis, qui ἐλεγκτικοὶ vocantur, & coarguunt, non ex δογματικοῖς, qui præcipiunt, Platonemque sub Socratis persona, eam quidem, quæ tum exercebatur, (sophistarum intelligit) rhetoricen talem putasse: ad veram autem requisivisse, ut & a justo & bono suscipiatur; in Phædro autem adhuc manifestius facere, hanc artem consummari citra justitiæ quoque scientiam non posse: ipsumque Platonem defensionem Socratis & laudationem eorum, qui pro patria occubuerant, scripsisse: Invectum itaque esse in illud hominum genus, quod facultate dicendi male uteretur. Sed & reliqua legenda sunt, lucem rei allatura.*

XXIII. Fallaciarum quoque, & falforum ratiociniorum verorum specie decipientium rationem habendam esse, non in *Euthydemo* tantum ostendit, sed in *Sophista*^a etiam sophistarum sui temporis mores, artem, fraudes eleganter delineavit, qui dialogus vel eo nomine lectu dignus est, quoniam Socraticæ historiæ magnam lucem foeneratur, apertumque facit, qua ratione miseris sophismatibus & nugacissima arte juvenes deceperint, magnamque sibi auctoritatem & divitias immensas comparaverint sophistæ.

XXIV. Verborum quoque explicationem in dialectica locum habere, id est, qua de causa quæque essent nominata; quam etymologiam appellant.^b Et versatur imprimis, ex mente Platonis, dialecticus circa nominum origines, quoniam non linguam tantum & voces, sed & naturam rerum intelligit, & is solus vocibus uti novit, quæ rebus conveniunt.^c Quæ quoque causa fuit, cur in *Cratylō*^d de recta nominum ratione prolixè more suo disputaverit, & etymologias quæsierit. Qua tamen in re eum infelicitè versatum fuisse, & ipsa hujus dialogi docet inspectio, & rectè notavit acutissimus MENAGIVS.^e

Hæc potiora sunt, quæ ex Platonis sermonibus colligi possunt, ejus de dialectica arte, quatenus theologiæ & physicæ opponitur, placita. Quæ inter se sæpius confudit FRANC. PATRICIVS, ^f cum dialecticam Platonicam cum Aristotelica compararet.

§. XVIII. Contemplativæ philosophiæ tres partes esse cum voluerit Plato, eam, quæ circa divina versatur, & eam, quæ naturales res considerat, quibus tertiam mathematicam addidit, singulæ partes seorsim excutendæ sunt, & dispiciendum, quid in quavis illarum Platoni placuerit. Illud vero more suo iterum in dialogis mire occultavit philosophus, omni

Contemplativa philosophia & quidem I. Theologia.

Qqq q 2

atten-

a) *Instit. Orat. l. II. c. 15.*

b) *T. I. p. 216. seqq.*

c) *CICERO Acad. Qq. l. I. c. 8.*

d) *In Soph. l. c. p. 253.*

e) *T. I. p. 383. seqq.*

f) *Ad LAERT. l. III. f. 23.*

f) *Discuss. Perip. T. III. l. IV. p. 314. seqq. LVDOVICI MORENVILLERII examen philosophiæ Platonicæ, Dialecticam Platonicam exhibere refert MORHOFIVS Polyhist. T. II. l. I. c. 7. p. 479. quod non vidimus.*

attentione, &, collatis eorum locis, ex latebris extrahendus. Et veteres quidem atque recentiores multum in eo argumento, quod theologiam Platonis pandit, versati sunt, veremur tamen, ut multum inde Platonis theologiam sinceram nullisque additamentis & alienis coloribus corruptam discere volentibus, commodi lucisque oriatur. Nam quæ Zenodotus, Grammaticus Alexandrinus *de diis contra Platonem* scripsit, perierunt; PROCLI vero *theologia Platonis* tantopere a genuina Platonis doctrina distat, ut ægre suam theologiam, si reviseret, Plato esset agniturus; cuius culpa tum in ipsam eclecticæ philosophiæ naturam cuncta miscendi, & assutis peregrinis adulterandi, tum in singulare Procli hac in re studium^e conjicienda est. Idem de FICINI *theologia Platonica*, ex Proclo & similibus sapientibus judicandum esse, ex iis, quæ supra diximus, constat. His ex recentioribus adjici possunt alii multi, qui tamen vel brevitatis studio, vel cupiditate conciliandi Platonem cum Christiana religione, vel confusione cum doctrinis Aristotelicis peccaverunt. Ad ipsa itaque Platonis principia attendendum, & quæ inde deduxerit, dispiciendum, nec negligendi fontes sunt, unde sua hausit Plato de divinis præcipiens, & naturæ secreta pandens. Quem nos filum secuti, quantum in Platonice tenebris palpare nobis licuit, hunc Platonice theologiæ conspectum exhibemus:

I. Ex nihilo nihil fit. Universale hoc axioma haud obscure in *Timæo*ⁱ Plato totius dissertationis de mundi generatione fundamentum posuit, quod omnes omnino physici atque theologiæ scriptores admisisse, diserte affirmant ARISTOTELES^k & CICERO,^l & inductione quoque atque exemplis probari potest,^m id non tantum de causa efficiente infinita, verum etiam de materiali intellexisse, a qua sententia nec Plato alienus fuit. Non negamus quidem, esse in Platone loca,ⁿ quæ suadere videntur, Academicum philosophum rerum omnium productionem ex nihilo a causa infinite bona factam statuisse, nec ignoramus eos, qui Platonem cosmogoniam suam ex Mosis libris in Aegypto furripuisse credunt, magnamque inter utramque concordiam somniant, id inter præcipua argumenta, quibus suam opinionem confirmant, referre, quod creationem ex nihilo statuerit. Vfusque hoc jam ratiocinio, loco celebri *Timæi* inductus, ante scholæ eclecticæ

An Plato creationem ex nihilo crediderit?

ff) SVIDAS in Zenodotus T. II. p. 8.

g) Id de Eclecticæ sectæ historia tradituri demonstrabimus.

h) Inter hos sunt ESAIAE PVFENDORFII diff. de theologia Platonis, quæ inter opuscula ejus extat: PAVLI BENII theologia Platonis & Aristotelis, conf. quos nominat FABRICIUS Bibl. Græc. Vol. II. p. 39. & de Scr. Ver. Rel. Christ. c. VIII. p. 304. Addi his possunt MICH. MOVRES plan. theologique de Pythagorisme, PH. TREVNERI diff. de theologia Platonis & Aristotelis comparata, & quæ fuse affert FR. PATRICIUS discuss. Peripat. T. III. l. VI. itemque viri doctissimi CVDWORTHVS Syst. intell. passim & BASNAGE Hist. des Juifs T. IV. c. 3. 4. p. 14. Pertinentque huc omnes,

qui de trinitate Platonica egerunt, quorum aliquos infra nominabimus. Conf. quos laudat BVDDEVS Introd. in histor. theol. liter. l. I. c. 4. p. 224. seqq. Institut. theol. dogm. p. 445. PFAFFIUS Introd. in hist. theol. lit. P. I. p. 305. seqq.

i) T. III. p. 28.

k) Physic. l. I. c. 4. & 8. quod de causa materiali intelligendum esse ex *Metaph.* l. I. c. 3. constat.

l) De divinat. l. II.

m) Conf. quæ post GATAKERVM ad Anton. l. IV. §. 4. p. m. 130. diximus *Amæn. lit.* T. VIII. p. 304. seqq.

n) Exhibuit ea CVDWORTHVS Syst. int. c. V. §. 2. §. 14. p. 927. seqq.

eticæ, quæ passim in errorem hunc Christianos doctores induxit, originem
 CLEMENS ALEXANDRINVS: ⁿ quem ex recentioribus secuti sunt FICI-
 NVS, ^o LIVIVS GALANTES, ^p PETRVS DANIEL HVETIVS, ^q RADVL-
 PHVS CVDWORTHVS, ^r ANDREAS DACIERIVS: ^s quorum primus loco
 ex *Sophista*, alter ex *Philebo*, tertius ex *Hierocle*, quartus ex *Timæo* & de
legibus, quintus ex conquisitis ratiunculis disputat. Quibus omnibus vel
 unus *Timæus*, in quo tota physiologia Platonis comprehenditur, refutan-
 dis sufficit, in quo Deo materia tam manifeste jungitur, ut non inepte quis
 miretur, qui fieri potuerit, ut viri alias oculati in his videndis tantopere
 cœcutiverint, nisi præjudicium, quo seducebantur, satis esset notum, con-
 cordare Platonem cum Mose. Certe Platonici ipsi eclecticæ scholæ priores
 nunquam aliter magistrum intellexerunt, nec CICERO, ^t APVLEIVS, ^u AL-
 CINVS, ^v & ipse quoque, his junior CHALCIDIVS ^w tradiderunt, quam,
 admisisse Platonem principia prima duo, Deum & materiam, hanc vero esse,
 ut APVLEII verbis utamur, improcreabilem incorruptamque: hisque de-
 mum adjici ideam. Nec quæ loca a viris doctis afferuntur, id, quod volunt,
 dicunt; esto enim, parentem universi Deum Plato in *Timæo*, dixerit, an
 ergo filium hunc suum ex nihilo produxit, & non ex præexistente mate-
 ria? concedamus, in *Sophista* dicere Platonem: a Deo creata animata & in-
 animata cum prius non fuissent, an hoc ad materiam traxit philosophus?
 Nec quæ Livius Galantes & post eum alii ex *Philebo* afferunt, Deum τὸ
 ἀπειρον produxisse, & τὸ πέρας addidisse, id est, ut volunt juniores Platoni-
 ci infinitæ materiæ a se productæ formas adjecisse & impressisse, quicquam
 ad rem adducunt, cum Plato non dicat, Deum ex nihilo produxisse, sed
 δεῖξαι, visibile fecisse infinitum finito, quasi determinatum & configura-
 tum, de cujus vexatissimi loci sensu in sequentibus, prolixius dicemus.
 Huetio vero, recentiores Platonicos secuto, qui tamen nec ipsi materiam
 ex nihilo creatam dicebant, ipse opponendus est, qui alio loco ^x observat:
mundi materiam προῦπάρχουσαν ἔαυτον eternam statuisse Platonem, ἔαυτον
appellare, ἔαυτον πρὶν τὸ πᾶν γενέσθαι, quæ fuisset, priusquam
omnia fierent, nec audiendos esse juniores Platonicos, Christianis dogma-
tis accommodantes materiam, dicentes, itidem, ut ideam, in Dei decreto
eternam spectasse Platonem: eos enim satis ἔαυτον ex theogonia Hesiodi, ἔαυτον
ex Pythagoreorum, ex Anaxagoræ & Stoicorum, ac deinde Valentinianorum
& Marcionistarum consentiente cum Platonis decretis doctrina refelli.
 Quæ pleraque ut rectissime dicuntur, ita miramur, illustrissimum Præsulem,
 hoc tamen non obstante, eodem loco veterem cantilenam de convenientia
 Mosis cum Platone potuisse repetere. Dacierii autem ratiunculæ nihil probant;

Qqq q 3

qui,

n) Strom. l. V.

o) In Argumento in *Timæum* c. 12. 13. p. m. 459. seq. ubi quidem dubitanter loquitur. Clarius in indice: v. Deus creavit omnia ex nihilo p. 136. l. m. qui locus est in *Sophista*.

p) Compar. Theol. Plat. & Christ. l. IX. p. 237.

q) Qq. Alnet. l. II. c. 5.

r) l. c. § p. 485.

s) Vit. Plat. p. 178.

t) Qq. Academ. l. I. c. 6.

u) De dog. Plat. l. I. p. m. 284.

v) c. 12. STANLEY. p. 338.

w) Opp. p. 3. Comm. in Tim. c. 13. §. 305.

x) Demonstrat. Evang. Prop. IV. c. 2. §. XIV. p. m. 55. ed. rec.

qui, si materia æterna & independens dicatur, unitatem DEI Platoni tan-
topere probatam tolli putat. ^y Ostendemus enim in sequentibus, materiæ
æternitatem non obstitisse Platoni, ut unum Deum statueret. Quod vel
inde colligi potest, quod tot philosophi duo æterna principia, Deum &
materiam statuerint, qui tamen unum tantum Deum professi sunt. Nec
facit ad rem, quod Plato τὸ μὴ ὄντος sæpius mentionem faciat, cum de ma-
teria loquitur. Planum enim postea faciemus, quod in præsentia C I C E-
RONIS ^z verbis eloquimur; *Nihil Platonem putare esse, quod oriatur
& intereat, idque solum esse, quod semper tale sit, qualem ideam appellet
ille, nos speciem.* Quam significationem nonentis, auxerunt, & ad ma-
teriam quoque formatam traduxerunt recentiores Platonici, ut deinceps
dicemus. Quos in hac quæstione ideo non audiendos esse monemus, quo-
niam mentem conditoris sectæ turpissime adulterarunt, & ut Christianis
propiores viderentur, & assertæ creationi ex nihilo propinquiore, mate-
riam ex sinu DEI emanasse, sicque ab æterno ex se productam fuisse con-
tenderunt, ut ad horum hominum placita delati latius demonstrabimus.
Hac doctrina supposita, a qua in ecclesia præter hæreticos quosdam nec
Origenes cum sequacibus alienus fuit, sequebatur, mundum esse æternum,
quem tamen abstractione mentali, & in signo rationis, ut loqui solent,
consideraverunt, tamquam a Deo productum ex nullo alio præexistente
subjecto. Quæ cum ita se habeant, omnino ex creationis e nihilo asserto-
rum albo delendus est Plato, quemadmodum nullam inter gentiles sectam
gentemque eam agnovisse doctissime & luculenter probavit acutissimus
MOSHEMIVS, ^a qui de hac re omnino est consulendus.

II. Sunt itaque duæ causæ rerum omnium, una, a qua sunt omnia, al-
tera ex qua sunt omnia. Illa Deus est, hæc materia, quæ ut sibi oppo-
nuntur, ita æternæ sunt, & a se invicem non dependentes. Primum hoc
totius physiologiæ Platonice fundamentum est, quod in *Timæo* posuit, &
cui totam theologicam ac physicam considerationem inædificavit. Quo-
niam vero pluscula sunt, quæ circa hoc generale Platonice philosophiæ
principium observari merentur, ordine omnia expendemus. Notamus ita-
que. I. Platonem Deum & materiam, resque ex illa factas aperte, & solli-
cite distinguere. Loquitur id totus *Timæus*, ^b cujus dissertationis mox
initia eo tendunt, Deum non ex se, sed ex materia præexistente & sine
ordine jactata & commota omnia fecisse, unde & materia semper a Platone,
tanquam subjectum, ex quo architectus mundi omnia fecit, considerari so-
let. Id quod a *Timæo* Locrensi ^c didicit, cui etiam materia est æterna,
non tamen immobilis; unde & PLUTARCHVS ^d rectissime ex mente Pla-
Pla-

^y) Addit alia longe infirmiora, animam fuisse
ante corpus &c. Aliud enim materia aliud cor-
pus apud Platonem.

^z) *Trsc. Qq. l. I. c. 24.*

^a) In elegantissima diss. de creatione ex nihilo,
adjecta CVDWORTHII *syst. intell. p. 957. seqq.* qui

& de his omnibus §. 15. *seqq. p. 973. seqq.* latissi-
me & doctissime disputat.

^b) *T. III. p. 28. seqq.*

^c) Vid. *Opusc. Mythol. GALEI.*

^d) De generatione animæ secundum *Tim. T. III.*
p. m. 78. seqq.

Platonis, materiam & substantiam dixit, ὅ γενομένην ἀλλ' ὑποκειμένην αἰεὶ τῷ
 δημιουργῷ ἐς διάθεσιν καὶ τάξιν αὐτῆς παρασχῆν, *non factam vel natam,
 sed semper subjectam opifici & disponendam præbuisse.* Alia non addi-
 mus, videndi vero viri veterum doctrinarum peritissimi IACOBVS WIN-
 DETVS, & IOH. CHRIST. WOLFIVS. *f* II. Posuisse Platonem talia
 duo principia, quæ natura sua a se invicem differant & separata sint plane-
 que sint alia. *g* Ita enim de utroque principio tradidit, ut materiam mo-
 tui inordinato subjectam statueret, & ad eam Deum tum accessisse diceret,
 ut eam formaret. Quæ ita exponit LAERTIVS: *b* *Duo omnino exposuit
 Plato rerum principia, Deum atque materiam, illum mentem & causam
 vocat; esse autem materiam informem & infinitam, ex qua concretiones
 fiant; ea cum aliquando temere & inordinate moveretur, a Deo ait in
 locum unum coactam, quod ordinem temeritati præstare censuerit.* Quæ
 iisdem fere verbis ipse PLATO *i* proponit: *cum vellet Deus bona omnia
 facere, nihil vero, quoad natura pateretur malum, quicquid erat, quod
 in cernendi sensum cadere posset, assumpsisse; non tranquillum & quietum,
 sed temere agitatam & fluitans, idque ex inordinata iactatione rede-
 gisse in ordinem.* III. Non vero diversam, sed contrariam quoque utrique,
 quod posuerat, principio, naturam Platonem adscripsisse, ex iis, quæ in se-
 quentibus dicuntur, erit manifestissimum. Materiam enim non omnistan-
 tum formæ expertem, sed & sine ordine iactatam, vique aliqua inhabitante
 bruta, & ordine atque bono omni vacua moveri, Deum vero summe per-
 fectum bonumque ad hanc materiam accessisse, eamque quantum posset,
 in ordinem redegisse, materia obstrepente, & non in omnibus obsequente,
 satis luculenter in *Timæo* tradidit. IV. Ex quibus jam sponte fluit, cum
 utrumque principium sit æternum, nec unum prius alio & materia Deo co-
 æva, ut recte PSEVDO-OIGENES, ** natura vero materiæ a Dei natura
 contraria affectione & qualitate differat, Platonem duo principia coæterna
 & tempore coequalia, licet natura inter se diversissima posuisse: materi-
 amque juxta eum ab omni æternitate una cum Deo extitisse.* *l* Nihil in eo
 statuit Plato, quod non toti fere antiquitati placuerit, quæ materiam sem-
 per æternam Deoque æquævam credidit, uti ex hæcenus disputatis est ma-
 nifestum. Hoc tantum discrimine, ut, cum intimo nexu Aegyptii aliique,
 quos poëtæ Græci, & Ionici ante Anaxagoram schola item Italica secuti
 sunt, Deum cum materia junxerint; alii vero æterna emanatione materiam
 ex Deo propullulasse somniarint, ut supra in systemate Zoroastreo vidimus,
 Plato totum Deum a materia separaverit, eumque libere ad eam accessisse
 tradiderit, qua fere ratione Ionicam theologiam Anaxagoram emendasse,
 & in

e) De vita sanctorum statu s. III. p. m. 36.

f) De Manich. ante Manichæos s. II. §. 32. p. 25.

g) Prolixè ex nexu totius theologiæ Platonice
 id demonstravit doctissimus ZIMMERMANNVS
 de Ath. Platonis, Amæn. lit. T. IX. ejusque apolo-
 gia T. XII. XIII.

b) l. III. s. 69.

i) In *Timæo* l. c.

k) philosophum. c. XIX. p. m.

l) Add. PLUTARCHVS de Isid. & Osir. ubi ait,
 necesse, in natura boni & mali ortum peculiarem
 suumque principium extitisse. Confer. si lubet,
 quæ prolixè disseruimus in Hist. de ideis Sect. I.
 §. 4. p. 41. seqq.

& in Perfide quoque emanationis systema corruptum & dualisticum introductum fuisse suis locis demonstravimus. Non ignoramus, esse viros doctos,^m qui suspicentur, non ab omni prorsus copula cum materia Platonem Deum liberasse, nec tantam eam esse libertatem, qua ad ornandam materiam accessisse Deum Plato statuit, quanta creditur; neque diffitemur, totius fere antiquitatis consensum, in jungendo aliquo modo Deo cum materia, non obscure persuadere, non plane ab hoc universali dogmate abiisse Platonem. Quoniam tamen subobscurum de his locutus est Plato, ita ut de mente ejus distincte statuere plane impossibile sit, sufficere putamus, ut in eo certi simus; Platonem nec materiam cum Deo fecisse unum; nec inevitabilis necessitatis vinculo cum eo conjunxisse; & tantum inter utrumque principium discrimen posuisse, quantum inter rationale & brutum, bonumque atque malum, ordinem item atque inordinatum intercedit. V. Ex his jam constare arbitramur, longissime recessisse a genuina atque sincera Platonis mente Platonicos recentiores, ex Aegypto prodeuntes, qui ipsam quoque materiam ex Deo eductam fuisse contenderunt, & ita loco systematis dualistici, emanativum Platoni tribuerunt, id quod post Plotinum totam ejus scholam fecisse, infra, ubi de his hominibus erit agendum, demonstrabimus, & doctissime quoque confecit MOSHEMIVS.ⁿ Magnum tamen sententiæ suæ præsidium invenisse sibi visi sunt recentiores Platonici, & in his imprimis PROCLVS,^o in loco Platonis in *Philebo*, cujus supra mentionem fecimus, quoque haud obscure innui putant, Deum infinitam quoque materiam ex sinu quasi suo expulisse & formasse. Qua de re nostra ætate, satis acriter decertatum fuit, inter viros eruditissimos, & veteris philosophiæ apprime gnaros NICOLAUM HIERONYMUM GUNDLINGIUM,^p & IOH. IAC. ZIMMERMANNUM,^q quorum ille Platoniorum Aegyptiacorum explicationem in *Philebo* manifeste fundari non sine fervore contendens, Spinozismi culpam Platoni imputavit, hic ad ipsum Platonem provocans, doctrinam ejus de Deo, & materia, a Deo distincta prorsus & separata illi opposuit. Qua in controversia ardentius, quam par erat, agitata, arbitri quidem partes nobis non sumimus, certi tamen sumus, eos, qui vel semel *Timæum* Platonis attente legerunt, & qua ratione Plato Deum a materia distinguat, perspexerunt, manibus palpaturos, recessisse in hac re a Platone Alexandrinæ scholæ philosophos. Semper enim materiam Plato tanquam ἀρχὴν συναιδέουσαν καὶ κεχωρισμένην exponit, nec eas nugæ tangit, quas Platonici, ut propius ad Christianos accederent, magistrumque ab absurditate systematis dualistici liberarent,^r commenti sunt. Nec id vult locus *Philebi*, quod vel Proclus, vel qui Proclum sequuntur, Livius Galantes, Cudworthus & imprimis ce-

leber-

m) cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 209. n. 2.

n) Diss. de creatione ex nihilo l. c. p. 994.

o) In *Timæum* Plat. l. II. p. 17. ubi acriter in eos insurgit, qui duo rerum principia Platoni tribuunt. Idem facit HIEROCLES de prov. & fa-

to apud PHOTIVM Cod. CCLI. p. 794. seq. ed. Hoefsch.

p) Gundlingian. P. XLIII. XLIV.

q) Amoenit. liter. T. IX. XII. XIII.

r) Id PROCLVS & HIEROCLES II. cc. satis prodiderunt.

leberrimus Gundlingius velle putant. ^s Quod ut manifestum fiat, ecce ipsa Platonis verba, ^t ut lector judicare ipse valeat. Statuit Plato, sive Socrates, sub dialogi hujus initio, Deum in rebus omnibus genitis ἀπειρίαν sive infinitum, & τὸ πέρας terminum, vel finitum, conjunxisse atque inter se sociasse, ubi inter alia Socrates: τὸν Θεὸν ἐλέγομεν πᾶ, τὸ μὲν ἀπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων καὶ τὸ πέρας; *Deum dicebamus, ex iis, quæ sunt, alterum quidem infinitum, alterum vero terminum ostendisse.* Vbi cum obscurior sit, verbi: δεῖξαι significatio, varios in sensus illud tractum est. Livius enim Galantes, idem dicere vult, ac produxisse, ^u illustris Gundlingius effundendi significatum amplectitur, alii alium, manifesto indicio, incertos hæsisse viros doctos, quid Plato sibi velit, vel significationem potius Platoni intulisse, quam ex eo eruisse. Imprimis tanta confidentia tum loco hoc tum Alexandrinorum philosophorum, præcipue IAMBlichI ^x & Procli explicationibus nititur Gundlingius, ut nullus dubitet, Platoni hanc de Deo doctrinam tribuere: esse igneam substantiam, unum totum complectentem, sese denique evolventem, fluentemque ac se ipsam dividentem & gignentem similia, quæ in materiam ab uno & toto separatam sese iterum infundat, adeoque res omnes divinitatis participes reddat, in qua sensibilia subsistant &c. Mutavisse hac ratione Academiam in Stoam virum celeberrimum, lector rei peritus satis sentiet. Aut omnia vero nos fallunt, aut id non dicit Platonis locus, quod viri eruditissimi ex eo exsculpunt. Non movebimus iis controversiam, an τὸ ἀπειρον ipsa sit materia, quam MOSHEMIVS ^y contendat, ne id quidem concedendum esse, cum sit τὸ ἀπειρον notio abstracta genusque affectionum, rerum, qualitatum, quæ in se & abstracte consideratæ, certum modum & finem haud habent, sed vel augeri & minui, intendi & remitti possint; verbo, notionem abstractam proprietatum non determinatarum: sed concedamus, quod plerisque Platonis interpretibus ^z placuit, illud infinitum esse materiam, eo quod in infinitum moveri, mutari, & infinitas formas recipere valeat; illud non inviti concedent, τὸ πέρας sive terminum finitum esse, mensuras, modificationes, relationes, proportionem, quibus determinatur materia, ut finitum quid, id est, mundus aspectabilis, eniteret. His suppositis, luculentus, & systemati Platonico conformis sensus loci hujus hic est, Deum in mundi visibilis formatione ostendisse, id est, visibilem fecisse, ^a infinitis modificationibus aptam & invisibilem materiam, dum certas & determinatas proportionem, (secundum quas Plato generationem rerum factam esse putat) ei impressit, ut inde mundus visibilis appareret. Quæ si admittantur, ut

^s) Accessit etiam TH. GALEVS ad IAMBlich. de myst. Egypt. p. 276. etsi ipse observet, Platonem in Timæo materiam Demiurgo opponere, & contradistinguere ab eo.

^t) Phileb. T. II. p. 23.

^u) conf. MOSHEM. l. c.

^x) Vtitur is voce προάγειν.

^y) l. c. p. 985.

^z) Vid. PROCLVS l. c. qui τὸ ἀπειρον, sive infinitum extremum esse materiam contendit.

^a) Ita a solita significatione verbi δύκνειμι non receditur.

*Atheismus
Platonis.*

ut sunt Platonis sermoni convenientia, plane docent, Platonem materiam non tanquam opus DEI ex se productum vel effusum, sed tanquam subiectum in quo operaretur respexisse, & ordinationem, formationem, aliaque, quæ materia suscipere apta est, ei tribuisse. Sed ut in viam, a qua digressi sumus revertamur, VI. ex dictis jam de atheismo Platonis quæstionem quoque solvendam esse monemus. Spinozismi eum reum agere GUNDLINGIUM ^b τὸν πᾶν, ex supra dictis, notum est, cui se magno labore opposuit cl. ZIMMERMANNVS, cujus tamen argumenta, ne nimii simus, non adducimus, sed lectorem ad eum remittimus. Id nos potius observamus, & eam, quam Platoni ille tribuit mentem, proprie Spinozismum non esse, cum concedat vir celeberrimus, materiam ex Platonis mente se ab isto igne subtilissimo, qui Deus est, separavisse, Deumque novo actu se in illam infudisse, qua ratione ex una substantia duæ, licet arctissimo inter se vinculo nexæ, ortæ sint, quod ab unica Spinozæ substantia differt, etsi & hoc satis sit impium: & patere potius ex demonstratis putamus, duas substantias, Deum & materiam Platonem statuisse, sibi invicem contrarias. ^c Quæ sententia, quatenus impietatem ^d complectatur, & ad atheismum referri queat, hic dispicere, ab instituto nostro alienum est. Id vero mone-re ex re nostra est, Platonem ipsum in *Politico* innuere: non existimandum esse, duos Deos, contraria sentientes cælum vertere. Cujus ratio in natura materiæ quærenda est, de qua in sequenti thesi dispiciemus, quæ nihil eorum habet, quæ ad Dei naturam requiruntur, sed & ratione, & bonitate, & ordine caret, sine quibus Deus esse juxta Platonem non potest. Et hæc ipsa causa est, cur tot philosophi dualisticum systema admiserint, non putantes injurium id in summum numen esse, ad cujus naturam non solam existentiam a se ipso, & infinitatem, sed & internam perfectionem, actionem, bonitatem & lucem requirebant. Sed de hac quæstione in speciali atheismi historia dispiciendum est, videndus autem CVDWORTHVS, ^e licet is non accurate eo loco contra Plutarchum pugnet.

*Natura ma-
teriæ.*

§. XIX. Vt vero, quæ dictæ sunt de primis atque universalibus Platonice physiologiæ & theologiæ principiis, clarius intelligantur, explicandum porro est, qualem esse materiæ, qualemque Dei naturam Plato statuerit. Et de materia porro quidem ita præcepit:

III. Materia est æterna atque infinita; id est, explicante CICERONE, ^f *subjectum omnibus sine ulla specie. atque carens omni illa qualitate, materia quædam. ex qua omnia expressa atque effecta sunt: quæ tota omnia accipere potest, omnibusque modis mutare, atque ex omni parte, eoque etiam*

^b) Il. cc. conf. quos laudat Sum. Rev. REIMMANNVS *Histor. atheismi* cap. XXII. pag. 159. seqq.

^c) Nostri sunt celeberrimi viri VOSSIVS *de idolatr. gent. l. I. p. 36. 10. CHR. WOLF. de Manichæismo ante Manich. §. XXXII. p. 124. BVDDEVVS thes. de atheismo c. I. §. 13. H. E. V. T. T. II. p. 1076.*

MOSHEM. Il. cc. & qui inter Britannos *historiam universalem* condunt p. 125.

^d) Conf. quæ de impietate hujus opinionis in Platone differit BAYLE *cont. des pensées sur les com. p. 351. coll. Dict. crit. v. Zoroastre not. E.*

^e) l. c. p. 236. seq. & MOSHEM. ad h. l.

^f) Acad. Qq. l. I. c. 6.

etiam interire, non in nihilum, sed in suas partes, quæ infinite secari ac dividi possunt, cum sit nihil omnino in rerum natura minimum, quod dividi nequeat, quæ autem moventur, omnia intervallis moventur, quæ intervalla item infinite dividi possunt. Et cum ita moveatur illa vis, quam qualitatem esse diximus, & cum sic ultro citroque versetur, materia ipsa tota penitus commutatur, & ita efficiuntur, quæ qualia appellantur, e quibus in omni natura coherente & continuata cum omnibus suis partibus effectus est mundus. Ita eloquentissimus philosophus luculenter materiam Platoniam depingit, quam prolixè in *Timæo* ipse Plato describit, & imprimis urget, ut suscipere quidem queat omnia, nec ullam sibi formam contrahet, sed suæ naturæ fictionis subiecta sit; & aliter se habeat ab ingredientibus formis. Hinc universi quod & genitum est, & sensibus omnibus manifestum, matrem ipsam receptaculumque, invisibilem speciem quandam, & informem sinum omnium capacem nominat, eaque in sequentibus latius deducit, & imprimis id urget, nullam esse in materia formam eorum, quæ ambigua & vix explicabili divinæ & intelligibilis naturæ vi immittuntur, posse vero omnes istas formas admittere, & ita jactari atque moveri, ut similia coeant, dissimilia inter se dissipata ad eum locum discedant, quibus similia evadere possint. Qua de re ipse Plato, prolixus in ea, omnino legendus est. Ex his vero dijudicanda est quæstio, num inter atomisticos philosophos ita numerari Plato queat, ut materiam minimis particulis constare censendus sit dixisse? Id materiæ quidem definitioni, quam ex illo attulimus contrarium esse, quilibet videt, quæ quoque causa fuit, cur

C V D W O R T H V S, ^g ex omni antiquitate systematis atomistico patronos conquirens, Platonem inter eos referre ausus non sit. Locutus tamen est interdum ita prorsus, ut ex minimis particulis cuncta conflata asseruisse videatur. Ait enim porro in *Timæo*, πάντα οὖν δεῖ ταῦτα διανοεῖσθαι μικρὰ ἕκαστος, ὡς καὶ ἐν ἑκάστῳ εἶδέν ὁρώμενον ὑφ' ὑμῶν συναθροισθέντων δὲ πολλῶν τῶς ὁγκοῦς αὐτῶν ὁρᾶσθαι, hæc omnia ita parva & exilia, cogitandum est, ut si singula duntaxat singulorum generum capiantur, nullum eorum propter exiguitatem cerni a nobis possit, sin multa inter se congregentur, eorum moles multitudinesque cernantur. Ex quo loco G A S S E N D V S ^h atque C V D W O R T H V S, ⁱ collegerunt, Platonem atomis usum esse, ad describendam corporearum rerum originem. Et C H A L C I D I V S quoque γόμοις Platonis, quibus Dii minores corpora humana conglutinauerint, minutas solidasque particulas sive corpuscula esse, defendit. Quemadmodum vero hi γόμοι, sive *cuneoli*, uti Cicero vocat, non sunt particulae ex quibus corpora hominum constant, sed commissuræ potius sive vincula, quibus illæ quasi conglutinantur: Ita in priori loco Plato tantum de particulis loquitur, qualitate jam vestitis, ex quibus elementa corporum conflantur, e. g. particulis pyramidalis formæ, ex quibus ignis constat, quæ a

Rrr r 2 primis

Plato an atomos admiserit?

^g) *System. intell. c. I. §. 44. p. 63.*

^h) *Physic. sect. I. l. III. c. 5. T. I. Opp. p. 257.*

ⁱ) *l. c. conf. MOSHEM. l. c.*

primis illis materiæ particulis, qualitate omni destitutis, & in atomistico systemate receptis longe differunt. Nec Plato tantopere materiæ jam formatæ dispositionem, quam potius formantis atque formarum impressionem consideravit, relictæque physica parte metaphysicam, ut erat ingenio ad has speculationes natura se ferente, & in scholis Pythagoreis ita instituto, profecutus est, totus scilicet ideis suis atque causis exemplaribus captus, & in iis naturam atque essentiam rerum quærens, quæ a systemate atomistico longissime recedunt.

IV. Materia, quod ex his sequitur, corpus non est, sed corpora ex materia demum formantur. Id quod dicto loco ita expressit CICERO:^k *Nihil esse, quod non alicubi esse cogatur, sed quod ex utroque (causa efficiente & materia) fiat, id jam corpus & qualitatem nominavisse.* Probe id non in Platonis tantum, sed in omni fere veterum physicorum doctrina naturali tenendum est, materiam ex qua fiunt corpora, ab ipsis corporibus distinguendam esse, nec idem esse τὴν ὕλην & τὸ σῶμα. Id quod ex mente Platonis luculenter STOBÆVS^l explicuit, monens, *materiam quidem corpoream esse, sed non corpus; negari autem, corpus esse materiam, non tam, quod intervallis corporeis careat, (id est, longa, lata, profunda sit,) quam quod aliis quoque multis ad corpus pertinentibus per se destituatur, ut figura, colore, gravitate, levitate, & omni denique qualitate & quantitate; nam si hæc haberet, inter quanta & qualia referretur. Nunc his cum per se careat, ut corpus non est, ita corpoream dici, quod omnibus qualitatibus, tanquam speculum subjiciatur.* Ex his vero sequitur: incorporeum cum immateriali in horum hominum scholis confundendum non esse.

Vnde malum
Platoni?

V. Inest vero materiæ necessaria & innata cupiditas, sive bruta & cæca vis quædam, quæ inordinate eam movet, quæque in causa est, ut nec optimam in omnibus formare Deus potuerit, & mala inde omnia oriantur. Gravis hæc quæstio, & in Platoniorum scholis vehementer ventilata, unde refractaria illa materiæ vis, qua se causæ efficienti ita opposuit, ut, cum optimam facere vellet, non in omnibus ea optima fieret. Quam ut distincte consideremus, & in ea solvenda, quantum licet, Platonem, mire in his quoque, ut semper solet, obscurum, assequamur, notamus: 1. Certum esse ex mente Platonis, materiam, natura & conditione sua, ita se habere, ut opifici, semper optima quævis volenti, resistat sæpius, & ab eo non in omnibus cogi queat, sed semper aliquid in ea illi contrarium sit. Id præter morem perspicue hæud uno loco professus est Plato, imprimis in *Theæteto*^m & *Timæo*.ⁿ Priori enim loco diserte ἀλλ' ἐτ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, ὑπεναντίον γὰρ τὶ τῷ ἀγαθῷ αἰεὶ εἶναι ἀνάγκη, fieri non potest, ut mala tollantur, contrarium enim bono aliquid semper esse, necesse est. Qui locus non id tantum indicat, inveniri in rerum natura, aliquid bono contrarium, sed & id necessitate fieri, id est, ex naturali ejus conditione ori-

ri.

k) loc. cit.

l) Eclog. phys. c. XIV. p. 29.

m) T. I. p. 176.

n) T. III. p. 30.

ri. Altero vero loco non minus luculenter: βεληθεῖ ὁ Θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φᾶνλον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δυνατόν, voluisse Deum bona omnia, malum vero nullum, quantum possibile, quam restrictionem recte SERRANVS de naturæ sive materiæ conditione explicat; in eodem enim dialogo, ita in hanc rem: *Quum hæc ordine carerent, singulis Deus, & ad sese & ad alia invicem eatenus modum rationemque proportionis indidit, quatenus singula suscipere poterant.* Ex quibus locis luculenter apparet, esse in materia aliquid quod non tantum eam, quam Deus volebat, perfectionem recipere natura sua non poterat, sed quod etiam mala inclinatione motuque contrario se optimæ causæ opponat. 2. Quid vero illud sit, ita obscure indicavit Plato, ut mirum non sit, sequaces de eo vehementer inter se disputavisse. Ipse loco notabili^o de magnis naturæ rerum conversionibus, quæ statis temporibus evenire solent differens, causasque malorum naturalium, quæ inde oriuntur, explanans, ait: τὸνδε, τὸν κόσμον πάλιν ἀνατρέφων εἰμαρμένη καὶ ζύμυτος ἐπιθυμία, mundum vero fatum revolvit, iterum & innata cupiditas; quæ postea ita explicat, ut defectuum istorum causam in naturam corpoream, antiquæ naturæ fomitem conjiciat; additque: quondam valde inordinatam & deformem naturam fuisse, antequam præsentī ornatu decoraretur, & ab hoc priori habitu incommoda & injusta omnia, quæ intra cælum nascuntur, & mundus ipse sustinet, & animantibus inferit, derivat. Ex his quidem planum esse existimamus, in natura materiæ esse illam vim, cupiditatemque deformitatis & inordinati motus, unde mala oriri necesse est; adeoque Platonem non ad solam materiæ inertiam respexisse, sed ad latens quoque aliquod in materia principium atque vim quandam, quæ ordini refragaretur, bonoque esset contraria, & omnis illius inordinati & confusi in materia motus causa esset, fontem & originem imperfectionum naturæ, quæ mala physica solent appellari retulisse. 3. Quæ vero illa naturalis & necessaria vis sit, (unde eam fatum vocat, quod ex lege naturæ materiæ inevitabilis esset) ea de re interpretes non conveniunt. Inter quos maxime notabilis est sententia PLUTARCHI,^p qui collatis inter se Platoniorum opinionibus eo tantum descendit, esse in materia animam quandam brutam, irrationalem, contrariam bono, quæ & æterni illius in materia motus auctor sit, & causa malorum, cum legibus & ordinationi causæ efficientis refragetur. Quam Plutarchi explicationem, cum eā rem mirifice illustret, tanquam Platonis menti omnium maxime conformem admitterunt IVSTVS LIPSIVS,^q & PETRVS GASSENDVS^r viri magni, & in judicandis veterum doctrinis accuratissimi, itemque his non inferiores PETRVS BAYLE^s & IO. LAVR. MOSHEMIVS.^t Quibus suo modo præivit CLEMENS ALEXANDRINVS, licet is ex hac

Rrr r 3

anima

^o) In *Philebo*.^p) De animæ procreatione ex mente *Timæi* T. II.^q) *m.* 155.^q) *Physiol. Stoic. l. I. diff. XIV. p. 32.*^r) *Physic. f. I. l. I. c. V. T. I. opp. p. 156.*^s) *Dict. T. IV. art. Zoroastre not. E.*^t) Ad CUDWORTHVM p. 242.

anima mala diabolum scripturæ memoratum exsculpsit. Quam tamen sententiam rejecerunt tanquam alienam a Platonis mente eruditissimi viri RAD. CVDWORTHVS & IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS, ad cuius rationes respondit MOSHEMIVS, Nos utriusque partis argumenta atque rationes non afferemus, cum id instituti ratio non patiat, facileque legi queant apud viros celeberrimos, qui magna eruditione de hac re egerunt, paucis tamen, quid nobis videatur, salvo aliorum iudicio, in quos arbitri partes nobis non sumimus, exponemus. Et ita quidem obscurum incertisque & vagis verbis usum esse Platonem, ex allatis supra ejus locis constat, ut satis appareat, aut timore quodam novæ religionis & principiorum inter Græcos nondum auditorum noluisse sententiam aperte dicere, aut nescivisse ipsum, quid in ancipiti argumento & difficili quæstione potissimum statuendum esset, & qua ratione, cum Deus causam optimam esse diceret, & tamen malorum originem demonstrare auderet, ex natura materiæ malum esset derivandum, ideoque, more tot philosophis recepto, ad ideas obscuras vagasque & principia non facile intelligenda confugisse. Quod si tamen, consulto Platonici systematis universali nexu, aliquid pronuntiandum, vel conjiciendum nobis est, nondum illa Plutarchi, quod viri laudatissimi statuunt, probabilissima, mentique Academiæ maxime conformis interpretatio nobis videtur. Et in eo quidem consentientes habemus viros præstantissimos, quærendam esse hanc vim insitam mali in materia, five illa in anima quadam sita sit, five in dispositione aliqua naturali; cum utrumque ad ipsam naturam materiæ referendum sit. Nec magnopere repugnabunt viri docti nobis, totum hunc disputationis dissensum ad abstractas magis aliquas notiones, quam ad rem ipsam redire, in qua inter eos, qui brutam ac malignam aliquam in materia animam statuunt, & inter illos, qui pravam & boni contrariam materiæ vim ac dispositionem naturalem asserunt, satis convenit, materiam ejusque naturam bono ex parte contrariam & inobsequentem esse. Tandem nec hoc quoque Platonis φιλοσοφῶντων gnaros negaturos esse confidimus, Platonem ipsum, & a magistro edoctos sequaces affectiones, dispositionesve naturales, immo dico abstractionum ex geometricis in philosophiam tractarum studio tanquam entia peculiariora & singulari ratione existentia sibi ingenio efformasse. His suppositis si ad adducta Platonis loca, & simul ad ipsam ejus physiologiam & metaphysicam respicimus, causam non videmus, cur, quæ ἀταξία καὶ ἐναντιότης τῷ καλῷ materiæ tribuitur, dæmoni five animæ cui-dam peculiari in materia residenti adscribenda sit? Nam concedendum quidem omnino est, Platonem præter naturalem inertiam, quæ materiæ propria est, conatum quoque naturalem operationibus & motui causæ rationalis atque bonæ contrarium, motumque aliquem malum, brutum & inordinatum, ei tribuisse, verum eum a materiæ natura distinxisse, nullis verborum Platonis testimoniis hætenus evictum deprehendimus: & toti quoque

que systematis Platonici nexui contrarium videtur. Nam si Plutarchi sententiam sequimur, tria omnino principia statuisset oportebat Platonem non duo, Deum & materiam, præter Deum enim fuisset non materia solum iners sine affectione, qualitate & motu, sed & anima illa bruta, quæ materiam confuse agitat atque jactat, & Deus, qui & materiam format, & animam hanc materiæ quantumpote emendat. Id quod & Timæo Platonis, duo tantum, si exemplarem causam, tanquam secundi generis eximas, principia ponenti contrarium est, & toti scholæ Academicæ. Nec attendisse videtur, qui hanc potissimum Platoni tribuit sententiam, Plutarchus, Platonem ex Heraclitea schola totam de materia tractationem, certe istam doctrinam, materiam semper esse in motu, & naturali necessitatis lege ferri ac jactari, transumfisse, quod clare testatur ARISTOTELES; apud Heraclitum autem iste materiæ motus non ab anima proficiscitur, sed vis ac affectio quædam materiæ est. Et vidit hoc, quod mireris, ipse Plutarchus, qui tamen ejus postea oblitus est, monens, id quod Plato aliique necessitatem fati vocarunt (illa vero animæ hujus necessaria & æterna commotio est) vocasse Empedoclem amicitiam & litem, Heraclitum versatilem mundi harmoniam, velut contentionem in lyra. Empedoclis vero amor & dissidium pariter non peculiaris anima, sed naturalis materiæ est affectio. Nec, quantum nos intelligimus, pro anima salvis hypothefibus suis, Plato hanc ζύμφουτον ἐπιθυμίαν τῆς ὕλης habere potuit. Sunt enim omnes animæ movere aptæ apud Platonem αὐτοκίνητοι, adeoque etiam ejusdem per se subsistentis & immutabilis naturæ; unde quod in anima humana mobile & diversum observavit, aliunde, & ex admixtione aliqua materiæ derivavit. Tales autem animæ hanc αὐγσίαν καὶ ταυτότητα (liceat cum philosopho loqui) a prima rerum omnium causa enteque supremo habent. Anima vera illa materiæ non potest esse ejusdem naturæ, cum alterationi & mutationi, quicquid est in materia, subjectum sit, nec materia juxta sinceram Platonis doctrinam ex Deo sit, vel in eo subsistat, ut juniores Platonici finxerunt. Cum itaque vis illa materiæ, de qua quæstio est, nihil habeat, quod ad naturam & definitionem animæ requiritur, anima quoque ex mente Platonis esse non potest. Vrgent vero laudatissimi viri, & qui imprimis magna eruditione, in hoc argumento versatus est, cel. MOSHEMIVS, hanc ipsam animæ naturam, quæ in eo consistit, ut motus causa sit. Duo enim is affert loca Platonis

y) Objecit etiam hoc Plutarcho CUDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 13. p. 232. cui respondit acutissimus interpres, non intelligi animam, quæ naturæ per se subsistentis, aut principii nomen mereatur, sed esse vim quandam motricem, in materia reconditam ac ratione vacuam, quam Deus, mundum condens subigit, emendat, corrigit, & ad suam voluntatem flectit, nova denique parte auget, ne incerto diutius impetu feratur. Rectissime, si ex Platonis mente judicandum est, quanquam ita illa non nimis firmo ralo stant, quæ p. 242. disputantur. Sed veremur valde, ut hæc

mens Plutarchi fuerit, qui ideo animam hanc introducit, quia motum habere, & contrariari bono non putat convenire materiæ, omni qualitate experti. Si enim pro ejusmodi vi habuisset, ita de materia non statuisset. Interim tamen errare putamus Cudworthum, qui Plutarchum duos Deos statuere arguit; nam hæc ex mente scholæ Platonice nondum efficere Deum, supra jam monuimus. Deus idem est, materia, & quicquid in materiâ est, diversum, adeoque Deus esse non potest: quin nec anima, quæ ab eodem participat.

x) l.c. p. 242.

tonis, quibus diferte tradit, omnem motum oriri ab anima; alterum ex libris *de legibus*, ubi PLATO^a ait, ψυχὴν ταυτὸν ὃν καὶ τὴν πρῶτον γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων, animam idem esse, ac primam generationem, & motum rerum quæ sunt. &c. Alterum ex *Phædro*, ubi anima, τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως, omnium, quæ moventur fons & principium motus dicitur. Quibus concinit CICERO,^b qui hunc, ait, motum Plato in solis animis esse ponit, ab hisque principium motus esse dictum putat. Et certissima hæc quoque sunt, sed ad rem, nostro quidem iudicio, non faciunt. Priori eum in loco loquitur Plato non de confusione & inordinato materiæ motu, vel agitatione & iactatione potius (si vox motus Platonica significatione tantum de motu a causa rationali, id est anima proveniente accipi debet) materiæ, sed de motu ordinato, quem Deus animæ mundanæ, & per hanc materiæ indidit, quo motu omnia quæ generantur, fiunt, & decentissime componuntur. Nam expressis verbis eum vocat motum, quo prima generatio effecta est. Quod si de illo motu intelligendum, quo conditor res omnes apte disposuit, ut generarentur, intelligi non potest motus, qui ante generationem materiæ præsens fuit, quique in confusa & incerta fluctuatione magis, quam motu ordinato, consistit, & hoc nomine velut indignus est, unde & rectissime Plutarchus agitationem fluctibus similem nominat. Et eodem quoque sensu alter ex *Phædro* & *Ciceronis* quoque locus intelligendus est, qui uterque de motu, qui est causa existentiae rerum loquitur. Potuit itaque Plato materiæ agitationem & iactationem tribuere, licet animam ei non tribuat, cum non nisi motus ordinatus, & constans animis conveniat, qui intellectum causam habet & rationem. Talis non est motus ille materiæ, ex quo nunquam mundi generatio orta esset, nisi Deus assignavisset inordinatis, ut ait Plutarchus, intellectum, id est, nisi ex confusa iactatione ordinatam conformationem motumque materiæ rationalem fecisset. Nec fortassis aliud vult ratio a Plutarcho allata; materiæ quia sine qualitate est, non convenire, ut motus sui auctor sit. Nam hæc non rite consequuntur, quia inordinata & confusa iactatio sensu Platonico qualitas non est, quæ in materia demum a causa rationali sive intellectu divino mota & in ordinem redacta invenitur.^c Quibus rationibus inducti eatenus deferendam putamus Plutarchi sententiam, quatenus peculiarem quasi naturam ex vi hac materiæ insita exsculpit, etsi recte is sentiat, cum, præter materiæ inertiam, Platoni quoque vim naturalem bono, ordini, rationi contrariam materiæ adfuisse, hincque malorum origines quærendas esse disputat. Sed suspicamur nos, Platonem seduxisse Plutarchum, ut quæ ille more suo in abstractionis & rationis signo dixerat, hic physice intelligeret, & subscribimus merito sententiæ doctissimi MOSHEMII:^d *Si de rebus ipsis consensio sit, de numeris & rerum distinctionibus cum nemine certandum esse.* Ceterum qua

ratio-

^{a)} Lib. X.^{b)} De nat. Deor. l. II. c. 12.^{c)} IDEM *Qq. Acad. l. I. c. 5.*^{d)} l. c. p. 233.

ratione de origine mali moralis in anima philosophatus sit Plato, infra dicemus.

§. XX. Alterum ex mente Platonis principium, materiæ oppositum *Natura Dei.* Deus est, de quo porro Plato ita:

I. Præter materiam causa quoque est, quæ ex ea effecit omnia, quæque fons est omnium rerum per se existentium, spiritualium, & naturam perfectam habentium, quæ quoque causa est opifex & conditor omnium rerum. *f*

II. Opificem vero & patrem invenire difficile, & cum jam inveneris, eloqui vulgo impossibile. *g* Rationes hujus asserti supra, ubi de obscuritate Platonis differuimus, jam dedimus: illis hanc adjicimus, respexisse simul Platonem ad plerorumque hominum ingenia ad metaphysicas abstractiones minus apta, & hinc varios ejusmodi conceptibus errores affingentia, qui in periculum philosophos plus semel induxerunt.

III. Demonstrari tamen evidenter potest, esse summam causam rationalem, sive Deum; quod & universum rerum genus & ordo, ac humana species probat. Prolixus in utroque argumento est PLATO libro decimo *de legibus*, *b* & imprimis, ex elegantissimo universi ordine & progressionem, quæ semper eadem est, & optima, concludit, necessarium esse, mundum ab optima potentissimaque ratione disponi; cum vero unum sit universum, consequens esse, unam quoque tantum esse summam ejusmodi rationem. Reliqua argumenta veritatis hujus primariæ apud ipsum Platonem quaerenda sunt.

IV. Est is Deus materiæ oppositus, incorporalis ratio, sola mente & intelligentia assequenda. Ita quidem multis locisⁱ Plato de Deo, qui *intelligibile & incorporeum genus*, ut loquitur CHALCIDIUS, *k* quod *semper idem est, principaliterque subsistit, sine ortu, sine occasu, minime mutabile, nullam habens cum sensibus societatem, pura mente perceptibile, Deum scilicet, & cogitationes ejus intelligibiles atque incorporeas species, rebus omnibus corporeis, qualitatem & formam recipientibus, & ex materia conflatis* opponit. Etsi vero sic satis pie atque sobrie de Deo differuisse Plato videtur, fuerunt tamen viri docti, quibus Plato suspectus fuit, quod non omnem plane de Deo extensionem removerit, etsi in eum nihil cadere crediderit, quod corporale in ejus philosophia vocatur. Supra enim jam monuimus, cel. GUNDLINGIUM^l id sibi demonstrandum sumsisse, Platonis Deum reapse materialem esse & igneum, etsi a crassiori materia maxime separatum. Cui tamen prolixè & erudite contradixit cl. ZIMMERMANNUS, fuse probans, ^m Platonem Deum cum materia prorsus non

e) *ibid.*

f) *Tim.* T. III. p. 29. *Phæd.* T. I. p. 78. & passim.

g) *Tim.* l. c. Ep. VII. T. III. p. 341.

h) T. II. p. 886.

i) *Timæus* T. III. p. 30. seq. *Polit.* T. II. p. 174.

Tim. Locr. T. III. p. 93. 94.

k) In *Timæum* Plat. c. XIII. §. 347. p. 404. add. omnino PLUTARCHVS de plac. philos. l. I. c. 7.

l) *Gundling.* P. XLIII.

m) *Amoenit. liter.* T. XII. p. 417. seqq.

non confudisse, & maximum inter τὰ νοητὰ eorumque summum quasi apicem, Deum, & τὰ αἰσθητὰ discrimen posuisse. Idem laboriose evincere conatur CUDWORTHVS,ⁿ cujus tamen argumenta id non probare, quod vult, demonstrat præstantissimus interpres; qui observat, probari id quidem posse, quod Plato DEVM a rebus omnibus separaverit corporeis, & spatio quoque rerum corporearum exemerit; quia vero veteres & ipse Plato, longe aliam, quam nos, incorporei, materiæ, simplicis, & similium notiones sibi effinxerint, nostros conceptus illi non tribui posse, & eundem divinæ immaterialitatis conceptum illi adscribi: certumque quidem esse, se Platonem ab hac crassa, & mutabili quibus omnia corpora constant, natura Deum separasse; ast tamen se vix dubitare, quin eum subtilissimæ, simplicissimæ, ac individuae cujusdam materiæ participem fecerit. Ejusmodi enim materiam divinam, individuan, immutabilem, veteres possibilem sibi finxisse, ex Stoicorum Deo, qui ejusmodi ignis sit, posse disci, & ex anima ipsius Platonis. Nos hic certa ab incertis separanda esse putamus, & inter illa referimus, quod Deum Plato non tantum corporibus, & quicquid corpoream qualitatem habet, & mutationi est obnoxium contradistinxerit, sed & ipsi materiæ, ex qua omnia fiunt, ut ex Timæo est manifestissimum; quod porro omnia ei attributa adscripserit, quæ nos immaterialibus substantiis, sensu hodie recepto, tribuimus, quod nempe & simplex sit, & loco atque spatio nostro non comprehendatur, & omnis motus auctor sit, & summe rationalis, sapiens atque bonus existat. Hæc enim a nemine Platonice theologiæ gnaro negari posse, putamus. Vnde conficimus, Deum non tantum sensu Platónico immaterialem dicendum esse, sed longe abiisse quoque Platonem ab iis, qui eum materialem hodie quoque non sine impietate faciunt. Incertum vero & obscurum esse fatemur, an ita Dei notionem ab omni materialitatis subtilissimæ & individuae natura separaverit, ut hodie puricrem philosophiam sequentes solent. Nullibi enim paulo apertius mentem elocutus est suam Plato, sed id impossibile esse, in Timæo candide professus est. Suspicionem vero premitur, non tantum, quod Heracliteam philosophandi rationem secutus est, quæ Deum ignem esse dixit, ° nam hunc in materia tantum considerata tenuisse videtur, sed potissimum, quod Pythagoream theologiam professus est, in qua Deum ab omni materialitate non separatum fuisse, etsi hi homines eadem, quæ Plato, de Deo, intelligibilibus & incorporeis, garriant, suo loco probabimus. Nec recentiores Platonici multum nos juvant, qui, ut redderent Platonem magis sanum, & rectiora docentem, magnopere ejus decreta mutaverunt. Tutissimum itaque hac in re putamus, Platonem intra velum; quo se abscondit, latentem relinquere, quam incerta certis substituere.

V. Est

ⁿ) Syst. intell. c. V. §. 3. §. 7. p. 1009. seq.

^o) IUSTINO MARTYRI cohort. ad Græc. p. 6. docuisse dicitur Plato τὸν ἀνορέτω Θεὸν ἐν τῇ πυρρῇ αἰσθ. ἀναι, supremum Deum in ignea essen-

tia esse. Quæ tamen & hoc significare possunt, summum Deum habitare in sede ignea, quam sine colore, sine tactu, sine figura, sine essentia existere in Phædro ait.

V. Est vero in Deo & liberrima voluntas & provida rerum omnium cura, & potentia summa, qua in materiam agere eatenus potest, quatenus illius natura patitur.^p Multus in his Dei attributis describendis passim est Plato, unde & unanimi ista ore veteres quoque & in his ALCINOVS, APVLEIVS, LAERTIVS, PSEVDO-ORIGENES, MAXIMVS TYRIVS, & tota Platoniorum recentiorum caterva.^q Negandum vero non est, etsi splendide de Deo differat Plato, magnam tamen ex semel admissa de duplici principio hypothese fecisse divinæ perfectioni injuriam. Nam supra jam vidimus, non eousque penetrasse divinam potentiam, ut refractariam naturæ vim geniumque quasi rebellem reprimeret totam, sed fecisse κατὰ δύναμιν, quantum viribus suis in materiam liceret. Vnde non injusta premit Platonem suspicio, talem ejus de Dei natura insedisse notionem, quæ ab omni erroris labe purgari non queat, cum ea talis juxta Platonem sit, quæ non omnia in materiam potest, ut ex quovis ligno artificii non fit Mercurius.^r

VI. Deus ille bonus erat, bonus autem nulla unquam aliqua invidia tangitur. Ergo cum livor ab eo alienissimus esset, omnia sibi, quantum fieri poterat, simillima fieri voluit, cum itaque vellet bona omnia fore, nihil autem, quoad natura pateretur, malum, quicquid erat, quod in cernendi sensum cadere posset, assumsit, non tranquillum & quietum, sed temere agitatum & fluitans, idque ex inordinata jactatione redegit in ordinem. Hoc enim judicabat esse præstantius.^s

§. XXI. VII. Vt vero rationali modo pulcherrimum Deus mundum conderet, æternum exemplar secutus est, quod ratione sola & sapientia sola comprehendendi potest, & immutabile permanet. Ita quidem expressis verbis PLATO,^t qui hoc primarium theologiæ & physiologiæ dogma ubique fere inculcavit: more tamen suo ita obscure de hoc tertio condendi mundi principio differuit, ut in varias iterum opiniones ejus sequaces atque interpretes descenderint. Præcipue vero multum hæc Platonis doctrina, de æterna ratione, qua DEVS mundum condidit alterata est, ex quo juniores, qui Alexandriæ sedem primariam habebant, Platonici multa de mente, altero in divinis principio, philosophati sunt, & sermonis ac φιλοσοφῶντων rationem ita instituerunt, ut Christianis, de æterno DEI verbo magnifica multa differentibus essent, vel viderentur propiores. Qui cum nunquam magis, ut ex disputandis apparebit, quam in doctrina de tribus in essentia divina hypostasibus, a Platone recefferint, in hoc quidem argumento consulendi non sunt, quod eum neglexerint, & aurem iis præbuerint patulam viri doctissimi, CVDWORTHVS,^u BASNAGIVS,^x & innumeri fere alii, mi-

Causa exemplaris.

SSS S 2

rum

p) Polit. T. II. p. 174. de legibus l. X. T. II. p. 899. ubi providentiam Dei etiam circa minima asserit, conf. Amoen. liter. T. IX. p. 852. seqq.

q) Conferendus, qui pleraque loca huc pertinentia coacervavit, eruditissimus ZIMMERMANVS II. c.

r) Conf. quæ diximus in Otio Vindel. Mel. II. §. II. p. 171. seqq.

s) Timæus l. c. p. 29.

t) l. c.

u) System. intell. c. IV. §. 36. p. 638. seqq.

x) Hist. des Juifs T. IV. c. 4. p. 67. seqq.

rum non est, multum Platonis genuinam hac de re sententiam obscuratam esse. Ne itaque ad hunc lapidem incautius nos quoque offendamus, ad eos plane non attendemus, suo loco audiendos, sed quantum licet, Platonem ipsum & Platonis interpretes ipsi propiores, audiemus. Ut vero accuratius de ejus mente statui queat, distincte, quæ illi circa hoc rerum omnium principium visa sint, enumerabimus. Et 1. quidem certum est, & universali tum Platoniorum, tum aliorum quoque ex veteribus testimonio constat, ideam, sive λογισμὸν Dei ideas rerumque omnium exemplaria complectentem, inter principia theologiæ sive metaphysicæ suæ, quin & inter causas physiologicas summas retulisse. Et PLATO quidem ipse in Timæo satis clarus est. PLUTARCHVS ^y autem Platonem τρεῖς ἀρχαίς, τὸν Θεόν, τὴν ὕλην, τὴν ἰδέαν tria principia, Deum, materiam & ideam posuisse, diserte testatur. Idem asserunt IUSTINVS MARTYR, ^z PSEUDO-ORIGENES, ^a & alii, ut PLATONICOS ALCINOVM, APVLEIVM & his similes taceamus, laudatos MENAGIO. ^b Quod nonnullis scrupulum movit, cum a Laërtio aliisque audirent, duo tantum posuisse Platonem principia, unde diversa quoque vel emendandi vel conciliandi hæc inter se via inita est, de quo cum alio loco, satis quantum est, differuerimus, ^c hic, ne nimii simus, nihil, præter istud, addimus; duo statuisse principia Platonem respectu ad primam rerum omnium originem habito, ubi non aliud erat præter Deum & materiam: tria vero asseruisse, uti causam simul exemplarem & instrumentalem considerabat; nam duo illa absoluta sunt, ut vidimus, tertium a causa efficiendi dependet. Quo sensu jam SENECA ^d dixit: *exemplar non esse causam, sed instrumentum causæ necessarium.* 2. Hanc rationem vel ideam, utroque enim nomine vocavit, cujus causam postea enarrabimus, ad Deum Plato retulit, & ita ex Deo derivavit; Vocat ^e enim hunc intellectum divinum, λογισμὸν τῷ Θεῷ ἀεὶ ὄντως, *revera semper existentem rationem Dei*; & in Epinomide, ^f λόγον τῶν πάντων θεϊότατον, ὃς ἔταξε τὸν κόσμον, *rationem omnium diviniissimam, mundum perficientem.* Hanc rationem recentiores Platonici mentem nominant, quam appellationem tamen eo sensu, quo ipsi adhibent, ut alterum principium in divinis, quod ex Deo emanavit, describerent, frustra in Platone requiras, Etsi enim testatur LAERTIVS; ^g Θεὸν νῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον, *deum mentem vocat atque causam*, & ipse PLATO in Philebo ^h aliquoties mentem divinam nominet, apparet tamen ex hoc dialogo satis evidenter, illum isto quidem loco non de peculiari principio, sed de ipso Deo sapienter & cum ratione mundum disponente locutum esse. Ait enim: *Est causa minime mala coordinans annos & horas, & menses, sapientia & mens justissimo nomine appellata*; & paulo post: *Ergo in Iovis ipsius natura regiam ani-*

y) De placit. philos. l. I. c. 10.

z) Cohort. ad Græc. p. 7.

a) Philosophum. c. XIX. p. 108.

b) Ad LAERT. l. III. f. 69.

c) Hist. de ideis Sect. I. §. 5. p. 55. seqq.

d) Ep. 65.

e) In Timæo l. 1. c.

f) T. II. p. 986.

g) l. III. f. 69.

h) T. II. p. 30. seqq.

animam, regiamque mentem inesse propter vim causæ, confiteberis. Hinc 3. non levis controversia oritur, an hanc rationem DEI, in qua rerum omnium exemplaria esse Plato statuit, ut habet in *Timæo*, a Deo ita separaverit, ut peculiare principium, quod propriam *ὑπόστασιν* habeat, constituat, quemadmodum Deus & materia per se subsistunt: an in signo tantum rationis, & per abstractionem seorsim hunc Dei intellectum atque rationem consideraverit, re ipsa eam in Deo collocans? Prius omnes sequuntur, qui Platonicos recentiores non ab iisse a sincera Platonis sententia contendunt. Illi enim *hanc Dei mentem, per se subsistentem, in qua vere sunt, quæ sunt, substantiam esse, quæ prima pulchra sit & per se pulchra; eamque ante secula ab auctore Deo emicantem, per se genitam & sibi ipsi parentem fuisse, & procedentem ex Deo natam*, asseriebant, ut hæc docet Porphyrius apud CYRILLVM,ⁱ & PLOTINVS,^k magna subtilitate demonstrare conatus est. Immo & ipse celeberrimus CLERICVS,^l qui Platonici recentioribus exiguum alias in Platone interpretando pretium statuit, his se partibus, licet aliis rationibus ductus, jungit. Aliter tamen SOVVERAINVS,^m notissimus famosi libri, qui *Platonismus detectus* inscribitur, architectus, qui trinitatem illam Platonicam in Platone extare negans, quicquid de tribus principiis in natura Dei dicatur, ad sola Dei attributa pertinere, quæ in Deo, causa mundi, qui ejus filius sit, resideant, sapientiam, potentiam & bonitatem, contendit, quæque Plato aliter dixisse visus est, ideo ab eo ita pronuntiata existimat, ut non initiatis *πολυθεότητα* fovere, & a recepta de divinis doctrina non abire videretur. Quæ quo potissimum fine disputet, satis notum est, nec ad nostrum argumentum pertinet. Alios, qui in signo tantum rationis, hanc rationem a DEO separavisse Platonem contendunt, licet aliis argumentis usos, hic non citamus.ⁿ Et difficile quoque est, de veritate inter utramque partem statuere; etsi facile esse putemus, ad Souveræni rationes respondere, quæ rem non conficiunt. Nam ita obscurus est Plato, & tam ambigue loquitur, ut facile in eam descendamus sententiam, ipsum sibi hic, ut sæpius, non constituisse. In *Philebo* enim tam aperte mentem attributum Dei facit, ut laterem lavare videantur, qui *τὸν βασιλέα ἑρᾶντ καὶ γῆς, regem cæli & terræ*, quod ibi dicit, peculiarem personam sive hypostasim induci a Platone contendunt. Aliis vero in locis ita de idea, sive *λόγῳ* loquitur, ut personam non intellexisse, vix concipi queat. Præter multa loca ab aliis producta unum afferimus, satis, luculentum, qui circa initia libri VII. de republica occurrit. Ibi enim cum elegantissimam similitudinem de specu, ubi umbratiles ideæ videntur, exposuisset, addit: *Arbitror in ordine ipso intelligibili, boni ipsius ideam supremam existere, vixque videri: si autem visa fuerit, asserendum, eam omnibus omnium rectorum atque bonorum causam esse, cum ipsa in loco visibili lumen creaverit, & luminis auctorem in ipso vero intelligibili regnet ipsa, veritatemque &*

S s s s 3

men-

ⁱ) Contra Julian. l. I. p. 32.^k) Ennead. V. l. I. c. 6. p. 487.^l) Epist. critic. VII. p. 197. sqq.^m) P. I. c. 7. p. 63.ⁿ) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. loc. cit.

mentem protulerit. Vides hic mundum sensibilem & intelligibilem sibi opponi, & utrumque a summa causa derivari, quam omnium bonorum auctorem existimat, quod in mundo visibili non lumen tantum, sed & ejus auctorem solem, condidit, in mundo vero intelligibili non tantum veritatis ex se auctor est, sed & causam ejus mentem, tanquam solem intelligibilem protulit. Vbi aperte, ratio sive veritas, & mens ejus auctor inter se distinguuntur, & ei, ut soli, in mundo sensibili peculiaris existentia adscribitur. Alia loca non minus clara jam præterimus. Quæ si accurate perpendantur, prona via in hanc nos deducunt sententiam, nihil de Platonis hac in re mente dici posse, quia vel ipse se non satis intellexerit, sibi que constiterit, vel intelligi ab aliis noluerit. 4. Vt vero conjecturas quoque nostras afferamus, quidque nobis verisimile fiat, modeste indicemus, non negamus, eam nobis arridere sententiam, quæ statuit, mentem Platonis peculiarem aliquam substantiam ex essentia Dei promanantem & generatam apud eum esse. Cujus rei argumenta quibus ad eam amplectendam ducimur, hæc potissimum sunt. α) Plato ideam, mentem, rationem inter summa principia retulit, & non tantum a materia formaliter distinxit, sed & a causa efficiente, ita ut eam peculiariter in existentiam & formam rerum omnium influere credat, etsi existentiam a Deo habeat, in quo est. Principiorum vero naturam esse, ut non sint tantum, sed & per se existant, modo licet, naturæ suæ convenienti, multoties declaravit. β) Ipsa quoque λογισμῶν θεϊοτάτης, quem Plato asserit, natura, id evincere videtur; in ea enim omnes rerum omnium essentiae & intelligibiles formæ, uti postea videbimus, continentur, quæ in ipsa hac ratione sive idea Dei, essentiam propriam & existentiam quoque per se habent, & idem sunt ac immutabiliter permanent, uti postea dicemus, ostensuri, eas Platonem a summo DEO separavisse. Harum idearum, quod proprium ipsorum nomen est, regionem quasi constituit Plato mentem sive rationem DEI, non tantum, quatenus objectum intellectus divini sunt, ut Platonice recentioribus, Platonem comitius ornantibus, placuit, sed quatenus per se existunt, & existentiae causam formamque essentiae rebus sensibilibus conferunt. Tales cum sint in ista idea, qui potest ea diversæ & deterius naturæ esse? γ) Attendendum quoque in hac quæstione considerata putamus ad fontes, unde Plato physiologiam & metaphysicam suam hausit. Supra enim evicimus, materiam transsumsisse ab Heraclito, idearum, rerumque omnium divinarum rationes a Pythagoricis, hasque ita illi opposuisse, ut cum materiam in perpetuo fluxu esse statueret, principium ei præficeret, non rationale tantum & efficiens, quod inordinate jactatam materiam in ordinem redigeret, sed & exemplare, quod ex sua natura immutabili & per se existente, rebus fluxis & mutabilibus constantem formam, naturam & essentiam largiretur, ut in *Timæo* aperte docuit. Ex quibus naturali nexu sequitur, ipsum hoc principium exemplare, essentiam per se subsistentem & peculiarem, habere debuisse. Ita enim Pythagoreos docuisse, luculentus testis TIMAEVS LOC RVS ° est, qui statuit,

tuit, ἰδέαν ἀγένετον τε καὶ ἀκίνατον, καὶ μένον τε, καὶ ταῖς ταυτῶ φύσιν, νοε-
τόν τε καὶ παράδειγμα τῶν γεινομένων, ὁ κόσμος ἐν μεταβολῇ ἐντί, τοῖστον γὰρ τι
τῶν ἰδέων λέγεσθαι τε καὶ νοεῖσθαι, *esse quiddam ingenitum, & immobile, &*
manens, & ejusdem naturæ, ac intelligibile exemplar, genitorum omnium,
quæ in mutatione sunt, tale enim quidpiam ideam dici & intellectu concipi.^p

δ) Nec quæ in reliquis tum metaphysicæ tum physiologicæ capitibus docuit
Plato, aliam videntur explicationem pati. Nam non solum Deum ipsum,
sibi quasi relictum & in infinito divinitatis profundo demersum Plato sta-
tuit, qui ut materiam ordinaret, ministro & instrumento opus haberet, sed
& tertium principium, quod ad rerum generationem requirit, animam
mundanam, non in abstractione sola, sed re ipsa existentem asseruit, unde
nec, alterum principium ab hac αὐτοσχία καὶ ὑποσάσει, ut cum sequioribus
Platonicis loquamur, excludi posse videtur. Quæ quoque in ascensu redi-
tuque animæ ad ipsam substantialem veritatem initio *libri septimi de rep.*
commentatur, eo tendunt omnia, non ut ad ipsum Deitatis fontem, sed ut
ad ideam primam, omnes ideas & essentielles formas in se continentem ani-
mus assurgat, id quod de re, in sola animi notione existente intelligi nequit.
Neque ε) hæc a Platonicis systematis natura & indole aliena sunt, quod ema-
nationem rerum sive entium spiritualium ex summo D E O mediante idea
sive mente, tanquam canali, asserit, & ideas, Deos, dæmonas, quæ pecu-
liaria & immutabiliter per se existentia entia Platoni sunt, in hac mente
tanquam regione idearum comprehensa affirmat: quæ verò emanatio, non
nudas notiones & abstractiones, sed entia realiter existentia, sive ut Plato-
nice loquamur, ὄντως ὄντα supponit. Nec hæc ζ) a Platonis quoque inge-
nio aliena sunt, quod ut erat enthusiasticum, ita ad largiendam principiis
metaphysicis existentiam physicam erat pronissimum, id quod totum ejus
systema loquitur. Hæ rationes, si non sufficiunt ad hanc, quam affirmant,
opinionem, firmandam, evincunt tamen, meliora & certiora non habere
contra sentientes, nec certi quid de Platonis hac in re mente statui posse.

§. XXII. IIX. Hoc vero exemplar rerum æternum, hæcque ratio & *Natura*
mens divina, omnia rerum exemplaria in se continet, quæ æterna sunt, & *idearum.*
per se, ac vere talia, & naturam in se habent persistentem, quibus rebus flu-
xis & mutabilibus essentiae imprimuntur. Decantatissima hæc Platonis de
ideis doctrina est, quæ recte, monente Attico apud EVSEBIUM^q caput &
cardinem philosophiæ Platoniciæ constituit: sine quibus non metaphysica
tantum & theologia Platonis, sed & naturalis & moralis philosophia confi-
stere non potest. Adeo vero prolixum hoc Platonis dogma est, ut summa
tantum philosophiæ veteris capita delibantibus totum enarrare sit impossi-
bile. Præstitimus quoque singulari tractatione hanc operam, & *historiam*
de ideis^r prolixè enarravimus, quam adire oportet eos, qui hæc accurate
nosse

p) Conf. CLERICVS l. c. qui eodem quoque ar-
gumento utitur.

q) l. XV. c. 13. p. 815.

r) Editam Augustæ Vindel. 1723. 8. cujus com-

pendium enarrarunt Act. Erud. Lat. 1723. Sept.
p. 392. seqq. Act. Erud. Germ. P. XCVI. p. 870. seqq.
Bibl. Germanique T. VIII. p. 218. seqq. T. IX. p. 69.
seqq. Supplementa vero dedimus T. VIII. Amoen. lit.

nosse cupiunt. Nos instituti memores potiora tantum summatim carpe-
mus, ea adiecturi, quæ illo loco nondum dicta sunt.

I. Occasionem vero introducendi ideas Platoni exhibuit Heracliteum
de materia dogma, quo juvenis imbutus erat: teste enim ARISTOTELE,^s
*a juvene cum Cratylo Heracliteo conversatus Plato, & ejusmodi doctri-
nis innutritus, omnia sensibilia semper fluere, neque dari scientiam de
iis, necesse esse concludebat, si scientia alicujus rei sit, ut aliæ quoque ex-
isterent naturæ permanentes, præter sensibiles; non enim dari fluentium
scientiam.* Hinc, ut rerum ipsarum essentias, quas in fluxa & semper mu-
tabili materia, quæ quovis momento alteratur, non deprehendi putabat, de-
clararet, ad entia ejusmodi divina, spiritualia, immutabilia & per se sub-
sistentia, quæ sola mente cerni possent, ac intelligibilia sint, delapsus est, eas-
que primus, ut ait ARISTOTELES,^t ideas vocavit. Neque tamen rem
ipsam suo ingenio debuit, uti nomen, sed a Pythagoreis, quorum metaphy-
sicam & theologiam didicerat, accepit, in quorum schola nihil celebrius
fuit illis entibus vere & per se talibus. Ea entia numeros vocavisse Pytha-
goram, suo tempore demonstrabimus: " & ab his numeris ideas suas mu-
tuum accepit Plato: id quod recte viri in veterum doctrinis pernoscentis
acutissimi monuerunt, & nos alio loco *peculiari dissertatione* demonstra-
tum dedimus. * Conferenti enim numeros Pythagoricos cum ideis Plato-
nicis, planum erit, utrumque dogma inter se amice conspirare. Eodem
enim fundamento inædificatum, nempe emanationi rerum spiritualium ex
Deo; eadem numerorum, quæ idearum, definitio, numeri distincti & or-
dines eorum numerati, ut idearum; ideæ ex mente divina derivatæ ut nu-
meri; eadem numeris, quæ ideis asserta dignitas, numeris circa animam
hominis idem locus, eadem dignitas, idem officium assignatum; objectum
utrumque philosophiæ, & numeri & ideæ; finis idem, per numeros, ut per
ideas Deo fieri similem, & ad intuitivam ejus cognitionem ascendere. Quæ
omnia non rationibus tantum ex Pythagorica & Platonica disciplina petitis,
sed & luculentis veterum testimoniis confecimus, quæ hic, cum prolixiora
sint, repetere & exponere non licet. Quæ tamen opinio non arrisit acu-
tissimo MOSHEMIO ^y qui modeste, ut solet, sibi videri multum interesse
inter rerum notiones seu ideas, & inter numeros professus est, neque enim
satis perspicue se intelligere convenientiam utrorumque. Id quod nostræ
potius obscuritati & tractationi imperfectæ, ut in recondito ejusmodi ar-
gumento fieri solet, & a nostri ingenii paupertate alienum non est, quam
summo, quo is pollet ingenii acumini, vel rei ipsi adscribendum esse puta-
mus. Et fortasse, ut ex alio loco, ubi de numeris Pythagoræ doctissime
vir

^s) *Metaphys. l. I. c. 6. l. XIII. c. 4. Hist. de ideis
Sect. I. §. 2. p. 15. seqq.*

^t) *l. c. AUGUSTIN. Oct. tr. Qq. XLVI. T. III.
p. 388.*

^u) *Nominavimus δυοψύχης l. citando p. 184. seqq.*

Cudworthum, Morhofium, Wolfium, Clauber-
gium, Burnetium, Calannam.

^x) *Diff. de convenientia numerorum Pythagoræ
cum ideis Platonis Amæn. lit. T. VII. art. 7. p. 173.
seqq.*

^y) *Ad CUDWORTHVM p. 466. n. 7.*

vir incomparabilis disputat, colligere licet, aliud per numeros & ideas intellexit, quam nos intelligimus, & Pythagoram atque Platonem intellexisse credimus. Ideæ enim nobis non sunt animi notiones, vel εἶδη, sed æterna rerum omnium exemplaria, & substantiæ per se subsistentes, quæ ideæ vocantur, non ideo, quod tantum in nostra mente existunt, sed illam potius ob causam, quod sola mente cerni atque intelligi possunt. Quam ideæ definitionem ipsum Platonem secutum fuisse, vel solus ejus *Parmenides*, ubi prolixè de ideis disputat, demonstrat. Numeros vero Pythagoræ non rationes arithmeticas esse, sed æterna & essentialia rerum omnium principia causasque exemplares, IAMBlichVS singulari libro^z probavit: quæ cum amice conspirent cum ideis Platonis, causam non videmus, cur Plato, qui metaphysicam Pythagoræ suam fecit, hanc doctrinam ex schola Pythagorica accepisse dici nequeat. Nec aliud ARISTOTELES^a velle videtur, quando Platonem coluisse ait, φιλοσοφίαν τὰ πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις ἀνακολληθεῖσαν, *philosophiam in multis Pythagoreos sequentem*. II. Sunt vero ideæ juxta Platonem æterna rerum sensibilibum exemplaria & formæ, quæ propria substantia gaudent, & ratione atque intelligentia continentur. Ita & PLATO ipse, qui in *Timæo*^b æternas vocat, & κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχουσας, *eodem se semper modo & similiter se habentes; speciesque, quæ semper eadem sunt, sine ortu atque interitu, quæ nec accipiunt quidpiam aliunde, nec ipsæ procedunt ad aliud quidpiam, sensuque corporis nullo percipiuntur, & ad solam intelligentiam pertinent*, & alibi,^c hanc earum definitionem affert: ἐστὶ γένος τὶ ἐκάσθ, καὶ ἑστία αὐτὴ καὶ αὐτὴν, *est genus rei uniuscujusque, & essentia ipsa ex se ipsa*. Ciceronis, Alcinoi & Laërtii loca alibi^d adduximus, quibus ex Platoniciis multa addi possunt, ubique enim hæc doctrina in eorum scholis personat: quam tamen Alexandrini Platonici, ut alia multa, depravarunt, ut ex iis videre est, quæ de iyngebis, five ideis in oraculis Zoroastri suppositis dicuntur. III. Hæ ideæ & exemplaria rerum a Deo ex se producta sunt, cum rationem Deus ex se educeret, inque hac mente sua ideæ illæ, five entia intelligibilia existerent. Hic iterum obscurus est Plato, interdum enim ita de ideis locutus est, ac si divini essent intellectus notiones & conceptus de rerum essentiis, quos Deus respexit, cum mundum condere vellet; plerumque vero eas describit tanquam entia sua quidem peculiari substantia gaudentia, in regione tamen idearum, five λόγῳ Dei comprehensa. Quam tamen inconstantiam non in hac sola re,^e sed & alibi sæpius prodidit. Quod si vero nexus totius systematis metaphysici Platonis & definitiones idearum a Platone allatæ considerentur, recte eas a Deo separatas credidisse statuendum est, nec audiendi sunt Platonici juniores, qui etiam in hoc Platonem emendaverunt, ut ideas a summo Deo, vel mente potius realiter non differre, sed

in

^z) Introd. in *Nicomachi Arithmetica*, quam edidit SAMUEL TENNVLIVS.

^a) *Metaphys.* I. I. c. 6.

^b) *T.* III. p. 28.

Hist. philos. Tom. I.

^c) In *Parmenide T.* III. p. 135.

^d) *Hist. de ideis sect. I. §. IV. p. 39.*

^e) Notavit ideo Platonem CYRILLVS ALEX. *contr. Iul. I. II. p. 66. conf. Hist. de id. I. c. p. 32.*

in eo non radicaliter tantum (nam hoc neque Plato negavit) sed formaliter quoque comprehendendi assererent: id quod postea interpretes Platonis in diversam sententiam traxit, qua de re cum alio loco ^{f)} prolixè satis egerimus, hic copiosius differere non vacat. Id nos hoc loco paucis moneamus, eos, qui ideas substantia sua ab intellectu divino separatas constituisse Platonem asserunt, & ARISTOTELEM ^{ff)} testem habere, & ejus sequaces plerosque; & definitionem idearum a sua parte. Eas enim Plato non æterna tantum rerum exempla & notiones in intellectu divino esse voluit, sed & substantias *ἰδέαις αὐταῖς καὶ αὐταῖς*, *ex se & per se ipsas*, quæ essentiam rebus fluxis largirentur, postquam semel ab intellectu divino, in quo radices quasi suas agnoscunt, & fundamentum, ab æterno emanarunt. Nisi enim hoc statuamus, comprehendendi non potest, qui Plato sibi animo conceperit, non imaginem tantum vel notionem universalem equi, sed & essentiam atque formam equi, in Deo esse. ^{g)} Intercedit vero & hic eruditissimus MOSHEMIVS, ^{b)} & ingeniose contra hanc sententiam disputat. Contendit is, non auctoritatibus plerumque fallentibus, sed rationibus ex systemate petitis pugnandum & judicandum esse; non esse sententiam tam absurdam viro a judicio & ingenio non destituto facile imputandam; non intelligi posse ideam v. g. equi, universalem existentem, notionem vero equi claram esse; nec postulare nexum systematis Platonici ejusmodi ideas a Dei intellectu separatas, in quo ideo tantum ideæ intellectus divini objectum, ut exemplar fabri, constituentur a Platone, ut eos profligaret, qui aut mundum ipsum Deum esse, aut casu & temere naturam rerum concrevisse doceret, quæ vero contrario sensu ab eo dicta videantur, poetico & figurato dicendi generi adscribenda esse. Quæ etsi magnam pro se speciem habent, liceat tamen pace Viri summi, cujus ingenio & eruditioni merito assurgimus, paucis ea exponere, quæ nos impediunt, quo minus Aristotelicam de ideis Platonis opinionem deferamus. Dabimus, non tam auctoritatibus hic standum esse, quam rationibus, licet & hoc in obscuro argumento philosophi, qui data opera intelligi noluit periculosum sit, cum pluribus exemplis constet, ratiocinando in varias interpretationes & significationes tandem totum Platonis systema physiologicum abiisse: Aristoteles vero, qui præceptorem oppugnandum sumsit, plenius ac nos ejus mentem intelligere potuerit. Sed rationibus Platonis nixi de hac re dispiciemus. Eas vero postulare credimus, ut ab intellectu divino Plato ideas separaret. Non enim ille solus philosophi scopus fuit, quem affert vir longe præstantissimus; ut impietati eorum se opponeret, qui Deum e mundi fabrica excludebant, sed potissimum, docente ARISTOTELE, ut scientiæ locum faceret, cum ex schola Heracliti retinuisset, materialia omnia incerta, fluxa & in momenta mutabilia esse. Vt itaque scientiæ locus esset,

addu-

f) l. c. p. 60. seqq.

ff) Vide loca adducta l. c. p. 66.

g) Accedit quod apposite ad rem monet IAC. THOMAS. Orat. XIII. p. 299. quæ est de ideis Plato-

nis, timuisse Platonem in Deo ideas multiformes ponere, quia Deus simplex est, nec multitudo in eo locum habet vel aliquid coagmentatum.

b) l. c. p. 662.

i) Metaphys. l. XIII. c. 4.

adducenda erant subjecta æterna, immutabilia, universalia, quorum quodlibet sui generis universalem quandam naturam in se contineret, eamque materiæ imprimeret, ut ita ex illa fieret, quod demiurgus intenderat. Ponamus jam, per ideas tantum æterni intellectus divini notiones intellexisse Platonem, qua ratione constabit physiologiæ Platoniciæ sua veritas, essentiam & formam habere res creatas ab istis ideis? Nam si hoc ita esset, Deus ipse, ejusque essentia esset essentia equi, arboris, hominis, verbo, rerum omnium, a qua impietate tamen Platonem tota systematis ejus constitutio liberat, quicquid contra dicant, qui testimoniis fide dignis destituti in Spinnozæ castris militasse Platonem asserunt. Hoc ut evidens nobis & Platoniciæ physiologiæ consentaneum videtur, ita, non quidem verum, non tamen tam absurdum est, quam eruditissimo viro videtur: quæ enim in equo, arbore, homine &c. singularia sunt ex materiæ modificatione orta, Plato ideis non adscripsit, sed tantum intelligibile aliquid, existens per se, & quoad nostrum concipiendi modum abstractum a rerum sensibilibus circumstantiis per ideas intellexit, quod illi, tanquam *τερεῖσματα* & nugæ, cum Aristotele & Diogene riserunt, qui qualitates corporeas vel materiales in abstracto v. g. equeitatem, arboreitatem, eum intellexisse putarunt, ^k qua in re Platoni injuriam fieri nulli dubitamus. Non negamus, esse in hac quoque opinione *αὐτοματον* aliquod, sed id tam absurdum & ridiculum esse, ut ejus generis philosopho, qualis Plato fuit, imaginationis fecunditate, quam judicio valentior, tribui nequeat, non videmus. Quod vero objicitur, ideam animi notionem, non rem per se existentem, significare, id aut scopum plane non ferit, aut falsum est. Supra enim ipsa Platonis verba attulimus, quibus ideam rem per se existentem definivit, nec confundendæ sunt *τὰ εἶδη* sive notiones animæ logicæ, cum ideis physicis. Nec negamus, fuisse has ideas objectum demiurgi, sive rationis divinæ mundum condentis, uti ipse PLATO *libro sexto de republica*, & in *Timæo* fuse docuit, & exemplum fabri ideam ædificii sibi formantis illustrationis causa addidit: sed hoc nihil impedit, quo minus ideæ possint separata ab intellectu divino existentia existere. Nam quia dependent, quoad emanationis principium, ab intellectu divino, ideo tamen cum eo arctissime connectuntur, & unum cum eo sunt, id quod magna diligentia in *Parmenide* demonstrare philosophus fategit; adeoque etiam ejus objectum esse possunt. Simile vero a fabro desumptum hanc potius opinionem confirmat, quam destruit. Exemplum enim & archetypum, quos architecti sibi formant, non in solis animi notionibus & imaginibus subsistunt, sed in charta delineantur, v. g. ædium exemplum, vel ædicula construuntur, juxta quam ædes formentur. Hæc si sua constant veritate, reliqua, quæ generali tantum argumento disputantur, nostræ opinioni non officiunt. Quam pluribus roborare locus quidem non patitur; addendum tamen unum est, quod ipsa celeberrimi Cudworthiani interpretis eruditio subministrat. Observat is ^l acutissime &

T t t t 2

elegant-

k) *Hist. de ideis* l. c. p. 69. 130. LAERT. l. III. f. 53.

l) l. c. p. 671. 672.

eleganter: „Platonem statuere in Timæo: simulacrum Deorum æternorum vivere & moveri; hocque simulacrum mundum esse, rectissime contra Chalcidium, animam mundi intelligentem, tuetur. Addit postea contra Cudworthum, per æternos hos Deos tres in divinis hypostases indicari contendentem, æternos illos Deos nihil aliud esse, quam æterna rerum omnium exempla & species, quarum ad normam mundum hunc a summo numine comparatum esse Plato censuerit. Id ex eo probat, (liceat & hoc addere, cum doctrinam de ideis mirifice illustret) quod Plato & mundum totum, & illustriores ejus partes Deos vocaverit, cui mundo cum mundus intelligibilis respondeat, necesse sit, ut & hic & ejus partes ex quibus constent Dii sint. Fecisse itaque Platonem æternas nescio quas species Deorum, ad quorum imaginem mundus conditus sit, & hos esse æternos & intelligibiles Deos, in Timæo & schola Platoniorum celeberrimos. Rectissime hæc omnia dici & menti Platonis conformiter, nemo negabit, qui Platonem legit. Si vero ideæ Dii sunt æterni, necessario a summo Deo ejusque intellectu differunt, & quod Dii sunt, per se existunt, licet in eo, tanquam in emanationis spiritualis fonte existant. Nec hi Dii alii sunt, quam quibus rerum sensibilibus formationem Deum reliquisse Plato statuit, de quo postea dicemus. Ceterum & hoc absurdum satis est, v.g. equorum ideam, sive speciem universalem, vel essentiam ex qua omnes equi participant esse Deum quendam, manifesto exemplo, ridiculam aliquam opinionem Platoni placere & tribui quoque posse; quanquam adeo αὐτίκαρον, si semel emanationem omnium entium realium & spiritualium ex Deo admittas, non sit, essentiale omnium equorum a substantia spirituali aliqua ortum ac naturam habere. Sed fortasse majorem obscurissimæ & ineptæ idearum hypothese lucem accendimus, quam in ipsa Platonis mente, ad absurda omnia, quæ inde emergebant, uti videtur, non attendenti habuit, unde nihil amplius addimus, sed porro notamus: IV. Ideas Platoni constituta esse objecta scientiæ, circa quæ versatur, id quod supra jam indicavimus, & ipse multoties in dialogis suis inculcavit. Rationem in antecedentibus jam exposuimus, quia eas solas veram rerum naturam pandere, & genuina veritatis luce collustrare homines putat, id quod elegantissima imagine hominis in specu devincti, & umbratiles tantum imagines videntis, soluti vero postea & per varios gradus ad intuentes res ipsas, tandemque ad aspiciendos solaris luminis radios gradientis atque ascendentis illustrat, qui locus ab iis maxime legendus est, qui idearum doctrinam in se obscuram & difficilem clarius cognoscere cupiunt. V. Patet vero ex eadem imagine, totam Platonis non physiologiam tantum,

m) Noster hic est BASNAG. *Hist. Ind. T. IV. c. 4. §. 7. p. 56.*

n) Ait etiam celeberrimus vir *l. c. p. 695.* Si ex Timæo pateat, Platonem has æternas species seu ideas aperte sejunxisse ab opifice mundi, constare etiam, opificem hunc non esse totam divinitatem tribus personis consistentem, quod CUDWORTH

THVS *b. l.* asserit. Istud autem tam perspicuum esse ex Timæo, ut nihil magis. Id quod ex ipso Timæo, cujus verba CICERO quoque expressit, probat. Nec negat magnam Platoniorum partem ab ea opinione differre, quæ nihil separatum hic statuit.

o) *Initio l. VII. de repub. T. II. p. 515.*

tum, sed & ethicam ad idearum notitiam redire. Comparat enim animum cum homine captivo, corpus cum carcere, ex quo ille liberandus, & ab imaginibus umbratilibus gradibus variis ad reminiscentiam eorum, quæ ante descensum in corpus noverat, & intuitionem entium vere talium, perducendus est, quod cum alibi ^p prolixè explicuerimus, sicco jam præterimus pede, id unum ex ALCINOO ^q adjicientes, ideam, prout varias relationes habet, variis quoque nominibus apud Platonem insigniri: est enim, quoad Deum νόσις sive intellectio, quoad nos, primum intelligibile, quoad materiam, μέτρον, (formam recte dixeris, sive modum essentialem, quo fluxa materia terminatur, ut certum aliquod subiectum exhibeat) quoad mundum hunc sensibilem, exemplar, quoad se ipsam vero essentia. Quæ ubi in Platonis scriptis non diligenter observantur, magnam caliginem & errores quoque non paucos in doctrina de ideis pariunt. VI. Ex dictis hætenus sequitur, quicquid ideis opponitur, id est, materiam omnem, quodque ex materia componitur sensibile, non stabile, non essentialiale, non immutabile esse, sed, cum perpetuo fluxui & mutationi obnoxium sit, scientiæ objectum esse non posse, nec mereri nomen entis; ^r id quod ex Pythagoreorum schola accepit, quibus hæc ontologia vehementer placuit. ^s Sequitur etiam ex eadem doctrina: quæcunque sunt super terram, veritatem non esse, sed veritatis umbras & imitationes, & ne hæc quidem omnia, sed pauca tantum; cætera plane mendacium & errores, & imaginationis vanas opiniones & velut simulacra quædam esse; ut recte refert STOBÆVS. Ex qua brevi doctrinæ Platonice de ideis delineatione hominis ingenium ad entusiasmum valde pronum clare patefit, qui eo usque processit, ut in deligendo magistratu reipublicæ eos solos eligendos esse moneret, ^t qui ad hanc intuitionis philosophicæ, & abstractionis mentalis perfectionem pervenerunt, unde de republica ejus judicari potest.

§. XXIII. IX. Vt vero formandæ materiæ opus rite procederet, *Anima mundi.* mundusque ex ea formatus fieret optimus, animam quoque Deus ei indidit. Hæc ut alibi, ita potissimum in *Timæo* asserit, animamque hanc mundanam inter principia secundaria mundi geniti refert. Qualis vero anima illa sit, subobscurè expressit Plato. Ait enim dicto loco: *Ille tam generatione, quam virtute priorem antiquioremque animam corpore constituit, utpote quæ obediens corpori esset imperatura, ex his videlicet, atque hoc pacto: Ex ea substantia, quæ individua & semper eadem similisque est, & ex ea rursus, quæ circa corpora dividua est, tertiam substantiæ speciem commiscuit mediam, quæ rursus esset naturæ ipsius ejusdem & naturæ ipsius alte-*

T t t t 3

p) Hist. de ideis sect. I. §. 6. p. 87. seqq.

q) Cap. 9.

r) In Sophist. T. I. p. 250. LAERT. l. III. §. 9. 10. qui luculentus est.

s) In Theætet. T. I. p. 252. seqq.

t) Conf. 10. SCHEFFER. de natura & constit. phil. Ital. c. VIII. p. 56. seqq.

u) Serm. LIX. p. 232. ex Pseudo Mercurio homine Platonico.

x) Lib. VII. de republica T. II. p. 518.

y) T. III. p. 34.

alterius particeps, eamque per hanc mediam constituit inter individuum substantiam, & eam quæ circa corpus dividitur. Ea cum tria sumisset, in unam speciem omnia temperavit: ubi naturam ejus, quod alterum diversumque vocamus, commixtioni repugnantem, cum eo, quod idem dicitur, vi quadam conciliavit. Ita quidem Plato, qui aperte fatis innuit, animam hanc mundi ex natura cum ideæ, tum materiæ conflata fuisse. Quæ ratione vero id factum sit, longa & obscura inter Academiæ discipulos disputatio est, cum more suo Plato mentem hac de re suam clare non explicuerit. Nobis, qui peculiarem Platonice philosophiæ historiam non scribimus, de hisce Platoniorum litigiis multa afferre non licet, sed explicandum nobis potius est, quid Plato ista anima mundi intellexisse videatur. Et I. quidem ex allato loco constare arbitramur, animam hanc mundi non æternam esse, sed tum demum, a mundi architecto productam, cum mundum formaret. Id quod ARISTOTELES² quoque tradidit, Platonem interdum asserere, animam una cum cælo factam esse. II. Haud obscurum vero est, animam hanc mundanam præstantiore sui parte ex Deo effluxisse: Ait enim Plato, Deum ex substantia individua, quæque semper eadem est, sumfisse, ut hanc animam, quam mundo inderet, exinde formaret. Illa natura vel substantia eadem vero, mens sive ratio divina est, & mundus idealis, uti in antecedente paragrapho demonstravimus, isque ex Deo: unde jam colligi luculenter potest, qua ratione divina queat dici hæc anima, & ex Deo orta, quoniam emanationis spiritualis operatione ex divina mente particulam accepit. Etsi itaque tertio gradu a fonte omnium entium spiritualium differt, & dignitate longe minor est, eousque tamen divina visa fuit Platoni, ut numen, quod tamen ἐδενὶ μεμυγμένον esse docebat, πάντα κοσμεῖν τὰ πρᾶγματα διὰ πάντων ἰόντα, omnia exornare, omnia pervadens statuerit.^a Quo simul intelligimus, abesse hæc a sensu Stoico, quando Plato Deum animam mundi permeantem vocat; Stoici enim formalem Dei naturam per universum diffusam statuebant, Plato animam mundi ex mundi intelligibilis & divini natura decerptam omnia penetrare docebat, hancque demum se in materiæ sinum, cum mundus conderetur, infudisse assererat, eique ex dividuo sive materia aliquid tribuebat, quo & dignitate, & natura, & ordine reliquis facta est inferior. Hinc vero III. apertissimum est, plurimum pervertisse Platonis doctrinam, Alexandrinos Platonicos ex schola Plotini, qui duplicem animam mundi excogitarunt, unam ὑπερκόσμιον, alteram ἐγκόσμιον, quarum illa supra mundum posita, tertiam in divina essentia hypostasim constituat, hæc ex illa deprompta mundo, ut eum animaret, indita sit. Quæ de re multus est PLOTINVS,^b & qui eum sectatores secuti sunt, quorum vestigia premunt, quotquot venerandæ Trinitatis dogma in Platone deprehendisse sibi visi sunt.^c

Quam

²) Metaph. I. XIV. c. 6.

^a) Cratyl. T. III. p. 53.

^b) Ennead. III. I. V. c. 2. p. 293. Quam tamen ψευδεργασίαν Platonis videtur generasse dogma de

mundo æterno, quod Platoni erat ignotum.

^c) Inter hos est CUDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 36. p. 679. seqq.

Quam tamen opinionem recte rejecerunt viri docti,^d non, quid juniores Platonici magistrum dicere jusserint, sed quid ipse dixerit, expendentes. Nam ea de re Plato in scriptis suis filet, quanquam mira perspicacia aliquid, quod speciem habeat, ex illis exsculpere conetur CVDWORTHVS, cujus ratiunculis satisfecit MOSHEMIVS: ' sed anima mundi, cujus passim meminit, semper ea est, quæ mundo indita est, quæque & motus in eo causa est ordinati, & acceptam virtutem in gubernatione mundi exercet, hincque in omnibus mundi partibus, præcipue in sole, luna, sideribusque latet. Nec hæc potest esse illa supramundana anima, cum non tantum individui & ejusdem, sed & dividui & diversi particeps sit, id quod in animam supramundanam Plotini cadere non potest. Nec generavit alia ratio tertium illud divinum, æternum, & immutabile principium Alexandrinorum philosophorum, quam studium se assimilandi Christianæ religioni, quam pro nova de divinis philosophia habentes in systema suum syncretisticum ex parte receperant. Cum enim in SS. Trinitate tres hypostases five personas Christianos memorantes audirent, hæc non commodius suæ sectæ placitis accommodari posse credebant, quam si patrem, uno bono Platonis, filium vero, quem λόγον dici mundique creatorem observabant, rationi, quam Plato in Deo, vel ex Deo potius genitam assererat, assimilarent. Vt vero Spiritui S. suo modo locus esset, ad tertium principium, animam mundi confugerunt; quæ sensu Platonico, quatenus mundum formatum inhabitat, eum non posset cum divino spiritu componi, eo quod dividui in ea natura, & generatio in tempore facta obstaret, animam mundanam υπεκόσμιον excogitarunt, quæ in una divina essentia, tanquam æterna υπέρτατον subsisteret, & ad quam atque ex qua anima mundo immerfa esset decerpta. Qua tamen ratione, ut solent systemata male combinata & ex variis dogmatibus confuta, & Christianam doctrinam corruperunt & Platoniam, id non facturi, si Platoni pressius adhæfissent, qui ex eodem & diverso animam mundi coaluisse statuit. IV. Qua vero ratione Plato animam mundi ex divina essentia & simul ex materia participare dixerit, id subobscurum est, & vix vera ejus mens detegi potest. Quod si PLVTARCHVS audiendus est, hoc ita factum est, ut Deus brutam illam & immorigeram animam inordinatæ atque confusæ jactationis in materia auctorem, emendaverit, & adjiciendo aliquam de essentia divina partem, eam in ordinem concinnum redegerit, motusque ejus varios per divinam illam partem ita direxerit, ut, quantum materiæ anima pateretur admirabilis rerum ordo & harmonia exoriretur. Hinc nullam animæ hujus mundanæ partem sinceram putat, sed cum ex mala illa anima aliquid trahat, inde omnium malorum causam profluere. Nec aliter CHALCIDIVS, qui, *Deum, ait quæ sine ordine & modo erant, ordinasse, & inordinatos animi*

d) MOSHEM. *ad b. l. CLERICVS Ep. Crit. VII. p. 203.* BASNAGE *Hist. des Juifs l. c. §. 19. p. 77.* GUNDLING: *Ot. Fasc. II. p. 18.*

e) *l. c. p. 681.*

f) *De ψυχολογία Timæi*, quam sententiam suam quoque fecit cel. MOSHEMIVS *ad CVDWORTH. p. 234.*

mi errores & agitationem fluctibus similem compescuisse, intellectu assignato, ex inordinata jactatione ad ordinem redeisse: hincque ortum animæ mundi, ex individua una, quæ intellectus sit, & alia, quæ per universa corpora dividitur, & scinditur, provenire. Indicavimus tamen supra jam, quid nobis obstare videatur, quo minus hanc de peculiari materiæ anima, animæ mundanæ contradistincta nostram faciamus. Nos, si in tam obscuro argumento conjecturis utendi venia est, hanc, uti supra diximus, animam materiæ, in vi rebeli, immorigera, & inordinata jactatione materiæ consistere supponentes, ita Platonis idem & diversum, sive divinum & individuum in anima mundana intelligimus: Deus cum inordinate ab omni æternitate jactatam & fluctuantem materiam in ordinem redigere vellet, non tantum de naturis divinis & essentiis æternis, quæ menti ejus obversabantur, cogitabat, easque emanatione spiritali ex se producendo, mundum idealem generabat, sed etiam ad materiæ ordinationem & emendationem se accingens, tantum ex hoc altero divinitatis principio materiæ indebat, quantum ad formandas res & determinandam materiam, & ordinandos ejus motus requirebatur, sicque ex isto mundo ideali tertium principium emanationis lege, nempe animam divinam produxit, & materiæ infudit: quæ anima, vi sapientiæ ex fonte suæ in eam dimanantis, materiam quidem emendavit, in ordinem compescuit, & ad recipiendas formas divinas disposuit, toti tamen illi malignæ & refractariæ materiæ dispositioni impar, omnes ejus motus inordinatos & anomalos, & contrariam bono cupiditatem vincere & emendare non potuit; unde factum est, ut ex natura materiæ anima mundi aliquid participaret, multumque illa reliquis principiis divinis fieret deterior. Acutius qui vident, & in his tenebris clariora dare possunt, iis has nostras conjecturas non obtrudimus, quas, licet pro indubitata Platonis opinione venditare nolumus, nihil tamen, nisi fallimur, habent, quod vel verbis Platonis vel systemati ejus physiologico maximopere repugnet, & non aptum sit, ut & mundi ortus, & natura materiæ, & origo mali inde Platonice rationibus queant explicari. V. Ex his vero, quæ fuscè hæcenus, postulante argumenti dignitate, differuimus, judicari potest, quid de trinitate Platonica sentiendum sit, quam non juniores tantum Platonici magnopere jactarunt, ^g sed & post eos tot viri docti ex Christianis, a trinitate Christianorum non multum abhorrere contenderunt. ^h Alii vero plane rejecerunt, quicquid in Platone huic dogmati velificare videtur, ad poëticum dicendi genus, notiones animi, vel attributa etiam DEI gentili more in personas mutans, vel personarum habitu potius inducens, retulerunt. ⁱ Quo in argumento recentiores Platonicos

Trinitas Platonica.

ante

^g) Quorum tamen hominum, ut in aliis, sic in hoc quoque dogmate sententia variat: e. g. demurgum sive conditorem mundi alii faciunt primum Deum, Iulianus imperator secundum, Plotinus tertium, & sic in aliis quoque; conf. MOSHEM. ad CUDWORTH. p. 686.

^h) Eos enumerandi otium nobis fecit diligen-

tia laudatissimorum virorum IO. A. FABRICII *Bibl. Græc. vol. II. p. 39. seqq.* I. F. BVDDEI *Instit. theol. dogm. T. I. p. 445.* CHR. MATH. PFAFFII *Introd. in histor. theol. liter. P. I. p. 305. seqq.* qui consulendi.

ⁱ) In his SOVERAINVM esse, supra diximus.

ante omnia non audiendos esse monemus, quos ex inepto sacra Christianorum dogmata cum nugis suis conciliandi studio Platonis genuinas doctrinas de Deo & principiis divinis misere corrupisse, plus una vice ostendimus. Illi enim abstractione mentali usi, tres ejusmodi ὑποστάσεις, in una essentia divina comminifcebantur, easque a mundo hoc visibili separabant. Plato vero, etsi is quoque trium principiorum mentionem faciebat, longe tamen alia ratione ea adhibuit, nec de trinitate in divina essentia, sed de principiis rerum genitarum sollicitus, rationem Dei & animam mundi, ad hunc ipsum mundum suo modo retulit, & ideas divinas materiæ impressas & animam ei inditam statuit. Num vero attributa tantum Dei intellexerit, nec ne? in tanta obscuritate ejus definiri certa ratione non potest, ex iis tamen, quæ hactenus de ideis & anima mundi differuimus, patet, verisimile esse, non nudas hæc principia notiones & prævisiones animi, abstractionibus tantum existentes, esse, sed revera Platonem sibi concepisse emanationem duorum principiorum, ex infinita DEI natura, realiter a Deo distinctorum, propter originem tamen & fontem, ex quo orta sunt, unum certo sensu, quæ cum eo sint: quæ tamen principia & maxime inæqualia esse, & dignitate, immo etiam naturæ divinitate inter se diversa & inferiora summo DEO, patet, præcipue cum non in se considerari debeant, sed quatenus circa materiam agunt, quo modo anima mundi, ex contagio materiæ aliquid trahens, eo nomine vix digna est. Quæ si cogitassent, & a Platoniorum Aegyptiacorum falsis & syncreticis interpretationibus sibi cavissent viri illi eruditi, qui nescio quæ adorandi SS. Trinitatis Christianæ mysterii vestigia in Platone se observavisse, sibi visi sunt; parcius de Platone tantopere laudando cogitassent, nec ad ineptam opinionem delapsi essent, Platonem ex sacris oraculis & consuetudine cum Iudæis hæc mysteria furripuisse. Nihil enim in tota hac trinitate Platonica est, si modo nomen hæc tria merentur, quæ immenso gradu, natura & dignitate inter se distant, quod non ex admissis semel principiis generalibus de Deo, materia & idea, causis rerum omnium Plato sine ullo revelationis divinæ adminiculo poterat deducere. VI. Sequitur vero ex hac quoque de anima mundi doctrina, & mundum esse Dei filium, & omnes partes mundi, præcipue illustriores, & in his solem, lunam atque reliqua sidera Deos esse. Recte hoc notandum est, ne confundamus in theologia Platonis, quæ inter se distincta sunt. Et mundum quidem simulacrum immortalis divinitatis ipse Plato nominat,^k & filium Dei TIMÆVS LOC RVS,^l quem imitati sunt alii,^m eo quod per ista principia a Deo esset genitus. Immo ipse PLATOⁿ Deum ὄντως existentem de futuro Deo, id est mundo condendo cogitasse asserit. Terram vero, cælum, & sidera Deos dixisse, multis testimoniis constat.

Vnde

^k) In *Timæo* l. c.^l) *T. III. p. 95. Opp. Plat.*^m) Eorum loca collegit SOUVERAIN *Plato-**Hist. philos. Tom. I.*nisme dévoilé *P. I. ch. 9. p. 93.* qui tamen male hæc applicat & confundit.ⁿ) In *Timæo*.

Vnde L A E R T I V S ^o hoc Platoni tribuit: terram esse antiquissimum omnium, qui in cœlo essent, Deorum, & loquuntur id etiam non dialogus tantum, qui *Epinomis* inscribitur, sed & libri *de legibus*, quos tamen maturiore ætate, gravisque annis conscripsisse dicitur, ubi Anaxagoræ scita de fideribus reprehendit, & hæc serio inculcat Atticæ juventuti. Quæ quidem ad declinandam invidiam, quam præceptorem Socratem e vivis sustulisse noverat, dixisse tantum videri poterat, nisi doctrina de anima mundi, eum serio hæc statuisse persuaderet. Non tamen æterni hi Dii sunt, sed in tempore orti atque conditi, quemadmodum anima mundi, a qua animantur, & propter quam in Deorum numerum referuntur, æterna non est, ut supra vidimus. ^p

*Dii & dæmo-
nes.*

§. XXIV. X. Vt vero reliqua, quæ ad hanc theologiam five metaphysicam Platonis pertinent, tandem adjiciamus, monendum est, Deos quoque tum æternos tum ortos ex his principiis derivavisse Platonem. Et de Diis quidem æternis §. antecedente, quantum satis est, ad noscendam Platonis doctrinam diximus, & eos species five ideas æternas esse, in mundo intelligibili, uti recentiores Platonis discipuli loquuntur, comprehensas; ortos vero Deos cum anima mundi originem cepisse, ex modo dictis patet. Et de dæmonum quidem natura & munere occulte sententiam Plato tegit, fassus ceterorum Deorum, qui cerni non possunt, & dæmones vocantur, cognoscere & enuntiare ortum majus esse opus, quam ferre nostrum valeat ingenium, priscisque in hac re credendum esse viris, qui Diis geniti, ut ipsi dicebant, parentes suos optime noverint. Verum hoc ad declinandam invidiam dixisse, ne ignota cum Socrate numina introducere videretur, palam est. In sequentibus vero sumpta fabulæ persona, ita Deum rerum conditorem loquentem ad hos Deos inducit: *esse quidem eos, quoniam generati sint, minime natura sua immortales, & indissolubiles, neque tamen unquam dissolutum iri, nec mortis fatum subituros, voluntate divina præstantiore vinculo existente ad vitæ custodiam, quam nexum illum, quibus essent tunc, cum gignerentur, colligati.* Posthæc recitat, quæ eis munera ab opifice injuncta essent; ut nempe, *quoniam conditorem non deceret reliqua animantia condere, ne & ipsa Dii evaderent, ipsi secundum naturam suam ad animalium generationem se accingerent, vimque Dei in illis condendis imitarentur.* Et animalis se quidem, quod immortale & divinum vocandum sit, & principatum teneat, ipsum se semen & initia traditurum, cetera eos exsecuturos, ut immortalis naturæ mortalem at-
texentes, faciant generentque animalia, & subministratis alimentis augeant, & consumpta rursus recipiant. Hactenus Plato, qui in sequentibus animarum in his animalibus ortum describit, de quo postea. Videturque in his partim Aegyptios & Pythagoram, partim Socratem secutus fuisse. Obscurus tamen in his omnibus est, nec satis declarat, quæ de dæmonibus statuat.

^o) I. III. f. 75. Vnde emendandus locus in *Timæo* T. III. p. 75.

^p) Conf. C V D W O R T H. *System. intell. c. IV. §. 23. p. 484.*

^q) In *Timæo* T. III. p. 40.

statuat. Quod occasionem præbuit Platoniciis Aegyptiacis infinita de dæmonum natura, gradu, officiis, expiatione hisque similibus disputandi, & maximam suæ theologiæ partem istis dissertationibus replendi: quas tamen, cum pleræque in eorum demum ingenio enatæ sint, tum demum tangemus, ubi temporum & historiæ series ad sectam Eclecticam nos deduxerit. Nunc Platonis verbis insistentes, de iis eum loqui diis monemus, qui in anima mundi comprehensi, cum ea geniti sunt, quos formationi tum hominis, animæ superioris five rationalis parte summo rerum conditori relicta, tum reliquorum animantium præfectos fuisse satis clare innuit. Non tamen ortus tantum animalium curam habere iussos esse, sed & incrementorum reditusque in eam materiam, ex qua producta sunt, monet, unde recte colligitur, mundi hujus sensibilis directioni & providentiæ Platonem dæmones præfecisse. Id quod TIMÆO LOCRENSI^r quoque placuit, quem in ineundis mundi hujus rationibus physicis secutum fuisse Platonem aliquoties monuimus, qui diserte: *numinibus humanarum rerum inspectionem summum illum Deum, omnium imperatorem atque præsidem, attribuisse, iisque etiam gubernationem mundi permisisse.* Quem secutus est Plato, qui de hoc dæmonum munere ita: *Tunc sane totius circuitus princeps curatorque primus Deus extitit, ut nunc per varias mundi plagas singulæ ipsius partes a principibus diis distributæ sunt. Animalium quoque genera gregatim distincta, dæmones quidam tanquam divini pastores sortiti sunt, quorum quisque ad munus suum obeundum sufficiens cum esset, singuli singulis, sic ut ille voluit præficiabantur, quibus præerat ipse.* Ita enim fabulam de regno Saturni primaque nascentis humani generis ætate rationibus ornat philosophicis. Non vero regendo tantum mundo huic, sed & vaticiniis & patefaciendæ deorum voluntati, & expiando quoque summo numini certos dæmones præfecit. Notabili enim loco^{ff} ait: *Omnis natura dæmonum inter mortales deosve est media* (cujus ratio petenda est ab origine eorum ex anima mundi, quæ medium quasi inter divina & materialia tenet, ex utrisque participans) *interpretatur & trajicit humana ad Deos, divina ad homines: horum quidem preces & sacrificia, illorum præcepta sacrasque solennes institutiones & ordinem. In utroque medio constituta eorum natura totum complet, ut universum secum ipso tali vinculo connectatur.* Per hanc vaticinium omne procedit, sacerdotumque diligentia circa sacrificia expiationesque, & incantationes, & divinationem omnem atque magicam. Deus quidem homini non miscetur, sed per id medium commercium omne atque colloquium inter Deos hominesque conficitur, & vigilantibus nobis & dormientibus. Possemus hic innumera fere cumulare, quæ Platonici recentiores de catena dæmonum, quibus universum repletur, differuere, verum id jam non agimus, & potiora, quæ hunc locum illustrare possunt alibi^r diximus. Hic

Uuu u 2

vero

^r) Opusc. mythol. GALEI p. 566.^s) In Politica.^{ff}) In convivio T. III. p. 201. seqq.^t) In Orio Vindelico Mel. I. §. 5. p. 42.

vero id monemus, videri hic Platonem Aegyptiacam potissimum theologiam secutum esse, quam ejusmodi dogmatibus religionem publicam commendasse supra ostendimus. Erat enim Plato, Socratis exemplo cautior factus, in eo diligens, ut philosophiam suam religioni dominanti accommodaret. Et favebat huic opinioni non doctrina tantum de anima mundi omnia pervadente, ex qua dæmonas excerptos esse statuebat, sed recepta quoque suo tempore, etiam inter Græcos, sententia: omnia Deorum esse plena, id est dæmonibus cuncta repleti, unde facile hanc, quam ipsius verbis attulimus, opinionem inire illi licuit. Qua de re, ubi de dæmonio Socratis agit, pluribus mentem explicat, quæ ipsa videnda sunt, cum instituti nostri causa exscribere loca illa nobis non liceat. Ex his vero sequebatur, cultum publicum non rejiciendum esse, sed prosequendos dæmonas orationibus, muneribus, alioque cultu divino, idque animo puro. In quo tamen dæmonum cultu pro diversis eorum generibus atque classibus, quibus mundo præesse Plato præcipiebat, diversam quoque rationem adhiberi voluit. Nam alios statuebat cœlestes civitatisque præsidentes dæmonas; alios terrestres, post hos illis impares, & tandem heroës, quibus qua ratione cultus exhibendus sit, in *quarto de legibus libro* constituit. Sed & in materiam potestatis aliquid esse dæmonibus non negat. Ait enim, ^v *homines & animalia cetera, eaque ex quibus ista gignuntur, ignem & aquam & horum germana, DEI esse opera, post hæc horum simulacra sequi, dæmonum quadam machinatione producta*; quæ postea de phantasmatis dormientibus & viventibus quoque occurrentibus explicat. Quæ postea materiam præbuere Aegyptiacis Platonice miras de dæmonum apparitionibus & phantasmatibus opiniones excogitandi, quas suo loco tangemus. Interim de iis consulendus est PSELLVS, ^w ut appareat, qua ratione Platonica dæmonologia ex his fundamentis ad speciosum quidem, sed paradoxum exsurrexerit ædificium. Reliqua, quæ huc referri possunt, in sequentibus exponemus, ubi etiam de animæ origine & natura, quæ ad metaphysicam Platonis referri potest, differemus.

II. Physica.

§. XXV. His, quæ explicuimus, fundamentis, usus est Plato ad explicandam rerum naturalium generationem & ordinem, quam secundum mentem ejus porro describemus. Ita vero Plato statuit in physica:

I. Sine causa oriri quicquam impossibile est. Hoc idem principium est, quod supra metaphysicæ Platonice fundamentum posuimus: Ex nihilo nihil fit.

II. Quod fieri debet pulchrum, opus est ut opifex in ejus constructione ad id, quod eodem modo se habet, semper aspiciat, & hujusmodi quodam usus exemplo ideam vimque in opus educat. Ratio hujus axiomatis quærenda est in hypothese de ideis. Sine mundo ideali enim mundum sensibilem gigni non potuisse, ideo Plato statuebat, quod materiam fluxam, intor-

^u) In *Apologia Socratis*.

^v) In *Sophista circa fin.*

^w) De operatione dæmonum.

ceptoris auctoritatem, quæ ei objiciebatur, eluderet, ita scripsisse verisimile est; & quæ Epicurei contra Platonem disputarunt, certissimo testimonio sunt, eum mundum conditum asseruisse. Ait enim Vellejus apud CICERONEM: *" ab utroque sciscitor, cur mundi ædificatores tam repente extiterint, innumerabilia ante secula dormierint? isto igitur tam immenso spatio, quæro cur Pronæa vestra cessaverit? Laboremne fugiebat? at iste nec attigit Deum, nec erat ullus. - - Quid autem erat, quod concupisceret Deus mundum signis & luminibus, tanquam ædilis ornare? Si, ut Deus ipse melius habitaret, antea videlicet tempore infinito in tenebris tanquam in gurgustio habitaverat.* Hæc enim frustra disputassent Epicurei contra Platonicos, si his licuisset objicere, se methodi & ordinis causa ita tantum rationes inire.

IV. Volens Deus, omnium quæ intelligi possunt, pulcherrimo & undique absoluto (mundum idealem intelligit) mundum hunc simillimum reddere, animal unum id effecit, aspectui subjectum, animalia cuncta naturæ suæ convenientia intra suum limitem continens; qui unus est, quia ad unius similitudinem est formatus: quod enim viventia omnia, quæcunque intelliguntur, continet, socium alterum habere non potest. Quod assertum aliis postea Plato ratiociniis munit. ^b

V. Quoniam vero corporeus, spectabilisque & tractabilis mundus erat futurus, ac sine igni videri nihil potest, sine solido nihil tangi, & solidum absque terra nihil, ideo in operis hujus exordio Deus ignem primo terramque creavit. Quia vero duo sola absque tertio quodam commode coherere non possunt, mundique corpus non latitudinem tantum, sed & profunditatem requireret & soliditatem, solida vero non uno, sed duobus semper mediis copulenter, inter ignem & terram aërem aquamque locavit, eaque inter se invicem, quoad fieri poterat, comparavit, ut quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam; ut aër ad aquam, sic aqua ad terram congrue conferatur. Qua ex conjunctione ita constitutus est mundus, ut aspici tangique possit. ^c

VI. Mundum ita Deus ex perfectis partibus perfectissimum, unum, quemque morbus & senectæ non attingeret, fecit, & figuram maxime congruam, & decoram dedit, in qua reliquæ figuræ omnes containerentur, id est, sphaericam, lenemque hunc globum externe polivit, & æqualem tornavit. ^d Animam autem in ejus medio collocavit, perque totum tetendit, mundumque hunc unum, & solum & circularem, volvi in circulum statuit, qui se ipsum sustinere posset, anima obediens corpori imperatura.

VII. Corpus quidem mundi spectabile factum est, anima vero oculorum effugit obtutum, rationis & modulaminis compos.

VIII. Universum Deus pro virili sempiternum facere voluit, ut mundi anima sempiterna est; quod quia genito operi congruere non potuit, idcirco

a) De nat. Deor. l. I. c. 9. conf. Histoire universelle p. 16. MOSHEM. ad CUDWORTH. p. 269.

b) In Timæo p. 32.

c) l. c.

d) ibid.

circo imaginem ævi mobilem effingere decrevit, ac dum cœlum exornaret, fecit æternitatis in unitate manentis æternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocamus: quod æternæ & immutabili substantiæ tribui non potest.

IX. Quia corpora profunditatem habent, profunda planis constant, & rectitudo planæ basis ex triangulis constituitur, ideo elementa figuras acceperunt geometricas triangulis constantes. Terra cubicam speciem habet, quia maxime solida & omnium elementorum minime mobilis est: ignis pyramidis speciem nactus est, quia bases paucissimas habet, adeoque velocissimum & levissimum elementum est: aër figura octaëdra, aqua icosaëdra constat.

X. Hæc a Deo tanta ubique quoad multitudines, motus atque potentias proportionem exacte absoluta connexaque sunt, quantum necessitatis (materiæ) naturæ libens & persuasa capere poterat. Multus in his demonstrandis & ex rationibus geometricis deducendis est Timæus Platonis, ad quod geometriæ studium, & modus philosophandi Pythagoricus Platonem impulerunt, ut perspicuitatem naturæ, ejusmodi speculationibus mathematicis, veram rerum naturam non declarantibus corrumpere. Qua de re recte conquestus est BURNETIVS. *

XI. Mundo ita constituto motum congruum tribuit, qui ex septem motibus unus ad mentem maximam & intelligentiam pertinet. Ideoque cum illum per eadem & in eodem & in se ipso circumduxisset, effecit, ut circulari conversione moveretur. Ita philosophus de motu; ex quo patet, mentem vel animam potius ex mente, hac virtute accepta, motus causam esse; quam postea assertionem Aristoteles aliquantum immutavit, motum a prima causa per intelligentiarum orbes deducens. † Nam Platoni quoque motus prima causa Deus, proxima anima mundi. Qua de re nervose BOETHIVS: ‡

*Quæ quem secta duos motum glomeravit in orbes,
In semet reditura meat, mentemque profundam
Circuit & simili convertit imagine cœlum.*

Hinc CHALCIDIUS motus rationabilis dicitur, cui animarum proprius est circuitus. §

XII. Durat vero æternum mundus, quia consentaneum est, Deum summe bonum, perfectissima voluisse facere, unde & morbi & senectæ expertem eum fecit. Fecit vero certas periodos, intra quos ad pristinum locum totus mundus interno animæ motu redeat. Et hic annus ille magnus, de cujus tempore & annorum numero valde discrepant Platonici, quorum somnia cum eleganter enarraverit IAC. THOMASIVS, † plura scire cupientibus is adeundus est.

XIII.

e) *Archæol. philos. l. I. c. 13. p. 439.*

f) *Conf. CUDWORTH. l. c. §. 24. p. 494.*

ff) *De consol. phil. l. III. metr. IX.*

g) Ex his sequitur, non dari vacuum. Cujus locum, ut moveri mundus queat, animam mundi

occupare, ex adductis locis colligi debet.

b) *Conf. FICIN. ad l. X. de Rep. p. m. 446. Ipse PLATO l. c. T. II. p. 446.*

i) *De exust. mundi Stoica diff. V. p. 62. conf. VOSSIVS de idol. gentil. l. II. c. 35. p. 596.*

XIII. Deus tempus creare volens, solem & lunam & alias quinque stellas, quæ erraticæ vocantur, fecit, quo temporis numerus distinguatur, easque septem orbibus qui alterius ipsius diversæque naturæ volvuntur, adhibuit. Lunam in primo supra terram circuitu posuit; in secundo solem; luciferi deinde globum, & Mercurii sacrum, ut dicitur, orbem circulis affixit, soli velocitate æqualibus, potentia vero illi contrariis, & sic porro; omnes vero hos circulos superna illa vertigo varia circuitione revolvit, propterea quod isti duobus simul contrariis motibus agitantur. ^k

XIV. Terram autem, altricem nostram circa polum per universum extensum alligatam, diei noctisque effectricem & custodem esse voluit, nec non primam antiquissimamque deorum omnium, qui intra cælum geniti sunt.

XV. Animalium vero condendorum curam inferioribus Diis, uti supra dictum, permisit, ita ut vim imitarentur suam, qua in ortu eorum esset usus, & mortalia corpora formantes faciant animalia.

Hæc potiora & primaria physicæ Platonice capita sunt, in Timæo omnia comprehensa, in quo ad specialia quoque postea descendit, & corporis etiam humani fabricam explicat; quæ tamen latius hic exsequi non licet, unde lectorem ad ipsum Platonem, & qui dignus est, ut cum eo conferatur, ad ejus interpretem, C I C E R O N E M, ex cujus versione Timæi fragmenta ampla supersunt, merito remittimus.

Psychologia.

§. XXVI. Retulit vero Plato ad philosophiam naturalem doctrinam etiam de anima hominis, de qua, cum in se difficile & obscurum argumentum, quod omni tempore maxima philosophorum ingenia exercuit, tractaret, assumtis semel hypothesebus de entibus spiritualibus ex Deo emanantibus, obscure locutus est. Cum enim haud raro placitis semel cum cura receptis magis insisteret, quam experientiæ, ipsiusque animæ conscientiæ, & quæ apud Aegyptios & Italicos audiverat, cum eis jungeret, multoties in incertissimarum opinionum voraginem abreptus est, ubi, cum clara & distincta non haberet, notionibus incertis, vagis & obscuris, de quibus ipsi non satis constabat, hanc philosophiæ naturalis partem absolvit: ut evincunt luculenter ea, quæ de ortu, natura, lapsuque & statu animi tradidit. Certiora itaque & clariora a nobis non postulanda sunt, in delineatione *ψυχολογίας* Platonice, quam ipse auctor prodidit, ita vero philosophari pergebat:

XVI. Cum homines a diis inferioribus condi vellet Deus, illi quod in eo animali immortale divinumque futurum esset, principatumque teneret, & justitiam simul ac Deos coleret, semen ille & initia tradidit, & in cratere eodem, in quo mundi totius animam permiscens temperaverat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit, modo quodam eodem, non tam per-

k) Qua ratione vero astris deos præfecerit, totiusque mundi administrationem iis commiserit, supra exposuimus, ubi dæmonologiam Platon-

cam consideravimus. Hinc dæmones vel ætherei vel aërii, in *Epinom. T. II. p. 985. conf. Hist. crit. Phil. T. II. p. 254. seq.*

perfectas similiter, sed & secundo & tertio gradu a primis deficientes. ¹ Mi-
re obscurus hic est Plato, tentabimus tamen an ex tenebris protrahere hæc
ænigmata & clariorem iis lucem accendere queamus. Quem in finem
I. observamus, haud obscure ex hoc loco patere, Platoni mentem hominis
nobiliori sui parte non tantum a Deo ipso conditam, sed ex Deo esse. Di-
ferte enim non initia tantum, sed & semen se traditurum Deus in istis ad
Deos minores verbis promittit. Nec aliter quoque Plato statuere vi prin-
cipiorum semel admissorum poterat. Cum enim animam natura sua im-
mortalem esse, teneret firmissime, & eandem ad æterni boni communio-
nem & assimilationem philosophiæ suæ opera adducere vellet, non vero,
nisi duo rerum principia, quorum unum materiale, alterum spirituale esset,
agnosceret, necessarium erat, ut materiali parte rejecta spirituales ei na-
turam adscriberet, qui cum e nullo fonte, nisi ex Deo oriri posset, necessa-
rio Deus quoque fons animorum ipsi erat constituendus. Hinc animam
non tantum & γενεσὴν τῆ παντὸς αἰτίας ² λεχθέντος vocat, sed & συγγέ-
νειαν τινὰ θεῶν πρὸς τὸ ζύμφυτον τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι, *divinam quandam
cognitionem naturæ, quæ ad insitam divinam naturam in Diis honoran-
dam & agnoscendam impellit*, ei tribuit. ³ II. Etsi vero hoc negari non
possit, & satis clare ex Platone ipso appareat, cave tamen intelligas sensu
eo, quo Alexandrini Platonici acceperunt. ⁴ Hi enim cum hypothesi de
tribus hypostasibus in divina essentia essent occupati, & in ejus gratiam ani-
mam quandam mundi supramundanam excogitassent, mentis humanæ
originem ad ipsam divinam essentiam, mediante ista anima, retulerunt.
Aliter vero Plato, qui adducto Timæi loco diferte magnæ inter Deum &
animam differentiæ, & gradus meminit, & ex superiori temperatura ani-
mam decerptam statuit. Quod ut intelligatur luculentius, observandum
est, per craterem illum, cujus nomine Plato, more suo ἀλληγορικῶς usus
est, intelligi ipsam animam mundi, in quo & idem & diversum miscuit. ⁵
Repete supra de anima mundi dicta, videbisque, quo modo Deus præter
decerptam ex altero principio, ratione, ipsi gradu jam inferiore, divinam
naturam, quam animæ mundi indidit, aliquid quoque ex materia non tam
ipse admiscuerit, quam potius ab immorigera ex parte materia admisceri
passus sit, unde multis gradibus ei inferiorem esse dicto loco monuimus.
Hoc in receptaculo omnium, quæ in mundo sunt, rerum spiritualium cum
materia connexarum, animas hominibus inferendas decerpfit, & ex eo-
dem, id est substantia simplici, quæ in anima mundi erat, hominis genera-
vit animam: quæ, licet ita ex divino emanationis omnis fonte originem
cepit-

1) In *Timæo* T. III. p. 41.

2) In *Philebo* T. II. p. 30.

3) *Lib. X. de legibus. T. II. p. 899. conf. Hist. de ideis sect. I. §. VI. p. 95. seq.*

4) Ad quod non satis attendit, accuratus alias

veteris philosophiæ interpretæ IAC. THOMASIVS
diff. XXI. de exst. mundi Stoica p. 250. Supra vero
ostendimus, supramundanam hanc animam, ab ea
quæ mundo indita est, magnopere differre.

5) Consentiant THOMASIVS l.c. FABRICIVS
Bibl. Gr. vol. I. p. 51.

cepisset, non tamen prout reliqua entia emanativa, sed secundo & tertio loco, ut ipse loquitur, divina est, quia non immediate ex Deo summo, sed ex anima mundi desumpta est, adeoque non tam perfecta, & excellens est in natura ejusdem, ut ideæ, sive Dii, sed infimum gradum inter entia spiritualia, quæ ex Deo emanarunt, occupat. Et hæc quoque causa est, cur instituta inter corpora & animas comparatione, ^p has ex mundi anima decerptas esse asserat, quemadmodum corpora, ex mundi universi corpore desumpta sunt. Ex quibus dijudicanda sunt ea, quæ PSEVDO-ORIGENES ^q de variis interpretum circa sententiam Platonis de anima ejusque natura & origine opinionibus differit. III. Quia vero anima ex mundi anima decerpta est, sequitur eam non minus, quam fons ille, ex quo hausta est habere etiam aliquid ex diverso, id est, ex materia. Quod qua ratione intelligendum sit, perspicue explicuit CHALCIDIVS, ^r qui, *Plato, ait, animam ex omnibus initiis conflat, ut & ipsorum initiorum, & quæ initia sequuntur, & prorsus omnium rerum existentium scia esset, ac de omnibus judicaret.* Idem urfit SIMPLICIVS, ^s hoc imprimis veterum physicorum axiomatico usus: similia cognosci similibus, quam rationem Platoni quoque arrisisse, ait, SEXTVS EMPIRICVS. ^s Ex quibus perspicuum esse existimamus, Platonem reminiscentiæ opinione occupatum aliter statuere non potuisse, cum alias rationem asserere non potuisset, unde animæ rerum sensibilium cognitio, per sensus reparanda innotuisset, antequam in corpus immitteretur. IV. Et hinc sine dubio opinio quoque Platonis de pluribus, una, animis in homine derivanda est, quam in sequentibus enarrabimus. Vtrum vero per illud, quod in anima ex diverso est, ὄχημα illud, sive materiale animæ vehiculum intelligendum sit, quod Platoni placuisse, & σῶμα αὐτοειδὲς, *corpus splendidum* esse, quibusdam ejus interpretibus visum est, ^{ss} dici vix potest, cum nullibi mentem hac de re clare exprefferit. Hoc vero magna doctrina & ingenio demonstravit cel. MOSHEMIVS ^t hanc de vehiculo animæ opinionem non demum in juniorum Platoniorum cerebro enatam esse, sed fuisse dogma canæ antiquitatis, unde conjici potest, nec Platoni ipsi ignotum intactumque mansisse, cum non inepte cum reliqua ejus psychologia cohæreat. V. Ex dictis vero origo quoque mali in anima ex Platonis mente deriuari potest. Quemadmodum enim in anima mundi accidit, ut ex diverso, id est, ex materia participans, mali in se semina habeat, etsi meliore sui parte divinæ originis, uti supra latius dictum est; ita etiam cum anima humana comparatum est, quæ, cum animæ mundanæ naturam acceperit, propter illud, quod ex materia accepit, mali in se gerit initia, antequam in corpus demergitur. Patebitque ex iis, quæ de partibus animæ dicturi sumus, revera inde originem mali derivavisse Platonem, quod præter

*Origo mali
moralis.*

^p) In *Philebo* l. c.

^q) *Philosophum*. c. XIX. p. 119.

^r) In *Tim. Plat.* §. LI. p. 298.

^s) Vid. MOSHEM. ad CUDW. c. I. §. 24. p. 32.

^{ss}) *Lib. I. adv. Mathem.* f. 203.

^{ss}) Apud PSEVDO-ORIGENEM l. c.

^t) Ad CUDWORTH. p. 1031. seqq.

præter rationalem partem, etiam sensualem anima acceperit. " VI. Tandem ex dictis lucem quodammodo capiunt, quæ de animæ facultate movendi Platoni placuerunt. Et Plato quidem animam substantiam dixit, quæ se & alia moveat. ^v Qua ratione vero id fiat, corporea an incorporea? distincte non expressit, forte quod in ancipiti argumento, quod hodie philosophorum maximorum & judicandi facultate Platoni longe superiorum acies nondum totum perspexit, quo modo anima in corpus agat? aqua ipsi hæserit. Iuniores vero Platonici, quibus se jungit CVDWORTHVS, ^w modo id tantum incorporeo fieri, id est, cogitatione, ratiocinatione, deliberatione contendunt. Verum hoc ex parte tantum verum est; quatenus enim anima a materia aliquid participat, motusque etiam sensualis auctor esse creditur, id quoque corporeo modo, pulsuque materiali fieri necesse est. Nam & ita de mundi anima statuit, quanquam fatendum sit, Platonem sibi hic quoque non ubique constare, fatisque prodere, se non satis quæstionis hujus nodo, quem plerique secarunt magis, quam solverunt, fuisse parem.

XVII. Cum universum Deus constituisset, astris parem numerum distribuit animarum, singulis singulas adhibens, eisque tanquam vehiculo impositis monstravit universi naturam, ac leges fatales edixit: ostendens quidem primam omnibus generationem ordine quodam unam fore, ne quis ab eo minus fortiatur. Satis autem & quasi sparsis animis per singula singulis convenientia temporum instrumenta, fore ut animal nasceretur, quod omnium animalium maxime cultui divino esset deditum. Esse autem naturam hominis geminam, cujus id genus fore præstantius, quod viri nomine sit appellandum. Cum vero animæ corporibus necessitate quadam fuerint insertæ, & corporibus earum accesserit aliquid vicissimque abscefferit; primum utique necessario sensum unum omnibus intimum & naturæ conjunctum illic a violentis passionibus excitari, deinde voluptate & dolore mixtum amorem, posthæc metum & iram, & quæcunque vel hæc ipsæ sequuntur, vel ab istis ut contraria diffident. Hæc qui superaverint, eos juste victuros, injuste vero, qui ab his fuerint superati. Atque illum, qui recte curriculum vivendi a natura datum confecerit, ad illud astrum, cui accommodatus fuerat, reversum beatam vitam acturum; contra vero agentem cogi in ortu secundo sexu mutato fieri mulierem; & qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus depravatur, eatenus in brutorum naturam suis moribus similem permutari, nec prius a laboribus mutationibusque cessare, quam illam sibi insitam ejusdem ipsius similisque naturæ conversionem securus ipse, eique subjiciens, turbulentos multiplicesque affectus, postea ex igni, aqua, aëre & terra contractos, ratione sedaverit, & ad primum optimumque sui habitum jam redierit. Quæ cum Diis inferioribus

X x x x 2

ribus

^v) Eleganter de his commentatur MOSHEM. l. c. p. 242. hoc uno a nostra opinione diversus, quod animæ meliorem partem ex ipsa Dei condito-

ris natura immediate natam esse putat, quod nos ad animæ mundanæ fontem retulimus.

^w) In *Phædro*, l. X. de legibus, & alibi.

^{ww}) l. c. p. 1015.

ribus ita consignavisset, neque penes se futuræ pravitatis causa esset, alios in terram, alios in lunam, alios in alia temporis instrumenta spargens quasi ferebat. Post hujusmodi sementem, diis junioribus, quod reliquum erat agendum mandavit, ut corpora mortalia fingerent, quantumque esset, quod humanæ naturæ reliquum huic deberet accedere, id omne, & quæ consequentia essent, adjungerent, regerentque, & quam optime ac pulcherrime fieri posset, mortalis animalis naturam gubernarent, nisi ipsum sibi met malorum causa esset. Describendus erat totus locus Platonis, * et si longiusculus, quia pleraque, quæ de animæ humanæ naturæ & fati tradidit, ex eo cognoscuntur: quamvis & hic obscurus sit Plato, & quæ aliis locis tradidit, non queant omnia apte cum his conciliari. Sed nos huic loco, qui in hujus argumenti genere primaria sedes est, insistentes, notamus I. Præexistentiam animarum numero sideribus parium manifeste induci, quæ postea recentioribus Platonice occasione dedit, multa de statu & conditione animarum, antequam in corpus ingrederentur, comminiscendi. Nec mirum, ad hanc opinionem dilapsus esse Platonem, cum aliam animarum originem detegere non posset. II. Leges naturæ universalis tanquam vincula animis fuisse injunctas, ut scilicet motui a Deo materiæ inordinatæ impresso, ut ordine ferretur, & formaretur, obtemperarent. Id quod ex superioribus explicandum est, quia malignitati materiæ Deus ordinem, sapientiam & bonitatem adjecit, & ut totus ita mundus, animante anima indita, optime ferretur, quantum materia patiebatur, constituit; cui conformiter anima hominis, si felix esse vellet, vivere debebat. III. Esse tamen in anima ejusque conjunctione cum corpore necessariam originem mali & infelicitatis. Et maxime quidem laborat eo loco Plato, ut Deum, quem optimum rerum conditorem parentemque esse noverat, ab hac infamia liberaret; incidit vero in scyllam, charybdin evasurus, dum talem animæ naturam datam esse asserit, quæ ob id, quod ex immorigera & maligna materiæ vi & nisu innato in se habebat, cupiditatum fluctibus esset obnoxia. Vnde IV. necessario fluit, omnem felicitatem animæ in eo consistere, ut pars rationalis irrationali parti, ex elementis, uti supra diximus, & hoc loco perspicue asserit Plato, conflata imperet, & ita ad principium suum eluctetur. Quod cum V. in plerisque hominibus non fieri observaret, excogitavit remedium assumpta animarum migratione, quæ ex corporibus discedentes, si bene vixerint, ad sidera delati novum descensum priori non deteriorem expectarent, si male egissent, in deteriora corpora migrarent, sicque multis istis periodis tamdiu excruciantur, donec consumpta quasi, & subacta materiali animæ parte, cui post mortem apud inferos varias purgationes assumptis theologiæ vulgaris fabulis assignabat, y id quod divinæ immutabili & per se esistenti substantiæ simile est, vicerit, quo demum ad primam beatitudinis sedem

* In Timæo loc. cit. Vñ quidem sumus ut in reliquis FICINI versione, sed meretur CICERO quoque conferri, qui ut magis Latine

vertit, ita, quædam clarius expressit.

y) De legibus l. X. T. II. p. 886.

sedem migrat, ^z quem locum esse supra mundum nullis sensibus comprehendendum, sed mente intelligibilem dicebat. Ita Plato, quæ in Ægypto & Italia de statu animæ post funera audiverat, in rem suam vertit, & eadem fere de animarum migratione tradidit; quare, quæ suo loco hac de re diximus, cum his comparari debent, multam lucem fœneratura. VI. Discimus vero ex his quoque, quicquid in homine præter divinam partem est, ex elementis, uti supra jam observatum est, Deos minores congeffisse, indeque factum esse, ut animæ in corpora demersæ non suo proprio motu uterentur, sed ab illis varie jactarentur. Et hæc quoque causa est, cur corporis tam exigua nobilitas sit, in Platonis philosophia, quod carceri & sepulchro pluribus locis assimilat, eo quod rationalis animæ pars & divina illo quasi impeditur, & quæ irrationalis est, & in corporis membris, sanguine, spiritibus habitat, eam impedit, & vincit, quo minus ad felicitatis suæ originem ascendat & emergat. ^a Cui fundamento, uti postea dicemus, tota philosophia moralis Platonis nititur. Reliquas subtilitates Timæi ut enarremus, locus & institutum non patitur; speramus vero eum, qui ad hæc probe attenderit, reliqua sine interprete esse intellecturum.

XVIII. Sunt itaque tres in homine animæ partes, quarum divina, ne ulla mortalium contagione, nisi quantum summa necessitas cogeret, pollueretur, seorsum ab illo in alia corporis sede mortale posuerunt genus animæ, atque a pectore caput cervice & collo interjecto separaverunt: in pectore vero & thorace mortale genus animæ posuerunt: partemque animæ fortitudinis iracundiæque participem contentiosamque capiti propinquiorem fecere, inter diaphragma cervicemque mediam, ut hæc obediens rationi una cum ipsa cupiditatum genus vi illata coërceat, si quando rationis in arce capitis habitantis jussa cupiditas respuat. Postremo eam animæ partem quæ esculenta & poculenta cupit, & reliqua omnia, quibus corpus indiget, concupiscit, mediæ regioni inter diaphragma & umbilicum applicaverunt. ^b Multus & ingeniosus quoque est Plato, in describenda hac partium animæ per membra corporis distributione, ostendendo, quem in finem cuilibet ex tribus his animæ partibus illa membra, & imprimis interna viscera inferviant. Quam bene vel male id fecerit, & annon commenta ingenii in naturalibus non satis exercitati, quam naturam humani corporis & experientiam consuluerit, aliis dispiciendum relinquimus, qui examen philosophiæ Platoniciæ instituent: hoc vero observandum esse monemus, ita loqui interdum Platonem de tribus his animæ partibus, ac si tres tantum essent ejusdem animæ facultates, interdum ita eas describere, ac si tres in uno homine essent animæ, rationalis, cupiditati, & iræ subiecta. Id quod Platonis interpretibus occasionem exhibuit, prolixè de hac

Xxx x 3

re

^z) Ita vero præmia & pœnas post mortem sibi non satis constare jam notavit PSEUDO-ORIGEN. c. XIX. p. 121. & prolixè ostendit I O. BAPT. CRISPVS de Platone caute legendo l. II. f. 3. conf.

BALTUS *defense de SS. Peres accuser de Platonisme* l. III. c. 5. seq. p. 285. seqq.

a) In *Phæd.* T. I. p. 66.

b) In *Timæo* T. III. p. 59.

re disceptandi. ^c Nos certa ab incertis distinguenda esse putamus. Qui enim ea, quæ de animæ origine supra secundum Platonem differuimus, probe considerat, deprehendet, rationalem ab irrationali parte essentia & natura sua differre, cum illa ejusdem & sibi similis naturæ sit, hæc a diverso, dividuo, & mutabili, adeoque ex materia quadam, etsi subtiliore, & ad similitudinem animæ temperata ortum naturamque acceperit: unde supra suspicati sumus, in hac irrationali anima Platonem id constituisse, quod *ὄχημα τῆς ψυχῆς* sequioribus discipulis vocatum est. An vero concupiscibilem & irascibilem animam essentiali ratione & differentia inter se separaverit, nec ne? nobis quidem ex Timæo tam clarum non est, ut tuto & sine oppositi formidine asserere vel negare audeamus. ^d Quicquid vero placuerit Platoni, hoc certum est, ipsas tamen irrationalis animæ partes diversas esse, ab ipso sanguine, nervisque, in quibus habitat & movet, videturque illud intellexisse, quod post eum celeberrimi multi naturæ interpretes spirituum animalium nomine intellexerunt, quamvis hi ad caput etiam pertineant, ad quod sensibili animæ aditum ille negavit, arcemque rationalis partis constituit. Verum quis accurate inter se consonantia expectabit a viro, qui in condenda naturali philosophia animi potius abstractas notiones, & ingenii commenta, quam veritatem naturæ duces habuit?

XIX. Anima est immortalis & causa motus, quia & se & alia movet. Nam & vitæ causa est, & circa res versatur, quæ eadem semper sunt, sibi-que similes, & immortales; & earum rerum reminiscitur, quæ ante ingressum in corpus noverat. Summa hæc est, disputationis elegantis, quam in *Phædone* ^e Socrati morienti tribuit, cujus dialogi scopus est, animæ immortalitatem demonstrare. Ita vero in hac re versatur Plato, ut partim hypothefibus ex Italica schola receptis, & a Socrate non facile admittendis, nitatur, partim inter argumentorum non satis firmorum incertitudinem vehementer fluctuet, & ad probabilitatem tantum ea reducat. ^f Ipsam vero hanc veritatem in Ægyptiorum & Italicorum scholis post Socratem acceptam non potuit non admissis semel principiis de origine animæ asserere, unde etiam discimus, hoc de rationali tantum anima, quæ divinæ est originis, valere. Reliquas enim animæ partes a diis junioribus conditas mortales esse, in *Timæo* luculenter docet.

XX. Subjecit Deus animas necessitatis fative legibus, quas antequam eas in corpora dmitteret, edixit, ut si iis obtemperarent, felicitatem consequerentur. ^{ff} Quæ alibi ^g ita enarrat: *Quæcunque anima, Dei comes factus, id quod revera est, perspexerit, ea usque ad alteram circuitionem a supplicio erit immunis, & si possit perpetuo id facere, perpetuo erit*

^c) Prolixe hac de re actum observ. Hal. Lat. T. IX. p. 180. seqq. conf. MOSHEM. ad CVDW. p. 35. not. 24. p. 242. n. V.

^d) Interim tamen anima eatenus una est, quatenus una est anima mundi ex eodem & diverso composita.

^e) T. I. p. 69. seqq.

^f) Conf. quæ diximus in diss. de secta Elpistica quæ T. V. Misc. Berolin. locum occupat ultimum.

^{ff}) In *Timæo*. conf. l. X. de rep. T. II. p. 617.

^g) In *Phædro*.

erit illæsa. Id quod concinne CHALCIDIVS ^b exponit: *Legi qui pareat, sequaturque principis Dei veneranda vestigia, beatam semper vitam agit, juxta legis perpetuæ sanctionem, quod est juxta fatum.* Quid vero fatum sit, ex supra dictis intelligi potest, quibus animæ ortum delineavimus. Tum enim fati leges, id est totius naturæ ordinem & combinationem motumque optimum a Deo impressum iis edixisse ostendimus. Quare non inepte FICINVS ⁱ fatum definivit: *immobilem quandam in anima mundi rerum mobilium dispositionem.* Ita tamen Plato animam subjecit fato, ut ejus divinam proprietatem, libertatem non tolleret. Vnde non omnia fato decreta esse PLVTARCHVS ^k quoque monuit, & CHALCIDIVS; *quædam fato fieri, alia porro ex hominum arbitrio, & voluntate, proficisci.* Id quod inde perspici quoque potest, quod Plato animabus facultatem adscripserit, recedendi a legibus fati, quibus tamen sequelam fati, nempe longiores periodos & labores imminere asserit. Id quod apte iterum CHALCIDIVS: *Quod præcedit, in nobis est, quod sequitur, secundum fatum.* Est itaque fatum nihil aliud, quam æterna constitutio ordoque divinæ providentiæ, quem ad pulcherrime & sapienter constituendum mundum Deus animæ mundanæ, & per eam mundo impressit; qua ratione fatum Platonium cum Stoico confundi non debet: hoc enim deterioris conditionis est. ^l Accipiendum itaque tantum de rerum naturalium ordine & sequela, quod CICERO ^m habet: *Prudentiam divinam in terris necessitatem ab Academicis vocari, quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem & immutabilem continuationem ordinis sempiterni: nonnunquam quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improvisa hæc, nec opinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum.*

§. XXVII. Non vero de anima solum verum etiam de corpore hominis noster differuit philosophus, quæ hic expendenda essent, in describenda ejus philosophia naturali nisi limites operis, quod molimur, ea excederent. Adeundus itaque ejus *Timæus* est, ubi multa, quæ huc pertinent, differuntur, quæque in historia medicinæ melius, quam in hac nostra philosophicæ historiæ enarratione leguntur. Obscuritatis vero Platonis tædio ab hac lectione absterritos jubemus ea consulere, quæ elegantissimæ eruditionis medici DANIEL CLERICVS ⁿ & IO. HENR. SCHVLZIVS ^o hac de re enarrarunt. Sunt in his multa, quæ falsa & commentitia esse, nostra ætas detexit, quæque monstrant, valuisse magis Platonem in metaphysicis, quam physicis. Sunt tamen etiam quædam, quæ contemni non debent, in quibus cum Hippocrate haud raro concordat. Vnde, licet debili fundamento, suspicatur CLERICVS: ^p Platonem, qui iisdem fe-

Corpus.

re

^b) In *Tim. Plat.* p. 278.

ⁱ) Ad l. XII. de leg. p. m. 607.

^k) De plac. phil. l. I. c. 27. conf. ALCINOVS c. 26.

^l) Conf. VOSSIVS de *Idol. gent. orig.* l. II. c. 46. p. 559. seqq. *Otinum Vindel. Mel.* l. p. 86.

^m) *Acad. Qq.* l. I. c. 6.

ⁿ) *Hist. de la medecine P. I. l. IV. c. 3. p. 261. seqq.*

^o) *Hist. medic. Per. I. sect. III. c. 6. §. 26. seqq.*

^p) l. c. p. 266.

re temporibus cum Hippocrate vixit, etsi ei paulisper ætate suppar, quique plerumque principia Hippocratica sequitur, multa ex ejus scriptis in Timæum suum transtulisse.

III. *Mathematica.*

§. XXVIII. Tandem & mathematicarum disciplinarum chorum philosophiæ theoreticæ adjecit Plato, quas ad animi præparationem, & emendationem intellectus circa ideas versaturi requirebat. Nihil vero de iis, quanquam in illis valebat, ex instituto tradidit, sed earum tantum necessitatem usumque in philosophica republica ^p commendavit, ut homines abstractis & generalissimis notionibus assueti per disciplinas istas discerent a sensibilibus ad intellectualia se attollere, rerumque essentias ipsas contemplari, in quo summam sapientiam constituit. Laudat itaque arithmetica, si quis eam cognoscendi, non cauponandi gratia, discat, quod ea animum ad hoc inducat, ut ipsa intelligentia utatur ad veritatem ipsam percipiendam. Ita & Geometriam, ait, esse cognitionem ejus, quod semper est, & attollere animum ad veritatem, atque ita ad philosophandum præparaturam animum, ut ad supera convertamus, quæ nunc contra, quam decet, ad inferiora dejicimus. Astronomiam, contendit, animos ad superiora dirigere, & cœlestium varietate utendum esse, velut exemplo quodam ad supernarum rerum contemplationem. Idem de musica disputat. Quæ omnia ita roborat, ut vehementer in eos insurgat, qui humanæ utilitatis causa has disciplinas tantum excolunt: id quod in Socraticos dictum esse, ita a magistro institutos, ex eorum historia palam est. Et tamen hæc differentem introducit Socratem, qui & hic, si audivisset, recitata dixisset: quam multa de me mentitur adolescens.

Philosophia activa.

I. *Ethica.*

§. XXIX. Tandem & philosophiæ activæ rationem habendam esse censuit Plato, cujus duas partes fecit, moralem & civilem, utramque theoreticæ philosophiæ ita adaptavit, ut doctrina ejus de principiis divinis, de materiæ conditione, animæque natura fundamentum totius ethicæ constituerent. Etsi vero genuinus Socraticus Plato videri voluit, nec moralem tamen philosophiæ partem, ut Socrates & sinceri ejus discipuli, solam tantum excoluit, nec integram, ut nec reliqua, una tractatione edidit, sed dispersa moralia dogmata passim in dialogis disseminavit: quæ in unum recte ordinem colligere, magnam attentionem ad principia supra explicata, postulant. Non itaque operam perdent, qui vel ALCINOVM, ^q vel APVLEIVM, ^r quorum uterque post brevem CICERONIS ^s enarrationem moralem philosophiam Platonis exposuerunt, ducem sequentur, ita tamen, ut ipsum Platonem semper respiciant, & ipsum ejus systematis nexum ex oculis nunquam dimittant. Quod an semper fecerint, qui ex recentioribus hanc operam præstiterunt, ^{ff} valde dubitamus. Sed abjicienda est

p) *Lib. VII. T. II. p. 522. seqq.*

q) *Intr. in Plat. c. 27. seqq.*

r) *De dogm. Plat. l. II. p. m. 295. seqq.*

s) *Acad. Qq. l. I. c. 5.*

ff) *Inter hos sunt CHR. IAVELLI Moralis*

philosophiæ Platonice dispositio Ven. 1536. 8. de qua vid. act. phil. vol. III. p. 210. MAGNIDAN. OMEISII Ethica Platonica Altdorf. 1698. 8. 10. IOACH. ZENTGRAVII Specimen doctrinæ juris naturalis secundum disciplinam Platoniam, aliique.

est nimia Platonis veneratio, qui morali hac philosophiæ suæ parte, si non omnibus, quibus præcipue IO. BAPTIST. CRISPVM, eximendum laudamus, plerisque tamen vehementer placuit. Recte enim æstimantibus, & ad vera dogmatum principia attendentibus patebit, non mancā tantum sed & absurdā esse & ineptiis otiosi ingenii magis, quam naturæ humani animi, & sensus interni atque conscientiæ experientia, vel justis rationis principiis eam niti, & ex absurdo emanationis principio, quod in spiritualibus posuit, materiæque falso & inani conceptu pleraque fluere, quibus effectum est, ut tota ethica Platonis ad entusiasmum philosophicum ducat, animumque vera emendatione non purget, quicquid etiam hac de re jactet: ad quod virum hunc metaphysicis notionibus indulgentem Pythagorica schola, quam in plerisque expressit, seduxisse videtur. Cavendum etiam est, Platonis ethicam in ipsis ejus dialogis scrutaturo, ne aliena dogmata, quæ plerumque ea fini affert, ut refellat, pro Platonicis habeat, cujus exemplum esse possunt ea, quæ de summo bono in *Philebo*^w differit. Verum de hac reliquisque cautionibus lectorem supra jam monuimus. Iam audiemus ipsum Platonem.

§. XXX. I. Illud quod honore maxime dignum putatur, & supremum est bonum, nec facile invenitur, nec postquam inveneris, in omnes vulgandum est. Passim* ita Plato loquitur, cujus causam partim in præsentis vitæ conditionem & imbecillitatem rejicit, partim in homines umbras præ solis radiis eligentes & sequentes: qua ratione ad eos alludit, qui ideas, quæ in philosophia quoque morali ejus summum apicem constituunt, riserunt. Ceterum cum summum bonum ipse Deus sit, mirum non est, eandem assertionem etiam supra de conditore mundi occurrere.

*Specialiter
considerata.*

II. Nostrum summum bonum consistit in ipsa primi boni scientia. Primum vero bonum Deus sive mens est.^v

III. Omnia, quæ ab hominibus bona dicuntur, hætenus dici bona possunt, quatenus aliquid ab illo primo & præstantissimo bono trahunt. Prolixe de utroque tum in *Philebo*,^z tum de legibus, ubi comparatione cum sole illustrat, summumque bonum describit, quod non tantum bonum, iis, quæ cognoscuntur, dat, sed & esse & essentiam largitur, cum ipsum essentia non sit, sed supra essentiam, dignitate ipsam & potentia exsuperans.^a

IV. Bonum hominis pulchrum, venerandum, divinum, amandum, apte constitutum, ac postremo beatitudo nostra est.^b

V. Ex iis quæ in nobis sunt, mens sola atque ratio ipsius boni quandam consequitur similitudinem. Causa quærenda est in divina origine animæ.

VI.

t) De Platone caute legendo.

u) Conf. cel. HANSCHIVS de entusiasmo Platonico Sect. V. seqq. p. 71. seqq.

v) Conf. THOMASIVS Hist. Iur. nat. c. II. §. II.

w) T. II. p. 20.

x) In Parmenide T. III. p. 134. De republ. ca I. VI. T. II. p. 505. 506.

y) l. c.

z) T. II. p. 20.

a) l. VI. T. II. p. 505.

b) In Enthyd. T. I. p. 279. seq.

VI. Eorum, quæ vulgo dicuntur bona, cujusmodi sanitas est, formaque & robur, nec non divitiæ & dignitates, nullum prorsus bonum est, nisi cum virtutis usu fuerit conjunctum. Separata enim ab ipsa virtute materiæ tantum instar sunt, atque iis, qui male utuntur, mala.

VII. Philosophorum animi ingentibus quibusdam bonis referti sunt, & post corporis mortalis interitum, divinis adhibentur epulis, veritatisque campum una cum Diis circumlustrant, ridentque stultitiam eorum, qui umbris terræ exfatiantur. Totus hac in re demonstranda Plato est in *sexto & septimo libro de republica*, ubi summum bonum in intuitione idearum, id est, rerum per se, & semper eodem modo persistentium collocat. Cujus fundamentum in physiologia Platonis jam deteximus. Eleganti vero hoc similitudine illustravit, quam, quia mirifice argumento difficili & obscuro lucem accendit, in lectoris gratiam, quantum potest, brevissimis verbis explicabimus. Iubet in animo repræsentare subterraneum quoddam in antro domicilium, cujus ingressus longissime pateat in universum antrum ad ipsam lucem; in eo homines adeste a pueritia ita constrictos cervices ac crura, ut ea tantum spectare possint, quæ sunt ante oculos, capita vero vinculis astricta minime circumvertere queant. Sit porro, inquit, a tergo ignis splendor superne & eminus emicans, ac inter ignem & vinctos illos homines via superior adsit, & murus seorsim constructus, ut hominum visus arceatur. Post hunc murum homines jubet fingere, qui non conspiciantur, varia tamen vasa, hominumque & animantium statuas & imagines lapideas circumferant, ita ut parieti superemineant, illi vero partim loquantur, partim fileant. Iam vincti, pergit, illi homines nihil sui vel aliorum videbunt, præter umbras, quæ in speluncam ab igne in adversam partem cadunt, quia, ita constricti sunt, caput movere ut non valeant. Par ratio quoque erit eorum, quæ circumferuntur. Quod si illi inter se possint colloqui, iisdem nominibus rerum umbras vocabunt, quibus res ipsas. Et si echo ex adversa carceris parte resonaret, quoties prætereuntium aliquis loqueretur, nihil aliud loqui existimabunt, quam ipsam illam transeuntium umbram veritatemque rerum in istis umbris quærent. Horum aliquis si solveretur, & cogeretur continuo exurgere, collum circumversare & lucem aspicere, is certe dolebit, & propter splendorem res, quarum umbras viderat, contueri non poterit, & ubi nugas prius umbrasque vidisse, nunc autem rebus ipsis propinquior esse moneretur, & quis quilibet prætereuntium sit, monstrando respondere cogeretur, dubius hærebit, arbitratus, veriora illa esse, quæ antea cernebat, quam ea, quæ tunc sibi primum ostenduntur, immo lucis splendore vehementer affectus doloreque compulsus, illam fugiet, ad ea se conversurus, quæ potest aspicere. Hinc, infert Plato, consuetudine opus erit, & primo quidem umbras facillime conspiciet, postea in aquis hominum animaliumque imagines, tum quæ in cælo sunt, cælumque

c) In *Protag.* T. I. p. 351. In *Gorg.* T. I. p. 467.

d) T. II. p. 515. seqq. conf. ALCINOVS c. VI. *Hist. de ideis Sect. I. §. 6. p. 116.*

que ipsum noctu facilius contemplabitur, astrorumque & lunæ lucem, quam solem ejusque lucem interdiu. Tandem ipsum solem aspiciet, non ejus in aqua vel alibi imaginem, sed ipsum per se in sua propria sede, sicuti est, intreri poterit: quem deinde auctorem temporum, moderatoremque omnium rerum, quæ in mundo fiunt, esse, ratiocinando colliget, hisque gradibus illum in modum ascendet, reliquorum vero in antro relictorum miseriam statumque deplorabit, & extrema potius patietur, quam ut revertatur in priorem locum. Illis vero, ubi forte reversus fuerit, statum ipsorum detestatus, risum movebit, corruptorumque oculorum insimulabitur.^e Ita mirum in modum eleganter Plato non idearum tantum doctrinam sed potiore quoque totius moralis philosophiæ partem explanavit, ut pleraque, quæ momentum trahunt, in ea similitudine comprehendantur. Poteramus hæc enarrare luculentius, si specum Platonis, in celebre optices artis phænomenon, quod cameram obscuram vocant, mutaremus; nam ejus imagines ideas umbratiles & sensuales Platonis melius referunt; sicque totum fere philosophiæ moralis Platoniciæ ambitum enarrando complecti. Sed limitibus tractationis nostræ a longiore excursionem arcemur, unde ad ea lectorem dimittimus, quæ alibi a nobis dicta sunt, ipsumque Platonem legendum commendamus, qui dictione quoque in hac parte summe est elegans.

VIII. Bonum & pulchrum in cognitione primi boni & pulchri consistit.

IX. Bonorum duo sunt genera, humanum & divinum.

X. Si quid separatum primique illius expers sit essentiæ, hoc ab incipienti quidem appellatur bonum, majus vero possidenti malum est.^f

XI. Solum, quod honestum est, bonum est. Scilicet utilitatem veram in ascensu ad superiorem causam & assimilatione divinorum quærebat Plato, quæ maxime honesta putabat. Vnde utile & honestum revera apud eum juncta sunt, ut late disputat in *Alcibiade*.^{ff} Hinc sequentes assertiones fluunt:

XII. Ergo virtus per se eligenda est, & quia divina res est, doceri non potest, sed a Deo confertur.^g

XIII. Qui hanc scientiam consecutus est, felicissimus est, & nihilominus beatus, licet illi ea, quæ vulgo mala putantur, infamiæ, exilia, mors, eveniant.

XIV. Contra, homo sine hac scientia, licet cuncta, quæ vulgus bona prædicat, possideat, divitias, sanitatem, honores, beatus non est.^h

XV. Scientiæ hujus finis est, Dei ipsius, quoad humanum genus id assequi potest, similem fieri.ⁱ Transtulit hunc philosophiæ moralis finem Plato ex Italica philosophia in suam ethicam, sed cum aliqua mutatione. Pythagoras enim hominis animum rite purgatum tandem in Deum ipsum

Y y y 2

redu-

e) *Hist. de ideis* l. c.

f) *De rep. l. VI. T. II. p. 491. 505. Euthyd. T. I. p. 281.*

ff) *T. II. p. 116. seq.*

g) *In Menone T. II. p. 98. 99.*

h) *In Euth. l. c.*

i) Passim hæc jactat: in *Philebo, Theæteto, Phædone, de leg. l. IV. T. II. p. 716.*

reducebat, Plato vero, animæ partem rationalem ex divina mundi anima, quæ a Deo quidem emanavit, eo tamen est deterior, derivavit, unde ultimum finem non alium potuit statuere, quam illum, quem humani generis conditio & animæ natura pateretur.^k

XVI. Consistit vero illa similitudo in prudentia, justitia sanctitate, temperantia: quas voces interdum pro synonymis accepisse videtur. Interdum enim in justitia, alibi in temperantia, &c. hanc similitudinem ponit. Vocat id etiam, Deum sequi.

XVII. Ad hæc consequenda gradibus opus est, ut primo ad boni dæmonis habitum emergamus, unde *εὐδαιμονία* dicta est, tandemque ad ipsam DEI similitudinem accedamus.^l

XVIII. Cognoscenda itaque homini miseria, & agnoscendum corpus carcer esse, ex cujus vinculis mens liberanda & ad cognoscendam veram & essentialem naturam adducenda est.^m

XIX. Ad hæc consequenda opus est, ut & naturam quis nactus sit aptam, & mores ac educatio & sensus cum lege congruentes accedant, & disciplina a sapientibus tradita adhibeatur.

XX. Hac ratione homo ab humanis rebus semper magis recedit, versaturque in contemplatione earum rerum, quæ intelliguntur tantum.

XXI. Ad hanc præparationem, per mathematicas disciplinas recte initiamur.ⁿ

XXII. Sed & exercendus animus in subjugandis pravis cupiditatibus, & affuefaciendus ad laborem philosophicum.^o

XXIII. Virtus animæ affectio est perfecta, & optima, quæ exornat hominem, eundemque firmum ac constantem reddit, tum vero consonum, qua in agendo, qua in dicendo, sive solus id agat, sive cum aliis.^p

XXIV. Ex virtutibus diversæ, diversis animæ partibus præfunt, ac rationalis quidem perfectio, prudentia, irascendi potentiæ fortitudo, concupiscendi temperantia est.^q

XXV. Prudentia bonorum malorumque, & quæ media sunt, est scientia; temperantia est apta cupiditatum atque appetituum moderatio, ut rationali parti obediat; fortitudo est legitima decreti difficilis ac non difficilis observatio.

XXVI. Iustitia vero est consensus quædam horum inter se omnium, facultasve, quæ efficit, ut tres animæ partes inter se conveniant, utque singulæ

k) Conf. SCHEFFER. *de Phil. Ital. c. VII. p. 42.*
Amoen. *Lit. T. VII. p. 573.* ORIG. *philosoph. c. XIX.*

l) *In Theat. T. I. p. 176.*

m) *de leg. l. IV. T. II. conf. Cratyl. T. I. p. 402.*

n) *In Phæd. T. I. p. 66. seqq. de rep. l. VII. T. II. p. 517. Cratyl. l. c. p. 400. conf. Hist. de ideis S. I. p. 105. seq.*

o) Prolixè hæc *de rep. l. VII. T. II. p. 515. seqq.*
Adeo vero hoc entusiasmo philosophico sibi placuit Plato, ut regni regisque felicitatem in hac

animi ad intelligibilia conversione versari putaret vid. *Ep. VII. T. III. p. 341.*

p) *De legibus l. VII. p. 804.* Id, ut reliqua etiam a Pythagoreis desumptum. conf. BVDDEVS *Anal. hist. phil. p. 409.*

q) *In Gorgia T. I. p. 506.* ubi generali tractatione de virtute differit.

r) *In Protagora T. I. p. 329. de rep. l. IV. conf. Obs. Hal. Lat. T. IX. p. 195. seqq.*

gulæ in eo, quod iis proprium est, cum dignitate versentur, sicque ratio imperet, reliquæ obediant.

XXVII. Ita vero inter se cohærent hæ virtutes, ut separari nequeant: unde, qui peccat, id præter rationem rectam ab eo fit, atque per imperitiam & imprudentiam; ut nemo possit prudens esse, qui sit aut intemperans, aut timidus. ^r Multa talia & in hunc sensum passim de virtute disputat, ita tamen ut alibi ^s quoque aliorum definitiones virtutis examinet & rejiciat: ad quod probe attendendum est, ne aliena Platoni affingamus. Ipse tamen sibi non semper constat, quia metaphysicæ notiones, quas sequebatur, morali parti non ubique possunt apte satis & feliciter applicari. Ludit quoque, more suo, vocibus, & idem interdum virtutis nomen variis significationibus exprimit, unaque interdum appellatione diversas virtutes indicat, quod occasionem exhibuit viris quibusdam doctis ^{ff} de contradictionibus Platonis in doctrina de virtute conquerendi: quæ tamen si non omnes, pleræque tamen tolli possunt, si ad hanc observationem, a Laërtio jam adhibitam, & olim lexicis Platonice confirmatam attendatur. Ita, temperantiæ nomine interdum ^t universalem virtutis rationem exprimit, totamque animarum moderationem & imperium eo innuit, sicque justitiæ jungit; interdum parti animæ infimæ, quæ cupiditati obnoxia est, præficit regendæ: quanquam putet, nimis longe, a parte rationali hanc concupiscibilem animam (veniam verbo exoramus) distare, quam ut tota compesci queat.

XXVIII. Virtutes perfectæ sunt, nec crescunt, & decrescunt, ut vitia. ^u

XXIX. Affectus est ratione carens animæ motus, ex bono aliquo excitatus aut malo: Nam a parte rationali non oriuntur, sed ab iis partibus, quæ ratione carent: hinc sæpe invitis nobis nascuntur & reluctantibus. ^v

XXX. Simples, præcipuique affectus & quasi reliquorum elementa sunt duo, voluptas & dolor, cæteri ex iis constant & formantur. ^w

XXXI. Affectus alii agrestes, alii mansueti sunt: hi natura hominibus insunt, & si modum teneant, necessarii ac proprii sunt hominibus, si excedant vitiosi sunt, e. c. voluptas, dolor, ira, misericordia. Agrestes sunt, qui præter naturam sunt, & ex depravatione aliqua vel prava consuetudine oriuntur, e. g. humani generis odium. ^x

XXXII. Voluptas & dolor a natura in nobis concitantur.

XXXIII. Plures voluptatum species sunt, quarum aliæ corporis, aliæ animæ: aliæ intemperantes & injustæ, aliæ moderatæ & cum bono conjunctæ. ^y Hic occasio Platoni enata de voluptate intemperanti corporis

Yyy y 3

ris

^r) In *Protag.* l. c. p. 345. quæ tamen limitat de legibus l. IX. p. 861.

^s) In *Men.* T. II. p. 70. seqq.

^{ff}) *Conf. Obs. Hal.* T. IX. obs. VII. p. 252. seqq.

^t) In *Charmide* T. II. p. 161.

^u) In *Phæd.* T. III. p. 102. *CONF. PSEUDO-ORIG.*

l. c. p. 124. hinc disci potest, qua ratione a Platone discedat Aristoteles.

^v) In *Phædro* T. III. p. 238.

^w) In *Philebo* T. II. p. 47. 48.

^x) *De rep.* l. IV. T. II. p. 431.

^y) In *Philebo* T. II. p. 50. seqq.

ris plura conquerendi; quod occasionem viris doctis præbuit statuendi, relegasse omnem corporis voluptatem ex philosophiæ moralis cancellis Platonem: cujus tamen contrarium melius placuit aliis. ^z Non enim Plato rejecit motus animæ infimæ, cujus maxima pars in voluptate corporis consistit, sed ratione regendos esse & a fortitudine cogendos in ordinem præcepit, id vero & rarius & difficulter fieri statuit.

XXXIV. Amicitia proprie dicta non aliter, quam per mutuum fit & reciprocam benevolentiam, cum uterque non minus de alterius, quam de sua est sollicitus felicitate, quæ æqualitas conservatur per morum similitudinem. ^a

XXXV. Amatoria est species amicitiae, & juxta tres animæ partes, tres habet species, turpis enim a sola corporis voluptate abripitur, & est brutalis: honesta animi virtutes respicit; media utramque & corporis & animæ appetit pulchritudinem. ^b Multa de amore hoc garrit Plato, quæ ipse non satis intellexisse videtur, plura post eum nugantur, & nescio quæ obscura mysteria venantur Platonici recentiores. Platonem vero veterem traditionem de dæmone aliquo magno, demisso in naturam humanam non recte cepisse, & amoris suo, id quod non intelligebat, applicuisse, alio loco ^c manifestum fecimus.

I. Politica.

§. XXXI. Civilem philosophiam Plato tum libris de republica, tum de legibus instruxit, prolixèque, qua ratione civitatem beatam fieri posse credat, exposuit. Tantumque hac reipublicæ idea sibi placuit, ut speraret, posse se talem civitatem condere, quæ legibus suis pareret, modo locus & auctoritas accederent; quod eum impulit, ut hujus demum promissi rationem apud Dionysium haberet, cum Siciliam adiret, uti supra narravimus. Recte vero viris acutis, & ad societatis humanæ naturam attendentibus observatum est, ^d fictam & in cerebro tantum Platonis entusiasmo philosophico repleto hanc, quam condidit, rempublicam consistere posse. Nam ad hæc omnia tandem collineant, ut ita & cives & magistratus instituantur, ut ad idearum rerumque per se existentium contemplationem, corporis subjugatione, notionum abstractione, intellectus ad divina ascensu atque elevatione perveniant. Qua ratione tota tandem respublica, omnesque quas præscripsit leges, ad fanaticismum quendam hominumque metaphysicis ingenii lusibus & nugis salutem publicam quærentium imperium relabitur. Nihil itaque de hac politica Platonis philosophia hic afferemus, quod

^z) Conf. quæ ex una parte BVDDEVS *Anal. Hist. phil. diff. de ἀδράστει* §. 20. de ἀσκήσει §. 19. ex altera DODWELLVS *diff. Cyprian. III.* differunt. Conf. MORHOF. *Pol. T. II. l. I. c. 7. §. 20.* OMEIS. *Eth. Plat. p. 137. seqq.* EVSEB. *Præp. l. XIII. c. 20.* alique. *Obs. Hal. T. VI. p. 235.*

^a) In *Lyfid. T. II. p. 214.*

^b) In *Convivio T. III. p. 201.*

^c) In *Otio Vindel. Mel. I. p. 42.* Hinc dijudicanda PICI *diff. de amore Platónico*, quam STANLEIVS *Hist. Phil. p. 357. seqq.* inseruit.

Nec hæc ex Platone sunt, sed ex Platoniciis sequioribus, Porphyrio, Proclo & similibus, quorum cogitationes nugæ esse, hæc ipsa tractatio memorabili exemplo confirmat.

^d) MENAG. *ad LAERT. l. III. f. 21.* IOH. GEORG. PASCH. *de fictis rebuspublicis*, BOSIVS *de compar. phil. civ. §. 14.* CONRING. *de civili prud. c. XIV. p. 349.* BOECLERI *bibliograph. crit. c. XLIV. p. 643.* Neque tamen pulchra quoque multa in his libris occurrere negari potest: sermo vero est de rep. Platonica.

quod ad specialem ejus considerationem pertinet, somniis ejusdem tempus atque locum recte invidentes. Pauca hæc, quæ summam quasi conficiunt, adjicimus, ut ex ungue cognoscatur leo:

I. Respublica juxta divisionem animæ in tria membra divisa est, incustodes, adjutores & artifices: primi consulunt & imperant; secundi armis rempublicam propugnant; postremi artes & ministeria tractant.

II. Ea est felicissima respublica, ubi principes philosophi sunt, & primum contemplantur bonum.

III. Nunquam a malis liberabitur humanum genus, nisi aut philosophi regnent, aut qui regnant, divina quadam forte philosophentur.^e

IV. Formæ reipublicæ quinque dantur; prima aristocratia, cum optimates imperant; secunda, timocratia, cum ambitiosi regunt; tertia, democratia, cum populus; quarta oligarchia, cum pauci; postrema tyrannis, quæ omnium est pessima.^f

V. Quævis vero respublica, imprimis ægrotans, (id est Platonicae ideæ non respondens) emendanda, requirit ex omni ætate electos homines, qui pro diversitate vel naturæ suæ vel loci diversa quoque egent institutione & educatione.

VI. In his imperfectis rebuspublicis communio mulierum locum habere non potest, sed demum in perfecta, ut plena ratio cupiditati imperat.^{ff} Turpem Platoni maculam affricuit hæc mulierum communio, & quam tamen alii excusarunt. Obscurum vero cum sit, quam potissimum de ea re opinionem secutus sit Plato, nos sententiam cohibemus.

VII. Est itaque politice virtus, quæ in actione simul & contemplatione versatur, cui propositum, bonam, beatamque sibi que convenientem efficere civitatem.

§. XXXII. Ita celebratissimæ Platonis historiæ potiores partes quanta potuimus diligentia excussimus; supersunt successores in Academia, qui ad initia Romanæ monarchiæ locum obtinuerunt. Magnam vero semper existimationem hæc schola non inter Græcos tantum, verum etiam inter Romanos nacta est, licet a Platone mature deflecteret. Quæ variatio Academiæ occasionem dedit eam in veterem, mediam & novam distinguendi. Et vetus quidem Academia ea est, qua genuini Platonis discipuli præceptoris placitis institerunt, & dogmatica quadam ratione Platoniam philosophiam professi sunt.^k Qua in Academiæ prima periodo, Speusippus, Xenocrates, Polemon, Crates & Crantor in cathedræ successionem Platoniam philosophiam nobilitarunt. Aliter, quæ hos secuta est, Academia media, quæ non relictis quidem, inter mysteria tamen retentis Platonis doctri-

*Successores
Platonis.*

^e) De republ. l. V. p. 471.

^f) In Politico T. II. p. 291.

^{ff}) De rep. l. V. T. II. p. 457. 461. in Tim. T. III. p. 18.

^g) Vid. I. BAPT. CRISPVS l. c.

^h) Conf. I OH. GEORG. PASCHIVS de variis modis trad. moralia c. I. §. 18. p. 561.

ⁱ) ALCINOVS c. 33.

^k) Non negat hoc HVETIVS de la foiblesse de l'esprit humain l. I. c. XIV. §. 16. p. 108. summus Academiæ mediæ cultor. Conf. SEXT. EMP. Pyrrh hyp. l. I. c. 33. p. 122. AUGUSTIN. de C. D. l. XIX. c. 1.

doctrinis de imbecillitate humani intellectus, & cognitionis incertitudine acriter disputavit, novamque prorsus faciem Academiae induxit, ¹ in qua eo tempore Arcesilaus, Lacydes, Evander, & Egesinus docuerunt. Nec hoc fatis; sed variavit etiam nova Academia, auctoribus Carneade & Clitomacho; quos qui secuti sunt, non ita presse institere ejus vestigiis, ut non quartam & quintam Academiam ideo memorent quidam veterum, docente in illa Philone & Charmide, in hac Antiocho. Horum itaque omnium historia & doctrina eo magis enarranda est, quo magis non exiguum philosophiae Græcanicæ partem Academia constituit, & Academica philosophandi ratio sub Romanis summam famam consecuta est, qua de re suo loco ex instituto dicemus.

1) Scripsit olim teste EVSEBIO de *præp.* l. XIV. c. 9. NVMENIVS librum, de *Platonis & Academicorum discrepantia*, multum lucis ad historiam

hujus sectæ afferentem, sed is, magna historiæ philosophicæ jactura periit. Conf. IONSIIVS de *Script. Hist. phil.* l. III. c. 10. p. 264.

S E C T I O I I.

DE ACADEMIA PRIMA, SIVE VETERI.

§. I.

*Speusippus
post Platonem
Academiam
regit.*

Platonis excussa historia, discipuli restant & sectatores, quorum vita, facta atque placita jam porro enarranda sunt. Quorum primi cum genuinam magistri mentem doctrinis suis exprefferint, a reliquis secerni solent, vocarique Academia vetus atque prima, quæ ex sinceræ philosophiæ Platonice affectis constitit. Horum primus fuit, cathedramque Platonis post præceptoris mortem occupavit SPEVSIPPVS, Atheniensis, pago Myrrhinusius, Potones, Platonis sororis ex Eurymedonte filius: ^a qua sanguinis conjunctione commotus Plato Speusippum in familiam recepit suam, domesticisque instructum documentis, ut ait APVLEIVS, ^b propriæ vitæ exemplo reformavit, & ex neptium suarum filiabus unam ei in matrimonium tradidit, triginta tantum minarum oblata dote, quam tamen Chio talento auxit, ^c Speusippus vero accipere diu recusavit, donec tandem humanitate magis viri optime ei cupientis, quam dotis magnitudine, ut acciperet, commoveretur: tantum poterat Platonis auctoritas, ut etiam consanguineis & familiaribus prodesset. Eadem quoque causa Speusippo accidit, ut Dioni post relictas Syracusas Athenis apud Platonem commoranti intima familiaritate jungeretur. Cum enim Dio natura esset severiori indole, & tum maxime a Dionysio patria pulsus ira & indignatione haud semel ex-cruciaretur, Plato placidis Speusippi atque jucundis moribus ejus severita-tem

a) LAERT. l. IV. f. 1. SVIDAS in *Speusip.* T. III. p. 362.

b) De dogm. Platon. l. I. p. m. 283.

c) CHION *Ep.* III. ed. Cujac. conf. STANLEY *Histor. phil.* P. IV. c. I. p. 381. PLVT. ad adul. & amic.

tem mitigari cupiens, amicitiam inter eos junxit arctissimam, quod modum eum lætitiæ tenere, temporisque atque loci momenta rite nosse intelligebat. Fuerat vero & Platonis in ultimo ejus in Siciliam itinere comes, ^d familiariusque cum civibus Syracusanis, quam Plato, conversabatur, eorumque sibi apte animos jungebat, adeo, ut fiducia tandem haud exigua concepta, per eum Dionem exorarent, ut omissa parandi exercitus atque classis cura, ad evertendam tyrannidem solus ad ipsos rediret, ipsisque caput ad concutiendum tyranni regnum se jungeret. Speusippus itaque Athenis redditus, multis verbis Dionem ad bellum contra Dionysium suscipiendum excitavit, Siciliaeque auxilia promisit, nec frustra. Ita enim ejus exhortationibus commotus est Dion, ut copias sibi clanculum compararet, & expeditionem in Siciliam susciperet, qua de re, qui hæc pluribus narrat, audiendus est PLUTARCHVS ^e Dio vero in Siciliam rediens, cum carissimum sibi haberet Speusippum, suburbanum, quod sibi comparaverat, Athenas delatus, ei dono dedit. Post avunculi mortem, quam Olymp. CVIII. I. accidisse supra diximus, scholæ Academicæ præesse cœpit, octoque annos præceptoris philosophiam docuit, ^f didactrum vero, secus ac Plato fecerat, a discipulis exegit, ^g habuitque inter auditores Lætheniam quoque Mantineam, & Axiotheam Phliasiam, ^h quas Platonem quoque audivisse supra memoravimus. Non tenuisse tamen se intra philosophiæ cancellos familiaritatem ejus cum his feminis, acriter ei exprobravit Dionysius. ⁱ Infirmissima vero valetudine corporis cum esset, vehiculo in Academiam ferebatur; ^k quo modo vectus cum ei Diogenes obvius fieret, isque salutatus respondisset: tu vero minime salve, quem, talis cum sis, vivere haut pudet; respondit, se animo vivere. ^l Paralyti vero solutus tandem ad Xenocratem misit, & ut scholam susciperet, eum exoravit. ^m De morte ejus veteres variant. TERTULLIANVS ⁿ in adulterio periisse ait, quod tamen fractum atque impotens Speusippi corpus refutat; alii apud LAERTIUM ^o voluntariam sibi mortem mœrore conscivisse tradunt; alii pediculari morbo extinctum volunt. Ingenio utebatur amœno & ad eruditionem ornandam aptissimo, animo vero & moribus discipulum Platonis non decentibus. Voluptatis enim & avaritiæ amorem amaris ei objecit verbis Dionysius; ^p lucroque adeo intentus fuisse dicitur, ut non tantum mercedem a discipulis volentibus, nolentibus exigeret, sed & poëmata quædam sua parum probæ notæ mercede publice caneret, ^q nullamque turpis lucri occasionem omitteret, modo

d) Commendavit eum Dionysio Plato, vid. *Ep. I. Opp. T. III. p. 314.*

e) In *Dione T. IV. p. m. 648. seqq.*

f) LAERT. I. IV. f. 1. SVIDAS l. c.

g) *Ib. f. 2.*

h) *Ibid.*

i) *Ib. f. 3. ATHEN. I. VII. p. 279. I. XII. p. 546.*

k) Timotheus apud LAERT. l. c.

l) *Ib. f. 1. STOBÆVS Serm. CCLXXIII. p. 583.*

ita narrat: Diogenem Speusippum cruribus solu-

tum hortatum esse, ut se vita privaret, cui ille responderit: non cruribus nos vivere, sed animo.

m) LAERT. l. c. f. 3.

n) In *Apologetico c. 46. conf. PETAV. rat. temp. I. III. c. 13. p. 162.*

o) *Ib. f. 3. & viri docti ad b. l.*

p) l. c.

q) Conf. STANLEY. l. c. p. 382. qui tamen testem non adducit.

modo vera sint, quæ vel Dionysius, ira in Speusippum incensus, ob Dionis amicitiam ei exprobrat, vel ex eo adducit *ATHENÆVS*, in congerendis sine magna veritatis cura philosophorum opprobriis iusto liberior. Iracundus quoque fuit, adeo, ut catulum præ animi impotentia in puteum abjecisse dicant, hincque eum *ἀυστηρὸν τὴν γνώμην καὶ ὀξύθυμον εἰς ἄκρον* vocat *SVIDAS*, ^r & *HESYCHIVS* quoque *συβώταν*, vocet, quod subulcum nominat, agrestemque hominem ^s prodit. Quod quia cum moribus jucundis & placidis, quos in eo diligebat Plato, & Dioni propterea commendabat, non convenit, vel ita intelligendum est, Speusippum, etfi placidissimi ingenii hominem morumque jucundorum, ubi ira commotus esset, omni humanitate excidisse, & ad austeram & vehementissimam animi commotionem declinasse; vel ad illud vitæ ejus tempus referendum est, quo doloribus & morbis non corpore tantum, sed & animo fractus & mœrore consumtus, moribus quoque molestis & ab humanitate alienis corruptus fuisse videtur. Eruditionem vero possedisse haud vulgarem, indices librorum ab eo conscriptorum, qui apud *LAERTIVM* ^t aliosque ^u extant, produnt, ex quibus patet, non philosophiæ tantum, sed historiæ quoque philosophicæ fuisse peritum: ad quam opus ejus de philosophis ^x pertinuisse videtur: nihil vero eorum hodie superest, præter definitiones philosophicas, ^y quæ inter Platonis opera extant, ^z quamquam eas ipsius Platonis esse censeat *CASAVBONVS*. ^a Dignum vero memoratu est, quod veteres referunt, ^b Aristotelem Speusippi libros magno ære trium talentorum redemisse: quod argumento est, vel singularem eorum eruditionem Aristotelem incitasse, ut tanto pretio suos faceret, vel invidia fuisse ductum, ut abolitis genuinæ Platoniciæ sapientiæ monumentis, ipsius philosophia caput melius extolleret, quod ab Aristotelis moribus non fuisse alienum historia vitæ ejus suo loco abunde docebit. Primus etiam Speusippus Isocratis arcana ^c edidit, quæ tamen cujus generis fuerint, inter arcana est, nec sciri fatis potest. Suspicio tamen est, esse hæc ipsa, quæ *μυροθήκιοι* *CICERONI* ^d sunt appellata, artemque innuere rythmorum five numerorum oratoriorum, quorum cognitionem artis intimæ esse, sed dissimulandæ, ait *IDEM*. ^e Quam artem vel invenit, vel ad magnam accurationem perduxit Isocrates, quo neminem in eo genere scientius versatum *TULLIVS* asserit. Fuit & alius Speusippus, Medicus ex Herophili secta, veteribus passim memoratus, & cum philosopho non confundendus. ^f

§. II.

^r) *l. c.*^s) Conf. *MENAG. ad l. c. LAERT.*^t) *l. c. f. 5.*^u) *MENAG. ad l. c. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 230. MEVRS. Bibl. Att. p. 1610. IONS. de Script. Hist. phil. l. I. c. 10. p. 47.*^x) Meminit ejus *LAERT. l. IX. f. 23. conf. IONSIVS l. c. quem exscribit MENAG. l. c.*^y) Citati *FABRIC. p. 19.*^z) *T. III. p. 411.*^a) Conf. *MENAG. l. c.*^b) *LAERT. l. c. GELLIUS N. A. l. III. f. 17.*^c) *τὰ ἀπόρητα*, *LAERT. l. c.* qualia apud alios quoque oratores memorantur, vid. quæ collegit *MENAG. ad h. l.*^d) *Ad Attic. l. II. ep. 1.*^e) De oratore conf. *M. CASAVB. ad l. c. Laërtii.*^f) Conf. *MENAG. l. c. FABRIC. Bibl. Græc. vol. XHI. p. 427.*

§. II. Philosophicorum dogmatum rationem qualem Speusippus tenuerit, ex præceptoris philosophia judicandum est: ab ea enim illum discessisse, nusquam legitur. ^g Quod si definitiones, inter Platonis opera extantes ad eum, ut plerique volunt, referendæ sunt, facile inde connexio philosophematum Speusippi erui potest, ex quibus tamen luculenter patet, de sumtas esse ex Platone, sive Speusippum auctorem habeant, sive alium, pressis vestigiis Platonem sequentem. Vnum alterumque est, quod de eo nar- rant veteres hic non prætermittendum:

Doctrina
Speusippi.

I. Primus in disciplinis, quid esset commune investigavit, easque, quantum fieri poterat, inter se junxit atque fœderavit. Ita LAERTIVS ^h ex Diodori *commentariis*. Qui cum μαθήματα nominet, vel de disciplinis in genere, ut recte monuit cl. OLEARIVS ⁱ intelligi potest, vel de iis, quæ mathematicæ, significatione vocis specialiori, vocantur, quo sensu & STANLEIVS accepit, & accipiendum esse IS. CASAVBONVS ^k contendit, eo quod APVLEIO ^l teste, *Plato primus tripartitam philosophiam copularit, sibi que invicem necessarias partes, neque pugnare inter se tantummodo, sed etiam mutuis adjuvare auxiliis ostenderit*. Forte Diodorus, cujus verba refert LAERTIVS, de generali encyclopædiæ in Platonica schola receptæ systemate atque ordine intelligendus est, ut ita ostenderit Speusippus, qua ratione una veri & boni ratione omnes omnino disciplinæ sororio quasi inter se copulentur vinculo.

II. Pythagoreorum vestigia in philosophando studiose pressit. Nam ad Siculos cum Platone profectus, præstantissimos Pythagoreorum philosophos audiendi & conveniendi occasionem nactus, & quem imitandi hos homines modum in avunculo vidit, studiose secutus est. Refertque AVCTOR *theologumenorum arithmetorum*, ^m eum tum ex aliis Pythagoricis meletematis, tum præcipue ex Philolai libris jucundum libellum *de numeris Pythagoricis* conscripsisse; ex quo conjici non sine verisimilitudine potest, libros Philolai a Platone magni redemptos, successionis & hæreditatis jure ad Speusippum pervenisse. Quod si ARISTOTELI ⁿ fidendum, Speusippus in hoc a Platone abiit, Pythagoræ propior, quod bonum ad unum, nempe Deum tantum, non ad ideas transtulit, unde eum θεόλογον vocat EVSTRATHIVS; ^o quanquam in eo quoque a Platone non tantum discessit, quantum vult Aristoteles, cum & ipse Plato bonum supremum ad unum, Deumque, & ipsas quoque ex hac causa ideas ad hunc fontem revocavit. Aliter tamen STOBÆVS, ^p qui *statuisse* Speusippum, refert, *mentem neque uni, neque bono similem, sed naturæ singularis esse*; qua de re, cum Speusippi libri non extent, judicari non potest. Forte certa tantum significatione, quoad naturæ scilicet divinæ excellentiam, id intellexit,

ZZZ Z 2

g) Mansisse in Platonis dogmate diserte ait LAERT. l. IV. f. 1.

h) l. c. f. 2.

i) Ad STANLEI. l. c. p. 381.

k) Ad l. c. LAERT.

l) l. supra cit.

m) pag. 61.

n) Ad Nicom. Eth. l. I. c. 4. T. II. p. 6.

o) Ad h. l. Aristot.

p) Eclog. phys. l. I. c. 2 p. 2. τὸν γὰρ ἔτε τῷ ἐνὶ ἔτε τῷ ἀγαθῷ τὸν ἀγαθόν, ἰδιόφω δὲ εἶναι.

tellexit, ratione causæ vero Deum cum Pythagora & Platone unum atque bonum dixit.

III. De criterio ita statuiffe, refert SEXTVS EMPIRICVS. ^q Quoniam ex rebus aliæ sunt sensiles, aliæ, quæ cadunt sub intelligentiam, earum quidem, quæ sub intelligentiam cadunt, esse iudicem rationem, quæ est ex scientia: sensilium autem, sensum, qui est ex scientia; quo scilicet modo tibicinis aut psaltæ digiti artificiosam quidem habent operationem, sed quæ non in ipsis primo perficiatur, sed absolvatur ex exercitatione perfecta ex ratiocinatione; sic sensum, qui est ex scientia, esse eum, qui est particeps veritatis ex ratione.

IV. Ex morali philosophia Speusippi hoc nobis dogma servavit CLEMENS ALEXANDRINVS: ^r Beatitudinem esse perfectum habitum in iis, quæ sunt secundum naturam, aut habitum bonorum, quam constitutionem omnes quidem homines appetant, conjectent autem boni ἀοχλησίαν, molestiæ & conturbationis vacuitatem, virtutes autem felicitatem effecerint.

V. Ex civili doctrina hoc idem CLEMENS ALEXANDRINVS ^s ex Speusippi libro *adversus Cleophontem* adducit: Si regnum res bona est, & sapiens solus est rex & princeps: lex, cum sit recta ratio, bona fuerit. Patet ex hac doctrinarum philosophicarum ternione, Speusippum non tam re ipsa a Platonis sententia discessisse, quam verbis aliter rem expressisse: Facile enim ad Platonis φιλοσοφούμενα exigi, iisque aptari cuncta possunt.

Xenocrates.

§. III. Speusippo successit XENOCRATES, quem ille morbo fractus ut Academiae cathedram capefferet, rogaverat, Chalcedonius patre Agathenore ^t natus; qui enim Carthaginensem faciunt, corrupta sine dubio lectione nituntur. ^u Tempus nativitatis ejus varie veteres definiunt; AVCTOR enim Olympiadum natalem ejus refert ad Olymp. XCI. 1. unde sequitur, eum duos supra centum annos exegisse, id quod placuit quoque MEVSIO. ^w Nam Olymp. CX. 2. Speusippo, ut supra dictum, successit, scholam vero XXV. annos continuos rexit, unde sequitur eum Ol. CXVI. fatis concessisse, id quod LAERTIVS ^x quoque confirmat, qui post bellum Lamiacum quod Olymp. CXIV. 2. finitum est, adhuc vixisse asserit. ^y Annos vero ætatis ei assignant pauciores, alii veterum; & LAERTIVS quidem LXXXII. LUCIANVS LXXXIV. quæ si vera sunt, ad Olymp. XCV. demum natalis referri potest, id quod P. BAYLE ^z quoque & IO. IONSIUS ^a receperunt, qui Anonymum Olymp. scriptorem hic deferendum, & plurimum testimonium unius asserto præferendum hic esse recte judicant: tota enim Xenocratis historia cum his temporum rationibus eleganter cohæret.

^q) Adv. mathem. l. VII. f. 145.

^r) Strom. l. II. p. 418.

^s) Ib. p. 367.

^t) Agathonem vocat SVIDAS in Xenocr. T. II. p. 644. Agathenorem LAERT. l. IV. f. 6.

^u) Legitur enim in quibusdam Laërtii Codd.

Καρχήδονιος, sed corruptum id esse ex χαλκήδονιος Strabonis, Athenæi, Aeliani, Suidæ testimoniis re-

cte probatur, conf. viri docti ad h. l. IONSIUS de Scr. Hist. phil. l. I. c. 10. p. 50.

^w) De archont. Atheniens. l. III. c. 9. p. 113. 114. l. IV. c. 12.

^x) Lib. IV. f. 14.

^y) Ibid. f. 9.

^z) Dict. T. IV. art. Xenocrates not. K. p. 514.

^a) l. c. p. 51.

ret. Initio Æschini adhæsit, ei vero subtraxit, teste ATHENÆO, ^b Plato, qui multam in formando ejus ingenio posuit industriam. Erat enim ingenio hebes ac tardus, quæ causa fuit, ut eum cum asino, Aristotelem vero, ignei & excitati ingenii adolescentem, cum equo Plato compararet, dicens, alterum freno, alterum egere calcaribus; itemque: quem ego asinum cui equo jungo! ^c Erat præterea severa fronte atque subtristi facie, unde Gratiis litandum illi esse præceptor dicere solebat; ^d qui cum esset humanissimis moribus, mores hos inurbanos severius correxit, vehementer eum increpando. Æquissimo id tulit animo Xenocrates, & hortantibus, ut acrius Platoni responderet, hoc, dixit, conducit mihi magnoque mihi futurum est emolumento. ^e Credibile itaque non est, durius eum de Platone locutum fuisse, quod nonnemo jurisjurandi fide Platoni affirmabat, qui hoc de homine sibi tantopere amato minime persuaderi sibi posse recte dixit. ^f Aliam enim fidem amoremque præceptoris ipsa vita superiorem in Sicilia, ubi Platonem in aulam Dionysii comitatus erat, prodidit: tyranno enim Platoni gravius succensente, atque mox affuturum dicente, qui caput ei auferret, id fieri non posse, Xenocrates præsens dixit, nisi suum prius auferatur. ^g Animi itaque patientia naturæ tarditatem superavit, *nec profugit*, ut ait PLUTARCHVS, ^h *a discendo, sed ultro in se ipsum dictæria conjecit, vasis angusti orificii, & æreis tabulis se similem dicens, ut qui ægre doctrinam perciperet, perceptam firmiter constanterque retineret.* Ita vero ex carissimis Platonis discipulis unus evadens, magistrum vivum semper coluit, mortuum doctrina moribusque secutus est, magnum Academiæ veteris ornamentum. A Speusippo morbo, uti supra memoravimus, impedito cathedram Platonis suscepit Olymp. CX. 2. indignante Aristotele, cui cum Xenocrate nunquam bene convenit, ⁱ & ab hoc tempore per viginti atque quinquaginta annos scholam rexit, Platonicamque philosophiam voce atque scriptis propagavit. Neque vero sapientia tantum, sed virtutum quoque sanctitate clarissimus habitus fuit apud Athenienses, cujus luculentum exemplum narrant veteres; ^k cum testimonium dicere coactus, more civitatis, ut juraret, se vera omnia retulisse, adigeretur, universos judices consurrexisse, proclamatumque, ne jusjurandum diceret, quodque sibimet ipsis postea dicendæ sententiæ loco remissuri non fuissent, sinceritati ejus concedendum existimavisse. Quam morum atque fidei integritatem cum non uno specimine comprobaverit,

Zzz z 3

mirum

b) Lib. XI. p. 507.

c) LAERT. l. IV. f. 6. Inde asino insidens pingebatur, apud CHIFLETIVM de gemmis Socratis, T. II. thes. Gronov. tab. 41.

d) LAERT. l. c.

e) AELIAN. V. H. l. XIV. c. 9.

f) VAL. MAX. l. IV. c. 1.

g) LAERT. l. IV. f. 11.

h) De auditione T. IV. p. m. 144.

i) Quæ ratione Aristotelem, Platonis cathedram hoc adhuc vivo occupantem represserit, narrat

AELIAN. l. III. c. 19. quod tamen vero non esse simile infra in Aristotele probabimus, recteque notavit STANLEIVS p. 387. frustra defendente, ut Aristoteli ægre faciat PATRICIO *discuss. Perip. T. I. l. I. p. 4.* Illud veri specie se magis commendat, quod LAERT. l. IV. f. 3. tradit, Aristotelem ex Asia reducem cum Xenocratem in Academia docentem offendisset, æmulatione ductum in Lyceo scholam aperuisse.

k) VAL. MAX. l. II. c. 10. CICERO ad Attic. II. 16. LAERT. l. IV. f. 7.

mirum non est, eum talem apud Athenienses fuisse. Ad Philippum Macedoniæ regem una cum aliis legatus missus, nec muneribus se corrumpi passus est, nec in privatum cum eo, ut ceteri, colloquium venire voluit. Quod cum apud Athenienses indignationem primo moveret, quod nulla in re ceteris usui fuisset, edoctis ab eo, quod reliqui muneribus a rege corrupti fuerint, tantam admirationem movit, ut eo majore ipse honore afficeretur. Et Philippus quoque dixit postea, ex omnibus qui ad ipsum venissent, solum fuisse, cui muneribus corrumpi atque vinci nequiverit. ^l Ad Antipatrum quoque tempore Lamiaci belli missus legatus, ut capti ex Atheniensibus redderentur, ad cœnam invitatus Homericorum versuum eleganti & accommodata responsione petita statim obtinuit. ^m Alia continentiae quoque exempla passim narrantur; ⁿ Alexandrum M. invidia Aristotelis ductum, ut ægre huic faceret, regium Xenocrati munus L. talentorum obtulisse, ex qua pecunia XXX. minas Atticas tantum acceperit, reliquam Alexandro remiserit, quod opus per totam vitam tanta nummorum summa non haberet. Hanc cum rationem vitæ teneret, mirum non est, adeo pauperem fuisse, ut peregrinitatis tributum Atheniensibus solvere non posset; qui ideo tantum virum de se tantopere meritum vendiderunt. Eum vero Demetrius Phalereus emit & tributo ita reddito Xenocratem in libertatem asseruit, ^o tanta erat viri optimi & integerri-mæ vitæ apud eum existimatio. Eam vero apud omnes meruisse, plurimarum virtutum exempla demonstrant. Castitatem servavit illibatam & incorruptibilem. Phryne enim, ^p nobile Athenis scortum (alii Laidem ponunt ^q) juxta eum in pervigilio accubuit, pignore cum quibusdam juvenibus posito, an temperantiam ejus corrumpere posset; interrogantibus eam & deridentibus proximo mane adolescentibus, de homine se cum iis, non de statua pignus posuisse, respondit. Sunt quoque qui eum continentiae studio secare & urere verenda passum, contendant, ^r qui tamen continentiae fortitudinem gravi jugo venereos stimulos supprimentem istis forte

^l) LAERT. I. IV. f. 8.

^m) Ibid. f. 9. PLVT. in Phoc. T. II. p. m. 579. BAYLE l. c. not. L.

ⁿ) CICERO *Tusc. Qq. I. V. c. 22.* LAERT. I. V. f. 10. PLVT. in Alex. T. V. p. m. 551. SVIDAS l. c. VALER. MAX. I. IV. c. 3. STOBÆVS *Serm. XXXVII.* p. 123. qui paulisper a reliquis abit.

^o) Quæ inquilinorum, sive μετόικων apud Athenienses ratio fuerit, quæ conditio, exponunt, qui antiquitates Græcas enarrant, & inter hos illustrissimus POTTERVS *archæol. Græc. I. I. c. 10. p. 46.* Inter onera ab iis ferri solita tributum quoque fuit duodecim drachmarum, quod viri solvebant, sex mulierum: qui μετόικοι id tributum non solverant, abducebantur ad τὰς πωλητὰς & convicti vœnibant. Vid. HARPOCRATION. V. μετόικιον p. 243. & quos ex veteribus laudat MENAG. ad I. IV. Laërtii f. 14. Aliter PLVTARCH. in Flaminio T. IV. p. m. 680. qui Xeno-

cratem a Lycurgo rhetore, publicanis eum ad carcerem pensionis ducentibus, ereptum esse refert, unde diversa facta inde exsculpi BAYLE l. c. not. H. Obtulerat autem Phocion Xenocrati jus civitatis, ille vero accipere noluit, ut magis Atheniensibus prodesset, vid. PLVT. in Phoc. l. c.

^p) LAERT. I. IV. f. 7. VALER. MAX. I. IV. c. 3.

^q) Conf. quos ex veteribus laudat BAYLE *Dict. T. III. art. Lais, not. R. p. 36.* Solent ejusmodi historiæ plerumque variis circumstantiis ornari & augeri, quo recte quoque refertur, quod VAL. MAX. l. c. ait, vino gravem, cum obdormivisset, ita tentatum esse: hoc enim sobrietati philosophi dignis fide testimoniis probatæ adversum est, & a reliquis aliter narratur, scilicet scortum simulans ac si quidam eam insectaretur, ab eo in ædiculam & lectulum admissam frustra eum tentasse.

^r) Apud LAERTIVM l. c. qui tamen obscurus est.

forte verbis depictam cum naturali corporis cruciatu confudisse videntur. Eximia etiam vultus animique gravitate tantam venerationem meruit, ut quod semel tantum in anno fiebat, ^s ex Academia in urbem iret, petulantium juvenum turba ejus conspectum fugeret, ^t & Polemonem luxuriantem mira orationis efficacia ad frugem revocaret, quod in sequentibus narrabimus. Sic & gloriæ atque fastus contemtor extitit acerrimus, & quæ diei quavis agenda erant parte, ita animo singula disposuit, ut longe majorem tribueret partem meditationi, partem etiam silentio: " quod etiam inter maledica aliorum colloquia ^u servavit, fassus, dixisse se, aliquando poenituisse, tacuisse nunquam. ^x Clementiæ & bonitatis animi exemplum ^y AELIANVS ^z affert, ad bruta eam etiam extendisse, & passerem quem accipiter persequabatur, in sinum suum se recipientem magna voluptate occultavisse, prætermisso vero hoste tum demum sinu diducto dimisisse, dicentem, supplicem sese haud prodidisse. Et gulæ quoque continentiam servavit, parceque victu usus est, adeo, ut si quando vini cadum accepisset, in vappam illud converteretur, antequam totum exhauriret: sæpe & obsonia jam corrupta altero die projiceret, id quod in proverbium abiit ^a unde quæ de præmio, in certamine potatorio a Xenocrate reportato veteribus memorantur, in contrarium adduci eique obijci vix possunt, moribus populi & consuetudine philosophorum Xenocratem excusantibus. ^b Certe integrum vitæ scelerisque purum vixisse, & philosophum, non dicto tantum sed & facto expressisse, concors veterum testimonium loquitur, & ipse a philosopho requiri professus est. ^c Scripsit multa, exhortationes & orationes magna copia, quibus & philosophiam naturalem & moralem, & historiam ejus illustravit, & tum encyclopædiam universam tum mathematicas scientias explicuit, ^d quæ omnia tamen hodie desiderantur. ^e Vixit usque ad annum Olymp. CXVI. primum, quo anno ætatis

^s) In festo Bacchanaliorum, ubi novas tragœdias spectabat PLVT. *de exilio*.

^t) LAERT. I. IV. f. 6.

^u) *Ib.* f. II. qui tamen locus subobscurus est; BAYLE *l. c. not. G.* per silentium, tempus intelligit, quo a publico docendi munere quievit. Verum ex STOBÆO *Serm. CXXVI. p. 385.* videre est, eum cum singulas horas certis negotiis destinasset, unam quoque exercendo silentio tribuisse, unde ad disciplinam magis philosophicam referendum est.

^x) VALER. MAX. I. VII. c. 2.

^y) *Lib. XIII. c. 31.*

^z) *Xenocratis casus* STOB. *Serm. XXXIX. p. 137.* de rebus diu durantibus.

^a) In certamine potatorio in festo Bacchi auream coronam a Dionysio propositam, qui plus bibisset, reportasse, eam vero Mercurio ante fores imposuisse referunt ATHEN. I. X. AELIAN. I. II. c. 41. LAERT. I. IV. f. 8. Id quod haud levem sobrietati Xenocratis maculam inurere videtur. Verum & ipsa gentis consuetudo, nihil

in eo contra bonos mores peccari sibi persuadentis & ejusmodi computationes instituentis hæc mirius explicanda esse monet, conf. REV. POTTERVS *Archæol. Græc. I. IV. c. 20. p. 770.* & exemplum Socratis a computationibus non plane abhorrentis pro Xenocrate pugnat, & lex bibendi in Academia observanda, quæ nostro debebatur, confirmat, si etiam concedamus, quod KUHNIUS ad *h. l.* Laert. contendit, non Syraculis, sed Athenis id factum esse. Recte vero BAYLE *l. c. not. C.* observat, si id Syraculis factum sit, admodum juvenem fuisse Xenocratem, nec dicere historico, quod inebriatus fuerit.

^b) PLVT. *de virt. mor. T. II. p. m. 399.*

^c) Catalogum exhibet LAERT. I. IV. f. II. ad quem quædam notavit FABRICIUS *Bibl. Græc. vol. II. p. 68.* conf. IONS. *l. c. p. 51.*

^d) Axiochum inter Platonis dialogos occurrentem Xenocratis esse, quem de morte conscripsisse dicitur, FICINO visum est, sed rationibus destituto, conf. MENAG. *ad Laert. l. c.* FABRICIUS *l. c.*

ætatis, ut supra indicavimus LXXXII. vel LXXXIV. ^e cum in pelvim forte noctu incidisset, fronte læsa obiit, & Polemonem successorem reliquit. Fuerunt inter veteres & alii Xenocrates, quorum quinque nominat LAERTIVS octo FABRICIVS. ^f Inter hos unus Chalcedonius quoque fuit, nostro junior.

Dogmata Xenocratis.

§. IV. In philosophiæ vero placitis eandem, quam Plato, viam tenuit Xenocrates, nec magnopere ab ea philosophandi ratione, quæ in Academia prima obtinebat, recessit, id quod ex reliquiis philosophematum ejus, quæ passim apud veteres memorantur, patet. Quia vero cum Platone in Italia & Sicilia fuit, & scholas Pythagoreorum frequentavit, mirum non est, eum etiam in eo Platonis vestigia pressisse, ut Pythagoreum philosophandi modum sequeretur, ut ex iis constat, quæ illi tribuuntur, quæ huc redeunt:

I. Ad philosophiæ disciplinam neminem admittendum esse, qui mathematicis disciplinis non præparatus sit. Hinc ad eum, qui neque musica, neque geometria, neque astronomia instructus ad ejus disciplinam admitti cupiebat, abi, inquit, ansis enim, id est, adminiculis philosophiæ cares. Alii dixisse ferunt: apud me vellus non mollitur, ^g quo sine dubio innuit, primam animi præparationem & e ruditate emollitionem non in scholis philosophorum quærendam esse.

II. Rhetoricam esse scientiam, id est, artem bene dicendi. Hoc QVINTILIANVS ^b & SEXTVS EMPIRICVS ⁱ Xenocrati tribuunt, quorum hic & illud ei adscribit, ^k dixisse rhetoricam opificem persuadendi. Idem dixit PLATO, & uterque ad sophistarum sine dubio artem respexit. Eundem in modum Stoici, sed diverso sensu. ^l

III. Philosophiam esse tripartitam, logicam, physicam & ethicam. Eandem divisionem, etsi eam expressis verbis non tradiderit, secutum fuisse Platonem supra dictum est. Xenocrates vero distincto sermone, ut ait SEXTVS, ^m hæc exposuit. Nec inelegans est FABRICII ⁿ conjectura, egisse de hac philosophiæ divisione Xenocratem in libro *de philosophia*, quem ei tribuit LAERTIVS.

IV. In dialectica tractatione initium faciendum esse a vocis consideratione. Xenocratem hoc nomine reprehensum fuisse narrat PORPHYRIUS. ⁿ

V. Tria esse rerum genera, aliud sensibile, aliud, quod cadit sub intelligentiam, aliud vero compositum & opinabile. Et sensibile quidem esse, quod sit infra cælum, sub intelligentiam autem cadens eorum, quæ ultra cælum sunt, opinabile autem & compositum ipsum cælum: sensui enim esse aspectabilem, sub intelligentiam autem cadere per astrologiam.

VI.

e) Prius LAERT. l. c. posterius LVCIAN. de macrob. T. II. p. m. 829. tradit.

f) H. c.

g) LAERT. l. IV. f. 10.

h) Instit. orat. l. II. c. 15.

i) Adv. Math. l. II. f. 6.

l) Vid. SEXTVS l. c.

ll) IDEM l. VII. f. 16.

m) ad h. l. Sexti.

n) ad Mus. Ptolom. p. 193.

k) Ib. f. 61.

VI. Cum hæc ita se habeant, essentiaë quidem, quæ est ultra cœlum, & quæ cadit sub intelligentiam judicem, sive criterium esse, scientiam; ejus autem, quæ est infra cœlum & sensilis, sensum; mixtæ autem opinionem.

VII. Ex his communiter, id quidem, quod judicat per rationem ex scientia, esse firmum, stabile ac verum, quod autem per sensum, verum quidem, sed non ita ut quod per rationem ex scientia: compositum autem esse commune veri & falsi.

VIII. Ex opinionibus aliam esse veram, aliam falsam, unde etiam traditas tres esse Parcas, Atropon quidem esse eorum, quæ cadunt sub intelligentiam, ut quæ non possit transmutari: Clotho autem sensilium, Lachesis autem opinabilem. Nihil est in hac Canonica dialecticæ Xenocrateæ parte, quam nobis servavit SEXTVS EMPIRICVS,^o quod non genuinum Platonis discipulum deceat, licet clarius expresserit, quæ Plato more suo subobscurè & per anfractus quasi tradidit. Vterque enim res in intelligibiles & sensibiles distribuit, & illis notitiam rerum per se existentium & essentias constituentium adscripsit, quæ gignunt certam rei scientiam. Deinde nec veritatem quoque omnem rebus sub sensus cadentibus Plato denegavit, sed tantum per participationem rerum cœlestium, id est intelligibilium & per se existentium, sive idearum, unde & rebus mixtis opinionem tribuit. Ipsa Parcarum comparatio cum tribus objectorum intellectus humani generibus a Platone est. Ei enim, teste CHALCIDIO,^p Clotho planetarum perplexus motus, Atropos sphaera ἀπλανῆς fixarum, Lachesis denique natura, quam res sublunares fortitæ sunt, significat.

IX. Monadem ac binarium Deos esse, illam quidem ut marem & patrem, ac cœli dominam, quæ etiam Iupiter, impar, & mens appellatur; hunc autem ut feminam & matrem, ac sub cœlo imperantem, qui universi anima nuncupatur.

X. Divinum quoque esse cœlum & ignea sidera deos olympios.

XI. Subter lunam dæmones esse alios inaspectabiles eosque etiam per elementa materiæ penetrare; quorum qui per aërem transit, Iuno, qui per aquam Neptunus, qui per terram Ceres est. Vidit, qui hæc refert STOBÆVS,^q non solum Stoicos hæc accepisse a Xenocrate, sed ipsam a Platone id transsumsisse; priora enim de monade atque dyade ex Pythagoricis scholis desumpta sunt, quæ non improbasse, etsi non secundum numerorum doctrinam differuerit, sed ideas eorum loco introduxerit, Platonem ex dictis superiori sectione notum esse putamus. Quæ vero de diis partes mundi inhabitantibus dixit, Platonis menti conformia esse, ex anima mundi ab eo introducta, manifestum est, & jam observavit PLUTARCHVS.^r Cum enim dii olympici nihil aliud sint, nisi ideæ, ut supra probavimus, & Timæus loquitur, dii inferiores in anima mundi comprehenduntur & elementis, quæ ista

o) SEXT. l. c. f. 147. seq.

p) p. 237.

q) Eclog. phys. l. I. c. 3. p. 5.

r) De Isid. & Osir. T. II. p. m. 157.

ista anima penetrat, immittuntur. Quod magno consensu postea receperunt Stoici, qui tamen omnia ad primum DEVM referebant, in eo Platonice, ipsoque Xenocrate deteriores. Sexus vero in divinis non Xenocratis inventum est, sed antiquissimis, uti libro primo demonstratum est, populis, & Orpheo quoque inter Græcos placuit, & ab his ad Pythagoreos venit, in quorum scholis id didicit Xenocrates, & quod de eodem & diverso, in eundem fere sensum Plato differuit, Pythagoricis formulis expressit. Quid vero illi mares & feminæ in divinis sint, quia alibi,^s & supra quoque diversis locis,^{ff} explicuimus, hic explicandum otioseque repetendum non est. Minus accurate itaque retulit sententiam Xenocratis CICERO,^t qui ita ejus doctrinam exhibet: *Nec vero ejus, (Aristotelis) condiscipulus Xenocrates in hoc genere prudentior est, cujus in libris, qui sunt de natura Deorum, nulla species divina describitur. Deos enim octo esse dicit; quinque eos, qui in stellis vagis nominantur, unum, qui ex omnibus sideribus, quæ infixæ cælo sunt, ex dispersis quasi membris simplex sit putandus Deus: septimum solem adjungit, octavumque lunam, qui, quo sensu beati esse possint, intelligi non potest.* Vt enim demus, Xenocratem æque ut Platonem se religioni κατ' ἔντη, & superstitioni populi accommodasse; patet tamen tum ex iis, quæ nobis servavit STOBÆVS,^u tum ex ipsa comparatione physiologiæ Platonice, quam secutus est Xenocrates, eum stellas deos ideo dixisse, non quod ipsa hæc corpora cœlestia dii sint, sed quod a Diis inhabitentur, & quasi ab anima regantur. Vnde regio quoque suprema Deorum cœlestium sive idearum sedes est, qua simul comprehenduntur,^v quod male intellexit Vellejus, qui ex dispersis quasi membris unum simplicem Deum statuisse Xenocrati affingit. Recte itaque cl. REIMANNVS^w monuit, tanti non esse Velleji apud Ciceronem testimonium, ut ei sine formidine oppositi fides haberi possit: potuisset fidem ejus plane rejicere, & ad rationes a nobis adductas provocare, quæ ab hac impietate Xenocratem liberant. Id quod pulchre vidit CUDWORTHVS,^x qui Stobæano loco adductus Xenocratem inter numinis assertores ponit, licet putet, eum ita a Platone recessisse, ut non tria principia, Deum, ideam & animam mundi poneret, sed duo, Deum & animam. Id quod aliter nobis videtur: monada enim & dyada nominando, nihil aliud dicere voluit, quam quod Plato dixit animam mundi constare ex dividuo & individuo, ex eodem & diverso: & diversa esse ista emanationis principia.^y Quicquid vero sit de numero principiorum a Xenocrate in divinis admissorum, illud in-

^s) *Amoen. liter. T. VII. p. 232. seqq. T. VIII. p. 326. seqq.*

^{ff}) Omnes fere populi sexum in divinis in Theologia exoterica agnoscunt: quam absurditatem philosophos rationibus metaphysicis emollixisse supra dictum est.

^t) *De natura deor. l. I. c. 13.*

^u) *l. c.*

^v) Idearum regionem vocari, supra observavimus.

^w) *Histor. Atheismi c. XXII. §. 6. p. 166.* Potuisset illis, quæ docte dicta sunt, addere, non recessisse a Platonis placitis Speusippum, Xenocratem, Heraclidem Ponticum; ut ex comparatione placitorum pateat.

^x) *System. intell. c. IV. §. 24. p. 512.*

^y) Scilicet & monas & dyas ad ordinem rerum spiritualium in schola Pythagoræ, unde sua desumit Xenocrates, hoc quidem sensu pertinent.

indubitatum est, abfuisse eum ab illa opinione, quæ non alios, nisi sidera cœlestia Deos putat, quam ideo frustra magno molimine refutat P. BAYLE,^z qui nimis secure Vellejo Ciceronis fidit: quem ideo tam absurdam Xenocrati sententiam tribuisse, ut partem, adversus quam disputabat, eo vehementius urgeret, vero non absimile est. Et facile potuisset veram Xenocratis mentem subolfacere Bælius, si ad ea attendisset, quæ postea ex PLVTARCHO^a adducit, tanquam systemati Xenocratis theologico non satis consonantia. Ait enim PLVTARCHVS: *Platonem, Pythagoram & Xenocratem & Chrysippum priscorum theologorum imitatione genios hominibus robustiores exstitisse, affirmavisse, & potentia nostram naturam longe superare, divina autem natura non sincera aut pura præditos, sed quæ animæ naturæ corporisque sensu comprehensa, voluptatis esset dolorisque capax, aliisque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alii magis, alii minus turbentur: nam ut in hominibus ita etiam inter dæmones esse virtutum & vitiorum discrimina.* Ex hoc enim loco non solum manifestum est, Xenocratem in doctrina de dæmonibus a Platone non recessisse, sed & ratio patet, quomodo ex eodem & diverso compositi sint, ut ipsamundi anima, in qua existunt, quidque velit dyas illa, quam Xenocratem statuisse Stobæus dicit. Certe hi dæmones a materia, sive mundi potius partibus, quas inhabitant, quasque cum illis confudit Vellejus, ex Xenocratis mente distinguendi sunt.

XII. Animam esse numerum, qui a se ipso moveatur. Definitionem hanc, e Pythagoreorum quoque scholis translata in Academiam multis præstantissimis viris persuasit, teste PLVTARCHO,^b recte vero monuit P. BAYLE,^c longe aliam, quam nos de numeris habemus, notionem sibi in hoc asserto effinxisse, quam nobis esse incertissimam, cur non fateamur? Recessisse vero paulisper a Platone in eo Xenocratem, idem^d observat, Plato enim animam non numerum ponit, sed ordinatam ratione numeri.^e

XIII. Stellæ & solem ex igne & primo denso compositas esse, lunam autem ex secundo denso, & peculiari aëre, terram ex aëre, aqua & tertio denso, omnino autem neque densum ipsum per se, neque rarum esse capax animæ. Sequitur in hac quoque parte, ut recte observat PLVTARCHVS,^f Xenocrates Platonem, qui stellarum quoque unamquamlibet ex terra & igni concinnatam pronuntiavit per intermedias naturas proportionem datas: nihil enim sentiri cui nihil terræ & luminis sit admixtum.

XIV. Quicquid est, aut esse bonum, aut malum, aut neque bonum neque malum. Affert hoc Xenocratis dogma SEXTVS EMPIRICVS,^g qui & inductionem exponit, qua id demonstrare aggressus est. In libris de fe-

Aaa aa 2

licitate,

^z) l. c. not. I. p. 513.^a) l. c.^d) l. c. p. 93.^b) De animæ gener. ex mente Timæi T. III. p. m. 75. Scholia inedita ad Dionys. Thracem, apud FABRIC. Bibl. Græc. Vol. II. p. 68.^e) De Pythagorico hoc dogmate conf. dicta Am. lit. T. VII. p. 244.^f) De facie in orbe lunæ T. III. p. 384.^c) l. c. p. 514.^g) Adv. Mathem. l. II. f. 6.

licitate, quos laudat LAERTIVS,^b hæc tradidisse verisimile est. Ceterum nec illud ab Academicis dogmatibus alienum est.

XV. Virtutem rebus omnibus esse præferendam.

XVI. Muniendas pueris aures esse, ne corrumpantur, antequam philosophiæ præceptis animus emendetur.

XVII. Civilem quoque philosophiæ partem Xenocratem attigisse, PLVTARCHVS^k refert, qui præcepta de regno ab eo petiisse Alexandrum M. ait, & LAERTIVS,^l qui inter libros Xenocratis etiam *elementa de regno* ad Alexandrum memorat. Quæ vero principia secutus sit, libro perduto, ignoratur, suspicarique licet, saniora ad tantum regem retulisse, quam Plato Dionysio suggessit, imaginaria republica sua fasciatus.

Polemo.

§. V. Post Xenocratem Academiam rexit POLEMO, Atheniensis patre Philostrato, quem Philocratem nominat SVIDAS,^m natus, qui, Antigono Carystio apud LAERTIVMⁿ teste, ex primariis civibus fuit, & equos jugales aluit. Cum is esset adolescens, adeo impudicus & lubricus fuit, ut pecunias passim deponeret, & in viis ac angiporis occultaret, ut ubique præsto esset, quo cupiditatum frena solveret, & voluptates exsequeretur.^o Qua vivendi licentia & pessimam sibi famam conflavit, & in conjugis offensionem incurrit, quæ ei dicam masculæ veneris scripsit. Tam corruptis itaque & inquinatissimis moribus cum esset, mira animi mutatione ad frugem per Xenocratem revocatus est: quam rem a multis veterum memoratam, ^p eleganti VALERII MAXIMI^p narratione hic exhibemus, qui ita rem exponit: „Perditæ luxuriæ Athenis adolescens Polemo, neque „illecebris tantummodo, sed etiam ipsa infamia gaudens, cum e convivio, „non post occasum solis, sed post ortum, surrexisset, domumque repetens, „Xenocratis philosophi patentem januam vidisset; vino gravis, unguentis „dilibutus, fertis capite redimito, pellucida veste amictus, refertam turba „doctorum hominum scholam ejus intravit: nec contentus tam deformi „introitu, confedit etiam, ut clarissimum eloquium & prudentissima præ- „cepta temulentiae lasciviis eluderet. Orta deinde, ut par erat, omnium „indignatione, Xenocrates vultum in eodem habitu continuit, ommissisque, „de quibus differebat, de modestia ac temperantia loqui cœpit. Cujus gra- „vitate sermonis resipiscere coactus Polemo, primo coronam capite detractam „projecit, paulo post brachium intra pallium reduxit, procedente tempore, „oris convivalis hilaritatem deposuit, ad ultimum totam luxuriam exuit, „uniusque orationis saluberrima medicina sanatus, ex infami ganeone ma- ximus

b) l. IV. f. 12. Qualem vero rerum ad beatitudinem pertinentium ordinem posuerit, ex CLEM. ALEX. Strom. l. II. p. 419. discere licet, ubi ait: Xenocrates definit beatitudinem propriæ virtutis possessionem, & ejus, quæ inservit facultatis: deinde, ut in quo quidem sit, videtur dicere animam; ut autem a quibus, virtutes: ut ex quibus, tanquam partibus, bonas actiones & honestos habitus, & affectiones & motus & habitudines, utpote quod non sine his sint ea, quæ sint corporis & externa.

i) PLVT. de audit. T. I. p. m. 130. BAYLE l. c. not. M. STOLLE Hist. phil. mor. gent. p. 78.

k) Contra Colot. T. III. p. 634. l) l. c.

ll) T. II. v. Polemo p. 139.

m) l. IV. f. 16.

n) ibid.

o) Laudatos habes apud MENAG. ad l. c. Laërt. & FABRIC. Bibl. Græc. Vol. II. p. 64.

p) l. VI. c. 9. Græce non minus eleganter & copiose rem exposuit LVCIANVS in bis accusato T. II. p. m. 677.

„ximus philosophus evasit. Peregrinatus est hujus animus in nequitia, non „habitavit.“ Haftenus Valerius, quibus addit LAERTIVS: *⁹ Ita se ipsum collegisse, ut industria & studio ceteros vinceret, tantamque inter ipsa philosophandi initia oris atque habitus assumsisse constantiam, ut idem semper maneret, neque vocem unquam mutaret.* Tantopere etiam sobrietati studuit, *⁷* ut a triginta annis ad mortem usque aquam biberet, animique miram fortitudinem præ se ferret, sic ut canis aliquando rabiosi morfu in fura vulneratus, tumultu hac de re exorto solus præsentium, quasi nihil ad se ea res pertineret, non expalluerit, & aliis quoque occasionibus animo non commoveretur, unde Melanthius pictor in libris *de pictura*, quandam ei in moribus contumaciam atque duritiem tribuit. Neque tamen austeritatem expressit, sed urbanitatem ingenio egregie temperatam excoluit, & morum elegantiam cum severitate atque generositate conjunxit. *⁸* Adeo quoque immutavit mores, ut qui semper ante sodalitia quæreret, postea solitudine delectaretur, maximamque vitæ partem in hortulo transigeret, secundum quem discipuli, casis exstructis, scholæ ipsius proximi habitabant. *⁹* Cujus severitatis potissima causa Xenocrates fuit, qui cum semel animum juvenis deperditi immutavisset, ab eo tempore exemplum animo ejus præerat, quod studiose imitabatur, ejusque innocentiam morumque severitatem ita exprimebat, ut gravitate ejus tanquam Doricis modulis gressuum suorum mensuram attemperaret. *⁷* Quæ res non Xenocratis tantum amorem ei conciliavit, sed & civium venerationem meruit, qui ob integritatem eum plurimi faciebant. Dignus itaque habitus est, qui decedente morte Xenocrate Ol. CXVI. 2. Academiæ præficeretur, in qua summa cum laude docuit, & plurimos discipulos habuit, ex quibus Crantor, Crates Stoicus, Zeno & Arcesilaus maxime inclaruere. Obiit senex ex phthisi. Multa scripsisse ait LAERTIVS, *⁸* & qui hunc sequi solet SVIDAS, *⁹* qui nullum suo jam tempore, ejus scriptum extitisse testatur, nec Laërtius ullius titulum affert. Librum ejus *de vita secundum naturam* laudat CLEMENS ALEXANDRINVS. *⁷* Fuere & alii Polemones, quos prætermisere Laërtius & Menagius, in homonymis adducendis alias diligentes, quos in fine paginæ adjicimus. *⁸*

§. VI. De placitis Polemonis philosophicis pauca nobis servaverunt veteres, sine dubio ideo, quod a magistro, & toto disciplinæ Platonice habitu non discedebat, sed Platonis philosophiam sincere exprimebat. Ferunt tamen, statuisse:

*Placita
philosophica
Polemonis.*

A a a a 3

I. In

g) l. c.

r) ATHENAEVS l. II. p. 44. LUCIAN. l. c.

s) LAERT. l. c.

ff) ib. f. 18.

t) Ex animi hac temperie quoque derivandum, quod Sophoclis maxime studiosus esset, eaque elegantissimi tragici loca præ reliquis diligeret, ubi mitis incedit ac placidus.

u) l. c.

v) l. c.

w) Strom. l. VII. p. 717.

x) Polemonem Stoicum, historicum & geo-

graphum nominat SVIDAS T. III. p. 139. VOSSIVS de hist. Græc. l. I. c. 18. p. 119. CASAVB. ad Athen. l. IV. IONS. de Scr. hist. phil. l. II. c. 13. p. 178. Polemo item Augusto & Antonio commendatus narratur STRABONI l. XII. & XIV. Polemonem vero Sophistam Laodicenum, eloquentia non minus quam superbia celebratissimum, prolixè describit PHILOSTRATVS vit. Soph. l. I. c. 25. p. 530. seqq. Iunioris, Commodi tempore viventis, Polemonis meminit SVIDAS l. c. p. 149.

I. In rebus nos exerceri oportere, non in dialecticis speculationibus, ne exiguam quandam artem sorbentes, atque meditantes differendi subtilitate clari, moribus nobis contradicamus ^y.

II. Mundum esse Deum. ^z Quo sensu hoc intellexerit Polemo, ex Platonis philosophia disci debet, qui eandem doctrinam a Timæo Locro accepit. Hinc patet, ab atheismi culpa absolvendum esse Polemonem. Eandem sententiam a magistro acceptam suo systemati, licet mutato sensu inseruit Zeno.

III. Summum bonum esse vivere secundum naturam. ^a Summa hæc fuit libri supra de hoc argumento memorati. Notari vero meretur hoc dogma, eo quod a Zenone in novum, quod condebat, physiologiæ & ethicæ systema translatum celeberrimum in Stoicorum scholis fuit. Obscurum vero est, quid per naturam Polemo intellexerit? quod ut conjecturis, illustrare tentemus, observandum est, Polemonem, Platonis sequacem de officiis animæ differentem non aliud fundamentum disciplinæ moralis posuisse, quam quod Plato posuerat. Ille vero animam ex anima mundi, uti supra demonstratum est, decerptam statuens, in eo virtutis officia posuit, ut anima & motibus animæ mundanæ conformem se reddat, & corpore soluta ad divinitatis hoc principium suum redeat, unde sequitur, motibus finique animæ mundanæ conformiter vivere, sicque Deo assimilari, omnium officiorum sapientis argumentum & summam esse. Polemo vero naturam vocabat, istum animæ mundanæ motum, quo omnia reguntur & animantur, & sic præceptoris ex mente, animam sapientis isto moralis philosophiæ principio ad suam originem reduxit. Id quod Zeno a præceptore quoque accepit, idemque omnium officiorum fundamentum posuit, ut sapiens secundum naturam, id est, animæ mundanæ motus & harmoniam vivat, hoc tantum discrimine adhibito, ut animam mundi nec inferiorem Deo, ut Plato, statueret, nec a Deo distingueret, sicque animas ex ipsa Dei essentia immediate derivaret, & in eam reduceret.

IV. Beatitudinem esse sufficientiam (*αὐτάρκειαν*) omnium bonorum, vel plurimorum vel maximorum. Sine virtute autem non futuram ullam beatitudinem, absque bonis autem corporis & externis virtutem esse sufficientem ad beatitudinem. ^b

V. Esse inutile, quod fit per carnes, nutrimentum, jam confectum assimilatumque animis bestiarum. ^c

Crates.

§. VII. Polemoni defuncto in schola successit Crates, Atheniensis, patre natus Antigene, auditor Polemonis, in dilectissimis habitus. ^d Quocum tam arcta intercessit ei amicitia, ut non modo viventes eadem secuti fuerint studia atque exercitationem eandem, verum & usque ad ultimum vitæ habitum eosdem expresserint mores, similesque sibi invicem esse studuerint, & mor-

^y) LAERT. I. IV. f. 18.

^z) STOBÆVS *Eclog. phys.* I. I. c. 3. p. 5.

^a) CICERO *de fin.* I. IV. c. 6.

^b) CLEM. ALEXANDRIN. *Strom.* I. II. p. 419.

^c) IDEM. I. VII. p. 717. seq.

^d) Hæc & sequentia debemus LAERTIO I. IV. f. 21. seqq. quem sequitur HESYCHIVS Milesius.

& mortui quoque eodem conderentur sepulchro. Quæ fidei & amicitiae dexteritas Arcefilaum commovit, ut relicto Theophrasto, eorum disciplinam amplecteretur, deos esse, dicens, vel aureæ saltem ætatis reliquias. Nam & concordēs inter se vivebant, & ingenio usi vulgarem auram non captante, nihil vulgi laudibus dabant, sed morum integritatem servabant & philosophiam re ipsa exprimebant. Moriens vero Crates libros a se exaratos complures reliquit, partim philosophici, partim comici argumenti, orationes item populares alias, & alias *de legationibus*. Discipulos formavit celeberrimi postea nominis, Arcefilaum, Bionem Borysthenitam Theodoriis postea adscriptum,^e de quo supra diximus. Ceterum plures Cratetes sunt, inter philosophos celeberrimi, & inter hos Cynicus, Stoicus, & Peripateticus, in sequentibus nominandi, alius quoque Academicus sive Platonicus Tarsensis, qui probe inter se distinguendi sunt. *f*

§. VIII. Iuxta Cratetem celebre nomen adeptus est in Academia *Crantor*. CRANTOR, Solis ortus, ubi in magna suorum admiratione vixit: *ff* concessit tamen Athenas, Xenocratis fama permotus, eique in disciplinam se tradidit. Ibi Polemonem quoque offendit, strenuum Xenocratis, uti supra dictum est, imitatore, in cujus admirationem raptus amicitiam cum eo junxit, multumque ejus constantiam animi suspexit. Tanta quoque erga illum veneratione ducebatur, ut, occupante post Xenocratis mortem cathedram Polemone, Crantor eum præceptorem sibi deligeret. Cum enim in morbum incidisset, in Aesculapianum se contulit, ^g ibique deambulavit. Huc cum multi confluxissent discipuli rati, non morbi causa eum illuc concessisse, sed ut scholam aperiret, & inter hos Arcefilaus quoque adesset, cupiens, ut Polemoni se commendaret, non tantum huic non succensuit, sed ipse quoque sanus factus se ad audiendum Polemonem contulit, id quod magnam ei admirationem peperit. Tanta autem ex hac institutione enata ei est eruditio, ut inter Academicos summo loco haberetur; in primis enim in Academia nobilem vocat CICERO^b & HORATIVS:ⁱ

*Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
Plenius & melius Chrysippo & Crantore dicit.*

Ex quo Venusini vatis testimonio patet, eum de morali potissimum doctrina summopere fuisse meritum, magnamque laudem in ea philosophiæ parte consecutum. Id quod imprimis ex libello ejus *de luctu* colligendum est, quem hodie desideratum multis nominibus laudant, veteres,^k & in his CICERO,^l qui in consolatione filiae se Crantorem fecutum esse ingenue fatetur, alioque loco ^m *non magnum, verum aureolum*, & ut Tuberoni Panætius

^e) Male hic Interpres Laërtii Theodorum quoque Cratetis discipulum facit; non enim id vult Laërtius, sed id dicit, Bionem, Theodorum polea, a secta, nominatum, eum audivisse.

^f) Decem enumerat LAERT. l. c. f. 21.

^{ff}) *ibid.* f. 24.

^g) Aegrotantes se in Aesculapii templum contulisse, ex ARISTOPHAN. *Pluto* aliisque notum est.

^b) *Tusc. Qq. l. III. c. 6.*

ⁱ) *Ep. l. I. ep. 2. v. 3.*

^k) CICERO *Tusc. Qq. l. I. c. 48.* PLUT. *de consolation. T. I. p. m. 222.* LAERT. l. IV. f. 27.

^l) Conf. PLINIVS in *præf. BAYLE Dict. T. I.* art. *Crantor*, not. D. p. 221.

^m) *Academ. Qq. l. IV. c. 44.*

Panætius præcipit, *ad verbum ediscendum libellum* vocat. Non enim Stoica indolentia animo immanitatem, corpori stuporem induxit, sed argumentis & rationibus philosophiæ animi vulnera sanavit.^m Primus quoque fuit, qui Platonem, teste PROCLUS, ⁿ commentariis illustravit. Sed & locum inter poetas sui temporis obtinuit, poemata enim conscripsit, eaque obfignata in patria in templo Minervæ deposuit: Homerum vero & Euripidem præcipue ob oculos habuit,^o ex quo colligi potest, non exigua virtute fuisse in arte poëtica; certe a poëtis aliis vehementer laudatus est.^p Aqua intercute cum laboraret, Arcesilaum testamento hæredem XII. talentorum scripsit, diemque suum ante Polemonem & Cratetem obiit,^q quorum ex hac causa successor fuisse non potuit. Soficrates enim quidam Crateti, & huic Arcesilaus successit.

Præcepta moralia Crantoris.

§. IX. Paucissima de dogmatibus ethicis, quæ Crantori arriserunt, nobis servavit tempus, quæ & ipsa a placitis veteris Academiæ non differunt. Exemplum funto sequentia :

I. Vitam nostram multis modis laboriosam esse ac difficilem, quod si non ita sit natura comparatum, certe a nobis ipsis invectam hanc corruptellam: & incertam istam fortunam eminus nos ac jam inde ab initio comitatam nihil sanum aut salutare nobis inferre: ipsa femina mortalia cum sint, partem hujus causæ sustinere, unde pravitas ingenii, morbi, curæ, aliaque fatalia incommoda mortales insequantur. Hæc ex libro ejus *de luctu* sive *ex consolatione ad Hippoclem* excerptis PLUTARCHVS, ^r in quibus id imprimis notandum est, causam malorum physicorum Crantorem in ipsa materiæ dispositione, & seminum natura quæsiuisse, qua in re Platonis mentem accurate secutus est, idque magnum solatium in calamitate esse putavit, ^s vacare culpa, causa scilicet ad naturæ necessitatem redundante.

II. Maxime proprium animæ officium esse, judicare sensilia & sub intellectum cadentia, eorumque & inter se in suo, & invicem in diverso genere discrimina atque similitudines. //

III. Animam ut omnia possit cognoscere, ex omnibus esse concretam: esse autem hæc quatuor: naturam, quæ mente duntaxat cernitur, semperque eodem habet modo: tum eam, quæ corporibus adest mutabilem atque perpeffionibus obnoxiam: ad hæc ejusdem & diversi, quod etiam istarum utraque particeps ejusdem & diversi proprietatem.^t Et hoc ex *Φιλοσοφούμεναις* Platonis esse, illa demonstrant, quæ supra de psychologia Platonica diximus; non enim potuit non Platonica schola vi fundamentorum semel admissorum in anima ejusmodi compositionem diversarum natura-

^m) PLUTARCH. l. c. CICERO *Tusc. Q. 9.* l. III. c. 6.

ⁿ) l. l. in *Tim. Plat. conf. MENAG. ad LAERT.* l. IV. f. 27. FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. II. p. 56.*

^o) LAERT. l. c.

^p) Eorum epigrammata in Crantorem l. c. extant.

^q) Perperam id asserit FOVCHER *diff. Acad.* l. I. c. 5. p. 28.

^r) *De consol. T. I. p. m. 224.*

^s) *ibid. p. 239.*

^{ff}) IDEM *de gen. animæ T. III. p. m. 75.*

^t) *ibid.*

turarum statuere. Licet vero plures facultates vel naturas in animo numeret Crantor, quam Plato, quod etiam *PLV T A R C H O* observatum est, verbis tamen magis, vel conceptibus metaphysicis quam re ipsa, ab eo abit. Idem enim a natura intelligibili, diversum a materia mutabili re ipsa juxta Platonem non differt; sed conjunctum suo modo utrumque in anima mundi, unde animæ hominum decerptæ sunt. Crantor autem ei, quod ex Dei intellectu, five natura intelligibili & ex materia five corporis conditione in animam derivatur, ab eo quod ex anima mundi participat, distinxisse videtur, quod ad meram verborum differentiam redit. Pluribus hanc Crantoris de anima opinionem illustrat, nisi obscurare verius dixeris, ex proportionum mathematicarum rationibus *PLV T A R C H V S*,^x qui videndus.

IV. Vnicuique bono suum ordinemtribuendum esse & dignitatem, & virtuti quidem deberi primas partes, sanitati secundas, tertias voluptati, ultimas divitiis. Ita *SEXTVS EMPIRICVS*^y Crantoris mentem exponit, qui & ipsa ejus verba, eleganti simili expressa affert. Non nova vel inaudita ea in Academia veteri fuisse, ex iis, quæ hætenus differuimus, constat.

V. Indolentiam nec posse ullam esse, nec debere, nec ægroto etiam, nisi is, qui fuerat sensus, absit, five secetur aliquid, five avellatur a corpore. Nam istud, nihil dolere, non sine magna mercede contingere, immanitatis in animo, stuporis in corpore.^z Videtur hæc sensim enascenti ex Cynica philosophia Stoicismo opposuisse, licet & ad Pyrrhonis placita retundenda dictum esse videri queat, quæ circa Crantoris tempora floruerunt. Qua vero ratione id Academia media receperit, sicque inter Pyrrhonis placita & Crantoris concordiam quandam inierit, in sequenti sectione dicemus.

^{u)} *ib.* p. 76.

^{x)} *ib.* p. 90.

^{y)} *Adv. mathem. l. IX. f. 51. seqq.*

^{z)} *PLVT. de consol. l. c. CICERO Tusc. 2q. l. III. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. D.*

S E C T. III.

D E A C A D E M I A M E D I A.

§. I.

*Mutatio Aca-
demiae ab
Arcefilao
facta.*

Hactenus, quod vidimus, in Platonis doctrina perstitit Academia; jam nova se facies monstrat, & classis five tribus quasi nova, quæ non plane quidem Platonem deseruit, aliam tamen philosophandi rationem iniit, quæ Academia media vocari solet. Cujus auctor fuit Arcefilaus, vel, ut a Cicerone ^a vocatur, Arcefilas nobilissimæ famæ philosophus. Is Pitaneus ex Æolide, ^b patrem Scuthum five Scythum habuit, natus Olymp. CXVI. i. fratrum quatuor, quorum duos uterinos habebat, minimus. Mature & in adolescentia literis elegantioribus imbutus est. Antequam enim Athenas veniret, Autolycum mathematicum audivit, cum quo Sardes est profectus; inde Xanthum Atheniensem musicum, & Hipponicum geometram, hominem cum magna scientiæ ejus peritia summam oscitantiam jungentem. ^c A fratre natu majore, qui curam ejus gerebat, oratoriæ arti destinatus, rhetoricam & poësin didicit, & haud vulgariter in hac profecit, quod epigrammata testantur, quæ nobis servavit LAERTIVS, qui & in dicendo gravissimum & in scribendo exercitatissimum fuisse, tradit. Ipse vero animo ad philosophiæ studium inclinans totum se ei tradidit, primumque ad Theophrastum discessit, post Aristotelem Peripateticam philosophiam magno applausu in Lyceo docentem. Postea Crantori innotescens, postquam singulari affectu eum esset complexus, ^d ab eo, uti supra dictum est, ad Polemonem in Academiam traductus est, invito & indignante Theophrasto, qui juvenem egregiæ indolis atque alacritatis singularis e schola discedere ægre tulit. Ibi cum Crantore, quocum conjunctissime vixit, Zenonem quoque Stoicorum parentem condiscipulum habuit. Sunt, qui tradunt, ^e ad dialecticos quoque divertisse, & a Diodoro Eretriacam philosophiam didicisse, indeque disputandi adversus quoscunque artem in Academiam traduxisse. Alii non Pyrrhonis tantum imitatore, sed & discipulum faciunt, ^f quod si verum est, & non de philosophia magis Pyrrhonis, quam de ipso hoc philosopho, ejus præceptore, intelligendum est, in ultimos Pyrrhonis annos cadit, ut ex rationibus temporum, quibus vixit Pyrrho, quasque suo loco explicabimus, patet. Nobis nec Eretriacos, nec Pyrrhonem audivisse, verisimile videtur. Erat enim maximus Platonis admi-

a) Passim, præsertim in *Qq. Academicis*.

b) Duæ Pitaneæ apud veteres, una Æolidis, altera Laconicæ. Ex illa natum Arcefilaum præter LAERT. l. IV. f. 28. tradunt EVSEB. *de præp.* l. XIV. POMPON. MELA l. I. c. 18. STRABO l. XIII. p. 422. Non audiendus itaque est SOLINVS, qui *Polyhist.* c. 7. p. 22. eum Pitaneæ Laconicæ ortum dixit.

c) Inde jocus Arcefilaus, geometriam ei hianti in os involasse LAERT. l. c.

d) *Ibid.* f. 28.

e) Timonis Sillographi versus adducit hanc in rem LAERT. l. IV. f. 33.

f) NVMENIVS apud EVSEB. *præp.* l. XIV. c. 9. p. 729.

admirator, cujus & libros ad manum habebat, ^g a quo ad sectas obscuras nulliusque tum nominis eum defecisse probabile non est. Solebat etiam suos hortari, ^h ut dialecticam fugerent, quia fusque deque confundat omnia, similesque sint dialectici ludentibus alea, qui decipiantur quidem, sed non sine delectatione. Nec forte volunt aliud testimonia veterum, quam ex Dialecticorum scholis & Pyrrhonis philosophandi more novam philosophiæ Academicæ faciem, in contrariam partem de omnibus decertantem & incertitudinem rerum omnium statuentem desumpsisse. ⁱ Post Cratetis mortem, cum Sosicrates quidam in Academica cathedra successisset, ille Arcefilao ingenii & eruditionis laude incluto locum cessit, ^k isque docendi munus in Academia suscepit, novamque philosophandi rationem introduxit, magnumque non juventutis tantum, sed & magnorum virorum applausum meruit. Erat enim elegantioribus eruditionis partibus instructissimus, & lectione quoque veterum poetarum, inter quos Homerum & Pindarum maxime amabat, munitus, quorum versus ex improvviso sermoni miscens, & argumento opportune applicans, admodum graciosus fuit. ^l Præterea sermone quoque vivo, & oratione sententiis referta atque succincta utebatur, qua valde animos commovit. ^m Hinc & maxima ejus in persuadendo vis fuit, quibus virtutibus plurimos sibi discipulos conciliavit, quamvis illius in reprehendendo acerbitate haut raro acrius exciperentur, quam juvenum ferre solent animi. ⁿ Liberrimus enim in reprehendendo erat, & pungere acriter solebat eos, quos corrigere volebat, cujus aliquot exempla nobis servavit LAERTIVS. ^o Sic & objectis acute occurrebat, atque orationem ad id, quod erat propositum, apte flectebat, omni se tempori, personæ & loco accommodare peritissimus. Cetera optimus erat, multaque spe auditores suos implebat, quod magnum ei discipulorum numerum confluxit; quem tamen adeo non ambitiose quæsit, ut potius haud raro discipulos moneret, ut alios audirent; & cum adolescens quidam Chius ex ludo suo, alium sibi plus placere dixisset, ipse manu apprehensum ad illum ^p duxit, philosophoque commendavit, admonens, ut ordinis & disciplinæ servaret gravitatem. Non vero eruditionis laude tantum insignis erat, sed virtutum quoque, philosopho dignarum encomio commendatissimus. Ingenii enim amœnitatem & formæ quoque elegantiam ^q cum iis virtutibus conjunxit, quibus non potuit non omnibus esse acceptissimus. Erat enim in communicandis vitæ necessariis liberalissimus, ad exhibenda beneficia promptissimus, quæ tamen clanculum, & ut laterent,

Bbb bb 2

con-

g) LAERT. f. 32.

h) STOBÆVS *Serm.* CXII. p. 719.i) Hinc versus Aristonis de eo apud LAERT. l. c. Ita etiam SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp.* l. I. c. 33. intelligendus.k) *Ibid.* f. 32.l) *Ibid.* f. 31. *seqq.* ubi passim exempla afferuntur, & monetur, ægerrime tulisse, si quis liberales artes in tempore non didicisset.m) *Ibid.*n) *Ibid.* ubi exempla quoque reprehensionis acerbæ offenduntur.o) Faciebat hoc plerumque accommodatis poetarum versibus & parodia, de quo more vid. FABRIC. *Bibl. Græc.* vol. I. p. 354.

p) Erat is autem Hieronymus Peripateticus, gravis Arcefilai obrectator, LAERT. l. c.

q) Numenius apud EVSEB. l. c.

conferebat, ab hoc jactantiæ genere alienissimus, cujus exempla aliquot narrat LAERTIVS, ^r summæ laudi Arcesilao cedentia. Ad mensas quoque argentariorum sæpe accedebat, non differendi tantum causa, ut solebant eo tempore philosophi, sed ut etiam egenos pecunia collatitia juvaret, sumtusque exhiberet necessarios. ^s Vasaque sæpe aurea amicis pauperibus commodavit, nunquam restituenda, vel donanda. Id quod eo facilius fieri ab eo poterat, quod non tantum prædia in Pitane habebat, ex quibus quantum opus habebat, frater ipsi suppeditabat, sed & Eumenes rex amplissimis eundem donis prosequabatur, cui quoque soli regum animum addixit. ^t A fastu quoque alienus extitit, quare nec eruditionem, quam tamen egregiam possidebat, jactavit, & hoc præcipue, in differendo, loquendi genere usus est: arbitror equidem, & non assentietur istis ille, cujus nomen appellabat. ^u Audacius, quam par erat, loquentes non ferebat, & benignum ac benevolum ubique servabat animum, sic ut virtutis & honestatis, quam nova philosophandi ratione convellere videbatur, stator atque vindex exemplo suo esset. ^x Quam tamen virtutis laudem voluptatis vitiis contaminavit: victu enim non minus, quam Aristippus, erat magnificus & conviviiis haud raro indulgebat, Theodorum vero & Philetam, Elienses meretrices, publice adamabat, quod cum ei objicerent adversarii, sententiis se Aristippeis defendebat. ^y Masculo quoque amoris deditissimus improbus & nullius pudoris, juvenumque corruptor audiebat. ^z Vinolentiam quoque ei objicit ATHENAEVS. ^a Vnde merito mirandum est, in vehementi podagræ ardore indolentiam probavisse, ^b a Stoicis ejus adversariis, qui eam crepabant, haud facile expectandam. Maximam vitæ partem in Academia vixit a publicis remotus negotiis; ^c ad Hieroclem tamen, qui Munychiam præsidio tenebat, & Piræum, quoque familiarissime utebatur, festis diebus assidue ventitabat, quod vitio ei haut pauci vertebant. ^d Antigoni vero partes sequi, inque illius familiaritatem pervenire pertinaciter recusavit. ^e Mortuus autem est in delirio, postquam largius vino se onerasset, ^f anno ætatis LXXV. Olymp. CXXXIV. 4. quo anno ei Lacydes in schola successit, ^g testamentoque fratrem Pyladem hæredem scripsit, uxorem enim nunquam duxerat. Adversarios ex philosophis imprimis

^r) l. c. f. 37. SENECA de benef. l. II. c. 10. PLUT. de disc. ad. G. aw. BAYLE l. c. not. I.

^s) LAERT. l. c. f. 34. conf. OLEAR. ad STANLEIVM p. 396. qui recte in versione obscuri textus Laërtiani SALMASIVM de fænore Trapezit. p. 547. secutus est.

^t) LAERT. l. c.

^u) Ibid. f. 38.

^x) Ita Cleanthes de eo apud LAERT. l. VII. f. 131. BAYLE l. c. not. K. p. 289. qui tamen, dum Pyrrhoniis sibi deamatis apologiam scribit, ratiocinatione decipitur.

^y) Ib. f. 40.

^z) Id ei objecere Aristo Chius & Hieronymus Peripateticus ib. Quorum tamen calumnias tan-

tum fuisse vult FOVCHER. diff. Acad. l. I. c. 5. p. 36. invitis veterum testimoniis.

^a) Ex testimonio Phanocriti φιλόσοφον vocantis l. VII. p. 276.

^b) CICERO de finibus l. V. c. 31.

^c) LAERT. l. IV. f. 40.

^d) Ibid. f. 39.

^e) Ibid.

^f) Ibid. f. 45.

^g) Lacydes enim XXVI. annis scholæ præfuit, & munere se abdicavit Ol. CXLI. 2. unde sequitur, Arcesilaum obiisse Ol. CXXXIV. 4. inde & annus ejus natalis supra positus patet. Ol. CXX. floruisse ait Apollodorus.

primis expertus est Zenonem Stoicæ familiæ parentem, & Hieronymum Peripateticum; ^b quin & Epicurum ejus famæ invidisse ait PLVTARCHVS. ^c Vtrum scripserit aliquid, in diversam veteres abeunt sententiam, LAERTIVS ^k & PLVTARCHVS ^l negant. Quibus opponit P. BAYLE, ^m quod Eumeni regi libros inscripisse LAERTIO ⁿ dicatur. Sed decepit virum acutissimum interpres Latinus: nihil enim aliud vult Laërtius, quam ex regibus soli Eumeni se addixisse, & cum eo familiariter collocutum fuisse, quod Antigono aliisque negabat. Præter hunc vero philosophum duo apud veteres memorantur Arcefilai, poëtæ, & unus statuarius. ^o

§. II. Huic itaque, cujus vitæ historiam paucis descripsimus, philosopho nova debetur philosophiæ Academicæ facies; quam ut rite cognoscamus, præter eos, qui ex veteribus & recentioribus hanc potissimum philosophandi viam, ejusque historiam exposuerunt, CICERONEM, ^p SEXTVM EMPIRICVM, ^q FOVCHERIVM, ^r HVETIVM, ^s BAYLIVM ^t historia quoque Socraticæ & Platoniciæ scholæ, quam hucusque excussimus, consulenda est, ut veræ origines philosophiæ Academicæ, quatenus a Platonica abit, cognoscantur. Nos ex multis pauca sed potiora, & quæ rem conficiunt, feligemus, & his potissimum observationibus comprehendemus:

*Origo metho-
di philoso-
phandi Aca-
demiciæ mediæ
receptæ.*

I. Ex enarrata hætenus doctrinarum philosophicarum historia palam est, philosophos non Græcos tantum, sed & barbaros rebus in sensum cadentibus, & materia constantibus certam fixamque cognitionem denegasse, materiamque tanquam incertam, fluxam, semperque & in momenta mutabilem considerasse. Longum hic adducere liceret agmen eorum, qui in hac hæresi fuerunt philosophorum antiquorum, si historiam philosophiæ Academicæ vel Scepticæ peculiarem scriberemus: lector tamen attentus & diligens ex iis quæ hætenus dicta sunt, & dicentur ^u in sequentibus, facili labore hujus rei veritatem colliget. Quod non ita quidem intelligendum est, ac si omnem humano intellectui cognitionem atque certitudinem denegaverint veteres, & ἀκαταληψίας dogma ab incunabulis philosophiæ triumphaverit, quod nullis veteris historiæ documentis suffultus asserit, longumque hujusmodi philosophorum indicem necit, magnus scepticismi nostra ætate revocati patronus, PETRVS DANIEL HVETIVS: ^v eo vero omnino valet, ut inferri inde debeat, modestiam in philosophando, præjudicio-

Bbb bb 3

^b) LAERT. l. c. f. 40.

ⁱ) Adv. Coloten.

^k) f. 29.

^l) De fort. Alex.

^m) l. c. p. 286.

ⁿ) Ib. f. 38. conf. FABR. Bibl. Gr. vol. II. p. 53.

^o) LAERT. f. 45.

^p) Academ. Qq. l. I.

^q) Pyrrhon. hypotyp. l. I. c. 33. & adv. mathem. passim.

^r) In dissertationibus de philosophia Academica Par. 1692, 12.

^s) In tr. de imbecillitate intellectus humani, Amst. 1723. 12. Foucherii & Huetii scriptorum historiam suo tempore, ad Scepticos nostri ævi delati, enarrabimus.

^t) Dict. T. I. art. Arcefilaus & Carneades. Magnum hunc virum ipsum in plerisque hoc philosophandi genere usum fuisse suo loco exponetur.

^u) Pertinere huc etiam Pythagoram, Heraclitum, Xenophanem, totamque Pythagoreorum, Heracliteorum & Eleaticorum scholam, ex dicendis constabit.

^v) l. c. c. 14. p. 98. seqq.

diciorum ejectionem, materiæ ex eorum numero, circa quæ scientia versatur, exclusionem, & sobriam ἐποχὴν nunquam non magnis viris & illustribus in philosophiæ cœlo sideribus placuisse.

II. Consulentibus porro historiam philosophantium id manifestissimum est, habuisse barbaros primo, & ab his edoctos Græcos duplicem methodum, vulgarem & arcanam; quarum illa ἐξωτερικῶς certa quidem dogmata, tanquam cortices vulgo exponebat, veram vero hæc doctrinam anxie occultabat, & non nisi esotericis & interioris admissionis discipulis explicabat. Quam apud omnes fere omnium gentium theologos & philosophos obtinuisse indubitatis hætenus testimoniis, nisi nos omnia fallunt, evicimus.^w Ita vero indignos, quod putabant, ab his sacris arcebant, & incertos atque hiantes relinquebant, sibi vero doctrinisque suis securitatem atque auctoritatem conciliabant. Quod in rem suam vertentes, qui philosophiæ initia inter barbaros didicere, Græci, eandem occultandi sua dogmata rationem imitati sunt, ut luculento Pythagoræ atque Platonis exemplo^x constat. Quod ut securius facerent, hocque præsidio fruerentur felicius, ad exotericos incerta ratione disputarunt,^y hucque imprimis opera eorum collineavit, ut aliorum philosophorum placita convellerent, & refutarent, de suis vel plane non, vel obscure tantum & ad initiatos suæque familiæ homines differentes. Quo factum est, ut & dogmatibus suis opinionem magnam excitarent, ut sunt humani ingenii mores, ut obscura atque latentia majora videantur notis & apertis; & ab adversariorum insultibus ea præstarent tutiora. Hospes sit in Platonis, ut Socraticos alios taceamus, dialogis, qui non ubivis manifesta ejus rei exempla deprehendat.^z

III. His in circumstantiis versabatur philosophia, cum novum ei fidus in Socrate oriretur. Is & temporum suorum apud Athenienses conditione, & ingenii atque animi modestia multum ad retinendam animi sententiam in philosophando contulit. Supra enim, ubi satis copiose ejus historiam enarravimus, demonstratum est, sophistas inanis eruditionis homines, in utramque de rebus omnibus disputantes partem, & juvenum ita animos corrumpentes, magni hujus viri diligentiam & philosophiam exercuisse, quæ in eo potissimum versata est, ut ironiæ beneficio, quo se eorum simulabat ignorantem, quorum falsitatem erat demonstraturus, adversarium circumveniret, & illaquearet, ut vani homines, ab omni solido scientiæ fundamento vacui propriis responsionibus caperentur, & ita necesse haberent fateri, nescire se, quæ se optime scire antea jactaverant. Huic scenæ ut inserviret, de se modestissime fassus est, nescire se quicquam, nisi hoc, quod

w) Repetendum hic etiam ex supra dictis est, pertinere huc omnia mysteria, cultumque arcanum, qui inter barbaros Græcosque obtinuit. Eum enim, cum plerisque veros ejus sensus pernoscere datum non fuerit, multum ad incertitudinem & dubitationem contulisse, dubitari nequit.

x) Similia etiam in Ionicorum schola observavimus, & infra de Eleaticis & Heraclito quoque observabuntur.

y) Luculentum hujus rei exemplum sunt Eleatici, sensibus fidem & certitudinem denegantes.

z) Fatetur hoc CICERO Acad. Q. 1. I. c. ult.

quod nihil sciat. Quod qui sceptico vel Academico quoque sensu capiunt, ^a ac si rerum prorsus omnium incertitudinem asseruerit, illi falluntur & fallunt, totamque Socratis historiam habent repugnantem, quæ de rebus moralibus optima eum præcepisse & certissima testatur. Sed id alio longe sensu professus est Socrates, & tum ironiæ fulciendæ causa adhibuit, & ad modestiam animi, infinitam rerum humano intellectui ignotarum seriem cogitantis retulit, & in eo ad istas potissimum disciplinas respexit, quæ vana magis speculatione quam vel sensuum vel conscientiæ & experientiæ testimonio, nituntur: quam in classem rerum cœlestium atque naturalium considerationem retulisse, suo loco evidentibus argumentis evicimus. Hac in sententia & ipse ad mortem perstitit, & discipulos quoque secundum eam formavit.

IV. Ex Socratis schola cetera sectarum philosophicarum apud Græcos turba, uti dictum supra, prodiit, vario ornata habitu. Quarum tamen quidam philosophi ad hanc disputandi in utramque partem consuetudinem, quam in Sophistis oppugnabat Socrates, curiosius declinantes, Socratica methodo ad incertissima litigia abutebantur. Id quod in Dialecticorum, Megaricorum, Eretriacorumque scholis factum esse, hosque homines omnes juxta se philosophos cavillationibus & litibus inanibus vexasse, supra quoque luculenter exposuimus. Aliter ex his Plato, & naturæ atque ingenii indole atque institutione & disciplina ad severiora inclinans. Is, ut modo monitum, Socratico quidem more disputabat, & philosophorum magis opiniones refutabat, quam suas explicabat incertissimo docendi & disputandi genere, & anfractuosis colloquiis incertum de sua mente auditorem lectoremque dimittens: domi tamen, ut erat a Pythagoreis & Ægyptiis innutritus, sodalibus, quos sua amicitia & institutione dignabatur, philosophiam suam exposuit. ^b Eam vero ex Pythagoreo & Heraclitico systemate potissimum conflata fuisse, supra, quantum satis, demonstratum dedimus, ostendimusque, ex Heraclitea physiologia accepisse materiam semper in motu atque fluxu existentem, circa quam scientia versari nunquam queat: & ob eam causam ex Pythagoreo systemate numeros transsumsisse, mutatisque iis in ideas, entia æterna, per se subsistentia, immutabilia rebus fluxis adjecisse, ut circa æternas illas & essentielles rerum imagines scientia omnis versaretur: quam opinionem tota quoque Academia vetus tenuit. Quæ, ut præclare observat C I C E R O ^c *duo esse rerum genera statuebat, quorum sensibus unum, alterum intellectu percipitur. Posterius genus scientiam fundare, prius opinionem. Solamque mentem cernere id, quod semper esset simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset, qua ratione ideam definiebant.* Ex his prona consequentia fluebant, quæ porro recte illis T V L L I V S tribuit: *Sensus omnes hebe-*

^a) H V E T I V S l. c. §. 15. p. 104.

^b) Diligenter hanc questionem excutit, & non semper Scepticum fuisse Platonem solidis rationi-

bus demonstrat S E X T V S E M P I R I C V S *Pyrrh. hyp. l. I. c. 33. f. 221. seqq.* qui hic legendus est.

^c) *Acad. Qq. l. I. c. 8.*

hebetes esse ac tardos, nec percipere ullo modo res eas, quæ subjectæ sensibus viderentur, quæ essent aut ita parvæ, ut sub sensum cadere non possent, aut ita mobiles & concitatæ, ut nihil unquam unum esset constans, ne idem quidem, quia continenter laberentur & fluerent omnia. Itaque hanc partem rerum opinabilem appellavisse. Neque tamen sensuum ita vel usum vel cognitionem negabant, ^d iisque indignabantur, qui omnes Academiam sensus eripere clamabant, cum certam tantum propriamque veri notitiam eis denegarent. Et hæc quidem doctrina fuit Academiæ veteris usque ad Polemonem, quem audivit Arcesilaus.

V. Non omittendum quoque est, ex philosophiæ ejus temporis historia, quod occasionem quoque dedisse Arcesilao immutandæ philosophiæ Academicæ veterum testimonia, præcedente paragrapho adducta docent, Pyrrhonem circa ea tempora, quibus florere Xenocrates, Aristoteles alique discipuli Platonis, caput extulisse, novumque philosophandi genus introduxisse, quo asserta rerum omnium incertitudine omnia philosophorum systemata evertibat. Placuisse hanc philosophandi rationem Græcis, & ipsa animi indoles suadet & testimonia veterum loquuntur, ^e in Pyrrhonis historia suo loco citanda: quæ res effecit, ut ea se magnis ingeniis commendaret.

VI. Præter Arcesilaum Polemonis institutione utebatur Zeno Citæus, magni ingenii & severæ indolis homo, qui Arcesilaum ætate antebat, & valde subtiliter differebat. Is cum disciplinam eam, quam Polemo tradebat, corrigere vellet, novum philosophiæ systema condidit, & in multis a Platone abiit, atque tum in morali, tum in naturali parte, multa innovavit. Quod qua ratione instituerit, dicendi nobis locus hic non est, infra enim de hujus viri philosophia, quæ magnam famam atque celebritatem nacta est, singulari capite differemus. Interim meretur legi, qui summam philosophiæ a Zenone introductæ more suo eleganter exponit, & in quibus a Platone discesserit, ostendit C I C E R O. ^f Nam hæc ad mutandum Academiæ philosophandi morem plurimum contulisse, ^g mox dicemus: frustra quoque intimas Arcesilai rationes in hac re explorabimus, nisi curiosus ad ea simul attendat oculus.

VII. Has philosophiæ circa Arcesilai tempora circumstantias omnes ad eam philosophandi immutationem quam ille suscepit, contulisse, aliquid, & ipsa attenta earum inter se collatio suadet, & veteres luculenter testantur. Quod ut manifestum faciamus, observamus I. Arcesilaum non solum Polemonem audivisse, quem a genuino Platonis systemate non recessisse, in antecedentibus ostendimus, sed Platoniciæ quoque doctrinæ adhæ-

d) *Ibid. l. IV. c. 32.*

e) Omnium testimoniorum instar, quam accepta hæc philosophandi ratio Græcis fuerit, est applausus, quem Academica secta semper habuit. Ciceronis scripta philosophica qui legit, nihil dubitabit.

f) *Acad. Qq. l. I. c. 10.*

g) *IDEM l. IV. c. 6.* Vbi ait: Arcesilaum Zenoni, ut putant, obtrectantem, nihil novi reperi-
enti, sed emendanti superiores immutatione verborum, dum hujus definitiones labefactare velit, conatum esse clarissimis rebus tenebras obducere.

adhæfisse, nec tamen ideo a mutanda externa philosophicæ doctrinæ facie, quam Academia hætenus tenuerat, abstinuisse,^b quia sinceram Platonis philosophiam intimis discipulis servabat, eamque iis, adhibita arcana methodo, tradebat. Qua in re neque a more veterum, neque ab ipsius Platonis methodo discessit. Causam ejusmodi occultatæ philosophiæ Platonice non inepte detexisse videtur AUGUSTINVS,ⁱ qui observat, *Arcesilaum, cum Zenonis doctrinam Platonice oppositam latius spargi sentiret, prudenter Academiæ placita dissimulasse, ne Platonis mysteria publicata, & vulgi notitiæ prostituta vilescerent. Indeque instituisse dedocere potius male doctos, quam docere quos dociles non arbitraretur.* Ita vero & aliud emolumentum scholæ suæ quærebat Arcesilaus, quod recte notat SEXTVS EMPIRICVS.^k Nam is veterum monumentis, ad quæ provocat, usus refert: *Arcesilaum prima quidem fronte Pyrrhonium visum, vere autem dogmaticum fuisse, & cum in sibi familiaribus periculum faceret suis dubitationibus, an naturam aptam ad percipienda Platonis dogmata haberent, existimatum fuisse aporeticum, sive dubitatore; at familiaribus suis, qui acri ingenio præditi essent, Platonis doctrinam tradidisse: atque ideo Aristonem jactasse hoc in ipsum:*

Ante Plato, Pyrrho retro, medius Diodorus,

quod dialectica Diodori uteretur, plane tamen esset Platonicus. 2. Confirmari in hoc instituto poterat eo magis Arcesilaus, quo magis ipsa Platonis physiologia ad hanc viam ineundam invitabat. Res enim æternas, per se existentes cognoscere, id est idearum notitia pasci, & ita essentias rerum pervidere, paucissimis vindicabat Plato, reliquos circa sensuum obnoxia imperio fluctari, & varia opinione decipi statuit. Quid quæso aptius ad hanc Arcesilai rationem philosophandi excogitari potuit? quæ mysteria ista, captum plerorumque superantia, & a philosophis derisa, uti supra Digenis & Aristotelis exemplo probavimus, interioris tantum disciplinæ alumnis servavit, & de rebus sensus ferientibus ita disputavit, ut ea omnia incerta esse, & sine idearum cognitione, quam illi rejiciebant, prorsus nullam dari notitiam contenderet. Ita enim non adversarii tantum Platonice disciplinæ, & in his Zeno atque Peripatetici retundebantur,^l sed animi quoque discipulorum præparabantur, ut agnita incertitudine cognitionis, quæ est ex sensibus, ideas cardinem atque summam omnis scientiæ esse agnoscerent. 3. Multum vero in hoc philosophandi modo atque ordine Arcesilaus adjutus est exemplo Socratis, qui cum ipse obscuritatem & ignorantiam humani intellectus professus esset, & in hac modestia veteres socios habe-

^{b)} Fatetur LAERT. l. IV. f. 28. Arcesilaum Platonis orationis genus movisse, & reddidisse per quæstiones & interrogationes contentiosius.

ⁱ⁾ Contra Academ. l. III. c. 17. T. I. p. 219.

^{k)} Iisdem rationibus aurem præbuit FOVCHER. l. c. l. I. c. 6. p. 32. ALDOBRAND. ad Laërt. l. IV.

f. 28. nec BAYLE l. c. not. H. quicquam contra movet.

^{l)} Ideo Socratico more, non ipsum dixisse, quid sentiret, sed aliorum cogitationes refellere conatum contra eos disputasse passim notat CICERO. Vid. Qq. l. III. c. 18. de finibus l. II. c. I.

haberet, ad confessionem eandem Arcesilaum adducere potuit: *Nihil sciri posse*, ut ait CICERO, ^m *angustos sensus, imbecillos animos, brevia curricula vitae, & in profundo veritatem esse demersam, opinionibus & institutis omnia teneri, nihil veritati relinqui, deinceps omnia tenebris circumfusa esse.* 4. Etsi vero non pertinacia, ut addit CICERO, aut studio vincendi solo hæc Arcesilaum statuisse facile credi possit, cum animus ejus ingenuus & a fastu alienus, sectæque non valde appetens supra probatus sit: dubitari tamen nequit, cum ipse sibi omne cum Zenone certamen institueret, quod Tullius non negat, hanc potissimum philosophandi rationem Stoicæ philosophiæ parenti opposuisse; cum enim is non modo plurima decerneret, sed sensibus quoque eorumque notionibus veritatis regulam assereret, non potuit magis Arcesilaus ejus philosophiæ obicem ponere, quam ista principia negando, quibus ædificium totum Zeno superstruxerat. Quod privata æmulatione inter hunc & Arcesilaum oborta factum esse contendit Numenius apud EVSEBIUM, ⁿ CICERO vero negat, ^o magisque probabile est, studium defendendi Platonem ejusque scholam in Zenonem novatorem armasse Arcesilaum. Quicquid vero illud erit, hoc nec ipse Numenius negat, hac ratione Arcesilaum vehementer Stoicos prostravisse. Dignus locus, qui in fine paginæ legatur, ^p quoniam vis ingenii & eruditionis Arcesilai ex eo luculenter disci potest. 5. Nec objici hic potest, Arcesilaum æmulatione magnorum virorum, qui tum novas sectas condebant, Pyrrhonis, Zenonis, Epicuri innovandi gratia & sectam condendi studio ea tradidisse. Ad hæc enim respondet PLUTARCHVS: ^q *Arcesilaum tantum abfuisse ab omni novandi aut vetera sibi arrogandi studio, ut etiam vitio ei Sophistæ ejus ætatis dederint, quod sententias de cobibenda attentione, & comprehensionis negatione Socrati, Platoni, Parmenidi, Heraclito acceptas ferret: nulla quidem necessitate, sed tantum eas viris nobilibus inscribendo confirmans ac commendans.* 6. Sed & alia causa fuit, quæ si non excitare ad hanc rem, certe in ea confirmare, poterat Arcesilaum. Res enim tum temporis erat omnibus fere philosophis cum Dialecticis, qui cavillationibus & sophismatibus suis eos vehementer vexabant, & imprimis Academiæ doctores laceſſebant. Hos egregie ista nova methodo retundere, Arcesilaus poterat, dum enim ipsorum arma adhibebat, & in utramque contra eos partem disputabat, incerta quoque omnia esse asseribat, cunctas eorum ratiunculas, levibus nominum vocumque cavillationibus nixas uno halitu difflavit. Id quod dudum vidit Diocles Gnidius, qui

m) Acad. Qq. l. I. c. 12. ubi etiam Democritum, Anaxagoram Empedoclem omnesque pene veteres in hac classe collocat.

n) De præp. l. XIV. c. 6. p. 731.

o) Ac. Qq. l. IV. c. 24. l. I. c. 12.

p) Atqui hoc Stoici cum stupore audiebant. Erat enim adhuc infans eorum Musa, nec illarum facientiarum artifex, quibus Arcesilas Zenonis argumenta partim explodens, partim succidens, partim sup-

plantans, sic eos linguae vi obruebat, ut fidem etiam aliis faceret. Ita cum & ii, quibuscum oratione pugnabat, victi atque prostrati, & ii, quorum in concione dicebat, percussi attonitique manerent; quasi pro comperto erat ejusdem ætatis hominibus, nec vocem, nec malum, nec opus ullum vel minimum, quicquam esse, nec inane frivolumque contra visum iri quicquam, nisi quod Arcesilæ Pitaneæ tale videretur.

q) Adv. Coloten.

qui apud Numenium ^r ait: *Arcesilaum Theodoretum ac imprimis Bionis sophistæ metu, qui philosophis infesti nullam non eos coarguendi occasionem acciperent, ita sibi, ne quid ab eis molestiæ pateretur, cavisse, ut ne certi quid statueret; nam ut sepias effuso atramento, ita illum sese objecta hac assensione retenta legere ac tueri.* Non id credit Numenius; qui vero ea, quæ de Dialecticorum strophis in superioribus diximus, expendet, ei a vero non abfimile videbitur, præter alios eosque primarios fines, ad hæc quoque in assensione retinenda Arcesilaum respexisse. Ita enim non solum eorum retia evitabat, sed eos quoque fortiter retundebat, acumine in his ingenii & admirabili quodam lepore dicendi, ut ait C I C E R O ^s usus.

§. III. His itaque rationibus inductus Arcesilaus, ita philosophatus est: *Ratio philosophiæ Academicæ.*

I. Nihil esse quicquam, quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset, nihil se scire. ^r

II. Sic omnia latere in occulto, ut nihil sit, quod cerni aut intelligi possit. ^u Primum hoc totius ἀκαταληψίας fundamentum est, quod Arcesilaus posuit, quod, si verum dicendum est, non tam in ipsarum rerum incertitudine, quam potius in humanæ cognitionis impossibilitate collocabat. Qua in re etsi Pyrrhoni ita affinis visus est multis veterum ^x Arcesilaus, ut præter nomen, nihil Academici habere crederent, magis tamen ad Carneadis, quam Pyrrhonis ea in re accessit sententiam. ^y Ille enim ut verbis magis sobrie philosopharetur, rebus certitudinem non denegavit inesse, ita vero latere censuit, ut nihil de iis intellectus hominis cognoscere posset, quod latius paulo post ad eum delati demonstrabimus. Nec vero hoc negare poterat Arcesilaus, nisi totam Academiæ ipsiusque Platonis doctrinam convellere voluisset, qui in ideis rerum certitudinem latere asserebat. Ut itaque ejus rationibus consuleret, & acatalepsian semel receptam tamen tueretur, rerum essentias atque ideas occultas latere, ut cognosci nequeant, statuit: paucis, uti supra diximus, & selectis ingeniis enarraturus, qua ratione communem hominum sortem superare, & occultas rerum ideas ascensione ad mundum idealem, vel rationem potius Dei, perspicere possent, quod omnibus aliis philosophis, contra quos ex ista hypothesi admissa disputabat, denegandum esse statuebat.

III. His de causis nihil oportere neque profiteri neque affirmare quémquam, cohibereque semper & ab omni lapsu continere temeritatem, quæ tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur. ^z

IV. Neque hoc quicquam esse turpius, quam cognitioni & perceptioni assertionem approbationemque præcurrere. ^a

Ccc cc 2

V. Posse

^r) EVSEB. I. c.

^s) Acad. Q. q. I. IV. c. 6.

^t) *ibid.* I. I. c. 12.

^u) *ibid.*

^x) Numenius apud EVSEB. I. c. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. I. I. c. 33.

^y) Agnoscit hoc etiam BAYLE *Diff. T. II. art. Carneades not. B p. 58.* & HUVETIUS I. c. p. 133. quorum tamen neuter ad intimas Arcesilai rationes attendit.

^z) *ibid.*

^a) *ibid.*

V. Posse itaque philosophum contra omnes omnino philosophos, certas sententias affirmantes se armare, cum in eadem re paria contrariis momenta rationum inveniantur, faciliusque ab utraque parte assertio sustineatur. Id quod suo quoque exemplo confirmavit Arcesilaus, qui contra omnium sui temporis philosophorum sententias disputando totos dies deducebat, & ut scribit LACTANTIUS, ^b *reprehensiones omnium inter se colligebat, confessionemque ignorantiae clarorum philosophorum;* ^c *armabatque se adversus omnes, & ita novam non philosophandi philosophiam constituebat.*

VI. Neque sensus fidem mereri, neque rationem.^d Hoc ad scientiam tantum referendum esse, ex dictis patet, cujus neque in sensu, neque in ratione fundamentum agnoscebat: qua in re ultra progressus est, ac Plato.

VII. Valere tamen hoc non ad vitam, sed ad dogmata, sequendamque in illa ea, quæ videntur, atque opinionem. Ita incertitudinis prima specie non absurdæ tantum, sed & in vita atque societate hominis noxiæ invidia & Academia & Scepticorum schola declinabat. Aiebant, ut hoc ipsorum vocibus declarem, non destitui quidem nos signo commonitorio, quod in rebus, quæ sunt ad tempus obscuræ, videtur valde utile esse: sed indicatorio, quod refertur ad res natura nobis obscuras. ^e Hinc quam regulam vitæ Academia observaverit, liquet, & judicari potest, quam bene vel male agant, qui inter atheismi patronos eos referunt: ^f qua ab impietate absolvit eos AUGUSTINUS, eo quod contra Stoicos tantum hanc ἀκαταληψίαν asseruerint. Nec Arcesilaus vitæ honestatem tollere, sed philosophorum tantum assertiones convellere studuit, & optime, uti supra vidimus, magnam partem vixit. Qua in re causam ipsius egit Cleanthes, etsi Stoicæ familiæ alumnus; condemnanti enim Arcesilaum, quod omne honestatis vitiique discrimen tolleretur; quiesce, inquit, neque vituperes, ille enim, etsi verbis officium tollit, operibus tamen id ponit. Verum hanc rem supra jam tetigimus.

Patet ex hac Arcesilai philosophandi ratione, quam paucis descripsimus, eum longius, quam ante se omnes, in extollenda humani intellectus imbecillitate & cognitionis incertitudine progressum fuisse, recteque ab eo novam Academicæ philosophiæ periodum derivari. Docebant eadem fere Sceptici, iisdem temporibus caput extollentes, unde etiam reliqua, quæ de hoc philosophandi modo dici poterant, ad illum fervamus locum, qui considerationi Pyrrhonorum debetur: ipsi tamen ab Academicis se distinguebant, ut ex SEXTO EMPIRICO ^g videre est, & ab aliis quoque certis criteriis distinguebantur; quæ cum suo loco enarraturi simus, hic in præsentia nihil dictis addimus.

§. IV.

^b) I. III. c. 4.

^c) Conf. locus PLUTARCH. not. (q) adductus.

^d) EUSEBIUS l. c.

^e) SEXT. EMPIR. adv. Math. l. VIII. f. 156.

^f) Conf. BVDDEVS thes. de ath. c. I. §. 14. REIMMANN. Hist. Ath. c. XXXII. p. 168.

^g) l. c. f. 352. seqq.

§. IV. Arcesilao fatis functo successit LACYDES, Cyrenæus, *Lacydes.* Alexandri filius, quem paupertas, qua premebatur adolescens, non deteruit, ut non plurimum bonarum artium studiis se dederet. ^b Studiis itaque optimis cum animi jucunditatem atque urbanitatem jungeret, gratiofus omnibus fuit. Et initio quidem aliam philosophandi viam ingressus est, lepido vero casu commotus ad Academicos transiisse dicitur. Rem ita narrant LAERTIVS, ⁱ atque Numenius apud EVSEBIUM: ^k Rei familiaris curam gessisse tam sollicitè, ut si quid ex cella depromendum fuisset, fores obsignaret, figillum autem per foramen in cellam penuariam projiciendo absconderet, ne quis ipsi invito insciove clam auferret. Servos vero id observantes, protracto & ablato clanculum figillo, foribusque apertis, quæcunque volebant, abstulisse, figillum vero pristinum in locum abjecisse, ita ut nunquam ab eo deprehenderentur. Hoc casu permotum incepisse de sensuum fide dubitare, ita argumentando: Quomodo certo sensus quippiam comprehendere posse existimem, qui toties his meis sensibus deceptum memorim? Domo enim si quando egredior, oculis meis videre me puto ea in cella mea relinqui, quorum rediens invenio nihil, quod fieri haut posset, nisi fallerent sensus, atque incertitudine laborarent. Vetustam satis hanc narratiunculam esse, ex testium ætate colligitur; valde tamen ea suspecta est. Nam & testes, qui eam adducunt, non habent ex ætate propioribus, cujus fidem in ea re laudent; & LAERTIVS ^l haud obscure prodit, inter incertos rumusculos hanc fabulam narratam fuisse: & omni quoque caret probabilitate, virum nec indoctum nec ingenii perspicacia destitutum tam pueriliter lapsum fuisse, ut nec fraudem servorum intelligeret, vel saltem suspicaretur, & de sensuum testimonio ita dubitare inciperet. Nec recte quoque tota narratio inter se cohæret, ut non suspicionem vehementer augeat. Mature enim Lacydem ad Academiam pervenisse, inde recte colligitur, quia XXV. annos docendo in ea exegit, juvenem itaque oportet in disciplinam Arcesilai pervenisse: unde & hoc sequitur, accidisse ista Lacydi juveni. Ast pauperi, ut erat juvenis, unde penuaria cella, unde servulus non unus, sed plures? Præterea qui potuit, si vera quoque illa esse ponamus, Lacydes ad Academicam philosophandi rationem ista servorum fraude deduci, cum Academici non sensuum in externa rerum apparentia, & circumstantiis testimonium rejecerint, sed in rerum definitionibus & assertionibus propositionum, ut ait LAERTIVS, ^m nihil valere contenderint? Certe Arcesilaus Lacydem tanquam insanientem rejecisset ex schola, si ita sensuum fidem negasset, ut in vita quoque communi eos prorsus rejiciendos esse assereret. Dicamus paucis quid nobis hac de re videatur, vero non prorsus absimile. Referendam hanc fabellam putamus inter ea scommata, quibus more Græcorum, Stoici Academicis vehementer infensi, & Arcesilæ cla-

Ccc cc 3

dis

^b) LAERT. l. IV. f. 59. SVIDAS in *Lacydes*
T. II. p. III.

ⁱ) l. c.

^k) l. XIV. præp. c. 7.

^l) l. c. Ferunt lepidissime circa rem æconomicam
se habuisse.

^m) l. IV. f. 28.

dis memoria ad vindictam excitati excogitarunt, ut Academicam philosophiam in risum & contemptum deducerent: occasione forte captata ex furto, quod servulus, surrepto sigillo in domini cella penuaria commisit: cui deinde, cum id Lacydi, ad res œconomicas (ut solent esse, qui ex paupertate ad facultates aliquas eluctantur) attento grave esset, ad ignominiam philosophiæ partibus, quas sequebatur, conflandam, cento ille affutus est. Græciæ enim mendaci non nimis fidendum esse, multis exemplis docemur, & in vulgus notum est. Arcesilai γνάριμον, id est, non discipulum tantum, sed & familiarem fuisse veteres ⁿ tradunt, quæ res effecit, ut illo decedente ipse in Academia ipsi succederet. Ornavitque gravissimum munus non eruditionis tantum laude, etsi dicendi facundia & vi Arcesilao par non esset ^o, sed et morum integritate & sanctitate, quod instituti sui haud paucos æmulos ipsi excitavit. Suscepit vero docendi munus ^p Olymp. CXXXIV. 4. docens in Attalicis hortis, ^q qui in Academia siti erant, unde ab eo Lacydei nomen adepti sunt. Aitque LAERTIUS ^r novam Academiam instituisse, ^s quod vel falsum prorsus est, ^t cum indubium sit, novæ Academiæ auctorem fuisse Carneadem, vel ita intelligendum, ut conjicit eruditissimus FOVCHERIUS, ^u eum, quia non in Platonis horto atque villa, unde schola ejus Academiæ nomine, a loco vocata est, doceret, sed in alio loco, hortis nempe Attali regis docebat, ideo novæ Academiæ auctorem habitum fuisse, quo sensu Academiæ nomen non sectæ, sed loci esset. Ibi XXVI. annos docuit, ^x non magno tamen Academiæ augmento. Nam & institutum Arcesilai non fortiter satis, & ut ille solebat, defendere potuit, ^y & quod vivo jam Arcesilao factum est, ^z multi discipulorum ex Academia ad Epicurum transibant, quod gratior erat voluptatis doctrina, quam incertitudo intellectus atque sensuum. Ille tamen studiis, & philosophiæ, quam deperibat, invigilare nec destitit, nec ab ardore discendi remisit, adeo, ut senex geometriam disceret, ^a quod ab homine Academico incertitudinem in omnibus sectante factum esse merito mireris. Regem vero Attalum ei favisse cum ex loco, ubi docebat, colligitur, tum ex eo patet, quod illum ad se accerferet, ubi tamen dixisse fertur: regum imagines procul intuendas esse. ^b Tandem Ol. CXLI. 2. muneri se abdicavit, vivusque discipulis suis Telecli & Euandro, Phocensibus eo cessit. Circa quæ tempora a morum severitate & gravitate remisisse dicitur, & strenue potationibus cum Timone invigilasse, qua de re parodias aliquas ejus memorat ATHENAEVS, ^c & AELIANVS ^d quoque potentissimis utrumque potatoribus adnumerat. Vini vero excessu in paralyfin incidit, ex quo morbo

ⁿ) II. c.

^o) Colligas id ex CICERON. *Ac. Qq. l. IV. c. 6.*

^p) LAERT. l. c. f. 61.

^q) De Attali hortis conf. PLUTARCH.

^r) in *Demetrio*.

^s) *ib. f. 59.* quem more suo exscripsit SVIDAS l. c.

^t) Ita BAYLE *Dict. T. II. art. Carneade not. A.*

^u) *diff. de phil. Acad. l. I. c. 7. p. 41.*

^x) LAERT. l. c. f. 60. male apud FOVCHER. l. c. sunt anni 24.

^y) *Eo enim solo absolutum fuisse ait CICERO l. c.*

^z) LAERT. l. IV. f. 43.

^a) *ib. f. 60.*

^b) *ibid.*

^c) l. X. p. 438.

^d) l. II. c. 41.

morbo decessit Olymp. CXLI. 2. ^{e)} Scripsit libros philosophicos & de natura, dudum deperditos. Non tacendum quoque de eo, quod narrat PLINIVS: ^{f)} anferem ita comitem perpetuum adhæsisse Lacydi, ut nusquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur. In schola successorem, uti dictum, habuit Evandrum, Evander discipulum suum Egesinum Pergamenum, quem Hegesilaum vocat CLEMENS ALEXANDRINVS, ^{g)} Egesinus Carneadem, qui rationem philosophandi Academicam ab Arcesilao introductam, leviter inflexit, novamque Academiam condidit.

^{e)} LAERT. l. c. apud FABRICIUM *Bibl. Græc. Vol. II. p. 62.* dicitur obiisse Olymp. CXXXIV. 4. quod corrigendum est. Eo enim anno scholam regere cœpit.

^{f)} *Hist. nat. l. X. c. 22.*

^{g)} *Strom. l. I. p. 301.*

SECTIO IV.

DE ACADEMIA NOVA, SIVE TERTIA, QUARTA ET QUINTA.

§. I.

Quanta ingenii vi animique alacritate, quantoque eloquentiæ acerrimæ robore incertitudinem propugnauerit Arcesilaus, quantaque felicitate dogmaticos philosophos prostraverit, & imprimis de dialecticis & Stoicis innumeras reportaverit victorias, præcedente sectione dictum est. Armavisse se contra communem philosophiæ hostem, nova non philosophandi methodo omnem omnino scientiam evertentem, quicquid Athenis vivebat, philosophorum, & sponte credi potest, & veteres testantur. Imprimis objecta est infantiæ ignominia, quasi omnes sensus & vitæ in iis ducem, communem omnibus hominibus rationem, ejuraret Academia, & pueriliter in his nugaretur, cujus luculentum exemplum Lacydis historia nobis exhibuit. Ita vero præter philosophicam obrectationem civilis quoque accessit invidia, & in suspicionem adducta Academia, quod omnem honestatem, pietatem, cultumque etiam divinum infano ausu proscriberet, nullam omnino certitudinem vel cognitionem admittens, quam non contrariis rationibus everteret. Quæ res effecit, ut cum magno ad Arcesilaum numero juvenus, conflueret, facundia atque vi dicendi, qua adversarios mire prosternebat, commota, post ejus ex vita discessum Academiam Lacydes vix tueretur. Vt itaque invidiam principiis Academicis conflata amoliretur, medicinam non tam re ipsa, quam cautiore loquendi modo afferendam ratus Carneades, Arcesilai doctrinam paulisper inflexit. ^{a)} Cujus vestigia

*Academia
novæ origo.*

^{a)} Observavit hoc jam AUGUSTINVS l. *supra* cit. & ex eo ALDOBRAND. ad LAERT. l. IV. f. 28. atque BAYLE *Dist. T. II. art. Carneade not. B.* p. 57.

stigia non reliquit quidem Philo, propius tamen iis insistendo ad veteris Academiae semitam incessit, unde quibusdam occasio enata, quartam Academiam numerandi. Philonis vero discipulus Antiochus Ascalonita, relicto non præceptoris tantum, sed & totius Academiae novæ systemate, non veteris tantum placita revocavit, sed & cum Stoicis conciliare, sicque incruenta bella inter Academiam & Stoam gesta tollere, miroque syncrétismo confundere in unum doctrinas toto cælo differentes conatus est, paucis, qui ejus vestigia premerent inventis. Græcorum enim everso imperio cum ad Romanos philosophia migraret, non istius, sed vel veteris vel mediæ, sive novæ potius Academiae placita magno applausu excepta sunt. Quem historiae Academicæ conspectum in sequentibus prolixius enarrabimus: Iam Carneadis, viri gravis & eloquentia imprimis Academica magnum nomen consecuti historia & vita explicanda est.

Carneadis
ætas.

§. II. Egefini itaque non discipulum tantum, sed & in Academiae cathedra successorem fuisse CARNEADEM, supra diximus. Is gente Afer, patria Cyrenæus fuit, parente natus Epicomo, quem & Philocomum nominant.^b Qui enim Atheniensem vocant, sine dubio ad longam in hac urbe moram ejus respiciunt.^c Tempus ejus, licet illustrem sui ævi personam egerit, veterum incuria, quæ in rationibus chronologicis sæpe numero magna fuit, admodum incertum & obscurum est, unde in tres potissimum partes discesserunt viri docti. LAERTIUS enim ad Apollodorum in *Chronicis* provocat, qui eum abiisse ex hac vita tradit Olymp. CLXII. 4. cum vixisset annos LXXXV. Quod testimonium Apollodori eo magis sequendum esse videtur, quod Laërtius, qui in rebus dubiis aliorum quoque discrepantes sententias advocare solet, hic solo Apollodori testimonio contentus sit, sicque eas rationes temporum Carneadis comprobet. Accedit, Anonymum Olympiographum etiam ad Olymp. CLXII. 4. ejus mortem referre, & defectionem lunæ in ejus mortis tempore notare, quod etiam tradit LAERTIUS^d: his positis natalis ejus in Ol. CXLI. 3. incidit. Hanc sententiam secuti sunt magni in arte critica viri IOH. IONSIUS,^e PETRVS BAYLE^f & IOH. ALBERT. FABRICIUS.^g Aliter tamen DIONYSIUS PETAVIUS,^h & THOMAS STANLEIUS,ⁱ qui contendunt, serius vixisse, inque textu Laërtiano mendam suspicantur, & Apollodorum non de die emortuali, sed de natali intelligendum esse, statuunt. Cujus causæ præsidium præcipue in uno alterove CICERONIS^k loco quærunt, a quo M. Crassus loquens inducitur, *venisse se Quæstorem Athenas florente Academia, ut temporibus illis ferebatur, quod eam Carneades & Clitomachus & Æschines obtinebant, quibus alios postea jun-*
git

b) CICERO *Tusc. Qq. l. IV. c. 6.* LAERT. l. IV. f. 62. SVIDAS II. v. Καρνεάδ. p. 246.

c) Conf. IONSIUS *de Script. Hist. phil. l. II. c. 14.* p. 154. FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 55.* Effigies ejus occurrit in LAERTIO Meibomii & GRONOV. *Thes. Gr. ant. T. IV.*

d) *ib. f. 65.*

e) *l. c. c. XIV. p. 187.*

f) *Dist. T. II. art. Carneade not. N. p. 63.*

g) *l. c. p. 55.*

h) *Exerc. misc. in Opp. Iuliani Apost. c. 8.*

i) *Hist. Philos. P. IV. p. 399. 406.*

k) *De orat. l. I. c. 18.*

git philosophos, Athenis tum docentes; itemque M. Antonius, *qui Proconsul in Ciliciam proficiscens, Athenasque delatus homines doctissimos, interque eos Carneadem quoque secum habuisse*, ait. Factum id autem anno V. C. DCL. & DCLII. Olymp. CLXII. annus quartus autem annus V. C. est DCXXIV. Vt vero Petavius infra Apollodori numeros Carneadis ætatem ponit, ita doctissimus Divionensium Canonicus FOUCHERIVS, supra eos affurgit, Epicurique coætaneum fuisse ratus, ad ejus tempora Carneadem refert: Qua de re lis ei oborta est cum LANTINO curiæ in eadem urbe regiæ consiliario, ^l quam, quia longior est, enarrare hic non vacat. Vnum hoc afferendum, niti totam Foucherii opinionem uno CICERONIS ^m loco, qui *Carneadem Epicuri perfamiliarem ad Arcesilaum venisse*, ait, *cum is arderet podagræ doloribus, & tristem abiisse, revocatum autem ab Arcesilao pectus ostendente, & dicente, nihil huc pervenisse*. Vidit jam hanc difficultatem magnus GASSENDVS, ⁿ qui fieri potuerit, ut Carneades Epicuri perfamiliaris ad Arcesilaum pervenerit, cujus nativitas Olymp. CXXXVII. non potuerit præcedere, sicque Epicuri obitum decem Olympiadibus non sequi, qui & hunc scrupulum jam moverat, quod LAERTIVS dicat, Metrodorum Stratoniceum ab Epicuro defecisse & ad Carneadem se contulisse, ex quo sequitur, Epicurum & Carneadem uno tempore vixisse. Nos profunde in hunc chronologiæ labyrinthum lectorem introducere nefas ducimus, nostræque scriptionis fini adversum, ipsosque laudatissimos viros consulere jubemus eum, qui hæc curatius nosse cupit: Sed paucis quid excussis trium partium nobilissimarum argumentis vero nobis videatur simillimum enarrabimus, lectoris diligentiae & acumini judicium relinquentes. Nempe quod ad Foucherii sententiam attinet, eam vel unico argumento totam a Lantino solidissime difflata esse, omnibus fatendum est, qui sine hypotheseos præjudicio de re judicant. Provocat is ad legationem Atheniensium, quam cum Critolao & Diogene ad Romanos suscepit Carneades propter mulctam a Sicyoniis Romanorum auctoritate dictam Atheniensibus, quod Oropum vastassent. ^o Et si enim non adeo certas fixasque temporum istorum rationes, quibus ea suscepta est, definiri posse, in altera historiæ philosophicæ parte pluribus demonstraturi sumus, certum tamen est, omnique dubio caret, consulto PAVSANIA, ^p direptionem Oropi factam esse post illud demum tempus, quo Macedonia in provinciæ formam a Romanis redacta est. Perseus autem ultimus Macedoniorum rex A. V. C. DLXXXV. Romam demum abductus est. Quod tempus cum longe ab Epicuri ætate distet, funditus evertit Foucherii hypothesein, qui Carneadem Epicuro coævum fuisse contendens, istam legationem ad A. V. C. DXXXII. refert. Vnde sequitur, quod

l) Scripta FOUCHERII & LANTINI mutua de hoc argumento extant in *Ephem. erud. Paris.* 1691. p. 509. 1692. p. 197. 704.

n) *De vita Epicuri* l. IV. c. 8. p. 124. seq.

o) Qua de re postea.

p) *Lib. VII.* p. 216.

m) *Definib. l. V. in fin.*

Hist. philos. Tom. I.

quod a GASSENDO ^q jam observatum est, Carneadem illum, quem suum vocat Arcefilaus, quique Epicuro perfamiliaris fuit, non suum dici secta, sed amore, multisque annis a Carneade Cyrenæo differre. ^r Recteque ille Laërtium de Metrodoro quoque ita interpretatur: neminem ab Epicuro, non ipso vivo, sed in secta tantum vivente, defecisse, præter istum. Difficiliora vero sunt, fatemur, quæ vel Apollodori fidei vel Codicum Laërtii integritati a Petavio & Stanlejo objiciuntur: neque tamen ita comparata esse putamus, ut Apollodorus & lectio Laërtii optimis suffulta codicibus deferenda videatur. Nam non Laërtii tantum textum talem, qualis hodie est, legit & excerpfit SVIDAS, ^s sed & Olympiographus eundem mortis annum refert, & eodem anno & die lunam defecisse ait, quod & Laërtius narrat: quæ omnem corrupti textus numerorumque apud LAERTIUM suspicionem nobis quidem eximunt. Deferendum itaque Ciceronem cum viris doctis quos supra nominavimus, putamus, his potissimum rationibus nixi, quod legatio Atheniensis Romam suscepta teste CICERONE P. Scipione & M. Marcello Coss. acciderit, qui Consulatus etsi dubium tempus habeat, ante annum tamen V. C. DCVIII. necessario evenit, id est ante Olymp. CLIX. quo tamen tempore, si Stanlejum sequaris, Carneades nondum natus fuit; legationem vero subire potuit, si rationes chronologicæ Apollodori admittantur. Quas si sequimur, non omnia tantum cohærent, sed optime quoque respondent ætati Critolai & Diogenis, quæ Foucherii quoque subtilitates explodit. Cicero vero an memoria erraverit, quod vult Bælius, vel corruptus ejus textus sit, ut & alibi in Carneadis nomine exprimendo factum esse luculenter Ionsius demonstravit, definiri accurate nec potest, nec necesse est, cum a vero non abludat, Ciceronem istam dissertationem non re ipsa a viris illis illustribus audivisse, sed more colloquiorum, non habita ætatis disputantium temporisque ratione eos inter se differentes ita introduxisse, ut noverat eorum characteri convenire. Quam colloquiorum rationem neglectam mille tenebras chronologiæ veteri obduxisse, plurimis exemplis probari possemus, ^{ff} si id ageremus. Certe hæc id evincunt, magis fidem habendam esse Apollodoro, ejusdem cum Carneade ætatis chronologo, cujus fides tantopere veteribus probata fuit, quam CICERONI, qui alio loco, ^t haud obscure fatetur, se in historia legationis illius nec certum satis esse, & lucem ab uno Apollodoro se expectare. Alias rationes adductas a laudatis viris, ut brevitati consulamus, præterimus.

Ejus vita.

§. III. Sed ut ab incertis ad certiora revertamur, Athenas delatus Carneades, a Stoico Diogene dialecticam didicit; ^u unde inter disputandum, teste CICERONE, ^x dicebat haud raro: *si recte conclusi, teneo, sin minus,*

q) l. c.

r) Conf. BAYLE l. c. fin. & art. Epicure in fine, ubi etiam not. D. de Metrodoro.

s) l. c.

ff) PLUT. convivium septem sapientum nobile

exemplum supra nobis in historia septem sapientum Græciæ exhibuit.

t) Ad Attic. XII. 24.

u) CICERO Acad. Q. I. IV. c. 6.

x) ibid. c. 30.

minus, minam Diogenes reddet: hæc enim merces erat Dialecticorum. Postea in Academiam delatus Egefinum audivit, rationemque disputandi adversus quosvis, quam Arcefilaus introduxerat, didicit, & cum esset laboris patientissimus, magnam sibi studio & exercitatione eruditionem comparavit. Tanto vero applausu ea excepta est, ut dignus haberetur, qui Egefino in cathedra succederet. Quo docendi munere permotus, ut rebus Academiæ a dogmaticis philosophis, præcipue Stoicis, multa passis, & detrimentum timentibus subveniret, novam doctrinæ Academicæ faciem paulisper a pristina innovatam, quam postea delineabimus, introduxit, eamque summa eloquentiæ gloria ita commendavit, ut novo flore surgeret. Quia vero dicendi vis in eo supra modum vigeat, delectus est ab Atheniensibus, ut legatus Romam mitteretur. Cujus legationis causa fuit, ^y quod Athenienses Oropum Bœotiæ civitatem vastassent; dicta itaque iis a Sicyoniis, auctoritate Romanorum, multa D. talentorum, cum gravio-rem eam putarent, quam deceret, ad Romanos provocarunt, legatosque miserunt, ut ex multa aliquid remitteretur, quæ inauditis dicta fuerat. Electi vero ad legationem hanc suscipiendam philosophi tres summa eloquentiæ & eruditionis laude florentes, Diogenes Babylonius Stoicæ, Critolaus Phaselites Peripateticæ, Carneades Cyrenæus Academicæ sectæ antesignani. Romam itaque profecti, cum moram ibi facere cogerentur, quisque seorsim ostentandæ eruditionis & eloquentiæ gratia per celeberrima urbis loca, magno hominum confluxu orationes habuerunt, ostenderuntque Romanis auribus, Græcæ eloquentiæ non assuetis facundiam supra modum admirabilem, & Carneades quidem violentam & rapidam, scitam & teretem Critolaus, modestam & sobriam Diogenes. Omnium tamen maxime Carneades disputandi subtilitate & differendi copia ac vehementia omnium in se ora convertit atque oculos. Disputavit ^z enim de justitia copiose audiente Galba & Catone Censorio, maximis tunc oratoribus. Idem tamen postridie, quæ dixerat, contraria ratione subvertit, & justitiam, quam pridie laudaverat, sustulit, Academiæ in eo artem ostendens, ut alios, quidlibet asserentes posset subvertere. Cujus rationes tam validas fuisse prodit alicubi CICERO, ^a *propter ruinas, quas in legum & reipublicæ illis administrandæ argumento edere possunt, ut placari eas cupiat, submovere non audeat*. Opposuit se tamen Græcanicæ philosophiæ & peregrinæ eloquentiæ Cato, non Carneadis odio ductus, ut quibusdam tum visum, sed quod juventutem relictis armis & patriis institutis ambitiose Græcos philosophos sectantem corrumpi crederet, senatuique persuasit, ut de re, quam petierant, decerneretur, remitterenturque ad suas scholas, & Græcorum filios instituendos; Romana vero juvenus ad patrias leges & instituta majorum ob-

Ddd dd 2

ser-

y) Videndi de historia hujus legationis PLUT. in vita Cat. T. I. p. m. 632. MACROB. Saturnal. I. I. c. 5. GELLIUS N. A. I. VII. c. 14. AELIAN. Var. hist. I. III. c. 17. conf. BAYLE I. c. not. F.

z) LACTANT. Inst. I. V. c. 14. QUINTIL. Inst. Orat. I. XII. c. 1.

a) De legibus I. I.

servanda reduceretur. Qua de re, quia philosophiæ apud Romanos origines & initia enarraturis adhuc dicendum est, reliqua, quæ commodè magis ibi exponentur, ad alteram historiæ philosophicæ partem servamus. Ex dictis vero constare arbitramur, quantus vir Carneades fuerit. Erat enim in eo & iudicii vis summa, & ingenium supra modum fecundum, atque excogitandis argumentis aptissimum, voxque plane stentoria, ^b adeo ut gymnasii princeps ad eum mitteret, monituros, ne clamaret tantopere. Acris præterea in reprehensionibus, atque in quæstionibus insuperabilis cum esset, ^c mirum non est, omnes eum in hoc philosophandi genere antecelluisse, tantumque, teste LAERTIO, ^d in philosophia valuisse, ut oratores quoque scholis dimissis, ad eum audiendum venirent. Iungebat his insolitam *Φιλοπονίαν*, tantamque studii assiduitatem, ut convivia non tantum ob eam causam vitaret, ^e sed & narrante VALERIO MAXIMO ^f ita se mirificum doctrinæ operibus addiceret, ut, cum cibi capiendi causa recubuiisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere oblivisceretur; & Melissa, quam uxoris loco habebat, temperato inter studia non interpellandi & inedia succurrendi officio, dexteram suam necessariis usibus adaptaret; ipse vero cogitationibus ad studia raptis ita inhæreret, ut comæ ungviumque cura neglecta, squalorem utraque parte contraheret. ^g Ceterum infensissimos hostes expertus est Stoicos, contra quos tanta animi vehementia insurgebat, ut contra Chrysippum imprimis, magnum Stoæ tunc temporis ornamentum disputaturus, elleboro animum detergeret, ^h ut ad inventionem valeret, neque corrupti stomachi humores animi vim atque constantiam extinguerent. Qua contentione tamen non ita animum adversario infensum reddidit, ut non magni Chrysippum faceret, fassus: *nisi Chrysippus fuisset, non essem ego*; sive ita eruditionem adversarii extulerit, ex qua multum profecerit; sive tanto ejus subtilitates, quibus mirifice valebat, acumine esse ita indicaverit, ut in excogitandis objectionibus mire ejus ingenium acueretur. ⁱ Aetate provectior oculorum suffusione laboravit, exitumque ex hac vita admodum moleste tulisse dicitur, sæpeque indignabundus quæsisisse; an, quæ natura composuit, ipsa dissolvat. ^k Tandem naturæ debitum solvit annos LXXXV. natus ^l quos CICERO ^m & VALERIUS MAXIMUS ⁿ ad XC. extendunt, notabilemque fecit mortem ejus lunæ deliquium, quasi nobilissimum sidus ereptum Academiæ lumen compateretur, ^o successorem scholæ relinquens Cli-

b) LAERT. l. IV. f. 62.

c) ib. f. 63.

d) f. 62.

e) ib. f. 63.

f) Lib. VIII. c. 7.

g) LAERT. f. 62.

h) VAL. MAX. l. c. & post eum alii, HÆTIVS & BAYLE ll. cc. alii contra Zenonem disputasse, ajunt, quem Tarsensem, Chrysippi successorem esse putant, vid. IONS. l. c. l. II. c. 1. p. 117. Alii Chrysippo usum ellebori tribuunt, nominati MENAGIO

anti-Baill. T. I. p. 420. cujus tamen lapsus notat BAYLE l. c. not. E. qui de hac re pluribus differit.

i) Forte ita intelligendi sunt ex recentioribus, qui Carneadem Chrysippi studiosum fuisse asserunt, quos notat BAYLE l. c.

k) LAERT. l. c.

l) ibid. f. 65. LUCIAN. in Longæv. T. II. p. m. 829.

m) Acad. Qq. l. IV. c. 6.

n) l. c.

o) Citati supra §. 2.

Clitomachum, Mentorem forte constituturus, nisi is pellice ejus usus, ejus indignationem ita meruisset, ut eum ex schola abire juberet, illeque discederet; ^p qua in re ἀκαταληψίαν Carneadem non servasse, sed oculis fidem habuisse, jocatur Numenius. ^q Nihil scriptum de philosophia reliquit, ^r quicquid enim ejus nomen præ se tulit, a discipulis, quos varios habebat, conditum fuisse LAERTIVS ^s testatur. Nec liber *de sustinendis assensionibus*, quem ei tribuit STANLEIVS, ^t loco CICERONIS ^u male intellecto deceptus, ejus est, sed Clitomachi. Neque id mirandum magnopere est: adeo enim sententiam suam celavit, ut neque Clitomachus, qui tamen eo familiarissime usus est, intelligere unquam posset, quæ ei probarentur. ^x Non confundendus autem est Carneades Academicus cum alio Carneade Anaxagoræ discipulo, neque cum Epicuri familiari, ut supra monitum. ^y Alios præterea Carneades nominat FABRICIVS. ^z

§. IV. Philosophandi rationem Academicam, quam tenuit Carneades, eandem fere fuisse, quam secutus est Arcesilaus, assensus introducta suspensione, rerum nixa incertitudine, supra diximus. Eandem enim suspensionem amplexus eadem defendit acrimonia, fundamentis licet mitioribus suffultam. ^a Eam paucis CICERO, ^b prolixius SEXTVS EMPIRICVS ^c nobis descriptam reliquerunt, quorum in historia suæ sectæ testium fidelissimorum fidem recte sequimur. Ita vero Carneades, non solum Stoicis, sed etiam omnibus, qui eum præcesserunt, de veri falsique regula contrariam sententiam oppositurus:

*Doctrina
Carneadis.*

I. Absolute nihil est, a quo judicetur veritas, non ratio, non sensus, non phantasia, nec ulla res alia quæcunque, hæc enim omnia pariter nos fallunt.

II. Etiam si sit aliquod ejusmodi criterium, non potest tamen id consistere absque affectione animæ, quæ nascitur ab objecti evidentia. (πάθος ἐνεργείας) Quoniam enim vi sentiendi differt animal ab inanimatis, omnino & se & externa per eum apprehendet. Sensus autem, qui manet immobilis & impatibilis, & immutabilis, nec est sensus, nec aliquid apprehendit: mutatus autem & affectus quodammodo ab incurfione evidentium, tunc demum res indicat. In affectione ergo animæ, quæ oritur ex objecti evidentia, quærendum est veri criterium.

III. Hæc autem affectio debet indicare & se ipsam, & objectum apparens, quod fecit, ut ipsa animæ inesset, quæ quidem affectio non est alia, quam phantasia.

Ddd dd 3

IV.

p) LAERT. l. c. f. 64.

q) Apud EVSEB. l. XIV. c. 7. p. 738.

r) LAERT. l. c. f. 63. PLVT. de fortit. Alex. T. II. p. m. 347. conf. BAYLE l. c. not. I. FABRICIVS l. c.

s) l. c.

t) l. c. p. 407.

u) Acad. Qq. l. IV. c. 31.

x) IDEM l. c. c. 45.

y) IONSIUS, BAYLE, FABRIC. II. cc. multum turbavit hæc homonymorum confusio historiam Carneadis.

z) ibid. p. 55.

a) CICERO l. c. c. 6. NUMENIUS l. c.

b) ib. l. IV. c. 31.

c) Adv. Mathem. l. VII. f. 153.

IV. Quamobrem dicendum est, etiam phantasia esse quandam in animali affectionem, quæ & se & aliud ostendat, ut, cum aliquid aspeximus, visu quodammodo afficimur; nec eum sic habemus affectum, ut habebamus, priusquam afficeremur, quæ alteratio duo ostendit, unum ipsam alterationem, hoc est phantasia; secundum autem, id quod indidit alterationem, nempe aspectabile.

V. Quoniam vero phantasia non ita, ut vere est, rem semper indicat; sæpe autem fallit, & instar infidelium nuntiorum, discrepat a rebus, quæ eum immiserunt; necessario sequitur, quod non quælibet phantasia potest facere, ut admittatur iudicium veritatis, sed sola illa, quæ vera est.

VI. Rursus, quoniam nulla est adeo vera, ut non possit esse falsa, & cuilibet, quæ videtur esse vera, invenitur aliqua falsa similis, itaque criterium erit in phantasia communi veri & falsi.

VII. Communis autem horum phantasia non distincte comprehendit: si autem non distincte comprehendit, non erit criterium.

VIII. Si nulla autem phantasia vim habet iudicandi, nec ratio erit id, quod iudicat, ea enim deducitur a veritate & merito: nam primum quidem ei debet apparere id, quod iudicatur, nihil autem potest apparere absque sensu experte rationis.

IX. Neque ergo sensus experte rationis, neque ratio est id, quod iudicat.

X. Quoniam tamen ad vitam traducendam & ad acquirendam beatitudinem criterio aliquo opus est, ideo assumenda est probabilis phantasia, & illa, quæ probabilis simul est, & dubio nullo distrahitur, quæque evidens est, & explicata.

XI. Phantasia ergo est alicujus imaginatio, nempe ejus ex quo fit, & ejus in quo fit: ex quo, ut externi subjecti sensibilis: in quo, ut hominis.

XII. Duplici vero respectu potest considerari: uno quidem, ad id, quod phantasia apprehenditur: altero autem, ad eum, qui utitur phantasia. Prioris respectu est vel vera, vel falsa; vera quando consonat, cum objecto, falsa quando dissonat: posteriori alia est, quæ apparet esse vera, alia, quæ non apparet.

XIII. Ex quibus, quæ apparet vera esse, appellatur emphasis & probabilitas & probabilis phantasia: quæ autem non apparet esse vera, appellatur apemphasis, ^d & improbabilitas & non probabilis phantasia.

XIV. Quod apparet ex se falsum, vel quod est quidem verum, non autem apparet, aptum natum est, ad nobis persuadendum.

XV. Phantasia, quæ est aperte falsa, & quæ non apparet vera esse, non potest esse criterium.

XVI. Ejus autem phantasiæ, quæ apparet vera esse, alia quidem est minus evidens, alia vero hoc etiam habet, ut valde evidenter appareat vera.

XVII. Phantasia, remissa minusque evidens, non potest esse criterium illud, quia non aperte potest persuadere, sed ea, quæ evidenter apparet vera esse.

XVIII.

^d) Ita & Stoici, quorum præcepta ad Academiam suo modo accommodat.

XVIII. Prout vero speciatim alia alii applicatur, probabiliorem etiam vehementiusque moventem habet phantasia.

XIX. Probabile autem est, vel id quod verum est, & videtur verum, vel quod, falsum cum sit, verum esse videtur, tertio autem verum commune utriusque.

XX. Vnde criterium erit phantasia, quæ vera esse videtur, quæque probabilis vocatur.

XXI. Fides vero non est deneganda ei, quæ ut plurimum est vera, licet interdum falsa sit, quia rarius occurrit, & judicia & actiones diriguntur, secundum id, quod plurimum fit.

XXII. Quoniam autem nunquam sola unius generis consistit phantasia, sed catenæ instar altera pendet ex altera, secundum accedit criterium, si probabilis simul sit phantasia, & nullo dubio in diversa trahatur.

XXIII. Fit itaque iudicium veritatis, ex phantasiarum sive visorum concursu, quum per nullam ex concursu phantasiarum homo distrahitur, ut falsum se putet imaginari.

XXIV. Est tamen ejusmodi phantasia non distracta in diversum, alia magis, alia minus talis: quarum illa magis, fide digna est, quæ per singulas quoque partes est examinata.

XXV. Examini vero subjiciendum est, id quod iudicat, & id, de quo iudicatur, & id, per quod fit iudicium, distantiaque & intervallum, figura, tempus, modus, affectio, operatio; unumquodque eorum, quale sit, curiose discernendum est.

XXVI. Si hæc in uno sint omnia, criterium habemus phantasia probabilem, & probabilem simul atque indistractam, ac per partes examinatam.

XXVII. In rebus levibus & non magni momenti sola probabilis phantasia utimur at iudicandum, at in rebus, quæ sunt alicujus momenti, indistracta: in iis autem, quæ pertinent ad bene beateque vivendum, examinata per partes.

XXVIII. Probabilis phantasia attendenda est in iis, in quibus non dat nobis circumstantia satis temporis ad rem accurate considerandam: examinata in iis, in quibus datur tempus attente singula persequendi, ac tractandi res, quæ nobis se examinandæ offerunt.

§. V. Hactenus *SEXTVS EMPIRICVS*, qui luculenter & docte, ut solet, Carneadis sententiam explicuit: quam si cum dictis supra de Arcesilai opinione conferimus, & ea quoque consulimus, quæ veterum alii de Carneadis hac in re mente differunt, patebit inde,

*Observationes
de nova Aca-
demia philoso-
phia.*

I. Arcesilaum & Carneadem non reipsa tantopere inter se dissensisse; supra enim ostendimus, Arcesilaum, etsi incertitudinis causam in rerum natura latere diceret, eas tamen non in se, sed in relatione ad hominis intellectum intellexisse. Carneades autem luculentius Academiae mentem expressit, & quæ Arcesilaus intimæ admissionis discipulis explicabat,

cabat, apertius prodidit, rerum ipsarum naturam quidem non indifferenter prorsus & incertam esse, sed latere humanum intellectum, nec essentias rerum posse intelligi, unde sequebatur, nec scientiam dari, sed tantum opinionem. Ita statuisse, testis est Numenius, ^e qui, prout in se res existit, & aliqua de ea re affirmantur & negantur, vel verum esse vel falsum quousque ad rem ipsam refertur, asseruisse tradit.

II. Incertitudinem itaque Academia nova in eo quærebat, quod omnibus veris falsa aliqua adjuncta sint, tanta similitudine, ut in iis nulla insit certa judicandi & assentiendi nota: ^f unde & assensum cohibendum esse præcepit. Id quod ad ipsam naturam rerum animo humano obversantem, quatenus illa ex certis & indubitatis criteriis cognosci potest, pertinere, ex dictis hactenus liquet. Non itaque de probabili ratione statuen- di de re aliqua nec de opinione, sed de certo iudicio & affirmatione, qualem imprimis commendabant Stoici, sermo est, ut ex iis, quæ de eo tradunt CICERO & SEXTVS ^g videre est.

III. Relinquebat itaque Academica secta sapienti opinionem. Id quidem asseriebant de Carneade Philo & Metrodorus, Clitomachus autem magis ab eo disputatum, quam probatum putabat; ^h sed latere in opinionis nomine æquivocum quid, recte monuit FOVCHERIVS. ⁱ Opiniones enim, si præjudicia mentis, persuasionemque de rerum natura cognoscenda inanem, incertamque atque præcipitanter conceptam, significant, verum est, quod in Carneade laudat CICERO, *feram & immanem ut bel- luam Hercules, sic illum ex animis nostris assensionem & opinationem extraxisse*; id enim Academia quoque vetus, & ipse ejus conditor Plato vehementer commendaverunt. Quod si opinari idem est, quam de hoc vel illo facto sententiam sequi, quæ non usquequaque absurda & contradi- ctoria est, recte idem TVLLIVS Carneadi tribuit: *licere percipere nihil, & tamen opinari*. Quamquam AVGVSTINVS, ^k malit hoc vocare cre- dere, quam opinari; ait enim: *quod concipimus, rationi debemus, quod credimus, auctoritati, quod opinamur errori*. In verbis vero ejusmodi dissensum ferre, facile; indicare vero, e re nostra & historiæ Acade- micæ est.

IV. Ex dictis vero intelligi quoque potest, quo sensu voluerit Carneades intelligi, quando teste GALENO ^l ipsam ratiocinandi formam, regulamque; quæ sunt idem uni tertio, sunt idem inter se, argumentationibus oppugnavit, & concedere noluit, magnitudines unicuiquam æquales, etiam inter se æqua- les esse. Non enim hæc ad ipsam eum ratiocinii formam retulisse, inde colligitur, quod eodem argumentationis genere ipse omnem assensum at- que certitudinem oppugnaverit, propria vineta cæsurus, si ipsam hanc ra- tioci-

^e) EVSEB. præp. l. XIV. c. 8.

^f) CICERO de N. D. l. I. c. 5.

^g) ll. cc.

^h) CICERO Acad. Qq. l. IV. c. 24.

ⁱ) Hist. Acad. l. I. c. 8. p. 44. seqq.

^k) Adv. Acad. l. III.

^l) De optimo dicendi genere locum adducit BAYLE l. c. not. C. p. 59.

tiocinii formam evertisset: sed pertinet hoc ad ipsam ejus applicationem ad res cognoscendas, ubi nihil putabat esse, quod ita cognosceretur, ut etsi videatur in tertio uno convenire, certo tamen inde concludi queat, vel recte convenire cum eo, vel inter se; unde non negavit, quod inde elicit BAYLIUS; quæ conveniunt uni tertio, convenire inter se, sed quod Galenus ei tribuit: magnitudines unicuiquam æquales, esse quoque inter sese æquales, applicatione scilicet regulæ facta ad magnitudines, quas ita certo cognosci non posse putabat, ut inde ab una magnitudine ad reliquas concludi posset. Vnde ab absurdissima totamque disputandi rationem Academicam evertente sententia Carneadem absolvendum putamus.

V. Imprimis vero ex dictis patet, quo potissimum modo ab Arcesilao discefferit Carneades, quem re ipsa cum illo consentire rationibus verisimilibus & testimoniis quoque veterum convicti supra tradidimus. Nempe Arcesilaus, non minus atque Carneades contra dogmaticos sectariosque philosophos disputabant, arcanamque Academiæ doctrinam paucis & intimæ tantum familiaritatis discipulis servabant: id quod de Carneade quoque diserte tradit Numenius: ^m *Externe eundem attulisse, abstulisse, pugnamque suam contrariis sententiis & versutis quibusdam ac subtilibus argutiis cum multiplici varietate miscuisse, affirmando simul & negando, & oppositis utrinque rationibus disputando; & tamen illum ipsum, qui Stoicos vellicandi studio cuncta miscebat, clam sodales inter suos eadem omnia fassum esse, vereque ac certe pronunciasse, quæ alius quivis e populo.* Quamquam enim his potissimum opponit Baylius, quod supra jam ex Cicerone attulimus, Clitomachum, ei licet familiarem, fassum, nunquam se intelligere potuisse, quæ Carneadi probarentur: nihil tamen hoc obstare videtur, cum Clitomachus, non de interiori Academiæ disciplina, quam ad Platonem & sequaces Carneades, Arcesilaum secutus retulit, sed de propriis Carneadis opinionibus loquatur, quas ille sine dubio discipulis non aperuit, quod novam sectam condere non vellet. In eo itaque Carneadi cum Arcesilao convenisse dubium non est. Ast in eo potissimum ab illo discessit, quod mitioribus fundamentis nixam ἐποχὴν Academicam protulerit. Nempe Arcesilaus, omnes omnium sectarum philosophos oppugnasse & ignorantiae atque incertitudinis convicisse contentus, de rebus in vita humana vel sequendis vel fugiendis non dispexit, vita tamen, qua ratione sapiens agere debeat, ostendit, ita vero magnam Stoicorum, quorum phalanges prostraverat, calumniam concitavit, quasi omne honestatis vitæque beatæ fundamentum everteret. Carneades itaque, ut recte monet AUGUSTINUS, ⁿ *primo illam velut calumniandi impudentiam, qua videbat Arcesilaum non mediocriter infamatum, deposuit, ne contra omnia velle dicere, quasi ostentationis causa, videretur.* Hinc, quod Arcesilaus non explicuerat, disertius tradidit, qua ratio-

^m) loc. cit.

ⁿ) loc. cit.

ratione visum probabile ad assequendam vitam beatam sapiens quærere debeat. Arcefilaus enim logica & physica placita philosophorum oppugnabat, de moralibus parum curiosus: Carneades vero ad moralem philosophiam curatius attendens, regulas præscribebat, quibus salva incertitudine & assensu retento, hominum vita moresque queant regi. Quam bene vel male, & annon ita omnem morum regulam genuinam & ad veritatem facientem everterit, hujus loci non est dispicere, sufficit, multa eum probabilis actionum humanarum fundamento admissio, ostendisse, non esse humanæ societatis hostes Academicos. Quam rationem postea quoque Sceptici secuti sunt, ut suo loco trademus, & imprimis C I C E R O potissimum philosophiæ suæ fundamentum esse voluit, in incertis rerum omnium, circa quas intellectus noster versatur circumstantiis probabiles rationes esse sequendas. Distinguendum itaque illud est, quod Academici de rebus vitam humanam respicientibus dixerunt, ab iis, quæ contra dogmaticos, & imprimis Stoicos disputaverunt. Id quod ex iis porro patebit, quæ Carneadi placuisse veteres narrant.

*Theologia
Carneadis.*

§. VI. VI. Insistens itaque Carneades vestigiis antecessorum, adhibitæque disputandi methodo Academica, Stoicos, ut in aliis, ita in doctrina quoque de Diis vehementer oppugnavit. Prolixe id narrat C I C E R O, ° cuius locus, quia longior est, quam ut adscribi queat, apud ipsum legendus est, argumentaque enarrat, fortiter satis Stoicam de Diis doctrinam evertentia. Qui tamen addit: *Hæc Carneadem egisse, non ut Deos tolleret, sed ut Stoicos, nihil de Diis explicare, convinceret.* Aitque is alio loco: *p Contra eos ita multa differuisse Carneadem, ut excitaret homines non socordes, ad veri investigandi cupiditatem.* Ex quo loco patet, Carneadem nec doctrinæ de Deo se opposuisse, nec eo contendisse, ut eorum notitiam cultumque ex animis hominum evelleret, sed Stoicos imprimis aggressum fuisse, & ostendisse, absurdam ex doctrina eorum sequi de Diis sententiam. Id quod luculenter ostendit præter C I C E R O N E M, S E X T U S E M P I R I C U S, ° qui Clitomachi memoriis usus, exquisitissimas & efficacissimas, uti vocat, argumentationes ejus contra theologiam Stoicam recitat. Non negamus, totam theologiam gentilium argumentis Carneadis convulsam simul labascere; Stoicorum enim diligentia in eo sita erat, ut vulgarem religionem rationibus philosophicis exornarent. Verum eum ex hac causa cum Clitomacho, qui scriptas ejus objectiones reliquit, inter Dei religionisque hostes transcribere, ° fine sufficienti ratione & præcipitanter fieri credimus. Assentimur tamen Balbo apud C I C E R O N E M, ° fatenti: *Malam & impiam consuetudinem esse, contra Deos disputandi, sive animo id fiat, sive simulate.*

VII.

o) *De nat. Deor. l. 3. c. 18.*

p) *Lib. I. c. 2.*

q) *Adv. Math. l. IX. f. 140. seqq.*

r) Ita THEOPH. ANT. *ad Antolyc. l. III. p. 292.*

ed. Wolf. REINES. *Var. lect. l. III. c. 6. p. 445.*

BVDDEVS *thes. de ath. c. I. §. 14. conf. FABRIC. Bibl. Gr. vol. I. p. 775.*

s) *De N. D. l. II. c. ult.*

VII. Eandem disputandi rationem contra Stoicos Carneades tenuit, *De fato.* fatum Stoicum oppugnans: Is enim assumens, aliqua esse in nostra potestate, experientia comprobante, ita conclusit: Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione conferta contextaque fiunt, quod si ita est, necessitas omnia efficit; id si verum est, nihil est in nostra potestate: est autem aliquid in nostra potestate; at si omnia fato fiunt, omnia causis antecedentibus fiunt; non igitur fato fiunt, quaecunque fiunt. Et hoc argumento quoque ductus, dicebat, ne Apollinem quidem futura posse dicere, nisi ea, quorum causas ita natura contineret, ut ea fieri necesse esset. Cujus totius disputationis fundamentum, teste eodem, qui hæc omnia tradit, C I C E R O N E, ^z in eo versabatur, quod cum Epicureis negabat, omnia, quæ fierent, fieri a causis antecedentibus, voluntatis enim nostræ non esse causas externas & antecedentes. Qua de re, hodie tantopere disputata veteres jam in diversa abiisse, doctrina de fato per omnes gentes diversum sentiens, luculenter testatur.

VIII. Sed ut principium quoque aliquod morale Carneadis, in ethicis *De fine morali.* magis, quam physicis eminentis, afferamus, statuit, teste C I C E R O N E: ^x Ultimum finem sive extremum hominis esse frui principiis naturalibus. Obscura cum hæc prima facie sint, sensum eorum ita interpretatur F O V C H E R I V S, ^y exercendam esse tum intellectus tum voluntatis perfectionem, ita ut nullo vel interno animus, vel externo impediatur obstaculo. Quæ explicatio tangit quidem aliquid, non vero totum exhaustit. Recte enim C I C E R O ^z monuit, ut ex iis, quæ superiori sectione differuimus, liquet: honeste vivere fruentem rebus his, quas primas homini natura conciliet, & veterem Academiam censuisse, ut indicant scripta Polemonis, & Aristotelem ejusque amicos nunc maxime probare. Introduxisse vero Carneadem, non ut probaret, sed ut Stoicis opponeret, summum bonum esse frui his rebus, quas primas natura conciliavisset. ^a Quod dogma latius exsequi opus non est, cum supra id factum sit: nec negamus, hæc contra Stoicos urfisse Carneadem, utrum vero admiserit intra parietes ad γυωγμους, uti suadet servata Academiæ arcana methodus, dici non potest. Ciceronis enim testimonium nondum rem conficit, qui conjectura ductus ita ratiocinatus est, ipseque fatetur, non exploratum esse, quæ Carneadi probarentur. Vnde satis hæc quoque de Carneadis philosophia dicta sunt.

§. VII. Carneadem excepit in Academiæ cathedra C L I T O M A C H V S, *Clitomachus.* Carthaginiensis, patria lingua Asdrubal dictus, ^b patre Diogneto, quem Pœni Maharbalem dixere, prognatus. Cœpit vero jam domi Φιλοσοφῆιν, ut ait L A E R T I V S, quod non ita intelligendum est, ut transtulit Latinus inter-

Eee e e 2

pres

^z) IDEM de fato c. 14.^z) l. c.

fin. l. II, c. 18. conf. F O V C H E R. l. c. B A Y L E l. c.

^x) IDEM de finib. l. II. c. 11.^b) L A E R T. l. IV. f. 67. P L V T. de fort. Alex.^y) l. c. p. 156.

T. II. p. m. 347. M E N A G. ad l. c. L æ r t. & qui do-

^z) Acad. Qq. l. II. c. 42.

cte de hoc nomine commentatur S A M. B O C H A R-

^a) De fin. l. II. c. 11. l. V. c. 7. conf. B A Y L E l. c.

T V S Geogr. Sacr. l. II. c. 12. p. m. 824. Afrubaal,

not. K. F O V C H E R. l. c. Elegans vero morum præ-

dominus ad pugnam cinctus, hinc mutatum no-

ceptum a Carneade profectum apud C I C E R. de

men in Græcum Clitomachus.

pres, & accepit quoque STANLEIVS, ^c quod etiam apud suos in lingua patria philosophiam docuerit; eam enim Athenas delatus demum didicit, sed φιλοσοφῆν apud barbaros omnem literaturam, quibus ad philosophiam præparabantur animi significavit; ^d licet & hoc potuit dixisse Laërtius, in patria, antequam in Græciam veniret, philosophiæ principiis fuisse imbutum. Certe tum non imparatum plane a literis fuisse, quod STEPHANVS ^e tradit, ratio illorum temporum facile evincit, quibus Græcanica eruditio in Africa passim florebat. Fuit vero, notante CICERONE, ^f homo & acutus, ut Pœnus & valde studiosus ac diligens, quibus ingenii & industriæ opibus dives Athenas se contulit, ut philosophiam disceret. Factum id esse, quum annum ætatis ageret XL. LAERTIVS ^g tradit; EVSTATHIVS ^h vero XXVIII. ponit, quem Laërtio præfert IONSIUS, ⁱ eo potissimum argumento ductus, quod defuncto Olymp. CLXII. 2. Carneadi, apud quem usque ad senectutem fuisse dicit CICERO, ^k successerit, cœperitque eo tempore σχολαρχῆν, Academiamque per triginta circiter annos tenuerit, eique defuncto circa Olymp. CLXX. Philo successerit, quem Cicero XII. annos post Romæ audivit. Quibus rationibus inductus suspectam Ciceronis in adducto loco fidem putat, quam tamen salvari posse putamus, si verba: *usque ad senectutem*, non ad Clitomachum, sed ad Carneadem, valde senem defunctum, referantur. Illud certum est, ad Carneadem se, quamprimum Athenas venit, contulisse, & studiose ab eo imbutum fuisse. Neque tamen ceterarum quoque sectarum doctrinam neglexit, sed in Peripateticorum quoque & Stoicorum dogmatibus versatus est, ^l ita tamen, ut Academicam sequeretur, quam non tantum ore, summa ingenii, ut Carneades eloquentiæ, vi quam in eo laudat CICERO, ^m usus, illustravit, sed potissimum plurimis scriptis exposuit, quibus præceptoris, nihil in commentarios referentis, doctrinam maxime exposuit: ⁿ ad ea sæpe numero provocat Cicero, LAERTIVS vero ultra quadringenta volumina scripsisse, testatur. Inter ea quatuor de *assensionibus sustinendis* laudat CICERO, ^o quos male adscribere Carneadi STANLEIVM §. præcedente jam notavimus. Librum quoque de *sectis* laudat LAERTIVS. Singulare est, quod STOBÆVS ^p de ejus morte refert: morbo correptum cum in veterum incidisset, ubi evigilavit, dixisse: nihil me fallat amor vitæ, sicque violentas sibi intulisse manus. Condiscipulum habuit Æschinem Neapolitanum philosophum Academicum, Melanthii Rhodii quoque discipulum; itemque Charmidem, qui & ejus institutione usus est, de quo in sequentibus dicemus.

§. VIII. In philosophiæ vero Academicæ placitis a magistri ore non recessit, ut ex iis videre est, quæ ex libris de *assensu retinendo* nobis servavit CICERO, ^q qui refert, statuisse:

I. Esse

Placita Clitomachi.

c) Hist. phil. P. IV. p. 407.

d) Dictum hac de re in prolegomenis.

e) V. Καρχηδων.

f) Lib. IV. c. 31. Qq. Acad.

g) Ad Dionys. περιηγ. v. 196.

h) De Script. Hist. phil. l. II. c. 14.

i) l. c.

j) LAERT. l. c.

k) l. c.

l) LAERT. l. c. FABRIC. Bibl. Græc. vol. II.

m) p. 56. IONS. l. c.

n) ib. l. IV. c. 32.

o) Serm. XLVIII. p. 120.

p) CICERO Acad. Qq. l. IV. c. 32. conf. HET. de la foiblesse de l'Esprit humain l. I. ch. 14. §. 21. p. 116 sq.

I. Esse rerum ejusmodi dissimilitudines, ut aliæ probabiles videantur, aliæ contra: id autem non esse satis, cur alia percipi posse dicas, alia non posse: propterea quod multa falsa probabilia sint, nihil autem falsi perceptum & cognitum possit esse.

II. Vehementer errare eos, qui dicant, ab Academia sensus eripi, a quibus nunquam dictum sit, aut colorem, aut saporem, aut sonum nullum esse: illud modo disputari, non inesse in his propriam, quæ nusquam alibi esset, veri & certi notam.

III. Dupliciter dici assensum sustinere sapientem: uno modo cum hoc intelligatur, omnino eum rei nulli assentiri: altero, cum se a respondendo, ut aut adprobet aliquid, aut improbet, sustineat, ut neque neget aliquid, neque ajat.

IV. Id cum ita sit, alterum placere, ut nunquam assentiatur, alterum tenere, ut sequens probabilitatem ubicunque hæc aut occurrat, aut deficiat, aut etiam aut non respondere possit; nec ut placeat, eum, qui de omnibus rebus contineat se ab assentiendo, moveri tamen, non agere aliquid, quibus relinquitur, ejusmodi visa adprobari, quibus ad actionem excitemur: item ea, ad quæ interrogati in utramque partem respondere possumus, sequentes tantummodo, quod ita visum sit, tum sine assensu: neque tamen omnia ejusmodi visa approbari, sed ea quæ nulla re impedirentur.

V. Sequendam eam probabilitatem, in quam cum vehementi inclinatione ac delectu animus propendet, quaque movetur ad consensum, ut non tantum non resistat, sed cum vehementi propensione obsequatur.

VI. In doctrina de bono voluptatem cum honestate, quod & Callipho fecit, conjunxisse, testatur CICERO.^s

VII. Ceterum in doctrina de Deo Clitomachum magistri objectiones contra theologiam Stoicorum studiose collegisse, male propterea notatum, supra in Carneade diximus, monuimusque, perperam ideo inter atheos referri Clitomachum.

VIII. Rhetoricæ porro infensissimum hostem fuisse, ait SEXTVS EMPIRICVS, " & ex hominum societate ejiciendam statuisset.

IX. Dialecticam lunæ comparabat, quæ assidue sive crescat sive decrescat. " Qua comparatione fortunam Academiae designare voluisse videtur, quæ post maxima incrementa discipulorumque ingentem sub Arcefila numerum, decrevit, a Carneade vero resuscitata nova augmenta cepit. Prout itaque dialectica ingenio & eloquentia ornatur, ita quoque vel incrementa vel decrementa capit.

§. IX. Quartæ quam nonnulli ponunt,^y Academiae auctor est PHILO Larissæus, Clitomachi per complures annos discipulus,^z cui in cathedra Olymp.

*Philo quartæ
Academiae
conditor.*

E e e e e 3

^y) SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp. l. I. c. 33. f. 230.*
FABRIC. *ad h. l.*

^s) *Tusc. Qq. l. V. c. 30.* ubi tamen Codd. quidam Dinomachus legunt.

^t) Conf. REIMMANN. *Hist. ath. c. XXXIII. §. 5. p. 172.*

^u) *Adv. Rhetor. f. 20.*

^x) STOBÆVS *Serm. CCXII. p. 715.*

^y) SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp. l. I. c. 33. f. 220.*
EUSEB. *Præp. Ev. l. XIV. c. 9. p. 726.*

^z) CICERO *de Orat. l. III. c. 16. Acad. Qq. l. IV. c. 6.* Numenius apud EUSEBIUM *l. c.*

Olymp. CLXX. successit, si temporum rationes supra in Carneadis vita initas sequamur. A. V. C. DCLXII. jam celebrem fuisse ex CICERONIS *de Oratore* disputatione liquet, & A. V. C. DCLXV. bello Mithridatico profugum Cicero Romæ audivit: quæ circumstantiæ non parum eam sententiam juvant, quæ A. V. C. DCLIII. Philonem Academiae cathedræ admotum statuit. ^a Is tanta eruditione, eloquentia morumque elegantia fuit, ut eum Romani super omnes Clitomachi discipulos admirarentur, ^b quæ causa quoque fuit, ut positis doctrinæ rudimentis Cicero illum philosophantem audiret. ^c Mirum itaque non est, quod tradit CICERO, ^d *vi-vo eo patrocinium Academiae non defuisse*; nam alio tempore rhetorum præcepta, alio philosophorum tradere illi institutum erat. ^e Etsi vero negavit ipse, duas Academias esse, erroremque eorum, qui ita putarent, coargueret; ^f visus tamen est nonnullis aliter de incertitudine & cohibendo assensu docuisse, quam, qui ante eum scholam in Academia tenebant, & quod AUGUSTINUS, ^g ait, ad primam Academiam propius accessisse. Quod ut curatius cognoscatur, ex SEXTO EMPIRICO ^h tenendum, dixisse Philonem: quantum ad Stoicum criterium, id est, phantasiā comprehensivā, res esse incomprehensibiles, quantum autem ad naturam rerum, comprehensibiles. Statuebant enim Stoici: criterium, sive, ut Ciceronis ore loquamur, iudicium cogniti & incogniti esse τὴν κατὰληπτικὴν φαντασίαν, ⁱ unde alio loco CICERO; ^k eum ita negasse, quod quicquam comprehendi posset, si illud esset, quod Zeno definiret. Plures vero Philones, philosophi quoque, cum fuerint, ^l noster cum aliis, quod viris doctis accidit, ^m confundendus non est. Contubernalem habuit CHARMIDAM, quem cum Philone eo tempore exornasse Academiam, veteres tradunt, quemque in uno alterove Ciceronis loco pro Carneade ponendum esse, acute vidit IONSIUS. ⁿ Laudatur is, propter memoriæ fidelitatem, artificio plurima, quæ legerat, comprehendentem. ^o Fuisse vero, Academicos hos diligentes quoque & acutos in philosophia morali, egregius Philonis locus, quem servavit nobis STOBÆUS ^p suadet, qui cum longior sit, quam ut hic locum capiat, omnino ipse legendus est. Eo vero tendunt omnia: philosophum medico similem esse, ut scilicet primum curationem ægroto persuadeat,

Charmidas.

a) IONSIUS de Script. hist. philos. l. II. c. 14. pag. 185. f.

b) PLUT. in vita Ciceron. T. VI. p. m. 18.

c) PLUT. l. c. CICERO ad famil. l. XIII. ep. I. l. IX. ep. 8. ejus itaque a partibus stetit in Quæstionibus Academicis. conf. de N. D. l. I. c. 3.

d) IDEM Qq. Acad. l. IV. c. 6.

e) IDEM Tusc. Qq. l. II. c. 3.

f) IDEM Acad. Qq. l. I. c. 4.

g) Adv. Academ. l. III. c. 18. ubi eum vocat hominem circumspiciendum, qui ad Platonis auctoritatem Academiam, legesque revocare adversarios cedentes jam cœperit.

h) l. c. f. 235.

i) LAERT. l. VII. f. 54.

k) l. c. l. IV. c. 4.

l) Catalogum eorum habes apud IONSIUM de

Script. philos. l. III. c. 4. p. 221. seq. & FABRICIUM Bibl. Gr. vol. III. p. 118. seqq.

m) Confundit nostrum cum Philone dialectico ALDOBRAND. ad LAERT. l. VII. f. 16. & STANLEIUS quoque Hist. phil. P. IV. p. 409. Quæ enim SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. l. II. f. 220. Adv. Math. l. VIII. f. 113. de Philonis opinione circa propositiones complexas s. conditionatas habet, ad hunc Dialecticum Stoicumque, non ad Academicum referenda sunt. Conf. FABRIC. ad h. l.

n) l. c. p. 185.

o) Tusc. Qq. l. I. collato PLINIO Hist. nat. l. X. c. 16.

p) Serm. CCXII. p. 715. Revocavit hanc philosophandi methodum nostra ætate VINCENTIUS PLACCIUS, & imprimis IO. FRANC. BVDDEVS.

deat, tum vero adhibeat partim sublatis morborum causis, partim sanitatis efficientibus substitutis: Ita eum hominem ad virtutem incitare, & calumniantes refellere; tum vero falsas opiniones tollere, quibus animæ iudicium inficitur, verasque substituere: tertio, ut medicus ad sanitatem, sic omnia referre ad beatitudinem; quarto, ut medicus præcepta tuendæ sanitatis tradit, ita philosophum vitæ præcepta exponere, quibus opus est ad finem conservandum; quæ vel ad vitam communem vel ad civilem referenda sunt.

§. X. Philonis discipulus fuit ANTIOCHVS ASCALONITA, ab Academia placitis ita recedens, ut quinta inde Academiae facies SEXTO EMPIRICO^q memoretur. Alia is enim incedendum via ratus, non ad oppugnandas, sed conciliandas inter se & cum Academia sectas reliquas animum applicuit,^r & a Carneadis sententia deficiens vel sensuum evidentia, vel ut visum quibusdam ambitione ductus atque æmulatione Clitomachi & Philonis discipulorum, vel etiam præceptis magistri Stoici Mnesarchi, quem diligenter audivit,^s Stoicam sectam in Academiam transtulit; unde dictum: *ipsum in Academia philosophari Stoico more;*^t & a CICERONE: "*quamvis Academicus appellaretur, tamen, si perpauca mutavisset, germanissimum Stoicum fuisse.* Quod ita intelligendum est: eum, relicta Arcefilai & Carneadis via, ad veterem, quod testatur CICERO,^x Academiam rediisse, & antiquorum sententiam diligentissime profecutum fuisse: ^y Aristotelem vero & Xenocratem secutum,^z Stoicos cum Peripateticis, hos cum Academia vetere concinere, verbis discrepare,^a qua de re librum eum ad Balbum misisse ait CICERO. Et hæc causa quoque fuit, cur præceptorem Philonem libro refelleret.^b Etsi vero ab Academicis, quibus favebat quoque CICERO, doctrinæ, quam is invehebat, novitas improbaretur, audivit tamen eum CICERO,^c captus eloquentia ejus & linguæ volubilitate, & Lucullus quoque secum habuit, cum is in Asia Quæstorem, & post aliquot annos Imperatorem ageret. Fuisse enim acutissimum & politissimum suæ memoriæ philosophum, CICERO^d testatur: id quod Atticum quoque ei conciliavit.

§. XI. Est hæc series & successio scholæ Academicæ,^e a Platonis ætate ad Olymp. CLXXV. qua Antiochus Academiae præfuit: tum enim Academiae longo tempore florentis doctores tumultibus belli dissipati & in varias terras disjecti sunt: Academica vero philosophandi ratio, quam Romani Græciæ facti domini ibi didicerunt, Romam potissimum translata est, nova ibi fortuna usa. Quam quia una serie in altera historiæ philosophicæ periodo enarrare historiamque sectæ Platoniciæ, per septem fere secula inter gentiles philosophos caput extollentis, condere ordo tractationis poscit, nihil in præsentia habemus, quod capiti huic addamus. *f*

*Antiochus
quinta Aca-
demiciæ con-
ditor.*

*Academiciæ
finis.*

q) l. c.

r) PLVT. l. c.

s) Numen. apud EVSEB. l. c. conf. AVGVST. l. c.

t) SEXTVS l. c. f. 235. u) Acad. Qq. l. IV. c. 43.

x) ib. l. IV. c. 22. y) IDEM de fin. l. V. c. 3. 5.

z) ID. Acad. Qq. l. IV. c. 45. a) ID. de N. D. l. I. c. 7.

b) IDEM Ac. Qq. l. IV. c. 4. c) PLVT. l. c.

d) CICERO l. c. l. IV. c. 35.

e) Aliter paulo ordinat successionem Academiae

SVIDAS T. III. v. Platon p. 124. qui ita philosophos secutos esse ait: Plato, Speusippus, Xenocrates, Polemo, Crantor, Crates, Arcefilaus, Lacydes, Evander, Hegesinus, Carneades, Harmadas (pro quo legendum Charmides) quæ tamen non omnia accurata esse, ex dictis constat.

f) Conferendus interim HVERTVS de la foiblesse de l'Esprit humain l. I. ch. 14. seq.

CAPVT SEPTIMVM.

DE ARISTOTELE ET SECTA
PERIPATETICA.

S E C T I O I.

DE ARISTOTELE EIVSQUE PHILOSOPHIA.

§. I.

*Ordo tracta-
tionis.*

Enarravimus hactenus, quanta potuimus, diligentia historiam sectarum, quæ ex Socratis institutione prodierunt; & imprimis Platonis scholam luculenta historiæ face illustravimus: restat, qui ex Academia prodiens considerandus nobis est, unus Platonis discipulus, & ingenii acumine, & systematis philosophici nova excogitata facie, & famæ per omnia fere ad nostra usque tempora, secula immortalis celebritate reliquis notior, ARISTOTELES. Qui cum novam sectam condendo, non a præceptore tantum, sed & ab omnibus, qui ante eum floruerunt philosophis doctrina per totum philosophiæ ambitum secessum facere constituisset, faciem quoque dogmatum philosophicorum mire innovavit, & affeclas reliquit atque philosophorum genus, Peripateticos dictos, miris fatis doctrinæ successionem ad patrum usque nostrorum memoriam atque nostram etiam ætatem decurrentem, omniumque scientiarum circulis mire se implicantem. Quo cum factum sit, ut magnum in aliis quoque disciplinis momentum ea haberet, digna est cujus cum auctore historiam attento & præjudiciis non occupato perlustremus oculo.

*Scriptores de
Aristotele.*

§. II. Tanta vero fuit Aristotelis Stagiritæ, inter multos alios, hoc nomine inter veteres non ignobiles passimque nominatos, ^a existimatio, ut nulla fere ætate deessent, qui nobilissimi philosophi vitam atque historiam describerent. Ex veteribus quidem complures in hoc stadio cucurrerunt, quorum tamen ex parte scripta deperdita sunt, e. g. Apelliconis Teji, Hermippi &c. ^b quæ non moramur. Ex iis, quæ ad nostra tempora durarunt, primus locus dandus est DIONYSIO HALICARNASSEO, nobili scriptori, qui in *epistola prima ad Ammæum* sibi amicissimum, *de ætate scriptorum Demosthenis & Aristotelis* differens, & demonstraturus, Demosthenem artem rhetoricam non didicisse ex Aristotele, neque orationibus suis ad ejus præcepta conformatis omnium oratorum præstantissimum evasisse, breve simul vitæ Aristotelis compendium exhibuit, quod in Demosthenis

a) Octo Aristoteles nominat LAERTIVS l. V. f. 35. viginti & unum IONSIVS in diff. de histor. Peripatetica §. 1. pag. 402. seqq. quibus undecim addit de Script. histor. philos. l. I. c. 12.

pag. 60. seqq. quos repetit MENAGIVS ad loc. cit. Laërt.

b) Provocat ad eos LAERTIVS l. c. enumerat vero IONSIVS l. c. passim.

mosthenis & Aristotelis operibus hodie legitur. ^c Post Dionysium proximus debetur locus DIOGENI LAERTIO, qui more suo ex plurimis veterum commentariis Aristotelis vitam confarcinavit. ^d Post hunc ex secta eclecticorum aliquis, quem alii AMMONIVM HERMEAE esse volunt, alii IOANNEM PHILOPONVM in *prolegomenis commentarii in categorias* vitam Aristotelis enarravit, ^e quæ ejus operibus plerumque præfigi solet. Ab hoc pleraque defumfit, suisque auxit ANONYMVS scriptor vitæ Aristotelis, quam *Latinae Operum Aristotelis versionis* ^f præfixam iterum edidit, & eruditas notas adjecit PETRVS IOANNES NVNNESIUS, suffixam *Institutionibus philosophiæ Peripateticæ*, auctamque oratione *de causis obscuritatis Aristotelis ejusque remediis*. ^g Præter hos ANONYMVS quoque Græcus vitam Aristotelis exposuit, quem diu in bibliothecarum forulis latentem, passimque viris doctis laudatum in lucem protraxit, & *Commentariis in Diogenem Laërtium* inseruit AEGIDIUS MENAGIVS. ^h Tacemus SVIDAM ⁱ & HESYCHIVM illustrem qui vitam hujus philosophi non prætermiserunt; illi enim veteres ante se & Suidas quidem Anonymum Græcum exscripserunt. Ex recentioribus multi enarrandi essent, si id ageremus, qui biographiam celeberrimi viri nobis dederunt, qua in re IO. BAPT. GVARINI Veronensis, ^k PETRI ARETINI, ^l HIERONYMI GEMVSAEI, ^m PHILIPPI MELANCHTHONIS, ⁿ IO. IAC. BEVRERI, ^o aliorumque minorum gentium hominum ^p diligentia laudari solet. Memorari tamen præ reliquis merentur ANDREAS SCHOTTVS, ex societatis Iesu theologis vir celeberrimus, & FRANCISCVS PATRICIVS. SCHOTTVS enim *Aristotelis ac Demosthenis vitas comparatas Olympiadibus ac præturis Atheniensium digestas* ^q diligenter enarravit, temporisque ejusdem rebus gestis Philippi & Alexandri regum illustravit, & ad temporum quoque rationes accurate respexit, sicque & Demosthenis & Aristotelis historiæ amplissimam lucem accendit, dignus, qui frequentius occurrente editione diligentius legi posset. PATRICIVS vero, dum Platonis causam contra Aristotelem integro eoque eruditissimo commentario, quem *discussionum Peripateticarum* titulo ornavit, agit, tomo primo prolixè libris

c) Post Græcam H. STEPHANI editionem, Latinam versionem dedit H. WOLFIUS inter *Opera Demosthenis* repetitam in *Opp. Aristotelis* cura IS. CASAVBONI in fronte *Tomi primi ANDREAE* vero SCHOTTI versio, extat in editione *operum Dionysii Sylburgiana & Hudsoniana*.

d) I. V. præfixit eam *Opp. Aristotelis* IS. CASAVBONVS, cujus commentatores simul consulendi sunt.

e) Conf. FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. IV. p. 163.*

f) *Venet. 1496. fol. conf. FABRIC. l. c. Vol. II. p. 174.*

g) Recudi fecit hanc Syllogem L. HOLSTENIVS *Lugd. Bat. 1621.* quæ editio repetita est *Helmstadii 1667. 4.*

h) p. 201. ed. Wetsten.

i) *T. I. Aristotelis p. 327.*

k) *Vita Aristotelis.*

l) *Vita Aristotelis.*

m) *De vita Aristotelis, ejusque operum censura.*

n) *Orat. de Aristotele T. III. Declam. p. 339. seqq.*

o) *De vita Aristotelis Bas. 1581. 8.*

p) Pertinent huc carmen antiquum & insulsum *de vita & morte Aristotelis, quod exhibetur Act. Philos. Vol. III. p. 345. seqq.* & MELCH. WEINRICHII *Oratio apologetica pro Aristotele, adversus calumnias & criminationes, Francisci Patricii Lips. 1611. 4.* de quo schediasmate curatius diximus in *Germanico Hist. Phil. opere T. II. p. 977. seqq.* quæ, si tanti videbuntur, consulenda sunt.

q) *Aug. Vind. 1603. 4.* ad insigne pinus, literis Magni Welferi, cui inscriptus est liber.

libris tredecim de Aristotelis vita, moribus, libris, auditoribus, sectatoribus, expositoribus, interpretibus, sectis, philosophandi ratione egit, * sicque iudice CONRINGIO de historia philosophiæ Peripateticæ egregie meruit, licet eam, qua posset, ratione proscinderet. Quod si licuisset IOANNI IONSIΟ diligentissimo in historia literaria veterum scrutanda viro, quam susceperat, *historiæ Peripateticæ* telam pertexere, dubium non est, quin reliquorum diligentiam superavisset. Eripuerunt vero præmatura virum doctissimum fata humanis rebus, cum unam tantum ex iis, quas meditabatur, dissertationem conscripisset: " Addi ex nostræ ætatis viris celeberrimis jure suo debent RAPINVS * & BAYLIVS. Nos horum virorum celeberrimorum industriam non contemnemus, ubique tamen ad veros historiæ Peripateticæ fontes respiciemus, fidemque testium sine præjudicio examinabimus.

*Aristotelis
nativitas,
educatio,
studia.*

§. III. Natus est Aristoteles Stagiræ, ² Thraciæ urbe, ^a in litore sinus Strymonici, quod flumen Thraciam & Macedoniam inter se distinguit. A Philippo vero Macedone limitibus patrii regni extensis, Macedoniae adjecta, coloniisque Græcorum occupata, ^b Græcam Aristoteli patriam præbuit. Audiendi itaque non sunt, qui Thracem faciunt, cum ante Aristotelis tempora Græcorum urbibus adnumerata fuerit. ^c Parente genitus est Nicomacho, qui genus a Nicomacho, Machaonis filio, Aesculapii nepote derivavit: ^d qui cum artem salutarem more Græcorum a majoribus accepisset, ^e eam quoque haud infeliciter exercuit, eaque se Philippi patri, Amyntæ regi ita commendavit, ut non tantum tuendam sanitatem ei crederet, sed inter familiares quoque numeraret: Quemadmodum & inter medicos scriptis nomen meruisse veteres testantur. ^f Matrem Aristotelis Phæstiada, alii Phæstida appellant, quam & ipsam genus ab Aesculapio duxisse tradit AMMONIVS: DIONYSIVS tamen HALICARNASSENSIS Chalciden-

* Utimur editione Basileensi 1571. fol.

*) In epist. ad Rachelium.

t) Nihil itaque a Patricio accipiendum, nisi quod testimonio fide digno munitum sit, secus ac factum in Obs. Hal. T. III. obs. 10. ubi Patricium auctor sine examine sequitur.

u) Eam, cum disparuisset, laudabili consilio junxit LAVNOIO de varia fortuna Aristotelis in Acad. Paris. B. HERM. AB ELSWICH.

x) Comparaison de Platon & d' Aristote, unde sua desumfit MORERIVS.

y) Dict. T. I. art. Aristote. Laudantur etiam GROTIUS ep. 358. H. CONRINGII Orationes de Aristotele ejusque philosophia, aliaque ejusdem argumenti IOH. BARTH. NIEMEIERI, quas non vidimus. Quæ STANLEIVS habet Hist. phil. P. V. p. 410. seqq. pleraque ex SCHOTTO excerpta sunt. Iudæorum insulas de Aristotele narrationes lege & explode apud cel. I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 217. 385. & BASNAGE Hist. des Juifs T. III. ch. 7. §. 14. & quos infra nominabimus.

z) LAERT. I. V. §. 1.

a) HERODOT. Polymn. p. 265. THUCYD. I. IV. V. PAVSAN. Eliac. p. 462. conf. SCHOTTUS l. c. p. 4. NVNNESIVS l. c. p. 24. SVIDAS l. c.

b) IUSTINVS I. IIX. c. 3.

c) Inclinat hanc in partem STANLEIVS l. c. sed male, ut ex adductis patet rationibus, quas pluribus exponit VOSSIVS de sectis c. XVII. §. I. p. 81. Colonia enim Græca fuit.

d) LAERTIVS, AMMONIVS, & ex his recentiores, NVNNESIVS, SCHOTTUS II. c.

e) Hinc Ἰατρὸν παῖδες, Videndus vero de Nicomacho Aristotelis patre, Medico SVIDAS T. II. art. Nicomachus p. 624. alique veterum laudati SCHOTTO l. c. add. doctissimi historiæ medicæ scriptores DAN. CLERICVS Hist. Med. P. I. lib. IV. c. 3. p. 267. IO. HENR. SCHVLZ. Hist. med. Per. I. Sect. 3. c. 6. §. 19. p. 313.

f) SVIDAS l. c. Distinguit tamen hunc Nicomachum Itagiritem, PAVSANIÆ quoque in Messeniæ memoratum, ab Aristotelis patre & filio Nicomachis FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. XIII. p. 348. eundem putat SCHOTTUS & qui eum semper fere sequitur STANLEIVS II. cc.

cidentis feminae filium facit, ex colonia Chalcide Stagiram deducta. ^g Natus vero est Aristoteles juxta Apollodorum aliosque veteres Ol. XCIX. i. ^h XLIV. post natum Platonem anno, ⁱ ubi tamen AMMONIVS & SVIDAS XLII. ponunt. ^k Parentibus Nicomacho & Phæstiade vita functis a Proxeno quodam Atarnensi est educatus, & mature liberalibus artibus innutritus, ^l qua in re AMMONIVS ad scripta ejus, quæ ad rem poëticam & poëtas spectant, itemque ad quæstiones Homericas & libros rhetoricos provocat, quæ scripta tamen anno ætatis XIV. confecisse, quod inde elicit SCHOTTVS, ^m nec Ammonius dicit, ⁿ nec probabile est, tam maturi judicii fœtus adolescentem Aristotelem produxisse. Grato semper agnovit hanc gratiam a Proxeno exhibitam animo Aristoteles, & memoriam ejus postea statuis honoravit, filiumque ejus Nicanorem liberalibus artibus instruxit, adoptavit & hæredem scripsit. ^o Qua ratione vero adolescentiæ annos ab eo tempore, donec ad Platonem concederet, exegerit, varie tradunt veteres. Refert enim ATHENAEVS, ^p ad Epicuri quandam epistolam provocans, & AELIANVS ^q Aristotelem juvenem patriis facultatibus, quas largas accepisset, abliguritis, militiam fuisse secutum, eaque parum illi feliciter cedente pharmacopolam egisse; forte fortuna vero in Peripatum venientem auditis docentium sermonibus philosophiæ se tradidisse; quod pro certo admittit PATRICIVS, ^r ut habeat, quibus Aristoteli obtreçetur. Negant vero id, qui Aristoteli bene cupiunt, auctoritatem Epicuri & Athenæi, philosophorum famæ more suo detrahentium elevantes & ad AMMONIVM provocant, testantem oraculo Pythico monitum, ut philosophiæ se dederet, ad Platonem venisse. ^s Nec hic certi quid definiri potest, rationibus valde ambiguis; ^t neque tamen, si etiam pro verisimili admittatur, Aristoteli objici magis potest, quam Polemoni, cui summæ laudi ducitur, quod ex luxu ad modestiam & philosophiam transiverit. Illud dubio caret, eum anno ætatis XVII. Olymp. CIII. i. ^u Athenas venisse, & dedisse se in disciplinam Platoni. Qui enim cum AMMONIO & OLYMPIODORO ^v eum Socratis discipulum vocant, ^w huncque tribus annis audivisse perhibent, magna se ἀνισογενείας & solœcismi chronologici labe commaculant; Socratis enim mors, quæ Ol. XCV. i. accidit, quindecim annis antevertit natalem

Fff ff 2

lem

g) Il. cc.

h) LAERT. l. V. f. 9. DION. HAL. l. c.

i) ATHENAEVS l. V. p. 217.

k) Causa discriminis in anno nativitatæ Platonis quærenda. Annos Urbis captæ, quos notat GELLIVS XVII. 24. exigunt ad rationes chron. NVNNES. & SCHOTTVS l. c. p. 28.

l) AMMONIVS l. c.

m) l. c. p. 20. 21.

n) Ammonius enim ideo tantum ad hos libros provocat, quod in iis exercitatum studiis Aristotelem fuisse demonstrent. Solebant vero disciplinæ encyclicæ ante philosophiam disci: unde recte infert Ammonius, quod isto tempore his se dederit artibus.

o) LAERT. l. V. f. 12. seq.

p) l. IIX. p. 354.

q) l. V. c. 9. add. Aristocles apud EVSEB. præp. l. XV.

r) l. c. p. 3.

s) SCHOTTVS l. c. p. 25.

t) Epicurum enim Aristotelis æmulum etsi veritatis amantem fidem non plane mereri comparatio temporum, quibus duæ hæ sectæ emerere probat. Tutissimum igitur nihil definire, quod facit etiam BAYLE l. c. not. A.

u) LAERT. l. V. f. 6. DION. HAL. l. c. AMM. l. c.

v) Prax. XLII. in Gorgiam Platonis.

w) BESSARIO contra calumn. Platonis & recentissima ætate AVCTOR hist. crit. phil. T. I. p. 366.

lem Aristotelis.^z Adeo vero iudicii, qua pollebat acumine, & ingenii elegantia se Platoni commendavit, ut charissimus ei fieret, multumque ei diligentia & eruditio ejus probaretur: estque auctor IO. PHILOPONVS, " Platonem illum vocavisse *mentem scholæ*, ipsoque abeunte clamavisse: *b intellectus abest, surdum est auditorium*: ingenii etiam ejus fervorem atque alacritatem cum equo frenis cohibendo comparavisse, supra in Xenocrate diximus. His donis naturalibus accessit insatiabilis discendi ardor, & vastissima lectio, qua per omnes veterum libros curiosissime pererrabat; unde domum ejus, domum anagnostæ Plato vocare solebat. " Tantusque is librorum heluo fuit, ut Speusippi aliquando libros tribus talentis emeret, & si STRABONI^f fides, primus bibliothecam construeret. Lectionis autem pene infinitæ exempla plurima in scriptis ejus exstant, quibus tot veterum opiniones oblivioni ereptas debemus, summa cum brevitate & iudicio, utinam etiam tanta fide, quanta eruditione, expositas. Viginti vero annos, usque ad mortem Platonis in ejus institutione permansisse, ait AMMONIVS & Latinus vitæ ejus enarrator, ^g id est, ad annum ætatis XXXVII. tamque sancte tum quoque ejus memoriam coluisse, ut amoris & honoris monumentum aram ei erexerit cum ista inscriptione:

*Gratus Aristoteles struit hoc altare Platoni,
Quem turbæ injustæ vel celebrare nefas.*^h

Addunt & alia amoris erga præceptorem signa; conscriptam in ejus laudem orationem,ⁱ atque epigramma, & quæ hujus generis sunt alia. Non reticendum tamen est, quod in contrarium quidam veteres tradunt:^k Ortam fuisse maximam animorum dissensionem inter Platonem & Aristotelem, eo quod vitam hujus atque corporis habitum & ornatum ille non probaret. Aristotelem enim & vestibus & calceamentis pretiosioribus, & tonsura, quam Plato improbabat, annulisque se exornasse, vultuque cavillationem & irrisionem præ se tulisse, intempestiva vero loquacitate Platonem offendisse. Displicuisse itaque Platoni hominem, eique præposuisse Xenocratem, Speusippum, Amiclam, & alios, quos tum honoribus prosequeretur, tum disputationum suarum participes esse pateretur. Quum vero quodam tempore Xenocrates in patriam iter suscepisset, Aristotelem cum discipulorum suorum caterva ad Platonem adiisse, apud quem Speusippus morbo laborans non aderat: Platonem LXXX. annum agentem memoriæ fere destitutum fuisse, Aristotelem itaque eum sophisticis quæstioni-

bus

^z) Rejecerunt itaque fabulam præter LEON. ARETINVM, & OCT. FERRARIVM laudatos SCHOTTO l. c. p. 24. NVNNESIVS & VOSSIVS II. cc. add. BAYLE l. c. not. D. præter rationem itaque hæret PATRICIVS l. c.

^a) δ ὅς διαγρίψης, PHILOP. de mundi æternit.

^b) Vetus interpret apud NVNNES. l. c. p. 12.

^c) LAERT. l. X. f. 27.

^d) AMMONIVS l. c.

^e) GELLIVS N. A. l. III. c. 17.

^f) l. XIII. p. 609.

^g) Provocat is ad Aristotelis epistolam ad Phi-

lippum. Consentiant DION. HALIC. Apollodorus apud LAERTIVM l. V. f. 9.

^h) AMMONIVS l. c.

ⁱ) OLYMPIODORVS l. c. NVNNESIVS l. c. p. 64. Ceterum refert ATHENAEVS l. VIII. p. 354. & AELIANVS l. IX. c. 22. eum, donec in convictu Platonis esset, medicinam exercuisse, atque in taberna medicamenta vendidisse, id vero nec cum contentione studiorum Aristotelis convenit, & rejicit atque refutat Aristocles apud EVSEB. præp. l. XV. c. 2.

^k) AELIAN. l. III. c. 19.

bus ex insidiis adorientem, magnaue cum ambitione quæstiones nectentem, ingratum se præbuisse. Platonem itaque decessisse ex Peripato, & domi privatim cum familiaribus discurrisse. Exactis tribus mensibus Xenocratem ex peregrinatione reducem invenisse Aristotelem in loco Platonis, causamque absentiae rogantem responsum tulisse, Aristotelem eum ex Peripato expulisse. Xenocratem itaque Platonem accedentem eum cum viris summæ existimationis differentem invenisse, & humaniter salutasse, nullum tamen hac de re verbum cum illo collocutum, sed collectis commilitonibus suis vehementer objurgavisse Speusippum, quod Aristoteli cessisset ex Peripato; maximisque contra Aristotelem viribus pugnasse, eoque contentions progressum esse, ut eum ejiceret, & Platonem in consuetum locum restitueret. Adjiciunt alii,^{l)} Platonem, eo quod se superstitie scholam ei adversam in Lyceo erexerit, ægerrime id ferentem dixisse: Aristoteles in nos haut secus, ac in matres equorum pulli, recalcitravit, eamque ob causam pullum plerumque Aristotelem appellasse. Multum hæc narratio placet PATRICIO^{m)} aliisque,ⁿ⁾ qui ejus in premendo dictariis Aristotele, vestigiis insistant, si tamen verum fatendum est, sine magna veri specie. Refert enim Aristocles apud EVSEBIUM,^{o)} totius auctorem narrationis fuisse Aristoxenum: de eo vero SVIDAS^{p)} tradit, eum statim, postquam vivis excessisset Aristoteles, varias ei calumnias aspersisse, vindictæ actum studio, quod ei Theophrastum prætulisset Aristoteles, quem scholæ præficeret, quamvis magna jam inter discipulos auctoritate & fama is uti cœpisset. Fide itaque testis labante, quid de ista narratione statuendum sit, facile colligi potest. Nec male monet AMMONIVS,^{q)} verisimile haut esse, potuisse Aristotelem magistrum scholæ ejicere, vel novam, eo vivo, condere, cum magna ea ætate Chabriæ atque Timothei extiterit auctoritas, qui imperatores Atheniensium sanguine Platoni juncti, tantam injuriam a viro juvene non passi fuissent. Adjiciunt his alii,^{r)} non parcere tantum Aristotelem Platonis nomini refutando, sed ter quoque perhonorificam ejus facere mentionem. Nec dissensus scholæ ejus a Platone urgeri potest. Vt enim taceamus, quod regerit AMMONIVS, Aristotelem pari jure gavisum, potiore veritatis curam habuisse omni amicitia; demonstrari non potest, Aristotelem vivo præceptore novum systema condidisse. Quod si conjecturis locus est, probabile est, æmulationem, quam inter Isocratem vel Xenocratem & Aristotelem intercessisse LAERTIVS^{s)} & CICERO^{t)} referunt, occasionem fabulæ struendæ subministrasse. Quod si concedamus, quod a juvene fervidi ingenii summæque alacritatis, freno quasi coercendæ facile expectari potest, licentius interdum contra præceptorem disputasse, quam Plato, cui Pythagoreorum αὐτὸς ἐφα tantopere placuit, ferre potuit,

Fff ff 3

& ita

l) IDEM l. V. c. 9. LAERT. l. V. f. 2.

m) l. c. p. 3.

n) Observ. Halens. T. VIII. obs. 10. p. 230.

o) Præp. l. XV. c. 2.

p) T. I. v. Aristoxenus p. 327.

q) l. c.

r) FORT. LICET. de piet. Arist. conf. SCHOT-
TVS l. c. p. 74. seq.

s) l. V. f. 3.

t) De Orat. l. III.

& ita indignationem præceptoris meruisse : nihil tamen hoc lucrabitur fabulæ omni verisimilitudine destitutæ, unde recte ea rejicitur. Noster est hac in re P. B A Y L E. "

Convictus
Hermia.

§. IV. Platoni Ol. CVIII. i. vita functo cum successisset Speusippus, ut supra demonstratum est, graviter id ferens Aristoteles Athenas relinquendi consilio capto ad Hermiam eunuchum, Atarnensium in Mysia tyrannum, qui ejus antea apud Platonem condiscipulus fuit, se contulit, * quocum amicitiam prius cum Athenis simul essent, inierat. Excepit eum Hermias non sine magna honoris & benevolentiae testificatione, & hospitium aliaque amicitiae beneficia lubens ei exhibuit; Aristoteles autem, qui magno eum amore erat complexus, triennii spatio quod apud eum exegit, philosophiae præceptis eum imbuit. Aegerrime itaque ferebat, quod tertio anno ad finem vergente accidisse STRABO ^y auctor est, cum victus a Memnone Rhodio Hermias ad Artaxerxem Persarum regem mitteretur, a quo capitis supplicio affectus est. Nam & hymnum in virtutem scripsit, ut illius amici sui memoriam celebraret, quo integritatem, virtutem, hospitalitatem ejus laudibus extollit; eique in Delphico templo statuam posuit, & Pythiada, (quam filiam ejus fuisse LAERTIVS & post eum ANONYMVS apud MENAGIVM atque SVIDAS ^b ajunt, rectius autem vel adoptiva habetur, ut AVCTOR Etymologici, & alio loco ipse SVIDAS ^c habet, vel ἀδελφιδή, sive ex fratre filia intelligitur) commendatissimæ virtutis feminam, quam liberis destitutus Hermias hæredem scripserat, ^d his illius fatis in summis angustiis constitutam pia amici optimi memoria, ut ipse scribit in *epistola ad Antipatrum*, ^e in uxorem duxit, & eam integerrime amavit. Magnum vero hic quoque campum inveniunt ^f Aristotelis obtrectatores, vitam moresque ejus accusandi. Amicitiam enim arctissimam inter eum & Hermiam inhonesta causa nixam pudorem violasse contendunt, impietatisque eum coarguunt, quod non pæane tantum, tanquam deum, Hermiam celebraverit, sed & tam infano in Pythiada amore fuerit, ut eodem ritu, quo Eleusiniæ Cereri Athenienses, sacra ei fecerit, quod viva ea fecisse, quidam tradunt, alii, & in his Lyco, primus calumniæ auctor, mortuæ ei honorem hunc habitum fuisse asserunt. Facile tamen calumniam palpant, qui sine odio & præjudicio rem examinant. Qui enim castitatem Aristotelis impuro Hermiæ amore pollutam criminantur, non cogitant, illum eunuchum fuisse, scelusque hoc fidem in eo ægre invenire. Nec ex carmine in amici obitum impietatis convinci potest, non enim pæana fuisse, quales in laudes Deorum tan-

^{u)} l. c. not. E.

^{x)} LAERT. l. c. f. 4.

^{y)} l. XIII. p. 610. Infidiis circumventum fuisse a Memnone Hermiam, ex inscriptione statuæ, quam ei posuit Aristoteles, apud EVSEBIVM *Præp.* l. XV. c. 2. colligere est.

^{z)} *ibid.* male de hoc Hermia loquuntur ea, quæ habet LAERTIVS l. V. f. 3.

^{a)} Aristocles apud EVSEBIVM l. c.

^{b)} l. cc.

^{c)} T. I. v. *Hermias* p. 859. quam Suidæ instantiam nemo miretur, solet enim veteres sine judicio & memoria exscribere.

^{d)} Demetrius Magnes apud LAERT. l. c. Prima opinio eo refutatur, quod eunuchus Hermias fuerit; unde & illi refutantur, qui pellicem ejus fuisse dicunt, conf. SCHOTTVS.

^{e)} l. c. p. 80. apud EVSEBIVM l. c.

^{f)} Citati, vid. LAERT. l. c.

tantummodo canebantur, sed scholion, id est, convivale canticum contra Demophili calumnias ipse, qui alias philosophis minime parcit, ATHENAEVS ^g demonstravit. Nec, quæ de culta Pythiade divinis honoribus dicuntur, fidem merentur: qua ratione enim tam effrenis impietas, qua intolerabiliorem apud Athenienses non fuisse, ratio mysteriorum Cereris tam sancte cultorum testatur, Græcorum oculos & vindictam effugisset, & non Aristoteles tanquam læsæ divinæ majestatis reus fuisset damnatus? ^h Nec improbi erga hanc feminam amoris accusari philosophus potest, qui non pellicem eam habuit, sed uxorem duxit, commiseratione miseriæ ejus commotus. Quæ circumstantiæ cum satis innocentiam Aristotelis vindicent, occasionem dedere Apelliconi Tejo apologiam ejus scribendi, ⁱ ab Aristocle apud EVSEBIUM probatam. Historici itaque fidem violavit PATRICIVS, ^k qui has calumnias recoxit, & lectori pro veris obtrusit: Indignum scilicet philosopho causam suam calumniis & obtreptionibus agere, cum nihil ad systematis alicujus veritatem vel falsitatem faciat auctoris vita, bene vel male acta, nisi in scelerum patrocinium rationibus pugnet; improbandusque mos illorum est, qui philosophiam Aristotelis refutari rejicive non posse putant, nisi convitiolorum plaustra in virum de bonis artibus & scientiis egregie meritum conjecerint. Abjiciendæ itaque ex Aristotelis historia istæ fabulæ, a Lycone & Aristippo, Aristotelis adversariis ortæ & excogitatæ, ^l ut, quem oderant, ægre ei facerent, memoriamque ejus commacularent.

§. V. Hermia capto & suspendio necato Mitylenas profugit Aristoteles, quocum Xenocratem quoque quendam confugisse, STRABO ^m auctor est. Factum hoc prætore Eubulo, Olymp. CVIII. 4. ⁿ Errat itaque STANLEIVS, ^o qui hanc fugam omittit, quod facit etiam PATRICIVS, & hoc anno in aulam Macedoniæ regis venisse contendit. Hoc enim & testimoniis DIONYSII HALICARNASSEI atque LAERTII ^p contrarium est, & rationibus temporum chronologicis Apollodori, qui prætore Pythodoto Ol. CIX. 2. ad Philippum se contulisse, Alexandro XV. ætatis annum agente, scripsit. Cum enim Philippus filio alta jam tunc spiranti magnumque animum & consilia prodeunti de præceptore dispiceret, qui animum ejus regno futuro aptum fingeret, Aristotelem delegit, & humanissima epistola ^q in aulam vocavit, sperans, uti ipse scripsit, ita filium ab eo educatum iri, ut & parente & regno futuro dignus evaderet. Egrege ibi rationibus ad quas vocatus erat, prospexit Aristoteles; cum enim non Platonis more scholæ tantum mores suos finxisset, sed vitæ quoque & aulæ,

*Mora in aula
Philippi &
Alexandri M.*

^g) l. XV. p. 694.

^h) conf. BAYLE l. c.

ⁱ) De Aristotelis & Hermiæ familiaritate, teste Aristocle apud EVSEBIUM l. c. conf. IONSIUS de Scr. H. P. l. II. c. 15. p. 195.

^k) l. c. p. 4. quem ideo amare satis castigat IS. CASAVBONVS ad LAERT. l. c. Non itaque sine examine sequi debuisset Patricium auctor Obs. X. T. III. Obs. Hal. p. 230. qui ideo Aristotelem atheismi practici insinulavit.

^l) Aristocles l. c.

^m) l. c. Xenocratem vero Platonicum fuisse credibile non est, cui cum Aristotele gravis intercessit æmulatio.

ⁿ) LAERT. DION. HALIC. II. cc.

^o) l. c. p. 410. qui tamen ad Apollodorum provocat, quem festinanter forte inspexit.

^p) l. c. f. 10. conf. SCHOTTVS p. 86.

^q) Servavit eam GELLIVS l. IX. c. 3. conf. FLV-TARCH. de fort. Alexandri Orat. I. T. II. p. 346. seq.

aulæ, ita gratiam & benevolentiam Philippi, & Olympiæ meruit, ut summo apud eos loco esset, multisque atque magnis gratiæ speciminibus eum complecterentur. Statuam ipsi poni iusserunt, ^r immo ea Philippus in illum erat voluntate, ut non infimam ei partem in administrando consiliis ejus regno concederet. Ceditque in laudem Aristotelis, quod vitæ ejus enarratores ^s adjiciunt, usum fuisse ea auctoritate Aristotelem tam ad privatorum, quam ad publica emolumenta, qua in re ad Philippi epistolas provocat Latinus AMMONII interpret. Affertque exemplum PLVTARCHVS: ^t Philippum precibus Aristotelis inductum Stagiram, patriam ejus collapsam restaurasse, id quod alii ^u tamen Alexandro tribuunt, conservaruntque ejus beneficii memoriam Stagiritæ festo die in memoriam civis tam egregie de patria meriti, quem Aristotelem dixere. ^x Philippus quoque Stagiritanis scholam & gymnasium Nymphæum prope Miezam attribuisse, ^y & Aristoteli permisisse dicitur, ut civibus suis leges poneret. ^z Tantaque non benevolentia tantum, sed & familiaritas inter Philippum Olympiamque & Aristotelem fuit, ut turpitudinis suspicionem vix effugeret, quo nomine Theodoritum Chium pupugisse Alexandrum refert PLVTARCHVS. ^a Neque defuit officio suo Aristoteles, a quo majora se beneficia, vel, quod ait PLVTARCHVS, ^b majorem ad rem gerendam com meatum, quam a Philippo patre se consecutum fuisse, fassus est Alexander. Huic enim debebat, quod pulcherrimis instructus rei gerendæ consiliis in bellum profectus est, huic philosophiam debebat, qua animum sibi comparabat intrepidum, fortem, magnum, ad res omnes paratum; eumque, si vitam & res gestas magni regis intuearis, ita formavit, ut quod de moribus Aristoteles præcepit, ipse in vita factisque re ipsa maxime probaret, sicque Aristotelicis præceptis formatus ad universi orbis imperium grassaretur. ^c Quanquam enim nimius in eo sit PLVTARCHVS, qui Alexandro M. Aristotelis opera philosophia imbuto inter philosophos purpuratos locum deberi contendit, ^d fatendum tamen est, naturam & ingenium Alexandri, accedente

^r) *Lat. Interp.* AMMONII p. 13.

^s) AMMONIUS l. c.

^t) l. c.

^u) PLINIVS l. VII. c. 19. AMMONIUS l. c. AE-
LIAN. V. H. l. III. c. 17.

^x) AMMON. l. c.

^y) PLVT. l. c.

^z) LAERT. l. c.

^a) *De exil.* T. II. p. m. 524. quod ad Heriniæ familiaritatem perperam retulit STANLEIUS l. c.

^b) *de Alex.* T. II. p. m. 346. Solebat vero dicere, a patre se habere, ut viveret, ab Aristotele vero, ut bene viveret.

^c) Prolixè in hanc virtutis Alexandri M. ab Aristotele formatae indolem inquisivimus in *meditatione philosophica de falsa virtute exemplo Alexandri M. illustrata*, Ienæ 1719. 4.

^d) Urget imprimis PLVTARCHVS l. c. ut evincat, Alexandro M. philosophi nomen deberi: I. Habuisse semper secum, & in deliciis Homerum,

ut philosophiæ sibi auctor esset. 2. Nihil quidem de syllogismis & pronuntiatis scripsisse, neque ambulationem in Lyceo instituisse, sed scribendi munere sophistis relicto iis, quæ dixit, quæ egit, quæ exsecutus est, philosophum ostendisse, feras gentes domuisse, virtutemque, & ut scelera exuerent, docuisse, Asiaticos ad literarum culturam traduxisse. 3. Legibus totam fere Asiam instruxisse, victosque coëgisse feliciter vivere. 4. Zenonis rempublicam maxime laudatam, quam is tanquam somnium vel imaginem sibi formavit, re ipsa expressisse, & quos verbis non poterat, armis ad communitatem adigentem, omnes undique gentes in unum corpus conduxisse, patriam mundum fecisse, communibus amicitiae & necessitatis vinculis junxisse. Addit his alia leviora apud ipsum legenda: quæ omnia ad rhetoricæ artis regulas efficta orationem non inelegantem faciunt, rem non probant, a qua variata philosophi defici-

cedente ejus fortuna, ita inter se junctas fuisse Aristotelicæ disciplinæ institutione, ut eo pervenerit, quo paucissimis inter reges adspirare licuit: Vtrum autem vero consentaneum sit, quod PLUTARCHVS porro refert, Aristotelem non morum tantum, & reipublicæ gerendæ præcepta, sed & arcanam & epopticam, sive acroamaticam doctrinam, quam cum vulgo non communicabat, Alexandro tradidisse, dubitare licet, vixque credi potest, Aristotelem in moribus & prudentiæ regulis quas aulæ conditio præscribit, exercitatissimum, ad subtilitates metaphysicas, quibus arcana ista doctrina constitit, juvenem ad longe alia & majora, non scholæ sed vitæ sceptroque, formandum manu quasi duxisse: nec admittendum quoque aliter est, quod is adjicit, medicam artem eum ab Aristotele fuisse edoctum. Quod si enim concedendum est, non ignarum fuisse Alexandrum earum rerum, quæ ad suam amicorumque suorum sanitatem reparandam & tuendam requirebantur, id tamen non ad quandam medicæ artis scientiam, sed ad notitiam vulgarem & empiricam referendum, credendumque est, Aristotelem tantum de his rebus Alexandro tradidisse, quantum nosse juvenis magnas res molientis intererat. Nec alio fine Homeri amorem^e ei inspirasse probabile est, quam ut magnis exemplis ad paria audenda incitaretur: ^f quo & librum collineasse verisimile est, quem *de regno* ad Alexandrum scripsit Aristoteles. ^g Mortuo Olymp. CXI. 1. Pythodoto archonte, Philippo, filius ejus successit Alexander, cujus animus maxima & insolita spirans, cum patrii regni limites tantæ ferociæ juvenem non caperent, Asiaticam expeditionem molitus est. Quod consilium etsi non improbabile sit, Aristotelem probavisse, noluit tamen strepitum belli vir philosophicis meditationibus deditus, otiique literarii amans sequi, sed aulam, in qua per octo integros annos^h versatus erat, reliquit, Athenasque commigravit, Callisthene Olynthio, agnato suo, apud eum relicto. Quod cum veteres unanimi ore tradant, audiendus non est Latinus AMMONII interpres, ⁱ qui philosophum in Asiana expeditione cum Alexandro ad Indos profectum, Brachmanas convenisse contendit. Neque tamen totus ab Alexandro discessit, sed quod ore nequibat, literis instituit, Alexandroque persuasit; ut ad naturam animalium pernoscendam, cui operi se accinxerat Aristoteles, sumtus vere regios faceret, quanquam nimia videantur esse, quæ Aristotelicæ vitæ inter-

definitione multum recessit Plutarchus. Non enim hoc negabit quisquam Alexandri historiæ gnarus, magnum non fortuna tantum sed ingenio quoque & prudentia civili fuisse hunc regem; sed hoc nondum philosophi ideam atque definitionem absolvit, & innumeros nobis fingeret philosophos. Pone M. Aurelium Antoninum purpuratum philosophum & cum Alexandro M. compara, & videbis, quam dissimilis philosopho hic fuerit.

e) Quanti Homerum fecerit Alexander historici passim narrant, quorum loca dat GISS. CUPERVS *de Apotheosi Homeri*. Aristotelem exemplar ejus

a se emendatum tradidisse Alexandro PLVT. l. c. refert.

f) Ait ipse PLVT. l. c. Homerum ab eo vocatum optimum ad virtutem militarem exemplum.

g) LAERT. l. V. f. 22. AMMON. l. c.

h) Quinque tantum ponit JUSTINVS l. XII. c. 16. sed ut ex dictis apertum est perperam, Olymp. CIX. 2. enim a Philippo vocatus est, Olymp. CXI. 2. Athenas commigrat, conf. SCHOTVS l. c. p. III.

i) pag. 13.

Ggg gg

interpretes tradunt. Qua de re ita PLINIVS: ^k *Alexandro M. rege inflammato, cupidine animalium naturas cognoscendi, delegataque commentatione, Aristoteli summo in omni scientia viro, aliquot millia hominum, in totius Asiæ Græciæque tractu parere jussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia, piscinæ, aviaria, in cura erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo, quos percontando, quinquaginta ferme voluminibus illa præclara de animalibus condidit.* ^l Ex quibus manifestum quoque est, frustra eos esse, qui hæc vel ad Philippum regem, ^m vel cum SCHOTTO ⁿ ad initia expeditionis Asiaticæ referunt; jam enim plerasque Asiæ gentes ab Alexandro subactas oportuit, cum ista præciperentur. Certum tamen & hoc est, factum id esse, antequam Callisthenis imprudentia offensus Alexander Aristoteli quoque favere desineret. ^o Durante enim Asiatica expeditione adhuc ei favisse, beneficia Stagiritis exhibita, commendationes Aristotelis magni factæ, ^p Ereffus Theophrasti patria direptioni & vastationi erepta, quod discipulus is Aristotelis esset, ab eo commendatus, & alia loquuntur. Callisthene vero imprudentius regi obloquente, etsi linguæ periculum ei prædixisset Aristoteles, ^q & in suspicionem insidiarum contra regis vitam adducto, misereque atque fœde diu in ferrea cavea per varias gentes jactato, tandemque enecato, ^r gratiam quoque regis decrescentem sensit Aristoteles. Cui ut ægre rex faceret, Xenocrati magnam pecuniæ summam obtulit, quam tamen hunc non accepisse supra diximus, aliosque philosophos honoravit, ut eum deprimeret. ^s Quod cum animum philosophi non fauciare non posset, occasionem quibusdam dedit suspicandi, quod Alexandri mortem Aristoteles curaverit, ^t qui venenum, (aquam stygiam fuisse veterum quidam tradunt) in asini ungula repositum per Antipatrum Cassandro misisset, quo Alexander extinctus est. Qua traditione valde onerat Aristotelis memoriam PATRICIVS, ^u qui hæc extra dubitationis aleam posita esse putat. Nobis immitius, immo contra fidei historicæ regulas cum Aristotele hic agi, certum est. Qui enim Aristotelem in partes mortis Alexandri M. trahunt, ex eo potissimum argumentum sumunt, quod male convenerit Aristoteli cum rege, venenique ratio, talis fuerit, quæ a philosopho naturam rerum callente, potuerit excogitari. Ex eo vero, quam inepte concludatur, Aristotelem & mortem regis accelerasse, & veneni genus commendavisse atque misisse,

k) *Lib. VIII. c. 16.*

l) Octingenta talenta, id est, computante BVDÆO *de asse l. II. c. 29.* 480000. aureorum impendisse regem veteres tradunt.

m) *AELIANVS var. Hist. l. IV. c. 19.*

n) *l. c. p. 110.* ad Ol. CXI. 2. tum enim nondum tam ampla erat gaza regis, quæ in immensum ex præda Persica creverat, neque tum Asiaticis quod ait Plinius, hanc rem imperare potuit.

o) Ita concidunt objectiones, quibus totam

narrationem fabulis adscribit cl. SCHVIZ. *Hist. medic. l. c. p. 358.*

p) *LAERT. l. V. f. 4. AMMON. l. c. AELIAN. l. III. c. 17. VAL. MAX. l. V. c. 6.* nec a vero ablu- dit & Philippum & Alexandrum Stagiritis propter Aristotelem favisse.

q) *LAERT. l. V. f. 5.*

r) *CVRTIVS l. VIII. c. 6. & Comment. ad h. l. LAERT. l. c.*

s) *ibid.*

t) *PLVT. l. c.*

u) *l. c. p. 7.*

se, vident, qui vel per transfennam ratiocinandi regulas inspexerunt. Evidentum quoque atque certum statuunt, quod incertissimum adhuc est, Alexandrum veneno extinctum esse, cum alii non minoris fidei testes asserant, intemperantia sibi fata sua Alexandrum maturasse, & insolitis vini haustibus, quibus corporis vires pares haud erant, morbum præsentissimum concitavisse. Certe, cum dubia adhuc sit causa præmaturæ mortis magni regis, veteresque de ea tantopere diffideant, non injustum tantum, sed & historiæ legibus adversum est, infamiæ culpam in Aristotelem devolvere, & cum Caracalla * insanire.

§. VI. Ex aula itaque Macedoniæ regum Olymp. CXI. 2. uti dictum est, Athenas ad docendam philosophiam concessit Aristoteles, errantque & plerisque veterum testimoniis refutantur, qui cum Hermippo y tradunt, Aristoteles cum Atheniensium ad Philippum legatus esset, Xenocratem Academiae præfuisse; reversum vero cum scholam sub alio vidisset, elegisse in Lyceo deambulationis locum ibique deambulando docuisse, & Peripateticum inde dictum esse. z Ex dictis enim constat, post mortem Philippi demum Athenas rediisse, ubi Olymp. CX. 2. jam a Speusippo cathedram Xenocrates acceperat. Falsitatis etiam ex eadem temporum serie convincitur, quod AMMONIVS a tradit, cum supremum diem Speusippus obiisset, Athenienses missis legatis Aristotelem ad se accersivisse, atque ita Aristotelem & Xenocratem, illum in Lyceo, hunc in Academia Platonis successores factos esse: nam & ante fata sua scholam Speusippus Xenocrati cessit, & cum mereretur, Aristoteles adhuc apud Alexandrum fuit. Athenis itaque sede doctrinæ atque scholæ suæ electis, in Lyceo b confedit, cum Academiam jam teneret Xenocrates, isque turpe sibi putaret inter hos filere, c qui regium juvenem jam instituiisset. Vt itaque novam sectam conderet, & Academicæ se opponeret, diversam a Platone philosophiam docere instituit. Ibi cum deambulando usque ad horam, qua Græci inungi solebant, quod ordinarie ante cœnam fiebat, doceret, & de philosophicis rebus differeret apud omnes, qui ad ipsum accederent, Peripateticus dictus est, d quanquam & Plato jam illam deambulationem instituit, e & Aristoteles in frequenti auditorio sedens quoque docuit. f Alii Peripate-

*Vita Athenis
acta & scholæ
aperta.*

*Peripateticus
cur dictus.*

Ggg gg 2

ticum

n) Videndi, qui veterum narrationes de morte Alexandri collegerunt SCHOTTUS l. c. p. 128. & PAULUS RABE diss. de morte regis Alexandri, Regiom. 1692.

x) Eum ideo, quod Aristotelem necis hujus suspectum credebatur, libros ejus jussisse cremari refert XIPHILIN. in Caracalla p. 329. seq.

y) Apud LAERT. l. V. f. 3.

z) CICERO de orat. l. III. c. 35. & QUINTIL. Instit. orat. l. III. c. 1. de Isocrate tradunt hanc emulationem Aristotelis ortam esse.

a) l. c. qui sibi ipsi contradicit. Ait enim mortuo rege Alexandro ex Perside Athenas concessisse, ait prius dixerat, Speusippo successisse: is vero Ol. CX. 2. schola decedit, Alexander Ol. CXIV. 1.

moritur. conf. PATRICIUS loc. cit. pag. 6.

b) Fuit Lyceum locus in suburbio Athenarum, a Pericle conditus, ubi novi milites a Polemarchis bellicis artibus instruebantur & exercebantur. Templum ibi erat Apollini Lycio dicatum, unde nomen locus accepit. Ambulacris, fontibus, arboribusque confusus jucundam faciem præbuit. Plura dabit SVIDAS T. II. v. Lyceum p. 467. Reverendissimus POTTERUS Arch. Græc. l. I. c. 8. p. 33. B. 10. ANDR. SCHMIDIVS diss. de Gymnasiis literar. Athen. p. 36. seqq.

c) LAERT. l. c. f. 3.

d) LAERT. l. V. f. 2.

e) AELIAN. l. I. c. 19. LAERT. l. III. f. 11. IONSIUS diss. de hist. Peripat. p. 419.

f) LAERT. l. c.

ticum dictum ex eo ferunt, quod cum Alexandro ex morbo nuper convalescente ita deambulando de rebus philosophicis differuerit. Alii alias nominis hujus rationes afferunt, quas ita conciliare licet, ut sumpta prius a deambulando appellationis occasione Peripatetici ejus discipuli dicti fuerint, quasi disputantes vel differentes, licet non semper deambulaverint.

*Peripatetici
cum nomen.*

Hinc, unde Aristotelis schola Peripateticorum nomen acceperit, magnus inter veteres & recentiores dissensus est. LAERTIUS quæ tradit nec clara satis sunt, nec similia vero; plerique Hermippi sententiam sequuntur, tradentis, elegisse Aristotelem in Lyceo deambulationis locum, illicque usque ad certum temporis spatium deambulando cum discipulis philosophari solitum, atque inde Peripateticum dictum fuisse. Quibus tamen opponunt alii, Platonem quoque deambulando docuisse, qui tamen Peripateticus dictus haut est, quod enim AMMONIUS ^g ait, Academicos quoque Peripateticos dictos fuisse, fundamento caret. Affinis huic est CICERONIS ^b sententia, ideo Peripateticos dictos esse asserentis, quia disputabant inambulantes in Lycio, cui tamen idem mos a sectis aliis observatus obstat, qui tamen ideo Peripatetici dicti non sunt. IONSIUS, ut erat in antiquitatis historia versatissimus, acute collegit, nomen a loco sectæ adhæsisse, nempe a Peripato sive ambulacro in Lyceo, in quo Aristoteles docebat, quemadmodum Academici ab Academia, Stoici a Stoa sive porticu variegata, Cynici a Cynosarge denominati sunt: quam opinionem præter alios suam fecit MENAGIUS. ^k Etsi vero ingeniosa est, hæc nominis illius explicatio, recte tamen opponitur ei, quod vir summus IO. FRID. GRONOVIVS ^l observat, *nomen hoc quidem vindicatum & addictum περιπάτω sive ambulacro Lycei Gymnasii ab Aristotele Athenis & in Aristoteleorum familia κατ' ἐξοχὴν hæsisse, sed tamen multis quoque aliis, & quidem ante hunc Nicomachi filium placuisse hunc morem, non tam discipulos, quam sectatores habendi & inter ambulandum differendi: hincque factum esse, ut vox περιπάτος diceretur Græcis pro eo ipso, quod est ἀκρόασις ὁμιλία disputatio, lectio, schola, pro eo quod in περιπάτοις faciebant: quod exemplis quoque probat, περιπάτον idem dicere ac disputationem, vel diatribam, qua voce utitur GELLIUS. ^m Vnde nomen quoque Peripateticorum in Cebete esse celeberrimo FEURLINO ⁿ placuit. Accedit quod non Peripatetici sed Peripatici ita dicendi fuissent. Omnium itaque probabilissima est sententia eruditissimi HEVMANNI, ^o qui varias περιπάτης significaciones in uno Peripateticorum nomine confluisse statuit, & testimoniis quoque veterum probat, Peripatum Lycei κατ' ἐξοχὴν ita dictum fuisse, quique ibi docebant, οἱ ἐκ τῆς περιπάτης, uti pluribus demonstratum IONSIUS. ^p Aristotelem vero lectiones suas deambulationes vocavisse, uti supra ex*

GEL-

^g) Comm. in proœm. Porphyrii sub fin.

^b) Acad. Quæst. l. I. c. 4.

ⁱ) Diss. I. de hist. Peripatetica.

^k) Ad LAERT. l. V. f. 2.

^l) In exerc. Acad. de museo Alexandrino, T. VIII.

Antiqq. Græc. a filio collectarum.

^m) Lib. I. c. 26. l. XVII. c. 20.

ⁿ) Misc. Lips. T. III. obs. LV. §. 7. p. 39. seq.

^o) Act. Phil. vol. II. p. 876. seqq.

^p) l. c.

GELLIO demonstratum, quo sensu & Athenodorus teste LAERTIO ^q libros περιπάτων, id est *lectionum philosophicarum* scripsit. Recteque ION-
SIVS ^r discursuum nomen huc advocat, ut itaque περιπατεῖν & *philosophiam docere*, idem sit. Quo & referendum est, disputasse discipulos inter ambulandum, Aristotele licet sedente ut ait LAERTIVS, ^s quod quia præ reliquis sectis diligenter faciebant discipuli Aristotelis, ideo præ aliis sectis Peripateticorum, id est, ut nostro loquendi more dicamus, discurrentium, sive differentium nomen iis adhæsisse.

Cum autem ingens discipulorum numerus conflueret, methodum veterem, quam Academia quoque receperat, imitandam ratus Aristoteles, *commentationum suarum duas classes constituerebat; alia enim erat, explicante GELLIO, ^t quæ nominabat ἐξωτερικά, alia quæ appellabat ἀκροαματικά, illa dicebantur, quæ ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, civiliumque rerum notitiam conducebant: hæc autem vocabantur, in quibus philosophia remotior, subtiliorque agitabatur, quæque ad naturæ contemplationes disceptationesve dialecticas pertineret. Huic disciplinæ acroamaticæ tempus exercendæ dabat in Liceo matutinum. Nec ad eam temere quenquam admittebat, nisi quorum ante ingenium & eruditionis elementa, atque in discendo studium laboremque explorasset. Illas vero exotericas eodem in loco vesperi faciebat, easque vulgo juvenibus absque delectu dabat, atque eam δειλινὸν περιπάτον appellabat, illam alteram supra, ἑωθινόν. Vtroque enim tempore ambulans differebat, librosque suos earum rerum omnium commentarios seorsim divisit, ut alii ἐξωτερικοὶ dicerentur, partim ἀκροαματικοί. Hactenus GELLIVS, qui & Alexandri regis epistolam narrat, indignantis, quod libros acroamaticos vulgasset, & responsionem Aristotelis subjicit, dicentis, ita editos esse, ut ab iis solis, qui ipsum audiant, cognosci possint. Sed de hac librorum Aristotelis conditione infra dicendum est pluribus. Multa hac de duplici Aristotelis methodo, & disciplinarum quoque in eam rem divisione apud veteres ^u & recentiores ^v dicta sunt, qui consulendi sunt, cum prolixioribus nobis ea de re hoc loco esse non liceat. Cum vero non exotericas tantum disciplinas egregie traderet, sed & acroamaticas nova arte doceret, magna numero discipuli confluebant, quorum multi apud veteres memorantur. Hacque ratione ad decimum tertium annum usque Athenis docuit, nemine illi obicem ponente, Alexandri potentia, cui erat commendatissimus, præsidium ei præbente.*

Methodi
ratio.

Ggg gg 3

§. VII.

q) Lib. V. f. 36.

r) l. c. p. 423.

s) Lib. V. f. 2.

t) Lib. XX. c. 4.

u) Vid. CLEM. ALEXANDRIN. Strom. l. V. AMMON. in Categorias. THEMIST. Orat. p. 319. CICERO de fin. l. V. PLUT. l. c. LUCIAN. in vit. Auct. T. III. p. 103.

v) Vid. laudatī FABRICIO Bibl. Græc. vol. II. p. 176. quibus adjici possunt MENAG. ad LAERT. l. V. f. 27. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 9. 10. HORNIVS Hist. phil. l. VII. c. 9. PICCART. intr. in phil. Arist. c. 10. PASCHIVS de variis modis trad. mor. c. V. 9. 10. p. 488. MORHOF. Pol. T. II. l. I. c. 8. & n.

Secessus Chal-
cidem.

§. VII. Etsi vero nec odia, nec æmulatio Aristoteli Athenis docenti deerant, cum circa ea tempora maxima ingenia in id conniterentur, ut novas sectas conderent, & familiam sibi ex discipulis colligerent, quantum possent, maximam, nemo tamen infensum in eum animum dictam ob causam declarare ausus est. Alexandro autem Olymp. CXIV. i. extincto, invidia, quæ sub cinere quasi hætenus latuerat, in flammam erupit, gravemque Aristoteli persecutionem excitavit. Varie rem narrant veteres; ^w alii enim percepta contra vitam ejus conspiratione Athenis clam discessisse, ajunt; alii ad sycophantas atque delatores causam conjiciunt; fide vero digniores referunt, inimicos in salutem Aristotelis conspirantes eo perduxisse Eurymedonta, Demophilumque, illum, sacrorum antistitem, hunc virum non ignobilem, ut Aristotelem impietatis accusarent, sententias ejusmodi eum invehere causantes, Atheniensium sacris adversas, hymnum item in Hermiam, tanquam Deum, statuamque in templo Delphico cum honorifica inscriptione positam. Qua in re parum verisimilitudinis fuisse, cum supra ostensum sit, verisimile est, quod etiam ORIGENES ^x tradit, paratum ipsi judicium fuisse, ut impio, propter quædam dogmata ipsius suspecta impietatis Atheniensibus. Qui licet non addat, quæ potissimum dogmata intelligat, alio tamen loco ^y Peripateticis tribuit, *negare eos, quicquam prodesse preces ad Deum fusas & sacrificia*. Nec a vero abludit ita Aristotelem statuisse, qui summum primumque motorem a providentia sublunarium removit, & immutabilem ejus motuum ordinem statuit, ut in sequentibus demonstrabitur. Nam quid preces, quid sacrificia valent, si nec ordo & series eventuum a Deo mutari potest, nec hominum curam agit numen? Eversis autem sacrificiis cultuque Deorum, everti totum sacerdotum munus, res, proventus, facile intelligebant, quorum intererat, unde mirum non est, & sacerdotes Aristotelem tanquam virum impium accusavisse, & Areopagi judices, eum pro noxio habuisse hominem, qui vincula pietatis, religionisque, atque ipsius etiam reipublicæ doctrina sua solveret, ideoque Socraticum ei vitæ finem destinasse. Id quod ipse innuit, quando amicis fugæ causam exquirentibus respondit: *noluisse se committere, ut Athenienses bis peccarent in philosophiam*, quo ad Socratica fata respexisse, recte monet AELIANVS. ^z Fuga itaque sibi consuluit, clamque Chalcidem, oppidum ad Euripum situm, secessit, ut tutius ibi lateret; ex quo patet, falsos esse, qui apologiam pro se ad Areopagitas dixisse tradunt. ^a Caditque hæc Aristotelis fuga non in annum tertium Ol. CXIV. ut vult Apollodorus, ^b sed in annum secundum, ut notat DIONYSIVS HALICARNASSENSIS, alias rationes temporis vitæ Aristotelis sibi non constant, eæ enim ita se habent:

Aristo-

^w) LAERT. l. V. f. 5. ATHEN. l. XV. pag. 697. seq.

^x) Contra Cels. l. I. p. m. 52.

^y) ib. l. II. p. m. 68. Conf. BAYLE l. c. not. G. p. 325.

^z) AELIAN. l. III. c. 36.

^a) Recte id in dubium vocat ATHEN. l. c.

^b) Apud. LAERT. l. c.

Aristoteles nascitur	Olymp. XCIX. 1.	
Platonis in disciplinam se tradit	Olymp. CIII. 1.	
annum agens decimum septimum		
cum exegisset annos	- -	16
Plato moritur, ille discedit ad Hermiam	Olymp. CVIII. 1.	
cum annos apud Platonem trivisset	- -	20
manet apud Hermiam ad	Olymp. CVIII. 4.	
	annos, sc.	3
Mitylenen fugit ibique moram ne- ctit ad	Olymp. CIX. 2.	2
in aula Philippi & Alexandri mora- tur ad	Olymp. CXI. 2.	8
Athenis annis duodecim exactis	- -	12
decimo tertio Chalcidem aufugit	Olymp. CXIV. 2.	
Chalcide ad finem vitæ moratur	Olymp. CXIV. 3.	
annum fere	- -	2
		<hr/>
annos natus obit		63

Qua in serie annorum Aristotelis supponitur, annum XIII. moræ apud Athenienses non totum ibi exegisse, sesquiannum Chalcide trivisse; quod si integri tredecim anni computentur, eodem anno, quo secessit, obiisse necesse est. ^c Vnde nec Eumelus ^d audiendus est, qui LXX. annos ei tribuit, nec STANLEIVS, ^e qui ut LXIII. annos conficiat, annos natum octodecim, cum XIX. ageret Athenas venisse ait, secessum vero Mityleneum omittit, quod historiæ Aristotelis adversum esse, ex hætenus disputatis liquet.

§. VIII. Non diu vero Chalcide supervixit Aristoteles, & præsensisse obitum testamentum ejus indicat, summa cura scriptum, ^f & GELLIVS ^{ff} testatur, qui annos, ait, natum jam fere duos & sexaginta, corpore ægro affectoque ac spe vitæ tenui fuisse. Addit is, omnem ejus sectatorum cohortem ad eum accessisse, orantes obsecrantesque, ut ipse deligeret loci sui & magisterii successorem, quo post summum ejus diem, perinde ut ipso, uterentur ad studia doctrinarum complenda excolendaque, quibus ab eo imbuti fuissent. Cum vero & Theophrastus Lesbios, & Menedemus Rhodius reliquis ingenio & doctrina præstarent, Aristotelem vinum petiisse & Rhodium & Lesbium, & utroque gustato & laudato, dulcius tamen Lesbium prædicavisse, sicque tacita ratione Theophrastum Lesbium se successorem velle, hominem suavitate insigni linguæ pariter atque vitæ, indicavisse. Quæ tamen fabulam satis aperte redolent. ^g De morte vero

Mors Aristotelis.

^c) Placuit hoc SCHOTTO l. c.

^d) Apud LAERTIVM l. V. f. 5.

^e) l. c. p. 427.

^f) Integrum extat apud LAERT. l. V. f. 11.

^{ff}) Lib. XIII. c. 5.

^g) Demonstravit id cl. NEVMANN. *Act. phil.* vol. II. p. 676.

vero ejus veterum narrationes variant. Quod si Antipatri, qui ex discipulis ejus fuit, *epistola de morte Aristotelis* superesset, certiora forte dari possent; ea vero hodie desideratur: ^b audiendi itaque alii sunt; inter quos tradunt quidam, ⁱ propositam ei fuisse quæstionem, de mirifica Euripi indole, quam cum solvere non posset, præ pudore & anxietate mortuum esse, vel, ut alii rem enarrant, in litore confidentem ubi aliquandiu attente eum considerasset, postremo præcipitem sese dedisse in illum, dicentem, *quoniam Euripum Aristoteles capere non potuit, Aristotelem Euripus jam capiat*. Sed quam parum verisimilitudinis in hac narratione sit, ex prima ejus fronte conspicitur, eaque fide dignissimorum abunde refutatur testium, alia de morte ejus tradentium. ^k Alii aconitum bibisse, ajunt, ^l five ab Atheniensibus, ut id faceret, perinde ac Socrates, damnatum, five eorum ut effugeret judicium; verum & hæc sine testibus, & invita fide historiæ dicuntur. Quam sine dubio Apollodorus, Dionysius Halicarnasseus, Censorinus, Laërtius, aliique merentur, qui affirmant, ^m stomachi infirmitate eum periisse, nimis vigiliis & studiorum contracta excessu. Indefessum enim adeo fuisse LAERTIVS ait, ut, cum ad quiescendum se componeret, æneam sphæram teneret in manu, pelvi subjecta, eo consilio, ut dilapsa illa e dormientis manu in pelvim subjectam sono illius expergisceretur. Clamavisse autem in mortis agone constitutum: *causa causarum miserere mei*, itemque ad discipulos dixisse: *non sine ratione dixisse Homerum, in terram Deos sublevandorum hominum causa descendisse*, & quæ alia ejusmodi narrantur, fabulæ sunt ineptientis Græculi Christiani, qui librum *de pomo* confarcinavit, ⁿ indignæ, quibus viri docti calculum adjiciant. ^o Magnis vero honoris testimoniis memoriam ejus coluerunt Stagiritani, qui corpus ejus in patriam traduxere, & delubrum atque aram super ejus sepulchrum excitavere, quod Aristotelem appellaverunt; ^p mensemque, quo id factum ab urbe nominaverunt, ut documentum esset restitutæ per Aristotelem libertatis. Alios honores & laudes posteriorum temporum postea tangemus.

Matrimonium & liberi.

§. IX. Matrimonium duplex Aristoteles iniit, primum cum Pythaide Hermiæ sorore, de qua supra egimus: alterum cum Herpylide cive sua, quacum novo post Pythaidis mortem, quam acerbe luxerat, fœdere junctus fuisse videtur. Sunt, qui concubinam tantum fuisse asserant, ^p quod tamen

^b) Vid. IONSIVS *de Script. hist. phil. l. I. c. 13.* pag. 71.

ⁱ) IUSTIN. MARTYR *cohort. ad Græc. p. 34.* GREGOR. NAZIANZ. *Orat. III. p. 79.* aliique.

^k) Vid. TANAQ. FABER *Ep. Crit. l. I. ep. 14.* BAYLE *l. c. not. Z.* PATRICIVS *l. c. p. 11.* miramur itaque AVCTOREM *obs. X. T. VIII. Obs. Hal. p. 250.* eam repetiisse.

^l) HESYCHIVS in *Aristot. SVIDAS l. c.* FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 109.*

^m) Vid. LAERT. *l. c. f. 9. 16.* DION. HALIC. CENSORIN. *de die nat. c. 14.* CONF. BAYLE *l. c.*

not. E. LILIENTHAL. Sel. lit. obs. 5. pag. 144.

ⁿ) Videndus omnino FABRICIVS *Bibl. Græc. vol. II. p. 166.*

^o) Fecerunt id COEL. RHODIGINVS *Ant. lect. l. XVIII. c. 31. p. 868.* & nuperrime AVCTOR *Hist. crit. phil. T. II. p. 270.*

^p) Indicare hanc appellationem delubrum copiosis exemplis docuit FABRIC. *Bibl. Gr. vol. I. p. 257.* CONF. *Otium Vindelicum Mel. III. p. 270.*

^p) ATHENAEVS *l. XIII. p. 599.* PROCLUS *ad Hes. op. v. 406.* qui hæc refutat.

tamen, cum Timæum, inimicum erga Aristotelem animum gerentem auctorem habeat, suspectum est; certum vero cum ea usque ad vitæ exitum concorditer vixisse.^q Ex Pythaide filiam suscepit, ejusdem nominis, quæ SEXTO EMPIRICO^r auctore, tertio nuptias iteravit. Primum enim Nicanori, Aristotelis familiari nupsit, Procli deinde, a quo Proclum & Demaratum Theophrasti auditores filios suscepit; postremo Metrodoro,^s Chrysippi Gnidii discipulo, Erasistrati magistro, cui filium peperit, quem parentis nomine Aristotelem insignivit. Ex Herpylide filium suscepit, cui a patre Nicomachi nomen imposuit. // Est is Nicomachus, a quo magna moralia Aristotelis nomen gerunt; sive quod ad eum scripta sint, quod plerique volunt, sive quod ipsum auctorem habeant, quod post CICERONEM^t quibusdam visum est. Erat enim Theophrasto carissimus, & sub ejus ductu plurimum in philosophia profecerat,^u tribuitque ei SVIDAS^v octo physicorum libros, & sex libros ethicorum. Vix itaque meretur fidem Aristocles apud EVSEBIUM,^w qui eum, ait a Theophrasto educatum, juvenem postea bello cecidisse, quod inde refutari potest, quod libros scripserit.

§. X. Hæc vita fuit philosophi, ad tantam famam elati, quantam consecutus est fere nemo. Quem si corporis conditione existimes, talem vix credas. Parvis enim erat oculis, voce gracili, cruribus exiguis,^x & juvenis cum esset, lingua hæsitabat,^y nasoque erat elato, qualem marmor VRSINI^z exhibet. Quod vero natura negabat, arte effecit, ornatum corporis & vestimentorum adhibuit, quod displicuisse Platoni, supra ex Aeliano notavimus. Comam enim totondisse, barbam rasisse, vestem insignem gestavisse, veteres affirmant.^a Valetudine quoque erat infirma, stomachique laborabat imbecillitate, quam tamen temperantia & animi moderatione, oleoque calente in olla applicato sustentavit,^b ficque ad LXIII.

æta-

Corporis &
animi virtu-
tes & vitia.

q) Laudat ejus in se amorem in testamento, unde satis de futuris ei prospexit.

r) Pyrrh. hyp. l. I. c. 12. f. 258.

s) LAERT. l. V. f. 53. Anonym. MENAG. ad LAERT. l. IV. f. 35. & ex eo SVIDAS. Erat is celebris medicus Erasistrati præceptor. Conf. LE CLERC Hist. de la Medecine P. II. l. I. c. 2. p. 295.

ff) LAERT. l. V. f. 53.

t) De fin. l. V. c. 5.

u) EVSEBIUS præp. l. XV. c. 2.

v) T. II. v. Nicomachus p. 625. conf. VOSSIVS de sectis l. c. PATRICIVS l. c. p. 47. & quæ ei regerit SAM. RACHELIVS Intr. in phil. mor. Arist. c. 9.

w) l. c.

x) LAERT. l. V. f. I.

y) PLVT. quomodo pueris leg. poëta T. I. p. m. 37. AMMONIVS ejusque interpretes.

z) Inter FVLVII VRSINI imagines ex marmoribus extat etiam Aristotelis effigies ad radices collis Quirinalis Romæ effossa, unde conjecit Vrsinus, esse eam, cujus meminit CICERO ad Attic. l. IV. ep. 9. quod in ejus museo fuerit, unde

Hist. philos. Tom. I.

occasio ei enata, Aristotelis formam in notis describendi, quæ repetiit SCHOTTIVS l. c. p. 152. seqq. qui eam etiam in fronte libri expressit, id quod in Wetsteniana quoque editione LAERTII factum est. Alias Aristotelis imagines exhibet GRONOV. thes. Antiq. Græc. T. II. tab. XC. LAMBEC. Biblioth. Vind. T. VII. p. 77. alibique vid. PASCH. de var. modis tradendi moralia p. 571. Intr. in rem lit. mor. vet. c. II. quarum tamen paucissimæ veram effigiem exhibent. Egregie in ejusmodi imaginem Aristotelis a vero abludentem lusit olim CONRINGIVS, apud MAGIR. Eponymol. crit. p. 75. ubi inter alia apposite de vultu Aristotelis:

Nulla tamen morum asperitas non fæda lucerna

Non caput intonsum aut barba caprina fuit,

Annulus ornavit sapientem, & splendida vestis

Congressusque frequens horriditate procul,

Cecropis arx talem est venerata atque aula Philippi

Palla decens Phæbo & pulchra Minerva nitet.

Alia de imaginibus Aristotelis l. c. vide.

a) LAERT. l. V. f. 16. CENSORIN. l. c.

b) v. supra citati.

Hhh hh

ætatis annum tamen vixit. De animi vero virtutibus atque vitiis adeo dissentiant non recentiores tantum, sed & veteres, ut facilius sit, eorum sententias enumerare, quam certam statuere. Ex utraque certe parte, tam in laudando, quam culpando eo nimium excessisse & præjudiciis plus, quam par erat, dedisse scriptores, in confesso est. Et laudata quidem insignis, ejus pietas FORTVNIO LICETO singulari libro, ^c celebrataque religio & agnitio summi numinis. ^d Imprimis vero Iudæi in asserendo sibi suisque partibus Aristotele insaniverunt, quorum de Aristotele fabulæ, si colorem absurdæ sententiæ quæras, Clearchum quendam appellant, quem pro Clearcho Peripatetico habent veteres, ^e qui Aristotelem in Iudæi Asiatici notitiam venisse tradidit. Etsi enim hæc ex serie historiæ Aristotelis falsitatis facile convincuntur, ^f certumque est, nunquam in Asiam venisse Aristotelem, uti supra quoque contra Ammonium demonstravimus, & hinc sequitur, nihil sapientiæ Iudaicæ Iudæum illum Græcum cum Aristotele communicasse; occasionem tamen inde arripuerunt Iudæi, eo potissimum tempore, quo Peripatetica philosophia inter ipsos invalescebat, & insanum in modum extollebatur, tantam philosophiæ & sapientiæ laudem Græcis invidentes, mentiendi, Aristotelem fuisse Iudæum de semine Israelis, Hierosolymitanum de filiis Kolia, de tribu Benjamin, ut habet R. GEDALIAS. ^{ff} Alii, qui tam impudentem mentiendi licentiam exhorruerunt, finxere, morti proximum ad Iudæorum sacra, instar profelyti accessisse, & sub vitæ finem librum scripsisse, in quo ea, quæ antea scripserit, revocaverit, ^g eaque de re ad Alexandrum scripsisse. ^b Fuerunt etiam, qui Aristotelem plagii insimularent, accusarentque, illum cum Alexandro M. Hierosolymam ingressum libros Salomonis evolvisse, & cogitata Salomonis suis immiscuisset. ⁱ Alia a viris doctissimis BASNAGIO, ^k FABRICIO, ^l BVDDEO, ^m WOLFIO, ⁿ allata tacemus: quorum hic recte pronuntiat, Iudæos hæc omnia propterea confinxisse, ut Aristoteles ceu gentilis ex proprio ingenio sapere non videretur, ipsi vero excusatiùs Aristotelicam philosophiam, tanquam ex suis copiis derivatam, postliminio in suos usus converterent: cujus rei specimina suo loco complura dabit Iudaicæ philosophiæ historia. Nec melius Græculi, qui agnita & implorata divina misericordia, immo prægustu Dei inter homines victuri, exspirasse nugati sunt. ^o Mirandum itaque, cum hæc supponantur, non est, de salute Aristotelis æterna aliquos non desperasse,

^c) De pietate Aristotelis erga Deum & homines & de animarum rationalium immortalitate secundum opinionem Aristotelis Patav. 1629. fol. Plures de pietate & religione ejus scriptores laudat FABRICIUS l. c. p. 176. seqq.

^d) IONS. de Script. hist. phil. l. I. c. 2. p. 7. 8.

^e) IOSEPH. contra Apion. l. I. CLEM. ALEX. l. I. EVSEB. præp. l. IX. c. 5.

^f) Conf. IONS. l. c. l. I. c. 18. p. 98. BAYLE l. c. not. B.

^{ff}) In Schalscheleth p. 102. ed. Ven.

^g) BARTOLOCCIUS Bibl. Rabbin. T. I. p. 476.

^b) Exhibet epistolam præter alios IOH. A LENT in theol. Iudaica hodierna p. b.

ⁱ) HACKSPAN. de usu libr. Rabb. p. 284. ad calc. Nizzachon LIPMANNI, IAC. THOMAS. de plagio §. 364.

^k) Hist. des Juifs T. III. c. 7. §. 14.

^l) Bibl. Græc. T. II. p. 162.

^m) Hist. Phil. Ebræor. §. 32. p. 165.

ⁿ) Bibl. Hebr. P. I. p. 217.

^o) Add. IOH. FRIDERICVS de religione Aristotelis contra Iudæos, Regiom. 1705.

^o) Dictum hac de re supra.

rasse, & nescio quem ei locum inter illos tribuisse, qui ad lucem supernaturalem viam inter gentes præpararunt. ^p Certe inter Patres ecclesiæ veteris non defuerunt, qui assererent, multos excellentissimos & sanctitate imprimis conspicuos viros, maxime ex iis, qui scholasticam eruditionem secuti fuissent, Aristotelicæ philosophiæ subsidio ad sublimissimarum veræ fidei doctrinarum cognitionem penitiorum pervenisse. ^q Gratitude porro prædicant, qua non amicos tantum, sed & patriam atque præceptorem Platonem profecutus est; moderatum item animum, modeste de rebus magnis sentientem & multum prius considerationem & dubitationem commendantem: veritatis studium tale, quod omnem humanam auctoritatem ei postponeret, dicente illo: Amicus Plato, amicus Socrates, magis tamen amica veritas: diligentiam vero improbumque laborem, quantum in paucis ejus ætatis reperias: immo virtus nulla est, qua non Aristoteles enituisse prædicetur. ^r Ex altera vero parte non defuerunt quoque, qui Aristotelem, tanquam pessimum bipedum omnium describerent, nullumque non vitiorum atque scelerum genus ei objicerent. Quarum calumniarum fontes ab adversariis Aristotelis profectas fuisse, veteres non negant. Nec id Athenis tum florentibus mirandum, ubi cum sectæ magna invidia invicem flagrarent, nemo fere philosophorum alteri parcebat. Accedebat, quod apte monet Aristocles apud EVSEBIVM ^r Aristotelem magna apud principes gratia florentem, & insigni discipulorum numero auctum, hac imprimis ex causa odium & inimicitiam aliorum ex æmulatione profectam meruisse. Suntque inter veteres plures Aristotelis obtrectatores noti, qui nihil prætermiserunt, ut memoriam Aristotelis obtrectationibus denigrarent. Inter hos agmen fere ducebat Timæus Tauromenites, graviter ideo castigatus a Polybio, ^u qui audacem illum & levem ac temerarium fuisse asserit, ac de civitate Locrensi graviter mentitum, odiosum & fero eruditum sophistam, qui celebrem pharmacopolæ officinam paulo ante clausisset, præterea parasitum, qui in aulas atque ædes omnium ultro insilire solitus sit, & helluonem & cupedinarium ac gulæ ubique servientem. Eandem

Hhh hh 2

fere

p) Pertinet huc edita a LAMBERTO DE MONTE Coloniensi 1487. *Quæstio magistralis, ostendens per auctoritates scripturæ divinæ, quid juxta saniorum Doctorum sententiam probabilius dici possit de salvatione Aristotelis Stagiritæ*, de quo libello vid. BAYLE l. c. not. R. HEVMANN, de anon. p. 103. BVDDEVS *Hist. Eccl. V. T. T. II*, p. 1973.

q) EVSEB. præp. l. XV. c. 8.

r) AMMONIVS, & Latinus ejus interpret.

s) Exemplum ejus supra de ænea sphaera manu derenta attulimus, nisi hoc confictum forte sit.

t) Infana prorsus sunt elogia, quæ recentiores non solum, sed & veteres Aristoteli tribuerunt. Omnium instar esse potest infania Averrois ex merito castigata IVSTO LIPSIO *Man. ad philos. Stoic.*

l. l. diff. IV. p. m. 17. & MALEBRANCHIO de *inquir. ver. l. II. c. 7. p. m. 215*. Plura qui cupit, adeat HORNIVM *Hist. phil. p. 194*. TH. POPE-BLOUNT *Cens. cel. ant. p. 32*. TOB. MAGIRVM *Eponymolog. crit. p. 82*. G. PASCHIVM de *inventis nov-antiquis c. II. §. 17. p. 60*. LAVNOIVM de *fort. Arist. passim*. TRIBBECHOVIVM de *DD. Schol. p. 218*. VOSSIVM de *sectis c. XVII. & MELANCHTHONEM in Apol. A. C. p. 62*. ut innumera exempla taceamus, suo loco in historia hujus philosophiæ usque ad nostra tempora diligenter annotanda.

u) Præp. l. XV. c. 2.

v) In CONSTANTINI PORPHYROGEN. *Collectaneis*, quas obstetricante PEIRESCIO. edidit HENR. VALESIVS p. 46. & ex eo SVIDAS loc. cit.

fere dicam illi scripſiſſe Epicurum, ^v ATHENAEVS teſtatur. ^w Nec perciffe ait Ariſtoteles* Ariſtoteli Alexinum & Ebulidem, - neſcio quam Philippi offenſam comminiſcentes, Hermiæque familiaritatem calumniantes; id quod in hominibus Dialecticis, qui omnes fui temporis philoſophos perſequebantur, mirandum non eſt. Addit is: Democharem, philoſophum malæ fidei & proditionis in Athenas & patriam Stagiram, itemque in Olynthios eum accuſaviſſe; & Cephifodorum Iſocratis auditorem eum, ut effeminatum & gulofum traduxiſſe, Lyconem vero, Pythagoream philoſophiam profeſſum, impietatem ei, uxore divinis honoribus culta, & ſupelleſtilem cupediis paratam & his ſimilia objeciſſe. Quæ quidem omnia non valde conſideranda eſſe monet, eo quod Demochares omnium fere calumniator fuerit philoſophorum, Cephifidorus præceptoris contra Ariſtotelem invidia fuerit accenſus, ^y Lyco aperte mentitus ſit. Et his tamen auctoriſus nixus eſt PATRICIVS ^z cum imaginem Ariſtotelis vitiorum maculis contaminatam delinearet, ^a qui ſi eruditioni & infinitæ lectioni animum ab offenſa & injuria, odioque in Ariſtotelem liberum junxiſſet, perfectam nobis, quod valebat, dediſſet hiftoriam Peripateticam. Tandem, ut malam famam ex ſcriptis enatam quoque memoremus, non plagii tantum, ^b ſed & corruptorum ſcriptorum veterum inſimulatur, & atheiſmi atque impietatis religionem omnem evertentis accuſatur. ^c Tacemus, premi Ariſtotelem ſuſpicionem, quod ad tam ſœda facinora, quibus memoriam gloriamque ſuam commaculavit Alexander Macedo, eum principiis præceptiſque inſtruxerit. Nos, ut decet hiftoricum, & auctoriſatis atque venerationis, & invidiæ odii-que præjudicium abjiciendo, nec tantopere laudandum Ariſtotelem putamus, nec deprimendum, ſed diſtincte verſandum, & nec laudibus meritiſque ejus detrahendum, nec vitia tacenda exiſtimamus. Et quod ad vitæ rationes attinet, in plerisque calumniam invidiæ filiam, eum contaminariſſe, ea, quæ attulimus, luculenter loquuntur. Nec enim juventutis luxum, nec Hermiæ conſuetudinem, nec moram in aula Philippi aliis teſtibus infamari, quam apertis juratiſque Ariſtotelis hoſtibus, ſupra demonſtratum eſt. Illis autem fidem adhibere & veritatis legibus & æquitatis præceptis adverſum eſt. Eodem fundamento lubrico niti objectam erga præceptorem ingratitudinem, ſupra demonſtratum eſt, niſi Ariſtoteli vitio vertatur, quod laudi

ducen-

v) Epicurum magnis ſuæ & ſuperioris ætatis viris philoſophis male dixiſſe, LAERTIVS l. X. ſ. 8. teſtatur, nec plane negat GASSENDVS de vita & mor. Epicuri c. V. p. m. 144. conf. IONIVS de Script. Hift. phil. l. I. c. 20. p. 108.

w) l. VIII. p. 354.

x) Apud EVSEB. l. c.

y) Conf. IONIVS l. c. l. I. c. 13. p. 68. Iſocratem vero & Ariſtotelem æmulos fuiſſe ex LAERTIO l. V. ſ. 3. conſtat.

z) Sentinam vitiorum dixeris, ſi vera ſunt, quæ de Ariſtotele collegit PATRICIVS. Objicit ei phyſiognomiam malam, luxuriam, ſcortorum & puerorum amores, avaritiam, gloriæ cupiditatem, loquacitatem, cavilla & ingratitudinem, æmulationem, invidiam, & hujusmodi alia l. c. p. 11. 12.

& paſſim. Neque tamen alios auctores laudat, quam quos adduximus.

a) PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. ed. Kuſteri.

b) Conf. IAC. THOMASIVS de plag. l. c.

c) De atheiſmo Ariſtotelis integram LICETI libro oppoſuit tractationem VALERIANVS MAGNVS; in atheorum quoque claſſe Ariſtotelem collocant PARCKER. de Deo diſp. I. p. 65. Obſ. Hal. T. VIII. obſ. 10. p. 229. ſeqq. THOM. FREIGIVS Orat. p. 489. ſq. B. BVDDEVVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 15. & de Spinoziſmo ante Spinozam §. 15. Rev. WOLFIUS de Manich. §. XXXV. p. 148. Plures nominant FABRICIVS l. c. p. 177. REIMMAN. Hift. Ath. c. XXVII. p. 182. BAYLE l. c.

ducendum ei esse putamus, quod ausus fuerit, Platonis systema, enthusiasmo magis & fanaticismo quam philosophia prognatum relinquere, & ideas cardinem Platonicae philosophiae ridendo, uno halitu cerebrinam philosophiam diffilare. Accuratus enim & philosophice magis Aristotelem ratiocinatum, quam Platonem, nemo, qui utrumque sine praepudicio comparat, facile inficias iverit. Gulae, temulentiae & his similibus vitia facile ab Aristotele removent, tum stomachi imbecillitas, quae in victu moderatissimum esse coegit, sine qua temperantia ad LXIII. aetatis annum vitam non prorogasset, tum laboris patientia & pertinacia, quam negare non audet PATRICIVS,^d quaque dies noctesque, uti supra observavimus, veterum scriptorum volumina versavit. Vitae vero morumque atque vestimentorum elegantiam, supra philosophorum ejus aetatis consuetudinem, nemo in Aristotele magnopere mirabitur, qui cogitat, a juventute in aula parentisque domo aulicis moribus temperata vixisse, & non scholae tantum, sed & vitae philosophiae studia adaptasse.^e Alia, quae ei vitio vertuntur, vel solis inimicorum accusationibus constant, fidemque non merentur, vel recte considerata facile ferri & excusari possunt. In his recte, nisi fallimur, numeramus, quod Alexandrum ita formaverit, ut orbis universi imperium animo complexus, mirabili vitiorum virtutumque mixtura finem obtinuerit. Etsi enim nec negandum est, philosophiae moralis Aristotelicae principia multum ad id contulisse, nec laudandum, temperamentum vitiorum pro virtute in ea admitti, adscribendum tamen id est systemati, quod semel constituit Aristoteles, quodque aulae ratio atque mores postulabant, immo, si rem recte aestimes, quod hodiernum in plerisque aulis exprimitur, & maximopere laudatur. Religionis vero Aristotelis conditionem non adeo egregiam fuisse, consideratis principiorum, quae admisit, sequelis, facile largimur,^f de atheismo ejus postea, ad philosophiam ejus deducti, curatius tractaturi. Probabile tamen non est, omnem eum religionem publicam contempsisse atque irrississe: Socratis enim exemplo monitum & cautiorem redditum publicis persecutionibus se exposuisse, & ad decimum tertium tamen annum illaesum durasse, verisimilitudine caret. Veteres diligenter secutum, & infinitam in iis lectionis copiam praeseferre nemo negabit, qui semel ejus scripta inspexit, quae vel hoc quoque nomine historiae philosophicae studiosis commendanda sunt. Pervertisse tamen haut raro & obscurius quoque exposuisse eorum dogmata, ut facilius ea refutaret, lectoremque ab examine averteret, negari nequit. Culpandusque in eo praecipue est, quod inique cum veteribus egerit, & nec candide satis eorum scita protulerit, & ea tantum fini tantae lectionis voragini se immerferit, ut omnes

Hhh hh 3

omnis

d) l. c. p. 12.

e) Addi his potest, nec magnopere ei vitio verti potuisse, si verum esset, quod tamen satis probari nequit, pharmacopoleo extracto eum quæstum fecisse. Iis enim artibus, a patre erat

institutus. Nec respuit philosophia, sepulchrum, cerdonem, servum, ut exemplis hactenus allatis constat.

f) Conferenda, quae supra §. 7. de accusato impietatis Aristotele diximus.

omnis ætatis philosophos deprimeret, ^{ff} qua de re postea quoque dicemus, & quæ ejus philosophiæ vitia sint, etiam ex temperamento & vitæ ratione, quam sequebatur, deducenda exponemus. Vt igitur de magno philosopho sententiam nostram aperiamus, inter maxima eum ingenia numerandum esse, cum viris doctis ^g inter Ἀριστοτελομαίοντας minime referendis fate-
mur, & magnis naturæ, ingenii, & eruditionis atque diligentiae dotibus in-
structum fuisse, asserimus; in quo vero ambitio & studium cunctis contra-
dicendi, & aulæ mores, atque conditio Græciæ elegantioris multum contu-
lere, ut illas laudes non meruisse censendus sit, quas ei insani ejus cultores
tribuunt.

Scripta
Aristotelis.

§. XI. Extant magni ingenii & incredibilis diligentiae Aristotelis spe-
cimina, scripta ejus, quæ ex multis naufragium passis evaserunt. Non
enim infinita fere veterum monumenta tantum legit & excerptit, sed &
magnum librorum numerum ipse confecit, videndum apud LAERTIVM, ^b
cujus diligentiam auxit PATRICIVS, ⁱ qui librorum titulos in ordinem
classesque redegit. Historiam vero eorum literariam multo, quam Patri-
cius, diligentius enarravit vir in his literis summus, IOANNES ALBER-
TVS FABRICIVS, ^k cujus labori cum non habeamus, quod magnopere
addamus, lectorem philosophicæ historiæ amantem ad librum, quo carere
is non potest, merito remittimus. Paucissimos horum librorum vivus
exire in vulgus Aristoteles passus est, ^l suntque plures, qui intercide-
runt, ^m quam ii, qui ad nos pervenerunt, hisque admixti spurii & falsum
Aristotelis nomen mentientes, unde incertitudo haud levis criticis non
nostræ tantum ætatis, sed & veteribus exorta est, qui pro genuinis Ari-
stotelis scetibus habendi sint? Sunt vero, qui hodie sub Aristotelis nomine
manibus teruntur, vel logici argumenti, & in his, categoriæ, Pythogrio
cuidam a nonnullis tributæ, de interpretatione nominum & verborum, id
est, de enuntiationum vi ac significatione, quem librum Grammaticam phi-
losophicam non inepte vocavit RAPINVS; ⁿ analyticorum priorum libri duo,
& analyticorum posteriorum libri totidem, doctrinam de syllogismo & de de-
monstratione complectentes; topicorum libri octo: locos unde probabilia de-
sumuntur explicantes; de sophisticis elenchis libri II. falsarum argumentatio-
num genera enarrantes. Iunctim hæc scripta logica edi solent sub *organici* titu-
lo, eo quod dialecticam ὀργανον ὀργάνων vocet Aristoteles, cujus optimam edi-
tionem

^{ff}) Observant id docti viri passim, conf. HOR-
NIVS *Hist. phil.* p. 197. PAGANIN. GAUDENTIVS
diff. exoterica de *Aristotelis veterum contemptu*
Pis. 1640. 4. VOSSIVS de *sect. l. c.* & quos adducit
TH. POPE - BLOUNT. *cens. cel. auct.* p. 32.

^g) Ita de Aristotele quoque ipsi ejus inimici &
in his PATRICIVS statuunt, qui ἐνρετικώτατον,
inventionis maximæ, atque ἀπτολογικώτατον *in*
reddendis rerum causis maximum vocat *l. c.* p. 12.
252. Conf. qui eadem fatentur magni viri P. BAY-
LE *l. c.* HEVMANNVS *act. Philos.* Vol. I. p. 496.

H. GROTIUS *pref. ad I. N. & G.* aliique a BLOUNT-
TIO & MAGIRO II. cc. adducti.

^b) *l. V. f. 22.*

ⁱ) *l. c. T. I. l. II. p. 13. seq.* qui observat tres vi-
ros celeberrimi nominis Aristotelicos libros in or-
dinem antiquitus digessisse, Hermippum Calli-
machium Smyrnæum, Andronicum Rhodium, &
Adrastum Aphrodisæum.

^k) *Bibl. Græc. Vol. II. p. 109. seqq.*

^l) Conf. PATRICIVS *l. c.* p. 71.

^m) Enumerat eos FABRICIVS *l. c.* p. 185. *seqq.*

ⁿ) *Reflexions sur la Logique* p. 735.

tionem curavit IULIVS PACIVS ABERIGA.^o Physici argumenti sunt: physicae auscultationis, five doctrinae naturalis libri VIII. principia & affectiones rerum naturalium explicantes; de cœlo libri IV. de generatione & corruptione libri II. de meteoris libri IV. de anima libri III. parva naturalia, five libellorum physicorum XI. sylloge; historiae de animalibus libri X. de partibus animalium earumque causa ac ratione libri IV. de plantis libri II. de coloribus liber, de audibilibus libellus, & de admirandis narrationibus collectio, adversus dogmata Xenophanis, Zenonis Eleatae & Gorgiae libelli tres^p ventorum loca & appellationes; quibus præter librum de mundo, incertum an ad eum referri debeat^q adjiciuntur, liber de physiognomia; & problematum sectiones XXVIII. Metaphysici generis sunt, metaphysicorum libri XIV. Mathematici, quæstiones mechanicae, de lineis insecabilibus liber. Ethicam doctrinam exponunt; Ethicorum ad Nicomachum libri X. magnorum moralium libri II. moralium ad Eudemum libri VII. a quibusdam Theophrasto vel Eudemo tributi; de virtutibus & vitiis libellus; de re publica libri VIII. de cura rei familiaris liber unus. Rhetoricam exhibent, artis rhetoricae libri III. rhetoricae ad Alexandrum liber; Poeticam tradit liber de arte poetica.^r Quorum scriptorum Aristotelis editionem Græcolatinam post ISAACVM CASAVBONVM^s curavit GVILIELMVS DVVALLIVS Parisiis MDCXXXIX. IV. Vol. f. Multa de horum librorum, auctore, argumento, editionibus, interpretationibus, *ὑποθέσεις*, & quæ his sunt similia, disputantur, quæ tamen nec hujus loci sunt, & occupata jam a FABRICIO, qui adeundus est. Hoc unum notari e re nostra est, fecisse mira fata, quæ omnia Aristotelis scripta cum tota ejus bibliotheca passa sunt, ut non levis scrupulus viris cautis subnatus sit, utrum genuini sint, qui ad nos pervenerunt, libri Aristotelis, nec ne? Rem a STRABONE,^t PLUTARCHO,^u ATHENAEO, AMMONIO, & ex his a recentioribus multis^x passim enarratam paucis sic habe: Cum primus Aristoteles bibliothecam construxisset, eam cum scriptis suis Theophrasto, quem successorem designaverat, tradidit: Theophrastus omnes libros suos Neleo Scepsio testamento legavit; is deportatos Scepsin moriens hæredibus reliquit, viris *ἰδιώταις*, quique nulla eruditione tincti erant, eosque sine ordine asservabant. ATHENAEVS^y vero refert: a Neleo Ptolomæo Philadelpho venditos Aristotelis libros fuisse, & Alexandrinae bibliothecæ illatos, in qua sine dubio in magno illo in-

cen-

^o) *Francof. apud hæredes Wechel. 1598. 8.* quæ editio præstat prioribus.

^p) Hos libellos solos & mechanica, quod sine dubio Aristotelis sint, controversia vacare contendit PATRICIVS *l. c. p. 26. 34.* & tamen merito dubitari ait IONSIUS *l. I. c. II. p. 56. de S. H. P.*

^q) Vindicat Aristoteli FABRICIVS *l. c. p. 127. seq.* Adeo vero dogmata aperte Platonem & Zenonem redolentia Aristotelis doctrinae repugnant, ut in eam GASSENDVS ingressus sit sententiam. Aristotelem sub vitæ finem animum mutasse; id quod absque teste & verisimilitudine dicitur. Recti-

us itaque eum, quem nunc habemus, librum abjudicari Aristoteli luculenter, nisi fallimur, demonstravimus, & rationibus FABRICII satisfacimus in *Otio Vindel. Mel. II. p. 120. 174. seqq.*

^r) His accedunt philologica quædam.

^s) Utimur nos editione Lugdunensi 1591. *fol. Vol. II.*

^t) *l. XIII. p. 609.*

^u) In *Sylla T. V. p. 143.*

^x) Excitavimus potiores in *Otio Vindelico Mel. I. §. 6. p. 80.* inter quos maxime videndus est P. BAYLE *Dict. T. IV. art. Tyrannie not. D.*

^y) *l. I. p. 3.*

cendio, a Iulio Cæsare excitato, conflagraverunt; id quod vel de quibusdam tantum Aristotelis scriptis vel de ἀπογράφῳ inde desumptis intelligendum esse videtur. Intelligentes vero Nelei hæredes, magna cura colligere Attalicos reges Pergami bibliothecam, quibus tunc parebant Scepsii, thesaurum istum librarium in subterranea specu temere condiderunt, in qua ultra CXXX. annos delituerunt, quo tempore quam labem quamque injuriam ab aëre vermibusque passi sint, facile intelligi potest. Postremo ex Aristotelis & Theophrasti progenie quidam protractos corruptosque vendere Apelliconi Tejo, homini peripateticæ philosophiæ amatori, qui cum opibus maxime valeret, aliasque bibliothecas coëmisset, hanc quoque Aristotelis magno ære redemit. Et curam quidem librorum, situ & vermium corruptione squalentium habuit Apellico, doctrina tamen ad eos emendandos impar: is itaque libros illos Aristotelis describendos curavit, eorumque qui detrimentum aliquod passi erant, lacunas male sedula diligentia explevit, unde non potuere non codices fieri corruptissimi. His cum accederent manus aliorum, doctrina quidem Peripatetica non destitutorum, sed qui ex ingenio locis corruptis medelam afferre tentabant, & ubi codices defecerant, conjectura in innumeris locis utebantur, Aristotelis scripta alia fere reddidere, quam ex manu auctoris sui prodierant. Auxere hanc incertitudinem Romani: statim enim post Apelliconis mortem Sylla occupatis Olymp. CLXXIII. 4. Athenis, bibliothecam illam involavit, Romanque deportari curavit. Ibi nactus veniam utendi codicibus Aristoteleis a bibliothecariis Tyrannio Grammaticus, Aristotelis studiosissimus, frequentiorum eorum editionem fecit, tum librarii quidam, amanuensibus minus doctis usi, neque cum exemplari descripta comparantes infinitam corruptarum lectionum farraginem produxerunt. Fecit vero mira hæc librorum Aristotelis vicissitudo admodum incertam doctrinam Peripateticam. Antiquiores enim post Theophrastum Peripatetici, genuinis Aristotelis libris destituti, cum non alios, nisi exotericos, eosque paucissimos haberent, nullam partem philosophiæ ad mentem Aristotelis accurate poterant explicare: & qui post vulgatas editiones ex Tyrannionis ἀπογράφῳ, manus interpretandæ Aristotelis philosophiæ admoverunt, ascititia a nativis, aliena & spuria a genuinis discernere non poterant. Ex qua librorum Aristotelicorum historia, quantum innumeris, quos postea passi sunt, interpretum commentariis^z tribuendum sit, liquet.

*Philosophiæ
Peripateticæ
consideratio
generalis.*

§. XII. Comprehenditur his in libris ea Peripateticæ philosophiæ summa, qualem post restitutam inter Romanos scholæ huic faciem nativam exhibuere Aristotelis interpretes. Qui enim eos antecesserunt Peripateticæ sectæ doctores, nullam philosophiæ partem accurate potuisse explicare, in antecedentibus monuimus. Philosophia itaque Aristotelis, quoad

ea

^z) Adjiciuntur catalogi interpretum Operibus Aristotelis editionis Casaubonianæ & Duvallianæ, sed non satis digesti, potiores indicant PATRICIUS & FABRICIUS II. cc. itemque SCHOTTUS

I. c. Add. PHIL. LABBEI brevis conspectus Aristotelis & Platonis Græcorum interpretum typis editum Paris 1657.

ea in libris ejus, hodie sub ejus nomine extantibus, comprehenditur, summatim jam exhibenda est. Antequam vero ὥς ἐν συνόψει celeberrimi philosophi systema lectori exhibemus, præmonenda quædam sunt, sine quibus frustraneum prorsus suscipiemus laborem; ad ea itaque attentum esse jubemus lectorem intimas rationes systematis Aristotelici nosse cupientem. Scilicet

I. Tanta est obscuritas scriptorum Aristotelis, quam partim ipse destinato iis induxit consilio, partim e variis circumstantiis fatisque, quæ acciderunt, renata est, ut non diffiteantur, qui intime rimati fuisse mentem Aristotelis videntur, tantum non impossibile esse, in veram philosophi mentem atque sententiam penetrare, hasque tenebras penitus discutere. Magnus hic se nobis offerret campus, in considerationem scriptorum Aristotelis, eorumque partium tum externam tum internam exspatiandi, si id nostrum pateretur institutum, finesque historiæ philosophiæ universali positi, vel repeti & augeri atque illustrari possent ea, quæ de hoc argumento PATRICIVS & imprimis vir doctissimus PETRVS IOANNES NVNNESIVS^a dixerunt. Sed in compendium breve contrahenda sunt omnia, eaque dicenda tantum, quæ lectorem cautum atque providum in examinanda Aristotelis philosophia facere possunt. Præmonendum vero est, Aristotelem non in figuris atque dictione poëtica, neque in dialogorum anfractibus, ut præceptor ejus Plato fecit, latere voluisse, nec fabularum integumentis se texisse, evitavisse etiam Pythagoreorum numeros atque symbola, & affectatam Heracliti obscuritatem, sed dictionem maxime propriam adhibuisse, & tamen adeo mentem suam atque sententiam veram abscondisse, ut ipse ad Alexandrum M. de vulgatis ab eo editisque philosophiæ suæ mysteriis scripserit: ^b *acroamaticos libros, quos editos quereris, & non perinde, ut arcana absconditos, neque editos scito esse, neque non editos; quoniam scilicet iis solis, qui nos audiunt, cognobiles erunt.* Effecit vero id partim philosophandi genere, partim scribendi modo: cum enim arcanam philosophorum methodum, ob innumeras, quas philosophorum securitati & auctoritati præstabat, utilitates servare voluisset, neque tamen eadem, ut reliqui, qui ante eum ista docendi ratione usi erant, via incedere constituisset, aliter rem aggressus est. Scilicet Socraticæ apud Platonem methodo disputandi innutritus sæpe numero philosophorum ante se opiniones affert, exponit, roborat, examinat, discutit, refutat, idque tam subtiliter, & nunquam fere addito mutatae orationis seriei indice, ut incertus hæreat lector, num de sua vel de aliorum opinione loquatur, quod multos decepit interpretes, ut Aristotelis esse putaverint, quæ aliorum philosophorum sunt, quæque a domesticis ejus opinionibus, non nisi summa adhibita attentione, distin-

I. Ineluctabilis obscuritas scriptorum Aristotelis.

a) In oratione, de causis obscuritatis Aristotelis earumque medela, Institutionibus Peripateticis adjuncta, de qua supra. Eam separatam quoque cum BART. IOS. PASCHALII Or. de optimo genere Hist. philos. Tom. I.

explanandi Aristotelem, & IO. BAPT. MONLORII Or. de utilitate analyseos Aristoteleæ recudit WECHELIVS Francof. 1591. 8.
b) GELLIVS l. XX. c. 5.

distingui possunt. Hunc in finem sæpe aliorum scripta consulit, quæ devoravisse legendo supra docuimus, exque iis multa in rem præsentem affert, raro tamen eos indicat fontes, unde sua defumfit, quod non potest non ingentem parere difficultatem. Ipsa vero philosophiæ ratio apud Aristotelem has obscuritatis causas magnopere auget. Vtitur enim plerumque notionibus abstractis, universalibus, & novas ac insolitas ideas rerum excitantibus, & dum metaphysica veste philosophiam naturalem & moralem induit, non deformem tantum, sed & præter naturalem & alienam reddit ejus faciem, quam vix agnoscunt, qui non ipsam quasi cogitandi naturam in ejusmodi terminorum & notionum personas transmutant. Sæpe numero quoque ideis notionibusque indeterminatis vagisque adhibitis, cum ipse claram certamque cogitationum ideam non haberet, lectorem mire delusit, corvosque vacuos dimisit hiantes. Accedit his summa, quam affectabat brevitatis; supposita multa tanquam nota, quæ lectorem tamen fugiunt, quæsitæ enunciationes rotundæ, & dictio strictissima; probationes vel plane non, vel alieno loco ob nimiam brevitem positæ; & quæ alia sunt, quibus vere illud HORATII evenit:

- - brevis esse laboro,
 obscurus fio. - - -

Cumque mathematicarum disciplinarum esset peritissimus, multa ex his quoque translata in philosophiam, præcipue naturalem, quæ non nisi ab illarum peritissimo intelligi possunt, & alienis rebus applicata miram obscuritatem pariunt. Laborat etiam exemplorum, quibus dicta illustrat paucitate, quæque affert obscuriora sunt, quam res patitur, quam illustrare aggreditur. Sunt quoque in Aristotelis scriptis pluscula sibi contradicentia, quæ nullis interpretationis sanæ artibus & regulis in concordiam redigi possunt, siue is revera diversis temporibus scribens aliter senserit, mentemque mutaverit, siue dormiente attentione negligentior factus ad systematis rationem & nexum non semper respexerit, siue aliter prorsus intelligi voluerit; quæcunque enim ejus rei causa est, necessariam ea parit obscuritatem. Ut vero magis lateret, scribendi rationem in subsidium vocavit, multisque nominibus in eadem re utitur, sæpe res diversas una eademque voce designat, qua nominum ambiguitate, cum nullibi fere nominum vocumque definitiones addat, totum incertum reddit lectorem, qua potissimum significatione sit intelligendus. Addit his Nunnesius, ipsam sermonis proprietatem, minus usitatam, quam præse sæpius secutus est Aristoteles, obscuritatem gignere, idque vocis ἐντελέχεια exemplo luculenter illustrat. Tacemus particularum singularem in Aristotelis scriptis usum, abruptumque haud raro sermonem, magnis quasi passibus ad id quod demonstrare instituit, grassantem, qui lectorem respirare, & colligere cogitationes non finit, ut evanescant, quæ antea legentis impressa sunt memoriæ. Constructiones rariores & a communi dicendi inter Græcos genere dissonantes, quas argumento philosophico miro artificio, sed non sine obscuritatis effectu,

effectu, applicabat, prætermittimus. His causis obscuritatis Aristotelis internis accedunt externæ plurimæ. Quis enim certum ac indubium aliquid speret ex libris situ, squalore vermibusque corruptis, & ab imperitis manibus emendatis? quis non aliena ex conjectura supplementum plurima accessisse conjiciat? & quis genuina ab adulterinis, assuta a nativis discernat fatis, & veram Aristotelis mentem definiat? Dedit vero fatum hoc scriptorum Aristotelis aliam quoque obscuritatis causam; everfus enim ordo librorum Aristotelis, immo totius systematis, & confusa plurima, ita ut naturalis ratiocinandi via, qua incessit philosophus, non pateat, & per ambages & errores lectores deducantur, incerti, quo tendant, quove ducantur. Cumque paucissimi inter editos libri sint, de quibus non dubitatum sit, an Aristotelem parentem agnoscant, mirum non est, cautum providumque veteris philosophiæ interpretem prorsus incertum reddi, quid pro Aristotelico habendum sit, quid rejiciendum pro spurio? Addi his possent plura, & qua ratione infinita interpretum cohors suas opiniones & cogitationes obscuro Aristotelis textui adplicans, & in diversissimas explicationes trahens, multum has obscuritatis causas, auxerit, ostendi, quantasque tenebras Aristoteli induxerint Arabum commentarii, in scholas quoque Occidentis introducti, exponi; nisi in secunda historiæ hujus periodo latius de his differendi occasio se offerret. Cum itaque nec ipse semper Aristoteles clare intellexerit, quid dicat, statuatur, nec alios, nisi quos admisit, intelligere id voluerit, totque modis ea, quæ restant, corrupta sint, quis non cum Themistio^c fateatur, dementiæ simile esse, si quis legendis libris illius speret, se sententiam illius consecuturum.^d

II. Ipse præterea scopus, quem in condendo philosophiæ systemate Aristoteles respexit, considerandus est, qui homini supra modum ambitioso & elati animi is potissimum fuit, ut super omnes se philosophos efferret, & novum ac diversum ab eorum dogmatibus systema condendo, novæ sectæ auctor fieret, quæ reliquorum lumina extingueret, & acuminis gloriam ipsi conciliaret. Hospitem plane atque peregrinum esse oportet in scriptis Aristotelis, qui hoc non palpat. *Ille enim, verbis utimur acutissimi LVD. VIVIS^e eleganter hac de re commentantis, ut indefesso illo suo studio omnes, quotquot ante se quicquam scripserant, evolverat, legerat, excusserat: ita neminem præterivit, quem non carperet, ratus, tantum in se derivaturum gloriæ, quantum aliis omnibus ademisset, tanquam sublimior esset ceteris acutiusque ac longius prospiceret.* Acuteque in hanc rem dixit magnus VERVLAMIVS.^f *Aristotelem more Ottomanorum, putavisse, regnare se tuto haud posse, nisi fratres suos omnes contrucidasset.* Multum vero labis inde in ipsam philosophiæ Aristotelicæ constitutionem irrepsit. Cum enim non tam rebus sæpe, quam verbis, sententias innovaret, iisque, quæ non fine veritate atque experien-

II. Scopus philosophiæ Aristotelis.

Iii ii 2

tia

c) Apud NUNNES. l. c. p. m. 5.

art. lib. I. pag. m. 56. qui diſta mire illustrat.

d) Conf. PATRICIVS l. c. p. 37. Otium Vindel.

e) De caus. corrupt. art. l. I. p. m. 26. seq.

Mel. I. §. 9. p. 105. seqq. L. VIVES de corrupt.

f) De augm. scient. l. III. c. 4. T. I. Opp. p. m. 212. f.

tia dicta sunt a veteribus, novam tamen opponere philosophiam vellet, necesse fuit, veterum sententias partim corrumpere, partim eas rejiciendo inanes & a vero alienas eligere, partim incertis vagisque vocibus vacuis sensu vero principiis philosophiam replere, partim ad λεπτολογίας confugere, & his omnibus obscuritatis affectatæ beneficio inter se connexis gloriam apud rerum imperitos in argumento sæpe difficiliori comparare. Quod quam vehementer acumini ejus ingenii naturali & veritatis inventioni, cui aptissimus natura erat, obstiterit, tota ejus philosophia & imprimis naturalis probat.

III. Philo-
phia aulæ mo-
ribus aptata.

III. Fuit vero alia quoque vitæ Aristotelis circumstantia, quæ haud exiguum in philosophiam ejus influxum habuit. A pueritia enim in aula Amyntæ cum parente Nicomacho versatus vitæ aulicæ mores & elegantiam assumpsit, & in alteram quasi naturam transire passus est. Postquam vero a Philippo rege Alexandri M. præceptor electus est, occasionem habuit philosophiam regulis aulæ, & ambitioni ejus, quem educabat, attemperandi. Relicta itaque imaginaria republica Platonis, cum Socratica quoque ethica videretur nimis humi serpere, totam philosophiam moralem ita formavit, ut & Alexander M. & qui ejus amici erant, vel sub Aristotele duce ad gloriam & dignitates grassabantur, animum inde ita formare discerent, ut sine optato fruerentur. Diligenti tantum ethicæ Aristotelicæ inspectione opus est, ut hac de re convincamur, & vel sola virtutis definitio & connexio satis de isto Aristotelis scopo loquitur. Ex quo patet, quam misere se decipi passus sit orbis philosophicus, qui per tot secula veram felicitatis moralis viam in ethica Aristotelis inveniri posse sibi persuaderi passus est.

IV. Philo-
phia natura-
lis incerta &
vaga.

IV. Neque circa physica dogmata sine consideratione generali dimitendus est Aristoteles. Diximus scilicet, constituisse philosophum ab omnibus physicis ante se abire, novumque systema effingere. Satis hoc in libris physicis, præsertim in libro de anima, & quem contra Zenonis Xenophanis & Gorgiæ dogmata scripsit, prodidit. Ita vero a clara & naturalem scientiam juvandi apta methodo, materiam per particulas considerandi minimas discedens, alia principia excogitare coactus est, quæ iis opponantur; nam Platonis quoque materiam, semper fluxam & per partes minimas mutabilem respuebat. Cum vero ideas quidem per se existentes *τερετήματα* esse atque difficiles nugæ intelligeret, naturam tamen rerum in speciebus formisque ejusmodi rerum quæreretur, ad principia physica, Platonis non meliora, delapsus totam rerum naturalium scientiam corripit, & principia nobis obtrusit, isto nomine minime digna, quippe quæ nec clara, nec aliter nisi in mentis abstractione extantia, ideisque vagis vocibusque nihili expressa, naturam rerum magis abscondunt, quam exponunt.^g

V. Ne-

^g) Elegantem de his nævis satyram in physica præcepta Aristotelis exhibent *Menagiana* T. II.

p. 9. repetitam, & annotationibus doctissimis illustratam in *Actis philos.* vol. III. p. 1. seqq.

V. Neque prætermittendum hic est, adhibuisse Aristotelem, exemplo Platonis edoctum, cui in nulla re eruditione & ingenii acumine cedere volebat, sæpissime mathematicarum disciplinarum subsidia, negarique nequit, non ubique male id illi cessisse. Verum, cum nimiam brevitatem & obscuritatem sectatus sit, & rationibus mathematicis expresse, quod natura sua ab iis valde abhorret, non difficilis tantum intellectu, sed & alienus haud raro ab argumenti nativa facie factus est. Cui num medelam adhibuerit IOSEPHVS BLANCANVS,^b dicent, qui ejus librum viderunt.

V. Mathematica intempestive immixta.

VI. Etsi vero multa in Aristotelis philosophia, immo plura, quam infanis ejus admiratoribus videtur, desiderari omnino possunt debentque; improbandus tamen eorum mos est, qui nihil dignum laude in ea deprehendunt, nec se philosophari recte posse credunt, nisi in totum Aristotelem & quæcunque ejus nomen gerunt, debacchantes, cuncta proculcent, nullaque in re pretium ei statuunt, cum tamen nec ubique dormiverit Aristoteles, & haud pauca dixerit tanto ingenio digna, licet fateamur, ipsum systematis habitum atque naturam, magnis nævis non carere,ⁱ improbemusque morem eorum, qui melioribus & sanioribus spretis, exsanguie Aristotelicæ philosophiæ cadaver cæco sequuntur applausu atque obsequio. Imprimis vero laude digna est Aristotelis in exotericis disciplinis, poetica imprimis & rhetorica eruditio, quæ magnum satis ingenium prodit, a plerisque tamen neglecta est.

VI. Aristotelis philosophiæ non omne denegandum pretium.

§. XIII. Vt vero speciali magis delineatione Aristotelis philosophiam depingamus, paucis eam, qualem libri, qui sub ejus nomine ambulant, exhibent, considerare juvat, proluxiora vero apud eos quærere jubemus, qui post renatas literas in genuinum librorum Aristotelis sensum & philosophiam haud infeliciter inquisiverunt. Quos quia ad recentiora tempora, ultimamque historiæ philosophicæ periodum delapsi, ex instituto nominabimus, brevitati consulentes eos hoc in loco præterimus. Divisit vero, exponente LAERTIO,^k Aristoteles philosophiam bifariam, aliam enim in agendo, aliam in contemplando consistere ait, eamque practicam, hanc theoreticam dixit. Huic instrumentalem subjecit, logicam. Quam philosophiæ distinctionem non ab eo excogitatam fuisse, sed ex Platonis philosophia transfusam, ex Platonice philosophiæ delineatione supra allata, manifestum est. Logicæ autem hanc potissimum rationem habuit:

Logica Aristotelis.

I. Scopus logices duplex est, verisimile ac verum, five veritas probabilis & certa. Ad illam tendit dialectica, quæ probabilibus rationibus de veritate differit; ad hanc analytica, quæ certis demonstrationibus nititur.^l

Iii ii 3

II. Ve-

^{b)} De locis in Aristotele mathematicis Bonon. 1615. 4. conf. ERASMVVS apud TH. POPE-BLOUNT. Cens. cel. aut. p. 34.

ⁱ⁾ De censoribus & reprehensoribus Aristotelis infinita dici possent, quæ tamen alieni ab hoc loci sunt. Omnibus fere præferendus est GASSENDVS in Exercitationibus paradoxis adversus Ari-

stoteles. Plura hac de re ad recentiora tempora deducti dicemus.

^{k)} Lib. V. f. 28.

^{l)} *ibid.* Dialecticam recte differendi facultatem vertit ALDOBRANDINVS, eo quod tota ad differendum tendit. Hinc CICERO de fato, totam logicam differendi rationem vocat, eo quod huic scopo totam logicam subordinabat, & ad hunc finem omnia

II. Veritas vero demonstratur, deque ea differitur per syllogismum, vel demonstrativum & analyticum, vel topicum & dialecticum; syllogismus enunciationibus constat, enunciationes terminis simplicibus.

III. Terminus trifariam distinguitur, in homonymum, synonymum & paronymum. Homonymus est, qui commune nomen de rebus diversis adhibet; synonymus, ubi nomen & rei definitio conveniunt; paronymus, quo denominata, eadem de re, casu & terminatione differunt.^m Solent Peripatetici doctores his, quæ antepredicamenta vocant, addere terminum analogum, quo idem nomen uni rei primario, alteri secundario & improprie convenit, & præmittere doctrinam de prædicabilibus, sive modis prædicandi generalibus, ad quæ, quoniam peculiari tractatione de iis nihil dixit Aristoteles, PORPHYRIUS introductionem scripsit; quorum prædicabilium quinque numerant, genus, speciem, differentiam, proprium & accidens, qua de re Peripateticæ logicæ, quæ ubique hæc mysteria crepant, consulendæ sunt.

IV. Termini univoci ad decem classes generales revocantur, quæ categoriæ, sive prædicamenta vocantur. Doctrina illa ex Pythagorica schola defumta, quæ cum numerum denarium omnium perfectissimum haberet, intra eum omnes prædicamentorum classes conclusit, primusque Archytas Tarentinus fuisse dicitur, qui hanc entium scalam constituerit: a quo cum didicisset hanc sapientiam Plato, cum eo in Italia conversatus, Aristoteles mysteria præceptoris vulgando, arcanam doctrinam propalasse fertur. Ita quidem FR. PATRICIUS,ⁿ qui Simplicii & Iamblichi auctoritate utitur, libellum *περί τῶ παντός*, Archytæ tribuentium, ut plagii hac in re Aristotelem infimulet. Et Archytæ quidem libellum hodiernum superesse infra ad Pythagoreos deducti, docebimus, Aristotelem tamen sua huic surripuisse, sine testibus dicitur. Nec alia forte ratio est, quæ ante Patricium L. V. DOVICUM VIVEM,^o & post eum IONSIUM^p movit, ut libelli de categoriis, qui Aristotelis nomen gerit, auctorem hominem Pythagoreum vel Platonium esse suspicarentur; sine causa forte gravi, cum veteres, teste AMMONIO^q librum de categoriis inter genuinos numerare non dubitaverint.

V. Referuntur vero decem istæ entium classes vel ad substantiam, quæ per se existit, vel ad accidens, quod est in alio, tanquam in subiecto.

VI. Substantia est vel prima, quæ maxime proprio sensu ita dicitur, & de

omnia referebat Aristoteles. Id quod probe notandum, quia sine eo intelligi nequit, cur prædicamentorum, & enunciationum doctrinam ad logicam reducerit, & Grammaticam magis philosophicam, quam artem ratiocinandi nobis dederit. Græci enim ex communi loquacis patriæ more pulchre sibi philosophati fuisse visi sunt, si pulchre de rebus disseruissent. Et ex his illustranda ea sunt, quæ habet LAERTIUS l. c. qui totam logicam Aristotelis ad differendi artificium transtulit.

m) De categor. c. I. T. I. opp. p. 8.

n) Discuss. Peripatet. T. II. l. I. p. 182.

o) De causis corrupt. art. I. III. p. m. 97. qui observat quoque, hæc ad primam philosophiam non ad logicam pertinere. Quorum prius verum est, posterius falsum, si Aristotelis scopum consideres, qui genera rerum ad constituendas definitiones ex iis depromsit.

p) De Script. Hist. philos. l. I. c. 2. p. 4.

q) l. c.

de altero neque prædicari potest, neque ei inhærere; vel secunda, quæ in prima subsistunt, ut genera & species.

VII. Accidentis novem genera atque classes sunt: quantitas, relatio, qualitas, actio, passio, quando, ubi, situs, habitus. ^r

VIII. Quantitas est vel continua vel discreta; quæque nec contraria habet, nec admittit magis & minus & denominat res, ut dicantur quantæ, æquales vel inæquales.

IX. Relatio est, cujus tota natura ad alium refertur: & admittit magis & minus, & natura sua relata facit se consequentia, & natura conjuncta.

X. Qualitas est, a qua res dicuntur quales, habetque quatuor species; naturalem dispositionem & habitum, naturalem potentiam & impotentiam, passionem & passibilem qualitatem; formam & figuram. Ea vero & intendi atque remitti potest, & admittit contrarietatem; & denominat res, ut dicantur similes & dissimiles.

XI. Actio & passio, illa agentis, hæc patientis motum significat, & admittunt contraria possuntque intendi & remitti.

XII. Quando tempus, ubi locum, situs & habitus externas hujus nominis circumstantias rei sitæ vel habitu vestitæ innuunt.

XIII. Post prædicamenta hæc considerandi sunt termini, qui ad hoc classium rerum systema reduci nequeunt, suntque 1. opposita, quæ vel relative, vel contrarie, vel privative, vel contradictorie sibi opponuntur, 2. prius, 3. simul, 4. motus, 5. habere. ^s

XIV. Ex terminis componitur enuntiatio vel propositio, quæ ad doctrinam de interpretatione proprie pertinet. ^r

XV. Vox mentis conceptuum signum est, qui cum vel simplici perceptione, quæ nec vera nec falsa est, vel perceptione, quæ ex vero & falso participat, percipiuntur, vocem faciunt vel simplicem & incomplexam vel complexam.

XVI. Nomen est vox ex institutione significans, sine connotatione temporis, cujus nulla pars per se significat & separatim.

XVII. Verbum est vox connotans tempus, cujus nulla pars per se aliquid potest significare, & est semper nota eorum, quæ de alio dicuntur.

XVIII. Oratio est vox ex instituto significans, cujus pars significat separatim.

XIX. Inter orationes ea sola enunciativa est, & ad hermeneuticam spectat,

^r) Multum vapulat Aristoteles recentioribus VIVI, GASSENDO aliisque H. CC. quod rerum omnium classes intra decenarium numerum concluderit, cum plures admittant. Culpa vero non tam in Aristotelem, quam Pythagoreos primos doctrinæ hujus inventores conjicienda est, qui decenario numero perfectissima absolvebant.

^s) *ib.* c. 10. T. I. p. 17. seqq.

^t) Ipse ARISTOTELES librum *de interpretatione* inscripsit T. I. p. 11. Tanti hanc doctrinam

fecit ISIDORVS Orig. l. II. c. 27. ut non atramento sed mente calamus tenuisse diceret. SANCTIVS vero Minerv. l. I. c. 5. p. m. 37. indignum librum & tractationem Aristotelis nomine judicat: conf. PATRIC. T. I. l. III. p. 21. Medium nos tenendum censemus, & cogitandum, Aristotelem ut ipse c. 6. fatetur, hæc scripsisse *πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις*, contra sophistarum molestias, quo fine cessante, plerique Aristotelicæ dialecticæ, quæ suo tempore non contemnendum in his usum præstitit, inutilia sunt & difficiles nugæ.

et, quæ verum vel falsum significat, reliquæ ad rhetoricam & poëticam pertinent, constatque ea subiecto & prædicato, & copula.

XX. Propositiones quinquevariam dividuntur, in simplices & complexas, affirmantes & negantes, universales, particulares, indefinitas & singulares, impuras & modales. Modales sunt vel necessariæ vel possibiles, vel contingentes, vel impossibiles.

XXI. Propositionibus porro accidunt tria, oppositio, æquipollentia, & conversio.

XXII. Oppositio vel contradictoria est, vel contraria vel subcontraria.

XXIII. Æquipollentia est, per quam duæ propositiones eandem rem significant, atque una simul veræ esse vel falsæ possunt.

XXIV. Conversio est terminorum transpositio, ita ut affirmatio & negatio cum veritate tamen eadem maneat. Attendit in hac enuntiationum consideratione Aristoteles non ad conceptum, qui verbis exprimuntur naturam, sed sermonis proprietatem, ut ita logicam sophistis in verborum cavillationibus artem quærentibus præsidium opponeret: unde multa hac in re dicta sunt, quæ attentione ad idearum intellectus naturam habita, falsa sunt, vel otiose dicta, in quo demonstrando subtiles fuere *artis cogitandi* auctores Galli " & Germanus G. GERHARDVS TITIVS, * ut alios taceamus.

XXV. Syllogismus est oratio, qua positis quibusdam aliud necessario consequitur. ^z

XXVI. Materia syllogismi tres termini sunt; forma est legitima materiæ dispositio secundum figuras & modos.

XXVII. Figura est medii termini & extremorum recta ordinatio, ut recte conclusio deducatur. Modus est dispositio propositionum pro quantitatis & qualitatis ratione.

XXVIII. Figuræ syllogismorum sunt tres; prima, ubi medius terminus est subiectum majoris propositionis & prædicatum minoris; habetque modos, quibus dextre concluditur, quatuor; secunda figura medium terminum prædicat de duobus extremis; & quatuor modis recte concludit; in tertia figura medium utrique extremo subjicitur, & sex modos habet legitime concludendi. ^a

XXIX. Omnis syllogismus construitur in aliqua ex tribus istis figuris, & perficitur per primam figuram & reducitur ad modum universalem primæ figuræ.

XXX. Sunt & aliæ ratiociniorum formæ sex: conversio terminorum, inductio, exemplum, abductio, instantia, enthymema, quæ tamen omnes cum syllogismi virtute constant, ad eum reduci possunt & debent. ^b

XXXI. Ad inveniendos syllogismos opus est, i. ut termini problematis

ⁿ) *Art de penser* l. II. ch. 2. seqq. p. m. 160. seq.

^x) *Art. cogit.* c. 6. p. 96. seqq.

^z) Prolixè doctrinam de syllogismo exponit,

analyt. prior. l. I. T. I. p. 40. seqq.

^a) Quartam addidit Galenus, nullius fere usus.

^b) *Anal. prior.* l. II. c. 23. seqq. p. 73. seqq.

matibus fumantur, & res, de qua agitur, supponatur, nec non definitiones, proprietates, consequentia, antecedentia, repugnantia; 2. Vt essentialia, propria & accidentia, certa & probabilia inter se discernantur; 3. Vt eligantur consequentia universaliter; 4. Vt eligantur antecedentia, quibus res universaliter consequens est; 5. Vt nota universalis jungatur non consequenti, sed antecedenti; 6. Vt consequentia accipiantur proxima, non remota; 7. Itemque antecedentia proxima non remota; 8. Vt eligantur, quæ universi rei sunt consequentia, itemque ea, quibus universis res ipsa consequitur.^c Mire in his dilucidandis & ad singulorum problematum propria applicandis industrius & ad obscuritatem usque subtilis est Aristoteles, brevior & clarior futurus, si sermonis naturam ab idearum atque notionum proprietate distinxisset, & ad hanc, non ad illam, respexisset.

XXXII. Omnis discursus, scientiam gignens, nititur prævia aliqua cognitione rerum de quibus discurrendum.^d

XXXIII. Scire est intelligere quod res sit, quod talis ejus causa sit, & quod aliter se habere non possit.^e

XXXIV. Demonstratio est syllogismus scientiam pariens.

XXXV. Derivatur vero scientia apodictica a causis veris, primis, immediatis, notioribus, quæque, ut aliunde demonstrantur, opus non habent.

XXXVI. Scientia demonstrativa non datur nisi rei necessariæ, unde & demonstratio ex necessariis rebus consistit.^f Verissimum in se axioma, vehementer corripit Aristotelis schola, præceptorem, ut videtur, non satis assecuta: ille enim de necessitate id consequentiæ potissimum intellexit, unde & regulas universalis consequentiæ hoc loco explicat, illa de subjecti necessitate intelligens, cum entium moralium nullam physicam necessitatem videret, illis certitudinem apodicticam denegavit, physicis asseruit, cum e contrario necessitas consequentiæ clarissima sit in rebus moralibus, quarum naturam & definitionem intelligimus, quæ in physicis ob ignoratas rerum essentias non datur. Id quod ad illustranda ea tenendum, quæ postea dicentur.

XXXVII. Dictum de omni est, quod competit omni & per se, & semper.^g

XXXVIII. Universale primum est, quod in unaquaque re est per se ipsum, quatenus ea res est.

XXXIX. Demonstratio fit ex conclusionibus æternæ veritatis:^h ex quo sequitur, rerum fluxarum nec demonstrationem dari, neque scientiam, neque definitiones quoque. Πρῶτον καὶ κύριον δόγμα hoc Platonice philosophiæ fuisse, quo fundamento tanquam lapide angulari, totus cardo doctrinæ de ideis vertebatur, suo loco probavimus. Nec recedere ab hac sententia ausus est Aristoteles, etsi pulchre videret, ideas, sive substantias a rebus

c) *ib. l. I. c. 27. p. 65. seqq.*

d) *Analyt. post. l. I. c. 1. p. 103.*

e) *ib. c. 2. p. 104.*

f) *ibid.*

g) *ib. c. 4. p. 78. seqq.*

h) *ib. c. 8. p. 109. seqq.*

rebus abstractas inane figmentum cerebri Platonici esse : cum vero errorem istum, essentias rerum in ejusmodi naturis communibus versari, non dimitteret, ad opinionem, Platonica non meliorem, delapsus, ejusmodi naturas communes, in rebus singularibus subsistentes asseruit, quas cum subiectum demonstrationis necessarium & æternum esse contenderet, de iis demonstrationem dari posse, affirmavit, rebus vero moralibus, semper mutationi, ut credebat obnoxiiis demonstrationem denegabat. Quæ omnia quam erronea sint, facile intelligent, qui ad rerum naturam accuratius attendunt. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ monuisse sufficiat, qui historiam, non examen Peripateticæ philosophiæ scribimus.

XL. Aliud vero est, rem nosse, quod sit, & rem nosse quare sit; hinc duplex demonstrationis genus est, unum τῆς ὅτι, quod a posteriori demonstrat, alterum τῆς διότι, quod a priori demonstrat, quodque genuinum maxime est & perfectissimum. ^k

XLI. Scientiæ opponitur ignorantia, quæ duplex est, vel puræ negationis, vel pravæ dispositionis, hæc illa multo deterior est, oriturque a falso syllogismo, cujus medium falsum est, quemadmodum illa a sensuum vitio. ^l

XLII. Nulla scientia a sensibus immediate oritur, qui in singularibus versantur, cum ea sit universalium, conducunt tamen illi ad eam, quatenus universale ex singularibus sensui obviis intelligitur. ^m

XLIII. Inductio itaque fit, ubi a singularibus sensu perceptis demonstratio ad universalia deducitur.

XLIV. Syllogismus dialecticus est, qui conclusionem ex probabilibus deducit. Probabile autem est, quod videtur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus atque præstantissimis quibusvis. ⁿ

XLV. Dialectica autem ars est conjecturandi, unde nec finem semper assequitur.

XLVI. In quavis propositione, & problemate quoque declaratur vel genus, & differentia, vel definitio, vel proprium, vel accidens. ^o

XLVII. Est vero definitio oratio, explicans naturam rei, proprium, non quid res sit, sed quid in ea sit, & cum ea reciprocetur, exponit: genus est, quod de pluribus specie differentibus in quid prædicatur: Accidens est, quod potest abesse vel adesse. ^p

XLVIII. Dialectica argumenta nituntur, vel inductione vel syllogismo: suosque unde desumuntur, loculos habent: ^q inductio adversus indoctos, syllogismus adversus doctiores adhibendus est.

XLIX.

i) Plura hæc de re diximus in *Hist. phil. de ideis* S. I. §. 8. p. 130. seqq.

k) *ibid.* c. 10. p. 110.

l) *ib.* c. 18. p. 117. seqq. Accuratius distinxisset in ignorantiam, quæ etiam versatur circa res sensibus non objectas, & inter errorem.

m) Habuisse Aristotelem hanc thesin ex Platonis schola, dubium non est, unde totus universalium amore captus est, non sine dispendio ve-

ritatis: cum & singulare certa detur notitia ex evidentia sensuum citra ratiocinationem intellectus.

n) *Topic. l. I. c. 1. p. 110. seqq.*

o) *ib.* c. 3. p. 112.

p) *ib.* c. 4.

q) *ib.* c. 10. p. 113. seqq. locos vero topicos l. II. p. 119. decem ponit, quibus differendi artem instruit, & sui temporis moribus satisfacere conatur.

XLIX. Elenchus est syllogismus conclusioni a respondente defensæ contradicens: qui si falsi sint, sophistici dicuntur.^r

L. Sunt vero elenchi sophistici vel in dictione, vel extra dictionem.

LI. Sophismatum in dictione species dantur sex: homonymiæ, amphiboliæ, compositionis, divisionis, accentus, figuræ dictionis.

LII. Sophismatum extra dictionem species sunt septem: fallacia accidentis; fallacia a dicto secundum quid ad dictum simpliciter; fallacia ignorantis elenchi; fallacia consequentis; fallacia petitionis principii; fallaciæ non causæ, ut causæ; fallacia plurium interrogationum.

LIII. Decipit autem sophista vel falsitate, vel paradoxo, vel solœcismo, vel tautologia, quas sibi metas constituit.

§. XIV. Hæc in Logica Aristoteles constituit: tanquam instrumento quibus veritates, imprimis theoreticæ erui debent,^s unde ad eas quoque refert LAERTIVS.^t Sequitur pars theoretica, quæ vel physicam, vel metaphysicam, vel mathematicam comprehendit. Etsi vero non plerique tantum libri physici, qui sub Aristotelis nomine ambulant, in dubium vocentur a PATRICIO^u quique eum sequuntur, LAERTII quoque catalogus librorum Aristotelis alium eorum ordinem instituat, optime tamen eam sequemur librorum physicorum seriem, quam ab ejus exegetis accepimus. Ita vero in illis statuitur:

*Philosophia
naturalis
Aristotelis.*

I. Principium rerum naturalium non unum est, ut Eleaticis visum, nec homœomeriæ, ut Anaxagoræ, nec atomi, ut Leucippo & Democrito, nec sensibilia elementa, ut Thaleti ejusque scholæ, & Empedocli, nec numeri, ut Pythagoreis, nec ideæ, ut Platoni placuit.^x Eruditum & diligentem in his rerum naturalium principiis veterum exponendis se præstitit Aristoteles, sed nimis brevem, & non satis candidum. Vnde intelligi satis nequit, nisi illorum doctrinæ aliunde discantur: lucem itaque fœnerari Aristoteli conatus est SCIPIO AQUILIANVS,^y qui cum & ipse brevis atque obscurus sit, & præcipue Aristotelem sequatur, nova illustratione opus habet.

II. Contraria sibi invicem rerum principia esse oportet, atque opposita per habitus & privationes. Provocat in his Aristoteles ad philosophorum antiquorum consensum, qui & ipsi ita rationes physicas expediunt, e. g. Parmenides ponendo frigidum & calidum, Democritus atomos & vacuum, & sic reliqui.

III. Principia vero sunt, quæ neque ex se mutuo, neque ex aliis sunt, sed ex quibus sunt omnia. Atque talia sunt prima contraria, quæ cum prima sint, ex aliis esse nequeunt, & contraria cum sint, non ex se invicem existunt.

Kkk kk 2

IV.

^r) De elench. sophist. T. I. p. 173. seqq.

^s) Conferenda de hac Aristotelis logica quæ collegit Ven. WALCHIVS in *Histor. Logic.* l. II. c. 1. f. 1. §. 8. *Parerg. Acad.* p. 529. seqq.

^t) l. V. f. 23.

^u) l. c. T. I. p. 39. seqq.

^x) *Phys.* l. I. c. 3. 4.

^y) De placitis philosophorum ante Aristotelem Mediolani 1615. 4. libellus est rarissimus, cujus novam editionem additionibus & illustrationibus auctam dudum meditamur.

IV. Sunt vero principia illa nec infinita, alias enim ad naturam rerum via nulla pateret, nec tamen duo tantum; ex solis enim contrariis gigni posset nihil, quia se mutuo potius destruerent.

V. Principia itaque rerum naturalium tria sunt: contraria duo; forma & privatio, & res, quæ utrique pariter subjicitur, materia. Quorum duo illa, forma & materia rem constituunt; privatio rerum constitutionem, nisi per accidens, non ingreditur, quatenus nempe materiæ competit.^z

VI. Res omnes educuntur ex eo, quod potentia est, nempe materia prima, non vero ex eo, quod est actu, neque ex eo, quod non est, quod purum sit nihilum.

VII. Materia autem^a neque generatur, neque corrumpitur, sed est prima, & infinitum rerum omnium subjectum, ex quo illæ formantur primario non per se, sed per accidens educuntur, & in quod postremo omnia resolvuntur. Probe hæc definitio materiæ tenenda est, ut, quo sensu Aristoteles contra veteres physicos, nec formam nec materiam in causis naturalibus negantes disputaverit, intelligatur. Omnes scilicet, qui de rerum naturalium causis differuerunt, philosophi, in eo consenserunt, esse aliquod subjectum, ex quo formata sint omnia, quæcunque in sensus nostros incurunt, cuique formæ rerum imprimantur, id quod materiam plerique vocant. Hanc materiam ut negare non poterant, ita quid esset, & qua ratione formas rerum reciperet, dicere vix poterant, & ad varias hypotheses recurrerant. Plerique in minimas particulas divisam, æterno motu ferri, & a causa rationali conjungi non negabant, quidam casu ita coalescere statuebant; formas tamen rerum non deprehendebant. Hinc materiæ particulis inesse ejusmodi qualitates essentielles, & vel prima elementa in iis hæere, variis modis postea modificatas asseriebant, ut Empedocles, Thales & qui hos sequebantur, vel universarum rerum naturas, certo particularum generi inesse, & similes particulas jungi contendebant, ut Anaxagoras. Quod cum displiceret Platoni, nec is materiæ fluxum negare auderet, adeoque formas & essentias rerum aliunde derivare haberet necesse, ad ideas recurrit, sive essentias ex Deo emanantes & rerum materiæ impressas. Facile vidit Aristoteles, homo acutissimus, esse hæc somnia ingenii, nec ita rerum naturalium cognitioni consuli. Vt itaque aciem aptius instrueret, materiam quidem accepit, qualitatibus omnibus penitus orbatam, quæ nec qualitatem nec quantitatem ullam haberet, adeoque corpus quoque non esset, sed tamen subjectum se æternum objecisset, cui vero formæ speciesque imprimerentur, & inhærerent, unde & sequitur materiam in se incorpoream esse, cum corporis natura sit, qualitatibus vestiri. Quod ut ipse ARISTOTELES, eo loco ubi pluribus de hac re agit,^b luculenter innuit, ita pervertunt Aristotelis sententiam, qui, cum corpus non esse materiam viderent, Deum ipsum esse materiam primam contenderunt, qui solus sine corpore,
ab

^z) *ibid.* c. 8.

^a) *ib.* c. 9. p. 261. ubi novam se hypothesein

edere jactat.

^b) *Metaphys.* l. I. c. 6. T. II. p. 450.

ab æterno, infinitus, &c. sit, qua in hæresi Almaricum fuisse, in historia philosophiæ mediæ ævi dicemus. Aristoteles itaque hac materiæ definitione Empedocli aliisque elementa materiæ inesse statuentibus, itemque iis, qui qualitates inesse materiæ credebant, se opposuit, novam ita philosophandi de naturalibus hypothesein excogitaturus. Quam tamen ante eum jam tenuerunt Pythagorei, inter quos TIMAEVS LOC RV S^c materiam definivit esse ab omni forma & figura per se immunem ac liberam, quaslibet tamen formas recipientem. Quem secutus est PLATO in *Timæo*^d paria tradens. Aristoteles vero, qui, ut novæ gloriæ inventionis sibi vindicaret, veterum lumina pervertere solebat, negans,^e quæ Plato habet de materia, certi ac definiti quid significare, primum se gloriatus est, qui hanc materiæ incorporeæ notionem, tanquam verum corporum principium invenerit, & notionem abstracta & metaphysica usus materiam definiverit,^f quæ per se ipsam neque quid, neque quantum, nec aliud quidpiam eorum, quibus ens denominatur, dicatur. Quæ si recte observassent Aristotelis sectatores, & jactantiam magistri, qua in hac materiæ definitione ab omnibus veterum se abire ostentabat, seducere se non passi essent, ut crederent, aliud illum dicere, quam quod Plato, Pythagoras aliique dixerunt, qui materiam omnibus corporis qualitatibus & affectionibus spoliata dixerunt, non in tot absurdas & contrarias de materia prima Aristotelis sententias fuissent delapsi. ^{ff} Immo recentiores quoque parcius insaniam accusaturos fuisse hanc doctrinam, si veram veterum & Aristotelis mentem recte perspexissent, egregie monet, qui incomparabili judicio lucem argumento huic accendit, ven. MOSHEMIVS,^g quem, ne nimii simus, legi consulique velimus. Ceterum notionem materiæ abstractam in metaphysica considerandam esse contendit Aristoteles, eo itaque reliqua servanda sunt, quæ de ea dici poterant.

VIII. Eorum quæ sunt, quædam natura sunt, quædam ob alias causas: illa principium in se universa motus habent, hæc vero minus. Est vero natura principium & causa motus atque quietis in eo, in quo primo per se & non per accidens inest. Inest autem natura substantiis materialibus; proprietates autem naturales conveniunt cum ipsa natura, quæ duobus consistit, materia & forma: forma tamen magis natura est, quam materia, quia in actu consistit.^b Obscurissimus est in definienda naturæ notionem Aristoteles, ut incertum sit, quid per eam intellexerit? Non enim esse certam substantiam consilio res omnes distribuentem & a rebus materialibus diversam, in quam sententiam præter alios discessit RADVLPHVS CVDWORTHVS,ⁱ naturam genitricem cui magnopere favebat, hoc loco se vidisse somnians, ex eo intelligi potest, quod cum materia hæc natura arctissime connexa est, ejusque necessitati alligata.^k Quærenda itaque est hæc natura in rebus materia-

Kkk kk 3

libus,

c) De anima mundi, Opusc. Phys. GALEI p. 544.

d) Conf. CICERO Acad. Q. l. I. c. 7.

e) De gener. & corrupt. l. I. c. 2. T. I. p. 385.

f) Metaphys. l. VII. c. 3. T. II. p. 708.

ff) Conf. MORHOF, Polyhist. T. II. l. II. P. I. c. 12. p. 226.

g) Ad CVDWORTHII System. intellect., c. V. Sect. II. §. 27. n. 2. p. 944. seqq.

h) Ita Physic. l. II. c. 1. p. 262.

i) System. intellect. p. 157.

k) Physic. l. II. c. 11.

libus, in quibus, ait, esse principium & causam ut moveantur, & quiescant, in quibus primo per se & non per accidens subsistunt. Suspiciatur hic doctissimus MOSHEMIVS, 'formam illam, quæ materiæ conjuncta naturam constituit, Aristoteli esse calorem illum animale, ex sole & astris natum, quem universis rebus inesse, & generationis universæ causam esse alibi pronuntiat. Nos omnino in eo pollicem premimus viro acutissimo, Aristotelem ipsum accuratam notionem naturæ animo haud informavisse: quisquis enim attente initia libri secundi auscultationum physicarum legerit, palpabit, Aristotelem de principio naturali, quo forma & materia conjunguntur, motuque in actum deducuntur, sollicitum, cum vi hypotheseos semel adamatæ Deum, ut Plato, vel substantias divinas, quales ideæ, in partes vocare non posset, & tamen novum quid dicere vellet, animo sibi notionem vagam concepisse, adhibitoque nomine nihili, sic nodum, quem solvere nequibat, dissecuisse: revera enim nihil dixit, cum non tantum materia, cui tamen secundo ad naturam faciebat accessum, non sit causa efficiens, sed subjectum patiens motus; sed & forma ut materiæ jungatur, causa efficiente ad id opus habeat: unde recte, nisi fallimur, Philoponus, naturam virtutem internam motus effectricem dixit esse. " Cum vero Aristoteles claram & distinctam ideam naturæ non habuerit, frustra agunt, qui clariora ei affingunt, lucemque obscurissimo principio inferunt. Mirarique definimus, quoslibet fere interpretes Aristotelis invenisse in natura Aristotelis, cui dicere poterant, tu mihi sola places. Id quod luculento exemplo eorum, quæ patrum nostrorum memoria de natura inter viros acutissimos disputata sunt, illustrari posset, nisi brevitati consulendum esset. Quod si conjecturis locus aliquis in re obscurissima est, ab Aristotelis systemate non alienum putamus esse, si per naturam intelligatur influxus necessarius atque naturalis intelligentiæ ultimæ sphaeræ præfidentis, quo formæ ita inducuntur in materiam, & motus naturalis in iis ita producit, ut res omnes inde oriantur. Quem influxum Averroës & sequaces in intellectum aliquem universalem transformaverunt. Non ignoramus, longe aliam plerisque videri intelligentiæ hujus operationem; verum qui Aristotelis physicam attentius considerat, facile sentiet, ad ejusmodi quid naturam Aristotelis redire. Verum conjecturæ nudæ non inhæremus.

IX. Causarum quatuor genera sunt; materialis ex qua res omnes fiunt; formalis per quam fiunt, quæque ratio essentiae est in re qualibet; efficiens, a qua fiunt; finalis propter quam fiunt. Causæ autem vel proximæ sunt, vel remotæ, vel principales vel accessorix, vel actuales vel potentiales, vel particulares vel universales. ^m

X. Fortuna & casus variorum effectuum causa sunt. Fortuna est causa accidentalis, quæ intervenit rebus consilio & deliberatione susceptis:

1) Ad l.c. CVDWORTH.

2) Conf. CLAUD. BERIGARDVS Circul.

Pisan. P. I. p. 37.

m) Phys. I. II. c. 3. p. 165.

sceptis: casus latius adhuc patet, est enim causa accidentalis interveniens rebus ad finem quendam, saltem a natura destinatis. ⁿ Mire & hic notionibus vagis, vocibusque nihil certi significantibus philosophantes deludit Aristoteles, quem admissa semel hypothesis, de motu rerum omnium ex prima causa per intelligentias sphaeris coelestibus praesidentes, quae rationalis causae directionem in sublunaribus sustulit, ad ejusmodi asyla ignorantiae confugere coegit. Casum enim & fortunam in causis ponit efficientibus & tamen, certam eis, unde oriantur, causam assignare nequit. ^o

XI. Natura semper agit propter finem, non temere atque prout casus tulerit. Quae enim natura efficiuntur, semper vel maximam partem, eodem modo procedunt, fine tamen quandoque excidit suo, ut in monstris. ^p

XII. Necessitas duplex est, vel absoluta vel conditionata: illa a materia est, haec a forma vel fine. ^q

XIII. Motus est actus ejus, quod est potentia, cum actu est. Ita satis obscure philosophus generalem & abstractam motus ideam sibi concipiens, definivit actum, qui convenit potentiae, ut potentia est, seu ad quem potentia, ut potentia, proxime instituta est. ^r

XIV. Infinitum est, quod habet sine fine transitionem; ^s ejusmodi actus infinitus in natura non datur: dantur tamen entia potentia infinita.

XV. Locus est immediata atque immobilis corporis continentis superficies, suntque in loco ea, quae ab alio corpore continentur: quae vero aliud supra vel extra se corpus non habent, in loco non sunt: quiescunt vero corpora in loco suo naturali, nam eo tendunt, tanquam pars divulsa a toto. ^t Distinguit hunc locum externum ab interno Peripatetica philosophia, hic enim praedicamentum ubi est, invito forte Aristotele, quem sibi hac in re contradixisse, pulchre demonstrat BERIGARDVS, ^u dignus qui hac de re legatur.

XVI. Vacuum locus est, corpore destitutus, atque tale in natura vacuum non datur: eo enim dato omnis tolleretur motus; quia in vacuo neque est superius vel inferius, neque pars ulla, ad quam motus tendat. ^v

XVII. Tempus est numerus motus secundum prius & posterius, quae temporis partes momento praesenti conjunguntur, sicuti puncto lineae partes. ^w Opposuit hanc definitionem temporis Aristoteles Pythagorae & Platonis scholae, ^x quorum ille per tempus sphaeram quam motus mundi describit intelligit, hic motum coeli: ^y Sunt tamen, tradente SEXTO EMPIRICO, ^z qui hanc temporis definitionem Platoni adscribunt. Aristotelis tamen

n) *ib.* c. 4. §. p. 166. *seq.*

o) Accidentaliter enim operari ait *l. c.* & indefinitam atque obscuram causam vocat, satis prodens, nesciisse se meliora, quae veteribus a se reprehensis opponeret.

p) *ib.* c. 8.

q) *ib.* c. 9.

r) *Phys. ausc.* l. III. c. 1. p. 272.

s) *ib.* c. 4. §. p. 274.

t) *l. IV.* c. 3. p. 282.

u) *l. c.* p. 53.

v) *l. IV.* c. 6. p. 285. *seq.*

w) *ib.* c. 10. 11. p. 287. *seqq.*

x) *ib.* c. 12. p. 290. neutrum tamen nominat, videndus autem PLVT. *de plac. phil.* l. I. c. 21. 22. SIMPLIC. *ad l. c. Phys.* p. 165. SEXTVS *Pyrrh. hyp.* l. III. §. 136. *advers. Phys.* l. II. §. 176. & FABRIC. *ad h. l.*

y) *ib.* §. 228. & loco cit. *Pyrrh. hyp.*

z) *l. c.* c. 14. p. 292.

tamen systemati convenit, in quo motus ab æterno motore oriundus numerari potest, & relatione ad prius & posterius habita tempus dicitur. Numerus itaque hic non intelligitur mathematicus, sed numerabilitas hoc est, motus ipse, quatenus potest numerari.

XVIII. Omnis motus & mutatio in tempore fit, est enim in quovis motu celeritas tarditasve, quæ tempore definiuntur. Hinc cælum, terra, mare, in tempore sunt, quia moveri possunt.

XIX. Tempus, cum fit numerus numeratus, sine numerante dari non potest; cujus partes anima sustinet. ^z

XX. Quies privatio motus in corpore est, quando, ubi & quatenus motui est aptum. ^a

XXI. Neque motus datur, qui fiat in instanti, fit enim in tempore. ^b

XXII. Quicquid movetur in toto aliquo tempore, necessario etiam movetur in qualibet ejus parte.

XXIII. Omnis motus finitus est, fit enim in tempore. ^c

XXIV. Quicquid movetur, id moveri ab alio oportet, sive exterius, sive interius movetur. ^d

XXV. Quia vero in infinitum ejusmodi progressus motus non datur, sequitur inde, necessario deveniendum esse ad primum quendam motorem, qui ab alio moveatur nullo, omnisque motus fons & origo sit. ^e

XXVI. Est vero, qui fons motus est, primus ille motor immobilis, alias enim alius esset motor, qui ipsum moveret, quia nihil movere potest se ipsum: æternus, quia moventur omnia ab æterno; & alias, si motus incepisset, non potuisset primus motor movere, tempusque æternum non esset: indivisibilis & quantitatis expers; infinitus enim motor primus esse debet, quia in tempore infinito movet, infinita potentia vero, in quantitate finita, qualis corporis est, esse nequit. ^f Mire non sibi tantum placuit hac primi motoris, sive, Dei demonstratione Aristoteles, sed & sectatoribus is visus est, qui doctrinæ de Deo puritate omnibus præferretur. ^{ff} Quam absurda vero, & nec intelligibilia satis, nec sana & cum vera Dei notione consonantia dixerit Aristoteles, primi motoris non naturam tantum, sed imprimis motum activum explicans, postea, ubi systema metaphysicum Aristotelis excutiendum erit, dicemus. Præsenti loco hoc unum adjicimus, non posse demonstrari secundum Aristotelis ratiocinia primum motorem, nisi supponatur motus æternus, quod cum ipsis Aristotelis principiis contradicat, facti sunt Peripateticæ scholæ inter recentiores celeberrima nomina, FRANCISCVS PICCOLOMINAEVS, ^g IACOBVS ZABARELLA, ^h & qui Aristotelem cum Ionicis acute commisit CLAVDIVS BERIGARDVS, in-

anem

^z) *Phys. I. V. c. 2. p. 295.*

^a) *ib. c. 3. p. 297.*

^b) *ib. c. 6. p. 300.*

^c) *ib. c. 7.*

^d) *ib. c. 6. l. VIII. c. 1. seqq. p. 319. seqq.*

^e) *ibid.*

^f) *ibid. c. 7.*

^{ff}) Dicitur hac de re paulo infra, ubi de religione & impietate Aristotelis agendum.

^g) *De cælorum motoribus.*

^h) *De inventione æterni motoris, conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Zabarella not. G. H.*

anem esse totam Aristotelis de primo motore demonstrationem: qua de re ad horum virorum historiam delatis plura dicenda sunt.

XXVII. Cœlum perfectum est, quoniam ex perfectis corporibus componitur, omnemque complectitur perfectionem, ipsumque ab alio comprehenditur nullo.

XXVIII. Tot sunt simplicium corporum species, quot sunt simplicis motus variationes; simplex autem motio localis gemina est; vel circularis vel rectilinea. Hæc vel a centro recedit, vel centrum petit, quorum utrumque fit vel simpliciter, vel secundum quid & suo modo. Hinc sequitur, cum quadruplex motus simplex rectilineus sit, quatuor dari elementa, id est corpora simplicia. Quoniam vero & circularis motus est, qui cum eorum essentia non convenit, sequitur inde dari quintam aliquam essentiam, a reliquis elementis diversam, divinæ magis & perfectioris naturæ; id vero est cœlum. ^k Novum hac quoque in parte *ἐυφημα* se habere gloriatus est Aristoteles, quod si tamen veteres consulimus, fatendum est, motum illum cœli circularem, & distinctam cœli diviniorumque naturam non Platoni tantum, sed & Pythagoreis quibusdam placuisse, quibus more suo, eam surripuit Aristoteles. Prius Xenocratis testimonio probat SIMPLICIUS, ^l posterius ex loco OCELLI LUCANI ^m constat, qui diserte cœli naturam divinam, & ingenitam, a parte mundi genita & mutationi semper obnoxia distinguit. Ob hanc enim reliquamque de elementorum mutatione doctrinam Peripateticæ simillimam libellum Ocello cum SAM. PARCKERO ⁿ abjudicare, temerarium putamus. Ejusmodi enim plagia sæpe commisisse Aristotelem in confesso est.

XXIX. Cœlum est neque grave, neque leve, quia neque a centro recedit, neque ad id tendit, ut solent levia & gravia; sed circulari motu movetur.

XXX. Et quia cœlum contrarium non habet, generationis & corruptionis, accretionis & deminutionis atque alterationis expers est. ^o

XXXI. Mundus nec ipse infinitus est, neque extra eum datur corpus infinitum; nullum enim corpus infinitum esse potest. ^p

XXXII. Vnicus est mundus, si enim plures essent, motu in alterum delati ex loco proprio essent delapsuri. ^q

XXXIII. Æternus quoque mundus est, adeoque nec generari, nec corrumpi potest. ^r Decantatissimum hoc Aristotelis dogma est, qui & hanc sibi gloriam vindicat, quod primus mundum æternum & origine & fine docuerit, omnes enim ante eum *γενῶν τὸν κόσμον καὶ κοσμοποιεῖν*, mundo cer-

i) De Cælo l. I. c. 3. p. 337.

k) ib. c. 2. p. 338.

l) Vid. NVNNESIUS ad Vit. Arist. p. 127.

m) De mundo, Op. Phys. GALEI p. 527.

n) De Deo disp. IV. f. III. p. 367. conf. BURNET. Archæol. philos. l. I. c. II. p. 425. qua de re infra quoque agetur.

o) Cap. 3. p. 339.

p) Cap. 7. p. 343.

q) Cap. 8. p. 345.

r) Cap. 12. p. 351. quod pluribus locis probat, nec veteres negant. Conf. IAC. THOMAS. de exust. mundi Stoica. diff. IV. p. 58. BAYLE Dict. T. III. art. Pomponace. Hist. universelle p. 12. CVD-WORTH. Syst. int. c. IV. §. 14. p. 285.

certam generationem & efformationem adscripsisse, asserit.^s PHILONIS^f vero jam tempore fuerunt, qui Aristotelem hujus dogmatis auctorem negarent, & Pythagoreis quibusdam id tribuerent, quemadmodum CENSORINVS^{ff} non Pythagoreis tantum omnibus, sed Platoni quoque illud tribuit, observante GASSENDO.^r Et de Platonis quidem opinione suo loco actum est, monitumque, non audiendos esse Platonicos recentiores, qui ut Platonem cum Aristotele in concordiam redigerent, docuerunt, mundum quidem genitum esse, sed ab æterno. Quod vero ad Pythagoreos attinet, non Epicharmum tantum, sed Empedoclem quoque aliosque huc referri videas.^u Imprimis vero OCELLVS LVCANVS notissimo libello, hanc de mundo æterno sententiam propugnauit. Fatendum tamen præter unum Lucanum, reliquos fere omnes, quibus etiam Eleatici jungi possunt, non eandem de æternitate mundi, quam Aristoteles tenebat, secutos fuisse sententiam, sed ab omni æternitate vel effluxus mundorum ex sinu DEI, vel successiones & mutationes innumerabiles somniasse. Ocelli tamen sententiam Aristotelis dogmati maxime affinem esse, ipsa libelli inspectio docet: quem si excipias, reliquos non plane cum Aristotele consensisse, etsi mundum æternum dicerent, recte notat MOSHEMIVS,^v Lucani vero fœtum Peripatetici hominis esse, facilius dicitur, quam probatur; unde non absque verisimilitudine conjicimus, Aristotelem in exscribendis veterum scriptis exercitatissimum & callidissimum, Ocelli potissimum scrinia in physiologia sua condenda expilasse. Neque tamen poterat aliter Aristoteles, qui mundum necessarium primi motoris vel effectum vel subiectum ponebat, quæ ipsa quoque ratio æternam ei durationem adscribere Aristotelem coëgit; ut ita frustra agant, qui eum finem mundo per diluvionem hiemis & conflagrationem æstatis posuisse cum CENSORINO^w asserunt. Etsi enim partibus mundi mutationes & vastationes accidere non negabat, ridiculum tamen putabat, ob parvas brevesque mutationes universum moveri asserere.^x Suspecta itaque corruptionis loca sunt veterum, quæ aliud dicunt, recte observante IACOBO THOMASIO.^y Id quod propter eos potissimum monendum est, qui omnem movent lapidem, ne Aristoteles revelationis veritati officiat, quique adeo omnem in eo operam collocant, ut evincant, Aristotelem non ex sua sententia mundum vel a parte ante, vel a parte post, ut loqui amant, æternum decrevisse. Contradixisse vero Aristotelem hoc dogmate sibi, nec ipsi ejus asseclæ paulo candidiores negant, dum genitum esse, & ab æterno tamen existere impossibile alio loco putat.^z Verum hominem a veteribus recedere volentem, cum meliora non haberet, ita fuisse lapsum, mirandum non est.

XXXIV.

^s) l. c. c. 10.^f) *An mundus sit incorruptibilis* p. 940.^{ff}) *De dienat.* c. 18.^r) *Physic.* s. I. l. I. c. 6. p. 162.^u) CUDWORTH. l. c.^v) *ad b. l.*^w) *loc. cit.*^x) *Meteorolog.* l. I. c. 14. T. I. p. 424.^y) l. c. p. 60. seq.^z) Vid. quos nominat BERIGARD. *Circ. Pisan.* l. III. circ. 2. p. 5. 6. THOMAS. l. c.^a) Conf. IDEM l. c.

XXXIV. Natura suo motu cœlum fertur circulari, non tamen unius ille generis est per univēsum cœlum. Sunt enim orbes alii, qui motu incedunt primo mobili adverso, ut vicissitudini locus esset in rebus sublunariis, & generationibus atque corruptionibus. ^b

XXXV. Sphæricæ porro figuræ cœlum est. ^c

XXXVI. Primi mobilis motus æquabilis est, & plane uniformis, non enim habet initium, neque medium, neque finem. Sunt enim æterna, & primum mobile & primus motor, & varietatem nullam admittunt. ^d

XXXVII. Stellæ ejusdem naturæ sunt cum corpore, quo sustinentur, spissæ tamen magis sunt, & compactæ: illæ caloris & lucis in inferioribus causa sunt, dum motu suo aërem affricant & accendunt; id quod fit maxime in sphæra solis. ^e

XXXVIII. Stellæ in cœlis defixæ non a se ipsis, neque proprio sibi motu, verum secundum orbium suorum impulsus moventur.

XXXIX. Primum mobile celerrimo circumfertur motu; septem, qui ei subiecti sunt planetarum orbes, quo propiores sunt ei, hoc celeriori motu ejus agitatione volvuntur: proprio vero motu hoc tardius procedunt, quo propiores sunt primo mobili. ^f

XL. Stellæ rotundæ sunt, & luna quoque. ^{ff}

XLI. Cœli centrum terra est, rotunda, in medio consistens immota, quæ juxta cum aqua, unum conficit orbem. ^g

XLII. Elementum corpus est simplex, in quod alia corpora dividuntur, in quibus illud sive actu existit, sive potentia. ^h

XLIII. Qualitates, quibus elementa moventur, sunt gravitas & levitas, grave est, quod deorsum versus centrum deprimit, leve, quod ascendit ad cœli extrema. ⁱ

XLIV. Duo sunt elementa, sibi invicem contraria, unum simpliciter grave, terra; alterum simpliciter leve, ignis, quæ in partes tendunt contrarias. Inter hæc media interjacent, & ex utriusque extremi natura participant, aër & aqua.

XLV. Generationis & corruptionis perpetua est successio, sive simplex ea sit, sive accidentalis, cujus causa est, & primus motor, & materia prima, ex qua res omnes fiunt. ^k

XLVI. Aliud est alterari, aliud generari; in alteratione subiectum manet integrum, affectiones mutantur; in generatione totum mutatur; augmentatio & diminutio vero quantitatis, motus localis spatii est mutatio. ^l

XLVII. Augmentatio nutritionem supponit, quæ fit, quando alimentum,

L11 11 2

b) De cœlo I. II. c. 3. p. 355.

c) ib. c. 4. p. 356.

d) ib. c. 6. p. 358.

e) Cap. 7. p. 359.

f) Cap. 8. p. 359.

ff) Cap. 11. p. 361.

g) Cap. 13. 14. priori loco diligenter veterum de

systemate mundano sententias exponit, posteriori rationibus satis levibus meliorem sententiam deferit.

h) De cœlo I. III. c. 3. p. 372.

i) ib. I. IV. c. 1. p. 378.

k) De gener. & corrupt. I. I. c. 3. p. 386.

l) Cap. 5. p. 390.

tum, ut substantia est, transit in corporis animati substantiam; augmentatio vero fit, si accedit ad corporis animati quantitatem.

XLVIII. Mutua physici contactus actio & passio est, inter res partim forma dissimiles, partim materia similes; utroque nitente, ut simile sibi reddat patiens. ¹¹

XLIX. Principia & differentiae elementorum, sensibus & tactui obnoxiorum, tactiles sunt qualitates, quae discrimen inter corpora sensibilia constituunt: & sunt paria eorum septem: calidum & frigidum, humidum & ficcum, grave & leve, durum & molle, viscosum & aridum, asperum & laeve, crassum & tenue.

L. Primarum vero qualitatum agentes duae sunt, calor & frigus; passivae duae, humiditas & ficitas; calor homogenea congregat, frigus heterogenea dissipat, humidum aegre continetur, ficcum facile.

LI. Ex conjunctione caloris & ariditatis nascitur ignis, ex caloris & humiditatis, aer; ex humiditatis & frigoris aqua; ex frigoris & ficitatis terra. ^m

LII. Omnia elementa possunt invicem in se transmutari, non generatione, sed alteratione.

LIII. Omnia corpora mixta ex omnibus miscentur elementis. ⁿ

LIV. Causae mixtorum corporum tria sunt, materia, qua aliquid potest esse & non esse, forma, quae est ratio essentiae, & causa effectrix universalis, motus coeli singularis. ^o

LV. Corporum mixtorum alia sunt imperfecte mixta, alia perfecta; illa sunt meteora, v. g. cometæ, galaxia, pluvia, nix, grando venti &c. ^p

LVI. Generationi corporum perfecte mixtorum opponitur putrefactio, cui obnoxia sunt omnia, excepto igne.

LVII. Ex putridis animantia producuntur, calore naturali adjuvante.

*Psychologia
Aristotelica.*

§. XV. Prolixissimus in his omnibus non enarrandis tantum sed & rationibus muniendis, & contrariis veterum physicorum opinionibus refutandis est Aristoteles, qui ad specialiora quoque descendit, quae tamen in brevi hac rudique summorum capitum doctrinae naturalis Aristotelicae expositione enarrari nequeunt, ubique tamen apud viros doctos, qui in genuinam Aristotelis mentem inquisiverunt, queunt inveniri. Adjicienda tamen doctrinae ejus de anima summa capita, ut qua ratione nobilissimum argumentum excusserit Aristoteles, pateat. Ita vero de animae origine & natura disputat, ut obscurissime mentem explicet, unde non potuit non maximus interpretum ejus de mente illius circa doctrinam de anima oriri dissensus. Cujus rationem potissimum in ipsis philosophiae Aristotelicae circumstantiis quaerendam putamus. Cum enim sua φιλοσοφούμενα veterum placitis opponeret Aristoteles, & imprimis id ageret, ut a Platone discedens,

¹¹) Cap. 6. p. 393.

^m) Lib. II. c. 2. 3. p. 400. seqq.

ⁿ) Cap. 8. p. 406.

^o) Cap. 9. p. 406.

^p) Prolixe horum corporum naturam explicat Meteorologicorum libris tribus prioribus, quarto corporum perfecte mixtorum proprietates considerat.

scedens, novam & oppositam philosophandi rationem introduceret, id agi ab eo oportuit, ut vel re ipsa, vel ubi hoc non posset, nominibus atque vocibus nova afferret. Prius vero cum facere non posset, & cum Platone diversas animæ facultates in homine, diversamque earum originem afferret, novis vocibus, novoque systematis ordine rem mutare, & obscura tradere, cum clara non haberet, coactus est. Quapropter, inanis nobis labor videtur, velle Aristotelis *ψυχολογίαν* ad certas clarasque notiones reducere, nimique illi recte esse censentur, qui, non, quid de anima statuerit, sed quid constituere debuerit, exponentes cuncta ad saniores opiniones trahunt. Verum de his in particulari *ψυχολογίας* historia amplius dicendum est. Nos instituti memores, summam doctrinæ ejus exponemus, quæ hæc est:

LVIII. Anima a se ipsa non movetur, quicquid enim movetur, movetur ab alio. Opposuit hoc Platoni, & scholæ Pythagoreæ, nec aliter patiebatur doctrina de motus origine. ^q

LIX. Anima est prima entelechia corporis naturalis organici, vitam potentia habens: est vero entelechia prima operationis principium, secunda ipse actus. ^r Dici non potest, quantum operæ consumserint Aristotelis interpretes, ut obscurissimæ definitioni lucem accenderent. Quid enim *ἐντελέχεια* sit, nec ipse clare definivit, nec, qui eum secuti sunt, concordant, & clare intelligunt. Plerique actum primum definiunt, & Themistius *τελείωσιν* complementum & perfectionem alterius, qualis est forma rei materiatae: ut ita anima sit actus primus non respectu materiæ, sed suarum functionum, quibus natura prior est, quasque in corpore organico exercet. Aliter tamen Averroës, & qui eum sequuntur, qui formam non operantem per actum primum intelligit; aliter alii. Lepide, sed ex vero Aristæus, collocutor BERIGARDI, ^s viri in doctrinis Aristotelicis earumque imbecillitatibus perspicacissimi: *Difficultas tantum esse potest in voce actus, græce ἐντελέχεια, quam forte dicetis usurpari tantum ab Aristotele pro forma, quæ materiam afficit, eo modo, prout vobis placet: ita enim res se habet; obscurissimam vocem quilibet interpretum ad id traxit, quod placebat, quodque salvis Aristotelis principiis fieri poterat. Nec nos meliora dare audemus, dicemus tamen, quæ nobis ea de re in mentem venerunt. Agnoscebat Aristoteles, obscurissimam esse quæstionem de anima, quam etsi substantiam esse probe videbat, naturam tamen ejus non noverat; hinc ex operationibus ejus, quæ in sensus incurrunt, eam indagandam esse, recte existimans, observabat homines non tantum per eam vivere, & sentire, sed & intelligere, & hoc intellectus ac rationis usu a reliquis animantibus viventibus & sentientibus differre, id quod mox in ipso limine tractationis ^f demonstrat. Cum vero ideam sive notionem abstractam principii illius, quod ita corpore tanquam instrumento ad vivendum, sentiendum*

LII II 3

&

q) Operose l. I. de anima T. I. p. 476. seqq. veterum opiniones de anima examinat & refellit, more suo, ut aptius sua instrueret, felicius in refutandis aliorum opinionibus, quam confirmandis suis.

r) Lib. II. c. 1. p. 487.

s) Circul. Pisun. P. IV. circ. 2. p. 11.

f) Cap. 2. p. 487. seq.

& intelligendum utitur, efformare vellet, & facile pervideret, ejusmodi substantiam esse debere, quæ tali perfectione gauderet, ut istas functiones in corpore organico edere posset: nesciret vero, cujusmodi illa substantia naturæ esset, vocem aliquam a confusa, quam sibi formabat notione desumptam in definitione instituit, *ff* & ἐντελέχειον dixit, id est, si dicendum quod res est, substantiam nescio quam, quæ vitam rationalem & sensitivam in corpore organico producere apta est. Quæ ut attento Aristotelis lectori sua sponte in mentem veniunt, ita morem Aristotelis, vocibus nihili notionibusque vagis & incertis rerum naturalium principia declarandi mire illustrant.

LX. Animæ tres facultates sunt, nutriens, sentiens & rationalis, quarum superior inferiores potentia complectitur.

LXI. Facultas nutriens ea est, per quam vita rebus omnibus inest; ejus operationes sunt generatio & nutritio. "

LXII. Facultas sentiens ea est, qua animantia sentiunt primum: Sensus vero mutatio est in organo a re sensibus oblata, procurata: Sensus enim se ipsum movere non potest. "

LXIII. Sensus externi sunt visus, auditus, olfactus, tactus & gustus. *w*

LXIV. Omnes hi sensus species sensibiles a materia abstractas accipiunt, ut cera figuram annulo insculptam accipit, non simul accepta gemma.

LXV. Omnis sensus externus differentiam percipit rei, circa quam versatur, diversarum rerum vero differentias discernere nequit: communis itaque aliquis sensus datur, qui eas dijudicat: idque uno eodemque actu, dum in eo externi sensus conjunguntur omnes, quos dijudicat. "

LXVI. Sensus ab intellectu differt, illo gaudent omnia animantia, hoc paucissima. *v*

LXVII. Phantasia a sensu & ab intellectu differt, quamvis sine prævia sensus perceptione non detur, quemadmodum neque cogitatio absque ea existit.

LXVIII. Est vero cogitatio, actio intellectus scientiam, opinionem & prudentiam comprehendens.

LXIX. Phantasia est motus animalis, a sensu agente derivatus, quo motu varie animal afficitur, res concipiens modo veras modo falsas.

LXX. A phantasia derivatur memoria, quæ res præteritas complectitur, & pertinet per se ad phantasiam, per accidens ad intellectum, & in eadem animæ facultate sedem habent. *z*

LXXI. Memoria est ex impressione imaginis cujusdam in anima a sensu facta, ubi hæc imago retineri non potest, humiditatis vel siccitatis excessu, ibi cessat memoria: cerebri itaque ad eam temperie opus est.

LXXII.

ff) Conf. CICERO *Tusc. Qq. l. I. c. 10.* & qui potiora de hac voce erudite collegit ven. WALCHIVS *Parerg. Acad. p. 300.*

t) Conf. LEIBNIZ. *Theodicée P. I. §. 87. p. m. 130.*

u) *ib. c. 4. p. 489.*

v) *Cap. 5. p. 491.*

w) *Cap. 6. p. 492.*

x) *Lib. III. c. 2. p. 500.*

y) *Cap. 3. p. 501.*

z) *De memor. & reminisc. l. I. c. 1. p. 523.*

LXXII. Reminifcentia non refumendo memoriam exercetur, fed per difcurfum & perquifitionem diligentem feriei rerum. ^a

LXXIII. Somnus oritur ex ftupore & ligatione quafi fenfuum: & occupat imprimis fenfum communem.

LXXIV. Infomnium eft phantafmatis apparitio per fomnum oblati, orti ex remanentibus in organis fenforiis imaginibus rerum, circa quas fenfus verfantur. ^b

LXXV. Tertia animæ facultas intellectus eft, quæ homini propria eft, eftque ea animæ pars, quæ cognofcit atque intelligit. ^c

LXXVI. Intellectus duplex eft, patiens & agens.

LXXVII. Intellectus patiens eft, per quem omnium rerum formas intellectus induit; agens, eft potentia cognofcens, quæ phantafmata pariter & intellectum patientem illustrat. ^d

LXXVIII. Intellectus activus feperari a corpore poteft, immortalis eft, & æternus; & paſſionis eft expers, nec commifcetur corpori: intellectus paſſivus mortalis eft.

LXXIX. Actio intellectus eft duplex, vel indivifibilium, id eft, apprehenſionum ſimplicium, in quibus nec veritas, nec falſitas eft; vel complexorum, ſive affirmationis & negationis; in hac ſola veritas & falſitas eft. ^e

LXXX. Eft porro intellectus agens vel theoreticus vel practicus; ille rem intelligibilem in actu conſtituit; hic rem bonam vel malam cognofcit, dijudicat & voluntatem movet, ad eam appetendam & fugiendam. ^f

LXXXI. Localis motus in animali principia funt intellectus practicus & appetitus, ille quid ſectandum, fugiendumve ſit docet, hic appetit, vel averſatur. ^{ff}

LXXXII. In homine duplex eft appetitus, voluntas nempe, quæ ſequitur judicium rationis, & appetitus ſenſitivus, qui vel irascibilis vel concupiſcibilis eft, qui fenſum ſequitur & phantafiam.

LXXXIII. Soli homines phantafia deliberante utuntur, quæ optimum eligit, hicque appetitus rationalis ſenſitivo, qui brutis communis eft, imperare debet. ^g

LXXXIV. Vita eft animæ cum calore naturali conſtans permanentia. ^h

LXXXV. Caloris principium in corde eft, quod ſi extinguitur, mors ſequitur. ⁱ

§. XVI. Hæc eorum, quæ de anima differuit Ariſtoteles ſumma eft, in qua haud pauca jure deſiderantur. Nihil enim clarum dixit de animæ origine, & ex quo fonte in corpus immittatur, licet de eo problemate fuſe diſſerentem

Anima anim-
mortalis Ari-
ſtotele?

a) *ib. c. 2. p. 525.*

b) *De ſomno & vigil. c. 1. 2. p. 528.*

c) *De anima l. III. c. 4. p. 502.*

d) *Cap. 5. 6. p. 504.*

e) *ibid.*

f) *ib. c. 7. p. 506.*

g) *ib. c. 11. p. 508.*

h) *De vita & morte c. 17.*

i) *ib. c. 18.*

ff) *ib. c. 10. p. 473.*

rentem audiverit Platonem: nihil porro de animæ immortalitate, quod clarum sit, protulit. Et intellectum quidem agentem immortalem esse ait, passivum cum reliquis animæ facultatibus immortalitate privat, quæ tamen omnes, si eum audias, una in anima sunt. Hinc gravis inter sectæ Peripateticæ alumnos, ab ipsa protractorum in lucem librorum Aristotelicorum ætate ad recentiora usque tempora controversia fuit, an anima juxta Aristotelem mortalis vel immortalis sit? Et prius quidem non Christiani tantum doctores Aristoteli tribuerunt, ^k sed & Dicæarchus, quo familiariter usus est Aristoteles, secutus est, ^l libris vero Aristotelis detectis schola Peripatetica Alexandro Aphrodisiensi auctore constanter ita præceptoris mentem explicuit, qua de re in historia hujus sectæ post C. N. tempora prolixius dicemus. Eidem parti se postea junxit Averroës, intellectum agentem ab anima hominis longo discrimine separans, ut suo quoque dicetur loco; cujus opinionem postea Petrus Pomponatius, ejusque discipuli, Cæsar item Cremoninus, Andreas Cæsalpinus, & Aristotelicæ philosophiæ inter Italos affectæ plures receperunt. Aliter tamen, non medio tantum ævo aliqui, ^m sed potissimum post renatas literas illi, qui Aristotelem intra sacra Christianorum adyta receptum impie non philosophatum fuisse contenderunt, qua de re lites inter Pomponatium & Augustinum Niphum, recentiorum temporum historiam philosophicam enarraturi, plenius exponeamus. Et exercuit quoque semper doctissimorum virorum industriam vexatissima quæstio, ⁿ eo quod supra modum se occultet, sententiamque mentis veram premat Aristoteles, sine dubio Socraticam scholam, quæ pro immortalitate animæ pugnabat, immo religionem quoque gentis suæ publicam reformidans. Vnde nec diligentissimus Aristotelicæ doctrinæ, & errorum in ea scrutator FRANC. PATRICIVS certi quid hac de re constituere ausus est. ^o Nos clariora quidem & omnino certa dare non promittimus, si tamen criticas leges sequimur, & Aristotelis scita attentius rimamur, non desperandum esse putamus, ut verisimili ratione, doceatur, animam hominis sine apud Aristotelem non carere. Scilicet 1. præsupponendum est, quod supra ex philosopho attulimus, certum esse, ex mente Aristotelis, quod non anima tantum sensitiva, sed & intellectus passivus interitu non careant. De intellectu itaque activo tantum, qui judicat, qui que ratiocinatur sermonem esse necesse est. 2. Certum vero porro est, hunc intellectum activum ex Aristotelis mente extrinsecus ei advenire & immitteri.

k) Patrum loca, quibus Aristoteli hunc errorem objecerunt affert FR. BALTVS *jugement des SS. Peres sur la morale de la Phil. pay. ch. 17. p. 124. seqq.* omnium maxime luculentus est EVSEBIUS *præp. Ev. l. XV. c. 9. p. 808. seq.* qui Platoniorum contra eum in hoc argumento agmina producit, quocum conferendus IO. LAVNOIVS *de varia fort. Arist. c. I. p. 127. seqq.* & WALCHIVS *Parerg. Ac. p. 315.*

l) CICERO *Tusc. Q. 1. I. c. 31.*

m) In his Anonymus *de vita Pythag.* apud PHOTIVM *Cod. CCLIX.*

n) Non audet negare AVGVSTINVS OREGIVS in rarissimo libro: *Aristotelis vera de rationalis animæ immortalitate sententia Rom. 1633. conf. BAYLE dict. T. III. art. Oregius.* Aliorum & imprimis Bernardini Donati loca prolixè affert LAVNOIVS *l. c. p. 261. seqq.*

o) Libro cit. l. XII. p. 152. Rationes vero quæ pro Aristotele militant affert BENED. PEREGRIVS *de comm. rerum natur. principiis l. VI. c. 19. pag. 388.*

immitti.^o Quem fontem animæ rationalis studiose quidem occultat, prodidit tamen loco quodam non obscure, quid de eo sentiat. Ait enim, postquam animam vegetativam & sensitivam extrinsecus non accedere demonstraverat, quia cum actionis corporalis sint, sine corpore inesse nequeant: *λείπεται δὲ, τὸν νῦν μόνον δύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον*: *Restat itaque mentem solam foras ingredi, & solam divinam esse.* 3. Vnde vero immittatur mens ab anima distincta in corpus, id nusquam diserte tradidit, etsi eodem loco dicat, in semine contineri non ignem vel talem aliquam facultatem, sed spiritum, & naturam, quæ in eo spiritu est proportionem respondentem elemento stellarum. Ex quo loco eruditissimus MOSHEMIVS^p colligit, calorem aliquem naturalem, ut alio loco vocat, ex sideribus forte succensum & per universam rerum naturam fusum esse, huiusque naturæ partem semen excipere sicque mentem immitti. Vt enim hoc de mente five intellectu activo intelligatur, antecedentia obstant, ubi diserte tradit philosophus: animam vegetativam in prima conceptione tantum esse, sensualem etiam, qua animal est procedente tempore recipi, & tum rationalem. Si vero tempore procedente demum foetui jam concepto immittitur mens, ut hic luculenter docet, in semine maris immitti ea nequit.^r Nec dubitamus nos, ipsum Aristotelem, hoc in loco vehementer confusum, nescivisse, quid de animæ origine statuendum sit, & quod ipse fatetur, dubitatione plenum esse, quonam tempore & quomodo & unde mentem recipiant, qui ea gaudent. Vnde quæ postea de feminis natura & calore, five de spiritu vitali tradit, non ad mentis ortum, sed potius ad id, in quod mens divinæ originis & incorporealis naturæ immittitur, & sedem ei præbet, referendum est.^r 4. Reliquit itaque conjecturis definiendum^s Aristoteles, quinam ille fons animarum sit, vel mentium potius, ab omni materiali concretionem separatarum, & utrum illa mens una tantum esset in tota specie humana, an sua singulis tribueretur, an ut actus informans, an ut assistens. Quod si Aristotelis totam, quam nobis dedit, physiologiam consideramus, omnino verisimile putamus, intellexisse eum per fontem mentium intelligentiam æternam, in tota specie humana unam, quæ omnibus hominibus adsit, non ut forma, sed ut motor suo mobili.^s Nec ab hac opinione, quæ constitutionem totius systematis physici apud Aristotelem fundamentum habet, dissentiant magnopere Alexander,^{ff} Averroës & Zabarella, nisi in eo, quod primam intelligentiam eum fontem esse putent; cum potius intelligentia ultima intelligenda esse videatur, quæ intellectum universalem agen-

^o) *De gener. animant. l. II. c. 3. p. 819. conf. GREG. NAZIANZ. or. de Sp. S. p. 220. ARISTID. QVINT. de music. l. III. p. 134. conf. WALCH. Parerg. Acad. p. 305.*

^p) *Ad CVDWORTHVM p. 67. & p. 1172. seqq.*

^q) *De gener. animal. l. III. c. 11. conf. CICERO Tuscul. Q. l. I. c. 10.*

Hist. philos. Tom. I.

^r) Recte id quoque observatum cel. WALCHIO p. 313. & ante eum IAC. THOMASIO l. c. §. 168. seq. p. 216. seqq.

^s) Recte id observatum BERIGARDO l. c. p. 126.

^f) Omnes enim intelligentiæ Aristotelis assistentes tantum sunt sphaerarum, non informantes.

^{ff}) *De anima l. II. c. 15. quocum facit etiam CHR. SONERVS Metaph. l. V. c. 6.*

agentem omnibus hominibus communem constituit, quæ hominum phantasiæ conjuncta, plures efficit quodammodo animas rationales. ^t Qua de re, quid contra Averroistas, Achillinum, Pomponatium, Portium aliosque scriptum, & ab iis responsum est, consuli, ubi occasio se exhibet, velimus. Quam de anima sententiam Aristoteles a Platone mutuo accepit, & more suo obscuravit, cui mens pariter ex anima mundi decerpta est. 5. His suppositis anima hominis, qua talis, mortalis necessario dicenda est. Etsi enim ipsa mens immortalis est, cum universalis illa anima non moriatur, ab homine tamen moriente, cui loco formæ impressa & immissa est, separatur, & cum antea phantasiæ juncta animam rationalem constituerit, nunc discedens cui assistentem se præbuerat, animam hominis mortalem deferit: sicque anima hominis, qua ejus anima est, mortalis est. Verum in re obscurissima conjecturarum fatis est; unde reliqua, quæ dici poterant, non moramur, hoc unum observavisse contenti, non confundendum esse hunc animorum fontem Aristotelem, non tantum cum universali spiritu sive calore, qui vitæ sensitivæ fons est, & una cum semine immittitur, verum nec cum anima mundi Stoica & Platonica, animarum scaturigine. Stoica enim familia Deum ipsum per omnes mundi partes diffusum, ut informantem ejus partem, fontem mentibus præbere statuebat, Plato animam dividui & individui participem Deoque inferiorem, sed divinæ tamen originis mentibus fontem assignabat; Aristoteles intelligentiam Deo inferiorem, ceu formam assistentem animis originem dare contendebat. Id quod ad distinguenda sectarum placita omnino notandum est. "

*Metaphysica
Aristotelis.*

§. XVII. A rebus naturalibus, & mobilibus, ad considerationem earum rerum, quæ naturam rerum visibilem & mobilem transcendunt, & immobiles sunt, adeoque generaliore cognitionem requirunt, ^v transit, quæ quoniam priores natura esse debent, quam res mobiles, ideo metaphysicam primamque philosophiam vocavit. Non enim solas mentis notiones & abstractiones universales ista philosophiæ parte comprehendit, ut postea fecere, sequius secundum Aristotelem philosophantes Scholastici, sed naturarum spiritualium ipsiusque DEI considerationem ea comprehendit; sicque theologiam quandam naturalem atque philosophicam exhibuit. Nuspiam vero

^t) Nisi velis esse intelligentiam ista adhuc inferiorem, ut volunt Arabum quidam, conf. IAC. THOMASIVS *de exust. mundi Stoica, diss. XIV. §. 153. p. 213. seqq.* & quos laudat SYRBIVS *phil. prim. p. 435.* qui tamen vix cum Aristotelis systemate conciliari possunt.

^a) Conf. THOMAS. *l. c.* Sunt ex veteribus & in his ATHENAGORAS *leg. pro Christ. p. m. 7.* ed. Paris. & CLEM. ALEXANDRINVS in *Protrept.* qui referunt, Aristotelem Deum habuisse pro anima, cujus corpus stellæ & siderum fixorum sphaera sint. Vnde eum inter animæ mundi patronos retulit CUDWORTHVS *Syst. intell. p. 181. seqq.* Eos vero non audiendos esse, nec trahendos in patrocinium animæ mundanæ, recte monuere IAC. THOMASIVS *l. c. p. 212.* & cl. MOS-

HEMIVS *ad l. c. Cudw.* nam qui mundi animam statuunt, de informante, non assistente anima loquuntur: PP. vero dicti hanc non illam intelligunt, ait enim Athenagoras: *animam Deum esse sphaeræ stellarum fixarum, ratione motionis istius, cum ipsa non moveatur, sed corporis motum efficiat eique præsit.* Nec hi accurate Aristotelis mentem exprimunt, non enim omnibus sphaeris, sed supremæ tantum Deus præest, ut ille vult. Etsi vero animam quandam spiritualementem universo inesse credidit, nempe *θεμελιώτα ψυχικόν*, quæ omnia permeat, illa tamen ad intelligentias non pertinet, sed ad cœli naturam, & elementi quinti est, a Deo diversi.

^v) *Metaphys. l. VI. c. 1. T. II. p. 692. V. 1. p. 9.*

vero obscurior fere est Aristoteles, quam in hac doctrinae parte, tum quod veterum doctrinas fuisse refert, argumenta eorum affert & refutat, nec tamen satis a suis distinguit: tum quod notionibus maxime abstractis immerfus, cum claras & distinctas ideas non haberet, incertis vagisque saepiuscule uteretur nominibus: quam difficultatem ejus sensa genuina eruendi auxerunt, qui in purioris doctrinae partes eum rapere omnibus viribus fategerunt. Diligenter itaque totus nexus dogmatum tenendus & expendendus est, & inde de mente philosophi judicandum. Nos ordinem ab eo institutum, quem in metaphysicorum libris tradidit, iterum sequemur, ubi hunc in modum statuit:

I. Metaphysica ens considerat, quatenus ens est, ejusque principia. Est autem terminus entis analogus, atque primo de substantia dicitur, cujus una est essentia, de accidentibus autem non simpliciter, sed quatenus substantiarum communia sunt attributa. Hinc primario haec scientia agit de substantia. ^w

II. Primum atque universale principium & axioma hoc est: Impossibile est idem simul esse & non esse, in eodem nempe subiecto, eodem tempore & modo atque respectu. Ad hanc universalissimam omnis veritatis regulam omnis demonstratio redit, ipsa, quia prima veritas, est indemonstrabilis. ^x

III. Ens est vel per se, vel per accidens, vel potentia, vel actu, vel in intentione, vel reapse. ^y

IV. Entis per accidens nulla datur scientia, est enim species non entis, neque causam per se habet.

V. Ens per se distribuitur, secundum decem praedicamenta.

VI. Est vero substantia id ipsum, quod subjicitur, in quo considerantur, materia, forma atque ratio, & compositum, ex his proprio magis sensu posteriora ens dicuntur, quam materia, quae tamen vere quoque substantia est & primum subiectum. ^z

VII. Materia prima primum est subiectum, & ultimo superest sublatis omnibus corporis affectionibus, hinc neque substantia completa est, neque quantitas, neque in alio praedicamento. Materia vero a forma separari nequit, nec singularis est aut determinata. Probe haec materiae primae definitio observanda est, qua ab omnibus corporis affectionibus abstractam, quatenus solum subiectum primum & universale rerum omnium est, sibi concepit, & quam metaphysica notione sibi efformavit, in rerum & principiorum naturalium circulum intrusit. Ex quo inanes Peripateticorum de natura materiae primae disputationes facili negotio possunt dirimi.

VIII. Forma id est, quod re ipsa dicitur esse, sive tota rei natura & essentia, quae definitione comprehenditur: habent vero substantiae sensibiles propriam definitionem, ens per accidens non item. ^a

Mmm mm 2

IX.

w) l. I. c. 1. l. V. c. 1. l. VI. c. 1.

x) l. IV. c. 4. p. 668. seq.

y) *ibid.* c. 7. p. 679.

z) l. VI. c. 3. p. 693.

a) l. VI. c. 6. p. 696.

IX. Potentia est vel agens vel patiens. Potentia activa, est principium motus aut transmutationis in altero, vel quod instar habetur alterius.^b

X. Potentia passiva est in patiente, nec potest motus hujus a motu agentis potentiæ divelli, etsi in diversis subjectis sint.

XI. Potentiarum aliæ sunt rationales, aliæ rationis expertes.^c

XII. Potentia manet in rebus, licet actu se non exferat.^d

XIII. Non dantur potentiæ, quorum actus sunt impossibiles. Possibile enim est, quod ex aliqua potentia consequitur, vel consecuturum est.^e

XIV. Potentiæ vel sunt naturales, vel consuetudine acquiruntur, vel disciplina discuntur.

XV. Actus est, quando aliter res est, quam erat in potentia.^f

XVI. Omnis actus prior est potentia, omnique eo quod potentia continetur, ratione, essentia & tempore.^{ff}

XVII. Ens intentionale est vel verum vel falsum. Vere intellectus affirmat, si iudicium rei conforme sit; falso, si conforme sit minus.

XVIII. Sunt autem etiam verum & falsum in simplici rerum apprehensione, non tamen per enunciationis modum, verum simpliciter & per modum perceptionis.

XIX. In rerum immutabilium scientia intellectus decipi non potest, sed in solis rebus contingentibus & mutabilibus.

XX. Vnum entis affectio est, non substantia, sed categorema, & prædicatum cujusque rei, in quantum ea est ens. Vni autem opponuntur multa. Ad unum refertur idem, æquale, simile.^g

XXI. Diversa sive genere sive specie talia sunt: genere diversa sunt, quæ eandem non habent materiam, vel genus; specie diversa sunt, quorum idem est genus.^h

XXII. Substantiarum tria sunt genera, duo naturalium substantiarum, quorum unum corruptibile, ut animalia, alterum sempiternum, ut cælum. Tertium genus immobile est.ⁱ

XXIII. Dari perpetuam aliquam & immobilem substantiam, necessarium est, quia datur motus localis æternus, circularis cælo proprius, qui initium habere non potuit. Si autem æternum tempus & motus est, necessario sequitur, non tantum esse substantiam, in quo motus sit, æternam, sed substantiam etiam, quæ cum ipsa non moveatur, sive, immobilis sit non potentiam tantum movendi contineat, sed & actu ipsa moveat, actu purissimo.^k

XXIV. Substantias motus æterni effectrices materia oportet esse expertes, movent enim actu æterno, omnis expertes potentiæ.

XXV.

^b) l. IX. c. 1. p. 711.

^c) c. 2. p. 712.

^d) ib. c. 3. Hoc oppositum Megaricis.

^e) ib. c. 4. p. 713.

^f) ib. c. 6. p. 715. Hoc vero non de tempore semper intelligendum esse, monet, sed ratione & essentia semper.

^{ff}) ib. c. 10. p. 717.

^g) l. II. c. 4. l. IV. c. 6. p. 678.

^h) ib. c. 9. p. 680.

ⁱ) l. XI. c. 1. p. 738.

^k) ib. c. 6. p. 740. sequimur vero versionem doctissimi interpretis STANLEII, reliquis emendatorem.

XXV. Talis substantia, circulari motu commota cœlum est; generationum vero & corruptionum vices non primo debentur cœlo, quod eodem modo semper movet, verum inferioribus sphaëris maxime solis.

XXVI. In æternum est igitur primum cœlum, æterno enim agitur motu, præter quod aliquid esse oportet, quod æternum movet, & substantia & actus est, & nunquam movetur.

XXVII. Primus ille motor movet appetendo & intelligendo, etsi ipse non moveatur. Motio autem primi moventis quatenus est prima causa effectrix consistit in ejus influxu, qua efficienter concurrat cum intelligentiis inferioribus ad movendas earum sphaëras.

XXVIII. Vis igitur effectrix primi motoris in applicatione consistit virium motorum inferiorum, ad proprium ipsis opus, ad quod cum eis agendo concurrat ita, ut aliunde ejus actio non dependeat. Ita intelligentiæ cœlum movent, non generationis rerum inferiorum causa, sed propter bonum istud pulcherrimum maximeque expetendum, cui conformari se cupiunt. ¹ Difficillima hæc pars systematis metaphysici Aristotelis, quæ vero totam rationem & fundamentum ejus complectitur. Postquam enim per scalas substantiarum ad primam substantiam ascenderat, fontem omnis motus, quem e cœli motu circulari & perfectissimo atque æterno derivaverat, detecturus, tandem ad primum motorem pervenit, quia motus in infinito quærere causam ipse videbat esse absurdum, & tamen motum esse æternum statuebat; quo jure, quave injuria, jam dicendi locus non est; sufficit, Aristotelem ita fuisse ratiocinatum. Hunc motorem itaque immobilem esse & tamen æternum movere, ex hac causa erat necessarium; alio modum, quo illum motum prima illa causa, & omnis motus principium efficeret, indicare, hic hærebat aqua philosopho. Non enim inesse animam orbibus cœlestibus, quæ insita vi eos moveret, dicere licebat, licet id contendat CUDWORTHVS; ² hoc enim toti systemati Aristotelico contrarium est, & primis ejus notionibus de materia, motuque locali; assistentes itaque sphaërarum cœlestium, unde reliquarum infra lunam rerum motus penderet, motores excogitabat, & ut his motus causam assignaret, supremæ sphaeræ primum motorem alligabat. Quem cum omnis quantitatis & materiæ adeoque omnis quoque motus vacuum esse, dicere cogeretur, quia pro certo sumebat, quodcunque movetur, movetur ab alio, processum vero in infinitum recte repudiabat, tanquam contradictorium, alia movendi ratio, quam quæ in materia esset, excogitanda erat, qua sphaërarum suprema, & simul intelligentiæ reliquis sphaëris præsidentes moverentur. Difficillimæ vero quæstioni solvendæ impar, cum de substantiæ simplicis immaterialis, immobilis natura parum haberet, quod diceret, a mentis humanæ similitudine rationem desumfit, ratus, movendi actum æternum in primo motore, eodem modo, quo in mente hominis, licet in perfectione metaphysica, fieri.

Mmm mm 3

Ad

¹) *ib.* c. 7. p. 742.²) *l. c.* p. 183. *seqq.* quam sententiam jam ever-tit THOMASIVS, & post eum MOSHEMIVS
II. cc.

Ad animum vero humanum attendens, cum videret, ad mentis ideam & voluntatis decretum, sequi motum non animæ tantum, sed & corporis; localis motus, uti supra demonstravimus, principia posuit intellectum practicum & appetitum: ^m utrumque non tam efficienter quam finaliter operantes, hocque pro primario localis motus principio admissio, sic egregie explicatam putabat quæstionem, quæ tot magna ingenia, Aristotele longe superiora exercuit, qua ratione anima agat in corpus? Hæc ad primum motorem applicans, cum aliud non haberet, quod causam motus, ita, ut tamen ipse non moveretur, explicaret, dixit movere eum *ὡς ἐπιθυμητὸν, ὡς τὸ ὀρεκτὸν, ὡς νοητὸν, ὡς τὸ ἐρώμενον*, *sicut appetibile, sicut desiderabile, sicut intelligibile, sicut amabile*. Fatemur, nihil jam nos clarius scire, qua ratione Deus moveat; adeo obscura sunt omnia, quæ dicit, nec miramur, ex hoc ligno finxisse sibi Mercurium, qualem vellent, interpretes, certissimum enim est, Aristotelem ipsum ea non intellexisse, & quæ ipsi de mente hominis mysteria erant, cum ad Deum transferret, prorsus incognita & obscura mansisse; sed hæc in homine ita philosophari per notiones vagas obscurasque & ideas nihili fueto, ut ignorantiam tegeret, eo magis ferenda sunt, quo magis etiam hodie maximis viris nondum satis exploratum est, qua ratione spiritus puri moveant? motusque in materia causa queant esse efficiens? Non vero Deum in se tantum tanquam primum motorem considerabat Aristoteles, sed tanquam eum, a quo reliquæ intelligentiæ dependerent, & forte etiam (licet mentem hac de re suam non exposuerit) emanaverint. Quæ cum æternum motorem tanquam optimum & perfectissimum exemplar intueantur, & desiderio ferantur, motum primi principii sui admittendi, ipsi quoque modo intelligibili moventur, ⁿ sphaerasque suas movent, sicque reliquis motus causa sunt, & æterni quidem in circulari cœli motu, mutabilis vero in motu rectilineo. Verbo ut, quantum licet, clare mentem Aristotelis, prout nobis videtur, explicemus, id fere dixit, quod alii ita efferrent: Deus necessario essentiae suæ, potentiae & bonitatis actu & potest movere omnia & vult ea movere, ideoque reapse moventur. Quod num solvendo difficillimo problemati aptum satis & sufficiens sit, nostrum hoc loco non est dispicere. Certe si qua in lucem protrahi potest obscurissimum dogma, ita explicandum videtur, & detegenda hoc quoque loco magni viri asyla ignorantiae. Quæ enim interpretes attulerunt, coacta omnia sunt, quæque imprimis Platonici recentiores, & in his Simplicius adducunt, aperte scopum conciliandi Platonem cum Aristotele produunt. Vnde abjicienda quoque sententia, de Deo, ceu anima mundi, sphaeras movente, quæ misero syncretismo & pudenda confusione Platonicas hypotheses miscet cum Aristotelicis, vel potius utrasque turpiter pervertit.

XXIX. Primus hic motor perfectissima fruitur vita & jucundissima atque æterna, quæ in eo consistit, ut se ipsum intelligat, & cum infinita delectatione contempletur.

XXX.

^m) De anima l. III. c. 10.

ⁿ) Hinc Alexandro Aphrodisiensi & post eum accuratioribus Peripateticis observatum, Deum

movere, non ut causam efficientem, sed ut causam finalem, quod ex allatis lucem capit. Conf. *Contringiana* p. 125.

XXX. Hic primus motor Deus est, æternum ac vivum ens entium nobilissimum, substantia immobilis, a rebus sensibilibus diversa, quantitatis corporeæ atque partium expers, quæque dividi nulla ratione possit. Sine his enim æternus & primus motor esse non posset. ^o

XXXI. Post primam illam substantiam, cœli primi motorem alias esse oportet substantias materiæ expertes, æternasque, inferiorum sphaerarum motibus præfectas, & juxta numerum & seriem sphaerarum præsidentes. ^p

XXXII. Deos esse primas illas substantias cœlum moventes, antiqua traditio est, atque ea vere divina doctrina est: quod addunt vero, forma hominum esse eas, vel aliorum animantium, id ad rudem tantum plebem instituendam inventum est, legum & vitæ commoditatis causa. ^q His dæmonologia Aristotelica comprehenditur, quæ occasionem ejus interpretibus dedit disquirendi, num dæmones crediderit, id quod illi affirmarunt non sine contentione, quorum intererat Aristotelem in scholas & cathedras theologicas admissum ab omni malefana doctrina liberari penitus, & christianis dogmatibus conciliari; negarunt viri quidam docti paulo acutiores & præjudicio isto non impediti; ^r dubius hæret CVDWORTHVS. ^s Quæ vero pro hac re afferuntur loca, ^{ss} partim obscura sunt, quia incertum, quo sensu nomen dæmoniorum intellexerit, quamve ei potestatem subjecerit Aristoteles, partim ex aliorum loquuntur opinione. Nobis in hac re allato Metaphysicorum librorum loco standum esse, æquissimum videtur, quo aperte dicitur, dari ejusmodi intelligentias, & substantias simplices atque immateriales, easque Deos illos esse, quas majores, & viri prisca in mythologiis exposuerunt: reliqua fabulis annumeranda esse: quibus verbis reliqui dæmones plane excluduntur, & ad præsides sphaerarum cœlestium numerus eorum alligatur. Quibus an preces & sacrificia offerenda sint, cultusque & veneratio divina, cautus non explicuit; verisimile tamen, Aristotelem ea inter istas fabulas, ad popellum deliniendum & compescendam plebeculam, excogitatas, retulisse. Cum enim omnia ex naturæ necessitate motusque æterni lege agant, iis quæ sub luna sunt, vel naturæ calidive universalis motui, vel intellectus universalis agentis consilio, vel casui & fortunæ permixtis, ut ex physiologia Aristotelis sequitur, cur quæso preces & sacrificia maximopere commendet, & inanibus cruciet laboribus hominum animos philosophus? Vtrum vero hæ intelligentiæ a Deo genitæ sint, de eo Aristoteles mentem non explicuit, qui enim a CVDWORTHO ^t affertur locus, huc non pertinet; nec monet inepte doctissi-

^o) Loca Aristotelis congeffit IONSIVS de Scr. Hist. phil. l. I. c. 1. p. 9. & ven. WALCH. Parerg. Ac. p. 248.

^p) *ibid.* c. 8. p. 743.

^q) *ibid.* p. 744.

^r) COQVAEVS ad AVGVSTIN. de C. D. l. II. c. 4. n. O. TOB. MAIOR. diff. de nat. & cultu angelor. §. 2. MOSHEM. ad l. citandum CVDW. CONRINGIVS Conringian. p. 127. qui eum Met. l. IV. c. 8. vel ex communi opinione loqui, vel quartum illud animalium genus intelligi putat,

quod l. III. de gen. an. c. 11. sub luna habitare putat.

^s) Syst. intellect. c. IV. §. 24. p. 491.

^{ss}) l. c. & Rhetor. l. II. c. 33.

^t) l. c. c. IV. §. 24. p. 497. Valde occupatus erat animus magni viri, cum præstantissimum librum scriberet, hypothesibus & rationibus Platoniorum recentiorum, juxta quorum cogitata sæpe perperam aliorum philosophorum placita explicat.

ctissimus ejus interpres, vix posse intelligi, qui potuerint a Deo gigni, qui ab æterno sphaëris suis alligati sunt. Nam æternam rerum omnium, qualis nunc est, faciem admittebat Aristoteles, nec admittere non poterat, falsa motus idea & definitione delusus: unde frustra sunt, qui vel materiam vel mundum Deum ex se produxisse Aristoteli tribuunt; " vel plane creationem ex nihilo insana interpretatione illi affingunt. " Vtrum vero non conceperit animo, intelligentias non generationis quidem, necessariae tamen emanationis & essentialis dependentiæ nexu in origine sua primæ intelligentiæ jungi, de eo disputari forte posset, firmatque conjecturam, quod Deum finem motus illorum necessarii fecerit: qui cum externus esse nequeat, quia omnia in hoc systemate divino necessaria sunt, internus est, & ita ex essentia atque natura ejus, & intelligentiarum ab eo dependentia oriri debet. Verum in incertissima re nihil definimus.

*Atheismus
Aristotelis.*

§. XVIII. Hæc est metaphysicæ, Aristotelicæ facies, quæ plura quidem, quam quæ allata sunt, comprehendit, his tamen præcipuis fundamentis atque capitibus nititur; quæ enarrasse pro instituti nostri ratione, satis erit. Liceret jam nobis ad moralem philosophiam Aristotelis progredi, nisi promissi supra facti memores occasio moneret, de religione & pietate Aristotelis paucis differere; de qua non nisi exposita systematis ejus metaphysici sive theologici facie judicari posse, diximus. Ut vero fidem liberemus, & an jure vel injuria in atheorum classem Aristoteles referatur, definiamus, prolixè non congeremus ea, quæ magnus veterum & recentiorum numerus vel pro Aristotele, vel contra eum dixit. Loca utriusque partis pleraque adduxere viri de sacris & elegantioribus literis præclare meriti, IOH. GEORGIUS WALCHIVS, " IOH. ALBERTVS FABRICIVS, * IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS, " quibus facile plures addi possunt, z qui ab iis, qui peculiarem atheismi historiam quærent, consuli debent. Nos instituti memores, paucis mentem hac de re nostram ita explicamus, ut veterum dogmatum studioso occasio detur, accuratius & ordine debito in rem ipsam inquirendi. Et primo quidem in ipsa athei definitione & ex eo transsumendo nomine accurate hic versandum esse monemus. Solet enim bifariam vox hæc accipi: Velenim philosophum indicat, qui directæ systematis ratione Deum ex universo tollit, & nihil nisi universum hoc varie modificatum pro numine habet; vel talem innuit, qui Deum quidem asserit, talem vero de Deo sibi effingit ideam, quæ veram de Deo notionem evertit, Deumque facit quasi non Deum. Referuntur etiam

a non-

u) Ita Alexandrini Platonici, ut suo Platoni reformato Aristotelem conciliarent, sed perperam, ut enim motus, ita tempus quoque illi æternum est. Hoc vero posito ortus mundi a Deo locum non habet, quia tempus, & mundus, qui in Deo est, prius & posterius in præsentia jungit.

v) Vide quos nominat MOSHEM. *ad Cudw.* p. 211. n. 4. & in *diff. de creat. ex nihilo* l. c. §. 21. p. 980. *seq.* Quorum hominum insaniam post PERERIVM l. c. & PATRICIVM l. c. T. V. l. IV.

p. 400. IAC. THOMASIVS l. c. *diff. IV.* p. 58. castigavit.

w) In luculenta tractatione de atheismo Aristotelis Paverg. *Acad.* p. 298. *seqq.*

x) *Del. argum. de V. R. C. c. VIII.* §. 3. p. 307.

y) *Hist. Atheismi S. II. c. 27.* p. 182. *seqq.*

z) Recentissime pulchre de hac re differuit MOSHEM. *ad Cudw.* p. 500. Integram vero tractationem expectamus a cl. ZIMMERMANNO, qui per multos jam annos historiam atheismi molitur.

a nonnullis in hanc classē ii, qui dogmata venditant, facilem ad atheismum viam ducentia, qualia sunt, negata DEI providentia, scepticismus moralis, mortalitas animæ, & quæ his sunt similia; ut taceamus ea, quæ a nonnullis de atheismo practico solent inculcari, quæ cum grano salis accipienda sunt, & huc non advocanda, nisi turpis vita ex dogmatum natura oriatur. Multum in disputatione de Aristotelis atheismo in neglecto hoc vocis discrimine peccatum & de verbo litigatum esse constat. Deinde & ad hoc attendendum esse jubemus, unde & ex quibus locis de celeberrimi philosophi atheismo judicandum sit? Solent enim nonnulli ex decerptis alieno loco verbis Stagiritæ de ejus religione judicium ferre, multi librum de mundo in subsidium vocant; quod tamen utrumque perperam fieri ex eo facile intelligi potest, quod liber de mundo incertæ fidei sit, & ipsa potissimum totius systematis physiologici constitutio & summa sit consulenda. Ad quam attentum servantes oculum non negamus, si prima, quam posuimus, significatione de atheismo Aristotelis quærat, eum ab hac macula absolvendum esse. Motorem enim primum non describit tantum, tanquam primam rerum omnium causam, sed eum quoque mundo contradistinguit, & a materia totum natura separat, substantiam ei per se, motum, intellectum & appetitionem tribuit, & supra omnia ponit, & ab eo totam rerum universitatem, non ut a causa informante, ut loqui solent, sed ut ab assistente & extra movente dependentem facit; eumque Deum vocare nullus dubitat, eique subordinat intelligentias reliquas. Quod si vero altera significatione de atheismo Aristotelis quæramus, valde timemus, ut quod homini a partium studio alieno faciat satis, patroni Aristotelis pro eo afferre queant. Ejusmodi enim admisit placita, quæ veram Dei naturam plane evertunt. Deum ille quidem facit motus omnis causam, verum non adjungit tantum ei vinculo necessario materiam; nec ullam ei in formanda illa potestatem tribuit, & formatam jam ad latus ponit, sed & mundum cum omni ornatu suo æternum; motumque illum non a libera voluntate, sed a naturæ necessitate derivat; impotentissimus itaque Deus est, qui non potest aliter, nisi quatenus vinculum illud, quo necessario cum mundo colligatur permittit. Quemadmodum itaque Deus immutabilis est, ita & mundus in se spectatus, & imprimis pars ejus primaria cælum, non deterioris in eo quam Deus, conditionis. Nec potest quoque Deus ille aliquid, nec vult, quam quod necessario facit, nec id propter alios, sed propter se. Æternæ enim suimet ipsius contemplationi deditus, nihil in tota universitate curat, de nulla re prospicit, immo nec reliquarum intelligentiarum cura tangitur, sed non aliter, quam primum mobile in machina, necessaria naturæ suæ lege movet, sicque machinæ instar motum cum reliquis participat. Quæ æterna motorum cum sphaeris mundanis combinatio omnem prorsus libertatem DEI ejicit, & Deum sua perfectione spoliât. Nec æternitas Deo adscripta multum juvat, cum motui ab eo producto & æterno adjungat Aristoteles tempus æternum, quod prius habet & posterius, quod non potest non esse in

æternitatem Dei injurium. Nec potest Deus Aristotelis esse immensus vel omnipræfens, qui extremæ sphaeræ alligatus, a mundi partibus semotus agit, otiosus plane sui contemplator; unde nec precibus honorari, nec sacrificiis placari, nec mala punire, nec bonos juvare vel potest vel vult, longe deterior Deo Epicureo, qui præstantiæ tamen causa colendus est. Nec intelligentiæ ei ministrant, quæ non aliter nisi partes machinæ, ad motum totius necessario cooperantur, de rebus sublunaribus nihil sollicitæ. Quæ itaque Dei partes sunt? qui nec mundum condidit, nec ejus curam agit, nec liberior est machina quacunque, nec cultu Deo debito potest coli, nec a quo beneficia in homines ulla proficiscuntur? Nec multum valent, quæ in contrarium afferuntur; magnificis enim verbis pauca & exilia dicendo vehementer lectores decipit Aristoteles. Vocat Deum operationem, ^a verum necessariam, suæque machinæ intentam; sese tantum curantem, se contemplantem. Immortalis est & vita, sed talis, quæ nulla actione constet, nisi movendi virtute nescio qua inexplicabili, quæ in contemplatione sui, indeque orto desiderio & appetitu intelligentiarum consistit. Curam vero aliquam hominum gerere etsi dicere videtur aliquo loco ^b Aristoteles, certum tamen est, eum ἐξωτερικῶς & ad populum eo in loco philosophari. ^c Nec pro Aristotele militat, quod excipitur, opponere eum necessarium in conceptu Dei, non libero, sed accidenti; non enim locum habere potest hæc distinctio, quia accidentis hic nulla datur consideratio, ad quod libertas quoque referri debet. Non urgebimus dogmata, quæ atheismum quidem directe non involvunt, impia tamen sunt, & ad eum facile ducunt, quale illud est, de intellectu agente uno universali, omnibus hominibus communi, quod Spinozismi accusare in Abælardo, homine Aristotelis studiosissimo non dubitavit P. BAYLIVS: mortalitas animæ, scepticismus moralis & his similia. Alia, notata a viris doctis passim præterimus, & in his etiam, quod non facile systema sit, quod revelationi tantopere contra eat, quam Aristotelis, cujus specimina egregia paucis dedit magnus CONRINGIVS, ^d in philosophi placitis accurate versatus. Objicere præter hæc poteramus Aristoteli inconstantiam in tradenda vera de Deo sententia, gravi ἐγκλήματι ei exprobratam a C I C E R O N E & L A C T A N T I O, ^e nisi patientia lectoris non esset abutendum. Paucis ut dicta in unum contrahamus, CLAVDII BERIGARDI ^f potius verbis, quam nostris, utemur, eo quod in eodem cum Aristotele luto hæsisse viris magnis, præter rem visus sit. Ita vero acutissimus philosophus: *Hoc in Aristotele occurrit reprehendendum, quod posuit mundum, ejusque materiam pri-*
mam

a) De cælo l. II. c. 3.

b) Ethic. l. X. c. 7. 9.

c) Hinc dubitanter loquitur, & quidem non de Deo summo, sed de diis, sive intelligentiis, quarum ultima hominum res dirigit, dum mentem cum iis communicat. Hoc nihil ad providentiam Dei.

d) l. supra cit.

e) De nat. Deor. l. I. c. 13.

f) Inst. div. l. I. c. 5.

ff) Præf. Circul. Pisan. P. I. Addi his potest, quod SEXTVS EMPIRICVS adv. Math. l. X. f. 33. Aristoteli objecit, Deum extremo cæli circulo inhabitare, vid. de cælo l. I. c. 3. cum itaque is cælum extremum occupet, quod locum tamen, si audias philosophum, non habet; Deus necessario spatiosus locus extramundanus est. conf. cel. FABR. ad l. c. Sexti.

nam æternam, primum motorem primæ duntaxat sphæræ medio circulo insistentem, libertatis expertem, nihil aliud aptum intelligere nisi se ipsum, nec aliud efficere, quam motum æternum, proinde nec mundum, nec aliud quidquam ex nihilo creare posse, item de reliquis intelligentiis, quarum infimam videtur facere intellectum agentem & animam unam communem toti speciei humanæ, unde surgit innumerabilium errorum seges.

§. XIX. Alteram philosophiæ partem principalem, practicam atque moralem constituit Aristoteles, eamque in ethicam, politicam & œconomicam distribuit. Primæ scientiæ præcepta in libris *ad Nicomachum*, & in libris *magnorum moralium* atque libello *de virtutibus*; secundæ in *politicorum* libris octo; tertiæ in *œconomicorum* libris duobus tradidit. Etsi vero satis copiosus est in exponendis philosophiæ moralis atque civilis placitis, exilis tamen & jejunus ob dictas supra causas plerumque est, neque argumentum exhaurit. Cujus potissimum inde ratio deducenda est, quod vera moralis philosophiæ principia & honestatis fontes ignoravit, & absurdis falsisque metaphysicæ & physicæ notionibus corruptus nec facultatum animi humani indolem intellexit, nec naturam moralitatis perspexit, falsa-que insuper persuasione ductus, in morali argumento non dari certum æternumque demonstrationis subjectum, adeoque nullam quoque dari posse demonstrationem, perniciosum Scepticismum moralem invexit. ^g Alienum itaque non est, jejunam videri philosophiam moralem Aristotelis iis, qui eam de naturæ moralis principiis naturalibus præcipere debere recte statuunt. ^b Aliter tamen Aristoteles, qui cum physicam magis, quam ethicam, voluntatis humanæ notitiam possideret, ⁱ ea quæ mores hominum fingunt, ex civili potius felicitate, qualem ipse in aula principum sectabatur derivavit, quam ex natura hominis morali hausit. ^k Mirum itaque est, potuisse per tot secula ethicæ Aristotelicæ viros non obesæ naris pollicem premere, cum in nulla philosophiæ parte magis pauper sit, quam in hac, in qua aulicum quidem hominem, in aula Philippi vel Alexandri ad magnam fortunam aspirantem, non infeliciter finxit, veram vero voluntatis humanæ felicitatem non promovit, nec eas homini regulas præscripsit, quæ internam actionum humanarum honestatem respiciunt. Id quod nec salvis principiis systematis sui facere poterat, nec magnopere scopus ejus postulabat, qui fuit, ut ex opinione hominum, in vita politica felicitatem sectan-

*Philosophia
practica Ari-
stotelis.*

Nnn nn 2

tium,

^g) Hinc *moral. l. II. c. 3. T. II. p. 16.* ait: *Scientiam parum aut nihil ad virtutem valere, sed exercitationem, usum & habitum.* Quod quale fundamentum habeat, ex iis intelligi potest, quæ supra de subiecto demonstrationis ex ejus mente diximus. Hinc dijudicandi sunt, qui, ut scepticismum moralem ab Aristotele removeant, ostendere conati sunt, demonstrationi in moralibus locum eum fecisse, quod ANDR. LUDOVICVS KOENIGMANNVS *pec. diff. ad l. c. Kil. 1707.* & IO. BURC. MAIVS *diff. quod Aristoteles demonstrationem doctrinæ moralis non incertam statuerit Kil. 1706.* egerunt.

^b) Conf. cl. STOLLE *Hist. phil. moral. gent. §. LXVIII. p. 89. seqq. Obs. Hal. T. II. obs. 2.* & recentiores passim.

ⁱ) Conjicit inde SOREL *de perf. hom. p. 329.* Ethicam Aristotelis magis esse appendicem physicæ, quam novam philosophiæ partem, eo quod magis in affectuum naturæ & origine, quam objecto & modo explicando versetur.

^k) Monuit hoc jam BOECLERVS *Instit. pol. l. I. c. 6. p. 82.* & BOSIVS *de compar. prud. civ. §. 15. p. 5.* add. BVDDEVVS *Isag. Hist. theol. l. I. c. 4. §. 31. p. 296.*

tium, discipulum instrueret. Et hinc ratio quoque patet, cur pulchritudinem, nobilitatemque inter felicitatis partes numeraverit; affectuumque physicam indolem cum morali natura confuderit, mediocritatem ubique postulans; ^l cur nec pietatem, ^m nec internam honestatem inter virtutis septa receperit: talemque virtutis faciem depinxerit, quæ aulicis potissimum hominibus, ad regis exemplum se componentibus, placere poterat, ⁿ neglecta ea, quæ virum magis probum, quam splendidum magnumque inter homines facit. ^o Summa vero præceptorum ejus moralium hæc est: ^p

I. Felicitas moralis, non consistit in voluptate corporis, nec in divitiis, neque in gloria civili, potentia & nobilitate, neque in contemplatione rerum intelligibilium, sive idearum. ^q

II. Sed consistit morale hominis bonum sive beatitudo in functione animi & operatione secundum virtutem; ac, si plures virtutes sint, secundum optimam & perfectissimam. ^r

III. Vita hæc secundum virtutem perfectam voluptatem habet in se inclusam, & delectationem. ^s

IV. Sunt tamen bona externa instrumenta quædam ad res præclaras secundum virtutes agendas, v. g. amici, divitiæ, potentia civilis, nobilitas generis, pulchritudo.

V. Summum itaque bonum acquiritur actione virtutis. ^t

VI. Sunt vero virtutes vel theoreticæ vel practicæ. ^u

VII. Virtus moralis consuetudine & usu acquiritur, & quidem activa, non contemplativa. ^v

VIII. Est vero virtus habitus proæreticus in mediocritate consistens, quatenus ad nos refertur, quæque ratione est definita, & judicio prudentum. ^w

IX. Mediocritas autem, seu medium est inter duorum vitiorum extrema, quorum unum in excessu peccat, alterum in defectu.

X. Intelligitur vero eo mediocritas, quæ in perturbationibus atque actionibus est. ^x

XI.

l) l. c. I. I. c. 9. p. 9. quod in eo carpit I. LIPSIUS *manud. ad phil. Stoic. l. II. diff. XXI. p. m. 214.* ad virtutis Peripateticæ scopum non attendens.

ll) Patet hoc ex iis quæ l. II. c. 5. p. 17 de natura virtutis moralis disputat, quam in mediocritate omnium affectuum ponit, hucque etiam odium, atque iram advocat.

m) Quæ enim de cultu Deorum dixisse refert SENECA *nat. Qq. l. VIII. c. 30. ἐξωτερικῶς* dicta sunt.

n) Hinc fortitudinem activam aliis præponit l. III. c. 6. passivam, sive patientiam contemnit l. IV. c. 5.

o) Patet hoc ex descriptione magnitudinis, ambitionis filiæ, l. IV. c. 3. 4. conf. SPERIT *fausseté*

des vert. hum. P. II. c. 15. p. 149. sq. conf. C. THOMAS. Hist. Jur. nat. c. IV. §. 10. p. 46.

p) Elegans philosophiæ moralis Peripateticæ compendium exhibet STOBÆUS *Eclog. phys. & eth. l. II. p. 184. seqq.* ed. Canteri; quod Latinum exhibet interpres STANLEII p. 475. seqq. Nos ipsa Aristotelis verba exhibemus, cœptum trami-tem percurrentes.

q) *Mor. l. I. c. 3. 4. 5.*

r) *ib. c. 6. l. X. c. 6. p. 101.*

s) *ib. c. 9. p. 9.*

t) *ibid. c. 10.*

ff) *ib. c. 13. p. 13.*

st) *Lib. II. c. 5.*

t) *ib. c. 6.*

u) *Cap. 8. 9.*

XI. Virtus vero consilio & voluntate fit; unde spontanea actio est, cujus principium in nobis est. ^v

XII. Virtus tribus rebus perficitur, natura, consuetudine ac ratione. ^w

XIII. Virtutum primaria est fortitudo, quæ est habitus mediocritatis inter formidinem & confidentiam, vel audaciam. ^x

XIV. Temperantia est mediocritas inter voluptatum excessum & defectum five *ἀναίδησίαν*. ^y

XV. Liberalitas versatur circa pecuniam, estque mediocritas inter profusionem & sorditiem. ^z

XVI. Magnificencia est mediocritas circa sumtus magnos decorum servans, & medium inter insolentiam & indecoram parsimoniam fervans. ^a

XVII. Magnanimitas est mediocritas in tribuendo & appetendo magno honore & iudicio de suis meritis, medium tenens inter humilem & superbum animum. ^b

XVIII. Modestia est mediocritas circa appetendos honores parvos, medium tenens inter honoris contemptum & ambitionem. ^c

XIX. Lenitas est mediocritas, versans circa iram, medium observans inter iracundiam & lentitudinem five torporem. ^d

XX. Popularitas five facilitas est mediocritas circa studium placendi in congressu hominum & vitæ humanæ consuetudine, evitatque morositatem atque abjectum placendi studium. ^e

XXI. Integritas five candor est mediocritas, in colenda veritate, media inter arrogantiam & dissimulationem. ^f

XXII. Urbanitas est mediocritas circa ludos & jocos, quæ scurrilitatem vitat & agrestes mores. ^g

XXIII. Verecundia perturbationi s. passioni similior est, quam habi-
tui, estque metus quidam infamiæ, mediaque est inter impudentiam & nimium pudorem. ^h

XXIV. Iustitia est mediocritas circa actiones justas & injustas, estque duplex, vel universalis vel particularis. ⁱ

XXV. Iustitia universalis est observantia legum ad conservationem societatis humanæ. ^j

XXVI. Iustitia particularis est, mediocritas inter æquales suum cuique tribuens estque duplex, distributiva & commutativa. ^k

XXVII. Iustitia distributiva est, quæ cuivis civium pro merito præmia & onera distribuit, nititurque progressionem geometricam. ^l

Nnn nn 3

XXVIII.

^v) *Lib. III. c. 5.* Non poterat aliter statuere Aristoteles, qui Deum a rerum humanarum cura excludebat, & cuncta ad casum, fortunam & consilium referebat. Quantum vero hoc principium ethicum in ecclesiam admistum detrimentum attulerit, alio loco dicendum est.

^w) *STOB. eclog. eth. p. 184.*

^x) *l. c. c. 9.*

^y) *Cap. 13.*

^a) *ib. c. 4.*

^c) *ibid. c. 10.*

^e) *ibid. c. 12.*

^{ff}) *ibid. c. 14.*

^h) *Lib. V. c. 2. p. 44.*

ⁱ) *ibid. c. 3.*

^l) *ibid. c. 8. 9.*

^a) *Lib. IV. c. 1.*

^b) *ibid. c. 7.*

^d) *ibid. c. 11.*

^f) *ibid. c. 13.*

^g) *ibid. c. 15.*

^k) *ibid. c. 7.*

XXVIII. Iustitia commutativa est, quæ in commutatione rerum cuivis, quod ei debetur, tribuit, servatque proportionem arithmeticam.

XXIX. A justo æquum differt, quod est correctio legis, qua aliquid ei deest, propterea quia generaliter loquitur: virque æquus est, qui non est juris interpret in sua causa durior, vel in deteriore partem propensus. ^{ll}

XXX. Hactenus virtutes, quæ eam animæ partem, quæ ratione caret, concernunt; sequuntur virtutes quæ inesse debent ei parti, quæ rationi prædita est; id est, intellectui. ^m

XXXI. Sunt vero virtutum intellectualium sive theoreticarum species quinque; scientia, ars, prudentia, intelligentia, sapientia. ⁿ

XXXII. In moribus tria fugienda sunt, vitiosa dispositio, incontinentia, feritas; primæ virtus, alteri continentia, tertiæ virtus heroica opponitur, qua viri divini efficiuntur. ^o

XXXIII. Cum virtute amicitia conjuncta est, est autem amicitia benevolentia perfecta inter eos, qui par pari referunt; suscipitur autem vel propter voluptatem, vel propter utilitatem, vel propter virtutem, hæc perfecta, illa imperfecta est. ^p

XXXIV. Ea quæ amici in amicos conferunt, & quibus amicitia circumscribitur, ex iis, quæ sibi quisque exoptat ac tribuit, profluunt. ^q

XXXV. Benevolentia non est proprie amicitia, sed ejus initium, concordia ejus adjunctum. ^r

XXXVI. Scopus vero amicitiae est dulcis vitæ societas. ^s

XXXVII. Voluptates inter se specie differunt.

XXXVIII. Vt vero inhonestæ voluptates hoc nomine indignæ sunt, ita honestissima voluptas est, quam vir beatus & perfectus ex actionibus secundum virtutem, atque functionibus, quæ ejus munus perficiunt, capit. ^{ff}

XXXIX. Beatitudo, quæ in actionibus virtuti consentaneis consistit, vel contemplativa, vel activa, est. ^t

XL. Contemplativa, quæ in contemplatione rerum posita est, præstantior est activa, quia & mens est pars hominis optima, & res, quæ mens contemplatur, optimæ sunt: unde etiam voluptas ex sapientia optima.

XLI. Externa beatitudo externorum bonorum minor est, quam quæ est ex actione virtutum; quæ tamen illam ^u etiam requirit.

Potiora hæc sunt & summa quædam moralis philosophiæ capita, quæ in *moralium* libris ad *Nicomachum* scriptis Aristoteles tradidit. Eadem in *libris magnorum moralium & eudemiorum* persequitur, ut instituta docebit comparatio, a nobis brevitatis causa prætermittenda. ^x Etsi vero multa

ll) *ibid.* c. 14.

m) *Lib. VI.* c. 2. p. 55. seqq.

n) *Cap.* 3. 4. 5. 6. 7.

p) *Lib. VIII.* c. 1. 6. p. 75. 78.

q) *Lib. IX.* c. 4. p. 88.

r) *ibid.* c. 5. 6.

s) *ibid.* c. 12.

o) *Lib. VII.* c. 1. p. 63.

ff) *Lib. X.* c. 5. p. 99. seq. LAERT. I. V. f. 30. seqq. ORIG. *philos.* p. 139. seq.

t) *ibid.* c. 7.

u) *ibid.* c. 8.

x) Loca *magnorum moralium & eudemiorum* parallela ad marginem ethicorum notata exhibet CASAVBONI editio, quæ consulenda.

ta in his sunt, quæ ad morum honestatem veram & internam nihil afferunt, quædam quæ eam destruunt, non privandus tamen laude sua est Aristoteles, qui multa quoque egregia & vitæ humanæ accommodata in his libris dixit, y plura hujus generis allaturus nisi constitutum illi fuisset, philosophorum ante se vestigia ubique relinquere, quod jejunam de undecim virtutibus tractationem peperit. z Cogitandum etiam, quod in fine ethicorum egregie monet, ea quæ dixerat, protheoriam esse ad vitam civilem in republica & societate humana feliciter & beate transigendam; unde recte statuunt, qui hanc de moribus tractationem non pro ethica, sed politicæ parte generali habent; illi enim scopum ipsius Aristotelis sequuntur. Patebit hoc clarius illis, qui politicæ specialis præcepta ab Aristotele tradita evolvent, in quibus non tantum ea, quæ ad integrum imperii corpus faciunt enarravit, sed etiam illa docuit, quæ ad singulas ejus partes pertinent. In quibus etsi sui temporis, hominum magnorum b in quorum consortio vivebat, circumstantias plerumque respexit, fatendum tamen est, vidisse virum acutum, & inter imperantes & consiliarios eorum educatum, atque cum iis diu conversatum multa, quæ utilissima & egregia sunt, nec ignoravisse, imperantium sophismata & arcana, quibus respublicas plerumque moderantur. c Hæc vero porro enarrare, nec institutum nostrum patitur, ab hac prolixitate alienum; nec libri Aristotelis politici minime integri, quos interpretes solent supplere. Videndi vero, qui introductiones, analyfes & commentarios in libros politicos dederunt. d Eadem ratio *Oeconomicorum* Aristotelis est, qui ad nos mutili pervenerunt, & partem tantum aliquam exhibent. In quibus non contemnenda quidem tradit Aristoteles, sed regionibus, moribus, institutis Græcorum consonantia, & ad suorum temporum rationes exacta: quæ cum nostram ætatem, moresque, ac familiæ rationes parum juvent, merito a nobis prætermittuntur. Addunt in his omnibus Aristotelis sequaces plura, quæ tamen magistri vestigia non ubique premunt, quæ ex iis disci debent, quæ Aristotelici genuini enarratores exposuerunt, inter quos Alexander Aphrodisiensis, maxime commendari solet. Caute vero legendi Eclectici, qui propter studium conciliandi Aristotelem cum Platone utriusque philosophiæ faciem commaculaverunt. De quibus omnibus erudite disputat FRANCISCUS PATRICIUS, e & nos necessaria trademus suo loco.

y) Non negant hoc acres Aristotelis censores, & in his CHR. THOMASIVS l. c.

z) Erudire hoc demonstratum *Obs. Hak. T. IX. obs. 7. p. 200. seqq.*

a) BOSIVS l. c.

b) Philippi, Alexandri, Antipatris & Antiochi.

c) Expendenda sunt, quæ *Polit. l. IV. V. VI.* hæc de re tradit, conf. CONRING. ep. prælim. ad MACHIAVELLI principem.

d) Ex his H. CONRINGII introductionem, HEINSII paraphrasin, FELDENI analyfin, PICCARTI Commentarium recte laudat BOSIVS l. c.

e) *Libro sapius laudato.*

S E C T I O II.

DE SVCCCESSORIBVS ARISTOTELIS.

§. I.

*Successores
Aristotelis.*

Hactenus, quantum limites tractationis permifere, Aristotelis & philosophiæ ab eo traditæ historiam accurate fumus perfecuti; restant fata scholæ ejus ad Romanorum usque imperium paucis enarranda. Supra vero jam innuimus, Aristotelem scholæ successionem tradidisse Theophrasto Eresio, homini elegantis ingenii & doctrinæ. Eum secutus est Strato Lampfacenus, Stratonem Lyco, hunc Aristo Cejus, Aristonem Critolaus, Critolaum Diodorus. Ita enim Peripateticæ scholæ integram ad tempora usque Augusti, successionem enumerant PLVTARCHVS ^a & CLEMENS ALEXANDRINVS. ^b Aliter quidem eorum ordinem instituit pluresque nominat *Anonymus vitæ Aristotelis enarrator*; ^c is enim ita eos ordinat, ut Theophrastum, Stratonem, Praxitelem, Lyconem, Aristonem, Lyciscum, Praxiphanem, Hieronymum, Pritanen, Phormionem, Critolaum Lyceum exornasse doctrina sua dicat. Id vero de doctorum in Lycei cathedra successionem intelligendum non esse, temporum rationes & ipsa virorum horum historia demonstrant, nihil itaque aliud voluit, quam celebriores post Aristotelem Peripateticos enumerare; inter quos fuere viri multa eruditionis & philosophicæ quoque cognitionis laude inclyti, quorum celeberrimos quoque infra indicabimus. Repetendum vero est, quod in præcedenti sectione pluribus demonstravimus, subductos fuisse Lycei doctoribus post Theophrasti mortem libros Aristotelis acroamaticos & philosophicos plerosque, & ignoravisse eos veram conditoris sectæ mentem; mirandum itaque non est, dissidere placita Peripateticorum Græcorum, ante C.N. ab Aristotele, eosque suam philosophiam ex conjectura magis, quam inspectione fontium genuinorum ad Aristotelis mentem conformavisse. ^d

Theophrastus.

§. II. Dignum itaque Aristotele successorem schola Peripatetica nata est THEOPHRASTVM, cujus historia admodum manca est apud veteres, & fabulis insuper passim impedita. ^e Natus est Eressi maritima Lesbi urbe in colle posita, & frumenti copia celebri: ^f hinc Eresius nuncupatus est. Patrem habuit Melantam, ^g SVIDAE ^h Leonem dictum, vitæ genere fullo-

nem;

^a) De exilio T. II. p. m. 527.

^b) Stromat. l. I. p. 301. qui tamen Aristonem omittit. conf. PATRICIVS *Discuss. Perip. T. I. l. X. p. 133.* IONSIVS *de script. Hist. phil. l. I. c. 2. p. 59.*

^c) Apud MENAG. *Comm. in LAERT. p. 201.*

^d) Legenda, quæ hac de re docte differit PATRICIVS l. c. p. 157.

^e) Potiora de Theophrasto collegit LAERTIVS l. V. f. 36. seqq. & MENAGIVS ad h. l. ex recentioribus post PATRICIVM l. c. p. 132. vitam Theo-

phrasti critica manu exaravit cel. HEVMANNVS *Act. philos. vol. III. p. 661.* add. STANLEIVM *Hist. phil. P. V. p. 491. seqq.*

^f) Vid. STRABO l. XIII. p. 618. BAYLE *Dict. T. II. art. Erese.* Non confundenda vero est cum Eresso Bæotiæ, quod ab ALDOBRANDINO ad l. c. Laërtii factum.

^g) Apollodorus apud LAERT. l. c.

^h) In *Theophrastus T. II. p. 179.* Non infrequens vero unius viri apud veteres duo fuisse nomina.

nem; qui, cum opibus forte non destitueretur, filium Musis dicavit, & Alcippo philosopho, Ereffi habitanti, ⁱ erudiendum tradidit, a quo rudimenta philosophiæ hausit. Postea valde juvenis ^k Athenas delatus Platonem audiendi occasionem nactus est, hocque fatis functo Aristoteli in disciplinam se tradidit. Cui tantopere ingenii acumen, quo alios anteibat, placuit, ut, quod de Xenocrate & Aristotele dixerat Plato, ad Theophrastum & Calisthenem hic retulerit. Cum enim ingenio perspicaci, Musaque facili & expedita uteretur Theophrastus, obtusus, tardusque vero ingenio esset Calisthenes, illum freno, hunc calcare opus habere professus est. ^l Formavit itaque ingenium natura excellens & ad optimarum artium studia accensum optimus magister, & eloquentiæ atque philosophiæ præcepta discipulo tanto præceptore digno tam feliciter tradidit, ut in utroque disciplinæ genere præceptori vehementer probaretur. Tradunt veteres, ^m Aristotelem, offensum asperitate nominis, quod gerebat prius Tyrtami, primum illud in Euphrasti, postea in Theophrasti nomen mutavisse, ut divinam, qua pollebat, eloquentiam significaret. Verisimile vero vix est, Aristotelem in magistri disciplina adhuc versantis juvenis nomen ambitiosa significatione auxisse, qualia cognomina ab eloquentia desumpta post fata magnorum virorum iis demum adjecta sunt: ⁿ videturque admiratio eloquentiæ, qua præter alios excellebat Theophrastus, occasionem primo quidem allusioni postea rumusculo & traditioni ^o præbuisse, ut in aliis quoque philosophorum nominibus evenisse constat. ^p Ad mortem vero Aristotelis usque cum eo conversatus est, Chalcidemque eo secedente, & rogantibus Aristotelem discipulis successorem, a præceptore delectus est, qui Lycei gloriam tueretur, & Peripateticæ scholæ præesset. ^q Aristotele itaque defuncto scholæ curam suscepit Theophrastus, vitamque in horto egit, Demetrii Phalerei contubernio usus, ^r tantoque applausu Peripateticam philosophiam professus est, ut teste LAERTIO, ^s bis mille discipuli ad eum audiendum confluerint, inter quos præter Demetrium Phalereum, Nicomachus quoque Aristotelis filius fuit, ^t testamento a parente Theophrasti curæ com-

men-

i) LAERT. l. c. apud quem editi Codd. habent Leucippus, infc. vero, teste MENAGIO Alcippus. Is cum Eleatico philosopho, qui Ereus non fuit, confundendus non est.

k) LAERT. l. V. f. 36. Natus enim est Ol. CII. 2. ut ex anno emortuali patet; Plato obiit Ol. CVIII. 1. quo XXIII. ætatis annum Theophrastus vix exegerat.

l) STRABO l. c. LAERT. l. c. f. 39.

m) CICERO Orat. c. 19. 24. PLINIUS præf. l. I. LAERT. l. V. f. 32.

n) E. g. Ioanni & Dioni Chrysostomo.

o) Traditioni incertæ recte adscribit QUINTIL. Inst. orat. l. X. c. 1.

p) Addit his cl. HEYMANNS l. c. p. 671.

Theophrasti nomen non significationis activæ sed passivæ esse.

q) Dictum hac de re *sect. præced.* ubi etiam fabella de ea recitata & explosa est. Factum hoc esse Olymp. CXIV. ait LAERT. l. c. Vix vero probabile, Aristotele superstite eum Athenis docuisse, concesserant enim discipuli Aristotelis cum eo Chalcidem.

r) LAERT. l. V. f. 39.

s) *ib.* f. 37. SVIDAS 4470. habet, numerum vero in mendo cubare, recte monet KVSTERVS ad h. l.

t) Theophrastum eum habuisse in deliciis, scripsit Aristippus, qui tamen cum plerosque philosophos præter rem accusaverit, fidem non meretur.

mendatus, & Erasistratus medicus,^x ex quorum discipulorum fama de præceptoris præstantia facile judicari potest. Commendavit se quoque eruditionis elegantia, morumque suavitate Cassandro & Ptolomæo regibus, qui eum ad se arcessiverunt.^x Adeo autem Atheniensibus acceptus fuisse traditur, ut cum Agnonides impietatis eum accusare ausus esset, parum abesset, quin in ipsum crimen retorqueretur.^y Etsi vero Athenis quoque cedere cum aliis philosophis cogeatur, Sophocle Amphiclidæ filio Olymp. CXVIII. 2. legem ferente, qua omnes philosophos publicas habere scholas vetabat, nisi, si quibus ejus rei senatus populusque licentiam dedisset; si quis secus facere deprehensus fuisset, ei mortis pœna dicta esset: rediit tamen, sequenti anno, cum Athenienses legis latæ puderet, ut eam abrogarent, & Sophocli quinque talentorum mulctam irrogarent;^z magnamque docendo atque disputando famam Lyceo comparavit. Erat enim teste Pamphila apud LAERTIVM,^a doctrina & eruditione summa, & laboris patientissimus maximeque industrius, summaque cum perspicuitate & eloquentia docebat. Aitque Hermippus apud ATHENAEVM,^b stans eum horis in scholam venisse, veste splendida ornatum (ita enim exemplum Aristotelis sequebatur) ibique confidentem ita differuisse, ut ne gestum quidem prætermiserit unquam, qui argumento, de quo ageret, non conveniret. Erat enim non philosophus tantum, sed & philologus,^c variæque eruditionis strenuus cultor, unde & more Græcorum pecuniam ad philosophorum legavit conventus, non ut luxuriæ, sed temperantiæ, & eruditorum colloquiorum occasionem præberent.^d Laudatur etiam ejus beneficentia, & amor in patriam, quam a tyrannis oppressam bis liberavit.^e Grandævus tandem Olymp. CXXIII. 3. obiit, testamento prius edito,^f annos natus LXXXV. Qui enim plures ei annos tribuunt, codicum veterum vitiis falluntur.^g Mirum itaque non est, tam decrepitum fuisse, ut lectica circumferretur;^h id quod ægre tulisse, & morti proximus accusasse naturam dicitur CICERONI,ⁱ quod cervis & cornicibus vitam diuturnam, quo-

x) De celeberrimo hoc medico videndus CLERICVS *Hist. Med. P. II. l. I. c. 2. p. 293. seqq.* alique, qui veteres artis salutaris doctores enumerant.

x) LAERT. l. c. f. 37. y) *ibid.*

z) LAERT. l. V. f. 38. ATHENAEVS l. XIII. p. 610. conf. SAM. PETIT. *ad leges Atticus*, MEVR-SIVS *de fortun. Atheniens.* c. 3.

a) l. V. f. 36. b) l. I. p. 21.

c) Philologia quid sit, enarrat VOSSIVS *de Philologia* c. IV. p. 22.

d) ATHENAEVS l. V. p. 186. De hoc Græcorum more aliquoties jam diximus.

e) PLUTARCHVS *adv. Colot.*

f) LAERTIVS l. V. f. 57. quod angenuinum sit, hæremus.

g) In *præf. Characterum* enim legitur, scripsisse se libellum annos natum XCI. & HIERONYMVS *Ep. II. ad Nepotian.* ait CVII. ætatis anno expleto mortuum; Id quod pro vero admittit & in Laërtio mendum subesse suspicatur FABRICIVS

Bibl. Græc. Vol. II. p. 235. qui tamen non cogitabat, ita notationes temporum a Laërtio & PLINIO l. XV. c. 1. allatas non constare, & locum in *præf. charact.* glossema, quod in textum irrepsit, aperte prodere: unde male fecit CASAVBONVS, qui in prima editione mendum agnoverat, quod in altera Laërtium corrigendum putaret, conf. *Act. Phil. Vol. III. p. 678.* locus Hieronymi parum probat, apud quem vel nominis corruptio est, vel memoriæ lapsus. Certe Lucianus Theophrastum tam grandævum non omisisset.

h) LAERT. f. 41. qui f. 40. ait: paulum ante mortem a laboribus cessavisse; viribus nempe deficientibus, quod tamen SVIDAS l. c. ita interpretatur, eum nuptiis discipuli præsentem a morte præventum, quod merito rejicit HEVMANVS l. c. p. 678.

i) *Tusc. Q. l. III. c. 28.* id vero Aristoteli tribuit SENECA *de brev. vit. c. 1.* qui eleganter de hoc

quorum id nihil interesset; hominibus quorum maxime interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur: conquerebatur itaque, se tum, cum illa videre cœpisset, extinguere. Addit & alia ad discipulos morientis monita LAERTIVS,^k satis in iis exponendis obscurus, quæ eo tendunt, „gloriæ studio in vita humana, multa jucunda amitti; nos vero, cum vivere incipimus, mori, adeoque, gloriam, tanto impendio quæsitam vix attingi, ejusque studium inane esse. „Esse itaque vanitatem vitæ majorem, ejus gloria. Ideo hortabatur discipulos, ut vel sapientiæ studium omitterent, cum grandis labor sit, quia, paucis ad gloriam possit exantlari, vel omnes in eam vires intenderent, matureque sectarentur, ut magna inde proveniat gloria. „ Inter quæ animum reddidisse dicitur, funusque ejus totus Atheniensium populus pedibus profecutus est. Scripsit librorum ingentem numerum, quos cum magna eruditione fuerint referti, omnes enumeravit LAERTIVS.^l Eos quidem recensuerunt olim & digesserunt Andronicus & Hermippus, quorum tamen diligentia prohibere non potuit, ut potior pars periret. Superfunt *historiæ plantarum* libri X. *de causis plantarum* libri VIII. *de lapidibus, de ventis; de signis pluviarum, ventorum, tempestatis & serenitatis, de igne* libri II. *de odoribus, de sudoribus, de vertigine* fragmenta, *de lassitudinibus, de piscibus in sicco degentibus*; & præclarus libellus, qui *characteres morum vitiosorum* exhibet:^m extat etiam fragmentum *metaphysicorum*, & liber *de sensu*, de quorum librorum historia & deperditorum argumento post LAERTIVM & MENAGIVM, PATRICIVM & MEVRSIVMⁿ omnium diligentissime differuit IO. ALBERTVS FABRICIVS,^o qui videndus. Obtrectatores & adversarios passus est imprimis Epicurum, & celebre scortum Leontium, quæ scripto quoque Theophrastum refellere aggressa est.^p

§. III. Etsi vero inter charissimos discipulos primum apud Aristotelem locum Theophrastus obtinuit, dignum tamen philosopho, Aristotele, ut ait CICERO, non deteriore, quemque multi meliorem nominant, fecit, quod servili studio in verba magistri non juravit, & non tantum multa præceptorum intacta tractavit, & philosophiæ Peripateticæ corpori adjecit, sed &

*Dogmata
Theophrasti
propria.*

O o o o o 2

in

hoc effato judicat. Recte vero ad h. l. monet I. LIPSIVS, alienum hoc esse ab Aristotelis sententia de *gen. anim. l. V. c. 10.* tradentis, hominem plus temporis vivere, quam quodvis animal excepto uno elephante.

k) l. c. f. 41. conf. *Act. Phil. l. c. p. 667.*

l) f. 42. seqq.

m) Collectionem debemus cel. HEINSIO *Lugd. Bat. 1613. fol.* Characteres libellum non philosophicum sed rhetoricum esse nemo est qui ignorat. Optimam editionem debemus PETRO NEEDHAM *Cantabr. 1712.* conf. *Act. phil. l. c. p. 681.* FABRIC.

Bib. Gr. Vol. II. p. 241. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. IV. §. 2. p. 363. seqq.

n) In *Theophrasto L. B. 1638. 12.* edito & T. X. *thes. antiq. Græc. p. 640.* recuso: itemque in *notis ad Apollonium Dyscolum p. 140.*

o) l. c.

p) Scito sermone & Attico contra Theophrastum scripsisse ait CICERO *l. I. de nat. Deor.* parum tamen. PLINIUS vero in præf. ait, natum inde proverbium, suspendio arborem eligendi. conf. GASSEND. *vit. Epic. l. VII. c. 5. p. m. 179.* MENAG. *Hist. mul. philos. §. 70.* BAYLE *Dict. T. III. art. Leontium.*

in multis ab Aristotele abiit, id quod diligenter notavit PATRICIVS. ⁹ Quod ut specimine constet, pauca Theophrasti dogmata, quibus proprium iudicium secutus est, subijcimus.

I. Totidem esse motus species, quot sunt prædicamenta. Motus vero & mutatio Theophrasto, idem est, alteratio, auctio, generatio & contraria his, teste SIMPLICIO, qui ejus rationem addit, quia motus actus ejus est in potentia, qua tale.

II. Locum esse immobilem; nec esse substantiam quandam, sed ordine & positione dici secundum naturas & virtutes.

III. Locum esse etiam in animalibus & plantis & generatim ipsis dissimularibus, siue illa sint animata, siue inanimata, modo habeant naturam formatam: quia horum aliquis ordo & positio partium est ad totam substantiam, unde quælibet pars dicitur, habere suum locum.

IV. Inter motus numerandos esse appetitus, cupiditates, judicia, speculationes animæ. In hac assertione quam maxime ab Aristotele recessit Theophrastus; si enim hæc ad motum referuntur, primus motor, se contemplans, non est immobilis.

V. Non fieri omnia a contrario, ut vult Stagirites, sed alia a contrario, alia a simili, alia ab eo, quod est actu.

VI. Motum ab actione non separari; id quod prima quoque Aristotelis principia impetit.

VII. Contraria sub eodem genere non contineri: contrariaque contrariorum, secus ac visum Aristoteli, esse principia.

VIII. Salsedinem a subjecta terra oriri, non a solis radiis, ut vult Aristoteles.

IX. Ventos oblique ferri, quia materia, siue exhalatio illa partim terrea & gravis sit, partim levis, ideoque partim sursum, partim deorsum niti, & ex illo diverso nisu obliquitatem ventorum oriri, non vero ex circulari cæli motu, ut vult Aristoteles.

X. Vitam regi fortuna, non sapientia.

XI. Mulas in Cappadocia parere.

XII. Non multam pensionem dare corpori animam habitationis in eo, sed totam se ipsam apponere.

XIII. Nullam esse falsam voluptatem, sed omnes esse veras, quod secus visum Aristoteli & Platoni.

XIV. Vnum esse rerum omnium principium divinum, per quod omnia subsistunt & permanent. Dogma hoc Theophrasti attulit CUDWORTHVS, neque tamen, quo sensu illud dixerit, adjecit. Potest enim sensu quoque Aristotelico locum habere, nisi enim primus motor esset, reliqua non moverentur, atque ita non subsisterent, quod tamen longe alium sen-

⁹) T. I. l. XII. p. 154. seqq. qui loca quoque SIMPLICII, ALEX. APHRODIS. OLYMPIODORI, CICERONIS, PLINII, ubi ista afferuntur excitat.

^r) System. intell. c. IV. §. 24. p. 502. Neque li-

bellum metaphysicorum fragmentorum ad manus habuit Ven. interpres, ut, quo sensu dixerit, dispicere posset; contentus monuisse, multis viris doctissimis libellum non videri esse Theophrasti.

senfum fundit, quam eum, quem Cudworthus exsculpit, cui solenne est, Peripatetica philosophemata in rationes Platonicas commutare. Verum hæc ὡς ἐν παρόδῳ,

Poterant his addi ethica nonnulla ex illustrioribus ejus dictis, quæ LAERTIVS aliique referunt, quæque in characteribus passim occurrunt; sed quia ἐξωτερικά sunt, nec ex ejus systemate petita, consulto ea prætermittimus.

§. IV. Theophrasto in Lyceo successit STRATO LAMPSACENVS patre genitus Arcesilao, vel Arcesio. Eum inter discipulos Theophrasti omit- tit quidem LAERTIVS, alii tamen veterum inter eos recte numerant, & ipse quoque LAERTIVS^a tertium post Aristotelem & Theophrastum in Peripateticorum schola doctorem numerat. Maximam vero dignitatem atque famam eloquentiæ & eruditionis præstantia consecutus est, ex quo scholæ Olymp. CXXXIII. 3. præesse cœpit, quam octodecim annos magna diligentia & doctrina ornavit. Tantaque ejus fuit existimatio, ut rex Aegypti Ptolomæus Philadelphus eum sibi præceptorem deligeret, tantique ejus eruditionem & institutionem æstimaret, ut regio munere LXXX. talentorum eum auxisse dicatur: unde veteribus Peripateticorum optimus, summusque & coryphæus vocatur, & πολλῆς τῆς ἀποδοχῆς ἄξιός, quo singulari elogio eum ornat LAERTIVS,^b qui addit, in omni quidem eruditionis genere fuisse versatissimum, maxime tamen in physicis. Qua in philosophiæ parte, quia excellebat, κατ' ἐξοχήν *physicus* dictus est; moralem enim partem non prorsus quidem neglexit, paucis tamen attigit, omnemque fere in explicandis rebus naturalibus industriam posuit. Attigisse tamen partem quoque rationalem ex indice librorum, quem exhibet LAERTIVS,^c quique eruditionis & diligentiae summæ haud contemnendum specimen est,^d patet: dolendum vero, nihil eorum ætatem usque ad nos tulisse. Qui enim *de coloribus* extat liber, cur Stratonis sit, quod contendit PATRICIVS,^e non videmus.^f Adeo vero tenuis fuit, ut sine sensu moreretur, postquam rerum suarum curam testamento amicis commendaverat. Fuerunt inter veteres Stratones plures,^g quorum sine dubio hic fuit celeberrimus.

Strato Lampsacenus.

§. V. Digna vero, quæ expendantur, dogmata sunt Stratonis, eo quod in Lyceo doctrina multa innovavit, & ab Aristotele & Platone quo-

Systema physicum Strato-

Ooo oo 3

que

a) Potiora ex LAERT. l. V. f. 37. 40. PLUTARCHO, STOBÆO, ANTONIO & MAXIMO affert STANLEIVS l. c. p. 493. qui consuli debet.

t) CICERO Acad. Q. l. II. c. 38. LAERT. l. V. f. 58. SVIDAS in Strato T. III. p. 382.

u) CICERO l. c. l. I. c. 9. SVIDAS l. c. SIMPLICIUS in Phys. l. IV. c. 53. l. VI. c. 23. CLEMENS ALEX. l. I. Strom. p. 301. Anonymus MENAGII p. 201.

y) Apollodorus apud LAERT. l. c.

z) ibid.

a) PLUT. adv. Coloten T. III. p. m. 418. SIMPLIC. l. c.

b) l. c. f. 64.

c) citati.

d) CICERO de finibus l. V. c. 5.

e) f. 58.

f) Inter Aristotelis opera.

g) l. c. p. 44. quocum facit H. CONRING. epist. ad Rachelium.

b) Aequè facile enim Theophrasto adscribi posse, recte monent H. MERCVRIALIS var. lect. l. III. c. 13. & IOH. ALB. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II. p. 136.

i) Octo nominat LAERTIVS l. c. f. 61. plures cl. FR. PHIL. SCHLOSSER Spicileg. de Stratone Lampsaceno §. I. p. 3. seqq.

*nis de Deo &
mundi for-
matione.*

que dissentit; optandum itaque, ut ad manus essent scripta ejus, in quibus novum, quod formavit, philosophiæ naturalis systema exposuit. Illis vero deperditis difficile est, de veris ejus doctrinis recte statuere; pauca enim sunt, quæ de iis tradunt veteres, eaque extra systematis nexum relata, unde de vero sensu judicari non potest.^k Mirandum itaque non est, in tam diversas de sensu philosophiæ Stratonis sententias discessisse magnos inter recentiores viros, quorum prout quilibet ejus hypotheses partim inter se conjunxit, partim supplevit, ita varium quoque de iis formavit judicium. Diversum enim eas sensum posse recipere, ex iis patebit, quæ mox amplius differemus. Nondum itaque nos poenitet, in definiendis Stratonis doctrinis, olim ad Pyrrhonismi ancoram confugisse, & incertum pronuntiavisse, quæ genuina fuerit Stratonis opinio.^l Id quod tamen ita accipi volumus, ut aliqua tamen verisimilitudine conjici queat, quæ forte Stratonis mens fuerit. Afferemus itaque & aliorum virorum, in cognoscendis veterum doctrinis summorum opiniones, & assuemus huic purpuræ panniculos nostros, quid nobis de sensu Stratonice physice videatur, modeste explicaturi. Ita vero, si pauca, quæ veteres, & in his præcipue C I C E R O & P L V T A R C H V S, nobis tradidere, colligamus, statuuisse dicitur:

I. Omnem vim divinam in natura sitam esse, quæ causas gignendi, augendi, minuendive habeat, sed careat omni sensu.^m

II. Non opera Deorum opus ad fabricandum mundum, quæcunque sint, effecta esse omnia natura, nec ut ille, qui asperis & lævibus & hamatis uncinatisque corporibus, concreta hæc esse dicat, interjecto inani; somnia hæc esse Democriti non docentis, sed optantis.ⁿ

III. Quicquid fiat, naturalibus fieri aut factum esse ponderibus & motibus.^o

IV. Mundum non esse animal, id vero quod naturale est, sequi illa, quæ sunt secundum fortunam, vel fortuita, initium enim indere motum spontaneum; continuare vero postea affectiones naturalium rerum.^p

Tria priora asserta C I C E R O N E M auctorem habent, quartum P L V T A R C H V M, quorum ipsa verba retulimus, quæ occasionem præbuere viris summis & in veterum dogmatibus dijudicandis acutissimis, de religione Stratonis in diversa abeundi. Plerique enim inter atheos primæ classis, Deum ex universo proscribentium, referre Stratonem nulli dubitant. Neque tamen una eademque de atheismo Stratonis mens viris doctissimis est, sed prout obscuram nimisque brevem veterum narrationem intelligunt, & primum aliquod principium, ex quo assertiones illæ fluxisse credunt, ponunt,

*Atheismus
Stratonis.*

^k) C I C E R O l. c. P L V T A R C H. l. c.

^l) diff. ep. de atheismo Stratonis Amoen. liter. Tom. XIII. p. 311.

^m) De nat. Deor. l. I. c. 13.

ⁿ) Qq. Academ. l. IV. c. 38. quæ fere repetit L A C T A N T I V S de ira Dei c. 10. ^o) ubi supra.

^p) P L V T. adv. Colot. T. III. p. m. 418. Verba obscurissima Græca damus ipsa: τὸν κόσμον αὐτὸν,

ὃς ζῶν, ἐν αὐτῇ φύσει, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἐπεσθαι τῶν κατὰ τύχην, ἀρχὴν γὰρ ἐνδιδόναι τὸ αὐτομα-
τον, ἥτα ἔτι περὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν παθῶν
ἐκαστον, quæ verba quam diverse verterint erudi-
ti, ex versionibus X Y L A N D R I, L E S C A L O P I E R I I
ad C I C. de nat. Deor. p. 58. & C V D W O R T H I Syst.
intell. c. III. §. 6. p. 102. inter se collatis intelligi
potest.

nunt, ita diversam atheismi Stratonis faciem depingunt. Et illustris quidem LEIBNIZIVS^q eo potissimum nomine Spinozæ & Hobbesio jungit Stratonem, quod necessitati ex ejus mente omnia adscribenda sint, quia docuerit, res omnes existere sine intelligentia & eligendi libertate, adeoque sine Deo, quia necessitate rerum ita cogente, omnia ex propria existant natura & essentia, ut necessario duo & tria faciunt quinque. PETRVS BAYLE^r vero ideo Spinozæ prælusisse contendit, quod non alium Deum, quam ipsam naturam, sive hoc universum agnoverit; cui calculum addit I. FR. BVDDDEV S,^s ita tamen, ut moneat, in eo Stratonem ab Epicuro dissentire, quod ille materiam in plures particulas discerpat, mundoque det initium ex fortuito & temerario fortunæ impetu, cum mundum æternum statuere necesse sit Spinozæ. RADVLPHVS CVDWORTHVS^t autem hylozoismi conditorem esse contendit, eo quod vitam inesse materiæ sine sensu, sine ratione, sublato numine crediderit. Est etiam inter recentiores,^u qui eum inter patronos & defensores animæ mundanæ refert. Tacemus alios,^v in eo consentientes, referendum jure suo esse Stratonem inter atheos, quocunque demum sensu intelligantur rationes ejus physicæ. Non tamen ita desperata Stratonis causa visa est, ut non vel mitius censendum, vel nihil certi statuendum esse contenderent alii viri docti, quorum prius FRIDERICO PHILIPPO SCHLOSSERO,^y posterius IAC. FRID. REIMMANNO^z placuit. Longum vero esset & ab instituto nostro alienum, rationes virorum doctissimorum ex utraque parte adductas afferre in medium,^a nec arbitri nos in hac re partes, modulo nos nostro metientes, sumimus, sed nostram tantum hac de re sententiam paucis enarramus, & modeste aliis dijudicandam relinquimus. Et 1. quidem, quod jam monuimus, iterum inculcamus, vix posse de vero sensu assertionum Stratonis judicari, cum ipsius libri nobis defint, unde de nexu totius systematis judicium fieri posset; quod facile fieret, si quos *de Diis, de spiritu, de cælo* libros scripsit, nobis suppeterent. Adeo quoque obscura sunt, & inter se non cohærentia, quæ Cicero & Plutarchus tradunt, ut melius sit, fatente MOSHEMIO,^b ignorantiam fateri, quam incertis suspicionibus indulgere, præsertim, cum ea, quæ a veteribus allata sunt, varia ratione queant explicari. 2. Quod si tamen conjecturis aliquid indulgendum, & istis veterum locis insistendum est, distinguenda sunt certa ab incertis; & ea, quæ veteres Stratoni aperte tribuunt, ab iis, quæ tanquam confectaria viri eruditi ex

con-

q) Theodicée p. m. 428. ed. rec.

r) Dict. T. IV. art. Spinoza not. A. add. Rep. aux Qq. d'un Provinc. T. III. p. 1237. Cont. des pens. sur les comètes T. II. p. 520.

s) De Spinozismo ante Spinozam, Anal. hist. phil. p. 316. seqq. thes. de ath. c. I. §. 16.

t) System. intell. c. III. §. 4. p. 100.

u) Marq. D'ARGENS philosophie du bon sens Refl. III. §. 3. p. 329.

v) IENK. THOMAS. Hist. atheismi c. VI. p. 140. CLERIC. Bibl. chois. T. II. art. I. §. 7. p. 27. PAR-

CKER de Deo disp. VI. f. II. p. 525. MOSHEM. ad CVDWORTH. l. c. not. 2. Auctores historiae universalis, p. 29.

y) Diff. de hylozoismo Stratonis Lampsaecenæ Witteb. 1728.

z) Hist. atheismi sect. II. c. 27. §. 3. p. 186.

a) Allatæ eæ summation Amoen. lit. l. c.

b) Ad l. c. CVDWORTHII, qui cum prudenter multa de atheismo Stratonis dixerit, nobisque faciem prætulit, cum his conferendus est.

conjectura adiecere, eaque in subsidium vocanda, quæ alibi de eo referuntur. His præmissis, 3. certum est, Stratonem a negotio fabricandi mundi Deum prorsus removisse, nec locum ei ullum fecisse. Hoc adeo uno veteres testantur, ut non nisi absque omni pudore negari queat. 4. Certum porro est, systema particularum minimarum, qualitate destitutarum, & in infinito vacuo fortuito & temerario motu coalescentium, quod Leucippo & Democrito arrisit, Stratonem explosisse, adeoque inter atomisticos philosophos, Deum a mundi fabrica excludentes non posse referri. 5. Quin & hoc Plutarchi testimonio verum est, non admisisse eum mundi animam ratione & consilio materiam formantem. 6. Tandem & hoc indubitatum est, non aliud ad materiæ formationem principium requisivisse, quam quod naturaliter materiæ inest; quodve naturam obscurissimo vocabulo nominavit, eique vim divinam, quæ causas gignendi, augendi minuendive habeat, sed careat omni sensu adscripsit. Quæ natura 7. non potest esse universalis quædam anima sive vis materiæ formatrix, & per universam materiam fusa, alias enim mundum tanquam animal concepisset, quod negat Plutarchus. 8. Etsi vero obscurus est locus Plutarchi, evidens tamen est, posuisse eum in formando mundo principia quasi tria, *τύχην*, *φύσιν*, *αὐτόματον*, & statuisse, fortunam, sive fortuitos motus ciere naturam in materia latentem, eam vero proprio instinctu & motu certis ponderibus & motibus formationem peragere. 9. Adjicimus his, quod prætermisere viri docti, & nos postea veterum testimoniis probabimus, Stratonem reduxisse essentias rerum ad qualitates, & imprimis ad elementa frigidi & calidi, ideoque ens, sive substantiam definivisse, permanentiam entium. Hæc veterum dictis consentanea esse, & si illis standum est, omnino Stratonem tribuenda, negari poterit, qui rem recte considerat, nemo. 10. Ex his vero conjectura fieri debet, qua forte ratione systema physicum ordinasse Strato censendus sit, quæ, si quid judicamus, eo redeunt: rerum naturalium principium non esse Deum, ex machina quasi advocandum, nec latentem in materia peculiarem divinam animam, quæ omnia finxerit, nec fortuitum atomorum concursus ex sola particularum dispositione qualitates, mensuras & pondera rerum producere nunquam aptum; sed inesse cuilibet materiæ particulæ vim suam propriam, quæ pro conditione qualitatum, eam propria virtute movere, formareque, atque moderari, sicque substantias producere valeat, certosque producere effectus potens sit. Hanc vero vim non se excitare ipsam, sed antecedere fortunam, id est, fortuito casu accedere aliquid, quod latentem brutamque hanc vim excitet, qua excitata cuncta proprio & interno naturæ latentis motu & vi secundum certas proportionem, qualitatibus rerum proprias formari & perfici. Ita si Stratonem explicemus, cuncta non cohærent tantum, sed & relationibus veterum consonant, & manifestum est, qua ratione a Democrito,

c) Eundem fere in modum Stratonis systema se habuisse conjiciunt viri celeberrimi IOH. ALB.

FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 311.* & IOH. LAUR. MOSHEMIVS *ad l. c.* CYDORTH.

criti, Platonis, Aristotelis aliorumque systematibus recedens Strato, proprium sibi rerum naturalium principium finxit. II. Ex his vero altera de atheismo Stratonis quaestio excutienda est, ad quam, ut distincte respondeamus, observandum esse monemus, nusquam veteres tradere Stratonem Deos plane negasse, & prorsus nihil tale, quod divinam naturam habet, praeter vim illam latentem in materia agnovisse. Neque enim hoc ex systemate sequitur, quod mundum ex materia juxta motus principia sine Deo fingit, ut exemplo Aristotelis & Democriti atque Epicuri patet, qui ab omni hoc formandae materiae negotio Deum excluderunt, & tamen, esse illum asseruerunt. Quin si conjecturis locus est, ex verbis CICERONIS Strato negat, opera se Deorum uti ad fabricandum mundum, recte concludi posse videtur, non negasse Stratonem Deos, de quibus etiam librum scripsit, sed tantum improbavisse eorum philosophorum morem, qui ad Deum confugiunt, cum causas rerum naturalium, in ipsa natura latentes explicare debeant: videturque medium voluisse tenere inter Platonem & Aristotelem, quorum ille divinam animam Deosque ad formandum mundum advocat, hic plane non formatum, sed ab omni aeternitate fuisse asseruit, quod neutrum philosophice satis fieri putavisse videtur Strato. Eximendus itaque atheorum primae classis numero, eatenus esset Strato, quatenus de Diis nec negavit, nec asseruit quicquam, quod ad nos pervenerit, & quatenus incertum est, num praeter vim illam naturae, divinum aliquid esse concesserit. Quae enim AVGVSTINVS^d & LACTANTIUS^e dicunt, fecisse Deum corporeum, sineque mente sibi finxisse, confectaria magis sunt, quae ex assertis Stratonis derivavere hi ecclesiae doctores, in ejusmodi nectendis consequentiis summe faciles, quam ipsa Stratonis dogmata. Interim nec hoc negandum esse videtur, removisse eum omnem Dei concursum ad materiam, eamque, cum Deo coaeternam crederet, cum toto Lyceo, naturam istam per se inesse materiae credidisse: quod verisimilius nobis videtur, magisque cohærere cum placitis Stratonis, quam quod olim statuimus, ^f vim illam a Deo ab aeterno materiae inditam, eamque sibi relictam deinde esse. Videtur enim Strato in eo non recessisse a Lycei doctrina, Deum non esse conditorem mundi, sed tantum novam rationem formati mundi genesis sine Deo explicandi excogitavisse. Ex quibus omnibus tandem inferimus, etsi inter apertissimos primaequae classis hostes Dei nondum referri queat, proxime tamen ab iis abesse, cui materia aeterna, Deus ab ea exclusus, resque omnes insita vi formatae dicuntur, quae omnia Dei notionem indirecte evertunt. Sicque non militavit quidem in Spinozae castris Strato, qui Deum plane ex materia relegavit, non melius tamen ratiocinatus est, cum modificationibus materiae omnes res secundum eum constent.

§. VI. Reliqua, quae temporis injuriam evaserunt fragmenta philosophiae Stratonis haec sunt:

Reliqua doctrina Stratonis.

d) De C. D. l. V. c. 10.

e) l. c.

f) Amoenit. lit. l. c. p. 319. seqq.

V. Ens esse permanentiam entium. Refert hanc entis, vel substantiæ potius definitionem, & reprehendit PROCLUS, ^g cui διαμονή τῶν ὄντων audit. Etsi vero fatis obscura est hæc definitio, videtur tamen, si quæ supra dicta sunt, conferantur, id potissimum velle, substantias qua tales, ex subsistentia, quæ inter se entia variis qualitatibus mixta habet, ortas, sibi invicem quasi fundamento niti, ita ut una ex alia oriatur. Quæsisisse enim non in formis substantialibus, sed in qualitatibus varie inter se mixtis naturam & essentiam rerum, testantur AVCTOR *recognitionum Clementis* ^b & SEXTVS EMPIRICVS. ⁱ Qualitates vero illas in frigido & calido quæsisisse ex STOBÆI ^k loco, etsi corrupto, ingeniose conjicit FABRICIVS. ^l

VI. Animæ sedem esse in superciliorum meditullio. ^m

VII. Animam per sensuum instrumenta, tanquam per quædam foramina prospicere & se exercere, & ita arcte junctam esse cum sensibus, ut a sensibus ratione operationis differre non videatur. Ita Stratonis & Ænesidemii opinionem exponit SEXTVS EMPIRICVS, ⁿ sicque eum intelligendum esse, ut inter animam & sensus tamen discrimen sit, licet aliud prima verborum facies innuere videatur, ex antecedenti thesi recte concluditur. Opposuitque TERTVLLIANVS ^o Stratonem iis, qui cum Dicæarcho, & medicis Andrea atque Asclepiade, ita abstulerunt principale, dum in animo ipso voluerunt esse sensus. ^p Non itaque animi operationem sustulit Strato, eam vero ita cum corporis sensibus conjunxit, ut sine his illa cognoscere & judicare non possit.

VIII. Tempus esse mensuram motus & quietis.

IX. Tempora desinere in individuum, corpora autem & loca secari in infinitum, & moveri, quod movetur, in tempore individuo totum simul & confertum dividuum spatium, & non prius in priori. ^q

X. Omne corpus gravitatem habere & ad medium ferri. ^r

XI. Illud, quod extra cælum est, tanti ambitus esse, ut universum capiat; ideo suapte natura vacuum esse, verum semper corporibus impleri, & sola cogitatione considerari, tanquam per se subsistens. ^s

XII. Non solum animam irrationalem (appetitum) moveri, sed & rationalem, actiones enim animæ motus esse. ^t

XIII. Primum frigidum aquæ adscribendum esse. ^u

XIV. Cometas esse lumen sideris nube comprehensum densa, sicut fit in lucernis. ^v

XV.

g) In *Timæum* l. IV. p. 242. 243.

h) *Lib. VIII. c. 15.* ibi enim pro Callistratus, Strato legendum esse recte suspicatur FABRICIVS ad SEXTI l. citand.

i) *Pyrrh. hyp. l. III. c. 4. §. 32.* eadem repetit auctor *historiæ philosophicæ* GALENO tributæ.

k) *Eclog. phys. c. 13. p. 27.*

l) *Ad l. c. Sexti.*

m) *PLVT. de plac. phil. l. IV. c. 5. TERTVLL. de anima c. 15.*

n) *Adv. Math. l. VII. §. 350.*

o) *loc. cit.*

p) *Librum* Stratonis, quo probavit sensum non esse sine intelligentia memorat *PLVT. de solert. animalium.*

q) Vtrumque Stratoni tribuit SEXTVS *Pyrrh. hyp. l. III. c. 17. §. 137. adv. Mathem. l. X. §. 155. 177. conf. SIMPLIC. physic. l. IV. p. 168. STOBÆVS Eclog. phys. p. 19.*

r) *In l. I. de cælo c. 86.*

s) *IDEM l. IV. Phys. c. 53.*

f) *ib. l. VI. c. 23.*

ff) *PLVT. de primo frigido T. II. p. 499.*

t) *IDEM de plac. phil. l. III. c. 2.*

XV. Animi affectus & sensus in principe parte esse & non in affectis locis. In hac enim parte sitam tolerantiam, ut in terribilibus & dolorem afferentibus, utque in fortibus & timidis. "

XVI. Potentiam feminis spirituosam esse, adeoque corpus. "

XVII. Duo tantum esse, vocem & rem, & in voce verum & falsum esse. "

§. VII. Stratonem circa finem Olymp. CXXVII. defunctum in ca- Lycon.
thedra secutus est LYCON, Troadensis, Aftyanaë filius, * vir eloquens, & in educandis instituendisque pueris exercitissimus, qui pudore & laudis stimulo, quasi calcaribus utebatur, & frenis ad regendos eorum animos; maximeque improbabat, si quis animum mature doctrina non imbueret, & fero sapiens annos sibi reddi optaret. Elocutionis vero copia in eo erat uberrima, adeo, ut præposita nomini Γ littera, *Glyconem* quidam appella- rent, dicendi dulcedinem in eo admirati. " Scribendo tamen multum sibi fuit inferior. " Non vero pueris tantum utilissimum se præstitit, sed Athe- nienfes quoque multoties consilio in rebus dubiis adjuvit. " Et hanc quo- que prudentiam rerum gerendarum causam fuisse verisimile est, quod ma- xima apud Attalum & Eumenem reges gratia floreret, qui regia eum mu- nificentia alebant. Antiochus quoque ejus convictum expetiit, obtinere tamen non potuit. " Erat autem, more doctorum in Lyceo, cultu mun- dissimus adeo, ut toga uteretur ad excessum delicata & pretiosa; " & cum corporis habitu esset robustior, exercitia corporis omnia solertissime obi- bat, athleticis rebus agilitate maxime idoneus. " Scholam vero rexit per XLIV. annos^e integros, denatus anno ætatis LXXIV. podagræ confectus doloribus. Vtrum libros scripserit, vel a Stratonis placitis recesserit, vete- res tacent; unum hoc notat CLEMENS ALEXANDRINVS, ^f finem con- stituisse veram animi lætitiā: quo referendum etiam videtur, quod PLV- TARCHVS ^g ait, Aristonem ejus discipulum, librum scripsisse, cujus titu- lus, *Lycon* fuerit, in quo animarum dogmata mixta fabulis, id est, mytho- logico dicendi genere proposita sint, apta ex voluptate concitare divinum furorem. Ex hoc enim loco conjici recte potest, Lyconem de animæ gau- dio philosophatum fuisse, Aristonem vero dulci fabularum lepore doctri- nam in se jucundam temperavisse. Sunt & alii hujus nominis veteribus memorati, a Peripatetico hoc distingvendi, ex quibus unus huic quoque se- ctæ, alter Pythagoreæ, adhæsit. ^b

Ppp pp 2

§. VIII.

u) *ib. l. IV. c. ult.*

v) *ib. l. V. c. 4.*

w) SEXT. EMPIR. *adv. Math. l. VIII. f. 13.* id Stoicis, reliqua Aristoteli opposita.

x) LAERT. *l. V. f. 68.* qui Panthædi dialectici auditorem vocat.

y) PLVT. *de exilio.*

z) LAERT. *f. 66.* CIC. *de fin. l. V. c. 5.* cui ora- tione locuples, rebus ipsis jejuniior, audit.

a) LAERT. *f. 67.*

b) *ibid.*

c) *ib. & ATHEN. l. XII. p. 546.* qui plura de ejus luxu habet.

d) *ib.* Ad hunc corporis robusti habitum alludit HORAT. *Ep. l. I. ep. 1. v. 30.* ut recte observatum HEINSIO *ad h. l.*

*Nec quia desperes invicti membra Glyconis
Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.*

e) LAERT. *l. c.* apud STANLEIVM *p. 501.* male expressi sunt XL. anni.

f) *Stromat. l. II. p. 416.*

g) *Quomodo juveni audiendi poetæ.*

h) LAERT. *f. 69.*

Aristo Cejus.

§. VIII. Lycone decedente cathedram in Lyceo occupavit ARISTO in insula Ceo, Iulide natus, unde CEIVS & Iulietes dicitur, qui præceptor in cathedra Peripatetica Olymp. CXXXIIX. secutus est. Critolai γνώριμον, id est, familiarem discipulum vocat SEXTVS EMPIRICVS, ^k quod tamen, cum successio scholæ Peripateticæ supra veterum testimoniis probata non admittat, quæ Aristonem Iulietem ante Critolaum ponit, vel falsum plane est, & error veterum, vel de juniore aliquo Aristone intelligendum est. ^l Bionis vero Borysthenitæ æmulum fuisse STRABO testis est. ^m Scripsit, CICERONE auctore *multa & polita, sed oratio auctoritatem non habuit; gravitasque in concinno & eleganti viro, quæ philosophum decet, desiderata est.* Quo judicio Cicero ad gravem doctrinam de anima, fabulis ab Aristone, uti supra dictum, involutam & temeratam respicere videtur PATRICIO, ⁿ quod tamen vero parum videtur simile, philosophicas enim doctrinas μυθολογικῶς enarrare, præstantissimi philosophi solebant. Propius vero est, Aristonem materiam scribendi elegisse sæpius philosopho non dignam, & luxuriatum etiam fuisse in dictione; quam conjecturam liber *amatoriarum similitudinum*, quem teste ATHENÆO ^o scripsit, confirmat. De placitis vero ejus & scriptis difficile est statuere, eo quod veteres Aristonem Cejum Peripateticum, & Aristonem Chium frequenter inter se confuderunt, suntque, qui pleraque huic adscripta Peripatetici esse contendunt; ^p alii ^q contrarium tenent. Habuit etiam discipulum cognominem ex Coe insula oriundum, quem testamento hæredem instituit, qui a præceptore distingvendus est. Alium Aristonem seniorememoratur LAERTIVS. ^s

Critolans.

§. IX. CRITOLAVS, qui Aristonem excepit, Phaselide, celeberrima Lydiæ urbe, ortus fuit, ^u Aristonis discipulus, ut supra dictum est. Delegatum fuisse, ob eloquentiam, qua præstabat, ab Atheniensibus, ut cum Carneade & Diogene Romam mitteretur, ibique dicendi facultatem Romanis probavisse, supra in Carneadis vita retulimus, & quæ circa ejus ætatem atque tempus difficultates moveri soleant, memoravimus. Quamvis autem esset disertissimus, rhetoricam tamen teste SEXTO EMPIRICO ^v & QVINTILIANO ^w damnavit, ut quæ artificium potius sit malum, quam ars, qualem esse, pertinaciter negabat. Id quod mirum nemini debet esse, cogitanti, semper, & potissimum circa Critolai tempora, internecinum inter philosophos & oratores fuisse odium, utraque parte alteri detrahente: cujus exemplum nobis Academia quoque supra exhibuit. Ætatem ultra LXXX. annum

i) LAERT. I. VII. f. 164. STRABO I. X. p. 658.

k) Adv. Rhetor. I. II. f. 61. quod confirmat QVINTILIAN. I. II. c. 15.

l) Præfert hoc jure cel. FABRICIVS Bibl. Gr. vol. II. p. 280. 294. & ad locum SEXTI.

m) I. c. Ζηλώτης vero imitatore quoque innuit.

n) De finib. I. V. c. 5.

o) I. c. p. 155.

p) Lib. X. p. 419. I. XV. p. 674.

p) LAERTIVS I. VII. f. 163. Panætii auctoritate usus.

q) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Aristo not. G.

r) STRABO I. XIV. p. 658.

s) Lib. V. f. 27.

ff) PLUT. de exil. T. II. p. m. 527. CICERO I. c.

t) Adv. Grammat. I. II. f. 15. 20. & FABRIC. ad h. l.

u) Lib. II. c. 17. Instit. Orat.

annum protraxisse volunt, ^v licet impeditæ sint temporis ejus rationes. Distinguendus vero Critolaus Peripateticus ab aliis hujus nominis. ^w Institisse vestigiis disciplinæ Peripateticæ, pauca, quæ de ejus placitis veteres confervarunt, docent. Inter quæ præter doctrinam de Deo, quem cum Diodoro discipulo ætheris purimentem dixisse refert STOBÆVS ^x maxime dogma de mundi æternitate notandum est, de quo memorabilia quædam refert PHILO, ^y habuisse eum doctrinam de mundi & humani generis ortu, totamque cosmogoniam pro invento fabularis theologiæ, excogitato ad illiciendos fatuos, & decipiendos credulos, quod naturæ operi contraria afferat, multisque argumentis in primos homines ex terra natos insurrexisse, & contendisse, humanum genus esse æternum, ergo & mundum, qui, cum suamet causa sit essentiæ, ut ceteris rebus omnibus, sempiternus esse debeat, cum nihil præterea sit, unde destructionem quoque metuat. Addit plura, apud ipsum legenda, Aristotelicum hoc de argumento dogma mire illustrantia. Summum porro bonum statuebat ^z esse, perfectionem vitæ recte fluentis, secundum naturam, quæ compleatur ex tribus generibus, quo in dogmate ab Aristotele parum discessit; quare & *προγονικὴν τελειότητα*, perfectionem a majoribus in Lyceo traditam eum intellexisse, recte monuit CLEMENS ALEXANDRINVS. Refert etiam CICERO, ^a animi bona corporisque atque externa, velut in lance eum appendisse, tantumque, dixisse, propendere istam lancem, cui imposita sint animi bona, ut terram & maria deprimat.

§. X. Critolai discipulus DIODORVS fuit, quem in schola ei successisse, ex supra demonstratis evincitur. Quis vero fuerit, quem docendi modum tenuerit, quamdiu cathedram occupaverit, quem sibi successorem delegerit, altum apud veteres est silentium. Vnum hoc notavit CLEMENS ALEXANDRINVS, hunc finem hominis statuisse, ut sine omni molestia & honeste vivat. Sunt, qui putant, ^c Erymneum, quem Athenionis præceptorem fuisse ATHENÆVS ^d ait, successorem ejus fuisse, nititur vero hoc mera suspicione, definitque in Diodoro Peripatetica successio; ab eo enim usque ad Andronicum Rhodium, qui undecimus ab Aristotele Lycei doctor numeratur, tres desiderantur, veteribus indicti. Cum Diodoro itaque Peripateticæ scholæ historia in prima definit periodo: aliquot tamen viri celebres non prætermittendi nobis sunt, qui ex hac secta magnam sibi famam acquisiverunt.

§. XI. Non enarrabimus vero sectatores Aristotelis omnes, ejusmodi enim catalogos scriptionis nostræ scopus & modus non admittit, sed aliquos, qui inter Græcos ex Lyceo prodeuntes nomen sibi paraverunt celeberrime,

Ppp p p 3

^v) LUCIAN. in longæv. T. II. p. m. 829.

^w) Vid. VOSSIVS de hist. Græc. l. III. p. 348.

^x) Eclog. phys. l. I. c. 1. p. 2.

^y) Quod mandus sit incorruptibilis p. m. 943. seqq.

^z) CLEM. ALEX. Strom. l. II. p. 416.

^a) Tuscul. Qq. l. V. c. 17.

^b) Strom. l. I. p. 301. conf. CICERO de finibus l. V. c. 1. Ac. Qq. l. IV. c. 42. CLEM. l. II. p. 415.

^c) PATRICIVS l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Græc. vol. II. p. 300. OLEARIVS ad STANLEIVM pag. 504.

^d) Lib. V. p. 211.

Diodorus.

Affectu alii
Aristotelis.

lebre, adducere fatis erit; reliquos dabunt, qui Peripateticorum indices confecerunt PATRICIVS^e atque FABRICIVS,^f ut alios taceamus: Ple-
rique tamen eorum, quos doctissimorum virorum collegit industria, post
renovatam Peripateticæ scholæ faciem & productos in lucem Aristotelis li-
bros vixerunt, quod argumento est, non adeo magnam Lycei fortunam in-
ter Græcos fuisse, ex quo cum Theophrasto Peripateticæ literæ quasi se-
pultæ sunt. Qui enim eum sequebantur, nomen magis, quam doctrinam
Peripateticam tuebantur. Ille itaque maxime notandi sunt, qui vel Aristo-
telem ipsum audiverunt, vel ex Theophrasti disciplina prodierunt, & ge-
nuinam Peripateticæ philosophiæ faciem pernoverunt. Inter quos Dicæ-
archus, Eudemus, Heraclides Ponticus, Phantias, Demetrius Phalereus, &
Hieronimus Peripateticæ philosophiæ gloriam eruditione sua maxime au-
xerunt.

Dicæarchus.

§. XII. DICAËARCHVS, Phidiæ filius Messenius fuit ex Sicilia, Aristo-
telis discipulus,^{ff} & nobile Lycei ornamentum, qui & historicis scriptis &
philosophicis disputationibus celebre nomen consecutus est. CICERONI
enim non ἰσορριώτατος tantum audit,^g sed & Peripateticus magnus & co-
piosus;^h qui & alibi,ⁱ quanti hunc virum fecerit, luculenter prodit. Nos
nec historicam nec geographicam ejus eruditionem hic consideramus, de
utraque ad DODWELLI dissertationem de Dicæarcho^k lectorem remit-
tentes; sed, quæ philosophica adamavit placita, a nobis prætermitti non
possunt. Statuit enim

I. Nihil esse omnino animum, & hoc esse nomen totum inane, fru-
straque & animalia & animantes appellari, neque in homine inesse animum
vel animam, nec in bestia. Vimque omnem eam, qua vel agamus quid,
vel sentiamus, in omnibus corporibus vivis æqualiter esse fusam, nec sepa-
rabilem a corpore esse, quippe quæ nulla sit, nec sit quicquam nisi corpus
unum & simplex, ita figuratum, ut temperatione naturæ vigeat atque sen-
tiant. Ita CICERO^l deliciarum suarum, Dicæarchi, sententiam exponit,
quem acerrime contra immortalitatem animorum disputasse, innuit. Con-
firmant id alii quoque veterum,^m patetque ex CICERONIS alio loco,ⁿ
eum in Corinthiaco, & in Lesbiacis libris, vehementer in hanc doctrinam
in-

e) *Discuss. Perip. T. I. l. X. p. 127. seq.* ubi de au-
ditoribus, sectatoribus & expositoribus Aristotelis
agit, eorumque varias philosophandi rationes
l. XII. p. 152. seqq. exponit.

f) *Bibl. Græc. vol. II. p. 272.* consuli quoque
cum fructu possunt IONS. *de Scr. Hist. phil.* passim.
VOSSIVS *de hist. Gr. l. I. c. 9. p. 40.* Catalogum quo-
que Peripateticorum, licet negligenter satis confe-
ctum exhibet LEONARD. COZZANDVS *de magi-
sterio antiq. philos. l. II. c. 2. p. 157. seqq.*

ff) CICERO *Tusc. Qq. l. I. c. 10. 21.* SVIDAS
T. I. v. Dicæarchus p. 585.

g) *Ad Attic. VI. 2.*

h) *De officiis l. II. c. 5.*

i) *Ad Attic. II. 12.* qui & ep. 2. eum magnum ho-
minem vocat.

k) Eam cum Dicæarchi fragmentis geographi-
cis inseruit T. II. *Geographorum Græcorum Oxon.*
1703. 8. editorum IO. HUDSONVS vir clarissimus.
BAYLIVS etiam *Dict. T. II. art. Dicearque p. 285.*
quædam ad eum pertinentia collegit. add. IONS.
de Script. hist. phil. l. I. c. 16. p. 85. FABR. *Bibl. Gr.*
vol. II. p. 295. VOSS. *de Hist. Græc. l. I. c. 9. p. 46.*

l) *Tusc. Qq. II. cc.*

m) PLVT. *contra Colot. EVSEB. præp. l. XV.*
c. 9. p. 810. CIC. *ad Attic. l. XIII. ep. 31.* SEXT.
EMPIR. *Pyrrh. hyp. l. II. c. 3. f. 31. adv. Mathem.*
l. VII. f. 349.

n) *Tusc. Qq. l. I. c. 31.*

insurrexisse, & imprimis, ut notat PLUTARCHVS, " Platonem oppugnavisse. Observavimus|vero supra quoque, augere ita verisimilitudinem ejus sententiæ, quæ animæ mortalitatem assertam tribuit Aristoteli hanc Dicæarchi disputationem: tota enim ea cum systemate Aristotelis physico & psychologico convenit. Quid vero veteres, ° & recentiores ea de re contra Dicæarchum & qui ejus opinionem sequuntur disputaverint, p hujus loci, enarrare non est.

II. Humanum genus semper fuisse. Sententiam γνησιως Aristotelicam Dicæarcho tribuit CENSORINVS, q videnturque ad hoc argumentum pertinuisse quæ CICERO r habet: *eum collectis ceteris causis eluvionis, pestilentiae, vastitatis, beluarum etiam repentinæ multitudinis, quorum impetu quædam hominum genera sint consumpta, docuisse plures esse deletos homines hominum impetu, id est bellis & seditionibus.* Ista enim responsione objectionem eludebat, quæ impossibilitatem æternitatis mundi ab initiis regnorum & hominum multitudine derivabat.

III. Divinationes quoque plerasque rejecisse, nisi quæ fiunt, cum animus hominis ita solutus est & vacuus, ut ei plane nihil sit cum corpore, asserit CICERO. s Quam tamen doctrinam cum primariæ hypothese, animam nihil esse, nisi vitam vimque corporis, consistere non posse, recte monuit P. BAYLE. Quæ vero ita explicari possunt, ut vis illa, quæ inest corpori, quamque animam alii philosophi vocant, vigilantibus vel in statu ordinario versanti homini certis externorum sensuum legibus & vinculis constricta dicatur, quibus vel somno vel furore solutis divino, vis illa libere moveatur, ut alibi ait CICERO, & virtutem in divinatione naturalem explicet. Non negamus tamen Peripateticum philosophum ita contradictionem nondum evitare; verum ista tamen Peripateticis principiis convenienter dicta sunt.

IV. Nescire quæ eventura sunt, melius esse, quam scire. Magnum Dicæarchi librum fuisse, in quo hæc defenderat, testatur CICERO. ff

V. In civilis quoque philosophiæ cognitione mirabilem fuisse, testatur quoque CICERO, t qui libros *de Pellenæorum, Corinthiorum & Atheniensium rebuspublicis vehementer commendat.* Refertque SVIDAS " librum Dicæarchi de Spartanorum republica, quotannis in ephororum prætorio lectum esse, puberibus auscultantibus, idque lege apud Lacedæmonios sancitum diuque observatum fuisse. Male eum librum tribuit Dicæarcho Lacedæmonio, Grammatico, Aristarchi discipulo MEVRSIVS. v

VI.

n) l. c. insurrexisse quoque contra Platonis Phædrum ex CICERO. ad Attic. XIII. 39. colligitur, conf. FABRIC. l. c. p. 298. f. add. CICERO Tusc. Qq. l. VI. c. 34. LAERT. l. III. f. 38. putabat enim, juveniliter eum ac moleste de amore præcepisse.

o) TERTULL. de anima c. 15. LACTANT. ep. 10.

p) Conf. BAYLE l. c. not. L. M.

q) De die nat. c. 4.

r) De offic. l. c. conf. FABRIC. l. c. p. 297.

s) De divinat. t. l. c. 3. l. II. c. 48.

ff) De divinat l. II. c. 51.

t) Ad Attic. II. 2.

u) l. c.

v) In Indice Misc. Laconic. v. Dicæarchus, notatus ideo BAYLE l. c. sed in ipso libro l. IV. c. 19. p. 334. nihil de Lacedæmonio habet Meursius, unde conjicimus, indicem a Pufendorfio editore vel alio confectum fuisse non inspecto satis ipso libro.

VI. Prætereundum quoque non est, diligentem posuisse in eo operam Dicæarchum, ut altitudines montium regum cura & impensis emeteretur, & rationes inde geographicas deduceret. Scripsisse vero *de montium dimensione in Peloponneso* observant DODWELLVS & FABRICIVS. ^w

Eudemus.

§. XIII. EVD E M V S Rhodum patriam habuit, Aristotelem præceptorem, ad quem is ethica scripsit, licet sint, qui ea ad Eudemum auctorem referant. ^x Scripsisse enim ad imitationem magistri philosophica testatur A M M O N I V S, ^y notatque Boëthius, auxisse eum logicam Aristotelis syllogismo hypothetico, & quinque aliis modis primæ figuræ, & septimo tertiæ. ^z Desideratur etiam non sine jactura historiæ philosophicæ, ejus historia geometrica & astrologica veteribus passim memorata. Plura de eo vide apud PATRICIVM, FABRICIVM, ^a & MEVRSIVM. ^b

Heraclides Ponticus.

§. XIV. HERACLIDIS, Eutyphronis filii, Heracleotis e Ponto vitam ex veteribus enarravit Timagenes, ^c & collegit ex aliorum memoriis LAERTIVS. ^d Is cum dives esset, Athenas concessit, & Platonem audivit, Pythagoricam quoque philosophandi rationem sectatus, refertque SVIDAS, ^e Platonem in Sicilia abiturum, præsidem scholæ reliquisse Heraclidem. Postea Speusippo in disciplinam se tradidit, novissime vero Aristotelem secutus. Adeo tumentis fuit corpore, ut illum Athenienses non Ponticum, sed pompicum appellarent; moribus vero & incessu quoque gravem, humanum & verendum fuisse LAERTIVS testatur, qui & hoc addit, veste usum fuisse mollicula, qua in re morem Lycei, præceptorem sequentem, imitatum fuisse, ex exemplis supra allatis constat. Non vero doctrina tantum philosophica & mathematica, sed & dictionis & orationis genere vario & distincto, quodque maximam capiendi animos atque oblectandi vim habebat, eminuit, multisque libris doctissimis eruditionem probavit, quorum indicem confecit LAERTIVS. ^f Fabulam vero Græcam sapiunt, quæ de dracunculo ab eo nutrito, & cum moreretur, lecto imposito, ut ad Deos relatus crederetur, narrant LAERTIVS & SVIDAS, adeo puerilia sunt, & vero non similia. Plura de eo dabunt VOSSIVS, ^{ff} FABRICIVS, ^g & MENAGIVS. ^b Non confundendum vero esse cum scriptore allegoriarum Homericarum alibi monuimus. ⁱ Triginta enim ex veteribus Heraclidas diversos collegit IONSIVS. ^k

Phanias.

§. XV. PHANIAS, five Phænias Eresius, Theophrasti civis e Lesbo insula fuit, quem Ephesium fuisse perperam quidam SVIDAE codices vocant,

^w) Il. cc. PLINIUS l. II. c. 65. GEMINVS Elem. Astron. c. 14.

^x) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 156.

^y) Ad Categorias p. 13.

^z) Conf. PATRIC. l. c. p. 49. 75. 153. FABR. l. c. p. 300. IONS. l. c. c. 15. pag. 79. ^a) Il. cc.

^b) In descriptione Rhodi l. II. c. 9.

^c) Is enim, teste SVIDA de claris Heracleensibus scripserat.

^d) Lib. V. f. 86. seqq.

^e) In Ἡρακλίδης T. II. p. 70.

^f) l. c. f. 87. 88.

^{ff}) De historicis Græc. l. I. c. 10. p. 45.

^g) loc. cit.

^h) Ad LAERT. l. c.

ⁱ) Supra in Homero.

^k) Lib. II. c. 11. conf. l. I. c. 17.

cant, ¹ qui eum Aristotelem audivisse tradit. Diligentem non naturæ tantum, sed & historiæ philosophicæ interpretem fuisse, ex libro de *Socraticis* veteribus laudato, ² aliisque ingenii ejus monumentis, quæ enarrat VOSSIVS, ³ colligitur. Qua in re, dubium non est, Aristotelis historiæ philosophicæ plurimum tribuentis exemplo fuisse excitatum. Scripsit vero etiam logica, ut ex loco quodam AMMONII ⁴ colligere est. Alius vero Phantias, Posidonii Stoici discipulus est, quem cum Peripatetico confudit VOSSIVS. ⁵

§. XVI. Omnes vero, enumeratos hætenus nominis celebritate, vitæque fati per prospera & adversa jactatus facile superat DEMETRIUS PHALEREVS, nobilissimus Peripateticus, dignusque Theophrasto præceptore discipulus, cujus plurimi veterum meminerunt, ex quibus vitam ejus collegit LAERTIVS. ⁶ Is cum raro, quod notat CICERO, ⁷ exemplo & doctrinæ studiis & regenda civitate princeps esset, a Cassandro, Macedonum rege Olymp. CXV. 4. Atheniensibus præfectus est. Quem principatum non tyrannide occupavit, sed prudentia gessit, popularemque statum restauravit: namque & redditibus & ædificiis civitatem auxit, tantamque inde populi gratiam meruit, ut CCCLX. statuis, intra totidem dies confectis, ⁸ honoraretur, quod nulli ante eum contigerat. Decem autem annos cum optime rempublicam administrasset, invidia civium pressus, qui oligarchiam odio habebant, absens capitis damnatus est, id quod Demetrii, Antigoni filii jussu factum esse tradidit Phavorinus. ⁹ Tantusque fuit populi furor, ut cum absens damnaretur, ejusque potestas corporis data non esset, in æs debaccharetur, statuasque omnes subverteret, & turpissime haberet. Ipse vero Antigoni metu ad Ptolomæum Lagida, cognomento Soterem, confugit, & apud eum in tanto honore fuit, ut, quod AELIANVS ¹⁰ testatur, primas in ferendis rogandisque legibus partes teneret. ¹¹ In hac vero in Ægypto commoratione accidisse tradunt, ¹² ut Alexandria oculorum usum amitteret, a Serapide autem reciperet, quem pro hoc beneficio pæanibus honoravit, apud Athenienses postea decantare solitis. Cum autem regi auctor fuisset, ut liberos, quos ex Eurydice haberet, regni successores designaret, non filium Beronices, postea Philadelphum dictum, rex ei non obtemperavit, sed vivus adhuc Philadelphum in regni societatem ascivit, quæ res Demetrio exitio fuit. Alta enim mente injuriam reponens Philadelphus, parente fati functo, honoribus eum privavit,

*Demetrius
Phalereus.*

1) Vid. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 308.* in KUSTERI vero editione recte expressum est Eresius, enim pro e ex mendo irrepsisse, palam est.

2) Vid. IONS. *l. c. p. 84.*

3) *l. c. p. 49.*

4) *De Categor. p. 13.*

5) *loc. cit.*

6) *Lib. V. f. 70. seqq.* conf. MENAG. *ad h. l.*

7) *De legibus l. III.*

8) Quot nempe dies annus tum haberet, inde

VARRO:

Hic Demetrius æneas tot aptu'st,

Quot lucas annus habet absolutus.

conf. STRABO *l. X.* PLIN. *l. XXXIV. c. 6.*

9) LAERT. *l. c. f. 77.*

10) *Lib. III. c. 17.*

11) Dicitur suasisse Ptolomæo, ut philosophorum de regno & politia libros legeret, quippe in eis reperiri, quæ amici reges monere non auderent, quod refert PLUT. in *apophthegm.* Fuga vero Demetrii in Ægyptum incidit in Ol. CXVIII. 2.

12) LAERT. *f. 76.*

vavit, & certæ provinciæ exilio destinavit, ubi cum tristissimam vitam paulum exegisset, aspidis morfu interiit: id quod destinato consilio, ut e vivis tolleretur, factum esse CICERO ^v asserit. Et hæc quidem certis veterum testimoniis constant. Quod vero post Aristeam Aristobulus, Philo, Iosephus, & plerique veterum ecclesiæ doctorum tradiderunt, Demetrio Phalereo museo & bibliothecæ regiæ, Alexandria a Ptolomæo Philadelpho præfecto consilium deberi, curandæ versionis Græcæ bibliorum Hebræorum, magnis dubiis expositum est, valdeque in diversa traxit viros in arte critica summos. ^w Seriem enim rerum & Hermippi apud LAERTIVM ^x testimonium ob stare monent, quo minus vera ista sint, cum quam primum regno solus admotus esset Philadelphus, Demetrium rure custodiendum curasset, ubi aspidis morfu interierit. Addunt ^y & Demetrium, & post eum Zenodotum Ephesium isto tempore bibliothecarium Ptolomæi Lagidis, non Philadelphi fuisse. Cui tamen nodo solvendo hanc responsionem adhibent VOSSIVS ^z uterque, pater & filius, versionem sacrorum librorum curante Demetrio Phalereo factam esse illo tempore, quo simul regnarunt Ptolomæus Lagi & filius ejus Philadelphus. Posterius vero telum ut declinet eruditissimus HUMPHREDVS PRIDEAUX, ^a statuit, Demetrium supremum bibliothecæ præfectum, Zenodotum vero ejus custodem, quem subbibliothecarium barbare vocant, fuisse. Nos hic prolixè argumenta utriusque partis discutiendo moram non neçtimus, dicturi ea de re ex instituto in historia philosophiæ Iudaicæ; sed id unum monemus, quod totam rem subruit, Aristeæ, Aristobuli & Iosephi Iudæorum testimonia destitui fundamento solido, quod versio illa publica auctoritate regum Ægypti confecta fuerit, & manifestam Iudæorum arrogantiam præ se ferre, qua Patres veteris ecclesiæ seducti traditionem hanc rei sacrae, ut putabant, honorificam, sine ulteriori examine admiserunt; probabilissimumque esse, susceptum fuisse laborem hunc privato Iudæorum in Ægypto commorantium studio. Ita nec disertum Hermippi testimonium rejici, nec bibliothecæ Alexandrinæ conditæ epocha mutari, nec Zenodoti bibliothecarii munus levi & non probata exceptione infringi opus est. Sed ut ad Demetrium Phalereum redeamus, Theophrasti auditor in philosophia & eloquentia dignum tanto præceptore discipulum se præstitit, &, quod testatur LAERTIVS, ^b & librorum numero & versuum multitudine omnes sui temporis Peripateticos superavit, doctissimus & peritissimus omnium. Probat etiam librorum ejus index, ab eo consignatus, in omni doctrinæ genere, partim historico, partim politico, partim poëtico, partim rhetorico, partim philosophico fuisse versatissimum. Quæ scripta stilo philo-

v) Orat. pro Rabirio.

w) Vid. post SCALIG. ad Euseb. aliosque HUMPHR. HODY de LXX. Interp. c. 9. quique historiam hujus versionis exposuere.

x) loc. cit.

y) IONS. de Scr. hist. phil. l. I. c. 12. p. 101.

z) G. I. VOSSIVS de Hist. Gr. l. I. c. 12. p. 37. 13. VOSSIVS l. c.

a) Hist. Ind. Vet. Test. P. II. l. I. p. 19.

b) f. 80.

lofophico, oratorio tamen robore & virili eloquentia permifto confignavit, ^c ut adeo dolendum fit, ea nobis temporis injuria erepta effe: qui enim ad eum refertur libellus elegans *de interpretatione*, ^{vo} *Deleas* fufpectus eft. ^d Fuiſſe vero virum non eleganter tantum doctum, fed & probum rectique & honeſti amantem, dicta, quæ de eo refert LAERTIVS ^e atque ſententiæ pulcherrimæ comprobant. A multis vero Demetriis, ^f veteribus memoratis, addito Phalerei nomine facile diſtingvitur. Eſt inter eos Alexandrinus quoque philoſophus quidam, & ipſe Lyceo addictus, cujus meminit ATHENAEVS, ^{ff} cum Phalereo non confundendus.

§. XVII. Tandem & HIERONYMVS RHODIVS non tacendus *Hieronymus Rhodius.* nobis eſt, quem cum Arceſilao & Lycone contentiones aluiſſe, LAERTIVS ^g teſtatur. Ariſtotelis itaque diſcipulum dum vocat ATHENAEVS, ^b nihil aliud dicit, quam ſecutum fuiſſe diſciplinam Ariſtotelis, ut recte notat IONSIUS, ⁱ qui & VOSSIVM ^k reprehendit, qui Hieronymum ad Ptolomæi Lagi tempora refert. Lycon enim Olymp. CXXVII. ſcholæ præeſſe cœpit, cujus ille temporibus vixit. Peripateticum imprimis nobilem, ſvavem item & doctum vocat CICERO, ^l & frequenter ejus ſcripta laudant veteres. ^m Summum bonum dixit, non dolere. ^m

c) *ib. f. 82.* Luculentius CICERO in Orat. ſed Phalereus Demetrius meo judicio præſtitit, cujus oratio cum ſedate & placide loquitur, tum illuſtrant eam quaſi ſtellæ quædam tralata verba & immutata. Et paulo poſt ſententias & locos communes ſine contentione diſputatos ab eo laudat. Et off. l. I. init. eum vocat diſputatorem ſubtilem, oratorem parum vehementem.

d) Vid. FABRIC. *Bibl. Græc. vol. IV. p. 423.* & quos laudat.

e) *f. 82.*

f) Viginti nominat LAERT. *f. 83.* quibus plures addit MENAGIVS.

ff) *Lib. X. XII.*

g) *Lib. I. V. f. 41. l. V. f. 68.*

h) *Lib. X.*

i) *De Scr. Hiſt. phil. l. II. c. 3. p. 129.*

k) *De Hiſt. Gr. l. I. c. 9. p. 48.*

l) *De Orat. c. 56. de fin. l. V.*

m) Vid. MEVRS. in *Rhodi deſcript. l. II. c. 10. p. 99.* FABR. *Bibl. Gr. vol. II. p. 303.*

n) Adeoque, voluntatem non eſſe expetendam CICERO *de fin. l. II. c. 3.* hinc *l. V.* dubitat, an Peripateticus vocandus ſit. Inde conjicit, PATRIC. *diſc. T. I. l. XII. p. 157.* hunc primum fuiſſe, qui Peripateticam doctrinam cum aliis aliarum ſectarum doctrinis miſcuit. Hic enim Ariſtotelis libros non vidit.

CAPVT OCTAVVM.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

*Cynicorum
nomen &
origo.*

Nondum Socraticos discipulos, qui post præceptoris fata sectam condidere, dimittere historiam philosophiæ Græcanicæ enarrantibus licet; restat enim Antisthenes, Socratis discipulus, qui Cynicam sectam instituit, ex qua enata est Stoica, quarum historiam jam pandemus. Cum enim reliqui, qui ex disciplina magni viri prodierant, variarum doctrinarum hypothefibus, quarum semina a Socrate se accepisse gloriabantur, inhærerent, Antisthenes e contrario virtutis magis cultum, ad quem pleraque Socrates retulerat, quam subtiles speculationes discipulorum ejus imitandum ratus, novum & insolitum disciplinæ genus excogitavit, quod Cynicum dictum est. Cujus appellationis originem varie repetunt veteres atque recentiores. Quidam enim veterum a publico Atheniensium gymnasio Cynosarge dicto, quod elegit Antisthenes, ut in eo doceret, Cynicam sectam dictam putant; ^a quod admittunt etiam recentioris ætatis viri quidam doctissimi, ^b qui a loco sectæ nomen hæsisse, ut Academicæ ab Academia, Stoicæ a Stoa, contendunt. Multi vero veterum, observantes, non omnes Cynicos in isto gymnasio docuisse, ut Academici in Academia, sed solum Antisthenem, ad mores potius sectæ Cynicæ, istam appellationem respicere, tradunt. Cum enim caninos in omnes fere homines dentes hæc secta exerceret, & dicacitate insolita omnes, quos ex instituto suo corripere fas erat, allatraret, & quod plerique veterum asserunt, canino quoque more decori rationem insuper haberet omnem, nec quæ naturalia sunt, turpia putaret, licet talia aliis viderentur: canum appellationem fortitam fuisse, nec ipsis Cynicis valde ingratham, asserunt. Nos utramque sententiam non incommodè copulari posse putamus, & utrumque occasionem nominis dedisse credibile putamus. Docebat enim Antisthenes in Cynosarge, novamque ibi sectam condendi studio intentus severissimam auspicabatur disciplinam: cui cum nomen imponendum esset, repudiato Antistheniorum ^c titulo, a loco nomen hæsisse eo magis verisimile est, quo magis eadem appellandi ratio in ceteris, quæ ex Socratis schola ortæ erant, sectis obtinuerat. Cum vero ipse sectæ auctor canino more homines allatrando, totius civitatis re-

pre-

^a) Horum aliquos nominat LAERT. l. VI. f. 13. HESYCH. ILL. etiam & SVIDAS in Antisthen. T. I. p. 230. id recipiunt.

^b) MEVRS ad HESYCH. p. 115. & Athen. Att. l. II. c. 12. FABR. Bibl. Græc. vol. II. p. 360. IONS. de Scr. hist. phil. l. I. c. 8. p. 39. & dissert. Perip. I. p. 422. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 3. aliique.

^c) LAERT. l. III. c. 15. AVGVSTIN. de C. D.

l. XIV. c. 20. PLAVTVS in Pers. Act. I. sc. I. v. 43. APVLEIVS florid. XIV. p. m. 355. Consentiant recentiorum multi, & in his LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. I. diff. XIII. p. m. 78. cl. STOLLIVS Hist. phil. moral. p. 97. conf. VOSSIVS l. c. MENAG. ad LAERT. l. VI. f. 13. & STOLLIVS a se diversus diff. de Antisthene Cynico §. XI. p. 16.

^d) ARISTOT. l. VIII. c. 3. Metaphys.

prehenforem ageret, appellatio inter Græcos non inusitata, qua dicaces homines, imprimis philosophi, canes vocabantur, ^c tanquam e re ipsa nata sectæ hæsit, & qui in Cynosarge docebat, vere canis esse dictus est, id quod L A E R T I V S ^f disertè testatur. Etsi vero sectæ, a magistro vel loco, appellationem rejiciebant Cynici, ^g qui Herculis imitatores se esse præ se ferebant, cui Cynosarge dicata erat, qui a cupiditatum noxiarum & vitiorum monstris Herculis instar civitatem purgarent; ^b non displicuit tamen postea nomen philosophis ex hac secta, ut Diogenis exemplo patet, scommatis ⁱ injuriam in libertatis philosophicæ laudem vertentes, cum non amplius in Cynosarge docerent, sed per omnia urbium compita & imprimis loca sacra & publica discurrerent, reprehensuri, quoscunque emendatione opus habere noverant. Id quod eo facilius evenire potuit, quo magis perditissimis tunc moribus tota fere vivebat Græcia.

Fuit autem Cynosarge ex locis Athenarum publicis, extra urbis mœnia Cynosarge. versus meridiem, in editiore paulo loco haud procul a Lyceo sita, cum luco adjacente. Nomen nata est a cane albo, quasi ὁ κυνὸς ἀργεῖς ναὸς, canis albi templum, cujus occasionem, docente S V I D A ^k hæc fuit. Civis quidam Atheniensis, Didymum, Suidas vocat, rectius Diomum alii, vide M E V R S I V S ^l & M E N A G I V S ^m sacra in larario domestico fecerat; cui cum, canis quidam albus (celerem alii, vocem ἀργεῖς interpretantur, ut est apud H E S Y C H I V M ⁿ) carnem abstulisset, & hunc in locum deportasset, vehementer perturbatus Diomus oraculum de ea re interrogavit, quod eum in illo loco, ubi canis carnem deposuisset, fanum Herculi extruere iussit. Quod cum fecisset, non solum fanum illud, sed & locus Cynosarges dictus est. Non vero Herculis tantum delubrum, sed & Hebes, quæ Iovis filia Herculi nupta fuit, Alcmenes etiam ara & Iolai, laborum Herculis focii, fuit, testante P A V S A N I A. ^o Præter templum gymnasium quoque ibi excitatum celeberrimum, in quo peregrini nothique exercebantur. Erant vero nothi, qui vel alterutra ex parte ad Athenienses pertingerent, sive qui patre aut matre Atheniensi procreati essent. Lege enim cautum erat, ut qui patribus quidem, non vero matribus Atheniensibus nati essent, pro nothis haberentur, liberique legitimi non putarentur, certis quoque signis & consuetudinibus distinguerentur, quo & illud pertinebat ut non nisi in Cynosarges gymnasio exerceri, unguis liceret. Id quod ad hunc locum ideo potissimum relatum est, quod ipse Hercules in hunc censum quodammodo referretur, Deorum & mortaliū connubio genitus. Eundem in locum etiam liberti remittebantur:

Qqq qq 3

erat-

e) Ita Aristippum canem vocatum esse supra diximus, conf. *Acta phil. vol. II. p. 902. 918.* & quæ ibi afferuntur.

f) ἀπλοκύνων LAERT. I. VI. f. 13.

g) Oenomaus apud IULIAN. *Imp. Orat. VI. p. 187.* ὁ κυνισμός ἔτε ἀντισεινισμός ἐστὶν ἔτε διογενισμός.

h) Dio L. IV. de regno p. 64. IULIANVS I. c. Inde Antisthenes apud EVSEB. *præp. I. XV. c. 13.*

p. 816. Herculeo vir animo AVSON. *epigr. 27. 28.* LUCIAN. *Vitar. aust. T. III. p. m. 107.* APVLEI. I. c. add. MENAG. ad LAERT. I. VI. f. 2. FABR. *Bibl. Gr. vol. II. p. 361.*

i) Ita vocat LAERT. in *proem.*

k) T. II. v. κυνόςαργες p. 398.

l) Athen. *Attic. I. I. c. 2.*

m) Ad LAERT. I. VI. f. 13.

n) p. 572.

n) In *Atticis.*

eratque ibi curia quædam, coram qua illi, quos illegitimos esse suspicio erat, examinabantur, quique libertate falso usi convincebantur, pro servis vendebantur. Quam tamen ignominiam loco, teste *PLUTARCHO*^o is sustulit, qui cum una tantum parte sanguine Atheniensi natus esset, juvenes quosdam nobili familia ortos induxit, ut eum comitati in Cynosarge cum ipso ungerentur. Conf. illustrissimus *POTTERVS*,^p & qui loca veterum omnia diligentissime collegit, venerandus nobis focer *PHILIPPVS IACOBVS CROPHIVS*,^q quem honoris causa nominamus. Cum itaque Themistoclis auctoritate locus etiam ingenuis pateret, philosophi etiam in eo discere cœpere, & imprimis Antisthenes, more Platonis, Cynosargen in hunc finem elegit. Licet conjiciendum quoque sit, Antisthenem matre Phrygia natum, nascendi conditione ad eum locum compulsum fuisse.

*Antisthenis
vita.*

§. II. Fuit vero Antisthenes, Antisthenis Atheniensis filius, matre natus vel Thressa, ut vult *LAERTIVS*,^r vel Phrygia, ut habet *PLUTARCHVS*.^s Inde vero constat, ex legitimis Athenarum civibus non fuisse, quia non nisi ingenuis civibus ex utraque parte natis civitatis jus patebat. *¶* Id quod tamen exprobrantibus quibusdam miro acumine elusit Antisthenes. *¶* In prælio etiam cum admodum juvenis fortiter rem gessisset, indigenam virtute æquare admiratus & confessus est Socrates. *¶* Gorgiam sophistam is initio audivit, & oratoriam dicendi vim ab eo edoctus, feliciter expressit. *¶* Solidiora vero appetens ad Socratem discessit, atque ita Socratica disciplina & moribus captus est, ut profectus haud contemnendos sub tanto præceptore faciens, suis apud Gorgiam condiscipulis persuaderet, ut secum Socratem præceptorem sequerentur. Notumque est ex *PLATONE*,^t Socratis discipulos, uti sophistarum omnium, ita Gorgiæ imprimis odio exarsisse, reductos atque revocatos ex dialectica palæstra ad morum & philosophiæ severitatem duce Socrate, id quod Antisthenis potissimum cohortationibus factum esse, ex his non sine verisimilitudine colligitur. Tanto vero ardore audiendi Socratis flagrabat, ut in Piræeo habitans, quotidie XL. stadia emetiretur, ut ad Socratem accederet. *¶* Qui cum missis inanibus philosophorum disputationibus virtutis culturam discipulis & voce & exemplo commendaret, & contempto vanitatis gloriæque servitio mercedem virtutis in ipsa virtute quæreretur, multa quo-

^o) In *Themistocle*.

^p) *Archæol. Græc. l. I. c. 9. p. 36. 39.*

^q) *De Gymnasiis Atheniensium literariis p. 25. sqq.*

^r) *Lib. VI. f. 1. SVIDAS in Antisthenes Tom. I.*

^s) *De exilio T. II. p. m. 530.*

^t) *PLUT. in Pericle.*

¶) Respondit enim matrem Deorum quoque fuisse Phrygiam: itemque, Athenienses dominatos cochleis & locustis non esse nobiliores, quæ domi quoque nascantur.

¶) *LAERT. l. c.*

^t) *ib. f. 2.* Inde ætas & tempus Antisthenis colligi potest, Gorgias enim Ol. LXXX. jam inclauit, & valde senex Ol. C. supervixit. Hunc ante Socratem audivit Antisthenes. Socrates vero Olymp. XCV. e vivis sublatus est: oportet itaque eum ante hæc tempora audivisse. Quia vero ante philosophiæ studium militiam secutus est, recte inde conjicitur, ante Ol. XC. natum fuisse. conf. *IONSIUS de Scr. Hist. phil. l. I. c. 8. p. 40. cl. STOLIE diff. de Antisthene Cynico §. 4. p. 6.*

ⁿ) In Gorgia, passimque alibi.

^v) *LAERT. l. c. f. 3.*

quoque propter eam fortiter faceret ac patienter ferret, hæc potissimum Socratica virtutis constantia adeo commovit Antisthenem, ut hoc maxime philosophiæ genus imitari, & factò exprimere constitueret. Non itaque ex divitiis vestium cultum, non ex laude hominum famam, sed patientiam potius & studium emendandi corruptos hominum mores, sequi constituens, adhuc in disciplina versatus Socratis, viliori amictu, peneque attrito usus est:^w cujus partem magis attritam cum aliquando in conspectum daret, Socrates, in pernoscendis animorum moribus & charactere felicissimus, latentem in ea re ambitionem deprehendens, *quin desinis*, inquit, *apud nos te ipsum ostentare*. Veneno sublato Socrate, cum boni omnes tanto facinori indignarentur, lepido commento occasionem dedit, Melitum morte afficiendi, Anytum in exilium mittendi. * Nempe in Ponticos juvenes, qui Socratis fama illecti Athenas venerant, ut eum audirent, cum incidisset, ad Anytum eos adduxit, illum, dicens, sapientia Socratem multum superare, quæ res adeo indigna visa fuit audientibus, & quid amississent, in Socrate, cogitantibus, ut ex urbe Anytum ejiciendi consilium caperent, idque exsequerentur. Sublato itaque præceptore, cum discipuli Socratis scholas aperirent, ipse quoque Cynosargen locum elegit, in quo gymnasio virtutis & tolerantia vacuique a passionibus animi præcepta & voce & exemplo inculcaret. Vt itaque se moribus severissimæ, quam meditabatur, philosophiæ attemperaret, barbam promisit, y tunicam abjecit, solo pallio usus, idque præter consuetudinem philosophorum sordidum & detritum duplicavit, peraque atque baculo mendici instar incessit. Sicque habitum abjicientis omnes vitæ commoditates philosophi assumpsit. Paupertatem vero libero consilio sequens, ut divitias, gloriam, nobilitatem & quæ alia existimationem homini pariunt, fusque deque habere appareret, simplici & parabili victu contentus vivebat, a & quod non sine verisimilitudine ex vitæ genere concluditur, cælebs; Crates enim primus fuit, qui uxorem ad sequendum Cynicismum perduxit, ut infra dicetur. Non vero sibi tantum, sed & aliis philosophandum ratus, eloquentiam, quam possidebat, vivam atque efficacem ad emendandos hominum animos, corripiendos malos, exagitanda vitia, & commendandam virtutem adhibuit. Idque fecit miro reprehensionum dictorumque acumine, quo mordaci quasi stilo pungebat, & calcare animum excitabat, cujus exempla pluscula ingenio Antisthenis digna legi possunt apud LAERTIUM^b &

STO-

w) AELIAN. *Var. Hist.* l. IX. c. 36.

x) LAERT. l. VI. f. 10.

y) Diodorus Aspendius apud LAERT. l. VI. f. 13. SVIDAS in *αἰσχρογῶν* T. II. p. 221. unde patet, falsam esse imaginem Antisthenis ex gemma, quæ imberbis occurrit in LAERTIO MEIBOMII.

z) Pallium gerebant philosophi omnes, Antisthenes vero, tunicam abjecit, & pallium in sinistro humero duplicatum, dextero ita subjecit, ut ipse humerus nudus & exertus exstaret, id quod tamen

Diogenem primum fecisse alii tradunt: cujus imaginem exomide indutam exhibet Fulvius Ursinus, & ex eo ALBERT. RUBEENIUS *de re vestiari.* l. I. c. 7. atque FABRIC. *ad SEXT. Pyrrh. hyp.* l. I. c. 14. f. 153. conf. SALMAS. *ad Tert. de pallio* p. 273. 372. 395. OCT. FERRARIUS *de re vestiaria Vet.* P. II. l. IV. c. 19.

a) Exemplum jucundum habes apud LAERT. l. VI. f. 9.

b) *Lib. VI. f. 3. seqq.*

S T O B A E V M, & ex his apud S T A N L E I V M. ^c Summa vero in carpendis hominum moribus utebatur libertate, cujus exemplum dedit in traducto amare Platone, quem peculiari dialogo, cui cynicum Sathonis nomen præfixit, exagitasse supra in Platone narravimus. ^d Ita vero placuit quidem dicacitas Antisthenis argutis sententiolis, parodiis & hujus generis aliis dictis ^e aures demulcens, & liberrime vitia perstringens; magnam vero auctori conciliavit, ut in his fere fieri solet invidiam; quæ nomen ei simplicis canis contraxit, ^f quod omnes sine pudore atque respectu allatraret. Discipulos vero, ut eidem vitæ generi adfuesceret, acerbe eos excepit, dureque habuit, medicorum ita se exemplum sequi professus, qui ita ægrotos quoque exciperent. ^g Didactrum vero non poposcit, quod contemptum ei & neglectum paravisse ipse subinnuit. Pauci enim ex dictis causis discipuli confluebant, cum plerique & vitæ asperitatem & decori neglectum, & publicam invidiam, quæ huic disciplinæ adhærebat, subterfugerent; etsi is multos invitasset; tandem indignatus virtutis contemptum, nemini potestatem audiendi se permisit, ^h & Diogenem quoque a sua conversatione repulit; qui qua ratione tandem ejus consilium expugnaverit, postea dicemus. Libris itaque scribendis præcipuum tempus impendisse probabile est; decem enim tomis ejus scripta constituisse, testatur L A E R T I V S, ⁱ qui titulos quoque eorum enumerat. Quorum multitudinem reprehendens Timon, ingeniosum eum nugatorem vocavit. Nihil tamen eorum ad nos pervenit, præter duas *μελέτας* sive *declamationes* sub Ajacis & Vlyssis nomine compositas. ^k Temperamento utebatur cholericum-melancholicum, ex quo prima animi dispositio & inclinatio ad Cynismum repetenda est. Fastum enim & ambitionem animi in vita dura & singulari gloriam quærenti Socrates jam objecit. Inde voluptatis osor, adeo, ut eam summum malum appellaret; & amicos moneret, ne digitum quidem deliciarum causa extenderent. ^l Et hæc quoque ratio est, cur mulierum sexum odio prosequeretur, & ubi posset, conviciis proscinderet; ^m curque insanire se malle diceret, quam voluptate frui. ⁿ De diis & religione gentis parum decore sensisse, de uno Deo vero præclare, testatur Vellejus apud C I C E R O N E M, ^o narrans, *in eo libro, qui physicus inscribatur, populares Deos multos, naturalem unum esse, dixisse, & hac ratione sustulisse vim ac naturam Deorum*: id quod in Socratico philosopho mirandum non est. Indignius vero est, Herculis imitatore & discipu-

c) *Hist. philos. P. VI. p. 508. seqq.*

d) Derisisse quoque ejus fastum, quem equo superbe ornato comparabat, aliquot exemplis probat L A E R T. l. c.

e) Imprimis argute ludebat verborum ἀμφοβολία, cujus elegans exemplum est apud L A E R T. l. V. f. 3.

f) L A E R T. l. VI. f. 13.

g) *ib. f. 4.*

h) A E L I A N. l. X. c. 116.

i) f. 15. Acumen & concinnitatem ejus laudasse

Theopompum I D E M f. 14. ait, & ad libros hos provocat.

j) *ib. f. 18.*

k) Conf. I O N S. l. c. c. VIII. p. 39. seq. F A B R. Bibl. Gr. vol. I. p. 786. S T O L L. l. c. p. 9. seqq.

l) T H E O D O R E T. Serm. XII.

m) L A E R T. f. 3.

n) *ib. f. 13.* S E X T. E M P I R. *Pyrrh. hyp. l. III. c. 23. f. 181.* G E L L I V S l. IX. c. 5.

o) *De nat. Deor. l. I. c. 13.*

scipulo, qualis videri voluit Antisthenes, quod narrat LAERTIVS:^o ad laborantem morbo ingressum Diogenem, quæsiuisse, num amico opus haberet? & cum diceret ille: quis me doloribus absolvet? sicam ostendisse, dicentem; hæc absolvet; illum vero respondisse: doloribus non vita se absolvi cupere. Mortem enim ita ferre Herculeum plane non est. Sunt etiam plures Antisthenes veteribus memorati,^p qui cum nostro confundendi non sunt: inter quos Peripateticus quidam est, auctor libri *de successionibus philosophorum*, quem cum nostro eundem esse putavit IOANNES MEVRSIVS.^q

§. III. Vt vero faciem quoque philosophandi generis, quod novum excogitavit Antisthenes, accurate teneamus, ipse scopus, quem secutus est ille & sequaces, expendendus & cum moribus illorum componendus est. Qua ratione Cynicæ sectæ institutum considerantibus, talia potissimum de ea occurrunt, quæ multis veterum narrationibus repugnant. Quam malis enim magnus eorum numerus Cynicorum sectam descripserit coloribus, narratiunculæ passim apud Græcos de Cynicis pervulgatæ loquuntur, quarum falsitatem in sequentibus detegemus; non itaque in Cynismi ratione exquirenda ad fabellas vulgi dicteriis increpationibus Cynicorum exacerbat, sed ad eos recurrendum est, qui sine amaritudine de secta & instituto Cynicorum differuerunt. Id imprimis Oenomaus fecerat, quem *historiam sectæ Cynicæ* scripsisse veteres^r testantur. Eam vero deperditam esse in parte secunda hujus tractationis pluribus docebimus. Suppetunt tamen IVLIANI Imperatoris *orationes duæ de Cynicis* tractantes,^s MAXIMI TYRII peculiaris de iis dissertatio,^t & elegans locus Epicteti apud ARRIANVM,^u quibus LUCIANVM^x merito adjicimus. Qui viri disertissimi eo magis audiendi sunt, quo magis tres priores doctrinæ moralis integritatem quam maxime commendaverunt, quartus philosophos verbo tales, facti vitæque alios, acerbè exagitavit. Quorum observationes si cum vita Cynicorum antiquorum (de reliquis enim sub imperatoribus Romanis alio dicemus loco) comparemus, hæc potissimum de Cynismo notanda veniunt:

*Philosophia
Cynicæ facies
in genere de-
scripta.*

I. Cynicos auctore Antisthene, externa quidem familiæ facie, vitæque & habitus ratione peculiarem constituisse philosophorum sectam, & habuisse quoque viros philosophos inter se haud postremæ notæ; fovisse quoque dogmata quædam moralia, huic sectæ propria, & eatenus errare eos, qui sectam eam negarunt, & singulare tantum vitæ institutum esse con-

*I. Quo sensu
dicatur secta?
vitæ, non scho-
læ destinata.*

^o) *ib.* f. 18. 19. qui mollius eum perferre morbum præ amore vitæ dixit.

^p) Vide enumeratos LAERT. l. c. & MENAG. ad h. l. IONS. l. c. STANLEIO l. c. FABR. l. c.

^q) In *Bibl. Att. conf.* FABR. l. c.

^r) SVIDAS T. II. v. Oenomaus p. 667. IONS. de *Scr. Hist. phil.* l. III. c. 7. p. 246. *Acta philos.* vol. II. pag. 901.

^s) *Orat.* VI. & VII.

^t) *Diff.* XXI. de vita Cynicæ.

^u) *Diff.* Epictet. l. III. diff. 22.

^x) In *vit. auct.* & in *Cynico*, in *Demonacte*. Alios qui de Cynicis egere enumerant *Acta philos.* vol. II. pag. 899.

contenderunt, notatos ideo LAERTIO ³⁾ certum tamen esse, ipsos, qui hanc sectam nobilitarunt, philosophos, non tam systematis alicujus theoretici, quam vitæ philosophicæ certis regulis, principiisve nixæ genus fuisse sequutos, & ita practicam aliquam philosophiam, luxurianti & voluptatibus plane demersæ Græciæ in medicinam offerre, præjudicia vulgaria jugulare, affectuum tumultus compescere, ambitionis, voluptatis & avaritiæ radices animo evellere, sicque σοφὸν φάρμακον liberrima mente & ore perditissimæ genti propinare, salutisque certam & rationalem ostendere viam voluisse. Ad quod probandum non alia inductione exemplisve opus est, quam vitis primorum Cynicorum, virorum vere magnorum, qui, tantum abest, ut sectam instituere peculiarem contenderint, ut negaverint potius, notante Oenomao apud IULIANVM, ²⁾ Cynicos vel in Antisthenis verba, vel in Diogenis jurare, sed sapientissimos quosque ac fortissimos sibi imitandos proponere, ut recte verba ejus explicuit doctissimus FABRICIVS. ^{a)} Hinc in verba sua ire discipulos nemo Cynicorum coëgit, sed vitæ institutum & bella atque pugnas contra scelerum & passionum monstra commendavit. Quem finem ut consequerentur, non paupertatis tantum & continentiae atque tolerantiae excoluerunt studium, sed in id quoque connisi sunt quam maxime, ut a passionum & cupiditatum tumultu liberi evaderent. Integerrimos itaque mores castamque & ab omni scelere puram vitam Cynismum postulavisse, ex his palam est. Id quod probe prospexerunt, qui Cynicum vitæ genus in se spectatum tanquam divinum, sanctum, venerabile, maximis prædicaverunt laudibus, inter quos imprimis EPICETI ^{b)} verba adduci merentur, quoniam finis Cynismi ex iis luculenter cognoscitur. licet non negemus, eum studio assimilandi gentiliū philosophorum instituta, sanctissimæ ecclesiæ Christianæ doctorum vitæ, plus dixisse & postulavisse, quam primo Cynismi conditori Antistheni in mentem venit. Ita vero, postquam graviter monuerat, non in eo Cynicam versari vitam, ut quis lacernam gestet, foris cubet, duriterque dormiat, peram adjungat & baculum, & passim petere atque obvios conviciis laceffere incipiat: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quæ nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus tibi plane auferendus est, aversatio ad ea sola, quæ arbitrii nostri sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non invidum, non misericordem - - illud tenendum Cynico rerum omnium loco, quibus celant homines sua, esse verecundiam; neque enim debere vitæ suæ quicquam occultare: Et porro: Vbi ita se paraverit verus Cynicus, his contentum esse non posse, sed scire debere, se a Iove legatum esse, ut hominibus, quæ bona, quæ mala sint, nuntiet, ut, quantis in erroribus versentur, demonstret, utque in alio loco bonorum malorumque naturam, quam ubi sunt, quærant, ubi vero sunt*
non

3) Lib. VI. f. 103.

2) Orat. VI. p. 197.

a) Bibl. Gr. vol. II. p. 361.

b) l. c. p. m. 391. edit. Hier. Wolfii.

non cogitent. Hæc vera renuntianda esse, nec metu percelli. Sed tota elegantissima dissertatio legenda est, & conferenda cum Iuliano, Luciano & Maximo Tyrio, unde abundantissima lux dictis affulgebit. Fecit hæc morum non simplicitas tantum & integritas, sed austeritas quoque, ut Zeno inde ansam arriperet, pauculis mutatis, & adscitis disciplinis philosophicis, quas Cynici rejiciebant, novam sectam condendi, quæ Stoica dicta est, quæ non Cynicos tantum summo loco habuit, sed & ipsa a discipulo Cynosarges orta parum in morali philosophia a Cynica dissentit. Vtrique enim sectæ, notante LAERTIO, ^c placuit, finem esse, secundum virtutem vivere, Zenoque Cynismum dixit brevem ad virtutem viam, & utrique sectæ quædam societas est. Inde IVVENALIS ^d

*Et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legit,
A Cynicis tunica distantia.*

II. Hanc ἐνσαρκίῳ, ^e five vitæ rationem secutos fuisse, hancque vitæ passionibus & sceleribus intaminatæ normam ob oculos habuisse Cynicos veteres, historia Cynismi veteris & primi testis est, brevibusque complexus est omnia LAERTIUS, ^f *Cynismum habitum fuisse brevem ad virtutem viam; placere Cynicis simplicem & parabilem victum, quippe qui sobriis cibariis utantur, & solis palliis: divitias, gloriam, nobilitatem contemnere; plerosque etiam aqua tantum frigida & herbis uti, operimentisque forte oblatis tegi & doliis habitare.* Ita vixisse Antisthenem, Diogenem, Cratetem LAERTIUS locuples testis est. Quæ doctrinæ & vitæ Cynicæ societas

II. Vitæ Cynicæ austeritas.

III. Eo potissimo fundamento inædificata est ab Antisthene, qui a Socrate id acceperat: ^g finem hominis esse, vivere secundum virtutem, virtutem hanc doctrina acquiri posse, non vero amitti; amore dignum sapientem esse, nec peccatis obnoxium, similique amicum esse & fortunæ nihil permittere. Quæ vero inter virtutem & vitia media sint, indifferentia esse. Quæ omnia Stoici quoque in ethicam suam receperunt. Hoc ut re ipsa præstarent, vita dura paupereque, & non tantum commoditatibus, sed & cultu Græciæ usitato se privante usi sunt, barbam promittentes, & mendicorum instar durissimam agentes vitam, ut non tantum ita cupiditatibus frenum injicerent, sed & aliorum in se converterent oculos, & attentionem atque venerationem excitarent, rati, melius ita propiusque ad hominum animos, quos emendare cupiebant, viam apertum iri.

III. Fundamentum Cynismi.

IV. Ita rem suam instituisse Cynicos, quorum vitam enarraturi sumus, ex historia eorum patebit. Illa vero non sine magna verisimilitudine con-
jiciendi occasionem exhibet, magnos hos viros, & ingenii acie & animi robore insignes, plus instituisse, atque affectasse, quam scopus requirebat,

IV. Cur tanta acerbitas vitæ quæsitæ?

Rrr r r 2

ut

^c) Lib. VI. f. 103. conf. LIPS. *Manud. Phil.*
Stoic. l. I. diff. XIII. p. m. 75.

^d) *Satir. XIII. v. 121.*

^e) Hac voce utitur LAERT. l. 2.

^f) l. c. f. 105. Viderunt hoc recentiorum quidam, magis sobrie de Cynicis primis sentientes, vid. VOSSIVS *de sectis c. XVII. §. 9.* HORN. *Hist. philos. pag. 209.* ^g) *ibid.*

ut plus, quam decebat, postulando, virtutis studiosos ad id præstandum, quod satis esset, allicerent, cum semper aliquid a rigore remittere solere homines in virtutis palæstra, experientia doceat. Non negavit hoc Diogenes, vir vere magnus, testatus, imitari se chori magistros, illos enim tonum excedere, ut reliqui congruum tonum arriperent.^b Et hanc causam esse patet, cur interdum hi viri, nec iudicii acumine nec bona mente destituti, naturam *non tantum vincere, sed excedere etiam*, quæ SENECAE^c vox est, tentaverint, sicque virtutis tramitem suo modo reliquisse videantur.

V. *Ambitio
Cynicæ virtutis mater.*

V. Etsi vero hæc omnia, veteri historia testante, negari nequeunt, non magnopere tamen iis refragabimur, qui ambitionem quandam animi elatioris virtutem hanc Cynicorum heroicam peperisse contendunt.^k Quis enim ab hominibus vera & cœlesti ad emendandum animum luce non collustratis alia expectet, quisve ultimam hanc animæ tunicam ab iis non exutam valde mirabitur? Vidit hoc probe Socrates, quem Antisthenem ideo acute pupugisse, supra indicavimus. Est tamen, quod monendum in hac re putamus; nempe non solum virtutem naturalem cum Christiana & divina non confundendam esse, sed ascribendum etiam illum austeritatis excessum temperamento, quo viri illi gaudebant, ad ejusmodi vitæ genus & rationem maxime propenso.

VI. *Artes liberales repudiata.*

VI. Vt vero Cynici extraordinarium hunc virtutis cultum eo formosius fingerent, & inani verbosæ philosophiæ strepitu a tanto virtutis exercitio non avocarentur, artes liberales repudiabant, contendentes, illis, qui naturæ bonitate moderato essent animo, literas discendas non esse, ne rebus ad se nihil pertinentibus distraherentur. Quare & rationalem & naturalem philosophiæ partem rejiciebant, sola morali contenti, disciplinas quoque mathematicas penitus tollebant. Quod etsi vitio iis dari queat, duplici tamen ratione excusari potest. Nam nec ipse Antisthenes hoc ex suo finxit ingenio, sed a Socrate accepit; nec id absolute ad disciplinarum harum contemptum & ignominiam trahendum est, sed respectu potius ad ea, in quibus vivebant, tempora statumque Græciæ intelligendum. Tum vero in encyclicarum scientiarum vanitate & inanibus scientiarum theoreticarum disputationibus insanivisse Græciam tantum non omnem, in confesso est: quæ cum ab animi emendatione non tantum philosophos avocarent, sed & in luxu voluptateque, quibus se inebriabant Græci, plerosque confirmarent, mirum non est, homines acres, vehementes, & emendationem morum violentis remediis quærentes, ita in bonas literas insurrexisse.

VII. *Decorum ratio mutata.*

VII. Tandem & hoc circa constitutionem Cynismi considerandum est, rationem decori, inter Græcos tum obtinentem multum ad mores singulares & communi hominum iudicio adversos contulisse. Tanta enim vanitate

^b) LAERT. I. VI. f. 35.

ⁱ) De brev. vitæ c. 14.

^k) ESPRIT de la fausseté des V. H. P. II. ch. 21.

p. 192. seqq. STOLLE Hist. phil. mor. gentil. §. 83. pag. 120.

^l) LAERT. I. VI. f. 103. seq.

tate externam actionum elegantiam, & splendorem vitæ civilis sectabantur Græci, imprimis Athenienses, ut non tantum cives plerique voluptatibus ea de causa & superbiæ taciti immergerentur, sed & ipsi philosophi immunes se ab hac vanitate præstare non possent, cujus rei exempla in Aristippo, Aristotele, Theophrasto, Arcefilao, Stilpone, Lacyde aliisque jam in præcedenti tractatione observavimus. Modeste hæc & moderate reprehendebat Socrates, ipse ab externa ista jactantia alienior; Antisthenes vero nec judicio illo, quo Socrates, nec animi moderatione usus, in alterum extremum currens, externam decori rationem, tanquam virtuti inimicam neglexit & abjecit, & quæcunque non ex virtutis lege fierent, indifferentia, ^m adeoque omne decorum externum insuper habendum esse judicavit. Quod cum magnam sapientiæ & fortitudinis se ipsum quasi vincentis, laudem homini temperamento & indole sua tristiori compararet, sectatores ad finem suum melius assequendum itidem adhibuerunt, nihil in eo judicio reliquorum hominum tribuentes. Et ex hoc fonte singularis & abjecta quoque nec decori satis observans vita Cynicorum orta est.

VIII. Hæ ex considerata Cynismi indole sponte se hætenus obtulere observationes. Adjiciendum quoque est, quod finis semel electi exsecutio post se trahebat. Cum enim homines emendare vellent, libertatem arripuerunt solito majorem alios corripienti & reprehendenti: quod cum facerent non sine ingenio & acumine, & limites quoque initio non transilirent, cetera neque benevolentiam neque invidiam magnopere timentes, quippe qui nec amittere quid metuerent, nec acquirere concupiscerent; magnam illis gratiam ac favorem peperit, & admirationem quoque apud reges & principes conciliavit. ⁿ Vbi vero libertas postea in dicacitatem versa est, & scurræ populi fiebant Cynici mordaces, ut canit H O R A T I U S, ^o accidit quidem, ut vulgus in eos oculos conjiceret, & fortes eos existimaret; prudentiores autem impudentiam horrerent, sicque odium & indignatio libertatem sequeretur Cynicam, cujus elegans & facundus testis est L V C I A N U S, ^p omnino de ea re legendus.

VIII. Odium
& invidia Cynismum secuta.

IX. Aliud quoque ex eadem, quæ initio ex admiratione Cynismo enata erat, benevolentia damnum emerfit. Cum enim ex virtutis atque fortitudinis opinione magna Cynicorum esset apud omnes existimatio, accessere ad sectam homines ignavi, turpes, caninaque impudentia turgidi, qui Cynismum ex ventris mendicantis expletione, morum impudentia, & externa specie judicantes pestiferam labem optimo instituto adspangebant, & scurras magis ac gnathones, quam philosophos se præstabant. Id quod magnam Cynicæ sectæ contraxit infamiam; & valde imperatorum Romanorum ætate obtinuit, sectæque tandem interitum attulit. Qua de

IX. Cynismus degenerans.

Rrr rr 3

re

^m) *ibid.* f. 105.

ⁿ) Exemplo esse possunt Diogenes & Crates.

^o) *Epist.* I. 17.

Mordacem Cynicum sic eludebat, ut ajunt,

Scurror ego ipse mihi, populo tu.

Ita Aristippus Diogenem ridebat.

^p) *In vit. auct. T. III. p. 108. seqq.*

re cum suo loco prolixè dicendum sit, hic nonnisi illud addimus, primos Cynicos cum posterioribus non esse confundendos.

*X. Fabula de
Cynicis unde
orta?*

X. Facile constare ex his arbitramur, quæ fuscè hætenus differuimus, unde tot fabellæ, totque obtrectationes, quibus Cynicorum memoria apud veteres & recentiores polluta est, ortum habuerint? Cum enim viam a trita prorsus discedentem Cynici ingressi essent, decorique rationem exigam haberent, odium vero & invidiam oris libertate in se concitarent, multam quoque pseudocynicorum mala vita ipsis ignominiam affricaret, non potuit non institutum totum virtuti dedicatum, tanquam insaniam & malitiæ opus; traduci. Accedebat, ut fieri solet, vulgi petulantia Cynicos habitu, forma vultuque totos a reliquis hominibus alienos scommatibus excipientis, barbam vellentis, lapidibus impetentis, quæ magna patientia, excipiebant, ita vero mille narratiunculis & fabellis occasionem præbebant. Quas auxit postea Sophistarum diligentia, quæ fictis orationibus, epistolis, narrationibus, & his similibus, Cynicis, in quorum vita singulari occasionem inveniebant, acumina sua frigida adhibendi, plurima affinxit,^q cujus locuples testis vita Diogenis est. Quibus omnibus rite expensis, neminem fore confidimus, qui studium improbaverit attentum, vera a falsis & verisimilia a dissimilibus distinguendi, & de receptis apud multos veterum narratiunculis dubitandi, vel suspendendi etiam iudicium. Quod si in tota historia philosophica ullo loco necesse est, in Cynicorum historia maxime requiritur.

*Philosophia
moralis An-
tisthenis.*

§. IV. His præmissis, paucis enarranda sunt placita Antisthenis moralia, quæ ipsi tribuit L A E R T I V S. ^r Hæc vero sunt:

I. Sufficere virtutem ad beatam vitam, nullo indigentem nisi Socratis viribus.

II. Virtutem vero doctrina acquiri posse.

III. Virtutem operum esse, & in actione consistere, nec verborum ambitione, nec disciplinarum apparatu opus habere.

IV. Virtutem totam sapientiam absolvere, omnibus in eam desinentibus.

V. Sapientem sibi contentum esse, ipsius enim esse omnia, quæ aliorum sunt.

VI. Gloriæ damnum bonum esse, præstare enim eundem usum, quem labor.

VII. Sapientem in republica vivere non secundum leges, sed secundum virtutis præcepta.

VIII. Sapientem pulcherrimis feminis nubere generandæ sobolis gratia.

IX. Sapienti nihil peregrinum & insolubilis difficultatis videri.

X. Virum probum amabilem esse.

XI.

^q) Luculentum exemplum habes inter Q V I N T I L. *Declamationes CCLXXXIII. p. m. 493. seq.*
ed. Obrechtii.

^r) *Lib. VI. f. 11. 12.*

XI. Amicos esse, inter quos virtus conjungat amorem.

XII. Virtutem arma esse, quæ auferri nequeant.

XIII. Virtutem esse bonum non virorum tantum sed & feminarum.

XIV. Inimicos observandos esse, eis enim primis vitia nostra innotescere.

XV. Bona sola esse, quæ honesta sunt, mala quæ inhonesta.

XVI. Mala omnia peregrina existimanda esse & ad nos nihil pertinentia.

XVII. Murum tutissimum esse sapientiam, eam enim expugnari non posse.

Plura passim veteres conservarunt; hæc vero sufficiunt, ut nos doceant, in tradenda morali sapientia Antisthenem neque in verbis methodoque, neque in re ipsa discessisse a Socrate. Nihil itaque his addimus.

§. V. Discipulum Antisthenes habuit Diogenem, Sinope, Ponti civitate, patre Icesio, vel Iceta trapezita natus; ^s qui non tantum eruditionis fama, sed præcipuæ Cynicæ vitæ singularitate celeberrimum sibi nomen peperit. Cleonis nomen initio habuisse, ait *SVIDAS*, ^{ff} pro quo Cyon legit *MENAGIVS*, ^t exigua verisimilitudine. " Natum esse Olymp. XCI. 3. ex mortis tempore, quod Olymp. CXIV. archonte Hegesia nonaginta annos nato accidit, recte colligitur. * Adolescentiam male exegisse, veteres non negant, varie tamen rem narrant. ^v Diogenem enim, Eubilides tradit, cum patre adulteratæ pecuniæ reum aufugisse; alii narrant pecuniæ publicæ a patre acceptæ corruptionis reum, & in crimine deprehensum, solum præ metu vertisse, patre in vincula coniecto & in iis mortuo, Delphos vero delatum, Apollinem interrogavisse, num quod animo proposuisset, ut famam sibi in posterum conciliaret, esset prosequendum? quod erat *παρὰ χαράζαι τὸ νόμισμα*, Deum annuisse; illum vero ambiguo sensu agnito, ^z tandem ad mutandum animum, quod jubebat Apollo, se convertisse; id quod alii, ante fugam factum esse, & male intellectum adulterandæ pecuniæ occasionem dedisse, contendunt. Quæ fabulam quidem sapiunt, eo fine excogitatam, ut tota vita Diogenis mira & extraordinaria videretur, id tamen evincunt, malæ notæ ejus fuisse juventutem. Fuga tamen, quam arripuit, occasionem ei dedit Athenas videndi, quo cum servulo Manete, qui ab eo postea aufugit, ^a delatus est. Ibi cum Antisthenem vidisset, vel rerum suarum desperatione, vel speranda ex novo instituto, nominis gloria commotus, illi in disciplinam se dare constituit. Is, ut supra tetigimus, ^b eo quod discipulos paucos invenerat, indignatus discipulum porro admittere recusabat; & Diogeni, ut cessaret &

Diogenes Sinopensis.

abi-

^s) LAERTIVS l. VI. f. 20.

^{ff}) T. I. v. *Diogenes* p. 529.

^t) Ad LAERT. l. c. non Clyon, ut ait *KVSTERVVS* ad l. c. *SVIDAE*.

^v) Canis enim nomen post ea demum tempora propter Cynicam vitam accepit.

^x) Si nempe mortis tempus, in eum diem rejicias, quo mortuus est Alexander M. Quibus vero

difficultatibus laboret hæc sententia, infra dicemus.

^y) LAERT. l. c.

^z) *Νόμισμα* enim morem atque consuetudinem receptam etiam significat.

^a) Noluit eum quærere, a canibus Delphis postea discerptum LAERT. l. VI. f. 55. & quos ad h. l. laudat *MENAG.*

^b) AELIAN. V. H. l. X. c. 116.

abiret, præcipiebat. Cum vero Diogenes eum frequentare non desineret, minis eum abegit, & his nihil proficiens, postremum baculo caput ejus comminuit. Neque tamen ita deterritus Diogenes voluntatem atque consilium eum audiendi mutavit, sed capite ostenso, *cæde*, inquit, *difficulter enim baculum invenies, cui satis ad me abigendum erit duritiei, nisi me tuis prius præceptis imbueris.* Qua animi constantia commotus Antisthenes eum in disciplinam recepit, & ingenium acerrimum ac sponte currens mox freno repressit, mox ei calcar addidit. Erat enim animo multo magis, quam Antisthenes, fervido, cujus in dicendo remissionem improbat: ^c qui cum novæ disciplinæ magna patientia & fortitudine se accommodaret, eam non tantum egregie effinxit, quam requirebat, personam, sed Cynismum quoque ad perfectionem perduxit. Platonis quoque disputationibus interfuisse, ait AELIANVS, ^d illi vero non placuit, qui juvenem feroci animo se efferentem Herculis furentis nomine notavit: quem admodum Platonis quoque philosophiam exagitavit Diogenes. ^e Vt itaque duram, quam excogitaverat Antisthenes philosophiam exprimeret, abjecto divitiarum & honoris, quo antea torquebatur, desiderio, spontaneam paupertatem elegit, tunicam abjecit, pallium duplicavit, in locis publicis, in viis, & apud amicos, vel ubicunque poterat, habitavit, peram & baculum sumsit, & tenuissimo vesci cibo cœpit; ^f quam frugalitatem didicisse a mure, cum egestate pressus ob acrimoniam in reprehendendo a nemine hospitio exciperetur, adeo ut summatibus foliorum vesci cogeretur, narrat ATHENÆVS. ^g Illum enim cum micis panis se saturare videret, lætus ac tranquillus, se Atheniensium lautitiis carere posse, intellexit. Tandem, ut vulgi habet traditio, postquam diu nullum locorum discrimen habuerat, sive cœna capienda esset, sive somnus, sive sermones ferendi, sed publica sibi loca ad hos fines extructa esse affirmaverat, ^h cellam jussit amicum sibi parare; quod cum ea, qua vellet, festinatione factum ab illo non fuisset, in dolio habitare cœpit, quod in Metroo repositum erat; de qua vulgi narratiuncula, ⁱ nostra ætate inter celeberrimos viros CHRIST. AVGVSTVM HEVMANNVM & IACOBVM HASAEVM multis disputatum est, quæ vero historicæ fidei leges respicienti se non satis probat.

Dolium Diogenis.

Accurate enim multæque eruditionis præsidio fultus fabulam hanc de dolio Diogenis ex historia philosophica ejecit cl. HEVMANNVS ^k non minori tamen doctrinæ & ingenii apparatu eam restituere atque pro vera narratione defendere sategit cel. IACOBVS HASAEVS. ^l Enarrabimus paucis

^c) DIO Orat. VII. init.

^d) Lib. XIV. c. 33.

^e) LAERT. I. VI. f. 40. 53. qui & alia infensi in Platonem animi exempla affert. Omnes enim philosophos allatrabat.

^f) ibid. f. 23.

^g) Lib. XIII. c. 26.

^h) LAERT. I. VI. f. 23.

ⁱ) Ad epistolam Diogenis provocat LAERT.

^{l. c.} quam exhibet IS. CASAVB. ad *b. l.* illa vero cautum lectorem facile patitur subolfacere ex quo fonte hæc narratio hausta sit, modo officinam cogitet, ubi istæ epistolæ prodierunt.

^k) Act. philos. vol. II. p. 58.

^l) Cujus diss. de doliari habitatione Diogenis Cynici HEVMANNVS exhibuit Pæcil. T. I. l. IV. n. 6. pag. 586.

paucis virorum doctissimorum sententiam & utriusque partis argumenta, nostramque modeste adjiciemus opinionem, lectori judicium de tota re permittentes. Urget vero HEVMANNVS, I. antiquissimos habitationis Diogenis doliaris testes esse IUVENALEM, ^m qui ita:

Dolia nudi

*Non ardent Cynici. Si fregeris altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit
Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem.*

Post hunc LUCIANVM, ⁿ tertium LAERTIVM. ^o Iuvenali vero fidem derogare, quod, alii historici eandem rem narrantes, PLUTARCHVS, ARRIANVS, CICERO, VALERIUS MAXIMVS, quos laudat MENAGIVS ^p nihil plane de dolio Diogenis habeant, sed apricatum fuisse dicant: Lucianum, narrantem: Diogenem, obsidionis, quam metuebant a Philippo Corinthii, tempore otiosum in Craneo volvisse dolium narrantem, nec alium habere testem; & suspectum esse, quod multa philosophis affinxerit, Laërtium vero, tradentem habitasse in dolio Metroi, & fractum a petulante juvene dolium Diogenis restituisse Athenienses, non tantum sibi ipsi contradicere, qui priori loco publici alicujus dolii, in posteriori privati mentionem faciat, sed & fidem amittere, provocando ad epistolas Diogenis supposititias, quas Soficrates & Satyrus pro talibus, ipso Laërtio teste, agnoverunt. 2. Tacere domum Cynici portatilem omnes reliquos ex veteribus, qui Diogenis mentionem fecerint, & quidem iis in locis, ubi necessario hanc ejus domum memorare debuissent. 3. Domum non habuisse, affirmare ipsum LAERTIVM, ^q recte id notante BAYLIO, ^r sed in publicis aedificiis commoratum, & in senectute in domo Xeniadis, quæ convenire cum habitatione doliari nequeant. 4. Non itaque everfa antiquiorum hujus rei testium fide provocari posse ad ORIGENEM, SVIDAM, GREGORIVM NAZIANZENVM, AVSONIVM & Anthologum a MENAGIO ^s adductos, qui ex suspectis his fontibus sua hauserint. 5. Negari tamen non posse, esse hanc narratiunculam antiquiorum Iuvenalis tempore, & esse ex eo genere, quas *fabulosas vulgi voces* recte nominat CONRINGIVS. Opposuit his doctissimus HASAEVS I. SENECAE testimonium, qui ante Iuvenalem dolii Cynici meminit, ^f & in dolio se complicuisse ait. 2. A silentio veterum non esse ducendum argumentum, cum multæ queant esse causæ, cur mentionem dolii Diogenis prætermiserint. 3. Nihil fuisse insolitum, & constare loco ARISTOPHANIS ^g pauperculos & nauci homines, qualem affectavit Diogenes, habitare in cellis, doliis & ædiculis portatilibus: & fuisse dolia tantæ capacitatis, ut habitare quis in eo queat. 4. Iuvenalem & Senecam hæc non excogitavisse, adeoque eorum

rum

^m) Sat. XIV. v. 308. seqq.

ⁿ) Quomodo conscribenda historia T. II. p. m. 364.

^o) Lib. VI. f. 23. 43.

^p) Ad Laërt. l. VI. f. 32. 38.

^q) f. 52.

^r) l. c. not. B.

^s) Ad Laërt. f. 23. 78.

^f) Ep. 90.

^g) In equitibus.

rum tempore antiquiores rei testes superfuisse, nec deesse Iuvenali fidem homini docto & probo. 5. Nec Luciani fidem temere rejici vel probari posse, mendaciis & fabulis excogitatis philosophis illussisse: nec habere ejus narrationem de homine singularia affectante aliquid, quod vero non sit simile. 6. Etsi concedi debeat, epistolas philosophorum a Sophistis esse confictas, supponere tamen eorum fictiones veram aliquam circumstantiam, ut verisimilitudinem orationis consequantur. 7. Non tollere habitationem Diogenis in dolio Metroi, privatum dolium, quod postea elegit, & ædium, in quibus habitasse dicitur Laërtio, mentionem innuere idem dolium, quod certum habitationis pauperrimæ genus fuerit. 8. Potuisse Diogenem, relicta vel Athenis vel Corinthi domo, tandem in domo Xeniadis consenuisse, vel interdum ad priorem habitationem recurrisse. Verisimile vero esse, fuisse dolium non ligneum, sed testaceum, sive vas aliquod capax & magnum, quod facile volvi potuerit & tamen non frangi, cum viæ in urbibus Græcis lapidibus stratae non fuerint. Multa hæc & elegantiori eruditione illustravit Hasæus, cujus præmatura mors, cum HEVMANNO occasionem eripuisset, ipsi respondendi, dedit ad fratrem THEODORVM HASAEVM, virum celeberrimum responsoariam epistolam. In quo urget silentium scriptorum, qui non nosse tantum, sed meminisse etiam dolii, si fuisset, debuerant; monet vero, patere ex loco Senecæ, Diogenem interdum in dolio quodam se abscondisse, cum fortuita habitatione, ubicunque locorum esset, uteretur; hincque fabulam ortam videri; locum Aristophanis non de doliis proprie dictis, sed poëticae dictionis genere de pauperculis mansionibus plebeculae agere: nec esse probabile, habitare potuisse homines in ejusmodi vasis. Niti vero totam rem traditione vulgi, nec a possibili ad verum posse concludi. Diogenem vero vix spiritum trahentem tantæ capacitatis dolium non potuisse volvere. Non sumimus nobis inter tantos viros arbitri partes, sed lectoris judicio totam rem relinquimus, instituti tamen nostri memores rationes adjicimus, cur ex historia philosophica ejiciendam fabulam putemus. Nec urgemus silentium veterum, eo in loco casuque omnino magni ponderis, ubi rei mentionem facere potuerant & debuerant, sed id expendendum putamus, quod respectu habito ad totam vitæ consuetudinem Diogeni observatam, cuilibet verisimillimum videbitur, Diogenem vitam pauperem, & ab omni commoditate destitutam quærentem præcipue, cum hospitibus, ut habet AELIANVS, " non amplius exciperetur, commoratum non in ædificiis tantum publicis, sed & in dolio sive vase, quod in Metroo erat; hanc vero vitæ circumstantiam, cum miram dederit occasionem, ridiculam faciendi totam ejus historiam, sicque lectores oblectandi, istis narratiunculis exornatam fuisse, & sic ad posteros traductam, tandem Senecæ, Iuvenali reliquisque materiam scribendi præbuisse. Hoc qui verisimile esse negat, ille Diogenis historiam nunquam critico expendit oculo. Nec negamus, superesse antiquiores testes

t) *Pæcil. l. c. p. 614.*u) *Lib. III. c. 21.*

testes Seneca, Iuvenali & Luciano, qui epistolas philosophorum antiquiores putamus istis scriptoribus: verum ita fontem quoque totius fabulæ detegit prudens criticus. Cum enim Sophistæ, eloquentiæ in acumine dictionis lumen & elegantiam quærentes laudem venarentur, ejusmodi philosophis dicta, factaque affinxerunt, quæ occasionem quidem eleganter dicendi offerrent, misere vero historiarum fidem corrumpere, id quod innumeris exemplis probari posset, si id ageremus, & non passim jam ad hæc digitum intendissemus. Habet porro Eubuli vel Ebulidis potius narratio de mora Diogenis in domo Xeniadis fidem reliquis præstantiorem & cohæret cum tota ejus historia, ea vero omnes has fabulas evertit: juxta eas enim non Corinthi tantum, sed Athenis quoque in dolio vixit; & ætate decrepitus cum Alexandrum M. alloqueretur in Craneo doliarem habitationem habuit: utrumque vero Eubilidi contradicit. Tacemus, quod in sequentibus probabimus, fabellarum plena esse omnia, quæ de Diogenis cum Alexandro M. colloquio traduntur: & fuisse mendaces earum architectos sui non memores, tradentes Athenis in dolio habitasse, & tamen Corinthi ita vixisse, unde, quod est apud DIONEM ^v confictum est, æstate Corinthi, hieme vero Athenis commoratum esse, quod sine teste dicitur, ut aliqua tantum ratione contradictiones tollerentur. Adjicimus his, EPICTETVM apud ARRIANVM ^w prolixè de Diogene differuisse, totiusque quasi vitæ ejus dedisse σύνολον, attulisse specimina tolerantiae & fortitudinis, ex ejus loco, habitatione, victu, captivitate & his similibus, nihil tamen de dolio habere, quo tamen mirificum dissertationi suæ lumen inferre potuisset, narrare vero talia, quæ rationes nostri & vitæ seriem, qualem exposuimus, mire probant, fabulasque has evertunt. Ait enim: *Quamvis terram illi fuisse patriam, nulla vero eximia: captum non desideravisse Athenas, nec illius loci familiares, atque amicos; deinde Corinthi venditum, ita ibi se gessisse, ut Athenis, & libere differuisse, libertatem sibi non eripiendam asseruisse; regibus non succubuisse, a voluptate, a gloria, a pecuniæ cupiditate victum non fuisse, externasque res tanquam alienas contempsisse, &c.* Omisissetne Epictetus dolium, si illud novisset? Et an non ea, quæ de Corinthiaca vita affert, produnt insuperabilem traditionis difficultatem, Athenis & Corinthi dolium volvisse, cum asserat, captum, desiderio videndi Athenas non amplius fuisse detentum? Nulli itaque dubitamus, ab hac quoque fabella historiam liberare philosophicam.

Vt vero tolerantiam, quam præ se ferebat, & duritiem disceret, æstate fervente arena volvere se, nive obtectas statuas amplecti in hieme solitus est; stipe etiam collecta vivere, & mendicantem obambulare primum coepisse, refert LAERTIVS, qui multa, quæ hac occasione acute dixit, collegit: ^x qui & addit, non nudis tantum pedibus per nives incedere solitum, sed crudas quoque carnes comedere conatum fuisse, ventriculi tamen im-

Sss ss 2

becil-

^v) Orat. VI. p. 86.^w) Lib. III. diff. XXIV.^x) l. c. Repetit ea STANLEIVS l. c. p. 513.

becillitate inductum consilium mutavisse. Vt vero finem Cynismi, quem cum præceptore sibi constituerat, attingeret, moresque perditissimos Græciæ emendaret, magna libertate & acerbitate cives Athenienses, & quicunque occurrebant, reprehendere cœpit, parumque curæ habuit siue dignitate & opibus conspicui essent, siue ex infima plebis fece, qui ad eum audiendum confluebant; maximeque in reprehendendis potentioribus acerbissimum se præstitit, cujus plurima exempla atque dicta, acumen quidem ingenii, sed pungens & amarum proderantia veteres, & imprimis DIO CHRYSOSTOMVS^y collegere; erat enim eloquentissimus, & mirabilis in dicendo, adeo ut oratione facile quemlibet caperet: ^z argutis vero sententiis ita reprehensiones condiebat, ut, qui valde ab eo istis læderentur, ingenii tamen admirarentur elegantiam. Commendabat enim laboris tolerantiam, temperantiam, frugalitatem, pugnamque contra vitia injungebat acerrimam; liberrime vero carpebat hominum stuporem, fastum, voluptates, stultitiam & alios ineptientium hominum mores, quos Cynicæ vitæ habitu se superavisse gloriabatur. Vnde cum in Isthmiis aliquando coronam sibi pineam imposuisset, Corinthii vero, ut eam poneret, qui non vicisset, monerent, maximos, dixit, vicisse se athletas & fortissimos antagonistas, pauperiem atque exilium & ignominiam, iram præterea, tristitiam, concupiscentiam, metum, omniumque ferocissimam belluam dolosam illam & blandientem voluptatem.^a His itaque artibus ita severissimam disciplinam temperavit, ut, quem omnes revererentur, plerisque tamen summus videretur, multisque, ut qui omnes sapientia antecelleret, censeretur; ^b aliis furenti similis haberetur, ex vulgo vero multis in contemptu esset, ut mendicus & nauci homo, quidam etiam eum lacefferent, ossa, ut cani, objicientes, manum immittentes pallio, & invitum etiam detinentes. Quos tamen siue favores siue odia hominum æquissimo pertulit animo, sibi ubique similis, & regium in mendici habitu animum præ se ferens: id quod viris dignitate conspicuis eum valde commendavit, & auctoritatem conciliavit atque reverentiam. Vixit itaque non sine existimatione Athenis, nec, ut videtur, deseruisset hanc Musarum sedem literarumque emporium, nisi casu quodam in alias sedes fuisset delatus. Iam senex enim iter suscepit Æginam, in quo a piratis captus, Scirpalo duce, in Cretam deductus est, ut venderetur. Vbi cum præco ex eo quæreretur, quam sciret artem? hominibus imperare, respondit, & se vendi præcepit ei, qui domino egeat. Tandem Corinthium quendam, nomine Xeniadem, prætereuntem digito monstrans, hunc domino egere, huicque vendi se oportere, monuit. Cui, cum illum emisset, mox præcepit, ut sibi, licet servo, non aliter, quam soleat medico, pareret.

Is

^y) DIO Orat. IX. p. 139.^z) LAERT. l. VI. f. 75.^a) DIO l. c. qui plures in hanc rem affert sententias, Or. VIII. p. 132. seqq.^b) *ibid.*^c) LAERT. l. VI. f. 29. suspectæ autem etiam de hac vitæ Diogenis parte narrationes veterum sunt, non puram mansisse historiam, sed ex ingenio sequentium temporum multa afficta Diogeni. Amicis vero eum redimere volentibus non paruisse ait LAERT. f. 75.

Is itaque Corinthum abductum cum ingenii excellentiam animique libertatem demiraretur, manumisit, liberosque ei commisit suos, quibus imperaret, rei quoque familiaris curam ei demandavit, quam ita administravit, ut, faustis fideribus eum in domum suam ingressum esse, Xenienes diceret: Observatu vero dignum est, qua ratione educaverit curæ suæ traditos juvenes. Refert enim LAERTIUS: ^d non permisisse, ut in palæstra, athletarum more, a pædotriba exercebantur, sed quantum corporis viribus & sanitati sufficeret: poetarum, aliorumque scriptorum sententias, inque eis suas etiam, ipsis præbuisse ediscendas: utque memoria omnis facilius retineretur doctrina, brevi conspectu totam eam oculis subiecisse. Docuisse etiam domi ministrare, cibo uti tenui, & aquæ potu, vesteque vili, ad cutem usque tonsos, sine tunica, discalceatos, filentes ac sibi tantum interambulandum intentos, ita ut facile Cynici discipuli agnoscerentur, venationibus vero assuefecisse. Quod cum suo emolumento fieri juvenes intelligerent, magna eum benevolentia profecuti sunt, & diligentissime parentibus commendaverunt. Neque vero domini tantum & traditæ juventutis felicitatem promovere contentus, frequentissimum, cum propter mercaturam, tum propter Isthmiorum solennia emporium eo adhibuit, ut Græciam quoque emendaret, unde & ad portum, & in Craneo, quod gymnasium erat, ante urbem, sæpius degens, turbæ, quæ ibi confluebat, promiscuæ virtutis præcepta more methodoque sua explicuit, eorumque insaniam castigare & sanare conatus est. In Isthmiis quoque, ubi maxima confluebat hominum multitudo, hominum affectus, studia, mores observabat, & in quibus sibi maxime displicerent, indicabat. Vbi cum propter vitæ & oris singularem habitum multi ad eum confluerent, omnibus facilem se præbuit, illisque qui acerbitatem ejus non metuebant, saluberrima emendandi animi virtutisque præcepta commendavit, quorum multa congeffit DIO. ^f Inter quæ tamen multa sunt, quæ oratorum magis diligentia, eloquentiam in acute & sapienter dictis, quæ viris magnis tribuebant, affectantium, quam ipsi Diogeni debentur. Et hoc quoque in loco celebre illud cum Alexandro M. colloquium habuisse dicitur, cujus tamen historia tam male cohæret, ut non dubitemus, eam, tanquam magna ex parte confictam, explodere.

Pertinet enim hoc quoque colloquium inter incertos istos rumusculos, qui de Diogene dubia fide traduntur, totque contradictionibus laborant, ut omnem fere fidem amittant. Rem a PLUTARCHO & post hunc ab aliis quoque enarratam paucis sic habet. Græci in Isthmi conventu instituto bellum cum Alexandro adversus Persas gerere decreverant, ejusque ducem post patris Philippi mortem eum constituerant. Hic cum

Sss ss 3

multi

^d) f. 30. 74. GELLIVS l. II. c. 19.^e) DIO ll. cc.^f) Potiora ex his repetiit STANLEY. p. 516. seqq.^g) In vita Alexandri T. IV. p. m. 455. & de fortit.

Alex. T. II. p. 352. seqq. DIONE Orat. VIII. p. 131.

LAERT. l. VI. f. 38. 60. 69. SENECA de benef. l. V.

c. 4. ARRIANO exped. Al. l. VII. c. 1. & dissert.

Epictet. l. III. c. 22.

multi primarii in civitatibus viri multique ad ipsum philosophi gratulandi causa accessissent, sperabat Diogenem quoque Sinopensem idem facturum, qui tum apud Corinthum in Craneo degebat. Sed cum is nihil admodum curans Alexandrum otiosus in Craneo desideret, ipse ad eum profectus est. Iacebat tum Diogenes soli obversus, & tot hominum adventu excitatus, paululum levato corpore adversus Alexandrum prospexit. Cumque is diceret, *Alexander sum ille Magnus*; respondit: *ego vero Diogenes canis*. Ab eo salutatus, ut aliquid peteret, monitus, hoc se petere dixit, ut a sole recedat, cujus radiis haberet opus. Stupefactus Alexander admiratusque magnitudinem animi, amicis philosophum ridentibus dixit: *vellem Diogenes esse, nisi essem Alexander*. Addunt alia acute ad Alexandrum dicta Diogenis MAXIMVS & ANTONIVS, quæ vero falsitatem prima fronte produnt. Nec meliora multo sunt, quæ ita narrantur, quæque eleganti paraphrasi delineavit DAN. HEINSIVS,^b nam plurimæ vitæ Diogenis circumstantiæ repugnant. 1. In Xeniadis domo habitavisse ad mortem usque Diogenem supra Eubulidis testimonio confirmavimus, hæc vero narratio Craneum ei locum assignat. 2. Supponit hæc narratio traditionem de Diogene in dolio habitante, id vero non Corinthi, sed Athenis factum esse, in antecedentibus probavimus, quo loco tum non fuit Alexander. 3. Quod si cum DIONE^c aliisque asseratur, Athenis in hieme, Corinthi in æstate fuisse, licet id testibus idoneis destituatur, nihil tamen rem juvat. Series enim rerum Macedonicarum evincit, hunc Græciæ conventum, in quo Alexander dux electus est adversus Persas, actum esse in hieme, Philippus enim sub auspiciis Ol. CXI. i. adeoque paulo post hujus anni solstitium, quo agebantur ludi Olympici, a Pausania necatus est, Alexandro non præsentem. Is accersitus patris interfectores late persecutus est, & correptos tandem e vivis cruce sustulit, tum exercitu collecto in Thessaliam profectus est, & suppressis rebellibus, conventum demum Græciæ edixit, quæ omnia ante hiemis tempora perfici non potuere. Tum vero Athenis, non Corinthi fuisse dicitur Diogenes. Inficetum porro est, quod tradit LAERTIVS^k dixisse regem: *Ego sum Alexander M.* tum enim vix viginti annos emensus erat Alexander, & regium demum axioma acceperat, magnus post expeditiones Persicam & Indicam demum dictus. Post eas vero non rediit in Græciam, sed Babylone extinctus est. Et tamen Alexander fortunæ magnitudine insolens factus, quod post devictam Asiam demum accidit, in his narrationibus supponitur. Laborant itaque magnis difficultatibus, quæ hac de re traduntur, & si non omnia, pleraque tamen commentitia esse produnt. Difficile quoque est, verisimile a falso discernere. Conjectura tamen non prorsus improbabili ducti credimus, Diogenem, qui antea circa Olympica certamina Isthmum & Corinthum per paucos dies invisisse, & in Craneo forte differuisse videtur, senem jam, adeoque circa Olymp. CX. circiter, qua ultra septuaginta vitæ annos

nume-

^b) Orat. XVII. p. m. 284. seqq.ⁱ) Orat. VI. p. 36.^k) f. 60.

numerabat, captum & Corinthum a Xeniae deductum, ad Alexandrum, Græciæ conventum habentem noluisse discedere, eum salutatum: regem vero hominis in Græciæ panegyri ista omnibus Græcis innotescens & ob vitæ singularitatem famosi videndi desiderio correptum ad eum forte in Craneo obambulantem vel desidentem accessisse, & ab eo Cynico more, id est, sine reverentia regibus debita fuisse exceptum: hæc enim historiæ Diogenis satis respondent. Reliqua additamenta sunt, ab iis adjecta, qui Romanensem fabulam ex vita Diogenis exsculperunt, unde necessarium non putamus de responsis Diogenis regi datis prolixè judicare. Fecit id P. BAYLE¹ qui laudat, & STOLLIVS^m qui culpat. Incertissimum enim est, utrum Diogenis, an aliorum, debeantur ingenio.

Sunt, qui dicant, mox post Antisthenis mortem, Athenarum pertæsum Corinthum migravisse, in Craneo habitantem, hiemem vero Athenis transegisse, ubi esset tolerabilior; non cohærent vero ea cum reliqua vitæ ejus historia; nec meliori fundamento nituntur, quam magnus lepidarum narratiuncularum numerus, quæ Diogeni hac sola ex causa tribuuntur, quod pro publico Græci populi scurra haberetur, qui festivi ingenii solertia ad acerbos jocos & ludicras reprehensiones abusus fuerit, cujus generis plurima narrat LAERTIVS,ⁿ & ex eo STANLEIVS.^o Ea enim & scopo philosophiæ Diogenis, & auctoritati atque reverentiæ, qua fruebatur, apud prudentes omnes, contraria sunt, neque etiam historiæ ejus conveniunt apteque respondent, & ex incertis hominum traditionibus orta sunt, qui Cynicæ libertatis, quam non sine vehementia & acerbitate adhibebat Diogenes, prætextu usi, omnis ætatis fabellas, Milesiis non meliores, ei tribuerunt, more nostra etiam ætate recepto, qui multas nobis in historia literaria & civili fabulas peperit,^p viris magnis indignas, qualem Diogenem fuisse ea loquuntur, quæ hæcenus veterum testimoniis nixi attulimus. Erat enim ingenio sublimi, acuto, & veterum quoque lectione subactò, judicio vero animi adeo subtili, ut hominum inclinationes & studia, quibus sibi maxime placerent, accurate pernosceret. Animum vero alebat excelsum omnique fortunæ injuria superiorem, laboris patientissimum, aërisque & corporis incommoda spernentem,^q & quæ mutare nequibat, fortiter, & sine metu ferentem. Paucissimis contentus,^r mensas divitum & regias quoque opes contemnebat, divitiis usus omnibus thesauris superioribus, serena mente ac in omni vitæ casu tranquillo animo. Magna vero animi propensione ferebatur ad corripiendos hominum mores, emendandam Græciam, redarguenda vitia, & proferendam in apri-

cum

1) l. c. not. D.

m) Hist. phil. mor. §. LXXVII. p. 106.

n) Lib. VI. f. 24. seqq.

o) p. 520. seqq. Qui reliqua passim occurrentia apud Ælianum, Plutarchum, Dionem, Stobæum, Antonium, & Maximum adjecit.

p) Collectionem istam dictorum Diogenis non

maiore jure dixeris Diogeniana, quam Taubmanniana dicuntur, sales & joci, illepidi & indigni erudito viro, qui tribui solent Frid. Taubmanno, vel Frischlino & similibus. Exempla enim hujus rei plurima in historia literaria supersunt.

q) Hinc nudipes in nive incessit, cujus rationes affert DIO Orat. VI. p. 80. seq. l. VI. f. 34.

r) ibid.

cum plerorumque hominum insaniam, id quod magno, & divinitus quasi instigato regioque animo suscepisse ait EPICTETVS,^s qui & alibi libertatem mentis & linguæ neque reges reformidantem magnopere laudat. Nec duro nodo alium, nisi durum cuneum quærendum esse, facile Diogeni persuadere potuere mores sui temporis perditissimi, quos tot ejus ætatis philosophi improbabant, & in his maxime Socrates, nemo vero ista libertate corripuit, qua Diogenes. Qui nec potentibus, nec principibus viris pepercit,^u nec Deorum gentilium præsentiam ridere extimuit:^z quod cum plurimos valde offenderet, & a mendico philosopho, majorem reverentiam spectatissimæ dignitatis summique axiomatis viris debente ferendum non esse existimaretur, multorum ei obtrectiones & invidiam concitavit, quæ infamia philosophum cetera magnum contaminavit, multisque præter rem eum oneravit calumniis. Vivus enim canis dictus,^y ossæque & ossa tanquam cani objecta sunt, id quod tamen patienter excepit, & ad dicendi & redarguendi licentiam arripuit;^z quanquam sine dubio fabulæ sint, quæ de eo cum canibus sepeliri jubente, feruntur. Hinc impudentissimi scurræ vita & dicta illi tributa, moresque adeo canini adscripti sunt, ut omni non decori tantum, sed & honestatis ratione proscrip-
pta, turpissimam vitam egisse, publiceque corporis mollitie usus fuisse, eamque ratiunculis etiam defendisse dicatur.^a Quo & illud pertinet, quod in Aristippi vita tetigimus, consuevisse eum cum Laide, quæ olentem & lacerum Diogenem gratis admiserit.^b Has enim narratiunculas inter fabulas referendas esse, excogitatas vel ab iis, qui ejus reprehensiones oderant, vel ab illis, qui philosophos traducebant, vel ab his, qui popelli aures ejusmodi affaniis demulcere solebant, sola elogia magnorum virorum, quibus virtutis cultu nihil fuit superius demonstrant, qui virum eum divinum vocare non erubescunt, ideo a Deo missum, ut & verbis & exemplo homines emendaret, & a vitiorum jugo liberaret:^c id quod in propudiosæ libidinis & caninæ impudentiæ hominem non cadit. Repugnant quoque isti rumusculi partim naturæ & indoli Diogenis ab ejusmodi excessu

s) Apud ARRIAN. *diff.* XXI. l. III.

t) *ib.* c. 26. p. m. 380.

u) LAERT. l. VI. f. 43. qui captum & ad Philippum ductum magno animo ejus aviditatem reprehendisse, ex Dionysio Stoico refert. Reprehendit hanc dicendi invitis & non audituris veritatem licentiam SENECA *ep.* 29. Recte addit: *Diluitur magni viri auctoritas, nec habet apud eos satis ponderis, quos posset minus obsolefacta corrigere. Id enim Diogeni accidit.* Pertinet huc, quod accensa in meridie lucerna homines quæstiverit, quid enim hoc est aliud, nisi omnes promiscue homines præter se habere pro insanientibus.

x) Exempla affert LAERT. f. 37. 39. qui tamen ideo in atheorum numerum referendus non est. conf. BAYLE *Dict.* T. II. art. *Diogene*, not. N. p. 294. qui accusationes diluit. add. REIMMAN.

Hist. Ath. c. XXVI. §. 2. p. 181. BVDDEVS *thes. de Atheismo c.* I. §. 18. CVDWORTH. *Syst. int. c.* IV. §. 22. p. 478.

y) LAERT. f. 45. LVCIAN. *in vit. auct.* T. III. pag. 108.

z) *ib.* f. 33. 61. 47. 60. 55. modo vera sint hæc omnia, & non lusus eorum, qui scurræ eum Atticum fuisse credunt.

a) DIO *Orat.* VI. p. 90. LAERT. f. 69. 46. 49. PLUT. *de rep. Stoic.* T. III. p. m. 23. ATHEN. l. IV. p. 158. & ex PP. multi laudati BAYLIO l. c. not. L.

b) ATHEN. l. XIII. p. 588.

c) Inter hæc testimonia EPICTETI l. c. quo gravius vix fuit philosophus, maxime notari merentur. conf. LE VAYER *de virt. gentil.* T. V. opp. p. 134. *Act. phil.* vol. II. p. 151. 152.

su animi valde abhorrenti, partim etiam seriei historię, & rationibus temporum, & inanem traditionem semet ipsam evertenten produnt.

Dubitavit jam de harum obtrectionum Cynicis factarum veritate *Obscœnitas Cynicorum.* AUGUSTINVS ^d sed ita, ut arbitraretur, Diogenem & illos, qui hoc fecisse referuntur, *potius concumbentium motus dedisse oculis hominum, nescientium, quid sub pallio gereretur, quam humano premente conspectu potuisse illam peragi voluptatem. Ibi enim philosophos non erubuisse videri, se velle concumbere, ubi libido ipsa erubesceret, surgere.* Hoc vero parum habet verisimilitudinis. Majori veri specie his opponimus non temperamentum tantum, sed & totam vitam sectęque institutum Diogenis voluptatibus corporis maxime adversum. Non enim philosophię tantum exercitationem ad id potissimum, testante LAERTIO ^e referebat, ut facillime voluptates contemnerentur, sed & vitam agebat voluptatibus plane contrariam, fame, inedia, duritie ita corpus exedentem, ut credibile non sit, sine Baccho & Cerere non friguisse Diogenis Venerem. Accedit extremum, quo ducebatur erga mulieres odium, quas suspendio dignas censuisse, cum ab olivarum arboribus quasdam pendere vidisset, tradit LAERTIVS, ^f quod sequioris sexus odium in tantum se mutavisse amorem, ut cum Laide scorto congrederetur, verisimile non est. Tota vero de consuetudine cum Laida narratio fabulę suspecta est vehementer: nam tempora male cohærent. Lais enim septennis in Sicilia a Nicia capta Olymp. XCI. Corinthum abducta est, eo itaque tempore, quo Diogenes Corinthi vitam degit, quod ab Olymp. CX. fuisse supra demonstravimus, LXXX. ætatis annum supergressa est, Diogenes LXX. quis, quæso, credat, anum adeo vetulam tunc communibus totius Gręcię amoribus, & elegantis non minus Aristippi, quam olentis Diogenis amplexibus desideratam fuisse. Quod si objiciatur, non decrepitam Laidem, sed adhuc ætate & forma florentem Diogeni sui copiam fecisse, quando is ad Olympica descenderet Corinthum, neque hoc constare potest, cum testimoniis veterum certum sit, Laidem adeo superbam & quæstui ex corpore faciendo inhiantem fuisse, ut non nisi magnis sumtibus amatores admitteret, & inde Axine diceretur, teste AELIANO. ^g Decrepitam enim pauperibus tantum sui potestatem fecisse ait ATHENÆVS. ^h Tacemus alias insuperabiles difficultates in Laidis historia occurrentes, quas in Aristippi vita tetigimus, & pluribus enumerat P. BAYLE ⁱ qui & recte monet, plerasque has fabellas Athenæum auctorem habere, qui veterum scrinia ideo compilavit, ut philosophis ægre faceret. Quę vero de proprii corporis abusu a Diogene adhibito traduntur, componi non possunt cum universali, qua usus est auctoritate apud Athenienses, cum strenua, quam tantopere exercuit, contra vo-

lupta-

d) De C. D. l. XIX. c. 20.

e) Lib. VI. f. 71.

f) Lib. VI. f. 52.

g) Lib. XIV. c. 35. conf. GELLIVS l. I. c. 8.

h) Lib. XIII. p. 588.

i) Dict. T. III. art. Lais, not. N.

luptates pugna, cum laudibus viri divini & legati Dei, quas ei veteres unanimi ore tribuunt. Et vero videtur admodum simile, excogitatam fuisse istam calumniam ab iis, quos nimia mordacitate & voluptatum reprehensione læferat & in se armaverat Diogenes. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis naturalia, id est, quæ ad naturæ necessitatem pertinebant, qualia sunt, edere, bibere, somnum capere, ventrem vel vesicam exonerare, non esse turpia, crederet, quia honestatem intrinsecam non haberent, in quibus eum valde indifferentem fuisse, facile Laërtio asserenti largimur. Hæc ad imputandas actiones turpes & ab omni honestatis specie remotas adhibentes ejus calumniatores, non reveriti sunt dicere, eum αἰσχρὰ γὰρ εἶναι in conspectu hominum non erubuisse: quod in tantæ integritatis viro, qualis fuit Diogenes, credi minime potest.

Facile itaque a canina impudentia morum absolvimus Diogenem, difficilius tamen a fastu animi elatioris, qui sibi in singulari & duro vitæ genere, quod admiratores habebat plurimos, imitatores perpauca, vehementer placuit, tantumque sapientiæ gradum se attigisse sibi persuasit, ut dignus esset, qui toti emendandæ Græciæ sufficeret. ^k Quam animi superbiam, dicacitatem & acerbicatem reprehensionum, contemptumque philosophorum sui temporis omnium, ^l immo magistratum ^m quoque peperisse, est in confesso. ⁿ Quemadmodum neglecta quoque omnis decori ratio probari non potest, cum sapientia mendici nec peram nec vultum postulet. Scripsisse etiam dicitur dialogos, epistolas & tragœdias, quas tamen multi veterum non Sinopenfis Diogenis esse contendunt, ^o videturque cum Diogene Oenomao, circa Olymp. XCIV. inter Tragicos Atheniensium claro fuisse confusus, ut accidit quoque MENAGIO. Certe epistolas, quæ hodie sub ejus nomine feruntur, sublestæ fidei esse, ex illis recte conjicitur, quæ supra de epistolis philosophorum diximus. ^p De mortis tempore & genere valde inter se dissentiunt relationes veterum. ^q Obiisse Corinthi annos natum circiter XC. eodem die, quo ad plures abiit Babylone Alexander Magnus, Demetrius apud LAERTIVM auctor est, eadem tradentibus PLUTARCHO ^r & SVIDA. ^s Fuit vero is, notante AELIANO ^t VI. Thargelionis Olymp. CXIV. i. His vero repugnat, quod narrat LAERTIVS. ^u Cratero precante, ut ad se veniret, respondisse, malle se Athenis salem lingere, quam apud Craterum frui mensa magnifice instructa: hæc enim innuunt, Diogenem post Alexandri M. mortem vivum superfuisse, cum Craterus

k) AELIAN. I. III. c. 29.

l) Euclidis scholam vocabat χολήν, bilem, Platonis διατριβήν, κατατριβήν, Dionysiaca certamina miracula stultorum, oratores turbæ ministros LAERT. I. VI. f. 24. qua ratione Aristippum & Platonem exagitaverit, supra dictum est. vid. f. 25.

m) Videns magistratus, hieromemnonas dictos, furem, qui ex ærario phialam furripuerat, ducere, dixit: magni fures parvum ducunt. ib. f. 45.

n) Exprobravit hunc fastum ei Plato ib. f. 26. 41. conf. FONTENELLE dial. des morts p. 175. FRID.

MENZIVS diss. de fastu philosophorum virtutis colore infucato in imagine Diogenis Cynici Lips. 1712. cl. STOLL. Hist. phil. moral. §. LXXVI. p. 103.

o) LAERT. f. 80.

p) Ad l. c. Laert. conf. FABR. Bibl. Gr. vol. I. pag. 418.

q) Conf. MENAG. l. c.

r) Eas collegit LAERT. f. 79. seq.

s) In Symposiac. I. VIII. 1. T. III. p. m. 272.

t) In Diogene T. I. p. 529.

u) Lib. II. c. 25.

v) f. 57.

terus cum rege usque ad ejus mortem vixerit. Cui tamen difficultati medicina facilis adhiberi potest, hanc quoque traditionem inter eas numerando, quæ præter rem Diogeni tributæ sunt, ab aliis forte philosophis profectæ, quas sine judicii discrimine more suo confarcinavit Laërtius, * unde tempus mortis dictum veritati congruere non dubitamus. Majus vero dissidium est de genere mortis, quod varie referunt veteres. Eubulides y apud Xeniadem consenuisse ait, atque functum vita a filiis ejus fuisse sepultum, & notabile est, quod Xeniadi roganti, quomodo se mortuum componi vellet? respondisse dicitur, apud LAERTIVM. z Alii præcepisse volunt, ut in stercoretum ad fratres canes projiceretur, quod scomma a calumniatoribus ejus sine dubio profectum est. AELIANVS a morbo lethali afflictum de ponte se dejecisse ait, qui prope gymnasium erat, custodi vero mandasse, ut ubi exspirasset, in Ilissum eum abjiceret; verum morbo lethali correpto tantum virium fuisse intelligi vix potest. Sunt qui eum, cum bovis crudum pedem comedisset, colica obiisse dicant; illi vero non recordati sunt, Diogenem a carnibus crudis mature abstinuisse, quas stomachi imbecillitas non ferebat. b Alii in itinere ad certamen Olympiæ febri correptum, accubuisse in crepidine viæ, & eliso gutture elusisse febrem perhibent. Familiares autem ejus, referente Antisthene apud LAERTIVM, c eam maxime probabant narrationem, qua animam reprimendo spiritum reddidisse dicitur: in Craneo enim pallio obvolutum invenientes, deprehendisse mortuum. De sepultura magna inter amicos coorta dissensione, magistratus jussu, juxta portam, qua in Isthmum itur, sepultus est, tumulo columna imposita ex Pario marmore cum cane. Statuis quoque posthæc æneis cives eum honorarunt. d Plurimos apud veteres memorari Diogenes supra jam observavimus, e nostrum patria & vitæ ac sectæ ratio a reliquis facile distinguit.

§. VI. Philosophiæ aliquod systema Diogenes non reliquit; sed præceptoris more magis de virtutis actione quam contemplatione sollicitus fuit. Quas vero ad illam promovendam regulas commendaverit, ex his intelligendum est: f

Præcepta moralia Diogenis.

I. Duplicem esse exercitationem, alteram animi, corporis alteram. Priori genere diligenter defunctis exoriri frequentia phantasmata ad virtutis opera perficienda. Alteram vero sine altera imperfectam esse, cum in corpore pariter atque animo bonus habitus (ἐνέζια) & robur virium confirmata requirantur. Exemplo id mechanicarum aliarumque constare artium, athletarum & musicorum.

Ttt t t 2

II.

x) Plurimos anachronismos & contradictiones historicas in Diogenis historia esse, monuit etiam BAYLE l. c.

y) Eubulum vocat LAERT. f. 30.

z) ib. facie sc. solum premente, fore enim brevi, ut inferiora sursum vertantur, quod ad Macedonum regnum trahit LAERTIVS; nos ex Diogeni affictis fuisse suspicamur.

a) Lib. VIII. c. 14.

b) LAERT. f. 76. 77.

c) ibid. HIERON. ad Iovin. l. II. conf. BAYLE qui plura sibi contradicentia notat.

d) ibid. f. 77.

e) In Diogene Apolloniæ. Conf. LAERT. f. 81. & MENAG. ad h. l. Alium Diogenem Cynicum Vespasiani nobis ætas suggeret.

f) LAERT. l. VI. f. 71. seq.

II. Facile vero virtutem parari posse exercitio.

III. Nihil in vita absque exercitatione perfici posse, eam vero nihil non vincere posse. Homines vero, qui labores suscipere debebant naturæ convenientes, & felicitatem promoventes, stulta ratione inutilibus vacantes sua culpa & dementia infelices esse.

IV. Ipsum itaque voluptatis contemptum consuetudine & exercitatione jucundissimum fieri.

V. Plus naturæ, quam legi tribuendum esse.

VI. Omnia sapientum esse, tanquam amicorum Dei, quibus cum diis communia sunt omnia.

VII. Sine lege civitatis constitutionem non dari; sine republica bene constituta vero nullum usum esse civitatis. Sine lege vero nullum usum esse constitutionis reipublicæ. Civitatem & rempublicam, idem esse, adeoque ejus constitutionem sine lege non esse.^g

VIII. Nobilitatem & gloriam contemnendam esse, esse enim ornamenta malitiæ atque integumenta.

IX. Solam rectam civitatem mundi esse. Aliter hoc accepit STANLEIVS, " qui transtulit: solum popularem statum reipublicæ honore dignum esse, sed præter mentem Diogenis, qui omnem nobilitatis & titulorum prærogativam cum malis artibus acquiri cerneret, statum mundi sive societatis potius humanæ naturalem laudavit, ubi pares omnes sunt, excelsit, qui virtute alios antecellit.

X. Musicam, astronomiam, geometriam nihil ad virtutis usum valere.ⁱ

XI. Philosophiæ finem esse passiones animi & cupiditates vincere.^k

XII. Ex philosophia hoc lucrum oriri, ut ad omnem fortunam parati simus.^l

XIII. Stultos esse, qui virtutem docerent, & laudarent, eam vero non sequerentur.

XIV. Mulieres communes esse oportere, & nuptiarum vanum nomen esse, liberos etiam communes esse oportere. Valde suspecta hæc sunt, & tributam ei præter rem indifferentiam actionum moralium supponunt, quam tamen ei non placuisse, supra ostendimus.

XV. Non inhonestum esse, ex templo aliquid fumere, multo minus impium carnibus humanis vel ferinis vesci. Nempe omnia in omnibus esse, seque invicem permeare, e. g. panem esse in carne, hanc in aliis, pane & carne per poros transpirantibus. Hæc ex tragœdia Diogeni adscripta, dubiæ fidei esse, ^m ipse monet Laërtius, nosque supra diximus, eum a talibus abhorruisse.ⁿ

XVI.

g) Verba LAERTII obscura sunt, in quibus mendum suspicantur STEPHANVS & OLEAR. ad STANLEIVM p. 520. Nos textum Græcum secuti sumus ita, ut ratiocinium sensum clarum funderet. Paulo aliter Stanlejus, & obscurius interpretes Laërtii.

h) l. c. p. 520.

i) LAERT. l. VI. f. 73.

k) Multa in hanc rem apud DIONEM Orat. VI. VII. VIII.

l) LAERT. l. c.

m) Philisci potius vel Pasiphontis esse monet.

n) Inutiles enim statuebat speculationes philosophicas, vid. LAERT. f. 28.

XVI. Animalia irrationalia, rationis & aëris partem percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque sentire, ac fere affecta esse eo modo, quo sunt infanientes, qui de mentis exiverunt potestate. Ita quidem de Diogene PLUTARCHVS,^o quem de Diogene Cynico intelligit IACOBVS RONDELLVS in erudita observatione, quam debemus P. BAYLIO.^p Is eadem in sententia hæsisse Diogenem Cynicum, qua post Antonium Pereiram, medicum Hispanum, Renatus Cartesius fuit, bruta esse machinas rationis & sensus expertes contendens, convenire hæc systemati Cynico putat, non morali tantum, sed & naturali. Esse enim juxta hoc substantias vel completas vel incompletas; illas ex natura sua, has ex participatione vel imitatione tales. Has duplicis generis esse, quarum illud imitetur spiritus, moventes se linea circulari, hoc animam, moventem se linea recta; motum vero circularem esse corporum cœlestium, & imprimis circuli lactei, unde passiones oriri veteribus placuerit: motum rectilinearem esse versus terram; hanc cum sequantur bestię, animę passiones in iis non esse juxta Diogenem, nec habere ullam divinorum corporum similitudinem, sed hebescere animę usum densitate corporis. In morali vero philosophia cum animum a perturbatione omni passionum vacuum, & sensus fere omnis expertem pro fine constituerit non philosophię tantum, sed ipsius naturę, verisimile esse, bestiarum passionibus & sensu vacuarum exemplum illum sibi proposuisse. Bene vero nobiscum egisset doctissimus Rondellus, in veterum quidem philosophorum historia versatissimus, sed conjecturis audentior, si alium nobis explicationis ab ingenio & doctrina non destitutę testem dedisset, quam MACROBIUM,^q hominem syncretismo Platonico-Aristotelico corruptum, qui explicationem hanc Platoniam de origine animę sententiam cum Aristotelica misere conjungentem, vel confundentem potius peperit, quęque adeo nec Platonica, nec Aristotelica, multo minus Cynica est. Diogeni enim Cynico Platoniam philosophiam placuisse, nec illud, quod adducit Rondellus, Tiberiani probat: *Diogenem hæreditatem omnem Platonis invadentem, nihil ibi plus aurea lingua, invenisse*, nec cum Laërtio conspirat, qui, risisse physiologiam Platonis Diogenem, testatur. Nec quę veteres unanimiter referunt, posthabuisse Cynicos speculationes physicas, cum his conveniunt, quę miram subtilitatem ingenii, tantopere Diogeni invisam, redolent. Non itaque de Diogene Cynico, sed de Apolloniate Plutarchi verba intelligenda esse, nemo dubitaverit, qui Ionicę sectę, cui ille adhæsit, placita de anima supra capite primo hujus libri enarrata, expenderit. Is enim cum animam, uti omnia alia quę sunt, ex aëre formatam esse statueret, ut Aristotelis testimonio supra probavimus, non aliam rationem differentię inter animas brutorum irracionales & rationales ho-

T t t t t 3

minum

o) De placit. philos. l. V. c. 20.

p) Dict. T. III. art. Pereira not. C. p. 650. seqq.

q) Somn. Scipion. l. I. c. 12.

r) Melius hæc quoque respondent ordini a Plutarcho observato.

minum afferre potuit, quam, impedire corporis dispositionem & crassitiem atque abundantiam humorum, quo minus aërium principium, quod animam constituit, usum habere, & exserere se queat. Quæ quia principiis Ionicis consentanea sunt, supra ^s ad Diogenem Apolloniatem, physicum retulimus. Differtque hæc sententia a Cartesii hypothese, qui animam sensitivam inesse brutis negavit, cui tantum operationem denegavit Diogenes. Verum hæc alieni loci sunt.

*Onesicritus
alique disci-
puli Diogenis.*

§. VII. Dura vero licet & adversa sensui atque opinioni, quæ homines plerumque tenere solet, fuerit Diogenis philosophandi ratio, nec is more præceptoris discipulos requireret, tanta tamen, teste L A E R T I O ^t vis ei dicendi & persuadendi fuit, ut, cum O N E S I C R I T V S quidam Æginensis Athenas alterum ex filiis suis mitteret, Diogenem is audiens, apud eum remaneret: & cum misisset fratrem ejus, majorem natu, Philiscum, & ipse detineretur, tandem vero & pater adveniret, & sermonum Diogenis illecebris captus cum eo philosopharetur. ^u Audivit eum etiam Phocion, cognomento bonus, & Stilpo Megarensis, & alii viri politici. Et Onesicritum quidem, quem Æginensem diximus, Demetrius vero Astypalensem facit, ^x etiamsi Cynica philosophia, & masculo dicendi genere Diogenis caperetur, nomen tamen sectæ Cynicæ, quæ vitæ magis institutum, quam systema aliquod philosophiæ, tradebat non dedisse, ex eo patet, quod castra Alexandri secutus, ad Indiam usque cum eo penetraverit, navis regiæ gubernator: ^y qualia munera fugiebat vita Cynica. Disputavisse hunc Onesicritum cum Indorum gymnosophistis, & adduxisse Calanum ad Alexandrum Magnum, superiori libro jam tradidimus; nugasque agit L V C I A N V S, ^z qui cum eo in ignem se conjecisse & vivicomburio vitam finivisse ait, Peregrino similem. Inter historicos vero Alexandri locum obtinuisse, aliunde notum est. ^a Pressius vero Onesicrito Diogenis institutum Monimus & Crates secuti sunt.

Monimus.

§. VIII. M O N I M V S Syracusanus fuit, famulus initio Corinthii trapezitæ, qui hac occasione Diogenis discipulus factus est. Multoties scilicet ad hunc Monimi dominum veniebat Xeniaades, quem Diogenem emisit, manuque missum filiis erudiendis & rei domesticæ administrandæ præfecisse, supra diximus: qui cum servi ingenium, doctrinam, mores valde commendaret, cupido incessit Monimum, Diogenem audiendi. Cujus eloquentiæ vi captus, cum consilium cepisset, se Diogeni in disciplinam tradendi, & servilis conditio obstaret, furere se simulavit, omnemque de mensa heri pecuniam deturbavit; qua ratione cum manumissionem obtinuisset, ad Diogenem se contulit, ejusque suasu Cratetem quoque au-

^s) Cap. I. §. 27.

^t) Lib. VI. f. 76. seqq.

^u) SVIDAS in *Philiscus* T. III. p. 603. qui vero textum Laërtii corrumpit, & quæ ad Diogenem referenda erant, ad Philiscum retulit, quod prætermisit KVSTERVS.

^x) LAERT. l. VI. f. 84. AELIAN. de animal.

l. XVI. 39. PALLADIUS de Brachm. p. 39. PLVT. in Alexandro T. V. p. m. 495.

^y) Citati, ARRIANVS de exped. Alex. l. VII. pag. 149.

^z) In Peregrino T. IV. p. m. 289.

^a) Conf. VOSS. de histor. Gr. l. I. c. 10. p. 60. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 223. seqq.

divit & sectæ Cynicæ alios, qui domino ejus, furere ipsum, nec esse satis mentis compotem persuadere non definebant, ut ita liberius philosopharetur. Laudavit eum Menander, tanquam virum sapientem, doctum & disertum, licet contemtiores atque humiles, qui gloriæ studium fortiter neglexit, magnoque animo Cynismi duritiem pertulit, a Cynicis vero moribus diversus nec scurra nec sordidus fuit. ^b Scripsit nonnulla, quæ ludicra prima fronte visa, sensus continebant reconditos, ex quibus memorantur *de appetitionibus* libri duo & *protrepticus*; quem morem servasse Cynicos omnes, auctor libri *de interpretatione* ait, ut ridicula præcepti vicem subirent, admonitionis & sententiæ, quoniam ut ait HORATIVS:

- - - *ridiculum acri*

Fortius & melius magnas plerumque secat res.

§. IX. Memorabilis vero sententia est, quam de Monimo referunt veteres, dixisse, ut id Menandri verbis exprimamus:

Τὸ ὑποληφθὲν τύπον εἶναι πᾶν.

Cujus sententiæ meminerunt ANTONINVS ^c atque SEXTVS EMPIRICVS, quorum ille: *Ea quæ a Monimo dicta sunt docere, in opinione sita esse omnia, horum autem utilitatem comparere, si quis, quæ festive ab illo scripta sunt* (modum scribendi ludicrum de seriis intelligit) *quatenus veritatem habent patrocinantem admiserit.* Clarius SEXTVS, postquam Monimum inter eos retulisset, qui criterium veritatis sustulerunt, ait: ^d *Anaxarchum ac Monimum, assimilasse res scenæ imagini, & existimasse, eas esse similes iis, quæ incurrunt in somno & furore.* Et paulo infra: ^e *Monimus Cynicus dixit, omnia esse typhum, si ve opinionem inflatam, de iis, quæ non sunt, ac si sint.* Qua sententia recte ex veteribus laudati & ex recentioribus GATAKERVVS, MENAGIVS & FABRICIVS ^f observant, prælusisse Monimum Scepticis, idem tenentibus, & inanem hominum opinionem, vera se videre credentium, quæ talia non sint, castigavisse. Cum vero hoc dogma a Diogene didicisse non legatur, non inepte quæritur, quomodo ad id delatus fuerit Monimus? Et refert quidem SEXTVS: ^g *dixisse Xeniadem Corinthium, omnia esse falsa, & omnem phantasiā, & omnem opinionem esse fallacem, & ex non ente fieri, quicquid nascitur, & quicquid corrumpitur in nonens interire.* Qui Xeniares Corinthius, si idem qui Diogenis herus, fuisset, facile inde intelligeretur, ex quo fonte hanc asser-tionem Monimus hauserit. Verum Xeniadem hunc a Diogenis hero di-versum

Monimi decretum philosophicum de cognitione intellectus.

^b) Sequimur emendationem H. GROTIJ in notis ad Excerpta ex Tragicis p. 727. qui Menandri versus ita expressit:

*Fuit olim Monimus sane philosophus,
Sed ignobilior. Pera huic una non erat,
At enim vero tres. Is caninum habitum ferens
Nihil dicebat simile istis sententiis,
Putas, te ipsum nosce, quæque coacta ejusmodi*

*Sed nec mendicans quicquam, nec sorde oblitus
Non constat, inquit, ea de re, quæ sumitur.*

^c) De se ipso l. II. §. 15.

^d) Adv. mathem. l. VII. §. 87.

^e) Lib. VIII. §. 7.

^f) Ad l. c. ANTONINI p. m. 73.

^g) Ad LAERT. l. VI. §. 83.

^h) Ad SEXTI l. c.

ⁱ) l. c. l. VII. §. 53.

versum eoque multum antiquiorem esse, ex eo recte demonstratur, quod teste *SEXTO*^k ejus Democritus,^l meminerit. Cum tamen hoc ἀκατάληπτος dogma Corinthiis jam ante Monimi tempora notum fuerit, a vero non prorsus abludit, Monimum in Xeniadis vel Democriti libros incidisse, cum hæc Corinthi audivisset, & inde in philosophiam suam, cui ad contemnendam & ejiciendam hominum superbiam egregie inferviebat, transtulisse. Xeniates vero ex Zenonis Eleatæ vel Xenophanis philosophia didicisse videtur, nec aliud dicit, quam quod veterum plerique, & inter hos Eleatica imprimis schola asseruerunt, res omnes ex materia constantes fluere, nec materiam semper mutabilem entis nomine dignam esse; non esse enim re ipsa quicquam, sed in momenta mutari, & fieri semper aliud ex alio, ex quibus per se sequitur, vanam esse hominum de certis rerum essentis opinionem: id quod Pythagoram & Platonem adduxit, ut materiæ æterna principia, numeros & ideas adjungerent. Cavendum tamen, ne Eleaticos, Xeniadem, Monimum, ex nonente fieri omnia inter creationis ex nihilo assertores numeremus; nonens enim hic non enti sensu generali sumto, sed substantiæ per se subsistenti opponitur.^l

Crates.

§. X. Nobilissimus vero post Diogenem Cynicorum fuit *CRAATES* Thebanus, ^m Ascondi filius Thebanus, nobili genere ortus, cui parens præter sanguinis nobilitatem magnas opes reliquerat. ⁿ quos tamen fortunæ favores, qui plerumque servitutem animis contrahunt, libero rejecit animo, & tranquillæ inter paucas & pauperes fortunæ circumstantias vitæ desiderio captus ad Cynicam sectam se contulit. Occasionem varie narrant veteres. ^o Antisthenes in *successionibus* tradit, cum in quadam tra-gœdia cerneret Telephum sportulam tenentem reliquoque habitu vilem; ad Cynicam sectam se contulisse, venditoque patrimonio, cum ducenta fere talenta ex eo collegisset, divisisse civibus. Diocle vero auctore, agros suos pecoribus pascendis permisisse, & quicquid pecuniæ haberet, in mare projecisse; ^p quosdam vero ex propinquis ab eo vitæ instituto illum revocantes verberibus abegisse. Aliter Demetrius Magnesius ait; pecuniam eum apud trapezitam deposuisse, ea conditione, ut si quos filios relinqueret, nulla eruditione conspicuos, vulgique vitam agentes, iis pecuniam redderet: sin philosophiam amplecterentur, populo divideret, philosophos enim pecunia opus non habere. Relicta itaque patria, in qua Brysonem

^k) l. c.

^l) Hæret de eo *GASSENDVS Phys. sect. I. l. III. c. 1. T. I. Opp. p. 232.* Recte vero ex numero eorum, qui creationem ex nihilo statuunt, Xeniadem ejiciunt *FABR. ad l. c. SEXTI, & MOSHEMVS diss. de creatione ex nihilo §. XII. inserta CVDW. Systemati intell. p. 970. seq.*

^m) Vitam ejus, teste *LAMPRIA de scriptis patris, PLVT. scripsit, quæ tamen hodie desideratur. Quædam satis confuse collegit LAERTIVS l. VI. f. 85. seqq. SVIDAS in Crates T. II. p. 370.*

ⁿ) *ibid. f. 87.* qui CC. talenta narrat. *PLVTARCHVS de vit. ær. al. T. II. p. m. 437.* octo tantum numerat.

^o) *LAERT. l. c. APVLEIVS apolog. p. m. 202. florid. p. 355. PLVT. l. c. ORIG. contra Cels. l. II. SIMPLIC. ad Epict. enchir. c. 10.*

^p) Culpabat ideo Cratetem Apollonius, quod nec hominibus nec pecoribus profuisset. *PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. I. c. 13. STANLEIVS Hist. phil. P. VI. p. 537.* vel interpres potius ad Cratetem retulit, quod de Anaxagora dixit Apollonius.

sonem ^q antea audivit ad Diogenem secessit, & constantissime illi adhæsit, magnoque animo Cynicæ vitæ institutum secutus est. Externo enim vultui natura invenuto, decori negligens, Cynicæ vitæ pauperiem & forditiem adjecit. Erat enim facie turpis, auctus gibbere, & senex incurvus incedebat, ^r baculum fumebat & peram, tantumque externi ornatus mundique erat incurius, ut idem sibi videretur, five sindone ornaretur, quo aliquando incedens ab ædilibus Atheniensium reprehensus est, ^s five pellem ovis pallio assutam haberet, five rideretur. ^t Didicerat enim a Diogene, ad hæc omnia æqualem & immotum servare animum. Tanta vero patientia fuit, ut cum Thebis, alii Corinthi factum esse dicunt, a principe gymnasii flagris cæsus esset, pedibusque præterea traheretur, rideret, & jocaretur: quod & a citharædo quodam verberibus male habitus fecit. ^u Animo vero non molesto & subtristi, ut solebat Diogenes, sed jucundo semper usus vitam tanquam festivitatem quandam, ut ait PLVTARCHVS ^x per risum & jocum, exigebat, qua ratione etiam, licet quoscunque carperet, gratus tamen & acceptus omnibus extitit, ubique locorum libenter & cum gratia admissus: quapropter, cum ubique honorifice exciperetur, *ostiorum apertor* dictus est, ^y quod nomen ideo accepisse PLVTARCHVS ^z refert, quod jocosæ & jucunde & honestis utendo nominibus reprehenderet. Ex quo tanta ei enata est auctoritas, ut, teste APVLEIO, ^a *lar familiaris apud homines ætatis suæ Athenis coleretur, nulla domus ei unquam clausa esset, nec esset patrisfamilias tam absconditum secretum, quin eo tempestive Crates interveniret, litium omnium & jurgiorum inter propinquos disceptator & arbiter.* Qua ille auctoritate ita usus est, ut Herculis instar, quem Cynici sequebantur, adversum iracundiam & invidiam, avaritiam atque libidinem, cæteraque animi humani monstra & flagitia, pugnaret, eas omnes pestes mentibus exigeret, familias purgaret, malitiam perdomaret, ipse quoque ut Hercules seminudus, & clava insignis & Thebis oriundus. ^b Qua in re ad magistri imitationem maxima libertate usus est, qua nec Alexandro M. pepercisse dicitur. ^c Feminarum etiam, quæ pudicitiam prostituerant, acerbissimus erat insectator, ^d quas, ut omnes vitiorum sectatores, acutis dictis, & sententiis argutis reprehendebat; merenturque legi, quæ

^q) Fuit is Achæus philosophus, LAERT. & SVID. l. c. quem ideo inter Cynicos retulit FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 361.* incertum vero, annon Crates eum audiverit, antequam Cynismo nomen dedisset. conf. IONSIVS l. II. p. 118.

^r) LAERT. l. VI. f. 90. 91. 93. APVLEIUS l. c. p. m. 355.

^s) IDEM f. 90. videtur vero hoc joci magis & reprehensionis quam ornatus causa fecisse, ut philosophos, imprimis Peripateticos ambitiose se vestientes pungeret.

^t) *ibid.*

^u) LAERT. l. VI. f. 89. alii alijs tribuunt, vid.

Hist. philos. Tom. I.

MENAG. ad b. l. Ita enim accidit Cynicis, ut omnium philosophorum ludicra dicta, joci atque sales illis, tanquam scurris Græciæ publicis tribuerentur.

^x) PLVTARCH. de tranq. animi T. II. p. m. 252.

^y) LAERT. l. VI. f. 86. 98.

^z) *Symposiac. II. T. III. p. m. 150.*

^a) l. c.

^b) *ibid.*

^c) LAERT. l. 6. f. 93. Quod si verum est, Cynicum ejus fastum prodit: parum tamen urbanitati Cratetis laudatæ convenit.

^d) *ib.* f. 90.

quæ collegit LAERTIVS ^e ejus apophthegmata, quæ ingenii amœnitatem & egregiam disciplinam moralem spirant. Vxorem habuit Hipparchiam, de qua in sequentibus dicemus, non vitæ tantum, sed & Cynismi sociam, filias vero discipulis locavit. Scripsit *epistolas*, quibus egregiam, teste LAERTIO, ^f stilo plane Platonico philosophiam complexus est: quæ tamen perierunt, ^g Tragœdias quoque gravitate sententiarum commendatissimas elaborasse dicitur LAERTIO, qui fragmenta exhibet, quædam, licet dubium sit, annon alterius Cratetis tragœdi fuerint. ^b Floruit Olymp. CXIII. & distingui debet ab aliis hujus nominis, & Cratete Academico, de quo supra actum.

Hipparchia.

§. XI. Vxorem, uti diximus, Crates duxit Hipparchiam, inter mulieres philosophantes celeberrimam, Marona Thraciae urbe, ortam. Quam qua ratione duxerit, dignum narratu est. ⁱ Erat illa genere & divitiis potens, & a multis & magnis procis petebatur: illa vero Cratetis amore ita capiebatur, ut parentibus minaretur, mori se velle, nisi huic in matrimonium tradatur. Cratetem itaque adibant, rogantes, ut ipse ei amorem hunc sui ex animo evelleret. Quod cum is verbis diu frustra tentavisset, paupertate & deformitate sua eam deterreri posse, ratus, inter scapulum retextit: quod erat aucto gibbere, peramque cum baculo & pallium humi posuit, eam sibi supellectilem esse puellæ professus, eamque formam, quam viderat: proinde sedulo consulere, ne post querela eam caperet. Enim vero Hipparchia conditionem accepit: & jam dudum sibi provisum satis, & satis consultum respondit, neque ditio rem maritum, neque formosior em uspiam gentium posse invenire. Cynicam itaque vitam elegit, tunicaque abjecta pallium duplicatum sumsit, ^k & vitam cum eo in conjugio egit, liberis quoque fœcundam, uti in antecedentibus diximus. Addunt, præter LAERTIVM, ^l SEXTVS EMPIRICVS, ^m APVLEIVS, ⁿ & ex Doctoribus ecclesiæ THEODORITVS, ^o CLEMENS ALEXANDRINVS ^p atque LACTANTIUS, ^p quam primum se Crateti dedisset, duxisse eam Cynicum in porticum, ibique in loco celebri coram luce clarissima accubuisse, coramque virginem imminuturum fuisse, paratam pari constantia, ni Zeno pro cinctu palliastri a circumstantis coronæ obtutu magistrum in secreto defendisset. Quæ si vera essent, validum iis argumentum exhiberent, qui Cynicos omnem decori honestatisque rationem exuisse clamant. Verum dubi-

^e) l. c. & STANLEYVS p. 537. seqq. qui alia quoque collegit.

^f) ib. f. 98.

^g) Quæ enim hodie supersunt, editæ cum Heracliti & Diogenis epistolis Basil. 1601. 8. sine dubio supposititiæ sunt, ut reliquæ philosophi tributæ. Quod quia agnoscit cel. STOLLIVS *Hist. liter. P. II. c. 1. §. 47.* merito miramur, eum in *Hist. phil. moral. gent. §. LXXXI. p. 115.* ex istis epistolis syllogem dogmatum Cratetis moralium exhibuisse.

^b) vid. FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. I. p. 642. conf. p. 419. MENAG. ad l. c. LAERTII.*

ⁱ) LAERT. l. VI. f. 96. APVLEIVS l. c.

^k) Recte itaque monuit LAVR. CRASSVS Hipparchiam sumta veste virili secutam fuisse Cratetem, quod ei exprobrabat Theodorus Atheus. Quem perperam ideo notat BAYLE *Dict. T. II. art. Hipparchie not. F.*

^l) LAERT. loc. cit.

^m) Pyrrh. hyp. l. I. c. 14. l. III. c. 24.

ⁿ) l. c.

^o) De cur. Graec. affect. serm. XII.

^p) Stromat. l. IV.

^p) l. III. c. 15.

dubitari ea de re non tantum potest, sed & debet. Iisdem enim argumentis, quibus fabulas de Diogene supra deteximus, suspecta fit narratiuncula. Non testes coævi, sed longo a Cratetis tempore intervallo remoti; silentes propiores, etiam ubi singulare & inusitatum exemplum fas erat adduci; res ipsa tota contraria spectatissimæ tantæque veneratione cultæ virtuti Cratetis, quæ non omne tantum quod inhonestum esset, reprehendebat, sed & libidinem & impuritatem vatiniano prosequatur odio. Nec persuaderi potest attentis ad Cratetis historiam lectoribus, virum constantiæ laude inter divinos homines relatum, contraria suis dogmatibus conjugii suasse; ita vero docebat: ^q ornare mulierem id, quod honestiorem eam faciat; talem autem præstare non aurum, non smaragdum, non coccum, sed quæcunque gravitatis, moderationis & pudoris eam induant facie. Hæc cum feminis commendaret Crates, in quem tanquam virtutis doctorem intuebatur Hipparchia, qui potuit pudorem, quem supra omnia mulieres difficillime ponunt, ^r ita abiicere omnem, ut publice cum sponso congregaretur? Confirmat hæc admodum silentium Epicteti, Athenæi atque Luciani itemque Stoicorum. Epictetus, qui cœlibem vitam Cynico commendaverat, obiectum sibi Cratetis conjugium repellens, singularem quidem eam rem esse ait, & singularem mulierem, quæ alter Crates esset; nihil vero de nuptiis his dicit, dicturus, ut incommoda earum ostenderet, si res ita se habuisset, ^s Athenæus vero & Lucianus, qui tanta diligentia philosophorum opprobria congefferunt, num tacuissent infandam proterviam, si id verisimili argumento objicere Cynicis fuissent ausi? quorum tamen uterque Cratetis sæpius meminit. Nec ratio dari potest, cur Stoici, eorumque conditor, Zeno tanta admiratione prosecuti sint Cratetem, si proscripto omni pudore ita vixisset. Non dubitamus itaque hanc quoque historiolam inter fabellas referre, quibus vulgus aures solent pasci, quæque ideo excogitatae fuere, ut vel Sophistæ occasionem haberent, splendide de Cratete fingendi, vel philosophomastiges, mentiendi. Omitti itaque potuissent, quæ vel PETITVS & BARLAEVS in has nuptias lufere, vel dixit P. BAYLIVS. ^t Etsi vero impudentiæ litavisse probabile non est, verisimile tamen est, contra morem Græcorum Hipparchiam conviviiis interfuisse, " Qua occasione Theodorum Atheum, quocum disputaverat, eam risui ceterorum exposuisse, supra diximus. Vtrum scripserit aliquid, incertum est, licet id tradat SVIDAS, malus veterum, imprimis LAERTII confarinator. "

§. XII. Hipparchiæ frater fuit METROCLES, & ipse discipulus Cratetis. ^y Is initio Theophrastum audivit, & Xenocratem quoque, ^z postea
 Uuu uu 2 ad

Metrocles.

^q) STOBÆVS *serm.* CXLIII. p. 662.

^r) Notat hoc MENAGIVS *Hist. philos. mul.* §. 63. qui vel hoc argumento motus de narrationis veritate dubitare debuisse.

^s) ARRIAN. *diff. Epictet.* l. III. diff. 22.

^t) *Diæt.* T. II. art. Hipparchia not. C. D.

^u) LAERT. *f.* 79.

^x) Conf. FABRIC. *Bibl. Gr.* Vol. II. p. 363.

^y) LAERT. l. VI. *f.* 94.

^z) STOBÆVS *serm.* CCXXXVII. p. 778. ex Teletis epitome de comparat. divit. & paupertatis.

ad Cratetem delatus est. Pusillo vero timidoque fuit animo, adeo, ut in Academia philosophiæ operam navans, timeret, ne fame ipsi sit pereundum, licet affatim ei res familiaris suppeditaret, unde commode viveret. ^a Fame quoque se enecasset, cum aliquando inter recitandum crepitus ventris eum interpellasset, pudore atque dolore animi suppressus, nisi eum Crates primo verbis, postea verbis frustra consumtis, exemplo revocasset. ^b Ejus vero institutione ita mutatus est, ut cum antea ne se quidem alere posse confideret, licet necessaria ei suppeterent, alium tamen postea alere auderet, quamvis nihil amplius ei domo suppeditaretur. ^c Vitam vero Cynicam ducens, hieme inter oves, æstate in vestibulis templorum dormiens, provocavit ad certamen de felicitate Persarum regem Babylone hiemantem, & æstivo tempore in Media degentem. ^d Libros vero suos ipse combussit, somnia & nugas sua esse existimans, quod & dictatis Theophrasti fecisse dicitur: ^e quod argumento est, parum eum scientiis tribuisse, vitamque magis Cynicam, quam disciplinam philosophicam adamasse. Moderatum tamen sapit animum, quod tradidisse, auctor est LAERTIVS. ^f Res alias pecunia comparari, ut domum; alias tempore & diligentia, ut disciplinas liberales; divitias vero nocere, nisi quis recte utatur. Obiit senex, se ipsum suffocando. Discipulos Theombrotum habuit & Cleomenem. Theombroti auditor fuit Demetrius Alexandrinus, Cleomenis Timarchus Alexandrinus & Echeclus Ephesus, qui etiam Theombrotum fuit secutus: Echeclus discipulum habuit Menedemum.

Menedemus.

§. XIII. In MENEDEMO, Coloti Lampfaceni ^{ff} discipulo, vita Cynica degeneravit in furorem. Is enim, teste Hippoboto ^g eo usque superstitionis pervenerat, ut sumto habitu furiae, circumcursitaret, dicens, speculatorem se ab inferis advenisse iis, qui peccant, ut ad inferos redux, ea quæ vidisset, inferorum diis renuntiaret. Veste itaque pulla, tunica talari, astricta puniceo balteo, pileo Arcadico capiti imposito, cui intexta erant elementa duodecim: cothurnis tragicis, barba prolixa, virga in manu fraxinea incedebat. Narrat hæc quoque SVIDAS, ^b & totidem quidem verbis, quibus Laërtius, sed Menippo tribuit, sine dubio vel propria festinatione vel ex scriptorum, quos adhibebat, ut sæpius ei accidit, deceptus incuria. Discipulum & familiarem habuit Ctesibium, Chalcidensem, sanguine sibi junctum; hominem ingenii festivi & ad jocos atque sales argutos nati, qui ea elegantia & jucunditate differendi liberum sibi ad cœnas divitum aditum para-

^a) *ibid.*

^b) LAERT. l. c. quod exemplum est, Cynici qua ratione naturalia non esse turpia putarent. conf. MENAG. ad h. l.

^c) STOBÆVS l. c. qui Cratetis de pecuniæ usu apud philosophantem sententiam quoque affert.

^d) PLUTARCH. *an vitios. ad infelic. sufficiat* T. II. p. m. 121. Eadem sententia tribuitur Diogeni Athenis hieme, Corinthi æstate degenti,

unde, quam incerti hi rumusculi sint, liquet. Rationem vero vivendi duram, quam secutus est Metrocles, idem Teles prolixè prosequitur, qui locus vitæ Cynicæ circumstantias valde illustrat.

^e) LAERT. f. 95.

^f) l. c. qui etiam sequentia habet.

^{ff}) Non confundi debet cum Colote Epicureo.

^g) LAERTIVS l. VI. f. 102.

^h) In φάδος T. III. p. 589.

paravit: cujus meminit ATHENAEVS, ⁱ ex quo discimus, eum vixisse sub rege Macedoniae Antigono.

§. XIV. MENIPPVS Sinopenfis patria, ortu Phoenicius Gadarenfis *Menippus.* fuit, conditione servus Batonis, Pontici hominis. ^k Qui cum opibus inhieret, Thebas se contulit, libertatemque ab ea civitate fuit adeptus. Ibi mercatoribus pro fœnore pecuniam locavit, pignore quoque accepto. Postremo mercatoria fraude omnibus bonis suis emunctus, laqueo vitam finivit. Libros ejus, nisi ab aliis acceperit, ^l multo risu refertos fuisse veteres testantur, imitatusque est scribendi genus *σπρδογελοῖον* satyris suis Varro, quas ideo Menippeas vocavit, teste GELLIO. ^m Quem morem postea secuti sunt PETRVS CVNAEVS & IVSTVS LIPSIUS. ⁿ LUCIANVS autem aliquot dialogis ^o ad irridendos philosophos Menippi persona usus est. Non confundendus vero est cum Menippo Lycio, itidem Cynico, sed Apollonii Tyanensis ætate vigente, ^p de quo suo loco dicetur. Alios Menippos enumerant LAERTIVS & MENAGIVS.

CAPVT NONVM.

DE SECTA STOICA.

SECTIO I.

DE ZENONE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Cynicæ sectæ propago fuit Stoica, cujus conditor Zeno Cratetis discipula in morali philosophia formatus est. Hinc dicti Stoici tunica tantum a Cynicis distantes, ut supra dictum. Elegantius vero rem ornavit suam Zeno, & non tantum de morali philosophia sollicitus morum præcepta tradidit, sed & universæ philosophiæ systema ex præceptorum, quos audiverat, doctrinis conflatum excogitavit, novamque ita philosophandi viam aperuit, cuius historiam hoc capite exponemus. Dolemus

Uuu uu 3

vero

ⁱ) l. I. p. 15. l. IV. p. m. 162. Debet is addi catalogo Cynicorum, quem dedit FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 360.* qui tamen alio loco Ctesibii Cynici meminit p. 592. not. Emendationes quasdam hujus catalogi, COZZANDI indice longe plenioris habes *Ast. Phil. Vol. II. p. 912. seqq.*

^k) LAERT. l. VI. f. 99.

^l) Quidam enim Zopyri & Dionysii Colophoniorum esse, quos recenset Laërtius libros, contendunt, alii Meleagro Gadarenfi, risus Cynici captatori tribuunt, vid. LAERT. l. VI. f. 100. MENAG. ad h. l. IONSIVS l. IV. p. 338. FABRICIVS l. c. p. 364.

^m) l. II. c. 18.

ⁿ) In *satyris Menippeis.*

^o) In *Icaromenippo* T. I. p. m. 674. in *Charonte & Menippo* T. III. p. 81. in *Menippo & Philonida* T. III. p. 97. conf. T. IV. p. 140. qui etiam, in *Diog. & Polluc.* T. I. p. m. 240. prodit, vel in *Craneo*, *Corinthis*, vel in *Lyceo Athenis* degisse. Nisi hæc ipse Lucianus ei decori, quod postulabat dialogus, causa attemperaverit.

^p) Ita quidem Menippum apud EVNAPIVM *proæm.* eundem cum nostro esse, non cum Lycio, de quo PHILOSTR. *vit. Apoll. l. IV. c. 25.* putat FABRICIVS l. c. qui tamen expresse l. c. ad tempora Apollonii refertur ab Eunapio.

vero non extare Apollonii Tyrii *indicem philosophorum Zenoniorum eorundemque librorum*, quem laudat STRABO,^a & sæpius citat LAERTIVS;^b vixit enim is Ptolomæi Auletæ temporibus, quibus admodum inclarescebat Stoica familia. Licet vero sibi persuaferit doctissimus IONSIUS,^c extare hujus Apollonii Tyrii *πίνακα τῶν ἀπὸ Ζηνώνος φιλοσόφων*, in bibliothecis Galliæ & Angliæ, certum tamen est, longe aliud scriptum esse, fabulamque aliquam eroticam de Apollonio quodam Tyrio rege.^d Consulenda itaque post LAERTII diligentiam, quam insignem in modum auxit MENAGIVS, & ea, quæ post multos veterum CICERO atque SEXTVS EMPIRICVS retulere, ipsa Stoicorum, quæ supersunt scripta, & imprimis tria illa porticus ornamenta SENECA, EPICETVS & ANTONINVS imperator, jungendaque, quæ ex recentioribus viri eruditissimi collegerunt de Stoica philosophia. Quorum quia labores recensuit doctissimus HEVMANNVS,^e eo lectorem dimittimus, laudata potissimum IVSTI LIPSII industria, qui in *manuductione ad philosophiam Stoicam* & in *dissertationibus de physiologia Stoica*,^f utilissimum & eruditum nobis exhibuit philosophiæ Stoicæ compendium, quod postea GASPAR SCIOPPIVS iterum expressit.^g Merito his jungimus THOMAE GATAKERI in *Antonini de se ipso libros commentaria*, in quibus multa ex veteribus pleno quasi horreo collegit, quæ lucem Stoicæ philosophiæ accendunt clarissimam. Cogitavit IONSIUS^b quoque de *Stoicorum historia*, nunquam tamen edita; & laudat etiam MORHOFIVSⁱ librum *de philosophia Stoica*, magni viri DANIELIS HEINSII, quod tamen non aliud scriptum videtur esse, quam *oratio ejus de philosophia Stoica*,^k in qua breviter & eleganter manuductionis Lipsianæ summam more suo enarravit. Addi ex recentioribus catalogo Scriptorum de Stoicis eorumque philosophia cl. HEVMANNI possent plures, si nobis constitutum esset, bibliothecam scriptorum historiæ philosophicæ confarcinare: nos vero ad alia vocamur, ideoque hæc lectoris potius diligentiae, passim ejusmodi indices deprehensuri^l relinquimus, & ipsorum Stoicorum præcipuorum historiam & philosophiam enarramus. Fuit vero successio Stoicæ familiæ hæc: Zeno Citæus, Cleanthes, Chrysippus, Zeno Tarsensis, Diogenes Babylonius, Antipater Panætius, Posidonius. Præter eos multi quoque Stoici ante C. N. celebres fuerunt,^m ex quibus quosdam insigniores infra nominabimus.ⁿ

§. II.

a) l. XVI. p. 757.

b) l. VII. qui de Stoicis agit.

c) De Script. hist. philos. l. II. c. 18. p. 208. cuius iudicium secutus est THOMAS BURNETIVS archæol. phil. l. I. c. 13. p. 438.

d) Latine edita est a M. WELSERO, conf. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. II. p. 389. VOSSIVS de histor. Latin. l. III. p. 729. quem tamen ipse laudat Ionsius.

e) Act. philos. Vol. I. p. 741. seqq. Vol. II. p. 168. seqq.

f) Vtatur editione Lugduno Batava 1646. 12.

g) In manuduct. ad philos. mor. Stoicorum conf. Acta philos. l. c.

h) l. c.

i) Polyhist. lit. T. II. l. II. P. I. c. 8. p. 191.

k) Orat. XXIV.

l) Videndus MORHOFIVS, STRUVIVS, alique, SEV. LINTROPPII additiones ab HEVMANNO allatas augebit ALB. THVRAE Idea historiæ liter. Danorum.

m) Indicem Stoicorum, post COZZANDVM de magist. philosoph. l. II. c. 3. p. 298. dedit cel. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II. p. 386. seqq.

n) Successionem Stoicam, qualem dedimus, probat LAERTIVS l. VII. conf. IONSIUS l. II. c. 1. p. 115. LIPSIVS Manud. l. I. diff. 2. p. 52.

§. II. Sectam condidit ZENO, ° Cittii, urbe maritima in insula Cypro, ^p natus, unde, ut ab aliis Zenonibus apud veteres illustribus distinguatur, Cittieus dici solet, qualem se dici ipse vivus voluit. ^q Aedificaverunt vero hanc urbem Phœnicum coloniæ, ^r quae causa fuit, ut Zeno quibusdam Phœnicus dictus sit ^s curque exprobratum ipsi, quod advena esset ignobilis. ^{ff} Pater enim Mnaseus, quem Demeum alii vocant, mercatorem egit, filium tamen & naturali inclinatione, & oraculi monitu, ^t totum literis se dedentem, mature philosophiæ assuefecit. Mercaturam enim exercens Athenas saepe invisebat, compluresque libros imprimis Socraticos, Zenoni juveni asportabat. Annos natus XXX. vel quod alii volunt, XXXII. ^u Aethenas venit, tum mercaturæ causa, ut purpuram ex Phœnicia advectam venderet, tum philosophiæ gratia, ut quos scribentes legerat, differentes audiret, factumque tum est, ut rejecta mercatura totus philosophiæ se manciparet studiis. Varie tamen rem narrant veteres. Quidam magnam pecuniæ summam ^v secum attulisse dicunt, mercibusque divenditis philosophiæ se totum dedisse, nautis interea locata fœnore pecunia, ut patrimonium augeret. Alii navem ad Piræum naufragium fecisse asserunt, eum vero nihil ista jactura commotum, fortunæ beneficium praedicavisse, quo ad philosophiam compelleretur, & expeditius philosophari posset. Alii navis jacturam, referunt, passum, Athenas ascendisse, & librario assedisse, atque Xenophontis commentariorum secundum legisse; quo delectatus interrogaverit librarium, ubinam tales morarentur viri? Qui, opportune tum praetereunte Cratete, digito illum monstraverit, huncque sequi jusserit: hocque fecisse, & sic Cratetis discipulum factum esse. ^x Quarum narrationum posterior verisimilior est prioribus; licet secunda cum tertia facile conciliari queat. Tantam enim pecuniæ summam hominem, philosophiæ genus pauper & inops sequentem conservavisse probabile non est. Videturque ipsa Cratetis vita, contempto omni rerum hujus vitae usu, paucissimis contenta, occasionem dedisse Zenoni facultatibus suis spoliato, philosophiam eandem sequendi. Crateti itaque adhæsit eiusque magnum in agendo & dicendo animum vehementer admiratus, cujus tamen decori omnis neglectum & impudentiam devorare non potuit, licet animo ei hoc præjudicium evellere, ridiculo facto Crates laboraverit. ^y

Zeno Cittieus sectæ auctor.

Phi-

o) Vitam scripsit Apollonius Tyrius, de quo supra. Incertum vero, utrum peculiare scriptum fuerit, an pars indicis Stoicorum. conf. FABRIC. l. c. p. 389. HEMMINGI vero FORELLI diss. de Zenone non vidimus.

p) Male Macedonia urbem facit C V I A C I V S Observ. l. III. c. 38. ut recte observatum I O N S I O l. c. p. 174. Potiora de hac Cypri urbe collegit MEVRSIVS in Cypri descript. l. I. c. 10. p. 30.

q) LAERT. l. VII. f. 12. Erat enim clara mercatoribus & viris doctis. vid. MEVRSIVS l. c. l. II. c. 29. p. 161.

r) CIC. de fin. l. IV. LAERT. l. VII. f. 1. conf. BOCHART. Georg. S. P. II. l. I. c. 3. p. 370.

s) CICERO l. c. LAERT. f. 3. SVIDAS v. Zeno T. II. p. 8.

ff) CICERO Tusc. Qq. l. V. c. 12.

t) Interrogatus Apollo, quo pacto optime vitam duceret, respondit, si inotuis concolor fieret, quod ille ad improbum legendi & studendi laborem retulit.

u) LAERT. l. VII. f. 2. 28.

v) Mille talenta habet LAERTIVS f. 13. STANLEYVS P. VII. p. 542. centum ait, forte quod illa summa incredibilis est pro privato homine.

x) LAERT. f. 2. SENECA de tranq. anim. c. 14. PLUT. de cap. ex host. utilit. T. II. p. m. 200.

y) Narrat rem LAERTIVS f. 3. quem vide.

Philosophicis vero tum meditationibus se totum addixisse, liber, *de re publica*, tum ab eo scriptus argumento est, quem sub canis cauda confectum esse, inde quidam liberius joci sunt. ^a Non tamen solis præceptis morum addiscendis contentum erat igneum Zenonis ingenium; nec probabat ille Cynicos, omnes reliquas disciplinas rejicientes. Ad alios itaque philosophos divertit, & imprimis Stilponem audivit decennio perpetuo, ^a indignante eumque, licet frustra, retrahente Cratete. ^b Præter hunc Xenocratem quoque audivit, utriusque vero institutione vehementer delectatus est. ^c Hippoboto porro auctore, inde ad Diodorum Cronum venit, apud quem dialecticæ studio tanto fervore se dedit, ut ejus argutias magni redimeret. ^d Tandem collectis undiquaque ingenii divitiis Polemonem audiendum adhuc esse ratus est; ^e videturque tum jam scopus Zenonis, sectam ex confusis inter se & corrasis variorum systematibus condendi patuisse. Ferunt enim Polemonem dixisse: *Non latet nos Zeno, te Phœnicio more f per horti januas irrepere, atque dogmata furari.* ^{ff} Nec deceptus est opinione sua Polemo. Conflato enim novo ex aliorum doctrina, philosophiæ systemate, communicandam cum aliis excogitatam sapientiam putans, novam sectam erexit, & philosophiam suam docere cœpit. Cumque publica Atheniensium loca philosophorum cathedræ jam occupassent, ipse porticum elegit, a Polygnoti aliorumque figuris *Pæcilen* appellatam, ^g in qua qui antea ex eruditorum numero convenerant, Stoici dicebantur, ^h ex qua consuetudine tandem Stoicorum nomen Zenonis affectis adhæsit, cum prius Zenonii dicerentur. ⁱ Huc maximus discipulorum factus est concursus fama Zenonis illectorum, qui subtilissimus erat in disputando, qua arte tunc summa eruditionis laus quærebatur; diu enim cum Philone dialectico se exercuerat, atque una studio vacaverat: ^k cui cum elegantem virtutis in vita expressæ, imaginem adderet, & severam morales disciplinæ faciem exprimeret, mirum non est, non tantum discipulorum amorem & applausum consecutum fuisse Zenonem, sed & regum principumque favorem atque benevolentiam meruisse. Imprimis

^a) Ibid. Dicemus hoc de libro paulo infra.

^a) LAERT. I. VII. f. 2.

^b) Iucunde repressit Cratetem, pallio eum a Stilpone retrahentem, dicens: *Rectius feceris o Crates, si auribus philosophiæ studiosos teneas. Svada itaque eos trahere. Si vim feceris vero, corpus habebis quidem, animum Stilpo* LAERT. f. 24.

^c) Ibid. f. 2.

^d) ib. f. 25.

^e) ib. f. 35. SVIDAS I. c.

^f) i. e. fraudulenter.

^{ff}) Inde judicandum est, quousque ad Socraticos referri queant Stoici, quod aliqui faciunt, vid. VOSSIVS *de sect.* c. XIX. §. 4. MORHOF. *Polybist.* T. II. p. 2. Scilicet hoc intuitu tantum moralis philosophiæ valet, reliquas enim partes neglexit Socrates. Ostendemus tamen, Zenonem multa quoque debuisse Platonis.

^g) Fuit hæc porticus, ex multis, quibus

Athenæ superbiebant, celeberrima, dicta etiam Pisianactia, & postea Pæcile, sive varia, propter ingentem pulcherrimarum tabularum numerum, quas excellentissimi pictores Polygnotus, Mycon & Pandæmus Phidiæ frater pinxerant, vid. PLINIVS H. N. I. XXXV. c. 9. LAERT. I. VII. f. 5. & MENAG. ad h. l. SVIDAS v. Polygnotus T. III. p. 143. T. II. p. 228. Earum picturarum argumentum exponit PAVSANIAS I. I. p. 27. qui & statuarum ibi positarum meminit. p. 13. 78. Sustulere eas postea Romani, vid. SYNES. ep. 54. 135. Hæc porticus, quæ reliquas antecellebat, sensu eminenti dicta est Stoa. Conf. cl. CROPHIVS *diff. de gymn. liter. Ath.* p. 49. seqq.

^h) LAERTIVS I. VII. f. 6. Poëtis, HESYCHIVS Grammaticis locum ibi differendi datum fuisse, nomenque Stoicorum asserit.

ⁱ) LAERT. I. c.

^k) ib. f. 15. 16.

mis vero maximi Zenonem fecit Antigonus Gonates Macedoniæ rex, qui eum, quoties Athenis commorandum ei erat, audivit, eumque iteratis, ad se veniret, precibus invitavit. Affert Antigoni ea de re literas, & Zenonis quoque responforiam epistolam LAERTIVS, ¹ quas genuinas esse non dubitant magni viri IVSTVS LIPSIUS, ² PETRVS GASSENDVS, ³ THOMAS STANLEIVS, ⁴ rectius dubitantibus ALDOBRANDINO ⁵ & FABRICIO. ⁶ Persæus enim Zenonis discipulus, quem ad Antigonum misisse suo loco dicit LAERTIVS, LXXII tantum vitæ annos Zenonem attigisse refert, in Zenonis vero ad Antigonum epistola, senectutis veniam sibi dari poscit, esse enim octogenarium. Ipsa quoque dictio, & totus epistolarum harum habitus reliquis, quæ ex Sophistarum scholis prodierunt, adeo similis est, ut verisimillimum sit, ex eadem officina illas prodiisse, si etiam, quod nonnulli contendunt, concedamus nonagesimum ætatis annum Zenonem superavisse. Dubitari tamen nequit, non audivisse tantum Antigonum Zenonem, sed magna etiam veneratione eum suspexisse: narrantque veteres, ⁷ dixisse Antigonum: nunquam se angi & æsturare solitum, quod sciret, nisi quando cum Zenone congrediretur: quod ideo factum fuisse conjicit EPICTETVS, quod vellet ei placere, quod tamen extra illum positum fuerit. Nec aliter Athenienses, apud quos tanta auctoritate Zeno pollebat, ut castellorum apud eum claves deponerent, ut cui soli publica libertas tutissime concederetur, qui & aurea corona & ærea imagine eum honorarunt. ⁸ Sed & magnus ejus honor fuit apud Cypri incolas, tam indigenas, quam ex coloniis ortos, sive Sidonios, unde ortum ipse trahebat. ⁹ Erat, teste Apollonio, corpore gracili, statura satis procera, & corneolus, facie gravi & severa, supercilio adducto, valetudine minus firma, quam tamen magna temperantia fulciebat, unde etiam a conviviiis abstinuit, ciboque plerumque usus est ficubus recentibus, pane & melle. ¹⁰ Id quod miro convicio objectum illi est a comicis, esurientis philosophiæ genus illi exprobrantibus, & in proverbium abiit, ut Zenone continentiores dicerentur, qui summum in his gradum attigissent. ¹¹ Non obstante autem frontis & oris severitate, facilem tamen se omnibus præbebat, nec cœnam etiam, sed frugalem & parcam, apud amicos recusabat, ¹² popularemque ostentationem devitans, extremum, ne cui molestus esset accumbentium, occupabat locum. Neque cum pluribus, quam duobus vel tribus obambulabat, turbamque devitabat hominum, adeo ut interdum

con-

1) l. c. f. 7.

2) *Manud. ad Phil. Stoic. l. I. diff. 10. p. m. 55.*3) *Vit. Epic. l. III. c. 1. p. m. 80.*

4) l. c. p. 545.

5) *Ad LAERT. l. VII. f. 28.*6) *Bibl. Græc. Vol. II. p. 414.*7) *ARRIAN. diff. Epict. l. III. c. 13. SIMPLIC. ad Enchir. c. 51. p. m. 187. AELIAN. l. IX. c. 26.*8) *LAERT. f. 6. MENAG. h. l.*9) *LAERT. f. 6. qui ita intelligendus est.*10) *ib. f. 1.*11) *ib. f. 27. ubi Philemonis versus recitantur.*

12) Antigonum sæpe apud eum cœnasse refert LAERT. l. c. quas regias dapes frugalitate conditas fuisse, Zenonis apparatus prodit, qui fuit,

ἄς ἄγρος, ὅψον ἰσχυρὸς, ἐπιπικρὺν ὕδαρ.

*Panis unus; caricaque & aquam bibere.*CLEM. ALEX. *Strom. l. II. p. 413. conf. LAERT. f. 25. qui paulo aliter hos Philemonis versus legit.*

confluenti populo numos distribueret, ne sibi molestias crearet. A fastu vero adeo alienus fuisse dicitur, ut nudos quoque furdosque in familia haberet, quod falsè ei objecit Timon in sillis. Rem vero familiarem summa frugalitate & exiguis expensis curabat, ita ut peregrinam tenuitatem ea redoleret; fervulo usus est unico, ut habet LAERTIVS, ^v ut SENECA ^w vero, nullo. Neque id tamen avaritiæ vitio, sed naturæ paucis contentæ severitate; avarum enim minime fuisse mire probavit, Demochare illum salutante, atque dicente, si quid opus haberet, scripturum se Antigono, præbituro omnia: adeo enim illi indignatus est, ut nunquam postea cum illo congrediretur. Mirabilis quoque erat in redarguendo, Cynicamque argute dicendi & carpendi artem magna jucunditate & sŕavitate temperabat; circumcise & quasi ex longinquo redarguens, cujus exempla multa nobis servavit LAERTIVS, ^x qui saluberrima quoque monita, quibus virtutis exercitium commendavit, recitat. Sic vestitu quoque Cynicum præceptorem in eo imitatus est, quod vile & tenue pallium, quod & ipse duplicabat, adhiberet; tunica tamen servata, quam vestitus rationem Stoici postea constanter tenuerunt, eandemque vultus gravitatem & austeram faciem, quam magister temperamenti & disciplinæ, in qua educatus fuerat, ductu expresserat, affectarunt. Etsi vero magnus ubique erat Zeno, obtreçtatoribus tamen & inimicis non caruit, fueruntque inter philosophos ei coævus, qui, cum magno ingenii acumine, & vivida eloquentia pollerent, non sine vehementia in Zenonem surrexerunt. Inter eos excelluisse, & non sine animi vehementia se nascenti Stoicismo opposuisse Arcesilaum & Carneadem, Academiæ mediæ & novæ conditores, in antecedentibus dictum est, ubi, etiam pluribus demonstravimus, qua, ratione ἀκαταλήψεως dogma Stoicis ὑπολήψειν opposuerint. Iungendus his Epicurus est, circa eadem, quo florebat Zeno tempora, nempe Olymp. CXX. ut SVIDAS ^y ait, vel A. V. C. CDLXX. ut definit GELLIVS, ^z novam sectam condens, licet paulo fuerit junior, ante Zenonem tamen senem denatus. Is enim cum reliquarum sectarum ducibus, tum præcipue Zenoni, qui magna gloria tum efflorescere cœperat, & vitæ & disciplinæ, & doctrinæ ratione se opposuit. Zeno enim austerum servabat vultum, naturaque subtristis & contracta fronte incedens, summam præ se ferebat gravitatem, quam sectatores ad superstitionem usque imitabantur: hinc sapiens Stoicus magni apud plerosque habitus. Epicurus vero natura humanior, & qui ultra vitæ humanæ sortem philosophiam non urgebat, hypocrisin apud plerosque Stoicos, certe inania & naturam humanam excedentia vota, quæ nunquam implerentur, ea esse per-

videns,

v) f. 14. 16. qtri hæc omnia narrat.

w) Consol. ad Helviam c. 12.

x) f. 17. seqq.

y) Hinc sola tunica a Cynicis distare dicti sunt
JUVENALI Sat. XIII. corpus radabant, & vilissim
mo victu vivebant. PERSIVS Sat. III. v. 54.
seqq.

Quæque docet sapiens braccatis illita Medis
Portiens, insomnis quibus & detonsa juvenus
Invigilat siliquis & grandi pasta polenta.

z) l. c.

a) Lib. XVII. c. 21. Plura de hac æmulatione
Zenonem inter & Epicurum dicemus infra c. XIII.
ubi de Epicuro & ejus philosophia.

videns, quæ de sapiente suo magnifice dictabant, philosophiam non solum moralem humano animo magis attemperavit, & quam Zeno in exilium egerat, voluptatem, in hortos suos revocavit; sed & derelictis phaleris, quibus populo placere studebat Zeno & affeclæ, vitam egit cum discipulis ad animi tranquillitatem valde comparatam. Inde magnæ inter Zenonem & Epicurum atque utriusque sectatores obtrectationes & calumniæ, & opposita quoque inter se dogmata; ut postea quoque dicemus: quod quia latius exposuit eruditissimus G A S S E N D V S, ^b eum adiri a lectore cupimus, brevitati consulentes. Non unius vero generis sunt; quæ Zenoni objecta sunt. Inter quæ primarium est, eum invidia odioque tantum ductum ex aliorum inventis gloriam sibi quæsisisse, & surreptis præceptoribus melioribus non tam novam philosophiam, quam nova verba discipulis vendidisse, & *exiguam*, ut ait C I C E R O, *causam habuisse, cur a præceptoribus, præsertim Platoniciis discederet*. Supraque jam observatum est, Polemonem mature, hanc Zenonis fraudem detexisse. Nec quæ L I P S I V S, ^c pro Zenone affert, talia sunt, ut multum rem ejus juvent; si enim Pythagoreorum, Platoniorum, Heraclitique, cujus libros Zeno legerat, ^d atque Cynicorum & Dialecticorum philosophia cum Stoico systemate comparetur, apparebit luculenter, verum esse, quod ait C I C E R O, ^e *Zenonem non tam rerum inventorem fuisse, quam novorum verborum, & qui decori magis atque verecundiæ rationem haberet*. Adjiciunt his, qui Zenonem culpant, non erubuisse virum, qui tantam morum severitatem, tamque austeram virtutem præ se ferret, calumniis adversariorum doctrinam vitamque commaculare, & imprimis Epicurum, ejusque philosophiam, tanquam ad morum corruptionem tendentem, apud populum denigrare; qua in re graviter peccasse contra Epicurum, suo loco demonstrabimus. ^f Sunt & alia, apud L A E R T I V M ^g legenda, quæ æmuli ejus in ejus potissimum scriptis reprehendebant, quæ maximam partem ex opere ejus *de republica* excerpta sunt, & paradoxa Stoica sapiunt, ab aliis non satis intellecta, quædam etiam ad disciplinam Cynicam referri debent, in qua tum versabatur, cum celeberrimum librum conscriberet: qualia sunt, quod pecuniam, rerum permutationis & commerciorum causa tollebat, quod eundem virorum & mulierum vestitum esse jubebat, & his similia. ^h Addi possunt his longe graviora, & imprimis, quod S E X T V S E M P I R I C V S ⁱ ipsis Zenonis verbis profert: non esse turpe, naturam matris fricare, ut turpe non sit, alia corporis parte dolentem fricando juvare,

X x x x x 2

immo

b) In vita Epicuri l. III. c. 1. p. 79. seqq.

c) De finibus l. IV.

d) Manud. ad phil. Stoic. l. I. diff. XV. p. m. 85. seqq. Is enim eclecticam philosophandi rationem Zenoni vindicat, quem tamen præceptorum plagiarium fuisse collatio systematis Stoici cum præceptorum Zenonis decretis probat.

e) Conf. FABR. Bibl. Gr. vol. II. p. 413.

f) De finibus l. III. Hinc & Tuscul. Q. l. V. vocat eum ignobilem verborum opificem. Ideo obje-

ctum Stoicis spinosum de verbis differendi genus, falseque derisi a comico apud ATHEN. l. XIII.

Audite Porticenses, mercatores nugarum,
Verborum arbitri & censores.

ff) Conf. GASSENDVS l. c.

g) Lib. VII. f. 32. MENAG. ad h. l.

h) Hinc supra jam ex LAERT. relatum, dixisse quosdam, librum sub cauda canis exaratum fuisse.

i) Adv. mathem. l. XI. f. 191. conf. Pyrrh. hypotyp. l. III. f. 205. 245. CHRYSOST. adv. gentiles T. I. p. 662.

immo & pædicare licere. Vt tamen verum fateamur, impetrare a nobis non possumus, ut credamus, Zenonem a morum & vitæ integritate tantam laudem consecutum, ut in proverbium abiret ejus continentia, ita, posthabito omni pudoris, honestatis & verecundiæ discrimine, fuisse tam impudenter philosophatum, eumque, quem ob verecundiæ & decori meliorem rationem habitam laudat CICERO, ^k impudentia Cynicorum sordes adæquasse. Nec hoc a secta Stoica simpliciter dictum fuisse credi potest, quæ sanctissima secta habita fuit, & in voluptates vehementer declamavit; ac jurato atque vatiniano odio in voluptatem Epicuri insurrexit, quem paria objiciendo & retorquendo respondisse, nuspiam legitur. Recte itaque ex his concluditur, esse hæc ex eorum numero, quibus fama & existimatio Zenonis sectæque ab eo institutæ lacerata est, *πρόφασις* vero atque colorem quæsitum esse, vel ex Cynicæ sectæ opprobriis, a qua parum distare Zeno & sequaces credebantur, vel ex iis Zenonis & Chrysippi Scriptorum locis, quibus naturale a morali, indifferens ab honesto, & decorum ab utroque nova hætenus & inaudita ratione differre præcipiebant. Quibus cum naturalia non habere turpitudinem contenderent, sed id ex virtutis tantum, quæ sola honestatem parit, actione oriri disputarent, adversarii id, quod *κατὰ τι* dixerunt, *ἀπλῶς* sumentes gravemque iis calumniam impingentes, memoriam eorum injuste denigrarunt. Qui tamen, cum iisdem Epicurum armis essent aggressi, passi sunt & puniti in eo, in quo peccaverunt. Multa scripsit Zeno laudata ex veteribus a LAERTIO ^l & ex recentioribus præter MENAGIVM, ^m MEVRSIO, ⁿ & FABRICIO, ^o inter quæ maxime celebratur opus ejus *de republica*, in quo eruditionem veteres non negant, culpant vero, quod Platonis rempublicam refutaturus ^p id fecerit iniquius, quædam etiam parum verecunde in ea dixerit; id quod ex Cynismo habuisse, supra ex Laërtio observavimus. ^q Fuit etiam inter ea Zenonis scripta *interpretatio Hesiodi*, ideo notanda, quod teste CICERONE: ^r *in ea sustulerit omnino usitatas præceptasque cognitiones Deorum, neque enim Iovem, neque Iunonem, neque Vestam, neque quenquam, qui ita appelletur, in Deorum habere numero, sed rebus inanimis atque mutis per quandam significationem hæc docere tributa nomina.* Quem morem theogonias veterum ad rationes philosophicas applicandi, & Deos in rerum naturæ partibus quærendi in schola Stoicorum celeberrimum fuisse, priore jam libro monuimus, & ad CORNVTI & SALLVSTII provocavimus libros. ^s Diu vero vixit Zeno, & quod Apollonius ait LVIII annos scholæ præfuit, ^t quod tamen falsum esse oportet, si Persæum, ejus *γνώριμον* sequimur, qui LXXII tantum annos vivendo attigisse ait. XXII anno enim ad philosophiam animum applicuit, decemque annos in Academiæ &

k) loc. cit.

l) Lib. VII. f. 4.

m) In Cypriol. II. p. 168. seqq.

n) Bibl. Gr. vol. II. p. 414.

o) PLVT. de fort. Alex. Or. I. T. II. p. m. 348.

ll) Ad l. c. Laërt.

p) Vid. not. mox præced. (k)

q) De nat. Deor. l. I.

r) Qui extant in collectione mythologicorum TH. GALEI.

s) LAERT. f. 28.

& Stilponis disciplina hæsit, tum Polemonem audivit, novamque demum sectam condidit. Vel itaque deferendus est Apollonius, vel Persæus, & sequendi, qui LAERTIO ^f & LUCIANO ^{ff} referentibus XCVIII annum attigisse asserunt. Exegisse totam vitam sine morbo ait LAERTIUS, ^g & qui hunc exscripsit SVIDAS. ^h Quorum tamen ille alio loco, ^w Diocle auctore laudato, refert, Zenonem aliquando longum incurrisse morbum: quod confirmant ea, quæ habet PLINIUS, ^x pro miraculo, referens, haberi & solitarium exemplum reperiri, Xenophilum musicum centum & quinque annis vixisse, sine ullo corporis incommodo. Zenonis enim exemplum, si verum fuisset, Plinium non omisurum fuisse, probabile est. Tandem voluntaria morte ex vita excessit, cujus occasionem hanc fuisse referunt. ^y Cum e schola abiret, lapsus digitum fregit. Manu igitur terram feriens repetiit istud:

En adsum, quid me urges, precor?

Atque sic domum se conferens, vel, ut alii, eo ipso loco, vitam laqueo finivit, id quod fame factum esse alii referunt. Consentaneum hoc spontaneæ mortis genus ejus placitis fuisse, in sequentibus pluribus dicetur. Post mortem rogatu Antigoni, qui magnæ fortitudinis & immutabilis virtutis virum amissum acerbè dolebat, ^z Athenienses in Ceramico sepulchrum extruxerunt, & statuis atque decreto eum honorarunt; quod si genuinum est, admodum honori cedit Zenoni: laudatur enim, ^a quod complures annos in civitate velut philosophus versatus sit, atque in reliquis vitæ muniis vir bonus esse persistit, ac juvenes, qui disciplinæ causa ad illum convenierint, ad virtutem & frugalitatem exhortando ad ea, quæ sunt optima, intenderit, vitam suam verbis ac doctrinæ suæ consentaneam exemplar omnibus proponens. Valde vero timemus, ut non rhetoris potius alicujus, quam Atheniensium illud decretum opus sit. Illi enim in hujusmodi thematibus se diligenter exercuerunt, quod qui non attendit, facile supposititia pro genuinis habet, ut ipsi IO. MEYRSIO viro antiquitatum Græcarum peritissimo accidit. ^b Ceterum cum multi ex veteribus Zenones memorentur, noster ab iis accurate distinguendus est. Inter hos Zenonem Musæi F. Sidonium nominat eumque ex Stoa philosophum, nostri-que præceptorem vocat SVIDAS. ^c Id quod constare simul nequit, cum auctor Stoicorum sectæ fuerit Zeno Cittieus. Vnde non inepte coniecere

XXX XX 3

viri

f) loc. cit.

ff) In longævis T. II. p. m. 827.

i) Ponunt vero annum emortualem Zenonis HIERON. & EVSEB. in Chronicis Ol. CXXIX. 1. SVIDAS in *ἄνθρ* T. I. p. 378. nonaginta ei annos tribuit, & ad quosdam provocat, qui LVIII tantum annos vixisse ferunt. Verum annos, quibus scholæ præfuit, cum annis vitæ eum, more suo festinantem confudisse, manifestum est.

u) f. 28.

v) In Zenon. l. c.

w) Lib. VII. f. 162.

x) Lib. VII. c. 40.

y) ib. f. 28. SVIDAS H. cc.

z) ib. f. 15. conf. Otium Vindel. Mel. III. p. 266.

a) ib. f. 6.

b) In Themide Attica eum sæpius rhetorum exercitationes pro legibus veris habuisse observat FABR. Bibl. Græc. vol. I. p. 526.

c) Zenones varios enumerat LAERT. I. VII. f. 14. MENAG. ad h. l. 10NS. de Scr. Hist. phil. l. II. c. 1. p. 116. seqq. inter eos Stoici fuere, Sidonius Tarsensis, Zeno Chrysippi discipulus, & Zeno Diphili, conf. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 415. 416.

d) in Zeno Mus. F. Sidonius T. II. p. 8.

viri acuti, ^e esse eum vel Zenonem juniorem, nostri non præceptorem, sed discipulum, cujus meminit LAERTIVS: ^f vel, quia Suidas dicit, fuisse eum Diodori Croni discipulum, pro: *Stoicus*, ponendum esse, apud Suidam, *Eristicus*, cui sectæ initio addictus erat Zeno Cittieus. Qui enim Zenonem Sidonium Epicureum huc advocant, propter sectæ nomen audiendi non sunt.

Observationes generales de philosophia Stoica.

§. III. Novam vero, quam excogitasse Zeno dicitur philosophiam recte porro intuituri, generalia quædam prius monenda sunt, ad naturam Stoicæ philosophiæ pernoscentiam, iudiciumque de ea formandum certum & iustum magnopere necessaria, quæ ex historia nascentis & adolescentis Stoicismi lucem capiunt, eamque reliquæ Stoicæ philosophiæ fœnerantur. Respiciendum vero est ad conditorem sectæ, ejusque circumstantiæ, fuscæ hætenus explicatæ, eo modo considerandæ, quo influxum in systema ejus philosophicum habuere. His consultis observamus:

I. Multa ex præceptorum scholis assumptæ Zeno.

I. Doctrinam præceptorum, quam Zeno in schola Academicorum, five Platoniorum genuinorum, Eretriorum five Eristicorum, & Cynicorum, qui Socraticam philosophiam quodammodo conservaverant, didicerat, plurimum ad novum systema philosophiæ Stoicæ contulisse. Tetigimus hoc jam in antecedente §. & quantum opus erat, fontes annotavimus, unde Zeno sua hauserit, monentes simul, ideo plagii a Polemone aliisque fuisse infimulatum, & accusatum, quod vetera mutatis nominibus retineret, & pro suis venderet. Factum id imprimis circa Pythagoræ & Platonis philosophiam, quam duce Xenocrate, & post hunc Polemone per decennium fere didicit. Hanc cum deferere opus haberet, novam sectam conditurus, aut nova invenienda erant, aut veteribus nova danda nomina. Prius fieri non tam facile erat, homini intra subsellia discipulorum tot annos latenti, & ad novum systema suis forte oculis raro respicienti. Nova itaque faciès, novæ definitiones, novumque quasi philosophicarum doctrinarum theatrum aperiendum erat, ut reapse a Platone recessisse videretur. Qua de re supra ^g jam, cum contentionis inter Arcesilaum & Zenonem causa exponenda esset, quædam monuimus. Conquesti id sunt Academici, ^h Zenonem nihil novi reperisse, sed emendasse tantum superiora immutatione verborum: ostendique id latius posset, & ex comparatione philosophiæ Platonice cum Stoica prolixè ostendi, qua ratione novam dicendi & philosophandi de rebus naturalibus & moralibus viam ingressus fuerit Zeno, nisi nostræ tractationis limites excederet. Quod tamen quia eleganter fecit CICERO ⁱ qui summam eorum, in quibus ab Academiâ prima recessisse sibi Zeno visus est, doctè & perspicue exposuit, laboris non pœnitebit lectorem, accuratas veterum systematum rationes pernoscenti cupidum, si is attente brevem illum doctrinæ Stoicæ conspectum cum Platonis doctrina contulerit. Apparebit enim ex ista comparatione, quæ occasionem dede-

^e) IONS. MENAG. FABRIC. II. cc.

^f) s. 16.

^g) Cap. VI. sect. II. §. 6.

^h) Apud CICER. Acad. Qu. I. IV. c. 6.

ⁱ) Lib. I. c. 10.

dederint Zenoni, ex aliorum philosophorum systematibus quædam quasi infarciendi & cum istis conciliandi, & quousque Stoica cum Platonice consentiant. Id quod ex eodem fundamento Antiochum Ascalonitam publice professum, sicque odia Academicorum & Stoicorum tollere conatum fuisse, supra memoravimus. Præter Platonis successores audivit etiam Zeno Diodorum Cronum Dialecticum per multos annos: cujus studia & artes etsi justis mensuris comparabat, quæ neque triticum neque aliud quidpiam, quod cujuspiam sit pretii, sed paleas & stercora metiantur;^k damna-
bat is tamen non tam dialecticæ studium, quam ratiociniorum sterile & jejunum argumentum, ipsam vero differendi artem tanti faciebat, ut pro uno dialectici argumenti expositione, cum centum drachmas Diodorus postu-
laret, ducentas ille ultro porrigeret.^l Factum inde est, ut dialectica ho-
rum hominum ad Zenonem, & ab hoc ad totam sectam transfret, ut ex iis patebit, quæ postea de logica Stoica dicemus. Nec aliter cum Cynica secta evenit, cui Zeno postremo adhæsit, quam totam fere in Stoam trans-
latam fuisse, in præcedentibus indubitatis veterum testimoniis evicimus. Nec aliunde Stoica virtus hausta, quam ex Cynofarge, inde virtutis co-
lor, & præcepta, eo tantum discrimine, ut naturam vincere Stoici, excede-
re conarentur Cynici, ut recte S E N E C A:^m reliqua omnia communia; virtutem sufficere ad beatam vitam, eam in rebus factisque esse, non in
verbis; sapientem sibi satis esse, ejus enim omnia; nihil ei novum videri;
regem esse, non ad legem, sed virtutem vivere; sola bona pulchra, mala
turpia; denique finem hominis, secundum naturam vivere:ⁿ & quæ alia
fuerunt præcepta virtutis a Cynicis pariter atque Stoicis adoptata. Recte
itaque L A E R T I V S,^o communionem & societatem quandam esse, di-
xit, his duabus sectis, & Cynismum esse brevem ad virtutem viam, ad
quam rationem ipse Zeno sapientem conformari voluit. Restat nobilis
Stoicæ philosophiæ pars, eaque a ceteris magis dissentiens physiologia. Ne-
que tamen hanc quoque suis arvis debuit Zeno, sed aliunde & imprimis a
Pythagoreis & Heracliteis accepit, ita, ut Pythagoreorum quidam & Plato-
nici hanc admiserant. Platonem enim magnam Pythagorei & Heraclitei
systematis partem in suam philosophiam recepisse, supra demonstratum est,
& ostensum etiam Pythagorea & Heraclitea ejus in Academia successori-
bus passim arrisisse. Ea audiverat in hac schola Zeno, indeque, quod su-
pra tetigimus, occasionem nactus esse videtur, ipsa Heracliti scripta consu-
lendi. Cum vero Plato dualistici systematis patronus, materiæ tantum
fluxum ex Heracliti physiologia in suas partes recepisset, Zeno, qui absur-
dam duorum principiorum nullo nexu sibi necessario junctorum absurdita-
tem evitare cupiebat, præeunte Italica schola, utrumque principium in
unum totum coire coëgit, & ut harmoniam inde universi eliceret, more
Pytha-

^k) STOBÆVS.^l) LAERT. I. VII. f. 25.^m) De brev. vitæ c. 14.ⁿ) Conf. L I P S I V S *Manud. ad philos. Stoic.*^l I. I. diff. XIII. p. m. 77. VOSSIVS de sect. c. XIX. §. 3.º) Lib. VI. f. 104. Conf. A R R I A N. *differt. Epist.* I. III. diff. XXII.

Pythagoræ & Heracliti ignem, recte monente C I C E R O N E, ^p elegit, quem fluxæ materiæ inderet, ficque Platonis physiologiam cum Pythagorea & Heraclitea commutavit, & ex parte quoque in concordiam ire iussit. Quod etsi pauci viderint, ^q qui Stoicam philosophiam descripserunt, facile tamen verum esse deprehendetur ab iis, qui utriusque philosophi doctrinam de natura rerum conferent. Patebit enim luce meridiana clarius: Heraclito & Zenoni, Deum esse ignem; materiam rerum omnium esse in perpetuo fluxu; orta esse ex illo igne omnia, & in eum reverti; durare eum sine initio & fine; & necessario naturæ suæ motu ac æternis legibus omnia movere, omnibus providere, eumque motum esse fatum, quo omnia conserventur; esse eum rationalem, fontemque animorum; stellas exhalationibus nutriri; animum hominis ex divina mente decerptum esse, & quæ alia sunt dogmata Pythagoræ, Heraclito & Zenoni communia, quæ satis probant, hunc illorum vitulo arasse. Ex quibus omnibus, nisi nos omnia fallunt, aperta luce constat, quos fontes derivaverit in arva sua Zenon Stoicorum auctor.

II. Vitia veterum recepta in systema Zenonis.

II. Ex hac philosophiæ Stoicæ origine, secutum est incommodum, quod plerumque in ejusmodi syncretismo philosophico accidisse, multis exemplis testatur historia philosophica; ut scilicet vitia illorum systematum, simul in novam philosophiam transmigrarent. Id quod inductione luculenter potest demonstrari. Nam quod ad partem philosophiæ rationalem attinet, notum est, ex historia Dialecticorum supra data, quam exorsa ea secta propter cavillationes, jejunas argumentationes & sophismata fuerit, & quod odium conceperint in eam viri graves, quod omiſſis magnis in exilibus & inutilibus versaretur. Eandem prorsus faciem & naturam indolem suscepit dialectica Stoicorum, quorum diligentia in subtilitatibus logicis ad nauseam usque conquisitis ad insaniam se exercuit. Inde obiectum illis a C I C E R O N E ^r *spinosum differendi genus, & quod velant de spinis, atque ossa nudent, quodque pungant, quasi aculeis, interrogatiunculis angustis, quibus etiam, qui assentiuntur, nihil commoven- tur animo, & iidem abeant, qui venerant.* Id quod non adversarii criminationem esse, ut frigide respondet L I P S I V S, ^s sed re ipsa niti, ea quæ apud veteres & imprimis apud S E X T U M E M P I R I C U M de logica Stoicorum restant, satis evincunt. Id candide agnovit S E N E C A, ^t qui eleganter: *Scilicet, nisi interrogationes vaferrimas struxero, & conclusione falsa a vero nascens mendacium adstruxero, non potero a fugiendis petenda secernere! Pudet me, in re tam seria senes ludimus, mus syllaba est, mus autem caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Puta nunc me istud non posse solvere: quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando*

in

p) De nat. Deor. l. III. c. 14.

q) Observavit id O L E A R. diff. I. de Heraclito STANLEIO p. 853. inserta, sed demonstrare alibi promisit, id quod morte præventus non implevit.

r) De finibus l. III. IV.

s) l. c. diff. XV. p. 86.

t) Ep. 48.

in muscipula syllabas capiam, aut ne quando, si negligentior fuero, casum liber comedat. O pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus? in hoc barbam demisimus? hoc est, quod tristes docemus & pallidi? Paria & alibi " habet apud ipsum legenda. Et hæc prima controversiarum inter Zenonem & Epicurum exortarum & incruentorum bellorum acies fuit, Epicuro has inanes & inutiles logicæ Stoicæ strophas irridente, eique canonicam suam opponente, quæ paucis regulis omnem veri cognitionem dirigeret. * Neque mirum videri debet lectori attento, philosophos tantam gravitatem morum affectantes, suamque virtutem non regibus tantum æquiparantes, sed & præponentes, in his quisquiliis & paleis sapientiam quæsisse. Magna enim ambitione cum tenerentur, non poterant non hanc dialecticæ contentiosæ & subtiliter differentis gloriam, quam infano desiderio tum temporis deperibat Græcia, omnibus sectari viribus. Vt itaque invincibilis artis famam consequerentur, eandem viam, quam Dialectici, Eristici, & hujus furfuris alii, ingressi sunt, & de nulla re distincte & præcise cogitantes & definientes, voces adhibuerunt, nihil præcisum, nihil definitum significantes, vaga vocabula, quæ cum certi nihil determinent, insolubilem faciunt ratiocinationem. y Quo modo cavillationes quidem Stoicorum prudentioribus invisæ fuere admodum, z ipsi tamen, ut iudicium & sensum veri corruerat Græcia, laudem dialecticorum summorum reportarunt, a & æternitati istis nugis sua inscribere nomina: cujus luculentum nobis in sequentibus exemplum erit Chrysippus, post Zenonem maximum Stoæ ornamentum, ast & maximus nugator. Hæc de dialectica Stoicorum. Cum morali philosophiæ parte idem evenit, ut iisdem incommodis vitiisque laboraret, qua Cynicorum ethica defecit. Cum enim recte ei objectum sit, supra naturam se efferre, eamque penitus exuere, & sublimia præter modum hominis petere, eandem dicam merito Stoicis scripsere veteres. Nam & illi in meteoris orationis magniloquentiam quærentes ampullatis verbis, & sententiarum pondere naturæ mensuram excedentibus sapientiam moralem ostentabant. Vnde Stoicorum arrogantia in contumeliam & convicium abiit, b & superbia objecta in dogmatibus, quæ fastum ubique & ventum habeat. Quæ ita quidem a deamata sibi secta avertere conatur LIPSIVS, c ut FABII d iudicium probet dicentis: *minus indulsisse eloquentiæ Stoicos veteres, sed cum honesta suasisse, tum in colligendo probandoque plurimum valuisse, rebus tamen magis, quam id quod sane non quæsiwerunt, oratione magnificos*; parum tamen Stoicis præsidium affert, quorum non verba tantum

tum

u) Ep. 82. 113. conf. CICERO *Tusc. Qq. l. IV.*

x) Conf. GASSENDVS *vit. Epicuri l. III. c. 4. p. m. 90.*

y) Conferendus, qui eleganter hac de re differit SAMVEL. PARCKERVS *disp. VI. de Deo f. 9. p. 519.*

z) Conferenda erudita disquisitio B. FABRI-

CII de cavillationibus Stoicorum, ejus Syllogæ disertationum inserta.

a) Vid. ven. WOLF. *ad ORIG. philosophum. pag. 142.* & quos porro laudat.

b) Hoc Rubellio Plauto objectum apud TACITVM *Annal. l. XIV.*

c) l. c. p. 88.

d) *Instit. Orat. l. X.*

tum sed & dogmata, ad inanes ventos, & impossibilem naturæ humanæ perfectionem solis cogitationibus otiosorum ingeniorum redeuntia inter ista meteora numeranda sunt, quæ aures capiunt, animumque pungunt, verum non emendant. Tandem & physiologiæ a Pythagora, Platone, & Heraclito mutuum acceptæ vitium idem cum suo fonte est, ut ad enthusiasmum ducat. Quod enim de Platonis systemate physiologico & methaphysico dictum est, eo magis in Stoicos quadrat, quo magis animam hominis non ex anima mundi a primo Deo gradu & natura satis diversa, sed ex ipso DEI gremio universam materiam pervadentis derivaverunt, & in eum reduxerunt; immo res tandem omnes in Iovem redituras esse, & conflatum iri in unam massam asseruerunt, quo detestabilior enthusiasmus, quique proxime ab atheismi peste abest, excogitari vix potest. *f*

III. Innovata
præter rem
multa.

III. Non in eo tamen substitit Zenonis industria, ut præceptorum cogitationes exprimeret, & in unum quasi corpus redigeret; sed novam quoque iis dare faciem constituit, multaque mutare aggressus est, ut nova viderentur. Qua in re si rectum semper iudicium consulisset, & emendatis veterum systematum nævis meliora substituisset, non haberemus forte, quod magnopere systemati Stoico objiceremus. Verum aliter incessit Zeno, qui cum innovare sæpe sine magna causa multa cuperet, nec tamen domi haberet, unde meliora surrogaret, contradicendi, vel media potius inter veteres via incedendi studio *ff* ad deteriora prioribus delapsus est. Cujus memorabile exemplum esse potest physiologia Stoica. Placebat Zenoni anima mundi a Platone admissa; placebat materia fluxa rerum omnium formis & rationibus seminalibus recipiendis apta; displicebat principium duplex ab Academia constitutum; displicebat Deus, qui non posset, quicquid vellet in materiam, quam tamen originem malorum esse, æque ac Plato credebatur. Systema itaque immutaturus, dum duplex principium rejiciebat, unumque totum, Deo & materia constans ponebat, quorum ille causa efficiens, hæc materialis esset, Deum non ut Plato externe materiæ præfecit, sed interne immiscuit, & infudit, & ita cum materia copulavit, ut necessario naturæ universi vinculo cum ea & in ea ageret, sicque anima mundi non a Deo tantum dependeret, sed ipse Deus esset. Qua ratione difficultates non minuit, sed auxit, impietatem vero longe majorem expressit, Deum enim, cum Heraclitum sequi constituisset, ignem dicens, omnia moventem & pervadentem, natura, libertateque sua prorsus privavit, & mundum cum Deo confudit, ut postea dicemus. Quod non fecisset, si maluisset ipsam DEI naturam considerare, quam Heracliteis principiis, Platonica emendare, id quod secus accidit, valdeque physiologiam Stoicam corripit.

IV. Di-

e) Conf. SAM. WERENFELS *de meteor. Orat. Opp.* p. 613.

f) Conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 4. 5. p. 138.

ff) Inde Stoici *herciscundi*, id est, medium

secuti, sunt dicti; vid. SERVIVS ad VIRG. *Æn.* l. III. v. 68. & STEPH. MORINVS *pec. diss. de Stoicis herciscundis.*

IV. Dictum porro in antecedentibus est, opposuisse philosophiam suam Zenonem tum Academicis, sensuum certitudinem & veritatis iudicium atque comprehensionem negantibus, tum Epicuro, voluptatem in statu animi quieto & tranquillo quærenti & commendanti. Vtrumque in constituenda philosophia Stoica influxum habuit solito majorem. Non enim enatae tantum inde doctrinae plurimæ, quæ Academicis Stoicisque opponerentur, sed & contradictionis studio ad extrema itum & asserta multa sunt, quæ limites egrediuntur, quæque parce magis & modeste dixisset Zeno, nisi ea adversariis objecisset. Et hanc veram causam esse putamus, cur in morali potissimum philosophiæ parte exorbitantia multa & humanæ voluntatis naturam excedentia Zeno asseruerit, ut eo fortius Epicuro adversaretur. Qui cum voluptatem commendaret, animumque in doloris carentia tranquillum, Zeno sapientem finxit, non ab omni tantum voluptatis sensu vacuum, sed & omnis affectus atque commotionis animi expertem, & inter equuleos atque tormenta beatum. Qua ratione, quod in Cynicis improbabat, quod naturam excederent, ipse postea admisit, & dum torporem & ignaviam moralis disciplinæ fugit, ad speciosa quidem sed impossibilia & naturam hominis superantia præcepta se vertit, quæ nimiam præ se ferebant sapientiam, verborum potius jactantia, quam re ipsa præstandam. Recte vero EVRIPIDES:

IV. *Opposita philosophia Stoica aliis sectis.*

Non vel hoc noxa vacat

Si mens inest sapientibus sapiens nimis.

V. Sed & temperamentum Zenonis moresque hominis considerandi sunt, quos plerumque ad formandum systema conferre aliquid in prolegomenis monuimus, & luculento exemplo probat philosophia Stoica. Fuisse vero natura acerbum & morosum, & temperamento ad melancholicum inclinasse, supra diximus, quamvis & cholericis non exiguam possedisse partem vel inde elucet, quod a Cynicorum circa decorum *αἰδία πορεία* valde abhorruerit, nec regibus quoque submissum humilemque testatus fuerit animum. Hanc naturalem temperamenti, quod & corporis ratio & victus conditio fovebat, conditionem augebat disciplina Cynica, austeris quidem sed superbis etiam præceptis, ad magna & excelsa, sed tristia & acerba, animum Zenonis formans. Quæ cum admirationem ei conciliarent haud exiguam, opinionemque excitarent consummatæ virtutis, externo quoque vestitu, victu, oratione effictam, mirum non est, Zenonem sapientem suum talem formasse, qualem se ipsum fingeat. Quæ cum supra humani animi naturam moresque essent, ea quæ in Zenone propter temperamenti, educationis & consuetudinis vim suo modo erant naturalia, in discipulis, præceptorum magistri severitatem ejusque exemplum imitari satagentibus, virtutem fictam & pictam, quæ nulla re ipsa esset, sed in externo habitu, barba, vultu vocibusque magnificis constaret, genuerunt. Vili enim habitu incedebant, barbam promittebant, ad cutem deradebantur, pallidique & subtristes apparebant, virtutis veræ plerumque expertes. Factum inde est, ut &

V. *Systema Zenonis ejus circumstantiis conforme.*

ipfi inter Stoicos viri graves & mores horum hominum μέχρη τῷ λέγειν, ἀνευ τῷ πράττειν philosophantium^b improbarent, & Stoica hypocrisis plerisque veterum esset detestabilis, qui passim acerbe in hos homines, Curios & Catones simulantes, & bacchanalia viventes, inveci sunt, & Stoicis exprobrarunt, magnifica quidem eos promittere, sed nihil eorum apud illos reperiri, qui felicitatem in Stoica philosophia quærant. Qua de re cum nemo lepide magis dixerit, quam LUCIANVS,^k is imprimis consulendus est, longior enim sermo ejus est, quibus vivis coloribus Stoicos depingit, quam ut hic describi possit, jucunde vero & clarissima luce rem hanc illustrat. Nec juvat rem Stoicorum, quod pro causa eorum magno conatu affert THOMAS GATAKERVVS,^l *in unaquaque secta repertos, citharis, lyris, tubis, lituis compares, quæ eorum utique, quæ aliis modulantur, canunt, crepant, personant, nihil quicquam audiunt, percipiuntque ipsæ; & ubique, etiam inter Christianos esse homines ignava opera & philosophia sententia.*^m Non attendit enim vir diligentissimus, sectæ, quam deperibat, amore captus, non esse sermonem de hominibus, ex doctrinæ, quam sequuntur, præceptis vitam non instituentibus, sed de ipsa philosophiæ, quam sequebantur, constitutione & natura, quæ talis fuit, ut necessario homines vel miseros, & felicitatem ex ea consequi desperantes, vel hypocritas gigneret, cum impossibile sit, Stoicam felicitatem assequi, virtutemque sapientis Stoici facto exprimere, quod de Christianorum disciplina dici nequit, quæ non virtutis modo perfectam & humano animo conformem depingit faciem, sed media quoque exhibet, quæ ad eam exprimendam sufficiant, quod præstare nequit philosophia Stoica, quæ si sequenda est, homines naturam exuere humanam oportet. Nec objici & pro Stoicæ philosophiæ causa adduci in exemplum possunt viri graves virtutisque, quantum inter gentiles licebat, perfectæ, qui ex Stoica familia profecti sunt. Nam, licet etiam, de quo tamen dubitari queat, hanc iis infedis virtutis elegantiam concedamus, duo tamen sunt, quæ maximopere obstant, quo minus inde de Stoicorum philosophia magnifice sentiamus. Vnum est, quod alia principia habuere vivendi, alia differendi,ⁿ & naturæ, educationis, temperamenti & ejusmodi causarum moralium beneficio ad eam virtutis præstantiam enixi fuerint, quam Stoicæ philosophiæ beneficio nunquam fuissent affecuti. Alterum concedendum quidem esse, quod PLUTARCHVS^o ait: *habere Stoicam doctrinam, si in magnam & acrem naturam incidit, aliquid lubricum & anceps, sin autem cum gravi & miti ingenio temperetur, magnos impetus dare ad verum bonum & virtutem:* fluere vero hos impetus ex pessimis principiis, esse animum Dei particulam, universo, sive natu-

g) EPICTETVS passim, vid. ARRIAN. diff. l. IV. c. 9. l. III. c. 23.

h) Idem apud GELLIVM l. VII. c. 19.

i) Videndus IUVENALIS Satyr. II. PLUTARCHVS de Stoicorum repugnantis. HORATIVS Sermon. l. II. Sat. 2. & RAPPOLDVS Comm. ad l. II. Sermon. c. 9. p. 310. ut alios prætereamus.

k) In Hermotim. T. II. p. m. 287. seqq. & in Mycillo ib. p. 622. seqq. add. quæ collegit GATAKERVVS ad Antonin. in præloquio p. m. 34.

l) l. c.

m) GELLIVS l. XIII. c. 8.

n) Conf. G. I. VOSSIVS de theol. gent. l. II. c. 49. p. m. 580.

o) In Cleomene.

naturæ, Deo per omnia fuso, convenienter vivendum, & æternis universi legibus, necessario obtemperandum esse, quæ impietatem gignunt Spinozæ ethica nulla parte meliorem, quæ externe quidem splendet, interna vero natura sua omnia sanæ philosophiæ principia misere corrumpit. Vnde merito miramur, non de grege eruditorum, sed ex ducibus & primæ dignitatis viris, quosdam, & imprimis LIPSIVM & GATAKERVUM,^p quos fundamenta morbida & pestilentia ethicæ Stoicæ non latebant, tantum Stoicæ philosophiæ tribuisse, ut cum SENECA,^q sanctissimam & fortissimam sectam nominare, vel illos solos philosophos esse, fateri non erubuerint.

VI. Possunt hæc sufficere, ut attento cautoque historiæ philosophicæ lectori oculi aperiuntur, ad dignoscendam veram & nativam. Stoicæ philosophiæ faciem. Quia vero nulla inter Græcos secta fuit, quæ tantopere conquilito sua illevit fucō, quam Stoica, monendus est Stoicæ philosophiæ noscendæ cupidus de duobus momentis, quæ neglecta magnos viros præcipites egerunt, ut Stoicam philosophiam summopere deprædicarent, eamque sanæ philosophiæ præceptis, quin sanctissimis Servatoris regulis & religionis Christianæ dogmatibus in plerisque consonare crederent. ^r Primum id speciatim inculcat, quod generali observatione, in tota historia philosophica tenendum esse, in limine hujus tractationis commendavimus, quodque in Stoicæ philosophiæ consideratione neglectum magnos errores peperit: expendenda esse verba & sententias Stoicorum non extra systematis nexum, sed juncto toto consequentiarum firmate, quo ex principiis semel admissis conclusiones derivantur. Accidit enim viris magnis, ut speciosis Stoicorum dictis de Deo, de animo, de officiis seducti, nescio quos thesauros se invenisse putaverint, qui intra systematis nexum & ex vero ejus sensu considerati carbonēs exhibebant. Longo exemplorum agmine probari hoc posset, nisi instituti obstaret ratio, sed nos alio loco ^s luculenta ejus rei specimina copiose adduximus, quæ adeunda sunt, quibus ea de re scrupulus aliquis, post illa, quæ in sequentibus dicenda sunt, remanserit. Alterum, quod probe attendere lectorem jubemus momentum ad Stoicos quidem post Christi nati tempora viventes, scriptisque atque dissertationibus suis philosophiam porticus illustrantes pertinet, hoc vero loco ideo tenendum est, quod horum tantum ex ista secta hominum nobis scripta supersunt, vetustiorum Stoicorum, Zenonis, Cleanthis, Chrysippi & reliquorum libris dudum temporum injuria deperditis. Sedulo vero ad horum, qui Christi nati & publice prædicatæ evangelii doctrinæ tempora secuti sunt, philosophorum scripta & philosophandi rationes attendentibus manifestum fiet, hos homines, qui sanctissimam se sectam esse gloria-

VI. *Verbis
Stoicorum
non fidendum.*

Yyy yy 3

ti

p) II. cc.

q) ep. 83.

r) Dicitur hac de re in sequentibus passim, & quidem de ecclesiæ Doctoribus, Stoicismum in ecclesiam introducentibus T. III. de viris vero eruditis Stoicam philosophiam recentiori ætate

resuscitantibus T. IV. Consulenda quoque sunt, quæ in Otio Vindelico Mel. I. & II. diximus, & exempla attulimus.

s) l. c. p. 98. 135. 146. 164. 166. add. b. BVDDEVS diff. de erroribus Stoicorum, IAC. THOMASIVS de exustione mundi Stoica, alii.

ti sunt, cum viderent, religionis Christianæ præstantiam ubique & per omnes imperii Romani partes recipi, & tanquam sanctissimam disciplinam coli, invidia doctrinæ Stoica præcepta multis parafangis superantis, & æmulatione gloriæ ductos haud pauca, non verba tantum & sententias, sed dogmata quoque concernentia in suos usus vertisse, & accommodasse Stoico systemati: ut ita Christiani non haberent, quod magnopere gentilium philosophis objicerent; vel etiam gentiles in peregrina religione admirarentur, quod non domi natum invenire possent. Latissimus hic campus esset, exemplis id luculentis docendi, quæ tamen nec locus capit, prolixis dissertationibus nimis angustus, nec institutum postulat. Diximus tamen, nisi, omnia nos fallunt, copiose & luculenter fatis ea de re alio loco, * quæ consulat, si tanti videbuntur, qui ea de re convinci se exemplis desideraverit. Nos unum ex multis eligimus, eo illustrius, quo magis multam de sensu Stoici systematis disputandi occasionem viris doctis exhibuit, quoque magis in aprium ponit, quam subdole rem suam egerint Stoici, ut salvis parentis sui placitis sectæque decretis, propiores revelatæ veritati viderentur. Doctrinam innuimus, de providentia DEI, & fato, in Stoicorum Scholis celeberrimam. Quam cum ita post Zenonem proposuisset Chrysippus, ut fortuito Epicureorum concursui, atomorum potissimum esset opposita, & æternam atque indeclinabilem seriem rerum & catenam volventem semet ipsam seseque implicantem per æternos consequentiæ ordines, ex quibus connexa est, significaret, cui ordini necessario Deus ipse a Stoicis duris vocibus subiciebatur: impiam & absurdam doctrinam aggressi Christiani doctores facile everterunt. Quibus ut se opponerent Stoici post C. N. efflorescentes parce magis & sobrie ea de re philosophandum & Christianis, quoad voces magnificas de Deo accedendum rati, fatum in providentiam mutarunt, & eleganter de ea commentati sunt, nihil tamen quoad rem ipsam in Stoico systemate mutant, sed providentiæ voce, & libertatis assertione, eandem, quam Chrysippus necessitatem universi inculcantes. Magna itaque in dignoscenda doctrina Stoicorum cautio adhibenda est, & cuncta ad principia, quæ Stoæ pater, Zeno, primum admisit & sectatores rata habuere examinanda, nec Senecæ, Antonini, Epicteti verbis fidentum, sed larva sub dolo philosophorum generi detrahenda est. Quod ubi provida ratione fit, disparebit, ceu nebula solis radiis dispulsa jactata concordia inter Porticum Zenonis & Salomonis, & quid judicandum sit, de genuino Stoicæ philosophiæ systemate, mediocri attentione poterit dignosci."

VII. Stoici
dissentientes.

VII. Tandem neque hoc observavisse abs re erit, Stoicos præstantiores plerosque non semper consensisse, sed in diversa abeuntes Zenonis systema sæpiuscule reliquisse. Id quod non Epictetus tantum, Seneca & his
similes

t) In dissertatione: de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, quæ extat Temp. Helvet. T. III. p. 260.

u) Agnovit hoc ipse tandem LIPSIVS Cent. I. Epist. select. ep. 97. conf. BALTVS defense des SS. Peres accuser de Platonisme. pref. c. ji.

similes fecere, ut suo loco demonstrabitur, sed a Chrysippo quoque, Diogene, Panætio, Posidonio factum est. Annotabimus itaque in sequenti horum virorum historia diligenter, in quo a communi & recepto porticus systemate recesserunt.

§. IV. His, quæ necessario monenda fuerant, de philosophia Stoica præsuppositis, facilior jam nobis via patet ad ipsam ejus considerationem. Quam ut apte & accurate delineare possemus, optandum propter rationes supra dictas, esset, ut Zenonis, Chrysippi & Stoicorum ante Christum natum scripta nobis suppeterent: quibus quoniam caremus, ad eos confugiendum est, qui reliquias ex iis nobis servaverunt, C I C E R O N E M, P L U T A R C H V M, L A E R T I V M, S E X T V M E M P I R I C V M, S I M P L I C I V M, S T O B A E V M, ^v & ex Patribus ecclesiæ aliquos, quorum loca pleraque congeffit diligentia eruditissimorum virorum I V S T I L I P S I I, T H O M A E G A T A K E R I, T H O M A E S T A N L E I I. ^x Cum his vero Stoicorum sequiorum scripta conferenda sunt, & quæ S E N E C A, A N T O N I N V S, E P I C T E T V S, P H V R N V T V S, qui soli fere ex innumero Stoicorum grege ad nos scriptis pervenerunt, de Stoica philosophia commentati sunt, conjungenda: nec negligenda ea, quæ extra sectam constituti de ea retulerunt. Immo, Epicurea & Platonica quoque philosophia, quibus Stoicam in plerisque vel oppositam fuisse, vel ex hac derivatam supra demonstravimus, non negligenda, sed diligenter conferenda est, ut ita nativam Stoæ mentem dignoscamus. Priusquam vero singularum philosophiæ partium decreta exponimus, paucis enarrandum est, quid de philosophia in genere senserint Stoici. Ita vero:

Decreta Stoicorum de philosophia in genere.

I. Sapientia est rerum humanarum divinarumque scientia; philosophia, sive sapientiæ studium, exercitatio est artis ad sapientiam accommodatæ. Definitionem hanc Stoicis tribuit P L U T A R C H V S, ^y quam ex Platonis vel Pythagoræ, unde Plato eam desumpsit, schola accepisse Zenonem, ex iis liquet, quæ capitis sexti sectione prima ^z de definitione philosophiæ Platonica differuimus. Recessit tamen aliquantum a Platone Zeno, & paulo aliter hæc ejus definitio intelligenda est, quam in Academia veteri intelligebatur. Cum enim Zeno ideas Platonis & numeros Pythagoræ missos faceret, quibus res divinæ in illorum philosophia constabant, ad alia necessario respicere debuit. Cum vero mundus non Dei tantum opus, sed & ipse Deus sit, ut postea indubitatis Stoicorum testimoniis probabimus, facile inde intelligitur, quæ res divinæ sint, circa quas sapientia & philosophia versatur, & qua ratione physiologia magna & nobilissima pars sit philosophiæ Stoicæ? Discrimen vero inter sapientiam & philosophiam ponere in Platonica quoque Schola ^a Zeno didicit, qui id a Pythagoreis acceperunt. Quod discrimen non ineleganter exposuit S E N E C A ^b de philosophiæ

^v) *Libris supra laudatis.*

^x) Passim is egregia Stoicorum scriptorum fragmenta exhibet, dignus qui consulatur.

^y) *De placit. phil. l. I. c. 1. T. II. p. m. 3. SENECA ep. 89.*

^z) §. 16.

^a) Demonstratum id quoque supra l. c. ^b) l. c.

phiæ definitione & diuisione docte commentatus, quando ita : *Primum tibi dicam, inter sapientiam & philosophiam quid intersit. Sapientia perfectum bonum est mentis humanæ; philosophia sapientiæ amor est & affectatio. Hæc ostendit, quo illa pervenit. Et paulo post: Illud quasi constet, aliquid inter sapientiam & philosophiam interesse, neque enim fieri potest, ut idem sit, quod affectatur, & quod affectat.* Plura dabit LIPSIVS.^c Adjecere quidam ut est apud SENECA^d, definitioni: *nosse quoque causas rerum*, id quod tamen Seneca putat supervacuum, quia causæ divinorum humanorumque partes sunt. Alias definitiones exhibent SENECA & LIPSIVS,^e quæ tamen pleræque sunt exotericæ, remque non exhauriunt, quas apud eos ipsos benevolus lector leget. Sapientiam vero duplicem sibi fingeant Stoici, τέλειον five consummatissimam, & προκόπτοντα five proficientem; illa perfectissimus virtutis habitus est, quem nulli mortalium attingere licet, ad quem tamen omnes collineant, hæc profectus sapientiæ, & habitum grassantis ad eam viri denotat. Inde frequens apud SENECA^f distinctio inter consummatæ sapientiæ virum & procedentis: hunc studiosum esse sapientiæ, illum adeptum sapientiam ait. Proficientes vero in tres classes dividi alibi^g monet. Primi sunt, qui sapientiam nondum habent, sed jam in vicinia ejusconstiterunt; secundum genus est, qui & maxima animi mala & affectus deposuerunt, sed ita ut possint in ea relabi; tertium illud genus, extra multa & magna vitia est, sed non extra omnia. Ex his primum genus, qui omnes affectus ac vitia posuerunt, quæ erant complectenda didicerunt, quibus vero adhuc inexperta fiducia est,^h summus quasi philosophorum gradus est, ad ipsam enim sapientis perfecti naturam accedere, impossibile putabant humanæ imbecillitatis memores, & sufficere statuebant, si in vicinia constitisset philosophus. Ea vero de re false Stoicos ridet LUCIANVS,ⁱ qui acute, postquam neminem Stoicorum perfecte felicem & sapientem factum, ex ipsius porticis decretis monuerat, ait: *Non sufficere, si quis saltem felicitati proximus sit, posteaquam nihil inde fructus & utilitatis capere possit: nihilo secus enim extra viam sub dio diversari eum, qui juxta ostium stet exclusus, quam qui eminus adhuc labore itineris conficiatur: nisi quod verisimile sit, illum non mediocri perturbatione discrucari, videntem in propinquo ea, quibus privatus est.* Sed & reliqua legenda sunt, quibus luculenter Stoicos in ea re nugari docet. Ceterum nec hoc sapientiæ discrimen excogitavit Zeno, sed ex Academia prima mutuum accepit.^k

II. Est autem sapientiæ accommodata unica ars ac suprema, virtus. Virtutis vero nomen latissime sumtum, tria ejus genera comprehendit, naturalem, moralem & logicam. Naturalis est, qua in mundum & res mundanas

c) Manud. l. II. diff. VII. p. 145.

d) l. c.

e) ll. cc.

f) ep. 72. de constant. c. 18.

h) conf. ep. 71. conf. LIPSIVS l. c. diff. IX. p. 185.

i) loco supra laudato.

k) PLUTARCHVS l. c.

g) ep. 75.

danas inquiritur; moralis quæ circa vitam occupatur humanam, logica quæ rationem concernit. Probe in hac assertione observandum est, sapientiam et virtutem esse Stoicis idem, id quod, sine dubio a Cynicis, hi a Socrate acceperunt, sed alia significatione. Socrates enim præter moralem philosophiæ partem, reliquas non curabat, ad felicitatem animi parum aut nihil tribuentes; nec aliter Cynici, qui morali parte retenta, naturalem & rationalem, uti supra dictum, rejiciebant. Zeno vero, qui infausto fidere ex Cynosarge & Academia novam porticus philosophiam conflabat, Cynicorum quidem verba retinuit, sed notionibus Academiæ adplicuit, quæ, cum non naturalem tantum sed & rationalem philosophiam excoleret, Zeno, ne sua Venus minus esset formosior, eodem eam comsitornatu, & virtutem ita non in sola actione, sed in contemplatione quoque rerum naturalium, & in sermone posuit, unde triplex ei philosophia enata est, Platoniciæ in hac quoque parte æmula.

III. Virtus itaque cum triplex sit, triplicem etiam philosophiam esse oportet, naturalem, moralem & rationalem.^l Quarum philosophiæ partium usum distinctum quidem, sed ad commune fiduciæ & fortitudinis emolumentum facientem luculenter descripsit ANTONINVS,^m dignus qui ea de re audiatur: *Oportet, inquit, unumquodque ita considerare, & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul perficiatur & fiducia ex certa rei cujusque scientia orta servetur, latens quidem, nec abscondita tamen: tunc enim simplicitate, tunc gravitate fruere, tunc rei cujusque notitia distincta, quid ex natura sua existat, quem locum in mundo habeat, quam diu duratura sit, ex quibus conflata sit, quibus possit obvenire, qui dare eam & auferre possint.* Ceterum nullam partem alteram antecedere, sed mistas esse invicem omnes, multi contendebant, quidam rationalem primum, tum naturalem, tertium moralem partem ponebant, SENECA^o vero invertit; Chrysippus de naturali ultimo loco egit.^p Nos itaque eam, qua ipsi Stoici usi sunt libertatem secuti, illum potissimum adhibebimus ordinem, quem natura & constitutio philosophiæ Stoicæ postulat. Supponit nempe, uti modo ex Antonino observatum, activa facultas contemplativam, quæ naturam rei scrutatur, hæc rationalem, ut indicem;^q Logicam itaque Stoicorum primo quidem considerabimus, Physicam vero & Ethicam ordine subjiciemus.

§. V. Logicam itaque Stoicorum consideraturis,^r hæc potiora generis in his subtilitatibus ævum plerumque non sine opprobrio suæ & aliarum

Logica
Stoica.

l) ibid. SENECA l. c. LAERT. l. VII. f. 40. qui similia, quibus divisionem hanc illustrarunt Stoici assert, quocum conferendus SEXTVS adv. Mathemat. l. VII. f. 17.

m) l. X. §. 9.

n) LAERT. l. c. & imprimis SEXTVS l. c. f. 20. seq. & FABRICIUS ad h. l.

o) l. c.

p) PLVT. de Stoic. repugnantis qui addit, in physicis de Deo postremo Chrysippum egisse.

q) Conf. Hist. philos. GALENO tributa c. 3.

r) Scriptores huc facientes laudant Acta phil. Vol. I. p. 746. inter quos eminet ADAMVS BUKSIVS in Dialectica Ciceronis ex Stoicorum maxime sententia qua usus est STANLEIVS p. 556. in describenda Dialectica Stoicorum, qui potest sufficere.

rum sectarum virorum, meliora videntium & probantium, ^s traducentis asserta occurrunt:

I. Logica duabus partibus absolvitur, rhetorica & dialectica. Rhetorica est ars bene dicendi de iis, quæ copiosam orationem requirunt; Dialectica vero est differendi scientia, oratione, quæ interrogando & respondendo absolvitur. ^r Hoc inter dialecticam & rhetoricam discrimen indicare solebat Zeno manu adstricta, & expansa. Dialecticam enim esse rotundam & compressam expositionem rei, rhetoricam autem expansionem & dicendi facultatis amplitudinem. ^u Ceterum scientiam differendi quoque dicebant Stoici esse rhetoricam, mutuum accepta definitione a Xenocrate, ut aliis quoque, sed paulum differenti vocis significatione. Xenocrati enim ars & scientia idem, Stoicis vero pro eo, quod est habere firmas ac stabiles comprehensiones. ^x

II. Rhetorica tripartita est, deliberativa, judicialis, demonstrativa. Partes ejus: inventio, elocutio, dispositio, pronuntiatio. Orationis rhetoricæ partes sunt exordium, narratio, confutatio, epilogus. ^y Opposuisse se in hoc Stoicis Academicos novos, ut rhetoricam ex philosophiæ cancellis eliminarent, ^z supra diximus.

III. Dialectica est scientia, id est, certa & stabilis comprehensio aut habitus, in visorum perceptione non devians: habetque virtutes alias sub se, nempe lapsus sive erroris devitationem, circumspeditionem, ne fallaciis abripiamur, firmitatem contra redarguentes, & gravitatem sive constantiam, visa ad rectam rationem revocare aptam. ^a

IV. Cum Dialectica consideret & voces & res vocibus significatas, primo loco est doctrina de visis & sensu, quæ fundamentum sunt eorum, quæ ex iis subsistunt, oratione exppositorum.

V. Sensus junguntur a quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quæ Græcis *φαντασία*, Latinis visum, dicitur. Ita CICERO, ^c cujus verba mire illustrat locus BOETHII ^d ad finem paginae adducendus. Phantasiā impressionem esse in animo, non inepte dixit LAERTIUS, ^e sumpta nominis translatione a signis ceræ per annulum expressis. Ita enim ab externis objectis imagines rerum sensibus & hinc phantasiæ imprimi statuebant Stoici; recentiores intellectum impurum dixere.

VI.

^s) SENECA ep. 48. LUCIAN. in *Hermotim.* T. II. p. m. 390. 391.

^t) LAERT. I. VII. f. 42. SEXT. EMP. *adv. Mathem.* I. II. f. 6.

^u) SEXT. EMP. *adv. Math.* I. II. f. 7. CIC. *de finib.* I. II. c. 6. *de Orat.* c. 32. QUINTIL. I. II. c. 20.

^x) SEXT. I. c.

^y) LAERT. I. c. SEXT. I. c.

^z) Cap. VI. f. 3. Objectiones ab Academicis hac in parte Stoicis factas enarrat SEXT. I. c. f. 20. *segg.*

^a) SEXT. I. c. LAERT. I. VI. f. 46. SVIDAS in *Dialectica* T. I. p. 559. & in *dieξοδικ.* T. I. p. 577.

^b) LAERT. *ib.* f. 41.

^c) Acad. *Q. 7.* I. I. c. 11.

^d) De *consol. philos.* I. V. metr. 8. p. m. 233.

Quondam porticus attulit
Obscuros nimium senes,
Qui sensus & imagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi,
Vt quondam celeri stilo
Mos est æquore paginae
Quæ nullas habeat notas
Pressas figere literas.

Ex quo carmine intelligi potest, quousque a Platone recesserit Zeno, quem rationibus Platonice opugnabat Boethius, innatas ideas propugnans.

^e) f. 45.

VI. Ad hæc quæ visa sunt, & quasi accepta sensibus assensio accedit animorum, quæ in nobis posita & voluntaria est.

VII. Visum cum ipsum per se cernitur, comprehensibile dicitur, cum acceptum jam & approbatum est, comprehensio, si ita comprehensum, ut convelli ratione non posset, scientia. *f*

VIII. Iudicium est perfectio, qua discernitur res.

IX. Criterium bifariam dicitur; uno modo, id quod attendentes alia quidem facimus, alia neutiquam: altero; id quod ubi attendimus, alia dicimus esse, vera, alia falsa. Alter modus criterii, quo judicamus, quid sit, vel non sit, dicitur tribus modis: sensu communi, proprio, & maxime proprio. Sensu communi dicitur pro quavis comprehensionis mensura etiam naturalis, v. g. visus, gustus; sensu proprio vero pro omni mensura comprehensionis artificialis; ut circinus est criterium artificiale, &c. maxime vero proprio sensu dicitur omnis mensura comprehensionis rei obscuræ. Quo sensu, quæ ad vitam pertinent, criteria amplius non vocantur, sed sola logica ad veritatem inveniendam a philosophis adhibita.

X. Logicum criterium est vel quod judicat, id est, homo, vel per quod judicatur, id est, sensus, vel relatio qua intercedente judicatur, id est, applicatio phantasiæ. *g*

XI. Criterium autem est phantasia comprehendens, id est, ea, quæ ab illo, quod revera existit, proficiscitur. Alii Stoicorum aliter, qui tamen tria illa, de quibus criterium dicitur, inter se confundunt. Chrysippo est criterium sensus & anticipata perceptio, (*πρόληψις*) quæ est naturalis rerum & propositionum universalium cognitio. *h* Eundem fere in modum Epicurei quoque statuebant.

XII. Sensus est spiritus a parte principali animæ, quæ dirigit, (*τῆ ἡγεμονικῆς*) ad organa sensuum pertingens. *i*

XIII. Visum est lumen se ipsum, & a quo derivatur exhibens, unde a lumine phantasia dicitur. *k*

XIV. Est autem visum impressio in animæ parte principali, quam cum depressione & eminentia, ut in cera fit, conjunctam putavit Cleanthes, Chrysippus vero alterationem tantum animæ esse putavit. *l* Valde subtiles hac in parte sunt Stoici, quorum hac de re philosophemata exponit SEXTVS EMPIRICVS: *m* quæ omnia tamen eo redeunt, ut visum dicatur impressio facta in intellectu a sensibus, cum evidentia conjuncta. Quæ an in cerebri fiat partibus, an in ipsa judicandi facultate, quæ est in animo, disputabant Cleanthes & Chrysippus, quæ tamen pleraque ad vocum & verborum contentiones redeunt.

Zzz zz 2

XV.

f) CIC. l. c. qui omnino legendus.

g) SEXTVS l. VII. adv. Math. f. 29. seqq. diligenter ad hoc attendendum est, sine quo controversiæ Stoicorum cum Academicis intelligi nequeunt.

h) LAERT. l. c. f. 49.

i) ib. f. 52.

k) PLUT. de placit. phil. l. IV. c. 12. SEXT. EMP. l. VII. f. 163.

l) LAERT. f. 50.

m) Lib. VII. f. 228. seqq.

XV. Comprehensio facta sensibus vera est & fidelis, normam enim scientiæ eam dedit natura, nihilque illa perspicuitate & evidentia clarius."

XVI. Quicquid vero apprehenditur, per sensus apprehenditur, cum nihil sit in intellectu, quod non fuerit prius in sensu. ° Id quod Porticus Academiæ opposuit.

XVII. Visorum alia sensibilia sunt, alia minus sensibilia sunt, quæ per sensus, tanquam per instrumentum percipiuntur. Non sensilia sunt, quæ percipiuntur animo solo, ut incorporea omnia. Sensilia formata ex rebus existentibus concedendo & approbando producuntur, sunt autem visorum quoque apparentiæ quædam, quæ ita existunt, ac si ex revera existentibus formarentur.

XVIII. Visa alia rationalia sunt, alia irrationalia, illa hominum sunt & vocantur, notiones, (ἐννοιαί) suntque vel artificialia vel non artificialia.

XIX. Sunt porro alia probabilia, quæ tranquillum & æquabilem motum in anima cient, i. e. quibus sine dubitatione assentimur, & acquiescimus, alia improbabilia, quibus ab assensu revocamur; quædam & probabilia & improbabilia sunt ex diversa ad hoc vel illud relatione. Porro alia vera sunt, quæ vere prædicari possunt, alia falsa, quæ vere prædicari non possunt, vera pariter & falsa, quæ certa relatione vera, alia falsa sunt: generalia visa neque vera neque falsa sunt, e. g. arbor in genere, homo barbarus in genere.

XX. Verorum visorum alia sunt non comprehensibilia, quæ morbo vel mentis perturbatione obveniunt, alia comprehensibilia, ad quæ requiruntur tria: 1. ut existat ab eo, quod est, 2. ut conveniat cum eo, quod est, 3. ut nihil habeat, quod impediat.

XXI. Phantasia sive visum distingvendum est a phantasmate, & phantastico, quod nihil habet, ex quo, tanquam revera, existat. p

XXII. Verum est id, quod est, & quod ex adverso alicujus ponitur: sive, ut Zeno, quod ita animo est impressum, ex eo, unde est, ut esse non possit ex eo, unde non est.

XXIII. Verum & veritas inter se differunt: illud est, quod verbo proferitur, adeoque incorporeum est. Veritas corpus est, quo proferuntur omnia vera. q

XXIV. Comprehensio (κατάληψις) est scientia firma & vera, ut manu compressa aliquid firmiter tenetur. r Est hoc quam maxime Academiæ novæ oppositum, quæ hanc comprehensionem negabat, uti supra expositum.

XXV.

n) CICERO Acad. Qq. I. I. c. II. I. II. c. 6.

o) ORIG. contra Cels. I. VII. p. m. 367. edit. Hoesch.

p) Latissime hætenus allata persequitur SEXT. I. VII. f. 242. seqq. quocum conferendus PLUT. Ec. & NEMESIUS de natura hominis c. 6.

q) Prolixe id exsequitur SEXTVS Pyrrh. hyp. I. II. f. 31. seq. adv. Math. I. VII. f. 38. seqq. λεκτόν

vero corpus non esse dicebant Stoici, vid. SENECA ep. 117. Φανήν vero corpus dicebant, vid. LAERT. I. VII. f. 54. & MENAG. adh. I. FABRIC. ad I. c. Sexti.

r) Hinc Zeno digitis extensis, visum, paulum constrictis, assensum, manu compressa & pugno comprehensionem adumbrabat, vid. CICERO Acad. Qq. I. IV. c. 47.

XXV. Quicquid autem a mente comprehenditur, comprehenditur vel incurfione evidentium, & per sensus, vel per transitum & incidentem ratiocinationem (κατ' ἐνάργειαν περιπλωτικῶς) five per collectionem demonstrationis; idque vel assimilatione, vel compositione, vel analogia & proportionem, idque vel augmentatione vel diminutione. Addit his LAERTIVS, // fieri etiam per transpositionem, contrarietatem, privationem, transitionem, & naturam.

XXVI. Animo visis, quæ a sensibus imprimuntur, commoto, oritur assensio, five approbatio (συγκατάθεσις) qua visa noscuntur & dijudicantur, estque in hominis potestate, ut visa arbitraria non sunt, sed vi quadam sua sese hominibus ingerunt. Hocque inter insipientem & sapientem interest, ut is visa omnia, qualia animi sui pulsu visa sunt, talia putat & approbat; hic non statim commotus assensum commodat. Id quod exemplo soni alicujus formidabilis luculenter explicat GELLIVS.

XXVII. Notiones homo innatas non habet, sed in lucem editus quoad ἡγεμονικόν, chartæ puræ similis est, cui inscribendæ literæ: fit id a sensibus, quorum impressionis memoriam retinemus, quarum notionum complurium ubi facta est collectio, oritur inde experientia. Ita quidem PLUTARCHVS, " ex quo simul patet notiones, ideæque omnes innatas proscriptisse Stoicos. Aliter tamen LIPSIVS, * qui anticipatas notiones vult esse ex ratione, id est parte in nobis divini spiritus merfi; quæ si in suo loco & luce luceat, tota pura, sincera, recta, divina sit; nunc corpore velut carcere, clausa coërceatur, & opinionibus agitetur aut abducatur, & tamen retineat originis suæ flammulas, quæ se in sensibus & judiciis omnibus, hominibus innatis & insitis exferant, has esse ἐννοίας & προλήψεις. Auctoritate utitur CICERONIS, † qui notionem definit *insitam & ante perceptam cujusque formæ cognitionem, enodatione indigentem*. Verum mire pervertit vir præclarus mentem Stoicorum, eamque in sensus Platonicos transmutat. Si enim, quod supra diximus, nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, universales quoque istæ notiones, quas anticipationes dixere Stoici, necessario per sensus demum τῷ ἡγεμονικῷ id est, rationali & principali animæ parti illabuntur. Nec hoc vult Cicero, quod ex eo probat Lipsius, sed id tantummodo innuit, inesse menti naturalem intelligendi, & assentiendi visis facultatem, ei vero inferi per sensus prima vice objecta offerentes, formarum five idearum imagines & cognitiones, quibus deinde in mente asservatis, cum visa alia offeruntur, & ad hanc communem normam applicantur, illa quasi enodantur, & explicantur, applicatione scilicet notionis generalis ad singularem facta. Quæ nisi ita explicemus, tota corrui Stoicorum doctrina de visis & notionibus.

Zzz zz 3

XXVIII.

†) Adv. mathem. l. IX. f. 343. seqq.

//) f. 52. 53.

‡) Lib. XIX. c. 1. & ex eo AUGUSTIN. de C. D. l. IX. c. 4.

*) PLUT. de placit. philos. l. IV. c. 11. conf. Hist. de ideis Sect. I. §. 10. p. 154.

x) Manud. ad P. S. l. II. diff. 11. p. 161.

y) In Topic.

XXVIII. Sunt autem notionum aliæ naturales, quæ sine ulla artis industria gignuntur; aliæ industria & doctrina comparantur. Hæ proprie notiones vocantur, illæ anticipationes. ^z

XXIX. Visum, si rationali animo obtingat, conceptio mentis vocatur, (ἐννόημα). ^a

XXX. Notiones communes omnibus hominibus sunt, & notioni notio non repugnat. Pugna itaque hominum oritur in accommodatione ad res singulas. Prolixe de hoc axioma differit EPICTETVS, ^b demonstraturus, erudiri nihil aliud esse, quam discere notiones naturales rebus singulis accommodare illis & naturæ congruenter, ac postea distingvere, alia esse in nostra potestate, alia non.

XXXI. Si, quod sensu comprehenditur, ita comprehensum est, ut convelli ratione non possit, scientia nominatur, sin aliter inscientia: ex qua existit etiam opinio, quæ est imbecilla & cum falso incognitoque communis. ^c

XXXII. Tria inter se conjugata sunt, id quod significat, quæ est vox; id quod significatur, res voce declarata, quæ mente apprehenditur, id quod est, res, extra nos subsistens. Multi hic sunt Stoici, in loco, quem vocant, vocis, ubi de ejus origine, orationis partibus, solæcorum & barbarorum natura, de amphiboliis, voceque canora & musica agitur, ^d quæ cum totam fere grammaticam occupent, & ad nostrum institutum proprie non pertineant, apud alios, imprimis apud AUGVSTINVM, ^e Stoicorum placitis insistentem, quæri possunt. Paucis præcipua complexus est STAN-
LEIVS. ^f

XXXIII. Definitio est oratio, quæ resolvendo respondet ad quæstionem, quid sit res: nihilque debet complecti eorum, quæ non insunt definitis, & indicare debet proprium, quod nullam aliam in rem transferri possit. ^g

XXXIV. Definitionum autem duo sunt genera prima. Vnum earum rerum, quæ sunt, alterum earum quæ intelliguntur: illa sunt, quæ cerni tangive possunt; hæc sunt, quæ animo tantum possunt intelligi, v. g. si civitatem, gentem, tutelam definias. ^h

XXXV. Definitiones aliæ sunt partitionum, cum res ea, quæ proponitur, quasi in membra discerpitur; aliæ divisionum, quæ formas omnes complectuntur, quæ sub eo genere sunt, quod definitur.

XXXVI. Divisio est generis in species suas proximas sectio.

XXXVII. Genus plurium notionum, quæ ad unum referuntur, est comprehensio: Species est, quod sub genere continetur, summum genus, quod sub alio nullo est, species infima, quæ aliam speciem continet nullam. ⁱ

XXXVIII.

^z) PLVT. l. c.

^a) *ibid.*

^b) Apud ARRIAN. l. I. diff. 22.

^c) CIC. *Qq. Acad.* l. I. c. 11.

^d) SEXT. l. c. LAERT. l. VII. f. 43. hinc Stoici architeſti verborum audiunt CIC. *de Offic.* l. I. c. 7.

^e) In *Dialectica* T. I. Opp. p. 266. ed. Frob.

conferenda quoque quæ affert SEXT. EMP. *adv. Gramm.* & FABR. *adeum.*

^f) p. 566. *seqq.*

^g) LAERT. l. VII. f. 60. SEXT. *Pyrrh. hyp.* l. II. c. 16. CIC. *Topic.* c. 6.

^h) CICERO l. c. c. 5.

ⁱ) LAERT. l. VII. f. 60.

XXXVIII. Ex notionibus & vocibus res cognoscuntur, Stoicis dictæ τυγχάνοντα: quæ sunt res obtingentes, & perceptioni subjiciuntur, extra nos existentes.

XXXIX. Res in quatuor genera subdividuntur: in substantias, qualitates, quodammodo se habentia absoluta, & quodammodo se habentia relativa. Hac ratione Stoici prædicamentorum numerum contrahebant. ^k

XL. Ea quæ dici possunt, (λεκτά) quæque ad facultatem animi enunciativam pertinent, considerata quatenus de alio dicuntur, categoremata audiunt, quatenus in voces erumpunt, verba, quando in mente retinentur, dici parata, λεκτά. ^l

XLI. Quæ dici possunt, alia sunt ex se perfecta, alia deficientia. Illa sunt, quæ plenam habent enunciationem, quæque vel plenum quidem significant, sed neque verum, neque falsum, vel affirmant & negant verum aut falsum, quæ axiomata vocantur.

XLII. Categorema est, quod de alio enunciatur, aut res ex aliquo aliquibusve composita: suntque quatuor ejus species, recta, supina, neutra, activa & passiva reciproce. ^m

XLIII. Axioma est, in se perfecta res, quæ enunciari possit quantum in se ipsa. ⁿ

XLIV. Axiomata sunt vel simplicia, quæ non constant ex axioma uno bis sumto, vel pluribus differentibus; vel non simplicia, quæ quodammodo sunt duplicata, & stant vel propositione una in diversas partes discerpta, vel propositionibus diversis: in quibus, quod collocatur post conjunctionem si, vel, siquidem, vocatur antecedens, & primum, vel initium, reliqua finis, vel consequens, vel secundum. v. g. Lux est, si dies est. Aranæ Stoicorum subtilitates etiam hoc in loco valde conspiciuntur, qui more dialecticis proprio, non ad notionum intellectus naturam, sed verborum latitudinem & significationem attendentes, dum ipsam rationcinandi & concludendi regulam negligebant, multa sine fructu subtiliter, sed inutiliter disputabant, quas ideo ῥυμᾶτια δύσιν α μελετᾶν dixit L V C I A N V S. ^o Regulas connexorum, adnexorum, conjunctorum, casualium, declarantium, oppositorum, possibilium, necessariorum &c. axiomatum exponit L A E R T I V S, ^p nobilia tricarum Stoicarum specimina. Recte S E N E C A: *o pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus? in hoc barbam demisimus? hoc est, quod tristes docemus & pallidi?*

XLV. Axiomatum alia sunt probabilia, quæ speciem ad assentiendum habent, alia rationalia, quæ plura veri momenta habent, alia paradoxa, quæ sapientibus tantum probantur. ^r

XLVI. Argumentatio (λόγος) consistit ex sumptione (λήμματα) assumptione,

k) SIMPLICIUS in Categor.

l) LAERT. l. VII. f. 63.

m) ib. f. 64. & MENAG. h. l. SVIDAS in κατηγορ. T. II. p. 278.

n) ib. f. 65. & MENAG. h. l.

o) In Hermet. T. II. p. 290.

p) Lib. VII. f. 71. seqq. conf. SEXT. adv. Mothem. l. VIII. f. 411. seqq.

q) Epist. 48.

r) LAERT. f. 75. CIC. parad. c. 1.

tione, (προσλήμματα) & illatione (ἐπιφορά). Vtebantur vero Stoici syllogismis tantum hypotheticis, qui qua ratione a syllogismo Aristotelis differant, exponit ALEXANDER APHRODISAENS.^s

XLVII. Argumenta sunt vel concludentia vel minus; illa vel syllogistice concludunt, vel non. *f*

XLVIII. Syllogismi (hypotheticos intelligi modo monuimus) sunt vel connexi, vel conjuncti vel disjuncti.

XLIX. Argumenta concludentia syllogistica disponuntur juxta modos. Modorum autem duo sunt genera, simplicium & compositorum. *ff*

L. Argumenta, quæ syllogistice non concludunt, sunt illa, quæ via syllogismorum conclusionem non eliciunt, & tamen categorice concludunt. *r*

LI. Argumenta non concludentia sunt, in quibus oppositum conclusionis repugnat nexui sumtionum. *u*

LII. Fallaciarum varia sunt genera,^v argumentum quiescens five sorites, mentiens, inexplicabile, ignavum, dominans, velatum, electra, cornutum, crocodilites, reciprocum, deficiens, messor, calvus, occultus, inficians. Hæc sophisticorum, argumentorum genera, ex dialecticorum scholis ad Stoicos transferunt, unde, quæ suo loco de eorum cavillationibus diximus, hic repetenda sunt: quæ cum mire quoque ad exagitandos adversarios adhiberent Stoici, cavillationes inde Stoicæ viris gravibus detestabiles in vulgus notæ factæ. Quæ quam miseræ fuerint, dignus est, qui legatur, SAMUEL PARCKERS.^w

LIII. Methodus duplex est, vel vulgaris & popularis, vel subtilis & philosophica, quæ apud Stoicos fuit subtilis, spinosa, brevis: quam logicæ nomine honorabant.

LIV. Vulgaris disputandi ratio vel continua oratione absolvitur, vel interrogando & respondendo. Prior analytica dicitur, posterior rhetorica, topica, dialectica. *x*

*Physiologia
Stoica scrip-
tores.*

§. VI. A dialectica ad physiologiam Stoicorum progredimur, eo magis attenta consideratione dignam, quo magis magnificorum atque splendidorum verborum ornatu summam jactavit sapientiam, & fundamenta præbuit morali philosophiæ parti, quibus ad nubes usque surgeret. In eâ vero recte & intime pernoscentia omnino illa attentio præ reliquis adhibenda est, quam supra in tota philosophia Stoica excutienda commendavimus. Itaque ea ratione ordinanda sunt physica Stoicorum dogmata, ut natura principiorum semel admissorum, & consecratorum inde derivatorum postulat, relictis obscuris & confusis locis, ^y in quæ Stoici veteres natura-

lem

^s) In *Analyt. prior.* apud STANLEY. p. 583.

^f) LAERT. I. VII. f. 77. 78. SIMPLIC. ad *Epict.* c. 58. p. m. 193. ed. Wolf.

^{ff}) LAERT. I. VI. f. 76.

^r) *ib.* f. 68.

^u) *ib.* f. 77.

^v) *ib.* f. 82. Pleraque describit STANLEY p. 588. seq.

^w) *De Deo disp.* VI. f. 9. p. 519. 520.

^x) CIC. de *off.* I. II. c. 10. de *fin.* I. I. c. 7. I. II. c. 6. I. III. c. 1. SENECA ep. 14. 90.

^y) Dividebant Stoici naturalem philosophiam in locum de corporibus, de principiis, de elementis, de Diis, de loco, de vacuo, vel generalius, de mundo, de elementis, de causis LAERT. I. VII. f. 132.

lem philosophiam solebant dispescere, & ad naturalem hunc ordinem revocanda, quæ veteres de decretis Stoicorum circa res naturales referunt. Quam viam instituerunt recentiori ætate duumviri de Stoica philosophia egregie meriti IVSTVS LIPSIVS & IACOB. THOMASIVS, ab omnibus legendi, verum etiam inter se conferendi, qui accuratum de physiologia Stoica iudicium cupiunt. LIPSIVS enim, cui *physiologiæ Stoicæ libros tres*^z debemus, magna eruditionis & lectionis copia, veterum pleraque de physica Stoicorum narrata, artificiali quidem ordine disposuit, & elegantissimum philosophiæ naturalis Stoicorum compendium nobis reliquit, sed præpostero Stoicæ philosophiæ amore & præiudicio ductus, sana pleraque & externis vocibus consona præcipere Stoam, multa sequius, quam decebat, & postulabat Stoici systematis ratio, interpretatus est, & errores maximos vel celavit, vel frigide excusavit. IACOBVS VERO THOMASIVS, ut in veterum decretis philosophicis discernendis acutissime videbat, & accurato iudicio in nexum systematum penetrabat, ita non integram quidem Stoicam physiologiam exposuit, potiora tamen ejus dogmata in *exercitationibus de exustione mundi Stoica, & dissertationibus XXI. ad historiam philosophiæ Stoicæ facientibus*,^a tanta collustravit luce, ut ab eo potissimum tempore mysteria Stoæ penitus patuerint. Qui ei labor eo felicius successit, quo magis a præpostero conciliandi Christianam religionem cum gentili philosophia studio animo toto abhorruit, eos detestatus, qui inter tenebras & lucem pacisci pergunt. Cujus observationes si prudenter adhibeantur, nec LIPSIVS, nec qui Stoicorum quoque philosophiam moralem excussit THOMAS BURNETIVS,^b nec, qui Lipsium potiore partem secutus est STANLEIVS^c impediunt, quo minus nativam & germanam Stoicis mentem quis deprehendat, erroresque animadvertat summe detestabiles. Quam viam, luminibus Thomasiis usus, vir summus IO. FRANC. BVDDEVVS^d feliciter secutus est, quamque & nos alibi^e ingressos esse, nunquam nos hæcenus pœnituit, nec pœnitebit unquam.

§. VII. Est vero hæc physiologiæ Stoicæ summa:

I. Antequam aliquid erat, erat chaos, sive status rerum confusus & tenebricosus. Status ille rerum exhibebat materiam, quæ est rerum omnium qualitatibus indutarum, feminaliumque rationum receptaculum, & essentia sive natura,^f suo principio quasi gravida. Status hic chaoticus est, quem Stoicos præsupposuisse, SENECA^{ff} luculenter prodit, & status post

*Physiologiæ
Stoicæ
summa.*

z) Vtimur editione Lugd. Bat. 1643. 12.

a) Lips. 1674. 4.

b) Archæol. philosoph. l. I. c. 12. p. 433. seqq.

c) l. c. p. 622. seqq. idem fecit MORHOFIVS Polyhist. lit. T. II. l. II. P. I. c. 8.

d) In dissertationibus de erroribus Stoicorum, quæ extant inter Analecta historiæ philosophicæ.

Hist. philos. Tom. I.

e) In Otio Vindelico passim, in diss. de fato Stoico Am. liter. T. IIX. & in diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus Temp. Helv. T. III. p. 208.

f) LAERT. l. VII. s. 150. STOBÆVS eclog. phys. c. 14.

ff) Consolat. ad Polyb. c. 20.

post conflagrationem mundi delineat, ubi hoc universum, quod omnia divina humanaque, ut ille ait, complectitur, dissipabitur, & in confusionem veterem tenebrasque demergetur. ^g Qui status chaoticus, ut domi eum jam didicisse Zenonem a Phœnicibus & ex parentum traditione probabile est, ita inter Græcos fuit receptissimus, ut ex hæcenus enarratis veterum physiologorum systematibus notum esse existimamus.

II. Chaos illud ordinatum inque aspectabilem formam emergens mundus est, & natura. Communissimæ hæ universi appellationes sunt, apud Stoicos; exempla apud SENECA M aliosque facile deprehenduntur. ^h

III. Est vero natura sive mundus totum illud, ex quo constant, quodque comprehendit omnia. ⁱ Distinguebant vero Stoici totum ab universo; universum enim esse infinitum, adjuncto inani, totum mundum seorsim ab inani subsistere, auctore PLUTARCHO ^k asseriebant. Quod & alii passim observarunt.

IV. Totum hoc in quo omnia continentur, & unum est, & partes sunt omnia illius atque membra. ^l

V. Sunt vero in hoc uno & toto principia, quæ ab elementis distinguenda sunt, ^m duo efficiens & patiens. Et patiens quidem, ut recte LAERTIVS, ⁿ qualitatis exfors materia, efficiens autem, ratio, quæ in ipsa est, sive Deus. Probe ad hoc primum universæ physiologiæ Stoicæ axioma & palmarium fundamentum attendendum est, quod & Stoici ubique asserunt, & alii illis tribuunt. ^o Notum enim ex tota veterum theologia, quam curiosis hæcenus & attentis perlustravimus oculis, est, eundem principiorum duorum, efficientis & subjectæ illi materiæ numerum, omnes fere philosophos admisisse. Sed diversa id ratione factum est. Quidam, Persarum imprimis systema secuti, duo sibi æternum opposita, & essentiali discrimine non tantum adversa, sed nullo quoque essentiali nexu inter se juncta principia Deum & materiam admisere. Hos secutum esse Anaxagoram, & post eum Platonem, totamque Academiam veterem supra, nisi fallimur, luculenter demonstratum est. Hoc systema, perspicuitatis gratia dualisticum vocamus. Alii res quidem omnes duobus istis principiis constare satis intelligebant, sed cum dualistici systematis se ipsum duorum principiorum absolute & ἀντικειμένων absurditate evertendis, difficultate premerentur, utrumque uni toti includere, & necessario atque essentiali inter se nexu copula-

g) Conf. IAC. THOMASIVS *de exust. mundi Stoica diff. VIII. p. 77.* OTIUM Vindel. *diff. II. p. 148.*

h) CICERO *de nat. Deor. l. II.* LACTANT. *Instit. div. l. VII. c. 3.* SENECA *consolat. ad Helv. c. 8.* OTIUM Vindel. *p. 146.* LIPSIVS *l. I. diff. IV. p. 23.*

i) SEXT. *adv. Math. l. IX. f. 332.* SVIDAS in πᾶν T. III. *p. 15.* CYRILL. *contra Iulian. l. II. p. 46.* Hist. *philos. GALENI c. 38.* STOBÆVS *eclog. phys. c. 25.*

k) *De plac. phil. l. II. c. 1.* LAERT. *l. VII. f. 143.*

l) SENECA *ep. 97.* ANTON. *l. IV. §. 40.* & quæ fusc ad hunc asserit GATAKERVVS *p. m. 164.* edit. Londin.

m) Qua ratione distinguantur principia ab elementis, explicant PLUTARCH. *de plac. phil. l. I. c. 2.* STOBÆVS *eclog. phys. c. 13.* LAERT. *l. c.* Vtitur tamen SENECA *ep. 89.* elemento pro principio.

n) *l. VII. f. 134. 156.*

o) SENECA *ep. 65.* ANTONIN. *l. II. §. 2. l. IV. §. 21.* CICERO *Ac. Qq. l. IV. c. 16.* LACTANT. *l. VII. c. 3.* Conf. LIPSIVS *l. c. diff. IV. p. 19.* GATAKER *ad ll. cc. Ant. WOLFIVS de Manichæismo ante Manich. §. 36. p. 151.* BURNET. *Archæol. p. 436.* OTIUM Vindel. *l. c. p. 140.* BVDDEVVS *l. c.* aliique passim.

pulaverunt: idque duplici ratione factum esse, tradita hactenus luculenter docent. Quibusdam enim rectum visum est, Deum ita materiæ in uno toto, quod chaos dixere, copulari, ut hæc perpetua emanatione ex ejus sinu progrediretur, & certo tandem tempore ab in habitante divina anima formaretur, quod supra systema emanativum vocavimus, & non barbaris tantum plerisque, sed & Græcis philosophis, qui poëtica ratione, docebant, quosque theologos Græcorum supra diximus, placuisse, clarissime ostendimus. Quidam φιλοσοφικωτέρως rem explicare satagentes, non emanasse quidem materiam ex Deo, quod absurdum & contradictorium non minus esse videbant, asserere audebant, Deum tamen sive causam efficientem & rationalem ita arcte & intimo naturæ universi vinculo connectebant, ut anima corpori, ovoque vitellus inclusus est, hancque vim esse plasticam & formatricem materiæ intrinsecam & necessariam docebant, ut ita necessaria & naturalis pars chaos Deus esset. Quæ systematis physiologici facies præter Ionicos Thaletem & Anaximandrum, Pythagoreis, Eleaticis, & Heraclito, aliisque placuit.^o Cum itaque Zenoni ab Academia recedere constitutum esset, isque nec in dualistico, nec in emanativo systemate veritatem, manifesta contradictione everfam cerneret, ad tertium dilapsus est, quod, ut a reliquis distinguamus, Stoicum supra aliquoties vocavimus, quamquam longe vetustius sit Zenone. Ita quidem absurda evitabat Zeno duo maxima, ut nec duo principia, quorum quodlibet ab altero nulla ratione dependeret, sed absolutum & infinitum utrumque esset, admitteret, nec materiam, natura sua e diametro Deo, causæ activæ adversam ex ejus sinu educeret, quorum utrumque principiorum horum naturam evertit; revera autem, cum non aliud haberet, unde utriusque originem arcefferet, utrumque inter se confudit, ea ita inter se connectendo, ut una natura essent. Id quod ex sequentibus erit manifestissimum.

VI. Vtrumque principium corporeæ naturæ est; quicquid enim facit vel patitur aliquid, corpus est, unde omnia, quæ sunt, corpora sunt.^p

VII. Causa efficiens, sive Deus est purissimus ac liquidissimus æther, ignisque artificialis, habitans in cœli extrema circumferentia, in qua divinum omne fixum locatumque est. Adeoque Deus etiam ad corporalia pertinet. Nihil hic damus, quod non ipsis Stoicorum verbis expressum sit. Ita enim Cleanthes & Chrysippus apud LAERTIUM^q & ipse SENECA.^r Accepisse hanc Dei definitionem Zenonem a Pythagoreis & Heraclito, §. III. demonstravimus. Clavis vero hæc assertio est, totius

Aaa aaa 2

phy-

o) Videnda, quæ de systematibus Græcorum philosophorum physiologicis erudite disputat IACOBUS THOMASIVS l. c. diff. II. p. 29. seqq. ubi discrimen horum systematum adjecto quoque Peripatetico & Democritico figuris satis feliciter expressit.

p) LAERT. l. VII. f. 55. PLUT. de Stoic. repugnantiis, add. MENAG. ad l. c. Laert. LIPS. l. II. diff. IV. p. 144. qui prolixè hæc probat. Adeo vero insanivere hic Stoici, ut etiam affectus in

corporum numero posuerint, vid. SENECA ep. 106. & virtutes ib. ep. 113. quæ quæ ratione satis excuset ignorat LIPSIVS. Ridet hæc ipse SENECA ep. 102.

q) l. VII. f. 138.

r) ep. 89. conf. PLUTARCH. de plac. phil. l. I. c. 7. ORIG. philosophum. c. XXI. p. 143. WOLF. ad b. l. LIPSIVS diff. VI. p. 26. GATAKER. ad Anton. l. IV. §. 23. Otium Vind. l. c. p. 138. seqq. & ibi ad ductos.

physiologiæ Stoicæ, quæ veros ejus sensus recludit. Complectitur enim hic ignis omnes rationes feminales, juxta quas fato singula deinde fiunt, ut ait PLUTARCHVS. Forma itaque rerum omnium in igne hoc divino constat, quæ cum extremo cœlo resideat, se in omnes materiæ partes fundit, ut Heraclito quoque, & Hippaso, & ex parte quoque Parmenidi placuit: quin & Hippocratis calidum parum ab igne Stoicorum distat. Quam indignus itaque Deus Stoicorum divina natura sit, quamque crassos Stoici de divinis foverint conceptus, quæque inde absurda & impia quoque sequantur, facile intelligit,^s qui non, prope hæc a religione nostra abesse incaute cum LIPSIO^{ff} statuit. Et vocat quidem SENECA Deum incorporalem rationem, sed id corpori tantum crassiori opponitur, quicquid enim est, Stoicis corpus est: nihilque incorporale præter infinitum, quod extra mundum est vacuum, animus corporeus, vox corporea,^r & ita Deus quoque.

VIII. Materia principium patiens est; natura qualitatibus destituta, quæ iners jacet, res ad omnia parata, cessatura si nemo moveat. " Distinguendum esse, ex his patet, materiæ notionem, a corporis notione, quæ latius patet. Vnde materia corpus est crassius, ineptum ad movendum aliquid, sed moveri aptum.

IX. Opponitur itaque materiæ natura agens, ignisque ille artificialis, summa arte res omnes, juxta rationes, quas continet, feminales producere ex materia aptus; qui cum crassiori isto modo corpus non sit, incorporale quoque & immateriale principium recte dicitur.^v

X. Ejusdem quoque vi oppositionis, etsi corpus est, est tamen spiritus. Probe hæc notanda sunt, ne a Stoicis, totam dicendi rationem philosophis receptam mutantibus, novasque vocibus significationes inducentibus decipiamur, id quod illis accidit, qui spiritus immaterialis appellatione seducti, Stoicos Deum rerum corporearum numero exemisse censuerunt. Quemadmodum enim animus hominis, ex Deo decerptus, Stoicis tum dicitur σῶμα ἀραιότερον καὶ λεπτομερέστερον *corpus tenuius & subtilius*, tum πνεῦμα ἔνθερμον, *spiritus calidus*, sive *igneus*,^w ita etiam Deus corpus quidem illis est, quia vacuo tanquam rei incorporeæ opponitur, sed spiritus ex igne subtilissimo constans.^x

XI. Est porro rationalis causa sempiterna, incorruptibilis, & ingenita, quæ omni substantiæ proprias qualitates formavit. Magnifice de Deo loqui Stoicos omnes fere eorum paginae docent, & allatus LAERTII locus pro-

^s) Conf. BURNETIUS l. c. CUDWORTH. *Syst. int.* c. IV. §. 25. p. 502.

^{ff}) *Consol. ad Helv.* c. 8.

^r) PLUTARCH. *de Stoic. repugn.* qui has nugas false ridet.

^u) SENECA ep. 65. LAERT. l. VII. f. 150. MENAG. ad h. l. STOBÆVS *eclog. phys.* c. 14. PLUTARCH. *de plac. philos.* l. 1. c. 3.

^v) LAERT. l. VII. f. 147. PLUT. l. c. l. I. c. 6.

Inde principia σώματα dicuntur apud LAERTIUM. f. 134. ut legunt viri docti, licet & communis lectio ex dictis queat ferri. Est enim & Deus & materia corpus; incorporea vero, si elementis opponantur.

^w) PLUTARCH. *de repugn. Stoic.* T. III. p. 3.

^x) conf. illustr. SPANHEMIUS ad *Juliani Cæsares* p. 110. 111.

^y) l. VII. f. 140.

probat: caute vero intelligendi sunt, & ad principia sua revocandi: juxta quæ Deus non magis æternus est, & ingenitus, quam materia, & ideo tantum opifex & conditor universi, quia ex necessitate naturæ suæ mundum, mota & qualitatibus ornata materia, produxit. Nihil vero indignam hanc Dei notionem magis probat, quam quod Deus ille finitus est. Sequitur id ex natura corporis, quod infinitum esse nequit, tum ex natura mundi, qui finitus est, & cujus Deus pars est: tum ex figura mundi, quæ globosa est, & intra quam Deus, tanquam anima latet. ^z Vnde vnum infinitum Stoicis est, quo mundus circumfunditur, vacuum immensum, &, quod partem vacui constituisse videtur, tempus etiam inter incorporea relatum, cujus præteritum & futurum infinita sunt, præsens finitum. ^a Quicquid igitur de Deo magnifice blaterant, semper cum hac restrictione intelligendum est, ut mundi ambitu & connexionem definiatur atque circumscribatur, qua ratione non potest non vera Dei notio prorsus everti.

XII. Præterea causa ista efficiens, bona est, & perfecta, quæ omnes in se perfectiones continet. ^b Magnifice, de eo Cleanthes, dignus qui audiatur. ^c

Si, quale sit bonum rogas, ita accipe:

*Est ordinatum, justum, & est sanctum, pium,
Sui potens, commodum aliis, pulchrum, decors,
Rectum atque constans, semper autem conferens,
Expers metu, dolore, curis omnibus,
Iuvans, benignum, stabile, amicum, amabile,
Honore dignum confitendum.*

*Et gloriosum, non superbum, quod gerit
Curam omnium, placens & viribus valens,
Ævi vetus, culpæ inscium, semper manens.*

Ab vilis ille, opinionem qui adspicit

Tanquam duce hac venturus ad veri scopum.

Sublimia & augusta verba nos legere, non negamus LIPSIO, toti fere extra se raptus, ^d latere vero anguem in herba doceri pluribus posset, nisi in sequentibus dicenda rem ipsa manifestarent. Vnum hoc monemus, nec Spinozam deterius locutum esse, totique huic divinorum attributorum descriptioni calculum adjecisse, licet non minus, ac Stoici Dei naturam unica sua substantia, non plane eundem quidem in modum, ac Stoici, toto suo, sed similem tamen everterit.

XIII. Est vero causa hæc efficiens & rationalis, provida, curamque gerit totius ejusque partium, ut illud in natura se conservet sua. Cele-

Aaa aaa 3

ber-

^z) *ibid.*

^a) quia modus est & mensura motus mundani, *ib. f. 141.*

^b) Potiora Stoicorum loca, quibus magnifice de Deo loquuntur, attulimus in *diff. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, loco supra laudato.*

^c) Servavit hos nobis versus CLEMENS ALEXANDRINUS *admonit. ad gent. p. 47.* Hymnum etiam Cleanthis non minus magnificum & augustum nobis servavit STOBÆUS & ex eo HENR. STEPHANUS *poës. philos. p. 49.* quem repetit CUDWORTHUS *Syst. int. c. IV. §. 25. p. 515.*

^d) *l. c. l. I. diff. X. p. 47.*

berrimum & κρείον δόγμα scholæ Stoicæ, quod imprimis impietati Epicuræ sectæ oppositum est, ^e quoque supra illam sapuisse, causamque defendisse meliorem ipsi etiam Epicuri advocato, PETRO GASSENDO, ^f visi sunt. Cum enim Epicurus totus atomistico Leucippi & Democriti systemate occupatus, &, quod putabat, augusta de immortalibus diis opinione omnem negotii curæque laborem ab iis removente impeditus, Deum omni mundi vel fabricandi vel gubernandi cura solvisset, Stoici Deum, ex intermundiis Epicuri, quasi ex exilio, ad ipsum mundum gubernandum revocarunt, mundoque ita immerferunt, ut non tantum ex ejus agitatione & formarum communicatione aspectabilis mundus eniteret, sed & totus ejus inhabitantis & agitantis virtute & impulsu, quoad minimas ejus partes conservaretur. Hinc asserta providentia, etiam in minima, & magnifice de ea passim præceptum. Quæ loca quia post GATAKERVUM ^g & LIPSIVM ^h, strenuos providentiæ Stoicæ assertores, diligenter & erudite collegit, & instructa aptissime acie quid pro providentia Stoicorum dici queat, exposuerit, eruditissimus IOANNES IACOBVS ZIMMERMANNVS, ⁱ quem amicitiae causa nominamus, iis citandis superfedemus, ad unum SENECAE libellum *de providentia*, sive, *cur viris bonis mala accidunt, cum sit providentia*, provocantes. Nec patitur instituti ratio, ut proluxa dissertatione totum de providentia Stoica argumentum excutiamus, proluxius, quam limites nostri patiuntur, futurum. Quare exorandus nobis lector est, ut viros eruditissimos & magni nominis, VOSSIVM, ^k THOMASIVM, ^l BVDDEVUM ^m adeat, qui, nisi toti fallimur, rem plane confecerunt, demonstraruntque non injuriam fecisse Stoicis Vellejum, providentiam Stoicorum fatidicæ anus nomine exagitantem, ⁿ recteque impietatem in hoc dogmate, Epicuri non meliorem vel leviolem reprehendisse priscae ecclesiæ doctores. ^o Diximus nos quoque, & luculento ex ANTONINI ^p loco, rem in luce meridiana posuimus in epistola ad amicum veteranum, celeberrimum SCHELHORNIVM, ^q & alibi; ^r quæ sitanti videbuntur, possunt adiri. Brevibus, nos, quantum licet hic, monemus 1. verba Stoicorum, quod negari nequit, splendida & augusta de providentia DEI non ex locis exotericis, & ubi ad vulgus differuerunt, sed ex iis scriptorum suorum testimoniis dijudicanda esse, ubi rem ipsam ex suis principiis deducunt, & in toto consequentium inter se doctrinarum firmate de providentia disputant. 2. Recordandum etiam, quod supra jam monuimus, & recte

e) Stoicos adeo hanc ob causam in Epicurum invehos, ut impensius non valerent, ait PLUTARCHVS *adv. Stoic.* & proh! proh! vah! vah! inclamasse, quod tollens providentiam anticipationem de Diis labefaceret.

f) *De vita Epicuri* l. III. c. 4. p. 91.

g) *In præloquio ad Antonin.* p. 11.

h) l. c. diff. XI. p. 51. seqq. conf. quæ diff. citata diximus.

i) *In Museo hist. theol. phil. Brem. Vol. I. P. I.* p. 1. seqq.

k) *Theol. gentil.* l. II. p. m. 158.

l) l. c. p. 166. seqq.

m) l. c. *Anal. hist. phil.* p. 147. & *Supplem. Hist. theol. litter.* p. 37. seqq.

n) CICERO. *de N. D.* l. I.

o) Loca eorum assert BALTVS, *Jugement de SS. Peres sur la morale des payens* c. 10. p. 71.

p) l. VII. §. 9.

q) *Amoenit. liter.* T. VIII. p. 443.

r) *In Otio Vindelico Mel.* II. §. 10. p. 165. seqq.

& recte vidit doctissimus ex societate Iesu theologus, FRANCISCUS BAL-
TVS, ' Stoicos post C. N. in doctrina de providentia DEI verbis suis se
attemperavisse propius disciplinæ Christianorum, quæ, sine dubio, ratio
est, cur elegantissime de providentia differat Epictetus. ' 3. Quin & hoc
præsupponendum est, quod in tota Stoica philosophia excutienda supra
postulavimus, totius systematis physiologici apud Stoicos connexionem in
partes vocandam, & secundum principia semel admissa explicandam esse
istam providentiam. Hæc ubi accurate observentur, patebit 4. Stoicos
providentiam quidem non totius tantum, sed & partium ejus, singularum,
etiam minimarum, Deo adscripsisse, sed illi, qui ipse necessaria, essentia-
lis & interna pars illius totius sit, quique, cum, tanquam causa efficiens,
& principium agens, internam materiam, & quicquid ipse ex materia
formavit, vivificet, agitet & pervadat, intrinseca necessitate ei implicitus
& connexus, non aliter agat, materiam penetret, formet atque disponat,
quam totius natura, & imprimis latentes in ipso causæ formales, sive ra-
tiones feminales patiantur & requirant. Nec esse hanc Dei voluntatem,
quæque in ea ponitur curam, aliud, quam motum illum activum ignis cœ-
lestis & artificialis, sive subtilissimi corporis, qui materiæ crassioris compa-
gem primum in mundi faciem effinxit, & in eo interne latens eodem mo-
do et ratione sustentat. Ex quo per se sequitur, non esse hanc volunta-
tem liberam substantiæ divinæ & ab omni materiæ contagio liberæ deter-
minationem bonitate & sapientia nixam, cuncta ad optimos fines liberri-
me electos dirigendi & gubernandi, quo sensu providentiæ vocem capiunt,
qui porticum Zenonis hac in re cum Salomonis porticu conciliant, sed esse
necessariam, & ex interna combinatione nexuque ortam sequelam effectuum
& causarum, ex natura animæ mundanæ, vel totius potius naturæ sive
mundi ortam, quæ certis & inevitabilibus causarum & eventuum nodis &
nexibus ea facit, ordinat, dirigit, quæ non possunt non ex natura totius,
cujus Deus pars est, evenire. Hanc necessariam causarum & eventuum
catenam, qua omnia in unum quoddam, machinamque mutuis se pulsibus
urgentem combinantur, inesse quidem naturæ divinæ, quæ sola agens cau-
sa sit, nec habere extra se causam aliam, & eatenus etiam liberam esse
Dei voluntatem, sed oriri tamen ex intrinseca feminalium rationum &
totius natura & necessitate, adeoque Deum ipsum huic æternæ seriei cau-
sarum & immutabili legi subjectum esse, cujus cum animi nostri pars sint,
necessario quoque & ineluctabiliter ille voluntati & curæ huic divinæ pa-
rere *ἐκων ἄκων* cogatur. Hinc quod providentia illis dicitur, alio nomine
fatum esse, adeo absolutum & inevitabile, ut nec Deus, nec materia, nec,
qui ex utroque constat, mundus ei subtrahi queat. Quicquid hic carptim
& in summa tantum diximus, id luculentissimis Stoicorum effatis compro-
bari potest, & locis supra adductis probaverunt viri laudati. Quæ cum ita
se habeant, relinquenda est providentia genti subdolæ, & ad fucum facien-
dum

dum & palliandam impietatem natæ, & detergendus pietatis color, quem incautius ex Christianorum sacrariis ei illevere viri docti, magis pie, quam caute hac in re incedentes. Clarius vero detestabilis providentiæ facies dispalescet, ubi sequentia quoque considerabuntur dogmata, quidque fatum Stoicum sit, in lucem claram ponetur: illud enim omnes, quæ pro Stoicis dicuntur, apologias, uno ictu evertit. Ita enim porro decreverunt:

XIV. Variis vero ratio ista five principium efficiens agensque nominibus insignitur. Nam & mundus dicitur, cujus præstantior pars est, & natura, & fatum, & Iupiter, atque Deus. Recte ex mente sectæ suæ *SENECA*: "*Quid aliud est natura, quam DEVS? & divina ratio toti mundo & partibus ejus inserta? quoties voles, tibi licet, aliter hunc auctorem rerum nostrarum compellare.* Et paulo post: *Quæcunque voles, illi nomina proprie aptabis, vim aliquam effectumque cælestem continentia. Tot appellationes ejus possunt esse, quot munera.* Quibus verbis potissimum ad hanc Stoicorum consuetudinem respicit, qua munera, vel operationes potius per omnes mundi partes se diffundentis & eas agitantis animæ divinæ, five rationis, in totidem Deos mutarunt, sicque *πολυθεότητι* & vulgari religioni philosophicam larvam induerunt. Ita enim Iupiter aër, Vulcanus ignis, Vesta terra sunt, id est, partes Dei, vel ipse Deus in his partibus habitans, ut ex iis videre est, quæ *SALLVSTIVS* & *PHVRNVTVS* de hoc argumento scripsere. Qua de re postea quoque quædam monebimus, ubi de Diis Stoicorum dicetur. Hoc unum adjicimus, non distinguendam esse naturam Stoicam ab ipso Deo, ubi enim distinguere videntur,* nihil aliud intelligunt, quam ordinem & rationalem motum, quo Deus omnia in mundo pervadit. Male itaque naturam genitricem ex ea exsculpit *CVDWORTHVS*.^y

XV. Quoniam principium hoc agens non est extra mundum, sed in eo comprehenditur, & cum materia unum totum constituit, ita ut sit totum quod videmus, & totum quod non videmus, ideo necessario inhabitat materiam, quæque ex ea formata sunt, eaque pervadit, penetrat, & ita agit, ut totius ratio postulat. Sicque Deus mens est universi. Hoc constanter Stoici,^z nec aliter quoque ex admisso semel principio statui poterat, cum Deus non extrinsecus materiæ accedat, sed intrinsecus in materia quasi lateat. Luculenter *MANILIVS*:

- - - vivere mundum
Et rationis agi motu, cum spiritus unus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans corpusque animale figuret.

Quæ

^{u)} De benefic. l. IV. c. 7. Quæst. nat. l. I. c. 45. LACTANT. l. II. c. 9. CONF. LIPSIVS diff. V. p. 22.

^{x)} Zeno apud LAERT. l. VII. f. 148.

^{y)} Syst. intell. c. III. §. XXIX. p. 132. recte ideo notatus Ven. MOSHEMIO ad h. l.

^{z)} SENECA Qq. nat. præfat. PLIN. Hist. nat. l. II. c. 6. ORIGEN. philosophum. c. 21. p. 143. ANTONIN. IV. 40. V. 14. V. 30. VII. 75. & GATAKER. ad IV. 21. 29. LIPS. diff. IIX. p. 36. & plerique, qui Stoicorum philosophiam delinearunt: inter *κρίτας* enim *δόξας* eorum est.

Quæ non poterant dici σοινοτέρας ; non enim divinus tantum spiritus per omnes materiæ partes etiam minimas penetrat, easque pervadit, sed & vi rationum, & formarum sive qualitatum, quas in se habet, materiæ figuram dat, sicque mundus corpus animale fit. Vnde κόσμος εἶσα ἑμψυχος καὶ αἰσθητικὴ, *natura animata & sentiens, sive animal*, immo Deus dictus est. ^a Non hoc novum Zenonis εὐρημα, sed totius antiquitatis dogma fuit, quæ tamen prout systema naturæ sibi formavit, ita animam mundi quoque mundo adhibuit. Plato enim & quicunque duplex admiscere principium, animam quidem mundi inditam esse divinam non negabant, verum non solum ex Deo eam fingeant, minoris gradus, dignitatis & naturæ, ut emanationis leges postulant, sed & libere materiæ, ad formandum mundum inditam statuebant, sic ut materia aliquando sine illa anima esset. Qui vero emanativum systema secuti sunt, Deum quidem tanquam animam materiæ æternum inesse contendebant, sed ita, ut materia esset aliquis ejus effectus, & productus quasi fœtus, qui ab ista divina anima vi emanationis suæ dependet & vivificatur atque agitur, non formaliter, sed emanative, si paulisper barbare loqui fas est. Aliter post Pythagoreos Heraclitus, & qui eum secutus est Zeno, qui cum præter corpora nihil esse, quod revera existeret, censerent, materiam in subtilissimam ejus partem, ignem æthereum & crassiorem dividentes, cum natura sua unum totum, una natura, una essentia esset, agentem quidem partem a patiente distinxerunt, ita tamen conjunxerunt utramque, ut formaliter & informando, pars agens in patiente habitaret, eam penetraret, & formaret. Non itaque anima mundi Stoica habitat in mundo, ut homo in veste, quam exuere potest, nullo naturali & necessario vinculo ei junctus; sed ut anima in corpore, formam hominis constituens, omnesque corporis partes ita penetrans, ut sine ea homo non sit. Recte itaque dixit acutissimus THOMASIVS, ^b animam mundi Stoicam non esse formam assistentem, ut Platoni placuit, sed informantem: quam distinctionem præter rem rejicit doctissimus REIMMANNVS, ^c nam, licet scholam sapiat, rem tamen accurate explicat.

XVI. Quia vero omnes mundi partes penetrat divina hæc universi mens, ideo etiam omnibus ejus partibus intime præsens est, omnia novit, & tanquam causa agens in quavis materiæ parte, omnia efficit. Valde in his quoque attributis Dei extollendis & deprædicandis magnifici sunt Stoici, ^d hypothesi vero primoque fundamento semel admissa, una manu quod extruxere, altera dejiciunt. Etsi enim Deus hic, quicquid in mundo fit, ejus causa est efficiens, cum materia nihil agere queat, sed tantum ad omnia recipienda parata & apta est: non tamen potest agere, ut Deus Platonis vel Anaxagoræ libera in materiam voluntate, sed necessitatis vinculo, quo tan-

a) Posidonius & alii apud LAERT. l. VII. f. 139.

b) l. c. diff. XIV. p. 177.

c) Hist. atheismi c. XXVII. p. 185.

d) ARRIAN. l. I. diff. 14. ANTONIN.

l. III. §. 16. SENECA ep. 41. conf. GATAKER ad Ant. l. c.

tanquam pars totius materiæ colligatur, ea agit, quæ natura totius requirit, nec agere aliter potest. Necessitas itaque, ut ait SENECA ipse sua est, qua ipse constringitur. Ex quo luculenter patet, quam injurii in veram omnipotentia divinae notionem Stoici fuerint. Nec hoc solum; sed non potest omnia in hanc materiam Deus, & quicquid vult efficit, sed in multis rebus, verbis SENECAE utimur, illum tractanda destituunt. Idem de omni-
scientia dixeris, & omnipræsentia; ea enim ignis subtilissimi, in suprema ætheris parte residentis, & per omnes mundi partes se diffundentis præsentia est, quæ quantum distet a divinae naturæ immensitate & omnipræsentia, primo intuitu cognoscitur. ^e

XVII. Spiritus porro hujus agitatione & operatione cum is in materiam ageret, ita formatus est mundus, ut qualitates, quæ in ipso erant, illi imprimeret, sicque mundum fingeret; hinc conditor parensque rerum omnium est; & quoniam eam perpetua agitatione penetrat & pervadit, ut natura conservetur, ideo conservator quoque & administrator ejus est. ^f

XVIII. Non tamen libera voluntatis determinatione ad condendum mundum accessit Deus, sed cum pars totius esset, natura in ea comprehensus, tandem disrupto quasi materiæ cortice, in qua latebat, agitatam a se mundum intrinseca natura produxit; unde etiam aliter non operatus est, quam natura totius, & interna tum agentis, tum patientis partis necessitas permittit.

XIX. Est itaque in natura totius æterna & immutabilis lex atque ordo causarum atque effectuum, ita arcte inter se implicitarum, tamque necessario inter se nexu junctarum, ut in mundo aliter, nihil agi, fieri & evenire queat, quam hic ordo, hæcque naturæ lex postulat. Et hoc quidem fatum est.

XX. Fato itaque huic subjecta sunt omnia, & nihil in universo est, cui non imperet. Adeoque ipse Deus fato regitur, nec potest is aliter agere, quam æternus & sacer ille atque inexplicabilis nodus & catena rerum omnium permittit. Detrahit hæc assertionum Stoicarum quaternio larvam toti physiologiæ Stoicæ, & quam inermis eorum Deus sit, quam impia & in Dei & humani animi libertatem injuria hæc secta, manifestum facit. Nihil hic hominibus his affingimus, sed propria eorum decreta damus. Ex quibus Chrysippi imprimis definitio notanda, quam servavit GELLIVS: ^g *Fatum est sempiterna quædam & indeclinabilis series rerum & catena, volvens semet ipsa & implicans, per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta connexaque est.* Nec aliter SENECA: ^h *Fata nos ducunt, & quantum cuique restet, prima nascentium hora disposuit. Causa pendet ex causa, privata ac publica longus ordo rerum trahit: non incidunt cuncta, sed veniunt.* Et ita quoque passim Epictetus & ANTONINVS.

^e) conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 10. p. 165. seqq. SENECA præf. 29. nat. GELLIVS l. VI. c. 11.

^f) Conf. LIPSIVS diff. XI. p. 51. seqq.

^g) Lib. VI. c. 2.

^h) De providentia c. 5.

NINVS. ⁱ Nec regeri potest, quod ex SENECA objecit LIPSIVS, ^k in omnes se partes vertens, ut impietatem a Stoicis avertat: *Non externa Deos cogere, sed suam illis in legem voluntatem esse.* Ludit enim Seneca ambiguitate vocis, Deus, qua non tantum pars agens, sed & totum hoc, quod ex agente & patiente parte constat, intelligitur. Hujus universi voluntas, natura, dispositio, fatum, necessitas, cum, non diffitente Seneca, unum idemque sint, voluntas Dei hanc necessitatem gignere, recte quidem dicitur, aut non libere, sed necessitante natura sua, id est mundi: quod si vero Deus pars intelligatur totius, efficiens, & illi ordini & necessitati totius non minus, quam materia subjicitur, & *eadem necessitas*, monente SENECA, ^l & *Deos alligat, ac irrevocabilis divina pariter atque humana cursus vehit.* Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed sequitur, semper paret, semel jussit. Ad quas voces ipse exhorrescit LIPSIVS, quas frustra mitigare jubet, cum ita systema naturæ semel electum postulet. ^m

XXI. Nihil tamen habet extra se causa illa rationalis, quo cogatur, cum non sit aliud præter totum, nisi vacuum infinitum: unde nihil aliud ipsam quasi necessitat, nisi sua natura, quam & ipsa sequitur, & quæcunque partes ejus sunt, sequi debent. Hinc libertas Dei & hominis constat. Ita quidem Stoici, qui invenustum fati pullum mire se comsisse & exornasse putant, Deumque a fati necessitate liberasse, si necessitatis causam ad voluntatem & naturam DEI referant, & homini quoque libertatem asseruisse putant: utrumque dolose, & verbotenus tantum; quid enim est, quod ait SENECA: " *Nec Deus ob hoc minus liber est, aut potens: ipse enim est necessitas sua.* Annon voce libertatis, ludit philosophus, quæ ea facit, quæ natura sua ita ferente, non facere non potest? Ita & homo liber est, cujus libertatem eleganter descripsit Cleanthes: ⁿ

*Duc me parens, celsique dominator poli
Quocunque placuit, nulla parendi mora est.
Adsum impiger: fac nolle, comitabor gemens;
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt,
Malusque patiar, quod pati licuit, bono.*

Quod hoc exemplo illustrasse Stoicos refert PSEVDO-ORIGENES: ^p *Al-
ligetur vehiculo canis; si quidem voluerit sequi, tum simul & sequitur
& trahitur, per necessitatem quasi fatum exsequens etiam id, quod libe-
rum est; si vero noluerit, prorsus a necessitate cogetur; eadem prorsus
hominum conditio; cogentur enim necessario vel inviti in illud descende-
re, quod fatali constitutum lege.* Ita scilicet miro connubio jungebant

Bbb bbb 2

Stoici

ⁱ) Lib. IV. §. 10. 24. 34.

^k) Diff. XII. p. 57. seqq.

^l) l. c.

^m) Conf. THOMAS. l. c. VOSS. theol. gent. l. II. p. 578. BVDDEVS Anal. p. 417. CVDWORTH. syst. c. 1. §. 3. MOSHEM. ad h. l. Otium Vindel. p. 166.

ⁿ) Præf. Qq. natur.

^o) Græcos versus exhibet EPICT. in Enchirid. c. 52. Latinos SENECA ep. 107.

^p) Cap. XXI. p. 144. notandum hoc, ad dijudicandas LIPSII interpretationes, qui frigidam Stoicis suffundit.

Stoici libertatem & necessitatem, & vocibus ludentes, veram libertatis notionem prorsus evertabant.

XXII. Partes & effluvia spiritus hujus mundani sive universi, cum per totum universum distribuuntur, & quicquid est materiæ, sit animatum; oriuntur inde dæmones, quorum plena sunt omnia. Passim hac de re Stoici, quorum tamen mentem omnium maxime perspicue explicuit Varro apud AUGUSTINUM.^q Multa etiam affert LIPSIVS,^r qui tamen ut Stoicam disciplinam cum Christianorum placitis in concordiam redigeret. Platoniorum recentiorum, qui Stoica quoque receperunt, suisque attemperaverunt, placita cum Stoicis genuinis sæpiuscule confundit. Distincte hac in re incedendum putamus; & quidem 1. certum est, Stoicos non tantum ex Deo sive anima mundi omnia Diis replevisse, sed originem quoque & ortum eorum inde derivavisse, PLUTARCHI^s testimonio constat, qui, *Chrysippum, scribit, & Cleanthem suis dictis cælum, terras, aërem, mare Diis replevisse, nullumque horum ab interitu liberum aut sempiternum statuisse, solo Iove excepto, in quem reliquos omnes consumi putant.* 2. Distinguebant tamen Stoici inter Deos hos, & primarios esse divinitatis partes in sole atque sideribus residentes statuebant, quibus scilicet rationem & mentem inesse ex constanti cursu, cum aliis quoque sectis concludebant: & in his soli principatum assignabant. Hinc cœlestia omnia, quæ moventur, in Deorum numero habenda esse censebant.^f Non quod ipsa corpora hæc Deos esse putarent, sed quod animas divinas in iis esse, statuerent, esse enim dæmonas *δαίμονας ψυχικάς*, *substantias animatas*, docebant.^{ff} 3. Præter hos, minores etiam dæmonas, sive heroas statuissent, animas nempe a corpore separatas, bonos si bonæ, malos si malæ, idem PLUTARCHVS^t asserit, in quo tamen non convenisse inter se Stoicos, quæ de varia ipsorum, circa animarum post mortem sententia dicentur, docebunt. Illud CICERONIS^u testimonio constat, placuisse plurimis, *homines illustres, quorum animi remanerent, atque æternitate fruerentur, Deos rite habitos esse, quum & optimi essent, & æterni*, modo hoc a Stoicis dictum non sit, ad conciliandam, quod solebant, religionem vulgi cum decretis porticus. 4. Præter cœlestes vero istos Deos, inesse quoque reliquis mundi partibus divinitatis radios partesque, & ex ipsa mundi anima sequitur, & multis Stoicorum effatis constat, & peculiari libello exposuit PHVRNVTVS. Nec hæc vero a quopiam negantur; sed de eo quæritur, an has divinitatis partes, quas mundi partibus insidere credebant Stoici, Deos peculiare fecerint, vel, an poëtarum tantum Deos *θεοποιήματα* explicantes, philosophicam iis virtutis divinæ in iis latentis significationem dederint, substantias vero anima consilii virtutisque capace constantes esse negaverint? Ita quidem

q) De C. D. l. VII. c. 6.

r) Lib. I. diff. XVIII. XIX. XX. p. m. 93. seqq.

s) De Stoicorum repugnant. T. III. p. m. 29. seq.

conf. CUDWORTH. c. 4. §. 25. p. 506.

f) Prolixe CICERO l. II. de nat. Deor. conf. LACTANT. l. II. c. 5.

ff) PLUT. de plac. philos. l. I. c. 8.

t) l. c.

u) De nat. deor. l. II. c. 24. conf. LAERT. l. VII. §. 157.

dem celeberrimus MOSHEMIVS, ^v qui præter naturas in stellis latentes & magnorum virorum animos nullis aliis numinibus Stoicorum familiam servivisse putant. Nobis altera sententia vero videtur similior, & Stoicorum placitis conformior. Non provocabimus ad SALLVSTIVM, qui præter supermundanos Deos, mundanos, mundum constituentes inducit, eum enim Stoica Platonice adulterasse facile largimur, sed Cleanthem & Chrysippum testamur, quos non cælum tantum, sed & terras, aërem & mare Diis replevisse ex PLVTARCHO ^w monuimus, & SENECA ^x testem laudamus, licet de veritate placitorum sectæ suæ, ut solet, fluctuantem, qui diserte *maiores*, ait, *Stoicos homines, unicuique nostrum, pædagogum dedisse Deum, non quidem ordinarium, sed hunc inferioris notæ, ex eorum numero, quos Ovidius ait de plebe Deos: Singulis enim & genium & Iunonem dedisse.* Probabimusque sequenti thesi hos Deos minores, Stoicos rerum omnium in terra existentium gubernationi præfecisse, hisque sacrificiorum reliquique cultus divini rationem superstruxisse. Quæ, nisi cæcutimus, necessario evincunt, Stoicos præter Deos in sideribus habitantes alios quoque Deos sive dæmonas in elementis, præter cælum reliquis, residentes statuuisse, non virtutis tantum per omnia fusæ particulas, sed substantias divinæ naturæ, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, *hominum quæ affectibus tangantur*, ut ait LAERTIVS, ^y adeoque sacrificiis placari queant. Nec aliud patitur resolutio totius mundi, qua omnes Dii in Iovem redibunt & conflabuntur: fit vero illud non quoad cælum tantum, sed & reliquas partes mundi, quibus ita Deos hos inesse oportet, si in Iovem reducendi sint.

XXIII. Datus vero singulis non tantum hominibus genius atque Iuno, ^z factorumque dictorumque observator & custos, qui præsidet, dirigit, sancteque reverendus est: sed & omnibus mundi partibus dæmones gubernatores & præfides præfecti sunt. ^a Nec aliud sunt magna numina, Iupiter, Iuno, Vulcanus, Neptunus, Ceres, quam divinitatis partes in aëre, aqua, igne, terra &c. residentes. ^b Multa hac de re differunt Stoici, & imprimis custodem, geniumque præsidem, partem DEI, cuilibet datum valde commendant; varie tamen de eo loquuntur, & interdum quidem, ut peculiarem substantiam intelligentem ab homine diversam innuere videantur, sæpe tamen, ut mentem hominis ipsam, quæ & ipsa pars Dei est, intellexisse videantur. Nec hoc in Stoicis mirum est, qui dum cum vulgo interdum loquuntur, sectæ principia tantum non deferunt. Accedit, quod nec ipsi satis noverint, quid de geniis naturisque Deo cognatis statuendum sit. Clare hoc confessus est SENECA: ^c *Multa cognata numini summo & vicinam sortita potentiam, obscura sunt. Aut fortasse, quod magis mireris, oculos nostros & implent & effugiunt. Sive illis*

Bbb bbb 3

tanta

^v) Ad CVDWORTH. *syst. intell. c. IV. §. 25. p. 508.*^w) De Stoicor. repugnantis l. c.^x) Epist. 110.^y) f. 151.^z) SENECA. ep. 110. PLIN. l. II. c. 7. ARRIAN. l. I. diff. 14.^a) Conf. LIPSIVS l. c. diff. XIX. 20.^b) LAERT. l. VII. f. 147. MENAG. h. l. PHRYNIVS l. c.^c) 29. nat. l. VII. c. 31.

tanta subtilitas est, quantum consequi humana acies non possit, sive in sanctiore secessu majestas tanta delituit, & regnum suum, id est, se, regit, nec ulli aditum dat, nisi animo. Inde modestiam & verecundiam commendat, cum de sideribus, de stellis, de natura deorum disputatur.

XXIV. Quoniam Dii hi ex Dei anima effluxerunt, inque mundi partibus habitant, necessario sequitur, mundo per conflagrationem universalem resoluto, Deos quoque in unum Iovem confusum, & in antiqua elementa versum iri.^d Et hoc quoque plerique Stoicorum, Antipatro Tarsensi dissentiente, qui hanc aliis quoque ex Stoicorum grege adscribit, quorum tamen plerique cum Chrysippo, principiis suis convenienter: excepto igni nullum Deum interitu vacare, sed cæteros omnes æque natos & obituros dixere. Non tamen ignis divini partes pereunt, sed tantum Dii ex iis existentes & facti, radiis Iovis in ipsum, tanquam in solem, retractis.

XXV. Etsi vero Deus provida universi cura tangitur, & pro conditione atque natura totius, tanquam anima ejus illud agitat, *non potest tamen, licet bonus sit, & bona velit, quicquid fit in mundo, bonum omne evenire, quia Deum multis in rebus tractanda destituunt; & a magno artifice formantur prava multa, non quia cessat ars, sed quia id, in quo exercetur, materia inobsequens arti est.* Nobilis hæc est quæstio, quæ toties maxima ingenia in angustias redegit, unde mala oriantur? Malum vero cum vel naturale vel morale sit, hac quidem thesi SENECA,^e cujus verba dedimus, phyfici mali causam aperuit. Nec aliter alio loco:^f *non potest artifex mutare materiam, hæc passa est.* Hinc quæcunque mali naturalis veniunt nomine, Stoicis consequentia fati, ita ex materiæ conditione disponentis, sunt. Multis tamen magnisque angustiiis & difficultatibus hic se implicatos senserunt Stoici, valde ea de causa pressi a CICERONE & PLUTARCHO.^{ff} Ille recte opponit: *dicere ipsos Stoicos, nihil esse, quod Deus efficere non possit, & quidem sine labore ullo; Deorum enim numine moveri omnia posse: materiam vero rerum totam esse flexilem & commutabilem, ut nihil sit, quod non ex ea, quamvis subito fingi convertique possit. Ejus autem universæ rectoricem & moderatricem esse divinam providentiam, hanc igitur, quocunque se moveat, efficere posse, quicquid velit. Itaque aut nescire, quid possit, aut negligere res humanas, aut quid sit optimum, non posse judicare.* Hic Stoicos reprehendit, quod mala a Deo necessaria consequentia derivent: non enim materiam ex se malum subministrare, cum expers sit qualitatum, & quascunque recipiat differentias, eas vero ab illo habeat, qui eam movet & format. Si vero illam ratio insita format, quæ alioquin se nec movere, nec formare posset, necesse esse, malum, si nullam causam habeat, ex nihilo, si vero a principio movente

d) PLUT. de rep. Stoic. T. III. p. m. 29. SENECA ep. 9. Conf. ad Marc. c. ult. add. LIPS. l. II. diff. XXII. p. 255. THOMAS. diff. VII. p. 75.

e) Præf. Q. natural.

f) De providentia c. 5. conf. LIPSIVS l. II.

diff. II. p. 133. l. I. diff. XIV. p. 75.

ff) Vtriusque locum docte illustrat cel. WOLF. de Manichæismo ante Manichæos §. XXXVII. p. 153. seq. Plutarchietiam THOMASIVS diff. XII. p. 162. seqq. conf. CUDWORTHVS c. IV. §. 13. p. 231.

vente existat, a Deo profectum esse. Vterque Stoicos absurdi convincit; sequi enim, recte concludunt, aut Deum mali causam esse, aut esse id ex nihilo, quorum utrumque Stoicis principiis repugnat, cum non negent, materiam obsequentem esse & parare promptam. Nec habent Stoici, quo ex hoc labyrintho evadant, nisi ut ad fatum provocent, & cohærentias quasdam universi, in quas nec Deus aliquid potest. Ita Chrysippus de causis morborum, an ex providentia? apud GELLIVM ^g respondet: *Non fuisse hoc naturæ consilium, nec convenisse auctori naturæ parentique rerum omnium bonarum. Sed cum multa atque magna gigneret, pareretque aptissima & utilissima, alia quoque simul agnata esse incommoda, iis ipsis, quæ faciebat, cohærentia, non per naturam, sed per sequelas quasdam necessarias facta.* Ita vero iterum vineta sua cædunt Stoici. Fati enim illius, quod accusant, necessitas, nonnisi in toto, quod Deo & materia constat, quærenda est, adeoque, cum nihil aliud sit quam necessaria consequentia eorum, quæ ex natura universi eveniunt, vel in Deo, vel in materia, vel in utroque quærenda est mali naturalis origo. Ex quibus luculenter patet, non potuisse non Stoicos mali originem in materia quærere, licet id, præter rationem neget P. BAYLE, recte ideo notatus a ven. WOLFIO, ^h licet hoc ipso systemati suo contradixerint. Quod nos minime miramur, memores Zenonem systema suum ex diversis aliorum principiis conflasse, & Platonica ex Heracliticis emendare voluisse, vel potius gryphes jungere equis conatum fuisse, quo plerumque contradictionum fons esse solet. Ceterum quo nomine malum insigniverint Stoici, erudite edisserit WOLFIVS, ⁱ qui videndus.

XXVI. Quamquam vero ita sit, ut ratione quadam principali necessario coacta atque connexa fato sint omnia, ingenia tamen ipsa mentium nostrarum perinde fato sunt obnoxia, ut proprietas eorum est & qualitas. Nam si sint per naturam primitus salubriter utiliterque facta, omnem illam vim, quæ extrinsecus ingruit, inoffensus tractabiliusque tramittunt. Sin vero sunt aspera, & inscita, & rudia, nullisque artium bonarum adminiculis suffulta, etiamsi parvo, sive nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur; sua tamen scævitate, & voluntario impetu in assidua delicta & errores ruunt. Ita omnium luculentissime Chrysippus apud GELLIVM ^k moralis mali causam exponit, qui etiam homines illos non audiendos esse monet, qui aut ignavi, aut nocentes & audaces, cum in culpa & maleficio relictæ sunt, ad fati necessitatem perfugiunt. Verum recte Chrysippo objecit PLUTARCHVS, ^l nullam esse intemperantiam, nullam fraudem, cuius non sit Iupiter architectus. Cum enim ingenia ista scæva, naturam suam & qualitatem asperam & inscitam non a se habeant, sed a causa prima & movente, quæ qualitates induxit materiæ, impetus quoque ille voluntarius, ut vocat Chrysippus, quem a natura sua habent, ab ea quoque ortum

g) N. Att. l. VI. c. 1. conf. THOMAS. l. c. diff. XIII. §. 18. seqq. p. 170. seqq.

h) l. c.

i) l. c. §. XXXVIII. p. 158. seqq.

k) Lib. IV. c. 2.

l) loc. cit.

ortum habere debet. Vidit hoc LIPSIUS ^u per naturam sive Deum, quæ prima causa est, homines alios aliter factos, ideoque ad bona aut mala inclinare; putat tamen juvare distinctionem Chrysippi inter causas perfectas & principales, atque adjuvantes & proximas, quam CICERO ^m affert: scilicet causas illas primas & infinitas temperari aut flecti leviter a voluntate posse, quæ inter proximas juvantesque censeatur. Verum non vidit vir acutissimus, voluntatem quoque nihil habere, quod non a movente prima causa acceperit, adeoque ejus libertatem proprie nullam esse, licet eam magnifice deprædicent Stoici. ⁿ Etsi enim animus a causa externa, nempe quæ extra mundum est, non cogatur, vel impediatur, ipse tamen sibi natura sua, necessitas est, quæ cum naturæ universæ catena indissolubili nexu cohæret, nec aliter agere potest, quam fatum, legesque universi & complicatus causarum & eventuum nexus & ordo permittunt. Quæ omnia, si cum reliquis physiologiæ Stoicæ assertionibus comparentur, luculenter Stoicos convincunt, mali eos moralis causam in Deo assertis suis posuisse, licet verbis alia longe docuerint.

*Atheismus
Stoicorum.*

§. VIII. Prima hæc & potior physiologiæ Stoicæ pars est, quæ principium potissimum agens & efficiens, sive Deum, rerum omnium auctorem & conditorem nobis exhibuit, quæque theologia Stoica dici recte potest. Ex dictis jam de atheismo sectæ Stoicæ judicari debet, ad quam questionem diversimode responderunt, qui de atheismo veterum philosophorum disputarunt. Magnum eorum numerum, cum qui impietatis eos accusarunt, tum qui pie & sobrie de Deo eos statuisset contenderunt, recitat ven. IAC. FRID. REIMANNVS, ^o quibus, si id ageremus, plures possent sine magno labore adjici. Nec rationes utriusque partis examinabimus, id quod in peculiari tractatione de atheismo veterum debet fieri; sed id tantum monemus, dari tertiam de atheismo Stoicorum sententiam, quæ inter apertos quidem Numinis hostes eos non refert, talia vero eos asseruisse statuit, quæ veram Dei notionem evertunt, & facilem ad negandam omnem divinitatem viam aperiunt. Quam sententiam post CVDWORTHVM, ^p secutus est præstantissimus MOSHEMIVS. ^q Nec, ab ea nos alienos non esse diffitemur, rationibus supra de theologia Stoica adductis id evincentibus, statuisset quidem Stoicos, esse Deum, & de eo quoque magnifice passim & elegantissime fuisse locutos; præsertim si extra systematis nexum verba eorum audiantur & intelligantur: ita vero totam de divinis doctrinam physiologiæ suæ intertexuisse, ut non pejus forte de Deo potuerint differere. Talis enim Stoicorum Deus est, qui deterior hocque nomine indignior esse nequit. Nam 1. pars mundi est, totumque tanquam pars informans cum materia constituit; 2. materiam æternam sibi habet essentialiter adjunctam; 3. necessitatis

^u) Diff. XIV. p. 71.

^m) De fato.

ⁿ) Epiet. apud ARRIAN. I. I. diff. I. conf. GATAKER, ad Anton. II. 9. HET. Qq. Alnet. I. II. c. 10.

^o) Hist. atheismi c. XXVIII. p. 190. seqq.

^p) Syst. intellect. c. IV. §. 25. p. 502. seqq.

^q) Adh. l. p. 507.

tatis fatalis & ineluctabilis ex totius natura oriundæ legibus subjectus ita est, ut agere aliter nequeat, quam fata disposuere; 4. naturæ est corporeæ, ignisque non quidem elementaris, corporeus tamen & æthereus, adeoque 5. spatiosa extensione per totum mundum dispersus est; 6. res omnes necessaria essentia suæ agitatione non movet tantum & format, sed & ceu forma rerum ita essentiali vinculo illis connexus est, ut separari nunquam ab iis queat. 7. Ante mundi creationem sive productionem, quæ per æternas periodos repetitur, inclusus materiæ, tandem interna agitatione materiam tantum necessaria expandit fati lege, eandemque in sinum suum reducit; adeoque 8. non emanative tantum, sed & formaliter est τὸ πᾶν, sive rerum universitas, natura, totum, mundus. 9. Formas, qualitates, rationes seminales, & essentias rerum omnes formaliter in se habet, & ita formas & qualitates materiæ imprimendo, se ipsum rebus imprimit omnibus. 10. Providere mundo non aliter potest, quam æternæ fati leges postulant; 11. nec agere potest, quicquid vult, sed materiæ inobsequentis renitentia impeditur. 12. Non dæmones tantum omnes, sed animum quoque humanum tanquam partes & membra comprehendit. 13. Malum vel ipse in materiam, agendi vi destitutam induxit, vel certe illud impedire non potuit. 14. Nec alia quoque boni malique præmia & pœnas dispertere potest, quam quæ bonum & malum necessaria causarum & eventuum consecutione per se sequuntur. Iudicem jam constituimus lectorem, a partium studio alienum, rei que intelligentem, annon, qui Deum talem ponit, eumque vi systematis sui ita enervat, parum melior judicandus sit eo, qui aperte Deum negat? & annon Stoici indirecti ejus numinis hostes censendi sint, quem tantis laudibus efferunt? etsi apertam impietatem non fuerint professi. Cuncta enim eo redeunt, Deum esse ignem subtilissimum naturæ sive mundi, omnia penetrantem & vivificantem, qualis Deus ab orthodoxa notione numinis immensum distat. Aliud tamen persuadere nobis voluit V. cl. IO. CHRISTOPHORVS BVRGMANNVS, * qui id sibi negotii datum esse credidit, ut Stoam a Spinozismo & atheismo exculparet. Rationes quibus se ad juvandam Stoicorum theologiam accinxit, hæ sunt: 1. Constantissime docere Stoicos, esse Deum, & insanos habere eos, qui negare hanc veritatem audeant, maximam quoque partem religionis ponere in cultu Dei. 2. Docere eos, Deum esse æternam, rationalem a materia mundoque distinctam substantiam, intellectu, prudentia & potentia instructam, qui ignis artificialis dicatur sensu improprio & metaphorico, more Chaldæorum & Democriti. 3. Opponi Deum natura sua materiæ quæ sine qualitatibus fuerit, donec Deus eam ornaret. 4. Distingui etiam a mundo, hunc enim perire, Deum esse æternum. 5. Esse quidem mundi animam, qui ideo Deus sensu dicatur improprio, non tamen unam cum mundo

* Dissert. de Stoa a Spinozismo & atheismo exculpanda. Mireris b. Spenerum ab eo Spi-

nozismi accusari, qui Stoicos exculpare aggreditur.

do substantiam esse, ut vult Spinoza, sed differre natura sua a materia, quam inhabitat. Poteramus totam hanc disputationem, quam erudite auctor urget, ita concedere, ut nec athei proprie dicti, nec Spinozæ antecessores Stoici dicantur. Interesse enim haud uno nomine discrimen inter Stoicorum & Spinozæ systema utriusque comparatio facile evincit, & Deum sibi formasse Stoicos atque a materia distinxisse, ex supra dictis est manifestum. Quia vero hæc non sufficiunt, ad orthodoxiam Stoicorum asserendam, paucis, & quantum institutum nostrum patitur, monemus; non extra systematis connexionem de Deo Stoicorum judicandum esse, sed totam seriem decretorum Stoicorum esse conjungendam. Quod ubi fit, impossibile putamus, Stoicos hac in parte exculpate. Ea enim, quæ supra attulimus, ita comparata sunt, ut naturam DEI prorsus evertant, nec potest is Deus dici, qui ita universo sacro quodam nodo implicatur, ut nihil possit, nisi quod necessitas, ejus, cujus pars est, postulat. Non negant, fate-mur, Stoici Deum, sed tanquam partem universi formalem & essentialem, vel, quod idem est, mundi animam informantem: nec negat Spinoza Deum, nec attributa ejus, sed unam sibi substantiam, uti Stoici, unum totum, comminiscitur. Agnoscunt Stoici in Deo rationem æternam, sed nec liberam, nec intellectualem, verum necessariam sequelam causarum & effectuum, ignis subtilissimi, ex natura totius oriundam, quæ a libera ratione DEI longissime distat, nec melioris commatis est, quam cogitatio, quam Spinoza Deo suo tribuit. Idem de æternitate judicium esto, cum nec Spinoza Deum suum æternum esse neget. Qui & ipse dum oppositas modificationes cogitationem & extensionem in una substantia ponit, non minus diversissima coire coëgit, quam Stoici, Deum & materiam coire in unum totum cogentes. Ignem vero proprie dictum Deum Stoicis visum esse, testimonia veterum supra adducta evincunt. Ex his vero patet, Deum ceu animam mundi, non assistentem, sed informantem mundi causam, & non partem tantum essentialis, sed formam esse, quæ sententia ab impietate proxime abest. Nam & SPINOZA^s dixit: Deum rerum omnium causam immanentem, ut ajunt, non vero transeuntem esse, & moveri omnia in eo: quæ Στοικικά^s sunt, sed impia plane. Etsi vero non negamus, Stoicos non unam quidem substantiam, ut Spinozam constituisse, Deumque & materiam in solis modificationibus posuisse; certum tamen est, exque supra adductis liquidum, totum unum, naturam unam, ex causa rationali & agente atque ex patiente compositam Deum & materiam eos fecisse, quæ essentialiter inter se juncta sint, & sine destructione sua separari nequeant. Cuncta enim ex Iove, in Iove & ad Iovem esse, ex germano Stoicorum decreto dixit ANTONINVS.^f

*Materia ejus-
que affectio-
nes.*

§. IX. Vt vero porro, quid de altero principio, materia Stoici dixerint, quaque ratione ex ea a causa agente & rationali omnia producta fuisse docuerint, manifestum faciamus, ad physiologiam Stoicam,

a qua

^s) Epist. 21.

^f) Lib. IV. §. 23.

a qua paulisper digressi sumus, redeundum est. Ita vero porro decreverunt:

XXVII. Prima rerum omnium, qualitatibus indutarum essentia sive natura, est materia prima. Est vero materia, ex qua unumquodque fit, & vocatur essentia atque materia; essentia, quatenus in universis est, & generaliter spectatur; materia, quatenus in singulis considerari potest.

XXVIII. Materia in universum, & generaliter spectata æterna est tota, ac neque crescit, neque decrescit. Trigam hanc positionum Stoicorum ex Chrysippo affert LAERTIVS: *¶* nec aliter rationes inire poterant Stoici, qui cum aliis philosophis sine restrictione fatebantur: ex nihilo nihil fieri, indeque æternum subjectum, in quod causa efficiens ageret, postularunt. Videtur quidem quodam loco dubitare SENECA, an materia æterna sit, vel Deus ipsam formet: verum non ex sectæ suæ sententia loquitur, sed quæstiones philosophicas in naturalibus enodandas proponit; inter quas non exigui momenti ea fuit: an Deus materiam ex sinu suo educat, vel an ea tantum data & subjecta utatur, sicque an formas, quibus materiam ornavit, tantum in adjacens subjectum inducat, vel ex se ipso quasi effundat. Frustra itaque sunt, qui ex hoc Senecæ loco constare arbitrantur, creationem ex nihilo, inter problemata Stoicorum a Seneca relatum esse. Certe, quæcunque etiam Senecæ mens fuit, de qua doctè disputat MOSHEMIVS, *v* Stoicorum principia, æternam Deo adjungentia materiam, & necessarium causæ efficienti, subjectum postulantia, creationem ex nihilo rejiciunt.

XXIX. Materia tamen singulorum incrementi & decrementi est capax, neque enim semper manet eadem, verum separatur & miscetur, ita ut partes ejus diffluant separatione, mistæ vero conjunctione augeantur.^w Exemplum esse potest conflagratio mundi, ubi quidem singulorum materia conflatur, universalis tamen in Iove manet eadem.

XXX. Est vero materia non stabilis, sed semper in mutatione versatur: omnia enim rapiuntur, fluminum more, quicquid videmus, currit cum tempore; nihil ex his, quæ videmus, manet.^x Ipsa tamen materiæ essentia non mutatur, vel perit, nihilque eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt, ac mox processura sunt, reconduntur, consumitur: desinunt enim ista non pereunt.^y Ab Heraclito hanc doctrinam Stoicos accepisse non diffitetur SENECA.^z

XXXI. Materia vero non infinita est, sed finita, mundi enim terminis circumscribitur: patique quoque & cogi potest ad omnia, si enim immutabilis esset, nihil ex ea fieri posset. Hinc dividi in infinitum posse con-

Ccc ccc 2

sequi-

f) Lib. VII. f. 150.

t) ANTONIN. l. IV. §. 4. SENECA ep. 36. conf. LIPSIVS l. II. diff. II. p. 132. seqq. & quæ diximus Amæn. literar. T. VIII. p. 306.

u) Præf. Qq. nat.

v) Dissert. de creatione ex nihilo, inserta CVD-WORTHIO Syst. intell.

w) LAERT. l. c. STORAEVS ecl. physic. c. 14.

x) SENECA ep. 58. ANTONIN. l. II. §. 17. l. V. §. 35. conf. GATAKER. ad Ant. II. 17. p. m. 76. Hist. de ideis sect. I. §. 8. p. 127. Amæn. liter. T. VIII. pag. 314.

y) SENECA ep. 38.

z) IDEM ep. 58.

sequitur, ipsa tamen, docente Chrysippo, infinita non est; nihil enim, quod divisionem admittit, infinitum esse potest, materia vero continua est. ^a Oppositam esse hanc assertionem Epicureis, qui individua corpuscula posuere, cum Stoicis placeat, nihil in natura rerum minimum esse, quod dividi non queat, ut ait C I C E R O, ^b ex oppositione clarum est.

XXXII. Ex materia, rebusque, quæ ex ea fiunt, atque ex ratione mundi, quæ tanquam semen, ut visum Zenoni, ^c per eam discurrit, consistit mundus. Qua tamen voce, Deus quoque, interdum etiam cælum intelligitur. ^d

XXXIII. Discrimen tamen est inter universum & mundum, universum enim est infinitum, adjuncto vacuo: totus vero mundus seorsim a vacuo existit, & ab eo circumdatur, forma globi, vel turbinis, vel ovi, cuius centrum terra est. ^e Vacuum itaque Stoici admittebant, verum non in mundo, ut diserte P L V T A R C H V S, sed extra mundum. ^f Nec locum habere posse conflagrationem mundi putaret, nisi vacuum istud infinitum statuatur, tunc enim mundus in Iovem contrahitur, & resolvitur, quod sine vacuo fieri nequit. ^{ff} Hoc vacuo tanquam limitibus cum mundus adeoque Deus etiam definiatur, ratio inde desumenda est, cur prima principia Deum & materiam fecerint finita.

XXXIV. Mundum vero ex materia ita condidit juxta Zenonem: Ab initio cum nihil esset, præter Deum & materiam, Deus omnem essentiam, quæ igneæ fuit naturæ, in aërem primo, inde in aquam convertit, utque planta semen continetur, ita Deus, qui mundi ratio est prolifica, hujusmodi semen in humore deposuit, quod facilem rerum producendarum præberet materiam. Pars vero ejus naturæ subsidens in terram coaluit, pars, aqueam retinuit naturam; pars exhalans in aërem abiit, ex cujus exhalatione ignis emicuit. Ita quatuor elementorum generationem a Zenone explicatam describit L A E R T I V S. ^g Paulo aliter Cleanthes apud S T O B A E V M, ^h ita tamen, ut in fundamento cum Zenone conveniat: Ex uno fieri omnia, & redire in unum, revolutione æquali & perpetua. Univerfa natura igne accensa, partem ejus mediam primum subsedisse, tum proximas illi partes sensim sensimque extinctas fuisse. Madefacto autem universo, ignem extremum, renitente medio, rursus in contraria ferri, & universi constitutionem ordiri, atque hunc universi constitutionis circulum nunquam desinere. Mundi hæc est creatio Stoica, quam summo Deo tribue-

a) LAERT. I. VII. f. 150. postulat hoc vacuum mundum determinans, conf. LIPS. p. 137. Ceterum apud LAERT. I. c. materia ἀπαθὴν dicitur, quod vel scriptum perperam, & cum Stephano & Casaubono mutandum est in ἀπαθὴν vel ἐμπαθὴν, vel intelligendum tantum de mutatione essentiae, quatenus materia universaliter considerata principium est.

b) Acad. Q. I. I. conf. PLVT. de Stoic. repugnantiis.

c) STOBÆVS eclog. phys. c. 14.

d) LAERT. f. 138. & laudati LIPSIO I. I. diff. V. p. 25. I. II. diff. VI. p. 154. Otio Vindel. Mel. II. §. 5. pag. 145.

e) PLVT. de plac. I. II. c. 1. 2.

f) ib. I. I. c. 18.

ff) Inde Posidonius apud PLVT. I. c. I. II. c. 9. vacuo non majus spatium tribuit, quam quod sufficere mundo possit in illud resolvendo.

g) f. 141. 142.

h) I. c. c. 20.

tribuebant, nempe igni artificiali, ita tamen, ut etiam Diis minoribus, qui in Iove comprehenduntur, & in mundi creatione explicantur, aliquod opus sit. Cum enim ignis ille divinus non omnia simul fecisset, sed, tradente ex Stoicis LAERTIO, ⁱ in summo loco, quem æthera appellant, constitisset, ibi primum immobilium astrorum orbis natus est, deinde errantium, & post hunc demum aër, aqua, & extremum subsidens terra. Dii itaque in astris residentes, sive ignis divinus qui in eos defluxit, ad elementorum formationem se accinxerunt, tendente igne divino, cujus partes sunt, ad medium sive centrum unde eruperat, ut ita per totam materiam se diffundat. Ex his intelligi possunt loca CICERONIS & SENECAE, ^k quæ Deos in partem conditi mundi vocant, quibus lucem erudite affudit MOSHEMIVS. ^l

XXXV. Animal est mundus, sensus, mentis, rationis compos, atque naturam animatam sensu præditam habet. Vt enim anima nostra inde avulsa in corpore habitat, ita mens & providentia per omnes ejus partes pertingit, & pars ejus princeps æther est, vel cœlum, vel, ut Cleanthi visum, sol. In eo enim dissentiebant Stoici, quæ illa principalis pars esset, quorum varias ea de re opiniones refert, LAERTIVS. ^m

XXXVI. Quatuor sunt elementa præter materiam qualitate non vestitam, ignis, aqua, aër, terra; ignis calidus est, aqua humida, aër frigidus, terra arida. Quin etiam in aëre eadem pars est: summo in loco ignis existit, qui æther appellatur, in quo generatur prima inerrantium stellarum sphaera. Proximo loco aër est, tum aqua subsistit. Basis omnium terra est, in medio eorum constituta. ⁿ

XXXVII. Elementorum duo sunt levia, aër & ignis, gravia duo, terra & aqua, quæ ad centrum, proprie loquendo tendunt, ipsum tamen centrum, grave haut est. ^o

XXXVIII. Omnium elementorum alterni recursus sunt: quicquid alteri perit, in alterum transit, aër in ignem, sed non sine igne est; transit aër in humorem, sed nihilominus non sine humore est: & aëra & aquam facit terra, sed non magis unquam sine aqua est, quam sine aëre: omnia enim sunt in omnibus. Ita SENECA, ^p & qui hanc Stoicorum doctrinam versibus exponunt, OVIDIVS ^q & LVCRETIVS. ^r Est tamen hoc discrimen juxta Porticum, ut aër & ignis movendi vim habeant, atque efficiendi, reliquæ partes aqua & terra, accipiendi & quasi patiendi. ^s

XXXIX. Primum elementum ignis est, qui in cœlo sive æthere locum habet. Est vero cœlum extrema circumferentia, in quo sedem habet, quicquid est divinum. ^t

C c c c c c 3

XL.

ⁱ) f. 137.^k) CIC. de leg. l. I. c. 8. SENECA de benef. l. VI. c. 23.^l) Ad CUDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 25. p. 512.^m) f. 142. CIC. de nat. Deor. l. II. LIPS. l. II. diff. VIII. p. 164. cum cautione tamen legendus. Habuit hoc quoque Zeno a Platone.ⁿ) ib. f. 136. LIPS. diff. XI. p. 186. BURNET. Archæol. phil. l. I. p. 437. seqq.^o) STOB. ecl. phys. c. 17. p. 32.^p) Nat. Qq. l. III. c. 20.^q) Metamorph. l. XV.^r) Lib. I. v. 781.^s) CIC. Acad. Qq. l. I.^t) LAERT. l. VII. f. 138.

XL. Sunt autem duæ ignis species; alia inartificialis est ignis, vitæ usibus reperti; artificialis alia, res omnes augentis & conservantis, qualis in stirpibus & animalibus; nempe calor, sive ardor quo omnes mundi partes fultæ sustinentur. *f*

XLI. Ultimus ille & altissimus, atque undique circumfusus & extremus omnia cingens atque complexus ardor, qui æther nominatur, Deus summus est. Qui in extrema quidem cœli circumferentia habitat, ad medium vero totius fertur, & circa ejus ambitum consistit. Probe hoc tenendum est, ut de physiologia & theologia Stoicorum recte judicari queat. Nam hinc clarissime patet, Stoicorum Deum non esse alium, quam ignem illum arte & perfectione cuncta perficientem, quæ in natura sunt, sive subtilissimam partem materiæ, crassiori opponendam. Hæc quia levissima & agillima totius pars est, sursum tendit, & ambitum mundi continet, quia vero ad medium mundi, unde exiit, fertur, cuncta quoque permeare, & cuncta movere necesse est. Et hæc physica ratio eorum est, quæ supra theologice de Deo dicta sunt. Quæ ita explicata, ut par est, utrum tam splendida & sacris Christianorum placitis confinia sint, ac putant, qui concordiam inter Senecam & Paulum, Zenonem & Petrum meditantur, lector vel mediocriter attentus facillime judicabit.

XLII. Sol purissimus ignis est, & major terra: sed & orbiculari figura, juxta cum mundo: Ignis quidem est, quoniam omnia, quæ ignis præstat. Major vero terra, quia omnem eam illustrat, & ipsum etiam cœlum. *f* Ignem vero artificialem, id est ratione & intellectu præditum intelligi, ex adducto STOBÆI loco *t* patet, ubi eum ignem, quem τεχνικόν, φύσιν καὶ ψυχὴν dixerat, naturam astrorum constituere docet Zeno.

XLIII. Itaque sol Deorum merito princeps & dux est. Naturali hoc sequitur consequentiæ necessitate ex adductis. Ita tamen, ut fallatur LIPSIVS, *u* qui PLINIVM Stoice dixisse ait: *Solem esse totius animam, ac planius mentem, hunc principale naturæ regimen ac numen credere decere*: quamvis non neget quosdam Stoicos supremum ætherem: ἡγεμονικόν, sive mentem naturæ rectorem dixisse. Stoici enim germani solem non primam omnium rerum causam, quæ omnia fecit, sed principem inter Deos factos constituebant, adeoque inter opera summi Dei reponebant. Testamur ANTONINVM *v* & EPICETVM, *w* quorum ille: *Quis solem condidit? quis terræ fructus?* hic autem: *Qui solem ipsum & fecit & circumagit, parvam suorum operum partem, si cum universo conferatur, is vero non potest animadvertere omnia.* Rectissime, si Stoica principia sequaris. Nam supremus DEVS in extremitate mundi cœlive est, quem locum soli Stoici non assignabant.

XLIV.

f) STOBÆVS c. 24. p. 57. Qui φύσιν καὶ ψυχὴν dixisse ait. Recte itaque ignem naturæ rationalem dixeris, quod τεχνικόν πῦρ Zeno vocavit.

ff) LAERT. f. 144. LIPS. diff. XII. p. 195.

t) vid. not. præced. (*f*)

u) Diff. XIII. p. 197. qui Platonica & Stoica miscet.

v) Lib. III. §. 26.

w) ARRIAN. l. I. c. 14.

XLIV. Nobilissima purissimaque ætheris parte fidera gignuntur, neque ulla præterea admista sunt natura, totaque sunt calida atque pellucida, ut ea quoque rectissime & animantia esse, & sentire atque intelligere dicantur. Vere & ex mente Stoicorum ita C I C E R O: ^x nam Posidonius quoque ^y stellas corpora divina esse ex igne æthereo composita dixit. Ceterum sensum atque intelligentiam astrorum maxime ex ordine eorum demonstrabant, atque constantia; itemque ex motu, prout concludebant, voluntario; qua de re ratiocinia eorum legi possunt apud C I C E R O N E M. ^z Et hæc genuina ratio est, cur fidera inter numina retulerint, de qua re conferenda, quæ §. VI. diximus.

XLV. Cum nullus non pastu indigeat ignis, stellæ quidem terræ, marisque ac fluminum vaporibus pascuntur. ^a Etiam ad hanc positionem Stoicorum attendendum est, non tantum ad detrahendam diis eorum larvam, qui vaporibus terræ marisque nutriri opus habent, sed & ad perspicendam causam conflagrationis mundi; nam putabant, ubi alimenta hæc plane deficere contingeret, ignis violentia totum hoc universum correptum iri. Plura dabit I A C. T H O M A S I V S. ^b

XLVI. Quia fidera partes sunt ignis divini & naturalis sensuque & intelligentia gaudent, ideo futura quoque portendunt, nec unius tantum aut alterius rei signa dant, sed sæpe totum fatorum sequentium ordinem nuntiant, & quidem decretis evidentibus, longeque clarioribus, quam si scriberentur. Verissime ex mente scholæ suæ hæc tradit S E N E C A, ^c cum enim summi & divini ætheris nobilissima pars sint fidera, ille vero fati legibus agit, & disponit, magnæ quoque hæ partes ejus iisdem non tantum, quas scripserunt legibus, ut ait Seneca, parent, sed & toti fatorum catenæ ita innexa sunt, ut ex maxima causæ principalis secundum fati leges agentis parte, decreta hæc queant intelligi. Non itaque præter mentem sectæ suæ dixit M A N I L I V S:

- - - - - *conscia fati*
Sidera diversos hominum variantia casus.

perperam castigatus a L I P S I O. ^d Nam dependent fati casus a divino igne, Deo, cujus nobilissima pars sunt fidera.

XLVII. Proprie sol & luna, stellæ (αἰέρες) dicuntur, ab his autem differunt fidera, (ἀστέρα) quod hæc etiam stellæ vocari possint, illæ vero non item fidera. ^e

XLVIII. Stellarum inerrantium circuli ita sequuntur: Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Venus, Sol, Luna. Inter quinque priores principatum ducit Venus, quia proximus sol ei est. ^f

XLIX.

^x) Acad. Qq. l. II. c. 15.

^y) Apud STOB. l. c. p. 54. seq.

^z) De nat. Deor. l. II. c. 15. L I P S. diff. XIV. p. 201.

^a) Et sol quidem exhalatione maris, luna fluminum fontiumque, astra, terræ, vid. PORPHYR,

de antr. Nymph. p. m. 112. ed. Rom. LAERT. l. VII. f. 142.

^b) l. c. diff. VI. p. 73.

^c) Qq. nat. l. II. c. 32. conf. ep. 80.

^d) Diff. XIV. p. 210.

^e) STOB. l. c. p. 55.

^f) CIC. N. D. l. II. c. 20.

XLIX. Infimam ætheris partem occupat luna, quæ est stella intelligens, sapiens, igneæ naturæ, cui tamen terrena admixta est. Posidonio cum magna Stoicorum parte ex igne & aëre mista est, cui etiam milioni maculas lunæ in acceptis ferunt. Terra mole ab ea superatur, perinde ac ab sole, & communem quoque cum eo sphaericam figuram habet, motuque spirali procedit, qui geminus ei est, communis cum mundo ab oriente ad occidentem, & contrarius per signa zodiaci. #

L. Post lunam aëris orbis sequitur, inter mare medius atque cœlum, figura rotunda. Hæc Iuno est.

LI. Aër dividitur in tres regiones, summam, mediam & infimam. Summa pars calidissima est, & siccissima, & ob hoc etiam tenuissima, ob viciniam æternorum ignium. Pars ima & vicina terris densa & caliginosa est, quippe quæ terrenas exhalationes recipit; media pars temperatior quam utraque, parte altera, frigidior tamen siccitate & humiditate.

LII. Ventus aëris est fluxio. g

LIII. Pluvia nubes est in aquam conversio, ubi ex terra marive vis solis sursum elatus humor penitus non potuit dissipari. b

LIV. Terra mundi pars densissima & fulcrum, ut ossa sunt in animalibus, diffusam circa se ex æquo habet aquam. i In medio autem terra consistit, estque, ut centri postulat natura, & una & finita, figura rotunda, quam & aqua habet, ejusdem cum terra centri. k

LV. Occulto itinere mare subit terras, & palam venit, secreto revertitur, colaturque in transitu mare, quod per multiplices anfractus terrarum verberatum amaritudinem ponit, & in sinceras aquas exit. l

LVI. Terra immobilis consistit. //

LVII. Vnus mundus est; ita Epicureis infinitos mundos statuentibus contradicentes Stoici; hac potissimum ratione usi, quæ ex semel admissis principiis necessario sequebatur: totum corporeum eo absolvi, id est, universam materiam, & quicquid realiter & corporaliter existit, nempe Deum & materiam eo comprehendere. m

LVIII. Æternus mundus est, si pro toto sumatur, Deum & materiam complectente, qui ab æterno fuit, æternumque durabit. Si vero per mundum intelligatur, quod ornatum & constitutionem jam talem habet, peribit mundus, uti ortum accepit. n Posteriori significatione LAERTIUS o intelligendus est, tradens: Stoicis plerisque placere, corruptibilem mundum esse, & eodem modo, quo sensibilia omnia, gigni & resolvi. Partes enim cum corrumpi queant, totum quoque corrumpi posse. Posse quoque in

ff) LAERT. f. 145. STOB. p. 59. PLVT. de pl. phil. l. II. c. 25. & de facie in orbe lunæ T. III. p. m. 353. CONF. BURNET. l. c.

g) PLVT. de plac. phil. l. III. c. 7.

h) LAERT. l. VII. f. 153.

i) STOB. l. c. p. 48.

k) LAERT. l. VII. f. 155. PLVT. l. c. c. 9. 10. LIPS. diff. XVI. p. 219. seq.

l) SENECA Qq. natur. l. III. c. 4.

m) ib. l. VII. c. 2. LIPS. diff. XIX. p. 223. seq.

n) LAERT. l. VII. f. 140.

o) PHILONIS de mundo incorrupt. p. m. 940. & DIDYMI apud EVSEB. præp. l. IV. p. 816. locale apud LIPS. l. II. diff. XX. p. 241.

p) Lib. VII. f. 141. THOMAS. p. 62.

in deterius mutari mundum, quia ficcitati & inundationi obnoxius est, sicque tandem deleri. Aliter tamen Boëthus & Posidonius, quibus & Panætius adjicitur, & Diogenes Babylonius, qui mundi conflagrationem impugnant, eum æternum esse defendentes.^p

LIX. Lege vero mundi inundatio & conflagratio non secus, quam hiems & æstas, veniet. Illa quicquid habitatur, obducet, necabitque omne animal, orbe submerso. Prolixe de hoc mundi diluvio SENECA,^q qui novam ex hac inundatione terram, extinctis pariter feris, in quarum homines ingenia transferant, promittit, ubi novus dabitur homo inscius scelerum & melioribus auspiciis natus. Qui adeo placet LIPSIO,^r ut e sacris literis & eventum & causam hausisse putet. Nec ab omni verisimilitudine abludit, veterem de diluvio traditionem, quæ per omnes fere gentes pervagata est, & cujus notitiam imprimis Phœnices habuisse videntur, ad Zenonem ex hac gente oriundum, parentum forte traditione, pervenisse. Cave tamen diluvium Stoicum cum sacro confundas. Illud enim necessaria fati, id est causarum & eventuum in mundo lege evenit, adeoque per æternas periodos repeti debet: ut hiems necessaria tempestatis dispositione quotannis revertitur, quæ a diluvio sacris oraculis memorato longissime distant.

LX. Altera præter cataclysmum istum mundi deletio fiet ignis combustione, ubi totus conflagrabit. Accendetur enim mundus potentia illius ignis, qui in omnibus rebus latitat, quæ longis temporum intervallis humorem consumens omnem, omnia in suam naturam convertet, cuncta conflabuntur in unum, & in Iovem, vel chaos potius pristinum reducentur. Fiet hæc conflagratio certis & mundi fato ac legibus destinatis periodis annorum. Decantatissimum hoc de mundi conflagratione Stoicorum dogma est, cujus forte excogitandi ansam a veteri traditione, quæ inter barbaros viguit, igne mundum aliquando deletum iri, accepit Zeno, sed ita systemati suo adaptavit, ut prorsus ab ea diversa sit. Quam ut recte intelligamus, i. observandum est, necessitatis sive fati lege hanc conflagrationem ex mente Stoicorum evenire. Cum enim natura totius ita connectatur, & catenæ instar inter se omnia sequantur, ut a principio ad finem cuncta decurrant, & ab eo in circulo ad initia sua recurrant, atque in orbem vertantur, necessario ejusmodi mundi finis statuendus est, quo ignis ille artifex mundi, sive naturalis, qui ex chao quasi erumpens rebus omnibus & formam dedit, & illas permeando & vivificando sustentavit, consumpto tandem nutrimento, ficcitatem inducet & conflagrationem, qua cuncta in unam conflabuntur massam, & in pristinum reducentur chaos, ex quo post aliquam quietem ignis ille divinus novum iterum mundum producet, idque æternis vicissitudinibus repetet. Longum liceret hujus dogmatis testium agmen producere,

p) PHILO de mundo incorr. CICERO de N. D. l. III. c. 46. STOBÆVS Eccl. phys. c. XXIV. p. 44.

q) Q. nat. l. III. c. 29.

r) diff. XXI. p. 247.

cere, nisi otium nobis fecisset LIPSII & THOMASII^s industria. Videri tamen possunt præter alios ex Stoicorum numero SENECA^t atque ANTONINVS.^u Eleganter ex Stoicorum mente OVIDIVS:^v

*Ecce quoque in fatis reminiscitur, affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaque regio cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.*

Oppositam vero esse hanc fatalem & necessariam mundi destructionem, ut alia quoque physiologiæ Stoicæ capita Epicureis, non est quod dubitemus. Illis enim non minus, quam Stoicis, placebat, mundos tandem dissolutum iri, ut infra capite XIV. demonstrabimus; id vero nulla fati necessitate, sed atomorum, quæ coaluerant temeraria & fortuita resolutione & dissipatione fieri docebant.^w 2. Quia vero certa periodo hæc conflagratio ex fati lege evenire debet, hinc certis tantum temporibus durare mundum, hisque exactis renovari mundi faciem universali conflagratione & restitutione in prima principia statuebant Stoici. Quam fatalem temporis periodum ut designent Stoici, annum magnum varia veterum opinione commendatum & traditum, in partes vocant, & NEMESIO^x teste, stellas ajunt errantes, cum ad idem & in longitudine & in latitudine signum referantur, in quo initio erant, cum primum mundus est conditus, certo temporum ambitu conflagrationem & interitum rerum efficere, & de integro mundum eodem restitui. Quot vero annis iste magnus annus & fatalis rerum omnium periodus definiatur, de eo inter Stoicos non convenit, quorum hac de re placita & conjecturas attulit THOMASIVS,^y qui multa eruditione hunc annum magnum illustravit, ipse pluribus videndus. 3. Causam vero ἐμπυρώσεως illius supra jam attigimus, consumtum alimentum, quo ignis per omnia latitans alebatur, unde siccitas primo, mox conflagratio exoriri debet.^z 4. Modum vero, quo illa eveniet, eleganter, more suo depinxit SENECA, qui ita ad Marciam:^a *Cum tempus advenerit, quo se renovaturus mundus extinguat, viribus ista suis se cædent, & sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materia, uno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit.* Id momento futurum alio loco^b non minus pulchre. 5. Dum vero ita omnia ardent, solvuntur, conflantur, necessario quoque Deos omnes, & in his principes stellas & sidera, occupabit incendium, Diique confundentur in unum ut ait SENECA.^c Commode alter, tragædus:^d

*Cæli regio concidet,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua & chaos.*

Alia

s) Diff. XXII. p. 248. seqq.

ff) Diff. XI. p. 166. seq. add. GATAKER. ad Antonin. V. 21. IAC. WINDETVS de vita functorum stat. Sect. III. p. m. 64. alios nominat WOLFIUS ad PSEUDO-ORIG. phil. p. 146.

t) Consol. ad Marc. c. ult. Qq. nat. l. III. c. 27. ep. 9. & 71. u) loc. cit.

v) Metamorph. l. I. v. 256.

w) Conf. LACTANTIUS l. VII. c. 1. MINVC. FELIX, in Octavio c. 34. §. 2. p. 127. qui tamen minus accurate Stoicos & Epicureos jungit.

x) De natura hom. c. 38.

y) Diff. V. p. 62. seqq.

z) PHILO de incorrupt. mundi p. m. 949.

a) c. ult.

b) Qq. nat. l. III. c. 27.

c) Epist. 9.

d) Herc. Oct. v. 112.

Alia Stoicorum testimonia adducta a LIPSIO ^e & THOMASIO ^f præterimus; satis evidenter enim hæc ex toto physiologiæ Stoicæ systemate fluunt. 6. Vt vero ista ignis depastio omnium quæ sunt, fieri queat, habeatque ignis, ubi se extendat, ideo vacuum infinitum a Stoicis assertum esse, supra jam demonstravimus. Addimus locum PLVTARCHI, ^{ff} quia luculentus est: *Ignem, Stoici ajunt, semen esse mundi, & post exustionem mutare mundum e corpore minore, habentem jam tumoris & amplitudinis multum, & vacui regionem immensam occupantem, quæ ipsa immensa facta sit illo augmento. Rursumque, cum gignitur mundus, sensim abire & collabi magnitudinem; subeunte scilicet, cum generatio existit, & contrahente se in se ipsam materie.* 7. In unam ita massam conflato toto mundo restituitur status chaoticus, quem Iovis nomine significant Stoici, qui ita paulisper acquiescet sibi, resoluta mundo, ut ait SENECA, ^g *suisque cogitationibus intentus quasi delitescet*; quo 8. novus iterum, poscente ita fati ordine & orbe, *oriatur mundus, integer, omne animal*, ut habet SENECA, ^b *ex integro generabitur, dabiturque terris homo inscius scelerum, & melioribus auspiciis natus.* Verbo cuncta primævam integri mundi nascentis recuperabunt faciem, *idemque mundi ornatus*, ut ait CICERO, ⁱ *oriatur.* 9. Neque tamen diu durabit illa felicitas, sed quod ex natura materiæ, quam totam corrigere Deus, sive ille ignis divinus, non potest, necessario sequitur, prior redibit corruptio. *Innocentia*, ut porro SENECA, ^k *non diu durabit, nisi dum novi sunt homines, cito nequitia surrepet.* 10. Cum itaque & tum emendatione opus habebit natura degenerans, redibit conflagratio, sicque æternis periodorum orbibus orientur & conflagrabit mundi. ^l 11. Ex qua brevi conflagrationis Stoicæ historia clarum esse putamus, quantum a Christiana distet, cum & fatalis sit ac necessaria, & naturalibus atque mechanicis quibusdam legibus constet, & æternis periodis repetatur, & quo minus prior corruptio iterum irrepat, impedire nequeat, ^m quæ omnia indigna sunt Deo, qualem, quem hoc in dogmate Stoici fingunt, ridet PHILLO, ⁿ talem monens a Stoicis induci Deum, qui similis sit pueris, qui sæpe juxta litora per lusum ex arena tumulos excitant, & postea manibus suis iterum destruunt. Quæ sine dubio movere Boëthum, Posidonium, Diogenemque Babylonium & Panætium, quos supra memoravimus, quibus ex Numenio Zenonem Sidonium addit LIPSIVS, ^o ut insulsam doctrinam abjicerent. Crassum enim dogma esse, recte judicavit BURNETIVS, ^p magnus cetera conflagrationis mundi patronus. Sed meliora non dabant principia semel admissa, & liquidior

Ddd ddd 2

tra-

^e) l. c. p. 255.^f) Diff. VII. p. 75. seqq.^{ff}) de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 462.^g) Epist. 9. conf. PLVTARCH. l. c.^b) Qq. nat. l. III. c. ult. PLVT. l. c.ⁱ) De nat. Deor. l. II.^k) l. c.^l) Numen. apud EVSEB. præp. l. XV. p. 820. TATIANVS adv. gentes p. m. 145. ed. Paris.^{ll}) THOMAS. l. c.^m) l. c.ⁿ) l. c. p. 261. conf. MENAG. ad Laërt. l. VII. f. 142.º) Archæol. philos. l. I. c. 7. p. 374.

traditionem non admittebat Heraclitus, in eodem luto hærens, ^p quem secutus est Zeno.

LXI. Rebus omnibus ita post conflagrationem in pristinum statum restitutis, & redeuntibus per orbem, redibunt etiam homines. En resurrectionem Stoicam, de qua eleganter SENECA. ^q *Mors quam pertimescimus ac recusamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat dies.* Cave tamen hanc resurrectionem cum Christianorum resurrectione confundas, quod præter veteres quosdam HUVETIO, ^r accidit. Illa enim fati lege recurrit, nec homines restituit meliores & feliciores, sed in pristinam miseriam detrudit. Hinc ipse adjicit dictis SENECA: *hanc diem multos recusaturos fuisse, nisi obliatos reduceret.*

LXII. Tempus, inter res incorporeas ultimum locum occupat; de natura ejus non prorsus inter se Stoici conveniunt. Zenoni intervallum est motus & mensura celeritatis ac tarditatis, secundum quam sunt & fiunt omnia. Chrysippo motus intervallum est, mundi motum consequens; Posidonio tempus in genere infinitum est, in parte vero, præteritum tantum & futurum; præsens enim tanquam punctum quasi, quod sub sensum cadit, considerandum est. ^s Patet ex dictis, Stoicis inter ea, quæ realem existentiam habent, tempus non retulisse, quia incorporeum fecerunt, id est, actionis & passionis expers, incorporeum enim est, quod esse potest, sed in corporibus non est, ^{ff} quale est vacuum, quod ideo a loco distinguebant, quod hic queat occupari. Ex his vero recte colligitur, Stoicos ignorasse, quid de his incorporeis statuendum sit, & cum ens physicum de iis negarent, in mentis tantum notione & relatione ea quæsiuisse.

Anthropologia Stoica.

LXIII. Homo mundi imago est, & mundus in ipso. Nam & ille constat corpore & anima, ut totum. ^t Hinc dignitas hominis patet, qui proximus a Diis collocatus est. Egregie ex Stoæ decretis MANILIUS: ^u

*Quis dubitet posthac hominem conjungere cælo,
Eximiam natura dedit linguamque capaxque
Ingenium, volucremque animum, quem denique in unum
Descendit Deus atque habitat, ipsumque requirit.*

LXIV. Principium humano generi ex novo mundo constitutum fuit, primique homines ex adminiculo divini ignis, id est, Dei providentia, geniti sunt. Ita Stoicorum de generatione humani generis ejusque ortu sententiam enarrat CENSORINUS, ^v quem tamen non aliter intelligendum esse, principia Stoicorum naturalia suadent, quam ignem divinum rationes

^p) Dabimus testimonium LAERTII, remque ipsam c. XIII.

^q) SENECA ep. 36. Chrysippus apud LACTANTIUM l. VII. c. 23. ANTONIN. l. V. §. 13. l. X. §. 7. l. XI. §. 1. GATAKER. ad h. l. ORIG. philosophum. p. 147.

^r) Qq. Alnetan. l. II. c. 23. conf. BURNET. theor. tellur. l. IV. c. 5. p. 278. seqq. Otium Vindel. p. 37. Non tamen id omnibus Stoicis placuisse observat THOMASIVS l. c. diff. X. p. 156. seqq.

^s) STOBÆUS c. II. p. 20. seq. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. l. III. c. 17. f. 136. l. II. adv. Phys. f. 218. LAERT. l. VII. f. 141.

^{ff}) SEXT. EMP. adv. Logic. l. II. f. 263. 400. 407.

^t) LIPS. l. III. diff. II. p. 273. qui Stoicis phaleris nimis capitur. ^u) l. II.

^v) CICERO de legib. l. I. SENECA ep. 90. LIPSIVS l. III. diff. III. p. 282. seqq.

nes feminales omnium rerum continentem, eam partem materiæ, quæ apta erat instituto, humanam mentem imprimendo, qualitates formamque hominis impertivisse. Ad æternam enim rationem toti inditam, & vim omnium feminum singula proprie figurantem cunctarum rerum ortum referebant. Nihil hic creationis liberæ cogitandum; cuncta necessario, fatique lege evenere; *perpetuis enim cursibus*, interprete CICERONE, ^w & *conversionibus cælestibus credebant extitisse, quandam maturitatem ferendi generis humani*: quod sparsum in terras atque fatum, divino auctum sit animorum munere.

LXV. Hominis semen, quod ipse emittit, cum humido miscetur animæ partibus, pro ratione comissionis parentum. Est autem id, secundum Chrysippum spiritus, quoad essentiam. A totis corporibus id defluere, Sphærus dixit, ideoque & omnes corporis partes gignere; mulieris autem semen infœcundum esse, utpote spiritu non intensum, & modicum item & aquosum. * Cave vero, per spiritum hic aliud intelligas, quam materiam subtiliorem, sensu Stoico. v

LXVI. Sementamen corpus modo producit non animam, quod futuri hominis rationem omnem comprehendit, & totius corporis, & sequentis ætatis, in parvo occultoque lineamenta sunt: ^z anima vero non in utero concipitur, nec cum carnis figulatione compingitur atque producitur, sed & effuso jam partu nondum vivo infanti extrinsecus imprimitur. ^a Anima itaque secundum Stoicos non nisi nascenti infanti insinuatur, ut ait LACTANTIUS, ^b aëris quippe rigore percusso, ut vim animalem raperet, & vocalem sonum redderet, quod cum Aenesidemo Stoicis tribuit TERTULLIANUS. ^c Vnde sequitur fœtum in utero non aliter ali ac crescere, nisi ut plantam: ^d immo longius progressi alii ex Stoicis, partem uteri, non animal fœtum esse dicebant, decidenter ex utero, sicut maturi fructus decidunt ex arboribus. ^e Quas absurdas & pueriles nugas vehementer improbant in Stoicis TERTULLIANUS ^f atque PLUTARCHUS. ^{ff}

LXVII. Animus, si primam ejus originem inspexeris, non est ex terreno gravique concretus corpore, sed ex illo cœlesti spiritu descendit, ^g cujus divini spiritus pars est ac scintilla, ex igne cœlesti ac divino, qui in æthere cœloque habitat, cujusque pars in sempiternis illis ignibus habitat, quæ fidera & stellæ vocantur. ^h

Ddd ddd 3

LXVIII.

w) l. c.

x) LAERT. l. VII. f. 158. quique in hanc Stoicorum doctrinam commentatur LIPSIVS l. c. p. 296. conf. SENECA Qq. Nat. l. II. c. 6.

y) conf. LIPS. l. c. diff. VII. p. 301. seq.

z) SENECA l. c. l. III. c. 29.

a) TERTULLIANUS de anima c. 25.

b) l. III. c. 10.

c) l. c.

d) PLUTARCH. de repugn. Stoic. T. III. p. m. 31.

e) IDEM de plac. phil. l. V. c. 15.

f) l. c.

ff) De repugn. Stoic. l. c.

g) SENECA ad Helv. c. 6.

h) CICERO in Somn. Scip. PLINIVS l. II. c. 26. Epictetus passim, vid. ARRIAN. l. I. diff. XIV. l. III. diff. XXIV. ANTONIN. l. IV. §. 4. l. II. §. 4. l. IX. §. 8. ex recentioribus LIPSIVS diff. II. p. 307. GATAKER. ad Il. cc. Antonini & ad l. IV. §. 21. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 90. & qui de fonte animorum plura congeffit THOMASIVS l. c. p. 247. quibus, si placet, adde, quæ in diff. de Stoicis, subdolis Christianorum hostibus l. c. diximus.

LXVIII. Est itaque animus hominis particula Dei, five animæ mundanæ, a Deo quasi avulsa, non ab ipso tantum, sed ex ipso facto, & anima mundi fons est animarum.

LXIX. Anima quid sit, difficile quidem expedire est, ⁱ (ita enim Heraclitus quoque, Zenonis dux) quod si tamen animorum fontem consulimus, ignis animus est, five spiritus igneæ naturæ. ^k Spiritusve calidus, intelligens, rationalis. Recte hanc assertionum trigam Stoicis tribui, non allata tantum veterum testimonia, & ipsa, quibus usi sumus, verba Stoicorum probant, sed & ratio systematis physici in Porticu personantis evincit. Cum enim omnia, quæ movendi, regendi, agitandi vim habent, naturam, essentiam fontemque habeant in anima mundi, qui ignis ille artifex & naturalis est, in æthere habitans, & in stellis atque sideribus potissimam portionem residentem constituens, materiam vero omnem penetrans, & agitans, non possunt non animæ particulæ esse naturæ divinæ, & essentia animarum in igne constitui, illarumque etiam ortus ex sideribus derivari, cum partis ratio totum sequatur. Modificationem tamen aliquam adhibebant Stoici, qui facile videbant, ignis tanti ferendi capacem hominis naturam non esse, inde statuebant, teste PLUTARCHO ^l & PSEUDO-ORIGENE, ^{ll} animam five ignem istum divinum, in partu hominis inditum ab aëre refrigerari ac durari, & mutato spiritu, fieri animal. Hausit hanc doctrinam Zeno partim ab Heraclito, qui animam ex igne illo naturali etiam derivavit, partim a Platone, qui animam mundi fontem animarum constituit, ita tamen ut originem divinam referret.

LXX. Animæ itaque & mortales & immortales sunt. Dubii & diversum inter se de duratione animarum sentientes Stoici. Certe indigne tanto philosopho SENECA: ^m *Fortasse, si modo sapientium fama vera est, recipitque nos locus aliquis, quem putamus periisse, præmissus est.* Exagitatos propterea Stoicos fuisse ab Epicureis, quibus tamen æternitatem & immortalitatem animorum opponebant, alio loco ⁿ probatum dedimus, & quam incerti hac de re fuerint, variæ hac de re Stoicorum opiniones loquuntur, quas diligenter enarravit MENAGIVS. ^o Cleanthes, omnes animas ad conflagrationem mundi permanere, Chrysippus, solas sapientium existimat, si LAERTIO ^p fides, quod tamen omnibus Stoicis tribuit PLUTARCHVS, ^q quocum consentit Numenius apud EVSEBIUM. ^r Nec aliter SENECA. ^s Epictetus vero, ^{ss} & ANTONINVS ^t animas corpore solutas mox in animam mundi confundi, & in aërem

ⁱ) Fatetur SENECA N. Q. l. VII. c. 24. & CICERO Tusc. Q. l. I.

^k) Testimonia Stoicorum præter LIPSIVM diff. IIX. p. 313. seqq. collegit GATAKERVVS ad Ant. l. IV. §. 21.

^l) l. c.

^{ll}) c. XXI. p. 146.

ⁿ) not. (x) citando.

^o) Ad LAERT. l. VII. §. 157.

^p) l. c.

^q) De plac. phil. l. IV. c. 7.

^r) l. XV. p. 816.

^s) Consol. ad Marc. c. ult. Fluctuassee tamen, ex dictis patet.

^{ss}) ARRIAN. l. III. diff. XIII. conf. LIPS. p. 321.

^t) l. IV. §. 13. 21. conf. GATAKER. ad b. l. TZEZES chil. VII. bist. 147.

aërem subvectas succendi, & igni universali inferi asseruerunt. Et huc illi ex Stoicis ponendi, qui animas in undis extinguere posse credebant, quam absurdam sententiam, licet a Stoicis plane removeat doctissimus THOMASIVS, " nonnullos tamen insanivisse non negat, cum hoc ex natura animæ corporeæ, qui ignis est ab aëre condensatus, adeoque extinctionis capax, sequatur. Absurdiores sunt, ex Stoicis isti, SENECAE ^v memorati, qui existimant animam hominis magno pondere extriti permeare non posse, & statim spargi, quia illi non fuerit liber exitus. Ea enim ne Stoicis quidem principiis consona sunt, cum nec aër, nec flamma, nec animus, ejusdem tenuissimæ naturæ, Seneca recte monente, scindi vel supprimi queat. Quin & hoc notandum, quod hoc Senecæ loco obscurius innuitur, animas, ex multorum Stoicorum mente, non statim, quam ex corpore discesserunt, spargi, sed corpori in sepulchro adeste, donec putrefiat & esse desinat. ^w Ex dictis jam vanitas physiologiæ Stoicæ clare patet, quæ licet animorum immortalitatem non alia ratione asserere potuerit, quam ut redeuntibus per orbem fatalem rebus cunctis, animi quoque pristini redeant, immortalitatem animorum tamen spem magnam dicere Stoicos jussit, qua tota vita humana contineretur. Quam inconstantiam Elpisticorum nomen Stoicis ἀπὸ τῆς σκόμματος dedisse, peculiari dissertatione ^x verisimile fecimus.

LXXI. Redibunt quidem animæ in corpora pristina post universalem rerum omnium conflagrationem, suisque inferentur corporibus; ea vero μετενσωμάτωσης non confundenda est cum μετεμψυχώσεις Pythagoræ & Platonis, quæ cum Stoicis assertis stare nequit, ^y quamque iis perperam tribuunt LACTANTIUS ^z & DAMASCENUS. ^a Aliis vero ex Stoicis, non easdem sed similes animas in universali revolutione anni magni corporibus indi placebat. ^b

LXXII. Anima corpus est, est enim, & agere potest, sed corpus tenuissimum, quod oculis videri nequit. Id ex adductis clarum est. ^c

LXXIII. Octo animæ sunt partes, sensus nempe quinque, facultas generandi, facultas loquendi, parsque principalis, (τὸ ἡγεμονικόν). Est vero pars animæ princeps quæ visa format, item sensum & appetitum, vocaturque ea ratiocinatio, sedemque in corde habet, vel ut alii malunt, in capite, tanquam in sphaera sua. Ab hac parte reliquæ septem nascuntur & diriguntur. ^d

LXXIV. Post mortem animæ sedes est inter sidera, atque inter Deos, ubi naturæ operum contemplatione fruitur, donec in conflagratione in Iovem cum reliquis Diis confundatur. Magnifice passim de hac animarum

ⁿ) diff. de morte in undis gentilibus invisæ, quæ extat Obs. Hal. T. VII. obs. 9. p. 127.

^v) Epist. 57.

^w) SERVIUS ad VIRGIL. Aeneid. III. 64.

^x) Diff. de Secta Elpisticorum, quæ extat Miscell. Berolin. T. V. art. ult.

^y) Conf. IAC. THOMASIVS l. c. p. 156. Otium Vindel. l. c. p. 26.

^z) l. III. c. 18.

^a) De hæresi apud LIPSIVM diff. XII. p. 325.

^b) Vid. THOMASIVS l. c.

^c) LAERT. l. VII. f. 157. PLUTARCH. de plac. philos. l. IV. c. 2. 3. LIPSIVS diff. XIII. p. 327.

^d) LAERT. l. VII. f. 157. PLUTARCH. de plac. l. IV. c. 4.

rum post mortem sede Stoici, imprimis SENECA, ^e qui tamen ἐξωτερινῶς magis, quam ex vera animi sententia, philosophatus est. Distincte tamen Stoica de statu animorum post mortem doctrina intelligenda est. Nam hoc 1. ad eos tantum pertinet, qui post mortem animos, dissoluto corpore, non dissolvi, & in universam mundi animam non abire, sed existere usque ad mundi succensionem statuebant. 2. De bonorum hoc tantum animis valet, ignobiliores enim & malæ ex Stoicorum sententia cum corpore dissolvuntur. 3. Non tamen ad sidera & stellas aditum iis faciebant, sed, (SENECAE ^f verba damus) *paulum supra nos commorari statuebant, dum expurgant inherentia vitia, situmque mortalis ævi excutiant.* Quod latius explicat PLUTARCHVS, ^{ff} qui *animas istas, ait, fati lege vagari ea in regione, quæ terram & lunam interjacet, ibi impiorum pœnas luere; piorum certum tempus, quantum ad lustrandum & corporis, utpote malæ causæ, pollutiones abolendas sufficit, in aëris purissima parte degere, quam prata Ditis appellant, deinde veluti ab exilio in patriam reductas, gaudium degustare, quale maximum percipiunt, qui sacris initiantur, trepidatione ac suavi spe permistum. Multas enim extrudere æstuandoque projicere, jamjam lunam subire affectantes; nonnullas etiam, quæ jam eo pervenerint, subversas videre, tanquam in profundum devolvi. Quæ autem sursum evaserint, ac firmiter sint collocatæ, primum coronari pennis constantiæ, & vim roburque æthereum accipere, ac fieri stabiles & pellucas.* Ex quibus manifestum est, duplex animarum purgatorium statuisse Stoicos, unum, quod infra lunam in aëre esset, alterum, quod in luna ejusque cavernis, & earum maxima, quam penetralia Hecates dici idem PLUTARCHVS ait, existeret. Etsi vero hæc ad accommodandos fabulari theologiæ sensus physicos pertinere, & Stoicorum ea in re studium singulari exemplo illustrare, negari nequeat, nihil tamen est, quod non Heracliteis de igne mundi rationibus, ex quibus eos hanc quoque de purgatione animarum in orco doctrinam Stoicos recepisse Plutarchus tradit, conveniat. Lunam enim ignem turbidum dixere Stoici, aërem vero obscuriorem adhuc & crassiorum partem, ut supra demonstratum. Anima itaque mala & ignobilis in aërem dissipata, & materiæ contagio gravata, æstu aëris vehementissime agitati donec plane dissipetur, rapitur, & hic infernus Stoicorum est: leviores & parti naturæ suæ conformiter magis viventes animæ, ignis, id est naturæ suæ levitate ad orbitam lunæ adscendunt, qui cum ignis turbidus sit, necesse est eos luctari & purgari, donec naturali motus lege, qua ignis sursum tendit, eluctentur, & cognatis inferantur sideribus. Qua ratione aliquam præmiorum & pœnarum spem relinquebant Stoici, ^g physicis licet & mechanice physiologiæ suæ principiis addicti. 4. Neque tamen hæc omnibus place-

e) In consolationibus passim.

f) Ad Marciam c. 25.

ff) De facie in orbe lunæ T. III. p. m. 383. conf. p. 70.

THOMASIVS de loco animorum post mortem ex Manetis doctrina, in Hist. Sapient. & Stult. T. I.

g) LACTANT. l. VII. c. 7.

cebant Stoicis, ridetque has fabulas præter Epictetum, ^b SENECA, ⁱ qui clare: *Illa, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Nullas, scimus, imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne - - luserunt ista poëtæ & vanis nos agitavere terroribus. Mors omnium dolorum solutio & finis est: ultra quam mala nostra non exeunt, quæ nos in illam tranquillitatem, in qua antequam nasceremur, jacuimus, reponit.* Ex quo Senecæ loco evidens est, eum statum hominis eundem, qui ante nascendi initia habuit, ubi anima in mundi anima, corpus in materia delituit, post fata posuisse.

LXXV. Anima sapiens & philosophia erudita solis & lunæ & stellarum cursus discit, eaque videt, quæ in terra didicit. Prolixe hæc IULIUS FIRMICUS, ^k quem tanquam filium & satellitem Stoicorum laudat LIPSIVS, ^l qui tamen ipse videt, Platonica ea magis esse, quam Stoica, unde non infistit argumento, quod SENECAE intactum. Provocasset rectius ad Senecam suum, qui loco, ^m alibi ipsi LIPSIO adducto, ea de re eleganter, modo ex animi sententia, certe ex Stoicorum mente: *Parens tuus, Marcia, illic nepotem suum, quanquam illic omnibus omne cognatum est, applicat sibi nova luce gaudentem, & vicinorum siderum meatus docet: nec ex conjecturis, sed omnium ex vero peritus in arcana natura libens ducit. Utque ignotarum urbium monstrator hospiti gratus est, ita sciscitanti cælestium causas, domesticus interpret, & in profunda terrarum permittere aciem juvat. Delectat enim ex alto relicta suspicere.*

§. X. Principiis his physiologicis innititur doctrina Stoicorum moralis, quæ delineanda nobis jam est. Eam in hos locos Chrysippus & sequaces dividunt. ⁿ De appetitu; de bono & malo; de passionibus animi; de virtute; de fine; de prima æstimatione; de actionibus; de officiis; exhortationes & dehortationes. Zeno tamen & Cleanthes, subtilitates has, dialecticis potissimum divisionibus nixas non curabant; licebit itaque etiam nobis, posthabito Stoicorum ordine dialectico naturalem, quo se dogmata consequuntur, ut in physicis fecimus, sequi, & decreta Stoicorum moralia ex ipsis fundamentis suis deducta enarrare. Ea vero in his potissimum versabantur:

*Philosophia
moralis
Stoicorum.*

I. In vita hominis ante omnia respiciendum ad finem. ⁿ Est vero finis, cujus causa fiunt omnia, ipso ob quam sit, habente nullam; vel ad quem omnia referuntur in vita, cum ipse ad nihil referatur.^o

II. Finis

^b) ARRIAN. I. III. diff. XIII.

ⁱ) Ad Marciam. c. 19. conf. ep. 117.

^k) Astronom. I. I.

^l) diff. XV. p. 336.

^m) I. c. c. 25.

ⁿ) LAERT. I. VII. f. 84. Recentiores ethicam Stoicorum explanatores enumerant Acta philos.

Vol. I. p. 747. Vol. II. p. 163. 445. Quibus merito addenda cel. BVDDEI Introd. in philosoph. mor. Stoicorum ex mente Antonini præfixa ANTONINO Lipsiæ edito.

ⁿ) SENECA epist. 95.

^o) ib. STOBÆVS Eclog. eth. I. II. c. 3. p. 172. ed. Canteri.

II. Finis trifariam dicitur, primo bonum, quod finis est ultimus, secundo scopus, qui est vita ad illum ducens, tertio expetendorum extremum, ad quod reliqua omnia referuntur. ^p

III. Finis vero hominis est naturæ convenienter vivere. Definitionem hanc Zenonis varie auxere sectatores, quorum explicationes referunt LAERTIVS & STOBÆVVS. ^q

IV. Est vero natura nihil aliud, quam lex & ratio totius mundi, & agitantis & vivificantis atque penetrantis omnia divini sive cœlestis ignis; sicque naturæ convenienter vivere, naturæ communis ductum leges motusque sequi est, sive se ad totius naturam, tanquam partem, componere. ^r

V. Cum vero naturæ potior pars Deus sit, cujus agitatione omnis materia movetur, formatur, disponitur, Dei vero particula ratio humana, sive princeps animæ pars sit, hinc naturam sequi, Deum sequi, rationem sequi communem, vel legem mundi, idem significat. Palmarium hoc totius ethicæ Stoicæ fundamentum est, cui reliqua omnia innituntur, quodque plenis buccis ubique Stoici crepant, ^s quorum testimonia, ne nimis simus, collecta habes apud LIPSIVM, ^{ff} STANLEIVM ^r & MENAGIVM. Arcte vero ita physica & ethica Stoicorum cohærent. Omnia enim ex uno constant toto, cujus partes res omnes sunt: quod cum fati legibus regatur, homo, qui μικρόκοσμος est, & ex universo decerptus, vivere debet, ut partem totius decet, & dispositioni, ordini, atque naturæ ejus, quam agitans intra Spiritus cœlestis urget, convenit, ut ita partem totius recte effingat. Huc enim omnia Stoicorum, quæcunque de fine differunt, collineant; nam quod Chrysippo, vivere secundum experientiam eorum, quæ secundum naturam eveniunt; quod Cleanthi, communis naturæ sequela; quod Diogeni Babylonio, rationi vitæ obtemperare, in iis eligendis & respuendis, quæ secundum naturam sunt eligenda vel respuenda; quod Pannætio, vivere juxta appetitiones a natura nobis inditas; quod Posidonio, vivere contemplando veritatem ac ordinem universi, illud universi est naturam, motum, leges & rationes sequi, & contraria rejicere, sicque rationem toti rerum naturæ inditam, Deumque partem ejus agentem tanquam partem imitando exprimere. Eundem in modum de fine Stoico differit CICERO, ^u qui videndus. Idem respexere veteres Iureconfulti, jus definiētes, quod natura omnia animantia docuit: lex enim naturæ omnibus mundi partibus inest, qua omnia ex causis suis originem sumunt, & ad certos eventus decurrunt. ^x

VI. Vivere vero secundum naturam, idem est, ac, vivere secundum virtutem. Pulchrum enim & bonum atque virtus, & quod participat ex virtu-

^p) ib. CIC. de fin. passim.

^q) LAERT. l. VII. f. 86. sq. STOB. l. c. p. 171. LIPS. Introd. phil. mor. diff. XIV. p. m. 179. MENAG. ad l. c. Laert. ^r) citati.

^s) SENECA ep. 41. ANTONIN. l. VI. §. 15.

^{ff}) l. c.

^t) P. VII. Hist. philos. p. 608. conf. GATAKER. ad ANTON. l. II. §. 11. BVDDEVVS Analect. H. P. p. 145. 146.

^u) De fin. l. II. c. 11.

^x) Conf. 10. SCHILTER. Manud. philos. moral. ad Iurisprud. c. II. §. 1. p. 38.

virtute, termini sunt æquipollentes, unde consequitur, ut idem sit beatitudo, quod, vivere secundum virtutem. ^y

VII. Infiti vero animo humano sunt igniculi & femina vivendi secundum virtutem, quia pars est animæ mundi sive Dei, cujus nutui parendum, & ad cujus leges vivendum est. Magna ea de re præcipiunt Stoici, ^z quæ tamen, caveas, consentanea putes dictis ecclesiæ doctorum, ^a qui infita honesti præcepta, & scintillam rationis præeuntibus sacris oraculis asserunt. Stoica enim ratio, non communis recti bonique conscientia, sed essentialis particula rationis universi, id est Dei, cujus dispositioni, ordini legibusve parendum est. Hinc a Stoicis tantæ animæ in virtutis vita vires tributæ, quia Dei pars & membrum est. Paucis omnia luculenter complectitur PHILO: *Hoc illud est apud eos, qui optime philosophati sunt, decantatum ultimum, sive finis bonorum, consentienter naturæ vivere; quod fit, cum animus semitam virtutis ingrediens, per vestigia ductumque rectæ rationis ambulat, id est, sequitur Deum.*

VIII. Cum itaque convenienter & conformiter fiunt omnia dæmoni, qui singulis adest (id est particulæ divinæ naturæ, quæ homini intime præsens est, ut supra dictum) atque id ex consilio & dispositione supremæ illius causæ, quæ toti præest, idque gubernat, tum est hæc vita beata ad virtutem. ^c Patet ex his, genium cuilibet præsentem, non tantum esse ipsam eam particulam, DEI, quæ τὸ ἡγεμονικὸν animæ constituit, sed internam quoque virtutis regulam atque legem & fundamentum felicitatis moralis in eo latere.

IX. Summum vero bonum est, vivere cum intelligentia earum rerum, quæ natura evenirent, eligente ea, quæ essent, secundum naturam, rejicienteque contraria. ^d

X. Cuilibet itaque suus Deus & dæmon, suæque felicitas domi & intra est. Prope enim Deus est, intus est, facerque intra hominum spiritus sed & bonorum malorumque omnium observator & custos. Animusque bonus & rectus Deus est in humano corpore habitans. ^e

XI. Sola igitur virtus sufficit ad beatitatem, maximumque ejus instrumentum est. Summum quoque bonum non in carne, sed in animo ponendum est. ^f

XII. Quo posito, sequitur, res, quæ extra nos sunt, nihil facere ad beatitatem bonumque, cum sola bona sint, quæ honesta. Multus in his urgendis præceptis est Epictetus, ^g verumque ἀπαθείας apud Stoicos fundamentum est. ^h

Eee eee 2

XIII.

y) STOB. l. c.

z) SENECA ep. 41. ANTON. l. VI. §. 15. HORAT. Ep. I. 18.

a) Ita LIPSIVS Manud. diff. XVIII. p. 198.

b) De migratione Abrahami.

c) LAERT. l. c.

d) CICERO de fin. l. II. c. 11.

e) SENECA ep. 16. 31. de vita beata c. 15. conf.

quæ habet LIPSIVS diff. XIX. p. 200. GATAKER. ad Antonin. VII. 35. ARRIAN. l. I. diff. XX.

f) SENECA ep. 74. 76. EPICT. Enchir. c. 1. 2.

g) ib. & apud ARRIAN. l. I. diff. I. l. III. diff. XXIV.

h) Conf. HEINSIVS Orat. p. m. 278. PASCHIVS Introd. in phil. mor. veter. c. VI. p. 614.

XIII. Cum itaque solum bonum sit honestum; omnia, quæ extra nos sunt, corpus, possessio, gloria, magistratus, eo nomine indigna sunt, suntque imbecilla servientia, prohibenda. ⁱ

XIV. Summa sapientia est, bonum a malo distingvere. ^k

XV. Rerum aliæ bonæ sunt, aliæ malæ, demum indifferentes aliæ. ^l

XVI. Bonum est, quod ita perfectum est, ut ad felicitatem perducatur, juxta naturam creaturæ rationalis. ^m Inter varias definitiones Stoicorum hæc maxime scopum ferit, licet pleræque conveniant, ut ex iis videre est, quæ affert LAERTIUS. ⁿ Cum enim natura creaturæ rationalis ea sit, ut tanquam pars toto adhæreat, eique apte jungatur, sicque omnia fluant, ut hæc universalis totius ratio postulat, facile inde intelligitur, bonum in ejus status perfectione ponendum esse. Et huc etiam omnes Stoicorum boni definitiones tendunt, ut homo ita perficiatur, ut illud ei eveniat, quod ad universi naturam conservandam, & perfectionem ejus tuendam pertinet. Hinc luculenter ANTONINUS: *Illud est unicuique parti bonum, ^o quod universi fert natura, quodque ad eandem conservandam ducit.* Quia vero in toto partis unius utilitas & conservatio ex altera & antecedente, necessitatis lege, & implexu connexuque rerum, quæ providentia, sive naturæ fatique ordine dispensantur, fluit, hinc felicitas Stoicis εὐροια dicta est; quam luculenter Latinis auribus ita explicuit SENECA: ^p *Virtutem nobis ostendit ordo ejus & decor, & constantia, & omnium inter se actionum concordia, & magnitudo inter omnes efferens sese.* Hinc intellecta est illa beata vita, secundo defluens cursu, arbitrii sui tota. Et rotunde atque perspicue EPICTETUS: ^q *Μὴ ζῆτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὐροήσεις.* Noli postulare, ut quæ fiunt, fiant secundum voluntatem tuam; sed ita fieri concupisce, quæ fiunt, ut fiunt, & vita tibi felix decurret, id est, cuncta ex naturæ absoluto ordine te tranquillo fient. Commendat hanc εὐροίαν vehementer ANTONINUS, ^r nec possunt aliter Stoici, cum vera felicitas sit, partem ejus, quem in tota natura constituimus, & sequelas ejus bene effingere. Contraria æstuatio in malis dicta δυσροεῖν, apud Epictetum. ^s Vtitur & ARISTOTELES ^t εὐροίας voce, verum ea cum Stoica significatione confundenda non est: est enim illi εὐζωία καὶ εὐπραξία, in electione mediocritatis libera ejusque executione constans, quæ contraria prorsus est τῇ εὐροίᾳ Stoicæ, quæ libenter ea facit & perfecte exequitur, quæ necessitas totius postulat.

XVII.

i) EPICT. l. c. SENECA ep. 118. 120. ANTONIN. l. II. §. 1. GATAKER. ad h. l.

k) SENECA ep. 71.

l) LAERT. l. VII. f. 102.

m) Diogenis hæc definitio apud LAERT. l. VII. f. 88. conf. CIC. de fin. l. III. c. 10. quam nos recte explicuisse, egregius SENECAE ep. ult. locus, ostendit.

n) l. c. conf. CICERO de fin. l. III. c. 10. SEN. ep. 118.

o) Lib. II. §. 3.

p) Epist. 120.

q) Enchir. c. 13.

r) Passim, præsertim l. X. conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. l. III. c. 21. f. 172. LAERT. f. 88.

s) MENAG. ad h. l. GATAKER. ad Ant. V. 34. ARRIAN. l. II. diff. XVII.

t) Nicomach. l. I. c. 10.

XVII. Bonum itaque est, quicquid utile & honestum est, utrumque enim a bono separari non potest; utilitas est, se habere ad totum illud, quod est principium dirigens. Bonum est ipsa virtus, & ad quod motus & natura absoluta impellit. ^a

XVIII. Hoc autem bonum non accessione, neque crescendo, aut cum ceteris comparando, sed propria vi sua & sentimus & appellamus bonum. ^x

XIX. Accessiones boni sunt gaudium & lætitia. ^y

XX. Malum est, quicquid bono opponitur, sive imperfectio male ex ratione totius fluens; accessiones ejus animi ægritudo, afflictio & similia. ^z

XXI. Bonorum alia virtutes sunt, alia accessiones, ut gaudium spes; rursus, bonorum alia sunt præsentia, alia intermittunt: porro aliud bonum a quo utilitas peti potest, aliud per quod petitur utilitas; aliud quod utilitati inservire potest. Bonorum etiam alia sunt extra animum, alia in animo; alia efficientia, alia ad finem conducentia; alia propter se, alia propter aliud expetenda; alia in motu, alia in affectione consistunt; alia absoluta, alia relativa &c. Plura apud Stoicos his similia occurrunt, qui ex legibus Dialecticæ mire subtiles in divisionibus se præbebant. ^a

XXII. Perfectum bonum pulchrum vocatur, quoniam omnibus numeris a natura absolutum est, & perfectam habet proportionem. ^b

XXIII. Omnia bona æqualia sunt, & quodcunque bonum est, idem etiam appetendum. Bonum quoque neque incrementis, neque decrementis aptum. ^c Discedebat hoc dogmate Porticus a Lyceo, Peripatetici enim, uti supra dictum, explicante C I C E R O N E, ^d omnia bona ad beate vivendum pertinere putant, doloremque in malis ponunt, & tria quoque bonorum genera statuunt, eo beatum magis eum dicentes, quo sit corporis aut externis bonis plenior. Stoici contra omnia alia asseriebant; omne quod bonum æstimetur, complecti vitam beatam; dolorem, qui ad animum non pertineat, in malis non esse, & sapientem in tormentis beatum esse; naturæ bona frequentia beatioram vitam non efficere, aut magis expetendam. Alia non tangimus apud Tullium videnda. Nominum tamen magis hanc controversiam esse, quam veram, censuit eo jam tempore, ubi illa vixit Carneades, quod licet improbet, & majorem, quam verborum discrepantium, pugnam esse judicet C I C E R O, recte tamen rem ponderantibus, ad logomachias referendum esse apparebit. Longe aliam enim bonorum definitionem formabant Aristotelis sequaces, quam Zeno. Illi enim cum vitæ potissimum civilis beatitudinem statusque politici felicitatem homini commendarent, ad quam beatitudinem constituendam multa fortunæ quoque sive externa bona requiruntur: non potuere non animi quidem

Eee eee 3

dem

a) SEXT. EMPIR. l. c. c. 20. LAERT. f. 92.

x) CICERO de fin. l. III. c. 10. 34.

y) LAERT. l. c.

z) ib. STOB. Ecl. eth. c. IV. p. 166.

a) LAERT. f. 95. seqq. SEXT. l. c. c. 23. STOB. l. c. LIPS. p. 227.

b) LAERT. f. 100.

c) LAERT. l. VII. f. 101.

d) De finibus l. III. c. 12.

e) Ethic. Eudem. lib. VI. c. 13. Magn. moral. l. I. c. 2. & quæ supra c. VII. Sect. I. §. 19. ea de re dicta sunt.

dem bona præstantissima dicere, & per se maxime expetenda, externa tamen bona ad civilem istam felicitatem tam necessaria ponere, ut virum licet bonum, illis tamen orbatum, beatorum numero exemerint. Aliter quidem & diversissime Stoici sentiebant, sed ad statum tantum hominis naturalem, eamque conditionem, quam in mundo, tanquam pars ejus, habet, respiciebant. Hinc non negant quidem Stoici, externa bona posse a sapiente ad felicitatem adhiberi, ipsam tamen felicitatis rationem in virtutis, naturæ universi, & sequelæ Dei se accommodantis, possessione requirebant, & nihil inde bonum nisi honestum, sensu licet Stoico, nihil malum, nisi quod impium, inhonestumque esset, licet quis externis corporeisque bonis auctus esset, statuebant; id quod Peripateticis, de statu civili differentibus, & externam civis felicitatem quærentibus proprie non contradicebat, qui & ipsi in se virtutis rationem inter summas felicitates ponebant. Recte itaque post Carneadem Antiochus, ^f & AUGUSTINVS ^g statuebant: eos vocabulis discrepantes rebus interim convenisse, licet id improbet GATAKERVS, ^h nimia Stoicæ ethicæ admiratione impeditus, quo minus veros Porticus sensus videret. Qui tamen nec illud CICERONIS improbare potuit: *Honestum saltem inter hos certamen fuisse, cum omnis esset de virtutis dignitate contentio; hoc tantum interesse, quod partes primas alteri, alteri totas integrasque virtuti concederent.* Fortius in hac beatitudinis notione dissidebant Stoici ab Epicuro, qui in voluptate eam, uti infra docebitur, posuit. Et tamen SENECA ⁱ professus est: *Non esse magnum in quo dissideant, quam enim legem Stoici virtuti dicant, eam illum voluptati dicere:* non male, si modo addidisset, Epicurum in natura hominis morali, bonum ad tranquillitatem animi quærentis, quæsisisse, quod in physica humanæ naturæ connexionem cum toto Stoici quærebant. Mirum itaque non est, *sancta & tristia etiam*, ut fatetur SENECA, ^k *Epicurum præcipere*, licet magis ad humani animi naturam, attenderit, quam Stoici, metaphysicis nugis *μετεωρολογίες*.

XXIV. Licet vero solum bonum sit, quod honestum, malumque id solum, quod turpe; tum inter hæc & illa, quæ nihil valeant ad beate vivere vivendum, existant, eaque indifferentia sint, quæ nec profint, nec noceant; ^l possunt tamen ea vel æstimari, vel non æstimari. Subtilissimos hic se ostendunt Stoici, dialecticæ suæ artificia rebus moralibus, ut cothurnos pusioni adaptantes, *εὐρεσιολογίας* haud semel ideo a veteribus accusati. ^m Non morabimur istis disputatiunculis, quæ otiosa tristissimorum senum ingenia satis produnt, lectorem; leget, si volet, eas vel apud SEXTVM EMPIRICVM ⁿ vel apud LIPSIVM, ^o quorum uterque

lucu-

f) Apud CIC. de N. D. I. I.

g) De C. D. I. IX. c. 4.

h) Præloq. ad ANTONIN. p. 3. ubi de hac pugna erudite differit. conf. GEORG. PAULI ROETENBECCII diff. de Stoicorum & Aristotelicorum circa gradum necessitatis bonorum externorum ad summam beatitudinem disceptatione.

i) De vita beata c. 13.

k) Epist. 33.

l) CICERO de finib. I. III. c. 15. LAERT. I. VII.

f. 102.

m) ibid. f. 105.

n) Pyrrh. hyp. I. III. c. 22. f. 177. add. CICERO l. c. STOBÆVS ecl. eth. c. IV. p. 174. seq.

o) l. c. diff. XXII. p. 217. seqq.

luculentus & copiosus est. Hoc unum monere, series tractationis poscit, Stoicos indifferentia tamen aestimavisse, prout vim aut usum ad eam vitam haberent, quæ est secundum naturam, hincque indifferentia distinxisse in *προηγμένα καὶ ἀποπροηγμένα*, producta five proposita & rejecta, id est ea quæ aestimata aliis vel præponuntur vel rejiciuntur. Cujus distinctionis quale fundamentum Zeno posuerit, C I C E R O ^p accurate explicat, qui videndus. Sed & prælatorum vel productorum, & rejectorum varias distinctiones afferunt Stoici, quæ de artibus eorum dialecticis, telis araneorum haud dissimilibus, luculenter testantur. Recte quoque objecit SEXTUS EMPIRICVS ^q unumquodque indifferentium, pro variis circumstantiis & relationibus, interdum productum videri, interdum rejectum: ut si divitibus quidem tyrannus insidietur, pauperes autem tranquille degant, nemo non pauper esse malit, quam dives, adeo, ut tum divitiæ censeantur in numero rejectorum, quæ alias inter producta numerantur: nihil itaque natura esse indifferens. Cuncta enim ita considerantur, juxta ipsos Stoicos, ut relationem habeant ad vitam, quæ est secundum naturam, quantumque vel incommodum vel commodum afferunt, unde & commoda τὰ προηγμένα dixit SENECA. ^r

XXV. Intelligi inde possunt paradoxa Stoica, five, inopinata decreta, quæ prima significatione peregrina quidem videntur, vera tamen natura sua sunt, qualia multa de sapiente suo prædicavere Stoici. Talia sunt: Sapientem esse severum, negotiis abstinere, sanitate mentis non excedere, non dolere, divinum esse, solum esse sacerdotem, vatem, non opinari, Cynicos imitari; solum esse liberum, regem, gerendo magistratui idoneum; nescire peccare, innocuum esse, non misereri, non esse benignum, in deserto vivere nolle, solum amicum esse, omnia recte facere, ab amoribus alienum non esse, se ipsum e vita, si ita occasio ferat educere; esse magnum, optimum œconomum, solum esse nobilem & ingenuum, optimum medicum, non mentiri, non fallere neque falli, liberis recte uti, a calumnia immunem esse, solum non esse exulem, rusticum, ingratum, inconstantem &c. Quorum explicationem exhibuere præter C I C E R O N E M, ^s L A E R T I V S, & imprimis S T O B A E V S, ^t quos recentiores quidam secuti sunt. ^x Ea enim pleraque in verborum nugas desinunt, aliamque verbis, quam habent, significationem ex systemate morali Stoico desumptam affingunt. Sapientem scilicet dupliciter Stoici considerant, vel consummatae sapientiae, vel procedentis uti supra jam dictum. Ad sapientem perfectissimum paradoxa Stoica pertinent, quem tamen in rerum natura non extare facile Stoici annuebant. Ast qui illa impugnabant, quod sæpe factum est; communem verborum significationem urgebant: quam ubi declinarant Stoici, & verba sua

p) I. c. c. 16. conf. SENECA ep. 74. GELLIVS

l. XII. c. 5. SVIDAS in ἀδιαφορία T. I. p. 22.

q) I. c. c. 24. f. 192.

r) Epist. 74.

s) Is sex paradoxa explicata exhibuit.

t) Lib. VII. f. 117. seqq.

u) I. c. p. 176. seqq.

x) LIPS. diff. III. seq. l. III. p. 251. seqq. SCIORPVS elem. phil. Stoic. c. 125. STANLEY. p. 612. seqq. conf. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia, & introd. in rem lit. veter. p. 615.

sua explicuerant, ea quæ prima specie admirationem movebant, re explicata, risum movere, ut testatur CICERO. Candide agnovit id & confessus est SENECA, qui *magna*, ait, *promittitis, & quæ ne optari quidem, nedum credi possint. Deinde ingentia locuti, cum negastis pauperem esse sapientem, non negatis solere illi & servum & vestem & tectum deesse:* - *Ita sublato alte supercilio, in eadem, quæ ceteri descenditis, mutatis rerum nominibus.* Quibus quæ opponit LIPSIVS adeo frigida sunt, & principium petunt, ut iis refellendis tempus impendi non debeat. Proditque secta in his paradoxis Stoica nativum familiæ suæ vitium, magnis verbis exigua & parva dicere, & verborum superbia animos capere, frigidumque hanc in rem venari acumen: unde recte de iis PLUTARCHVS, *omnia εἰς τὴν τῶν ἐσίων καὶ ψυχρῶν ἀγορᾶν, in evanidorum ac frigidorum classem abjicienda esse.* Cuncta enim ad logomachias & meteora referebantur, qua de re docte commentantem, vide sis, WERENFELSIVM. ^z

XXVI. Anima sphaeræ instar uniformis sibi natura sua est, cum nec ad exterius quicquam se extendit, nec cum eodem ullo intus concurrit, nec confidit & comprimitur: sed lumine illo illustratur, quo veritatem rerum omnium ceterarum, tum & in ipsa sitam cernit. Ita de interno animæ lumine, sive intellectus luce ANTONINVS, ^a qui facile intelligi potest, si recordemur, quod in physicis planum fecimus, animum hominis, esse divinæ essentiae, adeoque ignis illius naturæ artificis particulam. Hanc rationem ex universi anima decerptam, menti inesse, Stoici constanter asseriebant, & ab anima sentiente & bruta distinguebant. Inde non in tres tantum partes hominem dividunt, ex quibus constet, corpusculum, animulam, mentem; & in mentis sive rationis, quæ tantum propria homini dicitur, cultu, repudiatis iis, quæ corpus & animulam respiciunt, & arbitrii nostri non sunt, maximam partem ponunt: sed & mentem liberatam tum a corpusculi & animulæ perturbationibus, tum a vertigine rerum externarum, puramque ac liberam sibi viventem, destinataque volentem, sphaeræ assimilant, sibi tantum viventem, & tranquille ac genio propitio degentem vitam. ^b Hæc Stoicorum inter mentem, animam & corpus distinctio ^c probe observanda, non vero cum Paulinis, ut evenit GATAKERO, ^d confundenda est, quibus πνεῦμα aliud longe est, quam Stoicorum νῦς. Rectius cum intellectu Peripateticorum universali comparaveris, ^e qui νῦς quoque illis dicitur, quanquam & Plato & sequaces ita distinxerint, unde sine dubio sua Zeno furatus est. Luculenter vero discrimen ex sectæ suæ mente exponit ANTONINVS, ^f qui expendendus. Scilicet corporis sensus sunt, animæ affectus, mentis decreta. Priora & feris communia sunt.

XXVII.

y) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 11.

z) De logomachiis erudit. Opp. p. 461. seq.

a) Lib. XI. §. 12.

b) IDEM l. XII. §. 3. conf. GATAKER. ad b. l.

c) IDEM l. II. §. 2. l. VI. §. 32.

d) Ad l. c. Antonini.

e) Conf. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 142.

f) l. III. §. 16.

XXVII. Anima libera est, ut agere queat, quod vult, neque enim extra quicquam est; quod jubere vel cogere queat: & cum Dei pars sit, viribus quoque propriis gaudet & interna natura sua ad virtutem parandam. ^g

XXVIII. Quod si vero animus consideratur, quatenus necessario naturæ suæ vinculo toti cohæret, & pars ejus est, fati legibus subjectus, agere aliter non potest, quam prout nexus atque nodus ille facer, qui omnia colligat, postulat, & æterna causarum & eventuum fert sequela. Quia vero & Deus ipse huic fato subjectus est, & homo ejus pars est, liber nihilominus est, ut Dei providentia libera dicitur, quia natura sua tantum ita ferente ducitur. Clarius hæc illa explicant, quæ supra strictim ea de re inter physica Stoicorum de natura, fato, lege, libertateque totius diximus. Ex iis enim patet, eam non esse hominis libertatem, ut ex animi decreto agere queat vel non agere, vel sequi hoc, illud relinquere; hoc enim illi denegandum est, qui catenæ fati implicitus, non potest aliter, quam universi ratio, & sequela postulat: sed libertatem hominis omnem consistere in eo, ut sponte sequatur, quo fata eum trahunt, retrahuntque, sicque se illi ordini attemperet, quem nisi sequatur, coactum sequi oportet. Qua de re Cleanthis supra versiculos protulimus. Luculenter passim ea de re ANTONINVS, ^b qui non tanto studio se occultat, ac Epictetus & Seneca, libertatis Stoicæ magnifici laudatores, qui tamen omne moralitatis fundamentum ita tollunt, dum hoc obsequium commendant. Audiamus SENECA ⁱ ipsum: *Contrariis rerum æternitas constat: ad hanc legem animus noster aptandus est; hanc sequatur, huic pareat, & quæcunque fiunt, debuisse fieri putet, ne velit objurgare naturam. Optimum est pati, quod emendari non possis, & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui imperatorem gemens sequitur; quare impigri & alacres excipiamus imperia, nec deseramus hunc operis pulcherrimi cursum, cui, quicquid patimur intertextum est. Hic est magnus animus, qui se Deo tradit. &c.* En libertatem Stoicam.

XXIX. Simul objecta species cujuscumque est, quod bonum esse videtur, ad id adipiscendum impellit ipsa natura. ^k

XXX. Primus animantis appetitus est, seipsum tuendi & servandi, qui ab initio natura ei convenit. Vbi vero natura id quod suum est, quærens unice ea invenit, quæ suæ conveniunt constitutioni, voluptate omnia animantia afficiuntur. ^l Ita se ab Epicureis distinguunt Stoici, appetitionem animantium primam ad voluntatem ferri afferentes, timebant enim, si natura voluptatem posuisset in iis rebus videretur, quæ prima appetuntur, ne

^g) Magnifice SENECA ep. 41. conf. ep. 51.

^b) Lib. VII. §. 31. l. VIII. §. 41. l. X. §. 32. l. IV. §. 32. l. V. §. 3.

ⁱ) Ep. 107. Eadem eleganter ut solet, tradit Epictetus & in his libertatem jactat l. III. diff. XXVI. p. m. 369. qui cum Senecæ verbis conferri meretur.

Hist. philos. Tom. I.

Add. Amæn. lit. T. VIII. p. 446. seqq.

^k) CIC. Tusc. IV. 6. STOB. l. c. p. 175. ubi etiam Stoica nomina appetitus practici explicantur.

^l) LAERT. l. VII. f. 85. CICERO de fin. l. IV. c. 5. l. V. c. 9.

ne multa turpia sequantur.^m In verbis vero potiore diffensum esse, recte intellectum utriusque sectæ dogma declarat.

XXXI. Hanc appetitionem sequuntur rerum cognitiones (καταλήψεις), & desiderium inde enatum, ea consequendi, quæ ad conservationem naturæ suæ pertinent.ⁿ

XXXII. Vbi itaque homo intelligit, quid sit, quod verum bonum possit dici, prima ea est conciliatio hominis ad ea, quæ sunt secundum naturam. Simul autem cepit intelligentiam vel notionem potius, viditque rerum agendarum ordinem, & concordiam, ea æstimat & ratione colligit, illud esse per se expetendum bonum, quod positum est in eo, quod convenientia (ὁμολογία) dicitur. Et hæc initia sunt officiorum.^o

XXXIII. Quando natura objecto speciei cujusdam commota, ad id adipiscendum impellitur ipsa natura, idque constanter prudenterque fit, βέλησις, id est, voluntas appellatur, si minus, libido: Si cum ratione movetur animus placideque atque constanter, tum illud gaudium dicitur, cum autem nimis & inaniter animus exultat, lætitia nimia dicitur. Si mala cum ratione declinamus cautio est, quæ sine ratione & exanimatione humili, metus. Et hæ tres affectuum bonorum mentis species sunt, quæ constantiae nomine veniunt. Primarii hi secundarios continent.^p

XXXIV. Ex falsis mentis procedit perversio, inde autem variæ passionis & perturbationum causæ oriuntur, quæ sunt averſæ a recta ratione contra naturam animæ commotiones,^q suntque quatuor libido & lætitia, metus & ægritudo: quæ cum judicio fiant & opinione, peculiares habent species earumque definitiones.^r

XXXV. In omnibus istis affectibus regnat opinio; est vero opinio assensus infirmior; hinc perturbationes judicia sunt, v. g. avaritia de pecunia quod honesta sit &c. Est autem opinio subitaneum quiddam ortum ex motu contrahente elationis mentis irrationalis, & præternaturalis, quatenus rationi non obsequitur. Sunt enim perturbationes violentæ.^s

XXXVI. Omnium perturbationum fons est intemperantia, quæ est a tota mente, & a recta ratione, defectio, sic averſa a præscriptione rationis, ut nullo modo appetitiones animi nec regi nec contineri queant.^t

XXXVII. Perturbationibus mens morbum contrahit quasi, qui a parte sibi opposita habet extremum suum. Multi in comparandis animorum perturbationibus cum morbis corporum fuere Stoici, qua in re Chrysippum industriam exercuisse testatur CICERO,^u qui hanc rem pluribus exponit.

XXXVIII. Virtus est conveniens animi per omnem vitam dispositio.^v

XXXIX.

m) LAERT. l. c. CIC. l. III. c. 5.

n) *ibid.*

o) CICERO l. c. c. 6.

p) CICERO *Tusc. Qq.* l. IV. c. 6. LAERT. l. VII. f. 115.

q) CIC. l. c. LAERT. f. 110.

r) II. cc. STOBÆVS p. 176. ex his STANLEVS

p. 598. *seqq.*

s) *Citati.*

t) CIC. l. c. c. 9. 10. 22. 23. LAERT. f. 115.

u) l. c. CONF. LAERT. f. 115. STOBÆVS l. c.

v) LAERT. f. 89. 90.

XXXIX. Virtuti contrarium est vitium; constatque vel ignorantia rerum earum, quarum cognitio virtutem absolvit, vel vitiis, quæ ignorantia non sunt. ^y

XL. Virtutum aliæ sunt theoreticæ, aliæ practicæ. ^z

XLI. Virtutum aliæ primæ sunt, aliæ primis subordinantur. Primariæ quatuor numerantur prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia. Prudentia versatur circa officia, temperantia circa appetitus, fortitudo circa tolerantiam, iustitia circa distributionem. Quælibet alias sibi subordinatas comprehendit. ^a

XLII. Omnes virtutes, quæ scientiæ sunt & artes, præcepta habent communia, & finem eundem, quamobrem etiam separari nequeunt, invicem conjunctæ; quique unam habet omnes possidet, qui juxta unam vivit, juxta omnes vivit. ^b Intelligendum hoc de origine, modo, scopo & fine virtutis, non de objecto, cujus ratione virtus multiplex est.

XLIII. Virtutem qui habet, non contemplatione tantum, verum actione etiam valet, iisque rebus exercendis, quæ officium præscribit.

XLIV. Medium inter virtutem & vitium nihil est, ut inter baculum rectum & curvum non datur medium. ^c Recte hoc & ex Stoæ mente intelligendum est. Nam non hoc illis placebat, non esse inter virtutem & vitium medium; talia enim indifferentia dari supra probavimus; sed opposebant hoc Peripateticis, qui gradum atque excessum vel defectum in virtutibus & vitiis ponebant, contra quos disputat ex Porticus præceptis CICERO. ^d

XLV. Virtus potest doceri, possunt enim ex malis boni fieri. ^e

XLVI. Virtus ipsa propter se ipsam est, non ob metum aliquem vel spem; in ea enim felicitas sive beatitudo consistit, dum efficit, ut naturæ convenienter vivatur. Variasse hic Panætium & Posidonium, & docuisse, non sufficere virtutem, sed bona etiam valetudine & affluentia rerum, & robore, & reliquorum necessariorum, tradit LAERTIUS. ^f Ita in Peripateticorum castra transibant.

XLVII. Actionum, quæ ab appetitu procedunt, quædam officia sunt, quædam præter officia, quædam neutra. Officium prælatum est, cujus ut probabiliter acti ratio reddi possit, ut quod vitæ sit conveniens, quæque actio naturæ dictatis est consentanea. Præter officium est actio, quam omittere ratio exigit; neutra actiones sunt, quas neque præcipit, neque prohibet ratio. ^g Laudandi in eo magnopere Stoici, quod neglectam hæctenus doctrinam de officiis diligenter in scholis suis tradidere, & juris naturalis principia atque regulas explicuere, hæctenus omissas: id quod phi-

Fff fff 2

loso-

y) Prioris exemplum est injustitia, intemperantia, posterioris, pusillanimitas *ib. f. 93.*

z) Panætius *ib. f. 92.*

a) *ibid.* STOBÆVS p. 167.

b) LAERT. f. 125. STOBÆVS l. c. PLUTARCH. de Stoic. repugnant. T. V. p. 10.

c) STOB. l. c. LAERT. f. 127.

d) de fin. l. IV. conf. ALDOBRAND. ad l. c. Laert.

e) LAERT. f. 91.

f) *ib. f. 89.* conf. ANTONIN. l. I. §. 16. GATAK. b. l.

g) *ib. f. 108.* CIC. de fin. l. II. c. 17. de Offic. l. I. c. 3. STOBÆVS l. c.

lofophiam moralem Stoicorum ICTis Romanis commendavit, ut suo demonstrabitur loco.

XLVIII. Officia duplicis generis sunt, vel κατορθώματα vel καθήκοντα. Illa recte facta appellantur, suntque actiones juxta virtutem patratae,^b vel, quod ANTONINVSⁱ habet, quæ a rationis cientur prodeuntque principio, & ad propositum sibi finem recta proficiscuntur, unde & actiones rectæ vocantur. Hæc media sunt, vel communia facta, quorum, cur fiant ratio probabilis dari potest: rationes vero illæ oriuntur ex discussione dubiorum, quæ circa ea existunt, a quibus ad agendum impellimur.^k Notandum tamen καθήκοντα etiam in genere Stoicis quælibet officia designare.^l Recta facta a nemine nisi a sapiente perfecto attingi possunt, media omnium hominum sunt.

XLIX. Etsi vero officia varie dispesci & in classes dividi possunt, prout varia objectorum dantur genera;^m recte tamen & luculenter dividuntur in officia erga Deum, erga se ipsum, erga proximum.ⁿ

L. Religionis, five officiorum erga Deum summa est, rectas de eo habere opiniones, & pie eum colere.

LI. Recte vero de Diis opinatur, qui numen credit esse, rerumque humanarum curam gerere, etiam singularum; rebus humanis præsto esse, non ad bona vere sic dicta duntaxat, sed & ad vitæ hujus commoda & adminicula suppetias ferre.^o

LII. Deus itaque ante omnia colendus, ad omnia invocandus, per omnia cogitandus, in omnibus agnoscendus, & comprobandus, de omnibus laudandus & celebrandus; huic uni in omni negotio simpliciter obsequendum, ab ipso, quicquid obvenerit, animo prompto atque lubenti excipiendum atque amplexandum; nihil melius, nihil conducibilius, nihil tempestivius existimandum, quam quod ille voluerit; quocunque ducere voluerit, citra tergiversationem atque murmurationem obsequendum, locum, stationemque quam assignaverit, etiam si mortem oppetere oporteret, tuendam & tenendam. Splendide de his, quæ magna cura collegit GATAKERVVS,^p & post eum I. FR. BVDDEVVS,^q differuere Stoici, ex principiis tamen physiologicis explicandi, quæ impios pulcherrimorum verborum sensus produnt.^r Cogitandum etiam, imitatos Stoicos, quorum in scriptis pleraque hæc pietatis præcepta legimus, Christianos ne viderentur hi θεοσεβέστεροι, quod alio loco^s probavimus, fierique eo magis potuit, quo magis ratio totius systematis Stoici id permittebat, ut ex hæcenus allatis est manifestum.

LIII.

b) CICERO l. c.

i) l. V. §. 14.

k) CICERO l. c.

l) Conf. BVDDEVVS *Introd. in philos. mor. Stoicor. ex mente Antonini sect. VI. §. 1. 2. p. 92. seq.*

m) Exempla habes in EPICTETI *Enchir. c. 37. ARRIAN. l. II. diff. XIV. l. III. diff. II. SIMPLIC. ad Enchir. Epicteti.*

n) ANTON. l. I. §. 12. l. II. §. 27. l. IX. §. 22. Conf. DACIER *ad h. l.*

o) EPICTET. l. c. & ARRIAN. l. I. diff. XII. 14. 16. ANTONIN. l. II. §. 11. l. VI. §. 43. SENECA passim.

p) *Præloq. ad Antonin. p. m. 11.* q) l. c.

r) IDEM *Anal. hist. phil. p. 164. seqq.*

s) *Diss. de Stoic. subdolis Christ. imitatoribus.*

LIII. Eo tendere debet homo, officii erga se memor, ut ab omni affectu liber evadat, fiatque ἀπαθής, quem qui gradum consecutus est, vir sapiens est. Plena hujus præcepti sunt Stoicorum scripta, qui tamen ita intelligendi sunt, ut primo observemus, hanc vacuitatem a perturbationibus & ægrotationibus mentis soli sapienti perfecto obtingere, qualem in rerum natura non inveniri aliquoties monuimus: & ad quem tantum respexere, tanquam ad perfectum exemplum, unde affectuum aliquem in proficiente sapiente usum & moderationem esse non negarunt. Deinde & hoc notandum, tria in perturbationibus momenta distinxisse Stoicos, primam animi a visis commotionem, fortuito factam, consensionem voluntatis atque impetum. Primum momentum ad morales affectus non trahebant, monetque clare SENECA: *Nihil ex his, quæ animum fortuito impellunt, affectum vocari debere; ista enim pati magis animum, quam facere; sed affectum esse, non ad oblatas rerum species moveri, sed permittere se illis, & hunc fortuitum motum sequi.* Hoc probabant, & inculcabant, impetum, qui sine assensu mentis esse nequit, supprimendum esse. Ex quibus patet, Stoicos ἀπαθείας patronos, ab iis, qui μετροπάθειαν commendarunt, non valde diffidere, licet Peripateticorum affectus alterius generis sint, quam Stoicorum.

LIV. Iuste & sapienter ac cum ratione sapiens se ex vita educet; nec hoc tantum in necessitate ultima facit, sed cum primum illi cœperit suspecta esse fortuna. Nihil existimat sua referre, faciat finem an accipiat. Causæ assertæ αὐτοχειρίας; non tantum, quia vita inter indifferentia est, & ipsa mors, sumi igitur, non sumi potest; sed etiam quod interdum nexus rerum ita postulat, nec sapiens ultra vivere in commodum bonum potest. Quod passim explicat SENECA, *si qua dolor impedimento futurus sit ad omne, propter quod vivitur, exeundum e vita esse.* Id quod non ad senectutis tantum incommoda, sed ad res quoque lætas & corpus validum extendebant. Rem ex Stoicorum mente præclare explicat CICERO: *Cum ab his, quæ secundum naturam sunt, omnia profisciscantur officia, non sine causa dici, ad ea referri omnes nostras cogitationes, & in his & excessum e vita & in vita mansionem. In quo enim plura sunt, quæ secundum naturam sunt, hujus officium esse, in vita manere, in quo autem sunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium esse, e vita excedere.* Plura dabunt PLUTARCHVS & STOBÆVS, & ex recentioribus LIPSIVS. Hinc exempla virorum magnorum, Stoi-

Fff fff 3

cis

t) Vid. SENECA ep. 16. 85. CIC. Ac. 29. l. I.

u) SENECA de ira l. I. c. 8. CONF. LIPSIVS Intr. in Phil. Stoic. l. III. diff. VII. p. 281. seqq. ARRIAN. l. III. diff. II.

x) De ira l. II. c. 3.

y) Ideo Zeno affectus in rationali parte ponebat, secus ac alii philosophi, CONF. LIPS. l. c. p. 284. seq. Hinc non παντασίας sed συνκαταθέσας, id est non visorum incursum, sed approbationem huc revocat Epictetus apud GELLIVM l. XIX. c. 1.

z) SENECA ep. 80. LAERT. l. VII. f. 130.

a) Epist. 58.

b) De finib. l. III. c. 17. CONF. STOBÆVS l. c. ANTONIN. l. III. §. 1. SENECA ep. 17. 58. 70.

c) De repugn. Stoic. l. c.

d) l. c.

e) l. III. diff. XXII. p. 305. GATAKER. ad Antonini l. c. Simile elegans adhibet Epictetus apud ARRIAN. l. I. diff. XXV. quo cum conferendus

cis præceptis imbutorum vetus narrat historia, qui vitæ finem sua manu fecerunt, qualis fuit Cato Uticensis.

LV. Sibi vivere & latere, & securum & se contentum esse, sapientis est. ^f

LVI. Consummato die, cum sapiens ad nocturnam quietem se recipit, interrogare animum suum, totumque diem scrutari, facta ac dicta remetiri, errores agnoscere & emendare, magna pars officii viri boni est. Et Sextium hoc fecisse & sese, eleganti loco docet SENECA, ^g & quæ inde commoda sequantur, enarrat. Transumptum hoc esse, ex disciplina Pythagorica, ex iis liquebit, quæ capite sequente de ea dicentur.

LVII. Præcipuum vero & nobilissimum sapientis officium est, animum recte cognoscere, sibi que non ignotum esse, eumque ad virtutis exercitium excolere. Inde vero & contemptus sui & humilitas, & voluptatum fuga sequitur. ^b

LVIII. Ab eo, quod sapiens officii sui esse novit, nulla vel vitæ nedum alius rei cuiuspiam cupidine abduci, nulla mortis, cruciatusve, nedum damni aut detrimenti formidine abigi se permittit. ⁱ

LIX. Summa officiorum erga hominem sibi congenerem constant dilectione omnium, ^k etiam inimicorum. ^l Fluit hoc quidem ex assertis Stoicis, mundum unam civitatem, unam patriam, unam familiam esse, cunctos esse partes universi, a quibus nemo se separare possit, nisi communitate tota excidere velit, ^m adeoque, quod externis vocibus splendida præcipit, arcano sensu impietatem satis crassam tegit: eleganter tamen & pie, si externas voces sequeris, passim ea de re Stoici præcipiunt, quos magnificas has voces Christianis quasi furripuisse, vero est simillimum. ⁿ

LX. Boni itaque viri est, proximum diligere cordicitus, & curare et sustinere, abstinere injuria, eum beneficentia prosequi, nec sibi soli genitum censere se, aut vivere, sed in commune bonum, ac beneficium cunctis, pro facultatibus viribusque se exhibere; re ipsa, reique bene gestæ conscientia citra mercedem, testemque, commodive proprii intuitum contentum agere, a beneficio uno præstito ad aliud transire, nec unquam benefaciendo defetisci, nec extra se proinde quicquam vel laudis humanæ, vel lucelli aut aucupari aut expetere. ^o

LXI. Peccata omnia paria sunt: Est & hoc inter paradoxa Stoicorum, quod passim inculcant. Rationem explicat LAERTIUS, ^p quia verum
vero

us ANTONIN. l. V. §. 31. conf. BVDDEVS Anal. p. 192. Introd. in phil. mor. Stoic. Sect. VI. §. 12. p. 118. seqq.

f) SENECA epist. 55. 60. 68. 77.

g) De ira l. III. c. 37.

b) Loca Stoicorum attulere GATAKERVUS & BVDDEVS, quos consule. Humilitati & voluptatis fugæ ut consulerent Stoici, humi cubare solebant, quod ipsum Antoninum fecisse suo loco enarrabitur, vid. CAPITOLIN. c. II. vit. Ant. & CASAVBON. b. l. qui etiam in Comm. de veterum lectis & stragula veste, hunc morem inde ad Chri-

stianos pervenisse ait. conf. ANTONIN. l. I. §. 16.

i) ANTONIN. l. VII. §. 44.

k) IDEM l. c. §. 12. 29. l. IX. §. 28.

l) IDEM l. IV. §. 37. l. VII. §. 26. l. XI. §. 9. 13.

m) IDEM l. XI. §. 8. conf. BVDDEVS analect. p. 201.

n) Plura de eo dicta in diff. de Stoicis Christ. imit.

o) Loca Stoicorum huc pertinentia diligenter collegit GATAKERVUS præloq. ad Ant. p. 12. 13. BVDDEVS diff. prælim. & nos diff. citata.

p) CICERO parad. III. LAERT. l. VII. f. 120. qui tamen refert Heraclidem Tarsensem & Athenod-

vero magis tale non est, neque falsum falso, ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato, nam qui parvum vel magnum delinquit, pariter abest a recto. Paria habet CICERO.^q Id vero recte intelligendum est; paria enim esse peccata tradebant, si formaliter, ut loqui solemus, considerentur, quatenus nempe a virtutis via recedunt, quæ non nisi una est; non vero si materialiter expendantur. Rem explicat Chrysippus,^r vel quisquis auctor est, excerptorum STOBÆI;^s *Feruntur & manant omnia ab uno malitiæ fonte, judicio in omnibus peccatis eodem, id est pravo; sed per causam externam, circa quam judicia perficiuntur, dissimilia redduntur peccata in qualitate.* Pertinere vero & hoc ad λεπιολογίας Stoicas ex dictis patet, & a veteribus passim in Stoicis notatum est.^t

LXII. Sapiens non ignoscit, non miseretur." Ejusdem generis, quo reliqua, paradoxum, alieno verborum sensu decipiens. Ignoscere enim Stoicis hoc loco idem est, ac pœnam contra jus fasque, malo homini remittere, qui sciens volensque peccavit; misereri, idem est, ac sensu miseriæ ita tangi, ut cum perturbatione animi eum commoveat, & miseriæ participem faciat. Vtrumque in sapientem cadere non posse, ex notione sapientis liquet. Non vero prohibebant parcere delinquentibus, imprimis ob causas varias delicti rationes extenuantes, sed id non veniæ, sed clementiæ opus esse dictabant. Pariter vehementer commendabant, succurrere alienis lachrymis, dare manum naufrago, exuli hospitium, egenti stipem: sed ista tranquilla mente hilarique vultu, proscripta ægritudine animi ob alienarum miseriæ speciem fieri debere injungebant.^v Vt igitur convitiis eorum, quibus male ideo audiebat secta Stoica, tanquam nimis dura, occurreret, monet SENECA: *Nullam benigniorem lenioremque esse, nullam amentio rem hominum, & communibus bonis attentio rem, ut cui propositum sit, usui esse & auxilio, nec sibi tantum, sed universis singulisque consulere.*

nodorum imparia peccata fecisse. conf. Interpp. ad h. l.

q) l. c. & de fin. l. III.

r) Ita suspicatur LIPSIVS diff. XXI. p. 360.

s) Eclog. eth. p. 183. conf. LIPSIVS l. III. diff. XXI. p. 360.

t) Insurgit eleganter in hoc paradoxum Stoicum HORATIVS l. I. Serm. Sat. III, hacque occa-

sione & reliqua ridet, imprimis illud: solum sapientem esse regem:

vellunt tibi barbam

Lascivi pueri: quos tu nisi fuste coërces,

Urgeris turba circum te stante, miserque

Rumperis & latras magnorum maxime regum.

conf. PLVT. de com. not. & de rep. Stoic.

u) SENECA de elem. l. II. c. 6. 7.

x) Conf. LIPSIVS diff. XIX. p. 349. seqq.

S E C T I O II.

DE DISCIPVLIS ET SVCCCESSORIBVS
ZENONIS IN SCHOLA STOICA.

§. I.

*Successores &
discipuli Ze-
nonis.*

Detentis diu apud Zenonem tandem ad discipulos & successores progrediendum est, qui vel eo vivo acceptam a præceptore doctrinam tenuerunt, vel eam propagaverunt, & in Porticu post magistri fata docuerunt publice. Multos vero habuisse Zenonem discipulos testatur LAERTIVS, ^a qui aliquos quoque nominat: ^b Philonidem Thebanum, Callippum Corinthium, Posidonium Alexandrinum, Zenonem Sidonium, Cleanthem Assium ejus successorem. Addit his Persæum, Aristonem Chium, Erillum, Dionysium Metathemenum, Sphærum, Athenodorum Solensem, nobilia inter Stoicos nomina. Illorum ex parte mentio fiet in sequentibus, de his strictim adhuc commentandum.

Persæus.

§. II. PERSÆVS, ^c Demetrii filius Cittieus fuit, quem alii ejus familiarem fuisse, ^d alii fervorum ^e unum extitisse, ajunt, qui ab Antigono ad eum describendorum librorum causa fuerant missi. Floruit itaque circa Olymp. CXXX. ut ex ætate Antigoni & Zenonis patet. Quod si epistolæ Zenonis fides est, misit eum Zeno, senex jam, ad Antigonom Gonatam, ^f ut eum novæ philosophiæ præceptis imbueret: dubiam tamen ejus fidem esse, ex ipso Persæo supra demonstravimus: Reversum tamen esse ad Antigonom, & tantum apud eum gratia valuisse, ut AcroCorintho eum præficeret, a qua arce non Corinthi tantum, verum etiam totius pendebat Peloponnesi salus, veterum testimoniis constat minime suspectis. ^g Id tamen munus, philosopho minus aptum gerenti teste PAVSANIA fortuna non respondit. Arcem enim dolo Aratus Sicyonius expugnavit, dum Persæus convivio interesset. Is igitur Persæum arce dejecit, & mortis supplicio affecit, ^h quamvis PLVTARCHVS ⁱ tradat, eum evasisse, & falsitatem Stoici paradoxii: solum sapientem ducem esse, aliter ab Arato edoctum agnovisse. ^k Vatiniano eum odio persecutum fuisse Menedemum Eretriensem, eo quod Antigono, Eretrienfibus in Menedemi gratiam rempublicam restituere promittenti auctor fuerit, ne faceret, supra jam tetigimus. ^l Ferebantur LAERTII ^m tempore scripti ab

a) I. VII. f. 36.

b) f. 38. conf. MENAG. ad h. l.

c) Dorothei etiam nomen gessisse ait SVIDAS in Persæus T. III. p. 100.

d) LAERT. f. 36.

e) ATHEN. l. IV. p. 162. GELLIVS l. II. c. 18. SVIDAS l. c.

f) Dictum hac de re supra Sect. I. §. 2.

g) ATHENÆVS l. c. PAVSANIAS in Corinth. c. 8. p. 130. & Achaic. c. 8. p. 511.

h) PAVSANIAS l. c.

i) In vita Arati T. VI. p. m. 296.

k) Conf. LIPS. Manud. l. I. diff. XII. p. 67. seq.

l) LAERT. l. II. f. 143.

m) I. VII. f. 36. MEYRSIVS in Cypro l. II. c. 31. p. 167. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. II. p. 408.

ab eo libri aliquot, qui vero interciderunt. Ex eorum aliquo decerpfit CICERO: " eos habitos esse Deos, a quibus magna utilitas ad vitæ cultum esset inventa. Discipulum habuit Hermagoram Amphibolitanum, cujus dialogi SVIDAE ^o memorantur.

§. III. ARISTO, Miltiadis filius Chius fuit, Phalantus cognominatus, forte ob calvitiam, & Siren, ^p ab eloquentiæ, ut conjicimus, dulcedine. ^q Patriæ Chii, maris mediterranei insulæ inter Samum & Lesbum, confusione cum Cea insula accidit, ut Aristo Cejus, cujus supra inter Peripateticos meminimus, & Aristo Chius mirum in modum miscerentur. Hinc scriptorum confusio tanta, ut Panætius ex iis, quæ narrat LAERTIVS, ^r solos epistolarum ad Cleanthem libros ei relinquat, reliquos Peripatetico tribuat. In disciplinam a Zenone admissus, propter loquacitatem displicuit, ^s cum sermonis brevitatem sectaretur Zeno. Persæum quoque sectatus est, ejusdem assentator, quod multa is apud Antigonum gratia valeret. ^t Nam voluptati vehementer, imprimis ætate provectiore, litasse, discipuli Eratosthenes Cyrenæus, & Apollophanes tradiderunt. ^u Et hæc quoque causa fuisse videtur, cur a Zenone deficiens, cum is longo morbo implicaretur, ad Polemonem discederet, & paulo post propriam in Cynofarge sectam conderet, in qua aliquot etiam discipulos habuit, Aristonios nominatos; quæ tamen secta mox eviluit. Arcesilaum acerrime infectatus est, omnemque philosophandi rationem Academicam & Scepticam acerbe oppugnavit, ^x quæ ratio esse videtur, cur præfractum & ferreum vocaverit CICERO, ^y licet hoc etiam ad sectæ institutum pertinere queat, quam IDEM ^z difficilem & arduam fuisse testatur. De libris ejus videndi LAERTIVS ^a & ex eo FABRICIVS. ^b Momentum vero ideo in Stoicæ sectæ historia habet, quod multa mutavit in systemate Stoico, propriam sectam meditatus. Statuebat enim:

I. Finem in rebus inter virtutem & vitium mediis consistere, hoc est, indifferentibus, ita ut neutram in partem quis impellatur, neque minimam in iis differentiam admittat. Sapientem enim omnia decore agere. ^c Ita rejiciebat illa media, quæ Zeno in adiaphoris constituerat.

II. Physicam pariter & logicam repudiandam esse. Illam enim supra nos esse, hanc nihil ad nos pertinere: solam moralem philosophiam ad nos spectare. ^d Videtur Stoicorum cavillationibus dialecticis fuisse offensus, eos

n) De nat. Deor. l. I. c. 15.

o) T. I. v. Hermagoras p. 857.

p) LAERT. l. VII. f. 160. seq. conf. GODF. BVCHNER. diss. de Aristone Chio, Ien. 1725.

q) Qua ratione Satyrum tibicinem permoverit eloquentiæ dulcedine, ut tibia igni destinata philosophiæ amore accenderetur, narrat AELIAN. l. III. c. 33.

r) l. c. Dictum hac de re supra c. VII. f. 2.

s) LAERT. l. VII. f. 18.

t) IDEM f. 162. ATHEN. l. VI. p. 251.

Hist. philos. Tom. I.

u) IDEM l. VII. p. 281.

x) LAERT. f. 162.

y) ibid.

z) De legib. l. I. c. 13. Tusc. Qq. l. V. c. 30.

a) l. c.

b) Bibl. Gr. vol. II. p. 390.

c) LAERT. f. 160. SVIDAS in τέλος CLEM. ALEX. Strom. l. II. p. 179. CIC. Acad. Qq. l. IV. cap. 41.

d) LAERT. l. c. SEXT. EMP. adv. Math. l. VII. SENECA ep. 89.

eos enim telis araneorum assimilabat, quæ etsi subtilitatis & artis aliquid habere videantur, utilitatis tamen habeant nihil. Notat & hoc in Aristone SENECA, ^e quod singularia officia vel monitiones parum curaverit, generalibus intentus.

III. Virtutes nec esse multas, ut Zeno docebat, nec unam, quæ multis appelletur nominibus, ut Megarici: sed analogiam & relationem eas inter se habere. ^f

IV. Sapientem non opinari. In hoc paradoxo asserendo ei obluatus fuit Persæus. ^g

V. Nihil differre aliud ab alio, nec esse res ullas præter virtutes & vicia, inter quas quicquam omnino intersit. ^h Pertinere hoc non ad indifferentiam logicam, quo sensu idem dixit Pyrrho, sed ad moralem, ex primo asserto patet.

VI. Homines ideo nasci, ut secundum virtutem vivant. ⁱ

VII. Neque formam Dei posse intelligi, neque in Diis sensum esse, omninoque dubitare se, Deus animans sit, nec ne. Assertionem hanc ex Aristone repetit CICERO, ^k & post eum recentiores aliqui, qui ideo Aristonem inter atheos numerarunt. ^l Videturque ideo his viris doctis vetus illud repetiisse, quæ supra nos nihil ad nos. Verum accuratius paulo, quam solet, in impingenda hac atheismi macula versandum est. Repetendum scilicet Aristonem in multis a Zenone recessisse, & physicam rejecisse, quia ea, quæ ad naturam Dei mundique pertinent, tam ardua illi visa sunt, ut attingere veros sensus non liceret. Hoc ut demonstraret, ad ipsam Zenonis theologiam provocavit, qua ignem subtilissimum in æthere habitantem & per totum mundum se diffundentem Deum esse asseruerat. Inde conclusit Aristo, si Deus ignis ille artificialis sit, nec Dei formam posse intelligi, & in Diis sensum non esse, & dubitandum esse, an animal sit? cum nihil horum igni, quamvis subtilissimo, conveniat. Non itaque Deum in genere negasse Aristo dicendus est, sed Deum Stoicum, qui contradictoria quasi dogmata contineat. Qua ratione Aristo ex atheorum numero eximendus est. Obiit ex eo quod caput ejus calvum solaris æstus afflixisset. ^m Habuit discipulum, Eratosthenem Cyrenæum, Olymp. CXXVI. i. natum, ⁿ quem præter Aristonem Lyfanius Grammaticus, & Callimachus vir doctus & in omnibus disciplinis versatus erudiverunt, quibus ducibus ad optimarum disciplinarum eruditionem magnis passibus grassatus est, & celeberrimum sibi nomen in poëtica & grammatica arte, philosophia, & imprimis in mathematicis disciplinis peperit, sic ut Beta eruditorum dictus sit. ^o Is pri-

^e) Ep. 44. illas ad pædagogos remittebat.

^f) LAERT. l. VII. f. 161.

^h) CIC. de fin. l. V. c. 25.

ⁱ) LACTANT. l. VII. c. 7.

^k) CIC. de N.D. l. I. c. 14.

^l) LESCALOPIER. ad h. l. p. 60. BAYLE Dict.

^g) LAERT. f. 162.

T. I. art. Ariste not. C. T. I. p. 321. REIMMANN. Hist. ath. c. XXVIII. §. 4. p. 194.

^m) LAERT. f. 164.

ⁿ) SVIDAS in Eratosthenes T. I. p. 850. LVCIAN. Longæv. T. II. p. 834.

^o) Citati PLIN. l. II. c. 108.

primus fuit, cui nomen philologi datum est, ^p quia in philologia excellēbat. Ob eam eruditionem a Ptolomæis Philopatore, & Epiphane bibliothecæ Alexandrinæ præfectus est. ^q Ceterum Aristoni relictæ sectæ Stoicæ comes quasi adjungendus est Dionysius, ideo Metathemenos dictus, Heracleensis, quia dolore, ut supra in Aristippo dictum, ^r victus Cyrenaicam, quod quidam contendunt, vel Epicuream potius sectam elegit, finemque voluptatem posuit. ^s Eruditionis variæ qua pollebat, testimonia sunt scripta, quæ enumerat LAERTIVS. ^f

§. IV. ERILLVS, sive Herillus, ita enim Cicero constanter nominat, Carthaginensis fuit, temeratae pudicitiae in juventute reus; ut igitur castitatis ejus insidiatores abigeret, caput ejus radi Zeno curavit. ^{ff} Discessit & ipse in quibusdam a præceptore: docuit enim:

Herillus.

I. Finem scientiam esse; hoc non de nuda cognitione intellexit, ut CICERO ^t passim ejus sententiam interpretatur, sed teste LAERTIO & SVIDA ita statuit: semper ita vivendum esse, ut cuncta ad vitam cum scientia referas. ^u Qua ratione non tam speculationum certitudinem, quam normæ, ad quam vivere debeas, commendavit. Scientiam autem definivit esse habitum ex visorum, quæ sub rationem cadunt, perceptione.

II. Aliquando tamen nullum esse finem, eum enim a rebus quandoque mutari, ut si idem æs & Alexandri & Socratis fiat statua. ^v

III. Differre autem finem & quod fini est subordinatum, alterum enim sapientibus æque ac stultis, alterum sapientibus solis esse propositum.

IV. Quæ inter virtutem sint ac vitium, esse adiaphora. ^w Libros ejus breves quidem, verum succi ac sensus plenos continuisse ea, in quibus a Zenone in diversa abiit, testatur LAERTIVS: ^x hinc præter Cleanthem & Chrysippum in eum arma movisse, probabile est, quem duos libros *de hypothēsis Herilli* scripsisse ait LAERTIVS. ^y Discipuli Herillii dicti sunt, quo nomine a CICERONE ^z tanquam peculiaris secta Socratica censentur. Ea vero surgente sole orta, cadente cecidit.

§. V. SPHAERVS Borysthenites sive Bosphoranus fuit, primumque Zenonem, post Cleanthem audivit, ^a cumque in philosophia egregie profecisset, Lacedæmone docuit, & Cleomenem teste PLVTARCHO, ^b erudit. Postea ad Ptolomæum Philopatora Alexandriam se contulit, ^c ibique Stoicam eruditionem probavit, cum paradoxon Stoicum defenderet: sapientem non opinari, & rex ei aviculas ex cera proposuisset, quibus ille

Sphaerus.

Ggg ggg 2

deci-

p) SVETONIUS *de clar. grammat. c. 10.*

q) Plura de eo in Grammaticorum historia quaerenda sunt. conf. FABR. *Bibl. Græc. vol. II. p. 471.* ubi plura de eo & ejus catasterismis hodie extantibus.

r) *Cap. III. §. ult.*

s) LAERT. *f. 166.* MENAG. *adh. l. conf. l. V. f. 92. l. VII. f. 23. 37.* IONS. *De S. Hist. phil. p. 350.* FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 403.*

f) *ibid. f. 166. seq.*

ff) LAERT. *l. VII. f. 165. 167.*

t) *Passim l. II. de fin. Tusc. Qq. l. IV. V.*

u) LAERT. *l. c.* SVIDAS *in τέλος T. III. p. 444.*

v) LAERT. *l. c.*

w) *ibid.*

x) *ibid. f. 174.*

y) *f. 194. conf. FABR. l. c. p. 404.*

z) *De orat. l. III. c. 17.*

a) LAERT. *f. 177.*

b) *In Cleomene.*

c) ATHENAEVS *l. VIII. c. 13. p. 354.*

deciperetur. Distinguebat enim inter phantasmam comprehensionis & probabilitatis, & in illa, id est, clara perceptione sapientem non opinari, non in hac, confessus est, in ea enim falli ipsum posse dixit. Quæ nobile exemplum logomachiarum Stoicarum exhibent: quale & illud est, quod regessit objicienti: Ptolomæum ab eo pro rege non haberi: *ἐκ εἶναι τοῖς τὸν δεόντα τὸν Πτολομαῖον, καὶ βασιλέα εἶναι*, ^d quorum verborum sensum non cepere interpretes LAERTII: Eo is tendit, natura quidem sua non esse Ptolomæum regem, quoniam vero eas qualitates & affectiones nactus sit, quæ ad regem requiruntur, ideo regem esse. Id enim *εἶναι* & *τοῖς τὸν εἶναι* apud Stoicos significabat. Hominem imprimis bene definientem antiquis Stoicis habitum esse, testatur CICERO. ^e Libros ejus enumerat LAERTIVS, ^f inter quos est unus *de Heraclito*, quem primum Zenonianæ philosophiæ fontem fuisse, supra demonstravimus. Alios etiam de veteribus philosophis, v. g. *de Socrate*, *de Eretriacis philosophis*, *de elementis Empedoclis* exaravit libros. Tandem & ATHENODORVS Solensis, cum Cordylione Catonis familiari & Tarsensi, Augusti præceptore ^g non confundendus, enarrandus est, ideo, quod contra communem Stoicorum doctrinam peccata æqualia esse negavit. ^h

Athenodorus.

Cleanthes.

§. VI. Zenoni defuncto successit in schola CLEANTHES, Aſſo Lyciæ, non Æoliæ, ut volunt STANLEIVS ^b & FABRICIVS, urbe ortus, Phaniæ filius. Is pugil primo fuit, tantæ paupertatis, ut drachmas tantum quatuor in bonis haberet, cum se ad Cratetem conferret. Ab eo ad Zenonem modestius philosophantem se contulit, eique constanter adhæsit, & in ejus doctrina perstitit. Laudem imprimis apud veteres meruit industria ejus atque laborum tolerantia, adeo ut in proverbium abiret. ^k Cum enim non haberet, ex quo viveret, paupertate cogente noctu in hortis hauriendæ aquæ operam locabat, quo posset interdiu vacare philosophiæ studiis: unde etiam *Φρεάντλος*, *exhauriens puteos* dictus est. Quia vero perfecta tamen in tanta vitæ inopia fruebatur sanitate & integro corporis habitu, more Atheniensium in judicium pertractus est, ut rationem ederet, qua vitam sustentaret. Is cum hortulanum testem adduxisset, cui operam suam locare solebat, feminam item, cujus pinsebat farinas; adeo judices Areopagitas admiratione tolerantiae & diligentiae perculit, ut decem illi minas de publico ærario præbendas decernerent, quas tamen accipere vetabat Zeno. ^l Cumque aliquando ad spectaculum juvenes deduceret, ventus pallium evolvens, eum sine tunica esse, ostendit, id quod tantum ei applausum excitavit, ut publica is veste donaretur. ^m Aliud diligentiae specimen enarrat

d) LAERT. I. VII. f. 177.

e) Tusc. Q. l. IV.

f) l. c.

g) De utroque P. II. hujus Hist. dicendi se offeret occasio, conferendus interea LIPS. Manud. l. I. diff. XII. p. 70. & FABRIC. l. c. p. 391.

h) LAERT. l. c. f. 171.

b) Hist. phil. P. VIII. p. 643. quem recte correxit
b. OLEAR. Lyciæ enim urbem intelligi ex

STRABONE lib. XIII. pag. 610. patet.

i) Bibl. Græc. vol. II. p. 394.

k) Narrant rem præter LAERTIVM I. VII. f. 168. SVIDAS in Cleanthes T. II. p. 322. VALER. MAX. I. VIII. c. 7. SENECA ep. 44.

l) Is obolos eum afferre jussit, quibus tantum corrasit, ut alium nutrire posset: LAERT. l. c.

m) LAERT. f. 169.

enarrat LAERTIVS, ^m eum Zenonis magistri sui dictata testis boumque ossibus excepiſſe, quod ad chartam emendam pecunia non ſuppeteret. Eſſi vero ingenio erat tardior, & ἀφύσικος, quo nomine maſtatur a LAERTIO, ⁿ id eſt, naturæ dotibus deſtitutus, adeo ut aſinum condiscipuli vocitarent, ^o pertinaciſſimo tamen ſtudio ita Zenonis diſciplinæ adhæſit, ut totam ejus philoſophiam comprehenderet: id quod eleganter expreſſit, dicteriiſ eum inceſſentibus diſcipulis reſpondens: aſinum ſe quidem eſſe, ſed ſolum ferre Zenonis ſarcinam poſſe. Id quod ipſe quoque Zeno teſtatus eſt, eum publice laudando, ^p & omnium plauſum meruit, ita ut Hercules novus diceretur, ^q & Zenoni, quem undeviginti annos audiverat, ^r ſucceſſor in ſchola deſtinaretur. Nec aliam vivendi rationem poſtea inſtituit, licet ab Antigono aliquando 3000. minis donaretur. ^s Tantaque ejus in Porticu fuit exiſtimatio, ut plurimi ejus inſtitutione uterentur, unde Stoicorum parens C I C E R O N I ^t dictus eſt, inter quos Chryſippus quoque fuit, quem perperam ejus præceptorem facit VALERIVS MAXIMVS. ^u Laudatur præter eruditionem Stoicam, quæ tamen teſte HIERONYMO ^v more ſectæ ſpinofa fuit, propter laboris patientiam, animi pauciſſimis contenti continentiam, & parſimoniam, tolerantiam item injuriæ, & quæ aviæ ejus virtutes fuere, quæ celebre ei nomen pepererunt." Laudabat enim ipſe veteres, quod olim in philoſophia res maxime curafſent, cum hodie verba curentur, indeque cauſam derivabat, cur antiquiore ætate in tanta philoſophorum paucitate, plures tamen, quam ea ætate ſumma virtute enitiuiſſent. ^w Obiit inedia, cum LXXX. ætatis annum eſſet ſupergreſſus, ^x & abſtinentiam a cibo per biduum propter ulcus oris vel linguæ ei medici ſvaſiſſent: melius enim ſe habens, ſe dimidium viæ jam abſolviſſe profeſſus eſt, biduumque adhuc abſtinuit, & Stoica principia ſecutus ſic extinctus eſt. ^y Scripſit multa, quorum catalogum exhibet LAERTIVS, ^z quæ tamen omnia temporis invidia nobis eripuit, præter unum hymnum, quem ſupra ſeſtione prima laudavimus. ^a *Archæologias* ſcripſiſſe, teſtatur LAERTIVS, quas cum traditionibus fabuloſis A T H E N A E O ^b memoratis idem ſcriptum eſſe, acute conjecit MENAGIVS. ^c Solebant enim Stoici vetera μυθολογέμενα, philoſophicis exornare rationibus, & ad ſyſtemata applicare naturalia. ^d Poſt mortem a civibus, vel Romanis potius ſenatus magnificentia, ſerius aliquantum egregia ſtatua ornatus eſt. ^e Alios duos Cleanthes nominat MENAGIVS. ^f

G g g g g g 3

§. VII.

m) ſ. 174. n) ſ. 170. conf. BARTH. ad Claud. p. 101.
o) ib. ſ. 171.
p) PLVT. de vit. ær. alieno T. II. p. m. 475.
q) LAERT. ſ. 170. r) ib. ſ. 174. s) ibid.
ſ) De N. D. l. III. ſſ) l. c.
t) Lib. I. in Ruſſn.
u) Huc faciunt apophthegmata adducta a LAERT. & STANLEIO ll. cc.
v) STOBÆVS Serm. CCXII. p. 715. ideo quoque laudaſſe Arceſilaum, quod vita doctri-næ incertæ non reſponderet, ſupra dictum in Arceſilaos.
w) LXXX, ponit LAERTIVS, IC. LVCIANVS

in Longævis. x) LAERT. ſ. 176. y) ſ. 171. 176.
z) Poſt Vriſinum eum edidit H. STEPHANVS in Poëſi philoſ. p. 49. 124. integrum vero ſyſtemati ſuo intellectu-ali c. IV. §. 25. p. 515. inſeruit RAD. CVDWORTHVS cum metaphraſi Latina IAC. DVPORTI. Totam eum Stoiciſmo ſcatere, eſſi elegantiffime perſonet, ſupra oſtendimus.
a) Lib. XIII. p. 752. b) Ad l. c. Laert.
c) Id Cleanthem cum Chryſippo & Zenone facere ſolitum tradit CIC. de N. D. l. III.
d) SIMPLICIVS ad Epict. p. m. 217. ed. Wolf.
e) Ad LAERT. l. VII. ſ. 176.

Chrysippus.

§. VII. Nemo tamen post Zenonem sectam Stoicam ornavit magis atque nobilitavit quam CHRYSIPPVS, dignus, de cujus historia accurate dispiciatur, ^f cum genium sectæ nemo apertius prodiderit. Solis ortus est, ^{ff} urbe Ciliciæ, quæ Pompejopolis postea dicta est. Patrem Tarsensem habuit, Apollonium, unde vel a parentis origine vel a vicinia Tarsensem quidam ^g faciunt. Patrimonium fisco regio addictum fuisse, tradit LAERTIVS, causam ejus rei tacens, ^b fœneratorem vero fuisse, & fœnoris fœnus accepisse prodit LVCIANVS, ⁱ nisi acerba satyra conficta philosophis scelera objecisse conficta, hominem ad ridendos philosophos totum compositum dicamus: quod tamen verisimilius est, quam quod alii volunt, eum patrimonium regis impendisse ministeriis, quod verba LAERTII non exhaurit. Athenas delatus, Zenonem, juxta nonnullos, ^k audivit, vel potius, ut melioribus auctoribus relatum Cleanthem, a quo tamen, vivo adhuc, dissentit: ^l id quod in Stoicorum schola non adeo infrequens fuisse, exemplis hætenus pluribus constitit. Refert tamen LAERTIVS, quoties adversus eum disputando processisset, tanta ductum pœnitentia fuisse ut crebro diceret:

In ceteris felix satis videor mihi:

Ast cum Cleanthe non succedit res mihi.

Stoicæ ita philosophiæ addictus reliquos mature superavit, animi dotibus præclare a natura instructus. Laudant enim veteres in eo subtile ingenii acumen, in ima veritatis penetrans, unde & versutus & callidus CICERONI ^m audit. Studium quoque ejus & industria tanta fuit, ut quotidie quingentos versus scribere solitus sit, ⁿ cujus testimonium luculentum sunt plurimi ab eo exarati libri. Audax præterea & promptissimus in disserendo & disputando, qua in re totam fere vitam consumpsit. Vitiis vero non minus ingenii insignis vehementer veteribus displicuit, etiam ex ipsa secta Stoica: hinc SENECA, ^o *ingenii ejus tanquam Græci acumen nimis tenue, quod in se retunditur, & in se replicatur, quod etiam, cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat*, reprehendit. Tanta quoque sui fiducia occupabatur, ut a præceptore doctrinas tantum sibi exponi postularet, argumentorum inventionem suæ relinquendam posceret industriæ. ^p Aliudque affert exemplum animi alta spirantis LAERTIVS; ^p a quodam interrogatum, cui filium commendaret, dixisse, mihi: nam si quempiam me excellere putarem, ipse apud eum philosophiæ

f) Pleraque de eo habet LAERTIVS l. VII. f. 179. seqq. reliqua veterum loca diligenter excussit P. BAYLE *Dict. T. II. art. Chrysippe* p. 166. sqq. add. LIPSIVS *Manud. l. I. p. 56.*

ff) LAERT. l. c. STRABO l. XII. p. 462. SOLIN. c. 42. ORIG. *contra Cels. l. IV. p. m. 202.*

g) SVIDAS in *Chrysippus* T. III. p. 691. conf. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. III. p. 392.*

h) Lancea se exercuisse ait f. 179.

i) In *vit. auct. T. III. p. m. 123.*

k) Apud LAERT. f. 179.

l) Hinc enatus Antipatro Tarsensi liber *de discordia Cleanthis & Chrysippi*, cujus meminit PLUT. *de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 4.* FABRIC. *Bibl. Gr. vol. II. p. 385.*

m) *De Nat. Deor. l. III. c. 10.*

n) Id ancilla ejus testata est, LAERT. f. 180.

o) *De benef. l. I. c. 3.*

p) LAERT. f. 179.

p) f. 183.

phiæ operam darem. Et huc referendum quoque est, quod nulli regi, more temporis sui, scriptum ullum dedicavit, honoresque animi elatione ductus, aspernatus est. ^q Etsi vero satis Stoice vivebat, vehementi tamen disputandi contentione adeo invisus aliis factus est, ut odia philosophorum reliquorum, præcipue ex secta Academica & Epicurea, in eum quasi conspiraverint. Et quamvis mire ad quodvis excogitandum esset celer & acutus, & contradicendi studio in omnes verteretur partes, non feliciter tamen satis contra adversarios rem sectæ suæ defendisse visus est, conquestique sunt Stoici, *dum studiose omnia conquiescit, contra sensus & perspicuitatem, ab Academicis disputata, contraque omnem consuetudinem contraque rationem, ipsum sibi respondentem inferiorem fuisse, itaque armatum ab eo fuisse Carneadem.* Quæ CICERONIS ^r verba confirmat PLUTARCHVS; ^s illos ipsos, qui vim dicendi in Chrysippo admirati sunt, adeo frequenter & serio adversas suæ sententiæ rationes proposuisse, ut non tantum non cujusvis esset, perspicere, quid ipsi placuerit; sed & Carneades argumentis tantum a Chrysippo in utramque sententiam prolatis usus fuerit, ad eum aggrediendum; ideoque istos acclamavisse ei illud HOMERI:

Infelix tua te vis perdet,

quod magnas contra se dicendi ansas præbuerit illis, qui placita ipsius labefactare animum intenderent. Quin & hoc Chrysippo accidit, quod plerumque viris etiam magnis, sed spiritu contradictorio gravidis accidere videmus, ut haut raro contradicendi & disputandi æstu abreptus sibi contradiceret, cujus exempla pluscula PLUTARCHVS, ^s in libello, quem *de Stoicis contradictionibus* reliquit, attulit: unde non Chrysippea omnia pro genuinis Stoicis habenda sunt. Ceterum negari non potest, eruditionem possedisse maximam, copiamque lectionis abundantissimam, qua cum plurimos veterum libros legeret & exciperet, eaque loca suis infarciret, ut ampliora essent, & nube testium uteretur, ^{ff} objectum ^r ei est præter rem ^q plagium. Ista vero doctrinæ magnitudine & ingenii acumine, hoc sectæ suæ, quin & aliorum meruit judicium, ut fulcire putaretur porticum Stoicorum, ^v & de eo dici solet: ^w

Ni Chrysippus fuisset, Porticus non esset.

Aliter tamen de eo adversarii & imprimis Epicurei, qui non candide satis cum magistro egisse, eumque præter culpam suam denigrasse, conquesti sunt. ^x Etsi vero totam Zenonis philosophiam illustravit, præcipue ta-

men

^q) ib. f. 185.

^r) Acad. Qq. l. IV. c. 27.

^s) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 7. seq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. F.

^f) Pleræque enim repugnantia ex Chrysippo hausta sunt. conf. SCIOPPVS Elem. phil. mor. p. 165. cujus verba adducit, BAYLE l. c. not. E.

^{ff}) LAERT. l. VII. f. 181. 182.

^t) ZWINGER. theatr. vit. hum. vol. XIX. f. 3560.

^x) Non enim aliorum scripta sua fecit, & pro suis venditavit, sed loca prolixa eorum allegando sua amplificavit, conf. IAC. THOMASIVS de plagio liter. §. CCCLXXXVIII. p. 169. seq.

^v) CIC. Acad. Qq. l. IV. c. 38. Plura testimonia collegit MENAG. ad LAERT. l. VII. f. 183.

^w) LAERT. l. c.

^x) EVSEB. præp. l. VI. c. 6. conf. GASSEND. vit. Epicuri. III. c. 2. p. m. 86.

men in dialecticis versatus est, cujus argutias reliquis quoque disciplinarum philosophicarum partibus affricuit; tantaque ejus fuit, apud deliciarum istarum amatores admiratio, ut fassi fuerint, si apud Deos dialecticæ usus esset, non futuram eam aliam, quam Chrysippeam. ^y Non vero dictio tantum ejus minus commendabatur, sed & ipsa illa argutandi subtilitas, in scirpo sæpe nodum quærens, vel anilibus etiam argumentis in re maxime seria utens vehementer viris gravibus ex hac secta displicuit, ^z qui virilitatem sectæ Stoicæ concisis & minutis argutiolis, frigidis etiam ineptisque fabulis enervasse, questi sunt. Nec docendi tantum & disputandi rationem, verum etiam ipsas, quas proposuit doctrinas carpunt passim veteres, multaque ei in morali præcipue philosophiæ parte paradoxa & minus sana tribuunt, imprimis vero sunt, qui severe ei scædam exprobrent obscenitatem. Ajunt enim turpissime de Iunone & Iove scripsisse, & talia, quæ nemo, qui puritatem oris tueri cupiat, dicere velit. Quod licet eo tenderet, ut Iovis & Iunonis amores naturalibus argumentis explicaret, ut solebant Stoici, dictionem tamen eam fuisse dicebant, quæ prostibulis dignior esset, quam Diis. ^a Reprehendunt etiam, quod incestus licitos esse, docuerit, & nuptias cum matre filiave permiserit: quod mortuorum carnibus vesci præceperit, & quæ alia sunt hujus generis memorata a LAERTIO. ^b Quæ licet more tantum Stoicorum *παράδοξος* dixisse, vel ut disputationi portam aperiret, affirmasse, adeoque dialectice magis, quam moraliter de istis argumentis disseruisse, verisimile sit, sapiunt tamen ea ingenii in istis nugis atque tricis gloriolam venantis vanitatem animumque valde profanum. Graviores sunt, quæ ei objicit perspicacissimus P. BAYLIUS, ^c qui inter numinis hostes eum referre non dubitat, loco nixus PLUTARCHI, ^d qui refert: *Chrysippum & Cleanthem, cum implevissent suis dictis, cælum, terras, ærem, mare, diis, nullum horum ab interitu liberum aut sempiternum statuisse: solo Iove excepto, in quem reliquos omnes consumi putent.* Ex quo dogmate absurda quædam atque contradictoria Plutarchus, & cum eo Bælius, colligit, qui ita Deum non immutabilem, sed mutabilem, & corruptibilem esse, colligunt. ^e Non attendit vero vir doctissimus, ut sæpius solebat, ad totum systema Stoicum, cui receptum erat: ignem divinum five Deum per mundum fusum omnes quidem mundi partes animare, verum in conflagratione universi, etiam istis mundi partibus combustis, retra-

^y) LAERT. f. 180. Specimen ejus mirare in sophismate, Sorites, dicto, unde *fnitor acervi* dictus est PERSIO *sat. ult.* conf. CASAVB. ad h. l. BAYLE l. c. not. O.

^z) Vid. SENECA & EPICETVS H. cc. CICE-RO & PLUT. H. cc. LUCIANVS l. c. qui misere Chrysippum falseque exagitat. conf. b. 10. ANDR. SCHMIDII *diff. de Chrysippea brutorum logica*, GATAKER. l. c. p. 18. LIPS. *Manud.* p. 58.

^a) LAERT. f. 187. ORIG. l. IV. *contra Celsum* p. m. 202. qui ait, Chrysippum interpretatum pictu-

ram in Samo, ubi Iuno depicta est, morem gerens Iovis non nominandæ libidini.

^b) f. 187. conf. G. ALB. HAGENDORN. *de moralibus Chrysippeis*. PASCH. *Intr. in rem lit. mor. l. III.* §. 4. p. 611.

^c) l. c. not. I.

^d) *De communibus notionibus adv. Stoicos T. III.* p. m. 459.

^e) Plutarch. vero communibus, id est popularibus notionibus insistit, Bælius philosophicis, ad quod vir acutus & diligentissimus non satis attendit.

retractum iri divinitatis particulas in iis habitantes in Iovem, id quod supra luculenter, nisi fallimur, confecimus. Ex his vero conjicere potuisset acutissimus criticus, non de summo Deo sermonem esse, sed vel de Diis minoribus, vel de mundi potius partibus ab anima divina animatis, adeoque frustra vel populariter tantum argumentari Plutarchum, qui impietatem Chrysippo non alio nomine objicit, quam quod populares Deos interitui objiceret. Nec illi proprie pereunt, ut vult Bælius, & comburuntur, Iove in alium locum secedente; quæ nunquam Stoici dixere, sed reducuntur in centrum ex quo progressi sunt, retrahitque ignis divinus suas particulas, donec novo periodo eas emittat rursus, idque æterna & inevitabili fati lege, quam Chrysippum omnium fortissime asseruisse, supra adducta ejus definitione fati demonstratum dedimus. Nec recessit Chrysippus a scholæ suæ decretis, sed totam physiologiam suam iisdem, quibus Zeno, fundamentis superstruxit, de qua cum memorabilem locum nobis servaverit C I C E R O, eum, etsi longiusculum apponere e re lectoris esse existimamus, ut Chrysippeæ physiologiæ specimen & supra dictorum exemplum habeat. Ita vero TULLIVS: *f* Ait Chrysippus, vim divinam in ratione esse positam, & universæ naturæ animo atque mente: ipsumque mundum Deum dicit esse, & ejus animi fusionem universam: tum ejus ipsius principatum, qui in ratione & mente versetur, communemque rerum naturam universa ac omnia continentem, tum fatalem umbram, & necessitatem rerum futurarum. Ignem præterea, & eum, quem antea dixi, æthera, tum ea, quæ natura fluerent, atque manarent, ut aquam, & terram, & aërem, solem, lunam, sidera, universitatemque rerum, qua omnia continerentur, atque homines etiam eos, qui immortalitatem essent consecuti. Idemque disputat, æthera esse eum, quem homines Iovem appellarent, quique aër per maria manaret, eum esse Neptunum, terram eam, quæ Ceres diceretur: similique ratione persequitur vocabula reliquorum Deorum. Idemque etiam legis perpetuæ & æternæ vim, quæ quasi dux vitæ, & magister officiorum sit, Iovem dicit esse, eandemque fatalem necessitatem appellat, sempiternam rerum futurarum veritatem: quorum nihil tale est, ut in eo vis divina inesse videatur. Et hæc quidem in primo libro, de natura Deorum. In secundo autem vult Orphei, Musæi, Hesiodi, Homerique fabulas accommodare ad ea, quæ ipse primo libro de Diis immortalibus dixerat, ut etiam veterrimi poëtæ, qui hæc ne suspicati quidem sunt, Stoici fuisse videantur. Nihil in his omnibus est, quod non exacte & luculenter totius sectæ Stoicæ theologiam & physiologiam referat, quare iis explicandis, quæ supra abunde dicta sunt, supersedemus. Ex his vero consequitur, Chrysippo non aliter impietatis maculam posse inuri, nisi quatenus potissimum Stoæ fulcrum, princepsque Stoicorum fuit, & hæc secta ab impietate haud procul abfuit, uti supra demonstravimus. Recte vero vir celeberrimus inde concludit, *ff* fati necessitati & legi illum

f) De nat. Deor. l. I. c. 15.

ff) not. H.

tum

tum Deum, tum homines eorumque voluntatem subiecisse, omniaque catenæ eventuum cum causis connexorum inevitabili subiecisse, sicque Deum mali auctorem fecisse, & hæc male a Lipsio excusari & pingi. Ita enim fatalis illa necessitas omnino evincit. Sed ut ad Chrysippum redeamus, is potissimum propter ingentem scriptorum, quæ exaravit, numerum, memorandus est, qui ad DCCV. affurgebat, quorum catalogum, licet forte mancum,^g nobis servavit LAERTIVS,^h unde eum supplere conati sunt viri quidam docti,ⁱ qui de iis adeundi sunt. Inter hos, libros CCCXI. fuisse, dialectici argumenti, veteres perhibent, traditque VALERIVS MAXIMVS,^k octogesimo adhuc anno scriptum logicum exactissimæ subtilitatis cœpisse conscribere. Nihil vero ex his omnibus exiguo philosophiæ malo, superest, præter pauca ἀποσπασμάτια, quæ CICERO, PLUTARCHVS, SENECA, GELLIVS, nobis servaverunt, passimque laudatur ejus liber *de providentia*, licet de fato durissima tradiderit, ex quo colligi potest, more sectæ suæ horrendis decretis pulchriorem eum fucum illevisse. Habuere vero eadem Chrysippeï libri vitia, quæ πολυγράφοις plerumque accidere solent. Supra enim diximus, desideratam fuisse soliditatem, & responsiones adversariorum objectionibus largissime & fortissime allatis fuisse inferiores; addimus his, tam multa cum scriberet, in idem argumentum scribendi identidem incidisse, & quicquid in mentem ipsi venerit, literis committentem, sæpe in aliis priora emendavisse, aliorumque testimoniis declaravisse: ita vero scriptorum locis sua referuisse, ut Apollodorus dixerit: si quis tolleret de Chrysippi libris, quæ aliena sunt, vacuam illi chartam iri relictum.^l Obiit Olymp. CXLIII. ætatis anno LXXXIII.^m vel, ut alii volunt LXXIII.ⁿ Ridiculum vero est, quod de mortis ejus causa quidam narrant: risu effusum, dum ficus comedere asinum videret, suæque, quæ ei ministrabat, aniculæ merum ei etiam præbere juberet, animam efflavisse.^o Alii vocatum ad sacrificium hausto vino dulci incidisse in vertiginem atque obiisse quinto die tradunt. Post mortem in Ceramico interiori, sive gymnasio Ptolomæo^p statua ei posita est, quæ sedentis forma manumque extendentis eum, teste CICERONE,^q referebat. Colligit inde LAERTIVS,^r exiguo & tenui fuisse corpore, quod fere post equum, proximo positum loco delituerit, ideoque Carneadem eum vocavisse Κρύψιππον, ab equo occultatum. Verum frigide hic conjicere Laërtium facile intelligi potest, cum sedentis statua, etsi justæ mensuræ, post equum ejusque sessorem

g) STANLEIVS *P. VII. p. 651.*

h) *f. 189. 202.*

i) MEVRSIVS *ad Chalc. p. 31. & in Bibl. Gr. IONSIVS S. H. Phil. I. II. c. 8. STANLEI. I. c.*

k) *I. IIX. c. 10. Conf. BAYLE I. c. not. B.*

l) LAERT. *f. 180. BAYLIVS I. c. not. C.* hæc constare non posse arbitratur, putatque in verbis Laërtii pro διορθούμενος ponendum esse ἀδιορθούμενος: dicere enim Laërtium, eum ex festinatione inemendate & tumultuarie scripsisse, alio loco *I. X.* Sed nihil in Laërtio mutandum est, sed id

vult Laërtius: Chrysippum, cum eadem sæpe scriberet, priora mutasse, & emendasse, sicque sibi ipsi contradixisse, cum nihil diu satis, quod scriberet, esset præmeditatus.

II) LVCIAN. in *Macrob. T. II. p. m. 829. VAL. MAX. I. c.*

m) LAERT. *I. c. f. 184. SVIDAS I. c.*

n) LAERT. *f. 184.*

o) Conf. MEVRS. *de Ceramico gem. c. 15. p. 46.* ex veteribus PAVSANIAS in *Attic. c. 17.*

p) *I. I. de fin. c. II.*

q) *I. c.*

rem omnino delitescat. Positaque cum sit statua mortuo, ut solebat Athenis, intelligi non potest, quî Carneades, qui cum vivo controversias fovit, eum hoc nomine potuerit traducere? Sunt & alii Chrysippi veteribus memorati, * a quibus nominis celebritate & sectæ instituto facile distinguitur. Imagines ejus passim hodie occurrunt. †

§. VIII. Chrysippo in Porticus cathedra successor datus est ZENO, *Zeno Tarsensis.* quibusdam Tarsensis, aliis Sidonius. † Patrem Dioscoridem Stoicæ philosophiæ gnarum fuisse, ex eo colligi potest, quod ad eum libros scripserit Chrysippus. * Paucorum autorem librorum, sed plurimorum discipulorum magistrum fuisse LAERTIUS † tradit. Reliqua ad eum pertinentia fere desiderantur omnia. Non recessisse videtur a Stoicæ sectæ placitis, nisi quod in illa de conflagratione mundi sententia assensionem retinuisse ajat Numenius apud EVSEBIUM. † Sunt, ut jam supra monitum, qui non Chrysippum, sed Zenonem hunc a Carneade sumto prius ad purgandum caput helleboro, oppugnatum dicant. †

§. IX. Post Zenonem in doctorum Stoæ publicorum numero apparet DIOGENES Seleucia natus, * qui tamen frequenter propter viciniam Babylonius audit. Præceptoribus usus est Chrysippo & Zenone Tarsensi, a quo, ut philosophiæ daret operam, persuasum fuisse, PLUTARCHUS † tradit. Tanta vero diligentia Stoicæ philosophiæ impendit operam, ut magnus & gravis Stoicus dici CICERONI † meruerit: quæ sine dubio causa Athenienses permovit, ut eum Carneadi & Critolao legatis Romam mittendis adderent: qua de re in Carneadis vita dictum est. Laudabile in eo est, quod SENECA narrat, ei de ira differentem adolescentem protervum conspuisse, hocque illum leniter & sapienter tulisse, non quidem irasci se, dicentem, sed dubitare tamen, an irasci oporteat? Periere libri ejus *de divinatione, & Minerva*, quos memorat CICERO. † Ad longam is illum vixisse senectutem dicit, † LUCIANUS † LXXXVIII explevisse annos tradit.

§. X. ANTIPATER Tarsensis Diogenis successor fuit & discipulus. *Antipater Tarsensis.* Alii Sidonium faciunt, vel Antipatrum potius Tarsensem, & Sidonium eundem fuisse, credunt, † quos alii † inter se melius, nostro judicio, distinguunt. Homo acutissimus CICERONI, † inter magnos vero Stoicæ sectæ aucto-

Hhh hhh 2

res

†) Videndi de iis IONS. l. c. l. II. c. 8. p. 154. MEURS. l. c. MENAG. ad LAERT. l. IIX. f. 186.

§) In VALENTIS Cilicia numis illustrata, GRO-NOVII thes. Antiq. Græc. T. III. lit. S. in Diog. Laert. WETSTENII.

†) LAERT. l. VII. f. 38. SVIDAS T. II. v. Zenon p. 9.

t) ibid.

u) ib. FABRICIUS l. c. p. 415.

v) De præp. ev. l. XV. c. 18. p. 830.

w) Conf. IONS. de S. H. P. l. II. c. 1. p. 116.

x) LAERT. l. VI. f. 81. LUCIAN. in long. T. II. p. m. 829.

y) De vit. Alexandri T. II. p. 347.

z) Tusc. Qq. l. III. c. 12.

a) De divin. l. I. c. 3. de N. D. l. I. c. 15.

b) De senectute c. 7.

c) l. c.

d) VOSSIVS de nat. Log. c. IIX. §. 18. de sectis philos. c. XIX. §. 12. STANLEIVS P. VII. p. 655. LIPSIVS Manuduct. l. I. diff. XI. p. 61. IONSIVS l. II. c. 1. p. 114.

e) Ipse VOSSIVS de hist. Græc. l. III. p. 324. IONSIVS l. I. c. 13. p. 71. FABRICIUS Bibl. Græc. Vol. II. p. 388. De Sidonio vide LAERT. l. VII. f. 29. CIC. de fato c. 3. de Orat. l. III. c. 50. ubi versiculos ex tempore fudisse dicitur.

f) De officiis l. III. c. 12.

res SENECAE^g audit. Cum Carneade non quidem voce, scriptis tamen, vehementer contendit, unde καλαμοβόας dictus est.^h Varia scripsit veteribus memorata, de quibus consulendus IO. ALB. FABRICIUS.ⁱ Non confundi vero debet, ut a STANLEIO^k factum, cum Antipatro Tyrio.^l

Panaetius.

§. XI. PANAETIUS Rhodius, a seniore ejusdem nominis distinguendus,^m hunc in ordine successione Stoicæ excepit. Is majores bellicis rebus claros habuit,ⁿ ipse vero philosophorum castra secutus est, magnam nactus nominis gloriam;^o hominem enim ingenuum fuisse & gravem CICERO^p testatur, quæ causa Scipionem & Lælium permovit, ut eum amicitia & familiaritate sua dignarentur. Humane enim magis & naturæ animi convenientius philosophatum fuisse, GELLIVS^q testatur, qui ἀπάθειαν eum improbasse refert. Sic & alios philosophos Aristotelem, Xenocratem, Theophrastum, Dicæarchum semper in ore habuit,^r Platonisque magnus admirator fuit, quem omnibus locis divinum, sapientissimum, sanctissimum, Homerumque philosophorum appellabat,^s sententiam tamen ejus de immortalitate non probabat. Astrologorum prædictiones contra reliquorum Stoicorum mentem rejecisse CICERO^t testatur, qui tres ejus *de officiis* libros vehementer commendat. Apud Romanos certe, apud quos inter primos philosophiam Romæ docuit, ut suo loco tradetur, summa in existimatione fuit, & principibus viris charissimus.^u Diu vixisse ex CICERONE colligi potest, Athenis vero obiit.^v Discipulos habuit magnos viros Mnesarchum, Posidonium, Lælium, Scipionem, Fannium, Hecatonem, Apollonium Nyseum, Polybiumque.^x Non de philosophia tantum, sed & de ejus historia meruit, scripto *de sectis* libro, quem laudat LAERTIUS,^y qui tamen cum reliquis periit. Illos, qui convivandi cum eo causa convenire, Panætias vocatos esse, ATHENAEVS tradit.^z

Posidonius.

§. XII. Tandem & POSIDONIUS Syrus Apameæ natus,^a Rhodique diu diversatus, unde Rhodius quoque dicitur, inter Stoicos primi nominis nominandus est. Non magistratum tantum Rhodi gessit, sed etiam Stoicam philosophiam in schola publica docuit,^b Athenis enim in Porticu doce-

g) *Epist.* 92. ARRIAN. l. III. diff. XXI.

h) PLUTARCH. *de garrulit.* T. II. p. m. 319.

i) l. c. p. 388.

k) l. c. p. 655.

l) Meminit ejus CICERO *de Off.* l. II. c. 24. & vixit Carneadis temporibus. Alius esse videtur Antipater Tyrius, Catonis Uticensis familiaris. vid. FABR. l. c. p. 388. quem tamen miscet OLEAR. ad l. c. STANLEI.

m) SVIDAS T. III. v. *Panaetius sen.* p. 18. FABRIC. l. c. p. 406. MEYRS. *Rhod.* l. II. c. 10. p. 101.

n) STRABO l. IV. p. 655.

o) Vid. CIC. *Ac. Qq.* l. IV. c. 33. *De fin.* l. I. c. 2. *de offic.* l. II. c. 14.

p) l. IV. c. 9.

q) l. XII. c. 5. conf. CIC. *de fin.* l. IV. c. ult.

r) CICERO *de finib.* l. IV. c. ult.

s) IDEM. *Tusc. Qq.* l. I. c. 32.

t) *De divinat.* l. I. c. 3. 7. l. II. c. 42.

u) CICERO *de fin.* l. IV. c. 9. conf. LIPSIVS l. c. p. 63.

v) SVIDAS l. c. triginta vixisse annis postquam libros de officiis scripserat, refert CICERO *de offic.* l. III. c. 2. Aut itaque scripsit valde juvenis, aut obiit senex. Hoc LIPSIO placet l. c. illud IONSIO *de Scr. Hist. phil.* l. II. c. 13. p. 178. qui nativitatis annum ponit Ol. CLII. mortis Ol. CLXX. quem videsis.

x) CICERO *de div. de officiis*, in *Bruto* & alibi passim.

y) l. II. f. 87.

z) l. V. p. 186. ubi etiam Diogenistas, Antipatristas, &c. memorat, qui ejusmodi συνέδης convivandi causa habuerunt.

a) STRABO l. VII. p. 316. l. XIV. p. 655.

b) Conf. veterum testimonia apud MEYRS. *de Rhodo* l. II. c. V.

docebat Mnesarchus.^c Tanta vero ejus fuit celebritas, ut ad eum audiendum ex Syria decedens Pompejus; cum Rhodi appulisset, & limina ejus accessisset, percuti fores a lictore de more vetaret, & fasces submitteret. Cumque audivisset, graviter eum esse ægrum, quod vehementer ejus artus laborarent, voluit tamen nobilissimum philosophum visere, quem ut vidisset & salutavisset, honorificisque verbis profecutus esset, molesteque se ferre dixisset, quod eum non posset audire, tum ille: tu vero, inquit, potes: nec committam ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me venerit: itaque graviter & copiose de hoc ipso, nihil esse bonum, nisi quod honestum esset, disputavit, dolore suppresso & neglecto.^d Eum se ipsum quoque audivisse ait C I C E R O,^e Romam vero a M. Marcello A. V. C. DCCII. adductum SVIDAS^f testatur. Laudatur ob modestiam & veritatis studium,^g librosque erudite scriptos, inter quos cum unus etiam *de mundo* fuerit,^h inducti sunt quidam, ut libellum de mundo, qui Aristoteli tribui solet, Posidonii scætum esse dicerent.ⁱ Totus enim libellus iste hypothesebus scatet Stoicis. Sphæram, teste C I C E R O N E^k artificiosam construxit, cujus singulæ conversiones efficiebant in sole & in luna & in quinque stellis errantibus, quod efficitur in cælo singulis diebus & noctibus. Memorantur & alii veteribus Posidonii a nostro discernendi.^l

§. XIII. Et hi quidem, celeberrimæ inter Græcos sectæ Stoicæ, potiores fuere doctores magna nominis laude incluti, reliqui, vel minorum gentium fuerunt, aliis memorati,^m vel post C. N. vixerunt in secunda hujus historiæ parte enarrandi. Nominari tamen debet I A S O N,ⁿ Posidonii nepos, qui ei in schola apud Rhodenses successit, cujus scripta laudat I O N S I V S.^o Addi possent mulieres Stoicæ,^p nisi vitæ potius constantia, quam philosophiæ laude emicuissent. Et hic quidem Socraticæ successionis ramus ultimus est.

c) C I C E R O Acad. Qq. l. IV. IONSIVS de Scr. Hist. phil. l. II. c. 13. p. 180.

d) Rem narrat C I C E R O Tusc. Qq. l. II. c. 25. conf. PLIN. l. VI. ep. 30. LIPSIVS manud. l. I. Diff. XI. p. 64. MENAG. ad LAERT. l. VII. f. 39.

e) De N. D. l. I. c. 3. Phaniam quoque discipulum habuit LAERT. l. VII. f. 38.

f) SVIDAS in Posidonius T. III. p. 159.

g) GALENVS apud LIPS. l. c. p. 65.

h) LAERT. l. VII. f. 142.

i) ALDOBRAND. ad LAERT. l. VII. f.

138. 152. Add. GASSENDVS T. I. opp. p. 145.

k) De N. D. l. II. c. 34.

l) Inter hos est Posidonius Alexandrinus, Zenonis Cittiei discipulus, vid. LAERT. l. VII. f. 38. Alios enumerat FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II. p. 410.

m) Catalogum habes apud FABRIC. l. c.

n) Menecratis Nisæi filius, Posidonii e filia nepos. SVIDAS in Iason T. II. p. 91.

o) l. III. c. 2. p. 218. De S. H. P.

p) MENAG. Hist. mul. philos. p. 74.

Hhh hhh 3

CAPVT

CAPUT DECIMUM.

DE SECTA ITALICA, SIVE PYTHAGORICA.

SECTIO I.

DE VITA ET PHILOSOPHIA PYTHAGORAE.

§. I.

*Connexio suc-
cessionis philo-
sophiae Græ-
canicae.*

Majorem hactenus partem sectarum Græcanicarum perlustravimus, earumque condidimus historiam, quotquot nempe a Thalete ortæ philosophiam inter Græcos propagarunt. Restat alter successionis philosophiæ Græcæ, quam initio diximus, ramus, sectarumque a Pythagoræ ortarum historia, eadem methodo pertractanda. Quemadmodum enim ex Ionica secta tota Socraticorum cohors prodiit, ita ex Italica secta Eleatica, Heraclitea, Epicurea & Pyrrhonia enatæ sunt. Et sunt quidem, ut supra capite primo dictum, qui tres sectarum philosophicarum fontes agnoscunt, Eleaticam pro tertia sectarum matre constituentes, verum id sine causa satis gravi fieri ibidem demonstravimus. Sectam itaque Italicam hoc capite perlustrabimus, quæ, ut mos erat antiquitus, a loco, ubi condita floruit, parte Italiæ inferiore, nomen accepit, ferius ab auctore Pythagorica nominata. ^a Quæ pars Italiæ cum præter vicinas insulas, Græcis coloniis scateret, Græcia inde magna vocata est, hincque sectæ in his oris natæ recte Græcis accensentur. Priusquam vero celeberrimi Italicæ scholæ parentis historiam exponimus, dicendum nobis paucis est, de præceptore ejus Pherecyde, hominum inter Græcos philosophantium fere primo, qui tamen sectam nullam condidit, adeoque ad sectam nullam referri commode potest. Is enim Pythagoram ad philosophiæ disciplinam perduxit, dignusque adeo est, qui in vestibulo historiæ Pythagoricæ paulo attentius consideretur.

*Pherecydes
præceptor
Pythagoræ.*

§. II. PHERECYDES, Babys vel Badys filius ^b gente Syrus vel Syrius, non ex Syriæ regione, ut, præter veteres quosdam, visum est GRO-
TIO, ^c sed ex Syro insula, quæ una est ex Cycladibus, ^d Delo vicina, circa Olymp. XLV. ^e ortus est. Disciplina philosophica ubi efformatus sit,

^a) Antiquius nomen sectæ Italicæ, quam Pythagoræ, unde frequenter apud veteres occurrit, vid. LAERT. l. I. §. 13. ARISTOT. de cælo c. 1. CICERO in Cat. & ex recentioribus IO. SCHEFFER de nat. & constit. philos. Ital. c. 2, p. 10. L. VIVES ad AVG. de C. D. l. IIX. c. 2. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 41. Extat tamen nomen Pythagoreorum jam apud ARISTOTELEM Meteorolog. l. I. Metaph. c. 6.

^b) Prius STRABO l. X. habet, & SVIDAS in

Pherecyd. T. III. p. 592. posterius LAERTIUS l. I. §. 116. exigua pronuntiationis diversitate.

^c) Ad Matth. VII, 6.

^d) SVIDAS l. c. hinc CICERO Syrum dicit passim, PLINIUS l. VII. c. 56. Syrium.

^e) SVIDAS l. c. conf. DODWELL de æt. Pyth. p. 4. seqq. qui Bentejum ad Olymp. XXXV. Pherecydem referentem notat, quod historicum cum philosopho confuderit.

sit, veteres dissentiunt. LAERTIVS Pittaci discipulum fuisse ait, ^f exiguâ verisimilitudine, cum nec isti viri sapientes præceptores juvenum se præstiterint, uno Thalete excepto, nec ratio philosophiæ Pittaci cum Pherecydis conveniat; ex quo sequitur, frustra quoque eos ^{ff} esse, qui Pittacum patre Thrace natum Thracicis institutis imbutum fuisse, nulla prorsus verisimilitudine asserunt. ^g SVIDAS, communi tantum rumore ductus, refert, ^b præceptorem eum non habuisse, sed propria se exercuisse industria, comparatis sibi arcanis Phœnicum libris. Quæ quoque HESYCHIO placuerunt, ⁱ & recentiori ætate viro magno, nuperque ingenti eruditi orbis & elegantiorum literarum jactura denato, nobisque, dum viveret, amicissimo ISAACO DE BEAUSOBRE, ^k qui cum, more suo, hanc opinionem elegantissima eruditione ornaverit, omnino audiendus & expendendus est. Is vero non SVIDAE tantum & EVSEBII ^l auctoritate, a Phœnicibus sua transumisse Pherecydem tuetur, ^m sed & probat dogmatum Pherecydis theologicorum consensu cum Phœnicibus, quæ Manichæis vicina fuisse putat, statuisseque non tantum principia esse duo, Deum & materiam, sed esse etiam Ophionidem Deum, a Pherecyde introductum, non alium, nisi serpentem seductorem, indeque eum, FICINO ⁿ auctore, bellum quoque angelorum rebellium contra Deos didicisse, quod dogma ad Platonem postea pervenerit: esse itaque probabile, Pherecydem arcanos Chami libros apud Phœnices sancte custoditos nactum, suam inde theologiam efformavisse. Licet vero hæc magna eruditione ornet vir præstantissimus, fatemur tamen, infirmas admodum videri nobis rationes, quas affert. Suidæ enim & Eusebii auctoritatem eo minus momentum habere, notum est, quo magis uterque sine critico examine rapuit & congeffit, quæ scopo suo inferuire putavit, quæque theologiæ barbaricæ, quam femina Christianæ continuasse Patres ecclesiæ credebant, honorifica esse existimavit. Nec consensus theologiæ Phœnicicæ cum Pherecydis placitis urgeri potest. Patebit enim ex infra dicendis, eadem fere tradidisse Pherecydem, quæ theologi barbari & Græci vetusti plerique imprimis theogoniarum scriptores asseruerunt, nec ea esse Phœnicia magis, quam Aegyptiaca, vel Orphica & hujusmodi alia. Quæ vero a serpentum Deo rationes deducuntur, belloque inter Deos asserto, adeo obscura sunt, ^o & more Pherecydis ad imitationem veterum theologorum, symbolice tantum dicta, ut impossibile sit, certam vel verisimilem tantum eorum dare explicationem, cum suo loco jam demonstratum sit, veteres theogoniarum scriptores, quos secutus est Pherecydes, partes mundi naturales in Deos conversas, hominesque magnos inter

^f) l. c.

^{ff}) Hermippus apud IOSEPH. contra Apion. l. I. quem sequitur VOSSIVS de sectis c. VI. §. 2. p. 29.

^g) Notaverunt idem SCHEFFERVUS, l. c. p. 15. & IOH. FR. BVDDEVS de peregr. Pythag. §. VII. Anal. hist. phil. p. 9.

ⁱ) EVSTATHIO quoque in l. XV. Odyss.

^k) Hist. des Manichéens P. II. l. I. ch. 7. §. 4. seqq. p. 325. seqq.

^l) Præp. l. I. c. 16. p. 41.

^m) Apud MAX. TYR. Diff. XIX. p. 711. ed. Heinl. EVSEB. l. c.

ⁿ) In argum. Apolog. Socrat.

^o) Comparat ideo Pherecydem CLEMENS ALEXANDR. l. V. p. 571. Heraclito obscuro dicto.

ter Deos relatos inter se miscuisse, ficque theologiam & philosophiam naturalem, quam ex traditione acceperant, cum historia veteri fœde confudisse, & inextricabiles ita nodos in explicandis theogoniis nobis struxisse. Adeo quoque, si de hac re supra suo loco dicta, consulamur, theogonisticum systema ^p a Manichæo diversum est, ut probabile non sit, Pherecydem vel theogonistarum alium de lapsu & rebellionem dæmonum quicquam tenuisse, vel tetigisse. Nec Eusebii vel Ficini interpretationes audiendæ sunt, quos indignos in hac re iudices esse, syncretisticum eorum studium cuncta veterum cum sacris conciliandi evincit. Nec meliora sunt, quæ de Chami libro, ex quo sua accepisse Pherecydes viro doctissimo dicitur, auctore Isidoro, Basilidis filio, ^q qui sub Trajano & Hadriano vixit, allata sunt. Hos enim homines hæreticos veterum plurimis ejusmodi libros magno supposuisse numero, PLOTINVS jam conquestus est, & innumerabilis ejusmodi librorum seges, quæ primis post natum Servatorem seculis effloruit, testatum fecit. Alii itaque & suspecti minus testes producendi sunt, si credi debeat, ex Chami libris sua clam hausisse Pherecydem: præsertim cum ea, quæ Pherecydi adscribit MAXIMVS TYRIVS ^r nec propria sint Phœnicibus, sed communia omnibus theologis vetustis, materiæ a mente commotæ accessisse litem & amicitiam; nec accurata satis, cum amor non ad summa principia ex eorum mente pertineat, sed ad secundaria & subordinata. Sed de his in sequentibus plura; hæc enim in præsentia sufficiunt, ut ostendant, Suidæ & Hesychii hac in re traditionem de surrepta Phœnicibus theologia Pherecydis verisimilitudine carere. Nobis ceteris expensis omnibus probabilitate non destituta videtur IOSEPHI ^s sententia, Pherecydem philosophiam suam in Aegypto didicisse. Hoc non tantum suadet commune omnis fere Europæ tum temporis præjudicium, Aegyptum sedem esse omnis eruditionis, quod plerosque magnos viros coëgit in Aegyptum descendere, & ejus regionis theologiam & philosophiam addiscere; sed & ratio docendi symbolica, qua Pherecydes usus est, cujus exemplum postea adducemus, quæ tota Aegyptiaca est. Immo ipsa doctrinæ Pherecydæ facies Aegyptiacæ haud dissimilis id satis demonstrat, ut ex ejus delineatione, si cum Aegyptiacis *libro primo* descriptis conferatur, luculenter patefcet: Et vel solum de immortalitate dogma, quod magno veterum consensu Pherecydi tanquam ^t primo inter Græcos assertori adscribitur, Aegyptiacas origines satis prodit. Non audiendus itaque est SVIDAS, ^{ss} sui, ut solet immemor, qui paulo post ζηλοτυπήσαι τὴν Θάλητος δόξαν, *opinionem Thaletis sectatum fuisse*, ait, qua in conjectura epistola Pherecydis ad Thaletem, quam exhibet LAERTIVS, ^t deceptus esse videtur, quam fictam & ὑποβολιμαίον esse, omnes fere lineæ produnt, & acute demonstra-

vit

p) Consuli hic debent ea, quæ de theogonistico systemate supra suo loco dicta sunt. Historiam veterem qui in iis invenit, facile, quam infirmæ a V. C. adducta sint, videt.

q) Apud CLEM. ALEX. l. VI. Strom. p. 642.

r) l. c.

s) l. c.

ss) l. c.

t) l. c. f. 122.

vit magnus SALMASIVS. " Aliter TZETZES, v qui Thaletis præceptor-
rem facit, non feliciori conjectura. Reliquæ vitæ Pherecydis circumstan-
tiæ apud veteres paucæ atque mancæ sunt; plerique stupenda & præter
naturalia de eo memorant: navem plenis velis utentem mergendam, præ-
dixisse, & mox evenisse illo inspectante: hausta ex puteo aqua prædixisse
terræ motum post triduum & ita evenisse, Messanam capiendam ab hosti-
bus prædixisse; Ephesiis victoriam morte sua paravisse, quæ omnia latius
exponit LAERTIVS. w Exiguam tamen ea omnia fidem inveniunt, si ea
repetantur, quæ libro secundo de Epimenide, Orpheo, Lino, Musæo, Me-
lampode, Abari, aliisque observavimus, fuisse magnis viris inter veteres
pleraque ea afficta, ut tradita ab ipsis religionis decreta auctoritatem inde
acciperent, occasione a peritia eorum physica desumpta. Attendenda quo-
que est Porphyrii apud EVSEBIVM x observatio, Theopompum, qui ista
narrat, ea suffuratum esse Androni, Pythagoræ tribuenti. Quod licet ve-
rissimile omnino videatur, prodit tamen, cuncta ad decipiendum popellum
excogitata fuisse, ut in sequentibus de Pythagora quoque demonstrabimus.
Primus de natura rerum inter Græcos scripsisse dicitur LAERTIO, y quod
cum Thaleti ipse LAERTIVS & alii veterum tribuant, multum inde labo-
rem suscipit MENAGIVS, a ut utrumque Laërtii locum inter se conciliet.
Quæ tamen vel cum magno BOCHARTO ita facile conciliantur: Pherecy-
dem primum fuisse, qui de rerum natura aliquid in literas retulerit: Tha-
letem enim nihil scripto reliquisse supra observatum est, vel, quod nobis
magis placet, Pherecydem, teste STRABONE b & APVLEIO c post Cad-
mum Milesium primum fuisse, qui versuum nexu repudiato, conscribere
ausus sit, passis versibus, soluto loquutu, libera oratione fabularem theo-
logiam. Certe librum *de natura & Diis*, quem laudat LAERTIVS ita
scriptum fuisse, ex initio libri ab eo adducto patet. d Fuisse etiam ab eo
in Syro insula heliotropium, sive parapegma, quo solstitia & æquinoctia &
siderum orientium & occidentium significationes per aliquot annorum am-
bitum significabantur, asserit LAERTIVS. e Suspicatus tamen est, non
sine ingenio eruditissimus BOCHARTVS, f ejus in Syro insula sciatherii
haud obscuram mentionem fieri apud HOMERVM, ff cujus rationes apud
ipsum quærendæ sunt, sane sciatheriorum usum longe antiquiorem Phere-
cydis ætate esse, ex Hezechiaë Iudææ regis historia notum est. De morte
ejus

u) Ad SOLIN. p. 842. seqq.

v) Chil. II. hist. 55. apud MENAG. ad LAERT. f. 119. ubi Pherecydes etiam perperam Assyrius di-
citur, ut & apud AVGVSTIN. ad Volusian. ep. 3.

w) l. c. & quos ex veteribus ad h. l. laudat
MENAG.

x) De præpar. Ev. l. X. c. 2. p. 464.

y) l. c. conf. SCIPIO AQUILIANVS de plac.
phil. ante Arist. c. XVIII. p. 77. qui tamen valde je-
junus est.

z) LAERT. l. c. LACTANT. l. III. c. 14.

Hist. philos. Tom. I.

a) Ad LAERT. l. I. f. 116.

b) Lib. I.

c) In floridis conf. PLIN. l. VII. c. 56. SAL-
MAS. Exerc. Plin. p. 591.

d) Conf. FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 779.
SVID. Theogoniam s. Theologiam, de generatio-
nibus Deorum nominat, ea vero idem de natura
rerum opus mythologice conscriptum fuisse
videtur.

e) f. 119.

f) Geogr. S. l. I. c. 14. p. m. 445.

ff) Odyss. o. v. 402.

eius variant veteres: ^g Quidam, ut prædixerat, mortuum inventum, ab Ephesiis in agro Magnesio, post partam victoriam; sepultum ajunt magnifice. Quidam profectum Delphos e monte Corycio se ipsum dejecisse memorant: plerique ^b morbo pediculari consumptum tradunt, quod ideo iusta Deorum indignatione ei evenisse ait AELIANVS, ⁱ quod discipulis jactaverit, se, etiamsi nullam Diis rem sacram faceret, nihil injucundius vel tristius vitam agere, quam qui hecatombas sacrificarent. Quæ ab invidia sacerdotum, philosophos superstitionis oppugnatores premente excogitata fuisse, nemo temere dubitabit. Pythagoram discipulum hunc præceptorum suum sepelivisse ait Aristoxenus, de quo infra ^k pluribus. Ætatem ei LXXXV. annorum quidam tribuunt, Olymp. LIX. floruisse LAERTIVS ait: Fuere alii quoque Pherecydes & imprimis Atheniensis, Genealogus dictus, ob enarratas theogonias, qui confundi cum nostro non debet. ^l

Doctrina
Pherecydis.

§. III. Philosophia, vel theologia potius Pherecydis qualis fuerit, difficile est statuere. Tum quod ænigmatice, ut tum temporis solebant, & sub allegoriarum velo dogmata proposuit, tum quod pleraque interciderunt, & paucissima tantum fragmenta nobis relicta sunt. Nos ea sparsim disiecta colligemus & conjecturis nostris, ubi alia defunt, tantisper illustrabimus, donec alii clariorem lucem afferent. Præsupponimus vero, quod in antecedenti §. jam tetigimus, verisimile esse, Pherecydem eandem theologiam, quam ex Ægypto in Græciam transtulere theologi antiquissimi, tenuisse, eam vero non versuum quidem nexu & ligata oratione, sed dictionis tamen genere poëtico & mythico expressisse. His suppositis non plane desperandum esse putamus de vero sensu initii libri ejus de rerum initio: "Ζεὺς μὲν καὶ χρόνος εἰς αἰεὶ, καὶ χθὼν ἦν. Χθονὶ δὲ ὄνομα ἐγένετο γῆ, ἐπιδεῖ αὐτῇ Ζεὺς γέρας δίδοι. Iupiter quidem idem semper ac tempus, & tellus erat. Telluris autem nomen terra fuit, postquam Iupiter ei præmium dedit. Pro χρόνος apud HERMIAM ^m est Κρόνος, Saturnus, quo modo etiam apud Laërtium legendum esse conjecit ISAACVS CASAVBONVS, ⁿ ille tamen mox addit: Ζῆνα five Iovem, esse ætherem; χθονὶν terram, χρόνον tempus. Et hoc quidem recte, ita enim theogoniæ omnes, quæ Iovi & chao tempus adjunxere. Paria fere habet CLEMENS ALEXANDRINVS, ^o apud quem Iupiter Ζεὺς dicitur. Χθονὶν vero terram explicant, non LAERTIVS modo, sed & SEXTVS EMPIRICVS, ^p HERMIAS, ^q & MAXIMVS TYRIVS, ^r aquam vero illum cum Thalete ista voce intellexisse ACHILLES TATIVS ^s vult, reprehensus ideo a IO. ALBERTO FABRICIO. ^t

Neque

^g) Apud LAERT. l. c.
^b) Loca eorum adduxit MENAG. ad. h. l.
ⁱ) Lib. IV. c. 28.
^k) Vid. interim quos laudat MENAG. ad LAERT. l. I. f. 118.
^l) Vid. SVID. in Pherec. Athen. l. c. VOSSIVS de hist. Græc. l. IV. c. 4. MENAG. ad LAERT. l. I. f. 119. SALMAS. Exerc. Plin. p. 599. DODWELL. de æt. Pyth. §. 4. p. 101.

^h) LAERT. l. I. f. 119.
^m) In irrif. gentil. c. 12. ⁿ) l. c.
^o) Strom. l. VI.
^p) Pyrrh. hyp. l. III. c. 4. f. 30. adv. Math. l. IX. f. 359.
^q) loc. cit.
^r) Diff. XIX. p. 171.
^s) Isagog. in ARAT. c. 3.
^t) Ad l. c. SEXT. EMP.

Neque tamen utraque pars aliter intelligi potest, quam de statu chaotico, $\chi\theta\omega\upsilon$ enim Pherecydis aliud nihil est, quam Mot Phœnicum, vel chaos theologorum, vel aqua etiam Thaletis; terræ enim nomen chaos post susceptum mundi ornatum tantum accepit. § Scilicet plerique veterum chaos tanquam massam turbidam cœnoso limo infectam considerabant, quia globi terraquei prima elementa in eo latuisse credebant: qua de re supra actum. Addit his MAXIMVS TYRIVS, ^t adposuisse Dei & chaos, principiis amorem: quod facile concedi potest, non vero intelligi debet, de principio aliquo absoluto, sed subordinato, nempe motu illo semel in tempore impressio chaos a Iove, ut homogenea coirent, discederent a se heterogenea, quæ itaque ad materiam semel a Deo commotam & quasi imprægnatam referenda sunt. Difficilius explicatu est, quid $\kappa\epsilon\acute{o}\nu\omicron\varsigma$, vel tempus quæ eadem esse notavimus, significant? Cel. MOSHEMIO ^u videtur Pherecydes sidera, quorum annuis cursibus conficiuntur & mensurantur secula, æterna fecisse, & cum terra Deo adjunxisse: his vero obstat, quod chaos formam post tempus demum, quod ab æterno apud Iovem fuit, a Iove acceperit, ad eam autem sidera quoque pertineant: monetque ipse vir magnus, statuisse quosdam tempus, antequam tempus illud esset, quod mundi conversione afficitur. Nobis, subobscuram quidem Pherecydis physiologiam fuisse, non negatur, ad veterum vero Græcorum theologorum mentem explicandam eam esse, non abs re statuitur. Eo enim, uti historia Pherecydis nititur, ita rem satis luculenter id explicat. Nam I. ex dicto Laërtii loco verbisque Pherecydis apertum est, Iovem, tempus, & massam terraqueam sive limosam, i. e. chaos unum fuisse. Mutat quidem post SALMASIVM, ^v cel. BEAVSOBRIVS ^w verba Pherecydis $\epsilon\acute{\iota}\varsigma\ \alpha\epsilon\acute{\iota}$, in $\epsilon\acute{\iota}\varsigma\ \alpha\epsilon\acute{\iota}$, quia priora absurdum ipsi sensum fundere videbantur; sed præter rem; nihil enim aliud dixit Pherecydes, quam quod Græcorum theologorum alii quoque professi sunt: Iovem, tempus & chaos unum constituisse. * II. Inde vero sequitur, inclusum Iovem in chaos ab immenso tempore latuisse. III. Tempus vero semper simul adfuisse: tempus autem cum absque motu antecedentis & consequentis concipi nequeat, recte inde concluditur, Pherecydem Deum non otiosum & immobilem, sed æterna emanatione materiæ & expulsionem ex sinu suo activum fecisse. IV. Vbi vero, nescio an fati necessitate vel latentis Dei arbitrio materia formari cœpit, impressum esse amorem & litem, id est leges motus mechanicas, quæ homogenea componerent, heterogenea separarent: Eum porro V. amorem præmium Iouis fuisse, id est ejus tanquam principii activi beneficio exortum, adeoque non ad primaria universi principia referendum esse. Forte huc quoque pertinent, quæ Pherecydi

Iii iii 2

tri-

§) LAERT. l. c.

t) l. c.

u) Ad CVDWORTH. p. 441.

v) In Solin. p. 841.

w) l. c. p. 328. not. 3.

x) Repetendum hic ex TATIANO l. c. Iovem ex mente Pherecydis esse ætherem subtilissimum. Ex eo enim sequitur, Pherecydem chaos Iove gravidum eundem fere in modum constituisse, ut Stoici fecere.

tribuit PROCLUS: ^y Iovem in amorem conversum esse, cum vellet mundum condere, nisi hæc Pherecydis potius genealogi fuerint, quod placet cel. MOSHEMIO. ^z VI. Hunc amorem per varias rationum feminalium in materia latentium virtutes a Iove impressas varium mundo ornatum & figuram & partes dedisse, quem mundi ornatum, cum pallio variegato comparavisse Pherecydem, tradit CLEMENS ALEXANDRINVS. ^a VII. Ex his varios Deos ortos esse, five homines illi terrigenæ, vel e cœlo delapsi fuerint, five partes mundi; nam deficientibus monumentis Pherecydis nihil de eo statui potest: hoc vero simillimum vero est, & Ogenos CLEMENTI ALEXANDRINO ^b memoratos & Ophionides, ^c & bella Deorum ^d in hunc censum referri debere, cum tota Deorum natione Pherecydi memorata. VIII. Ex quibus omnibus sequitur, quod Pherecydi ARISTOTELES ^e tribuere videtur τὸ γεννῆσαι ἄριστον εἶναι, *causam eam, quæ omnia genuit, optimam esse.* IX. Ex his intelligi quoque atque explicari potest, obscurum emblemata Pherecydis a CLEMENTE ALEXANDRINO ^f conservatum, quo quercum alatum & pallium, quod in ea est, variegatum depinxit, licet ejusmodi symbola mille interpretationes recipiant, prout quis Pherecydi mentem tribuit, unde CHR. SANDIVS ^{ff} animæ imaginem, FABRICIVS ^g naturæ universæ, BEAVSOBRIVS ^h divinitatis symbolum in hoc Pherecydis ænigmate invenisse sibi visi sunt. Nos salvo magnorum virorum honore & judicio neutrum Pherecydis mentem exprimere putamus, sed ad ipsum, quod explicatum dedimus, Pherecydis systema respiciendum esse statuimus, quod eleganti emblemate ita depinxisse nobis videtur. Quercus enim, uti omnium arborum durissima & æternitati proxima, ita æternæ materiæ, Deo æterno gravidæ, five chaos cum Iove juncti imago est; cum vero materia æterna emanatione jactata fuerit, unde tempus utrique principio addidit Pherecydes, illa motus in chao vi-eissitudo alarum symbolo expressa est. Cum denique chaos in varium & ornatissimum mundum formaretur, pallium varium, symbolum eleganter ei appictum est. Ne vero solis conjecturis nostram firmemus explicationem, notabilem locum CLEMENTIS ALEXANDRINI ⁱ dictis jungimus, ubi literatissimus ecclesiæ doctor observat, Pherecydem ea, quæ HOMERVS ita dixit:

*Tellurem, mareque & cœlum fabricatus in illo est
Oceani magnam & vim fluminis indidit illi,*

ita sua fecisse: Ζᾱς ποιῆι Φάρος μέγα τε καὶ καλὸν, καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν

y) *Comm. in Tim. Plat. l. III. p. 156. conf. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 33. p. 615.*

z) *Ad h. l. conveniunt vero etiam systemati Syrii philosophi: & uterque in eodem argumento, sed diversa scribendi ratione versatus est.*

a) *Strom. l. V. p. 569.*

b) *l. c.*

c) *MAXIM. TYR. l. c. EVSEB. l. c.*

d) *MAX. TYR. l. c.*

e) *Metaph. l. XII. c. 4. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 207.*

f) *Strom. l. VI. p. 642.*

ff) *De orig. animæ p. 90. seq.*

g) *Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 293.*

h) *Hist. Manich. P. II. l. I. c. 7. p. 330. seq.*

i) *Strom. l. VI. p. 621.*

γῆν καὶ Ὠγῆνον, καὶ τὰ Ὠγῆνος δώματα. *Iupiter facit magnum pulcherri-
mumque pallium, & varie in eo describit terram & Ogenum, & domos
Ogeni.* Quo testimonio luculenter evincitur pallium istud varium, globi
terraquei & cœlorum, a Iove ex chao formatorum systema esse. Sed con-
jecturarum satis est. Alterum, quod magno veterum consensu ^k dogma
Pherecydi tribuitur, est immortalitas animæ, quam inter Græcos introdu-
xit. Didicisse illud in Ægypto dubium non est, qua ratione vero illam
immortalitatem asseruerit, veteres non explicant. SVIDAS ^l ad popula-
rem tantum rumorem provocat, primum fuisse, qui animarum ex uno cor-
pore in aliud migrationem docuerit. Neque tamen hoc a verosimili pror-
sus abludit. Nam si vera sunt, quæ AVGVSTINVS ^m tradit, dogmate hoc
Pherecydem incitasse Pythagoram ad philosophiæ studium amplectendum,
probabile est, eundem in modum Pherecydem illud amplexum fuisse, ut
Pythagoram; & si in Ægypto illud didicit, μετεμψύχωσιν simul inde at-
tulit. Reliqua de Pherecydis philosophia omnia intercidere, vel quod se-
ctam non condidit, quæ ipsius placita propagavit; vel quod liber ejus adeo
obscurus fuit, ut intelligi non potuerit, indeque neglectus & tandem de-
perditus est, vel quod Pythagoras, ut solus sciperet, eum suppressit, quod
ab ejus ingenio alienum credi non debet. Quæcunque vero ex his causa
fuit, nobis certe nihil amplius superest, quod de Pherecydea philosophia
adjiciamus.

§. IV. Hic Pherecydes Pythagoram primus, uti fertur, ad philoso-
phiam adduxit, cujus viri cum super reliquos Græciæ totius philosophos
omnes fama eminuerit, historia ejus curate excutienda atque tradenda est.
In eo vero non exiguus facilisque labor vertitur, ita enim cum Pythago-
ræ ejusque philosophiæ historia comparatum est, ut nulla historiæ philo-
sophicæ pars sit, quæ pluribus laboret difficultatibus, adeo omnia incerti-
tudine, mendaciis, contradictionibus, fabulisque scatent, & testimoniis
ejusmodi nituntur, quæ exiguam merentur fidem & examinata ad lapidem
lydium fidei historicæ, fiunt suspectissima. Alias difficultatis fere insupe-
rabilis in Pythagoreæ philosophiæ historia causas in sequentibus delineabimus.
Et fuit quidem in eo quam maxime diligens veterum curiositas,
ut venerabilis a multis seculis philosophi vitam resque gestas colligeret,
earumque ex istis traderet historiam. Quos non minori diligentia secuti
sunt recentiores multi, qui iis, quas nobis tempus non invidit, veterum
memoriis usi, Pythagoræ historiam enarrarunt. Et ex veteribus quidem
ipsa Theano mulier Pythagorica, de qua in sequentibus agetur, de Pytha-
gora scripsisse SVIDAE ⁿ dicitur. Præcipue vero ad Aristoxeni vitam
Pythagoræ passim veteres ^o provocant, cujus tamen non minus, quam

*Scriptores hi-
storiæ Pytha-
goricæ.*

Iii iii 3

Her-

^k) Vide citatos MENAGIO ad LAERT. I. I. f. 117.

^l) l. c.

^m) Ep. ad Volus. III. T. II. opp. p. 308. quod tamen, quia a solo Augustino traditur suspectum est MOSHEMIO ad CUDWORTH. p. 27.

ⁿ) In Theano T. II. p. 169. conf. IONSIUS de Scr. Hist. phil. I. I. c. III. p. 22.

^o) Loca ad eum citavit MEYRSIUS, IONSIUS l. c. c. XIV. p. 73. FABR. Bibl. Græc. vol. II. p. 257. VOSSIUS de hist. Græc. I. I. c. 9. Fuit ea pars libri

Hermippi, Lyconis Iasei, Moderati aliorumque a C. RITTERSHV-
SIO^o nominatorum enarrationes vitæ Pythagoræ temporis injuria perie-
runt. Ex his veterum commentariis sua confarcinarunt LAERTIVS,
PORPHYRIVS & IAMBlichVS, quorum diligentia quicquid fe-
re singulare de Pythagora novimus, acceptum debemus. LAERTIVS
scilicet *octavum historiae philosophicae librum* Pythagorica historia imple-
vit: PORPHYRII vero *vitam Pythagoræ* primum CONR. RIT-
TERSHVSIVS,^p deinde LVCAS HOLSTENIVS,^q & post hos hoc
seculo LVDOLPHVS KVSTERVS, eruditis illorum suisque annota-
tionibus illustratam^r edidit. IAMBlichI *de vita Pythagoræ* com-
mentarios, primus vulgavit IOANNES AR CERIVS,^s qui tamen
nec codicibus satis castigatis usus est, nec versionem justam & apte satis
textui Græco respondentem exhibuit. Meliorem itaque & fidelio-
rem de-
dit VL RICVS OBRECHTVS V. C. quam cum textu Græco & anno-
tationibus doctis publici juris fecit, Porphyrio adjuncto, LVDOLPHVS
KVSTERVS.^f Præter triumviros hos, de Pythagora scriptores vete-
res, legitur etiam vita Pythagoræ ab ANONYMO conscripta apud PHO-
TIVM,^{ff} quam biographiis Pythagoricis a se curatis adjecit laudatus KV-
STERVS.^r Afferunt quoque ad eandem rem nonnulla SVIDAS,^u
IVSTINVS,^v APVLEIVS,^w PSEUDO ORIGENES^x aliique ex veteribus
historiæ literariæ commentatoribus. Alios qui passim quædam Pytha-
goram concernentia tetigerunt præterimus, in ipsa tractatione suis locis
nominandos. Recentiorum, in enucleanda Pythagoræ historia occupa-
torum nomina cum pleraque enarraverit doctissimus HEVMANNVS,^y
lectorem brevitati consulturi ad eum ablegamus. Nominandi tamen sunt
præter alios, ANDREAS DACIERIVS, qui vitam Pythagoræ ita de-
scripsit, ut merito cautum lectorem, admirationis & antiquitatis præjudi-
cio non impeditum requirat, si recte & ad veritatis normam illius labori-
bus uti velit:^z & vir celeberrimus IO. IAC. LEHMANNVS,^a qui do-
ctissimo commentario, pleraque, quæ veteres de Pythagoræ historia &
philosophia tradiderunt, diligenter congeffit. Optandum vero esset, ut
vel IOACH. KVHNII liber *de vita & philosophia Pythagoræ*,^b vel

IO.

περὶ ἀνδρῶν, quem insigniter laudat PLVT. quod
non suaviter vivi possit sec. Epicurum.

o) Ad PORPHYR. vit. Pyth. n. 1. p. 5.

p) Aldorf. 1610. 8.

q) Rom. 1630. 8. addita vita Porphyrii. Repeti-
ta editio Cantabrig. 1655.

r) Amstelod. 1707. 4.

s) Basil. 1598. 4.

f) Vna cum Porphyrio.

ff) Cod. CCLIX.

t) Exhibet vero ea non vitam, de qua pauca ha-
bet, sed doctrinam Pythagoræ, quam tamen titulus
promittit, unde conjiciendum est, aliquid deesse.

u) In Pythagoras T. III. p. 231.

v) Lib. XX. c. 4.

w) Florid. l. I. p. m. 256.

x) Philosophum. c. 2.

y) Act. philos. vol. I. p. 370. vol. II. p. 487. Inter
eos consuli merentur STANLEIVS Hist. philos.
P. VIII. p. 658. seqq. BAYLE Dict. T. III. art.
Pyth. p. 741. IO. SCHEFFER. de nat. & const. phil.
Ital. Wit. 1701. 8.

z) Gravem ea de re dicam Dacierio scripsit
FRANC. BALTVS Iugem. des SS. Peres, sur la mora-
le des payens l. III. ch. 17. p. 487. seqq. conf. CLERC.
Bibl. choif. T. X. p. 182. seqq.

a) In Hist. phil. Pythagorica, quæ prodromum
obs. ad Hist. phil. BVDDEI exhibet.

b) Promissus not. ad AELIAN. l. II. c. 36.

10. SCHEFFERI amplum de *Pythagora ejusque philosophia* opus, vel IACOBI WINDETI liber de *parallelismo Pythagoræ atque Origenis* ^d oculis nostris non fuissent subtracti; cum dubium non sit, quin a viris his doctissimis & in critica veterum historia exercitatissimis lux multa historiæ Pythagoricæ fuisset accensa. Licet vero ex adductis pateat, non vacuum relictum esse hac in parte philosophicæ historiæ campum, si tamen fatendum, quod res est, non tantum inde adjuta est, Pythagoræ historia, ut non insuperabiles nodi, & ineluctabiles difficultates, quæ secari magis quam solvi possunt, occurrant plurimæ, & historia Pythagorica densissime similis sit sylvæ, in qua post cæsas arbores plurimas, parum lucis, viæ & ordinis restitutum est, adeo omnia, vel pleraque saltem incerta, confusa, suspecta vel aperte falsa & conficta sunt. Cujus rei rationes atque causas ut exponamus, quæ plurimæ sunt, imprimis lectorem ad ipsas Pythagoræ historiæ circumstantias attendere jubemus, quæ non potuere non magnam inducere obscuritatem & incertitudinem. Vt enim ea taceamus, quæ commodè magis in sequentibus de incertitudine philosophiæ Pythagoricæ differemus, vel sola Pythagoræ & sequacium pertinacia, nihil de rebus suis, quamdiu fere secta ista floruit, vel scripto comprehendendum, vel in vulgus exire patientium, fatis nos convincit, dubias esse narrationes omnes & incertas eorum, quotquot post Pythagoreorum ætatem de iis scripserunt. Nam cum sesqui seculo juniores sint illis, qui etiam proxime ætate ad eos accedunt, cumque nullis domesticis & genuinis monumentis vel memoriis uti potuerint, sed ex vulgi tantum fama & traditione, quæ toties fallax & vaga atque vana est, sua retulerint, judicari ex his facile potest, quantum illis fidei decedat, ad integram veramque Pythagoræ tradendam historiam. Accedit, quod eo jam tempore, ut postea demonstrabimus, historia Pythagoræ falsa miraculorum jactatione fœde & ipsorum Pythagoræ ejusque discipulorum studio, & populi superstitione depravata fuerit, ut adeo non potuerit non jam primis nascentis historiæ Pythagoricæ temporibus immensa fabularum & mendaciorum seges efflorescere. His accidere alia; confusi Pythagoræ inter se plures, adscriptæ res mirabiles, de aliis viris antiquis magnis Pythagoræ, resque sæpe simplices & naturales, ut *Θαυμασιæ* famam augerent, in miracula mutata, & quæ alia sunt, de quibus curatius dicendi se in sequentibus exhibebit occasio. Et tamen propiores hi fontes nobis defunt, & paucae laciniae nobis restant, ab ejusmodi hominibus decerptæ, qui suspecta fide ea in re egerunt, Porphyrium & Iamblichum innuimus, parum fidos historiæ Pythagoricæ enarratores. Qui non tantum multis Pythagora seculis juniores sunt, & ideo non aliam fidem merentur, quam adducta ab iis patiuntur testimonia;

*Difficultates
& incertitudo
historiæ
Pythagoricae.*

c) Cujus prodromus erat liber supra laudatus.

d) Provocat ad eum de *vita funt. statu sect. V. p. m. 106.*

e) *Τερατολογίας* jam Socratis tempore Pythagoreis objectas eosque ideo a viris gravibus contem-

tos fuisse, ex *epistola XENOPHONTI* tributa ad *Æschin. p. 1000.* palam est. Eandem epistolam exhibet etiam *EVSEBIUS præp. l. XIV. c. 12. p. 745.* remque ipsam confirmabit non Pythagoræ tantum, sed etiam Empedoclis historia,

nia; sed in ipsa quoque confarcinanda Pythagoræ historia, tot fabulas aperte se prodentes, tot contradictiones ex corrafis utcunque veterum narrationibus conflatas exhibent, ut parum illis, si accurate versandum & judicandum sit, fidei tribui queat, cum omnia veri & non suspecti testis requisita iis defint, & aperte pateat, eos nec potuisse, nec voluisse veritatem in hac historiæ parte scribere. Et eruditionem quidem atque insignem lectionis copiam iis, præcipue Porphyrio, homini suæ ætatis in hac eruditionis parte facile principi, non denegamus; eam vero non adhibuerunt, ut debebant, sed incertos passim rumusculos secuti, nihil fere, quod suspectum erat, critico examini subjicientes, elegerunt, modo id in rem suam facere viderent. Mirandum itaque non est, quod eorum ἀβλεψίαν & incogitantiam satis prodit, plurima eos ad Pythagoram retulisse, quæ, vel solis temporum rationibus ad oculum demonstrari possunt, ad eum referri non posse, quod in sequentibus luculentis exemplis conficiemus. Non itaque examinata ab illis testium, quos secuti sunt, fides, multa quoque memoriæ præsidio fretis perperam relata & secus, quam debebat, exposita. Multo vero magis fidem illis omnem eripit pessima voluntas, veritatem non scribendi. Fuere nempe hi homines ex Ammonii Plotinique schola, quibus constitutum fuit, omnia obtorto rapere collo, fingere & mentiri quidvis, & admiranda quælibet pro veris aliis commendare & obtrudere, modo sectæ & religioni, quam sequebantur, faveret. Quod etsi suo tempore, ubi pessimum hominum genus vivis coloribus depingetur, ex instituto demonstrabimus, dabimus tamen in gratiam eorum, qui durius nos cum philosophis celeberrimi nominis agere putaverint, confitentes reos. Ita enim ipse IAMBlichVS: f) Καὶ τὸ γὰρ πάντες οἱ Πυθαγορεῖοι ὁμῶς ἔχουσι πειστικῶς, οἷον περὶ Ἀρισταίῃ Προκονησίῃ καὶ Ἀβάριδος τῆ Ὑπερβορέῃς τὰ μυθολογογέμενα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα λέγεται πᾶσι γὰρ πιστεύουσι τοῖς τοιούτοις, πολλὰ δὲ καὶ αὐτοῖς πειρῶνται τῶν τοιούτων δὲ τῶν δοκούντων μυθικῶν ἀπομνημονεύουσιν, ὡς ἐδὲν ἀπιστῶντες ὅ, τι ἂν εἰς τὸ θεῖον ἀνάγηται. Vnde omnes pariter Pythagorei proni sunt ad fidem adhibendam talibus, qualia de Aristæa Proconesio & de Abaride Hyperboreo commenta referuntur; & quotquot alia sunt generis ejusdem. Omnibus enim ejusmodi adhibent assensum, multa quoque & ipsi comminiscuntur; sæpeque talium, quæ fabulosa videntur mentionem faciunt: tanquam nihil non credentes quod ad Deum refertur. Verissima de secta sua hæc professum esse Iamblichum, ejus suo tempore demonstrabit historia, fidem vero omnem eos ita decoxisse, quilibet vel mediocriter attentus intelligit. Multo vero magis omnem ideo fidem amittunt, quod hoc hominum genus in tota constituenda secta sua, & imprimis in confingendis & adulterandis veterum libris eo potissimum respexit, ut crescentis indies & fœdissimæ superstitionis tenebras dispellentis lucis Evangelicæ incrementis omnes istas artes, mendacia, commenta, dogmata, totam-

f) De Vit. Pyth. n. 159. p. 116.

totamque sectæ suæ constitutionem opponeret, id quod luculentissime demonstravit ven. MOSHEMIVS ^{ff} & nos suo loco ex instituto exponemus, heic loci, id quod ex re nostra est, monuisse contenti, has ipsas Porphyrii & Iamblichi vitas Pythagoræ, ex veteribus inepto studio & pessima confarcinatas fide fuisse, ut haberent vaferrimi impostores, quod miraculis maximis Servatoris & discipulorum ejus opponerent, & Pythagoram non minorem fuisse Christo Iesu demonstrarent. Ita enim eventurum sperabat infernalis, qui hos homines inspirabat genius, ut vel miraculis Christi Pythagorea, aliaque hujus generis, e. g. Apollonii, non minora crederentur, sicque foedissimæ superstitioni eadem quæ Christianæ religioni, fulcra suppeterent; vel suspectis ex mentiendi libidine & audacia miraculis & historia Pythagoræ, suspecta quoque fierent miracula & historia Christi, hæcque cum illa simul riderentur, quorum utrumque factum esse, quoad illud Philostrati, quoad hoc Luciani exemplum luculenter probat. Vt hæc a viris doctissimis passim ^g observata plene cognoscat lector, non alio labore opus est, quam ut fabulas de Pythagora Romanenses, quo nomine hanc historiam omnium optime designabimus, cum evangelica historia conferat, non sine jucunditate enim deprehendet, Pythagoram, ejusque miracula vel *τερατολογίαν* potius Porphyrii & Iamblichi de eo, ea potissimum fini fuisse confarcinatas, ut Iesu vero *θαυματαέργων* opponerentur. Cur enim Pythagoras Apolline parente natus & humano generi profuturus ab ipso oraculo declaratus, anima ex Dei consortio in ejus corpus delapsa dicitur, quam ut conceptioni Salvatoris admirandæ videatur æmulus. Cur nautæ eum in navi tanquam Deum suspexerunt? nisi quod id Christo accidisse sacra testetur historia? Cur inter Deum & homines mediatorem egisse jactant, quam quod prima hæc esset Iesu Nazareni gloria? Cur non multarum tantum, quæ in terra gestæ sunt rerum, sed & earum quæ in cœlo evenerunt notitia Pythagoræ tribuitur, quam ut omniscienti Iesu non videatur inferior? Cur aliquot locis simul visus fuisse fingitur, nisi ut omnipræsenti Iesu paria fecisse credatur. Cur ventis & tempestati imperasse narratur, nisi quod Iesum imperium in ventos & maria exercuisse legitur? Plura daremus, nisi ex paucis hisce satis impostorum horum scopus posset detegi, reliquaque facile ex ipsa, quam tradituri sumus, Pythagoræ historia possent colligi. Quæ omnia cum ita se habeant, non intelliget tantum attentus lector, nusquam criticas, quas in prolegomenis commendavimus, regulas necessarias magis esse, quam in historia Pythagoræ; sed ignoscet quoque nobis, si in sequenti tractatione plura invenerit, quæ, quid falsum, quid suspectum sit, exponunt, quam, quæ, quid statuendum quidve admittendum sit, statuunt: cu-
jus

ff) De turbata per Platonicos recentiores ecclesia, Syllog. diff. ad H. E. pert. p. m. 89. seqq.

g) LLOYDIVS & DODWELLVS de ætate Pythag. & qui eos secutus est CLERICVS *Bibl. chois. Hist. philos. Tom. I.*

T. X. p. 90. T. XXVII. p. 430. MOSHEM. l. c. BVD-DEVS de peregr. Pyth. §. 10. Anal. hist. phil. HEVMANN. act. Phil. Vol. I. p. 14. LVD. KVSTER. ad IAMBlich. n. 11. p. 7. HVET. Dem. Ev. Prop. IX. c. 147. §. 5. p. 646. VOSSIVS de sectis p. 19.

Pythagoræ
ortus &
nativitas.

jus rei causa tum in ipso Pythagora ejusque discipulis, tum in iis, qui ejus historiam in acta retulerunt, uti diximus, quærenda est.

§. V. PYTHAGORAS itaque, cujus historia enarranda est, Samius fuit, si plerorumque fidem sequimur.^b Sunt tamen, quibus aliter placet. Quidam enim Tyrrhenum dixerunt, ex una insularum, quas ejectis Tyrrhenis Athenienses possederunt.ⁱ Alii, teste Lyco apud PORPHYRIUM,^k Phliasium dicunt, nonnulli Metapontinum: alii Syrium, Tyro Phœniciæ urbe oriundum. Fuit, quoque apud PLUTARCHUM,^l qui Hertruria oriundum diceret, eo argumento usus, quod in symbolis suis talia expresserit, quæ apud Tuscos usu venerint, quod quam frigidum sit, nemo non videt.^m Videtur vero hæc de Pythagoræ patria incertitudo partim ex diversis Pythagoris apud veteres celebratis, partim ex incerta parentis patria orta esse, cum generis ortus cum patria confunderetur.ⁿ Parens enim ejus Mnesarchus, aliis Metapontinus, aliis Tyrrhenus, Phliasius aliis, Tyrius item dicitur, alii Samo natum volunt.^o Quæ narrationes veterum diversæ, qua ratione queant in concordiam redigi, curiosum magis, quam utile putamus, disputare.^p Id unum observasse non abs re erit, recte ex veterum narrationibus colligi, Mnesarchum Pythagoræ parentem, alienigenam, mercaturæ causa Samum profectum, ibi civitatis jure donatum fuisse, inque hac insula degentem filios, & in his Pythagoram, genuisse. Quæ enim IAMBlichVS, de Mnesarcho ex Ancæi Samii, Iove parente, geniti familia nato, nugatur, ad τερατολογίας Pythagoricas pertinent, quæ Pythagoræ divinum non tantum ortum, sed familiam quoque & originem affinxerunt.^q Dissentiunt etiam in parentis nomine designando veteres, quibusdam enim Marmacus,^r aliis Demaratus^s dictus est, plerique Mnesarchum dicunt, quem inter fellularios artifices gemmis faberrime sculpendis laudem magis, quam opem, quæsiisse ait APVLEIVS.^t PORPHYRIO tamen & IAMBlichO auctoribus mercaturam frumenti exercebat; forte, quia in illam artem non quæstus, sed laudis causa, incumberebat, utrumque instituit. Nec certiora vel meliora de nativitate Pythagoræ referri possunt, cum sectæ studium, cuncta ad παραδοξολογίαν referentis pleraque adulteraverit, & insignibus auxerit mendaciis, manibus quoque palpandis. Narrant enim: // Mnesarcho Samio ad mercaturam Delphos cum uxore non-

b) Lycus apud PORPHYR. n. 5. p. 8. IOSEPH. l. II. contra Apion. p. 1061.

i) LAERT. l. IIX. f. 1.

k) l. c. conf. CLEM. ALEX. Strom. l. I. p. 300.

l) Qq. conviv. l. IIX. c. 7. T. III. p. m. 286.

m) Reprehenditur ibid. p. 288. recteque observatur, earum rerum usum habuisse Pythagoram ex Aegypto. conf. IVST. LIPS. Manud. l. I. diff. VI. p. m. 31.

n) Multis enim hactenus exemplis constitit, tales sæpe philosophos dictos esse, ad quos genus referebant e. g. Thales Phœnicius.

o) IAMBlich. c. 2. n. 5. seqq. PORPHYR. n. 1. seq. SVIDAS l. c. LAERT. l. c. & quæ viri docti

ad hæc loca notarunt, quæque collegit STANLEYVS P. IIX. p. 658. seqq.

p) Consuli tamen ab his, qui istis delectantur, possunt IOH. SCHILTER. diss. de discipl. Pythagoræ, quæ adjecta est Manud. phil. ad Iurispr. §. 6. p. 516. & B. BVDDEVS Anal. hist. philos. p. 8.

q) l. c. ignobilem facit LACTANTIUS l. III. c. 18. majori verisimilitudine, si locus Apulei jungatur.

r) LAERT. l. c.

s) IVSTIN. l. XX. c. 4. ubi tamen nomen ex Marmaco corruptum putat VOSSIVS ad b. l. p. m. 305.

t) APVLEIVS flor. l. I. p. 357. LAERT. l. c. TZETZ. Cbil. I. hist. 369. // IAMBlich. l. c.

nondum manifeste gravida profecto prædixisse Pythiam, cum responsum de navigatione in Syriam peteret, hanc quidem ad votum lucrosamque fore, uxorem vero jam prægnantem, filium parituram, qui omnium, quotquot unquam vixerunt, pulchritudine & sapientia præstantissimus humanoque generi ad omnem vitæ rationem quam maxime profuturus esset: hinc Mnesarchum collegisse, dona illi divina affutura: & uxorem inde mutato Parthenidis nomine Pythaidem, filium vero mox Sidone in Phœnicia natum, Pythagoram vocavisse. Quæ Epimenidis, Eudoxi & Xenocratis fabulis, tum temporis Apollinem cum Parthenide congressum gravidamque inde per Pythiam pronuntiasse asserendo non audet augere IAMBlichvs, licet animam Pythagoræ, perpetim Apollinis affeclam, vel proximiori commercio eidem conjunctam ad homines delapsam esse, indubium putet. Quas hominis nugas ex causis supra expositis recitasse, est refutasse. Eadem incertitudine & ineluctabili obscuritate laborat tempus nativitatis Pythagoræ. Et eos quidem audiendos non esse, qui Numæ Romanorum regi coævum ejusque præceptorem statuunt, supra loco suo luculenter evictum est. Alii ad Olymp. XLIII³. alii Ol. XLVIII. 3. alii Olymp. LIII. 3. natales ejus referunt. Qui dissensus eo magis attentionem meretur, quo magis a vero Pythagoræ tempore magna pars historiæ ejus dependet, & ineluctabiles inde exsurgunt difficultates. Quas ut tolleret triga virorum inter Britannos celeberrimorum, & artis criticæ accuratione maximam laudem consecutorum, multam adhibuit eruditionem. Primus enim RICHARDVS BENTLEIVS^v nuper magna elegantiorum artisque criticæ jactura denatus, occasione ætatis Phalaridis de vera ætate & æra Pythagoræ curiose dispexit. Ponit is nativitatis annum Olymp. XLIII. 4. eo potissimum argumento ductus, quia Pythagoras, teste Eratosthene, in ephebis cum adhuc esset, in certaminibus Olympicis Ol. XLVIII. victoriam reportaverit. Aliter reverendissimus GVILIELMVS LLOYDIVS, qui peculiari dissertatione^w vernacula gentis suæ lingua edita de chronologia Pythagoræ eruditissime disputavit, & παραλληλισμὸν reliquorum ejus ætatis philosophorum curiose annotavit. Is rejecto Pythagora victore in Isthmiis, quem a philosopho discernendum esse monet, mortis tempus, tanquam magis notum ex melioris fidei scriptoribus supponit, & ita nativitatis annum cum anno tertio Olymp. XLVIII. coincidere statuit. Tertius eruditissimus HENRICVS DODWELLVS, duabus dissertationibus^x hanc disputationem aggressus copiose de ætate Pythagoræ differuit, & nativitatis annum Olymp. LII. 4. posuit, Porphyrii potissimum atque Iamblichi fidem secutus. Ejus rationibus manus quoque dedit IO. FRANCISCVS BVDDEVs,^y potiora vero doctissimorum horum virorum argumenta adduxit IOANNES CLERICVS.^z Nec

Kkk kkk 2

mul-

z) PORPHYR. n. 2. qui Apollonium auctorem laudat. Ejusmodi vero traditiones de viris magnis apud veteres fuere frequentissimæ.

u) l. c. n. 7.

v) In diss. de epistolis Phalaridis.

w) De chronolog. Pythag. Lond. 1699. 8.

x) De ætate Phalaridis & Pythagoræ Lond. 1704. 8.

y) Præf. ad Analecta Hist. philos. p. 10. seqq.

z) Biblioth. choisie T. X. p. 81. seqq.

multum a Dodwelli rationibus recedit STANLEIVS. ^a Nobis pro instituti ratione argumenta virorum doctissimorum, magna ea de re contentione disputantium enarrare non licet, cum proluxiora sint, quam locus noster capit, facileque summa ejus, si libri Anglici rarius apud externos occurrentes ad manus non sint, apud Clericum legi possit: id vero omnino monendum esse existimamus, incerta esse omnia, quaecunque de ætate Pythagoræ disputantur, cum totidem omnes opiniones contra se habeant testes, quot pro iis militant, ita ut desperandum nobis videatur de ætate Pythagoræ certi quid statuere. Cujus asserti rationes graves satis deprehendent, qui in historia veteri haud perfunctorie versati sunt. Illos enim latere nequit, ^b veteres historicos ad temporum rationes vel plane non, vel negligenter satis attendisse, & παραλληλισμῶ cum celebrioribus epochis, non accurate, sed leviter tantum instituto, misere rationes temporum corrupisse, id quod historiæ quoque Pythagoricæ accidit. Incertissimas has notationes temporum cum acciperent a vetustis scriptoribus homines nugivenduli, quibus in corradenda Pythagoræ historia id imprimis propositum erat, ut in fabulam eam commutarent, & Pythagoram heroem hominibus majorem, omnibusque celeberrimis philosophis præstantiorem, & ab iis, quos sapientiæ principes orbis suspiciebat, eruditum mentirentur, omnia plane confusa sunt, & ex veteribus id modo electum, quod scopo suo inserviret, addita multa, quæ omnibus istis rationibus chronologicis contradicerent. Quæ ubi pro veris & indubitatis factis admittuntur, mirum non est, tempora Pythagoræ inter se concordare non posse. Etsi vero hæc ad Iamblichum, Porphyriumque & hujus generis alios proprie pertinent, negari tamen non potest, vetustiores quoque incertissimos in chronologia Pythagoræ duces esse. Cum enim, quod supra jam monuimus, res gestæ Pythagoræ non ab ipso vel discipulis ejus mox in acta relatæ sint, sed longo post tempore ex fama & rumusculis hominum corrasæ, nec coævi Pythagoræ scriptores multa de eo retulerint, Dicæarchus, Aristoxenus, Hermippus & his similes vero incertissimum traditionis fontem, non digna monumenta, quæ illis deerant, secuti, inepte magis omnia congefferint, quam digefferint: amor etiam τῶν μυθολογούμενων, ipso monente Thucydide, plurimas jam tum fabulas veris, sine temporum harmonia vel leviter considerata admiscuerit; intelligi ex his facile potest, sequentium temporum homines, accuratius ad tempora & historiam attendentes in tanta confusione solis conjecturis niti potuisse: quarum fundamenta & causas cum plerumque non enumeraverint, impossibile plane est, hunc labyrinthum sine errore feliciter superare. Exoramus itaque lectoris patientiam, quod candide incertitudinem insuperabilem fateri, quam os illi oblinere, & incerta pro certis vendere malumus. Ne vero, totos nos ad Pyrrhonismum historicum descendisse objiciatur, fa-

temur

^a) P. IIX. p. 670. seqq.

^b) Exemplum supra in ætate Ionicorum definienda vidimus.

temur Lloydii rationes nobis longe graviores, & verifimiliores videri Dodwellianis, quas plerique viri docti sequuntur. Illæ enim cum veterum historicorum gravissimorum computo conveniunt, quo iter Aegyptiacum Pythagoræ in Ol. LIII. 2. vel 3. incidit. Dodwellus vero pro certo supponit, quod Iamblichus tradit, Pythagoram a Cambyse captum Babylonem adductum fuisse, ibique magos convenisse; quod cum ante Olymp. LXIII. 3. quo anno Cambyfes Aegyptum invasit, fieri non potuerit, XXII. vero annis ibi Pythagoras jam tum commoratus fuisse dicatur; sequitur inde, vel omnes alias rationes temporum, a veteribus allatas, qui iter Aegyptiacum ad Ol. LII. referunt, falsas esse, vel commentitiam esse captivitatem & iter Babylonicum Pythagoræ: id quod nobis vero videtur simillimum, ob rationes postea producendas. Vt vero, quomodo inter se dissentiant LLOYDIVS & DODWELLVS, lector, uno intuitu videat, in chronologiæ Pythagoreæ seriem, qualem uterque instituit.

Secundum LLOYDIVM, DODWELLVM.

<i>Nascitur</i> Pythagoras ex plerorumque opinione in insula Samo	Olymp. XLVIII. 3. Ante N. C. 586.	LII. 4. LIII. 1. ante N. C. 568.
---	---	-------------------------------------

<i>Proficiscitur</i> ex Samo ad Thaletem & Pherecydem qui natus Ol. XLV.	L. æt. 18. Ol. LIII. 1.	LVI. 3. 4. LVII. 1.
---	-------------------------	------------------------

<i>Abit in Aegyptum</i> a Polycrate Sami tyranno commendatus regi Amasi	L. æt. 19. D. 22. Ol. LIII. 2. 567.	LVIII. 1. 2.
---	--	--------------

<i>Redit Samum</i> <i>Ex Samo in Italiam</i> solvit	D. æt. 56. L. æt. 41. D. 60.	LXVI. 3. 4. LXVII. 2. 3.
--	---------------------------------	-----------------------------

<i>Inclavescit in Italia</i>	L. æt. 47. 546. LX. 1. 540.	
------------------------------	--------------------------------------	--

<i>Cyro succedit Cambyfes</i>	L. æt. P. 58. LXII. 3. 4. 529.	
-------------------------------	--------------------------------------	--

<i>Pythagoras Crotona Metapontum decedit</i>	L. æt. 60. LXIII. 1. 2. 527.	
--	------------------------------------	--

<i>Crotonam secedit</i> <i>Crotona Metapontum</i> <i>Cambyfes Aegyptum invadit,</i>	D. æt. 63. D. æt. 79. LXIII. 3. 4. 523.	LXVIII. 1. 2. LXXII. 2. 3. LXIII. 4.
---	--	--

Pythagoram captivum abducit

Pherecydes obit sepultus a Pythagora

æt. 72.

Ol. LXVI. 2.

LIX. I. 2.

Bellum oritur inter Sybaritas &

515.

Crotoniatos

æt. L. 78. D. 61.

LXVII. 4.

LXVII. 4.

509.

LXVIII. I.

Obit Pythagoras juxta

Eusebium æt. 80.

LXVIII. 3.

506

alios æt. 90.

LXX. 4.

Iamblichum

æt. 99.

LXXVII. I. 2.

Discrimen computi utriusque & difficultates suo loco non negligemus. Consuli tamen illi quoque possunt, qui passim eas tetigerunt.^c Illud unum certum existimamus, Pythagoram ante Olymp. XLIII. 4. & post Olymp. LII. 4. natum non esse, cui tamen spatium cum XXXVI. annorum intercedat, multa inde exsurgit historiæ Pythagoreæ incertitudo atque obscuritas.

Educatio

§. VI. Eadem incertitudine laborant, quæ de institutione & educatione Pythagoræ adolescentis narrantur. IAMBlichVS^d refert: Mnesarchum, ex Syria reducem Samum, amplissimis auctum opibus, merciumque præstantissimarum copia locupletem templum Apollini Pytheo dedicavisse, suis sumtibus instructum. Filii vero animum præstantissimis artibus ut imbueret, Creophili primum deinde Pherecydis Syri institutioni tradidisse. Aliter LAERTIVS,^e qui parentem ejus, tradit, Samo Lesbum commigrasse, filiumque ibi a Zoilo patruo Pherecydi Syro commendatum disciplinæ ejus commendasse. Alii Pythagoram pugilem,^f audita Pherecydis de immortalitate animorum disputatione, motum doctrinæ novitate, animum ad Philosophiam applicuisse, ferunt,^{ff} quod parum tamen habet verisimilitudinis, licet a vero non abludat, istud dogma Pythagoræ vehementer arrisisse. Videtur enim Pythagoras pugil a Pythagora philosopho omnino distinguendus esse. Quod si conjecturis locus est, series rerum Pythagoræ poscere videtur, ut ex Phœnicia redux primum Pherecydi, tumque in patria Samo Hermodamanti, qui Creophilus cognominatus fuit,^g in disciplinam traditus fuisse dicatur. Post mortem parentis,

quem

c) SCHEFFER. l. c. p. 170. VOSSIVS de scient. math. p. 149. HORNIVS hist. phil. p. 173. WOLF. ad ORIG. philos. p. 25. PETAV. rat. temp. P. I. p. 135. LIPSIVS Manud. l. c. IONS. de S. H. Phil. l. II. c. 3. p. 128. MENAG. ad LAERT. l. IIX. f. 45. FABRIC. B. G. Vol. I. p. 449.

d) c. 2. n. 9.

e) l. IIX. f. 2.

f) Conf. IONS. l. IV. c. ult. p. 343.

ff) AUGUSTIN. ad Voluf. ep. III. T. II. Opp.

g) Hermodamantes, quem APVLEIVS l. c. Leodamantem vocat, Samius fuit, cognomento Creophilus, vid. PORPH. IAMB. l. c. MENAG. ad LAERT. l. IIX. f. 2. quem vel ex familia, vel nepotem Creophili Homeri hospitis fuisse tradunt, ibid. De quo Creophilo Homeri hospite & præceptore post STRABONEM l. XIV. & EVSTATH. in Iliad. B. p. 250. SEXTVM EMP. adv. Math. l. I. f. 48. videndus est FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. I. p. 23. APVLEIVS vero l. c. audiendus non est, qui Leodamantem, vel Hermodamantem potius Cre-

quem filium omnibus fere sacrorum præfectis commendavisse IAMBlichVS^b ait, dignam tanta expectatione vitam, consummatissimi philosophi imaginem exprimentem, egisse porro nugatores garriunt: scilicet nihil sibi ad summam gravitatem & temperantiam fecisse reliquum, ita ut adolescentem natu grandiores honorifice reverenterque colerent, visusque statim omnes admiratione impleret, sic ut multi Dei filium esse merito asseverarent. Ornasse eum religionem & doctrinam & peculiarem virtus rationem, & animi firmitatem, corpusque ad modestiam compositum; in dictis factisque comparuisse internam quietem, & immutabilem tranquillitatem, nulli animi perturbationi & proterviæ indulgisse, adeoque tanquam bonum quendam dæmonem in Samiorum urbe peregrinatum fuisse. Quæ omnia ideo ab his hominibus conficta fuisse, ut Pythagoras Christo opponeretur, hominibusque persuaderetur, extitisse inter gentiles etiam aliquos, qui Christum, Dominum nostrum, tam sanctitate doctrinæ & vitæ, quam miraculis non solum æquassent, sed etiam vicissent, recte notavit doctissimus KVSTERVS.ⁱ Nec vero videntur similia, quæ porro adjicit IAMBlichVS,^k ejus adhuc ephebi insignem celebritatem Miletum ad Thaletem, & Prienen ad Biantem delatam urbes etiam circumjectas peragrasse, multosque de juvene proverbium Samii comati passim divulgasse, eumque sparsis in Deum laudibus Deum fecisse. Etsi enim Samium comatum Pythagoram pugilem dictum fuisse, facile veterum testimoniis evinci potest, frustra tamen in id conniti videtur cel. BENTLEIVS, ut ostenderet, eum cum nostro eundem fuisse, cum haud obscura veterum testimonia contrarium suadeant.^l Postea duodevicesimum annum egressus, cum tyrannidem Polycratis jam tum subnascentem præsentiret, noctu clam omnibus eum Hermodamante ad Pherecydem, tum ad Anaximandrum physicum, & denique Miletum ad Thaletem trajecisse IAMBlichVS^m dicitur. Quod si verum est, rediisse Pythagoram ex hoc itinere Samum oportet, a rege enim Polycrate in Aegyptum discedentem commendatum fuisse Aegypti regi infra dicemus. Mire tamen hic

Creophili illius senioris discipulum facit, tempora enim obstant: & senex debuit esse hic Creophilus junior, cum Pythagoram institueret, si, quod IAMBlichVS vult, nepos illius senioris fuit. Si vero in senium vergit, probabile non est, cum Pythagora in Ioniam secessisse.

b) n. 6. i) ad h. l. k) ibid.

l) Olymp. XLVIII. Pythagoram quendam juvenem exercitatum & peritum pugilem in Olympiacis certavisse, eumque comatum, atque purpuratum ejectum ex puerorum ludo atque irrifum continuo viros petiisse atque vicisse, refert Eratosthenes apud LAERTIUM l. IIX. f. 47. Hunc Pythagoram philosophum fuisse, illi statuunt, qui Samii comati proverbium ad eum referunt, quod IAMBlichVS & PORPHYRIUS II. cc. faciunt, male ita rationibus chronologicis consulentes. Huic tamen Eratosthenis loco & testimonio chronologiam Pythagoræ inædificavit

BENTLEIVS p. 52. cujus rationes enarrat CLERICVS *Bibl. chois. T. X. p. 87. seq.* Rem in medio relinquunt LLOYDIUS, & IONSIUS l. IV. p. 343. quem sequitur MENAGIUS *ad l. c.* LAERT. DODWELLVS vero, l. c. p. 153. cujus chronologie Pythagoræ hæc quam maxime obstant, istam opinionem vehementer oppugnat rationibus a CLERICO l. c. p. 139. adductis. Nobis LAERTIUM attente insipientibus luculenter satis pugila philosopho distingui videtur. Affertur enim epigramma in illum, ubi patre Crateo satus dicitur. Philosophi vero patris nomen fuit Mnesarchi vel Marmaci, non Cratei, unde & LAERTIUS quoque eos inter se distinguit. Retulisse vero Iamblichem proverbium illud ad philosophum, mirum non est, ita enim omnia corradebat, quæ heroi suo gloriosa esse putabat.

m) c. II. n. n. p. 8. APVLEIUS l. c. STRABO l. XIV.

hic dissentiunt alii; LAERTIVS ^m a Pherecyde non discessisse, nisi post ejus obitum, & tum demum Samum redeuntem Hermodamantis se disciplinæ commisisse, & postea ad barbaros demum profectum esse refert, quæ elegantius & melius cohærent, quam narratio Iamblichi, quæ ea fini contorta & corrasa videtur, ut nullus vir magnus esset, qui Pythagoræ præceptor & admirator non fuerit. Alii apud IAMBlichVM ⁿ & PORPHYRIUM ^o asserunt, Pythagoram ex Italia in Delum profectum esse ad præceptorem Pherecydem, ut ei pediculari morbo laboranti opem ferret, inque hac cura ad mortem usque ejus perduravisse, defunctoque doctore suo iusta solvisse. Dicæarchus autem hoc iter Pythagoræ ex Italia plane ignorat, & Pherecydem mortuum esse ait, antequam hic Samum reliquerit. ^p Quibus si jungimus diversas de morte Pherecydis narrationes, ^q adeo suspecta fit tota de Pherecyde a Pythagora sepulto historia, ut vel tota tanquam conficta abjicienda sit, vel statuendum, Pythagoram juvenem apud Pherecydem ad obitum ejus mansisse, eoque sepulto demum rediisse Samum, & Hermodamantis disciplinæ adhæsisse, inde vero ad barbaros profectum esse. Quæ speciminis loco esse possunt, quam mire vitæ Pythagoreæ enarratores sibi contradicant. Ex Delo Samum itaque rediisse oportet Pythagoram; exinde vero excurrisse in Ioniam, si fides APVLEIO & IAMBlichO ^r habenda esset, ubi, Thaletis familiaritate gavisum, & penes Anaximandrum Milesium naturalia commentatum fuisse, perhibent. Quia vero philosophia Ionica adeo dissimilis est Pythagoreæ, ut ne vestigium quidem appareat, ejus principia didicisse Pythagoram, nec hoc iter cum reliqua Pythagoræ historia cohæret, merito illud inter incerta & suspecta relinquimus, nec verisimile putamus, Thaletem Pythagoræ consuluisse, ut in Aegyptum navigaret, & sacerdotibus Memphiticis & Diospolitanis se addiceret. Capite enim primo hujus libri demonstratum dedimus, jejunam deprehendisse Thaletem Aegyptiorum philosophiam, & meliori atque planiori ordine incepisse ipsum philosophari; sic ut credi nequeat, eum juvenem Græcum, optimis naturæ dotibus instructum ad miseros hos fontes, cum in Græcia meliora suppeterent, ablegasse. Probabilius est, commune ejus temporis præjudicium, omnem sapientiam apud barbaros hauriendam esse, & imprimis theologiam quam maxime appetebat Pythagoras, a gentibus istis solis esse petendam, Pythagoram instigavisse, ut in Aegyptum solveret. Vt itaque sapientiæ studio se dignum præberet, corpusque etiam ad ejus habitum præpararet, vini carnisque usu omnique ingurgitatione abdicatis, intra tenues facilesque digestu cibos se continuit, ac hinc somni

m) l. IIX. f. 2.

n) c. XXX. n. 184. 252.

o) n. 55. Eadem tradit DIODORVS SICVLVS in *Excerptis Vales.* p. 243.

p) Apud PORPHYR. n. 56.

q) Addi posset argumentum desumptum ex epistola Pherecydis moribundi ad Thaletem. Thales enim, qui ei supervixisse dicitur, Ol. LVIII. I. obiit, unde sequeretur, Ol. LVII. 3. 4. Pherecy-

dem obiisse, vid. LAERT. l. I. f. 122. Verum hanc epistolam suspectam esse suo loco jam monuimus: nec opus est, ut hæc inter se concilientur, duos comminisci Pherecydes, quod SALMASIO placuit *Exerc. Plin.* p. 591.

r) II. cc. Prior Epimenidem quoque audivisse in hoc itinere refert, id quod in reditu factum esse LAERT. l. IIX. f. 3. contendit.

modicus, ac excitatior tum animæ puritatem, tum corpori exactissimam & indeflexam sanitatem comparavit, ut hæc nobis narrat IAMBlichVS.^s qui porro addit, prius Phœnices, quibus ex quorundam opinione originem debebat, invisere constituisse, Miletoque Sidonem solvisse, facile inde in Ægyptum descensurum: ibi versatum cum prophetis, qui Mochi physio-
logi posterius erant, & cum ceteris Phœniciæ hierophantis, cunctisque initiis Bybli & Tyri, ac iis, quæ in multis Syriæ partibus singulari modo celebrantur, sacrorum ceremoniis initiatum esse. Quamvis vero hæc ita Iamblichus referat, ut vel mediocriter attento appareat, heroem suum eum ita finxisse, ut sectæ suæ absolutissimum esset exemplar, cum in his mysteriis illa summam quæsierit sapientiam, non omni tamen caret verisimilitudine, Pythagoram Phœniciam prius adiisse, cultusque arcani, cui cognoscendo inhiabat, notitiæ invigilasse, cum parentis negotia in his locis olim frequentia faciliem ei aditum parare potuerint. Quæ vero de Mochi posterius jactantius narrat, somnia hominis, omnem sapientiam Pythagoræ suæ vindicantis esse, ex iis patet, quæ in historia philosophiæ Phœnicum de hoc philosopho diximus. Quanquam, si quis cum CLERICO^r viro acutissimo, totum hoc orientale Pythagoræ iter in dubium vocare velit, pertinaciter repugnandum non esse putamus. Illud certe inter mendacia Alexandrinæ, unde profectum est, scholæ, referendum est, apud Phœnices arithmeticam suam philosophicam didicisse Pythagoram. Alio enim loco^u demonstravimus, Phœnices non aliam nisi vulgarem arithmeticam excoluisse. Nec melioris commatis sunt, quæ porro narrat IAMBlichVS: * Pythagoram in templo montis Carmeli sæpe solum versantem a nautis Ægyptiis, qui ad littus illud appulerant, lubenter receptum ob formositatem ejus lucrum pretiumque ingens, si venundarent, sibi pollicendi occasionem quidem dedisse: animadversa vero ab illis ejus gravitate, cum ex improvviso ipsis ex summo montis vertice alias inaccessio descendens apparuisset, sacroque silentio servato, in eodem habitu per triduum sine somno, cibo, potuque immotus permansisset, ipsique secundo cursu uterentur, aliam longe iis de se iniecisse opinionem, dæmonem vere divinum in Ægyptum e Syria transferre secum; ideoque honestius, quam solebant, iter transigentes, cursu peracto exscendentem alternis exceptum manibus honorifice navi extulisse, & in purissima arena illo collocato aram congeffisse, & fructus arboreos, primitiasque mercis, quam vehebant, sacrificasse; illum vero, etsi jejuno imbecilliore, ubi discessissent, nihil tamen fructuum sumfisse, sed habitu oris tranquillo ad vicina habitacula pervenisse. Hæc enim adeo insigniter impuni-

^s) *Lib. III. n. 13. 14.* Meminisse vero oportet, Platonicos recentiores biographias suas de heroibus sectæ suæ ita instruxisse, ut virtutum cardinalium exempla ex iis elucerent perfectissima, ut ex EVNAPIO PORPHYRIO, MARINO videri potest; eadem maxime IAMBlicHI cura fuit, hinc ista

Hist. philos. Tom. I.

omnia allata, quæ magis enarratoris fabulam, quam historiam veram sapiunt.

^t) *l. c. p. 98.*

^u) *Amœnit. literar. T. VII. p. 188.*

^x) *ib. n. 14. PORPHYR. l. c. u, u,*

punitatem mentiendi, & ex hoc philosopho dæmonem quendam confingendi præ se ferunt, ut merito istis nugis & ineptiis omnem fidem Iamblichus amittat. Nec hæc meliori fide digna sunt, quam quæ ab his Alexandrinorum philosophorum mendaciis excogitatæ sunt gerræ, Pythagoram tum temporis ad Iudæos excurrisse, & admisisse sacræ legis ceremonias, ^y vel sacræ Carmelitanæ familiæ nomen dedisse, quæ fabula merito omnibus, qui nasum habent, explosa est, ^z quemadmodum Hermippum quoque recte notat SCHEFFERVS, ^a contendentem a Thracibus quædam hac occasione didicisse Pythagoram. Missis his ineptiis omnibus, illud ex historia Pythagoræ tanquam certo proximum notamus, ^b abiisse ex Samo insula Pythagoram, commendatum Amasi regi, magno eruditorum, imprimis Græcorum, amico, ^c ut faciliorem ad sacerdotum collegia nancisceretur aditum. Qui tamen regis auctoritate pertinaciam sacerdotum vix expugnare potuit, ut sacris eum suis initiarent. Primo enim libro prolixè exposuimus, quam inexorabiles hi homines in communicandis mysteriis suis cum peregrinis fuerint, quamque sollicitè omnia occultaverint, quæ sapientiam aliquam præ se ferebant. Refert enim Antiphon, ^d Pythagoram, cum ad Amasim venisset, literas ab eo ad sacerdotes accepisse; ab Helio- politis autem, ad quos primus pervenerat, ad Memphitas, tanquam seniores, ablegatum fuisse; a Memphitis eodem prætextus genere Thebas fuisse missum. Thebanos vero metu regis deprecari mandatum non audentes, absterruisse Pythagoram laborum & ærumnarum, quas arcana disciplina postulabat, magnitudine & molestia, & ideo dura admodum & a Græcorum religione plane abhorrentia injunxisse, sperantes fore, ut desisteret. Illum vero miranda patientia & promptitudine cuncta executum, eos in sui ita admirationem rapuisse, ut eum arcanae doctrinæ participem facerent. Inter has vero arcanae disciplinæ ceremonias circumcisionem quoque fuisse, non recepta tantum gentis consuetudo, sine qua ad sacra sua nemo admittebatur, evincit, sed & testimonio suo roborat CLEMENS ALEXANDRINVS, ^e qui addit, Pythagoram habuisse in Ægypto Sonchidem archiprophetam præceptorem. Dicitur etiam Diogeni & Antiphonti, triplex literarum genus, epistolicum, hieroglyphicum & symbolicum didicisse, & quoscunque noverat sacerdotes singularis eruditionis accessisse,

y) Dicitur hac de re paulo infra conf. HENRIC. ASCAN. ENGELKEN *AnPythagoras profelitus factus & consequenter salvatus sit?* PFANNER. *Syst. theol. gent. pur. c. I. p. 14.* RABENERI *Amæn. hist. phil. p. 117.* Eadem sententia arrisit SELDENO *de I. N. & G. l. I. c. 2. p. 13.* SCHEFFERO *l. c. p. 14.* Plures infra nominabimus, ubi de itinere Babylonico dicendum. GROTIUS *Ep. DLII. p. 217.* ab Essenis sua mutuatum esse, insigni anachronismo statuit. Omnia vero hæc sine testis sufficientis fide & probabilitate dicuntur, vid. cel. LENFANT. *Bibl. Germ. T. II. art. 5. p. 125.* BVDDEVS *H. E. V. T. T. II. p. 1077.* FABRICIUS *Bibl. Græc. vol. I. p. 450.* not. qui alios quoque huic opinioni addictos nominat, & refutat. Cuncta enim Hermippi & Porphyrii testi-

moniis nituntur; de quibus quid sentiendum sit, postea dicemus. Reliqua argumenta longe infirmiora sunt.

z) Nota sunt, quæ hac de re contra SER. AS. PAVLO disputavit DAN. PAPEBROCHIVS vid. *Act. er. 1696. p. 502.* FAYDIT *lettre sur le monachisme & Carmelisme pretendu de Pythagoras Rep. des lettres 1703. p. 472.* IO. FRID. MAYER. *diff. an Pythagoras fuerit Indæus vel Carmelita?* BASNAG. *Hist. des Juifs T. II. p. 592.*

a) *l. c. p. 15.* BVDDEVS *Anal. hist. phil. p. 10.*

b) LAERT. *l. VIII. f. 3.* PORPHYR. *l. c. n. 5.*

c) HERODOT. *l. II. c. 172.* DIODOR. *l. I. c. 2.*

d) *ll. cc.*

e) *Stromat. l. I. p. 302.*

cessisse, ut ab iis in arcanis disciplinis erudiretur, & ita, quod VALERIUS MAXIMVS ^f addit, gentis ejus literis assuefactus & præteriti ævi sacerdotum commentarios scrutatus innumerabilium seculorum observationes cognovisse. Quæ omnia, ut circumstantiis philosophiæ Ægyptiacæ satis respondent, ita verisimilitudine suo modo non carent, nec probabilitatem exuit, quod IAMBLICHVS ^g habet, XXII. annis, quos in Ægypto absumserat, in adytis templorum, astronomiam, geometriam, & omnium Deorum initia didicisse; probe tamen repetendum memoria est, quod de Ægyptiorum philosophia & theologia agentes suo loco demonstravimus, ^h partim anilem & impiam superstitionem totam illam sapientiam fuisse, partim exiguis initiis constituisse, parumque ultra rudimenta nostræ ætatis surrexisse; ex quibus conjectura facilis fieri potest, eam, quam in Ægypto didicit, eruditionem Pythagoras, istas laudes non mereri.

§. VII. Ex Ægypto in orientem pervenisse Pythagoram magosque *Iter orientale.* Babyloniorum adiisse, immo ad Indos usque penetrasse, & cum Gymnosophistis collocutum fuisse, magno consensu multi veterum, qui post N. C. scripserunt, tam gentiles, quam ecclesiastici scriptores tradunt, quorum narrationes prius exponemus, & deinde accurato expendemus examine. Occasionem, qua Pythagoras ad Babylonios Persasque pervenit, ita narrat IAMBLICHVS: ⁱ postquam viginti duos annos in Ægypto absumserat, a Cambyfis milite, Ægyptum invadente inter captivos Babylonem adductum esse, ibique cum Persarum magis lubentibus lubentem ipsum versatum, illorum studia religionemque perfecte imbibisse, & numerorum musicæque artis & aliarum disciplinarum fastigium affecutum, annos duodecim in his orientis oris commoratum esse, tumque demum Samum rediisse annos jam circiter sexaginta natum. Nec aliter CICERO, ^k EVSEBIUS, ^l APVLEIUS, ^m LACTANTIUS, ⁿ VALERIUS MAXIMVS, ^o licet hi captivitatem non memorent, sed tantum Persarum magos convenisse dicant. Imprimis inter magos istos, quos tunc frequentasse dicitur, Zabratus quidam nominatur, cujus ope a prioris vitæ sordibus expurgatus fuerit, & quibus rebus homini serio abstinendum, didicerit, tum quem de rerum natura & principiis universi docentem audiverit. ^p Alexandro de symbolis Pythagoricis apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM ^q Nazaratus, SVIDAE ^r Zares, CYRILLO ^s Zaran, aliis Zaratas dicitur. Quæ nominis cum Zoroastre, celeberrimo Persarum mago, affinitas quosdam eo adduxit, ut statuerent, Pythagoram ipsum Zoroastrem audivisse, quam opinio-

LII III 2

nio-

f) Lib. VIII. c. 7.

g) Cap. IV. n. 18. quanquam moræ tempus recte in dubium vocet BENTLEIUS l. c. p. 69.

h) Repetenda hæc eo magis sunt, quo magis inde mora Pythagoræ studiumque in Ægypto, ejusque circumstantiæ lucem capiunt, ad quæ brevitati consulentes lectorem remittimus.

i) Cap. IV. n. 19. p. 15.

k) De fin. l. V. c. 19.

l) Præp. Ev. l. X. c. 4. p. 470.

m) l. c.

n) Lib. IV. c. 2.

o) Lib. VIII. c. 7.

p) Diogenes de incredibil. apud PORPHYR. n. 10. 12.

q) Strom. l. I. p. 304. EVSEB. præp. l. VIII. c. 6.

r) In Pythag. T. III. p. 231.

s) Contra Julian. l. IV. p. 133.

nionem nostra ætate eleganti eruditione ornavit desideratissimus BEAUVS-
BRIVS. ^r Alii, quibus Zoroastris ætas supra Pythagoræ ætatem ascendisse visa est, non quidem Zoroastrem, aliquem tamen ex Israëlitarum prophetis in captivitate tum Babylone versantibus eum audivisse, & vel Ezechielem vel Danielelem, vel alium quendam ex gente sancta virum isto sub Zaratæ nomine intelligendum esse credunt. ^u Certe ingens eruditorum turba, ^x post plerosque ecclesiæ veteris doctores in eo consentit, Pythagoram in hac in Persica atque Babylonica mora multa a Iudæis ibi degentibus didicisse: quam sententiam, ut roborent, partim ad Hermippi testimonium apud IOSEPHVM ^y & ORIGENEM, ^z & Aristobuli apud CLEMENTEM ^a & EVSEBIVM ^b provocant, partim convenientiam doctrinarum Pythagoricarum cum Iudaicis testem advocant, quin & adorandi divini nominis יהוה mysterium ibi didicisse, & tetractis sua expressisse volunt. ^c Etsi vero hæc non conjecturis tantum dicantur ab ingenio se commendantibus, sed magna etiam nube testium confirmantur, quam rejicere, nimis temerarium esse, vir quidam doctus, ^d statuit, non negamus tamen, cuncta, quæ de hoc orientali itinere referuntur, fidem nobis non facere satis tutam, & pleraque ita se habere, ut non suspecta tantum sint falsitatis, sed & plena contradictionum. Quod ut evidenti demonstratione planum faciamus lectori I. observamus, ipsam illam captivitatem Pythagoræ ineluctabili premi difficultate, temporum rationibus obstantibus. Certum enim est, & a chronologis omnibus concessum, Ægyptum Cambysem invasisse quinto regni sui anno, qui incidit in Olymp. LXIII. 3. & annum Nabonassarum CCXXIII. IAMBlichVM vero ipsum si sequimur, ^e patebit, iter Pythagoræ in Italiam ad Olymp. LXII. referendum esse, & tamen is afferit a Cambyse captivum abductum XII. annos Babylone hæsisse, & in patriam reducem propter Sylofontis tyrannidem alias regiones adiisse, tumque demum in Italiam discessisse scholamque erexisse. Vnde rationibus Iamblichianis ut consulat cl. DODWELLVS, aliter rem instituendam ratus, ferius natum statuit, & ætatis anno XXII. Olymp. LVIII. 1. demum ad peregrinationes literarias se accinxisse, in Ægypto XXII annos vixisse, Olymp. LXIII. ætatis anno XLIV. Babylonem captivum abductum, & post trium lustrorum moram æt. LVI. rediisse, tumque insulas finitimas obiisse, reducemque æt. LVIII. Olymp. LXVII. 2. Sami, tandem æt LX. Olymp. LXVIII. 1. in

^r) *Hist. des Manichéens* P. I. l. I. c. 2. §. 2. p. 30. ex veteribus APVLEIVS l. c. CONF. SELDEN. *de Diis Syris Synt.* II. c. 1. p. m. 211. 10. HENR. VRSIN. *de Zoroastre* Ex. l. sect. IV. p. 24.

^u) Apud CLEM. ALEX. l. c. & nostra ætate illustribus HVETIVS *Dem. Evang. Pr.* IV. p. 54. 83. 186. 274.

^x) Quosdam nominat FABRICIVS *Bibl. Græc.* vol. I. p. 450. not. e. quibus addi possunt. IAC. WINDET. *de vita sanct. statu sect.* V. p. m. 83. PFANNER. *Syst. theol. gent.* c. XXII. §. 27. p. 512. 10. SCHEFFER, *de phil. Ital.* c. IV. §. 5. p. 16. CAMP.

VITRINGA *Obs. SS.* l. I. obs. 2. p. 120. 130. VSSER. *Annal.* p. 151. STANLEYVS P. VIII. p. 666. VOSSIVS *de sect.* c. VI. §. 5. CVDWORTH. *Syst. int.* c. IV. §. 20. ut alios obscurioris nominis taceamus.

^y) *Contra Apion.* l. I. p. 1048.

^z) *Contra Celsum* l. I. p. m. 13.

^a) *Stromat.* l. I. p. 342.

^b) *Præp. Ev.* l. IX. c. 6. p. 410.

^c) CONF. BASNAGE l. c. T. III. p. 531. seqq.

^d) Cl. LEHMANNVS *Hist. phil. Pyth.* p. 348.

^e) *Cap.* VII. n. 35.

in Italiam venisse, & Crotone rerum suarum sedem fixisse. Ita vero, dum Iamblichus subvenit vir eruditissimus, rationes non tantum chronologicas reliquorum historicorum, quorum præstantior fides quam Iamblichi nugatoris est, omnes perfundat, sed & ipsi Iamblichus contradicit, qui diserte tradit, in Italiam venisse Olymp. LXII. cum stadio vicisset Eryxidas Chalcidensis. Easdem fere rationes sequuntur DIODORVS, ^f qui Olymp. LXI. sub Archonte Thericle, CLEMENS ALEXANDRINVS, ^{ff} qui sub Polycrate, Olymp. LXII. in Italiam venisse testantur, ut taceamus quæ LIVIVS & CICERO ^b habent, quorum ille adventum in Italiam, Servio Tullio regnante, hic sub regno Tarquinii superbi factum asserit, quæ omnia propter unum Iamblichum, sibi ipsi non constantem, uno oris halitu diffilare, prorsus ineptum videtur, recte idem monentibus viris magnis BENTLEIO, LLOYDIO, ⁱ CLERICO. ^k Non urgebimus vitæ, mortisque tempus, quod ad centenarium fere numerum hi extendunt, secundum alios maturius evenisse, cum tota ætas Pythagoræ incerta sit: hæc enim sufficiunt, ut Iamblichi fidem elevent, qui, mendacia sua temporum rationibus non impediri, ex sectæ suæ persuasione credidit. II. Nec multum juvabit historiam Pythagoræ, si relicto sibi Iamblichus, Pythagoram ante Cambyfis invasionem in orientem profectum esse, statuamus: nam & hæc reliquorum historicorum relationi contradicunt, ^l ad quos cum provocaverit PORPHYRIUS, ^m satis alias in laudando evehendoque Pythagora profusus, eo magis ad eorum testimonium attendendum est. Ille vero & Antiphontis narrationem exponit, qui post commorationem Ægypti in Ioniam reversum Pythagoram & ludum in patria aperuisse scripsit; & Aristoxenis auctoritate ait, eum jam annos natum XL. cum Polycratis tyrannidem vehementiorem cerne- ret, quam ut sibi ingenuo homini imperium ejus ferre liceret, hac occasione in Italiam discessisse, quod etiam ex aliorum relatione confirmat. Quæ ut melius, quam Iamblichiana, cohærent, & a Laërtio quoque Themistio, Suida aliisque narratis magis respondent, ita itineris orientalis fidem maximopere elevant. III. Neque his obstare arbitramur testium nubem, qui, Pythagoram magos adiisse, dixerunt. Omnes enim illi non pro multis, sed tantum pro duobus vel tribus testibus reputandi sunt. Sunt enim vel Pythagorei, quique hos secuti sunt recentiores Platonici, vel doctores ecclesiæ. Illorum studium in eo potissimum versatum esse, ut Pythagoram, quem primum & præcipuum sectæ suæ patronum ducemque venerabantur, sapientiam omnium orbis incolarum pernovisse, aliosque ita præcelluisse ostenderent, supra jam rationibus non contemnendis evicimus. Hi inani præjudicio, Pythagorea cum Hebræis convenire, ducti, ne sapientia a Græ-

LII III 3

cis

^f) Excerpt. Peiresc. p. 241.

^{ff}) Strom. I. I. p. 302, 332. Polycrates enim perfidia Oræta Olymp. LXIV. 2. periit. Pertinent itaque huc omnes, qui apud PORPHYR. l. c. Pythagoram Polycratis tyrannidem exosum in Italiam abiisse dicunt. vid. LAERT. I. VIII. f. 3.

^g) Lib. I. c. 18.

^b) Tuscul. Q. I. I. c. 18. GELLIVS l. XVII. c. ult. ⁱ) II. cc.

^k) l. c. p. 96. seq.

^l) Antiphon & Aristoxenus.

^m) n. 8. 9. p. 12. 13.

cis prodiisse videretur, pro barbaricæ philosophiæ antiquitate & auctoritate pugnis calcibusque pugnaverunt; quam cum Hebræa genuisse ipsis crederetur, facile ab iis admissæ fabulæ de itinere Babylonico Pythagoræ, ut ita a Iudæis institutus fuisse videretur. Vtrisque igitur cum hoc iter Pythagoræ orientale placuerit, ut partibus suis faveret, suspecta eorum fides est. Nec IV. ad quos provocantes vides, ut commercium cum Iudæis evincant, Hermippus, & Aristobulus magnum opinioni pondus addunt: hujus enim fidem supra jam rejecimus argumentis haud levibus ducti, & alio quoque loco idem evincemus: illius vero testimonium, non tantum unicum est, sed ex calamo quoque Iudæi, genti suæ innata superbia Græcanicæ philosophiæ origines vindicantis profectum, forteque ab eo non accurate inspectum, certe Origeni ipsi lectum non est. " Diogenis autem verba apud Porphyrium, ut apud CYRILLVM^o quoque leguntur, κατ' Ἐβραῖος, non habent, & videntur hæ voces ex margine in textum Porphyrii serius irrepsisse, & glossema olim fuisse, lectoris in hac opinione versantis; verisimile enim non est, Porphyrium, pluribus testibus, qui hæc negant & Pythagoram ex Ægypto domum reversum affirmant, adductis, Diogenis verba in contrarium affuisse, si ita ipse legisset, ut hodie in Codd. leguntur. Reliqui, qui iter hoc Pythagoræ orientale tangunt, famam sequuntur, a Platonice Alexandrinis sparsam, ut sectæ suæ caput eo magis extollerent. V. Nec meliori fundamento nituntur, quæ de Zabtrato vel Nazarato mago Pythagoræ præceptore incerto dubioque rumore veteres referunt. Neque enim quis ille fuerit, neque ubi quave ratione Pythagoram erudiverit, constat, & variæ de eo sententiæ aperte produnt, vulgi tantum rumorem & Pythagoreorum jactantiam hunc Zabratum peperisse: cadente enim totius itineris orientalis fide, & hæc quoque evanescunt. Ridendi vero merito sunt, qui nescio quem ex viris sanctis gentis Hebrææ isto nomine indigitari putant: nihil enim, quo ista sententia probetur, afferunt; præter id, de quo tamen disputatur, commercium intercessisse Pythagoræ cum Hebræis, qui quam contemti inter Babylonios fuerint, præter paucos quosdam viros, rerum gubernationi admotos, ad quos Pythagoræ accessus vix patuisset, constat. Et sic fabula quoque corrui, quam Iudæorum factus peperit, Pythagoram profelytum factum esse, ^p quam operose refutare opus haut est, cum sola negatione corruat: recteque LACTANTIUS^q negat, Pythagoram ad Iudæos accessisse. Nec magna verisimilitudine se probat virorum doctissimorum TH. HYDEI, ^r HUMPHR. PRIDEAUX^s & ISAACI DE BEAUSOBRE^t sententia, Zabratum hunc esse Zoroastrem; eumque

n) ORIG. enim l. c. ad solum rumorem provocat: fertur Hermippus &c.

o) Lib. X. contr. Julian. Quæ vero RVSTERVS ad l. c. PORPHYR. p. 14. n. 21. affert, ut confirmet voces has addendas esse, infirma sunt, & a solo PP. testimonio petita.

p) MENASSE BEN ISRAEL de immort. anim. l. IV. c. 21. p. 171. conf. SCIP. SGAMBATUS Ar-

chiv. V. T. p. 453. s. R. WOLF. Bibl. Hebr. vol. I. p. 983. ven. HENR. SCHARBAV. Iudaismus detectus p. 108. & quos supra §. VI. not. y laudavimus.

q) Lib. IV. c. 2.

r) De rel. vet. Pers. c. XXIV. p. 309. c. XXXI. pag. 379.

s) Hist. V. T. T. I. p. 278. 289. seqq.

t) l. c.

eumque audivisse Pythagoram: quam incerta enim omnia ea sint, quæ de Zoroastris ætate Arabes, quos laudatissimi viri sequuntur, dicunt, tertio capite libri primi luculenter ostendimus: nec satis quoque tempora concordant: si enim verum est, Pythagoram a Cambyse captum duodecim annos Babylone vixisse, hoc tempus infra Hytaspis Darii patris ætatem est, quo vixisse Zoroaster Arabibus dicitur. Sin prius iter Pythagoræ incidisse dicatur; quia Olymp. LXII. jam in Italiam solvit, impossibile fuit, ut audiverit Zoroastrem, quem circa Olymp. LXV. demum prodiisse, a laudatis viris asseritur. Apparebit etiam ex iis, quæ infra de systemate Pythagoreo dicentur, non tam affinia inter se esse Zoroastrea & Pythagorea dogmata, ac putant hi viri docti, id quod ipse Beaufobrius vidit, qui Pythagoream de duplici principio sententiam, Magis dualistis potius, quam Zoroastreis affinem esse concedit. Cum itaque ne Iamblichiana quidem chronologia Pythagoræ, quæ tamen Pythagoram reliquis juniorem facit, cum Zoroastris temporibus, five Græcos, five Arabes sequaris, conveniat, fundamento quoque tota conjectura hæc caret, meritoque rejicitur. Ex quibus omnibus, paucis tantum ut institutum nostrum patitur, disputatis, recte, si leges fidei historicæ & artis criticæ consulantur, colligitur, multo verisimiliorem eorum opinionem esse, qui nunquam pervenisse ad Orientales Pythagoram putant, " sed ex Ægypto Samum rediisse, & ex Samo in Italiam delatum statuunt, contrariam sententiam pro ostentatione Pythagoreorum, omnium terrarum eruditionem præceptori vindicantium habentes. Ex his vero facillimo labore intelligi potest, quid de illorum traditione statuendum sit, qui Indos quoque & Gymnosophistas adiisse, & ab iis disciplinam suam accepisse Pythagoram asserunt, quod magno verborum apparatu præter aliosⁿ nugatur PHILOSTRATUS, ^o cujus frivolæ rationes cum ex iis satis queant refutari, quæ supra libri primi capite quarto de Brachmanum & Indorum veterum philosophia diximus, lectorem brevitatis causa eo ablegamus. ^z Omnes vero absurditate vincit quorundam opinio, Pythagoram etiam ad Gallorum Druidas pervenisse, quam ex veteribus Alexander Polyhistor, ^a ex recentioribus THOM. BURNETIUS^b & IACOBUS MARTINIUS^c VV. CC. receperunt. Apertissime enim inani illo falsoque præjudicio Pythagoreorum, omnis ista traditio nititur, non fuisse sapientium collegium in ullo orbis angulo, quod non adierit Pythagoras. Quod si recte probari deberet, testimoniis fide dignis evincendum esset, Pythagoram iter ad eos suscepisse, eumque a Druidibus, sua tam sollicitè celanti-

bus

ⁿ) Ita viri doctissimi LLOYDIVS, BENTLEIVS, CLERICVS II. CC. FABRICIVS I. C. LENFANTIVS *Bibl. Germ. T. II. p. 124.* GÜNDLINGIVS *Hist. phil. mor. c. VII. §. 1. not. I. p. 74.* BÜDDEVS *Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1077.* & nuperus *Historiæ criticæ philosophiæ* auctor Gallus *T. II. p. 50.* qui si pari animo plures fabulas ex Pythagoræ historia ejecisset, elegantem de ea nobis tractationem exhibuisset.

^a) APVLEIVS *I. c.* Alex. apud CLEM. ALEX. *I. c.* PORPHYR. *I. c.* CONF. SCHEFFER. *I. c.*

^y) *Vit. Apollonii l. VI. c. 11. p. 245.*

^z) Dicetur etiam de eo suo loco, ubi de Apollonio.

^a) Apud CLEM. ALEX. *I. c.*

^b) *Archæol. philos. p. 341.*

^c) *Religion des Gaulois T. I. p. 184. 185. CONF. cl. FRICKIVS de Druid. §. 15. p. 19.*

bus fuisse admissum, ut in Ægypto factum esse constat: non vero ad unius alteriusve Græculi testimonium, ex præjudicio sectæ Pythagoreæ enatum provocandum, vel dogmatum quorundam communium consensus^d urgendus esset: quæ omnia plane nihil probant, & contorta insuper sunt, nec eam sententiarum harmoniam exhibent, quam videre se viri docti putant. Verum & de hac re supra, ^e quantum satis, dictum & ostensum est, Druidum ordinem, dogmataque longe vetustiora esse Pythagora, & metempsychosin Gallorum differre a Pythagorea. Addimus hoc unum, teste DIODORO^f Gallos tempore demum Alexandri Græcis innotuisse, adeoque ignotos & latentes a Pythagora adiri non potuisse.

*Schola domi
erecta.*

§. VIII. Ex Babylonia itaque, si Iamblichus credimus, ^g vel si probabiliore ratione sequimur, ex Ægypto in patriam redux, cum multis annis abfuisset, vix a senioribus quibusdam agnitus est, non minori, quam antea, in admiratione habitus, quod majora pulchritudinis, sapientiæ & divinitatis argumenta domum reportasse videretur, ut hæc nobis narrat IAMB-
BLICHVS, ^h qui ita porro tradit: patriam eum invitasse, ut participatione inventorum suorum communi emolumento prodesse vellet: Pythagoram non renuisse, sed Ægyptiacam per symbola docendi elegisse methodum, quam nec satis capiebant Samii, nec diligenter in hanc rem incumbabant, ita ut nemo ei adhæreret. Fraude itaque rem aggrediendam raturum, juvenem quendam pauperem ex palæstra domum abductum eo adduxisse, ut scientiarum a se præcepta sibi tradi pateretur, promissa alimonia, ad curam corporis sufficiente. Ita quidem arithmeticam & geometriam eum docuisse, proposito de singulis, quæ didicisset, theorematibus, præmio: ita vero ejus studium adeo accendisse, ut, cum præmium se postea daturum negaret, juvenis ingeniose causato Pythagoræ, se victus quærendi causa demonstrationibus amplius insudare non posse, mercedem & alimenta ultro obtulerit, sicque ipse alter quasi evaserit Pythagoras, cujus quoque nomen gesserit. Quia vero tantam sapientiam Samus non capiebat, aliter populi animos sibi devinciendos & in suas partes pertrahendos esse ratus, Delum abiit, ibique sacerdotibus se adjunxit, & ad aram incruentam, quæ post corneum altare fuit, Apollini Genitori precibus sacrificavit. ⁱ Delo postea discedens, ad omnia loca, in quibus oracula essent, se contulit, ibique teste Aristoxeno complura moralium dogmata, ab Aristoclea, ut PORPHYRIUS^k habet, vel Themistoclea, ut

LAER-

d) Eam ostendere sategit illustris SELDENVS in *Anal. Anglo-Britan.* pag. 881. quæ, ne imponant, legenda, quæ eleganter hac de re differit BASNAGE *Hist. des Juifs* T. III. p. 537. seqq.

e) *Lib. I. c. 8.*

f) *Lib. VII. conf. SCHEFFER l. c. p. 15.* qui ideo pro γαλάτων apud Alexandrum Polyhist. χαλδαίων legi vult: quæ tamen emendatio & durior est, & non necessaria. Vidimus enim ejusmodi

ἀνυστορησίας in hist. Pyth. esse apud veteres frequentissimas.

g) Rumorem, quod a Gillo quodam Crotoniatarum principe redemptus fuerit, tanquam minus probabilem rejicit APVLEIUS l. c.

h) *Cap. V. n. 20.*

i) LAERTIUS *lib. VIII. f. 13.* incruenta vero ara dicta est, quod non victimæ, sed solum frumentum, & hordeum, & placentæ offerrentur. IAMBlich. n. 25,

k) n. 41.

*Itinera in
Græcas in-
sulas.*

LAERTIVS,^l tradit, accepit, quæ sacerdos Apollinis fuit, ut ita ex divino fonte sua hausisse videretur. Postea Lacedæmonem & in Cretam navigavit, quæ insula propter Iovis mysteria tum temporis fuit celeberrima, ibique a Corybantibus sive Dactylis, Cybeles sacerdotibus, in specum Idæ montis, ubi Iovem sepultum esse ferebatur, adductus est, traditque PORPHYRIVS,^m ibi se unius ex Idæis Dactylis sacerdotibus, cui Morgo nomen fuit, curæ addixisse, & ab eo Ceraunio lapide fuisse purgatum, noctuque juxta flumen agni nigri vellere redimitum. Quæ ut felicius succederent, Epimenidem porro adiisse tradunt, Cretensem, de quo supra prolixè egimus, hominem fanaticum, vel ut APVLEIOⁿ vocatur, fatiloquum, cum eo in Idæum antrum descendisse, nigra lana amictum, & dies ter novenos ibi ex lege disciplinæ sacre exegisse, Iovique parentavisse, ejusque vidisse pulvinar. Ita celebrioribus Græcorum quoque mysteriis initiatus, ad Olympicum certamen descendit,^o ibique in admiratione omnium versatus, cum de cognomine interrogaretur, non se σοφόν, sed φιλόσοφον primus dixit.^p Alii tamen Sicyone id evenisse, alii Phliunte dicunt, narratque Heraclides apud CICERONEM,^q ibi cum Leonte principe Phliasiorum docte & copiose disseruisse quædam, cujus ingenium & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quæsisse ex eo, qua maxime arte confideret? at illum respondisse: artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum. Admiratum Leontem novitatem nominis quæsisse, quinam essent philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset? hoc Pythagoram, simili desumto a mercatu in ludis Græcorum celeberrimis haberi solito, ita explicuisse, ut hos se appellare diceret sapientiæ studiosos, qui in hanc vitam ex alia vita & natura profecti gloriæ, pecuniæ aliarumque rerum studio pro nihilo habito, rerum naturam studiose intuerentur. Quod vero discrimen inter sapientiam atque sapientem, & inter philosophiam & philosophum posuerit, infra dicendi erit locus. Ita vero celeberrimo & ubique postea recepto nomini originem dedit, cum naturæ interpretes antea sapientes dicerentur.^r Ita non aucta tantum eruditione, mysteriis celebrioribus, quæ didicerat, sed & auctoritate atque sapientiæ fama in patriam redux, in ipsa urbe scholam exstruxit, Pythagoræ hemicyclium postea dictam,^s ubi Samii de republica consulturi convenire solebant, ibique moralis potissimum doctrinæ præcepta, quæ ad reipublicæ emolumentum faciebant, tradebat. *¶* Extra urbem vero, magno-

l) LAERT. f. 8. ubi soror vocatur, sine dubio ex mendo, ἀδελφῆς pro ἐν Δελφοῖς posito, vid. CAS. & MENAG. ad h. l. conf. MENAG. *Histor. mulier. philosoph. n. 77. p. 499.*

m) n. 17. LAERT. f. 3. De his Cretensium mysteriis & sacerdotibus, Iodis etiam & Curetibus dictis, videndus HOLSTENIUS ad PORPHYR. l. c. & MEYRSIUS in *Creta c. III. p. 73. c. IV. p. 78.* conf. PORPHYR. *de antro nymph. p. 120.* ed. Rom.

n) l. c. conf. PORPH. LAERT. ll. cc. Quidam Epimenidem Pythagoræ discipulum faciunt, sed

Hist. philos. Tom. I.

melius ita tempora concordant, conf. LLOYD. l. c. CLERIC. l. c. p. 97.

o) VALER. MAX. l. VIII. c. 7.

p) LAERT. l. I. f. 12. VIII. 8. IAMBlich. c. VIII. n. 44. c. XII. n. 58.

q) *Tusc. Qq. l. V. c. 3.*

r) Repetenda, quæ in prolegomenis de hac re diximus.

s) IAMBlich. c. V. n. 26. PORPHYR. n. 9.

¶) Arcanas enim disciplinas tradebat in antro.

Mmm mmm

gnorum virorum, & imprimis legislatorum veterum exemplo, ut venerationem doctrinae suae conciliaret, antrum parabat, studiis ejus philosophicis aptatum, in quo partem diei noctisque maximam cum amicis differendo transigebat, & imprimis in mathematicarum scientiarum cultura, totus cum discipulis hærebat. Aitque IAMBlichVS, cum ita ingens philosophiae accessio facta esset, totam Græciam in ejus admirationem consensisse, ut eorum, qui philosophiae operam navarent, plurimi atque optimi quivis, ipsius studio Samum se contulerint, ad ejus disciplinam admitti desiderantes. Quæ an verisimilia sint, & non adjecta a Iamblichō, ut celebritatem Pythagoræ eo luculentius confirmaret, ipse cautus lector dispiciet. Et hæc quidem vitæ Pythagoræ enarratores, ad quorum fidem ea omnia redeunt, quæ qualis quantaque sit, supra diximus. Quod si eam vero admittimus, ut pleraque verisimilitudine non carent, a fraude & impostura, ut erant seculi illius mores, Pythagoras liberari non potest, qui eas ipsas artes adhibuit, quibus callidissimum hominum genus, sacerdotes, homines decipere, suamque firmare auctoritatem solebant. Factum id esse, arcana disciplina, mysteriisque, nescio quam divinæ originis auctoritatem, & sublimiorem sapientiam præ se ferentibus, introductis, sacrisque & molestis ceremoniis adhibitis, plus una hætenus vice monuimus. Cum itaque eruditionem suam contemni Pythagoras videret, religione & arcanae doctrinae opinione famam & auctoritatem sibi conciliare satagens, his mysteriis initiari, & improbo hominum generi se adscribi voluit, ut, quod philosophia non dabat, religio ipsi acquireret, nomen celeberrimum. Non dubitandum itaque, modo hæc omnia vera sint, quæ veteres narrant, Pythagoram in eandem furciferorum classem referendum esse, in quam Epimenidem aliosque hujus furfuris retulimus, qui fraudibus piis, & religionis ceremoniis speciosæ obtentu divinitatis famam aucupati sunt. Nec aliud loquitur antrum a Pythagora extra Sami urbem electum, quam videri eum voluisse, arcanos cum numinibus congressus & disciplinae cœlestis traditionem habuisse. In ejusmodi enim antris numina inspirasse sibi leges & disciplinam tradidere Numa, Minos, & his similes.^v

*Iter Samia
in Italia.*

§. IX. Ex Samo in Italiam profectum esse Pythagoram, omnes uno ore testantur, veteres, qui de rebus ejus commentati sunt, certissimum ita ut hoc iter Italicum Pythagoræ sit: incertiora vero sunt, quæ de causa ejus, incertissima, quæ de tempore narrantur. IAMBlichVS^w enim tradit: cives Samios Pythagoram ad omnes legationes traxisse, secumque mune-

r) Minois exemplum imitatum fuisse, ipse monet IAMBlichVS n. 27. Erant autem multa ejusmodi antra numinibus & oraculis celebria, Nympharum in Ithaca, Mythræ apud Persas, Bacchi in Naxo, Paridis in Arcadia, imprimis Bœotia ejusmodi antris ferax fuit, & inter ea celeberrimum Trophonium, de quo videndus PAVSANIAS in Bœoticis, in horum similitudinem efficta adyta. conf. PORPHYR. de antro Nymph.

u) l. c. Non vero ita secum consentit Iamblichus, qui socordiam Samiorum aspernatum in Italiam profectum esse ait n. 28.

v) Legenda quæ erudite de fraudibus in ejusmodi antris adhiberi solitis adque aucupandam divinam auctoritatem admittis differit ANT. VAN DALE de oraculis gent. diss. II, p. m. 226. seqq. edit. prior.

w) c. f. n. 18.

muneribus publicis fungi coëgisse; quod cum consistere cum philosophiæ studio non posse vidisset, statuisse declinare administrationes, & exemplum eorum sequi, qui ante ipsum philosophiam excolentes, vitam inter peregrinos exegerint: licet non neget, alios causam hujus consilii in socordiam Samiorum in literis referre, quam aspernatus Pythagoras eam sibi patriam esse regionem existimaverit, quæ plurimum discendi cupidorum ferax esset. Alii Samo relicta in Italiam eum contendisse dicunt, quod ferre Sylofontem non posset, fratrem Polycratis, qui privatam post fratris fata vitam agens, Dario Hystaspide postea patrocinate, Sami tyrannus est factus.^x Longe major vero de tempore, quo Pythagoras in Italiam solvit, dissensus & controversia est, quam supra jam *ὡς ἐν παρόδῳ* tetigimus. Et illorum quidem opinionem, qui Numæ temporibus Pythagoram in Italiam venisse contenderunt, libro primo^y jugulavimus. Nec admittenda PLINII^z lectio, qui Pythagoram Veneris, planetæ indolem explorasse ait Olympiade circiter XLII. A. V. C. CXLII. quo Tarquinius Priscus regnavit. Illo enim tempore Pythagoram nondum natum esse constat, cubat vel in mendo locus, vel Plinium memoria decepit. Aliter auctores, quos LAERTIVS^a secutus est, qui tradunt, Pythagoram offensum tyrannide Polycratis, qua rempublicam occupari videbat, in Italiam solvisse; Polycrates vero Ol. LXIV. 2. periit cruci affixus, quo STRABO^b quoque respicere videtur, idque Aristoxenus apud PORPHYRIUM^c confirmat. Hinc Ol. LXI. hoc iter suscepisse Pythagoram DIODORVS^d ait, Ol. LVIII. 2. vero LLOYDIVS computat; cujus rationes si sequimur, iter Delum Phliuntemque in hac ad Italos profectio simul susceptum est.^e IAMBlichVS^f Ol. LXII. 2. in Italiam solvisse auctor est; quæ tamen rationes omnes si admittantur, captivitas Pythagoræ iterque Babylonicum, quæ ante Ol. LXIII. 3. 4. accidere non potuere, falsa sunt. Vnde, ut his consulerent viri docti, iterque Babylonicum assererent, profectioem Pythagoræ Italicam anno demum LX. ætatis ejus, Ol. LXVII. 2. 3. susceptam esse contendunt.^{ff} Nos, quæ nobis vero propius accedere videantur, cum supra exposuerimus, dicta otiose non repetemus, hoc unum, supra prætermissum, addentes, patere ex APVLEIO,^g suo tempore incertam, & dubio rumore nixam captivitatem Pythagoræ iterque Babylonicum visum esse, quod ubi abjicitur, & Pythagoras circa Ol. LVIII. LIX. vel LX. in Italiam discessisse statuitur, melius omnia cohærent, & veterum dictis magis consonant: quo fundamento admissio Dodwelliana & Stanlejana chronologia concidit. In Italiam vero delatus, in meridionalibus Italiæ partibus, quas Græci possidebant, a quibus

Mmm mmm 2

diver-

x) STRABO l. XIV. p. 638. Alii ad ipsam Polycratis tyrannidem referunt apud LAERT. l. IIX. f. 3.

y) c. IIX.

z) Conf. STANLEIVS P. IIX. c. 10. p. 672. Alio loco l. XXXVI. c. 9. rege Semneserteo in Aegyptum eum venisse tradit, quo de loco vid. BAYLE *Dict. T. III. art. Pythagoras not. B. p. 742.*

a) l. IIX. f. 3.

b) l. c. nisi ad Sylofontem respicere dicas.

c) n. 9.

d) *Excerpt. Peiresc. p. 241.*

e) Conf. CLERIC. l. c. p. 115.

f) c. VII. n. 35.

ff) DODWELLVS & STANLEIVS II. cc.

g) l. c.

diversis temporibus variæ in eas coloniæ deductæ erant,^b confedit. Fuitque Crotona, urbs in sinu Tarentino sita, prima, in quam delatus est, cujus corruptis valde moribus vivebant incolæ & imprimis voluptati litabant. Illuc cum iret, miraculum accidisse narrant, dignum memoratu: incidisse in piscatores, fagenam piscibus onustam in profundo trahentes, illisque definito prædixisse numero, quanta multitudo capta esset: illis igitur pollicentibus, se, quicquid imperaturus esset, facturos, si eventus dictis respondisset, mandasse, ut pisces omnes dinumeratos vivos dimitterent. Fuisseque hoc imprimis admirandum, quod ne unus quidem piscium, dum extra aquam detinerentur, extinctus sit, ipso dum hæc agerentur, præsentem & soluto piscatoribus pretio piscium Crotonam contendente. Illos statim, quod acciderat, divulgasse, & ita omnibus injecisse cupidinem tanti videndi hospitis. Ita quidem fabulam narrant PORPHYRIUSⁱ atque IAMBLICHVS,^k quorum mentiendi libidinem & causam egregie deprehendimus, si, qui eandem rem narrant, PLUTARCHVM,^l & APVLEIVM^{ll} consulamus, ætate superiores; & isto, quo Porphyrius & Iamblichus, animo Pythagoræ historiam expendendi non impeditos. Illi enim hoc tantum narrant, Pythagoram emta tota piscium captura, captos dimitti jussisse, ut pro amicis & familiaribus captivis precium liberationis persolveret; communi enim anima utentes noluisse interfici, cum injuria neminem afficiant: ideo & Pythagoreos a piscium esu abstinere. Rem in se nec miram, nec a vero valde abludentem scopo suo, Pythagoræ historiam historiæ I. C. opponendi aptaturi Porphyrius & Iamblichus, cum legissent, Salvatorem totam aliquando piscium capturam disrupta fagena servavisse, mire perverterunt, & piscium prædixisse numerum, nec unum eorum extinguere passum esse Pythagoram, strenue mentiti sunt. Qua ratione etiam alias de Pythagora traditiones (nam & hanc pro solo rumore venditant Plutarchus & Apulejus) in miracula verterunt homines audacissimi. Quamprimum Crotonam advenit, ut Dicæarcho^m traditum, quasi adventante viro, plurimarum regionum peragratione claro, & eximio, atque peculiari naturæ beneficio fortunam prosperrimam ducem nactus, (facie enim, statura procera, & moribus gratiam & decorem referebat) ita Crotoniatarum civitas affecta fuit, ut postquam seniorum, ex quibus civitatis illius magistratus constabat, animos cepisset, habitis apud adolescentulos juvenes, pueros, & feminas, ejus gratia in cœtum jussu magistratus coactas, adhortationibus,ⁿ tota fere civitas in ejus amorem raperetur, multosque is auditores nancisceretur, non viros solum, sed & feminas, etiam ex vicina barbarorum regione, regiones quoque principesque viros. Ita emendabat Crotoniatarum mores, & ad frugalita-

tem

b) Vocata etiam est Græcia subcivica, & Græcia magna. Nomen hoc a Pythagoræ discipulis demum accepisse, nugæ sunt IAMBLICHVS c. XXIX. n. 166. c. VI. n. 23.

i) n. 25.

k) c. VII. n. 36.

l) 2^a Sympof. l. IIX. q. 8. T. III. p. m. 289.

ll) Apolog. p. m. 209.

m) PORPHYR. l. c.

n) JUSTIN. l. XX. c. 4. Orationes ipsas exhibet IAMBLICHVS c. VIII. n. 37. c. IX. n. 45. c. X. n. 51. c. XI. n. 54. seqq. quas tamen eum ex ingenio ita confinxisse dubium non est, ut sæpe solent historici.

tem révocabat, & ad virtutem singulas hominum ætates & sexum mira eloquentiæ efficacia excitabat:^o aitque IAMBlichVS,^p sexcentos fuisse, quos non tantum ad capeffendam philosophiam oratione sua permoverit, sed qui collatis etiam in unum facultatibus, communem vitam sequerentur, de qua vivendi ratione Pythagorea postea dicemus. PORPHYRIVS^q vero plusquam duo millia fuisse, auctore Nicomacho tradit. Non vero Crotonæ tantum substitit, sed philosophiæ quoque præsidio reliquis Italiæ & Siciliæ urbibus Græcis subveniendum ratus, quas in servitutem redactas noverat, ad libertatem illis animum erexit, & in pristinum statum per suos auditores illarum cives asseruit, adeoque liberas fecit præter Crotonem Sybarim, Catanem, Rhegium, Himæram, Agrigentum, Tauromenas, & alias quasdam^r magna ubique auctoritate usus, multisque conciliatis discipulis, cum XL. fere annis ibi moram fecisset.

§. X. Facile ex dictis hætenus colligi potest, Pythagoræ non parum honoris & auctoritatis apud Crotoniatis reliquosque illius regionis urbiumque incolas comparatum fuisse, cujus varia nobis specimina vitæ Pythagoræ consarcinatores enarrant. Tradit enim PORPHYRIVS:^s civitates in libertatem vindicatas eum salutaribus instruxisse legibus per Charondam Catanæum & Zaleucum Locrum: deposuisse imperia tyrannos ipso audito; & venisse ad eum Lucanos & Messapios & Picentinos, & Romanos,^{//} sustulisseque omnes omnino discordias ab Italiæ Siciliæque civitatibus, tam internas quam externas. Tyranni quoque ut ejicerentur, orationibus suis passim effecit, & ita Agrigentum quoque a Phalaridis tyrannide liberaffe IAMBlichO dicitur.^t Crotoniatæ quoque cum Sybaritis ejus consilio bello congressi ob interfectos legatos, victoria potiti sunt.^u Et his alia non minora porro referunt. Sunt tamen in illis quoque haud leves nodi, quos facilius feces, quam solvas. Referuntur enim inter discipulos Pythagoræ non a PORPHYRIO tantum & IAMBlichO, sed aliis^v quoque Zaleucus & Charondas, eos vero ætate Pythagoræ longe superiores fuisse, veterum testimonia evincunt,^w & nobis quoque libri secundi capite secundo observatum est, ut ita luculento exemplo pateat, Pythagoreos non attendisse ad rationum chronologicarum seriem & fidem, modo omnes viros antiquitus celebres Pythagoræ suo asseruerint, cujus exemplum in Numa quoque vidimus. Similem difficultatem habet Phalaridis ejecti & occisi historia & tempus, multum chronologiam Pythagoræ implicitam reddens, qua de re nota sunt, quæ inter RICH.

*Auctoritas
inter Italos.*

Mmm mmm 3

BENT-

o) Conf. BAYLE l. c. not. C. p. 742. Respexit huc CLAUDIANVS Conf. Theod. v. 156.

Annon Pythagoræ monitus, annique silentes
Famosum Oebalii luxum pressere Tarenti?

p) c. V. n. 29.

q) n. 20. ita etiam ipse IAMBlichVS c. VI. n. 30.

r) ib. n. 33.

s) n. 20. seqq.

//) Dignus, qui cum his Porphyrii verbis conferatur, locus est LIVII l. I. c. 18. ut constet,

quam parum verisimilitudinis habeat, Romanos ad Pythagoram venisse leges accepturos.

t) c. XXXI. n. 214. seq.

u) Historiam belli narrat DIODOR. l. XII. IAMBlich. c. XXX. n. 177. seqq.

v) SENECA ep. 90. LAERT. l. VIII. f. 16.

w) DEMOSTHEN. orat. adv. Timocr. p. 469
EVSEB. in Chron. Conf. BENTLEIVS apol. de
epist. Phal. p. 339. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I p. 516.
519. seq.

Miracula.

BENTLEIVM ad Olymp. LVII. 4. referentem, & HENRICVM DODWEL-
LVM Olymp. LXIX. 1. evenisse statuentem, aliosque magna animorum
contentione disputata sunt, * quæque notabili exemplo confirmant, quam
parum certi sit in historia & chronologia veteri, quam mentiendi audacia,
sectæ Pythagoreæ, uti supra dictum, familiaris, miris modis corrumpit.
Et hæc quoque magna ex parte mater fuit miraculorum, quæ de Pythagora
referuntur. Provocat enim PORPHYRIUS ^y ad auctores antiquos & præ-
judicatæ auctoritatis, qui tradiderint, etiam ad bruta animalia usque præ-
cepta admonitionesque ejus sese extendisse. Vrsam Dauniam agros depopu-
latam comprehensam & diu contrectatam adjurasse, ut dimissa nunquam
amplius ex montibus atque sylvis redierit: Bovem temere fabas depascen-
tem, in aurem infusurrando a fabis comedendis arcuisse: aquilam ex aëre
prætervolitantem detraxisse, rursumque dimisisse. Caucasum fluvium
transeuntem & cum multis amicorum adlocutum esse, & clara eum ac
liquida voce cunctis audientibus dixisse: ^z Salve Pythagora. Quin etiam
una eademque die & Metaponti in Italia, & Tauromenii in Sicilia, amicis,
quos utrobique habebat, adfuisse, & in publico cœtu allocutum fuisse: ^a
Commemoratas esse prædictiones terræ motuum certissimas, ventorum
violentorum grandinisque profusissimæ compressiones, pestis averruncatio-
nes præsentissimas, tempestatum tam in fluminibus, quam in mari serena-
tiones, quæ miracula non ipse tantum perpetraverit, sed & discipuli Em-
pedocles, Epimenides, Abaris ^b ab eo didicerint. Animi porro corpo-
risque affectus carminibus & incantationibus sedasse, & universi concen-
tum auribus percepisse. His alii ^c alia adjiciunt: multa eum prædixisse,
quæ postea evenerunt, Sybari serpentem letiferum & hirsutum compre-
hendisse, rursusque dimisisse, alioque loco serpentem morfu occidisse, &
sexcenta hujus generis alia, quæ indubitata fide & certitudine immota
constare, ejus admiratores sibi persuadent. Factum inde est, ut inter
γοήτες five magos celeberrimos a multis cum veterum ^d tum recentio-
rum ^e numeraretur, jamque Timon ^f in Sillis diceret, eum a magica ad
philosophiam declinasse. Alii meras præstigias & imposturas fuisse dice-
bant, quam objurgationem mire confirmat, quod Hermippus ^g & Scho-
liastes SOPHOCLES ^g narrant: in Italiam delatum subterraneam fecisse
specum, matrique præcepisse, ut mortuum eum diceret, quæ agerentur
vero,

x) Libros hac de causa scriptos enumerat FA-
BRICIUS l. c. p. 405. conf. CLERICUS l. c. p. 82.
130. seqq.

y) n. 23. seqq. & hunc secutus IAMBICHVS
c. XXIII. n. 134.

z) Eadem fere narrant LAERT. l. IIX. f. 11.
AELIAN. l. II. c. 17. APOLLON. hist. com. c. 6.

a) Citati PHILOSTRAT. vit. Apoll. l. IV. c. 10.
p. 147.

b) Verum Abarim & Empedoclem non fuisse
discipulos Pythagoræ, sed ante congressum cum
illo istis jam artibus celebres, supra demonstra-
tum est.

c) Anonym. apud PHOTIVM Cod. CCLIX. ad
calc. PORPHYR. p. 58. EVSEB. præp. l. X. c. 3.

d) PLUTARCH. in Numa T. I. p. m. 117. CHRYS-
OSTOM. Homil. II. in Ioan. LUCIAN. in vitar.
auct. T. III. p. m. 1025. APVLEIUS apolog. p. m.
209. PLINIUS l. XXIV. c. 17. l. XXX. c. 1.

e) Conf. MENAG. ad LAERT. l. VIII. f. 36.
NAVDE apologie des grands hommes accuser de Ma-
gie c. X. p. m. 136. seqq. p. 146. & quos h. l. nomi-
nat.

f) LAERT. l. VIII. f. 36.

ff) Apud LAERT. l. VIII. f. 41.

g) Ad Electr.

vero, ut tabulis inscriberet, tempusque adnotaret. Deinde eum descendisse in specum, matrem vero præcepta esse exsecutam, donec ex locis illis subterraneis rediret. Aliquo elapso tempore ex specu adscendisse, squalidum ac macie confectum, advocataque concione dixisse, ex inferis se ascendere, atque, ut fidem faceret sibi, recitasse, quicquid interea evenisset. Narravisse etiam de rebus apud inferos gestis mirabilia, & quæ de amicis fati functis viderit, quosque cruciatus conspexerit. His Crotoniatis affectos in lacrymas & ejulatus prorupisse, Pythagoramque divini quid habere existimantes, uxores suas in disciplinam ei dedisse, ut ejus doctrina instituerentur. Adduntque his, quæ postea quoque tanguntur, exposuisse, ^b quis ante ingressum in hoc corpus fuerit, quodque Aethalides fuerit ante Trojanum bellum, Mercurii filius, tum Euphorbus, Hermotimus postea, inde Pyrrhus Delius, postremo Pythagoras. Quam transmigrationis Pythagoreæ historiam false ridet, & imposturam philosophi ridiculo colloquio detegit LUCIANVS. ^c Quod si de ipsa re accuratum judicium ferendum est, distinguendi sunt Pythagoras, Pythagorei, & historiæ Pythagoreæ confarcinatores, qui omnes ad has fabulas symbolum contulerunt. Et Pythagoram quidem ipsum impostorem fuisse, nulli dubitamus asserere, fidem faciente tota Pythagoræ historia, quæ vitæ rationes, itinera, philosophandi modum, consortia cum sacerdotibus, mysteria adhibita & hujus generis alia, ea potissimum fini enumerat, ut non deteriorem fuisse Pythagoram reliquis viris *ῥαυμασίοις*, qualis Epimenides & Abaris fuerunt, patefceret. Cur enim sacerdotum, qui callidissimi impostores fuerunt, societatem tam studiose sectatus est? cur mysteria tantis molestiis didicit? cur antrum sacrum effinxit? cur mendacia de inferis adhibuit? cur animæ migrantis in corpora historiam exposuit? nisi ut supersticiosum populum deciperet? Nec id mirabuntur, qui istius temporis genus pernoverunt, quibus ejusmodi sacris fraudibus plena erant omnia, & quibus istis præstigiis divini commercii fama & emolumentum inde proveniens maximum, præcipue a legislatoribus & theologis, non sine lætissimo quærebat eventus. ^d Hæc cum viderent discipuli & sectatores, auctoritatis præjudicio ex ipsa disciplina Pythagorea fascinati, non tantum in majus elata ad alios propagarunt, sed infreni mentiendi in sacris licentia, quam supra Iamblichi testimonio probavimus, corrupti immensum in modum auxerunt, & ita circumstantiarum fictarum ornatu pinxerunt, ut præceptoris admiratio omnes homines caperet. Quod ut felicius consequerentur, omnium fere præstigiatorum historiæ ad Pythagoram relatæ sunt: quæ cum non accuratis monumentis designarentur, sed orali traditione per vulgus spargerentur, aucta, mutata & ornata atque compta sunt, ut cujusque

inge-

^b) LAERT. I. VIII. §. 4. scholiastes APOLLON. I. I. v. 645. PORPHYR. I. c. MENAG. I. c. Laërt.

^c) In Gallo T. II. p. 613. Non itaque solus Hermippus & scholiastes Sophoclis pro impostore habuere Pythagoram, quod contendit tamen ad eum excusandum cl. LEHMANNVS I. c. p. 359.

Tacere vero Porphyrium & Iamblichum mirum non est, non enim hæc honorifica erant heroi, quem ornabant ac comabant.

^d) Hoc expendendum probe circa apologiam NAVDAEI qui I. c. Pythagoram ab omni fraude liberat.

ingenio placuit. His subsidiis potiti Alexandrini Platonici, ut haberent, quod miraculis Christi opponerent, ex rumusculis istis dubia fide & incerta traditione sparsis ingentes historias commenti sunt, quibus ut fidem facerent, ad auctores diu deperditos provocaverunt; sicque *Σαυμασίων* Pythagoreorum historia tandem enata est, quam diverforum hominum & seculorum collectionem imposturarum esse, recte dixeris. Ex quibus etiam patet, non omnia tribuenda esse Pythagoræ, quæ sequentium temporum jactantia ei tribuit.^l Quæ in mentiendo non adeo memòr fuit, ut non fraudem & mendacia passim proderet, id quod excussis plerisque, quæ de eo referuntur miraculis facile ostendi posset, si id locus pateretur. Quid enim magis ridiculum, quam fluvium Pythagoram salutasse, de quo tamen veteres ita discordant,^{ll} ut manibus palpari queat, vulgi rumusculis totam narrationem deberi. Quid insulsius, bovem a fabis abstinere monitum, paruisse, cum fabarum interdictus esus nugis Pythagorici ingenii tantum nitatur? Quid ineptius, quam audire musicam cœlestem, quæ in solo Pythagoræ ingenio habitans, cum ipso evanuit? Lustrationum, incantationum, averruncationum & hujus generis aliorum specimina edidisse Pythagoram facile credi potest, ejusmodi enim imposturas tum frequentissimas fuisse, supra de theologis Græcis verba facientes retulimus; meras vero fuisse fraudes tum quoque observavimus. Nobis itaque hæc Pythagoreorum miraculorum historia meliori fide digna non videtur, historia magi celeberrimi Ioannis Fausti, quam otiosa hominum ingenia, forte & invidia peperere, educavit credulitas, proscripsit examen prudens & accuratum. Plura non addimus, videnda apud CLERICVM,^m STOLLIVM,ⁿ NAVDAEVVM,^o BAYLIVM,^p aliosque.^q

*Virtutes &
vitia.*

§. XI. Animi corporisque dotibus atque virtutibus prorsus super alios, eminuisse Pythagoram, plerisque relatum est, quo *βίος γεραστος* ejus ad extollendam illius conditionem, humana specie, ut contendebant, majorem astute usi sunt. Adolescentem jam singulari formæ præstantia, facie venerabili, morumque dexteritate tanquam bonum inter homines dæmonem Samiis visum esse, IAMBLICHVS^r refert: ex quo de virili ætate judicium, si hos homines sequimur, ferendum est. Adeo vero venustæ formæ fuisse multi veterum tradunt, ut eum Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset, discipuli opinarentur,^s additque IAMBLICHVS,^t annis LVI expletis, pulchriorem etiam & magis divinam faciem ejus enituisse. Nec id negat Timon,^u acerbus philosophorum reprehensor, sed sermonis leporem & fa-

^l) Id hoc sensu concedi potest BVDDEO momenti *Obs. Hal. Lat. T. II. obs. X. p. 204. seqq.*

^{ll}) Alii enim ex supra citatis hunc, alii alium fluvium nominant, conf. MENAG. ad l. c. LAERT. PERIZON. ad l. c. AELIANI.

^m) l. c. p. 90. add. LLOYD. l. c. præf.

ⁿ) *Hist. phil. mor. gent. §. CXIX. p. 205.* qui cuncta nervose comprehendit.

^o) l. c.

^p) *Dict. T. III. art. Pythagore, not. K. p. 745. seqq.*

ubi etiam de speculo agit, quo Pythagoram in luna alio loco degenti aliquid indicare potuisse mentiti sunt.

^q) Conf. SCHILTER. de discipl. Pythag. §. II. p. 522. *Manud. phil. mor.* & quos copiose laudat.

^r) c. II. n. 10. plura supra jam de ejus allata adolescentia.

^s) *ib. c. V. n. 20.* LAERT. f. II. AELIAN. l. II. c. 26. conf. MENAG. ad l. c. Laert.

^t) *ib. n. 11.*

^u) LAERT. l. VIII. f. 36.

& faciei venustatem ad venandos homines adhibuisse objicit. Barbam promississe, & seculi mores suadent, & MARTIALIS ^t innuit, Pannicum ita ridens:

*Democritos, Zenonas, inexplicitosque Platonas
Quicquid & hirsutis squallet imaginibus,
Sic quasi Pythagoræ loqueris successor & hæres,
Præpendet mento nec tibi barba minor.*

Oculos vero & faciem tantam majestatem infedisse narrant, ut vehementer, qui cum eo essent, illa percellerentur, juvenisque acriter ab eo reprehensus laqueo statim vitam finiverit. ^u Vestimentis porro referunt candidis, coronaque aurea usum esse; ^v vel, quod LAERTIVS ^w habet, stolam illum candidam semper ac mundam, stragulam item candidam e lana adhibuisse. Quæ Laërtii narratio occasionem dedit viris doctis, ^x eos ex veteribus reprehendendi, qui lineas tantum vestes gestasse Pythagoram, lana, pecori detracta, pro profano vestitu habito, contendunt, ^y recteque dixisse LAERTIVM putant, lineorum usum nec dum ad illa loca penetravisse. Neque tamen ob unum Laërtium plura veterum testimonia, quæ diserte Pythagoram a lana pecori detracta abstinuisse perhibent, deferenda sunt; deceptum enim illum esse, vel ex eo patet, quod lini usum tum nondum fuisse dicat, cum tamen THUCYDIDES λινῆς χιτῶνας antiquissimum vestimenti genus, paulo ante sua tempora dicat in usu esse desiisse. ^z Conveniens quoque doctrinæ Pythagoræ erat, a lana abstinere; abhorrebat enim a morticinio, quodque cæsis animalibus detractum erat, ob communem eorum cum hominibus naturam: quare & vestitum ex animantibus comparatum impurum habuisse ait Apollonius. ^a In victu parcum, in potu modicum fuisse, atque sæpe solo melle ac pane contentum vixisse, vinumque interdum non gustasse, obsonium illi fuisse ut plurimum cruda vel elixa olera, marinis raro usum esse, passim narratur. ^b Addit his PORPHYRIUS, ^c cœnam pane ex milio & pulte & oleribus, rarissime autem carne ex victimis sacrificiorum, neque ea promiscue ex quavis parte constitisse. Deorum penetralia subiturum ibique aliquandiu commoraturum, cibis famem sitimque arcen-
tibus ut plurimum fuisse usum: & fami quidem arcendæ composuisse ex semine papavaris & sesamo, ac cortice scillæ probe lotæ, donec a succo exteriori repurgaretur, ex floribus asphodelorum, & foliis malvæ, ex polenta, hordeo atque cicere: quæ omnia æquali pondere minutim concisa Hymettio melle in massam redegerit: contra sitim autem præparasse ex
femine

t) Lib. IX. ep. 47.

u) PLUT. de disc. adul. & amici T. III. p. m. 177.

v) LAERT. f. 19. IAMBlich. c. XXI. n. 100.

W) AELIAN. l. XII. c. 32. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

x) l. c.

y) IS. CASABONO & MENAG. ad l. c. Laërt.

z) IAMBlich. l. c. APVLEIUS in Apolog.

PHILOSTRAT. vit. Apoll. l. I. c. 1. l. VIII. c. 7. p. 333.

a) Conf. OLEAR. ad PHIL. vit. Apoll. l. I. c. 1. p. 5.

b) Lib. VIII. c. 7.

c) ib. f. 19. IAMBlich. & PORPHYR. ll. cc.

d) n. 34. conf. SCHRADERVS diff. I. de Pythag. §. 23. p. 41.

femine cucumeris, & uva passa pingviori exemptis acinis, & flore coriandri, item ex femine malvæ ac portulacæ, ac casei ramentis, ex polline farinæ & pinguedine lactis; cuncta hæc melle infulano inter se commiscuisse. Quo cibo & potu plane singulari usus fuisse videtur, ubi diutius ab hominum consortio separatus vivebat, ut in antris & adytis sacris sæpe ab eo factum; non tantum ut sustentandis corporis viribus sufficeret, sed ut sanguinis quoque motus excitaretur concitior, sicque quem affectabat, enthusiasmus promoveretur. Ita vero corpus quasi in quodam æquilibrio servabat, ut eodem semper habitu sibi esset simile. Animi vero, ut porro refert PORPHYRIUS, similes semper mores ex vultu relucebant: nec is voluptate largius diffundebatur, nec mœrore contrahebatur, neque unquam gaudio vel dolore occupatus apparebat. At nec ridentem illum vel flentem unquam quis vidit. Quæ omnia an tanta gravitate servaverit Pythagoras, fides penes hos scriptores esto, quanquam verisimile sit, Pythagoram, egregium simulatorem, istam vultus gravitatem, qua potuerit, arte, affectasse, ut supra communem hominum conditionem eminere crederetur, & divini quid in eo residere videretur. Quod vero Aristoteles apud LAERTIUM ait: nunquam deprehensum fuisse *ἔτε διαχωρῶντα*, neque veneri operam dantem, neque se inebriantem, occasionem dedit ALDOBRANDINO, ^e ut hæc de peregrinationibus a Pythagora voluptatis causa non susceptis frigide & contra veritatem historiæ Pythagoræ, quæ tot nobis peregrinationes narrat, explicaret. Non enim hoc vult scriptor vetus, sed, tantam Pythagoræ verecundiam fuisse, prædicat, ut neque exonerandi alvi reddendæve urinæ causa decessisse e via, ^f neque venere coram aliis usus fuisse unquam visus sit. Commendat porro IAMBlichVS ^{ff} prudentiam ejus œconomicam, tum potissimum demonstratam, cum Alcæi adiisset hæreditatem. Exercitationes quoque matutinas domi proprias habebat, animum suum ad lyram componens, & veteres quosdam Thaletis pæanas accinens. ^g Quin & saltationes quasdam saltitabat, quas agilitatem atque sanitatem conciliare existimabat. Nec deambulationes promiscue cum multis conficiebat, sed uno tantum vel altero comite in templis aut lucis; seligens sibi loca ab omni strepitu remotissima & amœnissima. ^b Etsi vero hæc facile credi queant, nec virtutum naturalium dona Pythagoræ deneganda sint, patet tamen ex tota vitæ ejus historia & philosophandi quoque instituto, eo tetendisse primarium ejus scopum, ut more seculi, ⁱ quo vivebat, doctrinam non cœlitus tantum accepisse crederetur, sed & dæmon inter homines versans haberetur, quem in finem absurdif-

d) f. 19.

e) Ad b. l.

f) Id enim *διαχωρῶν* apud Græcos significare, multis veterum locis probari posset, si id ageretur. Male itaque Interpres Latinus quoque: *nunquam visus est saturari*. Miramur hæc Menagium præterminasse.

ff) Cap. XXX. n. 170.

g) PORPHYR. l. c.

b) *ibid.*

i) Hunc temporum illorum morem ut exempla plurima supra quoque, ubi de theologis Græcis & barbaris dictum, tacta, probant, ita imprimis is hic attendendus est, quia magnam facit verisimilitudinem, Pythagoram se ei astute attemperavisse.

diffimæ superstitioni litabat. Cujus rei argumentum, præter ea, quæ in antecedentibus adduximus, imprimis aureum femur est, quod Abaridi inter *Aureum femur.* Olympica certamina ostendisse, ut is crederet, recte se Pythagoram pro Apolline habuisse, tanto consensu veteres tradunt, ^k ut vix dubitari queat, rem ita a Pythagora fuisse institutam, licet doctissimus KVHNIVS ^l rem incertam esse putet, propter rationes Abaridis chronologicas, quas cum Pythagoreis non satis conspirare suo loco monuimus; quoniam enim dubia est ætas Scythæ, tot veterum testimonia non tam facile convelli possunt. Quod si verum hoc esse conceditur, videre nemo possit, qua ratione ab insigni impostura Pythagoras liberari queat, cujus eum propter hanc quoque causam reum ex veteribus egerunt PLVTARCHVS ^m & LVCIANVS, ⁿ qui falsè eum traducit. Non defuere quidem, qui, ut ab insigni culpa Pythagoram liberarent, alium veterum narrationibus subesse sensum, contenderunt, & suspicati sunt, Pythagoram vel alchemiæ mysterium Abaridi tradidisse, vel symbolico dicendi genere divinam ei originem aperuisse, ^o vel pulcherrimum tantum femoris habitum ostendisse, cum aurea dici soleant, egregia & pulchra, ^p vel ex femore Pythagoræ, fricato & accenso igneum halitum auro similem prodiisse, ^q vel icteri morbo femur luteum colorem induisse: verum ea omnia contorta esse, & sine ulla verisimilitudine dici, quilibet videt, qui diserta veterum loca cum iis contulerit, quæ luculenter tradunt, ostenso aureo femore Abaridi Pythagoram de divinitate sua fidem fecisse. ^r Nec mutandi metalla ars eo quidem tempore cognita fuit, ut supra probatum; ictero vero, vel fricatione colorem aureum induisse nulla vel levi probabilitate dicitur. Nihil itaque aliud inde colligendum, quam pertinere hoc aureum femur ad *Θαυμασία* Pythagoræ, quo veteres omnes retulerunt, esseque illud luculentum imposturæ specimen, quo vir vaferrimus hominibus illudit, ut diviniore sibi origines assereret.

§. XII. Familiam aluit Pythagoras, ducta uxore, genitisque ex ea *Vxor, & familia.* liberis, ut adeo, quod Aristoteles apud LAERTIVM ^s dicit: *ὅδ' ἐπ' ὅπποτε ἐγνώθη ἔτε διαχωρῶν ἔτε ἀφροδισιάζων*, non ad abstinentiam a Venere, sed ad verecundiam Pythagoræ modestissime ea utentis referendum sit. Vxorem duxit Theano, quam Crotone ortam dicit SVIDAS, ^t & Didymus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM, ^u Cressam vocat, filiam Pythanaëctis, PORPHYRIUS. ^v Quæ non concorditer tantum cum marito vixit, familiæque etiam post ejus fata præfuit, sed philosophiam quoque

Nnn nnn 2

con-

k) PLVTARCH. in Num. T. IV. p. m. 116. seq.
AELIAN. l. II. c. 26. l. IV. c. 16. LAERT. l. VIII.
f. II. IAMBlich. c. XIX. n. 92. c. XXVIII. n. 135. 140.
PORPHYR. n. 28.

l) Ad l. c. AELIANI.

m) l. c.

n) In Gallo l. c.

o) THEOD. CRUGERVS progr. de aureo femore
Pythagoræ ἀποδείξεις ejus signo.

p) SCHRADERVS diff. I. de Pyth. p. 36.

q) LICETVS demonstr. l. II. c. 48.

r) VNUS LVCIANI locus omnes has conjecturas evertit.

s) f. II.

t) In Theano T. II.

u) Strom. l. I. p. 309.

v) n. 4.

conjugis didicit, & scholam post ejus obitum rexit. ^u Infano ejus amore flagrasse Pythagoram, poëta vetus apud ATHENAEVM ^v tradit; laudantque veteres non tantum pulchritudinem ejus, sed & castitatem & conjugalem fidem. ^w Alii tamen non uxorem, sed filiam Pythagoræ fuisse, dicunt, Brontini Crotoniatæ uxorem, ^x cujus tamen natam quidam dicunt. Libros quoque ei veteres tribuunt, de quibus videndus MENAGIVS. ^y Ex hac uxore duos filios ^z suscepit Pythagoras, Telaugem & Mnesarchum avi nomine insignitum: alii ^a Duridis Samii auctoritate Arimnestum addunt, Democriti præceptorem, ut Telauges Empedoclem instituit. Filias quoque aliquot memorant, Saram, Myiam, Arignoten; ^b additur aliis Damo, ^c quo tamen nomine quibusdam ^d filius fuisse Pythagoræ dicitur. Totam hanc familiam parentis philosophiam edoctam, eruditionem illius temporis præstantissimam tenuisse, & ad posteros quoque post parentis obitum propagasse, veteres testantur, quorum testimonia congeffit MENAGIVS ^e de his feminis philosophis pluribus videndus. Incertum tamen esse, quod multi veterum perhibent, scriptis eas parentis philosophiam comprehendisse, ^f ex iis apparebit, quæ postea de scribendi apud Pythagoreos more dicentur. Aluit etiam servos duos veteribus commemoratos, Astræum & Zamolxidem Thracem, quorum utrumque philosophiæ mysteria docuisse traditur. De Astræo a Mnesarcho sub populo invento mira & fabulæ proxima refert Diogenes *de incredibilibus* ^g *ultra Thulen*, eumque ab Anaximandro Geometriam edoctum, Pythagoræ dono datum, & ab eo, exploratis ingenii & corporis circumstantiis, in disciplinam & familiaritatem receptum esse tradit. Zamolxidis Getarum legislatoris historiam supra inter septentrionis philosophos tetigimus, quibus hoc loco hoc tantum adjicimus, Græcos quidem magno consensu Zamolxidem Thracem Pythagoræ discipulum & servum facere, ^h provocantque IAMBlichVS ⁱ & PORPHYRIVS ^k ad Dionysiphanem ejus auctorem: monuisse vero jam HERODOTVM, ^l idem se quidem a Græcis accepisse, existimare se vero, Zamolxin multis annis ante Pythagoram vixisse. Quæ sententia verissima omnino videtur esse, cum inter vetustissimos legislatores Getarum Zamolxis referatur, qui ei di-

vinos

^u) THEODORIT. *therap.* l. II.

^v) *Lib. XII. conf. MENAG. Hist. mul. philos.* n. 79. p. 500.

^w) Pater id ex apophthegmatibus ejus apud CLEM. ALEX. *Strom.* l. IV. p. 522.

^x) IAMBlich. c. XXVII. n. 132.

^y) *l. c. add. FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 512.* Matrem & filiam fuisse cognominem quibusdam placuit, & ad hanc epistolæ relatæ, quæ sub Theanus nomine circumferuntur, & GALEVS inter scripta Pythagorea exhibet *Op. Myth.* p. 740. seq. De quibus tamen epistolis quid sentiendum sit, aliquoties jam dictum est.

^z) SVIDAS *l. c.* PORPHYR. n. 3.

^a) PORPHYR. n. 3.

^b) IDEM *l. c.* IAMBlich. SVIDAS *ll. cc.* Anonym. PHOTII p. 57. BENTLEY. *Apol. ep.*

Phalar. p. 383. DODWELL. *de ætate Pythag.* p. 124. MENAG. *l. c.* FABRIC. *l. c.* p. 509.

^c) LAERT. l. VIII. f. 42. IAMBlich. c. XXVIII. n. 146. MENAG. *l. c.* n. 90.

^d) SVIDAS in *Pythag.* *l. c.*

^e) *l. c.*

^f) Vid. laudati MENAGIO & FABRICIO *ll. cc.* PORPHYRIVS *l. c.* scripta hæc suo adhuc tempore extare dicit.

^g) Apud PORPHYR. n. 10. seq.

^h) LAERT. l. VIII. f. 2. quosque *ad h. l.* in partes vocat MENAGIVS, STRABO l. XVI. p. 762. l. VII. p. 297. ORIG. *contra Cels.* l. III. p. 144. CYRILL. *contra Iul.* l. VI. p. 208.

ⁱ) n. 104.

^k) n. 15.

^l) *Lib. IV. c. 95. 96. conf. BENTLEY. p. 58.* LLOYD. *l. c.* CLERIC. *l. c.* p. 90.

vinos honores tribuerunt; unde longe antiquiorem fuisse necessario sequitur. Videturque vel nominis ejusdem servum habuisse Pythagoras, confusum postea cum legislatore Getarum, vel affinitas quædam doctrinæ de statu animarum post mortem Græcos induxisse, ut hunc quoque Pythagoræ discipulum crederent, licet multo prius hoc dogma habuerint Scythæ & Hyperborei; vel absurda Pythagoreorum consuetudo, omnes viros celebres inter barbaros vel magistros vel discipulos Pythagoræ constituendi, hunc Zamolxim servum effinxisse.

§. XIII. Certiora, hætenus traditis, non sunt, quæ de morte Pythagoræ veteres passim narrant, cujus & tempus & genus varie refertur. *Mors.* Olymp. LXVIII. obiisse, duo msc. Codd. Chronici Eusebiani notant, quæ recta sunt, si supponatur, natum esse Olymp. XLVIII. & LXXX annos explevisse, quod Heracliti assertum apud LAERTIUM.^m Alii tamen ejusdem Chronici codices, quos secutus est magnus SCALIGER, Ol. LXX. 4. ponunt, quod tempus & illis placet, qui XC. annos vivendo attigisse Pythagoram statuunt; quos sequitur etiam LLOYDVS.ⁿ Alii, quorum calculos sequitur DODWELLS, quique centenario proximum obiisse, Hermippo apud LAERTIUM^o credunt, Olymp. LXXVII $\frac{1}{2}$. ponunt. Anonymus vero PHOTII CIV. annos vitæ cursu absolvisse dum tradit, ab omnibus, qui ex veteribus de morte Pythagoræ retulerunt, deferitur. Nec mirandus hic dissensus est, cum satis negligentes veteres, ad quorum fidem tamen recurrendum est in constituendo die Pythagoræ emortuali, in rationibus temporum annotandis fuerint. Nec magis certa sunt, quæ de mortis genere & causa passim apud veteres narrantur. Et hoc quidem dubio carere videtur, Pythagoram ejusque discipulos, quibus singularem vitæ rationem & consuetudinem valde a reliquorum hominum vita abeuntem præscripsit, & morum singularitate & rejectione eorum, qui explorati non ad societatem ejus admittebantur, & legum novarum publicatione & rerum publicarum, quam moliebantur, emendatione & immutatione, invidiam iramque incolarum magnæ Græciæ, præcipue Crotonæ, Metapontique in se concitasse, qua ad opprimendum Pythagoram ejusque discipulos & factionem conspiraverint.^p Qua vero ratione id evenerit, diversissime narrant veteres. Heraclides apud LAERTIUM,^q Pythagoram ait, postquam in Delo Pherecydi iusta persolvisset, rediisse in Italiam, & cum in domo Milonis Crotoniatæ convivii celebritatem offendisset, Metapontum venisse, ibique cum vivere diutius nollet, inedia vitam finivisse. His vero chronologia Pherecydis obstat, quæ manifeste evincit, maturius hoc Pythagoræ in Delum iter ab eo susceptum esse, de quo supra cum actum sit, nihil hic repetimus. Aliter Hermippus apud eundem LAERTIUM:^r bello

Nnn nnn 3

inter

^m) Lib. VIII. f. 44. conf. MENAG. ad h. l.
LLOYD. l. c. CLERICVS p. 124.

ⁿ) l. c. citati.

^o) f. 40.

^p) Prolixe hoc enarrat Apollonius apud IAMBLICH. c. XXXV. n. 25. seqq.

^q) Lib. VIII. f. 40.

^r) ibid.

inter Agrigentinos atque Syracusanos exorto, Pythagoram exiisse cum sociis, Agrigentinis opem laturum: his autem in fugam versis, illum in fabarum campum incidisse, quem cum circumire vellet, a Syracusanis fuisse interfectum. Reliquos vero, ad triginta quinque Tarenti fuisse crematos, cum primariis civitatis in reipublicæ administratione contraire vellent. Quæ mire placent DODWELLO,^s cujus chronologicæ rationes cum narratione Hermippi reliquis melius concordant. Verum omni prorsus caret verisimilitudine^t virum nonagenarium, qui per totam vitam non Marti, sed Musis litaverat, relicta schola in bellum profectum prælio interfuisse, & Pythagoream sapit fabulam, maluisse Pythagoram occidi, quam fabas in agro florentes pedibus proculcare. Alii ita rem narrant: " confedisse Pythagoram in domo Milonis, cum sociis, eam vero domum quempiam ex his, quos ille admittere noluerat, per invidiam incendisse, vel, secundum alios, ipsos Crotoniatis tyrannidis suspicione & metu hoc perpetrasse, Pythagoram igitur cum per incendium evasisset, solum relictum esse, & in agrum quendam fabis plenum intrantem ibi constitisse, ac dixisse: Capi præstat, quam has dari pessum, cædique fatius est, quam loqui, (vel in mœrore potius vagari^x) atque ita jugulum persecutoribus nudasse, compluresque ex discipulis circiter XL. fuisse interemptos, paucos effugisse, interque hos Archytam Tarentinum & Lyfidem. Quæ ex Aristoxeno atque aliis IAMBlichVS^y atque PORPHYRIUS^z ita prolixius exponunt: Insidias Pythagoreis a longo tempore structas esse: tandem conspiravisse contra eos Crotoniatis. Cylonem enim Crotoniatam, hominum potentem & violentum, sed a Pythagora rejectum, a quo in consortium recipi anxie cupiebat, cum factione sua adversus Pythagoram ejusque amicos consurrexisse. Pythagoram itaque odio cedentem, Metapontum se contulisse, ibique mortuum esse. Etsi vero aliquandiu Pythagorei se virtute sua sustinerent, tamen Cyloniorum insidiis factum esse, ut domus Milonis in qua Pythagorei de militia deliberaturi, confederint, igne subjecto cum ipsis viris combureretur, duobus tantum dilapsis, Archippo,^a qui Tarentum petierit, & Lyfide, qui in Græciam abierit, Thebasque profectus Epaminondam docuerit: reliquos Pythagoreos omnes, Archyta Tarentino excepto, Italia emigrasse, atque Rhegium confluentes, ibi una vixisse. Dicæarchus vero apud PORPHYRIUM,^b ipsum Pythagoram adfuisse ait, cum illa conspiratio erumperet; & ab amicis comprehensum, primum Caulonium portum, inde Locros petiisse. Rejectum a Locrensisibus Tarentum vela fecisse, & eodem ibidem, ut Crotone, modo exceptum Metapontum abiisse, ubique seditionibus in Pythagoreos orientibus. In Metapontina vero factione ipsum periisse Pythagor

^s) l. c.

^t) Conf. CLERIC. l. c. p. 157. Conf. MENAG. ad LAERT. l. VII. f. 39. BAYLE l. c. not. P.

^u) LAERT. f. 39.

^x) Vid. I. CASAVB. ad h. l.

^y) Cap. XXXV. n. 248. seqq.

^z) n. 54. seqq.

^a) Ita melius legi, quam apud alios Archytam, ex dicendis infra de hoc philosopho patebit.

^b) n. 29.

thagoram, cum ad Musarum ædem confugiens necessariis omnibus destitutus in ea permanisset. Sunt & alia, quæ diversimode narrantur, quibus non immoramur, nec enim in tanto veterum dissensu certi quid statui potest, præter hoc unum, ipsam Pythagoreæ societatis constitutionem delendæ sectæ occasionem dedisse, & Pythagoram senio gravem oppressisse: in reliquis enim circumstantiis passim ἀόυσαρα regnant. Post mortem, qui vivus numinis instar cultus erat, non minore superstitione Dei instar honoratus est. Crotoniatæ domum ejus in ædem Cereris converterunt; & per nomen ejus juravere sectatores: c statua quoque, Deorum monitu ipsi posita est / a Romanis, ut taceamus Carpocratianos ejus imaginem Iesu imagini junxisse. g Ceterum, ut hoc quoque addamus, multi fuere Pythagoræ, b quorum unus & alter philosophi temporibus vixit, quorum cum nostro confusio historiam Pythagoricam mire turbavit, imprimis Pythagoras Lacedæmonius Numæ coævus & Pythagoras Samius pugil, quorum res nostro passim perperam tribuuntur.

§. XIV. Non minori sententiarum divortio disputatur, utrum Pythagoras aliquid scripserit, scriptumve reliquerit? Affirmativam tanta fiducia sequitur LAERTIUS, c ut contrarium sentientes nugari dicat, & ad Heraclitum provocans tria eum volumina scripsisse ait, *de institutione, de civilitate, de natura*, sive *pædeuticum, politicum, physicum*. Fuisse enim ait, ex Heracliti testimonio historiarum præ aliis omnibus peritum, veterumque scripta evolventem inde suam sapientiam collegisse, polymathiam artesque vastras, (κακοτεχνίην). Heraclides vero Serapionis filius in epitome Sotionis sex ejus tractatus commemorat, primum *de universo*, metrice scriptum, secundum, *sermonem sacrum*, tertium *de anima*, quartum *de pietate*, quintum *Helothalem*, quod nomen fuit parentis Epicharmi; sextum *Crotonam* aliosque tractatus duos, unum *de natura*, alterum *de Diis*, quibus comprehensam doctrinam exiguo tempore Abarim docuerit, memorat IAMBlichVS: d quorum alter *sermonis sacri* titulo insignitus fuisse, & ex arcanis maxime Orphei doctrinis decerptus dicitur, vel ab ipso Pythagora concinnatus, vel ex commentariis Pythagoræ, quas Damoni filiæ reliquerat, a Telaugē conscriptus, de quo supra in historia Or-

c) Epitaphia quædam exhibet LAERTIUS f. 44. seqq.

d) LAERT. f. 15. JUSTINUS l. XX. c. 4. PORPHYR. n. 4. conf. Otium Vind. Mel. III. §. 8. p. 270.

e) PORPHYR. n. 20. & HOLSTENIUS atque RITTERSHVS. ad h. l. HIEROCLES in aur. carm. p. 225. 230. conf. OMEIS ethic. Pyth. p. 113. IAMBlich. n. 28. Otium Vind. p. 272.

f) PLUT. in Numa T. IV. PLINIUS H. N. l. XXXIV. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. A. Quosdam statuam Sami a Polycrate in Iunonis templo erectam Pythagoræ fuisse statuantes refutat APULEIUS in florid. l. c.

g) AUGUSTINUS de hæres. ad Q. V. D. n. 7. T. VI. Opp.

b) LAERT. l. VIII. f. 46. decem enumerat, quibus tres addit STANLEY p. 698. conf. MENAG. ad l. c. Laert. MEYERS. ad Aristoxen. p. 150. viginti nominat, IONS. de Scr. Hist. phil. l. IV. p. 343. viginti novem. conf. DODWELL. l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Gr. vol. I. p. 451.

i) Lib. VIII. f. 6. conf. CLEM. ALEX. l. I. Strom. p. 332.

k) LAERT. l. VIII. f. 7.

l) Cap. XIX. n. 90. Observavimus vero Amæn. lit. T. VII. p. 198. seq. locum hunc eum sensum habere posse, docuisse, Pythagoram Abarim ea, quæ postea libris istis duobus comprehensa sunt.

Orphei mentio facta est. ^m Alia, passim memorata, & in his librum *de virtutibus medicis herbarum*, quem pertinacem famam antiquitatemque Pythagoræ tribuere PLINIVS ⁿ dicit, præterimus. ^o Quæ veterum suffragia recentiores etiam quosdam in partes traxere. Fuerunt tamen inter veteres & numero & auctoritate potiores, qui candide fassi sunt, nullum, quod genuinum esset, Pythagoræ scriptum extare, nec scripsisse quicquam Pythagoram, in quorum numero est PLUTARCHVS, ^p IOSEPHVS, ^q LVCIANVS, ^r PORPHYRIVS, ^s ARISTIDES ^t hisque tempore posteriores multi, & recentiores quoque plerique, quorum nomina alio loco produximus. ^u Nec dubitamus huic parti probabiliores rationes sequenti accedere, natura potissimum & indole philosophiæ Italiciæ methodique a Pythagoræ deamatae adducti. Postea enim indubitatis veterum testimoniis evincemus, Pythagoram sollicitè cavisse, ne quid doctrinarum suarum in vulgus emanaret, huncque in finem & τὸ αὐτὸς ἐφαρ introducedisse, & symbolicam methodum adhibuisse, & iusjurandum interposuisse. Cui curæ respondere non potuit studium consignandi doctrinam suam, peculiaribus syngrammatibus. Etsi vero pertinaciter pugnare nolimus, Pythagoram quædam, quæ ad alias rerum suarum rationes pertinebant, scripto forte consignasse, adeo tamen hoc ad doctrinas philosophicas trahi non potest, ut potius ab his argumentum peti queat, Pythagoram nullum librum philosophici argumenti scripsisse. Refert enim IAMBlichVS, ^x quicquid scriptum reliquerit Pythagoras, morientem Damoni filiæ commendasse, monitæ, ut secretum custodiret, quæ parentis quoque jussis mordiciter inhæserit. Quod sua abscondendi studium si in ἐξωτερικοῖς tam diligenter servavit Pythagoras, quis credat τῶν ἐσωτερικῶν librum eum consignasse? Parum vero nos movent scripta Pythagoræ apud veteres passim tributa. Ut enim taceamus, nomen Pythagoræ ὁμόνυμον occasionem quibusdam dedisse, libros Pythagoræ Samio supponendi, e. g. Pythagoræ medici scripta, ^y ipsum Pythagoreorum studium meletemata sua more seculi ad magistrum referendi, hos libros Pythagoricos aperte produxit. Quod ipsius IAMBlichI ^z testimonio probamus, testantis, discipulos Pythagoræ, quæ ex ore ejus audita exceperunt, & in literas retulerunt, ea ne pro suis quidem venditasse, sed retulisse ad Pythagoram, tanquam quæ ipsius essent. Plura, alio loco prolixius exposita, ^a hic non cumulamur, sed Dicæarchi aliorumque accuratiorum, ut ipse monet PORPHYRIVS, ^b auctorum fidem & relationem sequimur: *Pythagora præ*

^m) Conf. MENAG. ad Laërt. l. VIII. f. 7. FABR. Bibl. Gr. vol. I. p. 119. Cercopi Pythagoreo tribuebat Epigenes, Hippaso LAERTIVS, Arignotæ SVIDAS. Fuit vero duplex, unus metricus, alter profaicus dialecto Dorica conscriptus.

ⁿ) Lib. XXIV. c. 17. conf. l. XIX. c. 5.

^o) Enumerat omnia scripta Pythagoræ tributa FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 43.

^p) De fortuna Alexandri T. II. Opp.

^q) Contra Apion. T. I. p. 1046.

^r) De lapsu in salut. T. III. p. m. 198.

^s) l. c. n. 57.

^t) Orat. II. pro Rhet. T. III. p. 495.

^u) l. c. Amæn. lit. conf. FABR. l. c. p. 452.

^x) Cap. XXVIII. n. 146.

^y) LAERT. l. VIII. f. 47. collato PLINIO l. XIX. c. 5.

^z) Cap. XXIX. n. 158.

^a) Amæn. lit. l. c.

^b) n. 57.

præ mœrore propria manu e vivis sublato, exustisque igne discipulis, unum alterumve, & in his Lysidem & Archippum evasisse, qui deficientem cum combustis, quam hucusque in pectoribus arcanam reconditamque custodierint, præter quædam intellectu difficilia, quæ exterioris admissio- nis auditores memoria repetebant, scientiam, exiguos scilicet philoso- phiæ igniculos, obscuros eos admodum & pervestigatu difficiles conserva- rint, verentesque, ne philosophiæ nomen inter homines interiret penitus, commentaria quædam summatim composuerint, & antiquorum scriptis & eorum, quorum ipsi meminerant, in unum redactis. Illud certum est, & a IAMBlichO^c quoque concessum: inter tam multa annorum curricu- la & ætates nihil unquam Pythagoricorum hypomnematum confectum ela- boratumque apparuisse, ante Philolai tempora, qui primus libros Pythago- ricos tres Dioni vendidit,^d ut in Platone dictum.^e Inter scripta vero Py- thagoreorum, præceptorum præter rem tributa nullum est celebrius aureis car- minibus, licet ea exotericam magis, quam interiorem, doctrinam contine- ant, quæ docto commentario illustravit Hierocles.^f Illa enim non Py- thagoræ, sed Pythagoreis tribuenda esse, veteres, ipsique Platonici non ne- gant,^{ff} & ex dictis facile colligi potest. Num vero vel Lysidis, vel Phi- lolai, vel Epicharmi, quod STANLEY^g putat, vel Empedoclis, quæ FABRICII^h conjectura verisimilitudine non destituta est, opus sint, in tanta rei incertitudine definiri non posse putamus. Vfus vero est Pytha- goras & sequaces plerumque dialecto Dorica,ⁱ cujus tunc usus frequentior erat in parte Italiæ inferiore: idque etiam fragmenta Pythagorica hodie- num extantia docent.

§. XV. Hactenus inter densas incertis viis sylvas oberravimus, ipsius Pythagoræ historiam vitamque describentes; parumque plani certique vi- dimus; paulo clarior jam lux affulget & semita expeditior, ubi ratio do- cendi a Pythagora adhibita explicanda est, in qua delineanda veteres non adeo dissentiant. Cuncta tamen inter se distinguenda sunt, probeque se- paratim expendenda, cum confusio & huic parti tenebras induxerit. Ple- raque vero, si veteres consulimus, ad hæc potissimum momenta redeunt:

I. Auditorum atque discipulorum accuratum ante omnia discrimen Pythagoras instituit, methodumque duplicem, vulgarem nempe & arcanam, quam

*Ratio docendi
Pythagorea.*

*Auditores du-
plicis generis.*

c) c. XXXI. n. 200.

d) Fuisse eos tres libros supra ex Laërtio ad- ductos verisimillimum est, recteque observatum FABRICIO l. c. p. 453.

e) Non obstat hactenus dictis Heracliti testi- monium, ad quod provocat Laërtius, illud enim non dicit, Pythagoram libros ex aliis conscrip- sisse, sed hausisse eum sapientiam suam ex monu- mentis inter peregrinandum collectis; frustra- que hæc trahit Laërtius ad initium libri physici. Tria enim illa syngrammata studiose occultata cum primus publicaverit Philolaus, ea videre Heraclitus non potuit, pulchre hoc ex ipso LA-

Hist. philos. Tom. I.

ERTIO f. 15. observante DODWELLO de *et. Py- thag.* p. 119. seq. Nec antea potuit eos inspicere Heraclitus, qui Pythagoreorum sectæ addictus haud fuit, sed neminem audivit. Quæ vero pro asserendis Pythagoræ scriptis attulit LEO ALLA- TIVS de *script. Socratis* erudite repressit B. OLEA- RIVS *pec. diff.* quæ STANLEY *hist. phil. P. III.* p. 198. inserta est.

f) Dicitur de eo T. II. suo loco.

ff) Vide nominatos FABRICIO l. c. p. 460.

g) *Hist. phil. P. VIII.* p. 699. h) l. c. p. 461.

i) IAMBlich. c. XXXIV. n. 241. qui prolixè de causa adhibitæ dialecti Doricæ disserit.

*Exoterica
doctrina.*

quam in Aegypto non sine magno sacerdotum commodo & auctoritatis atque emolumentorum incremento adhiberi didicerat, in usum quoque traduxit. Adaptasse enim Pythagoram scholæ suæ faciem, quantum circumstantiæ patiebantur, Aegyptiacis scholis, instituta comparatione facile evinci potest. Scilicet non perire passus est vir callidissimus, quæ magnis molestiis, & sumtibus didicerat in Aegypto, quæque ad extollendam instituti, quod meditabatur, auctoritatem, nominisque, quam quærebat, famam ad divinitatem relatum, augendam facere posse noverat. Publica itaque oratione laudabat quotidie virtutem, & vitia luxuriæ, casusque civitatum ea peste perditarum enumerabat; matronarum quoque separatam a viris doctrinam, & puerorum a parentibus frequenter habebat, docebatque nunc has pudicitiam & obsequium in viros, nunc illos modestiam, & literarum studium, hasque disputationes assidue instituebat. ut prolixè IAMBLICHVS,^k paucis IVSTINVS^l docet. Ita docebat in templis, in gymnasiis, aliisque locis publicis. Hi vero auditores ad scholam Pythagoræ proprie non pertinebant, sed sua consuetudine vitæque instituto ac legibus vivebant, & a genuinis Pythagoræ discipulis pro profanis, atque extraneis habebantur,^m scilicet qui indigni essent, ut intimioris sapientiæ fierent participes, cum e contrario intimioris admissionis discipuli, amici, focii, familiares vocarentur, nominibus his speciali significatione ad eos ita applicatis, ut non nisi in intimam disciplinam admissos significarent.ⁿ

Esoterici.

II. Præter hos publicos Pythagoræ auditores erant alii quoque, qui disciplinæ ejus propius se dederant. Refertque IAMBLICHVS,^o sexcentos fuisse, quos non tantum ad capeffendam philosophiam oratione sua permoverit, verum etiam dicto suo audientes habens, bonorum vitæque communione junxerit, unde κοινότητες nominati sint, quæ vox una cum simili instituto non ad philosophos tantum, sed ad Christianos quoque transit.^p In hanc vero communionem qui volebat recipi, seseque Pythagoræ ad discendum obtulerat, cum prius ἐφυσιογνωμόνας, qua voce utitur GELLIVS,^q id est ex vultu reliquisque habitus externi morumque circumstantiis animi inclinationem atque dispositionem explorabat, atque dijudicabat. Primo enim, ut luculenter IAMBLICHVS^r exponit, inquirebat, quo affectu quis parentes aliosque familiares fuisset prosecutus: deinde notabat risus ipsius intempestivos, silentium, sermonisque abusum: tum quo cupiditatibus modo indulgeret, quos haberet sibi familiares, & quo pacto cum iis viveret; denique quibus potissimum rebus interdiu vacaret, quibus idem gauderet,

Eorum exploratio.

k) c. VIII. seqq.

l) l. XX. c. 4.

m) IAMBLICH. c. XXXII. n. 237.

n) ib. c. XXXV. n. 257. SVIDAS T. I. v. ἐταίροι p. 876. SCHEFFER. de nat. phil. Ital. c. XI. p. 99. seqq.

o) c. V. n. 29.

p) A Pythagoreis ad Iudæos in Aegypto transiisse infra T. II. de therapeutis acturi docebimus. Inde ad ascetas, & ab his ad monasteria institutum pervenit. Observavit id ipse HOLSTENIUS ad

PORPHYR. n. 20. p. 27. qui & similia ab aliis philosophis suscepta esse, erudite docet.

q) N. A. l. I. c. 9. ubi luculenter de disciplina Pythagorica agit, quod Gellii caput docto commentario illustrat IOH. SCHILTERVS dist. de discipl. Pyth. §. XIX. seqq. suffixa manu phil. mor. ad Iurispr. p. 532. seqq. conf. IAMBLICH. c. XVII. n. 71. SCHEFFER. l. c. c. XVII. p. 108. seqq.

r) l. c. l. XX. n. 94. PORPHYR. n. 33. SCHILTERVS & SCHEFFERVS II. cc.

deret, doleretve: inspiciebat & vultum & incessum, & totius corporis motum, atque ex nativis faciei lineamentis ipsos ita noscitabat, ut manifesta indicia obscuris animorum inclinationibus indagandis adhiberet. Quin &, quod IDEM alio loco^s addit, ad animi commotiones virtutesque tum intellectus, tum voluntatis attendebat, observabatque inter explorandum, an capaces essent, ea silentio custodire, quæ didicissent, deinde, an essent modesti, an vehementiori affectui succumberent, an contentiosi, an ambitiosi forent, si instructi a bonis moribus viderentur, tum porro in docilitatem & memoriam inquirebat; initio quidem, an prompte & perspicue assequerentur, quæ dicta erant: deinde quo amore, quave moderatione tradita amplecterentur? & an abesset animi ferocia suæ institutioni inimica, placidique & tractabiles sequerentur mores. Atque hæc in probatione discipulorum spectabat, hucque ducebat prima eorum exercitamenta: sicque exploratos aptos quos deprehenderat ad societatem admittebat, sin vero ineptum quempiam deprehenderet, eum tanquam alienum (ἀλλόφυλον) & extraneum procul rejiciebat, cujus exemplum supra in Cylone habuimus reiecto, quod toti postea societati interitum attulit.

III. Neque vero ita exploratos intima mox admissione dignabatur, sed purgandis a cupiditatum imperio animis intentus, per varias ἀσκήσεις five exercitia philosophica probabat, & an superandis cupiditatibus suffecturi essent, tentabat.^t Id ut efficaci quadam ratione efficeret, primariis animi cupiditatibus, voluptati, superbiæ & avaritiæ, peculiaria afflictionum & molestiarum genera opponebat, quam tamen initiandi rationem non excogitavit ipse, sed apud Aegyptios, reliquosque, quos adierat, sacerdotes, didicit, apud quos ejusdem fere generis initiationes usu venisse, aliquot locis supra notavimus. Voluptati ut temperantiam opponeret, tenui eos victu potuque affuefaciebat, qui nec palatum delectaret, nec cupiditates irritaret, unde & carnum, nisi quæ ex sacrificiis essent, usum prohibuit, qua de re postea, ubi de victus ratione Pythagorea agendum erit, commode magis dicetur. Nec potus alius admissus præter aquam, nisi vesperi, ubi explorationi adhuc subjectis vini parum permittebat. Imprimis vero abstinentiam ita eos exercere jubebat; * apparato omni cupediarum genere, quæ in solennioribus conviviiis apponi solent, cum diutissime oculos suos pavissent, eoque spectaculo cupiditates natura infitas ad esum provocassent, statim mensam tolli, atque ita impransos abire jubebat.^y Vestimentis autem uti non aliis patiebatur, quam quæ puritatem & humilitatem spirarent. Somni porro tentaturos jubebat esse parcissimos; quæque alia noscebat ad cupiditates

Exercitationes philosophicæ.

Ooo ooo 2

extrin-

^s) n. 94.

^t) Conferenda erudita B. BVDDEI diff. de ἀσκήσει philosophica Anal. histor. philos. p. 109. seqq. & diligenter excutiendum argumentum, quod propter similitudinem institutorum inter Christianos receptorum multam lucem historiæ sacre fœnerabitur. Pythagoreos enim ascetæ imitati sunt, ut erudite probavit S. Rev. S. DEYLIN-

GIVS Obs. SS. T. III. p. 443. seqq.

^u) Videndi interim IAMBlichVS c. XXIV. n. 106. PORPHYR. n. 34. LAERT. l. VIII. f. 19. SCHEFFER. l. c. XIV. p. 140 seq.

^x) Esotericis vinum plane prohibebat, conf. IAMBlich. n. 108. SCHEFFER. p. 149. BVDDEVS l. c. p. 419.

^y) DIODORVS in Excerpt. Valef. p. 245.

extrinsecus accersitas, ut voluptates foverent, extinguendas imperabat, cuius rei rationes philosophicas eleganter enarrat IAMBlichVS,^z omnino hac de re ipse legendus. Quin & innatæ omnibus intemperantiæ diversissima experimenta & castigationes, ac igne ferroque peragenda sufflamina, quæ homines ignavi sustinere aut pati non possent, opponebat, ut ita non voluptates tantum supprimeret, sed & fortitudini animam assuefaceret.^a Quem cruciatibus animum purgandi morem ab Indis didicisse SCHEFFERO quidem visum est,^b quos familia instituisse libro primo docuimus: quia vero incertissimum est, utrum Pythagoras unquam ad Indos penetraverit, verisimilius creditur, apud Aegyptios hunc morem vidisse, qui apud omnes fere barbaricæ philosophiæ & theologiæ antistites receptus fuit.^c Superbiæ opponebat contemptum. Quem enim externa exploratione præmissa ad interius tentamen admiserat, eum triennio contemptim haberi jubebat: nec tamen intermittebat, ejus constantiam, verumque discendi studium, & an adversus gloriam satis firmus honorisque contemptor esset, observare.^d Quæ etiam ex Aegypto petiisse Pythagoram, facile ex PORPHYRIO,^e discere potuisset SCHEFFERVS,^f fontes, unde has ἀσκήσεις hauserit, Pythagoras perquirens, ubi κακοπάθειαν καὶ προσάγματα σκληρὰ, afflictiones & ærumnas durissimas Pythagoram sustinuisse, is diserte testatur. Vt ita contemptui animum assuescerent, a condiscipulis variis interrogationibus, objectionibus, conclusionibus, fallaciis vexati sunt, qui mos ad nostras quoque scholas inde derivatus fuit.^g Forte ad hanc exercitationem pertinet, quod ATHENAEVS^h narrat, Pythagoreos squalidis usos esse vestibus: hoc enim ad omnes promiscue discipulos non posse referri, inde colligi potest, quod veste pura & candida, uti postea dicitur, usi fuerint: unde recte conjicitur, tentationi adhuc subjectos ita humilitatem didicisse: licet & hoc ex Pythagoreorum consuetudine certum sit, sacris operaturos etiam initiandos stola alba amictos fuisse.ⁱ Avaritiæ opposuit Pythagoras spontaneam paupertatem; non enim paucissimis tantum contentos vivere jubebat, sed & omni facultatum suarum imperio privabat. Quicquid enim possidebant, in commune conferre tenebantur; hæc bona dispensanda committebantur discipulorum iis, qui ei rei destinati erant, Politicique & Oeconomici dicebantur, ut qui legibus ferendis familiæque regendæ idonei essent.^k Pertinuit tamen hæc bonorum communio non ad solos acu-

smati-

^a) c. XXXI. n. 204. seqq.

^a) ib. c. XVI. n. 68. c. XXXII. n. 225.

^b) l. c. p. 138. eum sequitur, BVDDEVS l. c. p. 422. seqq.

^c) Apud eos enim istis βασάνοις exercitum Pythagoram fuisse testatur PORPHYRIUS n. 8.

^d) IAMBlich. c. XVII. n. 72.

^e) l. c.

^f) l. c. p. 137.

^g) Hinc enim origo vexationum Academicarum, quæ depositiones vocari solent, derivanda, conf. BVDDEVS l. c.

^h) l. IV. p. 161.

ⁱ) IAMBlich. c. XXVIII. n. 149. Ita conciliari inter se possunt veteres, contraria narrantes, conf. SCHEFFER. l. c. p. 152. BVDDEVS l. c. p. 429.

^k) IAMBlichVS c. XVII. n. 72. GELLIVS l. c. Dubitat quidem SCHEFFERVS l. c. p. 155. locis quibusdam Iamblichi inductus, putatque acusmaticos sua habuisse propria, sed refelli ex eo potest, quod, ubi rejecti fuissent, sua receperint, unde ad ærarium societatis sua deposuisse certum est. Obsignabatur tamen, ut testatur PSEUDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 44. quod deposuerant, ut recipere possent.

smaticos & initiandos, sed omnem societatem Pythagoream obstrinxit, quippe quæ communi consortio, five cœnobio vivebat: amicorum enim omnia communia esse debere, & æqualitatem inter eos accuratam observandam, quæ nihil sibi proprium reputaret, identidem discipulis injungebat. ^l Etsi vero hæc bonorum societas, quam diu cum Pythagoreis quis vivebat, durabat, unde inseparabilem dixit GELLIVS, ^m licebat tamen, si quem instituti pœnituiisset, tum facultates suas, quas ad commune contulisset, repetere, tum enim etiam cum augmento recipiebat & sic discedebat. ⁿ Tandem ut hæc omnia uno quasi vinculo exercitia inter se colligaret, *Echemythia* thiam illis, quæ vox Pythagoreorum solennis fuit, five silentium indixit. Vbi, non confundendum est hoc exotericorum silentium, cum sacro silentio, quo omnes Pythagoræ discipuli jure quoque jurando obstringebantur, ut nemini, qui extra sectam esset, quicquam doctrinarum Pythagoricarum proderent, id enim ad omnes sectæ huic addictos pertinebat & sanctissime servabatur. Qui vero in disciplinam ejus recipi cupiebant, eis vel quinquennii vel triennii, vel biennii, prout circumstantias postulare credebat, silentium imperabat. ^o Quo manu eos ducere voluisse contendit IAMBlichVS, ^p ad linguam refrenandam, & intentum atque indefessum examen difficiliorum speculationum, earumque ruminationem; alias rationes, a Pythagoreis adductas, cur molestissimum magister silentium introduxerit, brevitate causa præterimus. ^q Nec negari forte prorsus debet, attentionis, imperii in linguam, modestiæ & tranquillitatis studium ita commendare discipulis voluisse Pythagoram: valde tamen dubitamus, an hic solus hominis callidissimi scopus fuerit, & annon affectatæ auctoritatis causa, utque pro Deo quodam haberetur, mature servo obsequio discipulos assuefecerit, ut tanquam ex tripode dicta effata sua reciperent, & pro divinis ea haberent, quod consecutum quoque eum esse, ut inter suos numinis instar coleretur, veteres constanter tradunt. ^r Non solum enim in prolegomenis monuimus, ad ejusmodi philosophorum circumstantias attente respiciendum esse, propter influxum, quem in constituendis doctrinis earumque methodo plerumque servaverunt, sed in plerorumque etiam philosophorum systematibus certis rationibus conflatis id usu venisse, hætenus observavimus; adeoque scopum quoque hunc Pythagoræ tribuere eo minus veremur, quo magis plurima ejus rei hætenus accepimus testimonia. Certe & silentio isto, & receptione cœca omnium, quæ tradebat, dogmatum auctoritatis præjudicium firmavisse, nemo temere negabit, nec male

Ooo ooo 3

vir

l) citati, PORPHYR. n. 20. inde cœnobiorum in ecclesia originem repetendam esse, recte vidit HOLSTENIUS ad h. l. Plura de hac communione bonorum habet IAMBlichVS c. V. n. 29. c. VI. n. 30. c. XVIII. n. 81, c. XXX. n. 168.

m) l. c.

n) IAMBlich. n. 168.

o) IAMBlich. c. XVI. n. 68. 72. GELLIVS l. c. APVLEIVS l. c. AELIANVS l. IV. c. 6.

PSEVDO-ORIG. l. c. LUCIANVS vit. aud. T. III. p. m. 102. LAERT. l. VIII. f. 10. alique multi.

p) l. c.

q) Prolixius eas exponunt RITTERSHVS. ad Malch. n. 19. p. 20. SCHEFFER. c. XII. p. m. SCHILTER. l. c. p. 545. PASCH. introd. in rem lit. moral. vet. c. IV. §. 8. p. 662.

r) IAMBlich. n. 30. 150. AEL. l. IV. c. 27. PORPHYR. n. 20.

vir quidam doctissimus pædantissimi philosophico - didactici ideo Pythagoram accusavit. ^s Non tacebimus tamen duo momenta, quæ opposuere viri quidam eruditissimi. Primum SCHEFFERVS ^t monet, visum esse quibusdam hoc silentium tantum ad negatam interrogandi de auditis & recitatis post sindona doctrinis licentiam pertinere; cum iis, teste GELLIO ^u fas neque fuerit percontari, si parum intellexerant, neque commentari, quod audierant, contra morem aliorum philosophorum, inter quos antiquissimum philosophandi genus fuit per quæstiones & responsiones. Recte vero idem quoque monet, aliter de hoc silentio loqui veteres, & ad omnem linguæ usum negatum extendere. APVLEIVS ^x enim silentium hoc vocat vocis exilium, & initiandos hos elingues, quique loquitari dediscant, linguamque omnem coërceant. Nec aliter LVCIANVS & PLVTARCHVS, ^y ut alios prætereamus. Etsi vero facile concedi queat, eis extra philosophandi exercitia occupatis pauca quædam ad esotericos, quæ vitæ necessitas requirebat, licuisse profari, ^z certum tamen est, si veterum testimoniis standum est, ipso philosophandi studio districtos & disciplinæ cœnobii Pythagorei adstrictos linguam ab omni voce edenda continuisse. Alterum objicit acutissimus HEVMANNVS, ^a non satis evidenter evictam esse hujus silentii existentiam, testibus, qui de eo loquuntur, nimis a Pythagoræ ætate remotis. Quod licet non inviti concedamus, & de tota Pythagorea historia supra observaverimus, deesse nobis testes omni exceptione majores & coætaneos, ob arcanam disciplinam ab his philosophis deamatam, & mature extinctam sectam, tantus tamen inter veteres de hoc silentio consensus est, ut verisimilitudine non careat, præcipue cum rationibus Pythagoræ, quas in constituenda hac societate philosophica secutus est, apprime conveniat. Accedit, quod jam innuimus, silentii rationem per se rem Pythagoreis fuisse sanctissimam, eosque de rebus & doctrinis scholæ suæ, imprimis de iis, quæ ad res naturales & divinas pertinebant, ^b tam pertinaciter tacuisse, ut maluerint mortem perferre, quam de iis quædam propalare in vulgus, jurejurandi interposita & ad hæredes quoque & successores propagata fide, ^c id quod ex Aegypto quoque in suam scholam Pythagoras transtulit. Cui silentio sectæ, ut disciplina quoque inserviret, vero valde est simile, mature silentio servando eum discipulos assuefecisse. ^d Sed nondum durissimæ disciplinæ satis erat, verum nec videre licuit initiandis Pythagoram, nec audire aliter nisi post velum loquentem, ^e nec erudiri contingebat ab ipso, sed tantum ab uno esotericorum, qui præcepta magi-

s) cel. DAV. KOELERVS *pec. diff.*

t) l. c. p. 117.

u) l. c.

y) *locis supra citatis.*

z) Verisimile enim non est, plane nihil, etiam extra disciplinam constitutis loqui licuisse, cum societatis ipsius ratio & necessitas aliud postulaverit.

a) *Act. philos. Vol. I. p. 729.*

b) Recte hoc notatum IAC. WINDETO *de vita*

funct. statu sect. V. p. 88.

c) IAMBlich. c. XXXI. n. 188. c. XXXII. n. 226. *seqq.* PORPHYR. n. 19. RITTERSHVS. *ad h. l.* Plura veterum testimonia adduximus *Amoenit. liter. T. VII. p. 200. seqq.*

d) Imitatus quoque est Orpheum, simile institutum ex Aegypto in Græciam afferentem, conf. FABRIC. *Bibl. Græc. Vol. I. p. 118.*

e) IAMBlich. c. XVII. n. 72. conf. SYRBIVS *de Pythagora intra sindonem noscendo.*

magistri nuda proponebat, rationibus & demonstrationibus omiſſis, ^f quæ indigna philoſopho methodus ſatis prodit, quo animo affectus Pythagoras cupiverit diſcipulos. Rationum omnium inſtar erat, quo & ipſis ſatisſiebat, & ad alios loquentes utebantur: *αὐτὸς ἔφα*, Pythagoram ita dixiſſe: ^g id quod tamen ad ſolos exotericos pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS. ^b Hos itaque initiandos nomen manebat exotericorum, & acufmaticorum ſive acuflicorum; ⁱ quod extra ſindonem conſtituti, ad ipſum Pythagoram non admittebantur, & ſolo auditu paſcebantur, immo nec ipſum quidem Pythagoram audiebant, ſed Hippaſum plerumque, vel alium mathematicorum. Quidam illos quoque Pythagoriſtas, hos Pythagoreos dictos eſſe, putant. ^k Cujus tamen nominis alii alias ſignificationes quærent; & ſi veteres quidem conſulimus, Pythagoriſtæ illi dicti ſunt, qui, ut ait Theocriti SCHOLIASTES, ^l *non improbant, ſed probant, & imitabantur Pythagoreos, non tamen in totum erant ejus ſectæ & dogmatis*, ſed, ut IAMBlichVS ^m dixit, *ζηλωταὶ γνησίων Πυθαγορείων*. Qui enim Pythagoriſtas dictos putant eos, qui amictu corporis tenui & ſqualido uſi ſunt, cujus explicationis idem ſcholiaſtes meminit, tempora confundunt, nec ſatis attendunt, negligentiam in amictu ſerius & vix ante Diodorum Aſpendium inter Pythagoreos invaluiſſe. ⁿ Ceterum quiſquis interiori admitti cupiebat, eum, ſi minimum, biennium, plerumque vero triennium vel quinquennium etiam ita explorari tentariſſe oportebat: cujus diſciplinæ rigidiffimæ, ſi quis impatientior, cœnobiticæ vitæ renunciaret dimittebatur is quidem, & ſua cum augmento vel duplum, recipiebat, ſimul autem monumentum ei, tanquam mortuo ab homacois, ſive fociis illius diſciplinæ extruebatur, qui ſi quando illis obuius factus eſſet, cum eo, tanquam cum aliis quibusdam agebant, ipſum vero dictabant mortuum. Imo adeo ſevera fuit Pythagoræ diſciplina, ut ſi poſt peractam explorationem, poſt quinquennale ſilentium, poſt tot diſciplinæ orgia & initiationes, poſt tot animæ purgationes, poſt peragrata tot theoremata, ſegnior quis atque hebetior reperiretur, tali homini in ſchola cippus aliquis & monumentum ſepulchrale erigeretur, dein auro argentoque onuſtus auditorio exigeretur, & pro mortuo haberetur. ^o Quem Pythagoreorum morem cum Hipparchus omiſiſſet, graviffime a Lyſide reprehenuſus eſt, cujus hac de re epiſtola, modo genuina ſit, paſſim extat. ^p

IV. Poſt quinquennale ita tentamen & ſilentium, qui Pythagoræ probati dignique habebantur, dogmatibus arcanis participandis, interioris admiſſionis fiebant diſcipuli, inde *ἐσωτερικοί* dicti, & intra velum audiebant juxta

*Esotericorum
conditio &
nomina.*

^f) *id.* c. XVIII. n. 81.

^g) *Citati*, CICERO *de nat. Deor.* l. II. VAL. MAX. l. VIII. c. 6. & veteres paſſim.

^b) l. c. p. 551.

ⁱ) IAMBlich. c. XVIII. n. 81. 82. Anonym. PHOTII l. c. PORPHYR. n. 37. RITTERSHVS. *ad* h. l.

^k) SCHEFFERVVS l. c. p. 101.

^l) *Ad Idyll.* XIV. f. 102.

^m) c. XVIII. n. 80. Anonym. PHOTII l. c. SVIDAS in *Pyth.* T. III. p. 236. conf. MENAG. *ad Laërt.* l. VIII. f. 38.

ⁿ) conf. SCHILTER. l. c.

^o) IAMBlich. c. XVII. n. 37. *ſeqq.*

^p) *Inter Epp. Philoſoph.* In GALEI *Opp. myth.* apud IAMBlich. l. c. n. 75.

juxta videbantque præceptorem, cum antea extra velum, citra ejus aspectum nudo auditu morum præcepta non sine molestia percepissent.^q Tumque mutata tota philosophandi ratio, nihil sub symbolis præceptum, quod non luculenter explicaretur, rationes ubique expositæ, & imprimis rerum naturalium & divinarum notitia clare tradita, & tota docendi via illi opposita, quam in erudiendis acusmaticis tenebant familiares Pythagoræ, ei muneri præfecti. Et his quidem esotericis nomen datum mathematicorum, quibus, definiente GELLIO,^r *potestas erat, verba facere, & quærere, quæque audissent, scribere, & quæ ipsi opinarentur, expromere.* Hi γνήσιοι ὁμιλέται, quo nomine eos salutat CLEMENS ALEXANDRINVS,^s id est genuini discipuli, proprie Pythagorei dicti sunt; mathematici vero, ut porro subjicit GELLIVS,^t *ab iis artibus, quas jam discere atque meditari inceptaverant*, quoniam geometriam, & gnomonicam, musicam, cæterasque item disciplinas altiores μαθήματα veteres appellabant. Idem confirmat Anonymus PHOTII.^x Ex his, qui istis scientiæ studiis ornati ad perspicienda mundi opera & principia naturæ procedebant, phisici nominabantur, & theoretici, licet hoc nomen, ad speculationis naturalis summum caput, Deum & divina proprie pertinuisse verisimile sit. Non enim de natura tantum, sed de Diis quoque ad intimæ admissionis discipulos differuisse Pythagoram, Abaridis exemplo constat.^y Pythagoreorum vero mos fuit, inde ad Platonem & Aristotelem transmissus, mathematicis scientiis tanquam gradibus scalisque uti ad diviniorum philosophiam,^z qui hoc culmen attigerant, τέλειοι θεωρητικοὶ & σεβαστικοὶ dicebantur, id est religiosi, ut recte aptato ad nostri seculi mores nomine vertit HOLSTENIVS.^a Immo & viros dictos esse, sensu specialiori ex IAMBlichO^b colligere licet, quod nomen ex Aegypto^c in Græciam, forte a Pythagora, translatum, postea ad Cynicos & Stoicos^d delatum est. Et quia inter hos essent, quos vel administrandis societatis facultatibus, rebusque familiæ regendis præficiebat, vel ad ferendas leges ad civitates mittebat, quidam inde œconomici, politici & nomothetici dicti sunt.^e Quæ discipulorum Pythagoricorum genera ad exotericos pertinere putat eruditissimus SCHEFFERVVS,^f eo quod circa humana occuparentur, sed egregie fallitur. Ipse enim ad quem provocat PHOTII^g Anonymus, luculenter non ad Pythagoristas, sed Pythagoreos refert, quos discipulos Pytha-

q) l. c. n. 72.

r) l. c.

s) Stromat. l. V. p. 575.

t) Distinguit tamen Anonymus PHOTII inter Pythagoricos, ipsius Pythagoræ familiares, & Pythagoreos, eorum discipulas; verum apud veteres promiscuus utriusque nominis plerumque usus est.

u) l. c.

x) p. 56. Porph.

y) IAMBlich. c. XIX. n. 90.

z) Videndus NICOMACHVS Intr. ad Arith-

meticam & IAMBlichVS Comm. in eandem.

a) Anonymus PHOTII l. c.

b) c. XXXVI. n. 266.

c) Notum illud hierophantæ Aegyptii ad Solonem: Vos Græci semper estis pueri etc. quod supra retulimus.

d) Conf. LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. II. diff. I.

e) IAMBlich. c. XVII. n. 72. ubi expressa voce vocat γνησίους, familiares Pythagoræ.

f) l. c. p. 106.

g) l. c.

thagoricorum, id est familiarium Pythagoræ fuisse dicit & IAMBlichVS^b ex politicis legislatores dicit ἀκρῆς δικαιοπραγεῖν βελομένους, qui ad summum virtutum civilium cultum pervenire contendunt, alioque loco narrat, ex primariis & perfectissimis discipulis quosdam misisse, qui Græcorum urbes salutaribus legibus instruerent, quos & alibi luculenter satis ab acusmaticis distinguit, ^k quin ipse locus, ^l quo tamen vir doctus nititur, discrimen inter acusmaticos & politicos ponit; quanquam ex hoc loco manifestum quoque est, politicos a theoreticis fuisse munere, studiis & occupatione distinctos: unde recte infertur, non uni disciplinæ generi esotericos vacavisse, sed prout quis scientiam aliquam adamasset, ita a Pythagora fuisse instructum. Ceterum non viri tantum ita philosophabantur, sed & feminis ad hæc sacra patebat aditus, unde seminarum Pythagoricarum indices passim offendas. ^m Illæ μαθήτριάς dictæ, ut viri μαθηταί. ⁿ Quæ consuetudo sine dubio ideo a Pythagora observata, & ex ejus schola in Græcanicas translata est, quod apud barbaros quoque feminas non exclusas fuisse a mysteriis viderat.

Feminae Pythagoricæ.

V. Habitabant hi Pythagoræ discipuli in unum, postquam in unam familiam societatemve coiverant, quod ipsis κοινοβίῳ nomen conciliasse, supra docuimus: domus vero ingens, in qua una cum liberis & conjugibus vivebant, ὁμακόιον, commune auditorium vocata est, ^o unde discipulis quoque Pythagoræ nomen hæsit, ut ὁμάκοι dicerentur. Nec arbitriam illi sequebantur vitam, sed ad regulam totum diem componebant, quos recte nomine, ex ecclesia translato, canonicos vocites. Dignaque est ratio, qua per totum diem vivebant, quæ curiosius exploretur. Scilicet nemo e viris Pythagoreis, ut ait IAMBlichVS, ^p id est, ex esotericis e lecto surgebat, quin prius in memoriam sibi revocaret, atque ita reminiscendo recognosceret, quæ pridie acta erant: quæ ita in memoriam revocabat, ut mente recensere niteretur, quid primum dixerit, vel audiverit, vel domesticis suis e lecto surgens præceperit, quid secundum, quid tertium; sicque & agendorum habebat rationem, ut omnia memoria repetere allaboraret, eo ordine, quo singula illorum evenerant; sin expergefacto plus otii superesset, tum etiam eorum, quæ nudius tertius acta erant, reminiscebatur. Non licebat autem, nisi ante solis ortum surgere, ut scilicet orientem solem adoraturi observarent. ^q Vt vero nihil, quod deliberatum non mane esset, suscipiebant, ita vesperi quoque, teste EODEM, ^r acta retractabant, eademque opera intellectum simul & memoriam exercebant: notique sunt

Vivendi ratio Pythagorea.

versi-

b) Cap. XXIV. n. 108.

i) Cap. XXX. n. 172.

k) n. 72.

l) n. 150.

m) Apud IAMBlich. c. ult. MENAG. Hist. mul. philos. n. 76. p. 499. FABR. Bibl. Græc. vol. I. p. 508. seqq. Sunt tamen inter eas, quæ ingenio confictæ videntur, vel nomina quarundam confusa.

n) Anonym. PHOTII conf. SCHEFFER. l. c. pag. 106.

o) IAMBlich. c. VI. n. 30. PORPHYR. n. 20. CLEM. ALEX. Strom. l. I. & veteres passim.

p) IAMBlich. c. XXIX. n. 165.

q) ibid. n. 256.

r) ibid. PORPH. n. 40.

verficuli aurei carminis, quibus illud vespertinum examen philosophaturis maxime commendatur: ^s Sed & musicam mane medicinæ instar, (καὶ θαρσιν nominabant ^r) adhibebant, & saltationem quoque instituebant, pro instrumento vero lyra utebantur, tibias aliquid molle & pompæ accommodatum liberisque hominibus indignum resonare putantes: inque usu erant illis Homeri & Hesiodi selecti versus, quibus animos cantando emendabant. Sed & alio tempore musica utebantur, ad affectus animi corrigendos, ^u quam Pythagoram atque Empedoclem mira arte exercuisse & affectus vehementissimos compescuisse narrant. ^x Erantque scholæ Pythagoræ certæ artis in hunc finem dispositiones, unde ἐξάγευσις, sive adaptatio; συναρμογὰ, sive concinnitas, & ἐπαφὰ, sive attactus excogitatae, quas idoneis carminibus efficere, animique habitudinem in contrarios affectus utiliter traducere laborabant. Sed & cubitum ituri per odas quasdam & peculiare cantus mentes repurgabant a diuturnis perturbationibus, & illo, qui adhuc in auribus tinniebat, strepitu, sicque tranquillam & vel paucis, vel bonis somniis comitatam quietem sibi conciliabant; surgentes autem alterius moduli cantibus a lecti torpore soporisque gravedine sese liberabant, id quod præter IAMBlichVM, veteres passim testantur. ^y Ita præparati juxta præscriptum ad scientiarum studia se applicabant, & matutinas, quidem ut porro IAMBlichVS, ^z deambulationes soli in hujusmodi locis suscipiebant, ubi quies & congruum silentium, ut templa, luci, & alia, animis remittendis apta erant. Non enim cum quoquam conversandum existimabant, antequam ipsi animum suum bene constitutum recteque compositum haberent: eo autem conducere solitudinem: nam statim a lecto surgentes in turbam prorumpere, turbulentum esse censebant. A matutina deambulatione congressus inter se instituebant, imprimis in templis, vel si id non daretur, in locis similibus: tempus autem istud docendo, discendo, moribusque excolendis consumeabant. Ab hujusmodi scholis deinde ad corpora curanda se convertebant: plerique unctione & cursu utebantur, pauciores lucta in hortis & nemoribus, quidam etiam halterum jactu ^a aut saltatione cum manuum gesticulatione studiose eligebant exercitia corporis vires roboratura. In prandio panis erat & mel, vinum vero per diem non gustabant. A prandio civilia tractabant negotia, tam peregrinos, quam hospites concernentia. Circa vesperam iterum ibant deambulatum, non tamen singuli seorsim, sicuti mane solebant, sed bini ternive,

^s) *Nec fessa in dulcem declines lumina somnum,
Quin ter cuncta prius reputaveris acta diei
Quæ prætergressus, quid gessi in tempore? quid non?*

Et de matutino tempore:

*E somno primum evigilans cum strata relinquis,
Disponas animo luce expedienda futuro.*

^t) Purgationis hoc genus philosophicæ omisit B. BVDDEVS in diss. de καὶ δάρεα Pythagorico-Platonica, quæ in Anal. hist. philosoph. extat.

^u) IAMBlich. c. XXV. n. 20. ubi certis affe-

ctibus certos cantus & modulationis genera opposita fuisse narrat.

^x) *ibid.* conf. SENECA de ira l. III. c. 9. AELIAN. var. hist. l. XIV. c. 23. EVSTATH. ad Hom. Iliad. 1. p. 643. Scholiastes Hermogenis, cujus luculentum locum adduxit FABR. ad SEXT. EMP. l. VI. adv. Math. s. 7. QVINTIL. Instit. orat. l. I. c. 10. l. IX. c. 4. alique.

^y) Vid. quos laudat SCHEFFER. l. c. p. 179.

^z) IAMBlich. c. XXI. n. 96. sqq.

^a) Vid. MERCVRIALIS in gymnastica.

nive, in memoriam sibi mutuo revocantes, quæ didicerant, & in præclaris studiis se exercentes. Ambulatione defuncti ad balnea se conferebant, lo-
tique inibant convivium, quæ intra decem convivas terminabantur. His-
que congregatis libatio & sacrificia suffimentis & thure celebrabantur; hinc
ad cœnam ibant, cui ante occasum solis finis imponebatur. Post cœnam
iterum fiebat libatio, dein lectio sequebatur. Mos autem erat, ut natu mi-
nimus legeret, natu vero maximus præficeret, quidque, aut quomodo le-
gendum esset, præciperet. Abituris pincerna libamen infundebat, peracta-
que libatione generalia vitæ præcepta senior injungebat. Hæc Iamblichus, quæ
omnia erudite illustrat SCHEFFERVS, ^b qui, ne nimii simus, ipse videndus.

VI. Non vero totius tantum diei negotia disponebat discipulis Pytha-
goras, sed & victus & amictus rationem eam illis præscribebat, quam & *victus & amictus ratio.*
tuendæ sanitati prodesse, & philosophiæ suæ præceptis convenire judica-
bat. Quod ad victum attinet, ita de iis exponit IAMBlichVS: ^c *In ge-
nere omnes improbasse cibos, qui flatulenti essent, quique stomacho tumul-
tum excitare possent; alios vero his dissimiles commendasse, qui scilicet
habitum corporis conservent, adstringantque: unde & milium nutritioni
aptum judicavisse: omnino autem eos cibos rejecisse, qui Diis ingrati
essent, quique nos a Dei familiaritate abducerent. Monuisse quoque
cavere ab iis, qui facultatem divinandi, puritatem animæ, castitatem,
sobrietatem, aut virtutis habitum impedirent: denique respuisse omnia
sanctitati adversa, & tum ceteram animi puritatem, tum oblatas in somno
species obfuscantia. Theoreticorum vero summis & principibus, qui
maxime severa lege agitaturi essent, omnia superflua vetitaque ciborum
genera simul ac semel submovisse: ac ne unquam vel animata ederent,
vel vinum biberent, vel Diis hostias immolarent, vel ullo denique modo
animalia læderent, quin iis potius debita jura studiosissime servarent,
auctorem extitisse. Idem & legislatoribus injunctum, ut ab animalibus
propter justitiam omnibus servandam abstinerent. Ceteris tamen, qui
vitam non adeo ad unguem expurgatam, sacramque & philosophicam
agerent, potestatem dedisse, certa quædam animalia attingendi, iisque
abstinentiam imperavisse, definito tempore circumscriptam; his præce-
pisse: cor non rodere, cerebrum non comedere, quod in iis sedes ac velu-
ti scalæ quædam sapiendi vivendique consisterent. Etiam abstinentiam
ab aliis propter divinæ rationis naturam injunxisse: hincque malva ab-
stineri voluisse, quoniam sympathiæ inter cælestia & terrena index esset,
item a melanuro, quia Diis infernalibus sacer esset, item ab ery-
thino; fabarum quoque esum prohibuisse, propter multas sacras na-
turalesque rationes. Adducendus erat locus Iamblichi totus etsi lon-
giusculus, quoniam faciem præfert, ad judicandum de iis, quæ de legi-
bus Pythagoræ cibariis recentiores, veteres secuti varie disputant, ^d quæ,*

Ppp ppp 2

ne

^b) l. c. p. 160.^c) c. XXIV. n. 106. seqq.^d) Conf. de legibus Pythagoræ cibariis præter
SCHILTERVM l. c. p. 536. SCHEFFERVVM
l. c.

ne nimii simus, summatim tantum enarrabimus. Et primo quidem de abstinentia a carne & piscibus valde dubitatum est, utrum ea ad omnes discipulos etiam exotericos pertinuerit, an tantum ad esotericos, & ex his perfectiores modo, & sublimiori theoriæ gradu constitutos. Prius Anonymus PHOTII^e asserit, qui omnes Pythagoræ discipulos ab animalibus abstinuisset, & ex solis victimis certo tempore gustavisse refert. Idem placuit SENECAE,^f PLUTARCHO,^g CLEMENTI,^h PORPHYRIO:ⁱ Quos secuti sunt ex recentioribus multi.^k Nec rationes illis defunt; urgent enim, Pythagoram discipulos eam ob causam a venatione abstinere iussisse,^l & quod monet SENECA,^m dixisse, *omnium inter omnia cognitionem esse, & aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium: nullam animam interire, nec cessare quidem, nisi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Interim sceleris hominibus ac parricidii metum fecisse, cum possint in parentis animam inscii incurere, & ferro morsuque violare, in quo cognatus aliquis spiritus hospitaretur.* Hæc Seneca, qui in sequentibus quoque exponit, qua ratione Sotion hanc ei abstinentiam a carnibus persvaserit. Alii vero hanc abstinentiam a carnibus non ad totum Pythagoreorum chorum, sed ad esotericos tantum, neque ad hos omnes, sed tantum ad perfectiores & religiosiores respexisse asserunt, testesque laudant PORPHYRIUMⁿ atque IAMBlichVM.^o Nos, si hos sequimur, certum putamus, eam non ad omnes pertinuisse, & tantum τοῖς θεωρητικωτάτοις præceptum fuisse, ut ab omni ἐμψύχων esu abstinerent: fuit tamen quædam etiam a carnibus abstinentia omnibus Pythagoræ discipulis communis, qua non licebat eis comedere carnes, nisi certi generis, imprimis eas, quæ ex victimis essent, ut ipse testatur PHOTII anonymus. Nec ratio τῆς μετεμψυχώσεως declinanda est. Statuebat enim, teste IAMBlichO,^p Pythagoras: *Animam humanam in ea saltem animalia non ingredi, quæ mactare fas est: ideoque ex immolabilibus ea sola comedenda, quæ pro victimis cadere licet, a cæteris omnibus abstinentum; hæcque acusmaticis præcepisse.* Ex quo loco, si Iamblichi auctoritatem sequimur, quam LAERTIVS^q quoque firmat, sequitur, carniū hoc interdictum ad pollutas carnes, quæque victimæ haud essent, relatum fuisse, & acusmaticos quoque obstrinxisse. Ideo & a morticinis abstinere iussit, cuius quoque lanam respuisse ad vestem supra observatum est. Piscium tamen esu omnibus interdixisse, veteres plerique

l. c. p. 143. BVDDEVV l. c. p. 413. IO. LVDOV. BOYE pec. diff. IO. MICH. WEINREICH. de abst. carnis Pyth. Misc. Lips. T. IV. obs. 85. p. 65. seqq. ANT. GVNTH. HECHVS pec. diff. DODWELLVS l. c. p. 125. seqq. qui carnis esum introduxisse Pythagoram pugilem, prohibuisse philosophum contendit, conf. CLER. l. c. p. 141.

e) l. c.

f) Epist. 108.

g) De esu carniū T. II. p. m. 371.

h) Pedag. l. II. c. 1.

i) De abst. a carn. l. I. c. 24.

k) Vide nominatos SCHILTERO l. c. p. 556. PHIL. CAROLI Obs. ad GeH. l. IV. c. 11. p. 264. STOLLE Hist. phil. mor. gent. §. 130. p. 216.

l) IAMBlich. c. XXI. n. 100.

m) l. c.

n) l. c. c. 27. de vit. Pyth. n. 34.

o) l. c. n. 98.

p) n. 85.

q) Lib. VIII. f. 35.

que testantur, ^r & IAMBlichVS etiam raro, monet, vesci solitos opsonio amari petito, ^s quod id genus cibi propter certas causas usui illis ad victum non esset. Causas is non aperit, LAERTIVS ^t vero, pisces sacros ideo non gustandos præcepisse, ait, quod fas non sit, eadem diis & hominibus apponi; EVSTATHIVS ^u autem eam causam affert, quod ἐχέμυθιας symbolum sint. Fabas edere cur prohibuerit, infra melior dicendi locus erit, ubi de medicina Pythagorea dicendum. Malva cur abstinendum esse voluerit, IAMBlichVS explicuit, ^x qui alio loco lucem obscure dictis fœneratur, observans ideo herbam hanc sympathiæ inter cœlestia & terrena indicem dici, quia foli sese obvertit. ^y Sed & malvæ folium esse sanctissimum dixit Pythagoras, teste AELIANO, ^z ad cuius locum videntur, quæ commentatur IACOBVS PERIZONIVS. Porro & ab ovis abstinuisse ut ab animalibus oviparis LAERTIVS ^a testatur, quod scilicet nutrire plurimum, & genituram uberem præbere, veneremque concitare observetur: quam rationem PHOTII anonymus etiam affert, cur carnibus vesci suos non voluerit. Alia leviora non attingimus, a SCHEFFERO ^b exposita, qui legendus. Quod ad potum attinet, eadem ratione ut de carnibus disposuit. Contemplativis omnis vini usus interdictus erat, ut diserte testatur IAMBlichVS, ^c eo quod mentis sinceritati & integritati officeret, cui theoretici præ aliis studebant. Reliquis vino uti licebat, sed non interdiu, uti supra ex Iamblichio traditum. Aqua vero pura, & panis mundus unus in dies duos, ut habet Alexis apud ATHENAEVM ^d & olera & maza, plerasque cœnas Pythagoreorum replebant. Veste usos fuisse Pythagoreos, præceptorem imitatos, candida & munda, supra jam dictum, ubi etiam an lino tantum vel lana confici jusserint vestimenta pluribus egimus. Imprimis vero in cultu Deorum & sacrificiis peragendis non nisi veste pura & candida, in qua nemo dormiverit, esse in templum intrandum præcepit, quod mire pervertit ARCERIVS, nigram rufamve vestem a IAMBlichO ^e innui putans, qui nigrum & fuscum colorem, ut somnum, ignaviæ, symbolum esse, ideoque vitatum a Pythagora, dixerat. Ceterum licet conjugibus uti liberosque procreare suis non interdicebat Pythagoras, fortitudinem tamen, & moderationem vehementer injungebat, ventrique imperari jubebat, & ad generandam sobolem rationes medicas saluberrimas præscribebat, & conjugii fidem quam maxime commendabat. ^f

Ppp ppp 3

VII.

^r) PLVT. l. c.^s) n. 98. opsonium vero idem hoc loco est, ac cibis.^t) f. 34.^u) Odyss. μ. p. 1720.^x) n. 109.^y) In Protrept. Symb. XXXVIII.^z) Lib. IV. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 143.^a) l. c.^b) l. c. c. 9. de gallo gallinaceo albo.^c) l. c. Ita & Apollonius Tyaneus, rigidus Pythagoreismi observator apud PHILOSTRAT. l. l. c. 15.^d) l. IV. c. 17. locus dignus qui legatur; ita enim:

Οἱ Πυθαγορίζοντες γὰρ ὡς ἀκούμεν
 οὐτ' ὄψον ἐδίδοσαν, ἔτ' ἀλλ' ἐδὲ ἐν,
 Ἐμψυχον, δίνοντ' ἐχὶ πίνεσι μόνοι
 - τὰ δὲ, καὶ ἡμέραν τὰδε
 Ἄρτος καὶ ἀδαρος ἕς ἐκατέρω, ποτήριον
 Ἐδάτος - -

^e) Cap. XXVIII. n. 153.^f) Cap. XXXI. n. 209. seq.

*Methodus
duplex.*

VII. Ex his facile intelligi potest, duplicem adhibuisse Pythagoram docendi methodum vulgarem & arcanam. Hoc enim in scholis Ægyptiorum Græcorumque theologorum initiatus didicerat, idque ipsius scopus, quem in constituenda societate philosophica sequebatur, postulabat. Vulgari vero methodo virtutis præcepta omnibus parænetica docendi ratione commendabat palam, cujus exempla aliquot orationum cohortantium ad virtutem exponit IAMBlichVS; ^g altera, quæ arcana fuit, Ægyptiacæ docendi viæ æmula imaginibus symbolisque constabat, quorum cum postea pluribus mentio facienda sit, nihil de iis hoc loco addimus. His symbolis utebantur Pythagorei, ubi coram ἀλλοφύλοις & extra familiam suam constitutis de sapientia & doctrina præceptoris differendum erat, cum ipsi facile invicem se intelligerent, a nemine vero, qui his sacris initiatus non erat, intelligi possent. Erantque ista symbola, recte monente IAMBlichO, ^h *si quis arcanos sensus non attigisset, ridicula & animalia, nugisque & gerris plena, ubi vero significatio, sensusque latens evolutus esset, profundam philosophiam exhibebant.* Tantumque fuit in reticenda & recondenda Pythagoræ doctrina discipulorum ejus studium, ut ne acusmaticis quidem, sive qui initiari cupiebant, & in disciplinam Pythagoræ se dederant, omnia ejus dogmata proponerentur, sed, quæ res naturales & divinas exponebant, physicis & sebasticis, uti supra dictum, reservarentur, & obscurissime nudarum veritatum moralium assertiones illi a quodam intimæ admissionis discipulo acciperent. Tandem, ut accurate custodiretur, & a vulgi auribus semoveretur sapientia Pythagorica, cavebant Pythagorei, ne quid scripto emanaret in vulgus: hinc totam Pythagoræ doctrinam in pectoribus, ut ait PORPHYRIUS, ⁱ arcanam reconditamque custodiebant, nihilque scriptis consignabant, præter quædam intellectu difficilia, quæ exterioris admissionis discipuli memoria repetebant. Cum vero plerique Pythagorei a Cyloniana factione delerentur, Lysis & Archippus, qui domo tunc aberant, commentaria quædam, ne tota scientia interiret, summatim composuerunt, & quæ alii reliquerant, in unum corpus redegerunt: præcipientes filiis & filiabus ac uxoribus, ne cuiquam extra familiam eorum copiam facerent, idque continua quadam successione privatim posteris denuntiantes, permulto tempore observarunt. Platonis tamen tempore, ubi secta ad finem vergebat, non tantum Philolaus scripta Pythagorica vendidit, ^k sed Archytas quoque Tarentinus ^l commentaria sua cum Platone communicavit. Fecit vero hoc abscondendi sua studium, ut non solum quod supra exposuimus, tota Pythagoræ historia fieret obscurissima & incertissima, verum etiam ex tot ejus discipulis pauci nobis innotescerent, ut ex eo Pythagoræ discipulorum catalogo videre est, quem contexuit IAMBlichVS, ^m in quo tamen sunt qui-

g) Cap. XXII. n. 101. seqq.

h) n. 103. seqq.

i) n. 57. 58. & qui eum exscribit IAMBlich. c. XXXV. n. 252. conf. Amœnit. liter. T. VII. p. 200. seqq.

k) Probatum id supra in Platone.

l) Vid. PLATO epist. XII.

m) l. c. c. XXXVI. n. 266. ex quo catalogum Pythagoreorum confecit FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. pag. 480.

quidam, qui ad hanc sectam non pertinent. ⁿ Eorum, quorum doctrinae ad nos pervenit memoria, in sequentibus dabimus historiam.

§. XVI. Facilis ex his, quæ hucusque de rebus Pythagoræ, veterum suffulti testimoniis, differuimus, conjectura est, certiora atque luculentiora de ipsa philosophia atque doctrina Pythagorica expectari non posse, multisque & hanc quoque Pythagoricæ historiæ partem tenebris circumseptam esse, & insuperabilibus premi difficultatibus. Res itaque omnis etiam hic quoque ad conjecturas redit, quarum rationes & fundamenta ut recte constituentur, sequentia præmonenda sunt, antequam de ipsa Pythagoræ philosophia & doctrinis dispiciamus.

Observationes criticae generales de philosophia Pythagoræ.

I. Quam incerti sint fontes, ex quibus notitia philosophiæ Pythagoricæ hauriri potest, demonstrari luculentius nequit, quam si ea repetantur, quæ de methodo Pythagoræ & sequacium arcana late in superioribus disputavimus. Ipse enim, ut probabilior fert sententia, Pythagoras nihil scripsit, certe nihil, quod non manifestæ fraudis suspectum sit, ad nos pervenit. Nec discipuli quicquam, quod interioris disciplinæ & doctrinæ esset, in literas retulerunt, sed obscura quædam & symbolica in commentarios relata, tanquam ænigmata & gryphos suis ita commendaverunt arcane custodienda, ut aureum vellus draconibus traditum, vel Hesperidos poma custodienda commendata esse, credas. Lyfis vero & Archippus, arcanam, quam in memoria hætenus servaverant, doctrinam, non clara luce, sed exiguis, teste PORPHYRIO ^o igniculis obscuram admodum & pervestigatu difficilem conservarunt, & collatis obscurissimis antiquorum scriptis, methodo Pythagorica, id est, tenebris obsepta in literas retulerunt. Neque tamen horum quoque commentaria supersunt, sed infelix condendi studium ea omnia abstulit. Pythagorei vero, qui post magistrum florere, cum sua Pythagoræ supposuerint, valde suspecti sunt, an præceptoris, quem vivum non audierunt, mentem tam obscure & per ænigmata traditam recte intellexerint, nec ne? symbolicam enim docendi methodum aptam esse, ut quicquid otiosis & ingenii fecundioris agitatione commotis hominibus vesani in mentem venit, ei applicari, & ex ea probari queat, supra nobili Ægyptiacæ philosophiæ exemplo probavimus. Neque in eo plus justo suspicaces nos esse queratur aliquis: PORPHYRIUM ^p enim item adducimus, candide fatentem, τῶ μὴ ἀντιπρὸς Πυθαγορείους εἶναι τὰς ἐνφύροντας ταῦτα: quod nec ii, qui in vulgus ea proferebant, veri Pythagorici erant. Quis itaque in tanta incertitudine certi quid de Pythagoricis doctrinis promittat? quisque genuinos reperiatur fontes, unde liquida hauriri queat earum notitia?

I. Philosophia Pythagoræ incerta.

II. Quod si concedamus, non a vera Pythagoræ doctrina abludere ea, quæ ultimi ex hac secta viri memoriæ posteritatis scriptis tradiderunt, pa-

II. Deficientia monumenta pleraque.

ⁿ) E. g. Zaleucus, Charondas, Zalmoxis plerisque confictos putat LLOYDVS l. c. conf. BENTLEY. de epist. Phalar. p. 85.

^o) l. supra citata.

^p) n. 53.

rum tamen inde juvamus, cum pleraque omnia temporum nobis eripuerit iniquitas, quæ vero restant, valde suspecta sint, & incerta, num a Pythagoreis profecta sint, & genuinam hujus sectæ doctrinam sapiant? Nam servavit quidem nobis aliquot Pythagoreorum fragmenta STOBÆI diligentia, ex cujus florilegio duas collectiones scriptorum Pythagoricorum nobis exhibuere viri docti; unam moralem, in qua Hippodami, Euryphani, Hipparchi, Archytæ, Theagis, Metopi, Clinæ, Critonis, Polique dissertationes morales, licet mutilæ, comprehenduntur, iisque Pythagoræ, Lyfidis, Theanus, Melissæ & Myæ epistolæ adjiciuntur, ^q alteram politicam, itidem ex STOBÆO collectam, variorum Pythagoricorum monita politica sistentem: ^r dudum vero viri haud obesæ naris de integritate eorum scriptorum dubitarunt, ^s & suspicati sunt, conficta esse ab iis, qui proximis post C.N. temporibus Pythagoream disciplinam restaurare, infelicibus licet auspiciis, aggressi sunt. Quorum argumenta etsi levia putat optimus FABRICIUS, ^t fatebitur tamen, ea sua non carere probabilitate, quisquis accurate expendit, quam diligenter veri Pythagorei ad id attenderint, ne quid de rebus moralibus aliter, nisi *συμβολικῶς* & *αἰνιγματικῶς* proponerent, sicque veros scholæ suæ sensus studiose occultarent; quamque studiosum in ejusmodi fingendis fuerit atque audax illud hominum genus, quod post Servatoris inter homines versantis tempora Christianæ doctrinæ invalescentis & puritate sua magnas victorias reportantis æmulatione accensum, Pythagoricam disciplinam, tanquam sanctissimam, illi opponere tentavit. Certe ea ipsa fraus, quæ in suppositis Pythagoræ ejusque filiabus epistolis, accuratioribus criticis non ignoratur, justæ facit suspicioni locum, reliqua quoque feliciora nascendi fata non habuisse. Et tamen hæc omnia moralem tantum & politicam philosophiæ partem concernunt, in qua suæ licet methodo usi etiam ad exotericos Pythagorei differebant. De naturali & theologica parte, nihil nobis, quod verisimiliter Pythagoreis tribui queat, superest; cujus rationem supra ex Iamblichō adduximus, quod hæc ad *Θεωρητικοτάτας* tantum pertinuerint, quibus jurejurando silentium erat imperatum.

III. Diversi
interpretandi
modi.

III. Est & aliud, quod valde suspecta facit monumentorum Pythagoricorum fragmenta, quæ supersunt, diversa scilicet interpretandi doctrinas Pythagoræ ratio apud eos quoque, qui se interius revelasse velum & acroamatica dogmata propalasse jactant. Ait enim IAMBlichVS; ^u diversos interpretandi modos apud Pythagoreos existere; unum proprium sectæ Pythagoricæ nec facile evulgandum; alium vero popularem, & qui tradi omnibus communiter queat, tertium denique medium inter utrumque,

q) Post HENR. STEPHANVM, qui *Diogeni Laërtio* ea subjecit, & DAN. HEINSIVM, qui priori suæ *Maximi Tyrii* editioni addidit, *Collectio* ni suæ inseruit THOM. GALE *Cantabr.* 1671. *Amst.* 1688. 8. quam titulo *Opusculorum mythologicorum, physicorum & ethicorum* dedit, pag. 659. seqq.

r) IAC. SPONDANVS Latine vertit, subjuncta sunt ARISTOTELIS *Politicis* cum comm. PET. VICTORII editis *Basileæ* 1589. fol.

s) HERM. CONRING. in *propolitici* c. XV. p. 104. IAC. THOMASIVS de *virt. cardin. diff.* I.

t) *Bibl. Gr. l. II. c. 13. vol. I. p. 513.*

u) In *protreptico* c. 21.

que, non plane popularem, nec palam Pythagoricum, sed nec penitus ab utroque remotum. Ex quo loco manifestum esse, alibi monuimus, ^x eos, etiam cum arcanorum venditarent explicationem, non intrinsecam istam, quam vocabant, sapientiam, sed mediam quandam tradidisse, satisfacturos scilicet hominum, imprimis potentium curiositati, sine religionis violatione, diversumque ab esoterico explicandi genere acroamaticum contingentes. Incerti itaque reddimur, annon fumos nobis vendiderint, qui ista jactarunt.

IV. Auget hanc philosophiæ Pythagoricæ incertitudinem plagium hominum philosophantium & Pythagoreis sua eripientium, & aliena postea affingentium; qua de re ita PORPHYRIUS: ^y *Plato, Aristoteles, & Speusippus, item Aristoxenus & Xenocrates, ut Pythagorei affirmant, utilissima quidem pro suis venditarunt, paucis quibusdam immutatis; vulgaria autem & leviora, & quaecunque ad subvertendam atque irridendam Pythagoreorum scholam ab invidis & calumniatoribus postea excogitata fuerunt, coacervarunt, & ut sectæ ejus propria reliquerunt.* Quam querimoniam non prorsus temere esse, fidem nobis hactenus fecit Platonis, Aristotelis, Speusippi & Xenocratis historia. Quod vero magna invidia pressa fuerit schola Italica, infelicia ejus fata, quæ Crotoni, Tarenti & Metaponti passa est, satis loquuntur, & verisimile esse svadent, multa quoque in deterius a calumniatoribus fuisse afficta. Quis vero ista a genuinis discernet? quis veros characteres, quibus philosophia Pythagorica dignosci queat, hodie enarrabit?

IV. Multa Pythagoræ afficta.

V. Plurimum vero ad incertitudinem historiæ philosophiæ Pythagoræ attulit Plato, quem ex Pythagoræ fluentis arva sua irrigasse supra jam probavimus, recteque observavit CICERO, ^z ideo Tarentum migrasse ad Archytam, & ad reliquos Pythagoreos, Echecratem, Timæum, Acrionem, Locros, ut, cum Socratem expressisset, adjungeret Pythagoreorum disciplinam, eaque, quæ Socrates repudiabat, addisceret. Nec id negabit quisquam, qui utriusque doctrinas inter se comparaverit. Ita vero palam quoque fit, Platonem, quod & Speusippus & Xenocrates alique ex Academia primæ doctoribus fecere, accommodata ad systema Platonicum philosophia Pythagoræ multum eam ad doctrinas suas inflexisse, sicque genuinam philosophi Samii mentem corrupisse. Id quod ferri posset, si aliunde vera Pythagoræ doctrina posset hauriri. Verum ereptis nobis paucis istis fragmentis Pythagoricis sola Platonica schola restat, ex cujus fide de doctrina Pythagoræ judicandum est: ex quo sole meridiano clarius elucet, adulterina pro genuinis, spuria pro nativis nobis obtrudi posse, recteque hanc suspicionem foveri, illos homines sua pro Pythagoricis nobis venditasse. Ex hac vero schola ubi Alexandrini syncrētistæ prodire, qui quam

V. Plato Pythagoricam philosophiam adulterans.

x) *Amœnit. lit. T. VII. p. 208.*

y) *n. 53.*

Hist. philos. Tom. I.

z) *De finibus l. V. plura veterum testimonia adduximus Amœn. lit. l. c. p. 182. seqq.*

maxime de historia & philosophia Pythagorica mereri cupiebant, dici non potest, quantum incertitudo historiae hujus philosophiae aucta sit. Hi enim homines infano prorsus studio flagrabant, omnes orbis religiones & doctrinas cum Pythagoricis & Platonice conciliandi, unde non potuerunt non ineptissimos vetustissimis doctrinis sensus affundere, & quod Platonice factum esse supra demonstravimus, Pythagoricis quoque inferre detrimentum. Horum vero hominum scripta potiores fontes sunt, ex quibus Pythagorae doctrina hauriri debet. Quis itaque certi & indubitati quid inde se cogniturum sperabit? quis subdolis philosophis fidem adhibebit satis tutam?

VI. Doctrina
Pythagorica
neglectim re-
lata.

VI. Accedit his omnibus, quod ea, quae commune memoriarum Pythagoricarum naufragium evasere, non tam doctrinas nobis exhibeant, quam historiam sectae, ejusque conditoris, & quae dogmata referunt, tantum *ὡς ἐν παρόδῳ* nec eo ordine atque modo referunt, ut tuto de systematis nexu judicari queat; id quod etiam THOMAS BURNETIVS ^a observavit. Causam ejus rei facile intelliget, qui ad ea attendit, quae copiose hactenus differuimus. Dogmata enim sua summe celabant philosophi Italici, de magistri vita & miraculis multa narrabant, vel etiam mentiebantur, ut auctoritatem sectae conciliarent. Intercidente secta intercidit etiam doctrina, & obscuri quidam remanebant igniculi, lucis extinctae testes tristissimi; hos sufflabant, lucemque novam inde excitare studebant homines *ἀλλόφυλοι* & aliis systematibus innutriti, qui doctrinam coherentem dare non poterant. Vbi vero secta Pythagorica restitui post C.N. coepit, conjecturis omnia data sunt, & paucis tantum de philosophia actum Pythagorae, ejus vero vita culta, aucta, & ad insaniam ornata mendaciis, ut miraculis Christi opponeretur, quod non efficacius fieri posse sperabant, quam si incognitas doctrinas oggererent, quas nec ipsi satis tenebant, nec spes erat, simplici Evangelii candori semel adsvetos pro veritatibus sanctissimis habituros.

VII. Mathe-
maticae disci-
plinae reliquis
intrusae, haec
que illarum
notionibus ob-
scurata.

VII. Nondum difficultatum in discenda philosophia Pythagorica satis est, sed & expendendum, quod & veteres tradunt, & totus philosophiae istius habitus aperte prodit, Pythagoram more temporis illius, quo vivebat, & praceptorum suorum quos in Aegypto habuerat, non tantum disciplinas mathematicas philosophiae, praesertim naturali & divinae, id quod laudandum erat, praemisisse, sed hanc quoque illis ita attemperasse, ut totam physicam & theologiam suam notionibus mathematicis replet, quae rem adeo non explicabant, ut potius obscurissimam cognitionem efficerent. Cujus nobile exemplum doctrina de numeris est, quam a Pythagora esse, nemo quidem negaverit, incertum tamen & obscurissimum esse, quae arcanum physica & theologica illis indicare voluerit, postea enucleatius trademus. ^b Quod si etiam supponimus, quod probabile esse, deinde ostendemus, ita causas, formasque rerum spiritualium & naturalium explicare vel obscu-

^a) *Archaeol. philos. l. I. c. II. p. 424.*

^b) *Conf. Amæn. lit. l. c.*

obscurare potius & velo suo involvere voluisse Pythagoram, fatendum tamen est, quod jam ARISTOTELES^c observavit, & pulchre ostendit BURNETIVS, ^d *inepte hæc omnia fieri, & stulte hos philosophos, nimia subtilitate peccantes, studuisse tenuibus araneorum filis divam naturam tenere, quæ non nisi ferreis aut adamantinis catenis ratione rigida fide, & observationibus se constringi patitur.* Qua ratione ut Plato quoque peccaret, & Aristoteles, Pythagoræ potissimum exemplo seductus uterque est.

VIII. Quod si tamen ea, quæ verisimili aliqua ratione Pythagoræ tribui possunt, præsertim quæ sunt *Φυσιολόγικα καὶ Θεολογόμενα*, accurate expenduntur, & cum toto docendi & vivendi modo & characteribus Pythagoræ comparantur, patet inde luculenter, hominem ingenio magis, quam iudicio valentem ad enthusiasmum cum imaginationis fortiori impulsu, tum voluntatis affectatione quam maxime pronum fuisse, & ut sibi divinos honores arrogavit, ita hunc sibi finem philosophiæ constituisse, ut non morali quadam similitudine, sed naturæ paritate homines in divinam naturam mutaret, Deosque eos tandem efficeret. Finem aurei carminis eum non legisse oportet, qui hæc negat, facileque is vincetur, ubi ad ipsam Pythagoræ physiologiam & theologiam explicandam accedemus. Hic vero id præmonendum vel ideo fuit, ne ad animi Pythagorici characteres, qui magnum in condendum systema influxum habere solent, minus attendentes, præiudicio auctoritatis & antiquitatis seduci nos patiamur, ut divina & sancta putemus ea, quæ externa facie quidem nitent, intus vero stultissimi scatent enthusiasmi scabie.

VIII. Ad enthusiasmum redeuntia pleraque.

IX. Ex dictis jam, nisi fallimur, facili labore disci potest, quanta cautione animus præmuniendus sit, si in indagandis Pythagoræ dogmatibus offendere nolimus, quantaque attentione & non sine examine critico legendi sint, qui de philosophia Pythagorica scripsere. Dolendum vero est, nobis nec Aristotelis de hoc argumento librum, ^e nec Didymi, Philolai, Moderati Gaditani, Androcydis, Diogenis, Antiphanis, Alexidis Tarentini, Aristophanis Rhodii, Cronii, Numenii, Thrasylli, Hipparchi, Zenonis & aliorum, ad quos provocant LAERTIVS, PORPHYRIUS, IAMBLICHVS, STOBÆVS aliique, monumenta ^f suppetere; certum enim est, multa nos melius luculentiusque ex iis cognituros fuisse, quæ dicti viri vel festinantis calami negligentia, vel partis, cui addicti erant, studio perperam, saltem minus accurate retulerunt. Eadem, immo maiore etiam accuratatione in legendis & consulendis iis opus est, qui ex recentioribus doctrinam Pythagoricam explicare conati sunt, quos potiores laudat cl. HEVMANNVS. ^g Plerique enim animum ab auctoritatis, antiquitatis, &

IX. Scriptores de philol. Pythag. caute legendi.

Qqq qqq 2

hypo-

c) Metaph. l. XIII. c. 4.

d) l. c. p. 429.

e) Conf. IONSIUS de Scr. Hist. philos. l. I. c. II. pag. 54.

f) Conf. IONSIUS & FABRICIVS II. cc.

g) Act. philos. vol. I. p. 373. inter hos eminet

MIC. MOVRGUES Plan theologique du Pythagoreisme vid. CLERIC. Bibl. chois. T. XXVII. p. 424. seqq. 10. SCHEFFERI vero libri de philosophia Italica, quorum prodromus est tractatio de natura & constitutione philosophiæ Italica, lucem non viderunt.

hypotheseos scholæque præjudicio immunem ad hoc negotium non attulerunt, quo fieri non potuit, ut non multa se videre acute crederent, quæ oculatiores & istis præjudiciis non impediti cernere nequeunt.

Doctrina Pythagoræ de philosophia in genere.

§. XVII. Sequendi itaque in delineanda Pythagoræ doctrina philosophica duces sunt, qui possunt inveniri, nec passus ullus sine cauta attentione suscipiendus est, cogitandumque, quibus potissimum auctoribus aliquid Pythagoræ tribuatur, nec fides danda aliter, quam testium patitur conditio. Hos si sequimur, sequentia placuere Pythagoræ; & quidem de philosophia in genere:

I. Philosophiæ scopus est, insitam nobis mentem ex impedimentis vinculisque eruere atque vindicare: sine qua nullus omnino sanum aliquid verumque, cujuscunque tandem sensus ope atque beneficio, discere atque perspicere potest ^b Huic purgationi inservivisse exercitationes atque afflictiones supra memoratas totamque disciplinam Pythagoræ, in antecedentibus luculenter ostendimus, & suo quoque loco diximus, qua ratione & occasione philosophiæ nomen appellationi sapientiæ prætulit, qua de re in sequentibus plura tradentur.

II. Perpurgatæ menti utilia quædam & profutura exhibenda sunt, quibus semet ipsam sensim ad rerum æternarum ejusdemque generis & incorporearum, perpetuo secundum idem atque eodem modo se habentium contemplationem assuefaciens, a minutioribus ordine progrediatur, ne subita, atque repentina mutatione avertatur atque renuat, ob tantam tamque diuturnam nutrimenti pravitatem. ⁱ

III. Mathematicis itaque scientiis & speculationibus illis, quæ inter corpora atque incorporea mediæ sunt, & quasi in utrorumque confinio, veluti præexercitationibus utendum est paulatim, ad contemplationem eorum, quæ vere existunt: artificiosa quadam ratione mentis oculos a rebus corporeis nunquam secundum idem atque eodem modo in uno eodemque statu vel tantillum permanentibus, ad alimentorum desiderium abduciendo. Hæc de disciplinarum propædeumaticarum necessitate, usu & scopo ex mente Pythagoræ PORPHYRIVS, qui totus Platonis sermone utitur, qui eundem in modum de ideis loquitur. Quoniam vero Plato, hanc ipsam doctrinam in Italica schola hausit, & systema ei suum potissimum inædificavit, uti suo loco dictum; hinc probabile est, ipsum Pythagoram ita instituisse; Mathematicas enim scientias inter propædeumata eum retulisse, dubitari nequit: numerorumque doctrinam, ceu symbolum intelligibilium principiorum introduxit, & ut his assuescerent discipuli, notionibus abstractis eos uti disciplinis mathematicis docuit, quod has semina latentis in anima scientiæ continere putaret, μαθημάτων enim nomine ab eo appellatas esse PROCLUS ^k monet, ideo quod omnis μάθησις sive disciplina sit reminiscencia, quæ non extrinsecus animæ adveniat, qualis est sensuum,

^b) PORPHYR. n. 46.

ⁱ) *ibid.*

^k) In *Euclid.* l. I. p. 13.

sensuum, cognitio & opinio; sed ab iis quæ nobis apparent, excitetur atque intus perficiatur, a cogitatione in semet ipsam conversa.

IV. Totus mathematicarum disciplinarum ambitus in quatuor partes dividitur, quarum duæ multitudinem, duæ magnitudinem spectant. Multitudo spectatur vel in se, vel in alio; magnitudo vel quiescit vel movetur. Multitudinem in se considerat arithmetica, in alio musica; magnitudinem quiescentem geometria, mobilem sphaerica contemplatur.

V. Infinitum mens, istas scientias producens a multitudine & magnitudine removet, & circa solum finitum versatur. Mens enim in se ipsa habet omnia multitudinis & magnitudinis principia, quoniam tota ex æqualibus in se ipsa partibus, unaquaque & indivisibilis cum sit & divisibilis vicissim, mundumque ex ideis producit, essentialis finitatis & infinitatis particeps fit, ex rerum, quas intelligit, contemplatione: intelligit vero ea, ex parte finiti, quod est in eis, non ex parte infinitatis vitæ. Ita PROCLUS¹ Pythagoreos ratiocinatos esse tradit, apertum vero est, posterioris temporis homines, principiis Pythagoricis usos, hæc ipsis ratiocinia supposuisse, ut plerumque fieri solet, factumque est in veterum systematibus explanandis sæpius: unde hæc non moramur, sed ad ipsas has disciplinas considerandas progredimur.

§. XVIII. Arithmetica nobilissimam apud Pythagoreos scientiam *Arithmetica.* fuisse, compertum est, testaturque LAERTIUS,^m circa eam potissimum Pythagoræ studium versatum fuisse. Cum enim huic potissimum methodo in Ægypto esset innutritus, qua rerum naturalium principia notionibus, figuris & terminis geometricis & arithmeticeis, depinguntur, pleraque, quæ de rerum naturalium & spiritualium constitutione, natura modoque disputare in animo habebat, ejusmodi symbolis proposuit. " Etsi vero hoc indubitatum esse videtur, Pythagoram de spiritali & naturali mundo numerorum symbolis philosophari voluisse, incertum tamen non solum est, sed & plane impossibile, dicere, quid per illos numeros intellexerit, quave ratione de rebus spiritalibus atque naturalibus ista arithmetica philosophica philosophatus sit. Cujus causam ii facile perspicient, qui ea, quæ de arcana Pythagoræ doctrinæ methodo supra dicta sunt, memoria repetunt, vel fata quoque philosophiæ Pythagoricæ, cum ipso ferme magistro extinctæ cogitant. Ex dictis enim nullo negotio perspicitur, hæc mysteria τοῖς Θεωρητικωτάτοις tantum revelata, ad paucissimos Pythagoræ discipulos pervenisse, ab iisque ita studiose fuisse celata, ut impossibile fuerit, ex iis quicquam expiscari eos, qui intra velum admissi non essent: paucas vero scintillas, quæ in animis reliquorum servabantur, fatali incendio, quod non domum tantum, sed & sectam Pythagoræ fere totam delevit, fuisse extinctas.^o Laterem itaque lavant, qui se hæc ænigmata explicare, & his numeris, qui

Qqq qqq 3

du-

l) l. c.

m) Lib. VIII. f. 12. add. PSEUDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 30.

n) Conf. ED. HERB. DE CHERBURY de relig. gentil. c. X. p. 89. seq. ed. Amst.

o) Eo etiam tendunt, quæ doctissimi viri THOM. BURNETIUS *Archæol. philos. l. I. c. XI. p. 428.* & IO. LAUR. MOSHEM. ad CUDWORTH. c. IV. §. 20. p. 444. seqq. prudenter de hac re monent.

dudum ob obscuritatem in proverbium abierunt, accendere lucem laborarunt. Non defunt quidem ex veteribus & recentioribus, qui arithmetica hanc philosophicam, ex mente Pythagoræ explicare aggressi sunt; id quod ex veteribus ANONYMVS,^p NICOMACHVS GERASENVS,^q & IAMBLICHVS,^r SEXTVS item EMPIRICVS;^s ex recentioribus IOACHIMVS CAMERARIVS,^{ff} & IO. MEVRSIVS^t præstiterunt, ut alios taceamus, quorum hac de re cogitationes in compendio exhibuit cl. IO. IAC. LEHMANNVS;^u verum hi omnes, suas nobis potius opiniones, vel etiam arithmetices vulgaris præcepta, quam Pythagoræ doctrinas theologicas & physicas explicant. Pleræque enim istæ explicationes Platonicos ex Ammonii & Plotini schola, certe ex Alexandrinis cathedris oriundos auctores habent, quorum hominum infelix studium cuncta veterum dogmata pro lubitu fingendi, miscendi, conciliandi atque exponendi, toties jam notavimus. Vnum, quod specie aliqua ad conciliandam obscurissimæ doctrinæ lucem afferri posse videtur, non tacebimus. Nempe supra demonstratum est, Platonem, cum scholas Pythagoreorum invisisset, inde doctrinam de ideis retulisse. Cum itaque dogma de ideis cum doctrina de numeris Pythagoræ multis modis conveniat, verisimile est, Pythagoram eodem fere modo numeros intellexisse, quo Plato ideas, & innuisse, quod acute conjicit BURNETIVS:^x *Quemadmodum numeri progrediuntur ab unitate sive monade, omnium simplicissima radice, in magis magisque compositos, novasque induunt proprietates in illo progressu: ita a Deo simplicissimo recedere gradatim rerum productarum classes, retinereque characteres aliquo modo suis numeris analogos: sicque rerum ortum & emanationem a primo ente progressumque per varios ordines a summis ad ima, si non ratione explicata, saltem per symbola & similitudines explicuisse.* Augebitur hæc verisimilitudo, si observetur, Pythagoram eodem fere loco numeros habuisse, quo ideas suas Plato habuit, & utrumque inanem, & otiosam doctrinam ad entusiasmum retulisse. Diligenter enim utramque doctrinam comparantibus palam est, non eidem tantum fundamento inædificasse Pythagoram numeros & Platonem ideas, nempe emanationi rerum sive entium spiritualium eorumque variorum ordinum ex summo Deo; sed & eodem modo numeros definivisse, & distinguivisse, ex eodem etiam fonte, Deo, derivavisse; eandem iis dignitatem adscripsisse, & principia sensibilibus ex iis fecisse, ratione quoque mentis humanæ, numeros & ideas eodem loco posuisse, eique ad liberandum ex carcere corporis animum & ascensum ad Deum numeros pariter, ut ideas objectum constituisse, finem quoque numerorum ut idearum, cognitionis posuisse,

p) In theologumenis arithmeticiis Paris. 1543. 4. editis.

q) Ejus introductionis arithmetice hodie deperditæ summam servavit PHOTIVS Cod. CLXXXVII.

r) In Comm. in Nicomachi introductionem arithmetica, quam cum versione Latina notisque suis edidit SAMUEL TENNVLIVS Arnheimæ 1668. 4.

s) Pyrrhon. hypotyp. l. III. c. 28. adv. Math. l. X. f. 248. seqq.

ff) In explicatione in duos libros Nicomachi, quam suffixit Iamblichus TENNVLIVS.

t) De denario Pythagorico. OSII, KIRCHERI & PETRI BVNGI nugæ silentio præterimus.

u) In hist. Pythag. observ. illustr. p. 393. seqq.

x) l. c.

se, Deo fieri similem, immo ipsum fieri Deum. Quæ omnia allatis veterum testimoniis & exposita utriusque philosophi physiologia peculiari schediasmate historico philosophico, ^y quantum licuit, planum fecimus, Nec hæc nostra tantum opinio est, sed dudum viri eruditissimi in hac fuere sententia, ex quibus imprimis RADVLPHVS CVDWORTHVS, ^z THOMAS BVRNETIVS, ^a IO. CHRISTOPH. WOLFIUS, ^b DAN. GEORG. MORHOFIVS, ^c IOANNES CLAVBERGIUS ^d & ISAACVS BEAVSOBRIVS ^e videndi sunt. Nec magnopere huic officere putamus sententiæ, quod doctissimus CVDWORTHII interpres ^f urget, longe aliud esse numeros, aliud ideas mentisque notiones; non enim hic de conceptibus mentis, sed de formis rerum atque exemplaribus, quæ intelligibilia sunt, sermonem esse, totus Platonice philosophiæ habitus & summa ostendunt. Non reticebimus tamen difficultatem, quæ hanc quoque opinionem premit. Scilicet quicquid de numeris Pythagoræ scimus, illud omne ex Platoniorum schola profectum est, nec aliunde sua hauserunt Plutarchus, Sextus Empiricus, Clemens Alexandrinus, Lactantius, quique veterum alii obscurissimam doctrinam attigerunt. Platonem vero non ipsum tantum doctrinas præceptorum adulterasse, supra demonstratum est, sed ejus quoque sequaces, & imprimis juniores Platonici cuncta veterum systemati suo ex tot aliorum opinionibus, centonis instar, confuto, adaptarunt: hos vero testes, hos auctores, hos interpretes sequi oportet, nisi in his tenebris cœcutire prorsus velimus. Quod si itaque expositæ sententiæ de numeris Pythagoræ nobis objiciat aliquis, in ejusmodi rebus nihil explorati licere decernere, ^g nos facile habebit consentientes, qui id operose eodem, quo de his differuimus, loco, confecimus. Sed propius tamen accedamus ad hanc numerorum doctrinam, quam his potissimum assertis constitisse veteres tradunt:

I. Studium numerorum omnium nobilissimum est, quorum scientiam exactissimam qui possidet, is summum bonum habet. ^b Probavit hoc ipse Pythagoras, qui teste LAERTIO ⁱ maxime vacavit circa speciem mathematicæ, arithmetica, &, quod AELIANVS ^k habet, eum hominem sapientissimum fuisse, dixit, qui numeros invenisset, post illum, qui rebus nomina imposuisset.

II. Numeri sunt vel intellectuales vel scientifici. ^j

III. Numerus intellectualis est, quod in divina mente ante omnia subsistebat, a quo & ex quo omnia in ordinem sunt descripta, & per seriem in-

y) De convenientia numerorum Pythagoræ cum ideis Platonis, *Amœnitat. liter. T. VII. p. 173. seqq.*

z) *Syst. int. c. IV. §. 21. p. 466.*

a) *l. c.*

b) *Ad ORIG. philosophum. p. 31.*

c) *Polyhist. liter. T. II. l. I. c. 2. §. 4. p. 13.*

d) *Peculiari epistola inserta TENNVLI notis in IAMBlich. p. 177. seqq.*

e) *Hist. des Manichéens T. I. P. II. l. I. c. 6. §. 6. pag. 313.*

f) *l. c. not. 7.*

g) *ibid.*

h) THEODORET. *Therap. l. XI. p. 152.*

i) *Lib. VIII. f. 8.*

k) *V. H. l. IV. c. 17. conf. STOBÆVS eclog. physic. c. 2.*

l) IAMBlich. *ad Nicom. p. 5. TENN. b. l.*

indissolubilem stant distincte connumerata. Ita IAMBlichVS, ^m qui & hoc addit: Hippasii sectatores, qui acusmatici dicti sunt, numerum exemplar primum in creatione mundi, normamque dixisse, secundum quam creator mundi operandum judicavit de mundo a se creando. Philolaus vero teste EODEM ⁿ numerum dixit vinculum potentia sua sustinens æternam rerum mundanarum permanfionem, sibi que innatum. Alia apud PORPHYRIUM ^o aliosque in eundem sensum tacemus. Ante hos vero omnes ARISTOTELES ^p dixit, τὰς αἰτιὰς αἰτίας εἶναι τοῖς ἀλλοῖς τῆς ὁσίας *Numeros causas esse rebus reliquis essentiae.* Quæ si vera sunt, idem numerus est ac idea, nempe causa æterna & exemplaris essentiae rerum sensibilium.

IV. Numerus scientificus est, extensio & operatio rationum seminalium, quæ unitati insunt, & productio in actum, sive progressio multitudinis a monade incipiens, & regressio in eandem definens. ^q

V. Distinguendum itaque est inter μονάδα καὶ ἓν, unitatem & unum: unitas in intellectualibus existit, unum in numeris; ^r vel, ut Moderatus habet, unitas est in numeris, unum in numerabilibus. Archytam tamen & Philolaum unitatem & unum indiscriminatim appellavisse, THEON SMYRNAEVS ^s observat.

VI. Scientificorum numerorum duo genera sunt, æqualis & inæqualis. Numerus æqualis est, qui in maxima & minima pariter divisionem admittit, in maxima ratione magnitudinis, in minima ratione multitudinis, juxta naturalem duorum istorum generum oppositionem. Inæqualis est, qui hoc non admittit, sed in duas partes inæquales dividitur. ^t

VII. Non unusquisque numerus infinitus est, sed par tantum sive æqualis, estque causa sectionis ejus, quæ in partes æquales in infinitum extrahitur, & propria sua natura gignit infinitatem in rebus, in quibus existit. Limitatur vero ab inæquali, si enim id accedat, impedit ejus sectionem in partes æquales. ^u

VIII. Impar numerus masculæ virtutis est, Diisque cœlestibus proprius, æqualis indigens est & imperfectus, atque femineus, & inferis proprius. ^x Numerus vero, qui ex potentia & multiplicatione paris & imparis prodit ἀρρενοθύλης, id est, hermaphroditus dicitur. ^y Hæc symbolice dicta esse, quilibet videt, qua ratione vero ad numeros intelligibiles applicari queant, difficilior quæstio est, quæ hujus loci non est. Emanationem vero entium spiritualium ex primo summoque principio & fonte intelligibili-
lium

m) l. c. p. 11.

n) loc. cit.

o) n. 48.

p) *Metaph. l. I. c. 6.* Ita etiam PLUTARCH. *de plac. phil. l. I. c. 3.* Hinc intelligere licet, cur Lyfidem numerum dixisse Deum asserat ATHENAGORAS *Apol. p. 49.* & HIEROCLES *ad Carm. aur. p. 224.* ex ἱερωῶ λόγῳ referat, Deum esse numerum numerum. Non enim primus tantum numerus in Deo tanquam causa reperitur, sed & numeri in mente divina existunt.

q) IAMBlich. l. c. p. 11. STOBÆVS l. c.

r) Anonymus PHOTII l. c.

s) *Mathem. Plat. c. 4.*

t) Nicomach. apud PHOT. l. c.

u) THEMIST. in *phys. l. III f. 25. p. 67.*

x) MACROB. *Saturn. l. I. c. 13. Somn. Scip. l. I. c. 6.* SERVIUS *ad Ecl. Virg. V. v. 65.* PLUT. *de Isid. & Osir.*

y) *Theolog. arithm. conf. MEVRS. l. c. c. II.*

lium indigitari, alio loco ^z luculentis veterum testimoniis demonstravimus, ad quem lectorem brevitatis causa ablegamus.

IX. Vnitatis & identitatis atque æqualitatis ratio causaque amicæ conspirationis atque mutuæ affectionis & conservationis universi, secundum idem atque eodem modo se habentis, monade repræsentatur: unum enim illud, quod in particularibus conspicitur, tale existit, partibus unitum & conspirans, ob primæ causæ participationem.

X. Diversitatis autem atque inæqualitatis, omnisque dividui & in continua mutatione versantis & modo hoc, modo illo modo sese habentis biformem rationem binarius exprimit: nam & binarii in rebus particularibus talis natura est.

XI. Idem autem est, sive biforme, sive inæqualiforme, sive diversimodum dicatur.

XII. Eadem ratio etiam in ceteris numeris obtinet, singuli enim certarum quarundam potentiarum locum vicemque sustinent. ^a

XIII. Monas sive unitas, est quantitas, quæ decrescente multitudine omni numero privata quietem ac statum accipit; ^b inde & *μονὰς* dicitur *ἀπὸ τῆς μένειν*, quod stet, atque in eadem semper ratione maneat, vel *ἀπὸ τῆς μεμονῶσθαι*, quod a multitudine separetur. ^c Vocaturque mens, hermaphroditus, Deus, bonum, materia & omnium receptrix, chaos, ratio seminalis, substantia, simplex exemplar, forma ac species, Iupiter, & his similia. Abundant ejusmodi nominibus sæpe obscurissimis vixque sanam & claram interpretationem admittentibus *theologumena arithmetica*, ex quibus aliisque ea diligenter collegit MEVSIVS, ^d qui tamen, quid significant, non explicuit. Nec angustia loci permittit, ut, quantum rei obscuritas patitur, ei lucem fœneremur: præcipue cum pleraque symbolica sint, variasque interpretationes recipere apta. Vt tamen specimen arithmeticæ philosophicæ habeamus, qua ad reliqua intelligenda, tanquam clavi uti nobis liceat, paucis observamus, Pythagoreorum interpretes (ad hos enim totam hanc explicationem referendam esse, supra monuimus) in explicanda numerorum doctrina I. respexisse ad notionem numeri generalem & abstractam, sive metaphysicam, ^e eaque semel constituta, II. ad prima & immutabilia rerum omnium principia, eorumque originem & emanationem eam applicuisse; ^f III. hisque positis eorum cum rebus sensibilibus, ad conferendam iis formam & essentiam, conjunctionem respexisse, sicque IV. Rerum sensibilibus essentiam & naturam istis numeris recludere tentasse. Probant hoc numerorum philosophicorum fundamentum, quæcunque ab his hominibus de iis dicuntur, quæ vel plane intelligi nequeunt, vel

^z) Amoen. lit. T. VI. p. 233.

^a) PORPHYR. l. c. n. 48. seq. ex Moderato Gaditano.

^b) IDEM apud STOBÆVM ecl. phys. c. 2.

^c) IAMBLICH. ad Nicom. p. 13. TENNVL. ad h. l.

^d) l. c.

^e) In ea explicanda imprimis defudavit Nicomachus.

^f) Huc respexisse videntur *theologumena arithmetica*.

vel juxta hunc canonem explicanda sunt. Proditque id luculenter magni inter eos nominis philosophus Moderatus Gaditanus, qui disertè: ^{ff} *Cum primas formas, primaque principia oratione perspicue explicare nequiverent, quod & intellectu & prolato difficillima sint, ad numeros manifestioris doctrinae causa confugere, geometras atque literatores imitati. Ut enim hi literas earumque potestatem tradituri, ad notas illas confugiunt, easque veluti prima docendi elementa esse dicunt: nihilominus postea docent, notas illas non esse elementa, sed illarum opera vera elementa cognosci; & geometrae cum formas incorporeas verbis proponere non valeant, ad figurarum descriptiones confugiunt, dicentes, hoc Δ triangulum esse, non quod hoc ipsum, quod sub aspectum cadit, triangulum esse velint, sed istud, quod ejusmodi figuram obtinet, quodque hujus ope conceptum atque cognitionem trianguli animo repræsentat: idem ergo & Pythagorei in primis rationibus sive affectionibus formisque fecere, cum enim incorporeas formas ac prima principia verbis tradere non possent, ad demonstrationem per numeros confugerunt.* His suppositis aliqua adductorum nominum ratio dari potest. Mens enim vocatur, quia principia intelligibilia tota mens sunt, ^g & prima eorum causa atque fons, qui eminentissimo modo monas dicitur, purissimus spiritus atque mens est. Hermaphroditi nomen habet, quod ex primo fonte non alterum tantum principium, cujus ex sinu reliqua intelligibilia prodierunt, ortum est, sed & ipsum sibi primum illud principium causa & origo sui est. Deum vero ideo monadem nominasse, quod neque principium habeat neque finem, præter MACROBIUM, ^b anonymus PHOTII ⁱ auctor est: & eadem quoque ratio est, cur bonum appelletur. Materiam vero, chaos, tartarum, styga, rationem feminalem, & his similia sine dubio ita dixere hi homines, systematis sui principiis innutriti, quod ex Deo non immaterialia tantum omnia, sed & ipsam materiam effluxisse crederent: quod utrum Pythagoricum sit, nec ne, postea dicemus. Quanquam si eo sensu, quo post barbaros quosdam & theologos Græcos vetustissimos Pythagoræ visum esse, postea verisimili ratione demonstrabimus, intelligatur, ut Deus cum materia perpetua agitatione ex eo fluente uno toto conjunctus dicatur, ut Stoici quoque postea statuerunt, hæc nomina salva esse possunt. Cupidinem vero & concordiam dixere, quod prima intelligibilium causa ex se non modo omnia producat, sed & inter se jungat & animet. Vestam etiam vocarunt, haud obscuro indicio, in media mundi parte his hominibus visum esse potissimam deitatis partem residere. ^k Reliqua nomina ad metaphysicas unitatis notiones & abstractos conceptus sine dubio referridebent. Ex his de reliquorum quoque numerorum nominibus, quæ explicare institutum nostrum non patitur, judicari luxque aliqua capi potest. Et ex his quo-

^{ff}) Apud PORPHYR. l. c.

^g) ALEXAND. APHRODIS. in *Metaph. maj.* c. 5.

^b) *Somn. Scip.* l. 6.

ⁱ) *Vit. Pyth.*

^k) PLYT. in *Numa*. Solem vero in medio mundi esse, Pythagoricum dogma fuit, infra considerandum.

quoque sententia probabilis ferri potest de quæstione, utrum per monadem intellexerit Pythagoras Deum, an materiam? Esse enim inter ejus sequaces, qui informem materiam, ex qua fiunt omnia, monada dixerint, facile ex NICOMACHI GERASENI definitione demonstrari posse, putant viri eruditi, nam ὅλην dici monada ait, quia res omnes miscet, & deinde omnium receptrix est, chaos, confusio, contemperatio. Quæ imprimis recte, saltem ex Empedoclis mente dici contendit CVDWORTHII interpres præstantissimus.¹ Nos si supra præsupposita adhibemus, Nicomachum præcisione mentis & abstractione monadem definivisse, non inepte judicari putamus; numeri enim initium cum sit unitas, materia sive subjectum est, ex quo reliqui omnes exsurgunt, & in quo omnes latent, non distincta quidem connumeratione, sed chaotica, vel, ut luculentius dicamus, virtuali dispositione. Ex hoc itaque loco ad numerum intellectualem, Deum, non aliter concludi potest, nisi Deum, universitatis in suo sinu comprehendere materiam, rationes feminales, dispositionem, &c. unde deinde formatus vel Deo informatus mundus tanquam numerus binarius oritur. Quod a philosopho, Alexandrinum systema sequente, dici, non est mirandum. Eadem de loco HERMIAE^m judicanda existimamus, cui monas initium omnium dicitur, e cujus figuris & numeris elementa fiunt. Cunctis enim rebus compositis cum initia adscriberent hi homines ex simplicibus, ea monades dixere, licet ex sensibilibus classe essent. Hoc nisi teneamus nunquam ex hoc labyrintho nos extricabimus.

XIV. Dyas, sive numerus binarius, indefinita & indeterminata a monade tanquam materia existit, estque tumoris causa & divisionis. Ejusdem generis est hæc NICOMACHIⁿ definitio, ut monadis, quæ scilicet dyada in abstracto considerat: hincque pleraque orta sunt nomina, quibus apud eum, & in theologumenis arithmeticiis, insignitur, quando sinistrum, inæquale, instabile, mobile, contentio, materia, causa dissimilare, informis, indefinitus, paritatis principium, tolerantia, Isis, discordia &c. vocatur, qualia etiam apud PLUTARCHVM, PORPHYRIVM aliosque occurrunt, diligenter collecta a IO. MEVRSIO.^o Cuncta enim eo tendunt, binarium numerum, & sibi non constantem, cum reliqui ex eo procedant, & nullam certam formam admittentem, cum additis reliquis numeris variæ inde exsurgant formæ, passum esse variationis causam, addito numero, sicque matrem vel materiam reliquorum numerorum factum esse. Ita monadem patri, dyadem matri vel uxori comparant. Quam rationem similitudinis Pythagoreos ex signis Zodiaci genus ex maribus & feminis æqualiter mutantibus, desumfisse exigua verisimilitudine conjicit SEXTVS EMPIRICVS,^p recteque observat præstantissimus FABRICIVS,^q Pythagoreos hoc

Rrr rrr 2

non

1) MOSHEM. ad CVDWORTH. syst. intell. c. IV. §. 20. p. 446.

m) Irris. philos. gentil. §. 16. ἀρχὴ τῶν πάντων ἡ μονάς, ἐκ δὲ τῶν σχημάτων αὐτῆς, γὰρ ἐκ τῶν ἀριθμῶν, τὰ στοιχεῖα γίνεται.

n) l. c.

o) l. c. p. 26.

p) Adv. mathem. l. V. f. 8.

q) Ad h. l. & ante eum Anonymus vetus ad Ptolomæi Tetrabiblon.

non ab astrologis, sed hos ab illis hæc accepisse. Rectius hæc inde arcesuntur, unde Pythagoras symbolicam philosophiam accepit, ab Aegyptiis aliisque barbaris, ^r quos sexum in divinis admisisse primo libro ostendimus; ^s unde sua quoque, uti supra dictum, Orpheus habuit. Hos præceptores cum imitata sit Pythagoræ schola, mirum non est, in eodem luto eam hæsisse, ^t & eadem ratione de causis rerum fuisse philosophatam. Vtrum vero dyas materia sit Pythagoræ ejusque sequacibus, & an illa independens a monade principium, saltem ei oppositum, designet, ^u incerta pugna & eventu disputari, obscuritas rei ipsa satis prodit. Nos, canonis semel positi memores, dissentientes veterum explicationes conciliari posse non desperamus, modo notiones distinguamus. Si enim ex mente Pythagoreorum idea binarii abstracta & metaphysica ad intelligibilia in se considerata applicetur, dyas principium alterum est, ex quo reliqua sunt intelligibilia, quod Plato mentem divinam mundumque idealem vocavit, tuncque nomina illa binario addita relative ad monadem intelligenda sunt. Sin principiis physicis explicandis adhibeantur, dyas quidem non inepte materia dicitur, verum non nude & in se considerata, sed quatenus ex Deo emanans, vel secreta, addita ejus vi genitrice, commota est ad productionem rerum omnium. ^v Ita enim obscurissima veterum loca lucem capiunt, quamvis non inviti fateamur, adeo tenuia sibi que contradicentia esse, quæ de Pythagoræ mente circa materiam veteres referunt, ut certi quid plane definiri nequeat. Certius est, Platonicos recentiores, Pythagoræ interpretes ita de numero binario cogitasse. Illis enim solenne fuit, præcisione mentis nescio quas sibi notiones fingere, quæ, rebus sensibilibus applicatæ, alium longe sensum induunt, quam ob causam obscurissimi & inanes homines sibi relinquendi sunt. Sed cum infra de theologia Pythagoræ acturis pluribus hæc tangenda sint, illis in præsentia non immoramur.

XV. Numerus ternarius primus est, qui sunt actu inæquales; primus item perfectus & medius & proportio, quo potentia monadis ad actionem & extensionem deducitur. ^x Ita ternarium numerum, sive *τριάδα* definiunt *theologumena arithmetica*, quæ, ut apertum, abstracte eam considerant. Quid vero Pythagoras ista triade symbolice intellexerit, definiri ob variam ejus applicationem & incertitudinem explicationum hominum sequioris ætatis non posse putamus. Nam non tantum ad physicas doctrinas eam retulit Pythagoras & teste GELLIO, ^y ejus numeri cubum vim habere lunaris circuli, dixit, sed & musicæ & geometriæ universæ potestatem ab eo numero dependere, quin etiam rerum ad astronomiam cœlestiumque naturam

^r) Phœniciis sexum in divinis placuisse observat BOCHARTVS *Geogr. S. I. IV. c. 2. p. m. 242.*

^s) Conf. PLUT. *Qq. Sympos. l. VIII. q. 1.*

^t) ORIG. *philos. c. II. p. 39.* conf. WOLF. *ad h. l.* & de *Manich. ante Manich. §. 29. p. 116.*

^u) Ita visum PLUTARCHO *de plac. philos. l. I. c. 7* qui materiam bruto & malo dæmone animatam & informem intelligit.

^v) Ex his emendanda, vel explicanda potius, quæ in *Amenit. lit. l. c.* hoc de argumento diximus, & repetiit cel. BEAUSOBRIUS *Hist. Manich. T. II. p. 153.*

^x) *theologum. arith.* conf. MEYERS. *l. c. c. V. p. 35.* IAMBELICH. *vit. Pyth. c. XXVIII.*

^y) *l. I. c. 10.*

turam ac scientiam pertinentium vim omnem habere, eamque ad substantiæ productionem impellere, si NICOMACHO^z fides est, tradidit. Sunt, quibus SS. Trinitatis mysterium isto numero subobscurè innuisse Pythagoras visus est,^a quibus se jungit RAD. CUDWORTHVS;^b eos vero vel hoc nomine non audiendos esse patet, quod sententiæ suæ non aliud robur afferant, quam quod æque incertum immo falsum est, Pythagoram a Iudæis sanctiores doctrinas didicisse. Nec meliora sunt, quæ pro hac opinione afferenda afferuntur: transsumsisse hoc triadis in monade comprehensæ mysterium Pythagoram ab Orpheo; nam, nec trinitatem Orphicam tantæ vetustatis esse supra evicimus, ut vel ipsi Orpheo, vel Pythagoræ, placere potuerit, nec Platoniorum effatis tantopere fidendum est, qui cuncta in rem suam vertunt, torquent, rapiunt, suasque nugas veterum præcipuis impudenti plerumque mendacio tribuunt. Observatque egregie celeberrimus Cudworthi Interpres,^c ipsam triados Pythagoricæ naturam, quæ rerum omnium initium, medium & finem comprehendere veteribus dicitur,^d huic asserto repugnare. Igitur etiam hanc trinitatem Pythagoricam post velum relinquimus. Nomina ternionis ex veteribus collecta exhibet MEVRSIVS,^e quæ ipsis tenebris obscuriora sunt.

XVI. Tetras sive numerus quaternarius omnium perfectissimus est, primus item ac primigenius & radix omnium. ^f Celeberrima hæc Pythagoreorum tetractys est, tantopere horum hominum laudibus celebrata, tamque diversè explicata a plerisque, ut facilius noctem diei jungas, quam has interpretationes inter se concilies. In numero scientifico cur potissimum locum occupet, eam potissimum rationem affert HEROCLES,^g quod denarii vis sit quaternarius, cum 1.2.3.4. simul sumpta, decem conficiant, quodque sit arithmetica medietas inter unitatem & numerum septenarium, & prima solida figura in quaternione inveniatur. Vnde audiendus non est celeberrimus olim Ienenfium mathematicus ERHARDVS WEIGELIVS,^h qui Pythagoram ad quaternionem tantum computasse putat, eamque numerandi rationem ingeniose explicat: decem enim numerorum finem constituisse Pythagoram, nemo est qui ignorat. ⁱ Quem vero inter symbolicos numeros locum quaternario tribuerit Pythagoras, & quid in ejus theologia, physiologia & ethica significet, tam diversis agitatum & disputatum est veterum & recentiorum opinionibus, ut post molestissimum earum omnium examen, multo incertior discedas, quid tetractys Pythagorea sibi velit, quam ante id susceptum fueris. Quidam magni nominis viri, qui Pythagoram a Iudæis purioris doctrinæ semina accepisse credunt,

Rrr rrr 3

innu-

^a) l. c.^a) H V E T. *Qq. Alnet. l. III. c. 2. p. m. 93.* alii-que concordie rationis & fidei assertores.^b) l. c. p. 446. *seqq.*^c) *Ad h. l. p. 30.*^d) ARISTOT. *de cælo l. I. c. 1. T. I. p. 337.*^e) l. c. p. 44.^f) I R E N. *l. I. c. 1. conf. MEVRS. l. c. p. 47. ORIG. philos. p. 33.*^g) *Ad aur. carm. v. 47. p. 227.* ejus rationes castigat CUDWORTHVS *l. c. p. 449. seqq.*^h) *In tetracty Pythagorica, & Aretologist. p. 350. seqq. conf. IOH. WALLIS. Opp. T. I. p. 65. f. STURMIVS Mathes. enucl. p. 6.*ⁱ) *Conf. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I. p. 458.*

innuisse eum putant,^k venerabile nomen tetragrammaton, יהוה, illudque sacrosanctum suis colendum præcepisse contendunt. Aliis, quibus, tanquam fabula, recte rejicitur, Pythagoram aliquid a Iudæis accepisse, hæc sententia exploditur,^l quid vero statuunt de ipsa tetracty, incerti hærent. Sunt, jam a PLUTARCHO^m memorati, qui quatuor animæ facultates, ex quibus veluti partibus animam humanam componebant, intelligi volunt, quamquam incerti sint, quas facultates virtutesve animi intelligere debeant. Alii ad animam mundanam,ⁿ alii ad quatuor virtutes cardinales^o Pythagoreos respexisse autumant. Alii, qui Empedoclem ad hanc tetractyn potissimum respexisse observant, quatuor elementa, ex quibus ille animam conflata fuisse, quæque æternæ naturæ esse statuit, illum intellexisse putant.^p Alia sententiarum divortia & diversissimas opiniones, ne nimii sumus, præterimus. Et hi quidem omnes, etsi tanto opinionum intervallo inter se diversi, ad notissimos versiculos aurei carminis provocant,

Οὐ μὰ τὸν ἀμέτερον ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν
Παγὰν ἀενάης φύσεως, εἰς ἧμαί τ' ἔχουσιν

qua ratione eos legit SEXTVS EMPIRICVS^q tam diversa enim duorum horum versuum lectio est, ut diversæ quoque inde exsculptæ sint non versiones tantum, sed & explicationes: quas referre, & quibus singulæ premantur, difficultates exponere, nec otii, nec instituti nostri est, pleraque nervose & breviter complexus est MOSHEMIVS.^r Ipsa tot sententiarum divortia satis produnt, obscurissimum ænigma conjecturis incertis non tam solvi, quam potius implicatius reddi. Nec, ut verum candide & modeste fateamur, nos meliora habemus, quæ lectori propinemus, malumusque nostram fateri ignorantiam, in rebus quas ipse magister nescire alios voluit, quam incertis conjecturis lectori nostras opiniones pro Pythagoreis obtrudere: qua in re magni viri, multæque in veterum rebus eruditionis, IACOBVS THOMASIVS & IOH. LAVR. MOSHEMIVS^s nobis exemplum præiverunt. Pauca tantum adjicimus, quæ verisimilitudinis leges non migrare, supra posita probant. 1. Non esse versiculum hunc ab ipso Pythagora, sed a Pythagoreo quodam: hi vero cum puras non servaverint doctrinas præceptoris, sed ex suo ingenio multa vel adjecerint vel mutaverint, cujus exemplum Empedocles esse potest; sequi inde, quod ex hoc ipso versu de tetracty Pythagoræ iudicium satis accuratum formari nequeat. 2. Admisso etiam versiculo tanquam

k) HVET. *Dem. Ev. Pr. IV. c. II. §. 8. p. m. 53.*
CVDWORTH. *l. c.* SELDEN. *de Diis Syr. l. II. c. 1. p. 20.* IAC. LYDIVS *de Iuram. l. III. §. 2. p. 302.*
conf. quos nominant THOM. BURNET. *Archæol. philos. l. I. c. 11. p. 428.* MOSHEM. *ad l. c. Cudworthi.*

l) HENR. MORVS *defens. Cabb. philos. c. II. p. 125. seq.* MOSHEM. *l. c. cl.* IOH. FR. HOMBERGK *de Themide p. 155.*

m) *De plac. philos. l. I. c. 3. conf.* IAC. THOMAS. *de exust. mundi Stoica diff. XXI. p. 251.*

n) GASSENDVS *Phys. S. I. l. I. c. 5. T. I. Opp. p. 157.* inclinat huc etiam THOMASIVS *l. c.*

o) FABRICIVS *proleg. ad MARINI vitam Procli.*

p) Conjectura hæc est MOSHEMII *l. c. p. 452.*

q) *Adv. Math. l. IV. f. 3. l. I. adv. Log. f. 94.* aliter legunt IAMBELICH. *de vit. Pyth. c. XXVIII.* aliter *theolog. arithm. p. 20.* aliter MACROBIVS *Somn. Scip. l. I. c. 6.* alii aliter.

r) *l. c. p. 451. n. 37.*

s) *ll. cc.*

quam genuino, incertum esse, num ista tetractyos traditio, & juramentum per tradentem factum, ad Deum animæ istud quaternionis principium infundentem, vel ad Pythagoram, ejus notitiam discipulis facientem referendum sit; per Pythagoram enim ejus affeclas juravisse, supra jam docuimus. ^r Aequè vero incertum esse, num in illis versiculis, vox ἔχσαν, ad παγάν, vel ad τετράκτων referatur, adeoque tetractys a Deo, fonte æternæ naturæ distinguenda sit, nec ne? 3. Probabile porro esse, Pythagoram & sequaces quaternionis symbolo non solum in describendis Dei tum attributis, tum emanationibus, sed & in delineandis animi quoque quin & rerum naturalium proprietatibus tanquam numero symbolico usos fuisse; nec a scopo tantopere aberrare eos putamus, qui inde tot diversas de tetracty Pythagorica sententias ortas esse statuerint. 4. Operam itaque atque oleum eos perdere, qui lucem tetracty Pythagoricæ affundere, & rem obscurissimam in claritate majore ponere laborant. Quare & lectorem his non amplius detinemus, monitum, ut imprimis a Platonice recentioribus sibi imponi non patiatur, qui omnia alia, quam γνησίως Pythagorica nobis exhibent.

XVII. Pentas numerus primus complexus est omnis numeri speciem, parem & imparem, binarium nempe & ternarium. ^u

XVIII. Numerus senarius perfectus est. ^x Creationem mundi innuisse vult CLEMENS ALEXANDRINVS, ^y qui commune PP. præjudicium sequitur, Pythagoram fuisse discipulum Iudæorum. Eo vero numero sanitatem quoque significasse, LUCIANVS ^z indigitat, qui triplicis trianguli inter se alternatim juncti figuram ad suos in literis præfixisse, & ita sanitatem precatus fuisse ait.

XIX. Septenarius numerus, venerabilis est, perfectus, & rebus sacris quam maxime convenit. ^a Propter perfectionem septimestres quoque partus vivere statuebant, de qua opinione dignus est qui legatur LAVR. RAMIREZ DE PRATO. ^b Aliis tamen inter gentiles Aegyptiacam opinionem sequentibus, ater & infelix visus est, hincque intermissi labores: quæ ad feram istam numeri hujus rationem revocanda non sunt, vel sabbathum aliquod inde gentile exsculpendum. ^c Nomina hujus numeri post Nicomachum vide apud MEVRSIVM. ^d

XX. Octonarius primus cubus est, & solus, in decem, numerus par in pari. ^e

XXI.

^r) HIEROCLES l. c. TAMBLICH. vit. Pyth. n. 150. 162.

^u) Conf. MEVRS. c. V. THEON mathem. Platon. c. 44.

^x) IDEM l. c.

^y) Strom. l. VI. p. 683.

^z) De lapsu inter salut. T. III. p. m. 198. VOSSIVS de idololatr. l. IX. c. 36.

^a) Nicomach. ap. PHOT. l. c. Theolog. arithm. MACROB. l. I. c. 6. MEVRS. l. c.

^b) In Pentacontarcho p. 24. ed. Fabric.

^c) De septenario numero veterum sententias X VARRONIS libro de hebdomadibus exponit

GELLIUS l. III. c. 10. septimum numerum ante Pythagoram sacrum fuisse, ex Homero & Hesiodo apud CLEM. ALEX. Strom. l. V. EVSEB. præp. l. III. c. 12. patet. Ab Aegyptiis Planetarum ordinem sequentibus derivat VOSSIVS de orig. idol. l. II. c. 34. p. 489. alii ex Sabbatho in paradiso instituto, vid. MORHOF. polyhist. T. I. l. I. c. 12. p. 118. incerto omnes fundamento. conf. I. I. SYRBIUS diff. de Sabbatho gentili, MARSHAM. Can. chron. Sec. IX. p. 197.

^d) l. c.

^e) theol. arithm.

XXI. Enneas est primus ab impari quadratus.^f

XXII. Numerus maximus denarius est, qui & quaternarius est, & rationes tum numerales tum harmonicas omnes continet.^g Ad decem enim numerantes pedem ad unitatem referunt.^h Hinc abacus Pythagoricus.

XXIII. Ex arctissima inter Deos & numeros amicitia oritur Arithmomantia, sive divinatio ex numeris, qua Pythagoras usus est, & quem Abarrim quoque docuit.ⁱ Cujus fundamentum in connexione substantiarum inter se omnium intellectualium, sive deorum & dæmonum constitutum explicat fragmentum *ἱερεῶν λόγος*, quod affert IAMBlichVS.^k Pleraque vero vel ad superstitionem, vel ad fraudes & mendacia pertinuisse, dubitari nequit, unde explodendi sunt, qui nescio quæ mysteria Pythagorica ex numeris ad divinandum quoque apta ex recentioribus somniant.^l

Musica.

§. XIX. Post arithmeticam musicae potissimam rationem habebat Pythagoras in præexercitationibus philosophicis, eam enim ad *καθάρσεις* referebat, quibus animum sanare & ab affectuum morbis repurgare contendeat, quod qua ratione fecerit, IAMBlichVS^m exponit, qui videndus. Mane itaque & vesperi discipulos ea uti iussit, ut supra pluribus docuimus. Enatus hinc iis, qui Pythagoream doctrinam explicare conati sunt, latissimus de musica Pythagoreorum dicendi campus, quæ tamen ejusdem sunt, ac superiora, commatis, & posteriorum temporum cogitata pro vetustissimis Pythagoricis nobis vendunt. Summam tamen eorum audire operæ pretium est, ut de re ipsa constet, prolixiora & specialiora in historia musices & scriptoribus veteribus quærenda sunt, qui de musica scripsere, ⁿ quibus nostri instituti hujusque loci non est diu immorari. Placuisse vero Pythagoræ & discipulis veteres referunt:

I. Musica est contrariorum apta compositio multorumque adunatio & dissidentium consensus.^o

II. Musica judicanda est non solo auditus monito, in sonituum differentiis percipiendis, sed proportionibus accommodandus est intellectus, quæ sæpe minus sensuum perceptioni conveniunt, sed ratione comprehenduntur.^p Ita Pythagorica musicorum familia philosophica ratione artem persequens, ab Aristoxenia se distinguebat, quæ sensu harmoniam dijudicabat, eaque ex causa Pythagoreos ridebat, hocque proportionum criterio opprobrium, teste PTOLOMAEO, ^q iis faciebat. Aristoxenus vero non

Ari-

f) *ibid.*

g) ATHENAG. *leg. pro Christ. p. m. 6. ed. Par.*

h) PLUTARCH. *de plac. phil. l. I. c. 3.*

i) IAMBlichVS *c. XXVIII. n. 146.*

k) *l. c.*

l) PETRVS BUNGVVS in *mysterio numer. conf.* IOH. ANDR. SCHMID *de geomantia pulveri inscripta p. 13.* CASP. PEVCERVS *de variis divinandi generibus p. m. 179. seqq.* pertinet huc sphaera Pythagorica divinatoria, quam ab APVLEIO, ut fertur, Latine redditam affert CASP. BARTHIVS *advers. l. XXX. c. 7.*

m) *c. XXV. n. 110. conf.* BVDDEVVS *diff. de καθάρσει philosoph. Anal. hist. phil. p. 373. seqq.*

n) Veteres & recentiores de musica veteri scriptores diligenter more suo enarrat I. A. FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 257. seqq.* Inter illos eminere Pythagorei, conf. editores musicorum veterum MEVRSIVS, WALLISIVS, MEIBOMIVS, & VOSSIVS *de scient. mathem. c. XXII. §. 4. seqq. p. 93. seqq.*

o) THEON SMYRN. *mathem. Plat. c. I. p. 15.*

p) PTOLOMAEVVS *harm. c. 2.*

q) *l. c.*

Aristotelem tantum audivit, sed etiam Pythagoricis præceptis imbutus fuit, & de historia quoque Pythagorica egregie meruit, licet ab utraque, in qua institutus erat, secta discederet. ^r

III. Certis itaque & immutabilibus regulis & canonibus inædificanda musices harmonia est, unde & canonica dicitur, non ab instrumento, quod canon dicitur, sed a rectitudine, quoniam ratio rectum invenit, harmonicis canonibus five regulis usa. Est itaque, si Pythagoricum sermonem respicias, canonicus generatim loquendo harmonicus, qui ratiocinatione occupatur circa id, quod ex harmonia consistit: & ut musicus harmoniæ initium a sensu ducit, ita canonicus a regulis & ratiocinatione circa proportionem occupata. ^s

IV. Vocis duæ species sunt, una continua altera intervallis procedens. Illa, quæ manifestas atque inter se distinctas sonorum tensiones non reddit, utimur loquentes ac legentes; hæc in cantu usurpatur, & in omni sono sistitur, ac manifestam reddit, quæ in omnibus partibus est, mutationem. ^t

V. Nomina sonorum ab illis in cælo versantibus septem stellis, terramque circumeuntibus sunt appellata; ex ipso enim circumductu orbium sonus nascitur, ac strepitus; isque est vel magis fluctuans, aut contra magis reluctans, adeoque magnitudine & celeritate vocis & loco inter se diversus. Sonus vero hic, quia ictum certa numerorum observatio moderatur, cunctis divinis legibus & statuta ratione procedentibus, modulamen dulce & musicum efficit. ^u Hæc Pythagoram auditu percepisse jactabant vanissimi homines, ^x primumque tradidisse. Inde factum, ut consonantiarum soni planetis applicarentur, quæ PTOLOMAEVS & NICOMACHVS prolixè explicant, qui videndi.

VI. Arithmeticæ harmoniæ proportionem sunt diapason, diapente, diatesfaron: Quas qua ratione invenerit Pythagoras, ita narrant veteres: ^v meditabundus aliquando, num auditui aliquod excogitare posset adminiculum firmum ac erroris expers, prope fabri ferrarii officinam obambulans audivit malleos super incudem ferrum emollientes, sonosque congruos red-

^r) Aristoxenus Tarentinus, Spinthari musici filius, patris primum & Lamprii Erythræi discipulus, inde Xenophili Pythagorici & demum Aristotelis, qui cum in successione scholæ ei Theophrastum prætulisset, adeo eum offendisse dicitur SVIDAE in Aristox. T. I. ut pessime de eo defuncto dixerit, cujus tamen contrarium testatur Aristocles apud EVSEB. præp. l. XV. c. 2. ejus elementa harmonica post MEVSIVM debemus M. MEIBOMIO inter septem musicos veteres T. I. Amst. 1652. 4. Animam nihil esse nisi harmoniam affirmavit. Scripsit βίης ἀνδρῶν vitas virorum, id est, Pythagoreorum, Pythagoræ, Archytæ, Hipponis, Xenophili & aliorum, vid. VOSSIVS de hist. Græc. l. I. c. 9. IONSIUS de Script. hist. philos. l. I. c. 14. p. 72. FABRICIVS Bibl. Græc. Vol. II.

p. 255. qui de scriptis ejus deperditis agunt. GELLIO N. A. l. IV. c. 11. audit vir literarum veterum diligentissimus, PLVTARCHVS vero, quod non liceat suaviter vivere sec. Ep. non sine magna voluptate legi posse ejus vitas asserit, conf. quos laudat MATHESONIUS in der Orgelprobe præf. p. 22. seq.

^s) PORPHYR. in Harm. Ptolom.

^t) NICOMACH. manual. harmon. l. I. c. 2. p. 2. seq.

^u) ibid. conf. VOSSIVS de scient. math. c. XX. p. 81.

^x) IAMBlich. vit. Pyth. c. XIV. n. 65. conf. GEBHARDVS de harmonia cælorum Pythagorica.

^y) CENSORIN. de die nat. c. 10. BOETH. de music. c. 10. MACROBIUS in somn. Scip. l. II. c. 6. NICOMACH. l. c. c. 6. n. 10. GAVDENT. isag. harm. p. 13. IAMBlich. l. c. c. XXVI. n. 115. aliique. Nos Nicomachum & Iamblichum sequimur.

reddentes, una tantum consonantia excepta: & agnovit in illis concentum diapason, & diapente, & diateffaron, illum vero, qui inter diateffaron & diapente medius est, vidit inter se quidem symphoniae expertem esse, supplere autem, quod in iis exuberat. Ingressus itaque in officinam variis experimentis cognoscit, soni diversitatem nasci ex malleorum magnitudine, non ex cudentium viribus vel ferri conversione vel figuris malleorum. Ponderibus itaque malleorum maxime æqualibus accurate exploratis domum rediit, unicumque paxillum parietibus ab angulo ad angulum infixit, deinde ab hoc paxillo quatuor chordas ejusdem materiae & magnitudinis atque crassitiei & æqualiter contortas ex ordine suspendit, singulisque singula pondera ab infima parte alligavit, cumque ita longitudinem fidium omni modo exæquasset, binas simul chordas alternatim pulsans dictam consonantiam invenit. Nam illam, quæ maximo pondere 12. tendebatur, cum ea, quæ minimum pondus 6. habebat, simul pulsam diapason resonare deprehendit. Porro maximam illam, ad minimæ proximam 8. pondera habentem, diapente consonare observavit; unde hanc in ratione sesqui altera (*ἐν ἡμιολίῳ*) constituit. Ad eam, quæ huic proxima, quoad gravitatem, ista minorem, sed reliquis majorem, quæ novem pondo esset, ipsam diateffaron efficere, & proportionem habere ad chordam 12. ponderum sesqui tertiam, ad chordam minimam 6. ponderum, sesqui alteram. Quod itaque est inter diapente & diateffaron, hoc est, quo diapente consonantia superat diateffaron, confirmabatur esse in superoctava ratione, in qua novem octo, & utrinque probabatur quod concentus diapason, qui systema dicitur, esset contextus quidam junctis diapente & diateffaron ut dupla ratio systema est sesqui altera & super tertiæ in his numeris 12. 8. 6. aut contra ipsius diateffaron & diapente, ut duplum, super tertii & sesqui alteri, ut puta in tali ordine 12. 9. 6. Hac via proportionum ratione stabilita facili artificio illam communem paxilli, qui duobus parietibus ab angulo ad angulum affixus erat, lineam, ex qua chordæ religatæ erant, transtulit ad caput instrumenti, quod chordotonon vocabat; chordas vero clavorum superiorum, commensurata ad ponderum proportionem eorundem conversione, intendebat: hacque norma usus, ad varia deinceps instrumenta experimentum applicabat, eamque ubivis proportionum deprehendebat consonantiam. Nominabat autem hypatem sonum numeri senarii participem, mesen, octenarii, qui illius existit supertertius; paramesen vero novenarii quidem participem, tono autem acutiorem, quam est mese, atque illius superoctavam; neten denique de duodenario participantem; cumque complevisset sonis proportionalibus secundum genus diatonicum interjecta spatia, octo chordarum compaginationem consonis numeris subjecit, duplo, sesqui altero, supertertio, atque horum differentia superoctavo. Chromaticum vero genus & enharmonicum ex hoc declaravit. Ex his patet:

VII. Genera tria sunt, diatonicum, chromaticum enharmonicum, quorum naturam & indolem musici veteres editi a MEIBOMIO prolixè describunt: ^a qui tamen in quibusdam inter se dissentiunt.

VIII. Generis cujusvis gradus & progressus quidam naturales sunt, & diatonici quidem hi: hemitonium, deinde tonum, atque hoc esse diatessaron systema duorum tonorum, & hemitonii: Deinde adsumto alio tono, hoc est eo, qui est, interpositus, diapente fieri systema, trium tonorum quod sit & hemitonii. Deinde huic hemitonium & tonum, aliud diatessaron hoc est, supertertium. Vt in Pythagorica lyra, quæ est octo chordarum, quæque aut secundum conjunctionem systema quoddam existit tetrachordi, & pentachordi: aut secundum disjunctionem duorum tetrachordorum tono inter se invicem separatorum, a gravissimo sono progressus sit ille, ut quinti a se soni invicem omnes diapente consonent, hemitonio pedetentim in quatuor regiones transeunte, in primam nempe, secundam, tertiam, quartam. ^a

IX. Musicæ sublimitas, ut per numeros magis, quam sensu percipiatur, canon monochordi probe discendus est. Hoc præcepisse suis Pythagoram moribundum refert ARISTIDES; ^b nam illius inventum fuit; quapropter Arimnestus, Pythagoræ filius tabulam æneam in templo Iunonis dedicavit, cui præter alias artes canon quoque musicus inscriptus fuit, sublatus postea a Simo musico, qui sibi canonem vindicans, tanquam inventum suum publicabat. ^c

X. Cantibus & rythmis aptaque certorum modorum modulatione mores atque affectus emendantur, animorumque facultatum harmoniæ ad ordinem primigenium revocari possunt, sicque medela corporis & animi morbis afferri. Hoc non tantum docuisse ait IAMBlichVS, ^d Pythagoram discipulos suos, sed iis quoque certos attactus & apparatus musicos (ἐξαρτήσεις καὶ ἐπαφάς) præscripsisse, ac divina quadam ratione modulationes quasdam diatonicas, chromaticas & harmonicas ita attemperavisse, ut illis facile in contrariam flecterent partem & circumagerent vehementiores animæ affectus, convenienti modulatione veluti medicamine salubri temperatos. Ex quibus clarum est, non in solis modis eorumque usu, sed ipsis potius melodiis earumque attemperazione hos effectus musicæ posuisse Pythagoram, quæ cum hodie ignorentur, frustra disputatur, qua ratione

Sss sss 2

effe-

^a) Videndus imprimis ARISTIDES de Musc. l. I. p. 18. 19. cui harmonia appellatur illud genus, quod minimis abundat intervallis, a coagmentando dictum. Diatonum, quod tonis abundat, quandoquidem in ipso vox vehementius distenditur. Chroma, quod per hemitonia contenditur.

^a) NICOMACH. l. c. p. 14. quæ ut intelligantur, veteris musicæ notitia requiritur, cui præter alios a FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 270. seq. & MATTHESONIO l. c. allegatos lucem affundunt MAR. MERSENN. in rarissimis Qq. in Genes. p. 1515. seqq.

& in octo harmonicorum libris, quatuorque de instrumentis musicis Paris. 1648. fol. & de harmonia ib. 1644. 4. & IO. BAPT. DONI de præstantia musicæ vet. Rom. 1635. 4. & annot. in eum ib. 1640. 4. IO. FELLVS de musica antiqua Græca ad calc. Arati Oxon. 1672. 8. editi.

^b) l. c. l. III. p. 116.

^c) PORPHYR. n. 3. HOLSTEN. ad h. l. LAERT. l. VIII. f. 12.

^d) c. XXV. n. 65.

effectus tam mirabiles, quales veteres referunt musica vetus sortita sit. ^e Errare vero eos, inde quoque manifestum est, qui diversorum modorum effectus, quantitatibus graduum localibus tonorum vel hemitoniorum tribuunt, licet multi veterum ita loqui videantur, cum potius ad diversa genera cantionum, earumque qualitatem moralem referendi sint. ^f Tropi quidem, definiente BOETHIO ^g sunt constitutiones in totis vocum ordinibus vel gravitate vel acumine differentes, quæ vero qualitatibus, ordine, mensura & his similibus quam maxime variant. Ceterum, observante PORPHYRIO ^h habuit Pythagoras certa carmina peculiaria, quibus corporum morbis medebatur, quæ tamen non ad nudos musicæ effectus, sed etiam ad ἐπωδαὶς referenda sunt. Incantationibus enim & magicis carminibus usum esse, ipse tradit hoc loco Porphyrius. Dorium vero modum præ ceteris adhibebant Pythagorei. Ridet hanc medicinam musicam more suo SEXTVS EMPIRICVS, ⁱ in dubium vocat cl. STOLLIVS. ^k

XI. Lyra philosophanti utendum, non tibia, quæ aliquid molle & pompæ accommodatum liberisque hominibus indignum resonat. ^l

XII. Imprimis mane ac vesperti musica animus repurgandus est. Fuisse hanc consuetudinem inter Pythagoreos receptam, supra observavimus. ^m

Geometria.

§. XX. Præter arithmetica & musica magnum quoque pretium geometriæ Pythagoras statuit, quam cum didicisset in Ægypto, ipse primus inter Græcos ad quandam perfectionem perduxit. Exilia enim fuisse, præcipue quæ theoreticam geometriam concernunt, quæ a Mœride reperta tradebant Ægyptii, primo libro luculenter demonstravimus, & ex inventis quoque Pythagoræ geometricis patet, quæ Ægyptios latuisse oportet. IAMBlichO ⁿ itaque nescio quæ geometrica mysteria quæ in Ægypto Pythagoras didicit, crepanti, fides habenda non est. Verisimiliora sunt, quæ tradit, accepta ab Ægyptiis auxisse, & discipulis tradidisse, quo forte sensu accipiendus est PROCLVS, ^o qui affirmat, primum eum geometriam in formam scientiæ redegisse, principiis ejus inde a primis initiis consideratis. Ante Pythagoram enim præter Ameristum & Hippiam, Thales in eo studio fuerat versatus, ut hujus libri capite primo observatum. Quod enim Thales in Ionia fecit, Pythagoram fecisse in magna Græcia omnino probabile est; quanquam, si verum sit, Pythagoram audivisse Thaletem, ad hunc initia, ad illum perfectior constitutio geometriæ theoreticæ referri debet. ^p Conjunxit vero Pythagoras numeros cum figuris geometricis, ut

e) Multa hac de re affert MERSENNVS *Qq. in Genes. p. 1530. seqq.* exempla habes apud SENEC. *de ira l. III. c. 9.* AELIAN. *l. XIV. c. 23.* IAMBL. *vit. Pyth. n. 112.* PORPHYR. *n. 30.* QUINTIL. *l. I. c. 10. l. IX. c. 4.* SEXTVM EMP. *adv. Math. l. VI. f. 8.*

f) Legi merentur, quæ erudite hac de re disputat MATTHESONIUS *l. c. §. 67. seqq. p. 30. seqq.*

g) *Lib. IV. c. 14.*

h) *l. c.*

i) *l. c. f. 23.* effectum tamen negare non audet.

k) *Hist. phil. mor. gent. §. CXXIV. p. 215.* conf. MERSENNVS *l. c. p. 1533.*

l) IAMBlich. *l. c. n. III.* SENECA *de ira l. III. c. 9.*

m) *ibid.* conf. SCHEFFER. *l. c. c. XIV. p. 166.*

n) *c. XXIX. n. 158.*

o) *In Euclid. l. II. præf. p. 19.*

p) Conf. VOSSIVS *l. c. c. XIII. p. 49. & addend. p. 433.*

ut rerum principia adumbraret, hinc statuit, si fides PROCLUS, ^q cui pleraque debemus:

I. Punctum proportionem unitati, lineam binario, superficiem ternario, corpus quaternario respondere.

II. Punctum esse unitatem habentem positionem.

III. Lineam binarium esse, quia secunda sit, atque prima ab indivisibili motione.

IV. Superficiem ternario similem esse, quoniam omnes figuræ superficiei primam triada agnoscant.

V. Circulum, qui rotundarum figurarum princeps est, triadem occulte complecti, centro spatio, & circumferentia. ^r

VI. Triangulum manifeste ternario contineri, adeoque simpliciter esse principium generationis & formationis generabilium, & proportionem omnes, naturales æque ac elementorum constitutionis esse trigonas. Plura addit Proclus, ut rebus naturalibus hæc applicet, quæ luculenter ejus ingenium ad tricas maximopere inclinans, redolent.

VII. Quadratum divinam præcipue repræsentare essentiam, eo enim maxime purum significari ordinem atque intemeratum. Pertinent huc etiam theoremata a Pythagora, forte a discipulis etiam, inventa, qualia sunt. ^s

VIII. Sola hæc tria polygonia totum spatium circa aliquod punctum implere triangulum æquilaterum, & quadratum & hexagonum æquilaterum & æquiangulum.

IX. Triangulum quodvis angulos internos æquales habere duobus rectis.

X. In triangulo rectangulo quadratum, quod imponitur lateri angulum rectum subtendenti, æquale esse quadratis, quæ imponuntur lateribus angulum rectum continentibus. Hoc theoremate invento hecatomben Pythagoram sacrificasse Musis, refert Apollodorus, ^t PLUTARCHVS " bovem, PORPHYRIUS ^x bovem ex farina confectum, quod cruenta sacrificia offerre non soleret. Qua ratione statuam Herculis affecutus sit, narrat GELLIVS ^y qui videndus.

§. XXI. In Astronomia hæc placuisse, si non ipsi Pythagoræ, quod *Astronomia* tradunt, certe Pythagoreis, veteres referunt:

I. Tria esse, quæ cœli nomine dicuntur. Primo quidem ipsam sphaeram inerrabilem sive firmamentum, secundo, distantiam illam, quæ est a firmamento usque ad lunam; tertio universum mundum, cœlum scilicet & terram. ^z

Sss sss 3

II.

^q) In *Euclid. l. III.* ex quo potiora refert STANLEIVS *Hist. philos. P. VIII. p. 741. seqq.*

^r) Latentes virtutes geometricas in rebus naturalibus qua ratione exprefferint, videbis PSEVDORIG. *philos. c. II. p. 35.* quos ideo recte ridet BURNETIVS *Archæol. phil. l. I. c. 13. p. 425.*

^s) PROCLUS *l. c. p. 81. seqq.*

^t) LAERT. *l. VIII. f. 12.* VITRUVIVS *Archit. l. IX. c. 1.*

^u) *l. supra cit.*

^y) *Lib. I. c. 1.*

^z) Anonymus PHOTII *l. c.*

^x) *n. 36.*

II. Decem esse sphaeras coelestes (duodecim enim, qui narrat, Anonymus PHOTII audiendus non esse videtur) quarum novem tantum oculis nostris pateant, stellarum nempe fixarum, septem planetarum, & terrae nostrae; decimam ἀντίχθονα esse, id est oppositam terrae nostrae.^a Quid vero antichthon Pythagoreorum sit, & an coelum,^b vel luna, quod post veteres quosdam^c placet BURNETIO^d & BVDDEO,^e an aliud, erudite disquirat, veterumque ea de re diversas exponit opiniones IAC. THOMASIVS,^f qui legendus. Quod si SIMPLICIUS^g hac de re cogitata, quae omnium proxime veritati accedere videntur, sequimur, Pythagorei, cum in coelestibus quoque propter harmoniam mundi universalem numerorum elementa quærerent, & decadem perfectissimam omnium ponerent, novem, quas videmus sphaeris addidit decimam, antichthona, terrae nostrae oppositam, ut totum æqualiter compactum deprehenderetur,^h licet nec viderent, nec scirent, qualis ἀντίχθων illa esset. Ejusmodi enim notiones & ideas nihili sæpissime excogitavit arrogans ignorantia & δολοὶα τῆς ὑπερτέρας.

III. Medium in mundo locum ignem obtinere, vel, ut STOBÆVS^b exprimit, in medio quatuor elementorum igneum unitatis globum esse, circa quem reliquæ mundi partes moventur atque volvuntur.

IV. Terram immotam non esse, neque in medio globi positam, sed suspensam, quippe quæ sit ex sideribus circa positum in medio ignem actis, hoc ipso motu diem noctemque efficiens. Nobilis & decantata hypothesis, quam post Nicolaum Copernicum totus fere hodie recepit orbis mathematicus. Eam Philolao quidam tribuunt, sed receptum in schola Pythagoræ dogma fuisse, PLUTARCHIⁱ & aliorum testimonia evincunt, Philolaus vero primus, ut alia quoque, vulgavit,^k ex quo passim veteribus receptum fuit. Male itaque SIMPLICIUS,^l ut malefano, cui adhærebat, syncretismo faveret, per istum ignem vim procreantem, nutrientem, excitantem intelligi, quæ medio insit terræ contendit. Ille enim ipsius ARISTOTELIS testimonio facile refutatur. Quod si CLEMENTI ALEXANDRINO^m fides est, hanc hypothesein in Ægypto didicit Pythagoras, ubi scarabeus globum ex fimo formatum volvens, eam significasse dicitur.

V. Magnum annum Saturni ambitu definiri, qui XXX. annis cursum absolvit, ut Iupiter XX. Mars II. Sol I. parique spatio Mercurius & Venus, Luna menstruo.ⁿ Sed & methodum planetarum anticipationes & retardationes

a) PLUT. de an. procreat. T. III. p. m. 98. seqq.

b) CLEM. ALEX. Strom. l. V. p. 614.

c) SIMPLICIUS ad ARIST. de cælo l. II. c. 13.

d) Archæol. philos. l. I. c. XI. p. 424.

e) Hist. phil. c. III. §. 41. p. 102. Huic opinioni obstat, quod antichthon nostris oculis non exposita sit sec. Pythagoreos.

f) Obs. Hal. Lat. T. IV. obs. 191. §. 28, 29.

g) l. c. p. 113.

h) ARISTOT. l. c. T. I. p. 363.

i) Eclog. physic. l. I. c. XXV. p. 7. ubi tamen

ignis ille universalis ab igne extremo distinguitur. Quod ex Empedoclis hypothesi de duplici sole lucem capit, de quo infra.

j) In Numa T. I. p. m. 123. Philolao vero adscribit de placit. phil. l. III. c. 12. & LAERT. l. VIII. §. 85.

k) Conf. VOSSIVS de sectis c. VII. §. 41. de scient. math. c. XXXIII. §. 8. ANONYM. Photii l. c.

l) l. c.

m) Strom. l. V. p. 556.

n) ANONYM. Photii l. c.

dationes atque anomalias per eccentricitates & epicyclos explicandi quidam ad Pythagoram referunt, " alii Eudoxum inventorem faciunt.

VI. Planetas motum habere *ἐν ὁρίσῳ* & intervalla musicis diastematis congrua, sonitusque varios reddere, pro sua quemque actitudine, ita concordēs, ut dulcissimam quidem melodiam concinant, sed nobis auditu non perceptibilem, propter vocis magnitudinem. Id qua ratione computaverit Pythagoræ schola, apud CENSORINVM ^o legi potest, qui tamen aliter rem explicat, quam PLINIVS. ^p

VII. Venerem & phosphorum & hesperum esse. Ejus naturam Pythagoram primum detexisse ait PLINIVS, ^q quo cum consentit LAERTIVS: ^r illum tamen, dum Olymp. XLII. id factum esse contendit, errasse, ex iis manifestum est, quæ supra de Pythagoræ ætate disputavimus. Sed & alia inventa tribuunt Pythagoræ veteres. Ita enim primus obliquitatem eclipticæ observasse dicitur PLUTARCHO, ^s quod alii Anaximandro alii Oenopidæ Chio ^t tribuunt, idque forte, suo de quovis loco, recte.

VIII. Lunam ceterosque globos planetarum habitabiles esse. Inter doctrinas Orphicas hanc quoque supra retulimus, ex quo forte fonte eam hausit Pythagoras. ^{ff}

IX. Esse antipodas, quibus superius sit, quod nobis infra. ^t Platonem tamen antipodas primum designasse, supra idem LAERTIVS nos docuit.

§. XXII. Hisce disciplinis propædæumaticis præparatos discipulos ad *Philosophia in ipse philosophiæ adyta ducebat, & arcanam sapientiam iis tradebat, de re- genere.* bus tum divinis tum naturalibus, tum moralibus & humanis differens. " Antequam vero placita, quæ Pythagoræ in singulis philosophiæ partibus tribuuntur, recensemus, prius, quid de philosophia ejusque studio in genere differuerit, exponendum est, sine quo reliqua non intelligi possunt. Dolendum vero, pleraque, quæ hic afferri possunt, Platonis deberi, quorum fides qua ex causa hac in re suspecta sit, in limine hujus capitis enarravimus. Cum tamen certiora nobis non suppetant, illi audiendi sunt. Eo vero potiora redeunt:

I. Sapientia & philosophia multum inter se differunt. ^v

II. Sapientia vera est scientia quædam, quæ versatur circa pulchra, eaque prima divina, & incorruptibilia, quæ eodem modo se semper habent, & ob quorum communionem etiam cetera pulchra quis dixerit. Ita IAMBlichVS, ^w qui brevius alio loco: sapientia est scientia veritatis, quæ est in entibus.

III.

n) GEMINVS *astrol. c. 1.* IAMBlich. *c. VI.*
n. 31. secutus.

o) *De die natali c. 13.*

p) *Lib. IX. c. 21. 22.*

q) *Lib. II. c. 8.*

r) *Lib. VIII. f. 14.*

s) *De placit. philos. l. II. c. 12.*

f) CENSORIN. *l. c. c. 19.*

ff) Conf. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. I. p. 132.*

t) LAERT. *l. VIII. f. 26.*

u) GELLIVS *l. I. c. 9.*

v) IAMBlich. *vit. Pyth. c. XII. n. 59. c. XXIX.*
n. 159. *Intr. in Nicomach. arithm. p. 5.* Conf. TEN-

NVL. *ad h. l. p. 75.* PORPHYR. *n. 53.*

w) *ll. cc.*

III. Entia hæc sunt, quæ sunt expertia materiæ, æterna, & per se efficiencia, qualia sunt incorporalia.

IV. Quæ per participationem illorum entia vocantur, ut corporea, materialia, generationi & corruptioni obnoxia, illa tantum æquivoce talia, adeoque vere neutiquam entia sunt. Exponit his IAMBlichVS, * cuius verba exhibemus, cardinem & summam totius philosophiæ Pythagoreæ. Quæ cum emanationis lege rerum omnium essentias ex primo & infinito ente, sive Deo, derivaret, certosque gradus, classesque & ordines rerum omnium, quæ ex Deo emanarunt poneret, necessario ad ejusmodi naturas spirituales, simplices, æternas, & divinas, id est ex Deo ortas devenit, quæ rebus fluxis materiæque in omnes partes mutabili & instabili essentiam, naturamque per communicationem largirentur. Pleni sunt de his principiis rerum, sive entibus vere talibus interpretum philosophiæ Pythagoreæ libri, cum, si hos audias, Pythagoras, quæ numeris suis occultavit, ita intelligi voluerit. Diximus vero supra Platonem ideas suas inde hausisse, easque idem prorsus esse, quod intelligibilia Pythagoreis tributa. Non itaque prolixa eorum explicatione detinebimus lectorem, sed ad ea remittimus, quæ capite sexto de Platonis philosophia latissime disputavimus: cuncta enim conveniunt, cum intelligibilia eundem locum teneant, quem ideæ, ut alibi y invictis, nisi toti fallimur, argumentis probavimus. Duo tamen momenta merito dolemus, primo quod ab ipsis Pythagoreis genuinis & veteribus scripta non supersint, ex quibus judicari queat, an Plato eandem prorsus viam ingressus fuerit, vel aliquo modo a semita Pythagorea recesserit? deinde, quod plerique qui Pythagorica ex Platonicis illustraverunt, & de intelligibilibus sive de ὄντως ὄντων cognitione multa garriunt, quales sunt PLOTINVS, PORPHYRIVS, IAMBlichVS, PROCLVS hisque similes, infausto conciliandi omnes veterum doctrinas cum nugis tricisque suis studio pleraque corruerint, adeo ut plane incertum sit, quantum ipsi scholæ Italicæ tribui debeat. z Sed cum tota historiæ Pythagoricæ conditio aliam præ se faciem non ferat, nec certiora promittat, his quoque contentos nos esse oportet. Ceterum quæ attributa, quasve proprietates entibus vere talibus tribuerit hoc hominum genus, nemo subtilius explicuit, quam PORPHYRIVS, a qui ab iis, qui hisce delitiis gaudent, ipse adeundus est. Nobis enim per hæc dumeta repere, hasque colligere spinas, propter instituti nostri limites non licet.

V. Sapientia versatur circa ea, quæ proprie, non vero circa ea, quæ æquivoce sunt entia: quoniam corporalia neque sciri possunt, neque cognitionem firmam admittunt, cum sint infinita, nec scientia se patiuntur comprehendi: ita ut respectu universalium se habeant, ac si non essent, nec insuper definitioni includi queant.

VI.

x) l. c. n. 160.

y) Amæn. lit. T. VII. p. 174. seqq.

z) Idem de MICH. MOVRGES plan de Pythagoreisme observandum, pleraque enim ex Platoni-

cis dijudicantur.

a) De occasionibus ad intelligib. s. sententiis p. m. 79. 91. ed. Rom. conf. SCHEFFER. l. c. c. VIII. p. 56. seqq. Hist. de ideis sect. I. §. 2. p. 8. seqq.

VI. Entium vero proprie talium, quæque semper circa eadem & eodem modo permanent, atque vere cum nomine suo coëxistunt, scientiam & intellectum sequi solet intellectus entium æquivoce talium, etiam si non intendatur eo studium. ^b

VII. Hanc scientiam qui affectat, & ad eam curam suam intendit, philosophus est. ^c Pythagoras qua occasione quave ex causa nomen hoc loco sapientiæ introduxerit, supra exposuimus. Addimus ibi dictis, nomen sapientis non philosophantibus de divinis & humanis tantum tributum, sed & eruditis omnibus, immo artificibus quoque, iudice NICOMACHO GERASENO, ^d Pythagoram impulisse, ut sapientis nomen repudiaret. Qua de re digna sunt quæ legantur, allata a IO. SCHEFFERO. ^e

VIII. Philosophia itaque occupata est, circa omnia genera entium: quorum alia in universum omnibus accidunt, alia vero eorum pluribus, alia vero singulis: prima sapientia sive philosophia potius prima considerat, altera peculiare scientiæ. Quisquis vero resolvere potis est, omnia entium genera ad unum idemque principium, iterumque ex eo componere & enumerare, hic sapientissimus est, & verissimus. Ita luculenter Perictyone Pythagorica apud STOBÆVM. ^f

IX. Finis philosophiæ est, ut per cognitionem entium vere talium mentes ad intuitivam tandem promotæ cognitionem Deo fiant similes, immo ipsi Dii. Clare hoc aureum carmen in fine:

*Sic ubi deposito conscendes corpore cælum
Immortalis eris Deus, æternumque beatus.*

Plura dabit SCHEFFERVS ^{ff} & nos alio loco. ^g

X. Ad hunc ultimum finem ducit veritas, sive cognitio entium æternorum, verorum, immutabilium. ^b

XI. Vt hunc finem mens consequatur, omnibus curis id agendum, ut mens expurgetur, meliorque reddatur, atque sic demum ei utilia & divina infundantur, communicenturque, ne vel a corpore recedere timeat, vel ad incorporea accedens, præ splendore illorum fulgentissimo oculos avertat, aut ad passiones, qui animam corpori, veluti quibusdam clavis fibulisque affixam tenent convertatur, sed adversus omnia, quæ generationi subseruiunt, itemque adversus affectus, qui nos in terram detrahunt, tota persistat indomita. ⁱ

XII.

^b) IAMBlich. l. c.

^c) IDEM *Introd. in Nicomach.* p. 5.

^d) *Arithm.* l. I.

^e) l. c. p. 33. *seqq.* Sapientiam eminentiori sensu vindicabat Pythagoras Deo LAERT. l. c. conf. LAETANT. l. III. c. 2.

^f) *Serm. I.* p. 7. Perictyone, quæ a matre Platonis distingvenda est, inter mulieres Pythagoricas numeratur, librique ei de sapientia & de harmonia feminae tribuuntur, quos tamen ei suppositos esse RICH. BENTLEIVS apol. pro diff. de epist.

Hist. philos. Tom. I.

Phalaridis p. 381. *seq.* contendit. Eam perperam in virum mutat SCHEFFER. l. c. p. 51.

^{ff}) l. c. c. VI. p. 43.

^g) *Amœn. lit.* l. c. p. 245. *seqq.* Platonem hunc philosophiæ finem paulisper limitasse supra monuimus.

^h) SCHEFFER l. c. c. VIII. p. 58. *Hist. de ideis* l. c.

ⁱ) IAMBlich. c. XXXII. n. 228. PORPHYR. n. 46. RITTERSHVS. ad h. l. SCHEFFER. l. c. pag. 53.

XII. Fieri hoc vero non potest, nisi per mortem philosophicam, id est liberationem ab omni corporis commercio; quæ ut attingatur, primo quidem necesse est, noscere semet ipsum, animam esse in re aliena, & substantiæ prorsus diversæ devinctam; secundo colligere semet ipsum a corpore & quasi ediversis locis, ita ut omnino liber sis ab ejus affectionibus, & operatione sensuum: liberare se etiam a doloribus, ira, metu, cupiditate cibi & potus, & rerum venerearum; & studere, ut corporalium affectionum motus, ad irrationale, voluntate nec consentiente nec advertente, moveantur, sic ut omnia in vacuitatem affectuum definant. Prodit his PORPHYRIUS,^k quo horum hominum tendat philosophia, in entusiasmum definens.^l Qualem ipsum Pythagoram affectasse, eumque Platonem imitatum fuisse, ex dictis constat. Imprimis vero mortis hujus philosophicæ initia facienda inculcata sunt a coërcitione ventris, ut ex aurei carminis versu nono & decimo disci potest, pluribusque docent HIEROCLES^m & IAMBlichVS.ⁿ Quam purgandi rationem Pythagoream tenuisse accurate Apollonium Tyaneum, suo loco ex PHILOSTRATO^o docebimus. Causam ineptæ doctrinæ recte tum in emanationis systema, cuncta ad entusiasmum revocans, tum in odium materiæ, cui causa mali adscripta fuit, rejicias.

XIII. Ita liberatum a corpore in se verti oportet, cæteris, quæ extra sunt, oblivioni traditis.^p Huc illud Pythagoræ *λάτῃ βιώσας*, *latenter esse vivendum*, quod, tanquam Pythagoricum strenue imitati sunt Apollonius^q atque Proclus.^r

XIV. Ita recte constitutæ menti ascendere ad Deum licet, contemplationique rerum divinarum & æternarum se totam tradere. Celeberrima hæc in Pythagoreo-Platoniorum scholis *ἀνοδος* est, qua mens originis suæ conscia, ad fontem, unde emanavit, ut est in oraculis, redit, & contemplatione τῶν ὄντων ὄντων intuitiva cum Deo se jungit, inque Deum redit.^s Sunt qui hæc a Zoroastre didicisse Pythagoram volunt,^t quæ, quo loco habenda sint, ex iis, quæ de itinere ejus orientali, deque fide oraculorum Zoroastri tributorum suo loco disputavimus, liquet.

XV. Vt vero hæc feliciter procedant, Deus in auxilium vocandus est, & dæmones boni,^u imprimis vero genius πάρεδρος sive tutelarior.

XVI. Tantis opibus ad hunc finem consequendum acquirendis preces adhibendæ sunt, & invocatio Deorum.

XVII. Cognitionem entium vere talium qui consecutus est, sapientiam veram adeptus, nihil miratur, cum rerum omnium formas causasque essen-

k) Περὶ ἀφορμῶν. Sent. 34. p. m. 85.

l) Conf. cel. G. MICH. HANSCH. de entusiasmismo Plat. sect. VII. §. 7. p. 92. seqq. u) Ad h. l.

m) Vit. Pyth. c. XXXI. n. 187.

n) Vit. Apoll. l. I. c. 8. p. 9.

o) Conf. SCHEFFER. l. c. c. IX. p. 76.

p) PHILOSTRAT. l. VIII. c. 11.

q) MARINVS in vita Procli.

r) SCHEFFER. l. c. p. 77. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 371. IOH. FRIDEM. SCHNEIDER diff. de ἀνοδῶν Pythag.

s) cit.

t) Aur. carm. v. 61. 62. HIEROCLES h. l. IAMBlich. protrept. c. III. SEXTVS EMPIR. adv. math. l. VI. f. 50.

essentiales teneat. *ff* Ita scopum, quem & alii sibi fixere philosophi, ad ineptissimam doctrinam commendandam adhibuere philosophiæ Pythagoræ interpretes.

XVIII. Philosophia vel circa agenda versatur, vel circa cognitionem, adeoque vel practica vel theoretica est. "

XIX. Initium vero faciendum est a virtutis præceptionibus & tum ad veritatem progrediendum, hoc est ab actione ad contemplationem. " Hinc commendatio virtutis, quæ a veteribus unanimi fere consensu Pythagoræ tribuitur. *w*

XX. Contemplatio intelligibilium, five entium fere talium animi tranquillitatem & libertatem a rebus terrenis eum turbantibus postulat. Hinc otium philosophicum teste IAMBlichO * Pythagoreis tantopere deamatum: quem in finem ipsum Pythagoram negotia discipulorum politicis & æconomicis commisisse, ut reliqui divinis meditationibus eo liberius indulgerent, supra docuimus.

XXI. Sequitur inde, civilibus negotiis non facile permittere, se philosophum.

XXII. Philosophia ratione auditorum est vel exoterica vel esoterica. " Illa nudas veritates sine demonstratione proponit, sub symbolis & similitudinum atque allegoriarum velo; hæc veritatis rationes & demonstrationes iis proponit discipulis, qui apte ad id præparati sunt. Rem ipsam supra jam, de methodo Pythagoræ differentes prolixè satis atque clare exposuimus; unde hoc unum addimus: ex conditione philosophiæ exotericæ ad esotericam non concludendum esse; potuit enim, ut rectè monet CLERICVS, *z* egregia dicere ad vulgus & acusmaticos, impietatis vero mysteria initiatis reservare.

§. XXIII. Egregia præcepisse Pythagoram circa philosophiam activam five moralem, facile nobis persuadent ea, quæ ad exotericos dicta veteribus memorata sunt, & officia diversæ ætatis & conditionis hominum inculcant. *a* Quid interioris admissionis discipulis præceperit, difficilius dictu est, tum propter methodum symbolicam, qua moralem philosophiam tradidit, quæque variis interpretationibus subjecta diversas nobis veterum conjecturas, non diffitente IAMBlichO *b* pro Pythagoricis doctrinis obtrusit, tum propter demonstrationes initiatis tantum reservatas, quæ nos de genuino sensu scopoque judicare non sinunt, sic ut scopæ tantum dissolutæ *c* colligi queant, vel Pythagora juniorum scriptorum cogitationes &

Philosophia activa.

Ttt ttt 2

Φιλο-

ff) PLUTARCH. de auscult. T. IV. p. m. 139.

r) Vid. quos laudat SCHEFFERVS l. c. p. 55.

u) HIEROCLES l. c. p. 2.

v) ib. p. 4.

w) LAERT. l. VIII. f. 32. CLEM. ALEX. Strom. l. II. p. 417. IAMBlich. protrept. c. 9. p. 58. STOBÆVS ecl. eth. c. III. p. 164.

x) Protrept. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 64.

y) IAMBlich. vit. Pyth. c. XXII. p. 101. SCHEFFER. p. 84.

z) Bibliothéque chois. T. X. p. 185.

a) Prolixè ea recitat IAMBlichVS vit. Pyth. c. VIII. seqq.

b) c. XVIII. n. 86. seq.

c) Agnovit hoc quoque IAMBlichVS c. XXXIV. n. 247. τοσαῦτα ἄντις καὶ ἀπὸ τῶν sporadikῶν λεγομένων τεκμήρια ἂν παράδοιτο περὶ Πυθαγόρου καὶ τῶν Πυθαγορείων; quis tot & tanta e spar- sim dictis de Pythagora & Pythagoreis documenta apponere queat?

φιλοσοφούμενα pro Pythagoricis admitti debeant. Etsi enim supra jam indicatum est, extare hodie fragmenta scriptorum moralium & politicorum a Pythagoreis editorum, neminem tamen fugit, quam incerte ea fidei sint. Verum hæc aliter in hac quidem historiæ philosophicæ parte non constant. Manet tamen hæc Pythagoram gloria, quod primus, teste ARISTOTELE^d fuerit, qui moralem philosophiam excoluit, idque in magna Græcia præstitit, quod post ejus tempora Socrates Athenis. Secta enim Ionica, quæ paulo maturius, quam Pythagoras, philosophari cœpit, rerum naturalium indagatiōi soli se tradidit, moralem neglexit, ut supra capite primo observatum. Potiora vero, quæ Pythagoram de activa philosophia tradidisse veteres referunt, hæc sunt:

I. Duo virtutum genera sunt; privatæ aliæ, quæ nos ipsos respiciunt, & publicæ, quæ ad alios referuntur.

II. Hinc duæ partes moralis philosophiæ sunt, pædeutica & politica.^f

III. Pædeutica instituit hominem ad virtutem; ejus sex capita recenset IAMBLICHVS:^{ff} institutionem, silentium, abstinentiam a carnibus, fortitudinem, temperantiam, sagacitatem. Et eadem fere methodo commentarium quoque de vita Pythagoræ elaboravit, ut ostenderet, hac potissimum via ad summam virtutem Pythagoram pervenisse.

IV. Hominis virtus est hominis naturæ perfectio.

V. Virtuti hæc tria necessaria sunt, ratio, facultas & consilium. Ratio judicat & contemplatur, facultas resistit & moderatur, consilium amat & amplectitur. Primum partis animæ rationalis pars est, alterum ratione carentis, tertium utriusque.

VI. Virtutum omnium numerum, nec non virtutis ortum & constitutionem ex animæ partibus licet cognoscere; etenim animi partes primæ sunt duæ, altera compos rationis, expers altera; illa judicamus & contemplamur, hac ferimur & appetimus. Hæ porro consentiunt inter se vel dissentiunt, quæ quidem pugna ac discordia propter nimium vel parum existit.

VII. Cum igitur rationis compos pars moderatur expertem, tolerantia gignitur & continentia; cum altera imperat, paret altera, & inter se ambæ consentiunt, virtus nascitur.

VIII. Species autem virtutis & partes hoc modo sunt considerandæ, ut partes animi, quarum altera ratione prædita, carens ratione altera, quæ porro vel iracundia, vel cupiditas: quarum illa ulciscimur & defendimus nos; hac propriam corporis constitutionem appetimus & desideramus. Hæc METOPVS Pythagoreus,^g quocum CLINIAS & THEAGES consentiunt, quorum ultimus hoc porro addit:^b

IX.

d) l. I. c. 2. *Magn. moral.*

e) Loca veterum huc facientia magnam partem collegit MAGNVS DANIEL OMEIS in *Ethica Pythagorica* Altdorf. 1693. 8. unde sua hausit P. BAYLE *Dict. T. III. art. Pythagore.*

f) LAERT. l. VIII. s. 6. qui libros his titulis Pythagoræ tribuit.

ff) *Protreptic. c. 6.*

g) *Op. sc. mythol. TH. GALEI cura edit. p. 684.*

b) p. 689.

IX. Ratio cognitioni, ira robori, cupiditas appetitui præest; cum igitur hæc tria una compage in unum rediguntur, tum virtus & concordia in animo gignitur, si divelluntur, vitium oritur atque discordia.

X. Cum ratio partes animi ratione carentes moderatur, tolerantia gignitur, & continentia, dum labores illa, voluptates hæc moderatur: cum melior pars imperat & præest, virtus existit, ita, ut cupiditati ratione imperante, fiat temperantia, cum iracundiæ, fortitudo, cum partes omnes imperant iustitia.

XI. Iustitia vitia cuncta, & virtutes animi inter se discernit, & animi partium compagis quædam est constitutio virtusque perfecta & suprema. Magno consensu hanc virtutum partitionem sequuntur Platonici recentiores, quorum hac de re cogitationes ad eorum tempora delati describemus: qui hos Pythagoreos se sequi profitentur. Non diffitemur tamen, hæc nobis fragmenta ideo νοθείας suspecta esse, quod tam pulchre recentiorum Platoniorum philosophemata iis respondent, ^k & ratiocinia quoque eandem scholam aperte sapiunt, quæ antiquitatis faciem non præ se ferunt, ejusmodi acumina ignorantis. Sed de his judicium esto pene lector.

XII. Vitia verbis celanda non sunt, sed reprehensionibus emendanda ad virtutem. ^l

XIII. In universa hominum vita ætates quædam inter se distributæ sunt, quæ ἐνδεδασµέναι Pythagoreis dicuntur, neque cujusvis est, illas secum invicem connectere: subvertitur enim una ab altera, nisi quis ab incubulis id, quod in se hominis est, bene recteque institutum habet. ^m

XIV. Debet itaque cum educatione pueri ita comparatum esse, ut si ad probitatem, ad sobrietatem, ad fortitudinem exacta fuerit, potissima ejus pars in adolescentiam, & ex hac in virilem ætatem transferatur: cuius plerumque contrarium fit.

XV. Nunquam itaque homini concedendum, ut, quod lubet, perpetret, sed semper adjungendus, qui præsit, ita ut quilibet civium legitimo decentique imperio pareat.

XVI. Sapiens nihil non eorum expectare debet, quæ homini accidere possunt, quæque in ejus potestate non sunt, sed ea fortiter ferre. ⁿ

XVII. Injussu itaque imperatoris, Dei, de præsidio & statione vitæ decedendum non est. ⁿ Ita rejecit Pythagoras αὐτοχειρίαν, præcipue quod fortitudini esset contraria.

XVIII. Proscribenda, a ventre luxuria, a rebus omnibus excessus, robur enim animæ est temperantia, & lumen quatenus passionibus ea expers est. ^o

Ttt ttt 3

XIX.

i) Videndus interim FABRICIUS proleg. ad vitam Procli a MARINO scriptam.

k) Quam audaces enim in fingendo & supponendo fuerint, aliquoties jam notavimus.

l) STOBÆUS Serm. LXVI. p. 250.

m) IAMBlich. vit. Pyth. c. XXXI. n. 201. Quæ ratione vero Pythagoras hominis ætates distinxe-

rit, explicat LAERTIUS l. VIII. f. 10. ad quem viros doctos vide.

n) IAMBlich. l. c. n. 224.

n) CICERO de Senect. c. 20. conf. OMEIS l. c. p. 30.

o) PORPHYR. vit. Pythag. n. 39. STOBÆUS Serm. XXXVII. p. 114.

XIX. Continentiam possidere, maximi roboris & divitiarum instar est.^p Ea vero non in gula tantum, sed ventre quoque coërcendo, moderandaque venere servanda est; vanæque & superfluæ cupiditates fugiendæ.

XX. Ebrietas itaque pernicies est, omnisque impletio vitanda, nec transgrediendus modus cibi potusque.^q

XXI. Venerea hyeme non æstare facienda, in autumno ac vere facilius quidem feruntur, omni autem tempore gravia sunt, & ad sanitatem minime idonea.^r Videtur Pythagoras concubitum, tanquam rem philosopho non satis dignam, respexisse; interrogatus enim, quando concumbendum? tunc, inquit, cum te ipso infirmior fieri vis. Neque tamen conjugium totum respuit, sed & ipse conjugatus vixit, & conjugibus officia præclare præscripsit.^s

XXII. A voluptate cavendum est, tanquam a re summæ cautionis indiga, nullo enim nos alio, quam isto affectu magis decipimur, & in peccata præcipientes agimur: hinc eo contendendum est, ne unquam ad voluptatem collineantes, aliquid incipiamus, sed bonum honestumque primo loco spectandum, utilitas vero commoditasque in secundis collocandæ, & hæc quidem iudicio non vulgari opus habent.^{ff}

XXIII. A prima statim juventute proficientium curæ attendendum, ut mature, quæ appetenda sunt appetant, vanasque & superfluas cupiditates fugiant, adeoque ab hujusmodi perturbationibus puri & imperturbati maneant, eosque ipsos contemnant, qui eo, quod cupiditatibus impliciti sunt, dignos se contemptu reddiderunt, quod iis sæpe contingit, quibus in eminentiori potestate constitutis cupiditates imperant.^t

XXIV. Duplex tamen voluptatum discrimen est: una plebeja atque fascinatrices, altera solida, & gravis atque ab omni scelere aliena. Illa ventri & veneris libidinibus, opum profusione, indulget; hæc in rebus honestis ac justis & ad vitam necessariis consistit, hæc admittenda, illa ut Sirenum cantus, fugienda.^u

XXV. Maximum homini bonum in sapientia situm est, robur enim, & murum & arma sapienti sapientia præstat.^v

XXVI. Politices capita sunt: communis conversatio, amicitia, cultus Deorum, pietas in mortuos, & legum latio.^w

XXVII. Est quædam vivendi cum aliis ratio opportuna, alia importuna; quæ inter se differunt diversitate ætatis, dignitatis, necessitudinis, meritorumque, & si quid aliud discriminis inter homines occurrit.

XXVIII. Juvenibus erga senes omni iræ aut comminationis specie omnique ferocia abstinendum, & tota hujusmodi importunitas vitanda.

XXIX.

^p) *ibid. serm. XXXIX. p. 136.*

^q) *LAERT. l. VIII. f. 9.*

^r) *ibid.*

^s) *IAMBlich, c. XXXI. n. 206. Excerpta Peiresc. p. 247.*

^{ff}) *IAMBlich. n. 204.*

^t) *ibid. n. 206.*

^u) *PORPHYR. vit. Pyth. n. 39.*

^v) *STOBÆVS Serm. XXVIII. p. 77. 82.*

^w) *IAMBlich. vit. Pyth. c. VI. n. 32.*

XXIX. Par dignitatis quoque ratio est, nam cum viro, qui ad veram virtutis dignationem pervenit, neque decorum neque tempestivum est, familiarius liberiusque agere. *

XXX. Est autem varius quidam & multiformis temporis opportuni usus, qui in omnibus affectibus, actionibus, dispositionibus, colloquiis & interpellationibus occurrit, qui aliquatenus quidem, non vero universaliter præceptis describi potest. Ei decorum & concinnitas tanquam pedissequæ adhærent. ʸ

XXXI. Amicitia datur omnium erga omnes. ²

XXXII. Certamen & contentionis studium removendum est ab omni in universon amicitia, si fieri possit; si non, saltem ab ea, quæ nobis cum parentibus & in genere cum senioribus aut cum benefactoribus intercedit, in qua ne minimum quidem cicatricum vel exulcerationum esse debet. ³

XXXIII. Hoc fieri potest, si uterque amicorum invicem cedere, iramque comprimere sciverit, imprimis junior.

XXXIV. Emendationes & correptiones, (quas παιδαγωγίαι nominabant Pythagorei) multa cum clementia cautioneque a senioribus erga juniores fieri debent, plurimumque sollicitudinis affectusque ex parte corripiendum promineret: ita enim decoræ & utiles fiunt.

XXXV. Nunquam ab amicitia fides neque serio, neque per jocum removenda.

XXXVI. Amicitia non est reprobanda propter infortunium, vel aliam quandam infirmitatem, quæ rebus humanis intervenit, sed unica, probabilis, quæ sit causa rejiciendi amici, est inemendabilis malitia.

XXXVII. Inimicitia tantum contra plane improbos obfirmato animo gerenda, strenueque decertandum, nisi mores mutaverit adversarius & ad bonam mentem redierit: idque non verbis, sed factis. ᵇ

XXXVIII. Nunquam dissidio, quantum in nobis est, occasio danda est, sed quam maxime quisque potest, rixæ hujusmodi principiis obstandum.

XXXIX. In amicitia, quæ vera & sincera futura est, quam plurima debent esse definita ac legibus suis circumscripta, &, ut decet, distincta, ac providendum, ne quid temere fiat, nullumque colloquium perfunctorie instituat, sed cum pudore, cum præsentis animo, & bono ordine.

XL. Peregrinæ amicitiae, quantum licet, declinandæ, mutui amicorum amor ad mortem illibatus servandus. Eminuit in eo Pythagorea fides & amicitia, cujus nobile exemplum de Phinthia & Damone veteres referunt. ᶜ Alia narrat IAMBlichVS, ᵈ qui addit: ᵉ etiam inter se ignotis, immo & nunquam visis amicitiae officia exhibere studuisse, dummodo
signa

*) *ibid.* c. XXX. n. 180.

ʸ) *ibid.* n. 182.

²) *ib.* c. XVI. n. 69. c. XXXIII. n. 229. c. XXX.

n. 181.

³) *ibid.* n. 230.

ᵇ) *ibid.* n. 231. 232.

ᶜ) VALER. MAX. l. IV. c. 7. LACTANT. l. V. c. 18. CICERO de Offic. l. III. IAMBlich, n. 162. ex Aristoxeno.

ᵈ) c. XXVII, n. 162.

ᵉ) n. 237.

signa quædam communis sectæ agnoscerent, cujus rei elegans exemplum exponit.

XLI. Omne vero circa amicitias studium, ad divinarum naturarum commixtionem, ad unionem cum Deo, ad divinæ mentis animæque communionem, verbis factisque dirigendum est. *f*

XLII. Omnia quidem præcepta moralia ad divinum numen tendunt, est vero hoc principium, quo omnis vita ordinatur, ut Deum sequamur. *ff* Paria supra ex Stoicis audivimus, quos simile cum Pythagoreis fundamentum habuisse, ex iis patebit, quæ in sequentibus de physiologia & theologia Pythagoræ dicemus.

XLIII. Cum Deus sit, & omnibus imperet, in confesso est, quod bonum a Domino petendum sit, qui bona tribuit illis, quos amat. *g*

XLIV. Hoc de numine concipiendum est: quod existat, quodque ita se gerat erga humanum genus, ut illud inspiciat minimeque negligat. Id itaque dignum est quod universis imperet, ejusque eminentia & inspectione opus habere animal a natura ad proterviam inclinans, a quo moderatio & ordo proveniret.

XLV. Vnusquisque, naturæ suæ mutabilis conscius nunquam pietatis cultusque oblivisci debet, sed assidue menti suæ proponere numen, tanquam quod hominum actiones observet, iisque indefinenter invigilet.

XLVI. Dii colendi sunt non nostris figuris alligati, sed per divinas imagines, tanquam qui omnia complectuntur, omnibus provident, & formam habent, tam quoad naturam, quam quoad figuram toti universo similem. *h* Probe hæc thesis notanda est, ex qua per velum quasi Pythagoricæ theologiæ fundamentum & verum ethicæ principium perspicitur. De quo infra.

XLVII. Colendi vero Dii sunt lustrationibus, & initiationibus, & pura veste ac mente. Hoc qua ratione peregerit Pythagoras, IAMBlichVS *i* prolixè narrat.

XLVIII. Quotidie hymnis honorandum numen, & observanda omina, & vaticinia, & sortes omnes fortuito oblatae.

XLIX. Animalia a perfectis *k* non immolanda, sed thus, milium, plantæ, favi & suffimenta. *l*

L. Pietas & religio versantur in animis, cum rebus divinis operam damus. *ll*

LI. Dii & heroës non eodem honore habendi; sed Diis cum laudibus, amictuque candido & casto corpore honores exhibendi: heroibus post meridiem. *mm*

LII.

f) n. 240.

ff) *ib.* n. 86.

g) *ib.* c. XXX. n. 174. *f*.

h) *ib.* c. XXVIII. n. 151.

i) *ibid.*

k) Dictum hac de re supra. Acusmaticis lice-

bat nonnisi raro immolare animalia, gallum gallinaceum, vel agnum, vel alia recens nata, boves vero minime.

l) *ibid.* n. 149.

ll) CICERO de legib. l. II. c. II.

mm) IAMBlich. l. c. LAERT. l. VIII. f. 35.

LII. Ea puritas expiationibus, lustrationibus atque asperfionibus paratur, " abstinendo ab iis omnibus, quibus interdicare solent ii, qui mysteriis præfunt.

LIII. Iuramentum iustum est, indeque Iupiter juratorius; (*ὄρκιος* dicitur) præstandum vero est tarde, præstitum vero servandum promptissime.^o

LIV. Corpora defunctorum non sunt igni comburenda.^p

LV. Post Deos & dæmonas maximam parentum & legum quisque rationem habere debet, iisque non fictæ, sed & ex animo obsequi.^q

LVI. Patriis legibus & consuetudinibus inhærendum est; nam neque utilitati, neque salutis publicæ consulunt ii, qui legibus, rebusque novandis student. Magnam ad leges ferendas & respublicas constituendas diligentiam attulisse Pythagoreos, præsertim eos; qui legislatores dicti sunt, & ex optimis atque intimis Pythagoræ discipulis erant, supra observatum est. Nam, multis civitatibus ut leges ferrent, a præceptore ablegati sunt. Id quod imitatus Pythagoram Plato, & ipse de republica ordinanda cogitavit. Num vero ad similes nugas delapsus sit Pythagoras ac Plato, deficientibus monumentis dici nequit. Et hæc quidem de morali sive activa Pythagoræ philosophia.

§. XXIV. Theoretica philosophia apex totius doctrinæ Pythagoræ *Theoretica.* fuit, & arcanorum summa, unde difficillimus labor^r est, Pythagoram, quod quidam viri docti connisi sunt, intra sindona noscere. Nos veteres sequemur, contendemusque ut cohærens aliquod Pythagoricæ physiologiæ systema ex veterum relationibus & conjecturis verisimilibus assequamur. Quod tamen pro indubitata Pythagoræ doctrina vendi non potest, cum rationes supra dictæ maxime obstant. Vnde utendum est eo, quod veteres de illo nobis reliquere. Ita vero docuisse dicitur:

I. Philosophiæ theoreticæ finis est, nihil admirari: nam philosophica ratio admirationem atque stuporem, ab hæsitazione atque ignorantia profectum eximit, singularum rerum cognitione atque enarratione per causas suas exhibita.^s

II. Est vero theoretica philosophia duplex; vel enim de iis, quæ mente cernuntur, atque de Diis repetitam altius scientiam tradit, vel universam rerum naturalium doctrinam exhibet. Ita IAMBlichVS,^{ff} qui alio etiam loco,^t quid Pythagoras in theoreticis scientiis præstiterit, enumerat, nempe eum de diis, de heroibus, de dæmonibus, de mundo, de sphaerarum atque astrorum omni-

n) Vid. LOMATIERVS de lustrationibus gentilium.

o) LAERT. l. VIII. f. 32. de iuramento per auctorem tetractyos supra dictum.

p) IAMBlich. c. XXVIII. n. 154. ubi etiam ritus sepeliendi Pythagoricos observabis.

q) ib. c. XXX. n. 175. PORPHYR. n. 38.

r) Versati sunt in eo præter MICH. MOVRGVES in delineatione Pythagoreismi, cujus summam exhi-

bet CLERIC. Bibl. chois. T. XXVII. p. 424. SCIPIO AQUILIANVS de placit. phil. ante Arist. physic. l. I. c. 20. p. 86. MORHOF. Polyhist. T. II. l. II. c. 6. I. IAC. SYRBIUS de Pythagora intra sindona noscendo, sive introd. in physicam Pythagoræ, aliique.

s) PLVT. de audit.

ff) c. XXIX. n. 157. 158.

t) c. VI. n. 31.

omnigeno motu, oppositionibus, eclipsibus, & inæqualitatibus, eccentricitatibus, epicyclis, & de omnibus in universo cœlo terraque & intermediis naturis, five apparentibus, five occultis, rectam notionem dedisse, perque ipsum disciplinam & theoriam, & scientifica omnia, quæ mentis oculos maxime acuunt, & ab aliis studiis profectam cœcitatem abstergunt, ut vera totius universi principia & causas possit perspicere, inter Græcos locum invenisse. Quæ etsi ad suæ sectæ encyclopædiam, ejusque formam canis Pythagoræ temporibus tribuendam Iamblichus dicta omnino videntur, certum tamen est, in theoreticæ philosophiæ studio, primarios Pythagoræ discipulos consenuisse, summumque in ea sapientiæ apicem quæsisse, teste omni exceptione majore doctrina de numeris, quæ symbolica fuit principiorum spiritualium & naturalium. " Agendum itaque cum de theologia, tum de physica Pythagorica.

Theologia.

III. De Deo naturisque divinis ad populum loqui difficile & periculo plenum, eo per superstitionem occupato, profanis itaque mysteria verbis narrare nefas. ^v Commune hoc Pythagoræ erat cum plerisque philosophis & theologis, præsertim antiquioribus, ^w qui doctrinam de Deo, cultui inter populos introducto potissimam partem adversam, ideo occultaverunt, ut eo tutius laterent, & a sacerdotum, quæstum & auctoritatem in vulgari theologia quærentium insidiis essent immunes. Certe in Ægypto id didicisse Pythagoram, ex iis, quæ libro primo de theologia Ægyptiorum differuimus, manifestum est. Inde vero, quam incertæ de theologia Pythagoræ conjecturæ sint, liquet. Quid vero veteres ei tribuant, ex sequentibus disci potest.

IV. Deus animus est, qui per universas mundi partes, omnemque naturam commeans atque diffusus ex quo omnia animalia, quæ nascuntur, vitam capiunt. Ita Pythagoræ definitionem Dei concepit LACTANTIUS, ^x CICERONEM, ^y ut videtur secutus, qui non minus luculenter: *Pythagoram censuisse, Deum esse animum per naturam rerum omnium intentum & commeantem ex quo animi nostri carperentur.* Quæ testimonia etsi ætate satis a Pythagora remota sunt, non sine verisimilitudine tamen hanc ei opinionem tribuunt, cum hæc omnium earum gentium, quas inviserat, & apud quas didicerat theologiam Pythagoras, doctrina fuerit, totaque disciplina Orphica, quam maxime imitatus est, eo fundamento, ut supra demonstratum, nitatur. Egregie hoc confirmant ea, quæ ejus sectatoribus tribuit CLEMENS ALEXANDRINUS: ^z *Deum esse totum in mundi circulo, speculatorem, vel directorem potius totius generationis, universorum contemperationem, qui semper est, & suas facultates deducit ad opus, omnium operum, in cœlo lustratorem, patrem omnium, mentem & animationem*

ⁿ) IAMBlich. protrept. l. I. c. 29. videndus quoque SCHEFFERVS l. c. p. 94.

^v) CLEM. ALEX. Strom. l. IV. p. 477. IOSEPH. contra Apion. l. II. p. 1077.

^w) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 747. PFANN-

NER. Syst. theol. gent. pur. c. II. §. II. p. 58.

^x) Lib. I. c. 5. idem habet MINUCIUS FELIX c. XIX. 7.

^y) De nat. Deor. l. I. c. 12. de senect. c. 21.

^z) Paræn. ad gent. p. 47.

nem (ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ) *universi circuli rerum, omnium motum.* Quæ animam mundi divinam non poterant describere luculentius. Nulli itaque dubitamus, verisimili ratione hanc assertionem Pythagoræ tribuere. Difficilior vero quæstio, num Deum tanquam animam assistentem, vel ut informantem, Pythagoras mundo indiderit, id est, num vel liberæ voluntatis accessione, vel naturæ universi necessaria & inevitabili connexionne Deum cum mundo conjunxerit? quæ ut rite discernamus, ad sequentia porro attendendum est.

V. Deus est natura rerum, quæ motus propria & intrinseca causa est rebus omnibus. Ita verba THEOPHILI ANTIOCHENI ^a intelligimus, afferentis, Pythagoram ὀρίζειν Θεὸν φύσιν καὶ αὐτοματισμὸν εἶναι τῶν πάντων. Aliter verti solet, & quidem REINESIUS, ^b quem secutus est cel. WOLFIUS: *Pythagoras affirmat, Deum naturam esse, & omnia fortuita fieri*; quapropter ille quoque vel sexcentos esse testes scribit, de Deo longe aliter sensisse Pythagoram: & recte quidem, si hanc versionem admittas, nunquam enim Pythagoræ in mentem venit, omnia fortuito moveri, naturæ cujusdam cæco & temerario impulsu, ut vel sola Iamblichi & Porphyrii ex veterum scriptis excerpta loquuntur. Sed versionem hanc mentem Pythagoræ non assequi, ex iis Pythagoreorum verbis manifestum est, quæ modo ex Clemente Alexandrino adduximus, quæque apud IUSTINUM MARTYREM ^c quoque & CYRILLUM ALEXANDRINUM ^d occurrunt. Dabimus Iustini Græca, ut inde accuratum fieri iudicium queat: εἰ δὲ καὶ σαφεσέραν ἀπόδειξιν περὶ ἐνὸς Θεοῦ τῆς Πυθαγόρου δόξης ποθεῖτε γνῶναι, ἀκέσατε τῆς αὐτῆς δόξης· ἔγω γὰρ ἔφη, ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ ἔχ' ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκλὸς τὰς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ, ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσεις ἐστὶ, κράσις ἐὼν τῶν ὅλων, αἰώνων, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτῆς δυνάμιων καὶ ἔργων. ἀρχὴ πάντων, ἐν, ἐν ἑρᾶνῳ Φωτῆς, καὶ πάντων πατὴρ, νῆς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἀπάντων κίνησις· ἔγω μὲν ἐν ὁ Πυθαγόρας. Prodit Dorica dialectus, desumta esse hæc verba ab istis ecclesiæ doctoribus ex scripto aliquo vetusto Pythagoreo, præceptoris doctrinam de Deo exponente, unde verisimilitudine sua non caret, eum ita de Deo statuiffe. Hoc fragmento Pythagoreo, admissio 1. clarum est, cur Deus vocetur Theophilo φύσις, natura scilicet, quia Deus non extra universum hoc est, sed in natura rerum ejusque circulo continetur, ut anima tota est in toto corpore; 2. patet etiam, cur αὐτοματισμὸν τῶν πάντων eum dixerit, eo quod non tantum rebus omnibus originem, motusque dederit initium, sed quod ipse anima & formalis causa motus, nempe principium internum & spirituale (ψύχωσιν apte vocat) movens mundum ejusque circulos sit, unde non animam tantum & motorem mundi, sed ipsam κίνησιν καὶ ψύχωσιν dixit, ut informantem esse animam mundi declararet. 3. Sed & hoc

Uuu uuu 2

ob-

a) Lib. III. ad Autolyc. c. 5. p. 290. ed. Wolf.

b) Var. Lect. I. III. p. 444.

c) Orat. ad gentes p. 18. ed. Paris.

d) Lib. I. adv. Julian. p. 30. mire hunc locum pervertit CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 20. p. 446. ut Pythagoram cum Platoniciis suis conciliaret.

observandum est, quod additur, Deum esse *Φωσέρα ἐν ἑρᾶνῳ*, illuminans lumen in cœlo; ita enim naturam Dei propius explicat, esse nempe hanc animam mundi ignem, sive lucem illam intelligibilem, subtilissimam, activam, in circulo universi extrema parte residentem, quæ omnia illuminat, omnia producit, & non æterna tantum sive entia intelligibilia, ex se producit, sed & materiam crassiorē movet, informat, vegetat, & circuli in se redeuntis forma animat. Quæ omnia probe attendenda esse, ut vera Pythagoræ de Deo sententia deprehendi queat, ea quæ paulo infra differemus, manifeste evincent.

VI. Deus quoad corpus, lumini, quoad animam veritati similis est, didicisse hoc a Magis vult *PORPHYRIUS*:^f quod an verum sit, ex iis, quæ supra de itineribus & præceptoribus Pythagoræ differuimus, judicari potest. Nec soli Magi fuere, qui Oromasden *ἑρᾶνιον πῦρ*, sive *essentialem naturæ ignem* dixere,^{ff} sed plerique etiam barbari, ut primo libro observatum: mirum itaque non est, Pythagoram Deum habuisse pro igne mundi maxime simplici, id est subtilissima & simplicissima parte universi, cui tamen mentem, consilium, veritatem aliasque affectiones spirituales tribuit. Hinc porro de Deo docuisse dicitur, quod his addendum:

VII. Esse principium, nulli sensui aut dolori expositum, sed invisibile, incorruptum, quodque sola mente apprehendi queat; id quod ei tribuit *PLUTARCHVS*.^b Etsi enim hoc de principio aliquo mere spirituali intelligi potest, patet tamen ex dictis, opponi id tantum crassiori materiæ, inertique moli, activo & subtilissimo naturæ igne commovendæ & formandæ: cui omnia illa prædicata conveniunt. Et hæc quidem pauca illa monumenta sunt, quæ apud veteres de Pythagoræ theologia reperiuntur, & ex quibus de ejus doctrina de Deo judicari debet, quæque tandem, postquam diu satis arcano custodita erant, in vulgus emanarunt. Vt itaque mentem quoque nostram de his Pythagoræ dogmatibus paulo explicatius exponamus, I. iterum monemus, hæc non pro certa & indubitata ejus sententia venditari posse, esseque non tantum incertum, quid philosopho tantopere sua occultanti de Deo vere placuerit, sed & esse inter memorias veterum quasdam, quæ his repugnant.ⁱ Quod eo minus mirandum est, quo magis conjecturis plerique confisi de Pythagoræ mente judicarunt, ut postea quoque observabimus. II. Verisimile tamen est, hunc in modum, ut allata veterum loca docent, si non ipsum Pythagoram, certe Pythagoreos, ab eo edoctos, statuisse. Nam ea & Pythagoræ ingenio, temperamento, scopo philosophiæ, præceptoribus, aliisque circumstantiis egregie conveniunt, & libri vetustissimi fragmentum, non uni, sed pluribus viris eruditis & in hujus sectæ historia versatissimis, quales veteres isti doctores fuere, visum & lectum,

e) Ita etiam Alexander apud *LAERT. l. VIII. f. 25.* Anonymus *PHOTII l. c.*

f) *ib. 41.*

ff) *ORIG. philosophum. c. II. p. 41.*

g) Ignem vero hunc & ætherem veteribus unum esse, aliquoties jam monuimus.

h) In *Numa T. IV. p. m. 117.*

i) Talia sunt, quæ duplex ei principium adscribunt, infra tangenda.

lectum, luculenter innuit, & unica ratio sic patet, dissentientia veterum testimonia inter se conciliandi. III. His rationibus itaque ductis veritati propius accedere videtur nobis; Pythagoræ illud ipsum systema de Deo placuisse, quod Zeno postea, Pythagorica mysteria imprimis a Polemone edoctus, adoptavit nempe, esse Deum animam mundi, partemque universi huius activam, ignem nempe non elementarem, sed naturæ, five mundanum, subtilissimamque partem universi, quæ ita mundum five materiam potius animet, informet, & in visibilem aspectum producat, ut simul in eo comprehendatur, ut anima in corpore. Doctrinæ ipsius significationem post ea, quæ prolixè capite antecedente de theologia Stoica dicta sunt, exponere, non putamus necessarium, explicanda vero hæc & probanda ex præmissis & allatis veterum effatis, ut qua ratione de Deo Pythagoras philosophatus sit, luculenter pateat. Supposito nempe isto systemate IV. patet, qualis ille Deus Pythagoricus sit? nempe ignis mundi subtilissimus, activamovendi, formandi, fingendi, certisque legibus cuncta disponendi facultate præditus, qui licet in se subtilissima materia sit, sensu tamen veteribus receptissimo incorporalis est, & crassioris materiæ dimensionibus non est subjectus; quique, cum naturali & intrinseca vi polleat, se movendi, cuncta intimo & essentiali nexu secum iuncta ita movet, ut tandem formam consequantur visibilem. Nihil enim horum est, quod non in allatis veterum testimoniis satis luculenter ei tribuatur. V. Tota quoque ita physiologia Pythagoræ, qualis apud veteres describitur, aptissime cohæret. Nam ita Deus non mens tantum & anima mundi est, sed & ipsa $\psi\upsilon\chi\omega\tau\iota\varsigma$ five vita & formalis ratio ejus in mundo. Est porro ille Deus materiæ crassiori ita oppositus, ut ipse sit principium activum, hæc passivum, & ipsi se subjiciendam præbeat & formandam; hucque omnia prædicata Dei quæ in schola Pythagoræ occurrunt, referenda sunt, quæ ei splendida non minus, quam apud Stoicos, attributa tribuunt. Ita vero Deus quoque non extra mundum est, ut ex allatis PP. locis patet, sed intra mundi circulum continetur, immo ipse mundus est; falsi enim id sunt ejus interpretes. Porro Deus iste, five ignis mundanus, quem artificialem dixere Stoici, Pythagorei eodem fere sensu intellectualem, five intelligibilem fecere, fons est & principium, unde omnia entia activa intellectualia, subtilissima, formamque materiæ informi conciliantia, emanarunt, hincque ipsa anima nostra pars Dei est, & particula ab eo avulsa. Et hinc quoque lumen capiunt, quæ de mundi formatione Pythagorei differuerunt, quibus postea ex hac systematis forma lucem accendemus. VI. Ita vero &

Uuu uuu 3

fym-

A) Probe tenendum, veteres, etsi corpora non esse Deum & animum dicerent, non tamen utrumque ab omni prorsus materia removisse, sed $\kappa\omicron\sigma\mu\alpha\tau\omicron\nu$ & spirituale dixisse, quod graviore corporis moli opponitur, ut est ex multorum sententia anima hominis. Invisibilibus argumentis & luculentis testimoniis id probavit MOSHEM. ad CVD-WORTHVM *Syst. int. c. I. §. 17. p. 36. n. 3.* Id quod

eo magis monendum est, quoniam plerique a solis vocibus, incorporale, spirituale &c. concludunt eam, quam nos sub istis vocibus comprehendimus immunitatem ab omni prorsus materia intelligi.

I) Extra mundum enim spatium, vel vacuum potius est.

II) Conf. ANONYM. *Photii n. 15. p. 62. ed. Kust.*

symbolica principiorum Pythagoræ physiologicorum enarratio, quæ monadis & dyadis nomine & potestate adumbratur, quæque tam diversis veterum interpretationibus vexata est, egregiam lucem foeneratur & omnia apte cohærent. Nam his, quæ hæcenus differuimus, suppositis, ita cuncta ex mente Pythagoræ inter se fluunt: 1. ex nihilo nihil fit, 2. omnia itaque constant uno toto, adeoque monas non tantum principium omnium rerum, sed chaos quoque & comprehensio est, etiam rationum feminalium, quam monadi definitionem tribui, supra observavimus. 3. Habere vero in se istam unitatem, quod unum & totum, Stoici, veteres chaos dixere, non tantum *αὐτοματισμὸν*, id est, activum aliquod principium, sed & principium alterationi & mutationi obnoxium, nempe materiam crassiorē, passivam, mutabilem & alterabilem, sicque 4. dyada gigni quidem a monade, hancque eo sensu esse hermaphroditum, & a potiore parte cognominatum, Deum; sed si id quod activum, formativum & movens est, a passivo, informi & mobili distingvatur; tunc dyadem istam monadi opponi, totamque diversam esse, sicque monadis notionem ad designandam partem spirituales, (sensu scilicet Pythagoreo & Stoico) dyadis ad materiam crassiorē delineandam adhibendam esse. 5. Ex animatione & formali agitatione materiæ facta a monade sive anima ista mundi, tandem productum mundum formatum, hacque triade perfectissimum universi opus productum esse: in quo cum omnia peculiari principiorum particularium tum intelligibilium, tum materialium conjunctione constant, inde reliquos numeros exortos esse, donec decem circulorum configuratione & constitutione totus mundus absolute perfectus sit.^m 6. Monada vero, sive Deum, ignemve illum divinum, ut materiam informaret & pervaderet, ex se produxisse, & emanationis lege eduxisse alia principia, Deos, dæmonas, heroës, animas, ut illa materiam inhabitando, agitando, & formando, essentias formasque rerum ei largirentur: hasque potentias & intelligentias emanativas numerorum quoque symbolis adumbrari posse. Ita, nisi toti fallimur, removetur velum Pythagoræ, & per numerorum ænigmata ipsa Pythagoræ doctrina perspicitur, tenebræque obscurissimæ doctrinæ si non omnes, certe potiores dispelluntur. VII. Confirmantur vero dicta non conjecturis & rationibus solum, sed & testimoniis præter adducta loca, aliis veterum, qui viderunt, Pythagoræ Deum ita explicandum esse, ut æthera sive ignem supremum designare dicatur. Ex quibus luculentus imprimis Alexandri in successionibus philosophorum locus est, ex commentariis Pythagoricis haustus,ⁿ qui primo quidem numerorum doctrinam ita theologicis & physiologicis principiis Pythagoræ applicat, ut dicat: principium omnium esse unitatem, porro ex unitate indefinitam dualitatem, veluti materiam auctori unitati subiecisse, ex monade vero ac indefinita dyade reliquos numeros gigni, ex numeris puncta, ex punctis lineas, ex quibus planæ figuræ constant, & planis autem solidas figuras, ex

iis

^m) Conferendus cum his Anonymus PHOTII L. c.ⁿ) Apud LAERT. I. VIII. §. 25. seqq.

iis solida corpora & quatuor elementa, quæ per omnia transeant & vertantur, ex quibus fieri mundum animatum, intelligibilem, rotundum &c. Summum aërem semper moveri & esse liquidissimum ac saluberrimum, & quæ in eo sunt immortalia ac idcirco divina, solem & lunam Deos esse, & reliqua sidera, quippe in illis superare calorem, qui sit vitæ auctor, hominumque cum Diis cognationem esse, quod & homo caloris particeps sit, inde & Deum nostri curam gerere: fatum quoque esse univerforum, & partem ejus causam administrationis. Quæ omnia clare satis docent, non tantum numerorum explicationem & adplicationem ad principia physiologica recte a nobis institutam esse, sed esse quoque Deum calorem ætheris summi per universum se diffundentis. Addi potest locus CHALCIDII,^o qui clare indicat, materiam a Deo separatam fuisse & isto modo agitaram, quod vix aliter nisi secundum istam explicationem potest intelligi: id quod etiam de SEXTI EMPIRICI^p loco non minus luculento est tenendum. VIII. Magnopere vero confirmant hanc systematis Pythagorei de Deo explicationem ex schola Pythagorica illi, qui abjecta numerorum doctrina atomos receperunt, & intelligibilium proprietates subtilissimis particulis materiæ tribuerunt, de quo in sequentibus dicemus. Illis enim atomi nihil aliud sunt, quam particulæ ætheris sive ignis divini, & principia simplicia, activa, maximeque prima, ex quibus omnia facta sunt. Nec intelligi aliter potest, qui diversum ex uno & eodem prodierit, quod tamen veteres Pythagorei testantur, quam junctis ignis mundani, sive ætheris divini particulis cum materia crassiore, cuncta tandem formata apparuisse. Poteramus dictis plura adjicere, quæ nec extra rhombum dicta essent, nec inepta alicui obscurissimæ philosophiæ accendendæ luci, nisi instituti ratio vela tandem contrahere juberet; ubi tamen IX. duo adhuc monenda adjicimus; nempe nec confundendam esse in physiologia Pythagorica intelligibilium emanationem, seriem & ordinem, cum rebus sensibilibus, nec tamen ab iis plane esse separandam: deinde non audiendos esse Platonicos recentiores, qui duplici ex causa suspecti & inepti hac in re arbitri sunt. Nam & Platonem venerantur, qui Timæi potius, quam Pythagoræ vestigiis insistentis systema dualisticum absolutum recepit, Deumque a materia prorsus distinxit, nec nisi animam assistentem ex Deo emanantem mundo junxit: & hac quoque physiologiæ inepta facie confusi totum veterum systema corrumpunt, cumque hi materiam æterno nexu Deo jungerent, materiam illi ex Dei essentia educunt; & materiam tantum non spirituales faciunt; quum Pythagoras spiritus omnes etiam Deum revera materiales fecisset. Vnde quæ de intelligibilium natura ab omni prorsus materia remota

^a) *Comment. in Timæum c. XIII. §. 293. p. 387.* qui quidem putat, recessisse Pythagoreos a magistri mente, fallitur vero, ut ex dictis constat. Vel enim locus significat, quod præstantissimus MOSHEMIVS vult diss. *de creat. ex nihilo §. XIII. p. 971. Syst. Cudw.* materiam ex Deo genitam esse, vel

quod nos malumus, & verbis Chalcidii simplicius responderet, cum unum totum esset, Deum ab eo toto se separando materiam constituisse, sicque duo principia effecta esse.

^p) *Adv. mathem. l. X. f. 261. seqq.*

*Pythagoras
an duplex
principium
statuerit?*

mota garriunt, ^q nostræ explicationi non possunt obijci, cum isti homines arbitrorum partes ex dictis causis suscipere nequeant. X. Tandem ut & hoc coronidis loco addamus, ex prolixè disputatis duplex controversia decidi potest, utrum Pythagoras duplex principium statuerit? & an atheismi suspectus sit? Prius affirmavit PLUTARCHVS, ^r & asseruit quoque PSEUDO-ORIGENES ^s trahique huc sic modo possunt omnes ex veteribus, qui dyadem materiam unitati oppositam esse professi sunt, quorum loca diligenter adduxit cel. WOLFIVS: ^t quanquam hoc nondum sufficit, ut Pythagoræ duplicis principii systema tribui queat, sed materiam eum ita definitivisse oportet, ut a monade nullo prorsus modo derivari queat: qua ratione PLUTARCHVS ^u Pythagoræ mentem interpretatus est, qui dyada materiam maligno quodam dæmone animatam esse Deoque oppositam statuit. Plerique qui ita rationes ineunt, cum umbris luctari videntur. Non enim attendunt, materiam quidem omnino, tanquam alterum principium passivum, iners, quin immo mali quoque fontem & originem dyadis nomine a Pythagora describi, ita vero, ut cum adhuc esset in monade, ^x id est, cum unum totum, materia Deo animata, & quasi prægnans adhuc esset, nec dum ab eo separata recessisset, ad universi naturam pertineret, & sic demum silva, sive materia indeterminata & immensa duitas ab una singularitate instituta, recedente a natura sua singularitate & in duitatis habitum migrante, existeret separata, ut CHALCIDIVS ^y pulchre rem explicat. Ita vero systema dualisticum, duorumve principiorum aliter illi tribui non potest, quam sensu modificato & comparato, ut Stoicis. Aliter Timæus, quique hunc maxime secutus est Plato, qui duplex independens principium invicem sibi oppositum eligentes, longe alia ratione de natura differuerunt, eaque quæ comparate dixerat Pythagoras, absolute posuerunt. Interim tamen opposita unitatis & binarii sive Dei rerum spiritualium fontis, & materiæ, rerum sensibilibus subjecti ratio probe tenenda est: etsi ex una chaus origine processerint, & si clare loquendum, a vera materiæ notione neutrum liberari queat. Nam ita unitatem & intelligibilia describebant Pythagorei, ut respectu habito ad fluxam, mutabilem & inertem materiam, stabilem, activam & spiritualem eis naturam adscriberent, sicque materiæ opponerent, quod & Stoici fecerunt. Sic & de atheismo Pythagoræ ex dictis judicandum est. Cum enim Deum & naturam unum esse diceret, id est, ut Ciceronis verbis utamur, animum per naturam rerum omnem intentum & comitantem, qui arctissimo & essentiali vinculo illi jungeretur, visus est post veteres quosdam, imprimis THEOPHILVM ANTIOCHENVN, ^z recentioribus quibusdam ^a Spinozismi vel atheismi labem sibi

*Pythagoras
an atheus?*

q) Prolixè de iis PORPHYR. in *sententiis ad intellig. ducentibus.*

r) De *Iside & Osir. de gener. animæ ex mente Timæi.*

s) l. c. p. 39.

t) De *Manichæismo ante Manichæos* §. XXIX. p. 116. seqq.

u) ll. cc. & de plac. philos. l. I. c. 7.

x) Monas hic non Deus a materia secretus, sed cum ea in chao adhuc junctus est. Vnde licet dyas mali principium sit, non tamen sequitur illud esse ex monade.

y) l. c.

z) l. c.

a) BASNAGE *Hist. des Juifs* T. III. c. 10. p. 537. 10. HENR. FOPPIVS de *Atheismo phil. gent. cel. ex.* l. c. 9. 10.

sibi contraxisse, a qua tamen macula post REINESIVM^b & CRENIVM,^c BVDDEV^d & REIMMANNVM^e & BEAVSOBRIVM^f, VV. cc. multa eruditione Pythagoram liberare conatus est B. I O. I A C O B V S S Y R B I V S.^{ff} Qui licet potissimum Platonicos sequiores Pythagoræ interpretes sequatur, quos injustos & indignos hac in re arbitros esse supra monuimus, recte tamen observat, omnes ejusmodi locutiones ad Deum αἰσθητὸν pertinere, nempe animam mundi, quæ ejus partes penetret, & ideo mundus quoque dicatur: nam hoc omnia loca supra adducta evincunt, & dogma quoque illud Stoicis quoque receptum evidenter probat: vacuum necessarium esse, ut cœlum ex infinito spiritu respiret,^g quod latentem in mundo divinum ignem supponit. In eo vero vir doctissimus, inque veterum doctrinis pernoscentis versatissimus, quem in his literis præceptorem habuisse, gaudemus, a Platoniciis sequioribus seduci se passus est, ut putaret, hanc mundi animam a mundo intelligibili & multo magis a Deo summo distinctam esse, quæ quidem sententia CVDWORTH^h etiam placuit, qui recentiorum Platoniorum trinitatem apud Pythagoram se invenisse videri voluit, recte ideo a ven. MOSHEMIOⁱ notatus: repugnat autem disertis veterum, quæ adduximus, testimoniis, & aperte incognitam vetustis philosophis hypothesein de trinitate aliqua metaphysica in Deo, sapit, ideo non admitenda. Deus enim, anima mundi, ignis divinus, ratio in mundo versans, & quæ alia sunt hujusmodi nomina, idem sunt, & unum Deum indicant. De atheismo itaque Pythagoræ, si vera sunt, quæ ei tribuuntur a veteribus, locis citatis, eodem modo pronuntiandum, ut de Stoicis, quos physiologiam suam ex Pythagoreis & Heracliteis fontibus hausisse præcedente capite demonstravimus. Deum enim adeo non negavit Pythagoras, nec materiam brutam Deum constituit, ut potius sine Deo systema ejus consistere nequeat: sed dum Deum uni toti quasi immerfit, & ab eo tandem separatum naturali & essentiali vinculo cum materia copulavit, dumque ignem eum naturæ, in extremo mundi circulo residentem, ut habet PHOTII Anonymus,^k dixit, facile patet, quam prope ab impietate physiologia Pythagoræ absit, quamque apta ea sit vel ad atheismum, vel ad enthusiasmum seducere. Quo vero modo Deum rerum visibilium conditorem dixerit, ex dictis abunde liquet.

VIII. Post summum Deum tres dantur intelligibilium species, Dii, dæmones, heroës; qui & naturæ atque dignitatis gradu, & cultu iis debito distincti- Intelligibilia.

b) l. c. BAYLE Rep. aux Qq. d'un Provinc. T. II. p. 333.

c) Animad. hist. & phil. P. XII. p. 183.

d) Thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 56. Hist. Eccles. V. T. T. II. p. 1079.

e) Hist. atheism. c. XXV. p. 152.

f) Hist. Manich. T. II. p. 174.

ff) Diss. de orig. atheismi p. 42. add. HASAEVS diss. de philos. gent. falso suspectis c. 3.

Hist. philos. Tom. I.

g) ARISTOTEL. phys. l. IV. c. 6. hinc intelligitur, utrum respiratio hæc propria vel impropria sit, quod posterius contendit SYRBIVS.

h) l. c. p. 444. seqq.

i) ad h. l.

k) n. 15. l. c. Ex his vero, quæ olim de theologia Pythagoræ in Otio Vind. Mel. II. §. 14. diximus, emendanda sunt.

stinguuntur. Dii enim semideis, in honore præferendi, hominibus autem heroës.¹ Aliter tamen in carmine aureo^m ordinantur, ubi heroës dæmonibus præferuntur, qui terrestres vocantur, vel a mansionis loco, vel a præfectura, quam acceperunt, vel a corporis natura, quo amiciuntur. Dum vero Deos vocat Pythagoræ schola spiritus illos primi ordinis, palam est, eos, ex philosophiæ Italicæ decreto, ex Deo emanasse; unde tria hæc genera, tres emanationum spiritualium ex summo ignis divini fonte profluentium species sunt, quibus si quartum addas, animam humanam, habes totam emanationis divinæ scalam. Natura vero & dignitate inter se diversa esse ista genera, ex eodem principio sequitur, quo magis enim emanativum a fonte ex quo emanavit, distat, eo magis puritatem & simplicitatem naturæ amittit, suoque principio est inferius. Id quod facilius comprehenditur, si recordemur, quod modo demonstratum dedimus, Deum fontem ignis esse longe purissimi & simplicissimi, per omnem materiam, crassiores scilicet, diffusum, ex quo cum istæ intelligentiæ ortæ sint, ejusmodi naturarum gradatio necessario obtinere debet. Et hinc ratio quoque petenda est, cur his dæmonibus corpus quoque, licet subtilissimum adscripserint, quod scilicet ab inferiori parte traherent. Ita enim HIEROCLESⁿ (horum enim hominum auctoritate standum est) de illis *Ἡρώς ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινῷ σώματος, heros est animus rationalis corpori lucido conjunctus*. Multa hac de re dici possent lateque disputari, qua ratione Platonici juniores contendunt, hos inter se spiritus eorumque corpora diversa esse, quaque ratione quidam inter eos infano descendendi in corpora graviora amore teneantur. Verum ea nec hujus loci sunt, cum ad nugas potius Platoniorum Alexandrinæ scholæ debeant referri, & justo sunt prolixiora. Quod vero doctissimus CUDWORTHVS^o affert argumentum, cur rationi consentanea videatur hæc Pythagoreorum disciplina, præter solum Deum omnes naturas corpore liberas, non aliter perfici & absolvi, quam si ad eas, materiæ aliqua accedat portio, quam animent, scilicet, quod sensus omnis ex certa materiæ & spiritus conjunctione oriatur, & frigidum est, ^p ipsamque Dei substantiam incorpoream evertere aptum, & rationibus Pythagoricis adversum est, quibus istud ὄχημα magis propter emanationis naturam, qua subtilissimi ætheris particulæ emanantes, crassiora indumenta assumunt, quo magis a fonte recedunt, assertum est, ^q ut vel ex animæ origine & conjunctione cum corpore terrestri videri potest. Ceterum ex eodem emanationis intelligibilium ex summo Deo principio, non nomen tantum Deorum, sed

1) LAERT. l. VIII. f. 23.

m) v. I. seq.

Ἀθανάτους διεν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκνητοι

τίμα· καὶ βέσθ' ὄρκον· ἐπειδ' ἡρώας ἀγαυούς

τὸς τε καταχθονίους πέβε δαίμονας, ἔννομα βέζων.

Aeternos venerare Deos, ut lege receptum est,

Et jusjurandum serva; heroasque supernos.

Terrestresque colens genios fac congrua legi.

conf. GISB. CUPER. obs. l. III. c. 16. & ex vete-

ribus HIEROCLES ad h. l. eundem ordinem servat IAMBlich. c. VI. n. 31. HIEROCLES in aur. carm. p. 36. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς l. II. §. 38. p. 82.

n) l. c. f. 67. p. 212.

o) Syst. intell. c. V. sect. III. §. 32. p. 1083.

p) Conf. MOSHEM. ad h. l.

q) Lucem his fœnerabuntur ea, quæ de Zoroastris disciplina l. I. docuimus, & infra Tomo II. de Cabbalistico systemate dicentur.

sed & honor cultusque divinus, quem iis tribuebant Pythagorici, derivandus est. Deus enim, egregie observante CVDWORTH^o, non his tantum philosophis, sed plerisque philosophorum familiis substantia est, homine præstantior, ex materia sensus experte haud procreata, tamque alte posita, ut iustis a mortalibus honoribus affici debeat. Et hinc judicandum est, quatenus polytheismi accusari queant, quod nimia fiducia aliquot locorum male intellectorum facit FRANCISCVS BALTVS.⁵

IX. Hæ intelligibiles substantiæ, anima præditæ sunt, heroës quoque animæ sunt a corpore separatæ, boni si bonæ, mali si malæ.⁶

X. Substantiarum harum intelligibilium fons Deus est, sive anima mundi, ex qua emanant: unde cum ab eo non tantum dependeant, sed & in eo sint, Deus substantia eminentiori significatione vocandus est, monasque, quæ omnia in se complectitur, radix intelligibilium omnium; " acceperunt tamen ab eo propriam substantiam immutabilem, veram, nunquam aliter se habentem, adeoque simplicem. Nihil in his omnibus est, quod non Plato quoque receperit, qui ideas ita descripsit, quasque hos Deos esse capite quinto demonstravimus: unde illa hic quoque repetenda sunt. Ita vero intelligi possunt, quæ de monade & reliquis numeris ex Deo sive unitate oriundis garriunt obscurissimi philosophi, quaque ratione multitudinis numeri esse, & tamen simplici natura gaudere queant. Multa hac de re quoque dabunt juniores Platonici, quorum tamen frigida plerumque acumina pleraque scholæ Italicæ ignorata fuere.

XI. Totus aër plenus est animarum, quæ dæmones & heroës existimantur,⁷ sequitur hoc necessario ex anima mundi ubique diffusa, quæ istos in se dæmones complectitur. Attulit hoc dogma Pythagoras ex Aegypto, unde & Thales hausit, a quibus philosophiæ Græcæ principibus ad alios quoque dimanavit.

XII. Ab his dæmonibus, qui in aëre versantur, immittuntur somnia & signa, morbi ac sanitates, neque solum hominibus, verum etiam brutis. Ad hos expiationes & averrunca pertinent, & divinationes & cetera id genus.⁸ Multa hic dici possent, si quæ recentiores Platonici Pythagoreis tribuunt, & ex iis prolixo libro disputavit IAMBLICHVS,⁹ enarrare vellemus, verum his hominibus suo infra loco depingendis sua relinquenda sunt. Pythagoram tamen eadem opinione fuisse infectum, dubium esse non potest, si vera sunt, quæ biographi ejus tradunt, incantationibus curasse morbos. Nam ea opinione ipsa Aegyptus occupatus fuit, ubi Pythagoras didicit, morbos, præcipue difficiliore & implicatos a dæmonibus immitti, eosque ægrotorum possidere corpora, cujus fundamentum ex ipsa anima mundana derivandum est, ex quo præfectura dæmonum derivata est.

XXX XXX 2

Qua

⁷) l. c. c. IV. §. 14. p. 261.

⁵) Jugement des SS. Peres sur la morale des payens c. VII. p. 42.

⁶) PLVT. plac. phil. l. I. c. 8. T. II. p. m. 14.

⁸) Loca veterum adduximus Tom. VII. Amoen.

liter. p. 228. seqq. conf. MOVRGVES l. c. diff. II. CLERIC. l. c. p. 446.

⁹) LAERT. l. VIII. f. 32.

¹⁰) ibid.

¹¹) De myster. Aegyptiorum.

Qua de re libro primo actum : pleraque doctissime enodavit MOSHE-
MIVS.^a

XIII. In duodecim orbium supremo five firmamento refidet prima causa, & quicquid illi vicinum est, id firmiter atque optime compositum est, quæ longius absunt, minime firma sunt. Ordo constans servatur usque ad lunam; infra eum omnia promiscue feruntur.

XIV. Hinc malum quoque necessario circa terræ regionem existit: quandoquidem ea ad totum mundum fundi instar obtinet, proprium scilicet & commodissimum receptaculum eorum, quæ in imo subsidunt. Ita AVCTOR ANONYMVS Photii,^b qui locus plane illustris est, ad probandam ejus, quod Pythagoreis tribuimus, systematis veritatem. Apparet enim ex eo, ignem mundanum in extrema cœli parte residere, & purissimas partes emanantes, intelligibilia prope hunc Deum esse; quo longius reliqua discedunt, eo minus firma esse; inesse fideribus divinitatis partes, five Deos; in terra, ab hac causæ activæ & perfectissimæ emanatione remotissima, stabilitatem intellectualium non inveniri, ob materiæ crassitiem; hincque malum esse. Quæ omnia sine illo systemate plane consistere nequeunt.

XV. Cæteras quidem partes omnes providentia & stabili ordine atque fato, divinæ voluntati obsequente gubernantur; sed quæ infra lunam sunt, ea a quatuor causis reguntur, Deo, fato, nostro consilio & fortuna. Ita laudatus pergit ANONYMVS,^c & satis luculenter Pythagoream de fato & providentia doctrinam enumerat. Scilicet cum cuncta, quæ emanatione producuntur, id est intelligibilia omnia divina & cœlestia, (quæ tamen & ipsa revera materia subtilissima constare supra docuimus) necessaria emanationis five divini motus & actionis lege existant, & a summa causa non existentia tantum sed & influxu dependeant, omnino fatum & immutabiles leges sunt, quæ cum certo ordine, sineque ex naturæ universi conditione scriptæ sint, providentia dicuntur, eodem fere, quo apud Stoicos, sensu. Infra lunam vero cum hic influxus in partes materiæ crassissimas propter earum inertiam non detur, hinc dixere, promiscue physica cuncta ferri; quia tamen anima hominis particula est, a divino æthere avulsa, hinc necessario afferendum erat, quædam in potestate & consilio hominis esse, quædam fortuna regi, quædam ad hominis scilicet felicitatem pertinentia providentia five fato dirigi. V.g. navem conscendere vel non, in nostra est potestate; at tempore sereno procellas & tempestatem subito oriri, ex fortuna pendet, navem submersam præter spem conservari, id divina sit providentia vel fato.^d Fati autem a fortuna discrimen id esse dictus auctor statuit: illud seriem, ordinem & sequelam habet, fortuna autem casu temerario contingit. Accepit ex hoc systemate multum Plato, aliquid Aristoteles, aliquid Zeno, qui tamen omnes ad sua placita emendarunt.^e Ex his

^a) l. c. p. 884. seqq.

^b) l. c. n. 10. p. 60. ed. KVST.

^c) l. c. n. 11.

^d) *ibid.*

^e) Plura hac de re diximus in *Otio Vindel. Mel. I. §. 7. p. 86. seq.*

his vero manifestum est, providentiam Pythagoricam cum Christiana non confundendam esse, quippe quæ physica magis est, quam moralis: licet adhuc melior sit Stoica, dum homini aliquam libertatem relinquit, quam Stoica tollit. Interim tamen has fati leges, hunc naturæ ordinem, id est Deum ipsum sequi, summa philosophiæ moralis fuit non tantum apud Stoicos, sed & apud Italicos philosophos. *f* Dijudicari hinc & conciliari possunt etiam ii, qui contendunt, Pythagoreos providentiam negasse, quod asserit THEOPHILVS ANTIOCHENS, *g* cum iis, qui providentia cuncta regi asserunt; illi enim de ordine rerum, quæ sub luna sunt, naturali, hi de morali loquuntur. *h* Hinc IAMBlichVS, *i* Pythagoram refert, coram Phalaride demonstrasse, esse utique divinam providentiam, quæ hominum omnem expectationem superet, ex bellis inexpugnabilibus, & morbis incurabilibus, aliisque calamitatibus, quæ dæmonum quorundam aut Deorum operatione immittuntur. Et ut, qualis illa providentia sit, nempe series fati per ordines cœlestes pertingens, intelligatur, Abarim docuisse, pergit, quod a cœlo in res aëreas & terrestres transitus quidam & descensus fiat, quod omnia cœli ordinem sequantur, quodque animæ facultas libera sui que juris sit, quippe quæ divini originis est, quam ut inferiores dæmones in eam aliquid possint. Et ex his locus LAERTII *k* de providentia Pythagorea subobscurus lucem satis claram accipit.

XVI. Homo, mundi compendium est, quia non tantum ex quatuor elementis constat, sed & omnes mundi virtutes continet; habet enim facultatem divinam, scilicet rationalem; habet naturam elementarem, nimirum vim nutritivam atque auctricem, sui que productricem, at singulis tamen his inferiorem. Ita psychologiam Pythagoreos exorsos esse ANONYMVS Photii *l* porro refert; quæ cum dicto quoque systemate rite cohererent. Pars enim divina animæ ab æthere divino divulsa, (quo nomine Pythagoram refutat CICERO, *m*) cum particula divinæ, quæ mundum penetrat, animæ sit, rationalis necessario est, & pars ita ignis mundani sive naturalis: reliquæ hominis partes ab elementis participant, de quibus infra dicemus.

XVII. Datur divinatio, quæ est nuncia propitiæ Deorum voluntatis, & qui hanc occupationem in pretio habet, is simul videtur existimare, Deos esse, qui vero horum alterutrum stultum censet, ille utrumque stultitiæ damnat. *n* Sequitur hoc ex descripta hætenus divinæ naturæ per omnia diffusæ operatione nexuque omnium rerum & sequela atque ordine physico, exque animæ conditione divina. Varia vero cum sint divinationum genera, sola ea, quæ per sacrificia fiunt, Pythagoram improbasse refert PLUTARCHVS. *o* Qui rationem tamen non addit, quæ vero non

XXX XXX 3

alia

f) Hinc patet, non satis bene Pythagoreorum in hac doctrina præcepta coherere.

g) *l. c.* *h*) IAMBlich. *c. XXVIII. n. 145.*

i) *ib. c. XXXII. n. 217. seqq.*

k) *l. VIII. f. 29.*

l) *l. c.* *m*) *loco supra laudato.*

n) IAMBlich. *c. XXVIII. n. 134.* qui clariorem his lucem accendit *de myster. Aegypt. Sect. III. c. 12. 13. seqq. conf. THOM. GALE ad h. l.*

o) *De placit. phil. l. V. c. 1. T. II, p. m. 44.*

alia fuisse videtur, quam quod ista divinatio ex inspectis sacrificiorum extis fiebat. A sacrificiis vero cruentis abhorrebat Pythagoras.

XVIII. Quidquid apparet, debet constare ex iis, quæ non apparent, quod autem ex aliquibus constat, non est principium, sed id quod illud ipsum constituit.

XIX. Non possunt autem esse corporea, quia ea, quæ intelligentia concipiuntur, de iis debent præcedere, alias ipsa essent id, quod præcedunt: nec possunt corporea esse æterna, ut sint omnium principia, ex quibus sequitur atomos non esse principia universalia rerum naturalium. Prolixe Pythagoricas has disputationes contra atomos enarrat *SEXTVS EMPIRICVS*, ^p saltem ad eorum mentem institutas, quæ acumine non carent. Nervus totius disputationis is est, cum æterna debeant esse principia, non sufficere, ut æterna ponantur, (omnes enim philosophi æterna principia ponunt) sed recurrendum cogitatione ad intimas, quibus ab æterno talia esse potuerint, quibusque consent, rationes, neque in corporali textura acquiescendum, sed ad intelligibilia & incorporalia ascendendum esse. ^q Hincque conclusisse, ait, Pythagoram, cum rerum omnium principia transcendat numerus, eum verum esse & universale principium. Patet ex his, Pythagoram non numeri rationem scientificam, sed intelligibilem intellexisse, nempe id quod in rebus omnibus omnium primum & incorporale dicitur; unde & atomos rejecit. Quia vero, ut supra demonstratum est, schola Italica ad subtilissimam mundi materiam ætherem, ignemve divinum respexit, eumque rerum omnium fontem principiumque posuit, sequitur inde, ejus minimas partes non tantum corporeis moleculis, atomisque illum opposuisse, sed illis quoque intelligibilem, sive spirituales naturam adscripsisse, quæ natura, origine & constitutione prior sit omni corporeo, etiam atomo. Et sic intelligendus nobis videtur obscurus *ARISTOTELIS* ^r locus, qui postquam eorum enarrasset opinionem, qui animam ex particulis minimis rotundis compositam dicunt, hæc adjicit: *εοικε δὲ καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων λεγόμενον τὴν αὐτὴν ἔχειν διάνοιαν ἔφασαν γὰρ τινὲς αὐτῶν, ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ αἵρει ζύσματα οἱ δὲ τὸ ταῦτας κινεῖν*, videtur autem & id, quod a Pythagoreis dicitur, idem significare: dixerunt enim quidam eorum, animam esse ramenta illa, quæ sunt in aëre, alii vero id quod hoc movet. Vbi frustra nobis videtur Aristoteles esse, quique ejus auctoritate utitur *CYD WORTHVS*, ^s ut inter atomorum patronos ponatur Pythagoras; nam ζύσματα illa, omni corporeo, etsi materialia ipsa sint, priora posuere Pythagorici, & radios sive effluvia potius æterni ignis ætherisve divini putaverunt, quidam vero ad internam in iis latentem eaque moventem retulerunt virtutem. Quæ postea Empedocli, aliisque semipythagoreis occasionem dedere, obscuros, & revera nihil significantes numeros

p) *Adversus mathem.* l. X. f. 248. seqq.
q) conf. *FABRICIVS* ad h. l.

r) *De cælo* l. I. c. 2. T. I. p. 478.
s) *Syst. intell.* c. III. §. 14. p. III.

ros in particulas minimas, ab atomis Democriti tamen caute distinguendas transmutandi. Num vero Pythagoras numeros principia posuerit, tantum in genere causarum exemplarium, quod ex recentioribus etiam contendit BURNETIUS, ^t an materialium, intricatior nobis quæstio videtur, in tanta rei obscuritate non satis decidenda. SCIPIO AQUILIANUS ^u inter Pythagoreos distinguit, & Pythagoram atque Alcmaëonem posuisse ut materialia, alios Pythagoricos, ut exemplaria, ob idque quodammodo ut formas vel ut fines adhibuisse. Nobis utrumque certo modo conjungi posse videtur; quatenus enim ex primo intellectualium rerum fonte reliqua omnia quæ stabilia sunt, & revera entia promanarunt, materialia principia dici possunt; crassiores vero materiam dum informant, non exemplaria tantum, sed & formæ sunt. Sed in re tam obscura, ubi palpare tantum licet, nihil certi definimus.

XX. Est itaque principium rerum unitas, per cujus participationem res unaquæque una dicitur; sin autem idem sibi alterum adjungatur, efficitur interminatus binarius. ^x Tantum supra de sensu horum principiorum dictum, quantum in re subobscura licebat, & satis esse potest. Inde vero fluere observavimus, Pythagoram principia quidem duo activum & passivum, Deum & materiam posuisse, sed quæ ex monade, five uno toto, quod chaos veteres & Stoici quoque dixere, quasi exorta sunt, vel potius in eo latuerunt. Ex quibus definiri potest, an Magorum veterum, vel Manetis sententiæ de duobus principiis Pythagoras accesserit, quod posterius recte affirmat BEAUSOBRIUS, ^y cum Manetis doctrina multo accuratius cum Pythagoræ monade & dyade conveniat, quam Magorum, quibus ab æterno materia a Deo separata eique opposita fuit. Tacemus materiam, prout eam consideravit Pythagoras & activo principio opposuit, nunquam vel formam vel movendi vim, vel aliquid activi habere posse, quod tamen malo apud Magos principio tribuitur.

XXI. Complexus universi mundus dicitur ab ornatu ordineque. Pythagoram hujus nominis auctorem esse dicit PLUTARCHUS. ^z Ait tamen ANONYMUS Photii, ^a Pythagoram primum omnium cælum appellavisse mundum, quia perfectum est, omnibusque animantium signis & nullo non pulchritudinis genere exornatum.

XXII. Mundus a Deo factus est, sed non tempore, verum cogitatione. Hoc apud STOBÆUM ^b Pythagoræ tribuitur, posterius tamen suspectum est, prodiisse ex schola Platoniorum recentiorum, qui ut Platonem cum Aristotele conciliarent, ejusmodi creationem mundi æternam commenti sunt. Nisi hoc velint Stobæi verba, non certo tempore, sed ab æterno Deum agitando & separando materiam intrinseca cogitationis suæ necessitate mundum produxisse, idque per æternas recurrere periodos, ut Stoicis quo-

^t) *Archæol. philos. l. I. c. 11. p. 429.*

^u) *De placit. philos. ante Arist. l. I. c. XX. p. 88.*

^x) *SEXTUS EMPIR. l. c. f. 261.*

^y) *Hist. de Manichæens P. I. l. I. c. 3. p. 31. seqq.*

^z) *De placit. phil. l. II. c. 4. T. II. p. m. 20.*

^a) *n. 14. p. 62.*

^b) *Eclog. phys. l. I. c. 25. p. 48.*

quoque placuit. Hoc dubium non est, a Platone ea in parte differre scholam Italicam.

XXIII. Interire potest mundus, quod ad naturam suam attinet, quia corporeus, & ideo sensibus obnoxius, non autem peribit, providentia eum, & Deo continente.^c Valde timemus, ne Plutarchus vel quisquis libelli de placitis philosophorum auctor est, Platonis dogma cum Pythagorico confuderit. Si enim expositam hactenus physiologiam Italicam supponimus, mundus necessario finem habet, cuncta enim in monada, statumque chaoticum redeunt, & ex monade novus mundus exoritur. Vnde Philolaus duplicem mundi interitum, igne & aqua asseruit,^d quæ apud barbaros quoque fuere recepta, quos præceptores habuit Pythagoras.

XXIV. Inchoavit mundus ab igni & quinto elemento. Cum enim sint quinque formæ corporum solidorum, quæ mathematica vocantur, e cubo orta est terra, e pyramide ignis, aër ex octaëdro, sphaera universi ex dodecaëdro. Atque in his Pythagoram imitatus est Plato.^e

XXV. Mundus animatus est, intelligens, sphaericus, extra eum vero inane est, in quod & ex quo mundus respirat.^f Tota thesis a Stoicis quoque recepta est, unde, ut brevitati consulamus, explicationem lector hauriet.

XXVI. Dextra mundi oriens est, unde motus existit initium, sinistra occidens.^g

XXVII. Ordinis universi omniumque in eo singularium causa fatum est.^h Supra satis de hoc fato dictum: esse physicam rerum omnium dispositionem & ordinem necessarium, PLUTARCHVS,ⁱ prodit, qui mundo necessitatem circumdatam esse, inter dogmata Pythagorea ponit.

XXVIII. Mundus harmonia musica regitur.^k Explicatum id dedimus supra, ubi de musica Pythagorea dictum est.

XXIX. In sphaera suprema residet prima causa, cui quicquid est proximum, id optimum, constantique legi conjunctum & ordinatum. Dictum & de hoc dogmate supra.

XXX. Aër terræ circumfusus, immotus ac morbidus est, & mortalia omnia, quæ eo continentur: qui vero supra eum est, aër semper in motu est, purus, sanusque, & quotquot eo continentur, immortales sunt, adeoque divini. Hic liber æther, ut HIEROCLES habet, vocatur, & æther quidem, quippe qui materiæ sit expers, ipseque corpus existat æternum, liberum, quia perturbationibus materiæ non subjicitur. Notabilis locus ad intelligendam physiologiam Pythagoream, ex quo Dei natura supra descripta eleganter probatur, & luculenter cognoscitur, æthera supremum, sive ignem

c) PLUT. l. c.

d) *ib.* c. 5.

e) *ibid.* c. 6.

f) LAERT. l. VIII. f. 27. ARIST. de cælo l. II. c. 1.

g) PLUTARCH. l. c. c. 10.

h) LAERT. l. c.

i) PLUTARCH. l. c. l. I. c. 25. Quanquam hic

locus proprie ignis divini omnia necessaria naturæ suæ lege agitantis dispositionem innuere videtur. Hoc enim igne sive Deo mundus circumdatus est ex physiologia Pythagorica.

k) SEXT. EMP. l. VII. f. 95. conf. quos nominat FABRICIUS ad Pyrrh. hyp. c. XVIII. f. 57. & adv. Mathemat. l. VI. f. 30. not. D. p. 362. KEPLERVS de harmonia mundi.

ignem istum mundanum immaterialem esse, stabilem, intellectualem, quod ad intelligendum horum philosophorum sermonem omnino notandum.

XXXI. Sol, luna, reliqua sidera Dii sunt. Hoc ex antecedenti dogmate sequitur; magna enim Dei, ignis scilicet mundani pars in iis habitat. Ita iterum Stoici quoque, quin plerique inter barbaros, qui Deum mundi animam esse censuerunt.

XXXII. Quævis stella est mundus in æthere infinito, qui terram, aërem ætheremque continet. ^l Ex Orphicis, vel a barbaris potius hæc didicisse Pythagoram supra jam observavimus.

XXXIII. Sphærica solis est figura, cujus defectus luna subeunte contingit. ^m

XXXIV. Corpus lunæ igneæ est naturæ, atque a sole illustratur, eclipsis vero lunæ obstructio est & reverberatio profecta ab antichthone. ⁿ

XXXV. Terrestris videtur luna & habitari ab animalibus maioribus nobis & pulchrioribus, quinquies decies nostrorum quantitatem continentibus, neque ullum excrementum deicientibus. ^o Hos lunæ incolas dæmones esse habitos ex IAMBlichO ^p colligitur, qui lepidam narrat sententiam, Italis Pythagoram adventantem, cum in disciplinam se ei dedissent, visum esse dæmonem ex iis, qui lunam incolunt.

XXXVI. Cometa est stella, quæ non semper apparet, sed statotempore sua revolutione exoritur. ^q Mirum in tanta rerum naturalium infantia Pythagoreos de corporibus cœlestibus tantum sapuisse, recte ideo laudatos BURNETIO. ^r

XXXVII. Iris solis est resplendescencia. ^s

XXXVIII. Post sphæras cœlestes infra lunam est sphæra ignis, hinc aëris, deinde aquæ, ultimus subest orbis terrarum. ^t

XXXIX. Omnium elementorum corpora rotunda sunt, igne excepto, qui conicus est. ^u

XL. Datur generatio & resolutio sive corruptio, res enim alteratione, mutatione & resolutione elementorum fiunt. ^x Intelligendum hoc est, de sola materia, quæ fluxa & mutabilis est, & de iis, quæ ex elementis componuntur. Formæ enim, sive entia simplicia, intelligibilia, quæ naturam rei largiuntur, corrumpi nequeunt, sed semper manent, non voluntate tantum conditoris, sed natura quoque sua, quæ æterna, stabilis & immutabilis est. Nihil itaque essentiarum vitarumque perit, sed aliter tantum corpus,

l) PLVT. l. c. l. II. c. 15.

m) STOB. l. c. p. 55.

n) PLVT. l. c. c. 28.

o) ib. c. 30.

p) c. VI. n. 30.

q) PLVT. l. c. l. III. c. 2.

r) l. c. p. 224.

s) AELIAN. l. IV. c. 27.

t) ANONYM. Phot. p. 69.

u) PLVT. l. c. l. I. c. 14.

x) ib. c. 24.

corpus, quod accipit, componitur & fecernitur. ^y Et hoc genuinum quoque transmigrationis animarum fundamentum est.

XLII. Æquis partibus mundo lux ac tenebræ insunt, calidum item & frigidum, ficcum ac humidum. Ex iis dum calor exuberat, æstas, dum frigus, hiems fit: dum æquis vero partibus vigent, optima sunt anni tempora: quorum id, quod viret, est veris grata salubrisque temperies, id vero, quod arefcit, autumnus est insalubris potestas. Immo & in ipso die viret aurora, vespera arefcit, atque adeo minus salubris est. ^z

XLIII. Penetrat a sole radius per æthera frigidum atque aridum; hic radius profunda penetrat, adeoque vivificat omnia, in quantum caloris participant, non omnia tamen animam habent. Anima enim avulsio est ætheris calidi & frigidi, differtque a vita anima: ipsa est immortalis, quoniam immortale est, a quo derivatur. ^a Posito systemate supra explicato, hæc sua sponte sequuntur.

XLIV. Ex terra nulla fieri potest generatio, sed animantia a se invicem mediante semine generantur. Processum vero generationis & formationis embryonis videsis apud LAERTIUM ^b ex Alexandro, & CENSORINIUM, ^c qui rationes harmoniæ ad hoc argumentum adplicatas recenset.

XLV. Semper humanum genus fuit, nec finem habebit. Hoc Pythagoreis VARRO ^d tribuit, nec male, si eo sensu sumatur, quo th. XXII. explicuimus. Animi enim ex æterna Dei emanatione sunt; materia æternis periodis agitata ab anima mundi, sive Deo, & producta ita omnia, & inter ea homines quoque. Ita inepto generationis æquivocæ figmento opus non erat Pythagoreis.

XLVI. Anima numerus est, se ipsum movens. ^e Numerum & intelligibile idem esse, ex supra dictis notum: animam vero, ex mundi anima sive æthere avulsam, ejus particulam esse, supra th. XV. observavimus, quæ hic repetenda sunt.

XLVII. Anima generalissima divisione in duas partes dividitur, rationalem & irrationalem. Irrationalis in irascibilem & concupiscibilem. Illa *Θηρ* est, hæc *ῥῆς* & *δυμῶς*. ^f Prima anima ex mundi anima est, altera & tertia ex elementis.

XLVIII. Omnium animantium animæ rationales sunt, eorum etiam, quæ bruta vocamus: hæc tamen secundum rationem non agunt, ob pravam corporis temperiem, & sermonis defectum. ^g Necessario ita statuendum erat, admitta semel anima mundana. Hinc cognationem inter animalia bruta & homines esse Pythagoras assererat, horumque statuebat animas in illorum corpora migrare: ideoque a sacrificiis cruentis abstinerebat, ut supra notatum.

XLIX.

^y) Conf. CUDWORTH. *l. c. c. V. f. IV. §. 29.*
p. 1154. seq.

^z) LAERT. *l. VIII. f. 26.*

^a) Alexander in *successionibus* apud LAERT. *l. c. f. 27.*

^b) LAERT. *l. VIII. f. 28.*

^c) *De die natali c. 11.*

^d) *De re rustica l. II. c. 1. p. 58.* ed. Steph. CENSORIN. *l. c. c. 4.*

^e) PLUT. *pl. phil. l. IV. c. 2.*

^f) *ibid. c. 4.*

^g) *ibid. c. 20.*

XLIX. Initium animæ est a corde ad cerebrum, & in corde quidem θυμὸς, animus sedet, mens vero φρενὶ & animus ὕψι in cerebro sunt. Ab his sensus quasi stillant. Pars vero rationalis immortalis est, reliqua mortalia sunt. Anima sanguine nutritur, λόγοι vero facultatesve animæ spiritus (ἀνεμοί) sunt. ^b

XLIX. Anima & facultates ejus invisibiles sunt, neque æther enim videri potest. Vincula animæ venæ sunt, arteriæ & nervi: ubi vero invaluerit intra se ipsam composita vincula ejus rationes sunt & actiones. ⁱ

L. Mens, (φρενὶ) extrinsecus animæ inseritur, ^k participatione divina, ^l (θεῖα μοῖρα) ex universa mente divina sive anima mundi decerpta. Hinc immortalis est, quoniam immortale est id ex quo derivatur. Fundamentum dogmatis hujus supra fatis illustravimus: hoc unum adjicimus, dixisse, teste PLUTARCHO, ⁿ animum non esse Deum, sed opificium Dei, quatenus scilicet emanativum ab emanante, particula a toto differt.

LI. Anima quaternionem in se habet. ^o Quid vero illa tetracty in animis intelligatur, adeo variant veteres, ut perspicuum sit, eos rem ignorasse. Nos, cum certiora non habeamus, filere malumus, quam conjecturas nostras Pythagoræ supponere. Mentem, opinionem, scientiam, sensum, explicat PLUTARCHVS, quatuor elementa esse, visum MOSHEMIO, quatuor virtutes, FABRICIO, de quibus videnda, quæ supra in arithmetica Pythagorica diximus.

LII. Animæ vincula venæ, corpus carcer est, ^p id qua ratione intelligendum sit, ea declarant, quæ de philosophia in genere ex mente Pythagoræ disseruimus.

LIII. Cognitionis octo sunt organa: sensus, imaginatio, ars, opinio, prudentia, scientia, sapientia, mens. Quatuor postrema homo communia habet cum Diis, priora duo cum bestiis, opinio propria ei est. ^q

LIV. Anima ejecta in terram, vagatur in aëre, corpori similis. ^r Duplici hæc sensu accipi posse, recte monet ALDOBRANDINVS, ^s vel de ejectione animæ lapsæ ex cœlo, antequam in corpus demittitur, vel de emigratione ex corpore, homine mortuo. Animas enim lapsas poenas dare meritorum, Pythagoræ tribuit HIERONYMVS. ^t Fatendum tamen, incertum hoc plane esse, & videri ex Academia Platonis haustum, nec accurate etiam dicitur, animas ejici & vagari in aëre, sed dicendum, animas immitti in corpora. Rectius itaque de emigratione animæ ex corpore Laërtii verba intelliguntur: non enim statim novis corporibus immitti animas Pythagoræ placuit, sed prius reduci vel ad æthereas, si bonæ fue-

Yyy yyy 2

rint,

^b) LAERT. I. VIII. f. 30. ἀνεμοί videntur partes subtilissimæ sanguinis, vel succus nerveus esse, quem spiritus animales vocant. Sequimur OLEARIJ versionem. Interpres enim mire omnia pervertit apud Laërtium.

ⁱ) *ibid.*

^k) STOB. eclog. phys. p. 93.

^l) CLEM. ALEX. Strom. I. V. p. 590.

^m) CICERO II. cc.

ⁿ) PLUT. I. c. I. IV. c. 7.

^o) Aur. carm. PLUT. I. c. I. I. c. 3.

^p) LAERT. I. VIII. f. 30.

^q) ANONYM. Photii n. 17. p. 64.

^r) LAERT. I. VIII. f. 31.

^s) *ad. h. l.*

^t) Qq. ad Hebid. 9. 10.

rint, vel ad aëreas & tenebricosas " fedes, si malæ, indeque circulo necessitatis fative poscente, tum demum in nova immitti corpora, vel humana vel bruta, prout dispositio & conditio earum patitur, ipsæque purgatæ magis minusve sunt. Hinc intelligenda, quæ sequuntur LAERTII * verba: Mercurium animarum quæstorem esse, atque ideo ductorem dici & janitorem, & terrenum, quod is ex corporibus, & ex terra & e mari animas educat, & puras quidem atque purgatas in excelsum ducere, impuras vero illis ne appropinquare quidem, neque invicem sibi ipsis, ceterum vinciri a furiis infractis nexibus. Quibus verbis fabularis theologia doctrinæ philosophicæ accommodatur, & innuitur, certum quendam dæmonem esse, huic potissimum negotio præfectum, qui sedem animis designet post fata, purgatasque satis, ad excelsa & cœlestia ducat, jungendas sedibus divinis, impuras in tartaro, id est aëre gravi & tenebricoso tamdiu devinctas detineat, donec corporibus iterum immittantur. Ex quibus patet, doctrinam de αἶδς y sedibus, sive loco statuque post mortem posse consistere ex horum hominum sententia cum μετεμψυχώσεις, redituque animæ in aliud corpus. Ipse certe Pythagoras, qui se memoriam prioris status accepisse a Mercurio jactabat, vidisse se dicebat, quæ in tartari sedibus fierent, antequam novum corpus subiret. Nihil novi vero hac doctrina Pythagoras invenit, sed ex Ægypto eam attulit, ut ex illis liquet, quæ de hac re libro primo disputavimus.

LV. Nulla anima interit, sed post certos fati circulos, definitasque temporum periodos, nova subit corpora, idque, quod fuit olim, fit rursus.^z Celebratissimum hoc transmigrationis animarum in schola Pythagorica dogma est, quod non arcanum tenebatur, sed in vulgus emanabat, id quod a barbaris, parem sententiam in vulgus spargentibus, accepit, & more suo imitatus est. Nec poterat aliter statuere philosophus, cum animæ naturam in numero tanquam particulam divini ætheris posuisset, & intelligibilem ei conditionem adscripsisset. Assertionem enim XL. ostendimus, vi naturæ emanationis, nihil quod ad stabilem, simplicem, & æternam naturam referri potest, interire, nec mutari, sed nova tantum involucra quasi, ex materia crassiori, accipere. Quæ cum Pythagoram eo perduxissent, ut animas certo numero definitas præexistere ante corpora statueret, necessario reditus animarum in nova corpora asserendus erat: cumque rerum omnium ex una anima mundana participantium cognationem assereret, ut diserte tradit PORPHYRIUS,^a non in humana tantum, sed & bruta corpora migrare animas decernendum erat.^b Egregie hanc Pythagoræ doctrinam descripsit OVIDIUS,^c Pythagoram ita fermocinantem inducens:

Morte

* Hinc terræ motus a manium occurſu oriri credebat, si fides AELIANO l. IV. c. 26.

x) l. c.

y) Videndi doctissimi Britanni ROB. PARCKERVS libro raro: de descensu Christi ad inferos, IAC. WINDETVS de vita sanctorum statu ex Hebræorum

z) Græcorum inter se comparatis sententiis.

a) PORPHYR. vit. Pyth. n. 19. LAERT. l. VIII. s. 14. conf. viri docti ad hæc loca. a) l. c.

b) Frigidis id rationibus negat PROCLUS in Timæum l. V. p. 329.

c) Metamorph. l. XV. v. 158. seqq.

*Morte carent animæ: semperque priore relicta
Sede, novis domibus habitant, vivuntque receptæ.
Omnia mutantur; nihil interit, errat & illinc,
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit ullo,
Utque novis fragilis signatur cera figuris,
Nec manet, ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est, animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.*

Quamvis enim Sulmonensem poetam his versibus Stoicam μετενσώματῶσιν, cum Pythagorica μετεμψυχώσῃ confundere, allatum exemplum prodat, recte tamen reliqua Pythagoræ tribuuntur, fundamentumque verum affertur, nihil, quod verum & stabile atque essentiale sit, perire, solam materiam semper esse in mutatione: adeoque eandem tandem redire animam. Ita vero tradidisse Pythagoram, adeoque literalis sensu hanc animarum in alia corpora migrationem accipiendam esse, non tantum tota physiologiæ Pythagoræ constitutio probat, quæ hanc metempsychosin postulat, sed & doctrina Ægyptiorum, a quibus Pythagoras teste DIODORO SICULO^d & HERODOTO^e accepit, ut reliqua fere dogmata omnia. Illos vero κατὰ τὸ ἔητόν animarum migrationem statuuisse, libro primo demonstratum est. Nec alium sensum patiuntur ea, quæ Pythagoras jactavit, de sua migratione, qui, ut supra narratum, in quibus antea corporibus fuerit, quo nomine antea gavissus sit, exposuit, & initiatis indicavit, quæ antea ipsi quoque corpora subiissent. Nec dici posset Pythagoras auctor fuisse metempsychosios inter Græcos, & qui de vera & literalis migratione accipere, nisi ipse ita intellexisset. Audiendi itaque non sunt, qui insipidi dogmatis absurditate commoti, Pythagoram non proprie ad literam, sed allegorice & improprie eam intellexisse volunt, & ita varias explicationes comminiscuntur, contortas admodum & parum verisimiles. Inter veteres ex ipsa Italica schola TIMAEVS LOC RV S^b animarum migrationem inter falsos sermones refert, quibus animi, qui veris non ducuntur, coerceri debent: quod tamen mirandum non est, systemate ejus physiologico, quod a genuino Pythagorico abiit, ita postulante. Ex recentioribus multi sunt, qui pro Pythagora ab hoc absurdo errore liberando, sententiam tulerunt. REVCHLINSⁱ enim & DACIERVS^k ad methodum Pythagoræ symbolicam confugiunt, & tanquam fabulam a philosopho ad emendandos vulgi animos propositam fuisse contendunt, quod disertis veterum testimoniis, quibus tamen standum est,

Yyy yyy 3

est,

d) Apud EVSEB. præp. l. X. c. 8.

e) Lib. II. c. 123.

f) IAMBlich. c. XIV. n. 63.

g) PORPHYR. l. c. LAERT. l. VIII. f. 14. qui, ut ex sequentibus patet, de solis Græcis est intelli-

gendus, unde perperam notatur a Cl. HANSCHIO de enthuf. Plat. sect. VII. §. 28. p. 119.

h) De anima mundi p. 566. Opusc. myth. GALEI.

i) De art. Cabb. l. V. conf. PASCHIVS intr. in rem liter. mor. vet. c. IV. §. 10. p. 668.

k) Vit. Pythag. p. 81.

est, aperte contradicit. ¹ Alii ad ἐνσωμάτωση Stoicam revocant, putantque respexisse Pythagoram vel ad animam vegetativam & sensitivam; quæ cum ex elementis composita sit, & in elementa redeat, ex quibus alia corpora, aliæque animæ sensitivæ, etiam animalium, brutorum nascantur, ita redire in vitam dicatur, quæ modo AMBROSIVS RHODIVS ^m Pythagoram sensisse tuetur; vel ex anima mundana, in quam animæ reducuntur, novas animas immitti, sicque in alia corpora migrare dici contendunt, ⁿ id quod ad corporum in animam mundanam fideralem ex fiderum corporibus oriundam reditum, indeque ortum hominis animalem applicat WHITHELOVS BVLSTRODIVS. ^o Quæ quam aliena sint a tota physiologia Pythagoræ supra allata, attente consideranti erit manifestissimum. LLOYDII, ^p FICINI, ^q MORNAEI ^r aliorumque hac de re cogitata brevitati consulentes prætermittimus. Legibus itaque fidei historiæ omnium facient optime satis, qui ita Pythagoram tradidisse statuunt: I. animarum ex divino æthere avulsarum, & ab eo participantium certum esse numerum; II. eas certis temporibus immitti in corpora; III. post solutionem vinculorum corporis in superiores partes evadere, & IV. certo tempore in manium sedibus detineri purgandas, tumque V. a materiæ inquinamenti magis liberatas melioribus, deturpatis vero passionibus materiæ, deterioribus brutisque corporibus immitti, huncque circulum toties revocari, donec satis purgatæ, semperque meliores & liberiores a contagio materiæ & terrestrium affectuum tandem ad principium, ex quo decerptæ sunt, primum, ætherem ignemve summum sive Deum reducantur. Ita pœnæ & præmia post mortem satis amice cum migratione animarum concordant, ^s ratioque patet, quomodo animæ sapientes dicantur a Pythagora inter Deos recipi, ^{ss} vel, quod PLVTARCHVS ^t Pythagoreis tribuit, quomodo animæ e corpore egressæ in animam universi abeant. Vtrumque enim de animabus tantum purgatis & post iteratas necessitatis periodos tandem liberatis juxta Pythagoræ physiologiam intelligendum est. ^u

Medicina.

§. XXV. Naturali philosophiæ subjicienda est medicina Pythagorica, quam non neglexisse philosophum Samium testantur LAERTIVS, ^x AELIANVS ^y & IAMBlichVS, ^z a Chaldæis eum didicisse vult APVLEIVS,

1) Conf. CLERIC. *Bibl. sel. T. X. p. 185.*

m) *De transmigrat. animarum Pythag.* conf. *Act. phil. vol. II. p. 787. seqq.* huc quoque tendit explicatio CVRIONIS & SOVVERAINII *Plat. dévoil. P. I. c. 18. p. 201. seq.* putant enim perpetuam materiæ mutationem innui.

n) ROB. PARCKER. *l. c. l. II. §. 47. p. 76.* IAC. WINDET. *l. c. sect. III. p. m. 33.*

o) *Animarum transmigrat. Pythagorica defensa,* vid. *Act. erud. 1693. p. 569. Obs. Hal. T. II. obs. X. p. 207.* quæ est B. BVDDI.

p) *l. supra cit.*

q) *Ad Phæd. Platonis p. m. 332. l. X. de rep. p. m. 445.*

r) *De V. R. C. c. XV.*

s) Negat id BAYLE *l. c. not. T. T. III. p. 743.*

ss) Vid. *Aur. carm. v. ult.*

t) *De placit. phil. l. IV. c. 7.*

u) Ita conciliari potest CVDWORTH. qui *Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 367.* Pythagoreis tribuit, animas sapientium virorum statim ad cœlestes sedes proficisci, & cel. MOSHEM. *l. c.* qui eas quoque migrare contendit. Illud enim de animabus perfecte purgatis intelligendum esse, finis carminis aurei evidenter probat.

x) *Lib. VIII. f. 12.*

y) *Lib. IX. c. 22.*

z) *c. XXIX. n. 163. PORPHYR. n. 33. CELSVS præf.*

LEIVS,^a quod magis de Ægyptiis verum est, inter quorum disciplinas arcanas medicinam quoque fuisse, ex supra dictis notum est. Duplex vero ea apud Pythagoreos fuit, diætetica & therapeutica, illa diætam victusque rationem, laborisque, motus & quietis vicissitudines moderatur, hæc morbis medetur. Et diæteticis quidem accuratissime Pythagoreos operam dedisse, testatur IAMBlichVS,^b ex quo, qua ratione mensam instruxerint, supra prolixè enarravimus, quæ heic loci repetenda sunt. Pleræque vero regendæ diætæ regulæ hæc fuere:

I. Ad sanitatem conservandam multum interest, ut rationes laboris victusque & quietis accurate inter se conferantur, cibusque etiam apparandis certus modus præscribatur.

II. Omnes cibi, qui flatulenti sunt, quique tumultum in corpore possunt excitare, vitandi sunt, e contrario eligendi, qui corporis habitum confirmant & adstringunt.

III. Rejiciendi cibi sunt, qui Diis ingrati existunt, quia nos a Dei familiaritate abducunt.

IV. Abstinendum & ab iis cibis est, qui sacri censentur, quia reverentia digni sunt, neque communi hominum usui conducunt.

V. Cavendum porro ab iis, qui facultatem divinandi, puritatem animæ, castitatem, sobrietatem, aut virtutis habitum impediunt, quique sanctitati adversi sunt, & oblatas in somno species obfuscentes.

VI. Theoreticis ab omni carnis & vini usu abstinendum. Leges has cibarias supra, quantum satis, illustravimus, ad quæ recurrendum.

VII. Cor non rodendum, cerebrum non comedendum, a malva, melanuro, erythinoque abstinendum. Rationes Pythagoræ supra quoque attulimus, quæ partim physicæ, partim theologicæ partim morales fuere: hinc inter symbola quoque recepta.

VIII. A fabis abstinendum, propter multas sacras naturalesque rationes. Ita, qui hæc omnia tradit IAMBlichVS,^c qui vero non explicuit, quæ istæ rationes sint, cur a fabis tantopere Pythagoras abhorruerit, ut maluerit occidi, quam fabas in agro conculcare fugiendo. Hinc multum ingenia eruditorum hoc interdictum exercuit, ut in plerisque solet fieri, quæ sola conjectura detegi possunt, ut sunt in Pythagoricæ philosophiæ historia fere omnia. Et Aristoxenus quidem, cujus verba ex libro *de Pythagora & ejus discipulis* nobis servavit A. GELLIVS,^d quique cum Xenophilo Pythagorico aliisque, qui a Pythagoræ ætate haud multum aberant, familiariter conversatus est, scriptum reliquit: nullo sæpius legumento Pythagoram usum fuisse, quam fabis, quoniam is cibus & subduceret sensim alvum & levigaret: porculis item minusculis & hædis tenuioribus victitasse. Addit his Gellius; errorem hunc ortum, quia in Empedoclis carminibus, qui disciplinas Pythagoræ secutus est, hic versus inveniatur:

Λειλοί πάνδειλοι κυάμων ἀπὸ χειρας ἔλεθαι.

...hinc

a) Florid. l. II. c. 15. p. m. 358.

b) l. c.

c) l. c. conf. n. 106.

d) Lib. IV. c. 11.

hinc enim opinatos plerosque, *κνᾶμον* legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius scitiusque carmina Empedoclis arbitrari sint, dixisse, *κνᾶ-μῆς* hoc loco testiculos significare more Pythagoræ symbolice ita appellatos: voluisseque homines a rei venereæ proluvio deducere. Vix tamen Aristoxenus fidem meretur, in tanto veterum testimoniorum consensu, quæ unanimi ore, fabis abstinuisse Pythagoram & sequaces referunt. Nec convenit cum regulis diætetis Pythagoræ, quæ a flatulentis cibis suos arcebant: fabæ vero cum inflationem magnam habeant, recte inde C I C E R O, ipsi Gellio laudatus, infert, ab eis Pythagoram prohibuisse, ne errorem animis perturbationemque afferant. Neque tamen hæc sola ratio physica sufficere videtur, cur Pythagoras non esum tantum fabarum suis interdixit, ^e sed & bovem ab eo arcuerit, & ab iis conculcandis abstinerit, unde ad rationes physicas & arcanas alii confugerunt. Quidam ^f morali sensu interdictum accipientes, ideo a fabis abhorruisse dixerent, quod a suffragiis, quæ fabis interdum fiebant, abstinendum putaret. Id vero contrarium est philosophiæ Pythagoræ, quæ rebus publicis administrandis & legibus ferendis discipulos instruebat, unde & politici & legislatores dicti sunt. ^g Alii, quorum sententiam fuse narrat P O R P H Y R I V S, ^b ad physicas rationes delapsi inde interdicti fabarum esus rationem advocarunt, quod ex putredine in primo statu chaotico singula exorta sint, fabæ vero & homines ex ea simul effloruerint, inde & dentibus comminutas & ferventibus solis radiis expositas, humani cruoris odorem reddere. Alii ⁱ naturam universi in iis adumbratam, quærunt alii portas inferni, quod geniculatæ non sint, quam sententiam, qua animarum ingressus & egressus ex *ἄδῃ* indicari, quaque ascensus ad Deum symbolum fecisse Pythagoras dicitur multa eruditione ornavit I A C O B V S W I N D E T V S, ^k in quam pedibus quoque ivit B A Y L I V S. ^l Vt verum autem fateamur, frustra hæc omnia dici, & ab ingenio magis, quam verisimilitudine se commendare nobis videntur: nulla enim alia ratio adduci potest, quam pati hanc explicationem principia Pythagoræ philosophica, quod rem nondum conficit. Nobis ab inutili & nil profutura disquisitione eo magis abstinendum esse videtur, quo magis tam arcanam hanc rem habuere Pythagorei, ^m ut mortem oppetere, quam mysterium prodere maluerint. Quod quæso, emolumentum vero, in rem nunquam detegendam operose inquirere?"

Cer-

e) IAMBlich. c. XIII. n. 61.

f) Aristoteles laudatus LAERTIO l. VIII. f. 34. IAMBlich. c. XXXV. n. 259. PLUT. de educ. puer. T. I. p. m. 17. LUCIAN. in vitar. auct.

g) Conf. cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. gentil. §. CXXIX. p. 129.

h) n. 42. 43. ORIG. philosophum. c. II. p. 42. Conf. BAYLE l. c. not. I. p. 744. STANLEY P. VIII. p. 797.

i) LAERT. l. c. & MERIC. CASAVBON. atque MENAG. h. l.

k) De vita sanctorum statu f. V. p. 97. seqq.

l) l. c. Parum abijt THOM. SPIZELIVS de literat. Sinens. Sect. XIII. p. 285. sed perperam intellecto Laërtii loco deceptus, putat, Pythagoram statuisse in fabas quoque migrare animas. τὸ πνευματώδες enim apud Laërtium non spirituales esse vel animatas fabas dicit, sed flatibus generandis aptas, ut recte C I C E R O de Divin. l. I. explicuit.

m) Ita & MENAG. ad h. l.

n) Plures de hac re scriptores laudantur Act. philos. vol. I. p. 230. vol. II. p. 488. qui videnti.

Certe, si verum est, fabis interdixisse Pythagoram suis, verisimilius ad rationes diæteticas, quam morales vel physicas refertur. ^o Diligentia vero recondendi hoc quoque mysterium magis instituti & disciplinæ jurejurando obfirmatæ studio, quam arcanæ significationi adscribendum, præsertim cum in Ægypto jam a fabis abstinere didicerit Pythagoras.

IX. A piscibus arcendus Pythagoreus. Rationem ejus supra exposuimus.

X. Panis, & mel in prandio adhibenda, ille ex milio; olera item cruda & cocta. ^p

XI. Acetum scilliticum magnæ virtutis est, ad tuendam præservandamque sanitatem. Frequenter adhibuisse hoc medicaminis genus Pythagoreos, veteres passim produnt. ^q

In pharmaceutica medicina magica utramque faciebat paginam. Cataplasmata, notante IAMBlichO, ^r frequentius, quam qui eos antecesserant, adhibebant, sed unguenta medicata (Φαρμακείας) minus probabant: hisque ipsis ad vulnera potissimum sananda utebantur, incisiones vero & ustiones minime omnium admittebant. Quosdam insuper morbos incantationibus curabant, & musica. Herbasque adhibebant magicas, quas primum in nostro orbe celebravisse Pythagoram magos confectatum, primumque volumen de earum effectu composuisse, Apollini dicatum PLINIVS ^s scribit. Quæ an vera sint, ex iis, quæ de scriptis Pythagoræ supra disputavimus, judicanda sunt. Nec negat Plinius, hoc volumen a quibusdam Cleemporo Medico adscribi, qui eum forte ad Pythagoram, propter receptum ab eo morem herbis magicis utendi, retulit. Quasdam hujus generis herbas exponit idem PLINIVS, ^t qui legendus. Multas in hac therapeutica miraculosas curationes a Pythagoreis confictas esse, solitis mendaciis præceptoris augere famam, nemo sanus dubitet, dolendumque, anilem hanc Pythagoreorum superstitionem ex arvis medicæ artis nondum potuisse totam eradicari. Ceterum criticorum quoque dierum, ^u anni item climacterici ^x inventio Pythagoræ tribuitur, cujus potissimum fundamentum in absurda hypothesi de numerorum virtute, præsertim cubica, nititur, quod placere potuisse viris doctis & emunctæ naris, merito miramur. Rationes ejus omnes prolixo commentario exposuit CLAVDIVS SALMASIVS, ^y paucis eas complexi sunt SAMVEL TENNVLIUS, ^z & GER. IO. VOSIVS. ^a

§. XXVI.

^o) IAMBlich. PORPHYR. II. cc. LAERT. I. VIII. f. 16.

^p) AVCTOR libri de medicam facile parabil. inter GALENI Opera I. III. T. IV. p. 463.

^q) PLIN. I. XXIII. c. 2. conf. SCHVLZIVS Hist. medic. Per. I. sect. 2. c. 7. p. 271.

^r) n. 163. c. XXXIV. n. 244. STANLEIVS vertit, potiones medicatas, melius OBRECHTVS unguenta, quæ ad vulnera adhiberi solent.

^s) Lib. XXIV. c. 17. I. XXV. c. 11.

Hist. philos. Tom. I.

^t) I. c. conf. CLERIC. Hist. med. P. I. l. II. c. 4. p. 91. qui hanc therapeuticam recte eo derivat, quod Pythagoras morbis dæmones præesse statuerit.

^u) Conf. CELSVS Med. I. III. c. 4. SCHVLZ. & CLERIC. II. cc.

^x) CENSORIN. de die nat. c. XIV.

^y) De anno climacterico.

^z) Ad IAMBlich. intr. in arithm. Nicom. p. 129.

^a) De theol. gentil. I. III. c. 20. p. 815.

Symbola Pythagorica.

§. XXVI. Considerata haecenus, quantum inextricabiles difficultates patiebantur, philosophia Pythagorica, coronidis loco, symbola ejus adjicienda sunt, de quorum causis, modo, usuque supra pleraque jam enarravimus. Pauca hic adjicimus, sparsim tantum in antecedentibus observata:

I. Nihil in iis novi vel inusitati adhibuisse Pythagoram, sed receptae inter barbaros, & Græcos quoque theologos methodo arcanæ se attemperavisse, quo factum, ut invidiosa in se disciplina non suspiceretur tantum, sed & reciperetur tanquam maximus sapientiæ his involucris latentis thesaurus. Licet, si verum fatendum, & veritatis atque sapientiæ recta ratio habenda, totam disciplinam suam, falsæ sapientiæ suspectam Pythagoras hac arcana methodo reddiderit. ^b

II. Confirmamur in eo admodum, usu symbolorum a Pythagoreis adhibito in eum finem, ut de rebus & dogmatibus sectæ suæ loquentes ab extraneis non intelligerentur. ^c Sapientiæ autem sol radios suos collustrare neminem dedignatur.

III. Factum inde, ut ab ἀλλοτρίοις, & hujus sectæ mysteriis initiatis ejusmodi symbola male intelligerentur, & cum magna esset scholæ Italicæ existimatio, literæ illi inhærerent: unde haud unum superstitionis anilis genus exortum est, quod vel nostra secula exuere non potuere. Exemplo sint symbola sequentia: ne speculum ad lucernam intueri; offensa in vestibulo vetula non egredere; sal apponito; in poculi fundo residuum non relinquito; surgens e lecto stragulam complicato; in meridie ne dormito, & his similia. ^d

IV. Ex his vero, attendentibus clarum esse potest, impossibile esse, certas Pythagoricorum symbolorum explicationes dare, unde ipse IAMBlichVS ^e ea cum oraculis Pythicisque effatis comparat. Non defuere quidem cum inter veteres, tum inter recentiores viri acuti, qui his tenebris lucem accendere conati sunt. ^f Verum ipse, qui ex horum numero est IAMBlichVS ^g fassus est, rationes his symbolis ob verisimilitudinem additas, non esse Pythagoricas, sed quorundam exteriorum, qui eas comminiscantur, quive conentur probabilem quandam speciem dictis affingere, id quod exemplo quoque diversæ explicationis probat. Cum itaque interpretes ipsi incerti sint, quid proprie sub istis ænigmatibus schola occulta-

verit

b) Conf. prudenter dicta *Ast. philos. vol. I. pag. 230.*

c) IAMB. c. XXXII. n. 227. protrept. c. 31. SCHEFFERS l. c. p. 90. 91. sed & tessera instar fuisse, qua Pythagorei se inter se dignoscerent, ex IAMB. c. XXXIII. n. 237. seqq. patet.

d) Exempla plura attulit MAGN. DAN. OMEIS *app. ethicæ Pythagoricæ* n. 129. seqq.

e) Passim, vid. n. 105. 161. 247.

f) Inter veteres symbola Pythagorica illustrant multi. Et Anaximandri quidem Milesii junioris, Aristotelis, Alexandri Polyhistoris, Androcydis aliorumque ea de re scripta dudum interciderunt. Ex iis, quos hodie legimus, consuli possunt

LAERT. l. VIII. f. 17. seqq. HIEROCLES *ad C. A.* p. 297. SVIDAS in *Pythag. T. III.* p. 233. PLVT. *Sympos. l. VIII. c. 8.* HIERON. *contra Rufinum T. II.* p. 166. Opp. IAMB. *vit. Pyth. ll. cc.* PORPHYR. n. 42. seqq. & imprimis IAMBlichVS *protrept. c. 21.* LILIVS GIRALDVS etiam *veteris philosophi expositionem*, PLVT. falso tributam inseruit tractatui *de symbolis Pythagoræ.* Recentiores enumerant FABRIC. *Bibl. Græc. vol. I. p. 459.* & HEVMANNVS *Ast. phil. vol. I. p. 377.* quibus addi possunt doctissimi viri STOLLIVS *Hist. phil. mor. gent. §. 129. seqq. p. 228. seqq.* LEHMANNVS *Hist. phil. Pyth. p. 423. seqq.*

g) n. 86.

verit Italica, immo cum suspicari non sine ratione liceat, variis significationibus mox physicis mox theologicis mox moralibus adaptata fuisse, latere lavare nobis videntur, qui in his veterum & recentiorum explicationibus Pythagoræ disciplinæ præcepta eaque genuina invenire se posse sperant. Nuda itaque hæc symbola afferemus, lectoremque ad interpretes remittimus, qui, qua ratione hi intellexerint noscere cupit.

§. XXVII. Ita vero symbola Pythagoræ recitat IAMBlichVS: *Symbolorum*

I. In templo progrediens adoratum, nihil interea, quod ad vitam facit, *summa.* nec dicito, nec facito.

II. Perfunctorie templum ne ingreditor, neque si ipsissimas fores prætergrediaris.

III. Discalceatus nudisque pedibus sacrificato atque adorato.

IV. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

V. Ab eo, quod nigram caudam habet, abstineto.

VI. Lingvam ante omnia contineto, Deos sequens.

VII. Ventorum spirantium sonum adora.

VIII. Ignem gladio ne fodito.

IX. Aciem omnem abs te removeto & avertito.

X. Cum viro, cui onus impositum est, simul attollito.

XI. Dum calceamenta pedibus subduntur, pedem dextrum ante adfero. In pelluvium autem sinistrum priorem inferto.

XII. De rebus Pythagoricis sine lumine ne loquitor.

XIII. Iugum ne transilito.

XIV. Peregrinationem instituens, domum ne revertitor, furie quippe simul comitantur.

XV. Ad solem conversus ne meito.

XVI. Facula sedem ne extergito.

XVII. Gallum alito quidem, sed non sacrificato, lunæ namque & soli facer est.

XIIX. Chœnici ne infideto.

XIX. Nihil eorum, quod curvos ungves habet, alito.

XX. In via ligna ne feces.

XXI. Hirundinem tecto ne accipias.

XXII. Annulum ne gestato.

XXIII. Dei formam & imaginem annulo ne insculpito.

XXIV. Ad lucernam faciem in speculo ne contemplator.

XXV. De Diis & divinis oraculis, nulli eorum, quæ admirabilia fidem derogato.

XXVI. Rifu in continenti ne concutitor.

XXVII. Ad sacrificia ungves ne præcidito.

XXIIX. Dexteram ne cuivis injicito.

XXIX. E stragulis surgens ea convolvito & vestigium confundito.

XXX. Cor ne edito.

XXXI. Cerebrum ne comedito.

XXXII. Pilos præscissos & ungvium præsegmina conspuito.

XXXIII. Rubicundum non fuscipito.

XXXIV. Ollæ vestigium in cinere aboletc.

XXXV. Cum ea, quæ aurum habet, non congregitor ad liberos procreandos.

XXXVI. Inprimis honorato figuram & gressum, figuram inquam, & triobolum.

XXXVII. A fabis abstineto.

XXXIIX. Malvam in horto quidem tuo plantato, sed ea ne vescitor.

XXXIX. Ab iis, quibus vita est animalis, abstineto. Haftenus IAMBLICHVS, ^b qui explicationem quoque addidit. Adjicienda his alia, ex veteribus a STANLEIO ⁱ & LEHMANNO ^k collecta, inter quæ potiora magisque memorabilia hæc sunt:

XL. Quæ de mensa ceciderint, non tollenda.

XLI. Panem ne frangito.

XLII. Sal apponito.

XLIII. Cibum in matulam ne injicito.

XLIV. Meridiano somno ne indulgeto.

XLV. Elixum ne affato.

XLVI. Cœlo tonante terram tangito.

XLVII. Ex curru ne comedito.

XLIIIX. Mitis stirps non lædenda.

XLIX. Clara voce precandum.

L. Super terram non navigandum.

LI. Palma non plantanda.

Alia, quæ ex PSEVDO-PLVTARCHI libello habuit GYRALDVVS tanquam incertæ fidei prætermittimus. Quanquam & hoc verisimile est, non esse hæc symbola omnia ipsius Pythagoræ, sed pleraque forte a discipulis, quædam etiam ab aliis illos imitantibus excogitata. In his litera Y, humanæ vitæ symbolum, bicorni ratione latam & angustam vitii & virtutis viam delineans esse videtur, quæ inde litera Pythagorica dici solet; ^l inter barbaras enim gentes ejus similitudinis vestigia jam apparent. ^m Tandem & hoc non prætereundum, Pythagoram usum fuisse teste PORPHYRIO ⁿ & CLEMENTE ALEXANDRINO ^o sermone quoque allegorico & hieroglyphico, cujus illi exempla afferunt.

SECT.

^b) *Protrept. cap. ult.*

ⁱ) *l. c. p. 797.*

^k) *l. c. p. 459. seqq.* Qui rationes etiam a veteribus & recentioribus allatas diligenter enarrat.

^l) LACTANTIUS *l. VI. c. 3.* PERSIVS *Satyr. III. v. 56.* AVSON. *edyll. XII.* & epigramma vetus VIRGILIO tributum.

^m) In S. enim literis ipsisque *Proverbiis* Pythagora longe antiquioribus ejus symboli vestigia jam apparent *c. XV. 24.* & inter Iudæos frequens fuisse ex MATTH. *VII, 13.* patet. Notumque

colloquium Herculis Thebani ex fabulari theologia petiit, quod explicat XENOPH. *mem. l. II. p. 461.* & CICERO *offic. l. I. c. 32.*

ⁿ) *Vit. Pyth. n. 41.*

^o) *Strom. l. V. p. 571.* sed & peculiaribus disciplinæ vocabulis usos fuisse Pythagoreos IAMBLICHVS passim observat, nosque supra quædam tetigimus. Talia sunt ἐχευθῆν, *n. 94.* κατάρτυσις *n. 95.* παιδαγωγία *n. 101.* κἀθαρσις *n. 110.* ἐξάρτυσις *n. 114.* συναρµογή *ib.* ἐπαφή *ib.* ἐπωδὴς *ibid.* ἡλίκια ἐνδεδασµένη *n. 201.*

* * * * *

S E C T I O II.

DE DISCIPVLIS ET SECTATORIBVS
PYTHAGORAE.

§. I.

Multos habuisse discipulos Pythagoram, qui ex tota Italia ad eum conflu- *Discipuli Py-*
xerunt, ex antecedentibus constat. Venere enim, si Aristoxeno fides *thagoræ.*
est, ^a ad ipsum Lucani, & Messapii, & Picentini & Romani, ^b ut singulos,
qui eruditionis ejus fama moti ad eum accessisse PORPHYRIO ^c & IAM-
BLICHO dicuntur prætereamus, quorum catalogum satis prolixum exhibet
IAMBlichVS. ^d Exosos vero, & exardente invidia, vivo adhuc Pytha-
gora, combustos ex parte, multos in exilium actos esse, supra quoque nar-
ravimus. Post mortem ejus non uxoris tantum Pythagoræ & liberorum
curam atque educationem, sed & scholæ successionem suscepit ARISTAEVS, *Aristæus.*
filius Demophontis Crotoniata, qui Pythagoræ vixit ætate, septem, ut IAM-
BLICHVS ^e habet, generationibus ante Platonem. Nemo enim erat, qui
ex theoreticis doctrinam Pythagoræ melius teneret. Imprimis in scientiis
mathematicis, quæ ansæ quasi erant philosophiæ Pythagoricæ, egregie ver-
fatum fuisse, veteres testantur, qui librum ejus de locis solidis laudant. ^f
Scholam is, quam a Pythagora acceperat, ^g tanquam ætate reliquis major,
triginta novem annis rexisset & centesimum fere ætatis annum attigisse di-
citur STANLEIO, ^h qui tamen IAMBlichI verba perperam accepit.
Aristæo successit MNESARCHVS, Pythagoræ filius, cum avo ejusdem no- *Mnesarchus*
minis non confundendus, quem alii Mnemarchum vocant. ANONYMVS ⁱ *aliique succes-*
tamen Photii hunc juvenem obiisse, & Telaugem in schola parentis suc- *sores.*
cessisse tradit. Post hunc Bulagoras scholæ præfuit, cujus ætate Crotona
direpta est. Huic successit Tydas, vel quod malunt critici, ^k Gartydas
vel Gortydas, Crotoniata, a peregrinatione, quam ante bellum & direptio-
nem patriæ suscepit, redux, qui tamen propter patriæ calamitatem vitæ
pertæsus, ex mœrore ante diem obiit, postque tempus aliquod Arefas Lu-
canus, a quibusdam hospitibus in vita servatus scholæ regimen suscepit.
Ad hunc venit Diodorus Aspendius, qui ob paucitatem Pythagoreorum in
collegio ^l isto receptus est. Et meminit quidem Diodori alicujus Aspendii

Zzz zzz 3

ATHE-

^a) Apud PORPHYR. n. 22.^b) Dubium tamen hæc faciunt ea, quæ libro pri-
mo de philosophia Romanorum diximus.^c) l. c.^d) IAMBlich. c. ult. n. 265. auxit hanc syllo-
gen diligentia FABRICII Bibl. Græc. vol. I. p. 486.
qui adeundus.^e) l. c.^f) Edidit in eum divinationes VINCENTIVS
VIVIANVS. Vid. Act. erud. 1703. p. 487.^g) IAMBlich. l. c. conf. de eo FABRIC. l. c.

VOSSIVS de scient. mathem. c. XIII. §. 5. p. 50.

^h) Iamblichus enim de Pythagora ait, eum
XXXIX. annis scholam rexisset, & fere centena-
rium obiisse, ut recte quoque vertit OBRECHTVS.ⁱ) l. c. p. 56.^k) Vid. SCHEFFER. l. c. p. 172. BENTLEY. de
epist. Phalarid. p. 83. KUSTER. ad h. l.^l) Ita σύμμα vertendum esse demonstravit ME-
NAG. ad LAERT. l. VIII. f. 45. neque Obrechtus
neque Stanleyus ad hoc attenderunt.

ATHENAEVS, ^m qui mutata secta, ad Pythagoreos accessit, quem eundem cum Tydæ successore putat SCHEFFERS, ⁿ nec tempora repugnare contendit; Athenæo enim memoratum sub Ptolomæo Lagi vixisse; Tydæ vero successorem ex ultimis Pythagoreis fuisse, qui Aristoxeni tempore, teste LAERTIO, ^o his Ptolomæi temporibus viventis, floruerunt. Si tamen Iamblichum sequimur, minus ætas Diodori hujus temporibus Ptolomæi respondet. Eo scilicet auctore ab Aresa, quinto Pythagoræ successore, receptus est, quod ad tempora Ptolomæi extendi nequit. Teste enim ANONYMO Photii ^p Archytas successione octavus fuit a Pythagora, ante quem Diodorum istum fuisse oportet. Archytam autem Plato audivit, ante Alexandri M. tempora. Aut itaque duo Diodori Aspendii fuere, aut Iamblichus ætatem ejus neglexit, & incommodo loco posuit, id quod sæpius ab eo factum est. Sed & in aliis Italiæ & Siciliæ oris Pythagorei dispersi vivebant, & Heracleæ quidem Clinias & Philolaus, Metaponti Theorides & Eurytus, Tarenti Archytas, Locri Timæus. ^q Nec defuere mulieres, in systemate collegiove Pythagoreo philosophantes, quas post Philochorum Atheniensem, ^r deperditum, collegere MENAGIVS, ^s & FABRICIVS. ^t

Pythagorei
alii.

Ecphantus.

§. II. Memorantur & alii, qui ex hac schola prodire philosophi, legimusque hodie fragmenta Hippodami, Euriphami, Hipparchi, Theagis, Metopi, Critonis, Diotogenis, Callicratidæ & Charondæ, quæ nobis servavit STOBÆVS: ^u etsi dubium est, an genuina ea sint, nec ne. Sed & alii ex Pythagoreorum schola prodierunt, qui paulisper a genuina viri philosophia recesserunt, quales præter Empedoclem, Epicharmum & Ocellum Lucanum, de quibus in sequentibus dicendum, fuere ECPHANTVS Syracusanus, & Hippon Rheginensis. Ecphantus, qui alium habuit Crotoniatam cognominem, ^x Empedoclis vel præceptor fuit, vel discipulus, fatis enim doctrina utriusque naturalis concordat. Eam sic exhibet STOBÆVS ^y & PSEUDO-ORIGENES: ^z

I. Non posse fieri, ut veram rerum notitiam adipiscamur. Quæ assertio nititur conditione materiæ fluxæ & semper in motu & mutatione versantis, ex quo manifestum est, vel deseruisse Ecphantum intelligibilia Pythagoræ, vel hanc tantum thesin, ut plures ex hac schola, de rebus tantum intelligibilibus accepisse.

II. Prima principia esse individua corpuscula, eorum tres differentias existere-

^m) Lib. IV. p. 163.
ⁿ) l. c. p. 172.
^o) Lib. VIII. f. 46.
^p) l. c. p. 56.
^q) IAMBlich. l. c.
^r) Scripsit is collectionem heroidum, sive Pythagorearum feminarum, teste SVIDA T. III. p. 612.
^s) Hist. mul. philos. §. 76. seqq. p. 499.
^t) Bibl. Græc. vol. I. p. 508. seqq.
^u) Hippodami Serm. CCXLIX. p. 822. Euryphami ib. p. 825. Hipparchi Serm. CCLIV. p. 812. seqq.

Theagis Serm. I. p. 9. Metopi, ib. Critonis Serm. XXVIII. p. 84. Diotogenis Serm. CXLI. p. 422. Callicratidæ Serm. CLXXXIX. p. 645. Charondæ, Serm. CXLV. p. 467. editionem GALEI supra memoravimus. Æschylum forte ob sententias Pythagoreorum exotericas inter eos numerat CICERO Tusc. Qq. I. II.
^x) IAMBlich. c. ult. n. 267. nostrum in catalogo Pythagoreorum omisit FABRICIVS.
^y) Eclog. phys. l. I. c. 25. p. 48. c. 13. p. 27.
^z) Philosophum. c. XV. p. 102. seqq.

exfistere: magnitudinem, formam & potentiam: ex his oriri, quæ sensibus obvia.

III. Certum & hunc infinitum numerum eorum esse.

IV. Præter ista corpuscula esse inane. Addit hoc STOBÆVS, qui quoque monet, Ecphantum monadas Pythagoræ corporeas dixisse: id quod cum disciplina Empedoclea convenit.

V. Corpora non gravitate, nec impulsu, sed divina mentis vel animæ potentia moveri.

VI. Ita non tantum ex atomis constituisse mundum, sed & providentia regi. Stobæi hæc sunt, quæ ex antecedenti thesi sponte fluunt. Ex his vero discrimen inter systema atomisticum Semipythagoreorum & Democriticorum atque Epicureorum apertum est. Et nudasse quidem hæc corpuscula qualitatibus asserit THEODORITVS, ^a si Diaphantus idem est, qui Ecphantus, quod placet cel. MOSHEMIO, aliter tamen Pseudo-Origenes, qui præter magnitudinem, formam & potentiam iis tribuit.

VII. Hinc fieri, ut mundus norit videre; & propterea quoque unius ope potentiæ sphaericum factum esse. Clarum est, in his Ecphantum facere mundum *ἐμψυχον*: adeoque a systemate Pythagorico, non nimis recessisse.

VIII. Terram medium mundi moveri circa centrum suum orientem versus.

Alter ex Pythagoreorum censu memorandus HIPPOⁿ est, Rhegi-^{Hippon} nus, quem cum Hippone Pythagoreo, CENSORINO^b laudato, qui aliis^{Rheginus} Metapontinus dicitur, ut Aristoxenus & Iamblichus Samium faciunt, eundem forte esse verisimili ratione conjicit FABRICIVS. ^c Quidam Ionicae scholæ adscribunt, ^d & Thaletis discipulum faciunt, qui ARISTOTELEM^e sequi videntur, inter Ionicos ejus mentionem facientem. Sed id magis ratione principii physici, quod elegit, quam ratione sectæ, quam secutus est, intelligi debet. Contemtim de eo judicat ARISTOTELIS^f propter *εὐτέλειαν τῆς διανοίας*; plerisque veterum,^g qui ejus mentionem faciunt, inter atheos numeratur, unde & Melius quibusdam^h dictus est, quod idem cum Diagora Melio sentiret. Difficulter tamen de ejus atheismo judicari potest, cum opus ejus physicum, ad quod passim respiciunt veteres, olim jam interciderit. Quod si tamen CLEMENTI ALEXANDRINOⁱ fides est, non moderate tantum & continenter vixit, sed & ideo tantum in atheorum numerum relatus est, quod reliquis hominibus acrius hunc errorem perspexit, Deos gentilium fuisse homines immortalitate a tempore fabulaque donatos. Vnde & alio loco, ^k hunc sibi versum monumento inscribi jussisse refert:

Hic

^a) De cur. Græc. aff. Serm. IV. T. II. p. 509.

^b) c. V.

^c) Bibl. Gr. vol. I. p. 777.

^d) CLERIC. Bibl. sel. T. II. p. 50.

^e) Metaphys. l. I. c. 3. T. II. p. 645.

^f) l. c.

^g) AELIAN. l. II. c. 31. EUSTATH. ad Hom. od. γ. p. 135. PLUT. adv. Stoicos, alique postea

nominandi. Ex recentioribus CLERIC. l. c. GUNDLING. Gundlingian. P. XXII. p. 29. 157. CUDWORTH. Syst. int. c. I. p. 123. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 29. p. 79.

^h) ARNOB. l. IV. p. m. 145. CLEM. ALEX. loco citando.

ⁱ) Adhortat. ad gentes p. 15. ARNOB. l. c.

^k) l. c. p. 36.

Hic est Hipponis tumulus, quem lumine cassa

Æternis fecit Parca parem esse Deis.

Qua in re a Pythagoreæ scholæ placitis non abiit, quæ virorum magnorum sapientia purgatorum nomina Deorum cœtui adscribebant. Forte & in eo atheismi suspensionem dedit, quod in physiologia sua ad sola principia materialia, prætermissa causa efficiente rationali respexit, ut eo tempore schola quoque fecit Ionica. Ita vero principia physica ordinasse^l tradunt veteres:

I. Principia prima esse frigidum, quæ est aqua, & calidum, qui est ignis. Magno hoc consensu Hipponi tribuitur, ut videre est ex testimoniis PSEUDO-ORIGENIS, ^m SIMPLICII, ⁿ AUCTORIS historiæ philosophicæ inter GALENI opera, SEXTI EMPIRICI ^o & HERMIAE. ^p Non audiendus est igitur AUCTOR *allegoriarum in Hesiodi theogoniam*, quem recentiores quidam ^q secuti sunt, qui terram *πρεσβυγενέστερον τῶν ἄλλων*, *antiquissimum primumque rerum generatarum*, dixisse, vel generationis potius principium posuisse testatur. Ceterum non negligenda ALEXANDRI APHRODISEI ^r observatio: Hipponem posuisse pro principio simpliciter τὸ ὑγρὸν, humidum, indeterminate, non explicantem, aquane sit, ut Thales, an aër, ut Anaximenes & Diogenes.

II. Procreatum ex aqua ignem, superasse potentiam ejus, unde genitus fuit, & composuisse mundum. ^s Absurda prima fronte hypothesis, unde eam quoque inter veterum physicorum hypotheses ARISTOTELI non memorari visum est viris doctis, quod ignem & aquam res adeo contrarias inter se junxerit, recte tamen considerata, Pythagoreum systema clarius modo exprimit, & recte jungi ignem & aquam prodit. Pone enim materiam crassiores in monade sive statu chaotico contentam, fuisse τὸ ὑγρὸν, non tam aquam, quam humidum indeterminate, ut plerorumque vetustissimorum theologorum fuit sententia; subtiliorem vero materiam, in eo contentam fuisse ignem, sive Deum, quorum neutrum a Pythagoricis dogmatibus abludit, & habebis veram Hipponis physiologiam. Ea enim, teste PSEUDO-ORIGENE, causam efficientem & formantem mundi igni tribuit, ex aqua vel chao progressu, & humidi naturam vincente.

III. Animam gigni ex humido, semine ex cerebro tanquam aqua vel humido stillante. Hunc sensum habere videntur obscura PSEUDO-ORIGENIS verba: *Τὴν τε ψυχὴν ποτὲ μὲν ἐγκέφαλον ἔχειν, ποτὲ δὲ ὕδωρ, καὶ παρὰ τὸ σπέρμα εἶναι τὸ φαινόμενον ἡμῖν ἐξ ὑγρῶ, ἐξ ἧς φησι ψυχὴν γίνεσθαι.* Quod sine sensu ita vertit GRONOVIVS: *Animam habere modo cerebrum, modo aquam. Et adesse semini, id quod nobis apparet, ex humore, unde ait animam gigni.* Verum autem sensum illum esse, quem expressimus, nemo dubitaverit, qui ad ARISTOTELIS ^u locum

^l) Conf. Obs. Hal. Lat. T. II. obs. 19. p. 433.

^m) Philosophum. c. XVI. p. 104.

ⁿ) In l. I. physic.

^o) Pyrrh. hyp. l. III. c. 4 f. 30. adv. Math. l. IX. f. 361.

^p) Irris. phil. gent.

^q) Obs. Hal. l. c. & GASSEND. T. I. opp.

^r) In l. I. Metaphys. p. 12.

^s) ORIG. l. c.

^t) l. c.

^u) De animal. I. c. 2. T. I. p. 479.

locum attenderit, dicentis: *Quidam magis etiam importuni, animam aquam esse dixerunt, ut Hippon: qui quidem ad hanc sententiam ratione seminis videtur compulsus, quia omnium semen humidum est, etenim redarguit eos, qui animam sanguinem dicunt, quia semen sanguis non est; hoc autem primam animam esse dicit.* Nec mirum, hæc placuisse Hipponi, quia illa in Pythagoreis scholis didicit, teste enim LAERTIO^x Pythagoreis semen cerebri stilla est, eoque injecto ex cerebro fanies, humor, sanguisque profluit, e vapore autem anima ac sensus derivatur.

IV. Nihil esse ab interitu immune. Hoc ex asserto impietatis suspectum factum Hipponem non negat PLUTARCHVS,^y addit tamen, non ausum esse dicere, Deum esse interitui obnoxium; sed talem naturam aliquam esse posse negantem, notitiam de Deo reliquisse in medio.

§. III. Addi posset his Xenophanes, Eleaticæ sectæ conditor, qui Telaugem, Pythagoræ filium præceptorem habuit,^z verum de eo sequenti capite dicendum est. Forte plures fuere, quorum notitiam nobis eripuit vetustas & invidia, quæ diu superesse hanc sectam prohibuit. Non enim ultra Alexandri M. ætatem duravit Pythagorea secta, tum enim vixere Xenophilus Chalcidienfis, Phanton, Echecrates, Diocles & Polymnestus Phliafii, Philolai & Euryti Tarentini discipuli^a quos convenit Plato Tarenti; aitque etiam DIODORVS^b Cephisodoro Athenis Archonte, Pythagoricorum philosophorum postremos, itemque Anaximenem Platonem & Aristotelem extitisse. Vidit tamen illos Aristoxenus quoque, teste LAERTIO,^c qui Ptolomæi Lagi tempora circa Olymp. CXIII. attigit. Si itaque Olymp. LX. in Italia scholam instituisse Pythagoram, vel ibi floruisse cum LAERTIO^d ponamus, ducentos duravit annos, si ad Ol. CXIII. computes, quo σύστημα, collegium conventusque Pythagoreorum, teste eodem, desiit. Aliquos enim Pythagoreos longius vitam produxisse, credibile est. Immo in Aegypto multa tum ex institutis Pythagoricis, tum ex doctrina hæsisse, ex quo Alexander M. Græcam philosophiam in illam regionem invexit, capite ultimo demonstrabimus. Causæ vero mature extincti sodalitii Pythagorei fuere plures. Quantam enim invidiam oris libertate, legum ferendarum cupiditate, emendandorumque hominum studio sibi conflarint, ut igne ferroque & exilio delerentur, supra jam exposuimus. Suspectam quoque & invisam sectam reddidit arcana disciplina, quæ extraneos quam maxime arcebat, eosque pro pollutis mortuisque habebat, qua re plerique deterrebantur, quo minus nomen societati darent, sic ut Diodori Aspendii ætate ad exiguum jam numerum σύστημα ἀνδρῶν, id est collegium Pythagoreorum

*Duratio sectæ
Pythagoreæ.*

x) l. VIII. f. 28.

y) Adv. Coloten T. III. p. m. 459.

z) LAERT. l. I. f. 15.

a) LAERT. l. VIII. f. 46.

b) l. XV.

c) l. c.

d) *ibid.* Apud eum autem, pro ἐννέα καὶ δέκα, legendum ἐννέα ἢ καὶ δέκα, non enim novendecim, sed novem vel decem generationibus duravit conf. MENAG. ad h. l. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 501. quod jam vidit LIPSIVS *Manud. phil. Stoic.* p. 38. conf. SCHEFFER. l. c.

reorum redactum sit. Incidere quoque in ea tempora, maxima diffidia inter urbes magnæ Græciæ, quibus magna earum pars extincta est, Pythagoreis passim dissipatis & in alias terras ejectis. ^e In Græcia quoque ex oriente magno philosophorum numero, qui ex Socratica schola prodire, evuluit Pythagoricum institutum, ^f ab aliquo jam tempore propter τὸ τερατώδες contemptum. ^g Vnde mirum non est, mature sectam ipsam defuisse, quanquam initio maxima celebritate effloresceret.

*Celebriores
Pythagorici.*

§. IV. Absoluta generali Pythagoricæ sectæ historia, quidam adhuc considerandi veniunt philosophi, qui ex ea quidem prodierunt, in rebus tamen præcipue naturalibus sua quoque placita & propria dogmata aliquantum secuti sunt, magnum inde nomen sibi pepererunt. Inter hos jure eminent Empedocles, Epicharmus, Ocellus Lucanus, Timæus Locrus, Archytas Tarentinus, Alcmaeon, Hippasus, Philolaus & Eudoxus, celeberrima inter Pythagoreos nomina, de quorum vita & placitis veteribus enarrata porro exponemus.

Empedocles.

§. V. EMPEDOCLES, post Pythagoram in hac secta maximi nominis Agrigentum patriam habuit, nobilissimam post Syracusas in Sicilia civitatem. ^b Genus nobile habuit, avi vero & parentis nomen apud veteres, quorum relationes exhibet LAERTIVS, ⁱ incertum est, hunc tamen plerique Metonem nominant. Audivisse ipsum Pythagoram Timæus ^k auctor est, quem sequuntur PORPHYRIUS ^l & IAMBlichVS, ^m quibus tamen tempora repugnant. Floruit enim, referente LAERTIO ⁿ circa Olymp. LXXXIV. unde ante Olymp. LXXVI. natus esse vix potuit. Quod erudite probans DODWELLVS, ^o conjicit, eum alium audivisse Pythagoram Alippen, familiæ conditore juniorem: id quod tamen sine necessitate statui putamus, nec enim Timæi auctoritas tanta est, ut ea standum sit, cum satis nota sit Pythagoreorum cuncta ad præceptorem referendi, invita licet temporum serie, studium; nec Porphyrii & Iamblichi assertis secure fides adhibenda est, quos aliquoties temporum rationes misere confundentes deprehendimus. Probabilius itaque est, eum Pythagoreum quendam audivisse; hujus enim sectæ placitis plerumque inhæsisse doctrinæ ejus summa, quam in sequentibus exhibebimus, probat. ^p Quæ vero ex hac secta philosopho præceptore usus sit, nec ipse prodidit, nec veteres aliter, nisi ex conjecturis incertissimis, tradunt. LAERTIVS ^q Telaugis epistolam memorat,

^e) Secessere etiam in deserta loca, quæ vivendi ratio diu durare nequivit, conf. HIERON. contra Iov. T. II.

^f) Conf. SCHÉFFER. l. c. qui hæc omnia ex veteribus probat.

^g) XENOPHON. epist. p. 1000. Opp.

^b) Videndus de celeberrima urbe BAYLE Dict. T. II. art. Agrigentum p. 547. Hominum octingenta millia Empedoclis ævo continuisse credat, qui volet, nos vel in numeris errorem vel jactantiam subesse putamus, conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. l. IV. c. 20. p. m. 286. luxum Agrigentorum acuto dicto reprehendit Plato apud LAERT.

l. VIII. f. 63. AELIAN. l. XII. c. 19.

ⁱ) l. VIII. f. 51. Dolemus vehementer, immortalis nominis viri B. I. ALB. FABRICII syntagma de vita, philosophia & Scriptis Empedoclis promissum Bibl. Græc. Vol. I. p. 566. lucem non vidisse: pauca enim tantum collectanea superesse testatur cl. REIMMARVS in vita ejus, p. 210. 211.

^k) Apud LAERT. l. VIII. f. 54.

^l) Vit. Pyth. n. 29.

^m) c. XXIII. n. 4.

ⁿ) l. c. f. 73.

^o) De ætate Pythagoræ p. 220.

^p) Conf. PHILOSTRAT. Vit. Apol. l. I. c. 1.

^q) f. 55.

morat, Brontinum & Hippasum audivisse testantem, sed fidem eam exiguum mereri recte addit. Quo enim loco hæ epistolæ habendæ sint, satis notum est. Theophrastus Parmenidis æmulum & in poëtica philosophia imitatore[m] fuisse tradit, quod ad Xenophanem, quocum diu conversatus sit, Hermippus refert, qui postea demum Pythagoreis congressum esse asserit: aliter Alcidas, qui post Parmenidem, Pythagoram & Anaxagoram audivisse ait, ex quibus satis manifestum esse putamus, de præceptore Empedoclis nihil certi constare, licet dubium non sit, in Italicis scholis institutum, Pythagoreorum dogmata propalasse, quod hos ægerrime tulisse, huncque ideo ex consortio exclusisse quidam veterum scriptorum memoria produnt.^r Animo itaque ad rempublicam applicato, cum Metone vita functo tyrannis in patria pullulare cœpisset, Agrigentinis auctor fuit, ut seditionibus omnibus omissis, æqualitatem civilem amplecterentur. Multas itidem civium filias, quæ sine dote erant, ex relictis sibi opibus donatas viris elocavit.^s Quæ res ei magnam apud cives venerationem conciliavit, qui regium quasi axioma quoddam ei detulerunt; unde & purpura vestitus, & strophio aureo caput redimitus, Phavorino teste, incessit, crepidas item æreas & Delphicam sumsit coronam,^u comam aluit prolixam & servos habuit pedissequos, ipse vero gravis semper atque eodem semper habitu conspectus fuit. Et tamen, ARISTOTELE^x teste, vel ideo fide digno, quod nec tempore adeo longe ab Empedoclis ætate abfuit, nec adulatione erga philosophos ante se uti solitus est, ab omni imperandi fastu fuit alienissimus; cujus indicium est, quod teste Xantho, regnum cum sibi deferretur, constanter renuit, & frugalitatem regum prætulit divitiis, & tyrannidem omnem & vim maxime perosus, ad stabiliendam & defendendam civium æqualitatem plurimum contulit, cujus rei specimina apud LAERTIVM^y legi possunt. Non audiendus itaque Timæus^z est, qui & contrariam rei publicæ sententiam habuisse, ex aliorum suspicione ait, & superbiam ei exprobrat atque jactantiam, quod in carminibus suis hoc versu usus fuerit:

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἀμβροτος, ἔκ' ἐτι θνητὸς
Πωλεῦμαι.

Salvete, immortalis ego Deus, haud fero mortem.^a

Prius enim allatis refutatur testimoniis, posterius a systematis Pythagorei principiis alienum non est, quæ homines purgatos sapientia, post fatales circuitus animarum Deos fieri, sive in animam mundi divinam reduci jactavit: id quod Pythagoreum esse SEXTVS EMPIRICVS^b & PHILOSTRATVS^c jam notarunt. Non vero in republica tantum, sed in schola

Aaa aaa a 2

quo-

^r) *ibid.*

^s) LAERT. f. 72. 73.

^t) *ibid.* Interpres Latinus sensum Laertii hic corripit. Ex ejus enim verbis apparet, regia hæc ornamenta civi Empedocli tam egregie de se merito honoris causa Agrigentinos tribuisse.

^u) Conf. MENAG. ad LAERT. l. VIII. f. 69.

^x) Apud LAERT. f. 63.

^y) *ib.* f. 66.

^z) *ibid.*

^a) Eandem ob hunc versum dicam Empedocli scribit TERTULLIANVS de pallio c. 4. & SVIDAS in ἀμύκλαι T. I. p. 146. HORATIVVS in arte.

^b) Adv. mathem. l. I f. 302.

^c) Vit. Apollon. l. VII. c. 7. §. 6. p. 335. conf. OLEAE. ad h. l. Amœnit. liter. T. VII. p. 247.

quoque admirabilis visus est, propter excellentem naturæ cognitionem, quæ multum sine dubio attulit, ut stupenda ei a credula superstitione tribuerentur miracula, tantaque ejus esset admiratio, ut in eum ad Olympia venientem, omnium oculi converterentur, nec quenquam alium, quam Empedoclem in ore haberent. ^d Referunt enim, ^e ventos frugibus noxios potuisse arcere, indeque ἀλεξάνεμον, ventorum propulsatorem dictum fuisse; ^f musica juvenem cædem minantem ad sanam mentem revocasse, & ad suam disciplinam amplectendam adduxisse, ^g Pantheam Agrigentinam feminam desperato morbo laborantem sanavisse, ^h & imprimis mulierem per XXX dies spiritu destitutam, quam plerique medici pro mortua habuissent, in vitam revocasse. ⁱ Dixisse Gorgiam Leontinum, ipsius discipulum, se præsentem eum goëticam exercuisse, ^k versusque composuisse, servatos a LAERTIO, ^l quibus pharmacis se morbos pellere, ventos compescere, tenebras & tempestates ciere, serenum reducere, homines ex Orco revocare posse, jactaverit. In qua veterum relatione potissimum ad Pythagoreæ scholæ morem respiciendum est, de quo supra ex Iamblichō monuimus, solitos fuisse eos, ejusmodi ὀλιγόπιστα καὶ ἀπίστα magna jactantia confingere, ut scholæ suæ auctoritatem extollerent, adeoque jam Socratis ætate propter istam inanem mirabilium jactantiam viris prudentibus & sobrie philosophantibus fuisse odiosos. Deinde ad morem quoque istius ævi attendendum est, quo viri magni, ut auctoritatem sibi conciliarent inter populum, ejusmodi mirabilia de se ostentarunt, cujus exempla plusscula in Orpheo, Lino, Museo, Melampode, Epimenide aliisque veterum supra librō secundo attulimus. Et hos secutum Empedoclem, præstantiores, quam ars & prudentia dare possunt, effectus jactasse, servatum a Laërtio carmen manifestum facit. Quam populi quoque de talibus viris expectationem cum præstigiis & artibus callidissimis eluserint viri astutissimi, dubium non est, Empedoclem eodem modo corvos delusisse hiantes. Neque tamen omnia fraudibus & dolis imputanda esse existimamus, sed pleraque rerum naturalium & imprimis medicæ artis cognitioni tum temporis rarissimæ tribuenda putamus, quibus deinde, ex more τερατολογίας Pythagoreæ circumstantiæ præternaturales affictæ sunt. Ventos enim noxios eum naturali acumine præeunte emendasse veteres innuunt, ^m qui antra & scissuras montium unde emanarunt, obstruxisse, Selinunte vero fluvium, fœtore suo pestilentiam invehentem, duos alios amnes suis sumtibus immittendo, integritati restituisse referunt. Musica vero arte affectuum furores non ipse tantum, sed & tota Pythagoræ schola compescuit, ut supra observatum. Artis vero medicæ singulari prorsus peritia excelluisse Empedoclem dubio caret, ⁿ nec præ-

d) LAERT. f. 66.

e) citati.

f) IAMBlich. vit. Pyth. c. XXVIII. n. 143. PORPHYR. n. 30. SVIDAS in Emp. T. I. p. 724.

g) IDEM. c. XXV. n. 110.

h) LAERT. f. 69.

i) PLINIVS l. VII. c. 52. LAERT. l. VIII. f. 61.

j) l. I. f. 12. & MENAG. ad h. l. GALEN. de loc. aff. ἀπνοῦς l. VI.

k) LAERT. l. VIII. f. 59.

l) f. 62.

m) PLUTARCH. de curios. T. I. p. m. 237. LAERT. l. VIII. f. 70.

n) Conf. CLERICVS Hist. de la medicine P. I.

præter naturæ vim factum est, ut mulier per plures dies ex suffocatione uteri ἀπὸς facta, in vitam revocaretur, & mirabile exemplum plebs, non invito Empedocle in miraculum verteret. Quæ omnia, cum veterum & recentiorum Platoniorum mendaciis non parum augerentur,^o ut se tantæ artis, quam crepabant, successores & possessores esse ostenderent, mirum non est, tanta de Empedocle miracula narrari, quæ nemo, cui sanum est synciput admiserit, quæque infelicissimo ausu a gentilibus miraculis Θεῶν & Apostolorum opposita sunt. Certe physicum, non magum Empedoclem fuisse, veteres^p probe observant, præter medicæ artis peritiam in poëtica quoque excelluisse, fragmenta versuum passim extantia & collecta ex parte ab HENRICO STEPHANO,^q sed diligentiori collectione & illustratione digna^r testantur. Vnde non caret verisimilitudine, opinio τῶ πάλιν FABRICII, Auctoris *theologumenon arithmeticon* testimonio^s suffulta, quæ aureum carmen ad Empedoclem auctorem refert, cui, quæ objecit GOTTFRIDVS OLEARIVS,^t eam non elevant.^u Multa etiam scripsit, veteribus laudata, & in his librum *de natura*, versu hexametro, aliumque *de lustrationibus* five *expurgationibus*, qui hodie desiderantur.^x Hujus enim partem τὰ ἐπὶ χεῖρεσσι esse, quod FABRICIVS suspicatur, valde incertum est. Tragœdiæ vero Empedocli apud veteres^y tributæ, non ejus sunt, sed junioris Empedoclis,^z quem ejus nepotem, nescio qua fide, facit SVIDAS:^a quemque dictione admodum turgida usum fuisse inde constat, quod Diodorus Ephesius tragicum ei typhum objecit.^b Certe Empedocles philosophus ab hoc poëta tragico distinguendus est.^c Dolendum vero, multa ex carminibus suis Vulcano tradidisse Empedoclem,^d quæque incendium evaserunt, misere a veteribus discerpta fuisse. In dicendi arte summum fuisse, & Satyri testimonio, & discipuli Gorgiæ Leontini, oratoris insignis, exemplo constat.^e De morte ejus vehementer inter se veteres discrepant.^f Miraculosam ex convivio Empedoclis evocationem cœlesti lumine illucescente narrat Heraclides, cujus traditio tamen aperte sapit τερατολογίαν Pythagoricam, ut eam recitasse sit refutasse, quanquam pluribus veterum, ipsiusque Romuli, exemplis constet, viros magnos vi arteve ex vivis clanculum sublato ita inter Deos connumeratos fuisse. Alii

Aaa aaa a 3

post

I. II. c. 5. p. 93. SCHVLZ. *Hist. med. Period. I. sect. II. c. 7. §. 38. p. 174.* Auris naturam jam cognovisse Empedoclem & structuram anatomicam perspexisse ex PLVT. *de plac. phil. I. IV. c. 16.* liquet.

o) Eo nomine Timæus Heraclidem reprehendit apud LAERT. f. 71.

p) PLVTARCH. l. c. passim hoc nomen Empedocli tribuitur.

q) *In poësi philosophica* 1574. 8. edita.

r) Eam meditatam fuisse FABRICIVM supra diximus.

s) p. 20. conf. *Bibl. Græc. Vol. I. p. 466.*

t) Ad STANLEIVM p. 817.

u) Objicit is versus ejusdem sententiæ repetitos quæ evincant non esse opus unius sed παρωδίας Pythagoricam. Verum vel scribentis incuria,

vel describentis negligentia repeti potuerunt.

x) Vid. FABRIC. l. c. qui & sphæram ei tributam cum vers. & notis Q. S. FL. CHRISTIANI exhibet.

y) LAERT. f. 58.

z) FABRICIVS l. c. p. 646. quem hæc omisisse præter rem notat OLEAR. l. c.

a) l. c.

b) LAERT. f. 70.

c) Id quod tamen præter rem reprehendit in Morerio P. BAYLE *Dict. T. II. art. Empedocles* p. 547. Rectius tamen physicus a tragædo, quam a poëta distinguitur: quia & ille poësin excoluit.

d) LAERT. f. 57.

e) *ibid.*

f) *ibid.* f. 67. seq.

post revocatam feminæ suffocationem passæ vitam ex convivio post sacrificium peracto surrexisse, Aetnamque petivisse tradunt, quo cum pervenisset, in ignis crateras se injecisse, ignibus consumtum, ut Deus effectus crederetur, postea, ut res sese haberet, agnitum esse, una ex illius crepidis æreis vi flammæ ad exteriora rejecta. Quam traditionem plures ex veteribus sequi^g mirum videri queat, cum ad orificium Aetnæ ignivomum accedere ob ignis & sulphuris halitum impossibile sit, propiusque ejusmodi montibus accedentes mox suffocari, Plinii senioris exemplo constet. Recte itaque præter STRABONEM^b hanc fabulam rejicit Timæus,ⁱ qui non sine ratione tradit, incertum esse ejus obitum, in Peloponnesum enim se recepisse, nunquam omnino rediisse, nec mirum esse, quod ejus sepulchrum ignoretur, quod & aliis accidit. Vix itaque Neanthi^k tribuenda fides, qui, celebritatis causa Messanam curru profectum cecidisse, coxaque fracta ex hoc lapsu obiisse dicit, vel qui eliso gutture vitæ finem fecisse, vel in mare prolapsum extinctum esse asserunt.^l Obiit vero, si Aristotelem sequamur anno LX, si Neanthem, LXXVII ætatis exacto, quidam tamen ultra CIX annos eum vixisse asserunt,^m quos tamen antiquitatis destitui testimonio, inde colligi potest, quod eum inter longævus non numeret LVCIANVS, diligens μακροβίων inter veteres enumerator. Statua ei post fata Agrigenti posita est operta,ⁿ quæ postea ante Romanorum curiam aperta, constituta fuit, Romanis eam illuc transferentibus. Cum aliis vero hujus nominis^o Empedocles physicus confundendus non est.

Philosophia
Empedoclis.

§. VI. Philosophiæ Empedocleæ fragmenta, quæ ex carminibus ejus passim apud veteres extant, partim rationalem partem concernunt, partim physiologicam, & vel veritatis criterium exponunt, vel principia rerum spiritualium & naturalium. Obscurius tamen suas expressit opiniones Empedocles morem sectæ Italicæ, & poëseos philosophicæ secutus, dignas, quæ peculiari tractatione ex instituto a viro quodam veteris philosophiæ probe gnaro illustrentur. Nos ad scopum præfixum intuentes potiora luce quadam collustrare tentabimus. Ita vero docuit:

I. Non a sensibus, sed a recta ratione judicanda veritas. Recta vero ratio partim divina, partim humana est, ex quibus divina non potest proferri, humana autem potest.

II. Quoad sensus, non potest veritas comprehendi, nisi iis præsit ratio, quæ judicium hoc exerat. Sensibus enim abstrusa sunt omnia, & ut habet CICERO, nihil nos sentimus,^p nihil cernimus, nihil omnino quale sit, reperire possumus.

III.

g) *ibid.* HORAT. in arte LVCIAN. *ver. hist.* l. II. T. II. p. m. 495. Menip. & Aeac. T. IV. p. 43. *Pe-vegr.* p. 268. *fugitiv.* p. 311. TERTVLL. *de anima* c. 31. & PP. apud BALTVM *defensio de SS. Peres* l. I. c. 9. p. 63. 64. OVIDIVS in *Ibin.*

b) l. VI.

i) LAERT. f. 71.

k) *ibid.* f. 73.

l) *ibid.*

m) *ibid.*

n) *ib.* f. 71. conf. *Otium Vindel.* Mel. III. p. 265.

o) Conf. FABRICIVS l. c. MENAG, ad LAERT. l. VIII. f. 69.

p) In Lucullo c. 5. Eleganter CLAVDIANVS de conf. Mallii Theod. v. 71.

*Alter in Aetneae casurus sponte favillas
Dispergit, revocatque Deum, rursusque receptis
Nectit amicitias, quicquid discordia solvit
Corporis hic damnat sensus, verumque videri
Pernegat.*

III. Licet vero sensuum iudicium nullum sit, est tamen rationis, quæ iis præest, quippe ea ad illa circumspicit, quæ clara atque evidentia sunt. Ternione hac assertorum canonica constat Empedoclea, quorum sensum versus fundunt Empedoclis, a SEXTO EMPIRICO⁹ nobis servati, qui tamen non negat, de vera mente Empedoclis veteres in diversas opiniones abiisse, & esse quosdam, qui versus Empedoclis hos:

Terram terreno, atque unda conspeximus undam.

Aethere divinum nos aethera: vidimus igne

Claro ignem; lis lite, amor est conspectus amore,

sex sensuum criteria constituere, putent. Etsi vero in tanta carminum Empedocleorum obscuritate difficile admodum est, de vera ejus mente certi quid statuere, patebit tamen ex physiologiæ Empedocleæ systemate, quod mox explicabimus, quodque Pythagorea placita secutum fuisse demonstrabitur, philosophum Siculum, partim ad æterna & immutabilia rerum omnium principia; partim ad materiam fluxam, & semper in motu versantem respexisse, & ad animæ quoque, tum rationalis atque ex divina mundi anima participantis, tum sensitivæ & ex elementis conflatae naturam intuendo, de iudicio mentis ita statuisse: 1. Rationem esse vel hominis, vel Dei, hanc in anima mundi comprehendere, adeoque esse ineffabilem, eaque rerum naturas constitui. Illam ex divina ratione hominibus esse inditam. 2. Hanc divinæ rationis particulam, quæ in homine est, cognoscere æterna, immutabilia, clara & divina principia, quæ rerum essentias constituent, quæ τὰ ὄντως ὄντα Italica schola vocat. Ast 3. rerum materialium nullam esse cognitionem vel iudicium certum, eo quod semper in motu fluxuque versentur, hincque non dici posse, nos sentire, videre, audire aliquid, cum quod hoc quidem momento existit, in alio mox fugitivum abeat & evanescat. 4. Sentiri tamen & percipi posse rerum sensibilibus motus ab anima sensitiva, cum cujuslibet principii sive elementi, ex quo materia constat, natura in illa sit, quæ istam materialium rerum naturam percipiat. 5. Nihil tamen hoc ad rationem pertinere, sed eam tum demum sensationibus istis excitatam ad æternas naturas, quæ rebus naturalibus essentiam largiuntur, respicere, & ita de rerum ipsarum natura iudicare. 6. Ex quibus sequitur, rationem non inesse sensibus, sed horum perceptione tantum excitari, ad ea cognoscenda, quæ non ex materiæ fluxæ & in mutatione semper versantis, sed ex intelligibilium natura cognoscuntur. Hac ratione logica Empedoclea non inter se tantum coheret, & apparens tollitur contradictio, sed principiis quoque physiologicis Empedoclis apte respondet. Et ex his quoque vetus circa logicam Empedoclis controversia dirimi potest, quam ARISTOTELES⁵ jam tetigit, quamque aliter tollit CUDWORTHVS,⁷ aliter ven. ejus Interpres, an apud

⁹) Adv. mathem. l. VII. f. 120. seqq.

⁷) Satis clare hoc innuit PLUTARCHVS de plac. phil. l. IV. c. 9. Sensum quemlibet pro ratione pororum, atque aditus, quo res admittit

affici, ubi nempe recte se habeat, quod sensui cuiusvis conveniens est sensibile.

⁵) De anima l. III. c. 3.

²) System. intell. c. I. §. 24. p. 29. seqq.

apud Empedoclem idem sit sentire ac cognoscere? Aristotelem hoc illi tribuere, negari nequit, nec accurate is, ut plerumque solet, Empedoclis mentem proposuit, ut haberet, quod in eo carperet: verum tamen est, nec ab anima sensitiva & ex elementis composita sensum eum sustulisse, nec rationi denegasse vim, de æternis judicandi, quatenus illa materiae fluxæ essentiam largiuntur, adeoque sentire & cognoscere non idem quidem esse, sed in operatione tamen hominis ratiocinantis sensum & rationem intime conjungi. Hanc nisi significationem dogmati huic tribuamus, nullus sanus & cohærens sensus ejus emerget. Et hinc manifestum quoque esse putamus, male inter Scepticos referri Empedoclem, quod tamen nonnullis " placuit. Non enim is omnem cognitionis certitudinem negavit, sed criterium a sensibus sustulit, ipsis tamen sensationem, quæ cum ratiocinatione confundi non debet, permisit.

*Physiologia
Empedoclis.*

§. VII. Principia physiologica Empedoclis, quæ præter CUDWORTHUM, * SCIPIO AQUILIANVS y doctè quidem, sed obscurius, quam par erat, nec satis accurate, explicuit, ex schola, cui adhæsit, Pythagorica explicanda esse nemo temere negaverit, qui ad ea attendet, quæ supra de ejus philosophandi ratione & disciplinæ fonte tetigimus. Id vero probe observandum est, Empedoclem rerum spiritualium, æternarumque & intelligibilium considerationem supposuisse magis, quam instituisse, & in naturali philosophia sua potissimam partem ad explicanda rerum sensibilibum *Φαινόμενα* respexisse. Vnde in istis brevior est & obscurior, id quod plures inter veteres & recentiores seduxit, ut præpostere mentem Empedoclis explicarent. In subsidium itaque ea vocanda sunt, quæ veteres de utroque rerum omnium principio eum statuisse, dicunt, ut integrum Empedoclis systema patefiat. Illud vero, re pensitata, his constituisse propositionibus putamus:

I. Duplex rerum omnium principium est, activum aliud, aliud passivum, z illud monas est, sive Deus, hæc materia. Sunt, qui hanc quidem thesin amicitiae & discordiae principiis indicatam ab eo fuisse volunt. Sed hos falli ex sequentibus patebit, ubi demonstrabitur, hanc *τὴν παντὸς ἀρχὴν νεῖκος καὶ Φιλίαν*, ad materiae semel a principio activo commotæ principia materialia pertinere. Id quod luculenter satis innuit ARISTOTELES, a qui *τὸ ἐν* sive unitatem ante hæc principia posuisse asserit, ex quibus reliqua omnia orta esse versus Empedoclis ab Aristotele laudati dicunt. Quos AVCTOR libri *de mundo* b ad ipsum Deum refert, ex quo omnia facta sunt, quem tamen in eo hypothese suæ inservivisse, palam est. c Materia enim Empedocli ex Deo non est. II.

u) HUVETIUS de la foiblesse de l'esprit humain l. I. ch. 14. §. 4. p. 101. qui SEXTVM suo modo sequitur.

x) In *syst. itell.* passim; vid. p. 30. seqq. 158. 452. 472. 966.

y) De placitis *philos.* ante *Arist.* c. XXII. seqq. p. 102. seqq.

z) SEXTVS EMPIR. *adv. Math.* l. IX. §. 4.

a) *Metaphys.* l. II. c. 4. T. II. p. 622.

b) c. 6. T. I. *Opp. Arist.* p. 475.

c) Obiter inde argumentum quoque sumi potest, libri hujus auctorem non esse Aristotelem. Versus enim Empedoclis l. c. *Metaphys.* is ad rerum materialium principia refert, auctor libri *de mundo* ad efficiens sive Deum. Vidit jam ex parte hanc *ψευδεργονείαν* CUDWORTHVS, sed frigide excusavit *Syst. int.* c. IV. §. 21. p. 472. seq.

II. Principium activum unitas, five monas est. ^d

III. Monas illa intellectualis ignis est, atque Deus. ^e Pulchre ita exprimit Pythagoreorum de Deo sententiam Empedocles, qui ita Deum natura sua ignem divinum, æthereum, subtilissimum esse, ab Italicis philosophis accepit.

IV. Ex hoc igne constant omnia, & in illud omnia resolventur. Ita principia theologiæ & physiologiæ Empedocleæ exponit PSEUDO-ORIGENES, ^f qui ipse notat, Stoicos cum his valde concordare. Nec recessisse in his Empedoclem a Pythagoræ placitis, ex iis, quæ supra diximus de ejus doctrina, est manifestissimum. Inde vero recte quoque infertur, hunc Empedoclis Deum esse animam mundi cuncta pervadentem, cuncta moventem, formantem & vivificantem, & eodem fere modo, quo apud Stoicos, ex eo & materia, antea in statu chaotico, unum totum constituentibus, omnia esse orta, inque hoc unum statum nempe τὸ χάος cuncta mediante illo igne intellectuali reditura esse. Nam in his omnibus iisdem duci rationibus Empedoclem oportebat, quibus usi sunt Pythagoræ & Zenonis sectatores: quas, ne prolixi simus, hic ad Empedoclis systema non applicamus. Ex hac mundi anima sequitur dæmonologia Empedoclea a Pythagorica non diversa, quæ lucem inde mutuam accipit. Iuxta Empedoclem enim:

V. Dæmonum plurimi vagantur (in aëre,) res terrestres administrantes. ^g Hi enim dæmones illa intelligibilia, illæ naturæ claræ, lucentes, reales, καὶ ὄντως ὄντες sunt, quas ex Italicorum placitis accepit Empedocles. Hactenus de activo principio Empedocles; ex quibus patet, eum nec Deum sustulisse, nec alium posuisse, quam Pythagoram. Et prius quidem discrete etiam affirmat SEXTVS EMPIRICVS, ^h posterius natura animæ rationalis, quam ex Deo esse, & ex eo participare, eodem SEXTO ⁱ notante, dixit, evincit. Et hæc quoque DEI pro anima mundana assertio hoc dogma Pythagoricum recipiendi occasionem dedit, quod illi tribuit SEXTVS: ^k

VI. Est non tantum inter nos & Deos aliqua conjunctio, sed etiam inter bruta animantia. Est enim unus spiritus, qui instar animæ totum mundum pervadit, & nos illis unit. Quamobrem & ea occidentes eorumque carnibus vescentes, injuriam faciemus, ut qui cognatos interimamus. ^l Necessaria hæc consequentia ex semel admissa anima mundi divina fluunt, quæ prolixè, adductis quoque Empedoclis versibus exponit PORPHYRIVS, ^m qui videndus. Immo non inde tantum metempsychosis perplan-

d) ORIGEN. *philosophum. c. III. p. 49.*

e) *ibid.*

f) *Ibid. CLEM. ALEX. Strom. l. V. p. 599.*

g) *ibid.*

h) *Adv. mathematic. l. IX. f. 64.*

i) *Ibid. l. I. f. 303.*

k) *Ibid. l. IX. f. 303.*

l) Alia veterum testimonia idem asserentia laudat FABRICIUS *ad l. c. Sexti.*

m) *De abst. ab esu carn. l. II. c. 21. 27. versus Empedoclis Latino carmine CHALCIDIVS p. 286. conf. OVIDIVS Metamorph. l. XV. v. 127. seqq.*

*Empedocles
an atheus?*

plantas, lapides, arbores, & similia Empedocli asserta derivanda est, sed quod etiam, teste SEXTO, ⁿ docuit, omnia esse ratione prædita, non solum animantia, sed & plantas: cunctis enim divinus ille ignis, animusve inest. Et hinc facile dirimi quæstio potest, an Empedocles fuerit atheus, nec ne? ex qua prius contendit THEOPHILVS ANTIOCHENVS, ^o nec multum refragatur cl. REIMMANNVS, ^p ad solam mechanicam philosophiæ Empedocleæ rationem attendentes. Nam Deum illum admisisse, licet certa ratione corporeum & per omnia diffusum, ex dictis est manifestissimum. Idem itaque de Atheismo Empedoclis statuendum est, quod de Pythagoræ & Stoicorum, quæ illis obicitur, impietate diximus, quorum placitis consentanea eum asseruisse, inde liquet, quod Deum & materiam æterno rerum ordine & vicissitudine, teste LAERTIO ^q & STOBÆO ^r inter se copulavit; unde quousque ab atheismi labe immunis fuerit, nec ne, facile judicari potest. Et hæc quidem Empedoclea theologia est, sive doctrina de principio rerum activo, jam de passivo, quid illi placuerit, dispiciendum est.

VII. Mundus unus est, non tamen universum absolvit, sed pars universi est exigua, reliquam partem materia absolvit iners. ^s

IIIX. Quatuor elementis priora sunt exigua quasi fragmenta quædam & minimæ moleculæ, ^t quæ sunt elementorum elementa, & figuræ rotundæ: ^u & hæc solæ particulæ, ex infinita reliqua materia moventur.

IX. Materiæ huic in minimas particulas divisæ qualitates insunt primariæ amicitia & discordia, quarum illa partes homogeneas jungit, hæc heterogeneas separat. Principia hæc duo Empedoclem pro fundamento omnis philosophiæ naturalis habuisse, veteres ^x uno ore fatentur, ita tamen, ut de eorum significatione & loco, quem in rerum naturalium causis tuentur, in diversa scriptores abeant. Quidam enim duo absolute prima principia intelligi, Deum & materiam, sibi invicem adversa contendentes ^y ad ARISTOTELEM ^z provocant, qui ita Empedoclis mentem edisserit: *Cum contraria bonis inesse naturæ apparerent, nec solum ordo & pulchrum, verum etiam inordinatio (ἀταξία) & turpe & plura mala quam bona, & turpia quam pulchra: ideo alius quidam amicitiam introduxit, & contentionem, utrumque utriusque horum causam.* Iuvat hanc opinionem

ⁿ) Adv. Math. l. VIII. f. 287. conf. ARISTOT. de plant. l. I. c. 1.

^o) Ad Autolyc. l. III. c. 2. p. 272.

^p) Hist. atheismi c. XX. §. 2. p. 152.

^q) Lib. VIII. f. 76.

^r) Eclog. phys. c. 13. p. 25.

^s) PLVT. de plac. phil. l. I. c. 5. Ex his vero sequitur, non dari vacuum extramundanum, quale tamen admisit schola Pythagorea.

^t) IDEM l. I. c. 13. θράυσματα ἐλάχιστα.

^u) STOBÆVS l. c. c. 17. p. 33. PLVT. l. c. l. I. c. 17.

^x) Post ARISTOTELEM H. cc. PLVT. de plac.

phil. l. I. c. 3. CLEM. ALEX. admon. ad gent. LAERT. l. VIII. f. 76. SVIDAS in Manes T. II. p. 491. ORIG. philosoph. c. III. p. 49. SEXT. EMP. l. c. Versus Empedoclis ipsi cum explicatione leguntur apud PLVT. l. c. STOB. l. c. c. 13. p. 25. SEXT. l. c.

^y) CLEM. ALEX. l. c. c. 5. ex recentioribus ven. WOLFIVS de Manichæismo ante Manichæos §. 30. p. 121. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophanes not. I. p. 522.

^z) Metaph. l. I. c. 4. ibi vero hanc esse Empedoclis sententiam negat, quod recte observat MOSHEM. ad CUDWORTH. p. 159.

nionem, quod litem & amicitiam ante elementa in causarum naturalium ordine Empedocles posuit, illa vero cum materialem rerum causam constituent, concludunt inde, litem & amicitiam ad efficientem causam pertinere. Rectius tamen alii, hæc principia ad solam causam materialem referunt, cum illis particulas minimas, tanquam partem materiæ infinitæ præmiserit, Deumque tanquam unum illud, unde ista principiorum diversitas existeret, ordine prætulerit. Non audiendi itaque sunt, qui duas inde naturas exsculpunt, qua in opinione jam versatus est CLEMENS ALEXANDRINVS.^a Nihil enim aliud asseruit Empedocles, quam quod vetus theologia barbarorum & Græcorum docuit, in chao confusa jacuisse rerum omnium semina inter se diversissima, qualitatibus induta sibimet contrariis, quæ cum semel commotæ essent, ortam inde pugnam & discordiam, quæ cum diu inter ea obtinuisset, junctas tandem particulas homogeneas, & natura sua inter se concordantes, diffluentibus heterogeneis & ab iis secedentibus, quæ diversæ naturæ essent. Eadem certamina cum materiæ fluxus perpetuus sit; æterno rerum ordine ita fieri, ut inde elementa quatuor conflentur, & igneæ, aëreæ, aqueæ & terrestres particulæ, digestæ ex confusa massa coeant, sicque res omnes ex quatuor istis elementis generentur. Hæc inter se rerum vicissitudines & pugnas tamdiu, agitante igne divino, duraturas esse, donec omnia in ignem chaosque pristinum redeant, exque iis nova iterum rerum facies exsurgat, æterna rerum periodo ita durante. Nihil in his omnibus est, quod non mythicæ Græcorum theologiæ jam placuerit, quæ eodem, quo Empedocles modo qualitates has in certas naturas poetico dicendi genere commutavit. Nec aliter intelligi Empedocles, salvo systematis totius nexu potest, qua de re, ne prolixiores simus, celeberrimum MOSHEMIVM^b legi velimus, qui Empedoclea hæc principia luce clara donavit. Et ex his intelligitur etiam, quam procul absit Empedoclis amicitia & discordia a natura genitrice CVDWORTHII,^c licet omnia alia sibi videri contendat vir doctissimus.

X. Motus hic particularum minimarum, qui istas qualitates excitat, a monade, mente nempe divina, igneque intellectuali est.^d Cura hæc & operatio mentis ineffabilis est, in mundo conspicua, quam versus Empedoclis commendant apud AMMONIVM.^e Recte itaque motus initium a Deo esse, Agrigentino philosopho tribuit CVDWORTHIVS.^f Ita enim systematis nexus postulat, quod omnia ex monade sive igne intellectuali esse dicit: ast materia iners non ex eo est, ergo motus ejus debuit ex eo procedere.

XI. Fuere vero ista principia elementorum non similia tantum & rotunda sed æterna quoque:^g Adeoque non potest existere aliquid, quod

Bbb bbb b 2

ante

a) l. c.

b) l. c.

c) ibid.

d) Necessario hoc ex th. III. & IV. fluit.

e) In Aristot. de interp. p. 107.

f) c. V. sect. I. §. 48. p. 809. Versus ipsos Empedoclis ad h. l. affert MOSHEM.

g) PLVT. de plac. phil. l. I. c. 13. 17. STOBÆVS Eclog. phys. l. I. c. 17. p. 33. seq. Differt itaque systema atomisticum Empedoclis a Democritico, quod particulas dissimilares ponit, & Anaxagoræ pro-

ante non fuit, nec potest perire quicquam. ^b Idem docuisse Pythagoram, allatis elegantissimis OVIDII versiculis probavimus. Id vero de ipsa materia, non de ejus dispositione, motu & formatione intelligendum est. Hanc enim solvi & per ignem ad statum chaoticum reduci, ex Pseudo-Origene supra observavimus. Fit tamen hoc æterna lege periodica; unde in Empedoclis quoque physiologia, ut in Pythagorica æterna sunt omnia, quæ essentiam habent, sequitur inde porro, quod Empedocli tribuitur:

XII. Natura nihil est, nisi permixtio & divulsio elementorum. Solito clariores sunt versus Empedoclis: ^k

*Iam quod naturam mortales nomine dicunt,
Hoc nihil est; neque enim mortem natura vel ortum
Humano præbet generi; nam mixtio tantum
Mixtorumque subest quædam secretio rebus,
Idque homines vulgo naturam dicere sverunt.*

Ex quibus simul patet, generationem proprie dictam & mortem apud Empedoclem non esse: cui tamen dogmati altius substratum fundamentum est, nempe essentias rerum in intelligibilibus illis naturis, quæ ex igne intellectuali emanant, consistere, easque vi originis suæ esse æternas & immutabiles: quibus cum materia fluxa jungatur, quæ semper per elementorum mixtionem mutetur, necessaria ratione inde sequitur, non res mutari, oriri & interire, sed solam mixtionem particularum materiæ.

XIII. Sunt vero quatuor elementa, ignis, aër, aqua atque terra. Ignis Iupiter est, Iuno aër, Pluto terra, Nestis aqua. LAERTIVS ^l ita versus Empedoclis exhibet:

*Iupiter albus & alma soror Iuno, atque potens Dis
Et Nestis, lacrymis hominum quæ lumina complet.*

Ista vero elementa, eodem tradente, assidue versant vices, nec desinunt usquam, sed est æternus eorum ordo, hinc iterum philosophus: ^m

*Nonnunquam connectit amor simul omnia, rursus
Nonnunquam sejuncta jubet, contentio ferri.*

Conjunctione enim, mixtione & separatione elementorum, rerum compositarum ortus & interitus, æterna vicissitudinis lege secundum Empedoclem constant.

XIV. Mundus solis circumscribitur sphaera, quæ limitem ejus constituit. ⁿ

XV. Mundo exoriente primo secretus fuit æther, deinde ignis, post terra, qua nimis in arctum coacta ob impetum circumagitationis aqua ebullit:

propius est, licet *ὁμοιομερῶς* ejus longe aliud sint, quam *ὁμοιομερῶς ἐλάχιστα καὶ σοιχῆα ὁμοιομερῆ* Empedoclis. Ad quod non satis attendit CVDW. c. I. §. 13. p. 18.

^{b)} Versus Empedoclis habet PLVT. *adv. Coloten.*

ⁱ⁾ LAERT. I. VIII. f. 76.

^{k)} PLVT. *plac. phil. l. I. c. 30.*

^{l)} l. c. conf. STOBÆVS l. c. p. 25.

^{m)} PLVT. l. c. Quodvis vero in cujusvis locum succedere l. II. c. 7. Empedocli tribuit.

ⁿ⁾ IDEM l. II. c. 1.

liit: ex hac aër exhalavit, ac cœlum quidem ex æthere natum, sol ex igne, reliqua circa terram quæ sunt, condensata coierunt, ex reliquis. ^o

XVI. Aëre solis impetui cedente, septentriones declinarunt, ita ut partes, iis vicinæ in sublimē attollerentur, deprimerentur austrinæ: atque hæc inclinatio toti proinde mundo accidit. ^p

XVII. Dextra mundi pars est, quæ ad tropicum cancri vergit, læva, quæ vergit ad tropicum capricorni. ^q

XIIX. Cœlum solidum est corpus, ex aëre factum, ignis vi constipato, ut fieri solet crySTALLUM: continet autem in utroque hemisphærio igneam aëreamque naturam: ^r

XIX. Sidera igneæ sunt naturæ, ex eo composita igne, qui æthere comprehensus in prima secretionē emicuit. ^s

XX. Stellæ inerrantes in crySTALLO cœli defixæ sunt: planetæ vero liberi vagantur. ^t

XXI. Sol ingens est massa ignea, lunam mole superans. ^u

XXII. Duo autem sunt soles, quorum unus primigenius est ignis, in altero mundi hæmisphærio, hæmisphærium suo splendori semper oppositum implens. Sol vero, quem videmus, alterius hemisphærii lumen est, aëre impleti, calore permisto, quod a terra rotunda facta reflexione radiorum solis prioris in sole crySTALLINÆ formæ colligitur, atque motum ignei illius solis sequitur. Obscurum est, quid per alterum illum solem, primigenium intellexerit: quantum tamen ex allata PLVTARCHI ^x definitione colligi potest, sol noster est collectio radiorum reflexorum a terra ex luce mundum ambiente & terram irradiante profectorum. Antichthona Pythagoreorum occasionem singulari hypothese dedisse, suspicatur IACOBVS THOMASIVS. ^y Certe Pythagoricis eam arrisisse, Philolai exemplo constat. Qua vero ratione intelligi queat, eleganti ichnographia ^z delineavit V. cl. GEORGIVS CHRISTOPHORVS EIMMARTVS. CUDWORTHVM ^a vero per solem primigenium, Deum, lucem intellectualem, intelligentem, non audiendum esse, recte notavit cel. MOSHEMIVS. ^b Hæc enim lux divina five ignis per mundum diffusus est, nec ex elementis compositus, qualis sol ille primigenius.

XXIII. Luna disci formam habet: eaque duplo maiore spatio a sole, quam a terra, distat. ^c

XXIV. Duplex homini anima est, una superior, ex divina mundi anima exorta, quæ pœnæ causa corpori immissa, divinam tenet originem. Altera sensitiva est, ex principiis elementorum mediante amore & conten-

Bbb bbb b 3

tione

o) *ibid.* c. 6.

p) *ibid.* c. 8.

q) *ibid.* c. 10.

s) *ibid.* c. 13.

u) LAERT. l. VIII. f. 77.

x) l. c. c. 20.

y) *De antichthone Pythagor. Obs. Hal. T. IV. Obs. 19. §. 25.*

r) *ibid.* c. 11.

t) *ibid.*

z) *Norimb. 1701. edita, conf. CHR. THOMASIVS ad l. c. p. 405.*

a) c. I. §. 24. p. 34.

b) *Ad h. l.* Provocat quidem Cudworthus ad SIMPLICIUM in *phys.* p. 74. qui Empedoclem, ait duos mundos statuisse, *νοητὸν καὶ αἰσθητὸν*, verum recentiores Platonici suspecti testes sunt.

c) PLVT. l. II. c. 27. 31.

tione conflata. Probe tenenda est hæc thesis, sine qua frustra systema Empedoclis physiologicum in concordiam redigitur. Supra enim *SEXTI* testimonium adduximus, quo constat, Empedoclem asseruisse non hominum tantum, sed etiam brutorum animas ex universi spiritu esse decerptas. Sed & ipsi a nobis Empedoclis versus allati sunt, quibus animam ex elementis componi constat. Quæ omnia recte cohærent, iisque etiam, quæ de iudicandi & percipiendi sive sentiendi criterio dixit, quæque supra explicuimus, apte respondent, si duplex anima statuatur. Nec aliter, qui eosdem magistros consuluit, Plato; etsi id neget *CYDORTHVS*, ^d quem animam ex eodem & diverso composuisse supra ostendimus. Lapsum vero animæ purgatio ejus per migrationem evincit, & satis ea docent, quæ ex Iamblichō affert *STOBÆVS*, ^e qui fugam a Deo inter causas inordinatorum motuum numerat. Alia veterum loca ^f præterimus. Sed & animam istam superiorem dæmonem esse lapsum & peccantem, ideoque in corpore vagantem, donec purgata ad Deum redeat, satis luculenter versus Empedoclis innuunt, quos servavit *PLUTARCHVS*: ^g

*Fata jubent, stant hæc decreta antiqua Deorum;
Si quid peccando longævi dæmones errant;
Quisque luit pœnas, cœloque extorris ab alto
Triginta horarum per terras millia oberrat,
Sic & ego nunc ipse vagor, divinitus exul.*

Sed & alibi ^b versus alios Empedoclis affert, quibus per elementa præcipientes agi & torqueri istos dæmonas philosophus ait, donec purgati & suppliciis expiati pristinae naturæ locoque suo restituantur. Idem alibi quoque repetit, vagari dæmonas deorum ira deturbatos e cœlo. Id quod mirabitur nemo, qui cogitat, animam mundi non per animalia tantum etiam bruta, sed per omnes omnino creaturas se diffundere, iisque adesse rationem divinam, ut supra demonstratum. Lapsus vero, qua ratione queat explicari, ut salva maneat physiologia Empedoclea, difficulter patet, nisi, emanationis natura in subsidium vocata, eas ignis intellectualis partes quæ recesserunt a Deo, ejusque natura longius, dicamus eo ipso esse lapsas, dum materiæ contagio se inquinaverunt: quod tamen qua ratione peccatum fuerit, non patescit. Vnde suspicamur, Empedoclem aliquid hic tribuisse prosopopœiæ poëticae, & naturam emanationis spiritualis, quam cum reliquis Pythagoreis admittebat, hac imagine poëtica adumbrasse, quæ ἀλληγορικῶς dicta cum postea κατὰ τὸ ἡγτὸν accepta essent, lapsum animorum introduxere. Etsi & hoc tacendum non est, potuisse antiquissimam inter barbaros traditionem Empedocli ansam præbere, eam cum placitis suis physiologicis ita conciliandi. Anima itaque cum & ipsa ex horum genio-

rum

^d) l. c. p. 32.

^e) l. l. *Eclog. phys.* p. 112.

^f) Vid. *PLUT. adv. Colot. PLOTIN. Enn. IV.*
l. 8. c. 1. p. 468.

^g) De exilio, *HIEROCLES in aur. carm.* p. 186.
PETRVS NEEDHAM ad h. l.

^h) De vit. ære alieno *T. II.* p. m. 475. & de *Isid.* p. 144.

rum numero fit, ⁱ nec mortalis esse potest, nec ex initiis composita: ex quo sequitur, eam, quæ ex elementis conflata est, aliam prorsus naturam habere. Et ad hanc animam sensitivam pertinet, quod Empedocli tribuit PLVTARCHVS, ^k ejus partem principalem sedem habere in sanguine.

XXV. Anima omnis generis animalium, plantarumque species induit, & tamdiu migrat, donec purgata penitus ad Deum revertatur, ejusque juncta sedibus, immo naturæ ipsi, Deus fiat. Notissima hæc μετεμψύχωσις Empedoclea est, a Pythagorica diversa in eo, quod non in animata, etiam bruta, sed in inanimata quoque abire animas statuatur. Qua de re ipse de se: ^l

Nam memini, fueram quondam puer atque puella,

Plantaque, & ignitus piscis, pernixque volucris.

Fundamentum vero totius dogmatis ex antecedenti thesi clarum est, & ampliori illustratione non eget. Futuram vero felicitatem purgatis promississe mentibus, CLEMENS ALEXANDRINVS ⁿ allatis Empedoclis versibus docet.

XXVI. Animalium corpora, fortuito particularum similiarium concursu efformata sunt, operam interponente discordia & amicitia, unde & fortuiti concursus signa & vestigia interdum remanent, & initio animalia duplicis fuere generis. Versus Empedoclis hac de re servavit AELIANVS: ^m

Multa genus duplex referunt animalia membris

Pectore vel capite aut alio, sic ut videatur,

Ante viri retroque bovis forma aut vice versa,

In pecore humane quondam vestigia formæ.

Idem Empedocli tribuit ARISTOTELES ⁿ & PLVTARCHVS, ^o quem ideo frustraneo conatu purgat CVDWORTHVS. ^p Nec in eo quid est, quod physiologiæ Empedocleæ repugnet, cum materia semel a natura divina agitata juxta motus amicitiae & contentionis moveatur. Inde vero sequitur, providentiam Empedocleam, quam alicubi crepat, plane nullam esse: agit enim mens divina materiam, mundumque versat, & tamen contrarii hi & monstrosi effectus inde exsurgunt. Ceterum Empedoclem motum cœlestium & aliarum rerum naturalium τῶν αὐτομάτῳ permittere, testatur etiam ARISTOTELES, ^q ast dum eum tamen Democrito & Leucippo opponit, palam est, non ad casum plane fortuitum, ut his placuit, referenda ea esse, sed ad materiæ semel a monade commotæ, motus spontaneos, suæque naturæ conformes, id quod etiam theologia Empedoclea supra memorata postulat.

XXVII.

i) PLVT. de exil. T. II. p. m. 531.

k) De plac. l. IV. c. 25.

l) LAERT. l. VIII. f. 77. & quæ ex veteribus ad b. l. affert MENAG.

n) Strom. l. V. p. 607.

m) De nat. animal. l. XVI. c. 29.

n) Physic. l. II. c. 4.

o) Adv. Coloten T. III. p. 413.

p) l. c. p. 33. Conf. MOSHEM. ad h. l.

q) l. c.

XXVII. Mare est fudor terræ, adustæ a sole, qui nimia ejus compressione emittitur. ^r

XXVIII. Imago visibilis objectorum atque radiorum conjunguntur, idque quod inde existit, radii imaginis compositæ sunt. ^s Pari fere ratione de speculorum repræsentationibus eum statuisse PLUTARCHVS ^t auctor est. Statuebat enim ex objectis species emanare, quod & aliis veterum placuit, & ex hypothefi, materiam semper fluere & mutari, facile deduci potuit. Res enim ideo nec mutatæ, nec alteratæ dici poterant, cum rerum essentia, & naturæ intelligibiles illis junctæ immutabiles & æternæ sint, nec corrumpi queant.

XXIX. Auditus vento interveniente peragitur, auris concavum impellente; quod cochleæ instar in gyros contortum atque intra aures studiose elaboratum in ea suspenditur, & tintinnabuli instar feritur. ^u

XXX. In femine maris certæ corporis partes & membra continentur, aliæ vero in femine feminæ, hincque appetitus oritur venereus in alterum sexum, partibus istis inter se jungi desiderantibus.

XXXI. Prima foetus respiratio in utero fit, aëre loco humiditatis sensim diminutæ per poros intrante, quem ubi calor naturalis expulit, eo recedente redit aër, sicque fit inspiratio & exspiratio embryonis.

XXXII. Caro ex æqualibus quatuor elementorum partibus constat.

XXXIII. Semina plantarum ovorum instar se habent, quæ matura decidunt & excluduntur. Patet ex his speciminibus, Empedoclem pro temporis sui ratione plurimum in physica quoque speciali valuisse, & forte a cognitione anatomica non fuisse destitutum. Modo genuina sint & ab Empedocle profecta, quæ ei GALENVS ^x tribuit.

XXXIV. Æternum esse naturæ jus, cui omnibus obtemperandum sit, ex Empedoclis versibus apud ARISTOTELEM ^y colligit CUDWORTHVS, ^z quem tamen ea, quæ de jure non occidendi animantia dixit Sculus philosophus, de universali jure perperam explicasse ostendit MOSHEMIVS. ^a Recte tamen is contra GASSENDVM ^b tuetur, ejusmodi æternum jus Empedocli debuisse placere. Qui enim æternis fati legibus & vicissitudini ex conjunctione Dei & materiæ omnia subjecit, illi hæc factorum vel necessitatis æterna lex est, ut ex Stoico systemate patet. Et hoc τὸ τῶν πάντων νόμιμον, in laudatis ejus versibus est, cujus nobilis pars est; omnia animæ mundanæ per latum æthera, tanquam splendoris ingentis, vel ignis intellectualis extensæ conjunctione inter se cognata esse, hincque animantia non esse occidenda. Ita enim verba philosophi se habent:

Ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διὰ τ' εὐρυμέδοντος
Ἰδέσθ' Ἡνεκέως τέταται, διὰ τ' ἀπλέτῃς αὐγῆς.

§. VIII.

^r) PLUT. plac. l. III. c. 16.

^s) ib. c. 16.

^t) c. 14.

^u) Lib. IV. c. 6. conf. SCHVLZ. Hist. medic. Period. I. sect. 2. c. 7. §. 38.

^x) De semine l. II. c. 3. & hist. philos. illi tributa.

^y) Rhetor. l. I. c. 13.

^z) l. c. p. 32.

^a) Ad h. l. n. 14.

^b) Ad l. X. Laërt. T. V. opp. p. 158.

§. VIII. Præter Empedoclem celebre quoque inter auditores Pythagoræ nomen fuit EPICCHARMO Coö, Helothalis filio: ^c quem tamen Megarensē quidam, alii Samium dicunt, ^d ut pater aliis Tyrſus, Tityrus & Chimarus appellatur. ^e Trimestris infans Megaras Siciliae delatus eſt, atque inde Syracuſas, ubi philoſophiæ nomen dedit, ^f & Pythagoreos audivit, licet ſint, qui inter extraneos eum diſcipulos tantum numerent. ^g Cum vero partim Pythagoreorum legibus impeditus philoſophiam Pythagoricam propalare non auderet, partim ob Hieronis tyrannidem a publica philoſophiæ profeſſione abſtineret, ^h ad antiquam comœdiam ſtudium mentemque applicuit, ⁱ & in theatro ſubinde Pythagorica dogmata verſibus comprehenſa vulgavit, id quod male Pythagoreos habuit. Valde fuiſſe verſatum in naturali, ſalutari & morali philoſophia ſcriptis hiſ de argumentis libris, aſſerit LAERTIVS. ^k Pauca tamen ex iis ſervata nobis a veteribus ſuperſunt. Libros enim ejus in Vaticana bibliotheca exiſtere, fides erit penes nonneminem, ^l qui id aſſerit. Nonagenarius obiit, ^m aliisⁿ XCIX annos vixiſſe traditur, & poſt mortem ſtatua honoratus eſt, cujus inſcriptionem ſervavit LAERTIVS. ^o

Epicharmus.

§. IX. Inter dicta Epicharmi, veteribus valde laudata & in ore habita, ^p ſequentia mentem ejus de doctrinis quibusdam philoſophicis exponunt:

Philosophia
Epicharmi.

I. Fieri nequit, ut a nihilo quid primum proveniat.

II. Nec igitur quicquam primum provenit, nec quicquam ſecundum.

III. Dii ſemper extiterunt, nec deſierunt eſſe unquam. ^q Deos vero Epicharmi, ſolem, lunam, ſtellas, terram, aquam eſſe Menander docet apud STOBÆVM, ^r & ratio ſyſtematis Pythagorici poſtulat.

IV. Chaos vero cum primus Deorum genitus dicatur, mutatio fit in materia.

V. Materia vero perpetua in mutatione conſiſtit, & ſemper diverſa eſt a ſe: nec ſumus hodie, qui heri fuimus, vel erimus cras, qui fuimus hodie. Obſcuros & confuſos de hiſ dogmatibus phyſicis verſus Epicharmi nobis ſervavit LAERTIVS, iisque lucem accendere poſt Scaligerum & Caſaubonum, non ſine eruditione conatus eſt Marquardus Gudius. ^s Qui ſi ita intelli-

telli-

c) LAERT. l. VIII. ſ. 78.

d) SVIDAS in Epicharm. T. II. p. 842.

e) *ibid.* IAMBlich. vit. Pyth. c. XXXIV. n. 241. qui & filii ejus, Metrodori meminit, qui ſalutari arti nomen dedit, & patris ſcripta commentariis illuſtravit.

f) LAERT. l. c.

g) IAMBlich. c. XXXVI. n. 266. qui potuit autem doctrinam Pythagoricam propalare, ſi extraneus auditor veras ejus rationes non percepit?

h) *ibid.* Libere tamen adverſus Hieronem ſe geſſiſſe teſtatur PLVT. in apophth. T. III. p. m. 326. & de adul. ib. p. 172. ubi levitatem jocandi in Epicharmo notat.

i) Conf. VOSSIVS de poëtis, FABRIC. Bibl. Gr. vol. I. p. 645. Fragmenta collecta habes in ſententiis Comicorum, & H. STEPHANI poëſi philoſ. p. 54.

k) l. c.

l) TIRAQVELLVS de nobilit. c. 31. quem ſequitur cl. SCHVLZIVS Hiſt. med. Per. I. ſect. II. c. 7. §. 32. p. 171. qui eum inter medicos quoque veteres refert, ait enim Laërtius, eum *ιατρολογῶν*. Non tamen confundendus eſt, cum Epicharmo medico, Demolochi Comici Syracuſani parente.

m) LAERT. l. c.

n) LVCIAN. in longæv. T. II. p. 835. VOSSIVS l. c. p. 33.

o) l. c.

p) IAMBlich. n. 166. Platonem Epicharmi vitulo aſſe, ſupra ex LAERT. l. III. ſ. 16. notavimus.

q) Verſus Epicharmi ſervavit LAERT. l. II. ſ. 11.

r) Serm. CCXXVIII. p. 753.

s) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.

telligentur, uti exposuimus, & inter se cohærent, & cum placitis Pythagoricis, quæ Epicharmus secutus est, concordant. Duo enim principia ponebat, Deum & ex eo æternas naturas, intelligibilia Deosque, ad quos istas summas mundi partes schola Italica retulit: & materiam semper fluxam & in momenta mutabilem: illa mutari nequeunt, hæc semper versatur in mutatione.

VI. Mors alienum quid est, & ad nos non pertinens, adeoque non extimescenda. Sensus hic est sententiæ Epicharmi apud SEXTVM EMPIRICVM:

Ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι, ὃ μοι διαφέρει.

Paulo aliter CICERO: "*Emori nolo, sed me mortuum esse nihili æstimo.* Duplici vero sensu hæc accipi posse, quilibet videt, vel Epicureo, quo significat, post mortem nihil nos esse, adeoque nullis nos angere malis, vel Stoico, post mortem redire animas in Deum: Priorem sensum Epicharmo affingit Sextus, qui Epicurum suum hoc dogma Epicharmo furripuisse tradit: sed id cum Pythagorico systemate, quod Sículus poëta secutus est, non convenit, & posterior explicatio melius & aptius cohæret. Teste enim PLUTARCHO^x præclare Epicharmus docuit: concretum corpus fuisse, & discretum in mortem; rediisse unde venerat terram deorsum, spiritum sursum; in his nihil iniquum esse. Quæ genuina Pythagorica sunt, & reliquis dogmatibus Epicharmi pollicem premunt.

VII. Ipsum hominis ingenium mosve (*τέλος*) vel bonus vel malus dæmon est.^y

VIII. Quisquis suapte natura proclivis ad bona fuerit, nobilis est, quamvis matre natus Aethiope.^z Alia afferunt veteres passim, quæ collegit diligentissimus STOLLIVS,^a sed ea exoterica sunt, & ad philosophiam Epicharmi proprie non pertinent.

§. X. OCELLVS, Lucanus fuit, Archyta tempore prior, ejus enim nepotes se convenisse, & ab eis Ocelli scripta, *de lege, regno, sanctitate & universi generatione* accepisse, is ad Platonem scripsit,^b ex quo de ejus ætate conjectura fieri potest. Fratrem habuit Ocylum, & ipsum quoque Pythagoricæ sectæ addictum.^c Scripsit, uti dictum, *de universo* librum, qui hodiernum extat, post CAROLVM EMANVELEM VIZANIVM^d a THOMA GALEO^e editum, ex quo librum ARISTOTELIS de generatione & corruptione fere transumptum videri observavit SYRIANVS.^f Non vero

Ocellus
Lucanus.

t) *Advers. Mathem. l. I. f. 273.* qui tamen *f. 284.* non Epicharmo sed Sophroni tribuit. Davissii emendationem a FABRICIO *b. l.* allatam respuit series verborum Sexti.

u) *Tusc. Qq. l. I. c. 8.* ubi Epicharmum acutum, nec insulsum hominem, ut Sículum, appellat.

x) *Consol. ad Apollon. T. III. p. 233.*

y) STOBAEVS *Serm. XXXVI. p. 398.*

z) *ibid. Serm. CCXVIII. p. 727.*

a) *Hist. phil. moral. gent. §. CXXXVIII. p. 248. seqq.* & ante eum CONR. RITTERSHVSIVS ad

OPPIANI Halient. l. I. & ad PORPHYR. n. 29. p. 38. seqq. Auctorem fuisse introductarum inter Græcos aspiratarum literarum Θ & Χ tradit Aristoteles apud PLINIVM l. VII. c. 56.

b) Extat epistola apud LAERT. l. VIII. f. 80.

c) IAMBlich. de vita Pyth. c. ult. n. 267.

d) *Bonon. 1646. 4. Amst. 1661. 4.* de aliis editionibus vid. FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I. p. 496.

e) *Opusc. Mythol. p. 506. seq. ed. Amstelod.*

f) In *Metaphys. Arist.* verba edit. Galei præfixit PEARSONIVS.

vero more Pythagorico dialecto Dorica scriptus hodie extat, sed communi, a grammatico sine dubio aliquo ita mutatus, ut facilius intelligeretur, cum Pythagorica scripta ob Doricum loquendi morem obscura fuerint admodum, ut supra dictum est. Dorice enim initio consignatum fuisse, ex fragmentis apud STOBÆVM^g occurrentibus patet, quæ primæ dialecti vestigia servant. Non audiendi itaque sunt, qui vel Ocellum e numero Pythagoreorum ejiciendum, vel ei hunc librum denegandum esse contendunt, quo maxime tendit doctissimorum ex Britanna gente virorum THOMAE BURNETII^h & SAMVELIS PARCKERIⁱ de hujus libri auctore disputatio. Hic enim ex Aristotelis scriptis librum compilatum esse contendit, & politioem, putat, Atticorum sermonem juniorem ætatem prodere, qualem longo post tempore consecuti fuerint. Vti, porro monet, physicis quibusdam vocabulis, quorum inventor atque architectus Aristoteles perhibeatur, totumque argumentum Peripateticum esse, & prorsus Peripatetico more tractari, ut nihil aliud, quam Peripateticæ physiologiæ epitome videatur. Potissimum cum de elementorum mutatione & qualitatum, tum principum, tum ex iis ortarum varietate ad usque sexdecim familias tractaverit: qualia primus Aristoteles accurate dixerit. Et sapere hunc auctorem nihil Pythagoreum, cum absque numeris philosophetur, sed redolere Peripateticismum, quem quilibet prima facie agnoscat, cum e contrario nemo e Pythagoreis tantopere a sectæ systemate recesserit. Quæ etsi erudite disputantur, examen tamen non sustinent. Fatetur enim ipse vir doctissimus, potuisse ex Dorica sicut & multi alii, ut sæculo accommodentur, in Atticorum istam, qua ætas politior utebatur, postmodum verti: qua via, quasdam verborum significationes novosque terminos, ut magis liber in se difficilis intelligeretur, simul irrepsisse vero est longe simillimum. Nec tam dissimile est systema Ocelli Pythagoreo, quam visum theologo celeberrimo. Supra enim in physiologiæ Pythagoreæ delineatione ostendimus, 1. mundum genitum quidem a Deo, non vero in tempore, sed in cogitationibus, adeoque revera esse æternum, non quidem ratione principii, sed tamen ratione existentiae, initii & durationis; 2. mundo comprehendi omnia; 3. ex nihilo nihil fieri; 4. mundum causam rerum omnium esse efficientem, quia Deum comprehendit; 5. res omnes inter se fatali vinculo conjungi, hincque 6. æternam hanc fati legem esse, unde æterna mundi duratio sequitur. Ast hæc primaria & fundamentalia Ocelli dogmata sunt, quibus ex schola Pythagoræ totum systematis sui ædificium inædificavit. Nam nihil esse extra Deum & materiam, quibus partibus mundus constat, & utrumque principium essentiali fati vinculo ita uniri, ut Deus materiam æternum moveat, Pythagoræ & Ocelli *κρείται δόξαι* sunt. Nec, quæ subtilius de elementorum mutatione differuntur, indigna sunt schola Italica, cum Empedoclis exemplo constet, posteriores Pythagoricos, relicta ob-

Ccc ccc c 2

scura

g) *Eclog. physic. l. I. c. 24.*h) *Archæolog. philos. l. I. c. 11. p. 425.*i) *De Deo disp. IV. sect. 3. p. 367 seq.*

scura per numeros philosophandi methodo de rerum naturalium causis *ἐπὶ λῶς* magis & aperte mentem suam exposuisse. Cumque Plato ab Archyta librum hunc acceperit, fatis inde manifestum est, eum ante Aristotelem extitisse, & transtulisse inde more suo Stagiritam multa in systema suum, quod tamen longe aliam significationem sensumque habet, quam Ocelli. Non ejiciendum itaque nobile antiquitatis philosophicæ monumentum ex Pythagoreorum circulo, sed scholæ sectæque suæ relinquendus Ocellus, quem tamen subtilius magisque luculenter de rebus physicis disputasse, quam veteres primosque Pythagoreos, & propria atque domestica habere principia non negamus. Sed ut ipse Lector judicare, & cum Pythagoreo systemate Ocelli *φιλοσοφούμενα* conferre queat, en brevem ejus *διατύπωσιν*:

*Philosophia
Ocelli.*

I. Quædam certis indiciis, natura docente cognoscuntur, quæ ratione probabili & conjectura discuntur.

II. Univerſum nec interituum unquam est, nec ullum unquam habuit ortum, sed fuit semper & futurum est. Præcipuum hoc assertum est, in quo Ocellus abiisse a schola Italica putatur, sed perperam. Univerſum enim, Deum & materiam comprehendens. Semper extitisse Pythagoras, ut supra demonstratum, docuit. Nec aliud hos philosophos passum est asserere, axioma sensu absoluto admissum: ex nihilo nihil fit. Mundus autem & univerſum sensu Pythagoreo & Stoico idem sunt. Rationes vero ab Ocello contra generationem universi allatæ etsi Peripateticæ videntur PARCKERO, a Pythagoricis tamen non abludunt: cuncta enim natura generationis & mutationis nituntur. Pone vero horum loco naturam monadis & dyadis, & habebis Ocellum totum Pythagoreum.

III. Univerſum totum hoc mundum indicat, qui ideo hoc nomen accepit, quod ex universitate rerum distinctus ornatusque sit. Probe hoc tenendum est, ad intelligendam veram Ocelli doctrinam: is enim ornatum mundi, ab ejus natura distinguit, & hanc æternam esse asserit, quod pauci viderunt, qui Ocelli physiologiam culparunt, quod mundum hunc faceret æternum.

IV. Perfecta & absoluta quædam naturarum omnium collectio est, extra quam nihil prorsus consistit, sed in quo universo vel ut partes, vel ut res adventitiæ & externæ (*ἐπιγεννήματα*) comprehenduntur.

V. Mundus cum nulla alia re, quam cum se ipso connexionem & consensum habet: cum vero singulæ quæque res ex naturis non in se perfectis (*αὐτοτελή*) consistunt, opus habent connexionem cum iis, quæ extra eas sunt: e.g. animalia cum aëre, visus cum lumine, stirpes cum terra.

VI. Sunt vero rerum essentiae, naturæ & principia, quæ videri oculis non possunt, aliisque rebus causæ sunt, cur perfectæ sint, sua vi perfectæ & absolutæ. Satis luculenter Pythagoreas naturas æternas sive intelligibilia respicit. Ait enim ea efficere, ut sua sponte reliqua servantur ac permanent, rebusque aliis convenientiam & concentum præbere: quæ cum in mundo

mundo non comprehendantur tantum, sed & eum constituent, mundum inde concludit, sempiternum esse & durare, & auctorem esse, cur aliæ res quoque durent & consistent.

VII. Impossibile est, ut id quod est, aut ex nihilo fiat, aut in nihilum abeat. Quæ ratio totum hoc systema fulcit. Iisdem rationibus usus est apud PHILONEM, ^k Critolaus Peripateticus, licet Peripateticum systema ab Ocelli differat.

VIII. Extra universum nihil est, cum omnia cetera in universo comprehendantur, ac totum, universumque idem habeatur, ac mundus: adeoque nec causa externa mundum potest destruere.

IX. Partes primæ & maxime honorandæ vi naturæ universi successionis continuationem non habent, sed mortalia; propriæque constitutionis progressionem recipiunt.

X. Quæ prima moventur, eodem modo & secundum ea, quæ ipsissima sibi sunt per circulum moventur. Miramur viros acutos, qui Peripateticam hanc disputationem esse contendunt, non vidisse Pythagorea *πεῖρα, τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα*, quæ cum æterna sint & maneant, reliqua circa ea versantia, mutationem ex alio in aliud patiuntur circulo naturali & fatali.

XI. Ignis enim si in unum cogatur, & densescat, aërem, aër aquam, aqua terram producit: a terra vicissim idem usque ad ignem, a quo coeperat, mutatio, circuitus peragitur. Homines vero, non ita redeunt, sed dissolvuntur. Manet itaque universum, partes & res adventitiæ intereunt & destruuntur.

XII. Figura mundi globosa est, & motionis genus illud habet, quod in orbem fertur, tempus infinitum, in quo versatur motus, substantia universi augeri & mutari in melius & deterius nequit.

XIII. Duæ in universo existunt res, quarum altera generatio, altera generationis habetur causa.

XIV. Generatio est, in qua res ipsæ mutantur, generationis causa, ubi subjecta res eadem servatur & permanet, hæc causa efficiens & agens, illa recipiens & patiens est.

XV. Fatorum dispositione impatibilis ac immobilis mundi pars distinguitur, lunæque cursu mortale & immortale ita dividit, ut supra eam sit Deorum genus, infra eam natura contentionis, generationis & interitus.

XVI. In ea mundi parte, qua generatio dominatur, tria occurrunt; corpus contrectabile, quod subjectum est rerum oriundarum, quod omnia recipit: e.g. aër ex quo sonitus, tenebræ & lux ex quibus color: secundum res contrariæ, ut mutationes & alterationes compleantur, tertium substantiæ, quarum illæ facultates sunt, ut ignis & aqua, & aër & terra.

XVII. Harum facultatum quatuor numero sunt, calor & frigus, ut causæ efficientes, siccitas & humor, ut causæ patientes; materia autem est, quæ omnia recipit, commune nempe quoddam, quod rebus omnibus subjicitur.

XVIII. Qualitates & differentiae corporum aliae primae sunt, aliae ex primis ortae, suntque numero sexdecim, calor & frigus, humor & ficitas, hae primae; gravitas & levitas, raritas & densitas, laevor & asperitas, durities & mollitudo, tenuitas & crassities, acumen & obtusitas, hae ortae, & multiformes.

XIX. Ignis & terra extrema sunt elementa, aqua & aer media.

XX. Ignis calidus & ficitus est, aer calidus & humidus, aqua humida & frigida, terra frigida & ficit.

XXI. Mutantur in se mutuo elementa, unumque ex altero oritur, cum uniuscujusvis elementi contraria interit facultas, cognata & ejusdem generis fervatur. Ita deleta uno contrariorum pari generatio absolvitur.

XXII. Ex causis efficientibus id quod in alio generat, est universa mundi pars, quae supra lunam posita est, propius vero sol ipse, qui appulsu suo & abscessu aërem continenter immutat & variat, unde omnis in terra mutatio. Sed & orbis signifer, qui obliquus est, ad solis motum, & universi ornatum confert, & efficit, ut in eo alia res gignendi, alia patiendi vim habeat.

XXIII. Cum mundi ornatus & dispositio semper existat, etiam quae in eo disposita digestaeque sunt, semper existant necesse est. Cum mundo itaque aeterno partes quoque ejus aeternae statuendae sunt. Mens Ocelli est, semper universi rationem eandem fuisse, & ab aeterno res immutabiles per se substituisse, generationi obnoxia ab aeterno istam partium mutationem fuisse passa.

XXIV. Cum itaque in unaquaque mundi parte collocatum sit aliquod eximium animalium genus, in caelo Dii, homines in terra, daemones in aëre (ἐν μεταρσίῳ) necesse est humanum genus esse perpetuum. Dæmonas dum auctor in ea regione asserit, quae igni & aëri infra lunam tribuitur, manifeste satis ab Aristotele dissentit, cui nullus daemon est, qui sphaeram non moveat aliquam coelestem.

XXV. Terrae partes vi mutantur & intereunt, ipsa terra nunquam interitura est.

XXVI. Hominis generatio non voluptatis, sed sobolis procreandae causa suscipienda est.

XXVII. Generationis facultatem infinite continuatam effecit Deus, ut homo divinitatis fieret particeps.

XXVIII. Homo universi hujus, tanquam domus alicujus & civitatis, maxima pars est.

XXIX. Mansuetissimum & optimum animalium homo est, unde & officia ejus fluunt. Haecenus Ocelli physiologia, ex qua patet, quid de ejus atheismo statuendum sit, qui eodem, quo totius Pythagoricae scholae physiologia relabatur. Servavit vero nobis STOBÆVS fragmentum ex libro
Ocelli

1) Conf. REIMMANN. *Hist. atheismi c. XX. §. 3. p. 153. Hist. crit. de la philosophie T. II. p. 99. Histoire universelle p. 10.*

Ocelli de legibus, ex quo satis luculenter apparet, frustra eos esse, qui Peripatetice magis, quam Pythagorice systema ejus explicant. Ait enim

XXX. Corpora vita continet, hujus vero causa anima; mundum vero harmonia, hujus autem causa, Deus; familias vero & civitates, concordia, hujus autem causa, lex.

XXXI. Quod semper movet gubernat, quod semper patitur gubernatur; & illud quidem potestate prius, hoc vero posterius; illud divinum est rationem habens, & mentis particeps, hoc vero genitum & rationis expers, & mutabile.

§. XI. TIMAEVS Locrensis, Platonis ætate scholam Italicam nobilitavit, ¹¹ quamquam Socratem & Timæum eodem seculo fuisse negat MACROBIUS. ^m CICERO ⁿ enim diserte inter ceteros Pythagoreos Timæum Locrum accessisse, eumque cognovisse, & didicisse Pythagorea, testatur. Idem HIERONYMVS ^o asserit. Certe librum Timæi; *de rerum natura* acquisivit, indeque Timæum suum conscripsit. Astronomiæ eum peritissimum fuisse, & in scientia naturæ universi potissimum operam collocavisse PLATO ^p & CHALCIDIUS ^q asserunt. Libri brevis, sed luculenti *de anima mundi* jacturam prævertit PROCLUS, qui commentariis suis in PLATONIS Timæum eum præmisit, ^r unde sæpius cum Platonis operibus & separatim editus est, de quibus editionibus consulendus est FABRICIUS. ^s Elegantem debemus GALEO, ^t versionem emendatam post alios STANLEIO. ^u Tribuit præter hunc libellum Timæo *mathematica* quoque & librum *de vita Pythagoræ* SVIDAS, ^x de quo tamen merito viri docti ^y ambigunt. Etsi vero in hac de natura universi tractatione Pythagoreorum vestigiis insistit Timæus, duplici tamen potissimum nomine ab iis recessit. Nam & partem architectonicam physicæ doctrinæ clarius exposuit & relicta consideratione universi tanquam unius & totius sive monados, duas primas causas absolutas posuit, Deum sive mentem fontem naturarum intelligibilium, & necessitatem sive materiam, corporum scaturiginem; & ex accessu Dei ad materiam (libero an necessario non definivit, ut postea Plato, cui prius placuit) ejusque secundum ideam formatione mundi geniti historiam derivavit. Quam physiologiam cum supra in describenda Platonis naturæ contemplatione exposuerimus, repetenda ea hic non sunt. Meretur tamen Timæi libellus cum Platonis Timæo conferri, ut inde pateat, in quo hic ab illo recesserit. Dudum enim observatum est viris doctis, ^z Platonem, dum Locro lucem dare constituit, in nonnullis locis simplicem & rectum scriptorem anili superstitione, & commentis quibusdam ex Aegyptiorum scholis corrupisse, & putida

11) Ocellum Timæi *περὶ οὐρανοῦ* & præambulum vocat PROCLUS l. III. in *Tim.* Plat.

m) *Saturnal.* l. I. c. 1.

n) *De finib.* l. V. *Tusc. Qq.* l. I.

o) *Apolog. contra Rufin. fin.*

p) In *Timæo.*

q) *Comm. in Tim.* p. 75.

r) Vid. FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. VIII.* p. 523.

s) *Vol. II.* p. 21. §. I. c.

t) *Opusc. mythol.* p. 541. seqq.

u) *P. VIII. Hist. phil.* p. 802. seqq.

x) *T. III. Tim. Locr.* p. 472.

y) IONSIUS *de Script. hist. phil. l. I. c. 6.* p. 32.

FABRICIUS l. c.

z) GALEVS *præf. ad Timæum*, FABRICIUS l. c.

da quadam diligentia illuc congeffisse, quæ commodius & modestius notantur a Timæo, veluti sunt nugæ *περὶ μεταφύσεως*, in quibus nimius est Plato, quas explicat quidem, sed confictas ait Timæus. Dum etiam dialogistica methodo Timæi physiologiam Plato explicuit, scriptorem satis luculentum, si Doricam dialectum tollas, obscuravit. Ceterum in libera Locrorum civitate senioreni fuisse & reipublicæ præfuisse Timæum, asserit SYNESIUS. ^a Fuere & alii Timæi etiam Pythagorici, cum nostro non confundendi. ^b

*Archytas
Tarentinus.*

§. XII. Præter Timæum ex Pythagoreis Platonis præceptor inclaudit ARCHYTAS TARENTINUS, octavus, si PHOTII anonymus ^c audiendus est, successor a Pythagora, Platoni coævus, qui eum convenit, & Pythagoream disciplinam ab eo didicit. De *ejus Alcmaeonis Timæi & Archyteorum* philosophia librum scripsisse Aristoteles dicitur, ^d qui forte pars fuit libri ejus etiam deperditi, *de philosophia Pythagoreorum*, quali tractatione Aristoxenus quoque *de Archyta* quædam tradidisse videtur. Tarentinus fuit Mnesagoræ, vel, ut vult Aristoxenus Hestiei filius. ^e Metaponti philosophiam Pythagoream edoctus ^f celeberrimus in schola Italica evasit philosophus. Ipsum vero Pythagoram audivisse, quod asserit IAMBlichVS ^g cum temporum rationibus non cohæret. Sectæ enim hujus parens inter Olymp. LX. & LXX. floruit, ut supra demonstratum, Archytas Platonis conversatione usus est Olymp. XCVI. vixitque adhuc, eo in Siciliam profecto, unde profecta ætate esse non potuit, cum primum eum Plato conveniret. Quibus positis recte a Photii anonymo octavus ille a Pythagora successor statuitur, cum seculum integrum inter utrumque intercedat. Vt vero IAMBlichI fidem stabiliant, qui contrarium asserit, diversam viam viri docti iniverunt. Et B. ANDREAS SCHMIDIUS, ^h ideo discipulum Pythagoræ dici putat, quod a genuinis ejus discipulis eruditus fuerit: id vero verbis Iamblichi repugnat, qui Archytam dicit Pythagoræ *συγχρονήσαντα*. Aliter itaque, cum verba hæc evidentia sint, subveniendum ratus FRANCISCUS PATRICIUS, ⁱ duos Archytas commiscitur, senioreni & junioreni, quorum ille Pythagoram audivit, hic Platonis præceptor fuit. Sed hoc invitis veterum sit testimoniis, qui duos Archytas, senioreni & junioreni ignorant. Etsi enim Anonymus Photii & Iamblichus Archytam *πρεσβύτερον* vocant, non tamen hoc ætatis indicium est, sed dignitatis, quam in republica habuit, quemadmodum & de Timæo SYNESIUS ^k dixit, *ὅτι ἐπολιτάρχειτε καὶ ἐπρεσβεύετε καὶ τὰλλα ἐπολιτεύετο*, quod civitati tanquam senior præfuerit, rempublicam moderatus sit. Majori verisimilitudine difficultati obviam iturus doctissimus DODWELL

LVS

a) De dono astrolabii p. 307.

b) Conf. FABRIC. l. c.

c) n. l. ad calc. PORPHYR. vit. Pyth. ed. Kusteri.

d) Conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. l. I. c. II. p. 54. BURNET, Archæol. phil. l. I. c. II. p. 431.

e) LAERT. l. VIII. f. 79. SVIDAS in Archytas T. I. p. 347.

f) VALER. MAX. l. IV. c. I. n. I. STRABO l. VI.

g) c. XXIII. n. 103.

h) Elegantem is dedit dissertationem de Archyta Tarentino Ienæ 1683.

i) Dissert. Peripat. T. II. l. I. p. 182. seqq.

k) l. c.

LV S, ^l non eum Pythagoram putat primum præceptorem habuisse, sed alium juniorem Aiptam; nos vero supra jam indicavimus, incertissima esse, quæ de hoc Pythagora afferuntur, an unquam inter discipulos Pythagoræ fuerit. Nec Iamblichus de alio, quam Samio philosopho, sectæ parente loquitur. Rectius itaque Iamblichum deseruit, ejusque in annotandis temporum rationibus ἀβλεψίαν reprehendit illustris BENTLEYVS. ^m Novo enim hoc exemplo constat, parum certitudinem chronologiæ hominem nugivendum curavisse, modo corraderet, quæ Pythagoræ famam extollerent. Neque mirum Archytam eum inter coævus Pythagoræ numerasse, qui Leucippum, Alcmaëonem, Hippasum, Eurytum & Philolaum, omnes illo juniores Zamolxin, Charondam, Zaleucum seniores in hanc classem retulit. Tanta vero Archytas floruit eruditionis inter Italicos laude, ut magnos viros, Philolaum, Eudoxum ⁿ & Platonem ^o discipulos haberet. Addit his Empedoclem SVIDAS, ^p quem ex recentioribus secuti sunt ERASMVS ^q & SAMVEL TENNVLIUS, ^r sed & hoc, more Suidæ, confuse & contra temporum fidem; Empedocles enim Olymp. LXXXIV floruit, Archytas Olymp. XCVI, adeoque hic illius præceptor esse nequivit, & verisimilius diceretur, Archytam ab Empedocle philosophiæ disciplinam accepisse, de quo tamen silent veteres. Emicuit vero ejus eruditio non in philosophiæ tantum præceptis, sed & in mathematica cognitione; quantus enim in geometria fuerit, problematum analyses LAERTIO ^s & VITRUVIO ^t memoratæ testantur. Imprimis autem in mechanica immortale nomen sibi peperit; nam non primus tantum eam artem mechanicis principiis usus, forma artis concepta tradidit, ^u sed & machinis affabre effectis omnes in stuporem conjecit & admirationem. Cochleas enim fecit & trochleas, & imprimis simulacrum columbæ volans, quod tamen, ubi semel quievisset, se ipsum rursus elevare non posset. ^v Crepitaculum quoque ab eo inventum, sive πλατᾶγη, quod in proverbium abiit, etsi conjecturis magis, quam certa definitione dici queat, qualis illa machina fuerit. ^y Non vero philosophica tantum eruditione & summa mathematicarum scientiarum peritia famam sibi conciliavit, sed & virtutis ornamentis & summis in rempublicam meritis in admiratione apud omnes habitus est. ^z Septies ideo reipublicæ præfectus est, cum ceteri plusquam annum imperare lege prohiberentur. Exercitui quoque præfectus nunquam victus est, semel invidiæ cessurus imperio se abdicavit, quo facto statim in hostium potestatem exercitus venit. ^a Virtutum vero in eo

cumu-

l) De ætat. Pythag. loco supra cit.

m) De epist. Phalaridis p. 87.

n) CICERO de oratore, LAERT. l. VIII. f. 86.

o) ib. f. 79.

p) l. c.

q) Chiliad. p. m. 550.

r) Ad IAMBlich. Introd. in Nicomach. Geom. Arithmet. p. 80.

s) l. VIII. f. 83.

t) l. IX. c. 3. conf. VOSSIVS de scient. math. c. XLVIII. §. 1. p. 286. & imprimis B. SCHMIDT.

Hist. philos. Tom. I.

DIVS l. c. S. III. §. 3. seqq. u) LAERT. l. VIII. f. 87.

x) GELLIVS l. X. c. 12. quam machinam illustravit SCHMIDIVS l. c.

y) SVIDAS l. c. ERASMVS Chil. p. m. 550. SCHMIDIVS l. c. cl. FR. AD. LAMPE de Cymbalis veterum, c. 9.

z) LAERT. f. 79.

a) Aristoxenus apud EVNDEM f. 87. MENAG. ad h. J. AELIAN. l. VII. c. 14.

cumulum fuisse, veteres magno consensu prædicant, laudantque humanitatem, cum pueris fervorum per otium ludere non dedignantis,^b fervisque benigne imperantis,^c eosque si ira fuisset commotior, more Pythagoreo^d non castigantis; morum modestiam, omnis fœditatis in sermone abstinentissimam, adeo, ut si quæ necessitate coacto obscœna essent proferenda, muro potius inscriberet, quam ore proferret,^e candorem item pietatem & dexteritatem in administranda republica, de qua virtute egregia nobis dicta ejus veteres conservarunt.^f Erga peregrinos & hospites quanta benevolentia usus sit, præstita Platoni hospitalitatis & amicitiae officia, suo loco commemorata, loquuntur. Itineribus, bello, & reipublicæ administratione magnam licet vitæ partem consumserit, non tamen diligentia ejus philosophiæ studiis librisque scribendis^g defuit.^h Ex iis liber metaphysicus *de universi natura* hodie superest,ⁱ in quo decem prædicamenta explicuit, fragmenta vero tractationem *de sapientia* & *de bono viro & beato* ex Stobæo edidit THOMAS GALEVS.^k Obitum ejus ex naufragio eleganti carmine cecinit HORATIVS.^l De philosophicis vero ejus placitis pleraque tacent veteres, præter ea, quæ de categoriis restant, unde sua hausit Aristoteles, Pythagoreorum compiler strenuus. Pauca, quæ ex fragmentis apud veteres occurrunt, hæc monent:

*Philosophia
Archytæ.*

I. Naturam temporis esse numerum quendam, motum, vel etiam spatium naturæ totius universi.^m

II. In motu naturali quocunque esse æqualem proportionem, & juxta eum omnia moveri.ⁿ

III. Virum bonum non statim beatum esse, beatum vero etiam esse bonum.^o

IV. Deum non tantum sincera & omnis humanæ perturbationis experte virtute præditum esse, verum etiam ejus facultatem tranquillam & liberam pro æternorum factorum majestate ac magnificentia possidere: quam homo non possit assequi.

V. Quædam bona propter se expeti, quædam propter aliud, quædam propter utrumque: prima esse beatitudinem, secunda bonorum efficientia, tertia virtutes, & quicquid cum iis conjunctum est. Hæc vel ad animum, vel ad corpus, vel ad externa referri.

VI. Virtutem propter se esse expetendam.

VII. Virum bonum esse, qui virtute utitur in felicitate, in infelicitate, & in medio.

VIII.

^b) AELIAN. l. XIII. c. 15.

^c) ib. l. XII. c. 19.

^d) IAMBLICH. c. XXXI. n. 197. PLUT. de in-
fit. puer. T. I. p. m. 14.

^e) AELIAN. l. XIV. c. 19. ideo affectatæ virtutis eum redarguit STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CXXXVI. p. 244. nobis in viro spectatissimæ virtutis & dignitatis mirandum non videtur, sed ex decori Pythagorici ratione profluxisse, v. th. VI.

^f) Collecta exhibet SCHMIDIVS l. c. Sect. I. §. 9.

^g) Numerorum symbolis doctrinam proposuisse ait IAMBL. c. XXII. n. 104.

^h) Enumerant ejus scripta FABRIC. Bibl. Græc. Vol. I. p. 482. seq. STANLEIVS Hist. phil. P. VIII. p. 822. SCHMIDIVS l. c.

ⁱ) Venet. 1571. 4.

^k) Opusc. mythol. p. 673. ex STOBÆI Serm. I. p. 732. ex IAMBL. protrept. l. III.

^l) l. I. Od. 28.

^m) SIMPLIC. in l. IV. phys. Arist.

ⁿ) ARISTOT. problem. X. XVI. 10.

^o) Summa hæc est fragmenti de viro bono & beato.

VIII. Nihil aliud esse beatitudinem, quam virtutis in felicitate usum.

IX. Bona hominis non esse tantum totius, sed & partium, adeoque etiam corporis: Externa adnasci homini, & bona stipare, e. g. amicitiam, gloriam, divitias.

X. Deum præstantissimum ac principem esse, cui mens adhæreat, cuiusque causa reliqua præsto sunt bona.

XI. Hominis beatitudinem e scientia, virtute ac tertia felicitate componi.

XII. Scientiam esse deorum ac dæmonum sapientiam, tum hominum ac rerum ad vitam pertinentium prudentiam.

XIII. Virtutem vero moratum & optimum animi partis ratione carentis habitum.

XIV. Beatitudinem esse in virtute ad felicitatem adhibita.

XV. Nullam virtutem esse nimiam, decorum enim pro norma habere in rebus agendis: nimium vitia gignere, & virtuti reluctari sæpius.

XVI. Multa esse, quæ faciem virtutis pervertant, consuetudinem, perturbationes, ætatem, alia.

XVII. Animum & felicitatem & infelicitatem nimiam lædere, magis tamen priorem.

XVIII. Quicumque resolvere possit omnia genera, quæ sub uno eodemque principio conduntur, & deinde rursus componere ac numero compingere, eum esse sapientissimum & veracissimum, & ex hac specula posse Deum contemplari, atque omnia in rerum serie atque ordine ab illo separata. ^p

XIX. Deum esse principium, medium & finem rerum omnium, quæ secundum iustitiam & rectam rationem perficiuntur. ^q

XX. Nullam capitaliorem esse pestem hominis, quam voluptatem. ^r

Pauca hæc, erepta temporis injuriæ, quam subtiliter & accurate philosophatus sit Archytas Tarentinus probant. Sunt in his nonnulla, quæ cum Aristotelis moralibus concordare, recte observavit IVSTVS LIPSIVS, quæ iterum argumento sunt, Aristotelem, quod ei PORPHYRIVS ^r objecit, Pythagorea plurima in rem suam vertentem illorum arasse vitulo. Fuere Archytæ quoque alii ^s sed obscuræ famæ, nec facile cum Tarentino confundendi.

§. XIII. Timæo & Archyta ætate prior, fama tamen inferior fuit *Alcmaeon*. *ALCMAEON* Crotoniates, Perithi filius. ^x Pythagoram audivisse ipsum testatur *ARISTOTELES* ^y & post hunc *LAERTIVS* ^z & *IAMBlichVS*, ^a quod vero in ultimos vitæ annos Pythagoræ incidit. Nomen vero in schola Italica sibi comparavit, & naturæ cognitione, & artis salutaris, in

Ddd ddd d 2

qua

p) *Fragm. de Sap. l. c. p. 732.*

q) *ibid.*

r) Sermonem ejus refert *CICER. de senect. c. 12.*

s) *Manud. ad phil. Stoic. l. III. diff. VII. n. m. 278.*

Ex libro ejus quoque de oppositis Aristotelem sua de hoc argumento accepisse observat *SIMPLICIVS Com. Cat. Arist. p. 97. 103.*

t) *Vit. Pythag. n. 53.*

u) *SCHMID. STANLEIVS FABRIC. ll. cc.*

x) *LAERT. l. VIII. f. 83. CLEM. ALEX. Strom. l. l. p. 305.*

y) *Metaph. l. I. c. 5.*

z) *l. c.*

a) *De vit. Pyth. c. XXIII n. 104. Hinc ad Olymp. LXV. refert eum CIACCONIVS loc. citando.*

qua excellerat, peritia.^b Primus enim fuisse dicitur CHALCIDIO,^c qui exsectionem aggredi ausus est. Id quod de brutorum quidem sectione tantum intelligendum esse, viri quidam docti^d statuunt, Chalcidii tamen verba nihil determinant, nec ejus diligentiam ab humano corpore remonent sectionibus cognoscendam. Primus quoque dicitur,^e qui librum de natura scripsit; id quod tamen inter Græciæ tantum magnæ philosophos intelligendum est, in Ionia enim ante Alcmaeonem tale quid suscepit Anaximenes, ut supra dictum, patetque ex initio ejus, valde modestum fuisse Alcmaeonis de rebus physicis judicium. Quod si ALPHONSO CIACCONIO^f fidendum, libri quoque *de invisibilibus & de Diis* auctor Alcmaeon est; verum is sine dubio male verba Laërtii accepit, qui libellum Alcmaeonis *de natura* hoc habuisse initium dixit: *De invisibilibus & de mortalium* (malim, immortalium sc. Deorum, verba enim non sine mendo esse, recte vidit MERICVS CASAVBONVS,^g) *rebus certam quidem scientiam Dii habent, hominibus autem conjiciendum est.* Fabularum quoque inventorem, ait ISIDORVS,^h fuisse, quod tamen aut plane falsum est, historia eruditionis barbaricæ & Græcæ aliud testante, aut ad certam tantum symbolicæ methodi inter Pythagoreos introductam rationem referri debet. De placitis ejus philosophicis pauca restant apud veteres, ARISTOTELIS libro *contra Alcmaeonem* deperdito, quorum summa hæc est:

Placita

Alcmaeonis.

I. Ea, quæ inter homines multa sunt, esse duo. Ita obscurissimum Alcmaeonis dogma non LAERTIVSⁱ tantum retulit, sed etiam, qui diligenter Pythagoreorum dogmata rimatus est ARISTOTELES.^k Hinc vario modo lucem ei attulerunt interpretes. Aristoteles τὰς ἐναντιότητας τὰς τυχέσας, *contraria, quæ forte fortuna eveniant*, intellexisse tradit: qualia sint, album, nigrum, dulce, amarum, bonum, malum, parvum, magnum & his similia. Quæ frigida tamen videntur MERICO CASAVBONO,^l qui ad rationes numerorum Pythagoricas confugit ubi monas Deus, dyas materia est, ille boni hæc mali fons & origo: ut ita dicat Alcmaeon, in vita humana vincere & præponderare malum, præ bono. Valde tamen timemus, ne hæc coacta & a ratione Pythagoricæ philosophiæ aliena sint, cui non τὰ πολλὰ, sed ἡ δύας huc referantur, neque hæc pro sola & simplici materia. Nec videtur deferendus esse Aristoteles, qui Pythagoreos libros ipse legit; esse in humana vita duorum extremorum vicissitudinem & contrarietatem, & alternas e.g. laboris & quietis, sanitatis & mortis, felicitatis & infelicitatis vices. Ratio in ipsa voce, τὰ πολλὰ, quærenda est, quæ materiam in infinitas partes, divisibilem & mutabilem indicat. Ut enim

^b) Conf. LE CLERC *Hist. de la Medecine* l. II. c. 5. pag. 94. SCHVLZ. *Hist. med. Per. I.* f. II. c. 7. §. 33. pag. 172. f.

^c) p. 368. ed. Fabric. de oculi constructione quoque differuisse, ex hoc loco patet. conf. SCHVLZ. *Spec. I. Hist. anatom.* §. 32.

^d) CLERIC. l. c. 10. CONR. BARCHVSEN. *Hist. med.* p. 127.

^e) Phavorinus apud LAERT. l. VIII. f. 84.

^f) In Biblioth. cujus verba affert FABRIC. *Bibl. Græc.* vol. XIII. p. 48. f.

^g) Ad h. l.

^h) Orig. l. I. c. 39. conf. FABRIC. l. c.

ⁱ) loc. cit.

^k) *Mataphys.* l. V. c. 1.

^l) Ad l. c. Laërt.

enim substantiæ simplices, intelligibiles, æternæ, monades sunt, adeoque unum, & idem, & immutabiles nullique alterationi obnoxia; ita materia multa est, nec propria essentia stabili & αὐτονομία gaudet, sed semper in momenta mutatur, ut ex TIMÆI libro *de mundo* patet. In hac materiæ conditione, vicissitudinem contrariorum obtinere, ex mente Alcmaeonis recte dixit Aristoteles: ex contrariis enim materiæ mutationem & motus existere, plerisque Pythagoreorum placuit, qui, uno pro fonte identitatis, multo pro scaturigine contrarietatis admisso, statuebant teste IAMBlichO, ^m *nihil esse in natura rerum, quod non habet contrarium*. Id decem classibus comprehendisse Pythagoreos, erudite, licet obscurius, quam par erat, exposuit SCIPIO AQUILIANVS. "

II. Soli, lunæ, & reliquis sideribus ab æterno inesse divinitatem. Valde culpat hanc assertionem CICERO, ^o quod mortalibus rebus immortalitatem Alcmaeon tribuerit. Nec exiguum latere in ea absurditatem contendit P. BAYLE; ^p rebus enim naturalibus & inanimatis, ut sol sint & reliqua sidera, dum constituentur dii, maiorem tribui cognitionem, quam homini, eo quod diis certam adesse rerum omnium cognitionem Alcmaeon in libro *de natura* dixerit. Falluntur vero viri magni, qui non satis ad systema Pythagoricum, quod Alcmaeon secutus est attenderunt. Illud enim sequentes sidera inter Deos referebant, non ex sua natura, sed propter inhabitantem mundi animam, divinique ignis præstantissimam partem, cui cum cognitionem, immortalitatem, æternitatem tribuerint, mirum non est, paria attributa in sideribus quoque eos collocasse. Nec habet hac in re Alcmaeon quicquam a schola Italica alienum, quæ quo simpliciora corpora sunt, eo præstantiorem & diviniorem ætheris ignisve mundani partem in eis residere statuit.

III. Animam immortalem esse; esse enim naturam per se mobilem (αὐτοκίνητον) & æternam motionem, adeoque Diis proximam esse. Ita STOBÆVS, ^q cui succinit LAERTIVS, ^r qui addit: animam perpetuo moveri instar solis. Quem vero solem intellexerit, non addit, videturque Alcmaeon respexisse ad solem illum Empedocleum, primum & ex ignis cœlestis radiis collectum: Qui cum æternis fati, id est, necessitatis in mundi systemate legibus moveatur, animam ejusdem generis motum ciere ex se, cum divini ætheris ignisve particula sit, statuere ex physiologiæ præceptis semel admissis debuit.

IV. Lunam sempiternam habere naturam, ^s ejusque defectum oriri a scaphæ conversione. Prius ex asserto secundo fuit, posterius Heraclito quoque placuit, teste STOBÆO ^t & PLUTARCHO. " Luna utrique scaphæ instar visa est, qua ratione vero ducti sunt, dici vix potest.

Ddd ddd d 3

Recte

m) *Introd. in arithmet. Nicomachi* p. 103. seqq.
qui multus est in eo demonstrando.

n) *De placitis phys. philos. ante Aristot. c. XX.* p. 92.

o) *De nat. Deor. l. I. c. 11.*

p) *Diæt. T. I. art. Alcmaeon.* p. 149.

q) *Eclog. phys.* p. 93.

r) *l. c.* s) *ibid.*

t) *l. c.* p. 60.

u) *De plac. phil. l. II. c. 27.*

Recte itaque ejus inquisitionem prætermisit IACOBVS THOMASIVS. ^x

V. Planetas fixis ex aduerso, hoc est, ab occasu ad ortum moveri. ^y

VI. Audire nos inani, quod intra aurem est, id enim personare, appellente aëre; omnia enim sonare vacua. ^z Pertinet huc quoque, quod ARISTOTELES ^a in Alcmaëone reprehendit, capras per aures respirare. Quod tamen non aliud innuere, quam meatum illum, anatomicis recentioribus tubam Eustachianam vocatum, cujus inventionem gloriatus est Aristoteles, cum Alcmaëoni debeatur, demonstrare conatus est cl. SCHVLZIVS. ^b Nec hoc a moribus Aristotelis abhorret, qui Pythagoreos expilavit & tamen reprehendit, ut furta non sentirentur. Contra Alcmaëonis dicta enim eum scripsisse testatur LAERTIVS. ^c

VII. Humiditate & tepore, qui in lingua est, discerni sapes. ^d

VIII. In cerebro esse partem animæ principem, ea sentiri odores spirando ab ea attractos. ^e

IX. Primum in utero caput formari, partem scilicet principem. ^f

X. Foetus in utero ali per totum corpus, quod spongiæ in modum recipiat, quæ alendo sunt idonea. ^g

XI. Somnum existere sanguinis in concursum venarum receptu: ejusdem autem diffusionem nos evigilare, plenum autem abscessum mortis esse causam. ^h

XII. Continentem sanitatis causam esse æqualitatem (ισονομίαν) facultatum, nempe humidi, sicci, calidi, amari, dulcis, & reliquarum: una autem præpollente, morbum fieri. ⁱ Supponit hoc thesin primam omnia humana ex contrariis consistere: quæ ne homini noceant, æquilibrium eorum requirebat. ^k Hinc de morbis:

XIII. Accidere morbos variis ex causis; alios ob efficientem, propter excessum caloris vel siccitatis alios materialem ob causam, abundante aut deficiente alimento: alios veluti in aliquibus vasis, ut in sanguine, medulla, aut cerebro. Aliquando autem ab externis causis eos nasci, propter aliquas aquas, regionem, labores, necessitates, & his similia. ^l

Patet ex his philosophiæ naturalis Alcmaëonis reliquiis, inter præstantissimos veteris orbis medicos artem salutarem rationali modo excolentes referendum eum esse. Ceterum nec cum aliis Alcmaëonibus, ^m nec cum Alcmane poëta noster confundendus est. ⁿ

§. XIV.

x) De loco animæ & scapha lunæ c. 5. §. 11. in *Hist. Sapien. & Stultitiæ* a CHR. THOMASIO edita T. I. p. 72. seqq.

y) PLVT. l. c. l. II. c. 16. STOB. l. c. p. 54.

z) PLVT. l. IV. c. 16.

a) *Hist. animal.* l. I. c. 11. THEOPHRAST. de sensu p. 24.

b) ll. cc.

c) l. V. f. 25.

d) PLVT. l. IV. c. 18.

e) *ibid.* c. 17.

f) *ibid.*

g) IDEM l. V. c. 16.

h) *ib.* l. V. c. 24.

i) *ib.* l. V. c. 30. STOB. *serm.* CCXLIII. p. 794.

k) Hinc, ut est apud PLVT. l. c. sanitas est cinnamini qualitatum temperies, certa sibi proportionem respondentium.

l) *ib.* STOB. *Serm.* CXLII. p. 794.

m) Enumerat eos FABRIC. l. c.

n) Ita ANT. CARISTIVS *Hist. mirab.* c. 95. qui Alcmaëonem morbo pediculari obisse tradit, quod ad poëtam referendum esse ex ARIST. *Hist. anim.* l. V. c. 31. patet. conf. MEYRS ad h. l. Eandem confusionem admisit Carolus STEPHANVS, conf. LESCOLOPIER. ad Cic. de N. D. p. 41. BAYLE l. c. not. A. causa erroris orta inde, quod nomen Alcmaë-

§. XIV. Inter phyficos sectæ Italicæ nomen quoque sibi comparavit *Hippasus*. HIPPASVS, quem Crotoniatam alii faciunt, alii Metapontinum, alii Sybaritam. Illum enim peculiarem scholam collegisse, haud obscure IAMBlichVS ^p innuit, qui Hippasi auditores acusmaticos aliis ex Pythagoræ secta opponit, colligitque non inepte ex hac introductione Iamblichi SAM. TENNVLIVS, ^q plurimum scholam Hippasi valuisse in arithmeticæ philosophicæ rationibus, quia sæpissime in hoc opere allegatur: mutavisse etiam quædam in rationibus demonstrandi, ex eo liquet, quod THEON SMYRNAEVS ^r refert: invenisse eum cum Laso Hermionenfi motus celeritate & tarditate consonantiarum rationes, cum alii ex hac secta magistrum secuti, eas in ponderibus & longitudinibus quæsierint. Quod satis manifeste prodit, non in nudis propositionibus hæsisse Hippasi scholam, sed ad rationes quoque reddendas se applicuisse. Id quod confirmant ea, quæ de morte ejus IAMBlichVS ^s refert, cum vulgasset, descripsissetque sphaeram duodecies pentagonon, eum in mari, ut impium, periisse, sed inventionis nihilominus gloriam ipsi mansisse. Hæc enim non ad nudam figuram referenda esse, sed ad rationem proportionis, ex pœna patet, quam non dogmata sola, etiam exterioris admissionis discipulis exposta, sed ætiologias profanis pendentibus immitti a diis Pythagorei statuebant. Falsum itaque esse oportet, quod alio loco IDEM ^t tradit, Hippasi auditores ideo acusmaticos dictos esse, quod eorum philosophia circa auditionem, demonstratione aut ratione destitutam versaretur. Nam in eo nihil a reliquis τοῖς ἑζω discipulis Pythagoræ habuere diversum, aliterque docuisse Hippasum ex adductis constat. Nihil scripsisse ait Demetrius apud LAERTIVM, ^u qui tamen alio loco ^x *mysticum sermonem* ^y ab Hippaso conscriptum fuisse, refert, ut Pythagoram calumniaretur: ex quo loco quoque colligitur, male eum in Pythagoræ scholam fuisse affectum. De dogmatibus ejus pauca nobis innuere, quæ his constant:

I. Principium rerum omnium esse ignem, eumque esse Deum. Con- *Dogmata*
stanti traditione hoc dogma Hippaso veteres tribuunt, ^z monentque, ut *Hippasi*.
infra demonstrabitur, ^a Heraclitum idem ab Hippaso accepisse. Nihil
vero

Alcmæonis & Alcmanis unum sit, ut ex THEODORITO *serm. I.* patet.

o) Primum auctorem habet IAMBlichVS, qui *vit. Pyth. c. XVIII. n. 81.* ait, quosdam Crotoniatam dicere, alios Metapontinum. Hoc LAERT. quoque tradit *l. VIII. f. 84.* Sybaritam dici tradit STANLEIVS *P. VII. p. 824.* in quo testimonium veterum desiderat OLEARIVS ad *b. l.* respexit vero sine dubio eques Anglus ad IAMBlichVM *de vit. Pyth. c. ult. n. 267.* qui Sybaritam Hippasum nominat. Et hunc Sybaritam quidem a Metapontino distinguit b. FABRIC. *Bibl. Gr. vol. I. p. 492.* sed ex nostra conjectura perperam. Eundem enim intellexisse Iamblichum, quem *n. 81.* Metapontinum dixerat, ex eo constat, quod in illo Pythagoreorum catalogo non alium Hippasum, quam Sybaritam nominet, alias Metapontinum etiam addu-

cturus, si alium intellexisset. Nec hæc ἀβλεψία in Iamblichō miranda est, sæpe etiam a loco commemorationis patria Pythagoreorum definita est, quæ incerta in Hippaso fuit.

p) *Introd. in Nicomach. arithm. p. 11.*

q) *Ad b. l.*

r) *De music. c. 12.*

s) *De vit. Pyth. c. XVIII. n. 88.*

t) *ibid. n. 81.*

u) *Lib. VIII. f. 84.*

x) *f. 7.*

y) Forte *ἱερὸν λόγον*, conf. FABRIC. *l. c.*

z) LAERT. *f. 84.* CLEM. ALEX. *protrept. EVSEB. præp. l. XIV. c. 14.* SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp. l. III. c. 4. f. 30. adv. Math. l. IX. f. 361.* STOB. *Eclog. phys. c. 13.* TERTVLL. *de anima c. 4.* ubi tamen Hippasus pro Hipparchus legendum.

a) CLEM. *l. c.*

vero novi in eo statuit Hippasus, sed communem scholæ Pythagoricæ doctrinam secutus est, ut ex disputatis hoc capite certissimum esse putamus. Videtur tamen Heraclitus, ut novi systematis rationem iniret, a præceptore Hippaso abiisse, dum hic, more sectæ suæ, igni divino materiam crassiorem adjunxit, ille materiam in ignem illum quasi resolvit, ut postea dicemus. Stoici vero, cum eodem, quo Hippasus modo docuerint, manifestum est, recte nos supra Pythagoream philosophiam inter fontes Stoicæ doctrinæ retulisse.

II. Ex igne omnia orta esse, & in ignem omnia iri resolutum. ^b

III. Ejus ignis natura constare etiam animam. ^c

IV. Ignis hujus extinctione gigni res omnes, ejusque partes crassiores condensatione in terram coalescere, quæ igni vicissim solutæ, in aquam abeant, hanc exhalantem in aëra verti. ^d Patet ex hoc asserto, arctissime materiam crassiorem Pythagoræ cum subtilissima, five igne divino Hippasum conjunxisse, unde facile fuit Heraclito ex unius ignis illius modificatione & mutatione totam rerum naturalium scenam instruere.

V. Mundum & omnia corpora conflagratione solvenda esse. ^e

VI. Huic mutationi certum tempus, five periodos, definitum esse. ^f Nihil in his omnibus est, quod non ex systemate Pythagoreo & Stoico queat intelligi, unde lux decretis Hippasi physicis acquiri potest.

VII. Universum finitum esse, & semper in motu constitutum. ^g Etiam hoc Pythagoreum est: unde sequitur, in mundo non dari vacuum, sed extra mundum five universum, in quod mundus respiret, & moveatur. Hactenus Hippasus, in eo solo a Pythagora diversus, quod apertius de rerum natura philosophatus est. Fuere & alii Hippasi, ^h sed minoris nominis atque famæ.

Philolaus.

§. XV. Evulgatæ philosophiæ Pythagoricæ auctor fuit PHILOLAUS Crotoniata, qui vero Heracleæ vixit, ⁱ Archytæ discipulus, qui Platonis tempore vixit. ^k Supra enim GELLII ^l aliorumque auctoritate probavimus, Platonem libros Pythagoricos vel ipsum emisisse, vel a vidua & liberis Philolai Dioni venditos ab eo accepisse: quæ hic repetere otiose superfedemus. Patet vero ex IAMBlichO, paupertatem adegisse vel ipsum Philolaum, quod is vult, ^m vel ejus viduam, quod TZETZES ⁿ contendit, ut contra jusjurandum quo obstringebantur, ἀλλοφύλω libros Pythagoricos venderent: licet ex Iamblichi loco recte colligi queat, Dionem vel Platonem, eos libros ideo obtinuisse, quod & ipse Plato ad familiam Pythagoreorum (ἀποσυγγενείας) pertineret. Disputant etiam viri docti an ipsius Philolai, vel aliorum Pythagoreorum libri fuerint? Quod si verum est, Timæi librum inter eos fuisse, & ex illo suum Timæum Platonem confarcinasse,

^b) LAERT. l. c.

^c) THEODOR. l. V. Therap. STOB. apud MENAG. ad Laërt. l. c.

^d) PLUT. plac. phil. l. I. c. 3.

^e) LAERT. l. c.

^f) *ibid.*

^g) *ibid.*

^h) MENAG. & FABR. ll. cc.

ⁱ) IAMBlich. c. XXXVI. n. 266.

^k) CICERO de oratore l. III.

^l) LAERT. l. VIII. f. 15. GELL. l. III. c. 17. & viri docti ad h. ll.

^m) c. XXXI. n. 199.

ⁿ) Chil. X. Hist. CCCLV.

nasse, posterius magis probabile est. Ex his vero constat, IAMBlichVM^o non audiendum esse, qui sui immemor Philolaum inter eos retulit, qui ipsum Pythagoram audiverunt. Eundem ad lapidem impingit PLVTARCHO^p memorata traditio, postquam Pythagoreorum sodalitia per seditiones ex urbibus ejecta fuerint, superstitionibus Metaponti in domo quadam confidentibus Cylonios ignem supposuisse, ita ut omnes perirent, Philolao excepto & Lyfide, qui iuvenes robore & agilitate freti flammam evaserint, Philolaum quidem in Lucanos aufugisse, eoque incolumem delatum aliis sese amicis junxisse, qui jam rursus coiverint, Cyloniis superiores viribus. Supra enim sectione antecedente probavimus, id accidisse vivo adhuc Pythagora. Philolaus vero Platonis tempore vixit, & Archytæ discipulus fuit, adeoque nonus a Pythagora, ætate ei multo inferior. Aut itaque tota fabula respuenda, aut PORPHYRIUS^q sequendus, qui pro Philolao Archippum, veteres secutus, ponit. Aliter quoque LAERTIUS,^r qui Crotonæ in patria ob tyrannidis metum e vivis sublatum esse tradit: qua suspitione Pythagorei plerique, legislatoria auctoritate se rebus publicis immiscuentes, gravati sectæ exitium attulerunt. Post mortem ex ejus canentis vocem ex sepulchro auditam esse, Diis concinentem nugatur IAMBlichVS.^s

§. XVI. *Multis voluminibus de intelligendis rebus & quid quæque significet, obscure dissertasse Philolaum, & priusquam de substantia animæ decernat, de mensuris, ponderibus & numeris juxta geometricam, musicam atque arithmetica mirifice disputare, per hæc omnia universum extitisse confirmantem,* scribit CLAUDIANVS MAMERTVS,^t nihil vero ex his voluminibus, licet forte ex parte ad Platonem, Speusippumque pervenerint superest, adeoque de ejus placitis philosophicis ex paucis fragmentis apud veteres passim occurrentibus judicandum est, quæ vestigia satis produnt, vera esse quæ Mamertus dixit, subtiliter quidem, sed obscure de rebus naturalibus secundum principia mathematica differuisse. Ita enim docuisse dicitur:

I. Rationem quidem de rebus judicare posse, sed non communem, sed disciplinis mathematicis excultam, cum enim sit universalium naturæ contemplatrix, habere quandam cum ea cognationem, cum sit natura comparatum, ut simile comprehendatur simili. Dogma pure Pythagoricum, quod SEXTVS EMPIRICVS^x Philolao tribuit, potissimum ad rationem

Doctrina
Philolai.

o) c. XXIII. n. 104. quem inconsultius sequitur TENNYLIUS ad *Introd. in arith. Nicomachi* p. 83.

p) *De genio Socratis* T. III. p. m. 486.

q) *vit. Pyth.* n. 57. r) l. c.

s) n. 139. 148. Qui Eurytum discipulum hæc ita fuisse interpretatum ait. Ejus Euryti, cum seniori Metapontino, Pythagoræ discipulo non confundendi discipuli, qui & ipsum Philolaum audiverunt, fuere teste LAERT. l. VIII. f. 56. Xenophilus Chalcidensis, Phanto Phliasius, Echecrates,

Hist. philos. Tom. I.

Diocles, & Polymnestus Phliasii, Pythagoreorum postremi, quos vidit Aristoxenus. Ex quibus iterum constitui Philolai tempus potest. Illi enim Aristoteli fuerunt coævi, Philolaus itaque Platoni, qui & ipse Eurytum audivit. Conf. BENTLEY de *epist. Phalar.* p. 87.

t) *Lib. II. de statu animæ* c. 2.

u) Initia libri de *natura rerum* ex Demetrio in *homonymis* affert LAERT. l. VIII. f. 85.

x) *Adv. mathem.* l. VII. f. 92.

tionem animæ, quatenus ei inest numerus & harmonia universi respicit, unde &, pars quæ totius est, harmoniam sive concentum universi, & imprimis universalium sive intelligibilium percipit.

II. In mundo naturam apte coagmentatam esse ex infinitis & finitis, mundumque totum, & quæ sunt in eo omnia. Ita librum *de natura rerum* exorsus est Philolaus, ⁹ qui respexisse videtur, ad materiæ partes infinitas, per formationis modificationem ad finitum quid determinatas, ut cognosci queant. ² Hinc sequitur, quod porro IAMBlichVS ^a ei tribuit:

III. Nihil, quod cognosci debet, posse esse principium, quousque indeterminata & infinita sunt omnia. Cum vero necesse sit, esse naturam scientiæ, ut contempletur entia, a divina providentia tanta accuratione constituta; separare & determinare invicem scientias debere, quod ab ipsis comprehenditur, cum *πόσον*, quotum, tum *πηλίκον* sive quantum, & illud quidem objectum esse arithmetici, hoc geometrici, & in alias quoque species subdistingui, unde totus mathematicarum scientiarum circulus exoriatur. Prolixius hæc explicans Iamblichus ipse videndus est: non tamen videtur in eo Philolaus a communi disciplinæ Pythagoricæ *τρόπον* multum recessisse.

IV. Numerum esse vinculum potentia sua sustinens æternam rerum mundanarum permanſionem, sibiſque innatum. Ita TENNVLIVS obscure satis vertit verba IAMBlichI, ^b quæ Græca damus: *Φιλόλαός φησι ἀριθμὸν εἶναι τῆς τῶν κοσμικῶν αἰωνίας διαμονῆς τὴν κρατιτεύουσαν καὶ αὐτογενῆ συνοχήν*. Quæ definitio numeri ex intimis Pythagoreæ philosophiæ visceribus petita eleganter docet, numeros nihil aliud esse, quam æterna illa & immutabilia principia, quæ cum per se consistant, sintque *αὐτὰ καὶ αὐτσίᾳ* prædita, a IamblichO *αὐτογενῆ* vocantur. Illis vero æternis naturis connectitur, & in unum quasi systema conjungitur rerum omnium natura, quæ cum ex parte materiæ fluxa sit, semperque mutabilis *διαμονὴν αἰώνιον* accepit, id est, per illa spiritualia & intelligibilia principia æternum durat, cum ea immutabilia sint & immortalia.

V. Unitatem non esse (solitarium) rerum omnium principium, & similiter altera parte longioribus se ipsam præbere, tanquam carcerem ad generationem, neque esse metam secundum reflexionem recursus & reditus; sed hoc loco unitatis facere binarium. Obscurissima verba, ^c ut sunt Pythagorea omnia, hæc volunt, unitatem non esse causam simul efficientem & materialem, sive subjectum generationis, ut ex se exeant & ad se redeant in generatione omnia; sed requiri ejus loco binarium; in quem unitas se convertat, quique habeat rationem materiæ. Clarius hoc explicat Iamblichus paulo infra hunc in modum: *Constat igitur, omnia, quæ sunt*

⁹) LAERT. I. VIII. f. 85.

²) Ita & PLATO in *Philebo*, ostendisse Deum τὸ ἀπειρον καὶ τὸ πέρας, de quo supra dictum. Ha-

buisse hoc a Philolao allatum testimonium docet.

^a) *Introd. in Nicom. arithm.* p. 7.

^b) *l. c.* p. 11.

^c) *ibid.* p. 109.

sunt in mundo, esse ex forma & materia composita, & fieri, quemadmodum ex unitate & binario omnia numeri accidentia. Et paulo post: *Quoniam non erat ab initio, neque hodie erit principium, sed inveniemus Deum rerum opificem etiam in principiis mundanis non habuisse vim generandi materiam, verum illam, cum æterna esset, assumpsisse, & ex illa secundum formas & rationes numericas formasse & condidisse mundum, &c.* Ex his manifestum est, Philolaum Timæum, cujus librum *de mundo* habuerat, secutum paulisper a Pythagoreo systemate recessisse, & non ex monade dyadem, sive ex uno toto, Deum & materiam more Stoico derivavisse, sed duo independentia, & nullo modo connexa principia posuisse, id quod Pythagoram non *πρώτως* sed *δεύτερος* fecisse ex supra dictis constat. Philolaum vero & Timæum cum auctores physiologiæ suæ Plato habuerit, ratio inde arcessenda est, cur systema dualisticum purum, ut ita dicam, ei placuerit. Quodsi itaque verum est, quod CLAUDIANVS MAMERTVS^d Philolaum scripsisse ait: *Deum, qui ex nihilo fecit omnia, materiam incorporasse rebus omnibus*, per τὸ nihil, non sensu Christiano, quod plane & privative nihil est, sed sensu Platonico τὸ μὴ ὄν, nihilum Pythagoreorum & Platoniorum intelligendum est, ut docte observavit MOSHEMIVS.^e

VI. Mundum unum esse, eum autem usque ad medium cœpisse existere, & a medio sursum, quemadmodum deorsum quæque supra medium sunt, infra medium sitis esse opposita; nam inferiora esse infimis media ut superiora supremis, ac reliqua similiter; eodem se ad medium habere utraque.^f Lucem obscuræ thesi accendent sequentia, de rerum ortu ex medio centro universi.

VII. Ignem in medio ad centrum esse, tanquam universi larem, Iovisque domicilium ac Deorum matrem, aramque & mensuram naturæ. Alium deinde supremum ignem esse; at natura primum esse medium, circa quod decem cœlestia versentur corpora, cœlum, planetæ, sol & luna. Sub hac esse terram, sub eaque antichthona, postque hæc omnia ignem Vestæ rationem ad centrum habentem. Ac supremam quidem ambientis partem Olympum esse, sub Olympo autem loca, quæ planetæ quinque cum sole occupent, mundum: sub his autem loca sublunaria ac terrena, in quibus mutabilis rerum ortus regnet, cœlum. Postremo in statis quidem cœlestibus versari sapientiam; verum in ordine carentibus virtutem, ut illam perfectam, ita hanc imperfectam. Elegantem hanc non Philolai tantum, sed totius scholæ Italicæ descriptionem systematis mundani ex mente Pythagoræ servavit nobis STOBÆVS,^g quam prætermisisse THOMAM BURNETIVM,^h cum de mente scholæ hujus circa rerum naturam ageret, merito miramur. Lucem vero accipit ex iis, quæ sectione prima de hac re differuimus.

Eee eee e 2

VIII.

d) De statu animæ l. II. c. 3. p. 106.

g) l. c. c. 25. p. 51.

e) Diff. de creatione ex nihilo §. XIV. In CVD-WORTHII System. int. p. 972.

h) Archæol. phil. l. I. c. 11. p. 431. qui solito brevior est in explicanda physiologia Pythagorea.

f) STOBÆVS Eclog. phys. c. 18. p. 34.

VIII. Omnia necessitate ac harmonia fieri. Philolao recte tribuit LAERTIVS,ⁱ fatum enim hoc Pythagoreum est, rationes mundi harmonicas interna necessitate constituens. Musicas proportionales huic harmoniae explicandae adaptasse, more Pythagorae Philolaum IAMBlichVS^k testatur.

IX. Duplicem esse interitum mundi, unum igne coelitus defluente, alterum lunari aqua per revolutionem aëris effusa, atque horum exhalationes esse alimentum mundi.^l Hæc περιδικῶς fieri^m non Philolao tantum, sed & reliquis ex hac schola placebat, unde æternitati mundi non obstant. Accepere & hoc ab iis Stoici.

X. Terram in orbem circumferri circum ignem, obliquo circulo in morem solis & lunæ.ⁿ Philolaum primum celeberrimi dogmatis auctorem alii faciunt, alii Hicetam Syracusanum.^o Ante utrumque vero in schola Pythagoræ obtinuit, forte ex Aegypto allatum; Philolaus primus sine dubio vulgavit.^p

XI. Solem discum vitreum esse, qui reverberantem ignis mundani omnis splendorem accipiat, lumenque ad nos, quasi per infundibulum transmittat; ut sol videatur ignis in cœlo, id vero, quod ab eo procedit, speculi instar se habeat; tertio vero splendor existat, qui a speculo isto quasi reflexus nobis dispergitur atque hoc esse, quod solem vocamus, quasi id dicas imaginis imaginem. Affine Empedoclis de sole opinioni dogma Philolao tribuit PLUTARCHVS:^q quod tamen improbat IAC. THOMASIVS,^r qui Philolaum, putat, solem cum aliis suæ sectæ in centro mundi posuisse, & non duos soles, sed duas tantum terras statuisse. De quo in tanta Pythagoricorum scriptorum iactura statui certi quid non potest.

Eudoxus.

§. XVII. Tandem inter celebriores Pythagoreos EUDOXVS Cnidius quoque numerandus est, Aeschinis filius, astronomus, geometra, medicus, legislator.^s De eo librum scripsit Phanocritus,^t qui vero intercidit. Is tanta in cognoscendis rebus naturalibus & cœlestibus ardore flagravat, ut optaret, Phaëtontis instar a sole comburi, modo ejus naturam propius considerare sibi daretur:^u hinc & magna ejus in rerum cœlestium scientiis peritia veteribus^v valde laudatur, & inter præstantissimos siderum scrutatores numeratur.^x Geometriam ab Archyta didicit, artem salutarem a Philistione Locro.^y Platonis quoque auditorem fuisse tradit Sotion, qui narrat:

i) l. c.

k) l. c. p. 146.

l) PLUTARCH. de plac. phil. l. II. c. 1.

m) Conf. SCALIGER. de emend. temp. l. II. p. 109.

n) PLUT. l. c. l. III. c. 13.

o) LAERT. l. c.

p) Conf. IAC. THOMAS. Obs. Hal. T. IV. obs. 19. §. 18. seqq. p. 382. seqq.

q) l. c. l. II. c. 20.

r) Ibid. §. 23. p. 385. seqq.

s) LAERT. l. VIII. f. 86. SVIDAS in Eudoxus T. I. p. 886.

t) ATHENAEVS l. VII. p. 276.

u) PLUTARCH. non suav. vivi posse sec. Epicurum T. II. p. m. 95. quod ideo dixisse Eudoxum, quod crederet, magnam divinitatis partem in sole residere, eumque esse locum beatitatis non absque verisimili-

tudine conjicit IAC. THOMAS. Obs. Hal. T. IV. obs. 19. §. 27. p. 388.

v) CIC. de divin. l. II. c. 42. GELLIVS l. XVII. c. 21.

x) Conf. viri docti ad LAERT. l. c.

y) ibid. ubi Siculus vocatur. Passim medicum hunc memorant veteres, laudati MENAGIO ad h. l. FABRICIO Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 366. & historiae medicæ scriptoribus CLERICO Hist. med. P. I. l. III. c. 43. p. 253. SCHVLZIO Hist. med. P. I. S. III. c. 6. §. 3. p. 310. seqq. qui etiam de Eudoxi meritis in artem salutarem videndi sunt. Notandum vero imprimis hoc est, ab Eudoxo ad Chrysippum, ab hoc ad Erasistratum, & ab eo ad multos medicos Pythagoreas hypothesen pervenisse, quarum vestigia passim apparent.

rat:² cum annum ætatis XXIII ageret, summoque inter paupertatis angustias discendi studio flagraret, Socraticorum gloria excitatum Athenas contendisse, cum Theomedonte medico, a quo & altus fuerit, cuique in deliciis fuisse, quibusdam dictum sit. In Piræum autem delatum Athenas quoque ascendisse quotidie, ibique auditis sophistis ad portum esse regressum: duosque ibi menses moratum domum rediisse. Inde rursus amicorum liberalitate adjutum in Aegyptum cum Chrysippo medico esse profectum, commendatitias ab Agefilao literas ad Nectanebin regem ferentem, a quo & sacerdotibus sit commendatus. Ibi moratum annum unum & menses quatuor mento attonso atque supercilio, octo annorum cyclum^a juxta quosdam descripsisse. Inde Cyzicum atque in Propontidem venisse, philosophiam professum: Mausolum item Cariæ regulum videre voluisse, indeque Athenas reversum habentem secum discipulos plurimos, Platoni, juxta nonnullos ægre ut faceret, qui eum admittere olim recusaverat. Hactenus Sotion, cujus tamen narrationi intercedit STRABO,^b qui Eudoxum cum Platone in Aegypto venisse, seque museum utriusque ibi vidisse sibi ostensum ait. Cui velificatur EVSEBIUS,^c Eudoxum Olymp. XCVII floruisse asserens. Prius & CICERO^d asserit. Cujus tamen opinionis fundamentum ex eo recte refellitur, quod Eudoxus Platonem Athenas docentem audivit, id quod post iter Aegyptiacum evenisse, supra ex ipsa Platonis vitæ serie ostendimus, quod Olymp. XCVIII circiter contigit, annum ætatis agente Platone XL. Eudoxus autem Nectanebi II. ab Agefilao, qui fœdus cum eo inierat, commendatus est, qui ab Olymp. CIV. 2. ad Olymp. CVII. 2. regnavit. Quod si Nectanebin etiam I. ponas, id ante Olymp. CI. 2. quo is imperare cœpit,^e fieri non potuit, quæ clare evincunt, Platonis in itinere socium non fuisse. Ad Dionysium quoque juniorem Syracusanorum tyrannum, si fides AELIANO,^f divertit, cum is Platonem apud se haberet, id quod nonnisi post Olymp. CIII. 1. fieri potuit, quo Dionysius senior obiit. Ex quibus rationibus erudite demonstrat cel. IO. LAMIVS,^g Strabonem in eo falsum fuisse, nec tempora inter se concordare. Patet vero ex dictis quoque non circa Ol. XCVII, sed CIII floruisse. Magno vero honore non in patria tantum exceptus est, sed in Græcia quoque, ubi civitatibus quibusdam,^h more Pythagoreo leges condidit, easdem item, juxta Hermippum, in astrologia, geometria, aliisque præclarissimis scientiis instituit. Non minus vero Aristagora filio doctissimo inclaruit, qui a parente eruditionem astronomicam & geometricam hæreditate quasi accepit.

Eee eee e 3

Im-

2) LAERT. l. c.

a) Male in octo annorum historiam mutat STANLEIVS P. VIII. p. 825. Interpretem Laërtii secutus. Quod ex MENAGIO ad h. l. discere potuisset, qui Laërtii interpretes ideo notavit, quod opus mathematicum in historicum mutarent. Mirum itaque, eruditissimum. OLEARIVM in hæc non animadvertisse.

b) l. XVII.

c) In *chronicis*, qui bis de eo loquitur, priori

loco Ol. LXXXIX. 3. posteriori Ol. XCVII. 1. ponit. Vtrumque perperam.

d) De *divinat.* e) Rationibus hæc constant chronologicis ab VSSERIO firmatis. VOSSIVS de *scient. math.* c. XXXIII. §. 13. ad Ol. XCVIII. 2. refert.

f) l. VII. c. 17.

g) In *erudito de SS. Trinitatis doctrina* opere l. II. c. 2. p. 82. seqq.h) Cnidiis LAERT. l. c. Milesiis THEODOR. *Therapeut.* l. IX.

Imprimis inter fideralis scientiæ cultores emicuit emendatione octaëteridis Harpalicæ,ⁱ quam conferendo eclipsium intervalla, quæ ab Aegyptiis acceperat, in errore versari observaverat; qua tamen non ita verum solis lunæque cursum conciliavit, ut non Metonis enneadecaëtris prævaleret, qua de re in historia artis chronologicæ pluribus dicendum est.^k Narrat vero SIMPLICIVS^l inventis hypothefibus circulorum revolventium, Calippum Cyzicenum, & Polemarchum Eudoxi familiares Athenas esse profectos, cumque Aristotele contulisse super Eudoxi invento, & alia quidem correxisse, alia vero supplevisse: ac Aristoteli quidem placuisse hypothefes homocentrorum, quia doctrinæ ejus convenire omnia moveri circa medium universi, displicuisse autem hypothefes eccentricorum. Multa scripsit ad scientias mathematicas pertinentia,^m sed difficilia intellectu, ut notat SEXTVS EMPIRICVS,ⁿ laudata vero veteribus ob summam in his scientiis eruditionem. Nihil tamen ad nos pervenit, ARATVS vero, qui phænomena scripsit versibus, Eudoxum potissimum secutus est,^o jussus ab Antigono rege Εὐδοξὸν ἐνδοξότερον^p facere. Sed & historiam scripsisse ex ATHENAEO^q colligitur, quam terræ descriptionem vocavisse, ex STRABONE^r aliisque notum est. Voluptatem summum bonum dixisse ait Nicomachus apud LAERTIVM,^s ille tamen addit,^t tam incorruptis sanctisque moribus vixisse Eudoxum, ut nemo doctrinam a Pythagoreorum severioribus in ea re placitis recedentem in malam partem verterit. Obiit LAERTIO teste ætatis anno LIII, ut ei prædictum fuisse fertur a sacerdotibus Aegyptiorum. Audiendus itaque non est SCALIGER, qui nullo veterum teste laudato CIII annos ei tribuit.^u

C A P V T V N D E C I M V M.

D E S E C T A E L E A T I C A.

§. I.

*Origo sectæ
Eleaticæ.*

Originem sectæ Eleaticæ Italia quoque dedit, exorta enim Eleæ, five Velia, magnæ Græciæ urbe est; quam Phocæenses Cyri temporibus condiderunt, cum iis ab Harpago obsessis, pars noctu aufugisset, quæ ad istas Italiæ oras delata urbem excitavit. Laudatque STRABO^a Pytha-

i) De Harpali Octaëteride vid. SCALIGER. *de emend. temp.* l. II. p. 66. PETAV. *doctr. temp.* l. II. c. 4. DODWELL. *de cyclis diff.* III. f. 30.

k) Vid. ex vet. CENSORIN. *de die nat. c.* XVIII. ex recentioribus SCALIGER. l. c. p. 67. PETAV. l. c. c. 6. VOSSIVS l. c. SCAL. *ad Manil.* l. I. v. 69.

l) *Comm. in l. II. de cælo.*

m) Vid. quæ ex veteribus notavit FABRICIVS *Bibl. Græc. Vol. II. p. 85. seq.*

n) *Adv. mathem. l. I. f. 301.*

o) Hæc inter se confundens SVIDAS male l. c.

Eudoxum poetam facit, scripsit enim prosa, ut ex iis videre est, quæ ex illo allegat Hipparchus.

p) Εὐδοξὸν ob nominis claritatem vocatum tradit LAERTIVS l. c. q) l. VI. p. 288. 395.

r) l. II. p. 100. patet ex his locis, fuisse opus geographico - historicum: conf. MEYRS. *ad Apoll. Dysc. c. 24.* VOSSIVS *de hist. Græc. l. I. c. 6.*

s) l. c.

t) *Nicom. l. X. c. 2.* u) Conf. VOSSIVS l. c.

a) l. VI. p. 252, conf. MENAG. *ad LAERT.* l. IX. f. 28.

thagoreorum, inter quos Parmenidem & Zenonem quoque numerat, diligentiam, quibus acceptum ex parte referendum sit, quod civitas illa bonis legibus effloruerit. Hac urbe, cum tres sectæ hujus, cujus historia enarranda est, doctores celeberrimi, Parmenides, Zeno & Leucippus orti essent, nomen inde ea Eleaticæ accepit, quanquam auctor ejus Xenophanes Colophonius fuit. Qui cum in Italia Telaugæ, Pythagoræ filio in docenda philosophia successisset, ^b inde Eleatica secta ex Pythagorica prognata veteribus dicta est, ejusque sectatores passim ^c Pythagorei dicti, quod tamen minus accurate fieri, ex eorum historia & doctrinæ, quod exhibebimus, compendio patefcet. Sed & ipsa Eleatica secta inter se distinguenda est, inque duas classes separanda, quarum illa metaphysice magis, hæc physice de rerum natura differuit, utraque sibi in multis e diametro adversa. ^d Priorem classem Xenophanes, Parmenides, Melissus & Zeno Eleates constituunt, posteriorem Leucippus, Democritus, Protagoras, Diagoras, Anaxarchus; de quibus singulis jam porro dicenda eorumque vitæ & doctrinæ historia enarranda est.

§. II. Eleaticam sectam condidit XENOPHANES, ^e patria Colophonius, patre Dexio, quem Orthomenem alii vocant, prognatus. ^f Tempus nativitatis incertum est, variantibus de ætate Xenophanis veterum testimoniis, ut fuere tum temporis scriptores in designandis veris temporum rationibus valde incurii, quod occasionem postea dedit iis, qui illorum memoriis usi sunt, in diversas admodum abeundi partes. Cum etiam per integrum seculum vixerit Xenophanes, fieri eo magis potuit, ut ad diversos annos ille referretur. Hinc ad Olymp. XL eum refert Apollodorus apud CLEMENTEM ALEXANDRINUM, ^g EVSEBIUS ^h ad Olymp. LVI. LAERTIUS ⁱ Olymp. LX inclaruissæ dicit. Et si vero viginti Olympiadum inter extremos hos temporum limites differentia est, possunt tamen rationes Xenophaneæ ætatis chronologicæ pleræque in concordiam redigi, si ad vitæ diuturnæ moram & circumstantias ejus attendatur, & certa vel verisimilia ab incertis distinguantur. Inter prioris generis circumstantias primo omnium referri merentur versus Xenophanis ab ATHENÆO ^k servati, in quibus fugam Persarum in Græcia memorat. Licet vero incertum sit, an ii ad prælium apud Marathonam, vel apud Plataeam commissum referendi sint, in quo utroque Persæ a Græcis in fugam acti sunt, certum tamen est, nisi versus Xenophanis in suspicionem suppositionis temere adducantur, si non Olymp. LXXV, quo tempore apud Plataeam Persæ inferiores discesserunt, Olymp. LXXII tamen, qua pugna ad Marathonam commissa est, adhuc vixisse Xenophanem, & post illud tempus ejus, illum meminisse. Refert porro Timæus apud CLEMENTEM ALEXANDRINUM

*Xenophanes
sectæ conditor.*

Ætas ejus.

^b) LAERT. l. I. f. 16. sed id non de scholæ successione, sed de ordine in philosophando intelligendum est.

^c) STRABO l. c.

^d) Conf. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 321.

^e) CLEM. ALEX. Strom. l. I. p. 301. LAERT. l. I. f. 16.

^f) LAERT. l. VIII. f. 18.

^g) l. c. conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophanes not. A. p. 515. qui conferendus de hoc Clementis loco.

^h) In Chron. conf. SCALIGER in Animadv. ad h. l.

ⁱ) l. c. f. 20.

^k) l. I. p. 54.

DRINVM ^l & PLUTARCHVS, ^m vixisse Xenophanem circa tempora Hieronis, Siculorum tyranni; LAERTIVS ⁿ vero, Empedocli, & Sotion, ^o Anaximandro fuisse coævum. Hiero vero tyrannidem suscepit Olymp. LXXVI, cujus anno 4. natus est Empedocles, Anaximander vero Olymp. LVIII floruit. Addendum his, quod PSEUDO-ORIGENES ^p habet, vixisse eum, usque ad tempora Cyri, & quod LAERTIVS ^q tradit, successisse in tradenda philosophia inter Græcos Italiam inhabitantes Telaugæ Pythagoræ filio. Etsi vero supra ostendimus, incertam esse mortis Pythagoræ epocham, certum tamen est, quamcunque etiam temporum ejus feriem sequamur, ante Olymp. LXVIII, quo obiisse Eusebius dicit, Telaugem parenti succedere non potuisse, & cum hunc demum secutus sit Xenophanes, eum serius adhuc vixisse. Quibus omnibus accurata supputatione consideratis deferenda omnino est Apollodori temporis Xenophanis designatio, si enim Ol. XL eum natum statuamus, ultra CXXX annos vixisse eum oportet, quod sine ullo teste dicitur. Quod si EVSEBIUM secuti Olymp. LVI Xenophanem in lucem editum admittamus, reliqua omnia inter se in concordiam possunt redigi. Hoc enim tempore natus, puer fere literarum elementa hausit, cum Anaximandri nomen inclaresceret: Anno ætatis vigesimo quinto, ut ipse tradit apud LAERTIVM, ^r id est Olymp. LXII in magna Græcia tunc temporis Pythagoræ disciplinæ se fere totum tradente innotescere cœpit, & per LXVII annos hanc nominis celebritatem tuitus est & auxit, quod tempus in Olymp. LXXVIII incidit, quo XCII annum agebat Xenophanes. Ex quibus simul patet, utramque, quam a Græcis passi erant Persæ cladem vivum eum attigisse, & versibus suis memorare potuisse; circa ea quoque tempora, nempe Ol. LXXVII, in Siciliam, Hierone regnante, pervenire potuit, ubi cum ad C. ætatis annum, id est, usque ad Olymp. LXXXI initia vixerit, teste CENSORINO, ^s omnino Empedocles quoque eum audire potuit. Ita verisimili serie rationes temporum vitæ Xenophanis ordinantur, uno Apollodoro deserto, ^t in cujus vetustis Codd. quibus Clemens & Sextus usi sunt, numerum corruptum fuisse, suspicio est. Ait enim, vixisse usque ad tempora Darii & Cyri. ^u Si enim primum etiam annum imperii Darii, qui Olymp. LXV. est, admittamus, & τὸ ἐγένετο, quo Apollodorus usus est, sensu contextui valde repugnante sumamus pro nativitate, vix tamen ætas Xenophanis hunc terminum attingit; unde neglecto vel in mendo cubare passio Apollodoro, reliqua satis recto stant talo.

§. III.

l) l. c. m) In *apophthegm. T. I. p. 327.*

n) f. 19. ex cujus tamen relatione conjici potest, Empedoclem adolescentem, de magistro sollicitum Xenophanem senem adiisse.

o) Ibid. p) *philosoph. c. XIV. p. 94.* & ipse Apollodorus apud CLEM. ALEX. l. c.

q) l. I. f. 16.

r) l. IX. f. 19. ubi hi versus ejus adducuntur: *Lustra decem atque tria hæc & binos desuper annos Applausit dictis Græcia tota meis.*

Natus eram tunc ipse annos quinque atque viginti Si possim de istis prodere vera modo.

s) *De die natali c. 15.*

t) Quem tamen admitti posse putat FABRICIVS ad SEXT. *adv. math. l. I. f. 257.* si XL. Ol. nativitatem ponas. Verum ita Hieronis tempora non attigisset. Apud STANLEIVM *P. X. p. 872.* omissus est numerus XL.

u) Posterius Pseudo-Origenem quoque dicere jam notavimus.

§. III. Sunt, qui neminem audivisse dicant, & *αὐτοδίδακτον* faciant; ^v *Educatio & alii* Botonem Atheniensem quendam ejus præceptorem faciunt, alii, teste *vita.*

LAERTIO ^w Archelaum Ionicum eum erudivisse, tradunt, quos non audiendos esse, tempus Xenophanis, quod modo posuimus, refragatur. Archelaus enim circa Olymp. XC demum docuit, & Socratem instituit, quod tempus vivendo non attigit Xenophanes. ^x Pulsum patria Zancle & Catanae Siciliae oppidis degisse, LAERTIVS auctor est, patetque ex loco Hieronis, pauperiem ejus, de qua conquerebatur, quod ne duos quidem alere servulos posset, fugillanti, in aula Hieronis vitae sustentandae remedium quaesivisse, & cantatis publice carminibus suis, ut mos erat illorum temporum philosophum non indecens, de victu sibi prospexisse. ^y Ex quibus conjicimus, in persecutionibus contra Pythagoreos in Italia excitatis, Xenophanem quoque, etsi illorum partibus non addictum, solum vertere, & relinquere facultates suas fuisse coactum. Certe paupertas tanta fuit, ut filios propriis manibus sepelire cogeretur. ^z Homero & Hesiodo infensum fuisse, Timonis fillographi testimonio ^a patet, qui vocat

Ξεινόφανην ὑπάτυφον, Ὀμηροπάτην, ἐπικόπην,
Xenophanem, non totum sine typo, & fraudis risorem Homeri.

Rationem ejus versus sequentes addunt:

- - - Numen simile undique atque haud homini, atque
Constans usque sibi docuit, totumque animum esse.

Scilicet cum fabulae Homeri & Hesiodi Deorum fraudes, bella & seditiones memorent, quae notioni Xenophanis de Diis e diametro repugnabant, eas, ut & alii philosophi fecerunt, improbavit, & quod ait LAERTIVS, carmina contra eos scripsit, eaque, quae de Diis tradidere, exagitavit. Sed & Pythagorae & Thaletis dogmatibus se opposuisse, & contraria docuisse, Epimenidem quoque fugillasse IDEM ^b narrat. Quod occasionem videtur dedisse Timoni, acerbissimo philosophorum irrifori, in *filiorum libro secundo & tertio* dialogi more inducendi Xenophanem, ipsi percontanti respondentem. ^c Eruditionem excoluit, sui temporis moribus convenientem, & præter philosophiam carminibus quoque inclaruit: ^d patriae quoque historiam condidit. ^e Maxime vero doctrinam physicam novam prorsus & in magna Graecia inauditam libro *de natura*, ^f complexus est. Vixisse satis modeste, ut decet philosophum, ^{ff} videtur. Annis decrepitus, quos ad

^v) Forte hæc ipse Xenophanes jactavit, ad novum systema respiciens, ut alii quoque philosophi fecere. Conf. quæ de simili causa dixit BAYLE *Dict. T. III. art. Leucippe not. C. p. 100.*

^w) I. c. ^x) PLVT. I. c. ^y) LAERT. I. c.

^z) Nisi generositatis philosophicæ hoc argumentum fuerit, quod etiam fecisse Pythagoram & Pythagoricos Parmeniscum & Orestadem tradit LAERT. I. c. f. 20.

^a) *ibid.* f. 18. SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp. I. I. c. 33. f. 224.* conf. MENAG. ad I. c. LAERT. & FABRIC.

ad I. c. Sexti.

^b) loc. cit.

^c) Conf. FABRIC. I. c. & ex veteribus LAERT. I. IX. f. III.

^d) Erudite de carminibus & scriptis Xenophanis differuit FABRIC. *Bibl. Græc. vol. I. p. 557.*

^e) De Colophonis ædificatione & de Italica in Eleam colonia LAERT. f. 20. conf. IONSIVS de *Script. hist. phil. I. I. c. 12. p. 67.*

^f) FABRIC. I. c.

^{ff}) Exemplum vide apud PLVT. de *vitioso pud. T. II. p. 271.*

ad C. usque extendisse supra monuimus, tandem obiit. Sane LVCTIANVS^g audiendus non est, qui XCI annos ei tantum tribuit. Fuit & alius Xenophanes poëta Lesbicus, a nostro distinguendus.^b

*Observationes
generales de
secta Eleatica
philosophia.*

§. IV. Philosophiam Eleaticæ sectæ exposituris ad generales prius observationes quasdam attendendum est, ut, qua ratione hac in via incendendum sit, quidque tribui recte his philosophis queat, quove certitudinis gradu adscribi debeat, accurate teneatur. Scilicet

I. Dolendum quam maxime scripta Eleaticorum dudum periisse, nec extare, nisi exigua fragmenta a veteribus passim, tanquam tabulas ex naufragio, servata, quæ collegit HENRICVS STEPHANVS.ⁱ Cum enim hæc paucissima sint, & laceræ tantum particulæ quædam, ex quibus de toto philosophiæ Eleaticæ habitu judicari non potest, cuncta ad aliorum fidem redeunt, nosque certo & indubitato cognoscendi Eleaticam philosophiam fonte vivimus privati.^k

II. Nec eorum, qui Eleaticorum scripta legerunt, eorumque doctrinas explicarunt, tuta satis fides est. Aut enim in suas eos partes pertrahere conati sunt, quod non potuit non falsas ei subinde opiniones affingere; vel eos refutare sunt aggressi, huncque in finem mentem ejus, ut facilius refellerent, perverterunt. Prioris exemplum PLATO est, qui in *Parmenide* Eleaticam philosophiam exponere se mentitus, mentem Parmenidis, veteribus non negantibus, ^l adulteravit. Posterius ab ARISTOTELE factum esse, qui de *Xenophane, Zenone & Gorgia* peculiari tractatione egit, ex iis notum est, quæ de sublesta Stagiritæ in exponendis philosophorum ante se doctrinis fide adduximus. Ex quibus incertitudo hujus quoque historiæ veteris philosophiæ partis, cognoscitur, & necessitas apparet, caute versandi intribuendis illis ejusmodi opinionibus, quæ non sine nominis invidia & famæ detrimento asseruntur.

III. Quod si eas, quas temporis nobis reliquit injuria, veterum de Eleaticorum philosophia & philosophandi ratione memorias intuemur, patet, duplicem illam methodum, qua istis, quibus hi philosophi vivebant, temporibus omnem fere philosophorum mundum usum fuisse, ex enarrata hactenus historia constat, quæque aliam in vulgus doctrinam exire passa est, aliam arcanæ disciplinæ alumnis tradidit, etiam Eleaticis placuisse; cujus imprimis de Parmenide mentionem facit LAERTIVS,^m & de reliquis quoque ex modo docendi poëtico conjici potest. Non vero communem tum Ægypti & Italiæ philosophantis viam secuti sunt, sed & domesticam rationem habuerunt. Cum enim materiæ fluxæ, & semper in motu versanti sensuum fidem denegarent, adeoque rerum naturam non ex sensus & experientiæ testimonio excuterent, sed ex certo quodam systemate metaphysico explicarent,

^g) In *macrob. T. II. p. 828.* ^b) LAERT. *l. c.*
ⁱ) In *poësi philosoph. p. 35. seqq.* Plurcula tamen apud veteres occurrunt.

^k) Conf. BAYLE *Dict. T. IV. art. Xenophanes not. B. p. 515.* REIMMANN. *hist. ath. c. XX. p. 204.*

Causæ non sine verisimilitudine, in studium reliquarum sectarum hanc opprimendi, in adhibitam methodum poëticam & neglectum philosophandi genus Eleaticum referuntur.

^l) LAERT. *l. III. f. 53.*

^m) *Lib. IX. f. 12.*

carent, fieri aliter non potuit, quin alia ratione secundum sensus & opinionem ad populum, aliter secundum rationem & intellectus judicium ad discipulos philosopharentur. Cumque ad ejusmodi potissimum principia metaphysica essent delapsi, quæ omnem rerum naturalium constitutionem everterent,^m sequebatur inde, differre inter se maxime doctrinam Eleaticorum exotericam & esotericam, aliudque eos velle, cum ad populum loquuntur, aliud cum initiatis mysteria pandunt. Id quod non potest non magnam eorum philosophiæ obscuritatem conciliare, & magnis ejus historiam cumulare difficultatibus.

IV. Observandum & hoc est, quod de Xenophane supra LAERTII fide retulimus: opposuisse eum philosophiæ suæ systema Epimenidi, Pythagoræ & Thaleti; quod, sublatis auctorum nominibus, clarius diceretur, abiisse Xenophanem a systemate dualistico, id est duorum principiorum coævorum, quod multis veterum, imprimis ex theologis, placuit: a systemate monadistico, quatenus illud ex anima mundi & materia unum totum constituit; & a systemate Ionico veteri, quod neglecta causa efficiente & rationali ad solam materiam respiciebat. Difficultates insuperabiles horum systematum, solo illo principio: ex nihilo nihil fit, male intellecto, nixorum, & absurditates manifestas vidisse Xenophanem, hominem acuti ingenii, dubitari vix potest. Cum vero nec is a naturali isto axioma recedere auderet, nec ad veram ejus significationem satis attenderet, ut superaret difficultates, quas reliquos philosophos non potuisse tollere, observabat, omnem proprie rerum generationem & mutationem, qua aliquid fit, tollebat, unumque totum, sine motu, mutatione, ortu & interitu assererebat, hoc Deum, mundum, omnia, esse censebat. Ita quidem objectionibus quibus dicta systemata premebantur, quæque absurditatem duorum principiorum independentium, animæ mundi informantis, motusque æterni sine motore patefaciebant, evitabat, omnes vero simul notiones naturales evertibat, totamque naturalem philosophiam pessundabat. Quod, ut non plane sine sale & philosophico acumine factum esse videri posset, materiæ fluxus & mutabilitas prætextum commodare coacta est, quæ certam rerum essentiam non admittens, ad sensuum tantum apparentias & incertam atque obscuram fidem cuncta revocaret. Vt vero a reliquis sectis non superarentur in rerum naturalium, cui philosophiam suam Eleatici addixerant, cognitione, secundum sensuum apparentiam de rebus physicis tractationem instituebant, satis habentes, si rationem aliquam non plane absurdam asserere possent, cur sensibus phænomena natura talia, qualia videntur, apparerent. " Quod ut una manu destruebat, quod altera excitabatur, ita Leucippo occasionem dedit Eleaticum systema in contrarias flectendi partes, ut postea dicemus.

Fff fff f 2

§. V.

^m) Objecit hoc eis ARISTOT. *Phys. acroas. l. I. c. 2.* prolixiusque exponit BURNET. *Archæol. phil. l. I. c. 12. p. 433.*

ⁿ) Conf. 10. GOTTFR. WALTHERI *sepulchra Eleatica referata vernaculo sermone edita c. III. §. 5. p. 16.*

*Xenophanis
philosophia.*

§. V. His præmissis ad Xenophanis placita physica progredientes, Aristotelem quidem ducem sequimur, ita tamen, ut non tantum ad aliorum quoque ex veteribus testimonia respiciamus, sed totam quoque systematis huius connexionem intueamur, & qua ratione propositiones naturali inter se ordine sequantur, attendamus, quæ una nobis ratio esse videtur, in tam incerta via, quam Eleaticæ philosophiæ historia nobis offert, verisimili quadam ratione veros ejus sensus investigandi: quam inierunt quoque ante nos viri doctissimi P. BAYLE, ^o GOTTFRIED OLEARIVS, ^p IO. GOTTFR. WALTHERVS. ^q Ita vero Xenophanes statuisset dicitur:

*Metaphysica
s. theologia.*

I. Fieri non potest, quidpiam ut ex nihilo existat.

II. Æternum itaque est, & semper fuit, quicquid est, siue enim facta sint omnia, siue non omnia, hoc absurdum sequeretur, ex nihilo aliquid posse existere.

III. Quod æternum est, est infinitum, neque enim principium habet, unde extiterit, neque finem.

IV. Quod infinitum est, unum est; si enim plura essent, unum finiret alterum.

V. Quod unum est, omni ex parte sibi est simile, si enim dissimile aliqua parte esset, non unum foret, sed entia plura.

VI. Vnum quod infinitum est, & æternum, sibi quæ simile, id immobile & immutabile quoque sit oportet, si locum enim mutare posset, non esset infinitum, sed aliud esset ultra illud. Si vero sine loci mutatione alteraretur, aliquid in eo existere inciperet, quod prius non extitit, & quod extitit, esse desineret; quod esset, ex nihilo fieri aliquid.

VII. Est itaque unum tantum, æternum, infinitum, immutabile, quo constant omnia. ^r

VIII. Deus est hoc unum, incorporeum, æternum, cujus substantia globosa est; nihil illud cum hominibus commune habet, totum cernit, totum audit, non tamen respirat. Simulque est omnia, mens, prudentia, æternitas. ^s

IX. Nec corpore nec animo hominibus Deus comparandus est, qui nec formam & faciem habet hominis, nec affectibus humanis obnoxius est.

X. Deus hic est omnia, ^f nam omnia in se comprehendit. Hactenus Xenophanes ex ARISTOTELIS, CLEMENTIS ALEXANDRINI, ^{ff} LAERTII testimoniis de universo. Ex quibus patet, obscuram & difficillimam esse Xenophaneæ metaphysicæ hanc partem. Cum enim omnia ad id redeant, quid per unum, ens, æternum, infinitum, Deum, mentem, intelligatur, ejus autem significatio varia esse queat, factum inde est, ut viri docti in diversas de hac Eleaticæ metaphysicæ parte sententias discederent.

Et

^o) *Dist. T. IV. art. Xenophanes not. B. p. 515.*

^p) *Ad STANLEY. Hist. phil. P. X. p. 874.*

^q) *l. c. c. III. §. 4. p. 15.*

^r) Conferri cum ARISTOTELE *l. c.* debent CICERO *Acad. Q. l. IV. c. 37.* ipse ARIST. *Metaph. l. I. c. 5.* PSEUDO-ORIG. *philosoph. c. XI. p. 95.*

^s) LAERT. *l. IX. §. 19.* SEXT. EMP. *Pyrrh. hyp. l. I. c. 33.* CICERO *in Lucullo, EVSEB. præp. l. I. c. 8. l. XIV. c. 14.*

^f) CICERO *Acad. Q. l. IV. c. 37.*

^{ff}) *Stromat. l. V. p. 601. l. VII. p. 711.*

Et P. BAYLE quidem, ut erat in veterum assertis, in systematis formam redigendis, supra modum acutus & ingeniosus, Xenophanis placita adductis veterum testimoniis suffultus, ita ordinavit & explicuit, ut Spinozæ impietati prælusisse videri posset, asserendam esse unicam substantiam totius universi, inque ea omnia tanquam modificationes contineri. Quam explicationem post eum secuti sunt magni in his literis viri, IO. FR. BVDDEVVS,^t GOTTFR. OLEARIVS,^u IO. CHRIST. WOLFIVS,^v V. E. LOESCHERVS,^w IO. GOTTFR. WALTHERVS.^x Quia vero unum sensu Pythagoreo dici potest universum, eo quod Deum & materiam non initio tantum chaos continuerit, sed & hanc ille necessario & formali atque essentiali vinculo, tanquam anima penetret & permeet, qua ratione & Stoici Deum, mundum, universum, unum dixere; hinc Xenophanes Spinozæ præceptis aliis viris eruditis non tam affinis videtur, quod non universi materiam unum esse diceret, sed universitatem quidem unam esse, Deum autem rebus inesse omnibus (συμφυῖ τοῖς πᾶσι ut habet SEXTVS EMPIRICVS^y) assereret, quam ei mentem tribuit magnaue eruditione hanc Xenophaneæ metaphysicæ explicationem ornat cel. MOSHEMIVS.^z Tandem & sensu Platonico unum sumi cum queat, quo unum dicuntur omnia, quatenus ab uno æterno & infinito principio promanant, & ex eo proficiscuntur, inque eo tanquam in radice fonteque suo extant, hoc sensu pie magis Xenophanes præcepisse dicitur SIMPLICIO,^a qui, laudato Theophrasto auctore, ait Xenophanem hæc non ut physicum scripsisse, sed tantum ut metaphysicum & theologum, & de ordine causarum differuisse. Quem ejus locum integrum adducit, ejusque partes sequitur RAD. CVDWORTHVS,^b a cujus cogitatis non longe abit cl. REIMMANNVS^c & IO. ALB. FABRICIVS.^d Et sane difficile admodum ob dictas supra causas de vera Xenophanis mente statuere, cum non neutra tantum pars suis destituatur rationibus, sed & veterum testimonia inter se discrepare videantur, & Aristoteles depravatæ, quod imprimis ei objicit CVDWORTHVS, doctrinæ Xenophaneæ accusetur. Monet quoque apte cl. MOSHEMIVS non magnopere de ejus scitis dimicandum esse; cum ipse nihil certi decreverit, sed cuncta opinione constare dixerit, quæ fallere possit, neque idcirco pro veris haberi voluerit, quæ diserebat. Ita enim, qui sentiant, opiniones mutare crebro, nullos dubitare, & nunc hoc, nunc aliud probare, ut vel animo affecti sint, vel sensuum commotionibus incitentur. Non expectanda itaque certa & definita Xenophaneæ theologiæ explicatio, sed relinquenda omnia, ipso Xenophane non invito, & ad hunc fontem nos ablegante, opinioni. Dicamus tamen eadem modestia, qua viros laudatissimos de hac re differuisse videmus, quid nobis de ea videatur, & quid in his explicationibus, supposita testimonio-

Fff fff f 3

rum

t) De Spinozismo ante Spinozam, Anal. Hist. philos. p. 320.

u) l. c.

w) Deism. fanat. §. 2.

x) l. c. Addi his potest ALDOBRANDIN. ad Laërt. l. c. Auctores Britannii histor. universa-

lis. p. 25.

y) l. c.

z) Ad CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 20. p. 456.

a) In ARISTOT. Physic. f. 5. 6.

b) loc. cit.

c) Hist. atheismi l. I. c. 30. §. 2. p. 103.

d) Ad l. c. SEXTI p. 59.

e) l. c.

rum allatorum fide, probabiliter Xenophani tribuendum esse, sit verisimile. Et I. quidem Cudworthiana unius Xenophanei interpretatio omnium minime admittenda esse videtur: illi enim pleraque attributa uni a Xenophane tributa, & in his illud maxime, refragantur, quod Deum *σφαίροειδῆ* dixit: etsi enim Simplicio pollicem premit vir doctus, qui ideo sphaerae formam Deo tribui putat, ut ab omni eum parte similem & uniformem esse *πανταχῇ ὁμοιον*, declararet, aperte tamen hoc prodit syncretisticam Simplicii veteres interpretandi rationem, qua more scholæ eclecticæ veteres ita loqui coëgit, ut cum Platone consentirent. Apertum vero est, ideo Deo hanc formam tribuisse Xenophanem, quod is universo concludatur, id quod globi figuram habere cum multis veterum credidit. II. Altera unius Xenophanei explicatio, quæ secundum Pythagoreos & Stoicos sensus eam interpretatur, non sine verisimilitudine affertur, & ita unum hoc Xenophaneum illustrat, ut æternam rerum naturam ponat, adjuncta itidem mente æterna, at cum materia conjuncta, & per totam hanc molem fusa. Provocat ingeniosus ejus auctor ad SEXTVM EMPIRICVM, *f* qui tradit, unum esse omnia, καὶ τὸν Θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι, *Deum rebus inesse omnibus*: itemque ad CLEMENTEM ALEXANDRINVM, *ff* versus Xenophanis afferentem, quibus Deum nec corpore, nec animo hominibus similem esse asserit; ad Timonis etiam versus, *g* qui Xenophanem dixisse tradunt, Deum totum esse animum. Nec tamen defunt, quæ quis huic quoque explicationi objiciat. Nempe hanc hypothesein verum Pythagoreorum systema theologicum exhibere, supra invictis, nisi fallimur, argumentis demonstravimus; ast opposuit Xenophanes suum philosophiæ ædificium Pythagoreo non minus, quam Ionico Thaletis: utrumque vero cum animam divinam arctissime cum materia cohærentem statueret, aliter necessario Xenophanes statuisse, nec in eadem sententia fuisse, dicendus est. Neque, quæ afferuntur testimonia rem, si quid videmus, conficiunt. Sextus enim non Deum inesse materiæ, ut animam tradit, sed συμφυῆ εἶναι τοῖς πᾶσι, eadem natura sive substantia inesse universo, eique ita connatum, ut eandem naturam referat, quemadmodum varii habitus, qualitates, mores, affectiones, una cum anima nostra nascuntur, eique naturaliter concretæ inhærent: quæ non de divina aliqua substantia cum materia conjuncta, sed de affectione quadam intelligi possunt: id quod etiam Aristotelis locus postulat, qui diserte universo æternitatem, infinitatem, immobilitatem, rationem, aliaque attributa divina tribuit. Versus vero Xenophanis, qui advocantur, quique hoc volunt:

*Maximus in genere est Divum atque hominum Deus unus
Qui nec corpore nec mente est mortalibus ullis
Assimilis,*

hanc explicationem magis destruunt, quam astruunt. Si enim Deus hominis menti corpus inhabitanti & informanti, quod Pythagoreis & Stoicis placuit,

f) l. c.*ff*) l. c.*g*) Apud SEXTVM l. c.

placuit, non est similis, qui potuit asserere, Deum in materia tanquam mentem eam informantem habitare? Nec Timonis versus, quibus Deum νοερωτὸν καὶ νόημα esse dixit, aliter intelligi debere videntur, quam Deum solo intellectu concipiendum, nec materiæ extensionem in eo quærendam, id quod lubentes largimur, ipsam materiam universi Xenophani non visam Deum esse. Hinc III. nec in Bælii, Buddei, Wolfii aliorumque sententiam totam descendere nos posse, salvis veterum effatis, putamus, qui unam tantum substantiam, suis affectionibus Deum totam repræsentantem intellexisse eamque ipsam substantiam uniformem sibi Deum esse, dixisse & Xenophanem statuunt. Adducta enim testimonia cum his non concordant, nec Spinozistica substantia in Xenophaneam præter verba, quadrat. Vt itaque IV. nostram quoque modeste opinionem, ut decet, in schola Eleatica, exponamus, ex hac & priori interpretatione, quartam conflatam quasi esse putamus: qua Xenophanes 1. universum quidem natura & substantia prorsus unum statuit, id quod nemo temere negaverit, qui non manifestis veterum verbis vim inferre audeat. 2. Peculiariter tamen & materiam ex qua constant omnia consideravit, & vim in ea latentem divinam, quam non quidem substantiam esse putavit, sed affectionem, talis tamen naturæ, quæ necessario ad materiæ naturam accedere debeat, eique naturaliter coalescere, ut universum suis rationibus perfectum & absolutum existat. Separavit itaque præcisione mentis, si hæc admittas, divinam istam vim Xenophanes a materia, aut ei naturaliter, tanquam uni substantiæ, inesse dixit, sicque universum illud totum, æternum, infinitum, immutabile constituere asseruit. V. Hæc si admittantur, veterum de Xenophanis mente testimonia concordant omnia. Deus enim non solum universum est, cum vis illa non nisi in eo lateat, sed comprehenditur etiam in universo ita, ut ejus figura globosa circumscribatur, & is in omnibus ejus partibus sensibus percipiatur. Ita enim de Xenophane luculenter PSEUDO-ORIGENES: Φησὶ δὲ καὶ τὸν Θεὸν εἶναι αἰδίδιον, καὶ ἓνα καὶ ὅμοιον πάντῃ, καὶ πεπερασμένον, καὶ σφαίροειδῆ, καὶ πᾶσι τοῖς μορίοις αἰσθητικόν, Deum esse æternum, & unum, & similem undique & finitum (non potentia, sed extensione, fine & termino) & rotundæ figuræ, & omnibus partibus sensui manifestum.^b Quæ satis clara sunt omnia, si adductam explicationem admittamus, contorta, si vel ad animam mundi informantem, vel ad emanationem entium ex Deo illa trahamus. Patet vero hac quoque ratione, cur Deus totus animus sit, quia vis illa divina latens sentiri quidem in partibus mundi, intelligi vero non nisi ratione & intellectu, potest, sicque Deus homini similis non est, in quo mens non vim aliquam rationalem, sed naturam sive substantiam constituit. Ita vero & physiologia Xenophanis cum ejus metaphysica cohæret, ex hac enim in materia habitante vi divina, innumerabiles mundi, & elementorum vicissitudines efficiuntur, & materia fluxa, & in momenta mutabilis innumeris mutationibus, forma-

tioni-

^b) loc. cit.

tionibus & impressionibus se conspiciendam præbet, sicque totum hoc cernit, totum audit, ratio, consilium, prudentia toti inest, ut Xenophanem statuisse tradit LAERTIVS. Cave enim hac ratione, consilio & prudentia, actionem aliquam liberam naturæ five substantiæ ex rationibus prævisis fines & effectus constituentis intelligas. Nihil enim aliud est, quam vis divinæ illius motus sibi & universi dispositioni respondens, quo omnes res constituuntur. Et ita quidem subductis rationibus de metaphysica Xenophanis statuendum nobis, si verisimilitudinis leges sequamur, videtur, conjecturam tamen attulimus, cui clariorem & meliorem a doctioribus & in his tenebris acutius cernentibus lucem accendi, æquissime patimur.

Physica.

§. VI. Metaphysicam hanc physiologiæ Xenophaneæ partem sequitur physica, quæ hæc continet dogmata:

XI. Mundi infiniti sunt, iique immutabiles. ^k Aliud tamen universum est, ex his mundis constans, aliud mundi illi, quæ inter se confundenda non sunt.

XII. Quia verus motus non datur, sequitur, nec dari veram generationem, nec interitum, vel alterationem veram & realem. ^l Immo nec initium nec finis ullus rerum datur. Non Xenophanis tantum hoc decretum est, sed successorum quoque in Eleatica schola, Parmenidis, Melissi, Zenonis, ut postea dicetur: quemadmodum etiam Diodorum Cronum contra veram motus existentiam armis dialecticis pugnasse, supra narravimus, & Pyrrhonis sequaces eandem viam ingressi sunt. Sed hi propter rerum omnium incertitudinem, Diodorus propter argumentorum vim in utramque partem ancipitem, Eleatici vero ab his diversi propter rationes metaphysicas in hanc absurdam sententiam descenderunt. Ex allatis enim hactenus liquet, eos idea infinitatis, universi specie, delusos, illi omnem mutationem denegasse: cumque motus necessario alterationem inferat & mutationem, illud universum quoque immobile dixisse. Inde vero sequitur porro, hanc immobilitatem, & quæ inde deducitur, generationis & interitus sive resolutionis negationem pertinere ad universum, non vero ad partes ejus, & non physice, sed metaphysice considerandam esse. In universi enim partibus dari initia & fines rerum, modificationes & alterationes, adeo non negavit Xenophanes, ut non tantum res visibiles, e.g. solem fieri & ex igniculis coalescere, & iterum extinguere diceret, sed & teste, post LAERTIVM, ^m HESYCHIO ILLUSTRIO, ⁿ assereret primus, *ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον φθαρτὸν ἐστὶ, quod quicquid ortum habet, etiam interitum admittat & corruptibile sit.* Sed hoc verum motum non constituere, sensu abstracto & metaphysico, visum fuisse Xenophani, merito credimus. Ex iis enim, quæ apud Aristotelem ex ejus mente contra motum disputantur, patet, eum motus notionem aliam, quam quæ in physicis obtinet,

ⁱ) l. c.

^k) LAERT. l. c. immutabilitatem vero non ad materiam ex qua componuntur sed ad substantiam, quam constituunt in universo referendam esse, ex

thesi ultima constabit. conf. STOBÆVS eclog. phys. p. 52.

^l) ARISTOT. l. c. ORIG. philosophum. l. c.

^m) l. c.

ⁿ) p. 52.

tinēt, sibi concepisse, & ad verum motum progressum a nonente ad ens ejusque existentiam requisivisse. Quo sensu notionis hujus semel admisso, sequebatur, cum illud impossibile sit, ut ex nihilo fiat aliquid, universum esse immobile, adeoque & partes ejus non ita moveri, ut ex statu nihili procederent ad statum existentiae. Quibus admissis de rerum tamen mutationibus differere poterat,^o quas non alterationes, generationes & extinctiones rerum naturalium, sed modificationes, esse putabat, hoc nomine indignas, eo quod rerum universi natura semper maneret immutabilis, soliusque materiae æternum fluentis particulæ varie inter se modificarentur. Hac ratione si Eleaticos priores explicemus, de motu differentes, rationem facile dabimus, qui de rebus physicis differere, & phænomena naturalia explicare, salva ista hypothese potuerint,^p quod tamen de iis negat ARISTOTELES,^q conceptum motus metaphysicum ad physicum transferens, ut, more suo, Eleatico systemate corrupto, eo vehementius illud premeret. Non negamus doctissimo BURNETIO,^r quacunque etiam ratione sententia paradoxa explicetur, αὐτῶν latere; & lubenter largimur, quod toties in theatro philosophico fieri historia nos docet philosophica, hypothesin semel delectam & pro Iunone habitam seduxisse viros alias non ineptos ad has nugas absurdas admittendas; certi tamen ex dictis sumus, plerosque, qui de Eleaticorum physica disseruerunt, eos non recte intellexisse, & aliam, quam illi, motus significationem sibi concepisse. Vidit hoc, quo animi est acumine cl. MOSHEMIVS,^s qui eleganter monet: certum se esse ex assidua & attenta veterum lectione, plerasque antiquorum de motu disputationes & pugnas Andabatarum fuisse certamina, ex eo potissimum nata, quod non eandem omnes motus notionem & descriptionem in animo haberent. Qui motum enim sustulisse Aristoteli, Sexto, Senecæ & aliis dicantur, talia tamen suis simul tradidisse præcepta, quæ nemo tradere possit, nisi homo, qui moveri multa fatetur. Ex quo constare arbitrandum, eos vocabulo motus singularem & ab usu consueto abeuntem potestatem subjecisse. Licet vero Eleaticam hac de re doctrinam inter ea referat vir præstantissimus, quæ intelligi satis nequeunt, & incertissima sunt, dicta tamen satis, nisi fallimur, evincunt, non sine verisimilitudine ea quæ explicuimus Eleaticis tribui. Nam quod de Xenophane hac in re dictum est, etiam ad reliquos ejus sectatores trahendum est.

XIII. Hanc naturæ universi rationem & legem cum sensus non assequantur, sed contrarium testari videantur, sequitur, sensus esse fallaces, nec secundum eam rationem certe ac sine offendiculo ratiocinari posse.

XIV. Nihil itaque certum ac indubitatum cognosci potest, nec datur ejusmodi veritatis criterium, quo scientia constet, sed cuncta reguntur opinione.

o) Hinc æterna mundorum exorientium & intereuntium vicissitudo asserta, universo interim immobili & immutabili manente.

p) Id quod ad dubitationes Bælii & Wolfii

Hist. philos. Tom. I.

VV. CC. notandum est.

q) *Physic. acroas. l. I. c. 2.*

r) *Archæol. philos. l. I. c. 12. p. 433.*

s) *Ad CUDWORTH. p. 471. n. 13.*

nione. Magnum, & si verum fatendum sit, unicum Eleatici systematis fundamentum & præsidium theses hæ continent, quas clare innuit Xenophanes versibus apud SEXTVM EMPIRICVM,^s PLVTARCHVM,^{ff} & PSEUDO-ORIGINEM^c occurrentibus, in quibus disertè:

Ἐι γὰρ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν
 Ἄυτὸς ὁμῶς ἐκ οἴδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

Licet maxime quid definitum dixerit aliquis,

Nontamen habet certam scientiam, sed in omnibus adest tantum opinio.

Apertum ex his est, Xenophanem inter Acatalepticos quidem referri non posse, qui negabant, comprehendi aliquid posse, scientificam tamen certamque homini denegasse scientiam, & imprimis sensuum testimonium ad opinionis tantum revocasse fidem, ut systemati metaphysico non tam aperte obstaret. Equidem Aristocles apud EVSEBIUM,^u solos eum sensus accusasse ait, eumque inter eos numerandum putat, qui sensus, visaque omnia funditus repudianda, rationi uni fidem habendam opinantur. Verum hoc aut prorsus falsum, & a mente Xenophanis alienum est, aut ita tantum intelligendum, ut systematis Eleatici constitutio postulat; sensibus & rationis argumentis inter se dissidentibus, hisque illis contradicentibus, non ad sensuum testimonium, sed ad rationis illationem attendendum, & huic præ illis fidem habendam esse. Hoc enim systema Xenophanis postulabat, quod ex ratiociniis quibusdam totum ita exstructum est, ut sensuum fidem refelleret. Ex his judicanda sunt, quæ de hoc argumento differit P. BAYLE.^v Et hinc sequitur, secundum opinionem & verisimilitudinem de rebus differendum esse naturalibus.

XV. Quatuor dantur elementa.^w

XVI. Univerfarum rerum initia sunt ex terra; PSEUDO-ORIGENES^x ita effert: τὰ δὲ πάντα εἶναι ἐκ γῆς, omnia esse ex terra; sed hoc ita intelligendum est, ut mediantibus elementis cuncta ex terra formata dicantur. Male vero atomos hic somniat DICKINSONVS,^y cum systema Eleaticum vetus atomisticum vix admittat.

XVII. Stellæ ex nubibus incensis ortæ sunt, interdiu autem extinguuntur, noctuque velut ardentes carbones iterum accenduntur. Dioscuri autem nubeculæ sunt, ex motu quodam interfulgentes.^z

XVIII. Sol ex igniculis consistit collectis ex humida exhalatione, sive nubes est ignita, eaque singulis creatur diebus. Ex his PLVTARCHI,^a STOBÆI^b & PSEUDO-ORIGENIS^c testimonio assertis patet, Xenophanem solem non pro certa quadam ac cœlesti substantia sive natura, sed pro certo μετεώρῳ vel naturæ φαινομένῳ habuisse, quod singulis diebus ex humidorum vaporum ex terra, unde omnia originem trahunt, exhalatione col-

s) Adv. mathem. l. VII. f. 49.

ff) De audiendis poet. T. II. p. m. 24.

t) l. c. p. 94.

u) Præp. l. I. c. 8. l. XIV. c. 17.

v) l. c. not. B. p. 516. not. L. p. 523.

w) LAERT. l. c.

x) l. c. EVSEB. l. c.

y) Phys. vet. & ver. c. XVIII. p. 253.

z) PLVTARCH. de plac. phil. l. II. c. 20.

a) l. c.

b) Eclog. physic. l. I. p. 55.

c) l. c.

collectum, & elevatione tandem subtilissimum redditum, originem trahit, & ita in ignis naturam, mutata elementorum in se invicem ratione, transit. Ex his sequitur, soluta ista igniculorum collectione, solem extinguere, quod non tantum noctu fieri, sed & in solis defectione, Xenophanes apud PLUTARCHVM, ^d statuit, qui narraſſe eum refert, ut fidem abſurdæ doctrinæ faceret, fuiſſe aliquando, ut ſol totum menſem deficeret. Ex his alia ſequuntur, quæ Xenophani tribuuntur, quæque ita ſtatuiſſe dicitur:

XIX. Cum ſol nonnunquam in quandam terræ partem, nobis incognitam incidit, tum quaſi laborans defectum patitur. ^e

XX. Sol recto quidem curſu in infinitum procedit, verum in orbem moveri videtur, ob intervalli magnitudinem.

XXI. Multi ſoles ſunt, ſecundum terræ diverſa climata, ſegmenta & zonas. Ex his aſſertionibus manifeſtum eſt, Xenophanem ex eo, quod ſemel de origine & natura ſolis dixerat; oriri ſolem ex terræ exhalationibus, putaviſſe, in quibuſcunque terræ partibus proprios ita exiſtere ſoles, vaporesque illos coacervatos, cuiſlibet regioni propria dare cœleſtia lumina; licet unus ignis ſit, ex omnibus illis regionum cunctarum exhalationibus per totum cœlum diſperſus & diſfuſus, qui ſpeciem ſolis cuiſlibet terræ conciliet, currentis per climatis tractum, licet videatur in circulum moveri. ^f Potuit tamen ex eo quoque multos ſoles aſſerere Xenophanes, quod multos dari mundos putaret, ſed iis ratio a Plutarcho allata applicari nequit.

XXII. Luna nubes eſt conſtipata, ^g eamque ut auctor eſt CICERO, ^h Xenophanes dixit habitari, & eſſe terram multarum urbium & regionum. Poſterius a Pythagoreis tranſuſmiſſe videtur Xenophanes, prius primis rerum naturalium generationibus, quales ſibi concipiebat, convenienter dictum eſt. Ex terra enim cum non ſolum ſol collectis exhalationibus exiſtat, ſed & nubes, eas compactiones in terræ formam coaleſcere, ſplendorem ex vaporibus tenuioribus oriri eamque circumdare, hincque lunam eſſe credidit. Quod ſi verum eſt, lunam habitari, diverſam rationem neceſſe eſt, ſtatuiſſe lunæ ac ſolis, quia illa ita quotidie extingui, ut ſol, & ſingulis noctibus nova luna oriri nequiret, licet hoc de ejus ſplendore dici poſſet. Hinc, ſi admittendum eſt, quod PLUTARCHVS ⁱ ait, non ſoles tantum multos, ſed & lunas pro climatum & regionum diverſitate Xenophanem aſſeruiſſe, intelligendum eſt de vaporibus iſtam lunæ terram ſplendoris cauſa circumjacentibus, qui ex variis regionibus hauſti, variam ei lucem conciliant. Ceterum ut abſurda ſatis & ad populum tantum directæ hæc de rebus naturalibus diſſerendi ratio eſt, ita impedita & intellectu difficilis ſententia, cum ipſa Xenophanis eo de argumento carmina nobis deſint.

XXIII. Nubes exiſtunt, cum a ſole vapores ſurſum feruntur, & in ærem coguntur. ^k

Ggg ggg g 2

XXIV.

d) l. c. c. 24.

e) ib. STOBÆVS l. c. p. 56.

f) Conf. MOSHEM. l. c. p. 454.

g) PLUT. l. c. c. 25.

h) Acad. Q. l. IV. c. 37.

i) l. c.

k) LAERT. l. IX. f. 19.

XXIV. Anima spiritus est; quid vero per spiritum intellexerit LAERTIVS,^l qui hæc refert, non tradit. Videtur vero eodem vocem hanc intellexisse sensu, quo Deum sive universum mentem dixit, & per spiritum rem sive vim potius sensibus non subjectam indicasse.

XXV. Multa minora esse mente. Τα πολλὰ ἤτλω γὰρ εἶναι, dixit LAERTIVS.^m Obscurum verborum sensum ea illustrant, quæ supra de simili Alcmaeonis sententia dicta sunt, ubi demonstravimus, multa res sensibiles indicare: id enim Eleaticum systema postulat, quod τὸ ἐν, unum, quod universum est, immutabile, æternum, semper idem, animo quoque & ratione sive vi divina præditum rebus multis, in sensus incurrentibus, semper variabilibus & mutabilibus opponit. Univerſi itaque rationem respiciendam, ejusque vim rationalem & divinam sequendam, rerum sensibilibus fraudes & fallacias, quibus meris lusibus homini imponatur, & unde rerum omnium mala & incommoditates oriantur, deferendas esse. Ita Xenophanis mentem explicari debere, ipsa unius & multi notio, quæ in Eleatica schola obtinuit, & vocis ἤτλων significatio postulat. Conferendus cum his est post MERICVM CASAVBONVM,ⁿ PETRVS BAYLE.^o

XXVI. Licet Deus sit, divinatio tamen nulla est. Recte hoc sequitur ex notione de Deo Xenophanea; illa enim vis divina universo tantum inest, nec ad partes ejus referri potest. *Vnum vero ex philosophis fuisse Xenophanem, qui Deos esse diceret, divinationem tamen funditus tolleretur*, perperam ait CICERO,^p Epicurum enim paria asseruisse, recte observat PLUTARCHVS.^q

XXVII. Mare ideo falsum est, quod magna mixtorum in eo confluit copia.^r

XXVIII. Terram tempore ab humido dissolvi, probant conchæ in media terra repertæ, etiam in montibus, & Syracusis in lapidicinis inventus piscis & phocarum typus, in Paro autem in profunditate rupis forma apuæ, etiam cujuslibet marini generis crustæ in Melito. Quæ ab eo superfuere tempore, quo omnia mari fuere obseſſa; in limo enim exaruit typus.^s Notabilis locus recentiorum industriæ, qui de ejusmodi diluvii speciminibus egregia multa dixerunt, adjiciendus, ex eo enim nec veteribus hæc ignorata esse liquet.

XXIX. Omnes tollentur homines, cum delata in mare terra convertitur in limum, postea renascentur in integrum, & hoc omnibus dat mundis fundamentum nascendi.^t Periodicus hic mundorum ortus & interitus valde probat explicationem motus & generationis a Xenophane negatæ supra datam. Non enim, nihil rerum sensibilibus mutari dixit, cum semper fluxa sit rerum materia, unde necessitas harum mundi periodorum sequitur, sed immutabile & immobile æternum illud, universum, sive unicam substantiam esse. Ex quibus simul recte infertur, unicam substantiam Xenophanis a Spinozistica longe distare.

§. VII.

l) Ibid.

m) ibid.

r) ORIG. l. c.

s) Ibid.

n) Ad l. c. Laërt.

o) l. c. not. D. p. 517.

t) Conf. PLIN. l. II. c. 103. SENECA. Qq. nat.

p) De divin. l. I. c. 3.

q) l. c. l. V. c. 1.

l. III. c. 20.

u) ORIGEN. l. c.

§. VII. Xenophanis discipulus * eruditionis laude præceptore non inferior fuit PARMENIDES Eleates, Pyretis filius. Tempus ejus in Olymp. LXIX incidere, recte viri docti y ad LAERTII z locum, ex quo quidam Olymp. XXIX, alii Olymp. LXXIX exsculpsere, a annotaverunt. Qui enim vel hoc, vel illud admittunt, tempora Xenophanis, quem audivisse dicitur, non cogitant, quæ neutri notationi annorum conveniunt. Nec obstat, PLATONEM b inducere Parmenidem cum Socrate colloquentem, hoc enim invitis rationibus chronologicis fieri, supra jam ex ATHE-NAEO c annotavimus. Præter Xenophanem Anaximandrum quoque præceptorem habuisse tradidit Theophrastus, d quod si verum est, mature Parmenidem philosophiæ studio se tradidisse oportet, & ante Xenophanem Anaximandrum audivisse. Testis quoque est Sotion, e cum Ameinia & Diocheta Pythagoreis conversatum fuisse, paupere illo quidem, sed honesto viro ac bono, eum quoque imprimis secutum esse, & vita functo facellum, tanquam heroi, dicavisse. Et hæc quoque causa est, cur inter Pythagoreos, vel Semi-Pythagoreos potius numeretur Parmenides, ut ex PORPHYRIO f & IAMBlichO g disci potest. Cum opibus prius abundaret, vitamque ageret ex generis nobilitate splendidam, tantæque esset auctoritatis inter cives, ut legibus patriam juvaret, h quovis anno jurejurando firmandis, i ab Ameinia ex strepitu civili ad otium & silentium philosophicum traductus est, k ita ut philosophiæ totum se daret, in qua Zenonem, & ut supra quoque innuimus, secundum quosdam Empedoclem discipulos habuit. Forte & Hermogenes, a quo Parmenideam philosophiam Plato didicit, l inter ejus discipulos referendus est. Sunt, qui amore eum minus casto illum profecutum esse affirmant, m quod tamen rectius negant alii: n vitam enim Parmenideam pro optima & virtutis plena proverbii instar dixit CEBES. o Philosophatus est more seculi sui carmine, Xenophanem & Pythagoreos quosdam imitatus, quod ad arcanam referendum esse docendi methodum alibi diximus. Ex his versibus passim fragmenta occurrunt apud veteres, quæ ex parte collegit H. STEPHANVS, incertum tamen est, utrum omnia illa ad eum sint referenda. Parmenides orator, qui artem oratoriam scripsit, cum philosopho confundendus non est.

§. VIII. De Parmenidis philosophia anceps & incerta disputatio est, ut sunt Eleatica fere omnia: nam nec ipsa Parmenidis carmina supersunt, &

Ggg ggg g 3

quæ

* LAERT. l. IX. f. 21. SVIDAS in Parmen. T. III. p. 53.

y) Palmerius & Menagius.

z) f. 23.

a) Prius Stephanus habet, posterius Scaliger.

b) In Parmenide.

c) l. XI. p. 505.

d) LAERT. l. c. perversus est locus Laërtii apud STANLEIUM P. X. p. 876. qui Theophrastum in epitome Anaximandri citat. Hoc enim non vult Laërtius, sed testari in epitome Theophrastum, Parmenidem Anaximandri fuisse discipulum.

e) LAERT. l. c. Addi hæc possunt catalogo Pythagoreorum apud FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 481. 489.

f) De antro nymphar. p. m. 1123. ed. Rom.

g) Vit. Pythag. c. XXIX. n. 166.

h) LAERT. l. IX. f. 23.

i) PLUTARCH. adv. Colot. T. III. p. 434.

k) Ita LAERT. l. c. qui hoc ab Ameinia non a Xenophane factum esse monet. Inde conjicimus, eum Pythagoreos audivisse ante Xenophanem.

l) LAERT. l. III. f. 6.

m) Vid. PLATO in Parmenide.

n) ATHENAEVS l. XI. p. 505. o) In tabula.

Philosophia
Parmenidis.

quæ hodie ex iis leguntur fragmenta, passim obvia, exiguæ lacinia sunt ex integro Parmenidei systematis habitu decerptæ, de quarum connexione & sensu ex tota orationis serie judicari non potest. ^p Platonem vero, qui Parmenideam philosophiam exposuisse videri voluit, suspectum esse, plus una vice monuimus. ^q Sed & reliquæ obscuritatis causæ, supra de Eleaticis observatæ ad Parmenidem pertinent, inter quas duplex philosophandi ratio, una ex veritate, altera ex opinione, Parmenidi quoque admissa, vehementer ejus sententiam obscuravit, Platoniorum vero consilium, Parmenidem in suas partes pertrahendi, ejus philosophiam misere corripit. Rejecto itaque Platone, quem postea solum audiemus, de Parmenide differentem, nec admissis Platoniorum recentioribus, insanis veteris philosophiæ corruptoribus, relationes scriptorum veterum inter se comparandæ, & qua ratione cogitata Parmenidis inter se cohærere potuerint, dispicendum est, ut aliqua verisimilitudine de ejus placitis metaphysicis & physicis constet. Ea vero huc redeunt.

Philosophia duplex est, vel secundum opinionem & sensum, vel secundum veritatem. Illa propter materiæ fluxum incerta & propter sensum imbecillitatem lubrica & fallax est, hæc propter rationem, certa & immoto fundamento constans. Distinctionem in Parmenidis schola celebrem, sed a veteribus, & ab ipso forte Xenophane, acceptam afferunt PLUTARCHVS, Aristocles apud EVSEBIUM & LAERTIUM. ^r Priorem philosophiæ Parmenideæ partem physicam recte appelles, posteriorem metaphysicam. In illa enim de rerum sub sensum cadentium origine, natura, alteratione, interitu & aliis ejusmodi phænomenis philosophabatur; & rerum sensibus subjectarum, quæve audiri, videri, tangique possunt, vicissitudines & mutationes exponebat. Hæc cum materiæ semper fluxæ & in momenta mutabilis modificationibus & mutationibus constare censeret, & ex schola Pythagoreorum teneret, ita ex fluxis & mutationibus obnoxiiis scientiam certam non dari, opinionem huic philosophiæ parti tribuit, sensibus fallacibus hanc incertitudinem augentibus. Cum vero partim ex Pythagoreorum, quos adamabat, schola, partim, ex Xenophanis quoque doctrina admitteret, aliud esse debere ens certum, unum, immobile, quod vere substantiam efficiat, & sola ratione cognoscatur, quoque res omnes constent, metaphysicam quoque partem constituit, quæ pro objecto non ea, quæ sensibus exposita sunt, sed quæ ratione sola & abstractione mentali cognoscuntur, habet. ^s Qualis vero illa metaphysica fuerit, etsi, deficientibus monumentis Parmenideis vix dici certa ratione potest, non audiendi tamen sunt recentiores Platonici, & in his præcipue

SIM-

^p) Satis etiam sua more veterum recondebat dictionis figuris, SIMPLIC. in *Phys. Arist.* apud LESCALOPIER. in *CIC. de N. D.* p. 45. Probat id exordium libri ejus *de natura* apud SEXT. *l. citando.*

^q) Multo magis id de Platoniorum recentioribus tenendum.

^r) LAERT. *l. IX. f. 22.* EVSEB. *præp. l. I. c. 8.*

p. 23, PLUTARCH. *adv. Coloten T. III. p. m. 416.*

^s) Non PLUTARCHVS tantum loco adducendo id testatur, sed ipsum PARMENIDIS libri *de natura* exordium satis amplum, quod servavit SEXTVS EMPIRICVS *adv. Mathem. l. VII. f. III. seq.* dignum quod cum his dictis conferatur.

SIMPLICIUS, ¹ quem studiose sequitur CUDWORTHVS, ² qui per metaphysicam partem, secundum veritatem philosophantem, sensu Platonico rerum divinarum & supra naturam positarum, id est, ab omni rerum materialium natura abstractarum contemplationem intelligunt, per partem physicam secundum opinionem philosophantem, rerum corporearum considerationem innui putant. Patebit enim ex dicendis, in metaphysica parte Parmenidem non ad spirituales naturas, sed ad ipsam rerum omnium naturam in abstracto consideratam, sive ad universi constitutionem metaphysicam respexisse. Quod licet aliter videatur CUDWORTHIO, qui ad ARISTOTELEM ³ provocat, Parmenidem physicis opponentem, nihil tamen Stagiritæ auctoritate infringitur, apud quem phyfici illi sunt, qui ad solas rerum mutationes sensibus subjectas attendebant, quibus opponebat eos, qui generalia rerum principia & abstractas notiones considerabant, quales erant Pythagorei; ipse quoque Aristoteles docendi modum ita instituit, & de rebus sensibus objectis earumque mutationibus in physicis, de principiis rerum generalioribus & mentis abstractione considerandis in metaphysicis egit. Id quod adductis ejus locis contra Cudworthum docte tuitus est eruditissimus interpret. ⁴ Quando vero physicæ parti ad sensuum apparentiam philosophanti opinionem tantum tribuit, veritatem vero denegat, non hoc sensu Sceptico, sed Eleatico vel Pythagorico etiam intelligendum est. Non enim tam stupidus & cum ratione insaniens Parmenides fuisse videtur, ut quæ physica sensibus fieri videmus, mera somnia & imposturas esse, nihilque prorsus habere ex vero contenderet, licet hanc ei dicam dudum scripserint veterum multi, ⁵ & ex recentioribus non sine ingenio & acumine PETRVS BAYLE; ⁶ ita enim homo physiologus totam rerum naturam sustulisset; ast de rebus ille naturalibus & in sensus cadentibus principia haud obscura exposuit, & de causis rerum naturalium secundum sensus differuit. Sed referendum hoc more Pythagoreo, quem vehementer adamabat, ad materiæ conditionem, quæ cum fluxa, mutabilis & instabilis sit, certam & stabilem rem sola ratione comprehendendi posse statuit. Dudum ita pro Parmenide verba fecit, contra Colotis calumnias disputans, PLUTARCHVS; ⁷ qui postquam, multa, ostendisset, Parmenidem dicere de terra, cælo, luna, ac hominum procreatione, addit: *Quoniam autem omnibus aliis, ipso etiam Socrate prior (non tamen Pythagora) sensit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum; opinabile autem istud est inconstans, & variis motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa & decrementa alium ad alia respectum habens non semper eodem modo sensum afficiat: intelligibile vero alia species, quod est, ut ipse cecinit:*

Aeter-

¹) I. c. f. 7. 17. 37.

²) Syst. intellect. c. IV. §. 27. p. 466. seqq.

³) Phys. l. I. c. 2. T. I. p. 253.

⁴) Ad h. l. p. 461. not. 3.

⁵) ARISTOTELES, SEXTVS, Colotes apud

PLUTARCHVM II. cc. Aristocles apud EUSEBIUM præp. l. XIV. c. 17. p. 756.

⁶) Dict. v. Xenophanes T. IV. p. 515.

⁷) I. c. c) Conferendum dictum libri ejus de natura exordium in fine.

Aeternum, integrum semper, semperque quiescens,

fuique simile, & constanter suam naturam conservans; heic vocabulis calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahens disputationem, simpliciter ait Parmenidem, quia unum ens ponat, omnes res abolere. Reliqua, ne nimis prolixi simus, licet rem valde illustrent, omittimus; hæc enim, quo sensu physicam a metaphysica sua distinxerit, satis declarant.

*Metaphysica
Parmenidis.*

§. IX. Metaphysicam philosophiæ partem eodem fere modo, quo Xenophanes, instituit Parmenides, quædam tamen ex Pythagoreorum accepta scholis sibi servavit soli. Ita vero ratiocinatus fuisse dicitur:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omne rerum principium unum, immobile, & immutabile est.

III. Vnum itaque universum est.

IV. Vnum illud æternum est, & originis expers, ac sphærica indutum forma.

V. Solum hoc unum ens vere est, reliqua omnia nonentia sunt, adeoque nihil.

VI. Nulla itaque res generatur, vel corrumpitur, sed species tantum ejus rei nobis imponit.

Ita Parmenideam metaphysicam nobis exhibent ARISTOTELES, ^d PSEUDO-ORIGENES, ^e PLUTARCHVS, ^f & Aristocles apud EVSEBIVM. ^g Quæ Xenophaneæ metaphysicæ valde affinia esse, & laudati auctores monuere, & ipsa docet inspectio. Valde tamen de sensu eorum in diversa abierunt non veteres tantum, sed etiam recentiores, præsertim illi, qui de Parmenidea theologia solliciti atheismi culpam ei vel imputarunt, vel ab ea illum liberarunt. Prius fecere triumviri in veterum dogmatibus judicandis acerrimi ingenii PETRVS BAYLE, ^b IOH. FRANC. BVDDEVS, ⁱ & NICOL. HIERONYMVS GUNDLINGIVS, ^k quibus accessit Ven. WOLFIVS. ^l Hi Spinozæ eum impietati prælusisse putant, cum Xenophane una omnium rerum substantiam statuisse contendentes. Intercedit vero hic pro Parmenide altera pars, quæ rectius sensisse illum disputat, & Pythagorea secutum Parmenidem monens, unum illud sensu metaphysico & theologico de uno rerum omnium fonte, causaque suprema, ex qua omnia essentiam ortumque acceperint, a qua dependeant, & per quam veram essentiam habeant, cum reliqua nonentia, id est, res semper mutabiles & alterationi atque mutationi in momenta subjectæ sint, intelligenda esse asserit, quam Parmenidei systematis explicationem primus PLATO in *Parmenide* dedit, secuti vero eum sunt magno consensu Platonici Alexandrini, & ex his PLOTINVS, ^m PROCLVS, ⁿ SIMPLICIVS, ^o recen-

^d) *Physic. l. I. c. 2. 3. T. I. p. 253. seqq.*

^e) *l. c. c. XI. p. 86.*

^f) *De plac. philos. l. I. c. 24. § adv. Coloten. l. c.*

^g) *l. c.*

^h) *l. c.*

ⁱ) *Anal. hist. phil. p. 323. thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 60.*

^k) *Gundlingian. P. XV. diff. I. p. 372. seq.*

^l) *Ad l. c. philosophum.*

^m) *Enn. V. l. I. c. 8. p. 490.*

ⁿ) *Introd. in theol. Platon. l. I. c. 7. p. 15. seqq.*

^o) *l. supra cit. Addi potest SYRIANVS Comm. in Phys. Arist. fol. 31.*

recentiori vero ætate post IVSTVM LIPSIVM,^p & PETRVM GASSEN-
DVM,^q AVCTOR *artis cogitandi*,^r IO. REN. VALLINVS,^s MICHA-
MOVRGVES,^t & imprimis, qui multus est eruditeque in Parmenide pur-
gando versatur, RAD. CVDWORTHVS.^u Non negamus, ancipitem esse
controversiam, cum non utramque tantum explicationem metaphysica Par-
menidis admittat, sed præceptores quoque, quos audivit, utramque svadeant,
& Pythagorei posteriorem, Xenophanes priorem interpretationem exhi-
beant. Quæ ratio permovit doctissimum IAC. FRIDER. REIMMANNVM,^x
ut maluerit *ἐπέχειν*, quam vel pro excusando vel contra accusandum Par-
menidem aliquid dicere. Eandem nos quoque olim viam cautius incessuri
elegimus.^y Eruditissimus vero MOSHEMIVS,^z verisimili ratione de Par-
menidis mente statui posse ratus, hanc ei sententiam tribuit, per unum illud
intelligendum esse, totam rerum, quas videmus, molem seu universitatem
rerum naturæve, sed a formis omnibus & qualitatibus ratione & cogitatio-
ne abstractam. Huic quæ adscribantur attributa a Parmenide, ea non omnia
cadere in Deum, Deum enim, teste CICERONE,^a vocare, *Stephanen, id
est coronam, continentem ardore lucis orbem, qui cingit cælum*. Hunc
ignem esse, quem non rerum tantum esse principium, sed & demiurgum
LAERTIVS^b Parmenidi tribuit. Hæc cum de Deo in physica statuerit,
in metaphysica hæc non potuisse ad universum transferre, cum Deus ejus
in extremo mundi orbe sit, in quo ignis ille mundanus resideat, isque *πε-
περασμένος* dici nequeat. Vnum igitur & omne Parmenidis totam rerum
naturam esse, at in se, nec oculis, sed ratione ac ingenio spectatam. Men-
tem itaque philosophi hanc esse: Tametsi variæ contingerent rerum muta-
tiones, conversiones, generationes & corruptiones, philosophi tamen esse,
altius spectare, atque ipsam rerum naturam, a tot ejus formis modisque me-
ditando secernere. Id si fiat, apertum fore, omnem universitatem esse unam,
id est, continua serie inter se connexam & aptam, quamvis multæ res vide-
rentur separatim & per se consistere; eandem esse æternam nec a quoquam
genitam: præterea immutabilem, id est, nullam ejus partem naturam suam
amittere posse, licet omnes varie transferantur, & modo hanc, modo aliam
ingrediantur naturam, denique immobilem, id est, omnes, qui contingant in
rerum natura, motus haud impedire, quo minus ipsa tamen moles in uni-
versum considerata stabilis & inconcussa maneat. Non sine magna verifi-
cilitudinis specie hæc dici, & propius reliquis Parmenidei unius & universi
explicationibus ad scopum collineare, fatebitur quilibet, qui hypotheseos
præ-

p) *Manud. ad philos. Stoic. l. II. diff. IV. p. 134.*

q) *Opp. T. I. p. 206.*

r) *P. III. c. 19. p. 246.*

s) *Ad Boët. de consol. philos. p. 72.*

t) *Plan. theol. du Pythagoreisme p. 16.*

u) *Syst. int. c. IV. §. 21. p. 462. seqq.*

x) *Hist. atheismi Sect. I. c. XXX. §. 3. p. 205. 206.*

y) Iti enim intelligenda sunt, quæ pec. epistola
de atheismo Parmenidis disseruimus, inserta Bibl.

Hist. philos. Tom. I.

*Germanique T. XXII. p. 90. seq. ubi non, absolven-
dum esse Parmenidem, sed retinendum assensum,
cum & tolerabiliorem explicationem admittat,
probare contendimus. Quod non satis expressit
doctissimus Interpres Gallus, reliqua eleganter &
perspicue enarrans.*

z) *Ad l. c. CVDWORTHII p. 468.*

a) *De nat. Deor. l. I. c. 11.*

b) *Lib. IX. f. 22.*

Hhh hhh h

præjudicio impeditus haud est. Pythagoreum enim & Platonium sensum minori ei probabilitate tribui, vel inde constat, quod unum universum hoc non finitum tantum, sed & σφαιροειδὴ dixit, quod, ita explicare, ut Deus dicatur πέρας καὶ μέτρον τῶν πάντων, quod vult CVDWORTHVS, quodque absolutæ perfectionis sit, frigidum prorsus esse & a Parmenidis mente alienum, recte monuit Ven. WOLFIVS. ^c Cumque Parmenides, ut supra observatum, prius Pythagoreos audiverit, & post eos demum Xenophanem, probabilius est, posterioris mentem expressisse, vel cum illorum systemate copulavisse & in concordiam redegit. Certe Platonem adulterasse Parmenidis doctrinam, veteres, uti supra dictum, dudum observarunt. In eo tamen, pace viri summi, ab hac ejus doctrinæ Parmenideæ explicatione recedendum esse putamus, quod Deum ab hac unius & universi notione removendum esse putat. Obstare his videtur, non τὸ παντός tantum notio, quæ Deum quoque complectitur, in universo comprehensum, licet ille pars tantum ejus sit: sed & affectiones uni universo tributæ, quæ locum sine Deo habere nequeunt. Nec obstat, universum dixisse finitum, id enim ratione tantum termini, non vero virtutis intelligendum esse, ex conceptu Dei Parmenideo intelligitur, nec aliter Xenophanes quoque statuit, quem tamen in universo Deum comprehendisse, ipse vir doctissimus statuit. Nobis itaque admissa egregia observatione, Parmenides metaphysicam & abstractam universi ideam sibi finxisse, illique attributa ista tribuisse; eodem fere modo, quo Xenophanis unum explicuimus, intelligendus esse videtur, hoc tamen discrimine, ut, cum Xenophanes unum universum vi tantum quadam divina animatum admiserit, Parmenides Pythagoreis sententiis innutritus Deum tanquam formam informantem, ignem nempe mundanum per universum diffusum, aut in extremo universi orbe speciali ratione residentem, indeque per omnia permeantem statuerit: qua ratione Deus quidem corona est, metaphorico dicendi genere, ut solent poëtæ, adumbratus, ardore lucis orbem continens, principium tamen universi demiurgicum constituit; abstractione vero mentali considerato universo, unum idemque cum eo est, iisdemque attributis gaudet; quæ a Pythagoreo systemate non nisi in eo abludunt, quod hoc monadem tantum causaliter & efficienter, Parmenides vero subjective & inhæfive (liceat paulisper perspicuitatis causa εἰσαγαγεῖν) explicet.

Physica Parmenidis.

§. X. Hactenus metaphysice & in rationis tantum præcisione universi naturam consideraverat Parmenides, hæcque certissimis rationibus constare existimabat: ut vero earum quoque, quæ sensibus exponuntur, rerum naturalium, earumque mutationum causam probabilem redderet, physicam quoque partem rationibus instruxit. Quam licet ob materiæ perpetuum, quem a veteribus assertum ipse quoque admiserat, fluxum & mutabilitatem eadem, qua metaphysica, certitudine non niti crederet, principiis tamen partim Ionicis, partim Pythagoreis usus, ita de rerum naturalium principiis, gene-

generatione & alteratione differuit, ut non ineptum nobis systema efformaret, quod recentiori ætate Bernardinum Telesium recoxisse, ad hæc tempora delati suo loco prolixius exponemus. Ita vero ratiocinatus est, si veteres audias, Parmenides:

VII. Elementa sive principia rerum calidum sunt & frigidum: & hæc ignis atque terra sunt, quorum ille causa efficiens est, hæc materialis. Ita docuisse Parmenidem, ut rerum sensibus patentium causas exponeret, LAERTIVS, ^d PSEVDO-ORIGENES, ^e PLVTARCHVS ^f aliique veterum testantur, idque qua ratione intelligendum sit, ex adductis in antecedentibus facile cognosci potest. Tantumque hæc elementa inesse omnibus dixit, ut in sole quoque calidum & frigidum reperiri assereret. ^g Hæc vero ad principia physica, non ad metaphysica referenda esse, ex supra dictis probe observandum est, videturque Parmenides Pythagoreos quidem esse secutus, posthabito tamen discrimine inter ignem naturæ & elementarem. Illum vero universi orbem cingere, ex adducto Ciceronis loco eum statuisse constat, id quod ab antiquissimis philosophis, ut alia quoque, accepit. Ceterum præter ignem & terram, quæ principiorum instar posuit Parmenides, amorem quoque & litem si non inter principia, inter affectiones tamen eorum retulisse, versus ejus ab ARISTOTELE, ^h SEXTO EMPIRICO ⁱ & STOBÆO ^k servatus innuit, quo in dogmate necessitatem, id est intrinsecam τῆς χάρις dispositionem præsupposuisse cum Hesiodo Parmenidem, PLATO ^l affirmat. Ex quibus constat, Parmenidem in explicanda rerum naturalium γενέται theologorum Græcorum systema valde secutum fuisse, & in eo mixturam particularum ita posuisse, ut igne intus latente limum illum humidum, quem terram dixit, commovente, calidoque innato partes humidas fermento quasi inficiente, partes heterogeneæ separarentur, coirent homogeneæ, & istius necessitatis commotione & formatione elementa, exque horum inter se conjunctione & mixtura res omnes orirentur. Ex his vero sequitur, quod initio monuimus, universi constitutionem a materialium rerum conformatione esse distinguendam.

VIII. Luna ejusdem cum sole splendoris est, ab hoc tamen mutuum lucem accipit. ^m

IX. Terra rotunda est, & in medio posita. Primum hoc asseruisse Parmenidem, LAERTIVS ⁿ auctor est.

X. Terra undique æqualiter distat, æquilibrioque suspensa, ut causam non habeat, cur huc potius, quam illuc vergat: & licet concutiat, loco tamen commoveri non potest. ^o

XI. Homines primi ex limo geniti sunt, mediante calido & frigido,
Hhh hhh h 2 quo

d) Lib. IX. f. 22.

f) l. c. adv. Colot.

g) LAERTIVS l. c.

h) Metaphys. l. I. c. 4.

i) Adv. mathemat. l. IX. f. 9.

k) Eclog. physic. c. 12.

e) l. c.

l) In convivio.

m) STOBÆVS l. c. c. 24.

n) LAERT. l. IX. f. 23.

o) PLVT. de plac. phil. l. III. c. 15. qui primum terræ loca habitata discrevisse duabus sub circulis solstitialibus jacentibus zonis ait.

quo constant, ut omnia. Apud LAERTIVM^p est ἡλῆς ex sole, quod commodum sensum non patitur, nisi dicas, ignem illum solis causam fuisse & effectricem & materialem hominis anima præditi, cum sol quoque calido & frigido constet, quod tamen nostro iudicio verbis Laërtii non facit satis. Recte itaque ALDOBRANDINVS & MENAGIVS præferunt lectionem Cod. Basileensis, qui ἐξ ἰλῦος habet, quod etiam cum systemate Parmenidis physico concordat, quod ex chao, sive limo igne agitato omnia prodiisse statuit.

XII. Mundus olim interiturus est. Modum non addit, qui hæc refert PSEVDO-ORIGENES,^q conjiciendum tamen, Parmenidem nec a Pythagoræ nec a Xenophanis systemate abiisse, & ignis conflagratione periodica innumeras mundorum vicissitudines asseruisse. Universum enim non corrumpi ex supra dictis notum est.

XIII. Pars animi principalis in pectore residet.^r

*Dialectica
Parmenidis.*

Pauca hæc sunt, quæ ex physicis Parmenidis placitis nobis servavit antiquitas. Dialecticæ non ignarum fuisse ex eo probare contendit SEXTVS EMPIRICVS,^s quod Aristoteles ejus discipulum Zenonem, ejus artis auctorem faciat, quod tamen misere concluditur. Nec ex Platonis Parmenide, quod vult FABRICIVS,^t argumentum sumi potest, cum ille dialogismus nunquam inter Parmenidem & Socratem habitus, sed a Platone confictus sit. Quod vero SARISBERIENSIS^u habet: *Parmenidem Ægyptium in rupe vitam egisse, ut rationes logicas inveniret*, sine teste fide digno dicitur. Probabilius diceretur, artis dialecticæ mysteria Parmenidi non ignota fuisse, si verum esset, quod Phavorinus ait apud LAERTIVM,^x argumento eum usum, quod Achillem vocat, Zenoni ab aliis adscriptum: verum in hoc quoque certius argumentum desideramus, nec videtur Parmenides ultra naturales ratiocinandi regulas vel mathematicos canones de dialecticis fuisse curiosus.

*Platonis doctrina
Parmenidea.*

§. XI. Conscripsit, quod jam innuimus, PLATO dialogum metaphysicum, quem a collocutore præcipuo *Parmenidem* inscripsit: inque eo veram Parmenideæ hypotheseos de uno summo & unitatibus in eo sitis atque fundatis se explicuisse videri voluit. Nihil vero agit aliud, quam ut, eleganter summam complectente FICINO,^y doceat, *quemadmodum ipsum unum rerum omnium principium sit, super omnia, omniaque ex illo, per illud, atque ad illud, quoque pacto id ipsum extra omnia sit, & in omnibus*. Ad cujus cognitionem metaphysicam ut gradatim ascendat, a sensibilibus ad intelligibilia, sive unitates & ab his ad summam monada, in qua, tanquam radice, reliquæ omnes hærent, ascendit. Prolixe itaque de ideis hic disputat, &, quæ a Pythagoreis de numeris acceperat, iis aptat. Ex quibus, si cum istis conferantur, quæ in antecedentibus diximus, patet, multum abesse hanc Platonis doctrinam a genuino systemate Pythagoreo. Cum itaque

p) f. 22.

q) l. c.

u) *Metalog. l. II. c. 2.*

x) f. 23.

r) PLVT. l. c. l. IV. c. 5.

s) *Adv. mathem. l. VII. f. 6.*

t) *Ad l. c. SEXTI.*

y) In argum. ad hunc dialogum p. m. 42. summam quoque dedit STANLEIVS P. X. p. 877. quem perspicuitatis causa sequimur.

que supra de Platonis hac de re mente satis actum sit, aliud non afferimus, nisi quod spuriam hanc Parmenideam philosophiam paucis adumbramus, licet totus dialogus, anfractuosa disputatione obscurus, legendus ei sit, qui nugas Platonicas accurate intelligere cupit. Potiora hæc sunt.

I. Omnia unum sunt & multa; unum est idea originalis, multa vero singularia.

II. Dantur ideæ, hoc est certæ quædam communes naturæ, quæ includunt singularia, & eorum causæ sunt, a quibus naturam & nomen fortiuntur. Multa vero existentiam habent, prout ex uno participaverint in speciebus istis.

III. Singularia neque subsistere, neque intelligi possunt, nisi in ista specierum communitate. Vnum itaque species est, aliud individua in uno comprehensa.

IV. Ideæ istæ gemina ratione subsistunt in mente nostra ut notiones, & in rerum natura ut causæ.

V. In rerum natura ideæ existentes virtutem habent, tam existentiam, quam nomen largiendi.

VI. Omnia entia ad hanc ideæ unitatem reducuntur, suntque adeo res invisibiles.

VII. Idea duplex est, αὐτὸ τὸ καλὸν ὃ ἔστι καὶ τὸ ἀγαθόν, pulchrum quod idem est ac bonum, & omnes res quas concipimus, tanquam ideas. Prius Deus est, alterum sunt species rerum in ordine naturæ.

VIII. In ideis illis secundis unum est aliquod, quod est fundamentum omnium singularium & individuorum.

IX. Vna eademque species in pluribus individuis divisim existentibus, penitus est, neque a se ipsa distincta, sed in se ipsa tota una.

X. Multa, id est singularia, ita ex ideis suis participant, ut indivisibiles maneant ideæ, & essentiam in se ipsis habeant, nec meræ relationes sint.

XI. Etsi notiones mentis nostræ ideas rerum referunt, & æternas naturæ formas exprimunt, non tamen sunt entia realia, sed tantum similitudines & imagines entium; communicatio tamen ab ideis cum notionibus mentis derivatur.

XII. Primariæ ideæ archetypæ proprietates sunt, ut non sit multiplex, neque partibus & figura vestita, sed infinita; ut motu destituatur omni; ut sit æterna; ut potentiam & facultatem existendi omnibus conferat, ipsa vero omnem excellat essentiam, ut per omnes res diffundatur, & multiplicitem unitatis limitibus circumscribat.

XIII. Idearum secundariarum proprietates sunt, ut sint unum, sed finitum; ut in mente quidem divina existant, in singularibus tamen conspiciantur, e. g. humanitas in homine, ut sint eadem & diversæ, eadem in se ipsis, diversæ in singularibus, ideoque quiescant & moveantur; ut principiis contrariis agant, ita tamen ut contraria hæc uno similitudinis vinculo

conjungantur, unde tertium quoddam existat: ut in tempore agant, quicquid agant, semper tamen permaneant.

Ex quibus parca manu, ne tædium difficilibus nugis lectori creemus, datis patet, Platonem metaphysicam Parmenideam valde corrupisse, quæque is de una rerum omnium natura dixit, ad ideas suas formasque rerum, & causas retulisse, indeque seriem entium per se talium ex prima monade, Deo, derivasse. Disputatum est nostra ætate, cum monadum doctrina a magno LEIBNITIO revocaretur, num Parmenideam ea philosophiam exhibeat, quod GODOFR. WALTHERVS ² erudito commentario demonstrare aggressus est. Etsi vero id non invito philosopho hoc summo fieri, ipsa ejus confessio ^a probat, rectius tamen ab ejusmodi comparisonibus abstinendum esse putamus, quæ plerumque systemata magis adulterant, quam illustrent.

Melissus.

§. XII. Parmenideam doctrinam secutus est MELISSVS Samius Ithaginis filius, ^b Parmenidis discipulus, qui vero, teste LAERTIO, ^c cum Heraclito quoque eo tempore versatus est, quo Ephesii de eo ab illo commendato nihil inaudiverant. Ex quibus circa Olymp. LXXXIV, ut habet Apollodorus quoque, floruisse colligitur. Fuit in republica quoque administranda magni nominis, tantæque inter cives auctoritatis, ut classi præficeretur, qua, referente PLUTARCHO, ^d Athenienses navali pugna vicit. Scripsisse librum *de ente & natura* auctor est Alexander Aphrodisiensis apud BESSARIONEM, ^e qui vero intercidit. Doctrinam prorsus secutus est Eleaticam, testibus enim veteribus statuit:

I. Principium rerum omnium unum esse, & immobile. ^f

II. Vnum hoc omnia esse.

III. Vnum hoc ens esse infinitum, factum enim non esse, adeoque principium & finem non habere, non dari vero infinita plura, quam unum. ^g

IV. Infinitum hoc ens universum esse, & immutabile, atque immobile, & unum, sibi ipsi simile & plenum. Vacuum enim non dari, adeoque neque motum in universo, sed tantum videri esse. ^h

V. Res non generari atque corrumpi, verum ita tantum nobis videri. ⁱ

VI.

²) In *sepulchris Eleaticis reſeratis* c. III. §. 6. p. 17. ſeqq. qui ita Parmenideam doctrinam ordinat: I. Exiſtentia differt ab eſſentia rerum. II. Eſſentia rerum exiſtentium extra illas eſt. III. Sunt quædam res ſimiles, quædam diſſimiles. IV. Quæ ſimiles ſunt, eodem eſſentiæ conceptu comprehenduntur. V. Omnes res referuntur ad certas claſſes & ideas. VI. Omnes ideæ in uno exiſtunt, in Deo, hinc omnia unum ſunt. VII. Scientia non eſt notiſſima ſingularium ſed ſpecierum. VIII. Diſſert illa a rebus exiſtentibus. IX. Cum hæc ideæ in Deo ſint, ideo latent hominem X. Hinc homini incomprehenſibilia ſunt omnia. XI. Noſtiones mentis idearum umbræ ſunt & imagines. Valde tamen timemus, ut hæc omnia Platonis mentem exprimant, multo minus Parmenidis. Verum

in tam obſcuro argumento & tractatione facile licet diſſidere.

a) Suas enim monadas eſſe τὰ ὄντας ὄντα, ſubſtantias ſimplices, Deum, animas & mentes ſimulacra univerſitatis ait in ep. ad HANSCHII tr. de enthuf. Platonico.

b) LAERT. l. IX. ſ. 24. conf. MENAG. ad h. l.

c) *ibid.*

d) *Adverſus Coloten* T. III. p. 434.

e) *Contra calumniat. Platon.* l. II. c. 11. conf. FABRIC. *Bibl. Græc.* vol. I. p. 778.

f) ARISTOT. *phyſic.* l. I. c. 1.

g) *ibid.* LAERT. l. IX. ſ. 24. & MENAG. ad h. l. qui plura veterum loca laudat.

h) ARISTOT. *phyſic.* l. IV. c. 8.

i) PLATO in *Theat.* SEXT. EMPIR. *Pyrrhon.* hyp.

VI. De Diis nihil definiendum esse, neque enim illorum certam dari cognitionem. ^k

Nihil in his est, quod non Parmenideam metaphysicam sapiat, & ibi explicatum sit. Ex quo sequitur, hæc non ad physicam philosophiæ Eleaticæ partem referenda esse, in qua sine dubio Parmenidem quoque secutus est. Nec obstant, quæ Melisso tribuunt PALAEPHATVS ^l atque SVIDAS, ^m dixisse: ea, quæ nata non sunt, originem non habere: " Aperte enim hæc distinguunt inter universi rationem æternam, & ea quæ nascuntur atque intereunt, quorum illud ad metaphysicam, hoc ad physicam Eleaticam pertinet. Ex his vero de atheismo Melisso imputato judicandum est, qui cum Parmenide eadem causa statque caditque. Prius BVDDEVVS, ^o posterius AVCTOR *artis cogitandi* ^p & REIMMANNVS ^q tuentur. Quæ enim de Diis dixit, esse incertum, an sint? id ad physicam partem pertinet, in qua cum omnia igne & terra constare dixerit, necessario Deos gentilium subvertit. Univerfo autem Deum formaliter inesse, metaphysica Eleatica assererat: quod an atheismum involvat, nec ne, facile judicari potest. "

§. XIII. ZENO, a patria Eleates dictus, quo cognomine ab aliis Zeno- Zeno Eleates.
nibus, philosophiæ studio claris, de quibus hætenus dictum est, præcipue a Cittieo, Stoicæ familiæ parente, distinguitur, patrem naturalem habuit Teleutagoram, Parmenides vero, quem audivit, eum tantopere dilexit, ut filium adoptaret, ^s quo nomine tamen male apud quosdam audit, quod incesto amore ab eo diligeretur. PLATO ^t procerae staturæ fuisse, & elegantis ait. Non vero philosophia tantum, sed etiam republica gerenda valde inclaruit, scriptisque eruditissimis magnam sibi famam peperit. Nulla vero re magis nominis celebritatem sibi conciliavit, quam magno & imperterritito, quem inter supremos cruciatus, ostendit animo. Rem varie narrant veteres: VALERIVS MAXIMVS, ^u patriam, ait, egressum, Agrigentum, miserabili servitute obrutum petiisse, tanta fiducia ingenii ac morum suorum fretum, ut speraverit, & tyranno & Phalaridi vesanae mentis feritatem a se eripi posse. Postquam deinde apud illum plus consuetudinem dominationis, quam consilii salubritatem valere animadvertisset, nobilissimos ejus civitatis adolescentes inflammavisse cupiditate liberandæ patriæ. Cujus rei indicium cum ad tyrannum manasset, convocato in
forum

hyp. l. III. c. 7. f. 65. SIMPLIC. ad ARISTOT. phys. l. I. c. 3. LAERT. l. c. & MENAG. ad h. l. ARIST. de cælo l. III. c. 1.

k) LAERT. l. c.

l) De incredib. p. 8. ed. GALEI.

m) In γενετική T. I. p. 473.

n) Apud Palæphatum est: ἐν ἀρχῇ ἦσαν, ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔσται, quæ rectum sensum non fundere, vidit VOSSIVS ad h. l. sed perperam emendavit. Voculam enim, ἔκ ante ἐγένετο, deesse ex Suida patet, qui ita exprimit: τὸ μὴ γενόμενον ἔκ

ἔχειν ἀρχήν. Ita enim cum Eleaticis Peripatetici quoque statuerunt, mundum nunquam natum, sed æternum fuisse, licet diverso sensu. Ex horum vero familia Palæphatum fuisse THEON & TERTZES asserunt.

o) Thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 61.

p) P. III. c. 19. p. m. 362.

q) Histor. atheismi l. c. p. 207.

r) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 472.

s) LAERT. l. IX. f. 25. SVID. in Zeno T. II. p. 8.

t) In Parmenide. Eleaticum Palamedem vocat.

u) Lib. III. c. 3.

forum populo, torquere eum vario cruciatus genere cœpisse, subinde quærentem, quosnam consilii participes haberet: at illum eorum neminem nominavisse, sed proximum quemque ac fidissimum tyranno indicavisse, & suspectum reddidisse, increpitantemque Agrigentinis ignaviam & timiditatem effecisse, ut subito mentis impulsu concitati Phalarim lapidibus prosternerent. Alii * aliter rem referunt, Satyrus enim contra Nearchum, vel ut alii volunt, Diomedontem tyrannum conspiravisse, tyrannique aurem mordicitus tenendo non dimisisse, cum ei quædam manifestare se velle simulasset, donec vulneribus confectus concideret, ait. Id quod de naso morfu ablato refert Demetrius; Antisthenes nominato tyranno, post omnes ejus amicos, civitatis peste, linguam morfu abscissam in os ejus expuisse, sicque ad opprimendum lapidibus tyrannum cives excitavisse; Hermippus vero in mortario contusum fuisse tradit. Ex quibus liquet, valde incertas esse totius historiæ circumstantias, ut in ejusmodi narrationibus solet, valde variantes. Et Valerium quidem Maximum & TERTULLIANVM ^y audiendos non esse, quorum ille Phalarim, hic Dionysium tyrannum nominat, ætas utriusque evincit. Etsi enim incerta Phalaridis ætas est, certum tamen mortem ejus ante Olymp. LVII, ut vult BENTLEIUS, & post Olymp. LXIX. i. quod contendit DODWELLVS, non accidisse: Zeno autem teste LAERTIO ^z, circa Olymp. LXXIX floruit. Dionysius vero neuter tam mature regnavit, cum utrumque vivum attigerit Plato. Hermippus vero & AMMIANVS MARCELLINVS ^a Zenonem Stoicum & Anaxarchum cum Eleate confundunt. Valerius sine ratione duos Zenones Eleates comminiscitur, quorum unus a Phalaride Agrigenti, alter Eleæ a Nearcho eqvuleo subjectus sit. De ipsa tamen rei veritate, cum consentiant veteres, dubitandum haud est, circumstantias conjecturis veras assequi impossibile. Generosum vero contemptum eorum fovit, qui opibus & dignitate emerent, quæ causa fuit, cur parvam Eleam fastui & splendori Athenarum præferret, quas ut peteret, nunquam adduci potuit, sed plerumque in patria vixit. ^b Refert etiam LAERTIUS ^c conviciis impetum vehementius excanduisse; cumque causam interrogaretur, respondisse: *Si maledicta æquo animo admittam, neque laudatus gaudio perfundar.* Ex scriptis, quæ adducit SVIDAS, ^d nihil ad nos pervenit: de Empedoclis vero dogmatibus & rebus, quod ille tradit, scripsisse, falsum esse ex temporum rationibus evincitur.

Philosophia
Zenonis
Eleate.

§. XIV. Philosophiam parte rationali, id est, dialectica auxisse Zenonem Eleatem, post ARISTOTELEM, ^e DIOGENES LAERTIUS, ^f SEXTVS EMPIRICVS ^g & SVIDAS ^h testantur, quos recentiores plerique ⁱ sequuntur.

Obser-

x) LAERT. I. IX. f. 26. Alios nominant MENAG. ad h. l. & P. BAYLE *Dict. T. IV.* art. Zeno T. IV. p. 536. not. C.

y) In apologet. circa fin.

a) Lib. XIV. c. 9.

b) LAERT. I. IX. f. 28.

c) Apud LAERT. IX. f. 27.

z) l. c.

c) f. 29.

d) l. c.

f) I. I. f. 18. I. VIII. f. 57.

g) Adv. math. I. VII. f. 7.

h) l. c.

i) PETR. RAMVS *schol. dial. I. I. c. 3. G. I.* VOSSIUS *de nat. & const. log. c. VIII. §. 2. P. GASSEND. de orig. & var. logic. c. 1. WALCHIVS hist. log. I. I. c. 2. §. 4. p. 499. seqq.* reliquique fere historiæ logicæ auctores.

Observatque GASSENDVS, ^k tres partes logicæ Zenonianæ fuisse, confe-
 quutionum, dialogorum, & contentionum, priorem recte ratiocinandi re-
 gulas, quas PROCLUS enumerat, exhibuisse, alteram colloquiorum apte
 instituendorum artem tradidisse, dialogos enim primum scripsisse Zeno- *An auctor*
 nem ex vulgi rumore refert LAERTIVS, ^l tertiam eristicam fuisse, cujus *dialecticæ?*
 tamen auctorem constituit LAERTIVS Protagoram. Duæ tamen hic oc-
 currunt difficultates, removendæ. Vna circa vocem, dialectica & eristica
 versatur, quæ eo, quo hic sumitur, sensu de Euclide demum & Megaricis
 reliquis adhibita est, ut supra ex LAERTIO ^m observatum: altera ea est,
 quod non tantum ex opinione disputasse Parmenides, sed inventor quoque
 argumenti Achillei fuisse dicatur, ut in antecedentibus monuimus. Tolli
 tamen utraque potest, si teneamus, vocem quidem dialectices juniorem fu-
 isse Zenone, rem vero, eo vivente in lucem quasi prodiisse. Euclidem
 enim Eleaticis scriptis insudasse suo loco demonstravimus. ⁿ Parmenidem
 vero de logica arte curiosum fuisse, veteres tacent, artis tamen ratiocinan-
 di præcepta calluisse naturalia & mathematica in præcedentibus diximus.
 Imprimis vero Eleaticorum duplicem, quem asserebant judicandi modum
 ex ratione & opinione occasionem dedisse, verisimile est ad contentiosam
 disputandi rationem descendendi. Cum enim metaphysica Eleatica sensi-
 bus tantopere adversaretur, non potuit non ea magnis argumentorum pha-
 langibus oppugnari, quæ ut eluderent, cum absurdam hypothesein veris
 non possent, falsis ratiociniis tuiti sunt, unde oblata Zenoni ansa de regulis
 circa hanc rem cogitandi. Certe Eleaticas doctrinas hoc argumentorum
 genere eum defendisse veteres non negant. ⁿ

§. XV. Metaphysica & physica dogmata, si principia spectes & fun- *Metaphysica*
 damenta, eodem, quo antecessores in Eleatica schola, modo instruxit, in *Zenonis.*
 quibusdam, ut solet, mutavit. Doctrinam vero ejus metaphysicam ita ex-
 ponit ARISTOTELES: ^o

I. Impossibile est, ut, si aliquid sit, id genitum sit, vel fiat; cum enim,
 quicquid gignitur, vel ex similibus, vel ex dissimilibus gignatur, neutrum
 fieri potest; in illis enim, omnia eundem ad se invicem respectum habent;
 in his nihil ex non ente, vel minore vel deteriore, ens, majus vel melius
 oriri potest.

II. Ergo unum tantum ens est, & hoc Deus est.

III. Ens hoc excellentissimum est, adeoque æternum, & unum tantum.

IV. Vnus itaque Deus est, isque gubernat omnia, gubernari enim haut
 potest, quia esset alio inferior, nec posset facere, quæ vellet.

V. Cum unus sit, omni quoque parte similis sibi est, videndo pariter
 & audiendo, & reliquorum sensuum quovis. VI.

k) l. c. c. 2. l) l. III. f. 47. n) l. IX. f. 22.

m) Vidit hoc CICERO Acad. Qq. l. IV. c. 42.
 Euclidem & Megaricos ex Eleaticis multum pro-
 fecisse.

n) PLUTARCH. in Pericle T. III. p. m. 278.

PLATO in Phædro, Timon apud LAERTIVM
 l. IX. f. 25. conf. BAYLE l. c. not. A. PARKER
 de Deo disp. VI. sect. 2. p. 492. GASSENDVS de Lo-
 gica c. 2.

o) De Xenophane, Zenone, Gorgia, c. 3. T. I. p. 942.

VI. Cum omni parte similis sit, rotundum esse oportet, neque enim parte una hanc, aliam parte altera figuram præ se ferre potest.

VII. Quia æternus est, & unus, & rotundus, neque finitus est, neque infinitus. Vnum enim neque enti, neque non-enti simile est.

VIII. Cum tale unum sit Deus, neque moveri potest, neque immobilis est, illud enim rebus multis convenit, hoc non-enti.

IX. Neque locus est, neque motus. ^p

Series hæc est ratiociniorum Zenonis, si Aristotelem, & vulgarem libri ejus inscriptionem ^q sequamur, cujus quoque fide, non satis hac in re firma standum est. Neque tamen ea quoque difficultate carent. Primum enim nodos hic nectit SENECA, ^r qui Zenonem ait, *nimia subtilitate omnia negotia de negotio dejicientem dicere, nihil esse. Huic igitur si credendum, ne unum quidem esse. Quid ergo, ita infert, nos sumus? quid ista, quæ nos circumstant, alunt, sustinent? tota rerum natura umbra est, aut inanis, aut fallax.* Summum hunc scepticismi gradum esse, nemo non videt, sed hæc uni quoque metaphysico, quod adstruxit Zeno, refragari, apertum est, unde Zenoni tribuere vix audent IVSTVS, LIPSIUS ^s & P. BAYLE: ^t qui tamen adducto ARISTOTELIS loco a FONSECA luculenter explicato non sine verisimilitudine putat, Zenonem ista assertione tantum in disputationibus dialecticis usum fuisse, & ita, argumento ad hominem illato, ad absurdum eos deducere voluisse, qui cum Platone unitatem abstractam, vel punctum, ens esse dicerent. Alterum quod obscurissimam reddit Zenonis metaphysicam, est, quod incertum sit, quo sensu unum acceperit Zeno, utrum metaphysico, vel logico, vel physico? Bælius enim, quique ejus partes sequuntur, ^u unam substantiam Spinosisticam ab eo tradi, clarissimum esse pronuntiant, & in eodem cum Xenophane & Parmenide luto hæsisse putant. CUDWORTHVS ^x vero, unum Xenophanis, Parmenidis & Melissi, cum uno Zenonis convenire, mundumque non esse corporeum, sed divinum statuit, cujus partes sequitur cl. REIMMANNVS. ^y Et sane, si dicendum, quod res sit, impossibile fere de vera Zenonis mente statuere: qui Deum quidem asseruit, qualem vero ei vim vocabulo subjecerit, nusquam explicuit, adeoque, & Spinozistico & orthodoxo sensu explicari potest. Recte itaque non minus quam modeste fecisse nobis censetur ven. MOSHEMIVS, ^z qui de ejus disciplina pronuntiandum esse illud TERENCEII monet:

Incerta

p) Conf. IDEM. *Phys.* l. VI. c. 9.

q) Dubiam eam fecit *ἡγεμονία* FABRICIVS ad SEXT. EMPIR. *Pyrrhon. hypotyp.* l. I. §. 125. not. M. usus tum auctoritate Codicis Lipsiensis, tum ratiociniis, ut evinceret e. l. non de Xenophane, sed de Zenone c. 3. non de Zenone, sed de Xenophane agere. Nondum tamen deferenda nobis communis lectio videtur. Vni enim Codici Lipsiensi omnes alii recte opponuntur. Nec, quæ Sextus affert Xenophanis dogmata, tam affinia sunt iis, quæ c. 3. afferuntur, ut non potius

iis quæ c. 1. differuntur conveniant. c. 2. etiam diserte Zeno Xenophani, de quo disputatur, opponitur. Nec Xenophanes dixit, Deum esse nec ens, nec non-ens, sed ens unum, quod c. 1. traditur. Alia mittimus. r) *Epist.* 58.

s) *Manud. ad philos. Stoic.* l. II. diff. 4. p. 136.

t) l. c. not. B.

u) BVDDEVS *thes. de atheismo* c. I. §. 19. p. 62.

x) *Syst. intell.* c. IV. §. 21. p. 473.

y) *Hist. atheismi* c. XXX. §. 5. p. 208.

z) Ad l. c. CUDWORTH.

Incerta hæc, si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Ita enim recte rationes judicandi de systemate Zenoniano iniri, patet vel ex eo, quod a communibus reliquorum philosophorum notionibus discessit, nimiaque abstractionum metaphysicarum subtilitate, uni suo omnes entis & non-entis affectiones & prædicata denegavit, adeoque neque mobile, neque immobile, neque finitum, neque infinitum esse dixit, id est, ex entium vel non-entium classe non esse affirmavit, sed metaphysicum quid sibi concepit; cum nihil ens esse diceret, quod non aliquam haberet magnitudinem. Hunc metaphysicum conceptum cum non explicuerit, quis, quæso, has dispellet tenebras? Quia tamen operosis contra motum pugnavit argumentis, quæ copiose explicuit BAYLE,^a suspicio non injusta est, a metaphysica Eleatica eum non recessisse, nugis tamen & tricis dialecticis rem in se obscuram magis obscurasse & reddidisse implicitam. Talia enim ratiocinia sunt, quibus motum impugnavit.^b

X. Plures mundi sunt. ^c Eleaticum hoc est, ab antecessoribus relictum Zenoni.

XI. Vacuum datur nullum. ^d Necessario κύριον δόγμα physicorum ante Aristotelem, Zenoni quoque placuit, qui motum locumque negavit, & ad utramque extensionem requisivit. Hinc enim innumeras oriri difficultates ea satis probant, quæ nostra ætate inter Cartesianos & Gassendi sequaces, itemque inter illos & Newtoni atque hujus & Leibnizii assecclas de hac re disputata sunt. ^e

XII. Natura omnis consistit in calido & humido, ex frigido & arido, quæ inter se commutantur.

XIII. Homo ex terra factus est, animaque ejus ex quatuor istorum temperamento extitit, nullo eorum prædominante.^f

§. XVI. Hactenus metaphysica quadam ratione de universo disputavit Eleatica secta; physica secundum opinionem exposuit, & a sectis arbitrariis illustravit principiis. Aliter vero rem instituit LEUCIPPVS, quem Eleatem quidam faciunt, Abderitanum alii; sunt etiam qui Melium dicant. ^g Is vero, etsi Zenonis erat discipulus, & Melissi forte quoque, ^h eandem tamen, quam præceptor tenuit, de rebus naturalibus differendi viam non tenuit, novumque in hac secta excogitavit systema physicum. ⁱ Scripsit *opus physicum*, hodie deperditum, unde, quæ de eo referunt, hauserunt scriptores veteres. Liber etiam *de mente* ei tribuitur & scripta alia, ^k quæ plerique discipulo ejus Democrito, qui Leucippeam physicam perfecit & absolvit, adscribunt.

*Leucippus
Eleaticam
philosophiam
immutat.*

Iii iii i 2

§. XVII.

MAIZEAUX *Ep. ad Contem T. II. recueil de prec. etr. p. 372.* ^f) LAERT. l. c.

^g) LAERT. l. IX. f. 30.

^h) TZETZ. *Chil. v. 980.*

ⁱ) PSEUDO-ORIGENES *philosophum. c. XII. p. 88.* ^k) Conf. FABRIC. *Bibl. Græc. V. I. p. 778.*

^a) l. c. not. E.

^b) ARISTOT. *Phys. l. VI. c. 9.*

^c) LAERT. l. IX. f. 29.

^d) *ibid.*

^e) Inde enata occasio, quod Leibnizius nihil novi oriri, vel interire prorsus quicquam diceret, Leibniziana cum Eleaticis comparandi cl. DES

*Rationes de-
relictæ me-
taphysicæ
Eleaticæ.*

§. XVII. Rationes vero cur, & quomodo Eleaticam metaphysicam dereliquerit Leucippus, novumque systema secutus sit, quod naturali magis modo, quique sensibus etiam satisfaceret, instrueretur, comparatis scholæ Eleaticæ circumstantiis facile detegi possunt. I. Scilicet ex antecedentibus repetendum est, metaphysicis argumentis atque abstractionibus maxime sensus offendisse Eleaticos priores, & de universo ita statuuisse, ut non possent non sensuum labefactari testimonia, nutareque, quæ ad explicanda rerum sensibilibus *φανόμενα* afferebant, principia. Quibus medicina adhibita, quæ saluti esse debebat, fuit exitio. Sensuum enim cum fidem accusarent, & a veritatis certæ cognitione removerent, sola opinione illis relicta, actum erat, si verum fatendum, de tota physica, quæ nullius naturalis effectus causam & rationem afferre poterat, quæ non contraria ratione convelleretur, vel metaphysico etiam argumento aliquo everteretur. Id quod viris, serio & secundum naturam philosophari cupientibus necessario displicuit.

II. Fuisse inter hos Leucippum & Democritum, iudicii, quo pollebant, acies facile suadet. Qui cum solida magis desiderarent, & objectionibus physicorum premi systema Eleaticum cernerent, frustra ad præceptorum industriam confugiebant. Nihil enim illi reponebant, nisi inanes strophas & subtilitates dialecticas, quibus irretitur quidem, non vero eruditur, animus: id quod imprimis Zenonem, Leucippi præceptorem fecisse, in antecedentibus probavimus. Eæ vero homines hos, naturæ arcanorum noscendorum avidissimos, non fatiabant, unde ansa enata est de mutando agitando systemate Eleatico, ut magis naturæ & sensibus responderet.

III. Neque tamen, cum Eleatica displicerent, ad alias sectas recurrere licebat, aliudque naturæ systema sequi. Ionici enim in illis terrarum partibus minus innotuerant, & ipsa quoque eorum physiologia nimis sapiebat metaphysicam, Pythagorei vero, qui magna sui fiducia de rebus naturalibus differebant, eodem fere, quo Eleatici, hærebant luto, & mysteria naturæ non retegebant, sed novis abscondebant, &, quod recte in iis culpat non nemo, ^m ad rationes etiam abstractas & immutabiles, veluti numeros & proportionales confugiebant, quibus natura rerum non recluditur. Propius itaque ad veneranda naturæ limina accedere ausi, relictis numeris, proportionibus, harmoniis, ideis, qualitatibus & formis elementaribus, quæque alia fuere asyla ignorantiae, ad quæ physici hætenus confugerant, ipsa adiere corpora, eorumque conditiones & naturam physicam & mechanicam examinantes, motum, figuram, partium situm, tenuitatem & similia: ex his cuiusque virtutes aestimarunt, actiones definierunt, effecta explicarunt, sicque inter rationem & sensus, ejectam hætenus per Eleaticos, revocarunt concordiam.

IV. Huic, quem sibi fixerant, fini obtinendo nihil magis favere videbatur, quam philosophandi methodus per atomos, id est per particulas materiæ

l) Certe ita illud adplicuerat, qui Ionica didicerat, Parmenides.

m) BURNET. *archæol. philos. l. I. c. XII.*
p. 433.

teriæ minimas & indivisibiles. Quam a Phœnicibus eorumque philosopho Mocho, vel Moscho a Posidonio derivari falso & sine probabili ratione, contra CUDWORTHVMⁿ libro primo demonstravimus. Notum tamen ex hætenus fuisse allatis, fuisse ante Leucippum & Democritum philosophos complures, qui in particulas minimas materiam dividerent. Ea enim ratione non Anaxagoras tantum particulas similes introduxit, sed Empedocles quoque, Ecphantus, Hippo, Heraclitus, alique minima tanquam *πρώτως ὄντα* in materia considerarunt. Nec a verisimilitudine abludit, Leucippum virum acrem occasionem inde arripuisse, de systemate atomistico cogitandi. Facile tamen, ut peracuto utebatur iudicio, difficultates pervidebat, quibus premebantur, qui ejusmodi particulas minimas in materia ponebant, quas ex ARISTOTELE^o passim discimus. Cum enim particulas istas qualitatibus induissent omnes, motum vero & conjunctionem a principio externo derivassent, sua istis affectionibus, quibus particulas vestiebant, vineta cædere, & systemata propria evertere videbantur, adeoque totam per particulas philosophandi methodum immutantes *ἅπλως* magis & naturæ convenienter de iis philosophari cœpere. Quæ si recte teneantur, facile dissensus veterum & recentiorum tolli poterit, utrum systema atomisticum Leucippi inventum fuerit, nec ne? Ante eum enim in particulas divisisse physicos materiam, negari nequit, systema vero atomisticum, quod particulas omnibus qualitatibus, præter figuram & motum, privat, frustra ante Leucippum quæras. ^p

V. Ea vero ipsa ratio, quæ ab Eleatico systemate Leucippum & Democritum alienabat, deferere quoque eos coëgit veteres, particularum qualitatibus instructarum architectos. Hæ enim formæ & qualitates non nisi mentis præcisione & abstractione cognosci poterant, & si hos audias, in solo etiam philosophorum ingenio extabant: ipsis vero constitutum erat, nihil admittere, quod non ipsam rerum naturam, sensusque testes haberet. Cum vero imprimis observassent, nugatos fuisse Eleaticos de causa motus universi differentes, alios vero philosophos Eleaticis non meliores, causam aliquam vel externam, vel internam metaphysicam motus auctorem posuisse, quam tamen nec sensibus assequi posse, nec ad naturam rerum explicandam necessario requiri existimabant, omne illud metaphysicorum principiorum genus rejecerunt, & secundum sensus & mechanicam corporum dispositiones ratiocinari instituentes, particulis indivisibilibus motus principium internum tribuerunt, cujus ope & particularum situ, figura & varia combinatione rerum omnium generationes demonstrarent. Ex quibus luculenter, nisi prorsus cœcutimus, constare putamus, cur Leucippus & Democritus, quique horum vestigiis institit Epicurus, in rerum naturalium per investigatione Deum omiserint. Eos enim ideo potissimum & directo scopo id fecisse, ut Deum e rerum natura tollerent, aperti ejus ho-

Iii iii i 3

stes

n) *System. intell. c. I. §. 6. seq. p. 9. seqq.* ad quem vero doctissimi Interpretis animadversiones observandæ.

o) Vid. libri *physici & metaphysici de generatione etc.*

p) Conf. MOSHEM. l. c. p. 23. not. 1.

stes & mechanisimi atheistici patroni, CVDWORTHIO asserenti ? vix fidem habeas. Verisimilius est, habuisse eos Deum pro causa metaphysica, quam in physis considerandam non esse credebant, sive, plane ens rationis Deum esse crediderint, sive eum tantum ex physica in metaphysicam quasi relegaverint, de quo, cum scripta ipsorum non extent, frustra disputari credimus, ideoque etiam de atheismo Leucippi & Democriti nihil certi & solidi dici posse existimamus.

VI. Licet vero a Xenophanis, Parmenidis, Melissi & Zenonis systemate valde discedebant Leucippus & Democritus, callide tamen ita argumentorum suorum aciem instruebant, ut ab Eleatico systemate non nimis recessisse viderentur. Vnum enim & ipsi ens ponebant, nempe atomos, vacuo, quod Eleatici priores abjecerant, inter non-entia numerato. Hos atomos figura, situ, ordine differre statuebant, sed esse tamen has solas modificationes materiæ asseriebant. Cumque ex innumera figuræ, loci, situs, & conjunctionis variatione rerum omnium faciem derivarent, facile iis erat, Eleaticorum de sensuum opinione & incertitudine sententiam novis roborare ratiociniis, id quod magna ostentatione fecisse Democritum, postea ostendemus.

VII. Ut vero nihil semel incipitur & perficitur, ita atomisticum quoque systema non simul & semel in justum habitum formamque effectum est, sed Leucippus initia formavit, Democritus auxit: qui cum difficultates omnes non sustulisset, immutavit id aliquantum Epicurus, & concinniore naturæ dispositionem juxta atomisticam doctrinam excogitavit. Cavendum itaque est, quod multis accidit, ne Democriti & Epicuri philosophiam naturalem inter se confundamus, ex hac illam illustrare aggressi. Differre enim inter se utramque, collatis *φιλοσοφούμεναις* utriusque, luculenter dispalescit. Leucippus enim & Democritus 1. ex atomorum inter se omnium concursu omnia oriri posse credebant; Epicurus quasdam atomos ita ab aliis diversas esse existimabat, ut nunquam concursu jungi possent. 2. Illi atomis motum directe tribuerunt descendentem, Epicurus leviter quoque declinantem. 3. Illi gravitatem inter se differentem atomis abjudicabant, hic tribuebat. Immo Leucippus quoque & Democritus vitam quandam inesse particulis individuis, si veteres quosdam audias, concedebant, quam præter innatum movendi conatum omnem iis dene- gabat Epicurus. Quod discrimen sine dubio causa fuit, cur non tantum Leucippi nunquam mentionem fecerit in scriptis suis Epicurus, sed cur etiam systema suum atomisticum ipsum invenisse, videri voluerit, quia scilicet putabat, sua a Democriteis valde differre.

VIII. Non omittendum vero & hoc est, in consideratione hujus physiologiæ generali, incertitudinem per omnem veteris philosophiæ historiam

Discrimen inter systema atomisticum Leucippi & Epicuri.

q) l. c. r) Conf. SCIPIO AQUILIAN. de plac. physic. ante Aristot. c. XIV. p. 62.

s) Ita intelligenda sunt verba LAERTII l. X. s. 13. ἔδὲ Δεὺκίππῳ τινὰ γεγενῆσθαι φιλόσοφον, non vero, quod GASSENDVS vit. Epic. c. I.

p. m. 131. & BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe p. 99. putant, negasse Epicurum, quod Leucippus philosophus unquam extiterit. De præceptoribus enim Epicuri loquitur Laërtius, Conf. FABRIC. l. c.

historiam late regnantem in hac quoque parte deprehendi. Dudum enim periere scripta non Leucippi tantum, sed Democriti quoque, polygraphi, adeoque ex certis & indubitatis fontibus de eorum decretis naturalibus judicari non potest. Ex aliarum itaque sectarum affeclis percipienda sunt de eorum opinionibus testimonia. Verum & horum pars major intercidit, nec quæ Theophrastus, Callimachus & Thrasyllus scripsere, ad horum virorum historiam pertinentia supersunt: ¹ quique ad nos pervenere, suspecti sunt, vel fidei malæ vel negligentiae. Prius enim de Aristotele, Leucippi & Democriti placita passim enarrante, observandum esse, supra jam in ejus vita dictum est, posterius Laërtio objicit BURNETIUS, ² " qui ab eo parum philosopho quædam perturbate recenseri, & ita enarrari queritur, ut neque consistere, neque coherere videantur, nisi laxè admodum singula exponamus. Ex recentioribus, præter PETRUM BORELLUM, cujus libri, quantum scimus, *de vita & philosophia Democriti* promissi, lucem non viderunt, IOH. CHRYSOSTOMVS MAGNENVS, in *Democrito reviviscente*, sive commentario *de vita & philosophia Democriti*, ³ ejus principiis novum systema physicum inædificavit, multa vero ex suo, quædam etiam ex Peripatetica schola adjecit. Laudant etiam NICOLAI HILLII *philosophiam Epicuri, cum Democritea & Theophrastea collatam* MORHOIUS ⁴ & FABRICIUS, ⁵ quam non vidimus. SCIPIO AQUILIANVS ⁶ quoque prolixè Leucippi & Democriti placita exposuit, non vero obscure tantum & satis confuse, ut solet, sed & solis Aristotelis testimoniis nixus: unde solus sequendus non est. Nec Epicurea quoque physiologia, ejusque interpres egregius PETRVS GASSENDVS aliter, quam diligenter observato discrimine Leucippeï & Epicurei systematis, in partes vocandus est.

§. XVIII. Physicam suam, quomodo ratiociniis instruxerit Leucippus, ex Democriti omnium optime philosophia videri potest, qui eam illustravit & perfecit. Dabimus tamen doctrinæ ejus summam, qualem nobis exhibuit LAERTIUS, ⁷ ut incunabula philosophiæ atomisticæ pernoscamus. Ita vero Leucippus tradidit:

*Physica
Leucippeæ.*

I. Univerſum eſſe infinitum. ⁸

II. Hujus partem plenam eſſe, partem inanem.

III. Partem plenam eſſe infinitis corpusculis ſive atomis, quæ infinita præſtent rerum principia & elementa in vacuo infinito.

IV. Ex his corpusculis in hoc inane incidentibus & ſibi invicem implicatis naſci omnia.

V. Sic autem fieri mundos infinitos, ⁹ ex his elementis oriundos & in ea reſolvendos: ex infinito per abſciſſionem multa corpora, omnigenæ figuræ

¹) Vid. IONSIUS *de Scr. Hiſt. phil. l. I. c. 14. p. 73.*

²) *l. c. p. 434.*

³) *Hag. Comit. 1658. 12.*

⁴) *Polyhiſt. T. II. p. 183.*

⁵) *l. c. c. VIII. ad XVII. p. 31. ſeqq.*

⁶) *l. IX. ſ. 30. ſeqq. quem ſecutus eſt PSEV-*

DO-ORIGENES *philophum. c. XII. p. 88. ſeqq.*

⁷) Exorſus eſt Leucippus physiologiam ſuam principio in Eleatica ſchola hætenus recepto, ſed diverſiſſimo ſenſu.

⁸) THEODORIT. *therapeut. Serm. IV. MENAG. ad LAERT. l. IX. ſ. 31.*

figuræ in magnum vacuum ferri, eaque in unum coacta, vorticem aliquem efficere.^e

VI. Istis vertiginibus corpuscula hæc offendere se invicem, ac circumvolvi modis omnibus, atque ita discerni, ut seorsim similia, quæ sunt sui similia, petant.

VII. Cum vero pondere sint æqualia, neque ob multitudinem circulari motu ferri possint, exilia quidem ad exterius vacuum contendere, velut diffultantia, cetera consistere, & innexa atque in se implicata invicem concurrere, atque primam concretionem quandam efficere rotundam.^f

IIIX. Hanc autem velut membranam existere, continentem in se omni-gena corpora, quæ dum secundum medii reluctationem circumvolvuntur, tenuem per gyrum membranulam fieri,^g juxta vorticis tractum, contiguus corporibus semper confluentibus, atque ita fieri terram, dum juncta manent, quæ ad medium ferebantur.

IX. Ipsum rursus exteriorem ambitum membranæ instar augeri, juxta externorum influentiam corporum, &, cum vertigine fertur, quæcunque attigerit, ea retinere.

X. Ex his quædam complicata concretionem facere, primo quidem humidam & luteam, exsiccata vero motu suo, quo cum toto circumaguntur, deinde accensa & ignita, siderum efficere naturam.

XI. Esse solis circulum extimum, lunæ terræ proximum, ceteris in medio horum positis.

XII. Sidera omnia ob celeritatem motus ignescere, solem vero inflammari a sideribus, lunam paululum ex sole ignis sibi usurpare.

XIII. Solem & lunam deficere, quod terra ad meridiem vergat, quæ vero ad septentrionem sunt, nivibus conspergantur, pruinis algeant, in glaciemque concrecant.^b Solem quidem raro deficere, lunam vero sæpe, quod sint impares eorum circuli.

XIV. Vt generationem, ita & incrementa mundi & diminutiones, & corruptiones ex quadam necessitate procedere. Qualis vero necessitas ea sit, Leucippus quidem non explicuit.ⁱ Ita pro uno metaphysico infinita elementa physica, sed qualitatibus nudata posuit, vacuumque hætenus in scholis physicorum a Thaletis ætate non admissum, ex exilio quasi revocavit. Qua in re utrum naturæ convenienter egerit, nec ne, neque veteres, neque recentiores inter se concordarunt. Inter illos enim plerique, etiam post Democritum vacuum, vel proscripserunt, vel extra mundum ablegarunt:^k inter hos vero, reducto, quod extorre veluti delituerat, vacuo, a Galilæo, Toricellio, Gassendo, Newtono, magna ea de re Cartesii & Leib-

nizii

e) Prælusit itaque Leucippus Cartesio, ut recte notatum HÆTIO *Cens. philos. Cartes. c. VIII.* & P. BAYLE *Dict. T. III. art. Leucippe p. 99.*

f) Lucem dat CICERO *de N. D. l. I.* qui alia levia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam & quasi adunca posuisse Leucippum ait.

g) PLVT. *de plac. philos. l. II. c. 7.*

b) *ibid. l. III. c. 12.*

i) LAERT. & PSEUDO-ORIGENES *ll. cc.*

k) Ita Pythagorei & Stoici, secundum quos mundus in vacuo infinito extramundano respirat. Vacuum vero ii admittere non potuerunt, qui animam mundi asseruerunt.

nizii sectatoribus mota illis est controversia, de qua ad nostra tempora delati pluribus differemus.

§. XIX. Sequacem Leucippus habuit Democritum, inter maxima antiquitatis ingenia numerandum, de cujus vita & philosophia scriptores in præcedentibus nominavimus. ¹ Patriam non habuit Miletum, ut quidam voluerunt, ² sed Abderam, Thraciæ oppidum, ³ non fama minus Democriti, quam simplicitate civium celebre, quæ in proverbium abiit. ⁴ Patrem alii Hegesistratum vocant, alii Athenocritum, quidam Damasippum, ⁵ trium filiorum parentem, inter quos Democritus natus fuit minimus. ⁶ Genus ei fuit nobilissimum, & illustribus majoribus satum. Tempus nativitatis varie definiunt scriptores veteres. Thrasyllus enim Olymp. LXXVII. 3. anno uno Socrate majorem natum esse dicit, ⁷ Apollodorus autem in chronicis Olymp. LXXX. 1. ponit, ⁸ quocum conveniunt, quæ ipse Democritus alicubi tradidit, XL annis Anaxagora se esse juniorem, si illum natum esse Olymp. LXX. 1. ponamus. AELIANVS ⁹ vero aperte fallit atque fallitur, qui Alexandri M. ætate vixisse, & conquestoris hujus de uno mundo subigendo inquietudinem risisse narrat, cum tamen infiniti mundi sint. Recte enim notatum GELLIO, ¹⁰ Socratem Democrito & Hippocrate natu posteriorem fuisse, sed temporibus quibusdam iisdem vixisse. Sic enim, si Alexandrum attigisset Democritus, post Socratem vixisset Olymp. XCVI. interemtum. Cumque per integrum fere seculum Democritus vitam duxerit, mirandum non est, ad varia eum tempora referri. ¹¹ Hoc vero certum ex dictis est, vixisse eum cum Anaxagora & Archelao, & Socratem quoque vivendo attigisse: ¹² quo tempore etiam Parmenides & Zeno atque Protagoras vixerunt. Belli enim Peloponnesiaci tempore maxime eum floruisse, CCC post urbem conditam annis, ait PLINIVS, ¹³ CCCXXIII, GELLIVS, ¹⁴ EVSEBIVS ¹⁵ Olymp. LXX. Divitiis censeari potuisse Democritum, VALERIVS MAXIMVS ¹⁶ testatur, quæ tantæ fuerint, ut pater ejus Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit: quod referentis fidei relinquendum est. Nam Abderitas Xerxem in Asiam redeuntem convivio excepisse HERODOTVS ¹⁷ scribit, quæ forte occasionem dedere, incredibile illud, si numerum militum in Xerxis exercitu cogitamus, epulum comminiscendi, quod majori verisimilitudine fugiente, quam adventante, Xerxe institutum fuisse credi potest. ¹⁸ Reliquisse

1) Addi possunt PAGAN. GAUDENTIVS. qui librum suum de doctrina Democriti laudat de philos. Rom. c. 29. 10. BAPT. CAPPONI paradoxon philos. Democritica, ut peculiare quasdam dissertationes aliis narratas taceamus. Add. BAYLE Dict. T. II. p. 269. seqq.

2) LAERT. l. IX. f. 34.

3) ib. POMP. MELA. l. II. c. 2. SOLIN. c. 10.

4) CICERO ad Attic. l. IV. ep. 16. IVVEN. Sat. IX. v. 49. MARTIAL. l. IX. ep. 25. Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Abdere, p. 13. qui multa docte cumulat.

Hist. philos. Tom. I.

5) LAERT. l. c. SVIDAS in Democr. T. I. p. 542.

6) ibid. AELIAN. l. IV. c. 20.

7) LAERT. l. c. 7) ib. f. 41.

8) l. c. 8) Lib. XVII. c. 21.

9) Conf. BAYLE l. c. not. D.

10) LAERT. l. c. 10) Lib. XXX. c. 1. 11) l. c.

12) In chronicis. DIOD. SICVLVS Ol. XCIV. 1. ætatis anno XC. expirasse scribit Bibl. l. XIV. c. 11. quibus incidit annus nativitatis in Olymp. LXXI. 2.

13) Lib. VIII. c. 7.

14) Lib. VIII.

15) Ideo hanc quoque fabulam rejicit BAYLE l. c. not. A. p. 269.

quisse vero Democriti parenti Xerxem apud eum hospitantem Magos quosdam & Chaldaeos, gratitudinis studio, auctore Herodoto refert LAERTIVS,^e qui addit, puerum adhuc astronomiae & theologiae mysteriis ab iis fuisse imbutum. Post parentis obitum, destinatum itineris ad barbaros consilium executurus, hereditatis portionem eam, quae parata pecunia constaret, elegit, fundis villisque fratribus relictis. ^f Testaturque Demetrius centum talenta ipsius partem excessisse. Non audiendus itaque est VALERIVS MAXIMVS, ^g qui patrimonium, parva summa retenta, patriae donasse scribit, nec HORATIVS ^h & CICERO ⁱ aliique ^k admittendi, qui patrimonium neglexisse, agrosque deseruisse incultos tradunt. Aliud enim diuturnum & longinquum iter, non sine magnis sumtibus suscipiendum postulat, facileque evincitur, ex una Anaxagorae historia, duas ejusdem commatis esse confectas. Isto itaque instructus argento, more seculi sui, quod sapientiam a barbaris petendam esse sibi persvaserat, & philosophorum sine dubio Persarum instigatione incitatus, ad barbaros iter instituit, & quod, Demetrio & Antisthene auctoribus laudatis, LAERTIVS ^l narrat, in Aegyptum ad sacerdotes profectus est, geometriae discendae causa. Ab his ad Aethiopum Gymnosophistas divertit, & ex Africa in Asiam solvens, in Persiam ad Magos abiit, suntque, qui in India quoque cum Gymnosophistis fuisse conversatum asserunt. ^m De quo itinere ita cum loquentem allegat CLEMENS ALEXANDRINVS: *" Inter omnes meae aetatis homines plurimas peragravi terras, maximeque remota investigavi, plurimasque sive aëris, sive terrae observavi varietates, doctissimos vero homines audiivi, neque in componendis ad demonstrandum lineis quisquam adhuc me superavit, ne inter ipsos quidem Aegyptios illi, qui Arpedonaptæ audiunt. Adjicit his STANLEIVS: ⁿ cum Aegyptiis, ut ipse affirmat, annos vixisse LXXX, id quod omnem superat verisimilitudinem, etiamsi centenario majorem ponamus obiisse Democritum. Valde vero detorsit Stanlejus Clementis verba, quae aliud non volunt, quam cum omnibus istis populis ad octogesimum usque annum peregrinando fuisse conversatum. ^o In Aegypto enim quinque tantum annos commoratum fuisse veterum alii tradunt. ^p Vehementer vero veremur, ne mendum apud Clementem, quem excerpfit EVSEBIVS, ^q in numero sit: cum enim post parentis demum obitum peregrinatus sit, ad vitae usque finem in itineribus hæisset, si iste numerus verus esset. Vnde suspicio nobis enata est, vel numerum corruptum, vel locum ex supposititio aliquo Democriti libro, quales multi circumferebantur, haustum esse. Leucippum illum hac temporis mora quoque audivisse, dubio*

e) Lib. IX. f. 34.

f) ib. f. 35. 36.

g) l. c. AELIAN. l. c.

h) Ep. l. I. ep. 12. v. 12.

Miramur, si Democriti pecus edit agellos,

Cultaque, dum peregre est, animus sine corpore velox.

i) De finib. l. V. c. 29.

k) PHILO de vita theor. p. 891. ORIG. contra Cels. l. II. p. m. 86.

l) l. c.

m) Citati. AELIAN. SVIDAS II. cc.

n) Stromat. l. I. p. 304.

o) P. X. p. 887.

p) Σὺν τοῖς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἑτέ' οὐδ' ὠκοντα ἐπὶ ξάνης ἐγγενήθην.

q) LAERT. AELIAN. SVIDAS II. cc. DIOD. l. I.

r) Præp. l. X. c. 2.

bio caret, addunt alii Anaxagoram, quos tamen errare, & Democritum infensum fuisse Anaxagoræ, ait Phavorinus: alioque testatur loco LAERTIVS, ^s Anaxagoram quoque erga Democritum infesto fuisse animo, eo quod ad colloquium eum non admisisset. Eadem incertitudine laborat, num in Græciam venerit, & Athenis, ignotus Socrati, eum noverit, necne, quod affirmant præter VALERIVM MAXIMVM, ^r Thrasyllus apud LAERTIVM, ^u negat Demetrius Phalereus. ^x Certius est, Pythagoreorum aliquem eum audivisse. ^y Hos enim philosophos illum esse imitatum, Thrasyllus affirmat, & ipsius Pythagoræ laudando meminisse ait; illud & Glaucus Rheginensis, istorum temporum scriptor asserit: quis vero ejus præceptor inter Italicos fuerit, incertum est. Duris enim Arimnestum, Pythagoræ filium eum audivisse dicit, ^z Apollodorus Philolao coævum facit, quod posterius temporum rationibus aptius respondet. Arimnesti enim tempora in adolescentiam Democriti incidunt, qua nondum ad has terras appulisse videtur. Ita vero diuturnis & longinquis itineribus effectum est, ut ingenii thesauris onustus, pecunia vacuus domum rediret, postquam eo, quem supra tetigimus modo, omnia explorando, doctissimosque homines audiendo nulli nec labori, nec sumptibus pepercisset. Mirum itaque non est, reversum in patriam humili satis & abjecta ratione vitam egisse, cum facultates omnes peregrinando consumsisset. ^a Damasis ^b itaque frater necessariis laborantem humaniter suscepit atque aluit. Refert hac occasione LAERTIVS: ^c cum lex esset, ut sepultura in patria negaretur ei, qui sua omnia consumsisset, Democritum quidem, id intelligentem, ut ne invidorum quorundam & sycophantarum pateret calumniis, Antisthene teste, *diacosmum* suum *magnum* populo prælegisse, (quod scriptorum ejus erat optimum,) ea re quingentorum talentorum munus promeruisse, statuamque præterea ex ære. Id difficulter credi potest, cum tanti æris summa, istis potissimum temporibus, regiones thesauros exhausisset, in exiguo oppido non quærenda. Vnde vel tota narratio fabulis adnumeranda, ^d vel aliquod tantum munus innocentiae & diligentiae testimonium accepisse, statuendum est, quod & ATHE-NAEVS, ^e & vetus HORATII interpretes ^f asserunt, nulla pecuniæ summa indicata. Dubitatione tamen caret, eruditione sua, præcipue rerum naturalium cognitione, apud Abderitas, crasso licet sub aëre natos, magnam admirationem famamque fuisse consecutum. Factum id imprimis esse, ubi futura quædam prædixerat, sequensque rerum eventus fidem fecerat, ait LAERTIVS. ^g Harum prædicationum duo exempla suppeditat PLINIVS. ^h

Kkk kkk k 2

Narrat

^s) Lib. II. f. 14. l. IX. f. 34.^t) Lib. VIII. c. 7.^u) f. 36.^x) ib. Hinc dijudicanda sunt, quæ CHR. MAGNEN. in *Democrito reviv.* p. 28. hac de re habet.^y) LAERT. l. IX. f. 38.^z) PORPHYR. vit. Pythag. n. 3.^a) LAERT. f. 39.^b) Damasis LAERTIO l. c. dicitur, Damastes SVIDAE l. c. Damascus PLINIO H. N. l. XVIII.^c. 35. primum recte legi putat MENAG. ad l. c. Laërt.^d) f. 39. qui tamen variare scriptores in hac narratione prodit.^e) Placet hoc cl. I. HENR. SCHVLZIO *histor. medic. Per. I. Sect. II. c. 7. §. 50. p. 179.*^f) Lib. IV. p. 168.^g) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.^h) l. c.ⁱ) Lib. XVIII. c. 28. 35.

Narrat enim, *Democritum prævisa olei caritate ex futuro vergeliarum ortu, magna vilitate propter spem olivæ coëmisse in toto tractu omne oleum, mirantibus, qui paupertatem & quietem doctrinarum sciebant ei imprimis cordi esse.* Atqui ut apparuerit causa & ingens divitiarum cursus, restituisse mercedem anxie & avie dominorum potentie, contentum ita probasse, opes sibi in facili, cum vellet, fore. Fratre quoque Damaso metente ardentissimo æstu, oravisse eum, ut reliquæ segeti parceret, raperetque de segete sub tectum, paucis post horis sævo imbre vaticinatione approbata. Idem affirmat etiam CLEMENS ALEXANDRINVS.ⁱ Prior tamen historia de Thalete quoque narrata capite hujus libri primo a nobis excussa fidem non merere deprehensa est, sine dubio ad comparandam astrologiæ auctoritatem atque famam excogitata: posterior infra eruditionem tanti naturæ interpretis est, cum ruricularum mediocri pateat experientiæ. Alias rerum naturalium prædictiones narrat SVIDAS,^k qui videndus. Ita vero non pro divino tantum haberi dignus judicatus est, vocatusque ipsa sapientia, vel quod AELIANVS^l habet, philosophia, sed & summa rerum apud Abderitas ei commissa est, in quo tamen munere, magnis in rempublicam meritis enituisse, quod jactat MAGNENVVS,^m apud veteres non legitur. Vitæ tamen solitariae & theoreticæ, quam practicæ amantior, mature negotiis se subtraxit, & in solitudines secessit, sepulchris etiam se abdidit, ibique, teste LUCIANO,ⁿ seclusus dies noctesque scriptioni vacavit: adolescentibus vero nonnullis ei illudentibus, &, ut illum terrerent, lemmures simulantibus, nihil ea re motum, ne respexisse quidem, sed continuata scriptione, *desinite tandem ineptire*, dixisse: adeo illi persuasum fuisse, addit Lucianus, nihil animas esse, postquam ex istis corporibus discessissent. Adjiciunt his multi veterum,^o Democritum, obscuritate locorum ad contemplationem naturæ necessaria delectatum, luminibus oculorum speculo encaustico sua sponte se privasse, ut animi cogitationes vegetiores & exactiores essent. Alii alias rationes, ut in ejusmodi historiis fieri solet, afferunt, ita vero rei incertitudinem cautis aperte satis produnt, qua moti multi viri docti inter fabulas Milesias hanc quoque narrationem retulerunt.^p Nam qui rerum naturalium meditationi promovendæ hanc cœcitatem tribuunt, non cogitant, quod veteres unanimi ore Democrito adscribunt, cum plurimos scripsisse libros, tum in disseccandis animalium cadaveribus summam posuisse industriam, quorum utrumque sine oculorum acie fieri non potest. Qui vero cum TERTULLIANO^q hanc privati oculorum luminis causam allegant, quod mulieres sine concupiscentia adspicere non posset,

non

i) Stromat. l. VI. p. 631.

k) l. c. p. 542. conf. Act. philos. vol. II. p. 174. BAYLE l. c. not. K. p. 273.

l) LAERT. AELIAN. CLEM. ALEXANDRINVS ll. cc.

m) l. c. p. 5. SVIDAS l. c.

n) Philopsend. T. III. p. m. 595. LAERT. l. IX. f. 38.

o) GELLIVS l. X. c. 17. CICERO Tuscul. l. V.

c. 39. PLVT. de polypragm. TERTVLL. apolog. c. 46.

p) Ex veteribus id jam fecit PLVT. l. c. T. II. p. m. 246. ex recentioribus BAYLE Dict. l. c. not. L. p. 273. nouv. de la rep. des lettres 1686. Janv. p. 155. STOLLIVS Hist. philos. mor. gent. §. 101. p. 157. HEVMANN. act. philos. vol. I. p. 671. GVNDLING. Ot. P. III. c. 1. p. 51. seqq. Obs. Hal. T. II. obs. 15. p. 329. NAVDE apolog. c. 12. p. 192.

q) l. c.

non recordantur solitariam ejus vitam, ob omni hominum consortio remotam. Quod vero Laberius ait: "

Ita radiis solis aciem effodit luminis

Malis bene esse ne videret civibus,

& frigidum est, & a tantæ virtutis philosopho non credendum; & non oculorum tantum, sed & aurium privationem, postulasset. Recte itaque dubitans alio loco ^s de hac re loquitur CICERO, videturque cl. HEVMANNO ^r fabula inde enata fuisse, quod grandævus Democritus cœcutierit. Nobis obscurorum locorum, quem is affectabat amor occasionem Græcis de Abderitis, in proverbium passim traductis, splendide mentiendi, hæcque exco- gitandi exhibuisse, verisimile est. Democriti enim historiam hancque ipsam cœcitatem in comœdia Laberium adulterasse innuit A. GELLIVS, ^r nec a vero abludit, illam locorum obscurissimorum affectationem comico cuidam ansam præbuisse istam cœcitatem fingendi, ut scenæ elegantius in- serviret. Quæcunque autem fabulæ origo est, certe illa cum rerum na- turalium, moralium, mathematicarum, anatomicarum studio, * in quod tanta diligentia incubuit Democritus, constare nequit. Nec melioris com- matis est, quod a multis veterum de Democrito narratur, quacunque occa- sione in risum effusum fuisse, vel quod SENECA ^y tradit, nunquam sine risu in publico fuisse. Quam male enim hoc cum secessu, vitæque solitaria Democriti, itemque cum acerrima cui dies noctesque, solus fere, & ab ho- minum consortio separatus, inhæsit, rerum naturalium indagatione cohæ- reant, quilibet, antiquitatis præjudicio non impeditus intelligit. Facile ta- men damus AELIANO ^z & LUCIANO ^a virum acutissimum, & inter stupidi & stolidi ingenii homines viventem eos insanire dixisse, & amarius forte ac ri- dendo illis illuisse, unde eum γελάσων, *irrisorem* cives dixisse ille notat. Inter fabulas porro de Democrito hoc quoque numerare non dubitamus, quod cum BORRICHIO ^b patroni artis chemicæ somniant, Democritum solitudinis otia ad metalla mutanda, & parandum lapidem philosophicum adhibuisse. Ficulnea enim sunt, quibus hoc probari intendunt, argumenta. Scripsisse *de lapide* librum, objicitur; sed is non de lapide philosophorum differuit, sed *de lapidum virtute*. ^c PETRONIO enim monente: *omnium herba- rum succos Democritus expressit, & ne lapidum virgultorumque vis la- teret, ætatem inter experimenta consumpsit*. Quæ vero de ejus liquore, auri potabilis architecto scripta quædam chemica tradunt, Democriti no- mine superbientia, ^d ex libris magno viro ab audaci manu suppositis sunt,

Kkk kkk k 3

quæ

r) GELLIVS l. c.

s) De finib. l. V. c. 29.

b) De arte Chem. p. 69.

t) l. c.

u) l. c.

c) Conf. FABRIC. Bibl. Græc. vol. I. p. 766.

x) LAERT. l. IX. f. 37. SENECA ep. 90.

y) De ira l. II. c. 10. de tranquill. c. 15.

z) V. H. l. IV. c. 20.

d) Edita sunt Latino sermone Patav. 1572. & supposititios esse foetus recte judicavere CON- RING. de Hermet. medic. l. I. p. m. 29. FABRICIVS l. c. p. 769. SCHVLZ. Hist. medic. Per. I. sect. II. c. 7. §. 53. seq. p. 180. seqq. NAVDE apologie des grands hommes accuser de magie ch. XII. p. m. 190. seqq.

a) Vit. auct. T. III. p. 112. seq. qui festive hanc fa- bulam, more suo, exagitat. Eandem rejiciunt MA- GNENVS l. c. p. 11. GVNDLING. l. c. STOLLIVS l. c. p. 156. Act. phil. l. c. NAVDEVVS apol. mag. acc. p. m. 188.

quæ omnem fidem amittunt. Nulla vero applausum magis meruit fabula, quam quæ de Democriti cum Hippocrate conversatione ab epistolarum magnis his duumviris tributarum conditore excogitata recentiores plerisque decepit. Rem ita habe: Cum rerum omnium negligentissimus esset Democritus, & in sepulchris ac speluncis solitariam vitam duceret, perpetuoque risu solveretur, Abderitæ eum melancholico furore exagitari existimantes, ex principibus civitatis suæ Amelesagoram miserunt ad Hippocratem, medicorum ejus ætatis principem, apud Coos degentem, cui literas tradidere ejus argumenti: Democritum mente motum insanire, vigilantem noctu & interdiu omnia ridere, & vitam nihil esse putando, transigere: volucrum cantus explorare, de inferis & dæmonibus scribere, insanaque multa tradere: cum itaque non charissimi tantum & celeberrimi civis, sed in eo quoque salus publica periclitetur, rogare eos, ut ad ipsos veniat, malo medicinam allaturus. Ad has respondit Hippocrates ambitioso exordio usus & magnifico artis salutaris encomio præmissio, tandem venturum se promisit. Itineri itaque se parans ad amicum Dionysium scripsit, ut ei rei familiaris curam traderet; ad alium, ut navem & medicamenta compararet. Somnio quoque nocte ante profectionem veritatem sibi vidit ab Æsculapio oblatam, cujus erat pedissequa opinio, quam apud Abderitas sedem fixisse Deus monuerat, illamque non hanc sequendam Hippocrati suaferat. Insequenti die Abderæ appellens, omnes in portu congregatos invenit incolas tristes & desperantes; qui cum animos paulisper resumissent, Hippocratem magnis acclamationibus per forum ad philosophi domum deduxerunt. Ibi in colle alto longis ac densis populis nigris umbroso sub ampla ac humillima platano sedentem invenit Democritum, in veste crassa, citra humeros desinente, solum, discalceatum, super lapidea sede, valde pallidum ac macilentum, promissa barba. Iuxta ipsum vero a dextra tenuis aqua decurrebat. Ipse cum multo ornatu super genibus librum habebat: sed & alii quidem ex utraque parte adjacebant, accumulata etiam erant animalia multa, per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, secum meditans, deinde exurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat, moxque rursus desidebat. Hæc Hippocrati non sine planctu ostendentes Abderitæ, Democriti insaniam deplorabant; verum Democritus cum id audisset, magnis cachinnis ridebat & explodebat, caputque frequenter concutiebat. Accessit Hippocrates virum propius & salutavit, Democritus, audito Hippocratis nomine, eum assidere jussit, causamque adventus interrogavit, qua levius exposita in prolixum cum eo colloquium descendit, in quo de risu ejus ac studiorum ratione & causa philosophatus est, seque hominem ridere, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus consiliis pueriliter ac stulte se gerentem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam absolvendos tolerantem, dixit, idque prolixa oratione exemplis vitæ humanæ plurimis illustravit, objectiones Hippocratis repressit, seque recte insa-

insaniam hominum fanos se somniantium ridere probavit. Quæ ita mirifice ceperunt Hippocratem, ut non tantum sapientiores se reddidisse Democritum fateretur, sed & Abderitis virum esse illum sapientissimum, qui solus potentissimus sit, homines prudentes facere, profiteretur, & insanos ac desipientes Abderitas esse judicaret: amicitiam quoque cum Democrito initam literarum continuaret commercio. Et ex hac conversatione factum esse, quidam volunt, ut Hippocrates inter Democriti discipulos referretur. Hæc summa & argumentum epistolarum illarum est, inter Hippocratis opera^e extantium, quas non tantum repetunt THOM. STANLEIVS,^f CHRISTIANVS THOMASIVS^g & CHRYSOST. MAGNENVS,^h sed & pro genuinis habent, totique narrationi fidem adjiciunt. Ad quam tamen evertendam non alio argumento opus est, quam ut cautus, & historiæ rhetorices veteris non ignarus lector ipsas epistolas attente legat, certi enim sumus, vix una perfecta manibus palpaturum, confictas eas esse a sophistis, eorumque artes ubique detegi. Quis enim ipsis Abderitis simplicior credat, tanta arte locorum descriptiones, circumstantiarum ad rem minime facientium enarrationes, affectatosque eloquentiæ flores adhibuisse Hippocratem, & oratoris hoc veteris opus esse, quæsitæ artis elegantia & imprimis acutorum dictorum & sententiarum philosophicarum cumulis lectoris aures demulcere, illique placere conantis, non luculentissime deprehendat? Illos enim ejusmodi fabulas ingenii artisque causa excogitasse, magnisque viris affinxisse, supra exemplis & QUINTILIANI auctoritate demonstravimus. Nec meliores sunt reliquæ fabulæ circumstantiæ. Nemo enim veterum, de tanto viro toties mentionem facientium, hoc Democriti cum Hippocrate narrat colloquium, quod minime factum esset, si vel umbram veritatis in his omnibus vidissent, vel eo, quo fingitur, tempore, epistolæ fuissent scriptæ. Adeo quoque male pleraque cohærent, fucoque etiam & specie veritatis immo verisimilitudinis quoque carent, ut manibus fabula palpari queat. Incautus quoque epistolarum architectus adeo personarum characterem, quem effingere voluit, oblitus est, ut eandem & rerum & verborum imaginem in Democriti & Hippocratis epistolis referat, eamque talem effingat, qualis Sec. II. vel III. post C. N. in rhetorum scholis solebat depingi. Tacemus Hippocratem eo tempore nondum ea fuisse celebritate, ut medicorum princeps haberetur. Quibus rationibus facile addi possent plures a magnis & exacti judicii viris SCALIGERO,ⁱ MENAGIO,^k BAYLIO,^l CLERICO,^m HEVMANNOⁿ allatæ, nisi hæc ad ejiciendam ex Democriti historia fabulam sufficerent. Neque tamen occasionem captasse epistolarum architectum ex Democriti historia negamus. Non enim caret similitudine veri, Democritum civium suorum stultitiam exagitantem, & vanitatem Græciæ delirantis ridentem, solitudinem

e) T. II. p. 901. seq. ed. Lind.

f) P. X. p. 889. seqq.

g) Hist. sapient. & stult. T. II. p. 3. seqq.

h) l. c. p. 24.

i) Epist. CCCVI.

k) Ad l. c. LAERT.

l) l. c.

m) Hist. medic. P. I. l. III. c. 31. p. 458.

n) Act. erudit. 1713. p. 458. Act. philos. l. c.

dinem etiam quærentem, & in iis artibus ac disciplinis fenescentem, quas non capiebant Abderitæ, crassis his ingeniis ex arte nimia insanire visum esse. Cumque Hippocrates Democritum conveniendi occasionem habuisse, ejusque de naturali scientia merita cognovisse, sicque Abderitarum de eo judicium improbavisse, ex LAERTII^o atque AELIANI^p testimoniis constet, probabile est, inde primum fabellam ad exagitandam Abderitarum simplicitatem excogitatam, sicque traditione auctam comtiusque ornatam tandem ab oratore aliquo hoc vestitu in scenam fuisse productam, rumusculo vetusto in artificiosam historiam commutato. Id enim in veterum philosophorum historia sæpius evenisse pluribus hætenus exemplis probavimus: & ipsa Democriti vita testis est, hujusmodi fabularum plena. Inter quas merito numeramus etiam magiæ, quod objectum ei est crimen, quod libros aliquos magicos, apud veteres ei suppositos^q peperit, qui PLINIVM^r seduxere, ut inter auctores magicos eum referret, graviter ideo reprehensum a GELLIO, ^s *quod multa vana atque intoleranda auribus quasi a Democrito scripta tradiderit.* Orta vero sine dubio criminis hujus suspicio partim ex Abderitarum simplicitate, rerum naturalium cognitionem pro magica eruditione habentium, partim ex disciplina, qua institutus est in juventute, Magorum. Quæ enim ex VITRUVIO^f afferuntur, Democritum in commentario, quod inscribitur χειροκμήτων^{ff} usum fuisse annulo signantem cera molli, quæ esset expertus, ad magiæ portenta pertinuisse PLINIO^t nimis in his credulo assentiri poterit nemo, qui rem recte examinat, & physiologiam Democriti considerat, magiæ prorsus adversam. Vnde merito miramur, acutissimo Bælio aquam in absolvendo a magiæ objectione Democrito hæsisse. Vnanimi vero ore veteres ingenii excelsi & ad magna quævis nati elegantiam, judicii vim acutissimam, eloquentiam acrem & vivam, scientiarum etiam haut vulgarium eruditionem vere summam, laudem etiam vitæ philosopho dignæ & a virtute non deviantis ei tribuunt, quorum testimonia collegit MAGNENVUS.^v Castitatis vero testimonium illud allegant, quod a feminarum consortio & connubio abstinerit. Venerem enim damnasæ, ut in qua homo alius exsiliret ex homine, PLINIVS^w & TERTULLIANVS^x testantur: ex quibus recte colligitur, cœlibem eum vitam transegisse, quam itineribus potior partem traducendo, matrimonio impedire non potuit. Protagoram quidem a quibusdam ejus filium dici ait MAGNENVUS,^y verum hoc falsum esse, in sequentibus

o) l. c. f. 42.

p) Lib. IV. c. 20.

q) LAERT. l. c. GELLIVS l. X. c. 12.

r) Lib. XXIV. c. 17. l. XXX. c. 1.

s) l. c.

f) Lib. IX. c. 3.

ff) Incerta lectio vid. OLEAR. ad STANLEYVM p. 901 FABRIC. l. c. p. 769.

t) l. XXIV. c. 17. Recte opponitur Plinio SOLINVS polyhist. c. 3. qui de lapide catochite ita: Accipimus Democritum Abderitem ostentatione scrupu-

puli hujus frequenter usum ad probandam occultam naturæ potentiam in certaminibus, quæ contra Magos habuit. Ex quo loco constat, cum Magis eum certavisse, iisque non magica, quod vult Bælius, sed physica opposuisse.

u) Plura dabit NAVDEVS l. c. p. m. 199. seqq.

v) p. 24. seqq.

w) l. XXVIII. 6.

x) De anima c. 27. CLEM. ALEX. pædag. l. II. p. 193. GALEN. in VI. Epidem. comm. 3. p. 478. quem adducit BAYLE l. c. p. 271. not. H.

y) l. c.

tibus dicemus. Non tacendum tamen est, narrare veteres quædam de Democrito, quæ vel superstitione corruptum, vel fraudis machiavellisticæ & ad decipiendum popellum excogitata reum produnt: quale est, quod tradit PLINIVS,^z docuisse eum, si quis extrahat ranæ viventi linguam nulla alia parte corporis adhærente, ipsaque dimissa in aquam imponat supra cordis palpitacionem mulieri dormienti, quæcunque interrogaverit, vera responsurum; qualia plura in libro *περί ἀντιπαθῶν* posuisse dicitur.^a Adeo tamen hæc physiologiæ Democriteæ repugnant, ut non dubitemus in hac quoque parte Democritum absolvere,^b opprobrium hoc ejusdem cum magiæ accusatione generis esse putantes. Scripsit Ionica dialecto^c plurima, quæ in tetralogias divisit Thrasyllus,^d perinde, ut Platonica, Callimachus autem vocum singularium explicatione illustravit.^e Illa partim naturalem & moralem philosophiam tradidere, partim humanitatis disciplinas explicuere & historiam. Multa quoque ei supposita sunt. Quorum omnium indicem post LAERTIVM, MAGNENVM,^f & STANLEIVM^{ff} omnium diligentissime exhibuit FABRICIVS.^g Inter ea sine dubio excelluit, magnum digestum de universo. Dolemus vero vehementer a tanto viro ne unum quidem librum superesse *νοθεύας* non suspectum vel convictum. Ad extremam senectam pervenisse,^h inter veteres constat, de annorum vero numero dissentiunt. Centum annos superasse dicit LAERTIVS,ⁱ quod & historia vitæ ejus verisimile facit, unde audiendus non est DIODORVS SICVLVS,^k XC annos ei tribuens. CIV annum ei attigisse Phlegon dicit & LVCIANVS,^l CENSORIVS,^m ad CVIII, Hipparchusⁿ ad CIX pervenisse perhibent. De mortis vero genere non minor apud veteres discordia. Rem ita exponit Hermippus:^o cum senio jam deficeret, & fini vitæ jam appropinquare videretur, sollicitam maxime id sororem ejus habuisse, ne Cerealia sacra mors ejus interpellaret, metuentem. At eam bono esse animo jussisse Democritum, panes modo calidos quotidie sibi afferret, præcipientem, hos vero naribus admovendo ita vitam prolongasse, donec festi dies tres præteriissent: quo facto sine dolore animam exhalavisse, publicis sumtibus elatum. Alii mellis odore vitam per Thesmophoriorum^p festos dies sustentasse, tuncque voluntariam mortem inedia

z) l. XXXII. c. 5.

a) COLVMELLA *de re rust.* l. XI. c. 3. p. m. 618. ubi remedium ejus antipatheticum contra erucas enumeratur.

b) Verisimile tamen est, & istorum quo vivebat Democritus temporum genio conveniens, philosophum arcana naturæ multa, quæ detexit, non cuivis aperuisse, ut majorem homine eruditionem præ se ferret, ut Empedocles, Epimenides aliique ex veteribus fecere.

c) Præter rem tamen inde colligit CLERICVS *Hist. medic.* P. II. l. 2. c. 6. p. 98. Mileti fuisse oriundum. d) LAERT. l. IX. f. 38.

e) SVIDAS l. c. IONSIVS *de Scr. histor. philos.* l. II. c. 5. p. 141.

Hist. philos. Tom. I.

f) l. c. p. 23. seqq.

ff) l. c. p. 901. seqq.

g) l. c. p. 763. Platonem Democriti libros comburere voluisse, famæ invidia ductum, sed impeditum fuisse ab amicis refert LAERTIVS l. IX. f. 40. Idem exsecutum fuisse Aristotelem, MAGNENVS l. c. p. 23. ait, sed sine teste, recte ideo notatus BAYLIO l. c. not. Q.

h) CICERO *de senect.* c. 7.

i) f. 39.

k) *Biblioth.* l. XIV.

l) *De longæv.* T. II. p. 829.

m) LAERT. l. IX. f. 43.

n) *ibid.* ATHENAEVS l. II. p. 46. SVIDAS l. c. BAYLE l. c. not. E.

o) De hoc festo vid. MEYRSIVS in *Græc. feriata.* POTTER. *Archæol. græc.* l. II. c. 20. p. 378.

edia accelerasse sibi volunt. ANTONINVS^p vero, qui pediculari morbo eum obiisse ait, Pherecydem cum Democrito confudisse videtur. Fuere Democriti inter veteres noti complures,^q inter quos Abderita omnium celeberrimus est, a CELSO,^r vir jure magni nominis, recte appellatus, qui veritatis & scientiæ rationem reliquis omnibus prætulit: vel eo nomine laudandus, quod scripta senex recognoscere, & emendare, quam veritati obesse maluerit: ex quo liber ejus, *κρᾶτυστήρια* dictus, enatus est.^s

*Logica
Democriti.*

§. XX. Philosophiam maxime excoluit Democritus naturalem & moralem, rationalem ex instituto non attigit; quædam tamen docuit, quæ cum Pyrrhoniis valde grata fuerint, paucis enarranda sunt. Ea nobis servavit SEXTVS EMPIRICVS,^{ff} suntque sequentia:

I. Nihil in iis, quæ sunt, verum est, præter atomos & inane: quæ itaque esse existimantur, & reputantur sensilia, nihil sunt revera, sed atomi soli & inane.

II. Nos autem, re ipsa quidem nihil veri intelligimus, sed quod nobis se objicit, ex affectione corporis, & eorum, quæ ingrediuntur, & ex adverso obsistunt.

III. Ex hac regula constat, hominem longe a vero abesse.

IV. Nihil quidem vere scimus, sed est singulis opinio, prout res quemque affecerit.

V. Cognitionis duæ sunt species, altera genuina, altera tenebricosa: & tenebricosæ quidem sunt hæc omnia, visus, auditus, olfactus, gustus, tactus. Genuina autem, quæ est secreta.

VI. Quando tenebricosa non potest amplius nec minimum videre, nec audire, nec odorari, nec gustare, nec tactu sentire, ad subtilius (nempe rationem) confugiendum est.

VII. Verum itaque quærendum est, in motu cogitationis.

VIII. Demonstrationis tamen difficilis & obscurus labor est.

Fundamentum Logicæ hujus Democriteæ ex ejus physiologia patebit, quæ res omnes ex atomis constant, reliqua omnia, eorumque formæ ex eorum dispositione, ordine, & constitutione particularum indivisibilium oriuntur, quæ sensu quidem percipi, non vero rationibus ita, ut sensus cognoscit, demonstrari possunt, sed meditatione elicienda sunt. Perceptio enim ista cum in solis sensibus sit, adeoque in ipso objecto non existat, ratio de ea dari non potest, juxta Democritum alia, quam hypothesi de atomis & inani, id quod in sequentibus amplius explicabimus. Hinc ratio deducenda est, cur veritatem profundo demersam puteo dixerit. Concluisse vero has judicandi leges certis canonibus, (qua in re imitatus eum est Epicurus) conjici potest ex allegationibus veterum, qui passim canones Democriti logicos^t laudant. Nec obstat, quod objicit cel. FABRICIVS,^u memorari

p) De se ipso l. III. §. 3.

q) Vid. IONSIUS de script. hist. phil. l. I. p. 25.
MENAG. ad LAERT. l. c.

r) l. II. c. 6.

s) LAERT. l. IX. f. 47. SVIDAS hac voce.

SEXT. EMPIR. adv. mathem. l. VII. f. 136.

ff) Adv. Math. l. VII. f. 135. l. VIII. f. 139. 327.

LAERT. l. IX. f. 44.

t) SEXTVS ll. cc.

u) Ad l. c. f. 138.

rari inter titulos phyfici argumenti a LAERTIO ^v canones *περὶ λογικῶν*, nam ad physicam quoque eos partem retulisse Democritum, Epicuri exemplo disci potest, qui canonicam appendicem physicæ esse voluit.

§. XXI. Physiologiam a Leucippo acceptam sic consummavit Democritus.

*Physiologia
Democriti.*

I. Nihil ex eo, quod non est, fit, neque in id, quod haudquaquam est, corrumpitur. ^w

II. Quicquid igitur est, ex principiis per se subsistentibus oriatur, necesse est.

III. Omnium itaque rerum principium sunt, atomi, & inane. ^{*} Corpora enim vel ex atomis consistere oportet, vel ex nihilo, quia ad nihilum dividi possent, id vero impossibile. ^y

IV. Neutrum horum principiorum ex altero fit, sed ipsum commune corpus est principium omnium, magnitudine solum partium differens, atque figura. ^z

V. Atomum plenum constituunt, quod solum ens est, & solidum, non-ens inane & rarum. ^a Non enim ens magis est, quam non-ens, nec corpus magis quam non-corpus. Ita quidem Eleaticis antiquioribus se attemperasse posteriores hujus scholæ doctores, supra jam monuimus, etsi revera infinita rerum principia ponerent. Probe vero intelligendum est, quo sensu vacuum non-ens dixerit Democritus. Non enim non-ens æquipollet nihilo, hoc enim sensu non potuisset admittere vacuum, quod ex nihilo nihil fieri existimabat, illud vero revera existere assererat, licet diversæ prorsus naturæ ab atomis. Nons-ens itaque corpori oppositum est, indivisibili, & vacuo locoque interno carenti: nec putabat aliter constare posse motum atomorum, nisi admitteretur vacuum, hæcenus a physicis ex naturæ finibus exterminatum, de quibus vacui a Democrito reducti causis pluribus videndus est SCIPIO AQUILIANVS. ^b Neque vero principium proprie est vacuum, sed tantum ad principium, quod atomi constituunt, requiritur. Cave vero vacuum cum aëre cum MAGNENO ^c confundas, & inter vacuum & inane ita distinguas, ut illud sit imaginarium spatium, hoc inane, sive aër, ubi tanquam in medio indifferenti omnes qualitates se manifestarent. Iuxta Democritum enim & Epicurum vacuum & inane idem sunt, & corporibus opponuntur, quæ in vacuo moventur, aër vero ex atomis, teste LAERTIO ^d gignitur, licet concretio sit, ex qua tanquam ma-

LII III I 2

teria,

v) l. c. f. 46.

w) LAERT. f. 44. ARISTOT. *physic.* l. I. c. 4. PLUTARCH. *adv. Coloten.* T. III. p. m. 412. conf. GASSENDVS *philosoph.* Epicuri *Seçt.* II. c. 5. p. m. 248.

x) ARISTOT. *phys.* l. I. c. 6. CICERO *Acad. Qq.* l. IV. c. 37. veterumque plurimi, quos ex parte laudat CUDWORTHVS *Syst. int.* c. I. §. 6. p. 9. & MOSHEMVS *ad b. l. ORIG. philos.* c. XIII. p. 91. & WOLFIVS *ad b. l.*

y) Prolixius id demonstrant MAGNENVVS l. c. p. 176. & AQUILIANVS c. X. p. 42. sed scholastice

& obscurius; eleganter & perspicue GASSENDVS l. c. *Seçt.* II. c. 5. p. 238. *seqq.*

z) ARISTOT. *physic.* l. III. c. 4. ratio est natura oppositorum. Neque tamen ita principium aliquod compositum constituunt, quia vacuum non-ens est, quod naturam principii ingredi nequit, licet ad constituendas atomos inter principia rerum necessario requiratur.

a) ARISTOT. *metaphys.* l. I. c. 4.

b) l. c. c. VIII. p. 32. *seq.*

c) l. c. p. 37. 42. & imprimis *disp.* II. c. 6. p. 2. p. 370.

d) l. IX. f. 44.

teria, alia generentur. Loca vero a MAGNENO^e adducta contrarium probare, quilibet videt, & recte notavit OLEARIVS.^f

VI. Infinita vero sunt ambo, numero atomi, vacuum magnitudine. Ita Democritum statuisse, ARISTOTELES,^{ff} LAERTIVS,^g PSEUDO-ORIGENES^b alique ex veteribus testantur. Quæ licet satis clare innuant, ad solam causam materiale respexisse Democritum, causis efficiente & finali prætermissa, ⁱ non alienum tamen a mente Democriti visum fuit IO. FRANC. GRANDIS^k per infinitum inane Deum intelligi, in quo omnia moveantur : id quod a constitutione physiologiæ Democriteæ tantopere abit, ut eam plane evertat. Nullo enim modo vacui infiniti notio Democritea Deo adplicari potest, nisi ipsa principii hujus subvertatur natura & ratio. Movet tamen hic quæstionem AQUILIANVS^l satis spinosam & difficilem, utrum in via methodoque Democriti sit principium in genere causæ efficientis, & si est, quodnam sit? Quæ vero ex studiose collectis obscuris vagisque veterum narrationibus tandem elicit, huc redeunt, cœlestia casu, cætera vero natura evenire, naturam vero quam LAERTIVSⁿ vocavit, Democritum nominare necessitatem; casu autem evenire, adeoque carere efficienti causa atomorum concursum, nec esse principium tertium efficiens re distinctum a duobus illis materialibus, sed hæc ipsa materialia alia atque alia ratione sumta, & materiale esse & efficiens principium rerum: quam vero necessitatem dixerit, non explicuisse.^m Recte hæc dici, non ipsa tantum systematis Democritei natura & constitutio probat, quæ animæ mundanæ Pythagoræ, Platonis, aliorumque vacuum infinitum inane opponebat, de alia causa non sollicita; sed & ARISTOTELESⁿ diserte testatur, qui postquam indignum philosopho dixerat, nullam rationem causarum naturalium afferre, nisi hanc, hoc semper ita fuisse, & fieri, ad hoc, addit, principium Democritus refert naturæ causas, sic & antea factum esse: æternitatis autem non putat rationem habendam principii. Ex his enim sole meridiano clarius est, Democritum de causa efficiente, quæ atomos in infinito inani moveret, non fuisse sollicitum.^o

VII. Atomorum proprietates duæ sunt, figura & magnitudo. Figuræ quidem infinitæ sunt, angulares, non angulares, rectæ, rotundæ, quædam læves sunt, asperæ aliæ, quædam hamulatæ, aliæ curvatæ & quasi aduncæ.^p Quantum ad magnitudinem, adeo exiguæ sunt, ut oculis haut pateant, soliditas ea est, ut individua sint, neque pati aut alterari queant.^q Et in hoc quo-

e) II. cc.

f) Ad STANLEIVM p. 904.

ff) De gener. l. I. c. I. l. V. c. 8. Phys. l. I. c. 6. de celo l. III. c. 4.

g) l. IX. f. 44.

b) c. XIII. p. 91.

i) Conf. GASSEND. philos. Epic. Sect. II. c. 3. p. 187.

k) Dissert. phil. & crit. I. conf. MORHOF. Polyhist. T. II. l. II. P. I. c. 7. §. 8. p. 185.

l) l. c. c. IX. p. 35.

n) De rer. nat. l. II.

m) Conf. tamen p. 77. ubi ex LAERTIO l. IX. f. 45. notat, vertiginem atomorum esse istam necessitatem.

n) Physic. l. VIII. c. 1.

o) Intrinsecam rationem pete ex thesi XV.

p) CICERO de nat. Deor. l. I. c. 24. ARIST. l. I. c. 6. conf. AQUILIAN. l. c. p. 44. MAGNENVS disp. II. c. 3. pr. 26. p. 215. GASSENDVS phil. Epic. Sect. II. c. 7. p. 257.

q) CICERO de fin. l. I. c. 6. PLUTARCH. de plac. phil. l. I. c. 16. LAERT. l. IX. f. 44.

quoque Democriti mentem pervertit MAGNENVS,^r qui atomos ejus cum elementis Empedoclis turpiter confundit, qui tamen particulas minimas ante elementa ponebat, differentes vero ab atomis Democriti, ut alibi dictum. Elementi itaque vox hic aliud nihil significare potest, quam primum, ex quo res fiunt, principium.

VIII. Atomus atomo gravior est, pro mole, qua se invicem superant. ^s Pondus quidem habere atomos, Epicurum demum, PLUTARCHVS ^{ff} ait, dixisse, sed Aristotelis contrarium asserentis testimonium deferendum non esse, natura systematis Democritei suadet.

IX. Omnibus vero aliis qualitatibus atomi destituuntur, neque albæ sunt, neque nigræ, neque calidæ, neque frigidæ, neque dulces, neque amaræ. Hac assertione systema Democriti & Epicuri atomisticum ab omnibus aliorum philosophorum ante eos systematibus, in quæ particulae minimæ receptæ fuere, sed qualitatibus indutæ, distinguitur. Qualitates enim omnes ex diversa earum inter se conjunctione, ordine, situ & dispositione derivabat, ut postea dicemus. Aliter quidem AQUILIANVS, ^t qui locis quibusdam ARISTOTELIS ^u inductus, Democritum non omnibus qualitatibus atomos privasse contendit, sed id ab Epicuro demum factum esse, LVCRETIO ^v auctore statuit. Verum fallitur vir doctus, qui in explicandis veterum physicorum systematibus solum fere Aristotelem ducem elegit, neque ejus tamen semper recte assecutus est sententiam. Aristoteles enim istis locis more suo contra Democritum disputat, & ex concessis contraria ejus principiis sequi, adeoque ea constare non posse ostendere vult: ^w quæ ratio definiendi de mente philosophorum per consequentiam prorsus perversa & rejicienda est. Majori forte verisimilitudine dici posset, Democritum atomis vitam tribuisse, quam iis abstulit Epicurus, certe non incommode, ita Democritum præcepisse, videri putat P. BAYLE, ^x sic enim multis occurrisset difficultatibus, quibus systema premitur atomisticum. Quam sententiam præter AVGVSTINI ^y locum PLUTARCHVS ^z confirmare videtur, qui Democritum dixisse, refert, omnia quandam habere animam, etiam cadavera, quod hæc semper perspicue aliquid obtineant caloris & sensus majori parte expirata. Propius vero systema Democriti intuentibus patefcet, vim illam vitalem & spiritalem ab ipso atomorum rotundarum, subtilissimarum & minimarum motu, qui ignem constituit, reliquisque atomis movendi principium existit, non differre: nec aliud vult Plutarchi locus, quam istud caloris principium omnibus inesse, qua ratione & Hippocratem & Heraclitum quoque docuisse, suo loco audiemus.

LII III 1 3

X.

^r) l. c. p. 43.

^s) ARISTOT. de generat. l. I. c. 8.

^{ff}) l. c.

^t) l. c. p. 50.

^u) De gener. & corrupt. l. I. c. 8. T. I. p. 396.

^v) l. c.

^w) Scilicet disputat contra Democritum a calidarum particularum dispositione calorem deri-

vantem, & inde concludit, alias quoque qualitates adesse atomis debere, more vero suo Democriti sententiam pervertit, qui non figuræ rotundæ, sed ejus motui calorem tribuit.

^x) Dict. T. III. art. Leucippe, not. E. p. 100.

^y) Ep. 58. vel 118. c. 28. ed. Bened. quod placuit quoque FABRICIO ad SEXT. l. IX. f. 113. not. E.

^z) De plac. philos. l. IV. c. 4.

X. Atomī illæ, five prima corpora assidue in infinito inani moventur, in quo nihil summum, nec infimum, nec medium, nec ultimum, nec extremum. ^a

XI. Motus ille initium non habet, sed ab omni fuit æternitate. Tace hac thesi ab isto motu causam efficientem removisse Democritum supra ex Aristotele probavimus, & Epicuri systema confirmat. Cum enim in universo causæ rationem nihil habeat, præter atomos & inane, causa, quoque efficiens nulla esse potest.

XII. Motus ille unius tantum est generis, nempe obliquus, ^b cum enim gravitatem atomis tribueret Democritus, naturalis illis motus, quo recta linea descendunt gravia, tribuendus erat. Vidit difficultatem hac in parte systematis atomistici latentem Epicurus, scilicet ita nunquam fore, ut atomi se attingerent, hinc duplicem excogitavit motum, directum, & declinationis, quo ita alliduntur invicem, ut sibi implicatæ tandem hæreant. Ad hæc vero non attendit Democritus, quæ causa videtur fuisse, cur Epicurus nugarum censorem Democritum appellaverit, cum tamen totum fere systema physicum ei acceptum referre debeat. ^c Cave tamen cum motu circulari motum atomorum directum confundas: ille enim tum demum oritur, ubi vortice suo agitatæ atomi a centro refugiunt.

XIII. Corpuscula in hac regione vel spatio agitata concrefcunt, vel in se mutuo impingunt, vel resiliunt & separantur, quo genere collisionum & agitationum res omnes formantur: atque ita, quicquid aut est, aut fit, naturalibus fit aut factum est ponderibus & mensuris. ^d

XIV. Rapidissimo isto & naturali atomorum motu qui necessaria ratione illis inest, omnia creantur & fiunt. ^e

XV. Hæc necessitas fatum est, & justitia & providentia, quæ mundum condidit, quæ nihil aliud est, quam resistentia, latio & percussio materiæ. ^f Probe hæc assertionum dyas tenenda est, quibus tota fere in Democriti schola atomorum hypothesis inædificata est. Hoc enim rapidissimo motu omnium phænomenorum rationem pandebat. Necessitatem vero dum vocat, apertum est, intrinseca atomis eam natura & virtute inesse ab æterno, statuisse: id quod confirmat, quod paulo supra diximus, Democritum de causa efficienti motus non fuisse sollicitum. Cum enim atomos æternas statueret, iisque intrinseca naturæ necessitate motum inesse diceret, causa efficiens alia ad hanc hypothesein non requirebatur. Cautè itaque audiendus est Democritus, de justitia, providentia, creatore mundi differens. Nihil enim horum ad Deum, sed ad materiæ tantum particulas motas referendum esse, ex dictis est manifestissimum. Motus vero ille, non directus tantum est, sed præcipue circularis, five vertigo atomorum, a centro suo resilientium, sicque invicem hærentium, quam necessitatem vocasse, refert LAERTIVS. ^{ff}

XVI.

^a) ARISTOT. *de cælo* l. III. c. 4. CIC. *de fin.* l. I. c. 6.

^b) STOBÆVS *eclog. phys.* l. I. c. 23. p. 40.

^c) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 272.

^d) CICERO *Acad. Qq.* l. IV. c. 38. LAERT. l. c.

^e) LAERT. l. c.

^f) STOBÆVS l. c. c. 8. p. 10.

^{ff}) *l. 44. SECT. EMPIR. adv. mathem.* l. IX. f. 113.

XVI. Res itaque omnes ens unum sunt, solis enim atomorum differentiis inter se discernuntur.

XVII. Differentiæ hæ tres sunt: figura, ordo, situs atomorum, quibus res omnes constant.^g Accommodasse se Democritum Eleaticæ philosophandi viæ, supra monuimus, cum vero innumera rerum visibilium esset varietas, cujus causa explicanda erat, ad variam corpusculorum individuum dispositionem, qua inter se conjunguntur, confugit, & atomos tantum rerum substantiam exhibere, reliqua solo ordine, figura, & combinatione atomorum differre, adeoque realem essentiam non habere statuit. Quæ mens est decreti Democritei a LAERTIO^h memorati, ποιητὰ νόμιμα εἶναι, φύσει δὲ ἄτομα καὶ κενόν: cujus sensum non vidit interpretes, alio enim loco LAERTIVS,ⁱ clare indicat, quæ ista ποιητὰ sint, qualitates nempe rerum, quas inesse putabant particulis minimis physici ante Democritum, ille negabat rebus inesse, sed sola dispositione ac ordine atomorum dicebat oriri. Ita enim: Δημόκριτος τὰς ποιότητας ἐκβαλὼν ἵνα φησὶ νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ θερμὸν, αἰτὴν δὲ ἄτομα καὶ κενόν. *Democritus qualitates ejecit, dicit enim: dispositione calidum & frigidum, vere & realiter vero atomi & vacuum,* ubi pro αἰτῇ ἔτεῃ, id est realiter vereque, legendum esse, ex SEXTO EMPIRICO^k patet, ubi ita Democriti decretum adducitur, νόμῳ, opinione ex atomorum dispositione orta, dulce est, & amarum, opinione frigidum & calidum, opinione calor, ἔτεῃ vere autem atoma & inane. *Quæ autem existimantur, (νομίζεται) & reputantur sensilia, ea non sunt revera καὶ ἀλήθεια, sola autem sunt atoma & inane.* Quæ ex iis, quæ de qualitatum origine mox dicentur, ampliores lucem capient. Νόμον autem eleganter dixit, non tantum, quod reales esse qualitates plerique putent, & opinione sibi entia vera fingant, sed quod atomi quoque ita disponantur, (νέμεσθαι) ut inde ejusmodi opinio exfurgat. Ita vero Democritus antecessorum quidem adoptabat placita, qui opinione, sed mere imaginaria, res sensibiles constare docebant, sensuum fidem vehementer offendentes: quia vero sensibus perceptionem istius νόμου & dispositionis atomorum variæ concedebat, tam insulse, ac Xenophanes & Melissus, vel Zeno, philosophari non videbatur. Ex his vero judicari possunt, quæ de hoc asserto dixere MAGNENVS^{ll} & GASSENDVS.^{mm}

XVIII. Generatio itaque oritur, si illæ congregantur atomi, quæ ad rem constituendam dispositionem habent debitam; quarum si situs & ortus variantur, fit alteratio, atomis vero separatis invicem & solutis fit corruptio

^g) ARISTOT. metaphys. l. I. c. 4.

^h) l. IX. f. 45.

ⁱ) f. 72.

^k) Pyrrhon. hypotyp. l. I. c. 30. f. 214. conf. FABRIC. ad h. l. & quos ex veteribus laudat, conf. adv. logic. l. I. f. 135. 368. l. II. f. 6. 184. adv. Music. f. 53.

^l) Ita etiam HESYCHIVS, ἔτεῃ ἀγαθὰ, ἀληθῆ.

^{ll}) Periparetica cum Democriteis confundit MAGNENVS, qui certæ naturæ leges & proportionem inter agens & patiens νόμῳ intelligi putat

l. c. disp. III. c. 3. p. 436. Democritus enim agens & patiens idem esse statuebat.

^m) Animad. par. p. 257. qui putat, per metaphoram a legibus humanis dici, legeque quasi censeri omnia. Simpliciter ad virtutem vocis, νέμεν, attendendum est, quod certa dispositione & ordini aliquid tribuere notat. Hinc νόμος postea recte opinio dicitur, quatenus ἔτεῃ opponitur, conf. MENAG. ad l. c. Laërt. & STANLEIVS p. 906. quibus prævit GALENVS elem. l. I. c. 1.

ruptio.ⁿ Ex quibus sequitur: idem & simile esse, agens & patiens,^o nempe atomos, in quo a reliquis philosophis dissentit Democritus.

XIX. Atomis pluribus rei uni accedentibus, fit augmentatio, decedentibus, fit diminutio.^p

XX. Infinitæ sunt atomi, numero & figura, unde tot rerum naturalium ex iis compositarum infinitisque inter se modis junctarum oriuntur discrimina.^q

XXI. Verum id omne est, quod sensibus appareret, res vero sensibus apparentes sibi adversæ invicem sunt, & numero infinitæ.^r Ita objectiones, quibus Eleaticos premebant adversarii, eludebat Democritus, sensibus veritatem & fidem tribuendo. Dicis tamen gratia hoc asseruisse, ex iis, quæ §. antecedente de canonica ejus diximus, clarum est. Scilicet sensationes veras esse, non negabat Democritus, sed non habere objectum reale, sed in solo sensu animique opinione hæerere putabat, sicque opiniones & asserta inter se diversissima conjungebat, sensibus veritatem tribuendo, licet assereret, veritatem in puteo demersam latere, ut ait CICERO.^s

XXII. Cum præter atomos & inane nihil reale verumque sit, sed cuncta figura, situ, ordine & dispositione corpusculorum constent, & pro ejus variatione quoque varient, inde sequitur, qualitates non inesse atomis, sed in earum varia, quam patiuntur, dispositione.^t

XXIII. Hinc ratio quoque petenda est, cur varie sensus afficiantur, ita ut dulce videatur, quod amarum est alii &c. sensationes enim istæ non rebus ipsis insunt, sed ex varia atomorum dispositione & ordinatione oriuntur, quæ aliter hos afficit, aliter illos.^u Conferenda hæc sunt cum Cyrenaicis, similiter, sed alia hypothefi nixis, de sensationibus philosophantibus. Cartesium vero & sequaces hanc Democriti viam ingressos esse, nemo nescit, recteque notavit P. BAYLE.^v

XXIV. Mundi in infinito dantur infiniti, secundum omnes circumstantias.^w Notissimum in physicorum veterum, imprimis Ionicorum scholis dogma, quos veteribus illud suffuratos esse clamabat Democritus:^x qui tamen ipse secundum hypothefin semel electam aliter statuere non poterat.

XXV. Horum mundorum nonnulli inter se non solum sunt similes, sed undique perfecti & pares, ut inter eos ne minimum quidem intersit.^y Nonnulli vero inæquales sunt, sole lunaque destituti: in quibusdam utrumque lumen majus nostris & in aliis plura. Inæqualia inter se mundorum sunt intervalla, & plures alicubi, alibi pauciores.

XXVI.

ⁿ) ARISTOT. de gener. & corrupt. l. I. c. 2.
conf. AQUIL. l. c. p. 59. 77.

^o) ARIST. l. c. c. 7.

^p) l. c. c. 2. 3.

^q) ib. c. 1. de celo l. III. c. 4.

^r) ibid. PLUTARCH. ad Col. T. II. p. m. 411.

^s) Acad. Qq. l. I. c. 12. l. IV. c. 10.

^t) LAERT. f. 72. ARIST. de gener. l. I. c. 8.

^u) PLUTARCH. l. c. p. 412.

^v) l. c. p. 274.

^w) LAERT. l. IX. f. 44. PLUTARCH. de placit. phil. l. II. c. 1. ORIGEN. philos. c. XIII. p. 91. seqq.

^x) LAERT. f. 34.

^y) CICERO Acad. Qq. l. IV. c. 17.

XXVI. Hi augeſcunt, illi in vigore ſunt, vergunt quidam ad interitum, & hic quidem naſcuntur, illic deficiunt. Interitus vero alteri ab altero affertur impingendo. Suntque inter ceteros, qui carent animantibus & plantis & omni humore. Ita theoriā mundi Democriteam enarrat PSEUDO-ORIGENES, ^y quæ etiam ex fortuito atomorum concurſu neceſſario ſequitur, ubi quot dantur particularum vertigines & complicatæ inde maſſæ, tot ſiunt mundi, quos pro atomorum inter ſe complicitarum conditione, ſitu, figura, diverſiſſimos naſci neceſſe eſt.

XXVII. Mundus animæ expers eſt, ^z ſed rapidiſſimo atomorum motu per univerſum agitatorum, tanquam igne omnia penetrante moventur omnia. ^a Tribuit hanc aſſertionem Democrito PLUTARCHVS, ^b & quidem ſecundum ſyſtema atomiſticum rectiſſime: cum enim nihil in univerſo ſit, niſi atomi & inane, anima mundi locum habere non poteſt. Nec obſtare his, quæ præter Auguſtinum Plutarchus alibi Democrito tribuit, omnia habere animam ſupra theſi IX demonſtravimus, oſtendendo vim illam animaleſ & ſpiritualeſ, quæ mundo ineſt, non eſſe aliam quam concitatiſſimam & rapidiſſimam atomorum ſubtiliſſimarum rotundarumque agitationem & commotionem, qua omnia vivificantur. Nodum tamen hic neſcit CYRILLVS, ^c qui Democritum docuiſſe, ait, Deum in igne globoſo mundi animam eſſe, quod PLUTARCHVS ^d quoque confirmat. Quem ne negando, & rejiciendo utriuſque teſtimonium tanquam ſyſtemati Democriteo adverſum, ſecemus, ita ſolvimus, non eſſe hanc animam mundi diverſæ naturæ ab anima hominis, ſed hanc ex ea quaſi decerptam eſſe. Hanc vero ex atomis ſubtiliſſimis rotundisque, adeoque ex igne conſtare, infra dicemus. Anima itaque mundi, id eſt, vis illa, qua tanquam numine omnia naſcuntur, moventur, & vivificantur, eadem vis & commotio atomorum rapidiſſima & concitatiſſima eſt, inter quas cum rotundæ facillime omniumque vehementiſſime & celerrime moveantur, ignem illæ conſtituunt: qui ignis omnia movet, nutrit, agit, adeoque naturæ quaſi Deus eſt. Ex quibus patet, hanc mundi animam ab atomis ipsis natura ſua non differre, nec confundendam cum anima mundi Pythagorica, Platonica & Stoica.

XXVIII. Ignis conſtat atomis rotundis, aër vero, aqua & reliqua ſola magnitudine & parvitate diſtinguuntur. ^e

XXIX. Sol & luna ex lævibus componuntur corpusculis, vertigine circumactis. Ita LAERTIVS, ^f convenienter ſyſtemati Democritico, quod recepit quoque Carteſius, cujus vortices ex hac ſchola deſumpti ſunt. Ali- ter quidem PLUTARCHVS, ^{ff} qui Democritum cum Anaxagora dixiſſe tra- dit, ſolem lapidem eſſe planum, igni candentem, quod, ſi modo recte De-
mo-

y) *Philosophum. l. c.*

z) PLUT. *de plac. phil. l. II. c. 3.*

a) LAERT. *l. c.*

b) *l. c.*

c) *Contra Julian. l. I. conf. BAYLE l. c. not. P.*

d) *l. c. l. IV. c. 4.*

e) ARIST. *de cælo l. III. c. 4.* MAGNEN. *l. c. diſp. III. c. 4. prop. 24. p. 206.* qui vero aërem cum inani confundit, & tamen ex atomis conſtare dicit.

f) *Lib. IX. ſ. 44.*

ff) *l. c. l. II. c. 29.*

mocrito tribuitur, ita intelligendum est, corpuscula lævia illa in gyrum rotata ita cohæsisse, ut inde massa dura & ignita enata fuerit.

XXX. Luna igneum est firmamentum, planities continens montesque & valles. ^g Sol magnus est. ^b

XXXI. Siderum ordo hic est, primo fixæ stellæ, tum planetæ, post sol, lucifer deinde, & luna. ⁱ

XXXII. Omnes stellæ ab oriente versus occidentem moventur, & quanto quæque magis sunt terram sidera propter, tanto minus possunt cum cœli turbine ferri. ^k

XXXIII. Cometæ plures planetæ sunt, una apparentes, qui propius ad se accedentes, unum corpus constituere videntur. ^l

XXXIV. Cum in angusto inani multa sunt corpuscula, sequitur ventus, at contra quietus & placidus aëris status est, cum in multo inani pauca sunt corpuscula. Rationem a motu & collisione particularum individuarum desumptam prolixè explicat SENECA, ^m qui videndus.

XXXV. Terra quidem initio sursum deorsum ferebatur ob parvitatem & levitatem; successu autem temporis densata atque degravata subsedit. ⁿ

XXXVI. Firmitatis terræ causa est latitudo ipsius, disci enim instar se habet, in media cava, neque dividit, sed operit aërem infimum, qui infra subsidet, cum locum, quo cedat, non inveniat. ^o

XXXVII. Quoniam vero aër iste versus austrum est imbecillior, inde evenit, quod terra mole aucta eo declinet; partes enim septentrionales minus temperatæ sunt, australes temperatæ magis. ^p

XXXVIII. Terra aqua plena est: quæ cum & pluvias aquas recipit, majori copia profusas, cavernæque aquis affluentibus nimis premantur, motus inde terræ existit. ^q

XXXIX. Mare decrescit semper, tandemque deficiet. ^r

XL. Homines ex aqua & limo sunt geniti. ^s Absurdam sententiam non excogitavit Democritus, sed inter barbaros didicit, quibus traditionis forte vetustissimæ reliquiæ, de homine ex terra formato ansam dedere ita statuendi. Nec aliter postulabat mundi ortus secundum systema atomisticum delineatus, qualem PLUTARCHVS ^t exhibet: ex corpusculis enim elementa, ex elementis reliqua corpora enata sunt.

XLI. Infans in utero ore nutrimenta accipit, quæ causa est, quod statim, ubi in lucem editus fuerit, mammam arripiat. PLUTARCHI ^u auctoritate hoc Democrito tribuitur, quod tamen vel falsum est, vel sectionibus suis parum profecit in natura corporis humana cognoscenda, si enim vel semel embryonem matre exsectum accurate considerasset, aliud statuisset.

XLII.

g) PLUT. l. c. c. 25.

b) CIC. de finib. l. I. c. 6. ubi Democritum hominem magnum & in geometria perfectum vocat.

i) PLUT. l. c. l. II. c. 15. PSEUDO-ORIG. l. c. p. 22.

k) PLUT. l. c.

l) ARIST. de meteor. l. I. c. 6.

m) Qq. natur. l. V. c. 2.

n) PLUT. l. c. l. III. c. 13.

o) ARISTOT. de cælo l. II. c. 13.

p) PLUT. l. III. c. 12.

q) ibid.

r) ARISTOT. meteor. l. II. c. 3.

s) CENSORIN. de die nat. c. 4.

t) Lib. I. c. 4.

u) Lib. V. c. 16.

XLII. Homo est, quod omnes scimus. Definitionem hanc hominis, tanquam vagam & principium petentem exagitat SEXTVS EMPIRICVS,* sed vel non intellexit, vel non intelligere voluit. Non enim hoc vult Democritus, id quod novimus, quodcunque demum id sit, esse hominem; sed, hoc hominem esse, de quo intima conscientia convicti sumus. Aliter enim collectionem atomorum eam, ex qua homo constat, designare non poterat, quippe quam sensibus magis percipiendam, quam definitione describendam statuebat. Male itaque hoc dogma Democriti fugillat Sextus.

XLIII. Anima ignis quidam & calor est. ^y Cum enim infinitæ sint atomorum figuræ, rotundæ ignem absolvunt, atque animam. Ea enim figura ad permeandum universum & movenda alia maxime composita est.

XLIV. Ex hac animæ natura sequitur, & vitam & motum ab ea dependere.

XLV. Mortalis vero est anima & cum corpore perit. ^z Ratio psychologiæ hujus Democriteæ ex systemate atomistico naturali ordine sequitur. Nihil enim est præter atomos, unde & animam ex iis componi necesse est, quod vero ex atomis componitur, potest resolvi. Motum vero ab igne, ignem a rotundis & rapidissime concitatis corpusculis oriri, supra ostendimus.

XLVI. Duæ animæ partes sunt, altera in pectore posita, quæ rationalis est, altera per totum corpus diffusa, quæ irrationalis est; ^a unum vero cum anima mens est, idemque. ^b Opponit hæc Democritus plerisque sui temporis philosophis, diversas in uno homine animas statuentibus; cum enim ex atomorum rotundarum compage anima, sive calor iste internus constet, una necessaria anima est, ita tamen operatione inter se diversa, ut quæ celerius & subtilius atomos movendi spatium locumque nacta sit, ratione uti queat, quæ privatur, quæ diffusionem per totum corpus in rapidissimo isto motu sufflaminatur.

XLVII. Corpora, quæ perierunt, reviviscent. Exagitat hoc Democriti dogma PLINIVS: ^c *Puerilium, inquit, ista deliramentorum, avidaque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Similis & de asserendis corporibus hominum, ac reviviscendis promissa a Democrito vanitas, qui non revixit ipse.* Sed non cogitavit Plinius, nihil aliud dicere Democritum, quam easdem atomos, quibus anima constabat resoluta, in inane infinitum delatas iterum cohæsuras, sicque vitam priorem recuperaturum esse hominem; reliqua enim, quæ hominem ab aliis distinguunt, cum situm corpusculorum tantum concernant, tanquam minime realia & vera non considerabat.

XLVIII. Plures sunt sensus, brutorum animantium, deorum, hominum rationalium. ^d

Mmm mmm m 2

XLIX.

x) Pyrrhon. hypotyp. l. II. c. 5. f. 23. adv. mathemat. l. VII. f. 265.

y) ARISTOT. de anima l. I. c. 2.

z) PLVT. l. IV. c. 7.

a) ib. c. 4.

b) LAERT. l. IX. f. 44.

c) Hist. nat. l. VII. c. 55.

d) PLVT. l. I. c. 10.

XLIX. Sensus & intellectus sunt ab imaginibus oblatis, quæ a solidis corporibus certisque figuris dimanant, qua ratione & in speculo imago formatur. ^e Vocabat has imagines εἰδωλα, ^f eaque in hominis incidere sensus dicebat. Accurate vero hic observandum est, duo esse idolorum in Democritea philosophia genera; primum imagines ex objectis sensuum effluentes animisque illabentes complectitur, mentisque notiones five ideas constituit, quæ ex perpetuo atomorum motu, & supremarum ac in superficie hærentium decessu derivandæ sunt, ex quo scilicet Democrito ejusmodi εἰδωλα fluere videbantur, alterum imagines divinæ sunt in aëre existentes, humana forma majores, quas Deos vocavit, hominibusque apparere dixit, de quibus paulo post trademus. Valde inter se duo hæc idolorum Democriteorum genera confudere viri magni & eruditi inter veteres & recentiores, ^g quorum hac in re lapsus docte & luculenter demonstravit MOSHEMIVS, ^h qui impedito & obscuro dogmati multam lucem attulit.

L. Omnes sensus tangibiles sunt, omnisque sensatio contactu vel impulsu organi peragitur. ⁱ

LI. Ita albedo lævitas est, luce a superficie læviore versus oculum reflexa, albumque colorem exhibente. Nigredo asperitas est, eadem luce, a superficie aspera reflexa, nigredinem repræsentans. Sapor dulcis ab atomis rotundis minoris molis, acidus a majoribus, acerbus a multangulis, acris a conicis, acutis, incurvis, falsus ab angulosis, distortis, æquilateribus, amarus a rotundis, lævibus, distortis nec latis, pinguis a tenuibus, rotundis nec latis oritur. ^k

LII. Tempus imago est diei & noctis.

*Theologia
Democriti.*

§. XXII. Hactenus de rebus naturalibus ingeniose satis, si istius, quo vivebat, temporis circumstantiæ considerentur, differuit Democritus: restabat doctrina de Deo, divinisque naturis, de vaticinationibus, & apparitionibus Deorum. Etsi vero ex tota Democritei systematis constitutione clarissime patet, philosophum vel Deos plane negasse, vel in universo eis locum certum non dedisse, sed ex mundis relegasse, nec eorum rationem ullam in hac rerum omnium compage habuisse, ubi præter atomos, inane, & inhærentem iis necessitatem plane nihil, quod substantiam per se subsistentem innuebat, admisit; unde non dubitamus eorum accedere partibus, qui Democritum inter impietatis fautores referunt: ^l non tamen ad obliniendum os populo doctrina hæc ex physiologia prorsus omittenda erat, sed dicendum aliquid, quod speciem haberet. Scilicet evitanda erat invidia impietatis, & ratio eventuum danda, quos magna fide & applausu populus recipiebat, oracula confirmabant, exempla inter barbaros toties recitari audita svadebant. Admisit itaque Democritus eam, quam a Magis di-

dice-

^e) *ibid.* c. 8.

^f) LAERT. l. IX. f. 44. CICERO *ad Attic.* l. II. ep. 4. *familiar.* l. XV. ep. 16. Exuvias has corporum recepit etiam Epicurus, vid. LUCRETIVS l. IV. v. 238. *seqq.*

^g) CICERO *de N. D.* l. I. c. 12. AUGUSTINVS ep. 118. T. II. Opp. p. 257. IRENAEVS *adv. hæres.*

l. II. c. 14. ex recentioribus FABRIC. *ad SEXT.* p. 553. BAYLE l. c. not. P.

^h) *Ad CUDWORTH.* p. 849. *seqq.*

ⁱ) *De sens.* & *sensit.* c. 4.

^k) THEOPHR. *de odoribus* apud STANLEY. p. 909.

^l) Nominavit eos VEN. REIMMANNVS *Hist. Ath.* c. XXX. §. 7. p. 210. *seqq.*

dicerat sententiam quam LAERTIVS ^m ita refert: *Divinationem & prædictionem exercere Magos, sibi Deos apparere dicentes: sed & plenum esse aërem simulacrorum, quæ cum e corporibus effluant, cum vaporum elevatione oculis acute cernentium inferantur.* Comtius aliquantum ornavit doctrinam hanc Democritus, licet CICERO ⁿ dicat, nutare eum in natura Deorum; patet enim ex SEXTO EMPIRICO, ^o Ciceronem Democriti mentem pervertisse, & quæ uni Deorum generi hic adscripsit, ex iis aliquot divinarum naturarum species excogitasse, vel errore inductum, vel studio fallentem, ut fortius eum refelleret. Luculentius magisque ex mente Democriti SEXTVS, ^p qui postquam monuerat, non alium præter idola, ei esse Deum, qui habeat naturam, in quam non cadat interitus, ita de Diis præcepisse statuit:

I. Esse naturas quasdam, ex tenuissimis subtilissimisque atomis conflatas, quæ certo tantum tempore hominibus, præcipue in tenebris, appareant.

II. Esse has naturas magnas, & humanam staturam multum superantes, simulacra nempe ingentia.

III. Difficulter quidem, & multo minus, quam corpora humana dissolvi, tamen interitui esse obnoxia.

IV. Eas certas voces ac sonos edere, qui ab hominibus intelligi queant.

V. Ratione hæc spectra & simulacra uti, & hominibus futura significare.

VI. Duplicis esse generis, alia enim prodesse, alia nocere.

VII. Versari ea in aëre, qui nos ambit. ^q

VIII. Esse ea humana forma prædita. His adjicit CICERO:

IX. Tanta quasdam magnitudine videri, ut universum mundum complectantur extrinsecus. ^r

Valde absfona visa est hæc theologia Democriti CICERONI, ^s qui patria Democriti, quam Democrito digniorem recte censet, licet aliud videatur P. BAYLIO, ^t & ultima assertio vix tribui illi posse censendum sit: Ostendit tamen, quo est ingenio & in veterum doctrina perspicacia eruditissimus MOSHEMIVS, ^u non prorsus abhorreere hanc theologiam a physiologia Democritea. Ei enim exacte respondere, monet, dari concretiones atomorum longe subtiliores corporibus humanis; habereque eas posse linguæ & oris facultatem, cum homines ex atomis compositi & crassiores eam habeant: immo eadem ex causa rationem quoque multo magis iis tribui posse. Quæ si concedantur, sequi, cum subtilioris multo sint concretionis, rationis, & sensus, quam homines, qui ex atomis quoque constant, posse eas meatus corporis, sensuumque penetrare, atque interiores sanguinis ac spirituum animalium motus perspicere. Cum itaque cogitationes nostræ secundum Democritum nihil aliud sint, quam varii atomorum in nobis motus, mirum haud esse, has naturas prædicere posse, quæ ex ista atomorum sive cogitationum dispositione secutura atque eventura sint. Quo

Mmm mmm m 3

sub-

^m) Lib. I. f. 7.

ⁿ) De N. D. l. I. c. 43.

^o) Lib. IX. adv. math. f. 42.

^p) Lib. IX. f. 19.

^q) ib. f. 42. ^r) CICERO l. c. ^s) ib. ^t) l. c.

^u) Ad CUDWORTHII syst. int. p. 548. seqq.

subtilioribus quoque constant atomis, eo firmitus hærere, eo minus dissolvi & interire. Bonas esse alias, alias malas ex eadem atomorum dispositione derivandum esse, quæ homines beneficos facit & maleficos. Aërem ipsorum naturam sedem postulare. Proceram vero staturam eis ex accidenti evenire posse, licet ratio dari nequeat, cur non etiam exili forma quædam sint? Quam ex eo deduci posse putamus, quod, quo subtiliores atomi sunt, eo minus resiliunt, sed coherant arctius, pluresque sibi junguntur, quod magna & ingentia corpora gignere ex mente Democriti aptum est. Dici hæc omnia erudite & magno cum ingenio non negamus, vix tamen nobis persuademus, Democritum adeo desipuisse, ut miserabilem hanc philosophiam serio adoptaret: majori enim ingenio præditum fuisse, veteres unanimi ore testantur. Nec videmus, qua ratione futurorum eventus, qui non ab humanis cogitationibus & consiliis, sed a fortuito atomorum motu, casuque & motione corpusculorum in mundo, quæ necessitatis nomine apud Democritum veniunt, oriuntur, ab his idolis queant intelligi & prævideri atque prænuntiari. Etsi vero rectissime monet vir plane egregius, difficile esse de Democriti hac in re mente certi quid statuere, cum scripta ejus nobis desint, non is negat tamen, popularem sententiam illum secutum fuisse, id quod satis manifestum esse putamus. Vnde verisimillimum nobis videtur, Democritum negasse quidem omnia ejusmodi idola, Deos, formasque divinas, quas systema ejus non admittebat, ut tamen invidiæ cederet, & os oblineret incauto, sed ad eum tamen attento, vatum gregi, ineptam Magorum hypothesein dicis gratia adhibuisse. Frustraneum itaque est, de mente ejus de his spectris philosophi dispicere, & rationes ex ejus systemate petere, quem spectra risisse, cum lemures petulantes juvenes simularent, supra edocti sumus.*

*Philosophia
moralis De-
mocriti.*

§. XXIII. Philosophiam moralem diligenter quidem exposuit Democritus, nihil tamen quod ejus doctrinam systematico ordine exhibeat, nobis servaverunt veteres, qui sententias tantum morales annotaverunt, quas hic referre nec loci, nec instituti ratio patitur. Ea igitur paucis delibabimus, quæ ex systemate physiologico, & primis moralis doctrinæ Democriticæ principiis sequuntur, reliqua alibi^y quærenda sunt. Sunt vero ista:

I. Finem vel bonum ultimum esse *εὐδυσίαν*. Est vero *εὐδυσία*, non voluptas quædam & delectatio, quod nonnullis visum, sed securus, tradente LAERTIO,^z & quietus animi status, quo magna tranquillitate & constantia beatus est, nulloque metu, vel superstitione aut alio quocunque affectu perturbatur & distrahitur. Eadem fere tradidisse Epicurum, indolentiam, voluptatis speciem, commendantem pro fine, infra dicemus. Singularibus libris hanc *εὐδυσίαν* *εὐεσώ*, quibus vocibus usus est, explicuit.^a

II.

* Serio quidem talia putasse Democritum, nimis audax & temerarium censentem rejicere ea, quæ de spectris universalis consentio veteres tradidere, conjicit MOSHEMIVS. Valde tamen timeamus, ne universalem istam traditionem tanquam universalem errorem damnaverit. Spectris enim

illusisse, notavimus.

y) Apud STOBÆVM passim, ex eo apud STOLLIVM *hist. phil. mor.* §. CIII. p. 160. seqq. STANLEIVM l. c. p. 96.

z) *Lib. IX. f. 45.*

a) IONSIVS p. 141. FABRICIVS l. c. *Bibl. Gr.*

II. Optimum itaque homini, vitam agere animo, ut plurimum læto, rarissime tristato, quod fieri poterit, si voluptates non in perituris rebus locentur. ^b

III. Esse vero homini conveniens, animæ, quam corporis potiore rationem habere; animam enim, si sit perfectissima, corporis malignitatem emendare: corporis autem robur, absque rationis usu animam nihilo meliorem efficere. ^c

IV. Hominibus vero *ἐνθουσιασθαι* oriri, ex mediocritate jucundi, & vitæ concinna circa actiones proportionem. Quod enim vel defectu vel excessu peccat, magnas commotiones & perturbationes concitare in animo. Qui vero homines magnis quasi saltibus & intervallis in affectibus commoventur, eos ad statum animi tranquillum & beatum pervenire nequire. Ad possibilia itaque animum intendendum, & præsentibus contentum esse debere: cogitationibus vero & desideriis iis non inhærere, quorum felicitas admirationi aliis est, & invidiæ. Qui vero miseres nobis sunt, eorum vitam contemplandam esse, ut quæ nobis præsentia sunt, magna & æmulatione digna videantur, neque animus excrutietur cupiditate majora & præstantiora habendi. Hanc sententiam complexum, vitam magna tranquillitate & animi lætitia transigi, & invidiam, æmulationem, odia, pestes & noxas vitæ propulsari posse. Græca *STOBAEI* ^d ipsa consulenda sunt, quæ non omnia recte videre interpretes; ^e ita vero explicata egregie eam moralis doctrinæ Democriteæ partem illustrant, qui de fine agit.

V. Sapientiam nihil admiratam, nihil non mereri, summa laude dignam. ^f Pertinet hoc ad fructum physiologiæ, superstitioni & admirationi oppositæ.

VI. Turpitudinem & honestatem actionum non iis inesse natura, sed lege & institutione. Necessario hoc ex principiis Democriti physicis sequitur, quibus *ἐτεῖν* præter atomos, & inane nihil esse, *νόμον* constare omnia reliqua dixit. Recte itaque iis, qui æternam honestatis notionem rejecere, Democritum accensuit CVDWORTHVS. ^g

VII. Bene composito & tranquillo esse animo, qui de rebus absentibus non contristetur, lætetur autem præsentibus. ^h

VIII. Si quis modum excefferit, ei jucunda maxime molesta evadere. ⁱ

IX. Plures exercitatione, quam natura, bonos evadere. ^k

X. Tranquillus qui esse cupiat, eum multa vel privatim vel publice agere non oportere, quæ vires superent: ita vero sui gerere curam, ut omnem, qui sese obtulerit, fortunæ excessum declinet, neque plura admittat, quam quibus ferendis par esse valeat. Præstare enim, ut nobis convenient ea, quibus fruimur, quam abundantiam. ^l

XI.

^b) Serm. XXXVII. p. 113.

^c) Serm. I. p. 4.

^d) *ib.*

^e) Vid. quæ monuimus *Miscell. Crit. ad Hist. linguae German. pertin. T. V.*

^f) Serm. XXVIII. p. 79.

^g) *De æternis honesti notionibus, ad calc. syst. intellect. p. 2.*

^h) Serm. XXXIX. p. 137.

ⁱ) *ib.* p. 139.

^k) Serm. CXVII. p. 365.

^l) Serm. CCXLIX. p. 822.

XI. Iustitiæ laudem, & gloriam mentis fiduciam esse, & animi boni statum, injustitiæ autem fugam calamitatis esse terminum. ^m

XII. Quibus bene compositi sint mores, illis totam etiam vitam bene constitutam esse. ⁿ

XIII. Leges non prohibitorum fuisse, quemlibet suo arbitrio vivere, nisi unus ad injuriam inferendum alteri esset proclivis. Præluisse hoc axioma Democritum Hobbesio, adeoque animum infestum belloque alteri inferendo aptum & proclivem, pro legis causa supposuisse, comparatio utriusque doctrinæ docet. ^o

XIV. Homines quosdam naturæ mortalis ignorantes dissolutionem, sibi vero vitæ infelicitate actæ conscios, omne quod vivunt tempus, misere turbari, & metuere, multa sibi falso post mortem eventura fingentes. ^p Egregium physiologiæ Democriteæ confectarium.

XV. Sanitatem penes hominem esse, eam vero libidine amitti.

XVI. Qui ventris voluptates sequantur, breve delectationis tempus habere, multas vero curas consequi, voluptate confestim transeunte. ^q

XVII. Actionis imaginem esse sermonem. ^r

Protagoras.

§. XXIV. Discipulos Democritus multos habuit, ante reliquos vero inclaruit PROTAGORAS Abderites, quem tamen Tejum fuisse Eupolis memoriæ prodidit. ^s Patrem Mæandrium habuit, vel, ut Apollodorus & Dionon ajunt, Artemonem, ^t Democriti enim filium qui dicit MAGNENVS, ^u ab AELIANI ^x interprete deceptus est. ^y Democritus enim cœlebs vixit, nec ejus filius, sed discipulus fuit. Eum bajulum fuisse aliquando, Epicurus tradidit, atque ea occasione Democriti favorem meruisse, quam ita narrat GELLIVS: ^z „Adolescens victus quærendi gratia in mercedem missus, venturas onerum corpore suo factitavit. De proximo itaque rure in Abderam oppidum caudices ligni plurimos, funiculo brevi circumdatos portabat. Tum forte Democritus, civitatis ejusdem civis, homo ante alios virtutis & philosophiæ gratia venerandus, cum egrederetur extra urbem, videt illum cum eo genere oneris tam impedito, ac tam incohibili, facile atque expedite incedentem, & prope accedit, & vincturam, posituramque ligni scite preriteque factam, considerat, petitque, ut paulum acquiescat. Quod ubi Protagoras, uti erat petitum, fecit, atque ibidem Democritus acervum illum, & quasi orbem caudicum, brevi vinculo comprehensum, ratione quadam quasi geometrica librari continerique animadvertit, interrogavit, quis id lignum ita composuisset? & quum ille a se compositum dixisset.

^m) Serm. XLVIII. p. 168.

ⁿ) Serm. CXXXVI. p. 398.

^o) Serm. CXXXIX. p. 406.

^p) Serm. CXLVII. p. 813. PLVT. de inst. lib. T. I. p. m. 12.

^q) Serm. XLIV. p. 155.

^r) LAERT. l. IX. f. 27. PLVT. l. c.

^s) CIC. de N. D. l. I. QUINTIL. Inst. Orat. l. III. c. I. GELLIVS N. Att. l. V. c. 3. LAERT.

l. IX. f. 50. & quos adh. l. adducit MENAG. SVIDAS in Protag. T. III. p. 217.

^t) LAERT. SVIDAS ll. cc.

^u) In Democrit. p. 8.

^x) Lib. I. c. 23.

^y) Ostendit id MENAG. l. c.

^z) l. c. pueris post Democriti disciplinam instituendis, deinde eloquentiæ operam dedisse tradit ATHENAEVS l. VIII. p. 354.

dixisset, desideravit, uti solveret ac denuo in modum eum collocaret.“ Ac postquam ille solvit, ac similiter composuit: tum Democritus animi“ aciem, solertiamque hominis non docti demiratus, mi adolescens, in-“ quit, cum ingenium bene faciendi habeas, sunt majora melioraque, quæ“ mecum facere possis: abduxitque eum statim secumque habuit, & sumtum“ ministravit, & philosophiam docuit, & esse eum fecit, quantus postea fuit.“ Ex quibus palam est, Protagoram non eloquentiæ tantum studio, quo inter veteres sophistas magnum sibi nomen peperit,^a sed philosophiæ quoque peritia summam laudem fuisse consecutum. Illius testimonia eloquentissimi discipuli, & in his Prodicus Ceus sunt,^b hujus, leges Thuriis ab eo latae.^c Tantaque ejus fuit existimatio, ut, cum primus inter Græcos mercede docendi auctor esset, centum minis,^d vel quod QUINTILIANVS^e habet, decem denariorum millibus lectiones ejus discipuli remunerarentur. Aitque PLATO,^f hac ratione maximopere opibus fuisse auctum Protagoram. Prælegit etiam auditoribus eloquentiæ suæ opera satis caro pretio. Famam tamen nominis impietatis suspicione commaculavit. Cum enim librum *de Diis* ita exorsus esset: *De Diis quidem statuere nequeo, an sint, nec ne. Sunt enim plurima, quæ id scire prohibeant, summa rerum incertitudo, & vitæ humanæ brevitās.* Ob atheismi culpam, sive dicta, quod volunt quidam, causa condemnatus, sive causa, quod alii scribunt, non audita collatis sententiis exilio mulctatus totaque Attica ejectus est, librique illius in foro cremati sunt, sub voce præconis, a singulis, qui illos habebant, investigati.^g Ortam fuisse hanc impietatis maculam ex disciplina

a) Hoc contendit, & philosophiæ famam Protagoræ denegat CUDWORTHVS *Syst. intell. c. I. §. 8. p. 13.* recte ideo notatus doctissimo interpreti ad h. l.

b) Vita celeberrimi sophistæ ad historiam rhetoricæ proprie pertinet. Fuisse tamen philosophum quoque & physicum SVIDAS *T. III. p. 178.* refert. Servaruntque pauca ejus placita philosophica veteres. In his est, quod docuerit, solem, & lunam, & fluvios, & fontes, & in summa quæcunque profint vitæ nostræ, antiquos Deos existimasse, propter utilitatem, quæ ex iis accipitur. CICERO *de N. D. l. I. c. 42.* MINVC. FELIX *in Octav. c. 21.* SEXT. EMPIR. *adv. math. l. IX. f. 18.* ex quibus falso infert EPIPHANIVS *T. I. Opp. p. 1088.* solem, lunam & elementa pro Diis habuisse. Si enim Sexto fides habenda, hoc argumento ita usus fuit Prodicus, ut anticipatam, quam philosophi urgebant, notionem Dei tolleretur. Idem scilicet dixit, quod Evemerus, de quo supra, conf. SEXT. *l. c. f. 51. 52.* Vitam vero Prodicti post PHILOSTRATVM *Vit. Sophist. l. I. p. 496.* enarravit P. BAYLE *Dict. T. III. p. 820.* qui videndus, de atheismo ejus autem consulendus REIMMANNVS *Hist. ath. c. XVII. §. 5. p. 132.* Discipulos habuit celeberrimi nominis, Socratem, The-ramenem, Euripidem, Isocratem, Xenophontem, Gorgiam: inter quos ultimus eloquentiæ laude mire excelluit: hic tamen a nobis prætereundus haud est, quod librum scripsit, *de eo, quod non*

Hist. philos. Tom. I.

est, sive de natura, ex quo ejus dogmata ARISTOTELES *in tr. de Zenonis, Xenophanis & Gorgiæ sententiis* excerptis, conf. SEXT. EMPIR. *adv. math. l. VII. f. 65.* Negavit & ipse cum Protagora, esse aliquid, quod judicat, sed alia ratione. Tria enim in eo libro constituit capita: 1. nihil esse, 2. etsi sit, ab homine non posse comprehendere, 3. etsi possit comprehendere, enuntiari tamen & explicari non posse: quorum capitum rationes fusc enumerat SEXTVS, *f. 66-86.* videntur tamen & Protagoras & Gorgias disputandi magis causa, talia asseruisse, Zenoniana methodo inductos.

c) LAERT. *l. c.* Vocatum fuisse λόγον ex AELIANO *V. H. l. IV. c. 20.* vel λόγον ἑμμετρον, quod mercede eloquentiam traderet ex SVIDA *l. c.* discimus, unde apud LAERT. *f. 50.* glossema esse recte dicitur MENAGIO, quando refertur, vocatum fuisse σοφίστην, id enim ad Democritum pertinet.

d) LAERT. *f. 72.* SVIDAS *l. c.* GELLIVS *l. c.* conf. quos laudat MENAG. *ad h. l.* & OLEARIVS *ad l. c.* PHILOSTRATI.

e) *l. III. c. 1.* insincerum ideo philosophum vocat GELLIVS *l. c.*

f) *In Theæteto.* conf. EIVSD. *Protagoras.*

g) CICERO *de nat. Deor. l. I.* SEXTVS *l. c.* SVIDAS *l. c.* PHILOSTRAT. *l. c.* LACTANT. *l. X.* MINVCIVS FELIX. *Oct. c. 8.* conf. MENAG. *ad l. c.* Laërt.

disciplina Magorum putat PHILOSTRATVS,^b a quibus in pueritia enutritus didicerit, doctrinam de Diis arcanam custodire: quæ causa fuit, cur ex atheorum albo eum deleri cupiant viri quidam docti, a cl. REIMMANNO nominati.ⁱ Verum ex ipso Philostrati textu clarum est, eum non tantum non intellexisse veram Magorum opinionem & disciplinam, sed Democritum quoque cum Pythagora confudisse, quæque de illo narrantur, huic tribuisse.^k Scripsit plurima a cel. FABRICIO^l memorata, ad logicam, metaphysicam, ethicam & politicam illustrandam, quæ tamen interciderunt omnia. Aetas ejus ex Democriti ætate colligi potest.^m Finem vitæ ita narrat PHILOSTRATVS:ⁿ *Ex Epiro in insulas transmissurum, & Atheniensium triremes, toto mari dispersas metuentem submersum esse parva navigantem cymba.* Ex multis hujus nominis^o Abderita reliquos nominis vicit celebritate.

Placita Protagoræ.

§. XXV. Philosophiæ Democriticæ decreta ad contentionis argumentum adhibuit Protagoras, ut ex paucis reliquiis placitorum ejus, quæ servavere nobis veteres, constat. Ita enim statuit:

I. Duas esse omnium rerum rationes invicem contrarias. Ad disputandi potissimum & differendi inventionem dogma Pythagoreis, & imprimis Alcmaëoni non ignotum retulisse, primumque ita in utramque partem differere cœpisse monet LAERTIVS.^p

II. Materiam semper in fluxu esse, ipsa autem assidue fluente, pro ablationibus adjunctiones fieri, & sensus transmutari ac variari, & pro ætatibus & pro aliis sensuum constitutionibus.

III. Rationes omnium sensibus apparentium subjectas esse in materia, adeo ut materia, quantum in se ipsa, omnia esse possit, quæ quibuscunque apparent.

IV. Homines autem alio tempore alia percipere, prout diverse se habent, sive secundum naturam se habeant, sive contra naturam, sicque etiam in ætatibus, in somno, in vigilia & quibuslibet habitibus.

V. Esse ergo hominem criterium rerum, quæ sunt, omnia enim, quæ apparent hominibus, etiam esse, quæ autem nulli hominum apparent, ne esse quidem. Ita quidem Protagoream logicam exponit SEXTVS EMPIRICVS,^q nixam physiologia Democritica, ut ex collatione facili negotio potest disci. Cum enim vetus dogma in Eleatica imprimis schola receptum, omnia fluere, admisisset Democritus, atomosque semper moveri diceret,

^b) L. c. ⁱ) *Hist. atheismi l. I. c. XVII. §. 4. p. 131.*

^k) Democritus enim, non vero Protagoras a Magis eruditus dicitur, a Xerxe relictis. Magi vero non tollebant doctrinam de Deo, sed abscondebant, difficile vero, amisso libro Protagoræ, de ejus atheismo statuere, quem affirmant præter Bælium BVDDEVS *thes. de atheismo c. I. p. 74.* & SAM. PARCKERS *de Deo disp. I. §. 11. p. 27.* Quanquam si ex discipulo præceptor judicandus est, parum de hoc dogmate asserendo curiosus fuisse videtur.

^l) *Bibl. Græc. Vol. I. p. 780. seqq.*

^m) Olymp. LXXXIV (non LXXVI, ut habet interpres) inclaruisset, & XL annos in philosophia versatum ait LAERT. *f. 56.*

ⁿ) L. c. Idem LAERTIVS *f. 55.* refert, narrans, voluisse navigare in Siciliam. Quidam tamen dixerunt, defecisse eum in via, cum XC annum ageret, sive LXX, ut alii.

^o) Nominat eos MENAG. ad LAERT. *l. IX. f. 56.* & FABRICIVS *Bibl. Græc. l. c.*

^p) LAERT. *f. 51.* qui etiam de ejus contendendi studio Timonis Sillographi versus adducit.

^q) *Pyrrhon. hypotyp. l. I. c. 32. f. 216.*

ceret, res omnes sensuum tantum perceptionibus constare, quatenus ex varia corpusculorum dispositione oriantur, tradidit. Ita vero Protagoras quoque, qui recepta atomorum dispositionis in momenta mutabilitate, cum auferri alias, alias succedere & addi semper, sicque rem mutari continuo videret, inde concludebat, in sola sensatione esse illud, quod videmus, audimus, tangimus, adeoque normam de quacunque re judicandi esse hominem ejusque in sensu perceptionem: cum vero sensationes hominis mire pro temporis, subjecti & circumstantiarum ratione differant, sequi inde, mox hoc, mox illud rem esse, cum varie homo afficiatur, adeoque in contrariam de rebus omnibus partem eodem veritatis fundamento posse disputari. Esse hanc mentem Protagoræ, præter Sexti locum admodum luculentum, PLATO,^r ARISTOTELES,^s CICERO,^t Aristocles apud EVSEBIVM^u & HERMIAS^x testantur, apertumque faciunt, Democriticam physiologiam a Protagora adhibitam fuisse, ut fundamentum exhiberet logicæ eristicæ, cujus præcipuus statutor fuit Protagoras. Sequebatur enim ex his, in omnibus rebus contrarias rationes inveniri, quia res ipsæ in sola relatione ad cognitionem vel sensationem potius hominis considerantur, quæ innumeris circa unum idemque subjectum variationibus modificantur. Et hic sensus est axiomatis Protagorei: Πάντων κριτηρίων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον, μέτρον enim criterium est, unde ejus sensum ita explicat Sextus: *Rerum omnium criterium, sive veri falsique regulam esse hominem, entium quidem, ut sunt, non-entium autem, ut non sunt. Ideoque ponit sola illa, quæ cujusque sensibus apparent, & ita inducit relationem ad aliquid.* Quod licet a CUDWORTHIO^y dubie Protagoræ tribui, nec id ex Platone evinci posse contendat præstantissimus interpres,^z adducta tamen veterum testimonia luculenta, Cudworthum recte scripsisse, clare evincunt, quicquid sit de obscura Platonis disputatione.

VI. Animam ipsissimos sensus esse, omniaque esse vera. ^a Nititur hoc fundamentis, iis, quæ explicuimus. Cum enim nihil vere atque realiter sit, ob fluxum atomorum præter sensationes, omnes eas veras esse oportet, id est, tales, quales sensus percipiunt, cum anima a sensibus non differat. Ceterum Diogenem, vel ut LAERTIUS^b vocat, Diomenem Smyrnæum, Nessi Chii discipulum, illius, qui Democritum audivit, eadem cum Protagora sensisse, EPIPHANIVS^c tradit: quem tamen cum Diogene Apolloniate sine magna verisimilitudine eundem putant MEVRSIVS^d & MENAGIVS.

§. XXVI. Præter Nessum Chium^e & Nausiphanem ex disciplina Democriti emerfit DIAGORAS, ex Melo insula, Cycladum una oriundus,

Diagoras
Melius.

Nnn nnn n 2

homo

^r) In Theæteto, conf. Cratylus.

^s) Metaph. l. III. c. 5. l. X. c. 6.

^t) Academ. Q. 9. l. IV. c. 42.

^u) Præpar. l. XIV. c. 20.

^x) Irris. gentil. §. 9.

^y) System. intell. c. I. §. 7. p. 11.

^z) Ad h. l.

^a) LAERT. l. c. conf. CICERO l. c. ARISTOT. metaphys. l. III. c. 5.

^b) f. 58. conf. FABRIC. l. c. p. 776.

^c) T. I. Opp. p. 1088.

^d) Ad Hesychium p. 146. MENAG. ad Laërt. l. c.

^e) Meminit ejus LAERT. l. IX. f. 58. EVSEBIVS in Chron. qui Nessam vocat.

Ejus athe-
ismus.

homo impietatis macula inter veteres famosus. Sunt, qui Milesium putant, sed hi, recte judicante CLERICO,^f Melium pro Milesio per literarum compendium dictum esse, frustra contendunt. Parentem habuit Teleclidem.^g Is in expugnatione insulae captus, a Democrito vero, egregiam ingenii alacritatem & indolem, qua pollebat, perspicienti, decem drachmarum millibus redemptus & disciplina sua imbutus dicitur. Elegantioribus vero simul literis navavit operam, & in lyrica poësi non ultimum obtinuit nomen, quæ tum temporis in Pindaro, Bacchylide aliisque florebat. Cum enim Ol. LXXVIII vixerit,^h Pindaro adhuc coævus fuit.ⁱ Fuisse vero di-thyræmbicum initio, & si quis alius, superstitiosum, SEXTVS EMPIRICVS^k testatur, poësin etiam suam inchoasse hoc modo: *A demone & fortuna fiunt omnia*; injuria autem affectum ab aliquo, qui perjeraverat, & propterea nihil mali passus fuerat, eo deductum esse, ut negaret, esse Deum. Injuria vero qualis ea fuerit, HESYCHIVS & SVIDAS^l ita narrant: quod pæanem quis ipsi furripuisset, juratusque negasset, se hoc fecisse, & tamen postea publice illum pro suo protulisset, Diagoram irarum plenum expectavisse, ut perjurus iste statim manifesta pœna a Deo & gravissima afficeretur, quod cum non fieri, sed perjurum plagiarium laudibus etiam affici & præmiis videret, satis absurde hinc conclusisse, non esse Deum, impietatemque hanc scriptis etiam publicis fuisse professum, quibus TATIANVS^m titulum ait impositum, τῆς Φευγίης λόγος, Hefychius & Suidas, τῆς ἀποφυγίζοντος, id est, *destructores*, vel *de turri deturbantes & dejicientes*. Alii aliter referunt, in eo tamen veteres fere omnes, adducti diligenter a P. BAYLEⁿ & I. F. REIMMANNO,^o consentiunt, ista vindictæ divinæ mora inductum Diagoram, Deos negasse, & ob eam causam Atheniensium inter quos habitabat, divinum cultum sacraque traduxisse, mysteria quoque omnibus enuntiasse, eaque despexisse, illos etiam, qui sacris initiari volebant, dehortatum fuisse.^p Tanta inde non ignominia tantum ei contracta est, ut atheus cognominaretur, & in proverbium hominis nequam & inter bipedes deterrimi abiret,^q sed Athenienses quoque eo proscripto, cum Olymp. XCI, ad causam dicendam vocatus non comparuisset, non solum voce præconis pronuntiari, sed & æreæ columnæ inscribi juberent, eum, qui Diagoram occidisset, talentum, qui vero vivum adduxisset, duo talenta accepturum esse.^r Etsi vero valde infamis apud veteres ejus memoria est, visum tamen fuit CLEMENTI ALEXANDRINO,^s eum inter eos referre,

f) Art. crit. P. III. c. 11. §. 5. p. 209. BAYLE
Diff. T. I. art. Diagoras not. A. p. 282.

g) SVIDAS in Diagoras T. I. p. 551.

h) SVIDAS l. c. KVSTER. ad h. l.

i) Pindarus enim teste SVIDA Olymp. LXV. natus ad Ol. LXXXVIII vixit. Inferendus vero est Diagoras lyricis veteribus apud FABRICIVM Bibl. Græc. Vol. I. p. 554. vid. IPSE ad SEXT. l. citand.

k) Advers. mathemat. l. IX. f. 53.

l) II cc.

m) Contra Græc. p. m. 164. ed. Paris.

n) l. c. not. D. E. F.

o) Hist. ath. c. XXXI. §. 8. p. 212. Ex his CICERO de N. D. l. I. c. 1. VALER. MAX. l. I. c. 1. SEXTVS l. c. præcipue notandi.

p) SVIDAS l. c. TATIANVS l. c. ATHENAG. legat. pro Christianis p. m. 5. ed. Paris.

q) Socratem ab Aristophane ideo Melium in nubibus dictum esse supra observatum. conf. ERASM. Chil. p. m. 722.

r) SVIDAS l. c. s) Admonit. ad gentes p. 13.

referre, qui, cum gentilem superstitionem contemferint, ejusque detexerint fraudes, athei habiti sint. Quam Clementis opinionem suam fecere viri quidam docti ex recentioribus, quos allegandi otium nobis fecit ven. REIMANNVS, ^t qui eos quoque nominat, qui in hoc impietatis luto hæsisse Diagoram tuentur, quibus addi potest RAD. CVDWORTHVS. " Nemo tamen majori eruditione & ingenio causam Diagoræ egit cl. ZIMMERMANNO ^u nostro: qui rationes pro ejus atheismo adductas accurate examinavit. Cuncta, quæ prolixè affert, eo tendunt, accusationes adversariorum Diagoræ, scriptis ejus amplius non extantibus, esse suspectas nec validas satis ad inurendam ei atheismi maculam. Invidia enim derisorum gentilium factorum excitatos, inter apertos numinis hostes eum retulisse, cum tamen omnia, quibus ille premitur, vel ad exagitata Atheniensium sacra, vel ad negatam DEI providentiam specialem pertineant. Imprimis vero contra fortissimum FABRICII ^v argumentum, eam fuisse Diagoræ ratiocinationem, ut non in gentilium tantum Deos, sed & universè in Deum valeat, ita excipit, ut non tantum rejecta Suidæ & Hesychii tanquàm testium nimis a Diagoræ temporibus remotorum fide, de ipsa narratione dubitet, sed ea quoque supposita, ostendere cupiat, posse hoc de diis quoque inferioribus dici, nec demonstrari posse, quod summum quoque numen negaverit, libris itaque ejus non extantibus saltem ad ἐποχὴν confugiendum esse, nec rationes Bælii, Fabricii, Buddei clare atheismum ejus demonstrare. Nostrum vero nec institutum nec locus patitur, ea, quæ vir doctissimus attulit omnia, prolixè excutere, quæ scilicet ad specialem atheismi historiam pertinent. Monenda tamen pauca sunt, quæ rem in lucem protrahere apta putamus. Nempe 1. non negamus, certissima ratione de atheismo Diagoræ non posse definiri quicquam, cum & libri ejus perierint, & qui impietatem ejus describunt, testes sint, non omni exceptione majores, & ab ejus ætate nimis remoti: ^z exempla etiam complura extent, viros cordatos, superstitionis vulgaris contemtores negati Dei accusatos fuisse. Si itaque his standum est, facile, fatemur, negabitur Diagoræ atheismus, ita vero eodem labore, tota atheismi historia uno ictu absolvi & everti quoque potest, cum monumenta coæva & ipsa philosophorum scripta pleraque interciderint. 2. Quia vero hoc nimis laxum scepticismo historico campum aperit, contentos nos esse debere monemus istis veterum narrationibus, quæ nobis suppetunt, memores, eos vetustiora, nobisque non visa consuluisse, adeoque non eos quidem in totum rejiciendos esse, fidem vero non absolute, sed tantum probabili ratione dandam esse. His, ut debent, suppositis, 3. si veterum de Diagora effata aliquem locum habent, dubitari non posse putamus, Diagoram non tantum gentilium superstitiones, vel providentiam negasse, sed ipsum etiam quod mundum regit, numen fustulisse; id enim testimonia allata omnia clamant, licet, ut fieri in his solet, circumstantias va-

Nnn nnn n 3

rie

^t) l. c.^u) Syst. intell. p. 9.^v) Ad l. c. Sexri.^x) Ep. de atheismo Evemerii & Diagoræ, quæ extat Mus. Brem. Vol. I. P. IV. art. 3. p. 714. seqq.^z) Hoc nimirum historiæ philosophicæ fatum esse, toties exemplis evimus, & doluimus.

rie enarrent. Nec sola Suidæ & Hesychii auctoritas in partes venit, sed defumfere illi sua ex ARISTOPHANIS scholiaste,^a patetque ex Sexto etiam, ejus jam tempore pervulgatam fuisse famam, injuriæ non ultæ memoria & dolore, ad negandum Deum fuisse digressum Diagoram. Nec videmus, qui ratio a Fabricio allata queat everti, nullum fuisse argumentum Diagoræ contra gentiles Deos, nisi in ipsum numen universe valeat.

4. Imprimis vero Clementi opponimus ATHENAGORAM,^b eo magis in partes advocandum, quo magis PP. gentilis superstitionis derisoribus favere, eosque in suas partes trahere rectissime monuit B. BVDDÉVS.^c Is vero luculenter: *Diagoræ sacrilegam impietatem jure damnabant Athenienses, qui cum arcanos Orphei sermones vulgo exponebat, tum Eleusinia & Cabirorum sacra publicabat, & Herculis statuum ne ligna rapis coquendis deessent, disseccabat, ἀντικρὺς δὲ ἀποφαινομένῳ μηδὲ ὅλως εἶναι Θεόν, denique palam & diserte Deum esse negabat.* Clarissime enim & distincte tribuitur Diagoræ, non tantum Atheniensium superstitionem risisse, sed & ipsum Deum negasse: quo nomine Christianis, illud facientibus, hoc vero minime, Diagoram opponit Athenagoras.

5. Sed & ad disciplinam, ad quam nemo hactenus attendit, respiciendum esse, qua Diagoras educatus fuit in philosophia, ipsa æquitas postulat. Fuisse vero Democriti discipulum, cui & libertatem & philosophiam debebat, monet Suidas. A vero itaque alienum non esse videtur. Democriteis de Deo sententiis imbutum fuisse Diagoram. Quod si supponimus, qui mirandum esse existimabimus, Deum negasse hominem, qui in mundo præter atomos & inane nihil esse verum & reale a præceptore didicerat? Nec objici his potest illud Sexti, initio eum dæmonem & fortunam inesse rebus cunctis dixisse. Vt enim concedamus, vera referre Sextum, quod facile negari posset, dæmones tamen illi quales sint in schola Democriti, ex εἰδώλοις ab eo assertis & supra expositis satis constat. Quos cum dicis tantum causa Democritum a Magis transsumsisse facile perspiciatur, nullo negotio fieri potuit, ut thesin exotericam tanquam ridiculam, casu isto excitatus Diagoras exploserit, sicque tandem genuinam Democriti doctrinam professus fuerit, non esse Deos. Quibus rationibus subductis & inter se comparatis majori verisimilitudine Diagoram accusari impietatis, quam absolvi putamus. Sed ut ad historiam ejus, unde divertit oratio, revertamur, Diagoras Attica terra exul & profugus, navem, si fides CICERONI^d habenda, conscendit, cumque tempestate adversa premerentur omnes, & vectores timidi & perterriti eidicerent, non injuria sibi ea accidere, qui illum in eandem navem recepissent, ostendit eis in eodem cursu multas laborantes alias, quæsitque, num etiam in iis navibus Diagoram vehi crederent. Cum vero Samothraciam venisset, atque ei quidam amicus, tu qui Deos putas humana negligere, nonne animadvertis ex his tabellis

a) *Ad nubes* p. 410.b) *l. c.*

set demonstrari: in ratiociniis enim PP. non adeo accuratos fuisse satis notum est.

c) *thes. de atheismo c. I. p. 73.* quæ sugillat REIMMANNVS p. 215. Exemplis hoc facile pos-d) *De N. D. l. III. c. 37.*

bellis pictis quam multi votis vim tempestatis effugerint, in portumque salvi pervenerint? Ita fit, inquit, illi enim nusquam picti sunt, qui naufragium fecerunt, in marique perierunt. Suspicamur tamen Græca hæc fide niti, ideo excogitata, ut jucundius majorique acumine narraretur Diogenæ historia. Esse enim ex iis rumusculis, qui incerta fide aliis quoque tribuuntur, ex LAERTIO ^e liquet, Diogeni Cynico ea adscribente. Tandem Corinthum delatus, ibi, teste SVIDA ^f vitam finiit. Legibus Mantineam parario Nicodoro, ordinasse, narrat ^g AELIANVS.

§. XXVII. Ex disciplina Democriti quoque exiit ANAXARCHVS Ab-
derita, ^b Diomenis Smyrnæi auditor, ⁱ vel, ut alii perhibent, Metrodori
Chii, qui ne hoc quidem se scire dixit, quod nihil sciat. ^k Metrodorus
vero Nessum, vel quod aliis placet, ipsum Democritum audivit. Anaxar-
chus vero non tam doctrina, quam vita notabilis extitit. Vixit enim cum
Alexandro M. unde Olymp. CX floruisse LAERTIVS ^l colligit, tantaque
ejus usus est gratia, ^m ut regem eo quoque tempore, quo adulationibus to-
tus corruptus Alexander, ægerrime amicorum monita audiebat, libere
corripere auderet, ⁿ isque potissimum philosophiæ rationibus munitus regi,
Babylona appropinquanti suaderet, contemneret Magorum prædictiones,
fatale id ipsi fore asserentes tanquam falsas & incertas. Abusum tamen
fuisse philosophia ad adulationem, ex solatio colligi potest, quod Alexan-
dro ob Cliti cædem animo anxio exhibuit. ^o An ignoras, aiebat, jus & fas
Iovi assidere, ut quicquid rex agat, id fas justumque putetur. Quam tur-
pem adulationem in philosopho recte exagitarunt, & parasiti mores in
Anaxarcho damnarunt veteres. ^p Qui ei frequenter etiam exprobrant,
voluptatibus deditum non sine philosophiæ opprobrio vixisse, & mensæ
regum servientem, vitæ commoditates quæsvisse, cujus notabile exem-
plum ATHENAEVS adduxit, & Timonis versus testes sunt, qui vitam
voluptatibus deditam, & ad vitia regressam ei exprobrant. ^q Nec dubium
est, hanc vitæ commoditatem & voluptatem ipsi cognomen εὐδαιμονικὴν
conciliaffe, quod apud veteres ei plerumque tribuitur, quodque διὰ τὴν
ἀπάθειαν καὶ εὐκολίαν τῶ βίῃ gessisse LAERTIVS ^r ait, quibus, mores aulicæ
se vitæ attemperantes & parasiticos notari, non vero, ut volunt interpretes,
constantiam & tranquillitatem animi vita Anaxarchi luculenter loquitur.
Recenset quidem LAERTIVS ^s philosophos, a philosophiæ fine, quem in
feli-

e) LAERT. l. VI. f. 59.

f) l. c.

g) l. II. c. 23. Nodos in scirpo quærit hic BAYLE
l. c. not. H. potuisse atheum tam egregias leges con-
dere. Si enim supponamus, quod verisimillimum,
atheum proscriptum non consultum fuisse, sed
id ante ejus manifestatam impietatem esse factum,
cuncta concidunt, quibus hypothesibus suis ille
feruit.

h) LAERT. l. IX. f. 58. PLUTARCH. Symp.
l. VII. c. 5.

i) ibid. EVSEB. præp. l. XIV. c. 17.

k) SVID. in Democrit. T. I. p. 542. l) l. c.

m) AELIAN. l. IX. c. 30. centum ei donasse
talenta Alexandrum PLUT. in Apophth. T. I.
p. 332. refert.

n) AELIAN. l. IX. c. 3. LAERT. l. IX. f. 60.

o) ARRIAN. exp. Alex. l. IV. p. 84. PLUT. ad
princ. indoct. conf. MENAG. ad l. c. Laert.
STOLLIVS hist. phil. moral. gentil. §. 106. p. 174.

p) LUCIAN. Parasit. T. III. p. 250. ATHEN.
l. VI. p. 250.

q) Apud PLUTARCH. de virt. mor.

r) LAERT. l. c. ATHENAEVS l. c. & l. XII.
p. 548. & ex hoc EVSTATH. ad Il. X. p. 1273. AE-
LIAN. l. c.

s) l. I. f. 17.

felicitate ponebant vitæ, eudæmonicos dictos; hosque Anaxarchum sectæ suæ conditorem habuisse, tradit *historiæ philosophicæ* GALENO tributæ auctor, idque admittit FABRICIVS. " Obstant tamen huic asserto momenta duo. Nam non Anaxarchus tantum, de cuius placitis philosophicis altum apud veteres est silentium, sed & Cyrenaici, atque Epicurei, ad hanc mentis felicitatem doctrinam moralem retulerunt, non vero Eudæmonici sed Hedonici vocati sunt. Deinde, monente ipso FABRICIO, vix quisquam in veterum scriptis *εὐδαιμονικῶς* nomine laudatus occurrit, præter unum Anaxarchum; quæ satis verisimiliter persuadent nobis, felicitatis potius aulicæ, quam philosophicæ causa, hoc nomen, inter *σκόμματα* philosophorum referendum Anaxarchum accepisse. Talem vero vitam cum affectarit Anaxarchus, difficile credi potest, quod de eo, magno licet consensu, tradunt veteres, Nicocreontis, regis Cypri, hostis cum esset, ejus interitum apud Alexandrum M. quæsisisse. Rege vero mortuo, Nicocreontem, Anaxarchum, quem tempestas invitum in Cypri litora ejecerat, cepisse, & in mortarium coniectum, ferreis pistillis tundi curavisse: eo interea, dolore contempto, identidem celebre dictum illud ingeminante: tunde Anaxarchi culeum, nam Anaxarchum non tundis. Linguam igitur ejus præscindi jubente tyranno morfu eam ipsum præscidisse, & in ejus faciem conspuisse. Etsi enim facile largimur, Nicocreontem, par pari relaturum Anaxarcho interitum ejus crudeliter accelerasse, valde tamen de circumstantiarum veritate dubitamus, cum nec antiquior testis sit CICERONE, * & eadem res Zenoni Eleati quoque a veteribus tributa satis incertum vulgi rumorem prodat, neque verisimile sit, hominem, aulicæ felicitatis voluptatem affectantem, tantam constantiam in morte ostendisse. Quam audax enim in ejusmodi fabellis pingendis & fingendis Græcia fuerit, notum est omnibus, qui vetera curiose sunt rimati.

* * * * *

C A P V T D V O D E C I M V M.

D E S E C T A H E R A C L I T E A.

§. I.

*Heracliti
vita.*

Sectam Heracliteam condidit HERACLITVS Ephesius, patre Blyfone, quem Baufonem, Blofonem, vel Beutonem alii vocant, vel quod alii volunt, Heracione vel Horacino natus.^a Qui licet obscuram instituerit sectam, tantum tamen nomen consecutus est, ut dignus visus sit, de quo singulari

¹) c. 3.

^u) Ad SEXT. EMP. *adv. mathem.* l. VII. f. 48. Eandem de rebus humanis scenæ instar se habentibus & decipientibus sententiam cum Monimo professum esse, IDEM ait f. 88.

^x) *Tusc. Qq.* l. II. c. 22. *de nat. Deor.* l. III.

c. 33. LAERT. l. c. OVIDIVS in *Ibin*, aliique laudati MENAGIO ad l. c. Laërt.

^y) Addi his potest, mortis genus tale fingi quod ejusmodi sermones serere non permittit.

^a) LAERT. l. IX. f. 1. CLEM. ALEX. *Strom.* l. I. p. 302. SVID. in *Heraclit.* T. II. p. 72.

gularibus libris commentati fuerint, veteres, ^b quem vero pene totum neglexere recentiores. ^c In adolescentia jam egregia perspicacissimi ingenii virtute eminuisse, tradit Aristonymus, ^d cujus exemplum afferunt PLUTARCHVS ^e & LAERTIVS, ^f in id magno studio incubuisse, ut se ipsum examinaret atque excuteret, huncque habuisse laboris fructum, ut se nihil scire intelligeret. Vnde verba ejus apud LAERTIVM αὐτὸν ἔφη διζήτασθαι, καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ, quæ ita interpretes vertit, *se semet investigandæ veritati dedisse, omniaque ex semet ipso didicisse*, longe aliud velle, recte notavit ISAAC. CASAVBONVS, ^g idque indicare, *se ipsum explorando a se ipso discendi fecisse initium*. Nam habuisse præceptores, ipse refert Laërtius. Nec dubium est, hanc ignorantiae suæ notitiam impulisse Heraclitum, ut ad philosophiam animum adjiceret. Xenophanem itaque audivit ^h & Hippasum, ⁱ Pythagoræ tum mysteria, clarius, quam isti viri solebant, explanantem; unde prima quoque istius philosophi principia in suum systema retulit, ut ex collatione patet. Ait quoque PROCLUS, ^k per plurimas terras inaccessas in montem Atlanticum iter eum suscepisse, cujus tamen itineris vetustiore testem merito desideramus. Post reditum in patriam, regnum ^l ei, id est, summi magistratus auctoritas delata est, quam tamen repudiavit, fratrique concessit, quod pessima consuetudine civitas jam esset imbuta. ^m Quamobrem ad fanum Dianæ secedens, astragalis ibi lusit cum pueris, ad Ephesios, qui forte aderant, dicens; quid miramini o perditioni cives? nonne istud facere præstat, quam vobiscum rempublicam administrare. Valde autem offenderant Heraclitum Ephesii, quod familiarem ejus Hermodorum, virum civilis philosophiæ legumque ferendarum peritissimum, ⁿ exilio multassent, nec ferre potuerint excellentia inter eos merita, quæ causa quoque fuit, cur acerbe in eos invecus sit. Ad philosophiæ itaque studia reversus, cum vitam amaret solitariam, quam melancholici quoque temperamenti inclinatio ei vehementer com-

men-

b) Aristonis Chii liber *de Heraclito* veteribus sæpe laudatur. Idem argumentum excusserunt Cleanthes & Sphærus. Stoici enim hanc philosophiam magni faciebant. Addi his potest Antisthenes, Heracliti sectator, Heraclides Ponticus, Pausanias, Heraclitistes vocatus, Diodotus Grammaticus, conf. LAERT. l. c. IONS. *de Script. Hist. phil.* l. II. c. 3. p. 128. FABRIC. *Bibl. Gr.* vol. I. p. 760.

c) Plerique historiæ philosophicæ scriptores ne STANLEIO quidem excepto, per transfennam tantum hanc historiæ philosophicæ partem considerant. B. GOTTFR. OLEARIi liber vero *de Heraclito* lucem non vidit, præter duas diss. *de principiis & γενέσει rerum ex mente Heracliti* STANL. P. IX. p. 839. sqq. 855. sqq. insertas conf. FABR. l. c. p. 762.

d) STOBÆVS *Serm.* CII. p. 334. SVIDAS l. c.

e) *Adv. Colot.* T. III. p. m. 423.

f) l. c.

g) *Ad h. l.*

h) LAERT. l. c.

i) SVIDAS l. c.

Hist. philos. Tom. I.

k) *Ad Timæum* p. 56.

l) LAERT. l. IX. f. 6. βασιλῆς vero vel βασιλίδες vocabantur Ephesi, judices summam reipublicæ administrantes, quos Pausanias Ephesius sustulit, tyrannide introducta, vid. SVIDAS in *Pythag. Ephes.* T. III. HESYCHIUS in βασιλῆς.

m) LAERT. l. IX. f. 2.

n) Pertinet Hermodorus inter ICTOS veteres, legum enim duodecim tabularum si non primus auctor, quod vult Pomponius l. 2. D. *de Orig. Jur.* certe magna pars fuit, vid. STRABO lib. XIII. p. 642. CICERO *Tusc. Qq.* l. V. c. 36. hinc PLINIO l. XXXIV. c. 5. interpretes legum, quas duumviri scribebant, audit, cui propterea statua in Comitio posita. Nondum tamen ex familiaritate Hermodorum inter & Heraclitum, illum hujus affectam in philosophia fuisse concludi potest, licet id asserat PAGAN. GAVDENT. *de philos. Rom.* c. IV. p. 105. Distinguendus vero est ab Hermodoro Platónico, de quo supra in Platone.

mendabat, ° conversationem hominum fugiebat, adeo ut Darii quoque, ad se ut veniret, invitantis, benevolentiam contemneret. ° His accessit ingenium alta spirans aliosque magna invidia contemnens, cujus specimen allegant veteres, quod se omnia jam scire professus, reliquos omnes in ignorantia versari dixerit. ° Ex urbe igitur tandem odio hominum si non omnium, certe civium suorum decessit, vitamque in montibus egit, olera ac herbas comedens. Ita enim perosus cives, ob eamque causam ab illis quoque contemptus & neglectus, privata vita nihil esse præstantius reputabat, ideoque etiam Athenienses, apud quos tamen magna fruebatur existimatione, aspernabatur. ° Quod si epistolis, quæ sub ejus nomine feruntur, ° fides esset, impietatis sacrilegæ accusatus Ephesum reliquisset; sed quo loco illæ habendæ sint, sæpissime inculcavimus, adeoque illas præterimus. Cum vero nullo alio cibo in montibus, nisi herbis & oleribus, uteretur, aquæ intercutis morbo laborare cœpit, quo ipso in urbem reverti coactus est. ° Suntque inter epistolas philosophorum duæ ° ad Amphidamantum, quibus prolixè de morbi sui natura & eventu philosophatur: illæ vero, ut reliquæ, adeo aperte sophistarum scholas redolent, ut ad eas provocare erubescamus. Vrbi itaque redditus obscurus philosophus, medicosque ita per ænigma sciscitatus, an possent ex imbre ficitatem facere? illis non intelligentibus, se ipsum boum stabulo includens, & fimo bubulo obruens, eo vapore credebat abundantem noxiumque humorem exhauriri posse; vel, quod Hermippus ait, boum fimo a servis oblitus solis radiis se objecit, nihilque ea re proficiens, sequenti die obiit ætatis LX anno, in foro sepultus: alii a canibus laceratum esse dixere: ° Aristo autem & Hippobotus ab eo morbo liberatum, postea alio morbo interiisse, scriptum reliquerunt. ° Celebris vero non philosophici tantum systematis fama, quod affeclas reperit, sed & perpetuis lacrymis fuit, quos assidue improbam hominum, præcipue civium, vitam deplorando, fudisse veteribus passim traditur. ° Sed traditionem, licet satis veterem, ejusdem commatis esse, quoribus Democriti, facile intelligi potest, & conjici, temperamentum moresque hominis tristes & acerbos, & de civium ingrato in se & malo animo semper quiritantes occasionem oratoribus dedisse, perpetuas fingendi in Heraclito lachrymas. Inter Græcas itaque fabulas merito numeranda utraque narratio,

quod de sapientibus alter

Ridebat quoties a limine moverat unum

Pro-

o) LAERT. I. IX. f. 6. Hinc inter apathes & humani generis osores eum refert PLIN. I. VII. c. 19.

p) *ibid.* f. 12. 13. ubi utriusque affertur epistola: quæ tamen suspectæ sunt ex rationibus sæpius dictis. Rem ipsam tradit quoque CLEM. ALEX. Strom. I. I.

q) LAERT. CLEM. ALEX. H. CC. LUCIAN. vit. auct. T. III. p. 123.

r) LAERT. I. IX. f. 13. 15. Fallitur sine dubio ATHENAGORAS, qui leg. pro Christ. p. III. 35. ait,

Heraclitum & Democritum patria pulsum esse, illum Epheso, hunc Abdera: absurdus utriusque patriam confundit interpretes C. GESNERVS,

s) *Epist. philos.* p. 50. 57. 63. ed. LVBINI.

t) LAERT. I. c. f. 4.

u) I. c. p. 53. 55.

x) LAERT. I. c. f. 3. 4.

y) *ibid.* f. 5.

z) AELIAN. I. VIII. c. 13. LUCIAN. I. c. SENECA de tranquill. c. 4. de ira I. II, c. 10. & post hos plures.

Protuleratque pedem: flebat contrarius alter,

Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor? ^a

Quod si LVCIANVM consulimus, facile ex ejus risu colligi potest, eum inter fabulas totam rem retulisse, qui causam ridendam & absurdam potius, quam deplendam allegat, proditque ad deridendos philosophos utramque excogitatam fuisse narratiunculam. Scripsit librum *de natura*, tribus partibus constantem, quarum prima *de universo*, altera *de republica*, tertia *de theologia* egit, ^b qui tamen temporis injuria, præter exigua fragmenta ^c quædam, periit. Adeo vero & temperamenti vitio & affectatæ scribendi rationis studio obscurus in eo factus est, ut *σκοτεινὸν* nomen a veteribus unanimi ei consensu tribueretur. ^d Cujus obscuritatis causam subinnuit LAERTIVS, monens, eum, librum suum in templo Dianæ, more veteribus recepto, deposuisse, de industria obscurius scriptum, ut soli eruditi eum legerent, ne si a vulgo passim legeretur, contemptui esset. ^e Scilicet ad arcanam disciplinam Heraclitum respexisse, illius temporis mores dubitare non sinunt. Cum enim tales in physiologia sua rationes sequeretur, quæ communes populi de Diis notiones subverterent, consultum ei visum fuit, inter homines superstitioni avitæ ad insaniam deditos veros philosophiæ suæ sensus, partim novis vocabulis, partim figurata dictione & constructione impedita occultare & tegere. Communem enim civium superstitionem risisse, testis est CLEMENS ALEXANDRINVS. ^f Mirandum itaque non est, nec grammaticos nec philosophos obscuri hominis scripta satis intellexisse, ^g & latuisse ea in adytis templi, donec a Cratete quodam Græcis vulgarentur, ^h vel, ut tradit TATIANVS, ⁱ Euripides poëta tragicus, Dianæ templum frequentans, traditis obscuris Heracliti præceptis memoriæ, ea diligenter enarraret. Prosaico vero sermone scriptum fuisse ejus librum, fragmenta testantur, unde qui carmen eum vocant, ^k generaliori sensu vocem pro quavis scriptione accepisse censendi sunt. Tempus ejus ex præceptoribus & coævis colligi potest; Floruisse circa Olymp. LXIX. ait LAERTIVS. ^l Fuere & alii Heracliti, & inter hos Peripateticus philosophus, cum Ephesio non confundendi. ^m

§. II. Philosophiæ decreta qualia constituerit Heraclitus explicatu *Philosophia Heracliti.* valde est difficile; cum enim affectatam obscuritatem ideo diligeret, ne intelligi ab omnibus posset, nodos inextricabiles, quibus placitorum suorum enarrationem irretivit, struxit, & constructionis ambiguae, locutionum figuratarum, vocumque vel novarum, vel inusitata significatione adhibitatum laqueis ita impedivit, ut ex tenebris extrahi vix queant. Mirum itaque

Ooo ooo o 2

que

a) IVVENAL. Sat. X. v. 34.

b) LAERT. l. IX. f. 5. FABRIC. l. c. p. 760. sq.

c) Collegite ea HENR. STEPHANVS Poës. phil. p. 129. seqq.

d) Loca veterum collecta exhibet MENAG. ad LAERT. l. IX. f. 6.

e) l. c.

f) In protreptico p. 33.

g) Conf. ARISTOT. Rhet. l. III. c. 5.

h) LAERT. l. c. f. 12.

i) Adv. Græc. p. m. 143.

k) TATIANVS l. c. Conf. FABRIC. l. c. p. 2. 761.

l) l. c.

m) Enarrant eos LAERT. l. c. f. 17. MENAG. ad h. l. FABRIC. l. c. Peripateticum cum nostro confundit Menagius.

n) Imitatus in his oracula, vid. IAMBlich. de myster. l. I. c. 15. p. 79.

que non est, neque grammaticos veteres neque philosophos semper eum recte intellexisse: qui ob hanc causam non nisi summa cautione consuli possunt. Nec scripta Heracliti integra supersunt, ut ex tota doctrinarum συναφείᾳ de iis iudicium queat institui. Cuncta itaque ad conjecturas redeunt, quas tamen consultis reliquiis Heracliteis ita eleganter docteque instruxit ὁ πᾶνν GOTTFR. OLEARIVS, ^o ut verisimilitudine ejus explicatio se commendat, qui ideo cum iis, quæ strictè dicturi sumus, consulendus est. De rationali vero, naturali & morali philosophiæ parte Heraclitum fuisse sollicitum, veteres produnt, ea tamen, quæ nobis temporis reliquit injuria, pleraque ad physicam pertinent, de sententiis ejus moralibus pauca supersunt: rationalem philosophiam physicæ superstruxit, ex qua pauca nobis fragmenta servavit SEXTVS EMPIRICVS, ^p quæ hoc innuunt:

Logica Heracliti.

I. Sensum non esse fide dignum veritatis judicem, sed rationem.

II. Rationem vero intelligi non quamcunque, sed divinam & communem.

III. Id quod nos ambit, esse & rationis particeps, & prudentia præditum.

IV. Hanc divinam rationem cum attraxerimus per inspirationem, effici nos intelligentes: & in somnis quidem obliviosos, in vigilando autem rursus prudentia præditos. In somnis enim obstructos esse sensuum meatus, separarique mentem, quæ est in nobis, a conjunctione, quæ illi intercedit, cum eo quod ambit, sola servata, quæ adhærescit, respiratione, veluti quadam radice, & separatam amittere, quam prius habebat, vim recordandi. In vigilando vero rursus per sensuum meatus, cum eo, quod se ambit, conjungere, ac vim rationis induere.

V. Hanc autem communem rationem & divinam, & cujus participatione efficimur logicæ participes, esse criterium.

VI. Fieri inde, ut, quod omnibus placet, sit fide dignum, comprehendi enim communi & divina ratione, quod autem uni soli occurrit, minime fide dignum esse, propter causam contrariam.

Hæc Sextus, qui ipsa quoque Heracliti verba attulit, hæc asserta continentia. Cuncta vero nituntur descriptione animæ mundi, cujus anima humana pars est, Heraclitea, quam in sequentibus explicabimus: hic id modo monentes, cavendum esse, ne per hanc divinam rationem, quæ hominem subit extrinsecus illapsa, principium aliquod mere spirituale intelligamus; contrarium enim vel ex eo patet, quod per meatus sensuum hominem subeat; estque nihil aliud nisi calidum illud sive ignis, ætherve, τὸ λεπτότατον καὶ τάχιστον διὰ παντὸς διεξόν, δι' ὃ πᾶντα τὰ γινόμενα γίνονται, de quo in sequentibus dicemus. Singulare vero hoc est, quod Heraclito, alta spiranti, plebemque superciliosa ambitione spernenti placuisse PROCLUS ^q ait:

^o) l. c. ^p) *Adv. mathemat. l. VII. f. 126.* quocum conferri possunt TERTULLIANVS de anima c. 15. PHILOSTRAT. *Opp. p. 391. Apoll. ep. 18.* CLEM. ALEX. *Strom. l. V. p. 602.*

^q) *Comm. msc. in Alcibiadem Platonis apud FABRICIVM ad l. c. Sexti.* Mirum & contradictorium esse ex thesi VI. manifestum est.

ait: Vulgus esse sine mente & ratione; unde & ὀχλολοίδορον eum vocavit Timon. Cur enim vulgaria ingenia, quæ eundem ætherem hauriunt, non queant esse rationalia? Sed judicabat Heraclitus ab effectu, & odio civium suorum ductus, quos desipere ad unum omnes credebatur.

§. III. Physicorum dogmatum, ab Heraclito assertorum hæc summa est: *Physica Heraclitea.*

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Id quod primum in rebus naturalibus est, a quo reliqua sunt omnia & fiunt, ignis est. Magno consensu primum hoc Heracliti principium veteres Heraclito tribuunt, ex quibus imprimis videndi ARISTOTELES, ^r CICERO, ^s PLUTARCHVS, ^t LAERTIVS, ^u & qui ipsa Heracliti verba assert, CLEMENS ALEXANDRINVS, ^x ut alios ex PP. prætereamus. Facit hujus principii auctorem primum Heraclitum LVCRETIVS: ^y

Quapropter, qui materiam rerum esse putarunt

Ignem, atque ex igni summam consistere, solo,

Magnopere a vero lapsi ratione videntur:

Heraclitus init quorum dux prælia primus.

Verum aut falli eum, aut primum ducem tantum pro primario dicere, ex iis, quæ capite decimo de mente sectæ Italicæ sive Pythagoreæ diximus, apertum est. Nec aliunde sua hausit Heraclitus, qui licet hujus se principii inventorem, ut erat maximus ostentator, jactaret, & αὐτοδίδακτον ^z venditaret, ab Hippaso tamen illud accepit, ut ex dictis loco citato, si cum Heracliteis conferantur, erit manifestum. Recte itaque Hippasum & Heraclitum jungunt PLUTARCHVS ^a & SEXTVS EMPIRICVS. ^b

III. Ignem vero hunc aërem quoque recte vocaveris, & exhalationem, sive ἀναθυμίασιν. Novatorem verborum fuisse Heraclitum, in antecedentibus observavimus; ut igitur, quæ ab alio accepit, tanquam nova, venderet, alienis vocabulis usus est. Esse vero aërem illum sive ἀναθυμίασιν nihil aliud, quam exhalationem ignis, sive ætherem igneum, celerime motum, ex PLUTARCHO, ^c discimus, qui τὸ πῦρ ἀναθυμιώμενον αἶρα γενέσθαι, ex Heracliti mente dixit. Idemque vult ARISTOTELES, ^d quando Heraclitum, scribit, dicere, τὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν ψυχὴν εἶπερ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἧς τὰ ἅλλα συνίστησι, καὶ γὰρ ἀσωματώτατον δὴ καὶ ῥέον αἶρ, principium esse animam, sive aërem, ex quo reliqua omnia constant, esse enim maxime incorporeum & semper in fluxu. Anima vero ejusdem ignis Heraclito particula est. Facile itaque in concordiam redigi possunt, qui apud SEXTVM ^e ignem Heracliti principium esse dicunt, quique aëra indicant; modo ignis illius rationem recte consideremus.

O o o o o 3

IV.

^r) Metaph. l. I. c. 3.

^s) Acad. Q. l. IV. c. 37. de N. D. l. III. c. 14.

^t) De plac. philos. l. I. c. 3.

^u) Lib. IX. f. 7. STOBÆVS eclog. phys. l. I. p. 27.

^x) Strom. l. V. p. 599. ὁ κόσμος ἦν καὶ ἔσται πῦρ αἰετίζων ἀπλόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβευνόμενον μέτρῳ. Ita ipse Heraclitus.

^y) Lib. I. v. 636.

^z) LAERT. l. IX. f. 5. TATIAN. p. 143. OLYMPIOD. in Phæd. apud FABRIC. Bibl. Gr. vol. I. pag. 760.

^a) l. c.

^b) Adv. Mathem. l. X. f. 313.

^c) l. c.

^d) De anima l. I. c. 2.

^e) l. c. l. IX. f. 361. FABRIC. ad h. l.

IV. Constat vero ignis ille, five aër, ramentis minutissimis & indivisibilibus. Ψημάρτια vocat PLUTARCHVS, ^f quam vocem de atomis, id est elementis indivisibilibus & minutissimis PHILO ^g adhibuit. Idem etiam STOBÆVS ^b Heraclito tribuit. Nec differre ignem illum, qui rerum omnium principium constituit, ab istis particulis & ramentis minimis, Plutarchi loca a nobis adducta, si conferantur inter se, evincunt. Quæ quoque causa fuit viris eruditissimis, & omnem veterum doctrinam animo complectentibus RAD. CVDWORTH, ⁱ GOTTFRID. OLEARIO ^k & IO. ALB. FABRICIO, ^l ut Heraclitum inter systematis atomistici patronos numerarent: nec nobis aliter visum fuit. ^m Accurate tamen rem expendentibus, nihil hic definiendum videtur: etsi enim dubium vix esse queat, ejusmodi particulas minimas Heraclitum statuuisse, nondum tamen id systematis atomistici patronum efficit, sed requiritur, ut omnibus quoque qualitatibus præter figuram & motum nudaverit; quod ex Heracliti systemate vix probari, fane nihil certi hic definiri potest. ⁿ

V. Sunt vero particulæ five ramenta illa minima non simplicia tantum & ex nullis aliis composita, sed & æterna, & ignis ille æternus & periodicus. ^o

VI. Otium vero & quies in universo non est, illa enim iis competunt, quorum nulla est vita, sed motus, & quidem æternis æternus, mortalibus vero finitus. Patet ex his PLUTARCHI ^p & STOBÆI ^q verbis, particulas illas, ignem aëremve constituentes motum in se habuisse æternum. Idem ARISTOTELES ^r quoque asserit, qui de principio materiali Heracliti verba faciens, parum illud, ait, corporeæ substantiæ habere, id est, esse subtilissimi corporis, & in perpetuo motu versari. Vnde vero ille motus sit, originemque suam habeat, prolixè quærendum non esse putamus, cum æternitas motus istis particulis ignique tributa satis prodat, ab intrinseca earum natura eum proficisci. In alia quidem omnia abit præstantissimus OLEARIUS, ^s ut demonstret, motum hunc esse a Deo, quem λόγον καὶ εἰμαρμένην dixit Heraclitus: dabimus etiam, non inepte ista dici: hoc vero notandum esse, ex dicendis patebit, Deum hunc substantia & natura sua a particulis istis five igne distinctum non esse, sed esse illam ipsam naturam, vimque necessariam, unde omnia, modificato ista necessitate & intrinseca ratione igne formantur. Ideo enim dicitur λόγος δημιουργὸς καὶ Θεὸς apud CLEMENTEM ALEXANDRINUM. ^t

VII. Cum minimæ sint istæ ignis particulæ, celerrimoque agitentur motu, sensibus expositæ non sunt, nec videri, tangi possunt, adeoque incorporales dici possunt, ac ignis aërisve appellationem omnium optime tumentur.

VIII.

f) Lib. I. c. 13. de plac. phil.
g) De opificio mundi p. 8.
h) Eclog. phys. c. XVII. p. 32.
i) System. intell. c. I. §. 16. p. 22.
k) l. c. p. 845. seqq. qui multus est in hac oranda opinione.
l) Ad SEXT. EMPIR. p. 136.

m) In Germanico Hist. phil. opere T. II. p. 427.
n) Ita etiam cl. MOSHEM, ad l. c. CVDWORTH.
o) STOBÆVS l. c.
p) l. c. l. I. c. 23.
q) l. c. c. XXII. p. 40.
r) De anima l. I. c. 2.
s) l. c.
t) Strom. l. V. p. 599.

VIII. Particulis his coëuntibus ignis enascitur, sed elementaris. Ita, distinctione ex Stoica, quæ Heraclitum secuta est, schola adhibita conciliari possunt cum dictis illi, qui elementum ignis ab Heraclito pro rerum omnium principio admissum esse dicunt. " Alius enim ignis est artificialis & rerum omnium creator, alius elementaris ab eo productus.

IX. Omnia itaque ex igne nascuntur, & in ignem resolvuntur, ignisque principium est, ex quo existunt omnia, & finis, in quem post certas periodos omnia recident. ^x

X. Mundus vero duplex est: unus æternus, quem neque Deorum ullus fecit, nec hominum: sed fuit, semper est & erit ignis semper vivens, mensura accendens, & extinguens: alter vero, qui consistit per variam & multiplicem exornationem, qui & ortus & est, & in quem cadet interitus. Verba hæc ipsa sunt Heracliti servata a CLEMENTE ALEXANDRINO, ^y ex quibus apparet, ignem sive materiam, ex qua sunt omnia, illi fuisse æternam, nec unquam genitam, ex ea vero mundi hujus aspectabilis formam fuisse compositam. Multum hunc locum torquet CVDWORTHVS, ^z ut genitum a Deo esse mundum Heraclitus negasse non videatur: sed contra aperta philosophi verba, mundi sive materiæ æternam existentiam asserentia, ut recte observavit cel. Interpres. ^a

XI. Ignis hic Deus est. Ita recte CLEMENS ALEXANDRINVS, ^b ut ex sequentibus constabit.

XII. Est vero in æterno illo igne æternus ac necessarius motus, vi cuius agitatus ignis mundum produxit. ^c

XIII. Hic æternus & ex intrinseca particularum istarum natura exoriens motus fatum est, secundum quod omnia fiunt, conservantur, resolvuntur, & revolvuntur. Hocque fatum necessitas est, aliter enim se habere natura ignis non patitur. ^d

XIV. Est vero fatum, substantia, mente prædita, substantiam universi permeans, & de motibus contrariis rem efficiens. Ita PLVTARCHVS ^e & STOBÆVS, ^f qui ideo fatum, λόγον, vocant, certis enim ac rationalibus motus legibus agit, unde rationem ei Heraclitus tribuit.

XV. Est itaque ratio in fato, quæ cum totum mundum permeet, mundi anima est. ^g

XVI. Mundi hæc anima, motu suo æterno & necessario, sive rationali opifex (δημιουργός) est rerum omnium. Fundamenta hæc sunt metaphysica totius physiologiæ Heracliteæ, ex quibus de theologia ejus judicandum est. Quam cum, quibus poterat, eruditionis elegantissimæ viribus purgare, & ab impietate procul esse demonstrare conatus sit OLEARIVS; ^h merito

n) PLVT. l. c. l. I. c. 2.

x) *ibid.* STOB. eclog. phys. c. I. p. 2.

y) Stromat. l. V. p. 599.

z) l. c. p. 160.

a) *Ad h. l.* not. 5.

b) In protrept. p. 42. TERTVLL. contra Marcion. l. I. c. 12, STOB. l. c.

c) ARIST. de anima l. I. c. 2. PLVT. l. c. c. 23. STOBÆVS l. c. c. 22.

d) HERMIAS *irris. phil. gentil.* p. 178. LAERT. l. IX. f. 7. 8. PLVT. l. c. l. I. c. 27. THEODORIT. Therapeut. l. VI.

e) *ib.* c. 28.

g) *ll.* cc.

f) l. c.

h) l. c.

merito is paucis audiendus est. Putat vero Heraclitum, licet materiam, five principia illa minutissima æterna faciat, iis tamen adjunxisse Deum, five principium aliquod rationale, quod illis motum dederit, & fatum, necessitas, demiurgus, anima mundi, versatilis mundi harmonia &c. vocetur. Quod ut contra adducta hætenus, quæ contrarium svadere videntur, veterum testimonia evincat, observat, 1. Heraclitum quidem ignem, five materiam dixisse Deum, sed ideo tantum, quod is principium sit, adeoque divinum aliquod, more apud veteres philosophos recepto, qui prima elementa, five principia atque ὕλην, ex qua omnia fieri statuebant, θεὸς appellarunt. 2. Nec æternum obstare motum, quo minus ille particulis ab infinito rerum auctore ab æterno imprimi potuerit. 3. Maxime vero attendendum esse, ad fati descriptionem, quod Heraclitus non animam tantum dixerit mundi omnia pervadentem, agitantem & formantem, sed & substantiam ratione præditam, & λόγῳ mundum formantem & perficientem, eamque diserte Deum esse dixerit. Hæc prolixè & erudite discutit & contra objectiones quasdam tuetur vir veterum doctrinarum peritissimus. Etsi vero non adeo proficere hac in quæstione enodanda nos posse inde judicari potest, quod non tantum ineluctabili obscuritate laboret philosophus, sed & sibi contradicere interdum, jam olim observaverit PLATO,ⁱ si tamen ea, quæ supra, ipsis veterum verbis adduximus, consulamus, & accuratum systematis hujus nexum intueamur, fatendum nobis est, doctius, quam felicius, majorique eruditione quam veritate, Heracliti causam egisse virum longe præstantissimum, & post cineres quoque præmaturos venerandum. Nam I. id non apertum modo est ex tota assertionum supra adductarum connexionem, sed ab ipso quoque doctissimo viro observatum, Heraclitum & Stoicos eadem fere dicere, cum hi illum præceptorem, vel ducem potius, habuerint. Quæ itaque ad illustrandum hoc argumentum de Stoicis *capite nono* dicta sunt, ea accurate illud noscere cupienti relegenda esse monemus, sperantes fore, ut desinat magnifice de Heracliti theologia sentire. II. Non hoc tantum disceptatur, utrum Heraclitus Deum admiserit, nec nec? utrum rebus omnibus inesse rationem, animamque omnia λόγῳ formantem & conservantem statuerit? sed id potissimum incensum venit, num hic Deus ab igne illo, ex quo omnia sunt, tanquam substantia aliqua natura & essentia tota diversa, differat, numque ita libero ad materiam rerum ornandam accesserit actu, ut nulla intrinseca necessitate sui vel materiæ cogente, rerum omnium factus sit opifex: vel an Deus ille & materia five ignis, quoad substantiam unum tantum sint & constituent principium? III. His præmissis satis evidens esse putamus, si allata hætenus veterum testimonia consulimus, non prius, sed posterius placuisse Heraclito. Quod ne multis, quæ afferri possent, argumentis, conficiamus, impedit quidem scriptionis terminus, pauca tamen rem, quantum philosophia supra modum obscura patitur, in luce ponunt. Scilicet ARISTOTELIS^k aucto-

ⁱ) In convivio.^k) Lib. I. c. 3.

auctoritate constat, Heraclitum inter eos philosophos fuisse, qui unum tantum principium constituere, nempe materiale, quocirca eum reprehendit, quod causam motus omiserit, id est causam efficientem. Num id eo tempore quo Heraclitei adhuc vivebant, scribere poterat Aristoteles, si duas causas ignem, & Deum illum moventem, asseruisset. Nec hic ad malam Aristotelis fidem provocari potest, cum, quaecunque ab aliis quoque veterum afferuntur, cum eo consentiant. Nec objici potest, Heraclitum de causis tantum naturalibus, non supernaturalibus loqui voluisse. Nam qui pro Heracliti orthodoxia pugnant, contendunt, inter causas naturales, ab eo allatas efficientem etiam, Deum, connumerari. IV. Apertum vero est, ex supra dictis, ignem illum a Deo peculiari *ἰσότης* non discrepare, sed Deum esse vim illam, in igne latentem, sive intrinsecam ejus naturam occupantem, qua, *ψυχματα* illa vehementissime commota, & æternum agitata, tandem in ornatum mundi coaluerunt. Nihil enim, quicquid de Deo dixit, plus evincit, quam hoc solum, inesse igni illi istam rationalem & animalem vim, qua ex igne omnia moventur. V. Ex his vero prona consequentia fluit, Deum ab ipso igne illo non esse diversum, licet is materiæ crassiori, quæ ex illo enata est, opponatur. Cum enim igni huic vis ista divina & rationalis insit, alio auctore, motum producente opus non erat, stultumque esset, de externo motus principio, ut Democritus quoque sentiebat, quærere. VI. Satis vero ex his manifestum est, cur fatum sive necessitatem, & rationem ignem vocaverit? Cum enim intrinseca naturæ illius necessitate ignis moveatur, & agat, nec aliter etiam agere queat, quam vis illa postulat, necessaria æternarum consecutionum lege sequuntur & constant inter se omnia, nec aliud *λόγος* ille est (modo ita locutus sit Heraclitus,) quam æterna series causarum & eventuum apte inter se cohærens, ex natura ignis ejusque æterni motus orta. Addimus his VII, adeo necessarium putavisse, fato, necessitati, igni, Deo, motum Heraclitum, ut nec animus humanum, qui tamen ex Deo discerptus ejusque pars ab eo avulsa & in eum reditura, est, nec quicquam aliud sine motu esse, sed omnia æternum moveri statuerit, quod unanimis veterum consensus ei tribuit. ^m Egregie vero inde argumentatus CICERO ⁿ: *Cumque idem omnino, quia nihil semper suo statu maneat, neget, esse quicquam sempiternum, nonne Deum ita tollit omnino, ut nullam omnino ejus opinionem reliquam faciat.* Nec juvat virum optimum quod affert, ^o hoc de materia tantum intelligendum esse, eam enim, *πάν* dici, Proclum asserere. Hos homines enim corrupisse veterum philosophiam, Platonicas ei significationes introducentes, multoties inculcavimus. Falliturque vir eruditissimus, qui thesin hanc ad mundum genitum pertinere putat. Contrarium enim Clementis locus ab ipso adductus

l) Ita etiam CICERO Acad. Qq. l. I. c. 7.

m) Hinc *ἀίδιον περιόδιον πῦρ* STOBÆO l. c. & *κίνησις ἀίδιος τοῖς ἀίδιοις* PLUTARCHO de plac. l. I.

c. 23. quæ etiam æternis motum inesse docent.

n) De N. D. l. I.

o) l. c. p. 861.

ductus quem supra citavimus, probat, ubi diserte de mundo æterno dicitur: esse *πῦρ αἰζῶν ἀπλόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβεννόμενον μέτρῳ*, *esse ignem semper viventem, id est intrinseca natura sua se moventem, accendentem & extinguentem certa mensura*, nempe fati five necessitatis ordine *mundum*, quod sine motu fieri nequit. Poteramus addere, quod PLATO ^p hanc thesin absolute acceperit, alias ideas five res per se subsistentes & immateriales non addidisset; sed satis hac de re dictum est. Concedamus itaque Heraclitum verbotenus inter professores Dei esse referendum, reapse tamen eum ex mundo sustulisse, talem illum fingendo, qualis Deus nullus esse potest, ex dictis probabile esse putamus. Quod si tamen sanum magis sensum Heracliti dictis conciliari posse contendatur, id saltem largientur nobis æqui lectores, nihil in his definiendum esse, pro certo, ^q licet suspicione valde prematur Heraclitus. ^r Ex dictis vero intelligi quoque potest, cur Heraclitus dicatur PLUTARCHO ^s asseruisse fluere omnia, bellumque esse patrem ac dominum omnium. Cum enim æternus ille ignis motus, in *παλιντρόπῳ ἁρμονίᾳ κόσμου*, *in versatili harmonia mundi* versetur, ita ut aggregando & separando operetur, sicque omnia oriantur ex ista, quam ita describit, anima mundi, facile inde colligi potest, differentem illum particularum motum, & discordiam ab eo innui: unde perperam PLUTARCHVM intellexit CUDWORTHVS, ^t qui animam quandam malam ei tribui, putat, vel Deum malignum.

XVII. Cuncta itaque fluunt, & perpetuo in motu sunt, æterna in æterno, corruptibilia vero in perituris. ^u Vetustissimum hoc dogma fuisse, aliquoties ostendimus; nec aliter Heraclitus, hoc tamen discrimine a Pythagoreis diversus, quod nullas alias stabiles naturas five *στάσις* statueret, sed animam ipsam *κίνησις* esse, perpetuoque in fluxu versari diceret. ^x Ex his sequitur, quietem nullam esse in mundo, eam enim esse mortuorum aiebat.

XVIII. Duplex vero particularum minimarum, quæ ignem constituent, motus est, ad efformandam rerum genitarum faciem; primus est *τῆς ἐναντιοτροπῆς* vel *ἐναντιότητος*, ^y quo *τμήματα* illa, particulæve minimæ inter se mutuo arietantes, adversisque motibus sese impellentes varie agitantur. Dubia & obscura vocum harum ab Heraclito adhibitarum interpretatio est, quam tamen hoc sensu si admittamus, recte systema Heracliti cohæret. ^z

XIX. Hinc sequitur, quod supra jam tactum, bellum, five contrarietatem, rerum omnium parentem esse, ut ait PROCLUS, ^a vel, ut habet

LAERT-

^p) In *Cratyl.* T. I. p. 400.

^q) Huc inclinat BVDDEVS *thes. de atheismo* c. I. §. 20.

^r) Idem monet Ven. MOSHEMIVS ad CUDWORTH. p. 136. n. 5.

^s) *De ψυχολογ.* T. III.

^t) l. c. c. IV. §. 13. p. 245.

^u) PLUT. l. c. c. 23. STOBÆVS l. c. c. 23.

LAERT. l. IX. f. 8. PLATO passim, præsertim in *Cratyl.* T. I. p. 400. conf. OLEAR. p. 861. *Historia de ideis* l. c. p. 124. *Amoenit. liter.* T. VIII. p. 312.

^x) TATIAN. l. c. p. 174. ARIST. *de anima* l. I. c. 2.

^y) LAERT. l. IX. f. 7. 8.

^z) OLEAR. l. c. p. 862.

^a) *Ad Timæum Plat.* l. I. p. 24.

LAERTIVS,^b rerum genesin, quod ex contrariis efficit, vocari bellum & litem, & quod ARISTOTELES^c addit: ex iis optimam tandem harmoniam exurgere, quæ adversis motibus agitantur.

XX. Dum isto motu agitata in se mutuo irruebant rerum principia, diversimode sibi non innecti non potuere, ut adeo in ingentem denique eamque crassam & confusam molem coaluerint.

XXI. Constipatus itaque in crassam molem est ignis ille naturalis, quæ cum iterum digereretur, rerum omnium generatio absoluta est. Prius πύκνωσιν, posterius μάνωσιν vel ἀραιώσιν vocabat.^d

XXII. Ignis constipatus primus quasi liquefit, & consistens in aquam degenerat, aqua magis constipata in terram vertitur;^e vel, ut alii^f rem exprimunt, ignis extinctus gignit aërem, aër aquam, quo magis enim particulæ igneæ, mutuis concursibus inter se cohærentes concrefcunt, eo magis constipantur, sicque rerum elementa inter se mutuo mutantur. Expressit hoc Heraclitus more suo allegorica significatione ita: *animabus*, id est, igneæ illi naturæ, quam ψυχὴν vocasse supra monuimus, & ARISTOTELES^g quoque testatur, *mortem esse aquam, aquæ autem terram*. Quæ accepisse ab Orpheo, CLEMENS ALEXANDRINVS^h tradit, addens hæc ipsius verba: *Animabus (id est igni) mors est, aquam fieri, aquæ autem mors est, fieri terram, ex terra autem fit aqua, ex aqua anima*.

XXIII. Procedentia itaque rerum principia antea sejuncta, hunc in modum in unam massam coaluerunt, & unum constituerunt. Hincque unum illud ortum est, ex quo omnia reliqua postea sunt genita; quo uno tamen priora esse secundum Heraclitum ψίγματα illa, diserte tradit STOBÆVS.ⁱ

XXIV. Hæc vero via infra ducens est, si Heracliti sermone utamur, ὁδὸς κάτω, qua deorsum subsidere particulæ, quam secuta est via sursum ducens ὁδὸς ἄνω, ubi ex hac indigesta mole elementa, resolutis & mutatis inter se particulis, orta sunt. Hinc intelligendum obscurum decretum Heracliti: τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω εἶναι, apud LAERTIVM.^k Rerum enim mutatio five generatio duplici ista via peragitur.

XXV. Massa illa indigesta & in unum coalita, terra est; ignis enim constipatus in aquam, aqua in terram abit. Non vero hæc quæ in via κάτω sunt, confundi debent, cum elementis aquæ terræque, via ἄνω productis, sed generaliiori tantum significatione accepta, ex tenuissimis particulis crassiores sensim massas exortas esse indicant.^l

XXVI. Terra itaque hæc porro, ut rerum γένεσις exoriatur, funditur, (χεῖται)^m quæ fusio altera motus species est, ad digerenda illa perti-

Ppp ppp p 2

nens,

b) l. c.

c) Ad Nicomach. l. VIII. c. 2. Ita vero Pythagoreorum sequebatur placita.

d) LAERT. l. c. f. 8. 9. STOBÆVS eclog. phys. l. I. p. 27.

e) PLUTARCH. de plac. l. I. c. 3.

f) Conf. notata MOSHEMIO ad CVD-

WORTH. p. 125. n. 2.

g) De anima l. I. c. 2.

h) Strom. l. VI. p. 624.

i) Eclog. phys. c. XVII. p. 33.

k) LAERT. l. c. f. 8.

l) Vid. OLEAR. l. c.

m) LAERT. l. IX. f. 9.

nens, quæ particularum contraria agitatione confuse congesta fuere. PLV-
TARCHVS ⁿ paulo luculentius ἀναχαλᾶσθαι dixit, id est, solutis istius com-
pagis vinculis diffluxisse, variaque ita mundi corpora exhibita fuisse.

XXVII. Chaos scilicet istud, & indigesta moles virtute ignis in ea
prævalentis, atque agilitate sua reliquas etiam partes impellentis atque vin-
culis suis exsolventis, commotum & solutum est, sicque partis agentis lo-
cum in rerum generatione occupavit. ^o

XXVIII. Ab hoc igne aqua primo excoquitur, aqua vero in vapo-
res resolvitur, & hinc deinde reliqua nascuntur. Variant quidem in eo
veteres, num ex aqua terram, vel ex terra aquam oriri dixerit, sed dissen-
sum in verbis esse generaliori sensu accipiendis rectissime monuit O L E A-
RIVS. ^p

XXIX. Vaporum autem duæ species sunt, altera puriorum & luci-
dorum, altera crassiorum & tenebricosorum, quorum isti ex aqua, hi ex
terra evehuntur: ab istis lucidorum ab his humidorum corporum ori-
go est. ^q

XXX. Omnis igitur cœlestium corporum chorus cum Phœbo natales,
saltem splendorem, maris, id est χάρις ἀνθυμιάσεων debet. ^r

XXXI. Mundi anima etiam ex humida evaporatione est, a qua cum
arcte dependeant animalium animæ, eandem illæ sortiuntur originem hu-
mido interno ad idem cooperante, cum sit ejusdem generis. ^s

XXXII. Quin nec animorum humanorum alia ratio est, quæ am-
biente hominem mundana ista anima per meatus sensuum in eum transit.
Clarum hoc est ex loco SEXTI EMPIRICI §. antecedente adducto, unde
merito miramur, τὸν πᾶνν OLEARIVM ^t putasse, Heraclitum ista ad ani-
mum humanum non extendisse, eo quod ejus naturam sibi ignotam esse,
non dissimulaverit.

XXXIII. Sunt in hoc mundo scaphæ, parte concava ad nos conver-
sæ, in quibus congregatæ liquidæ evaporationes reddunt flammæ, hæ fi-
dera constituunt, quæ nutriuntur exhalationibus a terra submissis. ^u

XXXIV. Flamma solis lucidissima calidissimaque est, namque astra
reliqua remotiora sunt a terra atque adeo minus lucent, minusque cale-
faciunt.

XXXV. Sol major non est, quam oculis apparet, ^x figura ejus sca-
pham refert, cujus concava pars nobis obversa est. In aëre vero est pu-
riore & intervallo a nobis distat decente proportionem: eclipsin patitur ex
eo, quod figura ejus scapham referat, cujus parte concava sursum versa, no-
bis vero obversa parte convexa. Lunæ similis ratio est. ^y Quæ vero
istarum scapharum natura sit, veteres non describunt. ^z

XXXVI.

ⁿ) de plac. l. I. c. 3.

^o) PLVT. STOBÆVS B. cc.

^p) l. c. p. 867. 868.

^q) LAERT. l. c.

^r) PLVTARCH. l. c. l. II. c. 22. STOB. p. 55.

^s) qui, Hecataeum idem dixisse, addit.

^t) PLVTARCH. l. c. l. IV. c. 3.

^u) l. c. p. 868.

^v) LAERT. l. IX. f. 9. STOB. l. c. p. 53.

^x) LAERT. f. 10. ^y) PLVT. l. c. l. II. c. 25.

^z) IAC. THOMAS. in diss. de loco animæ post
mortem & scaphæ lunæ c. V. §. 10. T. I. Hist. sap.
& stult. p. 73. putat, allegorice hoc Heraclitum
dixisse: quod tamen vix videtur verisimile.

XXXVI. Omnes stellæ ex terrena exhalatione nutrimentum capiunt. ^a

XXXVII. Dies & nox, mensesque & annus, annique stata tempora, pluviae & venti, & his similia, pro exhalationum ratione fiunt. ^b

XXXVIII. De animæ natura certum quid definire impossibile. ^c

XXXIX. Ex ante dictis tamen necessarium est, esse eam, ut alia omnia, ex exhalatione, ex qua anima mundi constat, omnibus animabus ejusdem naturæ participantibus: ^d unde sequitur eam in perpetuo fluxu versari atque motu. ^e

XL. Animarum vero & dæmonum plena sunt omnia. ^f Necessarium hoc confectarium esse animæ mundanæ, aliquoties in aliis quoque philosophis observavimus.

XLI. Anima sicca est optima. ^g

XLII. Animarum intelligentium mors ex humidis iis obtingit.

XLIII. Animæ ex hac vita discedentes, in animam universi abeunt, quippe quæ cognata est iis, & ejusdem naturæ. Fluit hæc assertionum ternio, ex semel admissa natura & γενέσει universi, per ἀναστροφὴν formati; cum enim anima mundi, istarum evaporationum plena sit, id est, particulis igneis minimam mutationem passis turgat vel constet, animæ vero ex ea sint decerptæ, sequitur inde eas animas, quæ in crassiores & magis humidam compagem coactæ non sunt, adeoque siccae magis & igne plenæ sunt, optimas esse, actionibus nempe rationalibus maxime aptas. Vbi vero ignis ille calorve animæ humidis vaporibus constipatur magis, attenuantur etiam animæ, & in aqueam tandem massam transgressæ moriuntur. Accipisse ex Stoicis quosdam insulsam hanc psychologiam ab Heraclito, *capite nono* monuimus.

XLIV. Temporis corporea est natura. ^b Sequitur id ex natura & origine siderum tempus dimetientium.

§. IV. Physicorum hæc dogmatum præcipuorum secundum Heraclitum, summa est, quædam enim minutiora brevitatis causa omisimus, alibi quærenda. ⁱ Restat philosophia moralis, quam an unquam ex instituto & systematica tractatione exposuerit, olim jam disputatum esse, SEXTVS EMPIRICVS ^k prodidit. Pauca quæ restant, hæc sunt, scopæ tantum dissolutæ:

*Philosophia
moralis
Heracliti.*

I. Finem hominis beneplacitum esse, & si illud obtinetur, inde esse summum bonum. Refert hoc THEODORITVS, ^l observans, reipsa cum Epicuro voluptatem pro summo bono habuisse, fatetur tamen, non explicasse, quid illud beneplacitum sit: quare & nos nihil definimus.

Ppp ppp p 3

II.

^a) PLVT. l. c. l. II. c. 17.

^b) LAERT. l. IX. f. 11.

^c) *ib.* f. 7. verba Laërtii in mendo cubare videntur conf. MENAG. h. l. LIPS. *Phys. Stoe.* l. III. diff. 9.

^d) PLVT. l. c. l. IV. c. 3.

^e) Vid. allata *Amoen. lit.* T. VIII. p. 312.

^f) LAERT. f. 12.

^g) STOBÆVS *Serm.* 17. phyfice, non morali-

ter hoc intelligendum est.

^h) SEXT. *adv. math.* l. X. f. 216. res nempe in tempore & tempus idem esse putabat.

ⁱ) Apud STANLEIVM P. IX. p. 870.

^k) *Adv. math.* l. VII. f. 7. Scripsit tamen etiam de republica, ut supra dictum; immo librum de natura, potissimum moralem fuisse Diodotus ait apud LAERT. f. 15.

^l) *Therapeut.* l. XI. p. 152.

II. Corpus contemnendum quidem & stercore vilius judicandum, facillima itaque ratione naturæ desiderii fieri satis debere, quam diu Deus corpore, ut instrumento, uti jubet.^m

III. Variam eruditionem mentem non instruere. Culpa hoc L A E R T I V S,ⁿ tanquam specimen animi alios contemnentis: aliter tamen & sano sensu Heraclitum intellexisse, ex studio se ipsum cognoscendi indeque philosophiam auspicandi recte concluditur.

IV. Quorumvis hominum refert, nosse se ipsos, & sibi moderari prudenter.^o

V. Vivere & mori perinde esse, vigilare item & dormire, juvenem esse & senem, horum enim quodvis per vices mutari in suum contrarium. Nititur hoc dogma, cui consolationem ad Apollonium superstruxit P L V T A R C H V S,^p principiis istis physicis, quæ §. antecedente explicuimus, quibus contrariorum ratio, quæ initio obtinet, per totam rerum γένεσιν ita continuatur, ut ex uno alterum, contraria ex contrariis, amara ex dulcibus, calida ex frigidis &c. oriantur: ex quibus sequitur, quod S E X T V S^q Heraclito tribuit: contraria circa idem apparere.

VI. Et vitam & mortem esse, cum vivimus & morimur, nam cum vivimus, mortuas esse nostras animas, & in nobis sepultas, cum autem morimur, reviviscere & vivere. Et hanc sententiam Heraclito tribuit S E X T V S,^r quæ ex physiologia ejus lucem capit. Anima enim corpus subiens dum arctatur & comprimitur, multum ex ignea natura sua ob constipationem particularum amittit, id vero mori est: liberata vero corpore, & animæ mundi iterum juncta agilitatem, igneumque motum recipit & reviviscit. Nec aliud vult obscura sententia Heracliti, H E R A C L I T O^s juniori memorata: Θεοὶ ἀνθρώποι ἀθάνατοι, ἀνθρώποι θεοὶ θνητοὶ, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωὴν. Dii enim in anima mundi comprehensi dæmonesque, quorum mundus plenus est, in eo tantum ab hominis anima distant, quod hæc corpus subit, sicque ignea & divina vi sua quasi privatur & moritur, atque ex Deo homo fit, ubi vero homo moritur, ad Deos iterum & divinam naturam redit.

VII. Manere homines mortuos ea, quæ neque sperent, neque expectent.^t Exiguam spem futuræ post mortem felicitatis reliquisse Heraclitum, & dogma hoc, & ratio physica modo data evincunt.

VIII. Morbum sanitatem excipere, jucundam rem & bonam, famem satietatem, laborem quietem.^u

IX. Oportere multarum rerum esse gnaros philosophos.^v

X. Maximam virtutem esse, sibi ipsi temperare; maximam sapientiam, veritatem & dictis & factis referre, ipsas rerum naturas affecutum.^w

XI.

^m) SVIDAS in Heracl. T. II. p. 72.

ⁿ) l. IX. f. 1. MENAG. ad h. l.

^o) STOB. serm. IV.

^p) T. II. p. m. 106.

^q) Pyrrh. hyp. l. I. c. 30. f. 210. l. II. c. 6. f. 63.

^r) ib. l. III. c. 24. f. 230.

^s) In Allegor. Homer. p. 443. ed. Gal.

^t) CLEM. ALEX. Strom. l. IV. p. 532.

^u) STOBÆVS Serm. XXVIII. p. 89.

^v) CLEM. ALEX. l. c. l. V. p. 615.

^w) STOB. l. c.

XI. Ingenium homini dæmonem esse. ^z Receperunt hoc quoque ab Heraclito Stoici.

XII. Sapere ut possint, omnibus ad manum esse. ^a

XIII. Foveri omnes humanas leges ab una divina, quæ quidem tantum potest, quantum libet, & sufficit omnibus, atque etiam superat. ^b Lex divina qualis sit, ex physiologia Heraclitea disci debet, nempe necessitas, fatum, ratio, ordo, qui omnibus rebus inest, quo omnia, tanquam ab anima, diriguntur. Et hoc cum aliis Heracliteis dogmatibus Stoicos recepisse, ex eorum philosophia morali patet, nam naturam sequi, idem dicit. Hinc κατὰ φύσιν ποιεῖν, secundum naturam agere ^c Heraclitus commendabat.

§. V. Sectatores habuisse Heraclitum, licet philosophiam suam ipse condiderit, veteres diserte testantur. ^d Factum tamen id demum esse, ex quo ejus scripta in Dianæ adytis reposita inspexere Græci, ex supra adductis liquet. Didicitque ipse Plato valde juvenis Heracliteam philosophiam a Cratylo, ^e ut suo loco probavimus, ^f partemque eam, quæ de materiæ natura & motu agit, in systema suum recepit, & physiologiam Heracliteam ad Pythagoreæ formam vel emendavit, vel quod verius dicas, corrupit. Mature tamen hanc sectam intercidisse necesse est, cum ejus vestigia post Socratis obitum fere nulla deprehendantur, quod & obscuritati scriptorum Heracliteorum insuperabili, & Platonice potissimum sectæ, Heraclitea comitius ornanti adscribendum esse videtur. Magna tamen semper in existimatione fuisse inter Græcos etiam Athenis Heraclitum, ex Zenonis studio tot Heracliteæ philosophiæ capita in rem suam transferendi, suoque infarciendi systemati, recte colligitur. Ceterum inter Heracliti admiratores fuisse, qui non totum quidem ejus systema approbaverint, illud tamen fuerint imitati, Heraclitistarum nomen, apud veteres occurrens, ^g suadet. Talis forte fuit HIPPOCRATES, ^h medicorum parens, quem Heracliteum principium admisisse, ex scriptis ejus interpretes colligunt. Etsi vero, qui vel semel Hippocratis scripta inspexit, facile concedet, quod GALENVS ⁱ tuetur, non infimum inter philosophos locum deberi Hippocrati, recte tamen ille ad medicorum historiam remittitur, in qua de vita & placitis ejus differendi amplissimum campum habent, qui artis salutaris fata enarrant, ^j nondum ita emensum, ut non nova tractatione lux amplissima queat historiæ inde medicæ accendi.

Hoc

^z) IDEM Serm. CCL.

^b) *ibid.*

^a) IDEM. l. c. p. 28.

^c) l. c.

^d) Plato apud EVSEB. præp. ev. l. XV. c. 1. ARISTOT. Metaphys. l. XIII. c. 4. LAERT. l. IX. §. 6. 15. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. l. I. c. 29.

^e) ARISTOT. Metaphys. l. I. c. 6. LAERT. l. c. CONF. MENAG. h. l.

^f) Hist. de ideis sect. I. §. 2. p. 17.

^g) LAERT. l. c.

^h) De natur. facultat. l. I. II. de Decret. Hipp. & Plat. l. V. CONF. LECLERC Hist. de la medecine P. I. l. III. c. 2. p. 115.

ⁱ) Vitam ejus, enarravit SORANVS Medicus Ephesus, illius operibus præmitti solitam, & denuo exhibitam a FABRICIO Bibl. Græc. Vol. XII. p. 675. qui & TZETZAE Carmen eadem comprehendens ibi recudi fecit. CONF. SVIDAS V. Hippocr. T. II. p. 144. seqq. Ex recentioribus historiæ medicæ scriptores, imprimis CLERICVS l. c. l. III. p. 112. seqq. & SCHVLZIVS Hist. med. Per. I. sect. III. c. 1. p. 206. seqq. Adiri quoque possunt, si tanti videbuntur, quæ in compendio de ejus vita scripsimus in Germanico Hist. philos. Opere T. I. p. 439. seqq.

Hoc vero, quia limites excedit instituti nostri, neque vitam neque doctrinam ejus, quam ipse, condita medicinæ rationalis five dogmaticæ secta, a philosophiæ cancellis separavit, enarrabimus, sed pauca tantum, quæ ad illustrandam Heracliteæ philosophiæ historiam facere possunt, ejus philosophiam naturalem concernentia, quæ doctos viros in diversas abire sententias coegerunt, adjiciemus.

*Hippocratis
physiologia
incerta &
obscura.*

§. VI. Eadem vero, quæ in aliis philosophiæ veteris partibus versatur incertitudo, in hac quoque ejus parte deprehenditur. Nam non solum obscuris valde notionibus in principiis, quæ secutus est, usus est Hippocrates, sed scripta quoque, quæ supersunt, pleraque ejus opus non sunt, sed ex schedis ejus primisque tentaminibus a filiis & discipulis in formam hanc redacta & sub ejus nomine edita, multa quoque ei supposita sunt, quæ a genuinis discerni vix possunt, id quod jam SORANVS, * vitæ ejus enarrator, vidit monuitque. Recteque & opportune monet cl. CLERICVS, ^l ea inter Hippocratis scripta maxime suspecta esse, quæ philosophum magis ratiociniis & hypothefibus utentem, quam medicum experientiam sequentem produnt. Ipse enim licet rationem & experientiam accurate junxerit, sicque ab Empiricis se distinxerit, magis tamen ad humani corporis naturam experimentis comprobata, quam ad systemata philosophorum respiciendum esse præcepit, adeoque medicinam a philosophis avocandam medicisque solam relinquendam esse tradidit, sicque, quod CELSVS ^m monet, *cum esset, ut quidam crediderunt, Democriti discipulus, primus ex omnibus memoria dignis ab studio sapientiæ disciplinam hanc separavit, vir & arte & facundia insignis.* Errant itaque injuriamque faciunt Coo seni, qui inter Græcanicæ philosophiæ sectatores eum numerant, vel Democritum vel Heraclitum secutum fuisse contendentes: nec audiendus CALENVS, ⁿ qui veteri traditione Platonem ex Hippocratis fonte arva sua in Timæo irrigasse seductus, contendit, Aristotelis philosophiam esse tantum interpretationem Hippocratis & Platonis, illumque qualitates primas, calidum, frigidum, siccum & humidum, ab iis accepisse. Huic enim refragatur ipse HIPPOCRATES, ^o qui notabili sententia: *qui de medicina dicere aut scribere conantur, & suæ questionis genus, calidum aut frigidum, aut humidum, aut siccum, aut aliud quidvis proposuerunt, ii, dum rem brevi contrahunt, & idem morborum & mortis in universum causæ principium unum vel duo constituunt, in multis quidem, quæ dicunt, errasse arguuntur.* Quibus verbis omnis philosophiæ hypotheticæ usus in medicina aperte rejicitur, & imprimis, illud quatuor primariarum qualitatum systema rationibus non contemnendis evertitur. Nec alia fuit philosophia Hippocratis naturalis, quam collectio observationum, experientia duce factarum, ex quibus ratione duce de causis morborum, eorumque remediis judicabat medicus acutissimus. Licet enim

k) §. 4. edit. Fabric.

m) præfat.

n) l. c. conf. CLERICVS l. c. c. 2. p. 115.

l) l. c.

o) De prisca medicina p. 8. ed. Foëssi, quam optimam ex reliquis esse judicat THOM. BARTHOLOMÆVS de libris legendis diff. IV. p. 118.

enim eos rejiceret, qui sola experientia nixi, de nullis artis regulis essent solliciti, adeoque ipse certas rationes atque regulas medendi constitueret; illas tamen non ex philosophico aliquo systemate vel hypothese desumfit, sed naturam potius corporis humani morborumque, experientia magistra, consuluit.^p Perperam itaque agunt, qui ex Hippocrate ideo philosophum exsculpunt, quod princeps fuit medicorum rationalium. Neque tamen ideo negamus, philosophiæ sacris initiatum fuisse Hippocratem, quamvis incertissimum sit, utrum unquam Democriteæ vel Heracliteæ philosophiæ nomen dederit, vel, quod satis dubitantes referunt CELSVS & SORANVS,^q illum vel Gorgiam audiverit. Sunt tamen, qui Heracliti principia adoptasse, ex libro *de principiis sive carnibus* demonstrare satagunt. Quibus hoc unum opponi sufficeret, esse hunc libellum ex iis, quos ab ipso Hippocrate non scriptos, sed a filiis & discipulis ex schedis ejus collectos & elaboratos esse MERCVRIALIS^r acute conjicit: nec sufficere, ut, unus alterque ex reliquis ejus scriptis locus, avulsus quasi propria sede & distortus, ad delineandum philosophiæ ejus systema adhibeatur. Vt vero, quæ in eo libro dicuntur, cum Heracliteis conferri queant, paucas ejus assertiones, alibi quoque in ejus scriptis occurrentes adjicimus. Sunt vero istæ:

I. De cœlestibus rebus & in sublime positis, nihil attinet dicere, nisi quantum conferunt ad demonstrandum de homine & de reliquis animantibus quod ex his constant, & procreata sunt, quodque animo sunt prædita, & quod sanitas & morbus, quodque in homine inest boni vel mali & mors ipsa inde proficiscitur.^t

II. Quod calidum vocamus, id immortale esse videtur, cunctaque intelligere, videre & audire, sentireque omnia tum præsentia, tum futura.

III. Hujus pars maxima, cum omnia perturbata essent, & commota in supremum ambitum secessit, quod veteres videntur æthera appellasse.

IV. Altera pars locum infimum sortita, terra quidem appellatur, frigida & sicca, multasque motiones habens, & in qua multum sane calidi inest.

V. Tertia vero pars medium aëris locum nacta est, calidum quid existens.

VI. Quanta pars terræ proximum locum obtinens humidissima & crassissima est.

VII. His igitur in orbem agitatis, cum commota & turbata essent, multum calidi in terra relictum est, alibi multum, alibi exiguum, sed in multas partes divisum. Et temporis successu a calido resiccata terra, ista in ea, tanquam in membranis contenta circa se putredines excitant.

Hactenus Hippocrates, vel quisquis ex ejus schedis ejus de rerum ortu sententiam explicuit, quam eo postea applicat, ut ossium, nervorum,

car-

p) Conf. CLERICVS p. 114. & SCHVLZ. p. 219. seqq. Recte itaque dicas Hippocratem medicum philosophantem, vel melius, ratiocinantem, quam philosophum.

q) ll. cc.

r) HIER. MERCVRIALIS cura post Galenum & Erotianum in eo fuit, ut genuinos ab adscititiis

Hist. philos. Tom. I.

discerneret, in editione Opp. ejus Ven. 1588. fol. curata.

s) T. I. Opp. Sect. III. tr. 4. p. 248. seqq.

t) Probe ad hoc attendendum est, inde enim liquet, contra senis Coi mentem agere, qui ex ejus scriptis integrum physiologiæ Hippocrateæ systema erigere satagunt.

carnium reliquarumque humani corporis partium originem & structuram ostendat. His addenda, quæ alibi habet:

VIII. Lex omnia sibi subicit inque iis dominatur. "

IX. Nihil omnino perit, neque oritur, quod prius non erat, verum invicem commixta & discreta alterantur. "

X. Non itaque animal interire potest, neque quod non est, generari, cum non sit, unde generetur.

XI. Verum augentur omnia, & imminuuntur, generari idem est ac commisceri, interire, imminui idem, quod discerni.

XII. Vnumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem sunt.

XIII. Lex enim naturæ in his adversatur, seorsim vero omnia, & divina & humana sursum & deorsum vicissim rependens. Interpres sensum dogmatis hujus non satis affecutus est, quod Græce ita sonat: ὁ νόμος τῇ φύσει περὶ τέτων ἐναντίος, χωρὶς δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρωπινὰ ἄνω καὶ κάτω ἀμειβόμενος. Vult scilicet Hippocrates ostendere, ex una massa fieri omnia, nec pati legem sive necessitatem, quæ universo sive naturæ inest, ut aliquid oriatur, quod nihil fuerit, vel intereat, quod exstiterit: cum divina, sive quæ in cœlis sunt, & humana, sive quæ in terris, tum in condensatione descensuque particularum ex quibus constant, tum in expansione ascensu & rarefactione, id est, ut Heracliteas voces cum Hippocrate admittamus, ἄνω καὶ κάτω mutuam hanc inter se relationem & mutationem habeant. Hinc ad principia duo, quæ rebus universis insunt, activum, ignem, & passivum, aquam hæc applicans, igni, ait, suus est impetus, & aquæ item suus; lux Iovi, id est cœlo, tenebræ orco, lux orco, tenebræ Iovi; commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc. Quæ satis luculenter mutationem elementorum ex una massa, eorumque resolutionem reciprocam explicant.

XIV. Hæc omnia vero fiunt divina necessitate, tum quæ volunt, tum quæ nolunt.

XV. Illis vero huc, his illuc commeantibus & invicem commixtis fatalem suam sortem quodque complet, interitus autem omnibus est mutuus.

XVI. Quin etiam majus a minore augetur, tum reliqua omnia, tum hominis animus, tum corpus, quod, velut animus quoque certo ordine describitur (διακοσμέεται). Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum, habentque aquæ & ignis commixtionem.

XVII. Irrepat autem in hominem animus, ignis & aquæ temperationem sortitus, corporis humani portionem.

XVIII. Triplices in homine ignis circuitus facit, in se invicem intro ac foras tendentes, alios quidem ad humorum cavitates, lunæ facultate, alios vero ad exteriorem superficiem, ad ambientem consistentiam, siderum facultate; medios autem infra & foras tendentes validissimum & calidissimum ignem, continentes, qui cunctis dominatur, omniaque secundum naturam operatur, sine strepitu tum visu, tum tactu. In quo animus,

mens,

a) De genitura T. I. sect. III. p. 237.

x) Hæc & quæ postea sequuntur, fusc enarrat in

libro de diæta T. I. Sect. III. p. 342. seqq. quocumlibet de principiis conferri potest.

mens, prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, somnus, vigilia. Hic omnia in totum gubernat, & hæc & illa, & nunquam quiescit.

XIX. Naturam Dii omnem certo ordine constituerunt, & semper recte se habent.

Describenda hæc ipsis Hippocratis verbis fuerunt, ut a mala ista, virorum etiam sæpe doctorum consuetudine, veterum opiniones ex certa, quam sibi prius formarunt, hypothese explicandi immunem lectorem sistamus. Quæ si recte intueamur, attentis obscurum esse nequit, I. Hippocratem in physiologia sua eodem fere, quo Heraclitus more obscuritatem affectasse, & principiis quibusdam sine definitione positis, e. g. natura, lege divina, ordine &c. vehementer incertum reddidisse, qua ratione intelligendus sit. Prout enim his vocibus subjiciuntur notiones, ita de toto quoque Hippocratis systemate judicari potest. Nec alia ratio est, cur viri doctissimi & in lectione scriptorum celeberrimi medici versatissimi tantopere de mente ejus dissentiant, ut, qui post IO. STEPHANVM, ^y Venetum medicum, B. IO. ANDR. SCHMIDIO, ^z RAD. CVDWORTHIO, ^a IO. ALB. FABRICIO, ^b IO. FR. BVDDEO, ^c ANDR. OTTOM. GOELICKE ^d & potissimum literatissimo nostræ ætatis medico DAN. WILH. TRILLERO ^e de Deo, & ejus in rerum γενέσει partibus, satis orthodoxus videtur, aliis & imprimis magno veterum doctrinarum judici NIC. HIERONYMO GUNDLINGIO ^f atheus videatur. Quare qui de mente & religione Hippocratis definiunt, illi nimis confidenter & præcipitanter judicant, laudandaque cautissima cel. MOSHEMII ^g modestia, qui, in neutram partem definire, optime & prudentissime agi putat. II. Quod si allata Hippocratis dogmata cum Heracliteis conferantur, & sine præjudicio comparentur, ad oculum, nisi plane cæcutimus, patebit, multa inter se convenire aptissime. Vtrique enim ignis primum movens, aqua patiens, lex una, necessaria in mundo, omnia gubernans, intelligens, animus humanus, ejus particula, in hominis meatus irrepens, isque ignis etiam omnia movens, at qui alterari, id est extinguì, potest. Via quoque in rerum γενέσει duplex καὶ τὸ καὶ ἄνω, & per eam ex omnibus omnia, etiam contraria. Quis non Heraclitea hic agnoscet, libereque fatebitur? Quia vero alium quoque sensum hæc recipiunt, nec demonstrari potest, Heraclito præceptore usum esse Hippocratem, quædam etiam Democritum magis, quam Heraclitum sapiunt, apertumque est, Hippocratem non integrum physiologiæ systema, sed tantum anthropologiam quandam dare constituisse, ideo & hic malumus ἐπ' ἐχέειν, quam incertas lectori conjecturas nostras pro certis narrationibus obtrudere.

y) Dedit is: *Hippocratis Cui theologiam, in qua Platonis, Aristotelis & Galeni placita Christianæ religioni consentanea exponuntur.* Ven. 1638. 4. quam suis annotationibus auctam inseruit *Bibl. Græc.* vol. XIII. p. 192. B. FABRICIUS.

z) *Diff. de theologia Hippocratis.*

a) *Syst. intell. c. III. §. 8. p. 104.* cui calculum adjicit CLERIC. *Bibl. anc. & moderne T. XV. 428. seq.* hi vero eum Deum statuisse corporeum putant.

b) l. c. c) *Thef. de ath. c. I. §. 20. p. 83.*

d) *Pec. orat. Duisb. 1713. edita, & Hist. Med. P. V.*

e) *In Hippocr. falso atheismi accusato Rudolst. 1719. 8.*

f) *Otiar. P. II. c. 2. p. 73-140.* qui etiam cum dictis viris contentionis ferram reciprocavit, & in *nova Bibl. P. XXIX. p. 802.* Gœlickio, Gundlingianorum P. XXII. XXIII. Trillero respondit, conf. CLERIC. l. c. & *Nova liter. Lips. 1721. p. 150.*

g) *Ad l. c. CVDWORTHII.*

* * * * *

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

D E S E C T A E P I C V R E A.

§. I.

Fontes histo-
riae sectae Epi-
cureae.

Eleaticæ sectæ propago Epicurea fuit, variis in philosophiæ theatro fatis cum prosperis, tum adversis nobilis, & optima pariter atque pessima fama, diversissimo effectû, gavisa. Cujus historia cum memorabilem Græcanicæ philosophiæ actorum partem contineat, diligenter nobis enarranda est, in qua inter veteres & recentiores doctos viros duces habemus eruditissimos. Inter illos nemo magis de Epicuri historia meruit, quam Apollodorus, in Epicuri horto doctor non incelebris, qui librum *de Epicuri vita* conscripsit, ad quem sæpius provocat DIOGENES LAERTIVS.^a Neoclem quoque, Epicuri fratrem, librum *de secta sua* scripsisse, SVIDAS^b auctor est: utriusque tamen labore magna historiæ philosophicæ jactura caremus. Ex iis, qui supersunt, nemo de Epicuri historia præclare magis meruit, quam, qui toties nobis dux fuit, LAERTIVS: qui cum bene esset, erga magnum philosophum affectus, studiose, quæ in veterum memoriis repererat, collegit, *libroque decimo annalium philosophicorum*, exhibuit. Sunt & quædam apud SVIDAM^c & PSEUDO-ORIGENEM^d aliosque ex veteribus dispersa, quæ ex eorum monumentis colligenda sunt, sed accuratum & a partium studio alienum lectorem postulant, qui vera a falsis in tanto partium studio, quo Epicureæ philosophiæ historia jactata est, rite discernat. Præstantissimum Epicureæ philosophiæ monumentum TITILVCRETII CARI *carmen* est, quo placita Epicuri eleganti puraque & inaffectedata scribendi ratione exposuit, nec forte plures memoria celebriores sunt inter veteres, qui bene de hac philosophiæ parte mereri concupivere: nam quæ CICERO, PLVTARCHVS hisque similes, & ex Patrum ecclesiæ quoque numero multi de Epicurea philosophia retulerunt, tam aperte partium produnt studium, ut parum eorum fide nitendum esse, cauto lectori prima mox fronte patefcat. Videturque non sine verisimilitudine hæc memoriarum de hac secta, penuria ex odio, quo non Stoici tantum, sed & reliquæ fere sectæ, imprimis doctores ecclesiæ eam pressere, fuisse profecta: indignus enim habebatur, impudentissimus atheus & voluptatis patronus, totusque ejus grex, qui horum hominum occuparet industriam. Aliter tamen post restitutas literas evenisse, historiæ literariæ acta docent, quæ non exiguum scriptorum catalogum enumerant, qui de Epicuri philosophia egregie meriti sunt, quos tamen enarrandi otium nobis fecit, cel.

CHR.

^{a)} Non is confundendus est, cum Apollodoro, Atheniensi grammatico, qui librum *de sectis philosophorum* scripsit, vid. IONIS. de Script. hist. phil. l. II. s. 13. p. 183.

^{b)} In *Neocles T. II. p. 608.*

^{c)} *T. I. v. Epicurus p. 812.* excerpta hæc sunt ex deperdito AELIAN. libro *de providentia.*

^{d)} *Philosophum. c. XXII. p. 150. seqq.*

CHR. AVG. HEVMANNI ^e & GVILIELMI HENRICI BECKHERI ^f industria, qui indices scriptorum de Epicuro ejusque secta nobis exhibuerunt studiose confectos. Non tacendi tamen sunt ex Gallorum gente viri duo de Epicuri historia præter omnes insigniter meriti, & in hac philosophicæ historiæ parte omnino consulendi, PETRVS GASSENDVS, & IAC. RONDELLVS. Et prior quidem in egregiis *de vita, & moribus Epicuri libris octo*, aliquoties recusis, ^g ut erat lectionis copia & judicii acrimonia incomparabilis, & tam literariæ historiæ, quam philosophiæ præfidiis munitus, quicquid fere apud veteres de Epicuri vita dictum est, studiose collegit, digessit, & perspicuo ac elegantissimo sermone ita enarravit, ut ad id potissimum attenderet, ut tot veterum & recentiorum criminationes contra Epicurum everteret. Eandem Epicuri philosophiæ præstitit operam, tantoque eruditionis apparatu *ad librum decimum LAERTII*, quo Epicuri res recensentur, commentarium ^h edidit, ut eorum quoque, quibus malam defendisse & ornasse causam visus est, de eo non sine laude dicerent, *neminem aut acrius aut quidem felicius Epicuri apologiam confecisse, quam Petrum Gassendum, virum quidem magnum, omnique, si quem alium, doctrina eruditum, nec tamen eruditione, quam aut judicio aut candore nobiliorem: tantoque ingenii acumine, tantaque rationis verisimilitudine illius causam tueri visum esse, ut in Epicuri seriam defensionem, & non, ut præ se fert, exercitationis causa scripsisse quis sibi persvadeat*, qua ratione de eo pronuntiavit magnum olim Oxoniensis academiciæ decus SAM. PARCKERVS, ⁱ quibus alios ^k addere facile esset, si id ageremus. Nec obstare his laudibus Merici Casauboni judicium, ^l Gassendum corruptorum in Epicuri gratiam veterum locorum accusantis, ex dicendis luculenter constabit. Recte itaque viam instituit THOMAS STANLEIVS, qui Gassendianis luminibus in enarranda Epicuri historia usus est. Alter post Gassendum, Epicuri enarrator IAC. RONDELLVS est, cui *vitam Epicuri* Gallica primum lingua editam, ^m postea vero Latino sermone expressam ⁿ debemus: qui cum in iis quoque partibus pro Epicuri parte & innocentia steterit, quibus eum recte meritoque deseruit Gassendus, multis vehementer displicuit, licet eleganti doctrina esset ornatus. Nos sine ullo partis studio vel affectu Epicuri vitæ & doctrinæ historiam quantum licet, nervosa brevique enarratione prosequemur, ubique ad eas regulas criticas attenti, quas nobis faces præfiximus in emetiendo historiæ philosophicæ campo.

Qqq qqq q 3

§. II.

e) *Act. philos. vol. II. p. 637. seqq.*

f) In sched. de præjudiciis, quæ Epicurum sædæ voluptatis rem incrustarunt.

g) Prima editio splendido charactere prodiit Lugd. 1647. 4. qua utimur, recusa Hagæ Com. 1656. 4. & T. V. Opp. Gassendi.

h) Ex eo *Syntagma Ejus philosophiæ Epicuræ* confectum.i) *De Deo disp. I. f. XII. p. 20.*k) Ex multis videri merentur P. BAYLE *Dict. T. II. art. Epicure*, not. M. p. 370. HEVMANN. *Act. philos. vol. II. p. 325.* MENAG. *ad LAERT. l. X. f. 1.*l) Vid. ALMELOVEN. in *vita Casaub.*m) *Paris. 1679. 12. Hagæ Com. 1686. 12.*n) *Auctius 1693. 12. Amstelod. Conf. BAYLE l. c. not. L. p. 369. Act. erud. 1694. p. 171.*

*Epicuri nati-
vitas & edu-
catio.*

§. II. Epicurus patria Atheniensis fuit, in oppido, cui Gargetti nomen fuit, ex tribu Ægeide natus.^o Qui vero Samium vel Lampfacenum dicunt,^p locum educationis & moræ vitæ, cum patria confundunt.^q Patre genitus est Neocle, matre Chærestrata, nobili quidem genere ortis,^r qui tamen paupertate pressi ad vilem conditionem detrusi inter κληρέχες ab Atheniensibus in Samum missi sunt.^s Tantaque pater ejus fuit paupertate, ut cum agellus, quem forte acceperat, eum non satis aleret, ludi magistrum ageret,^t mater vero ad conquirendos numulos cum filio domus obiret, lustrans eas & vel spectra abigens, vel affectus moderans, vel alia anilis superstitionis molimina fuscipiens, quo in negotio subeundo Epicurum matri carmina lustralia prælegisse, acerbe illi, omnes ejusmodi superstitiones damnanti & ridenti Stoici, præter rem, objecerunt.^u Natus autem est Epicurus Ol. CIX. 3. septima die Gamelionis,^x nec quæ apud EVSEBIUM^y dicuntur, floruisse Epicurum Olymp. CXII, his obstant. Licet enim tum vix pueritiam exegerit Epicurus, latius tamen locutus fuisse videtur Eusebius, idque tempus indicasse, quo sensim inter adolescentes studiis se mancipantes cœpit emergere. Fratres habuit tres Neoclem, Chæredemum & Aristobulum, quorum in Epicurum, hujus in illos pietatem, amorem, concordiam non sine admiratione narrat PLUTARCHVS.^z Colonia ab Atheniensibus in Samum deducta Epicurus cum parentibus eo translatus,^a & quod STRABO^b tradit, partim Sami, partim Tei educatus, & ad decimum octavum ætatis annum ibi commoratus est. Eo vero anno Athenas venit, literis, tamen a patre, pueris instituendis occupato, aliquantisper in-

nutri-

^o) LAERT. l. X. f. 1. LVCRET. l. VI. v. 1. SVIDAS l. c. de Gargetto, vid. MEYRS. de pagis Atheniens. POTTERVS Archæol. Græc. l. I. c. 9. p. 42. BAYLE l. c. not. A. p. 368.

^p) Apud LAERT. l. c.

^q) Conf. GASSEND. l. I. c. 1. p. 9. Timon tamen apud LAERT. l. X. f. 3. dum ultimum dicit Physicorum, qui ex Samo prodierunt, non ad habitationem in Samo, sed ad successionem scholæ a Pythagora Samio respicere videtur.

^r) Metrodorus apud LAERTIVM l. c. tradit, fuisse Epicurum ex genere Philaidarum: illud autem a Philæo secundo Ajacis filio originem accepit, conf. GASSEND. l. c. Pertinuisse tamen hoc magis ad patrem, quam matrem videtur, licet, matrem etiam non obscura familia natam Neoclem sibi conjugem elegisse, conjici possit; id quod tamen pro certo dici nequit, unde recte MORERIVM hoc nomine culpat BAYLE l. c. not. C.

^s) STRABO l. XIV. p. 589.

^t) Ita CICERO sugillando de N. D. l. I. c. 26.

^u) Lib. X. f. 4. Opprobrium hoc Stoicorum fuisse, ad ridendum Epicurum illi objectum, non est, quod dubitemus, conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 20. quale & illud fuit, quod PLUTARCHVS habet, quod non suav. liceat viv. sec. Epic. dixisse eum, matrem suam, in se tot tantasque habuisse atomos, quarum congressu sapiens ederetur. Neque tamen prius omni caret verisimilitudine. Fuisse enim inter Græcos incantationum, lustrationum, &

similium opera (καθαρμὸς) solennia, ex Epimenidis, Abaridis, & Pythagoreorum historia constat, & credibile omnino est, Chærestratam, ut panem corraderet, ejusmodi nugis simplex vulgus decipisse. Omni vero caret verisimilitudine, quod RONDELLVS l. c. p. 3. contendit, in laudem hoc Epicuri dictum esse, ut eum atheum & Deorum contemptorem non fuisse pateret; contumeliosum enim id habitum fuisse eo tempore, quo Epicurus vivebat, philosophiæ opera magis jam a superstitione purgato ex DEMOSTHENIS objectione simili Aeschini facta, Orat. de coron. eleganter probavit KVHNIVS ad l. c. LAERT. Objici tamen hoc Epicuro non potuit, qui vel matris jussibus, etsi superstitionem intelligebat, obedire debuit, vel a matre ita imbutus fuit, nugas istas vero tum demum abjecit, ubi meliora ex Democriteo systemate erat edoctus.

^x) Apollodorus in chronicis apud LAERT. l. X. f. 14. quod tempus incidit ante C. N. CCCXLI. M. Febr. Fuit hic annus VII a morte Platonis, & XVI Alexandri Macedonis. conf. GASSEND. l. c. c. 2. p. 12.

^y) In chronic. In SVIDAE editionibus KVSTERIANA prioribus mendum esse, ubi natus dicitur Epicurus Ol. LXXIX. vidit GASSENDVS, emendavit ex Cod. msc. Paris. KVSTERVS.

^z) De amore fraterno T. II. p. m. 294.

^a) LAERT. l. X. f. 1. MENAG. ad h. l.

^b) Lib. XIV. p. 638.

nutritus, ^c publicumque bonarum artium emporium, in quo Xenocrates in Academia, Theophrastus in Lyceo docebant, frequentavit, nec dubium est, egregiam hanc Musis litandi occasionem Epicurum juvenem non prætermis-
 sisse. ^d Mortuo vero Alexandro M. Macedone & afflictis sub Perdicca Atheniensium rebus, Colophonem ad patrem transiit, & aliquandiu ibi com-
 moratus Mytilenem abiit, ibique anno exacto, Lampfacum profectus est, quatuor-
 que ibi annos ad XXXVII ætatis commoratus est. ^e Non tamen otiose consumpsisse tempus Epicurum, & ingenii excelsi & ad studia nati in-
 doles, & diligentia ejus tot probata speciminibus, comprobatur, suntque, qui
 duodecimo ætatis anno philosophiæ primam cœpisse dare operam, tradant, ^f
 ipsemet Epicurus apud LAERTIUM ^g testis est, non attigisse se philoso-
 phiam nisi anno XIV: jucundumque est, quod SEXTVS EMPIRICVS ^h
 narrat, quam occasionem ad philosophiam animum adjiciendi puer sagacis-
 simæ indolis habuerit. Quibus vero præceptoribus usus fuerit, anceps
 disceptatio est, quam varie dirimunt veteres. Apud LAERTIUM ⁱ enim
 tradunt quidam, Epicurum auditorem fuisse Pamphili Platonici, & si CI-
 CERONI ^k fides est, ipse Epicurus retulit, illum a se Sami auditum, quam-
 vis doctrinam ejus mirifice contemneret. Tradunt hi etiam, & CLEMENS
 ALEXANDRINVS, ^l audivisse Epicurum Nausiphanem Pythagoreum &
 Pyrrhonis auditorem. Hinc cum Sami jam philosophiæ præceptis im-
 bui cœpisset, credi non potest, eum Athenas delatum, ubi in Academia
 & Lyceo Platonis & Aristotelis philosophia personabat, nec Xenocra-
 tem nec Theophrastum audivisse, monetque CICERO, ^m esse, qui putent,
 inter illius auditores fuisse, quod ab adolescente magno fervore philoso-
 phiæ mysteria appetente & Platonici doctrinis jam aliquantisper imbuto
 omnino præsumendum est. Addunt alios alii, ⁿ qui tamen ex dogmatum
 magis convenientia, quam vivorum præceptorum disciplina talia colligunt,
 adeoque audiendi non sunt. His tamen obstat, quod CICERO, PLUTAR-
 CHVS, SEXTVS ^o alique veterum scribunt, solitum de se gloriari Epicu-
 rum, quod magistrum habuerit nullum, sed *αὐτοδιδάκτος* fuerit, suometque
 ingenio & industria philosophus evaserit: quam ostentationem illi non si-
 ne aculeo exprobrant laudati scriptores: unde multus in eo est eruditissi-
 mus GASSENDVS, ^p ut ab hac ingrati & ostentantis animi macula Epicu-
 rum

c) Cum patre enim literas docuisse mercedis exiguæ stipe ei objecere Stoici apud LAERT. l. X. f. 4. id vero a parente prius literas doctum esse supponit, diceturque paulo post, Sami jam philosophiæ operam posuisse.

d) Probabitur hoc in sequentibus.

e) SVIDAS l. c. LAERT. l. X. f. 14.

f) SVIDAS l. c. LAERT. l. c.

g) l. c. f. 2. conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 19.

h) Adv. phys. l. II. f. 18. 19. Rem quoque confirmat Apollodorus Epic. apud LAERTIUM: non potuisse grammaticos ipsi interpretari, quid sit Chaos apud Hesiodum, sed ad philosophos rejecisse, sicque illum philosophos quæsisse,

i) Lib. X. f. 13.

k) De N. D. l. I. c. 26.

l) Stromat. l. I. p. 302.

m) l. c.

n) Democratem quendam nominat PLUT. non posse suav. vivi sec. Ep. sed Democritum legendum esse acute GASSENDVS l. c. p. 17. conjicit. Hujus enim discipulum facit etiam LUCIANVS ut Aristippi quoque, hoc vero non de philosophis his ipsis, sed de eorum doctrina intelligendum esse, rationes temporum satis evincunt. Idem de Metrodoro Chio Demoeriti discipulo dicendum, quem Epicurum καὶ δυνάστην vocat STOBÆVS ecl. phys. c. I.

o) ll. cc.

p) Toto libro quinto l. c. qui est de objecta Epicuri malignitate.

rum liberet. Nos & veterum relationes, & Epicuri confessionem confitere simul posse putamus, modo is recte intelligatur, & ad proprium, quod formavit sibi, philosophiæ systema respiciatur, de quo solo intelligendum esse, quando se *αὐτοδίδακτον* dixit, nulli dubitamus, & verisimile credimus, hæc *κατά τι* ab Epicuro dicta *ἀπλῶς* accepisse, & in probrum ei vertisse obtrectatores. Quod enim Cicero refert, Epicurum mirifice contempsisse Pamphilum Platonicum, mirum illi non videbitur, qui cogitaverit, hominem certis principiis, claris notionibus, natura hominis & experientia nixum, hisque fundamentis systema suum inædificantem, non potuisse non rationes philosophandi Platonicas Epicureis e diametro obstantes contemnere, & vaga illa & incerta principia, quales ideæ sunt, ridere, hoc enim Aristotelem & Diogenem quoque fecisse supra memoravimus. Et Nausiphane quoque contempsisse, mireque exagitasse ex Epicuri epistolis *SEXTVS EMPIRICVS*^{q)} atque *LAERTIVS*^{r)} notarunt, sed id factum esse propter jactationem sophisticam, qua Scepticorum alumnus se efferebat, non vero, quod plane nihil ab eo didicisset, ex ejus verbis apertum est. Democriteum se diu fassum esse Epicurum, *PLVTARCHVS*^{s)} testatur. Adversariorum itaque confessione evincitur, non ita se sui doctorem dixisse Epicurum, ac si nullos plane magistros habuerit. Opponitur itaque Epicurus *αὐτοδίδακτος* philosopho sectario, idque voluit Gargettius philosophus, nullæ sectæ se philosophiam suam debere, sed suomet ingenio & meditatione collectas ingenii opes in proprium doctrinæ suæ ædificium contulisse. Nec alia quoque causa videtur fuisse, cur Nausiphani, Democrateam philosophiam Pyrrhonicis nugis corrumpenti adversatus sit, quam quod ille eam philosophiam, quam Epicurus adamabat, alieno fuce adulteraverit, quo nomine nihil ab eo se profecisse Epicurus contendebat. Imprimis verisimile est, totum opprobrium ad lites Epicuri cum Zenone & ejus schola pertinuisse. Cum enim Stoica philosophia tanquam cento quidam ex diversis systematibus esset confuta, ut supra vidimus, Epicurus, ut ægre adversariis faceret, se suamque philosophiam superciliosæ sectæ opposuit, ostensurus, non alienis se pennis superbire, & peregrinos thesauros corradere, nec habere in novo systemate, quod non meditatione & lectione propria esset affecutus. Eadem enim de causa Epicurei magistrum Chrysippo *πολυγράφω* opposuerunt, quod hic ex veteribus omnia exscriberet, Epicurus sua exponeret. Cumque negaret is, Democrito se sua debere vel Metrodoro, de vivis præceptoribus locutus esse videtur, quod deinde universali significatione acceptum Stoicis occasionem dedit Epicurum traducendi. Deseruit itaque vivos præceptores Epicurus omnes, & ad mortuorum libros delatus, Ionicorum scrinia excussit, magnique fecit, teste *LAERTIO* " *Anaxa-*

q) *Adv. mathem. l. I. f. 2. 4. conf. FABRIC.*
ad h. l.

r) *l. c. f. 14.*

s) *Adv. Colot. T. III. p. m. 406.*

t) Negavit itaque Epicurus, se eorum, quos audiverat esse *γνώριμον ἑταῖρον*, sectatorem, quod

ei Stoici objiciebant; suo enim ingenio Democriteis meditationibus adjuto suam philosophiam debebat. Est itaque *αὐτοδίδακτος* h. l. conditor novi systematis.

u) *LAERT. l. IX. f. 12.*

Anaxagoram atque Archelaum, tum in Democriti potissimum & Metrodori Chii forte scripta, referente Hermippo * incidens, ad eorum potissimum philosophiam delatus est, quam innovando, augendo, mutandoque novam constituit, sicque Epicuream philosophiam condidit.

§. III. Ita novo doctrinae ædificio constructo, non sibi soli sapere cupiebat Epicurus, sed & aliis illud quoque pandere satagebat. Commovisse Epicurum miserabilem philosophiæ inter Græcos personantis faciem, cum plus disputando, verbisque innovando, quam animum ad veram felicitatem adducendo infudarent Academici, Peripatetici, Stoici, Pyrrhonii, Cynici naturam hominis exuere juberent, ut alia & humano animo convenientiori ratione philosophari inciperet, postea pluribus monebimus. Scholam itaque instituit annos natus XXXII, ut LAERTIUS^c memorat, idque Mitylenæ, ac deinde Lampfaci, qui & hoc addit: ex Colophone usque discipulos eum coëgisse. Loci tamen vel obscuritate, vel discipulorum inopia, vel majoris gloriæ aucupandæ studio XXXVI ætatis anno, (quidam XXXVII ponunt) Athenas reversus, primum quidem ad aliquod tempus, teste LAERTIO^a in congressu cum cæteris philosophabatur, & Demoteum se primum professus est, ut habet PLUTARCHVS: ^b tandem occasionem captans novam scholam aperuit, sectamque propriam condidit. Quoniam vero, publica urbis loca, philosophorum dissertationibus patentia jam occupassent reliquæ sectæ, Platonici Academiam, Peripatetici Lyceum, Cynici Cynosargen, Stoici Porticum, coëmit ipse hortum peramœnum, LXXX minarum pretio, ibique cum suis discipulis non versatus tantum est, sed & vixit. Aitque PLINIVS: ^d *Epicurum hoc primum instituisse Athenis, agrorum villarumque delicias, nomine hortorum in ipsa urbe possidere, cum usque ad eum mos non fuisset, in oppidis habitari rura.* Id quod tamen de locis tantum intra mœnia sitis capiendum est, in suburbiis enim villas domusque & hortos habuisse Græcos, & philosophos quoque, Platonis in Ceramico habitantis exemplum comprobatur. Factumque ab hoc docendi loco, ut Epicuri sequaces ex horto philosophi postea dicerentur, ^e ubi etiam in horto amplius non habitarent. Præter hunc vero hortum fuit Epicuro domus, sita in Melite, Cecropiæ tribus oppido; in hanc Epicurus interdum cum familiaribus secessit, quam & postea testamento sectatoribus reliquit. ^f Nec ad alia loca unquam secessit, sed, licet difficillima tunc essent tempora, Athenas nunquam deseruit, solum bis aut ter in Ioniam ad invisendos amicos excurrit. Acciditque vivente Athenis Epicuro, circa ejus XLIV annum, ut Demetrio urbem obsidente, gravi fame civitas premeretur: quo tempore, ferunt, Epicurum familiares suos sustentasse, partitum cum ipsis ad numerum fabas. ^g

His

x) Ibid. f. 2.

z) f. 15.

a) f. 2.

b) Adv. Colot. l. c.

c) LAERT. l. X. f. 10.

d) l. XIX. c. 4.

e) CICERO ad Attic. l. II. ep. 24. JUVEN. Sat.

Hist. philos. Tom. I.

XIV. Conf. GASSENDVS l. c. c. 6. p. 22. cl. CROPHIVS de gymnas. literar. Athen. p. 55. seqq.

f) LAERT. f. 17. plura dabit GASS. l. c. p. 23.

g) PLUTARCH. in Demetr. T. III. p. m. 96. LAERT. l. X. f. 10.

His in locis ubi scholam Epicurus constituisset, magna discipulorum, teste Apollodoro, copia non ex Græcia tantum, sed undique ad illum confluebat, cum eo in horto philosophiæ operam datura,^b præsertim ex Asia, ac nominatim Lampfaco, atque etiam ex Aegypto; invitata non solum fama eruditionis Epicuri, sed & humanitate ejus, & benevolentia, qua eos studiose conquirebat. Narrat enim PLUTARCHVS,ⁱ *eum ad amicos in Asia scripsisse, ex Aegypto hospitibus se præbuisse, stipatorem fuisse Lampfacenis ephebis, librosque ad omnes utriusque sexus homines dimisisse, sapientiam ostentantem, sicque neque ipsum latenter, quod tamen præcipiebat, vivere voluisse.* Ex quo facili conjectura assequimur, initio Epicurum laborasse inopia auditorum, cum cathedras & animos juvenum ante eum magni nominis philosophi jam occupassent, ideoque captasse adolescentum peregrinorum amorem, & ex terris aliis sibi auditores studiose conquississe, postea vero cognita ejus philosophandi ratione magnos discipulorum acervos ad illum decurrisse. Ita vero conciliari possunt Cicero, Plutarchus, Laërtius, ad quos GASSENDVS^k provocat, qui ingentem auditorum numerum Epicuro vindicant, cum SENECA,^l qui tradit, ignotum ipsum Athenis fuisse, circa quas delituerat, provocatque ad Epicuri & Metrodori, familiaris epistolas, quibus innuunt, ipsis non nocuisse, quod eos illa nobilis Græcia non ignotos solum habuisset, sed pæne inauditos: ipsosque non satis emicuisse. Id enim non de tota Epicuri vita, sed de initiis scholæ intelligendum esse, ejus historia evincit. Scilicet cum tanta esset Platonis, Aristotelis, Antisthenis, quorum discipuli sectas eo tempore propagabant, existimatio, credi facile potest, Epicurum a pueritia ex patria absentem adeoque ignotum, parum auditum fuisse, & contemptum: Ut itaque discipulos atque famam sibi conciliaret, ita philosophandi rationes iniit, ut ingenio & propensione Græciæ incolarum placeret. Cum enim voluptatibus tota fere tunc temporis immerfa esset Græcia, dictique, qui ex Socratis schola prodire, philosophi in eo quasi conspirarent, damnandam & ejiciendam esse voluptatem, Aristippus alieno loco doceret, & voluptatis male intellectæ commendatione infamaretur, imprimis vero & Cynici hominem exuere, & Zeno novæ tunc sectæ conditor frigidam illis suffundere, & tristem profiteri philosophiam viderentur: aliter cursum instituens Epicurus, totam philosophiam ad honestiorem voluptatis rationem ac animi potissimum tranquillitatem revocans, specioso nomine & titulo a severis & rugosis reliquorum philosophorum frontibus ad hortos suos, voluptatem & jucunditatem spondentes adolescentes ad se provocavit, & talem philosophiam promittens, quæ naturæ, inclinationique humanæ voluntatis esset conveniens, juvenum animos, tristitiam reliquorum philosophorum nauseantes mire provocavit: humanitate vero, jucunditate & facillimis moribus ad se venientes excepit, sicque dulci quasi laqueo captos voluptatis titulo ad modestiam,

^b) Ibid. f. 9.ⁱ) De occulte viv. T. II. p. m. 117.^k) l. c. c. III. p. 25.^l) Epist. 79.

stiam, moderationem, continentiam aliasque virtutes inopinantes adduxit. Qua de re infra adscribemus elegantem SENECAE^m locum, qui honestam ita voluptatem Epicurum promississe, & exhibuisse, evincit. Confluentes vero ad se discipulos non in disciplinam tantum, sed in convictum quoque Epicurus recepit, non tamen omnia in commune conferri bona voluit, quippe id esse diffidentium, atque idcirco non amicorum, sed ab unoquoque, si quid opus foret, hilariter suppeditari: id quod facili obtinebat negotio, cum non frugalis tantum & vere philosophica vivendi ratio exiguos postulare fuit, sed & tantum esset inter convictores ejus amicitiae vinculum, ut hanc eorum amicitiam toti antiquitati opponat CICERO: ^o narraveritque VALERIUS MAXIMUS^p memorabile amicitiae ad cineres usque durantis specimen philosophorum ex hortis duorum Polycratis & Hippoclidis, aequali fortunae pariter atque amicitiae sorte a nativitatis die ad mortem inter se conjunctorum. Vixit etiam Epicurus coelebs, unde de necessariis familiae prospiciendi cura solutus philosophiae totus invigilare potuit: quod & studio indolentiae, quam summam voluptatem esse censebat, quamque mire in conjugio curis & tumultu turbari credebat, & temperamento Epicuri ab amore feminarum natura abhorrenti^r adscribendum est. Id quod inter sententias horti postea receperunt discipuli,^r qui magistro duce, philosophiae operam daturis conjugium dissuadebant, nisi uxorem duceret, tantis prudentiae & reliquis animi dotibus ornatam, iisque etiam fortunae praesidiis instructam, ut impedimenta, otio philosophico ex matrimonio enascentia facili vincere labore posset. Id quod a Democrito accepisse Epicurum & sequaces veteris ecclesiae doctores^s suspicantur. Tanta vero industria & labore in philosophiam incubuit Epicurus, ut singularis diligentiae exemplum merito constituatur. Non enim discipulos tantum docuit assidue, sed & plurima scripsit, sic ut post Chrysippum inter primos Graeciae πολυγράφος mereatur referri. Immo Chrysippum ab Epicuro vinci, si quis vellet ostendere ea, quae essent ab Epicuro proprio Marte scripta, neque aliunde apposita, & tollere ex Chrysippi libris, quae aliena attexta sunt, ad Apollodorum provocans tuetur LAERTIUS. ^u Qui addit:

Scripta.

Rrr rrr r 2

ejus

m) Epist. 21. Eo lubentius Epicuri egregia dicta commemoro, ut istis, qui ad illa confugient, spe mala inducti, qui velamentum se ipsos suorum vitiorum habituros existimant, probem, quocumque ierint, honeste esse vivendum. Cum adierunt hos hortulos & audierint inscriptum his hortulis: Hospes hic bene manebis, hic summum bonum voluptas est, paratus erit istius domicilii custos, hospitalis, humanus, & te polenta excipiet, & aquam quoque large administrabit, & dicet: ecquid bene exceptus es? non irritant inquam hi hortuli famem, sed extinguunt: nec majorem ipsis potionibus sitim faciunt, sed naturali & gratuito remedio sedant. Haec ex Stoica familia philosophus.

n) LAERT. l. X. f. 11.

o) De fin. l. I. c. 20. Epicurus una in domo, & ea quidem angusta, quam magnas, quantaque amoris

conspiratione consentientes tenuit amicorum greges? quod sit etiamnum ab Epicureis.

p) l. I. c. 8. Modo satis firma sit fides Valerii, nullo alio teste suffulta, quam haut raro vacillare attenti facile deprehendent.

q) Chrysippus apud STOBAEVM serm. CXVII. p. 684. qui Epicurum ἀναισθητον ideo vocat, nec ab eo exemplum capi vult, sapientem amorem mulierum non curare.

r) LAERT. l. X. f. 119. & CASAVB. ad h. l. Objicit hoc Epicuro Epictetus apud ARRIAN. l. I. c. 23. l. III. c. 7. sed inutili argumento, conf. STOLL. Histor. phil. mor. gentil. §. CXI. p. 188.

s) THEODORIT. serm. XIV. CLEM. ALEX. Strom. l. II. apud MENAG. ad l. c. Laert.

t) LAERT. l. I. f. 16.

u) l. VII. f. 182. l. X. f. 26. dictum hac de re supra in Stoicorum historia.

ejus cylindros, id est, volumina, ad trecentos extitisse, in quibus nullum alienum testimonium exscriptum extet, sed ipsæmet voces Epicuri sint. Dolendum vero ex tot tanti viri scriptis omnia fere temporum injuria sic intercidisse, ut præter paucula compendia, quæ servata LAERTII^x industriæ debemus, & fragmenta quædam apud veteres scriptores hic, illic dispersa, nihil ex ipsis superstes sit, quod hucusque etiam diligentissimis Epicuræ historiæ exploratoribus innotuerit, quin immo ne tituli quidem omnium apud auctores supersint. Non invidit tamen inter tabulas ex hoc scriptorum Epicuri naufragio, residuas nobis ætas ejus *κυρίως δόξας*,^y sive, ut CICERONIS^z voce utamur, *maxime ratas sententias*, nobile Epicuræ philosophiæ monumentum, quod magnificere veteres, contemnit præter rem SVIDAS.^a Reliqua, præter epistolas ex innumeris, quatuor, desiderantur, de quibus videndi GASSENDVS^b & FABRICIVS.^c In his epistolis pro *χαίρειν*, quod Cleon, tribunus Atheniensis introduxit,^d salutatoriam interdum vocem, *εὐπράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν*, adhibuisse LAERTIVS^e tradit. In his scriptis eam quidem elegantiam scriptionis non adhibuit, neque istis luminibus orationem intertexuit, quibus eloquentiæ & eruditionis laudem tunc temporis supra modum affectabat Græcia, sed communi maximeque proprio dicendi & scribendi genere usus, quod *λέξιν κυρίαν* vocat LAERTIVS,^f meruit a veteribus, præcipue Aristophane grammatico reprehendi, *ὅτι ἰδιωτάτῃ ἐστίν*, quod *nativam dicendi imaginem*, vel quod malumus, *minus eruditum stili characterem* expresse- rit, mirandum tamen in Epicuro non est, qui istas eruditionis partes, quibus grammatica & rhetorica continetur, parum curavit, & perspicuitatis magis, quam elegantiae rationem a philosopho habendam, maximeque proprio dicendi genere utendum esse, præcepit, ut ex ejus canonica patefceret. Etsi vero moderate vivebat Epicurus, nimia tamen studiorum contentione effecit, ut esset constitutionis parum firmæ, id quod etiam titulus libri a Metrodoro scripti,^h *περὶ τῆς Ἐπικύρου ἀρρώστιας*, de infirmitate Epicuri innuit. Ad- ditque SVIDAS,ⁱ licet invidiosa forte exaggeratione, quod neque injecti- onem vestium ferre, neque facile electo descendere, & neque solem neque ignem contueri potuerit, sanguinem minxerit &c. quod eo minus miran- dum est, quo magis constat, affectu eum, eruditis familiari, calculi labo- rasse, qui cum ad extremum urinam cohibuisset, fata ejus maturavit dolo- resque concitavit maximos.^k Vitæ itaque finem ex his facile colligens te- stamen-

x) l. X. f. 22. 84. 122. 139. pleraque GEFANIVS Laërtio a se edito subjunxit.

y) Extant apud LAERT. l. X. f. 139. seqq.

z) De finibus l. II. c. 7.

a) l. c. c. X. p. 35.

b) l. c.

c) Bibl. Græc. Vol. II. p. 505.

d) Verustissimis temporibus Græci sine saluta- tionis titulo scribebant, Cleon vero *χαίρειν* pri- mus præmisit, cujus loco Plato *εὐπράττειν*, Py- thagoras *δυναίειν* vel Pentalpha præmisit, Epicu- rus dictas voces interdum constituit. Conf. LV- EIAN. de lapsu inter salut. T. III. p. m. 195. GAS-

SENDVS l. c. MENAG. ad LAERT. l. III. f. 61. l. X. f. 14. quo loco pro *σπουδαίως ζῆν ἀρίστον*, quod, quia commodum sensum non fundit, varie emen- davit GASSENDVS, legendum esse conjicimus *στ. ζ. η. ἀρίστα* id est, scribere solitus fuisse, *ἀρίστα ζῆν*, bene valere.

e) l. c.

f) f. 13.

g) Conf. GASSEND. l. c. l. VIII. c. 9. p. 213. *ἰδιώτην* autem erudito, & elegantioribus literis culto opponi, notum est.

h) LAERT. l. X. f. 24.

i) l. c.

k) *ibid.*

testamentum scripsit, & de hæredum institutione, scholæ hortique pro sectæ suæ alumnis conservatione, pupillorum ab amicis relictorum providentia, celebritatum in sui suorumque memoriam institutione, fervorum manu-missione, & generali scholæ cura disposuit, quod nobis servavit LAERTIVS, quod cum Epicuri doctrina & scriptis non satis conspirare, suspicacius, quam par erat, contendit CICERO.^m Tanti autem, ut ipse ultimo die ad Hermachum scripsit,ⁿ per quatuordecim dies, aderant vesicæ & viscerum morbi, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. Addit tamen: *Compensabatur cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoria rationum inventorumque nostrorum.* Quæ ANTONINVS^o Imperator confirmat, innuens, *eum medicis ita se non præbuisse, ut efferrerent sese, quasi aliquid magni agerent, sed vitam egisse optimam, & de rebus naturæ, quæ prius meditatæ fuerat, amicis disseruisse.* Tandem, teste LAERTIO ex Hermippo, sese in balineum, aqua calida plenum demisit, cumque poposcisset merum, id hausisse, & dum commendaret amicis, ut dogmatum suorum forent memores, hæc inter verba defecisse, postquam LXXI annos completos vixisset, LXXII iniisset, unde CICERONI^p septuaginta duos exegisse dicitur. Acciditque mors ejus Olymp. CXXVII. 2. archonte Pytharato, ut habet Apollodorus: unde mendum apud LAERTIVM^q omiſſa voce εἰκοστής, acute emendavit CASAVBONVS, male vero secutus est VOSSIVS.^r Tantum vero fuit post fata quoque ejus desiderium, ut non tantum discipulis in maximo esset honore, ut postea dicemus, sed & statuis aliisque honoris monumentis ejus coleretur memoria. Memorantur veteribus Epicuri sex,^s a quibus Gargettius nominis fama & celebritate facile potest distingui.

Mors

§. IV. Etsi vero non magna tantum de præceptore suo sentiebant & jactabant Epicurei, sed & viri summi philosophum valde extollebant, quin inter eos quoque, qui philosophiam ejus rejiciebant, erant, qui de eo tanquam viro bono pronuntiantes vitam ejus vehementer laudabant, negari tamen nequit, ab ipsis Epicuri temporibus ad reſtitutarum ſcientiarum ætatem, qua inceperunt viri quidam docti contra communem tot ſeculorum calumniam Epicurum defendere,^t tantam fuisse philosophi infamiam,

Objecta Epicuro vitia,

Rrr rrr r 3

ut

l) f. 16. ſeqq. GASSENDI, l. II. c. 7. p. 47.

m) De ſinib. l. II. c. 30. male ex hoc loco con-jecit IONSIUS de Script. Hiſt. phil. l. I. c. 20. p. 107. Ciceronem hoc teſtamentum νοθήας ſuſpectum habuiſſe. n) CICERO l. c. LAERT. l. c.

o) De ſe ipſo l. IX. §. 42. conf. SENECA ep. 92. 86. quæ Stoicorum teſtimonia probe notanda ſunt, tanquam minime ſuſpecta.

p) De fato c. 9.

q) l. X. f. 15.

r) De hiſt. Græc. l. I. c. 21. p. 137. notatus BAYL. l. c. not. B. p. 364.

s) MENAGIUS ad Laert. f. 26.

t) Mature poſt reſtitutum literis nitorem coe-pere viri docti communi de Epicuri impietate & mala vita ſeculi ſuffragio contradicere. Id quod imprimis a BAPTISTA GVARINO factum eſſe,

eumque pro Epicuro in libro de ejus ſecta verba feciſſe ait GASSENDVS l. c. l. VII. c. 7. p. 192. qui tamen fatetur, nec ſe librum viſiſſe, nec Naudæum in Italia potuiſſe comparare, ſed ad TRITHEMIUM de Script. Eccl. provocat, qui tamen c. DCCCVII. p. 188. ed. Fabr. nihil de ejusmodi Guarini libro habet. Provocat etiam ad eum MORHOF. Polyhiſt. T. II. l. II. P. I. c. 7. §. 5. p. 183. ſed ſolius GADDII auctoritate, ſibi enim viſum non eſſe, fatetur. Ex quo vel plane non extare libellum, vel albis corvis rariorem eſſe concludimus. Poſt hunc M. ANTONIVS BONCIARIUS, Peruſinus (non vero Pariſienſis, ut habet GASSENDVS l. c.) in dialogo de antiqua philoſophia, ANDREAS item ARNALDVS aliique dili-gentiſſimo HEVMANNO act. philoſ. Vol. II. p. 369. ſqq. enu-

ut bipedum nequissimus, & scelerum tantum non omnium sentina merito dicendus sit, si vera sint, quæ ei obijciuntur. Quæ adeo fama percrebuit, ut apud homines illiteratos etiam, quique vix nomen Epicuri fando perceperunt, scelestissimus quisque & humani atque divini juris, omnisque honestatis & religionis contemtor atque atheus proverbiali locutione Epicureus audiat. Varia vero accusationum sunt capita, quæ in tanti viri historia prætermitti sine examine non possunt. Gravissimum vero quod Gargettio feni obijcitur scelus, impietas est, idque vel propter doctrinam vel propter vitam. Quibusdam enim nullum plane numen credidisse visus est, preces vero & adorationes, quod ei exprobrat PLUTARCHVS, " non ut quidpiam his indigens, sed præ multitudinis metu simulasse, vocesque contrarias iis, quas inter philosophandum ederet, pronuntiasse, cum revera præter atomos sive individua corpuscula nihil, quod revera existat, esse crederet. Alii Deos quidem serio statuisse concedunt, ob negatam tamen iis providentiam, & relegatos eos in extramundana spatia, sublatamque ita & spem & metum futuri vel præmii, vel pænæ Deos ita infirmasse, & a mundi vel formandi vel regendi negotio ita removisse, conqueruntur, ut non queat non inter numinis hostes referri. Quod eleganter SENECA,^x licet alibi fateatur, sancta eum præcipere & tristia, ei objecit: *Tu Epicure, Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam timendus esset, projecisti illum extra metum: hunc igitur septum ingenti quodam & inexplicabili muro, disjunctumque a conspectu mortalium, non habes, quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est.* Alii doctrinam ejus moralem culpant, & ob voluptatis patrociniū inter atheismi practici patronos numerant, vitam doctrinæ conformem impie egisse clamitantes. Quorum ex veteribus loca adduxere GASSENDVS^y & REIMMANNVS,^z recentiorum vero nomina indicavit HEYMANNVS.^a Additur his, tantam fuisse sectæ Epicuræ impudentiam, ut non erubuerit, magistrum ob conditum systema impium & sublatum omnem religionis metum & reverentiam Deum dicere,^b & LUCRETIVS^c ausus fuerit scribere:

*Nam si, ut ipsa petit majestas cognita rerum
Dicendum est, Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
Nunc appellatur sapientia, quique per artem
In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.*

Quinimmo, ipsius proprium fuerit, ut sese Deorum æqualem jactaret. ^d Impietati adjungunt Epicuri obtrectatores malignitatem, duobus potissimum

enumerati, Epicuri causam egerunt, quos tamen omnes superavit GASSENDVS, judice BAYLIO l. c. not. M. p. 372. qui alios quoque superioris seculi viros doctos laudat, qui pari labore apologiam Epicuri susceperunt, qui videndus.

^{y)} Adv. Coloten l. c.

^{x)} De benefic. l. IV. c. 19.

^{y)} l. IV. c. 1. p. 107. seqq.

^{z)} Hist. ath. c. XXIX. p. 195.

^{a)} Vol. II. Ast. phil. p. 650. Inter hos qui omnium vehementissime Epicurum premit, est SAM. PARCKERVS de Deo Disp. l. sect. XII. seqq. p. 30. seqq. conf. REIMM. l. c.

^{b)} PLUTARCH. l. c.

^{c)} de rer. natura l. V. init.

^{d)} PLUTARCH. l. c.

mun capitibus comprehensam, ingratitude erga præceptores, vana ingenii ostentatione & intolerabili animi superbia nixa, & maledicentia erga omnes philosophos; quibus omnibus se præferri, turpissima ambitione anhelaverit. De priori §. antecedenti dictis nihil adjicimus; Posterioris culpæ reum præter PLUTARCHVM eum agit CICERO, ^e quod adversus Pythagoram & Empedoclem dixerit, cum & contumeliosissime Aristotelem vexarit, Phædoni Socratico turpissime maledixerit, Metrodori sodalis sui fratrem Timocratem, quia nescio quid in philosophia dissentiret, totis voluminibus conciderit. Quibus detorta in contumeliam philosophorum nomina, & appellationes odiosæ adjiciuntur, & tamen eos nefando plagio expilasse infimulatur, malo, quod sequerentur sectatores & discipuli, exemplo, qualem Coloten fuisse PLUTARCHVS ^f operose demonstrat, CICERO ^g alios quoque eo nomine accusat. Imprimis autem turpissimæ voluptatis reus cum cohorte discipulorum a veteribus peragitur, quorum criminationes ATHENAEVS ^h & imprimis SVIDAS ⁱ diligenter collegerunt, quos secuti recentiores plerique vitam ei foedissimam, Bacchanalia, Lupercaliaque viventem, & Heliogabali, Sardanapali, ac turpissimorum quorumcunque vita detestabiliorem exprobrant, & Epicuri hortum quasi lupanar infame fuisse crepitant, enumerantes, meretrices Epicureas Leontium, Themistam, Philænida, Nicedium, Erotium, Hediam, Marmarium, Bodium, Phædrium, philosophiæ prætextu tantam contubernio Epicureo infamiam conciliantes, ut hortus Epicuri similis diceretur Circes Augiæque stabulis, & communi proverbio Epicuri de grege porci nominentur. Cui opprobrio ut color inducatur, Leontium, ajunt, Epicurum ad extremam usque senectutem deperiisse, ^k & exhaustis infami voluptatis commercio viribus morbum acerbissimum sibi accelerasse, adeoque ex choro philosophorum ejiciendum esse. Quin & hoc nomine amare traducitur Epicurus, quod disciplinas universe oderit, & quod CICERO ^l ait, *propterea nihil oleret ex Academia, nihil ex Lyceo, nihil e puerilibus quidem disciplinis, alios quoque ab iis deterruerit, grammaticam, poëticam, rhetoricam, dialecticam, artesque mathematicas contemserit*, quod liberalium disciplinarum odium gravi oratione passim persequitur CICERO. ^m Et hæc quidem non vulgi tantum voces, sed virorum virtute & sapientia præstantissimorum, & maxima nominis celebritate inclytorum ἐγκλήματα sunt, hæc Zeno & sancta ejus secta, hæc Cicero, Plutarchus, Galenus, hæc ecclesiæ christianæ antistites pietate venerandi Lactantius, Clemens Alexandrinus, Ambrosius, ⁿ hæc octodecim uno quasi ore secula ad repurgatas usque literas clamant & objiciunt. Quæ si accusatorum numero defi-

^e) De N. D. l. I. conf. GASSENDVS l. V. c. 3. p. 135.

^f) l. c.

^g) l. c.

^h) l. III. p. 101. seqq. l. VII. p. 278. seq. l. X. p. 546. conf. quos alios longo agmine adducit GASSENDVS l. VI. c. 1. seqq. p. 148. seqq. ⁱ) l. c.

^k) LAERT. l. X. f. 8. seqq. GASSENDVS l. VII.

c. 1. 2. p. 167. seqq.

^l) l. c.

^m) De N. D. l. I. de fin. l. I. II. Tusc. l. II. Ac. Qq. l. IV.

ⁿ) Loca eorum affert GASSENDVS l. III. c. 6. p. 96. Clementis plura adduximus in Germanico Hist. philos. opere P. IV. p. 1094. dicemusque de hoc argumento P. III.

Examinan-
tur.

definienda sunt, causa cadat Epicurus oportet. Nihil tamen hic auctorita-
tis præjudicio dandum est, sed examinanda accusatio, excutienda testium
fides, audiendi, viri a partium studio alieni, inquirendum in causas invecti-
varum in Epicurum, & tum demum distincte de singulis objectorum cri-
minum capitibus sententia dicenda est, qua via incedentes, honestiore fa-
ma dignum & meliori affectum animo Epicurum deprehendemus. Et quod
primo quidem ad religionem Epicuri attinet, negari nequit, eum non so-
lum publicum Atheniensium cultum animo contemnere debuisse secundum
principia semel electa, sed Deum etiam a mundi hujus fabrica vel consti-
tuenda vel conservanda removisse, cunctaque atomorum motui permi-
sisse: ^o qua ratione eum docuisse infra, ubi de theologia ejus differemus,
luculenter probabimus. Nec negamus, graviter ita impegisse Epicurum
in doctrinam de Deo, eumque falso beatitatis divinæ & motus mechanici
conceptu deceptum reddidisse inermem & attributis primariis destitutum,
nondum tamen inde sequi, quod adversarii ejus urgent, fustulisse eum nu-
men ex rerum natura, quilibet videt, qui distincta atheismi notione utitur.
De religione vero ejus & opinione de Diis judicaturum ejus de hoc argu-
mento doctrinam nosse oportet: quam cum infra, de philosophia Epicurea
dicturi explanaturi simus, hic quidem præterimus, pauca tamen monen-
da sunt, quæ rem luce perfundunt, & quid de religione Epicuri statuen-
dum sit, clare, nisi fallimur, produnt. Scilicet ad inimicos Epicuri pro-
vocamus, testes exceptione omni majores. Inter hos C I C E R O ^p est,
nullo, ubi potest loco Epicuro parcens, qui tamen refert, *scripsisse eum
libros de sanctitate, itemque de pietate adversus Deos, ita editos, quasi
sacerdos scripsisset.* Qui porro, dum absurditatis convincere Epicurum
fatagit, ^q quod *Deos ab hominibus colendos dicat cum Dii non modo ho-
mines non colant, sed omnino nihil curent*, hoc ipso inter DEI cultores
Epicurum fuisse concedit, sed tales, qui, ut SENECA ^r eloquentem indu-
cit, *Deum colunt nulla spe, nullo pretio inducti, sed propter majestatem
eximiam, supremamque naturam.* Hoc in atheum cadere non posse, ne-
mo non videt. Contempsisse vero Epicurum supersticiosos ritus, & tamen
simulate egisse, ut eos admisisse videretur, venia dignum esse putamus.
Vt enim ineptam Græciæ de Diis sententiam impossibile erat non rideri a
philosopho, ad mechanicas universi leges solum attento, & animam mun-
di non cerebrinam tantum, sed & injuriam in Deum qua reliqui philoso-
phi idololatriam cum suis systematibus conciliabant, rejicienti; ita tam irre-
conciliabile erat vatum in philosophos odium, tamque inexorabilis, quæ
sacra publica tuebatur, lex, ut non nisi mortis periculo liceret publicam
religionem contemnere. Idem itaque fecit, quod alii quoque inter Græ-
COS

^o) Esse viros doctos, qui contrarium sentientes
hac quoque in parte Epicuri apologiam suscepe-
re infra dicemus, & argumenta eorum excutie-
mus, nos hæc concedimus, convicti, ita Epicu-
rum statuisse. Non enim institutum nostrum

poscit, philosophos purgare omnes, sed nudam
veritatem historię abjecto omni partium studio
exponere.

^p) De nat. Deor. l. I. c. 41.

^q) ib. c. 8.

^r) De benef. l. IV. c. 19.

cos fecere philosophi, qui sacris quidem intererant civitatis, in auditoriis vero fraudes sacerdotum, & stultitiam religionis vulgi discipulis exponebant. Hoc & Epicurus fecit, metumque & superstitionem animis ejiciendo, puriore reverentia Deos colere discipulos docebat. Nec alia mens verborum LUCRETII: ^s

*Quare religio pedibus subjecta vicissim
Obteritur, nos exaequat victoria caelo.*

Loquitur enim de religione, quam scelerosa & impia facta saepe peperisse, exemplis comprobatur. Ita quidem Epicurus non religionem omnem extorrem esse jussit, sed eam admisit, quam ejus systema, Deos summa majestate sine cura, sine labore constituens, requirebat: quam ea pietatis parte, quae ob poenas tantum & praemia Deum colit, esse praestantior, tot amoris puri apologetae, tuiti sunt. Cogitandum etiam Epicurum non cum Christiano doctore, sublimioribus luminibus instructo, sed cum reliquis philosophis comparandum esse, & meliorem fuisse hac in parte Aristotele, qui Deum suum primum motorem a mundi fabrica & providentia non minus removit, speique & metui divinorum nullum locum reliquit, nec ullam reverentiam vel pietatem ei debitam praescripsit, & tamen per tot secula sine invidia toleratus est. Multum vero pro Epicuri causa facit, quod a nemine ob doctrinarum impietatem usquam Athenis inter tot accusationes adversariorum, in judicium vocatus legatur, quod tamen Anaxagorae, Socrati, Aristoteli, Theodoro, Diagorae accidisse legimus. Nam quaecunque etiam inter systema ejus & religionis publicae placita fuerit discordia, sequitur tamen inde, non docuisse tantum, sed vixisse quoque cum discipulis ita, ut impietatis suspicionem nemini excitarent: quod facile fieri potuit, si Deum propter majestatem & excellentiam coluerunt. Expendi vero & hoc volumus, Epicurum ita de Diis statuendo cum physiologiam suam Stoicae opponeret, tolerabilius de Deo errasse, quam Stoicos, pantheismum plane impium introducentes, & tamen pro sancta secta habitos, licet fateamur, capitali errore utrumque peccasse, Zenonem & Epicurum. Neque nos valde movent, quae PARCKERVS ^t invidiosa consequentia contra Epicurum urget, infra expendenda: valde enim, certi sumus, corrumpi historiam philosophicam, si ex conclusionibus per consequentias quasdam ex philosophorum decretis elicitis de eorum opinionibus judicamus. Quod vero Dei instar coluerint Epicurum affeclae, ex adductis locis probari non potest, quae aliud evincunt nihil, quam homines hos, de summa in perspicienda rerum natura sapientia magistri persuasos eum supra humani ingenii conditionem extulisse, & similitudinem divinitatis, sensu Epicureo, in eo quaesivisse: certe, quicquid in eo peccatum est, non Epicuro, sed ipsis auctoribus tribuendum est. Quae de ejus ambitione & contemptu ac ingratitude erga philosophos, im-

primis

^s) Lib. VI. v. 80. seqq.

^t) l. c. p. 30. seqq.

^u) Deos enim suo modo hominibus similes pu-

tabant, alia huc pertinentia affert GASSEND. l. IV. c. 6. p. 121. seqq.

primis præceptores, dicuntur, & maledicentiam arguunt, ea una voce, postquam ista retulerat LAERTIVS, ^x refutat: *μεμῆνασι δὲ ἔσται; insaniunt hi homines*, statimque ad humanitatem, pietatem, mansuetudinem viri optimi ^y provocat, ut demonstret, fuisse has calumnias Timocratis & Stoicorum. Quod vero systematis gloriam sibi vindicavit soli, in eo non magis peccavit quam Zeno, qui suffurando reliquis doctrinas miserumque centonem confuendo, alienis superbivit plumis, nec ingratus magis est quam Plato & Aristoteles, qui cum a præceptoribus multa accepissent, sibi systematis, adeoque totius ædificii rite exornati gloriam asseriebant. Alia non urgemus copiose & erudite allata a GASSENDO, ^z hoc unum adjicientes, patere ex LVCRETIO, ^a Democriti, a quo multa accepit philosophia Epicurea, venerabilem inter eos fuisse memoriam, qui Epicurum sequebantur. Ex quibus patet, discipulos quoque non minus, quam magistrum, injuste criminatos fuisse obtrectatores. Nulla vero in re magis calumnia frontem prodidit impudentissimam, quam in objecta Epicuro gula & impura Venere. Aliud enim non Diocles tantum testatur, Epicuri epistolæ loquuntur, Athenæi epigramma innuit, quos testes producit vitæ maxima sobrietate & continentia actæ LAERTIVS, ^b sed & ipsæ obtrectatorum confessiones evincunt, quas apud CICERONEM, ^c PLUTARCHVM, ^d SENECA ^e legent, qui uno Senecæ loco supra adducto contenti non sunt. Incontinentiæ vero & amoribus, quibus criminibus infimulatur Epicurus, ut taceamus corpus calculi doloribus impeditum, unum ex Stoicorum censu Chrysippum opponimus, testem inter acerrimos Epicuri hostes maximum, quem, Epicurum erga mulieres *ἀναιδῆ τὸν* dixisse, supra ex Stobæo observavimus. Et quæ quæso potuit regnare luxuria, qui irritari Veneris cupiditas, ubi prandium ne asse quidem constat, quod de Epicuro testatur SENECA, ^f gloriantes, *non toto asse se pasci, Metrodorum, qui nondum tantum profecerit, toto; & ubi summa voluptas est aqua & polenta aut frustum hordeacei panis?* Quibus & aliis de Epicuri frugalitate & sobrietate a se prolatis testimoniis opponit TH. GATAKERVUS, ^g Timocharis, vel Timocratis potius, narrationem, minam integram in victum diurnum quotidie impendere solitum, idque, putat ipsum alibi de se esse professum, *certos vero*, quod SENECA ^h monet, *habuisse dies, quibus maligne famem extingueret, visurus an aliquid deesset, ex plena vel consummata voluptate, vel quantum deesset, & an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Verum si non bonam fidem, certe attentionem desideramus in viro alias optimo & in veterum lectione exercitatissimo, qui vero nimio erga Stoicos affectu in transversum agi se passus est. Si enim totum, ad quem provocat, locum LAERTII ⁱ vel legisset, vel adduxisset

^x) Lib. X. f. 9.

^y) Confirmat hæc CICERO de fin. I. II. c. 25. 31. Tusc. Qq. I. II. c. 19.

^z) Lib. V. c. 6. 7. p. 141. seqq.

^a) Lib. III. v. 372. l. V. v. 621.

^b) ibid. f. 11.

^d) Adv. Colot. I. c.

^c) Qq. Tusc. I. V.

^e) Ep. 21. alia veterum loca collegit GASSENDVS l. VI. c. 3. p. 153.

^f) Epist. 18.

^g) In præloq. ad ANTONIN. de se ipso p. m. 7. ed. Lond.

^h) l. c.

ⁱ) Lib. X. f. 7. ubi tamen Timocratis mentio non fit, res vero ipsa tangitur.

xisset etiam, patuisset ipsi & lectori, desumta hæc esse ex epistolis Epicuri ad Leontium, a Stoicis mala fide illi suppositis, & palpasset contradictionem, additur enim corpore adeo miserabiliter affectum fuisse, ut multis annis e sella surgere non potuerit, & hic tamen strenue Baccho Venerique litasse dicitur Stoicis, qui non recordabantur, cum hæc ei affingerent, mendaces oportere esse memores. Certe Timocrates transfuga suspectæ fidei testis est, nec vero dissimile, hominem apostatam a conviviis solennioribus, quæ more omnium fere philosophorum inter Athenienses Epicurus interdum instituit, & celebrari etiam post mortem iussit, occasionem calumniæ arripuisse. Nec a scortorum, quæ, hortos Epicuri frequentasse, negari non potest, conversatione Epicurus incontinentiæ accusari potest; ut enim supra docuimus, & animi inclinatione abhorruisse illum ab isto feminarum commercio, & corporis infirmitate fuisse inhabilem, ita recordari lectorem volumus, quod aliquoties monuimus, scorta Græciæ nobiliora elegantiorum literarum & philosophiæ eruditionem admodum affectasse, & ideo celeberrimorum philosophorum frequentasse scholas, ^k quorum tamen ideo castitas non nisi ab iniquissimis obtrektoribus in suspensionem adducta est, ut Socratis, Platonisque, virorum morum sanctitate venerabilium exemplo constat. Id cum Epicuro quoque factum sit, non magis illum suspectum reddit, quam ex philosophorum choro quemvis alium. Nec infamiæ fidem facit Leontium, Metrodori concubina, hoc enim moribus Græciæ non erat contrarium vel inhonestum, ^l sed ad contubernium Epicureum non pertinebat, in quo philosophiam tantum eo successu didicit, ut Theophrasto bellum indicare auderet, ut suo loco dictum. Nihil vero magis Epicuri in hac parte innocentiam probat, quam telum, quod in eum torfere adversarii fortissimum, fœdissimæ illæ epistolæ, ex qua sentina tota calumniarum in Epicurum profluxit. Observat enim LAERTIUS, ^m Diotimum, (Theotimum vocat ATHENÆVS,) Stoicum infesto erga Epicurum animo quinquaginta lascivas circumtulisse epistolas, veluti ab Epicuro scriptas, easque, quæ Chrysippi ferebantur, veluti sub Epicuri nomine, in volumen congeffisse: refertque ATHENÆVS, ⁿ ex Demetrio Magnete, Zenonem Sidonium detecta fraude, Theotimum in iudicium vocasse, eumque calumniæ convictum capitis pœnas luisse. His itaque ex fontibus si accusationes adversarii Epicuri hauserunt, quis vel mediocri attentione præditus fidem illis dabit? & annon innocentiae & sanctitatis testimonium est, obtrektatores ad istas fraudes confugisse, id non facturos, si vera ei objicienda invenissent. Rejecisse Epicurum non omnes disciplinas, sed inutiles sui temporis nugas, in quibus Græcia senescebat, infra magis commode docuimus: hic unius CICERONIS ^o testimonio contenti erimus, quod rem

Sss sss s 2

pror-

k) Ad faciendam fidem legenda MENAGII *historia mulierum philosophantium*. Nos plerasque hætenus suis locis inseruimus.

l) Secundum Græciæ vero mores iudicandum hic est, ad quod non attenderunt, qui cum Christiano

philosopho Epicurum comparantes, ἀραξίαν in eo tantam deprehenderunt: secundum hanc enim regulam ne Socrates quidem vitio caret.

m) Lib. X. f. 3.

n) Lib. XIII. p. 611.

o) De fin. l. I.

prorsus conficit. Ita vero eloquentissimus Tullius, fatis alias in Epicurum acerbus: *Quod Epicurus parum tibi videtur eruditus, ea causa est, quod nullam eruditionem esse duxit, nisi quæ beatæ vitæ disciplinam juvaret: & paucis interpositis: Non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui quæ pueros didicisse turpe est, ea putent ad senectutem esse discenda.* In quibus Socratis potius discipulum, quam bonarum artium osorem agnoscas.

Causa odii & calumniarum in Epicurum.

§. V. Mirari posset quispiam, qui factum sit, ut vir innocentis vitæ scelerisque purus tantis criminationibus diffamatus sit, nisi temporis, quo vivebat, circumstantiæ causas nobis expromerent apertissimas.^p Inter eas primo merito loco ponimus nascentis uno tempore sectæ Stoicæ & Epicuræ æmulationem. Vivebant enim caputque extollebant eodem tempore Zeno Stoicæ, & Epicurus, Epicuræ sectæ conditores, nempe circa Olymp. CXX, quamvis hic illo fuerit junior, ast qui ante eum tamen fato functus est. Zenonis vero animi character, ingenii & temperamenti natura & inclinatio moresque in Cynica schola formati, quales fuerint, supra, *capite nono*, copiose enarravimus, ostendimusque non natura tantum animo fuisse subtristi, melancholico & difficili, sed & Antisthenis educatione ad id philosophiæ genus adductum, quod naturam hominis non vincere tantum, sed excedere quoque, & rigidissima virtute humanitatem exuere tentabat. Quam disciplinam quamvis reliquisset, placebat ei tamen virtus Cynica, ad quam philosophiam, quam condebat, moralem viam quandam brevem esse cupiebat. Hinc consideratæ in abstracto virtus & sapientia, & nescio quæ consummata sapientis idea animo efficta, quam nec moralis hominis natura effingere, nec vero effectui tueri quisquam poterat. Cumque pleraque aliis philosophis suffurando subtraxisset, ut nova viderentur, terminos immutavit loquendi, aliasque vocum & locutionum significationes & definitiones induxit, quæ licet parum novi exhiberent, paradoxam tamen, & inusitatam pollicebantur sapientiam. Ita vero Zeno ambitioni natura sua litans, & nomen & famam atque opinionem viri sancti & sapientis obtinebat, summoque in loco erat apud Athenienses. Quos ut philosophiæ *μετωριστον*, eo melius assvesceret, rigidam virtutis ideam vita quoque & vestitu effingebat, sermonemque, vestitum, conversationem, paræneses ita attemperabat scopo, quem sibi fixerat, suo, ut & ipse, & qui ejus exemplum sequebantur, Stoici inter sancta ingenia, quæ sola philosophorum nomine digna essent, connumerarentur. Quæ omnia cum supra luculentis veterum testimoniis probata dederimus, in præsentia pluribus non moramur. In omnia alia & contraria prorsus concedebat Epicurus. Is natura propius sanguineo accedens temperamento, cum educatione per varia hominum genera, quibus cum conversandum ei fuerat, esset jactatus, humanis erat & societati maxime convenientibus moribus, jucundus, facilis, & attrahendis animis valde idoneus.

^p) Elegantissimam eruditionem in his fuscè explicandis adhibuit GASSENDVS l. III. c. 1. seqq.

p. 79. seqq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. N. p. 370. seqq.

neus. ⁹ Non latebat hominem fatis acute videntem meteorologia Stoica, quæ plus poscebat ab homine, quam vel natura promittebat, vel permittebant vires, & plus verbis jactabat, & simulatione effingebat, quam præstabat re ipsa, & virtus haud fictæ imagini respondebat. Nec fallebant hominem ad antagonistarum vitam moresque valde attentum Stoici, passim hypocritæ affectata vehementer famam prostituentes, atque existimationem. Ad quem lapidem ne & ipse impingeret, evitandum, quod in aliis carpebat, ratus, & non admirationem magis, quam imitationem philosophia sua efficere tentans, ad temporum suorum genium humanique animi, naturalem, quam ubique in votis habent mortales, inclinationem, respexit, & philosophiam suam ei attemperavit. Cumque voluptatibus totam veluti immerfam videret Græciam, & philosophorum inanibus, quibus otiosa ingenia detinebant, disputationibus eam emendari minime, observaret, naturalem voluptatis rationem, humanis quasi impressam desideriis finem totius, quam meditabatur, philosophiæ esse jussit, qua & anima & corpus eo statu viget, quo dolore, ægitudine, & mœrore vacuus homo, sibimet sufficiens contentus lætusque vivit, eamque vitæ beatitatem consequitur, qua tranquillo animi reliquarumque partium, quibus constat, statu fruitur: ad quam *εὐθυμία* voluptatemque animi stantem, ut dicere solebat, Democritum quoque hominis reduxisse felicitatem *capite undecimo* demonstravimus. Hunc Epicuri finem fuisse in sequentibus pluribus demonstrabimus, & ipse *epistola ad Menæceum* luculenter expressit. Ita vero sperabat fore, ut cum fœdis corporis voluptatibus nihil ad beate vivendum se proficere, nec expleri desideria sua cernerent, virtutem, qua ista *εὐθυμία* paratur, sublata illa horrida & squalente, qua eum deformaverant Stoici, facie, amplecterentur, eam ipsam, quam tam anxie quærit humanus animus, felicitatem, lætamque ac beatam in ea vitam invenientes. Huic philosophiæ nihil tricarum prodesse videbat Epicurus, quibus tanquam spinis pungebant, non satiabant Stoici, & ad hunc finem totam philosophiam revocabat, reducta, quæ in oblivionem venerat, magni Socratis regula, cuncta in disciplinis ad mentis emendationem & felicitatem esse revocanda. Vt vero, quam in his nugis ceperat Græcia, jucunditatem everteret, perspicuitatem verborum adhibuit, eaque fini certa descripsit axiomata, quibus & veritatem facile quis posset assequi, & contentiosas philosophorum strophas avertere. Magno hoc factum esse studii philosophici emolumento, cogitari facile potest. Nam ita inanes voces & sine mentis soni, principia precario adsumpta, vel vaga & incerta, & spinosa atque difficilis subtilitas, Academicorum, Dialecticorum, Stoicorum, quæ verum philosophiæ usum in vanam loquacitatem & disputationem altercationes sine fine reciprocatas mutaverat, sicque difficillimum fecerat philosophiæ laborem, ejiciebantur, & juvenes docebantur ipsa natura & experientia duce

Sss sss s 3

phi-

9) Τὴν φιλανθρωπίαν πρὸς πάντας in eo vehementer laudat LAERT. l. X. f. 10. Ciceronis testimonium supra adduximus.

r) LAERT. l. X. f. 122. seqq.

s) Ideo reprehendebat Cyrenaicos, ut ex *rata sententia decima* apud LAERT. l. X. f. 142. patet.

philosophari, & fieri hoc quidem sensu, quo Heraclitus professus est, *αὐτο-
διδάκτοι*. Cumque proprie non minus, quam perspicue, omissa eloquentiæ
turgidæ & alta petentis affectatione doceret, sicque facile intelligeretur, non
potuit non philosophia ejus magno applausu recipi, factumque inde est, ut
ex aliis sectis multi ad eum, missis prioribus magistris accederent, nemo, qui
nomen ei dedisset, præter unum Timocratem, fratris Metrodori reprehen-
sionibus exacerbatum, ab eo discederet unquam, id quod pessime habuit
reliquos philosophos, amare ideo Epicurum fugillantes.^t Neque tamen
his contentus Epicurus, cum acriter contra eum Stoici insurgerent, magno
animo illis restitit, insultus repressit, hypocrisis larvam detraxit, inanem &
magna promittentem, nihil eorum vero præstantem philosophiam denu-
davit. Quis non, sine enarratore, ex his conjiciet, Stoicos, superbum ho-
minum genus, quod sibi soli placebat, seque omnibus præferebat aliis, in fu-
rias actos & rabiem? quis miretur homines hos vindictæ studio accensos
omnia ausos esse, quæcunque ad detrahendam hosti tam formidabili famam
& diminuendam fidem facere, dedecusque atque infamiam ei conciliare
apta essent? Et hæc primaria causa est, quæ tot calumnias Epicuro pepe-
rit. Aliam obtulit ipsa Epicureæ philosophiæ natura & constitutio. Vo-
luptate tanquam sine ultimo condidisse quasi acerbam sapientiæ medicinam
Epicurum, modo diximus. Hinc illæ lachrymæ, hinc illi clamores Stoico-
rum, quibus ad ravim usque Epicurum infamabant. Cum enim propudio-
sæ, quæ Græciam omnem, & præcipue Athenas, occupaverat, voluptati,
Cynicis præceptis excitati & armati, bellum indixissent, ipsaque voluptatis
doctrina Cyrenaicæ sectæ dogmatibus & indigna philosophorum multo-
rum vita, vehementer jam esset suspecta, exoptatissima hæc occasio fuit,
invidiam Epicuro conflandi, eumque pro illius voluptatis magistro publice
declarandi, quam bonus quisque, paululum e cœno vulgi emergens, si non
facto & vita, verbis tamen execrabatur & oderat. Quod ut eo facilius cre-
deretur, nec mendaciis parcebant, nec suspicionibus, & non vulgi tantum
rumusculos captabant, sed & narratiunculas excogitabant, ut jucundas &
curiosas Atheniensium aures demulcentes, ita Epicurum in fœdæ volupta-
tis suspensionem quam maxime adducentes. Id quod eo minore labore po-
tuit fieri, cum Epicurus & vitam ageret in hortis tranquillam & a turba re-
motam, hominibusque paucis innotesceret, & voluptates corporis, quate-
nus ad mentis tranquillitatem pertinent, & virtute parantur, non rejiceret:
certe tam verisimile id fecere Stoici, ut apologiam pro se suaque philoso-
phia facere Epicurus aliquoties opus haberet. Cumque his omnibus acce-
deret longe alius, quam publica civitatis religio poscebat, de Diis conce-
ptus, & doceret Epicurus vulgi de Deo opiniones esse falsas,^u tollereturque
is omnem numinis circa res hominum curam, quam ad alterum extremum
decur-

t) Percunctanti ex Arcefilao, cur ex disciplinis
aliis plerique ad sectam Epicuream transfirent, ex
Epicureis vero nullus ad aliam se sectam confer-
ret, respondit Arcefilaus: quia ex viris quidem

galli sunt, ex gallis vero viri nunquam LAERT.
l. IV. f. 43. alludens ad Gallos sacerdotes Cybeles
exsectos & effeminatos.

u) IDEM l. X. f. 123.

decurrentes Stoici ad fatalem usque necessitatem extendebant, pietas ita quoque Epicuri a Stoicis culpata totam voluptatis doctrinam mirum in modum fecit suspectam & exosam. His artibus usa superstitio & fraus, quem rationibus philosophicis non poterat, calumniis aggrediebatur, & fictis etiam ac propudiosis audacium ingeniorum fabulis opprimere tentabat, qua ratione Diotimum epistolas spurcissimas supposuisse Epicuro supra notavimus, & Cleanthem, Chrysippum, Timonem, hujusque generis alios fecisse vetus tradit historia.* Negari tamen nequit, abusum doctrinae moralis Epicureae, qua homines foedae voluptati litantes patrociniū licentiae quaesivere, contulisse multum, ut infamia illa in ipsam devolveretur Epicuri philosophiam, quales Alcæum & Philiscum, Epicureos fuisse, a Romanis urbe ejectos, eo quod multarum flagitiosarumque libidinum auctores essent adolescentibus, AELIANVS^y narrat. In his culpa quidem Epicurum non premebat, qui sancta præcipiebat; hi enim, recte monente SENECA,^z *non ab Epicuro impulsī luxuriabantur, sed vitiis dediti luxuriam suam in philosophiæ sinu abscondebant, & eo concurrebant, ubi audiebant, laudari voluptatem; nec aestimabant illam voluptatem Epicuri, quæ sobria & sicca esset, sed ad nomen ipsum advolabant, quærentes libidinibus suis patrociniū aliquod ac velamentum*: sed hoc adversarii, & vulgus rerum non satis intelligens ipsi postea Epicuri philosophiæ, tanquam turpissimæ voluptatis magistræ adscripsit. Hæc circa ipsam Epicuri ætatem enata, cum indies Stoicorum numerus & auctoritas apud plebem cresceret, non potuere non successu temporis, fabulis & narratiunculis & vulgi & Stoicorum, ubique Epicureos vellicantium incrementa capere, & in publicam tandem degenerare traditionem: qua tanquam torrente abrepti viri quidam graves, sed ab Epicurea philosophia alieniores, Cicero, Plutarchus, Galenus,^a & ex Patribus ecclesiæ haud pauci, male de Epicuro sentire cœperunt, licet tanta fuerit apud eos interdum veritatis vis, ut contraria de eo testari non omitterent, & quæ contra eum dixere, ex communi magis hominum opinione & rumore vulgi, quam ex rei veritate dicta esse proderent, certe sibi haud semel contradicerent, sicque sæpius fidem suam everterent. Addi hic merito debet poëtarum & comicorum licentia, quibus solenne fuit mordaci stilo philosophorum famam confodere, quique ægre ferebant, artes suas tanquam inanes in Epicuri hortis traduci. Cum itaque impune in theatro mentiendi & calumniandi licentia gauderent, Epicurum, vulgi & Stoico-

rum

* Cleanthem Epicuri voluptatem virtuti imperantem ita imagine depicta traduxisse refert CICERO *de fin.* l. II. Chrysippum similia in Epicurum ausum Oenomaus tradit apud EVSEB. *præp.* l. VI. c. 6. Timonis Sillographi satyræ in Epicurum fragmentum exhibet ATHENÆVS l. VII. p. 279. Nec Epictetum ab hoc sectæ suæ affectu liberum fuisse ex LAERTIO l. X. & ARRIANO l. II. c. 20. palam est. Ita Philænidi quoque feminae Epicureæ caste & sancte viventi foedum carmen supposuit Polycrates sophista, eique adscripsit Chrysippus, ut diffamaret disciplinam Epicuream, vid.

ATHEN. l. VIII. p. 335. ita etiam cum Archestrati gastronomia Epicureis tributa evenisse idem prodit l. III. p. 101. Perperam itaque negat PARCKERVVS *de Deo Disp.* I. sect. 14. p. 34. esse aliud exemplum librorum Epicuro suppositorum, præter Diotimi epistolas.

y) *Lib.* IX. c. 12. conf. CICERO *orat. in Pison.*

z) *De vita beata* c. 12.

a) Loca eorum habet apud GASSENDVM c. VI. p. 96. seqq. quibus ex dictis causis parum lucratur PARCKERVVS l. c. p. 36. seqq.

rum diſterius ſatis jam per Græcum & Romanum orbem diffamatum cōvitiis & diſterius laceſſere, & de eo tanquam nequiſſimo hominum turpia quævis comminſci non erubuerunt: ^b quibus ſophiſtæ & rhetores, qui inimicum habebant Epicurum, inanem loquacitatem exhibilantem, auxilia ferebant, & eloquentiam in Epicuro traducendo exercebant. Mirum itaque videri debet nemini, Epicurum, quem dignam philoſopho vitam duxiſſe ſupra evicimus, tantam per tot ſecula infamiam meruiſſe, & innocentiam calumniæ ad tempus ſuccubuiſſe. Viderunt tamen hoc viri perſpicaces & magni quoque, qui alia longe in Epicuri philoſophia deprehendentes, dignitati, ingenio, & auctoritati ſuæ, quæ longe maxima fuit, non indecorum exiſtimaverunt, ei nomen dare, dabimusque in ſequenti huius hiftoriæ parte numerum virorum ſummorum apud Romanos, quibus Epicurea philoſophia præ aliis ſectis placuit, licet apud popellum infamis eſſet, & tanquam ſclerum ſentina traduceretur.

*Amici & ſe-
ctatores.*

Metrodorus.

§. VI. Minime tamen impedivit tanta, qua Epicurum perſequebatur ſecta Stoica, invidia, quo minus non amicis tantum gauderet plurimis, ſed & diſcipulos & ſectatores nanciſceretur plures, quam odium Stoicorum ferre poterat. Philoſophabantur autem cum eo tres fratres, Neocles, Chæredemus & Ariſtobulus, ^c otio philoſophico in horto fratris toti dediti, ^d ejusque beneficentia ſuſtentati. ^e Ex familiaribus imprimis Metrodorus Polyænus & Hermachus, Mus etiam, ſervus ejus, eminuerunt. Et METRODORVS quidem, ſi plerosque audias Lampſacenus, ^f ſecundum aliquos Athenienſis fuit, qui ſine dubio in ejus notitiam venit, cum Lampſaci moram Epicurus ageret. Leontium concubinam aluiſſe ſupra monuimus, certe liberos ſuſcepit, quorum curam Idomeneo moribundus commendavit Epicurus, cum is ante hunc fatiſ conceſſiſſet, LIII annos natus. ^g Nunquam vero, ex quo in Epicuri venerat notitiam ab eo diſceſſit, niſi ſex menſes, quibus cum domi abſuiſſet, ad Epicurum reverſus eſt. ^h Tantaque felicitate Epicuri philoſophiam aſſecutus eſt, ut non tantum alter pæne Epicurus Ciceroni audiat, ſed LAERTIVS ^k quoque teſtetur, morum placidiſſimorum bonitate & intrepido contra moleſtias mortemque ipſam fuiſſe animo, qui libros quoque enumerat, quibus adverſus ſophiſtas, dialecticos, & Democritum etiam inſurrexit. ^l Valde in eum linguæ calamique frena laxarunt, qui Epicuri ſcholam criminati ſunt, ex quibus CICERO ^m hunc Epicuri collegam ſapientiæ multa impudentiora recitaſſe, ait, accuſare enim fratrem

^b) Exempla ejus ſunt apud ATHENAEVM l. III. p. 103. l. VII. p. 173.

^c) LAERT. l. X. ſ. 10.

^d) Hinc illud Neoclis ἀδελφῶν τεſte SVIDA in Neocle T. II. p. 608. quod ſingulari diſſertatione impugnavit PLVT.

^e) LAERT. l. c.

^f) STRABO l. XIII. Alius eſt ab illo Anaxagoræ familiari, cujus meminit LAERT. l. II. ſ. 11.

^g) IONSIUS Hiſt. phil. l. I. c. 20. p. 109. qui Lampſacenum dici a mora putat. Res ad locum

LAERTII l. X. ſ. 22. redit, ubi poſt Metrodorum, Stephani editio legit Ἀθηναῖον, Meibomiana τῶν Ἀθηναίων, quod peculiare Athenæi nomen notat, & alium a Metrodoro diſtinctum indicat, conf. MENAG. MEIBOM. ad h. l. GASSENDVS l. c.

^h) LAERT. ſ. 19. 23. Idomeneus vero ſororem Metrodori Batidem in conjugio habuerat.

ⁱ) ibid. ſ. 22.

^k) ſ. 19.

^l) Conf. GASSEND. l. c. IONS. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 812.

^m) Tuſc. Qq. l. III.

fratrem suum Timocratem Metrodorum, quod dubitet omnia, quæ ad beatam vitam pertineant, ventre metiri; & PLUTARCHVSⁿ objicit, scripsisse ad Timocratem: *nihil attinet, o Timocrates, Græcos servare, & sapientiæ ergo coronas ab iis reportare, sed comedere ac potare vinum, quantum & non noceat, & gratum sit ventri.* Quæ tanta videntur Oxoniensi episcopo, ^o valde in Epicurum odio accenso, ut qui talia scribere non erubescant, non opus habere dicat, ut iis commentis & fabulis infamia creetur, cum ad libros provocent Cicero & Plutarchus, probarique nequeat, ficta ea monumenta fuisse, quibus nituntur. Quæ etsi magno ardore profequitur eloquentissimus præsul, facile tamen ex iis possunt retundi, quæ supra de similibus, quæ in Epicurum dictæ sunt, criminationibus monuimus. Vnum hoc totum argumentum vi sua spoliatur, cuncta redire ad Timocratem, Metrodori fratrem, offensa ejus permotum, ut sectam relinqueret, qui in libro *de lætitia* mysticam illam synagogam, sive arcana conventicula nocturnasque illas philosophandi consuetudines perferre se non potuisse, taliaque potissimum de fratre & præceptore scripserat. ^p Ast quis apostatæ, quis inimici fide stabit? quis fratrem criminantem æquus audiet? quem innocentissima quæque in fratris odium vertisse facile probari potest. ^q Ceterum cum aliis Metrodoris, præsertim Stratonicensi, qui ex Epicuri secta ad Carneadem, humanitate & benevolentia ejus invitatus defecit, confundendus non est, quem Epicuro fecisse coævum, indeque Carneadem quoque Epicuri tempore viventem asseruisse FOVCHERIVM, fundamento & veritate destitutum, supra *capitis sexti sectione tertia* monuimus. ^r Alter Polyænus Athenodori filius, ipse quoque Lampfacenus, a Polyænus. Philodemo apud LAERTIVM^s laudatur tanquam modestus & amabilis, quibus potissimum moribus Epicurei se commendabant, magnum vero mathematicum fuisse, CICERO^t testatur. Hermachus Agemarchi filius, Mytilenæus fuit, paupere patre natus, sed quem ex rhetorum scholis abductum tanta felicitate præceptis philosophiæ suæ imbuit Epicurus, ut ipsum moriens scholæ suæ præfecerit: ^u qui quam carum eum habuerit, in testamento prodidit. Scripsit is *adversus Platonem*, itemque *adversus Aristotelem*, & *epistolica XXII. de Empedocle*,^x aitque LAERTIVS,^y libros ejus fuisse pulcherrimos. Mus servus fuit Epicuri, testamento tamen ejus libertate Mus. dona-

n) Adv. Colot. l. c.

o) l. c. sect. XIV. p. 37.

p) LAERT. f. 6.

q) Criminatur Timocrates contubernium Epicureum, bis in die ibi nimis delitiis solutos vomere solitos fuisse, apud LAERT. l. c. sed maledicentiam hominis, an fam ex alia longe occasione calumniæ quærentis prodit CELSVS *de re med. l. III. c. 21.* qui refert, Metrodorum, aquæ intercutis morbo tentatum, cum sitim necessariam æquo animo non ferret, ubi diu abstinuisset, bibere solitum, ac deinde evomere. Hac via aliæ quoque calumniæ contra Epicureos enatæ sunt.

r) LOCUS LAERTII l. X. f. 9. ab interprete ma-

le intellectus, seduxit viros doctos, ut contra temporum rationes Metrodorum hunc Epicuro coævum facerent, nec satis his difficultatibus se expedivit GASSENDVS l. IV. c. 8. p. 127. MENAG. ad l. c. LAËRT. IONS. *de Script. hist. phil. l. IV. p. 350.* Recte vero vidit P. BAYLE *Dict. l. c. not. D. p. 365.* verba Laërtii non ad Epicurum, sed ad Carneadem referenda esse, quem humanitate omnibus præstitisse l. c. docuimus.

s) LAERT. f. 24.

t) Acad. Qq. l. 4. c. 33.

u) LAERT. f. 25.

x) *ibid.* IONS. l. II. c. 1. p. 109.

y) l. c.

donatus, quem inter illos, qui cum Epicuro philosophati sunt, celeberrimum fuisse LAERTIVS² docet. Recte itaque inter servos refertur, qui philosophi evasere, a GELLIO^a & MACROBIO.^b Præter hos magna familiaritate Epicuro juncti erant Leonteus Lampfacenus, quem unum ex summis Epicuri discipulis PLVTARCHVS^c appellat; Colotes item PLVTARCHI potissimum libris impugnatus, qui tamen diversus videtur a Colote Lampfaceno, quem Menedemum Cynicum præceptorem habuisse refert LAERTIVS:^d tum Idomeneus, *a vita speciosa*, ut scribit SENECA,^e *ab Epicuro ad fidelem stabilemque gloriam revocatus, rigide tunc potentie minister & magna tractans*; ad quem scriptas literas exhibet LAERTIVS.^f Alios in testamento Epicuri nominatos silentio præterimus.

Timocrates.

Timocratem vero Metrodori fratrem scholam reliquisse & infamasse, jam diximus, tantaque fuit inter utrumque fratrem discordia, ut & scriptis inter se certasse veteres tradant.^g Pollicem itaque premere non possumus, viris doctissimis & in historia veterum literaria exercitatissimis, IO. IONSIO^h & IO. ALB. FABRICIO,ⁱ qui Timocratem, Demetrii filium, Potamonium, quem in testamento hæredem scripsit Epicurus,^k eundem putant, cum Timocrate, Metrodori fratre. Vt enim LAERTII testimonio constat, vivo adhuc Epicuro a schola defecisse hunc Timocratem,^l & adducti testes referant, ipsum fratrem contra eum scripsisse, quod etiam ex loco Ciceronis supra laudato manifestum est, recte inde infertur, alium esse Timocratem, quem præcipuum scholæ conservatorem cum Hermacho & Amynomacho constituit Epicurus. Quæ licet viderit Ionsius, omnia tamen subvertit, & contra diserta, quæ ipse laudaverat, veterum testimonia, Timocratem non fuisse *μεταδέμενον*, contendit, ut evincere queat, Metrodorum fuisse Atheniensem, quia hic Timocrates Atheniensis fuit. Quod argumentum merito invertimus, indeque, quod diversi hi duo Timocrates fuerint, recte dici Metrodorum a Cicerone & Strabone Lampfacenum, concludimus.^m

Femina Epicurea.

Ex feminis, quæ more Græciæ hanc sectam secuti sunt, Leontium nobis enarranda est Metrodori concubina,ⁿ Themista item Leontei conjux & Philænis mulier commendatissimorum morum. Non vero vivus tantum

Cultus Epicuri post mortem.

discipulis carissimus Epicurus fuit, cujus convictu, contubernio, institutione, singularique cura, ita gavisi sunt, ut moriens quoque testamento caveret, ut quotquot secum in philosophiæ studium incubuerint, atque res suas

2) f. 10.

a) l. c. c. 12.

b) Saturnal. l. I. c. 12.

c) l. c.

d) Lib. VI. f. 102.

e) Epist. 11.

f) Lib. X. f. 22.

g) CICERO l. I. de N. D. LAERT. l. X. f. 25. PLVT. quod non possit suav. vivi sec. Epic. PROCLVS in Hesiod. conf. IONS. de S. H. philos. l. I. c. 20. p. 109.

h) l. c.

i) l. c.

k) LAERT. f. 16.

l) Cum enim Metrodorus contra fratrem scripserit, ille vero ante Epicurum fatis functus sit, oportet eum ab Epicuro adhuc vivo defecisse.

m) Distinguendus itaque Timocrates Lampsa-

cenus a Timocrate Atheniensi, & patria & sectæ constantia. Quod nî fiat, multa obscura erunt & curbata in Laërtii historia. Id quod prætermisisse Gassendum miramur.

n) Dabunt, quæ ad hujus meretricis historiam pertinent BAYLE Diss. T. III. art. Leontium p. 93. MENAG. Hist. mul. philos. §. 70. & ad LAERT. l. X. f. 4. GASSEND. l. c. l. VII. c. 2. p. 169. seqq. c. 5. p. 178. seq. c. 6. p. 182. & T. VI. Opp. p. 128. FABRIC. l. c. p. 817. Habuit filiam Danaë matri vestigia strenue prementem, de qua videndus ATHENÆVS l. XIII. p. 593. scripsisse contra Theophrastum, suo loco indicavimus.

suas in communem usum contulerint, omnemque alacritatem ostendentes secum in philosophiæ studiis consenuerint, nulla re, quæ ad vitam necessaria est, egeant: ° sed & vivis erepti sanctissimam atque carissimam habere memoriam. Quam ut decenti ratione colerent, statos dies ac ceremonias testamento ab ipso Epicuro cautas studiosissime observarunt, & quod PLINIVS^p testatur, natali ejus vigesima luna sacrificarunt, feriasque omnī mense custodierunt, quas Icadas vocarunt. Quas tanquam luxu celebratas & voluptatibus, criminatur, ut solet, ATHENÆVS, ° non magis tamen fidem meritis, quam ubi Platonica convivium traducit. Inde apud Græcos nomen εἰκασμῶν Epicureis tributum, quod ἀπὸ τῆς εἰκασμῶς, sive imagine Epicuri conservata inter eos minus verisimiliter alii derivant. ° Habuisse vero Epicuri imaginem in poculis & annulis, inque tabulis, & per cubicula gestasse, ac circumtulisse secum Epicureos, CICERO^s atque PLINIVS^r testes sunt. Adeo etiam magistri inhæserunt auctoritati, ut, cum moriens, suos monuisset, essent placitorum suorum memores, CICERONE^u auctore, omnes ad verbum ediscerent ratas sententias, essent etiam, ° qui dogmata omnia memoria tenerent. Arbitrabantur enim, ut ait Torquatus,^v *eum unum vidisse verum, maximisque erroribus hominum animos liberavisse, & omnia tradidisse, quæ pertinerent ad bene beateque vivendum,* quale de Epicuri meritis judicium passim magnificis verbis exprimit LVCRETIVS.^z Admiratione quoque dignum est, successores & asseclas Epicuri tantæ amoris & concordie conspiratione consensisse, ut nec ulla inter eos per multa, quibus schola duravit, secula dissensio observaretur, & monente SENECA,^a *apud eos, quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad unum referretur; omnia quæ quisquam in illo contubernio locutus esset, unius ductu & auspiciis dicta viderentur,* vel quod THEMISTIVS^b testatur, ea, quæ Epicuro placuerunt, ut quædam Solonis vel Lycurgi leges, ab omnibus Epicureis servarentur. Proditque Numenius apud EVSEBIUM,^c *adeo nulla in re, eos ab Epicuro dissensisse, quæ digna quidem sit memoratu, ut delictum potius apud eos fuerit, & impietas ac damnandum piaculum, si quippiam fuerit innovatum, sic ut Epicuri institutum reipublicæ cuiuspiam veræ germanæque similis sit, ubi seditione omni remota, una mens communis, una moderatur sententia.* Nec male in hanc doctrinæ morumque concordiam Numenius causam conjicit conservatæ ad sua usque tempora sectæ Epicuræ, quam ad illam usque durasse ætatem, qua gentilis philosophia, suppressa a Platonis & Aristotelis disciplina inter Christianos regnante, tota tandem sub Imperatoribus Christianis periit, ° infra dicemus.

Ttt ttt t 2

§. VII.

o) LAERT. l. X. f. 27.

p) Lib. XXXV. c. 2.

r) Apud STANLEIVM. P. XII. p. 944.

s) De finib. l. V. c. 1.

t) l. c. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 273. seqq.

u) De finib. l. II. c. 7.

x) Qq. Acad. l. IV, c. 33. Id imprimis Scyroni ad-

scribitur, qui & Siron vocatur. vid. SERV. ad Eclog. VI. VIRGILII.

y) Apud CICER. de fin. l. I. c. 8.

z) Initio libri III. & VI.

a) Epist. 33.

b) Orat. IV.

c) Præp. ev. l. XIV. c. 5. p. 727.

d) Dicetur hac de re infra.

Observationes
generales de
philosophia
Epicuri.

§. VII. Haecenus vitæ Epicuri condidimus historiam, sequitur consideratio philosophiæ ejus, quam utinam totam ex Epicuri libris liceret addiscere, quos deperditos esse fere omnes, supra dolumus. Gratias tamen debemus LAERTIO, qui tres nobis ejus epistolæ, Epicuræ philosophiæ summam comprehendentes servavit & ratas ejus adjecit sententias; in quas scriptorum Epicureorum reliquias nemo luculentius scripsit ex veteribus LVCRETIO, de quo tamen ad Romanorum philosophiam delatis erit agendum. Ex recentioribus, quorum nobis catalogum dedit diligentissimus HEVMANNVS, ^e omnes præstrinxit stellas exortus uti æthereus sol, quod de Epicuro canit LVCRETIVS, doctissimus GASSENDVS, qui in *Commentario in librum decimum Laërtii*, & quod iis observationibus innititur, *syn-tagmate philosophiæ Epicuræ*, ^f universam hanc philosophandi rationem explicuit, illustravit, defendit, supplevit, & ubi opus erat, emendavit. Quem licet transverso ob hoc oculo intueantur IAC. THOMASIVS, ^g HERMANNVS CONRINGIVS ^h & IO. IONIVS, ⁱ manebit tamen incomparabilem virum gloria, quod omnium optime maximoque ingenio & eruditione in hac palæstra versatus sit. Nos ejus vestigiis, consultis tamen, more hæcenus observato, fontibus, qui haberi possunt, ipsis insitemus, præmissis observationibus quibusdam generalibus, ut de indole, occasione causisque philosophiæ Epicuræ eo melius ac certius lector judicare queat. Et quidem

I. Recordandum, quod in antecedentibus jam monuimus, iis potissimum vixisse Epicurum temporibus, quibus circa elegantiores disciplinas, imprimis grammaticam, poëticam, rhetoricam, maxime vero circa dialecticam infano studio occupata fuit Græcia, totumque in iis tempus ita consumsit, ut parum vel nihil ad parandam & tuendam felicitatem esset reliquum. Quam in his elementis consensendi insaniam castigare post præceptorem cœperat schola Socratica, sed frustraneo conatu, relabentibus ad pristinas nugas potioribus ejus discipulis. Plerique etiam, qui circa encyclicas versabantur disciplinas, ingenia istis non præparabant, sed detinebant, & quod eleganter SENECA ^k monet, ista liberalium artium consecratio molestos, verbosos, intempestivos, sibi placentes faciebat, & ideo non discen-tes necessaria, quia supervacanea didicerant: quo non poterat non vera felicitas impediri & philosophiæ studium sufflaminari, quo minus ad efficiendam veram mentis tranquillitatem esset idonea. Hos scopulos evitandos sibi observabat Epicurus, adeoque non ad illas amandabat discipulos, sed recta via ad philosophiæ adyta ducebat, quod non exiguum ei peperit, uti dictum, calumniam. Quoniam tamen probe noverat vim seculi sui, torrentis instar juvenum animos abripiantis, ne hi, qui encyclicis literis toti detinebantur,

e) *Act. philos. vol. II. p. 643.*

f) Utimur nos editione *Amstel. 1684. 4.*

g) *De exust. mundi Stoica §. 6. p. 6.*

h) *Conringiana p. 65.*

i) *De Script. hist. phil. l. IV. p. 513.* qui vero pro-

dit, cur tantopere displiceat Gassendus, nempe ob graviter castigatum Aristotelem in *exercitationibus paradoxicis.*

k) *Epist. 88.*

l) Consulendus pluribus de his GASSENDVS de vit. Epic. l. VIII. toto.

bantur, philosophiæ præceptis carerent, scripsit epitomas in gratiam eorum, qui encyclicarum literarum studiis profundius essent immerſi: ut ſcilicet aliqua tamen meliorum tingerentur notitia. ^m

II. Non obliſcendum etiam, quod ex tota, quam hætenus explanavimus, Græcanicæ philoſophiæ hiſtoria ſatis notum eſſe putamus, vehementer inter ſe tum temporis digladiatas fuiſſe ſectas, eas imprimis, quæ ex Socratis ſchola progreſſæ maximam apud alios famam erant conſecutæ. Quæ cum hypotheſibus, plerumque precariis, & male conſarcinatis veterum doctrinis aſſumptis contra oppugnantium inſultus, Dialecticorum præcipue & Academicorum tueri ſe non poſſent, occaſionem quidem dedere Pyrrhoni, magnam illam nihil credendi ſtatuendique artem introducendi, Academicorum telis ſatis deſenſam: quam vero viam quia ad reſtituendam animi tranquillitatem inutilem videbat Epicurus, aliam ingreſſus eſt, & naturam hominis atque principia ſenſibus & rationi magis patentia ſequendo, novum ſyſtema condidit.

III. Nulla vero hiſtoriæ Epicuri circumſtantia majorem in ejus ſyſtema influxum præſtitit, quam probata in antecedentibus æmulatio inter Epicurum & Zenonem, id quod utriusque philoſophi ſyſtema comparando fit maniſeſtiſſimum. Stoici philoſophiæ ambitum valde extendebant, & quod ſuo loco vidimus, grammaticam & rhetoricam partem eſſe philoſophiæ jubebant, hiſque triciſ vitam conſumentes, graviora ſæpe negligebant: Epicurus e contrario nihil ex iſtis diſciplinis admittebat, niſi quod beatæ vitæ diſciplinam juvaret, reliquorum ſtudiorum nullum in bonis numerabat, quod ad æs exhibat. Stoici adeo dialecticis triciſ detinebantur, ut cavillationes eorum in proverbium abirent: Epicurus iis canonicam ſuam oppoſuit, paucaque illa, quæ ad perſpicuitatem cum ſermonis, tum ratiocinationis requirebantur, ad breves regulas revocando, inani Stoicorum loquacitati efficaci paravit antidotum. Stoici Deum admittebant, animam mundi, eum vero per univerſam naturam diffuſum diſcerpebant, & in partes ire cogeabant: Epicurus in phyſiologia omiſſis principiis ſpiritualibus omnia ad atomos & inane revocabat. Illi neceſſarium inter cauſam agentem & patientem vinculum comminiſcebantur, quo aliud evenire non poterat; hic fortuito atomorum motui & concurſui omnia tribuebat. Cumque Stoici iſta neceſſitate phyſica & Deum & homines libertate privarent, & providentiam, quam crepabant, corrumpere miſere; Epicurus abſurdam doctrinam evitaturus, adeo neceſſitatem iſtam refugiebat, ut non tantum omnem e ſyſtemate ſuo providentiam ejiceret, ſed & neceſſariam iſtam atomorum commotionem, quam Democritus ſtatueraſt, procul eſſe juberet. Stoici virtutis perfectionem in ſimilitudine animi cum univerſo, & ἀπαθεία, motus omnes voluntatis ſupprimente, quæreabant; Epicurus hæc inania & inſana eſſe

T t t t t t 3

^m) Ita ad Pythoclem apud LAERT. l. X. ſ. 85. ſcripſiſſe ſe eum tractatum emolumento futurum iis, τοῖς νεωστὶ φυſιολογίας γνησίῃ γεγεομένοις, καὶ

τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπειλεγμένοις.

ⁿ) SENECA ep. 21.

esse videns, primum voluntatis motum ad tranquillitatem & lætitiā tendentem ad virtutem & beatam vitam maxime ducem eligebat. Alia brevitas causa tacemus, cum hæc satis evidenter probent, in primariis philosophiæ capitibus oppositum inter se fuisse Epicuræ & Stoicæ sectæ systema: quorum hoc meteoris magnis & inanibus impossibilia promittebat, illud humanis votis viribusque non majora exhibebat, & felicitatem mentis præstabat magis, quam spondebat.

IV. Ex dictis quoque clarum est, Epicurum, voluptatem finem constituentem philosophiæ, dum se Græciæ tum viventis moribus attemperabat, inveterato malo medicinam quæsisse, non amarore execrabilem, sed jucundam aspectu & auro quasi obductam, ut admissa semel præcepta sapientiæ, dum voluptates promittunt, spe mala inductis, qui velamentum se ipsos suorum vitiorum habituros existimabant, probarent, quocunque ierint, honeste esse vivendum, quod *SENECAM*^o monuisse, in præcedentibus diximus. Intelligendus ita Epicurus aliter haud est, quam scopus ejus constitutusque philosophiæ finis poscit.

V. Porro & hoc observandum, abhorruisse Epicurum a principiis & dogmatibus vel precario assumtis, vel obscuris, incertis, vagisque, qualia pleræque tunc sectæ adhibebant; ducemque naturam & experientiam elegerisse, sensuum judicio admissio.

VI. Sed & cautos nos esse debere in perquirenda Epicuri doctrina, fata & controversiæ, quibus pressa fuit schola Epicurea, scripta ei falso tributa, consequentiæ odii & invidiæ causa ex ejus decretis elicitæ, perversa ejus sententia a malis quibusdam discipulis, nos satis admonent: ad quæ si recte attendissent, qui toties in Epicurum declamaverunt, parcius tantas criminationes in eum coniecissent.

VII. Valde itaque prius examinandum est, quid Epicurus scripserit, unde desumpta sint testimonia quibusve auctoribus edita, cogitandumque, multa amissis scriptis, fragmenta esse, Epicuri dogmata referentia, de quorum connexionem veroque sensum, jam judicare non licet. Quæ cum plerumque adversarii Epicuri in scriptis suis attulerint, facile inde judicari potest, ex illis de Epicuri mente sententiam aliter ferri non posse, quam totius systematis postulat connexio & habitus. Quæ si recte observentur, multa tolerabiliore prodibunt in Epicuri philosophia habitu, quæ execrata est per multa secula tota philosophantium natio.

Epicuri doctrina de

§. VIII. His præmissis, jam, quid tam de philosophia in genere, quam de rationali, naturali & morali ejus parte visum sit Epicuro, dispiciendum est. Vbi vero duo præmonenda sunt, recte a *GASSENDO*^p jam monita; nempe, & seriem eam quidem exhibendam esse, quæ non aliena sit ab Epicuri methodo, neque tamen habeatur illi adeo scrupulose illigata, ut non, sicut ipse Epicurus ordinem eundem in eadem re pertractanda non tenuit, & Lucretius quoque non illum absque immutatione servavit, eadem liber-

tate,

^o) loc. cit.

^p) *Præf. ad syntagma philos. Epic.*

tate, disponantur pleraque, ut magis videbitur esse commodum. Deinde, ipsi Epicuro attribuendum esse, si quid dictum a Metrodoro, Hermacho, Colote, aliove quopiam ex illius sectatoribus, cum supra observatum sit, omnia, quæ quisquam in illo contubernio locutus est, unius auspiciis dicta esse. Addimus his, nec Ciceronis, Plutarchi, Senecæ, Sexti Empirici aliorumque testimonia negligenda esse, uti cum systemate Epicuri concordant, & detorta non esse, apparet. Ita vero de philosophia in genere præcepit:

I. Philosophia, est rationis exercitatio (*ἐνέργεια*) quæ ratiocinando & disputando, vitam beatam parat, eaque fruitur. ^q Ex quibus sequitur, *Philosophia in genere.* disciplinas illas relinquendas esse otiosis hominibus, quæ nihil ad beatam vitam vel parandam vel fruendam faciunt.

II. Facit autem philosophiæ certa & sine errore speculatio, ut noverimus, quid eligendum, quid fugiendum sit ad corporis sanitatem & animi tranquillitatem. Hujus enim gratia omnia agimus, ut neque doleamus, neque perturbemur, quod ubi consecuti sumus, solvitur omnis tempestas animi.

III. Tanti vero cum hominis interfit philosophari, neque debet juvenis philosophandi trahere moram, neque senex philosophando defatigari. Philosophia enim sola est, quæ & juvenes & senes vano timore facit liberos.

IV. Triplicis vero notæ sunt, qui animum huc applicant; sunt enim quidam, qui ad veritatem sine ullius adjutorio exeunt; hi maxime laudandi, quibus ex se impetus fuit, qui se ipsos protulerunt. Sunt qui opera aliena indigeant, non ituri, si nemo præcesserit; egregium hoc quoque, sed secundæ fortis ingenium, multum enim est, velle servari. Præter hæc aliud invenitur genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed ad jutore, & ut ita dicam, coactore. Exemplum primæ fortis est ipse Epicurus, secundæ Metrodorus, tertiæ Hermachus, hujusque laudem dixisse, ait SENECA, " Epicurum, esse majorem, quia in difficiliore materia, dum quis malignitatem naturæ suæ vincit, & ad sapientiam se non perduxit, sed extraxit.

V. Cum nihil debeat esse philosopho ipsa veritate antiquius, ideo is ad ipsam recta via tendet, & nihil neque finget, neque ab aliis fictum admittet, quoniam nullum figmenti genus veri professoribus convenit, ac ne probanda quidem videtur Socratis ironia. ^x Valde ex hoc fundamento insurrexit Epicurus in poetarum fabulas, ^y & oratorum technas, nec ex grammatica aliud, quam orationem congruam, ex rhetorica nihil aliud, quam perspicuam discendam esse præcepit, & in scribendo & docendo panegyricam orationem vitandam esse monuit. Hinc illud Epicuri apud LAERTIUM: *solum sapientem de musica & poetica recte verba facturum.*

VI.

^q) SEXT. EMP. *adv. mathem.* l. XI. f. 169.

^r) Epicurus *ad Menæc.* apud LAERT. l. X. f. 128.

^s) *ib.* f. 122.

^t) *ib.* SENECA *ep.* 8.

^u) *Epist.* 52.

^x) CICERO *in Bruto* c. 83.

^y) PLUT. *de aud. poet.* T. I. p. m. 20. Alia veterum testimonia vid. apud GASSEND. *de vita Epic.* l. VIII. c. 8. p. 218.

^z) f. 121.

VI. Sapiens, qui germane philosophari instituit, sic se habebit, ut non afferat quidem omnia, sed quæpiam tamen placita rata, & de quibus non sit hærendum, defendat. ^a Ita Epicurus rejectis Academicis & Pyrrhoniis se dogmaticis aggregabat. Respexit vero priori thesis membro ad problema-
ta, posteriori ad principia ratasque sententias, & axiomata.

VII. Duæ partes philosophiæ sunt, una physica, quæ in naturæ contemplatione sita est, altera ethica, quæ in dirigendis animi ad beatam vitam moribus versatur. Ex his ethica præstantissima pars est, & universa velut philosophia, physica vero in partes venit, verum quatenus ipsa quoque ad beatam vitam conducit. ^b Opposuit hoc Epicurus Pythagoreæ, Platonice & Peripateticæ scholæ, theoreticam felicitatem practicæ præponentibus.

VIII. Si nihil quidem nos turbarent, quæ suspicamur, veremurque a rebus illis sublimibus, ac etiam morte, quasi aliquid pertineat ad nos, si item intelligeremus, qui sint cupiditatum & dolorum fines, physiologia opus non esset: verum quia fieri non potest, ut tantum bonum, nisi perspecta rerum natura assequamur, sed ea timeamus, quæ fabulosa & metuenda non sunt, ideo physiologia opus est, ut has animi tenebras discutiat. ^c Ita scilicet visum Epicuro, non posse vivere tranquillum & sine mentis dolore hominem, nisi ejecto omni superum metu, pœnarum vel præmiorum expectatione, quam systema ejus physicum rejiciebat, liber & sine futuri anxietate, omni perturbatione evadat vacuus. Quæ quo tetenderit philosophia Epicuri satis produnt.

IX. Quam vero reliqui philosophi addunt tertiam partem, dialecticam, ea repudianda est, ^d eo quod spinas tantum vellat, inanis loquacitas sit, & cavillorum officina: ^e sufficit enim, physicos uti scire perspicuis & consuetis vocibus. ^f Hoc Stoicis & Academicis oppositum esse, ex supra dictis manifestum est.

X. Certa tamen collectione regularum quarundam paucarum five canonum opus est, tradentium, quid de vocabulis judicandique regula statuendum sit, quæ veluti quædam accessio est ad partem naturalem, sed minus præcipua, five introductio haberi queat. ^g Simile quid jam Democrito in mentem venisse, *capite undecimo* monuimus.

Canonica Epicuri.

§. IX. Dialecticam itaque philosophiæ partem, philosophorum cavillationibus valde deturpatam ad veri notiones & regulas revocavit Epicurus, sicque canonica sua meliorem rationalis philosophiæ partem expressit, nugas refecuit. ^h Vt vero, quo fundamento nitatur canonica Epicurea, recte intelligatur, prænotandum, Epicurum veritatem duplici facie considerasse, vel ut re ipsa est, vel ut notiones & cogitationes animi cum rerum
natura

^a) *ibid.*

^b) SENECA *ep.* 89. LAERT. *l.* X. *f.* 30.

^c) LUCRET. *l.* I. *v.* 63. *seqq.* LAERT. *l.* X. *f.* 124. *seqq.*

^d) *ib.* *f.* 31. SEXT. EMP. *adv. math.* *l.* VII. *f.* 14.

^e) Conf. quæ ex veteribus testimonia collegit GASSEND. *vit. Epic.* *l.* VIII. *c.* 10. *p.* 231.

^f) LAERT. *l.* c.

^g) *ibid.* *f.* 30. 31.

^h) Explicuit hanc Epicureæ philosophiæ partem post GASSENDVM *l.* c. & ad LAERT. *l.* X. *p.* 121. atque in *origin. logic.* *c.* 7. THOMASIVS *Introd. in philos. aulic.* *c.* V. *§.* 18. *seqq.* I. I. SYRBIUS *Hist. log. Instit. philos. rat. præmissa* *p.* 17.

natura conveniunt. Priorem veritatem existentiae, posteriorem iudicii recte dicas. Versantur autem res omnes vel circa mores, vel circa naturam rerum, quo & suo modo pertinent voces. Quorum veritas ut rite dijudicari queat criterio, sive iudicandi instrumento opus est, quo expendi queat.ⁱ Desumendum autem istud criterium ex percipiendi modo, quo animus circa eas versans, utitur. In percipiendis rebus naturalibus, quæ extra hominem sunt, duabus partibus opus est, sensu, qui rem sive objectum animo offert, & sensatione, quæ istud percipit, utrumque sensus nomine appellasse Epicurum PLUTARCHVS^k auctor est. Præter hanc vero functionem mentis, quam habet, dum rem præsentem vel apparentem, sensus instar contuetur, unde & phantasia appellatur, mentis quoque proprium est, ut de eo, quod percipit, ratiocinetur, & ad communem quandam exigat regulam, ideo anticipata requiritur notio, quæ idea sive notio quædam universalis est ejus rei, quam sæpius vidimus, vel percepimus, & ad quam visa & sensibus percepta examinamus. Ex parte vero affectus, qui circa mores versatur, sive appetitus, cujus proprium est prosequi aut refugere aliquid, aliud accipi, quam ipsa affectio, aut passio non potest, eaque aut alliciens, ut puta voluptas, aut avertens, ut molestia seu dolor. Ex quibus sequitur, tria esse iudicandi criteria, sensum, sive sensationem, prænotionem, sive anticipationem, (πρόληψιν) & affectionem seu passionem;^m de singulis sequentes præscripsit canones, paucis de vocum recto usu adjunctis.

I. Sensus nunquam fallitur, ac proinde est omnis sensio, omnisque phantasiæ, seu apparentiæ perceptio vera. Rationes asserti complures afferunt LUCRETIVSⁿ & SEXTVS EMPIRICVS,^o & ex his GASSENDVS.^p Potissima eo redit: sensus non iudicare, vel inter se rerum ideas notionesve conferre, sed solum id, quod præsens est, apprehendere, adeoque nec falsitatem nec veritatem in iis esse: nec posse ad aliud criterium, si hoc falsum sit, provocari, ideo homini datum, ut vitam beate degere queat. Quam doctrinam recentiores quoque admiserunt logici.^q

II. Opinio sive iudicium (δόξα) consequens sensum sensationique superadjectum est, in quod cadit veritas vel falsitas. Animi enim est iudicare, id est ideas inter se conferre, & ad certam examinare regulam; ubi itaque error est, ibi ad hanc animi opinionem iudiciumque est referendus. Rem ex veteribus explicat EMPIRICVS,^r ex recentioribus præter alios acutissimus CROVSATIVS.^s

III. Opinio illa vera est, cui vel suffragatur, vel non refragatur, sensus evidentia:^t ea vero intelligitur sensationis vel phantasiæ species, cui remotis omnibus ad iudicandum obstaculis, v.g. distantia, motu, medio affecto,

i) Conf. SEXT. EMPIR. adv. math. l. VII. f. 203. seqq. & GASSEND. l. c.

k) De plac. philos. l. IV. c. 8.

l) LAERT. l. X. f. 33.

m) LAERT. l. X. f. 31.

n) Advers. mathemat. l. VII. f. 203. seqq.

Hist. philos. Tom. I.

p) Ad LAERT. l. X. p. 126. Syntagm. p. 9.

q) Conf. MALEBRANCHE recherche de la verité P. I. l. I. c. 5. §. 2. p. m. 5.

r) l. c. f. 211.

s) Logique T. I. P. I. sect. l. c. 4. p. 57. seqq.

t) Citati.

cto, dispositione organorum sensoriorum, contradici non potest. Hinc, teste LAERTIO^u jubebat Epicurus προσμένειν, id est, expectare, in iudicando, quousque omnibus ad veram sensationem iudiciumque ex ea ferendum requisitis exploratis, circumstantiæ omnes præsto sint.

IV. Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus evidentia. Prosequitur etiam hoc SEXTVS,^x quod ex antedictis intelligi potest: alias duo contradictoria simul stare possent, ut latius ille demonstrat. Notandum hic est, conjunxisse Epicurum, teste SEXTO,^y notiones atque sensationes animi cum vocibus, quibus illæ exprimuntur: id quod Stoicis opposuit, qui objectum externum, vocem, quæ profertur, & significationem vocis, quam recentiores logici ideam appellant, inter se distinguebant, remque & vocem corporea vocabant, τὸ λεκτὸν vero, incorporeum, ut supra capite nono diximus.

V. Omnis, quæ in mente est, anticipatio, seu prænotio dependet a sensibus, idque vel incurfione sui, vel proportionem, vel similitudine, vel compositione.^z

VI. Anticipatio est ipsa rei notio, & quasi definitio sine qua quidquam quærere, dubitare, opinari, immo & nominare non licet. Diximus jam hac de re initio hujus §. & quid πρόληψις sit, explicuimus. Exemplis illustant SEXTVS^a & LAERTIVS,^b qui καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, eleganter vocat. His prænotationibus universalibus ex rerum sæpius visarum ideis collectis originem per sensus dicto modo dabat, in eo a Stoicis non longe diversus, longius a Platone, cui ideæ innatæ placebant.

VII. Est anticipatio in omni ratiocinatione principium, quasi nempe id, ad quod attendentes inferimus unum esse idem, aut diversum, conjunctum aut diversum ab alio.^c

VIII. Quod inevidens est, ex rei evidentis anticipationem demonstrandum est. Principium hoc demonstrationis est, quæ ex universali & evidenti principio obscurarum inter se idearum relatio ostenditur, quod miseris ratiunculis evertere conatur SEXTVS,^d quas quomodo everterint Epicurei, ipse exponit.

IX. Ea voluptas, quæ nullam habet annexam molestiam, amplectenda est.^e

X. Ea molestia, quæ nullam habet voluptatem annexam fugienda est.

XI. Ea voluptas, quæ aut majorem voluptatem impedit, aut gravio-rem molestiam parit, est fugienda.

XII. Ea molestia, quæ aut majorem avertit molestiam, aut uberio-rem voluptatem creat, est amplectenda.^f Accedet his canonibus lux ex ethica Epicuri. Hic id prænotandum, considerasse Epicurum voluptatem ipsam per se, quia voluptas est, non consideratis circumstantiis causarum & effectuum,

u) f. 34. conf. CROVSANZ l. c. p. 69. x) l. c.

y) Pyrrhon. hypotyp. l. II. c. 11. f. 107. & FA-
BRIC. ad h. l. z) LAERT. l. X. f. 32.

a) l. c.

b) f. 33.

c) SEXT. EMPIR. l. c. l. VIII. f. 316. seqq.

d) l. c. f. 337. seqq.

e) LAERT. f. 118.

f) Ibid. f. 129.

ctuum, & sic etiam de molestia sive dolore præcepisse, quem quia semper fugit voluntas, ut illam appetit, ideo in his criterium affectionum sive passionum constituit. Mentem itaque Epicuri pervertunt, qui voluptatem, in concreto, quod ajunt, hic intelligunt, cujus notionem abstractam respexit Epicurus. Circa voces pauca monuit, nempe:

XIII. Dum loqueris, delige voces communes, & perspicuas, ne vel ignoretur, quod velis, vel interpretando tempus frustra teras.^{ff}

XIV. Dum audis, id enitere, ut vim subjectam vocibus teneas, ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant.^g Rejecisse ideo rhetorum & poetarum studia Epicurum, in præcedentibus diximus: ipse adeo omnem scribendi rationem impropriad detestabatur, ut ejus stilus videretur *ιδιωτικώτερος*, & a vulgari dicendi norma parum distans. Imprimis autem *κενὸς φθόγγος* raucosque sine mente sonos, & ut ipse connectebat, ideas nihili, vel vagas & nihil certi definientes rejecisse LAERTIUS^b auctor est. Ita vero non tantum arma discipulis contra formidabiles philosophorum hostes, dialecticos, subministrabat, quia everfis vocibus nihili, evertabatur omnis illorum subtilitas; sed & Platoniorum, Peripateticorum & Stoicorum principia, ex ejusmodi vocibus constantia evertendi, utilissimum instrumentum exhibuit.

§. X. His veritatis inquirendæ regulis instructum ad naturæ arcana rimandaⁱ dimittebat Epicurus discipulum, suisque eum ita præceptis instruebat, ut abjecto omni rerum cœlestium metu causas earum introspicere, sicque vitam, quod putabat, agere tranquillam posset. Ita vero auditorum animos præparabat, ut, quod eleganti dissertatione ad Herodotum a LAERTIO^k nobis servata strictim exposuit, de recto scopo atque modo studii rerum naturalium eum edoceret. Nempe monebat: „physicam, „quam & physiologiam dicebat, de rerum natura esse sermonem, & in ea „contemplanda totam versari. Neque tamen hunc ejus solum finem esse, „sed & id constitutum habere, ut ex perspectis rerum naturis nihil in no- „bis perturbationis seu a rebus sublimibus, seu a morte, seu ab ignoratis „cupiditatum finibus, seu undelibet suboriri possit. Esse etiam valde pro- „ficuum, breve aliquod habere rerum naturalium compendium, ut vel aliis „impliciti studiis apparatus habeant ad rerum naturam cognoscendam, vel „profectiores etiam compendiosa quadam totius tractationis idea memo- „riam tueantur. Hanc vero viam adhibendam esse in excolenda memo- „ria, ut & ipsa ad res attentio constans, facilisque evadat, & ex rerum for-

*Physiologia
in genere.*

Uuu uuu u 2

„mis

^{ff}) Ibid. f. 13.

^g) Ibid. f. 37.

^b) l. c. Quid vero voces inanes & nihili sint docebunt IOH. CLERICVS *Art. crit. P. II. sect. I. c. 9. p. 225.* MALEBRANCHE *recherche T. II. l. VI. c. 2. p. m. 170.* S. WERENFELS *de logomach. erud. c. 6. Opp. p. 518.*

ⁱ) Eos, qui placita Epicuri physica exposuerunt & illustrarunt, enumerant *Acta philos. Vol. II. p. 648.* inter quos eorum iterum ducit GASSEN-

DVS, quique ejus vestigiis institit GVALTERVS CHARLETONVS, in *Physiologia Epicuro-Gassendo-Charletoniana, sive fabrica scientiæ naturalis, ex hypothese atomorum, fundata per Epicurum, reparata per Gassendum aucta per G. Charl. Lond. 1654. f.* Eandem viam ingressus est GVIL. LAMY libro tertio de principiis rerum *Parisi. 1680. 12.* quin & omnes Gassendi sectatores, & inter eos BERNIERIVS huc pertinent,

^k) l. X. f. 35. 36.

*Physica in
specie.*

„mis seu notionibus generaliter comprehensis animoque defixis ac aliunde
„juxta prima principia, vocesque, quibus explicantur expensis, si quid fuerit
„specialiter inquirendum, inveniri possit &c.„

§. XI. Ecce vero ipsa de rebus naturalibus decreta Epicuri, qualia imprimis nobis LVCRETIVS pandit, quocum præter *κυβλας δόξας* & epistolas Epicuri veteres quoque Cicero, Plutarchus, Sextus Empiricus, adhibita, quam supra indicavimus, cautione conferendi sunt.

I. Ex nihilo nihil fit, nec in nihilum quicquam redigitur.¹ Canonem ab universo gentilium philosophorum sensu absoluto receptum eo magis admittere cogebatur Epicurus, quo magis non principia tantum activa a passivis diversa, more Democriteo, negabat omnia, nec alias substantias noverat, quam quæ essent corporeæ,² sed ad causam etiam materiale omnia revocabat, ejecta doctrina de Deo, rerum conditore,³ quod diserte testatur EVSEBIUS.⁴ Verissimum vero axioma est, nulla præexistente causa efficiente infinita & æterna, id est sensu prorsus absoluto ex nihilo fieri nihil. Et hic sensus quoque rationis ab Epicuro additæ: si enim ex nihilo fieret aliquid, ex omnibus factum iri omnia, feminibus nihil indigentia. Non enim aliam agnoscebat causam, quam materiale.

II. Univerfum itaque hujusmodi semper fuit, quale nunc est, semperque tale erit, nihilque est, in quod mutari possit: nam præter ipsum universum nihil est, in quod ingredi & mutationem facere possit.⁵

III. Univerfum ex corpore & inani constat, neque enim tertia natura concipi mente præterea potest.⁶

IV. Intelligitur autem corpus ex congerie veluti quadam magnitudinis, five molis, itemque figuræ, resistantiæ, seu soliditatis & impenetrabilitatis, & gravitatis, tale præterea, ut ipsum solum tangere possit tangique.⁷

V. Inane seu vacuum est, quod opponitur corpori, ac solum, seu proprie & per se incorporeum est, naturæ intaëtis, expersque omnis soliditatis, quod nihil agere vel pati potest, sed motum duntaxat quam liberrimum transeuntibus per se corporibus præbere.⁸

VI. Hæc natura destituta corpore appellatur inane; occupata a corpore, locus, trajecta a corpore, regio, spectata, ut diffusa, spatium. Ita quidem Epicurus, teste PLUTARCHO,⁹ nullibi tamen definitur, an substantia sit, vel accidens illud vacuum? GASSENDVS¹⁰ cum se premi hac quæstione videret, nec substantiam dicere vellet, nec affectionem solam corporis, spatium medium quid inter substantiam & accidens esse asseruit, quam ob rem gravem ei dicam scripsit CUDWORTHVS,¹¹ quod amicis suis, Democriti & Epicuri sectatoribus, præsidium aliquod comparare voluerit:

1) Ep. ad. Herodot. apud LAERT. l. X. f. 38.

2) Univerfum enim corpus, *ibid.*

3) Deum enim incorporeum Platonem statuere absurdum esse putabat, teste CICERONE de N. D. l. I. c. 12.

n) Præp. ev. l. I. c. 8. p. 24.

o) LAERT. l. c.

p) *Ibid.* f. 39. 40. LVCRET. l. I. v. 420.

q) LVCRET. l. c. SEXT. EMP. adv. mathem. l. IX. f. 333.

r) LAERT. l. X. f. 40. LVCRET. l. I. v. 335. 435. 455.

s) De placit. philos. l. I. c. 20.

ff) Phys. sect. II. l. II. c. 2. Opp. T. I. p. 182.

t) Syst. *νοητῶν* universi c. V. f. 3. p. 1007. qua tota sectione contra spatium incorporeum pugnat.

luerit: quod minus benigne dictum esse, recte monet cel. MOSHEMIVS. " Nos, quæ spatii vel vacui natura sit, hic disputare nec volumus, nec possumus, certique sumus, maxima nostræ ætatis ingenia controversiæ ita definiendæ, ut scrupulus superfit nullus, nondum suffecisse: frustra tamen hæc quæri, & Epicurum ad nostrorum temporum philosophiam, accuratius res determinantem exigere putamus. Is enim de hac quidem re non sollicitus fuit, sed cum Deum sive animam mundi esse spatium locumque rerum, quod plerique ante Democritum philosophi admiserant, ideo negaret, quod incorporeales substantias contradictionem implicare crederet, Stoicæ animæ mundi, inane opposuit, quale extra mundum nec ipsi negabant Stoici, ^v & ut ejus naturam describeret, satis habuit, ut ex corporis negatione eam definiret. Frustra itaque sunt, qui incorporei voce decepti substantiam aliquam spirituales ab Epicuro statui somniant.

VII. Quod sint in universo corpora, attestatur sensus; quæ enim adspectamus, quæ tangimus, quæ versamus, quæ ipsi sumus, nihil aliud sunt, quam corpora. ^w

VIII. Esse vero etiam inane, ex eo manifestum fit, quod nisi illud esset rerum natura, non haberent corpora, neque ubi essent, neque qua motus suos obirent, cum moveri quidem ea res, evidens sit. ^x Prolixè circa hæc argutatur LVCRETIVS, ^y iisdem jam argumentis usus, quibus meliori ordine nostra ætate de hac re inter Cartesii, Gassendi, Leibnizii, Newtoni assedas disputatum est, quorum summam more suo exponit P. BAYLE. ^z

IX. Cum vero inane corporeum sit, ita penetratur a corporibus sive inexistentibus, sive prætervadis, ut invariatur maneat, dimensionesque, quibus ipsis coæquetur, easdem tueatur. Ideo & soli inani competit ut locus sit, sive loci naturam habeat. ^a

X. Tertia præter hanc, natura concipi non potest, aut enim molem, soliditatemque habet, aut ea caret, illud corpus, hoc inane est. Id vero intelligendum, si ut res quædam per se subsistens intelligatur, non vero quasi quoddam ejus conjunctum, id est affectio seu accidens. Ita LVCRETIVS. ^b Epicurus utrum tertiam naturam admittere potuerit, nec ne? infra commodior dicendi locus erit.

XI. Univerfum ex inani & corpore constans infinitum est, non enim habet extremum. ^c Rationem asserti pluribus exponit post ipsum Epicurum LVCRETIVS. ^d Et hoc oppositum Stoicis, qui universum sive mundum ab infinito inani, quod extra eum est, finire & determinari dixerunt.

Uuu uuu u 3

XII.

^a) Ad h. l. not. 1.

^v) SEXT. EMPIR. adv. mathem. l. IX. f. 2. 3. qui discrimen inter vacuum Epicureum & Stoicum ostendit.

^w) LAERT. f. 39. LVCRET. l. I. v. 423.

^z) Ibid. f. 40.

^y) l. I. v. 336. 427. seqq.

^z) Dist. T. III. art. Leucippe not. G. p. 102.

^a) LVCRET. l. I. v. 490. seqq.

^b) v. 431. seqq.

^c) LAERT. l. X. f. 41. SEXTVS l. IX. f. 333.

^d) l. I. v. 967. seqq.

XII. Isthæc infinitudo universo competit, & multitudine corporum & magnitudine inanis, idque infinitatibus alternis & mutuis. Si enim inane quidem esset infinitum & corpora finita, tum corpora, quæ in perpetuo motu sunt, nusquam consisterent, nec possent repercussionibus fisti. Sin vero inane finitum, corpora infinita forent, tum non pateret locus, in quo corpora infinita existere possent. ^e

XIII. Non attribuendum itaque est universo infinitoque spatio supra aut infra, ut si quippiam esset supremum vel infimum. Latius id persequitur Epicurus ad Herodotum, ^f qui videndus.

XIV. Iure igitur habetur universum, ut immobile, prout extra illud nullus locus est, in quem emoveatur, sic & immutabile, quatenus neque decrementum, neque incrementum accipit, & ortu interituque caret, ac proinde æternum est. Contradicit his quoque Epicurus Stoicis, qui vacuum extramundanum admittebant, ut in illud respirare incendique flammis & restitui possit universum. Quanquam lis in verbis revera fuit. Stoici enim universum mundi circuitu definiebant; Epicurus præter innumerabiles mundos spatium extramundanum ad universum requirebat. Vtrique sectæ hoc sensu universum immutabile & æternum.

XV. Etsi vero universum est immobile, moventur tamen, mutanturque in eo multa, quæ tamen, si ad universi immensitatem referantur, nullius momenti sunt.

XVI. Quia sensu manifestum est, in rerum natura multa fieri, & multa quoque interire, ideo mente tenendum est, opus ad hoc esse materia, ex qua res gignantur, in quam resolvantur. ^g

XVII. Quia vero res compositæ partes habent, ex quibus coaluere, & in quas iterum resolvi possunt, quæque & priores proinde simplicioresque sunt, & si ipsæ adhuc compositæ fuerint, constare censentur, ex iis, quæ sunt demum primæ, simplicissimæque, hinc ea principia sunt, five elementa, ex quibus fiunt concretiones. ^h

XVIII. Hujusmodi principia, seu omnium prima, simplicissima & incomposita corpuscula, esse debent & insectilia, nullave vi resolubilia: & hac ratione immutabilia, five in se ipsis mutationis omnis expertia. In nihilum enim abire potest nihil. ⁱ

XIX. Principia itaque compositorum corporum, ut naturæ sunt plenæ, solidæ, immutabilis, ita omnino insectilis, unde & atomos dicere solemus.

XX. Atomos vero dari, primum, quod posuimus, evincit principium; ex nihilo nihil fieri, nec in nihil redigi: ita enim oportet quidpiam superesse in concretionum dissolutione, quod inextolubile sit. ^k

XXI. Sed in corpore quoque finito non possunt partes infinitæ, neque magnitudinis, neque multitudinis accipi, indeque divisio in infinitum divisionis &

^e) LAERT. f. 42.

^f) Ibid. f. 60. GASSEND. ad LAERT. l. X. p. 212.

^g) LAERT. l. X. f. 38.

^h) Ibid. f. 40.

ⁱ) Ibid.

^k) Ibid. f. 38.

& progressionis proportionem semper servata concipi non potest. ^l Alias rationes quibus divisionem in infinitum oppugnat, affert LVCRETIVS. ^{ll}

XXII. Omnes quidem atomi ob expositam soliditatem, uniusmodi naturæ sunt; habent tamen quædam conjuncta sive proprietates, & quasi qualitates quasdam, quibus differe inter se possunt. Hujusmodi autem solummodo sunt, magnitudo, figura & pondus, quæque cum figura cognationem habent necessariam, uti asperitas & lævitas. Reliquæ enim qualitates, v. g. calor, frigus, & similes, non æternis congenæ sunt, sed concretorum propriæ, ortæque ex ipsis atomorum partibus conjunctis, partim eventis. ^m Accepit & hoc a Democrito Epicurus, sicque atomisticum systema, a reliquis philosophorum decretis, quæ, qualitates inesse particulis, statuebant, distinxit. Relinquenda tamen erant magnitudo, figura & pondus, sine quibus rerum varietas deduci non potest: hæ vero proprietates qualitatum, a philosophis ita dictarum, ⁿ naturam non ingrediuntur. Ad quod non attendunt, qui atomisticum systema inter omnes fere physicos veteres inveniunt.

XXIII. Magnitudo quando atomis tribuitur, non intelligitur ea quælibet & quantalibet, neque enim atomus vel maxima tanta est, ut in visum cadere queat; ^o sed illa tantum magnitudo innuitur, quæ, licet sit infra sensum, aliquantula tamen sit & puncto major.

XXIV. Non tamen atomi omnes ejusdem sunt magnitudinis, sed alias majores, alias minores esse, rationi magis consonum est, eoque admissio plurium, quæ contingunt circa passionem animi, circaque ipsos sensus, reddi causa potest. ^p

XXV. Figuram in atomis esse multiplicem necesse est, quia ea magnitudinis terminus est. Cum enim ex iis contexta sint omnia, eaque diversissime figurentur, ita nullum sit, quod adeo sit simile alii, ut non discrimina aliqua sentiantur, diversissimæ inde figuræ atomorum sequuntur, sine quibus istæ concretiones non differrent. ^q

XXVI. Cum sint figurarum in atomis species numero incomprehensibiles, rotundæ, ovatæ, lenticulares, planæ, gibbæ, oblongæ, turbinatæ, hamatæ, læves, asperæ, hispidæ, multangulares, regulares & irregulares, absque ulla determinatione intellectus possibili, non sunt tamen numero simpliciter infinitæ habendæ, quia hoc infinitam involveret atomorum magnitudinem. Sunt tamen in unaquaque figuratione figuræve specie atomi numero infinitæ simpliciter. ^r

XXVII. Quanquam in atomo partes dicimus, non id tamen ita intelligendum est, quasi illæ sejunctæ aliquando fuerint, & in unionem coierint:

^l) Ibid. f. 56.

^{ll}) l. I. v. 548. seqq.

^m) PLUTARCH. de placit. phil. l. I. c. 4. LAERT. l. X. f. 44. 54. LVCRET. l. II. v. 729. seqq. conf. præter GASSENDVM, SCIPIO AQUILIAN. de plac. phil. ante Arist. c. XI. p. 52. seqq.

ⁿ) E. g. dulcedo, amaror, calor, frigus, quæ

certis particulis inesse physici putabant, ut ex hæstenus narratis notum.

^o) LVCRET. l. I. v. 268. seqq.

^p) LAERT. l. X. f. 55.

^q) LVCRET. l. II. v. 333. seqq.

^r) LAERT. l. X. f. 42. LACTANT. l. III. c. 17.

CICERO de N. D. l. I. c. 24.

rint: sed declaratur ita tantummodo magnitudo vera, cum partes earum separatione non queant distingui. Ex quibus patet, indivisibilitatem atomorum non in eo secundum Epicurum versari, quod partes concipi non possint; hoc enim si esset, non essent corpora. Sed quod in partes dividi, separarique nequeant ob soliditatem. Et hinc intelligenda, quæ scripsit in *epistola ad Herodotum* ^s de hoc argumento.

XXVIII. Si &, licet angulosæ, hamatæque atomi sint, non possunt tamen deteri vel frangi, propter soliditatem & necessitatem, qua tenentur. ^{ff}

XXIX. Denique & atomis gravitas tribuitur pondusque, quod, cum in motu connisque ad movendum perpetuo sint, necesse sit ipsas moveri interno illo impetu, qui gravitas pondusve dici mereatur. ^t

XXX. Motus vero in atomis duplex occurrit, unus ipsiusmet gravitatis, sive ponderis, quo atomus nempe suoapte nutu fertur, alius ex ictu seu reflexione, quo scilicet atomus una in aliam impacta repercutitur. Et prior quidem motus, qui gravitatis est, ad lineam vel perpendiculum fertur, quo moventur omnia gravia. Verum quia, si omnes atomi ad lineam, deorsumve ferrentur, fieret, ut nunquam altera alteram posset attingere, ea de causa necesse est declinare atomos per paulum & quo nihil possit fieri minus, ita enim effici potuere complexiones & cohæsiones atomorum, & ipse mundus, quæque in eo sunt. ^u Primarium hoc dogma est, quo Epicurus systema suum atomisticum a Democritico separavit. Is enim, uno admissio atomorum motu, qui perpendiculatim descendit, non habebat, unde dicere posset, qua ratione atomorum una in aliam impacta hæreret, sine quo tamen nihil potest ex atomis oriri: hinc ad necessitatem quandam internam confugiebat; quæ cum *φθόγγος κενός* esset, tantopere Epicuro incisus, & quidem rectissime, & omnia quoque necessario copularet, quod toti Epicuri systemati erat adversum: nollet is tamen principium aliquod externum & spirituale admittere, ex cuius impulsu & directione atomi jungerentur, quod præter corpus & inane nihil esse in rebus naturalibus putaret: hoc clinamen principiorum, qua voce L V C R E T I V S ^v exprimit, introduxit, quo fieret, ut tandem atomi sibi invicem descendendo occurrentes impingerent, hærerentque vel resilirent. Verum unde hæc atomis declinatio? Causam neque in iis, quæ habemus, Epicurus enarravit, neque etiam Gassendus. Recte vero & acute conjicit eruditissimus MOSHEMIVS, ^w a magnitudine atomorum sive pondere diverso eam derivavisse Epicurum. Cum enim præter figuram & pondus nihil habeant atomi, illarum vero non figuræ tantum, sed ponderis vel magnitudinis quoque diversa esset ratio, necessarium erat, ut cum omnis natura motus, qui gravidis inest, recta linea descenderet, leviores graviorum

ictu

^s) LAERT. f. 58. 59.

^{ff}) LVCRET. l. I. v. 486. seqq. PLUT. plac. phil. l. I. c. 3.

^t) LVCRET. l. I. v. 82. seqq. CIC. de fato, c. 20.

^u) CICERO de fato c. 10. de fin. l. I. c. 6. LV-

CRET. l. II. v. 217. ex recentioribus BAYLE l. c. not. V. p. 375. SCIPIO AQUILIANVS de plac. phil. ante Arist. c. XII. p. 54.

^v) l. c. v. 291.

^w) Ad CUDWORTH. p. 940. not. 1.

ictu pressæ declinarent, unde nulla est CICERONIS * objectio contendentis: *Si omnes atomi declinaverint, nullas unquam cohesuras, sive aliæ declinaverint, aliæ suo nutu recte fuerint latæ, ex atomorum turbulenta concursione hunc mundi ornatum tamen efficere non potuisse.* Posterius enim ad rationes Epicuri physiologicas non attendit, quibus causa semel data impulsus atomorum, causa quoque cohesionis datur; prius menti ejus adversum est. Quin si omnes quoque atomos declinare largiamur, (nihil enim definiunt Epicurei) necessarium tamen est, graviores alia, quam leviores, linea obliqua ferri, hasque tardius quam illas, licet id neget Epicurus, ad has difficultates non attendens, ut dicetur th. XXXV. XXXVI, unde tamen aliquando sibi invicem occurrent & impingent. Etsi vero rationes Ciceronis infirmæ sunt, non negamus tamen, nuspiam Epicurum judicii defectum magis prodidisse, quam in hoc asserto, quod tamen totius quasi systematis vinculum est, adeo illud legibus motus mechanicis adversum est. Quin si rem recte aestimes, incidit in laqueos Epicurus, quos evitare conabatur. Cum enim a necessitate Democriti abhorreret, y fortuitam quidem istam declinationem asseruit, non vero cogitavit, intrinseca atomorum necessitate ponderisque lege fieri ita debere, ut declinent. Si enim necessario non declinent, fieri potuisset, ut in isto fortuito motu nunquam sibi invicem illiderentur, sicque nihil oriretur, sin declinent necessario, habet id, quod tantopere systemati suo esse adversum, recte sentiebat. Sed hæc *ὡς ἐν παρόδῳ*, non enim examen philosophiæ Epicureæ scribimus, sed historiam. Illud unum addimus, inter veteres jam fuisse, qui hunc nodum Epicuro solvendum objecere, ut ex PLUTARCHO z colligi potest. Similem declinationem in homine etiam statuit, ut libertatis rationem cum systemate atomistico stare posse doceret, de quo postea: quod vero luculenter adhuc magis hominis, systematis amore abrepti, insaniam prodit. a

XXXI. Alter motus ex reflexione fit, cum atomus vel magnis intervallis resultat, vel spatiis brevibus pulsa, repulsæ quasi concutitur, palpitæve. Ex quo etiam fit, ut, dum contingit atomos incurrere in complexionem plurium sibi mutuo obstantium, seseque mutuo irretientium, tunc tamen adhuc sint irrequietæ, & quantum possunt, speciem agitationis vel palpitationis obtineant, deflexæ nimirum vel repressæ a ceteris, qua talem complexum constituunt. b

XXXII. Causa hujus & longioris resultantiæ, & pressioris agitationis vel palpitationis intestinæ, ex qua continua concretio oritur, est partim natura inanis, quod etiam intra corpora compactissima interceptum atomos vel ex toto, vel ex parte dirimere tentat, partim soliditas atomorum. c

XXXIII. Quia pondus seu gravitas atomis tanquam *ἐνέργεια*, inter-

nusque

x) *De finib. l. I. c. 6.* y) LAERT. l. X. f. 134.

z) *de procr. animæ sec. Tim. T. III. p. m. 79. conf. Hist. crit. de la philosophie T. II. c. 25. §. 7. p. 355. seq. ubi tamen clinamen in universo & in homine inter se confunduntur.*

a) Conf. MOSHEM. l. c.

b) LAERT. l. X. f. 43. PLUT. *de facie in orbe lunæ.*

c) LAERT. f. 44.

nusque vigor inest, quo ad motum feruntur, ideo assumendum est, moveri atomos utroque & ponderis & reflexionis motu æternum ac continenter: principium enim, ex quo cœperint, nullum est. ^a

XXXIV. Sunt etiam istæ atomi tam celerrimi motus, si nihil occurrat, quod ipsum retundendo deflectat, ut quodlibet cogitabile spatium conficiant momento, retrusio vero frequens aliquam infert tarditatis speciem. ^c

XXXV. Assumendum postremo & hoc est, atomos esse æquiveloces, quamdiu per inane feruntur, neque quicquam est, quod eorum impetum retundat: quia nempe nihil illis, quod obstat, occurrat. ^f

XXXVI. Quin etiam, quod ad concretiones, compositave corpora spectat, cum sint atomi æquiveloces, non idcirco una dicetur velocior altera, sed agitantur, quomodocunque ferantur cum istis concretionibus modo sensibili, interim intestinis creberrimis, five potius innumeris sensumque adeo fugientibus percussionibus, donec ipsa motus corporis totius, in quo sunt, continuitas, successiove talis evadat, ut in sensum cadat. ^{ff}

XXXVII. Atomī sola & unica principia sunt, primave rerum materies, five illud primum, simplicissimumque, ex quo contexuntur, quæ oriuntur omnia, illud ultimum ac simplicissimum, in quod, quæ intereunt, omnia resolvuntur. Sunt itaque priora vulgaribus quatuor elementis, quæ principia quidem sunt, non tamen prima. ^g

XXXVIII. Sunt vero eorum quæ fiunt, atomi non causa tantum, ex qua fiunt, sed etiam causa a qua fiunt, quatenus nempe eo præditæ sunt vigore, & ἐνέργεια, ob quam moventur, aut in consensu ad movendum continuo sunt. Materiam enim actuosam esse oportet, cum vim suam efficiendi aliunde, quam ex se habere non possit. ^b Primum hoc & palmarium principium est, quo non tantum nihil præter corpus five rerum materiam & inane, quod solum incorporale est, esse statuit, sed & Deum ipsum ex mundi fabrica prorsus exclusit, ejusque assertam in mundo operationem inter fabulas retulit. Sed & πρῶτον ψεύδος idem est, tanti philosophi acumine prorsus indignum, qui causam efficientem cum materiali confuderat, &, quod acute monet CUDWORTHVS, dum gravitatem causam motus in infinito inani descendens posuit, revera nullam causam motus indicavit, sed id tantum, si rem accuratius intuearis, docuit, corpuscula propterea descendere, quia descendunt. Qualitas enim gravitatis nihil est, quam nifus descendendi, unde autem aut quomodo hic nifus oriatur, nullius patet ingenio. Etsi itaque Democrito prudentior causas designare voluit, qui, ut suo loco monitum, de motus causa quæri non debere putavit, re ipsa tamen ad eundem impegit lapidem. Quin si verum est, quod contra PLUTARCHVM, ^k P. BAYLE ^l disputat, Democritum animam tribuisse atomis, deterius Epicuri systema Democriteo

^a) ib. LVCRET. l. II. v. 94.

^c) ibid. f. 46.

^f) LAERT. l. X. f. 43. 61.

^{ff}) ib. f. 62.

^g) PLUT. plac. phil. l. I. c. 3.

^b) CICERO de N. D. l. I. c. 20. LVCRET. l. I. v. 1020. seq.

ⁱ) Syst. intell. c. V. sect. I. §. 48. p. 808.

^k) Adv. Colot.

^l) Dict. T. III. art. Lencippe not. E. p. 100.

criteo est, sane, quaecunque fuerit fati hujus significatio, certum est, omne illud Epicurum fabularum instar rejecisse, & Deorum mythologias recipere maluisse, quam servire isti fato " five animæ interne latenti vimque suam in motu atomorum exferenti. Intercedit his quidem, celebris ex Cartesii schola philosophus IO. FRANC. GRANDIS, ^m qui, si non ipsum Epicurum, certe LUCRETIVM, physiologiæ ejus interpretem, præter atomos & inane non tertiam tantum quandam naturam, sed & quartam, nominis expertem concessisse contendit, a qua omnis motus causa derivanda sit. Ita vero poëta philosophus:

*Quarta quoque his igitur quædam natura necesse est
Attribuatur, ea est omnino nominis experts,
Qua neque nobilius quicquam, nec tenuius extat.
Inde calor, motus, & venti cæca potestas
Accipit inde aër, inde omnia mobilitantur.*

Hæc animam spirituales, motus causam innuere putat, & Gassendum notat, qui hanc quartam Lucretii naturam omiserit. Verum nec Gassendum nec Lucretium recte inspexit celebris philosophus. Illi enim quarta hæc Lucretii natura indicta non mansit, " sed ejus necessitatem ex principiis Epicureis luculenter demonstravit: Lucretius vero non de principiis universi, sed de partibus ex quibus anima componitur, differit, quas cum atomis constare igneis, aëreis, & flatuosis dixisset, addit, requiri quartam quoque naturam quandam, motuum sensiferorum auctorem, quæ nomen sortita non sit. Non est itaque quarta illa natura ab atomis diversa, sed ex iis, ut tota anima constet, verum corpusculis longe subtilioribus, mobilioribus & rotundioribus, quibus omne quod spirituale esse aliis dicitur, in Epicuri physiologia absolvitur, motus illos sensuum operatur. Aliter vir præstantissimus IO. CONR. SCHWARZIVS, ^o qui ut Epicurum ab atheismi macula liberaret, non sine eruditione paradoxum hoc defendit, atomos eam indicare naturam, quæ particulas materiæ coëgit & inter se copulavit, atque perpetuo continet; quæ cum attributum Dei innuat, ut infinitum Epicuri, putat, esse ipsam, in qua omnia sunt, divinam naturam, facile inde colligitur, a principio ejusmodi spirituali motus causam in corporibus derivandam esse. Verum, ut ipse doctissimus auctor fatetur, verbis Epicuri inusitatas & a recepta significatione prorsus abeuntes significationes subjiciendas esse, & esse hanc theologiam Epicuri prorsus reconditam; ita totam illam disputationem, quam alibi tetigimus, ^p prætermittimus, nec cum umbris & larvis, talibusque quæ nostro ingenio mutatis verbis & significationibus vocum videntur, pugnare contendimus, ex tota physiologia Epicuri & claris ejus verbis certissimi, non aliam agnovisse illum naturam in universo præter corpus & inane; &

XXX XXX X 2

ex

ll) LAERT. l. X. f. 134.

m) Dissert. crit. & philos. I. quem sequitur MORHOF. Polyhist. liter. T. II. l. II. P. I. c. 7. §. 9. 10. p. 186. sq.

n) In Syntagm. philos. Epic. P. II. sect. II. c. 9. p. m. 355.

o) In diss. cui titulus: *judicium de recondita theologia Epicuri*, Coburgi edita.

p) In supplementis ad Germanicum Hist. philos. opus p. 247. seqq.

ex atomis corpora non tantum constare, sed & ipsa corpora tenuissima esse, asseruisse; si enim illam viam eligimus, qua ita clarissima veterum testimoniorum lumina exstingvuntur, periculum est fore, ut totam tandem amittamus historiam philosophicam. Sed hæc obiter. Eos vero, qui providentiam in motu atomorum proditam Epicuro vindicant, infra, ubi de theologia Epicuri dicendum erit, audiemus.

XXXIX. Etsi vero atomi omnes æque velociter moveantur, intra ipsas tamen concretiones, eæ quæ angulosiores hamatioresque sunt intricari ac præpediri, sicque veluti inertiores, segnioresque fieri possunt, quam lævigatiores atque rotundiores, unde ex his præcipua energia sive agendi vis in corporibus est. Ex his vero quia ignis, anima & generalius loquendo, spiritus constant, ideo ista in corporibus ἐνέργεια spiritibus adscribitur.^q

XL. Vt primæ moleculæ ex atomis coalitæ vi ista intrinseca, sese movendi gaudent, quia ex singularum atomorum vigoribus constant, sed varie modificatis, prout atomorum sese irretientium aliæ huc, aliæ illuc feruntur; ita grandiores etiam moles contextæ ex minoribus habent aliquam eamque pro illarum varietate modificatam vim sese movendi, sicque porro omnia corpora naturalia suis molibus constantia. Actio enim a principio ascendit & progreditur ab atomis ad corpora. ^r

XLI. Causæ actio sive effectio & motus idem sunt, ea enim tantum additur connotatio, quod rem sive actam sive effectam terminetur. ^s

XLII. Est vero non aliud motus, quam migratio de loco in locum.

XLIII. Eundem vero in censum pertinet etiam mutatio vel alteratio, qua res aliqua immutata manens, secundum internam naturam mutari aut altera fieri creditur, ob alicujus qualitatis acquisitionem vel amissionem. Est enim ea motus species, qua mobilia intervallis feruntur, partim brevissimis, partim inconspicuis. Moleculæ enim, quæ corpus constituunt, transponuntur, & alium pro alio ordinem fuscipiunt, sicque per transitum moventur. ^f

XLIV. Quodcunque igitur corpus concretum secundum qualitatem mutatur, omnino mutatur locali & transitivo motu atomorum; e.g. Si ex dulci fit amarum, ex molli durum, moleculas moveri situ & dispositione, locove necesse est.

XLV. Ipsum itaque fatum nihil aliud est, quam moventes & agitan-
tes per se causæ, quatenus nexæ inter se sunt, & posteriores a prioribus pendent; quamquam hæc connexio atque dependentia necessitatis ejus haud est, quam phyfici quidam inducere solent, qualis in natura non est. Manifestum est, opponi hoc fato physicorum, etiam Democriteo, & imprimis Stoico, qui præter occasionem & ordinem causarum, latentem & separa-
tam

^q) Fuisse hanc quoque mentem Heracliti, igni ex subtilissimis particulis constanti omnia ista tribuentis, ex capite antecedente manifestum est. Mirandum itaque LVCRETIVM tantopere in eo perspiciendo cœcutiisse, ut l. I. v. 635. seqq. Heracliti hypothesin non sine contemptu refuta-

ret, non cogitans, reapse sui ita magistri vineta cædi.

^r) LVCRET. l. I. v. 1020. CICERO de N. D. l. I. c. 20.

^s) SEXT. EMP. adv. math. l. X. f. 42. 51.

^f) ib. GASSEND. phil. Epic. c. XI. p. 265. seqq.

tam quandam necessitatem internam fingeant. Fatum enim nihil aliud est Epicuro, quam motus particularum varie dispositarum ex declinatione molecularum ortus. Iste tamen motus cum ex materiæ natura oriatur, eique necessario inhæreat, palam est, Epicurum, qui dicis tantum causa fati nomen adhibebat, hac ratione necessitatem quandam materiæ statuisse. Contingentia enim in isto fortuito atomorum concursu externa tantum est, & nostri tantum respectu dicitur; atomi tamen interna naturæ suæ necessitate, pondere nempe vel gravitate non moventur tantum, sed declinant quoque; hoc tantum discrimine, ut necessitas Stoica rationem, etsi inevitabilem supponat, Epicurea motum brutum. Acute id vidit IACOBVS THOMASIVS. §

XLVI. Quin etiam finis dicitur causa, sed videlicet, quia efficit quidpiam, & non efficit, nisi quia movet. Movet enim missa in animam specie, quæ trahat alliciatque invisibilibus quidem, sed physicis tamen quibusdam quasi hamulis & catenulis, quibus plerumque cum animo pellicitur & ipsum corpus. Fit itaque ejusmodi attractio, per quasdam resilitiones implexionesque atomorum, hincque ratio patet sympathiæ & antipathiæ. Hæc ad causas morales & finales dum applicat ex Epicuri mente LVCRETIVS, nuspiam infirmitatem magis prodit. Cuncta enim ad effluvia sive corpuscula ista, quæ perpetuo propter motum atomorum ex corporibus progrediuntur, aliisque corporibus se insinuant, redeunt, quibus vel jucunditatem vel dolorem, sicque inclinationem vel aversionem moveri credebant homines satis pingui Minerva philosophantes.

XLVII. Qualitates, quæ in concretis existunt, ut non sunt in atomis præter magnitudinem, figuram & pondus, quæ non magis, quam ipsa atomorum substantia possunt mutari: " ita creantur tum per factam transpositionem atomorum, nunc pauciorum, nunc plurium, quæ in uno situ unam, in alio aliam exhibeant, tum ob factam de novo aliquarum discessionem, ex quo iterum qualitates varientur, seu aliæ, quam prius, appareant. " Rem exemplo literarum innumeras voces constituentium pro variatione situs veteres illustrent. ^w Imprimis subtilis hic est LVCRETIVS. ^x

XLVIII. Vbi atomi partesve, ex quibus res contextæ, ita a se invicem distrahuntur, ut in vastiorem locum diffusæ, plura amplioraque in re ista inania spatiola intercipient, ex denso tum fit rarum; & vice versa, coarctatis atomis, & contractis spatiolis pauciora ut sint, fit densum. ^y

XLIX. Quanto res est rarior, tanto magis est, ceteris paribus conspicua, tanto vero opacior, quanto densior. Rem tamen, pro meatulorum conditione limitat LVCRETIVS. ^z

L. Ex eodem fonte oriuntur fluiditas liquiditasve & firmitas, si

Xxx xxx x 3

nempe

§) De exust. mundi Stoica diff. II. §. 26. seqq. p. 34. seqq.

t) Lib. IV. v. 714.

u) LAERT. I. X. f. 54.

v) SEXT. EMP. adv. math. I. X. f. 75. conf. FABRIC. ad. h. l.

w) ARIST. Phys. I. I. c. 4. LACTANT. I. III. c. 17. conf. GASSEND. ad Laërt. p. 226.

x) Lib. II. v. 759.

y) IDEM. I. I. v. 575. I. II. v. 96.

z) Lib. IV. v. 695.

nempe particulæ ex quibus constant, & spatiola intercepta habent, & dissociatæ mutuo sunt, ut sint emobiles inter se, ob spatiolorum non resistantiam, & vice versa.^a Humor etiam floris species est, ita ut partes adhærescere queant alteri corpori. Mollitiei & duritiei, cum raritate & densitate par fere ratio est.^b

LI. Magnitudo, augmentatio, imminutio, ex accedentium vel decedentium atomorum multitudine oritur: vel ab atomorum quoque diversa magnitudine, unde hebetudo & subtilitas nascuntur.^c

LII. Figura corporis a figura atomorum pendet, & unumquodque corpus ideo figuratur, quia constat ex partibus figuratis determinatisque.

LIII. Pondus seu motrix facultas, quæ unicuique rei inest, non potest aliunde oriri, quam a pondere seu mobilitate atomorum.^d

LIV. Sequitur hinc corpus omne concretum esse grave, & deorsum tendere.

LV. Quæ itaque levia dicimus, & sursum contendunt, non id sponte & sua natura faciunt, & absolute talia sunt; sed compelluntur tantum ab alio graviore, ut sursum emergant.^e

LVI. Proprietatibus atomorum inter se conjunctis, & commistis ac variatis, oriuntur rerum facultates, quæ motivæ cum sint, id a mobilitate atomorum habent, variam vero operationem & effectum, a speciali atomorum magnitudine, figura, ordine & positu, laxitate, compressione, &c.^f

LVII. Sunt in rerum superficiebus dispositiones extremarum particularum variæ, ob quas lux affusa ita varie modificatur, ut cum hac reflexa modificatione in oculum, varios in illis colores exhibeat. Lux vero cum nihil aliud sit, quam substantialis quædam effluxio a lucido corpore, visibilis per se non est, sed in ipso solum colore, quatenus illius pars est.^{ff}

LVIII. Sonus est effluxio tenuissimorum corpusculorum, ab usque loquente resonante vel strepitum edente, emissa, ac idonea, quæ in aurem subiens auditum afficiat.^g Par ratio quoque reliquorum est sensuum.

LIX. Caloris & frigoris sensus ad tactum pertinet, calor effluxio est corpusculorum seu atomorum exilium, rotundarum, celerum, unde poros subire rapideque impingi, totumque penetrare, & si pergent aliis succedentibus, urgere, corpora tandem secernere, ac dissolvere possunt, ut patet ex effectum ignis. Frigus e contrario effluxione atomorum mole grandiorum, figura angulosiorum, motu segniorum constat, & effectus calori contrarios habet, nempe caloris corpuscula reprimendi, & angulis vellicandi, qua prætervadt.^h

LX. Tempus a quo res omnes determinantur, & denominantur vel præsentis, vel præteritæ, vel futuræ, est eventum eventorum, sive acci-

a) IDEM l. IV. v. 444.

c) IDEM l. II. v. 381. seqq.

d) *ibid.* l. I. v. 360. seqq.

e) *ibid.* l. I. v. 187. seqq.

f) Prolixè id profequitur LVCRETIUS l. II. toto.

ff) PLUT. *adv. Colot.* T. III. p. 411. rem colum-

b) *ib.* v. 266.

barum & pavonum colore vario illustrat LVCRET. l. II. v. 800.

g) PLUT. *de plac.* l. IV. c. 19. Et hoc a Democrito accepit Epicurus vid. LAERT. l. X. f. 52. LVCRET. l. IV. v. 527. seqq.

h) IDEM l. VI. v. 225. seqq. LAERT. l. X. f. 109.

cidens accidentium: consequitur enim omnia eventa sive accidentia ipsisque mente interveniente supervenit, superacciditque.ⁱ

LXI. Pari ratione & voluptates & dolores nobis contingunt, adeoque non substantiæ quædam sunt, sed eorum, qui iis cum dolore vel delectatione afficiuntur accidentia.^k

LXII. Sic & motus & quies accidentia sunt corporum, neque illa sine tempore, quo ea metimur.

LXIII. In generatione non nova producitur substantia, quæ in atomis antea jam extitit, sed fit ea tantum principiorum concretione & secretionem, non vere transmutatione, quæ ob soliditatem atomorum impossibilis est.^l

LXIV. Ita vero in inani infinito fit generatio, ut atomi a se invicem sejunctæ, & figura, magnitudine situque ac ordine inter se differentes, per inane ferantur, ac ubi concurrunt mutuo, comprehendantur, addensentur, & conditionem rei variam, juxta proportionem, magnitudinem, figuram, positionem, ordinem suscipiant.^m

LXV. Vbi vero generatio unius ex corruptione alterius fit, contingit id, vel sola atomorum transpositione, aut accedentium additione, aut abiectione præexistentium.

LXVI. Nihil vero, quod ortum est, æternum est, ob intestinam motionem indomitumque in omnibus corporibus atomorum connisum.ⁿ Idem hic tuetur & suo systemati applicat Epicurus, quod tot ante eum philosophi de fluxu materiæ perpetuo dixerunt.

LXVII. Quicquid igitur concretum est, nihil est aliud quam ipsamet principia, quatenus certa eorum dispositione coalita sunt, & certa hac forma exhibentur.

LXVIII. Denominatio vero ex qua res inter se discernuntur, tum locum demum habet, quando accidentia illa simul conjuncta sunt, quæ unum quid & tale corpus constituunt, quod incerto rerum genere habetur.

LXIX. Fieri potest, ut facta per mortem nostri resolutione, casu quodam ipso temporis progressu eadem omnia, ex quibus constamus principia, iterato ac eodem modo, quo jam sunt, coadunentur, sicque nos, iidem, qui nunc denominari possemus. Quod tamen nihil ad nos faceret, cum in exsolutione periisset omnis habitus & memoria eorum, qui fuisset. Ita resurrectionem quoque quandam admittit Epicurea philosophia, sed miseram, & si dicendum quod res est, in tam fortuito atomorum concursu non plane quidem impossibilem, sed tamen non expectandam. Paralogismum Lucretii detexit hoc in argumento P. BAYLE.^o

LXX.

i) LAERT. l. c. f. 71. 72. SEXT. EMP. *Pyrroh. hyp.* l. III. c. 17. f. 137. *adv. math.* l. X. f. 183. f. 227. STOBÆUS *eclog. phys.* p. 19. Stoicis παρασύνετα dicitur, vid. LUCIAN. *vit. auctor.* T. III. p. 119. 120.

k) Conf. GASSEND. *Synt. phil. Epic.* P. II. f. 1. c. 16. pag. 277.

l) LAERT. l. X. f. 54. Conf. GASSEND. ad

LAERT. l. X. p. 392. qui veterum testimoniis hæc roborat.

ll) PLUT. l. c. LUCRET. l. I. v. 1029.

m) *ib.* l. II. v. 638. *seqq.*

n) LUCRET. l. III. v. 860. *seqq.*

o) *Dict.* T. III. art. *Lucrece* not. Q. p. 216.

LXX. Mundus est universi, seu infinitatis rerum quædam portio, si-
ve complexio cœli, sidera terramque resque omnes conspicuas con-
tinens. ^p

LXXI. Mundus unus est, sed tantum propter combinationem par-
tium earumque relationem inter se.

LXXII. Mundus interna sua forma constitutioneve animatus non est,
ac multo minus Deus. Ita Vellejus apud C I C E R O N E M, ^q qui Stoicos alios-
que Deum mundi animam esse censentes, refutat. Ratio ex primis Epicuri
principiis manifesta est.

LXXIII. Certum quidem est, esse quoddam mundi extremum, quo-
niam mundus est aliquod quasi resegmentum universi infiniti; at vero,
quale illud sit, & quali forma, dicere nemo potest, nisi illinc advenerit. ^r

LXXIV. Non est æternus mundus, sed esse aliquando cœpit. Pro-
bat id L V C R E T I V S, ^s ex partibus mundi, quæ cœpere, ex historiarum no-
vitate, artibus adinventis; aliisque rationibus, quibus causam maxime
Peripateticam vehementer premit.

LXXV. Ad extruendum mundum opus non fuit intercedente numi-
ne. Neque enim esse potest a causa beata simul ac immortalis, quæ ipsum
fabricaverit. Rationem hanc affert Epicurus apud L A E R T I V M, ^f a nu-
minis beata vita petita, quam tamen dicis tantum causa assumpta dicent,
quibus Epicurus inter numinis hostes refertur. Illud certum est, longe aliam
Epicuro fuisse asserti hujus causam, nempe quod atomis nihil putabat, tan-
quam causam efficientem, prius, adeoque prima omnium rerum principia
atomos constituebat; quas cum motu & legibus mechanicis coire posse
crederet, quid numinis alicujus concursu opus est? Alias rationes quibus
Platonem maxime impugnavit Epicurus, affert C I C E R O, ^{ff} & post hunc
L A C T A N T I V S, ^t quibus jungendus L V C R E T I V S. ^u Pulchre in enarranda
hujus dogmatis historia & asserenda contra Epicurum veritate versatus est
G A S S E N D V S. ^v

LXXVI. Mundus itaque effectus magis est natura vel fortuna. For-
tuna vero non consilium est aliquod, & causa per se, quæ atomos tempe-
rat, sed ipse fortuitus atomorum concursus.

LXXVII. Natura nempe atomorum in infinitate universi discurren-
tium intelligitur, qua magna sibi copia occurrentes, apprehendere se, irre-
tireque & implectere mutuo, ac sese varie commiscentes chaos quoddam
in vorticis modum glomerari, ac post multas convolutiones & evolutio-
nes, & tentamina in eam mundi formam coire cœpere. ^w

LXXVIII. Ita scilicet mundi ortus concipiendus est: Cum atomi motu
incon-

^p) L A E R T. l. X. f. 88.

^q) De N. D. l. I. c. 8. l. II. c. 17. *portenta & mira-
cula non sane differentium sed somniantium philoso-
phorum Stoicum dogma vocatur l. I. c. 10.*

^r) L A E R T. l. c.

^s) Lib. V. v. 319. *seqq.*

^f) Lib. X. f. 76.

^{ff}) l. c. l. I. c. 9.

^t) Lib. VII. c. 5.

^u) Lib. V. v. 166. *seqq.*

^v) *Philos. Epic. P. II. sect. I. c. 2. p. 107. Conf. 10.
BAPT. DV HAMEL consens. vet. & novæ philos.
c. IV. §. 6. seqq.*

^w) L V C R E T. l. I. v. 1020. P L V T. de plac. phil.
l. I. c. 4. acriter contra hunc mundi ortum pugnat
BAYLE Dict. T. III. art. Ovide not. G. p. 556. ubi
Lamio quoque respondet.

inconsulto ac fortuito essent, & continuo simul celerrimeque moverentur, ubi in hunc immensitatis locum, in quo jam est mundus, coeperunt occurrere, seseque apprehendere, coacervatae simul in unam rudem indigestamque molem fuere, in qua magnae parvis, rotundae angulosis, aliis aliae commistae fuerunt. ^x

LXXIX. Deinde in confuso hoc coetu, gravissimae coepere subsidere, & rotundae, exiles, parvae, lubricae, earum concursu exprimi & in sublime ferri. ^y

LXXX. Postquam impellens elidensque vis, quae sursum agebat, elanguit, ipsae interim atomi elisae regredi deorsum prohibitae ab aliis sunt, tum ad oras usque extremas agiliores avolarunt, tum aliae & ab ipsis reflexae, & ab aliis pone instantibus repressae sunt, facta est mutua quaedam implexio, quae coelum generavit.

LXXXI. Quae atomi autem & ejusdem naturae fuerunt, & acervatim dum in sublime compellerentur, circumvolutae, eae perfecerunt, solis ac lunae ac astrorum aliorum naturam. ^z

LXXXII. Quae vero non tam alte emergere potuere, & ab ignificis relictae sunt, illae aëris naturam constituerunt.

LXXXIII. Tandem ex iis, quae subsederunt, terra genita est, & cum multa adhuc esset in terra materiae, eaque verberibus ventorum aurisque ex astris spirantibus condensaretur, humida inde natura genita est. Quae cum esset fluida, in cava, & ad recipiendum idonea loca confluxit, vel excavavit. ^a

LXXXIV. Porro in ista commistione effecta sunt generabilium corruptibiliumque rerum varia semina, ex quibus res variae & conformatae tum fuerunt, & deinceps propagari potuerunt.

LXXXV. Quod ad ipsa animalia attinet, probabile est, ipsam terram novum genitale semen retinentem, quosdam ex se folliculos, in uterorum similitudinem protulisse, eosque, cum maturuissent, natura cogente ruptos animalia tenera profudisse, deinde terram ipsam humore quodam, qui esset lacti similis, exuberasse, eoque alimento animantia esse nutrita. ^b

LXXXVI. Idem de homine quoque intelligendum est; feminibus vero exhaustis terra parere destitit, sicque propagatione animalia tantum oriuntur. ^c

LXXXVII. Non fit motus mundi & conversio siderum, & quae alia in eo accidunt, quasi sit praefectus aliquis, qui sic disponat, disposueritve ac simul beatitudinem immortalitatemque possideat. Non enim cum felicitate congruunt negotia, sollicitudines, irae, gratiae, sed haec praeter imbecillitate, metu, opisque externae indigentia contingunt. Palmaria haec ratio est, cur Epicurus, Stoicis se oppositurus, dum in contraria ruebat, omnem e mundo

x) PLUT. l. c. LUCRET. l. IV. v. 420. seqq.

y) ib. v. 450.

z) ibid. v. 454.

a) ib. v. 474. seqq.

c) ibid. v. 304. seqq.

b) ibid. l. V. v. 799. seqq.

mundo providentiam exulare jufferit, quod crassius eum quam tantum philosophum decebat, philosophatum fuisse evincit. Quibus tamen alia adjungere Epicurei, certe parum firmiora, quæ præter LVCRETIVM, CICERO, LAERTIVS & LVCIANVS^d memorant. Nec poterat aliter statuere Epicurus, qui totus materialibus principiis addictus, ea cum efficientibus turpiter confundebat. Iisdem argumentis specialem quoque circa homines Dei providentiam oppugnabat.

LXXXVIII. Quia vero Deus res mundi nec regit, nec curat, statuum porro est, non esse ministros, quos genios vel dæmonas appellant, qui si essent, res non contingerent, ac si nulli supponerentur, nec possent esse, quales finguntur, humana videlicet forma & voce, quæ ad nos pertingat.^e

LXXXIX. Quia vero Dii vel dæmones illi rerum in mundo curam non agunt, sequitur etiam, non tantum mentiri vel fingere, qui genios sibi apparere dicunt, imaginationis vanitate deceptos; sed & ex somniis divinationem, & oracula atque vaticinia alia meras esse imposturas.^f Multum in hoc argumento laudis quæsit Epicurea secta, quæ tanta fiducia his magistri placitis adhæsit, ut non dubitarent profani homines Celsus^{ff} atque LVCIANVS^g Salvatoris miracula ad similes revocare imposturas. Censuram ideo Epicurus meritus est GASSENDI.^h

XC. Mundum interituum, finemque habiturum ex eo dependet, quod genitus sit ortumque habuerit.ⁱ

XCI. Argumentum ejus est, quod ex atomis constat, motu intestino indefinenter exsolutionem poscentibus; quod res omnes una via natas denasci posse compluribus experientia probat: tum vero, quod videmus mundi partes sensim deteri ac diminui. Nihil enim solidum est, & indissolubile, præter atomum.^k

XCII. Verisimile quoque est, non posse tantum mundum omnimode exsolvi, sed fore quoque, ut puncto temporis nihil reliquiarum extet, præter atomos & spatium desertum.^l

XCIII. Dantur mundi numero infiniti: atomi enim infinitæ per infinitatem spatiorum quæ feruntur, cum alibi aliæ procul a se invicem concurrant, coalescere in fabrefactionem mundorum infinitorum possunt.

XCIV. Nihil vero repugnat, mundos alios partim similes, partim dissimiles isti nostro esse: nam & possunt esse majores, & minores, & æquales, & easdem vel alio ordine sitas habere partes, aliave præditi esse figura.^m

XCV.

d) CICERO de N. D. l. I. c. 8. LVCRET. l. II. v. 1092. LAERT. l. X. f. 77. LVCIAN. Iove Tragæd. T. III. p. 411. seqq. qui false providentiam ridet.

e) PLUT. in Bruto T. V. p. m. 711.

f) CICERO de divin. l. II. c. 63. conf. GASSEND. phil. Epic. P. II. f. II. c. 6. p. 260.

ff) ORIG. contra Cels. l. I. § IV.

g) In Alexandro, alibique.

h) l. c.

i) CICERO l. c. l. I. c. 8.

k) PLUTARCH. plac. phil. l. II. c. 4. LVCRET. l. II. v. 1104. seqq. l. V. v. 252. 381.

l) IDEM l. II. v. 1144. l. I. v. 1102.

m) LAERT. l. X. f. 45. PLUT. plac. phil. l. I. c. 5. ubi Metrodori simile exponitur. conf. LVCRET. l. II. v. 1021. & qui historiam dogmatis erudite enarrat GASSENDVS philos. Epic. P. II. f. I. c. 2. p. 93. seqq.

XCV. Videtur autem quilibet illorum mundorum, ut omnis concretio, quæ in inani immenso fit, per proprios quosdam atomorum vortices vel convolutiones seorsim procreari, atque id quidem sive in intermundio locove inter duos mundos non multum diffitos, sive in loco multivacuo, sive denique in magno immistoque & puro inani.

XCVI. Terra quidem, ut supra dictum, cum cœlum aliaque sublimia sursum veluti avolarent, subsidit in mundi medium, ac ibi ut in imo loco remansit. Verum non, quemadmodum ipsa media est mundi pars, in quam omnia pondera cadunt, ita datur in ipsa medium, seu centrum, versum quod omnia pondera dirigantur. Ea enim parallelis motibus cadunt, non vero in angulum connituntur. "

XCVII. Errant itaque, qui dari antipodas statuunt. •

XCVIII. Terra itaque in orbem quidem circulumque conformata est, sed tamen quasi discus aut tympanum non vero ut globus vel sphaera: non cadit vero, quia infidet aëri, tanquam ipsi congenæa. ^p

XCIX. Neque terra animata est, ac multo minus Dea reputanda, sed animata ideo parturit, quod varias atomos continet, variave semina rerum, unde animata formentur. ^q Oppositum hoc quoque Stoicis esse, terram ab anima mundi ita animatam, ut Dea sit, asserentibus, facile ex dictis *capite nono* intelligitur.

C. Terræ motus variis ex causis possunt contingere: vel a ventis aquisque in speluncis, vel a partibus quibusdam subito percussis, vel a spiritu per cavernosas terræ cavitates disperfo, vel in ignem verso, & fulminis instar acto, & sic porro. Et ab hoc postremo eructationes quoque ignium sunt. ^r

CI. Mare ex tot fluminum ingressu non augefcit, quia ad tantam molem comparata vix guttæ instar sunt, & sol multum ex eo humoris detrahit; primaria vero causa est, quod cum ipsa terra sit raro permeabilique corpore, & mari undique alluatur, debeant aquæ ut in mare ex terra pervolvi, ita ex mari in terram subtermanare, ut iterum emergant, ac fluant. ^s

CII. Aqua ex mari terram pervadens sic percolatur, ut corpuscula salis exuat, illisque deinceps denudatis redeat, illa enim hamatiora sunt, hæc læviora, sicque ista facile possunt irretiri & relinqui. ^t

CIII. Inundationis Nili causæ sunt vel reflantes per id tempus etesiæ, quæ mare attollunt ad Nili ostia, & arenas quoque ad illa provolvunt, vel excitatæ ab aquilone nubes, contrusæ & pluviam exprimentes. " Patet ex allatis, varias phænomenorum naturalium causas Epicurum allegare solitum, plerasque exigua verisimilitudine, quod a viro, rerum naturalium contemplationi toto dedito, non expectandum esse videtur. Quod licet ma-

Yyy yyy y 2

gnope-

n) LUCRETIVS l. I. v. 1051. seqq. patet ex hac thesi Epicureos a vera mechanicarum legum notitia parum fuisse instructos, id quod totum etiam systema & primarium ejus vinculum probat.

o) ib.

p) IDEM l. V. v. 538. seqq.

q) ibid. l. II. v. 652. seqq.

r) ibid. l. VI. v. 535. SENECA Qq. nat. l. VI. c. 20. LAERT. l. X. f. 105.

s) LUCRET. l. VI. v. 613. seqq.

t) ib. v. 635.

u) ib. v. 714.

gnopere negandum non sit, facileque concedendum BURNETIO: * *philosophari eum laxè, & per rationes fluctuantes, quæ non constringant animum, neque ad assensum impellant, nisi sua sponte in partes indolemque Epicuri propendeat*: excusationem tamen meretur Epicurus ob scopum, quem is sibi proposuerat. Qui cum is solus esset, ut superstitione a terrore & formidine sublimium orta, cognitio rerum causis definat tranquillitatem mentis turbare, & ab omni divinæ vis illapsu & directione eum præstare immunem, satis ei fuit, causam qualemcunque afferre, quæ licet verisimilitudine exigua gaudeat, sufficiat tamen, modo rationem adducat probabilem, & sensibus facientem satis. ^y Quam Epicuri hac in re mentem fuisse ipse in *epistola ad Pitheclum* prodit, ubi monet, *nihil impedire eorum, quæ in cælestibus videntur, si quis multiplicis modi memoriam habeat, & consequentes inde hypotheses & causas simul intueatur, neque respiciat ad ea, quæ minus apte sequuntur, & aliter atque aliter ad eundem modum deflectunt*. Id quod semel de sequentibus quoque monuisse sufficiat.

CIV. Rupium saxorumque moles præcipua ab initio fuit conformata.^z

CV. Plantæ hoc cum animalibus commune habent, quod nutriantur, accrescant, generentur; verum ista sponte naturæ, id est particularum interna translocatione, accretione & transpositione, non ductu animæ alicujus peragunt, ac proinde imitatione tantum quadam vivere & mori, ut animalia, dicuntur. ^a

CVI. Semel constituta ex atomorum congruarum conjunctione animalium natura, in ortu mundi, cum ex atomorum motione ac evolutione intestina aliquæ semper sedibus suis emotæ atque excurrentes in partes genitales undequaque confluerent, factaque sexuum distinctione post appétitionem mutuam, complexumque initum, in utero reciperentur: tum atomi aut ex ipsis molculæ femineæ, quæ ex singulis defluxere partibus, motione perseverante, ad similes confluxere, v. g. quæ ex capite, ad caput, sicque animalculum tandem formatum illi simile, ex quo femina decidere.^b

CVII. Ex hoc vero sequitur, ut partes animalium non fuerint ab usque initio eo, quo sunt modo, propter fines ususve illos conformatæ, quos habere deprehenduntur; verum quia contigit partes eo, quo sunt, modo, fieri, aut existere, ideo hosce usus potius, quam alios obtinuerunt, dederuntque illius notitiam. ^c Elegantissimum sapientiæ divinæ in mundi formatione demonstratæ argumentum ita subvertisse Epicurum, negari nequit; non vero id poterat aliter, ex quo insulsum ei dogma placuerat, nullam fuisse causam, quæ hæc prospiceret, quæque talia dirigeret. Quam hominis insaniam post GALENUM ^d merito castigavit, historiamque dogmatis docte enarravit GASSENDUS. ^e

CVIII.

* *Archæolog. philos. l. I. c. 13. p. 443. seq.*

^y *LAERT. l. X. f. 95. 96.* ^z *LUCRET. l. VI. v. 538.*

^a *PLUT. de plac. phil. l. V. c. 25.*

^b *Conf. GASSEND. ad LAERT. l. X. p. 679. Synt. phil. Epic. p. 350.*

^c *LUCRET. l. IV. v. 816. LACTANT. l. III.*

c. 17. de opific. c. 7.

^d *De usu partium l. I. c. 21.*

^e *l. c. P. II. f. I. c. 3. p. 184. seqq.*

CVIII. Anima corporea est, tenuissimum nempe aliquod, ut puta, ex tenuissimis particulis contextum corpus. Qui enim incorpoream dicunt, ineptiunt; si enim hujusmodi foret, neque agere neque pati posset, sed esset merum inane, quod motum tantum liberrimum corporibus transeuntibus permittere posset. *f*

CIX. Confundendum tamen hoc corpus tenuissimum cum corpore crasso non est, cum quo anima consensione motionum conspirat.

CX. Est vero contextum hoc corpus tenuissimum, ex subtilissimis corpusculis, quæ aliunde sunt, ut maximam partem lævigatissima, ita & rotundissima, quippe alia ratione permeare non posset cohærereque intus cum corpore toto ejusque partibus. Hinc nec ponderis aliquid corpori decedit, decedente anima ex corpore. *g*

CXI. Etsi vero anima texturæ est subtilissimæ, constat tamen ex quatuor quibusdam commista naturis. Nempe coaluit temperataque est ex quodam igneo, ex quodam aëreo, ex quodam flatuoso, & ex quarto innominato, unde sentiendi vis illi insit. *b* Vim hanc sensiferam revera corpoream esse, licet reliquis naturis subtiliorem, supra, contra ea, quæ Grandis in contrarium adduxit, monuimus.

CXII. Quatuor illa, in quibus quartum innominatum seu sentiendi vis principatum inter partes tenet, adeo perfecte temperantur, ut inde una quædam eaque tenuissima cohæreat substantia, quæ cum in corpore continueatur, causa est illi omnium facultatum, passionum ac motuum, & vicissim illud continet atque regit, & salutis causa est: nec secerni a corpore sine illius dissolutione potest. *i*

CXIII. Sensum anima ita obtinet, ut tam ad habendum, quam ad utendum, corpore indigeat, quippe a quo interim continueatur, & quocum operari valeat. *k*

CXIV. Discedente itaque anima, corpus expers sensus manet, quem per se non habebat, sed ab anima tantum accipiebat per cohæsiorem mutuam atque consensionem. *l*

CXV. Hinc intelligitur, non animam solam, aut corpus solum per se sentire, sed utrumque potius conjunctim: quod vero res sensus capax sit, quæ ex principiis tamen insensibilibus genita est, oritur ex speciali magnitudine, figura, situ, ordine principiorum, unde qualitas sensus originem capit. *m*

CXVI. Quia diversa sensoria sunt, quinque, quibus anima res sibi objectas percipit ac sentit, ideo quinque sensus sunt, visus, auditus, olfactus, gustatus, & tactus. *n*

CXVII. Diversitas sensuum ex eo oritur, quod partim colorum, visi-

Yyy yyy y 3

bili-

f) LAERT. l. X. f. 63. LVCRET. l. II. v. 129. 162. seqq.

g) Citati.

h) LVCRET. l. III. v. 233. PLUT. de plac. phil. l. IV. 3. & adv. Coloten.

i) LVCRET. l. III. v. 290. 324.

k) LAERT. l. X. f. 64.

l) *ibid.* f. 65.

m) LVCRET. l. II. v. 285. seq.

n) *ibid.* v. 972. seq.

biliumque rerum species, itemque soni, odores, sapores & qualitates reliquæ texantur ex corpusculis, quæ magnitudine, situ, figura, ordine, motione differunt; partim ipsa sensoria visus & aliorum sensuum contexturæ sint intercipientes ea spatiosa, seu eos porulos meatulosque, qui cum & ipsi varie differant, & variis corpusculorum qualitatibus commensurentur, diversitas illa inde oritur, nec potest videri, quod audiri potest, &c. ^o

CXVIII. Inde etiam fit, ut non animalia tantum, sed homines etiam non iisdem sensibilibus rebus afficiantur, quia diversæ in eis contexturæ sunt, quibus diversæ corpusculorum qualitatium impressiones respondent. ^p

CXIX. Visus ratio in eo sita est, quod aliquid extrinsecus ex objectis ad nos seu in oculum allabatur. Fiunt enim ex corporibus extimis effluxiones quædam avolantium continenter atomorum, in quibus idem ordo, qui in solidis, servatur, quæ imagines rerum superant tenuitate, quicquid est rerum conspicabilem. Hæc idola vel simulacra & effigies sunt, quas videmus, ac ex atomorum natura, subtilitate, celeritate intelligi facile possunt. Hæc simulacra nobis servata congrua magnitudine intercedente aëre imprimuntur. ^q

CXX. Par ratio auditus est, cujus organum auris est, in qua auditio peragitur affluxu translato ex eo usque quod loquitur, aut resonat, aut strepitum edit, aut quomodocunque ad sensum auditus excitandum est comparatum. Hic sensus appellatur sonus. Effluxus enim ille in frustula innumera similis figuræ imminuitur, guttularum instar, quæ mutua cohærentia servata cum auri illabuntur, talem sensationem edunt, qualis ab eo, qui sonum emisit, apparata est. ^r

CXXI. Pariter in odore, a re odora usque deferuntur moleculæ, seu corpuscula ea ratione commensurata ipsi olfactus sensorio, sive naribus, ut moveant & afficiant ipsum. ^s

CXXII. De gustatu idem dicendum; quo pro varia corpusculorum dispositione palati poros subeunte, seu plexa foramina linguae penetrante varius sapor existit, dulcis ex leniter se accommodantibus & rotundis; acerbis ex magna figura; asper ex multangulis minimeque orbicularibus; amarus acutis, conicis, incurvis, & sic porro. Quia etiam internæ illæ texturæ in hominibus differunt, ideo quoque sapores hominibus sæpe diversi sunt. ^t

CXXIII. In tactu res sentitur, cum applicatur exterius seseque insinuat: vel cum res, quæ interior est, egeritur foras, ac fit interdum cum voluptate, interdum cum molestia: vel cum alio modo res intra ipsum corpus eos motus subit. ^u Non abire recentiores naturæ interpretes ab hac sensationum γενέσεως quoad fundamenta rei, notum est, licet modum rectius

o) LVCRET. l. II. v. 422. seqq. PLVT. adv. Colot. T. III. p. m. 410.

p) PLVT. l. c. SEXT. EMP. Pyrrh. hypotyp. l. I. c. 14. f. 94.

q) LAERT. l. X. f. 49. LVCRET. l. IV. v. 245.

v) LAERT. l. X. f. 52. GASSEND. ad h. l. PLVT. de plac. phil. l. IV. c. 19.

s) IDEM f. 53. LVCRET. l. IV. v. 677. seqq.

t) IDEM l. IV. v. 645.

u) ibid. l. II. v. 434.

rectius & enucleatius tradant: * unde cum Epicuro & Laërtio merentur conferri.

CXXIV. Rationis five cogitationis proprium est, feriente etiam sensu cogitare, quidpiamve apprehendere, intelligere, versare, meditari, discurrere, deliberare. y

CXXV. Constat vero ejus partis textura ex corpusculis omnium subtilissimis, lævigatissimis, rotundissimisque, quibus nihil potest esse tenuius mobiliusque, unde momento quoque cogitationes perficit mens: quæ innominata pars est animæ. z

CXXVI. Distingui itaque potest inter animam & animum five mentem, subtilissimam ejus partem; ita tamen, in qua corporis parte hæret animus, cohæret animæ, ejusque portioni eadem in parte coëxistenti, ut conjunctus ei individue sit, unamque naturam cum ea conficiat: suam tamen naturam semper tuetur ac retinet, ut ejus proprium sit cogitare, animi vero affectus subire, utcunque propter cohæSIONem anima cogitare, & affici animus videatur. Ita emendabat Epicurus, quæ post Pythagoram, Platonem, aliosque qui ex anima mundi mentem hominis decerptam putabant, Stoici de discrimine inter mentem & animam dixere. Derisa enim & rejecta mundi anima, cum principium mere spirituale admitteret nullum, & tamen inter sensum & rationem esset discrimen, in particularum tenuitate & mobilitate totum illud, quod differrent, ponebat, id quod prolixè exsequitur LVCRETIVS. a

CXXVII. Animi rationalisve partis sedes assignari alia non potest, quam media regio pectoris. Id enim produnt quos in pectore persentiscimus, metus lætitiæque affectus, & quoscunque alios pendere a cogitante animo experimur. b

CXXVIII. Animus non alia ratione cogitat, quam oculi vident, nempe per simulacra. Præter ea enim quæ incurrentia in oculum ipsum ad visionem movent, vagari oportet per aërem innumera alia longe tenuiora, eaque seu derepta e corporibus, seu in ipso aëre formata, quæ per ipsum corpus penetrantia, & accommodata animi texturæ, ubi ad illum pertigerint, ipsum ad cogitandum moveant. c Mirabilem hanc de natura idearum hypothesin variis solutionibus problematum, quæ circa eam moveri poterant, ornat LVCRETIVS. d Esse vero eam a Democrito, ex supra dictis notum est.

CXXIX. Duo affectus præcipui sunt, voluptas, familiaris & accommodata animo, & dolor five molestia, aliena hominis animo & incommoda; par est utrumque excitari non modo in ipso pectore, sed in partibus etiam

x) Conf. WILLISIVS *de anima brutorum*, in compendio, I. IAC. SCHEVCHZERVS *Phys. P. I. c. 11. p. 80. seqq.*

y) LVCRET. I. III. v. 94. 104.

z) *ibid.* v. 180. 187.

a) *Lib. III. v. 422. seqq.*

b) *ib.* v. 400.

c) PLVT. *de placit. l. IV. c. 8.* CICERO *de fin. l. I. c. 6.*

d) *Lib. IV. v. 728.* Democriteum hoc esse, ex supra dictis liquet.

etiam aliis, in quibus dum a statu naturali dimoventur, excitatur dolor, cum in eundem statum restituuntur, voluptas. ^e

CXXX. Si possent quidem partes omnes in naturali statu manere, tunc aut nullus esset affectus, aut si esset aliquis, is dicendus esset voluptas, propter placidum & tranquillum statum: at quia vel propter continuam principiorum motionem in animalis corpore, vel propter motionem, quæ est in rebus circumstantibus, quædam admoventur, quæ immutent, subvertant, fecernant, efficitur dolor, ac simul, quod alienus sit, averfatio seu fuga, quæ mali nomine venit. Subinde autem insequitur cupiditas exemptionis a dolore, atque adeo rei, a qua abigatur, quæque idcirco boni nomen obtineat, ac tum, cum dolor eximitur, & fit in naturalem statum reductio, ipsa excitatur concomitaturque voluptas, quæ non esset futura, nisi species quædam doloris antecederet. ^f

CXXXI. Sunt ergo quatuor generales animi affectus, dolor & voluptas, ut extremi, fuga & cupiditas ut interjecti. Ceteri istorum sunt species, ac opinione intercedente fiunt, ^g & possunt potissimum ad cupiditatem fugamque referri. Fundamenta hæc assertionum ternio offert totius philosophiæ moralis Epicuri, ad hanc enim mentis voluptatem & indolentiam cuncta reduxit.

CXXXII. Quia voluptas in boni fruitione est, dolor in perpeffione mali, ideo illa quidem cum quadam animi effusione ac relaxatione fit, iste non sine contractione demissioneque illius, ideoque anima sese dilatat, ut bonum admittat in se, comprimit, ne admittat malum. ^b

CXXXIII. Variant vero in animalibus, etiam in hominibus affectus, & ad eos proclivitas, prout vel ex igneo, vel ex flatuoso vel ex aëreo principio participantiorum habent animam. ^c

CXXXIV. Facultas loco motiva existit ex eo, quod simulacra animi percellunt & movent, animi imaginatio voluntatem excitat feritque ea parte, qua ipsi junctus est: ista vero pars totam pulsat animam toto corpore diffitam, sicque tota hominis moles sensim protruditur ac movetur. ^k

CXXXV. Creatur somnus, cum animæ partes per totam corporis concretionem diffusæ aut cohibentur, aut distrahuntur, aut nonnulla etiam corpora, five ab aëre, five a cibo in dispersas incidunt, quæ partim ipsas a corpore abigunt, partim intro contrudunt; ^l quo corpus fulcro suo destitutum languescit, & non amplius est sensus, quia anima intus est oppressa, & quasi sepulta. ^m

CXXXVI. Infomnia ideo contingunt, quia vagantur ubique continuo innumerabilium rerum simulacra, quæ in corpus penetrare, animumque ad cogitandum res, quorum sunt simulacra, excitare queunt. Id vero

cum

e) LAERT. I. X. f. 34. 139.

f) *ib.* GASSEND. *ad h. l. p.* 138. LVCRET. I. IV. v. 856. *seqq.*

g) Hinc affectus vel naturales vel opinione orti; illi necessarii, hi minime, LAERT. I. X. f. 127.

h) Conf. GASSEND. I. c. p. 530.

i) LVCRET. I. III. v. 289. *seqq.* pathologiam hanc Epicuream nervose repetiit CHRIST. THOMASIVS in *praxi ethices* c. II. §. 21. p. 51. *seq.* ed. Germ.

k) LVCRET. I. IV. v. 879. *seqq.*

l) *ibid.* v. 914.

m) *ibid.* v. 758. *seqq.* 959. *seq.*

cum etiam per somnum fiat, inde dormiendo non minus, quam vigilando, videre ea putamus: & quia eorum, quæ interdium cogitamus, ob factam recens impressionem in animo patentes viæ relictæ sunt, eaque ipsa simulacra in somno quoque animum subeunt, ideo somniamus maxime, quorum usu & studio interdium maxime detinemur.

CXXXVII. Mors nihil est aliud, quam privatio sensus propter excessum animæ. ⁿ

CXXXVIII. Corpore exsoluto anima ipsa dissipatur, neque habet amplius easdem facultates, neque movetur amplius, neque obtinet adeo sensum; quia iisdem motibus amplius non utitur, nec amplius eodem in composito inest. Fit vero ista dissipatio non in nihilum, sed in principia corpusculave, ex quibus ejus textura est. ^o

CXXXIX. Itaque sicut anima ante generationem non fuit, ita neque post mortem erit, nec mali quid vel ægri sentiet, cum non amplius erit sensus. ^p

CXL. Fit ex eo, ut reputare liceat, vanos esse inferorum metus, quæque de inferis traduntur fabulæ sunt, & si usquam sunt, in vita hac sunt propter hominum depravatos mores. ^q

CXLI. Sublimium res ideo cognoscendæ sunt, ut status mentis imperturbatus ac persuasio non vacillans fervetur; adeoque cogitandum, pluribus modis id fieri, quod in rebus istis esse dicitur, nec uno modo se habere necessario. ^r Asylum hoc non ignorantiae tantum, sed & impietatis esse, quod supra jam tetigimus, recte dixeris. Non enim veras tantum rerum causas inquirendi studio privat, sed & omnem numinis metum tollit.

CXLII. Sidera substantiæ videntur esse igneæ ac præ ceteris ipse sol, cujus calor sensu clare probatur. Rationes modosque explicandi varios adhibet, ut v. g. sint disci vitrei, qui lucida corpuscula reflectunt, vel ut sint nubes illustratæ, vel quædam scaphidia parte sui cava continentia ignem, laternæ instar metallique igniti: vel ut candentes laminæ & quasi lapides. ^s

CXLIII. Fieri potest, ut sol nihil aliud sit, quam glebulentum quoddam spissamentum, quod pumicis spongiæque instar, creberrimis poris meatibusque pervium splendorem per ipsos, ex igne intus contento, ejaculetur. ^t

CXLIV. Sidera vero nec animata sunt nec Dii. ^u In Stoicos hoc dictum.

CXLV. Sidera vel inerrantia sunt, quæ & situm & viam eandem ab ortu in occasum tenent, vel errantia, unde planetæ dicuntur, quæ neque inter se neque cum aliis eundem situm servant, & suos circuitus nunc magis ad boream, nunc magis ad austrum perficiunt, id quod factum necessitate ab initio astra in orbem movente. ^x

CXLVI.

ⁿ) LAERT. l. X. f. 65.

^o) *ibid.* ORIG. *philosophum.* c. XXII. p. 153. LVCRET. l. III. v. 507. Oppugnavit hoc dogma GASSEND. *Phil. Epic.* P. II. p. 29. CONF. BVDDEVS *thes. de atheismo* p. 558. *seqq.*

^p) LVCRET. l. III. v. 844.

^q) *ibid.* v. 991. *seq.*

^r) LAERT. l. X. f. 85.

^s) PLVT. *plac. phil.* l. II. c. 13. 20. STOBÆVS *eclog. phys.* p. 53. 55.

^t) PLVT. l. c. STOR. l. c. p. 56.

^u) LVCRET. v. 146. PLVT. *adv. Colot.* CIC. *de N. D.* l. I. c. 10. l. II. c. 17.

^x) LAERT. l. X. f. 113.

CXLVI. Magnitudo siderum considerari potest, vel secundum nos, vel secundum se. Et secundum nos (optice dicimus) ea tanta est, quanta apparet, sensus enim non fallitur; spectata vero secundum se (physice) potest ea esse aut paulo major, aut paulo minor, aut præcise quanta videtur.^y

CXLVII. Figura siderum nobis quidem orbicularis apparet, potest tamen esse globosa, & laminæ instar plana, atque adeo sidera possunt esse vel disci, vel cylindri, vel quasi conii, vel turbines, vel quasi clavi quidam infixi: hæc enim omnia quandam habent cum rebus apparentibus consonantiam.^z

CXLVIII. Siderum motus potest fieri, aut toto cœlo, cui vel unum, vel plura insint, circumducto, ut clavorum cœlo infixorum; aut cœlo tanquam vel fluido vel pervio meatibus stante, iis vero intra ipsum per se circumductis. Valde in rationibus hujus argumenti exponendis fluctuat Epicurus, & eo non multum certior LVCRETIVS,^a satis prodentes ab experientia legumque naturalium notitia fuisse se imparatissimos. Fatentur enim,^b pronuntiare velle simpliciter in his rebus aliquid, eos decere, qui magnificum & portentosum aliquid coram multitudine ostentare affectant.

CXLIX. Ortus & occasus solis, lunæ & reliquorum siderum contingere possunt, vel per apparitionem supra, & occultationem infra; aut per accensionem in regione orientis & extinctionem factam in regione occidentis; aut per renovatam quotidie productionem, certis ignibus confluentibus. Nihil enim est, ex rebus apparentibus, quod his repugnet.^c

CL. Sol quasi fons est in quem confluunt undique semina caloris, ut subinde ex ipso, quasi ex uno capite & calor & lux quoquoeversum redundet. Sed & aër a sole diffusa luce potest accendi, ut ex una scintilla segetis incendium.^d

CLI. Ad cetera astra quod spectat, & lunam ipsam maxime, potest fieri, ut, quam præferunt lucem, a se ipsis habeant, fieri etiam potest, ut a sole mutuentur: nihil enim apparentium utrivis obstat opinioni.^e

CLII. Siderum eclipses pluribus modis possunt contingere: Vel quod corpus aliquod opacum se illis objiciat, ac eorum lumine terram secludat; vel quod per loca igni infesta transeant, extinctionemque lucis patiantur, quousque, ubi illa præterierint, ipsam recreent, recuperentque.^f

CLIII. Possunt quidem sidera tempestates præsignificare, sed non, tanquam causæ, eas efficere, ut hirundines ver non faciunt, sed indicant.^g

CLIV. Cometæ gigni possunt, vel quod certis temporibus ignis in sublimibus locis succendatur, & ad tempus aliquod nutriatur, vel quod per varias vices cœlum motionem quandam propriam, qua parte nobis imminet, subeat, adeo ut astra hujusmodi manifestari compellantur.^h

CLV.

y) *ib. f. 91. GASSEND. ad b. l. p. 726.*

z) *PLUT. l. c. l. II, c. 22.*

a) *Lib. V. v. 510. seqq.* b) *LAERT. l. X. f. 114.*

c) *ib. f. 92. LVCRET. l. V. v. 659. seduxit ad inania hæc somnia Epicurum figura terræ, quam in disci foripam planam putavit.*

d) *LVCRET. l. V. v. 592. seqq.*

e) *LAERT. f. 94.*

f) *ib. f. 96. LVCRET. l. V. v. 759.*

g) *LAERT. f. 98.*

h) *ibid. f. III.*

CLV. Nubes generari possunt quapiam quasi cumulatione aëris compellentibus ipsum ventis, adeo, ut nubes nihil sit, nisi aëris increffamentum. Deinde atomorum invicem cohærentium implexione, quæ in parvas primum nubium moleculas, mox in majores & tum in maximas moles congregantur. Possunt tamen nubes etiam gigni collectione effluxionum, exhalationumve e terra & aqua eductarum fursumque evectarum: immo multis etiam aliis modis. ⁱ

CLVI. Ventus potest gigni dum vel atomi idoneis locis profiliunt ac vehementiore effusione per aërem transvolant, vel aër aut halitus e terra, & aquis exspiratis aut sole superne incumbente impellitur & agitur. ^k

CLVII. Fulmina videntur fieri ex multiplici flatuum, corpusculis igneis turgentium intra nubium moles conglomeratione, & evolutione accensioneque valida & effractione nubis ab igne in vorticem acto & in loca inferiora valide exploso. ^l

CLVIII. Pluvia potest ex nubibus fieri, aut dum rariores existentes urgente seu vento seu incubitu proprio comprimuntur, & in guttas coalescunt, aut dum existentes densiores vi caloris aut venti rarefcunt, ac liquefactæ decidunt stillatim: siquidem semina aquæ continentur in nubibus. ^m

CLIX. Grando generatur, aut cum validior est congelatio præ constitutione venti frigidi, quæ urgeat nubium stillicidia: aut cum gelata moles in partes dehiscit, & moderata liquefactione stillæ aquosæ rimis insinuatæ tum molis interruptionem, tum compressionem partium, & totius compaginis diffractionem ad hoc efficiunt, ut partes per se singulæ compactæ subsistant, fragminumque acervum constituent, rotunditatem vero ex rescissis undique angulis præ casus prolixitate nanciscantur. ⁿ

CLX. Creatur iris aut quod aër humescens adverso solis splendore refulgeat, aut quod ea sit specialis natura tum lucis, tum aëris, ut hujusmodi colorum species exprimat, five omnes, five unicam, a qua deinceps resplendescente partes confines aëris talem colorationem subeant. ^o

CLXI. Pestilentia tum præsertim creatur, cum terra intempestivis pluviis ardoribusque putrorem est nacta, isque halitus ex ea confurgit, qui inficit aërem & in homines & animalia grassatur. ^p

§. XII. Referebant eo, quo vivebat Epicurus tempore plerique philosophi ad physiologiam doctrinam de Deo, quem inter causas recte numerabant, & de eo, prout systemata sua patiebantur, magis vel minus recte differebant. Aliter Epicurus, in hoc quoque palmario philosophiæ argumento a reliquis divortium facturus. Is cum semel constituisset, præter corpora & inane esse nihil, ^q de Deo aliam non sibi fingere notionem poterat,

*Theologia
Epicuri.*

ZZZ ZZZ Z 2

rat,

ⁱ⁾ *ibid.* f. 99. LVCRET. l. VI. v. 450. seqq.

^{k)} LAERT. l. X. f. 100. & hoc a Democrito acceptum Epicuro, vid. SENECA *Qq.* nat. l. V. c. 2.

^{l)} LAERT. f. 100. LVCRET. l. VI. v. 218.

^{m)} LAERT. f. 99. LVCRET. l. c. v. 498.

ⁿ⁾ *ib.* f. 106. PLUT. l. c. l. II. c. 4.

^{o)} *ibid.* f. 109.

^{p)} LVCRET. l. VI. v. 1091.

^{q)} Causam cur Deum, præter materiam, esse negaverit Epicurus, hariolari hanc licet: Rejeciebat is principia invisibilia, quorum nobis fidem sensus non faciunt, eaque pro nugis venditabat, ut ex
episto-

rat, quam quæ corpoream quandam etsi ipsa quarta illa animæ natura longe superiorem & subtiliorem conditionem involveret. Quam naturam divinam etsi cogitare & velle posse asserendum erat, cum id faceret animus, non tamen id sine cura & labore fieri a natura corporea par erat. Ast conditionem eam demum vere beatam reputabat, quæ omni cura & labore vacua, in summa indolentia & tranquillitate viveret, hincque concludebat, duplici principio, physico nempe & morali, nixus, numen a rerum natura vel ordinanda & ornanda, vel conservanda gubernandaque prorsus eximendum esse. Ita vero & ab omni metu superiorum, quo animi beatitatem & quietem turbari putabat, homines liberari posse credebat, id quod in antecedentibus jam tetigimus. Ejecta itaque theologia ex physiologiæ suæ systemate, causam materialem & efficientem una sede collocabat, nempe in atomis. Ne vero de Diis filuisse plane videretur, quod & anticipata, quam hominibus inesse negare nequibat, notio videbatur interdiceret, & religionis ratio habenda poscebat, mentem suam de Diis ita explicuit, ut haud paucis dicis tantum gratia eam prodidisse, interque Numinis hostes numerandus videretur, aliis mitius de eo sentientibus. Nos ipsum de hoc argumento differentem audiemus:

I. Non videtur in controversiam vertendum, esse in universo naturam divinam, quod Deorum notionem in animis imprefferit ipsa natura.

II. Quæ est enim omnino gens, aut quodnam genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem aliquam Deorum? Quamobrem cum non instituto aliquo, aut more, aut lege sit opinio constituta, maneatque ad unum omnium firma consensus, intelligi necesse est, esse Deos; quoniam infitas eorum, vel potius, innatas cognitiones habemus: de quo autem omnium natura consentit, id verum esse, necesse est. Esse itaque Deos confitendum est. Descripsimus palmarium Epicuri pro divinæ naturæ existentia argumentum luculentis CICERONIS verbis, ut inde vis ejus intelligi queat. Nostris enim temporibus de ejus auctoritate valde disputatum est, magnis viris illud duplici ex ratione rejicientibus, nempe quod
nec

epistola ad Pythoclem & *ratis sententiis* patet, imprimis vero ita Stoicos confodiebat. Cum itaque sensus judices constituisset, cuncta ad naturas corporeas reduci necessarium erat. Huic quidem opposebat incorporeum, sed quod nihil substantiæ esset, sed inane. Ex quibus sequebatur, Deum inter causas rerum naturalium efficientes numerandum non esse: immo & inde diis natura corporea adscribenda, sed talis, quæ iis competeret, de qua in sequentibus.

r) Adeo pervulgatum hoc est, ut Epicureus & atheus eodem infamiæ sensu dicantur vid. LUCIAN. in *Pseudomant.* T. I. p. m. 561. 569. conf. CICERO de *N. D.* l. I. c. 30. alique nominati a GASSENDO de *vita Epic.* l. IV. c. 1. p. m. 107. Patres imprimis ecclesiæ vehementer eo nomine illum culpant, quorum loca vid. apud BALTVM *jugement des SS. Peres sur la morale des payens* c. 6.

p. 38. seqq. & REIMMANNVM *Hist. atheismi* c. XXIX. §. 2. p. 196. Hos secuti recentiores pluri mi, interque eos maxime SAMUEL PARCKERS de *Deo disp.* I. §. 16. p. 40. *disp.* III. §. 3. p. 226. BVDDEVS *thes. de ath.* c. I. §. 19. p. 66. *Hist. Eccl.* V. T. T. II. p. 1081. CLERIC. *Hist. eccl.* N. T. *Proh. sect.* II. c. 5. MOSHEM, ad CVDWORTH. *Syst. int.* c. II. §. 2. p. 71. alique nominati HEVMANNO *act. philos.* vol. II. p. 650. & REIMMANNO l. c.

s) Ita præcipue GASSENDVS l. c. l. IV. c. 1. seqq. IAC. RONDELLVS in *vita Epic.* cel. STOLLIVS *diff. an Epic. providentiam Dei negaverit.* 10. CONR. SCHWARZ. *judic. de recondita Epicuri theologia* conf. REIMMANN. l. c.

t) De *N. D.* l. I. c. 17.

u) LOCK. de *intellectu human.* l. I. c. 3. BAYLE *contin. des pensées sur les Com.* c. 113. T. IV. *Rep.* c. 11. 12. *Dict.* T. III. art. *Lery* not. H. p. 94.

nec sequi putant, omnes homines credunt DEVM, ergo Deus est; & certum esse contendunt, esse nationes plane atheas. Quam quidem controversiam a nostro scopo alienam hic non tangimus, monemus tamen, Epicurum utrique difficultati satis occurrisse; nam consensum hunc humani generis ex anticipata notione, id est, ea idea de Deo, quam omnes homines antecederent ad institutum, mores, legem, religionisque præcepta habent, derivavit, cumque naturali inclinatione tot a se modis alias dissentientes homines in hac notione consentiant, inde conclusit, innatam cognitionem hanc esse, non quidem actu, naturali tamen propensione mentibus impressa, qua ratione argumentum satis firmum esse, nemo negaverit, præjudicio non imbutus.^w Deinde recte ad experientiam provocat, testantem non esse gentem, quæ non habeat sine doctrina aliquam anticipationem de Deo. Hoc enim præcipue considerandum esse in hac controversia, non satis attenderunt viri doctissimi, qui totas gentes atheas dari, veterum & recentiorum etiam testimoniis evincere conati sunt. Vt enim de sublesta plerorumque, qui adducuntur, testium, qui vel non potuere, vel noluerunt veritatem dicere, & levi brachio in examinandis totarum gentium religionibus versati sunt, fide fileamus, hoc imprimis argumentum evertit, non esse quæstionem vel de vita ab omni cultu Deorum aliena, quo sensu plerique veterum, in testimonium adducti gentes etiam immeritas, atheas dixere, vel de doctrina & religione Dei cultum profitente, utrumque enim largiri hætenus possumus, sed, quod recte Cicero habet, de anticipata ante doctrinam omnem notione Dei, quæ mentibus impressa est, quam plane iis gentibus non inesse, nemo hætenus dedit probatum.^x

III. Videri quidem possunt homines, cum cœli rationes & varia annorum tempora verti redireque certo ordine cernerent, neque id possent, quibus id causis efficeretur, cognoscere, id sibi perfugium habuisse, ut Diis omnia tribuerent, facerentque eorum nutu omnia flecti, ac simul in cœlo ipsos collocarent, quod revolvi in cœlo solem, lunam, ac stellas conspicerent: at quomodo ista Diis attribuissent, nisi prius, esse Deos, cognovissent. Ita anticipatam Dei notionem ex Epicuri mente demonstrat LUCRETIVS,^y qui vero recte intelligendus est. Non enim ita concludit poëta: quia homines ex ordineque motuque cœli atque siderum concluderunt, esse Deos, ideo notio ejus vera est: hoc enim idem esset, ac dicere, esse præjudicium id hominum, quos hunc in modum falso de sublimibus rebus fortuito atomorum motu & natura ita congestis motisque credere, ipse statuebat. Sed supponit Lucretius verissimum Epicuri canonem, de nulla re cogitari, vel eam affirmari negarique posse, sine anticipata aliqua

notio-

Z z z z z z 3

^w) Videndi quos laudat FABRIC. *Syll. script. de V. R. C. c. VIII. p. 310. add. BVDDEVS theol. mor. P. I. c. 2. §. 5. & celeberrimi FEURLINI luculenta diss. de modo probandi Deum ex consensu gentium.*

^x) Conf. CICERO *Tusc. Qq. l. I. c. 13. de legib. l. I. c. 8.*

^y) *Lib. V. v. 1182. SEXT. EMPIR. adv. mathem. l. IX. f. 26.*

notione. Cum vero homines motui siderum ordinato Deos præfecerint, necesse esse, ait, ut habuerint prius, quam ita rationes subducerent, talem de Diis anticipatam notionem, eaque idea ipsis fuerit connata. Idem de omni apud gentes omnes cultu divino valet, ad quem non fuissent delati, nisi prius naturali dispositione & inclinatione permoti credidissent, esse divinam in universo naturam. Quod an satis recte concludat, ^z alibi disceptandum est.

IV. Forſan habuere hanc homines notitiam ex ſomniorum viſis. Potuere certe, magnis quibusdam & humana forma incurrentibus per ſomnium imaginibus, exiſtimare, eſſe revera aliquos hujusmodi humana forma Deos; & cum vigilando meminiffent, eas ſibi apparuiſſe, cogitare, oportere extare alicubi ejusmodi naturas, quæ & ſenſus capaces eſſent, quod membra movere, vocesque emittere cernebant; & immortales eſſent, propter magnitudinem, & conſtantiam earum imaginum; & beatæ forent, quod neque mortem timerent, neque ullum ex iis, quæ efficerent, caperent laborem. Ita Epicuri de iſtius innatæ Deorum notitiæ origine mentem explicant LVCRETIVS ^a & SEXTVS EMPIRICVS, ^b ſatis miſerabili ratio- cinio utentis, ſed ad quod philoſophiæ ipſius principia eum deducebant. Cum enim non alium notionum in anima extantium modum agnoſceret, quam qui fit imprimendo ſimulacra ex rebus effluentia, vel in aëre vagantia, neceſſario ad has ineptias ei deveniendum erat, quæ tam miſere co- hærent. Non enim cogitavit, effluere ſimulacra a Diis non poſſe, cum non ſint ex atomis compoſiti, nec moleculis iſtis atomorum conſtent: nec recordatus eſt, quod alibi monuit, ^c vulgus decipi in opinione de Diis: ita enim & in inſomniis homines decipi poſſe ſequitur. Gravem hanc ob rem dicam Epicuro ſcripſit SAM. PARCKERVVS. ^d Ceterum & hoc argu- mentum Epicuro CICERO ^e tribuit, potuiſſe homines ratiocinando illa *ἰσονομία* vel æquabili tributione uti, qua efficitur, ſi mortalium tanta multi- tudo ſit, eſſe immortalium non minorem; & ſi quæ interimant, innume- rabilia ſint, etiam ea, quæ conſervent, infinita eſſe debere.

V. Communem hanc notitiam conſulentes intelligimus, eſſe Deos ſubſtantias æternas & beatas, nec ſine immortalitate & beatitate Dii concipi poſſunt.

VI. Quod vero æternum beatumque eſt, id nec habet negotii quicquam, nec exhibet alteri. ^f

*Providentia
divina an
Epicuro ne-
gata?*

VII. Hoc admiſſo ſequitur, nec mundi condendi nec regendi cura tan- gi Deos poſſe, nec eſſe ullum eorum laborem circa hunc mundum; hoc enim ſummæ qua fruuntur, beatitudini prorſus repugnat. Sequi hanc ne- gatæ divinæ providentiæ aſſertionem, ex conceptu de Deo Epicureo, & to- ta ratione ſyſtematis phyſiologici Epicurei manifeſtum eſt: in eo enim Deos

^z) Conf. laudati FABRIC. l. c. c. VII. p. 287. ſqq.

^a) ib. v. 1168. ſeqq.

^b) l. c. ſ. 25. conf. GASSENDVS ad LAERT. l. X. p. 42.

^c) Apud LAERT. l. X. ſ. 123.

^d) l. c. p. 41.

^e) l. c. c. 19.

^f) ibid.

Deos prorsus exulare, cunctaque ad atomorum motum & declinationem redire, manifestum supra fecimus. Vnde vehementer veteribus & recentioribus vapulat Epicurus, quod hoc hominibus eripuerit solatium, curare Deum res humanas. ^g Intercessere tamen pro Epicuro viri duo doctissimi & veteris doctrinae apprime gnari, IACOBVS RONDELLVS ^b & GOTTL. STOLLIVS, ⁱ quorum uterque, diversis licet argumentis usus contendit, non negatam fuisse ab Epicuro divinam providentiam omnem. Et eruditus quidem vitae Epicurae auctor, ita pro Epicuro dicit, ut contendat, removisse quidem Gargettium senem a mundi ornatu, motu siderum, tempestatum vicibus, reliquisque rebus sublimibus concursum divinae providentiae, cum tantas acceperint vires, ut constare sua virtute queant: non vero sustulisse divinae pronae influxum in res hominum, LUCRETIO ^k enim teste, statuisse, vim quandam abditam naturae, qua casus etiam maximi regantur. Recte his opponitur, non certum tantum esse, in meteoris motum, & conversionem, & defectum, ortumque & occasum, & his similia nullo ministerio fieri, neque ullius ordinatione, & imperio, qui omnem simul beatitudinem & immortalitatem habeat, Epicurum statuisse, cujus haec ipsius verba sunt; ^l sed & ex illo, quod mox addit: *beatitati non convenire negotia, & curas, & iras & gratias, sed ob infirmitatem, ac timorem & indigentiam proximorum ista fieri*, sequi, repugnare divinae naturae, ut curam hominum suspiciat, vel gratiae poenaeve ullum respectum foveat, id quod omnem necessario providentiam tollit. Hoc nec ipse negavit Epicurus, nec veteres unanimi aliter testantur ore, pulchreque vidit Epicuri patronus GASSENDVS, ^m qui impietatem hominis profligavit. Nec vis abditae Lucretii divina providentia est, sed opinio vulgi ab eo exponitur, quod, cum illustres ruinas & mirabiles in mundo casus & mutationes videt, nec in eorum causas penetrat, vim ejusmodi abditam arguit. Hanc vero vim abditam revera in schola Epicuri nihil aliud esse, quam perpetuum accessum, & decessum atomorum, mutationemque & alterationem molecularum ex iis compositarum, quibus res constant, alibi satis luculenter is prodidit, & supra quoque a nobis demonstratum est. Ali- ter, & subtilius rationes instruit cl. STOLLIVS: Is non monet modo, quod de Ionicis Parckerus contendit, non negasse Epicurum causam efficientem, sed supposuisse, & de causa tantum materiali, ut decet physicum, differuisse, sed ad STOBAEVM ⁿ quoque provocat, hanc Epicuro sententiam tribuentem: *Gratias agere concedet naturae beatae, quod necessaria inventu facilia effecerit, inventu vero difficilia non necessaria*. Beatam vero naturam Epicuro Deum esse. Disputare quoque Philumenarim, apud AMBROSIVM, ^o qui ex sectatoribus ejus fuit, voluptatem in homine Deo auctore

g) Conf. FABRIC. l. c. c. IV. p. 366. BAYLE l. c. not. G. p. 377.

h) loco supra laudato.

i) Diff. supra citata, & Histor. phil. mor. gentil. §. III. p. 195.

k) Lib. V. v. 1232.

l) Apud LAERT. l. X. f. 76.

m) Syntagn. phil. Epic. p. 130. seqq.

n) Serm. XXXIX. p. 137.

o) Epist. 82. T. III. opp. p. 240. edit. Froben.

auctore creatam esse; id vero sine consilio ordinato & statuto fieri non potuisse. Idem evincere contendit vir doctus, loco Epicuri apud LAERTIUM,^{p)} qui, (licet corruptus sit,^{q)} innuit, pœnas malos sequi, præmia a Deo bonos: in eadem porro illum epistola Deum fortunæ opponere; Auctorem porro *historiæ philosophiæ* GALENO tributæ, asserere, convenire in eo Epicuro cum Stoicis, quod molestiam nullam nec sentiat divina natura nec creet, sed bona quælibet communicet. Putat itaque eruditus Epicuri hyperaspistes, concessisse philosophum providentiam generalem, eam tamen in producenda tantum anima bruta, mundi rectrice manifestatam ponendo, sic animæ mundi, quam Stoici asseriebant rationali opposuisse, inde vero Stoicos occasionem sumfisse Epicurum negatæ omnis providentiæ divinæ accusandi. Nos hæc non sine eruditione & veritatis colore dicta esse concedimus, cum veritate vero concordare valde dubitamus. Nam Stobæi testimonium & incertum est, utrum Epicuro recte tribuatur nec ne, ipso viro docto dubitante:^{r)} & non liquet ex obscuro loco, quid in eo beata natura significet; & annon cœca illa & fortuita, quæ omnia finxit, dispositio atomorum intelligatur: certe an ab Epicuro dictum hoc sit, vel ab alio, nondum definitum est. Ionicorum vero exemplum ad Epicuri defensionem non quadrat; licet enim systemati Ionico, ut fecit, Anaxagoras, causam efficientem supremam præfigere, Epicureo non licet, in quo efficiens & materialis causa coincidunt,^{s)} quodque a naturæ beatæ conditione mundi productionem & conservationem removet, ut ex *prima ratarum* Epicuri *sententiarum* est manifestissimum. Patet etiam ex *epistola* ejus ad *Herodotum*, omnem omnino providentiam rerum in mundo gestarum, beatis Deorum naturis eum denegare, non vero tantum particularem. Philumenaris vero, qui Philomarus quoque in quibusdam codicibus dicitur, testimonium eo minus ponderis habet, quo magis nec ipsa ejus verba supersunt, nec satis constat, utrum vel Ambrosius recte ejus sententiam ceperit, vel Philumenaris magistri mentem affecutus fuerit, quam contrariam prorsus esse, vel ex eo constat, quod ipso Epicuro teste *non fatum vel providentia domina est omnium, sed quedam nos a fortuna habemus, quedam a nobis, ea autem Dominatu carent.* Id quod etiam manifestum facit, ea, quæ de pœnis ac præmiis dicuntur apud Laërtium καὶ ὁ δὲ θεῶν & ex mente vulgi disputari, ostendique, tolerabiliores esse has fabulas, quæ speciem excusationis tamen obtendant in honorem Deorum, quam necessitatem physicorum. Nec ad testimonium auctoris *historiæ philosophicæ* magnopere attendendum est, quod contrarium esse systemati Epicureo quilibet videt. Suspiciamurque, & Philuminarem illum, & auctorem *historiæ philosophicæ* ex eo genere fuisse, qui, ut omnes inter se sectas conciliarent, quadrata miscere rotundis non erubuerunt, & systema Epicuri fortuitum uno ire jugo cum Stoica mundi anima coëgerunt. Nec enim animam mundi,

nec

p) *Lib. X. f. 134.*q) Vid. viri docti *ad h. l.*r) *Hist. phil. mor. gent. §. III. p. 198.*

s) Et quidem necessario, quia atomis causa acti-

va inest, eaque cum passiva una sede moratur, uti supra demonstratum.

t) LAERT. l. X. f. 133.

nec brutam aliquam quæ naturæ insit, animam Epicurus agnovit, sed atomis & inani, sive fortuito corpusculorum in infinito vacuo motu omnia comprehendit, quæ in mundo geruntur, quod satis prodit, istos Pseudo-Epicureos, modo genuina eorum est sententia, Epicuri doctrinam adulterasse, quæ ratio veterum systemata corripiendi eo tempore, quo ista historia philosophica scripta est, valde invaluit.

VIII. Quod si nulla rerum hujus mundi cura Dii tanguntur; intelligitur inde etiam, a beata immortalique natura & iram & gratiam segregari, quibus remotis nullus a superis impendit metus. "

IX. Sed & hoc inde sequitur, vaticinia & divinationes nullas esse, sed vel imaginationis fallacia vel hominum edi fraude. *

X. Etsi vero influxum in res naturales habere Deos credi non potest, & ita a superstitione homines liberandi sunt: præstans tamen Deorum natura pietate coli debet, cum & æterna sit, & beatissima. Habet enim venerationem justam quicquid excellit, licet metus omnis ab ira atque vi Deorum pulsus sit. "

XI. De forma Deorum partim natura nos admonet, partim ratio docet. Nam a natura habemus omnes omnium gentium speciem nullam aliam, nisi humanam Deorum; & hoc ipsa ratio confirmat & declarat. Nam cum præstantissimam naturam, vel quia beata est, vel quia sempiterna convenire videatur, eandem esse pulcherrimam; quæ compositio membrorum, quæ conformatio lineamentorum, quæ figura, quæ species humana potest esse pulchrior?

XII. Quod si omnium animantium formam vincit hominum figura, Deus autem animans est; ea figura profecto est, quæ pulcherrima sit omnium. Quoniamque Deos beatissimos esse constat, beatus autem esse sine virtute nemo potest, nec virtus sine ratione constare, nec ratio usquam inesse, nisi in hominis figura, hominis esse specie Deos confitendum est.

XIII. Cum vero Deos esse hominis animantisque specie dicimus, tale ipsis propterea, quale vulgo est hominum animantiumque, corpus non tribuitur. Non enim est quidem Deus res plane incorporea, careat enim sensu necesse est, careat prudentia, careat voluptate, quæ omnia una cum Deorum notione comprehendimus: at non ideo tamen crassum corpus est, immo neque etiam quam potest subtilissimum ex atomis coagmentari: sed omnino est corpus sui generis, quod sane non sensu, sed mente cernatur, nec soliditate quadam, nec ad numerum, sed imaginibus, similitudine & transitione perceptis quodque comparatum ad ea, quæ vulgo occurrunt, appellanturque corpora, dici possit, esse non corpus, sed quasi corpus, non sanguinem, sed quasi sanguinem habere.

XIV.

u) CICERO l. c. c. 17.

x) Dictum hac de re §. præcedente.

y) CICERO l. c. GASSEND. vit. Epic. l. IV. c. 3. p. 112. seq. c. 4. p. 120. BAYLE l. c. not. G.

XIV. Neque est hoc quaecunque corpus coagmentatum ex atomis, quoniam sempiternum alioquin non foret, & ex ipso ortu consequeretur interitus, ex concretionem dissipatio, sicque non esset sempiternum. Adeoque peculiaris natura est, quæ & inconcreta est, & ob tenuitatem attingi plagamque accipere non potest. Describenda erat tota Epicureæ theologiæ summa, disertissimi TULLII² verbis, ut de mente Epicuri accuratius constaret. Patet vero ex his, quibus Lucretii philosophia concinit, ad hominis quidem formam speciemque Deos revocasse Epicurum, sed longe præstantiore figura & natura. Scilicet occupabat philosophum, cuncta sensuum regula metientem, notio animalis rationalis, qualis homo est: putabatque non cogitare naturam aliquam posse, nisi homini similis sit. Cum vero videret, beatam & immortalem Deorum naturam homini & originem ortumque, & finem atque interitum habenti non convenire, id quod rationale in homine est, abstrahendo, & ad maximam subtilitatem tenuitatemve extendendo, Diis adscripsit, sicque perfectionem hominis figuramque rationi convenientem, sed Deorum immortalis natura dignam commentus est. Quod annon contradictionem involvat latentem, hic non dispicimus; cum nobis sufficiat, Epicurum, semel occupatum præiudicio non dari res prorsus immateriales, ita rationes iniisse ut ostenderet, quo modo divina natura cum suo systemate constare posset. Cum itaque corpus esse Deos negaret, quale homines habent, & tamen præter corpus & inane nihil esse statueret, ad hanc notionem abstractam confugere habebat necesse, ut Deos sine compositione, sed solida natura cumque ratione & sensu atque voluptate vivere, & peculiarem quandam naturam corporis constituere assereret. Quod, ad absurdas voces & ideas nihili philosophum systematis ἀνομάτῃς confusione admittendas fuisse coactum, satis evidenter evincit. Quia vero in universo omnia ex atomis & inani constare asseruit, merito hic quaeritur, utrum Epicurus Deos ex atomis constare dixerit nec ne? Non audiendos quidem esse TERTULLIANVM^a & AUGUSTINVM,^b Diis Epicuri ex ejus mente ortum ex fortuito atomorum concursu adscribentes, ex adductis veterum testimoniis & definitione Deorum Epicurea, quam attulimus, constat. Recte enim LACTANTIUS^c urget, *sempiternam Deorum naturam non fore, si ex atomis composita esset, ex ipso enim ortu consecuturum fuisse interitum, ex concretionem dissipationem*. Verum difficilius est statuere, utrum non speciem quandam atomorum, id est corpusculorum longe tenuissimorum, sensu & ratione præditorum, adeoque indissolubilem & hinc immortalitatis & beatitudinis capacium eos esse putaverit? Licet enim ab omni veri specie aliena sit cl. IO. CONR. SCHWARZII^d sententia, atomos omnes, ex quibus constant omnia, ad divinam naturam pertinere, quæ scilicet totum systema Epicuri physiologicum evertit: videri tamen is posset, inter peculiaris atomorum genera, quæ infinita esse

²) l. c. c. 18. conf. LACT. de ira Dei c. 10.

^a) Adv. gent. c. 47.

^b) Epist. 56.

^d) Diff. supra laudata.

^c) l. c.

esse dicebat, hanc quoque divinam naturam retulisse, eo quod præter atomos & inane nihil esse putaret. Obstat tamen his, non tantum, quod ista distinctio ad res tantum naturales, non divinas, pertineat, sed imprimis quod atomi omni rationis & sensus qualitate in se privatae Epicuro dicantur; qua tamen Dii ejus gaudent; nec liberi ii essent, etsi in intermundiis constituti a convolutione & implicatione atomorum aliarum, qua ad constituendum mundum aliquem raperentur, si essent atomi. Accedit testimonium PLUTARCHI, ^e ex Epicuri mente referentis, *quatuor quædam habenda æterna, incorruptaque; nempe universum, cui nullus locus, in quem dilabi valeat, subsit; inane, quod nec tangi valeat, nec plagam ullam accipiat, materiem rerum (sive atomos) quæ nisi immutata subsisteret, ea, quæ dissolvuntur, in nihilum abirent; ac tandem naturam divinam, quæ & inconcreta sit, & ob tenuitatem attingi plagamque accipere non queat.* His enim verbis natura divina atomis diserte opponitur. Quod si vero instes, quærasque, quid tandem est divina natura ex mente Epicuri? Facile quidem respondebimus, esse quasi corpus, cum alias non esset sensus & voluptatis capax: si vero ultra quæras, quid istud quasi corpus sit, fatemur, non nobis tantum hæere aquam, sed credere quoque nos, ipsum Epicurum systematis absurditate & contradictoria ratione in angustias redactum, cum Deorum notionem plane evertere & negare vel non posset, vel non auderet, ad ejusmodi voces nihili tanquam ad ignorantiae asylum confugisse. ^f Id quod maximis sæpe accidisse ingeniis tot exemplis docet historia philosophica.

XV. Designare quidem non licet, quibus in locis Dii degant, cum ne noster quidem hic mundus digna eorum sedes sit: sed dicere tamen universe licet, qualem poëtæ Olympum describunt, tales esse, ubicunque sint, beatas Deorum sedes purissimas & tranquillissimas. ^g Scilicet in intermundiis Deos habitare necesse est, sive intervallis inter mundos. ^h Luculenta hoc imagine expressit IAC. THOMASIVS. ⁱ

XVI. Vita Deorum talis est, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius excogitari possit. Nihil enim agit Deus, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur, sua sapientia & virtute gaudet; habet exploratum, fore se semper cum in maximis tum in æternis voluptatibus. Hunc Deum rite beatum dixerimus, qui beatam vitam in animi securitate & in omni vacatione munerum ponimus. ^k

§. XIII. Brevis hic est theologiæ Epicuræ conspectus, quem ipsis vel Epicuri vel aliorum ex veteribus testimoniis verbisque delineavimus. Ex eo vero de atheismo Epicuri quæstio decidenda est, & dijudicanda tota ejus religio. De qua ut sepositis variis virorum, qui in hac arena defudarunt, eruditorum argumentis, de quibus in speciali atheismi historia dispiciendum

*Atheismus
Epicuri.*

Aaa aaa aa 2

est,

^e) De placit. phil. l. I. c. 6.

^f) Eleganter hoc CICERO l. c. vocat per du-
meta correpere.

^g) CICERO l. c.

^h) SENECA de benefic. l. IV. c. 19.

ⁱ) De exust. mundi Stoica diff. II. §. 24. p. 34.

^k) CICERO l. c. c. 19.

est, mentem aperiamus nostram. I. Certum ex adductis est, Epicurum non tantum Deos statuisse, sed & argumenta adduxisse, quibus hanc veritatem evinceret, sicque ex numero apertorum Numinis hostium eximendum esse, cum Deos a mundo distinxerit, immortalem iis, beatamque & rationalem vitam tribuerit, & pietate ac veneratione eos colendos esse statuerit, quæ non possunt in apertum cadere atheum. Quod vero asseruit, ^l Deos non esse tales, cujusmodi eos vulgus arbitratur, eumque non esse impium putavit, qui multitudinis Dei tollit, sed qui Diis opiniones multitudinis applicat, id laudandum magis quam vituperandum est, certe cum præstantissimis philosophis, solis forte Stoicis, quos his verbis pungit, exceptis habet commune. His se quidem magnis nisibus opponit SAMVEL PARCKERVS, ^m quo nemo vel doctius vel eloquentius in Epicurum, impietatem ejus accusando insurrexit, & contrarium probare contendit tum ex rationibus quibus eorum existentiam probavit, tum ex descriptionibus quibus eorum naturam delineavit. Urget enim, nihil magis habuisse cordi, quam ut solidiora quæque sapientum ratiocinia funditus everteret, nullaue argumenta nisi a populi præjudiciis desumpta, quæ ipse cum primis contempsit, afferret. Verum parcius hæc Epicuro objicienda erant. Etsi enim negari nequit, male egisse philosophum, quod a mundi condendi fabrica, & gubernandi providentia plane removerit Deum, & tum causis finibusque rerum, tum rebus ipsis mundanis Deum præesse negaverit, id quod nemo sanus probaverit, ipseque recte castigavit doctissimus GASSENDVS: ⁿ probe tamen considerandum est, non hoc ideo fecisse Epicurum, quod Deos negare vellet, sed quod eorum opera ad mundi systema vel efformandum vel conservandum opus se non habere crederet, sicque homines a metu & superstitione liberare se posse præsumeret. Id quod atheum directum nondum probat, licet virum graviter in Dei notionem veram impingentem prodat. Deinde & hoc expendendum, conceptum de divina natura, quem sibi formavit, Epicurum seduxisse, ut Deos rebus humanis vel mundo etiam huic operam interponere suam posse negaret; quod evincit quidem, errasse eum in natura divina describenda, non vero in existentia Dei determinanda. Nam non hoc quæritur, an theologia Epicuri periculosa sit, & ad impietatem portam aperiat, quod suo modo concedi omnino debet, sed an hæc asserta ideo professus fuerit, ut Deos tolleretur? id quod probari nunquam potest. Nec argumentum ab anticipata Dei notione desumptum vulgi præjudicium esse, licet id ineptis hypothesibus physicis deformaverit Epicurus, ex iis, quæ in antecedente §. hac de re diximus, liquet; multo magis, suppositis semel principiis physicis Epicuri, satis roboris habet. Si enim semel Epicuro hostis numinis concesserit, corporeas res omnes ex tactu, impulsuque in mente cognosci, nosque de iis certos esse, concedat etiam Deos necesse est, quia certam & anticipatam ejus notionem habent homines, omni præjudicio priorem, quæ non aliam potest habere originem, quam

l) LABET. l. X. f. 124.

m) l. c. sect. 16. p. 41.

n) H. cc.

quam quod eorum impressio naturalis in hominis animo facta sit, quæ eorum existentiam secundum physiologiam Epicuri supponit. Quam notionem etsi non accurate satis cum physiologia Epicuri cohærere ultro doctissimo præfuli largimur, nec, eum hujus anticipationis originem recte descripsisse, asserimus, quæstio tamen non de modo demonstrandi Deum est, sed in eo versatur, an Dei existentiam Epicurus negaverit nec ne? id quod ex argumento non satis valido adhibito nondum concludi potest; quæ concludendi ratio sæpius occasionem dedit viros non malos sed non satis in hoc argumento acutos inter Numinis hostes præter rem numerandi. Idem de altero eximii viri argumento, quod ab inepta divinæ naturæ descriptione defumit, & non sine verborum phaleris prosequitur, dicendum est. Non enim opus esse judicamus, ab absurditatibus, quas in ea invenit præstantissimus vir, liberare Epicurum, licet idem ei reponi queat, quod ejus cum ista scriberet, collegæ, doctissimo CVDWORTHŌ, eandem cantilenam repetenti regessit cel. MOSHEMIVS, ^p Epicurum non ita concludere, nihil est præter corpus & inane, ergo non est Deus, sed hoc tantum præceptum ad naturæ rationes explicandas adhibuisse, & videri non sine ratione Epicurum Deos mediam inter corpus & spatium naturam constituisse. Concedamus potius, absurde & indigne philosopho de Diis sensisse & docuisse. Num vero inde sequitur, eum vel Deos negasse, vel cum mundo confudisse? vel cultum tam perfectæ naturæ debitum negavisse? quod suspicacius quam par erat, inde concludit Præsul eruditissimus? Qua ratione si atheismus evincendus sit, timendum est, ne viri etiam boni sed judicii interdum obtusioris causa cadant, & nefando stigmatē notentur. Aliter incedunt cautiusque duumviri de orbe literato immortaliter meriti IO. FR. BVDDEVS & IO. LAVR. MOSHEMIVS, ^q qui totam hanc de Diis doctrinam dicis tantum gratia, & ut os incautis oblineret assumptam fuisse dicunt, & venerationem Deorum ab Epicuro assertam ob majestatem & perfectionem, cum Cicerone inter absurda connumerant, quæ hypocrisin magis tegant, quam pietatem prodant; cum nihil sibi in hoc mundo negotii cum Diis esse Epicurus voluerit. ^r De qua suspicione, quid dicamus, non habemus, nisi, nec sufficere solam suspensionem ad atheismi maculam inurendam rationibus in contrarium præsentibus, nec videri laudatam Epicuri integritatem tam impudentem hypocrisin admittere, non tamen impossibilem eam esse, cum tota philosophia Epicuri Deum nullum requirat. Abstinemus itaque ab hoc argumento, & Epicuri theologiam tantum judicamus talem, qualem nobis eam exposuit, secundum quam non videmus; qua ratione inter atheos apertos & directos queat reponi. II. Non diffitemur tamen tot erroribus de divina natura scatere systema Epicuri & theologicum & physiologicum, ut non tantum satis impium in Deum sit, sed & periculosissimam ad atheismum viam pandat. Nam ut multa brevitatis causa, paucis comple-

Aaa aaa aa 3

o) *Syst. intell. c. II. §. 7. p. 77.*p) *Ad b. l. n. 5.*q) *Locis supra cit.*r) *Conf. SENECA Benef. l. IV. c. 19.*

plectamur, 1. non videtur de uno supremo numine cogitasse, sed innumeras divinas substantias simplicissimis & incompofitis naturis corporeis constantes & in intermundiis tanquam culices ludentes asseruisse: quod licet ad populi tantum captum dictum esse putet cl. SCHWARZIVS^s ipsa tamen Deorum & sedes & natura, multitudinem Deorum re ipsa Epicuro placuisse, evincit. Ita vero qui tot divinas naturas asserit, summam sane negat & evertit. 2. Attributis quoque fere omnibus privavit Deos Epicurus; etsi enim immortalitatem eis tribuebat, rationem & voluptatem, primum tamen attributum enervatur naturæ quasi corporeæ assertione, quæ, qualiscunque demum sit, certe omnem spiritualitatem rejicit; secundum nullum usum habet, cum nec agant quicquam Dii, nec ratione ad mundum vel fabricandum vel gubernandum uti queant, tertium inane otium est, & magnam involvit Deorum imperfectionem, quos labore curisque defatigari putabat, si mundi curam voluptati sive beatitati suæ jungerent. Tacemus alias notiones Deo prorsus indignas. 3. Ipsum vero physiologiæ Epicuræ systema ut absurdum satis est, sine supposita Dei moventis existentia, ita nihil magis impietati favet. Quis enim vel Deum curabit, a quo nec conditus est, nec gratiam ullam vel pœnam expectat? vel ejusmodi majestatem venerabitur, cujus nullibi in hoc universo vestigia deprehendit, & non magis omnem de Deo sensum tandem ejurabit? Alia ipsi Gassendo doctè reprehensa, & imprimis negatos rerum fines tacemus. Plura non addimus, cum ipse Epicurus parce de Deo differuerit, & pleraque inimicorum ejus testimoniis vel conjecturis eruditorum nitantur, quas incertas esse nemo non videt.

Philosophia
moralis Epicuri
scriptores.

§. XIV. Præstantissimam & nobilissimam philosophiæ partem constituit Epicurus moralem, quæ scilicet ad vitæ finem, proxime facit; unde & physicam ei ita subjecit, ut quam in illa constituit, hominis voluptatem & tranquillitatem promoveret, de quo digna sunt, quæ legantur, verba ejus in *epistola ad Menæceum*.^s Dolemus vero præter epistolas Epicuri a LAERTIO servatas, & sententias ejus ratas, quæ partem philosophiæ moralis Epicuræ comprehendunt, reliqua, quæ huc faciunt scripta, intercidisse. Scripserat etiam ex veteribus Diogenes Tarsensis *epitomen dogmatum moralium*, ad quam provocat LAERTIVS^{ff} verum hanc quoque nobis temporis invidit injuria. Quæ vero ex veterum supersunt memoriis, pauca sunt, & cauta attentione, nec sine examine legenda, cum pleraque ab inimicis Epicuri sint profecta, qui ut faciem philosophiæ moralis Epicuræ turpem exhiberent, invidioso consequentiarum argumento doctrinas ejus morales corruperunt. Id quod & in Cicerone & in Plutarcho, aliquot scriptis in ethicam Epicuri insurgente^t potest deprehendi. " Mirandum itaque

^s) l. c.

^{ff}) LAERT. l. X. f. 132. conf. GASSEND. ad h. l. p. 1182. Synt. philos. Epic. P. III. p. 415. seqq.

^{ff}) Lib. X. f. 118. qui etiam electas ejus scholas aliquoties citat. conf. IONS. de Script. hist. phil. l. IV. p. 333. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 820.

^t) Libris duobus adversus Coloten Epicureum, quod non suaviter liceat vivere secundum Epicurum, & contra illud Epicuri: latenter esse vivendum.

^u) Conf. GASSENDVS vit. Epicuri l. III. c. 6. 7. p. 96. seqq.

itaque non est, diversissima quoque esse recentiorum de Epicuri philosophia morali judicia. Quidam enim adversariorum Epicuri testimoniis fidem incautius tribuentes, de Epicuro tanquam foedæ voluptatis magistro judicantes, ejus ethicam inter impietatis seminaria retulerunt; quo in stadio nemo magis impigre cucurrit, majorique vel ardore vel eloquentia moralem Epicuri philosophiam reprehendit, quam SAMUEL PARCKERVS, ^x quem in eo fuisse nimium candidus lector ex dicendis facili labore intelliget. Alii vero, cum innocentiora viderent Epicuri dogmata, eorum causam tueri non erubuerunt, quorum nomina post P. BAYLIVM ^y exhibet cel. HEVMANNVS. ^z Inter hos princeps iterum locus debetur PETRO GASSENDI, qui non veterum tantum loca fere omnia, quæ huc pertinent, diligenter congeffit, sed & ordini systematico restituit, nativamque ethicæ Epicureæ faciem detexit. Hunc secutus est auctor *philosophiæ moralis Epicuri*, quam cum annexis animadversionibus suis iterata vice edidit IACOBVS RONDELLVS, quemque L. B. DES COUVRES fuisse constat. ^a In hoc enim libro ea potissimum, quæ Diogenes Laërtius de hac philosophiæ Epicureæ parte nobis conservavit, commoda paraphrasi illustrantur, considerationes & exempla subjiciuntur, rationes sæpe meliores adjiciuntur. Nos cœptum decursuri stadium eodem, quo ingressi sumus, tramite pergemus, & Gassendum quidem optimum & accuratum sequemur ducem, sine partis tamen studio ad ipsa veterum testimonia & nexum systematis, quod Epicuro placuit, attendentes.

§. XV. Summa vero præceptorum ad mores pertinentium in hortis Epicuri hæc est: *Placita Epicuri ethica.*

I. Finis vitæ, tacito omnium consensu felicitas est, aberrant vero plurimi, vel veram felicitatem sibi non præstituentes, vel mediis, quibus oportet, non usi.

II. Philosophandum vero est de felicitate quamprimum, neque in crastinum differendum, quoniam hodie quoque beate vivere interest, & hoc mali habet stultitia, quod semper vivere incipit, destinatve incipere, & nunquam tamen interim vivit. ^b

III. Felicitas finis hominis est, sive extremum, ac summum bonorum, quod ipsa felicitas tale bonum sit, ad quod referre omnia oporteat, ipsum autem nusquam. ^c

IV. Felicitas bifariam dividitur; Vna suprema est, quæ in Deo est, intensiōis & remissionis incapax, altera subalterna & humana, in quam cadere adjectio & detractio voluptatum potest. ^d

V.

^x) l. c. p. 41. seqq.

^y) l. c. not. M. p. 320.

^z) *Act. philos.* vol. II. p. 645. seqq.

^a) *Morale d'Epicure avec des reflexions* Paris 1685. la Haye 1686. 12. conf. *Acta erud.* 1686. p. 483. seq.

^b) LAERT. l. X. f. 122. STOB. *Serm.* LXXVIII. p. 281. qui PLUTARCHVM quod non suav. viv. sec. Epic. excerpfit. Similia monuere Stoici, quorum

effata vide apud ANTONIN. l. II. c. 3. 4. SENEC. ep. 19. 68. 76. de vitæ brev. c. 9. EPICT. *enchir.* c. 29. Aliorum philosophorum loca affert GATAKERVVS ad l. c. Antonini.

^c) CICERO de fin. l. I. c. 10. ubi Epicuream doctrinam exponit, ad quem ob eam causam sæpius recurramus.

^d) LAERT. l. X. f. 127.

V. Prior concipitur, quasi quidam status, quo nullus possit melior, suavior, desideratior excogitari, in quo nihil sit mali quod timeas, nihil boni quod non habeas; nihil, quod agere libeat, & non liceat, qui denique constantior sit, quam amitti unquam possit. Hunc statum solis Diis competere, indoles & natura eorum evincit. Opposuit hoc sine dubio Epicurus Stoicis, qui ejusmodi felicitatem sapienti suo perfecto tribuebant, licet non negarent, non posse hominem ad eam adspirare. Quam meteorologiam relinquens Epicurus, Deo tribuit, quæ ei conveniunt, homini, quæ ab homine attingi possunt.

VI. Posterior felicitas est status ille, in quo, quantum licet, quam optime est, seu in quo bonorum necessariorum quamplurimum, malorum quam minimum adsit, atque adeo in quo traducere vitam suaviter, tranquille, permanenter detur.

VII. Potest itaque sapiens beatæ vitæ particeps esse, tametsi unius alteriusve boni usu sensuque e. g. oculorum, aurium &c. careat; quoniam & adhuc perseverabit in quam multis, licebit, bonis, & iis malis privabitur, si non corporis, saltem animi, quibus alioquin posset privari. Ratio hæc est, cur Epicurus sapientem, tametsi dire torquebitur, tamen felicem esse posse dixerit, id quod Stoici quoque asseriebant, sed alio longe sensu & felicitatis notione. Hi enim eo indolentiæ sapientem pervenire debere contendebant, ut nec sentiat dolorem, nec in felicitate eum ponere definat, quod quam absurdum sit, quilibet etiam non monitus intelligit. Aliter Epicurus, qui dolorem, qualis revera est, agnoscens, nec lachrymas nec questus sapientis dolentis improbavit, ad majorem tamen bonorum plurium & præstantiorum possessionem respiciens, tranquillitatem mentis ac indolentiam istis restitui & confirmari posse putavit. Cavillatio itaque CICERONIS^b est, sensum verborum Epicuri, ut solet pervertentis; *Phalaridis taurum & rosas pro eodem habere Epicurum, & sapientem proinde dum in illo tauro peruretur exclamaturum, quam suave est! quam hoc non curo! quam pro nihilo habeo.* Hæc enim Stoica sunt, SENECAE^c quoque ideo usurpata non Epicurea.

VIII. Sine dolore vivere, cum suave seu volupe sit, & suave quoque seu volupe, bonis frui, ipsisque recreari, constat inde, felicitatem non posse sine utraque hac, aut altera saltem suavitate voluptateque intelligi. Probe hoc observandum est, ob magnum notionis voluptatis abusum, quem Cyrenaicorum doctrina & luxuria Græcorum invexerant; quo factum ut turpitudinis significationem vox innocentissima connotaret. Epicurus itaque ad nativum ejus sensum respiciens, id quod hominem revera felicem facit malisque carentem bonisque affluentem, ad hanc voluptatem requirebat.

IX. Voluptas ex natura sua quid bonum, uti dolor oppositus, quodpiam est natura sua malum.

X.

e) *ibid.* f. 118. 119.f) *ibid.* f. 118.STOLLE *Hist. phil. mor. gent.* §. CXI. p. 187.g) *Conf. DES COUVRES l. c. p. 21. seqq.*h) *Tusc. Qq. l. II. c. 7.*i) *Ep. 66.*

X. Sane vero, cum illud sit bonum, quod juvat, quod placet, quodque adeo amabile est, & appetitum allicit; malum illud quod nocet, quod est ingratum, quodque idcirco sui odium & averfationem excitat; nihil est quod magis, quam dolor incommodet, displiceat, abhorreatur, refugiat; ut contra nihil est, quod magis, quam voluptas demulceat, magis delectet, magis diligatur expectaturve magis. Adeo proinde, ut voluptas non modo esse videatur bonum, sed ipsa quoque boni ratio, quatenus est id, cujus causa res aliqua bona est, seu expetitur; uti & dolor non modo malum, sed ipsa etiam mali ratio, quatenus est id, cujus causa res aliqua est mala, seu refugitur. Ita formalem voluptatis rationem considerasse Epicurum præter LAERTIUM^k ipse CICERO^l testis est; nec in eo peccasse, intelliget, qui ad naturam hominis moralem attendit, quæ nihil diligit appetitve, quod non statum animi quietum & tranquillum promovet, nihil averfatur & refugit, nisi quod tranquillitatem illam & voluptatem turbat, ex quo sequitur, voluptatem & dolorem extremum esse, quod hominis voluntas respicit.

XI. Tametsi interdum voluptatem refugiamus, non ipsa tamen est voluptas quam refugimus, sed quem forte habet adnexum dolorem: uti et, si dolorem aliquando prosequamur, non ipse est dolor, quem prosequimur, sed quam voluptatem forte habet adjunctam. Scilicet voluptatem interdum aspernamur, quia consequuntur magni dolores eos, qui ratione voluptate frui nesciunt. Fundamentum hæc assertio est criterii moralis ab Epicuro in canonica sua, in sensu voluptatis & doloris positi. Multis hæc illustrat CICERO.^m

XII. Tametsi vero, omnem voluptatem esse quid boni existimandum est, & omnem dolorem quid malum; non asserendum tamen est, oportere nos semper aut prosequi illam, aut fugere hunc; sed esse in illis, dicendum est, sicut qualitatis, ita quantitatis habendam rationem. Nempe præstare, ut dolores sustineamus aliquos, quo voluptatibus potiamur uberioribus; ac expedire, ut abstineamus ab aliquibus voluptatibus, ne subinde dolores difficiliore perferamus.ⁿ

XIII. Univerſe videtur voluptas esse, ut principium ita finis beatæ vitæ, quandoque eam esse bonum primum & nostræ omnisque animalis naturæ congenitum deprehendimus, ipsaque est, a qua electionem fugamque omnem auspicamur, in quam tandem desinimus.^o

XIV. Quod vero voluptas sit primum congenitumque bonum, ex eo demonstratur, quod omne animal simul ac natum sit voluptatem appetat eaque gaudeat, ut summo bono, dolorem aspernetur ut summum malum, eumque a se repellat.^p

XV. Nulla itaque ratione opus est, vel disputatione, quamobrem voluptas

k) l. c. f. 129. 130.

l) *Tusc. Q. l. III. c. 17. l. V. c. 33.*

m) *De fin. l. I. c. 10.*

n) *ibid. LAERT. l. X. f. 137.*

o) *IDEM f. 128. 129.*

p) *ibid. f. 137. CIC. l. c. c. 9.*

luptas expetenda, fugiendusve fit dolor, constat scilicet hoc sentiri. Voluptas enim sola expetendorum extremum, sive bonorum finis est, ob quam cetera sic expetimus, ut ipsa non ob aliud, sed suimet causa solum expetatur. Prolixe in hac Epicuri doctrina exponenda & roboranda versatur CICERO, *primo*, quem *de finibus bonorum & malorum* conscripsit libro, quibus utrum in sequentibus libris meliora vel valida satis ex Stoicorum & Scepticorum pharetris tela opposuerit, lectori attente Ciceronem expendenti judicandum relinquimus. Nos hic quidem loci, ubi ex instituto de hominis felicitate non philosophamur, quam conveniens sit Epicureum dogma naturæ humanæ, in bono acquisito & possessio tranquillitatem mentis atque voluptatem quærenti proluxe non differemus, adjiciendum tamen hoc est, plerosque philosophos in alia omnia de finibus bonorum & malorum abeuntes non tam re ipsa, quam verbis ab Epicuro dissensisse. Plerique enim philosophi, de summa hominis felicitate disputantes de causa tranquillitatis voluptatisve animi humani solliciti, quo potissimum objecto, quo ve parario illa queat acquiri, differuerunt: Aliter Epicurus, qui cum felicitatem ipsam finem philosophiæ sibi constituisset, ad formalem rationem ejus, quatenus in animo hominis est, respexit, illis vero bonis, quæ alii commendabant, consequi illam felicitatem hominem posse minime negavit. E. g. cum Stoici dicerent, virtutem per se facere beatam vitam, adeo id non negabat Epicurus, ut potius sine virtute voluptatem acquiri non posse statueret: ^q sed ad rationem respiciebat, qua movetur animus, ut virtuti studeat, quam voluptatem sive tranquillitatem animi ex virtutis possessione ortam esse, recte & naturæ humanæ voluntatis convenienter dixit, exemploque medicinæ illustravit, quæ non alio fine appetitur, quam propter sanitatem. Id quod nec ipse PARCKERVS ^r tantopere non Epicuro tantum, sed ipsi quoque Gassendo indignatus, negare potuit, semper voluntatem hominis in appetendo bono quatenus ad se suamque utilitatem & voluptatem respicit, ita versari, omnesque philosophorum sectas in eo consentire; quibus frigide opponit Epicurum voluptatem in solo corpore quæsisse, quod quam falsum sit, & a vera Epicuri doctrina alienum, infra patebit: ubi ad rationes Parckeri respondendi dabitur occasio. ^s Ex quibus merito concludimus, totam philosophorum Græcorum de finibus bonorum & malorum disputationem ad logomachiam esse referendam. Noster hic est acutissimus WERENFELSIVS. ^t

XVI. Duo quædam sunt voluptatum genera; nam alia spectari potest, tanquam in statu, seu quiete, adeo, ut nihil aliud sit, quam placabilitas, sedatio & vacuitas, immunitasve a perturbatione, ac dolore: alia vero tanquam in motu, adeo ut consistat in svavi motione, veluti lætitia, hilaritate, & quacunque sensus jucunde & quadam quasi cum dulcedine & titillatione movetur. ^u

XVII.

^q) LAERT. l. X. f. 132.^r) l. c. sect. XXII. p. 57.^s) Conf. BAYLE Dict. l. c. not. H. p. 368.^t) De logomach. erud. c. 4. opp. p. 504.^u) LAERT. l. X. f. 136.

XVII. Voluptas igitur, in qua consistit felicitas, sive finis beatæ vitæ, est voluptas prior, hoc est stans, adeoque non alia, quam indolentia corporis & tranquillitas mentis. ^x Accurate ad hanc voluptatis distinctionem, τὴν κατὰ κίνησιν καὶ κατασηματικὴν attendendum est, sine qua nec mens Epicuri satis potest intelligi, nec distingui a secta Cyrenaicorum, quam & ipsam voluptatem finem constituisse supra ostendimus. Ast hi moventem intelligebant, Epicurus stantem, id est titillationem illi sensuum animique motum jucundum quærebant, hic indolentiam corporis & quietum animi statum præfigebat. Non rejecit quidem Epicurus voluptatem moventem, sed inter causas efficientes stantis numeravit, nec aliter recepit, nisi quatenus & indolentiam corporis & mentis promoveret tranquillitatem: quod longe aliter recepere Cyrenaici. Potiorem etiam tranquillitatis animi, quam corporis indolentiæ rationem habendam esse Epicurus præcepit; contrarium asseruerunt Cyrenaici. ^y Ex quibus patet, magnam a veteribus & recentioribus passam esse Epicurum injuriam, cum Cyrenaica ei doctrina non sine contumelia affricaretur. ^z

XVIII. Quocirca & cum universe voluptas finis vitæ beatæ dicatur, non intelliguntur eæ voluptates, quæ sunt virorum luxu diffluentium, aut aliorum etiam, quatenus spectantur in ipsa motione, actioneque fruendi, qua nimirum sensus jucunde afficiuntur; sed illud duntaxat, non dolere corpore, & animo non perturbari. Magna hoc constantia de se prædica- vit Epicurus, ^a indignatus iis, qui aut veram ipsius opinionem ignorantes, aut ab ipso dissentientes, aut alioquin adversum illum male affecti, aliter interpretabantur. Fuere vero horum plurimi, & inter veteres imprimis Cicero & Plutarchus, inter recentiores Gatakerus & Parckerus, ^b qui non sine magno fervore contendunt, corporis voluptatem efficientem & moventem, quidquid ipse in contrarium dicat, primario Epicurum respexisse. Audiendus vero est doctrina illustris Epicuri adversarius PARCKERVS, ut de ipsa Epicuri sententia eo securius statui queat. Tribus ille potissimum rationibus utitur speciosis quidem, ast parum firmis. Scilicet non aliam, quam corporis voluptatis rationem potuisse habere Epicurum, cum alia neque sit, neque esse possit, quippe nihil aliud, ex ejus mente, sit hominis natura, præterquam corpus. Quod argumentum, etsi merum paralogismum foveat, primo etiam intuitu ei tam perspicuum videtur, ut acerbe in Gassendum, pro ethica Epicuri dicentem, invehatur. Alterum ex ratis Epicuri sententiis desumptum est, cujus sententiæ sensum ita Latino ore expressit CICERO: ^c *Si ea, quæ sunt luxuriosis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis metu, docerentque qui essent fines cupiditatum, nihil haberem, quod reprehenderem, cum undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aliquid aut dolens, aut ægrum, id est, aut*
malum.

Bbb bbb bb 2

^x) *ibid.*

^y) Pluribus hoc docet LAERT. l. c.

^z) Conf. GASSENDVS & MENAG, ad l. c. Laërt.

PASCH. introd. in rem liter. mor. veter. c. 7. p. 693.

^a) LAERT. l. X. f. 131.

^b) Loca eorum supra indicavimus.

^c) l. c.

malum. Tertium Torquati loco apud CICERONEM ^d nititur, fatentis: *quamquam & letitiam nobis voluptas animi & molestiam dolor afferat, eorum tamen utrumque & ortum esse e corpore, & ad corpus referri.* Quæ ita quoque ad rejiciendam distinctionem inter voluptatem motus & stabilitatis adplicat, ut contendat, omnem illam felicitatem in corpus refundi. Quæ licet disertis scripserit calamo vir eruditissimus, nec sine specie veri, recte tamen considerata parum causæ Epicuri nocent, nec candorem Gassendi, quod ille cupit, suspectum faciunt. Scilicet vir acutus, sed justo iniquior in Epicurum, & præjudicio occupatus, non tam ipsum Epicuri systema, quam adversarios ejus, Ciceronem & Plutarchum consuluit, & ab iis, ut erant in torquenda Epicuri doctrina & opinione versipelles, falli se passus est. Quod ut luculenter demonstramus, observari I. velimus, abuti corporis notione Parckerum, ut evincat, corporeas voluptates sibi Epicurum præfixisse. Nam tametsi negari nequit, animam ratione substantiæ & texturæ Epicuro esse corpoream, tribuit tamen ei facultates, qualitatesque eas, quas spirituales alii philosophi vocant, easque actiones animæ vindicat, quas animæ tanquam spiritui reliqui asserunt. Id quod vero ad salvandam Epicuri causam sufficit: in hac enim controversia, utrum corporis an animi voluptates Epicurus respexerit, corporis vox non eo sensu sumitur, quo is animum resque omnes dixit corporeas, sed eo, quo crassiores atomorum compagem, animo nostro junctam corpus vocamus, hæque voluptates corporis sunt, quæ sensibus percipiuntur. Nec hic de animæ natura in ethica differuit Epicurus, sed psychologiæ suæ naturæ humanæ proprietates vindicando, ita de iis disputavit, ut inter tranquillitatem animi & indolentiam corporis maximum interesse discrimen appareat. Frustra itaque, quæ corpori crassiori adscribenda sunt, ad corpus istud animæ subtilissimum, quod amare, concupiscere, acquiescere, tranquillum esse potest, adplicantur, sicque turpi paralogismo subiectum quæstionis confunditur.

II. Id quoque quam maxime notandum commendamus, habere Epicurum experientiam animique conscientiam testem, tantum nempe esse tamque arctum inter animam & corpus vinculum, ut sensus grati & ingrati in corpore, necessario quoque animam afficiat, ideamque grati vel ingrati adeoque vel tranquillitatem & jucunditatem vel dolorem & molestiam creet, id quod nostra ætate magnus seculi nostri philosophus IOANNES LOCKIUS ^e luculenter demonstravit. Hoc cum ita se habere nemo neget, quid quæso peccavit contra veritatem rei & naturam animi, quod voluptatem & dolorem sensumve grati & ingrati, ortum esse e corpore, & ad corpus tendere asseruerit? Necessarium enim hoc est, ad conservationem systematis, quo homo ex animo & corpore compositus constat: nec aliter potest agere anima, quam ut ea quoque in corpore sibi grata sint, quæ tranquillitatem suam ac internam, quam quærit, *εὐθυμία* promovent. Nihil in hoc peccat anima, nec quærit illa voluptatem corporis propter corpus, sed propter se suamque

^d) *Tusc. Q. 1. III.*^e) *De intell. hum. l. II. c. 7. p. m. 126.*

que tranquillitatem. Quod ut exemplo illustremus, non errat anima, si ex eo, quod edendo, bibendo, dormiendo, naturalis famis, sitis, lassitudinis dolor pellitur, voluptatem capiat, & ex indolentia corporis tranquillitatem suscipiat, cum animæ propter arctissimum inter se & corpus vinculum, ratio postulet, ut corpus quoque in sua perfectione servetur, dolorque omnis absit. Vitium vero, quod tantopere abhorrent Epicuri obtrectatores hæret in ἀταξία neglectoque ordine; si nempe vel anima ad corporis motem, non ad suam stabilem, voluptatem, tanquam ultimum finem, respiciat, vel eas corporis voluptates anhelet & desideret, quæ veram mentis tranquillitatem turbant. Hanc vero ἀταξίαν rejecisse Epicurum, ex eo manifestum est, quod voluptatem sine virtute & honestate acquiri non posse docuit, quo omnibus fœdis voluptatibus obviam ivit. His ex natura fœderis inter animum & corpus disputatis clarum est, qua ratione, quæ de corporis voluptatibus dixit Epicurus, criminatores, præeunte Timocrate apostata, everterint, & opinionem Epicuri adulteraverint. III. Verum quidem est, nullam voluptatem esse in animo, quæ non fuerit in corpore, cum juxta Epicurum motus omnis animæ a sensibus capiat originem: ita autem corpus non est subjectum proprium sensationum, sed tantum instrumentum, ipse vero grati ingrative, sive voluptatis & molestiæ sensus in animo est. Quare contra Parckerum invertendum pro Epicuro argumentum est, & concludendum, omnem proprie voluptatem, quæ sentitur, vel percipitur potius, ad animum proprie pertinere, non ad corpus. Ex quibus omnibus jam luce meridiana clarius patere existimamus, Epicurum beluini voluptatibus frigidam non suffudisse. Nec his ex intimis ethicæ Epicuræ penetralibus disputatis obstare possunt loca Ciceronis vel Plutarchi, qui nec totam verborum, quæ truncata exhibent, seriem ostendunt, ut judicari queat, qua ratione voluptates ibi Epicurus consideraverit, nec ad ipsum Epicurum, nisi suspecta prorsus & fallaci ratione provocare audent. Ratam vero sententiam, subobscuram & intellectu difficilem se non satis intellexisse, ipse prodit Cicero, præfatus ad Torquatum: *animadvertite igitur, recte ne hanc sententiam interpreter.* Sinistre vero interpretatum fuisse, vel malo, ut Epicurum confoderet animo, vel non satis attentum Ciceronem, eleganter vidit & demonstravit MARCVS MEIBOMIVS, ^f qui rectissime observat, oppositam esse hanc sententiam Cyrenaicis, in voluptate corporis finem ponentibus summumque bonum, adeoque hypotheticam esse, & falsitatem hypotheseos Aristippi ostendere. Hic enim ejus sensus verus est: *si, quæ luxuriosis efficiunt voluptates, eorum animos liberarent metu ex cœlestibus, ex morte & dolore oriundo, tum quoque docerent cupiditatum terminos, nec reprehensionem nostram incurrerent: tantum abest, ut luxuriosorum vita reprehendi mereretur, ut quæ doceret, quomodo ad tranquillam vitam perveniendum sit, vacuam metu supremorum ac mortis ac dolorum, videlicet cupiditates suas cumulatissime explendo.* Ex his enim

Bbb bbb bb 3

per-

f) Ad l. c. Laërt.

perspicuum est, Epicurum contrariam ejus, quam Cicero ei tribuit, opinionis sententiam defendere, & in Cyrenaicis hoc potissimum reprehendere, quod ad tranquillitatem mentis, verosque fines cupiditatum voluptatibus istis pervenire nequeant, cum illæ vel Deorum metu, vel mortis privatione, vel dolore illas cupiditates sequente misere turbentur; quæ tum demum possent admitti pro fine, si vel animi finem assequi, vel metu ex sublimibus, morte & dolore oriundo, turbari non possent. Hæc cum non sint, ideo voluptates corporis foedas finem non esse posse, contra Cyrenaicam hypothesein recte evincebat, cum e contrario ei cupiditatibus naturalibus, v. g. fame, siti, & his similibus, ubi naturali modo explentur, animus tranquillus reddatur; ex quo necessario sequitur, temperantiam, sobrietatem, castitatem reliquasque virtutes, naturalibus corporis & honestis cupiditatibus convenientes esse sectandas. Quæ cum lucem apertissimam veræ Epicuri de voluptate corporis doctrinæ concilient, argumentum simul sunt, quam perversa ratione verbis philosophi vim intulerint Epicuri adversarii, & quam iniquum sit, in hac re ad Metrodori fragmenta, a fratre inimico edita provocare, quæ genuinam horti sententiam non explicant.

XIX. Ut noscatur vero quamobrem hæc voluptas sola sit finis, observari debet naturam ad voluptatem aliam primario, & tanquam ad finem non tendere, quam ad stabilem, quæ ex amotione doloris molestiæque oritur: nam mobilem quidem non habet ut finem, sed apparet solum tanquam medium ad stabilem.^{ff}

XX. Præpostere itaque atque inconsiderate agunt homines intemperanter abrepti, qui voluptatem, quæ est in motu, tanquam finem sibi præstituant.^g

XXI. Sapientia vero voluptates in ordinem & concinnitatem redigit, docetque non aliam pro beatæ vitæ fine constituendam, quam quæ finis sit secundum naturam; duce enim natura, quicquid agimus eo spectat, ut neque corpore doleamus, neque animo perturbemur, ac ubi id semel affecti sumus, omnis animi procella sedetur, ac nihil majus est, ad quod respectemus.

XXII. Magnitudinis itaque voluptatum terminus, seu voluptas summa, ipsa est doloris amotio, seu qui amotionem consequitur status. Nam ubicunque voluptas adest, quamdiu quidem adest, ibi nihil est dolens, aut ægrum aut utrumque simul.^b

XXIII. Fit etiam proinde, ut privatione doloris terminata voluptas summa, variari quidem distinguique possit, augeri autem amplificarique non possit: natura enim quousque omnem prorsus dolorem exemerit, voluptatem auget, at sublato omni dolore non patitur ipsam secundum magnitudinem provehi, sed admittit solum varietates quasdam minime necessarias.ⁱ

XXIV. Non est itaque inter dolorem & voluptatem medium, doloris enim omnis privatio voluptas est.^k

XXV.

^{ff}) CICERO l. c. c. 9. LAERT. f. 137.

^g) CICERO l. c. c. 11.

^b) LAERT. l. c. f. 139.

ⁱ) ib.

^k) CICERO l. c. c. 11. 17.

XXV. Constitutio vero hæc indolentiæ & tranquillitatis non est merus torpor, sed potius ejusmodi status, in quo omnes vitæ actiones placide simul atque jucunde peraguntur. Voluptas enim sapientis non iners est, sed ea, quam efficit ratio firmam sibi. Fecisse hanc Epicuro objectionem Cyrenaicos, LAERTIUS¹ & CLEMENS ALEXANDRINUS² testantur, esse eam voluptatem statum dormientis, id quod minus recte Epicuro objectum est. Dormientis enim non est sensus & acquiescentia ex indolentia & tranquillitate, sed vigilantis.

XXVI. Quia vero hæc voluptas dolorisque amotio non corporis tantum sed & animi pax, & bonum est, in eo cura nostra versari debet, ut utraque pars, quo completa sit hominis felicitas ista indolentia & tranquillitate fruatur. Non secus itaque de felicitate, quam de sanitate philosophandum est, ut totius hominis sequatur felicitas: illud ethica præstat, hoc medica ars.

XXVII. Huic arti salutari corporis indolentia relinquenda est, monendum tamen, ad avertendos aut leviores efficiendos morbos, & plerumque curandos colendam esse temperantiam vitamque sobriam.³

XXIIX. Quod si eos patiendi incubuerit necessitas, fortitudo occurrat, tumque perferantur animo constanti, tum præ impatientia non exasperentur, ac vel illud solatio sit, quod futuri sint, aut magni breves, aut diuturni leves.⁴

XXIX. Adversus animi morbos medicinam parat philosophia.⁵

XXX. Media vero, quibus utitur philosophia, sunt virtutes, ex quibus prudentia antecellit, ex qua reliquæ omnes tamquam ex radice progerminant.⁶ Oppositum hoc Stoicis est, qui virtutem per se appetendam esse, & felicitatem præstare asseriebant. Hinc in hac parte eis pugnam esse cum Epicureorum delicata & umbratica turba in convivio suo philosophantium, ait SENECA,⁷ apud quos virtus voluptatum ministra est. Quod si tamen rationes ejus examinentur, patebit, vel in meram verborum pugnam totam controversiam abire, vel non intellexisse Senecam Epicurum: non enim hic de voluptate virtutis contemtrice locutus est, quod vult Stoicus, sed de virtutis filia; & in tota ista quæstione, utrum virtus summi boni causa sit, an ipsa summum bonum, Epicurus formalem boni rationem, Seneca objectivam, & efficientem quoque intelligit, quod ille adeo non negavit, ut voluptatem sine virtute non esse contenderet.

XXXI. Intelligitur vero hoc loco prudentia non sensu stricto, quæ est vivendi ars provida, sed ratio ista, qua & prudenter, & juste, & honeste vivimus.⁸ Prudentia itaque hic cum sapientia significatione & potestate coincidit.

XXXII.

1) Lib. II. f. 89. MENAG. ad h. l.

2) Strom. l. II.

3) LAERT. l. X. f. 132. CICERO l. c. c. 14.

4) LAERT. f. 140. CIC. l. c. c. 15. Plures veterum qui hoc *κρυπτον δόγμα* Epicuri repetunt, nominat MENAG. ad h. l. CATAKER. ad Antonin.

5) VII. §. 33. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CX. pag. 186.

6) Eleganter hac de re differentem videtis CICERONEM Tuscul. Q. l. III. c. 3.

7) LAERT. f. 132.

8) De benef. l. IV. c. 2.

9) LAERT. l. c.

XXXII. Habet nempe homo facultatem ratiocinandi, seu judicandi, ac unam rem inferendi ex alia, speciatim autem eam, quæ in rebus agendis, seu in electionem fugamque cadentibus, judicat ac ratiocinatur; & præjudicia pellit, ostenditque, qua ratione honeste, ac juste ac jucunde vivatur.^s Respicit vero hac thesi Epicurus potissimum ad philosophiam, qua metus omnis sublimium, & providentia superiorum, fatumque, & quæ alia mentis tranquillitati obstare putabat, e mente, tanquam præjudicia, ejiciuntur.

XXXIII. Virtutes vero, quæ ratione duce coli debent, vel nos respiciunt vel alios.

XXXIV. Quæ nos respiciunt, duæ sunt temperantia & fortitudo.

XXXV. Virtus ad alios respiciens homines, est justitia.

XXXVI. Istis virtutibus quasi cardinalibus prudentia, temperantia, fortitudine & justitia homo vitam nanciscitur beatam & tranquillam.

XXXVII. Sequitur ex his, virtutes beatæ vitæ esse congenitas, ac fieri non posse, ut ab iis vita jucunda separetur.^t

XXXIIX. Et cetera quidem omnia, ut caduca & mortalia sunt a germana constantique virtute separabilia, sola autem virtus, ut bonum perpetuum, atque immortale inseparabilis ab ea est.^u

XXXIX. Simul ex his intelligitur, esse omnes virtutes inter se connexas, cum quia cum ipsa principe prudentia ceteræ conjunctæ sunt, tum quia omnes cum jucunda vita cohærent, nec hæc sine illis est, & vice versa.^x

XL. Non itaque sermonem esse manifestum est de voluptate obscæna infamique, sed de ea, quam virtute obtinemus: quæ bonum est ipsa virtute superius, cum sit finis, cui obtinendo ipsa virtus inservit.^y

XLI. Prudentia duplex est, universalis & privata.^z

XLII. Prudentia universalis est, cujus munus est vitam regere, & quicquid in vita beata obtingere potest, sic prospicere, ut ad beatam vitam illud dirigat. Hæc non tantum præcavet, ne quid incidat, unde corpus doleat, sed potissimum etiam mœstitiam pellit ex animis, nec exhorrescere metu finit, eaque rectrice in tranquillitate vivi potest, omnium cupiditatum ardore restincto. Revocare huc philosophiæ munus Epicurum ex *epistola ad Menæceum*^a clarum est.

XLIII. Prudentia itaque & sapientia idem sunt, nam utraque cupiditates inanes rescindit, ad necessaria se contrahit, modumque finibus naturæ convenienter & beate vivendi præscribit.^b

XLIV. Prudentiæ privatiæ munus est, ut quisque genium suum norit, & nihil natura repugnante adorsus mature provideat de statu cui vitæ actiones omnes ita accommodet, ut quam fieri potest, indolentissime & tranquillissime vivat.

XLV. Genium vero suum quisque prius noscat, seseque consulat ipsum, necesse

^{s)} *ibid.* f. 130. 140. Conf. GASSEND. *ad Laërt.* l. c. p. 1593. ubi etiam de libero arbitrio, ex mente Epicuri agit.

^{t)} *Citati.*

^{u)} *ib.* f. 138. CIC. l. c. c. 15.

^{x)} *ib.* f. 132. GASSEND. *ad Laërt.* p. 1433.

^{y)} *ib.* f. 131.

^{z)} CIC. *de fin.* l. I. c. 12. *seqq.*

^{a)} LAERT. f. 133.

^{b)} CIC. l. c.

neceſſe eſt, ut ſui deſtinationem ad certum vitæ genus, quatenus ad id ſe idoneum compererit, faciat, in quo, quantum licet, ſine dolore & tranquillo vivere liceat. Vt vero is ſtatus, qui deligitur, ſecurior ſit & tranquillior, eligendus mediocris eſt, qui neque valde emineat, neque valde abjectus ſit. ^c

XLVI. Si ita quis ſe comparatum noverit, ut vivere cœlebs ſine angore non queat, poſſitque non valde angi & turbari inter ſollicitudines & moleſtias conjugii, eo caſu ducere uxorem & ſuſcipere liberos, quibus paterna conſulatur prudentia, licet. At niſi talem quis ſe noverit, abſtineat, neceſſe eſt a conjugio, quod tanto ipſi erit ad beatam vitam & tranquillitatem impedimento. ^d

XLVII. Quia vero hoc tantum præſumendum eſt, fore in matrimonio curas non magnas, ideo præceps eſt aleam ancipitem ultro ſubire, niſi neceſſitas & vitæ circumſtantiæ aliud exigant: tum vero & uxor, & liberi ita curandi, ut partim natura præſcribit, noſtrorum amorem curamque inſtilans, partim ipſa ſapientia monet, nempe ita inſtituendi, ut & ipſi ſapientia felices, id eſt dolore vacui & tranquillo animo evadant. Eadem cura familiæ impendenda eſt. ^e

XLVIII. Si qui ſint natura ambitioſi, appetentesque gloriæ, actuoſi aliunde, & publicis rebus gerendis idonei, ac inſuper ii, quibus aut naſcendi conditio aut fors, aut occaſio januam facilem ad publicæ rei adminiſtrationem aperiat, poſſunt ii non quietem ſectari, ſed publicæ rei gerendæ ſe accommodare, ſuæque naturæ obſequi: ſcilicet cum ſint ita comparati, ut ex vita otioſa perturbationem & moleſtiam, dum, quod concupiſcunt, non aſſequuntur, trahant.

XLIX. Qui vero natura otium amant, & ambitionem repreſſerunt, aut, quid ſit rei, experti ex procellis & tempeſtatibus emerſerunt, aut aliorum exemplis cauti facti ſunt; illi otium ſibi reputabunt longe præſtabilius, neque eſſe congruum, ut illud cum vita actuoſa commutent: niſi quod forte interveniat ex parte reipublicæ, quod eorum induſtriam depoſcat: unde concludendum eſt, ſapientem non eſſe ad rempublicam, niſi quid interverit acceſſurum. Recte ita ſenſum verborum Epicuri apud LAERTIVM, ^f τὸν σοφὸν ἔδὲ πολιτεύεσθαι ἔδὲ τυραννέουσιν, GASSENDVM ^g deſcripſiſſe facile intelliget, qui vel ſcopum expendet Epicuri, cuncta ad tranquillam vitam referentis, vel naturam rerumpublicarum, præcipue Græcarum, conſiderabit, memor tamen pleroſque viros ſummos, præcipue inter Romanos, qui rempublicam adminiſtrarunt, maximaque gloria effuſerunt, ſectæ fuiſſe ad dictos Epicureæ. Scilicet opponebat hoc, ut multa alia, Epicurus Stoicis, qui hunc viri ſapientis animum, hoc officium eſſe contendebant, ut rempublicam capeſſeret, niſi quid interceſſerit, ut SENECA ^h docet. Nempe illis

c) Conf. GASSEND. ad LAERT. l. X. p. 1446.

d) LAERT. l. X. f. 119. Conf. STOLLIVS *Hiſt. philoſ. mor. gentiſ.* §. III. p. 188. & quos laudat.

e) *ib.*

f) f. 119.

g) l. c. p. 1463.

h) *De vit. beata* c. 30.

illis eum instructum mediis credebant, quibus solus rempublicam juvare aptus sit: hinc otium tum demum sapienti sectandum esse censebant, ubi frustra sapientiæ adhibentur auxilia, tantaque est reipublicæ corruptio, ut sapientiæ medicinam non admittat. Contrarium svadebat Epicurus, non tam ad publica emolumenta, quam propriam tranquillitatem, qua omnia metiebatur, intentus. Hic svadebat otium, ubi naturalis illa animi quies & securitas minus turbatur; eos vero qui naturali ambitionis impetu sine publicis muneribus quieti esse ac tranquilli non possunt, rempublicam capefere, vel si ita ejus sint circumstantiæ, ut tranquillitati publicæ interfit, patriæ adesse, illi subvenire jubebat, cum privata animi pax sine publica constare vix queat. In reliquis circumstantiis inculcabat illud *ἀλλάθε βιώσας*, quod frater ejus Neocles, cui hæc sententia tribuitur, ab Epicuro didicit. Strenue contra hoc axioma philosophiæ moralis Epicuri pugnat PLUTARCHVS, ⁱ philosophum proprio exemplo jugulaturus, qui tot artes tot labores impenderit, ne lateret, sed gloria inter reliquos philosophos emineret, iisque antecelleret. Quibus liceret quidem opponere SENECA^m, ^k *Epicurum latenter vixisse testantem, nec gloriam appetiisse sed tamen sponte postea emicuisse asserentem*; sed concedamus tamen, quod præfracte negandum non esse putamus, non vacuum fuisse Epicurum ab inclarescendi desiderio, nihil tamen inde lucratur Plutarchus, more suo Epicuri verba invidiæ conflandæ causa torquens. Non enim hoc voluit Epicurus, ut otiosus & ignavus delitescat vir sapiens, sed τὸ τυραννέειν, id est dominatus appetitionem rejecit, & vitatis titulis & honoribus intra literarii & philosophici otium tranquillitatem sectari, simul autem amicis se jucundum, utilemque præstare eum jubebat, ^l qua ratione doctrina & eruditione potuit excellere Epicurus, qui tamen in hortis delituit suis, nec procerum subfellia concupivit. Ex quibus patet, non absolute, sed ad certam sententiam restricto hæc dixisse sensu, otiumque imprimis commendasse philosophicum: in quo id paucis dixit, quod multis commendavit SENECA^m Stoicus.

L. Temperantiæ munus est, animum cupientem reprimere, eumque ita regere, ut sequatur rationem in appetendis vel fugiendis rebus iis, quibus tranquillitas paratur & indolentia. "

LI. Temperantia itaque non expetitur ipsa propter se, sed quia voluptatem parit, hoc est, animis pacem asserit, & eos quasi concordia quadam placat & lenit. "

LII. Plerique autem, debilitate objecta voluptatis specie tradunt se libidinibus constringendos, nec quid proventurum sit provident, ob eamque causam propter voluptatem & parvam & non necessariam, & quæ vel aliter pararetur, & qua etiam carere possemus sine dolore, tum in morbos graves, tum

i) Pec. differt. T. II. p. 115. seqq.

k) Epist. 79.

l) LAERT. f. 118.

m) De vita beata passim. Hinc dijudicanda quæ

habet cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CXI. pag. 190.

n) CICERO de fin. l. I. c. 19.

o) ib.

tum in damna, tum in dedecus incurrunt, sæpe etiam legum judiciorumque pœnis obligantur.

LIII. Qui autem ita frui volunt voluptatibus, ut nulli propterea dolores consequantur, & qui suum judicium retinent, ne voluptate victi faciant id, quod sentiunt, non esse faciendum, hi voluptatem maximam adipiscuntur prætermittenda voluptate. Idem etiam dolorem sæpe perpetiuntur; ne si id non faciant, incidant in majorem. ^p

LIV. Porro quia cupiditatum, circa quas versatur temperantia, aliæ naturales, aliæ inanes sunt, & ex naturalibus aliæ necessariæ, aliæ non necessariæ, ex his vero aliæ pertinent ad vitam simpliciter quale est cibi potusque, aliæ ad ipsam felicitatem, qualis indolentiæ, & tranquillitatis: sequitur inde tria esse genera cupiditatum: alias nempe esse naturales & necessarias, alias naturales, sed non necessarias, alias neque naturales neque necessarias, sed inanes, & ex opinione varia prognatas: temperantiæ itaque munus est prospicere, ne necessariæ sint cum studio vehementi, quod ex opinione est, adeoque fiant inanes, damnumque inferant, nec amplius eas admittere & explere, quam quousque, nisi expleantur, dolorem in corpore creant, noxamque deducunt, id quod paucis fieri potest. ^q Respiciunt hæc potissimum cupiditates naturales, e. g. famem, sitimque, dolore, quem corpori creant, hominem impellentes, ut illis faciat satis. Has naturales quidem cupiditates explendas esse Epicurus præcepit, sed eo usque tantum, quoad naturalis ille sedatus dolor fuerit, hunc temperantiam terminum iis ponere. Reliqua quæ modum, & mensuram explendi cupiditates respiciunt, ex non necessariis esse censet, cum ad istam indolentiam non magis, quam illæ, conferant, e. g. fames non magis lautis cibis pellatur, quam duro pane: Quæ autem nec necessariæ sint, nec naturales, eas esse ejiciendas, statuit, quia istis naturalibus cupiditatibus ex rationis præscripto satisfacere nequeant, sed dolorem potius corporis animique turbas excitent, quales sunt incontinentia, temulentia & his similia. Temperantia itaque primum cupiditatum genus ex rationis præscripto regit, alteri modum ponit, tertium evitat. Ita quidem ratæ sententiæ Epicuri, quæ a Cicerone ^r aliis quoque exemplis illustrantur. His si metimur Epicurum, æquo inde judici manifestum est, falsas esse, quæ Epicuro, tanquam corporis voluptatum patrono, objiciuntur accusationes.

LV. Temperantia, gulæ opposita, sobrietas est, libidini continentia, iræ cupiditative vindictæ lenitas, ambitioni modestia, avaritiæ moderatio; sed & ipsa mediocritas inter spem desperationemque futuri huc pertinet.

LVI. Dici non potest, quantum bonum sit sobrietas, quæ nos ad vitium tenuem & simplicem, parcumque reducit, docens nos, quam id sit exiguum, quod natura desiderat, quamque possit rebus parabilibus & tenuibus necessitas, qua illa laborat, sanari. Non quod semper utendum sit exiguis, verum, ut, cum multa non habemus, paucis utamur, credentes il-

Ccc ccc cc 2

los

^p) ib.

^q) CICERO l. c. c. 13. *Tusc. Q. 1. V. c. 33.* LAERT. f. 149.

^r) l. c. conf. STOLL. l. c. p. 132.

los magnificentissime vivere atque dulcissime, qui illis minime indigent, intelligentes, id quod naturale est, esse parabile, quod vero inane & opinione constat, id difficulter parari posse. ^s Ipsum in hortis suis ita vixisse, ut epula quidem modestiora non rejiceret, paucis tamen & parabilibus facile cibis frueretur & contentus viveret, ex vitæ ejus historia, & ipsis Ciceronis & Senecæ testimoniis supra adductis notum est.

LVII. Panis ergo cibarius & aqua summam voluptatem afferunt, cum egens quis illa in cibum sumit. ^t

LVIII. Itaque simplicibus & non magnifice paratis cibis assvescere, & salubritatem efficit, & hominem ad necessaria vitæ ministeria impigrum reddit, & sumtuosas etiam ad epulas per intervalla accedentes meliores nos facit, atque adversus fortunam parat interritos. ^u Cave tamen hæc ita intellexisse putes Epicurum, ut voluptatem a voluptate non differre crederet, quod Cyrenaicis quidem placuit, totum vero rejectum ab Epicuro, & de quantitate voluptate contrarium assertum est: id quod ex nona *ratarum sententiarum*, quæ admodum obscura est, erudite demonstravit MARCVS MEIBOMIVS. ^x

LIX. Virtus deinde eximia est continentia, sive abstinencia a venereis, quippe quorum usus nunquam prodest, & præclare agatur, nisi etiam noceat. Dictum hoc de argumento supra. ^y

LX. Sapiens itaque amaturus non est. ^z Quem vero amorem philosophus intelligat, ex dictis intelligi potest.

LXI. Mulieri quoque non congressurus est sapiens, quam leges attingere vetant. ^a Cum enim pœna legibus sancita sequatur minori ista voluptate majus damnum dolorque arcessitur, & tranquillitas animi ac indolentia corporis turbantur.

LXII. Aberit etiam a sapiente, ut Cynicorum ritu vivat, eaque sit inverecondia quam isti in propatulo ostentant: ^b vivit enim in societate non in agris ferorum ritu, adeoque contemptum, convicia, famæque & estimationis damna magna tranquillitatis jactura sentiet. ^c

LXIII. Abstinebit etiam sapiens musica & poëtica, quatenus incentiva sunt libidinis. Parum duabus hisce disciplinis tribuisse Epicurum, supra jam in ejus vita docuimus, multisque demonstravit GASSENDVS, ^d a quo adducta si respiciantur veterum ea de re testimonia, ad oculum patebit, hoc tantum sensu, non vero absolute Epicurum eas rejecisse. Musicam enim non *ἀπλῶς* improbasse, ex eo colligi potest, quia librum *de musica* scripsit, ex quo tela sua desumisse SEXTVM EMPIRICVM, ^e contra hanc artem ex Epicureorum mente disputantem, probabile est: quæ satis evidenter produnt, de abusu artis Epicurum differuisse: recte enim his de scientiis solum sapientem præcipere posse LAERTIVS ^f testatur, non vero, illum plane eas

s) LAERT. f. 130. 131. conf. SENECA ep. 4.

t) ib. u) ibid. x) Ad LAERT. l. X. f. 142.

y) ibid. f. 132. z) ib. f. 118.

a) ib. Oppositum hoc est Cynicis.

b) ib. f. 119.

c) ib. f. 121.

d) De vita Epic. l. VIII. c. 2. p. 200.

e) Adv. mathem. l. VI. f. 19. conf. GASSENDVS

l. c. p. 235.

f) l. c.

eas rejicere: id quod præter veritatem ei tribuunt veterum plurimi præter Gassendum MENAGIO laudati.

LXIV. Lenitas sive mansuetudo, clementiam quoque & misericordiam comprehendit.

LXV. Non irascitur sapiens; rationis enim præsidio fretus, acceptam injuriam habet in rebus fortuitis, matureque agnoscit, non esse in sua situm facultate, ut hominum ceteri sint justī & passionibus non abripiantur, ut non sunt in ejus facultate reliqua incommoda, & damna fortuita.

LXVI. In jus quoque vocatus apparebit, sed non irascetur judici, accusatori, testibus, sed bona fretus conscientia, nihil de sua tranquillitate remittet, & intrepide in judicio versabitur.^g

LXVII. Etsi castigatio fervorum immorigerorum necessaria est, debet tamen illa animadversio fieri sine ira, ut in civitate sine ira scelesti puniuntur.^b

LXVIII. Modestiae magnum præsidium est, occulte, id est, privatum vivere; bene enim qui latuit, bene vixit.ⁱ

LXIX. Non ambit itaque vir sapiens honores civiles, sed modeste se continet, nec palatiorum ambitiosam quærit superbiam, sed sibi vivens ruris amœnitates & simplicitatem amat, ut tranquillitati consulat suæ.^k

LXX. Statuas tamen vel majorum, vel suis partas meritis non rejiciet, & in porticibus collocabit: minime tamen quæret ad ambiendam gloriam, vel eas ostentabit, sed tranquillum servabit animum, etiamsi non habuerit.^l

LXXI. Sic vero nec de sepultura magnopere sollicitus futurus est sapiens, ratus, quod ad se corpusve mortuum attinet, interfore parum, quo se modo habeat.^m

LXXII. Moderatio illa animi dispositio est, qua quis parvo contentus est, quaque nullum majus adesse homini bonum potest.ⁿ

LXXIII. Nititur ea divitiis naturæ, quæ nec nimis multæ sunt, nec difficulter parari possunt, & animum haud facile turbant, cum inanis & misera divitiarum cupiditas satiari, eaque mentis tranquillitas effici nequeat.^o

LXXIV. Qui vitæ terminos novit, non ignorat, quam sit facile parabile id, quod indigentiae dolorem tollat, omnemque vitam perfectam constituat. Itaque nihil negotiis opus est, quæ certamina habent.

LXXV. Subsistentem vero finem versare animo oportet, omnemque evidentiam, ad quam ea, quæ opinamur, referimus: alioquin omnia rationem judicii desiderabunt, tumultuque plena erunt.^p Vtraque ex ratis sententiis Epicuri, quibus innuit, si tum ad ea respiciatur, quæ natura, tanquam fini præsentī necessaria constituit, tum ea quæ opinione tantum constant, e. g. in potu ciboque affluentia & deliciæ, evidentia recta cognoscantur,

Ccc ccc cc 3

tur,

g) l. c. Ita enim obscura Epicuri verba intelligenda esse ratio systematis ethici poscit.

h) f. 113. conf. SENECA ep. 47.

i) Vide dicta n. XLIX.

k) l. c.

m) ib. f. 118.

o) f. 144.

p) ib. f. 146. LUCRET. l. V. v. 1428. seqq.

l) ib. f. 120. 121.

n) f. 130.

tur, facile naturam parabilibus fore contentam; hoc si omittatur, falsoque decipiamur præjudicio, quæ nostra tantum opinione necessaria sunt, re ipsa talia esse, nunquam pacem & tranquillitatem fore in animo.

LXXVI. Quod futurum est, neque nostrum est, neque omnino non nostrum, id quod ideo tenendum memoria, ut ne tanquam certo futurum haud dubie speremus, neque item prorsus, tanquam minime eventurum desperemus: utrumque enim tranquillitate privat. ^q

LXXVII. Sapiens itaque, ne non vivat, metuit, nec enim illi vivendi potestas juncta est; neque opinatur, mali aliquid esse, non vivere: neque vitæ tempus cupit longissimum, sed svavissimum. ^r

LXXVIII. Consvescendum autem arbitrari nihil ad nos pertinere mortem; ^s ita enim ne tum quidem voluptate privamur, quippe prout optimæ vitæ perfectum adeoque delectabilem nanciscemur finem, discedentes tanquam convivæ vitæ pleni & debito perfuncti eo munere, quo perfuncturi accepimus vitam, ^t nec de futuro anxii, quod nihil ad nos, quia nulli amplius sumus. ^u

LXXIX. Fortitudo, adversus metum, & quicquid eum incutit, comparata est, & adversa non timet, dolorem patienter fert, laboremque & molestiam non expavescit, ut ad veram animi pacem perveniatur.

LXXX. Est vero & hæc virtus comparata ad voluptatem, quippe nec laborum perfunctio, nec patientia, nec assiduitas, nec vigiliæ, nec ea ipsa, quæ laudatur industria, ne fortitudo quidem per se ipsa allicit, sed ista sequimur, ut sine cura metuque vivamus, animumque & corpus, quantum efficere possumus, molestia liberemus. ^v

LXXXI. Quibus rebus intelligitur, nec timiditatem ignaviamque vituperari, nec fortitudinem patientiamque laudari suo nomine, sed illas rejici, quia dolorem pariant, has optari, quia voluptatem conciliant. ^y Oppositum hoc Stoicis est, in ipsa virtute sine respectu ad animum, felicitatem ponentibus.

LXXXII. Gravissimum vero & maximum metum incutere, & perturbationem hominum mentibus solet, quod existimantes esse quasdam beatas atque immortales naturas, censent tamen inesse iis contrarias hisce attributis voluntates, actiones, passionem, vid. sollicitudines negotia, iræ, gratiæ, ex quibus, & malis detrimenta maxima, & bonis præsidia ab ipsis Diis adveniant. ^z

LXXXIII. Nititur hic metus inani præjudicio, Deos humanis affectibus similes fovere perturbationes, unde miris modis se miserum reddit & infelix humanum genus, præsertim ubi iras Diis acerbis adjungit, poenasque putat exigere. ^a

LXXXIV. Vano vero timore infelices se reddere homines, ratio docet,

^q) f. 127.

^r) f. 126.

^s) f. 125.

T. II. p. 191.

^x) CICERO l. c. c. 14. 20.

^t) CICERO de fin. l. I. c. 21.

^y) ibid.

^u) LAERT. l. c. Epicurum vero tali animo mortem adiisse, supra diximus, licet de eo dubitet PLVT. quod non liceat snav. vivi sec. Epic.

^z) LAERT. f. 81. LVCRETIUS l. I. v. 62. quibus respondet PLVT. l. c. p. 106.

^a) ib. LVCRET. l. V. v. 1193.

cet, qua discimus, Deos securum ævum agere, naturamque eorum esse a rebus nostris longius remotam sejunctamque, quam ut erga nos aut gratia aut ira tangantur. Cavendum itaque, ne Deum reputantes esse immortale beatumque animal, ut communis notio de Deo suggerit, quicquam ei tribuamus, quod aut ab immortalitate alienum sit, aut a beatitudine abhorrens.^b

LXXXV. Errant itaque homines, qui cum Deos immortales ac beatos dicunt, non tales deinde tuentur, sed aliis adjunctis contradicentibus eosdem negant, ut dum illos dicunt negotium habere, ira vel gratia teneri, quæ præ imbecillitate, metu opisque externæ indigentia contingunt.^c

LXXXVI. Neque vero ita erit, cur quis reputetur impius, quoniam impius revera est, non is, qui vulgares multitudinis Deos tollit, sed is, qui multitudinis opiniones Diis adhibet; non enim germanæ prænotiones sunt, sed falsa præjudicia.^d

LXXXVII. Qua ratione quoque non is pius est, qui præ Deorum metu ad nullum non lapidem, nullam non aram vertitur, sed is qui pacata mente omnia contuens, de Diis vera sentit, ac illos animo, non spe quidem pretiove inductus, sed ob majestatem eximiam supremamque naturam colens, tuetur respectu eorum venerationem omnimodam, eoque orationis genere utitur, quo tales suggeruntur de iis cogitationes, quibus nullæ venerationi contrariæ opiniones nascuntur.^e

LXXXVIII. Alterum, quod hominum mentes teterrimo metu percellit, mors est, contra quem fortitudo animi tranquillitatem tuetur.^f

LXXXIX. Vt igitur hisce nos eximere possimus terroribus, reputandum est, nihil ad nos pertinere mortem. Quicquid enim est sive boni, sive mali, cum sensu est, dissolutio autem est mors, & sine sensu manet, dolor frustra minatur, ubi patiens est e medio sublatum.^g

XC. Neque itaque terrere sapientem potest privatio & cessatio eorum, quibus vivi fruimur, neque ea, quæ post mortem fiunt; illorum enim non est tum quidem desiderium, neque horum sensus vel dolor. Non deploranda itaque, quæ relinquimus, nec timenda, quæ metu vano futurorum nos terrent.^h

XCI. Igitur, quæ omnium malorum maxime horrendum existimatur mors, nihil ad nos attinet, quia dum nos sumus, mors non adest, & dum mors adest, nos non sumus: ut adeo neque ad vivos neque ad mortuos pertineat.ⁱ

XCII. Æquum igitur est, ut hac vita mortali fruamur, non quidpiam incerti temporis adjicientes, sed cupiditatem immortalitatis abjicientes; vitæque tempus non quod longissimum, sed quod jucundissimum fructuose captandum.^k

XCIII.

b) LAERT. f. 123.

c) f. 77.

d) ib.

e) ib. LVCRET. l. V. v. 1197. sqq. Merito vero Epicuro, voluptatem finem statuenti objicitur, quæ voluptas, quæve pax animæ, ex ejusmodi veneratione sequatur, cum nihil inveniat animus in Diis, quod ad se referat, cui tranquillitatem ferat acceptam. Amor enim mysticorum purissimus com-

mentum est in schola Epicuri. Ita scilicet prodit Epicurus, quam male systema suum hac in parte cohæreat.

f) LAERT. f. 87.

g) ibid. f. 124.

h) f. 125.

i) SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. l. III. c. 4. f. 229.

k) LAERT. f. 126. SEXT. l. c. CIC. Tusc. Q. l. V. c. 30.

XCIII. Quod porro homini ægritudinem creare potest, est dolor corporis, animique cura, angorque.

XCIV. Cavendum est, ne sapiens quempiam dolorem in corpus accersat, nisi aut declinandi gravioris doloris, aut comparandæ uberioris voluptatis gratia id fiat. ^l

XCV. Porro autem, si necessitas quædam aut naturalis constitutionis aut factæ externæ violentiæ dolorem quispiam sentiat, tunc sapientis est, dolorem æquo ferre fortique animo, ac patienter aut solutionem aut relaxationem ejus expectare. Nam non moratur perpetuo in carne quod dolet; sed summus valdeque intensus dolor brevi desinit. Aut enim solvitur, succedentemque habet, nisi omnimodam indolentiam, saltem mitigationem magnam; aut solvit, sicque finitur morte, cum, quod ab eo doleat, nihil sit. Qui dolor vero moram trahit, diuque in corpore perdurat, is sane & remissior est, & non multum est tempus absque aliqua in corpore voluptate. ^m

XCVI. Hinc intelligi potest, cur dictum sit, sapientem, tametsi torqueatur, posse nihilominus esse beatum: quoniam & quam necessitatem frangere non potest, patientia emollit, & quantum potest, animum suum a dolente corpore abducit cumque ipso amplius, quam cum fragili querulaque parte versatur, & præterita fortiter facta cogitat, recreatque se in bonis præteritis. ^m

XCVII. Ægritudo, quæ animo concipitur, oritur ob ea quæ reputantur mala externa, quibusque opposita bona maxime concupiscimus.

XCVIII. Ægritudo non est ex natura, sed opinione mali, quia credimus, nos esse in malis, sive illa provisa & expectata sint, sive interverint. ⁿ

XCIX. Exinde hoc constat, ista quæ nos angunt, non esse nobis re ipsa mala, quia extra nos sunt, neque per se ipsa attingunt, sed opinione tantum nostra in nobis mala fiunt, nempe si animi ab iis patiamur tranquillitatem perturbari. ^o

C. Comparat igitur se sapiens adversus fortunam, sive externa, quæ opinamur, bona, quorum jactura animo ægritudinem parit, ista non magis sua, quam aliena habendo, & ita sibi providet, ut, si contingat, eorum jacturam facere, mœrore se non conficiat, sed æquo animo ferat, id a fortuna repeti quod erat commodatum. ^p

CI. Iustitia homini in societate degenti convenit, & communis, quo constat, societatis nexus est.

CII. Neque hæc vero virtus, ut reliquæ, a voluptate divelli potest, nam non modo nunquam nocet cuiquam, sed contra semper alit aliquid, tum vi sua atque natura, quod tranquillet animos, tum spe, nihil earum rerum defuturum, quas natura non depravata desideret, animus vero injustitia turbulentus non fiat. ^q

CIII.

^l) LAERT. f. 129. ^h) ib. f. 140. ^m) ib. f. 118.
ⁿ) CIC. *Tusc. Qq. l. III.* ubi prolixè de hac ægritudine animi disserit.

^o) Malum enim nihil est in ethica Epicuri nisi

quod tranquillitatem pacemque hominis turbat, bonum quod confert.

^p) LAERT. f. 120.

^q) CIC. *de fin. l. I.*

CIII. Et quia ex improbis factis ad minuendas vitæ molestias accessio fere nulla fieri potest, cum ingens fiat ad augendas ex conscientia factorum, tum pœna legum, odioque civium; itaque invitat ratio vera bene sanos ad justitiam, æquitatem, fidem, quibus animi promovetur tranquillitas.^r

CIV. Ius, five justum naturale nihil aliud est, quam tessera (σύμβολον) utilitatis, ut homines ad invicem, neque lædant, neque lædantur, atque adeo natura duce secure degant, quod natura appetit.^s

CV. Ut vero justum quidpiam sit, seu jure fervetur, duo exiguntur; unum, ut utile sit, seu ad communem utilitatem, hoc est, securitatem spectet, alterum, ut sit ex communis societatis consensu præscriptum. Neque enim quidquam justum per se esset, nisi societas communi consensu pactove inito, consvesceret fervandum.^t

CVI. Quæ animantes fœdere jungi non poterant, ut neque lædant invicem, neque lædantur, erga eas nec jus ullum, nec injuria est. Eadem est in gentibus ratio, quæ aut nequeunt, aut nolunt ita fœderari, ut neque lædant invicem, neque lædantur.^u

CVII. Ad hanc ineundam consensionem atque fœdus mutuum compulit homines necessitas, & rixæ atque oppressiones imbecillium a potentioribus factæ, quibus homines edocti sunt, se non posse tuto commodeque degere, nisi pacta inirent, de non lædendo invicem.^v

CVIII. Injuria per se malum non est, verum ob suspicionis metum, quod latere nequeat eos, qui hujusmodi sunt justitiæ constituti vindices, quam tranquillitate privat.^w

CIX. Non credat is, qui clam aliquid facit, contra id, quod inter se constituerunt homines, ne lædant invicem, nec lædantur, latere posse, etsi millies præsentis tempore lateat, ad finem vitæ tamen incertum est, an latere possit.^x

CX. Communiter quidem omnibus jus unum est, (utilitatis enim quid confert in mutua societate) privatim tamen ob regionis genium, aliasque ob causas non omnibus idem consequitur jus esse.^y

CXI. Quod testimonio firmatur, ut quod expediat in usibus mutuæ societatis, ex iis quæ justa existimata sunt, illud justis locum obtinet, five idem fiat omnibus, five non fiat.^z

CXII. Si quid lege sanciat, nec eveniat, ut mutuæ communioni utilitatem afferat, non amplius justis naturam illud habet.^a

CXIII. Quod si aliter eveniat, quod e justo utilitatem promittebat, sed per aliquod tempus anticipatæ notioni responderat; nihilominus eo tempore, quando utilitatem ferebat, justum id erat.^b

CXIV.

r) *ib.*

s) LAERT. f. 150.

t) *ibid.*

u) *ib.*

x) LVCRET. l. c.

y) LAERT. f. 151.

z) *ib.* Quid si vero tanto somno oppressa sit conscientia, ut morsum non sentiat, metumque, iri in-

justitiam proditum? tum enim manet tranquillitas, cum providentia non detur. Ex quibus manifestum est, non cohærere ethicam Epicuri tanto fulcro privatam.

a) *ib.*

b) *ib.* f. 152.

c) *ib.*

d) *ib.*

CXIV. Vbi nulla circumstantiarum novitate incidente ea, quæ iusta putantur in ipsis operibus, non concordant cum anticipata notione, non sunt iusta; ubi vero rerum novitate incidente non amplius sunt utilia posita jura, non erunt quoque amplius iusta. ^e Summa hæc est juris naturalis, qualem ipse Epicurus in ratis delineavit sententiis, quas ipsius verbis exposuimus, paraphrasin elegantem & illustrationem quoque desiderantem lectorem ad G A S S E N D V M ^f ablegantes. Ex ea vero manifestum est, jus omne Epicurum ex sola hominum utilitate pacto firmata derivasse, id quod vera juris naturalis principia convellere, in confesso est. Nec pro excusando Epicuro valent, quæ G A S S E N D V S ^g & post eum R A P P O L D V S ^h monent, utilitatem in natura eum fundasse; id enim contra principia Epicuri est, quæ omne necessarium, essentiamque omnem & physicam & moralem in naturæ necessitate sitam, præter atomos rejiciebant, & fortuito atomorum concursui omnia tribuendo, fines quoque in universo intentos respuebant. Ita vero nec hominum animi ad certos fines nati, nec eorum actionibus certæ leges norma præscripta est; sed cum homines, non negante L V C R E T I O ⁱ ferarum ritu vagarentur, viderentque commodis & securitati suæ sine legibus caveri non posse, in communem juris summam, ex publica utilitate dimetiendam consensere,

Atque ipsa utilitas iusti prope mater & æqui est, ^k

Recte itaque Epicurum inter moralitatis extrinsecæ patronos retulerunt & notarunt R A D. C V D W O R T H V S ^l & I O. F R. B V D D E V S. ^m

CXV. Affines iustitiæ sunt virtutes, beneficentiæ, misericordiæ, grati animi, pietatis & observantiæ.

CXVI. Quemadmodum qui opibus valent, tenentur alios adjuvare, ut & sibi inde voluptatem pariant, & comes, benigni, liberales, munifici audiant; quo utilitas promovetur, ita gratus animus necessarius est ad tranquillitatem, nisi velit quis odio probroque esse maximo."

CXVII. Ex iis, quæ ad totius vitæ beatitudinem sapientia comparat, longe maxima est amicitiae possessio."

CXVIII. Qui ex rebus, quæ extra ipsum sunt, fiduciam sibi parare atque constituere cupit, is quæ fieri possunt, amica sibi efficit: quæ vero aliena & inimica sunt, illis se non immiscet, & exterminat omnia, quæ facere non conducit."

CXIX. Novimus certe evenisse, ut quibuscunque plenam fiduciam securitatemque parare fas fuit ex societate hominum, pari sententia affectuque viventium, ii svavissimo freti pignore, quam svavissime inter se vixerint, ac plenissima inter se necessitudine juncti præoptarint, sine lamenti, pro illo, qui foret ad mortem destinatus, mortem subire."

CXX.

^e) *ib.* ^f) *Ad* LAERT. l. X. p. 159. seqq. Synt. phil. Epic. P. III. c. 24. p. 475. seqq.

^g) l. c. p. 1526.

^h) *Ad* HORAT. Serm. l. I. sat. 3. v. 96.

ⁱ) *Lib. V. v. 1135.*

^j) *Diff. de æternis iusti notion. ad calc. Syst. sat. p. 23.*

^k) HORAT. l. c.

^m) *De Scept. mor. §. 10. 11. Anal. hist. phil. p. 219. 242.*

ⁿ) *Conf. GASSEND. l. c. p. 1586.*

^o) LAERT. f. 148. CIC. de fin. l. I. c. 20.

^p) *ib. f. 154.*

^q) *ib.* Ita sensum obscuræ sententiæ luculenter expressit GASSEND. l. c.

CXX. Comparantur itaque amicitiae ob usus, utilitatemque; ita tamen, ut progrediente ea, familiaritateque efflorescente, amor sit etiam, etiam si ex amicitia nulla sit utilitas: tum enim ex ipso amore capitur voluptas." Oppugnasse hoc Stoicos, ex SENECA ^s notum, qui tamen cum Epicuro verbis magis quam re ipsa pugnabant, ut supra ostensum. Voluptatis enim ex fide & amore oriundae rationem habebat Epicurus, Stoici fidei & amoris ipsius.

CXXI. Quærere vero amicitiam, ejusque initium facere sapientem decet.

CXXII. Sapiens etiam, ubi opus erit, mortem pro amico oppetet.

CXXIII. Non tamen comparaturus est sapiens amicum, nisi cujus ad finem sibi præstitutum, tranquillitatem nempe & securitatem conferre quid posse amicitiam noverit."

§. XVI. Decedenti ex vivis Epicuro, quem vesicæ doloribus consumptum CXXVII Olymp. annus secundus, Archonte Pytharato abstulit, successit Hermachus, in ultima voluntate hortis ab ipso Epicuro doctor datus. Hermachus successorem habuit Polystratum, de cujus mirabili cum Hippoclidae amicitia fatisque ex Valerio Maximo quædam supra diximus. Polystratum excepit ^x Dionysius, is qui a sectæ mutatione metathemenos dictus est, ut viri docti suspicantur: ^y hunc excepit Basilides quidam. ^z Fuisse vero ab Epicuro usque ad Augusti tempora decem doctores horto Epicuri præfectos SVIDAS ^a tradit: qui vero reliqui ex his decem fuerint, definiri, silentibus veteribus, non potest. Quam enim scholæ Epicureæ successionem enumerat IONSIVS, ^b quia Epicurus, Hermachus Polystratus, Dionysius, Basilides, Apollodorus, Zeno Sidonius, Phædrus, Patron se excepisse invicem dicuntur, ea veterum testimoniis nondum satis evicta est, licet negandum non sit, celeberrima hæc fuisse in hortis Epicuri nomina. Quod si conjecturis aliquid dandum est, verisimile est, Basilidi successisse Protarchum Bargylaïten, ^c qui Demetrium Laconem, non ignobilis inter Epicureos famæ virum ^d discipulum habuit. Hunc excepisse ignoti nominis aliquos non est, quod dubitemus. Diogenes tamen Tarsensis nominandus est, quem Demetrii discipulum fuisse GASSENDVS ^e conjicit, quemque *epitomen dogmatum moralium Epicuri* scripsisse, antecedente §. monuimus. Circa quæ tempora secta hæc valde floruit, integra-

Successio scholæ Epicureæ.

Diogenes Tarsensis.

Ddd ddd dd 2

que

r) *ibid.*

s) *Ep. 9. LIPS. ad h. l. & Manud. ad phil. Stoic. l. III. diff. 16. STOLLIVS l. c. p. 189.*

t) *ibid.*

u) LAERTII verba, vel Epicuri potius l. X. f. 120. obscura sunt, φίλον τε εἶναι κτήσεσθαι σοφόν, nam contrarium de amicitia comparanda suasisse Epicurum, ex dictis notum est. Excidisse vocem aliquam suspicantur MENAGIVS & MEIBOMIVS, qui posterior conjicit, malevoli fortasse librarii culpa, ut & bona hujus placita traduceret. Cur vero non & alibi id factum esset, & hoc tantum loco? Nos molestam & sine delectu factam

amici comparisonem voce κτήσεσθαι indicari putamus, quæ tranquillitatem turbat, quo & Gassendi paraphrasis in textu allata collineat.

x) LAERT. l. X. f. 25.

y) IONSIVS *Hist. phil. l. I. c. 20. p. 112. FABRIC. ad Sext. Empir. p. 161.*

z) LAERT. l. c. a) T. I. v. *Epicurus p. 314. conf. GASSEND. vit. Epicuri l. II. c. 6. p. 63.*

b) l. c. p. 114.

c) STRABO l. XIV. p. 658.

d) LAERT. l. X. f. 26. SEXT. EMPIR. *Pyrrh. hyp. l. III. c. 17. f. 137. adv. math. l. VIII. f. 348. seqq. l. X. f. 219. FABRICIVS ad l. c.*

e) l. c.

Seleuciensis.

que successione usque ad Cæsarum imperium usa per CCXXVII annos ^f magnos viros numeravit, præcipue, ubi Romanorum proceribus hæc philosophandi via placuit: de quo sequenti periodo plura suo loco dicemus. Fuere tamen circa hæc tempora inter Epicureos, qui famam præceptoris, ejus præceptis de voluptate abusi, contaminarunt: inter quos imprimis Diogenes Seleucia oriundus referendus est, vir disertus & eruditus, sed maledicus, quique nemini bono parcebat, & ne principes quidem viros lacessere erubescibat. Is graciosus cum esset apud Alexandrum Syriæ regem, Antiochi Epiphanis filium, a rege impetravit, narrante ATHENÆO, ^g ut liceret sibi gestare tunicam purpuream, coronamque auream virtutis effigie insignem. Quam vestem cum a rege dono accepisset, Lysiodo meretrici donavit, quam deperibat. Rege vero hac re offenso, ut turpiter se daret, ab eo ad convivium arcessitus est, ad quod rex philosophos complures invitaverat, ita tamen, ut in accepta veste appareret. Quod cum non faceret, rex mulierculam hisce insignibus exornatam apparere jussit, quæ cum accessisset, in celebri & frequenti convivio risus ingens fuit excitatus. Quod tamen Diogenem adeo non repressit, ut potius infamis scorti laudandi vix faceret finem.^h Talia a Pseudo-Epicureis cum committerentur, mirum non est, veteres calumnias tantam invenisse fidem, ut Epicurei a Romanis publico senatus decreto expellerentur,ⁱ itemque a Messeniis ante solis occasum excedere urbe juberentur, quod adolescentum corruptores essent, ac propter mollitiem & impietatem commacularent philosophiam, urbs etiam lustraretur, ut refert ALIANVS,^k prius tamen ad duos tantum Epicureos, Alcæum & Philiscum pertinuisse, ATHENÆVS ^l auctor est. Eandem fortunam Epicurei Lycti, quod Cretæ insulæ oppidum fuit, passi sunt.^m

Apollodorus.

§. XVII. Præter hos, quos memoravimus, alii quoque inter Epicureos fuere philosophiæ laude inclyti. Ex quibus imprimis Apollodorus notari meretur, vitæ Epicuri scriptor, cognomento *ὑποτύραννος*, a principatu, quem eruditione & auctoritate in hortis Epicuri obtinuerat.ⁿ Refert enim LAERTIVS,^o qui illustrem vocat, supra quadringentos scripsisse libros. Ætatem vero, quam incertam esse vidit GASSENDVS,^p ex Zenonis Sidonii, discipuli ejus tempore omnium optime definiemus. Fuisse hunc sententia & elocutione clarum, LAERTIVS ^q testatur, qui multa quoque eum scripsisse monet.^r Quod vero Zeno quoque Sidonius quidam Ciceronis & Attici tempore inter Epicureos inclaruerit, ipse TULLIVS ^s testis est, qui scripsisse eum, ait, distincte, graviter & ornate, alioque eum loco Coryphæum & principem eruditorum vocat, sibi-

^f) SVID. l. c.^g) *Lib. V. p. 211.**Cretæ l. I. c. 12. p. 44. GASS. l. c. l. VII. c. 3. p. 172.*^h) Oris maledicentia Demetrii iram, & mortem tandem sibi conciliavit.ⁿ) LAERT. l. X. f. 25. MENAG. ad h. l. ita Demosthenes in judiciis regnasse dictus est.ⁱ) Forte id factum, cum omnes philosophi C. Fannio Strabone M. Valerio Messala Coss. urbe ejicerentur, vid. GELLIUS l. XV. c. 12.º) *ibid.* apud STANLEIVM p. 947. male dicitur trecentos libros exarasse.^k) *Lib. IX. c. 12.*^p) l. c.^q) *Lib. VII. f. 35. 38.*^l) *Lib. XII. p. 547.*^r) *Lib. X. f. 25.*^m) SVIDAS l. c. MEYRSIVS in descriptione^s) *De nat. Deor. l. I. c. 21. ad Attic. l. V. ep. 11. Tusc. Qq. l. III. & passim.*

sibi que non minus, quam Attico dilectum esse fatetur. Qui Zeno, si idem est cum Apollodori discipulo, facile inde ætas ejus definiri potest, quam quoque partem elegere IONSIVS * & MENAGIVS, " habetque ea multum inde verisimilitudinis, quod non nomen tantum, patria & secta, sed & eruditio talis sit, qualis a Laërtio describitur. Aliter tamen visum cel. FABRICIO, * qui duos Zenones Sidonios distinguit, eo quod Laërtius Apollodorum inter Epicuri discipulos refert: ʸ quod tamen de sectatore quoque, sensu paulisper latiore, potest intelligi. ʒ Præter hos memorantur etiam Alexandrini duo, Ptolomæorum nomine noti LAERTIO, ʳ quorum unus Leucus alter Melas dictus est. Alios minoris famæ & existimationis ab aliis recensitos ʳ brevitatis causa præterimus. ʳ Imprimis autem sub Romanorum imperio magnopere efflorescere cœpit philosophia & secta Epicurea, Imperatorum quoque salariis nutrita, de quo cum ex instituto tomo hujus operis sequenti dicendum sit, nihil hic amplius historiæ sectæ Epicuræ adjicimus, ad ultimam sectam, Pyrrhoniā, properantes.

* * * * *

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

DE SECTA PYRRHONIA SIVE SCEPTICA.

§. I.

Enarravimus hætenus totius fere Græcanicæ philosophiæ, quatenus sectaria fuit, historiam, nec, si sensu stricto vox sumatur, secta alia superest. Quod si vero sensu paulisper laxiori tale intelligamus philosophorum genus, quod in nullius quidem verba juravit, nec aliquod dogmaticæ philosophiæ ædificium exstruxit, certæ tamen philosophandi & de veritate differendi viæ inhæsit, recte dicitur sectam adhuc inter Græcos superesse reliquis celebritate atque fama nihil concedentem, quæ omnibus se sectis, quæ dogmaticæ dici solent, certumque placitorum systema ponunt, opposuit, eisque veritatem denegare, & placita earum tanquam vel falsa, vel incerta & dubia convellere ausa fuit. Ad quam metam assequendam in hoc uno proram puppimque totius philosophiæ, quam sequebatur, suæ posuit:

Ddd ddd dd 3

t) l. c. l. II. c. 1. p. 117.

u) Ad LAERT. l. VII. f. 35.

x) Bibl. Gr. vol. II. p. 816. GASSEND. l. c. p. 65. fluctuat.

y) Ita etiam VOSSIVS de histor. Græc. l. IV. c. 10. p. 466. seqq. notatus propterea IONSIO l. c. l. II. c. 13. p. 188.

z) Confundere Zenones Suidam supra c. IX. dictum est, addique potest VOSSIVS l. c. l. I. c. 16. p. 104. Apollodorum hunc servum Epicuri decem minis emisse ait δ πένυ FABRICIVS l. c. p. 808. ad LAERTIVM l. X. f. 10. provocans, quod si recte se haberet, omnino fuisset ex Epicuri discipulis, qui ipsum audiverunt, hincque duo essent distinguendi Zenones Sidonii. Verum nihil tale habet

LAERTIVS, sed id tantum teste Apollodoro advocato refert LXXX minis Epicurum hortum in quo docuit, comparavisse. Servos vero in testamento in libertatem asseruit.

a) Lib. X. f. 25.

b) Catalogum Epicureorum, quorum nomina apud veteres occurrunt, exhibent GASSEND. l. c. l. I. c. 8. l. II. c. 6. LEON. COZZANDVS de magist. antiq. philos. l. VI. p. 401. seqq. omnium vero diligentissime FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 808. seqq.

c) Supra monuimus SVIDAM in Anniceris T. I. p. 209. Epicureum facere Annicerin Cyrenaicæ disciplinæ doctorem. Quod non ita intelligendum est, quod sectam mutaverit, sed quod in doctrina de voluptate magis ad Epicuri hypothesein accessit, quam ad Aristippi.

Nomen.

suit: omnia ita æternis incertitudinis & ignorantiae tenebris demersa jace-
re, totque falsis omnia jactari opinionibus, tot repleri contradictionibus,
quæ a dogmaticis afferuntur, ut impossibile sit, ad quandam pervenire veri
scientiam, & imbecillitas intellectus ubique manifeste se prodatur. Neces-
sarium itaque esse, nihil definire, de omnibus dubitare, assensum ubique
retinere, in vita vero opinionem sequi. Quam philosophandi viam quia
non ingressus quidem primus est Pyrrho, Anaxarchi Eleaticæ sectæ phi-
losophi discipulus, primus tamen sectam ex ea formavit, Pyrrhonia in-
de, a philosophandi vero modo, Sceptica dicitur. Posterior tamen ap-
pellatio frequentior est, quæ a differendi modo & ratione desumpta est,
quam prior, quæ a sectæ conditore originem cepit. Id quod mirum vi-
deri queat, cum contrario prorsus modo sectarum nomina, quæ a philo-
sophandi instituto acceperunt, e. g. Hedonicorum, Eristicorum, Elpisti-
corum, Eudæmonicorum, Philaletharum, Analogeticorum, ^a adeo inter-
ciderint, ut vix conjectura liceat assequi, quos indicent philosophos;
quæ vero ab auctoribus locoque indita sunt, ætatem tulerint. Cujus cau-
sam verisimili ratione inde derivandam putamus, quod Sceptici sectæ no-
men, sensu proprio sumtum declinaverint, ne ii voluerunt videri, qui ullius
hominis starent placitis, id quod dudum LAERTIO ^b notatum fuit. Ipsam
vero de omnibus dubitandi methodum fortissimam & nobilissimam, repu-
tantes, ^c & arrogantiae dogmaticorum tanquam sobriam magis & pruden-
torem opposcentes, dubitantium, sive Scepticorum nomen vehementer am-
plexi sunt, ut ex LAERTIO ^d & SEXTO EMPIRICO ^e discimus. Eodem
sensu dicti quoque sunt Ephectici, a retinendo assensu, Zetetici, a perpetuis
disputationibus, & quæstionibus, Aporetici a dubitatione ubique admissa. ^f
Cumque Academici, quam Platonice scholæ propaginem fuisse suo loco do-
cuimus, quique a conditoris nomine magnam gloriam consecuti erant &
existimationem, parum ab ea philosophandi via, quam Pyrrho ingressus est,
decederent, ut ex iis, quæ differemus, apparebit, collatis cum historia
philosophiæ Academicæ supra enarrata, factum inde etiam est, ut sub isto
nomine laterent, & quæ sub Pyrrhonis nomine brevi tempore, CICERO-
NE ^{ff} teste abjiciebatur, sub Academicorum nomen multos sectatores in-
veniret ratio philosophandi sceptica, id quod recte CICERONI ^g fuit nota-
tum. Cujus causas has doctissimus Scepticorum nostra ætate advocatus
PETRVS DANIEL HVETIVS ^h putat, partim quod præter Pyrrhonem,
vix ex ejus secta quisquam enituerit, qui famæ celebritatem consecutus est,
cum contra Academici maximi nominis doctores habuerint plurimos, ex
quorum fulgore lumen capiebant Sceptici: partim quia Pyrrhonii pro in-
sanientibus & vitæ humanæ prorsus ineptis habiti sunt, quod opprobrium

ut

^a) LAERT. l. I. f. 17. MENAG. ad h. l.^b) ib. f. 20.^c) IDEM l. IX. f. 61.^d) II. cc.^e) Pyrrhon. hypotyp. l. I. c. 3. p. 2.^f) LAERT. l. IX. f. 69. GELLIUS l. XI. c. 5.

SVIDAS in Pyrrhonii T. III. p. 246. SEXT. l. c. l. I. c. 19.

^{ff}) De finib. l. II.^g) Qq. Acad. passim.^h) De imbecillitate intellectus humani l. I. c. 1.

§. 39. p. 150.

ut evitarent, qui hac ratione philosophabantur, honestissimo Academico-
rum nomine, licet in quibusdam, ut postea dicemus, ab iis dissentirent, la-
tere maluerunt. Accuratiores tamen ex hoc hominum genere, qui hoc
sectæ nomen instituto non convenire videbant, maluerunt Pyrrhonis no-
men, unde SEXTVS EMPIRICVS, nobilis inter eos scriptor, hypotypo-
ses non Academicas sed Pyrrhonias scripsit.

§. II. Ex his vero colligi recte potest, historiam sectæ Pyrrhoniæ ex *Scriptores ad*
Academicæ sectæ fati multam capere lucem posse: quam cum hoc capite *ejus historiam*
jungendam, eosque consulendos suademus, quos ibi laudavimus. Ad Sce- *facientes.*
pticæ vero sectæ historiam illustrandam ex veteribus pertinebant vitæ Pyr-
rhonis scriptores Antigonus Carystius, ⁱ ei fere coævus, & Diocles Ma-
gnes, ad quos plus semel provocat LAERTIVS. Philosophiam vero sce-
pticam ex ipsa secta non ignobilis scriptor, AENESIDEMVS octo libris *de*
Pyrrhoniis ^k luce perfudit, quos tamen præter epitomen a PHOTIO ^l ex-
hibitam non superesse merito dolemus: quemadmodum Theodosii quoque
capitula Sceptica, & Favorini *tropi Pyrrhonii* desiderantur. ^m Servavit
tamen nobis fortuna incomparabiles SEXTI EMPIRICI hominis Scepti-
ci, de quo in secundo hujus operis tomo differemus, commentarios de hac
philosophia, magna eruditione & notitia omnis veteris philosophiæ refer-
tos: quibus jungenda, quæ LAERTIVS ⁿ more suo congeffit, & pauca
quæ corrasit SVIDAS. ^o Etsi vero omnem philosophandi rationem hæc
secta evertere merito visa fuit, non defuere tamen, qui recentiori ætate
pollicem ei premerent, quos tamen enarrabimus eo loco, ubi nostri tem-
poris philosophiæ condemus historiam. Hic vero FOVCHERII ^p tantum
& HVETII ^q labores nominamus, quibus historia Scepticismi veteris ju-
vari valde potest. Sed & ii non negligendi sunt, qui se Scepticismo oppo-
suerunt, vel Academicos quoque refutandos sibi sumserunt, quorum scripta
passim lucem sectæ historiæ & placitis fœnerantur. Fragmenta ejusmodi
aliquot servavit EVSEBIVS, ^r quibus AVGVSTINI *Quæstiones Aca-*
ademicæ, & CLAVDII PTOLOMAEI liber *de judicandi facultate verique*
& falsi regulæ, ^s GALENVS item *de optima disciplina* ^t & SEXTI al-
terius *disputationes anti-scepticæ* ^u aliique MORHOFIO ^v & FABRI-
CIO ^w memorati adjungi possunt; quemadmodum laudatissimus quoque
FABRICIVS ^x Syllabum nobis eorum exhibuit, qui recentiori ætate venas
inci-

i) Vid. Aristocles apud EVSEB. *de præp. ev.*
I. XIV. c. 18. LAERT. I. IX. f. 62. CONF. IONS. *de*
Script. hist. phil. I. II. c. 4. p. 131. sq. FABRIC. *Bibl.*
Græc. vol. II. p. 674.

k) Vid. MENAG. *ad l. c.* LAERT. FABRIC. *l. c.*
pag. 818.

l) Cod. CCXII. p. 279. seqq. ed. Hoesch.

m) MENAG. & FABRIC. II. cc.

n) Lib. IX. f. 61. seqq.

o) In *Pyrrhone*, & ἑδὲν μᾶλλον.

p) *Histoire des Academiciens*, quæque pro defen-
denda sceptica philosophia scripsit supra enar-
rata.

q) *De la foiblesse de l'esprit humain.* sed & BAYLE
art. *Pyrrhon.* & *diff. sur le Pyrrhonisme* consulen-
dus & dijudicandus est.

r) *l. c.*

s) Editus ab ISM. BVLIALDO Gr. & Lat.
Paris 1663. 4.

t) Adjectus etiam editioni SEXTI EMP. Ge-
nevensi.

u) Edidit post STEPHANVM FABRICIVS
Bibl. Gr. vol. XII. p. 617. seq. *Græc.* & *Lat.*

v) *Polyhist.* T. II. l. I. c. 6. p. 30.

w) *Syllab. Script. de V. R. C. c. XXIII* §. 4. p. 455.

x) *l. c.*

incidere Scepticismo ejusque robur enervare satagerunt. Sunt & alia passim obvia, quæ historiam sectæ Scepticæ & Scepticismi illustrant, sed minoris momenti. ^v FABRICIVS autem, qui elegantissimam Sexti Empirici editionem annotationibus doctissimis auctam nobis dedit, cum in iis, tum in immortalis *Bibliothecæ Græcæ* opere tantum ad historiam hujus sectæ & philosophiæ attulit, quantum ante eum pauci, diligenter cum ipso Sexti textu ab iis consulendus, qui accuratius de hoc philosophiæ genere erudiri cupiunt.

Conditor sectæ Pyrrho.

§. III. Pyrrhoni, sectæ Scepticorum parenti, Elea dedit originem, ^u Plistarcho parente nato, ^x obscuræ fortis homine, ^y qua parentis conditione ipse quoque Pyrrho initio Antigono teste, pressus fuit: soror etiam Philista obstetricem egit. Ipse adolescentiæ annos arti pictoriæ dicavit licet non optimum pictorem fuisse, Aristocles asserat. ^z Antigono tamen referente ^a in Eliensi gymnasio pictura ejus servos exhibens, lampadas tenentes, asservata fuit, non male ab eo elaborata. Artis itaque vel fastidio, vel ardore animi majora & meliora quærentis, a pictoria ad philosophiam, transfuga quasi, ut ridet LVCIANVS ^b factus, in Democriti primum scripta incidit. ^c Alii primum Pyrrhonis præceptorem Drysonem, vel Brysonem vocant, ^d Stilponis filium, Clinomachi discipulum, cujus supra mentio facta est. ^e Qui cum parentis arte excelleret, dubium non est, Pyrrhonem dialecticis armis instructum egregias illas pugnas, quibus omnes adoriebantur philosophos Eristici, & de omnibus in utramque partem disputabant, ab eo didicisse. Tum ad Anaxarchum, Metrodori Chii discipulum delatus est, cui quoque constanter adhæsit, & cum eo, Alexandrum M. sequente ad Indos profectus est, cum Brachmanibus & Gymnosophistis illius regionis congressus. ^f Hos vero præceptores ita audivit, ut ex illorum doctrina in sua arva derivaret, quæcunque animum ad incertitudinem valde inclinantem confirmare apta essent. Quod imprimis de Metrodoro tenendum est, quem ad Scepticismum fuisse pronissimum, ^{ff} negata omni scientia *capite undecimo* narravimus. His itaque præfidiis munitus, cum dogmaticorum

^v) DAN. HARTNACCII *Historia breviuscula Scepticismi* addita SANCHEZII libro *de scientia, quod nihil scitur*: tractatio sine succo & nervo: IO. FRID. HEVNISCH. *diff. de philosophis Scepticis*; GABR. WEDDERKOP. *diff. de Scepticismo*; IAC. ARNHEM. *diff. de secta Pyrrhonia*.

^w) LAERT. I. IX. f. 61. SVIDAS in *Pyrrhon. T. III. p. 245*. BAYLE *Dict. T. III. art. Pyrrhon. p. 731*. Nos quoque peculiari observatione *de Pyrrhonis vita* differuimus *Miscell. Lips. Tom. V. Obs. CXI. p. 240. seq.*

^x) *ib. f. 62.*

^y) PAUSANIAE *Elinc. I. II. Pisticrates audit.*

^z) Apud EVSEB. *præp. I. XIV. c. 13.*

^a) LAERT. I. c.

^b) *Bis accusat. T. II. p. 673. 688.*

^c) Aristocles apud EVSEB. I. c.

^d) Alex. apud LAERT. I. c.

^e) *c. IV. hujus libri.*

^f) LAERT. I. c. Apud SVIDAM I. c. dicitur Pyrrho post Brysonem audivisse Alexandrum, Metrodori Chii discipulum, cujus præceptor fuerit Metrodorus Abderita. Sed duplici errore peccavit festinans vel Suidæ vel exscriptorum ejus calamus. Nam nec Alexander ullus inter Eleaticos vel Democriticos comparet, qui Pyrrhonis præceptor fuit, sed Alexander, qui in *successionibus* Pyrrhonis præceptores narrat, cum Anaxarcho confusus, eum apud Suidam peperit: Deinde non fuere duo Metrodori Chius & Abderita inter Eleaticos, unde MENAGIVS ad LAERT. I. IX. f. 58. 61. & KVSTERVS ad I. c. SVIDAE corruptionem textus recte notarunt. Mirandum itaque, nec STANLEYVM *Hist. phil. P. XI. p. 919.* errorem vidisse, nec doctissimum Interpretem Latinum in eum animadvertisse.

^{ff}) LAERT. I. c. f. 58.

ticorum subfellia ubique occupata vidisset, novam tum quidem temporis (Academia enim media nondum ea ætate florebat,) philosophiam excogitavit, & nihil quicquam comprehendendi posse dixit, neque omnino quicquam dogmaticorum decernendum esse statuit. Traduntque, qui vitæ ejus & placitorum historiam ex veteribus exposuerunt, nihil vel honestum esse dixisse, vel inhonestum, justum vel injustum, & sic in reliquis: nempe nihil horum reapse tale esse, legem vero & consuetudinem sequentes omnia ista homines, facere, nec in quapiam re hoc magis esse, quam illud. ^g Id quo sensu & fundamento Pyrrho dixerit, in sequentibus enucleatius trademus. Addunt vero: ^b consentaneum illi opinioni vitæ genus duxisse, nihil declinasse, nihil devitasse, omnibus rebus recta occurrisse, curribus, si oblatis essent, præcipitiis, canibus & similibus nunquam via decedentem, neque sensibus obsequentem, amicis interea, qui eum sequebantur salutem ejus prospicientibus. Quæ si doctrinæ in se paradoxæ, omnique non veritati tantum, sed & honestati evertendæ aptæ jungantur, non sine causa in eam suspicionem adducunt Pyrrhonem, fuisse hominem mentis emotæ & nimia arte atque scientia insanientis. Mitius tamen de eo sentiemus, & ab ejusmodi insania virum merito liberabimus, veteribus tantum non omnibus ob egregiam eruditionem, &, quod multis visum fuit, nobilissimam philosophiæ excolendæ viam initam, ut scribit LAERTIUS, ⁱ laudatum, palpabimusque manibus, dogmaticorum invidiæ & calumniis ejusmodi fabulis philosophiæ genus sibi infestum cachinnis idiotorum propinantium, has nugas deberi, ^k si vitæ ejus laudabiliter peractæ seriem & facta perpendimus. Testantur enim scriptores animum ejus a superbia & fastu prorsus alienum, sororis Philistæ amicissimum, & nec vilia ministeria repugnantem: ^l vitam porro egisse solitariam, qua rarius vel ipsis domesticis videbatur: ^m id quod ideo fecisse, refert LAERTIUS, ⁿ quod Indum audivisset Anaxarcho exprobrantem, neminem, nisi se ipsum, bonum esse quod diceret, principum vero interea aulas frequentaret. ^o Idem porro narrat, itinera eum varia suscepisse, nunquam, quo pergeret cuiquam indicantem, sibi que eos, cum quibus versaretur, ipsum delegisse. Semper porro eodem vultu & habitu perseveravisse, ^p etiam inter terrores & dolores: ulceri etiam cuidam suo medicamenta corrodentia, & sectiones, & unctiones adhibuisse, magnumque in his omnibus animi robur & constantiam exhibuisse: ^p in magna quoque tempestate cum naufragii periculum omnes in stuporem & pavorem conjecisset, ipsum porcellum in navi secure com-

^g) *ib.* f. 61.

^b) *ib.* f. 62. qui ad Antigonum Carystium, testem Pyrrhoni cœvum, provocat.

ⁱ) f. 61.

^k) Idem recte conjecit P. D. HUVETIUS *de la faiblesse de l'esprit humain* l. c. p. 127.

^l) LAERT. l. c. f. 66. conf. Aristocles l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 735.

^{ll}) *ib.* f. 65.

^m) *ibid.*

ⁿ) Addit, cum secum loqui, ut solent solitarie viventes & ambulantes, deprehenderetur, rogatum, quid ageret: meditari se respondisse, uti bonus (χρησός) evaderet.

^o) f. 65.

^p) f. 67. ubi Laërtius ad Timonis testimonium provocat.

comedentem offendisse, eandem animi ἀταραξίαν commendantem.⁹ Quin & ea, in quibus reprehensus dicitur, quod non semper vita doctrinae consentanea esset, huc referri debent: nempe, indignatum amico qui res ad sacrificium necessarias se emtutum promiserat, nec promissis steterat, & ideo reprehensum, quod animo commoveretur, neque id cum indolentia, quam profiteretur, conveniret, negavisse, ejus rei specimen adversus mulierem edendum esse: a cane territus cum post arborem recessisset, a praesentibus derisum difficile, dixisse, hominem penitus exuerere. Contendendum tamen esse, primum quidem agendo, quantum fieri potest, adversum res, postea ratiocinando.¹⁰ Additur his, in quaestionibus a nemine fuisse contemptum, quod singulari perspicuitate in iis explicandis uteretur, & eaque re cepisse Nausiphanem juvenem. Quis hæc convenire credat viro omnem sensuum usum ad insaniam usque neganti? quis non mendacium palpet, tradens amicos comites eum omnia negligentem periculis eripuisse, cum solitariam valde vitam ¹¹ amaverit, & itinera quoque varia solus confecerit, in quibus nemo eum canibus, praecipitiis, curribus eripuit? cui non manifestum ex his est, Pyrrhonis animum ad indifferentiam τῶν παθῶν mentemque ex utraque parte immotam & imperterritam istis Scepticis ratiociniis, ut postea dicemus, tendentem, occasionem cudendae fabulae dedisse? Addimus his alia, quæ tantis deliriis non agitata fuisse Pyrrhonem evincunt. Inter quæ imprimis ad Epicurum respiciendum est, ab ista indifferentiae intellectus & incertitudinis universalis rabie tantopere alienum, qui tamen, teste LAERTIO¹² vehementer Pyrrhonem admiratus est, nempe, quod ἀταραξία ista animi tranquillitatem fuisset consecutus, & egregie de ea re differeret: quod Epicurus nunquam fecisset, si ad hanc insaniam fuisset dilapsus. Sed & tanta Pyrrhonis existimatio fuit in patria, ut pontifex crearetur, dareturque hoc ejus honori, ut decretum fieret, quo omnibus philosophis vacatio a muneribus publicis permitteretur.¹³ Qualis quæso vero pontifex, qui ita insanit, ut quid faciat, delirans ignoret? Alias rationes, quibus ab hac labe purgari potest Pyrrho præterimus, hoc unum adjicientes, ipsam Scepticorum doctrinam, quæ in vita agenda sensuum usum non rejicit, satis evidenter refutare fabulam a viris doctis dudum rejectam, & inter veteres quoque jam Ænesidemo¹⁴ improbatam. Scilicet ἀκαταληψία Pyrrhonis non externam sensuum apparentiam rejecit, quam vitæ regulam non improbabant Sceptici, sed dogmaticorum definitiones rerum, & scientiæ arrogantiam, cui evertendae fundamenta rerum patere negabat; ex eo vero animum contra perturbationes imperterritum servare contendebat. Hunc scopum cum philosophiæ as-

signa-

9) ib.

10) Aristocles apud EVSEB. l. c. LAERT. f. 66.

11) IDEM II. cc.

12) f. 64.

13) Hinc convivia quoque splendida vitabat, frugalitas non recusabat, quæ de re egregium exemplum ATHENAEVS affert l. X. p. 419. quod ejusmodi insanienti indifferentiæ prorsus repugnat.

14) f. 64.

u) ib. LE VAYER. Op. T. V. p. 213. MENAG. ad Laërt. l. IX. f. 63. HVET. l. c. p. 127. BAYLE l. c. p. 734. BIERLING. de Pyrrhonismo hist. c. I. §. 3. p. 734. FABRIC. Bibl. Græc. vol. II. p. 818. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. p. 198. conf. Misc. Lips. l. c. p. 241.

v) Apud LAERT. l. c. f. 62.

signaret, & ad hanc unam metam impigre curreret, mirum non est, eum nec reliquis artibus & disciplinis magnum statuisse pretium, quæ Epicuro causa fuit, ut eum indoctum, & male eruditum vocaret, ^w nec scripſiſſe aliquid, ^x præter poëma aliquod, ad Alexandrum M. quod regia munificentia is remuneratus est. ^y Ex hac vero vitæ ejus circumſtantia confirmatur quoque quod ex LAERTIO ^z colligitur: floruiſſe eum circa Ol. CX. Vnde vel errat, vel de nativitatſ anno intelligendus eſt SVIDAS, ^a qui ad Olymp. CI refert. Obiit fere nonagenarius, ^b quo tamen anno vita exceſſerit, veteres non definiunt. Quod ſi Olymp. CI. i. natum dicamus, Olymp. CXXIII. 2. 3. deceſſiſſe neceſſe eſt: quod ex eo quoque fit veriſimile, quod Ariſtocele teſte ^c Antigonuſ Caryſtiuſ ei coævus fuit, quem circa ultimoſ Ptolomæi Philadelphi annoſ adhuc vixiſſe, recte IONSIUS ^d ſtatuit. Ptolomæuſ autem Olymp. CXXIV parenti, Ptolomæo Lagidi ſucceſſit. Poſt mortem ſtatua ei poſuere Attici prope porticum; monumentum quoque in patria erectum eſt. ^e Pyrrhones duoſ alioſ veteres notat MENAGIUS, ^f cui addi poteſt tertiuſ Metapontinuſ, ex diſcipuliſ Pythagoræ. ^{ff}

§. IV. Ex hac vitæ Pyrrhonis hiſtoria ratio jam facili negotio dari poteſt, quo modo ad Scepticiſmum iſ dilapſuſ ſit. Nempe

I. Democriti admirationi & philoſophiæ ejuſ ſtudio, quo rudimenta *Origineſ Scepticiſmi Pyrrhonis.* quaſi poſuit Pyrrho, plurimum adſcribendum eſt. *Capite enim undecimo,* ubi prolixe Democriteam philoſophiam proſecuti ſumus, pluribuſ demonſtravimus, negaſſe Abderitam omneſ, quæ rebuſ ipſiſ ineſſe dicuntur, qualitateſ realeſ, adeoque omneſ etiam, quæ in rebuſ ipſiſ laterent, differentiaſ, & ad modificationeſ & ſenſationeſ animæ ex objectiſ externiſ oriundaeſ eaſ revocaſſe; inde vero hoc deduxiſſe axioma, nihil re vera eſſe, præter atomoſ, reliqua conſtare opinione, diſpoſitione, ordine, ſenſuumque perceptione. Hæc cum didiciſſet Pyrrho, tantaque Democriteam ſapientiam proſequeretur admiratione, ut ſemper ejuſ cum magna honoris præſatione meminiſſet, ^g mirum non eſt, fundamentum hoc elegiſſe, cui totam philoſophiam ſuam ſuperſtrueret. Hoc enim ſemel admiſſo, negari Pyrrhoni non poteſt, nihil eſſe re ipſa certi, nec hoc magiſ vel illud re ipſa eſſe, ſed opinione, præjudiciſ, ſenſuumque fallacia turbari omnia, quibuſ armiſ Pyrrhoniſmuſ facilem reportat victoriam.

Eee eee ee 2

II.

w) LAERT. l. X. ſ. 8. Cum vero ipſe Epicuruſ encyclicas Græcoruſ literaſ exagitaret, & parcifſimuſ earuſ uſuſ admitteret, conjectura inde enaſcitur, longiuſ proceſſiſſe Pyrrhonem, & de iſ plane non fuiſſe ſollicituſ, conf. GASSENDUſ de vit. Epic. l. V. c. 3. p. 136. HVET. l. c. p. 28. Grammaticam contemiſſiſſe SEXTUſ. EMP. teſtatur, adv. Gramm. l. I. c. 13. ſ. 232. Homeruſ tamen, quem Pyrrhoniſ tempora pro fonte omniſ ſapientiaſ habebant, diligenter legit, & in parteſ ſuaſ vocavit, cujuſ rei exempla aſfert LAERT. ſ. 67. quod negat quideſ SEXTUſ, l. c. ſ. 281. ſed veritate & ἀντιφάσις reclamante.

x) LAERT. ſ. 102. & l. I. ſ. 16. EVSEB. l. c. FABRIC. l. c. p. 818.

y) Decieſ mille aureoruſ, accepiſſe ait SEXTUſ l. c. id eſt 25000. Thaleruſ, vid. FABRIC. ad l. c. Sexti.

z) Is l. IX. ſ. 58. Olymp. CX. Anaxarchuſ apud Alex. M. floruiſſe ait: cum eo vero fuit Pyrrho.

a) l. c. b) LAERT. ſ. 61. c) EVSEB. l. c.

d) de Script. hiſt. phil. l. II. c. 4. p. 130.

e) PAVSAN. l. c. MENAG. ad Laert. l. IX. ſ. 61.

f) l. c. ſ. 107.

ff) IAMBlich. de vit. Pyth. c. XXXVI. n. 272.

g) LAERT. ſ. 67.

II. Non vero sola Democriti philosophia Pyrrhoni ad Scepticismum delabendi occasionem præbuisse videtur, sed totius Eleaticæ scholæ etiam antiquioris philosophandi ratio. Quæ cum sensibus fidem denegaret, & eousque procederet, ut hominum puerilem superbiam, scientiam sibi arrogantium exagitaret, veritatemque in profundo demersam latere censeret, inque eo veterum philosophorum ipsiusque Homeri exemplo uteretur, non potuit non Pyrrhonis animus in Eleaticorum schola educatus & formatus maximopere in fovenda incertitudine confirmari. Ejusmodi enim veterum dictis, quæ inania hominum studia & pueriles nugas exagitant, valde eum deperiisse Philo Atheniensis ejus necessarius testatur apud L A E R T I V M. ^b

III. Accessit his disciplina dialecticorum, quam a Stilponis didicisse filio diximus. Cum enim in horum hominum schola, more illius vehementer sophismatibus & cavillationibus urgeretur, non melius ei opponere poterat *φάρμακον*, quam hanc rerum omnium incertitudinem & *ἀδιαφορίαν*, quibus omnes una strophas sophistarum & dialecticorum prosternebat, victoriasque reportabat facillimas. Impense ea de re Pyrrhoni gratulatus est Timon Sillographus his versibus.

*Miror, qui tandem potuisti evadere Pyrrho,
Turgentes frustra, stupidos vanosque sophistas,
Atque impostura fallacis solvere vincla.*

IV. Maxime vero ad ea vitæ ab omni perturbatione vacuæ exempla attendendum est, quæ de Pyrrhone retulimus, quamque vitæ tranquillitatem & imperturbatum statum totius Scepticismi finem a Pyrrhoniis poni in sequentibus dicemus. Ex his enim speciminibus manifestum est, Pyrrhonem ad hanc mentis *ἀταραξίαν* & invictum robur, quam maxime respexisse, utque hanc obtineret animi constantiam, omnem de rebus ipsis, quatenus ad animum referuntur nostrum, opinionem ejiciendam esse, statuisse. Hoc cum nullius præstare observaret sectæ philosophiam, quæ asserendis dogmatibus mentem turbabant magis, quam immotam reddebant, non potuit non scepticismum pro nobiliori philosophiæ genere habere, ei que totum se addicere.

V. Huic vero cum accederent infinitæ sectarum tum ex Socratis schola prodeuntium dissidia & controversiæ, quibus tanquam insulsum, falsumque & ineptum rejiciebat una, quod altera pro ipso sapientiæ fonte venditabat; cumque ita nuditatem suam mutuis inter se certaminibus detegerent philosophi dogmatici, non poterat non animus ejus tranquillitatis studiosus vehementer ab omni philosophia dogmatica abhorreere, & desperare de invenienda apud eam pace animi. Acciditque Pyrrhoni, quod omni fere tempore evenit, ut infinitæ de doctrinis vel incertis vel in dubium vocatis controversiæ tandem Scepticismum parturiant.

VI. Non errabimus etiam, si exempla magnorum virorum, toties imbecil-

becillitatem humani intellectus, difficultates in inquirenda veritate occurrentes, latentes rerum essentias, & innumeram opinionum feriem fatentium & deplorantium, Pyrrhonem in electa semel dubitandi de omnibus arte confirmasse credamus. Vti enim exemplorum hujusmodi a magnis viris profectorum maxima vis est, ita facile fuit, hominem principiis quibusdam physis ad incertitudinem manu ducentibus imbutum iis non corroborari tantum in adamata hypothesi, sed & eo perducere, ut limites a veteribus, quorum exempla intuebatur, sapienter positos migraret, & in extremum curreret. Alia non addimus, facile ex iis repetenda, quæ supra de causis enatæ philosophiæ Academicæ, quæ eodem fere in luto cum Pyrrhonia hæsit, differuimus.

§. V. Discipulos habuit Pyrrho nonnullos, quorum illustrissima fama fuit. Inter eos memorantur Eurylochus, de quo narrat LAERTIUS,^k ita *Seſtatores Pyrrhonis.* furore aliquando exarſiſſe, ut ſumto veru cum carnibus, coquum in forum uſque perſequeretur, quod ſpectaculum homini ſceptico, tantopere mentis imperturbatum ſtatum & ἀδιαφορίαν quærenti, indignum dubium non eſt, dogmaticos acerbè riſiſſe. A præceptore etiam hoc didicit, ut magnus ſophiſtarum inimicus eſſet, quos debellandi arma ipſi ſcepticiſmus ſubmiſtravit egregia. Tantopere tamen aliquando Elide eruditorum quæſtionibus fatigatus eſt, ut abjecto pallio Alpheum fluvium tranſando eorum perſecutionibus ſe ſubduceret. Alius Pyrrhonis diſcipulus fuit Pyrrho Athenienſis,^l homo præceptori in eo ſimilis, quod meditando ſolitudinem quæreret, turbam & ſtrepitum fugiens, nec multum vanis litibus & diſputationibus tribueret. Vnde non probamus vel IONSI^m opinionem, qui Philonem Dialecticum, Diodori Croni diſcipulum innui putat, vel interpretis LAERTII verſionem, qui, frequentiore in diſputationibus, eum fuiſſe, vertit verba Græca: τὰ πλεῖſτα διελέγετο:^m nam utrumque cum Timonis verbis non conſpirat, qui eum vocat

Οὐκ ἀμπαζόμενον δόξης ἐρίδων τε, Φίλωνα.

Nauſiphanem etiam Tejum, ſupra memoravimus, Pyrrhonis in differendo dexteritate & arte captum, in ejus diſciplinam tranſiſſe. Hunc Nauſiphanem audiviſſe, ſecundum quosdam, Epicurum, ab eo vero tanquam plumbeum & indoctum, jaſtantiam ſophiſticam præ ſe ferentem, ut mancipiorum aliquod, traductum fuiſſe, capite quoque præcedente narravimus.ⁿ Sed & Hecataeus Abderita^o & Numenius, cum Apameenſi non confundendus,^p huc pertinent.

§. VI. Celeberrimus vero inter Pyrrhonis diſcipulos fuit Timon Phliaſius,^q *Timon Phliaſius.* Eee eee ee 3

k) Lib. IX. f. 68.

l) ib. f. 67. 69.

m) De Script. hiſt. phil. l. II. c. 1. p. 119.

n) Saepè ſecum ipſo colloquebatur, vertit STANLEIUS p. 921. quod ad marginem ita emendat OLEARIUS: multum diſputabat.

o) LAERT. l. X. f. 7. 8.

p) IDEM l. IX. f. 68.

p) ib. f. 114. conf. IONS. l. c. l. III. c. 10. p. 265.

q) Pleraque de Timone debemus LAERT. l. IX. f. 109. ſua ex APOLLONIDIS NICAEI commentario in Sillos Timonis haurienti. conf. SVIDAS in Timon. T. III. p. 476. Ex recentioribus IS. FRID. LANGHEINRICH duas nobis diſſertationes dedit de Timonis vita, doctrina, ſcriptis. conf. STOLL. hiſt. liter. T. III. p. 763. ſeqq.

patre Timarcho genitus. Iuvenis saltationi operam dedit; ^r postea vero animo mutatus Megaram se contulit, conveniendi Stilponis gratia, sine dubio ut dialecticam ab eo disceret, qua excellebat Stilpo, quæque quæstiosa tum inter Græcos disciplina extabat. Cum eo aliquandiu versatus in patriam rediit, uxoremque duxit. Post hæc Elidem profectus est, ut Pyrrhonem audiret, cumque uxorem haberet comitem, in illa apud Scepticum mora filios genuit: quorum majorem natu, Xanthum vocatum, in medicis, ^s ut erant Sceptici artis salutaris amantes, ^f instituit & instituti, vitæve generis successorem reliquit, quod utrum ad scepticam philosophandi, vel medicam viam pertineat, vel bonorum etiam successorem indicet, ex incerta Apollonidis Nicæi apud LAERTIVM, ^{ff} quem sequimur, phrasi accurate definiri non potest. Licet vix credi possit, Timonem vel de discipulis vel de successore valde fuisse sollicitum, cum Hieronymus de eo scripserit: ^t *sicut apud Scythas, & qui fugiunt, & qui persequuntur, sagittas mittant, ita & apud philosophos, alios persequendo discipulos capere, alios fugiendo, ut Timonem.* Causa ejus rei in vitæ commoditatibus studiose a Timone quæsitis latere videtur. Nam non solum multum sibi vacationis a studiis philosophicis, teste Antigono Carystio, ^u permittebat, hortorum studiosus ac solitudinis, sed & computationum erat amator, ^x tantæque in arte bibendi fortitudinis, ut celeberrimum potatorem Lacydem, Cyrenæum, cujus supra mentio facta est, potando vicerit. ^y Hoc vitæ genere facultatibus consumptis, cum necessariis destitueretur, Hellepontum petiit, & Propontidem, philosophiamque professus, non in magno tantum honore fuit, ^z sed & facultatibus auctus est. Inde Athenas se contulit, ibique ad obitum usque perseveravit, nisi quod exigui temporis iter Thebas aliquando suscepit. ^a Ceterum ut commode vixit, & neque prandii neque cœnæ tempus observavit, ita in ea animi corporisque *εὐροία*, ^b qua commoda utriusque dispositione utebatur, eam *ἀδιάφοριαν* consecutus est, quam Sceptica philosophandi ratio sibi præfigebat scopum. Iudicio usus est acri & in nexum veritatis adeo penetrante, ut, non imbecillitatem tantum & defectus ratiociniorum male concludentium perspiceret facillime, sed & quo loco systemata essent infirmissima, accurate pervideret; qua ingenii acerrimi perspicacia armatus omnes incessit philosophos multoque eos sale satyrico perfricuit, non judicando tantum, sed & deridendo aliis superior. Idque non ore tantum, sed & calamo perfecit, quem non atramento tantum tinxit, sed calumniis quoque in optimos quosque veteris

^r) *ibid.* Aristocles apud EVSEB. *præp.* l. XIV. c. 18. theatro itaque operam suam locavit.

^s) FABRIC. *Bibl. Gr.* vol. XIII. p. 438.

^f) Causas hujus rei exponit SEXTVS EMPIR. *Pyrrh. hyp.* l. I. c. 34. p. 63. conf. FABRIC. *ad h. l.*

^{ff}) Conf. MENAG. *ad h. l.*

^t) *ib.* f. 112.

^u) *ib.* f. 110.

^x) *ib.*

^y) ATHENÆVS l. X. p. 438. Tetigimus rem supra in historia Cyrenaicorum.

^z) *ib.* Innotuit etiam Antigono & Ptolomæo Philadelpho regibus.

^a) *ibid.*

^b) Vfos fuisse hac voce Stoicos hoc sensu supra c. IX. ostendimus, indeque conjicimus, sensum hunc esse obscuri & sine dubio corrupti loci LAERTII f. 114. τὸ αὐτὸν ἢν ἀδιάφορος, ἀλλὰ καὶ εὐρος, ὡς μὴδὲ ἀριστὴν συγχωρεῖν, MER. CASAVBONI explicatio enim textui non quadrat.

ris philosophiæ doctores effusis. Inde *Sillorum* poëma, ^c veteribus toties citatum, ad quod nos quoque aliquoties provocavimus, five satyra mordacissima, multoque felle repleta, qua nemini bono pepercit, ut ex fragmentis patet, quæ passim reperiuntur apud veteres, & collecta sunt ab HENRICO STEPHANO. ^d Scribendi vero fuit cupidissimus, in poëticis fabulis & dramatibus componendis exercitatissimus, ^e qua nempe occasione juxta morem Græciæ, licebat viros optime meritos populi libidini deridendos propinare. Ex quibus omnibus, quo animi charactere & temperamenti dispositione fuerit, judicari potest facillime, & intelligi, qua ratione moribus & animi inclinatione a Pyrrhone totus diversus, ^f eandem tamen philosophandi viam secutus sit, ut ex iis videre est, quæ Aristocles ^g de eo retulit. Parum tamen, ut *ἀδιαφορίαν* ad negligentiam usque excolebat, scriptorum suorum curiosus erat custos, sic ut neglecta apud eum jacerent, & perturbata, nonnunquam etiam corrofa, ut opus haberet, ea quæ deerant, si recitarentur, ex memoria supplere. ^h Mortuus est, cum annos fere XC attigisset, ⁱ nomenque inter suos illustre, ut habet Sotion, ^k fuisset consecutus. A Timone misanthropo, cognomento eo facile distingvitur, adjecto interdum Sillographi nomine.

§. VII. Mature Pyrrhonia secta post Timonem desit, adeo ut suo tempore dudum jam extinctam vocet CICERO, ^l isque Academicis magis quam Scepticis armis dogmaticos disputando aggrediatur. Cujus causa non alia esse videtur, quam odium, quod Pyrrhonia secta meruit. Cum enim sectas dogmaticorum philosophorum omnes aggrederetur, ne iis quidem exceptis, quæ celeberrimum sibi nomen & applausum pepererant, Timon etiam mordacitate & calumniis in omnes philosophos grassans magnam sectæ invidiam conflasset, ipse vero sectæ conditor Pyrrho, tanquam amens, omnemque societatis humanæ rationem perdens traduceretur, fieri aliter non potuit, quin ipsa sceptica philosophandi via, quæ totum scientiarum circulum evertere videbatur, tandem odio cunctis esset, & vehementer contemneretur. Etsi vero animis acutum cernentibus non poterat displicere ea philosophiæ methodus, quæ dogmaticorum fastum & inanem superbiam evertibat, & quam parum solidi Græcanicæ philosophiæ sectariæ ineffet, pulchre demonstrabat: securius tamen illi sub Academicorum, ex Platonis fama auctoritatem consecutorum, nomine latebant, & eadem contra dogmaticos tela ejaculabantur. Defecit itaque teste Menodoto, ^m post Timonem sectæ scepticæ successio publica. Nec obstat, quod Menodoti auctoritati opponit HUVETIVS, ⁿ Hippoboti & Sotionis testimoniis

*Duratio sectæ
exigua.*

c) Dispositionem famosi operis exponit LAERTIVS *f. III. conf. EVSEB. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. vol. II. p. 820.*

d) In *poësi philosoph. de Apollonidis Nicæi commentario* vid. IONSIUS *de S. H. P. l. II. c. 3. p. 129.*

e) LAERT. *f. 113.*

f) Illum enim sanguineo, hunc melancholico

temperamento fuisse usum utriusque vitæ historia loquitur.

g) Apud EVSEBIUM *l. c.*

h) LAERT. *f. 113.*

i) *ib. f. 112.*

k) *ib. f. 110.* Alios Timones nominat cl. STOLIVS *Misc. Lips. T. III. obs. LVII. p. 70.*

l) *De finib. l. II.*

m) LAERT. *f. 115.*

n) *l. c. c. 14. §. 40. p. 151.*

niis apud LAERTIVM usus, ° fuisse Timonis discipulos, Dioscoridem Cyprum, Nicolochum Rhodium, Euphranorem Seleucium, & Praylum Troadensem; Euphranoris Eubulum Alexandrinum, Eubuli Ptolomæum, sicque integram Scepticorum successionem, usque ad Sextum Empiricum & Saturninum posse dari. Non enim hoc contradicit Menodoti relationi, qui non de privatis scepticis professoribus, sed de publica successione loquitur, testesque habet, non Ciceronem tantum, ad quem supra provocavimus, sua jam ætate extinctam dudum Pyrrhonis sectam profitentem, sed & Aristoclem, p qui, Timoni discipulos publicos & sectatores defuisse, inquit, donec paulo ante ejus ætatem Ænesidemus Alexandriæ eam sectam revocaverit in lucem. Certe SENECAE q ætate publice docentes defuisse sectæ huic ipse docet, nec negat HVETIVS. r

Revocata ab
Ænesidemo.

§. VIII. Actum itaque fuisset de secta Pyrrhonia, nisi Ptolomæus quidem Cyrenæus eam revocasset in lucem. Hunc Sarpedon & Heraclides audiverunt, Heraclidis discipulus Ænesidemus Gnoſſius ex Cræta insula fuit: s quia vero, teste Aristocle, t Alexandriæ docuit, a quibusdam Alexandrinus dictus est. Vixit is eodem, quo Antiochus Academicus, tempore, Ciceroni coævus, librumque suum Lucio Tuberoni, quem alii Neronem vocant, ex proceribus Romanorum nobilissimo viro dicavit. u Is nova quadam luce scepticam philosophiam perfudit, cum Academica philosophandi ratio a genuina Arcefilai & Carneadis via ad Stoica placita, Antiocho auctore descisceret. Scripsit itaque ad conservandum nobilissimæ philosophiæ, quod putabat, generis honorem *libros Pyrrhonicos* quorum summam nobis conservavit PHOTIVS, x passimque ad eos provocat SEXTVS EMPIRICVS. Quo labore scepticam illum philosophiam, tantum non oblivioni traditam resuscitasse, Aristocles y auctor est. Ceterum & hoc de eo notandum est, adamasse eum Heracliteam philosophiam, ad quam scepticam viam esse non inepte professus est. z Ænesidemum audivit Zeuxippus Polites, hunc Zeuxis, cognomine γωνιόπης, hunc Antiochus Laodiceus; illum Menodotus medicinæ empiricæ sectator, & Theodas Laodiceus. Menodoti discipulus Herodotus Tarsensis fuit, Ariei discipulus; eum Sextus Empiricus secutus est, Sextum Saturninus. a De quibus omnibus tamen, si Sextum Empiricum excipias, exigua & fama & notitia ad nos pervenit, quæque nota sunt, ad alteram historiæ philosophicæ periodum pertinent, ubi hanc scepticæ philosophiæ successionem pluribus illustrabimus.

§. IX.

o) l. c. f. 116.

p) l. c.

q) Q. nat. l. VII. c. 32.

r) l. c. p. 152. Scepticos veteres & novos distinguit SEXTVS Pyrrh. hyp. l. I. c. 13. ad quem locum vid. FABRICIVS.

s) LAERT. f. 116.

t) EVSEB. præp. ev. l. XIV. c. 7.

u) PHOTIVS Cod. CCXII. p. 280.

x) l. c.

y) l. c.

z) SEXT. EMP. Pyrrhon. hyp. l. I. c. 29. f. 349. adv. phys. l. I. f. 357. l. II. f. 216. Conf. de eo FABRICIVS Bibl. Gr. vol. II. p. 818. 819. vol. X. p. 449. & ad II. cc. SEXTI.

a) LAERT. l. IX. f. 116.

§. IX. Ordo jam poscit, ut systematis quoque sceptici lectori exhibeamus imaginem. Verum nec sectam proprie Scepticos habuisse, nec *Scepticum systema an datur?* systema, ex iis sine labore colligi potest, quæ initio hujus capituli differuimus. Tota enim eorum philosophia, cum Dogmaticis esset opposita, non potuit non universali bello omnia prorsus systemata aggredi. Notante enim LAERTIO ^b *sectarum omnium dogmata evertere contendebant Pyrrhonii, nihil ipsi dogmatis asserentes, atque ceterorum tantum enuntianda dogmata atque enarranda proponentes, nihil definiendo, neque hoc ipsum quidem, nihil definitio. Ex eo vero: nihil definimus, animi affectio, indicabatur, quæ ἀῤῥεψία, dicitur, quod neutram in partem sententiam propensius inclinet. Idem volebant, dicentes: non hoc magis; quod non positive sed negative proferebant &c.* Ex his enim & similibus, fuse a LAERTIO definitis colligi facili negotio potest, in certum placitorum systema philosophiam scepticam coalescere non potuisse. Non enim definita rerum cognitione ad imperturbatum animi statum pervenire se posse sperabant, sed potius illa ἀδιαφορία ex rerum incertitudine oriunda; ad quam obtinendam systemate opus non erat, sed oppugnandæ tantum Dogmaticorum opiniones, & inter se conferendæ, objectiones formandæ, ostendenda incertitudo, ut inde colligi posset: non esse hoc magis vel illud. Hincque intelligitur definitio Scepticismi ab Aenesidemo data, ^c quod sit *memoria earum rerum, quæ videntur, sive quomodolibet intelliguntur, secundum quam omnia omnibus conferuntur, eaque comparata inutilissima & perturbationis plena esse cernuntur.* Ita vero non scientiam constitui, sed everti necesse est. Eleganter SENECA ^d de hoc hominum genere: *Illi (Megarici) mihi non profuturam scientiam tradunt, hi (Sceptici) spem omnis scientiæ eripiunt. Satiùs est supervacua scire, quam nihil: illi non præferunt lumen, per quod acies dirigatur ad verum, hi oculos mihi effodiunt. Non facile dixerim, utrum magis irascar illis, qui nos nihil scire voluerunt: an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, nihil scire.* Non tamen hoc ita intelligendum est, ac si omnem prorsus humani intellectus usum evertere voluerint, quod a Dogmaticis ipsis objectum occasionem illis de perverse explicata opinione sua conquerendi dedit: sed supposito sensuum & affectionum animæ usu, Dogmaticorum explicationes & definitiones oppugnabant, nihil eorum, quæ illi asseriebant sciri posse asserentes. Hinc apud LAERTIUM, ^e de affectionibus & passionibus animæ se decernere, ajunt, & scire se v.g. quod dies sit, quod vivant &c. Dogmaticis vero in iis non se consentire, quæ se scire profiteantur, sicque, se nescire, quo pacto videant, vivantque. Id quod vel ideo notandum est, ne omnes prorsus sensus & rationem eos ejurasse putemus. ^f

§. X.

b) f. 74.
c) f. 103.

c) l. c. f. 78.

d) Ep. 88.

f) Conf. SEXT. EMP. *Pyrrh. hypotyp. l. I. c. 10. f. 19. 21. HÆT. l. c. p. 141.*

*Causa Scepti-
cismi.*

§. X. In causas enati Pyrrhonismi inquirentibus si ipsi Sceptici audiendi sunt, tota fere antiquitas hac via incessit, exemploque eos excitavit suo. Ajunt enim apud L A E R T I V M :^s principem in ea calcanda fuisse Homerum, postea septem quoque sapientes in ea fuisse versatos, Archilochum item & Euripidem id genus philosophiæ exercuisse; Xenophanem etiam, & Zenonem Eleatem, ac Democritum Scepticos fuisse, itemque Platonem, & Empedoclem, Heraclitum itidem & Hippocratem. Eadem fere jactat S E X T V S E M P I R I C V S, & prolixè prosequitur P E T R V S D A N I E L H V E T I V S,^b qui omnes fere veteris orbis viros magnos & philosophos in partes vocat. Quod si Sceptico sensu intelligatur, plane falsum esse, ex historia, quam hætenus prosecuti fuimus, philosophica est manifestissimum, certo vero & restricto sensu admitti potest, sed Scepticos parum juvat. Cum ἐποχῇ enim locutos fuisse, non Socratem tantum, quique ex ejus schola ex parte prodierunt, sed & quos inter dogmaticos retulimus suo jure, Pythagoram, Aristotelem, & hos multo vetustiores philosophos multos barbaricos, negari nec potest, nec debet; verum præter modestiam magnorum virorum, non omnem sibi sapientiam vindicantium, sed limites humani intellectus modeste agnoscentium, ad arcani potissimum disciplinam pertinet, qua servata arcana sibi & discipulis intimioribus doctrina, ad vulgus & exotericos vel probabiliter, vel dubie & obscure locuti sunt, fidem potius postulantes, quam rationis assensum extorquentes. Negari tamen nec hoc potest, fuisse dogmata apud veteres philosophos quædam, quæ Scepticismo portam aperuerunt patentissimam. Inter quæ famosissimum dogma merito numerandum est, cuncta fluere, nec uno quidem momento idem esse, quod prius fuit. Ex hac enim doctrina incertitudinem humanæ cognitionis sequi, ipsi Pyrrhonii viderunt, Scepticismum viam ad hanc Heracliti opinionem esse fatentes,ⁱ ipsique, qui inter dogmaticos eminuerunt, Pythagoras, Plato, Democritus & Epicurus intellexerunt, qui cum materiæ fluxum negare non auderent, illi ut scientiæ objectum stabile exhiberent, numeros & ideas, siue intelligibilia commenti sunt, hi atomos immutabiles introduxerunt, ast dum hypotheses magis, quam evidentes veritates supponebant, hoc ipso Scepticorum opinionem magis firmarunt, quam destruxerunt, fluxa, inque momenta mutabilia esse omnia, nec sufficere istas hypotheses, ut certam nobis firment scientiam. Verum & absurda Megaricorum, siue Dialecticorum, circa Pyrrhonis ætatem caput extollentium secta, cui prælusere Eleatici, meris cavillationibus de rebus omnibus disputans, & turgida ac superba Sophistarum gens, in utramque de argumento quovis partem differens, inter occasiones nascentis Pyrrhonismi merito referenda est.^k Ea enim cum exemplum præivit, frivolis ratiunculis etiam certissimas rationes vocandi in dubium, tum miseris cavillationibus Pyrrhonem & sequaces induxit, ut omnem prorsus dogmaticorum philosophiam eodem niti talo crederent.

^s) f. 71.

^b) l. c. l. I. c. 4. p. 95.

ⁱ) Vid. not. (2) Hinc inter fundamenta Pyrrho-

nismi hanc thesin refert PSEUDO-ORIG. *philosophum. c. XXV. p. 155. conf. SEXT. l. c. l. I. c. 32. f. 56.*

^k) Conf. H V E T, l. c. p. 107.

derent. Qua in opinione non poterant non confirmari, cum sectarum conditores reliquorum philosophorum systemata tanquam falsa, inania, puerilia, & vero inimica traducerent, sicque se invicem everterent, cujus rei & Aristoteles, & Zeno, & Epicurus luculentum specimen sunt. Ita enim de omni philosophia dogmatica tanquam arenæ sine calce inædificata & cohærente dubitandi justissima ipsis data causa fuit. His cum accederet & intellectus & voluntatis prava, & a sua perfectione desciscens dispositio, quæ vera Scepticismi omnis origo est, mirum non est, Pyrrhonismum tandem ejusmodi universalem triumphasse. Etsi enim eruditione haud vulgari ex Scepticorum secta eminuerunt viri quidam magnæ famæ, certum tamen est, judicii defectum haud exiguum eos prodidisse, qui Scepticismo nomen dedere. Eruditos enim SEXTI commentarios in quos congestum est, quasi in pharetram, quicquid telorum contra Dogmaticos torserunt Sceptici, considerantibus, tot inania se offerunt sophismata, tot pueriles nugæ, tot objectiones, nulla verisimilitudinis lege graduque expensæ, ut quam imbecille sit ratiocinandi apud Scepticos artificium, pueris quoque prima artis rationalis præcepta tenentibus fiat manifestissimum. Nec alius Scepticismi in se character est, quicquid contra disputet, magnus Scepticismi nostro tempore patronus P. BAYLE, ^m quam infirmitas quædam intellectus, in veros rerum nexus & fundamenta non satis penetrantis, & verum a falso, verisimile a minus verisimili discernere non satis apti. Huic tamen accessit magna vel ignavia, ut in Timone vidimus, vel superbia, quam ubique Sceptici produnt, alto supercilio contemnentes, quicquid alii proferunt, seque plus sapere, fortiusque pedibus præjudicia proculcare, quam alii somniantes, magnaue contradicendi audacia & libidine ducti, quæ totam denique sectam odio & invidia obruit. Alia supra, cum de philosophia Academica ageremus, ex parte jam tacta, hic non cumulamur, sed philosophis expendenda relinquimus.

§. XI. Fuisse magnam inter sectam Pyrrhoniæ & Academiam mediam cognationem, & Sceptici non negant, & ex ejus historia a nobis descripta liquet. Disputarunt tamen jam veteres olim, an Pyrrhonii a Scepticis differant, ⁿ de quo argumento Plutarchus libellum conscripsit, quem hodie desideramus. Imprimis SEXTVS ^o in ostendendo inter Pyrrhonios & Academicos discrimine doctum & industrium se præbuit, cujus argumentum docte illustravit eruditissimus H V E T I V S. ^p Rem paucis sic habe: I. Academici id, tanquam axioma, decernebant, statuendo: nihil posse certo comprehendere; Pyrrhonii ne hoc quidem relinquebant, nihil posse nos scire, sed & de eo dubie & cum incertitudine disputandum esse, contendebant. II. Admittebant quidem cum Academicis Sceptici: dari

Fff fff ff 2

bonum

l) Imprimis notitia doctrinarum omnium sectarum & scientiarum requirebatur, ut possent oppugnari. Hinc tot egregiæ in Sexto Empirico de veteribus disciplinis & placitis memoriæ.

m) Dict. T. III. art. Pyrrho not. C. p. 732.

n) SVIDAS l. c. GELLIVS l. XI. c. 5.

o) Pyrrh. hyp. l. I. c. 33. Ænesidemus apud PHOT. Cod. CCXIII.

p) p. 139. conf. VOSSIVS de sectis p. 110. IONS. de Scr. Hist. Phil. l. III. c. 6. p. 235. l. III. c. 15. p. 289. FASCH. Introd. in rem lit. mor. vet. p. 717.

*Discrimen
inter sectam
Pyrrhoniæ
& Academi-
cam.*

bonum & malum, illi vero dari in eo probabilitatis gradus, viderique aliquid magis minusve bonum vel malum censebant; hi ideo bonum aliquid dicebant, quia ita fert hominum opinio, unde ad rem ipsam examinandam non attendentes, iudicium suspendebant. III. Academici, praesertim Carneadis sequaces aliquam verisimilitudinem inesse rebus non negabant, gradusque quosdam concedebant; Sceptici non item, sed omnes omnino res se perinde habere defendebant, iudicium respuentes omne atque a sensibus pariter ac ratione veritatem non posse apprehendi, contententes, ut fides proinde nunquam sit habenda, sed firmos atque immotos sine opinione persistere nos oporteat, de nulla re affirmantes, quod magis sit, quam quod non sit. IV. Sed & hoc Carneades concedebat, affici nos ab objectis trahique vel magis vel minus, ut propendeamus in hanc magis, quam illam, sententiam: Sceptici τὸ πᾶθος quidem, quo homines reguntur, non rejiciebant, propensionem tamen vel determinationem tollebant. V. Tandem in vitae usu probabilitatem sequebantur Academici; legem, consuetudinem, motumque naturalem Sceptici. Alia minutiora & subtiliora praetermittimus apud Sextum & Huetium legenda. Etsi vero intercessisse aliquod inter Academiam praesertim novam & Pyrrhonis scholam discrimen facile concedi potest, id tamen exiguum admodum est, & verbis magis, quam re ipsa utraque secta dissonat; Academicis ad modestiae speciem magis compositis, ne omnem sensum & rationem ejurasse viderentur, ut supra pluribus expositum est, & veteres ^q atque recentiores ^r agnoverunt.

Sceptica philosophiae compendium.

§. XII. Verum ut scepticam philosophandi viam recte cognoscamus, dabimus breve *hypotyposeon* Pyrrhoniatarum, quas SEXTO EMPIRICO debemus, compendium, potiora incertitudinis & indifferentiae philosophicae placita enarraturi. Ea vero huc redeunt:

I. Sceptica est facultas, quae sensibus apparentia & ea, quae mente & intellectu percipiuntur, confert inter se atque opponit quolibet modo. Probe in hac definitione attendendum est, ad distinctionem inter ea, quae sensibus apparent, & ea, quae mente & intellectu percipiuntur. Etsi enim *Φαινόμενα Φανομένους* quoque opponebant Sceptici, incertitudinem tamen, τῶν Φαινόμενων in eo potissimum quærebant, quod τὰ νοούμενα, sive ea, quae mente percipiuntur, & ratiocinatione ex apparentibus concluduntur, illis contraria sint, adeoque sensuum imagines cum notionibus intellectus non conveniant, sed aliae videantur. Quod in Eleaticorum schola jam obtinuisse, *capite hujus libri undecimo* enarravimus.

II. Possunt vero apparentia apparentibus, quæque mente concipiuntur, his similibus, vel hæc illis quolibet modo opponi.

III. Finis Scepticae est, imperturbatus mentis status (ἀταραξία) circa ea, quae ad opinionem spectant, & in coactis, id est iis, quae evitari nequeunt, adfectuum moderatio (μετρεσιμότης). Expressisse vita hunc fluctuan-

q) ORIG. *philosophum*. p. 4. 154. ideo Pyrrhonem Academicis aggregat.

r) HVET, l. c. BAYLE l. c. not. A.

s) Lib. I. c. 4. f. 8.

t) f. 9.

u) c. 5. f. 12. c. 12. f. 25. f. 202. 232. l. III. f. 235. adv. *Eth.* f. III.

ſtuantis philoſophiæ finem Pyrrhonem, ſupra diximus, & veteres apud LAERTIVM ^x teſtantur. Tanta vero fiducia hunc ſe finem conſequi poſſe ſperabant, ut non ἀφασίαν tantum, ἀταραξίαν atque ἡσυχίαν ſe obtinuiffe jactarent, ſed Ἀνεſidemus quoque ſe ἡδονὴν plane percepiſſe, mentisque voluptatem maximam, teſte ARISTOCLE ^y aſſereret. Id quod non alio ſenſu admitti poteſt, niſi quod ſceptico fortius ſe, & majori acumine ratiocinari, quam alios homines, ſomnianti ex oppugnatis & everſis, quod credit, omnium hominum opinionibus & ratiociniis magnum oritur gaudium de tanta intellectus ſui eminentia. Hæc vero voluptas ex Scepticorum mente illi tranquillitati & quieto animi ſtatui opponenda non eſt, ſed conjungenda; idem enim vult, quod alio loco SEXTVS dicit, vivere εἴησα μεθ' ὑπάρχουσας, καὶ ἀφροντίσας καὶ ἀκινίτως, cui ἀνάγκην τῶν παθῶν, adjiciebant, quod ea ſe coactos pati dicerent. Vnde ἀπάθεια apud LAERTIVM, ^z a Scepticis quibusdam pro fine habita, ſenſu nimis preſſo & ſpeciali ſumen-
da non eſt, ſed ex his explicanda. ^a

IV. Principium Scepticæ, quo nititur, eſt præcipue hoc: Omni rationi rationem æqualis ponderis & momenti opponi. ^b Protagoram primum fuiſſe, qui hoc dubitandi de omnibus principium in philoſophiam introduxerit, ſupra multis enarravimus, ^c a quo ad Pyrrhonem delatum, vaniſſimæ arti fundamentum exhibuit miſerrimum: quo ante Protagoram Zeno quoque Eleates, & poſt eum, qui magnis clamoribus Græciam reple-
runt Sophiſtæ & Dialectici uſi ſunt.

V. Scepticus decreta nulla ſtatuit, non, quod iis, quibus per phantaſiam cogitur, non afficiatur, iisque aſſentiatur, ſed quod aſſenſum denegat iis, quæ dubia & incerta ſunt earum rerum, de quibus in ſcientiis quæritur & ambigitur. ^d

VI. Propria ita ſignificatione ſectam Scepticus non habet, id eſt, inclinationem ad dogmata multa, quæ convenientiam inter ſe & cum iis, quæ ſenſibus apparent, habeant, & velit, dogma eſſe ad rem aliquam incertam aſſenſum.

VII. Sin quis dicat ſectam eſſe inſtitutum, quod ſecundum, quod ſenſibus apparet, rationi alicui adhæreat, illa ratione monſtrante, quomodo recte vivere videri poſſimus, & ad aſſenſus retentionem tendente, tum ſectam habere dici poteſt. ^e Ita quidem objectiones dogmaticorum, quibus inſanire Scepticos dicebant, evitabant: qui, cum opponerent, ita eos nec videre, nec audire, nec ſentire, hoc Sceptici quidem, a ſe aſſeri negabant, ſed rationem ejus rei, quæ ſenſibus objicitur, quamque aſſerebant Dogmatici, contrariis rationibus evertabant, ſibi que eam non conſtare dicebant: qua de re videſis, quæ monet LAERTIVS. ^f Hinc porro ſequitur:

VIII. Non evertit itaque Scepticus, quæ per phantaſiam patientem

Fff fff ff 3

invi-

x) Lib. IX. f. 68.

y) Apud EVSEB. præp. l. XIV. c. 18.

z) Lib. IX. f. 108.

a) Nempe cuncta abſolvit ἡ πρότης.

b) c. 6. f. 12.

c) LAERT. l. IX. f. 68. MENAG. ad b. l.

d) c. 7. f. 13.

e) c. 8. f. 16. 17.

f) Lib. IX. f. 105.

invitos nos ad assensionem adducunt, nempe apparentia; sed id, quod dicitur de re apparente. ^g

IX. Criterium Scepticæ institutionis est id quod sensibus apparet, quatenus enim id in persuasionem & haud voluntaria affectione positum est, ambigi de eo non potest. ^b Loquitur Sextus de criterio practico non de theoretico, quod negabant Sceptici.

X. Apparentibus igitur acquiescendo, ea quæ ad vitam communem pertinent, observantes vivimus. Quadruplex vero horum observatio est, partim enim in naturali instructione versatur: partim in impulsu & coactu passionum, partim in constitutione legum & consuetudinum, partim in traditione artium. ⁱ

XI. Qui opinatur, statuitque, aliquid natura bonum vel malum esse, turbatur semper; quamdiu enim non adsunt ea, quæ bona esse videntur, & ab iis quæ natura mala sunt, putat se torqueri, & persequitur bona, ut ea quidem judicat. Iam vero ubi ea acquisivit, in plures perturbationes incidit, tum quod præter rationem agit, & immodice se effert, & quoniam mutationem timet, totus in hoc est, ne amittat ea, quæ videntur ipsi bona. ^k

XII. Sperare itaque potest Scepticus, se imperturbatum mentis statum adepturum, disparitatem eorum, quæ sensu percipiuntur, & eorum, quæ intellectu, dijudicando, cumque id non efficere potest, assensum retinendo. Ad hanc vero retentionem pervenit per mutuam rerum inter se oppositionem. ^l

XIII. Sunt vero, juxta Scepticos modi numero decem, sive loci communes, quibus assensio retinenda colligi videtur. ^m

XIV. Primus modus est, secundum quem pro differentia animalium, non eadem ab iisdem objiciuntur imagines sive phantasiæ. Hoc autem colligitur, & ex diversis generationibus, & differentia, quæ est in corporum constitutionibus. ⁿ

XV. Secundus modus est, qui est ab hominum diversitate; qui & animo & corpore differunt, & corpore quidem forma & temperaturis propriis: animo variis opinionibus. ^o

XVI. Tertius modus est a sensuum diversitate: differre enim sensus manifestum est, sive v. g. naribus est balsamum, lingvæ grave. ^p

XVII. Quartus modus a circumstantiis ducitur, quo nomine intelliguntur habitus sive dispositiones ac conditiones diversæ: quæ animadvertuntur, prout secundum naturam quis aut præter naturam in vigilia aut somno, in ætate diversa constitutus &c. aliquid sentit, in motu aut quiete,

g) SEXT. l. c. f. 17.

i) f. 23. 24.

l) c. 13. f. 31.

b) c. 11. f. 22.

k) c. 12. f. 26. 27.

m) Doctrina de decem tropis locisque retinendi assensus, in Scepticorum libris utramque fere fecit paginam, unde Pyrrhonis tropos vocat PLUTARCHVS peculiari libello, apud LAMPRIAM. Eos habes etiam apud LAERT. l. IX. f. 79. seqq. quos

præter Plutarchum Ænesidemus & Favorinus scriptis illustrarunt vid. LAERT. l. IX. f. 106. MENAG. ad f. 79. GELLIUS l. XI. c. 5. ex recentioribus illustrent LE VAYER & HUVETIUS. II. cc.

n) ib. f. 40. LAERT. l. c. f. 79. utitur hic imprimis exemplis generationis æquivocæ, quam tanquam certam supponit.

o) ibid. f. 79.

p) f. 92. seqq.

quiete, in odio aut amore, in inedia aut saturitate, in eo si ebrii simus aut poti: item in prædispositionibus, in confidentia aut metu, in mœrore aut gaudio.^q

XVIII. Quintus modus est, ex positionibus & intervallis & locis: nam ex unoquoque horum eadem res diversæ apparent.^r

XIX. Sextus modus est ex admistionibus, ex quo inferimus, quum nullum subjectum sub sensus nostros ipsum per se cadat, sed cum aliquo; qualis quidem sit permistio & ex externo, & ex eo, quocum cernitur, posse nos fortasse dicere: quale autem sit externum subjectum pure & sincere, nequaquam dicere posse.^s

XX. Septimus modus est ex quantitatibus & constitutionibus subjectorum, quo nomine omnes compositiones veniunt, quæ ita differunt & variantur, ut manifestum sit, cogi nos ad retinendum de natura rerum assensum.^t

XXI. Octavus modus est, ex relatione ad aliquid, secundum quem colligimus, nos, cum omnia sint ad aliquid, de hoc, quænam sint per se & secundum naturam suam, retenturos assensum.^u

XXII. Nonus modus est ex crebro aut raro contingentibus, dum ita res variare videntur, prout crebro aut raro videntur & observantur.^x

XXIII. Decimus modus est moralium, oriturque ex institutis & consuetudinibus, ac legibus, fabulosisque persuasionibus & dogmaticis opinionibus, quæ omnia sibi invicem opponi indeque causæ assensus retinendi colligi possunt.^y

XXIV. Modis his Sceptici ætate posteriores^z addidere quinque alios assensionis retinendæ locos; 1. a dissidentia, qua comperimus de re proposita discrepantiam indjudicatam & in vita & apud philosophos fuisse. 2. Qui in infinitum delabitur, semper novam in infinitum rationis allatæ confirmationem postulans. 3. A relatione ad aliquid, ubi quoad ipsum quidem dijudicans, atque ad ea, quæ simul in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet subjectum, quale autem sit natura, de eo assensum retinemus. 4. Ex suppositione aliqua, five hypotheticum, quum dogmatici videntes se in infinitum rejici, principii loco ponunt aliquid, quod non adstruunt, sed nude & sine demonstratione, per concessionem sibi sumere volunt. 5. Dialelum, five alternatorium modum, cum id, quo rem, de qua quæritur, confirmare debemus, ipsum ab ea, ut mutuo confirmetur, indiget; & tum quod neutrum ad alterum adstruendum possimus accipere, de utroque assensum retinemus.

XXV.

q) f. 100. seqq.

r) f. 118. seqq.

s) f. 124. seqq. Exemplo esse possunt ictero laborantes.

t) f. 129. seqq. Medicaminum compositionibus hanc viam Sceptici illustrent.

u) f. 135. seqq. Solidiori tractatione quam Sextus habet, hanc rerum relationem & exorta inde animi

judicia explicat LOCKIUS de intell. hum. l. II. c. 25. §. 7. p. m. 387. seqq.

x) f. 141. Exemplo esse potest cometa; terribilis, quia raro videtur.

y) f. 145.

z) Discipulos Ænesidemi intelligit, vid. c. 15. f. 164. seqq.

XXV. Dogmaticorum ætiologiæ octo refelli possunt modis: ^a
 1. quando causæ assignatæ genus in rebus non evidentibus versatur, nec
 habet confessam ex evidentibus approbationem. 2. Quo sæpe fit, ut quum
 magna sit in varias partes inclinandi occasio, adeo ut multis modis possit
 ratio rei, de qua quæritur, afferri, uno tantum modo nonnulli rationem
 afferunt Dogmatici. 3. Quum eorum, quæ ordinate fiunt, rationes red-
 dunt, quæ nullum ordinem ostendunt. 4. Quando accipiunt apparentia,
 ut fiunt, putantque, se etiam non apparentia, qua ratione fiant, compre-
 hendisse: quum ea, quæ non apparent, eodem fortasse modo efficiantur,
 quo apparentia, fortasse vero non eodem, sed peculiari quodam modo.
 5. Quatenus universi propemodum, prout ipsi elementa supponunt, non
 autem secundum communes & confessas rationes, causam reddunt.
 6. Quatenus sæpenumero quæ suis suppositionibus expediri possunt, arri-
 piunt, at quæ illis repugnant, quamvis æque sint probabilia, prætermi-
 tunt. 7. Quum sæpe reddunt rationes, quæ non modo rebus apparenti-
 bus, sed etiam propriis ipsorum suppositionibus repugnant. 8. Quando
 sæpe contingit, ut quum æque dubia sint, quæ apparere videntur, atque
 ea, de quibus quæstio est, sententiam suam de dubiis ex æque dubiis
 astruunt. Ita Ænesidemus, qui licet more Scepticorum in eo peccet,
 quod omnes omnium philosophorum rationes ad ejusmodi paralogismos
 revocari posse statuit, pulchre tamen, quam misera ars ratiocinandi inter
 Græcanicos philosophos fuerit, ostendit. Exemplis octo hos modos illustrat
 FABRICIVS. ^b

XXVI. Rationem afferre, quæ consentiat cum omnibus philosophiæ
 sectis & cum consideratione rei atque sensui apparentibus forte impossi-
 bile, nam & sensui apparentia & obscura omnia controversa. ^c Valde vel falli-
 tur vel fallit Sextus hac assertione. Si enim Dogmaticos intelligit omnes,
 certum est, dari communia quædam axiomata ab omnibus, qui affirmant
 aliquid, philosophis admissa & in se clarissima, nec inter eos unquam con-
 troversa, e. g. Impossibile, esse aliquid simul & non esse; ex nihilo nihil
 fieri, hisque similia. Quod si Scepticos, uti videtur intelligit, commu-
 nibus etiam notionibus bellum indicentes, a sua parte dum auctoritatem
 petit, vitiosum committit circulum. Qua tamen ratione Sceptici plerum-
 que rationes solebant subducere.

XXVII. Sequitur ex his, non abstinere tantum Scepticum ab omni
 assensu definiendo, sed etiam a vocibus phrasibusque, quæ ejusmodi assen-
 sum, vel positivam quandam sententiam innuunt. Hinc voces ejus sunt:
 nihil definiendum; nihilo magis hoc vel illud, fortasse & non fortasse, licet
 & non licet, fieri potest &, non fieri potest, assensum cohibeo; omnia sunt
 incomprehensibilia, non concipio, non comprehendo, &c. Immo, esse,
 idem est, ac videri. ^d

XXVIII.

a) c. 17. f. 180. seqq. Sæpissime ita in ratiocinandi
 artem impegisse dogmaticos veteres, historia
 testatur.

b) Ad h. l.

c) f. 185.

d) c. 19. 20. 21. 22.

XXVIII. Ita vero Scepticus nihil definit, ut asserat, quæcunque examinaverit ex illis, quæ dogmaticorum quæstionibus agitantur, talia sibi esse videri, ut nihil eorum magis aut minus fide dignum existimet, quam contrarium.^e

XXIX. Eandem rationem sequitur, cum dicit, omnia esse incomprehensibilia; adeo ut hoc idem valeat, ac si ita loqueretur: omnia, quæcunque percurri ex iis incertis, quæ dogmaticorum quæstionibus agitantur, mihi videntur incomprehensibilia.^f Ita a rebus ipsis ad ratiocinandi modum a Dogmaticis adhibitum Sceptici incertitudinem transferebant, invidiam dogmatis ab Arcesilao defensi, res omnes in se esse incomprehensibiles, declinantes, telumque evitantes, quod in Arcesilaum, teste C I C E R O N E,^g torquebant Dogmatici: A phantasia itaque res, quales illi offeruntur comprehendere non negabant, sed assentiri se iis non posse, quæ a comprehensiva phantasia offeruntur, contendebant.

XXX. Differt itaque Sceptica disciplina ab omnibus aliis, quæ cognitionem cum ea habere videntur, e. g. ab Heracliti, Democriti, Cyrenai-
ca, Protagoræ & Academica philosophia, itemque a secta medicorum Empirica. Prolixe & non sine multa veteris philosophiæ eruditione in hoc argumento demonstrando versatur S E X T V S,^h dignus, qui ab historiæ philosophicæ accurate gnaro ipse legatur. Nam in his omnibus erat aliquid affine Scepticis, sed qui tamen ab illis varie diffidebant. Heraclitus enim, dum contraria circa idem esse pronuntiabat, frigidam suffundebat Scepticis, quos viam Heraclito parare, Ænesidemus dixit: in eo tamen ab illo diversi, quod ne hoc quidem dogmatice asseriebant, sed videri sibi, forteque sic esse pronuntiabant. Democriti qualitates ex atomorum situ & modificatione non in objectis sed sensibus existentes huc quoque viam struere, ex supra dictis notum; ille tamen atomos & vacuum dogmatice ponebat. Cyrenaicos criterium in sensu & passione sola posuisse, cetera comprehendere non posse asseruisse, suo loco docuimus; sed hi quoque & modo & fine a Scepticis differebant. Nec certiora Protagoras dedit, cui omnium rerum mensura sive criterium homo est, ut capite undecimo dictum; dogmatico tamen principio nixus, omnia fluere, nec aliter existere, quam ut sunt entia hominis animum afficientia, quæ in momenta mutantur: quo ipse a Pyrrhonis discedit. Methodicam vero medicorum sectam propinquiorem Scepticæ esse Empirica, ipse, qui huic adhæsit S E X T V S demonstrat.

XXXI. Non datur criterium veri aut falsi theoreticum, licet Scepticus admittat practicum: alio enim iterum opus habet criterio, unde ejus veritas dijudicetur, & sic in infinitum, quod absurdum est, & vitiose concludit.ⁱ

XXXII.

^e) *ib.*

^f) *c. 25.*

^h) *c. 29. seqq.*

^g) In *Lucullo c. 6. 18.* conferenda quæ *c. VI. Sect. II.* de Academicis diximus.

ⁱ) *Lib. II. c. 4. f. 18. seqq.*

XXXII. Non potest intelligi comprehendive criterium a quo, five homo, qui judicat. Rationem *SEXTVS*^k affert, quod dissentiant Dogmatici, quid homo sit. Socrates enim apud *PLATONEM*^l fassus est, nescire se, utrum sit homo an aliud quidpiam? Democritus dixit, hominem esse, quod omnes scimus: Epicurus hominem esse asseruit tali forma præditum atque animatum, qualem videndo anticipatione novimus, ut habet *LAERTIVS*.^m Stoici cum Peripateticis hominem dixere animal rationale. Plurima habet, quæ his definitionibus opponat Sextus, sed more disputandi sophistico usus; pervertit enim mentem philosophorum, e. g. Democriti, qui non quamvis ideam rei alicujus hominem esse dixit, sed hominis notionem ex intima conscientia notam esse asseruit.

XXXIII. Nec intelligi potest, secundum cujus hominis sententiam pronuntiandum sit. Cum enim magna hominum sit diversitas, non possunt inter se consentire Dogmatici, cujus hominis sententia sequenda sit: e. g. Epicurei, an Cyrenaici, an Stoici? &c.ⁿ

XXXIV. Nec aliter circa criterium per quod videtur, five sensum & intellectum; homo vero nec per solum sensum judicare potest, nec per solum intellectum, nec per utrumque simul, ad quorum unum omnes Dogmaticorum opiniones de criterio per quod redeunt.^o

XXXV. Par quoque ratio est criterii secundum quod, quod stricto sensu criterium dicitur; phantasia enim intelligi non potest, quam quidem Stoici dicunt, esse impressionem in principatu mentis (*ἡγεμονικῶν*). Impressio vero ejusmodi in mente, ceu sigilli fieri non potest, cum priores impressiones posterioribus delerentur. Quin etiam si posset intelligi phantasia, nihilominus incomprehensibilis esset, cum sit passio principatus mentis, quæ comprehendere non potest, uti nec ipsa mens. Nec per se ipsam applicat se ad externa, & imagines concipit, ut ajunt, sed per sensus: at vero sensus externa quidem subjecta non comprehendunt, sed solas forte passiones suas.^p

XXXVI. Quod si etiam concedamus per suppositionem, aliquod esse veritatis criterium, inutile tamen & vanum comperitur esse, cum ex iis, quæ Dogmatici dicunt, doceri queat, non existere veritatem, nec posse subsistere verum, quod a veritate substantia, constitutione, potentia differt. Verum enim incorporeum est, veritas corpus.^q Pungi hoc argumento Stoicos, ex horum logica apertum est, quos verum ex vero per circulum probare Sceptici contendebant.

XXXVII. Non habet res obscura signum, ex quo demonstrari potest, rem obscuram hoc magis esse quam illud.^r Etiam hoc Stoicis oppositum est, qui signum in commonefactorium & indicatorium distinguebant.

Com-

k) c. V. f. 72.

l) In Theæt. T. II. p. 127.

m) Lib. X. f. 33.

n) f. 37.

o) c. 7. f. 70. seqq.

p) c. 8. 9. f. 80. seqq.

q) c. 6. f. 48. seqq.

r) c. 10. f. 97.

Commonefactorium, quod & fenfibile vocabant, ut habet LAERTIVS, ^r est, quod una cum re signata oblatum, evidenter observatumque, simul atque sub sensus nostros ceciderit, illa interim obscura existente, ducit nos ad recordationem ejus, quod una cum eo observatum fuit, & nunc evidenter sub sensus non cadit, ut videre est in fumo & igne. Indicatorium autem signum est, quod non observatum una cum signo evidenter, sed ex propria natura & constitutione significat id, cujus est signum, quemadmodum corporis motus sunt signa animæ. ^s Priori Pyrrhonii non contradicebant, sed posteriori, nempe demonstrativo, cum admonitorium ex eorum hypothefi fidem in vita communi obtineat: illud vero a dogmaticis confictum iis videatur.

XXXVIII. Sed nec connexi ratio atque veritas comprehendi potest, cum consequentia consequentis ad antecedens vitioso mutuo probandi unum per alterum modo nitatur. Nam ut dijudicatio connexi demonstretur, conclusio sumtiones demonstrationis sequitur; ut vicissim hoc credatur, oportet connexum & consequentiam demonstratam esse. ^r Vrget hoc Sextus adversus logicam Stoicorum hypotheticis potissimum ratiociniis utentium, & quidem iisdem prorsus armis, cum signum indicatorium, quod supra negaverat, forma ratiocinii hypothetici sit, unde in ipsam ratiocinationis formam insurgit, adeo ut & neget comprehendi posse, quid antecedens sit, quid consequens in enuntiatione.

XXXIX. Manifestum ex his est, ne demonstrationem quidem rem esse de qua constet. Nam nec partes ratiocinii simul coëxistunt, & ita nec ipsa demonstratio ex istis composita; nec argumentum colligendi vim habens, quale sit, comprehendi potest, cum consequentia connexi quid sit, controversum sit. Sed & argumentationes indemonstrabiles ad colligendum ineptæ sunt, inest enim iis superfluitas, cum in iis nimia sit & superflua propositionum una. ^u Etiam hoc Stoicorum dialecticæ oppositum est, qui plura argumentorum ἀναποδείκτων genera constituere, quæ ad quinque Chrysippus reduxit. Ea ἀσίνακτα esse, nec cogere ad colligendum Sextus operose contendit, objecto τῆς παρολκῆς vitio. ^x

XL. Eadem, ut ex allatis constat, syllogismorum simplicium ratio est, quia propositiones universales ex singularibus per inductionem confirmantur, particularium veritas ex universalibus vitioso probandi genere per circulum demonstratur. ^y Satis in his produnt Sceptici, nec sibi nec quos aggrediuntur, Stoicis veram ratiociniorum intellectus humani naturam fuisse notam, quam hæ objectiones non tangunt. Ipsa enim ratiocinationis forma non inductione, sive propositionis universalis veritate nititur, sed relatione idearum obscurarum in quæstione ratiocinio demonstranda occurrentium, ad ideam tertiam sive mediam, quæ inductione col-

Ggg ggg gg 2

ligitur.

^r) LAERT. l. IX. f. 91.^u) c. 12. f. 134. c. 13. f. 149. seqq.^s) Plura de hac logicæ Stoicæ parte ipse SEXTVS c. 11. f. 104. seqq.^t) f. 113. seqq.^x) Conf. FABRIC. ad h. l.^y) c. 14. f. 193.

ligitur. Verum hoc omnis dialecticæ Græcanicæ vitium fuit, ut ratiocinia ex sermonis magis, quo proferuntur ordine, quam intellectus ratiocinantis operatione dijudicarent, quod non potuit non tam insulas parere objectiones.

XLI. Imo nec inductio possibilis est, quod ad eam requiritur, ut omnia singularia percurrantur, nullo prorsus prætermisso, id quod impossibile est, cum infinita sint singularia nullisque circumscripta terminis. ^z In plerisque hoc inductionibus accidere, ut ultra probabilitatem non valeant, recentiores logici non negant. ^a Sunt tamen singularia quædam numero pauca, quæ facile percurri possunt. Quin & inductio certa fit, quæ a priori ex natura rei ejus necessitatem demonstrat, licet a posteriori impossibile sit, omnia percurrere singularia. E. g. Homines ratione gaudere, ex eorum natura manifestum est, licet omnes omnino homines, singillatim percurrere sit impossibile. Verum talia non curant Sceptici, contenti, attulisse se objectionem quandam, qua ostendi queat, etiam apertissimas veritates dubiis esse subjectas. Recte itaque Scepticam Græcorum rationis humanæ hostem dixeris.

XLII. Porro nec definitiones usum habent: qui enim definit, non comprehendit ex definitione, id quod definitur, sed rei jam comprehensæ apposuit definitionem; & si omnia definire velimus, omnino nihil definimus, eo quod in infinitum prolabemur: fin dicamus, aliqua etiam sine definitione comprehendi posse, concedimus definitiones non esse necessarias. ^b Iucundo & ridiculo exemplo hoc illustrat *SEXTVS*, ^c quod ineptis etiam quibusdam recentiorum temporum hominibus debebat opponi.

XLIII. Immo hoc quoque nomine definitiones inutiles sunt, cum definitionum prius veritas probanda sit, quod infinitas gignit controversias. ^d

XLIV. Genus & species aut notionibus mentis accensentur, aut propriam subsistentiam habent. Si prius est, eadem incertitudine laborant, qua mens & phantasia; fin hoc, non possunt species generibus comprehendere, quia propriam ita subsistentiam non haberent; si vero non comprehenduntur, defunt esse genera & species. Prius Stoicis, posterius Platonice oppositum est, quos fusc hoc loco *SEXTVS* ^e oppugnat, iisque *ἀνεπιγέρτες διαφωνίας, controversias nunquam dijudicatas* objicit: quis enim huic Platonice Veneris pullo se non opposuit Græcus philosophus?

XLV. Quotquot quidem sophismata proprie a dialectica posse videntur refelli, horum solutio inutilis est; quorum autem solutio est utilis, hæc nequaquam dialecticus solvere potest, sed ii, qui in unaquaque arte rerum cognitionem, versando in iis, adepti sunt: multa quoque nugæ sunt, quibus alioquin satis sit, evidentiam rei opponere, non minorem, quam eorum demonstrationes, vim habentem. ^f

XLVI.

^a) c. 14. f. 204.

^b) CROVSANZ Log. P. III. c. 9. §. 12. p. 1284.

^c) c. 16. f. 205.

^d) f. 211.

^e) f. 212.

^e) c. 26. f. 219. seqq.

^f) c. 22. f. 236. seqq. Exemplum Herophili Diodorum Cronum sophismate motum negantem vexantis hic affert Sextus.

XLVI. Par ratio est amphiboliarum; eas enim, quas distinguere operæ pretium est, distinguunt, qui in unaquaque arte exercitati sunt; at Dialecticus minime, cujus distinctiones in vita inutiles sunt.^g

XLVII. Cum in rationali philosophia nihil certi inveniat Scepticus, multo magis naturalis & moralis ei philosophiæ pars suspecta est.

XLVIII. Sceptici vitam communem sequentes dicunt; Deos esse, eosque colunt, & providentiam iis tribuunt; sed adversus Dogmaticorum temeritatem etiam hac in re disputant.^b

XLIX. Quum ex Dogmaticis alii dicant Deum esse corpus, alii incorporeum; & alii quidem humana forma præditum, alii minime, & alii in loco esse, alii non esse, & illorum alii intra mundum alii extra mundum collocent, quomodo poterimus Deum intellectu percipere, si neque substantiam ejus habeamus, de qua constet, neque formam, neque locum in quo sit? Prolixe hæc alibi quoque urget *SEXTVS*,^k & ex diffidiis theologiæ Græcanicæ incertitudinem notitiæ Dei satis infelici colligit sophismate, quo a diversis de Dei natura opinionibus philosophorum ad incertitudinem existentiae ejus misere, ut solent Sceptici, ratiocinationem transfert.

L. Nec probant recte Dogmatici Deum: aut enim hoc fit per manifestum, aut per obscurum; prius absurdum est, nam cum eo quod demonstrat, simul jam comprehenditur, nec demonstrari demum debet; posterius impossibile, quia in infinitum semper relabetur demonstratio obscuri. Misere iterum sophismate inepto ludere Scepticos, ex eo manifestum est, quod non omnia, quæ virtualiter in propositione vera latent, demonstratione opus habeant, vel non demonstratione formali queant illustrari, quod fundamentum omnis notitiæ est, omnisque demonstrationis.

LI. Nec Deus ex providentia potest cognosci vel demonstrari, si enim omnibus provideret Deus, non esset vitiositas malumve ullum in mundo.^m Prius (*κακία*) malum morale, posterius (*κακόν*) malum physicum innuere videtur secundum Sextum. Vtrumque providentiæ divinæ frustra objicitur, *κακία* enim a Deo non est, sed ab homine libertatis abusu contrahitur; *κακόν* tale non est, sed in relatione ad universi harmoniam suum recte locum tuetur, & ad salutem & pulchritudinem facit universi. Sed hæc hujus loci non sunt, alibi prolixius quærenda.ⁿ

LII. Quod si nulli providet Deus, neque extat ullum ejus opus, neque ullus effectus, non potest quisquam dicere, unde comprehendat, Deum esse, quum nec ex se ipso appareat, nec per ullos effectus comprehendatur; & illi, qui eum providere omnibus dicunt, malorum Deum auctorem faciant, qui quibusdam tantum providere asserunt, vel invidum Deum statuunt, vel imbecilles ei vires esse dicunt.^o Ex his thesibus quas fufe,

Ggg ggg gg 3

nec

g) c. 23. f. 256. seqq.

h) Lib. III. c. 1. f. 2. seqq.

i) f. 3.

k) Adv. Phys. l. I.

l) Lib. III. c. 1. f. 7.

m) f. 9.

n) Conf. quos nominat FABRICIUS Syllab. Script. de V. R. C. c. XV. p. 378. seqq.

o) f. 11.

*Sceptici an
atheï?*

nec sine magna veteris philosophiæ peritia, exponit tueturque **S E X T V S** *adversus physicos libro primo*, decidenda quæstio, de atheismo Scepticis imputando. Dissentire enim scriptores, & vel absolvere hos homines vel accusare detestandæ impietatis, ex eorum colligi potest catalogo, quos nominat doctissimus **R E I M M A N N V S.** ^p Qua de re, ut accurate Lector judicet, sequentia potissimum probe tenenda & expendenda sunt. Et I. quidem Scepticos in communi vita non Deos tantum fateri, sed & colere & providentiam asserere, disertis Sexti verbis docuimus. Qui alibi tanta fiducia his innititur, ut contendat: stabiliorem ac constantiorem inveniri Scepticum, quam eos, qui aliter philosophantur; siquidem profiteatur Deos congruenter patriis moribus & legibus, & faciat quicquid pertinet ad eos pie colendos; quod autem ad philosophicam pertinet quæstionem, nihil agat temere ac præcipitanter. II. Sed & hoc mordicitus tenent Sceptici, stulte objici, legislatores & duces communem de Diis notionem confinxisse, asseruntque pro indubitato, omnes homines communem & anticipatam de Deo notionem habere, secundum quam est quoddam beatum animal, & ab interitu alienum & in felicitate perfectum, & in quod nullum cadere potest malum, esseque a ratione alienum, omnes forte fortuna in easdem incidere Dei proprietates, non autem ad hoc moveri naturaliter &c. de quibus omnibus late & erudite quidem differit **S E X T V S,** dignus omnino, qui de gravissimo argumento totus legatur. Sic & III. ex iis quæ porro Scepticus hic adjicit manifestissimum est, fortissime oppugnare Pyrrhonios argumenta, & eludere tela, quæ adversus Numinis existentiam hostes ejaculantur. Verum IV. & hoc ex dissertationibus Sexti physicis clarissimum est, referre Scepticos quæstionem, an Deus sit, & quid is sit? inter eas, de quibus certi statui queat nihil, possintque in contrarias partes argumenta proferri atque disceptari. Quem in finem V. eadem industria rationes, quæ pro asserenda **DEI** existentia afferri solent, convellere satagunt, & VI. a dissensu Dogmaticorum circa definitionem **DEI** ad suspendendum circa ejus existentiam assensum more suo interdum non sine fale argumentantur, & ut VII. suam, si modo ulla apud Pyrrhonios datur, sententiam de Deo explicent, doctrinam de Deo inter ea referunt, quæ esse forte possunt, de quibus tamen non Dogmatici tantum nihil, quoniti animus queat, statuunt, sed & Scepticus non habet, quod pro parte affirmante statuatur, definiatve, ut ex iis luculenter patescit, quæ fuse doctèque de hoc argumento **S E X T V S** differit. Quæ si justo inter se comparentur calculo, eam tandem non ineptis rationibus roborant sententiam, non esse quidem Scepticos atheos formaliter, quod ajunt, tales, qui nec hoc quidem definiunt: non esse Deos; nec esse eos atheos practicos, qui ex naturali instinctu & regionis religione Deos colunt: sed nec valde pios esse Pyrrhonios, & admodum iniquos in divinum Numen, qui non tantum ineptis

p) *Hist. ath. c. XXXI. §. 1. 2. pag. 217. seqq.*

q) *Adv. phys. l. I. f. 49. Pyrrh. hyp. l. II. f. 13.*
r) *Adv. phys. l. c. f. 33.*

eptis maleque ponderatis ratiunculis dum se audaciæ & temeritati Dogmaticorum, insulse passim de Deo præcipientium opponunt, tantæ veritatis fundamenta labefactare audent, sed & frigidam atheis suffundunt, viamque sternunt ad atheismum, valde facilem & apertam. Nec pro Scepticismo in doctrina de Deo causam agit, quod nonnulli regerunt, tendere philosophicam dubitationem de Deo, ad certiore[m] quandam ejus cognitionem rejectis & exutis præjudiciis. Nam ut taceamus tantæ esse evidentiæ naturalis Dei existentiam, profundissime humano animo impressam, ut ægre evelli queat, & dubitationem admittat; ^s hancque, si qua commendanda sit, non ad ipsam DEI existentiam ejusque veritatem, sed ad argumenta, quibus ea contra hostes evincitur, pertinere, quorum nihil ad Scepticum referri potest: ipse dubitationis scopus, qui, si quis mediocriter sapit, ad confirmandum, non turbandum circa hanc eximiam veritatem, animum comparatus est, ^t a σκέψις totam eam luculentissime distinguit, quæ ideo dubitat, ut incerta hæreat, nihilque definiat, quod turpem satis impietatem prodit, ab atheismo non nimis remotam. Cumque frivolis argutiunculis Sceptici hac in causa utantur, roborat id quidem dogma nobilissimum, inque ruborem hostes ejus merito dat, quam misere desipiant, qui naturalia lumina extinguunt, luculenter prodens; simul autem, quam imbecilles in ratiocinandi arte Scepticismo vires sint, exponit, & quam ridiculum sit, ficulneas ratiunculas sine robore atque nervo ubique emendicatas eodem veritatis gradu & genere fortissimæ argumentorum aciei ab ipsis Pyrrhoniis instructæ opponere, cauto lectori manifestat, nobili exemplo, vel ignaviam, accurati examinis impatientem, vel stolidum contradicendi studium, vel rationis paupertatem & defectum Pyrrhonismum genuisse. " Alia huc pertinentia dabunt, qui causam DEI contra Scepticos perorarunt, ex parte laudati IO. ALB. FABRICIO. "

LIII. Verisimile est, esse causam; quomodo enim incrementum esset, & decrementum, generatio vel corruptio, & generaliter motus & effectus naturales, si non esset causa? &c. eadem tamen verisimilitudine, causam esse, negari potest: causa enim cognoscitur effectū, effectus autem comprehendendi non potest, nisi ex causa, ficque mutuus dubitationis modus ostendit, ambo esse hujusmodi, quæ imaginari nullo modo possimus. ^y

LIV. Præterea, quoniam de existentia causæ quæstio agitur, etiam causam illius causæ, quam attulerit ad probandum, causam esse, necesse habet proferre, & illius rursus aliam, & ita usque in infinitum. Atqui impossibile est infinitas causas ostendere. Male hoc ratiocinio concludit SEXTVS, ^z impossibile esse, asseveranter pronuntiare, aliquid esse alicujus rei causam: invertendum enim argumentum erat, & ex serie causarum contingentium tandem causæ alicujus primo-primæ & necessariæ veritas

^s) Conf. REIMMANN. I. c. p. 217. MORHOF. Polyhist. T. II. l. II. c. 9. p. 207.

^t) Conf. THOMAS. prax. log. c. I. §. 28. seqq.

^u) Conf. BVDDEVS de Scepticismo morali §. 2. Anal. hist. phil. p. 210.

^x) I. c. c. XXXIII. p. 486. seqq.

^y) c. 3. f. 37.

^z) f. 24. seqq.

ritas colligenda, sicque rationum sufficientium, quæ causæ locum obtinent, fundamentum maxime certum verumque demonstrandum: qua de re lectu digna sunt, quæ magni nostræ ætatis philosophi ^a passim commentantur; prolixius hic, ubi alia agimus, non excutienda.

LV. Principia materialia pariter incomprehensibilia esse, dicendum est. Quum enim de iis infinita sit inter Dogmaticos controversia, signumque non sit, ex quo judicari queat, quænam reliquis præferenda sit opinio, quum demonstratio semper egeat criterio demonstrato, criterium autem demonstratione judicata; sequitur inde, comprehendi ea non posse. Eleganti hic compendio *SEXTVS* ^b præcipuorum philosophorum de principio rerum materiali sententias enumerat, & qua ratione inter se dissensiant, doctè exponit, dignus propterea, qui ipse inspiciatur. Cave tamen putes, omnes has opiniones reapse inter se fuisse diversas, cum ex tota, quam hætenus enucleavimus Græcanicæ philosophiæ historia notum sit, multas inter se non dissensisse. E. g. Anaximandri infinitum & Anaximenis aërem, Pythagoræ, Empedoclis, Hippasii, Heracliti particulas igneas eodem ex fonte manare, Democritum, & Epicurum idem systema atomisticum fuisse amplexos, &c.

LVI. Corporis notio incomprehensibilis est. Ejus enim partes, ex quibus constare dicitur, longitudo, latitudo, profunditas, & resistendi vis inexistencia sunt per se, nec sine corpore possunt ostendi; tota autem sublatis omnibus suis partibus, tolluntur. ^c

LVII. Composita ex elementis primis per crasin, id est temperationem fieri non possunt, quia nec contactio existit, nec temperatio & commistio ullo modo. De ea enim cum sint immensæ inter dogmaticos controversiæ, quæ se invicem refellunt, indijudicabiles hæc lites evincunt questionem incomprehensibilem esse. Nec potest mixtio fieri substantiarum, aut qualitatum, aut utrarumque, cum nec substantiæ nec qualitates per sensum in mixtis percipiantur &c. ^d

LVIII. Qui dicunt, motum esse, evidentia nituntur, qui eum negant, rationibus, quales fuere Eleatici. Sceptici, quantum ad apparentia quidem, motum esse existimant, sed quatenus quis philosophicam rationem sequatur, non esse. Ideo nihil pronuntiant, sed expensis utriusque partis altercationibus ipsas discrepantiæ causas paris momenti utrinque esse comperientes non magis esse motum, quam non esse, dicere coguntur, quantum quidem attinet ad ea, quæ a Dogmaticis afferuntur. ^e

LIX. Motui hoc potissimum obstat argumentum: Si quid movetur, aut ab ipso movetur, aut ab alio; sed si quidem ab alio, id quod dicitur ab altero moveri, aut per nullam causam movebitur, aut per aliquam. At sine causa quidem nihil dicunt fieri: sin igitur per aliquam causam movetur,

^a) Omnium instar sit magnus *LEIBNIZIUS* *princ. phil.* §. 32. *seqq.* conf. *cl. HANSCHIVS* *adh. l. theor. XLVIII.* p. 101.

^b) *c. 4. f. 30. seqq.*

^c) *c. 5. f. 38. seqq.*

^d) *c. 6. f. 56. seqq.*

^e) *c. 8. f. 64. seqq.*

vetur, causa per quam movetur, motiva ejus erit: unde in infinitum delabitur quæstio, cum movens semper egeat movente alio, adeo ut principii expers reddatur motus, quod absurdum est. *f*

LX. Eadem prorsus ratio est augmenti, ablationis, diminutionis, translationisque, quæ iisdem dubiis premuntur. *g*

LXI. Sed nec totum comprehendi potest, quod ex additione partium fit. Nihil enim esse videtur totum aliud, quam ipsæ partes ejus, quibus sublatis totum non remanet, adeoque inanis tantum vox est & appellatio subsistentiam propriam non habens. *b*

LXII. Sed ne partes quidem quicquam erunt: si enim sunt partes, aut ipsæ sunt totius partes, aut aliæ aliarum partes, aut unaquæque sui ipsius pars. At neque totius, quia nihil est aliud præter partes, & alioqui partes hoc modo essent sui ipsarum partes, quoniam unaquæque pars completiva dicitur totius: nec aliæ aliarum; quia pars contineri videtur in illo cujus est pars, quod est absurdum. *i*

LXIII. Quod si nec totum datur nec partes, neque additio, neque ablatio, evertitur etiam simul generatio & corruptio, quæ sine ejusmodi naturali mutatione fieri non potest. *k*

LXIV. Quia secundum opinionem Dogmaticorum fluida semper est substantia, & semper ab ea exspiratur, aliaque vicissim additur, sequitur inde, nullum corpus quiescere, siue constanti statu manere. *l* Pungit hac objectionem Sextus Heraclitum, Platonem, Stoicos, quibus materiam semper fluere & in mutatione versari dictum, ut suo loco monuimus. Adjecit tamen Plato ideas immutabiles, ut subiectum haberet certum, cui cetera inhærerent, quod reticuit Sextus.

LXV. Cum locum dicant esse intervallum, quod a corpore occupatur, necesse est, vel dimensionum una sit, vel omnes tres; si prius dicant, non æquatur locus illi, cui est locus; si omnes tres esse dicantur, ipsum corpus erit sui ipsius locus, idemque quod continet & continetur, quod absurdum est, cujus cum evidentia contrarium svadeat, æquum est, ut assensum retineamus. *m*

LXVI. Nec dicere possunt Dogmatici, quid sit vacuum, locus, spatium; præsertim si locus & vacuum distinguantur. Quia enim dimensiones habeat spatium necesse est, sequeretur corpus esse sui ipsius spatium. Multa hic urget Sextus, ut Dogmaticos confundat, argumenti genere difficillimo usus, quod circa naturam loci, vacui, spatiique versatur, quod innumeris difficultatibus premi, omnis ætatis & generis philosophorum ea de re controversiæ testantur, notaque sunt, nec hic memoranda, quæ recentiori ætate magna subtilitate disputarunt Gassendi, Cartesii, Newtoni, Leibnizii assideclæ, quæque ad Scepticismi fundamenta roboranda ex hac ipsa
re

f) ibid.

g) c. 9. 10. f. 82. seqq.

k) c. 14. f. 109.

l) c. 15. f. 115. seqq.

b) c. 12. f. 98. seqq.

i) ibid.

m) c. 16. f. 125. seqq.

re copiose attulit P. BAYLE. " Id quod mirandum non est, cogitantibus angustiam humani intellectus in regionibus metaphysicis. Eleganter, & sobrie magis, quam Sextus, vel Bælius, circa hanc rem philosophatur IO. LOCKIUS. °

LXVII. Quantum ad ea, quæ apparent, videtur aliquid esse tempus, quantum vero ad ea, quæ de ipso dicuntur, subsistentiam habere non videtur, cum de eo Dogmatici discrepent, & tam incerti sint, ut opiniones suas mutuo evertant, nec comprehendi queat, quæ sint opiniones veræ, quæ falsæ. ^p

LXVIII. Quia non sine motu aut etiam quiete tempus subsistere dicitur, everso motu pariter ac quiete sublata tollitur & tempus. ^q

LXIX. Præterea tempus non potest esse tripartitum, & aliud esse præteritum, aliud præsens, aliud futurum. Præteritum enim & futurum non sunt, immo ne præsens quidem, quoniam propter velocem fluxum eorum, quæ sunt in mundo, præsens in præteritum ita mutari dicitur, ut intellectu percipi non possit. ^r

LXX. Consuetudinem quidem sequentes Sceptici, & citra ullum dogma numerare se dicunt, & numerum aliquid esse, audiunt, sed quid numerus sit, se comprehendere negant, quod ipsi quoque Dogmatici ignorant. Pythagoreos hoc capite præcipue SEXTVS ^s petit, quos ex idea numeri abstracta & metaphysica absurdi convincere contendit, sophismate, more suo, usus. Illi enim numerum physicum intelligebant, & principia rerum immutabilia.

LXXI. Dogmaticorum de bono doctrina, ad moralem philosophiæ partem transgressos docet, non quid bonum sit in se, sed, bonum statuendo, sive quod per se appetendum est, sive quod utilitatem præbet, sive quod felicitatem adjuvat, ea tantum enarrat, quæ bono accidunt, quæ si communia sunt, non accurate designant bonum, si soli bono accidunt, non possumus ex his notionem boni assequi. Id quod ipsi Dogmatici produnt, qui felicitatis effectivum omnes quidem fortasse concedunt, de eo vero, cui hæc accidunt, pertinaciter inter se digladiantur. ^t

LXXII. Nullum eorum, quæ bona dicuntur, omnes movere eodem modo, vel ex ipsa Dogmaticorum doctrina manifestum est, qui varias bonorum classes recensent. " Quod vero non omnes pariter movet, tanquam bonum, illud vere bonum natura sua non est, quæ est, movere ad appetendum, ut ignis natura est calefacere, nivis frigefacere, &c. ^x

LXXIII. Quia neque expetitio illius, quod bonum est, per se bona est, alioquin non studeremus assequi illud, quod appetimus; neque id quidem, quod expetitur, est ipsum bonum, ideo bonum prorsus non est. Nam aut
extra

n) Dict. T. IV. art. Zenon. not. I. p. 544. seqq.

o) De intell. hum. l. II. c. 13. p. m. 179. seqq.

f. 17. p. 189.

p) c. 17. f. 136. seqq.

q) f. 140.

s) c. 18. f. 153. seqq.

t) c. 18. f. 153. seqq.

u) c. 21. f. 172.

r) f. 144.

x) c. 23. f. 179.

extra nos est, aut in nobis; sed si quidem extra nos, aut efficit in nobis jucundum quendam motum, & ἀγαστον πάθος aut nullo modo nos afficit. Quod si nobis non est delectabile, ne bonum quidem erit, quoniam nos non incitat ad appetendum. Quod si ingeneratur in nobis ab extraneo svaavis constitutio, & passio quædam hujusmodi, quam libenter amplexe-mur, non propter se appetendum erit, quod extraneum est, sed propter affectionem, quæ ob ipsum in nobis fit. Quod igitur expetendum est, non potest extraneum esse. Sed neque in nobis; aut enim in corpore solum, aut in animo solum, aut in utroque esse dicitur. Verum si quidem in cor-pore solum, ad cognitionem nostram non perveniet, quæ animi est. Quod si etiam usque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni videbitur appetendum esse, quæ ipsa grata sit. Superest ergo ut dicamus, bonum esse circa animum solum. Sed hoc quoque, secundum ea, quæ Dogmatici dicunt, impossibile est. Nam fortasse ne existit quidem animus; quod si etiam existit, quantum quidem ad ea, quæ dicunt, non comprehenditur, & si hoc silentio prætereamus, ea, quæ de animo dicunt, non patiuntur inef-se bonum. Nam qua ratione, si ex atomorum acervo consistit animus, & voluptas, & assensus aut vis judicandi hoc esse appetendum esse possit? y Epicurum his peti, ex objectione patet ultima, quam GALENVS^z quoque Gargettio seni opposuit, quem tamen non omnia feriunt, quæ Sextus rege-rit, contentus aliquid qualecunque demum illud sit, reposuisse. Sequenti capite Stoicos urget, nec artem esse circa vitam, contra eos, bona animi esse artes quasdam, nempe virtutes statuentes disputat.

LXXIV. Iam vero ne indifferens quidem natura est quicquam, propter eam, quæ de differentibus est controversiam, Stoicis & Epicureis invicem contrariis. a

LXXV. Sed nec bonum quicquam vel malum natura sua esse potest, cum Dogmatici in contrariis prorsus, boni malique rationem quærant, & turpe malumque sit his, quod illis pulchrum bonumque est. b Prolixe his inhæret Sextus, c inductione probaturus, turpissima quoque flagitia apud certas nationes non esse turpia.

LXXVI. Scepticus ergo cernens tantam rerum discrepantiam, de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum, & quid faciendum, quid non, retinet assensum, hac etiam parte a Dogmaticorum temeritate discedens; sequitur vero citra ullum dogma observationem vitæ communis. d

LXXVII. Et propterea in iis quidem, quæ opinabilia sunt, passionis expers manet; at in iis, quæ coacta sunt, moderate passionibus utitur. Nam patitur quidem, quatenus est homo, sentiendi facultate præditus, sed non assumens illam præterea opinionem, nimirum id quod patitur, natura

Hhh hhh hh 2

malum

y) c. 23. f. 179. seqq.

z) De const. art. med. T. I. p. 37. de elem. l. I. p. 49.

a) c. 24. f. 191.

b) f. 195.

c) f. 206. seqq.

d) f. 235. conf. LAERT. l. IX. f. 61. 108.

malum esse, moderationem in iis, quæ patitur, servat. Nam addere sibi talem aliquam opinionem, pejus est, quam ipsum pati.^e

LXXVIII. Nam ille quidem certe, qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur, quod evitat Scepticus.^f Summa hæc est totius philosophiæ moralis Pyrrhoniæ, quatenus de bono malove ejusque affectione in animo differit, quæ omnia ad ἀταραξίαν & ἀπάθειαν, & in iis, quæ pati cogimur, ad μετροπάθειαν tandem relabuntur. Quæ an animi necessaria naturæ inclinatione circa bonum versantis constitutioni & felicitati acquirendæ conveniant, nec ne, alibi disputatur.^g

LXXIX. Quod si natura bonum malumve est nihil, sequitur etiam non dari artem circa vitam moresque versantem. Id quod ipsis Stoicorum principiis efficitur, quibus virtutem solus habet sapiens, qualis inter homines non est.^h

LXXX. Probatur id porro, quia ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, cum neque ex se ipso simpliciter & per se, neque ex suis operibus appareat. Nam hæc illi cum imperito vulgo sunt communia: quæ vero porro dicunt Dogmatici, præcipue Stoici, hominum sunt ultra humanam naturam loquentium, & potius optantium, quam vera loquentium.ⁱ

LXXXI. Sed nec natura hominibus ars, quæ est circa vitam, inditur, alias omnibus hominibus inesset prudentia & virtus.^k

LXXXII. Iam vero ne doctrina quidem & disciplina percipitur.^l Nam 1. nec res quæ docetur in confesso est, quippe falsum doceri non potest, verum autem non existere supra ostensum, ea quoque quæ evidentia sunt, doceri opus non habent, quæ obscura, ob indijudicabilem controversiam incomprehensibilia sunt. 2. Sed nec doctor esse potest, qui non fuerit discipulus, qui doctorem habuerit, necesse est, quod infinita serie ad absurdum ducit. 3. Nec discendi modus est, qui vel evidentia vel oratione fit, quod utrumque fieri non potest. Per evidentiam enim non fit doctrina, quia evidentia est eorum, quæ ostenduntur & manifesta sunt, adeoque omnibus comprehensibilia sunt, & in doctrinam non cadunt. Neque per orationem, quia ea, quæ impositione significant, necesse est intelligere illos, qui docentur, qui ideo doceri non possunt, cum jam intellexerint; qui vero discere ea necesse habent, quæ ignorant, nec ea norunt, quibus impositæ sunt appellationes, nihil percipient.

LXXXIII. Iam si ex abundanti quis concesserit, indi alicui eam artem, quæ circa vitam versatur, damnosa & perturbationis causa habentibus ipsam potius quam utilis esse comperietur. Nam semper bonum appetendum, malum fugiendum & averfandum offert, quod sine perturbatione

^e) f. 236.

^f) *ibid.*

^h) c. 25. f. 239.

ⁱ) f. 244.

^g) Conf. BVDDEVS de Scept. mor. §. 23. Anal. hist. phil. p. 238.

^k) c. 26. f. 250.

^l) c. 28. 29. f. 259. 266.

ne fieri non potest, adeoque prudens hoc ipso fit infelicissimus. ^m Iugulaturus hic Sextus moralem philosophorum Dogmaticorum doctrinam, non cogitat, ne Scepticen quidem a perturbatione vacuam esse & μετροπαθειν, quod in antecedentibus ipse statuerat. Licet enim hoc a vita & natura sit, nihil tamen in hanc passionem potest Sceptica, sed ipsa quoque infelicem reddit animum. Similia fere in plerisque assertionibus oggeri Scepticis possent, si locus hic esset.

LXXXIV. Scepticus eo quod sit humanus, Dogmaticorum arrogantiam ratione sanare intendit, adeoque fortioribus argumentis erga temerariæ insolentiæ morbo laborantes, levioribus erga eos, qui in superficie ægrotant, utitur, modo finem consequatur. ⁿ

m) c. 31. f. 273. f. 277.

n) c. ult.

CAPVT DECIMVM QVINTVM. DE FATIS PHILOSOPHIAE GRAECAE EXTRA GRAECIAM.

§. I.

Absolvimus tandem aliquando, quam nobis descripsimus, periodum historiae philosophicae primam omnem, & non barbaricae tantum philosophiae, sed & Graecae incunabula, adolescentiam & virilem quasi aetatem, ejusque fata ad nascentis usque Romanae monarchiae initia excussimus, ac systemata philosophorum descripsimus, quantum inevitabilis saepe permisit obscuritas & incertitudo maxima. Claudere jam liceret rivos, primaeque hujus tractationis parti finem imponere, nisi, quod promissimus, paucis adhuc appendicis loco enarranda fata essent, quibus Graecanica philosophia alibi locorum, extra Graeciam, quo divertit & innotuit, gavisa est. Quod licet pro instituti ratione paucis licet attingere, fundamentum tamen ejus rei dicendum est, quae in secunda parte operis ampliore tractationem requireret.

*Philosophia
Graeca extra
Graeciam.*

§. II. Arctis fatis initio Graeciae & adjacentium regionum limitibus philosophiam Graecam inclusam fuisse, nisi quod in Graecia magna Pythagorica schola ejus disciplinam excoluit, ex haecenus narratis manifestum est. Etsi enim in Aegypto peregrinabantur magni nominis philosophi, ^a ibique ingenii divitias data aliquando occasione exponebant, ^b vix tamen ea, quae ibi acta sunt, hoc nomine digna sunt, & accepisse magis, quam traduxisse illuc hos thesauros, Aegyptii gloriabantur; Graeci quoque cum

*Alexander M.
cum armis vi-
tricibus phi-
losophiam
Graecam ad
alias gentes
transfert.*

Hhh hhh hh 3

domi

^a) Exemplum nobis haecenus dedere Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, Eudoxus, alii.

^b) Factum hoc e. g. a Thalete esse, c. I. hujus libri ostendimus.

domi haberent, quo melius animum pascere, mature Ægyptum philosophiæ causa adire desivere. Postquam autem summa rerum per omnem fere Asiam & Ægyptum bellis ad Alexandrum M. rediit, isque expeditione in Persas & Indos, infiniti fere tractus homines Græco jugo subjecit, Græcanica quoque philosophia, ut solet, a victoribus ad victos transiit. Cum enim Alexander M. ipse diligenter philosophiæ studiis esset innutritus, & magno imprimis amore ab Aristotele accenso, quicquid erat philosophorum complecteretur, ^c non potuit non limitibus philosophiæ magna inde fieri accessio, præsertim cum non tantum rex eruditissimus ipse philosophiæ studium suo modo amplecteretur, ^d sed & philosophos secum haberet acutos, ^e quos magna familiaritate dignabatur: alios magnis vereque regiis augeret muneribus. ^f Horum consiliis fuisse usum historia ejus testatur, quæ hoc quoque narrat, misisse regem philosophos Græcos, ut cum Asiaticorum populorum sapientibus colloquerentur, iisque mediantibus, animos quoque victorum regi conciliarent; cujus memorabile exemplum de Brachmanibus in Indorum philosophia suo loco ^g attulimus. Etsi vero, ut erant Orientales philosophi traditionis patriæ tenacissimi, magnæque de ea opinionis præjudicio occupati, Græcanica eis philosophia valde fordescebat, ut vel ex iis patet, quæ cum Alexandri legatis Gymnosophistæ habuere, colloquiis, fecit tamen victoris fortuna, ut, quod animo respuebant, externo tamen subinde habitu fingerent, & ad Græcos se attemperare mores inciperent. Cujus eo major illis impendebat necessitas, cum Asiæ philosophi, præsertim Magi, tanquam inanis artis jactatores in contemptum apud regem a Græcis philosophis, ipsisque qui his favebant, regis amicis adducerentur. ^h Idem accidisse, post fata regis, cum amici ejus regnum inter se divisissent, historia loquitur.

Influxus fortunæ Alex. M. in philosophiam apud Asiæ gentes.

§. III. Magnum hanc mutationem habuisse influxum in ipsam philosophiam, non est, quod dubitemus. Cum enim in eo potissimum curam suam Alexander poneret, ut Græco jugo voluntaria colla Persæ Indique subjicerent, quique in longissimis terrarum tractibus exercitibus contineri in officio vix poterant, obsequio lubenter præstito vincirentur, id potissimum elegit medium, ut victi populi fere omnes in unum corpus coirent. Hinc, eleganter observante PLUTARCHO, ⁱ *quos verbis non poterat, armis*

c) Multis in his Alexandri virtutibus laudandis est PLUTARCHVS *de fort. Alexandri T. II. p. m. 346. seqq.*

d) Vid. AMMONIVS in *vita Aristotelis Epistola Alexandri ad Arist.* quæque hac de re in vita hujus allata sunt. ad. PLUTARCH. in *Alex. T. V. p. m. 450.* qui luculenter de studiis Alexandri philosophicis agit.

e) Inter hos fuisse Callisthenem, Onesicritum & Anaxarchum supra memoravimus conf. CURTIVS *l. VIII. c. 5. PLUT. l. c. p. 486.*

f) Ita Aristotelem non modo, sed & Xenocratem, itemque Theophrastum regia munificentia

auxisse, in horum quoque philosophorum vita dictum est. conf. PLUTARCH. *l. c. p. 451.*

g) *Lib. I. c. III.* ubi etiam Calanum gymnosophistam Alexandri M. castra secutum fuisse notavimus. conf. PLUT. *l. c. p. 444. seqq.* In Ægypto vero Psammonem philosophum regem audivisse, & cum eo fuisse philosophatum refert PLUTARCH. *l. c. p. 467.*

h) Factum id imprimis esse, cum reverso Babylonem regi Magi suaderent, urbem ne intraret, vitæ ejus scriptores passim tradunt.

i) *De fort. Alex. Orat. I. T. II. p. m. 348.*

armis ad communitatem adigens, omnes undique gentes in unum corpus conduxit, tanquam in amicitiae cratera commiscens, vitas, mores, nuptias, victus rationes, mandavitque ut universi mundum pro patria agnoscerent, castra pro arce & praesidio, bonos pro cognatis, malos pro peregrinis, inter Græcum & barbaricum non chlamyde, pelta, acinace, candya distinguerent, sed Græcum virtute, barbaricum vitiositate aestimarent, communes autem ducerent vestes, mensas, conjugia, victus rationes, cum hæc omnia sanguine & prole invicem essent contemperata. Non vestitu tantum, conjugio, & mensa Persarum inter Græcos inductis sed Græcorum quoque sacris ad Persarum suo modo accommodatis hoc regem instituisse, historiae ejus scriptores prolixè referunt.^k Secuta est philosophia, quæ cum inter Græcos tum magni esset nominis, barbarica eruditione valde contempta, necessitas urisit Magos ceterosque orientis sapientes ad voluntatem moresque Græci victoris se attemperare. Cumque Persarum imprimis philosophia Zoroastreo systemate comprehendere-
tur, dubium non est, theologiam Magorum externo tum Græcæ habitu fuisse vestitam. Cumque illa in describendis emanationibus ex summo Deo, Mithrave, per duos quasi fontes, Oromazden & Arihmanium occuparetur, idque potissimum ageret, ut qua ratione malum ortum esset, detegeret, ut hæc omnia *libri primi capite tertio* fuscè enarravimus; occasio inde enata est theologiam Persarum reliquorumque, qui his adhærebant, Orientalium cum Græcis opinionibus comparandi. Inter quas cum potissimum theologia mythologica, quæque in ea continebantur, theogoniæ externo habitu Zoroastreis consonarent, ortum inde philosophiæ genus illud est, quod antiquum & Zoroastreum se nuncupabat, & in his divinarum emanationum genealogiis explanandis potissimam collocabat operam. Cujus rationes & placita cum ex veterum Sec. I. & II. hæreticorum somniis potissimum haurienda sint, fundamentumque Alexandrinæ quoque Platoniorum recentiorum philosophiæ posuerint, commodius ea, quantum quidem ad nostrum institutum pertinet, ad philosophiam sub Imperatoribus Romanis inter gentiles & Christianos efflorescentem delati exponemus. Hoc tamen notasse e re nostra est, genealogiæ hujus divinæ scriptores postea sub Alexandri M. successoribus laxius statuendi campum nactos, magis & liberius se Zoroastreis orientalis philosophiæ placitis, quam Græcanicæ theologiæ accommodasse, ita tamen, ut veteris syncretismi vestigia haud obscura remanerent. Falli enim eos, qui plane nihil a
Græ-

^k) Videndus imprimis PLUTARCHVS II. cc.

^l) Factum hoc esse, cum bellis inter se vehementer digladiarent in Asia Alexandri M. successores, & regis rationibus non insisterent, dubium non est. Adeo vero extinxere hæc bella literas & philosophiam in Asia, ut paucae ejus essent reliquiae, donec Ptolomæi Physconis tyrannis, qua imprimis Alexandrinos misere vexavit, Alexandriae incolas in diversa lapi, patriamque metu mortis

exules relinquere cogeret, vid. IUSTINVS I. XXXVIII. c. 9. ATHENAEVS I. IV. p. 184. tum enim artium fere omnium, & imprimis philosophiæ professores & magistri in Asiam minorem & vicinas insulas dispergebantur, qui humaniter excepti, cum exiguo stipendio docerent, brevi totam Asiam Græca literatura repleverunt, ubique scholas erigentes & docentes, vid. ATHEN. loc. cit.

Græcis habuisse, hanc orientalem philosophiam putant, licet Platoniam philosophiam contemserit, ^m ex comparatione utriusque suo loco danda luculentius patebit. Quas orientalis philosophiæ, Græcanicæ attemperatæ, origines annotasse multam tum Christianorum hæreticorum, tum Alexandrinorum philosophorum doctrinæ accendet lucem.

Fortuna philosophiæ Græcæ in Ægypto.

§. IV. Paria fere fata habuit philosophia Græca in Ægypto, sed augusta magis atque læta, ipsa philosophia Ægyptiaca favente. Quæ cum haud semel irruptionibus peregrinorum populorum mutationem esset passa, eamque facile quoque ob allegoriæ methodum admitteret, quo nempe artificio peregrina dogmata patriis immixta sunt, & hæc sæpius immutata, ut supra *libri primi capite sexto* demonstratum est, quaque ratione imprimis veterem Persarum religionem a Magis cultam per irruptionem Persarum in Ægyptum sub Cambyse huic regioni fuisse illatam dubium non est, nobisque supra jam observatum: sub Græcorum imperio tota ad victorum & imperantium rationes fuit composita, sacerdotibus id agentibus, ut patriam religionem & doctrinam Græcæ, quæ tantopere efferebatur, philosophiæ attemperarent. Qua de re, cum satis quantum est, supra dixerimus, lectorem ea ex isto quidem loco repetat, rogamus, nobis enim jam de Græcæ philosophiæ, non Ægyptiacæ, fatis in Ægypto sermo est. Fundamentum vero eximiorum quæ consecuta est, incrementorum, ipse quoque Alexander M. posuit. Is enim cum novam regni sedem Alexandriam, loci opportunitate illectus, condidisset, urbemque novam incolis replere studeret, colonias ex finitimis urbibus Alexandriam commigrare iussit, magnaque multitudine urbem implevit: quos inter homines multos quoque Iudæos fuisse I O S E P H V S ^o testatur. His omnibus, ut in nova sede libenter habitarent, præter reliqua quibus augebantur privilegia permissum, ut suæ quisque religioni, suæque gentis placitis a nemine impeditus adhæreret, quo factum est, ut omnis generis religionibus & dogmatibus Ægyptus repleretur, Græcorumque theologiæ, quam illi Alexandriæ quoque fixerant, admisceretur. Id quod eo magis locum obtinuit, qua magis Ægyptii & in his Alexandrini non tantum sacris quibusque recipiendis fuere faventissimi, & hinc religionis cultu inclyti ^p sed & scientiis dediti, & Græcorum in iis laudibus æmuli. ^q Multum vero has circumstantias auxit Ptolomæorum familia, Ægypti imperium post Alexandri M. fata nacta. Ptolomæi enim Lagidis, qui Ægypti sceptrum sublato rege invasit, eo potissimum tetendere consilia, ut Græcorum maxime fidem sibi devinciret, quos regni quasi custodes esse probe videbat. ^r Hinc ut gentem literatissimam sibi conciliaret tota fere Græcia

^m) PORPHYR. *vit. Plot.* c. 16. p. 119. ed. Fabr.

ⁿ) Vid. Alexandri M. historiæ scriptores PLUT. l. c. ARRIANVS l. III. CVRTIVS l. IV. c. 8. alique & Geographi veteres STRABO l. XVII. p. 590. Geographus vetus a IAC. GOTHOFREDO editus p. 17. AMMIAN. MARCELLIN. l. XXII. c. 6. alii.

^o) *Contra Apion.* l. II. de B. I. l. II. c. 36.

^p) Geographus GOTHOFREDI l. c. p. 17.

^q) *ibid.*

^r) DIOD. SIC. l. XVIII. PAVSAN. in *Attic.* ARRIANVS & ex eo PHOTIVS *Cod.* XCII. p. 126. Urgebant Ptolomæum infesta Perdiccæ consilia & arma,

cia in Ægyptum translata & Athenæ in Alexandriam quasi delatæ sunt. ^s Vt enim & judiciorum formam, & rei militaris nervum, & mercaturæ frequentiam Græcis artibus formatas & Alexandriæ stabilitas taceamus, ^t literarum honos, & inter eas ipsum quoque philosophiæ studium tantopere a rege evectum est, ut merito Græcia hanc Ægypto gloriam invideret. Nullis enim sumtibus parcens rex prudentissimus doctissimos inter Græcos viros Alexandriam vocavit, & domi invidia pressos non sine multis gratiæ testimoniis recepit, & ut Græcam eruditionem atque philosophiam in hac regni sui sede plantaret, bibliothecæ post ejus fata splendidissimæ fundamenta jecit, ^u philosophos immunitate donavit, regiaque munificentia Græcam literaturam adjuvit. Qua in re cum Demetrii Phalerei consiliis potissimum uteretur, ^x viri ut in omni eruditionis genere ita in philosophia præcipue excellentissimi, dici non potest, quantum philosophiæ Græcanicæ ^y incrementa sub hoc rege Alexandriæ aucta sint. Idem institutum non secutus tantum est, sed majori quoque studio & fervore persecutus est Ptolomæus Philadelphus rex literatissimus, cui Græcæ eruditionis, præcipue philosophicæ magna, quæ Alexandriæ habuit, incrementa; potissimum adscribenda sunt. Illius enim studio & immensis sumtibus bibliotheca Ptolomæi Lagidis cura cœpta, incredibili librorum multitudine aucta est, qua de re, ne justo prolixiores simus, lectorem ad eos remittimus, qui celebratissimæ bibliothecæ historiam condiderunt; ^z hoc unum adjicientes, non in eo tantum regis curam fuisse, ut grammaticos, poëtas, aliosque ad encyclicas Græcorum disciplinas pertinentes auctores magno ære redimeret, ^a sed ut philosophorum quoque Græcorum opera huic animarum *ιαρχεια* inferret. Aristotelis enim libros eum redemisse, suo jam loco ex ATHENÆO ^b notavimus. ^c Nec his contentus, ut patriam eruditionem Alexandriæ collocaret firmissimam, in ipsa regia Museum erexit, sive collegium doctorum virorum, quos publico sumtu aluit, ut literis vacarent. Celebrata passim hujus musei fama est, ad Cæsarum usque ætatem durantis, cujus historiam cum ex veterum narrationibus ^d diligenter collegerint recentiori ætate viri quidam eruditi, ^e lectorem ad

eos

arma, cujus exercitum sibi istis artibus Ptolomæus magnopere conciliavit.

^s) Vid. cit. not. (n) exque iis præcipue STRABO, Geographus vetus, AMMIANVS ll. cc.

^t) Statum Ægypti hoc tempore plane immutatum esse, recte viris doctissimis SAM. BOCHARTO *Hierozoic. P. I. l. II. c. 9.* & CAMP. VITRINGAE ad *Isaiæ c. II. p. m. 212.* observatum.

^u) Conf. I. LIPSIVS de *Biblioth. c. 2.* HERM. CONRING. *Antiqq. Acad. diff. I. p. 11. & Supplem. IX. p. 223. seqq.*

^x) Dictum de eo in hujus philosophi vita.

^y) AELIAN. l. III. c. 17. CLEM. ALEX. *Strom. I. I. p. 341.*

^z) Citati ANT. VAN DALE diff. *super Arist. Hist. philos. Tom. I.*

stea de LXX. interpret. MONTFAUCON. Palæogr. Græc. p. 16. REIMMANN. Idea antiq. lit. Ægypt. p. 280. seqq.

^a) GALEN. *Epidem. l. III. conf. MELCHIOR GVILANDINVS de papyro vet. p. 195.*

^b) *Lib. I. p. 2.*

^c) Bibliothecarios hujus bibliothecæ ex SVIDA maxime notat IONSIVS de *S. H. P. p. 101. & I. F. GRONOVIVS diff. de museo Alexandrino.*

^d) Andronici, Callimachi & Alcidamantis de museo scripta periere. Ex hodie extantibus illud descripsit STRABO *libro ultimo.* PHILOSTR. *vit. Soph. lib. I. c. 22. p. 524.*

^e) GRONOVII & LVD. NEOCORI dissertationes de eo extant *T. VIII. Antiq. Græc. peculiare etiam*

lii iii ii

eos ablegamus. Mirum itaque videri debet nemini, Ægyptum quasi immutatam fuisse in Græciam, & Græcanica non tantum studia Alexandriæ invaluisse, sed præter grammatices, rhetorices & matheſeos disciplinam philosophiam quoque Græcam ibi fuisse traditam, ^f cunctaque hac in re Athenis reddita fuisse quam ſimillima. ^g Et ſub his regibus factum inde eſt, ut Græci philoſophi cujuſcunque ſectæ Alexandriam trajicerent, regum Ptolomæorum benignitate & favore gavifuri, qua de re in Græcorum philoſophorum, quam ſuſe hætenus enarravimus hiſtoria, complura exempla attulimus, & præter Demetrium Phalereum, Theophraſtum atque Stratonem Peripateticos, Diodorum Cronum Megaricum, Diodorum item Aſpendium Pythagoreum & Timonem Scepticum apud hos reges gratioſos fuiſſe notavimus. Addi hiſ poſſent alii, & imprimis bibliothecæ regiæ præfecti, viri non in philologia tantum, ſed etiam in philoſophia celebres, ^b ſi Alexandrinæ eruditionis hiſtoriam ſcriberemus. Multa enim ex eo tempore Græcorum Alexandriæ degentium fama in literis fuit, ⁱ nec ſecta inter Græcos ulla fuit, quæ non magni nominis viros Alexandriæ aleret. ^k Tam ſecurus quoque philoſophis nidus Ægyptus viſus eſt, ut Pythagorei ubique perſecutione preſſi, cum non haberent, quo tuto confugerent, huc convolarent, ubi ultimos ex hac ſecta, quam Ægypto primus notam fecit Eudoxus ab Ageſilao Nectanebi commendatus, & prophetarum diſciplinæ traditus, ^l vidiffe Ariſtoxenum ſuo quoque loco ^m monuimus. Santa vero Græcorum in artium & philoſophiæ ſtudiis induſtria enituit, ut coloniæ Græcæ longo doctrinæ intervallo, veræ originis Ægyptios ſuperarent; ⁿ recteque fabulam eſſe, magnus CONRINGIVS ^o monet, quod AMMIANVS MARCELLINVS ^p Alexandrinæ philoſophiæ, qualis extremis Ptolomæorum temporibus caput erigere cœpit, aſſecla tradit, *non præſtantiffimam tantum fuiſſe atque certiffimam philoſophiam Ægyptiacam, ſed certaffe quoque de præcedentia Ægyptios & Græcos philoſophos illoſque viciffe.* Recte enim obſervat vir eruditiffimus nullibi legi, apud Ægypti reges philoſophos Ægyptiacos in pretio fuiſſe, immo eos ita corruere paſſos fuiſſe hanc diſciplinam, ut imperante Auguſto tota fere deſierint Heliopolitana muſea & ſtudia, id ex oculorum fide teſtante STRABONE. ^q E contrario vero ſub Cæſaribus Alexandrinam eruditionem & philoſophiam magnopere effloruiſſe, ipſis Imperatoribus ſalaria profeſſoribus conſtituentibus, eamque huius literarum æque ac mercaturæ emporii cele-

etiam de eo dedere diſſertationes b. AD. RECHENBERGIVS & TH. CRUGERVS. add. IONS. l. c. p. 218. TILLEMONT. *Hiſt. imp.* T. II. p. 431. CAVE H. L. *Scr. Eccl.* P. II. p. m. 20. ESCHENBACH. *diſſ. Acad.* p. 305. ſeqq.

f) Fuiſſe in muſeo philoſophos quoque ſuſtentatos ex Timonis ſatyra apud ATHENAEVM l. I. patet, qui philoſophos tanquam in cavea ali dicebat.

g) CONRING. l. c. p. 11.

b) Vid. SVIDAS in Zenodot. T. II. p. 8. in Apol-

lon. T. I. p. 233. in Ariſtonym. T. I. p. 329. in Dionyf. Alex. T. I. p. 598.

i) AMMIANVS MARCELL. l. c. Geographus GOTHOFREDI l. c.

k) IDEM p. 19.

l) Vid. quæ dicta ſunt in Eudoxo, c. X. huius libri.

m) Conf. SCHEFFER. de philoſ. Ital. c. XV. pag. 172.

n) Conf. CONRING. l. c. p. 236.

o) l. c.

p) l. c.

q) l. ult.

celebritatem usque ad captam a Saracenis Alexandriam duravisse, indeque omnes sectas philosophorum per omnes provincias digressos fuisse, ^r in sequenti historiae hujus periodo luculentis conficiemus testimoniis. ^s Certe tam domestica visa eruditio & philosophia Alexandriae, ut Alexandrini dicerentur viri, alibi locorum nati, & in hac tantum musarum sede docentes. ^t

§. V. Licet vero Græcam philosophiam Ægyptiacæ prævaluisse, & solam fere Ptolomæorum, & post hos, Imperatorum Romanorum ætate viguisse, ex dictis sit manifestissimum, non tamen credendum est, nihil illam ab hac mutationis fuisse passam, quemadmodum Ægyptiacam a Græca adulteratam fuisse, *libri primi capite sexto* docuimus. Aliud enim ratio philosophiæ Græcæ in Ægypto nobis svadet, cujus certum genus longe aliam a nativo colorem accepit faciem. Etsi enim nec Peripateticam, nec Stoicam philosophiam ^u multam mutationem initio passam esse legimus, immo Alexandriae Sceptica philosophia ab Ænesidemo pristinum nitorem accepit, ^x aliter tamen accidit philosophiæ Pythagoricæ & Platonicae, in cujus causas paulo curatius inquirere, remque ab ovo, quod ajunt ordiri, propter Alexandrinæ philosophiæ historiam, quam sequenti tomo condiemus, e re nostra est. Scilicet Pythagoricæ philosophiæ primam Ægyptiis notitiam ab Eudoxo factam capite decimo hujus libri probavimus, ex STRABONE ^y notantes, quam benevolo applausu Eudoxus atque Plato in Ægypto fuerint recepti. Cui favori cum accederet Ptolomæorum in philosophos, præsertim exules, gratia, sub Lagidis potissimum imperio in Ægyptum se recepere, teste LAERTIO ^z Xenophilus Chalcidensis ex Thracia, & Phanto Phliasius, & Echebrates & Diocles, & Polymnastus Phliasii & ipsi. Æqualis his fuit Diodorus Aspendius hoc tempore in Ægypto versatus. ^a Quorum philosophia cum moribus & inclinationi Ægyptiorum admodum conveniret, magno applausu excepta est. Erant enim Ægyptii temperamento melancholico, subtristi, & solitudinis ad studia colenda amanti; ^b præterea omnis fere terræ circa numinum cultum, testibus multis veterum, ^c religiosissimi, sacrificiisque maxime intenti, & de Diis valde solliciti. Arcanam vero & allegoricam docendi methodum studiose servasse supra luculenter evicimus. Quæ omnia cum in philosophia Pythagorica, quæ natales suos in Ægypto hausisse gloriabatur, Ægyptii philosophi invenirent, mirum non est, hoc sectæ genus Ægyptiis fuisse

*Syncretismus
philosophiæ
Græco-Ægyptiacæ.*

Iii iii ii 2

com-

^r) Geographus vetus p. 19.

^s) Conf. CONRING. l. c. & de Hermet. Ægypt. med. c. IX. p. 83.

^t) Recte hoc observatum IONSIO l. c. p. 15. Ita Aristarchus Samothrax natione, & Dionysius Thrax Alexandrini dicti sunt, vid. SVID. in Dion. T. I. p. 598.

^u) Conflata tamen utriusque sectæ philosophia in systema eclecticum, a Potamone & Ammonio Sec. II. exeunte conditum.

^x) Dictum hac de re c. XIV.

^y) Lib. XVII.

^z) Lib. VIII. c. 46. Xenophilum hunc præceptorem habuit Aristoxenus, SVIDAS in Arist. GELLIVS l. IV. c. 2.

^a) IAMBlich. vit. Pythag. c. ult.

^b) Geographi citati.

^c) AMMIANVS l. c. LVCIAN. de Dea Syra Geogr. GOTHOFREDI p. 21. Conf. IO. BRAVN. de Delta Ægypt. Sel. S. p. 726.

commendatissimum. Nam & illi solitudinem amabant, & tam securitatis quam philosophiæ causa in rus & deserta loca recedebant, ^d tristemque & severam promittebant philosophiam, quæ circa Deorum notitiam cultumque & sacrificia omnium maxime versaretur, & accuratius sacram doctrinam enarraret. Arcanam quoque docendi methodum eandem, quam sectæ auctor in Ægypto acceperat servabant. Quæ similitudo effecit, ut qui ex Ægyptiis magis patrio mori congruenter philosophari cuperent, & tamen Græcæ philosophiæ se attemperare ex regionis more & imperantium voluntate ^e necesse haberent, Pythagoricam disciplinam sequerentur; cujus tantus inter Ægyptios incolas amor fuit, ut eos in deserta sequerentur, & philosophica ibi in morem Pythagoræ collegia instituerent, id quod imprimis a Iudæis in Ægypto commorantibus factum esse, Therapeutarum exemplo in sequenti hujus tractationis tomo luculenter roborabimus. Accessit postea Platonis philosophia cum Pythagorica, ut ipse instituerat copulata, quæ magis Græco more de Diis philosophari videbatur. Vt vero placita toto fere cœlo inter se distantia, & avita Ægyptiorum religio cum Græcanica theologia jungerentur, in subsidium vocatus syncretismus philosophicus, huic sectæ vehementer adamatus, ^f & allegoriarum subsidio mista quadrata rotundis & in unum fere systema fusum, quicquid religionum diversissimarum fuerat in Ægypto. Adeo, ut nec Iudæis media defuisse, quibus Pythagoram & Platonem cum Mose in concordiam redigerent, Philonis exemplum testetur luculentissime. Ita vero nec vetus Ægyptiaca theologia pura mansit, nec Pythagorica, nec Platonica, sed prout quis ingenio valuit, ita patria, quæ inter Ægypti incolas varia fuit, ^g religio, allegoriæ ope placitis Græcorum attemperata, hæcque illi accommodata fuit. His accessit etiam alia immutandæ philosophiæ Alexandrinæ Pythagorico-Platonice occasio. Cum enim Alexandriam totius fere orbis commerciis frequentissimam commeret omne hominum genus, & celebratissimæ eruditionis alendæ causa multi quoque docti homines convolarent, accidit circa posteriora Ptolomæorum tempora, ut istud philosophorum Orientalium genus, quod ex Zoroastriana & Græca theologia novum quoddam de Diis eorumque emanationibus classibus & operationibus systema comminisceretur, quodque circa hæc tempora caput extulisse initio hujus capitis diximus, huc quoque commigraret. Quod cum avidè ab Ægyptiis circa Deorum genealogias, ritus, sacrificia curiosissimis reciperetur, a philosophiæ Pythagorico-Platonice cultoribus, qui omnes omnino religiones & systemata nefando

^d) HIERONYM. *contra Iov.* l. II. IAMBlich. l. c. conf. SCHEFFER. l. c. p. 178.

^e) Quin etiam propter originem, quam habere Græcam, Græcæque affinem. Omnis enim generis & loci homines iterum in Ægyptum Alexandriam invitaverat Ptolomæus Physcon, exhausta tyrannide civibus urbe.

^f) Recepisse ex omnium regionum & natio-

num theologia Pythagoreos, quæcunque de Diis narrabantur, fatetur IAMBlich. *vit. Pyth.* n. 138. A Diodori vero Aspendii circa extrema Ptolomæi Lagidis tempora viventis ætate mixtam aliquam inter Pythagoreos Ægypti incolas viguisse philosophiam rectè observat SCHEFFER. l. c. p. 179. conf. ATHEN. l. IV. c. 17.

^g) Conf. STRABO l. c.

nefando syncretismo confundere instituerant, etiam admissum, sicque ex Ægyptiaca veteri, Orientali, & Pythagorico-Platonica philosophia novum philosophiæ chaos conflatum est, non Zoroastri tantum sed etiam Hermeti,^b immo sanctis quoque gentis Hebrææ patriarchis adscriptum, quod sub Ægyptiacæ veteris titulo prolixè nobis exposuit IAMBlichVS.ⁱ Quæ Pseudo-philosophia tantas in Ægypto, maxime Alexandriae radices egit, tantoque excepta applausu fuit, ut non tantum ab eo fere tempore, quo monarchia Ægyptiorum collabi cœpit, caput efferret,^k tandemque post Servatoris nati tempora ad justum sectæ habitum conformata, & in plenum syncretismum religionum & sectarum degenerans unice imperium in scholis philosophorum Alexandrinorum obtineret, ut in sequenti hujus historiæ parte prolixè trademus, sed & ad Iudæos & Christianos transfret. Et inter Iudæos quidem spurium illud philosophiæ genus peperit, quod Cabalam vocavere, traditionem patrum illud esse mentientes, cujus historiam sequenti tomo integram concinnabimus; inter Christianos autem primum ab hæreticis ex Ægypti scholis egressis, qualis Valentinus fuit, adoptata, hincque fidei Christianæ, sincera simplicitas temerata, mox infelici fidere a purioris ecclesiæ doctoribus adamata & cum sacris doctrinis nefando consilio conjuncta est. Qua de re, cum in sequentibus ex instituto differendum nobis sit, originibus his Alexandrinæ philosophiæ paucis expositis nihil addimus^l amplius, sed prolixæ primæ historiæ philosophicæ periodi tractationi imponimus

F I N E M.

b) conf. PORPHYR. vit. Plot. l. c.

i) De myster. Ægyptior. præsertim sect. VIII.

k) Potamonis syncretismum philosophicum conditamque sectam eclecticam huc referunt qui Suidæ codicibus fidem habent, circa Augusti tempora eum vixisse. Nos, cur serius ejus tem-

pora ponamus, ad historiam hujus sectæ digressi exponemus.

l) Quibus fatiis apud Romanos usa sit philosophia Græca, sequenti tomo, ubi tota Romanorum philosophia exponenda, enarrabimus.

I. INDEX

I. INDEX

PERSONARVM ET NOMINVM.

A.			
A baris	354, 1014	Anaxagoras	492 seqq.
Abel	57	alii	493
Abraham	71	Anaxarchus	1143, 1207 seqq.
Achitophel	541		1320
Acrio	639, 1040	Anaximander philos.	478 seq.
Adam	52	historicus	1020
Adiamantus	629	Anaximenes	488, 1132
Adrastus Aphrodiseus	798	alii	488
Aenesidemus	1319, 1328	Anchipyllus	623
Aesar	328	Androcydes	1043
Æschines	574, 645, 652	Andronicus	798
orator	576	Rhodius	798, 853
academicus	772	Anniceris	600, 601
Æschylus	1102	senior	601, 650
Æsopus	453	<i>Annius Viterbiensis</i>	130
Aethalides	1015	Antigonus	624 sqq.
Agatho	647	Carystius	1319
Agefilaus	572, 1141	Gonates	897
Albategnius	226	Antiochus academic.	728,
Alcæus	447, 1247, 1316		775, 1328
Alcibiades	539, 570, 583, 622	Laodiceus	1328
Alcidamas	1107	Antipater	894
Alcimus orat.	619	Cyrenaicus	599
Alcinous	669	Sidonius	979
Alcmæon	1087, 1131	Tarsensis	894, 979
Poëta	1134	Tyrius	980
Alexander M.	734, 784, 1105,	Antiphanes	1043
	1207, 1349	Antiphon	405
Aphrodisiens.	1166	Antisthenes	645, 862 seqq.
Syriæ rex	1316	peripateticus	865
Alexemenus	641	Anytus	550, 863
Alexinus	610, 614, 623, 796	Apellico	800
Alexis Tarent.	1043	Apollodorus	1228, 1315, 1316
Almanfor	210	grammatic.	1228
Amasis	448, 1002	Apollonius Cronus	610, 615
Ameinia	1157	Nysæus	980
Ameristus	1060	Tyrius	894
Amipfias	551	Apollophanes	969
Amphidamantus	1210	Apulejus	669
Amphion	402	<i>Aquilianus Scipio</i>	811
Amphis	646	Aratus	1142
Amyntas	778	<i>Arceus Io.</i>	990
Anacharfis	358	Arcefilaus	728, 743, 746, 898
		Arcefilai alii	749
		Archæanassa Coloph.	647
		Archelaus	518
		Ionicus	1145
		Archidamus	577
		Archippus	1038, 1039, 1137
		Archon Thericles	1005
		Archytas Tarentinus	639,
			651, 1022, 1038, 1040, 1102,
			1128 seqq.
		Ardoina	330
		Arefas	1101
		Arete	599
		Arignote	1020, 1024
		Arimnestus	1020, 1059, 1179
		Aristæus	1101
		Aristagoras	1141
		Aristarchus	570
		Aristippus	584, 644, 645, 652
		Cyren.	592
		sophista	592
		nepos	599, 601, 602
		Aristo Ceius	840, 852
		Chius	968, 970, 1209
		pugil	629, 630
		Aristobulus peripatet.	637
		frater Epicur.	1230
		judæus	637
		Aristoclea	1008
		Aristocles	629
		junior	795, 796
		Aristonymus	649
		Aristophanes	405, 551, 1043
		Grammat.	656
		Aristoteles	644, 733, 776 seqq.
		nepos	793
		alii	776
		Aristoxenus	989, 996, 1056,
			1057
		Asclepiades	248
		phliasius	625
		Asdrubal	771
		Aspasia	526, 539
		Assaphus	453
		Altera	

PERSONARVM ET NOMINVM.

Astra	647	Carneades	728, 759 seqq. 898	Crates Academicus	727, 742
Astræus	1020	alii	765	alii	743
Athenodorus solensis	968,	Cassander	857	Cynicus	743, 863, 888
	972	Cato censorius	763		seqq.
Tarsensis	972	uticensis	658	Peripateticus	743
Cordyl.	972	Cebes	577	Stoicus	743
Atlas	311	Cephisodorus	796, 1105	Cratylus	632, 640
Attalus	758, 851	Cercops	1024	Creophilus	998
Aventia	330	Chabrias	781	Critias	570
Averroes	795	Chæredemus	1230	Crito	524, 570, 576, 1040, 1102
Augustinus	1318	Chæremon	248	alii	577
Autolycus	746	Chærephon	535	Critobulus	570
Axiothea	644, 729	Chalcol	86	Critolaus	840, 852
Azonaces	130	Champerius, Symphorianus	540	Croesus	454, 455
			69	Ctesibius	892
B.		Chamus	541	Cudworth Radulph.	174
Bacchylides	1204	Chanania ben Isaac	728, 772, 774	D.	
Balius, Peter	176	Charmidas	436, 1013, 1102	Dacier Andreas	659, 990
Basilides	1315	Charondas	445	Damafias	459
Beaufobre, Isaac de	983	Chilon	475	Damafis	1179
Belus	127	Chœrilus	210	Damo	525, 1020, 1023, 1024
Berosus	129	Chosroës	764, 894, 974	Danaë	1250
Bias	447, 609, 999	Chrysippus	774, 981	Daridamis	203
Bidpai	210	Cicero	131	Daniel	94, 1004
Bion	540	Cidonas	894, 968, 972, 1209	Dapschelin	210
Borysthen.	607, 743	Cleanthes	794	Darda	86
Bodium	1239	Clearchus	1097	Darius Hyftaspes	1011
Boerebista	363	Cleemporus	449	David	86
Borrichius, Olaus	277	Cleobulina	449	Demaratus	793
Boton	1145	Cleobulus	658	Demetrius Alexandrin.	859,
Brontinus	1020, 1107	Cleombrotus	892		892
Bryfo	602, 619, 889, 1320	Cleomenes	1236	magnet.	1243
Buddas	202	Cleon	1040, 1102	Phalereus	841, 854, 856
Buddæus, Io. Francisc.	38	Clinias	610, 614	Polioretes	618
Bulagoras	1101	Clinomachus	436	Lacon.	1315
Burlæus Gualter.	34	Clysthenes	619	alii	859
		Clitarchus	728, 765, 771	Demochares	796
C.		Clitomachus	seqq.	Democrates	1231
Cadmus	234	Cœtus	639	Democritus	1143, 1177 seqq.
Caduites	358	Colotes,	620, 1250		1231
Cain	57	Lampsacenus,	892, 1250	Demophilus	790
Calanus	204	Connus	525	Demosthenes	644
Calippus	968, 1142	Conringius Herman.	277	Deslandes	37
Calisthenes	785	Cornarius Ian.	659	Diagoras Melius	1103, 1143,
Callicratides	1102	Cozzandus, Leonh.	35		1203 seq.
Callimachus	970, 1185	Copernicus Nicol.	1062	Dicæarchus	854, 996
Cambyfes	1004	Crantor	727, 743	grammatic.	855
Canterus, Guiliclm.	33	Craterus	882	Diceneus	362
Caranus	204	Crates	619, 621, 747	Didymus	1043, 861
				Dio	

I. I N D E X

Dio Syracuf. 644, 649 seqq. 728 seq.	Empedocles 1014, 1102, 1106 seq.	Faust Ioan. magus 1016
Diocheta 1157	tragicus 1109	Feind, Barthold 38
Diocles Cnidius	Enoch 61, 311	Ficinus Marsilius 540, 628, 659
Magnes 1319	Enos 61	Frea 330
Megarens. 618	Epicharmus 1102, 1121	Frisius, Io. Iac. 34
Phliafius 1105	Epictetus 622	G.
Diodorus Cronus 610, 615, 853, 896	Epicurus 749, 843, 898, 1230 seqq.	Gale Theoph. 35
Aspendius 1031, 1101	Epigenes 570	Gargettius 1232
Xenoph. filius 573	Epimenides 419, 1009, 1014	Gartydas 1101
Diodotus 1209	Epiphanes 971	Gassendus Petr. 1229, 1252
Diogenes Apollon. 514	Epiphanius 33	Gautier, H. 37
Babylon. 894, 979	Epitimides 600, 601	Genzkenius Frider. 38
Cynicus 618, 645, 652 871 seq.	Erasistratus 842	Gesner, Conrad 33
Laërtius 32, 627, 990	Eratosthenes 970	Glauco 577
Seleuciens. 1316	Erillus 968, 971	Glaucus Rhegin. 1179
Smyræus 515	Erotium 1239	Glycera 620
Tarsens. 1315	Erymneus 853	Gorgias 862, 1201
Diomedon 1168	Ethan 86	Gortydas 1101
Diomenes 1203, 1207	Euander 728, 758	Grauius, Abraham 35
Diomus 861	Eubulides 610, 613, 796	Gronovius, Jacob 33
Dionysius senior 639, 649 seqq. 728 seq.	Eubulus 1328	Gryllus 573
junior 1141	Euclides archon 612	Gudius, Marquardus 1121
Carthaginens. 610	geometra 611, 645	Gundling, Nic. Hieron. 38
dialecticus 602	Megarensis 610	H.
grammat. 630	Eudemus 854, 856	Harpagus 1142
Heracleotes 609, 968, 971	Eudoxus 634, 1129, 1140	Harpalus 1142
Metathemenus 968, 971, 1315	Euemerus 604	Hecademus 642
Dioscorides	Euenus 525, 570	Hecatæus 1325
Cyprius 1328	Euhemerus 604	Hecato 980
Diotima 525	Eumenes 851	Hedia 1239
Diotimus 861	Eumetis 449	Hegefas 600
Diotogenes 1102	Eumolpus 401	Hegefilaus 759
Dornius, Io. Christoph. 32	Euphantus 610, 615	Heinsius, Daniel 894
Draco 436	Euphorbus 1015	Heman 86
Dromocrides 405	Euphranor 1328	Heraclides Pontic. 854, 856, 1328
Dryfo 619, 1320	Euriphamus 1102	Heraclitus 1025, 1166, 1208 seqq.
E.	Euripides 570, 634, 1201	peripatet. 1211
Eberti, Adam 210	Eurymedon 790	Herillus 968, 971
Echecles 892	Euryphanus 1040	Hermachus 1249, 1315
Echecrates Timæus 639, 1041 1105	Eurytus 639, 1102	Hermagoras Amphib. 969
Ecphantus 1102	junior 1137	Hermes 252
Egefinus 728, 759	Eutherus 570	Hermias 782
	Euthydemus 570	Hermippus Peripatet. 622
	Ezechiel 1004	Smyræus 154, 798
	F.	Hermodamantes 998, 999
	Fabricius, Io. Alb. 32, 1319	Hermodorus 658
	Fannius 980	Hermo-
	Favorinus 1319	

PERSONARVM ET NOMINVM.

Hermodorus Jctus	1209	<i>Ionfius, Ioan.</i>	32,778	Mannus	330
Hermogenes	570, 551, 632, 1157	Iosephus patriarch. historicus	76	Marcellus	981
Hermotimus	493, 1015	Isaacus	59	Marmaridius	130
Herodotus Tarsenf.	1328	Ifocrates	74	Marmarium	1239
Herpylis	792	Ister	644, 1201	Mausolus	1141
Hesiodus	406	Iubal	622	Melampus	403
Hesus	328	Iuna	59	Melanthius Rhod.	772
<i>Heumann, Christoph. Aug.</i>	38	Iupiter Belus	218	Meleager	893
<i>Heurnius, Otto</i>	6, 104		127	Melissa	764, 1040
Hiero	1121, 1144			Melissus	1143, 1166 seq.
Hierocles	748	K.		Melitus	550
Hierombalus	236	<i>Kusterus, Ioann.</i>	34	<i>Menagius</i>	37
Hieronymus peripat.	747, 749, 840, 854	Keiomarathus	161	Menedemus cynic.	625, 892 f.
rhod.	859			eretriac.	622 seqq.
Hipparchia	890 seq.	L.		Menippus	893
Hipparchus	1031, 1040, 1043, 1102	Laberius	1181	Lycius	893
Hippasus	1024, 1107, 1135	Lacydes	728, 757, 1326	Menodotus	1328
Hippias	1060	Laelius	980	Mentor	765
Hippo	1102, 1103	Lais	588, 881	<i>Mercurialis, Hieron.</i>	1217
Metapont.	1103	Lampo	525	Mercurius	252
Hippocus	226	Lamprus	525	alter	258
Hippodamus	1040, 1102	<i>Lange, Ioachim.</i>	38	Metellus	631
Hippocrates	1182, 1223	Lathenia	644, 729	Meton	1142
Hipponicus	746	Lafus	1135	Metopus	1040, 1102
Hippobotus	1210	<i>Lehmann, Io. Iac.</i>	990	Metrocles	891
Hippoclidus	1235, 1315	Leodamas Thafius	642	Metrodorus	793, 1207
Homerus	422, 747	Leodamantes	998	epicureus	1248
<i>Hornius, Georg.</i>	35	Leon	1009	theoreticus	619
Hostanes	159	Leontinus Gorgias	549	medicus	1121
<i>Huetius, Petr. Dan.</i>	37	Leontium	843, 1239, 1248, 1250	Straton	1249
Hyperides	644	Leonteus	1250	Milo Crotoniat.	1021
Hylaspes	158	Leucippus	1142, 1171 seq.	Minos	437, 1010
		Linus	372	Mithridates Perfa	654
		<i>Lipsius, Iustus</i>	894, 921	Mnemarchus	1101
		Lockmann	226	Mnesarchus	980, 1020, 1101
		Lucius Tubero	1328	Mochus	230
I.		Lucretius	1228	Moderatus	990, 1043
Iacobus	75	Lyciscus	840	Moeris	1060
Iadmon	454	Lycophilos	796, 840, 851 sq.	Monimus	886
Iannes	278	Iafeus	990	<i>Morellius, Guil.</i>	34
Iamblichus	990	Lycurgus	437	Morgo	1009
Iambres	278	orator	644	Moschus	230
Iarchas	204	Lyfanias	970	Phædon. discip.	623
Iason	981	Lyfias	552, 570	Moses	78, 120
Iauan	218	Lyfis	1038, 1039, 1040	Mus	1249
Ichthias	610			Musæus	400
Idmon	454			Mycon	896
Idomeneus	1248, 1250	M.		Myca	1020, 1040
Ieremias	627	Mandanis	203	Myrtus	528
Iobus	97	Manetho	250	Myfon	442

I. I N D E X

N.					
Naburianus	131	Paficles Thebanus	618	Polemarchus	1142
Naufiphanes	1203, 1231, 1322	Pafiphon	576	Polemo acad.	727, 740, 896
Nazaratas	131, 1003, 1006	<i>Patricius, Franciscus</i>	777	stoicus	741
Nearchus	1168	Patron	1315	alii	741
Nectanebis	1141	Pausanias	1209	Pollis	650
Neleus Scepfius	799	Periander	450	Polus	1040
Neocles	1228	Pericles	437, 492, 526	Polyænus	1249
Nessus	1203, 1205	Perictiona	628	Polybius	980
Nicanor	793	Pythagorica	1065	Polycrates	999, 1005, 1011, 1235
Nicarete	618	Perfæus	623, 968 seq.	Polygnotus	896
Nicedium	1239	<i>Peyrerius Isaac</i>	104	Polymnestus	1105
Nicocreon	1208	Phædo	622, 645	Polystratus	1315
Nicolochus	1328	Phædrium	1239	Pompejus	981
Nicomach. avus	778	Phædrus Alexis	647, 1315	Porphyrius	990
nepos	793, 841	Phalantus	969	Posidonius	894, 968, 980
Nicoteles	601	Phalaris	355	Potona	629
Noachus	66	Phanias	854, 856	Praxiphanes	840
Numa	347	stoicus	857	Praxiteles	840
Numenius	1043, 1325	Phanocritus	1140	Praylus	1328
Apamenfis	1325	Phanton	1105	Pritanes	840
Nuschiruan	210	Pherecydes	982, 998, 999	Proclus	793
O.		Philænis	1239, 1247, 1250	Prodicus	525, 1201
Ocellus Lucanus	818, 1102, 1122	Philæta	748	Cejus	549, 1201
Ocyclus	1122	Philippus Maced. rex	734, 783	Prometheus	368
Odinus	330	Philiscus	886, 1247, 1316	Protagoras	641, 1143, 1200 seqq.
Oenomaus	865	Philistio	1140	Protarchus	1315
<i>Olearius, Godofred.</i>	35	Philistus	651	Proxenus	779
Olympiodorus	628	Philo	616, 728, 773	<i>Ptolomæus Claudius</i>	1319
Onesicritus	886	Byblius	238, 239	Cyrenæus	1328
Onetor	618	alii	774	Ptolomæus Lagi	857
<i>Oporinus, Ioack.</i>	8	Philochorus	1102	Leucus	1317
Orestades	1145	Philomarus	1288	philadelphus	799, 845
Orpheus	373	Philolaus	1025, 1043, 1062, 1102, 1105, 1129, 1136	philopator	971
Osthanes	159	Philonis Thebanus	968	foter	618, 857
Otanes	159	Philumenaris	1287, 1288	Pyrrho	1320
P.		Phocion	886	ephecticus	602
Pœonius	619	Phocylides	456	Pyrrius Del.	1015
Pamphilus	1231	Phormio	840	Pythagoras	994 seqq.
Panætius	980	Phrasidemus	619	pugil	998, 999
Pandæmus	896	Phryne	734	alipies	1106
Panthea	1108	Pilpai	210	Pythias	782, 792
Paræbates	600, 601	Pindarus	1204	Pythogrius	798
<i>Parckerus, Sam.</i>	1292	<i>Pisaurus, Aloysius</i>	34	R.	
Parmenides	1143, 1157, seq. 1167	Pisistratus	437	<i>Regis, Petr. Sylvan.</i>	37
Parmeniscus	1145	Pittacus	446, 983	<i>Reimmann, Iac. Frid.</i>	91
		Plato 627 seqq.	780, 1038, 1041	Rhadamantus	437
		comicus	630	Rhodopis	454
		Plistanus	622		Rondel-
		<i>Plutarchus</i>	32		

PERSONARVM ET NOMINVM.

Rondellus, Iac.	1229	Sturleson Snorro	327	Thoot	252
a Ryffel, Io. Iac.	35	Sudinus	131	Thoron	330
		Suidas	34	Thoyt	252
S.		Sylla	643, 800	Thrasimachus Corinth.	618
Saba	218	Sylofon	1004, 1011	Trafymachus Soph.	549
Sabius	218	Synallus	599	Thrasyllus	1043, 1185
Sæmund Sigfusonius	326			Thubalcain	59
Salomon	86			Timæus Locrus	813, 1102
Sanchuniathon	236				1127 seq.
Sara	1020	T.		Timæus Tauromenites	795
Sarpedon	1328	Taaüt	252	Timarchus	892
Satyrus	969, 1168	Tachmurath	218	Timocrates	1242, 1250
Saturninus	1328	Tachurith	218	Potamonius	1250
Saulius	358	Tages	343	Timon Misanthrop.	582,
Scipio	980	Taranes	328		624
Schottus, Andreas	777	Tarquinius	1005, 1011	Phliasius	1325
Sechnuphis	634	Tauromenites	793, 795	Timotheus	781
Seleucus Seleucienf.	131	Telauges	1020, 1101, 1144	Toxaris	360
Semiramis	127	Telecles	758	Triller, Dan. Wilb.	1227
Semus	69	Terpander	437	Triptolemus	436
Serranus, Ioan.	659	Teucus Babylonius	130	Tuiscon	330
Servius Tullius	1005	Teutates	328	Tuisto	252
Sethus	58	Thates Cres	442, 462	Tydas	1101
Sextus Empiricus	32, 1319,	Milesf.	458, 999, 1060	Tyrannio	800
	1328	Thamyris	401	Tyrtæus	437
Simmiäs	577, 619	Theages	1040, 1102	Tyrtamus	840
Simo	1058	Theano	989, 1019, 1040		
Simon	577	Thebet Ebn Korra	226	V.	
Siren	969	Themista	1239, 1250	Vives, Ludov.	34
Socrates	523	Themistoclea	1008	Vossius, Gerard.	35
alii	522	Themistocles	494		
Solon	436, 442	Theodas	1328	W.	
Sonchis	1002	Theodoria	748	Walther, Godofr.	1166
Sophocles	625	Theodorus Atheus	602	Wolfius, Io. Christoph.	33
archon	841	Cyrenaic.	599, 642		
Sophon	1122	geom.	642, 525	X.	
Soficrates	744, 747	Theodosius	1319	Xanthus	746, 1326
a Soto, Dominicus	540	Theognis	456	Xantippe	528
Speusippus	644, 652, 727,	Theombrotus	892	Xeniades	872, 883, 888
	728, 1041	Theomedon	1141	Xenocrates	644, 727, 732, 781,
medicus	730	Theophrastus	799, 840		783, 896, 1041
Sphærus	622, 968, 971, 1209	seqq.		Xenophanes	1105, 1143 seqq.
Sphines	204	Theopompus	985	Poëta	1146
Stanlejus, Thomas	35	Theorides	1102	Xenophilus	901, 1105
Stilpo	610, 617, 886, 896,	Theotimus	1243	Xenophon	571, 645, 1201
	1324	Theramenes	1201	Xerxes	1177
Stobæus, Ioan.	33	Theseus	437		
Strato		Theut	252		
Lampfac.	840, 845	Theutates	328		
		Thomasius Christian	38		
		Iacob	35, 921		
		Kkk kkk kk 2			Z

II. INDEX

Z.		Zeno Sidonius	901, 968, 979, 1243, 1315	Zeuxis	1328
Zabratus	131, 1003, 1006	Tarsensis	894, 979	Zierold, Io. Wilh.	38
Zaleucus	435, 1013	alii	901	Zoilus	427, 998
Zamolxis	361, 1020	Zenodotus	676, 858	Zopyrus	893
Zaratus	131, 1003	Zerba	362	Zoroaster	116, 1003, 1007
Zarmocenides	130	Zerdusht	144	Perfa	218
Zeno Cittieus	602, 619, 749, 894 seqq.	Zeuchus	130	Zorodashtus	218
Eleates	641, 1143, 1167 sq.	Zeuxippus	1328	Zoromasdres	130
				Zwinglius, Huldricus	540

* * * * *

II. INDEX

R E R V M E T M A T E R I A R V M.

A.

Abaris, philosophus Scythicus p. 354
 an cum Pythagora convenerit 356
 impostor fuit 357
 Abii inter Scythas quinam 352
 Abrahamus ex Philosophorum choro ejicitur 72. Zoroaster Arabibus dicitur 145
 Abstinencia Pythagoricorum a carne & piscibus 1036
 Academia unde nomen sortita 642
 qualis locus fuerit 642. ab hac secta Platonica nomen accepit 643. *prima*, quæ 728. *media*, quæ 746. origo illius methodi philosophandi receptæ 749 seq. *nova*, illius origo 759. observationes de ejus philosophia 767. *quarta* conditor quis 773. *quinta* conditor quis 775
 Academia in Ægypto a Iosepho institutæ non sunt 77
 Academica secta 672 seq. discrimen inter illam & scepticam 1331
 Acatalepsia, primum ejus fundamentum 755
 Accidens, ejus classes 807
 Acetum scilliticum magnæ virtutis est 1097
 Acroamatica, quænam ab Aristotele ita dicta 789
 Actus in Aristotelis Metaphysica quid 828
 Acusmatici quinam 1031
 Acustici quinam ibid.
 Adiaphora, quæ sint ex Herilli mente 971
 Adolescentes philosophorum Indicorum ante prandium recitant quid boni per diem egerint 200

Adulatio Anaxarchi erga Alexandrum M. 1207
 Ægritudo sententiæ Epicuri de illa 1312
 Ægyptii antiquissima natio, sapientia laude incluta 244. difficultates in eorum historia philosophica 245. scriptores de eorum philosophia 248. eorum Reges Dei & semidei unde orti 254. sapientiam arcano modo docebant 268. eorum tota philosophia ad imperii & sacerdotii commoda refertur 273. num Atheis annumerandi 285
 Ænigmata, in illis struendis reges & principes orientis se exercent 216. Pherecydis explicatum 988
 Æquinoctium, quis primus observaverit 480
 Æquipollentia quid ex mente Aristotelis 808
 Æquum a justo differt 838
 Ær principium omnium rerum habetur 488, 515. & Deus 489. densus mundos gignit 517. unde pellucidus factus. 520 unde nascatur 820. ejus divisio apud Stoicos 944. quid sit Pythagoræ 1088
 Æsopus, vita ejus 453. an fabulæ ejus Socrates versibus complexus sit 554
 Æternum ex Xenophanis mente quid 1148
 Æther quid sit mente Anaxagoræ 509. quid sit Pythagoræ 1088. ex mente Stoicorum Deus summus 942
 Æthiopes, eorum historia philosophica obscura & incerta 305. ex Ægypto originem traxerunt 306. origines eruditionis &

& philosophiæ eorum 306. facies philosophiæ æthiopiciæ 307. an athei 308
 Ætna an Empedocles se in illam injecerit 1110
 Affectio animæ, quæ & qualis 765. in Logica Cyrenaicorum quid sit 595
 Affectus quid sint 725. duo præcipui voluptas & dolor 1279. quatuor generales qui 1280
 Agrigentum nobilissima post Syracusas civitas 1106
 Albedo, quid mente Democriti 1196
 Alchemia, ejus notitia apud veteres auctores extat nulla 70
 Alexander M. an illi nomen philosophi debeatur 784. n. an ab Aristotele veneno interfectus 786. græcanicam ad alias gentes transfert 1349. fortunæ ejus influxus in philosophiam apud Africæ gentes 1350
 Alexandria, Bibliotheca ibi condita 858
 Amatoria species est amicitiae 726. Socrates illam discit a Diotimo 526
 Ambarualia, qualis festus Atheniensium 552
 Ambitio Antistheni a Socrate objecta 863. Cynicæ virtutis mater 868
 Amenthes, quis locus 296
 Amicitia quomodo fiat 726. cum virtute conjuncta est 838. datur omnium erga omnes 1070. contentionis studium ab illa removendum ib. nunquam ab illa fides removenda ib. non propter infortunium reprobanda ib. in vera plurima legibus circumscripta sunt ib. peregrinæ declinandæ ib. Epicuri de illa sententia 1314
 Amictus Pythagoreorum 1035
 Amicus quomodo comparandus 567
 Amor, an in theogoniis summum numen indicet 416
 Amphion fabula de illo explicatur 403
 Anacharsis philosophus Scythicus 358 seq.
 Analytica Aristotelis, quæ 805
 Anatomia, num illius peritus fuerit Salomon 92 seq. a Democrito exercita 1180
 Anaxagoras vita ejus 492. chronologia ejus 497. an publicas instituerit lectiones 500. an duos Deos supremos statuerit 508
 Anchora, an Anacharsis eam invenerit 360
 Angeli, an ab illis philosophia orta 50
 a Magis tanquam mediatores invoca-

ti 184. n. an quis eorum Socratis genitus fuerit 545 seq.
 Anima, doctrina de illa ex Zoroastri oraculis 187, 188. origine cœlestis a Deo genita, & cum Deo cognata habetur 206
 indumentum ejus corpus Indis dicitur 207. immortalitatem ejus Ægyptii credunt 295. ejus metempsychosis an ab Ægyptiis credita 296. status ejus post mortem qualis ex mente Ægyptiorum 297. doctrina Æthiopum de illa 309. doctrina Celtarum de illa 335
 status ejus post mortem ex Celtarum mente 339. Orphei de illa doctrina 399. Thaletis 474. inanimatis quoque inesse dicitur 475. a mente distinguitur 513. aërea putatur 513. habitare in arteriosa cordis cavea dicitur 517
 Socratis de illa doctrinæ 563. præexistunt 580. Platonis doctrina de illa 712 sqq. ex Deo est 713. habet aliquid ex materia 714. in astris habitavit 715. tres habet partes 717. est immortalis & causa motus 718. fati legibus subjecta 718. est numerus, qui a se ipso moveatur 739, 1090
 ex omnibus esse concretam Crantor statuit 744. Aristotelis doctrina de illa 820 seqq. sedes illius in superciliorum medulla est 850. cum corporis sensibus arctissime illam conjungit Strato 850. Stoicorum de illa doctrinæ 950. mortales & immortales sunt 950. redibunt in corpora pristina post universalem rerum omnium combustionem 951. octo ejus sunt partes ib. ejus sedes post mortem inter sidera est ib. purgatorium habent 952. sphaeræ instar uniformis sibi natura sua est 960. inter animam & mentem distinguunt Stoici 960. anima libera est 961. ejus immortalitatem Pherecydes Græcos primus docet 984, 989. totus aër plenus animarum est 1083. est avulsio ætheris calidi ac frigidi 1090. in rationalem & irrationalem partem dividitur ibid. 1195. omnium animantium & brutorum sunt rationales 1090. initium animæ a corde ad cerebrum est 1091. pars ejus rationalis immortalis est ib. sanguine nutritur ib. vincula ejus venæ, arteriæ, & nervi sunt ib. mens extrinsecus animæ
 Kkk kkk kk 3

- animæ inferitur ib. quaternionem in se
habet ib. corpus carcer ejus est ibid. in
terram ejecta vagatur in aëre corpori si-
milis ib. nulla interit, sed post certos fati
circulos nova subit corpora 1092. anima
gignitur ex humido 1104. duplex homi-
ni est ex Empedoclis mente 1117. ejus
migratio ex Empedoclis sententia 1119
constat natura ignis 1136. spiritus est 1156
ignis quidam & calor est 1195. mortalis
est & cum corpore perit ib. mens unum
idemque cum illa est ib. animæ potior,
quam corporis ratio est habenda 1199
de ejus natura nihil certum definiri potest
1221. discedentes ex hac vita in animam
universi abeunt ib. Epicuri doctrina de
illa 1277. corpus tenuissimum est 1277
non per se sola sentit ib. distingui potest
inter animam & animum 1279. post ho-
minis mortem dissipatur 1281
- Anima mundi an Deus a Socrate creditus
562. a Platone quæ 701 seq. supramun-
dana, quæ 713. an Aristoteles illam sta-
tuerit 826. n. Stoicis quæ 929. ab Em-
pedocle 1113. ex Heracliti mente quid 1215
est opifex rerum omnium ib. ex humi-
da evaporatione est 1220
- Animalia prima, quomodo nata, 487, 513, 520
inanimata nasci dicuntur 517. mense eis
inest 520. illa condenda inferioribus Diis
permisum 712. non sunt immolanda 1072
eorum corpora fortuito particularum si-
milarium concursu efformata 1119. pri-
ma quomodo genita, mente Epicuri 1273
- Animantia ex putridis nascuntur 820
Animositas Zenonis Eleatæ 1167
- Animus, distinguitur ab anima 1279. noster
cognatus Diis immortalis & æternus ma-
net 185. quare in mortale demittatur cor-
pus ib. tabula cerea habetur 672. plane
nihil est & nomen inane 854. Stoicorum
de illo doctrina 949. est particula Dei 950
est spiritus igneæ naturæ 950. per simula-
cra cogitat 1279. sedes ejus media pecto-
ris regio est ibid. pars ejus principalis in
pectore residet 1164. affectus ejus, qui
1279. hi ubi sint 851
- Anniceria secta, quæ 601
- Annius Viterbiensis monumenta Berosi ef-
finxit 130
- Annus, a Thalete in 365 dies divisus 477
annus magnus Stoicorum quid 946. an-
nus magnus Platoniorum 711
- Anthropologia Stoica, quæ 948
- Antichthon Pythagoreorum quid 1062
- Anticipatio mentis, quid 1258. est in omni
ratiocinatione principium ib.
- Antipodes an Anaximander illos crediderit
486. a Pythagora crediti 1063
- Antra numinibus & oraculis celebria 1010 n.
- Apathia Stoicorum quidnam ejus funda-
mentum 955. illi sapiens deditus est 965
- Apollonia, quot urbes hujus nominis 514 n.
- Aporetici, unde Sceptici ita dicti 1318
- Apotelesmata, quænam sint 140
- Appetitus duplex, voluntas & sensitivus 823
animantium primus quis ex Stoicorum
mente 961. veneris unde oriatur 1120
- Apprehensio fit per sensus 916
- Approbatio quomodo fiat 917
- Aqua an principium omnium rerum ab Or-
pheo facta 395. quo sensu a Thalete in-
ter rerum primordia posita 465 seqq.
unde nascatur ex opinione Aristotelis 820
- Arabes, vetustissimis philosophia adscribi-
tur 213. denegatur 214. eorum origo
ab Abrahamo incertissima 215
- Arcades, leges ad rempublicam ordinan-
dam a Platone sibi expetunt 648
- Argumentatio, in illis non assumptionibus sed
conclusionibus utebatur Euclides 612
quibus ex rebus consistat 919
- Argumentum, dialecticum quo nitatur 819
Stoicorum de illo doctrina 920
- Arimanius, quis sit, 171, 177. a summo
Deo genitus 178. fons est materialium
substantiarum 179. ex Zoroastri oracu-
lis describitur 188
- Aristippus sectæ Cyrenaicæ auctor 584
causæ invidiæ erga illum 585. de ejus
educatione nihil est cognitum 585. cul-
tui corporis & elegantiae studet 586
an cum Laide conversatus sit Æginæ 588
ejus peregrinationes male interpretan-
tur 587 sqq. aulicis se attemperavit mo-
ribus 590. ejus ingenium & mores 591
scripta 592. doctrina ibid. quasnam
philosophiæ partes coluerit 593
- Aristoteles in recensendis veterum systema-
tibus non fideliter versatus 464, 797
scripto-

scriptores de illo 776. nativitas & educatio ejus 778. Platoni acceptus 780, an Platonem ex Peripato expulerit 781 convictus Hermiæ 782. Pythiada uxorem ducit 783. non ejus in aula Philippi & Alexandri M. 783. mora cum Alexandro ad Indos profectus 785. an Alexandrum veneno interfecerit 786. vita Athenis acta & schola aperta 787. peripateticus cur dictus 787. methodi ejus ratio 789 impietatis accusatur 790. Chalcidem Athenis secedit 790. Chronologia ejus 791 mors 791. matrimonium & liberi 792 corporis & animi virtutes & vitia 793. imagines ejus 793. n. pietas 794. an fuerit Iudæus aut ad eorum castra conversus 794 salus ei æterna adtribuitur 794. elogia 795 vitia ei objecta 796. scripta ejus 798. qui illa in ordinem digesserint 798. eorum fata 799. ineluctabilis obscuritas in illis 801. scopus philosophiæ ejus 803 aulæ moribus philosophiam aptavit 804 philosophia ejus naturalis incerta & vaga 804. mathematica intempestive immiscet 805. non omne pretium philosophiæ ejus denegandum 805. Logica 805. philosophia naturalis 811. Psychologia 820. Metaphysica 826. an Atheis annumerandus 832. ejus philosophia practica 835. successores 840 Arithmetica, nobilissima apud Pythagoreos scientia 1045 Arithmomantia, quid 1056 Arma, eorum inventor Thubal. Cain putatur 60 Arrogantia philosophiæ Stoicæ unde 905 Artes liberales a Cynicis repudiatae 868 Aruspicina ab Arabibus excogitata fertur 215 n. Ascesis philosophica a Gymnosophistis suscepta 197. quare id non adeo insanum videri debeat 198. Pythagoræ, quæ 1027 Aschaphim quinam fuerint 115 Assensio, quomodo fiat 917 Astrologia apud Chaldæos primum culta 108 ei deditus fuisse Abrahamus perhibetur 72 ejus cultor & inventor Zoroaster fertur 122. uti & Belus 127. eam Berofus docuit 130. Chaldæorum doctrina de illa 138 seqq. eam Indi coluere 209. judi-

ciariæ sunt Ægyptii dediti 278, 304. per Orpheum inter Græcos introducta 378 Astronomia, an Noachus fuerit illius peritus 69. an Semus ib. an Abrahamus illam Ægyptios docuerit 73. an a Setho inventa & exculta 58. chaldaicæ antiquitas 103. de opinionibus astronomicis Chaldæorum paucissima constant 141. cui inventionem ejus Ægyptii tribuerint 264 quis ejus apud Ægyptios status 274. doctrina Ægyptiorum de illa 303. an a Celtis culta 341. Orphei doctrina de illa 398 a Thalete inter Græcos introducta 477 animos ad superiora dirigit 720. Pythagoreorum doctrina de illa exponitur 1061 Atheus, an Ægyptii illis annumerandi 285 an Æthiopes 308. an Celtæ 331. an Scythæ 353. an Anaximander fuerit 481 an Anaximenes 490. an Anaxagoras 508 quare Theodorus ita dictus 602. an hic re vera fuerit Atheus 603. an Evemerus iis annumerandus 605. an Bion Borysthenites 608. an Stilpo 621. an Plato 682 an Clitomachus 773. an Aristoteles 832 an Strato 846 seqq. an Stoici 936. an Aristo Chius 970. an Chrysippus 976 an Pythagoras 1080. an Empedocles 1114 an Ocellus Lucanus 1126. an Parmenides 1161. an Melissus 1167. an Diagoras Melius 1204. an Epicureus 1291 seqq. Socrates non fuit 530 Atlas quis fuerit 311. unde cœli bajulus dictus 312 Atomi, illas Diodorus Cronus statuiffe dicitur 617. an Plato admiserit 683. Pythagoras rejecit 1086. a Leucippo principia rerum factæ 1175 Atomi & inane omnium rerum principium 1187. plenum constituunt quod solum ens est 1187. Qua ratione infinitæ sint 1188. proprietates, figura & magnitudo ibid. atomus atomo gravior est 1189. omnibus vero aliis qualitatibus destitutæ ibid. in infinito vacuo moventur 1190. motus illorum æternus est & obliquus ibid. in vacuo agitatae concrefcunt ibid. ex rapidissimo illorum motu omnia creantur ibid. infinitæ sunt numero & figura 1192. Epicuri doctrina de illis 1262 seqq. Atomi-

II. I N D E X

Atomisticum systema, an a Moscho inventum 231. an a Sanchuniathone expressum 241. illi Diodorus Cronus addictus dicitur 617. Leucippi differt ab Epicuri systemate 1174. quo dogmate Epicurus suum separaverit a Democriteo 1264. Empedoclis differt a Democritico 1115
 Avaritia Speusippo objicitur 729
 Auditores Pythagoræ quomodo explorati 1026
 Auditus unde 517. infinitus materialis causa omnium rerum est 519. quomodo fiat ex mente Empedoclis 1120. & Alcmaeonis 1134. ratio eius, qua in re sita ex mente Epicuri 1278
 Auguria, quis eorum apud Etruscos dicatur inventor 343
 Autochiria unde Stoicis accepta 966. a Pythagora rejecta 1069
 Axine, quare Lais ita dicta 881
 Axioma Stoicis quid 919. metaphysicum primum quod 827

B.

Babylonii, philosophi Chaldaici 114
 Bajulus Protagoras fuit 1200
 Barbarus vocis hujus origo 46. qui ita dictus 47. eruditionis elegantia barbaris denegatur 48. ut & philosophia ibid. an philosophia ab illis culta 49
 Bardi quinam fuerint 320
 Beati, quid de illorum philosophia sentientium 51
 Beatitas, quomodo consequatur 955. unde oriatur 1131
 Beatitudo propter particulares voluptates eligenda 596. quid sit 732, 742. quotuplex sit 838
 Bellum rerum omnium genesis 1218
 Belus cultor & inventor sideralis scientiæ habetur 127. nomen ejus appellativum est 128
 Benevolentia quid sit ex mente Aristotelis 838
 Berofus, quis fuerit 129. ejus scripta 131
 Beta eruditorum, quis ita dictus 970
 Biblia, an Demetrius Phalereus suasor hebræorum vertendorum Ptolomæo Philadelpho fuerit 858

Bibliotheca, an Demetrius Phaler. Alexandrinæ fuerit præfectus 858
 Bona, apud Pythagoreos sunt communia 1028
 Bonum, de ejus origine quid Persæ docuerint 177. verum non in hujus vitæ felicitate quærendum 564. unicum scientia habetur 565. corporis, non verum bonum 722. unicuique bono suus ordo tribuendus est 745. Stoicorum de illo sententiæ 956. omnia sunt æqualia 957 quomodo Sceptici doctrinam Dogmaticorum de illo impugnaverint 1346. a Deo petendum est 1072
 Bonum summum est voluptas 596 est unicum diversis tantum nominibus prædictum 612. mens nullis passionibus obnoxia 621. unum est 626. primum Deus est 721. acquiritur actione virtutis 836 quid sit ex mente Critolai 853. ex mente Hieronymi Rhodii 859 Stoicis quid 955. beneplacitum est. 1221
 Borsippeni philosophi Chaldaici 114
 Brachmanes philosophi Indorum 192. unde eorum nomen ib. qui fuerint 194 eorum vitæ ratio 196
 Britanni de eorum philosophia quid sentiendum 313
 Bruta rationis & aëris partem percipiunt, sed non sentiunt 517. esse machinas rationis & sensus expertes an Diogenes statuerit 885. anima rationali sunt prædita 1090
 Buddas philosophus Indus cum Budda Manetis præceptore confunditur 202. quis fuerit ibid. seq.

C.

Cabbala, an Abrahamus in illa versatus 74 an Moses illam docuerit 81, 85
 Cadmus non inter philosophos referendus 235
 Cain, an philosophiæ sectariæ conditor fuerit 57
 Calani, philosophi Indici 194
 Calanus philosophus Indus Alexandrum M. sequitur 204
 Calidum immortale esse videtur 1225
 Calor terræ, homines gignit 520. ex Epicuri mente quid 1270
 Calvus

Calvus, qualis syllogismus	614	cana III. eorum eruditio philosophiæ	
Canon monochordi Pythagoræ inuentum	1059	nomine indigna II2. eorum Sectæ II3	
Canonica Epicuri, quæ 1256. apud Pythagoram quid	1057	quis eorum philosophiæ conditor II6	
Cantus, mores atque affectus illis emendantur	1059	quare eorum philosophia incerta 131. doctrina eorum de Deo 132 de dæmonibus 133. de divinis 136. eorum Magia 136	
Cardines in Astrologia quænam signa sint	139	Astrologia	138
Carmen, lyricum Linus invenisse dicitur	372	Chaldæus unde idem quod Astrologus	109
Carmelus mons, in templo ejus Pythagoras solus versatur	1001	quem Vitranga hoc nomine insignitum vult	115
Carneades, lis de ejus ætate 760. vita ejus 762 seq. doctrina ejus 765. quibusnam in rebus discesserit ab Arcefilao	767	Chamus Zoroaster putatur	120
Caro, ab ejus esu Pythagorei abstinent	1036	Chaos quid sit in theogoniis 412. an ex nihilo creatum, ib. ante omnia existentia fuit 921. ordinatum mundus est & natura	922
ex æqualibus quatuor elementorum partibus constat	1120	Chemia, an Thubal-Cain hujus artis inventor 60. a Chamo nomen ejus derivatur & origo 70. hujus maxime peritus Moses creditur 80. dubium est, quin Moses illam sciverit 84. an apud Ægyptios culta 277. an ab Orpheo	379
Castitas Socratis 539. Xenocratis magna	734	Chiromantia, patronus ejus Iobus dicitur	98
Casus, quænam causa effectuum sit	815	Chordotonon, quodnam instrumentum musicum	1058
Catagorema Stoicis quid	919	Chroma quid	1059 n.
Categoriæ quis invenerit 806. unde Aristoteles sua hauserit	1130	Cibus, a quibus abstinendum 1095. quibus assuescendum	1308
Causa, quot genera earum statuerit Aristoteles 814. accidentales quænam sint ib.		Circumcisio ad sacra Ægyptiorum cognoscenda requiritur 272. ei Pythagoras se submittit	1002
Cautio Stoicis quid	962	Cithara chordæ usum in illa quis invenerit	372
Cebes an autor tabulæ sub suo nomine notæ	578	Civis boni officium	569
Celtæ, quinam populi sub hoc nomine veniant 313. eorum historia philosophica difficilis & incerta 313. nihil scripto consignarunt 314. eruditos habuerunt 316 quæ de eorum philosophia notanda 327 an atheismi rei sint	331	Civitas quænam optima	569
Ceramicus, quare Academia ita vocata	642	Cneph, quid significet	293, 300
Certum nihil cognosci potest	1153	Cœlestia, de illis attinet nihil dicere	1225
Chaldæi eorum philosophia antiquissima 102 eorum astronomiæ antiquitas 103. supra Mosis ætatem eorum eruditio evehenda est 104. difficultates in eorum philosophiæ historia 104 seq. aliorum placita pro vetustissimæ eorum sapientiæ reliquiis venditantur 105. quæ fuerit eorum philosophia 106. cum Magis confunduntur 106. cultui divino sunt dediti, ib. eorum religio 107. divinatio ex sideribus 108 studium celandi dogmata & disciplinæ ar-		Cœlibatus, quare a Thalete magni æstimatus 459. illum tenuit Plato 653. Epicurus	1235
<i>Hist. philos. Tom. I.</i>		Cœlum, ejus motus qualis 819. figura ejus sphaerica est 819. perfectum est 817 aliæ ejus qualitates 817. primum, in æternum est 829. quid sit mente Empedoclis	1117
		Cœnobii, quinam ita sint dicti	1026
		Cœnobium, Pythagoreorum domicilium	1033
		Cogitatio, quid 822. est animæ quasi secum agentis colloquium	672
		Cognitio, sui ipsius via ad felicitatem	565
		LII III II	organa

II. INDEX

- organa ejus sunt octo 1091. species ejus
genuina & tenebricosa 1186
- Colloquium Diogenis cum Alexandro M. 877
quid de illo judicandum 878
- Columba, simulacrum ejus volans ab Archy-
ta Tarentino factum 1129
- Columnæ Sethi quid de illis judicandum 58
hermeticæ 259
- Combustio mundi stoica, quæ 945
- Cometæ, quid sint 510. ex mente Stratonis
850. est stella non semper apparens, sed
fatis tempore sua revolutione exorians
1089. plures planetæ sunt una apparen-
tes 1194. quæ ratione gigni possint 1282
- Comici non pepercerunt Platoni 645. quid
Socrati objecerint 550. quid Platoni 646
- Comœdia, quare Socrates in Aristophanis
fabulis derisus 550. quomodo in fabulis
de se actis gesserit Socrates 551
- Comprehensio ex mente Stoicorum quid 916
quomodo fiat 917
- Concubitus, res philosopho non satis digna
Pythagoræ videtur 1070
- Conditor universi ex mente Stoicorum quis
925
- Conditores artium & scientiarum, cur eo-
rum historiæ incertæ 117
- Congressus publicus Hipparchiæ cum Cra-
tete an fidem mereatur 890
- Conjugium, quis illud inire, quis ab illo ab-
stinere debeat 1305
- Constantia animi Socratis 538. Anaxarchi
in morte 1208
- Continentia, quid sit 567. illam possidere
maximi roboris & divitiarum instar est
1070
- Contrarietas rerum omnium genesis 1218
- Convenientia Stoicis quid 962
- Conversio logica ex mente Aristotelis quid
808
- Convicium Diodoro mortem affert 615
- Convivium septem sapientum an a Perian-
dro institutum 451, 452 n. frequentia
philosophorum instituit Menedemus 625
ad illa pecuniam legavit Theophra-
stus 842. Pythagoreorum quæ 1035
- Cornutus qualis syllogismus 614
- Corpus animæ indumentum Indis dici-
tur 207. omne gravitatem & ad me-
dium fertur 850. omne existens Stoicis
corpus est 924. simplicium corporum
quot species 817. mista, Aristotelis sen-
tentia de illis 820. Defunctorum cor-
pora non sunt igni comburenda 1073
divina mentis potentia moventur 1103
quæ perierunt, reviviscunt 1194. con-
temnendum est 1222. unde intelliga-
tur 1260. re ipsa existit 1261. notionem
ejus incomprehensibilem Sceptici judi-
cant 1344
- Corpuscularis philosophia, frustra ei aucto-
ritas a Phœnicum philosophia concilia-
tur 234. *vid. atomisticum systema.*
- Corybantes, quinam 1009
- Cosmogonia Chaldaica, quæ 141. Persi-
ca, 177. Indica 208. Phœnicia 240
Ægyptiaca 298, 301. Celtica 334
Etruscorum 344. Orphica 390, 393
in theogoniis describitur 409. veterum
a Thalete retenta 469. Anaximan-
dri 486. Pherecydis 986
- Craneum, qualis fuerit locus 879
- Creatio ex nihilo, an ab Ægyptiis credita 299
an ab Etruscis 344. an a Platone 676
- Criterion veri & falsi, quid sit 594. verita-
tis unde accipiendum 732. nullum da-
tur 765, 768. ex mente Stoicorum quid
& quotuplex 914. ex mente Heracliti
quid 1212. criteria judicandi apud Epi-
curum quot 1257. veritatis practicum
Scepticus admittit, theoreticum non 1337
- Crotona, mores ejus incolarum effrenes
emendati 1012
- Cubi duplicatio, quis eam invenerit 642
- Cultus divinus quem Zoroaster instituisse
dicitur, quis fuerit 126. solis philoso-
phis apud Indos concessus 200, apud In-
dos qualis 208. ab omnibus est obser-
vandus 1072
- Cupiditates a prima ætate fugiendæ 1070
- Curetes, quinam ita dicti 1009
- Curiosi Diis odio esse dicuntur 613
- Cynica secta, quæ 860 seqq. unde nomen
ejus & origo 860. ejus facies in genere
descripta 865. quo sensu dicatur secta,
vitæ non scholæ destinata, ibid. vitæ cy-
nicæ austeritas 867. cur tanta vitæ acer-
bitas quæsitæ, ib. ambitio Cynicæ virtu-
tis mater 868. artes liberales ab illa re-
pudiata, ibid. decori ratio mutata, ibid.
odium

odium & invidia illam sunt secuta 869
fabulæ de Cynicis unde ortæ 870
Cynismus brevis ad virtutem via habetur 867
fundamentum ejus 867 odium & invidia illum secuta 869. degenerat ib.
Cynofarge, qualis locus 861
Cyrenaica secta, ejus origo 584. historia valde incerta 592. canones ejus logici 594. exitus ejus 609

D.

Dæmones, apud illos philosophiæ origo quæritur 56. doctrina de illis in Zoroastri oraculis Platonica est 188. Chaldæorum doctrina de illis 133. mali dantur 134 Ægyptiorum doctrina de illis 294. Celtæ veteres illos crediderunt 332. quid Orpheus de illis statuerit 391. quid Thales 473. quid Plato de illis senserit, non satis explicavit 706. quid Xenocrates de illis statuerit 737. an Aristoteles illos crediderit 831. quid Stoici docuerint de illis 932. Pythagoræ de illis doctrina 1082
Dandamis, philosophus Indus, sermo ejus ad Oneisicritum Alexandri M. legatum 203
Daniel, quæ ejus fuerit eruditio 94 seq.
Decani, vel facies planetarum quid 140
Decas, numerus omnium perfectissimus 1056, 1062
Declinatio in Astrologia quid sit 139
Decorum, illius rationem Aristippus habet 591. Cynici mutant 868
Definitio, quomodo conficiatur 674. quid sit ex mente Aristotelis 810. quid ex Stoicorum mente 918. ejus divisio, ib. earum usus Sceptici negant 1340
Deformitudo, an Socrati adscribenda 542
Democritus, nativitas ejus 1177. in Ægyptum proficiscitur & ad Gymnosophistas 1178. quos audiverit præceptores, ibid. doctissimos homines audiendo non sumtus parcat 1179. donum & honores ab Abderitis accipit, ib. vitæ solitariæ deditus 1180. obscuritate locorum delectatur, ib. anatomiam exercet, ib. non oculorum luminibus se privavit, ib. risus ejus perpetuus fabula est 1181. nec lapidem philosophicum paravit, ib. conversatio ejus cum Hippocrate fabula est 1182

magiæ crimen illi objicitur 1184. castitas ejus, ibid. scripta 1185. senectus, ibid. mors ejus & fabella de illa, ib. an Hobbesii principiis præluferit 1200
Demonstratio, quid sit ex mente Aristotelis 809. quomodo fiat, ib. duplex ei genus est 810
Deus, Chaldæorum de illo doctrina 132 Indorum 204. quis sit ex mente Zoroastri 180. quomodo rerum humanarum curam gerat 185. optima fecit, quæ fieri potuere, ib. fons fontium omnium matrix continens omnia 186. intellectualem in se ignem proprium comprehendit ibid. an veteribus Persis sub binis nominibus Mithræ & Oromasdis latuerit 174 ex Phœnicum mente quis 243. Celtarum de illo doctrina 328. est anima mundi 329 doctrina Etruscorum de illo 343. Orphei doctrina de natura Dei 386. de Deo 390 an theogoniæ illum admittant 413. an Homerus recte pieque de illo senserit 433 Thaletis doctrina de eo ejusque opere mundo 467, 471. illum Anaxagoras primus a materia separavit materiæque opposuit 504. doctrina Diogenis Apolloniat. de illo 515. Socratis 537, 560 seqq. Deum a materia distinguit Plato 678 Platonis doctrina de natura Dei 689. an Platonis Deus materialis & igneus sit 689 seq. doctrina Xenocratis 737. an Carneades doctrinæ de illo se opposuerit 770 Stratonis opinio 848. Stoicorum de illo doctrina 923 seqq. conjunctio cum illo finis philosophiæ 1066. quotidie hymnis honorandus 1072. de Deo ad populum loqui difficile & periculo plenum 1074 Deus animus est per universas mundi partes diffusus 1074 vid. *Numen*. est natura rerum 1075. quoad corpus lumini, quoad animam veritati similis est 1076. est principium nulli sensui aut dolori expositum sed invisibile, incorruptum quodque sola mente apprehendi queat 1076. Deus Pythagoricus ignis mundi subtilissimus est 1077. non extra mundum est, ibid. intellectualis ignis est 1113. ex hoc igne omnia constant 1113. inter Deum & nos & animalia quædam est conjunctio, ib. Archytæ sententia de illo 1130. ignis est 1135
Lll lll ll 2 Xenos.

II. INDEX

- Xenophanis de illo doctrina 1148. Parmenidis doctrina 1161. Zenonis Deus rotundus est, nec finitus, nec infinitus 1170. Democriti doctrina de illo 1196. Heracliti 1215. mundi curam non agit 1274. Epicuri doctrina 1284. omnes homines habent anticipationem aliquam Deorum sine doctrina, ibid. ejus natura coli debet 1289. forma ejus est humana, ib. uti & figura, ib. corpus non habet sed quasi corpus, ibid. hoc vero non ex atomis 1290. quibus in locis degat dici nequit 1291. vita ejus nil beatius, ib. qua ratione sceptici doctrinam de illo impugnant 1341. ex providentia non potest cognosci ib.
- Dialectica, ejus peritus Iobus putatur 97. an ab Aristippo rejecta 594. Platonis sententia de illa 671. dialectica Platonis quæ 672. illius speculationibus non studendum 742. lunæ comparatur 773. quid sit ex mente Aristotelis 805, 810. Stoicorum in subtilitatibus consistit logicis 904. ex Stoicorum mente quid 914. Parmenidis quæ 1164. an Zeno ejus auctor 1169. quare ab Epicuro rejecta 1256.
- Dialectici, quinam philosophi ita vocati 610.
- Dialelum Scepticis quid 1335.
- Diapason quid 1057.
- Diapente quid ibid.
- Diar, quinam septentrionalium populorum ita dicti 323.
- Diateffaron quid 1057.
- Diatonum quid 1059 n.
- Didactrum Protagoras primus poposcit 1201. ab Antisthene non postulatum 864.
- Dii, genitos illos esse Magi statuere 178. eorum imagines a Persis rejiciuntur 183. nullius mali, omnium vero bonorum causa sunt 185. Ægyptiorum de illis doctrina 287. Æthiopum 308. quomodo colendi 566, 1072. quid sint ex Aristotelis mente 831. ex Stoicorum mente 832.
- Dii & heroes non eodem honore habendi 1072. de illis nihil est definiendum 1167.
- Dilectio omnium etiam inimicorum summa officiorum a Stoicis habetur 966.
- Diligentia summa Cleanthis 972.
- Diluvium mundi Stoicum 945.
- Diogenes, ejus vita 871. quid de illius dolio statuendum 872. quid de illius colloquio cum Alexandro M. 877. pro publico scurra habetur 879.
- Disciplina arcana Orphei 379. vid. *Methodus docendi arcana*.
- Discipuli Pythagoræ, quomodo explorati 1026.
- Disputatio, ex similibus institutas Euclides fustulit 612.
- Diversa five genere five specie talia sunt 828.
- Divinatio ex sideribus apud Chaldæos viguit 108. Germanorum doctrina de illa 331. rejicitur a Dicæarcho 854. ex Pythagoræ mente datur 1085. nulla est 1156, 1289.
- Divisio quid sit 674. ex mente Stoicorum quid 918.
- Divitiæ, nemo iis tuto uti potest 566. quamnam ex re metiendæ 576. nihil ad voluptatem afferunt 598.
- Doctrina exoterica Pythagoræ, quæ 1026. esoterica quæ ib.
- Dogmatici eorum rationes quibus modis a Scepticis refellendi 1336.
- Dolium Diogenis, quid de illo statuendum 872.
- Dolor, summum malum habetur 598.
- Domus stellarum quæ sint 140.
- Drotnar, five Drottar, quinam fuerint 323.
- Druides Celtarum eruditi, unde nomen 316. eorum antiquitas, ibid. num Britannorum an Gallorum sint priores 317. an ex Pythagoræ disciplina 318. munus eorum & auctoritas 318. impostores potius quam philosophi fuere 319. eorum classes 320. methodus eorum duplex, publica atque arcana 321. quare sublati 322. num ex Germanis fuerint 323. an ex Zamolxi disciplina prodierint 362.
- Dualisticum systema quid 176.
- Dyas apud Xenocratem quid significet 738. quid sit 1051. an Pythagoricis sit materia 1052. explicatur 1078.

E.

- Ebrietas, quare duplex poena in ebrietate peccanti a Pittaco constituta 447 n.
- Echemysthia Pythagorica, quæ 1029.
- Eclipsis solis & lunæ unde 486, 492, 473, 1155.
- Edda qualis liber 324 seq. duplex hodie exstat

exstat 326. quis vetustioris auctor, ib.
 quis recentioris 327
 Eicton, quid significet 292
 Eleatica secta quæ 1142. observationes ge-
 nerales de illa 1146. scripta eius perdi-
 ta, ib. falsæ ei opiniones affictæ, ibid.
 duplici usus est methodo, vulgari & ar-
 cana ibid. aliis se opponit philoso-
 phis 1147. Leucippus illam immutat
 1171
 Electra, quale sophisma 613
 Elementa quinque mundi ab Indis statuun-
 tur 208, 209. Aristotelis de illis doctri-
 na 819. eorum differentia quæ 820
 quot ex Stoicorum mente 941. corpo-
 ra eorum sunt rotunda 1089. elementa
 eorum quæ 1114. horum elementorum
 motus unde 1115. principia istorum ele-
 mentorum fuerunt non similia tantum
 sed æterna quoque, ib. quatuor sunt 1116
 in se mutuo mutantur 1126. elementa
 rerum calidum & frigidum sunt 1163
 ex Epicuri sententia quæ 1262
 Elenchus ex mente Aristotelis quid 811
 Eliaca secta quæ 622
 Elleborus ejus usus ad disputandum 764
 Emanationis systema Zoroaster habuit 180
 Indis quoque cognitum 205. & Za-
 biis 226. Orphicum fuit 389. theogo-
 niarum scriptoribus arrisit 417. apud
 Pythagoreos 1082
 Emblema Pherecydis explicatum 988
 Emeph, quid significet 292
 Encyclicæ disciplinæ, quænam 593
 Enoch non inter philosophos referendus 61
 an gentilium sit Atlas 311
 Ens Aristotelis doctrina de illo 827 unum
 tantum est & hoc Deus est 1169. entia
 Pythagoreis quæ 1064
 Entelechia Aristotelis quid sit 821
 Enunciatio componitur ex terminis 807
 Ephectici ita Sceptici dicti 1318
 Epicurea secta fontes ejus 1228 unde tam
 diu fuerit conservata 1251
 Epicurei magna amoris & concordia con-
 spiratione consentiunt 1251
 Epicurus ejus nativitas & educatio 1230
 juvenis adhuc philosophia dat ope-
 ram 1231. præceptores ejus, ibid. an
 autodidactum se jactaverit, ibid. scripta

veterum summo studio evoluit 1232
 schola ejus 1233. in horto habitat, ib.
 tempore famis familiares suos sustentat, ib.
 multos ex peregrinis locis habet audito-
 res 1234. philosophiam ad ingenium &
 propensionem Græcorum accommo-
 dat, ibid. 1254. discipulos suos in convi-
 ctum recipit 1235. frugalis est, ib. sum-
 ma inter convictores ejus alitur amici-
 tia, ib. cœlebs vixit, ib. polygraphus
 est, ib. elegantiam scriptionis non adhi-
 bet 1236. sententiæ ejus, ib. constitu-
 tionis parum firmæ est, ib. an testamen-
 tum scripserit 1237. ejus mors, ib. vi-
 tia ei objecta, ib. an atheus fuerit 1238
 an a discipulis Deus dictus 1238, 1241
 turpissimæ voluptatis reus habetur 1239
 an liberales disciplinas oderit, ib. quid
 de ejus religione statuendum 1240. De-
 mocritum magni æstimat 1242. non gu-
 læ & impuræ veneri deditus est, ib. lasci-
 væ illi supponuntur epistolæ 1243. inuti-
 les disciplinarum nugæ rejicit, ib. causæ
 odii & calumniarum in illum 1244. con-
 trariam stoicæ sectæ agit vitam 1244. re-
 vocat Socratis regulam 1245. perspicui-
 tati in doctrinis operam dat 1246. amici
 ejus & sectatores 1248. cultus ejus post
 mortem 1250. observationes de ejus phi-
 losophia 1252. epitomas scripsit 1253
 novum systema condidit, ibid. Stoicæ se-
 ctæ se opposuit, ibid. ducem naturam &
 experientiam elegit 1254. doctrinæ ejus
 de philosophia in genere 1255. Canonica
 ejus 1256. Physiologia 1259. Theolo-
 gia 1283. Atheismus ejus examinatus
 1291. philosophia ejus moralis 1294
 successores 1315
 Epimenides præstigiatoribus adscribendus
 421
 Eretriaca secta quæ 622
 Eristica, ita Megarica secta nominatur 610
 quare dialectica dicta ibid.
 Eruditio duplex 581. variam mentem non
 instruere Heraclitus putat 1222
 Esoterici, quinam Pythagoræ ita dicti 1026
 eorum conditio & nomina 1031
 Essentiæ rerum quæ 1124
 Ethicæ unde oriantur 473
 Ethica, an Thales illam docuerit 477
 quam-

quamnam Anaximenes habuerit 492
 ejus curam Socrates habuit 557. Socra-
 tis potiores ejus præcepta 564. Æschi-
 nis quænam fuerit 576. Cyrenaicorum
 quænam 596. Platonis ad entusiasmum
 philosophicum ducit 721. ejus finis est
 Dei similem fieri 723. Aristotelis quæ 835
 Antisthenis quæ 870. Diogenis 883
 Stoicorum 953
 Etruscorum philosophia, quæ de illa notan-
 da 342
 Etymologia, circa illam versatur imprimis
 Dialecticus 675
 Eubages, quinam fuerint 320
 Eudæmonicus, unde Anaxarchus ita dictus
 1207 seq.
 Eurydice, fabula de illa explicata 376
 Euthymia in philosophia Democriti quid
 1198. unde oriatur 1199
 Exemplar, quale Deus ad formandum mun-
 dum habuerit 691
 Exercitatio duplex animi & corporis 883
 philosophicæ apud Pythagoram, quæ 1027
 vid. *Ascesis*.
 Exoterici, quinam Pythagoræ ita dicti 1026
 Extispicia apud Chaldæos celebrata 141
 Exustio mundi stoica quæ 945 seqq.

F.

Faba, quare ab illis abstinendum mente Py-
 thagoræ 1095
 Fabula, quare religionem illis complexi sint
 veteres 366. notata quædam de Græcis
 367
 Facies Socratis quæ 542. Pythagoræ for-
 mosa atque venusta est 1017
 Facultas motiva, unde existat mente Epi-
 curi 1280
 Fallaciæ, earum quoque ratio habenda 675
 earum genera, quæ 920. vid. *Sophisma*.
 Fastus Antistheni objectus 864. Stoicorum
 unde 905
 Fatum fidereum, astronomicum & Chal-
 daicum, quod ita vocatur 141. doctrina Cel-
 tarum de illo 332. Thales illud credidit 475
 quid ex Platonis mente 719. quo argu-
 mento Stoicorum doctrinæ de fato se op-
 posuerit Carneades 771. doctrina Stoi-
 corum de illo 930 seqq. Pythagoræ de

illo doctrina 1084. ordinis universi
 omniumque in eo singulare causa est
 1088. omnia illo fiunt 1140. apud De-
 mocritum quid 1190. ex mente Heracli-
 ti quid 1215
 Felicitas hominis in parte ejus immortalis po-
 nenda 185. qua in re consistat 567. mo-
 ralis quid 936. finis hominis est 1295
 Epicuri de illa doctrina ibid.
 Femur aureum Pythagoras se habere jactat
 1018
 Figura corporis a figura atomorum 1270
 Finis moralis, quem Carneades statuerit 771
 hominis est naturæ convenienter vivere
 954. quid hoc Stoicis sit, ib. Herilli do-
 ctrina de illo 971
 Fluvius Pythagoram salutasse dicitur 1014
 Fœminæ, fatidicæ apud Celtas 324. & Ger-
 manos 331. curam domus gerant 569
erudita, Cleobulina 449. Diotima 525
 Aspasia 526. Arete 599. quinque Diodori
 Croni filia 616. celebre scortum Leon-
 tium 843. Hipparchia 890. Pythagoræ fi-
 lia 1020. Theano 1020. fœminæ Pythago-
 ricæ quæ 1033, 1102. Epicuræ, quæ 1250
 academicæ philosophiæ operam dant 644
 Fœtus, prima ejus respiratio fit in ute-
 ro 1120. per totum alitur corpus in ute-
 ro 1134. ore nutritur in utero 1194
 Forma in Aristotelis Metaphysica quid 827
 Fortitudo ex mente Aristotelis quid 837
 Epicuri de illa sententia 1310
 Fortuna, quænam causa effectuum sit 814
 Frigus ex Epicuri mente quid 1270
 Frugalitas Socratis 539. Zenonis 898
 Fulmen, unde gignatur 486. quid sit 514
 unde ex mente Epicuri 1283
 Futurum nescire melius est, quam scire 855
 quid de illo statuendum ex mente Epi-
 curi 1310

G.

Gafri, quinam sint 151
 Galli, de eorum philosophia 313 seq.
 Gaudium Stoicis quid 962
 Generatio, omnium rerum, quomodo ex
 Platonis mente facta 681. ejus & cor-
 ruptionis perpetua successio est 819. ho-
 minis Stoicorum sententia de illa 948
 datur 1089. ex terra nulla fieri potest 1090
 est

est rerum mutatio 1125. vera non datur,
quare 1152. quomodo ex mente Demo-
criti oriatur 1191. omnium rerum ex
mente Heracliti quæ 1218 seqq. ex men-
te Hippocratis quid 1226. quid in illa fiat
ex Epicuri mente 1271
Genethliologiam Berofus docuit 130
Genus Socratis, quid de illo judicandum 543
seqq. unicuique a Stoicis tribuitur 933
Genus ex Stoicorum mente quid 918
Geographia, tabulas geographicas, quis pri-
mus fecerit 479
Geometria, a quonam inventa 264. apud
Ægyptios exculpta 273. ejus hypotypo-
sin Anaximander invenit 479. quid sit
ex mente Platonis 720. magni a Pytha-
goreis habita 1060
Germanes, philosophi Indici 193
Germani veteres, de eorum philosophia 313
cultus eorum divinus 330
Gestus Pythagoræ qualis 1017
Gimle, qualis locus apud Celtas 339
Gloria, optima ad illam via quæ 567. il-
lius damnum bonum est 870. contemnen-
da est 884
Gnomographi Græcorum quinam 456
Gnomon Anaximander invenit 479. an a
Pherecyde inventum 985
Græca philosophia, ejus fata extra Græciam
1349. illam Alexander M. ad alias gentes
transfert ib. fortuna ejus in Ægypto 1352
Græci, origines philosophiæ eorum 364
quinam eorum instituerint religionem 365
prima eorum philosophia fabularis 365
philosophia eorum politica 434 seqq.
sectaria 457 seqq.
Grammatica, ejus origo Hermeti II. tribui-
tur 263
Grando unde generetur 1283
Gravitas Zenonis summa, illam sectatores
ejus sunt imitati 898. Pythagoræ affecta-
ta 1018
Guebri, quinam sint 151
Gustus, unde ex mente Epicuri 1278
Gymnosophistæ philosophi Indici 193. an
toto corpore nudi inceserint 197. eorum
ascesis philosophica 197. singularia quæ-
dam de eorum matrimonio 198. mortem
contemnunt 199. Philostrati fabulæ de his
philosophis 201. Æthiopum quinam 307

H.

Halirunæ foeminæ fatidicæ apud Germa-
nos 331
Harbanistæ Sabiorum secta 225
Harmonia Musices quibus rebus inædifican-
da 1057. ejus proportionibus qua ratione
invenerit Pythagoras 1057. quid sit 1059 n.
omnia fiunt illa 1140
Harpocrates, statua ejus quæ fuerit 279
Haruspicina apud Chaldæos exercebatur 141
Hebræi, quomodo eorum philosophia spe-
ctanda 63. ceterarum gentium magnis
viris sapientiores inter priscos Hebræos
fuerunt viri 64. fontes primarii eorum
sapientiæ revelatio & prophetiæ fuerunt
65. quibus in rebus eorum sapientia na-
turalis quærenda 65. non inter philoso-
phos sunt referendi 66. qua in re erudi-
tio eorum versata sit 86. quando eorum
expiraverit philosophia 96
Hedonici, ita dicuntur Cyrenaici 609 n.
Heraclitus nativitas ejus 1208. studia &
præceptores 1209. regnum ei delatum
repudiat, ib. vitam amat solitariam 1209
cives suos odit 1210. aquæ intercutis mor-
bo laborat 1210. lacrymæ ejus perpetuæ
fabula, ib. obscurus est 1211. scripta ejus
in templo Dianæ latuerunt, ib. sectatores
ejus 1223
Hermeneutica, tredecim illius artis regulæ
Mosi adscribuntur 79
Hermes, Ægyptiorum Theut 252. quare
Trismegistus vocatus 258 seq. Hermetici
libri qui 260. quid de illis statuendum 262
inventi Hermetis 263
Heroës animæ sunt a corpore separatæ 1083
Hhartumim, quinam fuerint 115
Hieroglyphica Ægyptiorum 259, 271
Hierogrammatei Ægyptiorum 266
Hierophantæ Ægyptiorum qui 264
Hippareni philosophi Chaldaici 114
Historia ecclesiastica ex philosophica illu-
stratur 27
Historia philosophica quid sit 10. requisita
& subsidia ad illam 11. studioso ejus fon-
tes quærendi 13. dispiciendum de sua an
de aliorum sententia loquantur philoso-
phi 14. sectæ expendendæ 14. totum
systema philosophi eruendum 15. ad
cir-

circumstantias philosophorum attendendum 15. testimonia fide digna quærenda 16. præsertim in philosophis post C.N. ib. supposititia scripta fugienda 17. examinandi gradus fidei historicæ, ib. nihil aliud affirmandum, quam fides historica patitur 18. in dubiis suspendendus assensus ibid. res ipsæ considerandæ, ibid. suæ opiniones philosophis non supponendæ 19. major lux non inferenda, quam in se historia habet 19. veteris philosophiæ idea ad nostram non exigenda, ib. temporum rationes considerandæ 20. ejus utilitas 21. est historia intellectus humani, ib. errorum index, ib. inventorum & inveniendorum syllabus 23. adminiculum omnium scientiarum 24. usus in veritate Rel. Chr. probanda 26. sacris literis lucem infert 26. limites revelationis & rationis detegit, ibid. ecclesiasticam historiam illustrat 27. & historiam hæresium, ib. ejus usus in Iurisprudencia 28. in medicina 29. subsidia & auctores 31. ordo & divisio 38. Historia philosophorum ejus usus 29. Historiæ conditorum & inventorum artium & scientiarum cur incertæ 117. Homerus ejus gloria & admiratio 423. divino cultu honoratus 424. ejus philosophia 424. philosophorum princeps vocatur 424. seq. omnis scientiæ heros habetur 426. philosophica ejus maxima scientia refutatur 427. quare Plato eum e republica sua ejecerit 427. judicium de philosophia ei tributa 428. qualis sensus ejus poësi adscribatur 429. quis ejus poëmatum scopus 430. Homocomeriæ Anaxagoræ, earum explicatio 500. Homo, primos ex terra natos veteres crediderunt 418. in piscium ventribus geniti primi creduntur 488. ex terræ calore nati perhibentur 520. præ cæteris animalibus præstantissimi 563. humanum genus habetur æternum 853, 855, 1090. est perpetuum 1126. Stoicorum doctrina de homine 948 seqq. primi ex limo geniti mediante calido & frigido 1163. ex terra facti 1171. ex aqua & limo geniti 1194. Democriti definitio ejus 1195.

primus, quomodo genitus ex mente Epicuri 1273. mundi compendium est 1085. universi hujus maxima pars est 1126. mansuetissimum & optimum animal ib. Homonymum, quid 806. Honestas omnis an a Cynicis posthabita 890. actionibus non inest natura sed legibus & institutione 1199. Honestum est nihil natura sed consuetudine & lege 599. solum bonum 723. solum bonum apud Stoicos 957. Honor Epicuro post mortem habitus 1237, 1250. Calano 204. Toxari habitus 361. Menedemo post mortem ab Eretrienibus 625. Aristoteli post mortem a Stagiritanis habitus 792. Zenoni habitus 897. Cleanthi post mortem 973. Pythagoræ post mortem habitus 1023. Empedocli habitus 1107. post mortem illius 1110. qualis Socrati post mortem habitus 553. item Platoni 654. Hormizdas quid significet 171. Horoscopus quid sit 139. Horoscopus apud Ægyptios quis 267. Horus Appollo quis 271. Hostanes Persarum Philosophus, quæ de illo notanda 159. Humanitas Platonis exemplum de illa 646. Humidum pro principio ponitur 1104. Hilobii quinam fuerint 195, 203. Hylozoismus quis illius conditor 847. Hystaspes Persarum Philosophus quis 158.

I.

Iazidiani, quinam sint 151. Icaedes, quinam festi apud Epicureos 1251. Icadistæ, quare Epicurei ita dicti 1251. Ideæ, quæ recentioribus Platonice fuerint 187. Platonica doctrina de illis 695 seqq. ex numeris Pythagoricis mutuata sunt 696. sunt æterna rerum sensibilibus exemplaria & formæ 697. a Deo ex se productæ sunt, ib. constituta sunt objecta scientiæ 700. ad earum notitiam non physiologia tantum sed & ethica redit 701. idearum specus 722. innatæ a Stoicis proscriptæ 917. Platonis cum Pythagoræ numeris conveniunt 1046. Parmenidis doctrina de illis ex Platonis sententia 1165. Idola

Idola a veteribus Persis rejecta 183. cur Germani non habuerint 330. Numa non admisit 348. Democriti, quæ 1196
Idololatria orientalis a Græcanica longe est diversa 129. genuinus ejus fons 132
Ierumbaal an idem cum Gideone 237 seqq.
Ignis præcipua defectus veterum librorum causa 20. ejus cultus Magis est commendatus 163. ejus baptismus an inter Magorum sacra referendus 165. a Persis colitur 168. principium omnium rerum a Zoroastre habetur 181. ejus moles opifex mundi putatur 187. ejus usum an Prometheus invenerit 371. unde nascatur 820. Stoicorum sententia de illo 941 medium in mundo locum obtinet 1062 ex aqua procreatus mundum composuit 1104. principium omnium rerum ab Hippaso habetur 1135. ejus affectiones 1126. constat atomis rotundis 1192. primum in rebus naturalibus est, a quo omnia fiunt 1213. hunc quoque aërem recte vocaveris, ibid. constat ramentis minutissimis 1214. extinctus gignit aërem 1219. ab illo aqua primo excoquitur 1220. triplices in homine circuitus facit 1226
Ignorantia, quotuplex 810
Imagines Democriti, quæ 1196
Imagunculæ ab Ægyptiis in Magia adhibitæ 279
Immortalitas animæ, Pherecydes illam ex Chami prophetia didicisse putatur 69. a Celtis credita 335. & a Scythis 353. & ab Orpheo 399. a Thalete 475. a Socrate 563. Platone 718. an ab Aristotele sit docta 823 seqq. acerrime contra illam disputat Dicæarchus 854. Dogma de illa Pherecydi tanquam primo inter Græcos assertori adscribitur 984, 989 a Pythagora unde 1091. ab Alcimæone asseritur 1133
Impius, ex mente Epicuri quis 1311
Inane & atomi omnium rerum principium 1187. vid. *Vacuum*.
Incertitudo cognitionis ab Arcesilao docetur 755
Indi, fontes eorum historiæ philosophicæ 190. de eorum philosophis magna apud veteres fama fuit ibid. Sectæ eo-
Hist. philos. Tom. I.

rum philosophorum 193. Vitæ & philosophandi ratio apud illos 196. unde eorum philosophorum tanta auctoritas 199. eorum theologia 204. naturalis philosophia 208. moralis philosophia 210

Indifferentia, apud Stoicos quæ 958 seq.

Indigentia, ejus dolor facile tollitur 1309

Indolentia non est voluptas 597 rejicitur 745. corporis, Epicuri est voluptas 1295

Inductio, quomodo fiat 810. a Scepticis rejicitur 1340

Inedia Pythagoras obiisse dicitur 1021

Inevidens unde demonstrandum 1258

Infinitem omnium rerum principium & elementum habetur 480. quid per illud intellexerit Anaximander 483 seqq. aër habetur 489. quid per illud intellexerit Archelaus 519. quid sit ex mente Aristotelis 815. ex Xenophanis mente 1148. ex Melissi mente 1166

Inimicitia, contra plane improbos tantum gerenda 1071

Insectis Magi sunt infensi 165

Insomnium, quid 823. unde ex mente Epicuri 1280

Integritas, quænam virtus ex mente Aristotelis 837

Intellectio, quid sit 673

Intellectus, quid ad historiam philosophicam conferat 11. circa quasnam res versetur 672. ejus imbecillitas ab Arcefilao docetur 756. Aristotelis doctrina de illo 823. est ab imaginibus oblatis corporum 1196

Intelligentes, quomodo siamus 1212

Intelligibilia, quid Plato de illis statuerit 673 Pythagoreorum eundem locum tenent, quem Platonis habent Ideæ 1064. tres eorum dantur species 1081. anima prædita sunt 1083. eorum fons est Deus, ibid. corrumpi nequeunt 1089

Inventores artium & scientiarum, eorum historiarum cur incertæ 117

Iobus inter philosophos barbaros primi nominis refertur 97. dialectices autor habetur 97. physicus consummatus putatur 98. scepticæ philosophiæ affecla videtur 99. an Iobus ipse librum sub ejus nomine cognitum scripserit nec ne, incertum

II. I N D E X

- tum est 99. in ejus libro non philosophiæ mysteria explicantur 100. ex philosophorum numero eximitur 100. non fuit physicus consummatissimus 101
- Ionica** secta, ejus conditor Thales 458. ejus philosophia accurate exponi vix potest 463. Ionici cur Phyci vocari soleant 465 non procul abludit a Cartesiana philosophia 518
- Iosephus**, an Mercurius Trismegistus fuerit 77. non Philosophis annumerandus est 78
- Iris** ex refractione lucis solaris in nube densa nascitur 514. unde generetur ex mente Epicuri 1283. solis resplendescencia est 1089
- Istiaca** mensa, quid characteres in illa significant 251
- Isis**, quæ 287, 290. cur luna putetur 288 an Etruscis nota 345
- Iudicium** post mortem ab Indis creditur 206 admittitur quoque a systemate emanativo 207
- Ius** naturæ est æternum, cui omnibus obtemperandum 1120
- Iuramentum** justum est, sed tarde præstandum 1073
- Iurisprudentia**, ejus utilitas ex historia philosophica 28
- Iustitia** Socratis 539. ad sapientiam pertinet 565. quid sit 724. de illa pro & contra sermones fecit Carneades 763. quid ex mente Aristotelis 837. ejus species ib. Epicuri de illa sententia 1312
- Iustum** non natura sed lege fieri quis docuerit 521, 599. naturale, Epicuri de illo sententia 1313
- Juvenis**, illis omni ferocia erga senes abstinendum 1070
- K.**
- Kalila ve Damnah**, liber Indicus, memorabilia quædam de illo 210
- L.**
- Lætitia**, Stoicis quid 962
- Lais**, quæ Aristippi cum illa fuerit amicitia 588 seq.
- Lapis**, philosophicum parasse Democritum fabula est 1187
- Leges**, patriis est inhærendum 1073
- Legislatores** Græcorum qui 435
- Lenitas** ex mente Aristotelis quid 837
- Lex** non scripta, a Deo 561, 566. naturæ homini insita 955. divina ex mente Heracliti, quæ 1223
- Liber**, multos scripsit Chrysippus 978
- Liberalitas** Arcesilai academici 747. quid sit ex mente Aristotelis 837
- Libertas**, quomodo Deo & homini a Stoicis asserta 931, 961
- Libido** Stoicis quid 962
- Libri** hermetici quid 260
- Librorum** veterum deperditorum causa præcipua ignis 20
- Linus**, quot hujus nominis viri 372
- Literæ**, Græcarum auctor Cadmus est 235 inventio earum Mercurio tribuitur 253, 263. an Moses eas invenerit 265 sq. an earum elementa Prometheus invenerit 370. Θ. & X. introductarum inter Græcos quis fuerit auctor 1121
- Loci** communes Scepticorum qui 1334
- Locus**, omnium rerum maximum a Thalete habetur 471. quid sit ex mente Aristotelis 815. est etiam in animalibus & plantis 844. quomodo doctrina dogmaticorum de illo a Scepticis debellatur 1345
- Logica**, Cyrenaicæ delineatio 594. Aristotelis expositio 805. Stoicorum, illius expositio 914. ab Aristone Chio rejecta 969
- Empedoclis** quæ 1111. Democriti quæ 1186. Heracliti quæ 1212
- Logomachia**, stoicæ exemplum 972
- Λόγος**, ita Deus dicitur apud Indos 205. hic λόγος non cum Platoniorum, nec cum Christianorum λόγῳ confundendus, ib. n.
- Lokmann**, quis fuerit 226 seq. canones ejus 228
- Luna** a Chaldæis culta 135. ejus defectus quando accidit mente Chaldæorum 141
- Orpheo** terra habitabilis visa 398. terrestris naturæ creditur 473. ejus eclipsis unde 486. quid sit 486. ejus magnitudo 486. est tabella plana 491. ignea putatur, ib. ejus eclipsis unde 492, 514. est corpus opacum a sole illustratum 510. ex Stoicorum descriptione quid 944. habitabilis est 1063. corpus igneæ naturæ est 1089. terrestris est & habitatur ab animalibus

libus majoribus & pulchrioribus nobis
1089. infra illam sphæræ ignis, aëris, aquæ,
& terræ est, ib. sempiternam habet na-
turam 1133. ejus defectus unde 16. disci
formam habet 1117. nubes constipata
est & habitatur 1155. mutuam a sole ac-
cipit lucem 1163. ex lævibus componitur
corpusculis vertigine circumactis 1193
igneum est firmamentum planities conti-
nens montesque & valles 1194
Lux quid sit 1270. visibilis per se non est ib.
Luxuria Polemonis a Xenocrate emendata
740. Græcorum a Periandro coercita 451
Lyceum, qualis locus 787
Lyra philosophanti utendum non tibia 1060
septem chordarum lyram Orpheus in-
venit 375. 378

M.

Magi, veterum religionis restaurator Zar-
dusht 148. qui hodie illi adhærent quo-
modo vocentur 151. ejus nominis ori-
go 160. ipsorum origo 161. quod eo-
rum munus 162. societas ib. nativitas
ex incestu 163. cultus ignis Magis com-
mendatus 163. eorum classes ib. offi-
cia 164. sectæ 165. auctoritas ib. eo-
rum systematis ante Zoroastrem explica-
tio 173. ex oriente Hierosolymam ve-
nientes an philosophi Arabes fuerint 216
Arabiz 226. Ægyptii 278
Magia, illius inventor Chamus habetur 70
ejus auctor fuit Zoroaster 122, 125. du-
plex 125, 137. Quid Zoroastris Magia
fuerit 125, 126. Chaldæorum non cum
Goëtia confundenda 136. Magiæ no-
men Persiæ debetur 136. naturalis
quæ 137. theurgicæ officium 137 seq.
ejus apud Ægyptios status 278
Magnificentia ex Aristotelis mente quid 837
Malum, Persarum de ejus origine doctri-
na 177, 181. cur non ex Deo emanasse
dici queat Zoroastris opinione 181. ejus
natura non in sola consistit privatione,
sed positivum quid est 183. unde Plato-
ni ortum 684. morale, oritur ex mate-
ria in anima 714. unde oriatur ex Stoi-
corum mente 934. Stoicis quid 957
necessario circa terræ regionem existit
1084

Manetho quis fuerit 250. an ejus narratio-
nibus fides habenda 251
Mare, unde ejus origo 510. sudor terræ
est, 1120. quare falsum 1156. quare non
augeat 1275
Materia, Zoroastris de illa doctrina 182
Ægyptiis æterna credita 298. Spiritus
æternus ei inditus creditur 300. Tha-
letis doctrina de illa 472. æternæ quis
mentem primus adjunxerit 503. a Deo
distinguit illam Plato 678. est æterna at-
que infinita 682. corporea quidem est,
sed non corpus 684. ei inest cæca vis,
quæ inordinate eam movet 684. an
anima quadam moveatur 686. neque
generatur, neque corrumpitur, sed est
prima & infinitum rerum omnium sub-
iectum 812. prima quid 827. Stoicis
quæ 924. Stoicorum de illa & ejus af-
fectionibus doctrina 938 seqq. in mini-
mas particulas divisæ insunt primariæ
amicitia & discordia 1114. perpetua in-
mutatione consistit 1121
Materialistæ, an theogoniarum scriptores
iis annumerandi 415
Mathemata, quid Speusippus ita nominave-
rit 731
Mathematici, in schola Pythagoræ qui 1032
Mathesis, Thaletis quæ 476. a Platone com-
mendatur 672. quare ejus disciplinam
parvi æstimaverit Aristippus 593. sine
illa nemo ad philosophiam admitten-
dus 736. quamnam ad rem a Pythagora
commendata 1044. ejus divisio ex inen-
te Pythagoræ 1045
Mechanica Archytæ Tarentini inventa 1129
Mechaschephiim quinam fuerint 115
Mediatores inter Deum & homines spiritus
a Zabiis creduntur 224
Medicina, ejus utilitas ex historia philoso-
phica quæ 28. a quonam inventa 264
status ejus apud Ægyptios 275. qualis a
Druidibus culta 341. qualis ab Orpheo
378. Pythagoræ, quæ 1094. illius pe-
ritia excelluit Empedocles 1108. illam
Sceptici amant 1326
Mediocritas ex mente Aristotelis quid 836
Meditatio, illi inhærens Carneades cibum su-
mere obliviscitur 764
Megarica secta, unde eristica dicta 610
Mmm mmm mm 2 Me-

II. INDEX

- Memoria**, unde oriatur 822
- Mens**, quis illam materiæ formandæ primus præfixerit 503. ab anima distinguitur 513, 960. animalibus negatur 514
- Platonis peculiaris aliqua substantia ex essentia Dei promanans & generata apud eum est 694. mens scholæ Aristoteles a Platone vocatur 780. in cerebro est 1091
- extrinsecus animæ inferitur, ibid. idem cum anima 1195
- Mensa Iliaca**, quidnam characteres in illa significant 249
- Mentiens**, quale sophisma 613
- Mercurius Ægyptiorum Theut** 252. an Moses sit 256. alter, quis 258
- Metaphysica Aristotelis** exposita 826 seqq. quid sit 827. Xenophanis quæ 1148. Parmenidis 1160. Zenonis 1169. Eleatica, quare a Leucippo derelicta 1172
- Metempsychosis animarum** an ab Ægyptiis credita 296. an a Celtis 337. Pythagorica exponitur 1092. Empedoclis a Pythagorica diversa est 1119
- Methodus symbolica & ænigmatica** apud Chaldaeos floruit 111. arcana apud Ægyptios, 268. quare apud illos viguerit 273. apud Druidas 321. ad Græcos transit 366, ab Orpheo adhibita 379. a Platone admissa 659. quare 660. allegoricam a barbaris ad Græcos transtulit
- Melampus** 404. apud Stoicos quotuplex 920
- Metus Stoicis** quid 962
- Miracula Zerdushti** quinam fuerint 147
- Pythagoræ affinguntur ad Christi miracula minuenda 993
- Mithra Dea** non cum Deo hujus nominis confundenda 184. cum Venere Græcorum male confunditur ibid.
- Mithras**, hoc nomine sol insignitur 167
- cur hoc nomen soli datum vel summo potius Deo 169. heros fuisse probatur 170. *τριπλάσιος* dictus ib. Oromasdem & Arimanium genuit 177, 179
- Mobile primum**, ejus motus æquabilis est 819
- Moderatio mente Epicuri** quid 1309
- Modestia ex mente Aristotelis** quid 837
- Molestia**, quæ fugienda, & quæ amplectenda 1258
- Monarchia Græcis** intolerabilis 450
- Monas apud Xenocratem** quid significet 738. Pythagoræ, quid de illo notandum 1048 seq. explicatur 1078. Monades Pythagoræ atomos Mochi fuisse dicuntur 231. corporeas esse dicit Ecphantus 1103
- Moralitas actionum** a legislatoris voluntate dependet 521. Thaletis de illa opinio 606
- Mores tria in illis fugienda** 838. emendantur Musica 1059
- Mori & vivere** perinde est 1222
- Mors a Gymnosophistis** contemnitur 199
- partus in felicem vitam ab Indis habetur 211. quare a Celtis contemta 336
- est divulsio animæ 514. quando consequatur 517. quare non extimescenda 567
- illam vitæ præferre Hegesias suasit 609
- quid sit ex Aristotelis mente 823. voluntariam obiit Zeno 901. uti & Cleanthes 972. philosophica quid sit 1066
- quare non pertimescenda 1122, 1311. quid ex mente Epicuri 1281
- Moschus**, Phœnicum philosophus 230
- non est Moses 231. an inventor systematis atomistici fuerit ibid.
- Moses philosophus** habetur summus 78
- tredecim illius regulæ hermeneuticæ 79
- illi scientia philosophica denegatur 81
- quas scientias in Ægypto edoctus sit 82
- an chemiæ fuerit gnarus 80, 84. an vitulum aureum calcinaverit 84. Zo-roaster putatur 120. an Arabes philosophiæ mysteriis innutriverit 215. an literas invenerit 256. an sub Moschi lateat nomine 230. an sit Mercurius 256
- an sit Prometheus 369
- Mot**, quid sit 240, 242
- Motor primus**, Aristotelis de illo sententia 810. quomodo moveat 829. qua in re ejus vis effectrix consistat 829. quam vitam fruatur 830. Deus est 831
- Motus**, ejus principia 519. prima ejus causa est Deus, proxima mundi anima 711. quænam inter illos numeranda 844. quid sit ex mente Aristotelis 815. omnis fit in tempore 816. quinam fons ejus, ibid. quid sit Theophrasto 844. verus non datur 1152. quænam argumenta Sceptici illi opponant 1344
- Mulæ,

Mulæ, ubi pariant 844
Mulier, cum illis non philosophantur Gymnosophistæ 198. communio earum locum habet in republica perfecta 727 communes sint 884. mulier per XXX. dies spiritu destituta ab Empedocle sanata 1108. vid. *Foemina*.

Mundus, generatio illius ex mente Chaldæorum 142. opifex ejus ignis moles putatur 187. aspectabilis Deus ab Ægyptiis agnoscitur 284. ejus partibus divina vis inest 288. ejus productio ex mente Ægyptiorum 301. corruptioni obnoxium esse Ægyptii crediderunt 302. figura ejus & partes quænam 302. quid de ejus interitu Celtæ statuerint 339. quid Etrusci 345 quid Orpheus 397. pulcherrimus a Thalete habetur 467. ejus mens Deus est 470 vid. *Numen*. infiniti dantur 485, 517 ejus causa Deus, non casus est 560. pulcherrimum Deus condere constituit 691 est filius Dei 705. in tempore genitus 709 aspectabilis quomodo factus 710. perfectissimus & pulcherrimus, ibid. durat æternum 711. quonam sensu habeatur Deus 742. non est animal, id vero quod naturale est 846. a Critolao habetur æternus 853. est Chaos ordinatum 922 non est infinitus, unicus vero & æternus 817. sola recta civitas habetur 884. quomodo ex Stoicorum mente formatus 930 discrimen est inter illum & universum 940 quomodo ex Stoicorum mente conditus, ibid. est animal 941. unum statuunt Stoici 944. æternus est, si pro toto sumatur 944. inundatio ejus & conflagratio ejus lege veniet 945. interire potest 1088. complexus universi dicitur mundus ab ornatu ordineque 1087. a Deo factus est non tempore sed cogitatione, ibid. inchoavit ab igni & quinto elemento 1088 animatus est, intelligens, sphæricus, extra eum vero inane est, in quod & ex quo respirat, ibid. harmonia musica regitur, ibid. regitur providentia 1103. unus est, non tamen universum absolvit 1114. ejus pars dextra & sinistra quæ 1117. cum se ipso connexionem habet, nulla vero cum alia re 1124. ejus figura globosa est 1125. æternus est cum partibus quoque suis 1126. ejus

interitus duplex, igne cœlitus defluente & lunari aqua 1140. infiniti sunt iique immutabiles 1152. olim interiturus est 1164 plures sunt 1171. dantur infiniti, quorum alii inter se sunt similes, alii vero inæquales 1192. animæ expers est, rapidissimo vero atomorum motu movetur 1193. duplex est, æternus & creatus 1215. quid sit ex mente Epicuri 1272. unus est, ibid. animatus non est, ibid. aliquod quasi resegmentum universi infiniti est, ib. non est æternus, ibid. ad exstruendum illum non opus fuit Deo, ib. natura vel fortuna effectus est, ibid. quomodo ortus, ib. seqq. interiturus est 1274. dantur numero infiniti ibid.

Mundi anima Deus ab Indis habetur 206 a Platone credita quæ 701

Musica Ægyptiorum qualis 275. præstantissimus hujus artis Orpheus habetur 375 antiquæ inventor Amphion traditur 403 eam Socrates senex didicit 525. Plato illam didicit 631. deditus Pythagoras illi est 1018. medicinæ instar a Pythagoreis adhibetur 1034. quid sit ex mente Pythagoreorum 1056. quomodo dijudicanda ibid. Pythagorica ab Aristoxenia distincta, ibid. quibus rebus ejus harmonia inædificanda 1057. cœlorum a Pythagora audita 1057. genera eius 1059. musicæ sublimitas ut percipiatur, quid discendum, ibid. mores & affectus modulatione ejus emendantur, ibid. mane ac vespere animus Musica repurgandus est 1060. sapiens illa abstinebit 1308

Mysteria per Orpheum inter Græcos introducta 379

Mythologia, græcæ quænam causæ 368

N.

Natalis dies Epicuri celebratur 1251. Platonis philosophis postea sacer fuit 629 ut & Socratis 241

Natura, doctrina Æthiopum de illa 310 quid sit ex mente Aristotelis, 813. semper agit propter finem 815. in illa omnis vis divina sita putatur 845. omnia facta sunt illa 846. est chaos ordinatum 922 ejus leges homini insitæ 955. qua in re consistat 1171. est permixtio & divulsio

Mmm mmm mm 3 ele-

- elementorum 1116. quarta in systemate
 Epicureo quæ 1267
 Necessitas quotuplex 815. illi omnia ad-
 scribenda sunt 847. apud Democritum,
 quid 1190. omnia illa fiunt 1140
 Nechepsos, quis fuerit 280. n. 303
 Nigredo, quid mente Democriti 1196
 Nihil, ex nihilo nihil fit, 516, 676, 708, 1078
 1148, 1160, 1187, 1260.
 Nilus, inundationis ejus causæ unde mente
 Epicuri 1275
 Nix nigra putatur 570
 Noachus philosophiam calluisse affirma-
 tur, 66. negatur 67. septem ejus præ-
 cepta quænam sint 67
 Nobilitas quare contemnenda 884
 Nomen quid sit ex mente Aristotelis 807
 Theophrasti unde mutatum 841
 Nonens Democrito quid 1187
 Notio, innatas homo non habet 917. ea-
 rum divisio 918. communes omnibus
 hominibus sunt 918. anticipatam omnes
 gentes de Deo habent 1284. unde hæc
 1286
 Notitia rerum vera adipisci nequit 1102
 Nox quid sit in theogoniis 413
 Nubes unde ex Xenophanis mente 1155
 qua ratione generari queant 1283
 Nubicola quare Socrates dictus 536
 Numa rex, an Pythagoræ discipulus 347
 philosophiæ ejus asserta 348. negata 350
 Numen divinum per universum diffusum
 Ægyptii adinifere 288. & Celtæ 329
 & Etrusci 344. & Orpheus 389. &
 Thales 470. & Stoici 928, 932. Pytha-
 goras 1074. divinum omne pervadens
 ab Empedocle 1113
 Numeri Pythagorici, quidnam sint 697
 cum ideis Platonis conveniunt 1046.
 sunt duplicis generis 1047. intellectualis
 quid ibid. scientificus quid 1048. æqua-
 lis & inæqualis quid, ib. non unusquis-
 que est infinitus 1048. impar quid de il-
 lo notandum 1048. senarius perfectus
 est 1055. septenarius venerabilis est &
 rebus sacris conveniens 1055. octona-
 rius primus cubus est ib. denarius ma-
 ximus est 1056. ex illis divinari pot-
 est 1056. definitio a Philolao 1138
 Numerus oratorius a Speusippo dicitur in-
 ventus 730
- O.
 Obotomal quid 333
 Obscœnitas, Cynicis jure objecta 881
 Ocellus Lucanus an Pythagoreus 1123
 Occultus, quale sophisma 613
 Odinus, Deus septentrionalium populorum
 339
 Oeconomia, Socratis de illa doctrinæ 568
 Officium, doctrinam de illis neglectam Stoi-
 ci in scholis suis tradidere 963. doctrina
 Stoicorum de illis 964
 Olfactus unde ex mente Epicuri 1278
 Omnipotentia Dei a Platone limitata 648, 691
 Omnis, dictum de omni, quid 809
 Opifex mundi, ignis moles putatur 187
 Opinio, quid sit mente Platonis 672. datur
 tantum in cognitione 768. omnia in illa
 sita sunt 887. Stoicis quid 962. cuncta
 reguntur 1153. quæ vera 1257. quæ fal-
 sa 1258
 Oppositio, quid & quotuplex 808
 Oracula Zoroastris quæ 131, 155. criticorum
 de illis sententia 156. eorum summa 148
 quo tempore facta 189
 Oratio, quid sit, ex mente Aristotelis 807
 Orator perfectus, quis sit 674
 Orcheni, Philosophi Chaldaici 114
 Oromazdes, quid significet 171, 177. a sum-
 mo Deo est genitus 178. fons est spiritua-
 lium substantiarum 178
 Orpheus præcipuus eruditionis atque reli-
 gionis Græcorum autor 373. an extite-
 rit 374. quis fuerit 375. fabulæ de illo
 explicatæ 376. ejus inventa 377. scripta
 382. incertitudo doctrinæ orphicæ 384
 theologia orphica 385. systema orphi-
 cum 390
 Orus quis 290
 Osiris quis 287, 290. cur sol putatur 288
 an Etruscis notus 345
 Otium philosophicum, quare Pythagoreis
 tantopere deamatum 1067. in universo
 non est 1214
 Ovum, omnium rerum ortus ex illo placuit
 Orpheo 394

P.

Pæderastia, ejus inventio Orpheo tribuitur 377. vti & Thamyri 402. an Socrates hujus criminis reus 539. an Plato ei fuerit deditus 647. an Arcefilaus 748. an a Zenone probata 900
 Pædeutica, quid 1068
 Pallium a philosophis gestum 863
 Paradoxa Stoicorum 959
 Parcæ quid sint 737
 Parmenides, ejus philosophia anceps est 1158
 exponitur 1159. an Spinozæ præluferit impietati 1160. doctrina ejus a Platone exposita 1164
 Paronymum quid 806
 Particulæ minimæ Empedoclis quæ 1115
 Passiones duæ sunt, dolor & voluptas 596
 Paupertas sapientiæ magistra 492. Xenophanis 1145
 Peccata omnia paria sunt 966
 Pecunia, cui Crates suam dederit 888
 Peisithanatos Hegesias vocatur 600
 Pellex, an Stilpo quadam sit usus 618
 Pentas, numerus primus complexus est omnis numeri speciem 1055
 Periander non septem sapientum numero excludendus 452
 Peripatetica secta, quæ 776 seqq. unde nomen acceperit 788. philosophiæ ejus consideratio generalis 800
 Persæ, eorum historia philosophica obscura est & incerta 143. conditor eorum philosophiæ quis 144. eorum philosophia obscurissima 166. solem venerati sunt 166
 Oromazdes & Arimanius, eorum numina 171. philosophia eorum moralis 189
 Perturbatio, Stoicorum de illa doctrina 962
 Pestilentia ex mente Epicuri unde 1283
 Phantasia, an ex illa verum judicari queat 766
 quid sit & quotuplex ib. 822. ex mente Stoicorum quid 914
 Pharmaceutica in illa facit apud Pythagoreos magica medicina utramque paginam 1097
 Philo Herennius Sanchuniathonis commentaria finxisse creditur 239
 Philosophia, quid sit 3. ejus definitio 7 partes 8. nomen ejus quis invenerit 5. significatio ejus varia 6. divisio ejus apud ve-

teres 9. quid ejus cognitio in historia philosophica juvet 13. veteris idea ad nostram non exigenda 19. characteres veræ & falsæ philosophiæ definiti 30. an a barbaris 49. ejus origines 50. non cum ipsis mundi natalibus orta 56. ejus ope res publica Romana constituta perhibetur 346. fabularis apud Græcos 365. est rerum divinarum humanarumque cognitio 670. circa quod versetur, ib. Stoicorum definitio 911. scopus ejus ex Pythagoræ mente quis 1049. circa omnia entium genera occupata est 1065. finis ejus est, ut mentes fiant Deo similes, immo ipsi Dii 1065. est rationis exercitatio vitam beatam parans 1255. juvenes & senes vano timore facit liberos, ibid. duæ ejus sunt partes, ethica & physica 1256
 Philosophia Ægyptiorum ad imperii & sacerdotii commoda refertur 273
 — Chaldæorum, quæ fuerit 106. quis ejus conditor 116
 — corpuscularis frustra ei auctoritas a Phœnicum philosophia conciliatur 234
 — Græcanica fabularis 364 seqq. politica 434 seqq. sectaria 457 sqq. quare Cato se ei opposuerit 763. de fatis ejus extra Græciam 1349 seqq.
 — moralis, Persarum quæ 189 apud Indos maxime floruisse perhibetur 210
 status ejus apud Ægyptios 304. apud Æthiopes 310. apud Celtas 342. qualis Orphei fuerit explicari non potest 399
 qualis Homerica sit 432. illam primus excoluit Pythagoras 1068. expositio Pythagoricæ ib. Democriti 1198. Heracliti 1221. Epicuri 1294
 — theoretica, an illam spreverit Socrates totam 558. apex totius doctrinæ Pythagoræ fuit 1073. ejus finis est nihil admirari, ib. est duplex 1073
 — Persarum conditor quis 144
 Philosophus, nomen hoc ubi a Pythagora inventum 1009. quid sit ex mente Platonis 670. medico similis sit 774. prohibitum illis est, publicas habere lectiones Athenis 842. pecunia non opus est illis 888. lyra non tibia illis est utendum 1060
 ex mente Pythagoreorum quis 1065. multarum rerum gnarus sit 1222. non finget neque

II. INDEX

- neque fictum admittet 1255. non asserit omnia neque dubitat de omnibus 1256
Phœnices philosophiæ promicondi crediti 229. eorum scriptores desiderantur 236
Phtha quid significet 292
Physica, an Iacobus ejus fuerit gnarus 75
hujus scientiæ peritus Iobus putatur 98
Chaldæorum quanam in re consistat 116
an Homerus eam perfecte calluerit 426, 431. a Secta Ionica colitur 465. Thaletis doctrina physica quæ 472. Platonis explicatur 708. ab Aristone rejicitur 969
Parmenidis quæ 1162. Xenophanis 1152
Leucippi 1175. Heracliti 1213. Epicuri 1260. quis ejus ex mente Epicuri scopus 1259
Physicus quis ita dictus 845
Physiologia orphica, quæ 393. theogoniarum quæ 417. Anaximenis 488. Stoicorum, ejus scriptores 920. ejus summa 921. Empedoclis 1112. Democriti 1187
Hippocratis incerta & obscura 1224. quare opus 1256. Epicuri 1259
Picturæ studiosus fuit Plato 630
Piscis, ab illis edendis abstinere Pythagorei 1036
Pisanaëtica, quis locus fuerit 896 n.
Pius ex Epicuri mente quis 1310
Plagiarius Plato est 640. & Aristoteles 794
Zeno habetur 902
Planeta, tenet rationem causarum agentium in omnes vitæ casus 138. a Zabiis observantur 224. quævis Orpheo terra videtur 398. eorum motus unde 819. dulcissimam concinant melodiam 1063 habitabiles sunt ib.
Planta, earum semina ovorum instar se habent 1120
Plato præstantissima philosophiæ a barbaris se mutuum accepisse affirmat 48
veterum placita fœde inter sese permiscuit 464. scriptores de illo 627
illius origines & natales 628. an Ieremiæ tempore vixerit 629. unde nomen accepit 629. præsagium de illius eloquentia 630. poësi operam dat 631. Socrati ad instituendum traditur 631. aliena dogmata Socrati adhuc vivo supponit 632. itinera literaria 633
an ab Ægyptiis didicerit 635. an habuerit Hebræos doctores, ib. Pythagoreos convenit 639. fontes philosophiæ Platoniciæ 640. schola ab illo condita ejusque ratio & constitutio 641. discipuli & sectatores 644. inimici & æmuli 645
virtutes & vitia ei objecta 645. auctoritas in republica & apud principes 648
eius obitus 653. scripta & scribendi ratio 654. editiones scriptorum Platonis 658. versiones 659. causæ obscuritatis 659. an Dogmaticus 662. systema ejus ex variis aliorum systematibus sæpe contrariis conflatum 666. doctrina ejus de philosophia in genere 670. dialectica 672. theologia 675. physica 708. Psychologia 712. mathematica 720. Ethica 720. politica 726. successores 727. Pythagoricam philosophiam adulterat 1041
Pluvia ex Stoicorum definitione quid 944
ex mente Epicuri unde generetur 1283
Poecile, quis locus fuerit 896
Poësis, præstantissimus hujus artis Orpheus habetur 375, 378. illi operam dat Plato 631. sapiens illa abstinebit 1308
Politica eam calluisse Semus perhibetur 69
Socratis de illa doctrina 569. Platonis quæ 726. Aristotelis probatur 839. ejus capita 1070
Polygraphus est Chrysippus 895. Epicurus 1235
Popularitas, quænam virtus ex Aristotelis mente 837
Postprædicamenta Aristotelis quæ 807
Potator, an Xenocrates fuerit 735
Potentia in Aristotelis Metaphysica quid & quæ 828
Præcepta Noachi, quænam sint 67
Prædicamenta quis invenerit 806
Prædicari unum de alio non potest 620
Pramnæ philosophi Indici 195
Precari, quomodo precandum 566
Principes quinam veri sint 569
Principium, duo omnium rerum statuunt Persæ 173 seq. an Zoroaster duo statuerit 175 seqq. omnium rerum ex mente Zoroastris quid sit 181. duo omnium rerum ab Orpheo credita 396. duo, vestigia eorum in theogoniis latent 415
duo

duo omnium rerum, materiam & Deum statuit Plato 618. ex mente Aristotelis quæ 811. divinum omnium rerum est unum 844. rerum existentium Stoicis quæ sint 922. duplex an Pythagoras statuerit 1080. prima individua corpuscula sunt 1102. sunt frigidum & calidum 1104. activum & passivum 1112. duo Empedoclis quæ 1114. omnium rerum atomi & inane 1187. ex Epicuri mente quæ 1262. materialia incomprehensibilia Sceptici judicant 1344.

Prometheus explicatio fabulæ de illo 369.

Propheta, earum scholæ non philosophicæ 85. apud Ægyptios quis 267.

Propositio, hypotheticæ connexæ vocantur 616. de iis disceptant Dialectici 616. negantes Menedemus sustulit 626. earum divisio 808.

Protagoras victus quærendi gratia in mercedem missus 1200. quare atheismi accusetur 1201.

Providentia Dei ex mente Indorum non cum Christianorum confundenda 206. universalis a Socrate credita 561. quid de Stoicorum doctrina de illa judicandum 926 sqq. Pythagoræ doctrina de illa 1084. ab Epicuro tollitur 1274. an ab illo negata prorsus 1286. Deum ex illa agnosci posse Sceptici negant 1341.

Prudentia, quid sit 566. domestica, Socratis de illa doctrina 568. duplex universalis & practica 1304.

Psychologia Platonica, quæ 712. Aristotelica, quæ 820.

Pulchritudo a Socrate amata 539. corporis indicium pulchræ animæ 565.

Purgatorium animarum, quid ex Stoicorum mente 952.

Pyrea apud Persas, quid sint 163.

Pyrrho educatio ejus 1320. a pictoria arte ad philosophiam se confert, ib. præceptores ejus, ib. ad Scepticismum se confert 1321. consentaneum illi opinioni vitæ genus ducit 1321. an insaniens nimia arte fuerit 1321. virtutes ejus, ibid. pontifex creatur 1322. indoctus habetur 1323. mors ejus, ib. Democriti præcepta sequitur 1323. uti & Eleaticæ scholæ philosophandi rationem 1324. & disciplinam Dialecticorum, ib.

Hist. philos. Tom. I.

ad vitæ tranquillitatem respicit, ib. sectatores ejus 1325.

Pythagoras nominis philosophiæ inventor 5. scriptores historiæ ejus 989. difficultas & incertitudo ejus historiæ 991. Christo opponitur 993. ejus ortus & nativitas 994. æra ejus valde incerta 995. chronologia ejus exposita 997. educatio 998. Dei filius habetur 999. itinera ejus 999. an Pherecydem sepeliverit 1000. an in Orientem profectus 1001. a nautis Ægyptiis divino cultu veneratur 1001. an ad Iudæos excurrerit 1002. an Carmelita fuerit, ib. circumciditur 1002. in Ægyptiorum mysteriis eruditus, ib. an ad Babylonios Persasque pervenerit 1003. an Ezechielem audiverit 1004. captivitas ejus, ib. an profelytus factus 1006. an Zoroastrem audiverit 1006. an ad Gallorum Druidas pervenerit 1007. scholam domi erexit, 1008. itinera in Græcas insulas, ib. ubi se Philosophum nominaverit 1009. in antro habitat 1010. impostorum artes adhibuit 1010. Minois exemplum imitatur, ib. iter & mora ejus in Italia, ib. miraculum ejus Crotonæ factum 1012. mores Crotoniatarum emendat 1012. auctoritas inter Italos 1013. miracula ejus 1014. inter Goëtas & Magos refertur, ib. apud inferos se fuisse jactat 1015. & in aliis corporibus, ib. virtutes ejus & vitia 1016. vestitus ejus 1017. aureum femur 1019. uxor ejus & familia 1019. mors ejus 1021. utrum Pythagoras aliquid scriptum reliquerit 1023. ratio docendi 1025. auditores duplicis generis 1025. methodus duplex, arcana & vulgaris 1038. philosophia ejus incerta 1039. ad enthusiasinum propensus 1043. ejus doctrinæ de philosophia in genere 1044. cœlorum Musicam audit 1057. an duplex principium statuerit 1080. an atheus fuerit, ib. incantationibus morbos curavit 1083. ejus symbola 1098. ejus discipuli 1101. duratio ejus sectæ 1105.

Pythagorica philosophia est incerta 1039. monumenta pleraque illi deficiunt, ibid. diverso interpretatur modo 1040. multa illi falso affinguntur 1041. a Platone adulterata, ibid. neglectim relata 1042. mathematicæ disciplinæ reliquis intrusæ, Nnn nnn nn hæque

II. I N D E X

- hæque illarum notionibus obscuratæ 1042
ad entusiasmum ducit 1043. scriptores
de illa caute legendi, ibid. practica 1067
theoretica 1072. duratio ejus brevis est 1105
Pythagorica secta quæ 982 seqq.
Pythagoristæ eorum distinctio a Pythagoreis 1031
Pyxis nautica, an Salomon ejus sciverit usum 88
- Q.**
- Quadratum divinam repræsentat essentiam 1061
Qualitas quid sit, et quot habeat species 807
quibusnam elementa moventur 819
corporum quot 1126
Quantitas, quotuplex 807
Quaternio, an Pythagoras ad illam tantum
computaverit 1053
Quies, quid sit 816. ex Aristotelis mente, in
universo non est 1214
- R.**
- Ragnarockur, quid Celtis significet 339
Rana, viventis lingua mulieribus secreta ex-
torquet 1185
Ratio, quæ de rebus judicari potest 1137
Reges veri, quinam sint 569
Regina austri ad Salomonem veniens, an
philosophiæ Arabicæ addicta fuerit 215
eorum ænigmata ubi inveniantur 216
Relatio, quid sit 807
Religio Christiana, ejus utilitas ex historia
philosophica 26. Chaldæorum qualis
fuerit 107. veterum Gallorum quæ de il-
la notanda 328. veterum Græcorum qui-
nam illam instituerint 385. Stoicorum
præcepta de illa 964
Reminiscencia quomodo memoria exer-
ceatur 823
Res quomodo a Stoicis divisæ 919. ex me-
dio universi centro ortæ 1139
Respublica in tria membra est divisa 727
formæ ejus dantur quinque 727. in per-
fecta communio mulierum locum ha-
bet 727. sine legibus esse nequit 884
Resurrectio corporum an ab Indis credi-
ta 207. qualem Harbanistæ statuunt 225
qualem admittat philosophia Epicurea 1271
Revelatio ejus & rationis limites historia phi-
losophica ponit 26
- Rhetorica a Critolao damnata 852. ex men-
te Stoicorum quid 914. infensus ejus hostis
Clitomachus est 773
Risus Plato in vita nunquam fustulit 647
perpetuus Democriti fabula est 1182
Romanorum veterum philosophia quæ 342, 346
Rythmis mores & affectus emendantur 1059
- S.**
- Sabii, vid. Zabii.
Sacella, quid Zabiis sint 224
Sacerdotes apud Ægyptios magno in hono-
re sunt 265. quænam sit eorum aucto-
ritatis causa 266. eorum munera & offi-
ciorum genera ib. eorum habitatio 268
medicinam curabant 276. eorum apud
veteres Germanos auctoritas atque munus 324
Sacra Orphica, quæ 380
Sadder, quænam in hoc libro contineantur 153
Sagitta Abarim per aëra in Græciam defert 354
Salomon polyhistor habetur 87. an omni-
bus disciplinis re vera fuerit instructissi-
mus 88. non in philosophum mutandus 89
an dissertationes physicas scripserit 90
non inter Scepticos referendus 91. spe-
cimen ejus sapientiæ 91 seq. non Anato-
miæ peritus fuit 93
Salsedo a subjecta terra oritur 844
Saltatio, Socrates exhibilatur, quod illam di-
dicerit 540. Pythagoras illam amat 1018
Pythagoreis in usu est 1034
Salus æterna Socratis 540. Platonis 653
Aristotelis 794
Samanæi philosophi Indici 193. quinam fue-
rint 195
Sanchuniathon quis fuerit 236. quis ejus fin-
xerit commentaria 239. ejus cosmogo-
nia 240. an cum systemate Mosaico con-
veniat 241
Sanitas corporis diligenter tuenda, quare 567
quænam ejus causa 1134
Sapiens, omnia sui ipsius causa est factururus
598. nunquam invidia laborat 599. so-
lus est Deus 670. solus rex est 732. sibi
contentus est 870. præcipuum ejus offi-
cium apud Stoicos 966. non ignoscit,
nec miseretur 967. quando ad reipubli-
cam

cam gerendam accedat 1305. amaturus non est 1308. Cynicorum ritu non vivat ibid. abstinebit Musica & Poësi 1308 non irascitur 1309. non ambit honores civiles, ib. non de sepultura magnopere sollicitus 1309. mortem non metuit 1310 dolorem æquo animo fert 1312. amicitiam quærit 1314. mortem pro amico oppetit 1314
 Sapientes septem Græciæ, occasio enati tituli 438. quinam fuerint 440. nomina eorum 442. convivium septem sapientum an re vera institutum 452
 Sapientia, quid veteribus ita vocatum 3 ejus definitio 7. fontes, ibid. protoplasiorum qua in re constiterit 54. a sanitate mentis non differt 565. quænam ad illam pertineant 565. quid sit sensu maxime proprio ex mente Platonis 670 Stoicis quid 911. ex mente Pythagoreorum quid 1063. circa quæ versetur 1064 maximum hominis bonum in illa est sita 1070
 Sapor, quomodo discernatur 1134. unde oriatur ex mente Democriti 1196
 Saronides, quinam 321
 Scaldi, poëtæ Celtarum 323
 Sceptica secta, unde nomen acceperit 1318 varia ejus nomina, ibid. scriptores de illa 1319. sub Academicorum nomine latet ibid. conditor ejus 1320. mature desit 1327. revocatur ab Aenesidemo 1328 discrimen inter illam & Academicam 1331
 Sceptica, quid sit 1332. finis ejus, ib. principium ejus 1333. criterium ejus 1334
 Scepticismus, an detur systema ejus 1329 causæ ejus 1330. compendium ejus 1332
 Scepticus, an Socrates fuerit 536, 559. illis prælusit Monimus 887. decreta nulla statuit 1333. sectam non habet, ibid. quid evertat, ib. observat quæ ad vitam communem pertinent 1334. imperturbatum mentis statum quærit, ib. modi ejus, quibus assensionem retinet, ib. quibusnam modis Dogmaticorum refellat ætiologias 1336 ab omni assensu abstinet, ibid. criterium veritatis practicum admittit 1337. an sint athei 1342
 Scholæ Cainitarum & Sethianorum 59 prophetarum non philosophicæ 85

Chaldæorum quæ 114. Druidum quibus in locis fuerint 321
 Scientia, an sapientiam per illam intellexerit Socrates 564. non datur ullius rei 755, 768 demonstrativa non datur nisi rei necessariæ 809. ex Stoicorum mente quid 918
 Scientiæ non a Prometheo inventæ 370
 Scire, quid sit ex mente Aristotelis 809
 Scortum, nobilia veterum eruditionis & philosophiæ laudem affectant, exemplum Aspasiæ 526. Laidis 558. Nicarete 618 Læstheniæ 644. acerbissimus eorum infectator Crates est 889
 Scriptura sacra, an Græcam illius versionem legerit Plato 637. vid. *Biblia*.
 Scriptura symbolica vetustior est modo per literas scribendi 260
 Scrutinium actionum diei ante cubitum a Stoicis commendatur 966
 Scythæ, de eorum philosophia 351. indole naturæ potius, quam ingenio & arte conspicua, ib. eorum theologia 353
 Sectæ Chaldæorum, quales fuerint 114 philosophicæ quæ 457
 Semen, ejus potentia spirituosæ est adeoque corpus 851. quid Stoici de illo statuerint 949.
 Seinni an philosophi Indici 193
 Semnothei quinam 320
 Sensibilia, quid Plato de illis statuerit 673
 Sensus quid sit 672. unde de eorum fide dubitare inceperit Lacydes 757. Aristotelis doctrina de illis 822. ex Stoicorum mente quid 915. veritas illis comprehendere nequit 1110. fallunt 1153. cur varie afficiantur 1192. sunt ab imaginibus oblatis corporum 1196. tangibiles sunt, ib. non veritatis sunt iudices 1212. nunquam fallitur 1257. quinque sunt 1277. diversitas eorum unde ex mente Epicuri 1278
 Seres, philosophia eorum 212
 Sermo Platonis qualis 654
 Servi, quinam ex illis philosophi facti 622 n.
 Sethus, quid de ejus philosophia sentiendum 58
 Sibylla Cumana, an Berosi fuerit filia 130
 Sidera a Chaldæis colebantur 135. Domini & Dii a Zabiis habiti 224. eorum cultus apud Ægyptios unde 288. doctrina Æthio-

- Æthiopum de illis 310. Orphei doctrina 398. eorum ortus ex terra venit 491 corpora terrestria habentur 510. ubi gignantur 943. Stoicorum doctrina de illis, ib. Dii sunt Pythagoræ 1089. Empedoclis sententia de illis 1117. divinitas illis inesse putatur 1133. unde ex mente Heracliti 1220. nec animata sunt, nec Dii 1281. vel errantia vel inerrantia, ib. eorum magnitudo 1282. figura qualis, ib. motus qualis, ib. ortus & occasus unde, ib. eclipses, ib. qua ratione tempestates præsignificare queant ibid.
- Silentium Pythagoricum quod 1029
- Similitudo Dei quanam in re consistat 724
- Simulacra, Zabiorum doctrina de illis 225
- Sobrietas, quantum bonum sit 1307
- Socrates, ejus natales & educatio 523. militia 526. senatorium munus provecta ætate suscipit 527. ejus vitæ privatæ ratio 527. res domestica & conjugium 528. modus docendi 531. dotes & virtutes ingenii 533. an Apollinis oraculum illum sapientissimum judicaverit 534. virtutes animi pietas & religio 536. constantia animi 538. & aliæ 539. an salvatus 540. an ex Hebræis profecerit 540. corporis qualitas & facies 541. Genius 543. mors 549. Honores, extincto Socrati habiti 553. Scripta ejus an extiterint 554. philosophia 555. discipuli 569
- Socratica schola quæ 522. philosophia quæ 555
- Sol a Chaldæis colebatur 135. a Persis colebatur Deus 166. Mithrae nomine insignitur 167. utrum supremus Deus apud Persas intelligatur, an ei superior sit 168. cur illi equos Persæ sacrificent 170. imago ignis perfectissimi, ex quo omnia emanarunt 181. magnitudo ejus 486. stellarum maximus est 520. non major est, quam oculis apparet 1220. est tabella plana 491. candens lapidea massa 509. quid sit 739. ex mente Stoicorum quid 942. discus vitreus est reverberantem ignis mundani splendorem accipiens 1140. nubes est ignita singulisque diebus creatur 1154. ex lævibus componitur corpusculis 1193. quid ex mente Epicuri 1281. ejus eclipsis unde 473, 486. ejus figura sphaerica est 1089. scapham refert 1220. penetrat a sole radius per æthera, frigidum atque aridum 1090. duo sunt soles 1117. multi sunt 1155
- Solstitium quisnam primus observaverit 480
- Sommonacodom apud Siamenses cum Buddha Indorum unus ac idem habetur 202
- Somnium unde existat 1134. a Dæmonibus immittitur 1083. eorum interpretationes a Chaldæis exercentur 141
- Somnus nimis longus Epimenidis 420. quomodo fiat 517. unde oriatur 823. unde ex mente Epicuri 1280
- Sonus, unde eorum nomina a Pythagoreis appellata 1057. ex mente Epicuri quid 1270
- Sophistæ a Socrate quæstionibus vexati 550. quinam fuerint 549. ubi eorum artes delineatæ 675
- Sophismata diversa ab Ebulide inventa 613. in illis struendis Diodorus excelsit 617. eorum species variæ 811
- Sorites quale sophisma 614
- Spæmann quinam 323
- Spatium, quomodo Dogmaticorum de illo sententia a Scepticis debellatur 1345
- Species ex Stoicorum mente 918
- Sphæra quis eam invenerit 400. primam quis construxerit 480. mundanæ situs e recto in obliquum mutatus 512. cœlestes decem sunt apud Pythagoreos 1062
- Spinosissimus an Xenophanes illi præluserit 1149. an Parmenides 1160. an Zeno Eleates 1170
- Spiritus, Chaldæorum doctrina de illis 133. quid sint ex mente Zoroastris 181. mediatores inter Deum & homines a Zabiis creduntur 224. Orphei doctrina de illis 392. Thaletis doctrina 473. medios inter Deum & homines Socrates admisit 562. Spiritus S. an per Platonis animam mundi intelligendus 703
- Statua inaurata Beroso posita 130
- Statuarius Socrates est 524
- Stelæ hermeticæ, an Plato ex illis doctrinam suam hauserit 635
- Stella, doctrina astrologica de illis 140. quamlibet esse mundum Orpheus statuit 398. quid sint 485. sunt candentes lapides 509.

509. exspirations mundi exhalantis 517
 terreæ laminæ candentes 519. quid
 sint 739. Aristotelis sententia de illis 819
 quævis mundus est 1089. quid sint ex Xe-
 nophanis mente 1154. ex terrena exhalatione
 nutriuntur 1221
 Stoa, quis locus ita dictus 896 n.
 Stoica secta, quæ 893. quousque ad Socra-
 ticos referri queat 896 n. observationes
 generales de illa 902. multa ex alio-
 rum philosophorum scholis assumsit 902
 veterum recepit vitia 904. innovavit præ-
 ter rem multa 906. philosophia ejus op-
 ponitur aliis sectis 907. ejus verbis non
 fidendum 909. dissentit inter se 910. de-
 creta ejus de philosophicis disciplinis 911
 seqq.
 Stolistes apud Ægyptios quis 267
 Stylus Platonis qualis 654
 Substantia ex mente Aristotelis quid & quo-
 tplex 806. in Aristotelis Metaphysica
 quid 827. tria genera substantiarum
 sunt 828. datur perpetua aliqua & im-
 mobilis substantia, ib. ex Stratonis men-
 te quid 850
 Successio in Astrologia quid sit 139
 Superstitio foedissima in theologia Ægyptio-
 rum exotica 282
 Syllogismus doctrina Aristotelis de illis 808
 dialecticus quid 810. adversus quos ad-
 hibendus ib.
 Symbola Ægyptiorum cur inventa 269
 Pythagorica, quid 1038. exponuntur
 1098
 Syncretismus Platonis 640 n. philosophiæ
 Platonice noxius 667. philosophicus il-
 li secta Stoica est dedita 904. Philoso-
 phiæ Græco-Ægyptiacæ 1355
 Synonymum quid 806
 Systema mundanum Pythagoricum descri-
 ptum 1139

T.

Tabula Cebetis, an hic illius auctor 578. ejus
 summa 580. geographicas quis primus fece-
 rit 479
 Tactus ex mente Epicuri unde 1278
 Talismanes unde ortum traxerint 137. quomo-
 do conficiantur 225
 Tallopin, quinam sint 195. n.
 Teletæ Orphei, quæ 380

Temperantia Socratis 539. ex mente Aristote-
 lis quid 837. ejus munus quod 1306. quare
 expetatur ib. quasnam cupiditates regat, qui-
 bus modum ponat & quasnam evitet 1307
 Tempa Persarum qualia fuerint 163. a vete-
 ribus Persis rejecta 183
 Tempus, quomodo Deus creaverit 712. quid
 sit ex Aristotelis mente 815. quid sit ex mente
 Stratonis 850. matutinum quomodo a Pytha-
 goreis peractum 1034. natura ejus corporea
 est 1221. ex Epicteti mente quid 1270. quo-
 modo Dogmaticorum de illo doctrina a Scepti-
 cis impugnatur 1346
 Tenebræ, unde ortæ ex mente Zoroastris 187,
 183
 Teratologia Pythagoreis objecta 991
 Terra scaphæ similis putatur 141. qualem de
 illius forma sententiam foverit Anaximander
 486. tabella plana aëri incumbens putatur
 512. oblonge rotunda 517. initio palus
 fuit 520. est ovi vel pili figura rotunda 520.
 ex ejus calore animalia gignuntur, ib. motus
 ejus causa ventus cavernis inclusus 514, 521.
 unde nascatur 820. Stoicorum de illa senten-
 tiæ 944. non est immota neque in medio
 globi posita, sed suspensa 1062. nunquam est
 interitura 1126. in orbem circumfertur cir-
 cum ignem 1140. omnia sunt ex illa 1154. ab
 humido tempore dissolvitur 1156. periodi-
 cus ejus interitus & ortus, ib. rotunda & in
 medio posita 1163. causa ejus firmitatis quæ
 1194. ejus motus unde ex mente Democriti
 ib. substitit in mundi medio 1275. discus
 non vero globus vel sphaera est 1275. non ani-
 mata est ib. ejus motus unde ex mente Epicuri
 1275
 Terrena cum cœlestibus consentiunt & ex eo-
 rum influxibus innovantur 138. quando in-
 undentur, aut igne deleantur ex mente Chal-
 dæorum 141
 Terminus quotuplex 806
 Tetractys Pythagoreorum quid sit 1053
 Tetragmaton an per Pythagoreorum tetractyn
 expressum 1054
 Tetralogia, illam composuit Plato 631. in
 illas distribuuntur scripta ejus 656
 Thales primus philosophiæ Græcæ in ordinem
 redactæ parens 458. narratio vitæ ejus
 458. seqq. rerum naturalium studio vehe-
 menter flagavit 460. Ægyptios pyrami-
 dem metiri docuit 460. an in foveam fide-
 ra

II. INDEX

- ra inspecturus deciderit 461. an sententia-
 rum ei attributarum auctor sit 462. an
 scripserit quicquam ib. ejus philosophia
 circa res naturales versatur 465
 Theodoria secta, quæ 662
 Theogonia Pherecydis exponitur 986. seq.
 Theogoniæ Græcorum unde natæ 368. orphica
 quæ 393. earum scriptores quinam 404. He-
 siodi 407. observationes generales de illis
 409. obscuræ sunt ibid. cosmogoniam de-
 scribunt 409. ortum rerum omnium, &
 hujus mundi confundunt 410. religionem
 vulgi cum placitis philosophicis conciliant
 410. dissentiunt inter se, ib. multa fin-
 gunt licentia poëtica 411. earum interpre-
 tationes difficiles sunt atque incertæ 411.
 principia earum generalia 412. earum sy-
 stema physiologicum 417
 Theologia qualem usum capiat ex historia phi-
 losophica 26. Chaldæorum arcana 132.
 publica, 135. Ægyptiorum fuit duplex 280.
 varia ejus tempora sunt distinguenda, ib. ex-
 oterica fœdissimam fovet superstitionem 282.
 arcana 284. emendata rationibus philoso-
 phicis 289. Persarum 166. Theologiæ Per-
 sicæ systema Zoroastreum explicatur 175. In-
 dorum 205. Celtarum 328. Scytharum 353. per
 Orpheum inter Græcos introducta 379. Or-
 phica an idololatrica 385. ejus capita poste-
 riora 386. quænam fuerit Homeri 433. Socratis
 560. Platonis 675. Pythagorica quæ 1074.
 Democriti quæ 1196. Heracliti quæ 1215.
 Epicuri quæ 1283
 Theorema, quonam invento Hecatomben sacri-
 ficaverit Musis Pythagoras 1067
 Theurgiam Zoroaster excoluit 126
 Theut, auctor sapientiæ Ægyptiacæ 252
 Theutates an Celtarum summum fuerit numen
 328
 Tonitru unde gignatur 486, 514
 Totum ex Scepticorum sententia comprehendi
 nequit 1345
 Toxaris, Philosophus Scythicus Athenis vixit
 360
 Traditio parentum ad filios apud Chaldæos vi-
 guit 110
 Tragœdias composuit Plato 631
 Tranquillitas mentis Epicuri voluptas 1299
 Triangulum est principium generationis & for-
 mationis generabilium 1061
 Trinitas Persarum quæ 186. Ægyptiorum quæ
 292. Orphica quæ 390. Platonica quæ 704
 an ejus mysterium Pythagoras triade compre-
 henderit 1053
 Triplos sapientissimo Græco destinatus, quid fue-
 rit 439
 Trulindur, quinam fuerint 323
 Tryas quid Pythagoreis sit 1052
 Τυχεύοντα Stoicis quæ 789
 Turpe non natura sed lege fieri quis docuerit
 521, 599, 606, 1199. est Stoicis solum malum 957
 seq.
 Turpitudine non natura sed lege & institutione
 actionibus inest 1199
 Typhon quis 290
 Tyrspakur septentrionalium populorum erudi-
 ti, quodnam illorum officium 323

V.

- Vacuum non dari Thales docuit 472. & Ana-
 xagoras 513. & Zeno Eleates 1171. quid
 sit ex mente Aristotelis 815. Democriti 1188.
 Epicuri 1260. datur Leucippo 1176
 Valhalla, qualis locus apud Celtas 339
 Vapor, duæ eorum sunt species puriorum &
 crassiorum 1220
 Varietas rerum visibilium unde 1191
 Vates Germanorum idem cum Eubagibus 320
 Vaticinandi ars inter Germanos viguit 331. fa-
 cultas solis philosophis apud Indos concessa
 199
 Vaticinia nulla sunt 1289
 Velatus, quale sophisma 614
 Venerea hyeme non æstate facienda 1070
 Ventus, quid sit 486. unde oriatur 514, 1194.
 oblique fertur & quare 844. aëris est fluxio
 944. quomodo gigni queat 1283
 Venus, stellæ hujus nominis naturam Pythago-
 ras primus detexisse dicitur 1063
 Verbum quid sit ex mente Aristotelis 807
 Verecundia ex mente Aristotelis quid 837. Py-
 thagoræ quæ 1018
 Veritas quomodo judicanda 732. non a sensi-
 bus 672, 1110. sed recta ratione, ib. nulla ex
 re judicari potest 765. ex phantasiarum sive
 visorum concursu sit judicium veritatis 767.
 cur profundo demersam esse puteo dixerit De-
 mocritus 1186. veritas existentiae apud Epi-
 curum quæ 1257. judicii quæ, ib.

Verum,

R E R V M E T M A T E R I A R V M.

- Verum, quid 916. differt a veritate, ib. nihil est in illis quæ sunt, nec nos quid cognoscimus 1186. omne id est quod sensibus apparet 1192
- Vesta quid significet 348
- Vestitus elegantem Aristippus amat 586. Stoicorum qualis fuerit 907. Pythagoræ qualis 1017
- Via lactea quid sit 510
- Victus Pythagoræ parvus 1017. Pythagoreorum quis 1035
- Vinum, ejus usum contemplativis Pythagoras interdicit 1037
- Vir bonus quis 1130
- Virtus humanæ vitæ scopus & finis est 185. per se eligenda 723. quid sit 724. inter se coherent virtutes & separari nequeunt 725. ex mente Aristotelis quid 836. intellectuales quæ 838. Antisthenis doctrina de illa 870. Stoicorum sententia de illa 912. 962. seqq. sola sufficit ad beatitudinem 955. est naturæ perfectio 1068. doctrina Pythagoræ de illa, ib. nulla est nimia 1131. maxima, sibi ipsi temperare 1222
- Vita, ejus scopus virtus est 185. restitutio ejus post mortem Indis creditur 207. recens quasi conceptorum hominum status ab Indis habetur 211. laboriosa ac difficilis est 744. beata ex collectione particularium voluptatum consistit 596. quid sit ex mente Aristotelis 823. regitur fortuna 844
- Vivere & mori perinde est 1222
- Vivendi ratio Pythagorea 1033
- Vnitas distinguendum ab uno 1048. quid per illam Pythagoras intellexerit 1049. seqq. est principium rerum 1087. principium est activum Empedocli 1113. intellectualis ignis est atque Deus 1114. non est solitarium rerum omnium principium 1138
- Vniversale, Stilpo plane sustulit universalia 619. primum quid 809
- Vniversum æternum est 185. qualem ejus finem statuunt Harbanistæ 225. distinguitur a toto 922. & a mundo 940. nec interiturum unquam est, nec ullum habuit ortum 1124. hoc mundum indicat, ib. extra universum nihil est 1125. semper fuit quale nunc est, semperque ita manebit 1260. ex corpore constat & inani, ib. infinitum est 1261. immobile est 1262. multa tamen in eo moventur mutanturque, ibid.
- Vnum distinguendum ab unitate 1048. entis affectio est non substantia 828. quid sit ex Xenophanis mente 1148. ex Melissi 1166
- Voluntas, qualis in historia philosophica requiratur 12. Stoicis quid 962
- Voluptas finis philosophiæ Aristippi ab Epicuri voluptate differt 592. quid sit ex Aristippi sententia 596. est a turpissimis rebus bona 597. ex præsentibus capienda 597. corporis præstantior voluptate animi 597. plures voluptatum species sunt 725. nulla est falsa 844. ab illa cavendum est 1070. duplex est plebeja & solida, ib. maxima pestis hominum 1131. quæ fugienda & quæ amplectenda 1258. Epicuri de illa doctrina 1296. seqq.
- Vortices in Leucippi Physica 1176. Cartesii ex schola Democriti desumpti 1193
- Vox mentis conceptuum est signum 807. duæ ejus sunt species 1057
- Vrbanitas, quid sit ex mente Aristotelis 837
- Vxor qua in re instruenda 568
- W.**
- Wisendammen quinam fuerint 323
- X.**
- Xaca apud Sinas & Iaponenses cum Budda Indorum unus ac idem habetur 202
- Xantippe an detestabilis fuerit uxor 528
- Xenophanes, ejus ætas 1143. educatio & vita 1145. philosophia 1148. an Spinossæ impietati præluserit 1149
- Y.**
- Y quid Pythagoreis hæc litera significet 1100
- Z.**
- Zabii eorum nomen unde 217. origo 218 ætas 220. quid de illis judicandum 220. sq. libri eorum 222. systema 223. duæ eorum sunt sectæ 224
- Zamolxis conditor philosophiæ apud Scythas atque

II. INDEX RERVM ET MATERIARVM.

atque Thraces habetur 361. non Pytha-	Zoroaster philosophiæ Chaldaicæ conditor 116.
goræ fuit servus 362. cur inter summa	ejus historia incertissima & obscurissima
numina relatus ibid.	ib. unde ejus nomen 118. unus an plures
Zardusht philosophiæ Persicæ conditor 144.	119. quis fuerit 120. quando vixerit 121.
nomen ejus, ib. ætas & patria 145. vita	vita ejus incerta 123. cui Magiæ fuerit de-
146. Libri Zardushto tributi 152, 154	ditus 125. scripta ei tributa 127, 154. ejus
Zendavesta recensio hujus libri Persis sacri	oracula 131, 155. quænam eorum auctoritas
152	156. ejus theologiæ systema 175. accura-
Zetetici unde Sceptici ita dicti 1318	tior ejus systematis explicatio 179. Plato-
Zodiacus, circuli ejus divisio 138. ejus ani-	nici recentiores illud deperierunt 182. Sum-
malia qualia sint 138 seqq.	ma ejus oraculorum 184. doctrina ejus ex
Zopha femin, qui sint 240, 242	recentiorum Platoniorum mente 185.

Errores typorum paucos, quos, cum ipsi locorum intercapedine remoti præesse editioni nequiverimus, ignotæ manus ductus genuerunt, imprimis o pro a, i pro æ, æ pro o, u pro i &c. positum, itemque U loco V in Partis I. libro I. & II. adhibitum, Lector humanitatis memor, benevole ipse corrigit. Emendabimus tamen eos, qui sensum remorantur, & supplementa nonnulla ad hunc tomum I. adjiciemus V. D. ad calcem tomi II.

Finis Tomi Primi.

531 Xenophon
5 Socratica varia Elogia
8 - Restraints anger
56
9

1893 . NOV^R 6

Buchanan JH/C

6 Vol. 1742-1767

0x

45

9th. 20g

6 Vol. 4 40

